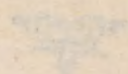
BARTOLVS

A SAXOFERRATO

IN PRIMAM

CODICIS

PARTEM.

Cum Alexand. Barb. Paris. Claud. à Seissel. Pom. Ioan. Franc. Ruceren. aliorumque [illegible]

[illegible]

[illegible]

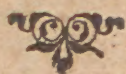
[illegible]

[illegible]

BARTOLVS

A SAXOFERRATO IN PRIMAM CODICIS PARTEM.

es de Castibrena

Cum Alexand. Barb. Parif. Claud. à Seiffel. Poma. Ioan. Franc. Rueren. aliorúmque Adnotationibus integris.

Appositis etiam contrarietatum conciliationibus, necnon infinitis summarijs, vt vocant, ad decisiones inueniendas quàm accommodatißimis.

Quantam autem fidem, studium, diligentiamque in castigandis grauissimis erroribus, quibus singulæ scatebant pagellæ, in hac postrema editione adhibuerimus, omnia ad exemplaria VENETORVM & TAVRINORVM suo pristino nitori restituentes diligens Lector in conferendis his nostris cum vetustissimis Codicibus facillimè dignoscet.

LVGDVNI,

M. D. LXXXI.

Annotatio Rubricarum super Prima Iustinianei Codicis parte, ordine alphabetico positarum.

FINIS.

BARTOLI A SAXOFERRATO, IN PRIMAM COD. IVSTINIANEI Partem, Commentaria.

¶ De nouo Codice faciendo. Rub.

1 *Inuocatio diuini nominis, in principio cuiuslibet operis debet præcedere.*
2 *Notarius christianus confitens instrum. inter iudæos, inuocat nomen Christi.*
3 *Codicis appellatione simpliciter prolati, venit hic liber.*
4 *Genitiuus quando significet id, quod est alterius.*
5 *Statutum, Si quis dederit damnum in re alterius, verificatur ẽt rõe possessionis,*
6 *Genitiuus quòd regatur ex natura possessionis. (ex communi vsu loquendi.*
7 *Iustinianus quòd non fuerit hæreticus. (tum potest esse perpetuum.*
8 *Perpetuum. vel sempiternum ꝙ duret in secula seculorum, et ꝙ nullum elemen-*

Vb. Ista hr̃ diuersimodè. Vera rub. est illa q̃ di-
cã vobis legendo, & d3 dici constõ prima,
vel liber j. s3 non bene stat. Diuiditur in 2. partes
per gl. super ver. de nouo. Tu potes diuidere rub.
istam in 3. partes. Primò ponitur quædam rub. ge
neralissima, ad omne opus faciendum, vt inuoca-
tio diuini nominis. Secundò ponitur rub. gñalis ad tot. hunc libr.
Tertiò, ponitur rub. specialis, ad hãc constitutionem. Secũda ibi,
Cod. d. Iustiniani. Tertia ibi, de nouo Cod. faciẽdo. Iterum 2. pars
subdiuiditur in 3. partes, quia ponitur primò denominatio huius
lib. cum adiectione principis tanquam causæ efficientis. Secundo
ponitur causa materialis. Tertiò causa formalis, & lego rub. totã,
vt iuuenes intelligant. Secunda ibi, repetitæ prælectionis. Tertia,
1 ibi, inc. constitutio prima. In 1. partic. no. † ꝙ in prin. cuiuslibet o-
peris d3 præcedere inuocatio diuini nominis, vt habet̃ j̃. de epis.
& cle. l. Deo nobis. & de of. præf. præt. l. in nomine dñi. & l. j. & ij. j̃.
de ve. iu. enu. Ad istud op. qñ nomen Christi inuocatur ab homi-
ne diuersæ sectæ, vr̃ fieri in contemptum. j̃. de iudæ. l. Iudæos. Sed
constat, ꝙ in hoc lib. sunt ll. diuersorum Imp. qui fuerunt diuersæ
sectæ, ergo inuocatio ista nõ bene ponitur. gl. dicit super rub. ffor.
ꝙ fuit fcm̃ à compilatoribus qui erant Christiani, & etiam Iusti-
2 nianus Christinianus erat. † ex hoc hẽtis [a] ꝙ l3 notarius Xp̃ianus
a conficiat instr̃m [b] inter duos iudæos, bene potest dicere, In nomi-
b ne domini nostri Iesu Xp̃i, non attento qui fuerunt contrahẽtes.
Venio ad 2. partem, & dicitur hic: Codex domini Iustiniani, ɔ̃, qa
nomen generis nõ facit rem esse nominatam, vt j̃. de re. perm. su-
per rub. s3 nomen Cod. est nomen generis, quia omnis liber po-
test dici Codex, vt l. argentarius. §. edi ãt. ff. de eden. Resp. nomen
Cod. simpliciter est nomen generis, s3 cum adiectione, est nomẽ
speciei electæ. Et ita hic dicitur Codex domini Iustiniani. Et per
3 hoc differt ab aliis Cod. † Fateor, ꝙ si Codex simplr̃ profertur, in-
telligitur de isto propter excellentiam, vt inst. de iu. nat. gen. & ci.
§. s; ius quidem ciuile. & gl. hoc sentit. Vlterius hic dicitur, Codex
d. Iustiniani. ɔ̃, imo est codex mei Bar. natura. n. genitiui est signifi
4 care † illud quod est alterius, vt ff. man. l. seruum Titij. de relig. &
sump. fun. l. 2. in pr. Resp. natura vt grammatici dñt, genitiuus re-
gitur quandoque ex natura causæ efficientis, quandoque ex natu
ra causę materialis. Et hic sunt duo genitiui, vnde dico, ꝙ vnus est
ex natura causæ efficientis, alius ex natura causæ materialis, quia
dicitur repetitæ prælectionis, & hoc, quia constat de mẽte, vbi au
tem non apparet, regitur ex natura eius, quod est alterius, vt in cõ
c trariis. Ideo si statim [c] diceret, si quis dederit damnum in re alteri⁹,
non intelligitur alterius ex natura cãæ efficientis, sed alterius, vt
significet dominium. Ita dicit tex. no. in d. l. 2. §. in locum. de rel. &
5 ex vsu loquẽdi cõi verificat̃ ẽt ex possessio. [d] sola, vñ p̃t dici res al
d teri⁹, hoc ẽ, possidẽtis tm̃. ita tex. ꝓbat in l. j. §. ait p̃tor. & l. se. ff. nau.
cau. sta. ꝑ hoc hẽs gl. no. satis in l. 2. cir. pr. ff. d̃ or. iu. vbi dr̃ ꝙ fũd⁹
dr̃ coloni, & equ⁹ dr̃ ragatij, & iõ qdã bõi grãmatici dicebãt, ꝙ ge
6 nitiu⁹ † regebat̃ ex nã possessiõis. Seqt̃ ĩ rub. sacratissimi. ɔ̃, imò vr̃
ꝙ fuerit hr̃tic⁹, qa d̃t spm̃ scm̃ solũ à pr̃e ꝓcedere, vt j̃. de sum. tri.
& fi. ca. l. 2. hoc ãt ẽ hr̃ticũ, vt c. j. ex̃ de sum. tri. & in simbolo dr̃, q
à pr̃e, filioq; ꝓcedit. Gl. soluit, ñ dr̃ sacratissim⁹, qa sãct⁹, s;, qa tradi
dit sacratissimas ll. vel qa fuit inũct⁹. certè pl; expõ gl. nec tñ arbi-
7 tror ip̃m fuisse † hr̃ticũ, qa l; diceret spm̃ scm̃ ꝓcedere à pr̃e, nõ tñ
negauit à filio, & audiui ꝙ d. Iustinia. fuit posit⁹ in catalog. sctõrũ.
Seqt̃ ꝑpetui. ɔ̃, imò nihil ẽ in mũdo ꝑpetuũ, vt j̃. de ser. vr. p̃d. l. eũ
dẽre colũnã. & in aut. d̃ ñ alie. §. vt ãt. H⁹ timore gl. expõit ꝑpetui,
8 i. gñalis, & vid̃ gl. circa hoc. Demũ, si vis scire † vtrũ aliqd possit eẽ
e ꝑpetuũ, [e] vel sempiternũ, qd̃ duret in secula seculorũ, dẽs scire, ꝙ
nullũ elemẽtũ p̃t eẽ ꝑpetuũ. ita no. in d. l. eũ dẽre. & in auth. de nõ
ali. §. vt ãt. Ea verò q nõ sunt elemẽta, vt anima, ista sũt sẽpiterna.
f Itẽ actiões [f] q introducũt̃ à principe, qa ñ sunt elemẽtatæ, pñt eẽ
ꝑpetuæ, ñ tpales: vt princeps introducit ɔuenire: vnũ tñ fateor ꝙ
iura incorporalia, si essent accessoria corporalib. vt seruitutes, q ñ
pñt eẽ sine p̃diis, vt l. j. com. præ. tũc sicut illud corporale elemẽtũ
ñ p̃t eẽ ꝑpetuũ, ita nec illa iura, vt l. si aliena. § j. de vsuc. Seqtur in
rub. repetitæ p̃lectiõis. ɔ̃, qñ ista ɔstõ fuit fcã, nõ erat lectio repeti
ta, nã tunc erat lectio repetita, q̃do fuit facta emendatio secunda,
de qua videbitis ti. 2. Sol. dicunt qdã hãc rub. fuisse cõpositã post
primam & secundã emendationem, vnde meritò hic dr̃, repetitæ
prælectionis. Et hoc satis placet, prout refertur ad primas duas
partes rubricæ, quæ sunt generales, sed prout refert se ad vlt. par-
tem, dico ꝙ illa facta fuit tempore præsentis constitutionis, vel
institutionis. Item op. ꝙ vna tantum lectio fuit repetita. Gl. dicit,
quòd abundat istud præ. sicut dicimus de dote prælegata, &c.

a ADD. ¶ Pom. Certè ista inductio nõ ɔsonat, quia tp̃e quo Iustinia. edidit opus hoc, nulli ibi erant ɔditores legũ, aut canonũ, vt sunt qñ rogatur de instr̃o notarius à parte: præterea Iustinia. non dr̃ inuocasse super re infidelium, sed in re sua. ar. l. j. §. oĩa, j̃. de ve. iu. enu. Et ꝑ hoc facit ẽt dictio, nr̃i, non. n. potuisset hoc Iustinia. respũ eorũ, cũ ipsi non hñt Christũ dñm, & ita notarius respũ Iudæorum: præterea ɔsidera quid sit ista inuocatio, & sic nunquid talis consideratio caderet respectu iudæorum, & certè vr̃ ꝙ non, aut. n. fit gratia venerationis, & hanc non adhibet iudæus Christo, aut fit vt illa sequantur, quæ ponit gl. in aut. de hæ. & fal. in pr. col. j. & quid ac nos de his, quæ foris sunt, 2. q. 1. c. multi.

b Ale. Et cum inuocatio diuini noĩs sit de solennitate, adeo ꝙ eius omissio vitiet instr̃m, vt c. nõ obseruetis, in fi. 26. q. 7. Itẽ cũ sit de ɔsuetudine, q̃ ɔsuetudo multũ attẽditur in instr̃is, vt c. cũ dilectus, de fi. inst. Cuius ẽt transgressor punitur, xj. di. in his igitur. & si notarius inter iudæos faciat instr̃m, d3 inuocare nomen dñi, cũ ipse sit iudex chartulari⁹ iudæi, & ad ipsum adeũtes ꝓrogãt iurisdõem suam, & loci. bene facit ꝙ d̃t d. Ant. in proœ. Decr. bene facit gl. in aut. de arm. & l. in noĩe dñi, C. de of. præf. præt. & de prædictis Raph. al. tex. in auth. Vt præpo. nomen Imp. §. vnde sancimus, ver. imperij, & Im. in rub. de no. ope. nun. Adde quod Ale. in rub. de ope. no. nun. t3 ɔ̃rium eius quod hic dicit, & ꝙ inuocatio diuini noĩs non sit de substantialib. t3 Bal. & Pau. de ca. q. dicit ita seruari Pistorij, & hoc ꝑ gl. l. generali. de tab. lib. x. vbi ponuntur substantialia requisita ad instr̃a conficienda, inter q̃ non ponitur inuocatio diuini noĩs. Dicit tamen abb. in c. j. de fid. inst. coniuncto tex. c. non licet, 26. q. 7. cum bona consuetudine & antiqua, ꝙ ponatur, dici posse si omittatur, instr̃m publ. ñ valere. Ex quo hẽs ꝙ si est de substantia, inter iudæos d3 vocari, si verò non est de substantia, nõ d3 inuocari. Et ita inter ɔsilia Ang. 94. est copia vnius transactiõis iuratę, factę inter iudæos ꝑ notarium christianũ, in qua nõ est nomẽ dñi, an aũt omissio noĩs Papæ, vel imp. vitiet instr̃m, vltra Io. an. in data 6. abb. d. c. j. Ang. plenè cons. 291. vnum verbum ꝑ Ro, cons. 294. Bal. cons. 130. lib. 2. ꝑ abb. cons. 53. vbi etiam ponit, an sufficiat parti alleganti ɔsuetudinẽ esse, ꝙ instr̃a ɔficiantur absque noĩe Papæ, vel imp. producere x. instr̃a absque prædictis noĩb. & ꝙ officialis loci scribat, vel fidem protocolli faciat, ita seruari, vide ibi pulchrè. Quid aũt de noĩe dñi, & indictione, & q̃ sit indictio, & quare dicatur, vide Spe. ti. de inst. edi. §. j. ver, post annos dñi. Et de omissione indictionis vide Dy. ɔsi. 34. Ro. 243. & an lr̃æ Papales fidem faciant, si in earum plica non sint anni dñi, ꝑ eundem cons. 235. Io. Fr. Ru. Adde Pau. de ca. hic, qui sequitur Bar. & vide Ang. de are. in proœ. insti. Abb. in rub. de iud. Bar. in rub. ff. de op. no. nun. & Bal. in rub. ff. de iust. & iur.

c Pom. Vide ad hoc quæ posui in rub. ff. de ope. no. nun.

d Contra doctr. Bar. hic est tex. in l. j. § j. de ser. corr. vbi appellatione serui corrupti non venit seruus bona fide possessus, ergo genitiuus casus includit solum dominium, & non possessionem, ꝑ Bar. sunt iura infinita de iure can. vt est tex. in c. p̃ro illorum, ext. de præb. & vide bar. in rub. de ope. no. nun. vide Bened. de Plumb. in l. is qui sui nummis, ff. de manu. & Bar. in l. j. §. fi. de pec.

e Pom. De illa dictione, perpetuum, vide etiam gl. in c. reperiuntur, j. q. j.

f Ale. Locus iste conuenientem sensum meo iudicio non habet. exemplar manuscriptum sic habet. item actiones, quę introducuntur à principe, quia non sunt elementatæ, possunt esse perpetuæ: vnum tamen fateor quòd iura, &c.

LEX I.

1 *Princeps ex parte rei, non personæ, necessitate adstringitur.*
2 *Pronomen, hic, hæc, hoc, est demonstratiuum ad oculum.* 3.
4 *Priores ciuitatum habentes arbitrium super publica vtilitate possunt statuere,*
5 *Dictio, prius, in iure duob. mod. assumitur. (ꝙ litigãtes teneantur cõpromittere.*
6 *Statutum ꝙ litigantes compromittant, non habet locum, vbi est instrum. habẽs*
7 *Viri sufficientes debent præponi ad opus faciendum. (executionem paratam.*
8 *Dignitates, laudesque virorum exprimendæ.*
9 *Consul, & vir consularis differunt.*
10 *Doctoratus est dignitas.*
11 *Doctor, qui docuit viginti annos, efficitur Comes.*
12 *Iudæi, apostatæ, & infames non possunt doctorari.*
13 *Contrarietates debent explicari per diuisiones. (tentia non est nulla.*
14 *Intellectus quando circa legem sunt plures, si iudicatur secundum vnum, sen-*
15 *Arbitrium si est datum in concernentib. publicam vtil. ex vigore talis arbitrij,*
16 *Præfationes vtiles non sunt resecandæ. (non possunt statuta corrigi.*
17 *Imò, correctiuè & implicatiuè ponitur. (celebratum.*
18 *Ex duob. instrumentis scriptis in vna charta, primò scriptum præsumitur primò*
19 *Ordo scripturæ quando attendatur.*
20 *Dies et consul, in lege clausa in corpore iuris, non requiritur, secus in priuilegio.*
21 *Rescriptum ad certam personam, quando faciat ius generale.*
22 *Lites cito dirimere, pertinet ad vtilitatem communem.*

Aec quæ necessariò. Gl. j. hic diuidit hãc l. in 4. partes, & bñ, vt in ea hẽtis. hic dr̃, hęc q̃ necessariò, & sic innuit ꝙ prin

ceps

ceps hoc hẽbat necessariò facere.ɔ̃,q̃a princeps ẽ ſolut⁹ legib.vt
1 l.princeps.ff.de ll.ſol.q̃dã ẽ neceſſitas†ex parte ꝑſonæ,& iſta ñ eſt
in principe,vt in ɔ̃rio,&ẽ q̃dã ex parte rei q̃ indiget emẽdatiõe vt
hic.Siľe in domo q̃ cadit,q̃ ego dñs nõ hẽo neceſſe reficere,tñ do
m⁹ ipſa h; neceſſitatẽ reficiẽdi,vt no.l.j.cir.pr.ff.de imp.&l.impen
ſæ.e.ti.de ver.ſi.l.impẽſæ,&c.Op.2.& vr̃ ꝙ iſte tex.ɔ̃dicat ſibiipſi,
q̃a d̃t,in pñti.& ĩ.d̃t,cẽſuim⁹,qđ ẽ p̃teriti tp̃is,ſic ſumitur in l.ver-
bũ oportebit.ff.de ver.ſi.ſol.vt in gl.Circa iſtã partẽ q̃ro,vtrũ iſta
ɔſtõ fuerit fc̃ã poſt 2.emẽdõem Cod.an añ?Hic in gl.ſũt opi.q̃dã
ꝙ poſt,& exponũt,hæc,ſ.iã correcta.q̃dã ꝙ añ,ꝑ vnã expõem in-
nuitur,ꝙ fuit añ,ꝑ aliã ꝙ poſt.ꝓ primo facit hæc lr̃a,q̃ d̃t,hæc.Nã
2 †hoc ꝓnomẽ hic,hæc,hoc,ẽ demr̃atiuũ ad oculũ, vt l.nemo.§.j.
de hæ.inſt.& no.de hoc art.in l.Mæuius.§.duorũ.de le.2.ſ; illudꝙ
ñ ẽ correctũ,demr̃ari ñ poſſet,ğ innuit iã eẽ correctũ.Scđò facit
ꝓ hoc ꝙ hic dr̃ in pñti.Itẽ facit ꝓ hoc ꝙ dicit dõare illđ ꝙ ñ ẽ,ñ p̃t
dõare,vt l.in ædib.in fi.ff.de do.itẽ ꝓ hoc facit ꝙ d̃t,cẽſuim⁹.itẽ in
ɔ̃riũ facit ru.de no.Cod.fa.itẽ hoc,ꝙ d̃t,corrigẽda.itẽ ꝓut d̃t,reſe
3 cauim⁹,q̃ oĩa denotãt p̃teritũ tp̃s.hęc vera.†qđ apparet ꝑ 2.ɔſtõ-
nẽ ĩ.poſitã.Ad ea q̃ al.in ɔ̃riũ,p; reſp.clara.Venio ad vnũ,hic dr̃ꝙ
amputare ꝓlixitatẽ litiũ,ꝑtinet ad publicã vtil.Hoc apparet in fi.
4 iſti⁹ ɔſtõis.& ĩ.de iud.l.ꝓperandũ.in pr.& §.j. SVPER hoc q̃ro†
Priores h⁹ ciui.hñt arbitriũ ſeu p̃tãtẽ ſuꝑ bõo,& pacifico ſtatu h⁹
ciuit.ſicut ſuꝑ publ.vtilitate,&vigore h⁹ arbitrij faciũt ſtatuta,qđ
a hñtes adinuicẽ cãs cogãtur[a] ad ɔpromittendũ,[b]q̃rit̃ an valeat?&
b oñdo ꝙ ñ,[c]nã arbitriũ datũ ſuꝑ pub.vtilitate intellr̃ de pub.vtili-
c tate oĩm,ñ de vtil.priuatorũ.vt l.j.in pr.ff.de ma.ɔue.&l.2.in fi.ad
mu.S; hoc ꝑtinet ad priuatã vtil.principľr, ſecũdariò ad publicã,
vt l.ſi q̃s ingenuã.§.fi.ff.de cap.ğ,&c.Scđò arbitriũ datũ intellr̃ ſi-
ne læſiõe iuris alteri⁹.vt l.2.§.merito.& §.ſi q̃s à principe.ff.ne q̃d
in lo.pu.& l.in fraudẽ.de te.mi.& de adm tu.l.impuberi.ĩ.de em.
lib.l.nec au⁹.ſ; ꝑ tale ſtatm̃ i⁹ alteri⁹ lædit̃:ğ ñ v;. Et ꝙ ꝑ tale ſtatm̃
lædat̃ i⁹ alteri⁹,ẽ tex.in l.ſi minor.§.i.ff.de mi.vbi minor eo ipſo,ꝙ
d ɔpromittit,lædit̃.[d]p̃terea,vt gl.ibi d̃t,eo ipſo ꝙ auferẽt alicui bñfi-
ciũ appellãdi lædit̃,vt ibi gl.d̃t,ſ; ꝑ tale ſtatm̃ auferẽt bñficiũ appel
e lãdi,vt ĩ.de arb.l.j.ğ,&c.In ɔ̃riũ,[e] qđ valeat tale ſtatm̃ vr̃ cas⁹ hic,
q̃a ꝑtinet ad publ.vtil.& pacificũ ſtatũ h⁹ ciuit.vt hic ĩ pr.& ĩ fi.&
d.l.ꝓperãdũ. hoc puto verũ,& ex ſolõe ɔ̃riorũ apparebit veritas.
5 ñ ob.primũ ɔ̃riũ,ꝙ illđ qđ,&c.q̃a dẽs ſcire†ꝙ pri⁹,ĩ iure nr̃o,aſſu
mit̃ altero de duo.mo.Vno mõ,vt denotet quẽdã ordinẽ nãæ,vt
ſi fit iniuria principľr filio,&ꝑ ɔñã pr̃i,vt l.j.§.j.ff.de iniu.iſtud pri⁹
ñ denotat ordinẽ tp̃is:q̃a eo.tp̃e fit iniuria vtriq;.ſ;đnotat quẽdã
ordinẽ iuris.ſcđo mõ,dr̃ aliqđ pri⁹ ſm quẽdã ordinẽ intellͬs faciẽ
tẽ,ſeu patiẽtẽ,& huic intellectui finis ẽ principiũ, & illud dr̃ pri⁹
qđ ẽ finaľr.V.g.Ego recipio te fideiuſ.añq̃ re⁹ obliget̃:poſtea obli
gat̃ re⁹,re⁹ tenet̃ principľr,fideiuſſor acceſſoriè,q̃a intellͬs iuris e-
rat talis,vt l.ſtipulat⁹.de fideiuſ.& l.gñaľr.Si ğ aliq̃d fiet vniformi
ter ad duos fines vtroq; reſpũ diceret̃ fieri pri⁹.v.g.mutuo tibi ꝓ-
curatori ɔtẽpľone ꝓcuratoris,& dñi: cæteriq; principľr obligãt̃.
vt l.ſi pupilli.§.j.cũ ſua gl.ff.đ ne.ge.& ff.qđ cũ e.l.eũ q̃s.vľ mutuo
pecuniã aĩo cõſtituendi duos reos,q̃libet obligat̃ principľr,vt l.ſi
ñ ſinguli.ĩ.ſi cer.pe.& l.eãdẽ.in pr.ff.de du.re.Itẽ ſi idẽ act⁹ gerit̃ à
duob.reſpũ diuerſorũ finiũ,ɔtẽplõe cui⁹libet diceret̃ pri⁹ ſm ſuũ
reſpm̃.v.g.Emptor,&vẽditor faciũt vnũ ɔ̃ctũ,emptor pri⁹,vt ha-
beat rẽ:vẽditor pri⁹,vt hẽat p̃tiũ,vñ ſm intellm̃ cuiuſlibet,dr̃ fieri
pri⁹ vel ñ pri⁹.Nũc ad ꝓpoſitũ,ſi fit iniuria filio,lex imaginat̃ pr̃e
& filiũ principľr iniuriari.vt l.eũ q̃ nocẽtẽ.§.fi.đ iniu.nec dr̃ actio
pr̃is acceſſoria,rõe filij.vt l.j.§.vſq; adeo.đ iniu. Ita ĩ ꝓpoſito l; ſm
ordinẽ nãæ ꝑꝑ lites dãnũ ſit priuatorũ principľr,ſcđariò Reip. tñ
ſm ordinẽ intellͬs lex intelligit vtrũq; pri⁹ lędi,l; ſm ordinẽ nãę ſe
c⁹,iõ ad pub.vtil.ꝑtinet.nõ ob.ſm in quo dr̃,ꝙ lædit̃ i⁹ alteri⁹,&c.
q̃a qñ lædit̃ ꝑ aliqđ ſtatm̃ fcm̃ ex vigore alteri⁹ arbitrij,lęderet̃ ius
vni⁹ partis,ita ꝙ ñ alteri⁹,tũc fateor ɔ̃riũ.ita loquunt̃ ɔ̃ria.ſ; qñ p̃t
lædere actorẽ,ſicut reũ,neutra pars lædit̃.hic ẽ tex.no.in l.de fidei
cõmiſſo.ĩ.de trãſ.Nõ ob.l.ſi minor.25.an.filio.§.j.de mi.vbi dr̃,ꝙ
eo tp̃e q̊ ɔpromiſit,lędit̃,q̃a fateor in minore ɔpromittẽte,q̃a vľt
f cãm ſuã ñ agitabit diligẽter,vñ ab initio minor lædit̃,[f]q̃a bñficiũ
appellãdi ꝑdit,ſ; in duob.maiorib.ɔpromittẽtib.hoc nõ eſt. Et ꝑ
6 hoc dico†ꝙ s̃.dcm̃ ſtatm̃,q̃q̃ gñaliter fcm̃,ñ porrigeretur ad eũ,
g q̃ hr̃et paratã executionẽ inſtr̃i g vel teſtĩ,q̃a tũc i⁹ ſuũ lædere t̃,ita
ꝙ ñ alteri⁹.vt de mi.l.minor 25.an.cui fideic.Per hoc ẽt apparet re
ſpõſum ad illud,qđ de appellõe dr̃:& hoc de iſto principio. Seq̃t̃
iõq;.inci.ſecũda partic.vr̃ hic primò,ꝙ ad qđlibet op⁹ faciẽdũ de
7 bẽt p̃poni viri†ſufficiẽtes ad illud,hoc ãt in principe p̃ſumit̃.vt đ
8 of.p̃f.p̃t.l.j.†No.2.ꝙ q̃s d; dicere laudes,&dignitates eorũ,de q̃b.
hic dr̃,& in rub ſforũ.Op.gl.hic exponit exquæſtor.i.q̃ q̃ſturã di-
miſit.ɔ̃.in l.petitionẽ §.egrediẽtẽ.de ad.di.iu.ſol.Poſſum⁹ dicere,
ꝙ nomẽ dignitatis ẽ,& ɔcordat cũ illa.Vel poſſum⁹ dr̃e.i.ille,qui
9 q̃ſturã dimiſit,&tũc poſſum⁹ dr̃e,ꝙ ñ eſt†incõgruũ vt vnũ verbũ
exponatur ſm 2.expõ.Op ĩ.de ɔſul.l.j.li.12.ſol.Aliud ẽ dr̃e ɔſul,
ſi intellr̃ de eo,q̃ h; adminiſtrõnẽ. Aliud vir ɔſularis,& intellr̃ de

10 eo q̃ dignitatẽ h; ſine adminiſtrõe. QVAERO circa hoc,†vtrũ
h doctorat⁹ ſit dignitas.[h]hic vr̃ tex.ꝙ ſic.ibi,Theophilũ virũ clariſſi
mũ,&c.In ɔ̃riũ facit rub.ꝓœ.ſforũ.vbi vides,ꝙ quoſdã noĩat illu
ſtres:ceteros ãt doct.ñ idẽ.in §.cũq; hoc.in ꝓœ.inſt.qđ no.& hoc
mõ p̃t reſp.ꝙ Theophil⁹ erat vir clariſ.q̃a Comes,ñ q̃a doctor.ſol.
dico ꝙ doctorat⁹ ẽ dignitas.Cas⁹ eſt ext.de mag.c.q̃ro.Hæc ẽt ap
paret,q̃a doctor h; iuriſdõem ordinariã in ſcholares.vt in aut.ha
bita.ĩ.ne fi.ꝓ pa.& in j.ɔſtõe ſforũ.§.fi.ſ; hr̃e iſtã iuriſdõem eſt di
11 gnitas,qđ ex eo apparet,q̃a ab ea alͬs repellũtur infames,vt l.cũ p̃-
i tor.ff.de iudi.Fateor tñ,ꝙ ñ eſt illuſtris,vt in rub.ff.ſ; ſi legiſſet ꝑ†
12 xx.an.tũc eẽt Comes [i] ſacri palatij,vel ſaltẽ clariſſim⁹.Et iõ dico,
k ꝙ infames,apoſtatæ,†&ſilͤs,q̃ ñ ſunt capaces,ñ pñt doctorari. [k]
Hoc

a ADD. ¶Pom. De iſto ſtatõ vide q̃ poſui ad Ale.in rub.ſo.ma.& l.q̃ ſe pr̃is,gl.fi.
& ibi Mod.ĩ.vñ li.Raph.ful.ɔſ.25.& Pan.31.dub.j.vol.2.Fel.in prœ.Decr.c.q̃ in
eccleſiarũ,ad fi.đ ɔſt.& c.eccl.S.M.e.ti.& c.fi.ver.fallit 4.e.ti. & c.licet,in fi.de
teſt.& c.exceptionẽ,ver.idẽ dic đ excep.ꝙ in fcõ,ext.đ exce.Bar.ɔſ.17 Barb.
47.vo.j.&Fel.in c.ſicut,đ re iu.& aliq̃d in ſiľi ꝑ Barb.ɔſ 36.vo.2.Pan.& ibi Fel.
in rub.đ treu.& pa.in fi.Ale.l.j.ff đ le.j.& l.j.§.lex fal.ad l.fal.aliquid ꝑ Ale.l.ex
fcõ,§.ſi q̃s rogat⁹,ff.ad tre.& add.ad Ana.ɔſ.48.& 89.Anc.c.canonũ ſtatuta,de
ɔſt.& d.Ale.ɔſ.82.vo.j.Barb.c.cũ oẽs,in pr.đ ɔſt.& Ale.ɔſ.210.vo.2.Iaſ.l.veluti,
§.hæc vox,q̃ legit cũ l.ſi q̃s,§.p̃tor,no.4.đ eden.& l.2.C.e.& l.q̃ ſe pr̃is,poſt a-
lios ibi.ĩ.vñ li.& Ale.l.j.ĩ.vñ vir & vx.in ɔſ.37.vo.2.vbi q̃rit,an tale ſtatm̃ hẽat
locũ in legitimato ſuꝑ actu iurato,& ɔſ.60.dub.3.vo.2.vbi q̃rit,an ſtãte ſtatuto
ꝙ inter ɔ̃hentes fiat ɔpromiſſum illud hẽat locũ in legitimato,& in ſcđa q̃rit,
an hẽat locũ in nãli & ſpurio,& 62.vo.2.vbi articul⁹ iuris,vel res eſſent claræ,
vel peteret̃ aĩo calũniandi,& d.Fel.c.inter monaſteriũ,ver.80.limita,đ re iu. &
Ale.72.vo.3.vbi d̃t ꝙ ñ h; locũ in cã appel.&Pau.đ ca.ɔſ.75.vbi & ipſe ponit đ
hoc,ſ.đ cã appel.an tale ſtatm̃ reſpiciat ordinẽ ꝓcedendi,vel decidẽdi.Et alia
pulchra circa hoc vide Ro.ɔſi.400.vbi d̃t ꝙ tale ſtatm̃ exorbitat à iure,& non
comprehendit caſum mixtum,& Iaſ.in l.fratris,ĩ.de tranſa.vbi dicit,ꝙ tale ſta
tutum nõ h; locum in agnatis obſt.exceptio.litis finitæ,Soc.in 4.vbi ponit,an
tale ſtatm̃ habeat locum vbi ex forma ſtatuti petitur executio inſtr̃i guarenti-
giati,& 37.vbi ponit,an habeat locum vbi petenti compromiſſum obſtaret ex-
ceptio litis finitæ,ſeu impediens litis ingreſſum,& Bal.c.cum veniſſent, de eo
q̃ mit.in poſ.cau.rei ſer.vbi ponit,an comprehendat clericum, & conſ.5.par.2.
& an comprehendat minorem,vide Bal.& ibi addidi in l.fi.ĩ.de reſt.in int.
b Pariſ.Seq̃tur opi.Bar.hic Ale.l.j.cũ ſeq.ff.ſo.mat.idẽ in l.q̃ ſe patris,C.vñ li.vbi
Cor.Iaſ.&Deci.q̃ multa circa hoc,& an tale ſtatm̃ ſit fauorabile,vel odioſum.
c Ale.Contrarium cõcludit Im.in l.j.ſo.ma.& ad plures qq.ſimiles,vide per Bar.
in l.ambitioſa,de dec.ab or.fa.ſed an ſtatutum de hoc ſit fauorabile,Bal.ꝙ ſic,
in l.qui ſe patris,C.vnde lib.& vide de hoc Bal.hic.
d Pariſ.Vide Ale.latè in l.hæreditas,la j.ff.ad treb.
e Ale.Et an poſſit appellari ab arbitris electis ex neceſſitate ſtatuti,vide Bar.hic:
ɔ̃riũ tẽuit idẽ Bar.l.j.ĩ fi.à q.ap.ñ li.& ibi viđ q̃ dixi poſt Bar.¶Adde đ arbitris
electis ex forma ſtatĩ,an ſint meri iud.vľ arbitri,vľ arbitratoris.P.đ an.ɔſ.270.
f Ale.Et an ſtatm̃ đ cãis ɔpromittẽtis liget minorẽ.Bal.ꝙ ſic,l.fi.đ in int.reſt.& ꝑ
Pe.đ anc.c,canonũ ſtatu.đ ɔſt.&ɔſuluit Bar.ađđ pulchre Bal.ɔſ.inc.pupillus,
&ibi,qñ valeat renũciatio đ ñ petẽdo reductionẽ,&q̃d ſi ſtatm̃ denegat recla
mari,eſt nu.390.li.2.&ꝑ eũdẽ ſuꝑ ſtatuto Laudẽſi,ɔſ.206.li.2.ꝑ eũdẽ ɔſ.337.li.j.
ꝑ Ro.pulchre ɔſ.90.& ibi ẽt q̃d ſi ſtatm̃ liget minores,voluit Bal.ɔſ.54.li.j. vbi
d̃t,ꝙ ſi ſtatm̃ diſpõit,ꝙ miſſus ĩ poſ.ibi ex j.decreto lucret̃ fruct⁹,ligabit & mi
norẽ ĩ caſu quo ɔ̃ ipm̃ p̃t fieri miſſio,&hoc no.ad ſcripta.l.ſi finita,§.Iul.đ dã.ĩ.
g Ale. Ad hoc vide Bar.& q̃ ibi dixi in l.eleganter,in pr.ff.de cond.ind.item non
poſſet peti tale ɔpromiſſum publicatis atteſtõnib.ſm Bal.no.in l j.C.de tranſ.
Adde Pe.de anc.conſ.183.Bal.152.lib.4.& 183.lib.3.129.lib.j.193.lib 3.alias 4.
h Ale. Dicit tñ tex.no.l.j.C.de prof.qui in vrb.Conſt.ꝙ doctor,qui legit ꝑ xx.an.
efficitur comes,& no.hic,& vide in prœ.ſfor.& ꝑ d.Ab.c.ꝓpoſuiſti,de prob.
Et ad hoc d.ꝑ Bar.vid.vnum no.tex.in aut.vt li.ma.& auiæ,§.reliquum,col.8.
i Ale.Pro hoc tu al.l.Alexãdrinis,C.de dec.li.x.oẽs tñ doc.ſunt nobiles,ꝑ l.proui
dendũ,ĩ.đ poſt.Et q̃s dẽat magis honorari,an doctor vel miles, d̃t Bal.in rub.
de iu.& iu.cir.fi.ꝙ doc.legũ ſcientes deberent p̃ferri,ſed ñ doctorelli,Ang.aũt
in l.tribun⁹,ff.đ teſt.mi.dicit ꝙ tp̃e belli,ſunt magis honorandi milites,ſed tp̃e
pacis ſunt magis honorandi doct.ar.tex.§ fi.in prœ.inſt. & no.ꝓ hoc d.An.d;
intelligi đ militib.militantib.nr̃i tp̃is,q̃ nõ ſunt armatæ militiæ,nec ſunt vtiles
tp̃e belli,& ſic nõ hñt priuilegia militũ,vt dixit Cy.l.j.đ iu.& fa.ig. Et adde ꝙ
milites nr̃i tp̃is nõ hñt aliq̃ priuilegia,niſi q̃a honorãt̃ ĩ ſedẽdo,& bibẽdo,nec
ẽt dignitas ẽ ĩ militib.ẽt ſi ſtãt ĩ expeditiõe militiæ armatæ,vt ẽ ĩ prœ.h⁹ li.§.
q̃b.ꝑ doc.&vide Io.đ Im.c.j.đ ma.& ob.de milite creato à Principe,vel à Pa-
pa,q̃a l; ſit poſterior ĩ tp̃e,tñ d; p̃ferri militi creato ab inferiore,vel ab alio.Et
ita vr̃ dicẽdũ ĩ doc.& vide Bal.l.j.ĩ fi.q̃ bo.ce.poſ.de mil.à Principe creatis, q̃a
hodie l; ſint in exercitio militari,tñ aliqua retinẽt priuilegia.Et vide ꝑ Mo.l.j.
ff.de re iu.adde Ale.latius ĩ ru.đ vul.& pu.& cæteris parib.p̃cedit antiq̃or ſan-
guine,& nobilior,voluit bal.l.nemini,ꝑ illũ tex.ĩ.de ad.di.iu. & doctor primo
licẽtiatus,poſtea doctoratus p̃cedit medio tp̃e doctoratũ, vt voluit Ang.are.
§.q̃dã,inſt.đ act.ꝑ tex.l.j.C.đ ɔſu.li.x.legiſta p̃cedit artiſtã, & canoniſta vtrũ-
que,& doctor iuris vtriuſq; p̃cedit vtrũque,theolog.vero oẽs,p̃terq̃ in benefi
ciis obtinẽdis,tũc purè canoniſta p̃fertur theologo,ſm Hoſt.& Io.an.c.j. đ ɔſ.
& aſ.niſi eccleſia ĩ qua bñficiũ obtinere curauit,indigeret theologo, vt q̃a eẽt
vicina hr̃eticis.Et hic ſeq̃tur Ro.ɔſ.333.cir.fi.Et an doctoratus poſſit ꝑ ꝑ inſuffi-
cientiam literarum auferri,& à quo,vide Bal.conſ.334.lib.3. & an q̃ doctorari
voluit ex priuilegio,nõ obtinuit,poſſit redire ad ius cõe,per eundem cõſ 327.
K Quid in iudæis,vide l.generaliter,in fi.ff.de dec.& Bar.d.l.fi.adde ꝙ idẽ in eo q̃
ñ eſt legitimè natus,ꝑ l.j.§.in honorib.ff.de mu.&ho.ita dixit Gem.&Pe.đ an.
cle.2.đ mag.adde ſm Pau.đ ca.hoc idẽ eſſe in nutrito malis morib. all.l.medi-
cos,de prof.& me.q̃a ſunt infames ſaltẽ infames fcĩ.De iudæis aũt ɔſuluit Pe.
ɔſ.262.ꝙ ſtãte ſtatuto,ꝙ null⁹ eligat̃ ad officia ſub pœna,niſi ſit fidelis& deuo
tus eccľę Ro.ꝙ ſi q̃s balotãdo ꝓcuret ꝙ iudæus eligat̃,ñ incidit ĩ pœnã.ibi vi.

Hoc idē dico, de Iudæis, q̄ n̄ pñt doctorari, qa nō sunt capaces ali cuius dignitatis, vt l. fi. j. de iud. l3 de iure antiquo forte aliud eēt, vt ff. de decu. l. gñal'r. §. fi. Venio ad 3. particulā, q̄ incipit, q̄b. spāl'r. 1. ponit tria p̄cepta, & p̄ferētia ad ea. 2. ponit quartū p̄ceptū. Tertiò ponit q̄ntū. Quartò & vlt. remouet q̄dā dubōnē circa p̄dicta. Secūa ibi, colligentes. Tertia ibi, ita tñ. Quarta ibi, & si q̄ earū, &c. Venio ad 1. partē, & scribe casū in j. par. Dñe Impera. video q̄ vos hoc aliis ōmisistis, s3 q̄ dedistis formā eis? Dicit Imperator. Nos p̄cepimus eis princip'r, q̄ ipsi ōponerēt ll. certas, & breui sermone & ōgruis subderēt titulis. Capio f̄m illud. Cq̄d' dixit breui f̄mone,
a & istud fieret resecatis supfluis p̄fationib. a & resecatis sil'ib. & resecatis legib. à legib. q̄ in desuetudinem abierunt. itē dicis, q̄ deant
b fieri ll. certæ, b quō poterūt fieri ll. certæ: fient resecatis ōriis addē-
13 do, vl' minuēdo, vl' mutādo si op⁹ fuerit. † No. q̄ ōrietas d3 explicari per diuisiōes, & distōes, qd' facit ad dicta testiū, & eorū dicta diuisiōib. debēt adiuuari, vt ext. de testi. c. cū clamor. & plenè in l. inter stipulātē. ff. de ver. obl. Op. hic dr̄ q̄ decē sapiētib. imò qnq;, sicut in ōstōe seq. fol. gl. in 2. ōstōe fuerūt qnq;, ī ista prima fuerūt
c decē. Itē op. c dr̄ hic certas. ō. de l. dos à p̄re. & l. seq. fo. ma. vbi est obscuritas. Resp. ad l. sequēte, nihil ad p̄positū, s3 q̄tum ad l. dos à p̄re. dicit gl. fallit, vbicūq; est opi. mag̃rorū, & dicit bñ. Impossibi-
14 le. n. est, q̄ lex fiat ita clarè, q̄ dubōē nō hēat. † Et ppea dixi al's, q̄ vbi circa l. est opi. l3 aliquis iudicaret f̄m vnā opi. nō verā, sñia v3, nec dr̄ ōtinere expressū iuris errorē. vt l. cū p̄latis. ff. de re iud. f̄m vnā lec. gl. q̄rit de duob. dic vt in ea. Extra gl. q̄ro, datū est arbitriū q̄busdā sapientib. super aliquo negotio, vt sup abūdantia, vel publica vtilitate. an h⁹ arbitrij vigor possit corriger̄ statm̄? Hic vr̄ tex. q̄ nō, nisi spāl'r demādetur. Br̄ dico, q̄ ex vigor̄ cuiuscūq; arbitrij
15 † nō p̄t qs statuta iā f̄cā corrigere, vel mutare, nisi hoc spāl'r sit p̄missū, vt hic, vel nisi supueniat cā correctiōis de nouo, q̄ n̄ erat,
d vl' ignorabat̄ tp̄e statuti ōditi. Textū hēs no. ī l. si hoīe. ff. mā. d In isto §. omisi duo ōria. Op. & vr̄, q̄ p̄fatiōes nō deant resecari, vt l. j.
16 ff. de ori. iur. hic dr̄ ōriū, quare malè. so. † hæc loqtur in p̄fationib. supfluis, vtiles verò p̄fatiōes nō sunt resecādæ. Ita dicit gl. Sunt. n. p̄fatiōes vtiles, in q̄b. nomē dñi inuocat̄, vt no. in rub. h⁹ ōstōis. Itē sūt vtiles p̄fatiōes, ex q̄b. p̄t colligi mēs ōstituētis. De hoc hēris legē no. ff. de hæ. inst. l. fi. vbi dr̄, q̄ ex istis p̄fatiōib. mēs disponētis
e colligit̄. Op. hic dr̄ imò, &c. imò ponit e p̄, &. Gl. opponit, q̄ dictio,
17 imò, ponat̄ correctiuè, nō īplicatiuè. † de hær. inst. l. si ita scriptū. & de manu. test. l. Stich⁹. Gl. nō soluit. Dic q̄nq; dictio, imò, adiicit cū copulatiua, &, vr̄ ēt, tūc ponit̄ copulatiuè, vel implicatiuè, vt l. iurisgētiū. §. quimo. ff. de pac. f̄m vnā lec. q̄nq; ponit̄ simpl'r, & tūc aut p̄fert̄ ab hoīe, & ponit̄ correctiuè, vt ī l. ōria. Aut à l. & tūc aut eadē ē rō, vel maior in p̄senti cā, q̄ in eo qd' adiicit̄ p dictiō, imò, & p̄ponit̄ īplicatiuè, vt l. iubem⁹. §. œconom⁹. de sac. ec. Aut nō ē eadē rō, & tūc pōit̄ correctiuè, vt l. si vehēda. ī pr. & §. 2. ad l. Rhod. de iac. & l. si ita scriptū. & l. Stich⁹ imò Pāphil⁹. ff. de ma. test. Vēio ad ver. colligētes. dixi, q̄ ī hac p̄te, &c. hic pōit̄ quartū p̄ceptū, ibi,
f ita tñ. ponit̄ q̄ntū p̄ceptū. No. hic de ordine, f q̄ priores ī electiōe prīo ponunt̄, sequētes postea. & istud facit g in ar. imo colligit̄, p̄
h casu, h si reperiūt̄ duo instr̄a scripta ī vna charta, instr̄m priō † scri
18 ptū p̄sumit̄ p⁹ celebratū, p̄ istū tex. tene mēti. Op. q̄ reperio ll. nouas postpositas. Nā in ti. de sum. tri. ponūtur ll. Iustiniani, ī aliis ti. inferiorib. reperiūt̄ aliç ll. aliorū Imp antiq. solue vt in gl. Op. vr̄ q̄ iste ordo nō sit attēdē⁹, vt l. nec. n. ff. de so. q̄n mēs disponentis
19 † ē certa, ordo n̄ attēdit̄, vt ibi. s3 q̄n ē dubia, inspicit̄ ordo, vt hic. Ista est so. Dixi in d. l. nec. n. & dixi in l. 2. §. pri⁹. de vul. & pup. Op. &
i vr̄, q̄ ll. nō valeāt sine die, & ōsule, i vt j. de diuer. resc. l. fi. qua. Sol.
20 Priuilegia imperialia, † q̄ in corpore iuris nō sunt cl'a, req̄rūt diē, & ōsulē, vt l. ōria. sec⁹ ī his q̄ sūt ī corpe iuris cl'a, vt hic. Et si q̄. hic remouet vnū dubiū. Op. Inst. de iure natu. §. s3 & qd' p̄cipi. fo. gl.
21 hic loqt̄ de † his q̄ sunt cl'a in corpore iuris, ibi sec⁹, & hoc tēt Dy. in c. in ar. de re. iu. li. 6. d. Ia. But. dicebat aliq̄tulū lati⁹ sic. Aut ē certū, q̄ p̄ceps voluit facere ius suū gñale, & ē ius sine dubio. Aut ē dubiū, tūc aut nō ē clausū in corpore iuris, & nō ē ius gñale, vt d. §. s3 & qd' principi. Aut est clausū ī corpore iuris, & ē ius gñale, si tñ tenor eorū patiat̄, vt hic, & l. nō p̄les. j. d sac. ec. & de decl. l. neq; Dorotheū. si tñ tenor eorū patiat̄. Hæc igitur ē vl. ps f̄m gl. j. qua
22 ī pator, &c. vt dt gl. j. h⁹ ōstōis. no. q̄ ad cōē vtilitatē † p̄tiet, vt lites citi⁹ d cidāt, qd' facit ad ea q̄ dixi sup ea ōstōe. ī pr. n̄ hētis alia, &c.

¶ Contrarietas, & Concordia.

Hæc q̄ necessariò. Pro ōcordia, aduerte qd' Bar. īuoluit vitio ōrietatis p d. Ias. ī ti. inst. de ac. §. oīū. dū dt in l. fi. C. de iu. qd' l3 à sñia cō promissarij n̄ l3 appellare, tñ à sñia arbitri iuris sic. Idē dt idē tenere Bar. l. j. C. de arb. & in l. 2. in fi. illo e. ti. Adde Bar. l. j. §. interdū ff. à q. ap. nō lic. l3 se remittat ad no. p eū. in l. nēo pt. ff. d le. j. ōri⁹ all. in hac j. ōsti. Tu dic, si bñ ōsideret Bar. n merer argui de ōdōe, & p̄t saluari, vt et saluat Io. d Im. & nouissimi: qa aut statm̄ simpl'r loq̄t d ōpromisso, & tūc possit saluari, vt dt Bar. d. l. fi. cū si. aut statm̄ p̄cedit vlteri⁹ disponēdo, & tēt q̄ oīo stet ōpromisso, sub pœna cō promissi, & tūc ēt videat̄ tollere appl'onē. & ita loquat̄ hic in hac j. ōsti. & in hac sentētia vr̄ etiam residere ipse d. Ias. dum all. impe. in d. l. j. & ita voluit innuere Bar. in l. j. in fi. ff. à qui. ap. non licet.

a ADD. ¶ Paris. Vide limitationes multas per Fel. in proœ. Greg. ad fi.
b Et pro hoc vide quod eleganter dicit bar. in l. fi. §. pe. de cond. indeb.
c Ale. Et ad d' bar. i l. q. Romę, §. duo fratres, ff. d' ver. ob. dixi ī l. 2. ī. j. q̄n p̄uoc. n̄ ē ne. & idē seq̄t bal. ī 2. ōsti. h⁹ ī. iver. arma. & bal. l. 2. & iō dixit Io. An. ī nouel. ī c. j. d' post. pla. ī 6. q̄ vbi sūt ōriæ opi. error iuris tali casu dr̄ p̄babilis, sicut error fci.
d Pom. Vide Ro. ōs. 65. Pān. ōs. 103. vo. 2. Ro. cōs. 37. in 2. dub. ver. 2. quia. & Fel. in c. j. cum seq. de consti. & Ro. 218. & vide corroboratum hoc dcm̄ per pulchra exēpla per barb. in c. cū M. de const. & in c. cum oēs, e. ti. & vide Ale. cons. 106. vo. 2.
e Ale. De dictiōne, imo, adde bonum tex. in l. cognitio, de of. eius cui mand. est iu ris. & facit ad no. per Imol. l. j. ff. de re iu. & per bar. in l. si ita scriptum, ff. de hær. insti. ¶ Io. Fr. Ru. Adde bar. in l. Stichus, ff. de manumis.
f Ale. No. ordinem hic attendi, quod est verum, si leges ponantur in e. ti. secus in diuersis, no. gl. & bar. in l. 3. in prin. j. de cod.
g Pom. Vide Ale. cons. 122. & vide q̄ posui in l. j. ff. sol. ma. & vide etiam Alex. cons. 112. in ver. non ob. vbi limitat, nisi ita p̄sumendo, actus de quo agit, vitiaretur: quia tunc præsumeretur, q̄ imo f̄cd̄m in ordine esset prius factum, & 81. vo. 2.
h Ale. Vide eundem bar. l. j. in pr. ff. so. ma. Ibidē si reperiūt̄ duo instr̄a in vna charta, p̄sumit̄ priō celebratū, qd' est primō scriptū. Bene facit l. si q̄s ex argētariis, §. si initium, ff. de eden. & hoc expresse tēt Bal. in l. de reb. C. de do. ante nup. & bal. hic in §. q̄b. limita singulariter p bal. & Im. in l. cū in testō, de hæ. inst. Bñ facit qd' no. bar. l. 2. §. prius, in fi. ff. de vul. & pup. & vide q̄ dixi post bar. d. §. prius.
i Alex. Sed an valeant sine data: & similiter in statuto, vide bart. in extrauag. qui sint rebel. in ver. data, & an statutum debeat edi cum die & cōsule, & an requirat scripturam, vide quæ dixi in rub. ff. de ope. no. nun.

¶ De summa Trinitate. Rub.

LEX I.

1 *Relatiuum. quis, ponitur declaratiuè, augmentatiuè, & restrictiuè.*
2 *Lex non debet esse ludibrio.*
3 *Verbum, volo, quandoque inducit dispositionem.*
4 *Relatiuum, quis, vel qui, est relatiuum substantiæ.*
5 *Religio, quomodo sumatur & quid nobis afferat.*
6 *Vsuræ quō possunt de mente & voluntate iur. ci. exigi, & vt interesse peti. n. 8.*
7 *Minus malum permittitur, vt euitetur maius.*
9 *Dementia alia vera, alia ficta.*
10 *Argumentum de periuro ad hæreticum, quando procedat.*
11 *Hæretici hodie sunt infames, & repelluntur à testimonio.*
12 *Infames de facto, quando possunt testificari.*
13 *Hæretici qua pœna puniantur.*
14 *Statutum loci contractus quo ad solennitatem eius attenditur.*
15 *Quo ad ordinationem litis inspicitur locus iudicij.*
16 *Locus contractus circa dubia q̄ oriuntur tēpore contractus, secundum naturā ipsius inspicitur, fallit in dote, nu. 17.*
18 *Statuta quænam circa dubia quæ oriuntur post contractum, propter negligentiam, vel moram, attendantur.*
19 *Statutum loci viri, quo ad lucrum dotis inspicitur.*
20 *Rest'o ex læsione cōtingente in ipso contractu, q̄ do petit', qd' statutum attēdatur. Forensis delinquens in loco, secundum quæ statuta puniatur.*
21 *Statutum quòd testamentum coram duob. testib. possit fieri, valet, & nu. 22. Et an comprehendat forensem ibi testantem. 24.*
23 *Solennitas publicandi testamentum, potest per statutum minui, & mutari.*
25 *Statutum circa ea, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis comprehendit forenses.*
26 *Statutum, q̄ filiusf. possit testari, nō cōprehendit filiumfamilias ibi testantem.*
27 *Statutum vbi res est sita, seruari debet.*
28 *Statutū & cōsuetudo laicorū, q̄ do liget clericos, & seruari debeat in curia epi.*
29 *Statuta contra priuilegia clericorum dicuntur esse contra libertatem ecclesiæ.*
30 *Cōsuetudo laicorum in his q̄ pertinēt ad p̄cessum seruatur in foro ecclesiastico.*
31 *Statutum quòd testamenta insinuentur, ligat clericos.*
32 *Statutum quandoque porrigit effectum extra territorium.*
33 *Statutum quòd filia fœmina non succedat, cum sit prohibitorium, & odiosum, non trahitur ad bona alibi sita.*
34 *Statutum permissiuum quando habeat locum extra territorium.*
35 *Instrumenta confecta à notario extra territorium, faciunt vbique fidem.*
36 *Testamentum conditum coram quatuor testib. secundum dispositionem statuti loci, valet etiam quo ad bona sita extra territorium.*
37 *Lex potest facere, quòd quis decedat pro parte testatus, & pro parte ītestatus.*
38 *Statutum habilitans personam, quando trahatur extra territorium. & nu. 41.*
39 *Actus voluntariæ iurisdictionis, non possunt exerceri extra iurisdictionem cōcedentis, qui sit inferior à principe, nu. 40.*
41 *Aditio hæreditatis porrigit effectum suum extra ciuitatem. & nu. 43.*
42 *Cōsuetudo Angliæ, q̄ primogenitus succedat in oīb. bonis, q̄ do trahatur ad bona alibi sita.*
44 *Statutū punitiuum, q̄ do porrigat effectū suum extra territorium.*
45 *Delinquens in loco, efficitur de iurisdictione loci.*
46 *Forenses duo existētes in territorio Perusino, si in territorio Aretino delinquāt, poterunt puniri per potestatem Perusij.*
47 *Statutum punitiuum simpliciter loquens, quando comprehendat ciuem delinquentem extra territorium, ad hoc vt possit contra eum procedi, & puniri secundum statuta suæ ciuitatis. & nu 48.*
49 *Cautela in formanda inquisitione contra ciuem delinquentē extra territorium.*
50 *Pœna imposita quando extendat effectum suum extra territorium iudicantis.*
51 *Publicatio bonorū an extēdatur ad bona alibi sita. Et ad quē dominū pertineat.*

a CVnctos populos. ªDiuide l.istã in 3.partes, s3 j.subdiuidiť in duas.qa j.pcipit fidẽ ſuari,declarãdo eã ĩplicite,vſq; ibi hoc ẽ,&c.
* Ibi đclarat eã explicitè.& h.d.Fides trĩitatis ſm euãgelicã &*apľi cã doctrinã,ẽ ſeruãda,ſeruãtes vocãtur Chřiani,nõ ſeruãtes vt de mẽtes,hřtici,& ĩfames,à Deo & à Principe puniũť.h.d.In tex.ibi, Petrũ, &c.ſ.Chři vicariũ,cui Chřs dixit,Paſce oues meas, vt ĵ.e.l. inter claras.vlteri⁹ in tex.ibi Chřia.no.maximũ ẽ ꝙ ſuus vocetur noĩe dñi ſui, qa dicimur Chřiani à Chřo Dño nřo.ibi, veſanos.i. ñ ſanos.ſic expõiť.ff.de ver.ſi.l.malũ.§.viduã.poſito caſu ĩ termĩis & lecta lřa,notabilia collige p te.op.j.hic dř,cũctos popłos quos,
b &c.hic innuit,ꝙ qdã sũt ppłi,q nõ sũt ſub imperio.ᵇNã relatiuũ qs vel q,adiũctũ gñalitati ſine copula h3 reſtringere,vt ff.de le.3. l.ea tñ adiectio.S3 alibi dř ꝙ Imp.ẽ dñs toti⁹ mũdi,vt l.de pcatio.
1 ff.ad l.Rho.de iac.igř malè đt hic.p ſolõe h⁹ †ɔ̃rij,op3 nos ſcire
c de natura h⁹ relatiui,ᶜqa qñq; relatiuũ qs,vľ q adiũgiť q̃litati,q̃ q̃litas nãłr ineſt cuilib.de gñe,&tũc decłatiuè põiť,vt l.oẽs ppłi.de iuſt.& iu.Nã ibi põiť, Oẽs q regunť,&c.q ſ.oẽs,&c.aliqñ relatiuũ adiiciť q̃litati,q̃ nãłr nõ ineſt cuilibet de pplo,&tũc aut appõiť cũ copula,& poniť augmẽtatiuè,aut ſine copula:& põiť reſtrictiuè, vt d.l.ea tñ.de le.3.& dixi in rep.d.l.oẽs ppłi.in j.opp.Nũc ad ppoſitũ,aut verbũ regit,hic poſitũ intelłr put de iure ẽ,&tũc de iure regit oẽs ppłos,& ſic relatiuũ põiť declaratiuè.quos.ſ.oẽs.Et hoc
d puto fuiſſe de mẽte Imp. Aut vis intelligere put ẽ de fcõ,&tũc,ᵈ qa qdã de fcõ ñ obediũt.& ſic talis q̃litas ñ ɔpetit oĩb.de gñe,tũc relatiuũ poniť reſtrictiuè.Et hoc 2.mõ intelligit hic Cy.p 2.rões.
2 Priõ ne ll.ſint apud eos ludibrio,†qđ eẽ nõ d3.l.ſi ptor.de iu.& l. fi.ne qd in lo.pu.2.rõ ẽ:qa nõ sũt digni legũ laq̃is innodari,vt ĵ.đ adul.l.adulteriũ.hoc nõ multũ pl3:qa ſeq̃reť,ꝙ ll.imperiales nõ ligarẽt Florẽtinos,& alios q ñ obediũt Prĩcipi de fcõ.2.op. dř hic, volumus,ergo verbũ,volo inducit diſpõẽ.vt no.ĩ l.ſerui electiõe. in pr.ff.de le.j.H⁹ timore addit hic Frã.Acc.& ẽt pcipim⁹,imò eos, q facere noluerint ſubiugamus,vt hoc ti.& ĵ.de hær.& apo.& de Iud.Et hãc gl.qdã hñt.certè illa gl.ñ fuit neceſſaria.Nã verbũ volo,inducit diſpõẽ in legali diſpõe,vt hic,& inſt.de iur.na.§.s3 qđ prĩcipi.rõ ẽ:qa dat formã futuris negotiis,vt l.leges & ɔſti.ĵ.de ll. idẽ ĩ vlt.volũ.q̃ diſponũt de futuris.H⁹ gřa ẽ ſciendũ de natura h⁹
3 verbi,volo,vis,†vtrũ ĩducat diſpõẽ.circa qđ dẽs ſciř,ꝙ verbũ vo
e lo,ᵉde ſe nihil ẽ dře,niſi rõe adiũctæ determinatiõis.Aut ergo h3 determinõẽ certã,& limitatã de pñti,& inducit diſpõẽ,vt l.2.& l. apud Aufidiũ.ff.de op.le.& qa ĩ ĩcertis ñ certis loc⁹ ẽ ɔiecturis,vt l.ɔtinu⁹.§.cũ ita.ff.de ver.obl.Aut h3 determinõẽ incertã,puta p verbũ infinitũ,&tũc aut verbũ volo pferť ĩ pñti,aut in futuro.j. caſu,aut recipit determinõẽ ab actu explicãdo p aliũ, & ĩducit diſpõẽ,vt hic,& l.qm indignũ.C.de teſ.& l.oẽ verbũ.§.j.ɔmu.de le. Nã ſi teſtõr đt,volo talẽ eẽ hřdẽ,vľ volo Titio dari cẽtũ,ĩducit diſpõẽ.ſic & ff.mã.l.j.Rõ,qa ab ipſo diſponẽte,ñ erat aliud faciẽdũ, q̃ explicõ volũtatis,q̃ iã eẽt fcã.Aut recipit đterminõẽ ab actu explicãdo à ſeipſo,&tũc aut talis act⁹ ñ pficiť ſola volũt.& ɔſẽſu,& ñ inducit diſpõẽ,vt ſi dico, volo aſcẽdere arborẽ,ñ ſeq̃ť ego aſcẽdo,niſi ſequať aſcẽs⁹,vt no.ĵ.de ɔ̃h.em.l.ĩ vẽdẽtis.Aut talis act⁹ pficiť mera volũ.& tũc aut volũ.ſoli⁹ loquẽtis,aut cõi volũ.& ɔſẽſu duorũ.1.caſu,aut ẽ act⁹(ſeu caſ⁹) q ɔſueuit hře depẽdẽtiã đ futuro,vt vl.vol.&inducit diſpõẽ,vt l.Pãphilo.§.ppoſitu.de le.3.vbi đt teſtõr,vellẽ relinq̃re pdia Titio, ɔſtat ꝙ ipſe act⁹ relĩquẽdi ẽ explicãd⁹ ab ipſo teſtõre,l3 act⁹ dãdi ſit explicãd⁹ ab hřde,tñ ibi ĩducit diſpõẽ.idẽ credo ĩ legali diſpõe eadẽ rõe.Si verò ẽ act⁹,q de ſui natura ñ ɔſueuit hře depẽdẽtiã de futuro,tũc diſpõẽ ñ ĩducit, vt no.in d.l.ſerui electiõe.ĩ pr. Aut talis act⁹ pficiť cõi ɔſenſu duo
f rũ,&tũc cũ ab vtroq; fuerit declarat⁹,verbũ,volo,ĩducit diſpõẽ,ᶠ vt no.ĩ d.l.in vẽdentis. de ɔ̃h.emp.rõ,qa illa verba dñt ĩtelligi ſm nãm ɔ̃ct⁹, vt l.ſi vno.ff.loc.& l.ſi ſtipľs.ff.de vſu.s3 natura ẽptiõis ẽ vt nõ pẽdeat ex vol.alteri⁹.iõ d.verba vñr pferri, vt nõ habeãt dcãm ɔdõẽ,& depẽdẽtiã,niſi clarificata volun.vtriuſq;,l3 Pe.ałr ibi dicat,& malè.Aut pferunť ĩ futuro,&tũc ĩ vl.volun.& ĩducũt diſpõẽ,vt d.l.Pãphilo.§.ppoſitũ de le.3.Aut ĩ aliis diſpõib.& tũc ſec⁹,vt no.ĩ d.l.ĩ vẽdẽtis.Et pdicta sũt vera,qñ pferũť ĩ vĩ diſpõis: ſi verò ĩ vĩ ɔdõis, nõ ẽ nřa mã. (Iſta q̃ hic notata sũt de ver.volo, pñt facere ad q.q̃ ſemel vidi de fcõ.Dixit qdã auũcul⁹ nepoti ſuo: Ego volo qđ iſta vinea ſit tua p⁹ mortẽ meã:pòſt vẽiẽs ad mortẽ dixit cuidã extrãeo,q ſuiebat ſibi.Ego dõo tibi talẽ vineã meã:& dixit đ illa de q̃ s.nep.ſuo dixerat:mortuo iſto ille extrane⁹ poſit⁹ fuit ĩ põſ.illi⁹ vĩeę:vẽit nepos,ac dixit,ꝙ priõ ſibi ab auũculo dõata fuit,qa auũcul⁹ ſibi dixit,ꝙ volebat qđ eẽt ſua,q̃ř cũ priõ fuerit ſibi i⁹ q̃ſitũ,d3 eã hře.Extrane⁹ replicabat,ꝙ p illa verba nõ fuit ĩducta diſpõ donõis.q̃riť q d iuris?circa qđ vide s.& ẽt vide l.filij.§. fili⁹.ff.ad Tert.3.op.nã dẽm⁹ faceř bonã grãmaticã, vt l.Plauti⁹.đ au.& ar.le.cũ falſa latinitas vitiet reſcriptum,vt de reſc.c.ad audiẽtiã.s3 ſm grãmaticã,ſi ãñs ẽ q̃litatis, d3 ſubiici řlatiuum,q̃litatis. hic verò ãñs eſt q̃litatis,qa đt tali,& tñ ſubiicit,relatiuum sbæ,qa
4 đt,q̃,qđ †ẽ řlatiuum sbæ,vt no.ĵ.de sẽ.q̃ p eo ꝙ intereſt.ĩ gl.q̃ ic.

ex ɔuẽtiõe.H⁹ timoř expõit gl.q̃,id ẽ q̃lẽ.vt ergo ſm hoc ꝙ oĩm ñ ſit vna fidѕ numo,s3 ſiľis ĩ q̃litate. s3 eccľa põit,ꝙ vna ſit eccľia,& vna fides,imò poti⁹ credere,ꝙ illđ řlatiuum ñ appõať vt ſigñeť q̃lificatiuè,s3 đmřatiuè,vt pnomẽ illa,q.d. ſub illa volum⁹ řligione verſari,&c. Vľ forsã poſſum⁹ dře,ꝙ aut aſſumim⁹ fidẽ ĩ abſtracto, & vna ẽ oĩm credẽtiũ.aut put ẽ ĩ q̃l3 aĩa,&tũc ſicut sũt pľa indiuidua,ita pľes fides,ſ; ſiľes.ita voluit hic ĩtelligere gl.s3 qđ pri⁹ dixi magis pl3.4.op.hic dř religiõe.& ſic vř dře qđ oẽs ſumus monachi,vľ řligioſi.de qb.ĵ.ti.px.aut.ingreſ.& ext.de re.& trãſ.ad reli. qđ tñ ñ ẽ verũ.q̃ř dic ꝙ řligio pt ſumi largè,p tota fiđ Xpiana.&
5 ita†ſumiť hic,alio mõ ſtrictè,&ita in ɔ̃trio.Religio.n.affert nobis curã ceremoniarũ & aliorũ obſuãdorũ,q̃ obſuãt Xpiani. 5. opp. cũ fides pcipiat vſuras ñ exigi(vt ĩ euãg. Mutuũ dãtes nihil exide recipiẽtes,&c.)tñ Iuſti.permiſit, vt ĵ.de vſu.p totũ.So.dñt qdã ꝙ p hãc l.& p ti.ĩ aut.de ec.ti.ſit correct⁹ tractat⁹ tot⁹ de vſu.Vñ aliq ɔcedũt ꝙ vſuræ sũt pmiſſæ de iu.ci.Ad l.iſtã rñ. ꝙ hic pcepit fidẽ ſuari,& euãgelicã doc.quo ad fidẽ.S3 certè hoc dře,ꝙ vſura ſit licita,pcm̃ ẽ,& q dřet ptinaciter ꝙ nõ eẽt pcm̃,eẽt hřtic⁹,vt ext.de
g vſur.c.j.§.fi.in cle. Alij dñt,ꝙ ſacræ ll.nõ dicunt ꝙ ſunt phibitæ.ᵍ

a ADD.¶Pariſ.Iſtã l.& eius materiã repetit d.Io.Bap.Caccialup.Et inter cætera multa ponit in materia vſurarũ,an poſſint licitè fieri,& ex aliqua cã permitti.
b Ale.An & quomodo intelligatur,ꝙ Imperator ſit dominus mundi, vide bar.& quæ ibi dixi poſt in l.j.§.per hanc,ff.de rei ven.
c No.de dictione,quis,vel qui.adde bal.in l.præcipimus,ĵ.de ap.& bart.in d.l.ea tamen,& vide Ang.de Are.in ti.de act.§.omnium.adde Old.conſ.126.
Pom.¶De relatiuo,quis,vel qui,quomodo ponatur,per Barb.conſ.38.vo.2.
d Ale.In quo vide in c.quod ſuper his,de voto, & vide gl.no.64.diſt.Adr.el 3.qui dicit,quòd Gallia,& Hiſpania non ſubſunt Imperatori.
e Ale.De mã h⁹ verbi,vide q̃ no.bal.in auth.ei q.,ĵ.de bo.aut.iu.poſ.in q.an p hæc verba,volo te ire in poſ.interponať 1.decr.Et de verbo,vellẽ, vide bal.ĩ l.in vendẽtis,de ɔ̃h.ẽp.poſt gl.& vide bal.hic.Et de mã plene p Ang.ĩ c.ex lřis,de ſpõſ.
Po.¶De ver.volo,ꝙ ſit ĩtroductoriũ iuris noui,đ quo sũt bõę gl.ĩ cle.vnica,de of.vi.& cl.vni.đ re.pm.ĩ fi.ĩ ver.volum⁹,Pan.ɔſ.1.vo.2.& gl.cl.fi.đ reſc.q idẽ đt in ver.ſtatuim⁹,& q̃ ibi poſui.De iſto verbo,volo,vide aliqđ p Fel.ĩ c.humanũ, di.j.& bã.ĩ c.nã ɔcupiſcẽtiã,de ɔſti.bal.c.ad aures,de reſc.& ĩ c.ſciſcitat⁹,e.tit. Pan.c.ſedes,& ibi addita,& ibi Fel.eo.tit.& ẽt aliquid per Soc. conſ.68.& ſeq. Rueren.¶Adde ꝙ cõiter Doc.tenent ɔ̃ bar.dũ vult,ꝙ iſta verba,volo,vel vellẽ relinquere Titio decem in vltima volũtate,inducant diſpoſitionem, vt no.Iaſ.
f Ale. Sed Ang.& Im.videntur tenere contrarium in l.ſerui electione, hic alleg.
Pom.¶Adde quòd hoc idem referendo bar.tenet Ale.de Imo.conſ.15.vo.2.
g Ale.Vide bal.l.ĩprobũ,& qđ ibi dixi ĵ.de ĩfa.& Ang.ĩ q.ſua,aſtẽſis miles,ĩ fi.remittit ad Io.an.ĩ cle.j.de vſu.p bal.l.j.C.đ vſu.rei iu.gl.ĩ l.ſociũ q ĩ eo.ff.p ſoc. & qđ no.Im.ĩ l.ſi ĩſulã,§.vſuras, ff.ſo.ma.Verũ ẽt hodierna cãbia ſint licita,bal. ꝙ ſic,ĩ ru.ĵ.de ɔſti.pec.& ĩ l.2.ĩ pr.de vſu.rei iu.& no.in c.in ciuitate,de vſu.An ãt ſtatm̃ pmittẽs vſuras teneat,vide bal.ĩ aut.s3 oĩo, in 6.ne vxor p mari.& ĩ l. eos,§.ſup,C.de vſu.Et an poſſim à te licitè capere pciũ,vt p te fideiubeã,& nõ ɔputeť in ſortẽ,đt bal.ꝙ ſic,ĩ l.antiquę,ĩ pr.ad Vel.Et quare vſurę fuerĩt phibitæ,vide bal.l.2.ĵ.đ vſu.& ĩ l.cũ allegas,ĩ fi.& ĩ aut.ad hæc,e.ti.& Inn.c.pleriq;, ext.de imm.ec.Et qđ dixi,ſtatm̃ ẽt iuratũ ſup vſuris ñ valere,tenuit Pau.đ Leaza.& Step.& Pe.đ anc.ĩ cle.j.de vſu.p illũ tex.& gl.ibi,& ẽ gl.ĩ l.eos,§.j.in ver. ɔſuetudinẽ,& ibi bal.de vſur.Fallit tñ in caſu l.fi.§.pterea,ĵ.de iu.do.bal.vř approbare ſtatm̃ volẽs,ꝙ ſoluať ad rõẽ decẽ p cẽtenario, & ẽt ñ v3 ſtatm̃,ꝙ vſurarius poſſit libere teſtari,ſm bal.in l.cõſulta,C.đ teſt.s3 qd de reditu,q pcipiť ex pec.mõtis ĩ ciu.Flo.vľ Venet.an talis redit⁹ ſit licit⁹,viđ per Can.c.in ciu.extra de vſu.& diſputatũ fuit,& determinatũ ɔ̃trio mõ,p quoſdã Theol.quorum vnus fuit de ord.pdicatorũ,& ali⁹ de ord.Hęremi.S.Aug.vt referť p ſcribẽ.ĩ c. ɔſuluit,de vſu.vbi p eximiũ,& famoſũ d.Lau.de Rodul.de Flo.l3 meo iudicio hæc mã nõ ſit bñ declarata d.Pe.de anc.tenuit illũ redditũ licitũ ita ſimpľr, vt refert Im.& Ro.Pau.đ ca.l.ſi tibi x.ff.de pac.dñt,ꝙ ſi merca.ſua ſpõte poſuerũt pecunias,vt inde hřent emolumẽtũ,ñ ẽ licitũ,ſec⁹ ſi coacte,Et ita ẽt determĩat B.Th.de aq.2.ſcđę q.41.ita tẽt Sal.ĩ aut.ad hæc.ĵ.đ vſu.firmat Ia.Cal.ĩ rep.c.nauigãti, đ vſu.s3 qd ſi emo à te annuũ redditũ p 50.flor.ĩ anno,p ptio flo.mille, quos tibi ſoluo,verũ iſte ɔ̃ct⁹,ſit licit⁹,bal.ĩ ti.ſi de feu. vaſ.ab aliquo fue.ĩterp. dixit,ꝙ ibi ẽ ar.ꝙ ſic.alij ſm eũ,dñt ꝙ iſte ɔ̃ct⁹ ñ ẽ ſine ſcrupulo vſurarũ, & de h.d.ſe alibi dixiſſe,Cui nũc addo,ꝙ đt,ꝙ appoſito pacto,illa mille ɔuerterẽť ĩ ẽptiõe pdiorũ,iſte ɔ̃ct⁹ iuſtior eẽt,& ſi vẽditor ñ vult emeř,ĩputet ſibi,& ɔſiđra ſup iſta cautela, & cogita,ne p iſtas cogitatiões lædas ɔſciã tuã ſm eũ.pdictis addo bal.l.hac edictali,§.is illud,ĵ.đ ſec.nu.& ibi ẽt đ reditu. & bal.hic,& adđ đ iſto reditu,& đ pacto l.ɔmiſſorię,& ſiľib.pulchras q.l.j.đ pac.pi.viđ q̃ dixi ĩ l.ĩſulã,§.2.ff.ſo.ma.adđ ꝙ vſur.sũt oĩo phibitę,tẽuit Ang.ɔſ.219.& 272.d.ant. de prato veteri ĩter ɔſilia d.Ale.49. vo.4.vbi đt,ꝙ ñ v3 ſtatm̃ pmittẽs vſuras,& ꝙ tpe B.ĩ Ber.ipſe obtinuit,ꝙ iudæis ñ poterat pmitti,vt vſuræ extorquerẽť à Xpianis,& idẽ tẽt Pe.de anc.ꝙ dñs tpalis ñ poſſit cũ ɔſciã pmitteř iudæis fænerari ĩ ſuo dñio,ei⁹ ɔſ.244.Pa.de ca.ɔſ.380. ɔſuluit ſimpľr ꝙ poſſit dñi tpales pmitteř iudæi fæn⁹ exerceř ĩ terris ſuis,idẽ ɔſuluit Ale. æq⁹ ẽ tñ ꝙ dñi licẽtiã à ſũmo põtif.ei⁹ ɔſi.107.vo.2.an ãt valeat ſtatm̃ ꝙ p ĩtereẽ creditoris ſoluãť 2. đnarij p libra,vi.bal.ɔ.clj.li.3.vnũ tẽuit Ab.ɔſ.39.ꝙ ñ v3 ſtatm̃,ꝙ mulieri ſo.ma. đeãť alimẽta,dõec dos ſoluať,ɔſuluit Pe.de anc.ꝙ teſtõr ñ pt mãdař hřdib.vt ſoluãt x.p centenario vxori ſuæ,dõec dos ſoluať,ei⁹ ɔſ.92.Et an licitũ ſit dare pecunias ad honeſtã ptẽ lucri, vid.Ro.ɔſ.512.Ab.ɔſ.114.Et an ſi ɔuenio,ſi nõ ſolues mihi ad terminũ,ꝙ poſſũ pecunias accipere ſub vſuris,ſi nõ ſoluis,& illas accipio,an à te licitè recipeř poſſim,vide Ro.ɔſ.cx.Et an ſi corre⁹ p correo ſoluit vſuras,poſſit illas peteř,Ab.ɔſ.7.li.2.Et an illud qđ ſpõte dat debitor creditori, ſit vſura,Ab.ɔſ.lx.li.2.qñ ãt annui redit⁹ sũt liciti,viđ Ro.ɔſ.202.Old.cõſi. 207.bal.ɔſ.17,& 334.vo.1.& ɔſ.118.vo.3.qd ãt de reditibus mõtis Florẽt.& Vene. Vide Pau.de ca.conſ.19.qd de cambiis,vide Ro.cõſ.238.vbi pulchre de materia vſurarũ.qd aũt de eo,q dat pecunias mercatori,cum hoc,ꝙ de damno nõ poſſit ſentire niſi ad cõputũ x.p centenario,ſiľr nec de lucro,vide Ab.cõſ.77.li.1.

s; hoc ē falsū, qa ī Euāg. Luc. ē dcm̄, Mutuū date, nihil inde sperā-
6 tes. Dicebat d. Ia. Bu. & bn̄, † vt puto, q̄d mēte, & volūt. iu. ci. ē, q̄d
vsuræ pn̄t exigi, f̄m formā l. eos. j. d̄ vsu. vt pl; ī c. nauigāti. ex d̄ vs.
& §. fināt distulerint. ī aut. d̄ ec. ti. §. tn̄ n̄ fuit d̄ ptāte, qa cū Imp. sit
inferior Deo, n̄ potuit legē Dei tollere, vt l. nā mgrat⁹. ff. de arb. ad
tre. l. ille à quo. §. tēpestiuū. Et si dicat̄, q̄re Imp. Iust. q fuit catholi-
c⁹ valde, hoc p̄misit? ad hoc resp. gl. ī decr. x. di. c. j. q̄d fecit vt euita
7 rēt maiora mala, † vt rapinæ. Si̅c 33. q. 2. c. si q̄ veri⁹. & ista talis p̄-
missio n̄ excusat à pc̄ō. Et iō tenēdū est vsuras nullo mō exigi, vt
8 vsuras, s; vt interesse, † f̄m p̄ceptū iu. can. vt gl. d̄r hic, & j. d̄ ac. em.
l. curabit. & d̄ vsu. l. 2. ff. d̄ ac. em. l. Iul. §. idē Papi. c. x d̄ vsu. c. ꝯq̄stus.
q̄cq̄d dicat Cy. j. d̄ vsu. aut. ad hæc. Vlteri⁹ q̄ro, q̄ vsuræ sūt p̄missæ,
& licitæ? & dic q̄ aliq̄n petūt̄, vt sors: & istę sūt p̄missæ & licitæ, vt
l. idē q; §. si mādauero. ff. man. sicut indebitū exactū à p̄curatore,
d; mihi reddi, l; indebitè exegerit noīe meo. vt l. si p̄cu. ff. d̄ ɔdi. in.
Aliq̄n petūt̄ vt no. ī c. ꝯq̄st⁹. ex d̄ vsu. & l. j. §. fi. d̄ eo q̄d cer. lo. Quę
dā petūt̄, vt lucrū, & istæ sūt p̄hibitæ, vt l. soci⁹ q. ff. p̄ so. s; q̄d ī vsu
ris, q̄ n̄ veniūt ex pacto, vel ex ꝯuētiōe: s; ex dispōe l. pp ꝯtumaciā
vel morā. vt ī vsura, q̄ d̄r pp dotē tardi⁹ solutā, nūq̄d talis vsura ē li
cita? vr̄ q̄ sic, vt ī aut. d̄ ec. ti. §. fināt. vbi iō vsura ē licita, qa venit ex
dispōe l. n̄ ex pacto seu ex fcō hoīs. S; q̄dā theolog⁹ d̄t q̄ tales vsu
rę ēt n̄ sūt licitę, qa illę n̄ veniūt f̄m cursū tp̄is, s; qa ex mora. i. pæ
na p l. statuta dico illas eē licitas. & h. d. Ia. Bu. ī l. ista. s; q̄s sit effect⁹,
vtrū sint licitæ d̄ iu. ci. vel p̄hibitę, dixi ī l. q̄cūq;. j. de hær. Op. 6. q̄
duo fuerūt Petr. ap̄li, vt hic ī tex. Pet. Alexan. & c. S; ꝯ ē qa vn⁹ fuit
tm̄, vt hic in gl. Op. 7. hic d̄r, demētes. ꝯ. ff. de of. p̄si. l. diu⁹. sol. q̄dā ē
a demētia ᵃ vera, sic † loq̄t̄ ibi, q̄dā ficta, & ī propria, vt hic, & l. Titia.
9 d̄ inof. tes. Op. 8. q̄ n̄ dēāt puniri nisi à Deo, vt j. d̄ iurei. l. 2. so.
d̄r gl. piuriū, de q loq̄t ibi n̄ punit̄ corp̄l'r, s; alio mō sic, vt hic. & l.
10 pe. j. d̄ ind. vi. to. † tu dic arg. d̄ piuro ad hr̄ticū p̄cedere, nisi for
te diceret piuriū n̄ eē pc̄m. qa tūc eēt hr̄tic⁹. dic q̄ aliđ ī hr̄tico, vt
hic, aliđ ī piuro. vt ibi, d̄ q̄ dic plēē vt ibi p Cy. Op. 9. d̄r hic, q̄ hr̄ti
ci sūt infames, ꝯ. infames repellūt̄ à testimōio. vt l. 3. §. l. Iulia. ff. d̄
test. S; ego video q̄ admittūt̄, vt l. q̄m. j. d̄ hæ. q̄ n̄ sūt infames. Ti-
more h⁹ ꝯrij, sūt in gl. 2. sol. principales. j. ē, q̄ hic intellexit d̄ infa
mia, q̄ īfert̄ ipso iur, ad ꝯria resp. trib. mo. ij. sol ē, q̄ hic sūt infames
b s. p sniā, n̄ ipso iure, & iō an̄ ꝯdēnationē pn̄t eē testes, ᵇ vt ī l. ꝯria.
Ista vera. alia sol. n̄ ē vera, qa ꝯ hūc tex. nā si bn̄ inspicit̄ primò dat
eis pœnā ipso iure, qa vocāt̄ hr̄tici, & erūt infames. scd̄ò puniēt̄ à
Deo. tertiò puniēt̄ pœna imponēda p sniam principis. Apparet q̄
q̄ primò loq̄t d̄ pœna, q̄ infert̄ ipso iure. s; hāc sol. q̄dā intelligūt
d̄ infamia fcī, q̄ infert̄ ipso iure, vt ē exēplū j. partis. q̄dā d̄ infamia
iuris, & hoc intēdit 2. & 3. sol. q̄ ē verior. Br̄ veritas ē ista, aut loq̄t
11 de iure nouo, † & oēs hr̄tici sūt infames, & ēt repellūt̄ à testimō,
vt ī aut. Gazaros. j. d̄ hæ. aut d̄ iure isto, & sūt infames d̄ fcō, n̄ d̄
iur, vt hic. f̄m Pe. Cy & Ia. d̄ Bu. q̄d apparet ex ꝯtinuatiōe lr̄e. q̄ d̄t
bōos vocari Xp̄ianos, malos verò demētes, & c. Et sic loq̄t d̄ q̄dā
infamia fcī, & hæc n̄ repellit q̄uē à testimō, qa h; solū duos effect⁹
vt j. ex q. cau. inf. ir. l. nullā. ff. d̄ his q no. inf. l. j. ī pr. Vn̄ hær. f̄m ista
tp̄a n̄ repellūt̄ à testim. vigore h⁹ l. s; p dispōem l. q̄m. j. d̄ he. vbi p
12 Cy. Hēs q̄. † q̄ infames d̄ fcō pn̄t eē testes. ꝯ fac. l. Cassi⁹. ff. d̄ sena.
cui⁹ occasiōe distingue, aut q̄ris d̄ infamia iuris, aut fcī. si iuris, si-
ne dubio repellūt̄ à testim. vt l. 3. §. l. Iul. ff. d̄ test. nisi forte in subsi
diū, & tūc cū tormētis, vt l. serui, cū gl. ff. d̄ test. & l. ob carmē. §. ve.
c. ti. aut d̄ infamia fcī. & tūc distingue, qa aut ī ciuili, & n̄ repellūt̄,
s; min⁹ eis credit̄, vt ī hac gl. & no. ff. d̄ car. ed. l. 3. §. duæ āt cāæ. pn̄t
tn̄ ī tm̄ eē viles, & ignoti q̄ repellerēt̄, vt ī aut. d̄ test. §. si verò. ī pr.
aut ī cāī crīali, & ibi n̄ admitterēt̄, qa dn̄t eē p̄bōes luce meridiana
clariores, vt j. d̄ p̄b. l. sciāt. s; isti⁹ testis fides vacillat, q̄, & c. Istđ p̄-
bat c x d̄ test. c. testim. q̄d intelligo nisi ī subsidiū, sicut dcm̄ ē d̄ in
famia iuris & fcī. l. q vlt°. ff. d̄ poe. q̄rit̄ q̄ sit illa vindicta, q̄ impōit
13 p̄nceps? † Resp. f̄m Vltram. aut sūt in maiori hr̄si, ᶜ & puniūt̄ ma
c iori pœna, vt j. d̄ hæ. l. Arriani. & l. Manicheos. aut sūt ī minori, &
puniūt̄ alia minori pœna, vt e. ti. l. q̄cūq;. s; hoc ex̄ de hæ. c. pe. sim-
p'r d̄t. aut q̄s docet hr̄sim, & punit̄ ad mortē, aut ē d̄ adsistētib. &
tūc minori pœna, vt l. q̄cūq;. s; dic vt ibi. Nūc veniam⁹ ad gl. q̄ d̄t,
q̄ si Bon̄. & c. cui⁹ occōe vidēda sūt duo. & primò vtrū statm̄ por-
rigat̄ ex territoriū ad n̄ subditos. scd̄ò vtrū effect⁹ statuti porrigat̄
d ex territoriū statuētiū. Et j. q̄ro, ᵈ q̄d d̄ ꝯctib. pōe ꝯcū celebratū p
aliquē forēsem ī hac ciuit. litigiū ottū ē, & agitat̄ lis ī loco origi-
nis ꝯhētis: cui⁹ loci statuta dēnt s̄uari, vel spectari: qa illæ qq. sunt
multū reuolutæ omissis aliis dist. pleni⁹ q̄ do. dicāt hic, distingue.
e aut loq̄mur d̄ statuto, ᵉ aut d̄ ꝯsuetudine, q̄ respiciūt ipsi⁹ ꝯc⁹ so
lēnitatē, aut litis ordinationē, aut d̄ his q̄ ptinēt ad iurisdōem ex
14 ipso ꝯcū euenientis executiōis. Primo casu inspicit̄ † loc⁹ ꝯc⁹, vt l.
si fund⁹. d̄ eui. & l. 2. j. q̄uē ad. test. ap. Scd̄o casu aut q̄ris d̄ his q̄ pti
nēt ad litis ordinationē, & inspicit̄ loc⁹ iudicij. vt ff d̄ test. l. 3. in fi.
aut d̄ his q̄ ptinēt ad ipsi⁹ litis decisionē, & tūc, aut d̄ his q̄ oriūtur
16 f̄m ipsi⁹ ꝯc⁹ nām tpe ꝯc⁹, aut de his q̄ oriūt̄ ex post fcō pp negli-
f gētiā vel morā. † Primo casu inspi: ᶠ loc⁹ ꝯc⁹, vt d. l. si fund⁹. ſ ipr.
& intelligo locū ꝯc⁹, vbi ē celebrat⁹ ꝯc⁹. n̄ d̄ loco, ī q̄uē collata ē
sol. Nā l; fund⁹ dēat solui vbi ē, tn̄ inspicit̄ loc⁹ celebrati ꝯc⁹. vt d.
17 l. si fund⁹. & ita sentit Dy. in l. ꝯxisse. ff. d̄ ac. & ob. † Fallit ī dote, ᵍ vt
g ff. d̄ iud. l. exigere. pp rōem ibi positā ī text. † Scd̄o casu, aut solō ē
18 collata ī locū certū, ʰ aut ī plurib. loc. alternatiuè, ita q̄ electio sit
h actoris, aut ī nullū locū, qa p̄missio fuit fcā simp'r. Primo casu in
spicitur ꝯsuetudo, q̄ ē in illo loc in q̄uē ē collata sol. vt ff. si cer. pe.
l. vinū. in fi. & l. in hac. de tri. & exp̄ssè ff. de vsu. l. j. in pr. cū gl. in ver.
ꝯcū. Secūdo & 3. casu inspicitur locus, vbi petitur, vt d. l. vinū. &
de trit. l. fi. Rō p̄dictorū est: qa ibi est ꝯcta negligētia seu mora. Ex
i p̄dictis pn̄t solui multæ qq. ⁱ Statm̄ est Assisij, vbi est celebratus ꝯ-
ctus dotis & matrimonij, q̄ vir lucretur tertiam partem dotis vxo
re moriente sine liberis: in hac verò ciuit. Perusij, vnde est vir, sta-

a ADD. ¶ Ale. Dementia est duplex, vide eundem Bal. in l. quod Nerua, ff. depo.

b Ale. An infamis possit eē testis? ad d̄ q̄ indistinctè ad p̄bādū ingratitudinē infamis, infamia facti n̄ admittit̄, c. j. quot sint nec. ad p̄b. in vsi. feu. ibi, integræ opi. q̄ ibi ad hoc Bal. no. Et ad hoc adde q̄ hn̄r in l. 3. §. l. Iulia. ff. d̄ test. ¶ Adde, dū hic d̄r, q̄ hr̄tici duplici pœna puniūt̄, q. a infames, & à Deo puniunt. Q̄d Bal. infert ad q. q̄ si aliq̄s ꝯmisit incestū, vel adulteriū cū ꝯsanguinea, vel nupta, & ep̄s illū dānauerit ad carceres p̄petuos, q̄ nihilomin⁹ p̄tās poterit ipsum facere decapitare, qa crimē n̄ bn̄ punitū erat p ep̄m, & cū Bal. trāsit Pau. d̄ ca. q. d̄r vidēdū Ant. d̄ Bu. c. j. d̄ of. or. & q̄d Ang. alias Perusij ꝯsuluit, cū q̄dā homicida pecuniariter fuisset ꝯdēnat⁹ in loco delicti, q̄ iudex domicilij poterat illū capitaliter ꝯdēnare, p̄ quo facit q̄ ꝯsuluit Ro. ꝯs. 375. q̄ si abb. monachū d̄ crīe sufficienter n̄ punit, q̄ ep̄s p̄t illū punire. An āt infamia priuet q̄uē à publicis officiis, vide Pau. d̄ ca. ꝯsi. 198. & 223. Et qualiter p̄betur infamia: & an laicus admittatur ad accusandū clericū de infamia, vide Fed. cons. 24. Et scias q̄ testis deponens de infamia tenetur reddere rōem dicti sui, n̄ interrogatus. ita Inn. c. cum oporteat, de accu. & abb. in c. cām, d̄ testi. ¶ No. tn̄ f̄m Bal. in l. pe. C. d̄ sen. q̄ fi. cer. q̄t. q̄ vz cōdemnatio, si est p̄batum p testes infames. Et vbi req̄runtur testes omni exceptione maiores, infames infamia facti repelluntur, f̄m Bal. in l. optimam, in pr. d̄ ꝯh. & com. sti. Et d̄ infame an possit esse testis, vide gl. & doc. in l. cum lege, ff. d̄ test. & ibi p Im. Adde tn̄ sing. q̄ vnus testis infamis infamia facti, & alter bonæ famæ, plenè probant, secundum Bal. in l. si quis ex argen. §. j. ff. de eden.

c Ale. Qua pœna puniantur hæretici, & facit quod no. gl. & Doct. in l. apud Iulianum, §. j. & l. multum, ff. de ver. ob.

d Ale. Verū statm̄ porrigat̄ ad n̄ subditos intra territoriū, vide vltra Bar. hic, Bal. l. j. C. ne fil. p pa. & Ia. d̄ Bel. l. j. C. d̄ eman. li. Et ī hac mā, q̄ statm̄ sit seruādū, an rei, an actoris, vel loci, ī quo agitat̄ iudiciū, & maxime ī delegato, vide gl. 12. di. illud, q̄ al. Bal. ī ru. j. ne fi. p pa. q̄ oīno vide ī hac mā. gl. & Bal. l. j. j. q̄ sit lon. cōs. facit tex. & ibi Ang. l. & si p̄tor, ff. d̄ of. ei⁹ cui man. est iu. & illā gl. ī d. c. illud, ibi seq̄tur Arc. vide tn̄ Inn. c. fi. d̄ ser. & in rub. d̄ ꝯsue. & ibi p do. ī c. q̄d clericis, de fo. com. Quod facit etiam, an iudex appellationis seruet statuta iudicis à quo, vt no. in prædictis loc. & videtur tex. & ibi no. in aut. vt cum de ap. co. circa pr. & dicemus in fi. h⁹ col. p Inn. in rub. de ꝯsue. Bal. oīno in l. aduersus, C. si aduer. rem iu. in margine, quid si statuto cauetur Bononiæ, q̄ nisi instr̄m fuerit positū in memorialib. non probet. Titius existens Bononiæ promisit centum Seio se Mutinæ soluturum, nec in memorial. fuit positum, an Mutinę ex tali instrumento possit probari, vide Pe. de Anc. in c. cano. statu. 4. in ver. sequitur alia q.
Paris. Circa istā mām adde, q̄ forēses veniētes d̄ nouo ad habitādū ī aliquo loco, excusantur ab ignorātia statutorū. Vide Ro. ꝯs. 491 Bar. c. j. not. j. ext. d̄ of. le. An āt, & q̄n statm̄ liget forēses, vide Ale. ꝯs. 16. vo. j. & 44. vo. 2. Itē q̄ forēsis restituat̄ in integ. si ignoraūit statuta, vide in repe. ver. statuta. Itē q̄ seruādū ē statm̄ loci, ī quo petūtur bona, & hæreditas, ēt si sit forēsis ille q. petit, & quo ad bōa alibi sita, vide Io. d̄ Ana. ꝯs. 4. visis statutis, dub. 3. Itē q̄d si q̄s esset d̄ aliquo loco, q̄ semel ciuitati fuerit subiect⁹, l; postea eximat̄, tn̄ si postea veniat ad successionē in ipsa ciuit. seruāda sunt statuta ipsius ciuit. q. b. semel fuit subiect⁹ ille loc⁹ postea exēp⁹, vide Barb. ꝯs. 4. vo. j. Item adde q̄ mulier, q̄ origine est de aliqua ciuit. l; sit nupta extra, tn̄ seruabūtur in ea statuta ciuit. Vide Bar. in l. fi. §. idē rescripserūt, ff. ad mu. Sal. hic. Itē q̄ nō ligēt forēsē, vide Pau. d̄ ca. ꝯs. 31. aliàs 32. inc. circa primum, in j. par. nouo. & est 224. in antiq. ēt q̄ forēses veniāt ad successionē, vbi est statm̄. Aduerte tn̄ q̄ Pe. de anc. in c. canonum statuta, de cōst. quem al. Ale. d. ꝯs. 44. Dicit tn̄ ꝯrium, & attestatur q̄ est cōis opi. ꝯ Bar. hic & q̄ ꝯ eū cōsuluit Bal. vt ibi p cū, iō aduerte. Itē q̄ sicut statuta nō ligāt forenses in p̄iudicialib. eod. mō nō gaudēt eorū beneficio. Ale. cōs. 101. vo. 3. & 44. vo. 5. ad fi. Pau. de ca. in l. oēs populi, ad fi. ff. de iu. & iu. cū aliis q̄ addidi ad decisionem suam vt habes ad statuta. 66. statuto crimin. vbi habes p Soc. cōs. 231. 253. & 241. & Pau. de ca. 245. ad fi. & l. 2. §. fi. in publico, ff. de no. ope. nun. Item ad illud quòd consuluit Ale. cons. 44. Vide latiss. Barb. cons. 76. vo. 3. Cor. 94. vo. 2.

e Paris. Quod inspiciatur locus ꝯctus, etiam in his quæ spectant ad decisionem, vide Com. cons. 140. inci. Domini iudices, dub. j. & ibi etiam quantum ad iudicandū q̄ sint p̄bōes legitimæ ad aliq̄d p̄bandū si in loco ꝯc⁹ erat aliqua p̄bō legitima, & in aliquo loco nō esset legitima, vide ibi p eum, & melius p Mod. hic. Et cōcor. p Ale. in l. 2. C. quemad. test. ap. Et quia Bart. hic obscure loquitur, vide eundem clarius in repe. l. si quis, ver. sed quæro quid in ꝯcti. vbi idem tenent. ff. de leg. & clarius loquitur hic. Vide ad Bar. in l. si fundus, ff. de euic. Item q̄ scriptura, vel instr̄m factum aliquo loco, etiam f̄m priuilegia & statuta illius loci vbique fidem faciat, vide Ias. in l. si non speciali, no. 2. C. de test.

f Pom. Vide Ale. conf. 37. vo. 2. vbi ponit vnum dictum circa hoc vo. 3. vbi loquitur in ciuitate, & c. vbi ēt declarat qualiter intelligatur d. l. si fundus, & ꝯs. 37. vo. 5.

g Alex. Not. speciale in dote quod facit in quo loco debeat solui gabella, de quo per Bal. l. j. C. de contrah. empt.

h I.A. Adde nouiter, quod statutum attendatur an loci destinatæ solutionis, an verò contractus? Et vide de hoc latè per D. Mar. Soc. in c. dilecti, de foro com. art. 4. prin. Et vide Ale. seq. Bar. hic cons. 30. & ibi concor. in 2. vol.

i Paris. Vide Com. cons. 26. inc. cum statutum Paduæ sit, in prin. Vide latè ad Bar. in d. l. exigere dotem.

19 tutum est, ꝙ vir lucret̃ dimidiã, qđ ſpectabit? † Certè ſtatm̃ terræ
a viri, a vt d.l.exigere. Ecce alia, b hic ẽ ſtatm̃, ꝙ iura petẽdi debitum
b p̃ſcribãtᶜ x.an.mõ q̃dã Florẽ.mutuauit cẽtũ ĩ curia Ro.ſub pacto
c đ reddẽdo in ciuit. Peruſij, certe ſi tacuit ꝑ x.an. erit ibi loc⁹ ſtatõ,
d q̃a ẽ ɔ̃cta in illo negl'ia. d S; p̃dicta vñr ɔ gl.q̃ ẽ ff.de eo ꝙ cer.loc.
l.2.in pr.vbi vr̃ dici, ꝙ nõ inſpiciat̃ loc⁹ ɔ̃ct⁹ ſ; iudicij. certe illa gl.
ibi rep̃hendit̃. S; hic Gul.ſaluat eã in hũc modũ, ꝙ aut loq̃mur q̃ñ
ɔ̃ct⁹ tractat de his q̃ inſpiciunt queml;, ſm ɔ̃ctũ rei, & ex ꝓuiſione
ɔ̃hentiũ, & tũc inſpicit̃ loc⁹ ɔ̃ctus. vt d.l.ſi fund⁹. ſ; in his q̃ veniũt
e ex ĩprouiſo, vt q̃ñ agit̃ ad reſoluẽdũ ɔ̃ctũ, tũc ĩſpicit̃ loc⁹ iudicij. e
vt d.gl. Ad qđ faciat ff.de ſol.l.q res.ver.diuersũ. Ita đr ipſe. & iſta
verba nõ hñt ſaporẽ veritatis, nã rl'a iuris eſt ꝙ inſpicit̃ ɔſuetudo
20 loci, vbi ɔ̃ctũ ẽ, vt l.ſi ꝓ in ſtipl'onib.de re.iu. Br̃ dicerẽ ſic, † Aut q̃s
vult petere reſtõem ex læſione ɔtingẽte in ipſo ɔ̃ctu tp̃e ɔ̃ctus, &
f inſpicim⁹ locũ ɔ̃ctus, f Aut ex læſione ɔtingẽte poſt ɔ̃ctũ ex aliis
negl'iis, vt mora, & inſpicimus locum vbi eſt illa mora ɔ̃cta, vt ex
p̃dictis apparet, & ſic ſi eſſet in loco iudicij, inſpicim⁹ locum iudi-
g cij, & hoc mõ illa gl.poſſet verũ dicere, al's eſt falſa. Scđo q̃ro, g q̃d
h de delictis: h ſi forẽſis delinq̃t hic, vtrũ puniatur ſm ſtatã h⁹ ciuita
tis? Iſta q.tãgitur ꝑ Cy.hic, & ĩ.q̃ ſit lon.ɔſue.l.j.dic latius, Aut illđ
qđ ɔmiſit in hac ciuitate, eſt delictũ de iure cõi, & punitur ſm ſta
tuta, ſeu ɔſuetudinẽ h⁹ ciuitatis, vt ĩ.vbi de cri.ag.op.aut.q̃' in pro
uincia.ff.de ex̃or.cri.l.ſaccularij.§.j.& ex̃ de ſen.exc.c.à nobis.el j.
& ibi no.ꝑ gl.& hoc t; Dy.ff.de accuſ.l.fi.§.pe.& Ia.de Are.& oẽs.
Nec ob.l.j.vbi ſena.vel cla.nã vt ibi no.ꝑ Cy. aut non erat delictũ
i de iure cõi, i & tũc aut ille forenſis ibi tãtam morã traxit, k qđ vl'r
k d; ſcire ſtatm̃, & tũc idẽ. Pro hoc induco l ĩ.vbi de cri.ag.op.l.2.&
l qđ ibi no.in vl.gl. Aut ibi nõ ɔ̃xit tantã morã, & tũc aut illud ſcm̃
erat cõiter ꝑ oẽs ciuit. ꝓhibitum, vt puta, vt nõ ex̃hatur frumen-
tum ex̃ territoriũ ſine lñia ptãtis, qđ eſt cõiter ꝓhibitum ꝑ totã
Italiam, & iſto caſu nõ l; allegare ignorãtiam ad totalẽ excuſatio
m nẽ, m vt ff.de pub.l.fi.§.licet q̃s. Aut nõ eſt ita gñal'r n ꝓhibitũ, & ñ
n tenetur, niſi fuerit ſciens, vt l.fi.ff.de decr.ab or.fa.& eſt hodie tex.
de hoc ex.de ɔſt.c vt aĩarum.lib.6.vbi ignorãs nõ tenet̃, niſi igno
21 rantia fuerit craſſa & ſupina. † Tertio q̃ro, q̃d in teſtõ, o pone ꝙ
o ſtatm̃, vel ɔſuetudo eſt Venetiis, ꝙ teſtm̃ valeat coram duob.vel
trib.teſtib.q̃dã aduena fecit teſtm̃, an valeat? Ex hoc themate, pri-
mò eſt videndũ hoc, an ɔſuet.vel ſtatm̃ valeat: ſcđò ſi valeat, an lo
p cum hẽat in forẽſi. Circa primũ. p † paſſum Ia.de Are.q̃ de hoc diſ
22 putauit, ita deterĩauit: Aut illa ɔſuetudo eſt ſine ɔſenſu Principis,
& nõ valet: eſt.n.exp̃ſsè ꝓhibitum cũ ad minus dẽant eſſe 5.teſtes
in locis in q̃b. nõ eſt legũ peritia, vt ĩ.de teſta.l.fi.g̊ tale ſtatm̃ vel
q ɔſuetudo vr̃ mala, & temeraria, q nã ꝑꝑ timorẽ falſi eſt inuẽtũ, vt
ſint 7.teſtes, vt ĩ.de teſta.l.iubenus. ĩ.de fideic.l.fi.§.cum.n.ſed ex
obſeruantia talis ſtatuti vel ɔſuetudinis facil'r falſitas poterit ꝑpe
trari, vt C.de ind.vidui.tol.l.2.in fi. Aut ɔſuetudo eſt de conſenſu
Principis, & valet, q̃ſi videat̃ hoc indixiſſe, eo, ꝙ hoc ſcit & patit̃, vt
ff.de his q no.infa.l.q̃d g̊.§.j.& l.cũ in plures.§.locator horrei.ff.lo
ca.& ff.de exerc.l.j.§.magiſtrum. & ɔſtat hoc ipſum Principẽ Ve-
netiis indulgere potuiſſe ex priuilegio ſpãli, vt ĩ.de teſt.l.ſi ñ ſpãli.
& ex tali ɔſuetudine inducit̃ priuilegiũ, vt 9.q.3.c.ɔqueſtus. & ita
r deterĩauit ipſe. Ego credo ꝙ ſtatm̃, r & ɔſuetudo, valeãt, ẽt Princi
s pe ignorãte: s nã ad hoc vt teſtm̃ in ſcriptis ſcm̃, ꝓſit, req̃rit̃ publi-
catio.ĩ.de teſt.l.publicati, & ff.quemad.teſt.ap.l.ſed ſi q̃s ex ſigna-
23 torib.vt ibi no.ſed ſolennitas publicãdi p̃t ꝑ ſtatm̃, & † ɔſuetudi-
nem minui, & mutari, vt l.2.ĩ.quemad.teſt.ape.g̊, &c. Scđò, pr̃ p̃t
inter liberos cum duob.teſti.diſponere, vt l.hac cõſultiſſima.§.ex
imꝑfecto.ĩ.de teſt.ĩ.fa.erci.l.fi. Ita p̃t pr̃ia diſpõere circa ſubditos,
cũ eius ptãs æq̃paret̃ ptãti pr̃is. vt l.veluti.ff.de iuſt.& iu.& ff.đ ca.
l.poſtliminiũ.§.filius. Præterea, ñ rep̃it̃ ꝓhibitũ facere tale ſtatm̃,
g̊ vr̃ ꝑmiſſum, vt d.l.oẽs ppl'i. Nõ ob.l.fi.ĩ.de teſt.q̃a ibi ɔſuetudo
t p̃terita limitat̃, ñ ãt futura ꝓhibetur. t Et ita vr̃ ſentire * Cy.in l.du
* dũ.de ɔ̃h.emp. Nõ ob.qđ dr̃, ꝙ ẽ temeraria: q̃a imo vtilis & bona,
& fauorabilis, ſcã tã rõe teſtãtis, ſicut iura ſtatuũt in militantib.q̃̃
ẽt rõe eorum q̃b.relinq̃tur, ſicut iura faciũt inter liberos, ẽt rõne
teſtiũ, ne à ſuis negotiis auocẽt̃, ar.ff.quẽad.teſt.ap.l.ſed ſi q̃s ex ſi-
24 gnatorib. Circa ſm, an talis ɔſuetudo trahat̃ ad forẽſem. † Iac.de
Are.determinauit ꝙ nõ, ꝑ l.ſi nõ ſpãli.ĩ.de teſt.de iu.fiſ.l.ſed ſi ac-
y cepto.in fi. Præterea l; ſit ɔceſſum ruſticis v vt poſſint teſtm̃ facere
corã q̃nq; teſtib. tñ q̃buſl; illic ex̃ñtib.ñ ɔceditur hoc, ar.ff.de iu.
codic.l.cõficiuntur.§.j. Præterea, ſi ſtatm̃ dr̃ ius ꝓprium ciuitatis,
x g̊ nõ trahitur ad ex̃neos. vt d.l.oẽs populi. Mihi ãt vr̃ dicẽdum, x

a ADD. ¶ Alex. Not. ꝙ ſeruatur ſtatm̃ viri, ñ vxoris, bñ facit l.fi.ff.vñ li.ꝙ no.de vi
ro, q lucratur partẽ dimidiã, & bñ ẽt facit ꝙ no.in l.ſi à mr̃e, C.de ſuis & le.all.
in l.hæres per ſeruum, de ac.hę.in pe.q.ſtatuti Mediol.& q̃d in ɔſuetudine, viđ
no.per In.in rub.extra đ ɔſue. ¶ Adde bal.ɔſ.308.vo.j.ſed q̃d ſi in loco originis
mariti ſit vnum ſtatm̃, aliud in loco domicilij, qđ erit attendendũ, vide bal.ɔſ.
239.li.j.& ɔſ.328.in fi.vo.4.vbi voluit, ꝙ ſi in loco originis ſit ſtatm̃ de dote lu-
cranda, & in loco domicilij ſeruat̃ ius cõe, qđ illud ſeruari dẽat. Idẽ voluit,
qđ attendatur locus domicilij, eius conſ.101.vo.3.bar.vero fuit opi.ꝙ ſi Rhegi
nus habitãs Bononiæ vadit Rhegium ad ɔ̃hendum mr̃imonium, ꝙ attenditur
locus originis, & ɔ̃ctus, & đr, hic eſt nouus caſus, ad q̃ẽ doct.ñ aduertũt, q̃a
ipſi loquunt̃, q̃ñ Regious habitãs Florentię vadit Bononiã ad ɔ̃hendũ mr̃imo-
nium q̃a tũc bñ attẽdit̃ loc⁹ domicilij. Latius vide eius ɔſ.7.đr ita tenuiſſe Ab
batẽ antiquũ in c.j.de ſponſalib.& Gul.de monte Lauduno cle.ſæpe, de ver.ſig.
b Po. Viđ q̃ poſui ĩ d.l.exiger̃. Et viđ Ale.ɔſ.100.vo.3.vbi põit, ã d.l.exiger̃ hẽat lo
cũ, q̃ñ mulier ignoraſſet ſtatm̃ domicilij viri, đ quo domicilio ĩtelligat̃, & q̃d ſi
vir poſtea mutaſſet domiciliũ, & ã videat̃ rer ũciatũ d.l.exiger̃, ſi marit⁹ ꝓmiſit
reſtituer̃ dotẽ ĩ loco ɔ̃ct⁹, & vbiq; locorũ, & q̃d ſi mulier eẽt mortua ñ ĩ domi
cilio viri, ſ; ĩ ciuitate ſua, vl' alibi, & ad mãm talis ſtatĩ, Viđ aliq̃d ꝑ Ang.ɔſ.158.
c Alex. Vide Pet.de Anc.in c.canonũ ſtatã, ver.itẽ q̃tũ ad p̃ſcriptionẽ, de ɔſtit.ex
oppoſito q̃d in mã executionis ſñiæ. Dic ꝙ ſeruatur ſtatm̃ illius loci, nõ ãt loci
vbi fuit pronunciatũ, ſm bal.l.j.C.de exec.rei iu.bal.hic. An ãt ſtatm̃ volens, ꝙ
ɔ̃hentes ſoluant gabellam, liget forenſes, bal ꝙ ſic, in l.j.de contrah.emp.& de
gabella vide bald.in l.magis, §.illud, ff.de reb.eor.adde bal.conſ.64.lib.4.
d Pariſ. ɔ hoc vr̃ vrgere illđ qđ vult Cum.ɔſ.75.inci. Titi⁹ lucrauit, vbi ille tutor
ɔmiſit negl'iã ĩ ciuitate Lucæ ĩ adminiſtrãdo, & tñ ñ t; ſm ſtat.Lucæ, q̃a teſtm̃
erat ſcm̃ Venetiis, vbi nõ erat tale ſtatm̃, & qđ attendat̃ loc⁹ in quo eſt ɔmiſſa
negl'ia, & q̃d ſi debitor erat forẽſis, q̃uo poſſit gaudere bñficio talis ſtatuti, &
multa alia circa illđ ſtatm̃, viđ ꝑ Com.late ɔſ.117.inci.ſuppoſitũ ſtatm̃ ꝑ totũ.
e Ale. Sed an iudex vbi h; i⁹ cõe, & ſtatm̃, poſſit ſuare qđ vult, dixi ĩcidẽter ĩ l.ſi
domũ, ff.đ fur.ꝑ bal.ĩ aut.ſ; nouo iur̃, ĩ.đ ſer.fug.fa.ꝙ dixit Sal.l.j.ſi aduer.đli.
& l.in eũ, C.de furt.& ſi iurat ſeruare ſtatã, vide bal.in l.nõ eſt nouum, ff.de leg.
f Alex. Adde, ꝙ vltra ea, q̃ ſ̃.ꝓx, dcã ſunt, bal.in j ɔſti. ver.de cãis, đr, ꝙ ſi q̃õ ẽ de
ꝓceſſu in cã appl'onis ꝑ iudices appl'onis, illud ius, qđ primus iudex dẽat ſer-
uare: q̃a id qđ dẽbat ſm iuſtitiam cãę, & fori facere primus iudex, facere d; iu
dex appl'onis, q̃a ei ſuccedit vt confirmator, vel reformator, & ideo quod non
eſt iniquum iudici, ſed æquum, ex quo non grauat partem, & ſic à nõ grauami
ne iniuſtè appellatur, in aut.vt cum de app.cog.in pr.ſaluo, quia ex nouis actis
nouam p̃ ferre ſñiam, & veterem etiam cuſtodire, l.fi.ff.quod cum eo, & vide
Pet.de anch.in c.canonum ſtatuta, in ver, item quantum ad ordinationem.
g Pom. Vide Alex.conſ.86.vo.4.& Pan.in c.cum contingat, de foro comp.& non
ab re Bellamera deci.ſua 641.& opi.Bar.eſt cõis, vt ꝑ Pan.in c.fi.verſ.circa hoc
q̃ritur, extra de foro cõp.vide ẽt Fel.in c.2.verſ.tertia conclu.extra de conſtit.
h Pariſ. Vide Fel.in c.cognoſcentes, extra de conſti.& ibi generaliter an, & quan
do ignorantia ſtatuti habeat excuſationem.
i Ale. An ſi ſtatm̃ dãnat ſcm̃ al's dãnatũ à iure, & ſi imponat nouã pœnã, an liget
ꝓbabiliter ignorantẽ. tex.vr̃ eſſe, & gl.d.c.vt aĩarum, de ɔſt.li.6.ꝙ ñ, ſed Bar.&
Cy.vt refert Im.in c.2.de ɔſti.tñt ɔ̃riũ ꝑ l.vulgaris, §.ſi q̃s æs, ff.de fur. & Io.de
Lig.ɔcor.opi.vt valeat, ſi pœna veniat ĩponẽda ipſo iure, ꝓcedat qđ dr̃ in d.c.
vt aĩarũ, ſed ſi venit inferenda ꝑ iudicẽ, tũc ẽt poterit inferre talẽ pœnã igno
rãti, ſi ſibi videbit̃. Nã vr̃ eſſe iuſta cã, vt poſſit illã ĩponere, ex quo delinquẽs at
tẽtat ſcm̃ dãnatũ. S; Im.d.c.2.ſe ñ firmat. Ego iſtis addo gl.in c.à nobis, de ſent.
exc. De hac mã, an ignorãtia excuſet ẽt ĩ pęnis ſtatutorũ, vide ẽt ꝑ Pe.de an.d.
c.canonũ ſtatã, ver.reſtat vlti. S; Io.and.ĩ add.Sp.ti.de ɔſt.& Pe.de an.d.c.cano
nũ, tñt ẽt iſto caſu idẽ qđ t; gl.d.c.vt aĩarũ, ɔ Bar.hic, ſ; Pe.t; opi.Bar.& Bal.hic,
& de mã per Spe.ti.de ɔſt.& hic adde Gandi.in tract.de ɔſt. q.3.5.& 6.Cy.in l.j.
in fi.ĩ.quæ ſit long.conſue.& vide Io.Cald.in rep.c.de illis, de rapt.in 5.q.
K Pariſ. Aliàs autem excuſatur. Vide Rom.conſ.491.
l Pom. Forenſis ergo pręſumitur habere ignorantiam ſtatutorum, & vide Alex.
conſ.100.vo.3.& ꝙ trahens morã p̃ſumatur ſcire, &c.vide d.Alex.conſi.21.vol.5.
m Alex. Pro hoc facit qđ dixit Bal.in rub.de ɔſu.rect.feu.ꝙ ñ l; ignorare gñales
ɔſuetudines, ſicut nec gñales ll.all.Ia.de Are.ĩ hac q.ã extrane⁹ ſi faciat ɔ ɔſue
tudinẽ excuſet̃. Et vide ꝑ In.rub.de ɔſue. An ãt iur̃ admittat̃ ignorãtia ſtatõrũ,
dico, ꝙ ĩ iur̃ nouo admittit̃. Cas⁹ ẽ ſing.ĩ l.q cũ vno, §.fi.ff.de re mil.qđ hic bñ
vr̃ ſentire Bar.exp̃ſsè Bal.ĩ l.data opa, C.q acc.& adde Bar.ĩ l.qđ Nerua, ff.de-
poſ.& qđ ſ̃.dixi per Bal.not.ĩ l.añpe.ĩ fi.ĩ.de leg.& l.oẽs populi, ff.de iuſt.& iu.
n Pariſ. Iſtud habet locum in delictis ad pœnam euitandã, ſed in ɔ̃ctibus ſec⁹, q̃a
ſi forenſis contrahit cum aliquo, ligatur ſtatuto loci ɔtractus, nec poteſt pro-
pter ignorantiam ſe tueri. Vide Com.conſ.26.inci. Cum ſtatutum Paduæ ſit.
o Ale. Et ꝙ ſtatm̃ ſeruet̃ in teſtĩs, vide Io.an.ti.de inſt.edi.§.ɔpendioſe, ver.ſed q̃d
ſi de conſuetudine, & Bal.ɔ Bar.in l.ius ciuile, ĩ.de iuſt.& ꝙ not.d.An.in c.2.de
prob.& Ang.in l.qui teſtamẽto, ff.de teſt. Lu.& Bal.in l.ſi nõ ſpeciali, C.de teſt.
p Pom. Vide d.Fel.in c.2.de prob.& Anc.in c.canonum ſtatuta, de conſti. Alex.in
l.ſi non ſpeciali, C.de teſt.vbi ponit de his duabus quæſtionibus.
q Alex. An valeat ſtatm̃ ꝙ poſſit q̃s teſtari coram duob.teſti.ꝑ Bar.l.ſi nõ ſpãli, C.
de teſt.& Im.in l.teſtamenti, vide Pe.de an.d.c.canonũ ſtutã, ver.ſ; iuxta p̃dicta
q̃ro, de ɔſti. S; an valeat ɔſuetudo, ꝙ filiusfa.poſſit teſtari, Bal.no.ꝙ ſic, in aut.
ingreſſi, ĩ pr.C.de ſac.ec. S; an monach⁹ poſſit teſtari, vide Bar.ĩ.e.l.& Bal.ĩ ver.
vlterius q̃ro, adde Old.conſ.248.inc.præſuppoſita conſuetudine Pariſienſi, vbi
dicit, ꝙ non valet teſtamentum, nec conſuetudo, qđ teſtari poſſit circa formã
legalem. idem vr̃ voluiſſe Bal.conſ.163.lib.4. ſuper quodã teſtõ facto in Dama-
ſco. Sed q̃d ſi ſit ſtatutum in ciuitate, ꝙ nulla mulier de illa ciuitate poſſit te-
ſtari, niſi ſeruata certa forma, & fuerit ibi nupta mulier alterius ciuitatis, vbi vi
get aliud ſtatutum, quòd non debebit teſtari illa mulier, vide Bal.conſ.433.vo.2.
r Pariſ. Vide Alex.in l.3.ff.de teſta.
s Ale. Adde qđ no.dixit Bal.in aut.ſed oĩno, C.ne vx.ꝓ mar.ꝙ priuilegium con-
ceſſum loco nõ ſe extẽdit ad eos, q nõ ſunt ſuper ꝓtectione loci, & iõ incolæ,
q nõ ſubeũt munera ĩ loco, tanq̃ aduenæ, ñ gaudẽt priuilegio in ciuib, abdica
tis, vel abñtatis à loco, vide ibi. Ad qđ facit ꝙ no.Bal.in rub.C.ſi à non cõp.iu.
& ibi an ciuis originarius, ſi alibi ſibi cõſtituat domiciliũ, liget̃ ſtatõ originis.
t Pom. Eſt tex.in l.ſi mihi, & tibi, §.fi.ff.de leg.j.
* Claud. Iſta ſol.eſt contra ea quæ no.per Dy.& alios, in l.ſi mihi & tibi, §.in le-
gatis, de leg.j.vbi Alex.facit mentionem de Bart.hic.
v Ale. Adde Bald.in d.l.ſi non ſpeciali, & ibi etiam an extendatur ad ciues extra
locum ſuum teſtantes, & Bal.& Bar.in d.l.j.C.de teſta.
x Alex. Ad hoc vide no.per Bar.& Doc.ĩ l.q à latronib.ff.de teſta.ibi, ſ; circa hoc
dubitat̃, &c.q̃d ſi ſtatm̃ diſpõit, ꝙ filiusf.poſſit facere teſtm̃, an forẽſis poterit.
Et đ hac mã vide plenè ꝑ d.Pet.đ an.c.canonũ ſtatã, đ ɔſti.ver.venio ad tertiũ
articulũ, vbi no.diſtinguit ĩ mã, & ibi ẽt tãgit, ꝙ ſi priuilegiũ ẽ ɔceſsũ pr̃iæ, vt
valeat teſtm̃ cum duob.teſtib.nunq̃d ꝓderit illud oĩb.an ciuibus tm̃. Vide ibi.

aut

aut ſtatm̃ lĩtat pſonas ciuiũ, & ñ porrigiẽ ad forẽſes. Sic intelligo
l.fi.dᵉ teſt.ꝯiũcta d.l.ꝯficiũt.§.j.nã ibi loqẽ ſpãlr ĩ ruſticis:nec rões
ibi poſitæ hñt locũ ĩ oĩb.aut ſtatm̃ loqẽ ſimplr & indefinitè, & h;
a locũ ĩ forẽſib.ibi teſtãtib.[a] vt d.l.2.quẽad.teſt.ap.Et circa ea q̃ ſũt
25 đ volũtaria iuriſdõe,†ſtatm̃ ꝯtinet forẽſes,vt l.j.ĩ.dᵉ em.li.ꝑ hoc
induco ſpãlr.ff.dᵉ teſt.mi.l.fi.p̃terea ita ẽ ĩ ꝯđi.vt l.ſi fundꝰ.de eui.
vt ſ.dictũ ẽ.ĝ.&c.Nec ob.l.ſi ñ ſpãli.qa intelligo ſm iſtã diſt. Nec
ob.l.ſ; ſi accepto,qa loqẽ ĩ obſidib.q ñ ſũt ciues Romani, nec hñt
teſti factionẽ,vt l.obſides.ff.đ teſt. iõ op; ꝙ accepto demũ vſu to-
gæ,hẽanẽ vt ciues,vt poſſint facere teſtm̃ ſm ꝯſuetudinẽ locorũ,
vt dcm̃ ẽ.an ãt tale teſtm̃ porrigaẽ ad bona alibi exñtia,vbi ñ ẽ ta-
b lis ꝯſuetudo.ĩ.dicemꝰ.ſ; circa hoc dubitaẽ,[b]qd ſi ſtatm̃ diſpõit cir
ca pſonã,vt ꝙ filiuſf.poſſit facere teſtm̃,forẽſis filiuſf.ĩ illa ciuit.te
26 ſtaẽ,an valeat?dico ꝙ ñ,†qa ſtatuta ñ pñt lĩmare pſonã ſibi ñ ſub
c ditã,nec circa ipsã pſonã aliqd diſpõere,[c]vt ff.đ tu.&cu.da.ab his
l.j.ĩ fi.de tute.l.ẽt.& ibi no.Nõ ob.qđ ſ.dcm̃ ẽ circa ſolẽnitatẽ.Nã
ſolẽnitas actꝰ ptinet ad iuriſdõem eiꝰ in cuiꝰ territorio agiẽ,iõ va
riaẽ ſm diuerſi.locorũ.vt l.3.ĩ fi.ff.đ teſt. & ff.quẽad.teſt.ap.l.2.cũ
ſi.ſ; vbicũq; pſona ñ ẽ vniformis,qs ñ p̃t diſpõere niſi circa pſonã
ſibi ſubditã.S; ꝯ p̃dicta ẽ l.j.ĩ.đ em.li.vbi ẽt pſona ñ ſubdita lĩma-
tur,alr legitimaẽ ſm formã ſtatuti?Reſp.illud ſtatm̃ ñ legitimat di
rectò pſonã,qa ñ p̃t,ſ; lĩmatiõi ibi fiẽdæ dat formã & ſolẽnitatẽ,
vt ꝙ emãcipatio fiat corã tali iudice.Cũ ĝ reſpiciat ſolẽnitatẽ tra-
d hiẽ ad forẽſes.Et iõ dico,ſi ſtatm̃ diſpõit[d] impediẽdo pſonã,vt ec-
ce ſtatm̃ đt,Vir ñ p̃t ĩſtituere hrdẽ vxorẽ ſuã.certè ſi forẽſis hic te
ſtabiẽ,nõ impediẽ inſtituere vxorẽ ſuã,ꝑ p̃dictas rões.Hoc t; Spe.
ti.đ ſen.§.q̃lr.ver.itẽ põe qdã.Quæro 4.qd ĩ his q̃ ñ ſũt ꝯđꝰ,neq;
delicta,neq; vltimæ volunt.Põe,qdã h; domũ hic & ẽ qõ,an poſ-
ſit altiꝰ eleuare?Br cũ ẽ qõ đ aliq̃ iure deſcẽdẽte ex re ipſa,d; ſuari
27 ꝯſuetudo†vel ſtatm̃ loci,*vbi ẽ res,vt ĩ.de ædi.pri.l.an ĩ totũ. ita
* intelligo l.vẽditor.§.ſi ꝯſtat.com.p̃d.†q̃ro 5.vtrũ ſtatuta & ꝯſue-
28 tudines laicorũ ligẽt clericos,[e]& dẽant ſuari ĩ curia epĩ?vr ꝙ ñ.ex
đ ꝯſti.c.q̃ ĩ eccleſiarũ.& c.eccl.S.M.qđ t;Cy.ĩ.q̃ ſit lon.ꝯſue.cir.fi.
In hoc pũcto mihi vr ꝙ nos hẽmꝰ aut.caſſa.ĩ.ti.j.ex cuiꝰ intellec-
tu declaraẽ iſte pũctꝰ.đt.n.ibi,ꝙ ñ valeãt ſtatuta laicorũ ꝯ liberta-
tẽ eccleſiarũ,& earũ pſonas.A ꝯrio ĝ innuit ꝙ ea q̃ ñ ſũt ꝯ liberta
tẽ eccleſiarũ,& earũ pſonas,valeãt.Hoc ẽt đt c.nouerit. ex đ ſen.
29 exc.ſ; illa ſtatuta dñr eẽ ꝯ libertatẽ eccleſiæ,†q̃ ſunt ꝯ priuilegia
ꝯceſſa eccleſiis,& clericis,vel collegiis à Papa,vel à prĩcipe,vt no.
ꝑ Inn.in d.c.nouerit.hoc p̃miſſo ĩ hac q.ſic diſtinguerẽ:aut ſtatuta
ſũt directò ſuꝑ eccleſiis vel reb.eccleſiaſticis,& ñ valẽt,qa nõ pti
nẽt ad iuriſdõem ꝯcedẽtis,vt ex đ cõſt.c.eccl.S.M.aut ſtatuta ſũt
facta ſimpliciter, & tũc aut redũdãt ꝯ ea, q̃ ſunt cõceſſa eccleſiis,
vel clericis in priuilegiũ,& nõ valẽt,vt d.aut.caſſa.& d.c.nouerit.
f aut ꝯ ea,q̃ competunt eccleſiis,vel clericis nõ in priuilegium, ſed
g vt cuilibet,& tunc ligãt clericos,[f]& ſunt ſeruanda in foro epãli,[g]

a ADD.¶Pariſ.Vide Com.cõſ.75.vbi vult iſtud ꝓcedere,ẽt ſi in loco vbi ſunt bo
na,eſſet ſtatm̃ diuerſũ circa modũ adminiſtrãdi, puta ĩ tutore dato,viđ ꝑ eũ.

b Pom. An ſtatm̃ poſſet lĩmare ſibi ñ ſubditũ,vide Pan.ꝯſ.51.dub.7.vo.2 Ro.224.
ver.3.&vide q̃ addidi ad Pan.c.ꝙ clericis,ver.2.ad p̃dicta,in add.q̃ inc.qđ aũt,
& Anc.c.canonũ ſtatuta,de conſt.& barb.in c.ec.S.M.de cõſt. & ibi Fel.in ver.
& adde ẽt rõem,& Aret.conſ.54.vbi dicit ꝙ ẽt in cõcernentib.ꝓceſſum, foren
ſes non gaudent beneficio ſtatuti,& Ale.conſ.44.vo.5.vbi late ſequitur bar.

c Ale.Pet.bar.& doc.in l.j.§.fi.ff.de ven.inſp.

d Ale. Seqẽ Pe.đ anc.c.can.ſtatuta,ver.ex quo inferẽ ad ſtatm̃,&c.melius in ver.
qd ecõuerſo,verũ ſtatm̃ poſſit inhabilitare,&c.in xj.q.ver.ſed circa perſonas.

* Clau.An aũt ſtatm̃ liget ſtatuentẽ,vide qđ no.bald.in aut.quibuſcũque,ĩ.tit.j.
poſt Cy.& idem in c.cum in iure,circa prin.de ele.Rom.conſ.444.in fi.

e Pariſ.Et qñ ſtatm̃ dicatur eſſe ꝯ libertatẽ eccleſiaſticã,vel an valeat ſtatm̃ pu-
niens illũ,q mouet litẽ ſuꝑ matrimonio ꝯ aliquam,ſi ſuccumbat,vide barb.ꝯſ.
j.vo.4.Itẽ ꝙ ſtatm̃ reqrens ſolennitatẽ in actu,puta donõis,liget clericos acq-
rentes à laicis,vide barb.conſ.65.vol.4.ẽt ſi ſit ad pias cãs. In ꝯriũ facit qđ no.
Ale.l.illud,ĩ.e.ti.an ãt epĩ vtãtur eorũ ſtatutis ꝯ laicos, ſi ea ꝯ ſe nõ admittant
in ſua curia,vide quod no.in ſtatu.19.in terris ãt iuris cõis,ꝙ ſi clericus cõue-
niatur à laico in foro eccleſiæ,vti poſſit ſtatutis facientib.ꝯ laicos,vide Pau.đ
Elea.in 6.q.Et đ ſtatuto,ꝙ fiat cõpromiſſũ inter affines, an ꝯcernat deciſiua li
tis,an ordinatiua,vide bal.l.j.in fi.C.q̃ ſit lon.ꝯſu. Itẽ ꝙ ſtatm̃,ꝙ cã appellõnis
terminetur intra 2.mẽſes,alr ſit appellõ deſerta,ꝯcernat ordinatiua litis,vide
Peru.c.ſi duob.§.j.de ap. Et de ſtatuto cõpellẽte ad cõpromiſſum,ꝙ cõcernat
ordinatiua litis,vide Pau.đ ca.cõſ.45.ad fi. Et đ ſtatuto reqrente inſinuationẽ
in donõe,ꝙ cõprehẽdat forẽſes,vide barb ꝯſi.2.vo.3.Itẽ vide đ mã qđ đt Ant.
de Cana.in ſuo trac.de inſinuatione,q.66 & ſeq.an ſtatm̃ requirens inſinuatio
nẽ liget eccleſias,& pſonas eccleſiaſticas.Itẽ vide bal.ꝯſi.200.vol.j.inc.ſtatuto
cauetur ꝙ ſtatu.diſponẽs poſſet redimi ꝑ illos đ parẽtela, ñ h; locũ in feuda-
lib.vel in emphyteuta eccleſiaſtico.Sed loqtur ꝯ eccleſiã,ñ inter laicos. Et qđ
q̃tũ ad laicos hñtes bona in emphyteuſim,vel feudũ ab ecclia valeat,viđ Dec.
c.q̃ ĩ eccleſiarũ,no.3.đ cõſt. Itẽ an leges gñales laicorũ ligẽt clericos,& eccle
ſiaſticas perſonas,vide Ale.cõſ.9.vo.5.vbi latè bar.in repe.l.j.C.q admi.cũ mul
tis ſeq.vbi ponit illud qđ diſponitur ibi,ꝙ bon.poſſeſſio agnoſci dẽat intra cer
tũ tp̃s,& alia ibi dicta ꝓcedãt in clericis.Itẽ vide đ mã Io.de Ana.ꝯſ.57.vbi đt
valere teſtm̃ ad pias cãs ꝯ formã ſtat.laicorũ diſponẽ.ñ poſſe ꝓbare teſtã ꝑ te
ſtes.Itẽ vide latè ĩ ru.ext.đ re.ec.ñ ali dub.2.& 3. An ſtatm̃ ꝓhibẽs alienõem in
forenſes,liget clericos, &an dicaẽ ꝯ libertatẽ eccliaſticã.Itẽ ꝙ ſtatu.laicorũ ñ
ligẽt clericos in minori. ꝯſtitutos,nec j. ꝯſuræ,vide Dec.c.ec.S.M.ext.de cõſt.

f Pom. Vide bar.latè in rub.de re.ec.non al.& ſalua opi.bar.vt per bar.conſ.54.
vol.2.vbi vide Pan.improbãtem iſtud dictũ bar.in c.qđ clericis,no.j.đ fo.cõp.

g Ale.Hãc opi.ꝙ ſtatm̃ laicorũ gñalr loquẽs,ꝯprehẽdat clericos ſi ſit iuſtũ & ho
neſtũ,vr primò tenere d.Ant.c.ec.S.M.đ cõſt.& c.dilecti,dᵉ fo.cõ.poſtea tñ idẽ
d.ant.vr tenere ꝯriũ,dũ reprobat opi.bar.hic,& hæc vr tenẽda ꝯ bar.ſm Im.
d.c.eccleſia,& hic ĩ deciſoriis,ſ; ĩ ſnõ ꝓcedẽdi,tũc bñ ligaret clericũ agẽtem
ĩ foro ſeculari,vt ꝑ ea q̃ ſtatim ſubdit bar.& hãc opi.ꝯ bar.ſeqtur Io.dᵉ Lig.in
d.c.eccl.Reſp.ad iura bar.vt ibi ꝑ eos.Quid aũt ĩ ꝯſuetudine locorũ d.Ant.ĩ d.
c.ec.vr tenere,ꝙ liget clericos,poſtea tñ ſentit ꝯriũ,& bñ,ſm do.ibi,&hæc oĩa
in reb.eccleſiarũ,do.idẽ dñt ĩ d.c.ec.niſi ſtatm̃,vel ꝯſuetudo inieciſſet vinculũ
añ clericatũ,tũc ligabit ĩ p̃rimonialib. Fortius dixit d.Ant.ꝙ ẽt ſi ſtatm̃ ñ inie-
ciſſet vinculũ añ clericatũ,ſi tñ ius,dᵉ quo q̃ritur,eſt originariũ principlr à ſtõ
clerici,ꝙ tũc ẽt ĩ deciſoriis ſeruabiẽ ſtatm̃ loci,ar.l.ſi fundus,ff.de eui.S; ꝯriũ ĩ
hoc vltimo credit ibi Im.ꝯ d.ant.ꝑ no.ꝑ d.Cal.ĩ ſua q.q̃ inc.ſtatm̃ ciuitatis,vbi
dᵉt,ꝙ ſi ſtatm̃ eſt ĩ loco qđ ñ poſſit ꝓbari ꝯđꝰ ꝑ teſtes,ſ; ꝑ inſtrũ.ꝙ ſi clericus
ꝯhit cũ laico,& agaẽ ꝯ eũ ĩ foro ſeculari ꝙ poterit ꝓbari ꝑ 2.teſtes,& viđ Io.
an.ĩ reg.ſine culpa,ĩ merc.& latiꝰ ꝑ Im.d.c.ec.poſt d.Ant.Ex oppoſito d.ant.al.
ꝯ bar.caſũ ĩ c.fi.dᵉ vi.& ho.cl.Et hãc mãm plenè examinat ĩ c.qđ clericis,dᵉ fo.
cõp.& fa.qđ no.bar.l.ſi qs ſub ꝯdõne,de cõd.inſt.& ꝯ bar.ẽt vr eſſe tex.ext.vt
li.pen.c.ec.S.M.ibi.n.erat ſtatm̃ gñale dᵉ ñ alienãdo rẽ litigioſam, nec tẽdebat
ꝯ libertatẽ eccleſiæ,imo erat iuri conforme,& tñ nõ extẽditur ad eccleſias,&
earũ bona,vt ibi.ẽt bñ fa.tex.ĩ c.ec.S.M.de cõſti.ex qb.infertur ad id,qđ voluit
Mat.Math.ĩ ſuis dictis,dicto 6.c.90. ꝙ ſi extet ſtatm̃ dictãs ꝙ cognati vſque ad
4.gradũ excludũt fœminas,hoc ſtatm̃ ñ cõprehẽdit clericos,vt eo vti poſſint,
p̃dicti do.d.c.ec.& c.fi.dᵉ ſol.volũt,ꝙ clerici non pñt vti ſtatutis laicorũ,ẽt fa-
uorabilib.niſi ea ſpãlr approbauerint,& hoc firmat Io.de im.d.c.ec.ſed vt ipſe
refert d.ant.ibi vr velle ꝯrium,vz ꝙ clerici poſſint vti.adde qđ not.do.c.j.de
conſue.Pe.dᵉ anc.c.can.ſtat.in d.c.đt ẽt valere ſtatm̃ ꝯcedens priori fraternita
tis laicorũ,ꝙ poſſit petere,& diſtribuere legata ad pias cãs:qa eſt ĩ fauorẽ piæ
cãæ,ꝙ ꝯcurrent cũ epiſc.Sed ego reperio,ꝙ bal.ĩ aut.oẽs peregrini, C.com.de
ſuc.vr tenere ꝯrium,& vide qđ no.bar.l.j.q.vlt.ĩ.ti.j.dᵉ ſtatõ ꝯ fauorẽ piæ cãæ.
ant.dᵉ bu.c.qđ clericis,de fo.com ĩ ſtatuto de ſucceſſione,t; idẽ,ꝙ includãtur
clerici ad eorũ fauorẽ,&bal.hic,& l.de qb.q.14.ff.de ll.¶Adde huic apoſt.Pau.
de ca.conſ.17.ĩ fi.an ſtatuta gñaliter loquentia cõprehendãt clericos,ꝑ eundẽ
conſ.181.vbi ponit,an valeat ſtatm̃,ꝙ eccleſia, vel hoſpitale non poſſit inſtitui,
& cõſ.337.vbi ponit an ſtatm̃ excludẽs fœminas à ſucceſſione cõprehẽdat mo
niales?dᵉ quo ẽt ꝑ Pe.dᵉ anc.107.& bal.330.vo.3.& ꝑ eundẽ an valeat ſtatm̃ edi-
tum ꝯ ingredientes monaſteria,eius cõſ.216.vo.3.& ꝑ abb.ẽt an ſtatutũ dᵉ quo
ĩ.cõprehendat moniales,eius cõſ.111.li.2.an ãt clericꝰ litigãs cũ laico poſſit co
gi ad cõpromittendũ ex forma ſtatuti,vide bal.ꝯſi.161.vo.3. Et an clericus quo
ad litis ordinationẽ ſubiiciatur ſtatutis laicorũ,vide ang ꝯſ.151.&ibi an valeat
ſtatutũ,ꝙ clericꝰ agẽs ñ audiatur niſi ſatiſdet de parẽdo laico,& an valeat ſta
tutũ Florentinũ,ꝙ nulla perſona cuiuſcunque gradꝰ exiſtat,audeat aliquas ec
cleſias in ciuitate, vel comitatu exiſtẽtes poſſeſſas ꝑ ſ.nõiatas perſonas intra-
re,vel occupare,ſine lnĩa dñorũ priorũ,vide Anc.ꝯſi.23.vbi dᵉt tale ſtat.cõmen
dabile.Ab.tñ ꝯſ.84.li.2.vr alr ſentire.Et ꝙ poſſit ꝑ laicos fieri ſtatutũ,ꝑ ꝗ qđ re
ditꝰ ſui augeãtur,& eccleſiæ alicuiꝰ minuãtur,vt puta aliqua cõitas h; molẽdi
na,aliqs ẽt p̃latꝰ h; ibidẽ molẽdina,cõitas facit ſtatutũ,ꝑ qđ reditꝰ ſuorũ mo
lendinorũ augeẽ,& illiꝰ epĩ minuiẽ,vide Pe.de anc.q ꝯſuluit ĩ regno Vngariæ,
eiꝰ ꝯſ.23.&ſeq.&154.vbi ꝯ cõitatẽ ꝯſuluit ipſe q̃ plures alij,l; cõitas diceret id
feciſſe,ne victualia exirẽt ciuitatẽ.ꝯriũ,& ꝑ cõitatẽ ꝯſuluit bal.inter ea.ꝯſilia
ꝯſ.11.& vide ꝑ bal.an ſtat.Lucanũ,qđ ꝓhibet fieri alienões,niſi ſuata certa for
ma,ꝯprehẽdat legata fcã ad pias cãs,eius ꝯſ.454.vo.j.Et an ſtat.Brixiæ,quo di
ſponiẽ ꝙ nullꝰ audeat ĩ vita,nec ĩ morte facere aliq̃ alienõem,ꝑ q̃ dñiũ,vl poſ
ſeſſio đ bõis ſitis ĩ diſtrictu Brixiæ,ĩ aliqđ collegiũ,vl al.q̃ pſonã,q̃ ñ ſuſtineat
onera cõis Brixiæ,an tale ſtat.ꝯprehẽdat eccleſias,vl pia loca,vide bal.ꝯſ 420.
vo.3.Et an valeat ſtat.ꝙ alienõ ñ poſſit fieri ĩ ñ ſubditos,tãq̃ ꝯ libertatẽ,qđ q-
dẽ ſtat.eſt Mediol.& plus dᵉt,ſiue ſit perſona eccleſiaſtica ſiue ñ,bar.eius ꝯſ.14.
vo.2.refert d.Car.ĩ c.perpẽdimus,dᵉ ſen.ex.refert ꝙ d.Fran.de alb. ꝯſuluit tale
ſtat.valere, nec in eccleſia poſſe fieri aliq̃ alienõem, qa dñi reb.ſuis licite legẽ
ponere pñt.Et ita dᵉt voluiſſe bal.c q̃ ĩ eccleſ.dᵉ ꝯſt.refert ẽt,ꝙ d.Ricđ Sal.ꝑ pe
ſuo,& d.Io.Archiep̃s,&dñs tpalis Mediolani,ꝯuocato collegio doc.& ſapien
tib ipſiꝰ dñij diſputauit, & ꝯcluſit tale ſtat.valere,& idẽ ꝯſuluit d.Sig.ꝯſ.19.&
ipſe Car.cõſuluit ſuper ſtatuto Piſtorij diſponẽte ꝙ donõ ſit ipſo iure nulla,ni
ſi fuerit denũciata,ꝙ ſi fcã ſit donõ clerico per laicũ,ꝙ clericꝰ denũciare tẽaẽ,
& ipſe bar.cõſuluit,ꝙ ſtãte ſtatuto Bono. ꝙ finita locõe intelligaẽ recõductio
fcã ꝙ tale ſtat.ligat perſonã eccleſiaſticã.Et an ſtat.ꝙ non ſubeuntes munera in
cõi,ſint incapaces ex teſtõ,comphendat eccleſiam,vide Pet.de anc.conſ.60.Et
an valeat ſtat.ꝙ mulier non poſſit teſtari ꝓ aĩa,niſi ad cõputũ x. ꝓ centenario,
vide Pe.de anc.cõſ.24.& per eundem,an teſtõr legando fundum eccleſiæ,cum
hoc ꝙ ſoluat collectas,poſſit eccleſiã grauare,eius cõſ.217. & an ſtante ſtatuto
ꝙ res alienata poſſit relui ab illis de parentela, & eccleſia emerit vtile dñium
alicuius rei emphyteuticæ,an illa res emphyteutica poterit relui ab illis de pa
rentela,vide bal.cõſ.250.vo.3.& no.q raro inueniẽs Et ad mã huiꝰ art.an ſtatu
ta laicorũ ligẽt clericos,vide Ale.cõſ.221.vo j.Et an ſtat.diſponẽs ꝙ de emptio
ne ſoluaẽ gabella,hẽat locũ,ſi emaẽ ab eccleſia,vide bal.cõſ.31.vo.3. & qualiter
intelligaẽ ſtat.ꝙ tale ius reddaẽ clericis in foro ſeculari,o dᵉ laicis in foro eccle
ſiaſtico,vide eundẽ bal.cõſ.14.vo.j Et an ſtat.Peruſinũ dictãs,ꝙ nullꝰ natꝰ dᵉ ꝓle
militari audeat per ſe vel per alium recipere aliq̃ actionem ceſſionis quocun-
que titulo inter viuos realem vel per alium perſonalem ꝯ aliq̃ popularem per
ſonam : & ſi aliter factum fuerit talis ceſſio non valeat,& cedens puniatur an
cõprehendat eccleſias,ſ.vt illa nõ poſſit cedere vigore dicti ſtatuti,Fed.tenuit
ꝙ ſic,eius conſ.85.qđ vide.Et an valeat ſtat.laicorum diſponẽs,ꝙ de oĩb.bonis
transferendis quocũque titulo,ſiue inter viuos,ſiue inter vltimas volun.etiam
ſi ſint hoſpitalia teneatur ſoluere 2. denarios pro libra ꝓ reparatione alicuius
pij loci,vide abb.conſ.26.li.j.tenentem ꝙ non.Et an feuda eccleſiaſtica regulen
tur ſm conſuetudines feudorum,vide Pe.de anc.conſ 173.& inquantum Ale.in
fi.tenet,ꝙ ſtatutum diſponens,ꝙ mulier non poſſit teſtari ſine conſenſu duorũ
propinquorum,ꝙ hoc ſtatutum non arctat,cum vult teſtari ad pias cauſas.

dum

dũ tñ sint honesta, vt ext. de eo q mit. in poss. cau. rei ser. c. cũ venis
sent. de in int. rest. c. ꝯstitut⁹. de re iu. c. cũ cã. vbi iõ retractatur, q̃a
fuit cõsuetudo mala. Secus si fuisset bona, vt ibi no. & per gl. ff. de
postul. l. ex ea. in fi. Subiicio exemplum, est hic statutum ꝙ instrm̃
publicũ mãdet̃ executiõi sine libello. mõ q̃dã laic⁹ petit à clerico
a corã epo, an offerat̃ libell⁹ a ꝯ p̃dictã ꝯstõnẽ: vr̃ ꝙ ñ: q̃a ĩ foro epali
b d; fuari tale statm̃. b S; Host. ĩ sum. de ꝯsue. §. de veritate. ver. s; põe
ꝙ inter laicos. & ver. q̃d si cleric⁹. d̃t ꝯtriũ. s; hoc mihi ñ pl;, q̃a ꝯ p̃-
30 dictũ c. cũ venissent. ĩ his q̃ ptinẽt † ad ꝓcessum ĩ foro ecclesiasti.
fuatur ꝯsuetudo laicorũ, vt apparet ex tex. cũ d̃t, vellẽt ꝓcedere,
c &c. do ẽt alia exẽpla. c cauetur statuto h⁹ ciuit. ꝙ ñ valeãt testamẽ
ta ꝓp omissam insinuationẽ, mõ q̃dã cleric⁹ fecit testm̃, ñ fuit insi
nuatũ, ñ v;, nisi ꝯtineãtur legata ad pias cãs, & q̃tũ ad illa testm̃ nõ
infirmaretur, q̃a ꝯcesũ ẽ ĩ priuilegiũ, vt valeãt testã ad pias cãs ẽt
31 cũ 2. testib. ex̃ d̃ test. c. relatũ. q̃tũ verò ad alia† testm̃ vitiat̃: q̃a cle
ricis ñ ẽ ꝯcessũ ĩ p̃uilegiũ, vt ipsi possint facere testm̃, imo ipsi pñt
tm̃ eo iure, quo pñt alij hoĩes, & ꝯsuetudo seu statm̃ honestũ ẽ, vt
d obuiet̃ fraudib. d vt põit d̃ test. Host. ĩ sum. ti. de test. §. qual̃r. ver. s;
ꝯ. q vr̃ dicere ꝙ ĩ foro seculari priuat̃ iure suo: ĩ foro eccl̃ico sec⁹,
q̃d ĩnq̃tũ distinct. ꝓced. ꝯdicit, ñ pl; ex iurib. p̃dictis. Sextò vidẽdũ
32 ẽ, an statuta, vel ꝯsue. porrigãt effectũ suũ ex̃ territoriũ, † q̃d exa-
minãdũ ẽ p multas qq. q̃a q̃dã statuta sũt ꝓhibitoria ñ rõe pœnæ,
s; rõe alteri⁹ solẽnitatis, q̃dã sũt pmissiua, q̃dã ꝓhibitiua. Circa j. sic
dico, aut statuta sũt ꝓhibitiua rõe solẽnitatis alicui⁹ act⁹, vt q̃a d̃t
statm̃, ꝙ ñ fiat testm̃, seu instrm̃, nisi corã 2. notariis, vel alia solẽni
tate: tũc tale statm̃ ñ porrigit̃ ex̃ territoriũ statuẽtis: q̃a ĩ solẽnita-
tib. sp inspicit̃ loc⁹, vbi res agit̃, vt s. dcm̃ ẽ tã circa ꝯct⁹, q̃ circa vl-
timas volun. aut statm̃ ẽ ꝓhibitiuũ in rẽ, & respũ rei, vt q̃a ꝓhibet
dñiũ rei alienari ex̃ ꝯsortes, tũc vbicũq; fiat dispõ d̃ tali re, ñ v;: q̃a
talis dispõ afficit rẽ, & impedit dñiũ trãsferri, vt inst. q̃b. al. li. in pr.
& d̃ fun. do. l. j. d̃ rei vx. ac. l. j. §. & cũ lex. & no. ĩ l. ea lege. d̃ cõd. ob
cau. fa. l. an ĩ totũ. d̃ ædi. pri. aut statm̃ ẽ ꝓhibitiuũ in ꝑsonã, & tũc
aut ꝯtinet ꝓhibitiõẽ fauorabilẽ, vt puta ne minores d̃cipiãt ĩ ꝯfe-
ctiõe testorũ, statuit̃ ꝙ minor 25. an. ñ possit facere testm̃. vel põe,
statm̃ ẽ ꝙ vir ñ possit legare vxori vel eꝯ. & hoc ẽ fcm̃ ne mutuo
amore se ad inuicẽ spoliẽt, vel decipiãt, tũc talis ꝓhibitio ꝯprehẽ
e dit ẽt ciuẽ e illi⁹ ciuit. * vbicũq; exñtẽ. ĩ fil'i & ĩ eo, cui ĩ suo iudicio
* bõis interdr̃, intell'r gñal'r, nã illa ĩterdictio q̃ ẽ fauorabilis ne sua
f bõa ꝑeãt, extẽdit effectũ suũ vbicũq; sint bõa f vt hic. & d̃ ver. ob.
l. is cui bõis. d̃ cu. fu. l. Iulian⁹. Ea. rõe ista interdictio spãlis ĩ illo a-
ctu, ẽ illa æq̃paratio interdõis gñalis & spãlis. ꝓbat̃ ff. d̃ ca. pe. l. ca-
strẽsi. ĩ pr. & §. j. d̃ adm. tu. l. si duo. ĩ fi. aut statm̃ ꝯtinet ꝓhibitionẽ
g odiosã, & tũc ñ porrigit̃ ex̃ territoriũ g statuẽtiũ, vt l. ex ea. ĩ fi. ff. d̃
h post. Et iõ dico, ꝙ statm̃ dispõnẽs, ꝙ filia fœmina h ñ succedat, i cũ
i sit ꝓhibitoriũ. † & odiosũ, vt l. maximũ vitiũ. ꝯ. d̃ li. pt. ad bõa ali-
33 bi sita ñ porrigit̃. k Et d̃ ista dist. d̃ ꝓhibitiõe rõali, fauorabili, & o-
k diosa, fa. ex d̃ sen. exc. c. si sñia. §. fi. li. 6. † q̃to 7. circa statuta pmisso
34 ria, circa q̃d sũt duo vidẽda, s. an act⁹ pmiss⁹ possit exerceri ex̃ ter-
ritoriũ pmittẽtis. Itẽ si exercet̃ ĩ ipso actu, seu loco pmisso, an hẽat
effectũ ex̃ territoriũ. & ista duo sic̃ tractabim⁹. aliq̃n. n. statm̃ cõce
dit, & pmittit id, q̃d rõabl'r ñ ꝯpetit, nisi ĩ his, ĩ q̃b. spãl'r p̃uilegiũ ẽ
l ꝯcessũ. V. g. p statm̃ ciuit. aliq̃s ẽ effect⁹ notari⁹, l nũq̃d possit ꝯfice
re instrm̃ ex̃ territ. ciuit. illi⁹? De hoc disputat Spe. ti. d̃ inst. ed. §. re-
stat. ver. q̃d d̃ his. Ego credo, ꝙ ex̃ territor. ñ poterit ꝯficere instra,
35 & idẽ ĩ sin. q̃õib. q̃ fieri pñt ĩ territorio. Nã act⁹ † q̃ ẽt spectãt ad iu
m risdõem voluntariã, m q̃ncũq; ꝯcedũtur ab alio inferiore à princi-
pe, ñ pñt exerceri ex̃ territ. ff. de of. ꝓcõs. l. 2. q̃ no. ẽ ad hoc. fa. d̃ fo.
36 cõ c. Rom. ver. nec clericos. li. 6. & illã al. spe. ꝓ casu. Credo tñ † ꝙ
instra à tali notario ꝯfecta ĩ territ. vbicũq; ex̃ territ. faciãt fidẽ, sic
n emãcipatio fcã corã eo, q h; iurisdõnẽ à lege municipali, n hr̃ rata
* vbicũq;. vt ꝯ. d̃ em. li. l. j. & hoc iõ: q̃a hoc ẽ magis ad solẽnitatẽ. * q̃
ad dispõnẽ, vt ꝯ. videbit̃. q̃nq; statuta sũt pmissiua pmittẽdo id q̃d
d̃ iure cõi pmittit̃. s; p statm̃ tollit̃ obstaculũ q̃d erat de iure cõi. &
istud plurib. mod. cõtingit. Q̃nq; tollitur obstaculũ solẽnitatis, vt
puta per l. in testõ reqritur ꝙ sint 7. testes, statm̃ est ꝙ sufficiãt qua
o tuor. o certè hoc statm̃ v;. Et si dubitetur vtrum testm̃ factum in-
p tra territ. obseruetur quo ad bona testõris, q̃ sunt extra territor. p

a ADD. ¶ Ale. Vide hanc q. late per do. Pe. de anc. in c. canonum statuta, ver. etiam quærit Bal. si statuto cauetur, &c. & ibi ponit multas pulchras qq. in materia.

b Paris. Circa istã mãm, adde an valeat ꝯsuetudo, ꝙ clerici nõ succedant. Pan. ꝯs. 161. Itẽ quod non valeat statm̃ ꝙ non possit fieri alienatio in clericũ, vide Pau. cons. 181. & q̃ habes in Berta. ver. statuta statuta, de ꝯtib. Quòd ãt lex vel statm̃ disponens bona alicuius debere peruenire in aliquem, valeat, & sortiatur effectum. ad hoc ẽt ne ad pias cãs relinqui possit, vide Pan. cons. 63. & iõ si litigetur super re ecclesiastica in foro seculari debent seruari statuta ecclesiastica, vide Com. cons. 83. Item ꝙ statm̃ laicorum possit denegare clericis sua priuilegia, cons. 382. Bar. in repet. l. cum acutissimi, C. de fideic. Fel. in c. eccles. S. M. ver. 5. declaro, ext. de const. q. 12. Ideo statutum Pap. denegat clericis priuilegia statutorum Papien. nisi ipsi eis vtantur in sua curia, vide in statu. 19. & ꝙ id facere possint, vide Ias. in l. de quibus, ff. de leg. Aret. in l. 3. ff. de acq. hær.

c Alex. Im. & d. Ant. c. eccl. S. M. de ꝯst. d̃t, ꝙ si statm̃ vult, ꝙ testm̃ dẽat firmari, vel fieri cũ certa solẽnitate vltra ius cõe, al'r ñ valeat ꝙ cleric⁹ tenet̃ seruare dictã solẽnitatẽ, sec⁹ tñ putat si testm̃ fieret à laico, l; relinquat clerico, q̃a tũc act⁹ fit principl'r à laico, q. est subiect⁹ statuto, secus tñ dicit fm̃ Bar. hic, si testm̃, in quo fieret relictũ ad pias cãs, q̃a ad talia ñ extẽdit̃ statm̃. Facit q̃d hr̃ in c. cũ tibi, ext. d̃ test. fm̃ eũ. Et d̃ ista mã vide latius p Im. c. q̃d clericis, de fo. cõp. & vid̃ Bal. l. oĩ innouatiõe, ꝯ. ti. j. & Pe. d̃ anc. late ĩ d. c. cano. statuta, & not. Bal. in aut. cassa, ꝯ. tit. j. vbi oĩno vide. adde ẽt, ꝙ statm̃ laicorũ ñ extẽdit se ad actũ piũ, seu ecclesiasticũ, fm̃ Bal. ĩ l. gñali, in fi. ꝯ. ti. j. adde tñ fm̃ Bal. l. si q̃s, ĩ fi. d̃ epi. & cle. ꝙ l; statm̃ ñ possit auferre alteri i⁹ cõe, tñ p statm̃ laicorũ pt auferri, ꝓtectio cõcessa p statm̃. itẽ auferri priuilegiũ, q̃d no. & adde q̃d d̃t Io. an. c. fi. d̃ im. ec. li. 6. ꝙ ñ obstãte stat. ꝙ immobilia ñ possint alienari in forẽses, seu in nõ suppositos iurisdõi, poterũt talia bona donari ecclesiæ, q̃a statm̃ inferioris ñ pt tollere priuilegiũ indultũ ecclesiæ p principẽ. Hãc opi. t; Bal. d. l. gñali. ꝯ. ti. j. & exp̃sse seq̃tur Ab. Sic. c. relatũ, d̃ test. ¶ Quęrit ẽt Ab. d. c. relatũ, statuto cauet̃, ꝙ mulier nõ possit testari, vel donare, sine ꝯsensu duorũ ꝓximorũ, t; abb. ꝙ nõ reqritur talis ꝯsensus ad pias cãs, p illũ tex. vbi tollit̃ solẽnitas iuris ci. l. oẽs popu. ad hoc ẽt adducit illud dcm̃ Io. an. d. c. fi. no. p Bal. in aut. cassa, & adde p̃dict. tex. no. ĩ c. fi. & ibi no. abb. post alios de reb. ec. nõ al. & in mã vide Bal. l. j. ꝯ. d̃ ꝯh. em. vbi ẽt q̃rit, an statm̃ liget clericos ad solõem gabellæ. Et not. tñ, ꝙ l; minor, vel ꝓdig⁹ hñs curatorẽ possit ingredi religionẽ absq; autho. curat. & bõa ĩ mõast. trãsferre, tñ d̃t, ꝙ ĩ aliã piã cãm sine debitis solẽnitatib. ñ posset, l. si q̃s rẽ, §. voto, ff. d̃ pol. Ita d̃t Io. an. c. ĩ pñtia, de ꝓb. & ibi seq̃t d. Ant. & an statm̃ loquẽs ꝙ detrahi possit de leg. certa portio, liget ecclesiã, vide Bal. l. in legatis, ꝯ. ad l. fal. Quid si statuta laicorũ sunt ꝯfirmata p sede Apost. vide Bal. in l. oẽs populi, ff. de iu. & iu. adde quod abb. cõs. 52. lib. 2. dicit, ꝙ dubitat de dictis Bar. hic, ibi, do etiam. Et an statutum disponens ꝙ mulier non possit testari, nisi certa forma seruata habeat locum, cum testatur ad pias causas, vide Bal. cons. 259. lib. 2.

d Pom. Vide Ale. ꝯs. 105. vo. 4. Pau. d̃ ca. ĩ aut. cã q. ꝯ. ti. 2. Pan. ꝯs. 332. vo. j. & 52. e. vo. Fel. in c. eccl. S. M. d̃ ꝯsti. vbi tãgit d̃ superioribus verbis Bar. in c. ad nr̃am, ver. no. j. de ꝓb. Barb. cons. 14. vo. 2. & 53. & 29. vo. 2. & 58. & 12. vo. 3. & Im. cõs. 112. & Ale. cons. 111. vol. 2. Anc. in c. canonum statuta, de const. & vnum verbum eius etiam in c. possessor, de re iud. & quatuor seq. Pan. in d. c. eccl. S. M. not. 3. & Barb. cons. 12. vo. j. & aliquid etiam cons. 4. & seq. vo. j. & d. c. eccl. S. M. post Bal. ibi, & Alex. cons. 210. vo. 2. & Are. 71. & Soc. 55. dub. 2.

e Paris. Idem hoc tenet Sal. hic, cons. 39. inc. in proposita quæstione nobilis, & excelsi viri. Et Aret. cons. 73. Ale. latè cõs. 41. vo. 5. vide etiam Are. cons. 73. declaraui, quæstio intelligatur, Bar. in hoc, & præceden. membro.

* Clau. Sequitur Rom. cons. 34. dub. j. & in seq. dub, tradit an trahatur ad bona in alio territorio sita: & quid si mutauit domicilium.

f Ale. Illud intelligit verũ Pe. d̃ anc. c. canonũ statuta, q̃n ꝯherent cũ viro eiusdẽ territorij, ñ seruata solẽnitate statuti: sec⁹ si cũ forẽsi extra territoriũ, q. ñ obligat̃ statuto, & dixit determinasse disputãdo do. Zacha. Treuisa. eius cõpatrem, ibi vide. ¶ Adde vt Bar. sequamur in hoc art. non Ale. & primo, q̃n statuta sunt ꝓhibitiua, rõe solẽnitatis, Ang. cõs. 200. sup statuto Lucano, quo disponitur, ꝙ instra ñ ꝓducãtur in curia, nisi seruata certa solẽnitate, an illa ꝯfecta in alio loco hẽant robur in dicta curia? Bal. ꝯs. 412. lib. 3. sup statuto Parmæ, quo disponitur, ꝙ instra ꝯfecta ẽt p certũ spatiũ extra Parmã nõ valeãt, nisi sint duo notarij. Quæro cũ statm̃ est ꝓhibitiuum in rẽ, adde Bal. ꝯs. 140. inci. statutũ, lib. 2. vbi ꝯsuluit sup statuto Eugubij, quo cauetur, ꝙ nullus possit testari, nisi saluo iure cõitatis, & quidã Eugubinus Fani erat testatus, dixi ligari statuto, q̃a prohibõ est in rẽ. Quo vero ad statm̃ q̃d ꝓhibet vxori legari, an sit fauorabile, vel odiosum? Ro. ꝯsuluit ꝓ opi. Bar. eius ꝯsi. 39. sup statuto Regio ꝓhibẽte legari vxori, ꝙ si vir legat vxori, l; alibi testet̃, & alibi sint bona, tñ ñ debetur legatũ. Bal. aũt hic & ꝯs. 320. lib. j. t; ꝯtriũ, quo vero ad statm̃ exclusiuũ fœminarũ, an trahat̃ ad bona alibi sita, vide Bal. cons. 205. lib. 3. Pau. de cast. cons. 224. & 320. & 316. lib. 4.

g Ale. Vid̃ Pe. d̃ anc. c. can. stat. ver. venio ad aliud mẽbrũ, iũcto ver. s; circa ꝑson.

h Vide bal. in l. fi. de in ius vo. & in l. certum, ꝯ. vnde cog. Et dicit bal. in l. inter filios, C. fa. er. ꝙ illud statutum dicitur esse contra ius, & naturalem æquitatem, p illum text. & vide bal. l. 2. C. de his qui ad lib. per. non pos. & l. sancimus, C. de ap. & ibi an valeat statutum, vide hic, & hoc etiam ponit, an sit odiosum.

i Paris. Vid̃ late Ale. ꝯs. 16. vbi ẽt põit, an mobilia & actiões cẽseãt̃ eẽ illi⁹ territo. in quo repeiũtur res vel debitores. Et de hoc dicto bart. vide eundem cõs. 128.

K Pom. Idẽ t; Ale. ꝯs. suo 16. vo. j. & l. 2. ad fi. ꝯ. d̃ ĩ ius vo. & ꝯs. 128. e. vo. j. & 7. vol. 2. Ang. ꝯs. 210. & ad hoc vide q̃ no. bar. l. 2. ꝯ. d̃ nup. vide ẽt Io. d̃ ana. ꝯs. 27 89. & 99. barb. ꝯs. 4. vo. j. & 12. & 14. vo. j. & 16. & 24. oĩa in j. vo. & 38. vo. 2. & quasi p tot. ꝯs. & d. Ant. de bu. ꝯsi. 26. & Ro. ꝯsi. 129. & Ana. 69. & 89. & anc. in c. canonũ statuta, ad fi. de const. & alex. cons. 128. vo. j. & Capr. 42. & pulchre Arc. 92. & 163. & Ias. in l. j. ꝯ. de suc. edi. & Ale. cons. 7. vo. 2. vbi ponit, ꝙ tale statutum non excludit filias à legitima, &c. & 115. eo. vol. vbi loquitur in statuto excludente matrem à successione filij, iure statuti, & d. Car. & Fel. in c. postulasti, ver. cum dñs, de fo. comp. & vide etiam barb. cons. 265. in j. par. vbi ponit, an statutum quo disponitur ꝙ mater transiens ad secunda vota non succedat aliquo modo filio, intelligatur ẽt de transacto, an trahatur ad bona alibi sita. in eo. ver. in ver. & odiosum. Et ꝙ talia statuta, l; valeant, sint odiosa, vult ẽt Soc. cons. 84. & barb. 38. in 2. dub. vo. 3. vbi similiter bar. hic, & bal. vbi videtur declarare, & cons. 179. par. 5.

l Ale. Vide q̃d no. bal. in l. repetita, C. de epi. & cle. & ibi ẽt an possit ꝓrogari iurisdõ notarij, de quo ẽt dixi in l. j. post bart. ff. de iudi. p Gul. in l. si aliter, d̃ ado.

m Ale. Et sic ꝯsuetudo dat fidẽ scripturę h⁹ ꝯctus, dicit bal ꝙ extenditur vbique. ita dicit in l. exceptione, C. de prob. ꝯtrium vr̃ velle in rub. C. de fid. instr. vers. 6. supplementum, &c. vide tñ ipsum in ver. inci. septimum supplementum, & vlt. vbi al. c. cũ dilectus, de fid. instr. vbi vr̃ casus, & ibi ẽt subdit no. bal. q̃si Græcus legat oẽs libros Platonis, intelligitur de his qui apud grecos intelliguntur Platonis, l; apud Latinos non censeantur Platonis: & ibi etiam vide de hac materia Pe. de anc. in c. canonum statuta, ver. venio ad tertium art. de const.

n Ale. Et an rõe rerũ q̃ in territorio alicuius possidentur à forensib. possit aliquid ꝯ eos statui, vide Pe. de anc. in c. canonum statuta, de const. ver. expresse tamen.

* Clau. De hac q. adde bart. in l. nec ei, §. j. ff. de adop. & in l. j. ff. de of. ꝓc. cæs. Ale. (cons. 136. vol. j.

o Paris. Vide Ale. cons. 128. vol j.

p Alex. Vide bald. l. in hac, & in l. data, ꝯ. de don. & quod no. idem bald. in l. si non speciali, C. de testa. & quod no. Iac. de Beluis. in l. j. ꝯ. de eman. lib.

Ista qō tractaē p multos.s.p Hubertū ð Bobio,& alios vltram, an-
tiquos,quorū opi.refert Spe.ð inst.edi.§.ɔpēdiose.ver. qd si ð cō
a suetudine.nec ibi appet qd velīt,postea supuenit Ia.ð Ra.*a* q dixit
ꝙ īstitut⁹ hēbit bōa q̄ sūt ītra territoriū:bōa verò q̄ sūt extra terri
toriū,hēbūt veniētes ab ītest.p l.pupillo.ff.de tu.&cu.da.ab his.&
ð adm.tu.l.titiū.§.tutore.Nec obst.ꝙ decessit ꝓ parte testat⁹,& ꝓ
parte ītestat⁹,vt l.i⁹ nostrū.ff.ð re.iu.qa hoc facit diuersitas ɔsuetu
dinū,sicut hoc facit al's diuersitas p̄rimonij,vt.ff.ð ado.l.si arroga
tor.& qð ibi no.& ī hoc olī residebat Cy. supuenit postea Gul.de
37 Cu.q ðt īdistīctè testm̄ † valere,& porrigi ad bōa vbicūq;,ēt si sint
extra territoriū.Qð ꝓbat,primò qa statm̄ opaē circa testm̄,qð si
fuerit validū ab initio ex ip̄o testō porrigeē ad oīa bōa p q̄dā ɔn̄ā,
l; statm̄ n̄ possit dispōere ð bōis directò,s; p ɔn̄ā,vt l.3.§.j.de le.tu.
& īst.de le.p̄ro.tu.ī pr.Præterea sicut actio ɔpetēres p̄t ꝓpōi alibi,
q̄ vbi sit fūd⁹,sic dispō alibi p̄t fieri,q̄ vbi sit res,vt j̄.de p̄sc.lō.tē.l.
fi.Preterea acta corā vno iudice,faciūt fidē corā alio,vt j̄.de edē.l.
is apud quē.de ap.l.ne cās,& l.à ꝓcōsulib.de test.l.fi.ð arb.l.ne ī at
bitris.cir.fi.Præterea ðt ip̄e,ꝙ hic cas⁹ ē j̄.de test.l.oīū in fi.si faciat
testm̄ corā vno iud.vbi minor reqrīē solēnitas,tn̄ ex eo adiri po-
terit hr̄ditas,q̄ aditio effectū h; in oī loco,&in hac opi.fuit postea
Cy.&fecit addōē in lec.suis,l; n̄ ita plenè recitauerit opi.d.Gul.&
d.I.Bu.idē tenebat p l.si n̄ sp̄āli.j̄.de test.vbi vr̄ cas⁹,& p l.2.quēad.
b test.ap.Ista opi.mihi pl; *b* p rōes p̄dictas excepta j.rōe.Gul.q̄ mihi
displicet,vt j̄.dicā.Ad p̄dictorū ɔfirmōē induco l.fi.j̄.de testa.vbi
testm̄ fcm̄ in rure corā qnq; testib.h; suū effectū vbicūq;,l; in alio
loco reqrereē maior solēnitas. Ad idē ꝙ testm̄ fcm̄ in militia,por
rigit suos effect⁹ vbicūq;,&circa solēnitatē act⁹,de quo agiē,inspi
ciē ɔsuetudo regiōis,vt l.j.in fi.ff.de vē.insp.& illud tenerē.Prima
rō Gul.n̄ pl;:qa qð n̄ l; directò,l; qn̄q; p ɔn̄ā,s.qn̄ illud,qð n̄ l; di-
rectò,h; necessariā ɔn̄ā ad p̄missa:al's sec⁹,vt l.si is q duos.ð li.le.&
de his q no.inf.l.athletas.§.siue āt.&no.p Dy.ī l.j.ff.de au.tu.s; si te
stm̄ fuerit validū,n̄ sequiē necessariò qð hēat oīa bōa.Rō,qa ex le
38 gis ptāte p̄t † q.s decedere ꝓ parte testat⁹,& ꝓ parte intestat⁹,sicut
in milite,vt ff.de test.mil.l.si miles.& l.miles ita.§.j.Ad idē.j̄.de se.
nu.l.j.& ibi no.Interdū vero reqiūtur statuta p̄missiua tollētia ob
39 staculū q̄litatis ꝑsonæ,vt ecce,ðt statm̄ † ꝙ filius f.*possit facere te
* stm̄,vl' aliq̄ ꝑsona de iur̄ ꝓhibita:vl' ɔtineē in statuto ꝙ spuri⁹ pos-
sit institui,q̄ de iur̄ cōi sūt ꝓhibita,posito ꝓ ɔstāti, ꝙ talia statuta
c valeāt.alibi dicā,mō ð ip̄orū valore n̄ dicā.q̄riē,an talis ꝑsona *c* ex
tra territoriū possit institui,& hr̄ditatē adire?Dico ꝙ n̄,cū hoc cō
40 cedaē ab alio † inferiori à principe,l; spectat ad actū volūtariū, tn̄
n̄ p̄t exerceri extra iurisdōē ɔcedētis,vt l.2.ff.de of.ꝓcō.& le.Pro
hoc in aut.q.mo.na.ef.sui.§.filiū vero.coll.7.vbi ltīatio filij,q̄ fit p
oblōē curiæ ciuitatis, n̄ h; locū nisi in p̄re offerēte, & filio n̄ auo,
d vl' inter alios.Ita in ꝓposito ltīatio fcā p statm̄ *d* ciuitātis,n̄ h; locū,
e nisi in ip̄a ciuitate ltīante.S; insurgit forte *e* dubiū,& quotidianū
tale.Quidā sic ltīat⁹ facit testm̄ in ip̄a ciuitate,vl' ibid.hr̄s instituiē
& hr̄ditatē adit,an tale testm̄ valeat, vl' talis adō porrigaē ad bōa,
41 q̄ sūt ī alia ciuitate?Et vr̄ † ꝙ sic, p ea q̄ dcā sūt ī statuto disponēte
circa solēnitatē p̄terea,ad idē ð emā.li.l.j.nā emācipatio ibi fcā,h;
effectū in oī loco vt s̄.dictū ē in ꝑsona notarij. p̄terea sn̄ia lata p iu
dicē mādaē execōi p iudicē alteri⁹ territorij ī bōis ēt alibi positis,
vt l.argētariū.in fi.ð iud.&l.à diuo Pio.§.j.de re iu.& j̄.de iu.l.ꝓpe
rādū.§.sināt reus.ita hoc testm̄ qð ē q̄si sn̄ia,vt ff.de test.l.j.porriga
tur ad bōa alibi posita.S; ɔ̄ vr̄.ꝙ n̄ porrigaē,vt l.pupillo.de tu.&cu.
da.ab his,& de exec.tu.l.n̄ solū.§.& q in testō.& ibi no. Præterea,
simplex dispō n̄ intell'r nisi ð bōis q̄ sunt in territorio disponētis,
vt l.cū vnus.§.is q.ff.de bo.au.iu.pos.Pro hoc in d.aut.q.mo.na.ef.
sui.§.filium.vbi ltīatio intel'r fieri strictè. Pro hoc vr̄ exp̄ssum ex-
tra q. filij sint le.c.p venerabilē.ltīatio fcā p Papā n̄ trahiē ad ea q̄ n̄
sunt suæ iurisdōis,vt ad hr̄ditatē,& alia tp̄alia,q̄ sunt in territorio
Impato.vbi no.p gl.Gu.& doc.mo.Ad ɔ̄ria resp.nā alið ē ī dispōe
f circa solēnitatē act⁹,*f* q̄ circa ltīatiōē ꝑsonæ ad actū.Rō,qa fcā di
uersitate locorū diuersificaē rō diuersitatis.Nā in militari testō re
qrunē pauciores testes:qa p occupōē militarē n̄ p̄nt tot hoīes hē
ri,iō ibi statm̄ ē ð pauciori numero testiū p̄t ēt eē qð in vna ciui-
ta.sunt hoīes magis legales q̄ in alia: iō fiūt statuta diuersa.Iō ista
rō solēnitatis h; locū ī testō forēsis,sicut in ciue.Iō i⁹ voluit,ꝙ q̄-
tū ad solēnitatē inspiciaē effect⁹ ei⁹,ad oēm locū.Nō.n.p hoc alte
ri ciuitati p̄iudicaē,cū ille act⁹ vbiq; poterit celebrari,l; n̄ cū illa so
lēnitate.S; dispō circa ꝑsonā ltīādā ad actū faciēdū n̄ ē h⁹ nāæ, iō
n̄ p̄nm ltīare,nisi q̄tū ad me ip̄m disponētē ptinēt,nec porrigiē ex
tra meū territoriū,qa facerē alteri p̄iudiciū.Nō ob.l.j.ð emā li.&
qð s̄.dictū ē de notario:qa ibi statm̄ n̄ dispōit directò circa actū:s;
circa solēnitatē act⁹.Nō.n.statm̄ emācipat filiū:qa tūc n̄ porrige-
reē ad forēses,s; p̄r filiū emācipat cū solēnitate statuti.Idē in nota
rio,n̄.n.adhibeē ipse ad disponēdū. s; ad solēnizādū circa actū ab
alio dispositū,vn̄ ē ea.rō,q̄ s̄ dicta ē in solēnitate.Nō ob.qð s̄.di-
ctū ē de sn̄ia:qa ibi iudex dispōit sup iure iā fundato,& formato,
qð pl⁹ respiciebat ꝑsonā vbiq;.Vt puta ɔdēnat aliquē occasiōe p̄-
cedētis oblōis,quæ ligat reū obligatū in oī loco, iō mādaē execu
tiōi,p alium iud.s; q̄do ipse iudex de nouo inducit,i⁹ faciēdo intra
42 territoriū,tūc n̄ porrigiē ext.territoriū,vt s̄.ꝓbatū ē.† s; posset du
g bitari de tali q.ɔsuetudo ē in Anglia,*g* qð j.genit⁹ succedit in oīb.
bōis.Mō qdā hn̄s bōa in Anglia,& in Italia,decessit,q̄riē qd iuris?
Ia.de Ra.&Gu.de cu.tēnt ꝙ de bōis existētib.in Anglia iudiceē fm
ɔsuet.illi⁹ loci:de aliis q̄ sunt in Italia,steē iuri cōi,vt diuidāē inter
frēs.p d.l.pupillo.de tu.& cu.da.& qa certa forma ē data ī bōis ibi
positis,vbiq; n̄ extēdaē,vt j̄.de iu.fi.l.certa forma.ff.ad mu.l.ɔstōi.
Idē t; Cy.hic. Alij dn̄t ꝙ d; inspici loc⁹ vbi ē adita hr̄ditas,& sic vbi
q̄si ɔ̄ct⁹ ē celebrat⁹,vt l.apud Iul.ff.ex q.cau.in po.e.sicut in ɔ̄ctib.
inspicim⁹ locū ɔ̄ct⁹,vt l.si fund⁹.de eui.l.in stipulōib.ff.de re iu.Mi
hi vr̄,ꝙ verba statuti,seu ɔsuetudinis sunt diligēter intuēda.aut.n.
disponūt circa rē,vt p hæc verba,Bōa decedētiū veniāt ī j.genitū,
& tūc de oīb.bōis iudicabo fm ɔsue.& statm̄ vbi res sunt situatę,
qa i⁹ afficit res ipsas,siue possideātur à ciue,siue ab aduena.vt l.re
scripto.de mu.& ho.& l.an in totū.de ædif.pri.Aut verba statuti,
seu ɔsuetudinis disponēt circa ꝑsonā,vt p hæc verba,j.genit⁹ suc-
cedat,& tūc,aut ille talis decedēs n̄ erat de Anglia,l; ibi hēret pos
sessiōes,& tūc tale statm̄ ad eū,& ei⁹ filios n̄ porrigiē,qa dispō cir
ca ꝑsonas,n̄ porrigiē ad forēses,vt dcm̄ ē s̄.in 3.q.aut talis decedēs
erat Anglic⁹,& tūc fili⁹ j.genit⁹ succederet ī bōis,q̄ sūt ī Anglia,&
ī aliis succederet de iure cōi,fm ꝙ dn̄t dicti doc.qa siue dicaē hoc
eē statm̄ priuatiuū de filiis sequen.qa ē odiosum,n̄ porrigitur ad
bōa alibi posita,vt s̄.ꝓbatū ē ī 6.q.siue dicas statm̄ eē p̄missiuū tol
lēdo obstaculū ne sequen.filij īpediāt p°genitos,& idē vt s̄.dictū
ē.Ad hoc vt īspiciaē,vtrū dispō sit ī rē,vl' ꝑsonā,fa.ff.de ɔ̄.em.l.fi.
43 nec pl; illorū opi.† q īspiciūt locū aditiōis hr̄ditatis,qa aditio nō
p̄t se referre,nisi inq̄tū ē delata hr̄ditas,vt l.antiq.ff.si pars hę.pe.l.
si ex asse.& l.si ex semisse.ff.de ac.he.s; nō ē delata nisi p̄dicto mō,
vbi nemo p̄cedit,&c.s; ɔ̄ct⁹ se extēdūt q̄ten⁹ volūtas ɔ̄hētis fuit,q̄
fuisse p̄sumiē fm ɔsue.loci vbi res agiē,vt s̄.dcm̄ ē:ergo,&c.Octa
uò circa statuta punitoria,hoc examinādū ē p multas q.Primò an
44 exp̄ssè † possint porrigere suū effectū ext.territoriū.ad qð dico ꝙ
* aliq̄ n̄ vterq;.s.ð līquēs,&ille ī quē ð līqē ex.territ.suū *ē forēsis,tūc
reg.ē ꝙ statm̄ ēt si exp̄sse caueaē ī eo,n̄ porrigiē ad eos,q ext.territ.
*&c.vt l.fi.ff.ð iu.om.iu.qa statuta sūt i⁹ ꝓpriū ciuitat.vt l.oēs pop.

a ADD.¶Ale.No.fm istā opi.casū,in quo q.s p̄t decedere ꝓ parte testat⁹,& ꝓ par
te intestat⁹.Ali⁹ é cas⁹ ī l.si arrogator,de ado.&ī l.j.C.de se.nu.ali⁹ ét no.p doc.
ī l.si q.s,ff.de vul.& pu.ali⁹ ī eo,q ingrediē monasteriū, q si solá medietaté bo-
norū testat⁹ sit,decederet ꝓ parte testat⁹,fm bal.in aut.si q̄ mulier. Idé ad pias
cás,fm bar.l.j ī 5.q.pr.j̄.ti.j.addð ī mā Spe.ð sen.§.qual'r.ver.d3,&verisil'r.Pe.de
Anch.in c.canonum statuta,de consti.in ver. vlterius circa ista statuta.Adde ꝙ
opi.Ia.de Ra.sequitur bal.cons.215 lib.3.

b Ale.Adde no.per bar.in l.si non speciali,maxime in ver.item no.j̄.de testi.
Paris.Idé t3 Comé.ɔs.75.inc.Titi⁹ Lucan⁹,vbi vult ꝓcedere ét si in loco vbi sūt
bōa,eét statm̄ diuersū in mō administrádo,puta in tutore,vt p eū. Ité ꝙ atten
daē instrm̄ loci,in quo est maior pars bonorū ét quo ad bōa alibi sita, vide Io.
de Ana.cons.4.inc.visis statutis,in 3.dub.Ité ꝙ non serueē statm̄ loci vbi petunē
bona quo ad forensem,vide s̄.in 2.char.ad bar.Vide de ista,pone late Ias.hic,&
vltra hic addita p eum vide aliqua adita p eundé in l.si arrogator,ff. de adop.
late.Postea tangit illū solēné artic.quid si aliq.s hr̄et duo domicilia,vnū, s.ori-
ginis,in quo extaret statm̄,ꝙ maritus nó possit relinquere vxori,& cɔ̄, & in i-
sto domicilio hr̄et q̄ plura bona,hr̄et ét in alio domicilium habitatiōis,& ibidé
alia bona,faceretque testm̄ in loco habitationis,vbi nó vigeret tale statm̄,&re
linqueret aliqua bona vxori,quæ bona veniant in tali relicto,vt ibi per eum.

* Ale.An valeat statm̄ ꝙ filiusf.possit testari,vide bald.ī aut.ingressi.ver.vlterius
q̄ro,& adde eundé bald.in aut.defuncto,j̄.ad Tert.&bar.l.si q̄ran⁹ ff.de testa.

c Paris.ɔ̄ hoc fa.c.cū olī,& ibi Pan.in j.no.ext.de clerconiu.við Aret.ɔs.54.& 73.

d Ale.Vide hic plene bal.in rub.& quod post eum dico.

e Barb.Et inq̄tū bar.al l.§.territoriū,vr̄ ꝙ contradicat illi §.quia dicit,iudex illi⁹
loci cuius est territoriū,h3 ius terrendi,& non alius.Item quia dicit,ꝙ in terri
torio hostium debet seruari ius commune,l.qui à latronibus,in pr.ff.de test:b.

f Ale.Vide bal.in l.&si ɔ̄,j̄.de nup.Et no.quia rō hæc p̄t esse,cū in hr̄ditatib. déa
mus stare iu.ci.ꝙ spectat ad Imperatoré,nó ad Papá,&sic illa ltīatió quo ad
q̄dam tenebat,& quo ad q̄dam non,quod no.Ité ad hoc facit quod no. bar. in
l.in qua prouincia,ff.de rit.nup.& bal.in j.const.C.& in terminis consuluit,bal.
& ang.& d.Pet.collegiū Paduanū,tenuerūt do.de Ro.& adde quod no.bar.in
auth.ex complexu,in fi.j̄.de ince.nup.adde bar.in l.eam quam,C.de fideic.

g Ale.Pe.de Anc.in c.canonū statuta,in n.q.pr.in ver.q̄ro iuxta prædicta, de qōe
tali caueē,statuto Tuderti.&c.ðt ꝙ bal.in ɔs.inc.in nomine.Pūct⁹ alis ɔsuluit,
ꝙ nō adhibita distōe,an in ꝑsoná,an in ré seruenē statuta loci quo ad bōa ibi si
ta,&ita dr̄ cóiter teneri,&ita t3,nūq̄ tn̄ inuenire potui suū cós.Ex opposito ét
við qð no.bar.in 6.q.pr.& ibid.seqē bal.& Flo.hic,s3 vide ét vltra Flo.qd ɔsulé
do tenuerit Ip.Cal.in ɔs.posito sub rub.de testa.in ɔs.44.Addð ꝙ Pa.ð Ca.vr̄ trá
sire cū opi.bar.ɔs.24.de qua qōe vide ét Pet.de anch.cons.162.vbi dicit,ꝙ stan-
te ɔsuetudine Gallicana,ꝙ omnia bona sint communia inter vir.& vx.& alte-
ro decedente superstes succedat in omnib.bonis,ꝙ superstes nó succederet in
bonis alibi sitis,& si testator voluerit,superuiuentem succedere, quia testator
falsa causa ductus videtur ad sic disponédum,putans bona alibi sita ɔprehen-
di vigore cósuetudinis,latius ibi vide.¶Io.Fr.Ru.Adde Corn.cons.86.in 3.vol.
Pom.De tali qōe consuetudo est in Anglia,in qua qōe vide Ale.cós.16.vol.j.&
aliqd p Pan.cons.72.in pr.1.vol.& ad istá ét qōem ad materiá per fel. in c.eccl.
S.M.q.15 de const.& in c.auditis,ver.consuetudo,de præscr. & aliqd per Barb.
ɔs.4.& ɔs.14.in 1.vol.Car.Flo.in cós.2.&Pan.in c.ꝙ clericis,in ver.ad prędicta,
de foro compe.&quæ ibi addidi.& anch.in c.canonum statuta,de const.&ale.
cons.128.vol.j & Soci.212.ale.44.vol.5.& Card.15.in tit.de const.

ff. de iust. & iur. Ista rña fallit ĩ ciuitatib. ↄfœderatis, & colligatis, ĩui
a cē, vt ĩ statuto ᵃ Perusij caueat̃ ꝙ deliquēs Assisij possit puniri hic, vt no. ff. de ca. & postl. reu. l. ñ dubito, ĩ fi. Idē puto si ciuitas ĩ cuius territorio delĩq̃t, istud statutū facere ↄsensisset, ea. rōe aliqñ extra territoriū hᵘ ciuitatis forēsis offendit aliquē ciuē, caueat̃ aliquo statuto, ꝙ forēsis hic possit puniri, an valeat? & vr̃, ꝙ sic, q̃a laicᵘ offendēs clericum efficit̃ de foro eccl̃iæ. vt j. de epis. & cle. aut. itē nulla cōitas. ext. de fo. ↄp. c. cū sit. Præterea rōe loci, ĩ quo delictū ↄmi
45 stit, qs efficit̃ † de illa iurisdōe, ēt si ē forēsis. ff. de of. pši. l. 3. j. vbi de cri. agi opor. l. j. & ĩ aut. qua ĩ ꝓuĩcia. S3 si delĩq̃t ĩ loco ciuitati subiecto. s. ĩ psona ciuis sui, ergo, &c. s3 illa ñ faciūt: q̃a ĩ clerico offenso ē rō, q̃a ↄmittit̃ sacrilegiū qđ est crimē eccl̃iasticū: iō ꝑtinet ad eccl̃iam, vt d. c. cū sit. Et istđ qđ đt rōe loci, &c. ĩtelligo rōe rei im-
b mobilis, ᵇ vt territoriū, ñ rei mobilis, vel se mouētis. Dic ergo rr̃, tale statutū ñ v3, q̃a ñ p̃t disponere extra territoriū suū, & ĩ psonis sibi ñ subditis. Fallit ĩ capiētib. ex naufragio, q̃ p̃nt puniri à iudice psonę offensę, & sic cū tale delictū ꝑtineat ad psonas eiᵘ iurisdōis, poterit aduersᵘ tales deliquētes extra territoriū fieri statutū, vt ff. de incē. rui. nauf. l. ne qd. §. de his. vt ibi no. p gl. l3 Cy. eā ñ teneat ĩ d. aut. qua ĩ ꝓuincia. ĩ 4. q. Itē fallit ĩ ciuitatib. fœderatis, vt s. dixi. Itē fallit si iudex loci, vbi ciuis meᵘ offēdit, offensam ñ vĩdicat (vt q̃a ñ vult, vl̃ q̃a ñ p̃t) tūc poterit fieri statutū ↄ offendētē ciuē extra territoriū. ar. j. de iud. l. nullᵘ. cū sua gl. & 23. q. 2. c. dñs nr̃. ꝓ hoc ĩduco Inn. ext. de fo. ↄp. c. postulasti, vbi t3 hoc statutū exp̃sse vale
c re. Aliqñ ciuis delĩq̃t extra territoriū, ᶜ & đ tali đlicto extra ↄmisso statm̃. exp̃sè loq̃t. Puto ꝙ tale statm̃ valeat. s. q̃a rōe originis p̃t puniri đ đlicto vbiq; ↄmisso, vt l. j. j. vbi de cri. op. cū ergo tale delictū sit de eiᵘ iurisdōe, poterit de hoc facere statutū. ꝓ hoc facit l. fi. ff. de decr. ab ord. fa. Pro hoc optĩe facit de Eunuchis. l. 2. & j. de ↄmer. & mer. l. mercatores. S3 iuxta p̃dicta p̃t dubitari. Pone ꝙ ex
d ercitᵘ huiᵘ ciuitatis stat sup đ territorio alteriᵘ, vnᵘ forēsis occidit
46 ibi aliū forēsem, vtrū poterit puniri † à p̃tāte hᵘ ciuitatis? & vr̃ ꝙ ñ, ēt si exp̃sse statuto sit cautū, vt s. dictū ē. ↄriū obseruat̃ de ↄsuet. Probat̃ sic: territoriū dr̃ à terrēdo, vt s. de ver. si. l. pupillᵘ. §. territoriū, s3 donec exercitᵘ hᵘ ciuitatis ē ibi, terret & coercet illū locū, merito delictū ibi ↄmissum poterit puniri à p̃tāte tāꝗ ↄmissum in eiᵘ territorio. ita dicebat Mar. & Ia. Bu. Itē q̃ro, qd si ĩ statuto hoc
47 nō caueat̃ exp̃sè. s3 simpl̃r loquat̃ statm̃, † vtrū porrigat̃ extra territoriū? ad eiᵘ ĩuestigatiōem pono q̃ōem antiq̃ᵘ tactā. Caueat̃ statu
e to ciuitatis Perusij, ᵉ ꝙ p̃tās đ quolibet homicidio possit ĩq̃rere, vl̃ ꝓcedere p accusatiōem, vl̃ inq̃sitiōem: Alio statuto caueat̃, qđ ꝓ homicidio ĩponat̃ certa pœna. Accidit, ꝙ q̃dā Perusinᵘ occidit extra territoriū, q̃rit̃ vtrū p̃tās hᵘ ciuitatis possit inq̃rere, & punire ſm formā statuti, an solū de iure cōi? Ista q̃ō fuit fcā p Odof. & determinauit, ꝙ ñ possit p ĩq̃sitiōem ꝓcedi, nec deliquēs possit puniri ſm formā statuti, s3 solū đ iure cōi. Cuiᵘ opi. pōit Alb. de Gā. ĩ fi. sui libelli. Postea do. Cy. disputauit istā q. ĩ ciuitate Senarū & đterminauit ↄriū tāgēdo iura Odof. l3 de eis nulla fiat mētio, idcirco eiᵘ disputatiōem hic recito, multa inutilia reiiciēdo. Certū est ꝙ de iure cōi p̃t deliquēs puniri ĩ loco domicilij, vel originis đ delicto alibi cōmisso, vt j. vbi de cri. ag. op. l. j. ff. de inter. & rele. l. relegatorū. §. s3 & ĩ eas. & §. si qs. Hoc p̃misso videamᵘ vtrū possit ꝓcedi p viā accusatiōis tm̃. s. de iu. cōi, an p viā inq̃sitiōis de iure municipa
f li? & vr̃, ꝙ solū p accus. cū đ iur̃ cōi ĩq̃sitio fiat ad vĩdictā publicā, vt ĩ aut. de mā. pr. §. ꝙ si deliquētes. & ad delictū puniēdū ñ occultādū, vt ĩ aut. đ arm. §. sancimᵘ. s3 iniuria ñ vr̃ fcā, nisi ĩ eo loco, vbi qs deliquerit, ñ ĩ loco vñ oriūdᵘ ē, vt ff. de iur. om. iu. l. si qs id qđ. & l. si familia. ergo iudex originis ñ poterit ꝓcedere, vel inq̃rere. Præterea rectores ciuitatū dñr pr̃s subiectorū, vt d. §. sācimᵘ. ĩ aut. vt iudi. sine quoquo suffr. §. eos āt. col. 2. s3 hō forēsis offēsᵘ extra territoriū, ñ ē subiectᵘ illi iudici terræ originis offēdēti, & sic ñ ē ei tāꝗ pr̃ merito de iniuria ei fcā ñ p̃t ꝓcedere. Eↄ ꝙ possit ꝓcedere, q̃a de iure cōi h3 iur. vtˢ. dictū ē, ergo illa iurisdōe poterit vti, cū q̃litate sibi addita p statm̃, ꝙ ꝓcedat p ĩq̃sitiōem, cū q̃litas đ facili addat̃, vt l. ĩ delictis. §. si detracta. ff. de nox. p̃terea hoc ꝓbat̃ rōe ꝓprij ĩteresse. Nā reipub. ĩterest hr̃e bonos subditos. ff. de his q̃ sunt sui vl̃ alie. iur. l. j. §. fi. & ĩ aut. vt iud. sine quoquo suff. §. cogitatio. s3 hoĩes bōi efficiūt̃, si eis pœna ĩponat̃ ex delicto, vt l. j. đ iust. & iur. ibi ñ solū bonos. &c. & de hoc qđ exp̃sse sit rō publicæ disciplinę, vt l. licitatio. §. qđ illicitē. ff. đ pub. interest ergo sua punire subditos, & sic statm̃ ad eos extēderet̃. Præterea ea. rō vr̃, siue p accus. siue p ĩq̃sitiōem ꝓcedat̃. Inq̃sitio. n. succedit loco accusatiōis, vt ff. ad l. aq. l. illđ: ergo, &c. Præterea pone ꝙ titiᵘ extra territoriū ĩcidit in l. si qs ĩ hoc. j. de epi. & cle. certū ē, ꝙ iudex rōe originis poterit inq̃rere, ergo idē ĩ ꝓposito. Præterea statm̃ loq̃t̃ ĝnal̃r, ergo, &c. vt l. j. §. ĝnal̃r. đ le. p̃stā. pp q̃ determinauit Cy. ꝙ iudex possit ꝓcedere đ iure p inq̃sitiōē, & denūciōē, sicut p accus. qđ an sit verū. j. dicā. Sup alio verò pūcto. s. de ↄdēnatiōe, vr̃ priō ꝙ dēat puniri ſm l. loci vbi delĩq̃t, vt C. vbi sena. vl̃ clar. l. j. Præterea ↄtᵘ & delicta eq̃parat̃, vt ff. de iud. l. tā ex ↄtib. & l. oēm. s3 ĩ ↄtib. ĩspicit locᵘ ↄtᵘ,

vt ff. de euic. l. si fūdᵘ. & s. ꝓbatū ē: ergo, &c. Præterea s. cir. pr. hᵘ tra
* ctatᵘ * dictū ē, dr̃e inspici locū delicti, ergo, &c. Pro hoc est casᵘ extra de ↄst. c. vt aĩarū. §. j. li. 6. Ex aduerso qđ possit puniri ſm l. ciuitatis suæ, ꝓbat̃ sic, l. & sñia æq̃parat̃, vt ff. de manu. l. seruᵘ hac l. s3 suū subditū p̃t ligare sua sñia: ergo sua l. Præterea si aliq̃s đlĩq̃t ĩ eccl̃ia q̃ ↄstat ñ eē đ iurisdōe seculari, tñ poterit à iudice seculari sua l. puniri, vt j. đ adul. aut. si q̃s. & j. l. j. Præterea hoc ꝓbat̃ exp̃sse. j. đ eunu. l. 2. vbi subditᵘ ligat̃ ēt extra territoriū. Ex q̃b. Cy. đterminauit ciuē ex đlicto ĩ alia ciuitate ↄmisso posse ĩ sua ciuitate puniri, ſm
g l. suæ ciuitatis. ᵍ Et si dicat̃, q̃uo porrigit suū effectū extra territoriū? (resp. ip̃e) fateor qđ extra territoriū ñ p̃t ĩducere nouā oblōis subā. s3 bñ p̃t illi delicto, qđ ē đ iure cōi, addr̃e nouā q̃litatē q̃ facilᵘ adiicit̃, q̃ suba, vt l. ĩ delictis. §. si đtracta. ff. de nox. Nō ob. c. vt aĩarū, q̃a illa decisio ꝓcessit ex errore canonistarū: vl̃ sp̃ale ibi ĩ sñia excōicatiōis, hic ē effectᵘ suorū verborū. & p̃dicta sūt sūpta ex ver-
48 bis Pe. ex repe. sua ĩ l. extra territoriū. ff. de iur. om. iu. † Mihi āt vr̃ verba statuti diligētiᵘ eē intuēda: aut. n. exp̃sse dispōit de eo qđ ciuis fa. ēt extra territoriū, & tūc ↄ eū ꝓcedi poterit. & puniri. d. l. 2. de eunu. & s. ꝓx. q. dixi. Aut limitatiuè loq̃t̃ đ eo qđ fit ĩtra territoriū, & tūc ñ extēdit̃ ad ea, q̃ fieret ext. l. si vero. §. đ viro. ff. so. ma. cū si. Aut statm̃ simpl̃r loq̃t, & ista ē q̃ō nr̃a, & đ hoc casu dicā. Aut q̃-
h rit̃ đ mō ꝓcedēdi, & possit ꝓcedi ſm statm̃ ciuitatis originis: ʰ q̃a statuta, q̃ respiciūt ꝓcessum, seu litis ordōē porrigūt̃ ad oēm litē, q̃ ĩ ip̃a ciuitate actitat̃, posito qđ sit đ eo, qđ ē extra ciuitatē actū, vt l. 3. §. fi. ff. đ testi. & l. 2. ĩ fi. quēad. test. ap. & l. cū clericis. in fi. j. đ epi. & cle. ita s. dictū ē circa ↄtᵘ. Pro hoc j. de cust. reo. l. j. ĩ pr. Et sic ĩ j. pūcto tene opi. Cy. qđ posset p ĩq̃sitionē ꝓcedi. Aut q̃ris đ mō pu-
i niēdi, & tūc puniat̃, vr̃ đ iure cōi, vl̃ ſm statm̃ loci, vbi đlĩq̃tᵘ q̃a statuta q̃ respiciūt litis decisionē, ñ porrigūt̃ ad ea, q̃ extra territoriū sūt ↄmissa, s; d; ĩspici locᵘ, vbi res ē situata. vt s. dictū ē tā circa ↄtᵘ q̃ circa delicta, & hic ē casᵘ ĩ d. c. vt aĩarū. §. j. facit đ bo. au. iu. pos. l. cū vnᵘ. §. j. & ĩ hoc teneo opi. Odof. & Alb. đ Gan. Sit ergo cautᵘ iu-
49 dex qñ format ĩq̃sitiōē vt ĩ ↄclōe † ĩq̃sitiōis dicat̃ sup q̃b. oĩb. & sing. ĩtēdo ꝓcedere, & ĩq̃rere, ſm formā statutorū hᵘ ciuitatis, & culpabilē punire, & ↄdēnare ſm formā iuris, & sic ĩ ꝓcedēdo se refert
50 ad statuta, ĩ ↄdēnādo ad iᵘ cōe. † Vlt. q̃ro đ effectu sñiæ puniētis, vtrū extēdat suū effectū extra territoriū iudicātis: & omissis oĩb. al
k legōib. pono qđ mihi vr̃ distĩguēdū sup diuersis mēb. Aliqñ. n. repit pęna q̃ respicit psonā, aliqñ q̃ respicit bōa. Primo casu, aut pæna ĩposita respicit certi loci ĩterdictū, & ñ porrigit̃ extra territoriū ĩterdicti ex p̃tāte sñiæ, s; bñ porrigit̃ ad q̃dā loca p ↄñā & iuris dispōē, vt l. relegatorū. §. j. & §. ĩterdicet̃. & §. seq. đ ĩterd. & rel. Aut nō respicit ĩterdictū certi loci, s; certe artis, & tūc ñ porrigit̃ extra territoriū, vt ff. đ post. l. ex ea. Aliqñ vero ñ respicit p̃ncipl̃r ĩterdictionē loci nec artis, s; diminutiōē statᵘ, vt qñ q̃s efficit̃ ĩfamis, tūc dr̃ statᵘ eiᵘ minui, vl̃ efficit̃ seruᵘ pęnę, & tūc ēt dr̃ statᵘ minui ff. đ var. & extraor. cog. l. cognitionum. §. æstimatio. & §. fi. Et 1. casu pœna ĩposita hic h; effectū vbiq;, vt l. ex ea. đ postul. vbi loq̃t̃ đ ĩfami. Idē dico ĩ his q̃ efficiūt̃ serui pęnę p sñiā multo magis. nā ĩ his ↄtingit diminutio statᵘ solū ex qualitate pœnæ, vt d. l. q vltimo. de pœ. & l. q̃dā. & j. de don. inter vir. & vx. l. res. ibi, ex pænæ qualitate. Si igitur ex ĝñe pœnæ, nō curo, vtrū talis pœna imponatur ex forma statuti vl̃ ex iur̃ cōi. facit ad hoc ff. de his q̃ no. inf. l. ictus fustium.

a ADD. ¶ Ale. Adde quæ dixi post bar. in l. pupillus, §. territorium, de ver. sig.

b Ale. Latius & melius, vt per bal. in l. fi. de iur. om. iu. post Cy. & per ang. in l. hæres absens, §. fi quis, ff. de iud.

c Vide omnino bal. in l. iubemus nullam, & quod ibi dixi post bar. j. ti. j. & per Spe. de mā. ĩ ti. đ ↄst. ver. s3 si extraneᵘ ĩ ciuitate, & I. An. đ sen. excō. c. à nobis, p bal. ĩ l. 2. j. đ Eunuchis. Addđ bal. ↄs. 139. li. 3. & ↄs. 474. li. 4. & q̃uo ĩchoās maleficiū in vno loco, & finiēs ĩ alio dēat puniri, vbi ĩcipit vl̃ vbi finiuit, vide bal. ↄs. 111. li. 4. & an q̃s possit puniri ĩ loco đlicti, & ĩ loco origĩs, & q̃ l̃r iudices dicāt̃ p̃uenisse vnᵘ alterū, vide p eūdē ↄs. 190. li. 4. & conf. 408. li. 2. vide etiam per Fede. conf. 2.

d Are. de delicto commisso in exercitu, & hoc per bal. hic.

e Ale. Viđ Inn. & can. ĩ c. postulasti, de fo. ↄp. ver. si ibi, accidit ꝙ q̃dā Perusinᵘ, &c. & qđ no. bal. ĩ l. si q̃s ĩ hoc, j. de epi. & cle. & no. ang. ĩ l. si vacātia, & I. An. ĩ add. Spe. de ↄpe. iud. & addđ bal. ĩ l. 2. j. de eunuchis, vbi dixit no. verbū, p bal. ĩ l. negāda, cū se. j. de iis q̃ acc. ñ pos. p Ia. de Bel. ĩ l. j. C. de emā. li. ¶ Io. Fr. Ru. Addđ circa istā q. ale. ↄs. 111. pōderatis verbis inq̃sitiōis, vol. j. & Phil. ĩ c. à nobis, de sen. exc.

f Ale. Ang. in disputat. sua Bono. suę ciuitatis, &c. in j. q. tenet opi. Cy. & bar. quòd possit vigore talis statuti inquiri.

Adde an possit inquiri de delicto alibi commisso, bal. conf. 222 lib. 4.

* Ale. In hac mā viđ bal. ang. & mod. ĩ l. fi. de iur. om. iu. p Can. ĩ d. c. vt aĩarū, & in d. §. statuto, bal. ĩ l. pe. j. de exec. rei iu. all. ad hoc tex. ĩ c. j. de pa. const. ĩ vsib. feu.

g Contrarium tenet gl. in cle. j. de fo. ↄp. Adde vt per bal. ↄs. 24. li. j. in c. Rodul.

h Ale. Sed An. in sua disputat. Bon. suæ ciuitatis bannitus, &c. in pe. q. quod quantum etiam ad pœnam imponatur pœna statuti contra bar.

i Pom. Vide Pau. conf. 51. in 2. vol. Cæpol. in conf. 8. criminali, & Pan. in c. cum cōtingat, de fo. comp. & ale. conf. 3. vol. 1. & Pau. de Cast. conf. 75. vbi sequitur doct. bar. hoc inferius ad pulchrum casum, de quo ibi per eum.

K Barb. Viđ d. An. ĩ c. postulasti, de fo. ↄp. & ĩ c. ꝙ clericis, e. ti. ibi mod. d. Pe. & I. de Im. ĩ c. cū oli, đ cle. ↄiu. bal ĩ suo trac. đ Guelphis & Gebellinis ĩ 3. q. pr. vbi đc, ꝙ statuta ĩ dubio dēat ĩ elligi đ his q̃ fiūt & respiciūt territoriū statuētis, all. l. fi. de iu. om. iu. l. cū vnᵘ. §. is q. de bo. au. iu. pos. vide bar. in tra. repres. 4. q. j. q. pr.

& quod

& qđ ibi no. & p hoc credere qđ illa mulier, q̃ fuit hic ꝯdẽnata ad ignẽ, & postea fuit recepta à familia, ꝙ statim fuit effecta serua pe
a næ, ẽt ſm iura hodierna, vt d. l. q vltimo. & qđ ibi no. & đ do. int. vir. & vx. aut. ſ; hodie. Nã post sñiã nõ debuit ſupuiuere, & iõ vbicũq; ſit. dico ꝙ ẽ serua pene, nec pt facere teſtm̃, nec ꝯhere, & filia facere. Et dico idẽ in excõicato, qa vbiq; dr̃ excõicat⁹, vt 4. q. 5. c. qſqs. Iſte. n. pœnæ q̃ respiciũt diutionẽ ſtat⁹, infligunt in pſonã, & ipsã pſonã ſequũt, ſicut lepra leproſũ. fac. ff. de pec. l. qs ergo cas⁹. cũ gl. fi. ꝓ ſoc. l. 3. in pr. & qđ in eis no. Scđo casu q̃n pena respicit bõa, põe, qdã ẽ ꝯdẽnat⁹ ĩ ciuitate ĩ publicõe bonorũ, h; q̃dã bona
b alibi, vtrũ illa ſint publicata. b Gul. de Cu. tãgit hic. & ff. đ ea. di. l. 2. &t; ꝙ q̃l; ciuitas hẽat bõa in territorio ſuo ſita, nã dcã bõa ſũt q̃ſi vacãtia, vt ĵ. de bo. vac. l. j. & repellũt veniẽtes ab inte. & iõ cũ q̃l;
c ciuitas reputat̃ fiſc⁹ c cuil; accreſcẽt illa bõa ꝓut ſũt in territorio, ar. ff. de vſuf. ac. l. idẽ Nerati⁹. 2. reſp. Pro hoc ĵ. de epi. & cle. l. ſi qs pſbyter. vbi ꝓtẽ bonorũ h; eccl'ia, partẽ curia, fiſc⁹, vł pron⁹. Fa. de cenſ. l. forma. §. ſi vero qs agrũ. de tu. & cu. da. ab his. l. pupil. & l. iuriſperitos. §. cũ oriũd⁹. de exc. tu. & vr̃ cas⁹ de exa. tri. l. fi. de bo. va. l. ſi q̃n. 2. reſp. ſm cũ. Alij dñt ꝙ Nic. Mat. in q̃dã ſua diſp. đt. Aut iudex q publicauit bõa h; iuriſdõem à lege cõi, & ĩpoſuit pœnã ſm
d ordinẽ iuris cõis. Aut vtrunq; .ſ. iuriſdõem & pęnæ ĩpõem d h; à l. municipali, ſiue alterũ tm̃. Prĩo casu talis pęna extendit̃ ad prĩmoniũ vbiq; poſitũ, ſ; incorporatio in poſſõem fiſci, fiet p illũ officiałẽ in cui⁹ territorio ſũt ſita bõa, vt l. à diuo Pio. §. j. de re iu. & l. cũ vn⁹. §. j. de bo. aut. iu. po. & qđ ibi no. & d. l. ſi q̃n. & l. fi. de bo. va. Aſi̾ ſicut q̃n pl'es ſũt tutores eiuſdẽ pupilli hñtis prĩmoniũ in diuerſis ciuitatib. ſeu ꝓuinciis, vn⁹ in vna ꝓuĩcia ꝓcurat ꝙ reſtituãt̃ bõa q̃ ſũt ĩ alia, vt l. tutores. §. hr̃s. de adm. tu. Ita hic pl'es officiales in diuerſis ꝓuinciis repñtãt vnũ fiſcũ. In 2. caſu q̃n vtrũq; vel alterũ tm̃, ꝓcedit lege municipali, tũc publicõ nõ extẽdit̃ ad bõa q̃ nõ ſũt illi iuriſdõi ſubiecta, vt ĵ. q. da. tu. poſ. l. neq; . cũ ſi. ſi. Mihi ĩ iſta q.
e vr̃ dm qđ ciuitas nõ pt ſibi publicare bõa. e pp delicta de iu. cõi. vt C. de bo. va. l. j. li. x. & ibi no. Itẽ ciuitas de iu. cõi ñ h; merũ ĩpiũ & cognitionẽ iſtorũ delictorũ grauiorũ, vt ĵ. de def. ci. l. defenſores. la 2. Ille ergo ciuitates Italiæ q̃ illã iuriſd. exercẽt, & q̃ bõa ſibi
f publicãt, hoc faciũt, vel ex priuilegio eis ꝯceſſo f p principẽ, vel ex ꝯſuet. antiq̃, q̃ h; vim ꝯſtituti priuilegij, vt l. j. §. duct⁹ aquæ. de aq. quot. & æſt. & l. j. in fi. de aq. plu. ar. Et ita đt gl. ĩ aut. de def. ci. §. iuſiurãdũ. ĩ fi. ma. gl. & ſic ciuitates q̃ ſũt hodie cũ camera fiſcali pñt dici ꝓcuratores fiſci in rẽ ſuã in ipſa ciuitate. Nã ad ſui vtilitatẽ v-
5 tũt̃ iu. fiſcali ex ꝯceſſiõe principis tacita, vł expſſa, vt dcm̃ ẽ. †Hoc
g ꝑmiſſo in q. ꝓced. g ſic dico. Aut iuriſdões ſunt ſeparatæ, ſ; burſa fiſcalis ẽ vna in effectu in vtroq; loco: aut ſũt ſeparatæ iuriſdões & ſeparatæ burſæ fiſcales. Prĩmo caſu, aut illa publicõ fit de iu. cõi. & bõa vtriuſq; loci erũt publicata, vt l. ſi q̃n. de bo. va. & fiet executio per officialẽ illi⁹ loci vbi ſũt bõa, vt ſ. dcm̃ ẽ. vñ dico ſi pſes,
h q eſt in marchia Ancõitana h ꝓ eccl'ia Rom. publicaret de iu. cõi bõa alicui⁹, ꝙ intelligerent̃ bõa publicata q̃ ille h; in ducatu, ſ; in illis bõis fieret execõ per ꝓc. fiſ. q ẽ in duc. Aut publicõ fit ſm ꝯſti. vel ll. ſpãles, & tũc aut illæ ll. ſpãles ſũt in vtroq; loco vbi oĩa ſũt bona: exẽplũ, pſ'es iudices ſunt deputati ab vno Rege per diuerſa
i territ. regni, i vn⁹ publicat ſm ꝯſti. regalẽ. & tũc oĩa bõa q̃ ſũt in regno, eſſent publicata ead. rõe, & per eaſdẽ ll. aut d. ll. ſpãles nõ ſunt cões ad vtrũq; locũ: Exẽplũ. in Marchia ſũt q̃dã ꝯſtões, q̃ nõ ſũt ĩ ducatu, tũc talis publicõ nõ extẽdit̃ ad bõa q̃ ſũt extra ad locũ, ad quẽ ſe ꝓtẽdit ꝯſtõ vt l. extra territoriũ. ff. de iu. om. iu. & c. vt aĩarũ đ ꝯſt. li. 6. & ĵ. q. da. tu. poſ. l. neq; . & de tu. & cu. da. ab his. l. j. ĩ ñ. & l. pupillo. cũ ſi. Scđo caſu q̃n iuriſdões ſũt diſtĩcte, & burſe fiſcales diſtĩnctæ: Aut publicõ nõ fit de iur. cõi. & tũc nõ extendit̃ ad alia bona ẽt alibi ſita, per d. ll. Aut fit de iu. cõi, & tũc ad oĩa bõa ẽt ali-
k poſita extendit̃. k tñ q̃l; hẽbit bõa in ſuo territorio ſita, ſm ꝙ dicebat Gul. de Cu. qđ ꝓbo, q̃l; ciuitas dr̃ ꝓcurator fiſci. vt ſ. oñſũ ẽ. S; ſi ꝓcurator eſſet fiſci, & ad vtilitatẽ fiſcalẽ, & ad ei⁹ officiũ ſpectaret acceptatio & incorporatio dictor. bonor. in fiſcũ, vt dcm̃ eſt, ĝ nũc ad eũ ptinet & ad ei⁹ vtilitatẽ. Pro hoc eſt cas⁹ d. l. fi. de aut. tu. & ex. de fo. ꝯp. c. poſtulaſti. Nec pl; , vt diſtinguas, an iudex hẽat iuriſdõem à l. cõi, vel à lege munipali: qa nõ curo vñ iuriſdõnem hẽat, ſ; hoc ſolũ an ꝓnũcięt̃ ſup eo qđ de iu. cõi ẽ diſpoſitũ an verò de nouo diſpõat: vt dixi ſ. in 7. q. ver. ſ; inſurgit forte dubiũ, &c.
¶Contrarietas, & Concordia. Aduerte ꝙ Bar. alle. ꝯrius hic in hac l. j. ſed in quo artic. arguatur de ꝯdõe, & pro ſaluatione Bar. vi de concordantiam, quam poſui ad l. qui Romæ. §. fi. ff. de ver. obl.

a ADD. ¶Alex. Adde l. quidam ſunt, ff. de pœ. & ꝙ hic dicit de damnato ad mortem, ꝙ non pt ꝯhere, nec teſtari, vide quod no. Bald. poſt Bar. in l. j. ĵ. ti. j. & Bar. in rep. & l. q. vlti. & quod ibi dixi, ff. de pœ. & quod dixi poſt Bar. in l. j. ff. de bo. dam. Et quid ſi decedat tp's ad appellandũ, per Im. in l. q. à latromb⁹, ff. de teſta.
b Pom. Vide Cæp. ꝯſ. 17. & d. Ant. de Bu. ꝯſ. 59. & 61. Imo. ꝯſ. 36. Old. ꝯſ. 27. & cũ no ad hæc Ang. Are. in tract. maleſ. in Gl. & ei⁹ bõa publicam⁹, in 2. q. & ibi addita.
c Alex. Quælibet ciuitas habet fiſcum, adde Bar. in l. item veniunt, ff. de pet. hę. & in l. j. C. de hær. vel act. vendi.
d Alex. Adde ꝙ Bal. l. mercatores, ĵ. de ꝯmer. & mer. ponderat tex. ibi, ꝙ ĩperator poterit publicare bona mobilia ſita extra territoriũ, q2 dñr reſpicere territoriũ, & de qõe Bar. hic adde Bal. & Im. l. ſ. ſi pſ'es, §. à ſubſtituto, ff. de vul. & pu. Ex hoc pt ampliari ꝯſtõ ap'l'ica, q̃ dicat bona dãnatorũ dr̃e diuidi in tres ptes, quarũ vna ſit dñi tpalis, alia officialiũ inq̃rentiũ. tertia in officij ſubſidiũ, hñs ĩmobilia Ferrariæ fuit Florẽtin⁹, & p inq̃ſitiõẽ Eloren. dãnat⁹, vide p diſp. Io. Cald. q̃ inc. præſuppoſito ꝙ ꝯſtõ, &c. per Pet. de An. rep. c. poſtulaſti, de fo. ꝯpe.
e Alex. Quomodo ciuitas hodie dicatur habere fiſcum, & poſſit publicare bona, ſequitur hoc Bal. in l. j. ĵ. de hær. vel act. vend.
f Pom. Vide ibi Ale. cõſ. 111. vol. 4. & conſ. 6. maxime in fi. vol. j. & Ro. conſ. 59. in 5. dub. Pan. conſ. 6. in j. dub. vol. 2. & ꝯſ. 17. 2. dub. e. vol. Fel. c. q̃ in eccle. de ꝯſt. & c. cum à nobis, ver. 3. no. de teſt. & Barb. conſ. 11. vol. j. & Anc. in c. canonum ſtatuta, de conſti. & Are. conſ. x. vbi pulchram q. ponit circa hanc materiam.
g Pariſ. Vide Im. l. ex fcõ, la grãde, ff. de vul. & pu. vbi ẽt ponit q̃uõ, & ꝓ qua parte ligentur creditores ꝯdemnati, ſi forte pl'a bona h3 vnus fiſcus, q̃ alius. Et q̃d ſi nõ veniret in ꝯfiſcatione, niſi bona vniu's territorij, vide late Are. in trac. maleſ. verſ. & eius bona publicamus, & Ang. ibi in addi. Vide Alex. conſ. 31. vol. 1. Are. conſ. x. vbi ponunt quid de actio. late Barb. circa opi. Bar. hic conſ. 70. vol. 4.
h Alex. Et in hac q. adde qđ no. per Dỹ. Ray. & Bal. Ang. Im. l. ſi pluribus. in fi. de le. j.
i Ale. Et q̃n ꝯtingit, ꝙ bõa alterius loci nõ publicent̃, an dãnatus liberet̃ à debitis ꝓ parte, item an creditores agẽt ꝯ fiſcũ Peruſinũ, ſi ꝯdemnatus ibi h3 bona publicata, an vero ꝯ fiſcũ Florentinum, vbi ẽt ꝯdemnatus hẽbat bona publicata, vide Bal. in l. 2. ĵ. ad l. iul. de vi, & latius per Imo. in l. ex facto, la j. de hæ. inſtit.
K Ale. Pet. đ an. c. canonũ ſtatã, ver. poſtremo circa iſta, t3 ꝯrĩũ, q̃n ordo ꝓcedẽdi ñ eẽt đ iu. cõi, ꝓ cle. paſtoral'. đ re iu. vt q2 vigore ſtatĩ ꝯtumax hẽat ꝓ ꝯfeſſo.

¶De ſacroſanctis eccleſiis. a Rubr.

a Gl. continuat rubr. iſtam, ideo dic, vt in ea habes, &c.

a ADD. ¶Ale. Loſ. Dicit d. Phil. Dec, remiſſiue in l. j. C. vñ vir & vx. q il. oẽs, q̃ hñr ĩ hoc ti. & ĩ ti. ſeq. ſũt ſublatæ đ iu. can. qđ no. q2 hæc mihi ñ vñr ĩdiſtĩcte vera. Pariſ. Adde circa mãm, ꝙ de iure iſto C. oẽs eccl'iæ erãt ſubiectæ imperatori, ſiue de iure, ſiue de facto: & circa illas leges ꝯdebat, ſicut hodie papa, Bal. Sal. Pau. de caſt. Ful. in l. iubemus nulla, ĵ. e. ti. & vide Ang. conſ. 29 & vide pract. Papi. in forma libelli confeſſo. ver. pleña, & Bal. in c. j. §. ſi clericus, de pac. ten.

LEX I.

1 *Collegio clericorum poteſt relinqui. Et relictum collegio non viciatur. nu. 2.*
3 *Relicta ad pias cauſas, quando valeant, et debeantur ex teſtamento defectiuo, & ibi de remedio, vt legata ad pias cauſas conſeruentur. nu. 4.*
4 *Stylus quod ſit circa ordinem, & arbitrium circa diſpoſitionem. & in rep. n. 3.*
5 *Relictis ad pias cauſas, an requiratur ſolennitas. & 6.*

a HAbeat vnuſquiſque. a Collegio religioſorum, ſeu eccleſiaſticorum poteſt relinqui. hoc d. Primò ponit dictum. Secundò

a ADD. ¶Pariſ. Circa mãm l. no. ꝙ q̃n ſuſtinet̃ iſtõ prĩcipalis ad pias cãs, ſuſtinẽt̃ ẽt legata ad ñ pias cãs ĩ ea relicta, viđ Ale. ꝯſ. 41. circa med. itẽ no ꝙ ſi eẽt iſtitu⁹ laic⁹, & eẽnt fcã legata ĩ teſtõ min⁹ ſolẽni, ñ ſuſtinet̃ talia legata, Ale. ꝯſ. 320. & ꝯſ. 252. Viđ ad Bar. ĩ ſi. h⁹ l. j. Nũq̃d ãt teſtm̃ fcm̃ ĩ terris eccl'iæ cũ 4. teſtib. ſine parochiano valeat, vide Alc. ꝯſ. 284. & de pđictis oĩb. ꝯſ. 594. & de eo qđ dicit eſt ſtatm̃ vide Iaſ. in l. hac ꝯſultiſ. in pr. C. de teſt. itẽ ꝙ diſpõ fcã fauore libertatis dicat̃ fcã ſm pias cãs, Ale. ꝯſ. 443. itẽ in mã, q̃n dicat̃ relict̃ ad pias cãs, Ale. ꝯſ. 624. & ꝯſ. 69. item ꝙ relicta pro dote filię pauperi dicat̃ ad pias cãs vide Io. de Ana. ꝯſ. 52. Nunq̃d ãt valeat teſtm̃ ad pias cãs ſine hr̃dis inſtõe, & an teſtm̃ dẽat eſſe fcm̃ corã 2. teſtib. an vero ſufficiat ꝓbare p 2. teſtes, vide d. Fran. ꝯſ. 64. & ꝙ dicat̃ relictũ piæ cãæ, ñ ſolũ illud qđ relinq̃t̃ directo, ſ3 illud qđ per indirectũ relinq̃t̃, puta ſi relinquat̃ alteri, vt poſtea reſtituat piæ cãæ, vide d. Fran. cõſ. 67. itẽ no. ꝙ illa dr̃ pia cã, ꝓ q̃ releuet̃ aĩa, vel aĩarũ corp⁹, vide d. Fr. ꝯſ. 67. in pr. itẽ q̃d ſi fiat diuiſe, vide Math. no. 182. Nũq̃d ãt legãtũ fcm̃ ꝓ pictura ſcõrũ dicat̃ ad pias cãs, viđ Bar. & Ale. l. lineã margar. ff. ad l. fal. nũq̃d ãt hoſpitale dicat̃ pia cã, & an ꝙ pſumat̃ ædificatũ đ volũt. ep̃i, viđ Cæp. cau. 231. nũq̃d ãt ĩ teſtõ ad pias cãs req̃rat̃ rogit⁹ teſtiũ, vide Ro. ꝯſ. 36. Pa. de ca. ꝯſ. 201 ad fi. itẽ ꝙ ſtatã & gñales diſpões trahãt̃ ad pias cãs, vide Pa. de ca. ꝯſ. 68. ad fi. q̃d ãt ſi teſtãr iter viuos dixit ſe velle iſtituere talẽ piũ locũ, viđ Pa. đ ca. ꝯſ. 183. itẽ an fili⁹ fa. poſſit teſtari ad pias cãs. itẽ an valeat teſtm̃ ad pias cãs, in quo fili⁹ ſit ꝓterit⁹, ſ3 ei aliq̃d ſit legatũ, viđ Bã. ĩ rep. l. cũ acutiſ. C. đ fideic. itẽ an teſt. iter liberos dicat̃ ad q̃d ſit legatũ, viđ Bã. l. hac ꝯſultiſ. §. ex imperfecto, C. đ teſt. itẽ an ſit magis fauẽdũ teſtõ ad pias cãs, q̃ teſtõ ĩter lib. viđ oĩo q̃ hẽs ad Bã. l. ſi q̃s ad đci. C. đ epi. & cl. itẽ ꝙ q̃n relinq̃t̃ ad pias cãs, ꝓ aĩ1, vł ꝓ exoneratiõe ꝯſciæ, ꝙ tũc ꝯſnẽt ẽt poſthumo ignorã. ꝓterito, & ꝙ ẽt tacita pupillaris excludat mãm, vide q̃ hẽs ad Bã. aut. ex cã, C. đ li. ꝓt. itẽ ꝙ ñ poſſit euocari q̃n ĩ teſtõ aſſeruit teſtõr ſe abſtinuiſſe, vł aſportaſſe vſuras, vł aliq̃d ĩdebite, viđ Bã. l. ſi q̃s ꝯcedẽs, §. codicillis, đ le. 3. Bão. l. cũ acutiſ. C. đ fideic. & ſcripſi ĩ d. §. codicillis, itẽ circa iſtã mãm piæ cãæ, an ſit bonũ ar. đ ea ad libertatẽ, & ꝯ, & q̃ earũ ſit fauorabilior, l. ſi vn⁹, C. đ teſt. itẽ q̃d ſi ĩſtituat pia cã corã 2. teſtib. & fiãt legata à laicis pſonis, q̃ ĩ ſiet de talib⁹ legatis, & an accreſcãt eccl' ę, & q̃n, viđ Iaſ. l. hac ꝯſultiſ. §. ex ipſ. C. đ teſta. itẽ ꝙ valeat iſtõ, vł legatũ ad pias cãs, corã teſti. ẽt ſi extaret ſtatm̃ laicorũ, ꝙ ñ valeat teſtm̃, niſi p ſcripturã ꝓbaret, viđ Io. đ ana. ꝯſ. 57. itẽ an pupill⁹ doli capax poſſit teſtari ad pias cãs, & q̃d đ mẽtecapto, vł ꝓdigo viđ Bão. c. 2. đ teſt. An pro relicto ad pias cãs poſſit agi corã iudice eccl'iaſtico ꝯ hr̃dẽ laicũ, vide Barb. c. relatũ, ex. đ teſt. poſt pr. itẽ an de iu. ciu. ſit neceſſaria ſolẽnitas teſtiũ ĩ relictis ad pias cãs. itẽ an mulier poſſit eẽ teſtis. itẽ an req̃rat̃ rogit⁹ teſtiũ ĩ relictis ipſis. q̃ dicat̃ relicta ad pias cãs. Et de hoc vlti. viđ Iaſ. hic ꝓpe fi. & Barb. c. tua nobis, extra de teſt. vbi ꝙ ſi relinq̃t̃ alicui ꝓ ſubſidio ſtudij dicat̃ ad pias cãs, ſec⁹ ſi relinq̃t̃ ꝓ ſtudio legali. An ãt relictũ ꝓ dote vł ꝓ alimẽtis dicat̃ piũ, vł ad pias cãs, & q̃uõ, vide Iaſ. l. cũ iis. §. ſi mulier, ff. de ꝯdi. ide. An ãt relictũ oẽ ꝓ aĩa fcm̃ dicat̃ ad pias cãs. Bar. Bal. Im. poſt alios ĩ l. ſi q̃s Titio, poſt gl. ff. đ le. 2. ꝙ ſic, & aĩr nõ dr̃ ꝓprie ad pias cãs, ſ3 eẽt piũ. Viđ Dec. ꝯſ. 72. itẽ ꝙ executio legatorũ ad pias cãs ptinet tam ad iudicẽ eccleſiaſticũ, q̃ ad ſecularem. vide Barb. conſ. 42. vol. 4. in 2. dub. Item ꝙ exiſtens in extremis poſſit teſtari ad pias cãs, maxie tpe peſtis, vide Barb. ꝯſ. 87. vol. 4. & cũ duob. teſtib. & vna ſit fœmina.

Scđò remouet vnā dubitationē,al's obiectionē pp fauorē ei⁹ cui
relinqt. Tertiò pōit rōem pp fauorē relīquētis. Scđa ibi,& ñ sint
cassa. Tertia ibi,nihil.n.ē.ī tex.ibi,dēat,i.expediat.vł ꝓpriè,dēat,s.
1 à Principe,seu ab ipsa iustitia.No.ergo ꝙ qs pt relinq̄re†collegio
2 clericorū. No.2.qđ relictū collegio†nō vitiat tāq̄ relictū īcertæ
ꝑsonę,vt videbitis ī l.id qđ paupib.j.ti.j.Mō aduerte,op.đ l.is cui
bōis.ff.đ test.& j.q test.fa.pos.l.furiosū.& l.pe,Sol.đt gl.ꝙ hic dr,
a hēat vnusqsq;.s.habilis,ᵃad testādū.&sic nō ob.ꝯria.Gñalitas er-
go l.recipit lītationē, de habilitate. hēs l.vt gradatī.§.& si lege.de
mu.& ho.dr ibi,ꝙ possint eē certi hoīes de ꝯsilio.s.habiles.Op.2.
& vr ꝙ añ hāc l.poterat relīq collegio,vt l.oīb.ciuitatib.ff.ad tre.
& l.si hrs.§.vicis.de le.1.gl.hic vr fateri ꝯriū. tu dic clari⁹,verū ē ꝙ
poterat relinq collegio approbato,sed tpe quo fuit fcā ista l.erat
b dubiū,ᵇan collegiū clericorū eēt approbatū vel nō.Nā tpe horū
Impatorū erāt ꝯ ecclīā magnę ꝑsecutiōes,iō fuit fcā hęc l.vt tol-
leret istđ dubiū. Itē op.de l.hac ꝯsultissima.§.j.đ testa.& l.iubem⁹.
e.ti.vbi testā nō fcā solēniter irritāt.Sol.đt gl.relictū ecclīę valet,
nec pt irritari ea rōe,qa ecclę relictū:s; si ē ī illa volūtate ali⁹ defe
ct⁹,tūc illa dispō irritaret.& all.gl.multas ll.q̄ ponūt đ testib.circa
3 vltīas vol.& vide gl.tuā q̄ no.†Aduerte,qñq; testā deficiūt pp de
fectū testiū,tūc đt gl.ꝙ nō valēt ēt ī relictis ad pias cās De iure ve
rò can. sufficiūt 2.testes.vt ex.de test.c.relatū.& istud fuat hodie.
qñq; testm̄ deficit cā pteritiōis,vł exhrdatiōis,&tūc gl.ista t; ꝙ ēt
ñ valēt relicta ad pias cās,nisi sint illa relicta q̄ ꝯfirmāt p aut.ex cā
j.đ li.pt.hoc verū p l.si qs ad declinādā.cir.pr.j.ti.j. & ibi no.qñq;
testm̄ deficit,qa ñ ē secuta hrditatis adō:tūc ēt vr ꝙ relicta ad pias
cās nō valeāt fm gñalitatē isti⁹ ti.& qđ īnuit tex.in l.gñalr.j.e.ti.
Spe.ti,de īstr.edi.§.nūc aliqua.ver.s; pōe ꝙ ex eo. pōit de hac opi.
nec se firmat. vr tñ magis īclinare,ꝙ l; nō adeat hrditas,legata ad
4 pias cās valeāt qđ tñ nō ꝓbat aliq̄ bōa l.vł aliqua bōa rōe.†Ego
cū al's de fcō hrem sup hoc videre,dixi de iure tale reperiri reme
c diū,qđ alicui addicāt ᶜbōa testōrū,legatorū ad pias cās ꝯseruādo
rū grā,fm formā illi⁹ ti.insti.de eo cui li.cau.bo.ad.§.liber.cū sua
gl.& j.de mā.test.l.fi.de fideic.li.l.4. Idē ī ꝓposito h⁹ l.s; si hrditas
eēt omissa ex testō,&agnita ab ītestō,nō eēt dubiū ꝙ drent lega-
ta,p illū ti.si qs omi.cā.te.j.& ff.&hoc puto verū.Op.ad l.istā,j.de
iud.l.j.& đ he.īsti.l.collegiū.Gl.đt ꝙ hic loqt ī collegiis licitis,ibi
loqt ī illicitis.& đt verū.q̄rit hic gl.de 2.qq.Priò qd est dcm̄,styl⁹.
gl.expōit qđ đt,styl⁹,ītelligo de testō ī scriptis:ꝙ đt,arbitriū,intel
ligo sine scriptis.Mihi vr,ꝙ hic velit aliud dicere,&dico ꝙ hic ap
5 pellat†styl⁹circa ordinē,arbitriū respicit subīā dispōis.q.d.possit
dispōere eo mō quo vult, & illud ꝙ vult hēat liberū stylū circa
ordinē liberū,arbitriū circa dispōē,&possit relinq̄re illđ qđ vult,
&,eo ordine quo vult.& vide tex.q hoc vr īnuere.Et p hoc dispu
6 tādo possem⁹ dicere,qđ ī relictis†ad pias cās nulla reqrat iuris so
lēnitas,nec ex pte ꝑsonæ relīquētis,nec ex pte ordīis,nec ex virtu
te seu veritate subīæ,ipsi⁹ dispōis,p ista verba hic posita.qđ ꝓbo:
datū ē priuilū militib.ꝙ possīt liberè testari qūo velīt,vt j.đ test.
mi.l.j.illa verba īportāt ꝙ ēt si ē al's īhabilis īhabilitate ciuili,& ēt
si ceēt solēnitas testiū,& ēt si ptereat fili⁹,ꝙ talia testā valeāt,vt p;
p oēs ll.q̄ sūt ī illo ti.đ test.mil.ergo ita ī ꝓposito hic dat libertas,
ꝙ liber sit styl⁹,&licitū arbitriū relinquēdi qđ vult,ergo oēs illæ
solēnitates iuris vñr euacuatę.ꝯ hoc vr j.e.l.gñalr.vbi đt,ꝙ testm̄
sit alia iuris rōe irritū.Resp.verū ē ꝙ ille đfect⁹q vitiaret testm̄ mi
litare hret vitiare illā dispōem:& illo mō ītelligo ibi.ꝯ hoc fa.j.e.
aut.si q̄ mulier.dico ꝙ p illā aut.nō ē huic gñalitati ī aliquo dero-
gatū,qa ltīma liberorū nō d; minui sicut nec p testm̄ militare mi
nui d; hodie,vt videbitis ī l.cū lege Leōis.j.ti.j.dicā ī aut.ex cā. &
dixi alio āno in l.j.ff si qs à pa.fu.ma.l; disputādo ista op possit su-
d stineri ᵈ tñ minime sunt mutāda q̄ interptationē certā sp habue-
rūt.vt ff.de le.l.minimè.iō teneatis opi.gl.q̄ dixi s.q coīter tenet.
¶Contrarietas,& Concordia. Hēat vnusqsq;.Pro ꝯcordia ad-
uerte ꝙ testm̄ nō solēne,&maxīè rōe numeri testiū,an obseruet ī
piis cāis.gl.q̄ seqt Bar.ī hac l.i.t; ꝙ ñ ī lec.Bal. tñ & doc,l.j ff.đ le.j.
all.ipm̄ fuisse ꝯriū fm d.Ale.de Im.in hac l.j.in rep.Tu dic ꝙ plēs
accōmodari possēt solōnes, vt p; ex dictis Bar.d.ꝓxi.seq.rep.Tñ
vnico verbo ꝯstringēdo veritatē,dic ꝙ Bar.loqt in hac lec.attēta
dispōe iuris ciui.ī rep.verò ꝓx.seq.ꝯcludēter saltē l; videat argue
re ad ptes,loqt attēta dispōe iuris can.cui ī hoc ē stādū.vt ipe pro
bat in d.seq.rep.si videant ei⁹ dcā,in vlti.verbis. Adde ad spālitatē
Lud.Ro.rep.aut.silr. C.ad l.fal.in spāli 18.circa vltimas vol.scias
tñ ꝙ qō de q̄ hic,stat sola qñ rōe numeri testium testm̄ improbat.

a ADD.¶Alex.Contrariū t3 Bar.in l.j.in rep.post pr.& vide j.e.l.fi.sed Bar.tñ idē tenet qđ hic,in l.j.§.nunciatio,de ope.noui nun.& in verbū q libet recipiat restrictionem de habilitate,vide quod dixi post Bar.d.l.2.de ver.ob.in margine.

b Et no.pro his quæ dixit Bar.in l.j §.nunciatio,de oper.noui nunc.

c Alex.Idem tenet Bar.in l.eam q̄.j.de fideic.l3 ꝯrium tenuit Bar.in rep.in 4.& 5. sed vr tenendū id qđ tenet hic Bar.ꝙ hic cōiter impugnat, & not qa talis successio vr anomala,vt no.gl.&ibi Bal.ī l.ex testō,C.đ mā.te.& đ hoc hr de anno malo,ad j Bal.l.hac edictali,đ se.nup.&l.p hrditariis,đ hę.act.l.eā q̄.C đ fid.

d Ale.Videlicet quod hæc lex recipiat restrictionem de inhabilitate,contrarium tenet Bar.in rep.idem quod hic tenet Bar.in l.j.§.nunci.de oper.noui nunc.

¶Repetitio.

1 *Generalitas recipit limitationem de habilitate.*
2 *Collegio illicito non potest relinqui sed bene cuilibet de collegio.*
3 *Iudæo particulariter potest relinqui.*
4 *Constantinus fecit hanc legem,& fuit primus Imperator Christianus.& nu. 7.& ibi quòd fecit ordinare primum concilium generale.& nu.32.*
5 *Lex debet intelligi secundum propriam significationem & extenditur, vt euitetur fraus,absurditas,& contrarietas,& debet per diuisionem adiuuari.*
6 *Verba priuilegij debent intelligi in eum casum in quo ius aliter disponit,& n.*
8 *Fides christiana quòd incepit tempore Constantini prædicari. (12.& n.53.*
9 *Casus in terminis huius legis.*
10 *Religio est maximum præceptum,de iure diuino & humano.*
11 *Inhabilis ad testandum testatur ad pias causas,& nu.15.*
13 *Verbum vniuersale quando additur verbo futuri temporis continenti extensionem actus iam concessi,non recipit limitationem de habilitate.*
14 *Signum geminatum omnia comprehendit.*
16 *Furiosus & mente captus non possunt relinquere ad pias causas.*
17 *Dispositio huius legis tollit inhabilitatem inductam de iure ciuili solum.*
18 *Pupillus ad pias causas non testatur,nec obligatur voto.nu.19.*
20 *Filiusfa.seruus,vel monachus,possunt testari ad pias cās nu.22.23.24.25.*
23 *Priuilegium debet intelligi concessum,sine alicuius iniuria.*
26 *Damnatus ad mortem non testatur ad pias causas,nisi causa cognita fuerit si-*
28 *Dubius de statu suo potest testari ad pias causas. (bi reseruatum.nu.27.*
29 *Infamis quibusdam casibus potest testari in piam causam.*
30 *Vsurarius testatur ad piam causam,præstita cautione. (tur beneficio huius l.*
31 *Testamentū illius quem constat manifestè decessisse in pctō mortali,non sustine-*
32 *Dispositio huius l.quòd habeat locum in quocunque relicto ad pias causas.*
33 *Animæ contemplatione factum,dicitur ad pias causas fieri.*
34 *Legatum factum diuiti amore Dei,quòd non valeat,vt ad pias causas.*
35 *Eleemosynam facere diuiti quando sit laudabile.*
36 *Relictum pro malè ablatis incertis,dicitur relictum ad pias causas.*
37 *Relicta pro malè ablatis certis gaudent beneficio istius legis, & quando possit de tali legato Falcidia detrahi.*
38 *Absolui ab excōmunicatione in mortis articulo quod quilibet possit.& n.39.*
40 *Dispositio huius legis an habeat locum in eo qui est in actu moriendi ciuiliter.*
41 *Testm̄ ad pias cās cōditū.p cōstitutū ī articulo mortis si euasit piculū,an irritet.*
42 *Testamentum conditum à sano.si subito is moriatur,an gaudeat priuil.huius l.*
43 *Instō hæredis facta in testō cōdito iuxta dispōem h⁹ l.h⁹ l.beneficio sustinetur.*
44 *Substitutio pupillaris,vel exemplaris,sustentatur beneficio huius l.quando est facta in testamento,iuxta suam formam condito.*
45 *Hæres nō cōficiēs inuētariū ī foro cōsciētiæ nō tētur vltra vires hæreditarias.*
46 *Ecclesia,vel pauperes si instituantur,non tenentur vltra vires hæreditarias.*
47 *Sacerdos institutus hæres ratione affinit.vel amicitiæ tenetur insolidum.*
48 *Verbum,licentia,importat liberam voluntatem.*
49 *Verbum,iudicium,intelligitur,idest pro voluntate.*
50 *Verbum plenum,vel liberum,importat liberam voluntatem.*
51 *Verbum placebit,importat arbitrium boni viri. (titate facta.*
52 *Arbitrio boni viri dēt intelligi dispositio testatoris ad pias causas super quan-*
53 *Testōr q̄do testat ad pias cās,cōmittit ī libera ei⁹ volūta.circa mod.& ꝑsonas.*
54 *Testator ad pias causas,nō pt minuere legitimam debitā filiis,& nu.55.nec. Patri nec patrono,& nu.56.nec Falcidiam,nec Trebellianicam,& nu.57.Nec quartam quæ debetur ex bonis curialium.nu.58.*
59 *Relictum ad pias causas nō valet,quando est præteritus posthumus ignoranter.*
60 *Legata facta ad pias causas in testamento , in quo scienter est præteritus, vel exhæredatus filius,valent,& idem de fideicommisso.*
61 *Testamentum eius qui filio nihil relinquit,non valet,n.62.*
63 *Solennitas iuris ciuilis, non obseruatur in relictis ad pias causas,& constituto in mortis articulo.n.74. (nam voluntatem valent.*
64 *Relicta ad pias causas in secretis mentis alienæ valent : & sic collata in alie-*
65 *Relictum factum ad pias causas,quando valeat si in testamento non sit institutus hæres,vel adita hæreditas.& nu.66.*
67 *Votum est alicuius boni Deo facta promissio,vel pollicitatio. (xit reuocari.*
68 *Testamentum factum ad pias causas,an possit per eum qui miraculosè resurre*
69 *Resurrectio duplex. (tus & pro parte intestatus.*
70 *In testamento facto ad pias causas , quod quis possit decedere pro parte testa-*
71 *Testō ad pias cās,pt substitui maior directò & cōpendiosè,& nu.72.& 73.*
75 *In testō ad pias causas non requiritur solēnitas testium,nec rogitus,& nu.76.*
77 *Verba enunciatiua sufficiunt in testamentis ad pias causas.*
78 *Relicta ad pias causas,an efficiantur caduca pp non existentiam personarum.*
79 *Testam.cōditū nō adhibita solēnitate iu.ciuil.q̄do ditatur testam.vel vlt.volū.*
80 *Dispositio h⁹ l.ꝙ habeat locum in quacunque dispositione facta ad pias causas, ēt in nō constituto in mortis articulo:& lex in contrarium facta non valeret.*
81 *Canones in concernentibus peccatum,præualent legibus.*
82 *Duci spiritu Dei,quomodo quis dicatur. (cantur secundum canones.*
83 *Relicta ad pias causas non obstante aliqua l.communi, vel municipali, iudi-*

Habeat vnusqsq;.1.legā fm doc.recitādo apparatū.2.ostēdā q̄lr hoc ꝓcedat,vel nō.3.ponā ītellectū quē hēo in l.nrā.4.exaīabo mām l.nrę,nil extēdēdo extra. Ad 1.br.h.d.Collegio catholico,& pio,pt ī vlt.vol.relinq h.d.1.pōit statm̄ suū.2.re-
mouet

mouet dubiū,al's obstaculū.Tertiò ponit rōnē.Scđa ibi,& ñ sūt cassa.Tertia ibi,nihil.n.ē.Notabilia patēt.¶Op.ad id q̄d dicit,vnusquisq;.nā multi sūt q̄ ñ pñt testari,q̄ ponunt̄ p gl.ff. de test.l. si q̄ram⁹.& ī §.fi.insti.qb.ñ ē pmis.face.testa.& illi ñ pñt ī codicil lis relinq̄re,vt l 2.ff.đ leg.2.Sol.vnusquisq;,dicit glo.s.habilis ad
1 testādū,& ñ obstāt ꝯria.Nā †gñalitas recipit limitationē đ habi
a litate,avt l.vt gradatim.§.& si.ff. de mu. & bon.hæc 1.gl.¶Scđò oppo.q̄a añ hāc legē poterat relinq'collegio licito,vt ff.ad Tre. l.oīb.đ le.j.l.si hrs.§.vicis.ĵ.ad Tre.l.3.& l.cū senat⁹.ff. de re.dub. Sol.đt gl.fateor q̄ pt reliq collegijs,& ēt singulis psonis,sed de ecclesijs hic dicit,q̄a đ eis hic magis dubitat̄.¶Tertiò op.dr̄ hic q̄ ñ sūt cassa talia relicta:ꝯ iò talia relicta dñt hr̄e solēnitatē,al's sūt nulla,vt ĵ.co.l.gñali.& ī auth.si qua mulier.Sol.Dicit gl.q̄ ñ dñt esse cassa ob h̄ q̄ reliquunt̄ eccl'iç,tñ oēs aliç solēnitates requnt̄ ī forma,& substātia.ī forma,vt d.l. gñali.ī substātia apparet p aliā legē q̄ gl.allegat,&c.¶Quartò op.ĵ.de iudę.l.j. Sol. vt
2 gl.q̄a ibi ī collegiis illicitis,hic vero ī licitis.¶†Sed q̄ñ collegiū ē licitū,pt relinq cuilibet de collegio vt ī l.cū senat⁹.ff.đ reb. du. Fallit ī collegio hr̄ticorū,q̄a illa secta est dānata, vt ĵ.de hr̄ticis.
3 l.Manicheos.bñ́ g̃ poterit relinq vni†Iudeo singl'r, q̄a eorū secta sustinet̄,ñ tñ faciūt collegiū.¶Quintò op.dr̄ hic q̄ iterū nō redit arbitriū.Cōtrà,q̄a est ambulatoria volūtas vsq; ad mortē, vt l.rē legatā.ff.de adim.leg.& ff.đ do.inter vir.& vxo.l.cum hic stat⁹.§.ait orō.Sol.dicit gl.id nolle ñ pōt.s.secuta morte,nā vsq; ad mortē est ambulatoria.¶Sextò op.q̄ magis hoīes debeāt timere Deū,& eū colere,vt ff.đ iust.& iu.l.2.Sol.hic hyperbolice loq̄t̄ s̄m doc.¶Quero,q̄ ē rō hui⁹ dispōnis. Dicit gl.fauore collegij,cui reliq̄t̄,vt colligit̄ statī ex principio l.Itē fauore reliq̄ētis,vt colligit̄ statī ex fi.ibi dū dicit,nihil.n.est.Scđò q̄rit̄,q̄d vult dicere stylus & arbitriū.Gl.dicit,stylus dr̄ q̄ñ dispō fit ī scriptis. hic ē intell's gl.quē oēs doc.sequunt̄. ¶Venio ad s̄m,& p̄mitto q̄ lect.gl.& doc.est vera,& verissima,inquātū dicit,q̄ valeat relictū s̄cm à psona habili cū solēnitate debita, sed inquantū vellet ꝯcludere,q̄ p psonā inhabilē,& sine solēnitate cōi,ñ posset re-
b linq,hoc ondā ñ pcedere.¶Et p intellectu istorū præmitto,q̄
4 hæc est lex Impatoris†Cōstātini lata ad ppl'm,vt apparet ex sub scriptione ī lib.antiq̄s.Vñ princip'l'r ñ solū fuit fcā ī fauorē & priuilegiū vniuersi ppl'i:sed ēt psonarū eccl'iasticarū,¶Scđò p̄mitto,q̄ ī rub.nr̄a tractat̄ de trib.s.de sac.san.ec.Itē de reb.earū,Itē đ priuilegijs earū,vt ex ea patet.sed in hac l.nil disponit̄ de eccl'ijs, siue capiamus p loco,siue p psonis enumeratis,cū enunciatur collegiū eccl'iarū esse approbatū catholicū,& sāctū.sed hoc p hāc l.principaliter ñ disponit̄.Itē hac l.nō disponit̄ de reb.eccl'iarū,put res eccl'iarū prīo acq̄site sūt,sed disponit de iure seu mō acq̄rēdi.In mō ergo acq̄rēdi dēt esse aliq̄d priuilegiū cōe,vt cōgruat rub.in 2.parte.Hoc ēt sentit gl.rub.dū dicit, qb.oīb.& po-
5 nit̄ aliq̄d singulare.¶Tertiò p̄mitto,q̄†verba legis dñt intelligi s̄m ppriā significationem,nec ad alia dñt extendi,nisi resultaret fraus & absurd⁹ itell's,vel nisi cēt ꝯrietas.Itē q̄ debeāt aliqua sub diuisiōe adiuuari,vt ff.de legib.l.ī ābig.& s̄.l j.ꝯstōne.§.qb.¶His
6 p̄missis arguo sic,Verba priuilegij dñt †itelligi in eū casū ī q̄ ius cōe al'r dispōebat,vt ff.ad muni.l.j.& ibi p iurisc̄of. rephensa est sñia eorū,q̄ itelligebāt i⁹ cōe s̄m q̄ priuilegiū dispōebat:sed s̄m lec.gl.hæc lex ꝯ i⁹ cōe nihil inducebat spāle,vel singulare,g̃ nulla est lex.Ad idē,q̄a lex dēt cē lata ī casu dubio,vt l.q̄ Labeo.ff.đ car.edic.sed s̄m hāc lec.ista lex est lata ī casu certo, g̃ mala ē lec. nec q̄ dicit gl. pdest,q̄a de eccl'ia magis dubitabat̄,q̄a hoc falsū est,cū oē collegiū eccl'iasticū cēt approbatū añ hāc l.vt hic aptè colligit̄.g̃ casus legis erat,q̄ collegio approbato posset relinq, legib.s̄.alle.& ff.đ colle.illi.l.j.statī g̃ q̄ impator Cōstantinus approbauit fidē Christianā,fuit certū đ iure,q̄ collegio eccl'iastico poterat relinq.Vñ s̄m hāc lec.Impator populo seruit đ vēto. pbat̄ p istas rōnes & itell's hui⁹ legis restringit̄ vltra q̄ significatio verborū iportat,& ad hoc nulla lex,vl' rō cōpellit,vt patet:g̃ &c. ¶Venio ad 2.& 3.lec.q̄ itēdo tener̄,& ē ꝯgrua veritati.Breuiter h.d. Vnusq̄sq; ī mortis art.ꝯstitut⁹ pt relinq̄re ad pias cās đ bonis suis,hoc q̄d optauit,aliq̄ defectu iuris ciuilis circa psonā,dispōnē,vel ordinē ñ obstāte.h.d.tex.legis cū toto eo q̄d dicturus sū.Diuid l.ī tres ptes,vt s̄.¶Añq̄ ponā casū ī terminis p̄mitto
7 †q̄ Cōstātin⁹ author hui⁹ legis fuit prim⁹ Impator Christianus,
8 vt ĵ.đ na.li.l.diui.& ei⁹†tpe incepit pdicari Christiana fides ī remissionē peccatorū p Iesū Christū.In eo.tpe fuit coadunatū illud gñale ꝯciliū vniuersorū sanctorū,318.patrū.vt s̄.ti.j.epist. int' claras.§.victor.& 16.dis.c.sexta synod⁹.§.j.vñ ꝯtingebat q̄ multi relinq̄bāt đ bonis suis p aīa sua in remissionē peccatorū amore Dei ad pias cās,maximè sanctis collegijs clericorū,& potissimè dū erāt ī extremis ꝯstituti, q̄ volūtates cassabāt̄ p varios defect⁹,& sic piç volūtates đfunctorū defraudabant̄,q̄d dū ad Principis venit notitiā,se intromittēs in fauorē ppl'i & eccl'iç hāc legē
9 ꝯdidit.¶Ponc g̃†casū hic.Propositū fuit corā pncipe,q̄ voluntates đfunctorū ad pias cās q̄ factę fuerāt dū essent tpe mortis in extrēis,cassabant̄ p varios defect⁹,q̄ erāt ꝯ salutē aīarū subditorū suorū,quare supplicatū fuit,q̄ placeret sup hoc puidere.Impator rñdet,& statuit.Nos puidem⁹ q̄ vnusq̄sq; decedēs,hoc ē in actu decedēdi existēs,hēat licētiā relinquēdi sacro collegio catholico,de bonis suis id q̄d optauerit,hoc ē statutū. Scđò remouet obstaculū dicēs,q̄ dicta iudicia nō sint cassa aliqua rōne nec ex đfectu psonę,vt colligit̄ ex dictiōe vl'i,vnusq̄sq; s.posita, nec ex pfectu dispōis,vt colligit̄ ex dicto vl'is.posit.Q̄d optauerit reliq̄re.& c.Seq̄t̄.Nihil.n.hic ponit̄ rō,& dñt q̄dā,q̄ Impator hic loq̄t̄ hyperbolice, s₃ certè īmo loq̄t̄ pprię.Vñ ad h⁹ legis eui
10 dētiā p̄mitto,q̄†đ iure diuino,& humāo primū & maximū ē pceptū,religio circa Deū,vt ff.đ iust.& iur.l.2.& ī Euāgelio. Dilige Deū tuū ex toto cord̄ tuo, ex tota aīa tua, & oīb.virib.tuis,& ex toto spū tuo,& ex tota mēte tua, & dilige pximū tuū sicut teipm.Itē licèt sp oīs hō dēat hr̄e religionē erga Deū,tñ illo tpe pl⁹ q̄ñ ē ī mortis articulo ꝯstitut⁹,nā postea ñ ē loc⁹ pniæ.¶Hoc pmisso dicit Impator:cā quare pdicta statuim⁹ ē q̄a relicta & legata īspiciūt religionē erga Deū,vt sic ī extremis posit⁹ postq̄ aliud vl'le aut nolle ñ pt,nihil sit q̄ magis dēat ei,g̃ q̄ ī h̄ styl⁹,h̄ ē,ordo sit liber à solēnitate iuris,& arbitriū sit licitū,q̄d irerū ñ redit.h. d.Et p hāc expōnē expōe l'rām legis,q̄a clari⁹ patebit ī seq.¶No
e tabilia patent p se.¶Vēio ad quartū.s.examinādo mām l.nr̄ę, q̄ ītēdo examinare prīcipal'r p sex q̄ōnes,& circa q̄libet illarū aliq̄s articulos facere.Prīo circa psonā reliquētis.ibi,vñsq̄q;.Scđò circa psonā eius. cui reliq̄t̄,q̄d tāgit̄ ibi, venerabili ꝯcilio.Tertiò circa tps q̄ reliq̄t̄,q̄d tāgit̄ ibi,decedēs.Quartò circa res quæ relinquunt̄,q̄d tāgit̄ ibi,bonorū suorū.Quintò circa istā distōnē, dispōnē,seu volūtatē,q̄d tangit̄ ibi,optauerit.Sextò circa ordinē,& solennitatē relinquendi,quod tangit̄ ibi ,liber sit stylus.

De persona.

relinquentis tractaturi , primò examinem⁹ tex.ibi,habeat vnusq̄sq;,vtrū hæc verba ꝯ
11 phēdāt ēt inhabiles?†vr̄ q̄d ñ.vt l.vt gradatī.§.& si lege.de mu. & ho.In ꝯriū ē veritas,nā ista l.ꝯtinet priuilegiū ipsorū, q̄ sūt in
12 mortis art.& ēt eccl'iæ,sed†verba priuilegij dñt intelligi ī casu in quo de iure cōi ñ disponit̄, vt l.j.ī fi.ad municipa.g̃,&c.Prete-
13 rea q̄ñ verbū vl'e†addit̄ verbo futuri tp̄is,ꝯtinentis extensionē act⁹ iā ꝯcessi,tūc ñ recipit limitationē de habilitate,vt ff.de ope. no.nun.l.j.§.itē nunciatio oīb. vbi ista qualitas oīb. dieb.nō restringitur ad iuridicos,sed ꝯprehēdit ēt dies feriatos.sic ff.de tut. l.3.§.q̄libet loco.Ita dicit Iac.de Are.& Odof.in đ.§.itē nūtiatio oīb.Et p h̄ rñde ad l.vt gradatī.§.& si leg.q̄a ibi ꝯtinet ꝯcessionē alicui⁹ noui act⁹,hic verò cōcessum vl'r q̄ possit relinq, extēdit̄ p hāc l.Præterea h̄ vr̄ expressum in fin̄.ff.de mili. test.l. j. ꝯiūcta l.iur̄ militari.eo.ti.nā ibi l.j.ꝯcedit militi.liberū arbitriū,q̄ possint testari:hæc aūt ñ recipit limitationē đ habilitate, īmo miles surd⁹,& mut⁹ poterit testari, vt d.l. iur̄ militari. Præterea natura di-
14 ctarū dictionū geminatarū†ē oīa ꝯprehendere, vt ff.ad Treb.l. balista.facit đ iu.fisc.l.ait diu⁹.§.j.sed hic ē dictio gēinata, vnusq̄s-
15 q;.g̃ &c.ff.de hæ.insti.l.h̄ art.Cōcludit̄ g̃ q̄ h̄†verbo ꝯprehendit̄ ēt inhabilis ad testādū,ñ tñ itelligas đ oī inhabilitate ,vt ĵ.dicā. Itē q̄ dicā hic,& ibi,locū hñt in oīb.q̄ sunt in mortis arti.vt dicā ĵ.in 3.q.prī. put de iure ciuili loquit̄,sed de iur̄ can.& ēt diuino, idē in quolibet disponēte ad pias causas,vt dicā in 6.q.prī.in vl. q.¶His visis p isti⁹ pass⁹ declaratiōe,đ quo inhabili intelligat̄. facio multas q̄ōnes.prīo an hēat locū in furioso,mēte capto,& sim̄.Scđò,an in pupillo.Tertiò,an in filiofa.& in seruo & monacho,& in capite minuto.Quartò q̄d in dānato ad mortē.Quītò an ī dubio đ statu suo.Sextò an in infami,& vsurario. ¶Primò
d q̄ro an ī casu h⁹l.furios⁹,& mēte capt⁹,& sil'es posśit reliq̄re.& vr̄ q̄ sic,q̄a dicit vnusq̄sq;,& sic ꝯprehēdit inhabiles.¶Contra-
16 riū†ē verū.Nā s̄m hāc interptationē hęc lex īplicaret ꝯdictionē ī terminis.Nā hic p̄mittit vlt.vol.ꝯdere, put optauit, & iō dr̄ liberū sit arbitriū:ī furioso,& mēte capto ñ cadit recta volūtas,
17 nec arbitriū,&c. p h̄ expssē vide de testa.milit.l.fi.†Præterea vt dixi ī summario,p ista verba vr̄ dispēsatū ꝯ oēm inhabilitatē in ductā ñ iur̄ nāli,sed iur̄ ciuili.sed furios⁹ & mēte capt⁹ sūt hmōi s.ihabiles đ iur̄ nāli quo ad dispōnē,q̄d patet,q̄a ñ nāl'r obligāt̄, vt ff.đ fideiuss.l.Marcel.ī ver.q̄d aūt đ furioso.cū ibi no.g̃,&c. de re.iur.l.ī negotijs.nisi faceret eo tpe quo hr̄et dilucida interualla,vt l.furiosū.ĵ.q̄ tes.fa.pos.Ecce ergo prīa đclaratio, q̄ hæc ꝯstō ñ dispēsat cū inhabili ex defectu intell's,& h̄ pbat̄ in sim̄. Cōcessa est militi licentia, & libera facultas testādi , tñ hoc intell'r quòd

ADDITIONES.

a Poma.¶De habilitate. Vide hic Bar.cōs.j.vol.2.& cōs.56.1.vol. & Ro. cōs.180.& cōs.204.& Alex.cōs.50.vol.j. & cōs.104.vol.j.& facit tex.in l. j.in prin.ff.ad l.Fal.& Bal.ī c.j.đ rescr.& gl.ī l.1.j.vbi đ ratio.& Bar.ī l.j.ff. j.in prin.ff.ad l.Fal.& Bal.ī c.j.đ rescr.& gl.ī l.1.j.vbiđ ratio.& Bar.ī l.j.ff. đ iusti. & iure. & vide ēt đ eo q̄d certo loco.Seue.in repet.l.oēs populi.ff. đ iusti. & iure. & vide ēt tex.& ibi Bar.in l.si infanti.in fi.j.de iur.deli.& Ias.ī l.quādiu.j.qui admit. Paris.¶Vide Barba.in l.j.§.nunciatio.de noui ope.nunc.

b Poma.¶Istorū. Et posset sustineri hæc opi.Bar.quāuis ab oīb. re.pbet̄ p regulā qua cauet̄ q̄ lex gñalit̄ loquēs nō recipit restrictionē de habilitate q̄ñ tractat̄ de fauore publico.l.si q̄s in §.vtrū.ī ver.hi quoq;.ff.ad Silla. De quo q̄dē in casu nostro sine dubio tractat̄ ēr,& pricip'r,ñ solū đ fauore publico,sed ēt q̄d plus ē,de fauore aīę q̄ cūctis reb.ē pferēda,vt l.sancim⁹,j.e.

c Barba.¶Ad quartū.Et inquātū Bar.voluit q̄d q̄ñ relinquit̄ p vsu,ab eo q̄ laborat ī extremis , sufficit đ iur.ci.q̄q; volūtas:licèt ista lec.sua sit noua tñ nō ē vera nec in iudicijs nec ī scholis,& cōtra eū cōsuluit Ang.ī cō.ic. ī noīe Dei anteī cā pdicta.& alle.cōtra Bar.c.cū oēs.&c.relatū.đ test.& q̄ñ ibi dicit,q̄ s̄m leges humanas testm̄ cōditū ī extrema volūtate requirit 7.testes. Quia vide ibi Ang. Et de his qui sunt in extremis cōstituti, vide d. Abb.in cons.[illegible]& 32.vol.[illegible]

d Barba.¶Furiosus. Adde quid in prodigo,cui per Principem interdictum est bonis & datus curator,an si faciat testamētū inter filios & substituit paupere valet testamentum. Vide Bal.quod sic cius consi.325.

quòd sit libera ab oī solēnitate iuris ci.nō gētiū,vt d.l.fi.j.de te.
mil.&.ff.de test.mi.l.neq;.n.§.j.& ibi si seruū ꝓpriū nō ergo pōt
miles instituere seruū ꝓpriū,cuius stat⁹ est annihilat⁹ de iure gē-
tiū.qa seruit⁹ est ꝯstituta à iure gentiū:pōt aūt institui deporta-
t⁹,ī quo est defect⁹ iuris ci.tñ,vt l.neq;.n.§.de portati.¶Scđò q̄-
a ro an habeat locū in pupillo.dñt qdā† ꝙ ñ ꝑ d.l.fi.j.de test.mil.
18 & ff.đ test.l.qua ætate.qđ est indubitāter verū ī pupillo,īfante,
& īfantię ꝓximo,q ñ pōt obligari nāl'r,cū ñ ītelligat.vt l.qđ pu
pill⁹.ff.đ cōd.īde.no.plenè.ff.đ noua.l.j.ī gl.fi.qa ē īhabilis ex de
fectu intell's,vt dixi ī p̄ced.q.S3 si ē pupill⁹ ꝓximus pubertati,q
pōt nāl'r obligari,& tūc hēt dubiū.Tñ idē dico ꝙ ñ poterit di-
sponere l3 obligeť nāl' ꝯhēdo cū alio,tñ nuda volūtate ñ obli-
19 gať nisi† vouēdo Deo,vt ff.de polli.l.2.§.voto.ergo nō valet di
spō ei⁹ fcā ī vlt.vol.q ex sui ꝓpria volūtate disponit illud(votū)
relictū.Nūqd ad hr reqriť tutorum authoritas:qa effect⁹ vltimæ
volū.ꝯferť post mortē.& sic an tutorū authoritas ꝯferať ī tp̄s fi-
nitæ tutelæ:dic ꝙ ñ,l3 sit arg.ꝯ.C.de do.añ nup.l.qđ spōsę.facit
qđ no.ff.ad Treb.l.j.§,fuit q̄situ.¶Itē,qa istud dispōere.ī vl.volū.
ē donare,vt l.legatū.ff.de le.2.cui nō authorať tutor,vt l.j.§.2.đ
tu.& ra.distr.Hoc ēt placet,qa ē act⁹ sapiētū virorum. Pupill⁹.n.
mortis cogitatiōe turbat⁹,ñ ītelligeret seipsū,vt l.fi.j.đ test.mil.
Pro hr extra.đ sepul.c.l3.lib.6.īpubes ñ pōt sibi eligeř sepulturā.
Ex hr sumas talē rōnē,ꝙ ī illo actu vlt.volū.ēt pupill⁹ ꝓxim⁹ pu
bertati ñ dř hře ītell'm.Et hr cadit sub j.rl'a,qa ꝑ hāc l.cū isto ñ vř
dispēsatū,qa ī eo ē đfect⁹ rōne ītell's ¶Tertiò q̄ro,qd de filiof.
20 seruo,† & monacho,ēt ītelligo de adulto,& capace ītell's?R ñ.
filiusfa.si hēt castrēse peculiū,vl' quasi,đ isto iuř cōi pōt dispōe-
re,vt j.q test.fac.pos.l.fi.Pōt ēt hře peculiū ꝓfectitiū,& đ isto ñ
pōt dispōere,qa ñ suū,vt l.certū.j.fa.ercis.& in hac l.dř bonorū
suorū,&c Et ꝑ hr idē dico ī monacho,vl' seruo,cū nihil hēant,&
sic aliq̄ mō ñ pñt dispōere,vt ī auth.īgressi.j.eo.Ista.n.ꝓhibitio
magis ē rōne rerū q̄ rōne ꝑsonarū.¶Fallit vbi monach⁹ pōt di-
spōere vt dicā j.eo.auth.si qua mulier.Itē pōt hře peculiū aduē-
titiū,& istud ē duplex,qa vl' při q̄riť vsusfruct⁹,vl' ñ.Prīo casu,de
iuř cōi filiūsf.ñ pōt testari pře īuito,vl' ēt volēte,vt l.pe.q test.fa.
pos.¶Et hic ē duplex rō.Pria rō,Nō pōt testari pře īuito,& hr ī
fauorē přis,ne turpitudini dediti filij sētiāt tristē euētū,&c.vt j.
đ bo.q li.l.fi.§.filij aūt.Cōtra hāc rōnē ñ vř dispēsatū ꝑ hāc l.qa
21 nūq̄ priuilegiū ꝯcessū ꝑ p̄ncipē ītell'r cū alteri⁹ iniuria,vt l.nec
au⁹.đ emā.li.& l.2.§.merito.ff.ne qd ī loco pub.Ne ǧ fraudeť př,
ñ poterit testari fili⁹ sine ꝯsensu přis,vt l.j.đ tes.mi.ff.ꝯiuncta l.in
fraudē.ī prī.eo.ti.¶Ecce ǧ alia limitatio,qñ qs ꝓhibeť testari ꝑꝑ
22 fauorē alteri⁹,† tūc hac l.ex tali đfectu ñ ītell'r dispēsatū.[b] Scđa
b rō est,ꝙ fili⁹ ñ pōt testari pře volēte đ tali peculio aduētitio,qa
vlt.volū.ñ dēt pēdere ex alieno arbitrio,vt l.receptū.ff.cōmu.
p̄di.Sed si posset ꝑꝑ přis cōsensū,penderet ex alieno arbitrio,ǧ,
&c.Ita no.ꝑ Cy.q test.fa.pos.l.seniū.§.j.¶Cōtra hūc defectū pu
to dispēsatū ꝑ hāc l.nā captatoria volūtas q̄ pēdet ex alieno ar-
c bitrio,[c] valet ad pias cās,vt extra.đ test.c.cū tibi.Cōcludiť ǧ ꝙ fi-
23 liusf.† ī mortis art.cōstitut⁹ cōsentiēte pře ꝑ modū vlt.volū.de
d aduētitio peculio dispōere pōt[d] ꝑ hāc l.ꝓ hr extra.đ sepu.c.l3[d] in
e fi.li.6.¶Pōt ēt hře filiusf.peculiū aduētitiū,cui⁹ pri ñ q̄riť vsus-
f fruct⁹,& đ isto cōiter ñ p̄t testari,[f] vt l.pe.ī fi.j.q test.fa.pos.& l.q
24 ī ptāte.ff.đ test.& ad Treb.l.j.§.ī filij.cū gl.j.Sed ī ꝓposito dico†
g ex bñficio hui⁹ l.ꝙ ī vlt.volū.poterit dispōere[g] sine ꝯsensu přis.
Si.n.fili⁹ viuēs īter viuos p̄t absq; přis ꝯsensu donare,hac l.dispo
sitū est vt qcqd possit ī quacūq; solēnitate īter viuos facere,ꝙ ī
mortis art ꝯstitut⁹ possit liberè absq; alicui⁹ solēnitatis obserua
tione illud idē facere.Et hoc ē qđ đt,liber sit styl⁹,& liberū sit ar
bitriū,& ītelligo đ reb.suis,& q̄ durāt vsq; ad tp̄s mortis,vt statī
25 dicā ¶Vbicūq; aūt s.dixi,filiū ñ posse testari,ītellige† nisi q̄ ad
sepulturā,vt d.c.l3.đ sepul.lib.6.Itē pñt monachi.c.fi.e.tit.& d.c.
l3.Idē puto ī seruo & ī alio casu,vt j.de secū.nu.l.ī qb.fm cōem
h modū loquēdi.¶Quartò q̄ro,qd đ his,q dānanť ad mortē,an
possint dispōere[h] ad pias cās ex priuilegio h⁹l.Et ꝯstat ꝙ de iure
26 ñ pñt,vt l.ei⁹ q.ī fi.ff.đ test.Puto† aūt ꝙ nec ex bñficio h⁹l.pñt.
Prīo,qa dixi ꝑ hāc l.eē dispēsatū ī defectu,q cēt đ iure ci.sed hic
defect⁹ est đ iur.gen.qđ nāle appellať.qđ ꝓbo,iō iste nō p̄t testa
ri,qa efficiť seruus,vt d.l.ei⁹ q.ī fi.Seruit⁹ aūt ē ꝯstituta de iur.gē.
vt l.4.ff đ sta.ho.q̄ est ꝯ,ǧ,&c.l3 hoc casu ꝑ factū iu.ciui.sit īdu-
cta.s.ꝑ ꝯdēnationē,tñ đ iur.gē.est ꝯstituta.Pro hoc ff.đ test.mil.
l.ex militari.facit eo.ti.l.neque.n.§.sed si seruū.Præterea hac l.ꝑ-
mittiť,ꝙ decedēs reliquat đ bonis suis qđ optauit,& sic đ bonis
q̄ sua erāt tp̄e mortis suæ.sed iste postq̄ est lata sñia ꝑdit libertatē
& oīa bona sua anteq̄ moriať,vt l.ꝙ ad statū.& l.q vlt.ff.de pœ.
Preterea bona istorū sūt alteri attributa ꝑ auth.bona dānatorū.
j.đ bon.dā.Si ergo intelligerē de bonis posse dispōere,priuile-
giū tēderet ī ꝑiudiciū iuris alteri⁹,qđ eē ñ dēt.l.nec au⁹.j.đ emā.
li.l.2.§.merito.ff.ne qd ī loc.pub.& ꝓbať ī p̄cedenti qō.Nec ob.
qđ donare possit īter viuos viuēs,vt dixi in fi.p̄cedētis qōnis:qa
fateor,vt l.post ꝯtctū.ff.de do.qa illa do nō sumit vires tp̄e q̄ cele
brať.sed hic dispō sumit vires tp̄e mortis q̄ desinunt res eē suæ.
¶Quæ rō cessat in p̄cedenti q.Facit ff.đ do.cā mor.l.si qs.p̄dicta
27 vera,nisi in sñia fuerit re seruatū sibi cā cognita,† vt d.l.ex mili-
28 tari.¶Quintò q̄ro,qd in dubio de statu suo?R ñ.credo ꝙ † pos-
sit ex dispōne hui⁹ l.si est ī mortis ar.ꝯstitut⁹,đ bonis suis dispōe
re,vt ff.đ test.mil.l.j.ꝯiuncta l.ex militari.§.si miles in cert⁹.ff.eo.
ti.hic est.n.defect⁹ iuris ciuilis,in quo dispensatū est.¶Sextò q̄
k ro,qd đ īfame,& vsurario,[k] an cū eis ꝑ hāc l.videať dispēsatū?
29 R ñ.infamis de iure cōi pōt testari rl'r,vt j.de secū.nup.l.j.† Fal-
lit in dānato đ crimine famoso,vt ff.de testa.l.is cui.§.fi.& eo.ti.
l.cū l.& ff.de testi.l.ob carmē.in isto aūt si vsq; ad mortē suā reti
net bona sua,puto ꝙ possit.disponere ex dispōne hui⁹ l.q̄ remo
uet oē īpedimētū ciuile:si.n.possit ad pias cās donare īter viuos
vsq; ad vltimū vitæ spiritū,siue exitū,quare ñ posset relinquere
ad pias cās?nō video,nec huic legi ꝯriū visū est fauore piæ cāæ,
& religionis,q̄ erga Deū deneť,vt dictū est.¶De vsurario vero
licet iure ciuili ñ videať prohibitū qn possit facere testm̄,tñ iure
canonico est statutū,& ꝙ vsurariorū testm̄ nullū sit,nisi p̄stita sa
l tisdōne,& aliter facta nō valeāt,[l] fm formā c.quanq̄.extra de v-
30 suris.li.6.Dico † tibi,ꝙ si vsurarius seruat formā illius decreta-
lis satisdōnis,gaudet priuilegio istius l.Si verò fecit testm̄ illa
forma nō seruata,& satisdōne nō p̄stita,& in mortis articulo ꝯ-
stitutus,nō valet ex dispōne hui⁹ l.& qa ꝯstat ipsum in peccato
mortali decedere,relicta ad pias cās ꝑ eū ñ sunt respicienda,nec
m ea relicta amittit eccl'ia,[m] vt extra,de vsuris.c.quia in oīb.vñ
qcqd ipse relinquit,vel ꝓ collegio,vel pio loco:nō pōt ad pias
31 cās dici,qñ relinquēs nō sit ī vnitate eccl'iæ.¶Idē dico † de q̄
cūq; quē ꝯstat notoriè ī peccato mortali decessisse,vt qa īterfe
ct⁹ ī furto,vel seipsum occidit,vl' similia,vt extra,đ furtis.c.q cū
fure 23.q.5.c.placuit.cū ī eorū relictis ñ ē loc⁹ priuilegijs,q̄ à iu.
ci.vl' canonico statuūť ī relictis ad pias cās,ꝑ hāc.l.& ꝑ auth.sil'r.
ad l.Fal.& ꝑ l.nulli.j.ti.j.& hęc circa ꝑsōas reliquētiū sufficiūt,ex
qb.clarè apparebit rñsio ad oīa,q̄ circa ꝑsōas reliquētiū q̄ripñt.

De persona. Cui relinquiť,videndū est,& primò exami-
nem⁹ intell'ū lřæ,q dicit,Sāctiss.catholico,
n venerabiliq; ꝯcilio.đt gl.collegio siue monachorū,siue clerico
rū.Hoc ñ vř verū.nā tex.dicit,catholico ꝯcilio,ac si dicat,vl'i,vt
32 no.s.tit.j.super rub,& ꝯciliū vl'e primo fecit coadunare† Con-
stātin⁹ Imperator,author hui⁹ l.vt 19.di.sexta synod⁹.§.j.& s.di
xi.Sed dico ꝙ l3 dicať hic,& vl'i ꝯcilio,loquiť tñ idē ī quolibet
collegio religioso,& pio,vt dicit gl.& statim ꝓbabo.Vñ ꝓ eo-
rū declaratione q̄ro,qd si relinquať ad aliā piam cām venerabili
collegio clericorū.Scđo,qd si reliquať hoī locupleti,cui deť a-
more Dei.Tertio,qd si relinquať ꝓ restōne alicui⁹ male ablati,
vel debiti.¶Sup prīo,si reliquať ad piā cām,vř nō hře locū pri-
uilegiū hui⁹ l.qa est ꝯius cōe,ergo non dēt extēdi,vt l.ꝙ vero.
& l.i⁹ singulare.ff.de legi.¶In ꝯriū vř hic gl.& no.j.eo.l.illud.ī
gl.fi.vbi đt,ꝙ dēt extēdi ad oēm cām sil'ē,ēt si nulla cēt prohibō
nis extēsio.Sol.Dico ista relicta catholico collegio vñr priuile-
giata fauore religiōis,q̄ ē erga Deū,vt hic dicit text.& s.dixi.Li
cèt ǧ ī hac l.ñ nomineť De⁹ vel religio,tñ dico ꝙ ꝑꝑ hoc idē sit.
Perinde est ǧ ac si in fauorē vnius prouidereť,& alterius nomē
scribatur

ADDITIO. a Barb.¶Secundo quæro, an habeat locum. Adde 16.q.
1.c.si qs laicus 20.q.1.per totum.de re.c.j.& fi.c.ad nostram c.si quis.eo.ti.
Poma. ¶Vide do.Philip.Franc.in repe.c.si pater.de test.in 6.& no.qd
per rescriptum speciale j.de preci.Impe.offe.vide ēt Bar.consi.58.in j.vol.
& Capram 58.& Ias.in l.licet j de test.mil.& ibi Pau.in fi.& Alex.& Ias.
in l.senium.C.qui test.face.pos.in l.si frater eo.ti.
Paris.¶Vide Barb.in c.ad hæc.extra de test.Math.no.182.vide ad Bart.in
l.cum hi.§.si in annos.ff.de transact.Vide Alex.consi.615.& in præced.
b Alex.¶Dispensatum. Et ex hoc dicit Bal.ꝙ si statutum dicit mulierem
non posse testari sine consensu propinquorū:poterit tamen ad pias causas
sine eorum consensu testari:secundum eum in l.generali infra eo.pro cui⁹
dicto facit l.iubemus nullā,& ibi ipse no.infra eo.Adde Bal.consi.269.
c Poma.¶Alieno arbitrio.Vide Panor.consi.236.vol.j.
d Poma.¶Disponere potest.Consi.294.& consi.298.do.Alex.in l.j.§.hæc
autem.ff.ad Treb.& Ias.in l.senium.infra qui test face.pos.
e C.licet.¶De cuius intellectu vide Bal.in l.senium.infra qui test.face.pos.
f Testari.¶Vide Ro.qui limitat Bar.ꝑ text.in l.cū multa.qđ dicit.j.de bo.q̄
lib.in d.l.pe.& fi.infra qui test.fa.pos.Adde plene per Pau.de Cast.cōs.201.
g Bar.hic notať đ cōtrarietate.tu viđ s.đ ipsa cōtrarietate,demū & cōcordia.
h Ale.¶Possint dispōere.Quid de eo q est apud hostes,dicit d.Abb.ī c.fi.in
fi.de test.credo ꝙ ñ possit dispōere:qa seruus est,nec pl⁹ dicit cogita,& vi-
de ingt l.q à latrōib ff.đ test.Et ex opposito facit ꝙ no.Bal.in l.j.ad fi.j.
tit.j.vide tñ ꝙ no.Bal.in l.fi.ff à non cōpe.iudi.vbi dř ꝙ si reliquit pro ma
le ablatis valet.Et circa ista vide Archi.3.q.2.illud.& Io.And.in c.quāquā
de vsur.in 6.Adde ꝙ Ioan.And.in addi.ad Spe.in ti.de instr.edi.§.compen-
diose.ponit de Rege.Henrico filio Federici:qui captus fuit à Bononiensi-
bus & ibi fecit testamentū,& mortuus est.quòd eius testamentū nō vale-
bat.Et ita dicit tenuisse Accur.quia capta sunt capientiū,& capti fiunt ser-
ui,& vide per Specu.vbi supra.& quòd deportatus ꝓ male ablatis possit
i testari,voluit Ro.cōs.144.Pom.¶Iure gētium Vide Panor.cōsi.62.vol.1.
K Alex.¶Vsurario.Vide Bald.in l.j.et in auth.ibi posita.j.de hæretis.text.in
l.testamenta eorum.ff.de testa.milit.Barto.in l.si quęramus.ad fin.ff.de te
sta.¶Pomat.Et quid in excōmcunicato,vide federic.cōs.84.& cons.118.
l Alex.¶Non valeant.Contrariū ꝯsuluit d.Ant.de But.incip.in nomine
patris ad primū dubiū,&c.Idē cōsuluit Pet.de Anc.& ꝑ ipsos in rub.ex
tra de testib.in decretalib.& Bal.hic in repe.& ꝙ nō valet etiā de volūta-
te Episcopi nisi p̄stita cautione.sed Bald.no.ī l.executorē.de execu.rei iud.
Adde ꝙ Pau.de Cast.consi.148.tenet ꝙ testamētū vsurarij valeat,in quo
pauperes sunt substituti,donec probetur ꝙ illorū qb.erant extortæ,intere
rat cautionē præstari,qa vsuræ possent esse incertæ,& pauperib.distribuē
dæ per alias rationes.Idē consuluit Pet.de Anch.consi.430.vbi de Bar.hic
mētionem facit opi.tamen Bar.sequutus est Abbas cons.1.lib.26.
m Poma.¶Ecclesia.Vide Pan.consi.24.vol.j.& do.Ant.de Bu.cōs.15.cōs.19.
n Collegio.¶Et adde Bal.in l.iubemus.de testa.

ſcribatur ĩ teſtõ,quo caſu illud ꝯcedit̃ ei,cui⁹ cã fit ꝓuiſio. Nã ſi ĩ
teſtõ nominet̃ vn⁹,&alteri relinquat̃,pinde ẽ ac ſi ille cui relinq̃t̃,
foret noĩat⁹,&attẽdit̃ is,cui relinq̃t̃,nõ q noĩat̃, & attẽdit̃ pricipa
lis ꝓuiſio,nõ qđ accedit,vt ff.de le.j.l.ſeruo legato.§.ſi teſtõr.&đ
le.3.l.fideic.§.interdũ.L3 ergo hic noĩet̃ ꝯciliũ,perinde ẽ,ac ſi di-
ceret:hẽat vnuſq̃ſq; lnĩã relinquẽdi Deo,vľ alij piæ cãæ,q̃ reſpicit
religiõẽ:ꝫ bñ đr gl.hic đ aliis collegiis clericorũ,& bñ đt ĩ l.illud.
j̃.e.vbi nõ excludit̃ alia cã ſiľis,nã in cã ſiľi in hoc caſu nõ ẽ exten
dere legẽ,ſ3 vnũ, & idẽ rõe dicere:ſp ergo apud Deũ fit cũ princi
cipaľr reſpicit illũ iſta l.ergo hic ſic vr̃ ponere caſum. Sic dicimus
in interdicto vti poſ.poſito in ædib.qa gr̃a exẽpli illud h3 locũ in
fundo,vt j̃.vti poſ.l.vnica.& ibi no.per gl.& per doc.latius. Dico
33 ãt † ad pias cãs eẽ qcqd fit ꝓ ſalutæ aĩæ, vt l.ſi qs Titio. de le.2.&
a ibi no. per gl.j.Quæro 2.qd ſi relinquat̃ hoĩ locupleti[a] euidenter,
amore Dei. Vr̃ ꝙ valeat,q̃ ſi Deo legatũ,vt d.l.fideicõmiſſa.§.inter
dũ.de le.3.ſ3 Deo p̃t relinq, vt in aut.de eccl. titul.§.ſi qs in noĩe.
34 ergo,&c.ſo.Puto † ꝙ nõ vr̃ relictũ ad pias cãs,[b] vt gaudeat aliquo
b priuilegio h⁹ l.vľ alio ꝯceſſo relicto ad pias cãs,d3.n.talis largitio
c fieri paupi,[c]& ñ diuiti,vt 86.di.c.ñ ſatis.12.q.2.qſqs eps.Et hoc vr̃
ſẽtire gl.j̃.e.l.illud.& facit ff.de caſt.pec.l.ſi forte.ꝓ hoc j̃.de mẽd.
val.l.j.li.xj.p̃t tñ aliqs eſſe diues, indigẽs alicuius rei ſm ſtatũ ſuũ,
35 & tũc ẽt ẽ laudabile facere eleemoſynã, vt dicit S. Th.de Aqno
in 4.par.q.32.art.7.ſ3 dare euidẽter diuitib.nõ eſt dare ad pias cãs,
vt ibidẽ dicit S.Th.ſ3 ſi eis dat̃,magis vr̃ dari cã amicitię,vľ cã cõ
ſanguinitatis,& p̃mij,vt hiſtriõib.& ſimilib.q̃ amore Dei,vt dicit
gl.in d.l.illud & 86.diſt.c.donare,& c.ſeq.S3 ſi aliqs reliquerit di-
uiti,quẽ putabat inopẽ,q̃tum ad ſe rectè reliqt & ad pias cãs.42.
d diſt.c.qeſcam⁹.ſ3 ab illo diuite forte legata eẽnt auferẽda,[d] & cõ
uertẽda in aliũ vſum,ar.ff.de vſuf.le.l.legatũ. Quęro 3.qd ſi aliqd
e relinquat̃ ꝓ reſtõe malè ablati,[e]certi,vľ ĩcerti vľ indebiti,an ſit lo
cus priuilegio h⁹ l. Vr̃ ꝙ nõ,qa non relinqtur collegio,vel ad aliã
piã cãm.Eꝯ vr̃ ꝙ ſic,qa magis relinqtur ꝓ aĩa, ꝙ reſtituat̃ malè ab
latũ,qđ eſt neceſſitatis,q̃ ſi aliqd relinquat̃ ſimpľr,qđ ẽ volũtatis.
ſi ꝓ aĩa,ergo ad pias cãs,vt dictũ eſt.ſol.dicẽdũ eſt, ꝙ ſi qd relinq̃t̃
36 ꝓ malè † ablatis incertis,ita ꝙ veniat diſtribuẽdũ inter pauperes,
illud dr̃ relictũ ad pias cãs:ſ.ꝓ aĩa illius,cuius fuit,vt ext.de ho.c.ſi
cut dignũ.§.eos ĩſuper.&ibi no.per Ber.S3 ſi relinqt qs debita,vľ
malè ablata certa illis perſonis,qb.debẽtur,tũc nõ videret̃ ꝓpriè
relictũ ad pias cãs:ꝓxima.n.cã relicti eſt,qa debitũ eſt,nõ ipſa pia
cã.Tũc ꝓpriè eſt relictũ ad pias cãs,qñ nulla neceſſitas ſubeſt,ſed
ſolũ ipſa religio.&ipſa liberalitas erga Deũ.Et ꝓ hoc facit in ar.ff.
de do.l.j.vnde verba iſtius l.ſm ꝓpriã ſignificationẽ in hoc nõ hẽ
rẽt locũ,puto tñ ꝙ iſtud extẽdatur in qbuſcũq; relictis,vbi eſt ea-
dẽ rõ,ſ3 ĩ his ẽ eadẽ rõ q̃ ĩ his q̃ relinquũt̃ ad pias cãs,imo maior,
qa abſolute ẽ neceſſitatis,ꝙ talia debita reſtituãt̃,nõ ſic de aliis re
lictis ſimplicib.p̃terea ſic ꝓb. In oĩ diſpõe oẽ tacitũ ſubintelligit̃,
ſine quo talis diſpõ nõ p̃t hr̃e effectũ,vt l.cui iuriſdõ.ff.de iur.om.
iu.& l.ſi ſtipľatus fuero per te nõ fieri quo minus.ff.de ver.obl.q̃
l.dicit ꝙ ſuperuacuũ eſt in diſpõe ꝙ illud exprimat̃,cũ illud intel-
ligat̃,vt l.veteres.de iti.actuq; pri.ff.ſ3 in ꝓpoſito,ſi talia malè ab-
lata nõ l3 ſic relinq,ergo nec alia ad pias cãs,cũ illis nõ relictis de
cederet in pcõ mortali,& relicta ad pias cãs ñ valerẽt, nec eccľia
37 reciperet,vt dixi in v l.q.p̃ced.ergo hoc vr̃ pmiſſum.Puto † igr̃ qđ
talia relicta gaudeant priuilegio h⁹ l.nõ tñ per hoc dico ꝙ habeat
alia priuilegia eorum,q̃ relinquũtur ad pias cãs, & ſic de eis pote
rit detrahi Falcidia,niſi ille cui relinqtur verè probaret, ſibi debi-
tum aliunde,q̃ ex teſtamento, vt ff.de aur.& arg.le.l.qui vxori.2.
reſp.Et hæc ſufficiant ſuper perſonis quibus relinquitur.

Super T pe,quo relinqtur eſt vidẽdũ: vt dixi.quo ad hoc,vt
gaudeant bñficio h⁹ ꝯſtõis,reqrit̃ qđ ſit ĩ mortis arti
culo ꝯſtitutus. Videam⁹ an iſta hic ꝓbẽtur.Rñ.ſi ex eo qđ đt hic,
decedẽs.Iſtud.n.participiũ ſignificat tp̃s vitæ,qđ ẽ in actu moriẽ-
di,vt l.q duos.§.duo.§.j.ff.de man.teſt.Facit ff.de le.3.l.cũ qs dece
dens,in pr.&l:Pãphilo.§.ꝓpoſitũ.& l.qdã decedẽs.ff.de ad. tut.in
pr.Hoc ẽt intellexiſſe apparet Imperatorẽ in tex.dũ dicit.Poſtq̃ iã
aliud velle nõ pñt. Et ſic loqtur de eo,q eſt in extremis, q veriſiľr
nõ h3 ptãtẽ variandi.Hoc ẽt p3 ibi,dũ đt, iterũ nõ redit arbitriũ.
Hoc.n.pſuadet̃ rõe, ſic.Certũ eſt ꝙ qs magis tenet̃ Deo q̃ Reipu-
blicæ,vt l.2.ff.de iuſt.& iur.vt ſ̃.dixi.Itẽ tẽct̃ qs magis ꝓcurare ſa-
lutẽ aĩæ,q̃ aliã rẽ,cũ aĩa p̃ferat̃ oĩb.reb.vt j̃.e.l.ſancim⁹.ſ3 oĩs hõ,
q ẽ in hoſtili loco ꝓ ſalute Reipublicæ,p̃t liberè oĩ priuilegio mi-
litari teſtari,vt ff.de teſt.mil.l.fi.multo magis ergo d3 ꝯcedi ei,q ẽ
in articulo mortis,& ĩ pugna cũ peccatis,libera ptãs diſponẽdi ad
pias cãs,vt in dicta pugna cũ aduerſario nr̃o vincat,& aĩã nõ per-
38 dat.Pro quo facit, qa in mortis articulo † qlibet p̃t abſoluere ab
excõicatione,aľs nõ poſſit niſi Papa,vt ext.de off.or.c.paſtoralis.
§.j.ẽ ergo hæc interp̃tatio æqua,vera,iuſta,&ſancta.q̃ro circa hoc
quatuor.q̃ro 1.qs dicatur in articulo mortis ꝯſtitutus.Secundò,
qd ſi nõ eſt in actu moriendi nãľr,ſ3 ciuiliter morit̃ in mundo,vt
eſt ingrediens monaſteriũ.Tertiò,qd ſi ab illo periculo euaſit,an
teſtm̃ irritet̃. quartò,qd ſi nullũ inſtabat periculũ,& ſubito venit
39 mors poſt fcm̃ teſtm̃.ſup 1.qñ qs dicat̃ ĩ articulo † mortis ꝯſtitut⁹,
dico,ꝙ hoc verbũ,hr̃e p̃t latã ĩterp̃tationẽ,qa qlibet viuẽs p̃t dici
in articulo mortis ꝯſtitut⁹,nã oẽs morimur,&ſicut aq̃ dilabimur,
& ſic ſp p̃t dici decedẽs qa ſp de vita ſua minuitur.ſ; alia ẽ intẽtio,
tũc.n.dr̃ in articulo mortis ꝯſtitutus, qñ ẽ inſtãs periculũ mortis
inſtãtis de ꝓximo,vt ſi eſt infirma valetudine detẽtus,vľ ſi ſubeſt
periculũ mortis ab hoſtib.vel p̃donib.vel hoĩb.potẽtib.credulita
te,vel odio,aut incidit in tẽpeſtatẽ,vel ſimil. q̃ oĩa ponũt̃ in l.3.&
trib.ſe.ff.de do.cã mor.facit qđ no.Ber.in d.c.paſtoralis,§ j.ext.de.
40 of.or.q̃ro 2.qd ſi eſt in actu moriẽdi ciuiľr † p ingreſſum mona-
ſterij?rñ.nõ eſt idẽ,per hãc l.per rľã,ꝙ ciuilis mors,& nãlis nõ æq
parãtur,vt j̃.de iis q ve.æta.imp.l.fi.& ff.de le.2.l.ſi ita qs.§.fi.p̃ter
ea,aut qs moritur ciuiliter, & neceſſariò quo ad deportationẽ,vľ
dãnationẽ in metallũ,& nõ h3 locũ hæc l.vt dixi.ſ̃.in 4.q.1.q. aut
morit̃ voluntariè,per ingreſſum mõaſterij,& tũc ceſſat rõ h⁹ l.qa
aliud p̃t velle,& qa iterũ redit arbitriũ,nã hũc ingreſſum p̃t differ
re,ſi vult,& pluries teſtari,ſ3 per Aut.de mon.§.illud.id inducitur
ꝙ ingrediẽs monaſteriũ diſponat de reb.ſuis qũo voluerit, verba
dñt intelľi nõ attẽtis ſolẽnitatib.iuris, aľs verba nihil operãtur.p̃-
terea,verba ſic interp̃tãtur,qñ ꝯceſſum ẽ militib. qđ poſſint teſta
ri qũo voluerint,vt ff.de teſt.mil.l.j.& ſeq.q̃ro 3.qd ſi ab illo peri-
41 culo euaſit,an teſtm̃ irritetur. † Vr̃ qđ ſic,qa per iſtã l.reqritur, ꝙ
ſit talis volũtas, poſtq̃ aliud velle nõ p̃t,ſ3 euaſit, ergo aliud velle
iã p̃t,ergo,&c.Pro hoc facit id qđ dicimus de donõe cã mortis,q̃
reuocatur reſtituta ꝯualeſcẽtia,vt l.nõ oĩs.ff.ſi cer.pe.ꝯ vr̃ ꝙ nõ ir
ritetur,qa tũc ſufficit ꝙ fuerit iuſtus metus,ſ3 met⁹ mortis eſt iu-
ſtus metus ſiue mors fuerit ſequuta ſiue nõ,vt ff.ad l. Aq.l.ſi qs fu
mo.in fi.& ibi no.ſo.dico ꝙ ſequuta ꝯualeſcẽtia teſtm̃ ẽ nullũ,nõ
dico ꝙ irritet̃,ſ3 nunc apparet ipſum retro fuiſſe nullũ,qa hęc lex
reqrit ꝙ talis ſit decedẽs, at iſte ꝯualeſcẽs apparet ꝙ ñ fuit ille de
cedẽs,ergo,&c.vt ff.de teſt.mil.l.fi.Et ſic đ oĩb.caſib.ĩ qb. ex poſt
fcõ apparet qd fuerit actũ.vt l.q duos.ff.de reb.dub.l. qui res.ĩ pr.
ff.de ſo.In ꝯriũ dico,ꝙ ꝓpter inſtãs periculũ qñq; l.permittit,ꝙ ꝓ
aĩa fiat,ꝙ tũc d3 recipere ſuã perfectionẽ & ꝯſummõẽ,& tũc ſuf-
ficit inſtans metus,l3 nõ ſequatur effectus,vt d.l.ſi qs fumo.§.pe.
Qñq; l.permittit ꝙ fiat ꝓ aĩa,& tũc nõ pficitur,ſ3 pẽdet,ſicut vo
lũtas vlt. itẽ euẽtu ñ ſequuto, apparet retro nihil valuiſſe.q̃ro 4.
qd ſi ſanus aĩo,& robuſtus nõ ĩminente periculo, de quo veriſiľr
42 ſuſpicet̃,fecit teſtm̃, † & ſtatim ſubito mortuus eſt,an talis volun
tas gaudeat priuilegio h⁹ l.rñ.non,qa dicit hic decedẽs ꝙ decedẽs
importat cũ mortis inſtat periculũ,vt dictũ eſt. itẽ hoc ꝙ ẽ cã pie
tatis faciẽdi teſtm̃ ſm formã h⁹ l.d3 eẽ cognitũ & ꝯgruum facien
ti.vt l.2.ff.de ꝯd.& de.ſ3 hoc ñ erat cognitũ,& ꝯgruũ:ergo, &c.ꝓ
hoc caſus l.ſi alius.§.eſt alia.ver.ꝙ ſi nullo.ff.ꝙ vi,aut clã.& ꝓ tpe
hæc dixiſſe ſufficit. Super reb. q̃ relinquunt̃,videndũ ẽ.hic tex.đt
bonorũ.qđ intelligẽdum eſt ſuorũ,de alienis ãt nõ teſtatur, vt in
aut.ingreſſi.cũ gl.j̃.e.Et intelligo teſtari de ſuo, ſi relinqueret pe-
cuniã,l; eã nõ hẽat in peculio, ſi tñ hẽat tm̃ ꝙ valeat,vt l.ꝓpemo
dũ.ff.de ver.ſi.ſi grauat aliũ de re aliena,ſi tñ de ſuo tm̃dẽ reliq̃rit,
vt ff.de le.2.l.Imp.per totã l.Et ꝓ declarõe iſtius l.q̃ro 1.an in hr̃-
dis inſtõe ſit locus priuilegio h⁹ l.Scđò,an in ſubſtõe pupillari, vľ
exẽplari? Tertiò, an ſi relinqtur vltra vires hr̃ditarias ad pias cãs,
& hr̃s nõ fecit inuẽtariũ,an teneatur ĩſolidũ:Quarto ſi paupes vľ
eccľa ĩſtituãtur,& adeãt abſq; bñficio ĩuẽtarij, an teneãtur ĩſoli-
dũ?Ad primũ, an in hr̃dis inſtõe ſit loc⁹ bñficio h⁹ l. Vr̃ ꝙ nõ:quia

a ADD. ¶ Ale. De iſta q.vide bar.& q̃ ibi dixi poſt eum in l.alio,j̃.de ali.cib.le.đt tñ bal.hic in lec.no.in rep.ꝙ relinq̃re ꝯſanguineo,eſt qđ pium,ſi eſt pauper. Et idẽ dicit Ab.ſicu.ſi relinqtur ꝯſanguineo religioſo,& alle.Bal.hic ita tenere,& hoc ſi amore Dei fiat,idẽ đt,ſi relinq̃t̃ ꝯſanguineo pauperi,ſ.n bal.hic,quẽ ipſe alle.& vide ẽt bal.in rep.& Ang.& Im.l,ſi Stichum,§.ſtipulatio,de ver.ob. ¶ Adde qđ ꝯ hoc facit,ꝙ voluit Ale.l.ſi certis ãnis j̃.de pac.rep̃hẽdẽs Ang. ibi volẽtẽ qđ l.j.j̃.de fideic.ñ hẽat locũ ĩ alimẽtis relictis diuiti.Et hic,ađđ ẽt bar. l.ſi cui annua,ff.de an,le.vbi tẽt ꝙ alimẽta relicta paupi ñ ſint ad pias cãs.adde ꝙ legatũ locupleti dicat̃ ꝓ aĩa,Pe.de anc.ꝯſ.14.Bal.ꝯſ.356.li.2.vide ĩ 2.ꝯcordia.
b Pom.Vide Ale.ꝯſ.125.vo.j.conſ.126.e.vo.& Barb.conſ.58.vo.1.& pulchre,& late bal,nouel.in tra,de dot.in 5.parte priu.in ver.nunc transfero per totum.
c Quid ſi eſt diues,ſed non ſecundum qualitatem ſuam,vide bal.in rep.
d Alex.Vide bal,hic,q tẽ ꝯriũ in re.ver.diuitiæ,& đt ibi ẽt bal.quid in filio ſpu.
e Ale.Vide bal.in d.l.illud,j̃.e.circa pr.vbi dicit ẽt ꝙ ſi relinq̃t̃ fraternitatib.ñ eſt pia cã. Vtrũ ãt executor relicti pij, aut incerti poſſit diſtribuere fraternitatib. vide late bal.l.id qđ pauperib.j̃.ti.j.& qd ſi relinquat̃ hoſpitali, ad qđ ſpectet iſtud relictũ.dixi poſt bar.l.orphanotrophos j̃.ti.j.ſ3 qd ſi relinq̃t̃ executori ꝓ ſolõe male ablatorũ an poſſet ſoluere debita ex ꝯctu,vide bal.l.j. in l.qđ pauperib.j̃.ti.j.S3 qd ſi teſtõr relinq̃ret mille ꝓ male ablatis,& incertis ſoluẽda & ñ reperiunt̃ tot male ablata q̃ capiat tantã ſummã, vide bal.l.ſi qs ad declinandã,de epiſ.& cler. An ãt relictũ pauperib ꝓ male ablatis poſſit diſtribui in vnũ tm̃,vide bal.hic. Et an ſup male ablatis & incertis poſſit trãſigi cũ ep̃o bal.in l. poſt deciſionẽ.j̃.de fur.q remittit ſe ad Pa.de Lea.in cle.j.de pæ.& remi.&no. Ang.diſp.Aſtẽſis.Et qũo executor dẽat iſta ĩcerta declarare,vide bal.l.captatorias,C.đ teſt.mil.&hic ađđ bal.ĩ au.ſi ỹr,C.ad l.fal. ¶ Ađđ ã fr̃nitates dicãt̃ loca pia,ꝯſ.181.Ab.ꝯſ.41.& qd đ collegio p Pa.đ ca.ꝯſ.289.&ã poſſĩt legata ꝓ male ablatis ĩ aliũ vſũ ꝯuerti,ſi male ablata ñ rep̃iũt̃ tãta,vide Pa.đ ca.ꝯſ.44 ꝙ ſic.

hic intelľr bonorũ suorũ:ſ; hr̃ditas nõ ẽ sua.Nã dõec viuit teſtõr
43 hr̃ditas nõ ẽ,vt l.j.ff.đ hæ.vẽ.& ff.ꝓ hæ.l.j.ꝯriũ puto.†Nã hr̃ditas
l; nõ ſit viuẽtis formaľr,tñ ẽ ei⁹ caſuaľr.Nã ipſo moriẽte,qđ nũc
ẽ pr̃imoniũ,inciperet eẽ hr̃ditas:& iõ ꝓpria loquutio dr̃,ſi teſtõr
đt,lego ptẽ hr̃ditatis meæ,vľ ſiľia verba,vt ff.đ le.2.l.mortuo.§.fi.
cũ l.ſe.l.cũ fund⁹.l.ſi qs ſuũ.l.cũ pr̃.§.hr̃ditatẽ & ad Tre.l.cogi.cir-
ca pr.ver.ſ; ſi qs ita rogauerit.& l.ex fcõ.in pr.&l.mulier.§.fi.ſicut
dicim⁹ in vſufructu,q l; nõ ſit foraľr in bonis dñi, tñ ẽ caſuaľr.Et
hoc eſt qđ dixi s̃.ꝓx.qđ v; ſi teſtõr reliqt rẽ, q̃ pp bona ſua poſ-
44 ſet hr̃e caſuaľr,vt dicaẽ de bõis ſuis reling.q̃ro 2.† an in ſubſtõe
pupillari,vel exẽplari ſit locus priuilegio h⁹ l.Et dr̃ ꝙ ſic:qa priui-
legiũ datũ militib.porrigit ad ſubſtõẽ pupillarẽ,vt j̃.de teſt.mil.l.
in teſtõ.& ff.e.ti.l.in fraudẽ.§.itẽ tã ſibi.cũ ſi.In ꝯriũ vr̃:qa p pupil
a larẽ ſubſtõẽ ñ ſuccedit ſibi decedẽti, ſ; pupillo,a q remanet,vt ĩſt.
đ pup.ſubſt.in pr. & ſic nõ h; bona, qa hæc l.reqrit qđ qs ſic dece-
dens hẽat bona,&c.Dico ꝙ quaten⁹ pupillaris,& exẽplaris exten
derẽt ad alia bona pupilli,vel demẽtis, nõ relicta ſibi p teſtõrẽ, ꝙ
talis ſubſtõ nõ gaudeat tali priuilegio.S; quatenus porrigit ad bo
na defuncti,tũc ſec⁹.Pro hoc vr̃.đ teſ.mil.l.miles.§.exhr̃dato.Hęc
ꝓbo rõe. Iſta l.ꝯcedit priuilegiũ teſtõri đcedẽti diſponẽti ad pias
cãs.& ſic reſpũ religionis debitæ erga Deũ,ſ; faciendo teſtm̃ filio
diſponit rõe pietatis erga filiũ debitæ,& ſic rõ l.ceſſat. Et ſi dicis,
b g̊ decedit ꝓ pte teſtatus b & ꝓ parte inteſtatus.Põt dici ꝙ teſtaret̃
ad pias cãs iure fideicõmiſſi : vel veri⁹,nõ eſſet incõueniẽs ꝙ hoc
caſu ꝓ parte deceſſerit inteſtatus vt dicã.j̃.in pr.ſeq.q.q̃ro 3.qñ re
lingt̃ vltra vires hr̃ditarias,&hr̃s nõ fecit inuẽtariũ,an teneatur ĩ-
c ſolidũ,c & quo iure?Et vr̃ ꝙ ſic,p l.fi.§.1.de iu.delib.& in aut.ſ; cũ
d teſtõr.j̃.ad l.Fal.In ꝯriũ vr̃ hæc l.q̃ ſolũ pmittit d ꝙ de bõis ſuis re-
45 linquat.Et hoc puto verũ.Tñ canoniſtæ tñt ꝙ in foro† ꝯñæ hr̃s
nõ teneat̃ vltra vires hr̃ditarias.l; ñ fecerit inuẽtariũ, vt no.Hoſt.
ĩ ſum.de teſt.§.pe.ver.ſ; qd ſi bõa.Idẽ Io.An.ĩ c.q̃q̃.extr.đ vſu.li.6.
in nouella.Idẽ colligit̃ in multis ſummis.Rõ p̃t eſſe:qa tale nõ eſt
debitũ đ iur̃ nãli,iõ eccľia reſpuit. Et hoc verũ ſiue teſtm̃ ſit ex pri
uilegio h⁹ l.ſiue ex ſolẽnitate đ iure cõi.q̃ro 4.qd ſi eccľia, vľ pau
e peres e inſtituãtur,& adeãt abſq; bñficio inuẽtarij, f an ẽt teneant̃
f ĩſolidũ?&vr̃ ꝙ ſic,l; poſſint reſtitui ad exẽplũ pupillorũ,vt in aut.
g de hæ.& Fal.§.2.& §.illud.ꝯriũ dico,g†ad ſiľitudinẽ fiſci,q nõ te-
46 neẽ vltra vires hr̃ditarias,vt ff.de iu.fiſ.l.j.§.an bona.& l.nõ pñt.p̃-
terea iura ciuilia nõ pñt obligare eccľiã,& pia loca vltra vires hr̃
ditarias,cũ talis obľo nõ ſit de iure nãli,vt dcm̃ ẽ & j̃.dicã. p̃terea
in hr̃de extraneo nõ faciẽte inuẽtariũ rõ ẽ:qa p̃ſumit̃ aſſumpſiſſe
bona,vt in Aut.de hæ.& Fal.§.ſancimus.q̃ rõ ceſſat in eccľia, & in
aliis piis locis. Præterea hoc vr̃ exp̃ſſum j̃. e. aut. ſicut alienõ. vbi
47 nihil põt eccľia acquirere:ex quo ipſa oneret̃ vltra q̃ accipiat †Si
tñ aliquis ſacerdos inſtruatur hęres,rõe conſanguinitatis,vel ami
citiæ,nõ reſpectu religionis diuinæ, tunc eum puto teneri in ſoli-
dum,vt in Aut.de hę.& fal.§.fi.ſed ſecus ſi amore Dei,vel pro aĩa
ſua,vt dictum eſt,&hoc de reb.quæ relinquuntur,dixiſſe ſufficiat.

Circa Ipſam diſpõẽ,ſeu volũtatẽ teſtõrum aliqd videamus.
Et qa tex.đt hic,ꝙoptauerit relinq̃re,examinemus,an
iſtud importet ipſius volũtatẽ liberã,an verò arbitriũ bõi viri. Et
48 vr̃ ꝙ importet liberã volũtatẽ pp verbũ lnĩã.s̃.poſitũ,qđ †expo
nit̃ p Odo.i.liberã volũtatẽ.idẽ In.de ſta.mo.c. cũ ad monaſteriũ.
circa fi. ꝓ hoc facit qđ j̃.ſeqt̃.nec ſint caſſa iudicia.Nã hoc verbũ,
49 iudicia,†exponitur,i.volũtates.ff.de fideic.li. l.Thais.§ Lucius.
el 2.Pro hoc facit qđ j̃.ſeqt̃,liber ſit ſtylus.Nã ex eo ꝙ đt, liber ſit,
perinde ẽ ac ſi diceret, ꝙ ſit in tua volũtate,vt ff.de le.3.l.fideic.§.
50 q̃q̃.ibi,plenũ arbitriũ,Hoc.n.verbũ plenũ,† vel liberũ,h denotat
h liberã volũtatẽ ẽt ſi adiiciat̃ dictiõi q̃ importat arbitriũ boni viri,
51 qa tm̃ ẽ dicere,ꝙ optauerit.q̃tũ,qđ ſibi placebit,†vel ꝙ ſibi vide
bit̃.ſ; illud verbũ,placebit,ĩportat arbitriũ boni viri, vt ff.đ fideic.
lib.l.Thais.§.ſorore.& l.fideic.Præterea j̃.dicit arb.&c.Pro h⁹ de-
clarõe eſt ſciẽdũ,ꝙcirca diſpõẽ volũtatis teſtãtis ꝯtingit ipſũ pri
mò diſponere circa q̃titatẽ eius qđ relingt̃.Scđò circa modũ.ſ.v-
trũ iure legati,vľ fideicõmiſſi,vel iure inſtõis.Item circa q̃litatẽ.ſ.
an purè,an ſub ꝯdõne.An ipſe exprimat arbitriũ,an arbitrio alte-
52 rius ꝯmittat̃.Dico g̊†qđ circa q̃titatẽ ei⁹ ꝙ relinqt̃,ñ ꝯtinet̃ ei⁹ li
bera volũtas,ſ; arbitriũ:qđ p; p id qđ dicit,qđ optauerit:qđ ſigni
ficat arbitriũ boni viri,& ñ refert̃ niſi ad id qđ relinqt̃,& nõ ad q̃
titatẽ ipſi⁹.S; ꝯ hoc facit:qa opto,idẽ,ẽ ꝙ cupio,& cupio idẽ ẽ qđ
volo,vt no.ff.de fideiuſ.l.Græcè. g̊ importat liberã volũtatẽ.ſo.i-
dẽ importat cupio,ꝙ volo:qa vtrũq; reqrit volũtatẽ:tñ aľr,&aľr:
qa verbũ,volo,liberè,aliud ſm arbitriũ boni viri.Et eodẽ mõ rñ-
det̃ ad l.qm̃ indignũ j̃.de teſt.ff.mã.l.j.& ꝓbat̃ j̃.e.l.2.vbi vult,qđ
iſta verba importẽt legitimũ & licitũ ſenſum.Alia circa modũ &
53 q̃litatẽ dico,ꝙ†ꝯmittũt̃ in liberã volũtatẽ.Hoc.n.verbũ, lnĩã s̃.
poſitũ,reſpicit verbũ relinq̃re,& hoc verbũ velle eorũ, ſm prædi
ctos liberã ptãtis volũtatẽ importat , & ſic circa ipſum actũ hẽat
liberã ptãtẽ.idẽ ſi exponit̃ hẽat lnĩam,i.licitũ ſit relinq̃re.Nã cum
54 ꝯtinet priuilegiũ,intelligi†d; aliter q̃ de iure cõi,vt ff.de bo.lib.l.

ẽt.in pr.Probat̃,& no.ĩ l.ſi qñ.j̃.de inof.teſt.Hoc ꝓbatur,ex eo qđ
ſeqtur,& nõ ſint caſſa iudicia.Itẽ ꝓ hoc facit qđ j̃.ſeq.liber ſit ſty
lus.S; ꝯ p̃dicta opp.ego intellexi.ſ.vnuſqſq;,ẽt inhabilis,vt poſſit
teſtari.ſ; qñ ei q nõ p̃t teſtari ꝯceditur libera teſtĩ factio,intelligit̃
ſeruato ordine iuris,vt j̃.de inof.teſ.l.ſi qñ. ergo & in hoc intelli-
gitur qđ in oĩb.ſeruetur ordo iuris.ſo. qñq; illa libera teſtĩ factio
ꝯceditur vni,& tunc ſi aľs ille erat inhabilis intelligit̃ diſpẽſatũ ſo
lũ de inhabilitate pſonę,tñ ſeruẽtur alię ſolẽnitates,vt dicã in l.ſi
qñ.s̃.all.Si vero aľs erat habilis,tunc vr̃ remiſiſſe alias ſolẽnitates,
i vt no.in d.l.ſi qñ.ſi verò libera teſtĩ factio ꝯceditur plurib. i quorũ
qdam pñt eſſe habiles,qdã inhabiles, tũc vr̃ diſpẽſatũ cũ inhabili
tate pſonę,&cũ ſolẽnitate,vt p; ĩ priuilegio militis,vt ff.đ teſt.mi.
l.j.Et ita in l.p̃ſenti,ꝯceſſum ẽ priuilegium cuilibet decedẽti, Hoc
eſt,ẽt in mortis articulo ꝯſtituto, ſ; iſtorum quidam pñt eſſe habi
les,iõ videtur eſſe diſpenſatum cum perſona etiam de ſolẽnitate.

Circa Prædicta q̃ro 1.an priuilegiũ h⁹ l. poſſit minuer̃ partẽ
aliis debitam.2.an relicta ad pias cauſas vitiẽtur ex cã
p̃teritionis,vel exhr̃dationis.3.an in relictis ad pias cãs valeat vo-
luntas captatoria.4.an valeat talis volũtas ſine hærede,vel ſi non
adeatur hr̃ditas. 5. an poſſit decedere pro parte teſtatus, & ꝓ pte
inteſtatus.6.an in p̃dictis maiori poſſit quis ſubſtituere ꝯpendio-
ſe directò.Circa 1.dico, ꝙ priuilegio h⁹ l.nõ p̃t quis plus relinq̃re
55 q̃ prius poſſet,† qm̃ iſtud verbũ, qđ optauerit,importat arbitriũ
boni viri,vt s̃.dixi, & iõ nõ poſſet qs relinq̃re diminuendo legiti-
mam filio debitã. hoc ẽt verũ eſt de iur.can. qñ qs vult pauperes
inſtituere,& filios exhæredare,tũc.n. ꝓ ꝯſilio q̃rat alium q̃ Augu
ſtinum.vt no.j̃.ti.ꝓx.in l.ſi qs ad declinãdam.17.q.4.c.fi.Et eſt rõ,
qa auferẽdo filio,eſt facere ꝯ offm̃ pietatis,vt l.2.ff.de inof.teſ.&
ſic ꝯ pietatẽ nõ eſt piè relinq̃re.eſt.n.cooperire vnũ altare,& alte
rum diſcooperire.qđ nõ l;,vt j̃.qui po.in pi.ha.l.aſſiduis. Eadem
56 ratione puto † ꝙ non poſſit minui debita portio patri , vel pa-
trono.vt j̃.e.aut.ſi qua mulier.& ibi no.ar.ff.de inof. teſt.l.nam &
ſi parentib.De Falcidia verò, & Trebellia.dico ꝙ nõ poſſit minui
57 priuilegio huius l.† vt dixi : ſed minuitur hodie per aut.ſiľr.j̃.ad
58 le.Falc.Item quarta quæ debetur ex bonis curialium †beneficio
huius

a ADD.¶Ale.Bal.hic in rep.& in lect.aliter loquitur tenendo contrarium.

b No.an ad pias cauſas poſſit quis decedere pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus,bal.hic reprehendit bar.hic,j̃.e.l.in 5.q.prin.

c Ale.De hac q.mihi videtur caſus in auth.de eccl.ti.§.ſi autem hæredes, de quo per can.in c.j.de do.& contu.

d Ale.In foro conſcientiæ hr̃s nõ tenetur vltra vires hæreditarias, licèt nõ fecerit inuẽtariũ,vide bal.in l.filium quem hñtem,C.fam.erc.Ang.tñ in l.j.§.hæc ſtipľo,ff.ſi cui plus q̃ per l.Fal.dixit,ꝙ hoc erat verũ in aliqb.caſib.rľr tñ dixit ipſe,ego teneo ꝯ bar.vide bar.ĩ rub.de acq.hæ.& ĩ l.gerit,e.ti.licèt ipſemet Ang.fuerit ſibi ꝯrius in d.rub.& in d.l.j.& vide bal.in l.fi.C.de iur.delib.tenendo idem cũ bar.qđ tñ intelligas,vt voluit bal.l.ventre,ff.de acq.hæ. Et vide qđ no.bal.in l.cũ à mr̃e,in fi.C.de rei vẽ.vbi dicit,ꝙ de iur.can.non reqritur inuentarium,& qđ de illo iure nõ detrahit̃ Fal.ꝓ Treb.voluit dr̃e in foro ꝯſciẽ.Adde primo in ver.ſuper reb. relinquuntur quod Ro.conſi.235.dicit nouam eſſe opinionem, quod ſicut valet legatum libertatis factum ſeruo alieno, vt l. Paulus, de fideic.li.ira &eo.modo valeat legatum fcm̃ pio loco rei alienæ quam teſtõr putabat ſuam, ita vt hæres teneatur illam rem redimere, & præſtare eccleſiæ, vel iuſtam æſtimationem ſi dominus vendere noluit. Et ꝙ hæres in foro conſcientiæ non teneatur vltra vires hæreditarias,tenuit Ab.conſ.73.li.2.

e Ale.Ad iſtã q.adde bal.in l.fi.in pr.j̃.de iur.deli.& bar.l.j.j̃.de acq.hær.& bar.l.j.§.ſi cui bona.ff.de iu.fiſ.Ang.l.j.§.hæc ſtipľo,ff.ſi cui plus q̃ p l.Fal.& vide q̃ dixi poſt bar.in d.§.ſi cui bona,& bar.dubitauit,& tãgit hãc q.in aut.ſ; cũ teſtõr,j̃.ad l.Fal.& ꝯ bar.eſt gl.extra,de teſt.c.j.& bal.idẽ tẽt,in auth.ſicut alienõ,j̃.e.ti.& l.fi.j̃.de iu.deli.tãgũt Cano.in c.j.de ſol.& vide bar.in aut.ſi qua mulier,j̃.e.Clericus vero hæres bene tenet̃ vltra vires hr̃ditarias,vt no.Pe.de anch.in c.canonũ ſtatu.de conſt. Et no.ꝙ relictũ mulieri:ſi ad melioris vitæ frugẽ puenerit,dr̃ ad pias cãs ſm bal.per tex.illũ,l.imperialis,in pr.j̃.de nup.Et vide bal.hic de mererrice.Vtrum ãt incertitudo,vel qualitas vitiet relictum ad pias cãs,vide no.per Cy.& bal.l.priuilegia,j̃.e.& quod no.bar.in l.quidam, de reb.dub.& bar.in l.Titia,§.Seia,de aur.& ar.leg.adde ꝙ clericus non conficiens inuentarium,teneatur vltra vires hæreditarias,conſuluit Ab.conſ.prox.alle.73.lib.2.

f Pariſ.Vide Barb.in c.j.de teſt.& j̃.de iur.deli.

g Pom.Vide Pau.conſ 34.vo.j.& ꝯſ.73.in 2.dub.vo.2.&vbi ponit ẽt in ſuperiorib.verbis bar.conſ.102.e.vo.& Fel.in c.eccľia S. Mariæ.de Conſt.& Pan.in d.c.eccľa,ad fi.& in c.Ray.de teſt.& Iaſ.in l.fi.j̃.de iur.delib.&Barb.in c.j.de teſt.Are.in l.ſi ſeruus plurium,§.ſi añ.ff.de le.j.&in rub.ff.de ac.hæ.in ver.4.adde vbi đc ꝙ eccleſia non teneatur eſt cõior,& vide vnũ ver.Fel.in c.paſtoralis,de of.del.

h Ale.Vide bar.in l.alio,ff.de alim.& cib.legat.

i Ale.De verbo libere,adde ꝙ bal.in c.j.extra de reſc.dicit ꝙ verbum libere,importat voluntatem munitam rõib.legalib.& ſolennitatib.Vnde dixit ꝙ p p tale verbũ non poſſit appellari in cã momẽtaneæ poſſeſſionis,nec poſt x.dies ad appellandum,& dicit nõ obſtare l.j. de teſta.mil.quia rñdet ꝙ nõ ſeruata iuris ſolennitate ibi nõ veniebant in præiudiciũ alicuius,S; circa hoc Sal.in rep.h⁹ l.ibi vr̃ oĩa improbare dicta Bartoli,dicit qđ in d.l.j.de teſta.mil.probatur ꝙ per illa verba videatur remiſiſſe iuris ſolennitatem. Nã ꝙ milites poſſint teſtari ſine ſolennitate inducta fuit,non per illam l.fi.ſ; per l.iure militari, cũ multis ſimil.ff.de teſ.mil.Vnde non eſt credendum Iuriſconſultum aliquam ſuperfluam legem feciſſe.Et de iſto verbo libere,vide quæ habes poſt bar.in l.ſi ſic.de leg.j.& per Mod.in c.ſanè,de exceſ.præl.& vide bal.in l.dotalem.ff.de teſt.mil.

huius l.nõ minuitur,sed per l.pe.j̃.e.quę totaliter cessat in relictis
ad pias cãs.Quæ aũt sit rõ ꝙ hodie p̃t fieri hoc mõ,patebit in 4.q.
h⁹ l.Secundò quæro,an relicta ad pias cãs vitientur ex cã præteri
tionis,vel exhæredationis. Circa ꝙ dic qđ qñq; fit præteritio de
filio,quem se hr̃e ignorabat,vel de posthumo.cum vxorẽ p̃gnan
59 tem nesciebat,tunc† nõ valet relictum ad pias cãs,qa deficit vo-
luntas defuncti. Non.n.est vl'e, qđ sic reliquisset si sciuisset,vt l.si
vnq̃.j̃.de reu.do.Si ergo reuocatur donõ p̃fecta,qđ est plus,ergo
multo magis relicta,&c.17.q.4.c.si.qđ ẽt ꝓbatur.Nã in testõ mi
litis sublata est oĩs solennitas iuris ciuilis:& remanet solum in æ-
qtate nãli & gentium , sed militis testm̃ pp p̃teritionem ab igno-
rãte fcm̃ rumpit̃,vt j̃.de test.mil.l.sicut certi.&l.si cũ vel in vtero.
&ff.de test.tu.l.si qs.la 2.§.si qs.cũ nisi ea mẽte fuerit vt suũ vellet
filiũ p̃terire,siue sciuisset eẽ,siue nõ esse,vt ff.de te.mil.l.q iure mi
li.quo casu voluntas,adest:s; an valeat,dico idẽ qđ in eo q p̃teriit
sciẽter.Si verò qs p̃teriit sciẽs se hr̃e talẽ,vel exhæredat,tũc qñq;
relicta ad pias cãs sunt p modum legati,vel fideic.& illa remanẽt
60 firma ẽt de iure cõi,p aut.ex cã.j̃.de li.p̃t.† qa solũ instõ vitiatur.
Qñq; relinqtur ad pias cãs iure instõis, & tunc qñq; filius p̃terit̃,
61 vel exhr̃datur,& nil sibi relinqtur,† tũc illud fcm̃ est ꝯ offm̃ pie-
tatis,vt l.2.de inof.te.& iõ eccl'ia ñ admittit eũ,nec ex eo vult ali-
a qd acqrere,ꝯsilio Augustini,[a] vt d.c.si.17.q.4.S; huic ob.qđ test.
mil.admittitur,l; filius p̃tereatur de iure antiq̃,l; sit hodie limita-
tum,vt l.cũ lege.& aut.p̃sbyteros j̃.ti.ꝓx.plenè in aut.ex cã.de li.
præt.Sed vt dixi,eccl'ia pietatis est mr̃.vt j̃.e.l.decernim⁹.circ.fi.&
iõ non admittit pro se testa.fcã ꝯ offm̃ pietatis.Sed ꝯ,qa eccl'ia ad
mittit eum q dedicat se,& sua,l; hẽat filios.Resp.Principal'r dãtur
bona pro se,sed accessoriè.ex cã,qa persona offertur,cuius p̃sonę
oblationẽ recipere est,per se simpl'r pium.Itẽ ꝯ iniqtatem q̃ insur
git ex oblatione bonorum, prouidetur per aut.si q̃ mulier. j̃.e.Si
b verò eccl'iam aut alium piũ locũ instituit,[b] & filio aliqd relinqt,
c nõ tñ iure instõis,[c] prout hodie reqritur,tunc† dico qđ testm̃ nõ
62 irritatur,qđ probatur,qa hoc testm̃ non est fcm̃ ꝯ offm̃ pietatis.
Nam de iure antiquo si hẽbat lr̃imam quoquo relicti titulo non
subiiciebatur quærelæ,vt j̃.de inof.test.l.cum quæritur.in aut.de
trien.& sem.§.1.& si erat minus lr̃ima supplebatur,vt l.omnimõ.
& l.scimus.§.repletionem.j̃.de inoff.test. Si igr̃ hodie est inductũ
ꝙ hẽat iure restõis,ista est mera solennitas iuris ciuilis,quæ est re-
63 mota† in relictis factis ad pias cãs,sicut est qñ est fcã in mortis ar
ticulo per hanc l.ergo,&c. Dic ẽt ꝙ si lex expresse diceret ꝙ talis
dispõ ad pias cãs non valeret, ꝙ talis lex non valeret & est nulla,
vt dicam in vlt.q.seq.super ordine. Tertiò quæro,an in relictis ad
d pias cãs valeat,[d] voluntas captatoria,[e] qñ talis dispõ,al's ꝯdõ ꝯfer
e tur in secreta mentis alienæ,vt ff.de hær.inst.l.captatorias.& vr̃ ꝙ
non valeat,qđ probatur,qa nõ valet in testõ militis,in quo cessat
omnis solẽnitas iuris ciuilis,j̃.de test.mil.l.captatorias. In ꝯrium
64 † est casus ex.de test.c.cum tibi.& ibi no.Et hoc vr̃ probari de iu.
ciuili,qa relictum libertatis p̃t conferri in voluntatem alterius,vt
ff.de fideic.lib.l.fideicommissaria libertas,& hæc vera. Ad ꝯrium
resp.qđ l; aliqd ꝯferatur in alterius voluntatẽ,tñ ab illius volun-
tate intell'r exclusus oĩs dol⁹,vt l.creditor.§.Luci⁹.ff.mã.& adhuc
talis voluntas d; esse rl'ata respũ iuris gen. vt p3 in milite, in cuius
libera voluntate est posita libertas testandi, vt l.j.ff.de test.mil.tñ
rl'æ iuris gen.remanent,vt s̃.dixi circa med.3.q.princ.ibi. Nam in
testõ.Nunc ad ꝓpositum, voluntas captatoria nisi ad pias cãs nõ
valet,qa in illa rl'a iuris ciuilis limitat voluntatẽ,sed in relictis ad
pias cãs est rl'a iuris ciuilis & gen.nempe religio erga Deum,vt l.
2.ff.de iust.& iu. item qđ debemus pctã nr̃a redimere eleemosy-
nis,vt 13.q.2.c.aĩæ defunctorum,& de pœ.dist.1.c.medicina.Vñ
nõ p̃t hoc non velle,l3 in aliis relictis,secus.vt ibi no. Secundum
f ꝙ p̃dicta sunt vera,si aliqd relinq̃tur arbitrio alterius [f] simpl'r,nec
dicatur ad qd,dico ꝙ ĩ dubio intell'r ad pias cãs,vt c.cũ tibi,& no.
per Arch.qđ satis pl3 qñ dicit in arbitrium. Nã bonus vir sic arbi
tratur, nisi cã oñderetur q̃re dẽat al'r arbitrari, vt ꝓ malè ablatis.
g Sed si diceret ad voluntatẽ talis[g] nec exprimeret ad pias cãs,tunc
remaneret rl'a,qđ voluntas captatoria nõ valet.S; vr̃ ẽt ꝙ si expri
mat ad pias cãs,ꝙ nõ valet si relinqtur in volũtate hr̃dis libera,vt
h ff.de fideic.li.l.fideicommissaria libertas.[h] s; libertas est res pia.g̊,
&c.Sol.illa facit ꝓ,inq̃tum permittit libertatem relinq in volun-
tatẽ tertij,s; inq̃tum ꝓhibet in volũtate hr̃dis,est ꝯ.Dico ãt ꝙ tũc
ꝓcedit qñ libertas non relinqtur ꝓ aĩa:al's secus, vt d.c.cum tibi.
i Quartò q̃ro an valeat talis volũtas sine hr̃de,[i] vel si nõ adeat̃ hr̃di
65 tas.Ad qđ resp.† ꝙ qñq; relinqt̃ certa res,& de aliis,nihil dispõit̃
ꝙ tunc de iur.cõi valet, vt codicillus vt l.Pãphilo.§.ꝓpositum.de
le.3.Qñque relinquũtur oĩa bona,nec hr̃s instituit̃,vt si dico,Oĩa
bõa mea distribuãtur inter pauperes per talẽ, dico ꝙ testm̃ valet.
& ille executor est,vt j̃.ti.1.l.si qs ad declinandam.& ex.de test.c.
cũ tibi,& ibi per Inn.& Io.And.e.ti.c.cum Io.& Spe.de instr.ed.§.
nũc verò aliq̃.Vñ si quęras an talis executor positus ad eligẽdum
pauperes possit eligere aliquos in dictis reb.an dẽat vl'is hr̃s elige
re.item an reqratur p̃ñtia electi,dixi in q.q̃ disputaui,q̃ incip.filiũ
adultũ,&c.Si verò relinqueret oĩa bõa sua pauperib.tũc ipsi pau
peres essent instituti heredes, vt ff.de hæ.inst.l.his verbis.in pr.&
ibi no.sed eo casu quo aliqs priuatus est institutus,& certa relicta
sunt facta ad pias cãs,si hr̃s institutus non adeat,& hoc non facit
in fraudem,& sic nõ h; locum titulus,si qs om.cau.test. an legata
ad pias cãs dẽantur?Et vr̃ ꝙ non,qa nõ valet testm̃ ex quo nõ adi
k tur hr̃ditas,[k] vt l.nemo.de test.tu.de re.iur.l.si nemo, & ẽt relicta
nõ valent,si hr̃ditas nõ adeat̃,vt j̃.de ma.test.l.fi. & de fideic.l.j.&
ff.de hæ.inst.l.q filio.§.j.in gl.lib.& loquuntur dicta iura in liber-
tate,q̃ est fauorabilis & pia.& iõ in libertate fuit introductũ reme
dium,ꝙ cũ libertate bona ei addicerent̃ cõseruanda,vt inst.de eo
cui lib.cau.bo.addi.istã q.tãgit Spe.in ti.de testa.§.nunc verò aliq̃,
ver.sed pone qđ ex testõ, & ibi recitat opi.nihil tñ boni all.Mihi
66 vr̃,† ꝙ in legatis ad pias cãs,ad eorũ ꝯfirmõem nõ reqrit̃ adõ,vt
in casu h⁹ l.nec aliq̃ alio, nã in eis cessat oĩs solennitas iuris ciuil.
vt s̃.dcm̃ est,& j̃.dicet̃,s; de iure nãli,vel gentiũ.nõ reqrit̃ adõ,qđ
pl; in testõ militis, in q̊ sublata est oĩs solennitas iuris ciuilis, vt p;
ff.de testa.mil.l.miles ita.§.fi.& Paulus apl's dicit ad Hebr.9.c.Vbi
testm̃ est,necesse est vt mors intercedat testõris,al's testm̃ non est,
nisi morte ꝯfirmet̃,nã nõ valet,donec viuit q testat⁹ est,&c.Et qđ
dicit,nisi morte ꝯfirmet̃.exponit gl.j.per mortẽ testõris.No.ꝙ đt
mortem,& nõ adiicit adõem hr̃ditatis,intm̃ hoc est verum,ꝙ ille
q relinqt ad pias cãs l; nolit ei dẽri eo viuo,l; possit mutare volũ-
tatẽ, tñ eo mortuo in eadem voluntate ꝯfirmat̃:& illa relicta sũt
debita sicut si voluisset dare in euẽtum,& ille euenisset:est.n.hoc
relictum q̃dam pollicitatio facta intuitu mortis , si voluntatẽ nõ
mutat,g̊,&c.vt no.ff.dę poll.l.2.Et hoc coll'r ex diffinitione voti.
67 Est.n.votum† alicuius boni Deo fcã promissio, vel pollicitatio,
vt p; in d.l.2.Hoc.n.est ẽt verum de iu.ciuili.Probo qa iure nouo
statuitur,ꝙ ĩ relictis ad pias cãs cessat Falcidia vt j̃.ad l.fal.aut.sil'r.
& in corpore vñ sumit̃.s; vbi cessat Falcidia in testõ,necesse est ꝙ
pp hr̃ditatẽ nõ aditã nõ irritet̃,vt dicit tex.in aut.de hær & fal.§.si
verò exp̃ssim.& tunc qa al's lex esset iniusta,& ꝯ publicã vtilitatẽ:
qa hæredes videntes se priuatos oĩ ꝯmõ,cessarent adire,& irrita-
rentur testã,q̃ seruare publicè interest,vt l.vel negare. ff.quemad.
test.aper. Et ideo de iu.antiquo in libertate.statutum est,vt bona
adiiciant̃ cã ꝯseruandarum libertatũ:hodie verò p d.§.si verò ex-
p̃ssim,ꝓuidet̃,vt valeat.Ex p̃dictis q̃ dixi post mortẽ trãsit ĩ votũ,
formo q.talẽ. Pone ꝙ testõr q multũ relinqt,deinde miraculose

a ADD.¶Pom.Vide Alex.cons.151.vol.4.Panor.cons.63.vol.j.& p Ale.in l.pactum quod dotali j̃.de pact.& cons.44.vol.j.Pau.de ca.in l.sint certi, j̃.de test.mil.in fi.& Ias.l.hac consultissima, §.si quis autem,j̃.de testa.vide ẽt Ias.in l.iubemus, j̃.de testa.in fi.& vide Ale.cons.92. vol.3.q dicit qđ est fauorabilior reliquis decedentibus,saltem illis quibus non competit legitima, & Sozin.cons.2.in dub. vbi ponit quid iuris qñ legitima foret aucta per statutum, & loquitur in persona ecclesiastica,& tertij ordinis,dum poterat dubitari,an ligaretur tali statõ.

b Alex.Licet filius non habeat iure instõnis,tñ fauore pię causæ valet testm̃,vide Bal.hic.Et cum Bar.tenet Flor.hic,& Per.de an.& Imo.in c.cum esses,de testa. l3 Sal.teneat ꝯrium.Et no.quia dicit Bald.simpl'r, ꝙ relicta ad pias cãs in testõ imperfecto debeãtur:quia est perinde,ac si esset adiecta clausula codicillaris, l.in testõ,ff.de fideic.lib.Ita notãter dicit Bal.in l.si mater,C.de test.ma.& adde ꝙ ad pias causas valet volũtas nutu facta,c.cũ tibi,de testa.fm Bald.in l.si post j̃.de iuris & facti ig.facit qđ no.in l.iubemus,j̃.de test.dicit etiam Bar.ibi ꝙ in codicillis valet,& est verum,l.nutu,de lega.3.quia in eis non instituitur hæres.

c Paris.Vide Barb.in c.cum esses,extra de testam.

d Pom. Vide Alex.cons.13.vol.j.& Panor.cons.32.vol.2.& cons.110.in j.dub.e.vol. & Bar.cons.5.& 6.Ro.cons.228.Car.cõs.133.& Aret.in 93.& Ias.in l.captatorias, & ibi omnes,j̃.de testa.mil.Aret.omnino in l.2.in 2.not.vbi dicit ꝙ valeat statutum,vel consuetudo dictans ꝙ dispõ captatoria valeat quoties statm̃,vel ꝯsuetudo disponeret,ꝙ ille in cuius volũtate dispõ ponit̃ tenet̃ illã declarare ad arbitrium boni viri.Vide plenè ad hæc oĩno Im.l.captatorias,ff.de hæ.inst.Vbi latè ꝓsequtur qđ valeat instõ,vel relictum captatorium ẽt in aliis q̃ ad pias cãs.

e Alex.Vide Bal.in l.captatorias,j̃.de test.mil.q dat vnam bonam sol.ad c.cum tibi,hic alle.& vide ibi ẽt dñm meũ Pau.de cast.Et adde hic no.per Bar.& Im.in l.captatoriæ,de le.j. & ibi de intellectu l.fideic.libertas, & latius per Imo.in l. illa inst.de hę.inst.Et ad c.cũ tibi,vide Bar.in l.Theopompus,de do.præ.& cõs. q dam hñs bona cõia,vide s̃.in apost.& Bal.l.& in epl'a,j̃.de fideic.Ex opposito, ꝙ valeat volũtas captatoria ad pias cãs,ꝯsuluit Bar.ꝯs.inc.visa quadã petõne, &c.p Bal.l.pe.đ exe.rei iu.& l.in epl'a,C.đ fideic.& ꝙ valeat t3 Bal.l.j.ff.đ le.2.

f Paris.Vide Com.cons.120.ad fi.& melius in cons.13.in prin.inci.mag.Io.

g Paris.Contrarium in hoc tenet Ang.cons.210.inc.inter cætera.vide Com.cons. 107.in pr.& ibi ẽt dicit ꝙ qñ relinquitur aliquid alicui distribuendum, & sibi in secreto dixit,non tenetur ad pias cãs distribuere.Et idem tenet cons.117.inc. A,&in testõ,in 2.dub.ad fi.Et ibi ẽt ꝙ ad pias causas voluntas captatoria valet fm ꝙ ẽt dixit Bar.in l.Theopompus, ff.de do.p̃l.& per Ias.in l.captatorias,j̃.de test,mil.Sol.in l.verum,§.cum quidam,ff.de reb.du.Barb.in d.c.cum tibi,& seq.

h Pom.Aduerte,quia Bar.hic vr̃ sentire ꝙ datio libertatis non sit res pia,nisi relinquatur gratia animæ, de quo vide Alex.in l.captatorias, in pr.de test.mil.& in l.si pecuniam,de cond.ob cau.& Ias.in l.si vnus.j̃.de test.

i Vide ad hoc pulchre Bar.cons.8.vol.1.& Alex.in l.Marcellus,ad fi ff.ad Treb.& Ana.cons.28.& Bal.39.in 5.par.& Aret.64.in 2.dub.& Alex.4.vol.2.Are.l.si filius, qui patri,& de vulg.& pup.& Ro.cons.428.vbi distinguit.

K Alex.Vide Bar.l.eam q̃.j̃ de fideic.vers.Titius tñ,& in verb.alium casum,&c.

a resurrexit,ᵃ an possit testm̄ reuocare, maximè ad pias cās? vř q̄ nō,
68 sicut nec votū. Dico sic, q̄ duplex ē resurrectio, † Quidā. n. resur-
69 rexit iterū moritur⁹, vt Lazar⁹, † & testm̄ ei⁹ p resurrectionē reuo cat, sicut p natiuitatē filij, quē testor nō putauit sibi nasciturū, vt dcm̄ ē, ſm Aug. 17. q. 4. c. fi. & ar. l. si vnq̄. j. de reu. do. Scd̄o mō q̄dā resurrexit glificat⁹, iterū ñ moritur⁹ sicut Chřs. & sicut faciēt oēs ĩ gñali resurrectiōe, tūc iste ñ posset reuocar, q̄m talis resurrectio ñ mutat circa ista tpalia. Dř. n. ĩ Euāgelio Matth. 7. c. cū āt resurrexerit, nec nubēt nec nubēt, s; erūt sicut Angeli ĩ celis. Itē Apl's ĩ d. c. ad Hebr. 9. dr̄, Testm̄ Christi cōfirmatū ē p ei⁹ mortē. & loq̄bat post q̄ resurrexit. Quintò q̄ro, an ĩ pdictis possit q̄s decedere p pte
b testat⁹ & p pte ĩtestat⁹: b dic q̄ sic, vt † dcm̄ ē ĩ pdictis cessat oīs ci-
70 uilis solēnitas, s; d nāli æq̄tate ñ ē necce, q̄d q̄s ĩ totū decedat testat⁹, vt l. si miles. la 2. ff. d test. mil. §. & c. Et iō ē aduertēdū, aut aliq̄s fecit testm̄, & ĩstituit quē ĩ pte, & d alia ñ dixit, & ĩ dubio vř vel le eū quē in pte ĩstituit, hře totū, ac si eēt fcā instō ad pias cās, q̄a ibi eēt p̄sumpta volūtas. Aut apparet volūtas q̄d nolit eū hře in totū, & tūc pcedit, q̄m decessit p pte testat⁹, & p pte intestat⁹. d. l. si miles. de test. mil. & iō no. q̄ eccl'ia, q̄ instituta ē ex 3. parte, hoc acto, q̄d ampli⁹ petere ñ possit, erit hřs p illa parte tm̄. & pl⁹ ñ pe-
c tet. Sextò q̄ro, an maiori ᶜ possit substituere in pdictis directè? Vř
71 † q̄ sic: q̄a hoc pt facere miles, in quo cessat oīs solēnitas iuris ciuilis, vt l. cēturio. d vul. & pu. & j. d test. mil. l. in testō. §. & c. In ōriū vř q̄ eccl'ia nō acceptat hoc, ēt si instituāt pauperes, vbi fit substō directa, nisi ōdō p̄sonæ repugnet de iu. ci. vt in c. si pr̄. de test. lib. 6. Sol. Dico q̄ si aliq̄s instituit primū ita q̄ eius instō nō recipit piā cām, tūc op; eū esse hřdē de iu. ciu. cuius ōdō ē vt q̄ semel ē hřs, in ppetuū nō desinat eē hřs l. ei q̄ soluēdo. ff. de hę. inst. iō eccl'ia ōsti tuit q̄ ēt pauperes vocenť p fideic. Al's op; dicere q̄ in p̄sona pmi hřdis, nō seruenť rře iuris ciuilis. Hoc āt hře per fideicōmissū, aut nihil, aut modicū p̄iudicat. In cā. n. pia trāsit sine alia restōe. vt j. e. l. fi. Itē nō detrahit Trebellianica ſm opi. q̄ tēo. ff. ad Treb. l. Marcell⁹. §. q̄d āt. Solū ḡ hoc releuat, forte in his q̄ no. in l. q̄a perinde.
72 ff. e. S; si poneres instōem, † ſm q̄d respiceret piā cām, tūc putarē q̄d possit substitui directō, & ōpediosè: q̄a cessāt rřæ iu. ciui. & stamus rřis iuris gentiū, vt dcm̄ est, de iure gen. licitū est vt p3 in 4. q.

Circa ordinem verò, & solennitatem relinquendi q̄ tangitur ibi, lib. sit styl⁹, & c. videndū ē. Et dico q̄ hæc verba hoc
73 ĩportant, liber sit stylus. † hoc est, liber sit ordo. vt j. de bo. vac. l. si q̄n. la 2. li. x. & ex. de cri. fal. c. q̄ graui. Hoc āt q̄d dr̄, liber sit styl⁹. d; intelligi liber ab oī solēnitate iuris ciuilis: q̄a p hāc l. ōfertur priui legiū gñalr oīb. & sic ēt iis q̄ sunt inhabiles. Vñ p hāc ōcessionē li
74 berā intelł'r solēnitas † remissa, vt l. ēt. in pr. ff. de bo. lib. & j. de inoff. test. l. si q̄n. & dixi s. in j. parte h⁹ q. Præterea, hoc esse equū apparet, sicut in dispōe vlt. volun. inter filios, sufficit cuiuscūq; vol. iudiciū. vt videbitis in l. fi. j. fa. erc. & l. hac ōsultissima. §. ex imperfecto. j. de test. multo magis in testō, q̄d p aīa fit, & respū religionis diuinæ, q̄ charior est, q̄ sint filij. Præterea hoc de iure can. ē decretū exp̄sse siue sit in articulo mortis cōstitut⁹, siue nō, vt statim dicā. Nec ob. pdictis j. e. l. gñali. vbi dr̄, dummō oīa alia iuris rōe sit munitū: q̄a ibi loq̄tur q̄n testōr nō erat in mortis articulo ōstitutus, hic secus, l; de iure can. idē, si nō sit in mortis articulo ōstitutus, vt statī dicā. vel si intelligeres in cōstituto in mortis articulo, tūc exponerē oīa alia sit munitū rōe, hoc est q̄d relictū sit rōabile, & non sit ō pietatē. hoc nulla rōe permittiť vt dicā, nō āt exponiť iuris rōe, i. solēnitate, put gl. facit. ad decl'onē pñtis articuli q̄ro, an in relicto ad pias cās req̄ratur solennitas testiū? Scd̄o, an in his sufficiāt verba enūciatiua? Tertiò an req̄rať q̄ subsit p̄sona, eo tpe q̄ pēder dies legati, & an efficianť caduca. Quartò, an sine solēnitate tali fiat testm̄. Quintò an ea q̄ supradicta sunt ĩ eo q̄ fecit testm̄ in mortis articulo, sint vera in q̄l; disponēte ad pias cās, ēt in non
75 mortis artic. ita q̄ si Imperator dispōneret ō, nō valeret. † Ad j. resp. q̄ nō req̄rať solēnitas testiū in testō eius q̄ est in mortis artic. ōsti
d tutus, ᵈ tñ hoc nō est ōstitutū per hāc l. s; per iura canonica, cū in-
e distinctè in q̄l; disponēte ad pias cās sit inductūᵉ vt nō steť solēnitatib. iuris ciuilis, steť aūt iuri diuino, vel nāli, ſm q̄d in ore duorū vel triū stat oē verbū, vt ex, de test. c. relatū, & c. cū esses. Et aduerte, dico q̄d dcā capł'a nō pcedunt statuēdo, s; declarādo, q̄d lex ciuilis vel cōsuetudo, q̄ spāl'r loq̄tur, q̄d in testō, req̄runtur 7. testes vel 5. nō hēat locū in relictis ad pias cās, s; in illis ius nāle seruet.
76 Itē aduertendū q̄d ēt nō req̄riť † q̄d sint rogati, ᶠ vt in d. c. relatū.
f cir. fi. dr̄. Scd̄o q̄rit, gan in in pdictis sufficiāt verba enūciatiua. pu-
g to q̄ sicᵍ h primō p casum ex. de succ. ab intest. c. fi. Scd̄o p rōem: q̄a
h id pmittiť militi, de q̄ min⁹ vř. vt j. de testa. mil. l. ex his. † Præterea
77 ex hoc apparet: q̄a de iure nāli, vel gentiū sufficiūt verba enūciatiua. Tertiò q̄ro, an req̄rať q̄d subsit p̄sona tpe q̄ cedit, vel pender
78 dies legati, † vel efficianť caduca. Istud tangit gl. in c. nos q̄dē. de testa. & ibi t; q̄d nō efficianť caduca. In ōriū induco tex. de le. 3. l. si pr̄. §. Tusculan⁹. & ibi plenè hāc q. exaīaui. Quarto q̄ro, an talis vo
79 lūtas fcā sine solēnitate ciuili sit testm̄. in q̄ q. † dico, aut accipim⁹ testm̄ largè, put est testatio mētis, vt accipiť insti. de test. & tūc pt dici testm̄ pprię. Si verò dicis testm̄ put pprię diffiniť. ff. d test. l. j. tūc pprię ñ dr̄ testm̄, si deficiūt solēnitates, q̄s s. dixi. Et sic magis pprię appellať vltima vol. q̄ testm̄. no. j. e. aut. si q̄ mulier: & aut. d mo. §. illud & j. de test. l. hac ōsultissima. § si q̄s āt. Quintò q̄ro, an

a ADD. ¶ Alex. Vide q̄ no. Bar. in l. cā ad ea, cū seq. ff. de ll. añ istā apostillā, ver. ho die no. per d. §. si vero exp̄ssum, & c. Et sic p ea q̄ hic, & s. prox. dñr, vř ōcludere Bar. q̄ relicta ad pias cās valeant hřditate ñ adita, neq; fcā adōne bouorū. Sed ōrū t3 Bar. in l. hac l. in lec. ordinaria, nō in rep. & in l. eā q̄. j. de fideic. sed Bar. in l. j. C. de bo. vac. lib. x. seq̄tur idē q̄ hic, & istā opi. vř seq. Bal. & Imo. in l. j. in fi. ff. de le. j. & per no. p Soc. in ti. de fide instr. §. ōpendiose, ver. sed pone hřs, & ibi Io. and. in add. sed ō Bal. hic in ver. iuxta hoc q̄ro an executor, distinguēdo ařr d t, q̄ Bar. d quo hic p eū, quē ad l'am seq̄ť ang. l. j. circa fi. si q̄s omi. cau. test. S3 idē ang. l. q̄ filio, §. j. ff. de hę. inst. t3 indistinctè op. q̄ t3 Bal. in locis ōriis vc3 q̄ requiratur adō & ita dicit de facto fuisse deteriatū. Et ita seq̄tur Bal. in d. l. q̄ filio. Sed idē Bal. in d. l. eam q̄, vř exigere adōem. sed Sal. hic in ver. q̄ro t3. an hřditate ñ adita, & c. multū late disputat, & finalř t3 ō opi. bar. hic q̄ req̄ratur adō. Et hoc seq̄tur Raph. in d. l. q̄ filio, maxime in foro ciuili. Et ita ēt hoc t3 Imo. in d. l. q̄ filio, q̄d nō valet nisi adeatur hřditas. Et adde q̄d not. Mo. inst. de act. §. ex maleficiis, & iō vř tenendum id q̄d t3 bal. in locis ōriis q̄a cōiter illud nō ipugnať, si bñ ōsideres. Et hoc t3 d. Flo. in d. l. eā q̄. & obseruatur in practica, & add bal. in l. j. al's 2. si q̄s omi. cau. test. & ang. in d. 2. l. si q̄s omi. ca. test. adde tñ q̄ existentia sui hřdis instituti ōfirmat legata ad pias cās, ēt ab alio hřde depēdentia sicut in libertatib. l. sed & si q̄s, de fideic. lib. & l. Stichū. de ma. test. Ita not. d ang. & Imo. in l. filius q̄ pri, de vul. & pu. Ad hoc facit q̄d not. bar. in l. j. §. cui bona, ff. de iure fisc. & q̄ req̄ratur, tenet ēt bal. in l. id q̄d pauperibus, q̄ non requiratur, tenet dñs Abb. in c. relatū, de test. per illū tex. adde bal. in l. fi. in pr. C. de test. man. vbi remouentur omnes solennitates iuris ciuilis, s ad pias causas.

b Alex. Bal. hic ōrium t3, adde q̄d no. bal. s. e. in 2. & 4. q. pr. & vide ēt bar. in aut. si qua mulier, in 6. q. j. e. vbi vult q̄ si añ ingressum q̄s instituit filios immediate, & de filia nihil dicit q̄ per ingressum monasterij alia pars acquiratur monasterio per illā aut. fauore religionis & vide hic bal. in ver. 3. q̄ro incidenter, & bal. ēt in lec. non in rep. Sed cū barb. vř simpl'r trāsire hic, & maxime Imo. in c. cum oēs, de test. Non intelligas tñ q̄ hic pp hoc cessat ius accrescēdi q̄a imo locū h3 ēt in testō militis, vt no. in l. j. j. de test. mil. ¶ Pom. Vide ēt Ale. cons. 105. in fi. vol. 4. Panor. cons. 3. vol. 2. & Ias. in l. hac consult. §. ex imperfecto, ad fi. j. de test.

c Ale. An maiori ad pias causas possit directo substitui, tene q̄ sic, bal. tamen hic tenet contrarium & per bal. in l. extraneum, j. de hær.

d Alex. Et pro hoc vide tex. in l. si pater, §. fi. ff. de fideic. lib. & ibi dixit ang. no. casum pro op. bar. dum dicit, cum extranea esset valetudine, & c.

e Pom. Vide Alex. cons. 105. & Pan. cons. 11. in j du. vol. j. & aliquid etiam per Alex. cons. 45. vo. j. & Are. 44. in 2. dub. & 68.

f Alex. Et hoc ibi tenet Io. and. in d. c. relatum, pro hoc l. diuus, ff. de test. mi. dicit d. Abb. Sic. in c. cum esset, de test. in pr. per illum tex. q̄ illo iure non est necesse, vt testes se subscribant, vel q̄ sint rogati, nec q̄ oēs sint masculi, quia ibi Papa vř se fundare super iure diuino, & statō sctōrum patrū, ſm q̄ nō reperitur hic, diuersitas, & dicit q̄ hoc sentit aptissime Bal. hic, in fi. q̄d putat valde no. dicit tñ Abb q̄ ille tex. posset cauillari, quia ibi Papa intendit tollere legem ciuilem respū numeri testium tm̄, in aliis remanet ius ciuile illesum. Et ita dicit se audiuisse q̄ q̄dam ōsuluerunt. In ōrium facit, q̄ Papa ibi loq̄tur gñalr & hanc opi. cum Bal. ēt sequitur in p dicti c. præfatus d. Abb. & in d. c. tenet 2. lect. v3, q̄ illud c. deroget hodie iuri ci. ēt quo ad forū seculare, q̄a lex humana ō diuinam est nulla 25. q. j. sunt q̄dam, & aliis rōib. gñalib. & l3 ibi d. Ant. teneat q̄ ēt in relictis ad non pias cās, sufficiunt duo testes sine presbytero, tñ ibi Abb. per illum tex. tenet, q̄ in relictis ad pias cās tm̄ illud procedit in aliis vero req̄ritur p̄sbyter, vel duo alij testes loco ipsius, sequendo Spe. de instr. edi. §. cōpendiose, ver. item q̄d per ius canon. Et adde, q̄ dicta ſn lect. ad d. c. tenet ēt Goff. & Ant. ibi, & not. gl. 2. q. 4. §. j. & q̄d non requiritur q̄ testes sint rogati, tenet idem Abb. in d. c. relatum, & de omni solennitate iuris ciuilis, per illum tex. in c. relictis ad pias cās, refert, tñ q̄ Fran. de Are. consuluit, testes debere esse rogatos quia nō debemus recedere à iure ciuili, nisi in q̄tum reperitur exp̄ssum. Sed hoc nō obstante, Abbas t3 id q̄d s. per illū tex. d. Ant. & Imo. in d. c. cū esses, tenent q̄d nō requirātur rogati, & ponit ibi Im. in duo. locis, & sequitur ibi ēt hoc Pe. de an. Pro hoc facit, q̄a ēt inter liberos ñ req̄ritur, vt ōcludit Bal. in aut. in q̄ fine j. d testa. ad pdicta oīa vide Im. in l. nemo pt, de le. j. Item q̄d nō dēant rogari, facit l. militis, de test. mil. j. ēt iunctis no. in l. miles ita, ff. de test. mi. Et not. aliud spāle in pia cā q̄a, l. l3, j. de pact. h3 locū ad pias cās, & ibi est tex. q̄d v3 pactum de futura successione deferēda ad pias cās, vt not. Bal. l. fi. C. de pact. Item dixit Bal. in l. j. j. de inof. test. q̄ natiuitas posthumi non rumpit legata ad pias cas, nisi p legitima, alius fauor, vt relictum pium solutum ex testō falso, non repetatur, l. q̄uis, & ibi bal. de fideic. lib. quod intellige, vt ibi, & vide quod no. Bart. hic de foro ōscientiæ, adde Bal. cons. 52. vo. 2. Pau. de ca. cons. 291. & 344. cum seq. Ang. cons. 223. quem oīno vide, Ro. tñ cōs. 306. dicit q̄ testes dēnt esse rogati in testō ad pias cās, alle. Lapum ita tenere alle. 30. per tex. in c. relatum el j. de test. ver. conuocatis. Pro quo ipse dicit facere, q̄a milites non pñt valide testari extra conflictum belli, nisi testes sint rogati, c. diuus, ver. conuocatis, de test. mil. Sed istud iudicio meo primo obstaret imò faceret p, si intelligeremus hāc l. prout q̄s testatur cū est in actu moriendi, sed q̄a Bar. sequitur generaliter iō cogita.

g Paris. Et q̄ duo testes ita sufficiant ad reuocandum legata ad pias cās sicut sufficiunt ad relinquendum, vide Ale. cons. 109. incip. statm̄ accurate, in 2. vo. cons. 146. e. vo. 2. ōrium Old. cons. 119. inci. Titius ōdidit testm̄, refert eum Fel. in c. in pñtia, de prob. in mā q̄n priuilegiatus vtitur priuilegio ō priuilegiatum, vide Pa. cons. 103. de quo s. px. Item q̄ ēt de iure ciuili sufficiant duo testes non solum de iure canonico tenuit, Com. cons. 149. circa med. Item ad prędicta, quod ēt si reuocetur testm̄ primum quod erat ad pias cās, valeat, vide Io. de ana. ōs. 217. qui tñ obscure loquitur. Sed latius circa prædicta vide Barb. in c. relatum, el j. de testa. Et quod ſm testm̄ primum tollat, ad pias causas cum maiori numero testium factum, vide Pau. de cast. cons. 346. Barb. cons. 42. vol. 2. & 6.

h Pom. Vide Panor. cons. 10. in j. dub. vol. j.

ea q̃ s. dicta sũt ĩ disponẽte ad pias cãs ĩ mortis articlo, sin vera ẽt ĩ q̃l3 disponẽte ↄstituto in mortis art. ita ꝙ si Imp. dispõeret ↄ̃riũ,
a nõ valerẽt. [a] rñ. ĩ dispõib. factis ad pias cãs, †siue ꝓstitutũ ĩ mortis
80 articlo, siue ñ, nulla reqrit̃ iuris ciuilis solẽnitas, nec ĩ persona testõris, nec ĩ q̃litate dispõis, nec ĩ ordine dispõẽdi, dũ tñ talis dispõ ñ repugnet bõis morib. seu pietati, vt s. dictũ ẽ. & si Imp. ẽt ↄstitueret ↄ̃riũ, ñ valeret: & oẽs ll. statuẽtes ↄ̃riũ nõ cẽnt seruadæ. qd̃ ꝓbo, q̃a ll. factæ sub reb. ꝑtinẽtib. ad pia loca, vl̃ piis actib. deputatis,
b nõ valẽt nisi auth. ecc̃liastica fuerint ↄfirmatæ, [b] vt ext. de ↄst. c. eccl̃ia S. M. sic ẽ in ꝓposito. Præterea ĩ his q̃ spiritualia sunt, vl̃ ĩ q̃rũ
81 obseruõe emergũt †pcã, iura canõica ꝓualẽt ll. vt j. e. l. priuilegia. & ibi no. ꝑ gl. ĩ ver. ambitiõis. & Io. An. de reg. iu. c. 2. li. 6. s; relicta ad pias cãs respiciũt spũalia: vt ꝑ ea sequat̃ remissio peccatorũ, vt dictũ ẽ: ḡ in eis ꝓualẽt can. ll. s; de iu. can. hoc vr̃ expssũ ext. de tes. c. cũ eẽs. & c. relatũ. In q̃b. l; spãl'r exprimat̃ de nũo testiũ tñ ḡnal'r d̃t, ꝙ talia relicta nõ d̃nt iudicari f̃m ll. humanas: s; f̃m sacros canones, & iura diuina f̃m q̃ oẽs solẽnitates cessant, vt s. ↄñsũ ẽ, & j. dicã. ꝑterea dicta Apl̃i ꝓualẽt in spũalib. dictis Imp. vt j. de sec. nup. l. j. & ibi no. in gl. fi. & ext. de sec. nup. c. pe. S; ab Apl'o hẽm' in multis loc. ꝙ testã ad pias cãs ñ subiacẽt dictis solẽnitatib. iuris: ḡ, &c. Primo. n. h. d. Apl̃s ad Galat. 3. c. frẽs: f̃m hoĩẽ dico: tñ hoĩs ↄfirmatũ testm̃ nẽo spernit, aut sup ordinat. & gl. magr̃i. snĩarũ sic expõit. ↄfirmatũ testm̃ morte testõris nẽo spernit, vt dicat ñ valer̃, cũ bñ fcm̃ eẽ apparet, aut sup ordinat, aliq̃d d̃ reb. istis disponat: sed ẽ in auth. canonũ, &c. Ex his apparet ↄfirmatũ testm̃, s. ꝙ 2. vel 3. testi.
c ↄfirmatũ ẽ. Itẽ morte testõris: nec d̃t, adita h̃ditate, [c] vel al's iuris solẽnitate. Itẽ ex eo ꝙ dicit, nemo spernit, apparet ꝙ nec Imp. ꝑt illud annullare. Itẽ ex eo ꝙ gl. d̃t, ꝙ est in auth. canonũ, appet ꝙ oẽs illud d̃nt obseruare, siue in terris eccl̃iæ siue Impij. itẽ ex eo ꝙ d̃t, nẽo spnit. vt dicat nõ valere, cũ bñ dictũ eẽ apparet ꝙ tollit̃ oĩs exceptio iuris ciuilis. Et iterũ Apl̃s ad Gal. 5. c. d̃t, q̃ spũ Dei ducit̃, ñ ẽ sub l. ecce apparet ꝙ ĩ his, q̃ spũ Dei ducti ad pias cãs reliquũt: ñ h̃nt locũ ll. scriptæ. Et si dicas, q̃uõ sciã ꝙ dispõit ad pias cãs, & spũ
82 Dei ducat̃? rñ. hoc †d̃clarat̃ ad Heb. 8. vbi d̃r, q̃ spũ Dei agũtur, hi Dei sũt. d̃t. n. gl. hãc snĩã no. ꝙ ẽ d̃ria ĩter ager̃, & agi: seu duci, ager̃ d̃r ille, q̃ ex se aliq̃d facit: agi: seu duci d̃r ille q̃ ñ aliq̃d facit ex se: s; magis spũ q̃dã. & ĩõ q̃cũq; mõ instigõe sacerdotis, vl̃ alteri' ad pias cãs aliq̃d reliqt, spũ Dei agi d̃r: & sic ñ ẽ sub l. Itẽ ĩ aut. s. all. ad Heb. 9. c. Apl̃s d̃t: vbi testm̃, necesse ẽ, vt mors intercedat testõris, nec alicui' ↄfirmõẽ reqrit. Ex q̃b. ↄcludo ꝙ nõ obstãte aliq̃ l. cõi, muni
83 cipali, vl̃ ĩperiali, fcã vel fiẽda relicta †ad pias cãs d̃nt iudicari [d] f̃m
d canões, & iura diuina, & nãlia. seu gẽtiũ, & ñ f̃m ll. f̃m ꝙ s. di. ẽ, &c.

¶Contrarietas.

Contrarium tenet idem Bar. in l. qui in potestate. ff. de testa.

¶Concordia.

Pro ↄcordia. Aduerte qd̃ ↄsens' p̃ris ñ reqrit̃ ĩ testõ filiif. in bõis aduẽtitiis: vbi p̃ri ñ q̃rit̃ vsusf. Ita Bar. ĩ hac re. ver. ꝑt ẽt h̃re filiusf. vbi d. Ale. in apost. alle. Bar. sentit idẽ ꝙ hic dũ spãl'r loq̃t de testõ ad pias cãs: vt possit testari, & ita loq̃tur ẽt Bar. hic dum d̃t ex bñficio h' l. q loq̃t ad pias cãs. Adde ad no. ꝑ ipsũ. d. Ale. in l. seniũ. & in l. fi. C. q̃ test. fac. pos. vbi refert eãdẽ ↄ̃rietatẽ, & si bñ ↄsiderabis ei' dicta posset solui aliter f̃m verba Fulg. q̃ ibi refert. adde ẽt ad cõs. Pau. de Cast. 199. ad Bar. l. Imperator. ad Treb. & ad mãm l. filiusf. ff. ad l. Fal. & l. si q̃ramus. ff. de test. Pro ↄcordia Aduerte ꝙ in l. alio. ff. de ali. & cib. le. Bar. d̃t ꝙ q̃cq̃d reliq̃tur ꝓ aĩa: ẽt diuiti, vr̃ relictũ ad pias cãs. & ꝑ ↄñs adde ꝙ h; priuilegia piæ cãe: vt in detractione falcidiæ, &c. ↄ̃rius allegat̃ in hac rep. ver. 2. q̃ro, q̃d si relinq̃t̃ homini locupleti euidẽter, &c. Tu dic illud verbũ hoĩ locupleti euidẽter, dat solõnẽ. Aliã so. dat Alb. ĩ tra. gab. 5. par. 8. prin. q. ꝙ q̃n legauit diuiti, quẽ credebat eẽ diuitẽ, vel nõ erat ita diues: vt exigit status suæ nobilitatis, & tũc ꝓcedat dicta in d. l. alio al's secus. S; melius, & tutius f̃m qd̃ colligit̃ ex verbis Bart. l. si cui annuũ. ff. de an. le. s. vt ꝓcedat j. opi. q̃n relictũ de sui nã erat fauorabile, vt in cã dotis, vel alimẽtorum, per no. in l. si q̃s Titio. ff. de le. 2. vel etiam posset solui ex no. per eum ĩ l. ciuilib. ff. de reb. dub. vt q̃n ille diues erat rector alicuius ecclesiẽ: quia videtur relictum eccl. aliàs secus.

a ADD. ¶Ale. Nõ v3 statm̃ ↄ̃ fauorẽ piæ cãæ, si, q. tur And. But. & Im. c. relatũ, d̃ tes.
b Ale. Vide bal. l. ḡnali. j. e. vide tñ bal. l. l3, ver. sup, & in hac l. & lec. & in repe. ĩ fi.
c Pari. Vult bar. legata deberi ad pias cãs hæreditate non adita, vide Ias. in l. eam quam, C. de fideicõ. dicens ↄ̃riam sententiam esse veriorem, & omnem. Et vide eundem in l. hac consultissima, §. ex imperfecto, C. de test. Et all. Ale. in quibusdam consiliis, vide Barb. in quæstione ante rub. extra, de test. in q. vlt.
d Pom. Vide Ale. cons. 5. vo. 4. & Pan. cons. 26. & cons. 105. vo. 1. & Fed. de Senis cõs. 217. & Ana. 28. & Car. vlt. in ti. de const.

LEX II.

1 *Contractus fieri qui possit ecclesia.*
2 *Iudicia ecclesiastica possunt in ecclesiis exerceri.*
3 *Indicia secularia, an & quando possint in ecclesiis exerceri. & nu. 4.*
5 *Dictio in testis iurantis extra ecclesiam, & deponentis in ecclesia, valet etiam si iuret & deponat in ecclesia.*
6 *Cognitio torturæ fit coram aduocatis: tortura vero adhibetur ipsis absentibus.*

a **Nemo apostolorum.** [a] Ista l. est breuis, & h3 p̃tes lec. iõ nõ pono summariũ. Secundũ 1. lec. dicit, ꝙ corpora nõ d̃nt sepeliri in eccl̃ia, imò nec ẽt in ciuitatib. vt l. 3. §. diuus. d̃ sep. vio. s; hodie cl̃ici ꝑp auaritiam sepeliunt ea iuxta chorum. 2. mõ legitur ꝙ hoĩes secl'ares ñ d̃nt sedere in choro, q̃n d̃r offiñ. 3. mõ. legit̃, & ẽst verior lec. & dicit bñ ꝙ in ecclesia nõ ꝑt fieri ↄ̃ct': f̃m q̃ no. ꝙ ↄ̃ct' nõ ꝑt celebrari in ecclesiis. istud ꝑt intelligi 2. mo. vno mõ in ecclesiis, i. super ecclesiis, emendo, vel vendẽdo ecclesias, & tũc sine dubio hẽc lec. est vera, vt j. l. ꝓx. Secundo ꝑt intelligi qd̃ nõ v; ↄ̃ctus celebratus in ecclesiis: q̃a si ↄ̃ctus fit intra ecclãm nõ v;. Pro hoc vr̃ tex. j. de op. publ. l. basilicã. de imm. eccl. c. decet, lib. 6. In ↄ̃rium vr̃. j. de his q̃ in ecc. ma. l. j. & j. de his q̃ ad eccl. ↄfu. l. pñti. §. cum ãt. & in Aut. q̃b. mod. na. eff. le. §. q̃ñcũq; vero. so. †Aut q̃ris de ↄ̃ctib. aut de iudiciis. j. ca
1 su aut ille q̃ ↄ̃hit in eccl̃iis nõ ꝑt securè exire ecclesiam, & v; ↄ̃ct', vt d. l. pñti, §. cum autem. Aut ꝑt exire securè, & tunc aut est ↄ̃ctus qui respicit pietatem, & ꝑt ↄ̃hi in ecclesia, vt d. §. q̃ñcunq; vero, in Aut. q̃b. mo. nã. effi. leg. & j. de his qui in eccl. ma. l. 1. & 2. Nec ob. q̃a spãle est in illa basilica, hoc est in domo imperiali, de q̃ loq̃ñ ĩ ibi: si vero sunt alij ↄ̃ct' nõ respicientes pietatẽ vt emptio, & vendõ, & mercimonia, ista nõ d̃nt fieri in ecclesia. Et si q̃s ea facit, peccat mortaliter, tñ facti ↄ̃ctus valent, vt in d. c. decet, de immu. ecc.
2 li. 6. & ibi no. Si vero q̃ris de iudiciis, tũc iudicia ecclesiastica †ꝑñt
3 in ecclesiis exerceri, vt d. c. decet. Iudicia vero secl'aria †q̃dam sunt q̃ pertinent ad iurisdõnem voluntariam, & ista ꝑñt in ecclesiis fieri, [b] vt l. 1. & 2. de his q̃ in eccl. manu. q̃dam cõcernunt iurisdõem
b
4 †ↄtentiosam, & hæc nõ ꝑñt in ecclesiis exerceri, & facta ipso iu
c re sunt nulla, [c] vt d. c. decet. q̃ro ergo iuxta hoc, an valeat †dictũ te
5 stis examinati in ecclesia? resp. si q̃dem testes iurauerũt in palatio, licèt postea sint examinati in ecclesia, hoc non p̃iudicat si ex̃ ecclesiam iurãt, eo q̃a tunc vr̃ deponere cum iurõ, in eo loco quo iurant, vt l. si q̃n. & quod ibi no. j. de inof. testa. & quod no. de of. del. c. j. in cle. Si vero ipsi iurant, & deponunt in ecclesia, hic p̃r esse dubium. Finaliter tñ putarem ꝙ valeret. Nam debetis scire ꝙ anteq̃ testis recipiatur, primo p̃cedit q̃dam cognitio, an testis sit recipiendus, vel non vt j. de test. aut. si testis productus dicatur, & illa cognitio nõ d; fieri in ecclesiis: q̃a ꝑtinet ad actũ ↄtentiosum. recipere ãt iur̃m, vel dictũ testis, vt hic, non est actus ↄtentiosus: sed magis est actus pius. Est. n. iusiurãdum. q̃dã religio erga Deum, vt l. j. de iurei. Pro hoc facit ꝙ dicunt doct. ꝙ de aliquem torquendo
6 cognitio† d3 fieri p̃sentib. aduocatis, tortura autẽ ipsis absentib. Ita intelligitur. l. si postulauerit. §. q̃õni. ff. de adul. & de pub. iud. l. custodia. & quod no. per gl. 2. in l. legis virtus. ff. de legib. &c.

a ADD. ¶Pari. Istam l. repetit d. Seio. de Homod. vbi multa adducit in mã, ibi vid.
b Ale. Vtrum quis possit citari in ecclesia, vide in l. pñti, C. de his qui ad eccl. confu. Et ad omnia ista vide bar. & quæ ibi dixi in l. actus j. de fer. an syndicatus rusticorum possit fieri in ecclesia, an possit dari tutor, an arbitratri, vide hic per bal. & consi. eius 412. li. 4. d̃t tamen hoc dcm̃ bar. no. inquantum dicit, ꝙ dcm̃ testis trahitur ad locum iur̃i, q̃a si quis accusat testẽ de falso debet deponere locum iur̃i, nec est necesse quod ponat locum depõnis, hoc tamen dicit non affirmari nisi quantum dicit, ꝙ quis non potest capi in ecclesia aut. iud. secularis. ad de ꝙ nec ecclesiastici nisi fit de criminib. grauib. & exceptuatis, vt voluit Rom. cons. 227. pro quodam presbytero capto pro debito.
c Vide quæ dixi post Bar. in l. damni, §. Sabini, ff. de dam. in.

LEX III.

Nemo Martyres. Quærit gl. q̃d si fuerit hoc fcm̃, dicit gl. ꝙ nõ solum nõ v; ↄ̃ct', sed ẽt extra ordinem puniuntur ↄ̃hentes. Duas ergo pœnas habent diuersarum legum: quia puniuntur, & quia non valet ↄ̃ctus, hoc qualiter procedat, dixi in l. senatus. de acc. vbi vide plenè, &c.

LEX IIII.

1 *Numerus clericorum taxatur secundum facultates ecclesiæ.*
2 *Priuilegia concessa clericis, intelliguntur concessa fauore ecclesiæ.*
3 *Numerus clericorum augeri potest auctis facultatibus ecclesiæ.*
4 *Clericus non potest renunciare priuilegiis suis. (ligatur, remissiue.*
5 *Relictum factum clerico, quando eius contemplatione, vel ecclesiæ factum intel*

a **Non plures.** [a] No. ꝙ numerus cl̃icorũ d; taxari f̃m facul-
1 tatẽ eccl̃iæ, in qua morant̃. †& h̃es rubricã spãlẽ in aut. vt deter. sit nu. cler. coll. j. Not. 2. & perpetuò teneatis
2 mẽti, ꝙ priuilegia† ↄcessa cl̃icis intelligunt̃ ↄcessa fauore ecclesiæ, ñ fauore ꝑsonæ eorũ. Et vide tex. & gl. q̃ hoc colligit circa pr. &c. q̃ro q̃d si facultas eccl̃iæ multũ excreuerat. Certè ꝑt tũc addi
3 †illi nũo taxato, vt in c. cũ M. Fer. & c. ex ꝑte epi. ĩ gl. ext. de ↄst. & in c

a ADD. ¶Ale. No. ꝙ priuilegia concessa clerico, vr̃ cõcessa ecclesiæ beneficiatæ l. filio, de ↄd. & de. habita æquiparatiõe serui, & monachi, & ibi bal. subd t vnũ singulare dictum, ꝙ moriente monacho ante aditam h̃ditatẽ, monasterium adire poterit, quod tenebat Im. in c. pñtia, de ꝓb. eẽt tñ vidẽdus bar. in l. si q̃ h̃s ff. de acq. hæ. ꝑ bar. l. j. §. cũ filius, ff. de vul. & pup. limita tñ qd̃ dixi s. in pr. relinquente clerico: q̃a tunc nõ vr̃ relictũ ecclesiæ, tex. est bonus, vt s. in c. requisisti, de test. bene facit l. si tutor petitur, §. quæ à tutorib ff. de excu. tu. Et ita etiam limita l. annua, §. Titia, ff. de annu. le. & istam gl. singulariter tene menti.

in c.q̃to, de cẽſi. vbi gl. q̃ro, an cl'ic⁹ poſſit renũciare priuilegiis, &
4 ĩmunitatib. ſuis. Per iſtã l. hẽs expeditũ† qđ nõ, qa qs nõ p̃t renũ-
ciare priuilegiis ñ inductis ĩ fauorẽ ſuũ: ſ; hæc priuilegia sũt indu
cta ĩ fauorẽ eccl'iæ. g̊ eis cl'ic⁹ nõ p̃t renũciare, cũ nõ ſint inducta ĩ
ei⁹ fauorẽ, ext. de fo. ꝯp. c. ſi diligẽti. q̃ro, qñ relinq̃t aliq̃d cl'icis, v-
5 trũ videat̃ relictũ ꝯtẽplatiõe pſonæ† vel ꝯtẽplõne eccl'iæ? Hic vr̃
a gl. ſentire ꝙ vr̃ relictũ ꝯtemplatione eccleſiæ. ad. Cy. s̃. e. l. j. tractat.
Ego expediã plenius in l. 2. de reb. dub. & dicã in aut. licẽtiã. j̃. ti. 1.

a ADD. ¶ Ale. Et iſta faciunt ꝙ ſi concedatur priuilegium ptãti intelligat̃ ꝯceſsũ oĩb. q̃ ab illo ſunt. Et vr̃ tex. in l. reſtitutus, cum gl. j̃. de aduo. diuer. iu. & bal. l. j. j̃. de vx. mi. & ꝙ ẽt extẽdat̃ ad familiares, eſt tex. in c. licet, de pri. ĩ 6. & ſil'r ſi ei ꝓ hibitum vr̃ & domeſticis ſuis l. pe qđ me. cau. al's fieret fraus de perſona ad perſonã, vt faciunt vſurarij, q̃ faciunt ꝯtus cõcipi in perſona filiorum vel amicorum, c. q̃to, & quod ibi no. de priu. ꝯrium tẽt bal. l. j. C. ſi rect. pro. & dixi in l. 3. j̃. de pa. pi. Facit ꝙ no. bal. l. nõ dubiũ j̃. de le. & bal. l. 1 & 2. j̃. ti. j. & hr̃ in aut. hita, j̃. ne fi. pro pa. Adde ꝙ priuilegiũ datum filio intell'r contemplatione p̃ris, dicit Pau. de ca. ꝙ ſemel fuit q̃ſtio de facto: quia conceſſum fuit priuilegium Titio, vt ipſe & filij poſſint eſſe de ꝯſ. ppl'i, deinde fuerunt reuocata oĩa priuilegia excepto priuilegio Titij, quærebatur an eẽt reuocatum quo ad filios, Dicit ꝙ nõ ſm̃ Io. But. & an priuilegium conceſſum patri & filio, ſi extinguatur quo ad patrem, extinguatur quo ad filios, vide bal. in l. 2. j̃. de lib. & eorum liber.

LEX V.

1 *Eccleſia debet ſoluere canonem ordinarium.*
2 *Eccleſia tenetur ad tributum & ad onera realia.*
3 *Collecta non poteſt imponi eccleſiis, nec clericis.*
4 *Tributum quid ſit, & quòd afficiat rem.*
Cautela, vt eccleſia teneatur ad tributum Eugubinorum.

Placet. Eccl'ia nõ tenet̃ niſi ad ordinaria tributa. h. d. Diuidit̃
p gl. in 7. partes. vide iſtã diuiſionẽ p te ipſum. No. ꝙ
1 eccl'ia† d; ſoluere canonẽ ordinariũ, & nihil aliud. Op. j̃. ti. j. Aut.
itẽ nulla cõitas. đt gl. ꝙ iſta l. hodie ẽ correcta: qa hodie nullũ ca-
a nonẽ d; ſoluere. Et vide gl. ſup ver. canõicã. Videte, dẽtis ſcire,ᵃ ꝙ
2 q̃dã sũt onera realia, vt tributa, † & iſta ſubit eccl'ia, ẽt hodie, vt j̃.
b ti. j. l. đ his. xj. q. j. c. ſi tributũ. q̃dã sũt onera ᵇ q̃ ĩponũt̃ pſonęᶜ ꝓ reb.
c vt collectæ, vt l. reſcripto. §. fi. đ mu. & ho. & illa† nõ pñt ĩponi cle
3 ricis, vl' eccl'is: qa ñ sũt ſub ptãte laicorũ, ſicut de iure nõ pñt ĩpo-
ni forẽſib. hñtib. p̃dia in territorio iſto, vt d. l. reſcripto. §. fi. Vt in-
4 telligas tu Peruſine q̃ ſint† tributa, q̃ afficiũt rẽ, dico ꝓpriè ꝙ sũt
poſſeſſiões, q̃ ſunt incluſæ in territorio Peruſino, nã cõe iſtud dẽt
hr̃e tributũ à q̃libet poſſeſſore, ſ. 4. ptẽ. itẽ dñr tributa q̃ hñt reges
annuatĩ, & illud tributũ ſoluit eccl'ia ad q̃ trãſiret p̃diũ: iõ de iure ẽ
fcm̃, ꝙ ciuitas iſta fecit oĩa p̃dia iſti⁹ ciuitatis ſibi tributaria. iõ oẽs
eccl'iæ ſoluũt tributa de p̃diis q̃ perueniũt ad ipſas: qa afficiũt rẽ.
Hoc tãgit̃ p In. ext. de fo. ꝯp. c. ꝓpoſuiſti. Et Eugubini fecerũt hoc
multũ ſolẽniter qa ibi erãt eccl'iæ, & monaſteria multũ põa, & q̃
exhauriebãt totũ pr̃imoniũ priuatorũ. Iõ ꝓuiderũt, & fecerũt ꝙ
oẽs ciues & forẽſes donauerũt dñium oĩum p̃diorũ q̃ hẽbãt cõi
& iõ ad quẽcunq; perueniat ſoluit tributũ, & eis pmittit alienare,
& ſemper dicit ſaluo iure cõis. & iõ eccl'ia & oẽs ſoluunt tributa.

a ADD. ¶ Pariſ. Vide bal. in ti. de pac. ꝯſtan. ver. ĩperialis maieſtas, itẽ not. ꝙ eccleſiaſtici tpe expedõis nõ excuſant̃ ab angariis, & pangariis, l. nullũ, & ibi Bar. C. de curſ. pub. li. 12. Nũq̃d ãt eccleſia teneat̃ ad ꝯſtructiõẽ, vl' refectionẽ murorũ, vide late Pan. ꝯſ. 30. & ibi ẽt ad pias cãs reficiẽdũ eccleſias cogi poſſit. nũq̃d ãt dedicãs bona ſua eccleſiæ, & dedicãs ſeruitio eccleſiarũ, ẽt ꝙ efficiant̃ eccleſiaſtici excuſentur à collectis, vide Pan. ꝯſ. 53. Nũq̃d ãt valeat ſtatutũ laicorũ ꝙ eccleſia acq̃rens de nouo à laico teneat̃ ſoluere collecta, ſtatuẽdo ꝙ ipſa p̃dia ex tũc ſint obligata ꝓpriis collectis, vide bal. c. j. de ali. feu. bar. in l. reſcripto, §. fi. ff. de mu. & ho. & ibi ẽt ꝙ collectæ nõ pñt imponi, niſi muni. An ãt, & qñ dñs directus teneat̃ ſoluere collectas, an vero poſſeſſor rerũ, vide bar. cũ ad. ibi ĩ l. 1. C. de an. & tri. li. x. item in mã collectarũ, vide multa p Ale. in l. ſi ſe nõ obtulit, ff. de re iud. An aũt eccleſia teneat̃ ad collectas de bonis de nouo acq̃ſitis, vide Ang. ꝯſ. 24. inc. in Chr̃i noĩe. Itẽ vide đ mã iſtorũ numerorũ & æſtimo fiẽdo, Ro. ꝯſ. 161. Et an eccleſia, vel clerici cogi pñt, & q̃uo, vide Pau. ꝯſ. 422. in noua impſſione nouorũ. Et Pe. Anch ꝯſ. 96. inc. ſuper dicto dub. vide Barb. ꝯſ. 29. vbi ponit ad q̃ eccleſia teneat̃. Et q̃d de colonis eccleſiæ. Et an valeat ſtatutũ laicorũ, itẽ de mã, & qñ eccleſia teneatur ad collectas, & onera impoſita pro pace cõſtantiæ, & ſimilib. neceſſitatib. Et quid de bonis poſt onera impoſita, q̃ peruenerunt in eccleſiam. Et q̃d de patrimonialib. clericorũ. late per Barb. conſ. 1. vo. 4. vbi ẽt tenet ꝯ op. Ab. in c. nõ metus, & in ꝯſ. ſuo. Item ꝙ teneatur ad inſtructionem & reſtaurationem murorum ciuitatis, vbi eſt neceſſitas, ſecus ſi ad ornamentum. vide Barb. conſ. 25 vo. 3. vbi etiam quid de ornamentis eccleſiæ.

b Pom. Vide Pan. ꝯſ. 3. vo. j. ꝯſ. 6. & ꝯſ. 6. & ꝯſ. 9. e. vo. ꝯſ. 53. e. vo. & Pau. de ca. in l. iubemus, j̃. e. ti. prox. & Pa. ꝯſ. 13. vo. 2. & ꝯſ. 100. e. vo. & q̃ ſcripſi in d. l. reſc. §. ſciendum, & Bar. ꝯſ. 175. & Ale. 68. vo. 2. & 136. e. vo. & Fel. in c. verum, in fi. de for. cõp.

c Ale. Adde bal. in l. neq; per ſe, j̃. de hæ. inſt. & bar. l. 1. j̃. de mulier. & in quo loco, li. x. in fi. & vide quæ dixi hic poſt bal. & vide bal. ĩ l. munerum, §. patrimonium, ff. de mun. & hon. bal. in ti. de pa. conſtan. ver. Romanorum, in vſib. feu.

¶ Repetitio.

1 *Eccleſia non tenetur ad extraordinaria tributa.*
2 *Eccleſia propter non ſolutum tributum non perdit dominium.*
3 *Eccleſia ſi non ſoluit cenſum, cadit à feudo, vel emphyteuſi.*
4 *Exceptio excommunicationis poteſt opponi in foro ciuili.*
5 *Excommunicatio non poteſt dici exilium.*
6 *Pœna ſpiritualis, & temporalis pro eodem facto imponi poteſt, & ideo percutiens clericum, vltra pœnam temporalem eſt etiam excommunicatus, & poteſt à iudice temporali, & eccleſiaſtico puniri. n. 7.*
8 *Priuilegium huius l. quod porrigatur ad res de nouo acquiſitas.*
9 *Munerum publicorum ſunt tres ſpecies.*
10 *Patrimoniale munus quod dicatur. nu. 11. & 13.*
12 *Priuilegium datum prioribus non durat finito eorum officio.*
14 *Vectigalia ſunt munera realia.*
15 *Gabellam tenetur ſoluere dominus mercantiæ pro ſalma, mulio pro mulo.*
16 *Munera extraordinaria quæ dicantur.*
17 *Munus perſonale quod dicatur.*
18 *Exemptus quod non dicatur ille qui ſeruire habet per ſubſtitutum.*
19 *Onus patrimoniale quod dicatur.*
20 *Quis non poteſt habere duo publica officia publico ſalario.*
21 *Officium priorum, vel ancianorum, eſt publicum munus.*
22 *Scribere acta communitatis nullus poteſt niſi deputatus ad id. n. 23.*
24 *Syndicatus communis eſt munus publicum.*
25 *Electus ad vnum officium, non cogitur ad aliud.*
26 *Officij continuatione prohibita per ſtatutum, filius non poterit immediate poni poſt mortem patris ad officium paternum.*
27 *Onus mixtum quod dicatur.*
28 *Aeſtimum factum quando corrigi poſſit.*
29 *Onus mixtum à mero quomodo differat.*
30 *Munera princeps indicit.*
31 *Collecta à principe imponitur.*
32 *Ciuib. & incolis imponũtur munera perſonalia, & mixta, nõ clericis, vel foreñ.*
33 *Statutum quod quilibet habitans teneatur facere cuſtodiam, vel ſoluere bulletas, quando comprehendat clericos, vel forenſes ibi habitantes.*
34 *Forenſes tenentur ad collectas, quando faciunt æſtimum.*
35 *Clerici & eccleſiæ tenentur ad collectas.*
36 *Franciſcani tertij ordinis tenentur ad collectas.*
37 *Clerici q̃do teneant̃ ſoluere collectas pro ſuis bonis patrimonialib. & paternis.*
38 *Forenſis habens beneficium in loco, an efficiatur ciuis illius loci.*
39 *Matrimonium carnale mutat originem.*
40 *Tributa & Gabella fructuarius ſoluere tenetur.*
41 *Emphyteuta tenetur ad ſolutionem recollectarum.*
42 *Aeſtimum patris prodeſt filio.*
43 *Cohæres q eſt ſoluendo: q̃do cogi poſſit pro cohærede ad ſolutionẽ recollectarũ.*
44 *Comitatenſis ſi acquirat à ciue, allibratio fiet ſecundum coadictionẽ poſſeſſoris.*
45 *Bannitus, quandoque tenetur ad collectas.*
46 *Patrem ciuem habens, & matrem comitatẽſem, an pro bonis paternis ſit ciuis pro bonis maternis comitatenſis.*
47 *Sententia quòd faciat forenſem ciuem.*
48 *Natus in territorio, an dicatur ciuis originarius.*
49 *Collectarũ nõ ſolutarum occaſione, & muneris perſonalis rõe, p̃t quiſpiam capi.*
50 *Debitor priuati, quando capiatur.*
51 *Minor pro collectis poteſt perſonaliter capi.*
52 *Mulier pro debito pecuniario non capitur. ſed pro perſonali ſic.*
53 *Fratres habitantes ſub eodem tecto, an dicantur plures fumantes.*
54 *Hæreditas iacens tenetur ad collectas.*
55 *Statutum quòd frater pro fratre capiatur, quòd non valeat.*
56 *Bannum pœnale, an vitietur errore ſcripturæ, vel præconis.*
57 *Collecta imponitur per ſolidum, & libram, & quandoque per capita.*
58 *Eccleſia quandoque ad collectas tenetur.*
59 *Eccleſia, quando teneatur.*
60 *Immunitas à muneribus quando extenuatur.*
61 *Statutum quòd omnes ſoluant aliquo non obſtante, an tollat priuilegium.*
62 *Statutum ſi redigit munus extraordinarium, an duret immunitas.*
63 *Collecta q̃ non põt imponi clericis. ꝙ nõ imponat̃ eius molẽdinariis, & famulis.*

Placet. Eccleſia ñ tenet̃ ad munera ſordida, vel ex̃ordinaria,
ſ; ſoluit ordinaria đbita, pp q̃ tñ ñ ſoluta res eccl'iæ ñ
ꝯfiſcãt̃, & extorquẽs ab eccl'ia munera ſordida ẽ excõicãd⁹, & ad
1 ppetuũ exiliũ dãnãd⁹. h. d. No. qđ eccl'ia† ñ tenet̃ ad ex̃ordinaria,
2 & pp cẽsũ† vl' tributũ ñ ſolutũ ñ pdit dñiũ: ſ; nec patit̃ pẽnã ꝯfiſcõ
nis. Et ẽ ar. qđ l; eccl'ia ñ ſoluat cẽsũ, ñ cadat à feu. vl' ab ẽphyteuſi.
3 qđ ñ credo† verũ, qa ĩ tributis eccl'ia ẽ priuilegiata: ſ; ĩ feudo, &
ẽphyteuſi ñ reperit̃. Et iõ ꝓpriã nãm ẽphyteuſis, & feudi ſeruabo
ĩ eccl'ia, ſicut ĩ priuato, vt no. j̃. e. aut. q̃ rẽ. ĩ gl. eccl'ia. ver. q̃d ſi vna
eccl'ia. qđ no. No. pœnã excõicatiõis eẽ cognitã de iu. ci. g̊ excep
4 tio† excõicatiõis p̃t opponi in foro ſeculari. Et hoc no. j̃. de iu. &
5 fac. ig. l. j. No. excõicationẽ nõ dici exiliũ. † cũ ponãt̃, vt diuerſa, l;
6 ſil'ia ſint, vt no. inſt. de ca. di. §. minor. No. ꝓ eo. facto imponi† pænã ſp̃ualẽ, ſ. excõicatiõis, & tpalẽ, ſ. exilij & ſic ꝯcurrit vtrũq; bra-
chiũ eccl'iaſticũ, & ſeculare. Sic pcutiẽs clericũ l; ſoluat pœnã, ni-
hilomin⁹ ibit ad Papã ꝓ abſolõe excõicationis q̃ incurrit ſec. Pe.
& pœna ſp̃ualis imponitur ab epõ, tpalis à iudice ſeculari, cũ ciui
lis pœna veniat à l. Et ſi q̃dẽ alio mõ delinqueret ꝯ eccl'iam: puta
7 in eccl'ia: nã à iudice† ſeculari, & epõ puniri p̃t, & idem ĩ criminib.
eccl'iaſticis: qa vterq; iudex ẽ offens⁹ ſm Gul. & iõ vterq; vindicat
ſe ſua l. ar. ff. de iniu. l. cum q. §. empta, & in aut. de ſan. epi. §. ſi vero
crimẽ. Erũt ergo neceſſaria duo iudicia. Nam ſcl'aris nõ facit exe-

cutio

cutionē criminis ꝓceſſus eccľiaſtici,nec ꝯ.De hoc dic,vt no.ex.đ
of.or.c.j.ꝑ In.q̄ro vtrū priuilegiū iſti⁹ l.porrigat̄ ad nouas leges ec
cľiaſticas,&res de nouo q̄ſitas?Dic ꝙ ſic:q̄a eſt priuilegiū vľe:ſm
8 Pe.facit ꝙ no.đ fund.inſt.l.Luci⁹.†Itē q̄a qđ iudex ꝯcedit,vel ſta
tuit,extēdit̄ ad futura,vt ĩ.e.l.ſancim⁹. Itē q̄a priuilegiū ĩdefinitè
ꝯceſſū extēdit̄ ad pn̄tia & futura,vt ex.de priui.c.q̄a circa.qđ q̄dā
ꝯcedūt ſi ē ĩ corꝑe iuris clauſū,aľs ñ.ꝙ ñ pl; Pe.q̄ro,q̄d đ datiis,vľ
gabellis,&collectis,vtrū eccľiaſticę ꝑſonę tēant̄ ad talia munera.
S; vt hūc articulū,& cęteros đclarar̄ poſſĩ,alti⁹ tractatū exordiar.
Et 1.q̄t ſūt ſpēs munerū publicorū.2.q̄ľr diffiniat̄ mun⁹ publicū.
3.q̄s ĩponit.4.q̄b.ꝑſonis ĩpōit̄.5.q̄b.reb. 6.vidēdū ē de ĩmunitate
9 munerū.Munerū publicorū†tres ſūt ſpēs.Reale ſeu p̄rimoniale,
ꝑſonale,& mixtū,vt l.munerū.đ mu.& ho.& vľ.ĩ.đ.đcu.l.vacua-
10 tis.li.x.& đ vac.publ.mu.l.j.li.x.† P̄rimoniale ē ꝙ ñ ĩpōit̄ niſi ipſi
p̄rimonio,ſeu reb.ita ꝙ res ſūt ĩmediate cā ĩpōis.Exēplū hēm⁹ C.
đ ſuſc.&arc.l.modios.&no.ĩ.đ an.&tri.ſuꝑ rub.li.x.Et do hāc rľā,
11 † ꝙ oē mun⁹ qđ ĩponit̄ ꝑ noīa q̄tæ:dr̄ mun⁹ mere p̄rimoniale.vt
decima q̄ ĩponit̄ eccľiis à Papa,ē on⁹ p̄rimoniale ipſarū eccľiarū.
Nec.n.iō eſt ꝑſonale, vľ mixtū:q̄a fiat mētio ꝑſonæ q̄a p̄ſtō ĩ ipsā
rē ſcripta ē,vt ff.đ iu.l.ſi fideic.§.j.đ le.j.l.apđ Iulianū.§.hr̄s.đ le.3.l.
12 q ꝯcubinā.§.q hortos.cū ſi.priuilegiū†datū priorib.vel p̄ſidib.ñ
durat offō finito.đ exc.tu.l.athletæ.in pr.& ꝙ ibi no.Et ꝑ has rōes
13 dico đ đcimis†q̄ p̄ſtāt̄ clericis ꝑ laicos: dñr tributū,& on⁹ reale.
Fa.ꝙ no ff.đ pe.hę.l.ſi à p̄re.vel à dño.§.fi.& ĩ.đ mu.p̄ri.l.neq; li.x.
* vbi đ hoc.& ar.eorū q̄ no.ff.đ ſer.ruſt.p̄d.l.pecoris,*S; an ſorores
* tertij ordinis ſint eccľiaſticæ,no.ĩ c.j.ex.đ reli.do.ĩ cle.*Ex hoc ēt
oīa p̄dia q̄ ſūt ĩ cluſio Peruſino,q̄ reſp.ĩ 4.p̄te fructuū ſūt tributa
ria.S; q̄d ſi ñ ſūt talia noīa reſpectiua:ſ; alia ĩ rē ſcripta,puta Bina-
ſcū:ſeu Belfortiaria terra ſoluat x.Reſp. Iſtđ ē on⁹ p̄rimoniale,vt
ĩ.đ imp.luc.de.l.j.§.res vero,li.x. Iſtorū munerū tributariorū,q̄dā
ſūt ordinaria,q̄dā ex̄ordinaria, vt hac l.ordinaria ſūt q̄ hn̄t certā,
annuā,vel ſiľē p̄ſtōem,& ſūt ĩpoſita ꝑ ꝯſtōnē ſuꝑioris,vt tributa.
14 †Vectigalia ēt ſūt munera realia,& ordinaria,vt ff.đ pub.l.Imꝑa
15 tor.q̄s d; ſoluere gabellā an mulio,vel dñs mercātię.Dic†ꝙ pro
ſalma dñs,ꝓ mulo mulio. ff.loc.l.cū in pľes.§.vehiculū. S; an rōe
muli ſalma ꝯſiſcet̄,vel eꝯ?Dic vt no.đ nau.fę.l.cū ꝓponas.ꝑ Cy.
* *& vide đ pub.l.cotē.§.dñs.*& de do.int.vir.& vx.l.ſi q̄s ꝓ vxore
ſua vectigal.q̄rū ſūptib.dn̄t fieri expēſæ,& oꝑa publica.vt ĩ.e.ti.l.
16 ad inſtructiōē.aut.de man.prin.§.deinde.ibi,q̄ valde.†Ex̄ordina
ria ſūt q̄ ñ ſūt ĩpoſita ꝑ ꝯſtōē ſcriptā: ſ; ꝑ motū ſuꝑioris indicūt̄,
&certā formā ñ hn̄t.ſiľe ff.đ an.le.l.Seio,§.medic.ex̄ordinariū ēt,
& reale mun⁹ ē,ſ.ꝙ aſini comitatiuorū vadāt q̄l; āno ad Cluſiū ꝓ
frumēto publico:q̄a iſtđ p̄cipaľr ē on⁹ rei,aſin⁹.n.portat ſarcinā:
ñ dñs.On⁹ ēt reale,& ex̄ordinariū ē ſi ptās accipit aſinū,vt portet
furē,vel latronē ad furcas, vel frumentū ad exercitū.ff.đ pi.act.l.
fi.ad fi.Itē alia eſt diſtō ꝑ q̄ aliud ē inductū,ꝙ q̄ñq; ipſi ſubditi ꝓfi
tēt̄ & taxāt ſibi,&Impator ꝯfirmat vel rex,vel alius dñs.ĩ.de an.&
17 tri.l.fi.li.x.†Perſonale ē q̄ñ ꝑſona ē ĩmediata cā ĩpōis,& venit ex
plicādū ꝑ ſcm̄ corꝑale ipſi⁹ ꝑſonę.Et eorū q̄dā ſumūt in ſe laborē
& honorē vt decurionat⁹:ꝙ ē ſtipēdium,& dignitas & p̄ſidat⁹,&
qđl; offm̄ iuriſdōis,ſaltē cū h; ſportulas,vt inſt.de act.§.tripl.q̄dā
hn̄t eē in laborē & dānū amiſſiōis oꝑarū.q̄dā ēt ſūt oneroſa:&fę
tida,aľs ſordida,vt ferre lapides ꝓ muralio publico,ꝓ his.n.vilib.
miniſteriis ꝑſona affligit̄,& vocāt̄ angariæ,vt l.neīē,ĩ.e.Eſt ēt ꝑſo
nale mun⁹ ꝙ vn⁹ đ q̄l; domo vadat ad exercitū: q̄a à ꝑſona venit
explicādū,hoc,qđ mun⁹ pecunia redimi ñ valet.l.illud.đ exc.mu.
18 li.x.†Itē no.hic ꝙ ñ dr̄ exēpt⁹ ille q̄ h; fuit̄ ꝑ ſubſtitutū,vt ĩ đ đc.
a l.pe.li.x.& ēt ibi ꝑ Ang.ᵃē ēt ꝑſonale mun⁹ ſi fiat ſtatm̄ ꝙ ꝓ q̄l; fu
mante,ſeu foculario dēant ſdlui dño x.vel ciuitati.Nā pecunia ꝓ
capitib.familiis,ſeu ꝑſonis magis.q̄ ꝓ re p̄ſtat̄,ſicut ſi ĩpōeret̄ ga-
bella tributorū:nā on⁹ capitis ē.ff.đ cēſ.l.fi.&no.đ an.&tr.l.fi.j.rñ.
li.x.& l.& cū aña,ĩ.đ agr.& cen.li.xj.Eſt g̊ ꝑſonale qđ ĩpōit̄ ꝑſonæ
nulla hīta ꝯtēplōe p̄rimonij,ſiue iſtud on⁹ ꝯſiſtat in faciēdo, ſiue
19 ĩ dādo.On⁹p̄rimoniale ē,qđ ĩpōit̄ p̄rimonio†nulla hīta ꝯtēplōe,
ſiue ꝯſiſtat in faciēdo:vt in albergaria:vti in multis hoſpiti.ſiue in
dādo,&in decimo,ſiue 20.ſiue mixtĩ,vt ĩ eq̄s ſtipēdiarorū alēdis,
vt ĩ.de mu.pr.l.ñ vľ,li.x.S; an p̄t q̄s hr̄e duo publica officia ſalario
20 publico? dic ꝙ ñ†vt de ꝓx.ſac.ſcri.l.hac p̄te. niſi fuerint annexa,
vel vnita,vt in aut.vt iud.ſine q̄q̄ ſuf.§.illud tñ.&no.in l.ꝯperim⁹.
de ꝓx.ſac.ſcr.& in l.agētes.de p̄po.agē.in reb.& l.is q̄dē.q mil.nō
poſ.li.12.& §.nulla.in aut.đ def.ci.in gl.S; an ꝑorū,vel ancianorū
21 ē publicū†mun⁹?Dic ꝙ ſic,vt no.in l.fi.C.q mil.ñ poſ.& de decu.
22 l.vniuerſos.li.x.Et null⁹ p̄t p̄ſcribere,†niſi deputat⁹ ad tale offm̄.
de iu.fiſc.l.in fraudē,§.q̄ties.de ſpor.l.j.& no.in l.2.đ exce.& exac.
23 li.12.in aut.de tabellio.§.nos.niſi forte†ꝑꝑ abñ,vel impedimētū
principalis notarij aliq̄ñ ꝯmittat̄,vt no.in aut.đ hę.& fal.§.ſi vero
abſūt,ibi tñ ñ erat đ publico:ſ; volūtarię elect⁹ à p̄te.Adde ꝙ no.
24 Gul.an ſyndicat⁹ cōis ſit mun⁹ publicū.†Dic ꝙ ſic.Et iō ſi q̄s ex
hoc grauat̄ ñ renūciat,vt aut.de def.ci.§.interĩ.ſ; ap.ĩ.de ap.l.ſi ad
ſcribatū,& l.hi q ad ciuilia.Sec⁹ in ſyndico collegij.q nō cogit̄,&
adde illud,ĩ.de ꝓc.l.j.ꝑ Ia.de Ra.Et adde illud ꝙ no.de ꝓx.ſac.ſcr.
25 l.in ſacris.Et no.ꝙ elect⁹ ad offm̄ vnū†interĩ ñ cogit̄ ad aliud.Et
ſi ſiľ deferāt̄ q̄d iuris ſit,dic vt no.ĩ.q̄uēad.ci.mu.indi.li.x.& in Sp.
in ti.de electio.§.op;.ver.q̄d ſi elect⁹. S; pone,ꝓhibet̄ munerō(aľs
26 ſubrogō munerū)& ꝯtinuō officij ꝑ ſtatm̄.†mō p̄r fuit tabellio
ā fili⁹ poterit ibi pōi ĩmediatè p⁹ mortē p̄ris.Dic ꝙ ñ q̄a đt ꝯtinua
tū:q̄a ſic fili⁹ h; ĩmediatè offm̄,vt ĩ.de mu.& ho.ñ ꝯti l.j.li.x.& ibi
26 ꝑ And.de Baru.Nūc de mixto onere videam⁹,Mixtū on⁹†eſt qđ
ĩpōit̄ ꝑſonæ prncipaľr,rei ſcđario.Vel veri⁹ ꝙ ĩpōit̄ ꝑſonæ princi
paľr,ꝑꝑ rē,iō ꝑmixtā rōē rei,& ꝑſonę,& ſic neq; res tm̄,neq; ꝑſo-
na tm̄ ē ĩmediata cā ĩpōnis,ſ;vtrūq; ſit̄.Siľe no.in c.priuilegiū ꝑſo
næ.ꝑ Dy.de re.iu.li.6.& ĩ.ad Velle.in l.hr̄des.ꝑ Cy.Exēplū ponūt
doc.in collecta,q̄ ĩpōit̄ iux̄ ęxtimū puta ad rōē 20.ſoli.ꝓ cētena-
rio.De collecta hr̄ ĩ.de indic.l.j.li.x.ff.de mu.&ho.l.reſcripto.§.fi.
De æxtimo hr̄,ff.ad mu.l.incola.Et de his in gl. & ĩ.de cēſ.& cēſi.
& ꝑęq̄to.l.oē territoriū.li.11.vbi ēt gl.đt ꝙ ꝑꝑ đpauꝑatos đ nouo
28 fit ęxtimū,qđ ſm vulgare Peruſinorū vocat̄ cataſtrum.qđ†cata
ſtrū,cū ē ſcm̄,ñ p̄t corrigi niſi cā cognita ꝑ ꝯpetētes officiales ſi ē
publicatū apud acta, & aſſignat̄ illis deſideriū.Apud acta verò nō
publicatū,p̄t corrigi,vt no.ĩ.de om.agr.deſer.l.rura.li.11.de cenſ.
29 l.j.& l.q grauatos.S; q̄uō cognoſcā merū à mixto,† an ex forma
iuriſdōis,an ex fořa muneris?Reſp.ex vtroq;.Nā ſi đt ſtatm̄,ꝙ oēs
comitatiui ſoluāt collectas x.ſoli.ꝓ ſuo extimo,mun⁹ mixtū ē:q̄a
ex fořa ſua ñ ē indcm̄ niſi ſubditis. ff.de mu.& ho.l.reſcripto.§.fi.
ex q̄litate muneris:q̄a ñ ē mun⁹ intrinſec⁹ ipſi⁹ rei:ſ; à re, vt fruct⁹
rei,ſic ff.de mu.& ho.l.reſcripto.§.fi. & ex eo venit:q̄a eo ipſo ap-
pellat̄ datiū,vel collecta.Aliud vero appellat̄ mun⁹ mixtū ĩpoſitū
ñ ſubditis,vt d.l.reſcripto.§.fi.& ſi q̄s amittere vult rē,ñ tēt̄ ad illđ
mun⁹,qđ ĩpōit̄ ꝑſonę ꝓ re.ſm Pe.hic all.de mu.&ho.l.munerū,§.
30 p̄rimoniorū.Circa 2.q̄s†iſta munera ĩdicat?Reſp.vbi Papa vel le
gat⁹ ei⁹, aut Impator indicit,ñ p̄t ſuꝑindici,vt l.j.de ſuperindi.li.x.
31 Circa 3.ad quos†ꝑtinet ĩponere collectas,de iu.cōi.Reſp.ad Re
ges.Itē ad duces,& barōes,in ſuo ducatu, & ad ciui.ñ pediſſeq̄s,q̄
merū ĩperiū p̄ſcripſerūt,vt in aut.de defē.ci.§.interĩ.in fi.ma.gl.&
in aut.q.mo.na.ef.ſui.§.ſi q̄s igr̄ ex q̄l;.Caſtra āt,& villæ ñ pn̄t im-
pōer̄ collectas,nec remitter̄ in p̄iudiciū ſuꝑioris,vt no.ĩ.de excu.
32 mu.l.pl;.li.x.ſ; ꝓ ſuis đbitis ꝑſoluēdis.Circa 4.q̄b.ĩpōat̄?Dico†ꝙ
ꝑſonalia,& mixta ciuib.&incolis tm̄,vt d.l.reſcripto.§.fi.Vñ ſi ſit
ſtatm̄ ꝙ vn⁹ de q̄l; domo dēat ir̄ ad exercitū,vel facer̄ cuſtodiā de
nocte,ñ ꝯtinēt̄ cľici vel forēſes,& idē ĩ collecta bulletatū. Et hoc
ſi iſtđ verbū ſimpľr,&ſine adiūcto ꝓferat̄.Si āt diceret̄,ꝙ q̄l; hītās
33 †tēat̄ facer̄ cuſtodiā,vľ ſoluer̄ bulletas,tūc ĩcludūt̄ cľici,& foren
ſes,tñ cľici ñ pn̄t exigi ꝑꝑ priuilegiū, nec forēſes de cōi iu.de exc.
tu.l.ñ ſolū.§.fi.q̄a ñ ligāt̄ tali ſtatō, cū nō ſint ſuppoſiti iuriſdōi ſta
tuētiū.đſta.li.l.diui.ꝯ:iū tñ vr̄:q̄a hītādo ꝯſētit & ꝓrogat iuriſdōē:
q̄a q̄ſi efficit̄ ciuis q̄ ad hoc.ar.ff.đ ver.ſi.l.ędific.Si āt ñ vult ſoluer̄,
ibi ñ hītet, vt l.ĩcola.ff.ad mu.đ collectis ſimpľr ē dicēdū,ꝙ ñ tn̄t
34 forēſes,niſi†fecerīt ęſtimū:q̄a faciēdo ęſtimū vñr ꝯſētir̄ ſe obľre.
ar.ff.de fidei.tu.l.cū oñdim⁹.§.fi.& ꝙ no.d.l.incola.Nā q vult añs,
vult & ꝯñs,qđ ĩcludit̄ ſub añti.Et q ꝯſētit ĩ gñe,vr̄ ꝯſētire ĩ q̄l; ei⁹
ſpē,vt l.j.de his q ſpō.mu.ſube.& l.2.e.ti.& ꝙ no.ĩ.de don.l.cēſua
lis.& ĩ d.l.reſcripto.§.fi. ꝑ Dy.de cle.ci.ā tēant̄ ad collectā certā,vr̄
35 ꝙ ñ†pro reb.eccleſiæ ĩ.ti.j.aut.itē nulla cōitas.Itē per ſtatm̄:quia
cēnt tributaria.Vide hoc ĩ aut.de mā.prin. §.ſ; ēt ſuſpiciētes.co.3.
& ibi gl.ꝓ collectis.Nā ſicut eccľia ñ tēt̄ ad tributa,ſic nec ad col-
lectas q̄ ſuccedunt loco tributorū,cū p̄dia ſint tributaria,ar.ĩ.ſine
cē.vel rel.l.oēs,& ĩ.e.aut.ſicut.ꝙ ñ pl;:q̄a ad certa tributa ĩ.lcā tēt̄
q̄cūq; ſit aduena,ſiue eccľia. S; poſt q̄ eccľia ē dña ad ex̄ordinaria
ĩdcā ñ tētur,vt hic,& d.l.incola.Et vide Ia Bu.ĩ.de le.l.ab admini-
ſtrōe,vbi đt ſic,ꝙ l; ſtatm̄ dicat ꝙ ſi cľic⁹ à collectis ſe excuſet,poſ
ſet ĩpune offēdi ne reddat̄ ius, ꝙ l; ñ ſoluat collectā nihilomin⁹ d;
ei ı⁹ reddi:q̄a ñ ipſe ſe excuſat,ſ; tñ Ia.đt ꝙ eccľia ñ tētur ad colle-
ctas,de iur̄:đt tñ ꝙ ſec⁹ē de ꝯſuetudine Italiæ,p̄terq̄ ĩ ciuitate Ro.
Et qđ eccľia ñ tēatur ad collectas, do exēplū ex̄ de im.ec.c.ñ mi-
n⁹.Nec valet ſi dicas,ſtatm̄ đt ꝙ ſint tributaria.nō ꝑꝑea ſpecificāt
tributū.Sicut dicim⁹ ĩ ſiľi ĩ oꝑis ĩcertis,ꝙ ĩſpicitur t̄ps decľōnis.&
ĩdici.ff.de ope.li.l.ſi q̄s hac.§.iudicium.&no.de ꝯd ĩd.l.ſi nō ſortē,
§.libert⁹.ex̄ de p̄u.c.cū & plātare §.de ꝯſrib.S; q̄d de ſrib.tertij or
36 dinis,vel gaudētib.Dic ꝙ†debēr ſoluer̄,vt l.cura.§.fi.ff.de mu.&
37 ho.ĩ gl.or.S; ā cľici tēantur ꝓ ſuis bōis p̄rimonialib.vľ p̄nis?†ar.
ꝙ ñ ĩ.de his q̄b.vt ĩdi.l.Poll.& ibi no.ꝯriū ꝙ ſic,p̄ſertĩ de p̄ſcriptio
ne ĩ æſtimo:q̄a adeūdo hr̄ditatē vñr ꝯhere cū fiſco creditor̄ colle
giorū ſicut ĩ aliis creditorib.vt ĩ §.hr̄s.inſt.de ob.q̄ ex q̄ſi cō.Itē q̄a
bōa iſta adſūt,vt no.in Sp.de cle.ꝯiu.fa.l.j.ĩ.de imp.lucr.deſc.li.x.
Ego ſuꝑ iſta q.ꝯſului &dixi ꝙ ſi res allibrata venit ad cľicū ꝙ cľic⁹
ñ tētur ſoluer̄ collectas poſtea ĩpoſitas. 1.collecta ē mun⁹ ex̄ordi
nariū.Na ꝙ ñ ĩpōitur l.ſenatuſc.ꝯſti.princ.ex̄ordinariū mun⁹.ē.vt
C.de bo.va.l.j.li.x.& de va.mu.l.j.li.xj.S; cľici ñ tn̄r ad munera ex̄
ordinaria.Itē q̄a hic ſyndic⁹ ñ ē,g̊,&c.Et no.ĩ l.reſcripto.§ idē ĩ ga-

a Al:.¶Credo ꝙ voluerit al.hic And.đ Ba.quē ſta.ĩ citat:antiq or.n.fuit Bar.Ang.

38 bella.†sed nũqd ordo clericalis,vel bñficiũ ecclasticũ facit aliquẽ forẽsẽ ciuẽ illiˀ loci?dic φ ñ,vt j̃.de incol.l.ciues.li.x.φbñ no sec
39 in mrimonio carnali:qa est tãtæ potẽtiæ† φ originẽ mutat q̃ ad forũ,& munera,vt no.j̃.đ mu.pa.l.pe.li.x.itẽ q̃ro qs tẽt soluer col
40 lectas.an dñs an cõductor?Resp.tributa†ex ipsis fructib.& gabel lis fructuũ tẽt soluer̃ ɔductor,q pcipit fructˀ,ñ dñs q pcipit pecu niã,vt no.j̃.đ an.& tri.l.j.li.x.in gl.or.&de vsuf.l.si pẽdẽtes.§.si qs. & đ admi.tu.l.si sine hrde.§.Luciˀ.de ag.& cẽs.l.3.li.xj.Et vide ibi An.de Bar.S;ĩ collecta q̃ ĩpõit ꝑ æstimo,ẽ secˀ:qa ista ẽ seq̃la ęsti mi,& ęstimũ loqt ĩ ꝑsonã dñi,& idẽ ĩ dño&fructuario.s;qd ĩ em
41 phyteuta?Dic†emphyteuta h;,vł hre d;rẽ ĩ ęstimo,& sic merito tẽtur soluer̃ collectas suas,l.Lucius.§.idẽ rñdi.ff.ad mun.ɔiũcta l.
42 neq;.ff.đ ĩpẽ.in reb.do.fa.†S;an æstimũ pris,ꝑdest filio?dic φ sic, qa ẽt filiˀ vr̃ descriptˀ in li.pris,vt no.l.2.q eta.li.x.S;qd si sũt duo cohr̃des,& vnˀ nõ ẽ soluẽdo,& alter soluẽdo,an pt cogi soluere
43 †vnˀ ꝑ altero?dic vt no.d.l.1.de an.& tri.ĩ gl.q vr̃ dicere,φ sic,φ est verũ ꝑ collectis testõris,ñ ꝑ fcõ ipsorũ hr̃dũ,vt j̃.de decu.l.l; in diuersa.li.x.& vide ff.de exc.tu.l.si is q̃ tres.§.fi.&l.tria onera,qa ñ sũt correi.ar.de eui.l.rẽ hr̃ditariã.& ar.j̃.cõia de le.l.1.in fi.vł ẽt φ p collectã vniˀ fundi,nõ sint obligata oĩa bõa s;solũ illa res.de pub.l.impatores,& đ p.naui.l.2.li.11.S;qd si comitatẽsis emit rẽ
44 ciuis,q̃r ei allibrabit?Resp.fm ɔdõem†noui possessoris.de pub. l.licitatio.§.fi.de ĩpo.luc.desc.l.j.li.x.& ibi p An.de Bar.Et vide in
45 aut.q.mo.na.ef.sui.§.si qs igr̃ ex q̃l;.in gl.nõnullas.†q̃ro an exbã niti tẽant ad collectas.Et dic φ sic,si ibi hñt æstimũ,vel originẽ,ff. de pol.l.de pollicita.§.nã & si te.alle.Iac.Zaur.de Pis.de exc.tu.§. pe.l.plane.la j.nisi esset tale bãnũ,φ reputaret ibi ꝑ hoste,& mor tuo:qa ibi dr̃ annulatˀ & nudˀ,đ ca.dim.p totũ.& l.tutelas.§.pe.S; an soluat maiores collectas?Dic φ ñ de iure cõi,vt l.j.j̃.de apoch. pu.q l;.n.soluere d;pte fm q̃litatẽ,& q̃titatẽ bonorũ:s;alr̃ fuat in regno p ɔstõem regni.s;põe φqs h;prẽ ciuẽ,mrẽ comitatẽsẽ,an
46 solũ ꝑ bõis pris sit ciuis,†ꝑ bõis mris sit comitatẽsis.Vr̃ φ mrẽ seq̃t.ff.ad mu.l.j.Dic ɔriũ φ illud ex priuilegio nisi esset nãlis,vel
47 spuriˀ.An igr̃ patrẽ seq̃t?Fa.j̃.de decu.l.nullˀ.li.x.S;nũqd sñia†fa cit forẽsẽ ciuẽ?dic φ sic,qa sñia &origo ãbulãt parib.passib.vt j̃.đ dec.l.q̃tiescũq;.Pari rõe facit aliquẽ Guel.vel Gebel.ñ q̃ad verita
48 tẽ:s;q̃ ad effectũ,siue obsit,siue ꝑsit.Fa.đ mu.pa.l.ñ vr̃.li.x.†S;an natˀ in territorio dicat ciuis originariˀ.Dic vt no.j̃.de mu.& ori.
49 l.filios.li.10.S;an ꝑ collectis ñ solutis pt qs capi?Dic φ sic†pce dẽti monitiõe saltẽ gñali,q̃ p pcõnẽ,vel edcm dñt pceder ad hoc, vt soluturi possint se pparare ad soluẽdũ,vt j̃.de indic.li.x.de exa. tri.l.nemo carcerẽ.& ille q dat iter ñ soluẽtes psumit nõ soluisse. de exac.tri.l.j.li.x.q̃cũq;opponẽte nõ solũ fisco,& sic pbat nega tiua ñ solõis p libros cõis,vt ff.de re.eo.l.magis puto.§.in primis. ver.edi rões.de pb.l.cũ de indebito.Et fa.ad hoc φ no.p In.ex̃ de accu.c.sup his.& declarat ff.de ver.ob.l.hoc iure.Et hæc vera nisi ꝑbet p instrm,φ si ẽ amissũ iterato d;refici.l.2.de dicus.li.x.als q p triẽniũ,vł decẽniũ soluit,ppetuò psumit soluisse,si hoc allegeť, qđ est no.Debitor verò priuati,ñ capit de iure cõi,nisi in ɔdẽnõẽ bõis excusis.j̃.q bo.ced.pos.l.j.& no.ff.de susp.tu.l.3.§.tutores q. in gl.or.q̃ gl.no.& fac.ad l.Iu.pec.l.sacrilegij.§.fi.Rõe ẽt muneris
50 †psonalis,qs capi pt.j̃.de dec.l.gñali.li.x.& ibi vide And.de Bar.
51 S;nũqd minores pñt capi.Credo†φ sic:qa statm ligat minorẽ si liũr.& oẽs.ff.de adm.tu.l.si sine hr̃de.§.Luciˀ.In muliere tñ l;obli
52 getur ad munera als debita,nõ tñ capi pt psonalr†ꝑ pecuniario debito,s;ꝑ seruitio psonali sic,vt l.oẽs.la j.de ag.cẽs.li.11.S;põe
53 φ ĩponit collecta ꝑ focis,vel ꝑ fumãtib.An pl'es frẽs stãtes†sub eo.tecto,dicãtur fore pl'es fumãtes.Et dic vt no.in l.cũ rõ.§.fi.de bo.dã.per Dy.&fa.de exc.tu.l.si is q.in fi.de test.tu.l.duob.s;nũqd
54 hr̃ditas iacẽs†& bona vacãtia tẽantur ad collectas?Dic φ sic.l.de bitor.de ne.gest.nõ tñ incidũt in pẽnã,si terĩus pfigitur psonæ. de in diẽ adie.l.pdia.S;põe,vxor mea h;bõa paraphernalia,an di catur hr̃e fumãtes?Dic φ nõ:qa est de familia mea,vt l.j.§.si vir.ff.
55 ad Sill.s;an valeat statm,vt possit†capi fr̃ ꝑ frẽ?Resp.vt no.j̃.de dec.ĩ rub.& l.j.li.x.s;põe φ pco errat dũ nũtiat indõem collectæ: qa exprimit maiorẽ,vel minorẽ q̃titatẽ,nunqd hoc nocet fisco? Dic φ nõ,vt l.fi.de ca.lar.li.10.Et idẽ dico in bãnis pœnalib.vt nõ
56 vitiet error pcõnis,vel scriptoris,†s;ipso iure reducãtur ad debi tã q̃titatẽ,& ipso iure insit φ dẽtur.de fidei.l.si.Et idẽ dico si erra tum sit de termino maiori,vel minori,q̃ pfigat statm.Nã ipso iure reducit ad debitũ terĩum ex quo est aliqs taxatˀ.ar.j̃.de iu.del.l.fi. §.sed qa.In ɔriũ fa.φ no.j̃.de test.l.ambiguitates.vbi dr̃ φ si aliqs adfuerit,& errore tabelliõis ibi fuit descriptˀ,φ iste est ꝑ recepto in numero male arbitratorum:sed ibi iõ:qa fuit omissa forma,& omissio formæ,& modi vitiat,de ver.ob.l q.Romę.§.Flauius.hic ãt nõ fuit omissa:qa ipso iure vr̃ inesse.ar.de re iu.l.4.§.si qs ɔdem natus.& j̃.de inof.test.l.sancimus.in pr.Sed pone φ æstimator,vel lecator grauat aliquem,an pt petere errorẽ corrigi,vel amoueri grauamẽ?Dic φ sic,tñ cãs qr æstimetur d;nominatim expmere. j̃.de pđ.decu.l.j.li.10.S;q̃rr d;ĩpõi collecta vtrum per capita,vel
57 fumãtes,an per insolidũ?Et dic†φ per solidũ vel librã:q a impo nitur personę cõtemplõe pmonij,iõ est onˀ mixtũ.Et hoc verũ de collecta ꝓpriè sumpto vocabulo,vt no.in d.l.rescripto.§.fi.s; largo mõ ẽt q̃ ꝑ capite imponitur dr̃ collecta,&qñ descẽdit à nu mero capitũ tũc vadit per capita:q̃ subrogãtur loco primi mune ris,& iõ eodẽ iure cẽsentur.vt l.j.§.lucra.j̃.de imp.lu.desc.Vñ per statm munˀ personale pt pecunia redimi,si ꝑ ista pecunia impo neretur collecta per capita,in q̃ nõ ɔtribuũt exẽpti à prima,seu à personalib.mu.nec inhabiles,φ no.hoc tẽo in l.4.§.actor.ff.de re iu.Sed dicit statm q h3 castrum 30.fumãtium,vel s̃.dẽat soluere
58 ciuitati q̃l;an.centũ,†q̃ritur q̃r isti de castro ista cẽtũ distribuãt inter se.Resp.p librã,& solidũ,sicut cætera debita castri,ꝑ pmo niali tñ portiõe nõ in capita q l;ɔferre d;.secˀ si diceret,vnˀ de q̃l; domo vadat ad exercitum,als villa soluat cẽtum:q a ista centum diuidũtur per focos seu fumãtes sicut onˀ principale.Nã ille tene tur ad debitum vel pẽnã,q fecit eam incidere.ff.de pec.le.l.seruus h;,ver.qcqd.ad l.Rh.de ia.l.2.§.cũ in eodẽ.de ver.ob.l.2.§.fi.de li. cau.l.igr̃.cũ si.j̃.de sum.iniun.mu.l.j.li.xj.Circa qntum de reb.dic
59 †φ oẽs tñr ad tributa excepta eccl'ia,in q̃ distinguit,aut cepit pos sidere pdium liberum,aut tributarium:aut dubitatur.Primo casu nõ tẽtur:qa semẽ scõrum.Fac.φ no.In.de for.comp.c.verũ.& iõ nõ tẽtur ad pedagia,& hmõi,l;sint onera realia:qa res erat libera ecclię.Scdo casu tẽtur,vt no.j̃.sine censu,vel reliq.l.oẽs.Tertio casu ꝑ possessore est psumẽdum,attñ hẽs φ psumatur ꝑ fisco,vt
60 no.in fiñ in l.j.de iu.fis.li.10.†Circa sextũ de priuilegio,& immu nitate,dic vt in l.sordidorum.de exc.mu.de extẽsione de persona ad personã:de extẽsione verò de munere ad munˀ,dic φ in gñali sermone nõ intellr munˀ reale,vt j̃.de mu.pa.l.3.li.10.qa ista sũt magis pcise debita q̃ aliq̃ alia.Itẽ q̃ personæ sunt immunes,dic vt plenè s̃.no.Sed pone,qdã hñt priuilegiũ,postea superuenit gñale
61 statm,φ oẽs soluãt aliq̃ nõ obstãte,†vtrũ videatur sublatũ priui legium.Et vr̃ φ nõ,nisi sit fcã spãlis mentio de eo,vt leg̃r & no.j̃. de fil.l.decurionib.li.11.Item gñali clã nõ obstãte,firmat statm ɔ ius statuentiũ,nõ ɔ ius partis,vt no.in c.cum aliquib.de ele.lib.6. Vltimò doc.querunt qd si munus ex̃ordinariũ redigat in forma
62 ordinarij,an duret immunitas.†Tu dic φ est casus φ nõ in l.1.de indi.li.x.Pe.t;ɔriũ φ nomẽ ex̃ordinariũ apponit hic ad declõnẽ, ñ ad sũbam,& tũc arguit de l.si cognatis.de reb.du.sed ego dico φ primo designat cãm finalem.ꝑ Pe.fa.c.fi.ex.de pri.li.6.Sed an collecta q̃ non pt imponi clericis,possit imponi eorum molendi
63 nariis,vel famulis†vel colonis?dic φ nõ:qa fieret fraus legi.ex.đ priui.c.q̃to.& ar.j̃.de postl.re.l.ab host.in fi.& sic nõ ob.l.ædiles. ff.de via pu.illi tñ q nõ portãt habitum,nõ dñt censeri cler.ex.de priu.c.ex pte.nec pñt reassumere hitũ post delictũ ɔctũ,vt ibi dr̃.

LEX VI.

1 *Dubium quod emergit circa spiritualia,terminatur per iudicem ecclesiasticũ.*
2 *Causa vsuraria,& matrimonialis determinari debet per episcopum,si quæstio non est super facto.*

a Omni nouatione.[a] No.ex hac l.& ppetuò tene mẽti,φ qñ est aliqd dubij circa ea q̃ spũalia sunt,d;deteriari per epm,ibi,vt si qd dubietatis,φ no.bñ.
1 †Et sic ea q̃ sunt spũalia dñt deteriari per iudicẽ ecclasticũ,Sic hẽs ext.q fil.sint le.c.lator.& de or.cog.c.tuã.& de sen.exc.c.si iu dex laicus.lib.6.Et per hoc dicimus φ exceptio vsuraria,vel si in
b cidit qõ mrimonij,d;de hoc agnosci p dñm epm,[b] & ex hoc seq̃t φ oẽs cãs trahent ad se hoc mõ.Si petis hr̃ditatem:qa fuisti filius ltĩmus talis,&sic ẽ qõ de mrimonio,iõ tũc remittẽt ad epm.Ego

a ADD.¶Alex.Vtrum iudex secularis corã quo proponitur incidenter exceptio remittenda ad iudicem ecclesiasticũ possit statuere excipienti terĩm intra quẽ in curia ecclesiastica hẽat probasse,Bar.no.in l.2.de re.iu.& l.pses,C.de app.& Bal.in l.quoties,tenuerũt φ non arg.c.persona,& c.ex insinuatione,de app.& Im.in d.c.innotuit,refert Io.and.&Ant.de But.videri sentire φ sic,sed dicit In. hoc pẽdere expsse à q.vtrũ cã vsurarũ possit discuti coram iudice seculari.De quo ẽt vide per Pet.de anc.in cons.31.per Lapum alleg.70.inci.q dam corã iudi ce laico,&c.vbi ẽt hẽs late de dicto articulo vsurarũ,s.an coram seculari agi possit cã vsurarũ,nõ omitto qđ de iure ciuili forum talis cã corã seculari agi poterit,l.Titia,ff.so.ma.sed hodie seruatur ius canonicũ in hoc & in simili cã. Iuxta hoc q̃ro q d si corã arbitratore opponatur exceptio vsurarum,an possit corã eo cognosci,q super hoc factus fuit arbitrator à partibus,& in hoc Bal. in c.j.§.si re,in tit.de ɔtr.inuest.in vsib feu.dicit,aut ɔpromissum fuit in laicum arbitratorẽ de vsu.pteritis,puta q a iam solutæ erãt,& valet tale ɔpromissum, aut sup vsuris futuris,& nõ valet,q a dolus ptericus pt remitti,nõ ãt futurˀ,ar. l.si vnus,§.illud,de pac.sed Ro.in d.l.Titia,so.ma.dicit φ imo ẽt sup pteritis ñ valet laudũ vsurarũ,cũ pcm ɔtineat,ar.c.2.extra de arb.sed Abb.in c.ɔtingit, e.ti.refert,& sequitur dcm Bal.& subdit φ inquantum bal.dicit valere cõpro missum super vsuris præteritis,nõ ꝑcederet qñ vsurarius fraude induxisset il lum,à quo vsuras extorsit,ad ɔpromittẽdum,ar.d.c.2.& hæc ɔcedo vera.Non ob.ar.Ro.q a bal.non q̃it,an laudũ valeat,sed an ɔpromissum teneat,bene tñ fateor verum esse dictũ Ro.vbi talis arbitrator ferret laudum iniquum,&pcm continens φ nullum esset,sed nihil ad propositum,Bal.de hoc art.tetigit & Im. in c.innotuit,ad fi.de arb.adde ibi Eugubij,vt per Pet.an.cons.304.

b Circa hoc ĩ qõe mrimonij meliˀ vr̃ loq bal.ĩ l.filiũ,ff.de his q̃ sũt sui vel ali.iu.

dico

a dico sic,[a]†ꝙ qñq; ē qõ sup fcõ.V.g.Instr̃m debiti cētū florenorū
2 est clarū,tñ vna ꝑs d̄r,ꝙ in veritate medietas fuit sors,alia medie-
tas fuit ꝓmissa ꝓ vsuris,nullū ē dubiū circa spūalia:nisi circa fcā,
b merito p̄t cognosci ꝑ iudicē secularē. Itē de m̃rimonio b est qõ,
vtrū ille desp̄õsauerit,vl' ñ,& p̄t cognosci ꝑ iudicē secularē:s; vbi
est dubiū,an ꝯ̃ctus eēt vsurarius,vel ñ,& ꝯ̃ctus ē clar⁹, vt qa emi
frumentū añ tp̄s,hic ñ est dubiū de ꝯ̃ctu, sed de pacto,s.vtrū iste
ꝯ̃ctus sit vsurarius,vel non. Vel si inter Titium & Bertā interuene
runt aliq̃ verba. dubitatur an ista verba fecerint m̃rimonium,vel
nõ.Certè istud ꝑtinet ad ecclesiā:qa respicit spūalia,& nõ est du-
bium de facto.& vide tex.qui hoc dicit ibi,non absque,&c.ꝙ no.

a ADD.¶Alex.Lapus alle.57.& seq.all.75.mouetur dicere ꝙ in cā vsurarū tm̃ mõ in foro canonico tractari déat,& gaudeat iuribus canonicis,quę multū sunt ꝯ̃ vsuras.Ego át dico ꝙ al'r fieri d;, & p̄t in foro seculari, qa cū de pacto agat̃ in cā vsurarū,merito ēt in foro ciuili seruabunt̃ iura canonica, c.possessor, & ibi gl.or.de re.iur.in 6.& in c.fi.de p̄scr.& in c.licèt mulieres,de iureiu.li.6.&Legi istę in l.priuilegia,C.de sacros.ec.Ex opposito dixi in l.Titia,ff.so.ma.& ad mãm q̃ ponit in hac l.in illa didici multas limitationes,inter quas vbi statm̃ dispone ret posse seculare tales admittere,& sm eas iudicare,&ibi allegaui multa alia. Et rõ ꝙ ego intelligo ēt de statõ laicorum, & idē in terĩs t; Raph. in d.l.Titia, Mouent̃ doct. ibidē allegati, cū possit ꝑ partes fieri ꝙ probõ imperfecta hēat ꝓ ꝑfecta,c.tuis,extra de testi.vbi casus,& ibidē In.in c.cū cā,de testi.& Bal.in l.fi.C.de test.& Bal.in aut.si qs in aliquo,C.de eden.Ita ergo p̄t fieri per statm̃, ar.gl.no.in rub.C.de decr.decu.li.x.plene per Bar.in l.oēs populi,in 6.q.de iust. & iu.ꝯ̃rum tñ vr̃ voluisse Fed.de Senis cons.91. & Ant.de but.in c.cū sit gñale, de foro cõp. vbi d̄r non posse ꝑ statm̃ laicorū disponi ꝙ ꝑ famā sufficit ꝓbare instr̃m esse vsurarium.No.qa si essem⁹ in fcõ ꝯsuleremus ne vlterius ꝓcedatur, in fi.l.no.cautelam per q̃ iudices ecclesiastici traherent ad se oēs cās,q̃ Bar.hic remouet.Et idem dicit Bar.in l.Titia,ff.so.ma. & Bar.in l.quoties,j̃.de iud.& ꝑ eundem in l.j.j̃.de iur.om.iu.Adde ꝙ no.Bar.hic,& in locis p̄all.d̄t ꝙ exceptio nem vsurariā p̄t cognoscere iudex,si ꝯsistit in fcõ,ñ in iure,qa gl.sentit ꝯ̃rium in cle.dispendiosam,de iu. in gl.cū repetant̃, l; ibi sup hoc referat opi.cū Bar. tñ t; Pa.de Lea.in cle.j.de vsur.& plene idē refert in d.l.Titia, & sic ēt ꝯsuluit recolendæ memoriæ d.Gasp.de do.Pe.de and.l; al'r loq̃ videat̃ in lect.sua in d. cle.cum Bar.ēt ꝯcordat gl.& d.Ant.de but.in d.c.tuā,hic alle. & in c.cū sit gña le,de foro cõp.Aduertē tñ,qa dixit Bal.in d.l.Titia, ꝙ istud est verū qñ fcm̃ est abstractum ab omni spūalitate,al's cognoscere dēbit iudex ecclesiasticus,facit c.q̃to,extra de iud. Et ꝓ hoc forte posset attentari qd̄ dicit Imo.in d.l.Titia,ꝙ qñ est qõ facti, an ꝯ̃ctus sit initus de duplo sortis,vel nõ in fraudē vsurarū,cū possit esse eadē dubietas, an ꝓbões q̃ fierent sint sufficiētes,an nõ,ad ꝯuincen dū de vsuraria prauitate,ꝙ forte hoc casu iudex eccl'asticus h; cognoscere,& dēbit ꝑ ꝯiecturas ꝯ̃ ipsos ꝓbari,vt in c.cū in diocesi,extra de vsuris,& facit ꝙ no.in c.ex lr̃is,extra de iureiu.& in c.ad nr̃am,de emp.& ven.Et sic forte iudex eccl'iasticus admitteret aliquas ꝓbões quas forte nõ admitteret alius iudex, iõ æq̃us vr̃ ꝙ ipse cognoscat.Quid át de exceptione ꝑiurij,an possit cognosce re iudex secularis,recurre ad no.ꝑ Io.an.in c.cū C.laicus,de fo.ꝯp.li.6. Dixi in aut.sacr̃a puberū,C.si aduer.vend. De hr̃si vr̃ ꝙ nullo mõ possit se intromitere iudex secularis,c.vt inq̃sitos,§.ꝓhibemus,extra de hr̃ti.ĩ 6.Quid át d̄ exceptio ne excõicatiõis,vr̃ depēdere ab his q̃ dicta sunt d̄ exceptiõe vsuraria,maxime ꝑ no.in c.pia,de excep.in 6.& in c.licèt,de sent.exc. e.lib. & Bal.in l.2.in fi.j̃.de iud.Et adde ēt q̃ subdit no.Bal.in d.l.Titia,ꝙ l; iudex secularis nõ possit se in-tromitte,& cognoscere ꝑ viā ꝯtentiosam de cā spūali,tñ secus dicit,si de pla-no se velit informare,si al'r ꝯtentiose in dubiū no reuocat̃,facit ꝙ no.Spe.in ti. de reconuen.§.is,ver.2.& Bal.in aut.ei q̃,de bonis aut.iu.pos.&adde dū dixi,s̃. sm In.post Bal. & maxime ibi dū In.d̄c & ꝑ hoc forte posset attentari,&c. vbi in effectu vult tenere ꝯ̃ Bar.in d.l.Titia,cū ꝯcor.Et ꝓ eo vr̃ tex.in c.si iudex lai cus,de sent.exc.in 6.vbi solū de fcõ dubitat,& tñ,&c. An át cā secularis rõne mādātis,possit,& déat cognosci in foro eccl'iastico? Dic ꝙ vr̃ tex.in c.de pru-dentia,de don.inter vir.& vx.& hoc tenendo illā opinionē ꝙ cā dotis sit secu-laris, licèt in veritate possit pertinere ad forū ecclesiasticum. Pro quo est tex. de do.inter virū,c.ꝑ vr̃as,& c.ex parte, de foro ꝯp.de quo ꝑ An.& Im.in l.j ff. so.ma.Et pro hoc rõ,qa forum magis potens trahit ad se min⁹ potens,l.q̃ritur, ff.de stat.ho.His adde Bal.in aut.ei q̃,de bo.aut.iu.pos. & Fed.de Sen.cons.240. Arch.14.q.4.circa pr.&c.q̃d dicam, & vide ēt Bal.in d.l.quoties, de iud.j̃.& in aut.ad hæc C.de lat.lib.tol.q̃ vr̃ varie loq̃,& Lapus allegatione 55.& all.70.sed an cā vsuraria possit ꝯpromitti in arbitratore,vide Bal.in c.j.§.si mulier,d̄ ꝯtr. inuest.Et de hac mã vide ꝑ d.Ant.& doct.in c.cū sit gñale,de foro ꝯp. Et dū j̃. dixi de ꝑiurio,adde ꝙ Bal.de pace ꝯst.d̄s d̄ ꝑiurio p̄t cognoscere iudex laic⁹, alle.Io.an.in c.licèt,de iureiu.in 6.in nouella, & qa istud ē crimē vtriusq; fori, Aut.de man.pr.§.si vero canonicū, & adde dum s̃.dixi,an de cā vsuraria possit ꝯpromitti in arbitratorem, & illud in decimis, & in aliis spūalibus, dicit Bal. de pace Const.in ver.possessores, ꝙ sup illis in arbitratorē p̄t ꝯpromitti,nõ in arbitrum,alleg.no.ꝑ Inn.in c.j.de rerū ꝑm. per Bal.in l.j. C.de confes.late & latissime de oīb.ꝑ d.Lu.in d.l.Titia.Adde istis ꝙ Bal.in l.j.de rebus cre.t;,ꝙ lite pendente corā iudice seculari sup ꝯ̃ctu possit recurrere ad curiā epi rõe iur̃i, vt faciat obseruari iur̃m. Et circa mãm de qua hic,per Bar.adde Pet.de Anc.in cle.dispendiosam,extra de iud.vbi t; & approbat oīa dcā per Bal.in l.quoties, C.de iud.Et ad dcā ꝑ Bar.hic,adde Bal.in aut.ad hæc,C.d̄ lat.li.tol.Vide tñ ad mãm vsurarū & spūalium,q̃ no.Bal.in l.j.in fi. de sen.q̃ sine cer.quant. Adde ꝙ sm Bal.in aut.ei q̃, C.de bo.auth.iud.pos.p̄dicta fallunt vbi cā esset summaria, vel extraordinaria,qa secularis se intromittit,vel si ꝑ ꝯfessionem ꝓcederet.in aliis casib.tēo opi.Bar.ꝓ vera,& subdit ibi ꝙ sufficit ꝓbare quasi possõem,vbi nunq̃ cā ē spūalis,& iõ in possessoriis secus se intromittit. Adde an cā vsurarū déat cognosci per iudicē eccl'iasticū,Pau.de ca.consi.333.Pe.de Anc.consi.22.ꝑ Bal.cons.169.li.2.cons.311.vol.4.an arbiter possit cognoscere de causa vsuraria, vide Pau.de cast.cons.83.Et quid de causa matrimoniali,Ro.consi.299.

b Pom.Vide quæ posui ad Bar.in l.Titia,ff.sol.mat.

1 *Ecclesia tenetur ad refectionem viarum publicarum,& nu.3.vbi quomodo.*

2 *Ecclesia quòd teneatur ad constructionem murorum ciuitatis.*

LEX VIII.

1 Ad instructiones. Quæro,de qb.itinerib.†loq̃tur.
Dic ꝙ de publicis,& ita itelligit
a gl.Quærit gl.[a]vtrū tēatur ꝯferre eccl'a[b]ad faciendos muros ciui
b tatis?†Gl.d̄t ꝙ nõ.Iac.de Are.vr̃ tēre ꝯ̃rium ꝑ l.oēs.la 2.j̃.de ope.
2 pub.Nec ob.l.fi.de exact.tri.li.x. qa loq̃t̃ in sordidis munerib.q̃ro
an hodie ista lex sit correcta,ꝑ aut.itē nulla cõitas.j̃.ti.j.&aduerte
3 hic,vos dētis scire,†ꝙ refectio viæ qñq; ē on⁹ c reale.Nā ql; d; re
c ficere viā añ domū suā.vt l.fi.ff.de via pu. & iti.ref.tunc ꝑtinet ad
eccl'iam.Qñq; ē on⁹ qd̄ imponit̃ ꝑsonæ ꝓ reb.vt ꝓ faciendo viā,
vel põtē,& tūc ñ p̄t impõi eccl'iis vt in d.aut.itē nulla cõitas. Vñ
ecclesia nõ d; soluere,nisi p̄dia essent trbutaria,vt dixi s̃.e.l.placet.

a ADD.¶Pom.Vid̄ Pan.ꝯs.3.vo.j.add̄ late ad hoc Bar.ꝯs1. & 23.vo.3.¶Paris.Vid̄ late Pan.ꝯs.3.Et ad q̃ ꝯstructiõē tēat̃,vid̄ Ba.ti.d̄ pa.ꝯst.ver.ĩpialis maiestatis.

b Ale.Et vide Bal.d̄ pa.ꝯstan.ver.munitio ciuitatū. Itē an possit cleric⁹ ꝯpelli ad collectas,&ad alia,d̄ q̃b.ꝑ Bar.l.nulli,C.d̄ cur.pu.li.12.circa fi.In ꝯ̃riū vid̄ Sal. l.neīem,j̃.e.& Fulg.t; ꝓ Bar.facit gl.l.ꝓfessio,C.d̄ mu.pat.li.10.al's est in l.neq; professio,C.de exc.mun.patr.quæ sentit ꝙ ista imponuntur personæ ꝓ rebus. Io.Fr.Ru. Adde Bal.hic q̃ hoc limitat qñ muri fiūt ꝑ ꝑ guerrā,sec⁹ si ꝑ ꝑ orna-(mentum.

c Pom.Vide Ale.cons.63.vol.2.vbi reprobat Bar.in hoc de via.

LEX IX.

1 *Scholaris matriculatus,q̃ nõ intrat,nec studet,nõ gaudet priuilegio scholariū.*
2 *Matriculatus in aliqua arte si illam non exerceret,non gaudet priuilegio.*
3 *Collegiatus ad aliud collegium,non transit sine licentia primi.*

a Qui sub prætextu. [a]Qui offiñ diuinū solo noīe
b exercet,priuilegio cl'icorum b
nõ gaudet,sed d; eius loco alius subrogari.h.d.No.ex lege ista ar.
1 ꝙ ille qui est in matricula†scholariū,&nõ intrat,nec studet,non
c dēt gaudere priuilegio [c]scholariū.Fa.l.j.j̃.de colleg.lib.11.vbi est
2 ista lex de verbo ad verbum.Facit ēt ꝙ ille,qui est in matricula†
alicuius artis,& nõ exercet illā artem,nõ gaudet priuilegio illius
d artis.[d]ff.de iu.immu.l.semper.§.pe.Vltimo no.ꝙ qñ aliquis tran-
3 sit† ad aliud collegium, vel religionem, non potest transire sine
eius consensu sub quo est: hoc verum, nisi transeat ad arctiorem
regulam.Et vide gl.quæ hoc dicit.& no.bene,&c.

a ADD.¶Alex.Vide bar.in l.incola,in fi.ff.ad mun.vbi allegat hanc legem.

b Pom.Vide vnum verbum Ale.in l.Centurio,ad fi.ff.de vulg.& pup.& cons.108. vo.4.& Fel.in proœ.Decr.& vide ad istam l.per barb in c.cum M.de const.ꝙ q̃. priuatur officio, intelligitur ēt priuatus b̃nficio ꝙ dabatur ꝑ ꝑ illud,& idē b̃n eꝯ̃,concesso officio vñr & data illi annexa.Et vide bal.in c.constitutis,de resc. & vide Ias.& alios in l.scriniarios,j̃.de test.mil.& Ale.cons.82.vo.3.vbi dicit ꝙ ille qui aliàs exercuit artem mercariorum,l; tunc diceretur mercarius,tñ tūc non dr̃ si non exerceret,&ibi ideo infert quod posset testificari pro mercariis.

c Ale.Add̄ bal.aut.habita,j̃.ne fili⁹ ꝓ p̄re,& bar.l.sub p̄textu,C.d̄ susc.& ar.li.12.

d Ale.Vide q̃ dixi ĩ l.Cēturio,faciēdo vnā ꝯcl'onē,dū ibi disputaui,an priuilegia ꝯcessa militib.Et aduerte,aut erāt doc.actu,&exercitio,aut solo aīo.Et allega ui istū tex.& bar.hic,& vid̄ ēt ꝑ bar.l.duos,§.j.d̄ exc.tu.&l.j.C.d̄ coll.li.11.&l. sp,§.diuus quoq; pi⁹,j̃.de iu.ĩmu.& exp̄sse bar.l.medicos,C.d̄ ꝓf.& med.li.x.

LEX X.

1 *Ciuitas potest capere animalia priuatorum ad perferendum frumentum ad exercitum,vel ad ciuitatem.*
2 *Iudex potest capere asinum priuati pro portando condemnatum ad furcas.*
3 *Factum prælati quandoque nocet ecclesiæ,& nu.4.*

a Iubemus nullam. [a]Br̃ dicit.Nauis eccl'ię nõ excusat̃
ab onere ferēdarū rerū,vel ꝑsona
rū ex re publica:&illa q̃ subtrahit̃,publicat̃.h.d.Not.ex l.ista ar.ꝙ
b cõe istius ciuit.[b]†p̄t capere aīalia ad perferendū salmas cā mittē-
1 di frumentū ad exercitum,vel causa faciendi venire frumentum
c de Clusio.Facit ēt,ꝙ qñ iudex[c] mittit aliquem ad furcas,ꝙ possit
2 facere accipi asinum†sup q̃ portet̃. Ad hoc ff.de pig.act.l.fi.in fi.
Fa.j̃.de naui.nõ exc.l.2.li.11. vbi est ista lex de verbo ad verbum.
3 Op.vides hic in fi.ꝙ fcm̃ p̄lati nocet†eccl'ię,qa nauis publicatur.
ꝯ̃ j̃.e.l.iubemus.& aut.hoc ius porrectū.de re.iu.c.delictū ꝑsonę.
li.6.Gl.dat tres sol'ones. Prima est,delictū p̄lati non nocet eccl'iæ
rl'r.Fallit in casib.istius l.& quibusdam aliis. vide gl.ista sol'o nõ ē
d bona,[d]qa nõ ponit rõem sp̄ālitatis. sol.gl.al'r ꝙ eccl'ia h; regressū
ꝯ̃ p̄latum,& sic nocet p̄lato nõ eccl'iæ. Ista sol'o non est perfecta.
Quid.n.si p̄latus nihil h; ꝓprij? Vñ gl.soluit tertio mõ ꝙ p̄latus p̄t
facere ꝯdõem eccl'iæ deteriorē delinquendo,vt hic,nõ ꝯ̃hēdo,vt
in ꝯ̃trio.Ista est bõa sol'o q̃tū ad legē iubem⁹,& aut.hoc ius porre
4 ctū.Sed q̃tū ad c.delictum ꝑsonæ,nõ est bona sol.†Iõ br̃ dic.Aut
q̃ris vtrū p̄latus possit p̄iudicare eccl'iæ ꝯ̃hendo,aut aliud facien-
do.Prim

a ADD.¶Ale.Per hāc l.d̄t In.c.postulasti,d̄ fo ꝯp.ꝙ statõ,vel ꝯsuetudine ciuita tis fieri p̄t,ꝙ bona cuiuscunq; cõitatis ꝑ ꝑ offensam publicentur & applicētur offenso.Pro quo facit ꝙ no.gl.ma.in aut.de def.ci.§.nulla,super ver.iurisdõne.

b Pom.Vide alleg.per bart.cons.4.vol.j.& no.Præpo.Ale.in c.oēs ad fi.dist.j.Ale. cons.189.vo.2.&vide per Ro.cons.436.vbi dicit per hāc l.qd̄ priuilegium q̃tun-cunque gñale alicui ēt primo loco concessum ad priuatam vtilitatem,nunq̃ id includit,cuius cõcessione derogaretur publicæ vtilitati,vide barb.cons.1.vo.3.

c Alex.Et ad hanc l.bene facit quòd no.bal.in l fi.de constit.princ.

d Vt est gl.in l.filium quem habentem,j̃.fam.ercis.

a do. Primo casu non potest præiudicare.ᵃ nisi licitè ɔ̄hat, vt d.l. iubemus. & aut. hoc ius porrectũ. Scd̄o casu, aut loqtur in q̄rendo, & p̄t p̄iudicare, vt in aut. de Nestorianis. ĵ. de hæ. & in corpore vñ
b sumitur. Aut in iam q̄sitis,ᵇ & tunc aut negligendo, & p̄t ecclesiæ p̄iudicare, puta patiendo ɔ̄ se p̄scribi, vt in aut. quas actiones. ĵ.e. Aut aliud faciendo, & tũc aut facit cũ ɔ̄sensu capituli, & p̄t ei p̄iu-
c dicare. Ita loqtur hæc lex. Aut sine ɔ̄sensu capituli,ᶜ & tunc nõ p̄t præiudicare ecclesiæ, vt in d.c. delictum personæ. Ita intelligunt illud c. doct. An autem factum procuratoris, vel tutoris, noceat
* domino, vel pupillo, non est nostra materia hic tractanda. * Sed dic, vt scripsi in l.j. §. si procu. ff. si quis ius dic. non obtemp. * Bar.

a ADD. ¶Alex. Per d. Ant. plenissimè in c.j. de dolo & cont. & Bar. in l. aut facta, §. fi. de pœ. Facit an etiam per ingratitudinem reuocetur donatio facta ecclesiæ, de quo per Spe. in ti. de do. §.j. ver. quid si, Bar. quem sequitur d. Abb. in c. fi. de don. Hic adde duo verba per Bal. in l. meminerint, ĵ. vnde vi, & dum Bar. hic dicit, ꝙ in iure quærendo potest præiudicare prælatus, vide pro hoc c. suam, extra de pœnis, & quæ dixi post Sal. in l.j. ĵ. qui admitti ad bon. pos.

b Paris. Quid autem si prælatus non soluat canonem, vide Ro. sing. 269. incip. tu habes alleg. tex. in c.j. §.j. de cap. Corrad. in vsibus feu.

c Alex. Etiam ratũ hẽat capitulum, vel ɔ̄uentus, qđ fcm̃ est per p̄latum, hoc casu obligatur ecclesia, ẽt in dilectis, vt no. gl. in c. cũ dilectus de or. cog. in gl. 3. no. ẽt gl. & ibi Bar. l. si q̄s in tãtũ, ĵ. vñ vi. Adde ſm Pa. de ca. referẽtẽ Gu. de cu. ꝙ si maior pars capituli ɔ̄sensisset, & minor ɔ̄dixisset, ad hoc nõ fieret p̄iudicium eccl'æ, ñ ob. l. ꝙ maior ſm ipsos, q̄a d3 intelli de his q̄ tẽdũt ad vtilitatẽ, vel salté ñ tẽdũt ad dãnũ: sed q̄n actus tẽdit ad dãnũ req̄rit, ꝙ oẽs ɔ̄cordẽt, & ɔ̄dõ vnius faceret, ne videreť gestũ ab vniuersitate, qđ dicit p̄petuo mẽti tenendũ.

LEX XI.

1 *Ecclesia aut priuatus à munerib. incumbentib. propter principis expeditionem*
2 *Gualdana principis, an id qđ accipit iuste alienet, & accipiat. (se non excusat.*

Neminem. Ad euidẽtiã p̄mitte q̄ dñs in gl. dĩa est inter angaria, & perãgaria, & plaustra, & hẽs in gl.
1 Et Bŕ h.d. munerib. incumbentib. † p̄pter principis, vel exercitus, expedõem, nec priuat⁹, nec eccl'ia se excusat. Op. de l. fi. §. pe. ff. de mu. & ho. Sol. Fallit in q̄busdã personis, q̄ ab isto munere excusan
2 tur, gl. hic format vnã. q. vtrum q accipit † gualdana principis lici
a tè alienet, & accipiat. ᵃEt arguitur p̄, & ɔ̄, vt videtis in gl. satis clarè. Finaľr ꝙ valeat, alle. duas ll. quas nescires inducere nisi ego inducam tibi. Alle. l. bene à Zenone. de quadr. p̄scri. l. non al's. §. fi. ff. de iudi. & de ver. ob. l. si stipulatus fuero, quæ leges simul iunctæ faciunt hoc mõ, qđ l; dño, & eius familiæ licet. vt d. l. nõ alias. de iu. & l. si stipulatus fuero. de ver. ob. Sed Imperator potest licite accipere: q̄m omnia principis esse intelliguntur, vt d. l. bene à Zenone. ğ, licet eius familiæ, tñ finaľr gl. determinat ꝙ nõ licet. no. eã. &c.

a ADD. ¶Alex. Adde quod Bal. de pace Const. ver. si non intrantib. dicit hic determinatur q. gl. de Gualdana, formata in l. nemine, nam Gualdana Imperatorum non d3 auferre res aliorum, quia d3 emere, nisi forte deficeret pecunia, l. 2. ff. ad l. Rho. de iac. vel nisi rustici adeo tenaces essent, ꝙ ñ vellẽt ei vẽdere victualia.

LEX XII.

1 *Confirmatio priuilegiorum quid operetur.*
2 *Lex si contradicit canoni, cui standum.*
3 *Statutum, per quod reuocatur eleemosyna, q̄ solita sit dari religiosis, non valet.*

Priuilegia. Bona l. est diuiditur sic. Primò ɔ̄firmat priuilegia eccl'arũ. Scd̄ò reuocat priuilegia in ɔ̄rium ɔ̄cessa. Tertiò principis eleemosynas ɔ̄suetas dari iubet. Scđa ibi, Oẽs. Tertia ibi, & q̄a humanitatis. Expediã per particulas. In j. q̄ro
1 vtrũ ɔ̄firmatio † priuilegiorũ aliq̄d operetur? Bŕ q̄ñq; ɔ̄firmãtur priuilegia inualida ex certa sciã principľr principis, tunc sine dubio valẽt, vt l. adoptio nõ iure fcã. cũ l. seq. ff. de adop. Q̄ñq; ɔ̄fir-
a mãtur à principe ignorãte,ᵃ & tũc nihil releuarent, nec ɔ̄firmantur, vt ext. de ɔ̄fir. vtil. vel inuti. c. 2. & 3. Q̄ñq; ɔ̄firmantur priuilegia valida & tunc nihil releuant, nisi, q̄a fiunt cã dubitationis tollẽdæ, vt l. q mutuã. in pr. ff. mã. & l. q̄ dubitationis. ff. de re. iur. In 2.
b par. hẽs ꝙ leges sublunt canonib.ᵇ q̄a ll. q̄ sunt ɔ̄ canones, ñ valẽt.
2 † Quæro ğ q̄ñ lex ɔ̄dicit canoni,ᶜ vel eɔ̄, cui sit stãdũ.ᵈ Gl. hic tan
c git & vŕ qđ sit stãdum canoni, vt hic cũ si. alle. per Gl. Tu dic, Aut
d loquimur in sp̄ualib. & pertinentib. ad fidẽ, & stamus canoni, vt hic cum si. cum cõcord. positis in gl. & ex̄ de ɔ̄sti. c. ecclesia S. Ma-
e riæ. Aut loquimur in tp̄alib.ᵉ & tunc aut in terris subiectis eccl'iæ, & sine dubio stamus decretalib. Aut in terris subiectis imperio, & tunc aut seruare l. est inducere peccatum, vt ꝙ p̄scribat possessor malæfidei, & tunc stamus canonib. vt de re. iur. c. 2. lib. 6. & ibi per Io. Aut nõ inducit peccatũ, & tunc stamus legi, vt ex̄ q fil. sint le. c. per venerabilem. De hoc per can. de ope. no. nũ. c.j. Ex tertia par
f ticula habetis ꝙ eleemosynæ debitæ seu ɔ̄suetæᶠ dari pauperib. dñt dari perpetuò. Quæro ergo, ciuitas ista dabat religiosis certã
3 q̄titatem frumenti quolibet anno, posteà fecerunt statutum † per qđ est reuocata talis eleemosyna. quæritur an valeat tale statm̃?
g Per l. istam vŕ ꝙ non,ᵍ & vide tex. qui non vult ꝙ ista talia ab aliquo minuantur. Itẽ in eo qđ eis tribuit perpetuam firmitatem, p̄ hoc videtur etiam tex. extra de simo. c. ad Apostolicam. dic vt ibi.

a ADD. ¶Pom. Vide Ale. cons. 59. vol. j. Fel. in c. ad nostram, ver. vlt. no. de prob.
b Alex. In decisionib. q̄ autoritas p̄fertur, s. legum, vel canonum. Et dic qđ dicta doctorum ecclesiæ si fundantur in nouo, vel veteri testõ, p̄feruntur oĩb. Si vero fundantur tm̃ in dictis doctorũ, tunc standum est decisioni Papæ, vel Imperatoris vt est gl. sing. in c. de libellis. 20. dist. quæ alleg. tex. hoc probantem, 26. q. 2. §. tria, alias est c. vbi autoritas Hieronymi fuit prælata cuicunque consilio.

c Pom. Vide Pan. cons. 94. dub. 4. vo. 2. Fel. in c.j. de const. ver. 3. declarõ. & in c. ecclesia S. Mariæ, e. ti. & in c. in cãis, no. 2. de test. & in c. fraternitatis, e. ti. & in c. testimonium, e. ti. & Barb. cons. 13. vo. j. & Alex. 167. in fi. vo. 2. Si autem non ɔ̄dicit, an seruetur in foro canonico. Vide Ale. cons. 92. in fi. vo. 4. & vide Alex. cons. 34. vol. 3. cons. 63. & 4. & 99. e. vo. & cons. 105. e. vol. Ad hæc etiam vide Pa. de cast. in aut. causa quæ, ĵ. ti. prox. & Pan. cons. 3. q. 14. vo. 2. & cons. 7. dub. 2. vo. 2.

d Alex. Adde quod no. Io. and. in nouel. in c. si duobus, de app. in 6. & gl. in cle. dispendiosam, de iud. & No. Arc. sing. in c. qđ à patribus, 75. dist. dicit ꝙ ẽt in his q̄ spectant ad forum canonicum, & ius can. statuit rigorem, ius ciuile æquitatẽ, stabimus iuri ciuili. Et hoc si clericus iurat dare intra x. dies, ẽt quo ad pœnam p̄iurij inspicim⁹ diẽ à media nocte ſm ius ciuile, vt no. in l. more, de fer. sed ſm ecclesiam à vesperis, vt no. in d. l. more, q̄a æq̄us est ius ciuile in hoc, qđ bñ no. quia facit ad multa in mã. Et an quo ad legitimationem prolis, & quo ad p̄sumendum, & probandum mr̃imonium stetur iuri ciuili, vel can. vide Cy. & Bal. in l. si ɔ̄, ĵ. de nupt. Adde tñ ꝙ quoties dubitatur de aliquo in iure ciuili, standum est indistinctè interp̄tationi iuris canonici c. p̄ venerabilẽ, hic alle. & no. in c. licet ex suscepto, de fo. ɔ̄p. & l. q̄q̄, ĵ. ad l. fal. ɔ̄iuncto c. Raynutius, extra de test. adđ ꝙ no. do. an. quẽ seq̄ť Imo. in c. clerici, đ iud. ꝙ si in cãis miserabilium p̄sonarũ, vel pauperũ, canones ɔ̄riantur ll. seruari dñt canões, ẽt in foro ciui. Et nunq̄d in cã eccl'iastica p̄nt leges allegari vide Spe. de disput. §. porro, ver. sed nunq̄d. Et vide de hoc Bal. in l. omni nouatione, & in l. iubemus nulla, in pr. s. e. Itẽ qđ q̄uis vbi ius ciuile nõ reprobať ab eccl'ia, nec in se ɔ̄tinet p̄ctũ, d3 obseruari ab eccl'ia, c.j. & ibi no. de ope. no. nũ. tñ limita sing. ſm Abb. sic per illum tex. in c. si lius, extra đ test. nisi lex ciuilis foueret lucrũ odiosum p̄ximo, vel rigorẽ quen dã, tunc ñ est seruandũ in foro can. l3 exp̄sse ñ reprobeť. Pro quo c. dilecti, đ iu. & c.j. de dolo & cõt. qđ est sing. ſm eũ. Et an in foro eccl'astico sint seruãdæ ll. vide late Pe. de anc. c. canonum statuta, 3. q. de cons. & ibi ponit pulchram dist.

e Paris. In reb. ãt eccl'asticis ẽt si in iudicio seculari agať, seruanť iura Canonica, vide Com. cons. 83. Vide circa istã mãm Bretinũ cons. 48. Ale. cons. 352. vo. j. Vide late Fel. in c. ecclesia S. M. extra de consti. Aliud per eundem c. in cãis, extra de test. Et ideo pœna imposita p̄ delicto aliquo de iure ciuili nõ seruatur in terris ecclesiæ nisi reperiatur recepta, & approbata à Can. iure ſm Comens. cons. 154. in pr. vbi loquitur de pœna adulterij, vel incestus. Item vide Io. de ana. cons. 80. vbi ponit qđ si de iure ciuili sint opi. in aliquo passu, & de iure Can. non seruetur ius canonicum in terris Imperij. Et quid in mã peccati vide in reper. in ver. ius, vbi habes limitationem ad regulam, ad quam vide Com. prædictum in c. clerici, de iud. & vide limita. vt per Dec. in c. ecclesia S. Mariæ, extra, de consti.

f Pom. Vide Pan. ɔ̄s. 2. vo. 2. & cons. 4. dub. j. e. vo. & cons. 49. vo. 2. & cons. 65. vol. 2.

g Ale. Not. qđ statm̃ de p̄standa eleemosyna, non p̄t reuocari, bñ facit ad no. in l. Cæsar, ff. de pub. q̄ adde omnino no. p̄ Bar. in l. omnes populi, in 3. q. pr. & id qđ retulit Imo. vŕ tenere ɔ̄rium, l3 aliquaľr sit diuersus casus, sed quo ad ecclesiã, Sal. in aut. cassa, in 5. q. ĵ. e. tenet ɔ̄ Bar. vide ꝙ no. Bar. in l. si quis curialis, in fi. de epi. & cle. & cum Bar. transeunt Mod. in c. fi. de reb. eccl. non alie. de hac q. vide Alex. in l. non amplius, §. j. de le. j. Sed Cy. tenet ɔ̄ Bar. hic. Sed an valeat statutũ qđ ingrediens monasterium non succedat, ponit bŕ Bar. in l. fi. de pact. Et adde ꝙ no. Bar. in l. de quibus, ff. de ll. in l. filiusfa. §. diui, de le. j. adde an valeat statutum qđ ingrediens monasteriũ, &c. Bal. ɔ̄s. 216. & q̄ posui in l. cunctos populos.

¶Noua constitutio Federici Imperatoris. Coll. x.

1 *Hæc constitutio qđ fuit Federici Imperatoris, qui postea fuit dãnatus de hæresi.*
2 *Dispositio huius constõnis habet locum ne dum in Italia, sed in toto mundo.*
3 *Statuta contra libertatem ecclesiæ q̄ dicantur. & nu. 5. (libertatem ecclesiæ.*
4 *Statutum quòd qui occidit clericum puniatur in libris decem, an dicatur cõtra*
6 *Statutum contra libertatem ecclesiæ insertum in volumine statutorum, si postea in eo sit aliud statutum cassans quæcunque statuta contra libertatem ecclesiæ, quòd statuentes non euitent pœnam huius legis.*
Debitor ex instrumento, licèt habeat instrumentum quietationis potest tamen petere illud instrumentum cassari de originali.

a
1 Cassa, & irrita. alsta est ɔ̄stõ d. Fed. † Imper. qui postea fuit dãnatus, vt h'rticus p̄ eccl'iam; tñ ɔ̄stões factæ fauore ecclesiæ fuerunt p̄ Papã

a ADD. ¶Alex. Et q̄ statuta dicantur ɔ̄ libertatem ecclesiasticam, vide Pet. de an. c. canonũ statã, ver. q̄ro ergo circa hoc, de const. ex opposito, & vide q̄d ad intell'm, & mãm h⁹ aut. in l. fi. ĵ. de sac. eccl. & adde ꝙ not. Bar. in l. de quibus, ff. de ll. & l. filiusfa. §. diui, de leg. j. Sed quid si statutum principaliter non disponit ɔ̄ libertatem ecclesiæ, vel ecclesiasticarũ p̄sonarũ, sed p̄ indirectũ, exemplũ, qđ tm̃ solui dẽat p̄ molitura per euntes ad molendinũ, nã p̄ statm̃ laicorũ non p̄t minui vtilitas p̄latorũ eccl'arũ, q̄ accipere ɔ̄sueuerũt ab ipsis p̄ liberũ accessũ ad eorũ molẽdina, talis enim libertas nõ p̄t statõ laicorum impediri indirectè subditos aggrauando. Ita no. ɔ̄cludit Pet. de anc. in cõs. suo 156. qđ inci. In Chři noĩe, eiusq; gl'iæ m̃ris Mariæ, & B. Antonij, vbi optimis rõib. & exp̄ssis iurib. vŕ muniri, &c. & idẽ ẽt tenuit cons. 185. qđ incipit, in Chři noĩe amẽ, p̄ cõitate, qđ poterit tale statm̃ facere, & tene menti, q̄a habui de facto ego Ale. semel in cã dñi p̄tonotarij, & ita determinaui, & vide Sal. hic, q̄ ɔ̄cludit qđ dŕ disponere p̄ indirectũ id p̄ p̄ qđ clerici reddãtur timidiores. Et qđ statm̃ disponens qđ si clerici tale qđ non fecerint, eorum ɔ̄sanguinei teneantur, dixi esse ɔ̄ libertatẽ ecclesiæ, vt per Bar. in lec. anti. & Ang. in l. j. ff. de ĩ ius vo. & ibi vide q̄ scripsi. Et Et non cesses videre per Pet. de an. in c. canonum statuta, ver. & quærit Bal. vbi dicit, quid si statuto cauetur, ꝙ idem ius reddatur clericis in curia seculari, qđ redderetur laicis in curia ecclesiastica, pone ꝙ statuta militãt fauorabilia vigentia in curia seculari, p̄tãs vero vult clericum gaudere, & ibi ẽt quid super executione instrũm, vel aliis fauorabilibus includunt clericos. adde de consiliis Pet. de anc. plenius feci mentionem in l. cunctos populos, & ibi vide.

Paris. Ista vero similiter iuncta important ipso iure, Bald. de pa. const. in vers. hoc nos, Ias. in l. non dubium, in x. not. C. de legi.

confir

ꝯfirmatæ.& sumit̃ x.collatio de sta.ꝯ liber.eccl.qa hic ĩ 2.par.cas
sant̃ oẽs ll.&c.Dicit hic,per Italiã, q̃rit̃ vtrũ ista ꝯstõ hẽat locũ ali
2 bi,q̃ in Italia?gl.d̃t ꝙ sic,†qa ea.rõ,& d̃t verũ.Nã ista ꝯstõ ẽ gñalis
ĩ toto mũdo,p̃ceptũ verò d̃ publicãdo nõ fuit nisi ĩ Italia,vbi ma
a gisᵃ expedit.Pro hoc hẽm⁹ hodie tex.de sen.exc.c.nouerit.†q̃ro,
3 q̃ dicãtur statuta ꝯ libertatẽᵇ eccl'iæ & eccl'iasticarũ p̃sonarũ,Inn.
b in d.c.nouerit.cui⁹ dicta hic retulit Cy.& addidit lec.suæ veteri,d̃t
ꝙ ista dñr statuta ꝯ libertatẽ eccl'iæ, q̃ sunt ꝯ priuilegia ꝯcessa ec-
clesiis,seu eccl'iasticis p̃sonis p̃ principẽ seu Papã.Et hoc ꝓbat per
istũ tex.ibi,aduersus canonicas,vel imperiales sanctiones.Istud sa
tis pl3,tñ nõ ẽ dcm̃ p̃fectũ.Pro cui⁹ decl'one formo q̃õem: statm̃
4 est hic ꝙ†q cũq; occidit clericũ punitur in x.li.auri,an istud statm̃
sit ꝯ libertatẽ eccl'iæ?Et vr̃ ꝙ nõ s̃m determinõem p̃dictorũ,nã ci
uitas ista statuit ꝓ homicidio maiorẽ pœnã in aliis, in clericis sta-
tuit minorẽ,vñ nihil facit ꝯ priuilegia ꝯcessa ab Imperatorib.seu
summis põtificib.s3 aufert clericis bñficiũ eorũ.s.statuti sui. ꝯriũ
c ego determinauiᶜ in scholis,qa illa dñr ꝯ libertatem eccl'iæ† & ec
5 clesiasticarũ p̃sonarũ,pp̃ q̃ ipsi reddũtur magis timidi,& alij ĩ cõi
magis audaces.Tex.ẽ ĩ l.j.§.q̃ onerãdæ.ff.q̃rũ re.act.nõ datur.Mo
do ad ꝓpositũ,si p̃ tale statm̃ clerici efficiũtur magis timidi, & alij
audaciores,ergo tale statm̃ ẽ ꝯ libertatẽ eccl'iæ,ergo ñ v3.Q̃d no.
& tene mẽti,& istud vtilius ẽ q̃ dcm̃ Inn.& vide si ẽ verũ.q̃ro,ĩ vo
lumine statutorũ reperitur quoddã statm̃ ꝯ libertatẽ eccl'iæ:in fi.
6 voluminis apponitur vnũ aliud statm̃,†ꝙ si q̃ sunt statuta ꝯ liber-
tatẽ eccl'iæ,sint cassa,& irrita ipso iure.an pp̃ statm̃ istud vltimum
d statuentesᵈ sint liberati à pœna h⁹ l.& illius c.nouerit.de sen.exc.
certè nõ,qa tex.nõ solum præcipit annulari verbo,s3 etiam abo-
leri,& cancellari de volumine statu.de facto.ibi, & ea de capitula
rib.&c.quod tene menti ad multa, qa vidi semel in ciuitate Pisa-
rum.Sic etiam no.ꝙ qñ aliquis h3 instrumentum ꝯ te licèt faciat
7 instr̃m †ꝯgetationis,potes petere instr̃m cassari de originali. Facit
j̃.de cond.sine causa.l.dissolutæ,& ar.l.sicut datam.in fi.j̃.de li.cã.

a ADD.¶Pom.Pro hoc facit gl.sing.in l.j.& q̃ ibi scripsi,j̃.de rap.virg.in pr.ĩ verbo,spõsam,s.q̃d lex exprimẽs aliquẽ rõe frequentioris vsus nõ intel'r ꝯcludere alios casus habẽtes eã rõem,bar.ꝯs.j.vol.j.& ꝯs.6.vol.j.ꝯs.19.e.vol. & ꝯs.40.e.vol.& gl.& ibi bar.in l.si mater,§.hoc iure,ff.de exce.rei iud.Barb.cons.62.& seq.vol.j.Fel.in c.quod ad consultationem,de re iu.Barb.cons.22.vol.2.& cons.26.vol.2.& 28.vol.2.cons.5.vol.2.& ꝯs.36.vol.2.& 44.vol.2.& 53.vol.2.& 63.vol.2.&60.vo.2.& d.An.de Bu.cons.x.& cons.34.in gl.prœ.Gre.in ver.cõmorantib.& Pan.in c.sane de iud.bar.in l.j.ff.ad treb.& Car.cons.103.& gl.& in l.cũ hr̃s,in verbo post.ff.de li.leg.& no.tex.& ibi Ale.in l.postulãte,ff.ad treb.& Barb.in c.trãslatio.de const.&quod addit fel.in c.pastoralis,in pr.de resc.bal.in c.à crapula,de vi.& hon.cle.Barb.in c.ad nr̃am,in ver.modo,de empt.& compost.& doc.in c.si.de rescr.vbi voluit ꝙ ille tex.licèt loquatur in plurib.actionib.personalibus,habeat locum in pluribus realibus,quia illud fuit dictum frequẽtationis gratia vsus,&gl.in verbo,iur̃m,&in ver.reus c.2.de confes.in 6.gl.in l.si mater,§.hoc iure,ff.de exce.rei iud.& bal.in c.ex conquestione,de rest.spo.

b Ale.Et an nuncius missus pro executione talium statutorum debeat puniri,vid̃ gl.2.q.1.c.legum,& ꝙ no.bal.in aut.cã quæ fit cum monacho,j̃.ti.j.Ex opposito pro hoc dicto Inn.adde tex.quem ibi ponderant doc.in c.sane,de exces.præl.
Pom.Quæ dicantur statuta ꝯ libertatẽ eccl.Vide ale.ꝯs.17.vol.4.&Pan.cons.26.vol.1.& ꝯs.72.e.vol.& ꝯs.83.e.vol.Fed.de sen.cõs.86.& duob.seq.Pa.de cast.in l.iubem⁹ nullã,s̃.e.& in aut.statuim⁹,j̃.ti.prox.aliquid,in simili per fel.in c.q̃ ĩ eccl'iarũ,de const.& in c.eccl'ia S.M.e.ti.de prob.& in c.lr̃is,de p̃sum.& Cep.ꝯs.15.& bar.cõs.35.& cõs.280.& Barb.cõs.4.vol.1.cõs.84.ad fi.e.vo.& cõs.12.e.vo.& cõs.14.e.vo.& cõs.20.e.vol.& cõs.13.e.vo.cõs.28.e.vo.& Ant.de Bu.cõs.26.&cõsil.41.& Car.143.& Anc.in c.canonũ statuta,de const.vbi ponit ẽt de vlt.q.bart.hic,& ale.cõs.49.in pr.vol.1.& Barb.in c.1.de const.bal.in rub.de const.&anch.in cons.11.&trib.seq.& ale.cons.93.loquitur in statuto, cum res non possit locari non vocato possessore,& alienari in non subditum,&168.vol.2.&anch.25.vbi ponit an valeat statutum ꝙ mulier habens filios non possit relinquere,etiam ꝓ anima,nisi certum quid,Soc.55.vbi ponit an decretum principis quod bona nõ possint locari non subdito,comprehendat ecclesiasticas personas.
Paris.Adde q̃ statuta dicantur ꝯ libertatem ecclesiasticã,fel.in c.ecclesia S. M. extra,de const.Item ꝙ non valeant statuta,vel decreta,q̃ cõiter per Italiam disponunt circa bñficia impetranda sine licẽtia principis,& ꝙ faciẽtes ea seruari sint ipso iure excõicati,vide Pan.cõs.83.Et qñ dicãtur ꝯ libertatẽ ecclesiasticã,& de quodã statuto puniẽte illũ q sup̃ mr̃imonio litẽ mouet,vid̃ Barb.ꝯs.31.

c Ale.An ãt valeat statm̃ ꝙ clerici sint extra ꝓtectionem cõis,ang.tenuit ꝙ nõ in l.filiusf.§.diui.de le.j.reprehendẽs Ia.Bu.q ꝯrium tenuit in l.assiduis,C.q pot.ĩ pi.ha.Io.de Imo.in d.§.diui.non decidit,pl3 pulchra decisio bal.in auth.statuimus,post Ia.Bu.de epis.& cle.Pet.de Anc.in c.canonum statuta,de const.ĩ ver.quæro igitur,circa hoc iuncto tex ꝙ no.dixit bal.in l.si quis curialis,j̃.de epis.& cle.l3 ipse aliter locutus sit hic,& per bar.in cons.inc.Priores habentes liberum arbitrium.Adde ꝙ ang.cons.47.voluit ꝙ stante statuto ꝙ declinans iurisdictionem sit extra, ꝓtectionem communis, ꝙ si quis clericus fuerit captus & ad instantiam ep̃i relaxatus,si ipse velit alium facere detineri, ꝙ non debet audiri,licèt non ipse,sed episcopus id fecerit,quia de voluntate sua fecisse videt̃.

d Pom.Vide Barb.cons.41.&cons.43 vol.1.& cons.58.& 63.e.vol.1.& cons.15.vol.2.et cons.32.in fi.vol.2.An.de Bu.cons.25.Imo.cons.123.Bart.cons.22.vol.1.&Rom.275.& tex & gl.in c.cũ ad verum,96.d.& Pan.in c.clerici,in x.no.de iu.& Pan.in c.l3 ex suscepto,de res.&Ana.cons.80.ad fi.pulchri.Pet.de anc.in c.canonum statuta, ver.2.op.& ale.cons.59.volu.1.abb.in c.quid per nouale,in 2.no.de ver.sig.& Are.cons.48.& Ale.16.volu.2.& 121.vbi ponit an sit seruanda quando non contradixit & 168.vo.2.& 25.vol 3.& 46.eo.& 69.eo.vol.cons.51.vol.5.

1 *Ecclesiasticæ personæ possunt liberè eorũ bona relinquere clericis,& pauperib.*
2 *Dictio,seu,quomodo ponatur,& de eius natura.remissiuè.*

LEX XIII.

1 Generali. Eccl'iasticę p̃sonæ p̃nt reliq̃r̃ bõa† sua liberè clericis & pauperib.h.d.Not.q̃d testã p̃ q̃ reliq̃t piis
locis dñt hr̃e cẽm iuris solẽitatẽ.ibi,q̃d tñ sit oĩ iur̃,&c.hoc dixi.
2 s̃.e.l.j.no.q̃d hic d̃t d̃ dictiõe,seu,†q̃ ponit̃ alternatiuè,sicut dictio
vel,vt vides ex tex.ꝯ hoc facit tex.ff.de aur.& ar.le.l.si qs ita,& ibi
dixi.pleni⁹ ĩ l.si is q ducẽta.§ vtrũ.de reb.dub.Vlt.no.ꝙ mõialis p̃t
facere testm̃,s; qa p̃ aut.istud corrigitur,iõ põitur aut.ĩgressi,&c.

AVTHEN.

1 *Ingrediens monasterium,quando perdat omnia sua bona.*
2 *Voto quando quis obliget nedum se sed etiam sua bona.*
3 *Testari de alienis quando quis possit.*
4 *Dedicans se ecclesiæ aut capellæ seculari,quòd non dicatur religiosus,& potest sibi bona retinere & nu.5.& testamentum condere.nu.6.*
7 *Hæreditas etiam damnosa dicitur hæreditas.*
8 *Ecclesia secularis,an habeat dominiũ rerum & bonorum dedicantis se & sua.*
9 *Dominum transfertur in ecclesiam absque traditione.*
10 *Ingrediens monasterium quando ex pacto possit sibi bona reseruare quo ad dominium,& quo administrationem,& an vitietur ingressus.& nu.12.*
11 *Seruus domino permittente potest habere administrationem bonorum.*
13 *Dedicans se & sua,an illa dictio sua,adiiciatur superfluo.*
14 *Expressio eorum quæ tacite insunt,quando nil operetur.*
15 *Copula,&,copulat per se & principaliter.*
16 *Ingressus monasterij si non valeat,an valeat oblatio bonorum.*
17 *Monasterium quando teneatur ad debita ingressi.*
18 *Emphyteusis an transeat in monasterium per ingressum emphyteutæ.& 19.*
20 *Vsumfructum si habet ingrediens monasterium,per ingressum non finitur,& transit in ecclesiam,sed morte ingredientis finitur.& nu.21.*

a Ingressiᵃ monasteria. Primò põit̃ añs, scd̃ò seq̃t̃ ꝯse
quẽs.Tertiò ꝯñam ꝓbat.Op.
1 gl.vr̃ q̃d malè facit qcũq; ĩgredit̃ eccl'iã, qa p̃dit oĩa bõa† sua. H⁹
timore.gl.ĩtelligit ĩ eo q ĩtrat monas.seculo renũciãdo,& faciẽdo
ꝓfessiõẽ tacitè,vl' exp̃ssè:aliàs sec⁹,vt ĩ aut.de monac.§.illud.& §.
seq.vñ sumit̃ hæc.Scd̃ò op.ad idẽ de aut.vt nulli iud.§.qa verò,po
sito.j̃.de adul.aut.s; hodie.sol. ibi loq̃tur in adultera q̃ ĩ monaste-
rio mittitur coacta,nec seculo renũciat.Op.3.dr̃ hic;se & sua dedi
2 cant Deo.ꝯ,p̃ solũ votũ† res ñ efficiũtur eccl'iæ, s3 p̃sonæ obligã-
tur,vñ vr̃ obstare q̃d hẽm⁹.ff.de polli.l.2.in pr.Sol.d̃t gl. q̃d hic d̃t
se,in hoc ꝓpriè stat,qa p̃sona est statim obligata, in eo quod dicit
sua,stat impropriè,qa bona statim ñ trãseũt ĩ eccl'iã,& vide gl. &
innuit gl.tua ꝙ bona incõtinẽti nõ trãseũt ĩ eccl'iã:q̃d nõ pl3 mi
hi,nã cũ p̃sona statĩ efficiatur eccl'iæ,& ĩ ei⁹ p̃tãtẽ transeat, statim
eodẽ mõ oĩa bõa sua quo ad ꝓprietatẽ,& dñiũ,vt l.si adoptauero,
ff.de p̃ca.Nõ ob.l.2.de poll.qa ibi loq̃tur qñ qs vouet vnã rẽ par-
ticularẽ,cuius per votum nõ trãsit dñiũ,s3 persona obligatur:hic
verò

a ADD.¶Pom.Nũq̃d ꝓcedat ingress⁹ monas.vide Anc.cons.68.inc.ꝯ.donõ ẽ.ver.s3 istud,& ãplia istã aut.p̃ Pe.de anc.ꝯs.425.inc.ꝓ clariori.Et ad materiã h⁹ aut.vide fel.c.in p̃ñtia,§.j.de ꝓb.& aliq̃d ĩ c.nũti⁹,de test.& ĩ c.testimoniũ,ver.6.cõ cl'o.e.ti.& Car.Flor.ꝯs.28.Pan.ĩ c.cũ olĩ,2.ĩ 6.no.de priui.p̃ ingressum mõasterij qs lr̃at,sicut si offeret̃ curiæ.Ita Ale.ꝯs.25.vo.3.& Soc.cõs.6.vbi pulchre ponit.
Paris. Ingressi. Istã aut. repetiit dñs Rosel.de Aret. Itẽ circa istã mãm ad quem dẽant applicari bõa ingrediẽtis monas.mendicãtiũ,q sint incapaces,& ĩ particulari,& ĩ cõi,vide Ro.sing.440.inc.heri habui ꝯsulere, vbi d̃t ꝙ applicãt venientib.ab intest.S3 singl'r limitat,nisi ingrediẽs fuisset ĩstitutus sub ꝯdõe, si decederet sine liberis,qa d3 tũc erogari ad pias cãs.All.tex ĩ aut.de san.epis.& cle.ĩ §.s3 hoc p̃ñte,in fi. Sup̃ quo tñ vltĩo vide oĩno q̃ hẽs ad bar.ĩ l.fi.ff.de his q̃ pœnom.Quid ãt si dolo,vel importunitate abbatis ĩducat̃ qs ad ĩgrediẽdũ,q̃d fieri dẽat de bonis suis,vide Cep.cau.229.fel.ĩ c.nisi p̃ñtia,ext.de ꝓb.Nũq̃d ãt per ingressum mõasterij corruat testm̃,vid̃ Ro.ꝯs.327. Cui ãt applicãt bõa ĩgrediẽtis mõas.q̃d sit ĩcapax,vide Ro.ꝯs.296.& vide oĩno fel.ĩ c.p̃ñtia,ver.7.q̃ro, ext.de prob.vbi põit q̃d de mõasterio oĩno incapace,& q̃d de capace solũ, vt possit vẽdere ĩmobilia,nõ tñ retinere,& de hoc late tãgit vt p̃ eũ.An ãt,& qñ reseruationes vitiẽt ingressũ vide Pan.cõs.809.Quid ãt si statm̃ dispõit,q̃d 3.pars bonorũ delĩquẽtis,vel occidẽtis applicet̃ hr̃dib.occisi,& occis⁹ sit mõach⁹,an monas.hr̃e dẽat,an filij legitimi & naturales,quos suscepit antẽq̃ eẽt mõach⁹,vide Ro.cõs.458.inc.statm̃.Nũq̃d ãt possit relinq̃ aliq̃d monacho,vt nõ acq̃rat monasterio in q.11.inc.q̃dã reliq̃t. Quid ãt si relinquat monachis talis abbatiæ vtrũ cõuẽtus &abb.possint agere noĩe ꝓprio,an vero monachorũ tm̃,vide bal.c.j.§.p̃sõnã,p̃ quos fiat inuest.Quid si ingress⁹ añ ingressum h3 liuellũ, vel p̃cariũ vel vsumfructũ,an duret post ĩgressum viuẽte saltẽ eo,vide bal.in c.q clericus,si de feu.fue.cõtr.Itẽ ꝙ semel ingressᵘ et dedicãs aliq̃d monasterio,nõ possit repetere,vide Ant.de bu.cõs.75.inc.moniales q̃dã,p̃ totũ. Et in q̃tũ tãgit̃ hic ꝙ q nõ est dñs bonorũ,non potest testari, vide Barb.in rub.extra,de test.in 3 q.
Ale.Ingressi monas.Ad materiã posset quæri quid si testõr reliquit alicui mulieri,si monas.nõ intret,nũq̃d nõ intrando possit cap̃e legatũ?bar.cõsuluit ꝙ sic ĩ cõs.150.inc.dña mea Paula fuit substituta pu.etc.ibi expedit⁹ de ꝯriis, venio ad q.etc.q̃d si ingreditur monas.vel eccl'iã secularẽ.Et cũ bar.trãsit bal.s̃.l.ꝓx. vbi idẽ d̃t in ingresso monast.intra annũ ꝓfessiõis et bal.hic in duob.locis,et ĩ aut.si qua mulier.C.e.et bal.in cõs.q̃dã obtulit se,et oĩa,vide q̃ dixi ĩ l.3.§.orphanotrophus,j̃.tit.j.ibi ꝓ hoc est text.et gl.37.q.j.secus in conuẽtis r'læ, vt ibi in gl.

vero qñ q̃s vouit pſonã ſuã, quo caſu tranſit pſona, & oĩa bona, vt hic. Et hæc ſol. bñ. pbat in l. Deo nobis. §. j. in ver. quaſi. j̃. de epiſ. & cle. Vlterius op. ad fi. aut. ibi, ergo nõ teſtat̃, vt pote, nec dñi rerũ, &c. ꝯ, q̃a qñque q̃s teſtat̃ de alienis, vt j̃. de leg. l. cum rem alie-
3 nam. reſp. fateor, d̃t gl. q̃d iſta rõ nõ eſt neceſſaria. Tu dic, † qñ aliq̃s nõ eſt dñs rerum, q̃a nõ eſt in ptãte ſua, ſed in ptãte alterius, nõ põt teſtari, vt hic, ſecus ſi eſſet ſui iuris, q̃a poſſet teſtari de alienis, non tamen in præiudicium dñi. ꝯ hoc op. de aut. ſi qua mulier. j̃. prox. vbi monacha teſtatur. Sol. illa auth. determinat iſtam, & ibi
4 videbimus. † Expeditus de contrariis, venio ad q.

Quæro, D̃r hic, ĩgreſſi mõaſteria. q̃d ſi ĩgredit̃ capellã, vel eccl'iã ſecularẽ, & ibi d̃dicat ſe, & ſua renũciãdo ſeculo: gl. d̃t ꝙ tũc idẽ, q̃a ea. eſt rõ. Et h. d. in 1. gl. & ſubdit poſtea in gl. magna. q̃d talis ꝯuers⁹ eccl'iæ ſecularis, ñ poſſet ſibi retinere aliq̃d ꝓpriũ, & vide gl. & doc. ſic ptrãſeũt, vbi hic d̃t gl. & idẽ no. ĩ cor
5 pore vñ ſumit̃ hęc auth. † Puto q̃d ꝯriũ ſit verũ. Nã ꝯuers⁹ eccleſię ſecularis, q̃q̃ dedicet ſe & ſua, nõ efficit̃ religioſus, ſ; remanet liber hõ. Probo p rõẽ, & poſtea p caſum. Ecce rõẽ: p oblõẽ ſui, q̃ q̃s facit ĩ manib. ſecularis, nõ efficit̃ religioſus nec d̃r ſolẽne votũ reli
a giõis. Ita no. p Inn. ext. de mõa. c. ꝓpoſitũ. aut mihi vr̃, ita inc. ergo iſte nõ eſt religioſus. Pro hoc ẽ tex. & gl. 27. q. j. c. vt l. ꝯtinẽtiæ. vbi d̃t, ꝙ tales ꝯuerſi ñ ſunt religioſi, & ꝙ pñt ꝯhere mr̃imoniũ, & hr̃e ꝓpria. ita hoc ãno ꝯſului adhærẽdo dicto cuiuſdã canoniſtæ. Cũ ergo remãet liber, apparet q̃d p pactũ ſibi poſſet certa bona reſer
b uare. nõ obſt. q̃d d̃r gl. S; circa illos[b] q̃ro vtrũ poſſint facer̃ teſtm̃?
6 certè ſi apd̃ eos remãet † aliq̃d ꝓpriũ, nõ ẽ dubiũ ꝙ poſſint teſtari, q̃a caſ⁹ ẽ hic ĩ l. g̃nali, ſup q̃ poſita ẽ iſta aut. q̃a l. illa nõ corrigit̃ p iſtã. niſi ĩ mõachis, ſeu religioſis, ñ ĩ aliis eccl'iaſticis pſonis q̃ remanẽt liberæ, & nõ trãſeũt in alicui⁹ ptãtẽ. Si ponerem⁹ q̃d apud talẽ ꝯuerſum nõ remãſerit aliq̃d rerũ ſuarũ, q̃a dedicauerat ſe & ſua, & tũc idẽ ꝙ poſſit facer̃ teſtm̃, ñ ĩ pĩudiciũ eccl'iæ q̃ h; res, ſ; ĩ pĩudiciũ hr̃dis. q̃d. n. ſi hr̃s eẽt, ita ſtult⁹, ꝙ vellet adire hr̃ditatẽ ſine ꝯfectiõe inuẽtarij: nã hr̃ditas d̃r eẽ illa q̃ nõ h; aliq̃ bõa: q̃a ẽt hr̃ditas
7 † dãnoſa d̃r eẽ hr̃ditas, vt l. hr̃ditatis appl'o. de ver. ſig. S; q̃ro circa
c hoc, vtrũ eccl'ia ſecularis[c] hẽat dñiũ † rerũ talis ꝯuerſi, q̃ obtulit
8 ſe, & ſua, & tradidit poſ. verè vel fictè ꝯſtituẽdo ſe eccl'ię noĩe poſ
d ſidere, nõ eſt dubiũ. vt l. q̃dã. ff. de rei ven. & de acq. poſ. l. q̃d meo. Siñaũt nulla traditio interuenerit eſt aduertẽdũ: Aut fuit ſimplex votũ, & p votũ ñ trãſfert̃ dñiũ, vt d. l. 2. ff. de poll. ĩ pr. ſ; ſi eẽt oblõ,
9 ita q̃d r̃tãret in ſpẽ donõis, tũc eccl'ia h; priuilegiũ ꝙ in eã † transferẽ dñiũ ex ſimplici donõe, nõ ſecuta tradõe, vt l. fi. j̃. e. q̃ro vlte-
e rius q̃d de eo q̃ ingredit̃ monaſ.[e] religioſorũ, & ex pacto reſeruat̃
f ſibi aliq̃ bõa, an valeat talis reſeruatio, & vitiet̃ ingreſſ⁹: vr̃ ꝯ valeat
10 ingreſſus, & vitiet̃ reſeruatio? Dubiũ eſt, † q̃a q̃d monach⁹ hẽat ꝓpriũ, ẽ ꝯ ſubã religiõis, vt ex. de ſta. mo. c. cũ ad monaſteriũ gl. hic t3, ꝙ valeat ingreſſus, & vitiet̃ reſeruatio p ll. Et vide gl. mag. poſt pr. cũ iſta ꝯcordat gl. in aut. de mon. §. illud. ꝯriũ determinat gl. in c. 2. ex. de ſta. mo. in gl. mag. Alibi gl. diſtinguit, aut pactũ apponit̃ incõtinẽti, & vitiat̃ ingreſſus: aut p interuallũ, & reſeruatio vitiat̃. ff. de vſu & ha. l. p ſeruũ. §. j. & ibi gl. Omiſſis multis. q̃ pñt dici ĩ iſta mã, iſta eſt veritas, ſm̃ q̃d mihi vr̃. Verba q̃ apponũt̃ in aliquo ꝯtu dñt intelligi ſm nãm ꝯct⁹, vt l. ſi vno. in pr. ff. lo. & l. damni inf. q̃dã. in pr. ff. de dam. inf. Ad ꝓpoſitũ dẽs ſcire q̃d mõach⁹ nõ pt hr̃e ꝓprium verè, pt tñ hr̃e quo ad adminiſtrõem de pmiſſione abb. vt
11 d. c. 2. de ſta. mo. ſicut ſeru⁹ † pt hr̃e g cõniuẽtib. oculis dñi, vt l. 4. in
g pr. ff. de manu. Vñ qñ iſta reſeruatio fit ſimpl'r, reſeruatis mihi talib. bonis, d3 intelligi quo ad adminiſtrõem, & q̃d abb. patiat̃ me hr̃e ſicut dñs ſeruũ. & ita obſeruat ꝯſuetudo. S3 ſi expſsè verba ſona-
h rẽt, q̃d dñiũ remaneret apud eũ, Hic ẽ aduertẽdũ. bñã aut ponit̃ p
12 modũ ꝯdõis ad ipſam oblõem. V. g. dedico me † & mea, ſi mihi talis rei meæ dñiũ remaneat, & tũc iſta ꝯdõ vitiaret ingreſſum, q̃a facit deficere volũtatẽ ingrediẽtis. ita loq̃t̃ gl. in d. c. 2. de ſta. mo. S3 ſi ñ apponit̃ p modũ ꝯdõis, ſ; p modũ cuiuſdã modi, vel pacti. tũc vitiat̃ mod⁹ ſeu pctm̃. I. a itelli, iſta gl. p ll. quas allegat. q̃rit gl.
13 qñ q̃s dedicat ſe & ſua, vtrũ ſuperflnẽ adiiciat̃ ſua? Vr̃ ꝙ ſic, † q̃a ex pſſio eorũ q̃ tacitè inſunt, & c. vt l. nõ rectè. j̃. de fideiuſ. & ff. de le. j. l. 3. contra gl. Dy. determinat, quia ſi exprimit̃ mea, habebit bona ex ꝯceſſione expreſſa. Si verò nõ adiiciatur, habebit ex conceſſione tacita, l; q̃dã diſtinguũt, vtrũ pcedat me, vel mea. Ego puto ſic in hoc dẽm. Qñq; q̃s d̃dicat ſe cũ ſuis bõis, tũc expſsio bõorũ nihil
14 operat̃, † q̃a exprimit p eũ modũ p quẽ tacitè ineſt, & ſic nihil operat̃, vt d. l. 3. & l. non rectè. Nã bona tacitè veniebãt acceſſoriè. Ita mõ cũ natura dictiõis, cũ, ſit ꝯiũgere acceſſoriè, vt l. j. & 2. ff. d̃ pec. leg. inſt. de leg. §. ſi q̃s ancillas, & quod ibi no. Si verò q̃s dedicat ſe, & ſua, & tũc verũ d̃t gl. q̃d hic exprimit̃ p aliũ modũ, q̃ q̃ tacitè incrat. Nã tacitè veniebãt bona p q̃dã ꝯnã. hic verò exprimũt̃ bõa
15 p ſe & pricipl'r, † q̃a natura dictiõis &, ẽ copulare p ſe, & pricipl'r, vt d. l. j. 2. & 3. de pec. le. Hoc pmiſſo, q̃ro q̃d ſi ĩgreſſ⁹ ñ t3, an valeat
i oblõ bonorũ?[i] gl. d̃t q̃d valebit oblõ bonorũ, † q̃a vbi nõ t3 expſ-
16 ſum, nec tacitũ, vt ff. de ſer. ru. p. l. iñ. ſi. Ita d̃t gl. & innuit q̃d ſi bona eẽnt ꝯceſſa expſsè, q̃d valeret oblõ bonorũ l; vitiaret̃ ĩgreſſus pſonæ. Et iſta no. ĩ corpore, d̃ mõac. §. illud. vñ ſumit̃ hęc aut. q̃dã.
k vt Cy.[k] refert, p ſolõe iſti⁹ q̃õis. q̃d veniat illud brocardũ, vtrũ vitiato expſſo. vitiet̃ tacitũ. q̃d examino plenè ĩ l. fideiuſſor. ff. de le. j. veritas eſt iſta q̃tũ ad iſtã q. qñq; q̃s obtulit ſe tm̃, ita q̃d bona veniãt acceſſoriè, tũc vitiato expſſo vitiat̃ tacitũ q̃d ẽ acceſſoriũ ei⁹, vt hic d̃t gl. & bñ. Qñq; q̃s offert ſe cũ ſuis, & idẽ ea. rõe. Qñq; q̃s offert ſe & ſua: Et hic aduerte, aut ipſe credit oblõẽ d̃ ſe factã tenere, aut ſciebat ñ tener̃. j. caſu bõa d; recuperare. q̃d pbo p ll. Primò per l. nemo. circa pr. ff. de hę. inſt. & l. nec apud. & l. ſi pr̃. j̃. de inſt. & ſubſt. vbi ſi aliq̃s credit aliquẽ fr̃e, vel filiũ q̃ nõ eſt, cui relinq̃t bona, illa bona auferũt̃ ab eo cui ſunt relicta. Hoc ẽt ꝓbo p l. nõ oĩs. ff. ſi cer. pe. vbi q̃s donat cã mortis, ꝯualeſcẽtia ſupueniente reuocat. Ita ĩ ꝓpoſito, ipſe donabat cã mor. mũdanæ, q̃a moriebat̃ mũdo, vt l. Deo nobis. j̃. ti. j. Vñ cũ nõ ſit mortu⁹, reuocat. Hoc ẽt ꝓbo p ti. de ꝯd. cã da. cau. nõ ſe. nã nõ ſecuta cã. p q̃ dabat̃, reuocat̃ datio. Si verò ſciebat ingreſſum nõ tenere, tũc nõ reuocat, q̃a dõare
l vr̃, vt l. j. de ꝯd. ind. de re. iu. l. cuius p errorẽ. Quid ſi tenebat̃[l] iſte in
m greſſus ex ꝯtu vel delicto,[m] vtrũ tenebit̃ monaſ. vel eccl'ia p eo?
17 Gl. hic dicit q̃d ſic. † ad inſtar capite minuti, q̃a trãſit in ptãtẽ pr̃is arrogatoris, & vide gl. Alibi gl. vr̃ diſtiguere, aut dixit, dedico me, & mea oĩa, & ꝓcedit iſta gl. aut dedicauit ſe, & certas res particulariter, & tunc ẽt nõ tenet̃. Ita not. in l. ſi peculiũ. §. ſed & ſi dñs. de

a ADD. ¶ Ale. Los. Nullũ eſt c. propoſitũ, de ſta. mo. prout bar. adducit hic in ver. Puto, ꝙ ꝯrium. Credo ego ꝙ voluerit adducere c. porrectum, de reg. vbi Inn.

b And. Barb. Vide Lud. Ro. in conſ. 234. vbi diſputatur ſi teſtamentum rumpatur p ingreſſum religionis, & vide elegans conſ. bar. 201. inc. quidam legauit vel donauit aliquam rem monacho cum hoc quòd non quæratur.

c Pom. Vide Pan. conſ. 53. in j. dub. vol. j. & conſ. 105. eo. vol. j.

d Pariſ. An ãt tales q̃ dedicãt ſe, & ſua eccl'iæ, & ꝙ ipſi nõ efficiãt eccl'iaſticæ perſonæ gaudeãt priuilegiis eccl'iaſticorũ, ratr̃ ꝙ excuſent̃ a collectis, & aliis munerib. vide abb. ꝯſ. 53. de quo hẽs ad bar. in l. pl3. j̃. e. Et de materia oblatorũ vide fel. c. in pñtia, ext. de prob. abb. d. ꝯſ. vbi ponit an p ſolã oblõẽ trãſferat̃ dñiũ in eccl'iã. Itẽ vide oĩno in materia Ro. ꝯſ. 292. & 416. vbi ponit an eccl'ia, vel locus pi⁹ teneat̃ ad debita oblati, & ẽt q̃ũo fiãt iſtæ oblões, & an trahant̃ ad bona futura. Itẽ an eo ipſo q̃ſe didicat, dicãt̃ d̃dicata bõa & an poſſit bona retinere vr̃ reuocare vide Ale. ꝯſ. 81. vo j. Et de oblõe in cõuerſis vide ale. in l. cũ hr̃des, §. fi. ff. de acq. poſ. vide Cur. ꝯſ. 31. aliàs, 21. Aliqua p bar. in c. fi. de ſuc. ab inte. Vide ꝙ d̃t bal. de obla. ꝯiu. cõſ. 240. ꝙ reſpectu bonorũ dicat̃ mera donatio q̃ nõ poſſit reuocari, vt p eũ. Et q̃ño bona poſſint reuocari, vide p abb. & alios in c. ꝙ à te, ext. de cle. ꝯiu. Itẽ de oblõe, an poſſit q̃s offerre ſe, & bona ſua pñtia & futura vide Barb, q̃d ſic ꝯſ. 59. vol. 2. & q̃ hẽs ad bar. in l. fi. ff. de pac. Et de materia oblatorũ vide multa p Maria. Soc. in tra. ꝯbl. in li. 7. & ſeq. Itẽ de bonis q̃ſitis monaſterio tpe ingreſſus vel poſt, an remanere dẽant primo monaſterio, an dẽant acq̃ri alteri, ſi in aliud trãſferat̃, vel recedat ab eo, vide late bar. ꝯſ. 19. aliàs 20. vo. 3. in 2. du. & in 1. du. late ponit q̃ũo acquiſita per monachum vel plarũ vel cp̃m ex fructib. vel pecunia eccl'iaſticis, & q̃d ſic ĩ dubio pſumit̃. q̃ lã alia ĩ materia.

e Pariſ. Quid ãt de iure cano. vide Barb. in trac. dr̃iarũ inter ius ciui. & can. An autem laici in traditione rerũ ſuarũ poſſint opponere ꝯdões ſeu modos ſpũales, vide Pan. in ꝯſ. 57. Et an vitiet̃ ingreſſus p talẽ reſeruatiõem, vide Paul. ꝯſ. 309. vide in materia late Are. in l. j. §. S3 ſi mihi, ff. de ver. ob. Itẽ in materia iſta adde ꝙ licèt effectualr̃ bona non acquirant̃ monaſterio niſi poſt ꝓfeſſione expſſam vel tacitam, tñ ſi nouitius moreret̃ intra annũ ꝓbõis nõ aliter declarata ei⁹ voluntate, an vellet exire monaſ. dico, ꝙ tũc bona acq̃rãt monaſterio, vide late diſputatũ iſtum paſſum, & ita ꝯcluſum p dñm Phil. Peruſ. in ſua diſt. in c. ex nobiliſſima vrbe in 3. dub. p tot. Itẽ circa mãm ingrediẽdi religionẽ, an magis eſſet ſtudẽdũ ꝓcreationi liberorũ, q̃ tali ingreſſui religiõis vt eſſet in filio vnico vnius regis, vide bal. in l. ſi pr̃, §. in arrogationib. ff. de ado. dicentẽ eſſe magis ſtudẽdũ ꝓcreationi, ne regnũ pereat. Et q̃d l3 efficeret̃ monach⁹ Papa poſſet ſecũ diſpẽſare vt caperet vxorẽ. Q̃d tñ declara vt p Iaſ. in l. ſi arrogator, circa med. ff. de ado. Itẽ nõnullos effect⁹ ꝓfeſſionis, vide p fel. ĩ c. cũ deputati, ex. de iu. Itẽ qñ fiũt reſeruatiões ĩ ingreſſu, ã videat̃ ĩgreſ⁹, vid̃ bar. ĩ l. j. §. ſi ſtipulãt. ff. d̃ ve. ob.

f Ale. Si ingreſſu reſeruat bona, an vitiat̃ ingreſſus vel eꝯ? Vnũ adde ꝙ tenet in fi. de cond. ap. & per Im. in l. vbi ita donatur, ff. de do. cã mor. & quod retẽtio vitietur & nõ vitiet, bñ facit q̃d no. bal. in l. ſi quem q̃, j̃. ti. j. per Pe. de anch. in cle. fi. de re. iu. in fi. vbi tenet, quod vitietur ingreſſus ſicut mr̃imoniũ. vide bal. in l. 1, §. illo, ꝓculdubio, de lati, li. tol. vbi tenet quod vitietur reſeruatio, pr̃io in l. 1. §. pe. de ver. ob. & per bar. in conſ. ſuo inc. In Chriſti nomine, prius conſiderandũ eſt, vbi dicit debere conſiderari formam verborum quando ingreditur, vide ibi per eum plene. Adde bal. conſ. 116. And. Sicul. conſ. 3. li. 2. vbi refert ſex opi.

g Ale. Et facit ad q. no. in l. hos accuſare, §. omnibus, de accuſ. & adde in auth. de ſan. epiſ. §. ſed hæc de præſenti, in ver. clerici. Vtrum autem dedicatio fcã de ſe, & ſuis bonis extendatur ad quærendam in futurum, vide per bar. in conſ. 74. in cip. quidam obtulit ſe, & omnia, vol. 2. per d. Ant. in c. in præſentia, de prob. aliquid per Lud. in l. ſi marito, in pr. ff. ſo. ma. qui dicit, quòd præſentia tantum.

h Pom. Et de iſto dubio vide plene d. Ant. in c. fi. de ꝯd. ap. vbi inter alia d̃t, ꝙ opi. bar. hic poſita nunq̃ ſibi placuit, & in fine inclinat ꝯ legiſtas, qui debent decidere ſuas ll. de mente canonis, & vide c. 2. de ſta. mo. vbi d. And. aliter loquitur.

i Pom. Sed quod non valeat, tenet bal. in l. j. per illum tex. j̃. de ing. & manu. adde gl. in l. eum qui duas, & ibi in fi. ponit vnum verbum bal. j̃. de adul. Et facit, an quando ingreſſus eccleſiam ab ea diſcedit debeat tunc etiam habere bona quę illi eccleſiæ contulit, vide gl. & doct. in c. quod à te, de cler. coniu. Vide Fe. de Senis conſ. 237. & Barb. conſ. 28. vol. j. & Car. conſ. 21. & bal. in præl. feu.

K Vide Lud. Rom. in conſ. 297. cui acquirantur bona ingredientis monaſ. incapax.

l Pariſ. Vide Ro. conſ. 293.

m Pom. Vide Pau. conſ. 102. vol. 2. & Rom. 416. in 2. dub. vbi loquitur in eo qui ſe obtulit hoſpitali.

pecu

pecu.le.sed ista Gl.est verior.Illa dist.non pcedit,qñ psona transit in prãtẽ alterius. Aduerte tñ ꝙ ista Gl.æqparat eum q capite minuit,& eũ q ingredit monaste. an sit verũ qđ capite minuit.dicã
a in aut.si q̃ mulier.Quærit Gl. [a] Quid si ingressus hẽat pos.pcario, vel iure liuellario.hoc est rẽ emphyteuticã.De istis reb.liuellariis fit mẽtio hic, & in l.si finita.§.si de vectigalib. & ibi dixi de dã.inf. l;qñq; aľr accipiať,tñ hic assumamus p reb.emphyteuticis.An ãt trãseant in ecclã. De hoc hẽmus tex.in aut.de alie. & emphy.§.j.
18 col.9.vbi dr qđ trãseant† in ecclĩa [b] nisi dñs reuocet,s; si dñs vult,
b pt reuocare,vt dicit ibi tex. Quæro iuxta hoc,qd si in instrõ em-
c phyteusis est dcm expsse qđ nõ transeat in eccľ.ã? [c] Resp.tunc nõ
19 pt trãsire† ob expssam phibitionẽ.Et de hoc hẽs Gl.in l.si ita qs.
20 §.ea lege.de verb.ob.& ibi dixi.†Quæro,qd si ingressus [d] monast.
d hẽat vsumfr.an duret [e] post ingressum in vita ipsius? Gl.dt ꝙ sic,
e ar.de le.2.l.peto.§.1.In ɔriũ vř Insti.de vsufr.§.finiť.Pe.resp.ꝙ ius vsusfruct⁹ remanet apud ingredientẽ:cõmoditas apud monaste. iõ nõ finiť. Istud nõ vř bñ dcm cũ nullũ ius remanere possit apud ingredientẽ,vt d.c.cũ ad monasteriũ,dt ipse,ñ ẽ mirãdũ đ hoc,qa hoc qñq; accidit ĩ filiof. q trãsfert ad pr̃e ɔmodũ hr̃ditatis, l; apđ eũ remaneat i⁹,vt l.cũ filio.de le.j.Ego dico ꝙ ibi ad pr̃e trãsit cõmodũ,& i⁹:apud filiũ vero remanet solũ nudũ nomẽ rei,vt ibi di
21 xi.Dicẽdũ ẽ g̃† ꝙ i⁹ vsusfruct⁹ trãsit ĩ ecclĩã,tñ finiť morte ingredietis,cui⁹ ɔtẽplõe vsusfruct⁹ relict⁹ fuit,sicut dicim⁹,qñ vsusfru. relinqtur ɔtemplatione filij.vt j.de vsufr.l.fi.& ibi videbitis,&c.

a ADD.¶ Vide Ale.ɔs.98.ĩ fi.vo 3.& q posui ĩ d §.ea lege,Anc.ɔs.165 &seq.vbi põit qd si emphy.foret ecclesiastica,& si ñ trãsiret,vel si reuocaret,saltẽ d3 æstimari.
b Paris. Vide Fel.ĩ c.in præsentia,de prob.in 7.q.Ias.in l.2.C.de iu.emph.ver.deci mosexto quæro,Aret.ĩ l.si ita quis.§.ea lege.ff.de ver.ob. Et qd in hospitali,an in ipsum transeat emphyteusis,vide Alex.cons.90.vol.4.repet.in j.vol.cons.120.
c Ale. Bar.d.l.si ita qs,§.ea l.vř ɔriũ,his q hic dr ñ intelligas ꝙ hic fuit prohibitũ nõ alienari in certam limitatã ecclesiã,ibi vero in certum genus personarũ.
d Paris.Vide Bal.in c.clericus,si de feu.fue.controu.Alex.cons.139.vol.2.
e Ale.Vide Spe.de sta.mo.ver.quinto quæritur,vide Bal.post gl.in aut.excipit,C. de bo.q lib.& Bar.post gl.in aut.idem est e.ti.& Cy.& Imo.in l.cũ filio,de le.j.

¶ Repetitio.

1 *Ingredientes monasterium dedicant se & sua, & nu.4.& an de substantia sit vt dicunt,renuncio seculo cum bonis.nu.8.*
2 *Verbum,semel,propriè appositum,potest poni & impropriè.*
3 *Dispositio huius aut.quòd non abroget sed deroget legi Codicis.*
5 *Bannũ ꝙ quicunq; venerit ad exercitum,hẽat vnum florenũ quolibet die,non cõprehendit illum q venit ad exercitũ,vt visitet amicum,vel ex alia cã q̃ prælij.*
6 *Dedicare se,& bona monasterio,quomodo quis dicatur,& qualiter fiat dedicatio.& dedicans se & sua,an istud verbum sua,superflue ponatur.nu.30.*
7 *Professio monasterio duobus modis fit.*
9 *Dedicans se ecclesiæ seculari pt bona retinere,& testamentũ condere et nu.12.*
10 *Monasterium dicitur illud.in quo morãtes non habent proprium, & super hoc Papa non potest dispensare.*
11 *Monasterium dicitur à monos,quod est vnum,& sterio habitatio.*
13 *Hæreditas damnosa etiam dicitur hæreditas.*
14 *Dedicatio facta de se,& bonis ecclesiæ seculari,intelligitur de bonis psentib.*
15 *Bona ingredientis monasterium ipso iure in ipsum transeunt.& nu.57.*
16 *Impubes si ingrediatur monasterium,ingressus non tenet.*
17 *Adultus ingreditur monasterium sine tutoris autoritate.*
18 *Minor 25.annorum non restituitur aduersus ingressum monasterij.*
19 *Si aliquis seductus ab Abbate ingrediatur monasterium,nõ vitiatur ingressus, (de iure canonico,cui standum est,& nu.20.*
21 *Mutatio vitæ est difficilis.*
22 *Dolus quando in omnem euentum est bonus,permittitur.*
23 *Credens fidedigno,excusatur.*
24 *Seruus sine cõsensu domini,an possit monasterium intrare,& effici monachus.*
25 *Vir,& vxor quando vnus sine licentia alterius possit monasterium intrare.*
26 *Officialis officio finito,an ingredi possit monasterium.*
27 *Dominium sine traditione in qualibet acquisitione vniuersali transfertur.*
28 *Dominium,& possessio transferuntur in ecclesiam sine apprehensione.*
29 *Ingrediens monasterium si sibi bona reseruauit pacto,an ingressus vitietur,vel (pactum.*
31 *Natura coniunctionis,cum,est coniungere accessorie.*
32 *Ingressus in monasterium si non teneat,quando teneat oblatio bonorum.*
33 *Monasterium an teneatur ad debita ingressi.*
34 *Monachus pro debito ante ingressum commisso non potest conueniri.*
35 *Monasteriũ q̃do teñatur ex delicto,vel cõtractu p monachũ cõmisso post ingressũ.*
36 *Emphyteusis,vel liuellus,quando transeat in monasterium per ingressum emphyteutæ vel liuellarij. (in monasterium.*
37 *Ingrediens si accepit emphyteusim pro se,& hærede suo primo,an tunc trãseat*
38 *Emphyteusis si accipiatur,vt Titio mortuo redeat ad concedentem,an Titio ingrediente monasterium,talis emphyteusis in ipsum transeat.*
39 *Expressio eorum quæ tacitè insunt,quando nihil operetur.& nu.30.in fi.*
40 *Mors ciuilis quando æquiparetur naturali,& quando non.& nu.41.*
42 *Vsusfructus quando transeat in monasterium.*
43 *Vsusfructus ingredientis monasterium,finitur morte eius.*
44 *Feudum ingredientis monasterium,quando in ipsum monasterium transeat.*
45 *Ingrediens monasterium fratrum minorum,quando possit hẽre bona.remissiue.*
46 *Filiusfamilias habens bona si ingreditur monasterium,an in ipsum bona transeant.Et quid de libris.nu.47.*
48 *Minor per ingressum in monasterium,an transferat bona in illud.*
49 *Vsusfructus quem habet pater in aduentitiis filij,an patre ingrediente monasterium finiatur,& in ipsum transeat.*
50 *Res prohibita alienari transit in monasterium,& quando possit reuocari.*
51 *Substitutus admittitur,quando hæres ingreditur monasterium.*
52 *Monasterium habetur loco filiorum.Et quid si dicatur sine liberis ex suo corpore natis nu.53.& quid si est substituta ecclesia.n.54.& quid si frater hæredis substitutus & filius quondam testatoris.nu 55. (neant in monasterio.*
56 *Ingressus monasterium si moritur intra annum professionis,an bona eius rema-*
57 *Bona ingressi quòd veniant in monasterium in vniuersali non iure hæreditario.*
58 *Ecclesia tenetur ad debita ingressi eatenus,quatenus ad eam peruenit.*
59 *Ecclesia necessario non apprehendit bona ingressi.si hæres tenetur ingredi.*
60 *Dedicare:hoc verbum quid importet,& nu.61.*
62 *Testari,quando non dominus possit.*
63 *Ingressus monasterium,minuitur minima capitis diminutione.*
64 *Ingressus monasterium,an desinat esse in patris potestate.*
65 *Ingressus monasteriũ,an desinat esse miles,vel de magnatib.et facit ad q.vt ibi.*
66 *Monachus an possit de consensu Abbatis donare causa mortis.*
67 *Casus huius auth.in terminis.*
68 *Testis ratio:quia sum vicinus,vel consanguineus. (vel consanguinei.*
69 *Consanguineus vel vicinus præsumitur iuris præsumptione,scire facta vicini,*

Ingressi monasteria,&c.

Aut. ista sumpta est ex corpore Aut.de mona. §.illud quoq;.col.1.& l3 sit breuis in tex.tñ,vt ordo seruetur,summa eã sic, Ingressi monasteriũ dedicãt se,& sua,iõ nõ testanť.h.d. Et diuidiť in 3.partes.Primò ponit vnum dcm affirmatiuũ vsq; ad ver.iõ,nec testãtur.Scđò ex dcõ ponit vnã concl.negatiuã vsq; ad ver.vt pote.Tertiò pclõne rõis,vt j.dicã. Casum in terĩs,vt facilẽ
1 per te pone.† No.1.qđ ingressi monasteriũ dedicãt se,& sua.ɔc. in Aut.de monac.§.illud.col.1.Scđò no qđ verbum semel positũ
2 priè,†ẽt impropriè poniť.cõcor.l.2.ff.de of.pcons & le.& l.3. No.qđ nõ dñs nõ testať.Pro hoc l.ɔficiunť.§.si.post.ff.de iur.cod. His textualib.expeditis venio ad mãm h⁹ aut. & cum hæc aut. sit ius nouissimum.primò p eius declõne quæro,ad qd fuit super lege Cod.situata. Gl.fi.l.C.resp.qđ inqtum l.C.loqtur de monac. hæc aut.corrigit eam. Inqtum ãt in aliis personis loquiť,eam nõ
3 corrigit.†& sic ista aut.nõ abrogat l.C.sed ei derogat,vt ff.de ver. sig.l.derogatur.Hoc viso p intellectu h⁹ aut.& sue mãæ sing.eius verba per se exaĩando pcedam per ɔria,& qões. Et primò dř hic, ingressi.Op.ɔ hoc,& vř qđ ingressus monast.nõ dedisset se,& sua,
4 vt in aut.de monac.§.illud. Sol.gl.qđ hic loqtur† de tali ingressu, per quem ingressum seculo renũciatur. Quid.n.si aliqs ingrediať monast.cã orandi,vel visitandi amicũ,nõ vt monast.obligeť?Certè nec talis se dedicat,nec sua.Pro hoc l.nihil.ff.de ca.& postli.re. Et sic ista aut.d; intelligi de ingressu,q h; effectum iuris, non ãt de simplici ingressu facto cã oblationis,vel visitationis,vel faciendi trãsitum ad alium locũ:s; d; intelľi ꝙ ingrediať monast, vt monachus efficiať.vt ex.de re.c.1.li.6. Et hoc inducitur ad q.sit pconiũ,
5 ꝙ qcunq; venerit† ad exercitum,hẽat quol; die vnum florenum: Titius iuit ad exercitum cã visitandi amicum suum,vel cã vidẽdi gẽrem,vel pl̃ia, vel cã trãsitus ad alium locũ,an dẽat hr̃e florenũ? Dico ꝙ nõ qa d; intelľi ꝙ iuerit in exercitum cã psentandi se capitaneo guerræ,vel cã parendi sibi. Circa hoc quærit Gl. qualľr fiat
6 ista renunciatio.Resp.† qđ duob.mo.s.tacitè,& expresè. Tacitè fieri dř,vt si dedicet se expsse seculo renũciãdo,ibiq; remaneat in gressus religionẽ:intelligo illum,q est in monast.obligatus,ꝙ nõ pt sua sponte recedere.Et istud oblõ fit per actum pfessionis.Nam añ pfessionẽ frater nõ dř pfectè ingressus monast.nõ tñ ingredit aĩo renunciandi,sed aĩo experiendi.aut.sed neq; curialem.j.ti.1.
7 Quærit Gl. qualľr fiat ista pfessio,ex q̃ intelligo ingressum? Resp.qđ fit duob.† mo.s.expsse,& tacitè.cuius formam hẽtis 20.q.2.c.vidua.expsse fit per expssam pfessionẽ factã plato tle & renũciãdo ppriis,& pmittẽdo obedietiã,vt ex.de re. c.j.li.6.& tacitè fit pfessio,seu presumptè,& his modis fit,vt si stet in monast.pannũ,vt ex.de re.c.statuim⁹. & c.ex parte §.n deteriatione vlt.c.& qđ ibi no.Eodẽ mõ fit ẽt per euidẽtia signa,vt assumẽdo intra an.habitũ pfessorum,vt in d.c.statuimus,vel si distribuat oĩa bona in pias cãs,& postea intret religionẽ, vt in c.nõ solum.cir.med.ex.de re.li.6.Et ibi per Arch.super iudiciis.& p Host. in sum.q cler.vel vou.c.cum ad monast.de sta.mo.c.1.& c.ɔsulti. ex.de re.& c.porrectum.in si.& c.ad apost.& d.c.statuim⁹.& in c.
8 iudicij.Quæro,an ista verba,renuncio seculo cum bonis.† sint đ sub̃a ingressus. Vř ꝙ sic. Nam requiriť expsse ꝙ seculo renunciet, vt in aut.de mon.§.si qs ãt & §.si verò relinquens.In ɔriũ facit qa nõ refert qũo qs exprimat voluntatẽ suã factis, vel verbis,vt l.de qb.ff.de ll.& de his q no.infa.l.ignominiosa.Cy.qrit hic de ista q. & refert opi.Iac.de Rau.q r;qđ nõ. & dicit esse drĩam inter ordinem mẽdicantiũ,de quo in c.nõ solũ.& c.ɔstõem ex.de re.lib.6. Ego puto ꝙ talia verba non sint de sub̃a,sufficit.n.ꝙ quis dicatur profess

professus,vt oĩ suæ voluntati renunciet,& oĩa in p̄lati voluntate
reponat,vt 12.q.j.c.nõ dicatis.& t; Inn.& Host.ex.q cle.vel vo.c.
ↄsuluit.& Spe.de sta.mo.super ru.Seq̄r in tex.monasteria.opp.&
vr̄ ꝙ ingressi monasteria hẽant ꝓpriũ, vt in aut.de sanct.epi.§.p̄s-
9 byteros.& j̃.ti.j.l.sacros.Sol.†Aut qs renũciauit seculo,& ingre-
dit̄ aliq̃ eccl'iã secularẽ,& tũc p̄t hr̄e ꝓpriũ & testari,vt in ↄ̃riis.Ita
sol.gl.q̃ sol'o ꝓbat̄ 27.q j.c.vt lex.in gl.pe.&sic ingrediẽs eccl'iam
secularẽ,in q̃ stãtes pñt hr̄e ꝓpriũ in cõi,& sp̄ali,nõ ꝑdit bona,al's
10 sic,vt hic.q̄ro qđ dicat̄ monas.Resp.illud,ĩ quo†morãtes nõ hñt
ꝓpriũ,vt in aut.de mo.§.illud.& §.si vero.Adde qđ Papa sup hoc
nõ posset dispõere,vt ex.de sta.mo.c.cũ ad monasteriũ.in fi.Et dr̄
11 monast.†à monos,qđ est,vnũ.& sterio qđ est habitatio.q̃si vna
habitatio.Dẽnt.n.monachi sil' in vno loco cohabitare.vt ĩ aut.de
mo.§.cogitãdũ.&aut.de san.epi.§.in oĩb.col.9.& inde dr̄ monac.
vt j̃.ti.j.l.decernim⁹. & in aut.de mo.§.hinc ãt.16.q.j.c.placuit.&
c.si cupis.q̄ro,si aliqs ĩgredit̄ capellã & eccl'iã secularẽ,& ibi exp̄s-
12 sè dedicat se & sua,nunqd poterit testari?†Gl.đt qđ nõ:qa eadẽ
rõ est,& h.d.gl.& subdit̄ in gl.mag.qđ talis ↄuers⁹ eccl'ię seculari
ñ p̄t sibi retinere ꝓpriũ.De quo no.ꝑ gl.ĩ aut.đ mo.§.illud quoq;.
gl.ĩ ver.s; vr̄:qđ ẽt t; Odof.qđ testari nõ possit,ex quo dedicauit
se & sua. Pe.de Bell.t; ↄ̃riũ,qa iste nõ vr̄ dedicare bõa,s; ꝑsonã,vt
ff.de re.iu.l.cũ principali.S; ꝑsona p̄t hr̄e ꝓpria sicut alij de eccl'ia
illa:ergo,&c. Cy.t; hic opi.j.nihil allegãdo,nisi arguẽdo à solito,
qa sic quotidie fit:qđ ingressi capellas dedicãt se & sua. Ego tẽo
ↄ̃riũ.Nã ↄuers⁹ secularis q̃uis dedicet se & sua,tñ ñ efficit̄ religio-
sus,s; remanet liber hõ.qđ ꝓbo,qa ꝑ oblationẽ sui quã ipse fecit
in manib.secularis,nõ efficit̄ religios⁹,nec dr̄ solẽne votũ religio
nis.ita no.Inn.c.porrectũ.de re.Ergo iste nõ est religios⁹.Pro hoc
tex.& gl.27.q.j.c.vt lex.& ibi gl.q̃ t; qđ tales ↄuersi nõ sũt religio
si.s; pñt ↄ̃here mr̄m,& hr̄e ꝓpria.Cũ ergo remanet liber,apparet
qđ ꝑ pactũ p̄t aliq̃ sibi reseruare.Nõ ob.ꝙ đt hic gl.mag.& sic nõ
ẽ dubiũ qđ p̄t testari,si p̄t hr̄e ꝓpriũ.Cas⁹ ẽ ĩ l.gñali.s̄.e.vbi posita
ẽ hæc aut.q̃ lex nõ ẽ correcta ꝑ hãc aut.nisi in mõachis,& religio-
sis.Cũ ãt ponerem⁹ qđ nihil sibi remãserit,qa obtulit se & sua.p̄t
ergo facere testm̃,nõ in p̄iudiciũ eccl'iæ,s; hr̄dis,q si hr̄ditatẽ adi-
13 ret,solueret,qa appl'o hr̄ditatis†ẽt dãnosã hr̄ditatẽ cõtinet,vt l.
hr̄ditas.ff.de re.iu.Credo ẽt qđ dedicãdo se & sua,intell'r đ pñtib.
14 tm̃.†vt libera facultas testãdi in futurũ nõ ĩpediat̄.Seq̄r ĩ tex.ip̄o
15 ingrediẽte.Ex hoc†seq̄r,qđ ipso iure bona ꝑ ingressũ in mona.
trãseũt,nec aliud fcm̃ hoĩs reqrit̄,vt s̄.in fi.ꝓfessõis,qđ q̃uo sit ve
rũ.j̃.dicã. S; q̄ro qd si ĩpubes ingredit̄ mona.an valebit ingressus?
Dic qđ sic,vt ff.de li.cã.l.fi.vbi p̄t ĩpubes oẽm actũ,in quo versat̄
ei⁹ vtilitas,vt inst.de inut.stip.§.pupill⁹.S; ingrediẽdo monast.vti-
litatẽ aĩæ suæ ꝓcurat:ergo,&c.vt j̃.e.l.sancim⁹.In ↄ̃riũ vr̄ facere,
qa mr̄m spirituale ↄ̃hit̄ ad instar carnalis mr̄ij,&licita est argumẽ-
tatio de vno ad aliud,vt 21.q.2.& ext.de transl epi.per totũ.S; in
mr̄io carnali reqritur pubertas,vt inst.de nup.in pr.ff.de rit.nup.l.
16 minorẽ.ergo,&c. Et hæc pars,†s.qđ nõ valet,vr̄ de iure verior.
Ad l.fi.de li.cã.resp.ꝙ illud est verũ,vbi ẽ certũ ꝙ pupill⁹ sibi vtil'r
exercet,s; vbi est dubiũ,sec⁹,vt in casu nr̄o. p̄t eẽ ꝙ exire vellet ꝑꝑ
asperitatem rl'æ,q̃ ab initio nõ ↄsiderauit,cũ nõ hr̄et intell'm,nec
discretionẽ,vt j̃.de fals.mo.l.j.&sic de iure nr̄o sine tutoris autor.
17 dedicare se nõ p̄t,vt in c.j.e.ti.de re.li.6.qđ dic vt ibi.†Quęro qd
de adulto hẽnte curatorẽ,an sine ei⁹ autoritate possit ingredi mo
nasteriũ? Et vr̄ ꝙ nõ,vt j̃.dę in int.rest.l.si curatorẽ hñs.In ↄ̃riũ vr̄
j̃.de nup.l.in copulãdis.Cy.hic arguit ꝓ & ↄ̃.S; hoc q̄rere frustra
cẽt,qa hodie est determĩatũ ꝑ casũ,qđ p̄t,ex.de re.c.j.& e.ti.c.j.li.6.
Quæro qd de filiof.an personã suã dedicare p̄t.Dic vt j̃.ti.j.l.Deo
nobis. S; an bõa.dic vt j̃.dicã.q̄ro qd si sit minor 25.an.an possit
18 restitui aduers⁹ ingressũ. Doct.dñt†ꝙ nõ,duab.rõnib.Prima,qa
nõ vr̄ læs⁹ cũ salutẽ aĩæ suę ꝓcurauerit,& sic nõ d; restitui,vt l.nõ
vr̄.de in int.rest.Scđa,qa nõ mutat statũ,& sic restitui nõ p̄t,vt l.si
ex cã.§.Põp. ff.de mi.ita refert hic Cy.in ↄ̃riũ vr̄ ꝙ restitui possit,
ꝑ c.significasti.ex.de re. S; ad illud c.rñdet̄,ꝙ loqtur in existẽte in-
tra 14.an.q restitui p̄t:qđ ꝓbat, qa in sp̄ualib.minor cẽset̄ maior,
vt no.in l.ait p̄tor.de mi.& in c.si annũ.ex.de iud.li.6.15.q.3.c.cer
tis de cãis.in gl.regulare est,&c.De mr̄io ẽ exp̄ssũ ex.de rest.spol.
c.ex parte.Et hoc qđ nõ restituat̄,firmat gl.Io.20.q.j.c.illud.in fi.
gl.mag.q̄ro qd si minor vel ẽt maior dolo fuit induct⁹ vt religio-
nẽ ingrediatur,puta qa Abb.vt eũ subduceret blãditiis,ei dicẽdo
qđ comederet carnes,&ꝙ multa faceret q̃ post an.nõ h;,nũqd p̄t
19 agere,vt rescindat̄ hmõi ingress⁹ dolosè fact⁹?Et in hac†q.p̄mitto
sñĩa Can. cui nos stare op3 potius autoritate, q̃ iure, vt mihi vr̄,
& vt exp̄ssè hr̄ ex.de ↄuer.ↄiu. c.dudũ.e.ti.c.veniẽs.& c.ex parte.
in fi.exp̄ssi⁹ 16.q.7.c.ↄstituit. Et dñt qđ dol⁹,ꝑ quẽ qs est inuitat⁹
ad religionis ingressum,est bonus dolus, & sic permissus. vt ff.de
dol.l.j.§.dolũ.& ĩputet fatuitati suę q credidit:& hęc est eorũ sñĩa
in dictis locis:ↄ̃ p̄dicta vr̄,qđ ingress⁹ ipso iure nõ tẽat.qa dolus
dãs cãm ↄ̃ctui bõæ fidei,reddit ip̄m ipso iure nullũ,vt ff.de dol.l..
& elegãter.in pr.S; in ↄ̃ctu q super re sp̄uali celebratur, nedũ par,
imò maior d; interuenire bõa fides.igit̄,&c.In ↄ̃riũ vr̄,qa dol⁹ ter
tij ꝓxenetæ nõ vitiat ↄ̃ctũ,vt no.d.l.& elegãter.S; Abb.iste hr̄ lo-
co eiusdẽ ꝓxenetæ inter Deũ,& relig.ingrediẽtẽ:igit̄,&c.Pe.t;,ꝙ
vitiet̄ ingress⁹,&c. Ad ar.ꝓpositũ resp.ꝙ dol⁹ nõ vitiat,verũ ẽ de
dolo tertij extranei:sec⁹,si ille terti⁹ fuerit minister dñi,vl' ↄ̃hẽtiũ.
at ĩ ꝓposito.Abb.fuit minister Dei ĩ hoc ↄ̃ctu,ergo dol⁹ su⁹ noce
20 obit,&vitiabit ↄ̃ctũ.Et hoc puto de iure nr̄o verissimũ.†ꝙ sic ostẽ
do.Aut iste ĩduct⁹ ꝑ dolũ ab Abbate,ab initio sũpsit habitũ noui
tiorũ ñ faciẽdo ꝓfessionẽ.nec assũptur⁹ al'r,nisi crederet sibi fua-
ri ea q̃ Abb.sibi dicebat,& ꝑ an.&vltra sibi fuauit,&nõ p̄t dici fcã
ꝓfessio tacita,vel cogi posse ad exp̄ssã faciẽdã, qa iste nõ hũit aĩũ
ibi stãdi al'r,nisi ꝓmissa sibi fuarent̄,& Abb.ip̄m tꝑe expletæ ꝓfes-
siõis decepit:ei blãdiẽs,& ꝓmittẽs q̃ ↄ̃ rl'ã erãt:qa ip̄e al'r ñ ꝓmisis
set.Et iõ cũ ipsi ↄ̃ctui dol⁹ dederit cãm,ẽ dicẽdũ ꝙ ipso iur̄ ñ tẽat.
Nec ob.rõ Can.q̃ đt,ꝙ dol⁹ iste,ꝑ quẽ qs ad ĩgressũ relig.adducit̄,
ẽ dol⁹ bon⁹.& sic ꝑmittit̄,vt l.j.§.dolũ.ff.de dol.qa hãc nego,cũ di
stinctiõe tali,qa qñq; qs ĩducit̄ ad religionẽ ĩ gñe,vt si ꝑ dolũ sibi
suadeat,vt seculũ dimittat,& religionẽ ĩgrediat̄ nõ dicẽdo q̃ & fa
teor ꝙ iste ẽ bon⁹ dol⁹,qa qs ꝑ ip̄m ad meli⁹ ĩuitat̄.Et ita intell'o ꝙ
Can.loquũt̄.Põe.n.ꝙ titi⁹ erat fortis,&robust⁹,ad possẽdũ q̃cũq;
rl'ã,q̃uis asperã,obseruare,tñ nolebat scl'arẽ vitã dimittere.Certè
si dolosè eũ ĩduco ad relĩquẽdũ,bon⁹ dol⁹ erit.nec ipse poterit di
ci decept⁹, qa meliorẽ vitã ingress⁹ est. Vel p̄t dici ꝙ hoc sit pori⁹
quoddã ↄsiliũ sibi p̄stitũ q̃ dol⁹.Qñq; ꝑ dolũ qs ĩducit̄ ad ĩgressũ
certę relig.forte qa debilis,& ñ assuet⁹ vigiliis,& ieiuniis.Et dico
qđ aut ipse dol⁹ ↄmittitur ab ex̃neo,& suę fatuitati ĩputet,qa illi
ex̃neo credidit de re ad eũ ñ ꝑtinẽte.Aut ipse dol⁹ ↄmittit̄ ab Ab
bate,vl' p̄lato,cui⁹ relig.ĩgredit̄,& tũc dico qđ iste dol⁹ ẽ mal⁹.Nã
ex eo citi⁹ pñt seq mala,qa forte ille decept⁹ ĩpotẽs,rl'ã apostatare
21 cogeret̄,vl' ipsã saltẽ ñ obseruare.† Nõ.n.facilis ẽ vitæ mutatio,
s; cũ magno fit labore,vt ĩ aut.de mo.§.hinc ãt nobis.col.j.Lex ãt
22 q̃ đt bonũ dolũ ꝑmitti,loqtur de illo q ĩ oẽm euẽtũ†bon⁹ ẽ,vt si
capt⁹ ab hostib.ꝑ dolũ aufugiat,vt d.l.j.§.dolũ.ñ ob.illud qđ Can.
dñt,ĩputet ĩgrediẽs fatuitati suæ,qa nulla fatuitas si credo illđ qđ
mihi ꝓmittitur ab Abb.viro religioso,& de negotio,qđ ad eum
23 spectat,& de obseruãtia rl'ę.Excusatur.n.ille,q credit†fide digno
hoĩ,vt no.l.nec supina.ĩ gl.ff.de iur.& fa.ig.& l.j.ff.de eo ꝑ quẽ fa.
erit.ↄcludo igr̄.vt s̄.qđ ab Abbate talis dol⁹ ↄmiss⁹ ĩgressũ vitiat
24 ipso iure.q̄ro qd ĩ fuo,† an sine ↄsensu dñi possit ingredi monas.
Tex.ẽ ꝙ sic ĩ aut.de mo.§.sancim⁹ ergo.col.j.Nec monas.tẽt̄ red-
dere dño p̄ciũ fui,vt ibi no.ĩ gl.ↄ̃riũ vr̄ de ser.nõ or.c.si fuos.q̄ro,
qd de viro hẽnte vxorẽ,vl' vxore hẽnte virũ,an vn⁹ ĩuito alio mo
25 nast.†ingredi possit. & de spõso ꝑ verba de futuro certũ ẽ ꝙ sic,
vt j̃.ti.j.l.Deo nobis.đ spõso verò,vl' spõsa đ pñti idẽ:vt ex.đ ↄuer.
ↄiu.c.2.& c.ex publico.& đ spõs.c.ↄmis.& đ hoc exp̄sse ex.đ vot.
c.j.li.6.Si vero sit secuta copula carnalis, tũc vni nõ l;inuito alio,
vt dictis,c.dr̄,s; altero ↄsẽtiẽte bñ p̄t,vt ex.đ ↄuer.ↄiu.c.j.& c.ↄiu
26 gat⁹.& 17.q.2.c.nos nouim⁹.đ q̃ hr̄ ĩ aut.đ nu.§.ꝑ occasionẽ.†q̄ro
qd đ offic.finito officio an possit ĩgredi monas.đ iu.ci.Dic vt l.of-
fic.& l.qsqs.in aut.s; neq;.j̃.ti.j.aut.đ san.epi.§.s; neq;.Can.lati⁹ ex̃
đ ob.ad rõ.vbi Gl.mag.Seq̄r in tex.& sua.opp.hic dr̄ ꝙ obligat se
& sua.ↄ̃ ꝑ solũ votũ res ñ efficit̄ eccl'ię.s; ꝑsona obligat̄ vt ff đ pol
lic.l.2.in pr.Gl.sol.in eo ꝙ đt,se,stat ꝓpriè.in eo ꝙ đt,sua,stat ĩpro
priè,qa bõa statĩ ñ sequũt̄ eccl'iã.Hęc sol.ñ vr̄ bõa.Nã cũ statĩ ꝑso
na efficiat̄ eccl'ię,&in ei⁹ p̄tãtẽ trãseat,eo.mõ oĩa bõa sua q̊ ad pro
prietatẽ,& dñiũ in eccl'iã trãseunt,vt ff.đ p̄ca.l.si adoptauero.Nõ
ob.l.2.ff.đ polli.qa loq̄r qñ qs vouit vnã rẽ particularẽ,cui⁹ dñiũ
nõ trãsit ꝑ solũ votũ,s; ꝑ oblationẽ.hic ãt vouit ꝑsonã suã,q̊ casu
trãsit ꝑsona sua,&oĩa bõa,vt hic.Op.ꝙ ingrediẽs monast.bõa sua
nõ dedicet,vt in aut.vt nul.iud.§.si vero.posito.j̃.đ adul.aut.s; ho
die. Sol.ibi loqtur in adultera q̃ in monasteriũ põitur,& ibi capta
mittit̄ nec seculo renunciat.Hic loqtur in ingrediente monaste-
rium,& spõte ꝓfessionẽ faciente.Ita sentit Gl.ma.hic in fi.Op.ex̃
Gl. hic dr̄ ꝙ trãsfert sua in monasteriũ.ↄ̃ rl'r dñiũ sine tradõe nõ
trãsfert̄ in aliũ.l.tradõib.j̃.de pact. Ia.bñ sol.duo.mo. Vno mõ ꝙ
hic loqtur in acq̄sitiõe vl'i,in q̃ dñiũ sine tradõe trãsfert̄,vt ff.pro
soc.l.j.&ibi no. Scđo mõ hoc est sp̄ale in eccl'ia ei⁹ fauore,vt l.vt
27 inter diuinũ,j̃.e.ti.q̃l; istarũ sol.est bona.Nã in q̃l; vl'i†acq̄sitiõe
trãsfert̄ dñiũ sine tradõe vt d.l.j.ff.ꝓ soc.&l.cũ hr̄des.in pr.ff.đ ac.
pos.Et idẽ in p̄re arrogatore,q vĩ vl'is successor.vt ff.đ ado.l.si p̄r.
Et in fisco q ꝑ publicationẽ vl'em successor est, vt l.actione.§.pu-
blicationẽ.ff.ꝓ so.Idẽ dico in eccl'ia,q̃ vl'r succedit, ar.l.si ita qs.§.
ea lege.& ibi no.ff.đ ver.ob.Sec⁹ in ꝑticulari.vt d.l.tradõib.nisi in
casib.no.in l.si ager.ff.đ rei ven.Hoc ẽt ꝓbat̄ ex tex.aut.dũ đt,ipso
ingressu,&c.q̃si nõ reqrat̄ res statĩ, hoc est tradõ,s; ipso iure dñiũ
in eccl'iã trãsfertur.q̄ro,l; dñiũ bonorũ in eccl'iã trãsferat̄ sine alia
28 tradõe,qd de pos.† an eccl'ia possideat bõa ingressi sine alia app̄-
hẽsiõe?Vr̄ ꝙ ñ,vt ff.đ ac.pos.l.cũ hr̄des.ĩ pr.& d.l.si inter frẽs.§.idẽ
rñdit.& ꝙ no.in l.fi.ff.qđ cuiusq; vni.no.In.t; oppositũ ext.đ ꝓb.
c.in pñtia.Gl.ff.de acq.pos.l.q vniuersas.nõ firmat se.S; hoc t; Gl.
expresse

exp̄ſsè.24.q.3.c.ſi q̃ mulier.vlt.q.no.allegat ꝯria,vt ĩ.dicã.ĩ q.quo
iure bõa ingreſſi ptineãt ad eccl'iã.q̃ro ergo, qd ſi ĩgrediẽs ex pa-
cto aliqua bõa ſibi retinuit?reſp.qđ pactũ ñ v3.ſ; ingreſs⁹ remãet
valid⁹.ar.ff.de acq.rer.do.l. liber hõ,in fi.& ff.de vſur.l.placuit.Ita
29 đt hic gl.Circa hoc dubiũ gl.&†doc.variãt, & diuerſa loquũť:&
vt dixi:gl.t; qđ ĩgreſs⁹ valeat,ſ; pactũ vitieť.Idẽ t; ĩ aut.đ mo.coll.
j.§.illud quoq;.gl.tñ.ff.de vſu & hab.l.p ſeruũ §.j.diſtinguit ſic:aut
hoc pactũ apponiť tpe ĩgreſs⁹;& incõtinẽti:& vitiať vtrũq;.ſ.ĩgreſ
ſus & pactũ.Aut ex ĩteruallo:& vitiať pactũ, ſ; ĩgreſs⁹ remãet:ext.
de ſta.mo.c.2.gl.magna t; qđ vitieť ingreſs⁹:& idẽ t; in c.fi.ext.de
cõd.ap.de hoc etiam querit gl.licet ſe nõ firmet.ext.q cle.vel vo.
c.fi.& 23.q.2.c.ſolet.Ia.de Are.ff.de hæ.inſt.in l.ſi ita qs hr̃s excep
to.ſentit qđ vitieť ĩgreſs⁹.Gul.de Cug.hic t3 oppoſitũ,qđ ingreſ-
ſus t3 reuocato pacto.Ia.de Bel.ĩ auth.de mon.§.illud.diſtinguit,
qđ aliqñ noluit eẽ:aut ꝯſtat qđ nullo mõ voluit eẽ al'r:aut dubita
tur.1.caſu vitiať pactũ,& ĩgreſs⁹ v;.2.vitiať vtrũq;.I.Bu.ĩ lec.circa
hãc aut.đt ſic,Aut hoc pctm̃ appõiť p modũ ꝯdõis:vt đdico me,
ſi mihi liceat retinere mea:& tũc vitiať ĩgreſs⁹:qa tũc ſub ĩpoſſibi
li ꝯdõe fcm̃:q̃ ꝯdõ ĩpoſſibilis vitiat ĩ ꝯ̃ctib.vt inſt.de inu.ſtip.§.im
poſſibilis. Aut ñ apponiť p modũ ꝯdõis hoc pcm̃:ſ; ſimpl'r qa dr̃,
dedico me ſine bõis meis:tũc aut ſtatim facit dedicatione,& vitia
tur ĩgreſs⁹:aut ex interuallo,& tũc ſolũ pactũ vitiať:vt gl.ĩ d.l.p ſer
uũ.§.j.Cy.t; hic opi.h⁹.& qa vt dixi,in hac.q.gl.& doc.variãt.iõ in
hoc ſequor ſnĩã ꝯmẽtatoris aliquo addito ſic dicentis.Verba,quę
ponunť ĩ aliquo ꝯ̃ctu,dẽnt ĩtelligi ſm nãm ꝯ̃ct⁹ ſup q̃ apponũt:vt
ff.de dam.inf.l.damni inf.§.qdã.ff.loca.l.ſi vno.in pr.Nũc ad ꝓpo
ſitũ,monach⁹ ñ p̃t hr̃e ꝓpriũ.vt hic,& ext.de ſtat.mo.c.cũ ad mo-
naſteriũ.tñ quo ad adminiſtratiõem & vſum p̃t aliqd hr̃e ex pmiſ
ſione Abbatis,vt eſt tex.ex.de ſta.mon.c.2.ſicut ſeru⁹,q nihil hr̃e
p̃t:& tñ ꝯniuentib.oculis dñi aliqd h;.vt ff.de manu.l.4.in pr.Vñ
qñ reſeruatio fieret ſimpl'r d; intelligi quo ad adminiſtrationẽ &
vſum:vt d.c.2.& qđ Abbas patiať eũ hr̃e:ſicut dñs patiť:q̃ æqpara
tio ſerui ad mõachũ ꝓcedit:vt đt Inn.ĩ c.cũ olĩ.ext.de priui.& ſic
vtrũq; v3 hoc caſu.S3 ſi verba exp̄ſsè ſonarẽt,ꝙ dñiũ rerũ rema-
neat apud eũ,tũc hoc pactũ apponiť p modũ ꝯdõis ad ip̃m ĩgreſ-
ſum:vt dedico me & mea:ſi dñiũ taliũ rerũ remaneat meũ.Et tũc
aut ꝯſtat qđ in oẽm euẽtũ voluit monach⁹ remanere:& vitiať pa
ctũ,& ĩgreſs⁹ t;.Aut hoc nõ ꝯſtat,vel ẽ dubiũ, & tale pactũ vitiat
ĩgreſsũ:qđ vr̃ deficere volũtas ĩgrediẽtis,vt d.c.2.de ſta.mo. Aut
tale pactũ nõ apponiť p modũ ꝯdõis,ſ3 p modũ,vel viã ſimplicis
pacti:& tũc mod⁹ vel pactũ vitiať:& remanet ĩgreſs⁹:vt hac gl. cũ
ſi.de hoc p Arch.12.q.j.c.nõ dicatis.& p Pau.đ Leaz.ext.de rl'a.c.
30 ecos q.ĩ cle.q̃rit gl.qd ſi dedicat ſe & ſua:an ex ſupfluo†adiiciatur
ſua.determinat,& arguit qđ ſic:cũ ex đdicatiõe pſonæ oĩa bõa fa
cta ſũt mon.ñ pñt ãpli⁹ fieri ei⁹:vt ff.đ acq.poſ.l.3.§.ex plurib.Rñ.
diſtinguẽdo,qđ ſi p̃cedat dictio,me,ſupfluò adiiciať, & mea.ſ3 ſi
p̃cedat dictio mea,tũc erit effect⁹:qa hẽbit bõa ex ꝯceſſiõe exp̄ſſa
nõ ex tacita.vt ĩ.đ pac.ꝯuẽ.l.fi.& đt gl.qđ ſi p̃cedat dictio, me, &
ſeq̃ť mea,hẽbit bõa ex ꝯceſſiõe exp̄ſſa.vt ff.đ noua.l.cũ.n.hæc ſũt
verba gl.qs ãt poſſet eſſe effect⁹,vtrũ mõaſ.hẽat bõa ĩgreſſi ex cõ
ceſſiõe exp̄ſſa,vel tacita:hẽbis ĩ q.ſeq.Tñ ĩ q.ꝓpoſita dico ſic:aut
qs đdicat ſe cũ ſuis bõis:& tũc exp̄ſſio bõorũ.nihil operať:qa ex-
primiť p illũ modũ q tacitè ineſt:vt ĩ.de fideiuſ.l.nõ rectè.& ff.de
31 le.j.l.3.Natura.n.ꝯiũctiõis†cũ:ẽ ꝯiũgere acceſſoriè,ñ princip'r,
vt ff.de pec.le.l.j.& ij.& inſt.đ le.§.ſi qs ancillas.Aut qs đdicat ſe&
ſua;& tũc verũ đt gl.qđ hic põiť p aliũ modũ:q̃ p eũ q tacitè ine-
rat.Nã hoc mõ exp̄ſſo,bõa veniebãt p q̃dã ꝯñã:nũc veniũt princi
pl'r,vt d.l.j.2.& 3.ff.de pec.le.q̃rit gl.põe ꝙ ex aliq̃ cã nõ teneat in
32 greſs⁹,qd erit đ bõis?†R ñ.ꝙ nec oblõ bõorũ t;:qa ſi nõ v; exp̄ſsũ.
ſ.ĩgreſs⁹,ñ d; valere tacitũ,ſ.đdicatio bõorũ:vt ff.đ ſer.ru.p̃d.l.ſi ẽ.
in fi.hæc ſũt verba gl.Gl.diſtĩguit,aut ĩgreſs⁹, & rerũ oblõ ñ exp̄ſ
ſa volũtate veniebãt:& tũc vitiato ĩgreſſu reuocãť bona : q̃ tacitè
ad illũ vẽiebãt:& hoc ar.l.3.§.q h; hauſtũ.ff đ ſer.ru.p̃.Aut exp̄ſsè
dedicauit bõa, & tũc ñ reuocãť,vt l.fi.ĩ ſi re⁹ vel acc.mo.Ita đt gl.
ĩ aut.de mo.§.illud quoq;.Ita t; gl.hoc diſputãs de cler.ꝯiu.c.qđ à
te.de hoc 17.q.3.c.j.Gul.de Cu.in lec.h⁹ aut đt,Aut iſte,q ingrediť
monaſ.ſciebat ingreſsũ nullũ,vel cãm pp q̃ null⁹ erat,vt qa ꝯ̃dicẽ
te,& inuita vxore,ĩgreſs⁹ ñ t; quo ad pſonã,vt ĩ aut.de mo.§.ſi ve
rò reliquẽs.& de ſan.epiſ.§.mõach⁹.Aut ĩgrediẽs ignorabat ĩgreſ
ſũ nõ tenere,imò ip̃m valere credebat, vt qa hẽbat vxorẽ,q̃ mor
tuã veriſil'r putabat,q̃ tñ viuebat,& tũc bõa recuperat,vt ff.de ꝯd.
ob cau.l.j.2.&3.§.ſi lib.Itẽ qa ĩgreſs⁹ monaſ.hr̃ ꝓ mortuo,vt l.Deo
nobis.ĩ.ti.j.& iõ ſicut donãs cã mortis, ñ ſecura cã illud reuocare
p̃t,vt ff.ſi cer.pe.l.nõ oĩs.in pr.& in ti.de don.cau.mor.cũ ſi.ſic re-
uocat hoc caſu,cũ ingreſs⁹ ñ teneat,ꝓ hoc all.l.filiof.ĩ.de ſpõſ.&
ĩ.ti.2.l.ſi legib.lac.bñ t3 idẽ,& Gul.eo mõ diſtinguẽdo,qđ ipſe ꝓ
bat,al's monaſ.hr̃ loco filij in bõis ingreſſi,vt ĩ.dicã.S3 ſi nõ t3 in
greſſus,nõ hr̃ vt fili⁹,& ſic bõa nõ remanẽt apud monaſ.Nã ſi ali-
qs diſpõat ĩ aliquẽ credẽs ip̃m filiũ,ſi nõ ẽ,ñ v3 diſpõ,vt ĩ.de inſt.
l.ſi pr̃,cũ ſil'i.Ita iſte ingreſs⁹,q eũ valere credebat,putabat mona-
ſteriũ filiũ ſuũ eẽ,cũ ñ ſit,bõa reuocari pñt. Si verò ſciebat ñ reti
nere ingreſsũ,& tũc aut đdicauerat bõa p modũ ꝯdõis, vt đdico
me & mea,& tũc ſi ĩgreſs⁹ ñ v3 : vitiať đdicatio bonorũ,& ita re-
cuperat,vt l.ſi militẽ.ĩ.de ꝯdi.ob cau.Aut ſimpl'r,& tũc recupare
ea ñ poſſet.Et circa hoc Ia.examĩat hic illud, An vitiato exp̄ſſo:vi
tieť & tacitũ.Dic plenè p eũdẽ Ia.de Bel.ĩ aut.de mo.§.ſi qs ãt.vbi
t; qđ aut culpa,aut ſcĩa ĩgreſſi,& bõa remanẽt ipſi mõaſterio. al's
Rofr.diſputauit hãc q.& ẽ 4.in ordine qõnũ ſuarũ,tñ determinat
idẽ qđ gl.p̃dicta.ſ.aut đdicauit bõa exp̄ſsè, & ñ reuocat:aut taci-
tè,& tũc ſit.Cui⁹ ſic referũt opi.Vltram.& nihil approbat cõ.q̃ſi
cũ op.Gul.ꝯco.& đt,Qñq;,aliqs offert mõaſterio ſe tm̃,ita qđ bo
na veniũt acceſſoriè, & tũc vitiato exp̄ſſo vitiať & tacitũ qđ ẽ ei⁹
acceſſoriũ,vt đt gl.hic,& bñ.Qñq; qs offert ſe cũ ſuis,& tũc idem
ea.rõe.qa iſta dictio,cũ,ꝯiungit acceſſoriè,vt ſ.d.ꝓx.q.dixi.Qñq;
qs offert ſe & ſua,& tũc aut ipſe credebat oblõẽ de ſe factã tene-
re,al's valeř,aut ſciebat ñ teneř.1.caſu d3 recupare bõa p d.l.ſi pr̃.
& l.nec apud.ĩ.de hr̃.inſt.& ibi p rões Ia.& Gul.2.caſu ñ recupe-
rat bõa,qa dõare vr̃,ſicut ſoluẽs ſciẽter indebitũ,vt ff.de ꝯdi.ind.
l.j.q̃rit gl.qd ſi añ ĩgreſsũ tenebať ex ꝯ̃ctu vel delicto,an monaſ.te
33 neať?R ñ.gl.†qđ ſic,ad inſtar capitis minuti,vt ff.de ca.dim.l.2.in
pr.& l.tutelas.§.ſi libertate.hæc ſunt verba gl.Idẽ no.ĩ aut. ſi q̃ mu
lier.ĩ.e.ti.Al'r no.ĩ aut.de mo.in pr.in gl.ſup verbo mutatiõe.q̃ t;
qđ ip̃e mo.ꝯueniri poſſit.al'r no.e.ti.§.ſi qs ãt.vbi đt gl. ꝙ actione
reali,al's hypothecaria,vel alia,q̃ dať rõne poſ.ꝯueniri p̃t mona.a-
ctiõe vero pſonali ipſe monac.cõueniť.Hoc ẽt examinat gl.ĩ aut.
qũo opo.epi.in pr.co.vj.& t3 ꝙ ipſe mon.ꝯueniri poſſit.Alibi gl.
diſtinguit,aut ꝯtulit in monaſ.oĩa bõa ſua vl'r,aut res ſingulares.
1.caſu mõaſ.teneať,2.nõ.Ita no.in l.ſi peculiũ legeť.§.j ff.de pe.le.
Ia.bñ đt,qđ ipſe monac.ꝯueniri d;,& ĩ pſona ſua libell⁹ ꝯcipi.& đt
eẽ cas⁹ ĩ aut.cã q̃.ĩ.ti.j.q̃ loq̃ť in monac.& abb.dẽbit ip̃m defende-
re,ꝙ ſi ñ facit,creditor mitteť ĩ poſ.bo.q̃ ex pſõa ĩgreſſi puenerũt
ad mõaſ.vt inſt.de aqſi p arrog.in fi.ff.de pec.le.l.q peculiũ ſerui.
cũ diſtõe gl.l.ſi peculiũ legeť.e.ti.q̃ t; indiſtinctè qđ ſiue bõa trãſ
ferãť ſingl'r ſiue vl'r.qđ ſp mõaſ.teneať,qa vl'is hr̃dis & ſucceſſoris
loco hr̃.Vñ nõ refert q̃l'r,qũo, & qñ res trãſferať cũ ali⁹ ſucceſſor
ñ appareat,vt ĩ.đ hr̃.inſt.l.quoties.& l.j.§.ſi ex fundo.& l.ex facto.
ff.e.ti.& qđ plenè no.in l.2.§.cũ ex cã.ff.de iu.fiſ.Et ita đt Ia.đ Bel.
in aut.de mo.§.ſi qs ãt forte ſemel.vbi t3 qđ ipſe mona.teneať, &
remãeat obligat⁹.Cy.hic recitat gl.& dicta doc.& nihil approbat.
Gul.de Cu.ĩ aut.cã q̃ fit cũ mo.ĩ.ti.j.t3,ꝙ ſi mõaſ.vult teneř bõa,
qđ tũc teneať creditorib.mõachi rñdere. Si nãt vellet ipſa bõa di-
mitteř,tũc ñ teneať,imò liberať,cũ ñ hẽať loco hr̃dis.ſm eũ, vt ĩ.
dicã.Ego teneo hãc gl.& ꝓ hoc vide qđ no.Dy.in c.delictũ.de re.
iu.li.6.Pro delicto ãt añ ꝯmiſſo,puto ꝙ monach⁹ ꝯueniri ñ poſſit,
34 †cũ oĩs accuſatio p ĩgreſsũ,ſiue ĩpugnatio ſit remota,vt ex.đ vo.
c.ſcripturæ.& 33.q.2.c.admoneř.Poterit ãt mõaſ.ꝯueniri ſi aliqd
puenit ad eũ,vt ſ.in ꝯ̃ctib.dixi.Et no.ĩ d.c.đlictũ.vt dicã ĩ ꝓx.q.q̃-
35 ro,qd ſi mõach⁹ ꝯ̃xit,vel deliq̃t†poſt ĩgreſsũ.gl.in l.ex pœnalib.
ff.đ re.iu.đt ꝙ eccl'ia ñ teneť.Idẽ no.ĩ d.aut.cã q̃ fit cum mo.qđ t3
Gul.de Cu.& idẽ t3 idẽ Gul.l.2.§.ait p̃tor.ff.de ca.di.qđ ĩtelligo in
q̃tũ ẽ locupletior ad inſtar pupilli,vt ff.depo.l.j.§.an ĩ pupillũ q̃rit
gl.qd ſi ĩgreſs⁹ mõaſ.hẽat ẽphyteusim,vel liuellũ,an trãſeat in ec
36 cl'iã.†gl.đt qđ ſic.p l.peto.§.j.ff.de le.2.ff.de do.inter vir.& vx.l.ſ;
ſi mors.§.2.Hæc ſunt verba gl.Ia.Bu.hic diſtĩguit,Aut dẽat p̃ſtare
ex illa re aliqd pſonale,& tũc ñ trãſeat ĩ mõaſ.ſ3 redeat ad ꝯcedẽ
tẽ,qa cũ circa mĩiſteria eccl'iaſtica ſit occupat⁹, illa p̃ſtare ñ p̃t:aut
qa forte habit⁹ repugnaret illi p̃ſtatiõi.Aut aliq̃ pecuniã dẽat p̃ſta
re,& tũc trãſeat ĩ mõaſ.tũc poterit dare dño p aliũ,vt ff.de ſta.ho.
l.Arethuſa.ff.de ꝯd.iuſt.l.fi.§.j ꝯcordat.n.hãc gl.indiſtĩctè dicens,
qđ ẽ cas⁹ ĩ auth.de ali.& ẽph.§.j.co.9 vbi dr̃.qđ trãſit ĩ eccl'iã,niſi
dñs reuocet,ſ3 si dñs vult,p̃t reuocař.Ia.đ Bel.ĩ §.j.đt ꝙ ille §.nihil
facit,qa ille §.loq̃ť ĩ oblõe exp̄ſſa.ñ in tacita,q̃ fit p ingreſsũ.Itẽ cõ
cedit electiõẽ ordinatori,vt ibi p3.Cy.recitat ſimpl'r dcm̃ Dy.&
ſtat eo ꝯtẽt⁹.Spe.ĩ ti.de ẽph.§.nũc aliq̃.ver.122.vr̃ tenere ꝙ ñ trã-
ſeat,niſi ꝯſẽtiat ille cui⁹ res ẽ ẽphyteutica,qa ñ d3 poſſe faceř cãm
ẽphyteutæ đteriorẽ,trãsferẽdo ĩ pſonã fauorabiliorẽ, vt ĩ eccl'iã,
q̃ expelli ñ p̃t,ſi ꝯtigat eã ñ ſolueř canonẽ,& q̃ ñ ſoluẽdo ñ priua
reť re,vt l.pl3.ſ.e.ti.ibi,nulla trãſlõe,&c.& 16.q.j.c.placuit.& l.An.
ex.đ rel.do.c.ꝯſuluit. ſ; ad hoc rñ.ꝙ ñ ob.qa aut p̃diũ fuit adſcrip
tũ eccl'iæ,& tũc pp ñ ſolutũ canonẽ res ñ redit ad dñm.Ita loquũ
tur dicta iura.aut res ẽ priuati,ſ3 trãſit in eccl'iã cũ illo iure,& tũc
poterit reuerti ad dñm pp canonẽ ñ ſolutũ p eccl'iã. Hoc ꝓbať ĩ l.
fi.C.de exa.tri.li.x.teneo igiť ĩ hoc ſnĩã Inn.& Hoſt.ext.de ꝓb.c.in
pñtia:q tenẽt ꝙ ĩ eccl'iã trãſeat.q̃ro ergo circa hoc extra gl.Eccl'ia,
vel priuat⁹ ꝯcedit rẽ in ẽphyteusim Titio ꝓ ſe.& hr̃de ſuo:Titius
37 ingrediť mõaſ.q̃riť†an talis res trãſeat in mõaſ.& vr̃ ꝙ ñ:qa dicẽ-
do ꝓ ſe,& hr̃de ſuo,h.d. reſpũ aliorũ hr̃dũ, q exiſteř pñt hr̃des di-
cto Titio.Nã prim⁹ denotat ordinẽ ad ſm,vt ff. de iud.l. ad perẽp
toriũ.ff.de hę.inſt.l.ſi qs ita hr̃s ĩſtituať.S3 vbi ĩ eccl'iã trãsferũť bo
na ingreſſi,perpetuò erũt apud eã,& ſic titi⁹ nullũ aliũ hr̃dẽ hr̃e po
terit

terit aliquo tpe, qa eccl'ia nūq̃ deficit. Præterea ɔcedēs ñ solū voluit φ hr̄et Titi⁹, sʒ & prim⁹ hr̄s su⁹. Sʒ si Titi⁹ habuisset aliquē hr̄dē priuatū, ille hr̄s vixisset p̄sumptiōe iuris vsq; ad 100. an. q̄ ē lōgæua vita hoīs, vt ĵ. e. l. fi. & no. in l. 2. §. si dubitet. ff. quēad. test. ape. & sic vr̄ φ saltē diceř dēm⁹, φ ista emph. finiaẗ apud eccl'iā spacio c. an. ex volūtate ɔcedētis, vt s̄. dixi. Pro hoc facit l. ā vsusfr. ff. quēa. vsuf. am. ɔ̄riū puto verū; φ in eccl'iā trāseat, & ꝑpetuō. Et ĵ. q̄n cōcedēs ɔcessit Titio, & ĵ. hr̄di suo, potuit ɔsideraẗ Titiū posse hr̄e ĵ. hr̄dē eccl'iā, imò debuit hoc scire, cū l. hoc dicat, hic nō admittiẗ ignorātia iuris vt ī latā culpā īcidit, vt ĵ. đ leg. l. leges. & ff. de his q̄ no. inf. l. liberorū. §. notaẗ. Preterea đt meritō ĵ. hr̄di suo. Nā operari p̄t, nisi aliū hr̄et hr̄dē, & sic ñ fuit frustra posita. Vñ ñ ob. φ ĵ. dr̄ repū scđi, qa verū ē vbi aliū priuatū hr̄et hr̄dē. Præterea nō seqẗ qđ ꝑpetuō sit apđ eccl'iā. Quid. n. si eccl'ia canonē ñ soluit đbitū? Certè rediř poterit ad ɔcedētē, vt s̄. dixi. q̄ro hic extra gl. qd si ɔcedaẗ res titio pacto apposito φ ad ɔcedētē redeat titio mortuo: an titio
38 īgresso monasteriū trāseat † talis res ī mōasteriū? Et vr̄ qđ ad ɔcedētē reuertaẗ, q̄si ɔdōe existēte, qa ꝑ mortuo reputaẗ īgress⁹, vt ĵ.
39 ti. ĵ. l. Deo nobis. ɔ̄riū dic: qđ ꝓbo sic, exp̄ssio eorū † q̄ tacitè īsunt fcā p eū modū, p quē īsunt, nihil operaẗ, vt l. ñ rectè. ĵ. de fideiu. & s̄. dixi. Sʒ video qđ ī vsuf. hoc tacitè inest φ morte finiaẗ, vt ist. de vsuf. §. finiẗ. & tñ ī mōasteriū trāsit vt ĵ. dicā. vt ī casu nr̄o quis exprimaẗ hoc ī ɔcessiōe: cū hoc ī mōasteriū trāseat, ñ finiẗ talis ɔcessio, sicut ĵ. de vsuf. Nec ob. φ talis p īgresū mortu⁹ reputaẗ, qa ē q̄tū ad vitā secularē, vt ī casu illi⁹ l. Deo nobis. Nā mulier lucraẗ ex pa
40 cto dona. ꝑp nuptias qa mors ciuilis † tūc ęqpaẗ nāli: q̄n p vtrūq; idē īportaẗ effect⁹ vt no. Dy. ī. l. si ɔstāte. ff. so. ma. Nec ob. si dicaẗ l. mò idē ē effect⁹ vtriusq; ī casu nr̄o, qa sicut dn̄iū illi⁹ rei hr̄e ñ pōt post mortē nālē obstāte pacto, ita nec post mortē ciuilē, cū ī monasteriū trāseat, vt hic. Nā dico φ talis vsuf. donec viuet, vr̄ seruire ad vsū, & ꝑ alimētis. Sʒ quo ad alimēta iste nō cēseẗ mortu⁹, qa horū ē capax, vt ff. de ca. di. l. legatū. & l. seruos ad custodiā. ff. de ali. & cib. le. Igiẗ ñ dr̄ mortu⁹ quo ad hoc. Præterea dico φ mors ci-
41 uilis † nūq̄ æqparaẗ nāli, nisi ī casib. à iure ꝑmissis, vt ē gl. no. 16. q. ĵ c. placuit. & ex. de resc. c. susceptū. li. 6. q̄rit gl. qd si ingrediēs hēat
42 vsumf. an trāseat † ad mōasteriū? resp. φ sic ꝑ easdē ll. Ia. bñ ītelligit hāc gl. qđ vsusf. remāeat huic donec viuat, qa īseparabilis ē à ꝑsona. Et ꝑ hoc l. necessariò. §. fi. ff. đ pe. & cō. rei vē. Vltram. satis ī hoc ꝓbabiř dn̄t sic, φ i⁹ vsusf. residet apud īgresū, cōmoditas āt ei⁹ trāsit ī mōasteriū, ar. ff. đ adu. l. si postulauerit. §. iubet l. nec ob. qđ monach⁹ ñ p̄t hr̄e ꝓpriū: qa verū ē q̄tū ad sui cōmodū ñ mōasterij sicut filiusf. qa de iure Digest. nihil hr̄e poterat, & tñ remāebat apđ eū i⁹ hr̄ditatis, ad cōmodū p̄ris, vt ff. đ le. ĵ. l. cū filio. Cy. recitat hic tm̄ Vltram. nihil addēdo. gl. hic q̄rit, & nihil se firmat, 19. q. 3. c. si q̄ mulier. In. in c. p̄sen. t; qđ trāsit in monast. & sic ɔcordat cū hac gl. qđ ēt hoc t; ɔmētator. bř q̄ro circa hoc, q̄n finiaẗ vsusf. talis. Et vr̄ 100. an. qa tm̄ durat vsusf. ciuitati relict⁹, vt ff. đ vsuf. l. an vsufr. &
43 eccl'ia, & ciuitas eqparaẗ. vt ĵ. e. l. fi. Eɔ̄ † vr̄ qđ ꝑ mortē īgressi finiatur. ar. l. necessariò. §. fi. ff. đ pe. & ɔm. rei vē. & ff. đ iu. fis. l. Stati⁹. & đ le. 2. l. cū p̄r. §. hr̄ditatē. ff. đ manu. l. Cai⁹. & đ assign. li. l. fi. qđ credo verū, qa vsusf. acq̄sit⁹ p̄ri ꝑ filiū finiẗ morte filij. ĵ. đ vsuf. l. fi. Sic dicā ī mōacho, qđ morte ipsi⁹ mōachi finiaẗ vsusf. t; In. d. c. in p̄ntia. Sū expedit⁹ đ recitatiōe gl. h⁹ aut. & recitatiōib. suis q̄ro extra gl.
44 qd si īgrediēs mona. hēat feudū, an ī eccl'iā trāseat. Hec gl. facit † qđ sic, ī q̄tū đt đ liuello & emph. Ia. de Bel. ī aut. đ alie. & emph. t; φ eccl'ia ñ succedat ī feudū & đ vasallo, q arma bellica đposuit, c. ĵ. & si đ feu. fu. ɔtr. c. ĵ. §. q cleric⁹. & ꝑ ea. q no. ī. l. si ita qs. §. ea. l. ff. đ ver. ob. Mar. Sili. distiguit. Aut ē tale feudū, ex quo dēat p̄stare seruitiū plenū, vr̄ ñ. 1. casu ñ trāseat. 2. sic đ sta. ho. l. Aretusa. In hoc teneo opi. In. q đt in c. ī p̄ntia. qd si ex feudo isto dēat talia suitia, q̄ à mōast. possit honestè exhiberi p se. vr̄ p aliū, qđ tūc trāseat ī monas. als in
45 dn̄m reuertaẗ, &c. † q̄ro qd đ īgrediēte r'lā frm̄ min. q ñ p̄nt hr̄e ꝓpriū, nec ī cōi, nec ī singl'i. In. pōit ī d. c. ī p̄sen. & ibi ēt I. An. Spe. tit. đ sta. mo. ver. 3. q̄rit. I. Bu. pōit hic, Cy. hoc tāgit lati⁹ ī l. Deo nobis. ĵ. ti. ĵ. gl. I. An. 27. q. i. c. vt l. in gl. 2. & ibi đ hoc p Arc. 19. q. 3. c. qa ingrediētib. Circa hoc ñ īsisto ɔtēt⁹. & dico ī l. Mōricarū. 2. & 3. dis.
46 qd si filiusf. ingrediaẗ † mona. qd erit đ bōis? Resp. Aut hēbat bōa castrēsia, & certū ē qđ illā ī mona. trāsferre posset, qa đ his posset liberè dispōere. Aut pfectitia, & illa ɔ̄ volūtatē p̄ris alienare ñ p̄t, vt l. fi. § filiis āt fa. ĵ. đ bo. q̄ li. Pe. vr̄ ɔ̄dicere. s. qđ aduētitia trāsferre p̄t ī mona. Ad §. filiis āt fami. resp. φ ille §. obtinet vī aliōis inter viuos, sʒ moriēdo sec⁹, vt l. Deo nobis ĵ. ti. ĵ. q̄ro qd si filiusf. exn̄s in
47 studio, cui p̄r libros † emerat, īrat religiōē, qd erit đ libris? Quidā dn̄t, qđ vñr eē bōa q̄si castrēsia, iō mōas. hēbit. ĵ. e. Alij dn̄t qđ ē verū ī libris. q dāt magr̄is, & doc. Istis. n. ɔcedit hoc hr̄e peculiū, scholarib. ñ, vt s̄. đ ino. te. l. fi. Circa hoc p; sic dām. Q̄nq; p̄r emit libros noīe filij. nec adhuc tradidit, nec dōare velle dixit, & tūc ñ trāseūt ī mona. qa sunt ꝓprij p̄ris, vt l. ĵ. ĵ. đ castr. pe. Nā tradēdo, reqriẗ, qđ sit dō. vt l. 2. ĵ. si qs alteri vr̄ sibi. Q̄nq; p̄r emit libros noīe filij, & tradidit, vr̄ dixit se filio velle donare, & isto casu si fili⁹ erat iā aduoca

tus, vel doc. trāseunt in monas. qa cēseẗ eē castrēse peculiū. Militant. n. aduocati, vt l. fori. ĵ. de aduo. di. iu. Aut ille fili⁹ erat adhuc scholaris, & tūc nō posset dici quasi castrēse peculiū, qa nō hēbat aliq̄ earū dignitatū, q̄ ponunẗ ī l. fi. ĵ. de inof. test. & isto casu ñ transeunt in mona. Et sic trāsit opi. Pe. q̄ro qd si minor 25. an. ingredia
48 tur mōas. an trāsferat bōa † illđ. Et vr̄ φ ñ, qa minor ñ p̄t alienare sine decreto. Ia. de Are. đt qđ ē verū, qđ ñ p̄t aliēare sine đcreto īteruiuos, moriēdo sic, sʒ īgressi mōas. mortuis ęqparaẗ, vt d. l. Deo nobis. ergo, &c. Sʒ hęc rō nō vr̄ bōa, qa minor posset alienare moriēdo, hoc ɔtingit per mortē nālē, q̄ de necessitate ɔtingit & puenit. Sʒ hic iste ingres⁹ de volūtate ꝓcedit, dico tñ qđ isto casu minor alienare p̄t. Rō ē, qa facit illud qđ qlibet p̄r̄. faceret, si maior eēt. Et hoc casu ī istis sp̄ualib. reputaẗ maior, vt s̄. dixi. Hoc ēt ꝓbaẗ qa alienō fit per illā l. per q̄ p̄t facere minor sine đcreto, q̄si ñ ipe, sʒ l. faciat, vt l. si qs ī tātā. & qđ ibi no. ĵ. vñ vi. hoc ēt ꝓbaẗ ī c. ī p̄ñia. ver. sʒ cū. ext. de ꝓb. & ibi hoc ēt t;. In. q̄ro, p̄r h; vsumf. ī bonis ad-
49 uētitiis filij, † ipe p̄r ingrediẗ mōas. gl. de bo. q̄ li. in aut. idē φ talis vsusf. p̄ri dēat. Ia. Bu. distinguit in d. aut. Aut dicim⁹ φ per ingressum finiaẗ p̄ria p̄tās, & t; gl. q̄ ē in l. si ex cā. §. Pōponi⁹. ff. de min. vt finiaẗ vsusf. q dēř ei rōe p̄riæ p̄tātis, vt l. cū op;. ĵ. de bo. q̄ li. Aut dicim⁹ durare p̄riā p̄tātē, & tūc talis vsusf. ñ finiaẗ. & ꝓcedit dcm̄ gl. qđ Ia. ꝑdict. dixit se veri⁹ putare, referēs opi. Mar. Sil. in d. aut. idē. An āt p̄ria p̄tās finiaẗ per ingressū mōas. ĵ. dicā. Credo dictā gl. diceř verū, qđ vsusf. ñ finiaẗ, ꝑ ea q̄. s̄. dixi in q. de vsusf. q mōas. īgredit. q̄ro, qd si ē ɔcessa res alicui cū pacto ne alicui alienet, & īgre-
50 dit mōas. † an videaẗ aliēata res, vt reuocari possit? gl. ff. de ver. ob. in l. si ita qs. §. ea. l. vr̄ dicere φ trāseat in mōast. tāq̄ in suū hr̄dē, & ñ p̄t řuocari. sic dixit. Aut res fuit data inter viuos pacto apposito, & tūc trāsit ī mōas. sʒ reuocaẗ per ɔdōē ob cām, vt l. ea lege. ĵ. de condi. ob cau. Si āt ī vl. volun. tūc sec⁹, qa vadat ad monas. tanq̄ ad hæredē. Dy. in d. l. ea lege. dicit, & meli⁹, φ aut ille dat mona. ñ īgrediēdo, & tūc řuocari posset. Aut īgrediēdo, & reuocari ñ posset. Hoc
51 t; hic Cy. ꝓ quo facit aut. nisi rogati. ĵ. ad treb. Hoc t3 exp̄sse In. c. ī p̄sen. ex. de ꝓb. † q̄ro, Tit. ē hr̄s īstitut⁹, & q̄ncūq; decesserit, est ei substit. Sēp. ā īgrediēdo monas. sit loc⁹ substit. Vr̄ qđ sic. qa ꝓ mortuo reputaẗ, vt l. Deo nobis. ĵ. ti. ĵ. & oīa pacta lucratiua dotis, & dona. ꝑp nupt. altero mortuo ēt illo casu vendicāt sibi locū, vt ibi dr̄.

Quæro, Quid si dat⁹ ē substitut⁹ sub cōdōe, si decesserit sine liberis, & īgrediẗ mona. an hr̄ locō filiorū? resp.
52 † sic, vt in aut. de san. epi. §. nūc de p̄nti. coll. 9. & aut. nisi rogati. ĵ. ad treb. & ex. de ꝓb. c. in p̄ntia. Vr̄ dic, qđ talis cōdō dr̄ tāq̄ ɔ̄ria vitę ɔtēplatiuæ, ñ āt qđ mōas. hēaẗ loco filiorū, vt ĵ. ꝓx. q. dicā. q̄ro,
53 qd si dictū sit, si decesserit sine liberis ex suo corpore natis, † ā tūc īgrediēdo monast. dicaẗ hr̄e liberos ex suo corpore natos. In hoc reperio ɔ̄rias snīas doctorū. I. de Bel. in aut. de san. epi. §. s3 & hoc p̄nti, disputādo t; qđ substitut⁹ admittaẗ, & excludat monas. Hoc t3 Host. & Io. An. ext. de testa. c. Raynu. in gl. super ver. s3 vr̄ Dy. in l. si ita qs. §. fi. de le. 2. t; ɔ̄riū, tali rōe. Appl'o filiorū intelligiẗ de natis, vt d. l. si ita qs. §. fi. & ff. de cōd. & dem. l. fideicommissum. S3 expressio eorū, q̄ tacitè insunt, nihil operaẗ, vt l. 3. de le. ĵ. & ĵ. de fideius. l. nō rectè. Ergo perinde ē hn̄dū, acsi nō eēt exp̄sū de se natis. Hoc āt nō expresso, sine dubio excludit substitutū, vt ī aut. de san. epi. §. s3 & hoc p̄nti. & ĵ. ad treb. aut. nisi rogati. Rich. Malū. idē t3 rōe tali. Istud fideicōmisū seu cōdō reprobaẗ, & ꝓ nō adiecta hr̄, nō φ monas. habeat loco filij, s3 qa est impedimētū vitæ cōtēplatiuæ. Nā si viuēs bōa restituere cogereẗ, si đcesserit sine liberis ex se natis, cōpellereẗ ad ɔ̄hēdū m̄rimoniū, & remoueret à voto religiōis, & castitatis: iō Impator tale grauamē habuit ꝓ ñ adiecto. Et hoc ē qđ đt tex. in d. §. s3 & hoc p̄nti. dū đt tales cōdōes inualidas ꝓ nō adiectis eē. Et ista cōdō ē multo pl⁹ ɔ̄ria vitæ contēplatiuæ, & castitati, & religiōi, ergo, &c. Præterea cōcludēdo hoc tenuit vltra p̄dicta p rōes infrascriptas. Illud qđ relinquiẗ cā dotis, đ necessitate intelligitur ꝓ m̄rimonio. vt ff. de iure do. l. 3. de don. añ nup. l. si. si ꝓ introitu monasterij nō p̄t dari dos, vt ext. de simo. c. nō satis. & tñ ibi cōdō, seu cā restrīgitur aliquo ingrediēte mōasteriū. Ita dico in hoc casu, l3 nō possit dici impleta cōdō ciuil'r, φ filij dicātur ex se nati, tñ monast. d3 hr̄e dicta bona. Idē ēt d3 dici de eo φ relinqtur cā donōis añ nuptias. vt d. §. s3 & hoc de p̄nti. ꝓterea īter monachum & monas. nō dr̄ ɔ̄hi m̄rimonium spirituale, cum sol⁹ Abbas dicatur sp̄osus, vt plenè no. ext. de elec. c. qa pp. & ibi p Ber. & In. S3 si fideic. relinquatur sub cōdōe, si nupserit, & nō extitit, si ille grauat⁹ monast. īgrediatur, tñ ad fideic. admittitur vt d. §. s3 & hoc de p̄nti. Apparet ergo qđ hæc est rō (qa vr̄ defecisse cōdō fideicōmissi, iō qa tales cōdōes ꝓ nō adiectis, & ꝓ nō scriptis hn̄r) q̄si vitæ ɔtēplatiuę ɔ̄riẽ. S3 ī casu ꝓposito ē hmōi, ergo, &c. Præterea si aliqd relinqtur mulieri, & iniungatur sibi grauamē si nupserit, nō v3. Est rō, qa pp hoc nuptię impedirētur. qa timore illi⁹ grauaminis staret ne nuberet, vt l. hr̄s me⁹. §. fi. ff. đ cōd. & dem. multo magis nō v3 istud fideicōmissum, φ p̄bet īpedimētum vitæ cōtēplatiuæ, & religiōis, q̄ melior ē lōge, q̄ vita actiua, vt ī aut. de mon

de mon.in pr.col.j.Et hãc partẽ tot rõib. ꝓbatã puto veriorẽ.q̃ro,
qd si aliqs est rogat⁹ hr̃ditatẽ restituere cuidã ecclıæ sub ꝯdõne.si
54 decesserit sine liberis,an si ĩgrediat̃ monasteriũ ipsũ hẽat̃ tũc† lo
co liberorũ,seu reiiciat̃ tale grauamẽ? Tex.ẽ ꝙ nõ trãsit in mona-
steriũ,qñ ingrediẽs h; substitutã aliã ecclıã, vt ĩ.ad Treb.aut.nisi
rogati.& ĩ corpore vñ sumit̃.Et ẽ rõ,qa vtraq; ñ h; par priulegiũ,
& sic eẽt priuilegiũ ecclıæ substitutę.H⁹ authoritatis rõ sumit̃.ex̃
de ꝓb.c.l; cãm.qđ firmat Ber.p d.Aut.alle.ex̃ de ꝓb.c.in pñtia. in
vl.gl.q̃ro.qd si testõr instituat Titiũ filiũ suũ hr̃dẽ,& rogauerit eũ
restituere fr̃i ipsi⁹ Titij,& filio quõdã testõris sub ꝯdõe,si decesse-
55 rit sine liberis,an† tũc mõasteriũ excludat substitutũ? Frã. Acc.đt
ꝙ nõ,qa incõueniẽs ẽ ꝙ fili⁹ lĩm⁹,& nãlis excludat̃ p lĩmũ tñ,si
cut ẽ ecclıa,vñ ĩtelligit̃ aut.illa solũ,qñ ẽ rogat⁹ restituer̃ ex̃neo,
sec⁹ si fr̃i eiusdẽ,vel filio testõris,l; videat̃ obstare.d.c.in pñtia ſm
rõẽ ipsi⁹. q̃ro,qd si ingress⁹ mõasteriũ moriat̃ intra tp̃s ꝓfessiõis.
56 an bõa dẽãt apud ipsũ monasteriũ remãere?† Cy.refert hic q̃sdã
dicẽtes,Aut dedicat se purè,aut sub ꝯdõe,aut est dubiũ.In primis
2.casib.rñ.p l.2.ff.de in diẽ ad.In 3.casu đt,qđ ex q̃ decedit,vt mo
nach⁹,sibi vr̃ placere ꝙ sit monach⁹, & qđ bõa sua sint mõasterij,
& hæc vr̃ sua vlt,volun.nisi exp̃sè ꝯ̃riũ assereret. Et hoc tẽt Ia.de
Ra.&Pe.qa sũma ẽ rõ,q̃ ꝓ religiõe facit qa l; adhuc ñ valeat ĩgres
s⁹,nec p ꝯñs bõorũ đdicõ, tñ p mortẽ vr̃ ꝯfirmari,sicut donõ fcã
inter ꝯiuges.Cy.đt hoc sibi videri durũ,qa excludim⁹ veniẽtes ab
intestato,ex quo dicim⁹ quẽ mõachũ eẽ. ꝓ hoc tñ induco siłe,qđ
đ statu libero dicim⁹,qa pẽdẽte ꝯdõe libertatis, vr̃ vt ſu⁹,& sic pẽ
dẽte tpe ꝓbõis,si morit̃.d; nõ vt monach⁹ iudicari. Pro hoc ẽ qđ
no.19.q.4.c.nũc ãt.vbi đt,qđ si monach⁹ intra annũ ꝓfessiõis,alˢ
ꝓbõis,moriat̃,v; testm̃,qa tũc erat sui iuris,ar.C.de sen.pas.l.fi.itẽ
nõ ẽ adhuc mõach⁹ ꝓfessiõe nõ fcã,vt s̃.dixi in 1.q.Pro hoc facit
tex.ex̃ de sen.exc.c.religioso.2.rñ.li.6.vbi ẽt vr̃,ꝙ mõach⁹ iste est,
vt fili⁹ q nõ puenit ad lucẽ,vt C.de post.hæ.inst.ĩ l.pe,q̃ro,qd si in
gress⁹ mõasteriũ hẽat p̃bẽdã? superfluũ ẽ in dubiũ reuocare,qa ca
s⁹ ẽ exp̃ssus in c.bñficiũ.ex.de re.iu.li.6.q̃ro,q̃ iure ptineãt ad mo-
nasteriũ bõa ingressi? gl.in aut.si q̃ mulier. in fi.1.gl.đt,qđ iur̃ hæ.
q̃si mortui.ar.inst.p q̃s psonas nobis acq.§.j.& ad l.Iul de vi.l.2.E-
57 go tẽeo† oppositũ.s.qđ ñ dicat̃ hr̃e iure hr̃ditario.qđ p;,qa mõa
ch⁹ adhuc p̃t ꝯueniri,vt s̃.dixi in aut.cã q̃ fit cũ mona.ĩ.ti.j.s; ptĩet
ad ecclıã iur̃ acq̃sitiõis vr̃is,sicut dicim⁹ de bõis ei⁹ quẽ arrogam⁹,
58 vt inst.de acq̃si.p arrog.p totũ.Ex hoc seq̃t̃, qđ ecclıa† ñ tẽet̃ ĩ to-
tũ vt hr̃s,s; eaten⁹,q̃ten⁹ ad eã peruẽerit.vt l.ĩ arrogatorẽ.ff.đ pec.
59 vt s̃.dixi.Ex hoc ẽt seq̃t̃† qđ ecclıa in pos.ñ h; necesse ĩtrare sicut
h; hr̃s,vt l.cũ hr̃des.ĩ pr.ff.de ac.pos,S; acq̃rit̃ ei poss.ingressi,sicut
arrogatori,vt ff.de p̃c.l.si adoptauero.vt s̃.dixi.Seq̃t ĩ tex.dedicãt
60 hoc verbũ.dedicãt,ĩterdũ,ĩportat† se Deo dedicare,& trãsferre,
vt ĩ aut.hæc ꝯst.interp̃tat̃ priorẽ.circ.pr.coll.6.Interdũ ecclıæ,vt l.
ab agnato.ff.de cu.fu.& ex̃ đ rel.do.c.j.tũc.n.mõach⁹ dr̃ se dedica
re Deo,qñ ꝓfessiõẽ facit.27.q.j.c.virginib.& c.si q̃s sacro.seq̃tur ĩ
tex.Deo.q̃ro,cũ ista dedicatio fiat Deo,vt hic,an aliqđ fcm̃ Abba
61 tis† dẽat ĩteruenire? rñ.vt s̃.dixi,si dedicatio fiat p actũ ꝓfessiõis,ĩ
ꝓfessiõe exp̃ssa req̃rit̃ Abbatis fcm̃,q vt mĩister Dei recipiat ꝓfes
sionẽ.In ꝓfessiõe verò tacita p̃sũpta Abbatis fcm̃ nõ req̃ritur,qa
cũ fiat per cursũ tpis anni,trãsgrediẽs dedicãt seipsũ Deo, & suf-
ficit sine aliq̃ fcõ Abba.Facit qđ no.Inn.ex̃ de rła.c.porrectũ.& q
clıci vel vo.c.j.Seq̃t̃ in tex.nec g̊ de his testãtur.Op.& vr̃ qđ ĩgres
si mõasteriũ testari possint,vt ĩ.e.aut.si q̃ mulier.so.Illa distinguit
istã.qa hic loq̃tur qñ ĩgress⁹ ñ h; liberos,an ãt illud dicat̃ testm̃ vł
diuisio? dic vt ibi per gl.& do.Seq̃t̃ in textu, vt pote nec dñi rerũ.
62 Op.& vr̃ ꝙ† ñ dñs testat̃,vt ĩ aut.si q̃ mulier.ĩ.e.Et soluit qđ hæc
rõ q̃ hic penit⁹ ẽ ꝓbabilis,ñ ẽ necessaria qa ĩterdũ ñ dñs testat̃,vt ĩ
ꝯ̃rio.l; rłr ꝯ̃.vt ff.đ iu.co.l.ꝯficiũt̃.§.si post.Op.ex̃ gl.vr̃ ꝙ ñ dñs te-
stet̃.vt ĩ.de le.l.cũ rẽ aliẽã.& l.si res obligata.ff.de le.j.so.aut q̃s ñ ẽ
dñs,nec eẽ p̃t dñs.& ille ñ p̃t testari.ita loq̃t̃ hęc aut.vbi ñ ẽ dñs,tñ
esse p̃t,tũc testatur in p̃iudicium tñ hr̃dis,non veri dñi,vt in ꝯ̃riis.

Quæro, an ingressus monasteriũ capite minuatur? gl.dicit
qđ sic,in Aut.de mon.post prin.coll.j. idẽ tẽt.ĩ.e.
aut.si q̃ mulier,qđ sentit Gul.de Cu.l.pr̃e furioso. ff.de his q sunt
63 sui vł alieni iur. Tu dic ſm dñm† Bar.ꝙ nõ minuat̃ media vł ma-
xima capitis diminutiõe,qđ p;,qa p̃t eẽ testis,& ꝓmoueri ad dig
nitatẽ,vt in aut.de mon.§.cogitãdũ.Et l; dicat̃ ſu⁹ vel mõach⁹,nõ
tñ p̃t vẽdi sicut alij ſui,minimã tñ capitis diminutiõẽ patit̃,qa sta-
64 tũ mutat,vt ĩ.ꝓx.dicã.q̃ro,an ingress⁹ mõasteriũ desinat† eẽ ĩ ptã
te pr̃is.Gl.ff.đ mi.l.si exclusa.§.Põponi⁹.đt qđ sic,qa ẽt trãsit ĩ ptã-
tẽ Abbatis.idẽ no.in l.cũ p̃tor.in fi.ff.de iu.Ia.de Are.l.Deo nobis.
ĩ.ti.j.& post eũ qdã dñt,qđ trãsit ĩ ptãtẽ Abbatis q̃ ad obediẽtiã,
sicut dicim⁹ ĩ vxor̃ respũ pr̃is,& viri,vt ꝓbat̃ ĩ l.idõei.ff đ tes.& ĩst.
đ inut. sti.§.si q̃s alij.s; his ñ obstãtib.dico ꝙ trãsit ĩ ptãtẽ Abbatis,
vt no.in d.gl.nõ obstat ar.ꝯ̃riũ ꝙ retinet iura suorũ qa non ẽ ipłe
qđ remaneãt iura suorũ, & tñ nõ sit in ptãte.vt l.meminim⁹.& l.
lege.ĩ.de le.hę.qđ ẽt ꝓbat̃,qa in alteri⁹ ptãte,g̊ nõ pr̃is,vt l.sic eue
niet.ff.de adul.Hoc tẽt Gul.l.pr̃e furioso.ff.de his q sũt sui vł aliẽi
iur.Ad hoc facit 12.q.j.nõ dicatis.& de ele.c.si religios⁹.li.6. Hoc
firmat gl.Ber.ex̃ de æta.& q̃l.c.indecorũ.& per Cy.in aut.s; ep̃alis
dignitas.ĩ.ti.j.q̃ro,nũqd ingress⁹ monasteriũ desinat eẽ miles,vel
65 de magnatib.† Qđ v; ad q.statõ cauetur,qđ null⁹ đ magnatib.vł
de ꝓle tali,possit ingredi palatiũ sub certa pæna,mõ Titi⁹ fact⁹ est
monach⁹,q̃rit̃ si ingrediat̃ palatiũ,an teneat̃ ad pœnã? Vr̃ ꝙ sic,qa
iudex secularis hoc statuere p̃t ponẽdo l.rei suę.Tñ hoc ꝯcesso ꝙ
statuere possit,dico qđ talis nõ teneret̃ ad pęnã, qa p ingressũ re-
ligiõis desinit eẽ de magnatib.Ad hoc faciũt argumẽta dicta.s̃.in
ꝓx.q.qa p ĩgressũ mõasterij desinit eẽ ĩ ptãte pr̃is,& sic iura agna
tiõis amittit,Gl.ẽ hoc exp̃sè dicẽs extr.de sta.mo.c.ea q̃ in 3.gl.ꝓ
hoc facit qđ hr̃.27.q.2.c.scripsit.& no.in c.j.ex̃ de purg.can. facit
27.q.j.neq̃q̃,& sic vt magnas puniri ñ poterit posito, ꝙ nõ obstet
iudicis ĩpedimẽtũ.Pro hoc facit in x.col.de vas.mil.q ar.belli.dep.
c.miles.Et hoc sẽtit Ia.de Bel.in Aut.de san.epi.§.si monach⁹. col.
9.q̃ro,hic dr̃ ꝙ ĩgressi monasteriũ nõ pñt testari,s; an possint mor
66 tis cã dõare de ꝯsensu Abbatis?† Et vr̃ qđ sic,sicut filiusfamilias
de ꝯsensu sui pr̃is,vt ff.de do.cã mor.l.tã is.§.fili⁹.iõ đt qđ ñ p̃t,qa
Abbas nõ ẽ dñs,s; administrator,s; de ꝯsensu collegij,vel capituli
vr̃ ꝙ possit,qa capituli ẽ q̃si dñs.vt l.iubem⁹.ĩ.e.ti.& hoc ẽ verũ in
reb.mobilib.s; immobilia ẽt totũ collegiũ nõ posset distrahere,vł
alienare vt ĩ.e.l.iubemus.& in aut.hoc i⁹ porrectũ, & q nõ p̃t alie
nare,nec alienatiõi ꝯsentire,vt in rła iuris:& hoc ꝙ donare possit
mobilia,intelligit̃ qñ donat bñ merito,ad qđ mõasteriũ tenet̃,vt
ex̃ de tes.c.relatũ.el 2.in fi.& c.cũ in officij.Vel alienare nõ p̃t,nisi
sit euidẽs vtilitas vel necessitas,vt d.aut.hoc ius porrectũ.& 12.q.
2.sine exceptiõe,& ex̃ de do.c.cæterũ.Posset q̃ri de modis testãdi
añ ĩgressũ religiõis,vel post.de q̃.ĩ.e.aut.si q̃ mulier.Itẽ an filiusf.
ꝯ̃ volũtatẽ pr̃is ingrediẽdo monasteriũ cãm ingratitudinis ꝯmit
tat,& an ipsam iã ꝯmissam ingress⁹ deleat. Et an monach⁹ possit
eẽ testis,arbiter,iudex,vel ꝓcurator,q̃ hic omitto.qa mãm nr̃am
67 nõ ꝓpriè respiciũt.Vltimò aut.ista p̃t intelligi 2.mõ,& casũ† põe
sic, Dñe Imperator,aliq̃s ẽ ingressus monasteriũ,vult facere ꝓfes
sionẽ,& testm̃,q̃rit̃ an possit? Imp.rñ.ꝙ nõ,qđ ꝓbat arguẽdo sic,ñ
dñs nõ testat̃.Maior ꝓpositio ꝙ ñ sit dñs,ꝓbat̃,qa ingressi mõaste
riũ ipso ingressu dedicãt se,& sua Deo,g̊ nõ sũt dñi,& sic nõ testã
tur.Et sic ſm hãc lect.diuidit̃ alr lr̃a.& sic qa ponit 1.añs.2.ꝯñs.3.
ꝓbat ꝯñã añcedẽtis.Primũ ẽ hoc,nõ dñs nõ testat̃,ꝯñs ẽ hoc,g̊ in
gressus nõ testat̃.Probõ ꝯñiæ ẽ,hoc,qa ingressus,mõasterio dedi-
cat se & sua.Ex hoc verò ꝙ ad hoc vt ꝓbõ ꝯcludat,d; ꝯtinere ma
iorẽ ꝓpositionẽ, & minorẽ, & casũ ꝓpositiõis.q̃ro,qd in teste,q
68 reddẽdo cãm seu rõẽ sui dicti,omittit maiorẽ ꝓpositiõẽ,† & po
nit minorẽ,an ꝯcludat? Et pono in termĩis.Testis ĩterrogat⁹ si Ti-
tius ẽ diues,vł si ẽ bõe ꝯdõis.rñ.ꝙ sic.Interrogat⁹ de cã sciẽ dixit,
qa ego sum suus vicin⁹,vel ei⁹ ꝯsanguine⁹,an ista ꝓbõ,& rõ ꝯclu-
dat? Vr̃ ꝙ ñ,vt in hac aut.vbi ponit̃ maior,q̃ testis omisit hic rñdẽ-
do.s; ego ꝯ̃riũ dico,ꝙ ista rõ ꝯcludit, hic.n.testis ponit minorẽ,&
omittit maiorẽ,tãq̃ p se notã.Et sic facit iuris.alibi,s.ĩ l.j.ff.si ce.pe.
69 Forma g̊ rõẽ & ꝓbõẽ testis sic.Vicini,† & ꝯsanguinei sciũt ꝯdõẽ
viciaorũ,& ꝯsanguineorũ,& hoc à iure p̃sumit̃:qm̃ maior p se est
no.S; ego testis,sũ suus vicin⁹,vel ꝯsanguine⁹,g̊,&c.Maior ꝓbat̃.
ff.vñ cog.l.octaui.& ĩ.de in int.res.mi.l.de tutela.vbi à vicinis, &
ꝯsanguineis ꝓbat̃.ff.de fun.inst.l.si ita.§.fi.de his q sũt sui vel alie.
iur.l.filiũ.& ex̃ de p̃sũ.c.q̃sdã.& c.seq.& de pur.can.c.ꝯstitut⁹. s; ꝯ̃
fortiter op. Dictũ testis d; ꝯcludere necessariò, vel p̃sũptiõe iuris
talis q̃ ad ꝯdẽnationẽ sufficiat,qđ apparet in ꝓbãdo dolũ, vbi do
lus nõ p̃t ꝓbari necessariò,vt l.dolũ.ĩ.de do.S; qđ vicin⁹,& ꝯsan-
guine⁹ sciat,hæc ẽ p̃sũptio iuris talis,q̃ ad ꝯdẽnõnẽ sufficit, vt di-
ctis ll.g̊,&c.Itẽ op. ꝯ̃ dictũ testis d; ꝯcludere per aliquẽ sensũ cor-
poreũ.vt p visum,tactũ,& similia,vt ĩ.de testi.l.testiũ.& ff.de test.
l.q testõ.§.j.& fi.& l j.in pr.ff.de his q̃ in testa.del.& per Inn.c.cum
cãm.ext.de test.s; ista rõ,si vn⁹ ẽ vicin⁹,vel ꝯsanguineus,nõ ꝯclu-
dit per aliquẽ ex p̃dictis sensib.g̊ nõ ẽ bõa rõ. rñ.dictũ testis d; cõ-
cludere per aliquẽ sensũ,hoc cõcedo.s; cũ dr̃,hic nõ reddit̃ rõ per
aliquẽ sensũ corporeum. hãc nego.l; in hac orõe nõ exprimatur
sensus corporeus,tñ exprimitur per iuris p̃sũptionẽ, per q̃ ad sen-
sum corporeum deuenitur.Quare.n.p̃sumit l.ꝙ vicinus sciat con
dõem vicini, vel consanguineus cõsanguinei? Certè quia assidua
cõuersatione videt actus eius,vnde deducit ad actum corporeũ.
Hoc probant iura,& capitula.s̃.allegata.Hic non sunt alia.

¶Repetitio h⁹ aut.fuit composita,& ꝯpilata per dñm Bar.de Saxoferrato.Sed quia morte præuentus,eam repetere non potuit,postea repetiit excellentis.doctor dominus Nico.Ale.de Perusio præfati domini Bar.gener.

AVTHEN.

1 *Dispositio huius auth.intelligitur secundum dispositionem l.Deo nobis,inf.ti.1.*
2 *Dispositio huius auth.determinat dispositionem auth. ingressi. & an habeat locum in fratribus minoribus.nu.13.*
3 *Testamentum si fecit qui liberos non habebat,& extraneum hæredem instituit, & post intrauit monasterium,an per ingressum testamentum rumpatur.*
4 *Monasterium non habetur loco filij,& nu.19.*

5 *Ingrediens monasterium quod non dicatur capite minutus maxima, nec media capitis diminutione, & an minima & nu. 6.*
7 *Ingressus monasterium non habetur pro mortuo quo ad omnia.*
8 *Ingressus monasterium si fecit testamentum inter filios ante ingressum, an testamentum per ingressum rumpatur.*
9 *Ingressus monasteriũ, an possit testamẽtũ antea factũ reuocare. & n. 11. et 14.*
10 *Hæres institutus in testamento condito ab ingresso ante ingressum, an habebit omnia bona statim: an vero expectabit mortem naturalem ingredientis.*
12 *Fratres minores p[o]st fcãm ꝓfessionẽ nõ possunt aliqd de reb. mũdanis disponere.*
15 *Ecclesia, apud quam bona ingressi remanent, an illa habeat iure hæreditario.*
16 *Ecclesia non tenet. vt hæres ꝑ debitis ingressi, sed eaten⁹ quaten⁹ ad eã puenit.*
17 *Ecclesia ad hoc vt possideat bona ingressi, non habet necesse intrare possessionẽ (ipsorum,*
18 *Ingressus si habeat parentes, quòd ipsis debeatur legitima.*
20 *Diuisio q̃ permittitur per hanc aut. ingresso monasteriũ, an dicatur testamentũ.*
21 *Pater si vult dare plus filiis, quã possit, quantum sibi possit, & debeat retinere.*
22 *Legitima filio ingredienti nõ debetur, nisi post mortem naturalẽ patris ingressi.*
23 *Filij petũt litimam in bonis patris ingressi monasterium, per condoẽ huius auth.*
24 *Ingressus si moritur ante professionem, cuius erunt eius bona.*

a **Si qua mulier.** ᵃHæc l. diuidit in 2. partes principales. 1. qñ ingrediẽs mõasteriũ nõ h; liberos. 2. qñ liberos h3. Secũda ibi, s; si ꝑsona. secũda subdiuidit in 3. partes. 1. loqt, qñ filiis vult relinqre q̃tũ min⁹ ꝑt. 2. qñ filiis vult relinqre q̃tũ plus ꝑt. 3. qñ nihil vult dispõere. Scda ibi, s; oẽm. Tertia ibi, s3 si, post. 1. in termĩis põe ꝑ te ipsum casũ. Lr̃a est clara. Op. ad j. partẽ
1 de l. Deo. nobis. in pr. ȷ̃. ti. j. so. Hæc intelligit† fm illã, vt lucra nuptialia firma maneãt. Hoc ꝓbatur ex corpore vñ sumit, & ex seq. s. aut. de san. epis. §. si qua mulier. Op. 2. in Aut. vt nulli iudi. §. si verò qñ, posito. ȷ̃. de adul. aut. s; hodie. so. ibi loqtur ĩ ea, q̃ inuita ĩgredit: hic verò de ea, q̃ ingreditur volẽs. Vlt. opp. de aut. ingressi. so. illa
2 aut. determinatur† per istam, ideo conuenienter fuit posita hæc post illã, quia per ingressum l3 certo modo testari, vt hic videtis.

Veniamus Ad qões h⁹ mãæ, circa hãc nr̃am aut. 1. gl. h⁹ aut. loqtur đ eo, q añ ingressum fecit testm̃, aliæ gl. loquũt de eo, q añ ingressum nõ fecit testm̃, vel nullo mõ disposuit, nec disponit post ingressum. q̃ro g̃ j. qđ si aliqs nõ hñs
b liberos ᵇfecit testm̃, & extneũ hr̃dẽ instituit, & post ingreditur mo
3 nast. an ꝑ ingressum rũpatur testm̃? † Dñt qdã indistinctè testm̃ rũpi ꝑ principiũ h⁹ aut. q̃ dicit gñal r, bona nõ hñtis liberos, monasterio ꝯpetere. Ista opi. nõ vr̃ vera, per §. illud. in aut. de mõac. colla. j. vbi ꝑmittit ingrediẽti monast. añ disponere. vñ gl. distinguit, Aut ingrediẽs monast. in testõ aliqd iure instõis monast. relinqt, & testm̃ ñ rũpit. Aut nihil monast. relinqt, & testm̃ rumpit, q̃si agnatiõe filij cũ loco filij hẽat, vt in Aut. de san. epi. §. s; & hoc pñti. ꝑterea dicit gl. cũ hñs filios oĩa eis dare nõ ꝑt, vt in hac aut. multo minus extraneis. Ista opp. ponit ꝑ gl. in d. §. illud, in Aut. de mona. & in corpore vñ sumit hæc aut & 19. q. fi. c. si q̃ mulier. vbi hęc
c aut. canonizat. ᶜHæc opi. nõ pl;, nã nõ est verũ, đꝙ monast. hẽatur
d loco† filij, nec hoc dr̃ in §. s; & hoc pñt, s; dr̃ ibi, ꝙ illæ ꝯdões, si de-
4 cesserit sine liberis, ingrediente monast. respuũtur, sec. Ric. Mal. & bñ dixi vobis, & ibi per doc. in aut. nisi. ȷ̃. ad Tre. ꝑterea, si monast.
e hr̃et loco filij, ᵉseq̃ret ꝙ monach⁹ hr̃et mõast. ĩ ꝑtãte, & ẽt mõast. acqreret mõacho, qđ ẽ absurdũ. Vñ alij dñt, & ista nõ ẽ noua opi. s; approbatio primæ, vc; ꝙ extrane⁹ nihil hẽat, nã hr̃s d; hr̃e illud, qđ defunct⁹ h; tpe mortis, vt l. fi. ȷ̃. de edi. diu. Adr. tol. s; ingrediẽs monast. tpe mortis nihil h;, qa oĩa sunt monast. g̃, &c. Hæc op. nõ vr̃ vera, ꝑ tex. in d. §. illud. in aut. de mon. vbi dr̃ qđ oĩa sunt mõast. nisi de q̃b. a l r disposuit añ ingressum. Frustra. n. ꝑmitteret Imp. añ ĩgressum dispõere, vbi dispõ vires ñ hr̃et. Tñ alij tenẽt opi. eorũ, q ꝓbant testm̃ rũpi, per aliã rõẽ, qa ingrediẽs mõast. capite minuitur, g̃ testm̃ irritatur, vt inst. q̃b. mod. test. infir. §. ñ tm̃. & ff. de iniu. rup. test. l. si qs filio exhæredato. §. irritum. An hoc sit verũ, examinemus. Primò vr̃ ꝙ sit capite minutus maxima capitis diminutione, qa efficitur suus, vt no. in aut. cã q̃ ȷ̃. ti. j. idẽ no. in l. cũ hr̃des. §.
5 fi. de ac. pos. In† ꝯr̃iũ vr̃ casus in aut. de mon. ĩ §. cogitãdũ, & istud ẽ verũ, ꝙ nõ minuit maxima capitis diminutione. nec obstat, qđ dr̃ qđ ẽ seruus, qa non est seruus, vt alij possit vendi, & similia, sed dr̃ suus ꝑꝑ spũm, vt sic ꝑꝑ talẽ s uitutẽ status ei⁹ augeatur, magis, q̃ minuat. in aut. de mon. in pr. Et eodẽ mõ nõ minuit media capitis diminutiõe. Nã ciuitatẽ Romanã retinet. ꝑt. n. eẽ testis. d. §. cogitãdũ. Itẽ ꝑt institui, vt l. j. §. e. ꝑt ẽt assumi ad platuram, & ad sil'ia. An ãt minuatur minima capitis diminutiõe: d. Ia de Bu. dicebat ꝙ
f nõ, ᶠ qđ appet. qa retinet familiã succedit. n. vt suus. vt l. Deo nobis §. j. ȷ̃. ti. j. s; hoc non pl;, nã verè mutat familiã, vt no. ĩ l. si ex cã. §. nũc videndũ. ff. de mi. Nec obstat ꝙ succedit vt suus, qa ẽt emãcipatus succedit, vt suus, vt l. lege. ȷ̃. de le. hæ. & tñ minuit minima
6 capitis† diminutione: tñ ꝑ hoc non p; mihi ꝙ dr̃ tm̃ rũpi. 1. ꝑ d. §. illud, qa frustra l. permitteret ante ingressũ disponi, si dispõ irritaretur. Præterea qñ qs capite minuit virtuosè, vt qa capitur ab hostib. pliãdo, l; seruus efficiatur, tñ testm̃ nõ rũpitur, vt l. l. Cornelia. ff. de val. & pu. S; ille q efficitur monachus, virtuosè capite minuitur, volens militare Deo, in aut. de mon. in pr. g̃, &c. Præterea, tũc capitis diminutio rũpit testm̃, qñ qs mutat statum suum ĩ deteri⁹, vt qa sui iuris efficitur in ꝑtãte alteri⁹, & trãsit ĩ statũ in q̃ est intestabilis oĩmõ. secus si mutaret statũ in melius. Exẽplũ. Fili⁹ ĩ ꝑtãte fecit testm̃ de castrẽsi, vel q̃ si, postea emãcipatur: l; ꝑ emãcipationem capite minuatur, sine dubio tñ testm̃ nõ rũpit, qa mutat statũ in melius, vt in aut. de mon. in pr. Itẽ nõ est oĩno intestabilis, qa ẽt post ingressum ꝑt aliq̃ mõ sic disponere, vt hac aut. meritò ĩgr talis capitis diminutio testm̃ non rũpit. Facit ad hoc qđ no. ff. de so. l. cũ qs. in pr. ¶ Vñ sunt alij, q dñt ꝙ testm̃ oĩno remanet firmũ. & hoc ꝓbãt. Testm̃ morte ꝯfirmatur, vt s̃. e. l. j. & l. oĩum. ȷ̃. de tes. & ibi no. de cõd. inst. l. si quis ita, s; ingressus monast. hr̃ ꝑ mortuo
7 vt l. Deo nobis. ȷ̃. ti. j. g̃, &c. Ista opi. nõ pl;, † qa nõ hr̃ ꝑ mortuo q̃ ad oĩa. qđ p;, qa adhuc ꝑt ꝯueniri, & ĩ eũ dari libel⁹ & sñia, fm ea q̃ vidistis in aut. cã q̃ fit cũ monacho. ȷ̃. tit. j. facit qđ no. in aut. idẽ, q̃ est posita sp. l. cũ op 3. ȷ̃. de bo. q̃ li. Quid dicemus. Volui viderẽ Io. An. in c. in pñtia. ext. de prob. vbi tãgit istũ passũ. Et fecit breuissimẽ duas op. & nihil firmat. vc; illas, aut monast. aliqd reliqt, aut nõ. & qđ irritatur per capitis diminutionẽ. Arc. sp aut. ista ĩ decreto, nõ potui videre. D. Ia. de Bel. in d. §. illud. in aut. dẽ mon. vr̃ dicere ꝙ aut ingrediens monast. dedicauit bona sua expresse, & tunc monast. nihil hẽbit, aut tacitè, & tunc aut fecit in testamento mẽtionem de monast. aut non. Ista op. nõ pl; per d. §. illud. vbi dr̃, qđ ante ingressum l; disponere, & si non disposuit, bona competunt monast. ẽt si nihil dixit: g̃ innuit ex virtute illius dictionis ẽt, qđ idem sit, siue bona expsse dedicauerit, siue non. Vnde alij, vt d. Ia. Bel. cuius op. hic vr̃ seq Odo. & hoc ẽt seq̃batur Ia. Bu. dñr sic, aut ille, q fecit testm̃, hoc fecit cogitãs de ingressu monast. & tũc ꝑ ingressum mon. nõ rũpitur, & hic ẽ casus ĩ d. §. illud. Frustra. n. ꝑmitteret dispõẽ, nisi valeret dispõ. Aut fecit testm̃ simpl r ñ cogitãs ingredi mona. & tũc ꝑ ingressum rũpit, tãq̃ ꝑ nouã volũtatẽ. Cũ. n. oĩa bona sua d; expsse, vl' tacitè monasterio, vr̃ reuocare primum testm̃, sicut primũ tollitur per fm. vt l. sancimus. ȷ̃. de test. Gl. tñ in d. §. illud, volens rñdere, đt, ꝙ ibi ꝑmittit disponere. s. inter viuos, vel mortuos faciẽdo testm̃, si monast. aliqd relinquit. qđ mihi ñ pl;, quia ibi tex. dicit, l; disponere qũo voluerit, per q̃ verba tollit oĩs ambiguitas in hoc, iudicio meo, nam tex. in l. j. ff. de test. mi. vbi dr̃ ꝙ milites pñt testari qũo voluerint, ĩtell r qđ filios possit miles, ꝑterire, & exhr̃dare, & sine lr̃imo numero testiũ, & ꝑt decederẽ ꝑ parte testatus, & ꝑ p r̃e intestat⁹, & similia. Ex hoc dico qđ volẽs

a ADD. ¶ Ale. Sed pone ꝙ maritus est ĩgressus monast. & vxor est antiqua, & sic eius nõ ẽ habẽda suspicio, iuxta no. in c. cũ suis, de ꝯuer. ꝯiug. q. marit⁹ volẽs recognoscere bonã fidẽ faci: vxori post ingressũ mon. ꝯfessionẽ de dote iã receptã, q̃ sit an illa ꝯfessio ꝓbet. Dic, ꝙ nõ, fm Spe. in ti. de statu mo. ver. 60. & vide Lud. in suis sing. in ti. de dõ. post di. rell. in 5. sing. & an possint cãe ꝯmitti monacho vel canonico r̃ri, vide q̃ dixi post bal. l. repetita, ȷ̃. de epi. & cle. Et ĩ mã isti⁹ aut. nũqd cle. de fructi. suarũ ꝓbẽdarũ possint testari? Vide q no. ĩ c. in pñtia, de of. or. in 6. Vide pulchre ꝑ Spe. ti. de sta. mo. qui hanc mãm magistral r examinat ꝑ 69. q. & an de fruc. vt dixi ꝓbẽdarũ possint testari? vide bal. l. 2. ȷ̃. ti. j. & no. ȷ̃. ti. j. l. sacr. & quid si defuncto clerico eccl a vult occupare bona, q̃ a đ ẽ empta. de bo. ecc. ꝯsanguinei vero se dñt eẽ successores, q. d iuris, vide Bal. l. si qs ꝑsbyter, ȷ̃. ti. j. & late in aut. lciã, in ti. j. Et ad ꝑ licta, an testari possit clericus de frũ. & aliis reb. mobilib. ecclesiæ, vl' ẽt donare, aut alio mõ dispõere vide Pau. de Laz. ĩ q. q̃ incipit, vtrum clericus, adde quid si ingressus mon. de licentia vxoris sit ibi dem professus, an vxor possit illũ auocare, q. a non in pñtia ep̃ mulier dedit licentiam vide Fed. cons. 37. & quomodo possit testari clericus, vide Bal. 180. li. 2.
b Ale. Si aliquis nõ habens liberos testm̃ fecit, & extraneum hr̃dem instituit post ea ingreditur monasterium, an rũpatur testm̃ per ingressum, adde Ro. cõsi. 230. Fed. cons. 161. sed latius per Ro. q. tẽt ꝙ ꝑ ingressum, monasterij rumpatur testamentum. ¶ Pom. Adde Rom. consi. 238. & Bal. consi. 9. in 5. par. & Ale. 139. vo. 2.
c An monasterium habeatur loco filij, adde bar. in l. hæred. § j. ff. ad Treb.
d Pom. Vide Fel. in c. in præsentia, de prob.
e Par. Qđ c r i, hẽat loco filij, intelligat đ filio anomalo, vide bal. c. j. §. dõare, qua li. olim feud. pote. ali. Et qũo illud intelligat ꝙ monast. succedat loco filij. vide Aut. de bu. ꝯs. 23. post pr. vide late Berta. ver. mon. succedit, ad fi. & in pr. s3 vide Barb. l. cum acutissimi, C. de fideic. Can. in c. in pñtia, de ꝓb. & vide ibi Fel. post alios, ver. 3. q̃ro, Ias. hic q limitat trip l r, itẽ circa istã mãm isti⁹ authẽticæ, adde ꝙ si maritus ingrediatur monasteriũ de lcĩa vxoris, nõ ꝑt postea facere ꝯfessionẽ de dote recepta, Spe. in ti. de statu mo. §. j. ver. 7. Ro. sing. suo in inc. maritus.
f Ale. Vide q̃ dixi in l. sub ꝯdõe, ff. de li. & post. Tẽt hic bar. cũ gl. qđ monach⁹ liberaẽ à patria ꝑtãte, l3 Ia. bu. hic ꝯ bar. & ẽt ꝯr̃ium tẽt Spe. ti. de tutore, §. fin ãt tutor, tẽt Mathesi. plura adducẽdo in trac. suo de successiõib. ab intest. idem tẽt hic Cy. vt ꝑ oĩa emãcipatus succedat vt suus, & idẽ vr̃ sentire in l. Gallus, §. & q̃d si tm̃, de li. & post. S3 ipse dubitauit in l. vẽtre, de ac. hæ. de quo ẽt late disputãdo multũ dubitat Mathesi. in d. trac. ĩ pr. & adde no. ĩ d. l. si cã, adde qđ Spe. ti. de sta. mo. §. j. ver. 11. q̃rẽs, an p r̃ ingrediẽs retineat filios ĩ ꝑtãte, se remittit ad ti. de tutore, & Io. an. vr̃ trãsire cũ Spe. q. all r Ia. bel. in auth. de monachis, in 14. q. Pau. de ca. vr̃ tenere qđ liberet à patria ꝑtãte, in l. sacrosanctæ, de epi. & cle. vbi đt ex mẽte Inn. c. indecorũ, de ætа. & qua. ꝙ nullus ordo liberat à patria ꝑtãte, excepto ep̃ali, & nisi qs trãseat ad religionẽ, q. ĩ ẽt illa liberat, vt đt notare gl. ĩ l. si ex cã, ff. de min. & de epi. & cle. aut. verũ, iõ đt se ꝯsuluisse, cũ eẽt statutũ, ꝙ filifamilias nõ obligarẽt, & q. a ꝑsbyter se obligasset, q. p r̃m, hẽbat, quod oblo non valebat, & statutũ, q. a fauorabile ꝯprehendit ẽt clericos, de quo ẽt, an ordo sacerdotalis liberet à patria ꝑtãte, vide Bar. ꝯs. 61. inc. filiusfamilias ꝑsbyter.
ingre

a ingredi [a] mon.l; de mon. nullã fecerit mẽtionẽ in testõ,mon.nõ
b pt ɔqri,qa imp. pmittit testari quo voluerit.itẽ si pterierit,[b] vl' ex
c hẽdauerit [c] filiũ,ñ poterit rũpe testm̃:poterit tñ petere ltimã vigorẽ
h' aut.Si.n.hoc pmittit militi armate militię,q pugnat pugna cor
porali,multo magis d; pmiti militi cælestis priæ,siue militię,q pu
gnat pugna mẽtali & ɔtẽplatiua.Istã ptẽ ego puto verã, vt distin-
guam',an fecerit testm̃ ɔtẽplõe,ingressus mon.an simpl'r. vt s.di-
xi.qro 2.qd si inter filios fecit testm̃ añ ingressũ,& mon.nihil reli
8 qt,an p ingressũ mon.cui nihil religt,testm̃ rũpat? Dicit gl.† vr̃ φ
testm̃ ñ rũpat,vt hic innuit à ɔrio sẽsu,dũ dt, anteq̃ disponat,&c.
ɔriũ vr̃ dixisse gl.s.e.dũ dixit,qd' fili' ñ posset totũ relinqre.s; cer-
tè teneo in filiis,op.q̃.s.tenui, qa si testm̃ fecit ɔtẽplõe ingressus,
quẽ dẽbat facere ĩ mon.testm̃ nullo mõ posset rũpi,aliàs p ingres
sũ rũpat.q̃ op.ñ multũ pl; mihi.Nã dicer qd' mon. recipet aliqñẽ
in monachũ.pp spẽ q̃ hẽret de bõis suis,cẽt qdã spẽs simõiæ,vt ex
9 de sim.c.ñ satis.Iuxta hoc qro,an postq̃ qs ĩgres' ẽ mon,† testm̃
d añ fcm̃ possit reuocare.[d] Vltram.hic vñr dicere φ sic,& nihil alle-
gãt,añq̃ istã q.determinẽ,formo aliã,vtrũ hr̃s institut' in testõ hẽ
e bit oĩa bõa statim,an expectabitur [e] mors nãlis? Br̃† puto sic ddm.
10 qñq; ista mors ciuilis, q̃ introducit p ingressũ mon.h; oĩno q̃ ad
bõa effectũ,quẽ hẽret mors nãlis,vt puta, si qs ingredit religionẽ
fratrũ minorũ q nõ pñt hr̃e aliqd, nec ĩ pprio,nec ĩ cõi,tũc puto
φ hr̃s hẽbit oĩa bõa in ɔtinẽti.ar.ad hoc j.ti. px.l. Deo nobis,ĩ pr.
s; qñ talis mors ciuilis ñ h; oĩno eũdẽ effectũ,qa saltẽ ĩ cõi pt oĩa
bõa tenere, tũc hr̃s institut' d; expectare mortẽ nãlem, & ĩterim
erit in pẽdẽti.Poterit.n.añ mori hr̃s q̃ testõr.ar.ad hoc. ff.de iu.fis.
l.Stati' Flor'.j.de do.inter vir.& vx.l.res vxoris. Ex pdictis venio
11 † ad determinõem pcedẽtis q.qd' 1.casu qñ ingreditur religionẽ
f fratrũ minorũ,[f] nullo mõ possit reuocari qa sicut p mortẽ testm̃
ɔfirmat irreuocabl'r ex parte testõris,vt s.e.l.j. ita p ingressũ h' re
12 ligiõis.itẽ qa fiẽs minores nõ pñt post pfessiõẽ fcãm† de reb.mũ
danis aliqd dispõere,vt ĩ c.exiui de paradis.de ver.si.ĩ cle.vñ in eis
13 puto istã aut.† q̃ pmittit post ĩgressũ dispõere,nõ hr̃e locũ. 2.ve-
14 rò casu qñ ĩgredit aliã religionẽ,† puto φ possit reuocare testm̃,
dõec viuit.Tex.vr̃ in si. in d.l.res vxoris.j.de do. inter vi.& vx.ff.
de do.ĩter vi.& vx.l.s; & si mors.§.j.qro,qñ bõa ingrediẽtis rema-
15 nẽt ecclæ,vtrũ eccl'a† videat hr̃e iure hr̃ditario,vl' q̃ iure? gl. dt φ
iure successiõis hr̃ditariæ,q̃ii semimortui.inst.p q̃s pso.no.ac.§.fi.
& j.ad l.Iul.de vi.l.2. Ego puto φ non iure hæreditario,qd' appet,
qa adhuc ipse monach' pt ɔueniri, vt in aut.cã q̃ fit cũ monacho:
s; ptinet ad eccl'ã iure acqsitiõis nãlis,sicut dicim' de bõis ei',quẽ
arrogam',vt inst.de acq.p arro.p totũ.Et ex hoc seqt, φ eccl'a nõ
16 tenet† in totũ,sicut hr̃s,s; eatenus,q̃tenus ad eã pueniт,vt ĩ d.ti.de
acq.p arro.& l.in arrogatorẽ.ff.de pec.Et ex hoc seqt, φ eccl'a nõ
g h; necesse [g] ad hoc vt possideat,ĩtrare† pos.sicut hr̃s vt l.cũ hr̃des.
17 de ac.pos.s; ei acqritur pos.q̃ hẽbat ingrediẽs sicut arrogatori, vt
l.si adoptauero.ff.de pc.q̃ legẽ alle.gl.ĩ decretis ad hoc,vbi ẽ cano
nizata hæc aut.vt s.dixi. & ẽt vñr doct.mod. sup hac aut.sentire.
Sumus expediti de 1.gl.venio ad aliã.dr̃ hic,si psona liberos hẽns
18 ingreditur mon.qro qd si h; parẽtes,ñ liberos? Dñt qdã† φ ẽt pa
rẽtib.dẽtur ltima,vt in Aut.de san.epi.§.psbyteros.& j.ti. 1.l.si qs
psbyter.& ar.ff.de inof.test.l.nã & si parẽtib. Azo dt ɔ,cũ n.mon.
h reputetur vt filius,[h] excludit parẽtes.ɔriũ tenẽt multi doc.& h.d.
19 Odof.& ego puto verũ Nam ñ ẽ verũ† φ mon.hẽatur loco filij,
vt s.dixi.itẽ ego video φ parentes possint agere qrela inofficiosæ
donõis,vt l.si filius.de inof.do.g̃ si iste omnia contulit mon.hanc
donationem posset pater reuocare. Est.n.hæc quædam donatio,
hoc est,quædam liberalis concessio. & hoc satis suadet æquitas.

20 Venio ad aliã gl.qro,nũqd hæc diuisio,q̃ ei pmittit post in-
gressum,sit testm̃? dt gl.† qd' hoc pdest scire pp nu-
merũ testiũ,s; certe hoc nõ est verũ, cũ diuisio pmittat solũ inter
liberos,inter quos numerus testiũ nõ reqrit, vt j.fam.erc.l.fi.& l.
i hac ɔsultis[i] §.ex imperfecto.j.de test.ita ẽt dt gl.qd g̃ dicemus? dnt
qdã,φ est testm̃,alij dñt φ nõ Dicas qcqd vis.Puto φ sit vlt.volũ-
tas,q̃ est testm̃,vel q̃ h; vim testĩ.succedit.n.loco illius testĩ,φ face
re poterat ante ingressum,vt expressè colligitur ex corpore vñ su
mitur hæc aut.Et hoc intelligo,qñ hãc diuisionẽ facit post ingres
sum,& post pfessionẽ fcãm.Nam anteq̃ faciat pfessionẽ,nõ dr̃ in
k gressus[k] ppriè mon.nõ.n.ibi ingreditur aĩo remanẽdi:s; aĩo expe
riendi.ar.p hoc.j.ti. 1.aut.s; neq; curialem. & ita obseruatur tota
21 die de fcõ,&c.† qro,qñ pr̃ vult dare filiis q̃tum plus pt, q̃tum d;
sibi retinere? R̃n.gl.aut diuidit ęqliter,& dẽt sibi retinere virilem.
Aut inæqualiter,& d; sibi retinere q̃tum h; ille,cui plus cõcedit.
Quod dic vt in gl.Et φ hoc intelligo,qñ hoc facit post pfessiõnẽ
l factam, vt dixi.qro,qñ filij poterunt petere istã legitimam[l] br̃ pu
22 to φ pŏst mortẽ nãlem † patris. Interim.n.ipse h; ptãtẽ diuidendi
put vult, vt ex hac authentica manifestè colligitur. Item portio
legitima filio nõ dẽtur,nisi post mortem nãlem §.si impuberi.de
col.bon.item possibile est,φ iste filius moriatur añq̃ pr̃:ergo,&c.
ar.ff.de iure fisci.l.Statius in fi. Quæro,qua actiõe petẽt filij legiti

23 mam? rñ. ɔdõe† ex lege ista,vt l.j.ff.de cond.ex lege.Vlt.q̃ro,qd si
m ingressus mon.moriatur intra annũ pbõis [m] ante pfessiõẽ fcãm,
24 cui ɔpetunt ista bona.† Vr̃ φ nõ cõpetant monasterio, sicut nec
filiis.Nã fili',q nõ venit ad lucem,nõ succedit, vt l.pe.de post.hęr.
inst.In ɔriũ vr̃ casus de suc.ab inte.c.vl.& hoc relinqtur Canõistis.

a ADD.¶Vide aliquid per Im,in l.filius à patre,§.j,de lib.& post.
b And.Barb.Vide istud dictum bar.allegatum per d.Abb.in c.quia nos,de test. vbi dicit,φ clericus non poterit testari de acquisitis non intuitu ecclesiæ, & præte rire patrem,licèt pater possit petere legitimam,sed bar.de hoc nõ loquitur,sed loquitur de intrante religionem,vide quæ ibi dixi.
c Paris.Vide Barb.in c.quia nos,de testa.extra.in c.cum omnes eo.ti.
d Ale.Adde bar.in l.sed & si mors,in pr.ff.de do.inter vi.& vx.late per Im. post alios in l.j ff.de testa.
e Pari. Vide oĩno Fel.c.in pñtia,ext.de pb.vbi ɔcludit,φ ẽt ĩ 1.casu bar.hic sit ex pectãda mors nãlis,& ibi in pcedẽti,an qñ rũpat testm̃ prius fcm̃.Itẽ vide Ale. ɔs.13.vo.3.ɔcludẽs φ ingressus religionis minorũ,tm̃ operat,q̃ rũ mors nãlis, vide Ar.post bar.bal.& Im,& Ang.l.j.ff.de test.Ias.hoc limitat ñ signãter Im.ĩ d.l. j.in pr.nõ pcedere qñ ingrediẽs aliud sensisset,φ psumit sẽsisse,qñ cogitauit d' ingressu,& d' eo fecit mẽtionẽ,ĩ testõ,& aliqd reliquẽdo,& religt extraneo.q. tũc statim institut' hẽbit,nõ expectata morte,qa ɔstat de mẽte sn eũ,quẽ vide & ɔsidera de veritate,qa dura est decisio,& ɔ vr̃ velle Pau.hoc,& oẽs alij. Itẽ ɔ Bar.hoc,dũ vult φ possit reuocare post ĩgressum,tẽt Abb.c.ĩ præsentia,extra de pb.& ibi ponit de 1.dicto,an statim p ingressum ɔfirmet testm̃.& alia ĩ nã.
f Ale.Dic φ ordo mẽdicãtiũ est incapax bonorũ retẽtiõis,tã in particulari, q̃ in vli.d.cle.exiui.S; cui bona isti' ingrediẽtis applicẽt,Inn.& Io.an. ponũt in c.in pñtia,de pb.Spe.ti.de statu mon §.j ver.3.bar.in trac.minoricarũ, in vl.q.lib vl. Fed.de Senis in ɔs.26.bal.in aut.ingressi,s.e.Aliq dñt,p ecclæ Romanæ,eo φ h; fiscũ.S; in hoc nõ insisto qa dicit Io.an,in c.fi.de pe.in 6. Papa abstulit istud ius succedendi aliis,q ingrediũt talia monasteria.Alij dñt,φ veniẽtib.ab intestato, p aut.bona dãnatorũ,de bo.dã.hoc verũ,nisi fuerint ista bona relicta ingrediẽ ti cũ ɔdõe,si sine liberis decesserit,qa nõ applicãt venientib.ab intestato, s; de bẽt expẽdi ad pias cãs,Casus est no.in aut,de san.epi.§.s; hoc pñti,in fi.& ponit Ang.in q.q̃ inc nobilis qdã gñe,in vl.ver.& vid' qd' no.bart.p illa iura in l.apud Iulianũ,§.fi de le.1.& ĩ l.ciuitatib.de le.1.& Ia.de Are.l.Deo nobis, in fi.j.ti.j.& vr̃ dicere,qd' spectat ad ecclã Romanã,q̃ ẽ caput dicti ordĩs, tene qd' pueniat ad veniẽtes,& ibi Cy.ĩ fi.& Im.l.j ff.de test.adde Ro.ɔs.96.& 268.& An.cõs.80.
g Adde bar.in d.l.si adopta.& in l.qui vniuersas,§.2.de acq.pos.
h Ale.Sed qd si statutum dt,quod bona occidentis applicentur hæredib.occisi,q dã hñs filium ingressus est monast.postea ĩterfectus fuit, an hæc pœna applice tur filio,vel monasterio,Fed.de Senis fuit sibi ɔrius consulendo, in cons.30. De quo Pet.de Anc.in canonũ statu.ver.pcedo vlterius statuto,in certis ciuitatib.
i Et adde quod no.bar.in l.2.de le.1.
K Pom.Vide bar.ɔs.13.in pr.Gem.c.j.de reg.li.6.Ale.in l.si quis hr̃dem,in ver.ex gl. j.de inst.& subst.& Pau.de ca.in aut.ingressi, in pr.§.s.e.& aliquid per Fel.in c. nuper,in ver.& pondere,de testib.& d.Ale.in l.in substitutione,in fi.ff.de vul.& pup.& Capram.consf.85.ad medium,& Fel.in c.cum deputati,de iud.& Aret.in d.l.in substitutione,& bar.cons.38 vo.3.
l Ale No.casum,ĩ quo filius petit ltimã viuo pr̃e.Et adde de hoc expsse tex.in c. cũ sim',ext.de reg.Itẽ his adde no.p bar.l.j.de test.& illũ tex.in d.c.cũ sim',alleat ad hoc no.hic bal.ad fi.& ɔ.Bar.hic tẽt Abb.p d.c.cum simus, in c.Rayau.in fi.de test.& hic adde tex.in aut.nũc ãt,cũ gl.in ver.detrahãt, j.ti.q ɔcor.cũ d.c. cũ sim',p bal.c.si pr̃,de test.in 6.Et ad bal.hic vide,q̃ no.bar.in tract. Minoric.in li.3.Et verũ post pfessiõẽ ĩgressi, possit adiri hr̃ditas,ñ expectata morte vid' no. in hac aut.& p Bar.in trac.Min.p Pe.de anc.in cle.exiui.de ver.si. Reliqua vide p bar.l.si cũ dotẽ,ĩ fi.so.ma.¶Adde tam dictis bar.hoc,q̃ apostillę Spe.ti.de sta. mo.ver.49.cũ plurib.seq.& plura vide p Io.an.in rub.ibidẽ,vbi ponit q.de vxorato ducto ad patibulum,cui iudex pepcit si in mon.ingrederet,& si exiret,de capitaret post tps vxor illũ repetat,an dẽat decapitari,& an cum mulier petiit aliqñẽ in virum,mon.vero in ɔuersum,q̃s obtinere dẽat.Item ponit q.de illo q. instituit pauperes hr̃des,quos fideicommissarij nominarent deinde ingressus ẽ religionem,q obtulit se,& sua.q̃s hẽbit bona? Item q.de patre,q filię reliqt cẽtum si nuberet,& qninquaginta si monast.ingrederetur.Has & alias q.vide ibi, & in d.ti.per ipsum. ¶Paris.Vide Fel.in c.in præsentia,de prob.& Ias.hic.
m Pari.Vide Barb.in c.2.de test.in c.fi.de suc.ab intest.

LEX XIIII.

1 *Prælatus cum toto capitulo nõ pt bona ecclesiæ alienare, pt tamen illa diuidere, nu.3.& 6.& nulli potest concedere ob beneficium ecclesiæ collatum.nu.4.*
2 *Oeconomus dicitur,qui res ecclesiæ gubernat.*
5 *Ecclesia est mater religionis & fidei.*
7 *Ecclesia & minor possunt prouocare ad diuisionem quando eis expedit.*
8 *Prælatus q̃ bona possit alienare premunerando illũ, qui fecit seruitia ecclesiæ,*
9 *Prælatus potest diuidere fructus,non proprietatem. (& quomodo.*
10 *Annui redditus connumerantur inter immobilia.*

a Iubemius nulli. Hec l.diuidit per gl.in 3.partes,vt p; in ea. 1.pars.H.d. Prælat' cum toto capitulo

a ADD.¶Pari.Circa istam mãm,& qñ factũ plati noceat ecclę, vide Ang.ɔs.275. inc. qa oẽ datũ optimũ.Itẽ an platus possit piudicare ecclę in q̃rẽdis vide Ro. ɔs.184.Ias.l.3 § si.ff.qd' q̃sque iur.& q̃ hẽs ad bar.l.q ãt.in pr.ff.de iis q̃ ĩ frau.cre. Et qũo negligẽtia plati noceat ecclæ,vt si negligenter pmittat ferri sñiam ɔ se nõ discussis iuri.ecclesiæ,vide Fel.c.accepimus,ext.de fid.instr.& si nõ soluatur canõ p ecclã possit caducitatẽ remittere,vide Ias.l.seruus,C.de pac. Et qũo so lus platus possit præiudicare ecclesiæ,pcipuè qñ reditur ad ius commune,vide Fel.c.pe.ext.de præscr.Et φ non possit remittere solus platus ecclesiæ collegiatæ,vide Ale.cons.106.vo.3.Item φ prælatus piudicet ecclesiæ non adimplendo conditionem,sub qua erat relictum:& quid in modo,vide Fel.in c.j.de foro cõ pe.vide ad bar.in l.qui autem,ff.de his quæ in frau.cred.

1 tulo non † pt immobilia ecclesiæ alienarē.a No.ꝙ æconomus dr̄,
a cui res ecclesię † gubernandæ mandantur,Not.2.qđ prælatus ec-
2 clesiæ † pt prædia diuidere.Not.3 ꝙ prælatus nulli pt ꝯcedere,seu
3 conferre sub occasione beneficij ecclesiæ † collati.No.4.ꝙ eccle-
4 sia mater † est religionis,& fidei.Br̄ op.ad hanc l.& vr̄ ꝙ p̄latus nō
5 possit bona diuidere,vt l.si pupillorum.ff.de reb.eor.Huius timo-
re sunt plures so.hic.Vna,ꝙ hic loquitur de diuisione,q̄ fit gr̄a cul
turæ,vt diuidere cū colono.Ibi de diuisione,q̄ fit inter dn̄os.ar.ff.
de le.2.l.Caius.§.j. Et sic ꝯcludit ex hoc ꝙ prælatus ecclesiæ nō pt
diuidere cū alio.Alij dn̄t,ꝙ hæc l.intelligitur f̄m illam qđ pt diui-
6 dere,si ꝓuocetur.nō tn̄ pt ꝓuocare.Ista so.est vera in se,qa pt † di-
uidere si ꝓuocetur,nō tn̄ pt ꝓuocare.Sed ꝙ posset ꝓuocare,est ꝯ
b hanc l.quę loquitur gn̄aliter.Alij dn̄t ꝙ aliā ecclesiā pt ꝓuocare,b
priuatum nō.Ista sol.est ꝯ generalitatē h⁹ l. Alij dn̄t ꝙ pt ꝓuocare
qn̄cūq; sibi expedit,& vide gl.& nota & tene mēti illā so. q̄ oēs te
7 nent,ꝙ ecclesia † & ēt minor pt prouocare ad diuisionē qn̄ sibi ex
pedit,qa h; socium rixosum,& cōtumeliosum,l.si pupillorum,lo-
qtur qn̄ sibi nō expedit,qđ in ecclesia ꝓcedit sine dubio,nam eius
impedimentum est perpetuum, sed impedimētum minoris est vs
que ad ætatem perfectam.ar.eius qđ no.in l.nisi finita.de tu.& ra.
c dis.Alij dn̄t,ꝙ pt diuidere fructus c non proprietatem, † q̄ solō est
8 vera & notabilis in se,tamen præcedens est notabilior.Quæro v-
9 trum ecclesia possit alienare remunerādo eos, † qui fecerunt ser-
uitia.Tex.hic vr̄ velle ꝙ sic,à ꝯrio sensu ibi,ad vicissitudinem be-
neficij collati:ergo,&c.Dic breuiter ꝙ de reb.mobilib.pt sine du-
bio.ext.de test.c.relatum,& ibi no.p Inn.de immobilib.verò si q-
dem est beneficium collatum,non pt reuocare,vt hic,sed si nō est
collatum,tunc sic.Ita tenet hic gl.& in aut.de ali.& emph.circa pr.
dum tn̄ interueniat solennitas,q̄ ponitur in aut.hoc ius porrectū,
10 vel q̄ requiritur de iure can.vt ibi dicam. † Vlt.no.ꝙ annui reddi-
d tus connumerantur d inter immobilia.Simile in aut.de ali.& emp.
circa prin.& de non alie.circa prin.

a ADD.¶ Ale.Et vide quæ dixit bal.in aut.si qua mulier,per istum tex.s̄.eo. Sed an possit ecclesiæ pecuniam mutuare,bal.quòd sic,in l.etiam,C.de fideic.

b Ale.No.hic tres limitationes ad l.pe.j̄.de præd.min.& pro minore non prouocat ad Diuisioné,fallit vt hic.Item fallit qn̄ eēt apta via minori p vnum ex maiorib.vt sing.dt bal.l.j.ff.de reb.e.allegādo gl.fi.in l.inter pupillos,ff.de adm.tu.Item fallit si illud ꝙ veniret in cōione esset sibi damnosum,vt hic tēt bar.bal.& Cy.& doc.sed ꝯ Mathes.tēt ꝯrium,nūqd āt minor possit ꝓuocari? dic ꝙ sic,vt in l.fi.& ibi no.j̄.e.ex l.j.§.si cōis,ff.de reb.eo.no.i d.l.pe.j̄.de p̄diis minor.& tūc opus est decreto,vt no.s̄.in dictis locis,& per Mathesi.hic.Et qn̄ fratres volūt inuicem se diuidere,qs d3 facere parté,& qs eligere,vide bal.l.suus quoque,ff.de hæ.inst.& bar.l.j.j̄.de his q se defer.li.x.& vide q̄ ibi dixi post eum,adde ad quē pertineat facere diuisionem & capere partem qn̄ fratres diuidunt.Rom.ꝯs.471.

c Ale.Istud tenet bal.in l.j.de reb.e.vbi de hoc allegat d.l.fi.

d Ale.Et credo tamen,vt dixi post Bar.l.mouentium,de ver.sig.videtur tamē tex.j̄.e.l.2.& fi.quod vsusfructus cōputetur inter immobilia,& ꝙ ibi no.Bar.& vide quod no.Cy.in l.fi.§.his illud,C.de sec.nup.

Pom.¶ Hoc declara vt per bal.c.j.de feu.cog. & vide Rom.cons.302.& Ale.cōsi,suo.103.vo.5.& Barb.in c.cum M.de consti.& Are.cons.12.ver.his tamē, & bal.in prælu.feu.& Ang.in l.si constante,§.fi.ff.so.ma.& ibi Ale.

§.Sanè si hæc. Si alienatio fuerit facta ꝯ hāc l.punit̄ accipiens & ꝯcedēs,& notarius scribēs.h.d.vs
q; ad §.sanè.f̄m qđ dixi in summario.Iste §.h; tres partes,qa in pri
ma punit accipientem,in secūda ꝯcedētē,in tertia notariū scribē-
tē,& iudicē authorātē.Partes videbitis ponēdo casum.No.ꝙ quę
ꝯ l.fiunt,pro infectis hn̄r. Videbis.j̄.de legi.l.non dubium. No.2.
pœnam q̄ imponitur ementi ꝯ interdicta huius l.No.3.ꝙ prælat⁹,
a q alienauit iniustè,ab administratiōe potest remoueri.a Item no.
ꝙ notarij,qui faciunt instr̄a illicita,sunt puniendi,& ab officio re-
b mouendi.Ad primum b op.ꝙ nemo debet locupletari cum aliena
iactura.vt l.nam hoc natura.de cōd.inde.de re.iu.l.iure naturæ.di-
cit gl.fateor,ꝙ de æquitate naturali ecclesia debet pretium redde-
c re.c Hoc autem an sit verum ꝙ ecclesia teneatur pretium reddere,
dic vt statim dicam in aut.qui res.vbi gl.explicat melius,q̄ hic.op.
2.ad §.œconom.& sunt diuersæ literę,qa hn̄t aliq imo,ꝓut ē imo,
vr̄ ꝙ dictio,imò,ponat̄ correctiuè,vt l.si ita scriptū.de hæ.inst. de
manu.test.l.Stichus imo,dic,vt dixi supra in j.constitutione.§.qb.
Et no.tu iuuenis ex hoc principio ꝙ agentes & patientes pari pœ
na puniuntur.Item op.de l.si eccl.j̄.ti.1.so.vbi ibi.

Veniamus ad qq.& aduertatis,qa sunt vtiles.Dr̄ hic in 1.
parte,pretia qdē,vel munera,q̄ eius gr̄a data,
&c.qd si fuerint ꝓmissa & nō data,an eccl'a poterit petere illud p̄-
tium ꝓmissum? Plac.ꝙ nō,qa q̄dam honestè retinēt̄, q̄ tn̄ inhone-
stè petūt̄,vt l.j.§ j.ff.de var.& extraor.cog. Vr̄ gl.tenere ꝯrium per
aut.q res iā dictas.vbi donatarius reddit rem, & tn̄dem vltra. Itē
recipiens in emphyteusim reddit rem,& tenetur soluere qđ ꝓmi
sit.Et est vtile multū ad q. quam vidi semel disputari.Statutum ē,
ꝙ muliere decedēte i matrimonio sine liberis, vir lucretur tertiā
d partem dotis datæ. Quærit, quid si dos est promissa & non data.d
Hic

a ADD.¶ Ale.Vide quæ dixi post bar.in aut.sed nouo iure,j̄.de seruis fug.

b Pari.Istud ꝙ non teneatur prætiū reddere limita vt per Barb.post alios,in c.ad nostram,extra de reb.eccl.non alien.Vide de materia huius pretij late Fel.in c.cum causam,extra de re iud.& ibi etiam ponit de fructib.& melioramentis,ponit an possit ecclesiasticos contractus approbare,si sint vtiles.

c Ale.Et vtrum in emptione rei ecclesiæ non subsecuta solemnitate debeat restitui prætium,adde bal.hic,& in l.prædium,inf.de præ.min.

d Pom.Vide circa hoc Ang.ꝯs.158 i c.qdā noīe Pe.in ꝯs.36.& ꝯs.180.Pau.đ Ca.ꝯs.123.Ale.ꝯs.63.inc.stātib.his,ad fi.vo.4.Pau.de ca.& Ale.l.si donatarius.§.fi.ff.de cōd.ob cau.bal.l.fi.C.de do.ꝓmis. tenēt oēs ꝯ bar.ꝓ quorum opi.bn̄ facit Sal.l.si ꝯstante,C.de do.ante nup.& tex.in l.si cū post,§.j.ver.h3 doté,& ibi gl.ff.de adm.tu.Cōfirmatur p̄terea,qa stipl'o đ dote lucrāda,h3 locum ēt i dote ꝓmissa tm̄,l.ex morte,in fi.C.de pac.ꝯuē.q̄ alle.Are.in rub.ff.so.ma.& tamen stipulatio d3 stricte itelligi,l.qcqd astringendæ,ff.de ver.ob.Facit l.fi.j̄.so.ma.pro opinione tamē bar.vide tex.in l.de diuisione,ff.so.ma.vbi maritus q d3 lucrari fructus rei in doté traditę,nō lucratur,si dos nō ē tradita,s3 tm̄ ꝓmissa,ergo,&c.Vide ēt Math.no.18.Et an tale statutū hēat locū in dote p̄sumpta:pone, mulier transit ad scđa vota,lex præsumit ꝙ constituerit eā doté scđo viro q̄ p io ꝯstituerat,& hæc dr̄ dos p̄sumpta,l.mulier,ff.de iure do.& p bart.in q.inc.mulieri hn̄s amplū,dt, ꝙ sic.Ita decidit Nic.đ Neap.in rub.ff.sol.ma.vide ēt addita ad Pan.c.cū ꝯtingat,đ resc.Vide ēt Ang.ꝯs.118.inc.p̄mitto ēt,Ias.in l.si donatari⁹,§.fi.ff.de cond.ob cau.Vide plene Fel.in rub.de spon.& vide Pan.c.ex publico,de ꝯuer.cōiuga.& vide Ias.in aut.p̄terea,in fi.j̄.vn̄ vir & vxor,viđ ēt aliqd circa materiā h⁹ statuti i l.si cū doté,§.fi.p Ale.ff.so.ma.& p Pan.ꝯs.j vo.j. Pau.de ca.l.Deo nobis,C.de epi.& cle.in fi.& ꝯs.79.vo.2.& Fel.c.tertio loco,de p̄sc.& bar.cons.128.Barb.cons.46.vo.2.& Anch.in c.canonum statuta,de const.

P.PAV.P.¶ Circa istam māam,an statutum loquēs đ dote data, hēat locū in dote ꝓmissa,vide Ang.ꝯs.178.inc.p̄mitto ad euidētiam,Ale.ꝯs.154.ad fi.& cōis cōclusio vr̄ ꝯ bar.hic,qa q actioné h3,ré hr̄e vr̄,&c.l.q actioné h3,de re.iu.tex.cū gl.& ibi bar.& bal.& Cum.l.si marito,§.si pater, ff.so.mat.& ibi An. in §.dotis,in aut.de nup.gl.in l.s3 hoc ita, ff.de re iu.vbi vide Ale.ꝯs.inc.statuto cōmunis,& in l.fi.C.de dot.prom. vide Mathe.nota.75.vide Pau.cons.223. Vide Soc.l.de diuisione,in pr.ff.sol.ma.Et iō statutum, ꝙ existentib.masculis filia dotata non succedat,h3 locum in filia,cui est promissa vel legata dos,Bart.l.Titio,§.Titio gn̄o,ff.de cond.& dem.in ver.q̄ro statutum est,& Ale.ibi in add.& in cons.380.licet bar.hic teneat,ꝙ vbi statutum loqtur de dote, nō habet locum in dote ꝓmissa,ꝯrium tenuit ipsemet bart.cons.128.inc.statuto ciuitatis Eugubij,ꝯs inc.statuto ciuitatis communis Sardiani,Tex.& ibi bal.& gl.in l.fi.C.de dot.prom.in l.si p̄diorū,C.ad l.falc.l.j.C.de dote cau.non nu.& definitio dotis,de qua in rub.ff.so.ma.cū aliis s̄.alle.ꝯriam tamen sniam cum bar.hic qn̄ statutum loquitur de dote data,sequitur Pau.de ca.hoc cum limitatione quadā,& idem Pau.in l.si marito,§.si pater,ff.so.ma.And.de Iser.c.j.de natu.succe.feu.in com.cōst.regni const.in aliquibus consuet.vbi vr̄ velle non sufficere dotem esse promissam, imo nec datam marito nisi expresse de consensu mulieris, vide Soc.in d.l.de diuisiōe,no.2.ff.so.ma. ale.l.si donaturus,§.j.ff.de ꝯd.ob cau.vbi ēt vide Ias.An autem statutum loquens de dote restituenda hēat locum i dote data solū,vide Ias.in rub.ff.so.ma. ponit qōem bar.hic. Item ꝙ statm̄ loquens de dote ꝓmissa non habeat locum in dote promissa per pactum nudum,vide bar.cōsi.17.vo.3.Item ꝙ statutum loquens de dote data procedat in dote promissa, saltem qn̄ maritus est ꝯfessus habuisse dotem p p promissionem sibi factam iuxta ea q̄ no.in l.pe.§.si vir,ff.so.ma.Vide bar.in d.cons.128.inc.statuto ciuitatis Eugubij.Et ibi ēt quod qn̄ promissor est in mora locū h3 statutum,licèt loquatur de data,vt ēt tenet Alex.cons.63.vol.4.ad fi.in l.si donaturus,ff.de cond.ob cau.& ibi Ias.& Pau.de ca.hic, q dt ꝙ requirit̄ interpellatio, nec sufficit mora irregularis ex eo,ꝙ marit⁹ sustinuit onera mr̄imonij, sufficeret tn̄ mora p lapsum diei,vt per bart.in d.cons.128. An statutum loquens in dote data,verificetur in dote ꝓmissa.bar.hic qđ non,sed bal.ꝯrium consuluit in cons.inc.Quæritur an statuto,qđ sequitur bar.l.fi. C.de do.prom.Si āt simpl'r diceretur maritus lucretur dotem,tunc nō est dubium,ꝙ verificatur in dote confessata, aliàs nō,Gl.in l.si donatarius,§.fi.iuncto tex.ff.de cond.ob cau.Et an tale lucrum maritus lucret̄ extantibus liberis coībus,allegat̄ tex.ꝙ n in aut.vt liceat ma.& auie,§.qa vero ex consensu,& § qa vero q̄dā,ꝯ ꝙ sic est casus in terminis in aut.s3 hodie,C.đ adul.in fi.ibi dotaliū,&c.& adde qđ in sil'i no.bal.l.nihil,ff re.amo.Et ad p̄dicta vide gl.in aut.de nup.§.qa vero,& vide aliqd inst.de act.§.fuerat,in ver.& aduertas,& adde qđ Ant.cons.179.tn̄ qđ statutum in dote data hēat locum in dote promissa, si contractum est matrimonium, qa tunc statutum fuit factum in remuneratione onerum mr̄imonij, & vtrobique sit par mēs & rō, d3 esse eadē dispō,l.adire,§.q̄uis,de iure pat.l.qđ dictum,de pa.l.cū tale,§.falsam, cum ibi no.de cond.& de.Et qđ dos promissa ita appelletur dos,sicut data,probatur i rub.& per totū,C.de do.cau.non nu.l.si mulier,§.si dos,ff.qđ me.cā,& ff.đ col.do.l.j.§.& si vero tm̄ promissa,& in l.filiæ dotem,j̄.de col.& iuxta no.in dif.dotis in l.j.ff.sol.ma.ibi vide hæc sunt fundamenta sua,ibi, nec ibi facit mentionē de doctoribus hic,nec alibi,Pau.de ca.in l.si marito,ff.so.ma.vr̄ simpliciter trāsire cum bar.hic,& vide consilium bar.qđ incipit,statuto cauetur qđ vir, vbi tenet qđ si promittens fuit in mora,hēat locum statutum, qa ad damnum morosi dos d3 haberi pro soluta,l.Labeo scribit si bibliothecam,ff.de ꝯh.emp.l.in executione,§.fi.de ver.ob.Item seqtur bal.l.fi.j̄.de do.pro.per illum tex.iuncta gl.ibidem.Pau.de cast.& Roge.l.si donaturus. Et hanc opi.tenet Ang.per illum tex.cum gl.in aut.de nup.Et ita consuluit ang.cons.111.qa mora irregularis ꝯhitur in dote l.fi.§.fi.de iure do.& qđ secus sit,si maritus sit in mora,tenet bal.in l.si pr̄,C.de iu.do.Et hoc idem ꝯcludit Nic.de Nea.in rub.ff so.ma.& idem tenet Mar.& sic Nic.tenet ar.l.fi.j̄.ad l.Fal.cuius authoritas fuit excellēs,& summa f̄m Alb.l.vbi adhuc.j̄.de iure do.opi.tn̄ bar.sequitur bal.& Ro i l.ab hostib.§.si vir vxorem,ff.so.ma.Et an dictum statutum de dote lucrāda habeat locum ante traductionem vxoris ad domum viri vel consummationem matrimonij,vide per bar.l.nihil,ff.re.amo.per Bal.l.Deo nobis,j̄.de epi.& cl. & in l.nō fine,j̄.de bon.quæ libe.plenissime per Sal.l.cum te,j̄.de dona.ante nup.per Ro.in d.§.si vir vxorem,in l.3.§.1.ff.de cōd.ob cau.Et dicit ꝙ est casus in aut.vt exactio,instant.do.§.si coll.7.& no.in aut.de non eligend.sec.nub.§.pen.in gl.magna:alias esset melioris conditionis morosus,contra l.non solum,de noxa.

Hic vr̄ gl. & tex. simul cū gl. qđ idē est. ꝯrium est verum ꝓbatur ꝑ tex. in aut. q res. S; qdam doctor, q eā disputauit allegat solum sic: nō est nr̄m l. extēdere. Cū igr̄ statuta nō recipiāt interpretationē extensiuam, statutū, qđ loqtur in dote data, nō h3 locum in dote ꝓmissa. Et nihil aliud allegabat, s; ꝓ hoc induco tex. in aut. de nō eligen. sec. nub. §. si. col. j. Non obst. hæc gl. qa hæc extensio fit per aliam l. hoc statuentem, nec procedit aut. qui res iam dictas, declarando, imo de nouo statuendo, vt videbitis.

Vlterius q̄ro dr̄ hic, qđ œconomi pn̄t vēdicare. qd de aliis clicis, q sunt in eccl'a? Gl. đt. & bn̄ indistinctè. ꝙ q libet cl'ic°, & ēt ī subsidiū parochiani eccl'e, admittūť ad rē vēdicādā, vt j. de acc. l. si qs. & hētis tex. meliorem ext. de reb. ecc. non al. c. si qs p̄sbyterorū. dic vt ibi. q̄ro 3. nūqd idē œconomus q aliena

a uit, admittať ad rē vēdicandā? a Gl. istā q. iducit ad aliud brocardū, vtrū qs possit venire ꝯ fcm̄ suū: qđ determinať in l. post mortē. de ado. s; finaliter scias, ꝙ in hoc passu ista est veritas. Qñq; illud qđ fit, reuocať rōe publicæ vtilitatis, & tūc pt qs venire ꝯ fcm̄ suū, vt l. j. de li. cā. & l. iuris gētiū. §. si pacisca. ff. de pact. Vn̄ cū hęc reuocatio fiat rōe publicæ vtilitatis, ipse idē œconom° facere poterit. &

b vide gl. q̄ro b vlterius in ver. œconomus. vtrū priueť administrōe

c ipso iure, an ꝑ sn̄iā? c Gl. đt qđ per sn̄iam, dicit. n. priueť, ñ ꝙ priuatus sit, & vide gl. tuā no. & signa eā. qñ l. imponit pœnam amissionis vel rei, vel actiōis, si exprimať in ea ipso iure, vel ꝑ sn̄iam, certè stam° dicto, vt l. ꝓmissa. ff. de pub. Vel distingue, vt hic. aut vtiť ver-

d bo ꝑteriti, vel p̄sentis tpis d vt priuatus sit, e & intelligiť ipso iure.

e aut verbo futuri tpis, & intelligiť ꝑ sn̄iam, vt hic, nisi addať dictio, mox, vel statim, qa tūc intelligiť ipso iure, aliàs sec°, cum nō sit statim, vt in aut. de ince. nup. §. j. col. 2. qđ no. dixi plenè in l. Imperator. đ iure fisc. & dixi ī Aut. q semel. qūo, & qñ iudex, & aut. nouo iure. de pæ. iu. qui malè iud. Videbitis in l. in criminali. de iur. om. iud. l. si qs maior. de trāsa. Venio ad 3. partem, q̄ro vtrū iudex ipse

f possit scribere f acta. q̄ fiūt corā se, vt ipse sit iudex, & notarius? tex. hic cū gl. vr̄ velle ꝙ sic, & vide gl. q̄ no. ꝯriū tn̄ Inn. ī c. cū. à nobis. ex̄. de test. qđ ꝓbať ꝑ c. qm̄ ꝯ falsam. ex̄ de ꝓb. Gul. dicit, q̄dā fiunt à iudice nō in forma iudicij, vt puta facit aliq̄s literas testimoniales, tunc ipsemet hoc pt scribere. vt l. diuus. đ of. p̄si. & l. si publicanus. §. j. ff. de pub. Facit de proc. l. si procurator. S; si sint alia acta, q̄ fiunt in forma iudicij. nō pn̄t scribi ab ipsomet iudice, vt l. ne in arbitris. j̄. de arb. & d. c. qm̄ ꝯ falsam. Nō ob. hæc l. qa dēs intelligere

g ꝙ ipsemet idē erat iudex & notarius, g hoc est, iudex chartularius, qa de iurisdictione voluntaria ipsemet iudex pt scribere. ita loqť hic, & ita obseruat ꝯsuetudo ꝑ Tusciā. Nā ipsemet iudex, hoc est notarius iurisdōē habens facit ꝑceptū guarētigiæ, & scribit ipsemet đ ꝑcepto qđ ipse facit. idē videtis ī istis iudicib. ordinariis, ꝙ ipsemet interponūt authoritatē, & scribūt. Item ꝓdicta intelligo

h vera, ēt in causis breuiorib. h q̄ pn̄t agitari sine scriptis, vt in aut. nisi breuiores. de sen. ex peric. reci. Cū. n. sibi iudici crederetur, vt ibi dixi, credatur & eius scripturæ, & ita obseruat ꝯsuetudo. Nam isti vicarij, qui sunt per comitatum, hn̄t iurisdōem in causis modicis, & ipsi ꝑcipiunt & scribunt. Tene mēti, ista. n. quotidiana sunt, Item quæro, ista bona cui applicantur. In gl. sunt op. & finaliter tene ꝙ applicantur fisco. & hoc placet. Quod examina vt dixi in l. agraria. de term. mo. & est ea. gl. quam no. & tene menti, &c.

a ADD. ¶ Ale. An possit quis venire contra factum suum, vide per bar. l. iusiurandum quod ex conuentione, §. procurator, ff. de iurei. vbi plenis.

b Paris. Vide quæ scripsi in l. transactionis, C. de transa.

c Ale. Vide bar. l. imperatores, & ꝓ limitatione istorum, si testator priuat aliquē ꝑ verba futuri tpis: vt si hæres fecerit tale quid, priueť hæreditate, &c. induciť priuatio ipso iure. Ita no. dicit bal. l. j. C. de his q̄ pœ. no. Item no. ꝙ verbum careat, importa priuationē ipso iure, vt est gl. & ibi Ang. l. prouidendum, C. de postul. qd si per verba p̄ntis tpis, vtrū intelligatur, ipso iure, vide gl. in l. si qs in tātā, circa med. C. vnde vi, q̄ dicit ꝙ intelligiť, & eam sequitur Bar. in aut. qui semel ad fi. C qūo, & qñ iudex, Imo. vero format hoc dubium in c. si diligenti, de foro com. & quia vidit gl. illam, vel bar. in locis præall. dixit, puto ꝙ per sentētiam, quia in pœnis debet fieri stricta, & alibi larga interpretatio, &c.

d Pari. Vide de materia Ro. sing. 3. scripsi in l. criminali, j̄. de iuris. om. iu. Et limita istud ꝙ per verba futuri tpis nō inducať priuatio ipso iure, nisi essent verba geminata, cassa, & irrita, vt scripsi s̄. in aut. cassa. in prin. s̄. e. tit.

e Pom. Et intellige l. vtenté verb p̄ntis tpis, vel ꝑteriti intelligiť ipso iure, de quo vide Math. nota. 112. inc. Notať ꝙ vbicūque per legē: vbi multa adducit de ipsis dictiōib. mox, statim, oīmodo, oīo, oīb. modis, & sim. Vide tn̄ tex. q vtitur verbis futuri temporis, & intelligitur ipso iure, in l. improbum, j̄. ex qb. cau. inf. irro. Et vide text. & ibi gl. in. l. j. C. ne li. pen. Et vide Ro. in sing. luis tribus primis, & vide tex. in l. quoties, in ver. spoliatur, & in ver. seruatos, iuncta gl. de dig. lib. 12. & vide gl. in verbo, meritū, in c. dilecta, de ref. & vide tex. in c. auditis, in verbo, irrita ipso iure, & ibi gl. extra de ele. in c. scriptum, ver. priuari, in fi. & ibi gl. e. ti. & tex. in aut. adhuc. iuncta gl. in verbo, cadat, de vsu. & gl. in ver. condemnatum, in c. reperiuntur, j. q. j. & in ca. infamis, in ver. irritum, extra de rest. spol. Vide ēt gl. in c. cum bertol. in ver. irritanda, extra de re iud. & in leg. j. in ver. cōfirmabitur, ff. de fer. & Ale. l. j. de eden. & gl. in l. j. j̄. de rescin. ven. ver. irrita, & in l. cum oīa, ff. de min. & l. ꝙ dictum, ff. de pact. Vide ēt Fel. c. j. de rescr. & Cæp. ꝯs. 12. & bar b. ꝯs. 12. vo. j. & cons. 24. & vide gl. in l. si qs aduocatus, in verb. arceant, j̄. de postul. & barb. ꝯs. vo. 2. & Ant. de but. cons. 4. & cons. 22. & Rom. 212. & Fel. plenè c. Rodulphus, de resc. Pan. in c. 2. in fi. & ibi scribentes de fo. cōp. & Card. ꝯs. 128. in fi. & Pan. in c. si diligenti, in fi. de fo. comp. Ana. ꝯs. 33. in j. dub. & ibi addi. aliqd per Fel. c. 2. de rescr. & Pan. in c. 2. in gl. in c. si quis ex clericis, in ver. fit anathema. 23. dist. de vit. & honest. cle. & tex. in c. ne captandæ, de concess præb. in 6. Fel. c. ex tenore, de resc. & Pan. in c. nonnulli, §. sunt & alij, e. ti. & in c. quisquis, de ele. & Gem. c. j. in fi. de iurei. in 6. & Pan. in c. clericis, ne cler. vel mon. & Fel. in c. fi. in prin. de of. dele.

f Ale. Et an iudex possit scribere acta; & ex hoc dicit Im. c. cū à nobis, ꝙ licēt creatur priuatæ scripturę, per subscriptionem testiū, vel ꝯparationē literarū, fallit in literis iudicis, ac ēt ita limita, & intellige, vt pulchre ꝑ bart. l. seruus cōis, la j. de stipu. ser. & ista faciunt, an citatio possit committi notario, & ipse idem possit scribere relationē ꝓpriā, de quo per d. Ant. c. j. de iudi. nec vr̄ hoc posse tolerari in causis breuiorib. ꝑ no. ꝑ bar. hoc rēt Im. c. j. Tu adde qđ no. bar. & qđ ibi dixi in l. ē sn̄ia, C. de test. tu. & ad hoc vide ꝙ no. đt bar. l. ꝯperim°, in fi. C. de prox. sac. scr. lib. 12. & bal. l. si consul. ff. de ado. qđ no. Can. in c. qm̄, extra de ꝓb. đt bal. in auth. nisi breuiores, ꝙ isti iudices villarum, maximè in breuior. causis possunt esse iudices & notarij, ita đt in aut. nisi breuiores. de sen. ex breui. reci. & ponit ēt bar. hic, & đt bal. ēt in l. cū sn̄iam, j̄. de sen. qđ iudex pt scribere, & legere sententiam, qđ intelligo, vt & ibi, hic adde d. Aut. & Abb. in c. 2. de prob.

g Vide bar. l. possessio, §. & si possessio, de acq. pos. & in l. nō fatetur, in ti. de confes. & in l. error, C. de iuris & fac. ign. Aduertendum est tn̄ ꝙ si notarius habeat authoritatem à statuto, non poterit facere ꝑceptum guarentigiæ, vt not. bal. in l. adop. j̄. de adop. per Ang. & Im. in l. ait prætor, in pr. ff. de re iud.

h Et istud tenet ēt d. Mathe. in suis no. in j. no. Et ita đc limitari dēre no. per Inn. in d. c. cum à nobis, Qñ āt dicatur esse plenè probatum in istis breuior. causis, vid per eundem d. Math. in 2. no. & dixi post bar. in aut. nisi breuiores, j̄. de sen. Pom. ¶ Istam doctr. bar. reprobat Mathes. no. suo primo, & Barb. cons. 59. vo. 1.

1 *Vsusfructus rei ecclesiasticæ ad certum tempus, vel ad vitam recipientis potest alienari.*

2 *Pactum quod res concessa in emphyteusim, cum melioramentis reuertatur ad ecclesiam, valet.*

3 *Possessio transfertur ex inutili contractu.*

§. Sanè ne omnis. Hic incipit 3. pars principalis l. breuiter. h. d. Vsusfr. rei ecclesiasticæ

1 ad certū tp̄s, vl' † ad vitā recipiētis, pt ꝯcedi a hoc pacto, ꝙ vsufr. fi-

a nito reddatur res, aliàs tantundē reddatur. h. d. vsq; ad fi. No. casū, in quo permittiť eccl'æ ꝙ alienet vsumfr. Hoc anno allegaui hūc tex. per casum in vna q. tali. Ecclesia sanctæ crucis de porta scī Petri ꝯcessit casalena, q̄ sunt in emphyteusim. hoc pacto, ꝙ liceat ibi

b ædificare b domum: & subiiciebatur in instrumento. ꝙ casalena

2 cum domib. reuertantur ad eccl'ā. † certè valet hoc pactū. vt videbitis per hanc l. q̄ro vtrū ex inutili ꝯctu transferať possessio? Tex.

3 hic in fi. vr̄ velle ꝙ non. Contrarium † est veritas, vt l. j. §. si vir. de ac. pos. Non obstat ꝙ hic accipitur possessio ꝓ re ipsa, seu ꝓprietate rei, vt l. interdum. de ver. si. An āt ex inutili ꝯctu trāsferatur possessio, & dn̄ium, dicemus in l. non dubiū. j̄. de le. Quæro gl. dr̄ hic, reliqt. qūo d; relinquere? Et dic vt in gl. & bn̄. Vltimò scias ꝙ sicut hęc l. h; tres partes: Prima est prohibitoria. Secunda est punitoria. Tertia est permissoria. Ita hic ponuntur multę aut. & primò debemus videre ꝓhibitorias. secundò punitorias. tertiò permissorias, ideo incipiamus de aut. hoc ius porrectum, &c.

a ADD. ¶ Ale. Et an iste ꝯctus sit nominatus, vide Bal. in rub. C. de rer. perm. Et dū tex. hic in fi. đt, ꝙ ab ecclesiasticis personis pt vendicari, adde in simili tex. in c. si quis presbyterorum, extra de reb. eccl. non alien. & habet locum hoc in re. ecclesiasticis, in re verò fisci, esset secus: quia non posset nisi habens authoritatē agendi à ciuitate, vt voluit Bart. in l. in prouinciali, §. j. ff. de op. no. nun.

b Si autem pactum non interuenisset, melioramenta spectarent ad emphyteutam, vt no. bal. in rub. j̄. de iur. emphy. circa prin. cum concor.

AVTHEN.

1 *Actio, id est actus pius.*

2 *Res ecclesiarum possunt pignorari absque traditione.*

3 *Res ecclesiæ sex casibus prohibentur alienari.*

4 *Fructus primo computantur in vsuras, & postea in sortem.*

5 *Ordo scripturæ quòd attendatur quando mens est incerta, secus si certa.*

6 *Quarta centesima quæ dicatur.*

7 *Authoritas superioris ordinantis rectorem in ecclesia, requiritur in alienatione rerum ecclesiæ.*

8 *Authoritas abbatis sola sufficit, quando alienantur res ecclesiæ sibi subiectæ.*

9 *In alienatione rerum ecclesiæ omnes consentire debent, & subscribere.*

10 *Monachi præsentes debent consentire in alienatione rerum ecclesiæ, & absentes non vocantur.*

11 *Monachi iurant debitum subesse, vt alienatio teneat.*

12 *Creditor debet probare debitum conuersum in vtilitatem ecclesiæ. & nu. 14.*

13 *Quòd pretium fuerit solutum pertinet ad iudicis solicitudinem.*

15 *Creditor fauore ecclesiæ cogitur rē ecclesiæ etiam mediocrē accipere insolutū.*

16 *Vendi non debet res magni prætij pro modico deb.*

17 *Pecuniam fuisse conuersam in vtilitatem ecclesiæ qualiter probetur.*

18 *Consuetudo quæ est contra libertatem ecclesiæ, non valet, & nu. 19.*

20 *Nomina debitorum ecclesiæ prius vendi debent, quàm mobilia.*

21 *Creditor potest vēdere rem ecclesiæ sibi licitè pignoratam absque solennitate.*

22 *Nomina debitorum, quando cōputētur inter mobilia & immobilia. remissiue.*

23 *Dispositio huius auth. an habeat locum in creditore, quo ad probandum conuersionem in vtilitatem ecclesiæ.*

a Hoc ius porrectum. [a] Ista aut. diuiditur in 7. partes. 1. legē extendit. 2. ꝓhibet alienationē simplr. 3. permittit pignorationē in casu necessitatis. 4. ꝑmittit vēdōe, si creditor ñ reperiat. 5. ꝑmittit dationē in solutū, si nō repitur ēptor. 6. declarat q̄ res dēat vēdi, 7. qs intelligat creditor. Secūda ibi, vt nec. Tertia ibi. ceteris. Quarta ibi, ꝙ si nolit. qnta ibi, ēptor. Sexta ibi, si ñ. Septima ibi, & is creditor. Nota. patēt p se. Op. ad 1. part. dr̄ hic, actio pia ꝯstituit. ꝯ, actio est ius ꝓsequēdi in iudicio, &c. vt inst. de act. in pr. & sic actio nō ꝯstituit. Hāc so. expone, actio, i. act⁹ pius, vt dicit gl. & bñ.
1 †Op. 2. ad 2. par. hic ꝓhibet obligari. ꝯ in Aut. d̄ nō alie. §. si āt creditor. so. dicit gl, nō p̄t pignorari spālr, vt hic, ſ; gnālr sic, vt ibi. Pe. dicit & melius iudicio meo, ꝙ possit pignorari, hoc ē obligari, ab
2 sq; tradōe, vt in ꝯrio, †ſ; obligari & tradi creditori, hoc ñ p̄t fieri, ita loqtur hic. Op. & vr̄ ꝙ sit alius casus, in q̄ perpetuò ꝓhibetur
3 alienatio, vt in Aut. de ali. & emp. §. sanctis. so. gl. fatet̄ ꝯriū, †& ponit sex casus ī qb. indistinctè alienatio ē ꝓhibita, & vide gl. Venio ad 3. par. dr̄ hic ꝙ d; ꝯputare fruct⁹ in sortē, & in vsuras. ꝯ, imò prī
4 cipalr, seu prius in vsuras, †postea in sortē, vt ī. de pig. ac. l. j. & 2. ī. de so. l. j. Gl. hic fatetur ꝯriū, vt sic attēdat̄ ordo scripturæ: l; ī ꝯriū
5 facit l. cū pr̄. §. pe. ff. de le. 2. S; resp. hic mēs l. † est certa, ibi est mēs testōris incerta, vt l. nec. n. ff. de so. & qd̄ ibi no. alij dñt ꝙ hic ē spālē fauore ecclæ, vt prius ꝯputēt in sortē q̄ in vsuras. tene primā. ꝓcedēdo vlteri⁹ hic q̄ro, qd est hoc dictū qd̄ hic dr̄, vsq; ad quartā
6 cēresimæ, gl. dicit †vt in fi. anni ñ hēat ꝓ vsuris, nisi inq̄tū ē 4. pars sortis. Venio ad 4. particulā, dr̄ hic, & no. ex hac parte, ꝙ in alienō
7 ne rei ecclesiæ reqrit̄ †authoritas superioris, hoc ē eius, q in dicta eccl'a ordinat rectorem. Et p hoc hēs ꝙ si eccl'a subest vni abbati,
8 † sufficit authoritas illi⁹ abbatis, b nec reqrit̄ authoritas ep̄i. Hoc
b tēt Io. An. in ti. de re. eccl. nō alie. c. hoc ꝯsultissimo. in 6. qd̄ tene
9 mēti. & no. No. ēt aliud. ꝙ dēnt ꝯsentire †oēs p modum subscriptiōis. Circa istā partē q̄ro, dr̄ hic, ꝙ d; iurare maior pars ibidē suē tiū. vtrū reqrit̄ ꝯsēs⁹ oīū familiariū & oīū ꝯuersorū, q sūt ī domo?
10 Gl. vr̄ intelliger̄, ꝙ reqrit̄ ꝯsens⁹ ordinariorū tm̄, †hoc ē, mōachorū. itē reqrit̄ ꝯsens⁹ p̄ntiū, ñ. n. d; vocari abñs. Ita tēt gl. hic, & ī corpore de alie. & ēph. vr̄ velle idē, & vide hāc gl. q̄ no. q̄ro vlteri⁹, dr̄ hic ꝙ iurēt debitū exiger̄. qd si ignorāt, qa sūt aliq monachi ī domo q hoc ignorāt? gl. d̄t ꝙ illi iurare ñ cogūtur. Itē d̄t ꝙ illud qd̄
11 hic dr̄, dēnt iurare subeē debitū, hoc ē solutū ñ eē. Nā debitū †cōuersū cē in vtilitatē ecclæ creditor h; ꝓbare, vt hic in fi aut. & vide gl. q̄ no. q̄ro, dr̄ hic ꝯriū modis oīb. dādo ꝓ debito, nūqd hoc ꝓ
12 bari dēat ꝓ ēptore: adeo ꝙ si nō appareat p̄tiū solutū cre. eē †nō valeat vēdō. doc. nr̄i nō tāgūt. Inn. ex̄ de dep. c. j. intelligit hāc aut.
c ꝙ hoc pertinet ad solicitudinē iudicis c q īterponit authoritatē, & sensum huic alienōi, sicut intelligit̄ de reb. eo. l. magis puto. §. non
13 passim. & §. ne tñ † Ad solicitudinē. n. ēptoris ñ spectat: ſ; sufficit ꝙ soluat de superioris mādato sicut dicim⁹ in eo q soluit minori.
14 vt l. ait p̄tor. §. ꝑmittit̄. ff. de mi. tene g̃ †menti ꝙ solū in creditore reqrit̄ ꝙ d; ꝓbare ꝯuersum in vtilitatē debitoris, vt in l. fi. h⁹ aut. q̄ro nūqd sint alij casus, in qb. ꝑmittitur alienō. gl. enumerat, & vide & no. eā. Venio ad 5. par. dr̄ hic ꝙ inuito creditore dat̄ sibi in solutū. ꝯ, aliud ꝓ alio inuito creditore solui nō p̄t, vt l. 2. § j. ff. si cer.
15 pe. & ī. de so. aut. hoc nisi debitor. so. spāle †ē ī eccl'a. ꝙ cogit creditor ad recipiēdū inuit⁹. Itē est aliud spāle, ꝙ cogit̄ recipere rem mediocrē. Venio ad 6. par. Dr̄ hic q̄d d; vēdi res mediocris īspecta illius q̄litate & q̄titate & onere. q̄ro qd est hoc dictum? Gl. intelli-
16 git ꝙ ꝓ modico debito nō vēditur †magna res. Sil'e no. de di. pi. l. q̄diu. & facit ad q. de executor. vltimarū voluntatū, an possint ꝓ modico debito vēdere rē magni p̄tij, qd̄ dic, vt dixi plēē in d. l. alio. de ali. le. Venio ad vlt. par. dr̄ hic ꝙ ille intelligatur creditor, q probat id qd̄ credit ꝯuersum in vtilitatē ecclæ. q̄ro q̄r hoc ꝓbabit. [d]
d Gl. ponit hic duo remedia. Primō, ꝙ ꝓbabit p ꝯiecturas. vt qa platus est diligēs, & eccl'a tūc indigebat. ar. ad hoc. ff. de exc. l. fi. vide vide gl. istā no. valde. Gl. ī aut. de al. & emp. §. si vero qs. vr̄ partim sumit̄ ista aut. vr̄ tenere ꝯriū, ꝙ istæ ꝑsūptiones nō sufficiāt. qd di
17 cemus? † Vos dētis scire ꝙ qñq; aliqs h; mandatū ad recipiendū pecuniā ꝓ alio mutuo ad certā cām, tunc sufficit ꝙ ille, q recipit, ꝯfiteatur ad illā cām se recepisse, l; mentiat̄, vt ff. de exer. l. j. §. ñ āt. ver. ſ; & si ī p̄tij. qñq; h; mādatū gnāle, tūc nō sufficit eius ꝯfessio ad obligādū dñm: ſ; reqritur ꝓbō p ꝑsūptiōes. Ita loqtur d. l. j. de exer. qñq; nullū mandatū h; ab eo, cuius noīe pecuniā recipit, & tūc vr̄ ꝙ reqratur ꝙ expsse ꝓbetur pecuniā eē ꝯuersam in ei⁹ vtilitatē, nec sufficiat ꝯfessio recipiētis: vt ff. de in rē ver. l. 3. §. si accepit, & ff. si cer. pe. l. ciuitas. & sic vr̄ ꝙ melius dicat gl. q̄ ē in corpore q̄ ista. fm̄ modū ꝓbādi dat gl. qa pecunia mutuata fuit plato toto cap. p̄nte, ar. s. e. l. iubemus nulli. §. sane oīs. vide gl. istā & no. eā. Istud dictū vr̄ ꝯ hāc l. iubem⁹ nullā. ī pr. ver. scieter. ibi, nec ēt si oēs cū religioso &c. so. ibi loqtur in alienāda re immobili: hic verò ī pecunia mutuo accipiēda. q̄rit gl. qd si ēst ꝯsuetudo in ꝯriū: qa nō s̄uatur istæ solēnitates? Dicit gl. ꝙ ista ꝯsuetudo v; idē tēt in l. de

qb. circa fi. & l. se. ff. de le. Puto ꝙ nō valeat ꝯsuetudo, q̄ est ꝯ liber-
18 tatem, ecc. †vt dixi. s. e. aut. cas. Nā cū sit ꝯcessum eccl'iis in priuilegiū, vt nō possint alienare sine hac solēnitate, ꝯsuetudo q̄ eēt ꝯ hoc priuilegiū, eēt ꝯ libertatē eccl. vt dixi s. e. aut. cass. Fateor tñ ꝙ
19 ista solēnitas istius aut. ñ ē necessaria in alienōe rerum eccl'æ: qa eccl'a istud priuilegiū sibi cōcessum ñ acceptauit, ſ; statuit aliam solēnitatē, in alienōe rerū, q̄ ponit̄ 12. q. 2. c. sine exceptione. & hē tis ēt hoc no. ext. de re. eccl. nō ali. c. 1. li. 6. Ex̄ gl. vr̄ aliqd q̄rēdum. q̄ro 1. qd si eccl'a h; nomina debitorū, an prius dēant vēdi q̄ mobilia? Vr̄ ꝙ ñ: quia vltimo loco peruenitur ad nomina, vt l. à diuo.
20 §. in vendit. ff. de re iu. ꝯrium †est verum. ar. l. magis puto. §. ne āt. de reb. eo. Et istud tenēt doc. nō ob. §. in vendit. quia loquitur, ibi, q̄n fit executio sententiæ: quo casu capi debent ea q̄ hñt faciliorem expeditionem. q̄ro, pone ꝙ eccl'a pignorauit fundum, eo casu quo sibi licet, vnde creditor ex l. vult vendere pignus: vtrū dē-
21 bit seruare solēnitatē h⁹ l. vr̄ decretalium in ven. †resp. nō. imò liberè poterit vendere, sicut rem minoris, vel alterius priuati. Tex.
e est no. in l. si pupillorum, [e] 2. ī. de re. eo. q̄ro, q̄n alienātur noīa debitorū, vtrū debeat s̄uari illa solennitas, q̄ ponitur in hac aut. ista
22 q. vertitur in hoc, an noīa debitorum †ꝯputentur inter mobilia, an inter immobilia. Gl. tangit in aut. de non ali. §. 1. dicam in l. j. ī.
f si aduer. transa. q̄ro circa fi. [f] huius aut. dr̄ hic: creditor d; probare
23 ꝯuersum in vtilitatem ecclæ, vtrum †hoc hēat locum in quolibet creditore? Pet. intelligit strictè in creditore fœneratitio tm̄, vt hic, & in l. fi. si adu. cre. In. vr̄ intelligere simplr in quol; creditore mutuante. secus si ex alio ꝯctu efficeretur creditor, nec distinguit vtrū fuerit creditor ex ꝯctu feneratitio, vl ñ, vt ī d. c. j. ex̄ d̄ dp. &c.

a ADD. ¶Pari. Circa mām h⁹ aut. vide Ale. ꝯs. 4. vo. 3. q. d āt si esset aliqs platus nō habens capitulū, quāl'r dēat solēniter alienare, vide Ro. ꝯs. 36. Q̄n āt in dubio p sumat̄ ꝯctus factus in vtilitatē ecclæ, vide Bal. c. j. q. feu. da. pos. de quo ēt ī. Itē an ista aut. sit canonizata, & an & q̄n ꝯsuetudo possit alterare solēnitatem in alienōe rei ecclesiasticæ vide p Fel. c. cū cām, extra de re iu. Dec. c. j. de ꝯsuet. Itē an subsistente maxima necessitate possit platus alienare bona eccl'æ ꝓhibita alienari sine debitis solēnitati. vide Pau. de Lea. in 5. q. inc. In Christi noīe & postea in fine illius qōis, vbi ponit ꝯclusionē, & an ꝯsuetudo possit alterare solēnitates, req. sitas in alienōe rei eccl'æ, vide late Ias. l. de q b. ff. de le. Itē ꝙ vbi interuenerūt debitæ solēnitates, ꝑsumat̄ ꝯctus fact⁹ in vtilitatē ecclæ, vide Ale. ꝯs. 79. vo. j. Ias. l. pacta nouissima, C. de pact. Itē vno casu p̄t plat⁹ sine solēnitatē locare ad 39. annos, vc; q̄n locasset ad t̄ps, & ꝯductor fecisset plura melioramenta, q̄ eccl'a nō posset soluere: qa finito primo t̄pe posset re locare ad ann. 29. Vide bal. ꝯs. 47. inc. q. dā 5. Abb. vo. j. p tex. ī aut. de ali. & emph. §. locatiōes, item ad illā, ꝙ dictū ē ꝑsum ꝯctū ī vtilitatē eccl'æ q̄n īteruenerūt d̄bitæ solēnitates, vide Ias. c. j. q. feu. da. pos. An āt ꝯct⁹ alienōis fact⁹ cū solēnitat. debitis sic validus mero iure si nō subsit cā legitima, vide Fel. c. q̄ ī eccl'arū, d̄ ꝯst. Barb. ꝯs. 40. vo. j.
b Pari. Vide Barb. c. 1. de reb. eccl. nō alie. Gl in cle. j. in verbo, ꝓ p̄mo. de re. eccl. ñ ali. vbi Car. Im. & Abb. Vide aliq. d p bal. hic, & Ale. in apost. Pau. de ca. hic. Abb. c. statuimus, extra de transa. post Ian. ibi, vide Ang. in verbo alienatio, in vers. 13. inc. quia dicitur superior, vide bar. conf. 40. vo. 1. qui discrepat à conclusione, q̄ firmat contra communem in d. c. j. de reb. eccl. non alie.
c Ale. Adde ꝙ eo casu quo ꝓhibita ē alienō, eo casu erit ꝓhibita trāsactio, tex. ē no. in l. non solū, ī. de præd. min, no. bar. post gl. in l. j. C. si adu. transa. Et adde ꝙ istæ solēnitates nō req. rūtur in vēditiōe fcā à mēdicātib. fm̄ bal. in aut. si qua mulier, s. e. & hic in pe. col. ſ; Abb. Siculus post alios ī c. nulli, d̄ re. eccl. non alie. tenet ꝙ istæ solēnitates req. sitæ ī eccl'a hēat locū ī oī loc. pio, & ēt bal. hic, & add̄ q. d si ñ fuit adhibita cognō, tñ alienō fiat ex cā vera, an valeat, vid̄ Fed. ꝯs. 141.
d Et ad hoc vide Bar. in l. ciuitas, ff. si cer. pet.
e Adde gl. & Bar. in l. à diuo pio, §. in executione, ff. de re iud.
f Pari. Cautela ad faciendū ꝙ creditor ñ hēat necesse ꝓbare versum in vtilitatē ecclesiæ, vide ꝑ Cep. caut. 236. Et ī qb. casib. reqrat̄ hæc ꝓbatio, vide Ro. ꝯs. 446.

AVTHEN.

Sicut alienatio. Ista aut. addit ad legem Cod. &c.

AVTHEN.

a Multo magis. [a] Propter vnumquodq; tale. & illud magis, &c.

a ADD. ¶Pari. Non procedit vbi est diuersa ratio, vide Rom. conf. 430. in fi.

AVTHEN.

1 *Prohibitus alienare in suos consanguineos, an prohibeatur accipere.*
2 *Administrator quando palam, & publice possit emere de bonis illius, cuius est administrator & nu. 3.*
4 *Prælatus alienat res ecclesiæ in coniunctos ad tēpus, non tamen ad perpetuum.*
5 *Prælatus alienat res ecclesiæ in perpetuum in consanguineos pauperes.*

a Quibuscunque. [a] Ista respicit 2. partem l. prohibitoriam, & est breuissima in se.
1 †No. mirabilē aut. ꝙ in casib. in quib. alicui permittitur alienare suis con-

a ADD. ¶Pari. No. circa istā mām, ꝙ istæ formæ, & solēnitates req. sitæ in locationibus rerum ecclesiæ de ꝯsuetudine nō seruāt. Vide Spe. ti. de emph. §. nūc aliqua, in ver. 6. Ale. ꝯs. 79. inc. circa primū de quo q̄rimus, vo. j. & est de mēte bar. & Fulg. in aut. q rem, ī. e. Ang. in aut. de non alie. §. scire āt, vide an talis, consuetudo valeat, post illā factā, s. in aut. hoc ius porrectū, in pr. Item de veritate ei⁹ qd̄ hic no, an possit prælatus suis ꝯsanguineis infeudare, vel dare in emphyteusim, vide late Ias. in c. j. qui feud. dar. pos. in 5. fallen. vide d. Fran. cur. in tract. feu. in 2. par. q 7. Barb. conf. 17. in 3. par. & in c. vt super, de reb. eccl. non alie. vbi Abb. tenuit contrarium, & vide idem Abb. conf. 4.

sang

sanguineis, & ipse prohibetur accipere. ꝯ vr. j. de ꝯh. emp. l. cũ ipse. Pe. dicit no. satis, ibi loqtur in administratore pupilli vel adulti, cui speratur in administrõne succedere, cũ ipse principalis factus erit ætatis legitimæ. hic loqtur, qñ administrat bõa eccl'æ, q̃ nunq̃ peruenit ad ætatẽ ltimã. Et ita gñaľr intelligit in quocũq; administratore eius q ad ætatẽ ltimã nõ peruenit. hoc l; sit notabile in se, tñ est ꝯ opi. gl. nostrarũ positarũ in l. si emptiõe. §. fi. de ꝯh. emp.
2 Dicẽdũ est g. q ipse administrator pt emere †palã. & bõa fide de
3 reb. cuius bõa admi. l. cũ ipse. j. de ꝯh. emp. fallit †in administratore ecc. vt hic videtis. ꝯ hoc vr in aut. de san. epi. §. finãt ecclesiis. gl. soluit, & est no. so. q̃dam est alienatio perpetua, & ista ꝓhibet fieri
4 istis ꝯiunctis personis, ita loqtur hic. q̃dam est ꝯcessio †ad tẽpus,
a & ista nõ ꝓhibetur, vt l ꝯria. qđ tene menti ꝓ abbatib. & ꝑlatis, a q tota die res emphyteuticas ad se reuersas ꝯcedũt suis ꝯsanguineis. Nam siqdem ꝯcesserint ad tempus vsq; ad 2. vel 3. generatio nem, v3: secus si ꝯcederent ppetuõ, ꝑ hanc aut. qđ not. & vide gl.
5 Sũt tñ q̃dã †q ꝯsanguineis suis b paupib. possent ꝯcedere emphy-
b teusim perpetuam, vel feudum perpetuum. Ita no. dicit Ia. de Bel. in j. const. feu. in prin. & allegat quædam decreta, quæ vide.

a ADD. ¶ Ale. Et facit, an p̃lati possint infeudare agnatis gl. sing. fm bal. c. j. si de inuest. lis oriatur inter do. & vasallũ, đt q de iure nõ pt, l3 de ꝯsuetudine sic, q̃ præualet, s3 bal. ibi đt q ẽt de iure possunt, qñ agnati sunt idonei, sicut qñ prælati sunt executores pauperũ possunt bona distribuere ꝯsanguineis si sint pauperes, aliàs secus, iuxta gl. in l. illud, j. e. ti. adde qđ no. bart. l. cum q̃dam, de le. 2. vide Fed. cons. & late per d. Abb. c. vt super, de reb. eccl. non alie. qui tenet contra opi. legistarum, & quod indistincte prælatus possit contrahere cum cõsanguineo, secus in æconomo & hic per bar. vide etiam Pe. de anc. i cle. j. de exces. præla. adde, an prælatus possit dare cõsanguineis rẽ paruam in emphyteusim, si primo iurauit non alienare inconsulto summo pontif. vide Fed. cõs. 210. Et an possit ꝯstituere vsumfructum ad vitã ꝯsanguineo, vide ꝑ eundẽ in ꝯs. 52. & 185.
b Pom. Vide Pan. cons. 41. vo. j. & Fed. de Sen. cons. 52. & aliqua per Præp. Ale. c. decenter, 89. dist. & Fel. c. ad audientiam, de resc. & vide Barb. cons. 44. vo. 2. & Im. cons. 69. & Pan. c. vt super, & ibi barb. de re. eccl. non alie. & Ale. hic in apost. & Pau. de ca. cons. 295. & d. Car. Ale. in c. j. qui feu. dare pos. in prin.

AVTHEN.

1 *Dolus cum dolo quando compensetur.*
2 *Emptori rerum ecclesiæ, qui emit sine solennitate, quomodo succurratur.*

Qui res iam dictas. Vidimus aut. ꝓhibitorias. mõ seq̃ videre aut. punitorias. Op. dr hic qđ emptor repetit ab œconomo, nõ ab eccl'a. In ꝯrium, dolus cum dolo d; ꝯpensari. ff. de eo per quẽ fac. erit. l. 3. §. fi. & in l. fi.
1 in pr. & de dol. l. si duo. †Dicit gl. certẽ hic dolus œconomi vẽdẽtis, ꝑpõderat dolo ẽptoris. Et vide gl. intellige qđ præpõderat dolo emptoris præsumpto, ex eo q ꝯ l. ꝯhit, vt l. quemadmodum. đ agric. & cẽsi. li. xj. & in c. q ꝯ iura. ext. de re. iu. li. 6. s3 in veritate, iste emptor erat in bona fide. l. sciens se nullam actionẽ hẽre ꝯ eccl'ã, sed ꝯ œconomum. Ita tenet gl. in corpore vnde sumitur ista aut. & idem tenet gl. in c. ad audientiam. ext. de re. ecc. nõ alie. q̃ro, qd
a si ꝑlatus a vel ꝯcedẽs nõ h; aliqd: qa erat vnus de monachis, vtrũ i-
2 ste emptor possit regredi ꝯ ecclesiã? †gl. dicit qđ sic, si eccl'a ẽ locupletior. Et vide gl. no. valde, & eã tenẽt canonistæ in d. c. ad audiẽtiam. qđ intellige verũ qñ ꝯhẽs erat bonæfidei in veritate: al's nõ haberet regressum ꝯ eccl'am, nec ꝯ æconomũ, vt ego s. dixi. &
b fm hoc vidi fieri pluries, b cũ q̃dã hoĩes ꝑmutassent cũ q̃dã ecclesia, non seruata forma iuris, & ecclesia postea vẽdicaret ea q̃ alienauit. Dixi q dẽbat restituere, & ipsa idẽ, q accipit, si hẽret, & sic ẽ locupletior. per hanc gl. q̃ tene mẽti. Vltimò eẽt videndũ, qũo ꝓcedũt ꝯtus emphyteutici, q quotidie fiunt ab ecclesiis, cum hic omnino prohibeantur. Dicam in aut. q rem. j. e. incontinẽti, &c.

a ADD. ¶ Paris. De hoc, qũo eccl'a teneať ementi ab œconomo, & an debeat p̃iũ restituere, vide q̃ scripsi, s. in l. iubemus, §. sane, in ver. ad primũ opponiť ad bar.
b Ale. Vide per can. in c. nulli, & in c. ad audientiam, de reb. eccl. non alie.

AVTHEN.

a Si quas. a Hic incipit Imperator ponere aut. permissorias. & sic cadit super 3. par. legis, & sunt difficiles aut. istæ, & legam simul hanc aut. & auth. perpetua. quia sibi inuicem ꝯdicunt. Diuiduntur in 2. partes. Primò loquitur quando ille qui recipit domum ruinosam in emphyteusim, statim vult soluere pẽsionem. Secundò quando prius vult reædificare, & postea soluere. Secunda ibi, aut prius reædificante.

a ADD. ¶ Vide hic per bal. de materia renouationis, & aliqua per cano. in ca. j. de præca. & inquantum bal. hic quærit, quid important hæc verba, concedo tibi in tertiam generationem, cum opi. bal. transit Pe. de anc. in cle. j. de pæ.

AVTHEN.

1 *Dispositio § emphyteusim, in aut. de non alie. quòd corrigatur per hanc auth.*
2 *Verbum, perpetua, intelligitur donec pensio soluatur.*
3 *Emphyteuta nunquam præscribit contra dominum directum.*
4 *Ecclesiæ quando concedantur in emphyteusim, cum diminutione pensionis & vsque ad sextam partem. & nu. 5.*
6 *Res ecclesiæ Constantinopolitanæ q propinquis ciuitatib. non possint alienari.*

a Perpetua. a Ista aut. diuiditur in 3. partes. primò loqtur qñ res est talis, q̃lis, erat qñ puenit ad eccl'ã, & ẽ fructifera. 2. loq̃, qñ redditus rei sunt diminuti ob cladẽ. 3. loquitur, qñ res est cara & modicũ fructifera, vt turris. Scđa ibi, at si ob cladem. Tertia ibi, q si res. Op. dr hic, q datur ĩ emphyteusim perpetuam.
b b Contrà in aut. de non alie. §. emphyteusim, vbi nõ permittit emphyteusim, nisi in 3. personas, sc. accipientem, filios suos & suos nepotes. Huius timore sunt hic opiniones. Veritas est qđ il-
1 le §. emphyteusim, †corrigitur per istam aut. q̃ est de ali. & emph. vnde sumitur ista, & sic hodie ꝑmittitur emphyteusis ppetua fm
2 formã h9 aut. & d; intelligi †ppetua, hoc est donec pẽsio soluatur. inst. de loc. §. adeo. & j. e. aut. q rẽ. Sed ad hoc op. q fm ius hoc i9 ecclesiæ minuetur, nã possidendo 30. an. præscribitur dñio ecclesiæ, vt j. e. aut. quas actiones. & ideo q̃dã dñt qđ non pt ꝯcedi nisi vsq; ad 30. an. alij dñt qđ omni tempoř 30. an. ecclesia retrahat rẽ
3 ab emphyteuta, ne ille dicat se ꝑscripsisse. Tu dic q †emphyteuta nunq̃ ꝑscribit ꝯ eum, quem recognoscit in dñm directò, vt l. malẽ agitur. de præsc. 30. an. Op. 2. & istud ꝯrium ẽ multum difficile. Dr in aut. si quas. qđ qñ res ruinosa ꝯceditur in emphyteusim fit diminutio: sed in aut. perpetua. ver. q̃d si ob cladẽ. dr ꝯrium, quod nulla d; fieri diminutio. Huius ꝯrij timore sunt in gl. opi. Vna est, qđ aut. perpetua determineť per aut. si quas. vt q ibi dr q d; istã pensionem, determineť fm dictum huius auth. soluere vult ante, aut post. Nam ista aut. si quas, in corpore, est post illam, l3 in C. sit posita prior. Alij dicunt, & ista opinio erat Mar. Syl. q hic loquiť in domib. ruinosis: aut. perpetua. loquitur in non ruinosis, s3 q̃ patiuntur aliam cladem, vel alium defectum, vt quia sunt aliquæ domus pulcherrimæ, in quib. nullus vult habitare, quia dr q per domum vadunt spiritus de nocte, vel dr infortunata. Ista opi. d. Mar. satis appropinquat veritati. Gl. tñ alibi dicit melius, & latius q̃ in aliqua parte istarum aut. in Aut. de non ali. §. quia verò leonis. v-
4 bi gl. distinguit plenissimè. Tu † tñ quantum pertinet ad intellectum istarum aut. aduerte, qñq; ecclesia h; ꝑdia, vel domos ruinosas, & tunc loqtur aut. si quas. qñq; h; prędia, vel domos nõ ruinosas, & tunc qñq; vult in emphyteusim concedere pp debitum imminens, tunc d; ꝯcedere ꝓ tanta mercede, q̃ta reperitur facta sub hastatione, fm formam aut. hoc ius porrectum. qñq; vult ꝯcedere in emphyteusim ppetuam pp vtilitatẽ ecclesiæ, & tũc si res est in eodẽ statu, in q̃ erat qñ puenit ad ecclesiam, vel modicũ plus, vel modicum minus excreuit q̃ ad fructus, pt ꝯcedi in emphyteusim facta diminutione sextæ partis pẽsionis, ad plus, vt hac aut. perpetua. in pr. seruata solẽnitate q̃ hic hř, qđ intellige fm aut. qui rẽ. j. e. in fi. & hic in pr. Ratio quare fit ista diminutio, est, q qñ res cõceditur colono simpľr, fit diminutio propter sterilitatem, vt j. lo. l. licẽt. ff. e. l. si vno. §. 1. emphyteutæ verò nulla fit diminutio vt j. de iur. emp. l. 1. & iõ fit illa diminutio, propter casum sterilitatis q possit occurrere. qñq; res nõ est in eodem statu, in q̃ erat qñ peruenit ad ecclesiã: s; est diminuta, vel reditus diminuti ob aliq̃ cladem vel pp pestem aeris, vel pp alium casum, tũc pt ꝯcedi in emph. ꝓ extante pẽsiõe, ꝯsiderato tpe. q̃ ꝯcediť absq; alia diminutione. Ita loquit ista pars scđa huius aut. perpetua. Rõ, q cum fruct9 sint mõ diminuti ob aliq̃ pestẽ, & est spes q redeant ad pristinum statum: iõ amplius diminui nõ debẽt. Qñq; ecclesia h; rem ꝑiosam modici ꝑtij, tũc loqtur finis huius aut. ꝑpetua. Mõ habetis in tell'm huius materiæ. Op. dr hic perpetua quoq;. &c. ꝯ. ista aut. sumitur in corpore de nõ alie. sed ibi ñ permittitur alienõ perpetua, g. &c. So. Dicas, q istud nomẽ est additum ex aut. de alie. & emph. Op. 2. q hoc sit ꝯ vtilitatem ecclesiæ euidẽter: quia fit diminutio mercedis in 6. partem. so. dicit gl. bene & rectè intelligendo. Ego fateor, q prælatus pt ꝯcedere in emphyteusim ꝓ maiori pẽsione,
5 si reperiret accipientem, tñ ꝑmittiť q fiat † diminutio sextæ partis, si aliter nõ inueniretur. Et hoc fit pp sterilitatem, propter q̃ de cætero non poterit fieri, vt s. dixi. Ita sentit gl. & bñ Op. in aut. de
6 alie. & emphy §. 1. so. ibi speciale † est in reb. ecclesiæ Cõstantinopolitanæ propinquis ciuitati, quæ nõ possunt dari aliquo modo. Op. ad finem huius aut. de alie. & emp. §. sanctissimas sol. speciale est in reb. ecclesiæ Hierosolymitanæ, & de qua dicitur ibi. Modo circa istas aut. est videre quomodo ecclesiæ concedunt tota die sub pensione vnius denarij, nec seruant solennitates, de quib. hic dicitur, statim dicam in aut. qui rem. vbi gl. tangit.

a ADD. ¶ Paris. Vide Ale. cons. 79. vo. j. vbi dicit, quòd solennitas huius aut. nõ seruatur consuetudine.
b Alex. Qui a bar. alleg. contrarius, vide quod dixi in l. iusiurandum, §. liber. ff. de ope. liber.
Pom. ¶ Pro horũ iurium declaratione, vide Ale. cons. 9. vo. 2. & Pan. consi. 74. i 2. dub. vo. j. & vide quæ posui ad gl. in l. lẽc, ff. so. ma. & Soc. consi. 266. vbi declarat.

AVTHEN.

a Item sibi. a Ista est alia aut. quæ permittit rem ecclesiæ alienare, seu permutare, &c.

a ADD. ¶ Vide barb. in c. j. de rer. perm.

AVTHEN.

1 *Ecclesia pro tributaria, quæ ad eam peruenit, tenetur ad tributum.*

Item prædium. Op.& vr̃ q̃ ecclesia non sustineat onus fiscale:vt in aut.item nulla cõitas.j̃.ti.
1 j.sol.gl.q̃ eit s̃.e.aut.sicut alienatio.dicit† q̃ hoc ĩtelligatur qñ res erat obligata pro onerib. præteritis, antequam esset ecclesiæ. Tu dic tributa realia subire eccl'am,f̃m ea quæ dixi in l.placet.s̃.e.&c.

AVTHEN.

1 *Emphyteuta ecclesiæ cessans in solutione canonis biẽnio:priuati vero triennio, cadit à iure suo, & non tamen ipso iure sed si dominus vult.nu.3.*
2 *Colonus priuati ob non solutionem,quando cadat à iure.*
4 *Contractus emphyteutici ab ecclesia celebrati forma non seruata,q̃do valeãt.*
5 *Debens soluere vnum denarium pro pensione rei emphyteuticæ,si non soluit cadit à iure suo.*
6 *Res ecclesiæ solita concedi vno pretio,si cõcedatur pro minori,cõcessio nõ v3.*
7 *Res ecclesiæ si concedatur in perpetuum, vel vsque in tertiam generationẽ masculinam,& fœmininam,concessio non valet.*
8 *Consuetudo & præscriptio quòd non extendantur vltra id quod agitur.*
9 *Res ecclesiæ,quæ dicantur de mensa,remissiue.*

a Qui rem. a Ista aut.est vl.seu pe.trãsposita in hac l.q̃ determinat vnũ dubiũ circa p̃missa ĩ aliis aut. ꝯ hãc aut.op.de iure emp.l.2.vbi h3 triennium.Dicit gl.distingue 3.ca-
1 sus.† Aut est emphy.ecclæ,& h3 biẽnium,vt hic.Aut est priuati,
2 & h3 trienniũ vt ibi.Aut ẽ simplex† colon⁹ priuati & h3 biẽnium, vt l.q̃ro.§.inter locatorem.ff.loc. Sed hoc vltimum est verũ qñ ẽ actum,vt nõ possit expelli,vt d.l.q̃ro.§.inter locatorẽ Aut est simplex ꝯductor,& statim cũ nõ soluit pẽsionẽ,p̃t expelli,vt l.3.C.de loc.Op.eccl'a ñ d3 locupletari cũ aliena iactura,vt l.nã hoc nã.ff. de ꝯd.ind.d̃r gl.hoc ꝯtingit pp delictũ partis,& b̃n dixi in aut.qui res iã dictas.s̃.e.q̃ro,qñ q̃s nõ soluit pẽsionẽ,vtrũ cadat à iure suo
3 ipso iure?† Certè hic est tex.q̃d nõ,s3 ita demũ,si vult dñs.b & vid
b tex.ibi repelli p̃t.& q̃d no.in l.j.in fi.cũ l.seq.si ager vectig.vel emphy.petatur.q̃rit gl. pone q̃d aliq̃s accepit ab eccl'a in emp.rẽ valentẽ 50.pro pẽsione vnius denarij p̃ quolibet anno:q̃ro si nõ soluit vnum denarium p̃ biennium, an cadat à iure suo? gl.alle.p̃ & ꝯ,& nõ determinat aliq̃d. Anteq̃ determinẽ istã q. primò expedit
4 videre q̃uo valeãt isti ꝯct⁹ emph.q.† celebrãtur ab eccl'iis,nõ fuata forma istarũ aut.Ad q̃d resp.b̃r,q̃ aut.istæ loquãtur,qñ q̃s vellet in emph.dare,vel in feudum res,q̃ sunt de mẽsa ecclæ,seu monasterij nõ ꝯsuetas dari in emph.vel in feudũ.Si verò sunt res cõsuetæ dari in emp.vel in feudum,tũc cessat forma istarum aut.seu istorũ iurium,& p̃t liberè concedi in feudũ.seu emp.ext.de feud. c.j.& in vsib.feu.ti.Epis.vel Abb.c.j. habes g̃ quod isti ꝯctus valẽt q̃a res nõ sunt de mẽsa, & sic ad illas res p̃hibitio se nõ extendit.
5 † Nunc ad q.gl. dico q̃ si q̃s omiserit soluere illam modicam pensionem per biẽnium, cadit à iure suo. Et ita tenẽt oẽs doc.nã ista aut.loquitur in omnib.casib.in quib.emphy.est permissa. q̃ro iuxta p̃dicta,q̃d si eccl'a cõsueuerat illã rẽ nõ dare p̃ minori pẽsiõe,
c & tũc dat pro minori an valeat?c Vr̃ q̃ ꝯctus valeat,s3 q̃ eccl'a pos
6 set restitui,extra de rest.in int.c.j.ꝯtrium† vr̃:q̃a f̃m hoc annui redditus alienantur,& minuuntur,q̃d nõ p̃t fieri,vt s̃.e.l.iubemus.in pr.istud ego puto verum salua meliori deliberatiõe. Nõ ob.c.j.de rest.in int. quia ibi loquitur de locõe ad t̃ps modicũ:vel si intelligas in locatione ad t̃ps magnum , intelligas q̃ fecit in casu licito, tñ fuit decepta eccl'a.Dixi vobis mõ in aut.p̃petua.q̃ res p̃t ĩ emp. ꝯcedi f̃cã diminutione sextæ partis:tñ si ĩueniret eum,q̃ daret pl⁹, nõ dẽret facere illam diminutionẽ. Pone g̃ q̃ ꝯcessit in emph.f̃cã diminutione sextæ partis,cũ potuisset sine diminutione,si b̃n per q̃siuisset,certe poterit petere restõnẽ.d.c.j q̃ro,q̃d si res sit ꝯsueta
d dari in emp.d vsq; ad 3.generationẽe masculinã,& eccl'a dat vsq;
e ad 3.† g̃ñationem masculinã & fœmininã.vel q̃d si ꝯsueuit dare ĩ
7 emp.t̃palem,& ꝯcessit in perpetuum,an ꝯctus iste valeat?dubito.
f tñ p̃ria facie vr̃ q̃ ipso iure ñ teneat.Pro hoc vr̃ casus f in vsib.feu. de l.Cõradi.c.j.§.pe.Hoc p̃bo per rõẽ:emp. perpetua ñ p̃mitti nisi seruata aut.istarũ forma:fallit propter ꝯsuetudinem.s3 in istis ñ
8 ẽ ꝯsuetudo.† g̃,&c.Nã ꝯsuetudo & p̃scriptio nõ extẽdit se vltra
g id q̃d agit̃ g vt ff.de iti.actuq; pri.l.j.§.3.s3 hic est ꝯsuetúdo,vt certo mõ det̃: g̃ alio mõ dari non p̃t.q̃ro,q̃ res dicatur de mensa,& q̃
9 nõ?† Dic vt extra de reb.eccl.nõ alie.c.vt super.per Inn. Prædicta quæ dixi intelligas salua meliori deliberatione. forte dicam j̃. de iur.emp.l.j.Hoc ideo dico,quia nõ tangunt doc.in aliqua parte.

a ADD.¶Ale.Et adde q̃ quatuor sunt casus,in q̃b.p̃mittitur alienõ rei ecclesiasticæ,q̃ no.12.q.2.in sum.& si in istro vẽdõis, q̃ facit ecclesia ꝯtinetur p̃cedẽtib. legitimis tractatib,&c.vide bar.in aut.si q̃s in aliquo,s3 pone q̃ res ecclesiastica incidat in ecclesiasticũ,vel nõ vlteriũ, & ipsam retinuit per annum,an dicatur incorporari ecclesiæ. adeo q̃ nõ possit in emphy.dari vel alienari,sine hac solẽnitate,Ang.verò in l.si vacãtia d̃r q̃ poterit dari in emph.sine solẽnitate nisi prius fuerit incorporata p̃ officiales ad hoc deputatos, seq̃t Rip.ibi p̃ illã l. l3 Arch.tenuerit ꝯtrium in c.nisi,de reb ec.nõ al.adde q̃d no. Pau.de Leaza.ĩ cle. j.de hæ.inst.in gl..l os,adde an tract ẽt p̃sumat̃ p̃cessisse ĩ alienõe rei eccl'iasticę vide bal.ꝯs 399 li 3. ¶Paris.An ãt solutio facta per tertium excuset emphyteutam,quo minus cadat,vide Ro.sin 58 inc.si emph.ecclesiæ finita generatione p̃dat melioramẽta,vide Pau.de ca.cõ.139.vo.4.vbi per totum multa similia ponit in materia melioramentorum,vide etiam bal.c.j.§.si quis de manso,de controu.inuest.& illud q̃d d̃r hic de emphy.ecclesiæ q̃ h3 biennium,limita sing.nisi ecclesia citasset emphyteutã,vt veniret ad soluendum: q̃a tũc sufficit lapsus sex mensium,f̃m Ang.in add.ad bar.in l.locorũ,C.de omni agro des.lib.11. Item dum d̃r hic q̃ si emph.deteriorauit,priuetur, quid si ex alio latere meliorauit? Vide Mod.hic, vide etiam barb.cons.35.vol.2.adde ad ea q̃ adducunt hic Mod. tex.in l.si negotia,in fi.& quod ibi dicit bar.ff.de ne.gest.Et cõtra dictum Ang. in d.l.locorum,vide barb.in c.potuit.extra locati.

b Pari.Et sic p̃cedit ẽt hoc ĩ eccl'a,idẽ Sal.l.fi.C.de iu.emph Im.c.fi.extra de p̃sc. Ale.ꝯs 589.inc.visis themate,Imo plus bal.l.fi.de reuo. do.dixit q̃ vbicũque lex d̃t ipso iure reuerti ad dominũ, intelligitur semper si dominus voluerit & petierit,sequitur Ale.ꝯs.314.inc.viso themate,vide ad bar.in fi.C.de iure emphy.

c Ale.Verum autem si ipsa ecclesia nõ soluat canonem, cadat à iure suo gl.hic q̃ sic,& bal.in l.placet,s̃ e.

d Pom. Vide Ale.cõs.7.vo.3.& vnũ verbũ Ale.ꝯs.1.vo.3.cons.5.in fi.vo 5 & Fel.ĩ c. auditis,& maxime in seq.versi.consuetudo,de præscrip.& adde Anan.cons.84. & vide p̃ confirmõne tex.in c.possessiones,& ibi barb in 2.vo.2.no. de re.eccl. non alie.& barb.c.cum super,de of.del.Ale.cons.38.vo.2.vbi consulit in pulchro casu,& ibi ĩnuit q̃ valeret saltem vsque ad tertiam generationem,& do.Præp. in ti.qui feu.dare pos.in prin.vide etiam d.Ale.cons.188.vo.2.

e Ale.Bene facit l.si quis aliam,ff.de sol.bal.tenet contra,in aut.si quas ruinas, & ibi dixi s̃.e.pro qua est tex.in §.nequam,in aut.de nõ alie.Et ibi etiam vide bal. quid importet,& qualiter sumatur tertia generatio.

f Et vide bal.remissiue loquentem,bal.l.etiam,in pr.ff.so.ma.videtur idem tenere quod Bar.

g Alex.Et quia bar.est ꝯtrius,vide quæ dixi in l.iusiurandi,§.si liberi,de ope.lib.

LEX XV.

1 *Facta tempore tyranni,vero domino superueniente cassantur.*

Decernimus. Istam l. habuistis in l.omni nouatione s̃. e. Cassatis omnib. factis tempore tyrãni
a dis a priuilegia ecclesiarum in omni suo robore perseuerẽt. H.d.
1 No.de verbo,funditus.† No.q̃ omnia facta tẽpore tyrannidis,superueniente iusto domino debent cassari,& irritari.quod no.Sed Deus scit,quando superuenit iustus dominus,&c.

a ADD.¶Ale.In auth.decernimus facta tempore tyrãnidis,debent reuocãri,bar. in suo trac.de tyrãnide,facit q̃d no.bar.l.omnes populi,in 2.q.prin.ff de iust.& iu.& per Io.an.in cle.j.de bapt.Ex hoc adde quod dixit bal.de pace constan.in ver.priuilegia omnia,per illum tex.q̃ si bona rebellium tempore rebellionis alijs sint concessa personis,facta pace sunt reddẽda primis dñis,adeo q̃ ipsa pax non h3 vim simplicis indulgentiæ,s3 rest.in inte.tex.est ibi not.q̃ tene menti,& adde quæ dixi in l.creditor,j̃.de so.Et an Papa propter rebellionẽ perdat possessionem Papatus,vide bal.in l.male agitur,C.de præsc.30.ann.dicit bal.l.fi.C. per quas personas,q̃ licèt subditus subtrahat obedientiam superiori, non præiudicat,facit l.fi.de acq.pos.q̃ no.& tene menti,sed nunquid bãnitus, cuius bona fuerunt alienata , si restituatur, intelligatur etiam ad bona restitutus, vide bar.in l.Gallus,§.& quid si tantum,& ibi etiam per Mod.de lib.& post.

LEX XVI.

1 *Acta dicuntur.quæ fiunt coram iudice.*
2 *Lex & statutum quando extendatur ad casus similes.& nu.3.*
4 *Donatio facta ecclesiæ vltra quingentos aureos,valet sine insinuatione nu.5.*
6 *Donatio facta pauperib.reqrit presentiam alicuius stipulantis nomine ipsorum.*

a Illud quod. Ecclesiæ, & ciuitati p̃t donari vsq; ad 50. aureos sine insinuatione.a H.d. No.gl.super ver
1 bo.actis,i.scripturis factis† coram iudice,q̃ vide & no.Op.& vr̃ q̃
2 l.debeat extẽdi ad casus similes, † vt l.non possunt.ff.de le.& l.ius singulare.e.tit.Gl.dicit q̃ ista p̃hibitio,quæ fit in fine,prohibetur descẽdi ad casu dissimiles nõ similes. vide gl. & tene mẽti.ꝯ illud dictum op.de eo q̃d habetis in l.j j̃.de patrib q̃ fil.distra.vbi ẽt ad
3 casum similem nõ extenditur,qñ est prohibitum.† So.ibi loquitur in statuto odioso.hic in statuto fauorabili.Et sic d3 intelligi ff. de legib.l.leges.& q̃d no.de re.iu.c.odia.li.6.Op.de l.pe.j̃.de don. so.Concedo q̃ hodie potest donari cuilibet vsq; quingentos solidos,sine insinuatione. Sed tunc quæro vtrum ecclesiæ poterit
4 donari vsq; ad octingentos?Quod videtur,nam si habeat † priuilegium in trecentis,sc.vltra alios,ita eodem mõ habeat hodie.vide gl Pe.tenet ꝯtrium:q̃a hoc non reperitur.ergo.&c.Quid dicemus?Breuiter dico,q̃ quãdo l.prohibet aliquib.in plus, & aliis in minus per nomina respectiua , tunc eo ipso quòd augetur in persona vnius,fit augmentum in persona alterius respectiuè,& ita in diminutione,vt l.si ita §. 1.de libe.& posthu.& de hær.instit.l.cle.

a ADD.¶Alex.Limita hanc l.reqrentẽ à quingentis aureis,s̃.insinuationẽ nõ h̃re locũ de iur.can.valent donões factæ ecclesiæ,ab alio q̃ ab Imperatore indistĩcte,vsque ãd oẽm summam absque insinuatiõe,vt no.Host.& Io.an.c.fi.de so.& pro eis allego c.sunt q opes,17.q.4.& Cle.in fi.de decimis, & 1ó ẽ,q̃a sicut mã relictorum ad pias cãs,cẽset̃ esse sp̃ũalis,ita q̃ leges q̃ disponunt super illis nõ valẽt nisi quatenus sint per canonẽ approbatæ,c.relatum,de test 1.& no.bar.ĩ l. cunctos populos,s̃.tit.próx.ita etiam donationes inter viuos factæ in piã cãm vt ecclesiis, ar.c.fi.de re.eccl.non ali.facit quod habetur 12.q.2.14.q.5.per totũ, quid si donat Ro.ecclesię?tenet indistinctè bal.in auth.item à priuatis,j̃.de do. q̃ non requiritur insinuatio etiam vltra quingentos aureos,tenet d.Abbas in c. relatum,per illum tex.de testa.ex indentitate rõis,& dicit q̃ bar.hic idem tẽt, adde q̃ bar.alle.Ang.l.Stichum aut Pamphylum,ff.de ver.ob.quod dicit hic eẽ vnam gl.singularem,q̃ donatio ad pias causas facta diuiti, nõ dicitur esse pia cã,& vide quæ ibi notant Mod.adde an donatio facta ecclesiæ,vel pio loco,insinuatione egeat,Pau.de ca.cons.132.& 103.& per Abb.cons.102.

mens

a mens. Qn̄q; ꝓuidet a diuersis, per noïa simplicia significantia q̄titatem vel rem, tunc ista ꝓuisio plus ɔtinēs, nō recipit augmentū, vel diminutionē extrinsecè, ꝑ rē aliq̄ illis ɔcessam. vt l. si alteri⁹. ff. de hæ. insti. Mō ad ꝓpositum, augmentum & diminutio q̄ sunt facta ecclesiæ, sunt facta per noïa simplicia, nō ꝑ noïa respectiua, significātia q̄titatem: iō nō puto auctum priuilegium ecclesiæ, ꝑ
5 l. pe. §. fi. de don. Bene autem puto † ꝙ per eandem legem in prin. valeat hodie donatio facta in ecclesiam indistinctè, sine aliqua insinuatione. Quærit gl. q̄d si aliq̄s existens in camera sua dixit, Do
b no pauperib. centum, [b] vtrum ista donō valeat? Gl. dicit ꝙ nō. Cir
6 ca quæ dicerem, † vtrū requiratur p̄ntia alicuius, q̄ recipiat pro pauperib. aut eis ɔceditur in vlt. voluntate, & nō requiritur p̄ñia. vt l. cum pr. §. donōis. ff. de le. 2. Aut eis cōceditur inter viuos, & tunc aut ɔstat, ꝙ q̄s voluit ɔtum donōis celebrare, & tūc nō valet, nisi
c sit ibi aliq̄s p̄ñs. [c] vt hic in gl. Aut est dubium, & tunc valebit iure
d cuiusdā voti, seu pollicitationis, [d] vt sic sit obligatus ꝑsonaliter, vt l. 2. in pr. ff. de pollic. & extra, de vot. & vot. red. per totum, &c.

a ADD. ¶ Pom. Vide Alex. in l. 2. ff. de leg. j. & vide circa hoc tex. in l. pœnales, §. fi. & ibi gl. & Bal. ff. ad l. falc.

b Ale. Adde ꝙ no. Bar. l. absenti, in pr. ff. de don. & per Bal. in l. nec ambigitur, ꝟ. de do. & hoc idē no. Io. and. in ti. de instr. edi. §. ɔpendiose, aliàs §. nunc aliqua, ver. sed an pauperes, nisi consuetudo esset in ɔtrium, quia valet. Ita potest intelligi tex. & ibi per doct. in c. 2. de consue. per Iac. de Bel. in l. iubemus nullam, ꝟ. e. Ad de an valeat donatio facta pauperibus, cum nullus sit, qui pro eis recipiat, Bal. consi. 380. lib. 2. vnum vide quod consuluit Ro. consi. 295. ꝙ valeat donatio facta absenti absq; nuncio, vel epistola, dummodo notarius aliqualiter certificetur.

c Paris. Illud limita ꝓcedere, q̄n aliquid ponerent in eccl'a, quia si postea vellent asportare, non possent, vide Soc. in l. Paulus, ff. de exce. Et sic aliud est in ꝓmissione, aliud in tradōe. Item circa istam gl. vide quæ dixit Ale. in consi. 131. vol. 4. de quodam partito in quadam vniuersitate, in fauore cuiusdam absentis, quod non p̄t se fundare in eo. Item ꝙ ista ɔclusio n̄ procedat in dote, vide Dec. ɔs. 35.

d Pom. Limita vt per Alc. in l. 2. ver. item no. ꝟ. de pac. vide etiam Pan. consi. 63. vo. 2. & aliquid per Fel. in proœ. Decretal. Ro. consi. 171. & consi. 199. in fi. & consi. 195. & in simili. & Soue. in tract. de pact. v. q. & Paul. de cast. consi. 73.

LEX XVII.

1 *Vasa sacra, & vestes sacræ non alienantur.*
2 *Actio in factum est subsidiaria, & introducta in variis iuris articulis, & qui dicantur isti varij articuli iuris. n. 16.*
3 *Anima cunctis rebus præferenda.*
4 *Res sacra vendicatur, & sic pro ea datur rei vendicatio.*
5 *Res sacræ alienantur propter casum captiuitatis, nisi specialiter esset à concedente prohibitum. nu. 6.*
7 *Episcopus potest vendicare res ecclesiarum sibi subiectarum. & nu. 8.*
9 *Abbas maior potest agere pro rebus ecclesiarum subditarum.*
10 *Rector ecclesiæ si concurrit cum superiori in agendo pro rebus ecclesiæ, quòd præferatur ipsi superiori.*
11 *Episcopus agens pro rebus ecclesiæ sibi subiectis, dēt agere noïe ipsius ecclesiæ.*
12 *Superior quilibet potest agere pro rebus subditorum.*
13 *Contra œconomum qui alienauit res ecclesiæ, agitur, non contra ecclesiam.*
14 *Actiones plures competunt pro recuperatione rerum ecclesiæ.*
15 *Libellus alternatiuus admittitur, quando ignoratur, an res sit mutata, vel consumpta vel extet.*
17 *Res sacræ vendi possunt pro alimentis pauperum.*
18 *Lex communis extenditur ad lites pendentes, & statuta, & reformationes nō, etiam si expresse dicatur. nu. 19.*

Sancimus In prima parte prohibet alienationem. Scd̄ò conceditur vendō in reb. extantib. Tertiò remouet exceptionem. Quartò ɔcedit actionē re ꝑempta. Quintò ponit exceptionē à primo dcō. Sextò & vlt. declarat ad quas cās porrigittur p̄sens cōstō. Scd̄a ibi, sed ab his. Tertia ibi. nulla eis. Quarta. ibi sin aūt. Quinta ibi, excepta. Sexta ibi, hoc obtinet. br̄
1 H. d. † Vasa sacra, & vestes sacræ non p̄nt alienari, vel pignorari, preterq̄ pro redemptione captiuorum, & à recipiente vendicanṫ omni exceptione remota. h. d. No. ꝙ ista talia sic alienari non p̄nt.
2 † Not. 2. ꝙ actio in factum est subsidiaria & introducta in variis
3 iuris articulis. Not. 3. aïas hoïm † quibuslibet rebus præferri. Op. dr̄ hic, ꝙ pro reb. sacris competit in rem actio, ɔ, rei vendicatio datur dn̄o, & est in rem actio, vt l. in rem actio. ff. de rei vendi. sed res sacra in nullius bonis est, vt l. 2. ff. de rer. diuis. ergo, &c. Sol. Di
4 cas ꝙ † res sacra vendicatur adiecta cā de iure can. Simile dicim⁹ in l. j. §. per hanc. ff. de rei ven. Op. secundò in aut. de alie. & emph.
5 §. sanctissimas. Sol. Dico, ꝙ possent alienari † propter casum capti
6 uitatis. Fallit, si sp̄aliter esset prohibitum à concedente, vt in ɔrio.
a Venio Ad q̄oes. Dr̄, ꝙ Eps p̄t vēdicare a res istas. Quero, cui⁹ eccl'æ sunt istæ res, ꝙ p̄nt ab eo vendicari. Dn̄t q̄dā,
7 ꝙ erant res eccl'æ ep̄alis, hoc est verum. † Vel melius ēt si erāt res eccl'æ cuiuscunq; sibi subiectę ipse h; vendicare pro illa eccl'a. ar. de alie. & emphy. § & q̄m cognouimus. & vide gl. & no. eam to-
8 go te. † Et sic Eps p̄t agere pro rebus eccl'arum sibi subiectarum.
9 Idem dicēdum est de Abbate maiore, q̄ p̄t agere, ꝓ reb. aliarum capellarum. Tn̄ est aduertendum, ꝙ si concurreret rector illius
10 † eccl'æ, & superior, præferretur ille rector cuius principal'r interest. ar. l. 2. §. fi. cum l. seq. ff. ad l. Iul. de adul. Item est aduertendum, ꝙ iste Episcopus cum agit ꝓ prædicta capella, ꝙ debet agere no-
11 mine illius capellæ. † non suo nomine; sicut dicimus in coniuncta persona, quæ agit pro coniuncta persona, arg. l. sed & hæ. circa
12 pr. ff. de proc. Sic etiam quilibet † superior potest agere pro rebus subditorum, tene menti. Secundo quæro. dicitur hic, ꝙ nullam
13 habet actionem ɔ ecclesiam. Quæro nunquid † contra œconomum possit habere actionem? Gl. dicit, ꝙ sic. q̄d intellige vt dixi ꝟ. e. aut. qui res iam dictas. Tertiò quæro, dicitur hic, ꝙ competunt plures actiones in rem, cōdictio ex lege, & in factum actio. Quæ-
14 ro in quibus casibus? † Gl. hic resp. solenniter, ꝙ in diuersis casib. competit. Nam actio in rem competit, si res extat: condictio ex l. ista, vel sine causa, q̄n sunt conflata vel mutata: actio in factum, q̄n res omnino est extincta. & vide istas gl. Iuxta hoc quæro, quid
b si actor ignoret, [b] an res sit mutata, vel cōsumpta, vel extet? Resp.
15 tunc admittitur libellus alternatiuus, quia peto † eum condemnari ad rem, vel ad eius materiam, si extet, vel ad estimatioem: ar. l. j. §. quia autem. ff. quo. le. Quæro, dr̄ hic, ꝙ actio in factum est in-
16 troducta in variis iuris articulis. qui sunt isti varij articuli? † Glo. hic enumerat, & bene. & tractat de hoc ff. de præsc. ver. super rub. Nos dicemus in l. ex placito. ꝟ. de rer. per. Et dicitur hic, ꝙ pro re-
c demptione captiuorum [c] possunt vendi res sacræ. Nunquid pro
16 alimentis † pauperum possint vendi res sacræ? Gl. determinat ꝙ sic, & bene. ar. l. illud. ꝟ. e. tene menti eam. Venio ad fi. l. dr̄. ꝙ hæc lex extenditur ad lites pendentes. Contrà, in Aut. vt cum de app. cog. in pr. Gl. resp. ꝙ nō extenditur ad lites pendentes per appellationem. sed ad lites principales sic, & ideo est: quia sic est hic expressum: alias lex non extenditur ad præterita, vt l. cum lex. ff. de
18 le. & ꝟ. eo. ti. l. leges. Aduerte, quia dico † ꝙ licet lex imperialis &
19 cōis possit ad pendētes lites extendi, † tn̄ statuta, & reformationes ciuitatum nō possunt extendi ad lites pendētes, etiam si hoc expressè dicatur. Tex. est in aut. in medio lit. non fie. sac. iuſ. in pr. Et hoc ego pono in l. omnes populi. quod tene menti, &c.

a ADD. ¶ Alc. Adde Bart. in l. j. § fi. in fi. ff. de ope. noui nunc.
b Adde Bar. l. si q̄n, ꝟ. vn̄ vi, & Bal. hic, & in l. quod indebitum, ff de condi. indebi.
c Alex. Adde similē, & optimam gl. in l. quæ ꝑ necessitatem, ff. de re. iur. sed nunquid vendicet sibi locum lex ista ēt in captiuis, vel carceratis pro maleficio, vide quod no. Bal. & Imo. & Mod. in l. q̄uis, & in seq. ff. so. ma. & est de hoc gl. in c. sacrorum, 11. q. hoc no. decidit, q̄ sequitur Bal. in l. illud, in pr. ꝟ. e. & in d. l. q̄uis.

AVTHEN.

1 *Vase sacro conflato, nihil sacri remanet.*
2 *Aestimatio vasis sacri fit respectu materiæ, & formæ, non qualitatis sacræ.*

1 Præterea. † Quæro, vtrum vase sacro conflato remaneat ibi aliquid sacri? Gl. videtur determinare ꝙ nō, & bene. Secundò quæro, quomodo poterit vendi, cum æstimationem non recipiat. vt ff. de rer. diuis. l. in tantum. §. sacræ. Dicit
2 gl. fiet æstimatio † prout poterit fieri respectu materiæ, & formę, non respectu illius qualitatis, quia sacra, &c.

LEX XVIII.

1 *Falcidia non detrahitur ex legato facto ecclesiæ.*

a Sancimus. [a] Gl. præmittit ad euidentiam quædam per q̄ faciliter hæc lex intelligitur, & breuiter dicit. Ecclesia habet immunitatem à lucratiuorum inscriptione. h. d. Sicut videtis hic ab ecclesia curata non detrahi suam portionem:
1 ita hodie est generale statutum, † ꝙ ab ecclesia non detrahitur Falcidia, vt ꝟ. ad l. Falcid. aut. similiter, &c.

a ADD. ¶ Barb. Vide d. Aut. in c. non minus, de iuretiu. & quod dicit per istum tex.

LEX XIX.

1 *Præscriptio contra ecclesiam, & ciuitatem in quatuor casibus non currit, nisi centum annorum.*
2 *Ecclesia, & ciuitas æquiparantur.*
3 *Tempus centum annorum dicitur longissimum tempus vitæ.*
4 *Actio in rem competit ecclesiæ pro rebus inuasis, & venditis.*
5 *Dominium in ecclesiam absque traditione transit, & nu. 17.*
6 *Infinitas est euitanda: quando. etiam nu. 10.*
7 *Ius diuinum duobus modis soluitur.*
8 *Ius publicum multifariam capitur.*
9 *Dispositio huius legis quòd habeat etiam locum pro rebus alicuius castri.*
11 *Imperator potest donare in immensum.*
12 *Rebus ecclesiæ, ciuitatis vel fiscalibus quanto tempore præscribatur, remissiue.*
13 *Seruus principis quanto tempore præscribatur.*
14 *Viæ publicæ, & plateæ nullo tempore præscribuntur.*
15 *Actio personalis, & hypothecaria cum rei vendicatione concurrunt fauore ecclesiæ, & nu. 16.*
18 *Ecclesia & ciuitas sunt priuilegiatę in præscriptione, & acquisitione dominij & in actione in rem per hanc legem. & nu. 19.*
20 *Statutum quòd non liceat alicui forensi vendere, valet.*
21 *Dispositio huius legis an habeat locum contra tertios possessores.*
22 *Ecclesia, & ciuitas si emit, pretio non soluto habet dominium.*
23 *Possessio absque traditione quòd non transferatur.*
24 *Res si vendatur duab. ecclesiis, prima ꝑfertur, licèt secundæ fuerit res tradita.*

a Vt inter diuinum. [a]Primò ponit ſtatm̃, in q̃ ↄcedit priuilegiũ circa p̃ſcriptiõẽ.Scd̃ò
illud reepilogat,& declarat. Tertiò ↄcedit priuilegiũ circa actio-
nẽ.Quartò d̃clarat ad q̃s cas⁹ hęc lex porrigat̃.Scd̃a ibi,ſiue itaq;.
Tertia ibi,ĩ his ãt.Quarta ibi,hæc ãt oĩa.Br̃ hoc intẽdit.Eccl'ia,&
b ciui.[b]ĩ reb.relictis iur̃ hr̃ditario legatis,dõatis,& vẽditis,h; priui-
legiũ circa p̃ſcriptiõẽ, & ĩ dñij acq̃ſitiõe h; pſonalẽ hypotecariã,
1 & ĩ rẽ actionẽ.h.d.hæc l.† No.ꝙ ĩ 4.caſib.ↄ̃ eccl'iã,& ciuit.ñ cur-
2 rit p̃ſcrip.niſi c.ann.†Scd̃ò no.ꝙ eccl'ia,& ciuit.æq̃parãt̃.[c]Itẽ no.
c ꝙ c.anni sũt lõgiſſimũ vitę† tp̃s.[d]Itẽ no.ꝙ ꝑ reb.ĩuaſis,& vẽditis[e]
3 ↄpetit eccl'iæ†actio in rẽ,& ſic h;†dñiũ abſq; tradõe,qđ ẽ mira-
d bile.Itẽ no.ĩ fi.ꝙ infinitas†ẽ euitãda.Vidiſtis de hoc ĩ l.j.j̃.d̃ ſen.q̃
e ꝓ eo qđ inte.Venio ad apparatũ.[f]Et br̃ op.ꝙ i⁹ diuinũ dr̃ qđ eſt
4 fcm̃ à Deo,vt Euãgelia, & ſil'a,vt s̃.de ſum.tri.l.j.ſ; hic al'r accipit̃,
5 q̃re malè.gl.ſoluit.Dico,†ꝙ i⁹ diuinũ aſſumit̃ duob.mo.Vno mõ
6 ab authore,vt ĩ ↄ̃rio. Alio mõ ab effectu, ſeu mã,ſup q̃ fit diſpõ,
f ita loq̃t̃ hic. Scd̃ò op.ꝙ i⁹ publicũ dicat̃ illud qđ ↄſiſtit ĩ ſacris,&
7 ſacerdotib.vt l.j.§.publicũ i⁹.ff.de iuſt.&iu.Reſp.†ꝙ i⁹ publicũ p̃t
8 accipi multis mod.Vno mõ illud,ꝙ ſuã vtilitatẽ affert oĩb.ĩ publi
co.Ita loq̃t̃ ↄ̃riũ.Alio mõ accipit̃ publicũ,ſ.impij,Alio mõ publi-
cũ ciuitatis Romanæ,vt l.eũ q.ĩ gl.de ver.ſi.Alio mõ publicũ cu-
g iuſl; ciuit.& municipij,[g]vt de publi.l.ſ; &hi.§.j.& ita ſumit̃ hic.Et
9 iõ puto,ꝙ l.iſta hẽat locũ† ꝓ reb.alicui⁹ caſtri,in 4.caſib.[h]hic po-
h ſitis.Itẽ op.dr̃ hic,ꝙ ĩfinitas eſt euitãda.[i]ↄ̃,ĩ aut.de ñ alie.§.ſi min⁹.
i ſol.hic ponit̃†infinitas ꝓpria,q̃ ẽ euitãda:ibi verò infinitas ſumit̃
10 ꝓ q̃dã ĩmẽſitate,q̃ tñ reducit̃ ad teriũ,& mẽſurã ſ̃m q̃litatẽ pſo-
11 næ donãtis:tñ ibi dr̃,†ꝙ Impator p̃t in ĩmẽſũ dõare.Scd̃ò op.ad
idẽ ff.de in lit.iu.l.videamus.§.iurare.Sol.l; ibi pars iuret in infini
tũ,tñ reducit̃ ad finitatẽ,& ad teriũm p̃taxationis iudicis.Tertiò
op.de l.ſi ita ſtipulat⁹ fuero à Seio.de fideiu. Sol.Ibi verba ſtipl'o-
nis ſapiebãt infinitatẽ,tñ reducũtur ad finitatẽ,& mẽſurã.De hoc
an infinitas euitet̃, Cy.recitat in l.j.de ſen.q̃ ꝓ eo qđ inte.Ego po
no in l.ſi finita.cir.pr.al's.&l.q bona.§.fi.de dam.inf.Quartò op.dr̃
hic ꝙ h; locũ p̃ſcript.c.ann.in reb.eccl'iæ,& ciuit.ↄ̃ ff.de di.& tẽp.
p̃ſcr.l.ĩ oĩb. Gl.dat hic multas ſol.vna, ꝙ ibi loq̃t ĩ reb.fiſcalib.hic
in reb.ciuit. Alij dñt,ꝙ illa corrigit̃ p iſtã:q̃a in aliis caſib.loq̃tur.
Alij dicunt,ꝙ hoc h; locũ in 4.caſib.tm̃,&ñ; locũ in reb. fiſcalib.
12 q̃to ãt tp̃e p̃ſcribant̃ res fiſcales:†gl.& doc.tractãt j̃.de quad.p̃ſc.
l.j.& in d.l.in oĩb.de diuer.& temp.p̃ſc.& ibi dixi.Op.de fun.Rei-
pub.l.eum.vbi p̃ſcribit̃ 30.ann. Sol.ibi loq̃tur in ſeruo principis:
13 †hic loq̃tur in re ciuit.hæc eſt vera.Itẽ op.de l.p̃ſcriptio.j̃.de op.
14 pub.Sol.ibi loquitur in his reb.q̃ ſunt in publico vſu,vt via,† &
platea,q̃ nullo tp̃e p̃ſcribunt̃. Venio ad fi.l. Op.res ſua nemini eſt
k obligata,[k]vt l.neq; pignus.de re.iu.Cũ igr̃ hẽat actionẽ in rem,q̃
ↄpetit dño,vt l.in rẽ.ff.de rei vend. & ſic eſt dñs,nõ p̃t hr̃e hypo-
thecariã.Itẽ eodẽ mõ op.pſonalis,& ĩ rẽ ñ pñt ↄpetere ꝓ eadẽ re,
vt Inſt.de act.§.ſic itaq;.quõ g̊ ↄcedunt̃ hic iſtæ duæ actiones?Sol.
15 poſſum⁹†dicere ꝙ hypothecaria ↄpetit in aliis reb.ↄcedẽtis,[l]vl'
l relinquẽtis,nõ ĩ ipſa re, cui⁹ q̃s h; dñiũ. Itẽ pſonalis ↄpetit, qñ q̃s
noluit eligere actionẽ ĩ rẽ,vt no. Inſt.d̃ le.§.ſ; nr̃a. Vel dic melius,
16 ꝙ hic ↄpetit dñiũ d̃ iure ſp̃ali.& iõ ñ†excludit bñficiũ iuris cõis,
vt l.in bello.§.ſi q̃s ſuũ.ff.d̃ cap.& poſt. re. & iõ ↄpetit ẽt in ipſa re
hypothecaria,& pſonalis,qñ cũ rei vẽdicõe ↄcurrũt.Iſta fuit opi.
d.Alb.de Sal.q̃ ponit Cy.in l.j.C.comm.de le. Op.rei venditæ nõ
traditæ,non acq̃ritur dñium,vt l.ſi ager.ff.de rei vendi. & l.tradi-
tionibus.j̃.de pact.ergo actio in rem non p̃t competere.Huius ti-
more dñt quidam,quod hic dr̃ de actione in rem,referatur tm̃ ad
res legatas,& ita tenebat Azo.q̃ opi. non eſt vera,per text.q dicit
m in oĩbus,&c.in oĩb.ſupradictis.Dicendũ eſt ergo,ꝙ ſpeciale eſt[m]

a ADD.¶Ale.Quæro hic tex.Cod.mei,q h; multa.Et adde hic qđ d̃t Gul.& Bal. per gl.paruam hic,qđ ſingularis ſucceſſor p̃ſcribit ↄ̃ ciuitatem ſpatio x.vel xx. an.ẽt in 4.caſib. h⁹ l.q̃a hæc lex loq̃t̃ in ſucceſſore cũ vitio, ñ in ſucceſſore ſingulari,qđ bñ no.ſ̃m eos,ſed Bar.illam gl.al'r ĩtelligit j̃.ad fi.h⁹ l.Itẽ limita p̃ſe. h⁹ l.tã in eccleſia,q̃ in ciuitate in re q̃ eſt pleni dñij, ſecus ſi quaſi dñij,ſ̃m Bal. &Ang.ĩ l.2.in fi.j̃.ne rei do.vel temp.qđ bñ no.itẽ fallit in actionib⁹ perſonalibus,quæ præſcribuntur ſpatio dato à iure ciuili.Item in actionibus,q̃ claudũt̃ ſemeſtri tp̃e,vt redhibitoria, & q̃to minoris.iſta eſt gl.& ibi Abb.c.cum cã,de emp.& ven. ¶Ex oppoſito.Sed q̃d in vſucap.triennali in rebus mobilib⁹?an ſit aliq̃d mutatũ in eccleſia quo ad bõa mobilia eccleſiæ vſucapienda? Vide Bar. hic in prin.per Io.an.c.j.de in inte.reſt.in nouel.tetigit Bal.in l.2.C.ne rei do.vl' temp.& Ang.in l.j.de ann.excep. item q̃d in rebus clericorum,an in p̃ſcriptione gaudeant priuilegio eccleſiæ,d.Ant.in c.ſi diligenti,de præſcr.concludit ꝙ ſic,allegat duas gl.in c.quanquam,de cenſ.in 6.& 16.q.1.in c.poſſeſſionis.

b Pariſ. Et ꝙ iſta diſpõ ꝓcedat ẽt in villis,& caſtris,vide Com.ↄſ.158.vbi loq̃t̃ de quadã ciuitate,vide ẽt ĩ l.Reſpublica,C.ex q̃b.cau.ma.vide Ale.late ĩ l.ſi finita, §.de vectiga.ff.de dã.inf.itẽ an diſpõ h⁹ l.hẽat locũ in fideic.vniuerſali,q̃a loq̃t̃ in legatis,& hæreditate,Vide Ale.conſ.199.ad fi. & conſ.224. poſt pr.& ↄſ.390. ad fi.Pau.de caſt.conſ.133.ad fi.Ale. & Mod.in l.§.& quoties,ff.ad Treb.item an habeat locum in alia pia cauſa præter eccleſiam,vide in apoſt.prope fi.huius l.

c Ale. Hoc voluit Bal.ꝓcedere ñ ſolũ ĩ caſu iſto,ſ; ẽt ĩ aliis,vt ipſe no.in l.fruct⁹, ff.ſo.ma.& Im.ibi ſentit ↄ̃riũ.Et an quod hic dr̃ in ciuitate,hẽat locũ in caſtro, ſiue villa,gl.& Bar.tenuerunt ꝙ ñ,in l.ſi finita,§.ſi de vectigalib⁹,ff.de dam.inf. vbi vide q̃ ſcripſi,vbi plenè poſt doct. examinaui ↄcludens ꝙ ſic. Adde ꝙ Pau. de caſt.hic dicit,ꝙ dominium etiam hodie tranſit in ciuitatem abſque tradõe.

d Po.Vide ãt an hoc locũ hr̃et ĩ reb.pmutatis,Nic.de Neap.ĩ l.fi.j̃.d̃ p̃d.cur.li.x.

e Pom.Vide aliter pet Alex.conſ.j.vol.v.Barb.conſ.44.vol.j.

f Alex.Et ſic eccleſia h; dñiũ abſq; tradõe,qđ eſt mirabile.Et ſic iſtũ caſum adđ aliis no.in l.pe.j̃.ad Tre.vbi trãsfert̃ ipſo iure ſine tradõe dñiũ. Et adde ꝙ l; ex ti.donõis transferat̃ dñium in eccleſiã ſine tradõe, ñ tñ trãsfertur poſſeſſio,vt no.gl.in c.j.in gl.fi.ad fi.de ↄſue.& qđ no.in l.cũ hr̃des,de acq.poſ.& ꝙ hr̃ j̃.ti. j.c.raptores.Fallit niſi ↄſuetudo hoc induceret,c.2. & ibi doct.l; Arch.vt referunt ibi doct.tenuerit, ꝙ ẽt ſine ↄſuetudine ex ſolo tit.donõis in eccleſiã trãſferat̃ dñium,& poſſeſſio,per d.c.2.& male,hoc tñ fallit in caſu l.ſi adoptauero,cũ ibi no.ff.de preca.dixit tñ Io.an.in d.c.2.quẽ ſeq̃tur d.Ant. & d.Fior.ꝙ l; in eccl'ia ex ſolo titulo donõis trãsferatur dñium,ñ tñ trãsfert̃ Publiciana,q̃a hoc nõ eſt iure cautum,& ſumus in exorbitantibus, Spe.in ti.de emph.§.nunc aliqua,ver.59.facit qđ hr̃ in r'la,cui l;,de re.iu.li.6.& Im.ibi d̃t, hoc verũ,ſi dñs h; Publicianam,q̃a poſſidebat ſine titulo,& bona fide.Nam oportet ꝙ tũc eccleſia acq̃rat publicianam ex tradõe ſibi fcã cum tit.l.j.ff.de pub.& qđ hr̃ in c. abbate ſane,de re iu.in 6.ſecus ſi donans habuiſſet publicianã,vt q̃a poſſidebat cum ti.& bona fide,q̃a tunc ex ſolo ↄ̃ctu tranſibit publiciana in eccl'am,p r'la, l.clauibus,de ↄ̃h.empt.& q̃a iſtud videmus in legato,l.1.&2.l.cũ ſponſus,§.j.& ibi per Bar.de pub.ſ̃m Im. Et certe credo iſtam eſſe veriorem, & qñ transferat̃ dñium ſine tradõe,vide ꝙ no.Bar.in aut.ingreſſi,s̃.e.& vide Bar.hic in fi. Et ad id qđ s̃.dixi,ꝙ in eccl'iam trãsfertur dñium ſine tradõe,ñ tñ publiciana,r; Bal. in l.quoties,de rei ven.Et an priuilegiũ iſtius l.qđ trãſeat dñiũ ĩ eccl'iã ſine tradõe hẽat locũ ĩ vna eccl'ia magis q̃ in alia eccl'ia, dixi poſt Bal.in l.quoties,de rei ven.adde ꝙ ex donõe transferat̃ dñium in eccl'ia ſine tradõe,Oldr.ↄſ.229.

g Facit ad prædicta l.Stichum,cum l.ſeq.quib.ex cau.ma.&Bald.hic,quem vide.

h Pom.Vide in ſimili Ale.conſi.j.vol.4.& vide etiam ad hanc l.Ale.conſ.24.vol.5. vbi dicit,quòd contra Imperatorem etiam præſcriptio centenaria requiritur.

i Ale.ↄ̃riũ r; Bar.in l.ſi finita,§.ſi de vectigalibus,circa pr.ff.de dam.inf.& ꝙ no. in §.ex hoc edicto,in e.l. ¶Pariſ.De mã affinitatis vide latiſſimè Ale.poſt Bar. in l.q bõa,§.fi.ff.de dã.inf.Fel.in c.licet,lo vlt.extra d̃ teſt.declara tñ niſi eſſent illa verba,toties & quoties,&c. Alex.conſ.145.in 2.vol,ſed Iaſ. hic dum loq̃tur de prorogationibus ↄpromiſſorũ vult ↄ̃rium.vide Berta.in verb.ↄpromiſſum.

K Ale.Adđ Bar.l.j.com.d̃ le.ſ; Bar.r; ↄ̃riũ ĩ l.j.ĩ fi.ff.d̃ le.j.vt; ꝙ ↄcurrat actio ĩ rẽ cũ hypothecaria ꝓ eadẽ re,vid̃ l.ĩ reb.&ibi p Bal.ĩ l.j.ver.ↄ̃ hoc,j̃.d̃ iu.do.&ꝙ

l ibi ẽt Bal.no. ¶Ale.Et ↄ̃ vr̃ Bar.in l.j.C.com.de le,& ibi.Bal.qđ ꝓ re legata nõ ↄpetat hypothecaria,Bar.ãt in l.j.ĩ fi.ff.d' le.j.dicit idẽ qđ hic,& ibi Pau.de ca. idẽ,ad l.neq; pignus,rñdit Bal. & fuit rñſio Alb. de Sal. ſ̃m eum. Et an iſtud ſit verum, veniet dicendũ, & an poſſit agi hypothecaria ꝓ iſta re, in qua h; dñiũ ↄ̃ poſſidentem,& dicas ꝙ ſic,q̃a dato ꝙ dñiũ ſit legatarij,ñ tñ poſſeſſio, vt p; rñſio no.per gl.in l.cum duob⁹,§.idẽ rñ.l.2.ff.ꝓ ſoc.& hic,vñ nihil repugnat,ꝙ poſſ.ipſo iure poſſit ẽt hypothecari,nõ tñ ꝓprietas rei,tanq̃ legatarij. Et ſi q̃s dubitat,an poſſeſſio poſſit hypothecari,vide Bar.ĩ l.eleganter,ver.ſed ↄ̃ hoc,ff. de pig.act.ꝓ hoc facit,q̃a videmus ꝙ res p̃t locari tam reſpũ poſſõis,q̃ ꝓprietatis.Quęro,vtrũ ꝓ liberatione legata ↄpetat hypothecaria actio,& an poſſet agi hypothecaria,puta dico,mihi aſſignari aliq̃ rem ĩ cã pignoris,vel hypothecę,donec fuero liberatus p hypothecam, Im.l.j.de le.j.all.vnam gl.ĩ l.j.C.cõia de le.Addo Aliã ĩ §.nr̃a,inſt.de le.& aliã ĩ l.2. C,cõia de le.q̃ all.l.j.§.ſi debitori, ff.vt in poſ.le. vbi quẽadmodum pignus p̃torium ñ p̃t adaptari,ita nec ciuile,ſ. hypothecaria,Cy.& Bal.l.j.cõia de le.reprehendũt illã gl. & hoc pp gñalitatem illius l.& §.ſi debitori,ñ ꝓbat illud ad qđ allegat̃,ꝓ gl.facit alia rõ,q̃ adduco ĩ l j.C.cõia de le.ꝙ rõ p̃t eẽ,q̃a p illã legẽ fuit ĩducta hypothecaria,q̃a plerũq; teſtõres,vt ſuæ volũtates hẽant effectũ,adiiciunt obl'onẽ ſup oĩb.bonis. Vñ attenta dcã ↄſiderõe dicti teſtõris l.j.ita ꝓuidet,q̃ ↄſiderõ p̃t ita cadere in legato libertatis,ergo,&c.Im.d.l.j.ff.de le.j.putat verã eſſe opi.d.gl.q̃a ꝓbatur optime in d.§.ſi debitori,q̃a ſi ñ p̃t ibi cadere pignus p̃toriũ,q̃a lex arctat talẽ debitorẽ ad p̃ſentandũ fideiuſſorẽ de ĩplẽdo legato relicto ꝓ liberatione,&ſicut ibi ñ arctat,ita nec ĩ caſu nr̃o d; arctare,vt poſſit ad miſſionẽ in poſſõem ꝓcedi.Mihi in pũcto iuris pl; opi.Bal.& Cy.ĩ d.l.j.Reſtat ſolũ rñder̃ ad §.debitori, quia vr̃ ꝙ ibi ſit alia rõ,q̃ in caſu nr̃o. Nã grauior q̃dem eſt præſtõ fideiuſſoris quàm ſit ſola hypothecatio particularis,l.filio,ver.mediocri,vt leg.no.ca.ideo non ſeq̃tur ibi text.voluit grauare hr̃dem ad p̃ſtõem fideiuſſoris, ergo eadem ratione,nec ad hypothecam,quia eſt falſum,quia non eſt vnde grauamen fiat.

m Pom,Et eſt idem in iuribus incorporalib.vt per Old.conſ.13.q.2.& ad hoc vide Ale.conſ.1.c.2.vol 5.vide etiam Pan.in c.cum tu,de conſt.in prin.

Pariſ. Secus tñ eſt in principe,q̃a ĩ cõ ñ trãsfert̃ dñiũ ſine tradõe, Bald.c.j.q.l ſit inueſt. Sed ibi loq̃tur in poſſõe,q̃ ñ trãsfert̃ in principẽ, Secus ergo vult eẽ in dño,vide p eũ.q̃d ãt ĩ ↄſtõe principis, an p eũ transferat̃ dñiũ in alium ſine tradõe,vide in l.Cæſar,ff.de publ.ad Bar.Itẽ limita iſtã r'am ꝓcedere in ↄ̃ctu, ſed ſecus eſſe in voto,vt ſi q̃s dedicet ſe,& ſua eccleſiæ, vide Bar.in aut.ingreſſi,s̃.e.& ibi Mod.item ſ̃ita iſtã r'am,vt dñiũ trãsferat̃ ſine tradõe in eccleſia,vt p Ale.in l.j.§.p ꝓcuratorẽ,ff.de ac.poſ.itẽ an trãsferat̃ quaſi dñiũ & poſſõ, vide prac.Pap.in forma libelli in actione reali,ver.iure dñij.item ꝙ iſta l.loquẽs de vendõe hẽat locũ in pmutatiõe,vide Ale.ↄſ.601.vide Mod.in §.ſed iſte,inſt. de act.q̃d ãt ſi aliq̃s recognoſceret rem ab eccleſia, an trãsferatur ĩ eã dñiũ,vide d.Fran.ↄſ.14.Et intellige,an trãsferatur ſine tradõe ipſo iure vide q̃ hẽs in l. ſi alienã,ff.de ac.poſ.ad Bar.item an p ſolam ↄfeſſionẽ trãsferatur dñium in eccleſiam, vide q̃ ſcripſi j̃.de iur. & fa.ign. item an iſta l.hẽat locũ in alia pia cã, puta ſi inſtituantur pauperes Chr̃i,&dẽtur executores,vide Bar.in 13.diſp.inc. filium adultũ.itẽ iſtud priuilegium non hr̃et locum in clericis acq̃rentibus,ſibi,non eccleſiæ,vide Ang.ↄſ.48.inc.quidam Franciſcus.item ꝙ in caſu illius legis dicatur hr̃e fortius ius ex ↄ̃ctu,q̃ vbi requiritur tradõ, vide Are.in l.pomponius,§.quæſitum,in j.no.ff.de acq.poſ. item circa iſtam legem,q̃ ſolet allegari,ꝙ quilibet præſumitur viuere vſq; ad cẽtum annos,adde ꝙ ad tollendũ hãc p̃ſumptionem ſufficit vn⁹ teſtis de viſu.vide bal.in c.j.ad fi.qui feu.da.poſ.vide ad bar.in l.2 §.ſi dubitetur,ff q̃bus mo.teſt.ape. An ãt ex ↄ̃ctu procuratoris eccleſiæ non interueniente tradõne acquiratur dominium eccleſiæ, Ang. ꝙ non in l.j.§.per procuratorem, ff.de acq.poſ.Sed Alex.ibi contrarium tenet.

17 in ecclesia & ciuitate, ꝙ† ex solo ꝯtu, & sine tradõe trãsferatur
18 dñiũ, & p̄ ꝯñs ꝯpetit actio in rẽ.†Et sic sunt priuilegiatæ ciuit.& eccl'iæ p hãc l. in trib.ſ. in p̄ſcriptione, & acqſitione dñij, ex dictis cãis, & in actione in rẽ. Vide gl.& no.eã, & vide ꝙ in istis 4.casib.
a acqrit̃ sine tradõe.a Ex hoc ꝯcludo.statiñ est in ciuit. ista, ꝙ vẽdõ, vel alienõ ñ p̄t fieri in eccl'iis, & p̄ſonis ñ subiectis, valet ne istud
b statiñ? Resp. bñ, qa ẽ ꝯ libertatẽ eccl'iæ. Probo,†qa illud ẽ ꝯ liber-
19 tatẽ eccl'iæ. qđ est ꝯ priuilegia ꝯcessa eccl'iis, vt in aut. cassa.s.e.ſ; hoc est ꝯcesũ eccl'iis, vt possint emere, & ex sola emptiõe et̃ sine tradõe dñiũ acqrãt, vt p; hic. Ita deteriauit d. Old. in publica disp.
20 ꝙ no.& tene mẽti. Statiñ ãt†ꝙñ liceret alicui forẽsi vẽdere, istud bñ valeret. Cas⁹ ẽ ĩ.ñ li. metrop.l.j.li.11. Venio ad pe.gl.ꝗ est hic, ꝗ ponit aliquas qões bõas, dr̃ hic, ꝙ ista l.h; locũ ꝯ principales, &
21 eius fideiussores, vel successores. Quæro, qd si agat̃ ꝯ alios.†Gl. đt, ꝙ tũc repellet̃ eccl'a p̄ſcriptiõe minori. & vide gl. ſup ver. moueat̃, ꝗ multũ facit. Quæro, qd vult dicere hæc gl. Resp. qa vos scitis ꝙ petitio hr̃ditatis ñ datur ꝯ ti. possidẽtẽ, vt l. rr̃. de pe. hæ. & iõ eo ipso ꝙ hr̃et aliqs bona hr̃ditaria aliõ titulo, repelleret eccl'iam agentẽ illa actiõe, ſ; aliæ actiões, de qb. hic loqt̃. ſ. actio in rẽ, daẽ ꝯ quẽl; possidẽtẽ, & iõ ille possidẽs est principalis ipse. Idẽ in hypothecaria in rẽ, vt l. de co. in fi. ff ad exhi. vñ ſp h; locũ p̄ſcriptio, đ ꝗ
c loqt̃ hæc l. q̃ro, qd si eccl'a emit, & p̄tiũ ñ soluit, an hẽat dñiũ. Gl.
22 ꝙ sic,†qa hic d; intelli, ꝙ in eo casu ecclesia, & ciui. hñt dñiũ sine tradõe, ꝗ casu priuat⁹ hr̃et tradõe fcã. Et vide gl. ꝗ h.d. & bñ. Quæ-
23 rit gl.†vtrũ possessio trãsferat̃ sine tradõe. d Gl. đt ꝙ ñ, vt l. deniq;
d ff. ex q. cã. ma. ꝙ no. & illis casib. ĩ qb. dixit lex trãsferri dñiũ posse ipso iure, nõ tñ trãsfert̃ possessio. Idẽ no. in l. cũ duob. §. idẽ r̃ndit. ff. p soc. & de pub. l. cõmissa. Quæro, qd si vni eccl'iæ rẽ vẽdidit & p̄tiũ soluit eccl'ia, rẽ tñ vẽditor eccl'iẽ ñ tradidit postea vẽdidit, & tradidit alij eccl'iæ, ꝗ eccl'ia erit potior? Vr̃ ꝙ scđa, cui erat fcã tra-
24 dõ, vt l. ꝗties. ĩ. đ rei vẽ.†ꝯriũ ẽ veritas: qa potior ẽ p̄or pp dñiũ
e iã trãslatũ, qđ ẽ sine tradõe ꝗsitũ. ista l. corrigit̃ p aut. ꝗs actiões.e

a ADD. ¶Alex. Sed nunquid eodem modo acquiratur quasi dominium, & sic Publiciana. Dic vt in prin. huius legis post Bart.

b Alex. Statiñ ꝙ alienõ ñ posset fieri de eccl'iis vel p̄ſonis ñ subiectis, ñ valet, viđ Iac. but. in l. assiduis, ĩ ꝗ po. in pi. ha. & ĩ c. fi. đ ĩmu. ec. ĩ 6. & qđ hr̃ p doc. in l. dudũ, C. đ ꝯh. emp. & ostẽdit Ang. bñ loquẽs ĩ ꝯſ. 48. ic. q dã Frã. p Bar. ĩ l. filiusfa. §. diui, ff. đ le. j. In istis terĩs dixi post Bar. ĩ l. cũctos pp̄los, ĩ5. q Bal. hic ĩ ꝯriũ, & Bar. ĩ l. dudũ, p Ang. & Im. ĩ d. §. diui, & ibi viđ qđ late dixi post Bar. ĩ ver. q̃ro si agr̃ ꝯ alios, & c. S; Bal. & Gui. hic vñt ĩdistĩcte tẽre gl. dixi s. ĩ pr. h⁹ l. l; op. Bar. mihi pl; pl⁹, p qua mihi vr̃ cas⁹ recte intuẽti, ĩ aut. ibi posita, vide ibi Bar. ĩ pr. adde vltra Ang. d. ꝯſ. vidẽdũ Bal. ꝯſ. 148. li. j. & ꝯſ. 246. e. li. & vide Pau. đ ca. hic.

c Adde Bal. hic qui idem tenet in l. si ancillam, de act. emp.

d Ale. Fallit si eẽt ꝯsuetudo q; trãsferat̃, vt no. ĩ c. 2. & ibi p Im. đ ꝯsu. itẽ fallit ĩ casu sin. no. p Bar. l. raptores, ĩ. ti. j & pleni⁹ đ hoc 16. q. 1. moderaĩe, & qđ dixi s. ĩ pr. h⁹ l. & p Bal. in l. l;, ĩ. de ac. pos. & in l. j. ad fi. ĩ. de re. pm. itẽ fallit in casu, đ quo in l. si fundũ quẽ, ff. de fun. dot. & ibi vide gl. ꝗ ponit aliã fallen. adde ꝙ in ecclesiam transeat fideicom. possessio, et̃ sine verbo tradita, t; Pau. de cast. consil. 133.

e Ad istam l. vide Gemi. in c. abbate sane, de re iud. li. 6. vide etiam ad istam legem Fed. in cons. 106. ad fi. & Ro. consi. 60.

AVTHEN.

1 *Ecclesia in præscriptione non æquiparatur minori, & ibi de ratione.*
2 *Præscriptio quænam obstat ecclesiæ Rom. & aliis ecclesiis.*
3 *Priuilegiatus quando vtatur priuilegio contra priuilegiatum. nu. 4.*
5 *Priuilegia in dubio concessa ad postulationem partis.*
6 *Priuilegia concessa per legem generalem, licèt præsumantur concessa mera liberalitate Principis, tamen in contrarium potest admitti probatio. n. 7.*
8 *Lex ista quæ correcta est in ecclesia vtrum sit etiam in ciuitate.*
9 *Legis correctio non inducitur ex identitate rationis.*
10 *Priuilegium ꝙ præscriptio nõ currat nisi centum an si hẽt clausulã, nõ obstãte,* (valet. 11. & 12.
13 *Ecclesia quando restituatur aduersus præscriptionem.*
14 *Ecclesia quando succedit priuato, an in illis bonis habeat priuilegium h⁹ auth.*
15 *Priuilegiat⁹ ĩ p̄ſcriptiõe succedẽs nõ priuilegiato, q̃do vtatur dicto priuilegio.*

a Quas actiones. a Cũ in lege C. sit dcm, ꝙ actiones cõpetentes eccl'iæ duraret spacio centũ an. p istã aut. est reductum ad spacium 40. an. p̄ſcrip. vero 3. vel 10.
b an. in suo robore p̄ſeueret: sed sola Romana eccl'a b gaudet spatio centũ an. Op. in aut. vt cũ de ap. cog. §. si vero liberi, & de san. epiſ. §. pe. Sol. Dicit gl. fallit in illis duob. casib. & bñ đt gl. Rõ, qa cũ ad illã hr̃ditatẽ vocent̃ de iure spãli ꝯ ius cõe eccl'iæ merito sibi breuius tp̄s statuit̃. Scđo op. eccl'ia ẽqparat̃ minorib. vt l. orphanotro
1 phos. ĩ. ti. 1. sed ꝯ minores nõ currũt p̄ſcriptiones†istæ, vt l. sicut. ĩ. de præsc. 30. an. & l. 1. 2. & vlt. in qb. cã. in inte. resti. nõ est neceſ. Sol. Alij minores sunt in minori ætate t pal'; qa supueniẽte maiore ætate finit̃ minor ætas, sed eccl'ia hr̃ loco minoris p̄petuõ, merito ne actiões eccl'iæ extendant̃ ad infinitũ, statiñ est hoc tp̄s. Ita vr̃ velle gl. in simili. in l. nisi finita. ff. de tu. & ra. distr. Ad qđ facit ꝙ no. de rest. in int. c. auditis, & de p̄ſcr. c. si diligẽti. Tertiõ op. ad istũ finẽ, ꝙ eccl'ia Romana nõ gaudeat p̄ſcriptione cẽtũ an. vt in aut.
2 vñ hæc ꝯstõ sumit̃. p totã aut. co. 6.†H⁹ timore gl. ꝗ est hic, đt, ꝙ hæc cl'a hic posita fuit Guarnerij, nec est vera cl'a. q; & et in ecclesia Rom. currit præscriptio 40. an. l; de iure can. secus. & vide gl. vlt.

ꝯrium h⁹ no. in rub. ꝗ hic allegatur in gl. s. in aut. hæc constõ innouat. Nam illa rub. nõ facit mentionem de ꝯstitutione, quæ procedit in vol. aut. ſ. vt Rom. ecclesia, & c. sed facit mentionem de constõne ista. Illa ergo constõ, vt ecclesia Romana, & c. cum sit spãlis nõ tollitur per illum tex. hæc constõ innouat, & c. Et hãc opi. tñt omnes doc. nostri. & canonizata est. Et fm hoc habes tria iura. Primò istud ius, fm quod ꝯ ecclesiam currebat centum an. p̄ſcriptio in 4. casib. hic positis hoc in aliis nullum habebat ius circa p̄ſcriptionem fm ius aut. in illo ti. vt eccle. Rom. & c. colla. 2. fm quod præscrip. centum ann. statuit ꝯ ecclesiam Romanam in omni casu, licèt hic loquatur in 4. casib. tãtum. Tertium ius est in aut. hæc constõ innouat consti. & c. colla. 8. fm quod in omni ecclesia excepta Romana, statuitur præscr. 40. ann. & sic ista lex prout loquitur in ecclesia, corrigitur quo ad præscriptionem. Venio ad qões in gl. ma. quæro vtrum ecclesia ꝯ ecclesiam possit se tueri præsc. 40. an. Gl. dicit ꝙ sic. all. ff. ex qui. cau. ma. l. fi. licèt quidam dicant ꝯrium. Ista q. residet in hoc, vtrum priuilegiatus possit vti priuilegio suo ꝯ alium priuilegiatum. Circa quod Petr. vt Cy. refert, po-
c nit vnam dist. satis longam. Tu br̃ assume in duob. c verbis.† Qñ-
3 que quæritur vtrum priuilegiatus possit vti priuilegio ꝯ priuilegiatum eo casu, quo ab ipso priuilegiato aduersario suo priuilegium consequitur. & ista non est nostra mã: dixi vobis in l. fi. ĩ. de fruct. & lit. expen. Qñque quilibet est priuilegiatus principal'r, & tunc qñque quis est priuilegiatus general'r in genere, sed non est in ea cã, de qua agitur, sed vnus tñ est ibi priuilegiatus, & tũc vtetur priuilegio suo ꝯ alium priuilegiatum. hic ẽ casus in l. vlt. ff. ex quib. cau. ma. & est casus q. nostræ. declarabo, l; vtraq; ecclesia sit priuilegiata in genere, tñ in casu in quo agitur, est priuilegiata solum ecclesia illa ꝯ ꝗ præscribitur, non illa quæ p̄ſcribit. Simile in duob. absentib. vt d. l. fi. Si verò vterq; est priuilegiatus respũ eiusdem cãæ quæ agitur, hæc est vna rl'a infallibilis. Si quidem vnus habet priuilegium potentius altero, ille p̄fertur, qui habet potentius. Potentius autem p̄t esse: quia vnus certat de damno, & alter de lucro, vel quia causæ concedendi priuilegium sunt fauorabiliores, vt l. verum. §. fi. cum l. seq. ff. de mi. Si verò causæ priuilegij sunt pares, vel priuilegia sunt paris potentiæ, & concurrunt ambo, æqual'r admittãtur, vt l. priuilegia. ff. de pri. cre. & inter seipsos potior est conditio possidentis, vt l. si seruum. §. de illo. de ver. ob.
d de re. iur. in c. in pari. lib. 6. Secundò quæro vtrum priuilegiatus d

a ADD. ¶Ale. In aut. qũas actiões, in pr. Et no. ad hãc aut. ꝙ l; ꝯ ecclesiã rl'a ñ currat præscr. nisi 40. an. c. de quarta, de p̄ſcr. tñ in actionib⁹ personalib. p̄ſcribit̃ fm dispõẽ iuris ci. Idẽ ĩ aliis actionib. ꝗ claudunt̃ semestri, anno, vel biẽnio, & q̃to minoris, redhibitoria, actio de dolo ĩ actionib⁹ p̄toriis, vel si. ista ẽ gl. no. iũcto tex. in c. cũ cã, de emp. & ven. ꝗ ibi multũ no. d. Abb. p limitõe fere totius ti. de præsc. facit ꝙ no. Bal. in l. 2. C. ne rei do. vel tẽpl. an ista aut. corrigat in p̄ſcriptione triẽnij, & dũ s. ꝗsiui, q d de reb⁹ cl'icorũ, vide Im. ĩ c. fi. ad fi. de p̄ſcr. Adde, ꝙ et̃ in p̄ſcriptiõe pauperũ, & eorũ iurib. ñ p̄ſcribit̃ minori spacio 40. an. fm Bal. hic, p tex. in aut. de ec. ti. §. p tpalib⁹, & vide Bal. hic, in pr. gl. sed an hñtes cãm ab ecclesia vel ciuitate, hẽant hoc priuilegium in p̄ſcriptione? dicit ꝙ non, fm Bal. & Ang. in l. sicut, de p̄ſcr. 30. an. & Bar. in l. cũ spõsus, §. in vectigali. ff. de pu.

b Paris. Quòd omnia priuilegia concessa Romanæ ecclesiæ habeant locum in aliis, vide tex. in l. omnia, in fi. de epiſ. & cler.

c Pom. Vide ad hoc Fel. in c. in p̄ñtia, & ĩ c. de quarta, de p̄ſc. Rom. ꝯſ. 169. & Alc. in l. j. §. ad municip. ff. ad l. fal. Pan. in c. fi. de iud. & Capra conſ. 3. in 2. dub. 1. dub. & Capra 22. in fi. & 68 & 86. Pau. de cast. 317. Barb. 15. vo. 3 & 38. e. vo. ¶Pariſ. Vide Fel. in c. de quarta, extra de p̄ſc. & c. in p̄ñtia, extra de p̄b. Pa. de cast. ꝯſi. 238. De quo hẽs in l. inimicorum, ĩ. in quib. cau. in inte. rest. ñ est nec. pro limitõe h⁹ l. & Pau. de cast. conſ. 317. dum ponit, an vniuersitati ꝯ vniuersitatem detur restõ, vt scripsi et̃ in l. respublica, ĩ. ex qui. cau. ma. Vide Pan. d. c. in præsentia, vbi refert dicta Bar. quod ibi vide Dec. super gl. fi. post Fel. ibi. Vide Barb. conſ. 15. vol. 3.

d Alex. Et an p̄ſumat̃ motu p̄prio, vel ad postulõnem partis, adde Bã. in l. 1. & qđ dixi post eũ, C. de pe. bo. subla. lib x. & Bar. in l. 4. in pr. ff. qđ q; sq; iur. de hac cl'a, motu p̄prio, adde no. maxime post Bar. l. q dam ꝯsulebant, de re iud. & no. in l. si non spãli, ĩ. de testa. l; Bal. ibi de hoc nihil dicere videatur, & in aut. hoc inter liberos, C. de testa. & in l. si qs in prin. testa. de test. de le. 3. & vide gl. in ver. fcã, Im. sup ea in cle. 2. de of. or. & an motus p̄prius tollat nullitatẽ, & defectũ intentionis, vide gl. in ver. directas, in cle. p l'ras, de p̄b. & ibi Im. an mot⁹ p̄pri⁹ ãpliet grã, vide et̃ gl. ĩ ver. validã, & gl. fi. in cle. si Roma. de p̄b Et an mot⁹ p̄pri⁹ tollat inhabilitatẽ, & an inducat dispensationẽ, vide Im. ĩ cle. 2. de rer. p mu. in not. Et an ꝯcessio motu p̄prio sit latissimè ĩterp̄tanda, viđ d. Ant. & d. Abb. ĩ c. cũ nr̃is, de ꝯceſ. p̄b. Et an mot⁹ p̄prius firmat grã ꝯ p̄sũptã volũtatẽ p̄cedẽtis, vide late ĩ c. 1. de fil. p̄sb. in 6 & c. si p p. & c. q̃uis, de rescr, e. li. q đt, ꝙ vbi ẽ mot⁹ p̄prius, nõ reqritur spãlis derogatio. Et qñ mot⁹ p̄prius tollat vitiũ surreptionis, & et̃ inhabilitatis, vide tex. gl. & doct. d. cle. si Roma. de p̄b. & đt Bal. & Ang. in l. 2. in pr. de quadr. p̄ſc. ꝙ mot⁹ p̄pri⁹ operat̃ idẽ qđ cl'a, nõ obstante. Itẽ operat̃ ꝙ valeat rescriptũ, qđ al's à parte nõ poterat ĩpetrari, fm Bal. in l. fi. ĩ. sent. resc. non poſ Et qñ mot⁹ p̄prius tollit vitium surreptionis, & firmet grãm, vide Bal. in fi. ĩ. de cri. sacr. & dicit Bal. in l. imperialis, §. si miles, ĩ. de nup. ꝙ mot⁹ p̄prius principis errantis nõ facit valere priuilegiũ, arg. l. q dam ꝯsulebant, de re iud. & qñ p̄ſumatur motus p̄prius, vide sing. Bal. in l. nec dãnosa, C. de p̄c. imp. of. Adde đ cl'a, motu p̄prio, vltra Fel. in c. cæterũ, & in c. si qñ, & in c. ad aures, de resc. Pau. de cast. conſ. 280. & Ro. conſ. 327. & inquantum Bar. loquitur de ecclesia Nouentulana, op. & dicit no. perpetuo, adde qđ Bal. ꝯ, quia illud priuilegium est concessum Deo, & ꝯ Deũ non debet fieri retorquutio, & h. d. Pa. de ca. esse tutius.

contra

4 contra eccl'iā poſſit vti priuilegio. Hic āt vř†ꝙ ſic,ꝑ ti.ff qđ q́ſq.
iu. ꝯrium determinat gl.qa iſtud nō fuit ꝯceſſum eccl'iæ ad eius
poſtulationē. Quis reuelauit hoc Gl.ꝙ iſtud priuilegium nō fuit
ꝯceſſum eccl'iæ ad ei⁹ poſtulōem, ſ; ꝓprio motu principis,cū de
5 iure priuilegia ītelligātur†ꝯcedi in dubio ad poſtulōem,vt ex.đ
6 ꝯceſ.p̄b.c.ſi motu ꝓprio.li.6.Reſp.priuilegia†q̄ ꝯcedunť ſtatuē-
do legē.& ius gn̄ale intelliguntur ꝯcedi ex liberalitate, nō ad peti-
tionē.hic eſt tex.cū iſta gl.Sed priuilegia ſpālia in corpore iuris ń
clauſa,in dubio intelligunť ꝯcedi ad poſtulōem,vt in ꝯrio,& nō
puto ꝙ eccleſia Nouātulana , q̄ h; priuilegium ꝙ gaudeat ſpacio
centum ann.in corpore iuris non incluſum, ꝙ eodem iure ipſa ꝯ
7 alios vti dēat.ꝙ no.perpetuò.†ꝯ primū membrū poſſet admitti
probō in ꝯrium,ſi illud gn̄ale ius fuit factū ad poſtulōem,& pro-
curōem alterius.Ita vř ſentire gl.q̄ habuiſtis.j̃.de fru.& li.exp.l.fi.
8 & tene mēti.†Quæro,lex iſta eſt correcta in eccl'ia,vtrū ſit corre
a cta in ciuitate?ᵃIoan.ꝙ nō,qa qđ nō mutatur,&c.Pla.đr,ꝙ ſic:qa
eadē eſt rō.vide gl. Vltram.tn̄t opi.Pla.iſta q.voluitur hic,vtrū ex
idētitate rōis inducatur correctio legis.Bř dico,ꝙ nō.tex.eſt in l.
ſi verò.§.đ viro.ſo.ma.j̃.đ nup.l.ſi furioſi.no.in l.tā is.§.j.ff.de do.
9 cā mor.Et ſic ꝯcludo opi.Io.eſſe veriorem.Ex qua no.ꝙ†ex idē-
titate rōis nō inducitur correctio legis:& illud qđ dř. ff.de ll.l.nō
b p̄n̄t.ꝙ ll.ex idētitate rōisᵇtrahuntur in arg.eſt verū,qn̄ per aliq̄ le
gem ſcriptam nō veniremus,vt hic. Quæro, vtrum hodie poſſit
ꝯcedi priuilegium,ꝙ nō currat p̄ſcriptio,niſi centū an.Gl.dicit,ꝙ
10 ſic,†qa res de facili redit ad ſuam nām,vt fuit in eccl'ia Nouātu
lana.Iſta rō q̄ fit in gl.qa antiquę formæ reddiť,nō eſt bona,qa in
his q̄ ipſo iure tollunť,nō eſt dare regreſſum ad formā antiq̄ cum
11 minori ſolēnitate.ff.de pac.l.ſi vnus.§.pact⁹.&iō†dn̄t doc.Mod.
ꝙ in tali priuilegio dřet dici nō obſtāte tali lege, vt l.reſcripta.j̃.đ
p̄c.imp.of.& j̃.ſi ꝯ ius vel vti.pub.l.fi. Item q̄rit gl.an poſſit ꝯcedi
priuilegium in gn̄e ꝙ ꝯ aliquem ń currat aliqua p̄ſcriptio. Gl.đr,
12 ꝙ nō,vt ff.ſi qs cau.l.ſed & ſi qs.§.q̄ſitum. Intellige† verum,niſi
fuerit dcm̄ exp̄ſsè,nō obſtāte tali lege:vt dictum eſt ſ̃.Quærit gl.
c vtrū ꝯ iſtas p̄ſcriptiones ᶜ poſſit reſtitui eccl'ia?ᵈGl.vř velle ꝙ ſic,
d tn̄ nō firmat.Quidā hic dn̄t,† ꝙ ꝯ iſtas p̄ſcriptiones lōgas nō re-
13 ſtituiť eccl'ia,ex.de p̄ſcr.c.auditis.Alij ꝙ reſtituať,ſed reſtō d; peti
intra quadrienniū tm̄,&iſtud tēbat d.Pau.de Leaz.in cle.j.de reſt.
e in inte.Quærit gl.qd ſi eccl'ia ſucceſſit priuato,ᵉ an vtať iſta p̄ſcri-
14 ptione.Hic†in gl.ſunt opi.vide gl.in pr.vel in illo paſſu qn̄ priui-
legiatus in p̄ſcriptione ſuccedit non priuilegiato. Dic duo verba
15 bř.& iſtā q.intelligo de priuilegio ex parte eius,ꝯ quem p̄ſcribiť.
Dicas ergo ſic.Aut priuilegium qđ h; ſuccedens, eſt tale,ꝙ talem
p̄ſcriptionem extinguit, aut p̄ſcriptionem differt, aut illā mutat.
f Si tollit,tunc nō vtiť ſuo priuilegio.Hic eſt caſusᶠin l.ſi fundū.de
fun.do.Si differt,tunc vtitur ſuo priuilegio.Caſus eſt in l.ſicut.de
pręſc.30.an.Si verò mutat p̄ſcriptiones.& hic eſt caſus nřę qōis,
nam ꝯ priuatum currit præſcrip.10.vel 20.an.ꝯ eccl'iam, & ſuc-
cedentes eius priuilegio eſt 40.an.vn̄ nō tollitur præſcriptio,nec
differtur, ſed ſemper currit:ſed ſi alteratur in alium modum iſto
caſu pro tempore præterito vtitur iure priuati,pro tempore futu
ro iure eccleſię,& ſic priuilegio ſuo.vn̄ ſi ponas ꝙ priuatis currāt
x.an.& ſic eſt ꝯpleta media pars p̄ſcriptionis ꝯ eccl'am,alia media
pars currit 20.an.vt j̃.de pręſc.lon.temp.aut.qđ ſi qs quibuſdam.
facit ꝙ no.in l.apud Iulia.§.Marcellus.ff.ex quib.cauſ.in poſſ.ea.

a ADD. ¶Et de præſc.contra ciuitatem vide Bald.in l.2.C.ne rei do.vel temp.in l.2.C.commu.de vſucap.

b Pom.Vide Pan.conſ.29.vo.2.& conſ.11.in j.dub.e.vo.&Fel.in c.trāſlato,de ꝯſti. Cæp.conſ.77.& 73.Bar.conſ.2.& Barb.conſ.29.vo.1.Rom.conſ.150. & Im.conſ. 64.& vide Alex.conſ.141.vo.2.& ſeq.& omnino Anc.vbi declarat ꝯſ.93. & vide ēt Iaſ.in l.poſthumo,j̃.de ꝯtab.& Ana.27.30.& 54.&Anc.c.canonum ſtatuta.de conſt.Pau.d.c.tranſlato,& Are.conſ.27.Pan.in d.c.fi.de reſcr.& Capr.conſ.939. aliàs 98.& Aret.160.& 163.& Iaſ.in l.j.j̃.qui admit.& in l.emancipata,e.tit.

c Pom. Vide Pan.conſ.32.in 3.dub.vo.j.Fel.in c.j.ver.dum ſolenniter,de reſcri.& Ro.conſ.152.166.&407.vbi ponit etiam quo tempore debeat peti iſta reſtitutio, & Alex.81.vol.5.& Soc.266.

d Alex.Sed circa iſtam materiam dubitatur an valeat priuilegium conceſſum eccleſiæ,ne ſibi poſſit obiici,niſi p̄ſcriptio centum ann.ab alia eccleſia, vide Bar. poſt gl.in l.ſi vnus,§.pactus,in fi.de pac.& ꝙ no.Cy.hic in vlt.q. & Bar.ſ̃.prox.

e Alex An priuilegiatus ſuccedens non priuilegiato vtatur ſuo priuilegio, vide d.Ant.c.quia V,de iud.ver.venio ad vltimum,& ideo fiſcus ſuccedens priuato vtitur iure priuati.Sed Bar.in rub.j̃.de pri.fiſc.& tex.l.cum quidam,§.fiſcus,de vſu.circa fi.limita. no.per Bar.hic, ſecundum eleganter notata in l.ſi filius,§.in hac,ver.omnino vide,de verb.obl.

f Pom.vide Ale.in ſimili in l.procurator,j̃.de eden.& Pan.conſ.14.vo.2.& Gem. in c.j.§.j.de iure patr.in 6.

¶De epiſcopis & clericis. Rub.

Continuatio patet. Vidiſtis ſ̃.de eccleſiis: ſequitur modo videre de rectoribus earum,&c.

LEX II.

1 *Priuilegium quod habent filij clericorum,illud habent etiam mortuis parentibus.remiſſiue.*

a 1 Omnis. ᵃPer iſtam l.cum gl.vř ꝙ priuilegium,quod habēt filij clericorum, ꝙ †illud non habent niſi viuis parentibus.De hoc dicam j̃.de iniur.l.fi.& vide gl.quæ incipit,ante concepti.& notabis eam bene.

a ADD. ¶Alex.In l.j.de epiſ.& cler.in pr.no hāc l.volēté ꝙ ꝯceſſa clericis intelligant ꝯceſſa eorū liberis,& miniſtris,q multū facit ꝓ no. p gl.in l.reſtituendæ, ver.priuatæ,j̃.de aduo.diuer.iud.intelligit Rog.in l.ſi finita,§.ſi de vectigalib. vbi refert Alex.habere locum in beneficiis,ſecus in priuilegiis,ff.de dam.infe.

AVTHEN.

1 *Inuadens rem eccleſiæ poteſt à iudice eccleſiaſtico conueniri.*

2 *Collectæ imponuntur eccleſiis,quando prædia ſunt tributaria.*

a 1 Item nulla communitas. ᵃNo.hic caſum†ꝙ ille,q īuadit rē eccl'iæ, p̄t ꝯueniri à iudice eccl'iaſtico.Et vide gl.ſup ver.ab eccl'ia,q̄ inci. hoc verū rōe. De hoc plenè vide ex.de fo.ꝯp.c.cū ſit gn̄ale.Hoc
2 āt intelligo verum,ꝙ non poſſunt imponi collectæ,†niſi prædia ſint tributaria,tunc.n.imponuntur p̄diis,nō perſonæ:vt dixi ſ̃.ti. j.l.placet.& videbitis j̃.l.ꝓxi.& iſta eſt noua ꝯſti.Fed. & no.bn̄ eā.

a ADD. ¶Alex.Facit ꝙ no.per Bar.in fi.de conſti.prin.vbi propter delictum quis perdit priuilegium fiſci.

LEX III.

1 *Clerici pro prædiis tributariis poſſunt cogi ad tributa.*

2 *Quòd hæc lex non corrigitur per auth.Item nulla communitas.*

1 De iis. Poſſunt ergo cl'ici ꝓ p̄diis tributariis† cogi ad præſtanda tributa.Dicit gl.ꝙ hæc lex vř corrigi p aut.itē
2 †nulla,q̄ mō legi:quod non eſt verum.quia hic loquitur in prædiis tributariis,& ſic in oneribus realib.ſed aut.item nulla.in muneribus perſonalib.ſeu quæ imponuntur perſonæ pro reb.vt collectæ,vt l.1.§.fi.de mu.& hon.&c.

LEX IIII.

Officiales. De hoc hn̄t Can. vnam rub.ext.de obli. ad rō. hodie vero qn̄ officialis, ſeu curialis efficitur clericus,ſeruatur alius ordo,vt in aut.ſed neq;.quā ibi vide,&c.

LEX V.

a Si quis. ᵃPunitur affectus, licèt non ſequatur effectus. h. d. breuiter iſta lex,& vide hic Cy.

a ADD. ¶Pariſ.Vide Com.conſ.95.ad fi.Vide omnino quæ ſcripſi ad Bar.in l.ſi is qui cum telo,C.ad l.Cor.de ſica.De pęna autem committentis fornicationem cum moniali,vide Io.de ana.conſ.j.Item quomodo & quando puniatur conatus,vide tract.per Fel.quem habes poſt tit.de ap.vbi limitat.

AVTHEN.

1 *Teſtis veritatem pro vtraque parte dicere debet.*

a 1 Si iudex. ᵃNo.tex.ibi,quæ nouerint,&ſic ꝓ†vtraque parte d; dicere veritatem.De iſta mā vide Spe.de teſt.§. ſequitur.ver.qd đ p̄ſby.&e.ti.§.1.ver.itē excipiť ꝙ eſt monachus.

a ADD.¶Alex.Vide doc.in l.2.de eden.vbi Bal.q̄rit an ſi teſtis volens iurare dicere veritaté de vtraq; pte admittatur,& an ꝓbet?vř dicere ꝙ nō,& adde no.in c.fraterniatis,ī gl.fi.de teſt.& dicit Bal.in l.p̄ſbyter,j̃.e.ꝙ partes pn̄t remittere. Quis āt dēat ſoluere expēſas teſtiū, vide Bal.in l.nimis graue,j̃.de teſtib.Et de forma iuři teſtis,vide Bal.in l.ꝯparationes,C.de fide inſtr.in l.ſi qs in hoc,ver. Itē no.ꝙ ad hoc p̄t inquiri p officialem ex eius officio nemine poſtulante,&c. quod ēt inuito accuſatore, ſm̄ In.in c.quia,circa fi.de iud.& p̄t reus puniri qn̄ conſtat de crimine.Adde,quis debeat ſoluere expenſas teſtium,Ang.con.240.

LEX VIII.

1 *Falſitas committitur non ſolum in dicendo falſum, ſed etiam in tacendo, quod eſt verum.*

2 *Notarius omittens ponere capitula & clauſulas debitas in inſtrumento,committit falſum.*

1 a Presbyteri. No.ꝙ falſitas ꝯmittitur nō ſolū ī dicēdo†falſum,ſed ēt in tacēdo,ᵃqđ eſt verū ꝙ no.ꝯ te-
2 ſtes,& notarios† omittētes debita ponere capitula in inſtřis.Fa. l.ea quæ commendandi.§.fi.ff.de ꝯh.emp.& j̃.ſi ꝯ ius vel vtil.pu. l.præſcriptione.& no.j̃.prox.aut.presbyter.quam vide hic.&c.

a ADD. ¶Pom. Circa hoc vide vnum not.verbum Pan.conſ.34.vol.2.vide etiam vnum verbum Fel.in c.dilecto,in fi.de teſt.cog.& in c.j.e.ti. & Alex.in l.argentariis,§.fi.de eden.& Iaſ.poſt Bar.& alios in d.l.ſi præſcriptione,in j.no.

AVTHEN.

Presbyteri. In hac aut. dicitur qualiter presbyteri puniantur de falſo,quod no.&c.

AVTHEN.

Presbyterum. Hodię vero aliæ ætates ſunt cōſtitutæ, vt extra de æta.& quali.c.fi.in clem.

LEX X.

1 *Iniuria illata clerico eſt crimen publicum.*

2 *Officialis quando non eſt potens debet auxilium potentioris implorare.*

1 Si quis in hoc. †Not.ꝙ iniuria quæ fit clericis,vel eccleſię,p̄t tanquam publicum crimen ab om-
2 nibus deduci in iudicium.Item no.ꝙ de hoc p̄t inquiri per†offi-
a cialem ex eius officio, potens nemine poſtulante. ᵃ No. etiam,ꝙ qn̄ officialis non eſt potens debet potentioris officialis officium, ſeu auxilium implorare,ſeu inuocare,vt hic videbitis in fine.Sequitur aut.ſed nouo iure,quæ aliam pœnam imponit eccleſiis.

a ADD.¶Pom.No.ergo,ꝙ propter immanitatem delicti,& ſic ꝙ in atrocioribus poteſt iudex ex officio ſuo, & ſic per inquiſitionem procedere , licèt aliàs rl'r ſecus,de quo vide Ang.de Aret.in tract.malef.in gl.hæc eſt q̄dā inquiſitio,&c.

AVTHEN.

1 *Litania non potest fieri sine oratione,& cruce.*

1 **Sed nouo iure.** Hæc aut.ñ summatur, nec aliqd dr̃ per doc. ex qua no.ꝙ litania† ñ põt fieri sine oratione,& cruce,p̃pñs debent interuenire clerici,& sacerdotes.

LEX XI.

1 *Clerici debent ordinari in ecclesiis secundum quantitatem redituum.*

a
1 **In ecclesiis.** No. ꝙ pro magnitudine ecclesiæ, a & secundum quantitatem, † & mensuram redditus debent clerici in ecclesiis ordinari. De hoc habes rub. vt determinatus sit numerus clericorum,&c.

a ADD.¶Pom. Ad istam l. vide barb.conf.57.vo.j.& c.cũ M.de cõst.c.pe.no.3.e.ti.

LEX XII.

1 *Pactum quòd liceat ingredi possessionem propria authoritate, quòd exerceatur etiam contra ecclesiam, si possessio ad eam transit.*

Si quis curialis. no.tex.ibi, veluti manu iiecta, mox,&c. hũc tex.ego al.ɔ̃ In.ad q. vtrũ pactũ q li
1 ceat ingredi possess.sua autoritate, † possit exerceri, si possessio ad ecclesiam transit. In.dicit ꝙ non, in c. verum.ext.de fo.comp. Ego dico contrarium in repetitione q̃ feci in l.creditores.j̃.de pig.&c.

LEX XVI.

Quisquis. Vide gl. quæ inc. subrogato.in fi.ibi, item ar.ꝙ heres aduocati.&c.De hoc dic, vt l.continuus.§.cum quis.de ver.ob.& ibi dixi plenè.

LEX XX.

Si quis presbyter. Hanc l.vidistis s̃.ti.j.l.sacrosſ.Sequitur auth.nunc aũt, quæ dicit idem quod aut.ingressi.s̃.ti.j.& fuit ex eodem corpore sumpta,&c.

LEX XXII.

1 *Sigillo episcopi creditur.*

2 *Clericis peregrinis, nisi habeant testimonium sui episcopi, non creditur.*

a
1 **Si qua per calumniam.** a No.tex.ibi, literis epi:ꝙ creditur sigillo† epi.No.
2 ẽt,ꝙ non creditur clericis peregrinis, nisi habeant† testimonium sui epi, quod est not.pro clericis delinquentib.vt gl.dicit,&c.

a ADD. ¶Alex. Adde ꝙ Pau.de ca.dicit hanc l.notandam:ꝙ si aliquis de longinquis partibus veniens portet instrumentum procur.in quo contineatur ꝙ talis constituat Titium procuratorem, si ille se illum afferat, & aduersarius neget: quod tamen non habet necesse se illum probare.allegat pro hoc l.fi.C.de pact.con.de quo vide Spe.in ti.de instr.edi.§.restat, ver.sed quid si producitur.

LEX XXIIII.

1 *Ratum,& firmum si promitto me habiturum, si post contrauenio, siue de iure, siue de facto, committitur stipulatio.*

a **Id quod pauperib.** a Hæc l.tractat materiam executionis vltimarum volunta. Vide tex.ibi, ratum firmumque consistit. Dicit glos.ratum.s.de iure, firmum.s.de facto. No. istas gl. quæ sunt not.& nescio eas alibi. Pone ꝙ promitto ratum, firmumque habiturum, &c. tunc stipulatio
1 committitur † si veniam contrà de iure, siue de facto. Sed si pro-
b mitterem solum ratum habiturum, b tunc veniendo contrà de facto, non committitur stipulatio, vt l.procurator.ff.rem ra.ha.

a ADD. ¶Paris. Adde, ꝙ licèt multum faueant iura pauperibus, non tamen adeo fauendum est, vt discedamus à tramite iuris, secundum Io.de ana.cons.68.

b Ale. Sed contra has gl. est casus in l.hæc ita, ff.de spon.hoc dictum bar.sequitur no.Abb.Sic.in c.Ray.de test.vbi etiam est tex.ꝙ contraueniendo de facto facit incidere in pœnam.ad idem l.nuda, de contr.& com.stip.& quod ibi habetur.

LEX XXV.

1 *Omnis iussus iudicis dicitur sententia interlocutoria.*

2 *Clerici de iure canonico possunt iurare, non tamen in manibus laici.*

a
1 **Cum clericis.** a No.ꝙ omnis iussus iudicis† dicitur sententia interlocutoria. No.2.ꝙ clerici non
2 debent iurare, sed de iure † can. possunt iurare, licèt non in mani-
b bus laici. b Super hac l.habetis duas aut. vnam quæ inc.sed hodie.alteram, generaliter.

a ADD.¶Barb. Et est hic casus, ꝙ quis d; citari de mandato iudicis, facit l.fi.j̃.de acq.rer.dom.

b De hoc no.in c.j.ext.de iur.cal.

AVTHEN.

1 *Clericus conuentus pro rebus ecclesiæ, nihil debet soluere nomine sportularum.*

2 *Eps conuentus pro reb.eccle.si non vult per se respondere d; constituere actorẽ.*

3 *Inter actorem,& syndicum de iure canonico non curatur de nomine.*

1 **Sed hodie.** No.hic, ꝙ clericus conuentus pro rebus ecclesiæ,† non debet aliquid soluere nomine sportularum, quod est notandum pro statutis huius ciuitatis, ꝙ episcopi,& alij rectores ecclesiarum litigantes, pro reb.ecclesiæ, non debent mittere decanum. quod tene menti. Quæro, quando eps
2 conuenitur pro† rebus ecclesiæ,& non vult respõdere per se, sed per alium, an debeat constituere actorem, vel syndicum. Dicit gl. ꝙ actorem, non syndicum. quia non est vniuersitas, vt dicit gl. sed
3 de iure can.† de noĩe istorũ non curatur. vt ext.de proc.c.petitio.

AVTHEN.

1 *Satisdatio actoris de qua in hoc auth.de consuetudine non præstatur.*

2 *Iusta ignorantia excusat quem à condemnatione expensarum.*

3 *Iuramentum cal.excusat à temeritate præsumptæ calumniæ, non à temeritate.*

4 *In expensis quis non solum condemnatur pp calumniam, sed & pp temeritatem.*

a **Generaliter.** a Ista est bona aut.l; vsus eam non seruet. vi-
b deas hanc aut. quæ loquitur de satisdatione actoris. b & ita vidi postulari istam satisda.nec potuit obtineri,
1 quĩ gl.inst.de sat.§.sed hodie. dicit, ꝙ † istæ satisdationes de consuetudine non præstantur.& dicit verum. Quæro circa legem nostram, si in libello actor scribit, prout hic dicitur, an ex tali scriptura aliqua actio oriatur. Hic sunt due gl. ex quib. hoc colligitur. aut interuenit simplex scriptura sine promissione facta per stipulationem,& tunc oritur vel offi.iud.vel condictio ex ista. aut interuenit stipulatio,& actori quæritur actio vtilis ex stipulatione, q̃ quæritur sibi per officialem, quod est not. dixi in l.nõ quasi.in pr.
2 ff.rem pu.sal.fo. Quæro, vtrum† quis pp iustam ignorantiam ex-
c cusetur c ab expensarũ ɔdemnatione. Et dic ꝙ sic. sed vtrum iurm calumniæ excuset ab expensis. Cy. tractat hic: Br̃ istud est verum:
3 iurm calumniæ† excusat à temeritate præsumptæ calumniæ, nõ autem excusat à temeritate. Casus est in l.3.§.j.ff.de iureiu.& l.j.si mu.ven.no.in pos.mit.post pr.& l.j.§.j.ff.ad Turp. Sed expensæ ve-
4 niunt reficiendæ,† non solum pp calumniam, sed ẽt pp temeritatem, vt l.eum temerè.ff.de iudi.& inst.de pœ.te.lit.§.j.ergo,&c.

a ADD. ¶Alex. Hanc auth.ponderauit bal.hic in fi.& bal.hic in l.sancimus, C.de ver.sig.ꝙ in arbitriis non habent locum satisdationes de iudicio sisti,& iudicato soluendo, prout in iudiciis non dantur.

b Paris. Quid autem si ista satisd.petatur in casu, in quo de iure præstari debeat, vel ex forma alicuius statuti, & omittatur, ꝙ per hoc processus non reddatur nullus, vide Com.cons.102.dub.3.& ibi etiam ꝙ debet peti ante litem cont. vide Ale.latè cons.37.vol.2. Item ꝙ ista satisdatio præstari debeat, etiam si actor possideat immobilia, vide Ale.in l.de die, §.qui mulier, in fi.ff.qui sat.co. Pondera etiam Pau.de ca.hic. Item an iuratoria cautio admittatur, vbi præstanda est fideiussio ex forma statuti,& quædam alia, vide per Ale.cons.57.vo.3.& vbi præstanda est satisd. ex forma statuti, puta in forensi, si non præstetur, quod iudicium sit nullum, vide Are.c.2.vo.4.de accu.vbi etiam ponit quod debet peti. vide etiam barb. cons. 5. vo.4. quando fuit postea præstita ꝙ processus antea factus validetur, vide omnino de materia Ale.l.2.in pr.ff.so.ma. & ibi alios mod. vbi habes quando admittatur iuratoria cautio, & alia. Item no. ꝙ ista iuratoria cautio etiam releuat vbi petitur satisd.in causa reconuentionis, sed Ang.& Im.l.cum non facile, ff.si cui plus quam per leg.fal.quod procedit in principali. Secus in procuratore, secundum d.Ant.Pau.de ca.& Mod.in l.filiusf.ff.qui sa.co. aduerte tamen ꝙ Are. d.l.cum non facile, loquitur in causa reconuen.in actore, stante statuto, ꝙ forensis teneatur fideiub.quia si petatur calumniose, debet reiici, vide ibi. vult tamen, ꝙ stante d.statu.non stetur iurato. cautioni forens.nisi possid.immob. Et si statu.dicit aliquem non audiri, nisi præstita satisd. an sit dare remedium quod non teneatur prestare, vide Ro.cons.47.ad fi.incip. Florentina constitutio. ¶Item latissime de materia iuratoriæ cautionis in 14.limitatio. ad regulam quæ habetur, & vbi quis non reperit fideiussorem, stetur cautioni iuratoriæ, vide Ias.in l.j.ff qui sa.co.& ibi etiam ponit ꝙ in casibus, in quibus remittitur satisdatio, caueri debet cum hypotheca bonorum. Item an credatur simplici iuramento alicuius, qui non reperiat fideiussorem, adeo ꝙ admittatur sua iuratoria cautio, vide Ias.in aut.cui relictum, C.de ind.vid.tol. vbi aliqua ponit de iuratoria cautione. Item adde ꝙ tales & similes cautiones præstandæ sint, ita demum si petantur, & peti debeat ante lit.cont. vide de vtroque late Ias.in l.vniuersa, C.de pre.impe.of. Et de primo vide quæ habes ad bar.in l.de pupillo, §.qui procur.ff.de ope.no.nun.

c Ale. De ista q.vide bal.hic,& bar.in l.eum quem temere, ff.de iud.& bar.in l.qui solutum.§.etiam.ff.de le.2.& bar.l.j.§.j.ff.ad Turp.& bar.l.properandum, §.sin autem alterutra, j̃.de iudi.& Ang.in auth.de iud.§.oportet, facit quod no.glo. c.j.de ele.in 6.& vide bal.in auth.sed hodie, in prin.

LEX XXVIII.

a **Nulli licere.** a Ista est bona l. Si ad faciendam distributionẽ inter pauperes,& captiuos, certus executor est à testõre deputatus, sibi ius agẽdi,& exequẽdi cõpetit, aĩs hoc fieri d; p ep̃.m eius loci, vel p officialem, vbi fit executio talis p illũ ep̃m, vel officialẽ, seu ptãtem secularẽ, vt hic. & l.hr̃ditas.ff. de pe.hæ.cir.fi. vnde testõr est, vel vbi moritur, si extraneæ nationis sit. de qua executione rationem reddere debet. h.d. hæc no.l.

a ADD.¶Ale. De intellectu huius auth.vide bar.& doct.in aut.hoc amplius, j̃.de fideic. Quid si dati sunt plures executores in testõ, an vno mortuo habeat locũ ius accrescendi, vide Spe.ti.de instr.edi.§.nunc aliqua, ver.quid si sint plures executores, an autem prælati ecclesiarum teneantur conficere inuentarium, & reddere rõnem ep̃o. Bal dicit non reperiri iure cautum, sed Pau.de ca.dicit, ꝙ non fuit recordatus de l.si quis presbyt.in fi.s̃.e.& no.c.in literis.de pig.vbi habetur ꝙ bona ipsorum sunt hypothecata pro mala administratione, ergo tenentur rationem reddere,& inuentarium conficere,& de hoc dicit gl.in c.qualiter & quando, extra de accu.in gl. quæ inc.sed qualiter.

LEX XXIX.

Si quemquam. Episcopus non debet eligi per pecuniam, sed meritis: nec ille qui appetit, sed qui dignitatẽ respuit,& contrafacientes legitimè puniuntur.

LEX XXX.

Orphanotrophos. Hospitalarij æquiparantur tutoribus, & curatoribus, & tam in bonis hospitalium, quàm in bonis hospitantium, nec tenentur reddere rationem. h.d.text. ibi, orphanotrophos.s.orphanorum hospitalitium, vt in auth.de eccl.tit.§.fi.

LEX

LEX XXXI.

1 *Clerici non debent trahi ad causam extra prouinciam, in qua degunt.*
2 *Citatio quando possit fieri extra territorium.*
3 *Succumbens ꝙ teneatur ad omnes expensas, quas quis fecit propter defectum succumbentis, vel propter illam litem, quas aliàs facturus non esset.*

1 Omnes. No. ꝙ clerici nõ debēt trahi † ad cām extra ꝓuinciā, in q̃ degūt. vt hic, in pr. No. 2. ex isto §. siverò apparitor. ꝙ citatio verbalis possit fieri extra territoriū citātis. Et ita determinat Cy. in quadā disput. q̃ fecit. S₃ de hoc est casus in ꝯriū ext. de re iud. in c. pasto. in cle. Ad hāc decret. dt Cy. nõ est dare rñsum, ſ₃ dicit, ptranseat cū aliis erroribus canonistarū. Ego istā † q. tra
2 cto in l. j. §. j. ff. de req. re. & dico sic, q̃dam territoria sunt distincta, sub vno tñ dño sunt oīa, vt imperiū Romanū est diuisum ꝑ præsidatus, tūc vnꝰ ꝑses pōt citare in ꝓuincia alterius, q̃ tñ est sub eodē dño, ita loqtur hic. q̄dā sunt territoria, q̃ sunt separata, nec tñ sub eodē dño, vt territoria Imperij, & Papæ, & tūc nō pōt fieri citatio de vno territorio ad aliud. Ita sustineo illam decre. Vltimò no. ex
3 hac l. in fi. quas expensas quis d₃ reficere, seu recipere. Certè † oēs quas fecit qs pp defectū aduersarij, vel pp illā litē, quas al's facturus nō eēt. Ita dt tex. ibi, ipsorū vitio, &c. vidistis in l. nō ignoret. j. de fru. & li. expē. Sup ista l. habetis multas aut. primò aut. cā, &c.

AVTHEN.

Causa quæ fit. Ista auth. corrigit legem C. in monacho. Ad declarationem gl. hēmꝰ tractare, primò ꝯ quem d₃ dari libellus q̄ñ agit̄ ꝯ monachū. Scdo, qs d₃ agitare iudiciū, & in hoc veniret examinandū, qs iurabit de calūnia. Tertiò ꝯ quē d₃ ferri sentētia. Quartò, ꝯ quē fiet executio. Et omnia ista tangit gl. ista hic, & vide plene extra de statu mona. &c.

AVTHEN.

Clericus. Istud est hodie correctū indistinctè. Clericus nō posset coram iudice sæculari cōueniri, iō sequtur aut. statuimus, in qua gl. quærit quæ sint ciuilia crimina, & quæ ecclesiastica. Dic, vt in ea habetis, &c.

AVTHEN.

Statuimus. Quærit gl. quæ sunt crimina ciuilia, & quæ ecclesiastica, & dic vt gl. & bene.

LEX XXXII.

1 *Clerici sunt in potestate parentum.*
2 *Clerici seculares de fructibus suæ præbendæ possunt dare cui volunt.*

Sacrosanctæ. Clerici l₃ sint in ptāte pr̄is, de oīb. tñ, quæ clericatꝰ rōe lucrant̄, tanq̄ de quasi castren
1 sibus pn̄t disponere. h. d. & est not. lex multum. † Et not. ꝙ clerici
2 sunt in potestate parentum de iure ciuili. † No. 2. ᵃ ꝙ clerici de fru
a ctib. suæ præbendæ possunt dare cui volunt, quod intellige de clericis sæcularib. secꝰ in monachis, quia illi acquirunt monasterio.

a ADD. ¶Vide gl. in c. præsenti, & quæ ibi addidi, de of. ord. in 6. Et Ias. in l. filiæ licet, j. de coll'a. vbi idem dicit in quæsitis à patre, & aliunde, quam ratione suæ præbendæ, Ias. in l. fi. C. qui test. fa. pos.

AVTHEN.

Licentiam. Ista est bona aut. sequitur auth. presbyteros. Bart.

LEX XXXIII.

a Omnia. ᵃNo. ꝙ res hospitalium gaudent eo iure, quo res ecclesiarum. Tene menti. & ista lex confirmat omnia priuilegia concessa ecclesiis, & clericis.

a ADD. ¶Pom. Et ideo non possunt alienari sine causa, sicut nec bona ecclesiæ, vt per Pan. in c. nulli, de reb. eccl. non ali. Pe. de anch. in cle. dispendiosam, de iud. vide ale. cons. 9. in 2. vol. inc. In Christi, &c. visis dicto themat. & Pan. cons. 14. eo. vol. & cons. 202. e. vol. & plenè fel. in c. j. dist. 4. & seq. de præscr. & Ant. de But. cons. 41. & vide bar. & quod ibi posui in l. quod constitutum, ff. de testa. mili. & Pan. in c. cum sit generale, in 4. no. de fo. comp. & adde vnum, quod aliàs obtinuit Basigniana, ꝙ dispositio c. prohibemus, ext. de cens. h₃ etiam locum in hospitali, quod sic ipse deducit, nam impositio census, de qua ibi, est quædam alienatio, vt per Pan. in c. preterea, no. j. & in c. significauit, no. 1. & 3. & in c. grauis, in fi. de cens. h₃ ēt locū in hospitali, sed hospitale non pōt alienare sine vna cā, sicut nec ecclesia, vt per Pan. in c. nulli, de reb. eccl. non alie. igitur, &c. vide gl. & ibi anch. in c. dispendiosam, de iud. & add. ad Ana. cons. 39. & ale. cons. 120. vo. 1. & Pan. in c. ꝑ illorum, extra de præb. & Barb. in c. nulli, de re. eccl. nō alie. Gemin. in c. 1. de eo qui mit. in pos. lib. 6. Ale. cons. 4. vol. 1. & Capra 54. & ale. 9. vol. 2. Pan. & ibi add. c. 2. de consue. & Ro. cons. 407. vbi loquitur in materia restōis in integ. & 440. vbi dicit ꝙ seruiens ecclesiæ, &c. c. cum serui, de præb. ita & hospitali. vnde etiam non ab re. Pau. de Cast. cons. 299. & bar. 25. vol. 4.
Paris. Vide Berta. in verbo, Hospitali, vbi scripsi. Et quid in locis aliis piis.

LEX XXXVII.

1 *Institutio facta de captiuis seu pauperibus valet.*
2 *Episcopus, quando sunt instituti pauperes, vel captiui potest vendere mobilia, vel immobilia, & arbitrio suo distribuere.*
3 *Executor legitimus, siue testamentarius habet actiones hæreditarias.*
4 *Executor testamentarius, quando pauperes sunt instituti, habetur loco hæredis.*
5 *Paupertas aliquando prodest.*
6 *Legitima filiorum propter relicta ad pias causas non minuitur.*

a Si quis ad declinandam. Si instituantur captiui pauperes, ᵃ v; instō, & ēps actiōes hr̄ditarias intērabit, & inter captiuos distribuet, & ēt inter pauperes hoc mō: vt det illi hospitali, q̄d solū ē ī ciuitate, & si
1 sūt plura, det pauperiori. h. d. & ē vna bōa & no. l. † No. ꝙ v; instō fcā d̄ captiuis seu pauperib. No. 2. q̄ñ sūt instituti captiui, seu pauperes, ꝑmittit̄ vēdō mobiliū, seu se mouētiū, ñ tñ immobiliū, ſ; debēt distribui & ꝯuerti ī ꝯmodū paupū ꝑ annuos redditꝰ: q̄d hodie vr̄ correctū, vt statim dicemꝰ. Itē q̄ñ īstituūt̄ paupes, d; dari illi hospitali q̄d ē in ciuit. vel si sint pl'a, dat̄ paupiori. ꝯ hoc vr̄ ī aut. d̄ ec.
b ti. ᵇ §. si qs āt ꝑ redēptiōe. vbi ꝯmittit̄ hoc indistinctè arbitrio epi.
2 Dn̄t qdā, ꝙ l. ista restrīgit §. illū. alij dn̄t † ꝙ hęc corrigit̄ vt indistinctè sit arbiter eps. & s̄m hoc poterit distribuere inter paupes quos libet, & ñ attēto q̄d sit ī ciuit. vnū hospitale, vel pl'a. Et istę opi. tāgūt̄ ꝑ gl. ī l. ꝯria. & hāc vlt. tenēt epi ꝯsuetudine & sic ista l. hodie
c
3 in hoc ē correcta. Miror q̄d nec gl. nec doc. faciūt mētionē hic de
4 hoc. Itē no. ꝙ eps intētat ᶜ actiōes hr̄ditarias, sicut hr̄s. Et sic vr̄ † ꝙ
d executor ltīmꝰ intētat actiōes hr̄ditatis sicut hr̄s. Idē dico d̄ exe-
e cutore dato à testōre q̃ ꝑfert̄ epo, vt l. nulli. s̄. e. Vñ isti executores
5 † q̄ñ paupes sūt instituti, vel hr̄ditas ē relicta ad aliquē piū locū, lo
f co hr̄dū ᵈ hn̄r. De hoc ꝑ Inn. ex d̄ test. c. cū tibi. Tetigi ī l. cēturio. ᵉ
6 ff. d̄ vul. & pu. † Itē no. in hac l. q̄d pauptas ꝑdest. No. ēt in hac l. cū
g gl. sua, ᶠ q̄dꝰ pp † relicta ad pias cās non d; minui legitima filiorū. ᵍ

a ADD. ¶Ale. Et quādo relinquitur pauperib. an intelligatur de fratrib. minorib. an verò de monialib. vide quod habetur per Mod. c. nimis graue, de exc. præl.
b Ale. Sequitur ēt Bal. hic. fallit nisi testōr posuisset electionē s̄m voluntatē alicuius, s̄m Ray. & Im. in l. captatoriæ, de leg. j. & an possint eligi mendicantes.
c Vide de hac materia latè per Spe. ti. de instr. edi. §. nunc verò aliqua, ver. scias.
d Paris. Et iō tenentur de dolo & culpa. Bal. & Im. l. cum res, §. culpa, de le. j. vide Mod. §. ex maleficiis. gl. in ver. eos. Inst. de act. post Io. Fab. ibi q exemplificat in pœna illius §. q̄ñ aliqd est relictū piis locis. vide bar. l. hęreditas, la 2. de hæ. inst.
e Ale. Vide bar. in l. j. s̄. ti. j.
f Pom. Vide bal. d. c. in præsentia, & Ale. cons. 32. vo. 3. in l. pactum quod dotali, j. de pac, & Fel. c. in præsentia, ver. 4. quæro, de prob. & bar. cons. 32. & barb. 12. 29. 32. & seq & 99. vo. j. & aliquid in simili cons. 55. vo. 2. & gl. & ibi doc. l. j. §. ad municipū, ff. ad l. fal. & Arc. ꝯs. 12. & Cæp. 19 22. 28 66. & 85. vbi idem dicit in legitimu parentum, & vide barb. cons. 39. vo. 2. vbi dicit ꝙ in interpretanda mente testatoris est capienda semper coniectura, ꝙ voluerit præferre filios piæ causæ.
g Paris. Circa hoc, quam mensuram debeat seruare, cum habeat filios in faciendo eleemosynas, vide Ro. cons. 364. Com. cons. 56. Tollitur tamen Trebellianica vt ibi per eum, & per bar. in l. Marcellus, in prin. ad Treb.

AVTHEN.

1 *Legata facta pro redemptione captiuorum valent, licèt hæreditas non adeatur.*
2 *Pro redimendo captiuum, quis potest de bonis captiui alienare.*
3 *Fideiussor potest satisfacere creditori de bonis rei principalis.*

1 Si captiui. No. hic casum in quo † valent legata, l; ex testō non adeatur hæreditas. Dixi tibi in l. eā q̃. j. de fi-
2 deic. & ibi addidi hunc casum s̄m Odof. Item not. casum, in quo † qs p̄t ꝯhere super reb. alterius pro redimendo eum. Facit quod fi
a deiussor possit satisfacere creditori ᵃ de bonis rei † principalis. vt l.
3 si procurator. §. si ignorantes. ff. man. facit j. vbi de cri. agi oport. aut. qua in prouincia. Dixi tibi in l. eadem. §. Cato. ff. de ver. ob.

a ADD. ¶Ale. Fideiussor potest satisfacere creditori de bonis rei principalis. Sed si fideiussor est captus vel data est tenuta in bonis eius, ad q̄d agit ꝯ debitorē? vide Bal. l. 3. C. de sen. q̃ si cer. quan. ¶Adde quod Pau. de ca. dicit, se putare per istū tex. ibi, eadémet pœna. quod si pater instituit filiū, & si decesserit sine liberis, vult bona esse subiecta restō. ꝙ si filius sine sui culpa carceratur, ꝙ bona poterunt vendi in totū & in partem, vt exeat carceres, quia pr̄ viuens id faceret.

LEX XXXVIII.

Cum lege. Testā clericorū fcā super bonis eorū, tanq̄ de castrēsi peculio, q̃relæ inofficiosi nō subiacēt. h. d. Op. in aut. vt cū de ap. co. §. sancimꝰ. vbi testā filiorū f. subiacēt retractatiōi. Dicūt qdā, ꝙ ista iura hodie corrigūtur. Ista habetis no. in aut. in testō. j. ad Tert. Alij dn̄t, ꝙ non retractantur per q̃relam, sed per ꝯdictionē ex l. ista. Ita not. s̄. e. aut. presbyteros. q̃ qdā legunt super ista l. Dicam tibi in aut. ex causa. j. de lib. præt.

LEX XXXIX.

Si quis in conscribendo. Licitum est vnicuique renunciare iuri suo. h. d. De hoc videbis in l. si quis in conscribendo. j. de pact.

LEX XL.

1 *Causa cessante cessat effectus.*

a Generaliter. ᵃ Oēs religiosi & clerici in sacris ordinib. ᵇ
b ꝯstituti, hn̄t immunitatē à tutela vel cura, nisi

a ADD. ¶Paris. Q̄uo intelligatur istud quod hic dicitur in gl. qui vult Deum instituere, & filium exhæredare, &c. vide Ant. de bu. cons. 25. quia intelligitur solum quo ad legitimam, vide latissimè barb. in repe. l. cum acutissimi, C. de fidei. De illo dicto Augustini q̄uo intelligatur, & quando monasterium loco filij habeatur, vide etiam ad Bar. in aut. si qua mulier, s̄. de sacros. ec. Canonist. c. in præsentia, extr. de prob. Item ꝙ excepta legitima magis priuilegiata sit pia causa, quàm filij, vide d. Fran. cons. 12. qui etiam intelligit illud dictum August. Et vide Ale. in l. pactum quod dotali, C. de pact. vbi latè tangit, & in cons. 208. inci. viso tex. vide late Fel. c. in præsentia, ext. de prob. vide Mod. in l. j. C. de sacros. ec. super gl. j. & in aut. si qua mulier, e. ti. omnino Ale. cons. 459.
b Ale. Vide bar. in l. legitimos, §. fi. de leg. tu.

nisi sint vagantes,& à diuinis ministeriis desides.h.d. Not.tex.ibi,
1 cũ pp hoc ipsum. Et sic not.† ꝙ cessante causa cessat effectus. De quo in l.2.§.fi.cum l.seq.ff.de don. & ibi per Dy. & ibi plenius dixi.& Cy.ponit hic multa bona.vide eum.

AVTHEN.

1 *Dictio, confestim, intelligitur intra quatuor menses.*
2 *Mater si non petit tutorem filio intra quatuor menses, videtur in mora.*
3 *Cautela, vt testes, qui inuiti deponere nõ tenentur, dicantur volentes deponere.*

a **Presbyteros.** aNo.istum tex.ad illud quod dicitur in l.2.§.ɔfestim ff.ad Tertu. vbi dicitur ꝙ mr̃ d; petere tutorem filio confestim. Qualiter intelligatur ɔfestim?
1 Certè hic vr̃,† ꝙ intra 4.menses. Ego dixi tibi multa, & ibi allegaui hanc auth.& tene menti ad id quod dixi in aut.matri & auię. ĵ.qñ mu.tu.of.fun.pt.ꝙ si mr̃ est in mora petẽdi tutorẽ filio,ɔsan
2 guinei pñt petere post modicum tp̃s.† Et qñ dicitur esse in mora, hic est tex.in ar.ꝙ per 4.menses dicatur esse in mora.Not.3.hunc tex.bene.Vos scitis ꝙquidam sunt q admittuntur in testes volentes,non inuiti,vt l.3.§.lege Iulia.ff.de testib. Vnde cum tales ꝓdu
3 cuntur,facias† scribi in actis,ꝙ volentes testificantur & deponũt,
b aliàs præsumerenturb deponere inuiti. Tex.est hic. & ista fuit allegatio Bartolutij de Capua,qui factus fuit magnus Comes,vt Cy. hic refert,& ego de facto obseruaui in ciuitate Pisarum.

a ADD.¶Paris. Circa istam materiam ꝙ presbyteri sacerdotes non possunt esse tutores, vide Fran.de Are.cons.20.vers.circa secundum,bar.in cons.144.inci. Paufilius Gualterij,bar.in l legitimos.§.fi.ff.de legi.tut.Quid autem si tutor sit clericus,à quo iudice decernatur an à sæculari,an ab ecclesiastico, an ab vtroque simul,vide bal.in l.generaliter,ad fi.ĩ.eo.vide Dec.cons.16.ad fi.

b Ale.Contrarium tenet hic bal vide eum,&al.tex.in l.3.ĵ.de of.ciui.iu.quod no. ad intellectum eorum quæ habentur in l.post legatum,§.is vero, de his quibus vt indig.

LEX XLI.

1 *Captus si fuit an habeatur pro confesso,remissiuè.*
2 *Possessio in casu huius l.transfertur absque traditione.*
3 *Auxilium etiam post actum dicitur præstari.*

a **Raptores.** aNo.tex.in vers.finãt.ibi,post ltĩas pnæas & iu-ris cognitas ꝓbatiões. Ex quo habes ꝙ si aliqs
1 fugit,† & est captus.pp illam fugã nõ hr̃ ꝓfessio.Tex.est hic. De hoc dixi in l.l.Corn.ff.ad Sil. Dicã fortè in l.raptores.ĵ.de rap.vir. vbi est idem tex.Itẽ no.tex.in ver.finãt diaconissa.ibi,plenam pos.
2 ex quo no.ꝙ† in isto casub transferẽ possessio ipso iure,ɔ sine tradõ
b ne,& sine alicuius facto,qđ nõ reperies alibi,nisi in casu isto.Item
c no.tex.in ver.pœnas.ibi,cęteros autem omnes.Ex quo habes† ꝙ
3 aliquis præstat auxilium post actum Nam de eo,qui præstat auxilia in ipso actu,dicitur ĩ.quasi in pr. huius l. & sic quandoq; datur auxilium ante actum,qñq; in ipso actu quandoq; post actũ,&c.

a ADD. ¶Paris. Quomodo autem committatur iste raptus,vide quæ scripsi in l. vnica.C.de rap.virg.

b Ale.Alios casus vide per gl.in l.3.de acq.pos.& bal.in l.traditionibus,C.de pac. Qualiter autem acquiratur ipsa possessio,vide bal.in l.1.in pr.de acq.pos.Et ad hoc adde quæ no.bar.post gl.&quæ ibi dixi in l.fi.ad fi.ĩ.ti.j.vide quæ dixi post bar.in l.si finita , de dam inf.in fi.post bar.in l.j. circa diffinitionem possessionis corporalis,de acq.pos.adde secundum Pau.de cast. ꝙ raptor contrahens cum rapta cum consensu parẽtum euitat pœnam legalem,de quo vide bar.cons.72.

c Paris.Et sic potest lex possessionem transferre sine traditione aliqua,ad qđ vid ɔcordantias multas per Ias.in l.j.C.com.de le.Barb.in c.p tuas,ad fi.ext.de do.

LEX XLII.

1 *Mors ciuilis & naturalis æquiparantur.*

a b **Deo nobis.** aPer introitum religionis soluuntur sponsalia b sine pœnã arrharum.Item ingressus religionis equiparatur morti,& pacta de lucrando in casum mortis,
1 in illum casum vendicant sibi locum.h.d.no.l.No.quòd mors† ci
c uilis & naturalis æquiparantur.c

a ADD. ¶Paris. Circa q.quamproponit gl.hic.An per ingressum religionis purgetur vitium ingratitudinis præced.Adde tex.ꝙ sic,19.q.vlt.c.non liceat,quem al.Ro.sing.490.inc.per gl.in l.Deo nobis.Item quomodo & qualiter per ingressum religionis patria potestas tollatur,vide Ias.de quo scripsi ad bar.ĩ. in aut. sed episcopalis dignitas,ĩ.e.Item dum tex.dicit ꝙ pacta de lucranda dote,vendicant sibi locum,adde idem esse stante stat.ꝙ maritus lucretur dotem mortua vxore,quia ipsa ingrediente monasterium lucrabitur,secundum bal.& Pau.de cast.hic,vide Ias.in l.si decesserit,ff.qui sa.co.vide etiam circa intellectum huiꝰ l.Ale.in l.si cum dotem,in pr.ff.so.ma.

b Ale.Et dicit bal.in l.iubemus,§.sanè,ĩ.e.ꝙ si mulier,non contradicit viro ingredienti,videtur consentire.Et ibi sponso ingresso monasterium,an possit repeti, & quomodo,vide per bald.ex opposito,& ad intellectum huius l. & quæ dicũtur an sint vera,vide Imo.post gl.in l.si cum dotem,in pr.so.ma.

c Pom.Vide ale.in cons.139.in 2.vol.&an in generalibus ingrediens monasterium amittat vsumfru.vide Pan.in c.cum contingat,de pign.& vide ad hanc l.Fel.in rub.de spons.& vide ale.cons.121.vol.2.vbi dicit,ꝙ ingrediens monasterium efficitur legitimus.

§.Hoc etiam. Religiosi ex testamento & ab intestato parentibus & agnatis atque cognatis succedunt,ac si etiam essent sæculares.h.d.

§.His ita. Iudæi,hæretici,vel Pagani Christianos seruos habere non possunt,pœna hac l.statuta.h.d. Et habetis rub.ĵ.ne Iudæi Mancip.Christi.

¶De episcopali audientia. Rub.

LEX I.

1 *Vendere quòd quis cogatur,& in vendendo quòd possit modus statui.*

1 **Negotiatores.** No.ex hac l.ꝙ quis cogitur vendere,† & in vendendo modum statuere. habetis etiam in l.annonam.ff.ad l.Iul.de anno.

LEX II.

1 *Appellare quòd non liceat ante sententiam.*

Si clericus. Ille qui ante diffinitiuam sñiam appellat cã frustrãdi iudiciũ,multabit̃.h.d. No.ꝙ ante sñiam
1 diffinitiuã nõ† lz appellare.Habuistis in l.pe.quo.app.non re.&c.

LEX III.

1 *Statutum quòd carcerati extrahantur in die Veneris Sancti,non comprehendit semel excarceratum.*

a **Nemo.** aCirca istam l.q̃rit̃ vtrũ ista l.dẽat intelligi ꝙ captiui ex toto dimittantur:an verò extra carcerẽ ponant̃, vt de aere habeãt.Rñ.ꝙ d; intelligi ꝙ ex toto dimittant̃,qa fauorabilius est extrahi,&c.sed consuetudo interpretata est ɔ̃. Vltimò
1 no.ꝙ si statutum est in ciuitate , † ꝙ qui reperitur in carcere pro
b maleficio in die Veneris Sancti,debeat excarcerari,b modo quidã
c fuit carceratus,& semel excarceratus estc certè non debet iterum ex eadem causa excarcerari.Casus est hic in fi. Tene menti.

a ADD.¶Ale.Et adde id, quod hic habes quòd frequentia criminis grauat delictum,vide quæ habes in c.j.de cler.percus.

b Ale.Et no.ꝙ istud statutum non porrigitur ad eum, qui erat carceratus pro crimine falsi.Casus est ibi,& ad hoc põderauit bar.in l.Luciꝰ,in fi.ff.ad Turp.sequ. Ro.in l.si vero,ff.so.ma.§.de vi.in ver.istam fallen.Item facit gl.no.in l.Cor. §.præterea,in ver.ex vinculis,ff.ad Sill.& quod no.bar.in l.licitatio.§.quod illicitè,ff.de pu.in pr.op.Sed quid si stat statutum, ꝙ carceratus per quinquenniũ debeat offerri in festo S.Herculani,& nullus reperiatur,stetisse per quinquennium dixi post bar.in l.4.§.Prætor,ff.de dam.inf.in l.si qui ex consensu, & quia iste tex.est no.ideo vide quæ dixi post bar.in l.sæpe,ff.de re iud.Adde ꝙ Pau.de Cast.dicit notari,hic quod qui occidit, occidatur,etiam si statu.hoc non diceret,quod debet intelligi dolosè,& ita dicit plures iuuasse. Tu adde bal. consil. 348.lib.13.

c Pom.Vide Barb.cons.47.vol.j.& 23.cons.44.e.vol.& cons.11.vol.2.& cons.18.eo. vol.2.& in c.si quando,&in c.super literis,de resc.& Ias.in l.nec damnosa,ĵ.de preci.imp.off.& vide gl.& ibi doc.in c.hoc vestræ,11.dist. vbi dicit ꝙ reiterans crimen leue potest deponi,& fel.in c.at si clerici,§.adul.de iud.& Barb.consil. 11.vol.j.& vide pulchre ad istum tex.Pan.in c.Cumana.de elec.

LEX VII.

Addictos. Istam l.habes.ĵ.de app.Dic vt in ea.vt ibi.

LEX VIII.

Si qui ex. Bona lex est.Cy.in hac l.tractat totam materiam prorogationis, de qua habuistis tactum in l.1.ff. de iurisd.om.iud.& plenius.ff.de iud.l.1.

LEX IX.

1 *Iudex, cuius iurisdictio per partes prorogatur, iudicat secundum terminos iurisdictionis prorogatæ, quæ attenditur circa appellationem admittendam, vel nõ admittendam.*

a **Episcopale.** Ista ẽ bõa l.multũ no.ꝙ lz aliq litigẽt corã aliquo ꝓrogando iurisdõem,a de sñia lata ab illo iudice iudicat̃ sicut de sñia,q̃ dat ex vigore ꝓpriæ iurisdõis:vt
1 si ab eo aliàs appellari nõ posset,nec modo possit.Non† ergo h3
b similitudinẽ iurisdõisb iudicis eorũ,q ꝓrogant iurisdõem,s; iudi
c cat s̃m vires,& sĩl'itudĩe iurisdõis ꝓrogatæ,c qđ ꝑpetuò tene mẽti.

a ADD.¶Paris.De sententia lata limita vt per Fel.in c.causam quæ,in prin.extra de re iud.dec.in cons.25.

b Et ꝙ iurisdictio sit eius effectus,cuius est prima, adde d.Mar. Soc. referentem bar.hic in c.sign.arg.7.de foro com.& Lu.Ro.in suo sin.13.

c Pom.Idem est in termino prorogato,quando termini prorogatio fit cum omnibus suis qualitatib.Ita Barb.in l.j.§.& post operis,ff.de ope.no.nun.limita tamen vt per fel.in c.causam quæ,extra de re iud.

AVTHEN.

Statuimus. Istam aut. non approbat consuetudo, sed statuta circa hoc inducunt aliam formam iuramenti:ideo illam seruat,&c.

LEX XIII.

Si lænones. Ista l. sp fuit interpretata, ꝙ debeat emãcipari filius,vel filia in casu huius l.vt in gl.dicitur.& semper ponitur exẽplum in l.minimè.ff.de le.in casu huius l.&c.

LEX XVI.

Si legibus. Istam l. habuistis de verbo ad verbum in l. vlt. ĵ.de sponsa.&c.

AVTHEN.

Præsides. Desẽsores ciuitatũ de iure cõi ñ hẽnt nec merũ, nec mixtũ iperiũ,nisi ĩ causis pecuniariis vsq; ad centum aureos : hodie verò sunt quædam ciuitates in Lombardia,&etiam in Tuscia quæ hñt ex priuilegio ab imperio, quædam ex illa constitutione de pace Const.quædam ex vsucapione,&c.

LEX XVII.

Si præsens. Hanc legem habetis de verbo ad verbum , in l.in contractibus.ĵ.de non nu.pec.&c.

LEX XX.

De creationib. Hanc l. habetis de verbo ad verbum ĵ. de cur.fur.l.fi. Vide gl.ſuper verb. conſcripto.&no.dixi in l.& ſi ad ſpecies.ff.rem pup.ſal.fore.vbi eſt gl.

LEX XXI.

Tam dementis. No.in fi.quòd non eſt addenda afflictio afflicto,&c.

LEX XXII.

Sancimus. Iſtam l.habetis de verbo ad verbum.ĵ.de anna li exceptio.l.perfectius,&c.

¶De Hæreticis,& Manichæis,& Samaritanis. Rub.

LEX II.

Omnes. Intellige hanc l.vt gl.dicit,ꝙ eſt hæreticus ſi pertinaciter credit. Et no. hunc tex.in fi. & intellige vt gl.&c.

AVTHEN.

1 *Excommunicatus ex cauſa hæreſis,vel ſi per annum ſtat in excommunicatione, eſt infamis.*

2 *Excommunicatus quando poſſit teſtamentum condere,& quando inſtrumenta (conficere,nu.3.*

1 Credentes. Iſta eſt bona auth. & hic videtur caſus quod excõmunicatus nõ ſit infamis,niſi † quando
eſt excommunicatus ex cauſa hæreſis,& ſteterit in excommunica
tione per annum.Secundò hic videtur caſus,ꝙ excommunicatus
2 †poteſt facere teſtm̃,a niſi fuerit excommunicatus pro hæreſi,&
a in ea ſteterit per annum.Hic etiam videtur caſus†ꝙ excommuni
3 catus poſſit conficere publica inſtrumẽta,b niſi fuerit excommu-
b nicatus pro hæreſi,& ſteterit in ea per annum,vt s̃.dictum eſt,&c.

a ADD.¶Ale.Vide quæ no.bar.in l.j.s̃.de ſacr.eccl.& in terminis bar.in l.ſi quæramus,de teſta.ff.&bal.in l.j C.de ſec.nup.Adde quid ſit hæreſis,&qualiter probetur Old.conſ.220.& 271.Fed.& conſ.333.& conſ.154.& 157.

Pariſ. Circa illud quod dicitur hic,an teſtm̃ excõicati valeat, vide Peruſinum in rub.de teſt.in 6.in 16.q.vbi etiam tangit an valeat ad pias cauſas, & non cõcludit,ſed Barb.in c.2.de teſta.poſt Imo.& Pet.de Anc.videtur concludere qđ valeat,quia non dʒ eccleſia recipere relictum ab excommunicato,vel aliàs exiſtenti in manifeſto peccato,c.cum de voluntate,de ſen.exc.vbi Imo.& alij,Vide ad hoc Soc.in tract.obl.in 4.li.qui ſe remittit ad dicta per eum in tract. exc. & vide etiam circa hunc art.I.de Bel. in tract.de exc. Et an poſſit inſtitui, vide Io.de Ana.conſ.91.ꝙnon.Et ita opi.bar.hic eſt communis ſecundum fel.in c.cũ voluntate,in fi.de ſen.exc.Are.in l.ſi quæramus,ff.de teſta.Vide bar.conſ.228.& Barb.vbi s̃.tãgit an ad pias cãs valeat,& ponit ẽt bar.in c.iniuſtũ,de rer.pmut,

b Ale.Dixi poſt bar.in l.eadem,in fi.ff.ad le.Iul.repe.Sed an poſſit eſſe teſtis, vide bar.in l.1.in repe.C.de hæredib.inſt.

AVTHEN.

Si verò. Per hanc aut.fuit deſtru.Imperator Federicus, quia
1 †Papa propter iſtam aut.conceſſit Carolo regnum
Siciliæ,per quem adhuc detinetur etiam hodie.Bar.

LEX V.

1 *Lex ſemper loquitur.*

2 *Conditio ex l,oritur ex ſtatuto hodie condito.*

a Arriani. a Iſta l & omnes vſque ad l.ſi quis orthodoxæ.nõ leguntur, tñ ex hac l.ibi, ſemper pro viridi obſer-
1 uantia ſunt valituræ,ar.huius l.dicebat d.Ia.Bu.ꝙl.ſemper†loqui
b tur.b ſemper.n.viridis eſt.c per hoc ſi eſt factum ſtatutum,vtrum
c oriatur condictio ex l.videtur ꝙ non,quia l.j.ff.de cond.ex leg.lo
quitur in præſenti. quoties oblatio l. noua introducta eſt, ergo
2 non extenditur ad futura.In contrarium eſt veritas.†quia l.ſemp
loquitur.ergo adhuc hodie illa l.loquitur.&ſic de præſenti loqui
tur.Faciunt ad hoc omnes aut.quæ incipiunt,hodie. Nam de illo hodie,loquitur quando legitur.Facit l.iuriſgentium.§.fi.aliàs l.& ſuum.§.fi.ff.de pac.facit ff.de pœnis,l.hodie.

a ADD.¶Pariſ.Adde etiam pro limitatione Sal.in l,fi.ad fi.C.ſi cer.pet.quia licèt tex.vel ſtatutum dicatur loqui,verum eſt quantum ad eius obſeruantiam, non ãt q̃tũ ad eius ꝯpilationem. Et iõ ſi de verborũ ſtatuti interpretatione agatur, debet attendi tp̃s quo fuit confectum. Vide quæ ſcripſi in l.librorũ. ff.de leg.3.

b Ale.Seu ſtatutum ſemper dicitur loqui.Pro quo facit tex.in c. cum Marthæ, in verb.moſ.l.clamat,de celeb.miſ.quod facit ad q,de qua per bar.in l.pecunia,C. de cond.ob cau.quam refero in l.j.§.j.ff.de ver.ob.Hoc tamen limitavt per bar. in l.certa for.C.de iur.fiſ.ti.x.

c Pariſ. Vide Com.conſ.35.inc.in nomine Domini,amen,an ſtante ſtatuto poteſt, poſt pr.& in conſ.119.ante fi.& aliqua quæ habes ad bar.in l.cum lex,ff.de le.& quomodo intelligatur iſta reg.vide bar.in l.certa forma,C.de iur.fiſ.li.10.

LEX IX.

1 *Statutum quòd nullus popularis cedat actionem nobili comprehendit ceſſionem factam per popularem forenſi,qui poſtea ceſſit nobili.*

Si quis Orthodoxæ. Iſta l.eſt in arg.& facit ad q. ſtatutum eſt in ciuitate iſta, ꝙ nullus popularis cedat actionem
nobili,modo quidam de ciuitate iſta popularis ceſſit actionẽ cui
dam forenſi, quod non eſt prohibitum:ille forenſis ceſſit eam no
1 bili,an valeat. Iſta lex†facit ꝙ non;a vult enim ſtatutum huius ci-
a uitatis,ꝙ nullo modo perueniat ad nobiles actio alicuius popularis.Pro hoc facit ĵ.de nat.lib.l.3.hoc tangitur per Ia.de Bel.in aut. vt de cæ.non fiant com.eccl.re.circa fi.&c.

a ADD.¶Ale.No.de ſucceſſione in nobilem prohibita,& facit quod not.bal.in l. non dub.ĵ.de leg.

LEX XI.

1 *Facultas probationum non debet anguſtari.*

2 *Hæreticis quæ teſtimonia ſint interdicta.*

1 Quoniam. Iſta eſt valde no.l.No.†ꝙ non debet anguſta
a ri probationum facultas. a Quæro, quid eſt
hoc dictum,teſtimonia iudicialia.Duæ ſunt opi.vna ꝙ teſtimonia
b ſuper actis,quæ fiunt in iudicio,ſunt eis interdicta,b alia teſtimo-
2 nia ſuper contractibus,†vltimis voluntatib.& maleficiis,&quaſi contractib.non ſunt interdicta:iſta videtur magis vera.Alij dicũt, ꝙ in iudicio non poſſunt teſtificari, vel deponere aliquo caſu de mundo. ſed ſi in contractibus, vel inſtrumentis, vel teſtamentis ſcriberentur teſtes,bene valeret,quod non placet,&c.

a ADD.¶Ale. An ergo Iudæus poſſit eſſe teſtis,adde tex.2.q.7.c,ſi hæret.& extra de teſt.c.Iudæi,Et ad iſtum tex.vide bar.in l.cum mulier,in fi.ſo.ma.&vide aut. hic poſitam,& vide Spe.in ti.de teſte.§.j.ver.item ꝙ Iudæus vel paganus,& ibi quid ſi deponit Iudæus pro Iudæo non valet contra Chriſtianum , tamen ſi aliquid ibi pro eo facit,bene valet.

b Et ſic videtur quòd acta poſſunt probari per teſtes,de quo per bar. & bal. in l. ne in arbit.ĵ.de arb.

¶Ne ſanctum baptiſma reiteretur. Rub.

LEX II.

1 *Baptizari,quis poteſt ſub conditione,ſi non eſt baptizatus.*

a Si quis. a Sed quomodo fiet illud ꝙ tota die videmus,ꝙ quã do puer tempore natiuitatis eſt in periculo, ꝙ ita timetur de morte eius,tunc baptizatur ab obſtetricibus. poſtea ite
1 rum baptizatur in eccleſia.Reſp.ꝙ conſilium eſt, † cum ſecundo baptizatur, baptizetur ſub conditione, ſi baptizatus non es, ego te baptizo in nomine patris & filij & Spiritus ſancti. & ſic ſub conditione, ne incidat, in iſtam legem. & ita obſeruatur vſque quotidie,&c.

a ADD.¶Pariſ.Vide omnino fel.in c.cum nobis,ext.de præſc.poſt abb.vide bart. conſ.80.vol.4.3.vlt.dub.Si quis.no.ꝙ tempore neceſſi.poteſt conferri baptiſma, etiam ab hæreticis.Et de materia huius l.habes no.in c.1.extra de cle.non ordi. mini.vbi vide mod.& gl.in §.ſed illud,24.q.1.

LEX III.

1 *Pœna reiterantis baptiſma.*

2 *Cathecuminus dicitur ille,qui vult eſſe Chriſtianus.*

3 *Statutum ꝙ nullus efficiatur ciuis, niſi habitauerit in loco per certum tempus, non comprehendit illum qui habitauit intra illud tempus.*

4 *Religioſus an quis dicatur intra annum probationis.*

5 *Sacramenta quæ ſunt quæ poſſint reiterari,remiſſiuè.*

1 Nulli. Op.& videtur ꝙ debeat puniri pœna†capitali,vt s̃.l.p xi.fol.Ibi iterauit baptiſmum in eo, qui erat iam baptizatus,hic in eo,qui non erat baptizatus,ſed baptizandus,erat eñ
2 cathecumenus.Cathecumenus†dicitur ille, qui vult eſſe Chriſtianus,& eſt intra tempus cuiuſdam probationis,quia Chriſtiani antequam eum baptizent,volunt videre de fide eius.Et ſic eſt ar.iſta l.ad ſtatuta.Statutũ eſt hic,ꝙnullus poſſit effici ciuis,niſi habitaue
3 rit per magnum tempus citra.Ille†ergo qui eſt intra illud tempus probationis,non habebitur interim,nec tractabitur vt ciuis. Eſt
4 etiam arg.ꝙ religioſus†intra annum probationis non dicatur re
a ligioſus.a Et hoc dico,quia eſt arg.ſed de veritate interroga Cano
5 niſtas.Vltimò de materia huius tit.qualiter ſacramenta † poſſint reiterari,habetis rub.extra de ſac.non reiter.vide etiam quod no. extra de ſecun.nup.c.3.in gl. ſacramenta. quia quædam reiterantur,quædam non.& quæ reiterantur, nunquam reiterantur circa idem,&c.

a ADD.¶Ale. Facit quod habetur in l,fi.§.quoties,de publi.& de q.bar.hic vide per Pet.de anch.in regula,beneficium,in 6.

¶De apoſtatis. Rub.

Iſta rub. non loquitur propriè de apoſtatis,quos nos appellamus quotidie apoſtatas.ſ.de egredientib. religionem: ſed loquitur de
a his qui fidem relinquunt,quia illi propriè dicũtur apoſtatæ,a&c.

a ADD.¶Ale.Et vide etiam quando quis dicatur apoſtata,vltra bar.hic quod no. bal.in l.iubemus,§.ſeruos,s̃.de epiſc.& cle.& an bona apoſtatæ remaneant monaſterio,vide bal.in l.Deo nobis,ad fi.de epiſ.& cle.Adde de apoſta. Old.conſ. 47.& 184.& 202.Idem dicas in crimine læſæ maieſtatis,vt eſt gl.ſing.in l.Manichæos,s̃.de hæret.&vide quod dixi in l.fi.ff.ad l.Iul.maieſt.&vide bar.in l.commiſſa,in fi.de pub.In contrarium facit c.2.de reſcr.li.6.

LEX II.

1 *De crimine hæreſis contra defunctum poteſt procedi intra quinque annos.*

a Si quis defunctum. a Iſta l.allegatur per d.Rich.Malumb.in 1.q.quam ipſe diſputauit de hoc ꝙ leges, & canones qui dicunt, ꝙ de crimine hæreſis
1 poteſt cognoſci poſt mortem, † debet intelligi intra quinquennium. quod tene menti propter inquiſitores qui inquirunt ad mortem, & publicant bona,neſcio tamen quid ipſe determinat, ſed ego habeo illam diſpu.&c.

a ADD.¶Pom.Ad iſtam l.vide pulchre fel.in c.cum nobis,de præſcr.

LEX

LEX III.

1 *Deus semper parcit.*

Hi qui. Not.tex.& signa ibi, nisi iussum fuisset,&c.hoc verũ dicit gl. quãtum ad pœnam mundanam, sed quo ad
1 Deum secus,quia†ille semper parcit,&c.

a ¶De Iudæis,& Cælicolis.*a* Rub.

Cælicolæ sunt illi,qui adorant creaturam,vt solem & lunam.

a ADD. ¶Paris.Circa istã mãm adde priò, an Iudæi sint sub iurisdõe Papæ,& an possint facere testm̃,ↄsequẽter,an ĩ eis locũ h3 dispõ c.q̃q̃,de vsu.in 6. vide D. Frã.ↄs.158.vide oĩno Pa.de Leaz.de quo j̃.Itẽ an Iudæi possint cogi ad obseruãtiã iuri,vide Ro.ↄs.155.Pau.ↄs.100.bal.c.j.§.itẽ scrã,de pace iur.fir. barb.cõs. 15.vo.j.Itẽ qualr puniãt Iudæi pignora vẽdẽtes sine debitis solẽnitati.vide Ro. cõs.203.vbi d̃t qd̃ cõiter scm̃,itẽ qd̃ regl̃r inter Iudæos & Christianos sint pmissiones ↄtus p̃ter q̃ sup mãcipio Chr̃iano, & qd̃ Iudæus possit præscribere rẽ Christiani,vide Ro.ↄsi 484.Itẽ si Iudæus hñs ptãtẽ vẽdẽdi pig.⁹ post annũ, ↄseruauit p multos annos,postea petat vsuras oĩm annorũ,an possit,vide Pau. cõs.213.Itẽ q act⁹ gñal̃r sint pmissi Iudæis, & q phibiti, vide Berta.in tract.de Gabel.in 3 parte,Nũqd ãt qd̃ priuilegiũ exẽptionis scm̃ habitãtib.in tali loco, extẽdat ad Iudæos vide eũdẽ Berta.in trac.de Gabel.in 3.par.Et ibi ẽt multa alia ponit in mã,p̃sertim an & qñ Iudæi subiaceant legib.Chr̃ianorũ,& qũo ↄueniẽtes puniri dẽant,itẽ qd̃ iudæi nõ possunt eẽ doctores, nec hr̃e dignitatẽ, vide bar.l.oẽs, de decu.li.x Itẽ nũqd à Iudæis possint capi filij ĩfantes vt baptizẽtur,vide Are.l.multum,de ver.ob.& ibi ẽt an Christianus possit relinq̃re aliqd Iudæo in testõ,& an Iudæus possit p̃scribere rẽ Christiani,itẽ priuilegium qd̃ Iudæi possint retinere p pignore res furtiuas ñ liget scholares , quorũ aliqua res fuisset furto subtracta pig.vide Cremen.sing.88. itẽ priuilegium qd̃ Iudæi possint mutuare super reb.alienis,nõ intelligit qd̃ scirẽt alienas, vide Feli. in c.cãm q̃,ver. interp̃tatio priuilegij in pr.ext.de resc.itẽ qb.legib.subiiciãt Iudæi,vide oĩno Fel.c.j.extra de ↄst.itẽ an & qñ Iudæus possit esse testis,vide late Fel.ca.Iudæi extra,de test.itẽ de mã iudæorum q dicantur subditi Romanæ ecclesiæ,vide late Cors.in c.grandi, de suppl.negl.p̃l.& ibi ẽt an possint ad aliquod offm̃ in curia Romana deputari, itẽ qd de iudæo vel pagano publico vsurario,q fecit testm̃,& q reputabat Christianus,vide oĩnõ Pau.de Elea.in 8.q. sua inc.in q.per totam,vide Are.de quo s̃.in pr.apostillæ,& Pau.de Elea.vbi ponit qũo iudæus subsit legib.& canonib.nr̃is,itẽ in materia, an iudæus possit eẽ rector,vel ptãs vel aliud publicũ offm̃ hr̃e vel esse tutor Christiani, & an possit ↄ Christianum p̃scribere,vide late Ias.in ru.ff.de iust.& iure,vbi ẽt ponit an ad eius onus,admittat ad officia & alia, item in mã iudæorum & paganorum an l3 cũ eis comedere,loq,& versari, vide Deciũ c.nouit, in 3.no.extr.de iud.itẽ de iudæis & multis aliis specieb.paganorum,vide Dec.ĩ c.j. extra de const. vbi etiam ponit q̃ pœna puniatur iudęus cognoscens carnaliter Christianã,& an iudæi ligẽtur legib.& canon.itẽ an iudæi admittant in actib. in qb.reqritur iurm̃,& an tunc iurare possint fm legem suam, vide bar.cõs.15.vo.1.Et ibi ẽt an in iudæis habeat locũ dispõ c.q̃uis,de pactis,in j.& similes dispões, itẽ in mã iudæorum an in eis seruentur iura cõia, q̃ sunt fundata in æquitate , vide q̃ d̃t Fel.c.2.de iud.& q̃ d̃t Ias.l.quod si Ephe.ff.de eo quod certo loco,in fin.Quod ãt inter Iudæos deferantur successiones fm legem Mosaycã,nõ ãt fm legẽ ciuilem,vide Ias.l.qui se p̃ris,C.vnde lib.item an iudæus committens stuprum cum Christiana puniatur pœna capitis de iure cõi,ẽt si statutũ imponat minorẽ pęnam pro adulterio vel stupro:& an dici possint fideles Romanæ eccl̃æ,vel deuoti,& an possumus cum eis interuenire,item ipsi pro nobis extra ea q̃ cõcernunt fidem,vide barb.late ↄs.63.vbi ẽt qd̃ possint eẽ pcuratores Christianorũ.

LEX I.

1 *Collegium Iudæorum est reprobatum, & ipsis non potest relinqui.*
2 *Iudæo particulariter relinqui potest.*

1 QVod Cornelia. Collegium † Iudæorũ est reprobatũ,s3 nõ reprobat
qlibet Iudæus per se. De hoc an possit relinq cuilibet
2 †Iudæo,no. per Cy.l. 1.s̃.de sacros.eccl.ĩ 3.op.Quãdo
ergo collegium est reprobatum , licẽt non possit relinqui collegio,tamen quilibet potest capere per se,&c.

LEX VI.

1 *Iudices Christiani quãdo adiri debeant à Iudæis ad ea quæ pertinent ad eorum superstitionem.*

Iudæi. Hæc est bona l.breuiter dicit.Iudæi hñt ea,quę sunt ciuium Romanorum,&corã iudicib.Christianis dẽnt litigare, & pñt ex eis arbitriũ assumere.h.d. Op.dr̃ hic,qd̃ in causis
1 quæ pertinẽt ad superstitionem†eorum dẽnt adiri iudices Chri-
a stiani,ᵃContrà.s̃.e.l.Iudæis.& l proxi.& j̃.e.l.Iudæorum.so.intellige hic. quod ea q̃ pertinent ad superstitionẽ eorũ veniebãt examinanda incidẽter in cã.Exemplũ,vtrum mr̃imonium tenuerit, quod alr est fm l.eorum, alr̃ fm l.nostram, vt dixi.s̃.e. l.proxi.sed in causis quæ spectant principaliter ad superstitionem , & fidem eorum,ipsimet cognoscunt,vt in legib.contrariis,&c.

a ADD. ¶Ale.Quis sit iudex iudæorum,qd in iudæo delinquẽte,corã quo iudice dẽat puniri,vide q̃ scripsi in l.si adulteriũ cũ incestu,post bar.ff.de adul.& cui⁹ iurisdõi sint subiecti,an Papæ,vel Imperatoris,vide d.ant.c.j.de cõsti.an iudæi dẽãt vti l.Mosayca ĩtra se,q̃ habuit Moyses,vt hr̃ 7.di.Moyses,vr̃ dicẽdũ qd̃ ñ, per hãc l.q̃ d̃t Romanorũ,de hoc tetigit Io.Cal.ↄs.30.sub rub.de test.& consuluit qd̃ Mosayca ĩter se.Secus si cũ Christiano,vt hic,& vide ibi late per eũ, & an lex Mosayca attendat in decisionib⁹ cãrũ, vide Im.l.stipl̃o hoc mõ ↄcepta, de ver.ob.vbi d̃t,qd̃ nõ,nisi à l.noua sit spãl̃r approbata,iuxta not.vide Dy.ĩ §. ita,& ibi ẽt vide Ro.& vide doc.in c.fi.de ↄsue.& ibi Im.in gl.2.& ibi nõ dr̃ derogatũ quo ad moralia, Im.refert san.Th.in q.c.j.art.2.& 3. & idẽ ipse q.99.art. 3.& 4.& q.104.art.3.pro hoc vr̃ tex.in c.translato,de const.& ibi bal.adde à quo puniendus sit iudæus delinquens Pet. de anc.cons.14.Old.26.& qualiter puniatur cum cognoscit Christianam,per Old.etiam cons.334.

LEX VII.

1 *Christianus non potest instituere pretium rebus Iudæorum,sed inter se sic.*
2 *Populus ciuitatis potest statuere quod res vendantur certo pretio , sed statuere legem certis personis non.*

Nemo. Iudæi nõ pñt arctari ad vẽdẽdas res pprias alr quã
1 Christiani.H.d.Ex hac l.no.†q Christian⁹ nõ pt statuere ptium reb.Iudæorũ,s;ipsimet Iudæi inter se sic.hic est casus
2 put hẽtis in lr̃a vos.S; qro,an populus vnius†ciuitatis possit statuere,qd̃ res vẽdatur certo ptio?resp.qñ sic faciẽdo l.gñalem,vt l. fi.ff.ad l.Iul.de an.& in l.annonam.de extraor.cri.l.j.§.cura carnis. de of.præfec.vrb.sed statuere legem certis personis tantum,vt Iudæis,vel aliis,non potest.vt hic.& d.l.annonam.

LEX IX.

1 *Qui non est mecum,contra me est.*

1 Cælicolarum. Not.hãc l.in fi.† q qui nõ est mecum,ↄ me est.& q sunt Cælicolæ,dixi tibi in ru.

LEX XII.

1 *Dies feriatus pro aliquo,erit etiam contra se.*

Die Sabbati.in die sabbati,& aliis festiuitatib.iudęorum ipsi ñ
a pñt ↄueniri,nec alios ↄuenire.ᵃH. d.hanc l.No.quod si a-
1 liquis dies est feriatus†quo ad te,vt non possis cõueniri,debet es-
b se feriatus contra te, *b* vt tu non debeas conuenire alios.Facit ad hoc quod videbitis in l.fi.j̃.de fruc.& lit.expen.

a ADD.¶Ale.Et ad hoc vide bal.post gl.& doc.in l.quod fauore,j̃.de legi.
b Limita, vt colligitur ex dictis bart.l.j.§.nunciatio,de op.nõ.nun.vide quæ dixi in l.3.in prin.in 3.fallentia,ff.quod quisque iuris.

LEX XIII.

1 *Ius sibi dicere q qs possit,q̃do non pt esse sibi cõsultũ de superioris authoritate.*
2 *Represaliæ sunt permissæ quando quis non reperit iustitiam in ciuitate , contra quam represaliæ conceduntur.*
3 *Ciuitates Italiæ quæ superiorem non recognoscunt possunt sibi ad inuicem bellum indicere.*
4 *Percutiens Perusinum extra territorium Perusinum,quando possit Perusi puniri vigore statuti, & vtrum valeat.*

Nullus Tanq̃.ista est bona l.vide gl.q̃ inc.sed nunquid,&c.
1 No.q nullus pt sibi ius dicere. Fallit†si authoritate
2 superioris nõ pt esse ↄsultum.Per hanc l.dr̃ q represalię†sunt permissæ eo casu,quo quis non reperit iustitiam in ciuitate contra q̃ represaliæ conceduntur.Item per hanc l.possumus dicere q ciui-
3 tates Italiæ q̃ non recognoscunt superiorem,qñ faciunt†aliquid illicitum,possunt sibi inuicem indicere bellum,ex quo superioris copia nõ reperitur. Item per hanc l.formo q.in l.cũctos populos.
4 vtrum†valeat statutũ, quod si quis percussit Perusinum,in quacunq; parte mundi,possit hic puniri?& determino q non, nisi qñ in loco delicti non reperiretur iustitia.ita determino per gl.

LEX XVII.

1 *Iudæus quòd non possit doctorari.*

Hac Valitura.Iudæi nõ pñt habere aliquẽ honorẽ,seu digni-
1 tatem.H.d.Et per hanc l.dico,q Iudæi hic † studẽtes nõ pñt ↄuentuari, vel honorẽ doctoratus assumere:qm̃ est dignitas. Præterea doc.habẽt in scholares iurisdõe ordinariam per aut.habita.Et ita dixi hoc anno,cũ qdam Iudæus vellet doctorari,&c.

¶De paganis,& sacrificiis,& templis eorum. Rub.

LEX VI.

1 *Iudæis,vel paganis nulla potest fieri violentia.*
2 *Ecclesia indicit bellum contra Saracenos,quia detinent terram sanctam.*
3 *Christiani sunt filij Abrahæ.*
4 *Ecclesia indicit bellum contra Turcas,& quare.*

CHristianis Ista est bona l.& Rof. eã ẽt cõnumerat in suis libellis inter cõstões, q̃ puniunt
1 violẽtos.No.q Iudæis†vel paganis nulla pt fieri violen-
a tia.ᵃ Dices tu,qualiter eccl̃a indicit bellum ↄ†Saracenos?Rñ.qa
2 Saraceni detinent terram nr̃ã.Nam terra Ierusalem est terra promissionis,quam promisit Deus Abrahæ,& semini eius: & debita
3 nobis,qa † sumus filij Abrahæ secũ. Apostolum. Dices tu, & q̃re
b ↄtra Turcas *b* qui nõ tenẽt terram nostram,indicit eccl̃a bellum.
4 †Rñ quia nõ possumus aliter ire ad Saracenos.Cum ĝ cõtẽdunt aliud turbulentum,& iuri ↄrium,quia nõ permittũt nos ire ad illos,ideo ecclesia indicit eis bellum,aliàs non indiceret.

a ADD.¶Pom An autem Iudæus transiens ad paganos puniatur, vide Ol.cons.l.j & in cons.77.vbi ponit,an sit licitum indicere bellũ Saracenis,& cons.87.vbi ponit an princeps possit illis bona auferre,& cons.91.vbi ponit an possit cõpelli ad soluendum decimas,& vide etiam Anch.in c.peccatum,& seq.de reg.iur. in 6.& aliquid etiam per Fel.in rub.extra de iude.& Saracenis.
b Ale.Et ad bar.hic adde Inn.c.q super,de voto,ad quem se remittit bar.l.hostes, de cap.in text.n.ex hoc not.per bart.no.q sumus filij Abrahæ,alibi autem dr̃ q omnes ab Adam processimus, vt dicit gl.in l.vt vim, ff.de iust. & iur. adde an Papa possit imponere decimam pro indicendo bello Saracenis , & an debeant expelli de ciuitatibus Christianorum,Old.cons.72.

a ¶De his, qui ad ecclesias confug.a Rub.

a ADD. ¶Paris. Adde pro extẽsione huius tituli quod fugiẽs ad sacerdotẽ deferẽtẽ corp' Chri, tutus est, & capi nõ põt, singulare est dctũ Hoc.c.sacro, de sen.ex.& refert Ale.in rub.ff.de op.no.nun. Vide Ro. sing.335. Itẽ no. quod officialis insequens aliquem pro delicto cõmisso extra ecclesiã, si aufugiat ĩ ecclesiã põt ab ea extrahi, vide Ale.cõsi.24.vo.2. Item vide mã late Barb.cõs.33.vo.4. vbi ponit an priuilegium huius tituli habeat locum in domibus Canonicorum, & quantum se extendũt, & quid de fure portãte secum rem furtiuam in tali domo, & q̃dam alia in mã.

LEX I.

Vdæi. No. quòd Iudæi licèt sint in ecclesiis, non tamen habent priuilegium, ne possint capi pro debito, vel delicto.

LEX II.

Fideli. Qui sunt in ecclesiis, inuiti extrahi non possunt. H.d. Aliud ergo est in Christianis, vt hic: aliud in Iudæis, vt s̃.l.prox. Fallit in quibusdam casibus, quos dic vt in gl. huius l.

LEX III.

1 *Occidens aliquem qui licite capi possit, si se defendat, non punitur.*
2 *Iusta exceptio impedit litem contestari.*
3 *Occidens aliquem in casu permisso non potest accusari.*
4 *Exceptio quòd quis potuit occidi, impedit processum.*

a Si seruus. a No. qđ qñ aliquis licitè põt capi, si ille se defen-
1 derit, & in certamine occiditur à familia, † occi-
2 dens non venit puniendus, ar. huius l. Item no. hic qđ iusta † ex-
b ceptio impedit litem cõtestari, b & sic accusatio nõ recipiatur, nec super ea procedatur, vide tex. ibi, nec cõsĩlãdæ criminationis, &c. cũ
3 gl. sua. † Et sic facit, quod qñ quis occidit aliquẽ in casu permisso à sta
c tuto, vel à lege, in casu.s. qñ liceat se sine iudice vindicare, qđ su-
4 per hoc nõ debet recipi accusatio. c Et ista exceptio quod potuit occi
d di, opponitur † ad processum, & eum impedit. d quod tene menti.

a ADD. ¶Alex. Vide Are. in trac. malef. in ver. fama publica, ver. aliquid de carceratis, & de captura.

b Pari. Vide Ias. l.2. quam legit simul cum rũ.C. vt nemo priuatus, in l. nam & post ea, in pr. ff. de iurei. Ale. in d.l.2. sequitur Are. in opere maleficiorum, ver. comparent dicti inquisiti in termino defensionis, & Pau. de ca. hic.

c Ale. Adde bar.l.j.§.j. ad Velle.& in l.j. ad Mace. Sed si indebite vulnerat, tunc nõ relaxatur, secundum bal. in aut. sed omnino, C. ne vxor pro marito.

d Ale. Sed ego retuli bal. tenere cõtrium in l. vbi pactum, j̃. de trãs. vbi vid. post bar. l. decuriones, C. de infa. & adde quod no. bart. l.j.§. accusatus, ad Turp. & adde bal. in l. decuriones, vide eundem ĩ l.j. ver. & per pdicta, C. si à non comp. iudi.

LEX IIII.

1 *Securitatem ab inimico ne offendatur, quando quis petere possit.*

Denunciamus. Ista l. prohibet coadunationẽ & hominum cõuenticula fieri in ecclesiis. q̃ro de intellectu illius ver. nam si q̃s aliqd. Gl. intelligit si aliqs vult facere coadunationẽ, vt abstrahat aliquẽ ab eccl'a, ñ d3 hoc facere, s3 cõ eũ d3 ordinariè agere. Et fm hoc, iste ver. nihil facit ad illã q.
a an q̃s possit petere ab inimico suo securitatem. a Alio mõ põt intelligi de eo q timet ne ab eccl'a extrahatur, vel fiat sibi iniuria, vt ipse
1 possit à iudice peter, vt sibi caueat idõeè ne offendat, & fm † hoc vr casus illi' q. an possit petere cautionẽ ab inimico suo ne offendatur. de quo plenè per Gul. de Cu. in l. illicitas. §. ne potẽtiores. ff.
b de of. presi. Dixi vobis. b ff. de dam. inf. l. qui bona. §. si q̃s iuxta, &c.

a ADD. ¶Alex. De quo vide bal. & Lud. q̃ fuerunt cõrij in l. sed & si susceperit, ĩ fi. ff. de iu. an delegatus possit cogere partẽ alteri parti, ad cauendũ idonee de nõ offendendo, vide Spe. in ti. de iu. dele. §. sequitur videre, Ver. porro hic fateor.

b Ale. Et de hac q. vide per eundem bar. l. litib. j̃. de agri. & cen. lib. 11. & bene facit tex. in l. si super possessione, j̃. de transa. Et nunquid valeat illa promissio sub pœna, vide & bar. & ibi dixi in l. non impossibile, ff. de pac. & no. quia si vult petere cautionem debet petere suis expensis, gl. est sing. in l. fin. C. de ero. milit. ann. quam ampliando practicat, bar. in l.j. ff. de rerum diui.

LEX V.

1 *Rege iusto quàm iusta lege scripta, melius est regi.*
2 *Priuilegium quod habet ecclesia competit etiam finibus ecclesiæ.*
3 *Qui est in ecclesia potest citari per nuntium.*
4 *Puniri de cogitatione quando quis possit.*
5 *Abstractus de facto de ecclesia, potest petere quod restituatur pristinæ libertati.*

a Præsenti. a De eccl'a nullus d3 vi exhi, s3 d3 ibi verbaliter ci-
b tari. b H.d. vsq; ad §. cum añ. Not. hãc l.j. ad q. de q̃ cõsueuerũt disputare Theologi, videlicet quid sit melius, vel regi iusto Rege, vel iusta l. scripta. & hic vr casus quod est melius regi
1 † iusto Rege, q in singulis causis iudicat fm æquitatem, q̃ sibi vr,
2 vt hic vides in pr. huius l. No. 2. quod priuilegium † qđ habet ecclesia, competit ẽt finib. eccl'æ, hoc est locis circũstãtib. ibi, ex his er-
c go locis, eorumq; finib. &c. & sic, si stãt in ostio, c nõ possunt capi.
3 Not. 3. quod ille qui est † in ecclesia, põt citari p nuncium. No. ẽt quod hic
4 punitur † quis de cogitatione. quod dic vt in gl. Quæro, si aliquis
5 de facto de ecclesia abstrahatur? resp. † & puto quod đ iure possit
d petere quod restituatur d pristinæ libertati, quia de ea de facto priuatus est per ti. de lib. ho. exhib. Facit ad hoc illud qđ dixi in quadam q. quam disputaui, quæ incipit, Lapus, &c.

a ADD. ¶Pom. Pro extẽsione h' l. vide Ale cõs.9. vo.2. inc. in Christi noĩe, &c. vsus dicto themate, & vide Ol. cõs.54. & seq. & cons.154. & Fel. c. de quarta, de psc. & Ro. cõs.227. & 234. Vide ẽt Car. in Cle.j. in pr. de pæ. & remis. & limitat vt p Ale. cons.24. vo.2. & Fel. c. ego N. de iurei. vide ẽt aliq d p Fel. c. ex rescripto, in fi. de iurei. & in c. fi. de foro comp. & in c.3. de iudi. ¶Pari. Vide bar. in trac. de cita. in 2.q. vide late de materia Barb. cons.33. vo.4. Item quæ persone excipiantur ab ista l. de iur. Can. vide bar. in trac. differentiarum inter ius ciui. & Can.

b Ale. An & qñ q̃s possit citari in ecclesia, vide bar. in l. plerig;, ff. de in ius voc. & per bal. l.2. s̃. de sac. san. eccl. & ibi bar. Quid in hospitali, vide bal. l. si quis ad declinandã, s̃. de epi. & cle. Et hic adde q̃ no. bal. l. ẽt, de exec. rei iud. Et vide p Ale. l.2. de in ius voc. adde an stante statuto, quod debitor possit capi pro debito, an poterit capi in ecclesia, Pau. de cast. hic referentem Alb. qđ sic, quem postquã videris, vide Old. cons.54. & seq. cons.154. & Ro. cons.233 & 234.

c Ale. Stantes in ostio nõ possunt capi. adde tex. 17.q.4.c. quisquis iuuenis, & c. decet, de immu. eccl. in 6. & quæ notat Io. an. in add. Spe. rub. de immu. eccl.

d Ale. Vide quod no. dixit bar. in l. acquiritur, §. igitur, ff. de acq. rer. do. & quæ dixi post bal. in l. si cui, §. sacrilegium, de accu.

1 *Secundum decretum interponitur pro mensura debiti.*
2 *Discussio bonorum, & rerum, quomodo fiat.*
3 *Executio sententiæ an fiat contra fideiussorem remissiue.*

§. Cum autem. Citatus in eccl'a põt p se, vel per procuratorẽ cõparere: & si nõ cõparet, procedit cõ eũ ad 1. & 2. decretum, & ad eorũ inuestigationem, fm iuris ordinẽ. H.d. vsq; ad §. sanè. Nor. fm verã op. q l; primũ decretũ fiat fm
1 ista tpa p immissionem oĩm bonorum, tñ † fm decretũ fit p me-
a sura debiti declarati. a No. 2. modũ † discutiendi seu discussionẽ fa
2 ciendi de re, q̃ relinquũt arbitrio iudicis, põt. n. facere manu militari, & facere exhi res vbicunq; sint, & põt cogere ad ostendendum, seu iurãdum si aliquid aliud habeat. Vltimò no. ex ver. adiicientes qđ
3 quidam dicunt, quod ibi est casus. quod in fideiussore † fit executio sententiæ. De quo dic plenè vt dixi in l.i. ff. iud. so. Tene menti.

a ADD. ¶Ale. Vide gl. hic & bal. in aut. ei qui. j̃. de bo. aut. iud. pos. in ver. 2. casu, vide etiam bar. in extrau. ad repri. in ver. videbitur, ad fi. & quod dixi in l.j. de infa. & quod no. in l. filius, de do. & adde quod manu militari, idem importat qđ officium iudicis, l. qui restituere, de rei ven. no. bal. ĩ aut. sed omnino, C. ne vxor pro ma. & alle. istum tex. bar. l. si finita, § Iulianus, ff. de dam. inf. quad primum decretum non potest perueniri, nisi præcedat libellus, Hic est gl. sing. quando sententia primi & secundi decreti dicitur esse interlocutoria, & eam pro singulari allegat Im. in l. quod iussit, de re iud.

a §. Sanè. a Not. tex. in pr. §. quæ dicuntur personæ domesticæ, de quo dicam vobis l. etiam. j̃. de test. Et quæ dicantur coniunctæ, dic vt in l. cum rem alienam. j̃. de leg.

a ADD. ¶Pari. Vide q̃ scripsi post Bertta. ĩ verbo Domesticus, vbi ẽt hẽs q d đ col.

¶De legibus & constitutionibus principum. Rub.

Continua vt in gl. Quæro in quo differt Lex & cõstõ ab edicto? Dñam inter l. & cõstõem quilibet vestrum nouit, ẽt pueri, quia l. est, q̃ profertur à populo interrogante, vel alio interrogante pro populo, qui populo pẽst. Constõ est principis edictum, & licèt alia edicta ponantur propriè pro edictis Prætorum, tamen in hac rubrica ponitur pro omni lege, q̃ est: siue vocatur edictalis, quia in ea ponitur hac edictali, vel hoc edicto, vt videbitis. j̃. e. l. 3. &c.

LEX I.

1 *Ius scriptũ pfertur æqtati nõ scriptæ, & solus Princeps potest aliud statuere.*
2 *Præteritum quòd ponatur pro futuro, & sic tempus pro tempore & nu. 3.*
4 *Aequitas scripta præfertur iuri scripto.*
5 *Iudex in his quæ committuntur eius arbitrio, debet æquitatem seruare, in his quæ scripta sunt seruat decisionem legis.*
6 *Princeps quãdo debeat adiri, quãdo ius non scriptum repugnat æquitati legis.*
7 *Interpretationem generalem, & necessariam, & in scriptis redigendam inter æquitatem, & ius scriptum, facit solus princeps.*
8 *Interpretationem necessariam, non tamen generalem, licèt in scriptis redigatur facit quilibet iudex procedendo de similibus ad similia.*
9 *Interpretatio probabilis non est necessaria, & potest fieri à quolibet doctore.*
10 *Opinioni Doctoris stare nemo cogitur.*
11 *Princeps videtur facere illam interpretationem, quæ fit super consuetudine.*
12 *Senatores possunt legem interpretari.*
13 *Differentia inter ius scriptum, & æquitatem.*

Inter æquitatem. Bř hoc intendit fm veram lec. q̃ intẽdo tenere. I' scri-
1 ptum † a præfertur æquitati non scriptæ, & solus princeps
a põt aliud statuere. H.d. fm veriorem lec. † No. summarium. No. qđ
2 præteritum ponitur pro futuro, fm vnum intell'm. Venio ad apparatũ fm istã lec. q̃ro exẽpla. gl. ponit p l. pspexit. ff. q. & à q b. & ff. mãd. l. inter cãs. §. nõ oĩa. Ad istã lect. op. j̃. ad Mace. l. pe. vbi seruatur æquitas. đt gl. ibi latius ponitur equitas, q̃ ius scriptum, qd vult dicere? ecce ius scriptũ, & æqtas nõ cõdicunt, imò se cõpatiunt. exẽplum, nam ius scriptum loquebatur tantum de filiosa. recipiente mutuum, & per æquitatem extenditur ad nepotes: ideo non contradicunt, sed magis concordant. Tu dicas, lex contraria loquitur in æquitate scripta, & sic non contradicit præcedenti positioni. So. Fateor quòd illa æquitas est redacta in scriptis postea per legum interptatores, tñ ab initio non erat redacta in scriptis, & isto respect

a ADD. ¶Pari. Vide Pan. in c. cum specialiter, & in c. seq. extra, de appel.

respectu fcā fuit ista op. Ad idē op.ff.ad Mace.l.s; & Iulian⁹.§.mu-
tui.so.Gl.ibi æqtas scripta ponit tāq̄ ius scriptū,vel verius in d.§.
mutui.pponit rigor,nō æqtas. Op.& vr̄ q̄ iste tex.sibi ɔ̄dicat ī eo
qđ dt,interpositā,in pterito.si.n.interp̄tatio est iā fcā,ad qd aditur
Princeps?certè nō video.H⁹ timore expone interpositā.i.interpo
3 nēdā,& sic†tps ,p tpe ponitur.Vel aliter dico,q̄ erat añ interp̄ta-
ta in finib.iustitię,nō tñ redacta in scriptis,nec nobis manifesta,&
terminata.iō Princeps adit, vt illā interp̄tationē nobis tradat, vel
declarat. Op.j̄.de iu.l.placuit so.ibi loqt̄ de æqtate scripta,& iure
4 scripto quo†casu p̄fertur æqtas,nec est necesse q̄ adeat Princeps.
hic verò loqtur de æqtate nō scripta.mō hētis 1.lec.expeditā.ad
istā lec.op.extra gl.& vr̄ q̄ sp æqtas dēt obseruari, & iō iurat ql3
officialis seruare æquitatē, s̄m q̄ sibi visum fuerit, vt in aut.iusiu-
5 randū quod p̄sta.ab his.§.& ęquius.so.illud intelligo†q̄ d3 serua
re æquitatē in his q̄ suo arbitrio ɔmittūtur: in his verò,q̄ à l.sunt
decisa,d3 l.decisionem seruare.ita dt Inn.cx̄ de ɔst.c.j.Ita dētis ītel
a ligere hāc mām.aSecūdo mō legit̄ de iure nō scripto, & de æqui-
tate nō scripta.V.g.nos nō hēmus ll.q̄ loquātur de feudis, q̄rit̄ an
monachus succedit in feudo.De rigor̄ sic, qa filius succedit patri,
b l3 monachus,vt l.Deo nobis.s̄.de epi.& cle.De æquitate est ɔ̄riū,b
qa nō p̄t dño p̄stare debita seruitia.p̄fertur æqtas, & ita ē determi
natū in vsib.feu.si de feu.fue.ɔt.c.j.§.q clericus. dices tu istud non
est bonū exēplū postq̄ reperit̄ determinatū.qa lege hoc est decla-
ratū.so. Exēplū p̄dictū hēbat locū anteq̄ illa đclarō eēt fcā.Scđm
hoc hēs in l.nr̄a,q̄ q̄ñ ius nō scriptū repugnat ęqtati,d3 adiri prin
6 ceps.† Hoc intellige verū,nisi hēamus sil'e s̄m qđ illud dubiū p̄t
declarari.Et intelligo sil'e,s.l.vel ɔsuetudinē,vt ff.de le.l.nō pñt.&
l.de qb.in pr.tāgā.j̄.e.l.cū de nouo. Tertio mō legit̄ ista l.in vtro-
que scripto.s.iure,& æqtate scriptis,s̄m hāc lec.hr̄ h d.Declarōnē
Principis īter rigorē & æqtatē oēs dēnt suare.H.d.l.ista.& l3 hæc
c lec.sit vera in se,attñ h3 dubitōē.Op.innuit qđ solus Princeps[c] p̄t
īterp̄tari inter æqtatē,& ius scriptū.ɔ̄,imo qlibet iudex ,pcedēdo
de similib.ad similia vt.ff.e.l.nō pñt.Itē qlibet doctor p̄t dare suas
interpretatiōes,& solōes ɔ̄riorū,vt j̄.de ,pfes.qui in vrbe ɔstan.l.j.
7 li.12.so.gl.no.& bñ.Dēs†scire,q̄ q̄dā est interp̄tatio gñalis,&ne-
cessaria,& ī scriptis redigēda, & istā p̄t facere sol⁹ Princeps,vt hic.
8 q̄dā est interp̄tatio†necessaria,& in scriptis redigēda,nō tñ ē gña
lis,& istā p̄t facere qlibet Iudex,& ,pferre sniā,,pcedendo de simi-
lib.ad similia,vt d.l.nō pñt,l3 ista interp̄tatio sit necessaria, & īter
ipsas partes,& in scriptis redigēda,tñ nō est gñalis,vt l.nemo.j̄.de
9 sen.Tertia ē interp̄tatio ,pbabilis,†tñ nō ē necessaria,& p̄t in scri-
10 ptis redigi,vt interp̄tatio doctorū,qa null⁹ te cogit†stare opinio-
d ni doc.d & de ista ēt nō loqtur hæc l. Vlterius op.de l.minimè, &
de l.si de interp̄tatiōe.ff.e.so.illa est interp̄tō,q̄ fit per ɔsuetudinē,
11 † q̄ vr̄ facere Princeps q ɔsuetudinē approbat, & sic cum ista cō-
12 cordat.Itē op.de l.nō ambigit̄.ff.e.so.eodē mō,ibi senatores†pñt
interp̄tari legē,qa hoc vñr facer̄ Principis authoritate, vt dicem⁹
j̄.e.l.fi.Op.de l.normā.j̄.de of.p̄fe.prætorio.so.eo.mō. Pro decla-
ratione l.q̄ro,quæ sit dr̄ia inter æquitatem,& ius?resp.Ius scriptū,
13 † seu rigor iuris dicitur decisio,q̄ fit s̄m rl̄as iuris scripti : æquitas
vero dr̄ quædam facti conuenientia ,seu conueniens quoddam.
Istud probatur in l.nulla.ff.e.ibi,nulla iuris ratio,aut æquitatis be-
nignitas,&c.Hoc etiam probatur in hac l & l.placuit.j̄.de iudic.

a ADD.¶Ale.Adde bal.l.j.& in l.iustitia,ff.de iust & iu.Et quod no.in l.filiusfami.
de do.Contrarium videtur no.bar.l.Quintus,ff.de mand.Faciunt etiam ad hoc
no.per bar.in l.si fideiūssor,§.quædam e.ti.
b Ale. Vide per gl.in l.de quib.ff.de legi.Vtrum autem succedat in regno,duca-
tu,vel baronia,vide bal.l.Deo nobis,de epi.& cle.adde his etiam in l. data ope
ra.in l.vltimis verbis, C.qui accusa.non pos.Adde etiam id quod notat bal.in l.
qui se patris,j̄.vnde liberi.
c Paris. Vide quomodo interpretatio spectet ad principem,vel alios iudices per
Fel.in c.pastoralis,post prin.de fid.inst.
d Pari.In dubio tñ est standum opinionib.doctorum,vbi lex vel rō nō resistit,se-
cundum Ang.l.si idem cum eodem,in pr.ff.de iuris.om.iud.Vide etiam Comen.
cons.76.post pr.Vide in Berta.in verbo,communis opinio est.

LEX II.

1 *Epistolæ pontificis faciunt ius generale.*
2 *Impugnantes rescripta principis qualiter puniantur.*

a Quæ ex relationib.[a] Rescriptū Principis ñ facit i⁹
gñale.&q de eo dubitat,punit̄,
H.d.Diuidit̄ ī 2.partes.Scđa ibi,nec ab aliq̄.Op.j̄.e.l.fi.so. Ibi imp.
de tota cā cognouit, & diffinitiuè ,pnūciauit.hic secus,vt videbi-
b tis.j̄.l.,px.Op.2.s̄m hoc decretales epistolæ[b] q̄ sunt in vol.Decre.
non sunt ius gñale,sic est ɔ̄.20.dist.c.j.so. ibi loqtur de his q̄ reda-
1 cta sunt in corpore iuris.†Vel alr̄: Papa de suis epistolis statuit qđ
eēt ius gñale.Imperator ɔ̄trium statuit in suis ll.vnde aliud in epi-
stolis Papæ,aliud in epistolis principis.Op.s̄.in 1.ɔstōe,circa fi.so.
ibi loqtur de his q̄ sunt in corpe iuris redacta.hic secus.Itē op.j̄.q̄
sit lōg.ɔsue.l.fi.so.vt in gl Itē op.ff qđ q̄sq3 iur.l.j.so.vt in gl. Vlt.
op.& vr̄,q̄ illi,q impugnant rescripta Principis alr̄ puniantur vt l.
2 pl3 s̄.de sac.ecc.† so.s̄m diuersitatem priuilegiorum diuersæ pœ-
næ imponuntur violantib.ea,vt dictis ll.vidistis,& etiam in ista.v-
bi autem nulla poena esset statuta,possunt puniri poena sacrilegij,
vt j̄.de cri.sacri.l.disputare.quæ est secunda,&c.

a ADD.¶Pari.An lr̄æ principis faciunt ius in aliis causis,& q̄d de inferiore à pri
cipe,vide Ale.ɔs.97.vo.3. Pau.de ca.& Mod.l.j.ff.de const.prin. Vide q̄ hēs ī l.fi.
j̄.e.& in repertorio,in verbo,lr̄æ,vide Ias.l.ciuitas,in pr.ff.si cer.pe. Et epistola
principis,quod seruāda sit ab omnib.vide bonum tex in l.si duas,§ j.ff.de exc.
tut.vide ad primum dictum Dec.in rub.extra.de resc.& ibi Fel.
b Ale.Sed nunquid ea q̄ tangunt beneficium Principis,possunt per alium,q̄ à pri
cipe dirimi.vide per Io.an.&per can.in c.cum venissent,de iudi.qđ hr̄ in c.cum
tempore,de arb.in c.j.apud quem, vel quos contr.feu.in vsib.feu.& adde q̄ le-
gatus de latere p̄t rescriptum Papæ interpretari,tex.est no.in c.j.circa med.de
post. d.Ant.c.nouit,& in d.c.cum venissent, de iu.& ibi de hoc per eos, Sed de
interpretatione legis vide j̄.e.l.humanum.& l.antep.& ibi bal. & doct.in l.fin.
j̄.e.ad prædicta vide bal.l.hi qui ad ciuilia.j̄.de app.

LEX III.

a Leges[a] vt. Diuidit̄ in 2.partes.Scđa ibi interlocutionib.In
pria ponit q̄lr ius gñale cognoscit̄. In scđa pōit
q̄ interlocutiones Principis ius gñale ñ sunt,& in 1.par.ponit sex
signa,vt cognoscat̄ vtrum sit ius gñale,vl'non.j pars h⁹ l.est clara.
Ad s̄m op.j̄.e.l.fi.so.ibi Imperator pronunciauit diffinitiuè, & de
cā cognouit,vt ibi dicam.ɔ̄ in l.metum.§.s; quod Pretor.ff.quod
me.cā.so.Illa est recepta in corpore iuris. Item op.j̄.de const.pec.
l.fi. ff.de iur. & fac.ig.l.pe.§.fi. soluit eodem modo:quia ibi loqui-
tur de his quæ sunt recepta in corpore iuris.

a ADD.¶Alex.Adde quod no.bar.l.j.de const. prin.& de no.C.compo.in fi.ff.ad
Treb.l.apud Iulianum,§.vtrum,& ibi per doct.& limita,vt no.Host.& Io.an.c.
in causis, de re iu.videlicet in interlocutoria parti. præsen.quia tūc haberetur
pro lege generali,Casus est in l.fi.j̄.e.& vide ad hoc Do.de san.Ge.in c.j. super
j.gl.extra de const.in 6.

LEX IIII.

1 *Principem viuere legibus licet illis solutus sit, dignum est.*
2 *Princeps tenetur seruare pacta inita cum ciuitatibus.*

a Digna vox.a Quatuor facit. 1.ponit dictū. 2.rōē 3.cō-
mēdationē. 4.indicat successorib.scđa ibi,
adeo.Tertia ibi,& re vera.Quarta ibi,& oraculo. Br̄ h.d. Aequū,
& dignū est principē ll. viuere,& quēlibet hēntem Imperium. H.
d.Op.qa ī veritate Princeps est solutus ll.vt ff.e.l. Princeps.so.Fa-
1 teor†qđ ipse ē solutus ll.tñ æquum, & dignū ē qđ legi. viuat.ita
loqtur hic,vñ ipse submittit se ll.de volūtate,nō de necessitate.I-
b ta dēs intelligere hāc l.q̄ro quid si Imperator[b] facit pactū cum ali
qua ciuitate,vtrū teneat̄ illud pactum seruare?vr̄ q̄ nō.qa est solu
2 tus legi.ff.e.l.princeps.ɔ̄trium†est veritas.Nam pacta sunt de iure
gētium,vt l.ex hoc ff.de iust.& iur.Iura gētium sunt immutabilia.
vt Inst.de iu.na.§.s; naturalia.Ita tenēt ibi do.& Cy.hic refert,&c.

a ADD.¶Ale.Et dt bal.l.si aquam,j̄.de ser.q̄ l3 Princeps sit solutus lege positiua,
non tñ est solutus dictamine rōis naturalis,nec à lege naturæ,q.i.est animal na
turale.Et de hac mā vide in l.hac ɔsultissima,§.ex īperfecto,& ibi bal.post gl.j̄.
de test.¶Add.no.Et ad bar.hic adde tu Ale.de Im.cons.j.ver.per hoc patet, in 2.
vo.& ibi quando Princeps possit reuocare priuilegium à se concessum.
Pari.¶Digna.Qūo Princeps ligetur legi.vide latius Fel.c.j. ver.amplia quarto.
ext.de ɔst.Et de ptāte Imp. vide q̄ hēs ad bart.l.dep̄catio,ff.ad l.Rho.de iact.in
l.item si verberatum,ff.de rei vend.Et qūo dicatur excedere fines & metas suæ
iurisdōis,vide q̄ hēs ad bar.in d.l.deprecatio,item in quibus actib.sit solutus le
gib.vide Ias.in l.ex imperfecto, C.de testa.vbi inter alia dicit q̄ circa actus qui
conficiuntur per eum in priuatum est solutus legib.vt per eum.
b Pari. Adde circa hoc,qđ Imp.& Papa ligent̄ pactis,& ɔ̄ctib.ea q̄ latissime cu-
mulat Barb.ɔs.j.vbi multa dt no.in j.par Et vide Fel.c.j.in pr.de ,pb.Et ibi ēt po
nit q̄ñ obliget successoré,vide ēt Ale.ɔs.j.vo.2.&pulchre ī ɔs.vl.Ias.l.j.ff.đ pac.
vbi refert verba Arist.vult ēt Deū obligari pacto.& ibi ēt Abb.& latius Alb.l.j.
ff.de ɔst.pe.& vide bal.in rub.de nat.feu.q̄ Imp.q fecit cōe p p comité,nō pos-
sit,nec eius successor sine cā reuocare.Fides.n.est dictorū ɔstātia,teste Cicero
ne,vt refert bal.c.j.de c.Corrad.ī plud.feu.Multa ad hoc singularia ponit Barb.
in d.ɔs.j.Vide ēt q̄ scripsi in l.Cæsar.ff.de pub.Item an successor in regno possit
reuocare alienata per defunctum,vide Pau.ɔs.74.Item an princeps possit reuo
care priuilegium alicui ɔcessum,&q̄d si priuilegium trāsiuit in ɔ̄ctū,vide Are.
c.nouit,in gl.ver.q̄ q̄,ext.de re iu.& ibi q̄d si ɔcedat̄ p p bñ merita, an sit irreuo
cabile,& qđ possit reuocari,ēt si trāsiuit in ɔ̄ctu,q̄ñ ɔceditur alicui iurisdō.vi
de ibi per eum.Item qđ q̄ñ ɔcessio immunitatis trāsiuit in ɔ̄ctum nō possit re-
uocari p principé, vel ciuitaté ɔcedété,vide Ant.de bu.ɔs.59.p totū, vbi loqt̄
ēt q̄ñ adesset iurm,q̄ tūc magnū dedecus est venire ɔ̄ fidē iuratā, vide ēt bar.
l.q̄ semel ff.de decr.ab or.fa.in l.oēs populi,ff.de iu.& iur.de immunitate,q̄ trā
siuit in ɔ̄ctum,vel quasi,vt nō possit reuocari.& ibi Mod.Item vide ad idē ant.
de bu.cons.66.in pr.qui tñ vr̄ velle ī supremo principe qđ possit cum possit tol
lere in suprema ptāte ius alteri q̄sitū.Item vide eundem,q̄ nō possit tolli in ɔ̄-
ctum ɔs 73.per totum.Itē qđ Princeps ligetur ɔ̄ctib & qūo liget successorem,
Iac.in e.l.j.ff.de ɔst.prin.Item remissiue qūo priuilegium ɔcessum subdito pos-
sit reuocari,vide & limita vt per Fel.c.nouit,ext.de iud.Item qđ Princeps lige
tur ex ɔ̄ct.nec possit reuocare,& sic in statuto,vel priuilegio q̄ transit in con-
tractum,vide Ias.l.si pecuniam.in pr.de cond.ob cau. Item qūo immunitas cō
cessa subdito.vel non subdito possit reuocari,& qūo trāsiuit in contractū one
rosum,vide late barb.ɔs.2.vo.4.Item q̄ tale decretū non possit reuocari,ēt qđ
applōe decreti nō cōtineat̄ tale decretū,nisi sint apposita ver.quantumcūque &
q̄cūque & similia,Barb.ɔs.47.vo.4.Item adde q̄ l3 Princeps possit venire ɔ̄ pro
prium ɔ̄ctum, & fidē datam, istud tñ nunq̄ p̄sumatur velle sub verbis q̄ūcū-
que generalibus nisi specialiter exprimat,vide Ant.de bu.cons.53.ante fi.

LEX V.

1 *Contractus, qui fit contra legem, non valet.*
2 *Facta contra ius habentur pro infectis, & nu. 13. & vbi & quando nu. 20.*
3 *Lex vbi aliquid prohibet, licèt vltra non procedat, si quid fit, est nullum.*
4 *Iuramentum interpositum super contractu inutili est nullum.*
5 *Offendens legem expresse & eius verba, facit contra legem.*
6 *Fraus legi fit quando quis non offendit verba legis, sed mentem.*
7 *Cõmittere in legem dicitur, siue quis facit contra legẽ siue faciat fraudem legi.*
8 *Lex quando recipiat interpretationem extensiuam.*
9 *Lex generalis, & verbum generale quando recipiat restrictionem.*
10 *Recedere à verbis legis quando quis possit.*
11 *Communis vsus loquendi præfertur propriæ significationi.*
12 *Statutum quòd faciens sanguinem in palatio puniatur, non comprehendit barbi tonsorem phlebotomantem.*
14 *Deus nec lex potest facere, quòd illud quod est factum, non sit factum, & n. 16.*
15 *Vbicunque aliquid potest fieri non recurrimus ad fictionem.*
17 *Confirmatio quæ fit de nouo contra legem, an habeat iuris effectum.*
18 *Venditio liberi hominis non prohibetur, sed dominij translatio.*
19 *Meretrix postquam est meretrix, aliquid recipiendo, non facit contra ius.*
21 *Facta contra legem quando valeant.* (hil dicit de nullitate.
22 *Si facto contra legem lex imponit pœnam, an illud factum teneat quando lex ni*
23 *Dictio, ex, denotat causam proximam.*
24 *Dictio, ob, denotat causam remotam sicut dictio propter.*
25 *Dominium ex inutili contractu quando transferatur.*
26 *Dolus si dat causam contractui, an contractus sit nullus.*
27 *Mutuare filiofamiliàs, non est probibitum, sed repetere mutuum.*
28 *Dominium ex contractu facto præter legem transfertur.*

a Non dubium. [a] Primò ponit dictũ. 2. ponit effectũ dicti. 3. declarat effectũ. 4. extẽdit dictum suũ, & effectũ. 5. ponit vnã illationẽ ex pdictis. Scda ibi, nec pœnas. Tertia ibi, nullã. quarta ibi, qđ ad oẽs. qnta ibi, ſm pdictã. Bř hoc i-
1 tẽdit. Ita incidit in pœnas l. † q facit ꝯ mẽtem seruatis verbis, sicut q facit ꝯ mentem & verba, & qđ fit ꝯ l. hř ꝓ infecto, & qcqd seqř
2 ex eo, vel ob id. h. d. l. ista. Tu iuuenis no. ꝙ nõ v; ꝯtus qui fit ꝯ l.
b Item q ꝯ†ius fiunt, pro infectis hñr. [b] No. 2. quod qñ l. † aliqd ꝓ-
3 hibet, licèt non vltra procedat, illud quod fit ꝯ l. est nullum. Vlt.
c no. [c] ꝙ iuramentum positum super contractu † inutili est nullum.
4 Primo Circa l. nostrã qro exẽpla. Gl. ponit exẽplum per l. ꝯ legẽ & seq. ff. e. ꝓ cuius declarõe dẽs scire ꝙ tria sunt,
5 † Nã qñq; aliqs facit ꝯ l. vt qñ l. offendit expsse, & ei⁹ verba. qñq;
6 aliqs facit fraudẽ legi, vt qñ † offendit mẽtẽ, s; ñ verba. Exẽpla ponuntur in dictis ll. & per Dy. c. vl. de re. iur. li. 6. Est & tertium. s. cõ-
7 mittere in l. † & istud est gñale ad pdicta duo, qa siue quis faciat ꝯ l. siue in fraudem l. committit in l. & ita loqtur hic. Ad vnũ tñ aduerte, qa in d. l. ꝯ l. & l. seq gl ponit casum, qñ fit fraus de ꝯctu ad ꝯctum, qa vnum agiř & aliud agi simulatur. qđ exẽplũ nõ bñ congruit huic legi. Nã illud qđ simulatẽ agiř, verè nõ agiř, vt l. ẽptor. de aq. plu. ar. & de re. iu. l. imaginaria. & ĩ. pl⁹ val. qđ agi. per totũ. Sed l. nostra loqtur qñ aliqs verè agit, s; h⁹ l. authoritate pro infecto hř. & sic ſm fictionẽ. Pone ergo exẽplum, qñ fit fraus de re ad rẽ, vt d. l. ꝯ l. & l. seq. Op. ad 1. partem, dř ꝙ inspicim⁹ mẽtem legis. ꝯ. Imo non l; recedere à verbis legis, vt l. ꝓspexit. ff. q & à quib H⁹ timore sunt hic in gl. opi. inter Io. & Plac. tñ qa gl. ista loqtur obfuscatè, ꝓ huius declaratione diuido eã in partes 4. Prima pars loquiř qñ verba hñt vnũ intellm, & qs vult ea trahere ad alium. Secunda, qñ verbum est gñale, & qs vult illud restringere. Tertia, qñ verbum à l. prolatum in vno casu qs vult extendere ad alium casum. Quarta pars redit ad secũdã. qñ qs vult verbũ gñale restringere. Secũda ibi, itẽ vbicũq;, verbũ gñaľr. tertia ibi, qñq; eꝯ. Quarta ibi. s; an verba legis. Secũdũ hoc ista gl. tractat tria, reTẽto ordi-
8 ne gl. Primò † an l. recipiat interptationẽ extẽsiuam. Secũdò an recipiat interptationẽ restrictiuam. tertiò an recipiat interptationẽ declaratiuam ad sensum impropriũ. De vnoquoq; videam⁹ bř, & primò an recipiat interptationem extẽsiuã. Gl. hic vř ꝙ sic, circa med. sui. Bř circa hoc dic. Aut vis extẽdere vigore alterius l. extẽdentis, & hoc pt facere sine dubio. ita loqř ista gl. Aut vis extendere à seipso, tũc aut ad casum talẽ, sine quo illud ꝙ dispositũ est per l. nõ posset hřẽ effectũ, & tũc l; extẽdere, vt l. si stipula⁹ fuero ꝑ te. de ver. ob. de iurisd. om. iu. l. cui iurisdõ. Aut ad aliũ casum similẽ, & tũc aut in illo alio casu reperiř legis dispõ ꝯria, & nõ l; extẽdere. ita habuistis no. in aut. quas actiones. s. de sacrosf. ec. in l. si vero. §. de viro. so. ma. de testa. mil. l. quod ꝯstitutũ. Si verò nõ reperitur per l. dispositũ ꝯrium. tũc l; extẽdere ad similia, vt l. nõ pñt. ff. e. qđ intellige ẽt in statutis, & ꝯsuetudine. Tex est in l. de qb. in pr. ff. e. & ibi videas, &c. qro 2. vtrum liceat restringere verbum gña-
9 le. Gl. hic in fi. † distinguit qđ per aliã l. pt restringi, al's sec⁹. Ita đt gl. tua simpľr in fi. Si. n. istius gl. opi. esset vera, videretur qđ ista l. ñ valeret aliquid. nam si mẽs est redacta in scriptis, & qs facit ꝯ mẽtem, facit ꝯ verba redacta ĩ scriptis, vnde nõ pt se tueri ꝑtextu verborum. Et iõ aduerte qñ qs vult restringere l per aliã l. & pt. Ita loqtur gl. & bñ, vt l. non est nouũ. & l. s; & posteriores. ff. e. Si qs verò vult restringere ꝑp defectũ rõis, vel ꝑp aliam suadentẽ æqtatẽ, & tũc si vult restringere quo aliqs lucretur, & nõ l;. Ita loquitur l. ꝓspexit. Si verò vult restringere ne aliqs lucretur indebitè, & tũc l;, vt l. vt gradatim. §. s; si lege. ff. de mu. & ho. & l. j. de sacro. ec. ibi, hẽat vnusqq;. & sic gñaľr restringiř litera. sc. habilis, nec indebitè, &c. Si verò vult restringere ne aliquis patiatur dãnum, tũc pt. Ita loquitur l. adigere. § q̃uis. de iu. pa. in quo casu ergo loquatur hæc
10 l. declarabo statim in seq. mẽb. † Secũdum dubium est vtrũ possit recedi à verbis, trahẽdo ea ad improprium intellm. gl. dicit qđ sic, vt s. in pr. l. Videte, qñ aliqs vult trahere verba ad improprium intellm p aliã l. pt fieri. Ita loqtur hæc gl. S; si de hoc aliã l. ñ hẽmus,
d regula est, qđ stamus ꝓpriæ signationi verborũ, [d] vt l. j. §. si is q nauẽ. de exer. de le. 3. l. nõ aliter. Fallit si alia apparet mens l. q colligitur ex istis. Primò si sensus ꝓprius ꝯtinet iniquitatẽ, tũc intelligimus ſm improprium intellm, vt l. ĩ ambigua. ff. de ll. & de exc. tu. l. scire op3. §. aliud. Et scdo, qñ rõ l. mẽs l. est. l. cum mulier. ff so. ma. no, per gl. in l. cum tale. §. falsam. ff. de cõd &
11 de. per Dy. c. q ꝯ. ext. de re. iur. & in c. fi. li. 6. † Tertiò colligitur, si
e cõis vsus loquẽdi repugnat propriæ significationi, [e] tũc mẽs l. est ꝙ intelligamus ſm communem vsum loquẽdi, l; sit improprius, vt l. librorũ. §. quod tñ Cassius, & ibi no. ff. de le. 3. in vulgari, & l. vt Alphenus. de ver. si. & l. anniculus. e. ti. in istis g casib. si qs faceret ꝯ mẽtem l. & nõ offenderet verba, incideret in l. & idem ecõuerso, si qs faceret ꝯ verba, ñ ꝯ mẽtẽ, nõ incideret ĩ l. Pone exẽplum. Statutum erat Bononiæ, qcũq; exxerit sanguinem in palatio moriatur; mõ qdam Barberius phlebotomauit aliquẽ in palatio, iste incidit in verba, qa exxerit sanguinem ĩ palatio, tñ nõ incidit ĩ mẽ-
12 tẽ. † qa statutũ sic intellm ꝯtineret absurdum. intelligař g si quis
f exxerit sanguinẽ iniuriosè, nõ āt exxerit alij ꝓuidẽdo. [f] Nõ. n. debent verba l. captari. ff. ad exhi. l. pe. q multum facit ad prædicta.
13 Venio ad aliã gl. hic dñr duo. Primò ꝙ ꝯctus facti ꝯ l. sunt inutiles: & hñr ꝓ infectis & hoc scdõ. † primũ respicit valorẽ iuris, ſm respicit ipsum fcm Gl. signat ꝯria ad ista pmistim, & ego sic eodẽ mõ signabo. Op. ꝙ ſm hãc gl. maleficia hñr ꝓ infectis. g nemo punietur, qđ est ꝯ oĩa iura tractãtia de maleficiis. sol. dicit gl. hic loqř in his q de iure sortiũtur effectũ, vt pacta, & similia. ista so. nõ vř vera, vt s. de sac. ec. l. nemo martyres. cũ sua gl. & l. iubemus. §. sane. e. tit. vbi q ꝯtrahit ꝯtra l. contractus nõ v3 & punitur. g hř pro facto q̃tum ad eum puniẽdum, & loquitur de his ibi q de iure solẽt sortiri effectũ. Propter qđ Vltram. dñr, ꝙ hñr ꝓ infectis. q̃tum ad ꝯmodũ facientis. Ita loqtur hic. S; q̃tũ ad eius incõmodũ hñr ꝓ factis. Ita loquũtur ꝯria, ita dñt Vltram. Dy. verò distinguit ext. de re. iu. in c. q ꝯ ius l. 6. & dicit ꝙ hæc l. loqtur ĩ his q postq̃ fcã sunt, pñt reduci in pristinũ statũ. ꝯria q fiunt de maleficiis, loquũtur in his q in statum pristinũ reduci nõ pñt. Si. n. hoĩẽ occidi, nõ pt reduci in pristinũ statũ. hec solõ Dy. nõ est vera per l. nemo martyres. & l. iubemus. §. sane. Licèt. n. vendõ posset reduci in pristinum statum, nihilominus hř pro facta q̃tum ad puniendũ eum. Ia. Bu. dicit aliter sic. Delicta, quæ de iure sortiri nõ debent effectum, nec ĩ gñe suo, nec in specie, nõ pñt hři pro infectis, vt l. in bello. §. factæ. ff. de ca. & postli. reuer. l. deniq;. ex qui. cau. ma. Contractus verò qui in genere suo de iure debent sortiri effectum habent in se duo. Vnum quod est in iure, quod ius ei assistit producẽdo ex eo obligationẽ, & actionẽ. Aliud qđ ẽ facti, vt ẽ ipse act⁹, & tũc h3 aliquid facti in se, hoc est ipsum actũ ꝯhẽdi. Primũ. s. iuris effect⁹ pt hẽri pro infecto, ita loquitur hic. Ipsum factum nõ pt habe

a ADD. ¶ Barb. Et fallit regula hic data in sñia excõicationis, qa licet sit ꝯ l. data, q3 iniusta, tñ ligat, 11. q 3. c. sñia. Ita đt Io. an. saluãdo gl. suã. in c j. de off. ord. 16. Item adde gl. sing. in verbo, inhibẽtes, cle. j. de iure pa. vbi quoties lex, vel cõstõ dat certã formam, al's iurisdõẽ habẽti, sine decreto annullationis, ꝙ valet act⁹, l3 forma non seruet. Et an annullatio actus sit pœna, vide gl. c. fi. de elec. in 6. & vide Io. de Im. l. si vero, §. de viro. so. ma. in tertio membro prin. & c. fi. de rescr. bal. l. nemo, de sacrosf. eccl. gl. in c. 2. de ꝯst. aliqui alle. bar. l. oẽs populi, de iust. & iur. & conclude si nullitas non est inducta odio agentis: non est pœna, aut odiũ & tunc si venit post ius quæsitum, est pœna, si ante, secus.
b Ale. Sed an sit nullum ipso iure, vide in l. vniuersi, ĵ. de præcib. imp. offe. & no. ĵ. ad hoc vide omnino bal. ĵ. e. l. humanum, & vide omnino quæ dicit in l. cum lex. ff de fideius. & ibi plene per Im.
c Paris. De hoc an lex ciuilis possit super eo disponere, vide Alex. cons. 59. vo. j. & quæ scripsi in l. adigere, §. si de iure patro.
d Ale. Et ista faciunt ad id qđ đt bal. l. non interest, ĵ. quod me. cau. ꝙ si statutum dicit, non valet cõcordia, si recipiens eã det pecuniam, nam idem erit si tertius det eo sciente, & ꝙ si aliquis est promotus per simoniam commissam, tertio eo sciente, idem iuris sit ac si fecisset. quod not. Et faciunt ad q. si in contractu non potest apponi pœna vigore statuti, & in instrumento dicatur, promisit nomine interesse, vide de hoc bal. in l. cum allegas, C. de vsur.
e Poma. Quòd communis vsus loquendi præferatur propriæ significationi, adde d. Fel. in gl. in proœ. decret. 1. ver. ex quibus, vbi multa cumulat.
f Ale. Itẽ đt bar. l. oẽs populi, in 6. q. principali. ff. de iust. & iur. adde tñ ꝙ ĩ isto casu pmissa erit inqsitio iudice tñ executore ꝓhibita ſm bal. l. decuriones, ĵ. de in fa. per gl. ibi & ad bar. hic adde bal. idẽ tenẽtẽ ꝑ illã l. in l. Gracchus, C. đ adult.

habe

haberi ꝓ infecto vt d.§.factæ.& ideo ponitur regula ipsius facti,sicut in aliis maleficiis.Ista sunt verba dñi Ia.Bu.ista verba nullo mõ mihi placet, l.n.ista dr, hẽant ꝓ infectis,& sic denotat infectionẽ,qa verè nõ pt l.facere,ꝙ illud qđ ẽ fcm,nõ sit fcm,imò nec Deus. ca
14 sus est† in l.verũ ẽ.ff.de re.iu.vñ sictẽ hoc introducit p hãc l.† dẽs
15 ẽt scire aliud.qđ vbicũq; aliqd pt fieri,nõ recurrim⁹ ad fictiõẽ,vt l.qa rõ.ff.de ꝯd.inst.Ad ꝓpositũ,ꝯct⁹ in eo ꝙ sunt iuris,pñt à lege verè annulari, auferẽdo sibi illũ iuris effectũ.iõ isti ꝯct⁹,q sunt ꝯ l.qtũ ad ius vere inutiles,seu nulli sunt:qtũ verò ad aliud qđ ẽ fci, hñt ꝓ infectis fictè.qa verè nõ pñt hẽri.Et si dicis,il.dñt ꝙ fictio nõ fingit sup fcõ,hẽ verũ.imò nũq̃ fingit, nisi sup fcõ.s.aliquẽ eẽ mortuũ,vel nõ eẽ:aliqd eẽ fcm,vel nõ eẽ fcm.Nõ ob.l.deniq;,& l.in bello.§.factæ.qa ibi rõ nõ fingit sup fcõ.qa ibi cessat eqtas in
16 troducẽdi fictionẽ.† Mõ ad ꝓpositũ;& teneo opi.Vltram.cũ aliq̃ addõne,qđ oĩa ista hñr ꝓ ĩfectis qtũ ẽ ad ꝯmodũ faciẽtiũ,qtũ ad incõmodũ faciẽtiũ nõ hñr ꝓ infectis,qa cessat eqtas,q̃re ipsa infectio dẽat induci,qa ĩ veritate deliq̃rũt.l; si subeẽt æqtas,hñr ꝓ infectis,vel ẽt q̃ ad incõmodũ eorũ.Exẽplũ Deliq̃t fu⁹,vel filius iussu patris vel dñi,vl' iudicis.rectè hñr ꝓ ĩfectis qtũ ad eũ puniẽdũ, qa æqtas subest,vt l.liber hõ.ff.ad l.Aql.de re.iu.l.nõ vr̃.§ q iussu. Ita dẽs hic intelligere.Et iste op.redeũt ad illud qđ dr̃ de iuris effe
a ctu.Op.ꝓea q̃ fiũt ꝯ l.hñt iuris effectũ,vt l.1.§.biduũ.ff.qñ ap.sit. gl.dicit, ibi nõ fit ꝯ l.ʒ pter l.Tu dic verius,ibi l. ꝓcedit vltra ꝯfirmãdo.hic stetit in finib. ꝓhibitiõis.Itẽ op.j.de ꝯctib.iud.l.1.& de nup.l.& si ꝯ.so.Dicit gl.ibi vr̃ ꝓhibitũ fieri,nõ ꝓhibitum ꝯfirma-
17 ri,& satis bene dr̃,Cõfirmõ† q̃ fit ꝯ l.de nouo,nõ est ꝯ l.ideo h; iuris effectũ,qđ dic qtũ ad istum passum,vt no.per Dy.de re.iur.c.ñ firmatur.li.6.Op.de ti.de dol.& ꝙ me.cã.& đ ti.ad Mace.Gl.dicit, certè qtum ad effectũ ibi ẽ inutile, qa ꝯpetit exceptio.Ista sol.nõ est bona qa tex.hic q dicit qđ sunt inutiles ipso iure, respicit effectũ finalẽ executiõis.Et iõ Pe.dr,ꝙ isti ꝯctus nõ sunt ꝯ ius.Truffa est.Iõ dicas fm qđ dicit Dy.ĩ ꝯrio.Lex ꝓcedit vltra dãdo rõẽ infirmitatis. iõ nõ infirmatur ipso iure.hic. Lex stetit in fi. ꝓhibitiõis. Item opp.de ꝯh.emp.l.& liberi hoĩs.dicit gl.ibi deliqt vterq;. hic nullus.Nihil est dicere.Tu dic ꝙ ꝯctus emptiõis, & ꝯctus vẽdõis
18 in libero homine nõ est ꝓhibitus.† ʒ; alienõ.hoc est dñij translatio,ista est ꝓhibita.Ita no.gl.in l.liber hõ.la picola in j.gl. parua.ff. de ver.ob.Op.de l.Titio.ff.ad mu.dicit ibi,in effectu,nõ ꝯseqt.qa ab eo actio in fcm auferẽt.nihil est dicere, qa hæc l.nõ respicit finalẽ executionẽ effectus, ʒ respicit ipsum iuris effectũ.Dic ğ.ꝙ ibi seqt executio,eo ꝙ aliq cã negotia gessit, ꝙ ñ fuit ꝯ ius:nõ ãt executionẽ ꝯsequit ex sua falsitate q̃ fecit.vt ibi dixi. Op.de cond.ob tur.cau.l.ideq;.§.s; ꝙ meretrici.Gl.dicit,ꝙ meretrix turpiter ñ ac-
19 cipit.qd vult dicere:dico ꝙ meretrix† postq̃ est meretrix,nõ facit ꝯ ius aliqd recipiendo,merito distinctio valet, nec facit ꝯ l.Reas-
b sume ğ istã gl.br̃ sic.[b] qñq;† q̃ritur vtrum illud qđ est factũ ꝯ ius
20 hẽatur ꝓ infecto qtum ad ipsum fcm,& tunc aut qtũ ad cõmodũ facientis,& hr̃ pro infecto, vt hic. Aut qtum ad incõmodũ & tũc aut æqtas suadet ꝓ infecto haberi,& hr̃ ꝓ infecto,vt l.nõ vñr.§.q iussu.de re.iur.ad l.Aquiliam l.liber hõ. Aut æqtas nõ suadet, & ñ hr̃ pro infecto,ita loquunt oĩa iura ꝯria, q loquunt de maleficiis, vt l.nemo martyres.& l.iubemus.s.de sacrosf.eccl.Qñq; q̃ritur,v-
21 trum facta† ꝯ l.sint inutilia quo ad iuris effectũ,& tũc aut l. procedit vltra ꝯfirmando.& valẽt.vt l.j.§.biduum,qñ ap.sit. & de interd.& rele.l.relegatorũ.§.ad tps.aut l. procedit vltra dãdo modũ infirmãdi,& infirmabit illo mõ.ita loqt ti.de do. & quod me.cã.
c & ti.ad Mace.& ad Velle.qñq; l.[c] vltra nõ procedit,& tũc est inutile ipso iure,& perinde ac si hoc exprimeret ab ipsa lege,vt hac l. ꝯ istam decisionẽ (aliàs distinctionem) facit l.fi.j.de rep.q̃ro, qd
d si l.[d] procedit vltra,pœnam imponendo, de nullitate autem nihil
22 † dicit.Istam q.tangit Dy.hic, & dicit ꝯctum valere, quæ decisio videtur contra casum l.j.ff.de his quæ pro non scri.hab. Tu circa hoc dic,vt dixi plenè in l.Prætor.§.j.ff.de ope.nou.nun.

Venio Ad 2.gl.dr̃ hic, qđ nõ solũ est inutilis ꝯct⁹,seu factũ
23 ꝯ l.l;qcquid seqtur ex eo,vl' ob id ex eo,&c.† No.ꝙ
e dictio[e] ex,h; denotat cãm proximam,dictio,ob,causam remotã,
24 † sicut dictio,pp,vt j.si seruus extero.l.j.l.ex eo tẽpore.ff.de pec. l.j.§.nunc videamus.de cõiun.cum eman.lib. Modo op.ff.de dol.
25 l.& eleganter.circa pr.vbi ex inutili ꝯctu transfertur dñium.† so. gl.iõ vr̃ inutile,qa h; actio.ad recuperãdam rẽ.Nõ est bona so qa hic loquitur de nullitate seu inutilitate (aliàs inualiditate) respe-
26 ctu effectus iuris ab ipso initio.Vltram.dñt† ꝙ qñ dol⁹ dat cãm, ꝯctus est nullus,vt tractat Cy.j.de rescin.ven.l.2.quorum opi.cõiter do.nr̃i reprobant.iõ qtum ad illam l.dico,ꝙ ibi translatio (al's traditio) dñij ꝯsequitur ex inutili ꝯctu,nã dñium acqritur ex traditione,& ex cã putatiua,vt in toto titulo de ꝯd.ind. Et si dicis,l; nõ ex inutili ꝯctu, tñ est ob id qa pp ꝯctum inutilẽ qs putat se teneri ad tradẽdum.Cõcedo illud, & soluam statim dum formabo op.super ver.ob id.Item op. ff de ꝯdi.ob tur.cau.l.2.vbi in pari cã turpitudinis potior est ꝯdõ possidẽtis.Rñ.gl qđ ibi repetit fiscus.

f & sic so.respicit finalẽ effectũ. Tu dic.[f] vt s.dixi qđ trãslatio dñij nõ est illa cã,q̃ est ꝯ ius,licèt sit ob id.Item op.de ti.ad Mace. nam licet mutuetur filio ꝯ ius,tñ in eum transfertur dñium. Gl. soluit
27 ꝙ ibi deliquit creditor mutuando,nõ filius accipiendo.† Tu dic br̃,mutuare filiof.nõ est prohibitum,ʒ ab eo repetere est prohibitum. Vlt.op.circa istam partem,& vr̃ ꝙ ex inutili ꝯctu transferatur dñium,vt l.multum.j.si qs alteri vel sibi l.ꝯctus.j.de fid.instr. & ibi no.so. ibi ꝯctus sunt præter legem:hic loquitur qñ sunt ꝯ l. fm hoc dico in vno verbo, ex contractib.qui sunt præter l.transfertur dominium : sed ex causa putatiua.propter illum contractũ bene potest transferri dominium vt l.& eleganter.ff.de dol.

Venio Ad vltimam gl.dr̃ hic,vt fideiussor.ꝯ đ præ.min.l.& si is.Plures so.dãtur in gl.hic & illa est vera,qa ibi ꝯctus erat ꝓhibitus rõe,seu fauore minorũ. Vñ in tutore, vel fideiussore cessat rõ ꝓhibitionis. vñ quãtũ ad eos nõ est cõtra ius,me
g rito tenet fideiussor.[g] Op.de l.& elegãter.in pr.ff.de dol.vbi ob inutilẽ ꝯctum trãsfertur dñium.rñ.tex.iste loqtur de his q̃ sequunt ob id accessoriè,ita qđ per se stare nõ pñt,ex eo qđ dicit subsecutum,ʒ translatio dñij ex cã putatiua pt stare per se, posito ꝙ ille inutilis ꝯct⁹ pcessisset.ergo,&c.Secũdum hoc ergo reassume duo verba.Qñq; l.prohibet ꝯctum respectiuè, qñq; simpl'r. 1.casu dic, illud quod ob id secutum est, siquidem respicit illud,cuius respectu ꝯctus est prohibitus, nõ valet, secus si respiciat aliud,vt d.l.& si is.j.de præd.min.de sacro.eccl.aut.qui res iam dictas.2.casu,aut illud qđ statutum est ob id pt stare per se, aut nõ.Op ad idem de l. Barbarius Philippus.de of.pt. Gl.sol.ibi fuit error cõis.Op.de l.sti p'lo ista §.alteri. de ver.obl.sol.ibi ꝯctus est pter l.non ꝯ l.ideo valet quod ob id sequitur. Venio ad vltimam partem.dicitur quod
h sacramentum non confirmat ꝯctum.[h] contrà.j.si aduer.ven.aut. sacramenta puberum.Istam materiam explicaui plenius quàm aliquis homo de mundo,in l.si quis pro eo.ff.de fideiussor.

a ADD.¶Pari.Circa illud quod dr̃ in isto tex.qđ si lex ꝓhibet fieri actum ʒ non procedat vlterius,annullando actus nihilominus fit nullus,limita ꝓcedere qñ lex ꝓbatiuè ꝓcedit,secus si ñ pmittẽdo nõ tñ ẽt prohibẽdo expresse, ita ꝓbat in l.fi.iuncta l.pcedẽti, C.de sen.ex breu. reci.Et ibi ponderat solus Sal.sequunt Mod.hic,seqtur Ale.quẽ ipsi nõ allegant,ꝯs.513. Vide late Ale.egregie loquẽtẽ, & ꝯrium tenẽtẽ in l.j.ff.de lib.& post.Ias.hic.Item adde in mã,ꝙ si statutum vel lex denegat audientiam ẽt qđ nõ procedat annullando, actus tñ redditur nullus,vide Ale.cons.37.vo.2. Item ꝙ ista lex nõ procedat,qñ lex imponit pœnam facienti actum,qa tunc actus non dr̃ nullus nisi expresse dicatur, vide late Fel. c.2.post Abb.habes in l.prætor ait,ff.de op.noui nun.ad bar.Item limita non ꝓcedere quando persona prohibetur aliquid facere ratiõe honestatis,quia si faciat actum,& non opponatur,valeat,vide Fel.in c.fi.de consti.

b Ale.Plene Im.c.cũ contingat,in 8.membro,de iurei.& in l.cum lex.ff.de fideius.

c Pom.Limita,nisi lex ꝓhiberet aliqd honestatis cã,ita no.Fel.c.decernim⁹,đ iu.

d Pom.Vide q̃ scripsi in materia huius l.& Anc.c.canonum statuta,de const.& Ale.cons.87.vo.3.vbi limitat hoc nisi apposita pœna,nihilominus de mente legis appareat quòd velit actum esse nullum,& ibi ponit exemplum.

Pari. ¶Si lex.De ista materia,an & qñ appositio pœnæ tollat nullitatem actus, vide Fel.c.2.extra,de test.& in d.l.prætor,per alios & in d.c.2.ponit Fel.an ipsa annullatio actus dicatur pœna,vide alia ad bar.in d.l.prætor ait.

e Ale.No.de dictione,ex,& de dictione,de,vide hic bal.in pr.& qđ no.in l.j.§.emãcipatus,de ꝯiun.cũ eman.lib.& hic ẽt đ dictiõe,pp,& ꝯriam inter dictionẽ, ex,& dictionẽ,pp,vide in l.j.§.incẽdio,j.de incẽ.rui.nau.& de dictione,de,ponit ẽt bal.in de pecorib.ad l.Aquil.Et de dĩa inter, ꝓ,& pp ponit bal. d.l.j.in fi. an seruus extero.Et de omnib.prædictis ẽt de dictiõe,ad,vide bal.l.si ex annua, j.de act.emp.Adde de dictione,de,Pau.de ca.hic,& bal.cons.431.vo.2.

f Contrarium videtur tenere bar.l.j.§.si vir,ff.de acq.poss.

g Ale.Verum vitiato principali,vitiatur accessorium,vide in l.pacta quæ contra, j.de pac.& quod habetur in l.cum lex,de fideius.& gl.in l.si patronus,ff.si qd in frau patro,& in l.fi.ff.de const.pe.& ibi dixi,& de hoc brocardo per gl.Cyn.& bar.l.2.ff de iur.om.iud.& vide ibi Cy.& bal.l.& si his, C.de pd.mi.Et de ista materia vide Ang.in aut.vt cum de ap.cog.& Ang.in aut.hæc constit. innouat consti.vbi ponit vnam pulchram q.quam omnino vide.

h Alex.An sacramentum firmet contractum,& de sacramento quantum ad istam l.vide no.bar.& bal.in l.j.j.si aduer.ven.& in auth.ibi posito.

LEX VI.

a Quod fauore.[a] Vos habetis glossatã istam l. hic & ff. c.l.nulla.pCy Dy.in c.quod ob gratiã. de re.iur.li.6.& si quis vellet insistere, stacet per vnam lectionem. Pro

a ADD.¶Pari.Et ideo qñ aliqd conceditur alicui in priuilegium,nõ tollitur sibi remedia cõia,& ꝙ aliàs videantur obstare reg.iuris, l.in bello,§.si qs seruum, ff.de cap.bar.l.fi.alias pe.C.de sacrosf.ec.& in l.j.ad fi.de le.j.Vide quod no.decidit bar.l.3.§.si emancipatus,per illum tex.in fi.de bo.pos.ꝯ tab.& quod p illam decisionem bar.decidit no.Comẽ.cons.17.inc. Hieron.vide do.Ale.in apostil.in d.§.si emancipatus,Item ad regulam h' l.ꝙ inducta in fauorem alicuius nõ debẽat operari in eius præiudicium,& ꝙ ita demum in eius fauorem operentur, si commoditas illa per legem sibi placuerit, vide multa per Fel.c.dilectus filius,el.2 in 3.cõclusione,extra,de resc.Item ꝙ in odium venit in ꝓ tm fauoris, nõ ꝓcedit ista regula vide d.Ant.ꝯs.39.prope finem. Item adde si militer ꝯ, ꝙ inducta in odium seu pĩudicium alicuius non operantur in eius fauorem, quo minus possit ꝯpelli ad illud,à quo i eius odiũ repellitur, vide multa cumulata per Ias.ad hoc in rub.ff.de iusti.& iure, vide quæ d xi Ale.in apost.Vide ad regulam huius l.& limitationem Dec.in c.intelleximus,de iud.in 2.no.

Pro declaranda ista l. dēs scire, ꝙ habes 3. lect. 1. loquitur qn̄ aliqd
est introductum in fauorem alicuius à lege, qđ non d3 redunda-
a re in eius læsionem, a vt l. non eo minus. de procura. Ad istam op.
Insti. de aut. tut. §. neq; Item opp. de l. pridem. ꝟ. de qõi Item op. de
l. die sabbathi. s̄. de iu qđ solue, vt hic in gl. & per doct. & ego dixi
s̄. Secundo modo ꝑt legi, quando quid introducitur in fauorem
alicuius per priuilegium nō insertū in corpore iuris, qa illud non
d3 in odium redundare. Ad istam op. quod qsq; iuris. l. j. Item op.
de l. 2. ꝟ. de iurei. propter cal. dando. & de excu. tu. l. cum ex oratio-
ne. so. vt in gl. & per doc. vt dixi s̄. Tertia lec. est ꝙ hic loquitur in
ꝯctu, illud quod introductum est in fauorem alicuius per ꝯctum
non debet redūdare in eius odium. Ad istud op. de peric. & com-
mo. rei ven. l. si vina. so. vt per doc. vt s̄. dixi, &c.

a ADD. ¶Ale. Et similiter ea quæ sunt inducta in odium, nō debent fauorem ope
rari, Adde pulchra dicta quæ habes in c. j. de cler. exc. vel deposito ministr.

LEX VII.

1 *Lex quando respiciat futura.*
2 *Statutum correctum allegatur ad decisionem causarum, quæ agitantur super fa*
cto præterito.

a Leges. a Op. de l. 2. in pr. & §. fi. de iurei. pp cal. dando. †so. qn̄.
1 que fit l. noua q̄ pertinet ad litis ordinationem, & tūc
b respicit omnes lites futuras, b q̄q̄ sint super negotio præterito. ita
loqtur l. contraria. Qn̄q; l. respicit litis decisionem, & tunc non re
spicit preterita, sed debet iudicari s̄m preteritas leges, ita loquitur
2 hic. † Et ideo statuta correcta possunt allegari ad decisionem cā-
c rum, c q̄ agitantur super facto ꝑterito. Et ita dēs intelligere gl. hic
positā & hoc ēt plenè examino in l. omnes populi. in illa q. à quo
tempore statuta ligent, & vide gl. tuam, quam no.

a ADD. ¶Pari. Vide circa materiam huius legis Mod. l. iubemus, C. de testa. Ang.
cons. 336. inc. statuto ciuitatis Carmignani, Pau. de ca. cons. 280. vide ēt Ale. cōsi.
333. vbi dicit ꝙ si verba possint capi in præterito, & in futuro, solum intelligūtur
in futuro, Vide ēt de materia d. Frans. ꝯs. 75. bar. ꝯs. 86. Limita tn̄ nisi lex noua ve
niret ad limitationem legis antiquæ, qa tūc trah. ad præterita. Alex. ꝯs. 7. vo. 2.
Item limita nisi esset aliquod verbum denotans tempus præsens, Vide Ale. cōs.
101. ad fi. Item no. ꝙ si lex trahat te ad præterita, nō respicit præterita finita sen
tentia transactione, vel præscriptione, vel solutione, vide d. Fran. cons. 104. item
nec ad ea de quibus pendet lis, Pau. de ca. cons. 139. cons. 293. Comen. cons. 158. de
quibus etiam vide quæ scripsi in l. causas, C. de transa. ad bar.

b Ale. De ista materia vide Ang. in auth. vt cum de app. cog. & in aut. hæc consti-
tutio, qui ponit ibi vnam pulchram q. quam omnino vide, Pe. de anc. in c. cano-
num statuta, in ver. secundo, an leges trahantur ad futura.

c Ale. An lex præceptiua, quæ nō fuit in vigore, vel in practica debeat obseruari,
vide late Pe. de anc. in c. canonum statuta, in ver. sed hic quæro.

LEX VIII.

1 *Omissio ordinis, quæ est voluntatis, non vitiat.*
2 *Statutum quòd contra illud non possit dispensari, nisi seruata tali solennitate, si*
aliquid fit illa solennitate non seruata, an valeat.

a Humanum. a Lex hoc ordine d3 fieri, qđ primò exami-
netur, secūdò scribatur, tertiò recitetur. h.
d. Op. de omnib. ll. & aut. q̄ nō fuerunt factæ s̄m ordinem huius l.
Dicit hic gl. ꝙ Imperator quando fecit istam l. non credebat am-
plius facere ll. Truffa est. Veritas est, ꝙ iste ordo non est necessita-
1 tis, sed volūtatis. ideo omissio † nō vitiat. Facit ad qõem no, dicit
2 statutum ꝙ contra istud statutum nō possit dispēsari, † nisi obser-
uata tali, & tali solennitate: quid si est dispensatum per consilium
nō seruata solēnitate, an valeat? hic vr̄ tex. cum gl. ꝙ sic. Istam q. di
sputauit hic d. Cy. me audiente, & determinauit ipse ꝙ statutum
non valeret. Et incipit illa quæstio, precessit prima volūtas seque-
tib. derogatoria, &c. Ego dixi latius in l. omnes populi. in illa q. su
per quibus statuta fiunt. Non habetis hic alia, &c.

a ADD. ¶Pari. Nunquid āt lex debeat per proclama publicari, vide Ale. cons. 406.
ad fi. Item an ad esse l. requiratur scriptura, vide late Fel. in rub. de const.

LEX IX.

1 *Ignorare leges, est lata culpa.*
2 *Ignorare illud quod omnes scire debent, est lata culpa.*

a Leges. a Leges debēt ab oīb. sciri. h. d. No. ex hac l. ꝙ ignora-
1 re † leges, est lata culpa. Nam ignorare illud † ꝙ om-
2 nes scire debent, est lata culpa, vt l. lata. de ver. sig. ergo, &c. vt hic.
Et hoc tenet gl. in l. liberorum. §. notantur. de his qui not. infa. &
Insti. de suspect. tu. §. suspectus, & est text. in l. regula. §. fi. ff. de iuris
& fac. igno. Dixi plenè in repetitione l. quod Nerua. ff. depo. Hic
non sunt alia. &c.

a ADD. ¶Pari. Not. pro limita. huius l. ꝙ error facti, vide Alex. cons. 92. vbi sufficit
qđ ex solo iure, iunctis aliis coniecturis ꝑsumitur qđ factum ignoratū iuris,
itē no. ꝙ sicut nō ignorare gn̄ales leges, ita nec cōsuetudines gn̄ales s̄m bal.
rub. de ꝯsue. recti feu. Fe. c. j. in pr. extra de re iud. & ad primum de errore iuris
dubij vide omnino Fe. in d. c. j. in pr. extra de re iud. Ias. l. j. ff. de transa. Item ꝙ
error iuris probabilis ꝑsumatur ad exonerationem hæredis, sicut in facto alie-
no præsumatur error facti, vide Are. omnino in l. quod in rerum, §. j. de le. j. vbi
etiam de errore iuris & dubij, ꝙ æquipare ur errori in facto, vide pulchre Fel.
ca. de quarta, de præscr in j. limita. ad l. nunquam, de vsu. Ias. in l. iuris ignoran-
tia, C. qui admi. Bar. in l. pe. §. ad crimen, ff. de pub. iu.

LEX X.

1 *Princeps nunquam est adeundus, quando potest decidi de similibus ad similia.*

Cum de nouo. Op. ꝙ imo debeat iudicari de simili b.
ad similia. vt ff. e. l. nō possunt. Dicit gl.
illud est verum qn̄ Imperator non esset pn̄s: sed si ꝑsens esset. tunc
1 debeat adiri, vt hic. doc. † in hoc contradicunt huic gl. dicentes ꝙ
vltimus recursus est ad principem, quando simile non reperitur.
Vnde istam opi. puto veram, ar. l. ampliorem. §. in refutatoriis. de
app. ꝟ. de præci. imper. of. l. fi. & in cæteris distinctio tua bene dicit
hic, & ff. de legib. l. non possunt. quam vide, &c.

LEX XI.

1 *Sententia diffinitiua principis, & eius declaratio habet vim legis.*
2 *Imperator solus potest legem condere, & interpretari.*
3 *Populus Romanus & Senatus non possunt hodie legem condere.*
4 *Papa solus priuat Imperatorem.*

1 Si imperialis. † Sn̄ia diffinitiua Principis lata super cā, de
qua cognouit, & eius declarō h3 vim legis:
& eius est interpretari, cuius est ꝯdere. H. d. ista l. Vides qđ sn̄ia dif
a finitiua principis h3 vim legis. a No. 2. qđ † solus Imp. ꝑt l. ꝯdere, &
2 interpretari. Op. ad 1. s̄. e. l. 2. & l. 3. in fi. so. Hic Imperator de cā co
gnouit, ibi nō. Itē op. & vr̄ ꝙ imò, & alius q̄ Imp. ꝑt l. cōdere. s. po-
pl̄s Ro. vt inst. de iure natu. §. lex. Item Senatus, vt ff. e. l. nō ambigi
tur. so. dn̄t qdā, Imp. solus ꝑt, & nullus alius solus. Alij dn̄t. ꝙ illi fa
ciunt Principis authoritate, & hoc magis placet. s. an hodie popu
lus Ro. & Senatus possit facere legem? Gl. dubitat hic, & in l. non
3 ambigitur. ff. e. br̄ dicebam ibi, ego credo † ꝙ populus Ro. & Sena
b tus non ꝑt facere legem, b rō est: postq̄ populus Ro. transtulit ꝑtā-
tem in principem, adhuc apud eos remāsit ꝑtās eligēdi, & priuan-
di, vt l. 2. §. exactis. de ori. iur. & illo tpe poterat populus Ro. ꝯdere
legem, & ēt Senatus: s3 hodie oīs ꝑtās Imperij est abdicata ab eis.
4 Ius. n. eligendi hn̄t principes de Alemania, & ius † priuādi h3 solus
c Papa, c vt extra de re iu. c. ad apl̄icæ. & ibi no. lib. 6. Cum. n. nihil sit
quod de imperio remanserit eis, non video quomodo possint le-
gem condere, quod no. Et hanc rationem nullus facit, &c.

a ADD. ¶Ale. Et sic sn̄ia lata ꝯ sn̄iam Principis esset ipso iure nulla, sicut si esset la
ta ꝯ legē, qđ plenissime examinat Im. & alij, in l. apud Iuli. §. vtrum, ad Treb. fa-
cit qđ no. in l. pe. ꝟ. de do. int. vir. Et licèt ēt sn̄ia Principis requirat citationem,
c. j. de cā pos. & cle. pastoralis. de re iu. Fallit nisi ferretur ꝯ rebelles ꝑcclesiæ, s̄m Io.
an. c. cum olim, de re iu. in nouel. ar. illius tex. bal. facit festum in proœ. feu. quod
no. & vna citō h3 vim peremptorij s̄m In. c. cum nobis olim, de ele. & no ꝙ í ta-
li sententia principis non reqritur exactus ordo iudiciorum s̄m Io. an. í nouel.
post Inn. c. in causis, de sen. & re iu. & ipse solus h3 ꝑtātem mandandi, facias sic,
alij vero dn̄t dicere: facias iustitiam s̄m Inn. c. sign̄antib. de off. del. Item intelli-
ge, vt per Im. l. j. §. si cohǣdes, ff. ad l. Fal. & vide oīno in d. c. causis, de re iu. dt tn̄
no. Inn. c. j. ꝟ. de lit. cont. ꝙ de nullitate ꝓcessus facti coram principe, non serua-
to iuris ordine non ꝑt opponi, q. a permittēs corā se ałr ꝓcedi vr̄ dispensare, &
idem no. Io. 25. q. 2. institutus, ad qđ optime facit qđ no. Spe. in ti. de sen. §. iuste
propōnes, ver. non valet, ēt si esset lata, & quod no. in l. oīum ꝟ. de test. vide hic
Ang. & quod no. bal. l. 2. ꝟ. quō, & qn̄ iudex, & bal. l. nec cās, ꝟ. de ap. Aliquid per
Lud. l. j. ff. de arb. & bal. hic q. dt reqri citationē, q̄q̄ non reqratur ordo iudicia-
rius, Item coram eo examinatur verius & oīa q̄ sunt de iure gen. & adde bal. l.
rescripta, ꝟ. de ꝑcib. imper. of. & adde qđ princeps ꝑt iudicare sola veritate in-
specta, posito qđ ałs ordo iudiciarius seruatus non sit, Text. est no. in c. ad peti.
ad fi. de accu. quem ad hæc alle. bal. in vsib. feu. in c. j. §. fi. de natu. inue. feu. Et qđ
reqratur citatio, est tex. & ibi bar. in l. nam ita diuus, de adop. & in l. diuus, ꝟ. de
iur. aur. annu. & bar. l. Gallus. §. & qđ si tn̄, ff. de li. & posth. & dt Im. c. j. de lit ꝯt.
quod defectus litis stipuletur corā principe, dixit bal. in aut. si quis de test. ꝙ te
stes inordinatè recepti, ēt à Cardinalib. non probant, alle. quod habetur in c. ac
cedens, de accu. ꝙ sententia interlocutoria principis non seruetur pro lege, vi
de l. 3. cum gl. illa, s̄. e. & in l. cum prolatis, ff. de re iud. & ibi dixi versus finem, &
vide in materia Ang. are. l. si expressum, ff. de app. ¶Pari. An sn̄ia, & declarō prin
cipis hēatur ꝓ lege, & noceat his q. n̄ erūt in cā, ēt clericis, vide Com. ꝯs. 4. inc.
í noīe dn̄i Iesu Christi í pr. Et ibi q. d qn̄ fcā est parte abn̄te. itē d mā soīg latæ ab
Imp. vel Papa, vide Fel. c. in causis, extra de re iu. Et limita istā regulā solū ꝓce-
dere in Imp. vel Papa, vel alio supremo principe, secus in inferiore à principe,
l3 hēat legis ꝯdēdæ ꝑtātē, ita Ang. sing. ꝑ gl. ibi in l. j. ff. de feri. vide Ias. l. ciui-
tas, ff. si cer. pe. Vide bal. l. dona. ad fi. C. de do. inter vir. & vx. Vide mo. l. j. ff. đ ser.
Vide omnino, qn̄o sn̄a principis hēat vim legis, & quid de interlocutoria, &
quid de alio principe ꝑter Papam, vel Imp. Ias. in ꝟ. ff. de const. pr. & ibi ēt cui
teneantur seruare iuris ordinem, & quem, super quo vide Fel. c. ad petitionem,
extra, de accus. Ale. in l. apud Iulianum, §. vtrum, in 4. no. ff. ad Treb.

b Alex. Ita tenet Io. de lig. in c. 2. de const. sed D. Ant. disputat an rectè Imperium
fuerit acquisitum per populum Ro. & per consequens rectè translatum in Impe
ratorem, videtur dicere ꝙ non, & ibi per Im. & etiā per eum in rub. de ver. ob.
vide bal. in l. 2. ꝟ. de adop. & Pe. de anc. in c. canonum statuta, in ver. nono quæro
breuiter, &c.

c Ale. Et ad hoc vide bal. l. non ambigitur, ff. e. & bal. in c. j. si de inuest. feu. lis ori.
inter do. & vas. in vsibus feu.

¶De mandatis Principum. Rub.

LEX VNICA.

1 *De mandato principis non creditur alicui nisi publicum ostēdatur instrumentū.*
2 *Nunciis sedis apostolicæ, vel principis, non creditur, nisi habeant literas.*
3 *Notarius principis dicitur habere dignitatem.*
4 *Notarius est officium.*

a SI quis. [a]No.†ꝙ nõ creditur alicui ꝙ h; mandatum[b]
1 principis,nisi oñdat publicũ instr̃m.h.d.†No.
b ꝙ nõ creditur nũciis sedis apost.vel principis, nisi hẽant
2 lr̃as.[c]Vlt.no.ꝙ offĩn notariatus est dignitas.Et sic no.ꝙ infamis ñ
c põt esse notarius,vt l.j.ȷ̃.de dig.†tamen hoc est verum in notario
3 principis:alias isti notarij dicuntur magis habere officium,quàm
4 dignitatem.†Dixi tibi in l.ea.§.hac lege.ff.ad l.iul.rep.&c.

a ADD.¶Pom.Limita,nisi qñ princeps esset pñs,quia tũc creditur alicui absque eo quod oñderet mandatũ,ita Spe.ti.de prob.§.pe.ver.quid de auditorib.vide Ro.l.sciendum,ff.de ver.ob.& vide aliqua p d.Præp.in c.nobilis.dist.97.& Fed. cons.145.187.& 251.Pan.17.in vlt.dub.vol.2.& seq.Ro.cons.59.dub.4.vol.2.& Fel. in c.cum in iuuentute,de præs.in fi.& So.cons.336.dub.2.&Ang.cons.182.& bal. in c.cum à nobis,de test.& Ale.in cons.106.vo.2.vbi loquitur in Card.Et ꝙ non pręsumatur pro mandato,& etiam diuturnitate temporis,vide Ang.cons.1.vo. 4.& l.qui in aliena, ver.item adde, ff.de acq.hær.Et quod quando princeps est præsens,&c. vide Bal.cons.24.in 5.parte. Non præsumitur ergo pro mandato, nisi contractus ex eius inspectione appareat,& vide Ale.cons.6.vo.4.& 64.vo. 3.& pulchre 79.e.vol.Fel.in c.sicut,de re iud.

b Paris. Vide Ang.cons.180.inc.mandatum principis.Vide Ro.cons.59.Limita tamen nisi princeps esset præsens. Vide Fel.in c,quod si pro his,de fid.instr. Vide late Fel.in c.cum in iure,de of.del.vbi etiam tangit,an Card.credatur. Vide etiam ad regulam Barb.cons.83.vol.4.

c Alex.Per bar.pulchre,qué oĩno vide in l.prohibitũ,ȷ̃.de iu.fis.li.x.In.c,cũ olim, cir.fi.de pri.Et vtrũ credatur legato de latere sine lr̃is, vide quod no.bar.l.iusiurandi, C.de test.& hic. & Ange.multa no. cons.131.& quod no.bar.in l.si qua per calumniam,de epi.& cl.& quæ dixi in l.contrahitur,de pig.& per bar.hic.

a ¶De iuris & facti ignorantia.[a] Rub.

Dictum est s̃.de legib.& Senatusconsultis.verum, quia sunt quidam qui errant in iure:ideo subditur rub.de iuris ignorantia. verum,quia quidam errant in facto. ideo ponitur de facti ignorantia:& sic habes de iur.& facti ignor.

a ADD.¶Paris.Adde ꝙ error iuris dubij æquiparatur iusto errori facti,vide l.leges,la vlt.s̃.ti.2.vbi hés an &qñ ignorantia iuris,vel statuti sit excusabilis,vide pulchre Fel.c.cognoscentes,ext.de cõsti.& ẽt in discursu,& vltra ponit,an & qñ ignorantia possit probari iur̃o.Nunquid in facientib.actum nullum p̃sumatur iuris ignorantia,vide Fel.in c.de quarta,ext.de præscr.Et in quantum solet dici ꝙ iuris error non excusat,quia debuit q̃s consulere peritiores:adde,quod qñ fieret aliquis actus coram iudice,& eo authorante diceretur quis satis cõsuluisse peritiores,excusaretur non probando ꝙ alios consuluerit,vide d.Ant. cons.28.ad fi.Qũo aũt probatur,& an p p solũ iur̃m.vide ad Bar.l.non fatetur, ff.de conf.vbi habes remissionem ad Bar.in l.si cui,§,eisdem,de accu.vbi addidi.Item quomodo quis excusetur ex ignorantia iuris,& quid si consuluit peritiores,& habuit malum consilium,vide Ias.in l.iuris ignorantia,C.qui admit.

LEX I.

1 *Agere quòd dicatur etiam qui excipit.*
2 *Exceptio nullitatis potest opponi,& opponitur post sententiam.*
3 *Exceptio peremptoria apposita ad execut.sententiæ potest opponi post senten.*
4 *Exceptione quis exigatur,nisi inquantum facere potest,opponitur post senten.*
5 *Exceptio quæ oritur post sententiam,vel in ipsa sententia,seu renouatur,vt,exceptio Velleiani,potest opponi post sententiam.*
6 *Exceptio peremptoria quæ habuit originem ante sententiam, quando possit opponi post sententiam.ponitur regula cum fallen.*
7 *Miles ad apponendum exceptionem peremptoriam,restituitur ipso iure,sed minores & absentes per restitutionem in integrum ex clausula generali.*
8 *Intellectus,& practica huius l.*
9 *Dispositio huius l.non habet locum in rustico , sed ꝙ in milite armatæ militiæ, & cælestis militiæ. 11.& 15.*
10 *Rusticus ad opponendas peremptorias post sententiam ꝙ restituatur ex clausula generali.*
12 *Dispositio huius l.quòd non habeat locum in exceptionibus dilatoriis.*
13 *Beneficia principum,quando sint latissimè interpretanda.*
14 *Dispositio huius l.an habeat locum in militibus nostri temporis.*

QVamuis. Iste tit.est multum fortis,& vtilis. Br̃ d̃t.
Licet militi post sñiam opponere exce-
a ptionẽ [a] peremptoriã.h.d.ista l.No.ꝙ exceptio peremp-
b toria hic p̃t opponi post sñiam.Op.ꝙ hec l.sibi ꝯdicat,[b]qa primò
dicit agens:postea dicit,defensionib.&c.Sic primò innuit,ꝙ loq-
tur actori:postea ꝙ loquatur reo,cuius timore dicit gl.agere.i.de
1 fendere.Vel propriè,dicit gl.ꝙ ille,q excipit,†ipse agit.non intel
ligatis istã gl.ꝙ ille q excipit,ꝓriè agat,qa est ꝯ tex.in l.j.de exce.
sed vult gl.dicere, ꝙ agẽs nõ intelligitur ꝓpriè, sed exponatur,i.
defendẽs:qa p̃t ẽt cõprehẽdere excipientẽ.Op.de l.perẽptorias.ȷ̃.
sen.resc.nõ pos.Sol.dicit gl.rl̃a est,ꝙ perẽptoriæ exceptiones nõ
2 pñt opponi†post sñiam.fallit in hac l.& in aliis,q̃ ponũtur in hac
c gl.Pro declarãda ista materia c dẽs aduertere,ꝙq̃dã sunt exceptio
nes,q̃ opponũtur ꝯ ipsam sñiam,vt puta,qa nulla,& ista p̃t oppo
ni post sñiam siue sit nulla rõe ꝓcessus,qa totũ iudiciũ fuit nullũ,
d & ita loquũtur iura alle.hic in fi.gl.siue sit nulla rõe sui,[d]vt l.si p̃
ses.ȷ̃.quo.& q̃.iu.de sent.l.j.de sen.q̃ si.cer.q̃.l.si.quod intellige,vt
dixi in l.fi.ȷ̃.si ex fal.inst.Quædã est exceptio,q̃ opponitur ad exe
cutionẽ sñiæ,qa bñ fateor sñiam bñ latã, tñ op.ꝯ executionẽ. Et
3 in istis†casib.do regulã.ꝙ talis exceptio sp p̃t oppõi e post sñiam.
e hic ẽ casus in l.Nesennius.de re iu.de fideius.l.si fideiussores.§.idẽ
respon.fo.ma.l.ex diuerso.§.fi.q̃ l.alle.hic in gl.Exẽplum pono in

4 vna muliere,maritus est cõdemnatus:in executione opponitur†
exceptio,ne exigatur nisi inq̃tum facere p̃t:nã p istã excep.nõ im
pugnat sñiam, sed limitat executionẽ.Quedã sunt exceptiones,q̃
5 opponũtur ꝯ actionẽ primã.Et in istis†dẽs assumere duo,si qui
dẽ aliqua istarũ exceptionũ oritur post sñiam,vel in ipsa sñia orit̃
seu reuocatur,tunc p̃t opponi post sñiam.Ita loq̃tur ff.de transac.
l.post rẽ.& l.tãetsi.in fi.ad Mace. Declaro,mulier tuta Velle.condemnatur exceptione nõ opposita.Certẽ in ipsa sñia mulier inter
cedit,& p alio obligat̃,meritò p̃t oppõere exceptionẽ post sñiam
6 qa in ipsa sñia orit̃,& renouat̃.fa.l.4.§.si ex ꝯuẽtiõe.ff.de re iu.†Si
verò exceptio habuit originẽ añ sñiam,& tũc rl̃a est,ꝙ non p̃t op
poni post sñiam,vt l.peremptorias.sen.resc.non pos. Fallit in minore,q petita restõe in int.post sñiam p̃t opponere,vt l.minor 25.
an.omissam.ff.de mi.Fallit in milite,q est restitut⁹ ipso iure,vt pos
sit eã opponere,hic est casus sin.in l.nr̃a.Fallit in Mace. odio creditoris,vt l.tãetsi.ff.ad Mac.fallit in aliis,q restituuntur ex cl̃a gñali,
7 vel iusta cã absentiæ,vt l.fi.de in int.rest.†Est ergo dr̃ia inter mi
lites,& alios abñtes,qa miles restituit̃ ipso iur̃,minores & alij abñ
tes hr̃ent peter̃ rest.in int.vt possint exceptionẽ omissã oppone̅r.
Et ex

a ADD. ¶Ale.Ad intellectum huius l.no.ꝙ sicut militi lex concedit vt possit excipere contra sententiam , ista l. intelligitur in simili concedere aduersario ꝙ possit similiter allegare,& probare quid pro validitate sententiæ, l.petendæ,ȷ̃. de tem.in int.rest.pe.Et ita intellexit bar.in l.admonendi,ff.de iureiu.

b Alex.Defendẽdo p̃t referri ad actorẽ & reum,adde bal.l.j.cum gl.ibi dixi.ȷ̃.de test.&bar.in l.j.in pr.ff.de exce.ibi.no.ꝙ vbi lex, vel statm̃ remouet personam à potentia ꝯhendi,sp hæc exceptio p̃t opponi,s̃m bal.in l.fi.s̃.ad Maced.Quid in exceptione pretij non soluti,vide bal.in l.peremptories,ȷ̃.sen.resc.non pos.

c Ale. Qñ exceptio peremptoria possit opp.post sñiam,adde aliũ casũ,de quo p Bar.l.in fundo,in fi.ff.de rei ven. Quid de excep.diuisionis inter correos, vide bal.l.fi.ȷ̃.de cõst.pe.& l.exceptioné,de ꝓb.& bar.in l.si dubitetur,ff.de fideius. Paris. ¶An exceptio p̃rij ñ soluti,vel exceptio qué de euic.t3 actio,&c.possint opponi in execu.sñiæ,vide Pau.de ca.ꝯs.143.Itẽ gñal̃r,&q̃ exceptiones possint opponi añ lit.cont.& post,vide Fel.c.exceptioné excõicationis, de exce.an & qñ possit opponi post sñiam,vide late Fel.c.suborta,in pr.de re iu. in c.cum Io. ad fi.ext.de fid,instr.Item no.ꝙ vbi lex vel statm̃ remouet potentiam à persona ꝯhente,talis exceptio p̃t opponi post sñiam,vide bal.in l.fi.C.ad Mac.Et de excep. compensationis vel nullitatis sñiæ, vel laudi an possit opponi post sñiam, vide quę scripsi in l.3.§.condemnatum,ff.de re iu.ad bar.vbi etiam habes remissiue Fel.de quib.exceptionib. possit cognoscere an auté postq̃ sñia transiuit in rem iudicatam,possit vti denunciatione Euangelica, vide Fel.in c.nouit,de iu.

d Ale.Istę except.ẽt pñt oppõi post quadrimestre,vt p bar.l.ab executore,ȷ̃.quo. ap.ñ re.Quid de excep.æstimõis sortis,p p fructus,vide bal.d.l.peremptorias.

e Ale.Vide bar.l.si filius,ff.qd̃ cũ eo,& oĩno hic p bal.& tex. & ibi bal.in l.j. ȷ̃.de re.cre.Et gñal̃r de oĩb.vide bal.in l.excep.de prob.& l.ab executore, quo.ap.ñ re.¶Exceptio cõpensationis poteris opponi post sñiam,cũ sñia non impugnet, l.si cũ milit.§.j.de cõp.l.2.& ibi p bal.ff.de cõp.in d.l,peremptorias. Sed quid si fiat statm̃,qd̃ ꝯ instr̃m nulla possit opponi exceptio, nec ꝯ eius exec.nisi exceptio sol̃onis,vtrũ possit opponi exceptio compen.iste est passus dubius,in quo dicendũ est,ꝙ si statm̃ simpl̃r dicat, non possit opponi ꝯ instr̃m exceptio solutionis, tunc sine dubio poterit opponi cõpensatio, cũ exceptio cõpensationis ñ opponatur ꝯ instr̃m,sed ꝯ eius exec.tm̃ p ea q̃ hic no.sed in terminis s̃.dictis vr̃ maius dubiũ.Ang.tñ ꝯsuluit,ꝙ possit opponi.Ita ipse cõs.119 qd̃ inc.in Dei noĩe,&c.visis dictis,&c. dicit ipse, si q̃s vult cõpensare aduersario nolente in cõpensationé deducere qd̃ petitur ꝯpensare vr̃ recusare ne sibi soluatur.l.iul.. de cond.ind.Constat aũt ꝙ debitor paratus soluere,creditore recusante,nullũ iudicium d3 pati,vel molestiam,& d3 officio iudicis absolui, l3 tpe iudicij accepti debuerit condemnari.Inst.de per.& tem.ac.in fi. p bar.in l.ita stipulatus, circa fi.de ver.ob.facit l.amplius ñ peti,ff.rem ra.ha.ergo,&c.Et hæc sunt verba sua quo ad hoc no.& vide qd̃ no.bal.d.l.amplius non pet.cir.fi.Et hãc mã n plene examinat in l.j.ff.quod vi aut clam,&Cy.in l.ita pudor,C.de adul.Sed tu ẽt considera,quia statm̃ proprie loquitur in excep. sed qñ allegatur ꝯpensatio non proprie dicatur exceptio,vt no.bar.l.2.ff.de exce.&bal.in l.fi.ff.de eden.& vide bo.tex.l.si debitor,ff.q po.in pi.ha. Sed vtrum stante prædicto statuto poterit opponi excep.cessionis bonorũ,Ang.& bene tenuit ꝙ non,in l.nemo carcerem,C.de exa.tri.li.x.cir.fi.l. & quid de excep.simulationis,dixi post bar.in l. si sub spem,ȷ̃.de post.& adde ét ꝙ exceptio excõicationis p̃t oppo. post sñiam executam,vr̃ tex.in c.pia, ad fi.de exce.li.6.cum gl. & ió facit ad id quod dixit bar.hic,& bal.in l.peremptorias,C.sen.resc.non pos.& bal.post bar.in l.eleganter,§.si quis post,ff.de cond.ind.q dicit idem esse in excep.banni,q̃ est introducta odio agentis,l.sed & si,ff.ad Mace.sed quid si est statm̃ ꝙ bannitus non audiatur & reus conuentus patiatur bannitum ꝯ se agere,& renunciauit exceptioni banni,an possit,Ia.de are.in l.fi.C.ad Mac.t3 ꝙ non,p gl.ibi,vbi filius non p̃t renunciare exceptioni Mace.introductæ in odium creditoris.Ita in casu nostro facit̃ quod no.bar.l.inuitus,ff.de re iud.& vide bal.d.l.peremptorias,vbi t3 ꝙ renunciari non possit exceptioni compen.l3 in ꝯrium vr̃ tex.in d.c.pia.Tu ad hoc vltimum adde bal.in l.eleganter,§.si quis post,de cond.inde.& q̃ dixi post bar.l.j.§.j.ad Treb.& quod dixi s̃.de exce.comp.adde ꝙ bal.l.filium,op.2. ȷ̃.fa. er.dicit ꝙ compensatio est ficta sol.l.Iul ff.de cond.ind. Quid de excep.excussionis,vide Pau.de ca.in l.fi.ff.si cer.pe. ¶Et in mã h⁹ l.limita d.l.peremptorias, in excep.excõicationis vel banni,quia post possunt opponi, imò iudex ex officio p̃t opponere,c.pia,de exce.in 6.no.Bar.& Bal.in l.eleganter, §.si quis post, ff.de cond.ind.Ex quo sumas regulã,quod quælibet exceptio inducta in odium agentis,potest opponi post sententiam,l.tametsi,ff.ad Mac.& adde circa istam mãm vnum not.quod beneficium pacis potest opponi post sententiam.Ita not. concludit Bal.in l.si filius,ff.si cer.pe.quod est no. pro statutis. Adde ꝙ exceptio inuentarij potest opponi post sententiam,vt voluit Pe.de anc.cons.vlt.

8 Et ex hoc hēs intell'm† & practicā h⁹ l. qa ista exceptio nō opponit ꝯ excep. principal'r, sed opponit ꝯ act. primam, vt sic ista exceptione obiecta, & ꝓbata, s̄nia prima rescindat̄, & noua s̄nia dabit̄: vt l. j. ꝟ. si aduer. lib. mō hēris intell'm h⁹ l. multum clarè. Prædicta vera, qñ qs ageret actiōe iudicati, sed si ageret prima actiōe, oēs exce. q̄ pri⁹ poterāt obiici ꝯ illā act. poterūt obiici mō, vt l. duob. & ibi no. ff. de exce. rei iud. Quærit gl. vtrū ista l. hēat locū in rustico, q nō tenet̄ scire iura, sicut in milite. gl. dicit ꝙ sic.
9 † Istā gl. non
a puto verā, a & doct. cōiter eā reprobant, nā ista l. ꝯtinet ius singulare. Cū ergo hēamus r'lam iuris in ꝯrium. s. peremptoriā post s̄niā opponi nō posse, nō est nr̄m l. istā extēdere, vt l. si vero. §. de viro.
10 ff. so. ma. Fateor tñ ꝙ † si rustic⁹ h'ret iustā rōem ignorātiæ, posset restitui ex cl'a gn̄ali, si q̄ mihi iusta cā videbit̄. Quæro, hic loq̄tur ī milite reo, qd in milite actore? Gl. v'r dicere ꝙ nō sit idem. & vide gl. mag. in prin. in eo qđ dicit, qđ facit per militē, q est reus: innuit ꝙ secus sit in actore. Pro hoc facit re. iu. fauorabiliores. ꝯriū puto
11 † ꝙ verba h⁹ l. pn̄t intelligi ita in actore, sicut in reo pp verbum ageres, qđ est hic, & ꝟ. dicit allegationes ꝯpetentes, &c. qđ verbū, cōgruit tam actori q̄ reo. Nec ob. qđ ꝟ. dicit, defensionib. qa ēt ex parte actoris dr̄ defensio illa replicatio, q̄ se defendit ꝯ excep. vt l. 2. ff. de exce. Pro hoc facit, qa cū istud priuilegium detr̄ rōe militię eadem rō est, siue sit actor, siue sit reus. Quæro vtrū ista l. hēat lo-
12 cū, † si omisit exceptiones dilatorias? gl. hic tāgit, b nec explicat.
b Quidam dn̄t ꝙ sic, qa beneficia Principum sunt largissimè interpretanda, vt l. fi. de const. prin. sed hæc lex continet bn̄ficium principis, ergo, &c. Ista rō nō placet, nam hæc lex ꝯtinet priuilegium ꝯ ius cōe, q̄ priuilegia sunt strictè interpretanda, vt l. si qñ. in pr. ꝟ.
13 de inof. testa. Nec ob. l. fi. de const. prin. † quia ibi loquitur in beneficio, quod non est ꝯ ius commune, vt puta si Imp. concedit alicui castrum, vel feudum, sed hic loquitur in priuilegio quod est
14 ꝯ ius commune. Expeditis gl. extra gl. quæro, † quid in militib.
c nostri temporis, c vtrum gaudeant isto priuilegio? Iac. de Rau. distinguit, & Cy. hic refert, & iō dico, vt hic per eum. Quæro, quid in
d militib. cælestis militiæ, d V'r ꝙ idem, vt l. miles. in pr. & ibi no. ff.
15 de re iu. ꝯrium † puto, quia ista l. continet priuilegium ꝯ ius cōe, & ideo non est nostrum extendere, vt l. si vero. §. de viro. sol. ma.

a ADD. ¶ Alex. Sed salua gl. fm̄ d. Fran. de Rāp. dum gl. dicit, r̄ñde quo ad effectū, non tamen per omnia, quia rusticus p̄t restitui ex cl'a generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur, nō potuit consulere peritiores, & hoc videtur gl. tenuisse.

b Alex. Gl. q̄ facit mentionem de iudice excom. & adde quæ no. In. in c. exceptionem, de excep. & Bal. in l. placet, ꝟ. de sacrof. ec. vbi dicit hic esse gl. ꝙ exceptio excommunicationis potest opponi etiam in nostro foro, & vide hic Bal.

c Alex. Et vide q̄ no. Bar. in l. militem, de proc. & Sal. in l. non prohibetur, ꝟ. q. acc. non pos. Spe. & ibi Io. Ant. in ti. de accusatore, & Bar. in l. fi. ꝟ. de iur. om. iud.

d Ale. Adde quod in militarib. actib. non præfertur doctor militib. Casus est in l. j. quæ incip. in ciuilib. ff. de off. vicarij, & indistinctè tenet Bar. in proœ. Digestorum, in fi. & Pet. de anch. in l. aduocati, ꝟ. de aduo. di. iud.

LEX II.

1 *Repudio, & nolo adire, an idem sint.*

Cum ignorantia. Maiori repudianti hr̄ditatem maternā, p̄textu ignorantiæ nō subuenit̄. h. d. Opp. ꝟ. de rep. hæ. l. fi. vbi intra triennium, l; adire hæreditatem repudiatam. Sol. Ibi loquitur in hæreditate pr̄na, hic in materna, & hæc est vera sol. Contra istam opp. de l. filij. §. j. ff. ad Tert.
a Sol. Ibi ñ repudiauit, sed dixit, ñ adeo, seu nolo adire, a ita dicit gl.
1 Sed Pet. reprehendit istā sol. dicit. n. ꝙ licet de † subtilitate grammaticali aliud est dicere, repudio, aliud, nolo adire, tamen secundum iuris dispōem illa verba idem important. Ego verò teneo gl. pro qua facit ꝙ no. in l. serui electione. in pr. ff. de le. j. & tamen illa verba, nolo adire cum cursu anni inducunt repudiationem, vt d. l. filij. §. j. ff. ad Tert. alij dicunt ꝙ præterierat hic annus. Ista est diuinatio. Alij dicunt ad vtrunque ꝯrium, ꝙ hic alius adierat, in contrariis secus. & istud continet etiam diuinationem.

a ADD. ¶ Alex. An p ista verba, nolo adire, inducat̄ repudiō? Adde Bar. l. suus ff. de iu. deli: & vltra alios tex. add̄ l. Ti. cū decederet, ī pr. iuncta gl. d̄ ac. em. q̄. fin. no.

LEX III.

1 *Dispositio l. fi. C. de repud. hær. non habet locum in filio emancipato.*
2 *Hæreditas patris dicitur quasi debita filio.*
3 *Acquirens illud, quod est sibi quasi debitum, dicitur lucrari.*

Si emancipata. Iuris ignorātia nō excusat in lucro, seu quasi lucro. h. d. Op. de l. fi. ꝟ. de rep. he. Sol. ibi loquitur in filio in p̄tāte, hic in emācipato. & vid. istā gl. j.
a Innuit ista gl. a ꝙ l. vlt. ꝟ. de rep. hæ. non h; locū in filio emācipato.
1 † Contrarium v'r ibi tenere gl. & ibi dicam. Dixi in l. nonnunq̄. de coll. bo. Pro mō teneo istā gl. Vel dic ꝙ ibi loq̄tur in eo q est exclusus repudiatiōne. Op. ff. de bo. pos. l. in bonorū. Sol. Ista intell'r fm̄ illam, quia hic potuit consulere peritiores, & nō consuluit. ꝯ hoc op. iuris ignorantia nō nocet in damnis, vt l. iuris ignorantia ff. e.
2 sed hic ista filia certat de damno vitando, quia hæreditas patris
b † erat sibi debita. vt l. fi. §. pe. ꝟ. de codi. l. si quis legatum. in fi. ff. de
c fal. gl. resp. b valde no. dicit gl. dico ꝙ nō est debita verè, sed quasi
3 debita. Tene menti istam gl. No. ēt aliud c qđ qñ quis † acquirit illud, quod est sibi quasi debitum, dicitur lucrari, d & iudicatur sicut de eo qui lucratur, sicut hic vides. quod no. Vltimō op. de l. j. §. sed videndum. ff. de succes. edi. Sol. Fateor quòd potest admitti ex alio capite tanquam cognata, & vide gl. &c.

a ADD. ¶ Istam gl. allegat pro siu. Pau. de cast. in l. iuris ignorantia, ꝟ. qui admit. vide quæ dixi in l. inter stipulantem, §. fi. ff. de verb. obl. & adde aliam glo. in l. si duo, ff. de acq. hær. & eam ponderant doct. maximè Ang. de Imo. vide quæ dixi in l. in suis, in fi. ff. de lib. & posth.

b And. Barb. Pōdera istā gl. qa ꝓbat̄ ꝙ filius nō adimplēs voluntatē defuncti ad pias cās, priuatur legitima, eo quia dr̄ ꝙ est quasi lucrum, sed per hoc priuatur omni lucro vt §. si autem, in aut. de eccl. ti. ergo vide quę dixi in c. si hæredes, de test. Lud. Ro. in consi. 123. vbi dicit, ꝙ est quasi debita, vide Bal. in l. cum mulier, ff. sol. mat. vbi ponit differentiam inter lucrum & quasi lucrum.

c Paris. Vide Alex. consi. 384. In contrarium vide vnum pulchrum dictum relatum per Are. cons. 2. Et generaliter quis dicatur titulus lucratiuus vide Bar. cum ad ditionib. suis in l. j. C. de imp. lucr. descrip. li. x. Et de hæreditate patris, an sit debita, vel quasi debita filio, vide Aret. l. si duo, ff. de ac. hær. Et de hr̄ditate patris, & de legitima, an sit debita vel quasi debita filio, vide Barb. c. Rayn. ex de teste.

d Pom. Et vide Ro. cons. 125. & Are. cons. 2. & 17. & Ale. 17. vo. 3. & 101. e. vo. dicit, ꝙ titulus hr̄ditatis dr̄ lucratiuus, & d. Soc. cons. j. ad fi. vbi pulchrè ex hoc infert.

LEX IIII.

1 *Diuisio facta cum hærede putatiuo per ignorantiam non præiudicat.*
2 *Error præsumitur, probando rem aliter se habere.*
3 *Testamentum non solenne quando habeatur pro falso, & quo ad quid.*
4 *Obligatio aliqua, an oriatur in cohæredes siue verè, siue putatiuè.*
5 *Præsumitur in dubio pro testamento, nisi ex inspectione contrarium appareat.*

Si post diuisionem. Primò ponit theoricam. Scdò ponit practicā. Scda ibi, ostēde
1 igr̄ apud rectorem, &c. † Diuisio fcā cum hr̄de putatiuo p ignorantiā, ñ p̄iudicat. h. d. No. 1. qđ dixi in summario. s. qđ diuisio, &c.
2 Scdò no. ꝙ ꝓbando al'r rem se hr̄e, † error p̄sumit̄. Op. ff. fam. erc. l. cū putarē. Sol. dt gl. ibi. fuit fcā diuisio p iudicē, hic ex iudicium. Istam cōiter tn̄t nr̄i doct. tñ Ric. Mal. dr̄ idem in iudicio in casu l. nr̄æ. qa hic fuit ꝓductū testm̄ qđ erat falsum, vel erat ñ solenne.
3 † & non solēne testm̄ hr̄ pro falso, vt l. iubemus. ꝟ. de test. in fi. vn̄ s̄nia retractat̄ tanq̄ lata p̄textu falsi instr̄i, & qđ solutum est, repetitur, vt ꝟ. si ex fal. instr. l. fi. Ita dt ipse. Certè inq̄tū loq̄tur, qñ testm̄ productū erat falsum, ipse dt verum: s; qñ alia rōe testm̄ est nullum, nō puto ꝙ verū dicat. Nam testm̄ nō solenne hr̄ ꝓ falso, q̄ū ad puniendū notarium, nō q̄tum ad alia, vt d. l. iubemus. Op. ꝟ. de testa. l. nō dubiū. §. fi. Sol. vt ibi. Op. ex testō imperfecto oritur nālis obl'o, vt videbitis plenè in l. cum qs. ꝟ. e. ergo solutū p ignorātiā
a non repetit̄. hic dr̄ ꝯ. q̄re malè. Gl. ponit duas sol. a Prima est, † qđ
4 inter cohr̄des, nulla est obl'o, qa vnus cohr̄s nō damnat̄ dare alteri: vide istā sol. valde no. & credo ꝙ sit verissima, l; gl ñ teneat eā. Gl. reprehendit istā sol. Nam qñ sunt verè cohr̄des, inter eos nascitur obl'o ciuilis, & nālis: ğ qñ testm̄ nō est solenne, oritur nālis obl'o. tñ nō pl; ista rephensio, nā inter cohr̄des dēs ꝯsiderare duo. Primò est obl'o ex ipso testō & ista ē nulla, ēt si testm̄ est validū,
b qa q; capit à seipso suo iure, & nō à cohr̄de suo, b vt l. in singulis. ff. ad l. fal. & l. sed & si in ꝯdōe. §. fi. de hæ. inst. & iō pro hr̄ditate cohæredes non hn̄t inuicem ex testō oblōnem. Item dēs ꝯsiderare inter cohæredes quasi ꝯhi: q ꝯct⁹ oritur ex cōione hæreditatis, ex quo oritur obl'o ciuilis & nālis, & iō sunt productæ actiones inuicem fam. erc. & cōi diui. tñ ista cōio cessat, qñ testm̄ est non solenne: & iō ex isto quasi ꝯctu nō p̄t oriri nālis obl'o, nec ex testō, ēt si esset solēne, vt dcm̄ est, ğ nulla nālis obl'o est inter eos. & ista est vera. Vel al'r dicit gl. hic errauit in facto, ibi errauit in iure. Bona sol'o est ista in se, tn̄ præcedēs est magis subtilis. Quæro, q̄ actione repetitur istud, qđ est datum cohr̄di. Gl. dicit ꝙ medietatē repetit rei vendi. aliam medietatem per ꝯdōem indebiti. & vide gl.
5 † Vlt. no. ex hac l. ꝙ testm̄ in dubio p̄sumitur valere, nisi probetur ꝯrium. Hoc coll'r ex tex. dicit. n. ostende igitur, &c. Hoc ēt no. gl. paruula super ver. non posse. hoc est verum, nisi vitium testamenti appareat ex ipsius inspectione, vt si in eo non essent septem testes, vel esset rasum, vt l. fi. ꝟ. de edic. diui adri. tol. Ita debetis intelligere hāc materiam, & ex ea potestis colligere multa no. vt s̄. p;.

a ADD. ¶ Paris. Vide Pau. de ca. ꝯs. 361. ad fi. Bar. in trac. Minor. in c. 3. vide Are. l. ex parte, ff. de ac. hæ. vbi ēt, an inducatur aliqua obligatio inter hr̄dem & testōrē.

b Alex. Pro hoc tex. ꝙ quando sunt duo cohæredes, ꝙ quilibet capit à se, non à cohærede, l. in testamento, & ibi vnum sing. ponderat Ang. & Bal. ff. si quis omi. cau. test. Nam testator ibi dixit, si Titius hæres non erit, Mæuius hæres esto, & sic mens testantis ibi fuit, quòd caperet à Titio, aliàs vero à se accepisset.

LEX V.

1 *Falsa confessio facta scienter, siue ignoranter, quando præiudicet & nu. 3.*
2 *Dominium sola nuda voluntate non perditur: possessio vero sic.*
4 *Confessio extraiudicium falsa siue à sciente, siue ab ignorante sit facta, quantum ad translationem dominij non præiudicat.*
5 *Dominium nuda voluntate transfertur in ecclesiam & ciuitatem.*
6 *Ficta traditio non operatur translationem dominij fall. tamen & nu. seq.*
7 *Dominium ex cōfessione fcā in vlt. voluntate, transfertur siue tradōe, & nu. 9.*
8 *Confessio extraiudicialis facta ꝙ fundus meus sit tuus, ꝙ prosit ad probōem.*

Conf.

10 *Confessio falsa facta in iudicio quando præiudicet.*
11 *Confessio erronea facta in iudicio ad hoc, vt præiudicet quo ad probationem nõ requirit causam.*

Cum falsa. Falsa confessio circa proprietatem rei nõ p̄iudicat.h.d.Duob.mod.legitur.Vno mõ in eo q̄ confitetur falsum ignoranter: alio mõ in eo, qui ꝯfitetur falsum scienter.Prima lect.tangitur in secunda gl. Alia lect.tãgitur in gl. vlt.Prima.Gl.est communis ad vtranq; lect. Op.ff.de confes.l.nõ
1 fatetur.Sol.dicit Gl.† ꝙ, put ista lex loquitur in errante, p̄t intelli duob.mod.vno mõ ꝙ errauit in facto, alio mõ ꝙ errauit in iure. Si intelligas de errore facti, lex ꝯria nõ ob. Si intelligas de errore iuris,Resp.ꝙ hic fuit erratum extra iudicium,ibi in iudicio.Scd̃o mõ loquitur in sciente,& tunc opp.ꝯfessio facta à sciente præiudicat,vt l.tale pactum.in pr.ff.de pact. Sol.cõfessio facta à sciente præiudicat in his quæ possunt voluntate induci vt pactum libera
a tionis,qđ sola potestate,seu voluntate p̄t induci. *a* Ita loquitur.l.
2 tale pactum. Sed perdere dñium† quis nõ p̄t nuda voluntate,vt l.si quis vi.§.dñia.de acq.pos.meritò falsa ꝯfessio scienti nõ præiu
b dicat:secus in possessione q̄ sola voluntate perditur,[b] vt d.§.dñia. in fi.Gl.dicit,ibi loquitur in cõfessione liberationis,quæ sola vo-
3 luntate p̄t induci.Primò quæro,quæ istarum lect.sit vera.†Resp. vtraque, siue scienter siue ignoranter ista ꝯfessio fiat,non præiudicat: qm̄ si partes vellent hoc facere expressa voluntate,ꝙ illud qđ erat paternum,esset maternum,non possent. Quid si cõfiteor fundum esse tuum, an ista ꝯfessio mihi præiudicet? Et v̄r ꝙ sic,qa partes p̄nt hoc inducere,ꝙ fundus meus efficiatur tuus.Tñ ,p ista declaranda debetis aduertere:qñ ista cõfessio fit extra iudicium,
4 †tunc siue fiat à sciente,siue fiat ab ignorante, nõ p̄iudicat q̄tum
c ad translationem dñij,quia nõ p̄t induci nuda volũtate[c] partium,
5 absque tradõe,vt l.traditionib.j̄.de pact.de rei ven.l.si ager.†Fallit in ecclesia & ciuitate.ar.l.vlt.s̄.de sacro.ec.Sicut.n.simplici donatione transfertur dñiũ in eccl'a,ita hac simplici ꝯfessione. Plus dico, si ego cõfiterer ex certa scĩa.s.fundum meum esse tuum, &
6 me tuo noĩe possidere,nõ transfertur dñium,†quia fictus titul⁹ & ficta traditio nõ operatur translationem dñij,vt l.qui rem pro
7 priam.C.loc.& ibi per doc.& l.si aliquam rem,de acq.pos.† Fallit in ecclesia,vt dictum est, prodest tñ ista cõfessio quantum ad pro
8 bationem,†quia fundus meus non præsumitur,donec probetur ꝯrium.ar.l.publia.in fi.ff.depo.j̄.de nõ nu.pec.l.generaliter. Con
9 tra prædicta facit.ff.de do.l.ex hac scriptura.† Sol.ibi fuit ꝯfessio in vltima voluntate,in qua transfertur dñium sine traditione.Vl
10 terius si ista† cõfessio esset facta in iudicio, si quidem ab errante in iure,præiudicaret: ab errante in facto non præiudicaret,sed p̄t reuocari vsq; ad sñiam,vt ff.de conf.l.nõ fatetur, & l.cũ falsa.s̄.e.
d & j̄.e.l.error.& no.hãc gl.Si verò ꝯfessio fieret in iudicio[d] à sciente,tunc perinde est ac si in rei ven.esset cõdemnatus. Casus est in l.certum.§.j.ff.de confes.qui casus est no.multum.Quæro qñ ista ꝯfessio fit in iudicio,vtrum requirat causam ad hoc vt probatio-
11 nem inducat?Br̃ dico†ꝙ non.Ita tenent doct.[e] sicut in libello,q
e formatur in rei ven.nõ requiritur causa, eadem ratione & in confessione sufficit,ꝙ quis ꝯfiteatur fundum esse meum, & causa nõ requiritur.vt l.& an eadem.§.exceptiones.de excep.rei iud.

a ADD.¶Ale.Adde quod no.Bar.in l.tres fratres in prin.ff.de pact.
b Alex.Istis Adde quod Bal.in l.j.de confes.dicit si confiteor aduersarium meum possidere,& ego possideo,non transfertur in eum possessio,& idem Bal.hic.
c Alex.Et vide q̄ no.Bal.in l.ad probõnem.ver.quæro si instr̃m,C.loca.Adde quæ no.Cy.in l.non nudis, & l.nõ epistolis, j̄.de prob.Et ad limitationem eorum,q̄ hic hñr,vide q̄ no.Bar.in l.cum testm̃,ad fi.j̄.e.vbi his q̄ solo ꝯsensu ꝯficiuntur, vt hypotheca,&c.nocet sola ꝯfessio,per d.Ant.in c.fi.de cõfes. Quid si ꝯfiteor fundum censualem esse,nunquid mihi plene præiudicem in iure census?Dic ꝙ sic s̃m Bal.in l.si certis annis,j̄.de pact.Facit l.si censualis,& ibi bald.j̄.de don.
d Paris.Quod in iudicio valeat,dixit ẽt Bar.in l.rura,C.de omni agro deser.li.11.
e Alex. Adde gl.no.in l.j in fi.de interr.act.& Cy.in l.gñalr, C.de non nu.pec.vbi vide bal.& d.Ant.& in c.fi.de confes.& q̄ no.bar.& quæ ibi dixi in l.nuda,ff.de don.adde tñ ꝙ ꝯfessio sine cã facit aliquam præsumptionem.Tex.est no.s̃m intellectum gl.in l.instrumenta,C.de proba.licèt Spe.voluerit,ꝙ faciat semiplenam probõem in ti.de confes.§.nunc videndum ver.sed nunquid semiplenam.

LEX VI.

Si non transactionis. Breuiter h.d.Qui soluit indebitum, illud repetit, soluto prius eo quod debet.h.d.Hic non sunt alia.

LEX VIII.

1 *Error adhibitus in præparatoriis iudiciorum quando reuocatur.*
2 *Mulier, quæ confitendo errauit in præparatoriis iudiciorum, quando iuuetur Velleiano & quando beneficio huius legis.*
3 *Confessio erronea facta in positionibus reuocatur vsque ad sententiam & etiam post sententiam,& quibus casibus, vide nu. 5.6.7.8.& 11.vbi late.*
4 *Error, quando est expressus in sententia, post sententiam reuocatur.*
9 *Confessio erronea fcã circa decisiua totius negotij reuocatur ẽt beneficio h⁹ l.*
10 *Præceptum si vigore confessionis erroneæ factum sit à iudice, tale præceptum & confessio reuocari potest.*
12 *Error adhibitus in iudicio in omittendo, vsque ad sententiam reuocatur.*
13 *Si post terminum datum ad producendas exceptiones, aliquid ad notitiam tui superuenit, poterit post terminum produci.*
14 *Error, an probetur probando rem aliter se habere.*

Error facti. Duas regulas ponit,vnam affirmatiuam aliã negatiuam.Affirmatiua est ista, error facti p̄t
a reuocari ante latam sñiam,& sic non nocet.Negatiua est, Error facti post latã sñiam nõ p̄t reuocari,& sic sñia nõ p̄t rescindi. Alia r̃a est ibi,nam cã decisa,&c.Ad euidentiam n̄rarum gl.dẽs scire, qđ hẽs primam gl.mag. q̄ est addõ, & ista respicit primam r̃am. Item hẽs scd̃am gl.q̄ est antiqua, & illa respicit scd̃am r̃am.Item dẽs scire ad euidẽtiam,qđ l.ista legitur duob.mod.principaliter. Vno mõ in errore facti adhibito in iudicio. Scd̃o in adhibito ex̃ iudicium.Itẽ prima lect.subdiuidit̃ in quatuor.Primò qñ est erratum in p̄paratoriis iudiciorũ. Scd̃ò qñ est erratũ in his,q̄ sunt decisiua partis.Tertiò qñ est erratũ in his, quæ sunt decisiua totius.
1 Quartò qñ est erratum in omittendo.†Prima lect.est,qñ est erratum ĩ p̄paratoriis,vt puta in aliqua interrogatiõe,q̄ fit añ lit.ꝯtes. per ti.de inter.act.Ad istã op.ff.de interr.act.l.de ætate §.fi.Gl.soluit,qđ ibi dixit falsum ex certa scĩa,hic per errorem. Nõ v̄r bona rõ,qa tex.dixit,maximè,& sic implicat idem esse si ignoraret.Dic g̃ ꝙ si ponimus ibi ignorasse,fuit talis ignorantia,quæ cadit in latam culpam. Item op.de l.si mulier in iure.ff.ad Vell.vbi si mulier
2 fuit ꝯfessa se hæredem,†ꝙ pertinebat ad præparationem iudicij, & ibi dr̃ qđ iuuabitur Velle.g̃ innuit qđ de iure communi non iuuabitur.Dicit gl.imo non iuuatur,quia hẽt illud remedium,& ẽt remedium h⁹ l.Vel dic.ꝙ ante sñiam hẽt duplex remedium mulier.s.Velleia.& h⁹ l.post sñiam h; remedium Vell.tm̃. Tertiò op. ex̃ gl.de l.is qui se obtulit.de rei ven.& l.qui se.de pe.hær.Sol.Ibi vult pœnitere ante lit.contest.nõ post.sir̃,post li.ꝯtest.nõ posset, nisi de errore docerent, per hanc l.Et hoc examina vt dixi in l.nõ fatetur.circa pr.ff.de confes.Secundo mõ legitur,qñ erratũ est in his, q̄ sunt decisiua partis, vt puta in aliq̄ põne.exemplum in l.cũ falsa.s̄.e.agebatur hypothecaria. inter alia fuit fcã põ.qđ res erat
3 materna,& ille confessus est.† Ista ꝯfessio nõ decidit totam litẽ, sed partem, isto casu admittitur reuocatio vsq; ad sñiam, &c. Ad idem op.j̄.de er.aduo.l.fi.sol.vt ibi,quia illud iõ quia intra triduũ fuit lata sñia.Opp.de ꝯfe.l.si is cum quo. Sol.Ibi loquitur in his litib.q̄ augebantur per inficiationem, iõ nõ admittitur reuocatio ẽt ante sñiam,& istę op.sunt in fi.gl.q̄ respiciunt primã regulam.
Ad

a ADD.¶Alex.Cautelam autem ad reuocandam errorem vide per bar.in l.de ætate,in fi.de inter.act.Et in materia vide ꝙ no.scripsi post bal.in l.2. §.quod obseruari,de iu.cal.& bar.l.post legatum,in pr.ff.de his q̄b.vt indig.& qđ hic dr̃, ꝙ error non p̄t reuocari ipso iure,sed per restõem sic l.fideic õ.ff.de confes.hãc limita,in fi.lectio.suæ,& vide per eundem,& no.ẽt ꝙ tam pars,q̄ testis incontinenti p̄t reuocare errorem suum, ẽt circa probõem erroris, secus si ex interuallo,vt no.bal.in l.edita,j̄.de eden.alle.bar.in l.post legatum,de his q̄b.vt ind. Paris.Vide vnum casum,quo ꝯfessio erronea non p̄t reuocari, per Ro.sing.302. inci.tu hẽs. Item vide alium casum in mã in sing.375.inci.sñiam & diffinitioné erroris vide per bal.in c.j.quib.mo.feu.amit.Item no.ꝙ erroris reuocatio non permittitur,nisi refectis expensis,bar.in l.iura,ad fi.C.de oĩ agr.deser.li.11.Seq̃r Fel.in c.ad audien.vers.cogitabam,extra de rescr.vbi alle.alia similia,prout ẽt scripsi ad bar.in l.non ignorat,C.de fruc.& lit.exp. An ãt confes.tanq̃ erronea possit reuocari post lapsum terĩum p̄cepti facti in ꝯfessum, bal.ꝯ bar.tenuit ꝙ sic,refert Com.cons.160 in pr.& ibi ẽt ꝙ non possit reuocari,si post factam primam ꝯfessionem,puta in instr̃o postea in iudicio idem repeteret,& ꝯfiteretur. an ãt reuocans ꝯfessioné tanq̃ erroneam,dẽat ,pbare errorẽ,vide Fel.c.p̄terea, extra de test.cog.Item qđ ꝯfessio fcã coram iudice incompetenti possit reuocari absq; eo qđ probetur error,vide Ias.in l.Magistratib.'im.2 ff.de iur.om.iu. & dixit se dixisse hic.An aũt ꝯfessio fcã super crĩe possit reuocari & qũo,vide Are.consi.147.Item p̄t error reuocari ẽt p hẽdem, vide Ias.l.cum testm̃,ppe fi. j̄.e.Item qũo in crĩalib.possit reuocari, vel declarari,vide Are.c.cũ dilecti,no. x.de accu.Item in mã erroris,ꝙ toleretur error,& ꝙ q̄s potuisset de facili certiorari,l3 sit secus in dubietate,vide Ias.l.si per errorem,no.3. de iu.om iu.item circa reuocationem erroris multa ponunt Ias.& Mod. hic Ias.in l.j.j̄.de er.cal. Item adde ꝙ incontinenti p̄t reuocari ꝯfessio ẽt non probato errore, nisi esset acceptata per partem aduersam,q̄a dr̃et tunc probare errorem,vide Ale.l.q̄cq̄d adstringendæ,ff.de ver.ob.Vide eundem consi.40.in pr.& 92.vo.5.Vide Fel. in c.p̄terea,de test.cog. Et aduerte ꝙ Ale.d.cons.92.præsupponit ꝙ possit reuocari ꝯfessio acceptata ,pbando errorem. Sed Rom.consi 433 ad fi.indistincte tenet ꝙ nõ possit reuocari postq̄ est acceptata,quasi transiuerit in ꝯtractum. Et Ale.in dictis locis p̄t intelligi qñ incõtinenti reuocaretur,q̄a tunc fit distinctio, de qua per eum,secus si ex interuallo.Vide tñ oĩno Cep.cautela 99.inc.ꝯfessio q̄dam, vbi ꝯcurrentib.duob.vult qđ ñ possit reuocari, l; qđ sit acceptata.Item qđ sit statutus terĩus ad opponendum,ꝯ ipsam ꝯfessionem,vt per eum. Quid aũt de ꝯfessione geminata,vide Ro.cons.346.Ias.in d.l.j.j̄.de er.calc.Item qđ de ꝯfes. iurata,vide Rom.cons.391.Item an post conclusioné in cã possit reuocari,vide Rom.in d.cons.433.Quid ãt qñ est datus terĩus ad deliberandum,& q̄s deliberatus fatetur,an possit reuocari,vide Rom.d.consi.346 & cons.391.q̄ est ꝯrius, vide Fel.d.c.cum venerabilis,de exce.ꝯcludenté ꝙ sic,& mod.vbi s.& hic.qđ tñ intellige vt per Ias.hic.item intellige dummõ cã erroris in spé allegetur,s̃m bal.hic.item qũo possit confessio iurata prætextu erroris reuocari,vide Fel.in c.cum dilecti,not.11.de accu.Item ꝙ positionis r̃sio erronea possit reuocari, probando rem aliter se habere,etiam in facto proprio,vide Ale.cons.47.vol.j.

4 Ad istã eãdẽ lec.op.& vr̃ ꝙ post sñiã possit reuocari talis † error,
vt l.j ĩ.đ er.cal.sol.ibi erat expssus error in sñia,& sic sñia nõ vale
bat.Op.ad idẽ de l.fi.ĩ.đ re.cre.& si ex fal.inst.p tot.sol.ibi spãle.pp
5 delictũ aduersarij † q falsa instr̃a,vel falsas alleg. ꝓduxit.op.ĩ.si ad.
rẽ iu.l.2.sol.vt in gl.Itẽ op.ĩ.de fur.l.fi.§.si ãt.Gl.đt & bñ,ibi reuo
6 catur error in alia cã:vñ sicut sñia in alia cã nõ p̃iudicabat,†ita ñ
impedit reuocationẽ erroris.Op.ff.q̃.act.de pe.est an.l.j.§.fi. aliàs
7 l.2.sol.đt gl.ibi erat cõis error.Ista sol.satis pl;.Vñ ille,†q errauit,
habuit iustã cãm ignorãtiæ, pp q̃ potuit restitui ẽt post sñiam ex
a cl'a gñali,a si q̃ mihi iusta cã esse videbitur.Dat gl.ibi aliã sol.ꝙ er
rauit psuasiõe aduersarij.q̃ sol.ẽt est multum no. Nã si põni factæ
ab aduersario tu rñderes:credo ꝙ & post sñiam potes illã reuoca
re p bñficiũ restõis in int.nã fuisti læsus,qa credidisti illi ponẽti:se
8 cus si tua spõte ꝯfitearis,eo ponẽte.†op.de l.hẽbat.ĩ pr.ff.de insti.
gl.đt,ibi nõ nocet error in illa cã.do.dñt ꝙ ibi est eadẽ cã,& ea. a-
ctio,s; q̃litas actiõis mutat̃.s.illa adiectio ĩstitoria,&c.vñ dñt ꝙ ad
mittit̃ p testes ad ꝓbãdũ ꝯ̃riũ p restõem ĩ int. distingue circa hoc.
dixi in d.l.nõ fatetur.Tertio mõ p̃t intelligi đ errore adhibito cir
ca ea,q̃ sunt decisiua totius,vt qñ ego cõfiteor tibi totã petitionẽ
b tuã.Ista lec.nõ colligitur b ex verbis.gl.tñ colligitur ex dictis Iac.
de Are.& vr̃ ꝙ isto casu hæc l.nõ hẽat locũ.Nã cõfessus hr̃ ꝓ iudi
cato & cõdẽnato,vt ĩ.de cõfes.l.j.& l.ꝓinde.ff.ad l.aq.ergo de er-
rore nõ p̃t cõqueri,qa statim sñia hr̃ ꝓ lata,& distinctio hꝰ l.nõ vr̃
hr̃e locũ.do.Ia.Bu.tenebat ꝙ ẽt in his,q̃ sunt decisiua totius,hẽat
locũ l.ista.& illud qđ dr̃,cõfessus hr̃ ꝓ iudicato,verũ est, qa hr̃ ꝓ
iudicato,si ꝯfessus sit sciẽter.Ita intellige gl.l.j.de cõfes.Pro j.opi.
vr̃ casus in l.post rẽ.ff.de re iu. Pro opi.q̃ dixi est casus in l.pe.ff.e.
Istud puto verũ.Nõ ob.l.post rẽ,qa d; intelligi vt dixi de cõfes.e-
9 missa à sciẽte.† S; iuxta hoc q̃ro,qd dices si post ꝯfes.factã est p̃ce
ptũ,de quo loq̃tur l.si debitori.ff.de iud. Certè puto idẽ, qa istud
p̃ceptũ nõ est condẽnatio,nec sñia:sed magis ptinet ad execu.Vñ
iudex volẽs exequi ꝯfessionẽ,q̃ executionẽ meretur,vt l.j.ĩ.đ cõ-
10 fes.facit p̃ceptũ de soluẽdo,&c.†Et eo.mõ dico in instr̃is guarẽti
gionatis, q̃ fiũt p Tusciã, vbi notarius ex authoritate sibi cõcessa
facit p̃ceptũ partib.qđ obseruẽt cõtenta in instr̃o:qa puto qđ ta
c lis cõfessio hẽatur ꝓ facta in iudicio,c & eo.mõ veniunt reuocan
11 dæ aliæ confessiones factæ in iudicio.†Quarto mõ p̃t intelligi de
errore adhibito in iudicio in omittendo,vt si p errorem omisi ali
quã excep.dilatoriã vel peremptoriã,vsq; ad sñiam possum reuo
d care,non post.H.d.hæc l.vide gl.q̃ inci.pone casum d in l.cum pu-
tarem.Istã lec.tene mẽti,qa si post lit.cont.vel lapsum termini da
ti ad ꝓducendum exceptiones,seu ꝓducenda iura,superuenit ad
tui notitiã aliqd qđ prius ignorabas,p ignorantiã facti potes ex-
12 cipere post terminũ.Hic est tex.extr.de exce.c.pastoralis.†Op.vr̃
13 qđ possit opponi ẽt post sñiam,vt s̃.e.l.j.Sol.vt ibi dixi.†Secunda
lec.principalis in hac l.est de errore adhibito extra iudiciũ,& hoc
sentit illa gl.parua.ibi ẽt in indebito soluto.Secundũ hoc hẽs ca-
sum hꝰ l.satis clarè.Dñi,error extra iudiciũ adhibetur qñq; in cõ-
fessione circa realia iura,de quo tetigi in l.cũ falsa.s̃.e.tangã ẽt ĩ.l.
ꝓx.Qñq; iste error adhibetur circa alia,& ista esset lõga mã,q̃ gl.
tractat in l.rl'a.ff.e.& Cy.in c.ignorantia.de re.iu.in 6.& iõ hic nõ
tango.De errore verò adhibito extra iudiciũ,dicã in l.cũ qs.ĩ.eo.
14 sufficit qđ examinaui hic de errore adhibito ĩ iudicio.†Qualiter
ẽt iste error ꝓbetur,tetigi in l.si post diuisionẽ.s̃.e.Et gl.tangit in
l.de ætate.§.q iusto.de int.act.& de ꝓb.l.cũ de indebito.& l.nõ fa
tetur.ff.de conf. q̃ gl.oẽs vñr velle qđ ꝓbando hoc aliter se hr̃e,
ꝓbetur error.In ꝯ̃rium faciunt no.in l.si res.de le.j. de nou.l.si qs
delegauerit.Aliæ gl.distinguunt,an illud,super quo est erratũ,de-
pendebat ex facto proprio, vel alieno, dixi in d.l. non fatetur. de
conf.non dico modo,quia non possum complere lectionem.

a ADD. ¶Alex.Adde Bar.in l.j.in fi.pr.ff.de eo per quem fa.er.Sed an istud sit ve-
rum,gl.in c.fi.de iureiu.lib.6.dixit relatis multis opi.ꝙ responsio circa positio-
nes potest reuocari,si doceatur de errore,alle.Gul.Dur.in Spe.ti.de depo.Sed
Bar.hic vult ꝙ licet non reuocetur erronea, tamen semper potest restitui tan-
quam ductus persuasione aduersarij, quod si esset verum , sequeretur ꝙ nun-
quam reuocarentur responsiones põnib.factæ,quia posset peti restitutio. & i-
deo Bal.vr̃ tenere ꝯ̃rium in l.de tute.de in int.rest.& etiam hic tenet ꝯ̃rium,&
magis expresse, videlicet ꝙ nisi expresse appareat de dolo aduersarij ponentis.
istud dictum aliter non procedat,vt videtur velle Inn.in c.cum cám,de ap. De
hoc dicto etiam vide aliquid per Im.in l.fi.§.iussus, de ap.Et ad gl.in c.fi.de iu-
reiu.vide Inno.in c.cum venerabilis,de excep.& in c.cum olim,& per Bal.in l.
edita,ĩ.de eden.ver.sæpe accidit.vbi omnino vide. & ibi ponit de eo qui erra-
uit ponendo , an possit corrigere. Adde quando confessio facta iudicialiter in
actis,vel positio possit prætextu erroris corrigi,vel reuocari,Rom.consi.425.
b Alex.Imo dicit,quod colligitur de contrario,quod gl.facit.ff.de conf.l.si is,se-
cundum do.Fran.de Ramp.
c Ale.Vide Bar.in l.possessio quoque,§.& si possessio,ff.de acq.pos.&Bar.in l.non
fatetur,in fi.de conf.& Bar.in l.iubemus,§.sane.de sacros.ec.
d Alex.Adde no.secundum Inn.in c.cum olim,in fi.de cen.ꝙ licèt contra confes-
sionem quis admittatur ad probandum contrarium , vt hic , tamen contra in-
strumenta quę produxit non admittitur,nec mirum,quia plus est probatio in-
strumentorum, quàm confessio , secundum eum. Vide tu Bart. in l. post lega-
tum,in fi.§.de his,de his quib.vt ind.& dixi in l.non fatetur,ff.de conf.

LEX VIII. & IX.

1 *Voluntas errantis est nulla.*
2 *Confitendo scienter aliquem liberum,qui erat seruus,an seruus sit liber.*
3 *Verba enunciatiua fauore liberationis inducunt dispositionem, quando princi-*
paliter sunt propter se emissa.4.
5 *Pactum inter dominum & seruum,valet,quando præcedit naturalis obligatio.*
6 *Manumissio quòd possit fieri in quolibet loco. (Etiam à sciente inducuntur.*
7 *Iura realia quæ possunt solo consensu induci & tolli,per solam confessionem fa-*

Cum testamentum. Hoc bř đt cũ seq.verba enũ-
ciatiua erronea,& ꝓ liberta-
te,non inducunt dispõem.hoc dñt istæ duæ ll.Ad euidentiam de
1 bes scire quod dixi in summario.No.2.ꝙ errantis voluntas † nul-
la est.Si l'e de iu.om.iu.l.si p errorẽ. Op.ff.ad l.fal.l.j.§.si legatarius.
Sol.gl.ibi p̃iudicat sibi in possessione,qa perdidit interdictũ quo-
2 rũ legatorũ.non in ꝓprietate.Circa has ll.formatur vna q.†quæ-
ro qd si scienter confessus est istos esse liberos cum essent serui.an
erunt liberi?Circa hoc Guarn.posuit vnam suam gl.quæ dicit sic.
Cum ex ignorantia deficit id,qđ fieret à sciente,vt fuit hic pctm̃,
alias delictum , ita dicit gl.quæ exposita fm vnum modum dicit
ꝙ verba illa prolata à sciente inducerent libertatem,fm aliam ex
põnem dicit totum econuerso.Et vt intelligas, ista diuersitas est
ex quadã ꝯstructione grãmaticali.nã illud relatiuum quod,p̃t re-
ferri,vt sit suum añs id quod fiet à sciente. Item p̃t intelligi,vt sit
suum añs tota illa oratio,hic deficit, ꝙ si fieret à sciente. Istas ex-
põnes videatis in gl.quia sunt claræ,& postea videbimus quę erit
magis vera.arguamus ꝓ vtraq; parte. Primò,ꝓ prima expositio-
ne facit hic tex.à ꝯ̃rio sensu,vbi dicit, si non ipsius accesserit iudi-
3 ciũ.Itẽ ꝓ hoc facit,qa in liberationib.† verba enunciatiua indu-
cunt dispõem,vt l.tale.in pr.ff.de pac.Et istã primã t; hic gl.Pro a-
lia opi.facit.nã pactũ inter dñm & seruum nõ v;,vt l.interpositas.
ĩ.de transa.& l.cũ affirmes.de li.cau.vñ ista verba nõ inducũt libe
rationẽ de pñti,nec de futuro obligant dñm.& istã opi.tenuit Io.
q̃ opi.vr̃ tenere gl.in l.se.& vide gl. Pro hoc facit,qa in perdendo
dñium cõfessio facta ẽt à sciente non præiudicat, vt s̃.e.l.cũ falsa.
fm vnã lec.Pe.& Cy.hic eum referens t; istã 2.opi.dicẽs ꝙ manu-
missio seruorũ,vel fit in testõ,vel in ecclesiis,vt s̃.de his q in eccl.
ma.l.1.& 2.Ego puto opi.gl.esse verã,tam in hac l.q̃ in l.seq.nam
4 verba enunciatiua ad liberationẽ inducunt dispõem,†vt dixi per
l.tale pactum.in pr.de pac.Hoc est verum,si ꝓferantur principali
ter ꝓpter se.Ita loquitur gl.seq.Facit ad hoc ĩ.de test.mil.l.ex his.
quod plenè no.in l.ex hac scriptura.ff.de don. Ad contraria resp.
5 non ob.†ꝙ pactum dandæ libertatis inter dñm & seruum nõ v;,
qa illud verum,nisi præcedat naturalis oblõ.tunc.n.v;.Ita loq̃tur
hic.Ita intelligit gl.tua no.q̃ tene menti. Non ob.s̃.e.l.cum falsa,
quia ibi loquitur in trãslatione dominij facienda in alium, quod
nuda voluntate fieri non p̃t,iõ non nocet falsa confessio.hic loq-
tur de dñio perdẽdo per confessionem libertatis,quod fit sola vo
luntate vtriusque partis,nec est opus alio facto.Non ob.quod di
6 cit†Pet.in duob.locis fit manumissio,quia imo in quolibet loco
p̃t fieri,vt habetis ĩ.de la.li.tol.l.j.Ex prædictis dico,& do tibi vnã
7 regul.quæ limitat ea,quæ dixi tibi in l.cum falsa.s̃.e.† ꝙ iura rea-
lia quæ possunt solo consensu induci & tolli.vt hypotheca, vt ff.
de pi.act.l.j. per solam confessionem factam à sciente induceren-
tur circa rem ipsius confitentis,per ea quæ dixi in hac l.Nec obst.
l.cum falsa,quę intelligitur quando agebatur hypothecaria,quia
ibi confessio non erat facta circa ius hypothecæ , sed circa quod-
dam adminiculum ipsius,s.circa proprietatem.Non sunt alia.

LEX X.

1 *Species indebiti quòd sunt quatuor.*
2 *Debitum ex falcidia quod defalcatur de legato , dicitur indebitum ciuiliter,*
sed naturaliter debitum.3.& 12.
4 *Falcidia resecat ipso iure quo ad dominium,non quo ad obligationẽ naturalem.*
5 *Defalcandum per Trebellianum dicitur naturaliter debitum.12.*
6 *Defalcandum ratione legitimæ portionis debitæ filiæ , vel patrono nullo modo*
est de iure debitum.
7 *Debitum ex testamento minus solenni,dicitur debitum naturaliter.8.*
9 *Naturaliter tenetur,qui de iure gentium tenetur.21.*
10 *Obligatio naturalis quandoque etiam absque consensu contrahitur.*
11 *Obligatio ciuilis et naturalis,quandoque oritur ex eo quod peccat in forma sui.*
13 *Debitor verus quamuis absolutus per sententiam, remanet tamen ciuil.et nat.*
14 *Exceptio rei iudicatæ,est exceptio iuris & facti,non iuris. (obligatus.*
15 *Obligatio naturalis quando sit,quòd possit actionem producere.*
16 *Absolutus per sententiam quando remaneat naturaliter,et ciuiliter obligatus.*
Indebitnm ciuiliter , & naturaliter tantum debitum , si soluatur per errorem,
quando possit repeti.
18 *Titulus de condictione indebiti,continet quandam causam restitutionis.*
19 *Compensatio non admittitur contra repetentem indebitum.*
20 *Aequitas in specie præfertur æquitati in genere. (tat.26.*
21 *Soluens per errorem indebitum naturaliter,sed ciuiliter debitum,quando repe-*
22 *Ast*

22 *Actio ciuilis ex chyrographo, et sic ex obligatione literarũ, oritur ante bienniũ.*
23 *Imperator potest producere actionem absque aliqua obligatione.*
24 *Pactum de non petendo, an tollat actionem etiam ciuilem.*
25 *Obligatio ciuilis, & non naturalis ex sententia condemnatoria oritur.*
27 *Soluens per errorem indebitum ciuiliter, & naturaliter, quib. casib. repetat.*
28 *Exceptiones Macedoniani, & Velleiani sunt inductæ ex moribus ciuitatis Romanæ: ideo non tollunt ciuilem nec naturalem obligationem.*
29 *Soluens debitum omni iure, sed indebitũ ope exceptionis, quando possit repetere.*
30 *Soluens tutus exceptione ex epistola diui Adriani non repetit.*
31 *Exceptiones inductæ ad rigorem iuris conseruandum, quæ sint.*

Cum quis ius ignorans. Duas partes h;. Prima loquitur in ignorãte ius.
Secunda in ignorãte factũ. Secũda ibi, p ignorãtiam.n. debitũ na
turaliter tm̃, ciuiliter indebitũ: solutũ p ignorãtiam iuris, nõ repe
titur, sed p ignorãtiã facti repetitio cõceditur. h.d. Pone casum in
terminis fm opi. gl. q̃ intẽdo tenere. Ad istã op. tutus exceptione
fauorabili, quocunque errore soluens repetit, vt l. q exceptionẽ.
ff. de cond. indc. sed hæres hic est tutus exceptione fauorabili: er-
go, &c. non d; ergo adhiberi illa distinctio, errauit in iure, vel in fa
cto. Gl. in fi. gl. ma. soluit, q hic hrs nõ erat tutus aliqua exceptio-
ne: qa nulla actione tenebatur, ergo exceptionẽ non hẽbat, q̃ præ
supponit actionẽ, vt l. 2. de excep. Op. 2. qñ aliquis tractat de dam
no vitãdo, iuris ignorãtia dat repetitionẽ, sicut ignorãtia facti, vt
l. error. ff. e. sed hic hrs tractat de damno vitãdo, igitur si in iure er-
a rauit, repetere pt. Gl. hº timore a in prin. tm̃ dicit, q ista l. d; intelli-
gi qñ quis soluit debitũ naturaliter, sed ciuiliter indebitũ, vt lega
tum ex testõ non solenni, vel legatũ qđ debebat defalcari p l. fal.
& iõ ille q soluit ignorãter, nõ certat simpl'r de damno vitãdo, qa
aliquo respectu soluit debitũ, & liberatus est à naturali oblõne.
iõ adhibetur distinctio, q̃ ponitur in hac l. Vltram. reprehendunt
exẽpla istius gl. dicẽtes q ex testõ nõ solẽni legatũ nõ debetur na
turaliter. Itẽ dñt q illud qđ de legato defalcat p falcidiã nõ dẽtur
naturaliter, vt statim examinabo. Soluunt ergo ꝯriũ sic, q hic hrs
certat de lucro in casib. positis s. lucrũ. n. est sibi retinere hæredita
tẽ quæsitã. Sed ista sol. nõ est vera. nã añ hæreditatẽ quæsitã bene
certat qs de lucro, s; post hæreditatẽ quæsitã hæreditas cũ suo pa-
trimonio cæpit esse vnita, & dici vnũ patrimoniũ, vt l. sed si pres.
§. filio. de vul. & pu. & iõ si qd de isto patrimonio minuatur, patit
damnum. vt l. damnum. de dam. inf. certat ergo hic hæres de dam
no. Teneamus ergo opi. gl. pro qua gl. & materia tota hic posita
1 declarãda, scias † q quatuor sunt species indebiti, quoddã est inde
bitũ ciuiliter, s; naturaliter debitũ, đ quo loqtur l. ista: quoddã est
indebitũ naturaliter, & ciuiliter debitũ: quoddã est indebitũ ope
exceptionis, sed ciuiliter & natur. debitũ. circa quodlibet videa-
mus exempla, & videamus qualiter p errorẽ solutum repetatur.
1 Circa primũ qñ est ciuiliter indebitũ, naturaliter debitũ. gl.
ponit exemplum in eo † qđ de legato defalcatur b per
b falcidiã. ꝯ istud dictũ insurgunt Vltram. vt Pet. dicẽs, q illud non
2 est debitũ, neq; ciuiliter, neq; natur. Nã l. falcĩdia resecat legata ip
so iure. l. Plautius. & l. lineam. ff. ad l. fal. & l. j. §. si qs ex mortis. quo.
le. ergo nullo iure dẽtur. Præterea qñ l. resistit obl'oni, nõ datur ci
uilis, nec natur. oblõ, vt l. nõ dubiũ, s. de ll. & l. si nõ sortẽ. in pr. ff. đ
cõd. ind. & de fideius. l. cũ lex, s; l. falcidia resistit legato, qđ nõ ex-
cedat dodrantẽ, vt l. j. ff. ad l. fal. ergo nullo iure dẽtur. Gul. de Cu.
in hoc t; gl. nr̃am. Nã in legatis voluntas defuncti dominatur, vt
l. in condõnib. de cõd. & dem. sed de iure antiquo permittebatur
testõri legare q̃tum volebat. superuenit l. Falcidia, q̃ est ꝯ testõris
voluntatẽ, vt l. Titia. ff. ad l. fal. Remanet ergo testõris voluntas q
soluatur. ergo remanet naturalis oblõ. Idẽ t; Ia. Bu. nihil alle. Cy.
3 recitat hic Pet. sil'r. † Ego dico opi. gl. nr̃arũ esse verissimã. primò
p casum expressum s. ad l. fal. l. j. vbi dr̃, q q soluit qđ poterat per
falc. resecare, non soluit plus debito. ergo apparet q erat aliquo
iure debitũ, ciuiliter nõ pp legẽ fal. ergo restat q erat naturaliter
debitũ. p̃terea ex ea. l. pbo sic. Donari vr̃ qđ nullo iure cogente
cõceditur, vt l. donari. ff. de do. sed illud qđ defalcatur p falc. si nul
lo iure est debitũ. eius sol. esset donõ, sed hoc falsum, qa nõ est do
natio, vt l. j. j̃. ad l. fal. ergo, &c. erat ergo naturaliter debitũ, cuius
sol. nõ dr̃ donõ, vt l. hoc iure. §. pe. ff. de do. Pro hoc optimè fa. l. si
patronus §. de illo. de do. & ibi de hoc tetigi. Ad ꝯrium dicit Pet.
4 qđ falc. resecat legata ipso iure. doc. nõ rñdẽt: sed resp. qđ † resecat
ipso iure quo ad dñium, vt ll. s. all. non aũt quo ad oblõnem natu
ralẽ resecat, vt s. pbatum est. Non ob. qđ dictũ est, q lex resistit o-
blõni, qa hoc est falsum. dicit. n. l. falcidia, q possit legare qs q̃tum
vult. dummõ apud hæredes remaneat quadrans. hic ñ phibet te-
stõrem vltra legare, sed præcipit apud hæredem debere remanere
quadrantem. Præterea q hoc sit verum, apparebit ex ratione q̃ di
cam in q. de testõ non solenni. Ex his concluditur q tua gl. dicat
veritatem. Extra gl. quæro quid de eo quod defalcatur per Tre-
5 bellianum? resp. † q naturaliter est debitum, & eius solutio non
est donatio. Tex. est in l. debitorem. de his quæ in frau. cre. Quæ-
6 ro, quid de eo quod defalcatur per legitimam † portionem debi-
tam filio, vel patrono? resp. illud nullo iure est debitum: quod ap-
paret, quia quocunque errore solutum repetitur, vt l. si patronus.
in prin. ff. de don. & ibi est tex.
7 Sumus expediti de primo exemplo glo. fm exemplum † est
de legatis relictis in testõ nõ solenni. gl. dicit, q illud
c est naturaliter debitũ, c vt j̃. de cond. ind. l. fideicom. & ff. de cond.
ind. l. fideicom. Pe. ꝯ. & dicit, q istud nõ est verũ, qa oblõ naturalis
ꝯhitur cõsensu, vt l. j. de pac. l. in his. §. imperator. de sol. sed in pro
posito testõr hic nõ ꝯsensit, qa nõ cognouit veniẽ. ab intest. s; scri
ptũ in testõ. Itẽ hrs q ab inte. adiuit, hic nõ ꝯsensit. nõ. n. est verisi-
mile q possit obligari. p̃terea, dicit ipse, qñ illud qđ agitur, peccat
in forma sui, nõ oritur neq; ciuilis, neq; natu oblõ. l. j. §. si qs ita. ff.
de ver. ob. sed hic testm̃ peccat in sui forma. ergo, &c. Et p hoc ap
paret q qđã eqparatio, q̃ facit gl. l. si post diuisionẽ. s. e. p q̃ ꝯcludit
qđ ex nõ solẽni testõ nascitur oblõ naturalis, illa ñ est bona. Gul.
de Cu. in hoc stat cũ Pet. aliqualiter tñ limitat, & dicit sic. Hæres ñ
ꝯhit cũ legatariis, sed quasi ꝯhit, vt l. apud Iul. ĩ fi. q. ex cau. in pos.
ea. inst. de ob. q̃ ex quasi ꝯ. §. hrs. l. ex maleficiis. §. hrs. ff. de ac. & ob.
Vñ cũ non sit verus ꝯsensus, neq; verus ꝯct⁹, non possumus dice
re, q naturaliter obligetur, sed quasi naturaliter. d. Iac. Bu. tenebat
gl. nr̃am. & dicebat sic. Hrs & defunctus p̃sumuntur ea. p̃sona, vt ĩ
aut. de iur. à mo. præst. in pr. sed defunctus ꝯsensit q legatarius ha
beret ista legata, ergo hrs vr̃ ꝯsentire. Iste ergo fictus ꝯsensus na-
8 turalẽ oblõem inducit. † Sed ego dico sic, q gl. tua dicit veritatẽ.
p cuius euidẽtia dẽs scire, qd est dictũ, aliqs est obligatus natura-
9 liter, dicit lex. Is naturaliter † tenetur, q de iure gen. tenetur, vt l. cũ
amplius. §. j. de re. iu. Gl. l. Stichũ. §. naturalis. de sol. S; ego reperio,
qđ remota à testõ oĩ solẽnitate ciuili, remanet debitũ de iure gẽ.
si pt pbari relictũ p 2. testes. ergo naturaliter debetur. pbo mino-
rẽ. Cõcessum est priuilegiũ militib. q possint testari qũo velint re
mota oĩ solẽnitate iuris ciuilis, & q eos reponit Imperator in pri
stino iure gen. vt l. j. ff. de test. mi. s; militis testm̃ pbatur p 2. testes,
non rogatos, vt no. in d. l. j. & l. diuus. & l. Lucius. de test. mi. ergo
10 apparet q iure gen. v; legatũ relictũ corã 2. test. Præterea oblõ †
naturalis ꝯhitur qñq; ẽt absq; ꝯsensu, vel vbicũq; remanet æqtas
naturalis. hoc est de iure gẽtiũ. Capias exẽplũ. Ego gero negotia
absentis, vel ignorãtis, vel furiosi, & expẽdo vtiliter p eo, qs dubi
tat qđ ipse obligetur mihi natural, & ciuil. p ti. de ne. ge. p̃terea, ex
maleficio qs obligatur ciuiliter, & nat. dr̃ hoc esse æquũ ex æqta
te, vt l. nõ solũ. §. j. ff. de iniu. & tñ iste, q delinquit, & ille, in quẽ de
linqtur, in hoc nõ ꝯsentiũt. æqtas ergo naturalis est ista. q̃ pducit
istã oblõnẽ naturalẽ. p hoc ff. de iu. & iu. l. j §. ius naturale. Sed de
iure naturali est æquũ qđ succedẽs impleat volũtatẽ defuncti, q̃-
tũcũq; nõ sit solẽnis: ergo de iure naturali ad hoc tenetur. hoc p-
bo, primò p casũ l. in testõ. ff. de fid. li. & de reb. eo. q sunt sub tut.
vel cu. l. fi. & j̃. de fideic. l. 2. & e. ti. l. fi. put loqtur de eo. q voluit so
lẽniter testari. inst. de fideic. hæ, §. fi. Et p hoc apparet rñsum ad il-
lud, qđ ipsi dñt, q hic deficit ꝯsensus. Nõ ob. qđ dñt, qñ id, qđ agit
11 † peccat in forma sui, nõ oritur oblõ naturalis: qa dẽtis scire qđ ĩ
vltimis volũt. qđã est forma subalis, & ista est volũtas defuncti, &
ista adest ĩ q. pposita, & de illa loqr rõ scã ĩ ꝯriũ, qñ cessat, s; hic ñ
d cessat. Quædã est forma pbõnis, vt qđ sint ibi 7. testes, d & similia,

a ADD. ¶ Pom. Vide gl. Bar. & Pau. de ca. l. si post diuisionem, j̃. e. ti. & ibi Bal. Ad-
uerte tamen, q ꝯ gl. facit q imò ex testõ non solenni nõ debeatur naturaliter,
l. hac consultiss. §. ex imperfecto, ver. accrescere, j̃. de testa. quia si esset verum, q
relictum in testamento non solenni naturaliter deberetur, non haberet locum
ius accrescendi: cum necesse sit q portio deficiens in totum deficiat, vt est tex.
l. si duo patroni, in pr. & ibi no. gl. & doc. ff. de iureiu. pro solennitate videas gl.
Bar. & Pau. de ca. in l. si post diuisionem, s. e. & ibi etiam Bar.
b Ale. Verum, id qđ de legato defalcatur p falcidiam sit debitũ natural'r vel nul-
lo mõ, & hic dr̃ p Bar. ĩ q̃tum dicit, q est naturaliter debitũ. adde q idẽ tenuit
gl. & ipsemet Bar. l. j. ff. de cond. ind. idem ẽt t; ipse in l. patronus, ff. de do. Idem
t; ipse Bar. l. j. in pr. § si quis ex mortis, ff. quo. le. idem bar. l. j. in pr. ff. ad l. fal. Idẽ
ẽt t; Gul. de Cu. & Ia. Bu. vt refert hic. Idem t; Bal. d. l. j ff. de condi. ind. sed Pet.
de Bellap. & Vltramon. tenent hic, q nullo iure debitum, & hanc opi. sequitur
hic Bal. & Bar. l. error, j̃. ad l. fal. & Io. de im. l. j. ff. ad l. fal. & c. fi. de sol Et hanc o-
pi. t; d. meus in d. §. j. ꝯ Bar. S; tu ñ recedes à Bar. p tex. l. fi. ad l. fal. & p id quod
ipsemet bar. no. in l. j. C. ad l. fal. s; d. Bened. de Plum. fuit in alia mirabili opi. di-
cẽs, q est debitũ naturaliter & ciuiliter, p plures rões, quas hẽs in l. fi. j̃. ad l. fal.
c Paris. Qũo intelligatur q ex testõ minus solenni oriatur naturalis obligatio, vi
de Ale. cons. 212. Item no. vbi ꝯhimus super re, cuius cõmercium particulariter
non habemus, ñ ꝯhitur ẽt naturalis obligatio, l. j. C. ne lic. ha. metro. lib. 11. Rom.
sing. 784. inc. an obligatio. Item vide Ias. post alios in l. si post diuisionem, s. e. v-
bi ponit q inter cohæredes non oritur, ideo si filius instituatur, & in eo alius
extraneus in testõ minus solenni, non tenetur filius, ẽt in foro conscientiæ da-
re extraneo portionẽ sibi relictã. itẽ an sicut ex testõ oritur naturalis obligatio
ẽt si non sit solenne p legatis idem sit p hæreditate. Et an in foro conscientiæ
hæres & legatarius retinere possint sibi relicta, vide Ias. in l. nemo pt, ff. de le. 1.
item illud quod pt retineri p falcidiã dicatur naturaliter debitũ, vide late Bar.
l. fi. de sol. & ibi ponit an ex testõ minus solenni obligetur quis naturaliter.
d Io. Fr. Ru. Adde q Bar. sibi contrarius in l. nemo potest, ff. de le. 1. tenet, q nume-
rus testium sit de substantialibus testamenti.

ista form

ista forma l; cesset, nō cessat oblō naturalis, sed cessat ꝓbō, q̄tū est ad oblōem ciuilē. & ppea dico ꝙ vbicūq; testm̄ cēsetur nō solēne pp volūtatē defuncti, vt qa pupillus, vel foriosus, tūc non oritur oblō naturalis, nec ciuilis, qa cessat forma substātialis, nec de iure gen. hoc ęquum est ꝙ debeatur, vt ĵ. de test. mi. l. fi. vbi miles pupillus non pt testari, l; ei sit remissa oīs iuris ciuilis solēnitas, vt sit in statu iuris gen. ꝓpositus. Idem dico si testm̄ deficit ex cā præteritionis filij, quē testōr ignorabat, qa tūc p̄sumitur qđ deficit volūtas[a] testōris. vt l. sicut certi. & l. si cum vel in vtero. ĵ. de test. mi. Et
12 ex hoc ēt† apparet, ꝙ illud qđ resecatur per Falcidiam, & Trebellianicam, vt s. dixi, debetur naturaliter, [b] quia de iure gentium remanet debitum. & sic apparet quòd gl. nostra est bene sustentata.

13 Tertium exemplum ponit† gl. ff. de cōd. ind. l. j. in vero debitore absoluto ꝑ sn̄iam, tunc. n. ciuilis tollitur, & naturalis remanet, vt l. Iulianus. in pr. de ꝯd. ind. Ita dicit gl. Pe. ꝯ imo tūc remanet vtroq; iure debitū: nā ꝯ actorē obstat exceptio rei iudicatę, sed exceptio p̄supponit actionē. vt in toto ti. ff. de excep. rei iu. & l. 2. de excep. ergo remanet ciuilis oblō, qa naturalis sola nō est sufficiēs ad ꝓducēdū actionē, vt l. naturalis. ff. de ac. & ob. & l. fideiussor. de fideius. & l. iuris gen. §. qnimo. ff. đ pac. Præterea, actus agentiū nō operātur vltra intētionē eorū, vt l. nō oīs. ff. si cer. pe. & l. si. ĵ. ne fi. ꝓ pa. Sed iudex absoluens non intēdit aliquem liberare, sed oñdere liberatū esse. ergo nō inducitur oblō. Nō sunt plures suæ rōes. ꝯrium puto. tex. vr̄ expressus in d. l. Iulianus. in pr. Præterea, sicut sn̄ia condēnatoria inducit oblōem, ex q̄ orit̄ actio, vt l. 3. §. idē scribit. ff. de pecu. ea. rōe absolutoria d; tollere ciuilē oblōem. Pet. nititur rn̄dere ad istā rōem. de q̄ rn̄sione n̄
14 curo. Ad rōes Pet. rn̄deo sic primò ꝯ eū, ex dictis eius ipse tenet† ꝙ exceptio rei iudicatæ sit exceptio facti, & intentionis, nō iuris, vt no. ꝑ eū in l. exceptiones. ĵ. de exce. Sed posito ꝙ sit exceptio iuris s̄m qđ est verū, nō seqtur, ergo ciuilis oblō remanet. Ad ꝓbōnē cū dicit naturalis sola nō est sufficiēs ad ꝓducēdū actionē, ꝯce
15 do istā. Sed hoc† est verū in naturali, q̄ nunq̄ habuit secū ciuilē, s; ea q̄ ab initio habuit ciuilē, & sic ꝓduxit actionē, adhuc pt cā ꝯseruare sublata ciuili, vt in simili no. in l. si vnus. §. pact⁹ ne peteret. ff. de pac. & ꝓbatur in exēplo de muliere & viro. Mulier. n. q̄ nunq̄ fuit nupta viro, n̄ pt parere filiū, sed nupta pt parere & ꝯseruare ēt viro extincto. Ita in ꝓposito, oblō ciuilis h; se ad oblōem naturalē vt cā agēs: oblō naturalis h; se ad ciuilē vt patiēs, seu materia, ex q̄ ius ciuile ꝓducit actionē. Vn̄ sublata ciuili q̄ ꝓducit actionem, pt oblō naturalis remanere. Non ob. qn̄ ipse d̄r, ꝙ actus agentium nō operātur vltra intētionē agentis, ꝯcedo istā, & cū subdit, iudex nō intēdit eū absoluere, istā nego, imo intēdit eū absoluere, & imponere finē liti, & facere ꝙ huic ius ciuile amplius nō obstet, qnimo si iudex hoc n̄ exprimat, intelligitur. Casus est. ff. de arb. l. qd
16 tn̄. §. j. &c. His ergo visis dēs scire† qđ iudex qn̄q; absoluit reū, qa actor n̄ ꝓbauit, & tūc fateor ꝙ tollitur ciuilis, & remanet naturalis. ita loqt̄ l. Iulianus. in pr. Qn̄q; iudex absoluit reū. qa nullo mō debitū, & tūc idē qa naturalis non tollitur, qa iudex n̄ pt cā tollere. vt inst. de iur. na. §. s; naturalia: qa tn̄ res iudicata inter partes hr̄ ꝓ veritate. l. res iudicata. & ibi no. ff. de re. iu. istā naturalē oblōem pars ꝯ reū n̄ poterit allegare đ cætero. idē si iudex absoluisset, tāq̄ debitū n̄ eēt ꝯctū. ar. l. fi. ff. de iureiu. l. si duo. §. si qs iurauit. e. ti. s; si iudex absoluisset tāq̄ īdebitū, nec adiecisset, nullo mō debitū, tūc intelligitur quasi nō debitū. s. ciuiliter, sufficit. n. ꝙ actionē excludat. ar. d. l. Iulianus. in pr. de cond. ind. Et hoc vr̄ sentire Ia. Bu. Remanet ergo ꝙ vera est gl. nostra. Sunt alia exempla de debito naturaliter tm̄, q̄ sunt indubitata, vt si quis promisit pacto nudo, vt l. iuris gen. §. quinimo. de pac. l. in his. §. imperator. de sol. item in pupillo s̄m ea quæ plenè no. in l. j. ff. de no. & de re. iur. l. pupillum.

17 His præmissis, ꝓ declarōe nostræ materiæ, quæro, † vtrū istud indebitū ciuiliter & naturaliter tm̄ debitū, si soluitur ꝑ errorē, an possit repeti. In hoc reperio tres opi. vna fuit gl. nostrarū, vt distinguamus, an soluatur ꝑ errorē iuris, & n̄ possit repeti, an ꝑ errorē facti, & possit repeti. Casus est hic, & ĵ. ad l. fal. l. error. ff. de cond. ind. l. fideicōmissum. ĵ. e. ti. de cōdi. ind. l. fideicōmissum. q̄ ll. ꝓpriè hoc ꝓbāt in testō non solēni, vel in eo qđ resecatur ꝑ falc. al. ēt gl. ff. ad Mae. l. fi. sed ista l. non ꝓpriè facit, sed facit in arg. loqtur. n. ibi de eo qđ est oī iure debitū, s; ope exceptionis indebitū. Fallit, dicit gl. in muliere, & in minore, q soluētes ꝑ iuris ignorantiā repetunt, vt ĵ. ad Vel. l. q̄uis. §. interdū. de cōd. ind. l. interdū. hēs opi. gl. Pla. fuit in ꝯria opi. simplr̄ dicēs, ꝙ tale debitū quocūq; errore solutū non repetitur. Fallit in minore, vt d. l. interdū. de cōd. ind. Istā opi. Pla. t; Pet. & Iac. de Ra. & ꝓbant sic, ꝯ gl. nostrā. Spāle est in minore, ꝙ soluēdo tale indebitū repetit, in d. l. interdū. ergo in ꝯriū est ius cōe. ꝑterea, ꝯdictio indeb. est inducta ex æqtate naturali. vt ff. de ꝯd. ind. l. nā hoc natura. sed æqtas naturalis non est, qđ ab eo, q h; debitū naturaliter, illud repetatur, ergo, &c. ꝑterea debitū naturale inducit ꝯpensationē, ergo ēt cū qs aget ꝯdi. inde. ad tale debitū opponitur ꝯpēsatio. & in hoc residet d. Cy. Gul. de Cu. idē ꝓbat sic, In pari cā melior ē ꝯdō possidētis, vt l. si fuū. §. de illo sequit̄. de ver. ob. S; posito ꝙ sit æquitas naturalis ex parte repetentis, est ēt æquitas naturalis ex parte eius cui est solutū indebitū, quia sibi naturaliter debetur: ergo eius cōdō est potior. Preterea ego video ꝙ solutū indebitè pt ꝓ alio debito retineri, vt l. si non sortē. §. si centū. ff. de cōd. ind. ergo multo magis ꝓ seipso. vn̄ Gul. non t; opi. gl. nostrarū. Itē opi. Pla. & Pet. non tenetur simpliciter, & ꝓbo sic. Ego video, ꝙ ꝑ p̄scriptionē tollitur ciuilis, & remanet naturalis, & tn̄ tale debitū solutū ꝑ errorē repetitur, vt l. si quis postq̄. ff. de fideius. ergo dcm̄ Petri simpliciter nō est verū. iō distinguit ipse sic, Quoddam est debitū naturale tm̄, qđ nunq̄ habuit cōionē cū ciuili, & istud quocūq; errore solutū non repetit̄, ꝑ rōes ꝑdictas s. ꝑ Pet. & ꝑ eū ꝯ gl. ar. ēt ff. de compen. Quoddā est debitū nāl'r, qđ ab initio fuit mixtū cū ciuili. Et hic aduerte, qa q̄doq; ciuilis oblō fuit sublata scō hoīs, & tūc idē, qa quocūq; errore solutū nō repetit̄. vt l. Iul. in pr. de cōd. ind. l. si pœnæ cā. in pr. e. ti. qđ q̄s. iu. l. 3. in fi. q̄ ll. nō distinguunt. Rō s̄m eū, qa qn̄q; ciuilis tollitur scō hoīs, & potuit esse ꝙ fuit sublata iniustè, iō lex voluit ꝙ quocunq; errore solutū nō repetatur. Qn̄q; illa ciuilis tollitur ex legis dispōe, & tunc distinguitur, aut soluitur ꝑ errorem facti, & repetitur, vt l. si qs postq̄. ff. de fideius. alias nō repeteretur, vt l. fi. rem ra. ha. Rō, qa qn̄ lex tollit ciuilē, tollit eā p̄suadēte aliq̄ æqtate, & iō fuit adhibēda ꝑdicta dist. Ista verba Gul. nō placēt in aliquo mēbro. Nā in j. mēbro dū d̄t, ꝙ qn̄ ab initio fuit naturalis sola sine ciuili, quocūq; errore solutū nō repetitur. dicit ꝯ casum in l. error. ĵ. ad l. fal. ēt s̄m op. suā. itē 2. & 3. mēbrum, nō placēt ꝙ ciuilis tollatur facto hoīs. vel hoc fit à iudice, vt d. l. Iulianus. & iudex hoc facit authoritate legis. vn̄ l. ipsa vr̄ facere, vt l. sanctio legum. ff. de poe. & sic est ea. rō, ꝙ qn̄ tollitur ꝑ legē, vel tollitur sola ciuilis ꝑ hoīem, hoc est ꝑ principē, vt d. l. 3. in fi. qđ q̄s. iu. tunc cū princeps sit lex aīata, ea. est rō. q̄ est in l. vn̄ n̄ pl;. Bn̄ tene opi. gl. nr̄ę, ꝙ tale indebitū solutū ꝑ ignorātiam facti repeti possit. Ita intelligo l. Iulianus. & l. si pœnæ. de cond. ind. qđ q̄s. iu. l. 3. in fi. Qđ dixi de errore facti, intelligo ꝓbabili. Nā si solueret ꝑ errorē facti improbabilē, cēt idē qđ in errore iuris, vt l. error. & l. r̄a. & l. nec supina. ff. e. Rn̄deam⁹ ad rōes eorū. dn̄t ipsi, spāle esse in minore, ergo in ꝯriū est ius cōe, ergo, &c. resp. spāle est in minore hic, qđ soluēs ꝑ ignorātiam iuris repetit, secus est in maiore. Itē dn̄t, ꝯdō indeb. ni
18 titur æqtate: sed nō est ęquū hic, qđ repetatur, &c. † Rn̄. ti. de cōd. ind. ꝯtinet in se q̄dā restōis cām, vt sicut minor restituitur pp ætatē, ita errans errore facti ꝓbabili restituatur pp errorē ex illo ti. ꝑ cond. ind. & sic apparet ꝙ æqtas adest, s. iusta cā restōis. Præterea, dn̄t ipsi, posset opponi cōpensatio. ergo, &c. vt l. ēt. ff. de compen.
19 Resp. opponi pt cōpensatio† ꝓ debito naturali ꝯ petentē, non ꝯ repetentē. Ita vr̄ velle gl. in l. interdum. de cond. ind. expressius in l. cū is. §. j. e. ti. vbi gl. Rō, qa cū cā ista q̄dā restōem cōtineat, an̄ oīa iste q pp suum errorē ꝓbabilē est expoliat⁹, d; restitui in pristinū statū: q̄ rō in petente cessat. Præterea, dn̄t ipsi, in pari cā potior est conditio possidentis, concedo, sed hic non est par cā. Nā ille, cui dērur naturaliter, h; æqtatē in gn̄e suo, iste q agit cond. ind. h; æq-
20 tatē in spē, vt restituatur an̄ oīa, vt dictū est, † sed æqtas in spē prefertur æqtati in gn̄e, vt l. j. de vsuc. & ibi no. per Dy. & no. per eundem in reg. possessor. de re. iu. li. 6. Præterea, ipsi dn̄t, solutū indebitè pt pp aliud debitū retineri, ergo pp seipsum, vt l. si non sortem. §. si centū. de cond. ind. Resp. pt retineri, pp aliud debitū, s. ciuiliter & nat. l; pp aliud debitū naturaliter tm̄ non. & sic remanet defensata gl. nr̄a. Hēmus de quatuor art. expeditum primum art. Videa
21 m⁹ de secūdo, s. qn̄ est indebitū naturaliter † & ciuil. debitū: & primò q̄ramus exēpla. Gl. ff. de cond. ind. l. j. ponit multa exempla. Inter alia ponit de chirographo, seu literarum obligatione an̄ biennium. Vltram. ꝯ, dn̄t. n. ꝙ ante biennium non est nata ciuilis, neq; nat. oblō: nā ille q ꝓmittit spe futuræ numerationis, ꝓmittit sub condōe: ergo an̄ condōem nulla est nata oblō, vt l. cedere diem. de ver. sig. & istud dicebat Ia. de Ra. Pet. hoc reprobat. & idē Gul. dicentes, ꝙ nec gl. dicit verū, nec Ia. de Ra. imo statim est nata ciuilis & nat. oblō, ꝙ ꝓbant sic. ꝯ oblōem legitimā literarū, datur exceptio non nu. pe. vt l. si ex cautione. & l. in ꝯtib. ĵ. de non nu. pe. inst. de li. ob. ergo p̄supponit actionē, quia exceptio est exclusio actiōis, sed si est actio, ergo oritur exceptio ex naturali & ciuili obl'one. inst. de obl. in pr. Præterea lex dicit, ꝙ ꝯdicit liberationē, ergo erat obligatus, vt ĵ. de cōd. ob cau. l. si exiguam. de non nu. pe. l. si quasi. Præterea, si ꝯctus nō impleatur, non impeditur obl'o ciuilis & nat. l; obstet exceptio, vt l. Iulianus. §. offerri. de ac. em. Preterea, si ꝯctus h; debitā formā in se, l; cā sit iusta, parit ciuilem & nat. oblōem. Exemplum p; in ꝯctu celebrato dolo, vel metu. Ita in ꝓposito talis ꝯctus h; debitā sui formā. ergo, &c. Do. Ia. Bu. tenebat

a ADD. ¶ Ale. Istud est verum tenendo opi. Bar. hic in auth. ex causa, sed secus tenendo opi. Bar. in l. si cum, vel in vtero, & in d. auth ex causa.

b Ale. In isto puncto vide Bal. in l. si cum vel in vtero, hic al. & vide bar. in l. militis, §. miles, ff. de test.

nebat gl. nr̃am, tñ ptrāsibat multū sub nube. Dico gl. nr̃am dicere
22 veritatē, & ad hoc ōndendū p̄mitto illud qđ s. dixi. Is† naturaliter est obligatus, q iure gen. tenetur, postpositis p̄ceptis iuris ciuilis, vt l. cū amplius. §. j. ff. de re. iu. Sed si ego ꝓmitto tibi dare centum, spe futuræ numerationis, credēs ꝙ tu mihi mutues, añq̄ mutues, cessat æq̄tas quare dēbam tibi teneri naturaliter, ergo nō teneor. ꝙ hoc sit verū, do tres tex. ff. si cer. pet. l. q pecuniā. & lex parua est, vbi dr̃, ꝙ h; in ptāte ne accipiendo se obliget. Apparet ergo ꝙ nō est obligatus, intellige, s. naturaliter. nā ciuiliter nō est dubium ꝙ non est obligatus. Ad idē ff. q res pig. ob. pos. l. pe. q po. in pi. ha. l. j. in fi. Ad ꝯria resp. bř. Ad primū dū dicit, ꝓmittit sub cōdōe, nego, imo purè ꝓmittit ꝯfidēs de numerōe futura. Ad id qđ dñr, ex eo ꝙ cōpetit exceptio, ergo & actio, ergo vterq; est obligatus. nego istā ꝯñtiam, qd. n. repugnat, qđ ex ciuili oblōne sola oriatur actio? certè nihil. dices tu, imo repugnat exemplum qđ dedisti, ꝙ ciuilis
a oblo h; se vt pater, naturalis vt mater, ᵃactio vt filia, ergo seqtur ꝙ filia descēderet ex patre solo absq; matre, qa ex ciuili sola. resp. non est repugnantia aliqua Sicut. n. Deus conditor oīum creauit vnū hoīem absq; patre & matre, vt Adā, creauit aliū hoīem ex viro absq; muliere, vt Euā, creauit aliū ex muliere absq; viro, & hic
23 fuit Christus: ita Imperator, cōditor† actionū, quasdam actiones ꝓducit absq; aliq̄ oblōe de mūdo, & istæ sunt actiones datiuæ, q̄ nullā hñt matrē, nec patrē, de qb. p gl. l. cū mota. ȷ̃. de trāsa. de act. & ob. l. j. Eo. mō hic introducit actionē ex patre, absq; matre, vt ex oblōne ciuili, absq; naturali. ñ video repugnātiā, maximè cū tex. inst. de obl. in pr. dū diffinit oblōnē, se referat ad ciuilē in eo qđ dicit, ſm nr̃æ ciuit. iura. ergo ſm ius ciuile. Itē dñt ipsi, cū dr̃ oblo, ergo erat obligatus. Istā nego, quia cū dr̃ liberatio de facto, hoc est instr̃orum cassatio. vt l. dissolutæ. ȷ̃. de ꝯd. si. cau. multo magis hic, vbi est aliqua alia oblo. s. ciuilis. Item dñt, l; ꝯtus non impleatur, tñ oritur ciuilis & nat. oblo. vt l. Iulianus. §. offerri. ff. de act. empt. Resp. in ꝯctu emptionis & vend. & in sim. non ꝯhitur oblo principl'r spe future tradōis, ita ꝗsta sit cā ꝓxima oblōis, s; spe oblōis correlatiuæ. iō. n. ꝓmitto tibi ptiū, qa ꝓmittis mihi rē: & iō obligor tibi, qa obligaris mihi, & ista ē cā ꝓxima oblōis, & iō vna sublata non nasceretur alia. vt l. fi. de acce. ff. de resc. ven. l. cū emptor. Nec ob. si opponeres de pupillo emente. Nā potes videre per te, s; in q. ꝓposita cā ꝓxima q̄re tibi ꝓmitto, est spes numerōis, l; cū tibi ꝓmittā purè incōtinēti, & hoc agitur cū solēnitate ciuili, tibi teneor, tñ ēt istud agit̃ inter nos, s. si nō accepero, vel si nō mutuauis, nō teneor, vñ de æq̄tate naturali ñ teneor. Dices tu. Ista oblō ciuilis, q̄ ꝯhitur lr̃is, vel stipulōe, ꝯhitur ꝯsensu, vt l. j. ff. de pac. ergo eo. momēto ꝯsentio ꝙ obliger. & ꝙ ñ obliger. & sic ē ꝯdō, vt l. vbi repugnātia. de re. iu. resp. dico ꝙ iste ꝯsensus & dissensus sunt diuersis respectib. ꝯsentio. n. qđ obliger solēnitate ciuili: consentimus ēt inuicē, qđ nō tenear in veritate, nisi in numerōne secuta. Hoc ꝓbant d. ll. alle. l. q pecuniam. pal. & d. l. j. in fi. Itē dñt ipsi, si ꝯctus h; debitā formā, oritur oblō ciuilis & nat. vt in ꝯctib. celebratis dolo, vel metu. Resp. in illis ꝯctib. est ꝯsensus coactus. l; ꝯctus non hēat iustā cām in se, sed in isto nō est ꝯsensus vt dictū est. cōcludo ergo ꝙ est exēplū gl. bonū. Aliud exēplū ponit gl. qñ p̄cessit oblō ciuilis & nat. & postea secutū est pactū† de nō petēdo, qa
24 p pactū tollitur naturalis, & remanet ciuilis, vt l. Stichū. §. naturalis. ff. de sol. Gul. de Cu. in hoc dicit, ꝙ est aduertendū qualiter forma pacti fiat. aut. n. facio pactū de ñ petēdo, & non tollitur naturalis, qa istud pactū ñ apponitur ad tollendū oblōem, s; ad impediēdā petitionē. aut libero te p pactū, & tūc tollitur naturalis. ita đt in §. pactus ne peteret, iō mō omitto, s; dicā alias. possem⁹ ēt po
b nere exēplū in sñia ꝯdēnatoria, ᵇex q̄ oritur oblō ciuilis, † & non
25 nat. l; qdā ꝯdicāt, vt dixi in l. ab eo. ȷ̃. quo. & q̄. iu. tenēdo istā opi. qđ ex sñia ꝯdēnatoria ñ oriatur, nisi ciuilis oblō, tñ l. dat ei fomētū, & auxiliū in tm̃, vt ꝯ eā nulla oriat̃ exceptio, & tunc hēret vim ciuilis & nat. p̄sumptæ, vt dixi in d. l. ab eo. & idē in oblōe lr̃arum post bienniū. nā post bienniū l. p̄sumit naturalē oblōem. Vnde est ibi naturalis solū p̄sumpta sine exceptionis obstaculo. Expeditis
26 exēplis, venio ad q̄es. Quæro, † vtrū indebitū naturaliter & ciuiliter debitū, solutū p errorē possit repeti? Gl. đt hic, ꝙ sic. Fallit in casib. vt hēs in ea. Tu verò, l; gl. bñ dicat, dic p alia verba, & melius intelligemus. Qñq; est indebitū naturaliter, sed ciuil. debitū, tñ est ibi naturaliter p̄sumpta, ita ꝙ nulla obstat exceptio, & tunc solutū nō pt repeti, vt puta solutū authoritate rei iudicatæ. vel in oblōe lr̃arū post bienniū, vt l. j. ȷ̃. de cōd. ind. & ff. man. l. si fideius. §. in oīb. Qñq; est debitū ciuiliter tm̃, cui obst. exceptio, & tūc solutū quocūq; errore pt repeti, vt l. si ñ sortē. § indebitū. & §. adeo. ff. de ꝯd. ind. Fallit si soluatur ex cā trāsa. veræ, vel p̄sumptæ. veræ vt ȷ̃. de ꝯd. ind. l. in summa. ī pr. nā ibi incipit esse debitū ex alia cā. p̄sumptæ, vt in illis causis, q̄ p inficiationē crescūt. Nā tūc soluendo videor soluere aīo ꝯpensandi, negādo incidā in duplū, vt ȷ̃. de cōd. ind. l. ea q̄. & inst. de ob. q̄ ex q̄si ꝯct. §. fi. Expedit⁹ est 2. art. Ter
27 tius art. est qñ est vtroq; † iure indebitū. in hoc nō egem⁹ exēplis, vt qñ nullo mō est ꝓmissum, vel debitū, sed qs putabat se teneri, vel fuit debitū, & est liberatus solōne, vel acceptil. vel alio mō, de his q ponūtur insti. q. mo. tol ob. isto casu solutū quocūq; errore repetitur, vt l. sed & si me putē. in pr. ff. de cond. ind. Fallit in casib. si soluatur authoritate rei iudicatæ, vt l. j. de ꝯd. ind. & l. si fideius. §. in oīb. ff. man. & l. si sine. §. j. rem rat. ha. Itē si soluatur ex cā trāsa. vt l. 2. ȷ̃. de cōd. ind. & l. in summa. in pr. de cōd. ind. Itē fallit in causis, q̄ crescūt p inficiationē, vt dictū est. & hoc no. plenius in l. elegāter. in fi. de cōd. ind. & est expeditus art. tertius. Quartus art. est, qñ est vtroq; iure debitū, sed ope exceptionis indebitū. Exēplum ponit gl. in Mace. & Vell. Anteq̄ vadā vlterius, q̄ro q̄ est rō, qđ istę
28 exceptiones Maced. & Vell. non tollūt oblōem naturalē? Resp. † qa nō sunt inductæ æq̄tate naturali, sed magis ex morib. ciuitatis nr̃æ Rom. Vñ de iure ciuili nō tollūt naturalē. vt inst. de leg. agn. tu. §. fi. S; q̄re nō tollūt ciuilē oblōem? Resp. qa verba l. inducētis has except. nō tendūt ad perimēdū oblōem, sed ad impediēdum petitionē, dñt. n. ne actio petitio ve detur, ñ āt dñt, ꝙ mulier inter cedēdo ñ obligetur, vt l. j. in pr. ff. ad Mac. & ad Vell. l. 2. §. j. & iō đt hæc gl. ꝙ est debitū ciuiliter & nat. s; ope exceptionis indebitū. & iō q cqd gl. dicat, nō h; locū in except. q̄ ꝓcederēt ab æq̄tate naturali, qa tūc naturalē oblōem tollerēt, & remaneret ciuilis. & de isto mēbro dictū est s. An āt tale indebitū p errorē solutū possit re
29 peti gl facit† 4. mēbra. Primū, qñq; qs est tutus exceptiōe dilatoria, tūc solutū quocūq; errore nō repetitur. vt l. in diē. & l. nā si cū moriar. ff. e. l; qdā ꝯriū dixerint. & vide gl. q̄ đt veritatē. dices tu, dies solōis est summa pars oblōis, & iō q añ diē soluit, vr̃ ꝙ possit repetere. sicut ille, q plus in q̄titate soluit vt ȷ̃. dicā Resp. illud pl⁹
c pp diē ꝯsistit in interusurio ᶜmedij tpis, qđ posset lucrari. Ista āt rō lucri inducit repetitionē, & ēt actionē ex ꝯuētione partiū, seu ex volūtate testōris. Et ita loquūt̃ oīa iura q̄ inuenies ad hoc. Actiones verò, q̄ introducūtur ex ptāte legis, non dātur pp istud lucrū, seu ꝯtemplōe h⁹ lucri, vt l. si sterilis. §. cū p venditorē. de act. emp. Secundū mēb. est, qa ista exceptio qñq; est ppetua & fauorabilis: tūc solutū quocūq; errore repetit̃, vt l. q exceptionē ff. e. vide gl. ꝯ istud op. exceptio, q̄ inducitur ab epist. diui Adr. est fauorabilis, qa fauore fideiussorū inducta est: qđ apparet, qa ei pt renūciari, s; tu-
30 tus† illa exceptione p errorē soluēs nō repetit, vt l. si testō. §. pe. ff. de fideius. ergo tutus exceptione fauorabili soluēs p errorē ñ repetit. gl. voluit soluere. inst. de fideius. §. si plures. nec bñ đt. Dy. voluit soluere in l. ꝯria, & soluit peius. Ego dico ꝙ exceptio ꝓcedēs ex epist. diui Adr. est de except. q̄ inducūtur ad rigorē iuris ꝯseruādū. vt ȷ̃. iō nō cadit sub isto memb. Tertiū mēb. est, qñ except. est perpetua & odiosa, vt Macedoniani, tūc distinguo sic, aut est solutū p errorē iuris, & ñ pt repeti: aut p errorē facti, & tūc sic. vt l. q exceptionē. de ꝯd. ind. & l. vlt. ff. ad Mac. & vide gl. In hoc nihil est dicendū, qa gl. dicit optimè Quartū mēb. est, qñ except. dubia, tūc exceptio dubia iudicatur ppetua, vt l. sufficit. de cōd. ind. & vid. gl. Quintū & vlt. mēb. est, qñ aliqs est tutus exceptione aliqua inducta ad rigorē iuris ꝯseruandū, tunc solutū quocūq; errore nō repetitur. ff. de cond. ind. l. Iul. & ȷ̃. de cōd. ind. l. j. vide gl. Aduerte qd vult dicere gl. de exce. inducta ad rigorē iuris ꝯseruandū, si velles intelligere de exce. rei iudicatæ, nō diceret bñ, qa illa cadit sub primo mēb. ſm opi. gl. nr̃æ, qñ est indebitū ciuiliter, sed natural. debi
31 tū: iō cū allegat. s. de cōd. ind. l. j. nō bñ cadit hic. Sed ego† intelligo exceptiones inductas ad rigorē iuris ꝯseruandū, exceptionē litis pendētis. de q̄ loqtur d. l. Iulianus. in pr. de cōd. ind. Itē si sim tutus exceptione fori, & idē in si. q̄ nō respiciunt oblōem, neq; actionē, sed solū cōueniendi facultatē & iō dico ꝙ exceptio epist. diui Adr. & exceptio q̄ hñt fideiussores hodie p aut. de fideius. & duo rei, p aut. de duo. re. sunt de illis except. q̄ sunt inductæ ad rigorē iuris ꝯseruandū. non. n. tēdūt ad perimendā oblōem, vel actionē principaliter, sed tendūt ad hoc, vt alius prius ꝯueniatur, l; p q̄dā ꝯñam possit euenire vt ille prius ꝯuentus soluat, & alius liberet̃. illa liberatio erit pp solōem, non vigore illius exceptionis. iō tutus hac exceptione soluens non repetit, vt l. si testō. §. 2. de fideius.

¶ Contrarietas.

Contrarium tenet Bart. in l. etiam. ff. de min. & l. fi. ȷ̃. in qui. cau. in int. rest. non est nec.

¶ Concordia.

Pro concordia aduerte; ꝙ sñia condemnatoria parit solum actionem ciuilem, non naturalem. Ita Bar. in hac l. cum quis, ver. possemus ēt ponere exemplū. & l. j. ff. de cond. ind. Idem Bar. in l. ab eo. C. quo. & qñ iud. d. Ale. in sua apost. in hac l. cū qs. all. Bar. sibi ꝯriū

a ADD. ¶ Bar. hic de ꝯrietate notatur, tu vide s. de ꝯrietate ipsa, & concordia.

b Alex. Adde Bar. in d. l. ab eo, & l. 3. ff. de cond. ind. sed Bar. tenet contrarium in l. Iulianus, de cond. ind.

c Ale. Sed aduerte, quia Bar. in l. si socer, §. Lucius, ff. so. ma. videtur voluisse ita demum dari reper. huic indebite soluenti ante tēpus, s. propter interusurium medij temporis tm̄. cuius ꝯrium hic voluit, & in l. j. ff. de cond. ind. videlicet quod etiam nullum esset interusurium medij temporis tamen repetatur. ita vr̃ sensisse gl. in l. si fideius. & l. quamuis, ff. mand. & no. Im. in d. §. Lucius, dixit aliqua verba pro concordia, & vide per eum. Vide quoque s. in 2. concordia.

a sueui dicere super ti.ff.de no.ope.nun.quod no.aBar.
a ADD.¶Quod no.Bar.in l.j.ff.de cur.bon.dan.& in l.j.de tab.exhib.

a ¶Quando libellus principi datus.a Rub.

a ADD.¶Parif.No.ꝙ ad hoc vt rescriptũ cum supplicatione habeat vim libelli, requiritur qđ sit facta cõmissio sine figura iudicij, aliàs secus.ita Bal.& alij hic, & Sal.& Bal.in l.ne q cq̃,§.vbi decretum,ff.de of.procon. & le.in l.j.š.de prec. imp.of.in l.eleganter,§.si quis post,de cond.ind.Im.in c.pterea, extra de dilat. Imo necesse est qđ producatur rescriptum cũ supplicatione, vt obtineat vim libelli,d.Ant.in c.præterea,extra de dila.Im.in l.si qs filius,§.eius, ff.de iureiu. Et qđ necesse sit rescriptum cum supplicatione, vide ēt Bal.in d.l.eleganter,§.si qs post,& in d.c.dilectus,de or.cog.Ita declarantur dicta Im.in c.dudum,el 2.extra de dilat.& c.super eo,extra de appe.Item qđ in summariis rescriptum cum supplicatione hēat vim petitionis,& libelli,vide Ale.conf.201.in pr.vol.2.

Continua vt in gl.& adde super tex.rubricæ dum dicit,ꝙ libellus principi datus,subaudi,& ad eum rescriptum est,vt j.e.l.2.Bar.

LEX I.

1 *Libellus est duplex,alius conuentionalis,alius supplicatorius.*
2 *Libellus quando datur principi in actionibus annalibus, inducit litis contestationem.*

a DVbium non est. aBř dicit totus ti.Libellus datus principi,si ad eum libellũ est rescriptũ(rñsum)interrumpit pſcriptionem,& facit actiões trāsitorias in hrđe in actionib.ptoriis,&annalib.h.d. Op.& vř qđ requiratur executoris missio,vt l.cũ notissimi.in pr.j.
1 de pſcr.30.an.Resp.dēs scire†qđ duplex est libell⁹,qdā est ꝯuentionalis,de quo loqtur aut.offeraľ.de lit.cõtest.& p illũ ñ inducit interruptio pſcriptionis, nisi citatione secuta,vt l.ꝯria.dic vt ibi, Quidā ē libell⁹ supplicatorius,& p istũ induciť li.ꝯtestõ,si offeraľ
2 principi tm̃.secus si alij iudici,† & ad eũ princeps rescribit. & intellige in actionib.ptoriis,& annali.vt dixi.Op.de l.vt perfectius. de an.excep.Sol.spāle est in illis quatuor casib.Non habetis alia.
a ADD.¶Ale.Ad materiam huius l.vide ꝙ no.in c.significauit,extra de rescr.

a ¶Vt lite pendente.a Rub.

Istam rub.sic apostillate.vt lit.pen.s.principali per li.ꝯtest.vel post puocationē.s.pendēte cā applonis ibi, añ diffinitiuā.s.q nõ pt retractari per applonem.Ex his apparet,qđ qdam gl.super ver.pro uocatione, ñ bñ dicit, & sm hoc qđ sequtur in rub.ante diffinitiuā sententiam,nil adderet ad precedens.Ita intelligit Azo in summ.
a ADD.¶Parif. Circa istam rubr.quod lite pendente nihil debeat innouari,vide Ro.ponentem vnum sing.casum in sing.503.inci.accusatus.
Quando dicatur lis pendere,vltra hoc no.vide per gl.in c.2.vt li.pen.per Ang. in rub.š.de in ius voc.per gl.ibi positam,& vide quæ dixi in l.cum notissimi,j. de præscr.30.an.& vide in l.vbi cæptum, ff.de iud.

LEX I.

LIcèt postquam. Bř dicit,Snīa lata post suppli cõem datā,añq̃ princeps rñdeat,valet,h.d.Lex ista duob.mod.pt intelligi,vel quod supplicatio erat data,qa petebat aliqđ priuilegium,vt puta ne aliqs posset eum corā aliquo iudice ꝯueniri, vel petebatur aliqđ rescriptum.s.iudex delegatus.Opp.in aut.vt diffe.iu.§.si verò, & de man.prin.§.& neq; permittere. Dicit gl.intelligo ꝙ ista supplicatio fuit porrecta,postq̃ præses fuerat requisitus,& denegabat facere iustitiam, alš ista supplicatio nõ permitteretur. Ita dicit gl. t. in fi. Bř ista fi.gl.nõ bene concordat cum prin. Nam qđ in fi dř, h; locũ qñ impetratur rescriptum ad obseruantiam iuris cõis.sed hic in prin.loquitur qñ impetratur priuilegium, quod pt indistinctè quandocunque impetrari.vt dicam.j.l.proxi.& ibi videbitis.

LEX II.

1 *Supplicare ante lit.contest.& post quando quis possit.*
2 *Supplicare post sententiam quando quis possit.*
3 *Priuilegium contra causam lite pendente quando quis impetrare possit.*

a Supplicare. aDiuiditur in 2.partes.Prima loquitur qñ aliquis supplicat lit.pendente. Secunda qñ post
b snīam. b Secunda ibi.qui aũt.Item prima subdiuiditur.qa primò ponit dictum,secundò exceptionem.Op.& vř ꝙ ante lit.contest. supplicare non liceat.in aut.vt diff.iu.§.si vero. & de man.prin.§. & neque permittere.Sol.Fateor.ꝙ non licet supplicare pro delegando iudice,nisi iudex ordinarius requisitus deneget facere iustitiam.Opp.ne quid in loc.pub.l.2.§.merito & §.si quis à principe.Solu.ibi impetrabatur aliud priuilegium super eo qđ causam non tangebat,&sic pt indistinctè impetrari.Opp.in aut.in medio litis.§.super hoc. Sol. ꝙ hic deficit suppletur per illam legē. Et iõ ad declonem totius mãæ distingue sic : Aut quis vult impetrare
1 super aliqua causa rescriptum, aut priuilegium. Primo casu†aut ante lit.conte.& non pt.nisi ordinarius requisitus deneget facere iustitiā,vt in aut.vt dif.iu.§.si vero,& de man.pr.§.& neq; pmittere.aut post lit.cont.& tunc licet supplicare de quatuor. Primò vt sibi fiat copia actorum. Secundò vt sibi fiat copia pronunciationis, vt hic. Tertiò quod præcipiatur iudici ꝙ procedat si erat negligens.Quartò ꝙ alius associetur si est suspectus,vt in aut.in me
2 dio litis.§ super hoc.† Aut vult supplicare post snīam,&tunc aut snīa est appellatione suspensa,&tunc idem,ac si non esset iudicatum.ar.l.j.in fi.ff.ad Turp.&ita loquitur nostra rub.Aut non erat appellatione suspensa, sed transiuerat in rem iudicatam,& nullo
3 modo licet supplicare,vt hac l.in fi.& j.e.l.vlt.Si verò †vult impetrare priuilegium aliquod, si quidem vult illud impetrare sup causa quæ agitatur, nullo modo licet,vt in auc. in medio litis.in pr.Si circa alia,indistinctè licet,vt ff.ne quid in loc.pub.l.2.§.merito.& §.si quis à principe.Non habetis hic alia,&c.
a ADD.¶Barb. Ad mām istius legis qñ superuenit priuilegium,vel stat.lit.pend. quid operetur,vide Bar.in l.tutor petitus,ff.de excu. tut. Vide Anch.in c.pe.de of.leg.in 6. vide in c.fi.vt lit.pen. Et an si pendet coram arbitratore debet fieri mentio litis pendentis,vide d.Pet.in conf.149 in fi.
b Alex.Vide hoc Bal.& dicit Bal.in l.præscriptione,j.tit.j.quod in vanum impetratur, quicquid ꝯ snīam impetrat quæ transiuit in rem iudicatam. alle.Inn. in c.lator, de re iudi. adde for Pau.de cast. mirabile in fi.l. ꝙ ille qui supplicat principi,vt retractetur snīa quæ trāsiuit in rem iudicatam,incurrit infamiam, &sic si producitur in testem poterit obijci ꝙ non est habilis,dicit etiam ꝙ patitur aliam pœnam,de qua in l.præcedenti, sed ꝙ illud non vidit practicari, sed menti tenendum,quia facere posset honorem, quia pauci sciunt.

¶Si contra ius,vel vtilitatem publicam. Rub.

Continua vt in gl.Iste ti.habet quinque leges primas quæ videntur sibi inuicem contradicere, ideo primo legam omnes, postea recitabo apparatum super qualibet per se,&c.

LEX I.

1 *Rescriptum valet,licèt in precibus aliquid omittatur.*
2 *Cognitione alicuius causæ mandata,an videatur mandata diffinitio.*

a NOn idcirco. aNo.quòd licèt in precib.†aliquid
1 omittatur,nihilomin⁹ valet rescriprum.h.d.ista lex.Opp.j.e.l.& si legib.Sol.vt dicam in l. prox. Vltimò hic videtur esse casus contra gl.quæ est.ff.de proc. l.procuratorem.quæ dicit,quod cui mandatur cognitio, non vi-
2 detur mandata diffinitio.†hic videtur tex.in contrarium.Breuiter intelligo hanc legem,quòd verba rescripti fuerunt simpliciter prolata, vt puta talem causam tibi committimus, nec restringit se ad cognitionem:quia tunc procederet gl. Contrarium dixi in l.à diuo Pio.§.j.ff.de re iud.& quòd sic debeat intelligi,videtur hic sentire prima gl.
a ADD.¶Alex.Vide no.per Bal.in l.præscriptione maxime in 2.col.j.eo.

LEX II.

1 *Priuilegium concessum per mendacium non valet.*
2 *Clausula si preces veritate nitantur, quando tacite intelligatur in rescripto vt valeat.*
3 *Exceptio falsitatis si contra rescriptum opponitur,quòd impediat cognitionem.*
4 *Rescriptum dolo impetratum quando valeat.*
5 *Rescriptum impetratum per obreptionem quando tribuat iurisdictionem.*
6 *Rescriptum omnino falsum ex eo quod nunquā emanauit ex cancellaria, quando tribuat iurisdictionem.*
7 *Exceptio mendaciorum si contra rescriptum opponatur, quomodo super tali exceptione procedetur.*
8 *Exceptio dilatoria,quando debeat probari,ante lit.contest.*
9 *Si Florentinus conuenitur, quia promisit dare centum in Castro Clusiuo Comitatus Perusij,& opponit ꝙ illud Castrum sit comitatus Cortonæ, iudex poterit super hoc cognoscere & pronunciare.*
10 *Probatio facta ꝙ aliquis locus sit de iurisdictione, cum non sit,non præiudicat iurisdictioni iudicis cuius est locus.*
11 *Princeps & iudex possunt ignorare ius consuetudinarium.*
12 *Ius non scriptum debet allegari,& probari,secus est in iure scripto.*
13 *Statutum factum alibi,si allegatur vbi causa agitatur,debet in causa produci.*
14 *Testis potest dicere falsum,tacendo id quod est.*

a Præscriptione. aGl. legit hanc l.quinq; modis,vere tñ intelligendo ñ sunt nisi duo modi principaliter
a ADD.¶Barb.Circa materiam adde ꝙ impetrans debet probare vera esse omnia quæ narrat,vide d.Pet.confi.31.
Alex.In hac l.dixi ꝙ non solum inimicus à testimonio repellitur l.si quis testib. C.de test.Sed etiam ille,cum quo proxime est facta pax. & vide Inno.in c.cum Ioannes, extra de re iud. & eundem Inn.in c.cum oporteat in gl.inimicus,vbi melius de accus.& quæ dixi in l.post legatum,§.is vero,ff.de his quib.vt indig. Ex opposito de impugnatione priuilegij,vide Spe.in ti.de instr.edi.§.nunc autem videndum de impugnatione priuilegij,&c.
Parif. Circa istam materiam subreptionis. Adde ꝙ opus est omnia specialiter exprimere, quæ remouere possint principem,vel concedentem à concessione, vel ipsum reddere difficiliorem,nec sufficit sub generalitate,& in iudicio Verborum exprimere,vide sing.Ro.conf.326 inci. in præsenti consultatione,& per totum, & maxime circa fi.dum loquitur de iuramento contraueniente contra ꝯtui, & tali iuramento non petere habilitationem,&si petierit,non vti quia ad habilitationem, quam petit, opus est omnia ista punctualiter exprimere.Vide ibi,& illud consilium sequitur,& commendat Fel.in c.constitutus,in pr.ver.limita quadrupliciter,extra de rescr.vbi amplius dico,&vide omnino Ro.conf. seq.illud de quo š. Item pro limitatione & declaratione regulæ,ꝙ semper allegatur ꝙ taciturnitas eorum quib.expresse princeps non ita concessisset, facilius ter videtur, vide Fel.in c.postulasti,ex.de rescr.An āt,& qñ rescriptũ subreptitiũ sit ipso iure nullum,an vero sit annullandum,vide Fel.in c.ad audientiam,el 2. ver.item ad lites,extra de rescript.Item ꝙ necesse sit exprimere,quare,& quo
quid

quid,& qualiter sit actũ,nec sufficit simpliciter dicere,ꝙ sit factũ,vide Fel. in c.dilectus,el 2.de resc.Pro quo facit quod s.scripsi in pr.fm Ro.d.cõs.326.No. tñ,ꝙ vbi plures causæ exprimunt ĩ rescripto,vel rõe,nõ ẽ necesse oẽs ꝓbare,s3 satis est ꝓbare vnã q̃ sit sufficiẽs ad interpretationẽ, vide Fel.c.2.ver.copula,ex. de resc.Ro.cõs.309.Itẽ an,& qñ subreptio ĩ pte vitiet in totũ, vide Fel.c.sedes ap'lica,ver.subreptio.& c.sup literis,ex.de resc.vbi ponit latissime q̃ sũt illa q̃ vitiẽt rescriptũ,vide Fel.c.ꝯstitut⁹.ext.de resc.in pr.Itẽ an de literis renũciãtis sit faciẽda mẽtio in rescripto, vide Fel.c.ad audiẽtiã,in pr.el 2.ext.de res.Quid ãt in bñficialib.an sit exprimẽdũ ad euitãdũ subreptionẽ, vide latissimè Fel.c. ad nrã,ext.de res. vbi ponit corrolaria.Vide ẽt in d. c.ad audiẽtiã,el 2.de resc. p eũ.Quid ãt de ĩpetrãte bñficiũ,q dicit se donasse nõ ẽ verũ.vide Fel.c.fi.ext. de psũ. Quid de impetrãte,& narrãte ꝙ nõ excedit certã sũmã,& sic falsũ,an vitietur rescriptũ.Itẽ ꝙ omissio cuiusq; minimi vitiet rescriptũ exorbitãs à iure cõi,vide Ale.cõs.268.Nũquid ãt sit necesse facere mẽtionẽ de possessione euidenter iniusta. Vide Pan.post gl.c.in vris,de cõc.præb. vide Ro.cõs.499. Itẽ ꝙ reddatur subreptitiũ si pars non fecit mẽtionem de termino dato ad ꝓbãdũ id qd' petit,vide Ro.cons.176.ad fi.Itẽ ꝙ necesse sit facere mentionẽ de appellatiõe ĩterposita,vel de litis pẽdẽtia, vide Ro. cõs.330.in pr.Itẽ an sit fiẽda mẽtio de qualitate beneficij, vide Ro.cons.362.& 383. Nũquid autẽ si faciat aliqd' factũ ĩpetratũ p ꝓcuratorẽ habẽtẽ spãle mãdatum,inducat p hoc rescriptum subreptitiũ,vide Ro.cons.481. Itẽ an sit fiẽda mẽtio de actu nullo vel elidibili, vide Fel.de quo j.vide Ro.cõs.483. Ias.latè in l j.h⁹ ti.Item de primo rescripto seu literis subreptitiis,nõ ẽ op⁹ facere mẽtionẽ,vide abb.c.oblatę,ex.de ap.& Mo.ibi.Itẽ quid si rescriptũ contineat plura capitula, & fieret obreptitiũ quo ad q̃dam,an in aliis sit ẽt nullũ,hic vide Mod.post Io.Fab.&Fel.de quo s.&nouissimos in l.de pupillo,§.si plurib.de ope.no.nun.Item no.ꝙ subreptio vitiat, ẽt si supplicãs ignorãter tacuerit illud quod subreptionẽ inducit, vide, & declara vt p Ab.c.super literis, & c.constitutus,vo.2.ex.de resc.Et vtrobique per Fel. & alios.Itẽ adde in materia ꝙ subreptitiũ rescriptũ nõ tenet, ẽt si ille qui ĩpetrauit sit sanctus,ita ꝙ nõ sit verisimile ꝙ ipse malitiosè egisset. Ita Bal.c.1. in fi.ex.vt li.pen.Ias.l.qui iurisdictio.in 3.fal.de iu.om.iu. & in l.sed si hac,§.patronũ,el 2.no.2.ff.de in ius vo.& in ista l.præscriptione,in fi. Itẽ in mã adde qd' dt Bal.hic in ĩpetrãte gratiã,vel remissionẽ seu cõpositionẽ ꝓ aliquo delicto non expressis omnib⁹ facti qualitatib⁹ quod sit nulla.de quo vide Ias.hic & similiter nõ expresso primo delicto, de quo ẽt habuit gratiã Fel. c.postulasti,ad fi.ex.de resc.Itẽ ꝙ de actu nullo nõ sit necessario fienda mẽtio, vide latè Fel.c. ex tenore,ex.de resc.Ias.in l.causas,in fi.C.de trãsa.& alia de quib.s. Itẽ qd sit subreptio,& qd obreptio,vide Inn.c.cũ dilecta,& Abb.ibi de resc.Vide Barb. cõs.55.vo.4.itẽ si cãæ expssę sit falsę,ita ꝙ reddat ꝯcessio subreptitia an sustineri possit si sit dictũ ĩ ꝯcessiõe,&ex aliis cãis aĩm nrm mouẽtib.Barb.ꝯs.33.vo.3.

cipaliter,licèt vn⁹ diuidat in quatuor modis. Assumo primũ modum legendi fm Plac. & fm illum br intendit. Exceptio mendaciorum impedit iurisdõnem iudicis delegati, sed debet causa fm veritatem cognosci per eum ad quem de iure cognitio cõpetit, h.d. Ad istam lec. oppo.s.eo.l.j. Sol.ibi omisit aliquid leue,hic aliquid graue.Item op.quòd ipsemet iudex delegat⁹ debeat cognoscere,vt j.e.l.& si non cognitio sol.ꝙ ibi dr de omni negotio cognoscatur,intelligo,s.p iudicem ad quem spectat cognitio. Contra istud op.de hac l. quæ dicit iudicem datum cognoscere debere,&c.Et sic vr ꝙ ipse iudex delegatus debeat cognoscere. Huius timore hæc l. variatur quatuor modis. Primo modo, quòd iudex delegatus cognoscat de veritate pcũ. & põt ꝓnunciare se esse iudicem, vel non esse, non ꝙ de negotio principali cognoscat, si literæ essent impetratæ p mendacium. Ista rñsio non vr bona,per tex.q dicit de cã ꝯuenit ferre sñiam,& sic innuit ꝙ de cã principali. Alij dicunt,ꝙ iudex delegatus,q aliàs erat ordinarius illius cãæ bene cognoscit,ex vi ordinariæ iurisdõis,non ex vi delegationis. Ista est diuinatio, nec est versile,ꝙ ei q aliàs erat ordinarius, delegaretur cã.Tertio mõ legit,ꝙ partes ꝯsenserunt in istũ iudicẽ delegatũ,& sic magis ex vi ꝓrogationis cognoscit,q̃ ex vi rescripti. Ista lect. in se est vera,nã aliqñ rescriptum est impetratum p mẽdaciũ,& tribuit iurisdõem, si non opponat, vt j. dicã. iõ de partium ꝯsensu posset ꝓcedi & ꝓnũciari: verũ qa diuinõnem ꝯtinet sicuti pcedẽs,iõ alij dñt quarto mõ,ꝙ iudex ordinarius cognoscit,non delegatus.Nec ob.hic tex.q dt datum,quia intelligo datũ,s.à lege nõ datũ,s.delegatũ.& hæc est lect. Pla. qa ista lect. facit violẽtiam tex.Ideo Azo & Io.legũt alio mõ totũ econuerso. Et br dicit fm eosdem.Exceptio mẽdaciorũ nõ impedit iurisdõnem iudicis delegati, sed dẽt de cã fm veritatem cognoscere.& huic lect. ꝯcordat s.l.ꝓx.& j.e.l.& si non cognitio.Contra istã lect.op.j.e.l.& si legib.vbi dicitur,ꝙ mẽdax precator careat penit⁹ impetratis.Huius timore,alia gl.fi.huius l.iterum recapitulat oẽs istas opi. ideo omitto replicare.Dic ergo br ꝙ in l.& si legib.loqtur ĩ priuilegio impetrato, tũc indistinctè mendax precator caret penit⁹ impetratis. Rõ,quia illæ causæ quæ fuerunt all. fuerunt causæ concedẽdi

1 priuilegium,† sed hoc loquitur ĩ rescripto,quod datur ad obseruantiã iuris cõis,in quo cãæ alle.non sunt cã concedendi rescriptum,vt dicam j.in seq.ꝯriis.Gl.circa hoc nõ insistit vltra.Contra Azo op. fortiter in quolibet rescripto inest conditio tacita,si preces veritate nitant,vt j.ti.j.l.vniuersa. si ergo deficit ista cõditio q̃

2 est de præsenti,ergo rescriptum est nullum, † vt ff.si cer.pe.l.cum ad pñs. Sol.rescriptum ad obseruantiã iuris cõis põt ꝯcedi altero de duob. modis. Vno modo sic.Exposuit B. corã nobis,ꝙ Titius denegabat sibi restituere talẽ fundũ,quẽ dictus B.asserit ad se ptinere iure dñij.quare dictã cãm inter eos tibi ꝯmisimus terminã-

a dã. Isto casu licèt assertũ sit principi ꝙ ille fund⁹ ptineat ad B.iure dñij,tñ hoc ñ fuit positũ ꝓ ꝯstãti,sed fuit positum,qa de hoc erat dubium, ideo causam princeps commisit. Causa ergo finalis est si de eo qd proponitur,lis est,vel esse potest: ideo si dicatur illud esse mendacium, non impedit iudicis cognitionẽ. Secundo modo potest concedi rescriptum,vt dicat sic, Cõquestus est A.de B. ꝙ fundũ ad eũ ptinẽtẽ iure dñij dtinet, quare mãdam⁹ tibi, vt dictũ fundũ ei restitui facias.Istę lrę vnũ ꝯtinẽt expsè,aliud tacitè, expsè ꝙ fundũ restitui faciat, & ꝓ hoc vr demãdata executio.j. e.l.& si ñ cognitio.tacitè ꝯtinet,vt videat mandata cognitio.Mõ ad ꝓpositũ q̃tũ ad cognitionẽ,tũc ĩest tacita ꝯdõ,si pces veritate

b nitat.b Sed si est dubiũ:qa dicat rescriptũ p mẽdaciũ ĩpetratũ,tũc iudex pt de cã cognoscer fm veritatẽ,vt ibi.&d.l.& si ñ cognitio. q̃tũ ad sñiam,& executionẽ ĩest illa tacita ꝯdõ,si pces veritate nitat.Vñ nisi iudex repiat ita esse,ñ dabit sñiam ꝓ ĩpetrãte,imò dabit sñiã ꝓ alia pte:& hoc ẽ qd dicit,ꝙ dẽt cognosci. Itẽ op.ad istã

c lect.ff.de fal.l.si qs obrepserit. c vbi illud,ꝙ aliqs impetrat p obreptionẽ,ñ v3. Sol.in eo ꝙ impetrauit p cognitionẽ,ñ obrepsit principi.ꝓterea sufficit,ꝙ de hoc erat dubiũ:s; ĩ eo ꝙ ĩpetraret ẽt sentẽtiã fm se,ĩ hoc bñ esset obreptio,iõ reqrit qd cognoscat de veritate. Op.de l.cũ vero.§.subuẽtũ.de fi.li.sol.eo mõ q̃tũ ad cognitionẽ rescriptũ ñ fuit ĩpetratũ p obreptionẽ. Vlterius op j.l.ꝓxi.

3 Sol.duob.† mod.qñq; opponit ꝯ rescriptũ ex falsitate ipsi⁹ rescripti,vt qa dico,ꝙ illud rescriptũ nũq̃ exiuit de cãcellaria principis, & tũc ĩpedit cognitionẽ iudicis delegati,vt j.l.ꝓxi. Qñq; opponit ꝙ rescriptũ ẽ verũ in se, s; cãæ ĩ eo ĩsertæ sũt falsæ,tũc iudex d; audire illas cãs,ñ vt p hoc ĩpediat cognitio, s; ad hoc vt sñia feratur fm veritatẽ. Op.illud ꝙ ẽ fcm ex falsa cã dẽt totalr irritari,vt in ti.ff.& j.de cõd.si.cã.Resp.eo mõ quo s.quo ad cognitionẽ nõ fuit falsa cã,sufficit.n.ꝙ sit dubiũ de narratis.item op.ext.de resc. c.sup lřis,vbi dr ꝙ rescriptũ impetratũ dolo,non v3.Hic dr ꝯriũ in eo qd dicit mẽdaciũ,ꝙ psupponit dolũ.Itẽ ĩ eo qd dicit mẽdaciũ vel tacendo fraudem.huius timore dicit Pet.illa decr.seruetur in foro eorũ,ista lex in nřo. Certè dñi, illa decretalis fuit rectè facta ad soluẽdũ ꝯrietatẽ istarũ ll. iõ ñ ẽ aliud,imò idẽ.Puto ergo ddm sic. Qñq; rescriptũ mãdat alicui cognitionẽ cãæ,tũc qa narrando principi psupponit hoc esse dubiũ,nõ põt dici ꝯmissus dol⁹,licèt verũ ñ dixerit,vel falsũ suggesserit, qa sp hoc esse dubiũ psupponit.ita loqt hæc lex.& s.l.ꝓx.

d d Si verò ñ mãdat cognitio spãlr.sed mãdatur executio fm formã q̃ s.dixi,tunc ꝓcedit dist. illius decr. Aut hoc fuit fcm p dolum, quia hoc eẽ dubium non ꝓponebat,

4 & † non valet rescriptũ,vt j.l.ꝓxi. Ita posset intelligi j.e.l.& si legib.ita loqt c.sup literis. Sed si sine dolo dixisset falsũ hoc esse verũ.tũc valet rescriptũ,& ꝓcederet fm veritatẽ.Ita loquitur l. & si non cognitio. & d.c.super literis,&c. Opp. quod quando verum

e omititur indistinctè rescriptum non habeat effectũ, e vt s. ti. ꝓx. per totum.Resp.ista est veritas vt distinguamus sic.Qñque rescriptum impetrat per dolũ,& non valet,vt s.dixi. Qñq; impetratur expressa falsitate,vel tacita veritate sine dolo,& tunc qñq; fuit expressum siue omissum aliquid, quo non expresso,vel nõ omisso, nihilominus habuisset rescriptũ.& tũc rescriptum valet,& proceditur fm veritatem,vt hic,& s.l.prox.& j.eo.l.& si non cognitio. Exemplum, vbicũq; omittitur aliquid de his quæ tangũt merita, seu veritatẽ negotij. Si verò illud, quod fuit expressum vel omissum,erat tale,quo non expresso,vel non omisso, rescriptũ nõ habuisset,tũc rescriptũ nõ valet. Exemplũ qñ omittitur aliquid veluti litis pendẽtia,vel litis determinatio.Ita loquitur s.ti.j.per to. & istam diuisionem ponit tex.d.c.super literis. Quæro vtrum res-

5 criptũ impetratũ per † obreptionẽ, hoc est expressa falsitate, vel

f tacita veritate,tribuat iurisdictionem. f Pla. dicit ꝙ sic.s.ꝙ tribuat iurisdõem de hoc cognoscendi,an rescriptum teneat vel nõ.Hoc etiã colligitur ex isto tex.qui dicit,præscriptione mendaciorum, &c.dicit gl.& bene,præscriptione.i.exceptione. ergo iurisdictionem tribuit ipso iure si non opponatur, & sic potest cognoscere

a AD. ¶Pari.Et sic mẽdaciũ respiciẽs merita cãæ nõ vitiat, vide Co.cõs.102 ĩ pr.

b Alex.Habes Bal.hic contra.

c Ad istam lect &c.ad l.quis obrepserit.Vide Bal.hic & in l.& si lege,j.eo.

d Ale.Sed restat respondere ad tex.hic,qui dicit,ꝙ videtur mendacium comprehendere secundum diffinitionem eius, vt no. gl. in l.de ætate, §.qui tacuit, de inter.act.sed dic ꝙ mendacium potest dupliciter sumi strictè pro eo quod dolum continet,vt in contrario.Item largè pro eo quod non est verum.

e Ale. Sed an habens rescriptum cogatur illud representare iudici,dic ꝙ non,vt not.in c.ex conquestione,de rest.spo. & ibi per Io.And.in nouel.& per Bal.in l. postq̃ s. de transac.vbi dixerunt quod p solã impetrationẽ rescripti nõ quærit ius aduersario,nisi fuerit ꝓductum in iudicio.Fallit in impetratione iuris iniqui,l.3.in pr.ibi,licèt vsus non sit,ff.quod quis.iu.&quod ibi per Mod.Et ad prædicta facit gl.in cle.constitutione,de ele.& vide Bal.in l.j s.vt lit.pen.

f Ale.Hoc t3 Io.de Lig.&Im.in d.c.super lřis,l3 d.Ant.videatur tenere ꝯrium fm Im.Adde ꝙ Bal.in l.q̃ ex relationib.in pr.s.de leg.vr tenere ꝙ rescriptum obreptitium sit ipso iure nullum.& tenet Bal.in l.fi.j.sen.resc.non pos.

vtrum rescripti fuerit impetratū p obreptionē, vel non, & hoc ēt pbatur in d.c. sup literis. de hoc ēt ponit multa Inn. c. cæterū. & c. ad hæc. & melius in c. cū dilecta, de rescr. Quæro vtrū rescriptum
a oīno falsum[a] qd' nunq̄ emanauit de cancellaria principis, tribuat
6 iurisdōem? † Doc. hic dn̄t φ pp dubium p̄t ipse de hoc cognoscere, an literæ sint falsæ, vel non, sicut dicimus φ sn̄ia ɔ̄ sn̄iam non v; verum est, nisi de hoc dubitetur vtrum prima decesserit, vt ff. quæ sen. si. ap. resc. l. j. in pr. de transa. l. post rem. Inn. de hoc in d.c. super literis multum dubitat, & multorum opin. recitat. Breuiter mihi videtur φ si quidem rescriptum non h; manifestam falsitatem, ipse iudex, cui videtur dirigi, pōt de ista falsitate cognoscere, & pnunciare se esse vel non esse iudicem. Ita intelligo j̄. l. prox. vbi coram eodem iudice p̄t opponi de falsitate. ratio, quia illud rescriptum licèt ei non det iurisdictionem, tamen constituit eum in quasi possessione iurisdictionis pp quod h; iustam cognitionem & pronunciationem, vt j̄. de sent. l. si arbiter. de test. l. j. de of. præt. l. Barbarius. Si verò contineret manifestam falsitatem, tunc ipse in quasi possessione iurisdictionis non constitueretur, nec posset pronunciare se esse iudicem, vel non. arg. j̄. de edi. di. adr. toll. l. vlt. Quæro, quando istæ exceptiones mendaciorum opponuntur,
7 quæ erit practica: nam videtur † φ de ea erit bis quærendum, nam ante lit. cont. ɔ̄ rescriptum opponitur, φ continet mendacia, vnde in ista cognitione, an sit iudex, vel non, cognoscetur de veritate precum. demum si postea pronunciauit se esse iudicem, erit necesse φ iterum de veritate negotij cognoscatur, quia probationes factæ ante lit. cont. non fuerant factę in principali negotio. Inn. videtur velle φ ante lit. cont. cognoscatur de veritate precum summariè, post litis cont. plenariè. Et hoc idem dicit in alio exemplo. Pone, Florentinus hic conuenitur ratione delicti, vel ɔ̄ctus, ipse ab initio opponit exceptionem dicens, Domine, non estis meus iudex: quia non ɔ̄xi, vel deliqui in territorio vestro. ante lit. cont.
b examinabitur summariè vtrum ɔ̄xerit vel nō in isto territorio,[b] post litis cont. examinabitur plenè. Hoc idem tenet Ia. Bu. Adducit simile, in actione ad exhibendum præparatoria cognoscitur summatim de dominio, in rei vendicatione cognoscetur plenè. Idem si minor petit restitui ad allegationem omissam, nam anteq̄ restituatur, cognoscetur summatim, vtrū ex illa omissione sit læsus, aliàs non concederetur restitutio sibi, vt l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiu. Postea cum illa exceptio proponeretur in iudicio in quo omiserat, de causa cognoscetur summariè. Vltram. & Pet. dicebant, φ illa exceptio debet reseruari post lit. cont. ne de eodem bis cognoscatur. Gul. de Cu. in l. 2. ff. de in ius vo. tangit istam q. ex dictis eius, l; non faciat mentionem. Cy. hic fecit vnam additionem, & dicit Gul. φ ista exceptio. ego non ɔ̄xi in territorio tuo, non d; admitti, quia non p̄t probari. non. n. sequitur, ɔ̄xi alibi. ergo non ɔ̄xi in territ. tuo. Item si probarē absentiam meam, potuissem ɔ̄here existēs alibi in territorio per procuratorem, vel potuissem ɔ̄xisse existens alibi in territorio huius ciuit. vt l. ɔ̄xisse
c de act. & ob. Mihi videtur[c] φ debeamus aduertere, qn̄ illud, quod
8 opponitur per modū declinatorij † iudicij tangit negotium principale, vtrum debeat examinari antę litis cont. vel post. Dico sic. Aut ante litis cont. & post veniret probandum ab eadem parte, & tunc procedit dictum do. Inn. & Ia. Bu. quia ante litis cont. probatur summariè, post lit. cont. plenè, vt in exemplis s̄. positis s̄m Iac. Bu. Quandoque ante lit. cont. incumbit pbatio vni, post lit. cont. incumbit probatio alteri. tunc ego dico, φ vtrunque perfectè examinabitur, vt in exemplo huius l. Nam ille qui opponit exceptio
d nem mendaciorum, illam debet probare,[d] quia ipse dicit hoc ad excludendum iudicium. Vnde cum mēdacia sint causa suæ intentionis, ergo ei incumbit onus probandi, vt l. ei qui. ff. de prob. sed post lit. cont. actor debet probare veritatem, quia illa assertio est causa suæ intentionis, ergo ei incumbit onus probandi, vt l. qui accusare. j̄. de eden. sed si exceptio mendaciorum esset ita negatiuè concepta, φ nullo modo probari posset, tūc non admitteretur ad probandum eam. Ita loquitur dictum Gul. si. n. conuenitur hic Florentiæ, quod promisit hic dare cētum, ipse excipit se non promisisse, certè cum non sit coarctata loco, vel tpe, ista negatio non
e p̄t probari[e] ante lit. cont. per eum cui incumbit onus pbandi, nisi probetur per confessionem aduersarij, aduersarius iam posuit ɔ̄rium. ergo, &c. Sed si qō ita reuoluetur super aliquo de cohærentib. ipsi promissioni, de qua agitur, tunc bene posset examinari añ
9 lit. cont. cum post non veniret examinanda. Exemplum, † conuenitur Florentinus hic φ promisit dare centum in castro Clusino comitatus Perusij, opponit Flor. φ castrum illud non est comitatus Perusij, sed est comitatus Cortoni. Certè ipse poterit examinare hoc & pronunciare se esse iudicem, vel non esse, vt l. si quis ex
10 aliena, de iud. An autem ista probatio † præiudicet iudici in cuius territorio dicebatur illud castrum. Inn. trac. in d.c. super literis. Br̄ puto, φ non noceat, nec quo ad proprietatem, quia res inter alios acta, &c. nec quo ad possessionē, quia in istis iurib. incorporalib. n̄

f acqritur quasi possessio, nisi aduersario scienter[f] & patiētę. vt l. pe. ff. de ser. Gl. quærit qualiter fuit mendacium in narrōe iuris, dum
g princeps, q scit oīa iura, non possit mentiri de iure.[g] Gl. ponit exēplum φ fuit mentitum ei in iure consuetudinario, quod probabiliter p̄t ignorare, & vide gl. q̄ no. & tene menti ppetuò. No. ex hac
11 gl. primò, † φ ius ɔ̄suetudinarium p̄t princeps, & ēt qlibet iudex pbabiliter ignorare, & de hoc habetis tex. c. j. de consti. lib. 6. No. 2. φ licèt iura non debeant pduci corā iudice, nec de eis fieri po-
12 sitiones, tñ hoc est verum in iure scripto. ius † āt non scriptum d; probari. Videbitis j̄. de iur. cal. l. 2. §. quod obseruari, in gl. quæ tra
13 ctat materiam positionum. item dico, φ statuta † quę sunt alibi facientia ad causam quę agitatur hic debent produci in causa, sicut alia instra priuata, qa iudex p̄t illa probabiliter ignorare, sicut hic videtis. Oportet φ principi allegetur, & probetur plenè, vt dixi in l. omnes populi. Vlt. no. φ testis p̄t dicere falsum non solum men
14 tiendo, hoc est dicendo quod non est, sed † ēt tacendo[h] id quod
h est, vt hic vides tex. no. quem tene menti. Simile hēs s̄. de ep. & cl. l. presbyteri. ff. de contr. emp. l. ea quæ. §. fi. quod no. & tene mēti.

a ADD. ¶ Ale. Vtrum rescriptum oīno falsum tribuat iurisdōem, Inn. t3 φ non, in d.c. super literis, facit quod no. de excep. c. cum venerabilis, & de proba. c. licet cām, ipse tñ Inn. tenuit ɔ̄riū in c. 2. de dila. & vr̄ tenere hic Bar. & tenent cōiter Legistæ, & istud ēt t3 do. Flor. in d.c. super literis, reprobant Im. ibi. sed d. Ant. in d.c. super literis, t3 j. opi. sequendo Inn. & respondet ad oīa obiecta, & videtur velle hic Bal. sed opi. Bal. & sequacium videtur verior. Et quādo decretum per subreptionem sit nullum, vide Bal. l. j. C. de fideius. min. & l. j. s̄. e. & Pet. de anc. in c. super literis, de rescr. qui tenet φ teneat, sed venit resciudendum, & idem Inn. & Ant. de Bu. in c. veniens, de fil. presb. & per Bal. hic.

b Ale. An iudex possit ɔ̄ non suppositum cognoscere si contempserit, vel deliquerit in territorio, de quo ēt per Bart. l. 2. si quis in ius vo. non ie. addo gl. in l. de iure, ff. ad mun. adde quod no. in c. sciscitatus, de resc. & c. præterea, de dil. & c. super literis, & vide d. Ant. c. si clericus laicum, de fo. com. & ibi per Im. & al. Bar. contrarium in l. 2. ff. si quis in ius vo. non ie. & illud quod t3 ibi, est falsum, s̄m d. Ant. & Im. in d.c. super literis, & contra ipsum videtur velle Inn. in c. Romana, §. contrahentes, & vide quod habetur per Gui. de Suz. in l. raptores, ver. præscriptione, C. de epis. & cle. adde Bal. in l. si quis ex aliena, ff. de iud. & per Ioan. Cal. in rep. c. de illis, q. 3. de rapt. & per Pe. de anc. in rep. c. postulasti, de fo. com. q. 1. & vide omnino Ale. in l. 2. si quis in ius vo. non ier.

c Barb. Pro ista q. vide d. Ant. c. si clericus laicum, de fo. com. alle. Bar. contrarium sibi in l. 2. ff. si quis in ius vo. non ie. & vide Mod. in præal. c. si clericus laicum, & ibi d. Abb. & vide quæ dixi in d.c. si clericus laicum, vide Lud. Ro. cons. 206 vbi loquitur singulariter si sufficit sola allegatio, an sit necessaria probatio hic, & vide. ¶ Adde tu circa ista dicta Bar. hic d. Maria. Soc. in c. dilectus, de for. comp. art. 2. q. 9. & eundem in c. si clericus laicum, ver. circa 10. principalem art.

d Ale. Opponens exceptionē ɔ̄ rescriptum, illam d3 pbare. hoc limitat Inn. c. sup literis, de rescr. gl. in ver. forsan, nisi rescriptum esset suspectum, & vide Cy. hic.

e Ale. Istud sequitur Ia. Bu. vt refert Bart. Sed aduerte quia Inn. in c. Rom. §. contrahentes, de fo. com. in 6. & Io. an. c. 1. de lit. cont. & doct. in d.c. super literis, videntur tenere contrarium expressè, & ibi vide plene.

f Alex. Sed Im. in d.c. super literis, videtur concludere finaliter in hac q. φ etiam contra scientem, qui vere est in possessione, quo ad alia, vtitur sua quasi possessione, præfertur in illa. Pro hoc facit quod no. Inn. in c. olim, el 3 de rest. spo. vnde tūc potius dicitur in sua possessione turbari, secus fortè si illa vteretur quo ad illa, nec contraheret quantum in eo esset, quia tunc fortè procederet opin. Bar. & Inn. in c. super literis, antequam prædictæ opi. per ea quæ habentur in d. c. olim. cum dilectus, no. in l. 1. & 2. C. de seru. Ita videtur tenere Im. in d.c. super literis. Item ad hoc no. per Bar. adde φ idem no. in l. j de proc. ad fi. & ad prædicta concordare videtur Inn. in c. cum dilectus, de of. arch.

g Alex. No. φ istam gl. pro sing. all. Ang. & Im. l. 2. ff. de re iu. ad hoc videlicet, quia l3 iudex non possit alterare tps appellandi, vt per Bar. & doc. d. l. 2. tamen per statutum, & consuetudinem potest illud tempus alterari, gl. est hic s̄m eos. Nec mirandum est s̄m Im. ibi, quia statutum & consuetudo potest detrahere dispositioni legis, vt l. omnes populi, ff. de iust. & iur. & l. de quibus, ff. de legib.

h Paris. Vide Fel. in c. 1. extr. de test. cog. Iac. hic.
Ale. Vide quod habetur in l. Pau. ff. de fal. & ideo allegatur in reg. culpa, de re. iu. in 6. nunquid videns committere homicidium & prohibere potens, si non prohibeat, teneatur de homicidio, de quo per Ang. l. j §. si reus, & l. si actoris, de eo per quem fac. est. & Bar. l. metum. facit quod no. in c. sicut dignum, de hom. Sed quid in teste, qui veritatem vult celare? dic φ non punitur de falso, c. 1. in pr. si de inuest. inter do. & vas. lis oria. Et ibi subdit Bal. hoc esse verum, nisi præmisso iuro veritatem celet. Et adde quod no. gl. in l. Lucius, de infa. quæ vult, quod reprobetur dictum testis, φ plene non narrat factum. & dic reprobetur, i. non approbatur. facit de accu. c. cum dilecti, vbi iurans dicere veritatem, tenetur dicere verum, & plene. Item de eo quod dixi s̄. qn̄ possit iuuare illum q. occiditur, vide Bal. in aut. sed nouo iure, C. de ser. fu. adde φ doc. maximè Im. in d.c. super literis, de rescr. in no. h[a] literæ, vbi probatur paria esse, dicere falsum & tacere verum. Dic φ illud facit s̄m Ia. Bu. φ testis incurrat pœnā falsi si taceat veritatem, vt est tex. c. 1. ext. de fal. & dicit d. Ant. hoc verum, qn̄ iurauit plenam & meram veritatem dicere. secus si iuraret se libere ad interrogationes respondere, p tex. quem dicit valde no. in c. cum dilecti, el 1. ext. de acc. sed certè ille tex. s̄m Im. loquitur in inquisitore, n̄ āt in teste, q d3 dicere veritatem p vtraque parte, iuxta no. in c. fraternitatis, in gl. fi. de test. in auth. si iudex, s̄. de epi. & cle. p Bar. in l. si duo patroni, §. idem Iul. de iureiu. vnde vr̄ φ si dolosè, indistinctè t3 φ incurrat pœnam falsi, per præal. c. 1. s̄m Im. Et quando dicatur dicere plenam veritatem, & quando meram veritatem, vide gl. no. in c. cum dilectus, ver. plenam. & ver. meram Et adde Bal. in l. presbyteros, hic alle. & quod etiam ipse no. in l. data opera. Et istis adde Bald. in l. nullum, C. de testib. vbi vult, φ si testis taceat veritatem, punitur criminaliter, & ciuiliter, ad interesse.

LEX III.

Puniri. Ista l. potest habere duplicem intellectum. Vno mo-
do, ꝙ opponatur de falsitate eorum quæ sunt narra-
ta principi. Alio modo ꝙ intelligatur de falsitate rescripti, quasi
princeps nunquam sciuerit, nec vnquam emanauerit de cancella-
ria principis, vt dixi s̄. &c.

LEX IIII.

1 *Executione mandata videtur esse mandata cognitio.*
2 *Princeps potest delegare executionem.*

1 Et si non cognitio. Hæc est no. l. ex qua no. ꝙ ei cui
mandatur executio,† videtur mā-
dari cognitio. & debet cognoscere secundum veritatem præcū.
Op. j̄. l. prox. so. vt dixi in l. præscriptione. Op. ꝙ executio non pos-
2 sit mandari, vt l. iubere cauere. de iurisd. om. iu. solu. hic.† Princeps
delegat, nō alius. Alij dicunt, ꝙ hic demandat cognitionem nō ex
ecutionem. quod est contra istum tex. Alij dicunt ꝙ hic demāda-
uit primum decretum, non autem secundum. Sed certè nec exe-
cutio primi decreti potest demandari, vt l. 4. §. duas. ff. de dam. inf.
Tene ergo primum, ꝙ hic Princeps demandauit. Op. j̄. de execu-
tio. rei iud. l. si vt proponis, vbi dicitur, ꝙ executor nullam cogni-
tionem habet. sol. hæc est vera, ibi loquitur quando committitur
alicui exceptio alicuius sententiæ, hic loquitur quando ꝯmittitur
executio alicuius facti, cum nulla præcesserit sententia. Vnde cū
ad executionem non possit perueniri, nisi præcedente cognitio-
ne, vt l. j. j̄. de execut. rei iu. mandando executionem, videtur com
mittere cognitionem. Et propter hoc non placent quædam glos-
sellæ, quæ sunt hic, quæ dicunt, ꝙ fuit dictum principi, ꝙ erat lata
sententia, & tunc cognitio non videtur demandata. De hac mate-
ria dixi plenius in l. à diuo Pio. in pr. de re iu. Gl. tractat illam mate
riam extra de of. del. c. pastoralis. in gl. ad intelligentiam, &c.

LEX V.

1 *Priuilegium mendacio impetratum, nullum est.*

a
1 Et si legibus. Ista l. propriè loquitur in priuile. a† Op. ꝙ
debeat valere rescriptum, non obstantib.
falsis allegationib. vt s̄. l. ꝓx. & l. præscriptione. Gl. non soluit. Dic,
s̄. loquitur in rescriptis, quæ conceduntur ad iuris communis ob
seruantiam, & ideo veritas eorum, quæ narrantur, non fuit causa
rescripti, sed sufficit esse dubium. hic verò in priuilegio, & causa
narrata sunt ꝓxima causa, & finalis priuilegij, ideo si reperitur mē-
dacium, non valet priuilegium. Hic non sunt alia.

a ADD. ¶ Vide bal. in l. præscriptione, s̄. eo.

LEX VI.

1 *Princeps quando possit contra ius diuinum præscribere.*
2 *Princeps quando possit mihi auferre dominium rei meæ.*
3 *Princeps quando possit rescribere contra ius ciuile.*
4 *Clausula (Non obstante) ꝙ requiritur quando Princeps rescribit cōtra legem.*
5 *Clausula (Non obstante) quomodo ponatur, quando rescribitur contra legem.*

a Omnes cuiuscunque. a Breuiter dicit, Rescripta
contra ius, vel contra pu-
blicam vtilitatem, non sunt seruanda. H. d. Hic habetis vnam gl.
quæ ponitur de verbo ad verbum in l. 1. de const. princ. gl. ista ali-
quantulum est infrascata. Ratio est, quia in iure nostro sunt quæ-
dam diuersa. nam princeps alicui aliquid cōcedit quandoque ius
commune ꝯdendo, quandoque iurisdictionem exercendo, quan
doque concedit rescriptum, quod est ad iuris communis obser-
uantiam: quandoque concedit beneficium, vt si concedit domi-
no castrum vel feudum. quandoque concedit priuilegium cōtra
ius commune. Ista sunt separata, & iura istis vocabulis abutuntur.
Et gl. hic posita tractans, vtrum Principis rescripta, contra ius va-
leant, promiscuè tractat de resc. quandoque de priuilegiis, quan-
doque de le. & doct. hic non examinant tex. Quæro ergo primò,
1 vtrum princeps possit rescribere contra ius diuinum.† Dic vt in
gl. quam vide. Secundò quæro vtrum Imperator possit rescribe-
re cōtra ius humanum? Et vide gl. ibi, si vero, &c. Vidistis illud qđ
2 dixit gl. Tu dicas sic,† Circa hoc, an Princeps possit mihi auferre
dominium rei meæ, Dic aut vult mihi auferre dominium, ius cō-
mune condendo, & potest vt in toto ti. ff. de bo. dam. &c. & in aut.
incestas. j̄. de incest. nup. ff. de publ. l. commissa. Aut vult mihi au-
ferre iurisdictionem exercendo, & potest, vt l. fi. j̄. de iure do. im-
petran. Aut vult mihi auferre priuilegium alteri concedendo, &
b tunc aut in hoc vertitur publica vtilitas, b & potest, vt l. item si ver
beratum. §. j. ff. de rei ven. & de euic. l. Lucius. Aut non vertitur pu
blica vtilitas, sed sola eius volūtas, tūc regulariter nō potest, & ita
loquitur hæc gl. & gl. in l. quoties. de præci. Imper. offer. Fallit ra-
tiōe iuris, quod haberet in parte rei. C. de ven. re. fis. cum priuato,
l. j. lib. x. Fallit ratione possessionis, quam haberet de re mea, vt l. fi.
j̄. de quadrien. præsc. D. Ia. But. dicebat simpliciter, ꝙ princeps po-
test auferre mihi dominium rei meæ sine aliqua causa. Nam eius
potestas, & potestas istarum legum, quæ hoc prohibent, procedit
à pari potentia, ergo sicut potest istas ll. tollere, ergo eodem mo-
c do possit dare alteri dominium rei meæ, c sine causa. Quod puto
d non esse verum, d nam princeps non posset facere vnam legem
quæ contineret vnum inhonestum vel iniustum. Nam est contra
substantiam legis: Nam l. est sanctio sancta, iubens honesta, & pro-
hibens contraria, vt l. 2. ff. de ll. Eodem modo si vellet auferre mi-
hi dominium rei meæ iniustè, non posset, quia princeps habet iu-
risdictionem à Deo, vt in aut. quomodo opor. epi. in pr. Sed Deus
non dedit ei iurisdictionem peccandi, nec auferendi alienum in-
debitè, ergo, &c. Tertiò quæro, an Princeps possit rescribere con
3 tra ius ciuile.† Hic quicquid dicat gl. aduerte, Aut Princeps vult
rescribere contra ius commune legem condendo, & potest, vt l.
non est nouum. ff. de legi. s̄. de Iust. C. confirman. l. j. in fi. Aut priui
legium alteri concedendo, & tunc si priuilegium lædit alium mo
dicè, potest concedere. Si lædit alium immodicè, non potest con-
e cedere, e vt l. quoties. s̄. de præci. Imper. offer. si neminem lædit, &
tunc potest concedere, vt l. rescripta. de prec. Imper. offer. Si lædit
rem publicam, non potest concedere, vt hic. Si vero quæris in re-
scriptis, quæ conceduntur ad iuris communis obseruantiam: &
tunc hæc est materia legis præscriptione, quam ibi dixi, & modo
4 vide gl.† Quæro, quid si Imperator rescribit contra legem, sed di-
f cit quòd non valeat lege non obstante, an hoc requiratur? f Glo.
quod sic. Alij dicunt ꝙ nō requiratur ꝙ hoc dicatur, sed sufficit ꝙ
sciat se rescribere contra legē. allegant l. idem Vlpianus. in fi. ff. de
excusat. tuto. Sed illa lex loquitur in rescripto, seu beneficio, non
priuilegio, & sic non facit ad propositum. Communiter tenea-
mus quod debeat inseri illa clausula per l. si quis in principio te-
stamenti. de leg. 3. Sed de hoc est dubium, an debeat dici, non ob-
stante tali lege nominatim, an sufficiat ꝙ dicatur lege aliqua non
obstante, seu nō obstante aliquo casu. gl. in aut. hoc inter liberos.
j̄. de testa. videtur velle ꝙ fiat mentio specialis. Hoc etiam vide-
tur velle text. in simili. vbi gl. tangit in l. si quis in principio testa-
menti. ff. de le. 3. & ideo puto ꝙ non sufficeret si diceret aliquo nō
obstante, vel aliqua lege non obstante, quia istud est generaliter

a ADD. ¶ Paris. Circa materiam huius l. in qua tractatur de clausula, non obstan-
te, vide omnino Fel. c. nonnulli, extra de resc. vbi latissime rāgit materiam istā,
& an & quando requiratur specialis, & an sufficiat generalis, & de effectu ei⁹,
De clausula autem derogatoria, vide quæ scripsi in l. si q̄s in principio tamēti,
de leg. 3. Quod autem in dubio, ꝙ nō præsumatur princeps velle vti plenitudi-
ne potestatis, nec clausula non obstante sed iure communi, vide Ias. late in l. q̄-
quam, de testa. milit. Limita vt per Ale. l. cēturio, de vul. & pup. An autem prin-
ceps tollere possit defensionem, & quam, vide Fel. c. ex parte, el 2. de of. dele. de
quo habes ad bar. in l. vt vim, ff. de iusti. & iure.
Ale. ¶ Quam vide, vtrum Imperator possit cōtra ius diuinum, ꝯ ius humanum,
& contra ius ciuile, adde bar. latè in prooemio Digestorum, in pr. & quod not. i
l. j. ff. de const. prin. & facit qđ no. per gl. & bart. l. venia, j̄. de in ius voc ꝑ Inn. &
Cano. in c. quæ in ecclesiarum, de cōst. & bal. post gl. ibi in l. rescripta, s̄. de pre-
cip. impe. offer. vbi omnino vide, & in quibus Princeps non p̄t dispēsare, vide q́
no. bal. l. eam quam, j̄. de fideic. & ibi in talib. dispensationib. requiratur clausu-
la non obstante, & an ad bona ex forma statuti applicata hæredib. occisi possit
ciuitas restituere bannitum, vide per Cy. & bal. l. Gallus, §. & quid si tantum, de
lib. & posthu. & bart. l. pen. C. de fide instr. & iure hastæ fisca. lib. x. & adde vnum
quod no. Ang. in l. bene à Zenone, C. de quadrien. præscr.
b Pom. No. tamen quòd princeps cum causa potest tollere ius alterius sibi subdi
ti, Ita Pau. de ca. in cons. 291. incipiente primum dubium.
Paris. ¶ Quod in principe præsumatur causa, vult Comen. consi 67. post med. Et
de materia, an & quando possit princeps tollere ius alterius & an præsumatur
in eo causa, & multa alia vide ad bar. l. item si verberatum. ff. de rei vend. Item
ꝙ non possit tollere ea quæ sunt iurisgentium sine causa, & ꝙ tunc non præsu-
matur causa, & declarationem, vide per Ias. in l. quominus, in 3. not. ff. de flumi-
nib. & quia de clausula, non obstantib. quibuscunque facientibus i contrarium
sufficiat, & quædam alia in materia, vide per Deci. cons. 10.
c Ale. Vide bal. in l. fi. C. sen. res. non pos.
d Pom. Et per hoc si Princeps cogat gabellarium ante tempus soluere, potest. &
ipse recipi in consortium medij temporis, gl. in l. j. j̄. de condi. ex l. secus esset si
ob necessitatem publicam hoc faceret, vt ibi per bal. & Ros. l. in diem, circa me
dium, & circa fi. ff. de cond. ind. vide etiam bar. & quæ scripsi in l. quicunque, C.
de fun. patri. lib. 11.
e Alex. Intellige, vt per bal. in l. rescripta, s̄. titu. 2. & quod habetur s̄. eo. tit. in l. ne
damnosa,
f Ale. Aliquid tango in l. 3 §. quod si is, ff. quod quisque iur. vbi vide plene per Io.
An. c. j. de exces. prælat. in 6. in nouell. & in c. 1. de const. in 6. & per Archidiac. 20.
q. 2. in summa, per bar. in extrauag. ad reprimendum, in ver. non obstante, & per
doct. in c. nonnulli, de rescr. & per dominum Ant. in c. j. eo. ti. & in c. quæ in ec-
clesiarum, de const. per bal. l. fi. C. sen. resc. n. non poss. & in l. eam quam, de fidei.
& in præludiis feudorum, & in c. j §. naturales, in pr. si de feu fue. controuer. &
Im. l. fin. ff. à quib. app. non licet, & in l. quidam consulebant, de re iudic. Et vide-
tur magis communis conclusio, quòd autem sit commissio in alterius grande
præiudicium, & non sufficit ex certa scientia, sine clausula, non obstante, pro-
pter derogationem talium rescriptorum, quam facit in d. l. quoties, ideo opor-
tet per clausulam, non obstante quòd deroget illi leg. argum. l. si quis in princ.
testamenti, de leg. 3. Aut non tractatur de præiudicio alterius, & tunc sufficit
certa scientia, l. Barbarius, de off. præto. & d. l. quidam consulebant, aut de mo-
dico præiudicio tractatur, tunc etiam sufficit certa scientia, l. idem Vlpianus,
in fi. de excus. tut. & d. l. quoties, s̄. de præcib. Imper. offer. licet Pau. de cast. in l. 3.
§. si is pro quo, quod quisque iur. dixerit simpliciter, sufficere clausulam ex cer
ta scientia, per d. l. j idem Vlp.

a loqui.ª Item puto, ꝙ nō reqratur ꝙ dicaẗ nō obstāte tali lege, nom nādo eam, qa istud esset loq singulariter seu indiuiduè, s₃ suffi-
5 cit† ꝙ dicatur nō obstāte aliqua lege, q̄ in contrarium loquereẗ. Istud.n.est specialiter loqui. Ita debet intelligi hæc materia, &c.

a ADD. ¶Ale. Vide de Spe.ti.de instr.edi.§.nūc autem videndum restat, in ver.scias, ꝙ si in priuilegio, &c. Vide Alex.l.q̄q̄.j.de test.mil.& in l.centurio, ff.de vul.& pup.subst.vbi ponit de clausula, nō obstante, & de cl'a, ex certa sciā, & ibi refert vnum not.dictum Pau.de ca.in mā, & de ista cl'a, nō obstāte, vide p bar.in extra uag.ad reprimendum, in ver.non obstantib. p bal.in ti.de pace ꝯstā.in vers.si q̄s āt, per bal.j.de app.l.eos, & gl.in Cle.& si principalis, de rescr.in c.statutum, in verbo, literarum, de resc.in 6.bar.l.sciendum, ff.q satis.cog.& ibi oīno vide bal. l.fi.j.sen.resc.non pos. & latè per Mod.l.si constat, ff.de app.& adde ꝙ vbi plura sunt obstantia, non sufficit gn̄alis clausula, non obstante, sed debet de singulis defectib.fieri mentio, s̄m bal.l.j.j.de fur.& dicit bal.in aut.nauigia, j.de fur. Not.ꝙ in constōe principis sufficit generalis clausula, non obst.in ꝯtrium. Et an in rescriptis debeat dici, non obstāte l.in ꝯtrium, vide bal.in aut. quas actiones, C.de sacrosʃ.eccl. Sed quid si diceret, & non possit princeps dispēsare, vide bar. l.omnes, C.de aquæductu, lib.11.& vide quod no.Im.l.3.C.de testa.& hanc decisionem bar.limitat d.Ant.c.quæ in ecclesiarum, de const.dicens, ꝙ verum est dictum bar.ꝙ sufficit clausula generalis non obstante aliqua l.in ꝯtrium, faciente, nec requiritur singularis, Tñ illud est verum, nisi forma legis illud induceret, vt qa dicat, nō valere rescriptū, nisi faciat mentionem de illa lege, vt in casu c. nonnulli, de rescr.nā tunc reqritur ēt singularis, & de materia remittit Ioā. de Im.c.quæ in ecclesiarū ad dictum p se in c.j.de exces.præla.in 6.quem text.viď per Im.latè post alios, in c.nonnulli, de resc.vbi refert bal.hic post bar.eos inter se variasse, & ibi vide per eū, de cōcor. vnum dicit notabile bal.c.j.§.naturalis, si de feu.fue.contro.ꝙ qñ gr̄a principis non est gr̄a cōis, vt qñ legitimat aliquē de feu.contr.dic §.naturalis, l₃ hoc facere possit, vt ibi est gl.tñ reqritur exuberans solēnitas, vt dicaẗ non obstante §.naturalis, sed vbi est gr̄a cōis, tunc sufficit cl'a, non obstante aliqua l.vt no.gl.in l.fœminæ, ff.de re.iu.adde ꝙ bal.de pa. constan.in ver.liberari, in verbo, non obstante, dicit ꝙ per illum tex.qñ imperator concedit alicui aliquod rescriptum qď sit ꝯ legem aliquam, d₃ specificando dicere, non obstāte tali lege, aliàs vř ꝙ non valeat, arg.l.si q̄s in principio testī.ff.de le.3.& l.nam ita diuus, ff.de adop. Sed si rescriberet contra rescriptum, sufficeret dr̄e, non obstante aliquo rescripto, qa facilius tolluntur iura positiua, seu priuilegia, quam iura cōia, vt in auth.de non alien. aut perm.§.illud, vbi postea subdit ēt ipse bal.hęc formalia verba. Sed q̄d si ita dicat Imperator, concedo tibi priuilegium, non obstante l.& nō obstantib.legib.illis dicentib.gn̄ale dictum non valere, nisi in casib.specialiter numeratis, sicut est in l.sed & si q̄s, §. q̄situm, ff.si q̄s cau.& C.ad Vel.l.iubemus, ñdeo, credo ꝙ teneat, ar.l.si q̄s ī pr. testī.de le.2.& §.pe.in aut.hoc inter liberos, C.de testa.& j. de iure codic.l.diuus, §.licet, & de hac clausula vide omnino q̄ dixi post bal.in aut.ex complexu, C.de ince.nup. & adde Io.an.in ti.de leg §.superest videre, ver.sed illud obtinet, vbi ďt, ꝙ materia ista est adeo dubia qď lis adhuc sub iudice pendet. Et vide in l.cās, j.de trans.& no.in l.j.s̄.de legib.& bal.l.rescripta, & in l.quoties, de præc.imp.off.& bal.l.omnes, j.de præsc.30.an.per d.Ant.c.1.de resc.& in c.pe.de capel.mon.& d.Pe.de anc.in c.cum instantia, de censi.per doct.in c j. de const.ī 6.per Im.in cle.dudum, de sepul.& ibi quotuplex sit ista cl'a, & adde ꝙ no.bal. l.non dubium, s̄.de le.& bal.in l.humanum, s̄.de leg.& Sal.l.sancimus, j.de test. bal.l.fi.C.sen.resc.nō pos. Vnū adde qď tene menti, q̄s accesserit ad principem narrans in rescripto, ꝙ talis gaudet tali priuilegio, & statuto forte ꝯtento sub tali rubr.& supplicatur, vt sibi placeat cōmittere cām tali iudici non obstātib. talib.priuilegiis, vel statuto tali. Princeps rescribit, talis iudex videat & iustitiam faciat, q̄ritur nunq̄d derogatum sit iuribus istius, contra quē est impetratum, non obstante mentione de statuto, vel priuilegiis? Dic ꝙ non, vt plene disputatur p dños de rota.decis.366.q̄ incipit, itē in commissione aliàs, neque si ī visione aliàs 306.quod no.quia dixissem contrarium per id quod scripsi s̄m eosdem in l.si filius, ff.de don. Et de hac clausula, non obstante, qñ habeat superior necesse apponere in actu, vide ꝙ multum no.bal.l.ꝯsulta, C.de test.& vide bal. in aut.hoc inter liberos, & vide eum dubitare vtrum talis cl'a dicaẗ tollere constōnem iuratam, & dicas ꝙ cl'a generalis, non obstantib.statutis, vel priuilegiis q̄buscūque, apposita in priuilegiis, non tollit constōnem iuratam, Gl.est singularis, c.cū non deceat, de elec.in 6.q̄ cadit super verbo, effectus, in ver.q̄d si talē ꝯsuetudinē, & ita no.ďt Ang.l.j.§.q̄ onerandæ, ff.qua.re.actio non datur. Et illā gl.alle.p singulari Abb.Siculus ī c.1.de his q̄ fiunt à ma. par.ca.nisi fieret mētio de iur̄o, s̄m eū. Et adde qď no.in c.qa sæpe, de elect.in 6.& in c. cū aliq̄b.de resc.in 6.& illam gl.ēt seq̄tur Imo.c.dilecti, de p̄b.& no.Io.an.c.1.de fil.p̄sby.in nouel.& in rub.de testa.in pr.in add.Spe.idem in clausula, non obstante pacto, vel q̄buscūque capitulis, qa non tollit pacta vel capitula iurata, vel sr̄iā cōfirmata, gl.est singularis in cle.dudum, §.pe.ī gl.in ver.pactū, de sepul.qď tene mēti, & adde ꝙ in simili no.in l.2.§.lege, de iud, & vř in terminis no.Cy.& ibi dixi post bar.l.j.ff.de cond.ob cau. Item adde ꝙ talis cl'a nunquam tollit determinationem legis antiquæ, vt in aut.de hære. ab intest.in gl.coll.8.& quod dixi post bar.l.nam & posteriores, ff.de leg.quam gl.all.bar.in d.l.sciendum, in pr.post gl. ibi, & vide no.in d.l.si q̄s in pr.testamenti, & vltra ista, de clausula, non obstante, vide p Pe.de anc.in repet.c.si p̄p tua debita, de rescr.lib.6.& Io.an.in c.j.de exces. præl.in 6 Et adde ꝙ lex Imperatoris posterioris non intelligitur derogare priuilegiis militum, Gl.est singularis in l.decurio, C.de silen. quam pro singulari ponderat Bal.in c.1.in fi.quo tempore miles.

¶De diuersis rescriptis. Rub.

Continua, vt in gl.

LEX I.

1 *Dicta in præfationibus, in sequentibus videntur repetita.*
2 *Beneficium vni collatum, porrigitur ad consortem.*
3 *Persona in his quæ sunt modici præiudicij, intelligitur repetita.*

Si libellum. Breuiter dicit, Præiudicij paruitas, & rationis identitas, facit vt in rescriptis intelligatur
a repetitaª persona, q̄ in interrogatione præcessit. H.d. No. ꝙ quæ in
1 præfationib.† dicuntur, in subsequentib. repetita intelliguntur.
2 concordantiæ sunt in gl. Item no. ꝙ beneficium † collatum vni porrigitur ad consortem. Contra hoc op.de minori.l.quod si minor.§.si seruus, de cond.furt.l.4.vbi dicitur.ꝙ si quis interrogatur de duobus, & respondet de vno, de alio idem nō vř respōdere.ad idem extra de præsum.c.rōne. Solutio. Hic est rationis idētitas, ibi
3 diuersitas. Op.persona nunq̄ intelligitur repetita, † vt l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.ff.de ver.ob. So.hic tractatur de modico p̄iudicio.quia conceditur rescriptum ad iuris communis obseruātiam.ibi tractatur de magno præiudicio.

a ADD. ¶Paris. Quia rescriptum declaratur s̄m supplicationem, vide Com.cons. 100.post prin.per Are.& alios in §.si præterea, de inutil.stip.Ale.cons.84.vo.j.Ias. hic, & in l.Gallus, §.idem credendum, de lib.& posthu. Vide etiam ꝙ consuluit d.Ant.de butr.in cons.2.inc.visis literis per totum, & in cons.seq.melius in alio casu, vide Ias in l.causas, C.de transa.Fel.in c.super literis, quarta reg.de rescr. vide Ro.cons.80.Ias.in l.pe.ff.de iust.& iur. Vide in materia generaliter Fel.c.inter dilectos, extra de fide instr. Vide Ias.in l.Gallus, vbi s̄. Quid autem quando petitum est causam committi summarie, & de plano simpliciter, & in rescripto solum dicitur, cognoscatur summarie, &c.

LEX II.

1 *Rescriptum ad lites, quomodo dicatur perpetuum.*
2 *Priuilegium, quando dicatur perpetuum & quando temporale.*
3 *Priuilegium qualiter perdatur per actum contrarium.*

Falsò asseueratur. Breuiter dicit, sunt rescripta principis perpetua. H d. Quæro, vtrum
1 rescripta† finiantur tempore?ª Hic aduerte, quædam sunt rescrip-
a ta, quæ conceduntur ad iuris communis obseruantiam, & in his loquitur hæc l.in quo dic, si quidem post primum rescriptum nō fuit impetratum secūdum rescriptum, ipsum est perpetuum: hoc est, tanto tempore durat, quanto durat id super quo est impetratum. Ita loquitur hic. Sed si post primum fuit impetratum secundum, tunc si primus impetrator per annum fuit negligens, valet secundum rescriptum.extra de resc.c.plerunque.& dic, vt ibi per
2 Inn.&c. Si verò q̄ris de priuilegiis, † an sint perpetua, vel temporalia, dic, vt no.Can.in c.cum accessissent.extra de const. Et hoc si q̄-
3 ris† qualiter priuilegiū negligendo perdatur. Si verò quæris qua
b liter perdaturᵇ priuilegium per actum contrarium.dic, vt no.j.de excus.tu.l.voluntarie, &c. Non habetis hic alia.

a ADD. ¶Ale. Vide Inn.in c.cæterum, de rescr.in fi.qui ponit omnes casus, in quibus quis perdit rescriptum impetratum per se. Et vide no.per bar.in l.fi.circa fi. ff.de const.prin.& Spec.in tit.de instr.edi.§.nunc autem, ver.item op.vbi etiam ponit omnes casus.

b Paris. Vide Ale.consi.336.circa fi.latissimè Fel.c.cum accessissent, extra de cōst.

LEX III.

1 *Exemplum exempli, an probet.*

a Sancimus. ª Hæc l.legitur 2.mod.in gl. s̄m primum modū dicit, ꝙ ipsum rescriptum originale probat, nō eius exemplum. Secundum alium dicit notabilius. Exemplari, & authenticari potest originale rescriptum, non exemplum ipsius. h.d. Et no.hanc singularem lec.quam perpetuo tene menti. No.ꝙ
1 licèt probet exemplum: tamen exemplum† exempli non probat, secundum istam lec. Sed ego examinabo hoc latius.j.de eden.l.si procu.& in aut.si quis in aliquo documento, &c.

a ADD. ¶Ale. Ad hanc l.cum hic no.vide bal.in l.publicati.j.de testa.

LEX IIII.

a Si qua. ª Hanc l.habuistis s̄.in 1.const.in fi.

a ADD. ¶Pari. Circa hanc l.quòd referat, in qua parte ponatur dies, & consul, vide Rom.cons.340.in prin.

LEX VI.

Sacri affatus. Hic ponit imperator vnam formam, quæ debet seruari in rescriptis, quam hodie de consuetudine non seruamus, &c.

LEX VII.

Vniuersa. Hic imperator iubet, vt in suis rescriptis apponatur illa clausula, si preces veritate nitantur.qď est verum in rescriptis concessis, à principe, sine ꝯsensu procerum.

¶De statuis, & imaginibus. Rub.

LEX II.

1 *Cautela, vt iudex faciat scribi à notariis, quòd qualibet die & hora congrua sedit, ne teneatur in syndicatu.*

1 Si quando. No.† ex hac l.ꝙ quando iudex debet adesse in certo loco, non creditur ei, nisi probet legitimè. Ideo sis cautus quando eris assessor, ꝙ cum dicat statutum, ꝙ qualibet die horis congruis iudex debeat sedere ad banchum, facias quolibet die hoc à notario scribi, nec possit tibi obiici postea
a ª in syndicatu, &c.

a ADD. ¶Ale. Vide bar.in l.Titia, §.fi.de ver.ob.

LEX IIII.

Et virtutum. No.hanc l.pro sermonib.& arēguis, quæ fiunt quando fiunt dona à cōmunib.&c.

De

¶De officio præfecti prætorio. Rub.

Aliàs, de offi. præfec. Orien. & Illirici.

LEX I.

Libellus. Signa istam l. No. quòd licèt libellus principi datus faciat litem contestari quandoque, vt §. quando libellus principi datus: secus in libello dato alicui inferiori, vt Regis legato, vel simili, vt hic dicit.

LEX II.

a **Formam.** a Aliàs, normam. No. ꝙ præfectus potest facere legem generalem, & intelligit Odof. generalem inter omnes subditos, quod no.

a ADD. ¶Vide bar. in l. j. ff. quod quisque iur. in prin. bal. in l. nulli, C. de sen.

LEX III.

Si quos Not. quòd iudices remouentur propter negligentiam. quod no. & tene menti perpetuò, &c.

¶De officio præfecti vrb. Rub.

a **Studentibus.** a Not. quòd licèt in ciuitate fiat vnus officialis specialis super dãnis datis, vel super-
b abundantia; non tamen propter hoc b tollitur iurisdictio, quam habet potestas, qui habet vniuersalem iurisdictionem. quod not. & tene menti.

a ADD. ¶Ale. Vide bar. l. in sacris, la grande, ȷ. de prox. sacr. scr. & vide bar. & quę ibi dixi post eum in l. quoties, de adm. tu. ¶Adde tu circa hoc dictum bar. Fran. de Are. in c. cæterum, de iud.

b Pari. Vide omnino latè Are. de defen. & comprobantem istam opin. bart. l. quòd in rerum, §. si quis post, ff. de leg. 1. quasi per tot. quia sunt qui tenuerunt contrarium, vide ibi per eum, qui respondet etiam ad istum tex. ꝙ parũ facit per bal. qui tenebat contrarium, & allegabat pro se, ad idem vide Are. cons. 192. inc. spectabilis dominus collateralis, Rom. latè cons. 393. inc. pręsens cõsultatio, vbi allegat nouem tex. pro opi. bar. hic, & multas authoritates, & super omnes, vide latissimè Fel. c. pastoralis, extra de of. ord. vbi ponit octo limitationes ad communem conclusionem bar. hic adde etiam tex. in l. j. C. de con. fis. deb. lib. x. vt refert Ias. l. cohæredi, §. qui discretas, in 4. no. de vul. & pup. subst. Vide etiam latè Ias. in d. l. quod in rerum, §. si quis post. vbi ponit quid si sit datus specialis visitator alicui monasterio, seu monachis, censetur derogatum generali visitatori. Vide etiam quæ dicit Ias. in l. Titiæ textores, in 8. no. de leg. 1. Item circa d. bart, hic, vide latissimè barb. c. 2. de of. dele. Quid autem si essent duo iudices speciales, sed vnus magis specialis quo ad personam, sed magis generalis quo ad causas, aut econtra, coram quo sit agendum? vide bart. & quæ ibi addidi in extrauag. ad reprimendum, in versi. non obstantib. Vide Deci. consi. 3. quando data est specialis iurisdictio alicui, an censeatur derogatum potestati,

LEX II.

Quod Non potest ad inquisitionem procedi, nisi fama pręcedat. h. d. ista l. quę est bona, licèt gl. dicat. quòd nõ legitur. Oportet ergo ꝙ prius constet ꝙ sint obnoxij, qđ esse non potest, nisi citentur. Istud autem non potest probari sine eius præsentia, nisi fama præcedat. quod no. bene perpetuò, &c.

¶De officio magistri officiorum. Rub.

LEX I.

Priuilegiis. Vide hanc l. in fi. quæ allegatur in præsentatione scholarium, ꝙ debent præsentari per suum doctorem.

LEX II.

Nemo. Vide hanc l. & sequentem, circa fi. quę est bona pro istis moralibus, non pro aliis. vide etiam legem finalem huius tituli.

¶De officio rectoris prouinciæ. Rub.

LEX IIII.

In officiales. Vide gl. super verbo, cursum publicum. & ꝙ dicit tex. laniantes, id est in officio delinquentes. No. ex hac l. ꝙ iudex minor potest punire officialem iudicis maioris delinquentem in suo territorio, dum tamen hoc notum faciat maiori iudici.

LEX V.

Potioris. No. hanc l. quia moralis est, & eam allegat gl. xj. q. fi. qui resistit in gl. Bar.

LEX IX.

Nullus. Not. ꝙ officiales, qui mittuntur à ciuitatib. non debent ad ciuitatem redire sine ipsius ciuitatis licentia. quod no. & tene menti.

LEX XIIII.

a **Nulli iudicum.** a No. ꝙ de iure communi rectores qui eliguntur ad regendam ciuitatem, debent habitare in palatiis, seu prætoriis publicis, &c.

a ADD. ¶Ale. Adde quod no. bar. post gl. in l. aquilius, s̃. de do. an de iure communi rectores ciuitatum debeant habitare in palatiis publicis, prout dicit barto. quod tene menti.

¶De officio præfecti vigilum. Rub.

LEX VNICA.

Præfecti vigilum. Plene habes de hoc in l. nam & ciuium salutem. ff. e.

¶De officio diuersorum iudicum. Rub.

LEX I.

a **Nemo iudex.** a Hæc est bona l. & habetis aut. sed hodie nouo iure. quæ similiter est bona. quam nota & tene menti: quia practicaui iam de facto, &c.

a ADD. ¶Quomodo mulier ꝓ causa criminali possit extrahi de domo. vide barb. c. 2. in prin. extra de pig.

Pom. ¶Vide ad limitationem Pan. c. literas, in fi. de restitutio. spoliato. Are. cõs. 14. in fi. & Rom. cons. 118. & Seue. in trac. de debito. suspe. & fugit. in 7. q. princ. & bar. in tract. de syndi. in ver. adulterum.

AVTHEN.

Sed hodie. No. ex ista aut. ꝙ mulier non debet, nec potest detineri ex aliquo debito publico, vl' priuato.

¶Vt omnes iudices tam ciuiles, quàm militares. Rub.

LEX VNICA.

1 *Si existens in officio ad aliud eligitur, per hoc non excusatur à syndicatu.*
2 *Syndicatus si non finiatur in termino statuto, tamen adhuc durat, licèt rector nõ cogatur stare in ciuitate.*
3 *Instantia si tempus statuitur iudici non est perempta, secus si statuatur instantiæ, & causa intra tempus non sit expedita.*

Nemo. No. istam l. quæ est bona, & ponit de syndicatu officialium. No. ibi, vel codicilli alterius administratio-
1 nis oblati, ꝙ ille, qui † pendente vno officio est electus ad aliud officium, non propter hoc excusatur quin debeat stare ad syndicatum. No. ibi, ꝙ si intra 50. dierum numerum, ꝙ licèt causa super li-
2 bello dato tempore syndicatus, non finiatur † intra tempus, intra
a quod debet stare ad syndicatum, a tamen adhuc postea durat, licèt
3 rector non teneatur stare in ciuitate. No. ex hac l. ꝙ quando † tempus statuitur iudici, intra quod litem debeat terminare, licèt intra illud tempus nõ terminauerit, non est perempta instantia, sed iudex punietur. Secus si tempus statueretur instantiæ, non iudici, vt dixi vobis in l. properandum. §. j. ȷ. de iud. &c.

a ADD. ¶Ale. Contrarium tenet bar. per illum tex. in l. rescripto, §. debitores, ff. de mun. & hono. &c. Pro syndicatu, vide l. consiliarios, ȷ. de accu. & l. meminisse, in fi. ff. de of. procon.

a ¶De officio eius a qui vicem alterius gerit. Rub.

a ADD. ¶Paris. De vicegerente, seu locumtenente, vide omnino, quæ addidi in Berta. in verbo, locumtenens.

LEX I.

a **In causa.** No. quòd respublica potest restitutionem in integrum postulare. a De quo dic, vt vidistis in l. Respubli. ȷ. ex quib. cau. maiores, &c. tene menti.

a ADD. ¶Ale. Et nota istum titulum habere locum in his quæ sustinent vicem alterius, puta deputari ab vniuersitate, vel consilio, secus autem si ille talis qui gerebat officium, deputauit eum, ita singulariter voluit bar. in l. filius, ff. de le. j. Idem bar. l. j. ff. de of. eius cui man. est iuris. & no. in l. obseruare, in pr. ff. de off. procons. & bart. Adde quod not. ff. quis & à quo. l. j. §. j. & quod no. can. in c. eam te; de rescrip.

LEX II.

1 *Vicegerens constituitur à superiore, & habet iurisdictionem ordinariam.*
2 *Membri abscissio est de mero imperio.*

Suggerente. Pro intellectu istius tituli debes scire quòd alius est delegatus, & alius vicegerens. De-
1 legatus est ille, cui ipse iudex committit. Vicegerens † est ille, cui committit superior propter impedimentum principalis officia-
a lis, & iste habet iurisdictionem ordinariam. a De hoc loquitur iste
b titulus. & ff. de le. 3. l. j. §. à præfectis. & hoc etiam sentit gl. b No. e-
2 tiam gl. quæ est hic, quæ dicit ꝙ membri † abscissio est de mero imperio, & vide gl. super ver. actitare, &c.

a ADD. ¶Ale. Et an locumtenens hominis, vel legis habeat merum imperium, vide bal. in aut. sed nouo iure. in pr. de ser. fug. & ad id quod dicit bar. adde bart. l. nec quicquam, §. vbi decretum, ff. de of. procon. & leg. in antep. col. & ibi gl.

b Ale. No. etiam gl. quæ est hic, quæ dicit, ꝙ absc ssio, &c. abscissio membri est meri imperij, per bar. & do. in l. imperium, ff. de iuris. om. iud. & bal. in aut. sed nouo iure, in prin. ff. de ser. fug.

¶De assessoribus. Rub.

LEX I.

Studiorum. Ista est notab. l. cum scholari præsentatur à doct. Bart.

LEX III.

a **Consiliarios.** a Hæc est bona l. & singularis. Casus est in quo fuga facit quem haberi pro confesso. Et sic no. quòd officiales qui inculpantur de aliquo, si aufugiunt pro confessis habentur, &c.

a ADD. ¶Ale. Vide plenè per bar. in l. lex Cor. ff. ad Sillan. an & quando officialis inculpatus de aliquo aufugiens habeatur pro confesso.

LEX VII.

Velut. No. ꝙ illud quod lucratur assessor, est quasi castrense peculium. Vidistis in l.fi.ff.de inof.testa.& l.fori.de ad uo.diuer.iudi.

LEX IX.

Si post. No.ꝙ potestas tenetur pro familia sua, vt hic, & ȷ̃.ad l.Iul.rep.l.j.sed illum qui deliquit offerendo, videtur quòd debeat liberari.vt hac l.& ff.de pub.l.cum si exhibuissent.§.2.vt ibi dixi.

LEX XIII.

Nemo. No.textum ibi, neque enim facile credendũ est, &c.

¶De modo mulctarum. Rub.

LEX I.

a Mulcta. aVide gl.super ver.damnũ.Hęc l.allegatur, ꝙ banniti non sunt infames. De damnatis vero per inquisitionem, an sint infames, dic vt dixi in l.infamem.ff.de pub.iud.

a ADD.¶Ale.Per Ang.& Im.l.infamem, ff.de pub.iud.vide bar. in l.ictus fustium, ff.de his qui not.infa. An banniti sint infames, adde bald.in l.Cassius, ff.de senat. Ang.in l.non poterit, ff.de fur.bal.in rep.l.cum mulier, ff.so.mat. Inn.in c.cum ex iniunct.de noui ope.nun.

LEX V.

1 *Lex quando imponit pœnam, nec dicit cui applicetur, in dubio applicatur fisco.*
2 *Cautela, vt iudex possit facere adaptare suam cameram.*

1 Mulctarum. No.quòd in dubio quando † lex imponit pœnam, nec dicit cui applicetur, intelligi-
a tur applicanda fisco.aTetigi in l.iubemus.§.sanè.s̃.de sacrosſ.eccl.
2 & dixi in l.agraria.de termino moto. Secundò not.† quòd quando non potes facere aliter aptare camerã, imponas aliquam mulctam, & potes eam deputare ad fabricam, vel expensas palatij.
b quod tene menti.b

a ADD. ¶Ale.An quando lex imponit pœnam, nec dicit cui debeat applicari, applicetur in dubio fisco, vide no.per bar.l.j.ȷ̃.de excu.mu.lib.xj.per bal.in c.quæ sint regaliæ, & bar.in l.filiusf.§.diui.in fi.de le.j.

b Adde bar.in l.diuus, in fi.ff.de bo.dam.

LEX VI.

Eos qui. No.ibi.trinæ tantum modo in anno, &c. & sic tres
a tantumamulctas pro crimine potestb imponere iu-
b dex.bExaminaui tibi hanc l.in l.nunquã plura.de priuatis delictis.

a ADD. ¶Paris.Adde ꝙ mulcta huius l.non seruatur de consuetudine, vide Alex. cons.35.vo.2. Et circa materiam quam tangit hic gl.an delegatus possit mulctare, vide Ang.cons.8.inc.regulatores, aliàs legum latores, & per Ale.l.j.in pr.ff.si quis ius dicen.non obtem.Et illud qđ dictum est de consuetudine non seruari, sequitur etiam in l.j.§.quod prætor.in fi.ne quis eum qui.

b Ale.Et no.Old.cons.15.inc.circa processum, &c.dicit ꝙ illud, quod dr̃ hic, s.ꝙ iudex in mulctando non potest excedere metam taxatam, hoc fallit, nisi in præcepto iudex adiecisset aliquam pœnam, etiam quæ excederet metam taxatam hic, & ita dicit sentire Host.in sum.de re iud.in tractatu, quem fecit de mulcta, quod reputatur, valde sing. ad materiam huius l. Adde inquantum Ale.saluando gl.d̃t, quòd si libellus debet iudici ostendi requiritur iudicis commissio ad citationem, ꝙ Pau.de ca.post bal.l.nulli, in ver.authoritate, s̃.de epi.& cle. hoc no.sed dicit, quòd de consuetudine non seruatur: quia nuncij habent commissionem generalem, & citant ad petitioné partis, & hoc præsupposito non procedit saluatio glo.inquantum etiam dicit, quòd appellatione instrumentorum veniunt acta.

¶De defensoribus ciuitatum. Rub.

LEX VII.

Defensores. No.ex l.ista, ꝙ isti Potestates communitatũ debent malefactores, quos reperierint, mittere, & præsentare Potestati ciuitatis. Bar.

LEX IX.

Iubemus. No.contra illos qui faciunt maiores mensuras.

LEX X.

Nulli defensorum. No.ꝙ non potest quis renunciare officio defensorum ciuitatis, nisi cum authoritate Principis. Ex quo no.ꝙ licèt quis ab vno eligatur, & ab alio confirmetur, non potest renunciare in manib.eligentis. Dicam Deo dante, in l.pe.ff.de of.præsi.&c.

COMMENTARIA AD II. LIB. COD.

a ¶De edendo.a Rub.

GLo.continuat sic. Supra dictum est de magistratib.sequitur videre de iudiciis quæ agitãtur coram eis. Verum quia iudicium incipit ab edendo. s.in productione libelli, ideo præmittitur hic rub.de eden. Sciẽdum est, dicit gl.ꝙ hic tit. loquitur de triplici editione, s.de editione in-
b strumentorum, rationum, &c.vt videbitis. Quærit ergob gl.tria. Primò quid est dictum, de edendo.hic assumitur edendo, pro demonstrare.dicit gl.edendo, i.demõstrando, vt ff.e.l.j.§.edenda. Secundò quæritur, quare dixit de edendo, & non de editione. gl.ff.e.super rubr.respondet, quia gerundium importat necessitatem. Istud nihil est dicere, nec scio vnde probetur, ꝙ gerũdium importet necessitatem. Dicebat ergo Pet.ideo dixit de edendo, & nõ de editione: quia sibi sic placuit. Nostri moderni dicunt aliter, & melius. Imperator in hoc ti.prius intendit determinare de actu edendi, non de effectu editionis, & iõ posuit istud nomen gerundium, edendo: quia significat per modum agendi, & patiendi, & sic est si-
c gnificatiuum ipsius actus de quo intendit tractare qualitatem,c &c. Similiter videtis in omnib. rubricis vbi vult tractare de ipso actu, loquitur per gerundium, vt de postulãdo, de edẽdo, de in ius voc. Sed quando de effectu, loquitur per nomen, vt de pactis, de actionib.& sim. Quęritur ergo, quare nõ dixit de edenda actione. Dic vt ff.e.super rub.vel potest aliter continuari. Gl.quærit, quare dixit de edẽdo, & nõ de editione actionis gl.remittit ad notata super rub.ff.e.Gl.assignat hanc rõem, ꝙ ideo ibi dicit de edendo, vt ostenderet edere esse de necessitate, cum gerũdium importet necessitatem. Dictum huius gl.reprobat d.Ia.& assignat rationem, videlicet ꝙ in pr. huius l. intendit tractare de modo edendi, non de ipsa substantia editionis, ideo non dixit de editione, cum nomen significet substantiam, vel qualitatem: sed per gerundium, quod significat actum actionis editionis, ideo bene facit. Ad secundum quare non subiunxit, &c.dic vt ibi in d.rub.no.Bar.

a ADD.¶Pari.Circa istam materiam editionis adde primo, an notarius teneatur edere copiam instrumenti tertio, de quo nulla fit mentio in instr̃o, posito quod sua intersit, per Ang.cons.305.inc.vtrum instrumentum, item an & quando tertia persona cogatur edere scripturam, ex qua si aliquis interesse prætendit, vide Ale.cons.58.circa med.vo.j. & ibi etiam ad finem concludit ꝙ causa exhibitionis & editionis dicitur semper connexa & dependens ex causa principali, item ꝙ vbi vna scriptura se refert ad aliam, vtraque sit edenda, vide Ale.cõsi.3.vo.2.vbi etiam de nonnullis aliis in materia, & de scriptura referente aliam, vide etiam Rom.cõs.305.Item an & quando liber defuncti præsumatur esse apud hæredem, vt teneatur ipsum edere, vide d.Fran.cons.120.Vide Ale.l.si quis ex argẽtariis, §.prætor ait, ff.de eden.bal.c.vasallus, ad fi.si de feu.fue.contr.Ale.cõsi.58.s̃.allegat. vbi etiam ponit an contra non exhibentem, vel possit referri iuramentum in litem, & de hærede vsurarij an præsumatur ꝙ liber defuncti sit penes eum, & an credatur ei iuranti ꝙ non sit penes eum, vide Pan.cons.42.in pr. Item ꝙ credatur iuramento alicuius iurantis sua interesse, ꝙ scriptura exhibeatur, vide Ro.cõs.83.ad fi.item si sint duo socij, qui diuiserunt societatem, & certi libri fuerunt adiudicati vni, an alter possit eum cogere ad editionem pro intentione sua fundanda, vide Rom.consi.498.Et ibi etiam ponit ꝙ liber rationũ semper præsumitur scriptus eo mãdante cuius interest.subiicit etiã qđ ad hoc, vt aliquid dicatur scriptum me mandante, non requiritur expressum mandatum, sed sufficit tacitum. Item de materia an & quando debeat edi totum instrumentum vel pars, vide Berta.in trac.de gabellis, ĩ quarta parte.Item de materia editionis, vide latissimè Fel.ca.extra de prob. vbi etiam de vsurariis & aliis. Item ꝙ vsurarius teneatur edere librum rationum suarum, etiam si desierit vsuras exercere, ponunt Moder.hic & alij in gl.in ver.ex causa, in l.j. vide Ang.cons.x.inc.in Christi nomine, vide Rom.cons.263.vbi dicit ꝙ per triennium ꝓbatur pœnitentia vsurarij, & ꝙ non sit amplius vsurarius, item ꝙ speciali fauore dotis cogatur quis edere, vbi aliàs non cogeretur, Ias.l.j. ff.so.mat.An autem sit danda copia allegationum, vel cõsiliorum alterius partis, vide Ias.quòd sic. De quo habes in Berta.in verbo, Copia.

b Ant.Barb.No.de materia gerundij, vide hic bal.& gl.in l.si tu ex parte, in ver.adeundo, ff.de acq.hę.Spe.Io.an.in ti.de lit.cõt.bal.l.id quod pauperib.s̃.de epi.& cle.& in l.falsus, ȷ̃.de fur.& vide Io.an.in ti.de aboli.& sing.§.iam nunc videndum, in addi.inc.veritas, in addi.Spe.Vide Do.in c.j.de postu.præla.li.6.

c Pom.His tamen obstare videtur rubrica ȷ̃.de contrah.& committen.stip.& insti.& ff.e.in rub.ff.de contrah.emp.& inst.e.vbi promiscue de vtroque loquitur, sed ad rubricam istam ff.de ver.ob.& inst.de contrah.emp.potes respondere, ꝙ licèt ibi aliquid ponatur de modo edendi, hoc fuit, vt plene posset sciri effectꝰ, quod aliàs bene sciri non potuisset, iuxta l.j.ff.de iust.& iur.ad rub. vero, ff.de contrah.emp.dic ibi sequitur in rub.de pac.& ad rub.ȷ̃.de contrah.stip.dic ꝙ sequitur ibi in rub.& de commit. &c. Item contra hoc facit l.edita, & l.2.& l.nõ est, ȷ̃.e.quæ loquitur de effectu, sed dic ꝙ maior pars loquitur de actu, & sic faciunt quæ habẽtur per bar.in rub.ff.so.mat.dum allegat l.traditionib.C.de pac.& no.per bar.in l.si procurator, in ver.venio ad vlt.gl.dic, ꝙ sec.Im.ibi loquitur de actu consummato, & perfecto facti.i.de traditione ipsa facta, &c.

LEX I.

1 *Reus non tenetur edere actori ad intentionem fundandam.nu.6.*
2 *Reus ex causa tenetur edere actori, & cogitur officio iudicis.*
3 *Rationes confectæ mandante eo, qui petit sibi edi ex causa debent edi.nu. 5.*
4 *Fœminæ quando cogantur edere rationum libros.*
7 *Editio instrumentorum, an & quando fiat officio iudicis, & quando per actionem.& nu.9.*
8 *Notarius, & argentarius si eis mandatur, quòd conficiant instrumenta, vel rationes, quòd magis necessitate officij faciant, quàm virtute mandati.*

IPse dispice. Duob.mo. legitur principaliter. Vno modo, ꝙ loquatur in rationib. Alio mõ ꝙ loquatur in instr̃is. Quæ-
1 libet potest esse vera: vnde dr̃ breuiter, † reus nõ tenetur edere actori ad intentionem fundãdam: ex causa tamen iudicis officio compelletur. h. d.
a No.ꝙ imperator a nõ rñdet qõni factæ. No.2.ꝙ reus non tenetur edere

a ADD.¶Pom.Bene facit l.eum quem temere, ff.de iud.

2 edere actori ad fundandã intẽtionẽ,&c.No.3.ꝙ reus † cogitur ex
cã,& ex officio iudicis actori edere.No.4.ꝙ ista editio fit per offi-
cium iudicis.Assumo in hac l.primò illam lec.ꝙ loquat̃ in rõnib.
& hoc innuit tex.dum dicit,rões suas. Op.ff.e.l.si quis ex argenta
3 riis.§.pertinere,& l.p̃tor.§.1.sol.Dico ꝙ qñq; † quis cogitur edere
rõnes ex cã.vt hic,quę causæ ponuntur in ll.ↄ̃riis,videlicet ꝙ sint
rões cõfectæ mandante eo, ꝗ postulat sibi edi, eo ꝙ sua intersit ꝙ
edantur sibi:quia suam cõtineant vtilitatem.Fit ẽt editio qñq; ex
a alia cã,vt l.si ꝗs ex argentariis,§.prohibet.[a] ff.e.Op.2.ad istam lect.
Fœmina non potest conficere rões, vt ff.e.l.fœminæ.sed hic loq-
tur in fœmina cũ dicit aduersaria tua.ergo,&c. Huius timore va-
4 riatur ista l.in 2.lec.Vno mõ † ꝙ hæc mulier succedit argentario:
vnde h; rões authoris sui, nõ rões suas, vt ff.e.l.q̃dam.§.nihil.& i-
stud tenet gl.nr̃a.ista lec.l; sit vera in se,continet tamen diuinatio
nem,&c.Ideo alij legunt alio mõ,ꝙ hæc mulier conficit rationes
suas priuatas, ñ ex vigore officij, igitur merito cogitur istas rões
edere ex causis,si ipsa istis rõib.vtetur,vt l.j.§.edenda sunt oĩa.ff.e.
vł si persona agens esset priuilegiata,vt fiscus,vt l.ne ꝗsquam.ff.e.
Ita dñt Vltram.Et tu potes etiam dicere,ꝙ loquitur in muliere v-
suraria,q̃ ↄpelłr librum rõnum suarum edere, per decret.nouissi-
5 mam de vsuris.in c.j.in cle.§.j.& ibi no.Possumus † ita dr̃e,[b] ſm ꝙ
b dicebat d.Ia.Bu.ꝙ vbicunq; aliquis exercet aliquam artem,& ei⁹
occasione ↄfessit librum suarũ rõnum, ille,ꝗ cũ eo ↄ̃hit,vr̃ ei mã-
c dare ꝙ scribat,[c] pp ↄsuetudinem,vt de pig.act.l.vel vniuersorum.
ff.ꝙ cum eo.l. Titianus. & iõ iudicis officio poterit ↄpelli ad edẽ-
das istas rões,quasi factas aduersario mandante,ex necessitate of-
ficij pp ↄsuetudinem, qđ satis pl;, siue ẽt voluntariè exercet aliq̃
artem,siue hoc sit officium à publico sibi iniũctum, compelletur
rões suas edere.Ita loquitur hæc l.verũtñ gl.in c.j.de vsu.in cle.đt
ꝙ est spãle in vsuris.Tñ istud dictum d.Ia.Bu.plus pl;. Sumus ex-
pediti de 1.lec.venio ad 2.ſm q̃ lec.hæc l.intellr̃ de instr̃is,& ſm i-
stam ꝙ dicit rões,intellige,i.instr̃a. Ad hanc op.dr̃ hic,in fine,ꝙ ex
cã cogitur ꝗs instr̃a edere,seu rõnes actori.ↄ̃.ĩ.e.l.ꝗ accusare. So.
6 † Ad intentionem fundandam nũq̃ edit rões,seu instr̃a reus acto-
ri,vt l.ↄ̃ria.& hac l.in pr.s; ad fundãdam replicationem qñq; cogit̃
edere.Ita logt̃ hic,dũ đt hic ex cã,&c. Vtrũ hoc sit verum, exami-
nabimus ĩ.e.l.fi.Finitus est iste passus ad istam lec.Nõ obst.qđ de
muliere dictum est.Nunc op.communiter ad vtranq; lec.& vr̃ ꝙ
editio nõ fiat iudicis officio,sed per actionẽ,vt ff.e.l.si ꝗs ex argẽ-
7 tariis.§.ex hoc edicto.So.Dico ꝙ † editio fit qñq; per officium iu
dicis mercenarium deseruiens actioni,vt qñ ꝗs postulat editionẽ
eorum,quę in iudicio ꝓducũtur,vt l.j.§.edẽda.ff.e.& ĩ.l.proxima.
qñq; fit per officium iudicis nobile, vt qñ editio principlr̃ postu-
latur à notario,vel ab argẽtario, ꝗ fecit authoritate officij sibi in-
iuncti,vt l.p̃tor.& l.si ꝗs ex argẽtariis circa pr.& qđ ibi not.ff e.&
de quolibet istorum p̃t intelligi hic.Sed ↄ̃ eum, ꝗ nõ exhibet,da-
tur actio ĩ factum ad interesse. Ita loquitur l.ↄ̃ria. Fit ẽt exhibitio
qñq; per viam actiõis.De hoc dicam ĩ.ꝓx.ↄ̃rio. Nũc venio ad gl.
nouam,q̃ est additio,& istã gl.habemus in 3.loc.Primò hic,& l.q̃
dam.ff.e.de tutel.& rat.distr.l.j.§.officio.Pro ea declaranda op.gl.
sic.& solue,vt in gl.s; verba gl.modicum vidẽtur ↄcludere. Nam
si scholaris dicit argẽtario ꝙ scribat rões,satis ↄ̃hitur mãdatum,ꝙ
ↄ̃hit̃,quocunq; verbo,vt l.j.ff.mandati. Ideo solutio est ista q̃tum
ad propositum:quia mandatum d; esse gratuitum, vt l.j.ff.mand.
8 Vnde si scholaris † mãdat argẽtario,vel pars mãdat notario,ꝙ pu
blicum instr̃m ↄficiat, ipsi hoc faciũt de necessitate officij magis,
q̃ ex vigore mãdati,quia susceperũt istud officium, iõ nõ est mã-
datum,nec actio mãdati,& ideo recurretur ad officium iudicis,ex
hoc edicto.Idem de his qui faciunt rões ex ↄsuetudine. Nam ipsi
vñt ex necessitate officij facere,vt dixi s̃.Pro declaranda gl.ista.di
9 cẽdum est sic.† Qñq; ille,qui petit edi instr̃a, p̃tẽdit interesse dñij
illius chartæ,tũc d; fieri sibi editio per actionem ad exhibendum,
vt l.3.§.pe.ff.ad exhi.si p̃tendit aliud interesse,tunc si quidẽ sunt in
str̃a pertinẽtia ad vltimam volũtatem, habet locum interdictum
de tab.exhib. & edictum quemadmodum testamẽta aperiantur,
ſm distinctionem ibi positam.ff.de tab.exhi.l.j.§.j.ff.quemad.test.
aper.l.2.§.j.Si vero nõ sunt talia instr̃a,tunc si quidẽ p̃cessit ↄ̃ctus,
vel quasi, ex cuius natura quis teneatur ad faciendum librum rõ-
num,vel rões ↄficere vt tutela,mandatũ de expediendis negociis
societatis,& simila,tunc agitur actione descẽdẽte ex eo ↄ̃ctu,vel
quasi,vt l.j.§.officio.ff.de tu.& ra.distr.& s̃.e.l.q̃dam.Si verò nõ p̃-
d cessit[d] talis ↄ̃ctus,tunc aut ille ↄficit rões ex necessitate officij sibi
iniuncti,vel quasi.& tenetur edere officio iudicis nobili, vt hac l.
& l.argentarius.ff.e.& qđ ibi no.Si verò nõ facit ex necessitate of
ficij,tũc nõ cogitur quis rões edere,nisi ex cã,& tunc officio iudi
cis mercenario,videlicet si illis rationib.vtatur, vt hic, secundum
vnum modum legendi,vel ad fundandam replicationem actoris,
secundum aliam lecturam,vt hic.& dicemus in l.fi.ĩ.e.

a ADD.¶Pom.Intellige ãt dictum §.prohibet,vt procedat in eo qui ex necessita
te edidit: vt si iterum edere teneatur ei qui amisit casu fortuito, secus vero in
eũm qui cum edere non teneatur,ex voluntate tamẽ sua edidit,vt hic inq̃t Pe-
trus,& refert & sequitur,sufficit.n.vt vel in paucis animi laborib.nobis succur
ratur,l.tutori,ĩ.de ne.ge.Quod tñ limita,nisi talis ꝑ prius se ad edẽdum astrin
xisset,sicut in simili dicimus in donatiõe,q̃ qñ incipit à promissione,obligat do
nantem de euictione,secus si à traditione, iuxta no.in l.Aristo.§.fi.ff.de do.&in
l.j.C.de euic.& quia isto ẽt casu limitat dictum Pe.s.ꝙ necessitate edidit,& ĩ l.
j.C.de euict.aduerte tñ ꝙ imo eo ẽt casu,quo quis spõtanee edidit, vr̃ ꝙ tenea
tur edere,vbi quod semel est editum casu fortuito perierit.Primo quia §.pro-
hibet,nõ distinguit,vnde nec nos distinguere debemus,l.non aliter,ff.de leg.3.
Scđò facit:ꝗa vr̃ ꝙ vbi semel facta ẽ editio,ꝙ de hac iterum fieri debeat,sicut
in simili, actio q̃ semel transiuit in hæredem, fit perpetuo trãsitoria,l.videam⁹,
qđ me.cã.Et res,q̃ semel est effecta alienabilis,ꝑpetuo fit alienabilis,l.pater,§.
quindecim,ff.de le.3.& hoc vr̃ etiam posse probari in verbo,illa ratio.in dic.§.
prohibet,& hoc modo, pone.n.ꝙ editum fuisset argentario sponte, & dehinc
amisisset nomẽ,ꝓbato casu,poterit petere sæpe sibi edi? Certe sic,nõ.n.ista rõe
prohibetur sibi edi, ꝗa sponte semel extraxit, sed quia debet esse instructus de
extractione,qđ.n.de vno dr̃,de alio non intelligitur,l.cum prætor,ff.de iud.

b Pom.Ad istã doctr.ꝙ fœmina non p̃t ↄficere rões,possumus ita dr̃e ſm ꝙ dice
bat Ia.Bu.ꝙ vbicunque aliꝗs exercet aliquam artem, & eius occasione confe-
cit librum suarum rõum,& sic porrigitur ad mercatores publicos,qui possunt
ↄpelli ad ostendendũ libros suos,& sic non solum mercatores:sed & quoscun
que artem aliquam publicam exercẽtes posse compelli,vt edant rões suas his,
cum quib.contraxerunt,in quo quidem articulo omissis multis dic,ꝙ opi.Bar.
hic est communis,vt no.Are.c.j.extra de prob.& sequitur bal.in rub.j. de const.
pec.per Im.& Ale.in l.j.§.editionis,ff.e.& Soc.cons.262.

c Adde Rom.cons.398.vbi etiam notabiliter đr,ꝙ licèt reus regulariter nõ tenea
tur edere actori,ad intentionem ipsius fundandam,non instr̃a,nec proprias rõ
nes,tñ vbi agitur de periculo aĩæ,& ex magna cã,reus cogitur edere.Et mag-
na cã dr̃,qñ parti periisset copia aliter probandi,Latius ibi vide,non p̃t tñ quis
compelli edere librum tanq̃ vsurarius,nisi primo probetur vsurarius, vt voluit
idem Rom.cons.226.& idem Abb.cons.43.Et inquantum Alex.ponit ꝙ notarius
præsumitur rogatus apponere clausulas consuetas,vide eundẽ cons.88.lib.3.Et
inquantum ponit ꝙ in dubio notarius non præsumitur rogatus, vide eundem
cons.153.Ang.cons.74.& consi.281.Et inquantum idem Ale. dicit qđ possum pe-
tere editionem instr̃i à notario si interesse p̃tendam,licèt à me non fuerit roga
tus,adde ꝙ illud dẽt intelligi, si interesse legitime ꝓbetur per ea q̃ voluit Ro.
cõs.83.vbi dicit,ꝙ stãte statuto,quod quilibet potestas,capitaneus,& iudex ad
petitionem cuiuslibet,cuius interest,vel interesse diceretur,teneatur habẽtem
instrumentum cogere,ad edendum, ꝙ hoc casu sufficiat nuda allegatio interes
se,vt ipsum statutum aliquid addat iuri communi,nec illa verba, vel cuius in-
teresse diceretur,essent superflua.Et inquantum Ale.postea tangit,an scriptura
nummularij,vel alterius ad cuius fidem publicè recurritur,faciat fidem pro ip
so scribente,adde,vt per Rom.cons.88.

d Paris. Generaliter de omnib. libris qui edi debent, vide Berta. in tract. de Ga-
bellis,in 3.par.

¶Alia lectura.

1 *Imperator non est consulendus super facto.*
2 *Mulier quando teneatur edere libros rationum suarum.* *(contrahenti.*
3 *Exercens aliquam artem si conficit libros rationum,tenetur edere parti cum eo*
4 *Reus non tenetur edere actori instrumenta ad intentionem fundandam,sed ad probandam replicationem sic.*
5 *Edere officio iudicis,vel per actionem quando quis teneatur.*

Ipse dispice. Reus nõ d; edere actori instr̃a sua ad intẽtio
nẽ eius fundãdam.H.d ſm lec.gl.q̃ vr̃ magis
vera,& l.ista legitur 2.mo. vt p; in oppositionib. Not.ꝙ Imp.nõ
1 † est ↄsulẽdus super facto,vt in pr.l. Itẽ nota qualiter officio iudi-
cis fit editio, vt in fi.l.Op.dr̃ hic.qđ ex cã p̃t peti, vt fiat editio.ↄ̃ i-
stud opp.ꝗa vr̃ qđ nullo mõ hoc possit fieri,vt l.qui accusare.ĩ.e.
Huius timore variatus est intellectus l.nostræ.Nam ꝗdam intelli
gũt in rõib.& ad ↄ̃rium resp.vt loquatur in instrumẽtis,quasi rõ-
nes teneatur quis edere cũ cã, puta si sint factæ mãdante aduersa-
rio.Sed ↄ̃ hoc op.de l.fœminæ.ff.e. sol.gl.ista est diuinatio. Vnde
2 † Vltram.intelligũt aliter,vt refert Cy. vc; quod hoc debeat in-
telligi, vbi mulier nõ tanq̃ argẽtaria, vel gerẽs officiũ publicũ:sed
tanq̃ ↄficiens rõnes suas priuatas cogit̃ edere.Et istud valet,qđ si
aliqua mulier facit aliquam artem, & h; librum suarum rõnũ, ꝙ
ipsa mulier cogitur ad petitionẽ eorum ꝗ ↄ̃hunt eum edere. Silr̃
vsuraria,vt in c.j.§.j.ext.de vsur.ĩ cle. Et istud t; d.Iac.quod vbi ꝗs
3 exercet † aliq̃ artem,& ↄficit librum rõum,ꝙ debeat ipsum edere
ↄ̃ ↄ̃hẽtes,& ↄ̃ eum pp ↄsuetudinẽ quotidianã. Vidẽtur.n.mãda-
re,vt scribat rões, ar.l.vel vniuersorum. ff.de pi.actio.ista lectura
p̃t tolerari.S; sequẽs vr̃ verior, vc; ꝙ ista loquatur in instrumẽtis.
Ad ↄ̃rium de l.qui accusare,dic ꝙ reus nõ tenetur actori edere ad
4 fundãdam intẽtionẽ † suam,s; ad probãdam replicationem,vel q̃
ad coadiuuãdam sic,v hic.Item op.hic dr̃ ꝙ officio iudicis fit edi-
tio. ↄ̃ de l.si ꝗs ex argẽtariis.§.ex hoc edicto.so.vt ibi no.Item op.
& vr̃ ꝙ imò iure actionis,vt l.q̃dam.post pr.ff.e. & l.1.§.officio.ff.
de tu.& ra.distr.Horum timore fuit facta q̃dam additio gl. nr̃æ,q̃
5 incipit,dicit vna l.ꝙ si tutor,&c.so.† qñq; ꝗs ↄficit rões ex necessi
tate officij publici,qđ gerit, pone exẽplũ in argẽtario, & ẽt ĩ tabel
lione, tũc cogit̃ ille edere per officium iudicis,vt d.l.si ꝗs ex argẽ-
tariis.§.ex hoc edicto.no.in gl.l.si argẽtarius.e.ti.qñq; ꝗs ↄficit rõ
nes rõe ↄ̃ctus,vel quasi,vt ꝗa est tutor, tunc editio fit iure actiõis
ex eo ↄ̃ctu,vel quasi ↄ̃ctu.Sed ↄ̃ prædicta op.de l.1.de tab.exhib.
pro quorum solutione dic, sec. Iac. Si quæris quo iure fit editio,

dic. Qñq; quis petit editionem rõum, vel instrumẽtorum, & prætẽdit in eis ius dñij, & tũc cogitur qs edere, seu exhibere per actionem ad exhibendum, & per rei vẽdicationem l. 3. §. pe. ff. ad exhi. Quandoque quis prætendit ius in instrõ rõne communionis. De hoc videbitis in l. procurator. ĩ. e. habetis in l. si quæ sunt cautiones. ff. fa. ercis. Qñq; quis nõ prætendit aliquid de prædictis, sꝫ aliquid interest. De hoc dicas. ꝙ aut loquimur in ꝯtib. aut in vl. volun. Primo casu, aut quis ꝯficit rões, vel instrã rõe necessitatis officij qđ gerit, & tũc editio fit officio iudicis, & si nõ editur, compe tit actio ad interesse, vt d. §. ex hoc edicto. & hac l. si vero nõ ꝯficit rões ex necessitate officij, sed ex natura ꝯctus, vel quasi, tunc fit iure actiõis, vt d. l. quędam, in pr. & d. l. j. §. offi. de tu. & ra. dist. & hæc vera nisi de ꝯficiendo rões, vel instrumẽta pręcessisset mãdatum, quia tunc competeret mandati, vt l. j. ff. man. cum si. & d. l. quædã. Si loquimur in vlt volunt. dic ꝙ aut quis confitetur se habere aliquam vlt. volun. aut negat se habere. Primo casu fit editio per titulum de tab. exi. secundo casu per titulum quemadm. test. aper. de quo dic, vt no. in l. j. de tab. exhi.

LEX II.

1 *Officio iudicis, coram quo causa agitatur incumbit, vt fiat copia actorum, tam ciuilium, quàm criminalium. & nu. 13.*

2 *Iudex appellationum primo iudici iubet, & parti, contra quam appellatur, vt faciat sibi copiam actorum. & nu. 14.*

3 *Iudex eodem mõ pt statuere & denegare audientiam alicui super aliquo instrumento quo potest ipse actori statuere terminum, vt eo elapso nõ audiatur. 16.*

4 *Parti litiganti præsenti non debet dari terminus ad accipiendum copiam actorum, secus si esset absens & notarius denegans cogitur. & nu. 7.*

5 *Pronunciatio facta per iudicem etiam si sit rectè lata, & secundum acta, ipsis actis non visis, non valet. & nu. 18.* *(actorum.*

6 *Cõsilium, vt quando renouatur iudex in tribunali fiat productio quædã omnium*

7 *Copia testium examinatorum in secreto per iudicem est danda parti, & eius authoritate publicantur.*

8 *Iudex quando faciat edi acta criminalia.* *(sicut in ciuilib.*

9 *Fisco qui non edit instrumenta in criminalib. non præsumitur illa subtraxisse,*

10 *Iudex malefic. an possit examinare testes super accusatione ex eius offi. nu. 19.*

11 *Minor debet iurare de veritate, secus de calumnia. & nu. 20.*

12 *Acta facta in vno iudicio quando faciant fidem in alio iudicio, & quid de testibus, confessione, & sententia. nu. 20. & 21.*

Is apud quem. Breuiter h. d. Acta ciuilia, vł criminalia iudicis officio exhibentur. H. d. Lectura istius l. variatur hic in gl. quinq; modis ex parte eius, cui fit editio. variatur etiam in gl. trib. mod. ex parte eius, à quo editio petitur: & hæc variatio non est hic in gl. sed ponitur in l. 2. §. diuus. ff. de iure fisc. examinabimus istas. Not. ꝙ ad officium iudicis, apud
1 quem cã agitur, † pertinet vt faciat fieri copiam actorũ ciuilium, & criminalium. Op. & vł, ꝙ spectet ad officium superioris, vt l. 2. §. vt lit. pen. so. qñ iudex primus denegat facere copiam actorum, tunc superior facit, vt l. ꝯria. sꝫ ab initio ipse idem dꝫ adiri, & hoc facere, vt hic. Op. nõ debet fieri illud qđ factum non releuat, vt l. hæc stipulatio. §. diuus. vt le. no. ca. sed quid releuat, vt fiat editio actorum, cũ ipse iudex q acta ipsa fecit, & ẽt pars, nouit ea. Huius timore, vt ostẽdatur ad qđ ista editio fiat, gl intelligit istam l. quinque modis. Vno modo in iudice appellõis, q iubet ꝙ acta prioris partis (aliàs iudicij) exhibeãtur sibi à primo iudice. & vide gl. & 1.
2 lec. No. ex hac lec. ꝙ † iudex appellationum iubet primo iudici, vł ẽt parti ꝯ q̃ appellatur, vt faciat sibi copiam actorum primæ causæ. Sed circa hoc q̃ro. qđ si iudex, vel ille ꝯ quẽ appellatur, hoc nõ facit, anteq̃ ꝑducat sñiã, à qua est appellatum, qđ erit officium iudicis? Dicit Inn. ext. de fid. instr. c. G. ꝑpetuus. ꝙ dꝫ interrogare partem, vtrum habeat illud instrũ sñiæ, vel aliud de quo agitur, & si dixerit se nõ hre, vel noluerit exhibere, pronũciet ꝙ si aliquo tpe
a illud instrũ reperiatur, ei nõ adhibeatur fides, sꝫ sit cassum[a] & vanum, qđ satis plꝫ. Si. n. iudex põt statuere terminum ipsi actori ad
3 † agẽdum, quo elapso de cætero nõ audiatur,[b] vt l. Titia. ff. de ac-
b cu. & l. si ea. ĩ. q accu. nõ pos. & l. si eo tpe. ff. de remis. pi. & l. diffa-
c mari.[c] ĩ. de inge. ma. eadẽ rõe pt denegare alicui audiẽtiã super aliquo instrõ, &c. 2. mõ legitur hic, ꝙ editio fiat parti nõ iudici, vt puta quia actor diu abfuerat, vnde processus fuerat factus, eo contumace, petit sibi fieri copiam, q̃ fieri dꝫ, vt l. properandum. §. & si q-
4 dem. ĩ. de iu. & vide gl. Ex qua no. † ꝙ qñ pars est ꝑsens, & litigat,
d nõ dꝫ sibi dari terminus[d] ad recipiẽdũ copiã actorũ: quia tota die dꝫ accipere copiam ſm ꝙ fiunt acta. Item si notarius denegaret, dꝫ cogi sibi dare copiam, vt d. l. 2. §. vt li. pẽ. Sed si prorsus fuit absens, & ꝑcessus est factus ꝯ absentem, eo reuertente dꝫ fieri copia actorum & dari sibi termin⁹, &c. vt hac l. Tertio mõ legit̃, vt fiat editio iudici successori, q successit primo iudici. Et vide gl. q̃ lect. vos ha-
5 betis notare. Nam vos scitis † ꝙ pronunciatio facta per iudicem, nisi hẽret acta, nõ valeret, ẽt si esset sñia bõa, & rectè lata, ſm acta: tñ pronũciatio nõ valeret, vt ff. qb. ex cau. in pos. ea. l. hęc autem. §. j. ff. de ac. hæ. l. sed & si lua. in pr. Vnde qñ renouatur iudex in tribu
e nali, de cõsilio[e] est, vt quædam † fiat productio omnium actorum
6 celebratorum coram pręcedente iudice, vt hic est casus ſm istam lec. Quarto modo legitur in administratore ſm formam autenticæ, ad hæc. ĩ. de iud. & hæc est clara. ideo non insisto plus. Quinto modo legitur de publicatione testium examinatorum in secreto
7 † q̃ debet fieri authoritate iudicis.[f] & debet dari copia parti: tam
f in ciuili, q̃ in criminali, hic est casus. De hac lect. feci mentionem in l. gesta. de re iu. Expeditus de lec. op. 2. dř hic, ꝙ acta criminalia
8 eduntur. ꝯ ff. de iure fisci. l. 2. §. diuus. in fi. So. † hic aduerte gl. in l. ꝯ. sed obscurè variat trib. mo. vt dixi, ista variatio respicit personã eius, à quo petitur editio fieri. Nam qñq; editio actorum criminalium petitur à notario, seu officiali publico, q ea detinet indistinctè, ita ꝙ debet fieri copia istorum actorum, & hoc pertinet ad officium iudicis, & hic est casus, ſm vnum modum legendi. Qñque petitur fieri editio à quodam tertio, q habet acta facientia ad causam criminalem, tunc idem: qa iudex faciet indistinctè ista acta exhiberi, & valebit. & est casus hic. Tertio modo pt intelligi. ꝙ editio actorum ciuilium, & criminalium, postulatur ab aduersario, ꝯ quem criminaliter agitur, sed hæc lectura vř ꝯ. l. nimis graue. ĩ. de testi. ꝙ qs compellatur edere instrumẽta ꝯ seipsum, est nimis graue. resp. ꝙ ista lect. posset ꝑcedere in his casib. in quib. seruus torquetur ꝯ dominum, vt l. j. ĩ. de quæst. & l. interrogari. & in illis cõpellřetiam edere instrumẽta ꝯ seipsum. & ita debet intelligi hæc
9 materia. Est tamen in criminalib. hoc † ꝙ iste, qui fisco non edit instrumenta, subtraxisse non præsumitur, sicut in ciuili, vt in l. ꝯria.
g Vlt. gl. inducit[g] vnam q. & infert de duob. Dicit gl. no. ꝙ iudex dꝫ inuestigare ad veritatem inueniendam. Facit hoc ad q. quam di-
10 sputaui Pisis, vtrum † iudex maleficiorum possit super accusatione examinare testes à parte non productos ex suo officio, & facit ꝙ sic. & hoc posui in repetitione in l. 4. §. hoc autem iudicium. de
11 dam. inf. Item inducitur in ar. quòd † minor debet iurare de veri-
h tate dicenda, sed non iurat de calumnia. Quærit glo. vtrum acta[h] facta

a ADD. ¶ Ale. Vide Fed. cons. 102. inc. audiui sæpe, vbi tenet ꝙ appellatus teneatur exhibere sententiam in causa appellationis, & iustificare sentẽtiam per se actã.

b Pom. Hic tamen, vt habeat locum, requiritur prius bina monitio de agendo, ſm Tor. & Dec. hic allegant. Ang. ita declarantem per gl. ibi in § si quis ãt pro redẽptione, per illum tex. lꝫ ibi non firmet pedes, in auth. de eccl. ti. c. j. de quo dicto, vide per Ang. Are. in trac. malef. in gl. in verbo, necnon ad quærelam, per eum in rub. Inst. de exce. Ale. cons. 108. vo. 1. Cæp. cau. 105. Et pro isto dicto bene facit glo. mag. ad fi. in l. j. ff. si quis ius dic. non obtem. ꝙ intellige, quod ista monitio bina sit interpellata vna ab alia, vt in simili dicit gl. & bar. in l. si conuenerit, la j. ff. đ pig. act. Hoc tamen dictum Ang. latè impugnat Rom. l. quandiu. la 2. ff. de ac. hę. vbi dicit, aliàs eo aduocante fuisse pro opi. Ang. iudicatum, licèt multum clamaret, & d. Ale. l. si. ff. de fer. post principium sui apparatus, & vide Fel. c. ex literis, ver. fallit nono, de const. & in c. licèt causam, ver. limita 12. de prob. & vnum verbum in c. 2. ver. vnde dicas, de testi. & in c. gratum, de off. del. & Anc. ꝯs. 206.

c Pom. Pro concordia ad l. diffamari, vide tex. in l. mortis, in prin. ver. potest, ff. de pen. & de intellectu illius l. diffamari, vide aliqua per Ro. cons. 35. aliàs 53. & aliquid per Fel. in c. cum sit, in ver. amplia conclusionem, de fo. comp.

d Io. Fran. Rue. Ale. & quidam alij tenent contra bar. sed eum defendit Ias. hic, & in l. sancimus, ĩ. de iudi.

e Ale. Adde ꝙ opi. bar. hic sequitur Ro. cons. 100. vbi consuluit ꝙ stante statuto, ꝙ appellatio intra octo dies debeat iudici præsentari, & stante alio statuto, ꝙ die eleuationis actorum fiendæ potestati præcedenti vsque ad diem resignationis eorundem fiendæ nouo rectori sequenti, non currant tempora fatalia ipsi, vel partibus, ꝙ si appellans non præsentat appellationem intra octo dies cuius occasione nulla acta fuerint facta coram Potestate præcedenti, quòd non gaudet beneficio statuti, quòd tempora, &c. quia in casu prædicto cessat ratio statuti, quæ fuit, vt successor videret omnia acta facta coram præcedente.

f Pom. Et hoc est adeo verum, ꝙ si notarius daret copiam attestationum ante publicationẽ, ꝙ incideret in pœnam falsi. Ita dicit hic d. Ale. aliàs ita fuisse Paduæ iudicatum, de cons. Ia. de Are. & plurium. Et pro hoc facit not. dictum bal. l. si. ĩ. e. vbi vult notarium manifestantem secreta curiæ, incidere in falsum. Et ita dicit hic Dec. vidisse Pisis obseruari, pro quo facit l. j. §. is qui deposita, ff. de fal.

g Pom. Hic aliqui dicunt, ꝙ differentia gl. de iuramento minorum videtur bona, quia sicut minor non iurat de calumnia, eo quia excusatur à dolo præsumpto, vt per bar. l. quod Nerua. in fi. ff. depos. ita etiam ista ratio militat quando debet iurare de veritate. sed dicit ꝙ in iuramento calumniæ alia est ratio, vt per glo. bar. & doct. in l. 2. §. quod obseruari, ĩ. de iur. cal. Præterea mẽs gl. fuit ista, ꝙ minor possit esse testis, & imo in contrarium iurare, vt habeatur veritas, aliter enim probaret, l. iusiurandi, ĩ. de testib. & patet ex gl. in l. quoniam, ad fi. s. de hær. & manich. quæ se ad istam referunt.

h Paris. Vtrum acta facta in vno iudicio probent in alio, vel facta inter aliquos probent inter alios, vide latè Fel. c. causam quæ, el j. extra de testib. d. Ant. cons. 36. vbi vult ẽt acta fidem facere, lꝫ varietur res, dummodo secunda instantia tẽdat ad eundem finem, Et quædam ẽt, vide per eum, Item ꝙ non ꝑbent inter easdem personas in alia instantia. Si vero producuntur, vide ad bar. l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de ac. pos. Quid autem si primum iudicium fuisset nullum, an & quomodo acta in eo facta sunt nulla, vt non faciant fidem, etiam in alio iudicio, vide Pan. c. Pisanis, de rest. spol. Vide quæ dicit Ale. hic quando pronũciatur libellus ineptus. De quo alia habes in Berta. in ver. sententia super libello inepto. vide etiam quæ dicit gl. in l. quid, ff. de iur. & Ale. ibi quam legit. sub l. seruus. An autem acta facta in iudicio seculari, faciant fidem in ecclesiastico, vide Dec. in c. at si clerici, de iudi. vbi ponit multa.

f..cta in vno iudicio,faciant fidem in alio.Sed gl.q̃rit de testib.tm̃.
d.Cy.circa hoc dixit hic multa verba ꝯpetẽter bõa.Vide plenè ꝑ
12 In.in c.cãm.de testi.vbi hæc verba hic posita ponũt.Tu† aduerte
subtilius,& intelligibiliꝰ,& dicas sic.Qñq; q̃rit̃ vtrũ sit fcm̃,qñq;
q̃rit̃ de effectu facti.Si q̃rit̃ an sit fcm̃,acta fcã in vno iudicio ꝓbãt
in alio ñ solũ inter easdẽ ꝑsonas, s; inter q̃scunq; hoĩes de mũdo,
ꝓbãt.n.illa acta sic: libellũ datũ sic lit.ꝯtest.sic testes eẽ citatos,&
sñĩã latã,&c.& vbicũq; q̃reret̃ d̃ hoc,an sit fcm̃,illa acta facerẽt fi-
dẽ,vt l.gesta.j̃.d̃ re iu.& ex̃ d̃ ꝓb.c.qm̃ ꝯ falsam.ista.n.sunt publica
instr̃a,q̃ apud oẽs faciũt fidẽ, & iõ si testõr legasset mihi cẽtũ,sub
ꝯdõe,si Titiꝰ obtinuerit ĩ curia Romana,&ipse obtinuit,illa sñĩa,
ibi lata ꝓderit mihi. q̃a q̃ ad me ñ q̃rit̃, nisi qd̃ fuerit obtẽtũ ꝓ eo,
& sic d̃ fcõ q̃rit̃.Si verò q̃rit̃ de effectu facti,hic aduertẽdũ,q̃a q̃dã
sunt acta.q̃ ꝑtinẽt ad litis ordinõem, q̃dã q̃ ꝑtinẽt ad veritatẽ in-
dagãdã,q̃dã q̃ ꝑtinẽt ad litis d̃cisionẽ.Primo casu acta,q̃ respiciũt
litis ordinõem,vt lit.ꝯte.citatio,fideiussoris datio,&silia.Ista hñt
quendã effectũ in se,q respicit ipsam instãtiã,& istũ effectũ ñ hñt
in alia instãtia,ẽt inter easdẽ ꝑsonas, vt l.cum lite mortua.ff.iu.so.
Hñt ẽt quẽdã effectũ q nõ respicit instãtiã,s; cãm,vt puta qd̃ res
efficiat̃ litigiosa,qd̃ possessor efficiat̃ malæ fidei,&istũ effectũ hñt
in alia instãtia, ꝯm qd̃ dixi in l.3.de fruc.& li.exp.vbi gl.ĩter easdẽ
ꝑsonas tãgit qd̃ isti effectꝰ sunt ꝑsonales,vt l.si q̃s emptionis.§.s;
& si q̃s.d̃ ꝑscr.30.an.& qd̃ ibi no.Quædã sunt acta,q̃ respiciũt ve
ritatis indaginẽ,vt dicta testiũ,& cõfessiones. Videamꝰ primo de
effectu.& de dictis testiũ.Dñi,si q̃dẽ ñ sunt publicata dicta testiũ
nõ faciũt fidẽ in alia instãtia,vt l.gesta.ff.de re iu.Ita intellige p̃di-
cta.idẽ ar.gl.in vers.patiat̃.q̃ est in l.3.ff.q̃ in frau.cre. Si verò sunt
publicata hic aduerte. Ista dcã testiũ hñt duplicẽ effectũ.vnũ qd̃
eis stet̃,aliũ qd̃ sup eis plres testes ñ examinẽt̃,& primꝰ effectꝰ por
riget̃ ẽt ad aliã instãtiã, vt l.fi.j̃.de testi.l.cũ antea.cir.fi.j̃.de arb.l.
ꝓperandũ.§.fi.j̃.de iud.& ibi no.S; an porrigat̃ ad alias ꝑsonas?Et
vr̃ qd̃ ad q̃scũq; ꝑsonas porrigeret̃ effectꝰ sñĩæ illiꝰ cãæ, ad easdẽ
ꝑsonas porrigat̃ effectꝰ ꝓbõis eadẽ rõe, vt l.s; & si possessori. §.fi.
cũ l.seq.de iureiu. & istud ẽt ꝯsului.Dixi ẽt in l.si mr̃.§.fi.de exce.
a rei iu.adhibita tñ[a] sup hoc distinctiõe, q̃a qñ testes sũt examina-
ti corã arbitris,ẽ in ꝑtãte eiꝰ ꝯ quẽ ꝓducũt̃,vt iterũ examinẽt̃,ꝯm
dist.l.fi.j̃.de testi. Nec pl; mihi dist.eorũ,q dñt ꝙ aut testes exami
nant̃ sup eo,qd̃ cursu tp̃is ñ mutat̃,aut sup eo qd̃ mutat̃, vt l.spa-
donẽ.§.q absolutꝰ.ff.de exc.tu.Nã posito,ꝙ examinẽt̃ sup eo,qd̃
mutat̃ cursu tp̃is. Idẽ ẽ exẽplũ.excusaui me à tutela:q̃a hẽbã 5.li-
beros, si hodie volo me excusare ab alia tutela, illa acta nõ suffi-
ciũt:q̃a hic de alio agr̃,q̃a in primo iudicio q̃rebat̃,vtrũ tũc hr̃ẽ 5.
liberos.s; mõ q̃rit̃ vtrũ nũc hẽam 5.liberos,s; si in isto iudicio q̃re
ret̃ de eo,s.an tũc hũerim 5 liberos,certè tũc illa acta facerẽt fidẽ
in isto,nisi ꝑsonarũ diuersitas aliđ ĩduceret,vt s̃.dixi. Scd̃s effectꝰ
ẽ,vt sup eo vlteriꝰ testes ñ ꝓducant̃. Hic aduerte,aut alia instãtia
est sup eodẽ,& ad eũdẽ finẽ,ad quẽ prima,& ille effectꝰ durat ser
uata j.dist.d.l.fi.j̃.de testi. Aut ista noua instãtia ẽ ad aliũ finẽ,l; ea
dẽ ꝓbõ deuoluat̃ in vtraq;,tñ testes poterũt de nouo ꝓduci.Casꝰ
ẽ ĩ c.veniẽs,& ĩ c.cũ cãm.& ibi ẽt p In.ex̃ de testi.Tertiò sũt acta
ꝑtinẽtia ad litis decisionẽ,vt sñĩæ diffinitiuæ,& tũc vtrũ ĩ aliis fa-
ciãt fidẽ,vł p̃iudicẽt,tũc dic,vt ĩ l.j.j̃.q̃b.res iu.ñ no.&idẽ ĩ ꝯfessio
ne,q̃ hr̃ ꝓ sñĩa,vt l.j.j̃.de ꝯfes.nõ sunt hic alia ꝓ nũc recitãda.Bar.
2 ADD.¶Pom.Aduerte ꝙ Bar.sic vr̃ velle ꝯstituere dr̃iam,vtrũ testes in j.iudicio
examinẽtur corã arbitro,& tũc pars,ꝯ quã in 2.iudicio producũtur,nõ posset
petere,vt iterũ examinẽtur. Et hanc dr̃iam, hic cõiter seruari dicit Pau.de ca.
in fi.j̃.de testi.& tenet Dec.sic,licet contrarium teneat Bal. ¶Antiqua lectura.

Is apud quem. Acta ciuilia & criminalia officio iudicis
exhibentur. h.d. Subtilis est valde lect.
hꝰ l. variatur 5.modis in gl. ex parte eius cui fit editio & variatur
ẽt 3.modis ex parte eius à quo petitur editio hæc variatio nõ po
13 nit̃ hic in gl.sed ponit̃ in l.2.§.itẽ diui fratres,ff.de iu.fis.†No.ꝙ ad
officium iudi. apud quẽ res agitur, pertinet vt faciat fieri copiam
actorũ ciuiliũ,& criminaliũ.Sed opp. & vr̃ ꝙ spectet ad officium
superioris,vt l.2.s̃.vt lit.pen.Sol.qñ iudex primus denegat facere
copiam actorũ,p̃t adiri superior.Ita loq̃tur ꝯ̃rium hic ab initio.si
verò nõ denegat ipse idem aditur.& d; hoc facere,vt hic.Opp.2.
ñ d; fieri id qd̃ fcm̃ nõ releuat, vt l.hæc stiplo.§.diuus.vt le.no.ca.
Sed q̃d releuat, qd̃ fiat editio actorũ nõne iudex,q ipsa acta fecit,
& ẽt pars nouit ea?Huius timore,vt ostẽdatur ad quid ista editio
fiat,gl.intelligit vno mõ istam legem in iudice applois, qui iubet
14 primo iudici quod acta prioris causæ exhibeantur sibi.ꝙ no.†Et
hoc no.ꝙ iudex appellationis iubet primò iudici,vel ẽt parti,ꝯ q̃
15 appellatur, vt faciat sibi copiam actorum primę causæ.†Sed q̃ro
circa hoc, quid si iudex vel ille,ꝯ quem appellatur. hoc nõ facit.
quia nunq̃ producit sñĩam à qua est appellatum, qd̃ erit officium
iudicis? Et Inn.in c.G.perpetuus. extra de fide instr.dicit ꝙ debet
interrogare partem, vtrum habeat illud instr̃m sñĩæ, vel aliud de
quo agitur.Et si dicit se non hr̃e, vel non vult exhibere, pronun-
cietur,quod si aliquo tempore illud instr̃m reperiatur,non adhi-
16 beatur illi fides,sed sit vanum,& cassum.qd̃ placet.†Si.n.iudex p̃t
statuere certum tp̃s actori ad agendum,quo elapso de cætero nõ
audiatur,vt l.Titia.de accu.ff.& l.si eo tp̃e.j̃.de remis.pig.Eodem
modo potest alicui audientiam denegare super aliquo instr̃o.Se-
cundo modo legitur hic,ꝙ editio fiat parti,non iudici,vt puta,q̃a
actor diu abfuerat. vnde processus fuerat factus eo contumace,
& ideo petit illum sibi edi. quod potest, vt l.properandum §.& si
17 quidem.j̃.de iudi.ꝙ no.†Ex quo no.ꝙ qñ pars est præsens,& liti
gat, non d; dari sibi terminus ad accipiendum copiam actorum:
q̃a quotidie debet acta accipere ꝯm qd̃ fiunt:licèt si notarius de-
negaret, deberet cogi sibi dare copiam,vt l.2.s̃.vt lite pen. Sed si
pars sit absens, & processus sit factus eo absente,dẽt dare copiam
actorum,ad opponendum sibi.Tertio mõ legitur ista l.vt fiat edi
tio iudici successori, qui successit primo iudici q̃ lect.notate. Nã
18 scitis ꝙ † pronuntiatio facta per iudicem,nisi ipse hr̃et tota acta,
nõ valeret,licèt pronunciatio esset bona & iusta,vt l.fi.j̃.e.& præ-
alle.l.prolatam. j̃.de sen.& interl.om.iu. & tex.dicit in l.hæc aũt.
§.j.ff.ex quib.cau.in poss.ea. Legitur 4.mõ in administratore,i.iu-
dice ordinario, qui commisit causam cognoscendam assessorib.
suis qui administrator debet ter videre acta.in aut.ad hæc.j̃.de iu.
vnde cum iste administrator habet ferre sñĩam,p̃t petere sibi acta
exhiberi. Non ob.ꝯ̃rium: quia ipse nõ fuit semper in iudicio,sed
assessores sui. Legitur 5.modo qd̃ intelligatur de publicatione te
stium:quia iudex p̃t publicare dicta testium, & iubere ea exhibe-
ri.ex qua lect.not.qd̃ anteq̃ publicentur dicta testium,pars nullo
modo p̃t facere copiam: sed post publicationem p̃t dare copiam
parti.Casus est hic. De hoc tetigi in l.gesta.j̃.de re iu.Op.de l.2.§.
Item diui fratres,circa fi.ff.de iu.fis.Sol. Dic vt no.in l.ꝯ̃ria.Gl.in-
ducit hanc l.ad duo.deinde quærit de vna q.Prima gl.inducit hãc
l.cum dicit ad inuestigandum.&c. qd̃ iudex debet laborare ad ve
ritatem inquirendam.Simile in aut.qui semel.j̃.quom. & quan.
19 iu.Et valet ad q.vtrum† iudex possit examinare testes à parte nõ
productos,in causa criminali, ad veritatem inuestigãdam p̃dicta
faciunt ꝙ sic,ꝙ no.in l.3.§.fi.ff.de cond.ob turp.cau.Item inducit
in ar.ꝙ licèt minor non iuret de calumnia,tñ admittitur ad iur̃m
20 de veritate dicenda.† Item gl.quærit de tali q.vtrum actitata in-
ter certas personas, probent tam ꝯ illas personas, quam ꝯ alias.
Gl.remittit ad l.sed & si possessori.§.fi.ff.de iureiur. Vt habeas gl.
claram,dic qd̃ qñque quæritur nunquid acta probẽt facta, & tũc
non est dubium qd̃ acta apud quamcũq; personam reperiuntur,
probant,si sint publica,vt l.gesta.j̃.de re iud. Qñque quæritur de
effectu actorum,vtrum acta hẽant effectum in aliqua alia instan-
tia. Et hic aduerte, nam qñque quæritur, vtrum probent ꝯ alias
personas. qñque nunquid ꝯ easdem. In primo casu noto regulã,
& exceptiones à regula.Regula est,qd̃ sicut res inter alios iudica
ta,non nocet:ita & acta.j̃.qui.res iud.non noc. Fallit vbi illæ plu-
res personæ hñt loco vnius. vt l.hæredes. §.idem scribit. aliàs §.si
cum eo.ff.fam.erc.fallit in l.sæpe.ff.de re iud.Fallit vbicũq; sñĩa
faceret ius quoad omnes,vt l.ingenuum.ff.de stat.hom.& prædi
cta vera quantum ad plenam probõem, q̃tum autem ad qualem
qualem presumptionem,fidem faciunt.Ita p̃t intelligi l.admonẽ-
di, in pr. ff.de iureiur. verum est qd̃ dicit Iac. vtrum acta in ciuili
probent in criminali. de hoc est gl.in ver.destinatus.in l.si quis ad
se fundum.j̃.ad l.Iul.de vi.& l.j.qñ ciui.ac.præiud.cri.Secundo ca
su principali, nunquid probent inter easdem personas in alia in-
stantia. Dy.dicit qd̃ q̃dam sunt acta q̃ respiciunt litis ordinatiõẽ,
vt citatio, &c. quædam sunt quæ respiciunt litis decisionem, vt
examinationes testium. Primo casu, perempta instantia,pereunt
acta,&non probant in aliqua instantia,vt l.cum lite mortua.ff.iu.
21 sol.& l.ꝓperandum.§.vlt.j̃.de iu.† Secundo casu dic, aut loq̃tur
de attestationib.aut de instr̃is. Primo casu, aut testes viuunt, aut
nõ.si viuunt,est in electione eius,ꝯ quem sunt ꝓducti, vt l.fi.j̃.de
testi.Si verò loquimur de instr̃i productione,tunc dicit ipse ꝙ sic.
22 allegat l.iubemus,in fi.j̃.de lib.cau.†Nunquid aũt instr̃m fcm̃ ex̃
iudicium probet?gl.variant.Vna est in l.cum aliquis.j̃.de iu.deli.
Alia est in l.optimam.C.de ꝯ̃h.& comm.stip q̃ faciunt mentionẽ
tam de instr̃is, & testibus,q̃ de actis.d.Iac. format q.Cauetur sta-
tuto,ꝙ iudex h; arbitrium in falsitatib.instr̃orum,nunq̃d habebit
arbitrium in falsitatib.actorum, coram eodẽ iudice? Item nunq̃d
habebit arbitrium in falsitatibus testium?vr̃ ꝙ sic,quia omnia,ex
quib.causa instruitur, continentur appellatione instr̃orum,vt l.j.
ff.de fide instr.In ꝯ̃rium refert fuisse determinatum. Nam licèt e-
23 tymologia vocabuli,instr̃a contineant prædicta,vt d.l.j.&† argm̃
ab etymologia vocabuli sit validum, l.2.§.appellata.ff si cer.pet.
tñ ibi repugnat diffinitio. Pone exemplum in testõ cuius diffini-
tio repugnat etymologiæ,per l.j.ff.de test.& per prin.inst.de test.
Idem vbi repugnat cõis vsus loquendi, argm̃ ab etymologia nõ
procedit. Sed inspicimus cõem vsum loquendi, vt l.librorum.§.
quod tñ Cassius & ibi gl.ff.de le.3.l.Labeo.de sup.leg. Modo ad
propositum,cũ ꝯm cõem vsum loquẽdi, instr̃a appellamus char-
tas pub

tas publicas, nõ testes, vel acta, ↄcludit ipse ꝙ instrm ꝓlatũ à statuto debet intelligi stricte. ſm cõem vsum loquendi. & nunquid applõne instri contineatur, & colligatur scriptura priuata, dic vt
24 no. per eum in d.l.j.ff.de fid.instr.† No. ꝙ applo est de actis, vt no. in c.j.ex de prob. vbi dicit, ꝙ sunt de actis, oĩa quæ fiunt corã aliis publicis, personis, vt emãcipationes, & protestões, & his similia.

LEX III.

1 *Emendare quid sit.*
2 *Libellus quando possit emendari circa substantialia, & quid quando circa rem petitam nu.6. & quid quando circa aliquam qualitatem nu.8. & quid circa obscuritatem nu.9.*
3 *Iudex ex causa potest statuere terminum actori ad agendum.*
4 *Statuto stante ꝙ quis non possit accusari de maleficiis retro commissis per duos menses ante introitum potestatis: si aliquis accusauit intra illos duos menses, sed accusatio non habuit substantialia accusatio non poterit emendari.*
5 *Libellus in causa ciuili super actione descendente ex delicto, debet continere locum, & tempus.*
7 *Addere libello quis non potest circa principalia, sed circa accessoria sic.*
10 *Litis contestatio dicitur simul attestatio.*
11 *Libellus quando possit mutari.*
12 *Mutare actionem, est vnam omittere, & nouam proponere.*
13 *Cumulatio est vnius actionis cum alia coadunatio.*
14 *Cumulatio quando sit permissa, & quando prohibita.*
15 *Cumulatio genera sunt quinque.*
16 *Cumulatio actionum ex diuersis causis competentium ad diuersa se nullo modo tangentium quando admittatur.*
17 *Cumulatio actionum si fiat, an sint duo libelli, vel vnus.*
18 *Actiones plures cum ex eadem causa ad idem competunt, tunc fit cumulatio.*
19 *Cumulatio tunc non admittitur, quando plures actiones ex eadem causa ad diuersa competunt.*
20 *Actiones plures ex diuersis ad idem competentes, quando possunt cumulari, & an tunc erit vnus libellus & nu.21.*
22 *Actiones plures ex eadem cã contra diuersos, quando cumulari possint. remiss.*
23 *Cumulatio si in casibus in quibus non est permissa, non sit per partem opposita: an iudicium procedat, & sententia valeat.*
24 *Cumulatio quando fit, an iuretur de calumnia super actione cumulata.*
25 *Facta, & admissa cumulatione pronuntiandum est super vtraque,*
26 *Sententia lata super vna causa ex cumulatis, non vitiatur.*
27 *Actio noua quando cumulatur, debent dari nouæ induciæ, nisi posset esse instructus ex deliberatione facta in prima.*
28 *Dictio, prout, quando significet tempus, & quando qualitatem, & ponatur limitatiue. & nu. seq.*
29 *Libello si fit mentio de aliquo instrumento, tale instrumentum, quando edatur ante litem contestatam.*
30 *Clausula, saluo mihi iure addendi, vel minuendi, apposita in libello, quòd nihil operetur.*
31 *Expensæ non semper debent refici propter emendationem, sed eo casu quo reus esset damnificatus.*
32 *Expensæ reficiendæ propter emendationem libelli, quo iure petantur.*
33 *Mulier, & minor, quando condemnentur in expensis ꝑꝑ emendationem libelli.*
34 *Actione nõ infamante, proposita, si aliquis vult mutare, & proponere actionem famosam, potest.*

Edita actio. Famosa, & quotidiana, & vtilis est hæc lex multum, bꝛ hoc intendit. Libellus d; ↄtinere clarè id, sup q̃ d; litigari, q p̃t emẽdari, & mutari, saluo interesse ↄuenti. Diuidit in partes duas: qa prima cõsulit reo. Scđa ↄsulit actori. Scđa ibi, quẽ emẽdare, & q̃l; particula h; duo dcã, q̃ clarius colligent ex positione casus. q̃ ex diuisione lr̃æ. Pone g̊ sic casum in j. parte. Dñe Imperator, actor vult me ↄuenire, q̄ro vtrum dẽat mihi dare, seu edere libellũ actionis suæ: Itẽ q̄ro qđ dẽat ↄtinere libellꝰ? Resp. Imp. qđ libellꝰ d; edi ↄtinens actionẽ, & hic libellus d; esse ita clarus, ꝙ demõstret spẽm futuræ litis hoc est id, super
a quo dẽt litigari. h.d. in j. particula. Seqtur,[a] quem emẽdare, &c. In hac scđa parte ↄsulit actori. Pone ꝙ libellus editus nõ fuit formatus: actor vult eum emendare, q̄ritur an possit? Resp. Imp. & dicit, qđ emendare, & mutare l;. Sed q̄ro, vtrũ indistinctè hoc l; facere? Resp. Imp. & dicit, ꝙ nõ, sed vt edicti monet authoritas, & ius dicentis decreuerit æqtas. hoc est, qđ sit reo saluũ ius deliberãdi, & defendendi, & qđ sibi reficiantur expensę, si ęquũ visum fuerit iudici, & vide lr̃am claram. Notab. sunt clara. Opp actio est quoddã ius incorporale, vt inst. de act. in pr. & de re. corp. & incorp. g̊ istud incorporale nõ p̃t demõstrare spẽm futuræ litis, cuius ↄ̃rium hic dr̃. Hꝰ timore gl. exponit, edita actio, i. actionis editio. quasi dicat. non intelligo id de ipsá actione, prout est qd incorporale, sed de ipso actu edendi, & demõstrandi actionem. Et intelligas edõnem actionis, nõ ꝓut est in fieri, sed ꝓut est in facto. & iõ tex. dicit edita, qđ est participiũ p̃teriti tpis. ipsa g̊ actio edita hic, est libellus, đ quo loqtur aut offerat̃. j̃. de lit. ↄte, ꝑ quẽ libellũ fit actionis edõ, q olim appellabat̃ vulgaris formula, vt l. si seruus nauẽ. ff. de fur.
b hic est libellus, q spẽm futuræ litis demõstrat. Op ꝙ nõ sufficiat[b] solũ ꝓpositio actionis, vt ff. de rei ven. l. si in rẽ. de fur. l. in actione. Sol. dicit gl. Tu dẽs intelligere actionem esse ꝓpositam, prout d; cum expressione rei petitæ, & causæ, vt requirunt iura in ↄ̃rium alle. Quæ ãt dẽat cõtinere libellus, hic remittit gl. ad no. ff. e. l. j. in pr. qđ commẽtantes circa hanc l. præcipue recitabãt: sed illa esset vna longa repetitio per se: sed dicemus Deo dante: ibi vbi gl. põit, tñ de hoc nihil hic dicemus, sed solum examinabimus duo, an & qualr̃ libellus possit mutari, & qualr̃ actio possit accumulari, & vtinam possimus expedire bene in duab. lectionib. Venio g̊ ad 2. partem, op. dr̃ hic qđ actio p̃t emẽdari. ↄ̃. ff. de iudi. l. nõ p̃t. Sol. dicit gl. emẽdari p̃t vsq; ad litis constõem, vt hic: nõ post, vt in l. ↄ̃ria. ↄ̃ hoc op. ff. de pe. hæ. l. 4. Sol. dicit gl. ibi in iudiciis vlr̃ibus, vel gñalibus, in quib. p̃t fieri emendõ vsq; ad sñĩam. Istud nõ pl; doct. mod. Nam dẽs scire ꝙ in petitione hæreditatis principalr̃ petit actor se pronunciari hæredem, in executione ãt veniunt oĩa bona hæreditaria. Vñ si ad reum aliquid peruenerit pendente iudicio, illud venit in hoc iudicio magis ex virtute actionis vlr̃, vel absolutè propositæ, & ex sui nã, q̃ ex virtute emendõnis. Et si poneremus esse actum petitione hæreditatis singlr̃ ad vnam rem, non posset fieri emendõ, vel alia additio alicuius rei post lit. contest. sicut in aliis singularib. iudiciis, vt d. l. nõ p̃t. ita hic t; Pet. & Cy. & bene. Op. de l. in delictis. §. si detracta. ff. de nox. Sol. glo. & bene. ibi non fiebat mutatio, vel emendõ, circa actionem, vel circa rem petitam, sed circa aliq̃ qualitatem, merito p̃t fieri vsq; ad sñĩam. Item ↄ̃ p̃dicta op. Inst. de act. §. si minus. Sol. dicit gl. expone ibi, vel in eodem iudicio, i. coram eodem iudice, in alia tñ instantia. dic vt ibi. Op. de l. ædiles. §. item sciendum. ff. de ædil. edi. Sol. Ibi volebat qs addere circa accessoria, hic circa ipsam rem principalem, ꝙ nõ p̃t, nisi vsq; ad litem contest. vt ego dixi. Pro declõne hꝰ passus, de emendõne libelli, primò est videndum qd sit emẽdare. Doct. circa hoc hic faciunt multá verba. gl. dicit, emẽdare est cum primo petebã
1 minus, nunc plus, vel ecõuerso, vt inst. de act. §. si minus.† Tu dic latius. quid sit emendare, declarat tex. s̃. de emen. C. per totum. &
c in j. constõe. § quib. ex quibus collr̃[c] ꝙ emendare est corrigere, & resecare superflua, mutare verba sñĩa permanẽte, addere, vel detrahere, & declarare obscura. Hoc p̃misso quæro qñ, & qualr̃ li-
2 ceat emendare libellum. Circa † ꝙ dicas latius & clarius q̃ doct. Qñq; q̄ritur an libellus possit emendari circa substantialia ipsius libelli. V.g. libellus in criminali d; ↄtinere annum, mensem, & locum, vt l. libellorum. ff. de accu. & habuistis no. in l. in causis. j̃. de acc. Item libellus in ciuili d; ↄtinere ea q̃ no. in l. j. ff. e. nõ posuisti mensem, vel aliquid de substantialib. omisisti, an poterit suppleri? Br̃ qñq; est talis defectus q parte tacente nõ h; vitiare iudicium, vt in ciuilib. non descendentib. ex crimine, admittitur. n. libellus q̃tumcunq; obscurus, nisi opponatur, vt l. vlt. j̃. de an. excep. tunc emendõ & declo p̃t fieri vsq; ad sñĩam, nisi fuerit oppositum, vt
d ibi p;. Qñq; est talis defectꝰ, q ẽt parte tacẽte impedit iudicium,[d] vt in criminali, si omittitur aliquid de substantialibus, vt d. l. libel-
e lorum. ver. ꝙ si libelli. Idem si libellus deficeret in conclusione,[e] quia conclusio non resultaret ex præmissis. V.g peto decem à te, quia Rex non est in Francia, vt l. 2. §. circa. & ꝙ ibi no. in vers. sine causa. ff. de dol. excep. Isto casu si quidem lis non est contestata, p̃t fieri emendatio, si tempora largiantur, alias secus. Istud probatur in l. accusaturus. ff. de adult. Quid volo dicere, si tempora largian-
3 tur? Dico ꝙ si nõ sunt decursa, † tpa statuta à iudice ad agendum,
f ꝙ p̃t facere ex causa,[f] vt no. j̃. vt nemo inui. ag. vel acc. l. 1. C. j̃. qui acc. non pos. l. si ea. ff. de acc. l. Titia. idem in tpe statõ à lege. vt no.
4 in d. l. accusaturus.† Et per hoc determinatur qõ, q̃ hic vidi de facto, dicit statm̃, ꝙ nõ possit accusari de maleficiis cõmissis retro per duos menses ante initium officij ptãtis, ↄtingit ꝙ aliqs accusauit intra illos duos menses, sed accusatio nõ habuit subĩalia, vult postea emẽdare post duos menses: certè nõ poterit. vt d. l. accusaturus

a ADD. ¶ Paris. Ad faciendum ꝙ libellus mutari ñ possit, vide Cep. caut. 199. 174. & 211. Item an libellus datꝰ in cã principali possit mutari in cã appel. vide Ro. cons. 381. Item circa mãm emendõnis, declõnis, & additionis libelli, vide Fel. in c. 2. extra de lib. ob. ¶ Pom. Mouent hic aliq difficultatẽ q̄rendã, qd sit ꝙ tex. noster loqr̃ alternatiue in quo sufficit alterã ꝑtẽ esse verã, doc. tñ & Bar. in l. sumunt copulatiue. Sed ꝓ sol. vide Bar. in l. si is q ducenta, § vtrum, ff. de reb. dub.
b Pom. Ista suppletio nõ vr̃ necessaria, ex quo hic ponitur actio ꝓ libello, q̃ ↄstat ex his, vt hr̃ ꝑ Bar. & doct. in l. j. ff. e. nec pl; id qđ aliq dñt, ꝙ nõ fuit necessaria ista declo alia rõe, q̃ ꝓposita ponit̃ & res & cã, cũ sit ius ꝓsequendi, & oriat̃ ex ↄ̃ctu, vl quasi, &c. Si aduertat̃ hoc ẽ ↄ̃ iura all. ꝑ Pan. & q̃ notaui ĩ d. l. j. & certe edita sola actiõe ñ posset qs plẽe đliberar̃ á vellet ↄtẽđr̃ necne, ↄ̃ no. hic ꝑ do.
c Po. Cõsidera qd differãt ĩter se resecare, & detrahere, & qđ emẽdare sit mutare verba, sñĩa ꝑmanẽte. Vñ facit tex. ĩ l. actorũ verba, ff. đ re iu. Et aduerte, ꝙ ille tex. nihil facere vr̃, qa si emẽdare ĩportaret id qđ s̃. deductũ ẽ, ñ fuisset necesse addere in tex. ibi, tenore sñĩę ꝑmanẽte, cũ hoc importasset verbum, emendare.
d Pom. Vide Ale. ↄs. 175. vol. 2. q̃ ãt sit rõ ꝙ omissio, diei, & tpis. ĩ crĩali vitiet libellum, ẽt parte nõ opponente, secus ãt si omittatur cã libelli in ciuili, cogita, nisi dicas ꝙ in ciuili p̃t q̄l; renũciare iuri suo, secus in criminali, cũ nõ sit dñs mẽbrorũ suorũ, cui videret̃ renũciare, si admitteret̃ talis libellꝰ, cũ nõ possit probari de eius innocentia, probãdo qđ tali tpe non fuit in loco delicti commissi.
e And. Barb. Tñ dicit Ang. cons. 291. ꝙ nõ inspicitur qđ narratur, sed ꝙ cõcludit̃. Sufficit tñ si libellus p̃sumptiuè ↄcludat, vt t; idem Ang. cons. 259. Ro. cons. 105.
f Sed an tunc requiratur binum præceptum, vide Alex. cons. 93.

tutus:qa tp̄a nō patiunt̄,sed si esset intra tp̄s,bn̄ posset dictā accu-
a sationē emēdare. Dices tu,a& qd mirū,cū de nouo posset accusa
b re,si libellus prim⁹ n̄ fuit bn̄ ꝯcept⁹? b vt l.j.in pr.ff.si men.fal.mo.
dix.& d.l.libellorū. §.qđ si libelli? Resp.forte interest actoris,vel
accusatoris magis qđ ꝓcedat sup primo libello, q̄ qđ det libellū
de nouo pp sportulas,vel gabellas,q̄ dēnt solui cū offert̄ libellus,
ſm diuersas ꝯsuetudines Italiæ. S; si ponerem⁹ qđ libell⁹ daret̄ in
actiōe ciuili descēdēte ex delicto,& ī eo n̄ apponeret̄ loc⁹,& tp̄s,
5 q̄ apponunt̄ † ſm qđ deteriaui tibi in l.ꝑtor edixit.in pr.ff.đ iniur.
& ibi dixi.& l.idē exigit.ff.de dol.& ex̄ de ꝓc.c.tuæ.an ei⁹ omissio
vitiet libellū,ēt p̄te tacente.sicut in criminali,an verò requirat̄,ꝙ à
c parte opponat̄?hoc nunq̄ dixi tibi. c Dicem⁹ Deo duce in l.j.ff.de
d eden. Qn̄q; volo d emēdare libellū,addēdo,vel minuēdo circa rē
6 petitā.† Et hic aduerte,qa aut volo facere añ litē ꝯtest. & possū,
vt hic ſm gl.qđ intelligo qn̄ volo addere,vel minuere circa eādē
rē,vel summā petitā.nā si vellē addere aliā rē.tūc n̄ possē,si illa n̄
clauderet̄ super prima actiōe ꝓposita:al's sec⁹. Vtrū āt sub prima
claudat̄,vel n̄,colł'r ex doctrina q̄ dat̄ in l.scire dēmus. de ver.ob.
q̄ đt,ꝙ tot sunt stip͞l'ones,q̄t res,& p ꝯn̄s tot actiōes,& tot obl'o-
nes,tūc.n.n̄ eēt primā emēdare,s; nouā ꝓponere. Aut post lit.ꝯt.
& tūc aut volo detrahere,& possū,ar.ff.si cer.pe.l.qdā existimaue
rūt. & intelligo detrahere n̄ differēdo,s; renūtiādo illi parti q̄ de-
traho, vt j̄.dicā. sicut.n.possū toti liti renūtiare. vt l.postq̄.j̄.ti.2.
ita ēt parti. Hoc fallit in casu l.j.j̄.de pl⁹ pe. Et rō ē ibi,qa deliqt in
duob.s.in pl⁹ petēdo, & in pl⁹ cautionē p dolū exigēdo,vt ibi vi-
7 distis. Si verò † volo addere,tūc,aut circa principalia,& nō possū,
vt l.n̄ p̄t.ff.de iud. Aut circa accessoria,vt circa fruct⁹,& tūc si qdē
volo addere de his,q̄ occurrūt post lit.ꝯte. iudicio pēdēte,& tūc
possū,sec⁹ in his q̄ occurrūt añ,vt l.ędiles.§.itē sciēdū.de ædi.edi.
8 l.atheius.§.fi.cū l.seq.ff.de aq̄ plu.arc. Qn̄q; † volo emēdare libel
lum,addēdo,vł' detrahēdo aliq̄ q̄litatē, & tūc si qdē p mutationē
illius q̄litatis ꝯtingit mutatio actiōis ꝓpositæ, & tūc n̄ l;,vt l.præ-
tor.la 2.§.hæc āt actio.ver.docere.ff.vi bo.ra. S; si mutatio actiōis
nō ꝯtingeret,s; mutatio subiæ facti,tūc idē,ꝙ nō l;,vt l.denuntiat̄
se.§.qd tn̄.de adul. Si verò nec actionis nec subiæ facti cōtingeret
mutatio,s; auget̄,vel minuit̄ ꝯdēnatio,ex virtute actionis ꝓposi-
e tæ,tūc ista emendō est licita e vsq; ad sn̄iam,vt l.in delictis.§.si de-
f tracta.ff.de nox. Qn̄q; volo f emendare declarādo obscuritatē li-
9 belli,† vel aliqua verba obscura: hoc possū vsq; ad sn̄iam,vt l.si
qs intētione.ff.de iud.& intellige qđ possū ego ꝓponēs,n̄ ali⁹,ēt
hr̄s me⁹,vt l.idē Pōponi⁹ scribit, si frumētū.ī fi.cū sua gl.j.ff.đ rei
vē.l.īter stipulātē.§.j.cū sua gl.ff.đ ver.ob.q̄ đ itell'e,vt ibi plēè dixi.

g Sumus expediti de emēdōe: venio ad ſm,s.de mutatione,g
& op.ꝙ n̄ possit mutari,sed in eo necesse hēat actor
insistere,vt j̄.qūo & qn̄ iu.aut.q semel. Sol. Dicit gl.qđ hæc l.est
hodie correcta p illā aut.s.postq̄ libell⁹ est porrect⁹ iudici, & dat⁹
parti.si.n.parti nō eēt dat⁹,hæc lex remaneret firma. Odof.t;ꝯ ista
gl. Dicit.n.qđ remediū d.aut.q semel.est ꝓpositū ꝯ eū,q actionē
ꝓposuit,& differt eā ꝓseq. S; si qs vult ab illa actione ꝓposita de-
sistere,& aliā ꝓponere,& sic mutare,hoc nō ē ꝓhibitū p illā aut.
imò est ꝯcessū,vt l.cū fundū.§.fi.ff.de vi & vi ar. Hāc opi.tenebat
Mar.Sil.& d.Ia.Bu.Pet.ꝯ,imò đt hāc l.eē correctā,& assignat rōē,
qn̄ actor dat libellū,iā ex p̄te actoris ē fcā litis ꝯtest.& sic ē obl'a-
tus instātiæ,vn̄ ipse nō p̄t desistere,s; cogit̄ ꝓseq,vt d.aut.q semel.
Certè hoc nō pl;,qa si esset verū sequeret̄ qđ de iure antiquo po
tuisset ferri diffinitiua sn̄ia ꝯ actorē,q̄si ex parte eius sit lis ꝯte.qđ
10 est falsū,vt in l.& post edictū.in fi.ff.de iudi.† Præterea ꝯtestō dr̄
sit attestō,vt vidistis in l.1.j̄.de lit.ꝯte.s; p solā ꝓpositionē libelli,
seu obl'ōne, nō fit simul attestō litis.g̃ ex nulla parte dr̄ litis cōte.
11 & Cy.residet in opi.Pet. Mihi vr̄ dicēdū,† & aduerte,qn̄q; actor
vult in totū desistere renūciādo instātiæ,actioni,& cāæ,& tūc in-
distinctè p̄t,vt j̄.ti.2.l.postq̄ liti.ſm oēs.qn̄q; actor nullo mō vult
desistere,sed vult differre,tunc nō p̄t ſm oēs. & ad hoc ꝓpositū ē
remediū d.aut.q semel. Qn̄q; actor vult desistere ab instātia solū.
remanēte sibi salua actiōe,& cā,& tūc nō p̄t parte inuita mutare,
per d.aut.q semel.q̄ đt,qđ qs cogit̄ in ea ꝑsistere vsq; ad fi.hoc est
verū,nisi iudex viderit qđ de necessitate dr̄et seq absol'o ab īstā-
tia,forte pp malā ꝯceptionē libelli,vel pp aliud, tūc dr̄et admitti
actor,renūciās illi instātiæ,cū p hoc eēt finis illi⁹ cāæ. Qn̄q; actor
vult renunciare actioni remanēte sibi cā, & remanentib.sibi aliis
actionib.ꝓditis ex eadē cā,tūc in hoc est opi.inter gl.& Pe.ex vna
parte,& Odof.ex alia parte. Ego teō opi. Odof.nam tex.in d.aut.q
semel.đt,qđ qs cogit̄ exercere litē sup illa actione,vsq; ad finē,s;
renūciando illi actioni ego impono finē oī liti sup illa actione,g̃
vlterius nō cogor. Prædicta vera,qđ dicta mutatio permittitur,
ꝓut edicti monet autoritas,& ius dicētis decreuerit eqtas.qd.n.si
primò actor ꝓposuit certi ꝯdōem gn̄alē,q̄ n̄ infamat,q̄ vult mu-
tare,& ꝓponere aliā,q̄ infamat? Certè ius dicentis æqtas forte nō
12 admitteret,vt dicā vobis j̄.hoc sero.† Hēs ex prædictis,qđ muta
re actionē est vnā omittere,& nouā ꝓponere. Probatur j̄.de mu.
no.per totum.& ff.de proc.l.mutari. Item prædicta q̄ ego dixi de
mutatione,nō hn̄t locū in cāis criminalib.qa desistendo à prima,
incideret in Senatusc.Turp.vt ff.& j̄.ad Turp.p totum. In cāis ve
rò,in quib.desistēdo nō incideret,posset hr̄e locum. Quæro,dixi
s̄.ꝙ si qdem per ꝓpositionem qualitatis nouæ mutatur actio vel
factum,ꝙ non l;,qualitatem adiicere,vel detrahere, quæro,qual'r
hoc cognoscam? Dic vt dixi plenè in l.denunciasse. §.qd tn̄.ff.de
adul.dic vt ibi dixi. Quæro,dr̄ hic in tex.ꝓut edicti perpetui mo-
net authoritas,& ius dicētis decernit æquitas,qd est hoc dcm̄ De
clarabo hoc sero,qa hoc tangit̄ in vlt.gl.iō vltimo loco recitabo.

13 Nunc venio ad mām cumulationis. Quæro † quid sit
cumulatio? Resp.cumul'o est vnius actio-
nis cum alia coadunatio,vt apparebit in his quę j̄.dicam. Secun-
dò quæro,ad quid fuit inducta cumulatio. Resp.qa vt vidistis,est
dubium vtrum quis possit actionem mutare,iō actor nō vult de-
sistere à prima,sed nouam actionem adiicere,& adiūgere primæ.
14 Vidēdum est ergo,† vtrū cumulatio sit permissa. Gl.hic br̄ dicit,
ꝙ sic,qa nō reperitur prohibita,nisi duobus casibus: ergo,&c.vt
l.necnon.§.qđ eis.ff.ex quib.cau.ma. Dy.circa hoc facit vnā suam
disputationē multum subtilem,vtilem,& pōposam,q̄ posuit in c.
nullus plurib.de re.iu.lib.6.& ibi facit multas rōes pro & ꝯ.final'r
determinat cumul'onē esse pmittēdam. Dat tn̄ tres rl'as,in q̄b.cu-
mul'o est ꝓhibita.de q̄b.duas rl'as hæc gl.ponit. Prima est,qn̄ pri-
ma actio,ita se h;,ad scđam,qđ absolutoriā latā in prima possibi-
le est parere excep.rei iu.in secunda, tunc nō admittitur cumul'o.
gl.alleg.ff.de excep.rei iu.l.si mater.§.eandem.& l.cum quæritur.
de iure iu.l.duob.§.exceptis.melius ꝓbatur ff.de exce.l.fundi.& l.
h fundum l.h de pub.in.l.interdum. Scđa reg.est,qn̄ plures actiones
sic se hn̄t,qđ electione vnius alia tollit̄,tūc nō admittitur cumula
tio.all.sunt in gl.j̄.de cod.l.fi. & de trib.l.ꝙ in hr̄dem.§.eligere.cū
si. Addit Dy.3.rl'am,qn̄ sunt plures actiones ꝯriæ, nō admittitur
cumulatio,vt l.j.j̄.de fur.l.eum qui, & l.ꝯ maiores.j̄.de inoff.test.
Dices tu,ista nō est noua rl'a. Nam si sunt ꝯriæ,electione tollunt̄,
i vt d.l.j.j̄.de fur. Resp.si essent ꝯriæ i in exercitio,nō in origine,di-
ceres verum. Sed si sunt ꝯriæ in origine, non p̄t dici qđ electione
tollant̄,qa cum nō sit nisi vna,nō cadit ibi electio,q̄ propriè cadit
inter plura, vt l.cum illud.ff.qn̄ dies le.ce. Istæ sunt rl'æ Dy. & gl.
Ego addo al's tres rl'as impedientes. Prima,qn̄ duæ actiones sic se
k hn̄t,qđ vna proposita,& ꝯdemnatione k secuta,& executiōe fcā,
l ꝯtingit liberatio ab alia,nō admittitur cumulatio. l Hic est casus
in l.j.in fi.ff.si fa.fur.fe.di.q est valde no.casus. & per hoc destrue-
rentur dicta Dy.in hac mā. Scđa rl'a est,rōe maioritatis,qa qn̄ pl'es
actiones sic se hn̄t,ꝙ vna rōe maioritatis nō admittit secum alias
actiones,nō admittitur cumulatio,vt l.vlt.j̄.de ord.iud.l.p mino
rem.ff.de iu. Tertia rl'a est,rō ordinis, qn̄ plures actiōes sic se hn̄t,
m ꝙ vna ex ordine d; aliam præcedere, m nō admittitur cumulatio,
vt j̄.de rei ven.l.ordinarij.de interdic.l.incerti.ff.de inof.test.l.qui
n de inof.& qđ ibi no. Et sic hēs sex rl'as,q̄ prohibēt cumulationes,
15 duas p gl.tertiam p Dy.& tres al's p me. n Veniamus g̃ ad gn̄a cu-
o mul'onū. Dy.dicit sequendo Pe.ꝙ † q̄tuor sunt gn̄a cumul'onū. o
Primum

a ADD.¶Pom.Bar.hic vr̄ sentire duo,qđ ex libello nulla dēat solui Gabella,stan te statō,&c.qđ ē ꝯ l.2.& ibi pōderat Bal.& Sal.j̄.de enunc.cū ꝯcor. de q̄b.per Ale.ꝯs.36.vol.4. Idē vr̄ sentire qđ ex libello nullo reformato nō dēat solui gabella stāte dcō statō,qđ ē ꝯ no.p doct.in l.iurisgētiū.§.adeo,& ī l.ab emptiōe, ff.de pact.vbi volū⁻,qđ stāte dcō sta.qđ de oī ꝯctu,qđ habebit ēt locū in ꝯctu reformato,&c.nisi dicas,vt hic dn̄i aliq Perusini, qđ Bar.hic cōsiderauit actū ꝓducendi ꝯ quos facit l.4.§.ꝯdēnatū, ff.de re iu.qđ vero ad ſm ꝯsiderauit qđ gabella prius soluta, de libello inualido ꝯpēsabitur ꝓ eo qđ d; solui ꝓ libello postea reformato,ar.l.post rē iudicatā,ff.đ trāsa.q̄ īplicāt ꝯdōē,imo cogita tu.
b Adde Ioan.de Ana.consi.11.
c Pom.Vide Ang.cons.296 Alex.cons.6.lib.3.Rom,cons.111.
d Pom. Et vide Bar.in cons.incip.an venditio, vbi ponit formam vt quis dicat ꝙ agit omni meliori modo,& forma,quibus potest,&c.
e Alex.Vide Bar.cons.223.
f An.Barb.Vide de mā d.Ant.d.Abb.& alios in c.2.đ li.ob.ego vidi dubitari hoc anno, an isto casu teneatur emendans ad expēsas, qn̄ declarauit obscuritatem libelli,vsque ad sententiam,& consului quòd sic,& ita fuit obtentum.
g An libellus possit mutari in causa appellationis,vide Ro.cons.361.
h Pom.Istam reg.nō probant d.leges, sed se fundant ne per ſm iudicium fiat p̄iudicium primo,vt aliqui dicunt. Sed vide ibi Pau.de cast.vide Ale.in l.j.ff.de le.j.
i Pom.Ex hoc vr̄,ꝙ non possent accumulari publiciana, & rei ven.quia vn̄i ꝯrię vt per gl.& doct.in §.sed iste,inst.de act. Itē qđ nō admittat̄ talis libellus dico sentētiam nullam,& iniustam,de quo per Bar.in l.si expressum,in prin.de app.
K Pom. Intellige sic Bar.ꝙ possibile est quod executio taliter fiat, quod contingat liberatio, &c. & imo impeditur cumulatio, non autem quod semper fiat. Et vide ad hæc Bal.in l.ordinarij,j̄.de rei ven.& Ro.cons.140.& 245.
l Barb.Adde Rom.cons.240 265.& 292.
m Vide Pau.de cast.cons.259.
n Pom.Adde aliam regulam,vt per Ang.Aret.in §.si minus,j̄.de accus.
o Paris.Addē qđ vbi princeps mādat ꝓcedere simpl'r,n̄ admittit̄ cumulō,ſm Bal. in l.ne qcq̄,§.si qs simpl'r,ff.de ver.ob. Vide ī mā cumulōis Fel.in c.2.de lib.ob. & ibi ponit aliqua de cumulōe,q̄ fit cōndōaliter ad aliam actionem intentatā.

Primum gen⁹ cumulõis est, qñ ꝓponunt diuersæ actiões ex cãis diuersis ad diuersa. ẜm gen⁹ est, qñ ꝓponunt diuersæ actiones ex diuersis cãis ad diuersa, ex eadẽ cã ad idẽ, exemplũ in act.emp.& vend.& sic hẽs dictas actiones, & certi ꝯdõem. Tertiũ gen⁹ ẽ, qñ diuersæ actiones ex eadẽ cã ꝓponunt ad diuersa, vt actio furti, & ꝯdõ furtiua, idẽ in simil. Quartũ gen⁹ est, qñ pl'es actiões ꝯpetunt ex diuersis cãis ad idẽ, exemplũ p;. Addo quintũ a genus cumulõis, qñ pl'es actiões ꝯpetunt ex eadẽ cã ad idẽ ꝯ diuersos, qa oĩa s. dicta gña loquũt qñ pl'es actiões ꝯpetũt ꝯ eosdẽ. Redeo ad primũ qñ ꝓponunt diuersæ actiones, ex diuersis cãis ad diuersa, isto casu dicit Dy.Pe.& Cy.hic qđ cumulõ est pmissa sine dubio: vt l.si idem cũ eo.ff.de iu.om.iu. Rõ qa nõ ob.aliqua de r'is impedientib ꝓpoũtis p eos. Istud dcm̃ nõ est pfectũ, qa huic cumulõi possibile est obstare aliq̃ ex r'is impedienti. qs s.posui vltra eos.

17 Iõ dic latius sic. Qñq; fit cumulõ actionũ ex diuersis cãis ꝯpetentium ad diuersa, & se nullo mõ tãgentiũ, tũc admittit cumulatio r'r.vt si petã decẽ ex cã mutui, & decẽ ex cã vendõis, vt d.l.si idẽ

b cũ e.& l.fi.j.de an.exc. b Hoc fallit rõe maioritatis, vt puta si ẽ proposita vna actio crĩalis, nullũ aliud iudiciũ poterit inter eos agitari, ẽt ex cãis penitus separatis. l.vlt.j.de ord.iu.& l.p minorẽ.ff.de iu. In ꝯriũ facit ff.rer.am. l.rerũ amotarũ actio, & intellige, vt ibi

c dixi. Si verò ꝯpetit ad diuersa, & ex diuersis cãis, se tñ nõ ꝯtingẽtib. possibile tunc est φ absolutoria lata in vna pariet exceptionẽ rei iud.in alia, nec tunc admittit cumulatio, vt l.fundi.& l.fundũ. ff.de exce. In casu ẽt pdicto qñ nullo mõ se ꝯtingũt, posset impediri cumulõ rõe ordinis. Exẽplum in petitorio, & possessorio, in actione ad exhibẽdũ, & rei ven.vt s.dixi. Sed qñ r'æ nõ obstarẽt,

16 ꝓcederet cumulõ, vt dcm̃ est. †Sed iuxta hoc q̃ro qđ vult dicere ista cumulõ. erũt ne duo libelli, & duæ ꝯc'ones, vel erit tm̃ vnus libellus, & vna ꝯc'o, & vna instãtia? Dic qñq; cumulãtur actiões diuersæ numero, & spẽ, vt actio depositi, & actio ꝯmodati, locati, & si pl'es. Qñq; sũt pl'es actiões, dr̃es numero, s; nõ spẽ, vt puta hẽo tecũ cões pl'es hr̃ditates, & ꝑõñs hẽo pl'es actiões, idẽ si pl'es societates, & pl'a deposita, & sil'a. Primo casu intelligo cumulõem fie-

d ri in diuersis libellis. d Scd̃o casu, intelligo cumulõem ẽt in eo.li-

e bello, e & sic erit vna ꝯc'o, & vnũ iudiciũ. f Istud ꝓbat in l.hr̃des.

f §.si fr̃es.ff.fa.erc.& l.cũ duob.§.si pl'es.ff.ꝓ soc. & ff.de act.emp.l. nõ est nouũ, & qđ ibi no.in gl. ẜm genus cumulõis est, qñ plures

18 actiones ex eadẽ cã ꝯpetũt ad idẽ, † & isto casu dñt pdicti doc.&

g hñ, qđ sine dubio nõ admittit cumulõ, vt l.de ea. g vbi casus sing. ff.de exc.rei iu. Rõ qa absolutoria lata in vna pareret exceptionẽ rei iu.in alia. Et hoc est verũ, nisi actor esset dubius, pp ſcm̃ aduersarij vt l.j §.qa ãt.ff.quor.leg.no.in l.qđ in hr̃dẽ.§.eligere.ff.de tri. Sed ꝯ hoc op. & ista oppõ potuit ẽt formari in primo gñe cumulõnis. Op ḡ in aut.de fideiu.§.sed neq;. vbi pt intẽtari sil', & semel

h ꝑsonalis, & hypothecaria, h & tñ se contingunt adeo qđ absolutoria lata in vna, parit excep.rei iu.in alia, vt in l.si deferẽte. ff.q.b. mo.pig.vel hypot.sol. Dy.in c.nullus plurib.dicit, φ ibi loqtur de cumulõe, q̃ fit ab ipso initio, qñ pl'es actiões simul, & semel ꝓponuntur, sed mã nr̃a loqtur qñ vna actio ꝓponitur post primam. Istud non pl;, qa sicut non admittitur cumulatio ex post facto, ita nec ab initio, vt l.fundi.& l.fundũ.ff.de excep.d.Cy.& Pet.dñt, qđ ibi est rõ, qa vna actio est accessoria ad aliam. Hoc ẽt nõ pl;, per d. l.fundi.& l.fundũ.vbi actio ꝓ re, & ꝓ fructib.nõ pt proponi sil'. Et si tu dicas, actio q̃ ꝯpetit ꝓ fructib.nõ est accessoria? Resp.eo.mõ hypothecaria nõ est accessoria ad principalẽ, qa ql; est actio p se, & pt principal'r implorari: sed ꝓ tanto ql; pt dici accessoria eodẽ mõ, qa sicut actio hypothecaria nõ pt ꝯsistere sine principali. ita actio ꝓ fructib. nõ pt ꝯsistere sine principali. Ego ãt istud ꝯrium soluo sic, qa iura noua authenticorũ grauãt actorẽ, vt prius dẽat discutere principalem super ꝑsonali, & super hypothecaria anteq̃ veniatur ad fideiussores, iõ ne nimium differat, voluit ipsum exonerare in hoc ꝯ r'am cumulõis, vt dictæ duæ actiones possint sil'

19 intentari: iõ est ibi spãle. Tertium genus † cumulõis est, qñ pl'es actiones ꝯpetũt ex eadẽ cã ad diuersa, & tũc siue sint diuersa q̃ se hñt, vt plus, & minus, siue diuersa penitus, Doc.prædicti tñt, φ nõ admittit cumulatio, qa possibile est sic ferri sñiam in prima, φ obstaret exceptio rei iu.in secunda. probatur in l.i.§.j.ff.vi bo.rap.&

20 l.interdũ.de pu.iu.& l.duob.§.si qs iurauerit.ff.de iurei. †Quartũ genus cumulõnis est ex diuersis cãis plurium actionum ad idem ꝯpetentium, tunc dicit Dy.φ cumulatio admittitur, vt puta peto fundũ ex cã emptionis, eundẽ fundũ possum petere ex stipulatu. Quia absolutoria lata in vna nõ parit exceptionem rei iu. in alia. l.hmõi.§.qui seruum.ff.de le.j Pe est in ꝯria op. per l.nemo ex his. §.quoties.ff.de re.iur.per q̃ ipse dicit, qđ sp d; qs eligere. Sed certè illa lex pt intelligi qñ plures actiones ꝯpetunt ex eadem cã: & iõ

i puto sic dr̃e dici, i in isto gñe cumulõis, qñq; istæ duæ actiones, l; ex diuersis cãis competant, sic se hñt, φ executione facta in vna, tollitur alia, & tũc nõ admittitur cumulatio, vt l.j.in fi.ff.si fa.fur. fecis.dica.& probatur ex r'a, q̃ s.dedi. H⁹ exemplũ p; ex l.alle. Põt ẽt ꝓbari qñ duæ actiones competunt ad idem ex diuersis cãis lucratiuis vt ff.de act.& obl.l.oẽs, & l.Mæuius. §.duob.de le.2.& in isto casu verum dicit Pet.qñq; istæ actiones sic se hñt, φ executione facta in vna nõ tollitur alia, vel qñ ꝯpetunt ex diuersis cãis nõ lucratiuis, vel quarũ vna est lucratiua, alia nõ, tunc admittitur cumulatio, vt d.l.hmõi.§.q seruũ.de le.j.& l.si is, de act.& ob.& isto

21 casu verũ dicit Dy. †Quæro, circa hoc dixi φ cumulatio hoc ca-

k su admittitur, nunqd erit vnus libellus, k & vna instantia. an diuersi libelli, & vna instantia? Br̃ dico, si quidem sunt diuersę actiones numero, specie tñ ꝯueniunt, vt plures actiones ex empto vel similes, tunc erit vnus libellus, & vna instantia, al's plures, vt probatur in d.l.si is.de act.& obli.& de act.emp.l.non est nouum, & ibi no.

22 Quintum genus cumulationis est † qñ sunt pl'es actiões ex ead. causa, & ad idem ꝯ diuersos. isto casu, an omnes isti possint conneniri simul. Item an in vno, & eo.libello, dixi plenè in l.3.§.1.ff.de duob.re.& in rep.q̃ feci de l.j.& aut.posita.j.de duo.re. Expeditis

23 generib.cumulõum quero vl'r †circa cumulõem, dixi qđ in quibusdam casib.nõ admittitur cumulatio, quæro quid si nõ est oppositum, & processum est vsq; ad sñiam, ẽt super actione cumula

l ta. Ista q.est multum subtilis. l Sed dic, qñq; cumulatio impeditur solum ratione ordinis, & tunc si non opponitur exceptio, procedit iudicium, & valet sñia, vt l.j.j.de app. facit φ no.j.com.di.l.2. ver.restitui.& l.si mancipium.§.j.ff.de euict. Qñq; cumulatio impeditur, qa absolutoria lata in primo pareret exceptionem rei iu. in secundo, & tunc idem, qa d; opponi exceptio. & si nõ opponitur, procedit iudicium. qđ apparet, qa lex dicit secundam actionẽ per viam exceptionis impediri, vt l.fundi.& l.fundum.ff.de exce. φ no.in l.2.j.com.di.& l.si mancipium.§.2.ff.de euic. Idem puto si secunda impediatur, ideo quia executio facta in prima tolleretur per aliam. Idem si impediatur ratione maioritatis, quia leges de hoc loquentes semper se vñr referre ad exceptionem.fa.φno. in gl.fi.j.de procu.l.reum criminis. qñque cumulatio impeditur, quia actiones sic se habent qđ electione tolluntur. & hic aduerte, quia quandoque ab initio cumulantur plures actiones, quæ electione tolluntur, & tunc si pars nõ opposuit, procedit iudiciũ, vt l.j.§.quia autem.ff.quo.leg. Sicut.n.pp contumaciam partis tacentis admittatur concursus dictarum actionum, ita eodem mõ ex consensu partium tacito vel expresso.ar.ad hoc.j.de an.excep. l.fi.& φ ibi no.in gl.in fi. Quandoque ab initio fuit proposita vna de his, quæ electione tolluntur, & alia postea fuit cumulata, tunc non oportet, φ opponatur exceptio, & intelligo de exceptione iuris. Et est ratio, quia per electionem alia est ipso iure sublata, vt l.j.de fur.& d.l.quod in hæredem.§.eligere.tamen est necesse φ in secundo iudicio super actione cumulata fiat fides de processu habito super prima, vt l.generaliter.ff.de exce. secundum vnam lec. ibi positam in gl. Quandoque cumulatio impeditur propter contrarietatem actionum, tunc an sit necesse quod opponatur exceptio, esset longum dicere. Dic vt dixi in rep.quam feci in l.natura liter.§.nihil commune. de acqui.poss.vbi tangitur istud dubium.

24 Quærit gl.nunquid †super actione cumulata debeat iurari de calumnia. Azo dicit φ sic, quia iuratur super actione. Hug.dicit contrarium, φ iuratur super facto. Finaliter gl.dicit, φ debet iurari de calumnia super actione cumulata, quia causa mutatur. hic aduerte. Quan

a ADD. ¶Barb. Quando fit libellus super pluribus hypothecariis, vide Lud.Ro. in consi.237.vbi pulchre loquitur, alleg.Bar.in hac l.vide ibi.

b Po. No.decisõné ad d.l.fi.vt ñ ꝓcedat solo vbi ꝓponeret libell⁹ obscur⁹ in vna cã, sed ẽt in plurib.cumulatiuis ꝓpositis, qa sicut vna pt declarari, ita illæ pl'es.

c Pom. Item facit ꝯ, qm̃ sequeretur hoc mõ φ q.s ex delicto suo sentiret commodum, ꝯ l.itaque fullo, post pr.ff.de furt. Nõ ob.l.fi.j.de or.iu.nã vide per gl.in d. l.rerum amo. Nõ ob.ẽt l.p minorẽ, qa loqt qñ p ciuilẽ poterat crĩal'r præiudicare, quia absolutoria in ciuili generat tale quale præiudicium criminali.

d Po. Intellige diuersis libellis, i.in diuersis scripturis, s; diuersis habito respũ ad iuris effectũ, vt p Bar.l.libellorũ, §.s; si aliud, ff.de acc.& sentit hic dñ s.all.l.fi. Idem dicit Rom, alleg, consi.111. (de ann.exc.

e

f Pom. Considera φ Bar.habuit respm̃ ad effectũ cãrũ, ñ ãt ad actiones, solus. n. intẽtabat, s; pl'es erãt cãæ, ita qđ dr in eo libello fieri cumulatiue, intellige si à principio sil' ꝓnũtiatur, sec⁹ si vna post aliã, tũc etiã opus fuit nouo libello, p d.l.nõ est nouũ, post pr.& vera gl.ibi vide gl.in c.fi.ver.personalibus, de rescri.

g Pom. Aduerte quæstionem, quoniam l de ea non multum facit, quia non loquitur de actione cumulanda impedienda, sed quod absolutoria, &c. imo melius facit l.nemo ex his, §.quoties, alle.j.per Bar.in quarto genere, ff.eo.iudic.

h Vide Ro.vbi s.consi.240.& 392. Adde tu pro solutione §.sed neque vltra no.per Alex.hic doct.vide d.Mar.Soc.in c.dilecti, de lib.obl.art.1.29.q.3.in pr.ver.circa secundum, ibi secundo infertur ver.sed aduerte redeundo ad solutionem.

i Poma. Doctrina Bar.hic est communis secundum Alex.in l.naturaliter, §.nihil commune, ff.de acq.poss.

K Adde tu. Et vide d.Mar.Soc.in c.dilecti, art.29.q.8.ver.quartus effectus. Et quid de additione facta libello, an debeat solui gabella? per eundem Bart.& per d. Mari vbi s. & per Io.Berta.in tract.de gabel.in 5.parte prin.fi.

l Adde vt per eundem, in l.hos accusare, §.lege, ff.de accus. & in l.j.§.acc. ff.ad Turp per gl.& doct.in l.si acc.j.de accu. Adde tu, φ d.Mar.Soc.in c.dilecti, de lib.obl.art.29.q.7.sequitur hæc dicta Bar.

re. Qñq; actio cumulatur, non tñ variatur instantia, sed est vna, & eadẽ instantia, & tũc nõ d; iterum iurari, qa illud iurm vr̃e est ad oẽ id qđ in illa instãtia emergit, vt in aut. in isto. ĵ. de iu. ca. Qñq; actio cumulatur, s; est noua instãtia, qđ qñ fit, apparet ex p̃dictis,
a tunc d; iterum iurari de calumnia, & ita loqtur opi. gl. hic posita. a
25 Sed q̃ro† nunqd super prima, & scđa actione sit pronuntiandũ. Dñt qdam φ nõ, si absolutoria lata in prima pareret excep. rei iu. in scđa, sed nõ pl; gl. quia illo casu nõ admittitur cumulatio. Puto ĝ pronũtiandum esse super vtraq;, qa de q̃ re cognouit p̃tor, &c.
26 l. de qua re. ff. de iu. † Quæro, qd si est lata sñia super vna cã, & nõ sup alia cã cumulata, vel ecõuerso, an sñia vitiet? resp. φ nõ. ar. l. ẽt.
27 §. j. de mi. de ind. l. nõ idcirco, & de re iu. l. de vnoquoq;. † Quæro, an qñ noua actio cumulatur debeant dari nouę induciæ. gl. dicit, & bñ φ sic, nisi in scđa possit esse instructus ex deliberatione, q̃ fecit in prima. Exemplum ponit gl. Aliquis ꝯuenitur vi bo. rap. postea ex eadẽ cã ꝯuenitur furti. Certe nõ dabuntur nouæ induciç, qa ex deliberatione in prima cã potuit esse instruct⁹ in scđa. dcm gl. pl;. Sed istud exemplum nõ vr̃ procedere, qñ possibile est absolutoriã latã in prima parere exceptionẽ rei iu. in scđa. vt s̃. dixi. S; ita demũ ꝓcedit exẽplũ, si forte ex p̃te illa exceptio ñ oppõat.

Expedita materia cumulationis, venio ad vltimam p̃ttẽ, q̃ dicit, prout edicti perpetui monet authoritas, & ius dicẽtis decernit æqtas. Quid est hoc dcm? Et primò q̃ro qđ ẽ hoc dcm ẽm gl. dic, qđ hoc dcm, ꝓut, significat tp̃s, & q̃litatẽ, vel significat ẽm tm̃, s. q̃litatẽ. & ista est gl. noua. libri antiq ñ hñt eã. Quid vult dicere hic gl. Vult dicere qđ
28 † hæc dictio, ꝓut, significet tp̃s, intra qđ l; emẽdari, & mutari, qđ ẽ qñq; añ lit. ꝯtest. qñq; postea, vt s̃. dixi. Itẽ significat q̃litatẽ, hoc est, vt sit saluũ i⁹ deliberatiõis, & defensiõis reo. & ẽt itẽresse suũ, vt ibi videbitis. Subdit gl. vel ẽm tm̃, q. d. hæc dictio, prout, significat q̃litatẽ. s. q̃l'r admittaɫ emendatio, s. ẽm formã edicti p̃toris, in q̃ de tp̃e nihil dr̃, vt ibi videbitis. S; certè prior expõ magis pl;, vt significet tp̃s, & q̃litatẽ qa hic hæc dictio, ꝓut, ñ solũ referɫ ad edictũ p̃toris, s; ẽt ad æqtatẽ i⁹ dicẽtis, q̃ ñ patiɫ istas mutationes post litẽ ꝯtest. vt d. l. ñ p̃t, vt s̃. dixi. Et ex his hẽs, qđ hæc dictio, ꝓut, po
29 nit limitatiuè. Et p̃ hoc facit ad q. in aliq̃ libello † fit mẽtio de ali
b quo instr̃o, vtũ illud instr̃m dẽat edi b añ lit. ꝯtest. Inn. ex̃ de ꝓb. in c. j. dicit φ sic, qa al'r reus nõ p̃t esse instruct⁹, an velit cedere, vel ꝯtendere. ego dico sic. Qñq; in libello fit mẽtio de aliquo instr̃o, nõ p̃ modũ limitationis, s; p̃ modũ cuiusdã assertæ ꝓbõis. V. g. đt actor, qđ Titius vẽdidit mihi talẽ rẽ ꝓ tãto p̃tio, & qđ de hoc rogatus est talis notari⁹, vel qđ de hoc apparet p̃ publicũ instr̃m manu talis notarij, tũc re⁹ p̃t esse cert⁹ ex ipso libello. Nõ. n. fit mẽtio instr̃i, vt limitet ꝯtenta, seu narrata in libello: s; đt actor q̃l'r narrata ꝓbare p̃t. Si verò fieret mẽtio de instr̃o limitatiuè, V. g. dico φ Titius vẽdidit mihi fundũ ꝓ tãto p̃tio, ꝓut apparet manu talis notarij. q̃ dictio, ꝓut, est limitatiua, vt hic vides. Tũc aduerte, aut re⁹ ñ d; ẽẽ instruct⁹ ex illo instr̃o, de q̃ fit mẽtio in libello, qa ad eum nõ p̃tinet, & tũc d; ei fieri copia instr̃i añ lit. ꝯtest. qa al's deliberare nõ p̃t. Ita loqtur dcm Inn. Si verò est aliqđ instr̃m, de q̃ reus p̃t ẽẽ instruct⁹, Exẽplũ petit legatarius ab hr̃de legatũ, ꝓut ꝯtineɫ in tali testõ, certè qa apud hr̃dẽ d; ẽẽ testm̃, ñ dẽbit fieri copia, & istđ ꝓbaɫ expsẽ ff. e. l. 2. Sed ꝯ hoc vr̃. ff. vt le. no. cau. l. postq̃. §. si dies. vbi ẽt hr̃di edit instr̃m. Sol. Fateor φ ꝯ hr̃ẽẽ negãtẽ ad ꝓbõem, d; edi testm̃, nõ ad deliberationẽ. Ita loqtur qõ nr̃a. Quæro, dixi, qđ hæc dictio, ꝓut, denotat tp̃s, s. vsq; ad lit. ꝯtest. & qñq; postea. qd si
c dixi in libello, saluo c mihi iure † addẽdi, minuendi, & c. an ista cl'a
30 aliqd importet? Resp. nihil, vt ex. de fi. instr. c. inter dilectos. Cũ. n. ista tp̃is limitatio nõ ꝓcedat ex volũtate ꝓducẽtis libellũ, sed ex legis dispõe, hęc ꝓtestõ nihil releuat, vt hũistis no. ĩ sim̃ ĩ l. alimenta. ĵ. de ne. gest. Quæro qd vult dicere. edicti monet authoritas, & ius dicẽtis decernit æqtas? Quidã dñt qđ ꝓ eodẽ poniɫ, & ẽ inculcatio verborũ. Veritas h; se al'r, nã ĩ eo qđ đt, edicti p̃petui monet authoritas. facit mẽtionẽ de l. j. in pr. ff. e. vbi dr̃ φ editio dẽat tal'r fieri qđ reus possit deliberare, an velit cedere, vel ꝯtẽdere. sic ĝ d; ꝓmitti mutatio, & emẽdõ, vt reo sit saluũ i⁹ deliberãdi, an velit cedere, vel ꝯtẽdere. Si igiɫ illud qđ admittiɫ ẽ leue, & modicũ, nõ dabitur noua dilatio, al's sec⁹, vt extr. de dila. c. lr̃æ. & ita gl. intelligit hoc. Veruntñ in edicto p̃toris nihil dr̃ de emẽdatione dãni, vel expẽsarũ ꝯ eũ q̃ malè edit actionẽ, sed bñ dr̃ in illo edicto ꝯ eum q̃ negligeret edere rões, vel instr̃a ex iudicis p̃cepto, ad sil'itudinẽ illius voluit forte intelligere Imperator, ꝓut edicti p̃petui monet authoritas, vt; qđ restituanɫ reo expẽsæ, q̃tenus est indebitè reus fatigat⁹, ex eo qđ illa editio, vel emẽdatio fuit retardata. Et ita vr̃
d intelligere gl. hic posita. d Melius puto qđ ista refectio expẽsarum veniat ex vigore illorũ verborũ. q̃ ĵ. sequunɫ, vel i⁹ dicẽtis decernit æqtas nã æqtas iudicis decreuit qđ ille q̃ aliquẽ temere vocauit ad iudiciũ, puniaɫ in expẽsis, vt ff. de iud. l. eũ quẽ temere. Insti.
31 de poe. temerè liti. p̃ totũ ĵ. de iudi. l. sancimus. Nec intelligo † qđ sp̃ p̃p emẽdõem dẽãt refici expensæ, sed ita demũ si reus ex hoc damnificatus est. quid. n. si petij rẽ, & ĩ libello posui duos fines, postea addo alios duos fines? Certè ex hoc ĩ nullo dãnificaɫ re⁹: qñ cã deliberationis p̃ hanc edõem nõ mutaɫ, & idẽ in fim Sed si per adiectionẽ cã deliberationis mutaɫ, qñ ẽm primum libellũ reus dẽbat ꝯtendere, & sic expendit q̃rendo aduocatos, & sil'a, l; perfecta adiectione, & emendõe reus deliberet non ꝯtendere, certè reficerẽtur ei expensæ, qa in his damnificatus est. Sed si in vtroq; mõ tam ẽm libellũ primum, q̃ ẽt ẽm emendõem postea factam, reus idẽ deliberasset. s. ꝯtendere, qa forte negaret ipsum fcm de q̃ agitur principal'r, nõ puto φ æqtas iudicantis dictet expensas reficiendas, qa reus damnificatus nõ est, nisi p̃p hoc lis efficereɫ longior, qa tunc ꝯdemnaretur in tantas expensas, in q̃tas reus damnificatus est p̃p litẽ amplius ꝓlongatã, vt l. nõ ignorat. ĵ. de fruc. & li. exp. Istud ãt qđ tunc expensæ veniant reficiendæ, qñ rei interẽ, hoc gl. tua dicit. Sed quo iure istæ expensæ veniunt reficiendæ? gl.
32 dicit † per actionẽ in fcm, vt l. si qs ex argentariis. §. ex hoc edicto. ff. e. φ nõ pl; in casu isto, qa lex allegata loqtur qñ qs iõ tenetur, qa ad p̃ceptũ iudicis nõ edidit. hic verò loqtur de eo q̃ malè libellum ꝯposuit, quo casu expẽsæ veniũt iudicis officio mercenario, vt l. terminato. ĵ. de fr. & li. ex. Quero vtrũ minor: & mulier ꝯdem
33 nentur † in expẽsis. isto casu? gl. vr̃ hic dicere φ nõ, dũ dicit φ rõ personæ hẽatur. ar. pro hoc. ff. e. l. j. in fi. sed ibi sil'ter loqtur qñ qs delinqt nõ parẽdo iudici. Sed in casu nr̃o, puto qđ administrator minoris veniat ꝯdemnãdus in expẽsis, qa temere litigauit. & fiat executio in eũ, ñ in minorẽ, vt l. nõ est ignotũ. ĵ. de adm. tu. Plenè dixi in l. q̃ solidũ. §. ẽt. de le. 2. Nec ob. l. Polla. de his qui. vt ind. qa ibi iõ nõ punitur minor, qa pœna nõ p̃t cadere æquè in tutorem,
e & in pupillũ. Facit ad p̃dicta ĵ. vñ vi. l. meminerint. Mulierem e ãt puto in expensis ꝯdemnari, qñ nõ reperio istũ casum in quo ipsa
34 iuuetur, ergo, &c. vt l. fi. s̃. de iu. & fac. ig. † Vltimo quæro, aliquis proposuit certi condictionem quæ nõ infamat, vt mutare, & proponere actionem famosam, vtrum possit? Odof. tenet φ nõ. quia ius dicentis æquitas hoc non dictat. nõ enim tendit ad aliud, nisi vt officiat, ergo, &c. vt l. in fundo. de rei ven. Idẽ tenuit Mar. Sil. d. Gul. de Cu. & d. Iac. But. quod satis puto æquum. Et hic sit finis.

a ADD. ¶ Adde secundum Alex. quòd hoc communiter tenetur.
b Adde quòd cum opi. Bar. concor. Bal. in re. Paduana. Idem tenet Ro. conclu. 24. incip. Item in libel. pe. Ant. de But. in c. j. de prob. & vide Spe. in tit. de instr. edi. §. nunc dicamus, versi. quid si quis, cum aliquibus, versi. s. q. & de hac dictione, prout, vltra Ale. Fel. in c. 2. de rescrip. & ibi de dictione. fin. & quemadmodum.
c Adde vltra Alex. De hac clausula Spec. in tit. de lib. conce. §. j. versi. fi.
d Adde Bal. consi. 169 in fi. 2. lib.
e Pom. Puto in expensis condemnari, & imò p̃t esse, q̃ in his q̃ sunt introducta ad rigorem iuris cõseruandum, comparatur mulier rustico, vt per Bar. in l. j. §. nunciatio. Item q̃ bñficium principis, l. 2. §. si q̃s à principe, ff. ne q̃d in loc. pu.

LEX IIII.

a Qui accusare. a Reus nõ edit actori ad intentionẽ fundandã, sed actore non probante reus ab
b soluiɫ. b h. d. Vides ergo no. l. & collige not. vt p; in summario. Op. ff. e. l. j. §. edenda. Sol. Ibi reus volebat vti instr̃is, vñ de eis d; facere copiam actori. Opp. ff. e. l. senatus. Sol. Ibi sp̃ale in fisco, cui eduntur instr̃a à reo. Tertiò opp. de l. argentarius. 2 resp. ff. e. Sol. Ibi loquitur in rationibus, quæ sunt communes. dicam de hoc ĵ. l. fin. Op. de l. fallaciter. ĵ. de abol. Resp. fallit in his casib. in quib. debet probare vtraque pars. Vltimò op. ad fi. l. de l. si quando. ĵ. vnde vi.
c Sol. Actore non probante reus absoluitur. Fallit c in casibus vbi actori defertur iuramentum vt d. l. si quando. & de in lit. iur. l. in actionibus. ĵ. de iureiu. l. in bonæfidei. cum si. &c.

a ADD. ¶ Adde inquantum Ale. dicit secundum Bald. φ notarius negans se fuisse rogatum de aliquo instrumento, de quo vere fuit rogatus, venit puniendus de falso. Et hoc limitat secundum Io. and. in addi. Spe. in tit. de instr. edit. in fi. instr. Dic, quòd est in §. postħ. & post illam addit. vide fed. consi. 113.
b Pari. s. Etiã si nihil ꝓbet, & p̃t opponere đ iure tertij exclusiuo ĩ totũ iuris agentis. V. đ Cõ. ꝯs. 115. post pr. inc. dña Catarina, & vide ꝓ limitatiõe h⁹ r'æ gl. plenissimã, in c. vnico, in ver. ꝓbãte, ex. vt eccl. bñfic. Et qđ vbi itẽris actoris ẽ fundata, & ꝓbata de iure cõi, exceptio ãt rei ẽ dubia, ferri dẽat sñia ꝓ actore, vide Ale. ꝯs. 277. ĩ pr. vbi declarat qual'r istud ꝓcedat. Vide ẽt ad hoc ꝓ ei⁹ limitatione vt ñ ꝓcedat q̃tum sit ꝓ euitãda pœna, Bar. & q̃ ibi scripsi in l. vñ solũ, §. sed vt probari, ff. de ope. no. nun. Item adde φ reus venit absoluendus diffinitiue, qñ data fuit dilatio actori ad probandum, & nihil probatur, al's absolueretur solũ ab obseruatione iudicij quasi nihil actitatũ. Et vide Ias. in l. fi. ff. de fer.
c Adde alios casus per Spec. in ti. de prob. ver. sed licet reus, & Inn. in c. j. vt eccl. benef & Bal. hic vnũ not. qđ dicit Spe. in tit. de instr. edit. §. videndum, versi. ex p̃missis, qđ iudex ex magna cã p̃t cogere aliquẽ, vt instr̃a sua edat aduersario, hoc dictum sequtur Rota dec. 72. vt refert, & seqtur Ro. consi. 398. Quæ ãt dicatur magna cã. vide Io. and. ibi in addi. & inquantum Alex. in fi. dicit φ solo iuramento probatur interesse petentis edi probato dolo. Adde Rom. consi. 80. Et quando quis cogatur edere instrumenta, vel libros rationum, vide Ca. ꝯs. 119.

¶ Alia lectura.

1 *Accusator si non probauit causam an iudex possit supplere, & inducere nouos*
2 *Verbum, debet, importat necessitatem.* *(testes, vt etiam probent.*

Qui accusare. Actor nõ p̃t petere à reo editionem, ad intentionẽ suã fundandã, q̃ ꝓbões debent

bet hr̄e, quo nō ꝓbante reus absoluit. h.d. No. qđ dixi in summario. Cōcordat huic l. nimis graue. ꝫ. de testi. Item no. tex. q dicit iuris, &c. vr̄ notare dr̄iam inter ius, & æqtatem. Op. & vr̄ ꝙ re⁹ dēat edere actori, & ecōuerso, vt l. j. §. edēda. ff. e. Sol. qñq; reus vult vti instr̄is, & tūc ēt de his d; facere copiam actori. Qñq; reus nō vult vti, & tunc nō tenetur, vt hic. Item opp. de l. senatus. ff. e. Sol. vt in gl. Item opp. de l. argētarius. ff. e. Sol. ꝙ ibi loqtur in rōib. quarum copiam quil; d; hr̄e. Item op. de l. fallaciter. in fi. ꝫ. de abol. Sol. ibi loqtur in qbusdā criminalib. vbi probō spectat tam ad reum, vt purget innocentiam suam, q̄ ad actorem. itē op. de l. in bonæfidei. ꝫ. de iureiu. de l. admonēdi. ff. de iureiu. Sol. vt no. in d. l. admonen
1 di. Ista l. vr̄ facere ꝯ opi. Iac. de Are. in l. 2. de aboli. vbi ipse t; ꝙ † si accusator nō probat intentionem suam ꝙ iudex possit supplere, & inducere nouos testes in accusatione, & facere ꝓbari eam. Et ꝙ ista l. faciat ꝯ. p;. Nā hic est verbum. d;. qđ importat necessitatē,
2 † vt no. in l. sæpe. de of. p̄s. si hoc esset verū ꝙ iudex accusatore nō probante posset ipse testes ꝓducere, nō esset necesse ꝙ hr̄et probōnes accusator, qđ ista l. tñ reqrit. Præterea lex introducit q̄dam crimina spāl'r, in quibus vult iudicem per inqsitionem posse producere. & maleficia prohibere: q̄ crimina probantur in l. 2. §. si publico. ff. de adul. & aliqua in l. iubemus. ꝫ. de prob. Si esset verum, ꝙ iudex ēt super accusationibus in quocunq; delicto posset ipse testes producere, modicum prodesset statuisse solum circa crimina, in quib. per inqsitionem produceretur. Præterea video idē in falsario, in quo criē vltra oīa alia crīa d; fieri subtilis inuestigatio, & probatio. vt l. vbi. ꝫ. de fals. Et tñ lex dicit, ꝙ actore nō probante reus absoluitur, vt no. d. l. vbi. in gl. q̄ inc. i. interlocutoria. non ob. l. 3. de aboli. alle. vt s̄. per Iac. quia si iudex in defectum accusatoris, de hoc non cōfidit ꝙ ipse probet id, qđ in accusatione continetur, vt ex nimia infamia, vel h; eum suspectum, & iō nō fidit, vt l. accu. de acc. tunc p̄t producere ipse testes. Sed in casu vbi accusator nō probat accusationem, vel quia testis nō concludit, vel qa dicit se nihil scire, & accusator non est corruptus, ꝙ iudex posset inducere testes ad probādum delictum, nō reperitur lege cautū. Ita intelligit Spe. eam in ti. de inquisitio. §. qñ autem. Non ob. l. si non defendantur. ff. de poe. quia illa lex loquitur quò ad innocentiam accusati, quia iudex à se interponit partes suas. Sed quo ad condemnationem faciendam de accu. qđ à se possit interponere partes suas, absit. Et si dicas, quare potius ad defendendam innocentiam, & absoluēdum, posset interponere partes suas potius q̄ ad condemnandum. Resp. quia faciliores sumus ad absoluendū, q̄ ad condemnandum, vt l. Arianus. de act. & ob. & l. absentem. ff. de poe. Præterea nos habemus vnam regulam generalem, quæ p; ex tex. l. j. in fi. ff. de qq. ꝙ pro innocentia defendenda, ēt lata sñia, quæ transiuit in rem iudic. à qua nullum est remedium, tñ p̄t ad infringendam sñiam supplicatio porrigi, ne innocens ēt post ꝯdemnationem puniatur. qđ aliàs nullatenus reperimus, vt post sñiam latam de crimine superiori supplicatio porrigatur, si trāsiuit sñia in rem iudicatam, iō non procedit, ar. præall. l. si nō defendantur.

LEX V.

Non est nouum. Br̄ dicit fm lect. quam intendo tenere. Actor edit reo ad exceptionē probandam. h. d. Hanc l. examinabo. ꝫ. l. fin. quæ est clauis h⁹ mãæ.

LEX VI.

Iustum. Priuato ēt à fisco fit editio ad defensionem probandam. h. d. Op. de iu. fisc. l. in fraudem. §. neque instr̄a. sol. hic agebat fiscus ꝯ priuatum, ideo reus edit ꝯ se: ibi verò alius priuatus agebat, vnde fiscus ꝯ se nō edit. Vel hic loquitur de rōibus publicis, quæ vīr factæ de mādato soluentis. Quicunque. n. soluit exactori, habet mandare quòd scribat sicut dixi. s̄. e. l. j. &c.

LEX VII.

1 *Instrumenta communia debent esse apud digniorem.*
2 *Socio debet fieri copia omnium instrumentorum sine causæ cognitione.*
3 *Originale quando est necesse, debet tradi.*
4 *Dignior si sit effectus vilior, an instrumenta ab eo auferentur.*

a **Procurator.** Instr̄a cōia dēnt esse apud digniorē, a & alteri fiet copia, & cū expedierit, originale ede
1 tur. h. d. † No. ex hac l. ꝙ instr̄a cōia debent esse apud digniorem, simile in l. fi. de fide instr. Secundò no. ꝙ s̄p sine aliqua cāæ cogni
2 tione † d; fieri socio omnium instr̄orum copia. † Tertiò no. ꝙ qñ
3 est necesse debet tradi originale. Item no. ꝙ exemplum nō facit fidem. Quæro. dr̄ hic, qđ instr̄a debent esse apud digniorem. Pōe ꝙ inter te & me ꝯuenit, ꝙ instr̄a essent apud me, demum tibi successit fiscus, an non auferentur à me, & tradentur fisco? Gul. dicit, ꝙ non, qa fiscus vtetur iure priuati, vt l. fiscus. ff. de iure fisc. l. cum
4 quidam. §. fiscus. de vsu. Quid econuerso, pone † ꝙ ille qui primò erat dignior, nunc est effectus vilior, vtrum ab eo nunc auferentur instr̄a? Dicit Gul. ꝙ sic. ar. ff. de sol. l. cum quis. in pr. & l. Stichū. §. vsufr. e. ti. tractabo statim in aut. si qs in aliquo, iō hic nō insisto.

a ADD. ¶ Parif. Vide q̄ dicit Pet. de Vbal. in tract. de duobus fratrib. in 35. q. 11. par tis principalis, & vide quæ dicit Ias. in l. cum quid, in 2. lect. ff. si cer pet. Et pondera bene tex. in l. si quæ sunt cautiones, ff. fam. erc. qui probare videtur ꝯrium eius quod dr̄ hic, vt in l. fi. de fide instr. Sed Azo in summa, C. fam. erc. intelligit gl. ibi, & cōmuniter alij hic, & in d. l. si quæ sunt cautiones. Et ponit Azo vbi s̄.

AVTHEN.

1 *Exemplum probat contra producentem, & nu. 14.*
2 *Cautela quando datur exemplum, vt bene probat. & nu. 16.*
3 *Exemplum sumptum ab eo, qui fecit originale probat & nu. 15.*
4 *Pars, quòd debeat citari quando exemplum fit iudicis authoritate. & nu. 17.*
5 *Instrumentum quando possit exemplari extra iudicium de partium voluntate, & num. 18.*
6 *Depositio testium facto super tenore & omissione instrumenti, quomodo fieri debeat. & num. 19.*
7 *Instrumentum exemplatum per tres, vel quatuor. fidem facit.*
8 *Notarius non potest esse rogatus, nisi de eo quod rogatur à partibus.*
9 *Notarius non potest esse rogatus, nisi de eo quod faciunt partes.*
10 *Exemplum exempli quando probet, & nu. 21.*
11 *Instrumentū quando facit mentionem de alio instrumento, an tunc illud probet.*
12 *Instrumentum venditionis rerum ecclesiæ si dicat: præcedentibus legitimis tractatibus, & licentia episcopi, quòd non probet.*
13 *Sententia dicente: visa litis contestatione: iuramento calumniæ, & c. an per hoc probetur quòd interuenerint, & nu. 22.*
20 *Instrumenti originalis amissio iuramento probatur.*

a **Si quis in aliquo.** a Br̄. h. d. In eo ꝙ vnū instr̄m facit mē
b tionē de alio b non probat, nisi aliud exhibeatur, vel al'r ꝯprobetur. h. d. Nos hēmus hic duas mās. Vna est vtrum exemplum probet. De hoc tangitur in l. C. Alia vtrum instr̄m qđ facit mētionem de alio, in eo in quo ad aliud refertur, probet, & de hoc tangitur in hac aut. Venio ad j. op. vr̄ ꝙ exempla probent, vt l. in fraudem. §. neq; instr̄a. ff. de iur. fisc. Sol. Fateor ꝙ
1 † exempla ꝓbant ꝯ eum, q exēpla dedit, vt legib. ꝯriis, nō ꝯ aliū,
2 vt hic. † Et per hoc sis cautus qñ datur tibi exemplum alicuius instr̄i in iudicio ꝙ notarius dicat, Hoc est exemplum cuiusdam instr̄i producti per talem, cuius copia datur de voluntate dictæ partis, & de mandato iudicis, vt sic s̄p illa copia fidem faciat ꝯ eum.
c Scdō op. c ff. e. l. si qs ex argentariis. §. prohibet. vbi dr̄, ꝙ exemplū facit fidem: Nam ibi postulat quis sibi edi exemplum, si. n. exemplum nō probaret, ad quid ederetur. Sol. Dn̄t quidam doct. ibi facit fidem ꝯ eum qui dedit exemplum illud, vt dixi in præcedenti ꝯrio. Hoc non placet. Ad quid. n. peteret ille qui dedit exemplum illud

a ADD. ¶ Str. Adde tu, & istam aut. limitat non hr̄e locum in hñtibus ptārem legis ꝯdendæ, qa creditur eorum relationi. ita Pau. de cast in l. admonendi. ff. de iureiu. & ibi d. F. Cur. in rep. col. 15. cir. fi. ¶ Pom. An si in aliqua dispōe fiat relatio ad aliud per dictionem, fm, vel, ꝓut si relatum nō reperiatur, vitiet dispō, vide Fel. in c. 2. extra de resc. vide aliq. l per d. Præp. Alex. c. si Romanorum, dist. 19. & Ale. consi. 81. vo. 3 vbi dicit, ꝙ ex verbis narratiuis instr̄i non probatur mādatū. Et hoc proprie cadit in ver. venio ad aliam, Dn̄t hic aliq. ꝙ ista aut. venit addenda ad legem, C. vt psupponit Bar. q. addit cām minus dubitabilem, qa minus est dubium qđ memoria simplex non faciat fidem q̄ exemplum, de quo loquitur, s̄. l. prox. velle intelligere l. prox. tm̄ de exemplo priuato, dn̄t ꝙ hoc est illam restringere, sed ꝙ certe ista aut. loqtur in instr̄o publico, vt p3 ex dictione, alius, & ex dictione, alterius, & ꝙ in casu ponitur casus magis dubitabilis hoc mō. Videbatur. n. ꝙ ex quo instr̄m hēbat omnia solennia, & in cæteris probant, qđ ēt in eo qđ in illo referebatur, & probaret. Si vero loquatur in exemplo simpliciter sumpto, ꝙ nullā habeat solennitatem: aliàs enim si intelligeremus de exemplo solenniter sumpto, non esset opus, aliàs procederet originale, vt ibi in fine dicitur, cum illud satis probaret, vt hic per Bar. in 2. fal.

b Parif. Quid in priuilegio, vide aliquid per Com. consi. 100. incipit, viso tenore, post prin. vbi vult ꝙ si in nouo priuilegio narro verba alterius priuilegij super quib. fundet se princeps vel Papa, ꝓ probatur, ita esse in illo antiquo: quia non est vPe, ꝙ se fundaret super eis, nisi sibi lētime ꝯstitisset, verū est ꝙ verba sua al'r possint intelligi, qnō probetur antiquum priuilegium per talia verba, vide ibi Com. & pondera, & de priuilegiis vide Barb. consi. 32. vol. 4. Et adde pro extensione h⁹ aut. inqtum loqtur de exemplo ꝙ ēt princeps nō possit facere ꝙ credatur exemplo tex. singularis in c. j. de fide instr. quē ponderat, & allegat Ro. sing. 246. incip. an Papa. Vide Fel. in d. c. j. in pr. Nunquid āt exemplum exempli probet, vide pulchre Ale. concludentem ꝙ non, consi. 138. Item ad faciendum ꝙ copia instr̄i probet, vide Cep. caut. 193. Item de mā an, & qñ nō sufficiat producere exemplum, sed produci debeat originale, vide Fel. in c. qm̄ ꝯ falsam, extra de prob. aliud per eundem in c. j. in pr. de fide instr. Itē q̄ solennitas reqratur in exemplificatione, vide fel. in c. Alberi. in pr. extra de testi. An autem in exemplatione reqratur citatio eorum, quorum interesse p̄t, & q. d si reperiatur exēplatio facta de antiquo, ꝙ præsumatur rectē, & solenniter facta, vide Com. consi. 158. in j. dub. Et ibi ēt ꝙ exemplū exempli non probat ēt si fm exemplum sit solenniter sumptum, viso instr̄o. Item de mā istius exemplationis authoritate iudicis, vide late fel. in c. fi. extra de fide inst. & ibi ēt ponit latissime cum regula, ꝙ exēplū r'r fidē nō facit, & alia multa, vt p eū. Et q. d si instr̄m sit registratū in actis nō ꝓbet, si ñ ostēdat originale, vide fel. c. cū in iure, đ of. del. Itē ꝙ instr̄m ꝓbet qñ est scriptū manu eius q. est rogatus de instr̄o, vide Are. l. vnū, ff. de test. Et ꝙ instr̄m in actis productum probet ꝯ alios, qñ est data copia per notarium actorum de mandato iudicis, vide Pau. de cast. in l. fi. ꝫ. e. Alex. hic in 7. fallen.

c Pom. Dicunt hic aliqui, ꝙ Imperator vr̄ inepte loqui, quia præsupponit ꝙ fm documentum probet ostenso primo, q. 1 dictio, nisi, affirmat qđ ꝓcedens rō negat, l. actione, & ibi no. ꝫ. de transa. Sed dic ꝙ de hoc in tex. verbum nullum, sed bñ de exactione. Præterea primo ostēso adhibet, & fides, huic scdō, vt hic in fi.

illud exemplum sibi edi, si fidē non facit, nisi ꝯ se, non video. Dico
3 †ergo sic, a Qñq; est exemplum sumptū ab illo eodē q scripsit ori
a ginale, & tunc indistinctè facit fidē, sicut ipsum originale, cū eadē
persona, & ea authoritas, q̃ vtriq; fidē imponat, ita loqtur l. ꝯria,
sed exemplū sumptū ab alio nō faceret fidē, ita loqtur hic. Op. &
nūc intro gl. vr̃ ꝙ exemplū facit fidē, vt in aut. vt fratr. filij. §. illud.
& ff. de adm. tu. l. chirographis. Sol. dñt qdā exemplū priuatū non
facit fidē sed exemplū publicū alterius instri publici faceret fidē,
vt l. ꝯria. Ita dicebāt quidā. Ista sol. displicet gl. nostris. quid. n. si in
j. instro erāt rasuræ, & cācellatiōes? Certè ex hoc posset fieri fraus,
& iō dñt ipsi qđ in l. ꝯria fuit exēplū sumptū autho. iudicis, iō fa-
cit fidē, aliàs secus, & ista est vera, & vide gl. Et ꝑ hac opi. declaran
4 da. quæro† qñ iudex interponit authoritatē suam in publicandis
b instris, vtrum dēat citari b pars? doc. nostri oēs tenent ꝙ sic. Cy. hic,
& Pe. Gul. de Cu. in l. nā ita diuus. ff. de ado. Inn. de fid. instr. c. fi. &
de test. c. Albericus. & Spe. de inst. ed. §. ostenso. ver. qualiter āt. rō,
qa pars posset lædi, ergo, & c. vt l. de vnoquoq;. de re iu. & l. nā ita
5 diu9. de ado. l. in cāæ. §. cā cognita. ff. de min. † Quæro vtrū instrm̄
possit exēplari, vel examinari extra iudiciū sine author. iudicis, de
volūtate partiū? Inn. t; ꝙ nō. in d. c. fi. de fi. instr. Itē Spe. d. §. ostēso.
ver. hoc ēt. Ego puto sic dicēdū. Qñq; exēplatio fiet extra iudiciū
partib. volētib. nō tñ ꝯfirmāt, seu affirmāt j. instrm̄ esse validū, seu
iuridicū: sed dicit sic vterq;, vel alter, ꝯsentimus ꝙ tu exēples, non
quod ꝑ hoc illud approbem9, & tunc puto, ꝙ Inn. verū dicat. Sed
si partes ꝯfiterentur illud instrm̄ esse verū, & qđ eorū voluntate
exēplaretur, tunc faceret fidē quo ad ipsas partes, vt l. optimā. de
6 ꝯh. & com. sti. & dicā in seq. materia. † Quæro. qd si sint plures te
stes, q testificātur se vidisse instrm̄ h9 tenoris publicatū manu ta-
lis notarij, an istorū dicta ꝑbent? vr̃ ꝙ non, sicut ꝑbat exemplum,
vt hac l. & l. 2. ff. de fi. instr. In ꝯrium vr̃ casus in c. cū olim. el j. ext.
de pri. Sed ꝯ ꝑdictā decr. facit j̃. de test. l. testium. vbi dr̃ ꝙ d; ꝑbari
sic esse lectum, & sic esse scriptum, & instrm̄ deperditum, vñ vr̃ ꝙ
dēat sic fieri, non āt sufficit ꝑbari instrm̄, nisi sic. De hoc bř ad hoc
c vt testes q deponūt c se vidisse instrm̄, ꝑbent, reqritur amissio ori-
d ginalis d instri, & qđ illi testes sint valde e periti, vt notarij, vel ad-
e uocati q defectū instrorū cognoscūt, & ꝙ literas illius notarij co-
gnoscerēt. ita colligitur in d. c. cū olim, aliàs si testes non essent ita
periti, eorum dicta non facerent fidē, nisi ꝑbarent de eo qđ con-
tinetur in instro, vt d. l. testium. vel nisi ꝑbarent ꝯ fidē illius instri
verum, vel præsumptum, vt j̃. de prob. l. si de possessione. ff. de iu.
7 fisc. l. 2. §. diuus & etiam ibi dixi. † Iuxta prædicta quæro, quid si v-
num instrm̄ esset exemplatum per 3. vel 4. notarios, asserentes se
vidisse, & auscultasse instrm̄ non abolitum, nec cancellatum, & se
cognouisse literam notarij, an fidem faciat. Certè non. hoc t; Spe.
d. §. ostenso. ver. sed nunquid. nullā tamen bonam rōem assignat.
In ꝯrium vr̃ quod s̃. proxi. dixi, ꝙ testib. multum peritis creditur.
sol. & hic aduerte: quia multa quæ pertinent ad hanc materiam re
8 cito. Resp. debes scire† ꝙ scriptura publici notarij non facit fidē,
nisi de eo quod rogatur à partib. debet. n. notarius esse rogatus, vt
9 in aut. de tab. §. hoc autem. † Item non p̃t notarius f esse rogatus
f à partib. nisi de eo quod ipsæ partes faciunt, g & ideo si ego roga-
g rem notarium facere instrm̄, qđ Titius occidit vnum hominem,
vel ꝙ ipse percussit me, non staretur huic instro, vt l. 3. §. itē diuus.
ff. de testi. ibi, testib. non testimoniis, & c. sed ꝙ istud instrm̄ sit pu-
blicum, & talis tabellionis manu confectum, hoc non fit à partib.
vñ notarij de hoc non p̃nt esse rogati, & sic instrm̄ non facit fidē.
Sed si ipsemet notarius q instrm̄ scribit, rogaret alios, vt ꝯfiteren-
tur, ꝙ illud instrm̄ est manu sua conscriptum, hoc posset fieri. Et si
tu dicis mihi, testes periti ꝑbant, vt dictum est, fateor, si sint exami
nati à iudice, sicut debent examinari, sed notarij l; hoc scripserint
se vidisse, non sunt examinati, vt debent, iō illorum assertio fidem
non facit, vt l. fi. j̃. de testa. l. hac ꝯsultissima. §. fi. in gl. super ver. de-
positiones, facit tñ aliqualē præsumptionē vtilē ad multa, vt no.
ꝑ gl. in l. 2. ff. de fi. inst. Quæro vtrum exemplum exempli probet?
Vos vidistis text. in præced lectione, qui vr̃ dicere, ꝙ non, in l. 3. s̃.
10 de diu. rescr. & ita pertranseunt doct. cōiter. Quare hic aduerte, †
quandoque exemplum est exemplatum partib. præsentib. & au-
thoritate iudicis: siue ponas partes consensisse, siue dato termino
partib. ad opponendum, non obst. contradictione alterius partis
iudex facit publicationem. Isto casu istud instrumentum est origi
nale in eo quod partes consentiunt huic publicationi, & iudex au
thorizauit ꝙ instrumentum facit mentionem alterius documen
ti, sed quantum in hoc originale est, ideo puto quod hoc instrm̄
poterit exemplari. De hoc j̃. de rela. l. 2. & etiam l. j. Si vero exem-
plum esset sumptum absque partis præsentia, vel ea contradicen
te, non tamen cognito de ꝯdictione, tunc putarem ꝙ non posset
exemplari; per d. l. 3. de diuer. resc. & arg. l. j. de rela. Puto etiam ꝙ si
exemplum primum esset sumptum, seu scriptum manu illius no-
tarij, qui scripsit authenticum, ꝙ sufficeret, & posset exemplari,
per ea quæ dicta sunt. arg. l. si quis ex argentariis §. prohibet. ff. e.

11 Venio †ad aliam materiam auth. si quis in aliquo, dr̃ hic, ꝙ
h si vnum instrm̄ h faciat mentionē de alio, non facit fi-
i dem. ꝯ. j̃. de ꝯh. & com. sti. l. optimam. i sol. dico ꝙ non facit fidem
inter alias personas, sed inter eas, inter quas est ꝯfectum, & scriptū
k instrm̄, bene faceret fidē. Ita loqtur l. ꝯria. ꝯ hoc op. k j̃. de fi. inst.
& iu. hast. fisc. l. j. lib. x. sol. Qñque vnum instrm̄ facit mentionem
de aliquo facto, qđ possibile est interuenisse tpe instri, & tunc fa-
cit fidem, & præsumitur tunc interuenisse, cum instrm̄ confectum
est. Et ita debet intelligi illa gl. aliàs diceret malè. Facit ad hoc ff.
de acq. pos. l. prædia, & quod ibi no. & quod dixi ff. sol. mat. l. post
12 dotem. † Iuxta prædicta quæro, ecclesia l vendidit fundum, & in
l instro continetur sic, præcedentibus legitimis tractatib. & habita

a ADD. ¶ Pom. Ista opi. est cōis, vt per Ang. §. nihil, Inst. de act. Fel. c. Albericus, de test. & Are. consi. 26.

b Str. Adde, vltra allegata ꝑ Ale. Bal. cōs. 10. li. 3. d. Car. ꝯs. 72. Bal. 52. li. 5 adde tu qñ debent citari oēs quorū interest, d. c. fi. Host. & Inn. in c. pe. de confir. vt. vel i u. & c. cum olim, de priuil. & ibi do. Mar. Soc. in not. & Bar. consi. 156. inc. visa. & c. qñ ꝑsonæ sunt certe nominatim. an specifice citari debent, l. si eo tēpore, C. de rem. pig. & in auth. si oēs. C. si vt ab hær. se absti. & vtrobique nota, alias sufficit gñalis vt ibi & per gl. & Inn. in d. c. Albericus, de test. & d. c. fi. de fide inst. Facit no. in l. decem. ff. de ver. ob. & ꝑ doct. post Pet. de Anc. in c. fi. de elect. li. 6. & no. in l. meminerint, C. vnde vi. Et dicta Bar. hic intellige qñ fit exemplatio ꝑꝑ vetustatem, secus si ob aliam causam, quia tūc recurritur ad originale. c. qñ ꝯ. de prob. & ponit do. Mari. Soc. in rub. de dila. art. 5. q. 9. Secundo intellige, si pars sit præsens, vt possit citari, secus si absens. arg. no. in c. quoniam frequenter. extr. vt lite non cont. in prin. & ibi ponit do. Mar. Soc. in 4. art. fal. 3. ver. j requiritur. Tertio intellige, nisi exēplatio fieret superioris authoritate, vt puta Papæ. Ita Ho. in c. 2. de fidei. & ibi Inn. & sequitur do. Mar. in d. rub. de dila. art. & q. præalleg. & in materia vide quæ no. Bar. in l. adopti. ff. de adop.

c Paris. Quid si notarius deponat se vidisse instrm̄, an ꝑbet, vide Alex. consi. 100. vbi cōcludit ꝙ inter easdē ꝑsonas probāt, secus inter alias. vide ēt de hoc Ale. ꝯs. 396. vbi ponit quid si notari9 banchi scribat in actis, qualiter Titi9 producit instrm̄ mandati. & quid si scribat effectum, an faciat fidem. Et quòd requiritur, vt testes deponentes se vidisse instrm̄, deponāt se totum vidisse, & examinasse, & esse peritos in arte. vide Com. cons. 137. inc. consultus, in fi. dubij. Et de notario attestante se vidisse instrm̄, puta procuræ alicuius. An ei credatur, vide Io. in l. iurisg. §. ꝙ fere. ff. de pact. in prin. & quæ habes vide Ias. in l. ex his. C. de test. mil. Et vltra oēs vide late Fel. c. sicut, ext. de re iu. vbi ponit an per testes possit probari tenor instri. Et concludit ꝙ sic, postea ponit 8. limitationes ad istā conclus. vide omnino per eum. Et de eo, quod dictū est de notario attestante se vidisse, & legisse instrm̄ procuræ, vel aliud, vide Fel. c. 2. de fid. inst. Declara vt per Caccial. l. admonendi, char. 3. ff. de iureiu. Quid autē si in sententia iudicis asseratur aliquem esse procuratorem, vide Fel. c. cum iure, de of. del. Item adde, ꝙ regula huius auth. non procedit in teste deponente de aliquo actu, licèt de eo dicat confectum instrm̄ qđ non apparet, vide Bal. l. j. in pr. C. de fid. inst. Item ad illud qđ dictū est de ꝑcuratore, vide Ro. no. cons. 63. vbi vult quod probet quo ad procuratorem constitutum, & ꝯ declarando, vt per eum, vide ꝙ non credatur notario attestanti de alio instro ēt à se confecto, Barb. cons. 33. vo. 4. dub. j.

d Paris. Qualr̃ ꝑbeť amisso originalis, vide Fel. d. c. sicut, de quo s̃. in ꝑced. apost. vbi al. Ale. in multis loc. Et q̃ sunt ꝑbanda ꝑ tales testes, vide Ale. cons. 196. vo. 2.

e Str. Adde Ab. d. c. cum olim. & Io. An. in add. Spe. d. §. ostenso, vbi dicit, ꝙ in probatione tenoris venit dies & locus, d. Card. cons. 25. & ibi, an admittantur testes de credulitate. Et quę requirantur, vt instrm̄ possit ex protocollo releuari, vide per eundem cons. 133. & quid debeat continere protocollum, vt ex eo possit releuari instrm̄, vide Io. de Ana. cons. 32. & inquantum Ale. in 7. fal. dicit ꝙ exemplum per modum registri in actis notarij facit fidem cum restrictionib. vt hic ꝑ eum. adde videndum Pe. de anc. cons. 40 inc. j. facie. Et de materia vide Ro. cōs. 336. vbi ponit si Papa scribit executori, vt faciat executionem iuxta tenorem sententiarum in publicatione porrectarum, ꝙ executor non debet exequi, nisi viderit originale, vel nisi Papa scribat ex certa scientia, & per eundem cōs. 145. quando liber Archiuij publici facit fidem originali non reperto.

f Pari. Vide Pau. de cas. l. neque natales, C. de prob. Et non creditur nisi de his quæ tempore instrumenti potuerint interuenire, vide ad Bal. l. sciendū, ff. de ver. ob.

g Adde Pau. de cast. cons. 42. & 317.

h Paris. Vide Com. cons. 137. circa med. Item adde singulariter vnum quod l; non credatur notario, vel instro faciēti mēmorē de alio instro, tñ orit magna ꝑsumptio ꝙ ita sit. Et iō dixit sing. Com. ꝯs. 6. ꝙ si ego soluerē alicui tanq̃ ꝑcuratori creditoris ꝑ te, & notarius in instro solōis attestaret illū esse ꝑcuratorē creditoris, put ꝯstat in instro ꝯfecto ꝑ talē notariū, qđ potero à te reo repetere pecuniā q̃ noīe tuo solui, q ꝑsumit ꝑ notario, ita asserēte. Itē, q̃ a n̄ est ꝑsumēdū qđ ego soluissem, nisi fuisset ille verus ꝑcurator. Bñ verū est ꝙ ego dēo tibi ꝑmittere de ꝯseruādo te indemnē à creditore. Ita sing. Com. d. ꝯs. 6. inc. creditur libris. Et ibi ēt ponit ꝙ dēs iurare. Quid āt in statuto referente aliud, an distingatur, referatur totus tenor, vel nō, vide Ale. ꝯs. 545. Itē vide q̃ hēs ad Bar. in l. asse toto ff. de hær. inst. Item q. d si in priuilegio dicatur ꝯcessum tali ꝑcuratori Titij, an sit necesse ꝑducere mādatum. vide Bal. c. j. §. personam, ꝑ quos fi. inue. vide ꝑ hoc q̃ scripsi in l. optimam, C. de ꝯh. & com. sti. de ꝑcuratore asserto in aliquo instro, an sit necesse ꝙ ꝑbet se fuisse ꝑcuratorem. Item in q̃tum dictum est, ꝙ ad hoc vt ꝑbetur tenor instri per testes, d; probari amissio, qualiter probetur, vide etiam per Are. c. fi. ext. de prob. no. 3. Item circa istam materiam quo modo exemplum probet, vide Dec. i. cons. 36 Et quando testes dicunt se vidisse instrumentum, vt testes examinatos, quomodo probetur, vide Dec. cons. 72.

i Adde vt per Ro. cons. 63 vbi t; ꝙ instrm̄ in quo quis confitetur se esse procuratorem Titij, probat ꝯ ipsum fuisse, vel esse talem, & an instrm̄ faciat fidem, quo ad aliàs personas nominatas in instrumento, vide Pau. de cast. cons. 84.

K Pom. Est mirabilis doctrina ista Idē voluit in l. si forte, ff. de cast. pe. vide Gul. & d. Pet. d. c. j. de reb. ec. non al. d Abb. cons. 42 & c. sicut, de re iu.

l Adde vt per Bal. cons. 399. lib. 3 & 350. lib. 4. d. Card. cons. 14.

licētia Epi,&c. Vtrū̃ ista verba faciāt fidē? vr̃ q̃ sic inter easdē psonas, vt d.l.opti. ꝯriū puto.nā d.l.optimā,& quod s̃.dixi. intelligo in his quæ pñt sibi ꝑiudicare ꝯfitēdo, alienādo,& obligādo,secus in aliis.Rō,ga eadē facilitate qua vēdūt, eadē facilitate ista verba asserūt,vt l.doli mali exce.§.diuersū.ff.ď nou.& dixi in l.sciēdū.de
13 verb.ob.†q̃ro,reperit in quadā sñia lata^a corā nobis,lite legitimè
a ꝯtestata, iurato de calūnia,&c.vtrū ista verba faciāt fidē de factis. Vr̃ q̃ nō,ga vnū instrm̃ quod facit mentionē alteri⁹ instri, nō ꝓbat.Hoc tāgit Cy.hic, & l. emācipatione.j̃.de fi.inst.Ego bř dico, q̃ si sñia fuit lata præsentib. partib. & non ꝯdicentibus, probant acta sic præcessisse.Ita probatur in l.j.iuncta gl.fi.j̃.de rela.&c.

a ADD. ¶Pom.Adde vltra Ale.Bal.consi.110.lib.4.Pau.de Ca.318.Adde tu,& vide Bar.in l. sciendū,s̃.de ver.ob.Et Lanf.de Ori.in repe.c.qm̃ ꝯ falsam.in pr.&do. Ale.consi.22.per tot.vo.2.vbi dicit cōem opi.esse ꝯ Bar.hic. Adde. Vide Ro.cōsi.156.ad fi.& seq.Ang.Are.§.fi.inst.de fideiu.& eū in l.fi.ff.qñ ap.sit.Ale.in l.sciēdū.ff.de ver.ob.& eundē in cōl.42.vol.4.vbi dicit q̃ opi.Bar.in d.l.fi.cēset cōis quicquid ipse dixerit in d.l.sciendū,& vide etiam in consi.165.ver.& etiā vol.2. & quæ posui in d.l.sciendum.& vide Fel.consi.99 & 220.ad fi.Pau.de Ca.hic ad fi.aliquid p Pan.consi.52.in 2.dub.vol.2.& consi.18. e.vol. & Bar.consi.96. Vide etiam Fel.in c.ecclesia sanctæ Mariæ.ver.4.limita.de const. & c. quoniam contra.versi.5.conclusio.de proba.& Are.consi.68. ¶Alia lectura.

Si quis in aliquo. vbi vnū instrm̃ facit mētionē ď alio, nō probat, nisi illud de quo fit mentio,exhibeat.h.d. Op.de l.chirographis.ff.de adm.tu.de.§.j.in aut. vt fra.fi.col.9.Sol.gl.vt s̃.no. Itē op.& vr̃ q̃ exceptione elidat. vt
14 l.in fraudē.§.neq̃;.ff.de iure.fis. Sol.Doc. & Cy. tāgūt hic,†q̃ qñq; q̃rit̃,nūquid exēplū ꝓbet ꝯ eū q ꝓducit:& dicendū est q̃ sic.
15 †Qñq; q̃rit̃,nunquid exēplum ꝓbet ꝯ eū q recipit, & tūc hēt lo
16 cū qď dixi.s̃. in auh.nr̃a. quæ sol.est multū no.& valet,qď †qñ tu recipis copiā instri ꝓducti ꝯ te, ad hoc,vt exēplum sumptū ꝓbet ꝯ eū,q producit ꝯ te exēplū, facias scribi in actis, q̃ copia est data tibi de voluntate aduersarij tui,& ex mādato iudicis,tunc sp̃ illud exemplū ꝓbabit ꝯ eū.ita sentit gl.in d.§.neq;.& doc.tenent istud. Vos videtis,q̃ exēplū nō ꝓbat,nisi sit publicatū authēticū à iudi
17 ce.†Quæro nūquid requirit̃ aliud.Dic q̃ requirit̃ citatio partis,q̃ posset lædi,vt l.nam ita diuus.ff.de adop. Vide in Spe.de inst.ed.§.
18 ostēso.ver.qualiter autē.†Sed quæro,nūquid de volūtate partiū vnū instrm̃ possit exēplari ex iudiciū, adeo quod ꝓbet?dic vt no.
19 p Inn.c.fi.ex̃ de fi. inst.& ibi tenet q̃ nō.Itē quero, pone†q̃ plures testes deponūt, & dicunt, tale instrm̃ quod tu habebas est ꝑditū, ga vr̃ deberet probare in mā nr̃a p l.testium.in fi.j̃.de test.per l.publicati.j̃.de test.doct.tenent ꝯriū.Itē qď si dicāt testes se vidisse, & legisse.& recognouisse literā notarij, nūquid istæ attestationes ꝓbent? Vr̃ q̃ nō,ga istæ vñr quodammō exēplum. Sed exemplū nō probat,vt hic.In ꝯriū est veritas,vt in c.olim.el j.ex̃ de pri.Dic q̃ si testes essent periti literarū adeo,q̃ de positio prædicto modo facta posset cadere in mēte eorum,tunc optimè probāt.Casus est in d.c.cum olim.& ibi gl.aut nō sunt testes periti,& tūc tenor in-
20 stri non probaretur per dicta testium.†Item quæro,posito quòd debeat probari originalis amissio,quæro qualiter probabitur. gl. in d.c. cum olim.vr̃ dicere, quòd amissio instri probet̃ per sacrm̃.
21 †Item quæro nunquid exemplo exempli debeat credi,& doc.di
22 cunt quòd non per l.3.de diuer.res.†Item quærunt doc. Pone q̃ iudex in sñia sua dicit, nos talis cognitor,&c. viso libello,&c. talem sñiam proferimus in scriptis,& non apparet de actis.Nūquid ista sñia probabit acta?de hoc dixi in l.fi.j̃.de vsu.Cy.tangit hic,& clarius in l.emancipatione.j̃.de fi.inst.& ibi no. Bar.

LEX VIII.

1 *Actor tenetur edere reo,ad exceptionem fundandam.& nu. 3.& 5.*
2 *Reus tenetur edere actori ad replicationem fundandam, & ad intentionē fundatam coadiuuandam.& nu. 5.*
4 *Reus,quando teneatur edere actori instrumenta communia,& nu.6.*

Et quæ. Legit̃ ĩ gl duo mod. Tertio mō fm̃ Pet.fm̃ le.antiq̃ q̃ puto verā, hoc intēdit. Reo edit̃ ab actore ad ex-
a ceptionē ꝓbādā.^a actori nō edit̃ à reo ad ītētionē fundādā,sed ad replicōem ꝓbādā.h.d.fm̃ j.lec.fm̃ hāc pōo casū in teris.no.qď hr̃ ĩ sūmario.Ista lec.fūdat̃ trib.mo.Primò q̃ fauorabiliores sūt rei q̃ actores,&ex hoc reqrit̃ qď reo edat̃ ad exceptionē ꝓbādā, ñ actori ad intētionē fundādā. Istud vero qď hæc lec.ꝑsupponit qď reus edit actori ad replicōem fundādā,fundat̃ eadē æqtate,ga sicut re⁹ ꝯ actorē excepit,& ei edit,ita actor replicādo dr̃ excipere.Non.n. aliud est replicatio,q̃ exceptio ꝯ except.vt l.2.de exce.ꝓbat hoc ĩ fi.isti⁹ lec.à ꝯrio sensu vbi dt̃,qď ñ dēt originē petitiōis sumere ex instris rei.sed ex replicatiōe,à ꝯrio sensu. Tertiò vr̃ ꝓbari p casū ĩ l.pe.§.fi. ff.ad le.Fal. Supuenit postea Azo.q istā hoc mō legit,& fm̃ ei⁹ lec.ista lex bř hoc intēdit. Rōes edunt̃ à reo actori,& ecōuerso,non instra.h.d.ista lec.Azo fundat̃ rōe ista.Rōes sunt factæ mādāte parte,&ꝯtinēt ei⁹ volūtatē.vt l.si qs ex argētariis.§ ptinere.ff.e.vñ est eadē eqtas tā ex parte actoris,q̃ ex parte rei,q rō cessat in instris.Si vellem⁹sustinere opi.Azo.resp.ad ꝯria dū dt̃,fauorabiliores sunt rei q̃ actores. Cōcedo in dilationib.dādis,sed aliàs tāta fides debet adhiberi instris actoris,quāta instris rei.vnde non facio drĩam inter actorē,& reū,sed inter rōnes,& instra.Non ob. si opponas in l.pe.§.fi.ad l.fal.So.gl.ibi instra edunt̃ tanq̃ corpora hrditaria, & ñ tanq̃ instra aduersarij simpl'r.P.legebat alio mō, & tēbat opi.primā,eo excepto qď ñ dicebat posse edi actori ad ꝓbādā replicōnē,dicēs qď nulla lex reperit̃.Nos qď tenebim⁹?Cy ĩ lc. anti.tenebat opi.Pe.sicut Pe.dicebat.postea venit Gu.& dixit idē, & ita tenebat de verbo ad verbū. Et si ali⁹ supuenisset idē dixisset qď ipse. Ad veritatem h⁹ mãæ vidēdā oportet videre tria.Primò,
1 †vtrū actor edat reo, ad exceptionē fundādam. & gl. vr̃ sp̃ tenere q̃ sic,& quasi oēs hic,& ĩ l.j.§.editiones.ff.e. & ꝓbāt p d.l.non est nouū.& l.iustū.s̃.e.Ego dico q̃ est casus.j̃.de ꝯd.fi.cau.l.dissolute. & l.q tab.ff.de fur. Secūdo est vidēdū vtrū reus edat actori instra ad intētionē ꝓbandā. de hoc nemo dubitat qď reus nō cogit̃ edere instra actori ad fundādā intētionē,qa est casus hic in fi.& s̃.e.l.
b q accusare,& qa est speciale in fisco,^b vt ff.e.l.Senat⁹. †Tertiò qď
2 reus edat actori ad replicationē fundādā, ꝓbatur g istū tex.à ꝯrio sensu,& p l.pe.§.fi.ad l.fal.vt dixi. Nec ob.quod dñr,ibi edūtur instra tanq̃ corpora hrditaria.qa si rōem illi⁹ tex.inspicias diligēter, loquitur gñal'r,ita q̃ ēt alia instra nō hrditaria edi deberēt. Et istā partē puto verā.Pro hoc vr̃ text.j̃.de fi.inst.l.plures,& istud verū puto, q̃ ēt t3 Gul.in l.j.§.editiones.ff.e.plus dicit ipse,non solū ad replicōnē fundādā,sed ēt ad intētionē iuuandā,nō dico fundādā, cogi reū edere actori.V.g.Ego peto à te fundū Titianū,quē mihi vendidisti,ego fundo intētionē meā,qa vēdidisti. Et modo cōtētio est inq̃tū fund⁹ Titian⁹ pretēdebatur valere.Certè ad istā intētionē iuuandā iā fundatā cogitur actori edere.Itē & sil'e ꝓbatur ĩ l.q cōcubinā.§.cum ita.el 2.de le.3.& l.prædiis.§.Titiæ.e.ti.quod no.& tene menti.Hēs ergo approbatā pmā lec.antiquorū Op.ad istam vno modo de l.j.§.edenda.ff.e.Sol.reus edit instra actori,qñ his vsurus est.Ita loquitur ibi.aliàs non cogit̃ ad intētionē fundādam,ita loquit̃ hic. Et iō vt ista mā liqueat,dic, si q̃ris an actor te-
3 neatur edere instra reo ad sui defensionem, † dico q̃ sic, vt hac l. in pr.& s̃.e.l.nō est nouū, & l.iustū.& j̃.de cōdi.fi.cau.l.dissolutæ. & ff.ď fur.l.q tabulas.Si verò q̃ris,an re⁹ cogat̃ edere actori,& tūc aut ad intētionē fundādā, aut ad eā fundatā iuuandā, aut ad replicationē ꝓbandā.Primo casu nō cogit̃ edere,vt hic,dū dicit,originē petitionis &c.Fallit ĩ fisco,vt s̃.e. l.q accusare. & ibi no. Itē fallit si his instris vsurus erat,vt in §.edēda.Secūdo casu cogit̃ edere, vt d.§.cū ita.& §.Titio.tertio casu singl'r cogit̃ edere,vt hic à ꝯrio
4 sensu.& l.pe.§ fi.ad l.fal. Facit l.plures apochis.j̃.de fi.inst.†Quæro vtrū reus cogat̃ edere actori instra cōia? Rñ.quædā sunt instra

a ADD. ¶Pom. Hoc tñ declara,vt p Bal.l.instra,j̃.de fideic.si est exceptio fauorabilis,sec⁹ si odiosa videretur,tñ qď actori dēt edi ēt ad intētionē fundādā, p l.non est.s̃.e. in rōe sui quæ ita militat in actore sicut in reo,sed potes dicere q̃ rō diuersitatis esse pōt. qa actor dēt à principio venire instructus, quia pōt scire quib.armis velit vti.nō sic reus,q a non scit quib. armis velit oppugnare, & imo à principio non pōt scire quib. armis se defendat, & ista rōne etiā succurrit actori in replicatione, & p hæc, & summariū Bar. hic collig̃ rñsio ad difficultatē,q̃ mouet hic Bal.q̃ est qď cū iura faueāt æqual'r reo & actori ĩ medio cāæ,qď tñ hic magis faueāt reo.l.nō est.iūcta l.q accusare.s̃.e. qa hoc non est verū.æqualiter.n.imò vtriq; fauet̃,vt hic. Rōe.n.edit̃ ad exceptionē fundandā,actori vero ad replicatiōnē.in qua excipere dr̃.insti.de replic.in pr.& sic æqua lāce tractant̃,& circa primū art.tactū hic p Bar.an actor edat reo,&c.inquantū ꝓ cōi adiicit̃ ista l.& l.nō est nouū,cū l.seq̃ s̃.e.dic q̃ loquit̃ ĩ rōnib priuatis ipsi⁹ creditoris quas re⁹.ita de facili hr̃e nō pōt sicut istra publica à tabellio.& imo ĩ trac.hic vr̃ esse diuersa rō hoc,tñ ā sit verū depēdet ab ītellectu h⁹ l.Ad l.vero dissolute,vñde vt hic p Ale.& ꝯsidera q̃ ille tex. ñ loq̃t̃ in terminis dub.nr̃i,loq̃t̃.n.poti⁹ ĩ actore q fuerat debitor principalis,q poterat sibi reddere instra,Et ita intell'r Ale.hic ĩ 2.ar.fal.14.Posset tñ dici q̃ Bar.ꝯsiderauit q̃ ille tex.loquitur in instro liberationis,qď remāserat penes creditorē quod reus petebat vt si qñ vexaretur à creditore, posset solutionē ostendere,& sic vt posset exceptionem probare,non autem vt loquatur de primæuo instro obligationis. Ad quod facit tex.ibi in verbo,inefficax apud ipsum creditorem.l.qui tabulas. hic al.& tex.in gl.reddi,bene facit quod no.Bar.in l.libertus à patrono. ff.de in ius vo.& ad hæc vide etiam Fel.c.j.de prob.ver.fallit vndeci.

b Pom. Quæro circa hoc quare est q̃ cū fiscus fuit priuilegiatus in hoc,q̃ sibi edātur instra,ad intentionē fundādā, cur nō est ēt adhuc priuilegiatus, qď teneat̃ edere reo ad exceptionē iuuandā,dñt hic aliqui rōnē esse,ne ꝓbōnū copia angustet̃. Sed certe ista rō militat, & cōcludit qď priuat⁹ priuato ad intētionē fundādā edere dēat.Ego dicerē qď rō sit, cū aliena iactura locupletaret̃, & innocēs ꝯ debitū cōdēnaret̃. non.n. placet q̃ dr̃ qď hoc factū est ne multiplicaretur specialia,quia hoc non est incōueniens.l.fi.ad Vel.l.assiduis.j̃.q. pot. in pig.ha. restrīge tñ hāc ꝯclusiōnē q̃ edatur fisco agēti modis sex. Primo,vt non habeat locū in habētib. cām à fisco.Ita Ale. d.l. ne quisquam.Item restringe,vt nō procedat in causis criminalib.l.diuus §.j in fi.de iure fis.& ita tenet Ale. cōs. 132.vol.j.Tertio restringe,vt non procedat,qñ vnus fiscus ageret ꝯ alium,vt per Bal.in c.j.de prob.Facit bene.l.sed & milites.§ j ff.de exc.tu. Quarto restringit̃ vt nō procedat qñ fiscus ageret ꝯ ecclesiā,quæ illi æquiparatur,l.fi.s̃.de sa.san. ec.Ita Bal.in d.c.j.de proba.& eadem ratione posset dici idem fore in casibus in q̃b.p Ale.in 13.fal.huius art.prin. Quinto restringitur,vt nō ꝓcedat qñ fiscus ageret ꝯ sibi non subditū p ea q̃ vult Bal.in l.exemplo circa fi.ꝑparatus sui.j̃. de ꝓb.faciūt bñ q̃ no.Ale.in auth.prox.fal.6 Sexto restrīgit̃,vt non procedat quando posset commode probare.Ita Abb.& Mod.d.c.j.de prob.ibi vide Fel.

com

cõia rõe proprietatis,& illa dẽt edi.vt s̃.l.px. Quædã sunt cõia, qa ꝯtinẽt aliqd ꝯtinens cõem vtilitatẽ,vt emp.& ven.instrm qđ ꝯtinet vtilitatẽ vẽdentis & emẽtis: tũc si ꝓprietas ipsius instri est propria ipsius rei,qa ipse emit chartã,& recollegit eam à notario de sua pecunia,tũc nõ cogiť eã edere,nisi sicut alia instra publica, & ꝓpria ipsi⁹.iueniat eã actor si vult.Ita vr̃ velle In.ex̃ đ ꝓb.c.j.& dic vt ibi. ¶Alia lect.

Et quæ. Lex ista legiť duo.mo.in gl.vno mõ ꝙ loqť ĩ instris,& hæc ẽ prima,alio mõ ꝙ loqť ĩ rõib. & hæc 2.lect. ponã casum & ꝓsequar 1.lect.q̃ approbãt doc.& Gul.in l.j.§.editiones.ff.e.ẜm hãc lect.h.d.Actor edit reo instra ad exceptionem suã ꝓbãdã vł coadiuuãdã.h.d.vsq; ad fi.Legiť alio mõ ista l.ĩ rõib. q̃ ꝓsequere,vt in gl.tene mẽti primã.Sed tenẽdo 1.lect.q̃ro đ rõe h⁹ l.q̃ ẽ rõ,ꝙ actor nõ pt à reo petere edõem suã instrorũ ad intẽtionẽ fundadã,ad replicationẽ sic:reus vero pt ab actore ad ꝓbandam exceptionẽ suã.Rõ q̃ mouet hãc lect.pt eẽ triplex.Prima pt esse ꝙ actori nõ dẽat fieri edõ, qa actor venit deliberat⁹ ad iudiciũ,vñ nõ petit à reo,sed re⁹ nõ venit,& ita fit sibi edõ.Ita & actor q̃ ad replicationẽ suã nõ venit deliberat⁹,cũ ignoret q̃ exceptionẽ reus opponet.Et iõ ad replicationẽ ꝓbãdã actor petit edõem. itẽ mouet hãc lec.ar.à ꝯrio sensu sumptũ,in fi.l.qa ñ fit edõ ad originẽ petitionis,ad alia sic.Mouet ẽt tertia rõ,q̃ est in l.pe.§.fi.ff.ad l.fal.Vñ ꝓ declõne h⁹ passus cũ q̃ris,vtrũ reus edat actori ad intẽtionẽ suã fundandã? dic ꝙ nõ,vt l.q accusare.s̃.e.Aut q̃ris nunqd actor edat reo ad ꝓbãdã exceptionẽ?&dic ꝙ sic,vt l.nõ est nouũ. & l.iustũ,s̃.e. Aut q̃ris nunqd reus edat actori ad replicationẽ suã ꝓbãdã?Dic ꝙ sic,ẜm lec.q̃ tẽo.& ꝓbať ĩ d.l.pe.§.fi.ẜm verũ ĩtelłm. Aut q̃ris nũqd re⁹ edat actori q̃ ad adiuuandã intẽtionẽ, & dic ꝙ sic ẜm Gul.V.g.actor replicat,ꝓducunť instra.Et pone q̃ õem esse de fundo vẽdito,nõ reuocať in dubiũ fundũ eẽ vẽditũ,qa ẽ ꝓbatum. s; reuocať in dubiũ q̃titas fundi q̃ nesciť. Isto casu si re⁹ hr̃et instrm ex cuius tenore posset declarari q̃titas fundi, tũc actor ad coadiuuandã intẽtionẽ suã optimè petit à reo. all.l.q ꝯcubinam. §.cũ ita.de leg.3. facit l.ꝓdiis.§.Titio.ff.e.ti.ẜm Gul.de Cu.Qualr autem fiat editio instrumentorum.dic vt in gl.mag.§.edões.ff.e.

¶De in ius vocando. Rub.

1 *Datio libelli an sit de processu.*

2 *Iudicium valet si pars comparet in iudicio absque citatione.*

Gl.ꝯtinuat, vt hẽs in ea. Tu dic dato libello est necesse ꝙ citetur pars iõ post ti.de eden.vbi poniť libelli editio,poniť ti.de in i⁹ vo. à qua vocatione in ius oẽ iudiciũ incipit,vt inst.de pœ.ti.liti.§.fi.

a & vide gl.tuã.Circa istã rub.ᵃpt q̃ri†an datio libelli sit de ꝓcessu,

1 & tex.alle.hic in gl.& gl.vr̃ dicere ꝙ nõ.Si.n.iudiciũ incipit ab in ius voc. & datio libelli p̃cedat:ğ datio libelli nõ est de ꝓcessu,cũ ab in ius voc.incipiat ꝓcessus.Pro hoc facit,qa pt dari libell⁹ die feriato,vt l.miles.§.sexaginta.ff.de adul.& istud puto verũ.Etiam vidi gl.in iure can.s; nõ recordor vbi. Incipit ğ ab in ius voc.processus,vel à positione, vel à petitione partis qua petit aduersariũ vocari in ius.Et de hoc gl.ꝭ.de temp.app.l.fi.§.illud.tũc.n.editio libelli diceť đ ꝓcessu,qñ ꝑ iudicẽ dabiť parti ẜm formã.aut.offerať.

2 ꝭ.de lit.cõt.Quero†qd si pars venit in iudiciũ spõte sine citatiõe, vtrũ valebit?Gul.de Cu.facit istã q.ff.de in ius vo.l.j.& t; ꝙ valet. dic vt ibi.Idẽ t; Spe.in ti.de lib.cõcep.§.seqtur.in fi. & Io.An.in c. fi.de elect.lib.6.Quæro quare in C.p̃cedit ti.de eden.& seqtur de in ius voc.in ff.totũ eꝯ?Dñt qdã ꝙ ñ ita Imper.ꝯsiderauit ordinẽ, sicut Iurisc. Truffæ sunt,qa Imp.ſp h; iuxta latus hoĩes suos prudẽtissimos, ꝑ quos leges ꝯponit,& cõdit.vt l.humanũ. s̃.de le.& in j.cõsti.istius li.Rõ ẽ ista.Tot⁹ iste ti.positus hic tractat de venia petẽda,qñ in ius voc.parẽtes,vel p̃roni,sed ista venia nõ pt ꝯcedi, nisi prius videať cã quare dẽant citari, iõ p̃misit ti.de eden.& postea de in ius voc.in Digesto loqtur de in ius voc. gñalr. quæ vocatio pt fieri ẽt añ datum libellum,iõ premittit de in ius voc.&c.

a ADD. ¶Quod intell ge si ante citationem offertur,secus si post,vt voluit Bal. in addi.Spec.in tit.ne cler.vel mona.in pr.

LEX I.

a Sicut bonis.ᵃBreuiter dicit.Reuerentia quæ debetur marito,debetur vxori,non econuerso.h.d.Opp.de l.liberti.ꝭ.de oper.lib.Sol.vt in gl.

a ADD.¶Pom.Rõ ãt h⁹ tex.esse pt,qa cũ maritus,& vxor sint socij,diuinæ & humanæ domus,vt l.aduersus,ꝭ.de cri.expi.hær.& erũt duo,&c.c.debitũ,extr.de biga.Certè nõ possit molestari vxor,qn ẽt molestareť vir iurib.alle.in gl.&l.j. §.itẽ ãt,ff.đ iniu.Aduerte tñ qa ista rõ ꝯfundit gl.dũ vult,ꝙ ñ sit idẽ ecõuerso, ꝯ q̃ facit,qa ñ incõuenit maritũ ab vxore venustari, vt ẽ gl.l.si volũtate,& ibi Bar.đ do.ꝑmis.Facit gl.in §.qualr,in aut.ꝯsti.q̃ dig.ñ ob.tex.all.ĩ gl.qa ñ loqť in opera reuerentiali de qua hic,sed in aliis terminis vt p3 ꝑ Bar.in l.leq.prox.

¶Alia lect.

1 *Citatio,an sit de substantia iudicij.*

2 *Libellus,an sit de substantia iudicij.*

Sicut bonis. In gl.q̃ incipit.i.æquitate.ibi, & no.vtrũ iste actus reuerentialis dicatur adeo à nã debit⁹, ꝙ ẽt volente patre non possit hoc ius per pactum remitti. de hoc

1 est gl.in l.qui exceptionem.ff.de condi.ind.§.fi.† Quærunt doct. nunquid citatio sit de substantia ꝓcessus, si in processu non reperitur citatio partis. Vr̃ ꝙ nõ.ar.hic in gl.In ꝯrium facit l.si sine interrogatione.ff.de interr.act.Gul.t; hanc vlt.partem,vbi ostenderetur partes semꝑ fuisse in iudicio:ałs non,imo citatio tunc diceretur de ordine sub̃ali.l.ꝯsentaneum, & aut.q semel ꝭ.q̃uo & qñ

2 iu.† Item nunquid libellus. Vr̃ ꝙ nõ,quia pt offerri die feriato.l. miles.§.sexaginta.ff.de adul.no.in l.j.ff.de fer.De hoc solet dici in aut.offeratur.ꝭ.de lit.cõt.per doc. Tetigi in l.prolatã.ꝭ.de sent.& interlo.om.iu.Et ista l.dicit hic, sicut libertus reuerentiam debet patrono,ita & vxori patroni. Quærit gl.de rõne diuersitatis,quæ est rõ quare vxori patroni debetur reuerentia, vt hic, sed marito patronæ non.Dic in §.patitur.insti.de iniur.& ita resp.gl.Bar.

LEX II.

1 *Obsequia quæ consistunt in faciendo,non transeunt ad hæred.extraneos.*

2 *Ignorantia iuris naturalis non excusat.*

3 *Pœna quæ debetur parti non remittitur per rescriptum.nu.6.*

4 *Compositione facta de pœna,non comprehenditur pœna quæ debetur parti.*

a Venia edicti.ᵃReuerentia in nõ faciendo q̃ debetur patrono, transit ad hæredes ẽt ex̃neos,& in iure quasi nãli erranti nõ parcitur, & per rescriptum nõ remittiť pœna,quæ debetur parti.h.d.Op.ꝭ.de oper.lib.l.liberti,libertæq;.

1 Sol. ibi in†obsequiis q̃ consistunt in faciendo,q̃ nõ transeunt ad hr̃des ex̃neos,hic in his q̃ consistunt in nõ faciendo.Op.ꝭ.de lati. lib.tol.l.j.§.sed & si sub ꝯdõe.Sol.vt ibi.Op.de l.3.ꝭ.de lib. & eor. lib.Sol.Dico qđ filij liberti dẽnt hanc reuerentiam viuo liberto, nõ mortuo,vt in ꝯrio.Op.de l.hæres liberti.ff.de obse.Sol.Aliud in hr̃de liberti,ad quem nõ transit illud grauamẽ,qa ex parte eius est odium.Aliud in hr̃de patroni,ad quem trãsit,qa ex parte eius est fauor.Ita loqtur hic.Op.qđ iuris ignorantia excusat in dãnis,

2 vt l.error.de iur.& fac.ig. Sol.hic in iure nãli rõe inducto,†ibi in iure ciuili.qđ dic vt plenè no.in l.rła.e.ti.& c.ignorantia.ex̃ de re. iu.lib.6.ꝑ Dy.Opp.& vr̃ ꝙ pœna delicti possit per rescriptum remitti,vt l.rescripta.de prec.Imp.of.Sol.dicit gl.no.hoc est verum

3 in pœna,†q̃ debetur parti,quæ per rescriptum nõ remittitur:sec⁹ in ea quæ debetur fisco,vt l.ꝯria,& vide istam glo.quam no.No. istam gl. pro compositionibus quæ fiunt tota die cum rectorib. ecclesiæ.s.cum duce, domino Marchione , vel Comite ecclesiæ,

4 vt per has compositiones†nõ possit remitti pœna ad quam quis esset condemnatus parti,ꝙ no.Op.de l.quamuis.ff.e.Sol.fateor ꝙ patronus potest remittere non autem per rescriptum,&c.

¶Alia lect.

Venia edicti. Reuerentia q̃ dẽť p̃rono,& q̃ ꝯsistit in nõ faciẽdo,dẽtur hr̃dib.p̃roni,ẽt ex̃neis.hoc primò.Itẽ errãti in iure q̃si nãli nõ succurriť. hoc scđò.Item pœna q̃ dẽtur p̃rono à liberto vocãte in ius sine venia,nõ remittiť ꝑ rescriptum.h.d.Et h; tria dicta,ẜm incipit ibi,nec in ea re.tertium ibi,cũ igř.Op.ꝯ 1.dictũ de l.liberti.ꝭ.de ope.lib.Sol.ꝙ q̃dã sunt operæ ꝯsistẽtes in nõ faciẽdo , vt puta de vocãdo in ius sine venia, & istæ dẽnť ex̃neis,ałs sec⁹,vt in ꝯrio.Item op.de l.j.§.sed & si sub ꝯdõe.ꝭ.de Lat.lib.tol.Sol.vt ibi.Itẽ op.dr̃ qđ filij liberti dẽnt hãc reuerẽtiã,ꝯ de l.3.ꝭ.de li.& eor.lib. Gl.dat duas sol.Ista est vera,ꝙ filius liberti ipso liberto viuẽte reuerẽtiã d;, vt hic, s; eo mortuo nõ.vt in ꝯrio,de q̃ dic vt ibi no.Item op.& vr̃ ꝙ sicut ex̃nei hr̃des liberti nõ dẽnt reuerẽtiã p̃rono,ita libert⁹ ñ d; reuerentiã ex̃neis hr̃dib.patroni, cuius ꝯrium dr̃ hic vt l.hr̃s.ff de obseq.Sol.gl.no. ꝙ in l.ꝯria ex parte liberti versať odiũ,& iõ restringiť,ex parte verò p̃roni versať fauor.Ista sol.fundať ꝑ l.cũ qdã.ff.de lib. & posth. ꝯ ẜm dcm̃ op.dr̃ hic, nãli rõe,&c. ꝯ,qa nãlr oẽs hoĩes sunt liberi, vt §.j.insti.de iu.nat. Sol.gl.ꝙ dr̃ia est inter ius nãle,ẜm ꝙ omnes sunt liberi,vt in ꝯrio, & rõnem nãlem. Nam nãli rõe quilibet est obligatus benefacere sibi benefacienti,& de tali tunc loqtur tex. noster.Item opp.ꝯ tertium dictum hic ꝙ nõ potest impetrari per rescriptum,ꝯ.de l.rescripta.s̃.de præc.Imp.of. Sol.no.gl.ꝙ aut loquimur de pœna applicãda fisco,& ista pt remitti. Aut loquimur de pœna applicanda parti,& ista potest remitti per rescriptum,vt hic. Põt valere ista sol.ad istud,quia fiunt tota die reformationes ꝙ exbãniti rebanniantur soluta quarta parte pœnæ,& reliqua eis sit remissa.Pone ꝙ q̃s erat bannitus,puta in centum,dandis& soluẽdis cõi,& in cẽtũ dãdis,& soluẽdis parti vigore alicuius statuti,

a ADD.¶Parif.No.circa istã mãm petitionis veniæ,ꝙ ñ est đ sub̃ia iudicij nisi petatur,vide Ale.ꝯs.309.itẽ no.ꝙ in petitione veniæ ñ req̃riť citatio alicuius,imo iudex ꝯmittẽs simplr citationẽ petita venia,vr̃ eam ꝯcedere. vide d.Fran.ꝯsi. 108.item no.ꝙ nunq̃ est đ necessitate petẽda venia, nisi in casib.à iure expressis ẜm Bal.c.j.de mi.va.q̃ ꝯt.é.&de mã veniæ vide late gl.& doc.in §.pœnales,inst. de act. vide ẽt in mã Ro.sing.x. vbi ẽt ponit,an priuat⁹ possit fiscũ ꝯuenire sine venia.itẽ iplorãs iudicis offm ñ teneť petere veniã ẜm Rom.quẽ refert Iac.in l. ne q̃s q̃.§.vbi decretũ,ff.de of. ꝓconf.& le.S; idẽ iasl.l.j ff.de iu.om.iu.ꝯ s̃ũ ñ facta mẽtione Lud.Ro.item de multis personis q̃ non pñt vocari in ius sine venia,puta de patre sp̃uali,q leuauit de sacro fonte. item de sacerdote parochiali,de magistro,& dño respẽu vasalli,& aliis q̃buſdam,vide tã in l.gñaliter.ff.e.

nunqd reformatio se extēdet ad hūc exbannitū inquantū tangit
pœnam dandam parti. dic ꝙ non per sol.gl. & ar.eorū quæ no.in
l.2.ff.ad Syl.facit qđ no.per do.in l.j.§.vsque adeo.ff.de iniu.Bart.

LEX II.

1 *Lis inter patrem & filium, quando esse possit.* 3.& 5.
2 *Venia non petita, nec exceptione facta per patrem, an valeat processus.* 4.

Qui in potestate.
Pr̄ vel mr̄ non p̄t vocari in ius sine venia.h.d.op.vr̄ ꝙ inter patrē & fi
1 liū †possit esse lis, vt l.si qs à liberis.in pr.de li.ag.sol.reg.hic posita
fallit in casib.q̄ ponūtur in l.lis nulla.ff.de iu.& s̄.de epi.au.l.si le-
nōes. Quæritur qd si fuerit citatus venia n̄ petita, an vitietur ꝓces
2 sus.†Gul.de Cu.dicit ꝙ non, nā petitio veniæ non est de sub̄a iu-
dicij.quod apparet, q̄a pr̄on⁹ pōt remittere, vt l.q̄uis.ff.e. qđ non
esset, si esset de sub̄alib.iudicij, vt dicam in auth.offeratur.j̄.de lit.
cont.can.tangunt in c.sæpe contingit.de ver.sig.in cle.&c.

¶Alia lectura.

Qui in potestate.
Parēres n̄ p̄nt vocari in ius sine venia.h.d.op.de l.si qs à liberis.in pr.
de li.ag.& de l.si lænones.s̄.de epi.au.sol.reg.est ꝙ lis inter patrem
& filiū in p̄tāte ɔstitutū non p̄t esse. Fallit in iurib.contrariis.fallit
in castrēsi, vel quasi peculio, & in aliis casib.no.in l.lis nulla.ff.de
iud.& ad prędicta facit qđ no.in l.si socer.in pr.ff.so.ma. Tetigi su
per aut.sed q̄uis.j̄.de rei vx.ac.Itē quæro qd in filiis adoptiuis.dic
vt in gl. Quæro.pone filius emancipatus egit contra patrē, factus
est ꝓcessus, non reperitur ꝙ venia fuerit petita, quæro nūqd ꝓces
sus vitietur? Primò vr̄ ꝙ sic.q̄a cū citatio sit fundm̄ ꝓcessus, vt s̄.e.
in rub.& citatio non h; solēnitatē, quæ reqritur, vt hic, ergo vr̄ vi
tiari. in ɔtrariū dicit Gul.in l.q̄uis.ff.e.per illam, & eandē l.q̄uis.q̄a
& ipse p̄ronus volēs p̄t citari ēt sine venia. Vnde si non appareret
ɔtradictio patris, non irritatur ꝑ hoc ꝓcessus. Dic vt ibi per eū.
Quæro nunqd pr̄ contra filium agentem, & veniam non petentē
possit exceptionē opponere, & pœnam 50.aureorū petere? Doc.
dicūt ꝙ possit, de quo vide Cy.hic. Not.ꝙ inter patrem & filium
non potest esse lis, in his, quæ præsupponunt actionem ciuilem &
naturalem, sed per officium iudicis bene potest esse lis. Hoc ꝓba-
tur in l.si socer.in gl.ibi posita.ver.conueniri.ff.so.ma.& facit qđ
no.gl.in l.imperator.ff.ad Tre.& l.vbi purè.c.ti.ꝙ istud sit verum,
probatur. Pater debet filio alimenta, & per officium iudicis tene-
tur, & tamen pater potest esse in iudicio cum filio, & econuerso
pro alimentis sibi præstandis, vt l.si quis à liberis.ff.de li.ag.Bar.

¶De pactis. Rub.

In hac rub.ɔtinuabo tibi quasi oēs rub.vsque ad ti.de iud. Imperator dicturus de iudiciis præmisit de edendo, & de in ius vocan.
ideo postquam q̄s est citatus, quandoque ɔtingit ꝙ amici se ponunt in medio, & faciunt ꝙ actor faciat reo pactum gratuitum, ideo ponitur hic rub.de pact. Q̄nque transigitur, ideo hic sequitur
de transactionib. Q̄nque nullo mō p̄nt ɔcordari, sed omnino intendunt litigare, & tunc est necesse ꝙ interueniat aduocatus, ideo
ponit tit.de postulando, & de aduocatis. & postea debet inueniri
procurator, ideo ponit tit. de proc. Et quia in prædictis quandoque aliqui læsi restituuntur ratione ætatis, vel absentiæ, ideo con
sequenter ponit tit.de in int.rest. postea venit liber de iud.&c.

LEX I.

1 *Fideicommissum dicitur conditio.*
2 *Si testator grauet filios in morte de restituendo, si decesserit sine liberis, & in codicillis reuocauit conditionem, quòd videtur remittere fideicommissum.*
3 *Renunciare iuri de futuro, quando quis possit.* 5.& 9.
4 *Ius quod non competit, nec re, nec spe, non potest pactō remitti.* 10.
5 *Pactum factum de futura successione mortui, valet.* 12.
6 *Pactum factum contra voluntatem testatoris, valet.* 13.
7 *Conuentionib.innominatis quis non potest agere, nisi primo impleuerit ex parte* (*sua.* 14.
8 *Cautio Mutiana an habeat locum in contractibus.* 15.
11 *Iuri de præsenti, & non de futuro, quare renunciari possit.*

a # Conditionis.
ᵃFideicōmissū ex futuro euētu pēdēs p̄t p pactū remitti.h.d. Diuidit̄
in 2.partes. 1.ponit dictū in gn̄e. 2.infert ad spēm. secūda
b ibi.cū igitur, &c. No. principiū cū gl.dicit tex.ɔdōis ᵇ incertū, qđ
1 totū ipsum fideic.†dr̄ ɔdō. No.ad q.ᶜq̄ ɔsului. Testōr grauauerat
c filios de restituēdo in morte, si qs decesserit sine liberis, †post mo
2 dū, in codicillis ademit ɔdōemᵈ q̄ filiis suis imposuerat. dicebatur
d postea ꝙ fideic.debebatur, q̄a sola ɔdō fuit adempta, si decesserit
ante grauamen: allegabatur ꝙ sola condō erat remissa, non aūt fi
deic.erat ademptū. Sed ego consului contrariū, & inter alias rōes
fuit vna, q̄a quod dicit testōr: remitto condōem, vr̄ remisisse totū
fideic. condōale, vt hic patet. Nam condōem appellauit totum fideic. Ratio qua me fundaui, fuit ista, q̄a ēt si diceremus fideic. remanere, nullius esset momenti. nam tm̄ deberem ego tibi, quan-
e tum tu mihi, & sic nullū. vt l.ab omnib.§.si à Titio.de le.j.& ibi di
f xi, &c. Venio ad gl.& op. iuri de futuro non potest renunciari.ᵉvt
3 l.si ita scriptū.§.si sub condōe.ᶠff.de le.2.sol.†Non potest renun-
ciari simplici renunciatione, vt in contrario, sed per pactum sic, vt
hic dr̄. Ratio, quia pactum nititur consensu duorum, renunciatio
consensu vnius, ideo est maioris firmitatis. Ita dicit gl.magna no.
Sed contra hoc opp.de l.nec nos.j̄.de capt. Dicit gl.ibi fuit error.
4 Vel dic, ibi erat ius, †ꝙ non competebat re, nec spe, ᵍideo nec per
g pactum potest remitti. Ita loquitur ibi, & vide gl.tuam. Item op.
ff.quo.le.l.j.§.quod ait.el 2.gl.dicit ꝙ illud magis accedit repudia
tioni quam pactum. Tu dic, & melius, ꝙ ibi interdictum quo.leg.
aliàs bo.hære.non competebat nec re, nec spe, antequam adirent
hæreditatem vel bo.pos.peterent, & ideo per pactum non potest
h remitti. Vlterius ad istudʰ op.extra gl.de l.in plurium.ff.de ac.hæ.
& de cu.bo.dan.l.j.& ff.à qui.ap.non li.l.j.§.j.& j̄.de tem.ap.l.fi.cir
ca fi.sol.gl.in d.l.j.de cur.bon.dan.dicit, ꝙ renunciatio simplex, si
quidem fuit facta in iudicio, valet, vt ll.contrariis, si fiat extra iudi
cium, non valet. Ita loquitur quod dictum est s̄. & istud est bene
dictum. Alij dicunt, aut renunciatio fit parte præsente, & valet. ita
i loquitur hic. Aut absente parte, ⁱ & non valet, vt d.l.si ita.§.si sub
condi.cum si. Et ideo si fit in iudicio, valet ꝓpter præsentiam par
tis, vel iudicis. ita est opi. Ia.de Are. quæ placet mihi, licèt quidam
contra, quia verba renunciationis facta parte pręsente habēt vim
pacti obligatorij de non petendo in futurum, vt l.tale pactum.in
pr.ff.de pac. Pro declaranda igitur ista materia perfectius quam te
tigerim in solutione contrariorum, distingue tres casus. quædam
k sunt iura, quæ verè competunt nobis re & spe.ᵏ quædam q̄ nobis
competunt spe, & non re. quædam quæ nobis non competūt nec
spe, nec re. Primo casu si quidem illa iura nobis competunt re &
spe, absque aliquo facto nostro ex dispositione legis, vel testato-
ris. vt legata, quæ die mortis quæruntur ignoranti, & hæreditas, q̄
quæritur filio suo ignoranti, tunc potest repudiari, & per pactum
remitti. & non est dubium, vt l.fi.j̄.de rep.hæ. l.si quis ita.la vlt.ff.
de cond.inst.& quod ibi no.l.seruum filij.§.j.ff.de le.j. Si verò no-
bis competunt ex aliquo facto nr̄o, tunc si est ius personale, nullo
modo potest tolli renunciatione, sed requiritur pactum factum
parte præsente quod apparet, quia alteri paciscendo, alteri non
acquiritur, vt l.fideiussoris.& ibi no.ff.de pac.l.stipulatio ista.§.al-
l teri.de ver.ob. Si verò est ius reale, ˡtunc ius poss. potest perdi sim
plici renunciatione, ius dominij non, vt l.si quis vi. §.differentia.
de acq.poss. Quandoque est ius, quod competit spe, & non re, &
tunc per pactum potest remitti, vt hic: in simplici verò renuncia-
tione dic, aut fit parte præsente, & idem, quia habet vim pacti, vt
l.tale pactum.in prin.ff.de pac. Si parte absente, tunc in iudicio va
let, vt l. 1.de cur.bon.dan.& ibi not.cum simil.alle.s̄. Si extra iudi-
m cium non valet, ᵐvt l.si ita sub conditione.ff.de leg.2. cum simil.
Quandoque est aliquod ius, quod non competit, nec re, nec spe,
& istud si quidem verba renunciationis, vel pacti sapiant dispōem
esse de præsenti, nullo modo ad aliud ius futurum porriguntur,

a ADD. ¶ Barb. Pro hac q. vide bar. qui plenius loquitur l.si quis seruum, ff. de cond.& dem.& vide ibi Io.de im.& per bar.in l.ab omnib.§. si à Titio, de le.j.
b Adde vnum verbum per bal.cons.54.lib.j.
c Adde videndum pulchrum casum per bal.cons.56.lib.4.
d Paris. Vide Fran.cons.94.in ver.cons.suo.195.
e Paris. Vide circa hic dicta per bar.qūo possit renunciari nondum delato, in istis hæ.vel fidei.& quando interuenerit authoritas iudicis, vel non iuri Com.cons. 124.du.4.inc.vlterius. Et inquantum bar.dicit ꝙ simplici renunciatione renunciare non potest, sed per pactum sic. quid si notarius vtatur simplici verbo, renuncio, in instr̄o, vide sing.pract.Pap.in forma lib. quo agitur, vt pacta seruentur, ver. pacta. item adde quid si renunciatio esset iurata & traheretur ad ius de futuro in vim pacti, vide Ale.in l.is qui hæres, in fi.ff.de acq.hæ. Et hoc quando renunciatur expresse alicui iuri de futuro, iuramentum autem non faceret vt renunciatio simpliciter traheretur ad ius de futuro, vide Ale.cons.332.
f Pom. Aduerte, quia ille tex.loq̄tur in iure de futuro dependente tm̄ à die certa.
g Pom. Quia ibi nullū erat fideic.& l3 ibi re vera esset mortua, tm̄ ex quo erat dubiū penes volentē pacisci, non possumus dicere ꝙ aliq̄ spem haberent, q̄a non sufficit hēre potentiam paciscendi, nisi ēt quis scit se illam hēre p̄tātem, ar.l.hæres institutus, in fi.ff.de acq.hær.& l.quæro, vbi per bar.ff.de eo qui pro tu. & l.is qui hæres, §.j.ff.de acq.hær. quam potentiam non possumus dicere, ꝙ dubius sciat sibi competere cum æquiparetur ignoranti, vt per bar.in l.manifestis.
h Adde gl.& do.in c.ex multiplici, de deci.
i Pom. Vltra istos duos casus hic, ꝙ valebit renunciatio simplex iuris de futuro, si est iuramento firmata, vide per Cu.& ibi Ale.in l.is qui hæres, ff.de acq.hæ.& clare hoc tenet Ang.in l.si quis posthumos, ff.de lib.& post.
K Pom. Hoc intellige, & spe, hoc est, iam deducta ad esse, aliàs.n.implicaretur qđ quædam nobis competunt, cum spes sit de futuro, & patet ex exemplis bar.
l Po.Bar.vr̄ tēre ɔ̄riū ī l.n̄ solū.§.si liberōis, ff.de li.lc.dū ibi al.l.postq̄ liti.j̄.e.nisi dicas qđ ibi loq̄tur qn̄ res esset penes aduersariū, hic vero eɔ̄, vide ēt Ale.cōs. 13.dub.2.vo.j.& etiam vide ad hoc Ang.Are.in §.idem iuris, inst.de exce.
m Pom. Vtrū ius ꝙ ɔpetit spe, & n̄ re, possit remitti pacto aut simplici renūciatione, & pacto p̄t tolli, vt hic p Bar.dic ꝙ tollit̄ n̄ ipso iure, sed ope exceptiōis. ita Raph.ɔs.144.& hoc ēt vr̄ hoc sentire Pau.de ca.in ver.restat, & Ang.are.§.idē iuris, inst.de exc.vbi vide plene p eū, & ex ibi no. p eā colliges q̄ sit rō diuersitatis, inter pactū & simplicē repudiationē. Et de ista m̄a vide ēt abb.c.ex multiplici, ext.de dec.d.de Ro.dec.291 in nouis.bal.in l.sed & si q̄s, §.q̄ sitū, ff.si q̄s cau. hoc tm̄ limita vt per Ale.l.postquam liti, j̄.e. p no.p bar.ibi, vbi vide quæ addidi & ꝙ valeat renunciatio facta in iudicio, vide etiam Ro.cons.22.Im.cons.62.

vt j̄.de

vt ĩ.de ca.l.nec nos.ff.quo.le.j.§.qđ ait.S; si verba pacti porrigerẽtur in futuro,hoc mõ,si quo tpe res ad me ptineret,ẽt ex cã de futuro,facto tibi pactũ de nõ petẽdo,& similia verba,tũc puto ꝙ illud valeret,ar.ff.de ver.ob.l.si rẽ meã.facit ad hoc.ff.de vsuc.l.cũ vir.qđ ibi no.Mõ expedit⁹ sum de primo.Op.ꝙ nõ valeat tale pa-
a ctum,qa de futura successiõe.vt ĩ.e.ti.l.fi.*a*& de col.l.pactũ.so.gl.
5 hoc optimè,hic tractatur† de successione iam mortui,ibi de successione viuẽtis.& vide gl.ex qua no.ꝙ per fideic.iniũctum inter fratres nõ succedit frĩ frĩ,s; succedit defuncto,iõ istud pactũ est de hrđitate defuncti,nõ de hrđitate viuẽtis.Itẽ op.volũtas testõris ẽ l.vt in aut.de nup.§.disponat,s; pactũ ꝯ l.nõ valet,vt ĩ.e.l.pacta q̃ ꝯ.g̃ nõ valet pactũ ꝯ volũtatẽ testõris.so.hic testator nõ ꝓhibuit
6 fieri pactũ.Et vide gl.videte †dñi.innuit ista gl.qđ pactũ ꝯ voluntatẽ defuncti,nõ posset fieri.Truffa est,si pactũ esset ꝓhibitũ per defunctũ fauore alicuius,posset fieri pactũ ꝯ volũtatem defuncti,volẽte illo,in cujus fauorẽ testõr disposuerat,vt ff.de le.2.l.cũ pr̃.§.libertis.de le.1.l.nihil.§.j.ĩ.de fideic.l.quoties.quod g̃ dr̃,volũtas testõris est l.verum est in fauorẽ eius, in cuius fauorẽ disposuit.s; hic pactum fuit fcm̃ inter eos,in quorũ fauorẽ fuit fcã dispõ,iõ si testõr ꝓhibuisset,nihil releuaret.Op.vlterius.ꝙ istud pactum debeat irritari,quasi nõ secuta cã pp q̃ pactũ fuit fcm̃,nam iste filius nõ decessit sine liberis.so.vt in gl.& bene.Item op.& vr̃ ꝙ hæc l. fit malè situata,nã debuit poni in ti.ĩ.de transa.so.dicit gl.ille ti.lo
b quitur qñ res est dubia pp lit.cont.*b*hic qñ est dubia alia rõe.tũc est magis,pactum,q̃ trãsactio.Ego dico,ꝙ ẽt si esset trãsactio.optimè staret in hoc ti.qa hic titulus est gñalis ad oĩa pacta,trãsactio est pactum,ergo,&c.q̃ro.posito ꝙ filius illum sextãtem nõ tradi-
7 disset,an posset agi ꝯ eum vigore huius cõuentionis?Br̃† aduerte ex istis cõuentiõib.innominatis nõ p̃t agere ille,qui nõ impleuit ꝯtum ex parte sua,vt l.naturalis.§.j.ff.de p̃sc.ver.& l.ex placito.ĩ.de rer.perm.Mõ ad propositum qñ verba cõuentionis fuerunt ita ꝯcepta,dabo tibi sextãtem,vt nõ petas fideicommissum iniunctum,inuicem à patre,&tunc iste sextans nõ posset peti.Rõ,quia ille,qui promisit,nõ p̃t vnquam implere ꝯtum ex parte sua.Si.n. nõ peto hodie,possum petere cras.iõ si nõ p̃t implere ex sua parte,nunq̃ habebit actionem ex tali pacto.sed si verba cõuentionis essent ita cõcepta,do tibi sextãtem,vt tu remittas ius fideicõmissi,certè ista remissio p̃t fieri incõtinenti.& iõ impleto contractu, ius remittitur,& sic haberet actionem.De hoc dicam plenè ĩ.ti.j. l.siue apud acta.& vide gl.no.querit gl.qñ fuit conuentum,vt nõ
8 peteret,an præstando cautionem† Mutianam impleat contractũ ex parte sua? Gl.dicit ꝙ non, aliter vr̃ dicere in d.l siue apud acta.& ibi dicam.Et hanc gl.no.quia hæc gl.vr̃ tenere,ꝙ cautio Mutiana non habeat locum in contractib. Dicam vobis in d.l.siue apud acta,& dixi in l.Mutianæ.de cond.& dem.&c.

a ADD.¶Pom.Aduerte ẽt ꝙ d.l.fi.vr̃ obstare bar.dum alle.l.si rem meã,nisi dicas ꝙ dictũ bar.d; intelligi in casu possibili qñ p̃t fieri pactum super hr̃ditate viuẽtis,puta hoĩs incerti,iuxta l.4.§.de illo ff.pro soc.vt videbit in d.l.fi.& dũ bart. hic ẽt all.d.l.si rem meam.Vide qđ sup hoc scripsi ad bar.l.qđ seruus.ff.de ꝯ. ob cau.& ad hæc vide Rom.conſ.22.& Im.conſ.52.& Car.ꝯſ.129 & Soc.ꝯſ.230.
b Pom.Aduerte tñ ꝙ gl.nõ dr̃ hoc ꝙ ille ti.loquatur tm̃ qñ est res dubia p p lite,nõ autem alio modo,q; hoc esset ꝯ l.j.ff.de trãsa.& si dicatur,quare ergo ista l.non fuit posita in tit.j.sicut l.de alimentis,in 2.resp.respondetur ꝙ sic placuit compilatoribus,& in hoc non erat ius,vt hic per eum,& vide hic Ale.

¶Alia lectura.

Conditionis. Ius fideicommissi ꝯdõalis dependẽtis ex euentu,p̃t remitti per pactum.H.d.Et diuiditur in 2.partes,qa primò ponit dictũ ĩ gñe,secũdò infert ad spe-
9 ciem.Secũda ibi,cum igr̃.† Op.& sum ĩ gl.dr̃ hic ꝙ talis remissio v;.ꝯ de l.si ita scriptũ.§.si sub ꝯdõe,de le.2.so.gl.qđ renũciatio iuris futuri simpl'r nõ v;, vt hic,& est rõ q̃ in gl.S; ꝯ dictã so.op.de l. nec nos.ĩ.de ca.& postli.reuer.Solue.vt in gl.Item op.de l.1.§.qđ ait.el 2.ff.quo.le.so.gl.ibi ꝙ illud magis accedit repudiationi q̃ pacto.Ista so.vr̃ ꝯria solutioni præcedentis ꝯrij de §.si sub cõdõe.qa in d.§.quod ait.interuenit ꝯsensus duorũ,& tñ nõ valet ista renũciatio,neq; nocet.Quare p̃t soluere melius,ꝙ ibi illud interdictũ ñ ꝯpetebat hr̃dib.añ aditã hr̃ditatẽ,neq; re,neq; spe,s; ĩ §.si sub cõdõe.saltẽ spe competebat illud ius,& ita ẽt in litera.Sed in §.si sub ꝯdõe,renũciatio non valet,pp rõem,q̃ gl.assignat.Sed ꝯ prædicta instatur de l.j.ff.de cur.bo.dan.& quod ibi no.de l.is qui hæres.ff.
10 de ac.hæ.† Pro quorum solu.dicas sic,quoddam est ius,quod cõpetit re,& spe, Quoddam est ius,quod competit spe tm̃. Quoddã est ius,quod neq; re,neq; spe mihi competit.Primo casu,aut competit mihi sine fcõ meo aliquo,aut ex aliquo fcõ meo. Primo casu pone exẽplum in legato,ꝙ q̃ritur ignoranti,vt l.cum pater.§.libertis.ff.de le.2.Item in hereditate q̃ defertur filio suo,tunc nõ est dubium, ꝙ isti iuri potest renũciari simplici renũciatiõe,vt l.si de rep.hæ.l.seruum filij.§.j.ff.de le.j.Secundo casu dic,ꝙ aut est ius ꝑsonale,& nõ p̃t simplici renũciatione repudiari,q; nec alteri q̃reretur,vt l.fideiussoris.& qđ ibi no.ff.e.Si verò est ius reale,& tunc aut possessionis,aut dñij.si possessiõis, perditur sola repudiatiõe

eo ipso ꝙ deponit aĩum;si dñij,dic ꝙ nõ perdit,vt l.si qs vi.§.dñia. ff.de ac.pos.Secũdo casu pñcipali,vbi ꝯpetit⁹ spe tm̃,aduerte,qa aut istud ius repudiatur per pactũ, & v;, vt hic.Aut repudiat simplici renũciatione,& tunc dic sec.Ia.de Are.ꝙ aut renunciatio fit parte præsente,& v;,& operatur,imò dr̃ hr̃e vim pacti,Ita intelligit Iac.l.tale pactũ.ĩ pr.ff.e.Aut fit parte absente,& tũc aut in iudicio,& v;,vt d.l.j.de cura.bo.dã.& ibi no.sic no.in l.is q hæres, de ac.he.& l.in plurium.e.ti.si verò fiat ex̃ iudiciũ,tũc nõ v;,vt l.si ita scriptũ.§.si sub ꝯdõe.de le.2.Tertio casu principali,vbi est ius qđ nõ ꝯpetit mihi,neq; spe,neq; re,tũc talis renũciatio nõ nocet,vt l. j.§.qđ ait.el 2.ff.quo.leg.qđ est verũ,nisi verba hẽrẽt se p modũ,ꝙ pñt trahi ad futurũ ius,puta si ꝯtigerit mihi ĩ futurũ hr̃e aliqđ ius in tali re,ex nũc remitto per pactũ oẽ ius in futurum ꝯpetẽs,talis
11 remissio posset operari,ar.l.si rẽ meam,ff.de ver.ob.† S; iuxta p̃dicta q̃ro,q̃ est rõ ꝙ p̃t renũciari iuri præsenti,&nõ iuri futuro?D. Iac.hic assignat hanc rõem ꝙ ille qui renũciat,vr̃ velle à se abdicare aliqđ,sed abdicare nõ p̃t id,qđ nõ h;.Nã velle eius est cuius est nolle:vt in reg.iuris.sed velle nõ dr̃:quò ad abdicõẽ id,qđ hr̃e nõ p̃t,cũ pẽdeat sub ꝯdõe de futuro,& iõ renũciatio iuris futuri non v;.Põt esse & alia rõ,qa renũciatio fit per verbum præsentis tp̃is, qđ tp̃s p̃sens nõ ꝯprehẽdit futurũ tp̃s,vt l.si à colono.ff.de ver.ob.
12 Et iõ renũciatio iuris futuri nõ v;.& ista est rõ.† Itẽ op.& vr̃ ꝙ istud pactũ nõ valeat, qa pactũ de futura successione nõ v;,vt l.fi. ĩ.e.gl.soluit ꝙ hic nõ fit pactũ de successione viuẽtis,puta ꝙ frĩ nõ succedat fratri, s; pactũ fit ꝙ ex cã fideicõmissi ñ petatur legitima portio.Op.dispõ testõris est l.in §.disponat.in Aut. de nupt.col.4. Sed pactũ ꝯ l.nõ v;,vt l.pacta.ĩ.e.so.gl.per interpretationẽ,qa illud pactum dr̃ ꝯ l. quod est prohibitum fieri.Innuit g̃ gl.quã not.
13 † ꝙ ꝯ dispõnẽ testõris nõ possit fieri aliqđ per modũ pacti:qđ est falsum,vbi ille,cui est ꝓhibitũ,p̃t facere pactũ,vel ꝯsentire ꝯ volũtatem testõris, vt l.cũ pr̃.§.libertis.ff.de le.2.l.nihil proponi.§.j.de le.1.l.quoties.ĩ.de fideic.Item op.& vr̃ cũ cessat cã,propter q̃ fuit factum illud pactum,vr̃ cessare ipsum pactũ,vt l.gñaliter.s.de epi. & cle.so.ꝙ hr̃e liberos nõ fuit cã finalis,s; impulsiua,sed remissio iuris fuit cã finalis,vt daret sextantem. Item op.& vr̃ ꝙ hæc l.non
14 sit bene situata sub hoc ti.so.vt in gl.† Quærit gl.de duob Primò quærit gl.si iste sextans nõ fuerit traditus,nũquid possit agi vt tradatur?Gl.dicit ꝙ sic,consideranda tñ sunt verba.Nam si verba fuerint dicta per hunc modum,do, vel promitto dare sextantem, vt nõ petas fideic.tũc vr̃ ꝙ nõ possit peti si nõ est traditus, Rõ est,qa
15 ille.qui sextãtem petit,nõ p̃t implere ꝯtum ex parte sua.† Quærit gl. nunquid hoc casu possit interponi cautio Mutiana.gl.videtur dicere ꝙ non,quia cautio Mutiana non potest habere locum, nisi in vltima voluntate. Ita no.gl.in l. Mutianæ.de ꝯd.& de.contrarium videtur ĩ l.siue apud acta.ĩ.ti.prox. Verum est,quod Gul. in l.3.ff.de cond.ob cau.tenuit contra hanc gl.Bar.

LEX II.

1 *Pactum verũ requirit præsentiam partis,sed pactum tacitum inductũ à lege nõ.*

Post venditionem. Conuentione facta cum ꝓcuratore in rẽ suam,ex parte rei liberatur reus exceptione pacti taciti, H.d.no.l. Op.vr̃,ꝙ reus sit liberatus ipso iure,vt l.solutionem.ff.de sol.ibi, emptor suscipit iudicium aĩo nouãdi,hic nõ.Quæro,cum quo vr̃ factum istud tacitum pactum?Gl.dicit inter creditores, & reum principalem.& vide gl.ꝯ,qa pactũ reqrit p̃sentiam ꝑsonæ,& ꝯsensum,vt l.1.ff.e.sed hic hæres nõ erat pñs,qñ emptor conueniebatur,ergo non est factum sibi. Et ideo possumus dicere, ꝙ gl.nõ dicit bene.Sed pactũ videbat fcm̃ cum istis emptorib.qđ pactũ ꝓdest hr̃di,qa illi em
1 ptores erãt eius ꝓcuratores, l; ĩ rem suam:vt l.rescriptum.§.fi.cũ l.seq.ff.e.Vel dic verius sustinendo gl.† ꝙ pactum verum expressum requirat præsentiam personæ.Ita loquitur l.j.ff.e. sed pactum
a tacitum, quod inducitur à l. *a* ex aliquo facto non requirit perso-
b næ præsentiam,vt hic,quod perpetuò tenementi,*b*&c.

a ADD.¶Pom.Vide bal.in rub.C.qui adm.in 8.q.& barb.ꝯſ.20.vo.2.&quæ sit vtilitas in terminis l.ñræ,an pactũ dicat expressum vel tacitum,dic ꝙ in terminis l.nostræ nõ est sublata naturalis obligõ,q; hæres tenebatur,sed tantum ciuilis elisa.si vero pactum fuisset exp̃ssum,fuisset sublata naturalis Ita vr̃ velle bart.l. rescriptum,§.fi.ff.e.& in l.pacta q̃ ꝯ in ver.venio ad secundã,ĩ.e.dum all.d.§ fi. in d.l.rescriptum, ff.eo.posset dici ꝙ tale pactum iudi atur eo ꝙ præsumitur,ꝙ venditor hæreditatis sit contentus ꝙ emptor satisfaciat creditorib.cum sit vtile,& certe intellectus bar.non est verus,quia illo attẽto deberet dari exceptio doli hæredi prout loquitur tex.in §.fi.non autem pacti taciti,vt hic dicit tex.& vide Pau.de ca.ad istum tex.in l.si cum emptor.ff.e.
b Adde Fed.conſ.267.& consuluit Rom.conſ.295.ꝯ cõem opi.Cy.ꝙ donatio facta absenti valeat absque nuncio, vel epistola,dummodo aliqualiter certificetur. IO FR.RV ¶Adde quòd cum bar.tenent Sal.I n.Pau.de ca.Ale.& Ias.hic,licèt contrarium,& male teneat bar.in l.si constante.ff.so.ma.

¶Alia lectura.

Post venditionem. Agentib.creditorib. cõtra emptores hæreditatis.q̃ritur exceptio taciti pacti vẽditori.H.d.Op.dr̃ hic ꝙ venditor vr̃ se posse defende

fendere p exceptionē.ꝯ.qa ipso iure est liberatus,vt l.solōem.ff.d so.Sol.vt in gl.Dr in tex.exceptionē taciti pacti.qro inter quos videat esse fcm istud pactum?Gl.j.dicit, qđ est fcm inter vēditorem, & creditorem,istud nō est verum.Rō.qa cum pactum hēat ꝯsensum.requirit præsentiam partis.vt l.j.ff.e.sed vēditor nūq̃ fuit presens,vt ex tex.colligitur,ĝ malè dicit. Tñ sustine gl.sec.d.Iac.ꝙ est verum ꝙ pactum expressum requirit præsentiam partis, vt ī ꝯrio, nō tacitum,vt hic.Op.ꝙ exceptio ista nō possit competere hæredi,seu venditori,cùm nō fuerit præsens.Soluunt Moderni qđ ex actu, qui fit tacitè ī iudicio per ipsam l.semper exceptio pacti operatur sine præsentia,ita hic ex actu spōtaneæ susceptionis,l.vnum tacitum pactum inducit,& ideo prodest etiam absenti, vt in simili probatur in l.item quæritur.§.qui impleto.ff.loc.vbi l.quod fortius est ex actu,īducit pactum obligatorium,& per absentiam. Et per hoc soluuntur omnes ll.s.l.cōsensu.ff.de ac.& ob.cum gl.sua. & l.Labeo.ff.de pac.quæ requirunt præsentiam,vel nuncium,vel epl'am inter absentes,in omni actu inter viuos.Querit gl.fi.q̃ signa,quid si vnus creditor egit contra venditorem hereditatis,aliis nunquid præiudicat?Gl.dicit quòd non.Bar.

LEX III.

Seruus. Summarium p3 ex l.ipsa.Op.de l.fi.j̃.de acq.pos.so. Gl. distinguit, & bene. Et breuiter capias sic. aut loquimur in acquirendis,aut in iam quæsitis.Si in iam quæsitis,tūc aut delinquendo,aut contrahendo. Si in contrahendo, aut in ipso contractu,aut ex post facto,[a] Modo habes gl.tuam,vide.

a ADD.¶Pom.Inquantum autem dicūt doc.oēs post gl.ꝙ seruus in ipso ꝯctu p̄t dño præiudicare,dic qđ idē est si incontinenti post paciscatur,vt l.j.§.fin.ff.de stip.ser.q̃ l.ad hoc adducit Im.l.iudex postquam, ver.extra gl.ff.de re iud.facit l.lecta,ver.dicebam,ff.si cer.pe. ¶Alia lectura.

Seruus. Seruus paciscendo p̄t dñi ꝯdōē meliorē,nō deteriorē facere.h.d.Op.de l.fi.j̃.d ac.pos.& l.3.j̃.de hę.inst. So.ꝙ ꝯria loquuntur in quærendis:hic verò loqmur in iam quæsitis.Distinguit tñ gl.no.ꝙ aut nos loquimur in delictis,aut in cōtractib.Si in cōtractib.aut in re peculiari,aut dominica,Et si in re peculiari,no.regulam,& septem casus exceptos in gl.quā no.Bar.

LEX IIII.

1 *Pactū seu renūciatio facta sup re aliqua,porrigitur ēt ad pambulum ipsius rei.*
2 *Renunciatio facta instātiæ, vt valeat, intelligitur ꝙ sit renunciatum causæ:& de natura renunciationis.*
3 *Renunciatio instantiæ causæ & litis,quando per lapsum temporis videatur fcā.*
4 *Renunciatio istantiæ per quæ verba fiat.*
5 *Renunciatio instantiæ,an possit fieri etiam ante litem contestatam,*
6 *Renunciatio instantiæ,quando possit fieri parte absente.* 12.
7 *Effectus renunciationis quando renunciatur iuri & causæ.*
8 *Exceptio quæ oritur ex renunciatione litis,impedit ipsius litis ingressum.*
9 *Instrumenta si sunt relicta in manu iudicis,an dicatur renunciatum liti.*
10 *Procurator quando possit renunciare liti & exceptionibus.*
11 *Renunciatio quando fit liti tacite,vel expresse,an necessario requiratur causa.*

Postquam. Br̃.h.d.Qui renūciat liti motę,vr̃ renūciare liti,& causæ.H.d. Op.ex gl.pactū ñ porrigit̃ ad aliā rē,q̃ de qua est actū,vt l.si vn⁹.§.pacta.ver.& in summa.ff.e.s3 hic fuit renūciatū liti tm̃,hoc est instātiæ,ĝ nō d3 porrigi ad cām,
1 vt ipsius actiōis ius videatur esse remissum.so.†Dñi,pactū seu renūciatio nō porrigit̃ ad aliam rē ꝯcedo,nisi illa alia res sit pambulū ipsius renūciationis de necessitate.vt l.illud.de ac.hæ. Et est ita in ꝓposito.nā de iure isto nō p̄t renūciari instātiæ,postq̃ lis ē mo-
2 ta,vt l.edita s̃.ti.2.S; si volo renūciare cāę,possum. Vñ†ad hoc,vt
a valeat renūciatio fcā instātiæ,intell'r ꝙ præcedat renūciatio cāæ,[a] sine qua instātiæ renūciari nō p̄t.ita loqtur hic:&hoc perpetuò te
b nemēti.Op.& sum in gl.in fi.j̃.de iu.l.ꝓperādū.§.fi.[b] so.†qdam ē
3 renūciatio tacitæ instātiæ,q̃ fit per cursum tpis,& ꝑ illā ñ vr̃ renūciari causæ,seu iuri,vt ibi.Rō est,qa à iure statuitur tp̄s instātiæ solum,& nō cāæ.s; si à iure,vel à iudice statueret̃ tp̄s instātiæ,& cāæ, tūc per cursum tpis renūciaret̃ vtriq;,vt j̃. de app.Aut.ei q app.&
c j̃.q accu.nō pos.l.si ea.ff.de acc.l.Titia.[c] Mō qro,& sequor gl. per q̃ verba fuit fcā ista renūciatio? Tunc vr̃ ꝙ per hęc verba,renūcio liti.hoc vr̃ ēt velle gl.j.fcd̃a gl.vr̃ ponere alia verba,qđ dixit se nū
4 q̃ vēturum ad cām.Et vide istas gl.Sed † quocūq; mō fiat,nō curo,qa cū nō possit renūciare instātiæ,nisi renūciet iuri,intell'r præcedere renūciatio iuris,vt d.l.illud.Et idem dico si dixit,renuncio instātiæ,nā per hoc videretur renūciare iuri ī dubio,vt dixi.Sed si diceret,renūcio instātiæ reseruato mihi iure causæ, tūc ista renūciatio nō valeret,qa renūciatio instātiæ,& nō cāæ,nō valet, vt ar.
5 l.si qs vi.§.dña.de ac.pos.qro quo†tpe d3 fieri ista renūciatio.Dicit gl.post lit.cōt.&hoc ꝓbat iste tex.dū dicit,postq̃ liti de prædio motæ,&c.à ꝯrio añ lit.ꝯt.nō valeret renūciatio, nisi per pactū,vt vidistis.s̃.e.l.j.& vide gl.Pe.de Bellap.vr̃ dicere ꝙēt ante lit.cōt.valeat hæc renūciatio,si fiat in iudicio, vt dixi.s̃.e.l.j.si cx iudicium,
d tūc verū diceret gl.Aduerte,dico[d] ꝙ fm tpa ista gl.dicit veritatē, qa añ li.ꝯt.p̄t qs renūciare liti,seu instātiæ tm̃,ita ꝙ nō cāę,nec.n. cogebat̃ qs procedere,s3 circūducebat̃ edictū,vt l.& post edictū, ff.de iu.Et hētis.j̃.de iu.l.ꝓperādum.§ j. vnde tūc cum renūciatio cāæ nō esset necessarium pambulum ad renūciationē litis seu instātiæ:hodie verò post actionē positā,& parte citata ñ p̄t actus desistere.vt in aut.q semel.j̃.quo.& qñ iu. Et iō tūc esset eadē ratio, q̃ est in hac l.post lit.ꝯt.s; si aduersarius nō esset citat⁹ ꝓcederet dictū gl.Nec ob.qđ dr̃ Pe.qđ renūciatio in iudicio h3 vim pacti,qa ꝯcedo istud in eo,in quo qs vult renūciare, s; hic nō vult renūciare cāæ,vt est cā,quare ad illā cām nō extēditur talis renūciatio,cū
e possit renūciare instātiæ,retēto sibi illo iure cāæ.qro,vtrum ista[e] renūciatio requirat partis p̄ñtiam?gl.dicit ꝙ nō curo, qa pōt fieri
6 parte p̄ñte,& absente,& vide gl.Istud†qđ gl.dicit,ꝙ valeat absente aduersario,intelligo qđ est verum,si ibi iudex est præsens,tanq̃ publica persona recipiens pro aduersario,al's absenti nō ꝓdest, vt l.certū.§.si qs absente.ff.de ꝯfes.& l.fi.de interro.ac.Nō ob.gl.q̃ est in l.nō solū.§.si liberationis verba.ff.de li.le.vt ibi dixi. Quæro vl-
7 timò qd ista renūciatio tribuat aduersario,†eo casu,quo vr̃ renūciari iuri,& cāæ?Rñ.br̃, qñq; actor renūciat cāæ,& ꝑ hoc q̃rit̃ reo exceptio pacti,vel doli.Ita loqtur hic. Ita intelligit gl.in d.l.nō solum.§.si liberationis verba.Qñq; renūciat reus,& tunc si quidē actor hēbat actionē q̃ elidebat̃ exceptiōe,ꝑ ista verba paratur actori replicatio,eadē rōe qua actore renūciante parat̃ reo exceptio.s; si ipse actor nullā hēbat actionē,ex ista renūciatione, vel pacto,ipsam nō p̄t ꝯsequi, vt l.iurisgētium.§.quinimo.& l.si vn⁹.§ pactus.
8 ff.e.ti.Vltimò no.vnum,ꝙ exceptio†q̃ oritur ex hoc pacto,vel renūciatione facta liti, impedit litis ingressum:Et sic p̄t opponi ante lit.cont.&impedit eam.hoc apparet ex isto tex.in duob.Pr imò in eo ꝙ dicit causam finitā,&c.Nā exceptio rei finitæ,sine dubio impedit lit.cōt.vt extra,de lit.cōt.c.1.li.6,& l.elegāter.§.si quis post. ff.de cond.ind.Itē ex eo qđ dicit,instaurari posse, nulla ratio permittit.quę verba respiciunt ipsum ꝓcessum ad impediendū eum. q.d.lis de nouo non poterit inchoari,ergo impedit lit.cont.

a ADD.¶Vide Ale.cons.22.vo.j.vbi vltra hic tradita per eū d̃t cōmuniter reprobari istud dictū bar.ex dicto tñ bar. hic habes colligere limitatiōnē ad regulā, l.cū de indebito,ff.de prob.l.eleganter.§.qui reprobos, ff.de pi.act.l.cum aurū, ff.de sol.tñ restrictio non fit,imo potius extensio,qñque per talem restrictionē actus redderetur inutilis.Ita vult bar.hic dum all.l.illud, de ac.hæ,facit in simili qđ dicit gl.in l.nulla s̃.de epi. & cle.ꝙ lex noua extenditur ad correctionem legis antiquæ,quando aliàs redderetur inutilis,vbi vide quæ posui.

b Pom.Sūt q dñt qđ §.fi.in l.properandum,nō probet, dicētes ꝙ ibi vr̃ casus specialis in tutore,vel curatore negligēte,s; certe hoc nō est verum:imo remouet spālitatē,dū vult ꝙ minori currat tp̄s instātiæ,vt & in aliis.l3 non tollatur ius.

c Adde Ro.idē tenentē eius ꝯs.331.& inquantū Ale.all.Rot.in decis.suis qđ renuncians liti,& causæ, non censeat̃ renūciare bñficio, vide late decis.306.in nouis. de renun.& ibi,an requirat partis præsentia, & renūciās liti,cāæ & bñficio,nisi possessionē dimittat,tenetur ad fructus perceptos,vt iidē do.decidūt.deci.158.

d Barb.Verum videatur renūciare liti,& cāæ,vr̃ quod non per c.dudum.de elec. in ver.liti.& causæ,dic ꝙ emanauit gratia tollendæ dubitationis, vide tex.in c. cum pridem,de pac.in ver.liti cedere,& ab infestatione monachorum cessaret ratione,vt s̃.vide ibi d.Car.qui allegauit hic bar.dicere ꝙ si parti remisit instrumenta videtur renunciare liti.Sed & bar.hic,hoc non dicit.

e Pom.Inn.in c.cum pridem,de renun.tenet ꝙ non requiritur præsentia partis odio litis,secus in renunciatione literarum,vide ibi scribentes.

¶Alia lectura.

Postquam liti. Lis finita per pactum nō p̄t resuscitari, vel restaurari.H.d. Quæro qd si pars renūciat liti,nūqd vr̃ renūciare instātiæ?Qñq; pars renūciat instantiæ tm̃,& iste casus nō est dubius. nūqd autem instātia possit prorogari de cōsensu partium.gl.est in l.ꝓperādum.post prin.j̃.de iu. Qñq; pars renūciat omni iuri & liti & instātię,& adhuc iste casus nō est dubius.Qñq; pars renūciat simpl'r liti,tūc est no.gl.h⁹ l.q̃ dicit, qd in dubio.Sed qro,ad qd renūciatio hæc prosit?Dic sec.la.ꝙ si renūciat actor,doli exceptio q̃rit̃ reo,ēt si eēt absens,fm qđ sentit gl hic,& idē in l.nō solū.§.si liberationis.ff.de li.le.Si verò renūciat rèus,tūc p̄t ꝓdesse actori in hoc,qa si reus habebat aliq̃ exceptionē,q̃ poterat opponi ꝯ actorē,per talē renūciationē actor poterit replicare.Sed qro,per q̃ verba fiet hæc renūciatio,gl.3.huius l.dicit,ꝙ fit renūciatio ꝑ hæc verba,ꝓmitto amplius nō vocar̃ ad cām.Istud est no.dictū,q̃re renūciādo causę videat̃ renūciare toti iuri,& ita h3 locum hæc l.quod ē no. Quæro quid si dicat simpl'r nō acturum,an ex hoc inducatur renunciatio,an cēseatur malam cām fouere ex hoc dicto?Et dico ꝙ sic.vt l.maritus.la 2.§.si negauerint.j̃.de adul.cū sua gl.& nitit̃ ꝓbare ꝑ l.si aduersarius.de fide
9 instr.Quid si relinquo instr̃a in manu iudicis †an videat̃ renūciare liti?Vr̃ posse potius dici quoddam pactum de nō petēdo,ar.huius l.cū iudex videat̃ obtinere locū partis,vt l.si ob cām.j̃.de euic.
10 Pro hoc expressè ī c.cū pridē.ex̃ de pac.S3 nūqd sicut†ego renūciare possum,ita ēt ꝓcurator meus?Gl.in c.cū pridē,ꝑal.expsse t; sine spāli mādato renūciātem dño non nocere. S3 nūqd ꝓbationib.& exceptionib.dilatoriis,&peremptoriis ꝓcurator simpl'r cōstitutus ad litē possit renūciare,q̃uis nō habeat spāle mādatum ad renūciandum?Inn.t3 ꝙ possit,& imputet sibi,q̃ talem eligit.Hoc ipse

ipse no. in c. cũ olim. in vi. gl. ext. de of. del. Puto tñ q̃d liti sine spã li mãdato renũciare nõ possit, q̃uis dñs instãtiæ factus sit p̃ ɔtestõ nẽ litis, vt l. p̃cura. & l. nulla. ꝟ. de p̃c. S; q̃ro nũq̃d in renũciatione
1 tacita, † vel exp̃ssa sit necessaria aliq̃ cãæ exp̃ssio. Pro hoc arguendo dici p̃t. Certũ est, ꝙ renũciatio ĩducit pactũ, vt hac l. s; in pacto liberatorio vim exceptiõis tenẽte nõ ẽ necessaria cã, vt l. creditori. ꝟ. e. & l. pactũ. in pr. ff. e. g̃ nec in renunciatione tacita, vel exp̃ssa. Probat̃ hoc exp̃ssè, q̃d nõ sit necessariũ cãm ingrere. in gl. j. in c. super hoc ex d̃ renũ. ibi dũ d̃t, al's necesse nõ h̃re, &c. Et si illud hẽat locũ, cum de bñficio agit̃, & circa sp̃ualia, q̃ maioris sunt põderis, multo fortius in his, in q̃b. de tãto p̃iudicio nõ agit̃. Itẽ q̃rit gl. q̃n noceat ista renũciatio? sufficit, dicit gl. ꝙ lite tm̃ mota, & sic lite ñ ɔt. dicit verũ, fm̃ ista iura, fm̃ ꝙ actore absente ɔhebat̃ eremodiciũ, vt l. post edictũ. §. j. ff. d̃ iu. s; fm̃ iura hodierna, q̃a ẽt añ lit. ɔt. actore absente p̃ceditur. gl. nõ p̃cedit, nec d̃t bñ, q̃a ẽt si fieret añ lit. ɔt. renũciatio noceret, cũ ante lit. ɔt. hẽat necesse p̃cedere. & ñ p̃t desistere, vt in aut. q̃ semel. ꝟ. q̃uo & q̃n iud. No. renũciationem fcãm in iudicio valere, ẽt ĩ absentia, q̃d ẽ mirũ, q̃a nullus act⁹ ĩter viuos p̃t fieri in absentia, nisi mediãte nũcio, vel ep̃la, vt l. ɔsensu. de act. & ob. Facit q̃d no. in l. illud. s. de sac. ec. s; iõ h⁹ l. ẽ q̃ in fi. ponitur. De istis gl. feci mẽtionem ĩ l. j. de ɔfes. Et aduerte q̃d ista gl. nõ d̃t verũ ĩ eo q̃d dicit, absente aduersario, p̃ l. fi. de interro. ac. nisi intelligeres q̃d hæc renũciatio fuisset fcã in iudicio, p̃nte iudice, tãq̃ publica persona pro absente: quo casu renũciatio hẽret locum. ar. eorum q̃ no. in §. si q̃s alij. Inst. de inut. stip. Item no. tex. huius l. q̃ dicit causam finitã, quia ex isto potest probari ꝙ exceptio, non potes agere, quia renũciasti liti, impedit lit. cont. vt l. eleganter. §. si quis post, ff. de cond. ind. & ibi no. gl. Bar.

LEX V.

1 *Causa in pactis liberatoriis non consideratur, sed in pactis obligatoriis.*

Creditori. Br̃ dicit. Obl̃õ p̃t tolli partim solõe, partim pacti exceptione. H. d. Gl. hic dicit vnũ ibi no. causam in pactis, &c. Certè no. istud nõ bene colligit̃ hic, quia tex. ibi loq̃tur de cã, i. de lite, seu q̃õe, vñ fecit mihi pactum, q̃a defenderam causam, seu litẽ eius. Item istud no. nõ est bonũ in se: nã in pa
1 ctis † liberatoriis nõ ɔsideratur cã, vt l. tale pactum, in pr. ff. e. Sed ĩ pactis obligatoriis, procederet dictum gl. vt l. cum de indebito. §. fi. ff. de prob. & de doli excep. l. 2. §. circa. & l. nuda. ff. de don. &c.

LEX VI.

1 *Pactum factum contra legem, vel præter legem, quando valeat. 3.*
2 *Actio bonæfidei q̃do datur ad id quod deuenit in pacto, an tũc sit stricti iuris. 4.*

Pacta quæ contra. Op. de l. stip̃lõ ista. §. alteri. d̃ ver. ob. so. Ibi est pactũ p̃ter l. iõ nõ v; principale, l; valeat accessorium. hic verò loq̃tur in pacto ɔtra l. iõ gl. tua distinguit, q̃a q̃dã sunt pacta fm̃ l. q̃dã sunt ɔ̃ l. q̃dam p̃ter l.
1 † Primum membrum est, q̃d pacta fm̃ l. valeant, & v; principale, & v; accessorium. & hoc nullũ h; dubium, dum tñ dicit gl. altero sit ɔtentus. q. d. nõ p̃t h̃ri illud q̃d venit in principali cõuentione, & pacto. De hoc tãgam. ꝟ. e. l. pacta. Secũdum mẽbrum est, q̃n pacta sũt ɔ̃ l. tũc neutrum v;. Dicit gl. hoc v̄r ɔ̃ l. pacisci. ff. e. vbi v; pactum ɔ̃ l. so. Illud pactum dr̃ ɔ̃ l. quod est reprobatum à l. Ita loq̃t hic in l. ɔ̃ria. pactum nõ erat à l. reprobatum, s; illud q̃d deueniebat in pacto, erat ɔ̃ tenorẽ l. Item op. ɔ̃ hoc de pactis initis dolo, & metu, vt dixi in l. nõ dubiũ. s. de leg. & l. oẽs oblões. de ac. & ob. & ibi dixi. Tertium membrum est clarum. Dr̃ hic, nullã vim, ex eo ꝙ vtitur signo v̄l'i, inuit q̃d pactum hẽbat multas vires. q̃ro. g̃ de virib. pactorũ, gl. q̃ est hic, variat hãc mãm. Illud, q̃d gl. dicit, ꝙ actio, q̃ prius erat bonæ fidei, q̃n datur ad illud, quod deuenit in pacto,
2 † est stricti iuris, dr̃ etiam per gl. in l. iurisgẽtium. §. quinimo. ff. e. s; nõ est verum, quia est contra l. & contra casum. l. 2. ꝟ. de pac. inter emp. & ven. coniuncta l. videamus. §. si actionem. ff. de vsu.

¶Alia lectura.

3 Pacta quæ contra. Pacta cõtra l. nõ valent. H. d. Op. † de §. alteri. Inst. de inuti. stip. Gl. so. & signa eam. Sed ɔ̃ dictum gl. op. de l. pacisci. ff. e. so. q̃ illud pactum ibi v;, quia nõ est reprobatum à iure q̃a l; illud q̃d deuenit in illo pacto, sit contra beneficium illius edicti, tñ fieri nõ est prohibitum. Item q̃a tex. loq̃tur simp̄r, cũ de indefinita idẽ iudicam⁹ q̃d de v̄l'i, q̃ro, q̃ sint vires pacti. Gl. enumerat quatuor, de q̃b. vide
4 bitis ꝟ. Aduerte tñ: q̃a gl. v̄r tãgere de virtute informãdi. † Et dicit gl. ꝙ vetus actio ĩformatur, l; originaliter actio fuerit bonæ fidei, & ob id, q̃d deuenit in pactum, efficitur stricti iuris. Simile, no. gl. in l. iurisgentium. §. quinimo. ff. e. Ista gl. reprobatur per Doc. Dixi in l. 2. de pac. inter emp. & ven. & per illam reprobatur ista gl. Bar.

LEX VIII.

1 *Si Creditor succedit debitori, extinguitur actio, & quid econtra. 3.*
2 *Hæres vbicunque transfert hæreditatem ad alium, sine suo dolo, licèt extinguatur actio, durat tamen effectus.*
4 *Actio quæ tollitur successione alterius, vel creditoris, vel debitoris: an tollatur quasi sit solutum, vel iure confusionis.*
5 *Pactum adiectum per creditorem qui succedit debitori in traditione rei factæ possessori, quam actionem pariat.*
6 *Hæreditas quando remanet penes aliquem, remanet cum omnib. onerib. suis.*

a Debitori. a Si creditor succedat debitori actio extinguit̃ b
b & p̃missa, cũ aliq̃d tradit̃, seruãda sunt. h. d. no tu
1 inuenis q̃d si creditor † succedit debitori, extinguitur actio. Op. ꝟ. de iur. deli. l. fi. §. si vero & ipse. so. dicit gl. ibi durat actio p̃p inuentarium q̃d fecit. Aduerte, fateor ꝙ hic, & ibi ẽ actio extincta ipso iure. durat tñ eius effectus in hoc, ꝙ in cõputatiõe ponit suum de
2 bitum p̃p inuẽtarium. Simile vbicũq; h̃rs † trãsfert hæreditatẽ ad aliũ absq; suo dolo, durat effectus actionis, vt dẽat sibi deducere debitum, vt l. h̃rdem. ff. de his q̃b. vt ind. & l. p̃p veneni. §. neptis. ad
3 Sylla. & l. debitor. in pr. ad Treb. Op. & v̄r † ꝙ successiõe nõ extinguatur actio, vt l. g̃naliter. ff. de fideiuſ. gl. q̃ est hic h⁹ timore distĩguit, & bñ. Aut succedit creditor debitori, aut eɔ̃. Et vid̃ tuam gl. q̃ signa. & dicit satis bene. Vnum. n. esset examinãdum hic vtrum
4 actio tollat̃ † quasi sit solutum, an tollatur iure ɔfusiõis. & ista mã est difficilis, q̃ dixi plenè in l. Vranius. ff. de fideiuſ. gl. tãgit in l. si socer. in pr. so. ma. facit l. si ei qui. de eui. Op. alteri stipulari nemo p̃t, vt l. stip̃lõ ista. §. alteri. ff. de ver. ob. s; hic stipulatur alteri, s. creditorib. aliis, g̃ nõ v; pactũ. so. gl. hoc iõ est, q̃a paciscẽtis interest, vt d. l. stip̃lõ ista. §. si q̃s insulã. e. ti. vide tuas gl. q̃ro, & reuoco in dubium, circa fi. l. hic in fi. dr̃ q̃d agit̃ actione ex stipulatu, si intercessit. q̃ro, q̃d si nõ intercessit stip̃lõ? Aduerte, q̃a gl. tua loquit̃ optimè, & di-
5 cit gl. † siquidẽ tale pactũ fuit interpositum iuxta tradõẽ rerum, fuit vestitũ illa tradõe. Et iõ ex eo oritur actio præsc. ver. vt l. reb. ꝟ. de rer. perm. & ꝟ. e. l. legẽ. Et in hoc gl. dicit optimè q̃ vide. Si verò pactum nõ fuit appositũ iuxta tradõẽ, q̃a res fuerũt dimissæ apud possessorẽ, tũc istud pactũ remanet nudũ, nec h; aliq̃d vestimẽtum: iõ nullã p̃ducit actionẽ, s; aget actiõe descẽdẽte ex sñia, q̃ inerat. Et si oppõit̃ sibi de pacto, replicabit de dolo, q̃a pactum nõ seruauit. ꝟ. e. l. cũ p̃ponas. & vide gl. S; q̃ro. q̃d si fuerint res dimissæ apud possessorẽ absq; aliq̃ pacto, q̃ualr̃ subueniat̃ isti creditori? gl. dicit ꝙ p̃ se aget actiõe 1. pro aliis creditorib. aget actione sibi cessa. vt ff. de hæ. ven. l. 2. §. pe. Vide gl. Ad primum ꝙ d̃t aget actione prima, hoc v̄r ɔ̃ istum tex. q̃ dicit, q̃d actio est extincta successione. Dñt q̃dam, ꝙ actio nõ est ipso iure sublata per successiõnẽ, s; ope exceptionis, vnde actio prima intẽtabit̃, s; si excipiet̃, replicabit̃. Istud est ɔtra l. in oĩb. ff. de so. vbi dr̃ q̃d successione tollit̃ actio ipso iur̃. Sustinẽdo gl. dicã, ꝙ agit̃ actiõe sibi ɔpetẽti ex sñia. Ita dẽs intelligere hic, nõ actiõe 1. q̃a erat sublata. Ad fm̃ q̃d d̃t, ꝙ p̃ aliis aget actione sibi cessa, nõ v̄r bene dictũ, nã cũ ipse sit debitor, nõ v̄r ꝙ possit sibi cedi ɔtra seipsum, q̃a extingueret̃ ɔfusione. So. Propter bona q̃ dimiserant alii, v̄r ipse ꝙ nõ sit debitor in effectu, & iõ p̃t actio sibi cedi. Ita dẽs intelligere hãc l. Sed iuxta p̃dicta q̃ro, vnde est ꝙ q̃n hereditas dimittit̃ apud aliquẽ absq; aliq̃ pacto, tenet̃ satisfacere sibi & aliis creditorib. R̃ñ. hoc importat no-
6 men hæreditas, q̃d † apud se remanet cum omnib. onerib. suis, & d; soluere æs alienum, vt l. si q̃s seruum. §. fi. cum l. se. ff. de le. 2. & l. fi. de vsuf. le. q̃ro, q̃d si alij creditores nõ cõsenserũt huic cessioni, quo iure agẽt isti ɔtra eũ apud quẽ dimiserũt bõa? Gl. d̃t, & bñ, q̃d dñt agere actione p̃ma sibi competẽti ex sñia. & vide gl. &c.

a ADD. ¶Pari. An autẽ sicut extinguitur personalis, extinguatur etiam hypothecaria per successionem, vide Com. conf. 37. inc. quidã legauit, in ver. ad tertium bar. & alios in l. si debitor, in pr. ꝟ. ad Treb. An autem talis extinctio habeat vim solutionis, vide bar. in l. Vranius, ff. de fideius.

b Pom. Dic in totũ, si hæres pro parte, l. si adul. cum gl. ꝟ. de hæ. ac. vbi gl. declarat quid fiendum sit, si id, q̃d erat debitum, erat indiuiduum, & creditor est creditor pro parte, & vide etiam post bal. hic Capram conf. 63. in 2. dub. & ar. 162.

Debitori. Per aditionem hæreditatis debitoris ɔfundit̃ actio. Item pactum iuxta tradõẽ appositum ẽ obseruãdũ. h. d. Op. de l. si reus. ff. de duob. reis l. hæres à debitore. §. j. de fideiuſ. Horum timore gl. distinguit hic, & signa eã. & item op. dr̃ hic, q̃d p̃t agi ex stipulatu, vt satisfiat ceteris creditorib. ɔtra. de l. stip̃lõ ista. §. alteri. ff. de ver. obl. Huius timore est fcã gl. q̃ incipit, q̃a intererat vt solueretur aliis creditorib. Mõ q̃rit gl. q̃d si nõ intercessit stip̃lõ? Gl. dicit ꝙ si intercessisset pactũ iuxta tradõẽ rerũ h̃ditariarũ, ꝙ tunc poterit agi p̃scriptis verbis. l. reb. ꝟ. de rer. pm. videbitis in l. legem. ꝟ. e. Item q̃rit gl. q̃d si nõ intercessit aliqua traditio, s; res hæreditariæ remãserunt penes illum, q̃ fuerat cõuentus? Dicit gl. q̃d isto casu poterit agi ex sñia, & si opponatur exceptio, replicabit̃ de dolo, q̃a nõ obseruat pactum. Et intelligas, ꝙ pactum interuenerat. Ex quo no. ꝙ pactum vestitur rei tradõe, vt l. legem. ꝟ. e. tñ nõ vestitur, nisi vbi fit tradõ. l; permittat̃ res permanere penes illum, cum quo ɔtrahit̃. Item q̃rit gl. q̃d si nullũ pactũ interuenit? gl. dicit q̃d iste creditor q̃ successit debitori aget actione primæua p̃ se, & pro aliis creditorib. aget ex iure cesso. Ista gl. v̄r dicere malè in duob. Primò in eo q̃d dicit, ꝙ aget prima actione. Istud nõ est verum, quia illa actio per successionem fuit extincta. Posses tamen allegare pro gl. quod hic agitur actione descen-

dente ex stipulatu. Itē dicit malè, ꝙ ꝓ aliis creditorib. agat ex iure cesso, cum creditores cedant ius suum, & hoc mō vult ꝙ cedatur ei ius contra semetipsum, q est hæres. Potest tamen sustineri gl. ꝙ ideo fit cessio huiusmodi, videlicet ꝓ cæteris creditorib. cum hæreditas tota remanserit penes illum conuentum, qui satisdare ꝓmiserat. Item quærit gl. quid si nō est cessum ius. dic vt in gl. Bart.

LEX VIII.

a Si pascenda. a Pactum inter dominum, & eum qui pecora pascenda suscepit, est seruandum. h.d. Quæritur, qua actione compellatur? Gl. dicit, & bene: Qñque iste est contractus societatis, & tunc agetur actione ꝓ socio, vt l. cum duob. §. si in coeunda. ff. ꝓ soc. qñque est cōtractus innominatus, tunc agetur actione præscriptis verbis. vt l. si tibi areæ, de præsc. ver. Et ibi colligitur qualiter cognoscatur iste contractus, q̄ vide.

a ADD. ¶ Paris. Multa circa istam materiam societatis in istis aīalib. vide Ang. in trac. societatū, de quo scripsi in rub. ff. pro soc. & in Ber. ver. societas diuiditur.

LEX IX.

a Cum postea. a Breuiter h.d. Pacta inita dolo, doli exceptio. tolluntur. h.d.

a ADD. ¶ Pom. Exemplificari potest iste tex. s̄m l. cum à te, & l. antep. ff. de dol. Et istū tex. in ver. irritum declara expediēdo, vt s̄ir per gl. l. j. in ver. irrita, de resc. ven. & l. non omnia, ff. de mi. & istum text. loquentem de dolo, sed de eo qui latet prudentissimum, vt ipsum decipere, sicut dicimus de metu, qui debet esse talis vt caderet in constantem virum, Im. & Abb. in c. pe. ext. quod me. cau.

1 *Pactum nudum appositum iuxta traditionem rei vestitur, in tradētis fauorem.*
2 *Pactum nudum quid sit, & qualiter cognoscatur.* 7.
3 *Pactorum vestimenta sunt sex: re, verbis, literis, consensu, cohærentia contractus, & rei interuentu. Item & alia duo vt in tex.*
4 *Differentia inter vestimentum re, & rei interuentu.*
5 *Pactum nudum quando vestiatur legis auxilio.*
6 *Pactum nudum nunquid vestiatur in casibus iureiurando.*
8 *Incontinenti dicitur fieri, antequam diuertantur ad extraneos actus.*
9 *Actio vetus quando dicatur informata, & informetur.*
10 *Pactum quando vestitur cohærētia contractus, an semper pariat actionem præscriptis verbis.*

Legem. Br̄. h.d. Pactū appositū iuxta rei tradōem, vestitur ab ea vt actionem inducat. h.d. No. ꝙ ex pacto nudo non oritur actio. item no. ꝙ pactū appositū in rei tradōe, vestitur ab ea, adeo ꝙ producit actionem, vt dixi in summario. sed op. 1 de l. si tibi quæ. ĵ. loc. sol. Pactum appositum iuxta † rei traditionem, vestitur in fauorem tradentis, vt hic, non in eius odium, vt in ɔ̄rio. Habemus ergo hic videre de vestimento pactorum. gl. remittit ad l. iurisgentium §. quinimò. ff. de pac. & dic vt ibi, &c.

2 Legem. Licèt nudū pactū ñ pariat actionē, tñ si apponatur iuxta rei tradōem, vestitur, & actionē parit. Primò ponit bonū dictū. scdò r̄ndet cuidā tacitæ obiectioni. secūda ibi, nec obesse. Et ad euidentiā hꝰ l. est sciendū, ꝙ sunt tres quorū vnū non est alterū. nā est stipulō, & qd sit, & qualiter fiat, habetis l. j. ff. e. & pactū ꝙ est nudū, & ꝙ est vestitū, vt videbitis. Op. d̄r hic, ꝙ vtilis est condō, imò v̄r ꝙ sit directa, vt inst. q. mo. re ɔ̄h. ob. post pr. Pro hꝰ sol. est sciendū, ꝙ qdā h̄nt condōem sine cā, & tunc debet exponi, i. pactio, & tūc oīa oblig. Quidam h̄nt condōem, & denotat nomē actionis. i. certi condō. Ad contrarium tunc dicas, ꝙ directa est. ꝙ hic d̄r, vtilis est. expone. i. efficax est. item op. de l. si tibi. ĵ. de lo. & cond. sol. vt ibi dixi in gl. & no. eam. Vel dic ꝙ pactū nudum appositum iuxta traditionem, non vestitur in odium tradentis, vt in ɔ̄rio, sed in fauorem sic, vt hic. Sed quæro, ꝙ vestimētum sit illud: gl. quæ inc. & sic non est. v̄r sentire ꝙ sit vestimentum interuentus rei. Do. Ia. reprobat dictum hꝰ gl. nam vestimentum rei interuentu h; locum solum in ɔ̄ct. innominatis, vt l. iurisgētium. §. quinimo. ff. e. Gl. intrat materiā vestimētorū pactorū, & remittit ad ea quæ no. in l. iurisgentiū. §. quinimo. ff. e. Sed quæro qd sit pa-
3 ctū nudū. † Dic ꝙ pactū nudū est duorū, vel plurium in idē consensus. ad differentiam pollicitationis. ꝓbatur in d. l. pactū. de pol. Dic, si est in suis finib. stans, qa si vltra ꝓcederet, & vestiretur reb. vel verbis, &c. & tūc ñ esset nudū, s; vestitū, vt ĵ. videbitis. Itē q̄ro qualiter cognoscatur nudum. Pro cuius declarōne op; scire quę sunt vestimenta pactorū. gl. h̄nt ꝙ sex sunt vestimenta, re, verbis, l̄ris, consensu, cohærentia ɔ̄ctus, & rei interuentu. Ita no. gl. in d. §. quinimo. ff. de pac. Adduntur duo alia, vc; operis initio, & legis auxilio, & no. ibid. addūt doc. nouum vestimentū, iureiur. vt ff. de
4 ope. li. l. vt iurisiurandi. sed quæro de d̄ria † inter vestimentum rei interuētu, & re. gl. hoc assignat in d. §. quinimo. in gl. ma. Doc. assignant aliam d̄riam, & d̄nt ꝙ d̄ria est in hoc. Nā in ɔ̄ctib. siue pactis q̄ vestiuntur re, vestimentū ipsum designat ad quid ɔ̄hatur oblō, vt in mutuo, ad tantundē: in deposito, ad idē restituendū: sed in ɔ̄ctib. q vestiuntur rei interuentu, tibi ex hoc nō apparet ad qd ɔ̄hatur oblō, nisi dicaт, puta, do tibi, vt des mihi equum, & sic ipsa cōuentio designat, non ipsum vestimentū. aduerte tñ, qa Ia. de Are. dicit, ꝙ solummodo est vnū vestimentū pactorū, vc; interuentus rei, vt puta in ɔ̄ctib. innominatis, & dicit, ꝙ alia non d̄nr vestimenta, nec pcā vestita. rō, qa illud d; dici vestitū, qđ añ fuit nudū, istud p; ad sensum. Sed ɔ̄ctꝰ, q ɔ̄huntur re, vel verbis, vel l̄ris, vel cōsensu, nunq̄ fuerunt nudi: nā eo ipso ꝙ fit ɔ̄ctꝰ, si re nascitur, vestitur, si verbis nascitur, vestitur, & sic de aliis. ergo cōcludit ꝙ ista ñ d̄nr vestimenta. Et aduerte ad vnū qđ d̄t: Nā d̄t ꝙ in ɔ̄ctib. q consensu ɔ̄huntur, de qb. inst. de ob. ex cons. d̄t ꝙ ibi non est, nisi vnū vinculū naturale tm̄. ꝓbat, qa si esset ibi vtrūq;. s. naturale, & ciuile, non posset ciuile tolli ꝑ pactū nudū, ꝙ ñ tollit nisi naturale, vt l. Stichū §. naturalis. ff. de sol. & tñ tollit vtrūq;. l. ab emptione. in pr. ff. e. Potestis saluare gl. qa ista non est opi. noua, imò tangitur in gl. mag. d. §. quinimo. Et aduerte, qa gl. idē senserunt, qa non ꝓpriè d̄nr vestiri his vestimentis. Vñ dicas s̄m d. Iac. qa aut q̄ris, nunqd pcā possint dici vestita his vestimentis, & dico ꝙ sic. Nā h̄es ꝙ hō cū nascitur, p̄t dici vestitus pelle & carne, vt leg. de Iob. aut q̄ris, nūqd pcā dicātur vestiri his vestimentis, & tunc dicas ꝙ ꝓpriè non d̄nr vestiri, cū nunq̄ fuerint nuda, sed impropriè sic. Ita d; hæc materia intelligi. Sed ad aliud, qđ d̄nt Vltram. ꝙ in ɔ̄ctib. q consensu ɔ̄hunт, non sit nisi vnū vinculū naturale. Istud est falsum. Gl. dicit ꝙ imò vtrūq;: qa ciuilis oblō ē ꝑ approbationē, vt no. inst. de ob. post pr. Et ad ɔ̄riū de l. ab emptione. ff. e. dic. ꝙ sicut lex fouet hos ɔ̄ctus elegāti veste. s. ɔsensu, ita ex ea. æqtate fouet ɔ̄riū cōsensum, vt possit ab eis recedi ꝑ nudū pactū re integra, qa nihil tā naturale, &c. vt l. nihil tā naturale. ff. de re. iu. Item d̄nt Vltram. ꝙ vestimentum operis initio, & vestimentū legis auxilio non sunt vestimenta: qa attributa cuilibet non vestirent, sed habent locū certū solū in cæterib. casib. spālib. vt l. j. ff. de vsu. l. si qs argentū. §. pe. ĵ. de don. Tu
5 dicas † s̄m Iac. ꝙ qñque lex fouet pcm̄, & contemplatione ipsius pacti, ipsum vestit & coadiuuat, & tunc ex tali vestimento oritur actio: ita d; intelligi materia ɔ̄ctuū q ɔsensu ɔ̄hūtur. Qñq; lex fouet pactū, ñ ɔtēplōe pacti, sed ɔtēplōe psonæ paciscentis, tunc ex isto pacto q̄tuncunq; nudo, oritur actio. ita d; intelligi lex ēt. ff. de vsu. ita posset intelligi l. j. §. si ɔuenerit. al. in gl. Et p̄t dici illud pcm̄ vestitū legis auxilio. & sic bñ d̄nt gl. Qñq; lex ñ fouet pcm̄ seu cōtractū, sed ɔtēplōe pacti seu ɔtractus, ꝓducit actionē, tunc ex pacto, vel ex contractu non oritur actio, sed agetur ɔdōe ex l. ita intelligit do. Ia. l. si qs argentū. §. pe. ĵ. de don. addiderunt ēt Mod. vestimentū iurisiurandi. ꝑ l. fi. de li. cā. Aduerte, qa ibi v̄r casus spālis.
6 sed reuoco in dub. nūqd in aliis casib. † pcm̄ possit vestiri iureiur. Primò v̄r ꝙ sic, qa ex iureiu. oritur actio, vt l. actori. ĵ. de iureiu. facit aut. sacra. ĵ. si aduer. ven. Præterea v̄r tex. d. l. fi. de li. cā. & l. vt iurisiurandi. §. j de ope. li. tene contrariū ꝙ pcm̄ ñ vestitur hoc mō, qa iusiurandū non est de modis. vt l. oblōum fere. §. placet. de ac. & ob. Non ob. l. actori. præal. qa illa loqtur, qñ sacr̄m est interpositum super aliquo de præterito, & ad litem decidendam. secus si interponeretur super aliquo de futuro præstando. Non ob. d. aut. sacra puberum. ĵ. si aduers. vend. quia ibi non interponitur sacr̄m ad obligationem inducendam, sed ad confirmandum contractum. non ob. l. vt iurisiurandi. & l. fi. quia ibi est casus specialis.

7 Vidimus. Quæ sunt vestimēta pactorum: Si ergo quæris, † qualiter cognoscatur pactū nudū, dic quod illud d̄r nudū, ꝙ non est vestitū aliquo de prædictis vestimentis. S; quæro exemplum de pacto nudo. gl. quæ inci. cautè. in d. §. quinimo. ponit plura exempla. Primum exemplum fuit ꝙ illud d̄r pactum nudum, cum partes hoc agunt inter se ꝙ sit nudum, all. gl. l. iurisgentium. §. quod fere. ff. e. Vltram. redarguunt istud. d̄nt autē ipsi, si partes contrahunt per stipulōnem, d̄nt ipsi, stipulō est facti. vt l. consilio. in fi. ĵ. de cu. fu. sed ea quæ sunt facti, non possunt haberi ꝓ infectis. vt l. in bello. §. factæ. ff. de ca. & postl. re. Licèt ergo partes agant, ꝙ stipulatio sit pactum nudum, istud non potest fieri. Tu salua gl. quia gl. v̄r sensisse cum dicit, ꝙ nudum d̄r cum partes hoc agunt, d; intelligi, vbi partes agant non per modum stipulationis q̄ valeat vt stipulō, qa tunc ipsi dicerent verum, sed d; intelligi vbi stipulō non valeret tanq̄ stipulō. ita v̄r sensisse gl. in d. §. quod fere. Item dant aliud exemplum de stipulōe facta inter absentes, vel quæ aliàs sit inutilis. Istud redarguunt Vltram. quia l; stipulō fiat inter absentes, tñ h; stipulō essentialia sua, qa præcessit interrogatio sua. Et ideo dic, ꝙ stipulō inter absentes facta d̄r inutilis, non in totum, vt l. j. in pr. de ver. ob. vel dicas per interpositionem, quia non h; substantialia sua, ideo qa expressio verborū d; fieri inter presentes, vt d. l. j. Et si diceres, Pactum est in forma, & si non valet vt stipulatio, non potest valere vt pactum nudum, per l. non codicillum. ĵ. de testa. & quod ibi no. per do. dico ꝙ istud ꝓcederet vbi partes agerent inter se ꝙ vt stipulatio valeret, secus si simpliciter. s̄m do. Ia. Tene ergo exempla illius gl. Si ergo queris, in quib. casib. nudū pactū pariat actionē, dico vt no. in d. glo. quæ inc. cautè. in d. §. quinimo. vel vt dixi s̄m d. Iac. Dicas ergo ꝙ nudū pactum non parit actionem, nisi vestiatur aliquo de prædictis vestimentis. & si h̄es vnam virtutem pactorum, s. virtutem pariendi, h̄es aliam virtutem, s. informandi, & tunc recito gl. l. in bonæ fid. ĵ. e. vt puta qñ pactum apponitur incontinēti iuxta contractum, tunc istud pcm̄ informat veterem actionem, quæ oritur ex ɔ̄ctu, & nouam

& nouam p̃sc.ver.parit.Tex.in l.2.j̃.de pac.inter emp.& vẽ.l.fun-
di partem.ff.de ꝯh.em.& dr̃ hic vestiri cohæretia ꝯctus.S; q̃ro,nũ
qd hoc habeat locum tã ĩ ꝯtractib.stricti iuris,q̃ bonæ fidei?Dic ꝙ
8 sic,vt l.in bonæ fidei.& l.petẽs.ſ.e.Sed q̃ro,qñ †dr̃ incõtinẽti fie-
ri?Dicit gl.ꝙ anteq̃ ꝯtrahẽtes diuertãt ad alios actus extraneos,se
cus si necessario,ar.l.cũ antiqtas.j̃.de test.& ibi Cy.Vel potes dice
re ꝙ incõtinẽti dr̃ fieri anteq̃ partes habeãt ꝯctum absolutũ,vt l.
ꝯctus.j̃.de fi.instr.Item q̃ro.q̃r dicatur vetus actio informata.Et
9 gl.† dicit ꝙ primò informatur ex eo quod competit ad id,qđ est
de nã,vt in d.l.2.j̃.de pac.inter emp.& ven.& d.l.fundi part.Itẽ in
formatᷣ ex eo,qa vbi primò erat bonæ fidei,efficiᷣ stricti iuris.gl.ẽ
ĩ l.pacta q̃.in gl.vl.j̃.e. Item dico ꝙ qñq; appositum parit actionẽ.
q̃ro nũqd sp̃ pariat actionem præscriptis verbis,vbi vestitur cohe
10 rẽtia ꝯctus. Vltram.dñt ꝙ qñ vestitur ex relaxatione habita pacti
ad ꝯtractum si oritur aliqs ꝯtractus innoĩatus,v.g.ꝯduxi à te do-
mum ꝯstruẽdam iure ꝯctus ꝯdõalis, & iuxta ꝯctum fuit pactũ ap
positum,ꝙ ires ꝓ me Romam: ex relatione habita pacti ad ꝯctũ
vr̃ oriri vnus ꝯctus innoĩatus,vc; facio,vt facias.tunc dicunt ꝙ sp̃
qñ insurgit iste ꝯctus innoĩatus,ex tali relatione h; locũ actio p̃sc.
verb. Si verò habita relatiõe p̃dicta nõ orietur ꝯctus ĩnoĩatus,pu
ta;ꝓmisi tibi per stipulationem decẽ iuxta ꝯctum stiplõis fuit nu
dum pactum appositum, qđ scriberem tibi librum, hic nõ insur-
git aliqs ꝯtractus innoĩatus.Isto casu dñt,ꝙ nõ oritur præsc. ver.
actio.Ipsi dicũt malè in duob. Primò.quia ibi vidẽtur velle ꝙ ista
præscriptis verbis actio oriatur ex ꝯtractu innominato habita di-
cta relatione,quod tamẽ est falsum:quia imò oritur ex pacto ve-
stito cohærentia ꝯtractus,hic est tex.l.in bonæ fidei.j̃.e.ibi,Ex pa-
cto actio competit.Item dicũt malè in alio,qa dñt ꝙ vbicũq; cõ-
tractus innominatus oriretur,habita dicta relatiõe, haberet locũ
præscriptis verbis actio. Mõ pone, ꝓmisi tibi facere domum per
stiplõem,iuxta ꝯtractum fuit appositum pactum,qđ tu dares mi-
hi cẽtum:hic habita dicta relatione oriᷣ vnus ꝯtractus innoĩatus,
vc; facio,vt des,nũqd isto casu orieᷣ p̃sc.ver.actio,qa facio,vt des,
nõ h; locum p̃sc.ver.actio,s; actio de dolo,vt l.naturalis.§.quod si
faciam.ff.de p̃scr.ver.neq; h; locum actio de dolo in hoc casu,qa
ex pacto incõtinẽti apposito oritur actio, nõ tñ ex ꝯtractu inno-
minato,ẽt ꝯsiderata dicta relatione.q̃ro,pone ꝙ iuxta ꝯctum vẽ-
dõis fuit appositum pactum, ꝙ deberes ire pro me Romam, & e-
go pro te Perusium,& tu scribere pro me librũ,& plura pacta sub
sequenter.quero,vtrum oĩa pacta vestiãtur cohærentia ꝯtractus,
aut nõ oĩa.Si tu dicis ꝙ oĩa vestiantur,istud nõ vr̃ verũ, qa multa
pacta nõ cohærent ꝯtractui,quia inter ꝯctum,& vltimum pactũ,
est medium aliud pactum,quod impedit vestimentum vltimi.ar.
l.q sella.§.fi.ff.de ser.rust.præd.Si diceres ꝙ vltimum vestiatur à p̃-
cedenti pacto vestito cohærentia contractus,istud nõ est verum,
quia cum præcedẽs pactum habeat dependẽtiam à cõtractu pro
vestimẽto suo,nõ potest dare vestimentum alij.l.filium.ff.ad Ma
ced.Dic ꝙ omnia dicuntur apposita incontinenti,vt l.in bonæ fi-
dei.j̃.e.Facit in ar.l.pe.§.Pau.ff.de acq.rer.dom.Bar.

LEX XI.

Ex conuentione. Br̃.h.d. Ad eos extẽditur pactum ad quos extẽditur illud,sup quo in
terponitur.H.d. Quæro ante oĩa q̃ est tõ dñæ inter prin.& fi.h' l.
rñ.illa,q̃ dixi vobis in summario,qđ fundus redit ad mulierem.in
fi.nõ iõ.op.j̃.sine cen.vel reli.l.j. vbi ẽ quasi idem tex. Gl.sol.ꝙ nõ
valeat pactum in p̃iudiciũ fisci,vt ibi,s; in ꝓmittẽtis sic vt hic,&c.

¶Alia lectura.

Ex conuentione. Pactum extẽditur ad eos,ad quos potest extendi illud,super quo pa-
ctum apponitur.H d.Op.de l.j.j̃.sine cen.vel reli.so.vt in gl.&quę
sit ratio legis,dic vt in gl.Bar.

LEX XII.

1 *Voluntas præcedens derogatoria, sicut tollit sequentem in vltimis voluntatib. ita etiam in contractibus.*
2 *Modus probandi contractum venditionis simulatum.*
3 *Protestatio derogatoria præcedens, quando tollit actum sequentem.*
4 *Pactum de non petendo, quas vires habeat.*
5 *Si aliquis creditor stetit per 30.an.ꝙ non petiit debitum, & postea fecit pactũ de non petendo, & demum sit factum pactum de petendo, an istud pactum pro ducat actionem.*
6 *Fideiussor, si antequam fideiuberet protestatus fuit creditori, ꝙ non intendebat fideiubere, & fideiussit, an obligetur.*

a Pacta nouissima. [a]Pacta nouissima priorib.ꝯria,dñt seruari.H.d.Circa hanc l.debes sci-
re ꝙ q̃dam sunt pacta inuicem ꝯria,& de his loquitur hæc l.& l.si
vnus §.pactus ne peteret.ff.e.q̃dam sunt pacta similia,& de his lo-
q̃tur l.iurisgẽtium.§.adeo.ff.e.Tãgitur ẽt in l.pacta.de cõtrah.em.
q̃dam sunt pacta diuersa,& de istis loq̃tur l.ꝓxi.& j̃.e.l.petẽs. Tñ
recitabo hic de pactis ꝯriis. Vt declaremus gl.op.de cõtrah.emp.
l.pacta.so.ibi loq̃tur ĩ appositis pactis super substãtialib.ꝯtractus,
nec sua sunt pacta cõtraria,hic loq̃tur in aliis pactis.Op.de l.iuris-
gentium.§.f.si fraudandi.ff.e.so.ꝙ hic dicit,pacta nouissima,intel
lige vtilia:secus si sint inutilia,vt in ꝯriis. Dat ẽt hic gl.alias limita
tiones,& de qualibet limitatione possem facere vnum ꝯrium, s;
ñ curo.Et vide gl. Vnũ intẽdo examinare ꝙ dicit gl. Item verum,
nisi primum deroget vltimo.ff.de le.j.l.si mihi,& tibi.§.fi. No.istã
1 gl.† ꝙ sicut in vltimis volũtatib. volũtas derogatoria præcedens
tollit sequentem,ita in ꝯctib. Contra hoc op.fortiter de l.cum in
p̃les.§.locator.ff.loc. Pet.hic,& d.Cy.in illa sua disputatione,q̃ in-
cipit,præcessit vltima volũtas,&c.dicit ꝙ ibi fuit propositum re-
tẽtum in mẽte & nõ fuit expressum partib.& sic nõ sufficit, vt l.si
repetẽdi.j̃.de ꝯd.ob cau.Ista so.est vera, tñ ꝯtinet diuinationẽ.d.
Ia.But.dicebat sic,& aduerte,quia est multũ vtile dictũ.dicit ipse.
b Qñq; [b]pactũ primũ derogatorium p̃cessit simpl'r,nõ respiciẽs ex
presse tp̃s futurum,tũc faciẽdo postea aliud pactũ ex ĩteruallo, vr̃
recedere à primo.Ita loq̃tur l.cũ in plures.§.locator horrei. Sed si
pactũ esset derogatorium respiciẽs futurũ exp̃ssè,v.g. dico qđ nõ
intẽdo promittere aĩo obligãdi me,& ꝯtingeret me,in futurũ ꝓ-
mittere,nõ facio aĩo obligãdi,tũc pactum primũ tolleret vltimũ.
Ita loq̃ᷣ hæc gl.Et ꝑ hoc dicebat ipse,si tu vis ꝓbare ꝯctum simu-
c latum,[c]tu hẽs necesse ꝓbare:†ꝙ tp̃e,quo tu vẽdidisti,fuit dictũ ꝙ
2 nõ esset vẽdõ,s; pignus,tũc vendõ statim secuta bñ præsumitur
simulata. S; si vẽdõ esset postea secuta ex interuallo, ñ sufficeret,
qa ꝓsequẽtem vẽdõnẽ vr̃ penituisse illius protestõis, vt d.l.cũ in
p̃les.§.locator.Dẽbat ĝ ꝓbare qđ ille dixit, qđ nõ intẽdebat qđ
esset vẽdõ:& si ꝯtingeret in futurũ vẽdere, intẽdebat qđ esset pi-
gnus, qđ satis est notãdũ:& Io.Mo.ponit in c.ĩ gñali.de re.iu.li.6.
Et d.And.de Pisis posuit in l.si qs in pr.test.ff.de le.3.& videtur mi
hi quod dicat multa imperfecta,& non vera. Opp.de l.fi.§.item si
p̃dixerit.ff.naut.cau.sta.so.dicit Pe.ibi loquitur in actu necessario,
in quo nõ prodest protestõ, nisi pars aduersa consentiat,ſm eum.
d Reassume ĝ [d]dbr̃ tria,vel quatuor.Qñq; p̃cessit protestõ derogato
ria in actib.qui depẽdent ex sola volũtate protestãtis, & tũc impe
dit actum seqũetem,nisi spãl'r,prioris volũtatis pænituerit, vt d.l.
si qs in pr.test.ff.de le.3.& in l.si mihi & tibi.§.in legatis.ff.de le.1.
& l.at si qs.§.pleriq;.de reli.& l.q in aliena.§.fi.ff.de ac.hæ. Si verò
in actib.qui dependẽt ex voluntate partium,& tũc si quidem vo-
luntas derogatoria est solũ in mẽte retẽta,non sufficit,vt d.l.cum
in p̃les.§.locator horrei.ſm intell'm Pe.& j̃.de ꝯd.ob cau. l.si repe
tẽdi.Si verò fuit verbis exp̃ssa,& tũc aut fuit volũtas derogatoria

a ADD.¶Pari.Circa materiam huius l.vide Ale.l.si quis ante,ff.de acq.pos.& qđ ista regola quod vltima derogant priorib.procedat in omni materia, vide Ale. cons.611.in pr.Ias.in l.duob.§ fi.de iurei.& in d.l.si quis ante.in j.no.
Pom.¶Vide Ale.cons.40.vo.4.& gl.in c.vnaquequc,in ver.in morte 13.q.2.& Fe de.de Senis cons,10.in fi. & cons.254.& Ro.consi.14.& cons.41.in 2.dub.& vltra ea quæ hic dicuntur ex verbo,vltima derogant prioribus, dic ꝙ idem est in de tracta,c.j.de cog.spiri.c.j.de const.in 6.& idem in mora.l.illud,cum ibi no.ff.de pe.& com.rei ven.& idem etiam in præceptis interlocutoriis iudicis, l.si opus, ff.de op.no.nun.l.quod iussit,cum materia,ff.de re iu.adde pręterea,ꝙ idem est in reb.perfectis,in quib.statur vltimo ver.Ita bal.l. quidam eulogio,j̃.de iu.de-lib. & in trac.sind.facit l.Stichus, imo Pamphilus, ff de manu.testa.Idem est in plurib.consuetudinibus patrisfa. l.Mela.§.j.de alim.& cib.leg. Idem in plurib' qualitatib.personæ quia vltima spectatur.Ita bal.l.si quis filium,j̃.de inof.testa. Idem in pluribus scripturis,ff.e.l.tutor,§.in tutore.Item ad hęc adde,quod idẽ est in iuramento,l.duobus,§.fi.de iurei.Item ꝙ est idem in pl'ibus locis pro regula, quia attenditur vltima in glo,& tunc,approbata, secundum l.bona fides cum his quæ ibi addidi ad bar. ff.deposit.in l.qui filium,§.Sabinus,ff.ad Trebel. Quid autem sit in vltima consuetudine, & fama,bal.in c.j.qui feu.dar.possunt. Quid autem in resc.de priuil. vide Io.an.& ibi plene.Fel.in c.j.de resc. Item ad hoc adde vnum bonum verbum,bal.c.cum inter R.seniorem,de ele.dum loquitur de duobus instrumentis factis super traditione eiusdem rei,& vide Spe.tit. de dispur,& alleg.§.post hæc,ad fi Item adde tex.in l.si tibi,in fi.ff.si cer.pe.& l. ex duob.in pr.ff.de vul.&pup.subst.in l.Lucius,§.fi ff.de test.mil.& ad hęc vide etiam vnum verbum,Ale.cons.5.ver.pro hoc etiam facit.vo.4.Pau.cons.34.in j. dubio vo.2.& cons.62.in fi.e.vo.& cons.94.dubio 3.e.vo.Fed.cons.235 Vide etiã verbum Fel.c.per tuas,ver.amplia primo de probatio.& in c.quoniam contra, gl.super verbo,tempora,de probatio.& aliquid in c.cum causam,de testi.Cæp. cons.8 Fel.etiam in c.fi. de resc.bar.cons.2.vo.j.Im.cons.48.in fi.& Car.cons.29. & Barb.c.ex parte.de const. & Fel.c.cum contingat, de resc.vbi dicit standum vltimæ famæ,& ibi vide quæ scripsi,& Capram cons.57.& Io. Fab.non ab re.in §.cumque hoc.in procemio.inst.in ver.in gl.j.

b Pom.Aduerte tamen bar. videtur sentire dum soluit contrarium §.locator horrei.in ista sua distinctione,ꝙ dispositio huius §.procederet etiam si pars,cui fit simplex protestatio,non impediret actum seq.ponderat etiam quod bar. dicit, ꝙ quandoque primum pactum,& sic quod interuenit consensus eius,cui fit ꝓtestatio,pactum enim est duorum, vel plurium, & idem placitus consensus l.j. ff.e.& bene.Ad hoc facit quod dicit ipse bar.l.non solum, §.morte,ff.de op.no. nun.dũ ponderat ibi gl.nostram hic,dum dicit,nisi primum pactum,&c.& ibi bar.videtur reprobare intellectum quem dat hic,& in d.§.locator.

c Adde qualiter probetur simulatio contractus,Pe.de Anc.cons.11.& cõs.258.bal. cons.118.lib.j.Fed.de Senis,cons.vl.Pau.de ca.cons.19.Rom.cons.202.Io.de Ana. cons.58.& inquantum Alex.ponit,an contrahens cum decreto iudicis possit illum contractum rescindere,vide pulchre bal cons.28.libr.4.Adde tu quòd hoc dictum bar.dicit sing.Cæp.in tract.de simul.contractuum.

d Pari.Vide Are.in l.si Titia.§ j.de ver.ob.

simpliciter,aut expsse se retulit ad tps futurũ. r.casu impedit solũ
a ꝯtũ,q immediatè sequeretur,nõ eũ,q sequeretur ex interuallo,[a] vt d.l.cum in plures.§.locator.sec.Ia.Bu.Pro quo facit l.per retentionem.j.de vsu. Si verò expsse se retulit ad tempus futurum:aut loquimur in actib.volũtariis,& tunc illa volũtas derogatoria impedit illum actum.ita loquitur hæc gl.Si verò loquimur in actib. necessariis,& tunc illum actũ non impedit, nisi facta sint parte aduersa præsente,& non contradicente,vt d.§.item si prædixit,&c.

¶Contrarietas,& Concordia.

Pro ꝯcordia.Aduerte ꝙ aliq tenent opi.Bar.in hac l.pacta nouissima.s.ꝙ precedẽs ꝓtestõ derogatoria actui sequẽtis depẽdẽtis alr̃s ex sola volũtate protestãtis fcã simplr̃ trahit̃ ad actũ postea ex interuallo fcm̃. Idẽ in l.si qs ĩ principio testa.ff.de le.3.ꝯrium allegatur tenere in l.q in aliena.§.fi.ff.de ac.hæ.Tu dic,malè allegat̃ Bar. in hac l.pacta nouissima.qa imo idẽ voluit ꝙ in d.§.fi.Nam hic dicit qñ pactum primum derogatorium precessit simplr̃,non respiciens expsse tps futurũ. tunc faciendo postea aliud pactũ ex interuallo,vr̃ recedere à prĩo.Et idẽ ꝯsuluit in effectu in d.§.fi.qa vbiq; t; negatiuã,nec ẽt in hoc aliqlr̃ ꝯriatur in d.l.si qs ĩ prĩcipio testa.

a ADD.¶Adde sm Ale.ꝙ hęc cõis opi.ẽ vera,vt tpe ꝓtestõis nõ subesset cã,q̃ nõ pseuerarret tpe ꝯctus,postea ex interuallo,vt puta si qs timẽs ne cogatur vendere domum vicino potẽti,ꝓtestet̃ ꝙ nõ intẽdit illam vendõnem,q̃ faceret potenti,valere.Nã istã ꝓtestõ trahet̃ ad tps ꝯctus,lз ex interuallo, si vsque ad illud tps durauit cã metus,& potẽtatus vicini,& ita đt elegãter tenere bar. bal. Ang.& Mod.in l.q in aliena; §.fi.de ac.hæ.Tu dic ꝯriũ tз Ang.cõs.218.inc.in Dei nomine,visa narratione,vbi đt ꝙ verũ est ꝙ Dy.in aliqb.additionib.tenuit hoc, sз ꝙ reprobatur per d.l.qui in aliena.Et idem consuluit Pe.de Anc.cons.383.inc, retento ordine. Vide tamen vnum verbum per bal.cons.28.li,1.Et de materia vide ipsum Ale.in c.solicitudinem.de app.& Fel.in c.cum M.de consti.

¶Antiqua lectura.

Pacta nouissima. Vltimũ pactũ primo ꝯrium obseruari d;.h.d.Et primò ponit dictũ in gñe.Secũdò infert ad spẽm.secũda ibi,quapp.Op.de l.iuris gen.§. s; si fraudandi.ff.e.so.ꝙ ista dẽat intelligi de pacto quod valeat.Itẽ op.de l.si mihi.§.fi.ver.interdũ.ff.de le.j.gl.so.& limitar hãc l.ꝙ sit verum, nisi primum pactum sit derogatorium vltimo.Ista sol.est multum no.ꝙ sicut in vltimis volũtatib.prima volũtas derogatoria præualet vltimæ, ita ẽt in ꝯtib. Tñ ꝯ d.gl.posset opponi,vt l. cum in plures,§.locator horrei.ff.loc.& ꝯd.vnde dic sm d.Iac. Interdum aliqs profert verba protestõis in sequẽti tpe,&tũc post ꝓtestõẽ ꝓtestõ releuat,qa fuit derogatorius actus fact⁹, ar.eius qđ hic no. Vnde aduerte,cum tu vis probare ꝯtum esse simulatum, do.Ia.dat istam practicam,ꝙ testes debeant deponere ꝙ tu dixisti in protestõe per hũc modum vc;,ꝙ si ꝯtingeret te in futurũ vẽdere,ꝙ tu nolebas vendõem esse,neq; in vendõe ꝯsentiebas,sз esset pignus. Si testes deponãt per hũc modũ probat̃ simulatio ꝯtus. Sed si testes deponerẽt sic. dicimus ꝙ talis fuit protestatus se nolle vẽdere Titio fundum,s; pignorare:isti nõ probant ꝯtum simulatum.Rõ,qa actus vendõis factus post protestõnẽ,vr̃ iudicare illum pœnituisse primæ protestõis. Et ita intelligit d.Iac.§.locator horrei.qa verba ista in isto casu nr̃o nõ se extẽderent ad futurum tps.Itẽ op.de l.si vnus.§. pactus ne peteret.in 2.rñ.ff.e.so.gl.limitãdo ꝙ illa l.d; intelli, si prima actio sit ipso iure sublata,qa tũc vltimum pactũ nõ seruatur.Et vз ad q.Pone,reformatio est fcã ꝙ exbanniti pro quacunq; iniuria rebãniantur:postea Priores faciant aliã reformationẽ,postq̃ exbãniti fuerũt rebãniti, per q̃ reformationẽ volũt reponere in ipso bãno,nũqd possint?Primò dic ꝙ nõ. Nam per rebãnimentum fuit sublata iniuria cõis ipso iure. Vnde per aliam reformationẽ illa iniuria nõ renascitur,& bãnum nascit̃ ex delicto,& iniuria nascit̃ ex ꝯtumelia,vt in d.§.pact⁹ ne peteret.

4 Quæro †De virib.pacti de nõ petẽdo?Dic qđ pactũ de nõ petẽdo tollit nãlem oblõẽm,pactum verò extẽdit se ad id,ad quod apponit̃,vt l.si vnus.§.pacta.ver.&in summa.ff.e. pactũ de nõ petẽdo respicit petitiõnẽ,nõ oblõẽ,s; petitio,&oblõ nõ hñt cõe sir̃:g de vno ad aliud nõ infert̃,vt l.nãlr̃.§.nihil cõe.ff.đ ac.pos.sed pactũ liberatorium tollit nãlem oblõẽ. Et idẽ senserũt gl.& Gul.s; loquũt̃ magis gñalr̃,gl.vtũtur istis verbis in l. Stichũ. §.naturalis.de so.Et ẽ secũda,qa elidit ciuilẽ oblõnem. Vltram.reprobãt,& dñt ꝙ imò perimit̃. Allegãt tex.in l.q̃cũq;.ff.de ꝯpẽ.Tu salua gl.iõ qa pactũ de nõ petẽdo si pimeret oẽm oblõnẽ,& reus esset absolutus.actor nunq̃ posset agere, qa oĩs oblõ fuisset sublata,& tñ agit.qđ pз,qa si actor agat,opponit̃ exce.rei iud.à reo absoluto,s; exceptio psupponit actiõnẽ,vt l.j.de exce. Non ob.l.quęcunq;.qa intelligo ꝙ perimat̃ in effectu,nõ tñ ipso iure. Est ẽt tertia virtus,qa pactũ de nõ petẽdo obligat paciscentẽ nalr̃ nõ petere.Ita đt gl.in d.§.pactus.& probat̃ in l.vbi.j.de trãsa.istud impugnãt qdã & dñt, qđ idẽ actus non pt ꝓducere diuersos effectus,qa obligaret.& liberaret.& est tex.rotundus à ꝯrio in l.si pr̃.§.j.de iu. dot.Tene gl.&ad ꝯria rñde,qđ nõ operat̃ ꝯrios effectus eo.respũ. Nam respũ debitoris operat̃ l:berõẽ,quo ad nãlem oblõnẽ:respũ creditoris operat̃ oblõẽ,qa obligatur nõ petere.Et v; ad istud,qa si obligatur nõ petere,in oblõe nõ est facere,vnde si faceret, veniret interesse in oblõe,& eẽt obligatus nãliter.& posset ꝯpẽsari, vt l.ẽt.ff.de ꝯpen.Tene g dictum gl.Non ob.l.si pr̃.§.j.de iur.do.qa ibi dr̃,ꝙ paciscitur,nõ obligatur:Verũ est ad dãdum,s; nõ ad agendum,est alia virtus,qa inducit exceptionem ex se, vc; pacti de pe-
5 tẽdo,vt hic per Cy.†Quero à te de ista q.põe tu debebas à me recipere centum. stetisti p 30.an. ꝙ nõ petiisti, & fecisti pactum de nõ petendo, post 30.an.fit pactum de petendo, q̃ro vtrũ hẽat vires? Vr̃ ꝙ sic,qa pactum de petẽdo remouet oẽ obstaculum inductum per pactum de nõ petendo. Gul.de Cu.determinat ꝙ tũc est verum,ꝙ pactum de petẽdo remouet obstaculũ,qñ actio ista nõ esset ipso iure sublata.s; in proposita qõe secus, qa nãlis est sublata p pactum ciuilis p pscriptionem. Et sic cum ipso iur̃ sit sublata, pactum de petendo nihil operatur,vt in d.§.pactus ne peteret. D. Fran.Tigrini de Pisis đt ꝙ ex isto pacto vltimo optimè agi pt,qa p pactum vltimum de petẽdo fuit resuscitata prima actio.Non ob. id quod de præscriptione dr̃.qa nunq̃ ꝯ me præscribitur p illum, q hз beneficium à me,vt l.malè agitur.j.de præsc.30.an. Sз tu ex pacto nudo de nõ petendo beneficium à me habebas.de ea potes videre ea q̃ no.in Spe.de præsc.in materia libellorum.in gl.quę incipit,vt si primum fuit,ibi, Item verum, nisi primum deroget.Inducuntur prædicta per Vltram.ad q.fideiussor datus,ante q̃ fideiu-
6 beat,vadit ad creditorem,& ei prædicit †ꝙ nõ intendit fideiubere pro Titio,cui creditor mutuare intendebat : postea mutuat ei, & talis fideiubet, an talis fideiussor obligatus sibi sit? Vr̃ ex ista gl. ꝙ nõ.qa ista protestõ præcedens,s.ꝙ nõ intẽdebat fideiubere,impedit fideiussionem secutã p ista verba gl.In ꝯtrarium facit l.cum in plures.§.locator horrei.ff.loc. Pe.tз ꝙ aut verba protestõis respexerunt expresse actum futurum, puta dicendo nõ intẽdo fide iubere,& si cõtingat me fideiubere,teneri nolo,& tũc nullatenus teneor.Pro hoc facit l.qui ĩ aliena.§.fi.de ac.hæ.& l.at si quis.§.plerique.de relig.Item facit quædam gl. quæ est in l.in concubinatu. ff.de cõc.quæ dicit,ꝙ protestõ semper debet fieri ante actum,sup quo protestatur.Si verò verba derogatoria,& protestõ præcedẽs non respexerunt expresse actum futurum,in forma de qua s̃.dixi, sз simplr̃ fuerunt verba talia, puta nõ intendo fideiubere,tunc si qs actus immediatus sequitur post illa verba,tũc certum est ꝙ impeditur fideiussio.Sed si fieret ex interuallo,tunc nõ impediet,& erit obligat⁹ fideiussor.ar.d.§.locator horrei.Et hæc possent induci ad q.q̃ format gl.in l.si fideiussor.ff.de fideius.Et si tu dicis,nõne lex alibi dicit, ꝙ protestõ ꝑcedens inter viuos nõ releuat quem à periculo,vel oblõe sequenti vt l.fi.§.item si prędixerit.ff.nau.cau. stab.so.ibi loqtur in actu,q de necessitate adstringebat protestantem,&eius protestatio non releuat eum nisi is,cui fit protestatio, consentiat. Sed quæstio nostra, & theorica data procedunt in eo qui obligat se ex voluntate,non ex ñecessitate. Bar.

LEX XIII.

1 *Pactum nudum,etiam in actionibus stricti iuris vestitur cohærẽtia cõtractus.*
2 *Pactum appositum super contractu etiam ex interuallo,quando valet.*
3 *Qua actione agatur ad id,quod venit in pacto.*
4 *Actio præscriptis verbis,quando concurrat cum alia.*
5 *Pactum quando dicatur fieri incontinenti post contractum.*

a In bonæ fidei. Lex ista ponit 2.rl'as vt p; ĩn ea.No.ꝙ pactum nudũ vestit̃ cohærẽtia ꝯctus.[a] No. 2.qđ pactum nudũ appositum ex interuallo,nõ ꝓducit actionẽ,s; exceptionem.Op.hic dr̃,in bonæ fidei.ꝯ,imò idẽ in stricti iuris,vt
1 l.lecta.ver.dicebã.ff.si cer.pe.&l.petẽs.j.e.†So.fateor qđ idem in ꝯtib.stricti iuris:& iõ hic dicit in bonæfidei, qa in illis videbatur valere pactum ex interuallo appositum,qđ secus est.Op.ꝙ valeat
2 pactum†appositum ẽt ex ĩteruałlo,vt ff.de ꝯh.emp.l.pacta.so.Ibi in pactis,q̃ apponũtur circa subalia ꝯctus, hic in his q̃ apponũtur circa accidentalia.& glo.remittit ad distinctionem positam in d.l.
3 pacta.†Quæro qua actione agitur ad id qđ venit in pacto? Gl.dicit duplici actione.s.actione pscriptis verbis,& actiõe ex eo ꝯctu informata p pactum.& vide gl.Istud nõ vr̃ esse verum: nam actio prescriptis verbis nõ cõcurrit cũ alia,vt l.quoties.ff.de presc.ver.
4 †Dicunt Vltram.& bene,Actio præscriptis verbis nõ cõcurrit cũ alia,q̃ habeat originẽ ex eadẽ forma.Ita loqtur l.ꝯria:sз hic actio antiqua oritur ex ꝯctu nominato,qui præcedit:actio verò prescriptis verbis oritur ex quodã ꝯctu innominato, habita relatiõe pacti ad ꝯctum,ita loqtur hic.Et ex hoc dñt ꝙ gl. quæ est in l.ex placito.j.de rer.perm.quæ dicit, ꝙ quædam est actio præscriptis ver. quę resultat ex contractib.innominatis,q̃dam q̃ resultat ex pacto incõtinẽti apposito,nõ dicit verum,qa vtrũq; est vnum, & idem. nõ.n.oritur actio ex pacto, sed ex eo cõtractu innoĩato,qui resultat habita relatione pacti ad ꝯtum. Sed ipsi expresse dicunt contra casum h⁹ l.Idẽ in l.iurisgentiũ.§.quinimo.ff.e. Vnde teneas gl. in l

a ADD.¶Paris. Hoc quòd pactum nudum non vestiatur etiam cohærentia contractus,vide Pau.de ca.in l.si ita scriptum,de leg.j.

in l.ex placito.probabo vobis aliis rõib.Scđo q̃ro,dr̃ hic,si incõti
5 nenti fiat.†qñ dr̃ fieri pcm̃ incontinẽti?Dicit gl.siue fiat in ingres su ꝯtus,siue in ipso ꝯtu,siue statim postea,&bñ đt,ꝓbať in l.3.ȷ̃. de ædil.act.vbi est tex.expssus,nunq̃ vidi alibi. Vltram.dñt,& bñ, ꝙ tũc dr̃ fieri pcm̃ incontinẽti,qñ fit anteq̃ ꝯtus hẽatur à partib. ꝓ perfecto & absoluto,vt l.ꝯtus.ȷ̃.de fid.inst. Tu tñ tene opi.gl. per legem,q̃ allegaui tibi.š.Circa hãc mãm dicam ȷ̃.e.l.petẽs,&c.

¶Contrarietas,& Concordia.

Pro cõcordia.aduerte ꝙ ordinariè legẽtes in hac l.in bonæfidei. dñt ꝙ Bar. hic voluit in fi.ꝙ pactũ nudũ,factũ postq̃ ꝯtus fuit ha bitus ꝓ perfecto &absoluto,intra modicũ tps,anteq̃ partes se di uertant ad ex̃neos actus,vestiať cohærentia ꝯtus. ꝯrium tenere alle.in l.iurisgẽtium.§.quinimo.in fi.ff.de pac.&in l.j.ff.de sol.Tu dic Bar.nõ fideľr recitať in aliquo istorum trium locorum.Primò in hac l.in bonæfidei,nõ loquitur Bar.postq̃ ꝯtus habitus fuit ꝓ absoluto,quia de hoc verbum nullum,l; dicat illud verbum,siue statim postea,q̃ verba non important,ꝙ ꝯtus fuerit habitus pro perfecto,l; bñ possit intelli,sed de necessitate hoc nõ arguit.in d. §.quinimo dicit ꝙ pactum fuerat factũ ex interuallo,& sic posset ẽt intelli intra longũ tps,& ita ẽt in d.l.j.Sed dato ꝙ posset argui đ ꝯrietate pt adhuc saluari vt ĩ hac l.ĩ bonæfidei,loqᵘať qñ adiicie bať tale qd qđ erat de appẽditiis ꝯtus.In d.l.j.& in §.quinimo.lo quať ĩ pactis aliđ ꝯtinẽtib.p ea q̃ hñr ĩ l.fundi partẽ.ff.de ꝯh.emp.

¶Alia lect.

In bonæfidei. Pactum incõtinenti appositum iuxta cõ tractum,parit actionem appositam ex in teruallo sola exceptione.h.d. LEX XIIII.

1 *Quando pœnalis stipulatio incipit à præcedenti conuentione nuda, debet agi ex stipulatu,non ex pacto.*
2 *Stipulatio pœnalis,non vestit pactum nudum principale,sui cohærentia.*
3 *Mora potest purgari,& quando,remissiue.6.*
4 *Possessio bonorum non potest dari,nisi iuris ordine seruato.*
5 *Pactum nudum nunquam vestitur cohærentia contractus vestiti accessorij.9.*
7 *Stipulatio pœnalis an nouet præcedentem obligationem,& in addi. 10.*
8 *Sententia super eo quod non fuit petitum,quando ferri possit.*

Si pacto. Qñ pœnalis stipľo incipit à pcedẽti ꝯuentione nu da,d; pœna peti,l; reus posset soluere qđ in prima ꝯuentione deuenit,& trãslatio bonorũ nõ fit sine ordine.h.d.ista difficilis l.& tractat de trib.materiis. Primò tractat de cõmissione pœnalis stipľonis.Scđò qualľr stipľo ꝯmittiť.Tertiò,qualľr p pœ-
1 nalem stipľonem noueť prima obľo.† No.qđ qñ pœnalis stipľo incipit à pcedẽti ꝯuẽtione nuda,d; agi ex stipulatu,nõ ex pacto.
2 Scđò ex hoc hẽs notare ꝙ stipľo † pœnalis nõ vestit pactũ nudũ principale sui cohærẽtia.Siľe vidistis in l.nuda.de ꝯh.stip. Tertiò
3 no.† qđ mora pt purgari,qđ p;,qa l; petať,pt reus soluere qđ in
4 j.ꝯuẽtione deuenit.Vlt.no.†ꝙ possessio bonorũ ñ pt dari,nisi iu ris ordine seruato.videbitis in l.j.ȷ̃.de excep.rei iud.Op.dr̃ hic ex stipľone:ꝯ,imò d; agi certi ꝯdõe ex stipulatu,vt l.si qs certũ.ff.si cert.pe.Sol.gl.& bñ,ꝙ hic dr̃,ex stip.i.certi ꝯdõe ex stipulatu. Vel dic ꝙ hic pœna erat ꝓmissa incerta. Op.2.& vr̃ ꝙ dẽat agi ex pa cto primo,tanq̃ vestito cohærẽtia ꝯtus,vt š.l.ꝓx.Sol.dicit gl.&
5 bñ, †pactũ nudũ nunq̃ vestiť cohærẽtia ꝯtus vestiti accessorii, vt hic fuit pœnalis stipľo,vt l.nuda.ȷ̃.de ꝯh.& com.stip.sed vestiť cohærentia ꝯtus vestiti principalis,vt in ꝯriis.Rõ,qa principale ñ d; formari ab accessorio,vt l.ex pupillari.ff.de vul.& pu.Iniquũ est.n.vt dñs vestiať à seruo.Tertiò op.& hic aduerte,pœna nunq̃ ꝯmittiť,nisi pcedat mora,vt l.si pœna.ff.qñ di.le.ced.& l.si ita sti pľs fuero.in fi.ff.de ver.ob.aľs est l.ita stipľs.sed hic non pt præce dere mora,g̃ nõ est ꝯmissa pœnalis stipľo.ꝙ nõ possit esse mora, ꝓbať,qa vbi nulla petitio,ibi nulla mora,vt l.si pupillᵘ.đ ver.ob.đ re.iu.l.nulla.S; ex pacto nudo primo nõ nasciť actio,g̃ qs nõ pt ẽẽ in mora. Istud ꝯriũ h; multas difficultates,quas gl.tangit in l.nu da.ȷ̃.de ꝯh.& com.stip. Dy.in reg.nõ est in mora.de re.iu.li.6.Cy. tãgit hic,& in d.l.nuda.Ego latius in d.l.ita stipulatus.Bř teneo in hoc opi.Vltram.ꝙ l; hic nõ pcedat ꝓprie mora,tñ ꝯmittiť pœna lis stipľo eo casu,q̃ ꝯmittereť,si vestita ꝯuentio pcessisset,qa hoc vr̃ tacite agi.Et de hoc vr̃ tex.in l.stipľo ista.§.alteri.ff.de verb.ob.
6 dicemᵘ in d.l.nuda.Op.ꝙ nõ l; reo purgare morã.& soluere†qđ in j.ꝯuẽtione deuenit,vt in l.traiectitiæ.§.de illo.ff.de act.&ob.& l.magnã.ȷ̃.de ꝯh.& com.stip. Sol.hᵘ timore tractãt hic q dã mãm de purgatione moræ,q̃ est lõga repetitio,g̃ facio in l.si insulam.de ver.ob.Quæro,qñ pœnalis stipľo ꝯmittať?de hoc ponit gl.vnam lõgam dist.in l.&si post tres.ff.si qs cau.de re.iur.l.in oĩb.Ego exa minaui multũ ꝓfundè in d.l.si ita stipulatus. Quæro 3.vtrũ stipľo
a pœnalisᵃ nouet pcedẽtem obľonem.†Gl.tãgit in l.obľonum fe-
7 re.§.fi.ff.de act.& ob.& l.rescriptum.§.si pacto.ff.e.& ibi per Gul. Cy.ponit hic,ego latissimè dixi in d.l.si ita stipulatᵘ circa ꝯria vlt.
8 partis. Op.ꝙ nõ d; ferri sñia super alio q̃ super eo†qđ petitũ est, vt l.si.de fideic.lib.& l.vt fundus.ff.com.diu. Sol.Fateor qđ perit pœna,& pœna tm̃ in cõdẽnationem deduceť.Possibile tñ est qđ reus volẽs morã purgare, offerret illđ qđ in j.ꝯuẽtione deuenit, & sic illđ ꝯseqř ñ vi ꝯdẽnõis,s; virtute spõtaneæ solonis factæ p eũ,& hoc ẽ qđ đt ibi tex.ꝯsequeris,& ȷ̃.ad pęnam dr̃,exiges,&c.

a ADD. ¶Adde ꝙ Pe.de anc.ꝯs.266.inc.ꝙ donõ,t; ꝯriũ erᵒ ꝙ t; B tr.in l.ita stipu latus,s.qđ omis.stip.pœnalis non nouet pcedentem obľonem ex cã lucratiua.

¶Antiqua lect.

Si pacto quo. Vbi pcedit ꝯuentio nuda,& seqtur stipľo pœnalis,agiť ex pœnali stipľone,cuius ti more actor ꝯseqtur id qđ peruenit in ꝯuentione nuda,qñ exigit pœnã in stipľonem deductã. Itẽ ordo iudiciorũ est seruandus. h. d.Op.dr̃ hic qđ agitur ex stipľone ad pœnam: imò ꝯ d; agi certi ꝯdõe ex stipulatu,cum pœna fuerit certa,vt Insti.de ver.ob.in pr. Pro solone hᵘ gl.dat tres resp. Dicit gl.ꝙ hic fuit apposita pęna in certa:vt puta in facto qđ fcm̃ est incertũ, nimirũ si agiť ex stipula tu.Ista est q̃dam diuinõ.Vñ gl.dedit aliam sol.& est tertia in gl.& d.solonẽ sustine,ꝙ iõ agiť ex stipulatu.qa est incertum qđ ꝯseqẽ actor.istã sol.redarguit gl.vt in ea hẽtis.Vñ gl.dedit 3.sol.&est se cũda in gl.& est vera,qa d; exponi ex stipulatu,i.certi ꝯ dõe ex sti-
9 pulatu.†Itẽ op.& vr̃ ꝙ possit agi ex j.ꝯuentione,iõ qa vestiť co hærentia ꝯtus,s.stipľonis pœnalis,vt l.iurisgentiũ.§.q nimo.ff.e. Sol.ꝙ pcm̃ nudũ bñ vestiť cohærẽtia ꝯtus, vt in ꝯrio, vbi pactũ hẽať se,vt accessoriũ.Si verò vt principale,tũc ipsum pactũ nudũ principale nõ vestiť ab accessorio ex cohærẽtia. Ita d; intelli hæc l.Itẽ op.dr̃ hic,qđ agiť ex stipľone pœnali.ꝯ,qa nõ pt agi,nisi ipsa stipľo sit ꝯmissa,vt l.ita stipľs.de ver.ob.s; ꝯmitti ñ pt nisi debitor sit in mora,vt ea.l.Sed cũ in casu nr̃æ l.nõ pt esse in mora,g̃,&c.ꝙ in casu nr̃æ l.non sit in mora,probo,qa vbi nulla petitio,ibi nulla mora,vt l.lecta.ff.si cer.pe.&l.si pupillus.ff.de ver.ob.S; sup pacto nudo nulla ẽ petitio,qa ex eo actio ñ oriť,vt š.l.ꝓx.g̃ nulla mora. Et sic ꝯcludẽdo de primo ad vltimũ,vr̃ ꝙ ñ possit agi ex stipľone. Sol.qdã dixerunt ꝙ ex nudo pacto pt agi,cũ ibi sit nãlis obľo.Ista est falsa.Vñ Dy.in c.nõ est in mora.ext. de re.iur.li.6.dicit qđ aut agiť ad id qđ venit in j.ꝯuẽtione nuda,& tũc ꝯriũ ꝓcederet. Aut agiť ad id qđ deuenit in stipľone pœnali,& h; locũ ista l.si bñ ꝯsi dereť.Ista sol.ꝯriũ ñ tollit.Pro cuiᵘ sol.eẽt vidẽdũ q̃lr ꝯmittať sti pľo pœnalis qñ incipit à pcedẽti ꝯuẽtione nuda.Io. Antiquᵘ glos sator in l.nuda.ȷ̃.de ꝯh.stip.đt,qđ ꝯmittiť litis ꝯte.sup nuda ꝯuen tione.Ita no.in d.l.&si post tres.ff.si qs cau.istud dcm̃ ñ vr̃ verum. Rõ,qa sine actiõe nemo experiť,vt l.si pupilli.§.videamᵘ.ff.de ne. gest.sed ex nudo pacto ñ oriť actio,vt dcm̃ est,g̃ vr̃ lis ñ posse con testari sine actione.Hoc ꝓbatur,qa aľs hic ꝯcurrẽt duo spãlia circa idẽ,ꝯ ea q̃ no.in l.j.de do.ꝓmis.Nã qs experireť in iudicio sine actione.Itẽ agereť ex stipľone pœnali nõ ꝯmissa.Dy. vult tollere opi.Io.& đt qđ hoc ꝓcedit ex dispõe l.ne ꝯtus sit inutilis. Rõ ista nõ est vrgẽs,neq; vera.qa cũ rõ dẽat ẽẽ g̃nalis,videreť dicẽdũ qđ lex dr̃et dispẽsare vbicũq; ꝯtᵘ veniret annulãdᵘ:qđ ẽ absurdũ.vñ Vltram.dñt,qđ ibi incipit à ꝯuẽtione nuda,&ꝯmittiť p interpel lationẽ factã ex̃ iudicium sup ꝯuẽtione.Probať p rõnem,& tex.l. dñt ipsi.q̃ ẽ rõ qđ vbi pcedit ꝯuẽtio vestita,ꝯmittiť stipľo pœna lis p interpelľonẽ,& sic postq̃ debitor est in mora,vt no.in d.l.& si post tres.rõ ẽ,s.qa debitor vr̃ ꝓmittere cũ petierit creditor,ẽt ex̃ iudiciũ.Præterea casus est in l.fideiussor obligari.§.fi.ff.de fideiu. Ista opi.non vr̃ vera,& vr̃ ꝯ d.l.nuda,ibi,post morã litem,&c.Nõ ob.rõ,q̃ assignãt,qa si inspiciant̃ iura per eos alle.illa loquunť vbĩ præcedit ꝯtus à se validus,qđ non est in qõe proposita.Preterea nõ d; plus operari interpellatio facta ex̃ iudicium,q̃ facta in iudi cio,sed interpellatio facta in iudicio sup nuda ꝯuentione ñ facit ꝯmitti pœnalem stipľonem,vt dixi reprobãdo opi.Io.g̃ nec inter pellatio facta ex̃ iudicium. Non ob.l.fideiussor.§.fi.de fideiuss.qa nihil dicit de hoc,vt p;,qa ibi tex.dicit,credidi,& sic dicit, ꝯrium, qa verbum credidi,indicat ꝯtum.Insti.qb.mod.re con.ob.in pr. l.2.§.creditum.ff.si cer.pe. cum si.& non nuda ꝯuentio præcessit, sed ꝯtus de se validᵘ.Dic ergo ꝙ vbi stipľo pœnalis incipit à pce den.ꝯuentione nuda,ꝯhitur per lit.contest.factam super pœnali, & dic ꝙ hoc clarè ꝓbat tex.in d.l.nuda.fuit opi. Azo.ibidem.Et si dicis,quo agitur ex pœnali nuda commissa ? Dic ꝙ committitur eo ipso ꝙ lis ꝯtestatur. Simile videmus in l.si Titius.ff.de ver.ob. Non tñ pt negari quin ẽt in hoc casu lex dispensatiue ꝓcedat,sed non cõcurrunt duo specialia,fm quod in j.opi.si bene considere tur.Et hãc.opi.vr̃ assumere Gul.in d.l.& si post tres.ff si quis cau.
10 †Item op.dr̃ hic ꝙ agitur ex stipulatu ad pœnam,quasi videatur dicere tex.ꝙ prima sit nouata per sequentem stipulatiomem pœ nalem. ꝯ de l.fi.ȷ̃.de noua. Gl.fatetur ꝯrium ꝙ olim fiebat noua tio.vt l.oblig.fere.§.fi.ff.de act.& ob.hodie non,vt d.l.fi.Ista sol.ñ est bona.rõ,qa l.fi.ȷ̃.de nou.h; locum vbi sunt plures obľones pa riter principales. Sed mã nr̃a loqtur vbi vna obľo est principalis, altera accessoria.Pro declone hᵘ gl.reuocať in dubium qualr per stipľonẽ penalẽ noueť prima obľo.Ista est difficilis qõ,circa q̃ gl. multiplr variauerunt.Qnque dixerunt ꝙ in eo,in quo concurrit pęnalis stipľo cũ prima,in eo pęnalis nouat primam, in alio non.

Ita no

Ita no. in l. si qs à socio. ff. p soc. istud nõ vr̃ verũ, per l. duo socij. ff. p soc. & l. p̃dia, ff. de act. emp. & vr̃ agi ex prima, & ad totũ. Qñq; dixerũt q aut penalis stip̃lo ꝯtinet pl9 q̃ prima, aut minus. Primo casu pœnalis stip̃lo nouat primã, scd̃o nõ. Pro hac opi. facit in ar. l. q. vsumfr. ff. de ver. ob. Istud nõ vr̃ verũ, & vr̃ ꝯ d. l. oblonũ fere. §. fi. q̃ loqtur indistinctè. Qñq; dixerunt gl. q aut q̃ritur nunquid pœnalis stip̃lo nouet primam anteq̃ sit ꝯmissa, & dico q nõ, vt d. l. duo. ff. p soc. Aut postq̃ ẽ ꝯmissa, & tũc nouet primã, vt d. l. oblo nũ fere. §. fi. Ita no. gl. in d. l. duo. Istud vr̃ falsum, vt no. in d. l. si qs à socio. vbi pœnalis stip̃lo erat ꝯmissa, & tñ adhuc agitur ex prima. Qñque dixerunt, Aut est actũ q nouet̃ prima, aut nõ. Istud dictũ nõ h; dubium. Et ita no. gl. in l. rescriptũ. §. si pacto. ff. de pac. Quidam dixerũt, q aut pœna adiicitur ꝯtui stricti iuris, aut ꝯtui bonæ fidei. Primo casu stip̃lo pœnalis nouat primam, vt d. l. oblonũ fere. §. fi. l. ita stipulatus. cir. fi. de ver. obl. secundo casu non nouat. Ita d; intelli d. l. p̃dia. de act. emp. & d. l. duo. ff. pro soc. Et hãc vr̃ tenuisse. Dy. in l. in puinciali. §. j. in dist. mag. de oper. no. nun. & assignat rõem diuersitatis. Istud nõ vr̃ verũ, iõ qa actio ex testõ h; instar bonæ fidei, vt d. l. in minorũ. ꝫ. in qb. cau. in inte. rest. nõ est ne. & tñ nouatur per stip̃lonem seq. vt l. j. §. item si ita. ff. ad l. Falc. Vñ Gul. distinxit alr, vt no. fuit per eum in d. l. rescriptum. §. si pacto. ff. e. Et vr̃ ꝯcludere, q vbi p̃cederet dispõ, vel ꝯtus iurisgentium, tunc pœnalis nõ nouat, vt d. l. p̃dia. & d. l. duo. cũ si. Sed vbi p̃cedit dispõ, vel ꝯtus iuris ciuilis tunc per pœnalẽ nouat̃ prima, vt d. l. oblonum fere. & isto mõ p̃t intelligi d. §. item si ita. qa testm̃ est de iure ciuili, vt l. 4. ff. de test. dictum Gul. nõ vr̃ verũ, sed ꝯ gl. in l. 2. ꝫ. de iu. emph. & induco sic, qa ꝯtus emphyteuticus est ꝯtus iuris ciuilis, & tñ non nouat̃ per pœnalem, imo dñs p̃t emere. Vñ Dy. alr ibi dixit, vc; aut egit ex stip̃lone penali, & tũc vr̃ nouare p̃mã: als nõ. ita notauit in d. l. stipls. de ver. ob. Dcm̃ Dy. reprobatur, qa vr̃ ꝯ l. si qs à socio. vbi actor eligit agere ex stip̃lone pœnali. & tñ nihilominus agit prima, vt d. l. si qs à socio. cũ l. se. Vñ dico sic, qa aut prima p̃cedit ex cã lucratiua, aut nõ. Primo casu pœnalis nouat primã. vt d. l. oblonum. §. fi. de act. & ob. Et ita intellr l. j. §. item si ita. ad l. Fal. scd̃o casu nõ fit nouatio. Ita intellr. l. duo. vbi prima vr̃ p̃cedere ex cã lucratiua, qa ibi fit mẽtio d̃ q̃stu. qd̃ verbũ q̃st9, denotat lucrũ, vt l. q̃stus. p soc. & tñ nouat̃, vt ibi p;, tene hãc opi. q̃ vera est. Et ad ꝯrium resp. per interpretationem, qa in illa nõ est ex cã lucratiua, qa ꝯtus societatis nõ dr̃ esse ex cã lucratiua. Nã societas p̃t hr̃e q̃stum, & dãnum. Et si diceres, ibi nõ ponũt aliqd de suo. & sic vr̃ lucrum, dic q saltẽ ponũt operas, ar. l. cum duob. §. si in coeunda. ff. pro soc. item op. dr̃ hic, q agit̃ ex stipulatu, & vr̃ q cum agat̃ est stip̃lone, q nõ debebat ꝯsequi illud, qd̃ deuenit in primam, quia snĩa debet esse conformis libello. Sol. vt in gl. in fi.

LEX XV.

a Pactum. a Pactum, per qd̃ aufertur alicui libera testĩ factio nõ valet. h. d. Not. qd̃ dixi in summario. Scd̃o no. q nullam parit oblonem neq; ciuilem, neque nãlem. Tertiò no. q pactum de futura successione nõ valet, videbitis ꝫ. e. l. fi. Quærit b circa hanc l. b quid si iuretur super tali pacto? Resp. q nõ valeret, quia tale pactum est ꝯ bonos mores, Ita dicit tex. in l. stipul. hoc mõ. de ver. ob. videbitis in l. fi. ꝫ. e. & l. cum donõis. in fi. ꝫ. ti. j. &c,

a ADD. ¶Paris. Nunqd ãt valeat pcm̃ iter aliquos q ĩ bõis suis fœminæ ñ succedant, vide late Bar. ꝯs. 32. & 72. Et circa tale pcm̃ vide aliã q. p eundẽ, consi. 150.

b Pom. Ad istam l. sic op. nã ꝯhere est liberi arbitrij sicut testari l. nec emere, ꝫ. de iu. delib. & tñ qs d; se obligare ad testandũ, cũ bonũ sit. ar. de ꝯtib. ad vlt. voluntates. S; solue qd̃ in testõ ẽ maior libertas, cũ volũtas in testõ sit ambulatoria vsq; ad mortẽ, l. 3. in fi. ff. de adi. le. Sed in ꝯtib. à prin. l; volũtas sit libera, tñ postea necessaria, l. sicut, ꝫ. de act. & ob. cum conc. ¶Antiqua lect.

Pactum quod. Pactum de futura successione nõ v;. h. d. Ex hac l. pactum. ꝫ. e. Decret. fecerũt sibi decretalem in li. 6. ti. de pac. q si istud pactum esset iuro firmatum, q tale pactum eẽt validum. qd̃ vr̃ falsum: qa siue sit pactum, siue stip̃lo, per q̃, vel per qd̃ auferẽ libera facultas testãdi, est ꝯ bonos mores. ar. ff. de ver. ob. l. stip̃lo hoc mõ ꝯcepta. sed tex. iuris canonici d̃t alibi, q iurm̃ nõ firmat aliqd̃ pactum qd̃ sit ꝯ bonos mores, vt est tex. in c. nõ est obligatoriũ, de re. iu. li. 6. & tex. in l. pcm̃. ꝫ. d̃ col. improbat ipm pcm̃ qñ fieret, vt nullo mõ succedat̃, vt ibi dr̃, dũ d̃t, iure ãt improbatũ est. Rõ nõ ẽ alia, nisi qa ꝯ bonos mores. Sic igr̃ in p̃posito, cũ eadẽ rõ sit vbiq;, & ea q̃ iuris authoritate reprobata sunt, iurĩ vinculo nõ p̃bantur, vt l. nõ dubium. s̃. d̃ ll.

LEX XVI.

Cum proponas. Substõ ꝯdõalis fidecommissaria p̃t inter partes per pactum remitti. h. d. Omnia quæ fuerunt dicta. s̃. e. l. j. possent hic dici. Quæro, quid si vnus frater vẽdidit bona fratre p̃nte, vtrum ille q fuit præsens, & a tacuit, a sibi præiudicauerit? Br̃ gl. vr̃ dicere q nõ, in l. si fundum p fideicõmissum. in pr. ff. de le. j. & dic vt ibi dixi in l. q̃ dotis. sol. ma.

a ADD. ¶Adde Rom. consi. 458. in fi. ¶Alia lect.

Cum proponas. Ius fideicommissi ꝯdõalis, p̃t p pcm̃ remitti. Op. & vr̃ q sit supflua p l. j. s̃. e. Sol. vt in gl. Quærit gl. põe q duo fratres sunt instituti hæredes, & adinuicem substituti, si alter eorum decederet sine liberis. mõ vnus fratrum vẽdidit de portione sua p̃dia, &c. alter fr̃ scit, & est p̃sens, nunqd per p̃ntiam sibi p̃iudicet? Gl. vr̃ dicere q p p p̃ntiam fiat p̃iudicium, vt in gl. q̃ no. Dictum gl. vr̃ reprobari p ea q̃ dñr in l. Caius. ff. de pig. act. p̃terea taciturnitas, vel tacita renũciatio, nõ p̃t plus operari, q̃ expressa. Sed istud ius fideicommissi ꝯdõalis nõ posset remitti ẽt expressè, vt l. si ita scriptum. §. j. de le. 2. ergo multominus p tacitã. Nõ ob. l quoties. & §. libertis. qa ibi fuit ꝯsensus expressus. Op. de l. si fundum. de le. j. sol. ibi no. vide gl. q̃ inc. l; ibi fecisset p̃iudicium, &c. Quidam reprobant hanc gl. ex mã q̃ hr̃ in l. Caius. ff. de pig. act. & gl. sua, tñ ab illa reprobõe defendi p̃t, p l. si seruus cõis. ff. de do. int. vir. & vx. Nam fideicommissum debetur inter frẽs, & sic inter ꝯiunctos: & tñ in p̃ntia fratris videntis donare rem suam vxori fratris sui, induxit sibi p̃iudicium circa illam rem ex fideicommisso debitam, maximè cum inter cõiunctos fideicommissi remissio facile inducatur. & bñ probat l. Procula. ff. de prob. Sed nihilominus puto, q gl. ista inq̃tum dicit induci remissionem in p̃iudicium, malè dicit. Primò, quia istud fideicommissum erat condõnale, vt qui primò moreretur, restitueret. Sed habuistis in l. j. s̃. e. q fideicommissum condõale ẽt expressa renũciatione nõ tollitur, quia est ius futurum, ergo multominus istud ius condõnale hic debet tolli per p̃ntiam, quæ inducit quandam renunciationem tacitam. Non ob. tex. in d. l. si seruus communis. cum sua materia, quia ibi tractatur de præiudicio generando mihi circa rem meam de præsenti: hic autem de re mihi debita. Bart.

LEX VII.

a Pactum quòd bona fide. a Tñ valet pactum cum scriptura quantum sine scriptura. h. d. Op. s̃. de sacros. ec. aut. hoc ius porrectum. de non nu. pec. l. generaliter. Sol. Dicit gl. q hic est regula, q tantum valet pactum cum scriptura, quantum sine. Fallit in contrario, & in casibus similibus. b

b

a ADD. ¶Paris. De ista mã, an & qñ pl9 valeat p̃bõ viuæ vocis, q̃ p instrm̃, & eꝯ, vide latissime Barb. in rep. rub. ex. de fid. instr. Ité no. q mandatũ ad exigẽdũ ñ p̃t probari per testes, q̃ cum ad hoc, vt cogatur debitor soluere, vide Crem. sin. 140. Quid ãt in alio mandato, vide Pau. de cast. cons. 376. An ãt priuilegium, vel gratia Principis possit probari per testes, vide Dec. in rub. extra de ꝯt. vbi ponit ẽt, an de essentia legis, vel ꝯtõis req̃ratur scriptura. itẽ de gratia principis, sola exceptionis, & aliis diuersis q possint p̃bari p testes, vid̃ Barb. ꝯl. 76. vo. 4.

b Pom. Alios ãt casus in q̃b. req̃rit̃ scriptura vltra locos cões gl. & do. hic, p Alb. in l. 3. all. in gl. ꝫ. si min. se ma. di. q. b. adde aliũ casum quem ponit Bar. in l. fi. in fi. app. sui, ꝫ. de edi. di. adr. tol. & aliũ quẽ ponit Bal. c. cũ parati, de ap. in l. ꝯsentaneum, C. q̃uo & qñ iu. in licentia q̃ h; familia p̃tãtis capiendi aliquem p̃sonar, & alium quem ponit in l. gesta. ꝫ. de re iu. & c. ꝯstitutus ex de rescr. & vide quę circa hæc scripsi ad Bar. in l. j. s̃. sufficit, de bo. pos. s̃n ta. & Bar. in l. j. ꝫ. de fideicom. cuius dictum ibi magnificat d. Bapt. de S. Seuer. l. si certis annis, s̃. eod.

LEX XVIII.

1 *Dictio, quenquam, est signum vniuersale. 6. est etiam signũ particulare. 2. & 7.*

3 *Quando agit quis contra vnum ex correis, quando videntur diuidere obligationem, vel eligere. 8.*

4 *Recipiendo partem, quando quis videatur diuidere. 6.*

5 *Tacitum pactum non requirit præsentiam partis.*

9 *Vnus ex pluribus insolidum obligatus, quandoque habet beneficium diuisionis.*

10 *Pactum est duorum, vel plurium consensus.*

a Si creditores. a Ex receptione partis debiti facta vno de b correis induciẽ diuisio, b ex qua oriẽ pacti taciti exceptio. h. d. Op. ꝫ. de fideiuss. l. reos. h9 timore sunt in hac l. duæ lect. principales. Prima, q hic partem petierunt à quol; debitore dicentes esse ꝯtentos parte, & sic inducitur exceptio pacti. s. expressi. vt l. liberum. ꝫ. de fideius. & vt ista lect. procedat, hñt ipsi 1 in tex. quenquam. †quod est signum vl̃e, sicut omnis. & quil;. vt l. hoc articulo. de hæ. insti. Ista lect. est vera in se, tñ communis lr̃a 2 dicit quamquàm, nõ quemq̃. †Et hoc signum quemq̃ est particulare, vt l. si necessarias. §. si annua, de pig. act. Dicẽdum est ergo hic,

a ADD. ¶Paris. Vide Com. cons. 80. post med. & de mã vide Cæp. caut. pe. Item q qñ inter duos est ordo: vt prius conueniatur vnus q̃ alter, q per electionem vnius nõ p̃iudicetur alteri, quominus possit ad aliũ redire, vide Pau. consi. 174.

b Adde s̃m Pau. de cast. esse diligenter aduertendũ, qa si nõ sint nisi duo debitores, nõ p̃t fieri diuisio actionis, qa tunc actio dr̃ diuidi inter p̃es, qñ primo q̃l; tenebat̃ insolidũ, nũc incipit q̃l; tẽri p parte tm̃, l. inter eos, §. pe. sed hic prim9 q soluit liberat̃ in totum, saltẽ ipso iure quatenus ipse soluit partẽ virtute taciti pacti, vt s̃. e. l. creditori. Alter vero, q nõ soluit, sir fuit liberat9 ipso iure a pte soluta, & remãsit obligatus efficaciter in parte nõ soluta, vñ nõ ẽt p̃prie diuisio actionis s̃m ipm: p p hoc n pl; ibi summariũ Bar. q inducatur diuisio. Sed si essent p̃es puta 4. q tenerent̃ ad centũ insolidũ, & vn9 solueret 25. p parte sua dictorũ centũ, vt s̃. sed q̃tum ad alios tres, bñ fuit inducta diuisio, vt sic postq̃ creditor recepit, ñ possit aliquẽ de aliis trib. ꝯuenire, nisi p 25. nec ob. s̃m eũ qd̃ ñ fuerũt p̃ntes in illa receptiõe, qa hoc ẽ tacitũ pcm̃ legale, qd̃ p̃dest ẽt ãntib. vt s̃. e. l. 2. cũ ibi no. & ita dicit saluare, & intelligere q no. Bar. circa fi. qd̃ nõ p̃t intelli nisi in casu p̃dicto. Et hũc intellm̃ ppetuo mẽti tenendum puto, qa q̃l; diceret ꝯrium prima facie, q quil; aliorum possit ꝯueniri ĩ residuum postq̃ cũ eis nihil est actum, caut. ergo est, cum creditor recipit, dicat saluo iure solidi.

quòd

ꝙ recepit ab vno tm̃,& sic remanet ꝯriũ de l.reos. gl.soluit ꝙ ibi ꝯuenit vnũ insolidũ. Et sic ñ vr̃ diuidere. hic p̃te petiit & recepit, & sic diuidere vr̃. vid̃ gl.ꝗ vult dicere veritatẽ,& ĩ ea miscet multa mẽdacia.vera so.ẽ ista,q̃ ibi elegit,hic diuisit,vñ electio ñ p̃iudicat
3 vt ibi,diuisio sic,vt hic.†Restat videre,qñ videat̃ eligere,& qñ videat̃ diuidere?gl.d̃t ꝙ qñ petit ĩsolidũ,vr̃ eligere,s; qñ petit p̃tẽ,vr̃ diuidere.vid̃ iterũ gl.certè hoc ñ ẽ verũ,q̃a siue ĩsolidũ,siue ĩ p̃te
4 petit ab vno nũq̃ ĩducit̃ diuisio,hic ẽ cas⁹ ĩ l.reos.†Dicit ğ gl.ꝙ d̃t diuisio ĩducit̃ recipiẽdo p̃tẽ.istud dictũ ẽ verũ,q̃a cas⁹ ẽ ĩ l.nr̃a.q̃a ĩ receptiõe partis ĩducitur diuisio. ad istud op.de l.inter eos.§.j.de fideius.sol.fm̃ Ia.de Are.& Old.qñq; q̃s recepit partẽ ab eo,à quo ñ poterat insolidũ exigere,q̃a hẽbat bñficiũ diuisiõis: vt plures fideius.olim & plures tutores, tũc partis pceptio ñ ĩducit diuisionẽ,seu tacitũ pcm̃.rõ,q̃a cũ necesse hẽat facere,in necessitatib.nemo liberalis existit,vt d̃ ali.le.l.rẽ legatã,s; si receperit partẽ ab eo à quo ĩsolidũ poterat exigere,q̃a bñficiũ diuisiõis ñ hẽbat,vt duo rei olim & hodie si ẽ renũciatũ. tũc ĩ casu isto recipiẽdo partẽ vr̃ diuider̃,q̃a ñ tenebat̃ recipe.hic ẽ cas⁹ ĩ hac nr̃a l.no. Itẽ ꝯ ist̃ op. de l.si ex toto.§.j.ff.de le.j.gl.hic d̃t,hoc solue vt in p̃cedẽtib.ꝯriis.
a Tu dic^a ꝙ ĩ hoc ẽ spẽle fauore vltimæ volun.vt l; alias partis pceptio diuisionẽ inducat,tñ eius fauore ñ inducit̃ diuisio.Ita loq̃tur ibi.& hæc est vera sol.Op.ff.de pec.l.si ex duob.in fi.j.resp.Sol.ibi ñ sũt ꝓpriè duo rei,nec ab vno exigit̃ pars,imo totũ exigi p̃t vsq; ad q̃titatẽ pecul.Op.ĩ.e.l.tale pcm̃.§.post diuisionẽ.sol.ibi ab vno recepit plus q̃ dẽbat,ex quo ñ p̃t induci,ꝙ alij obligẽtur insolidũ.
5 hic verò tẽbãtur insolidũ.vñ p̃t induci tacitũ pcm̃ liberõis.† Op. extra gl.pactũ est duorũ,vel pluriũ consensus,&c.vt l.j.ff.e. s; hic non cõsenserunt illi alij debitores,q nõ erãt præsentes:ergo non põt eis dici factum pcm̃.sol.tacita pacta partis præsentiam non requirunt,vt hic,& s̃.e.l.2.quod no.bene & tene menti perpetuò.

a ADD.¶Pom.Ista sol.licèt Mod.eam non sequantur,est communis,vt hic inquit Bal.& Dec. qui aliàs in ista opi.consultum fuisse affirmat à quibusdam magnis viris,& etiam tenuit Dec.præceptor meus,& vide plene scrib.in d.§.j.

¶Antiqua lect.

Si creditores. Vbi plures sũt obligati insolidũ,& vn⁹ soluit ꝓ parte,& creditor partẽ recipit,vr̃ fieri diuisio,& ex hoc q̃ritur taciti pacti exceptio.h.d. Op.d̃ l.reos.ĩ.
6 de fideius.ꝓ h⁹ sol.q̃dã hñt ĩ lr̃a†queq;.qd̃ deriuatur à q̃sq;, qd̃ ẽ signũ vr̃e,vt l.si necessarias.§.si annua.ff.de pi.ac.si hẽtis queq̃,ꝯriũ cessat eo ꝙ creditor admisit queq̃ debitorẽ.i.quẽlibet ad,sol-
7 uendũ ꝓ parte sua tm̃.& sic pcm̃ fuit expressum.†q̃dã hñt queq;, & tũc ad ꝯriũ resp.gl.duob.mod.tñ vlt.est vera,& no.eã ꝙ hic creditor diuisit,ab vno petẽdo partẽ debiti,& recipiẽdo partẽ,p q̃ diuisionẽ,seu pceptionẽ sibi p̃iudicat.ĩ l.ꝯria elegit,ñ recepit.ꝯ hoc
8 op.de l.si ex toto.§.fi.ff.de le.j.sol.vt ĩ gl.vel dic fm̃ Ia.de Are.† ꝙ qñ plures sunt obligati insolidũ,& vn⁹ soluit hoc mõ,Soluo tibi ꝓ parte mea,& creditor isto mõ recepit,& tũc h; locũ lex nr̃a:q̃a creditor sibi p̃iudicat.doc.dñt,ꝙ cautela ẽ,qñ creditor h; plures fideius.obligatos insolidũ,& partẽ ab vno recipit,ꝙ ꝓtestetur ꝙ p hãc receptionẽ partis nõ intẽdit sibi p̃iudicare ĩ alia parte circa pe-
9 titionẽ residui.ar.l.at si q̃s.§.pleriq;.ff.de rel.†qñq; vn⁹ ex plurib. insolidũ obligatis h; ex æq̃tate quoddã bñficiũ diuisiõis.põe exẽplũ ĩ fideiussore p bñficiũ epistolæ diui Adr. Isto casu si vn⁹ soluit suã partẽ,& creditor recipit,sibi nõ p̃iudicat,nisi appareat fideiussorẽ ñ eẽ soluẽdo.hic ẽ cas⁹ ĩ l.inter oẽs.§.j.ff.de fideius.Et isto casu creditor nõ dr̃ diuidere oĩa. Op;.n.facere exceptionẽ diuisiõis, & ĩ necessitate nemo liberalis existit.ar.l.rẽ legatã.ff.d̃ adi.le.qñq; illi q sũt insolidũ obligati,ñ hñt bñficiũ diuisiõis à iure.põe exẽplũ ĩ duob.reis ĩsolidũ olim.hodie põe exẽplũ ĩ eis q renũciãt bñficio nouæ constõis.Isto casu si vn⁹ soluit partẽ,creditor sibi nõ præiudicat.Ita intelligit Ia.l.si ex toto.§.j.de le.j. Item op.de l.tale pcm̃.§.post diuisionem.ff.de pac.sol.vt in gl.j.Op.dr̃ hic.ꝙ quæri-
10 tur exceptio taciti pacti.† Item,q̃a pcm̃ est duorum,vel plurium consensus,&c.Sed hic alij creditores non fuerunt præsentes. Sol. quod contrarium loquitur in pcõ expresso,hic in tacito,&c.Bar.

LEX XIX.

1 *Hæreditas non datur per donationem causa mortis,nec in codicillis.* 5.
2 *Verbum,pertinere,dicitur verbum directum.* 6.
3 *Rerum appellatione venit tota hæreditas.*
4 *Testamentum in milite dicitur iudicium.*

a b **Licet.** ^a Hæc est noua & sing.l.nec scio eã alibi.bř h.d.Pcm̃ de succedẽdo inuicẽ, ^b nõ h; vim vltimæ volun.nisi inter
c milites.ch.d.Quæro 1.q̃ est rõ ꝙ istud pcm̃ non h; vim donõis cã mort.Dicit gl.q̃a p donõem cã mortis grauatur hr̃s.sed hic vide-
1 batur velle,ꝙ hr̃dita s p̃tineret ad eũ,& vide gl. †Et no.ꝙ p donõnẽ cã mor.nõ p̃t dari hr̃ditas sicut neq; p codicillũ. requirur ergo ꝙ detur ĩ testõ,qd̃ ppetuò tene menti. Alij assignãt hic aliã rõem, ꝙ nõ valuit,q̃a nõ fuit solẽnis numerus testiũ.abás ẽt inter priuatos valeret iure testi,ꝙ satis mihi p̃t,si fuerint verba testiũ:secus si essent verba paciscẽtiũ.vt ꝓmitto tibi.& tu mihi,q̃a p hoc infrin-
2 git libera facultas ꝯdẽdi testm̃,vt l.pcm̃.s̃.e.ti.No.2.†ꝙ verbũ,ptinere,vr̃ directũ,ꝙ allego tibi ĩ l.cẽturio.ff.de vul.dic vt ibi dixi. No.3.qd̃ ppetuò tene mẽti,ꝙ si bona relinquuntur sub appellõe
3 †rerum,continent totam hæreditatẽ, vt hic vides,ibi res eius cuius casus,&c.qd̃ vr̃ contra l.si.ff.de vsuf.le.sed ibi erat alius hæres
4 vniuersalis,hic non. Quærit gl.vtrum † istud iudicium sit testm̃,
d vel quæ voluntas.Breuiter in milite ^d est testm̃,quia quocunque modo volunt,possunt testari.vt ff.de test.mil.l.j.ergo,&c.

a ADD. ¶Barb. Vide Lud.Rom.cons.13.inc.videtur mihi de iure dicendum,vbi consuluit,ꝙ non valet conuentio vt bona non possint aliquo tempore alienari quæ ad alios veniant,allegauit l.istam.¶Adde ꝙ Pau.de ca.per hanc l.& l.pactum quod dotali,s̃.e.dicit,ꝙ si in casu d.l.filia facit pactum,& in ciuitate sit ita tutum,ꝙ fœmina non succedat extantib.masculis,virtute illius pacti ñ poterit aliquid petere,l; pater ab intestato decedat, quia quod nõ valet in vim ꝯctus, non p̃t valere in vim supremi iudicij,vt hic Ale.ibi dicit ꝙ hoc est ꝯ l.fi.ff.fa.er. vbi pater p̃t q̃uo vult inter filios disponere.Sed iudicio meo parum facit, quia non negatur quin pater possit libere inter filios disponere, sed quod astringatur pacto & per viam contractus hoc iura non permittunt, vt d. l. pactum, ibi erat inter liberos,& quia pater illud reprobat.& hoc considerauit Pau.de ca.
b Adde quod bal.no.hic in ver.scripto.ꝙ duo possunt facere testamentum in eadem scriptura,& ita se vidisse,& vide Pau.de Ca.Tu dic ꝙ Old.cõsuluit cons. 174.cum vir,& vxor fecissent testamentum, & mortuo viro vxor volebat reuocare,quærebatur an posset,quia in eadem char.consuluit quòd sic.
c Pom.Dic fm̃ Deci.hic ꝙ l.ista procederet,ẽt si pactum non fuisset reciprocum, sed vnum tm̃ promisisset se velle, quod alter haberet sua bona. Et vr̃ ẽt hoc de mente Ale.s̃.e.& l.pactum quod dotali,fal.2.& probatur ista l.in rõe sui, ibi tñ voluntatem,&c.q̃ est generalis,& ꝯprehendit istũ casum, l; dictũ sit spẽle,per ea q̃ no.vt breuib.agam.Ale.cõs.suo 75.vo.5. Sed hic ego moueo difficultatem, & quæro,an lex haberet locum in milite & pagano.In hoc ego sic dicebam,ꝙ aut solus paganus promisit,& non v3,quia paganus non p̃t pacto hęreditatem dare,sed spẽle est in milite,vt hic agitur,&c.Aut solus miles promisit,dicerem ꝙ v3 per rõem generalem istius l.& in l.j.ff.de test.mil.& l.miles.e. Aut pactum fuit reciprocũ,&videretur j.facie dicendum,ꝙ l3 non valeat quo ad paganum p p illã l.& per no.per doc.d.l.pcm̃ quod dotali,s̃.e. & maxime Pau.de cast.ibi in fi.ꝙ tñ deberet valere quo ad militem, sicut dicimus in testõ patris inter filios,& extraneum,l.hac consultissima,§.ex imperfecto, ĩ.de test. Contrarium credo verius,nã cũ illud pcm̃ sit reciprocũ,& ob cãm, & ex parte pagani non possit suppleri per superiora,p̃t miles agere condõe ob cãm,&facit hoc quod in casu h⁹ l. si vnus militum reuocasset voluntatem censeretur ab altero reuocata.Et ita t3 hic Pet.& Deci.rõe correlationis,& arg.l.fi.ĩ.de cupr.li.11.& hoc teneas si miles ignorans creditur & in pagano tale pcm̃ valeret.secus si sciens per ea quæ no.bar.in l.dicam,ĩ.de cond.ob cau.non obst.§ ex imperfecto,quia extraneus ibi nihil promiserat, & ibi non suum, sed legis denegatur auxilium, at hic lex,non modo suum vult denegare auxilium,sed ẽt vult promissionẽ militis rumpere,cũ vult priuilegio suo illaqueare & decipere ꝯ l.quod fauore, s̃. de legi.& ar.in fi.in l.j.ĩ.de his qui vect.imp.& l.meminerint,ĩ.vnde vi.Contra tñ hoc facit id quod no.hic Ale.in fi.de mente bal.in l.ille aũt,ff.de hæ.inst.hoc tñ ego intelligerem prout in simili declarat bar.l.j.ver.4.quæro,s̃.de sacro.ec.
d Adde omnino videndum in terminis huius l. pulcherrimum cons.Ro. cons.26. inc.pro clariori,vbi multa notabilia dicit,& Cal.cons.1.de don.

¶Antiqua lectura.

a **Licet.** Vbi fit pcm̃ de adinuicem succedẽdo,& fit inter milites, a pcm̃ tale h3 vim vltimæ volun.secus si fiat inter priuatos.h.d. Quærit gl.de rõe.l.quare non v3 vt donõ cã mortis. In hoc casu gl.assignat vnã rõem. Itẽ ibi,donõ emolumentũ,&c. assignat rõem,q̃a donõ d3 continere emolumentũ,& non onus, & onus cõtineret,si succederet. Gl.est no ad vnũ.quod cũ hr̃ditas cõtineat onera;vt l.si hæreditatẽ.ff.man. p donõem cã mor.non
5 posset donari hęreditas,sicut nec p codicillos.†Signa istã gl.item no.tex.cũ dicit,pertinerẽt.vr̃ innuere qd̃ verbũ,pertinere, sit dire-
6 ctũ.†qd̃ p;,q̃a succedit,&c. Aduerte,q̃a loq̃mur in milite. Dixi in l.j.ĩ.de pac.inter emp.& ven.Dy.tangit in l.Lucius.§.filiam ex asse.de le.2.ego in l.Cẽturio.de vul.& pu.in hac l.licet.est primò aduertendũ,qd̃ hæc l.d̃t ĩ tex.sub noĩe rei,dũ d̃t,vt res ptinerẽt,&c. nã per hoc hẽs secundã gl.q̃ hoc ponit,qd̃ h; vt hr̃s hæreditatem istã,ꝙ per verbũ,res, cõfertur hæreditas, & tñ non confertur per verbũ,bona.& bene colligitur de le.2.l.si q̃s seruum.§.fi.cũ l.seq. in gl.ma.opi.vlt.Azo.ibi posita.Secundò hẽs aduertere hic,ꝙ hic dicit pertinerent.& tñ gl.dicit fm̃ vnã opi.ꝙ h; vt hr̃s,ergo hẽs ꝙ verbum,pertinet,adaptatur ad directum.dico tñ ꝙ p̃t adaptari ad obliquum. Et pro hoc bene facit l.Lucius.§.filia.de le.2.& l.j.ĩ.de pac.inter em.& ven. vbi verbum,pertinet,ponitur,ꝓ restituatur, quia hẽe ex manu alterius,& iõ dico cõe adaptabile fm̃ diuersas sñas.Sed quæro,quæ sit veritas: nunquid h3 vt hæres id,an hẽat vt ex pacto. Puto non violando literam ꝙ quamuis cõis opi. sit, vt Pe.& aliorum,ꝙ habet vt hæres,quia hæreditas non p̃t dari nisi ex testõ,non ex donõne causa mor.vel ex codicillis, vt l.2.ĩ.de cod.tamen ego puto istum tex.velle ꝯrium.Nam tex.hic dicit,ꝙ hẽat vim postremi iudicij, non dicit ꝙ sit postremum iudicium.

a ADD.¶Paris.An ista l.pcedat in milit.nostri temporis,vide Ang.ꝯcludentem ꝙ non,ꝯs.177.inc.visis iuribus prędictis.Nũquid aũt ista ꝯuentio possit fieri per non milites in vim donõis,& an tunc requiratur insinuatio, vide Ale.cons.225. vo.2.& latissime cõs.395.vo.3.Nunquid aũt valeat talis ꝯuentio,ꝓmitto tibi,& tu mihi,qd̃ vno moriente sine liberis,res dẽat esse superstitis, vide Bar.ꝯs.214. Nunquid aũt talis cõuentio possit fieri inter virũ & vxorem,vide Pan.cons.18.

Et ista

Et ista est singularitas, q̄ inducit ista l. ꝙ pactum existēs h; vim postremi iudicij. Et ex hoc seqtur ꝙ tenet̄ ad debita, vt tenet̄ hæres ex testō institutus, ꝙ nō est in alio, q hr̄et vniuersa bona alicuius ex pacto, vel ex ꝯtu aliquo, vt est casus in l. mulier bona. ff. de iu. do. Sed quæro, quare non h; hoc ex donatione cā mortis? Dic vt in gl. sed tunc ꝯ eam vr̄, & ꝯ tex. ar. nam ll. alibi volunt, ꝙ vbicunque in aliquo actu fit mentio mortis in translatione bonorum, sp intelligatur donō cā mortis, vt l. Seia. ff. de do. cau. mor. & l. Seia. ff. de dot. præl. Hic autem est verbum mortis, ergo debet esse donatio cā mor. vt l. Seia. §. fi. ff. de do. caus. mor. Ad hoc resp. ꝙ hoc nō fit pp dispōem volentis hæreditatem conferre, vt in rōe gl. & ideo cum posset esse dubium, nec esset satisfactum intentioni militis, lex potius accepit intellectum, vt miles hēat hæredem. Quæro si interim est dubium, an istud, qđ cōfertur, dicat̄ donatio inter viuos, an mortis causa? Dic vt no. in gl. in l. fi. ff. de vsur. Nam dispō translationis fit ex nomine, verumtn̄ nō transfertur dn̄ium. Sed hic resp. iō dico ꝙ est, & ita ibi sentit Dy. quia alibi trāsactum fuit.

LEX XX.

1 *Dominium alicuius rei, ex simplici conuentione non transfertur absque tradōe.*
2 *Dominium ex dispositione in vlt. voluntate facta absque tradōne, transfertur.*
3 *Dominium absque traditione ex dispositione legali transfertur.* (sol. matr.
4 *Dominium ex donatione pp nuptias, transfertur sine tradōne. Item in re dotali*
5 *Dominium in acquisitionibus vniuersalibus, transfertur sine traditione.*
6 *Dominium ex donatione causa mortis transfertur absque traditione.*
7 *Differentia inter acquisitionem dominij factam à domino, titulo & traditione, & factam à non domino, titulo, & traditione.*

a Traditionibus. a Ista l. ponit tria dicta. Ponit ēt 2. rl̄as affirmatiuas, & vnam negatiuam, sic sunt tres gl. quarum quælibet respicit suam regulam. dr̄ hic, traditionib. ꝯ Inst. de re. diui. §. interdum, Sol. dum dicit gl. hęc rl̄a d; limitari vt dicamus sic, tradōib. vel quasi, ex cā habili factis à dn̄o, vel quasi ꝑtio soluto, vel fide habita de eo dn̄ium trāsfertur. H. d. Ista prima reg. & vide gl. tuam j. Ad 2. regulam dr̄ hic, ꝙ dn̄ia acqrunt̄ vsucapionib. ꝯ. j. de ꝑsc. 30. an. l. si qs emptionis. in pr. Sol fm gl. nostras cōiter debes ꝯsiderare, ꝙ q̄dam est vsucapio triennij q̄ est inducta fauore præscribentis, & ex ista quærit̄ dn̄ium directū, vt hac l. Quædam est præsc. 10. vel 20. an. q̄ est cōis partim fauore ꝑscribentis, partim odio negligentis, & inde trāsfertur vtile dn̄iū, nō directum. In præscriptione verò 30. an. paratur exceptio, vt in ꝯrio. Et vide gl & tāgitur p gl plenè in aut. nisi triennale. j. de bo. ma. vr̄ tex. cū gl. in l. j. in fi. ff. de aq. plu. arc. Tertia reg. est, ꝙ dn̄ium nō acquiritur nudis pactis. Innuit ḡ ꝙ reqratur pactum vestitum. ꝯ in l. si ager. ff. de rei ven. & j. de rei ven. l. seruū. Sol. intelligit hic pactum nudum esse pactum, ꝙ nō est tradōe subnixum. Et ꝓ declaranda ista gl. & his quæ hic dn̄r, dēs scire ꝙ q̄nq; titulus procedit ex ꝯuentione partium, q̄nq; ex testōris dispōe, q̄nq; ex dispōe

1 l. Primo casu, rl̄a est, qđ nunq̄ ex ꝯuentione nuda † trāsfert̄ dn̄iū, nisi sequatur tradō, vel quasi. Fallit in pacto legis commissoriæ, & addictionis in diem. ꝙ dic vt plenè no. p Dy. in l. nuda. ff. de don.
b Secundò fallit b in ciuitate, & ecclesia, vt l. fi. s. de sacros. ecc. Item
c fallit in ꝯtu societatis c vl̄s, vt l. j. in fi. ff. pro soc. qđ dixi qđ reqrit̄ tradō, vel quasi, intelligatis, possessionis ēt nō vacuæ, vt l. si fun-
2 dum. ff. de fun. do. Secundo † casu q̄nque quæris de vlt. volūtate, dico qđ trāsfertur dn̄ium absq; aliqua tradōe, vt l. 1. & 2. ff. com.
3 de leg. Tertio † casu. q̄n quæris ex legali dispōe, dico idem, quod transferri potest dn̄ium absque aliqua traditione, vt l. commissa. ff. de pub. & l. si vt proponis. j. de rei ven. cum suis similibus, &c.

a ADD. ¶ Parif. Rōem quare ex solo ꝯtu non transferat̄ dn̄ium, ponit Bal. in c. j. qđ sit inuest. fallit tn̄ nisi res sit penes eū, in quem alienat̄, dummō alienās hoc sciret, vide Ro. & Ial. in l. certi ꝯdictio, ff. si cer. pe. Et adeo est necessaria tradō ad translationē dn̄ij rl̄r, qđ partes ēt si vellent nō possent aľr ꝯuenire, Ale. ꝯsi. 1. vol. 5. Aret. in l. q absent, §. j. de acq. pos. Bar. & Pau. ď ca. l. cum falsa, C. ď iu. & fac. ig. Imò nec ēt testōr possit facere in testō ꝙ ex ꝯtu per hr̄dem fiendo, vel per executorem suum, transeat dn̄ium sine tradōe, Bal. l. id ꝙ pauperib. in 8. q. C. de epis. & cle. Et qđ partes ēt hoc facere nō possint vide ēt Dec. hic. Item dū Bart. dicit qđ ex tradōne rei ēt sine possessione transfertur dn̄ium, limita non procedere q̄n traderet ꝓcurator, vide Soc. in l. j. §. ꝓ ꝓcuratorem, ff. ď acq pos.
b Parif. Alium sing. casum, in quo trāsfertur dn̄ium sine tradōe, ponit Ro. sin. 434. incip. emi rē noīe meo, & patior, describi in libro cōi, meo noīe & fratris mei, & ꝓ ea me patiente fr̄ meus soluit collectas, pro rata sua. Circa āt 3. casum, q̄n ex l. dispōe, & circa duas fall. de ciuitate & ecclesia, idem est in ꝯtu principis, ꝙ ex eo transferatur dn̄ium sine tradōe, vide quæ scripsi in l. fi. de sacro. ec. & in l. Cæsar, ff. de public. vide alium casum per Bar. in l. si ager, ff. de rei vend.
c Adde ꝙ in societate totorum bonorum, nō trāsfertur dn̄ium rerum incorporalium, nec postea acq̄sitorum, vt l. eā vero, & l. societatem, & l. si qs societatē. e. ti. de quo p Ro. ꝯs. 106. Adde ꝙ ēt hæc j. rl̄a fallit in casu l. in reb. C. de iu. do. vbi sol. matr. dn̄ium ꝙ erat in viro transfertur ipso iure in vxorem. Secundo fallit q̄n res esset empta ex pecunia dotali, q̄a tūc ēt trāsfertur dn̄ium absq; tradōe. gl. & doc. in l. si vt proponis, C. de rei ven. Tertio, nō h; locum q̄n mulier dedisset in dotem res æstimatas viro, quo casu vir est debitor pretij, l. quoties, j. de iu. do. si tn̄ sol. ma. reperiat̄ maritum alia bona nō hr̄e, nisi illa q̄ sibi dedit in dotem dn̄ium ipsorum transfertur in ipsam vxo. vt no. in gl. in d. l. in reb. & in istis fallentiis est fauore do. ¶ Io. Fr. Ru. Adde pro intelligentia Bar. in l. & ideo, ff. de con. fur. & secundum eius distinctionem ibi intellige & limita Bar. hic.

¶ Antiqua lect.

Traditionibus. Seipsam summat. Op. de §. interdum. Inst. de rer. di. Sol. ibi fuit quasi tradō. Itē op. de l. nunq̄. de acq. re. do. Sol. intellige ꝙ p tradōnem acqrit̄ dn̄iū cū cā, vt in ꝯrio. Itē op. de l. tradō. de acq. re. do. Sol. ꝙ hæc d; intelľi fm illā. Itē op. de l. interdū. §. q tutelā. ff. ď fur. Sol. ꝙ ibi fuit q̄si tradō. Vn̄ istā reg. sic limita, ꝙ p tradōem q̄rit̄ dn̄iū, vt hic, vel p q̄si tradōnem, vt in §. interdū. dummō fiat à dn̄o, vt l. tradō. ꝑall. vel quasi dn̄o. in §. q tute. cū cā, & idonea, vt l. nunq̄. de acq. re. do. Itē op. ꝯ vltimū dcm̄ de l. si qs. in pr. ff. de rei ven. Sol. ꝙ ibi sit cas' spālis in pacto l. ꝯmissoriæ & addictionis in diem. Itē op. de l. fi. de sacros. ecc. Sol. ꝙ ibi sit casus spālis. q̄a gl. nō sunt vsquequaq; per-
4 fectæ, iō q̄ro, qđ in donōe pp nuptias, an si fiat † sup aliqua re mariti, transferat̄ dn̄ium sine tradōe in vxorē. Dic ꝙ sic, vt in aut. donōes. j. de iu. do. in gl. idē dico in re dotali, vt so. ma. trāsferat̄ dn̄iū in mulierē, sine tradōe, vt l. in reb. cū gl. sua. ff. e. ti. Idem dico in re dotali, vt transferat̄ dn̄ium in virū sine tradōe, vt ꝓbat in l. j. ff. de impens. fm vnā lec. Rō est, q̄a dos dr̄ esse q̄dā vniuersitas, vt ꝓbat̄
5 in tex. & gl. j. ff. de impen. † Sed in acq̄sitionib. vl̄ib. vr̄ sine tradōe dn̄ium trāsire, vt in aut. ingressi. s. de sacros. ecc. & p hoc p3 mihi casus in l. 2. ff. pro soc. & qđ ibi no. & qđ ibi dicit gl. sine possessio-
6 ne, dicas sine tradōe. Item q̄ro † qđ de re donata cā mor. an trāsferat̄ dn̄ium in donatariū sine tradōe. Dico ꝙ sic. Casus est in l. vel mortis cā donōes ꝯtinuata ad superiorē. ff. de pub. & qđ dr̄ in ll. vľ donōes cā mor. amissa poss. vel sine pactis. intellige. i. sine tradōe vt superiora & inferiora demōstrant. Idem dico in do. cā mor. re translata, vt si reuocat̄ donatio in casib. q no. in l. non omnis. ff. si cer. pet. An transactione fiat translatio dn̄ij sine tradōne, dic vt hr̄ in l. si mortis cā res donata. ff. de do. cā mor. Quæro quæ est rō qđ rei legatæ testantis transit dn̄ium recta via sine traditione? Doct. hic no. ꝙ fauore vlt. volūtatis, vt citius fiat eius executio. Tu dic qđ gl. reddit rōnes in l. si qs rem. ff. de pub. in gl. mag. Quæro nun-
7 qd in acquisitione † dn̄ij, q̄ fit cum ti. p tradōem factam à dn̄o, sit aliqua dr̄ia ab acquisitione, q̄ fit tradōe facta à nō dn̄o? Cy. refert ꝙ sic, q̄a dum tradō fit à dn̄o, l; recipiens credat alium dn̄m, & erret, nō impedit̄ dn̄ij translatio. Sed vbi fit à non dn̄o, mala fides à principio impedit trāslatiōnē dn̄ij. Primū ꝓbat̄ in l. cū in corpus. ff. de acq. re. do. Scd̄m probat̄ ex l. hoīem. ff. ꝓ suo. Et est alia dr̄ia, q̄a dum tradō fit à dn̄o, transfertur dn̄ium, l; nulla transferat̄ possessio, vt l. si fundum. ff. de fun. do. Sed q̄n fit traditio à non domino cum titulo, nisi tradatur vacua possessio, nunq̄ procedit vsucapio, vt l. sine possessione. ff. de vsuc. ergo non procedit vsucapio.

LEX XXI.

a b Cum proponas inter vos. a Frāgēti b fidē, fides frangat̄ eidē. h. d. br̄ hæc l. q̄ro, q̄ľr fuit ꝯcepta ista ꝯuētio inter ipsos frēs. Dicit gl. j. q̄a vnus frm̄ ꝯuenit, qđ actionē, q̄ vnus intētabat, remitteret, & bōa diuiderēt æqualr̄. & vide gl. Si verba essent ita ꝯcepta, ille q ꝓmisit remittere, posset implere ꝯtum ex ꝑte sua, & sic ageret actiōe ꝑscripris verbis descendente ex eo ꝯtu innoīato, vt hūistis no. s. e. l. j. in fi. mag. gl. & j. ti. j. l. siue apud acta. quod tenet gl. pe. quæ est in ea. l. & non negat. Et ideo habes ponere, ꝙ fuit conuentum, ꝙ non peteret, & sic talis contractus impleri non potest, &c.

a ADD. ¶ Barb. Vide Io. de imo. in cons. 72. vide Lud. Ro. cons. 202. vbi sing. allegauit de non seruante, & pro hoc vide Lud. Ro. in cons. 241. ¶ Io. Fr. Ru. Adde hic apost. Alex. quam fecit ad Bar. in l. quæro, §. inter locatorem, ff. loc.
Paris. Istud procedit si in vno quis tm̄ fregit fidem, vide Pau. de cast. consi. 188. Quid aūt si vnus fregit semel, alius bis, vide Pau. cons. 298. Quid autem si quis fregit treugam, an alter possit frangere, vide Fel. in c. j. extra de treug. & pace, vide alia quæ habes ad Bar. in l. Iulianus, §. offerri, ff. de act. emp. Are. in l. qui seruum, ff. de verb. ob vbi etiam de frangente pacem, an ei frangi possit.
b Adde ꝙ si contractus ex conuentione partium redditur nullus, p p non obseruantiam promissorum alterius ex contractibus, debet intelligi si ille vult qui non contrauenit, vt tenet Pet. de Anch. consi. 140. & vide Io. de Ana. consi. 29. & inquantum Alex. hic in fin. an quis possit se fundare ex contractu, quem impugnat. vide Rom. cons. 347.

LEX XXII.

a Pactum curatoris. a Curator n̄ ꝑt debitū liqdū gratuito remittere. h. d. Op. ff. ď fur. l. si pign

a ADD. ¶ Pom. Circa hoc op. de l. iusiuran. quod ex ꝯuentione, §. j. ff. de iureiu. vbi curator ꝑt iurm̄ deferre, & ex eo minori ꝑiudicare. Vn̄ cū possit illud qđ ē pl', tanto magis dēt posse id qđ est minus, & imò non est mirum, si non ꝑt pacisci. Istud esset delapidare bona minoris, qđ nō est curatori permissum, & qđ esset ꝯ vim ipsius verbi, sed ibi debitum nō erat liq. dum, & iō nō mirū est, si ꝑt iurm̄ deferre, & sic diceret ꝙ istud esset diuinare, q̄a curator, & tutor tunc demum ꝑnt iurm̄ deferre aliis deficientib. probationib. l. tutor ff. de iureiur. & ad hoc vide Paul. cons. 39. in 2. dubio vol. 1. & cons. 45. Fed. consi. 94. & Ro. consi. 28. in 2. dub. & Pau. cons. 15. vol. 2. & consi. 97. e. vol. & aliquid in cons. 108. vol. 2. Pau. de cast. cons. 1. Ba. cons. 47. Barb. cons. 7. vol. & cons. 42. eo. vol.
Paris. Limita nisi debitores essent pauperes, quia potest tunc tutor, vel curator componere. Ang. in addit. ad Bart. in l. id ab vna, C. de anno. & trib. lib. x.

l.si pignore.in fi.& l.interdum.§.qui tutelam. sol.ibi non erat debitum liquidum,vnde possunt transigere.hic secus.Op.de iniur.l. sed & si vnius.§.j.Sol.vt in gl. Item op.de l.iusiurandum quod ex conuentione.§.j.de iureiur.Sol.Ibi debitum non erat liquidum.

LEX XXIII.

a **Filius.** aOp.ex gl.de l.si vnus.§.pactus.in pr.ff.e. & l.qđ seru⁹. ff.depol.de sol.l.qđ seruus.Sol.fateor.ꝙ filio vel seruo nō pt solui:verū est,nisi debitū esset ꝯtū ꝑ eū filiū,& ꝑi qsitum, vt in ꝯriis.qđ perpetuò tene menti.Et per hoc dico,ꝙ si monach⁹ mutuat,vel deponit pecuniam,l; ꝗratur actio monasterio,tñ poterit sibi solui,& ꝯtingit liberatio.Rō,qa facto eius illa actio qsita erat monasterio.al's sec⁹,vt hac l.& s.e.l.seru⁹.Op.đ l.si fili⁹.ff.đ exce.Sol.vt ī gl.Itē op.đ l.ꝯ iuris.ī fi.ff.e.sol.vt ī gl.& dixi s.e.l.fu⁹.

ADD.¶Parif.Circa mām huius l.quō possit filius præiudicare patri in acqrendis,& in similibus personis,vide per Ial.in l.3.§.si filius,ff.quod quisque iuris.

LEX XXIIII.

Si actionem. Pactum factum hrdi putatiuo,hrdi vero ñ prodest.h.d.fm vnā lec.fm aliam h.d.Pcm factum vni ex hæredib.ad alios non porrigitur.h.d.Op.ꝯ j.lec.de cōsti.pec.l.si post.Gl.dicit, Sol.vt ibi,certè ibi gl.nō posuit veram solōnem. Sol.qnq; qs facit pactum vero hrdi,à q tñ postea hrditas euincit vel ꝑ qrelā,vel ꝯ tabulas, & tūc pcm fcm hrdi trāsit ad eū,ad quē trāsit hrditas.vt l.ꝯ.& l.hrs à debitore.cir.pr.ff.de fideius.qnq; qs facit pcm hrdi,ꝑ nullo mō ē hrs.Et istđ ī dubio ñ ꝑdē vero hrdi,vt hic,& l.si tibi.§.cū possessor.ff.e.fallit si ꝯstaret ꝙ hūerat aīm remittēdi cuil;,ꝗ hrs esset,vt l.aňp.ff.e.fm vnam lect.&c.

LEX XXV.

Debitorem. Imperator in istis duab.ll.sic procedit, qa in prima ponit summarium, in seq. ponit casum in terminis.Op.de l.cum ab vno.ff.de le.2.Sol.Ibi est spāle fauore dotis.Vel dic vt ibi.Quærit gl.vtrū ille q d; prius satisfacere,debeat prius ꝯueniri.Gl.dicit ꝙ non,& bene dicit.Dic vt in ea.

LEX XXVII.

1 *Si promisisti centum per stipulationem sine vsuris, & ego promisi ire Romam pro te,per pactum,an per istud pactum actio vetus informetur, vel actionem nouam pariat.& nu.8. (seruentu.nu.8.*
2 *Differentia inter vestimentum cohærentia contractus, & vestimentum rei interuentu*
3 *Pactum nudum principale,an vestiatur à stipulatione pœnali accessoria.9.*
4 *Pactum nudum,quod fuit appositum iuxta aliud,an pactum nudum præcedens, quod deinde vestitum fuit rei interuentu,vestiatur sequuta traditione.10.*
5 *Pactum nudum appositum iuxta contractum conditionalem,an vestiatur.*
6 *Obligatio ciuilis,& naturalis,an statim saltem conditionaliter dicatur nata ex contractu conditionali ante existentiam conditionis.*
7 *Si tollatur contractus vestitus, iuxta quem erat appositum pactum nudum an remaneat actio ex ipso pacto nudo.11.*

Petens. Lex ista est subtilis,& difficilis,& hr hoc intēdit.Pactū nudū appositū iuxta ꝯtū stricti iuris, veterē actionē informat,&nouā parit.h.d.tex.cum gl.Venio ad casum in terminis.& ponit in gl.trib.mod. Ego puto verā pōem,ꝗ intēdo tenere.Anteq̄ veniamus ad qōnes,& mām,examinemus lect.hic positas. Quæro qđ est exemplū in hac l.Dñt qdā: ꝑmiseras mihi aliqd nudo pacto,idē illud ꝑmisisti per stipl'onem: certè potero hoc petere.Hæc est vna lec.Pro ista bñ facit tex.q dicit,placiti seruandi cā sequuta est, vr.n.velle loq de stipl'one interposita super eo qđ deuenit in pacto nudo.Istā lec.gl.repħēdit.nā cū tex.dicat siue antecessit,siue statim post sequutū est,innuit ꝙ si ex interuallo pactū esset appositum, nō posset agi ex stipl'one:sed hoc est falsum,imò oī tpe posset agi,ꝗ,&c.Præterea fm istā lec.nunq̄ posset agi ex pacto,sed ex stipl'one,vt l.asse toto.de hæ.insti.& de condi.insti.l.institutio talis. quidā volētes sustinere,dñt hāc lec.verā.Et fatētur.ꝙ si ex interuallo pactum apponeret,ex stipl'one agi non posset.Hoc declara sic.stipl'o de se fuit mixta,al's incerta,qa ꝑmisisti ꝙ ꝯuenires,vel ꝯuenisti,& sic ex ea ꝑ se nō ꝑt agi.Si pactū interponit ex interuallo,imputet sibi,cū incōtinenti potuit,&non apposuit.l.cū in p'les.§.locator horrei.ff.loc.l.hæc pdō.ff.de cōdi.& dem.& l.qa rō.de cōd.inst. Ad aliam oppōem gl.dum dicit,nō posse agi ex pacto,sed ex stipl'one,fatentur. Et tex.nō dicit hoc,ꝙ agat ex pacto, sed ex stipl'one.ꝯ illud opp.ff.iud.so l.cū apud Sem proniū.&l.iudicatū sol.c.ti.Sol.Dñt doc.ibi īplementū stipl'onis nō ꝯstabat ex volūtate partium,sed ex iudicis decl'one.meritò ꝗ ex illa decl'one secuta ex interuallo hæc stipl'o ꝯmittit. Hæc opi. ñ est vera,ꝑ l.si ita stipulatus.§.j.&l.cū.n.ff.de nou.&de fideius.l.si ita.de ver.ob. l.quidam cū filium.§.ti.& l.si verò nō remunerādi.§.si filio.ff.man.& l.q pecuniam.si cer.pe.ꝗ ꝯcludit ꝙ ēt ex interuallo possit apponi pactū,vel aliud fieri,per qđ impleat stipl'o ēt cū pēdet ex volūtate partium,recedamus ꝗ ab ista lect. Alij dñt ꝙ hic feci pactum tecū, qđ in ꝯtu quem feci, vel faciam de aliqua q̄titate librarū,intelligat de imperialib.vide gl.ista lect.nō pl; primò per tex.qa hic dr,qđ stipl'o est interposita placiti seruandi cā, qđ hic nō est.imo interpositū est pactum cā declarādæ stipl'onis. Præterea innuit ista lect. ꝙ pactū declaratoriū nō posset apponi ex interuallo,qđ nō pl;,ꝑ l.hrdes palā.§.s; & si notā.ff.đ testa.Preterea istud pactū declaratoriū inducit ad replicationē.nam si petam x.libras imperialiū,tu excipies,ꝙ nō d;intell'i de imperialib. sed de minori moneta qa in stipl'one nō est expssum, vt l.nūmis. ff.de le.3. Ego replicabo,hoc est verū;nisi aliud esset actū,sed aliđ esse actū apparet ex pacto,ꝗ,&c.S; pactū ad inducēdū replicationem ꝑt interponi ex interuallo.vt l.si vnus.§.pact⁹.ff.e.ꝗ &c.Trāseamus ꝗ ad 3.lect.q̄ gl.t;. Promisisti mihi aliqd ꝑ stipl'onē.&aň, aut statim post promisisti mihi ire,ꝑ me Romā:Certè ex stipl'one aget ad illud qđ deuenit in pacto, & agit actione pscriptis ver.ex pacto vestito,& sic veterē informat, & parit nouā. & vide gl.tuā. Ista lect.nō vr vera,qa fm hoc stipl'o nō fuit interposita cā seruādi pacti, imo ob aliđ fuit interposita.s.ob aliud pactū,qđ vr ꝯ istū tex.Sol.fateor. nec ob.tex.qa tex.intell'r,ꝙ stiol'o fuit interposita cā seruādi placiti.s.pacti cuiusdā,hoc ē eius qđ ī stipl'onē deuenit: aut pactum factum est de alio.& de eo q̄ritur an stipl'o informet, & nouam actionē pariat.Itē ꝯ istā lec.arguūt Vltram.actio pscriptis verbis orit ex ꝯtib.innoīatis,vt l.quoties. & l.nāl'r.de pscri. ver.& l.ex placito.j.de rer.permu. & qñ pactum apponitur iuxta ꝯtum, iō oritur actio pscrip.verbis qa resultat ꝯtus innoīatus habita relatione pacti ad ꝯtum,sed in casu ꝑposito per gl.nō resultat ꝯtus innominatus habita relatione pacti ad ꝯtum:ꝗ nō ē bona eius positio.Per hoc ponūt ipsi casum sic,ꝙ facta fuit stipl'o de pmutando codice meo cū tuo, & ꝑ pactū ꝑmisisti statim aň, vel statim post ire ꝑ me Romam: Tunc habita relatione pacti ad ꝯtum,resultat ꝯtus innoīatus,merito resultat pscri.verb. Lect. istorū nō reprobo,qa bona est. Sed inq̄tū ipsi dānant lect.gl.nræ, nō bñ dñt.nā actio præsc.verb.oritur ex pacto incōtinēti apposito.ex pacto dico,nō ex ꝯtu,qa resultat habita relatione pacti ad ꝯtum, vt vidistis s.e.l.in bonæfidei.& ff.e.l.iurisgētiū.§.quimo. hoc ēt ꝑbat in l.frumēti.j.đ vsu.& eorū opi.j.clarius declarabo.

1 **Modo** venio ad qōes q̄ formant in gl.†quæro, mutuaui tibi decē sine vsuris,q̄ ꝑ stipl'onem ꝑmisisti mihi restituere:& ego ꝑmisi ꝑ pactum ire ꝑ te Rom.an istud pactum veterē actionē informet,& nouā pariat? Gl.dicit ꝙ nō,qa pactū incōtinēti appositū ita demū informat veterē actionē,si apponitur ꝑ eo cui ꝯpetit actio:sec⁹ si đbitor dret vsuras,&vide gl.qñ actio ꝯpetit vni,& pactū interponit ꝑ alio, est videdū an veterē informet,&an nouā pscr.ver.actionē pariat.Primò,ꝙ nō informet veterē.gl.t;hic:Cum.n.magis sit ꝯ illud qđ deuenit in primā actionē.ꝗ qđ nō,nō ꝑt illā informare.esset.n.qdā repugnātia qđ actio meamet daret ꝯ me ipsum,& hoc tñt oēs.Sed vtrū pariat nouam actionē:Gl.dicit ꝙ nō,in l.iurisgētium.§.qnimo.gl.super ver.iudiciis.ff.e. Vltram.ꝯ,qa creditor ꝑmisit debitori: resultat ꝯtus innominatus,ꝗ orit actio pscri.ver.Hic aduerte. Vltram.nihil dñt ꝯ gl.nram,bñ & rectè intelligēdo,imò gl.& ipsi ꝯcordāt. Est.n.duplex vestimētū.Quoddā est vestimētū cohærētia ꝯtus,quoddā est vestimētū rei interuētu.Et istud h; locū ꝑpriè in ꝯtib.innoīatis,vt l.ex placito.j.de re.pmu.de pscr.ver.l.nālis.& no.in l.iurisg. §.qnimo.ff.e.†Inter ista duo vestimēta ē hæc dria. Nā cohærētia ꝯt⁹ vestit pcm incōtinēti,cū in esse ꝑducitur,vt l.legē.s.e.& l.in

2 bonæfidei.Rei interuētu vestit pcm,ēt ex interuallo qñ qs impleuit ꝯtū ex parte sua, vt d.ll. Nūc ad ꝑpositū.qñ creditor ꝑmisit debitori,nō orit actio pscr.ver.ex pacto,nec vestit pcm coherentia illius ꝯtus, qa nō vestit pcm, nisi ad vtilitatē illius ꝑ q ꝯtus est celebratus.Hic ē casus in l.si tibi.in fi.j.loc.& ibi no. Nō remanet ergo pcm nudū. Sed si habita relatione pacti ad ꝯtum resultat ꝯtus innoīatus,&ex post facto alter ꝯhētium impleat ex pte sua,tunc oritur actio pscri.ver. ex ꝯtu innoīato vestito rei interuentu, nō ex pacto,sed ex ꝯtu innoīato. Hoc vult dicere gl.tua hic,dum dicit,sed si daret vsuras,secus forte esset,&c. Tunc.n.resultaret ꝯtus innoīatus. iō esset illud qđ s.dixi. Vide ꝗ gl.q̄ amō intelliges,&qđ gl.dicit,ꝯriū eē.nō intelligas ꝙ actio prima informet,qa istud ē impoľe,vt dcm ē,s; ꝑ tāto. h.d.qa poľe ē istū ꝯtū vestiri rei interuētu,& parere actionē.†Quero,vtrū pcm nudum

3 principale vestiat à stipl'one pœnali accessoria.gl.dt ꝙ nō,vt l.nuda.j.de ꝯh.& commit.sti. Vltram.dñt ꝯ istā gl.sic.Nā pœna succedit loco rei,vt l.si qs à socio.cū l.seq.ff.ꝑ soc.& l.pdia.de act.emp. & l.apud Celsum.§.labeo.ff.de do.exce. S; si aliqs daret rē ꝯuētā, & ꝑmitteret,sine dubio esset vestitū pcm, qa resultaret ꝯtus innoīatus, & sic vestiret aliquo implēte ex pte sua.Iō ī ꝑposita qōe dicēdū est sic fm eos, Aut q̄ris aň stipl'o pœnalis sit ꝯmissa, & tūc sine dubio per stipl'onem pœnalē nō vestit. Aut postq̄ est ꝯmissa, & tunc si qdem stipl'o pœnalis ꝯtinet tm̄ q̄tum primum pcm, & soluat,tūc pcm illud vestit,sicut si solueret ipsa res.vt s.dixi.Si verò minus ꝯtinet,tūc secus,vt l.si.ff.de ꝯd.cau.da.Sed hic aduerte, istorū rephensio inq̄tum dñt per hoc gl.malè dicere,est falsa. Nā super alio loqtur gl.super alio loquunt ipsi gl.n.loqtur an stipl'o pœnalis vestiat pactum nudum ei pro quo pœnalis stipl'o interponit. dicta Vltram. loquuntur, an pœnalis stipulatio vestiat pactum

ctum ei, ɔ̃ quem pœnalis stip'lo interponit. Præterea gl. loquitur an vestiatur pactum cohærentia ɔ̃ctus. ipsi loquuntur an vestiatur rei interuentu: & sic nihil ad propositum ɔ̃ gl. fateor glo. verum dicere, & Vltram. bñ dicere in casu in quo loquuntur. Mõ sumus expediti de
4 ista difficili qõe. Venio ad aliam q.† Quærit gl. facta est ɔuentio inter te & me pacto nudo, de permutãdo codicem meum cũ tuo: deinde incõtinẽti ɔueni qđ ires ꝓ me Romã, principal'r pacto nudo, demũ ex interuallo, primũ pactum nudũ fuit vestitum rei interuentu, q̃ro vtrum ex ipso pacto vestiatur aliud pactum incontinẽti appositum. Et gl. tua dicit ꝙ nõ, qa vestimentũ fit ex interuallo, & vide gl. tuam. Vltram. ɔ̃. ꝑ rõem ꝑdictam, qa cum hic habita relatione pacti ad ɔ̃ctum resultat ɔ̃ctus innoĩatus, d; oriri actio ꝑscriptis verbis, dico gl. tuam dicere verum. Nam istud pactũ nõ pt vestiri cohærẽtia ɔ̃ctus ꝑ rõem q̃ gl. dicit. & de hoc q̃rimus hic. & sic ex pacto actio nõ orit, sed bñ pt vestiri rei interuentu, & orit actio ex toto ɔ̃tu innoĩato, quæ resultat ex illis pactis. Et ita vterq; eorum bñ dicit. Ita dẽs intelligere. Eo. mõ dico, qđ tale pactum veterem actionem nõ informat, ꝑ rõem gl. Quæro quid si iuxta ɔ̃ctum condõalem apponatur pactũ nudum, vtrũ vestiatur? Gl.
5 dicit† ꝙ sic, quia ab initio nascitur ciuilis & nãlis condõa'r saltẽ,
6 vt l. si in vendõe. ff. de peric. & comm. rei ven. & vide gl.† ɔ̃ istam gl. vł. Nam añ condõis existẽtiam non est nata ciuilis, neq; nãlis, vt l. cedere diem. de verb. sig. ergo eius cohærentia non pt vestiri aliud pactum. Sol. Dicit gl. ꝙ nõ est nata purè, sed statim est nata ɔdõa'r. puto ꝙ velit dicere, ꝙ existẽte ɔdõe trahitur retro, & fingitur retro obligatus, ita ꝙ ab initio pt dici nata, vt l. q potior. & l. qui balneum. ff. q po. in pi. ha. & de sol. l. si qs sub ɔdõe. Et ita dicebat d. Iac. Bu. Sed certè ista rõ ɔcluderet, si poneremus ex fcõ ɔdõem existere: sed si ponimus ɔdõem deficere, an istud pactũ nudũ erit vestitum? Br circa istã q. est vidẽdum, Primò an veterẽ actionẽ informet. Et hic dico, ꝙ nõ, qa nõ reperit eam informandã, cum ex ɔ̃tu ɔdõali non sit nata actio. Ita no. gl. in l. pacta. ff. de ɔ̃h. emp. Scdõ est videre, vtrum pactũ vestiatur cohærentia ɔ̃ctus. & puto ꝙ sic, si ɔdõ postea extiterit, qa fingitur retro ɔ̃tum fuisse celebratũ, vt dcm est. Sed si ɔdõ defecerit, nõ video qđ vestiri possit ɔ̃tus,
a sed vestitur rei interuẽtu. Ita loquitur l. si in vendõe. a q̃ hic allegatur in gl. ibi. n. vendidi rẽ tibi sub ɔdõe, eo pacto qđ ires pro me Romam. ex istis pactis orit qdam ɔ̃ctus innoĩatus talis, qa ego ɔstituam tibi istam spẽm emptionis, vt tu vadas pro me Romam, vñ statim celebrato isto ɔ̃tu ɔdõali, impletur iste ɔ̃ctus innoĩatus ex parte mea: merito orit actio ꝑscriptis verbis. Ita d; intell'i hęc mã. Et ita intelligo ꝙ no. in l. lecta. ff. si cer. pe. in gl. mag. Ita intel'r l. iuris gentiũ, ibi, vt puta, si post diuortium. ff. e. Quæro vlterius, qd si pactum nudum ab initio fuit vestitum cohærentia ɔ̃ctus vestiti:
7 & ex post facto ille ɔ̃ctus tollit,† vtrum remaneat actio ꝑscriptis verbis ex pacto nudo? Gl. dicit ꝙ sic, q̃ vide. Videte, ista pacta qñq; apponuntur in ɔ̃tibus correlatiuis, & tunc illud quod deuenit in pacto. dr pars pretij, seu rei, quæ debetur ab initio, vt l. fundi partem. ff. de ɔ̃h. emp. Sed nã ɔ̃ctuum correlatiuorum est, vt sublata vna parte obl'onis, tollatur altera, vt l. fi. ff. de accep. & l. cum emptor. ff. de resc. ven. In isto casu nõ diceret verum gl. nec isto casu loquitur. sed si ponimus in ɔ̃tibus non correlatiuis, vt in exemplo posito in hac l. tũc gl. tua dicit veritatẽ. hic fuit facta collecta, &c.

a ADD. ¶Adde quod Pau. de cast. dicit mirari de Bar. qui non considerauit quid diceret, illa l. non loquitur, quando conditio deficit, imo tunc non habet locũ quod ibi dicitur, sed loquitur quando extitit, latius hic per eum.

¶Antiqua lect.

Petens. Pactum incõtinenti appositum iuxta ɔ̃ctum stricti iuris veterem actionem informat. h. d. ẜm 3. lect. gl. quæ vera est. Legitur 4. modis ẜm Vltram. lect. ꝭ. patebunt. Quæro de exemplo l. nostræ, gl. primò ponit exemplum, ꝙ stip'lo fuit adiuncta ei qđ deuenerat in pacto nudo. Istud exemplum nõ est bonum: qa ẜm hunc intell'm vr innuere, ꝙ si talis stip'lo nõ fieret statim, ꝙ non posset agi, sed hoc est falsum: quia sp posset agi ex stip'one, & sic primum nõ est bonum. Vñ gl. ponit exemplum, vt in gl. p;. Istud ẜm exemplum gl. nõ est verum pp tex. qui dicit, placiti seruandi causa. & exemplum gl. vr loqui de decl'one pacti. ẜm istud exemplum vr innui, ꝙ si statim nõ opponeretur istud pactum declaratorium, ꝙ nõ h'ret vires: ꝙ non vr verum. ar. l. hæredes palam. §. sed & si notam. ff. de test. Vñ gl. ponit 3. mõ exemplum, ẜm qđ posui summarium, & hic est verus intellectus nostræ l. ꝙ per tale pactum incõtinenti appositum informetur vetus actio, & noua actio oriatur. Sed Vltram. dñt, ꝙ actio ꝑscri. verb. orit ex ɔ̃tu innoĩato, vt l. nãlis. ff. de præscr. ver. & q̃tum ad mãm nostram orit, & h; locum vbi habita relatione pacti ad ɔ̃ctum oritur ɔ̃ctus innoĩatus, vt dicebam in l. legem. §. e. sed in exemplo gl. nõ pt haberi dicta relatio si bñ ɔsideretur, per ɔñs primum eadem rõe non oritur, cuius ɔ̃rium dicit, & malè. Vñ ponunt exemplum, vt legũt alij, & ponunt casum sic. Conueni tecũ per stip'lonem de permutando librum meum cum tuo: iuxta hunc ɔ̃ctum fuit appositum pactum, ꝙ vadam pro te Romam: dicũt ipsi, ꝙ relatione pacti ad ɔ̃ctum orit ɔ̃ctus innoĩatus, & sic oritur actio præscr. verb. Ita intelligunt ipsi hanc l. l; exemplum eorum sit bonum: tñ in eo ꝙ reprehendunt Gl. malè dñt, nam dicta eorum non ɔcludunt aliud, nisi ꝙ actio præscriptis verbis oriatur ex ɔ̃tu innominato habita dicta relatione pacti ad ɔ̃ctum. istud non est verum, imo actio ꝑscriptis verbis oritur ex pacto. Dixi in l. legem. §. eo. vñ ipsorum reprehensio nõ est bona. Vos videte exemplum gl. ꝙ pactum ap-
8 ponitur per stip'lonem.† Quæro quid si interuenerit pactum nudum, ꝓ debitore, nunqd informetur vetus actio, & oriatur noua? Gl. dicit ꝙ non informatur. Pro cuius decl'one hanc q. diuidam. Quare, aut tu quæris, retento dicto themate, nunquid informetur vetus, aut quæris nunquid oritur noua. Primo casu gl. nostra hic dicit ꝙ nõ. Vltram. hic dñt multa verba. final'r d. Cy. & omnes hic tñt opi. gl. Esset. n. adsurdum, ꝙ actio quæ cõpetit mihi informetur ɔ̃ meipsum, vñ opi. gl. est verissima. Sed si quæris, retento eodem themate, nunquid oriatur noua. Gl. in l. iuris gẽtium. §. quinimo. & gl. posita in verb. bonæ fidei bñ dicit ꝙ non oritur noua actio. Vltram. reprehendunt istud dictum. Rõ, quia eodem themate retento, & ɔsiderata ralatione pacti ad ɔ̃ctum, oritur ɔ̃ctus innoĩatus: & iõ cõcludunt, ꝙ oriatur actio præscriptis verbis. Quantum ad præsens, est sciendum ꝙ principal'r est duplex vestimentum, s. cohærentia ɔ̃ctus, & rei interuentu. modo si quæris, nunquid pactum appositum pro debitore iuxta ɔ̃ctum stip'ois vestiatur cohærentia ɔ̃ctus, tunc dico ꝙ non: quia pactum nõ vestitur cohærentia ɔ̃ctus, nisi ꝓ eo, in cuius fauorem ɔ̃ctus est celebratus. Ita
a debet intelligi l. si tibi. ꝭ. locati. a & ita intelligit gl. hunc passum. Si verò quæris nunquid vestiatur rei interuentu, dico ꝙ sic, nam debitor pro quo pactũ nudum est appositũ, posset implere ɔ̃ctum ex parte sua, & implendo vestitur pactum nudum, & vestitur rei interuentu, quo vestito potest oriri actio præscriptis verbis. Ita h; locum dictum Vltram. & pt ɔcordari cũ gl. nostra per hunc mo-
9 dum.† Quærit gl. nũquid pactum nudum possit vestiri per stipulationem pœnalem. Gl. dicit ꝙ nõ. Ita no. hic, & l. si pacto quo pęnam. §. e. Vltram. redarguũt gl. & dñt ipsi, pœna succedit loco rei, vt l. si quis à socio. ff. pro so. l. ꝑdia. de act. emp. cum si. Sed nemini venit in dubium pactum nudum posse vestiri rei interuentu. In proposito circa hunc passum multa dñr. Br si bene ɔsiderẽtur dicta eorum, nõ discrepant à gl. nostris. nam ipsi intelligunt, nunqd pactum nudum vestiatur cohærentia ɔ̃ctus? Vñ ad propositum qõis dic, ꝙ aut quæritur nunquid vestiatur per pœnalem stip'lonem ei pro quo pœnalis stip'lo est interposita, & dico ꝙ nõ, vt in l. nuda. ꝭ. de ɔ̃h. & com. stip. Aut quæris nunqd vestiatur ei, ɔ̃ quem stip'lo pœnalis est interposita. Et dicas ꝙ sic, ꝙ intellige ꝙ vestiatur rei interuentu, & istud voluit sentire gl. dum dicit, sed si daret vsuras, &c. bene rei interuentu vestitur. sed cohærentia ɔ̃ctus nõ, &
10 ita intelligo hic gl.† Quærit gl. pone ꝙ præcessit pactum nudum de permutando, deinde fuit aliud pactum appositum ẽt nudum, puta ꝙ tu ires pro me Romam, deinde pactum primum de permutando nudum fuit vestitum rei interuentu ex interuallo, nunquid illud ẜm pactum nudum vestiatur, & sumat vires? Gl. hic dicit ꝙ non, & dicit veritatem, ꝙ non vestitur cohærentia ɔ̃ctus. qa non pt vestiri alio vestimento cum primum pactum fuerit nullum, ergo illo non vestitur. Sed nunquid dicatur vestiri rei interuentu? Dicendum est ꝙ sic. Nam habita relatione pacti ad ɔ̃ctum, orit ɔ̃ct⁹ innominat⁹. & in ɔ̃tib. innominatis h; locũ ꝓpriè vesti-
b mentum rei interuentu, b vt no. in d. §. quinimo.† Item quærit gl.
11 pone ꝙ ɔ̃ctus præcessit validus de se, iuxta hunc ɔ̃ctum fuit nudum pactum appositum, & incontinenti primus ɔ̃ctus fuit sublatus per acceptilationem, nunquid aliud pactum nudum, qđ fuit vestitum cohærentia ɔ̃ctus, remaneat efficax, d. Cy. solitus est dicere, ꝙ quidam sunt ɔ̃ctus correlatiui, vt puta, emptio, & venditio, &c. & in istis pactum nudũ appositum iuxta hos ɔ̃ct⁹ h'r, tanq̃ pars eorum ɔ̃ctuum. Ita dicit tex. not. in l. fundi partem. ff. de ɔ̃h. emp. mõ nã istorum ɔ̃ctuum correlatiuorum est, ꝙ sublata obl'one ꝓ vna parte, tollatur ẽt ꝓ altera. l. fi. ff. de accep. & l. cum emptor. de resc. ven. & si in his ɔ̃tib. intelligatur gl. nr̃a, nõ dicit verum per ꝑallegata iura. Quidã sunt ɔ̃ctus ñ correlatiui. exemplũ in stip'lone, tunc isto casu l; ꝭ. ɔ̃ctus fuerit sublat⁹ ꝑ accepril'oem, nihiloĩus remanet pactũ nudum. Et ita d; sing. & not. intell'i d. gl. q̃ not. Bar.

a ADD. ¶Adde eundem Bar. in l. certis, in 2. lect. ꝭ. e. Bal. hic, & pro intel. d. l. si tibi. vide Io. Ba. caccial. vltra Alex. & alios in l. legem, §. eo. & quæ ipse ponit in suo tract. de pac. q. 6. in prin. ver. restat nunc.

b Adde vltra doc. hic d. I. Ba. cac. in suo tra. de pact. q. 6. & ibi dicit hãc concl. verã.

LEX XXVIII.

1 *Præstatio longi tpis scã scienter, nõ confirmat obligationem, & q̃do ẽt. inn. 4.*
2 *Protestatio facta minori tempore decennij, quando inducat obligationem.*
3 *Pactum nudum vestitur rei interuentu in fauorem implentis contractum ex parte sua, & in contractibus vltro citroque obligatoriis.* (facere.
4 *Ciuitas, quæ vult exercere merum imperium, quod non habebat, quid habet*

Si certis

a 1 **Si certis.** a Bř dicit. Præstatio† lõgi tpis ñ ɔfirmat pctm inualidũ.h.d. Cy. sup hac l. posuit q̃dã repetitionẽ Pet. q̃ tẽret nos p vnã diẽ. Vñ bř examinabo q̃tũ ad tex. & ad gl. expedit. magis eẽt mã l. cũ de in rẽ verso. ff. de vsu. Circa hãc l. q̃ro primò exẽplũ. gl. põit primò, q̃ñ vsuræ ꝓmittũẽ pcõ nudo, vt ĩ. de vsu. l. creditor. de sol. l. ĩ his. §. imperator. Et istud ẽ bo. exẽplũ. Scd̃o mõ ponit ĩ pacto nudo donõis, & istud exẽplũ ꝓcedit fm ista tpa, sed hodie ꝓduceret actionẽ. vt l. si qs argẽtũ. ĩ. de don. Tertiũ exẽplũ ponit gl. in seruo ꝓmittẽte, q factᵘ liber tenetur naturaliter. qđ exẽplũ ñ ɔgruit ꝓpriè huic l. nã seruᵘ ñ tenẽ ciuiliter pp ɔdõnem suæ personæ. tex. loqtur, q̃ñ qs ñ tenetur ciuiliter, iõ qa pactũ nu
b dũ. Veniamus b ad cõtraria. Et op. sic. Aut nos dicimus ꝗ iste soluit scienter, & non pt repetere. vt ff. de cond. ind. l. j. aut dicimusꝗ soluit ignoranter. & tũc sibi non præiudicat, sed pt contradicere, ẽt si per stipulõnem ꝓmisit, vt l. j. ĩ. de er. cal. Sed tex. hic in fi. dicit contra. quare malè. sol. dicit gl. intellige ꝗ hic soluit errando in iure, & sic non ɔpetit repetõ, nã si iste errasset in facto, tunc secus, vt d. l. j. ĩ. de er. cal. Certè ista verba gl. non tangũt legis nr̃æ ꝓpositũ. Nã posito qđ solueret scienter, non loqtur hic hoc casu, an possit repetere, vel non, sed an oblõem ɔfirmet ex hoc, vt possit cogi in futurũ, vel non cogi. Dico ergo qđ si scienter soluit, ẽt non cõfirmet oblõem & pactũ. ita loqtur hic. Itẽ op. ĩ. de fideic. l. j. Sol. dñt
2 qdam, hic soluit certis annis paucioribus trib. Istud est diuinare. Dico ergo† ꝗ ibi versatur duplex fauor, s. alimentorũ, & vltimæ volunt. Idẽ dico in similib. habẽtib. parẽ fauorẽ, vt ex cã dotis, vel ad refectionem viæ, vt l. cum post. §. gener. de iu. do. l. si cui annuum. de an. le. & de le. 2. l. cũ qdam. Tu dices hoc esse contra casum l. cũ de in rẽ verso. ff. de vsur. vbi ponitur de cã dotis. & tñ reqritur tps decẽnij. resp. Ibi erat fauor dotis, & cessabat fauor vltimæ volun. Sed si vtrũque ɔcurreret, esset idẽ qđ in casu l. j. ĩ. de fideic. Tertij soluũt, ꝗ hic soluit errans, ibi sciens. hoc non pl;: qa vt dixi, posito ꝗ hic soluerit sciens, præiudicauit in eo qđ soluit, sed non posset cogi ad soluendũ in futurũ, vt ĩ. de testa. l. non dubiũ. & ibi not. ĩ.
c ne vx. ꝓ ma. l. fi. Op. de l. cũ fidem. c ĩ. de non nu. pe. sol. illi, q tenẽt sol. q̃ s. ꝓx. l. dedi, dñt, ꝗ ibi soluit scienter, hic ignoranter. sed hãc sol. s. reprobaui. Dic ergo, ꝗ ibi erat oblõ & actio, l; obstaret exceptio non num. pec. vñ soluendo sibi præiudicat in exceptione. hic verò non erat actio nata, vnde talis solõ non ꝓducit actionẽ. ita dẽs hoc intelligere. Op. ff. de vsu. l. cum de in rem verso. sol. aut qs vult agere ex nudo pacto, qđ đt ɔfirmatũ solõe diuturna, & hoc non pt, ita loqtur hic. aut agit ex stipulatu, vel ex alio ɔtractu vestito, ad cuius ꝓbõem inducit solõem longi tpis, & pt hoc facere. vt l. ɔtraria. nõ hẽtis alia in gl. Extra gl. op. pactũ nudũ vestitur rei interuentu, vt ĩ. de re. per. l. ex placito. & de præsc. ver. l. naturalis. quasi per tot. l. sol. rei interuentus vestit pactum ei, q implet ɔtractũ ex parte sua, non ɔtra ipsum, vt d. l. naturalis. ita in ꝓposito, so
3 lutio fcã à ꝓmissore non vestit pactũ ɔtra ipsum ꝓmissorẽ. Vel† aliter, rei interuentu vestiuntur pcã apposita super ɔtractib. innominatis, in qb. vltro citroque oritur oblõ, ergo, &c. sed hic ñ erat ɔtractus innominatus. ergo, &c. vtraq; est vera. Habemus ergo videre circa hãc l. ꝓpriè de sui materia duo tñ. Primò qualiter cursu tpis inducatur oblõ, seu ɔfirmetur inualida ɔuentio. Secundò habemus videre qualiter ex cursu longi tpis præsumitur obligationem, seu titulũ obligatiuum præcessisse, de quo tractat l. cum de in rem verso. sed teneret nos per vnũ diem, quare omitto, &c.

a ADD. ¶ Paris. Istã l. repetit Ang. circa hanc mã ñ hᵘ l. vide Ale. cons. 113. & 602. ad fi. & 603. So. 145. & talis p̃sumitur cõmissio, qualis est secuta solutio, vide in dictis cons. & Fel. in c. Bertol. ext. de re iu. itẽ an ista allegatio tituli cũ lapsu tpis sufficiat, vide Cęp. cau. 121. & loqtur đ seruit. vide q̃ scripsi ĩ l. seruitus, la grande, ff. đ ser. Itẽ an & q̃ñ diuturnitas tpis ĩducat remissionẽ debiti, vide Ro. oĩno ɔs. 517. Nunqd ãt dispõ hᵘ l. ꝓcedat in rusticis, an vero reqratur lõgissimũ tps, vide Pau. ɔs. 303. Fran. de Are. l. q in aliena, §. j. de acq. hæ. post pr. Itẽ de mã hᵘ l. & an ex patientiã cũ cursu tpis p̃sumaẽ tit. vide Bar. in 6. q. p eũ disput. inci. mulier habens amplũ patrimoniũ. itẽ no. ꝗ l; vbi ɔstat de cã, alius tit. allegatus ex tpe ñ ꝓbetur, tñ istud fallit in feudis. Bal. c. fi. de feu. da. in vi. le. com. Quid ãt in aliis, vide Ale. ɔs. 113. vo. j. itẽ no. in casu hᵘ l. ꝗ l; titulus p̃sumatur p̃cessisse, ñ tñ oritur obligatio naturalis, Bal. c. si q s p triginta, si de feu. fue. contr. itẽ circa dictũ singulare Sal. qđ sit necesse ꝓbare actũ factũ virtute tituli q alle. vide Fel. c. cãm, ext. de p̃scr. Ias. hic in x. limitõe, q a ñ h; locũ in p̃stãte tãto tpe, cuius initiũ memoria ñ existit. itẽ nunqd sola ɔsuetudo p̃standi sit sufficiens obligandi in futurũ, vide Fel. c. veniens, extr. de test. & de p̃sumptione tituli, ex cursu tpis in seruit. vide Fel. in c. de quarta, ext. de p̃scr. in l. seruitutes, la grande, ff. de ser. itẽ, vide in mã Ale. ɔs. 50. vol. 5. ad fi. dicentẽ, ꝗ in rustico p̃sumitur p̃scriptio 30. ann. ad hoc, vt inducatur p̃sumptio, de qua hic alle. Spe. vt hic p eũ. Sed ɔ iam ɔcludit Ias. ĩ rustico ẽt relato, Spe. de quo ĩ l. 2. prin. C. de fidei. vbi ẽt refert Bal. & Ro. tenuisse cũ Spe. & latius idẽ ɔcludit Ias. hic in ver. 3. extende. itẽ adde ꝗ in vsu tanti tpis cuius initiũ ñ est in memoria, nõ est necesse allegare titulũ, fm do. vt hic p Ias. in x. limit. Qđ tñ limita ñ ꝓcedere in patiente solũ, nõ interueniente aliquo actu positiuo ex parte eius q allegat titulũ, vide Fel. c. cũ ex officij, lim. 4. ext. de p̃scr. itẽ an in eo ipso qđ q s soluit, vel recipit, vt ab emphyteuta videaẽ ɔfiteri eũ eẽ emphyteutã, & eɔ, vide Ias. l. cũ testm̃, C. đ iu. & fa. ig. an ãt ɔ illũ q est solitus p̃stare aliqd singulo anno, si denegat nũc p̃stare agi possit possessorio recuperandæ, ita, vt ñ sit opus probare præstationẽ decennalẽ, vide Fel. in c. Bertol. de re iu. vide Abb. not. post alios in c. querelam, in fi. de ele. vide bar. l. solent, §. j. de of. ꝓcon. in l. fi. quo. bo. vide Ro. ɔsi. 211. vbi ẽt dicit ꝗ sufficit vnica p̃statio ad obtinendũ in tali possessorio. Et ibi ẽt q̃uo possit possessorium intẽtari ꝓ tali præstatione. Itẽ dũ dictũ est ꝗ op; allegare cãm in specie, & ꝓbare solões fuisse factas ex illa cã. in ɔ̃rium, vide bal. d. l. solẽt, §. fi. de of. ꝓcon. & le. Seqtur eũ Arer. l. à Titio, ad fi. ff. de ver. ob. Et an sufficiat vnica præstatio, vide ẽt d. c. quærelam. itẽ in mã ista agente possessorio ꝓ annua præstatione, & ꝗ obtineat, ẽt si assereret sibi debitum ex aliqua cã, q̃ non ꝓbaret, vide Dec. l. late cons. 136 & allegat Ang. in l. fi. C. de an. exc. ad hoc item in materia, & ꝗ sufficiat vnica p̃statio ĩ possessorio, vide abb. ɔs. 23. vo. 2. an ãt reqraẽ ꝗ p̃statio sit facta occasione certæ rei, vide abb. c. ꝑuenit, extr. de cens. Fel. c. ɔquestus, ad fi. de fo. com. in c. sicut, in pr. de re iud. & Dec. d. c. 2. & alios, vbi s̃. itẽ adde ꝗ sicut ex lõga p̃statione p̃sumatur cãm, & oblõem p̃cessisse: eo. mõ p̃cedẽte obligatione fiat solutio in minori summa, p̃sumiẽ abinde. s̃. liberatio si allegaẽ. vide Com. l. si prius, in fi. prin. ff. de aq. pl. ar. item dicit Ant. de bu. in d. c. peruenit, ext. de censi.

b Barb. Et an istis personalib. sit dare possessoriũ, vide Io. de im. c. q̃relam, de ele. & bal. in l. iubemus nulli, de sacros. ec. item adde ꝗ personales p̃stationes p̃scribuntur, l. cum de in rem verso, de vsur. l. j. C. de fideic. c. peruenit, de cens. Nam personalia præscribuntur, l. sicut, & l. oĩs, de p̃scr. 30. ann. sed p̃scriptio ñ ꝓcedit sine possessione. ergo resp. ꝗ istud non est ex parte agentis; vide d. Ant. in c. fi. de cau. pos. Bal. in l. 2. de serui. d. Ant. in c. cum dilectus, de ope. no. nun. Io. Fr. Ru. Adde ꝗ cũ bar. tenent omnes, excepto Sal. vt refert Ias. l. j. ĩ. de fideic.

c Paris. Vide Ro. cons. 222. vbi latè ponit.

¶ Antiqua lect.

Si certis annis. Tp̃s, seu præstatio lõgi tpis non est modus tollendi pactũ inualidũ. h. d. De ista materia est gl. in l. cũ de in rẽ verso. ff. de vsu. & in l. seruitutes. ff. de ser. ti. Gl. ponit exẽplũ in vsuris, in l. creditor. ĩ. de vsu. Istud exẽplũ est bo. fm illa iura. hodie per istã l. non esset bonũ. Tertiò ponit exẽplũ in seruo ꝓmittente postea facto libero. Istud exẽplũ l; sit verũ in se, tñ nr̃æ l. nõ ɔruit: qa seruus obligatur naturaliter tñ ex qualitate personæ suæ, ñ ex rõe ɔtractus. Op. & vr̃ ꝗ ista l. non ꝓcedit. Nã aut dices ꝗ istud debitũ fuit solutũ scienter, & tũc nullo mõ ɔpeteret repetitio, vt l. j. de cõd. ind. aut dices, ꝗ fuit solutũ ignorãter, & tũc ñ ɔpeteret repetitio, si stipulatio fuisset interposita. cuiᵘ cõtrariũ đt hic tex. in fi. aliq dixerũt, ꝗ ibi indebitũ fuit solutũ p errorẽ iuris, vt d. l. j. de er. cal. alia opi seu sol. ñ facit ad ꝓpositũ nr̃æ l. qa nõ tractamus de repetitione, sed tractamus vtrum p præstationẽ longi tpis cõfirmetur oblõ inualida. Itẽ op. de l. j. ĩ. de fideic. dixerũt q̃dã ꝗ soluitur p 3. annos, & tũc p̃iudicat, aliter nõ. Istud nõ est verũ. Vñ dicas ꝗ ibi versatur duplex fauor vltimæ volun. & alimẽtorũ. Op. de l. cũ de in rẽ verso. ff. de vsu. gl. đt, sol. vt i-
4 bi. Aduerte† ꝗ q̃ñq; actor allegat cõtractũ tñ, ex quo dicit sibi aliqd dẽri, & cõtractᵘ est validᵘ, & tũc isto casu nõ est dubiũ. Q̃ñq; allegat tp̃s tñ, seu p̃stationẽ lõgi tpis, nõ aliud: tũc tp̃s tñ non est modus inducẽdæ oblig. vt l. obligationũ fere §. placet. ff. de ac. & ob. Q̃ñq; allegat cõtractũ, & ẽt lõgi tpis p̃stationẽ. Et aduerte, qa aut cõtractᵘ ẽ inualidᵘ, & tũc p̃statio lõgi tpis ñ ꝓdest ad cõualidãdã oblig. inualidã. Casus est hic. Q̃ñq; actor allegat cõtractũ validũ, & p̃stationẽ lõgi tpis, & tũc posito ꝗ cõtractᵘ ñ ꝓbaretur, tñ si ꝓbatur lõga p̃statio, facit p̃sumi oblõem p̃cessisse. Ita op; intelligi d. l. cũ de ĩ rẽ verso. & dic, vt ibi. Et p̃dicta Iac. de Are. inducit ĩ ar-
5 gumẽtũ. † Scitis ꝗ ciuitates Italiæ cõiter non hñt merũ imperiũ, s; vsurpauerũt. dico tñ si ciuitas vellet se defendere, & merũ imperiũ exercere, ꝗ h; necesse allegare cõcessionẽ principis. itẽ lõgissimũ tp̃s, quo dicta ciuitas merũ imperiũ exercuit. isto casu posito, ꝗ ñ ꝓbaretur de ɔcessiõe principis, tñ si ꝓbaret se exercuisse merũ imperiũ, v;. De hoc in l. imperiũ. ff. de iur. om. iu. & ibi per Gul. Itẽ op. & vr̃ ꝗ istud nudũ pactũ sit vestitũ rei interuentu, & p p̃scriptionẽ lõgi tpis, & ita vr̃ agi posse. cuius ɔ̃riũ dr̃ hic. quare malè. sol. ꝗ rei interuẽtus vestit nudum pactum ei, pro quo pactum est appositum, sed non vestiret pactum alij, puta creditori, si debitor rem traderet: quia non d; vestire ɔ ipsum. Ista l. d; intelligi sic. Vel potes dicere, ꝗ vestimentum rei interuentu habet locum in contractib. innominatis, hic fuit contractus nominatus, &c. Bar.

LEX XXIX.

1 *Priuilegio quando quis possit renunciare. 9.*
2 *Cautela, vt quis promittens velle posse conueniri alibi, quàm in loco contractus, est, vt dicatur: promisit se soluturum Perusij, Senis, Florentiæ, &c.*
3 *Renunciare iuri suo, quando quis possit.*
4. *Dispositio huius l. an habeat locum in arbitro. 10.*
5 *Stante statuto ꝗ causæ inter affines compromittantur, si est dubium, an debeat fieri compromissum statutum ad hoc dubium extenditur: et fiet super eo compromissum.*
6 *Arbiter qui male iudicat, facit litem suam.*
7 *Iudex qui absoluit ab instantia iudicij contra ius, facit litem suam.*
8 *Iudex pronunciando se incompetentem, cum sit competens ad totale interesse tenetur.*

a **Si quis in conscribendo.** a Bř dicit, priuilegio fori pt qs renũciare. hoc primò. & cuilibet est licitũ renunciare iuri suo, hoc secundò. Diuide. Primò ponit q̃õem. secundò eius decis. tertiò rõem. quartò ponit extensionem. secũda ibi, sancimus nemini. tertia ibi, si enim

a AD. ¶ Barb. De iudice negligẽte ego alibi late dixi, q. b. adđ ɔs. Lu. Ro. 334. aᵒs 5. ex ipso

ex ipso edicto. Quarta ibi, oẽs itaq;.l; ğ renũciare iuri suo. ꝯ.s̃.de
epis.& cler.aut.statuim⁹.ex̃ de fo.ꝯp.c.si diligẽti. Sol.dñt qdã, qđ
hic dr̃ de sacerdotio, hoc ẽ de q̃dã dignitate tp̃ali, ñ de sacerdotio
spũali: qa ille priuilegio fori ñ p̃t renũciare. Alij dñt ꝙ hodie hæc
l. ẽ correcta p̲ illa iura, & hoc non hẽo ꝓ incongruo. Vel dic, ꝙ si
cl'ic⁹ vellet ꝯueniri corã iudice seculari, hoc p̲ pactũ ñ posset: s; si
hr̃et duos suos iudices, esset electio sua eligere quẽ vellet, tũc illi
priuilegio suæ electionis p̃t renũciare, & hæc sol'o satis pl3, vt ibi
videbitis. j̃.ĩ se.ꝯrio. Op.& vr̃ ꝙ qs ñ possit renũciare priuilegio
1 fori, vt l.si ꝯuenerit.ff.đ iu.om.iu.đt gl.sol.vt ibi. Tu dic † qñq; ali
qs ẽ iudex alteri⁹, s; ille ex ꝓprio p̃uilegio p̃t eũ declinare. exẽplũ
ĩ scholari, vt ĩ aut.habita. j̃.ne fi.ꝓ pa. exẽplũ ẽt ĩ l.j.si q̃.p̃d.po. tũc
p̲ pactũ p̃t renũciari, ita loq̃r hic, & l.j.si qs ĩ i⁹ vo.ñ ier. Aut qs nul
lo mõ ẽ iudex alteri⁹, & tũc p̲ pactũ ista exceptio iud.incõpetẽtis
ñ p̃t impediri. Ita loq̃r l.si ꝯuenerit, đ iu.om.iu. S; si apponeret̃ pœ
na, credo ꝙ pena ꝯmitteret̃, si illũ iudicẽ declinaret: qa pactũ illđ
ñ ẽ ꝯ l. s; p̃ter, vt l.stipl'o ista §.alteri.ff.đ ver.ob. Et iõ pacta q̃ appo-
nunt̃ q̃tidie in instr̃is dũ dr̃, & voluit posse ꝯueniri Perusij, Senis,
a Florẽtiæ, & vbicũq; [a] fuerit inuẽt⁹, ñ valẽt. vt p̲ hoc ĩ illis locis qs
2 possit ꝯueniri inuit⁹, s; pena apposita ꝯmittet̃. Sed si † qs vellet, ꝙ
vbiq; possit ꝯueniri debitor, dicat in instr̃o sic, q̃ pecuniã ꝓmisit
se soluturũ Perusij, Senis, & vbicũq; fuerit inuẽt⁹, tũc.n.in illo lo-
co, in q̃ inuenit̃, vr̃ ꝯxisse. vt l.ꝯxisse. de act.& ob.& de bo.auth.iu.
pos.l.3. Et iõ rõe ꝯct⁹ poterit ꝯueniri. De hoc hẽm⁹ vnũ tex.ff.de
adm.tu.l.Titiũ & Mẹuiũ.§.j. Mõ aduertatis, ista ğ pacta q̃ dñt, &c.
Scđo hẽtis hic, qđ vnicuiq;, &c. ꝯ hoc op.ff.de pac.dot.l.de die.&
l.seq. Gl.đt hoc fallit. & ponit multos cas⁹ in q̃b. hæc rl'a fallit. De
hoc ẽt tãgit̃ in l.ius publicũ.ff.e. & tãgit̃ meli⁹ q̃ alibi de mũdo in
aut. vt sine ꝓhib.ma.debi.§.qa vero. Et ista mã, vt p̲fectè declare-
b tur, [b] req̃rit vnã altiorẽ indaginẽ, tñ ꝓ p̃nti, & ꝓ intell'u gl. nostra
rũ clari⁹, q̃ alibi dicas sic: ꝙ qñ qs vult renũciare iuri suo, aut est i⁹
3 nãle, aut positiuũ. Primo † casu ñ p̃t renũciare, vt l.iura sanguinis.
de re.iu. & ff.e.l.ius ãt agnationis. Scđo casu, aut est ius qđ statuit
c formã certã in actib. hoĩm introducẽdo, aut alio mõ [c] disp̃õit. Pri
mo casu, pone exẽplũ ꝙ testm̃ sit fcm̃ cũ solẽni numero testiũ, ꝙ
pactũ & stipl'ones certo mõ fiãt, & huic ñ p̃t renũciari, vt ff.de le.
d j.l.nemo p̃t, & ff.e.l.ꝯ iuris, in pr.& j̃.de test.l.testandi. Scđo casu [d]
aut est i⁹ publicũ, & ei qs ñ p̃t renũciare, vt l.i⁹ publicũ.ff.e. aut ẽ
ius priuatũ, cui qs vult renũtiare & tũc qñq; illud ꝯtinet priuatã
vtilitatẽ renũciãtis, & publicã sil'. qñq; ꝯtinet vtilitatẽ priuatã re-
nũciãtis, cuiusdã alteri⁹ priuati. Qñq; ꝯtinet vtilitatẽ renũciantis
tm̃. Primo casu, si qdẽ vtilitas priuata p̃t separari à publica, valet
renũciatio q̃tũ ad priuatã vtilitatẽ. q̃tũ ad publicã ñ, vt l.iurisgen
tiũ.§.si paciscar, & ibi no.ff.e. Si ñ p̃t separari, renũciatio ñ valet, vt
l.de die.de pac.do.ꝯiuncta l.j.so.ma.ff.de post.l.quos ꝓhibet.& l.
filius.§.veterani.de ꝓc.& l.2.§.sed qa veremur. j̃.de iur.cal. Scđo
casu, qñ ꝯtinet vtilitatẽ renũciantis, & tertij, & tũc idẽ: qa si qdẽ
p̃nt separari, valet q̃tum ad p̃iudiciũ renũciantis, ñ q̃tum ad p̃iu-
dicium tertij, vt j̃.res inter alios acta p̲ totũ, & l.j.de ꝯmu.rer.alie.
& l.si post mortẽ.ff.de ꝯ tab. sed si ñ p̃t separari, nõ valet renũcia-
tio, vt ff.de lib.cau.l.1.2.3.& 4. Tertio casu, qñ ꝯtinet priuatã vti-
litatẽ tm̃, tũc qñq; illud ius est introductũ princip'r in fauorẽ re-
nunciantis, qñq; est introductũ princip'r ad odiũ alteri⁹, & scđa-
riò redũdat in fauorẽ renũciantis. Primo casu, si qdẽ ille fauor est
introduct⁹ p̲p̲ renũciãtis imbecillitatẽ, renũciatio nõ valet, vt l.si
intra.& ibi no. j̃.de in int.rest.ff.de mi.l.si iudex circũuento, & ibi
no.& de nou.l.dol'.§.diuersum. Si verò ẽ introductũ, al's q̃ p̲p̲ ei⁹
imbecillitatẽ, tũc si qdẽ talis renũciatio esset ꝯ bonos mores, vel
inducit aliquẽ ad delinquẽdũ, valet, vt l.alia. §.elegãter.sol.ma.&
de pac.do.l.ꝯuenire. sed si nõ esset ꝯ bonos mores, vel nõ induce
ret quẽ ad delinquendũ, tũc renũciatio valet, vt hac l.& l.si qs in
ꝯscribẽdo.s̃.de epi.& cl. Scđo casu, qñ illud ius princip'r est intro
ductũ in odiũ alteri⁹, tũc si qdẽ renũciatio est cã, q̃re illud odium
cessat, valebit renunciatio, vt l.fi. j̃ ad Mace. al's nõ valeret, vt l.ta-
metsi.ff.ad Mace. Mõ hẽtis istã mãm p̲fectã. esset examinãdũ de
plurib. exceptionib.& defensionib. particul'r de quib. multas enu
merat Spe.in ti.de remis. Itẽ ad inuestigationẽ istius mãæ hr̃mus
videre ꝙ q̃dã sunt iura q̃ vetãt, q̃dã q̃ puniunt, q̃dã q̃ imperãt, q̃dã
q̃ p̲mittũt. qũo istis iurib. p̃t renũciari, tãgit gl.ĩ l.j.ff.de fer. Venio
ad vlt. partẽ ĩ q̃ dr̃, qđ hæc l.h; locũ apud arbitros ꝯpromissarios.
ꝯ, eo ipso qđ qs elegit eũ arbitrũ, assentit in eũ: & sic nõ h; locũ
4 exceptio iudicis incõpetẽtis. Gl.đt, fateor † ꝙ p̲p̲ duas rões repel-
leret̃, vt qa in eũ ꝯsensit ꝯpromittẽdo, qa renũciauit bñficio suo:
vel al'r dico, ꝙ ista q. erat ꝯpromissa, an talis renunciatio valeret.
đt ğ hæc l. qđ arbiter d; obseruare hãc l. qđ valeat renũciatio, &
vide gl. q̃ tenebitis mẽti: qa hẽmus ꝓ bona gl. Posset esse qõ, an đ
q̃dã q. emergẽti possit ꝯpromitti in arbitrũ sine principali, hic est
tex.cũ gl. ꝙ sic: qa ꝯpromittitur solũ de hoc, an valeat renũciatio
exceptiõis fori. facit ad hoc l.arbitro.& l.si ab arbitro.ff.q sat.cog.
ꝓut ibi intell'r de veris arbitris. Qđ est vtile scire p̲p̲ statã terrarũ,
q̃ volũt qđ de oĩb. qõib. q̃ sunt inter ꝯsanguineos, ꝯpromittatur,
5 † an poterit ꝯpromitti in arbitros, q̃dã qõ emergẽs? Exẽplũ, ẽ q.
an cã p̃ricipl'r sit ꝯpromittẽda, nõne poterit ille articul. ꝯpromitti
in arbitros? hic vr̃ tex.cũ gl. ꝙ sic. ꝙ ñ dico deteriãndo, qđ p̲petuò
tene mẽti: qa nunq̃ fuit tibi allegata, nisi mõ ista l. Vltimò ex hac
6 l.no.& tene † mẽti qđ arbiter, q malè iudicat, facit litẽ suã, sicut iu
dex. ꝙ no. qd de arbitratore, dixi in l.fi.đ var.& ex̃or.cog. Vlt.no.
7 ꝙ qñ † iudex absoluit ab instãtia iudicij ꝯ ius, l; p̲ hoc actio & ius
e partis ñ p̲imat̃, tñ facit litẽ suã. [e] Casus ẽ hic, qđ hẽo ꝓ not. ꝙ p̲pe
tuò tene mẽti. ibi in fi. qđ si neglexerint. q d.n. ẽ aliud negligere, q̃
absoluere quẽ ab ĩstãtia fori, p̲p̲ priuilegiũ fori cui renũciauerat?
Dices tu, qñ s̃nĩa ẽ nulla, & sic nõ facit p̃iudiciũ p̲ti, iudex nõ facit
litẽ suã. vt no. in l.fi.đ var.& ex̃or.cog. s; hic ñ facit p̃iudiciũ p̲ti in
iure suo: ğ, &c. Resp. ibi s̃nĩa nulla nõ facit p̃iudicium, neq; in iu-
re, neq; in instãtia: qa ex eisdẽ actis p̃t ferri s̃nĩa, vt hũistis in l.si vt
8 ꝓponis. qũo, & qñ iu. † Sed hic facit p̃iudicium in instãtia, iõ facit
litẽ suã, & tenet̃, ac si ꝯ eũ ꝯ iustitiã ꝓnunciasset in cã principali.
qđ ꝓbo, qa ille, q impedit ꝓcessum cãæ, tenet̃ ad interesse totale
totius cãæ. hoc apparet in stipl'one de defendẽdo, in l.3.in fi.& l.
cũ q̃rebatur.ff.iu.sol. Hoc apparet in ti.ff.ne qs eũ q in ius vo.&c.

a ADD. ¶Adde vt p̲ Pet.de anc.cõs.139. An ãt si ꝓcurator taliter ꝓmittens fuerit
inuentus in aliquo loco cum mercib. possit conueniri, vide Bal.cons.367.lib.2.
b Paris. Habes per Fel.& alios in c.si diligenti, de for.comp.& vide vnam sing.gl.
ex qua colligitur vna singularis limitatio in l.j. j̃.qñ Impe.inter pupil.& vidu.
c Po. Hoc ãt ĩtelligo verũ, ꝙ iuri ĩtroducẽdi aliqd ꝓ solẽnitate act⁹ ñ p̃t renũcia
ri, qñ talis solẽnitas ẽ ĩtroducta ĩ fauorẽ publicũ, aut daret̃ mã ꝯmittẽdi falsũ,
vl' al's delinquẽdi, p̲ ea q̃ no.doc.& Bal.d.l.nemo, in j.q.sec⁹ si eẽt ĩtroducta in
fauorẽ priuatũ. Ita declarat Bar.l.j.§.si fili⁹, ff.đ le.3. ꝓ quo facit id qđ vult Ale.
l.j.ĩ pr.ff.đ fur. dũ q̃rit qñ p̲tes p̃nt remitter̃ iurm̃ calũniæ, viđ ibi p̲ eũ, & facit
c.cũ tuis, & qđ ibi hr̃, ex.de testi.& vide Cu.consi.54.& Bar.consi.j.& 37.e.vol.
d Paris. Qũo dicatur aliqd principal'r introductum in fauorem publicum, vide
Bar.in l.ius publicum, ff.de pact.& l.j.ff.sol.mat.& in istis locis hẽs ẽt q̃dã alia
in mã. item ꝙ vbi lex h3 cl'am decreti annulatiuam ꝯsensus partium, nihil ope-
retur etiam ad eius derogationem, vide ias.in l.pacta quæ contra, post pr.s̃.eo.
e Adde quod voluit Bal.cons.58.& 233.lib.j.

¶Antiqua lect.

Si quis in conscribendo.

Priuilegio fori p̃t renũciari. Item cuil; ẽ licitũ
renũciare iuri ꝓ se introducto. Et diuiditur princip'r in 4.partes.
Nam primò ponit̃ qõ, & eius dubitatio. In scđa, eius qõis decisio.
Tertiò, ponit̃ rõ decisiõis. Quartò, ponit̃ q̃dam extẽsio. Scđa ibi,
sancimus. Tertia ibi, si.n. Quarta ibi, oẽs itaq;. Op. ꝯ 1.partẽ, dr̃ qđ
p̃t renunciari priuilegio fori, de aut.statuimus.s̃.de epis.& cler. gl.
dat duas sol. j. est vera, ꝙ hic intell'r sacerdotium de alia dignitate.
postea dat aliã sol. vc; qđ hæc l. corrigat̃ p̲ illa iura. Op. de l.si ꝯue-
nerit.de iu.om.iu. dicit gl.sol.vt ibi. Item ꝯ p̃dicta op.de l.cum cl'i
cis.s̃.de epis.& cl. Pro cuius decl'one dic, Qñq; qs h; pl'es iudices,
qñq; qs h; vnũ iudicem tm̃. Primo casu, aut est in electione acto-
ris ꝯuenire reum coram quocunq; iudice, & tũc talis renũciatio
parum valet: qa est in electiõe actoris. Ita d; intelligi l.cum cl'icis.
in ꝯrium hic alle. Qñq; nõ est in electione actoris: sed pone exem
plum in scholari, & tũc talis renũciatio valet. In 2.casu principali,
vbi qs h; vnum iudicem tm̃. Aduerte, qđ qñq; partes volũt ꝓro
gare iurisdõem illius iudicis, cui partes nõ sunt subditæ. & ista est
mã l.j.cum si.ff.de iud. p̲ Cy. in l.si q ex cõsensu.s̃.de epi.au. Qñq;
partes nolũt ꝓrogare, sed vult pars facere pactum, vt possit cõue
niri corã tali iudice, & tunc tale pactum añ lit.cõte. nõ p̃t operari:
qa ille iudex adhuc posset declinari. Sed post lit.cõt. efficit̃ indecli
nabilis. Ita d; intelligi l.si cõuenerit. ꝙ no. Qñq; pars vult cõueni-
ri sub aliquo non suo, & facit hoc per modum ꝯctus publici, qa
promittit soluere in tali ciuitate. Isto casu sortitur forum illius ci
uitatis rõe illius ꝯctus, vt l.ꝯxisse.de act.& ob. vñ p̲ pacta, q̃ fiunt
hodie nõ perimitur. Tene mẽti vnum, s̃m d.Iac. ꝙ si illis pactis ap
ponatur pœna, hoc pactum nõ valet q̃tum ad id de q̃ s̃.dixi. tñ si
veniat ꝯ, poterit exigi pœna. qa pactum nõ est ꝯ legẽ, l.stipl'o ista.
§.alteri.de ver.ob.cum si. Pone, mutuasti mihi centũ, ꝓmitto tibi
soluere ea vltra mõtes, an in Italia possem ꝯueniri. vide tex. q est
in l.hr̃s absens. in fi. ff.de iudi. đt ꝙ sic. Itẽ pone, ꝓmisi tibi soluere
vbicunq; voles, q̃ro nunqd poteris me ꝯpellere vbicũque voles?
dic ꝙ sic, vt l.Lucius. la j.ff.depo. Itẽ op.de l.de die.ff.de pac.do.de
l.alia.§.elegãter ff.sol.ma.de l.q̊s ꝓhibet.ff.de postu. Gl.facit rl'am
in hac l.& exceptionẽ à rl'a, vt in ꝯriis, & asserit multas exceptio-
nes no. Et volo qđ notetis illã exceptionẽ q̃ fecit p̲ l.nec si volẽs.
j̃.de lib.cau. Itẽ no. illã exceptionẽ q̃ fecit gl. ne qs possit renũcia-
re ne qs defendat̃ in cã criminali, per l.non tm̃.ff.de app.& magis
clarè tãgit gl.in l.pactũ.ff.e.& valẽt p̃dicta, ꝙ l; stet statm̃, ꝙ qs nõ
possit capi, & detineri in carcere ꝓ debito priuato, si fieret pactũ,
qđ debitor nullã exceptionẽ posset opponere ꝯ carcerationem,
istud ñ valeret. Itẽ si aliqs eẽt accusat⁹ de crĩe, & renũciaret defen
siõi suæ vr̃ hoc ñ posse fieri, ar.d.l.ñ tm̃. Et si velles ordinar̃ istã gl.
viđ bo.gl.đ hac mã ĩ aut. vt si.ꝓh.§.qa verò.col.7. vbi format̃ qõ,
vtrum

vtrum valeat pactũ, qđ nõ possim ꝓbare iura ꝑ instra. Itẽ op. & vr̃ qđ ĩ arbitris nõ posset hr̃e locũ: qa eo ipso ꝙ eligit̃ arbiter, &c. gl. fatet̃ ꝯriũ. Vel dic, ꝙ de hoc fuit ꝯpromissum an valeret renũciõ. Itẽ op. de aut. decernimus, ĩ. de arb. so. vt in gl. Itẽ no. finẽ, qđ sicut iudex facit litem suam male iudicando, vt l. fi. de var. & extr. co. ita & arbiter. Quid de arbitratore? dic, vt ibi per Iac. de Arena.

LEX XXX.

1 *Qui non potest facere per se, quando possit facienti consentire.* 19.
2 *Pactum de futura successione conseruanda an valeat.*
3 *Pactum, vt ingratitudo futura non obstet, non valet.*
4 *Filia, quæ excluditur à statuto stantib. masculis cum dotatur cum patris consen su, si reseruat sibi ius successionis, talis reseruatio valet.*
5 *Pactum reseruãdæ successionis factum per filiam, non valet, q̃do statutum dicit, ꝙ extra ciuitatem nupta, nõ possit succedere ex testamẽto, neque ab intestato.*
6 *Statutũ, ꝙ ĩgrediẽs mõasteriũ nõ succedat, valet, secus si đt si qs ĩgressus fuerit.*
7 *Pactum de nõ succedendo, quando valeat, & quando confirmetur iuramento.* 8.
9 *Filia si facit pactum de non succedendo cum iuramento, quòd valeat.*
10 *Pactum de succedendo, quando valeat.*
11 *Si quis promittit omnia bona sua Titio, post mortem suam an sit donatio causa mortis, vel inter viuos, & an valeat.* (in præsentibus. 16 & 20.
12 *Donatio inter viuos omnium bonorum præsentium & futurorum non valet* ẽt
13 *Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum facta in ecclesiam valet.*
14 *Dono hæreditatẽ meam, idẽ est, ac si dicerẽ, dono oĩa bona præsentia, & futura.*
15 *Quis potest vendere omnia bona sua præsentia, & futura.*
17 *Pactum de hæreditate obuentura certo modo disponenda, quando valeat.*
18 *Hæreditas illius cui successurus ab intestato sum, an mihi dicatur debita spe.*

a De quæstione.[a] Pactũ q̃ de hr̃ditate viuẽtis certo mõ disponit̃, ñ v;, nisi ille, q ꝯsenserit prius in eadẽ volũtate pmãserit vsq; ad mortẽ. H. d. 1. ponit̃ qõ. 2. dubitõis rõ. 3. decisio. 4. exceptio. 5. extẽsio. Scđa ibi, faciebat. Tertia ibi, s; nobis. quarta ibi, nisi ipse. qnta ibi, iubemus. Dr̃ hic, spes fuerat alienæ hr̃ditatis. imò vr̃, ꝙ dicat̃ hr̃ditas sua, vt l. in suis. de li. & post. so. Dicũt qdã, qđ hæc l. nõ h; locũ in filiis. Gl. vr̃ determinare ꝯriũ, & bñ. Nec ob. l. in suis: qa ñ ẽ ꝓprie sua, s; q̃si sua. Op. qđ tale pactũ nõ valeat, qa pacta nuda ñ inducũt actionẽ, vt l. legẽ. s̃. e. so. intelligas istas ꝯuẽtiões esse factas ꝑ stiplõẽ. ita đt gl. Op. 3. ꝙ ista pacta essent inualida al's, nã q paciscit̃ de fcõ tertij, pactũ ñ v;, vt l. j. circa pr. ff. e. & ibi no. gl. rñ. itellige hoc pactũ esse qđ vnus ex paciscẽtib. dabit, vl' faciet alteri. ita đt gl. Itẽ op. & vr̃ ꝙ tale pactũ valeat, vt l. j. §. fi. ff. de his qb. vt indi. so. Fateor, ꝙ v; in p̃iudiciũ paciscẽtiũ, vt ab eis tãq̃ ab indignis auferat̃ hr̃ditas, nõ incõmodũ eo-
1 rũ. Op. †ad exceptionẽ. al's ad exẽplũ, qđ hic põit̃. dr̃ hic qđ qs p̃t ꝯsentire tali pacto. ꝯ. s̃. e. l. pactũ ꝙ dotali ĩstr̃o. Gl. rñ ꝯcedo ꝙ hic est casus sp̃alis, in q̃ illud, ꝙ qs nõ p̃t facere ꝑ se p̃t tñ facienti ꝯsentire. allegat si'ia: & vide gl. vide istđ dictũ gl. ñ bñ ꝯgruit huic legi, nã qs ñ p̃t ꝑ se facere pactũ, ꝑ qđ auferat̃ libera testãdi facultas, vt l. pactũ. s̃. e. & l. stiplõ hoc mõ. ff de ver. ob. & aliis ll. hic all. ĩ gl. nec posset aliis ꝯsentire, vt fieret pactũ, ꝑ qđ auferat̃ libera testãdi facultas. s; hic ꝑ tale pactũ nõ aufert̃ libera testãdi facultas. nã p̃t istã suã voluntatẽ mutare qñcunq; vult. Circa aliud ĝ ꝯsentit, q̃ circa id, ꝙ ipse ñ p̃t facere. An ãt ille, q nõ possit ꝑ se facere, possit faciẽti ꝯsentire? Circa idẽ tex. vr̃ esse in l. si fund⁹. §. 1. ff. de pig. vt r̃ta sit, ꝙ si qs nõ p̃t facere, nõ possit faciẽti ꝯsentire. fallit in casib. vt ibi colligit̃ ex tex. ex dictiõe fere. Vel dic ĩtelligibil.⁹. Qñq; ille q ñ p̃t facere ꝑ se, h; plenũ ius, & tũc q nõ p̃t facere ꝑ se, nõ p̃t ꝯsentire facienti, vt d. l. si fundus. §. j. Qñq; h; ius imperfectũ, & tũc l; qs non possit facere, tñ p̃t ꝯsentire faciẽti, qa ius alterius ꝑficit. Ita loq̃t̃ l. si pr̃. in fi. de man. vin. & l. j. ꝯmu. đ manu. Vlterius op: ad ea q̃ dicta sunt. s̃. illud, qđ qs nõ p̃t ꝑ se, nõ p̃t ꝑ aliũ, vt l. fugitiuus. ff. de so. s; parcat mihi ista gl. ista mã nõ ẽ necessaria hic. & iõ vide circa hoc, qđ dixit Dy. c. p̃t qs. de re. iũ. li. 6. Dr̃ hic ĩ fi. ꝙ pacisci de re. al. absq; dñi volũtate est turpe, & iniquum. ꝯ, ff. de ꝯh. em. l. rẽ alienã so. pacisci sub spe, de succedẽdo, istud ẽ turpe, qa inducit votũ captãdæ mortis alterius, s; al's ꝙ qs se obliget ad rẽ alienã, istud nõ est turpe, vel ꝯ bonos mores. Op. ff. pro so. l. 3. §. de illo. so. Ibi de hr̃ditate hoĩs incerti, hic certi. Op. ff. de hæ. ven. l. 2. §. illud. Dicit gl. ibi abũdat maximè. Vel dic, ꝙ ibi fit pactũ de hr̃ditate viuẽtis sub quadã vniuersitate, & ĩ pñã prioris ꝯtus liciti, hic fiebat ꝑ se, & princ'r. Itẽ op. de ac. em. l. si q seruũ. so. Ibi fiebat pactũ de futura successione: qa ex necessitate prioris ꝯtus. Vl. op. & vr̃ ꝙ istud nõ sit pactũ futuræ successionis, qa nõ tractat̃ de succedẽdo, vl' nõ succedẽdo, s; de hr̃ditate disponẽda postq̃ fuerit successum. Fateor, ꝙ ẽ pactũ futuræ successionis, disponẽdo, qđ reprobatur tanq̃ ꝯ bonos
b mores, qa inducit votũ captãdæ mortis alterius. Ex gl. [b] ꝑ declarãda ista mã, ẽ videdũ, an valeat pactũ futuræ successionis. Et 1. q̃ro,
2 †an valeat pactũ de futura successione ꝯseruãda. Rñ. tex. vr̃ ꝙ sic. inst. đ le. ag. suc. §. fi. vbi pr̃ emãcipat filiũ ꝯcta fiducia. Ego dico bñ sic. Qñq; ille, q h; ius succedẽdi, priuat̃ eo ꝑ delictũ suũ. qñq; ꝑ aliquẽ iuris rigorẽ. 1. casu, si qdẽ qs ẽ priuat⁹ ꝑ delictũ p̃teritum, tũc valuit pactũ ꝯseruãdæ successionis: qa p̃t qs remittere cãs in-
c gratitudinis, [c] vt l. fi. ĩ. de reuo. do. S; si qs vellet facere pactum, vt
3 †ingratitudo futura nõ obstaret, nõ valeret: qa induceret quẽ ad delinquẽdũ, & eẽt ꝯ bonos mores, vt de pac. do. l. ꝯuenire. & dixi s̃. l. ꝓxima. 2. casu, qñ qs priuat̃ ꝑ aliquẽ iuris rigorẽ, & tũc aut paciscẽs posset sup hoc ꝓuidere testãdo, & v; pactũ, vt d. § fi. inst. de le. ag. suc. Aut nõ posset ꝓuidere testãdo, & pactũ nõ v;, đ feu. suc.
4 c. j. †Pro hoc induco ad qões de fcõ. statutũ est hic, ꝙ filia fœmina nõ succedat ab intestõ extãtib. masculis, ex testõ capit q̃ sq̃d si bi relinq̃tur. Ex q̃ dico, ꝙ si tp̃e quo dotat̃, ipsa de ꝯsensu pr̃is reseruat sibi ius successionis, ꝙ istud pactũ v;, vt d. §. fi. de le. ag. suc. Sed
5 pone †vt vidi in q̃busdã ciuitatib. est statutũ ꝙ mulier nupta ex̃ ciuitatẽ nõ succedat ex testõ, neq; ab intestato, certè tunc pactũ de
6 reseruãdo iure successionis non valeret per ea q̃ dicta sunt s̃. †Itẽ possumus dicere, In ciuitate Assisij est statutũ, qđ ingrediẽs monast. nõ succedat, an valeat pactũ fcm̃ cũ cõsanguineis de reseruãdo iure successionis tp̃e ingressus? Ad istã q. examinãdã op; prius vi-
d dere, an valeat statutũ, [d] ꝙ ingrediẽs mona. nõ succedat. Vr̃ ꝙ nõ, qa ꝯ priuilegia ꝯcessa clericis, ꝑ l. Deo nobis. s̃. de epi. & cle. ĝ vr̃ ꝯ libertatẽ ecclæ. vt in aut. cassa. e. ti. Pro hoc vr̃ in Aut. de san. epi. §. s; & hoc p̃nti. & in aut. nisi rogati. ĩ. ad Treb. so. Aut statutũ disponit de ingrediẽte per hæc verba. ingrediẽs monast. vel si qs intraret monast. sit priuatus iure succedẽdi, vel nõ succedat. Et dico, ꝙ statutũ v;, nã nõ disponit circa clericũ. s; circa laicũ: nã laicus est ille, q ingredit̃ monast. sicut viuẽs morit̃ vt l. q duos. in pr. de manu. test. Et huic nõ ob. ꝙ dr̃ in aut. cassa. Nec ob. aut. nisi rogati. qa ibi grauat̃ si mon. ingredit̃, hic vero lucrũ aufert̃, nõ ãt sibi q̃sito grauat̃. Si verò statutum disponit de iã ingresso per hęc verba, si qs ingressus fuerit mon. tũc nõ v; statutũ: qa nõ p̃t clerico auferre ius suũ, & esset ꝯ libertatẽ ecclæ, vt d. l. Deo nobis. ar. ꝓ hoc l. seruum testõ. đ manu. test. Et hoc dico saluo iudicio, & determinõe canonica, & Theologorũ Et ꝙ in casu p̃dicto valeat statutum, p;, qa p̃t
e fieri per pactum saltẽ iurõ firmatum, [e] vt statim dicam. q̃ro 2. vtrũ
7 valeat pactũ de p̃dẽdo iure succedẽdi? bñ †dic, Aut cũ pacto ẽ admixtũ delictũ. & tũc v; pactũ successionis p̃dẽdæ, vt l. j. §. si parẽs. ff. si quis à pa. fue. man. fm̃ vnã so. Si verò nõ est admixtũ delictũ,
f & tũc aut rõe talis pacti tm̃ pcipit̃ [f] q̃tũ sibi occasiõe successionis dẽtur, & v; pactũ, vt d. l. j. §. si parẽs. fm̃ aliã so. l. cũ q̃. ĩ fi. ad l. Fal. Si verò tm̃ nõ pcipit, & tũc de iure ci. pactũ nõ v; vt ĩ. de col. l. pactũ.
8 de iu. Can. v;, †si fuerit iurõ firmatũ, vt ĩ c. q̃uis. ĝ de pac. lib. 6. & iõ
g hodie ẽ ꝯsuetudo [g] ꝙ filiæ fœminæ faciãt pactũ de nõ succedẽdo,
9 & iurãt, & v; istud pactũ. †Et si tu dicis, vr̃ ꝙ iurm̃ nõ hẽat ꝯfirmare pactũ, qđ est ꝯtra bonos mores, vt hac l. ĝ &c. vt in c. nõ est obligatoriũ. de re. iu. li. 6. & videbitis. ĩ. de nup. aut. qđ eis. so. dico, ꝙ istud pactũ nõ est ꝯtra bonos mores. Nec ob. hæc l. qa loquitur de pacto de succedẽdo, vl' disponẽdo de hr̃ditate postq̃ fuerit successum, qđ pactũ inducit votũ captãdæ mortis alterius, & sic nõ v;. Sed qõ nr̃a loquitur de pacto de nõ succedẽdo, ꝑ qđ votũ captã-
h dæ mortis nõ ĩducat̃, imò tollit̃, merito iurõ firmat̃. Tertiò [h] q̃ro,
10 an valeat pactum de succedẽdo? bñ †dico, & vr̃ expressum, qđ nõ, cũ sit ꝯtra bonos mo. & iõ nõ v;, vt s̃. e. l. pactũ. & l. j. ĩ. ti. j. l. cũ donationis. & ff. de ver. ob. l. stiplõ hoc mõ. ĩ. de pac. ꝯuen. l. hr̃ditas. Gl. tñ quæ est hic, vr̃ dicere, ꝙ ꝑ stiplõem hoc possit fieri promittendo

a ADD. ¶Pari. Circa mãm h' l. an valeat istud pactũ factũ inter ignorãtes, vide singulariter ꝑ Ale. in l. si qs mihi bona, §. sed vtrũ, ff. de ac. hæ. & de materia, an & qñ valeat pactũ de futura successione, vide Ale. cons. 295. Itẽ cautela ad validãdũ pactũ [illegible] hr̃ditate viuentis, vide Cep. caut. 295. tu scis, q̃ loq̃t̃ in filia renũciante, itẽ an valeat pactũ inter aliquos, ꝙ fœmina non succedat, vide Iste bar. cõs. 72. & in alia qõe per eũ dispu. ꝯs. 150. & pro singulari limitatione, & declarat one, vide bal. c. circa medium, q succe. teneã & an tale pactum de hęreditate viuentis firmetur iuramento, vide bal. in c. moribus, si de feu. fue. contro.
b Pon. Ka. [illegible] nisi fit ipso iure priuatus, qa tunc non valeret pactum, quia hæreditas tunc daretur pacto ꝯ l. hæreditas, ĩ de pa. conuen. Sed vr̃ dicendum, ꝙ non, quia hoc fit in fauorem agnatorũ, l. j. §. sed, & si seruus, ff. de ven. inspi. vide h. c. bal. & vide Io. de Im. in d. l. si stipulatio, d. Pe. in cons. 102.
c And. Barb. Adde quid operetur dicta claus. in don. bal. cons. 18. lib. 3.
d Adde an valeat tale statutum, bal. cons. 216. in c. monia. 2. vol. Pau. de ca. cons. 338. & quæ posui in l. cunctos popu. in q. an statuta in laico.
Parif. Communiter tenetur ꝯ bal. vide Fel. c. præsentia, de prob. in ca. ecclesia S. Mariæ in 6. q. de const. Ale. in l. stipulatio hoc modo concepta, de ver. ob.
e Parif. Et sic vult bar. valere pactum de non succedendo, factum sub condõne si intrauerit monasterium. In contrarium vide Soc. l. si. ff. de his quæ pœnæ nomi. & ibi etiam quid de statuto. Itẽ in materia quomodo valeat pactum de non succedendo, & quid si superueniat voluntas eius de cuius hæreditate agitur.
f Adde quòd dicit Abb. cons. 116. lib. 2. à nemine hoc reprobatum inuenisse.
g Adde pulcherrime de intellectu dicti. c. Pe. de anc. cons. 38. Pau. de cast. cons. 167. Ro. cons. 118. bal. cons. 369.
h Adde Bal. ꝯs. 133. li. 3. Pau. đ ca. ꝯs. 309. Ang. ꝯs. 179. Adde tu ꝙ imò hic ñ vr̃ eẽ rõ. s. ꝙ sit ꝯ bon. mores, qa tunc nõ firmaret̃ iurõ, c. 2. de pac. lib. 6. s; alia vr̃ esse rõ, & melior, quia l. loquitur prohibitiue, cui renũciari non p̃t gl. in rub. C. ne fideiuss. dot. den. & bar. l. de his, ff. de transac. & ibi plene per doc. & expressè đt Do. i d. c. 2. de pac. & sequitur Maria. Soci. c. si diligẽti, in gl. j. ver. circa tertium, de fo. cõ.
Pari. An autẽ tale pactum firmetur iurõ, vide bal. c. morib. si de feu. fue. contro.

tendo tibi oĩa bona pñtia post mortẽ. Et vide gl. ſup verbo, accõmodauerit. in fi. q̃ no. & tene menti. Si igr̃ ꝓmitto tibi, ꝙ tu ſis hr̃s meus, vł mihi ſuccedas, vł ꝙ te faciã hr̃dẽ, nõ v;, iſtud pactũ, qa cõ
11 tra bo. mo. vt dictũ ẽ. S; ſi ꝓmitto tibi † oĩa bona mea post mortẽ meã, valeret. Dicit gl. & erit donõ cã mortis, vł īter viuos. Et priò examinemus, an ſit donõ cã mortis, vł inter viuos. Br̃ dic, qđ ſi qdẽ nõ ẽ fcã mẽtio mortis, intelligiť inter viuos, ſi ẽ fcã mẽtio mortis, intelligiť cã mortis, niſi expſsè ſit dictũ, ꝙ ſit inter viuos, vł qđ reuocare ñ liceat, vt ff. de do. ple. l. Seia. & ff. de do. cau. mor. l. Seia. in fi. & l. vbi ita donatur. An ãt valeat: vr̃ ꝙ ſic. 1. per l. q̃ allegat gl. 2. p l. hr̃ditariũ. đ bo. aut. iu. poſ. 3. ꝓbo ꝑ reuocõẽ, ſeu remõẽ ꝯtrorũ. nã iſtud pactũ ñ aufert liberã teſtĩ factiõẽ. Potero. n. quẽcũq; volo inſtituere, ſ; ille tenebiť illi ſtipulatori dare. Itẽ ñ inducit votũ captãdæ mortis mõ ꝓhibito, qa hoc fit de volũtate ei⁹, cui ſperatur ſuccedi, vt hac l. Tu diſtingue. qñq; iſta ꝓmiſſio eſt donõ cã mortis, & tũc v;, qa p̃t reuocari, vt l. nõ oĩs. ff. ſi cer. pe. Itẽ ñ aufert liberã teſtãdi facultatẽ, qa hr̃s d; hr̃e Falcidiam, vt l. in donõib. ad
a l. fal. ff. quo. leg. l. j. §. ſi qs ex mortis. Si verò eẽt donõ inter viuos,[a] aut dicas dono oĩa bona mea, & tũc v;, vt no. in gl. & l. s̃. alle. nec aufert liberã teſtĩ factiõẽ, qa p̃t ſuperlucrari, & de ſuo lucro facere teſtm̃. Itẽ de fructib. poterit teſtari, qm̃ iſta verba, oĩa bõa mea,
b ad pñtia[b] tm̃ referũtur, vt l. fi. §. j. ff. de le. 2. Nec obſt. l. hr̃ditas. j̃. de pac. ꝯuen. qa ibi fuit fcã illa promiſſio iure teſtĩ, vt ibi apparet, qđ
12 nõ l;, vt ibi, hoc intellige aĩo donãdi. Si verò † diceret, oĩa bona[c]
c mea pñtia, & futura, tũc nõ valeret. primò, qa auferret liberã teſtĩ factiõẽ ꝑ qdam ꝯñã, cũ ñ poſſit hr̃e de quo teſteť. Secũdò, qa vr̃ ꝯ bo. mo. alia occaſiõe. nã ſicut caſum, aduerſamq; fortunã liberi hoĩs expectare, eſt ꝯ bo. mo. vt l. inter ſtipulãtem. §. ſacram. de ver. ob. ita ponere hoĩem in ſtatu, in quo ſit certũ, ꝙ nihil in perpetuũ
13 hr̃e poterit, iſtud eſt ꝯtra bo. mo. † Prædicta fortè nõ hñt locũ, ſi qs donaret eccl'æ, nam cũ qs poſſit pſonã ſuã vouere eccl'æ multo magis bona pñtia, & futura. ar. eorum q̃ dixi ĩn aut. ingreſſi. S;
14 ſi aliqs diceret, † dono hr̃ditatẽ meã, idem eẽt dicere, ꝙ dono oĩa bona pñtia, & futura. Nã hr̃ditas eſt nomẽ iuris, & ſp recipit augmẽtum, vt de pe. hær. l. itẽ veniunt. §. fructus. S; quid dices, ſi quis
15 nõ dõaret, ſ; vẽderet † oĩa bõa ſua pñtia, & futura? Certè iſtud valeret, nã remanet p̃tiũ de q̃ p̃t teſtari. ẽt ſi eſſet deceptus vltra dimidiã iuſti p̃tij, remanet illud ius petẽdi reſtõẽ in hr̃ditate. q̃ro, eo ca
16 ſu † q̃ dixi, dono oĩa bona mea pñtia, & futura, ꝙ nõ v;, vtrũ vitietur illa adiectio, & futura tm̃, an vitietur tota donõ? Vr̃ ꝙ illa adiectio tm̃, vitietur, vt l. ſancimus. j̃. de don. In ꝯtrarium vr̃, ꝙ vitietur totũ, quaſi totũ ſit ꝯtra bo. mo. vt d. l. hr̃ditas. j̃. de pac. ꝯuen. nõ de termino mõ plus. Quartò ẽ videndũ, vtrũ valeat pactũ de hr̃dita-
d te obueniẽda certo mõ diſponẽda. Iſta eſt ꝓpria mã h⁹ l. circa † q̃
17 gl. ſignauit plura ꝯtraria. Dices ſic. Aut fit pactũ de hr̃ditate hoĩs incerti, & v;, vt l. 3. §. de illo. ff. ꝓ ſoc. Aut hoĩs certi, & tũc aut hoc fit ex neceſſitate ꝓcedẽtis cõtractus liciti, & v;, vt l. ſi qs ſeruum. de ac. em. Aut nõ fit ex neceſſitate, & tũc aut hoc venit in q̃dã ꝯñam ꝓcedẽtis cõtractus, & tunc idẽ, ꝙ v;, vt l. 2. §. illud. de hæ. ven. Aut hoc fit, ꝑ ſe princi'r, & tunc aut hoc pactũ ꝯtinet liberõnẽ eius cui fit, & v; fauore liberõis, vt l. hr̃di. §. filia. ff. e. Aut cõtinet aliã diſpõnẽ circa res hr̃ditarias, & tũc h; locum l. nr̃a, vt diſtinguamus, Aut fit ignorãte eo, de cuius bonis agiť, & nõ v;: Aut eo ſciente, & tũc aut pſeuerat in volũtate, & v;, aut nõ, & nõ v;, vt hac l. Et
e mõ hẽtis pleniſſimè hanc mãm. Vlt. q̃ro[e] vtrum hæreditas † eius,
18 cui ſucceſſurus ſum ab inteſtato, dicať mihi deberi ſpe.[f] Hic vr̃ eſ
f ſe caſus, qđ ſic, in pr. ibi, ſpes alienæ, &c. In cõtrarium vr̃, & hæc eſt veritas. de lib. le. l. poſt emãcipationẽ. §. j. & ibi eſt tex. In cõtrarium ꝓbo. illud dr̃ nobis dẽri ſpe, qđ nõ depẽdet ex mera voluntate alicuius, ſ; ex aliquo futuro euẽtu, vt l. 2. de ſtatu lib. ſi tñ hæreditas ab inteſtato ſit obuẽtura ex mera voluntate defuncti, qa p̃t teſtari, & alium inſtituere, nõ dr̃ mihi eſſe ſpes, hoc apparet ex alio, qa de eo, ꝙ ſibi cõpetit ſpe, hõ p̃t diſponere, ſicut de eo quod cõpetit re, vt j̃. de don. l. ſpẽ. & s̃. e. l. 1. & ibi dixi. Sed de iſta hæreditate, ſeu ſpe non poteſt diſponi, ergo, &c. Non ob. hæc l. quæ dicit, ſpes hominis vana, & non attendenda. quod tene menti perpetuò, &c.

a ADD. ¶ Pom. Aut dicas, dono oĩa bona mea, vide Ale. ꝯſ. 40. vo. 4. & ꝯſ. 12. vo. 1. & Ro. ꝯſ. 26. in 1. dub. & Ang. ꝯſ. 189. dub. 1. conſ. 47. in 2. dub. vo. 2. & Pan. conſ. 48. vo. 2. & bar. conſ. 75. & Barb. conſ. 54. vo. 2. & Ro. conſ. 175. & Im. in rub. extra de teſt. & Are. conſ. 54. in 2. dub. vbi omnino vide. & Are. conſ. 25. in fi. vol. 3. vbi loquitur in eo, qui donauit omnia præſentia, & futura aliquo ſibi retento.

b And. Barb. Dicit Pau. de ca. hoc eſſe ſingulare verbũ, ꝙ iſta gñalitas, reſtringať, & qđ hoc ſequũtur quaſi oẽs, de quo ẽt vide ꝑ ipſum Pau. ꝯſ. 56. & an donõ cã mor. oĩũ bonorũ pñtium, & futurorũ, cũ pacto, ꝙ nõ poſſit reuocari, & interpoſito iuro, ſit donõ inter viuos ꝑ eũ ꝯſ. 101. & vide ẽt Ang. oĩno, ꝯſ. 254. Et an valeat donõ oĩũ bono. ñ pñtiũ, & futurorũ ſaltẽ in pñtib. vide Ang. ꝯſ. 106. & 179. Et ꝙ valeat donõ oĩum bonorũ pñtium, & futurorũ fcã eccleſiæ, ſequitur Abb. ꝯſ. 102. lib. 2. Adde circa hoc eundem Pan. ꝯſ. 18. vo. 1. & vo. 2. conſ. 48. & eundem. in c. fi. de ſucceſ. ab int. & in c. 2. de conceſ. præb. in c. vt priuilegia, de priu. Ale. de I. n. l. ſtipulatio iſta ff. de ver. ob. & Mar. Soc. in trac. obl. lib. x. q. j.

c Pari. Vide de hoc Ang. late ꝯſ. 177. inc. viſis ꝓdictis inſtr̃is, vide ẽt D. Fran. cõſ. 54. vbi ẽt dr̃, ꝙ ſi qs dõaret oĩa bona mobilia, & immobilia, ñ venirẽt iura, & actiones. In ꝯtrium, ꝙ poſſit valere donatio oĩum bonorũ pñtiũ, & futurorũ, maximè iuro, vide ꝑ Ale. l. Iulianus, in 3. no. ff. đ ac. hæ. Itẽ an valeat donõ oĩũ bonorũ, & quid ſi ſit viuſfructus, an ſufficiat, vide late Dec. ꝯſ. 30. An ãt ad pias cãs valeat donõ oĩum bonorũ pñtiũ, & futurorũ, vide Fel. & Are. c. in pręſentia, de prob. & no. Iaſ. hic, & Ale. l. ſtipulatio hoc modo concepta, de ver. ob. Bar. conſ. 59. vol. 2. q. loquitur in obligaõe facta eccleſiæ per aliquem de ſe, & bonis ſuis, vt etiam loquitur Fel. & alij in d. c. in præſentia, vide Maria. Soc. in tract. obl. in lib. x. q. j.

d Barb. Adde Pe. de Anc. conſ. 404. & bal. conſ. 82. lib. 2.

e Barb. Adde bar. l. poſt emancipationem, de liberatiõe legata. & l. cum dñs. §. j. de pec. le. & in l. j. s̃. e. & in l. qui Romæ, §. duo fratres, de ver. ob. bal. l. ſpẽ. C. de don.

f Adde an ſpes ſuccedendi poſſit donari, bal. conſ. 23. lib. 2. (dat opiniones. Io. Fr. Ru. Adde. Quia multi tenentur contra bar. & Cur. conſ. 14. eleganter ꝯcor-

¶ Antiqua lectura.

De quæſtione. Pactũ interpoſitũ ſup hr̃ditate viuẽtis certo mõ diſponẽda, l; tollať poſt mortẽ illius, ñ tñ v;, niſi ipſe, de cui⁹ hr̃ditate tractať, ꝯſenſerit, & ĩ ꝯſenſu pmãſerit vſq; ad mortẽ. h. d. Et diuidiť in 4. partes. Nã in 1. parte poniť thema, & q. In 2. par. poniť dubitatio. In 3. par. ponitur deciſio qõis. In 4. & vlt. ponitur q̃dã extẽſio. Scđa ibi, faciebat ãt. Tertia ibi, ſ; nobis. Quarta ibi, iubem⁹. Op. & vr̃, qđ hæc l. nullũ hẽat dubiũ, qa ex nudo pacto ñ oriť actio, vt l. legẽ. s̃. e. H⁹ timore đt gl. qđ hic fuit interpoſita ſtiplõ. Item op. & vr̃, ꝙ nullo mõ valeat pactũ, poſito, ꝙ ille, de cui⁹ hr̃ditate tractať, ꝯſenſerit. R̃õ ẽ, qa tũc pactũ v;, qñ aliqđ ẽ dãdũ, vel faciẽdũ ab vno paciſcẽtiũ alteri, vt l. 1. & qđ ibi no. ff. e. H⁹ timore ẽ fcã gl. q̃ incipit, ꝑ ſtiplõẽ, & pone caſum, vt in gl. reprobãdo opi. quorũdã. Itẽ op. vr̃ hic, qđ pactũ v;, qa ille cui⁹ ẽ hr̃ditas, ꝯſentit. ꝯ de l. pactũ. s̃. e. ſo. gl. qđ l; ille, de cuius hr̃ditate tractať, nõ poſſet paciſci de ſucceſſione ſua, p̃t tñ cõſentire paciſcẽti, vt l. ſi pr̃. ĩ ſi. ff. de man. vin. Et intrat gl. aliã mãm, de qua vide in c. q. p̃t. de re. iu. li. 6. Itẽ op. de l. 2. §. illud. ff. de hæ. vel ac. ven. ſo. vt in gl. Itẽ op. de l. ſi qs ſeruũ. de ac. em. vt ibi no. ꝑ q̃rũ đclarõẽ dic, ꝙ qñq; ille, de cui⁹ hr̃ditate tractať, facit pactũ de ſucceſſiõe ſua, qñq; alij faciũt pactũ de ſucceſſiõe tertij. 1. caſu, aut aliqs paciſciť, ꝙ ſibi ſuccedať, vł nõ ſuccedať, & iſtud ñ v;, vt l. pactũ. s̃. e. Qñq; nõ paciſcitur ꝑ hũc modũ, ſ; ꝑ modum ſtiplõis, vt puta, bona mea poſt mortẽ meam tibi dono. Iſtud v;, qa ceſſat rõ l. & iſtud ſentit gl. q̃ ĩcipit, ſ; ipſe. circa fi. 2. caſu princi. aduerte, qa aut paciſcũtur de hr̃ditate tertij incerti, & iſtud valeret, vt in l. 3. §. de illo. ff. pro ſoc. Aut paciſcũtur de hr̃ditate tertij certi, & tũc aut cũ cõſenſu illi⁹ tertij certi, aut ſine. 1. caſu v;, ſi in ꝯſenſu pſeuerat, al's nõ, vt hic, ſi verò ſine ꝯſenſu, nõ v;. vt hac l. Aduerte tñ ad vnum, qñq; hr̃ditas tertij incerti venit ex neceſſitate preambuli ꝯctus, & tũc tale pactũ v;, vt l. ſi qs ſeruum. de ac. em. Qñq; venit ꝑꝑ q̃dam ꝯñam, & tũc ẽt iſto caſu pactũ v;. Ita d; intelligi l. 2. §. illud. de hæ. vel ac. ven. l; gl. ſoluat hic, & ibi, qđ abundat maximè. Quærit gl. nũquid hæc l. habeat locum in filiis? Vr̃ qđ nõ, qa filij nõ captãt mortẽ pr̃is. Tñ gl. determinat in ꝯtrium. Itẽ quærit gl. nunqđ paciſcẽtes puniũť alio mõ? Dic qđ ſic, eo qđ hæreditas aufertur eis vt ab indignis. Caſus eſt in l. q̃dã. §. fi. de do. & ſig. gl. q̃ incipit, ſed potius. Itẽ gl. q̃rit, vtrũ aliquo mõ poſſet fieri, ꝙ hr̃ditas mea veniat ad te? Gl. q̃ incipit, ſ; ipſe, dicit qđ p̃t fieri ꝑ ſtiplõnẽ, ꝙ ſi ꝓmittam tibi bona mea poſt mortem meam, v;, & erit donõ cã mortis, vel inter viuos. Iſta gl. dicit verum per iura allegata per eã, & p l. hr̃ditarium. de bo. aut. iu. poſ. & vtrum ſit donõ cã mortis, eſt gl. in l. q̃ dotis. ſo. ma. Et aduerte ad vnum, qa dicit gl. bona mea, & non đt, oĩa bõa mea: refertur ad pñtia tm̃. ar. l. ſi ita. de au. & ar. le. & eſt caſus in l. fi. §. q indiuiſam. de le. 2. Nam fm̃ gl. ceſſat rõ l. qa potero inſtituere hr̃dem, & hr̃s hẽbit Falcidiam, vt in l. in donationib. j̃. ad l. Fal. Quærũt hic q̃dã qđ ſi dico, ꝓmitto tibi oĩa bona mea pñtia, & futura, vtrũ valeat ſtiplõ? Et tenẽt qđ nõ. Nã per eam vr̃ auferri libera teſtãdi facultas, & iõ ſtiplõ ñ v;, vt l. ſtipl'o hoc mõ. ff. de ver. ob. R̃õ dr̃iæ inter q. iſtam, & q. gl. ſit iſta, qa ibi ſimpl'r ꝓmittẽdo oĩa bona, refertur ad illa ſola bona ſtiplõ, q̃ ſunt ꝓmittẽtis tpe ſtiplõis, per ea q no. in l. fi. §. q indiuiſam, aliàs diuerſas. de le. 2. Sed qñ ꝓmitto bona ẽt futura, tũc nihil remanet de quo teſtari, & hæredẽ inſtituere poſſet. Iſta eorum opi. mihi nõ pl;. R̃õ p;, cum iſte ꝯctus ſit cã mortis donõ, vt dixi. s̃. e. & in donõe cã mortis detrahitur Fal. vt l. in donõib. j̃. ad l. Fal. adhuc eſt de quo teſtari poſſit, & hæredẽ inſtituere? qa in falcidia, maximè cũ ipſa l. ipſo iure reſecet legata, vt l. lineam margaritarũ. ff. ad l. Fal. Et iſtud puto pro veritate tenẽdum. Nec ob. l. ſtiplõ ho mõ. qa ibi venit in ſtiplõne, vt me hæredẽ faceret, qđ qdẽ nõ eſt libera teſtandi facultas, ſecus vt hic. vt s̃. dixi. Nam ꝓmittens alicui bona poſt mortẽ ſuam, ẽt futura, nõ ẽ ꝓmittere hr̃dẽ facere, cum verbũ, bona, ad hæredẽ, ſeu ad hæreditatem nõ adaptaretur, vt s̃. dixi. Sed ꝯ hoc op. de eo, qđ hr̃ in l. his verbis. ff. de hæ. inſt. gl. in §. ſi verò nulla. ĩ Aut. de hæ. & fal. Azo in ſumma de hæ. inſt. Ad qđ dico, ꝙ aut eſt diſpõ, in qua quis oĩa bona ſua relinquit, dicẽdo, oĩa bona mea relinquo, ꝯfero oĩa bona mea vł'r, & in illum ſolum ea ꝯfero, & tunc dico, qđ eſt inſtitutio, & importat hr̃ditatẽ. Aut illa diſpõ nõ ꝯfertur vł'r ad omnia bona

bona sua, qa solũ sub noĩe bona, & in aliã par. hr̃ditatis suæ dispo-nit sub noĩe hr̃ditatis: tũc dispõ ꝑ verbũ, relinq̃ bona mea, vel par tẽ bonorũ meorũ, nõ importat instõnem, vt l. si qs seruũ. cũ l. seq. de le. 2. Quod. n. dr̃ in l. his verbis. & similib. obtinet, vbi aliq̃ pars hæreditatis relinquitur sub noĩe hæreditatis. Nũqd ãt d; hr̃e solũ 4. partem bonorũ eorũ, q̃ erãt testãtis tpe testi tm̃, an ẽt eorũ q̃ e-rant tpe mortis? Et videbat̃ qđ solum eorũ, q̃ essent tpe testi, ar. l. si ita. de au. & ar. le. & eorum q no. in l. fi. q̃ res pig. obl. pos. In ꝯriũ est veritas. Rõ, qa nomẽ hr̃ditatis est q̃dam vniuersitas, & vniuer-sitas sp̃ dr̃ eadem, l; aliquid crescat, vel minuatur: ꝗ sp̃ eadẽ quar-ta, sicut dr̃ in peculio, qđ est vniuersitas, & tñ crescit, & decrescit, vt j. l. peculium. ff. de pec. & tñ idẽ est peculium, hic hæreditas au-getur fructib. vt l. item veniunt. §. cum prædixerimus. ff. de pe. hæ.

¶Contrarietas, & Concordia.

Pro ꝯcordia aduerte, qđ oĩum bo. suo. donõ p̃sentiũ, & futurorũ, nõ v;. Ita Bar. ĩ hac l. fi. & ĩ l. stiplõ hoc mõ ꝯcepta. ff. de ver. ob. q̃ si auferat liberã testãdi facultatẽ. S; d. Ale. all. Bar. tenere ꝯriũ in l. q̃-sitũ. §. pe. ff. de le. j. Tu dic, Bar. format diuersas qq. qa in hac l. fi. & in d. l. stiplõ, format q. de qua s̃. in d. §. pe. format q. q̃n donãs vtitur verbo hæreditatem meã dono, &c. quasi erret in hoc noĩe appel-latiuo hæreditatis, q̃ nõ dr̃ esse viuẽtis, vt ĩ iurib. pal. & sic ꝯcludit valere, nõ obst. illo errore, q̃si sint ꝯformia verba, dicere oĩa bona, & dicere hereditatẽ. Vł dic, & secũdò, qđ in d. §. pe. recitat opi. Vel vltimò so. sec. D. Ale. Aut intellexit de hr̃ditate, s. fm̃ bona, q̃ tunc præsentialiter habebat, & v;, & ꝓcedat secũda opi. Aut voluit do nans referre ad oẽm hæreditatem hoc est, ad omnia bona præsen tia, & futura, & tunc non v;, & procedat prima opi. est subtilis so-lutio, sed tutior prima. Adde ad ea quæ habentur ad Ange. & Pau. de Ca. in l. pœnales. in prin. ff. ad l. Fal. ad Pau. in l. licet. C. de pact.

¶De transactionibus. Rub.

Continua hanc rubricam, vt in gl. vel vt s̃. de pact. vbi continuaui omnes rubricas vsque ad fi. huius libri, &c.

LEX I.

1 *Plures tutores, vel curatores, etiam quando administratio est diuisa, quomodo, & qualiter teneantur. 7. & 13.*
2 *Transactio facta cum vno ex pluribus tutoribus seu curatoribus, quando pro-sit aliis, 5. 7. & 9.*
3 *Tutores, vel curatores plures habent à lege quatuor beneficia. 14.*
4 *Quando plures tutores, vel curatores conueniuntur, an inter eos habeat locum beneficium ordinis. 15.*
6 *Beneficium diuisionis, q̃do habeat locum inter plures tutores, vel curatores. 16.*
8 *Cessionis beneficium, quando habeat locum inter plures tutores. 17.*
10 *Beneficium vtilis actionis, quando habeat locum inter plures tutores. 18.*
11 *Ratio quare inter plures tutores habeat locum beneficium vtilis actionis, & non inter plures fideiussores, nisi cedant. 19.*
12 *Differentia inter acceptilationem, & pactum nudum gratuitum.*

Eque pactio. Hic est titul⁹ subtilis, difficilis, & vtilis magis, q̃ aliqs de toto Cod. & hæc l. est difficilima. Et primò loq̃tur in gñe. Scđo in spẽ. Scđa ibi, cũ igr̃. Br̃. h. d. Trãsactio fcã cum vno, vel plurib. obli gatis, ad alios nõ porrigit̃. H. d. lex difficilis in tex. & gl. Op. & dr̃, ꝙ ꝯtineat supfluitatẽ ĩ eo, ꝙ đt, neq; pactio, neq; trãsactio, ꝯ. §. qb. s̃. in j. ꝯst. so. Dicit gl. ꝙ hic loq̃tur de pactiõe gratuita, & đ trãsactio ne ñ gratuita. Op. 2. ff. de tu. & ra. dist. l. si ex duob. so. Ibi ꝓdest aliis, vi solõis, nõ vi trãsactionis. Nõ sunt plura ꝯria in gl. tñ, qa tex. iste dicit, ꝙ aliũ ꝯuenire nõ ꝓhibet̃, nec dicit inq̃tũ, iõ est fcã tota ista gl. vt videamus inq̃tũ alius cũ q̃ nõ est transactũ, possit ꝯueniri. ꝓ
1 cuius declarõe multa sunt vidẽda. † Ad cuius euidẽtiam est scien dũ primò quał plures tutores, & curatores teneãtur. rñ. aut admi nistratio est diuisa à testatore, vel à iudice, aut nõ. 1. casu, q. libet te net̃ ꝓ parte sua. Fallit in casib. q ponũtur in l. 2. j̃. de di. tut. Si verò nõ est facta diuisio à testõre, vel iudice, tũc oẽs tenẽtur insolidũ, vt l. 1. §. nũc tractemus. de tu. & ra. dis. Mõ ad ꝓpositũ, in illis casib.
2 † in qb. q. libet tenetur ꝓ parte, trãsactio fcã cũ vno, nõ porrigitur ad alios. Ita loquit̃ hic, dũ đt tex. ĩ his q̃ separatim, &c. In illis verò casib. in qb. tenet̃ insolidũ, remanet magnũ dubiũ. Illud ꝗ discutia mus vñ oĩa q̃. j̃. dicã intelligas diuisiõne nõ fcã à testõre, vel à iu-dice. Et pro h⁹ declarõe, l; insolidũ teneãtur. vidẽdũ est quał pos
3 sint ꝯueniri. Et hic aduerte, † dẽtis scire qđ tutores. & curatores, hñt quatuor bñficia. Primũ est beneficiũ ordinis. Scđm est benefi ciũ diuisionis. Tertiũ beneficiũ cessionis. Quartũ bñficiũ vtilis a-
4 ctiõis. De q̃libet videamus. Primò de bñficio ordinis. † & gl. hic,[a]
a & in l. j. §. nũc tractem⁹. de tu. & ra. distr. dicit, Aut oẽs gesserũt, aut nullus, aut q̃dam gesserunt, & quidã nõ. Primis duob. casib. nõ est locus beneficio ordinis, vt d. l. 2. de di. tu. Ita dicit gl. nec distinguit vtrũ diuisio fuerit fcã à seipsis, vel nõ. Ita ẽt dñt cõiter doc. nr̃i. Ia. de Are. in isto passu đt aliter, & melius iudicio meo. Aut nulla est fcã diuisio à seipsis, & verũ dicit gl. Aut est fcã à seipsis, & tũc aut oẽs sunt eiusdẽ ordinis qa oẽs testãrij, vel legitimi, vel oẽs datiui, & tũc verum dicit gl. s; si q̃dã sunt datiui, & alij testãrij, vel legiti-mi, prius ꝯueniũtur datiui, scđo magistrat⁹, anteq̃ perueniatur ad ꝯtutorem, vt l. Lucius. §. cum testõ. ff. de adm. tu. l; gl. intelligat ꝙ ibi erat fcã diuisio à testatore, qđ tex. nõ sonat. in fi. 3. casu q̃n q. iã gesserũt, & quidã nõ, dicit gl. primò ꝯueniĩ gerẽs, scđo nõ gerẽs, tertiò magistratus, vt d. §. nũc tractemus. & j̃. si tu. nõ ges. l. 1. & 2. s; istud dcm̃ gl. supplet̃ ꝑ Dy. & ꝑ Vltram. Et iõ tu dic melius. Aut q̃dam gesserũt, & q̃dã nõ. si q̃dam gesserunt ex mãdato eorũ qui nõ gerebãt, & tũc nõ est locus bñficio ordinis, qa oẽs gessisse vñr per alium, vt l. tres tutores. §. nõ solũ. de adm. tu. Aut nõ mãdaue-runt nõ gerẽtes, & tũc aut loquimur de gestis, aut neglectis. Si de gestis, verũ dicit gl. vt d. l. 1. & 2. si tut. nõ ges. & d. §. nũc tractemus. Si de neglectis, & tũc aut sunt ꝯnexa gestis, & idem, vt l. tutorẽ q̃ tutelam. de adm. tu. & d. l. tres tutores. ver. itẽ ĩ eo. e. tit. Si verò nõ sunt ꝯnexa gestis, & tũc nõ erit in eis locus bñficio ordinis, vt l. tu tores q post. §. in eum qui. de adm. tu. & d. l. tres tutores. ver. itẽ in
5 eo. Nũc ad propositũ, † qđ releuat inuestigatio, ĩ casu p̃nti. rñ. aut trãsactum est cum eo, q primo loco dẽbat ꝯueniri, & tunc ad aliũ peruenire nõ p̃t, nec de hoc loquitur hic, obstãte bñficio ordinis: aut fuit trãsactum cum eo, q 2. loco dẽbat ꝯueniri, tunc ad alium p̃t perueniri nõ ob. transactione, saluo in eo qđ est solutum noĩe transactionis, qa vi solutionis prodest alteri, nõ vi transactionis vt l. si ex duob. in fi. de tut. & ra. dist. & hoc modo potest intelligi hic dum dicit, communiterue gesserunt, vel gerere debuerunt.
6 Videamus nũc de bñficio diuisionis, † & in hoc est opi. ꝙ hi, q de dolo ꝯueniuntur, nõ hñt beneficiũ diuisionis. Hug. dicit ꝯ. & melius, vt ꝓbat̃ in l. si p̃es. de adm. tu. & hoc est verũ, q̃n ꝯueniũt̃ ex cõi culpa, vel ex cõi dolo. nam si aliqs ꝯuenit̃ ex dolo ꝓprio, vel ex culpa, tũc nõ hr̃et bñficiũ diuisionis,
7 vt l. 1. & 2. j̃. si tu. nõ ges. Hoc p̃misso † dic ad q. ꝓpositã, inq̃tũ pos-sit ꝯueniri ille cũ quo nõ est trãsactũ, si quidẽ transactio est fcã cũ eo, qui ꝯueniebat̃ ex ꝓprio dolo, vel ex ꝓpria culpa, & sic ñ hẽbat bñficiũ diuisionis, ñ poterit agi ꝯ aliũ, vt l. si pupillus. de adm. tu. & isto casu nõ loquit̃ hic. Si verò transactum est cum eo, qui ꝯue niebatur ex cõi culpa, vel dolo, tũc non p̃t agi ꝯ alium nisi quate-nus per beneficium diuisionis dẽret agi ꝯ eum, cum quo transa-ctum est. & ita loquitur hic dum dicit, communiterue gesserunt.
8 Videamus † de bñficio cessiõis. & in hoc oẽs ꝯcordãr, qa si ꝯuenitur cõi dolo, vel ꝓpria culpa, non h; bñficiũ cessionis, si ex cõi culpa. vł culpa alterius, sic, vt l. si p̃es. de adm. tu. & l. j. §. nũc tractemus. ff. de tu. & ra. dist. S; vidẽdum est inq̃tum fiat ista cessio. & si q̃dẽ aliqs ꝯuenitur ex ꝓpria culpa, tũc nulla fit cessio, vt l. 1. & 2. j̃. si tu. nõ ges. Idẽ si ex cõi dolo. Si verò ꝯuenit̃ ex culpa cõi, tũc fit cessio ꝓ parte. Si ꝯuenitur ex culpa al-terius in totum, fit cessio in totũ, vt videbitis in l. j. ĩ. de duob. re. &
9 ibi plenius ꝑ doc. ff. de so. l. Modestinus. & ibi dixi. Nũc † ad ꝓposi-tũ, inq̃tũ p̃t agi cũ eo cũ quo nõ est trãsactũ, sic dicas, Aut ei d; ce-di actio ꝯ eũ cũ quo trãsactũ erat in totũ, & tũc ĩ nullo poterit cõ ueniri obstãte exceptione cedẽdarũ actionũ. vt l. Stichũ aut Pam philum. §. pe. de so. & isto casu nõ loq̃tur hic. Si verò dẽbat ꝯ eum fieri cessio ꝓ parte, tũc ꝓ illa parte poterit ꝯueniri, & ita p̃t loqui hic in eo, qđ dicit, cõiterue. S; si in nullo dẽret fieri cessio, posset ĩ totũ ꝯueniri, nisi obstarẽt alia remedia đ bñficiis s̃. dictis. Ita dẽtis
10 intelligere. Quartò † habemus videre de bñficio vtilis actiõis, & certè oĩa q̃ s̃. dixi in beneficio cessionis, p̃nt hic eodem mõ dici, vt l. j. §. nunc tractemus. de tut. & ra. dist. Nũc habemus expeditam gl. vsq; ibi. itẽ no. ꝙ, q̃ vide. & prædicta ponit inuolutè. & infrasca-tè: mõ potes perpendere q̃tę difficultatis est. Quero, dixi ꝙ plures tutores hñt inuicem bñficium vtilis actiõis. S; ego reperio, ꝙ in-ter plures fideiussores, nõ est locus huic bñficio, nisi cedatur, vt l.
11 vt fideiussor. de fideius. Quæ est rõ? † Gl. hic dicit, ꝙ fideiussor h; regressum ꝯ principalem. iõ lex non curauit sibi dare actionem ꝯ fideiussorem. Quæ rõ cessat in plurib. tutorib. & curatorib. & vide gl. ista nõ est bona rõ. Quid. n. si principalis esset non soluendo, & sic inanis est actio, vt l. nam is. ff. de dol. Vel quid si tali modo inter cesserat, ꝙ ꝯ principalem nõ hr̃et regressum, vt puta ꝓ pupillo na turaliter obligato, vt l. Marcellus. ff. de fideiuss. tunc sequeretur, ꝙ hr̃ent inuicem actionem, qđ est ꝯ l. vt fideiussor. vñ gl. reddit aliã rõẽ. Dicit gl. Rõ est, qa tutores ꝯueniunt̃ actione bonæ fidei, fide-iussores stricti iuris. vide gl. Ista rõ ñ ẽ bona. Quid in plurib. mãda torib. q ꝯueniuntur actione mãdati, q̃ est bonæ fidei? certè est idẽ qđ ĩ fideiussorib. vt d. l. vt fideiussor. Iõ gl. dat aliã rõẽ. ꝙ fideiussor intercedit sponte, tutor ex necessitate, vt no. in d. l. vt fideiussor. I-sta rõ nõ est bona, qa ẽt duo rei obligãtur ex necessitate, & hñt in uicem actionẽ, vt l. j. de duob. re. S; rõem veram ponit gl. in l. ex fa cto. in fi. de ne. ge. quam appropriat sibi Iac. de Rau. nam tutor sol uens, vt correus hoc agit, vt correum tutorem liberet, sicut se, me ritò habet actionem ꝯ eum: sed quia hoc facit ex aliqua necessita te, non potest habere directam actionem negotiorum gestorum.

a ADD. ¶Io. Fr. Ru. Adde gl. inst. de satisd. tu. §. fi. & Ang. de are. in §. pe. e. tit. & Ias. hoc bene declarantem ista beneficia.

sed h; vtilem à lege: fideiussor verò princi͞r agit, vt liberet reũ, ſ; ꝯfideiussores liberãtur ꝑ q̃dã ꝯnã. igr ꝯ eos nõ h; actionẽ, nisi cedatur. nõ hẽris alia. Possum q̃rere, & q̃ro vtrũ hoc sit verũ, siue trã
12 sactio sit fcã ꝑ acceptilationẽ, siue ꝑ pactũ nudũ? Br̃ † inter pactũ nudũ, & gratuitũ, & acceptilationẽ ẽ dr̃ia, nã acceptilatio vnius ex plurib. reis porrigit ad oẽs, vt l. & ꝑ iusiurandum, & l. & vno. ff. de acce. & l. si rẽ. §. i. de noua. qđ nõ est in pacto, vt l. si vnus. in pr. ff. de pac. Tñ si nõ ꝓsupponimus transactionẽ esse fcãm, tũc siue apponat̃ acceptilatio, siue nõ, vr̃ ꝙ nõ extẽdat̃ vltra q̃ se extẽderẽt vires transactionis vt j. e. l. 3. quod tñ plenius dicam. j. e. si de certa, &c.

¶ Antiqua lectura.

a **Neque pactio.** a Trãsactio fcã cũ vno ex plurib. obligatis, ad alios nõ extẽdit̃. H. d. Primò rñ. ad q. gñal̃r, scđò spal̃r. Scđa ibi, cũ igr̃. Op. nã vr̃ ꝙ inq̃tum hæc l. facit mẽtionẽ de pactiõe, & trãsactiõe, ꝯmittat̃ supflũ, q̃a trãsactio, & pactio est idẽ, vñ op. de §. q̃b. s̃. in j. cõst. H° timore fcã est prima gl. Itẽ op. de l. si ex duob. in fi. ff. de tutel. & ra. dist. S; dic vt ĩ gl. vel dic, ꝙ ibi ꝓdest aliis vi solõis, nõ trãsactionis, vt hic. q̃ro, dr̃ hic, ꝯuenire ñ ꝓhiberis. inq̃tũ posset ꝯuenire tertiũ. Pro declarõe h° gl. pono distinctiõẽ, q̃ no. Et dẽs scire, ꝙ vbi sunt pl̃es tutores, vl̃ curatores, vel administratores, & administratio eorũ diuidat̃, aut diuidit̃
13 à testõre, aut à iudice, † & q̃libet eorũ tenet̃ ꝑ parte, nisi in casu. l. 2. j. de diu. tu. Si verò diuidat̃ ab eis, vel nõ diuidat̃, dic vt in gl. Pro cuius declarõe est sciẽdũ, ꝙ vbi sunt pl̃es tutores, vel curatores, &
14 administrõ eorũ nõ sit diuisa à seipsis, hñt plura bñficia, † hñt. n. bñficiũ ordinis. v. g. ꝙ ꝯueniat̃ primò gerẽs, & hñt bñficiũ diuisionis. de q̃b. bñficiis hr̃ in l. j. §. nũc tractem°. ff. de tu. & ra. dist. hñt bñficiũ cessiõis, q̃a agit vnus tutor sol°, si sibi cedat̃ actio ꝯ alios. De hoc bñficio hẽmus in d. §. nũc tractem°. pall. & l. si plures. de adm.
15 tu. hñt quartũ bñficiũ. s. vtilis actiõis, vt in d. §. nũc tractem°. † Mõ si q̃ris q̃b. tutorib. ꝯperat primũ bñficiũ ordinis: dic q̃nq; oẽs tutores gerũt, q̃nq; nõ. In primis casib. dico, ꝙ tutores non hñt bñficiũ ordinis, & intelligat̃ vbi diuisio nõ ẽ fcã ab ipsis. Ita sentiũt gl. hic, & ĩ d. l. j. §. nũc tractem°. pal. Aduerte tñ ad vnũ, ꝙ đt Ia. de Are. ꝙ istud ẽ verũ, vbi nulla eẽt fcã diuisio. Aut oẽs tutores sunt eiusdẽ ordinis, q̃a oẽs testarij, vel datiui, vl̃ oẽs legitimi, aut diuersi ordinis, tũc ꝯuenit̃ datiuus, postea magistrat°, postea testari°. hic casus ẽ in l. Lucius. §. cũ testõ. ff. de adm. tu. Alio casu, vbi q̃dã gerũt, q̃dã nõ, tũc ẽ loc° bñficio ordinis, q̃a ꝯuenit̃ primò gerẽs, postea magistratus, postea nõ gerẽs, vt solet̃ tractari in d. §. nũc tractem°. & ĩ l. j. & 2. j. si tu. nõ ges. Dicebã, qđ erat bñficiũ diuisionis, & hæc fuit opi. ĩter antiquos. Nã Azo vr̃ dicere, qđ istis tutorib. ñ dat̃ bñficiũ diuisiõis, l; fuerit ꝯriæ opi. vt hic vr̃ per l. si pl̃es. ff. de adm. tu.
16 gl. f; opi. Azo. † Ista ẽ veritas, ꝙ si tutores ꝯueniũt ex cõi dolo, seu ex cõi culpa, & tũc hñt bñficiũ diuisiõis. Sec° si ꝯueniãt ex spãli dolo, vt l. si pl̃es đ ad. tu. & ita d; ĩtell̃i opi. Azo. Vñ ad ꝓpositũ q̃õis. Si q̃ram° inq̃tũ ꝯueniat̃ iste terti°, dic ꝙ aut alij fuerũt ꝯuẽti ex cõi dolo, vel ex cõi culpa, & operatur bñficiũ diuisionis, qđ ꝯpetit, vt s̃. dixi. tũc iste tertius nõ ꝯuenitur nisi ꝓ virili. Ita posset intelligi l. nr̃a, cùm đt separatim, & intelligo separatim, fcã diuisiõe à seipsis, & cum đt cõiter, expone vt ĩ gl. Si verò ꝯueniatur ex proprio do-
17 lo, nõ h; locum l. nr̃a, q̃a oẽs insolidũ tenẽtur. † Dicebam ꝙ erat tertiũ beneficiũ cessionis, & isto casu cõis est opi. ꝙ in tutorib. dolosis nõ ꝯpetit bñficium cessionis, hic est casus in d. l. j. §. nunc tra-
18 ctemus. † Dicebã, qđ erat quartũ bñficiũ. s. vtilis actiõis, & in isto dicas idẽ qđ in p̃cedẽti. & istud đt tex. in d. §. nũc tractemus. & no. ꝑ gl. in d. l. si plures. q̃a dixi qđ tutorib. ꝯpetit beneficium vtilis a-
19 ctionis, gl. magna circa fi. † q̃rit de rõe diuersitatis, qđ tutorib. solum datur actio vtilis sine cessione ꝯ ꝯtutores, s; nõ fideiussorib. ꝯ ꝯfideiussores. Gl. assignat hic 2. rões. Tertia assignatur ĩ l. vt fideiussor. ff. de fideius. đt gl. qđ rõ est, q̃a fideiussor h; regressum, ꝯ reũ principalẽ, iõ l. nõ curauit sibi dare beneficiũ vtilis actiõis sine cessione. Ista est j. lec. q̃ nõ vr̃ bona. q̃d. n. si reus principalis nõ eẽt soluẽdo? Isto casu nõ dr̃ hr̃e regressum, q̃a inanis ẽ actio, vt l. nã is. ff. de dol. Vñ gl. tradit aliã so. q̃a tutor ꝯuenitur actiõe bonæfidei, fideiussor stricti iuris: iõ, &c. S; ista rõ nõ vr̃ bona: nã & in mãdatore q tenetur actioe bonæfidei mãdati, vr̃ esse idẽ, qđ in fideiussore, q tenetur actiõe stricti iuris. Gl. in l. vt fideiussor. de fideius. assignat aliã rõẽ, & ẽ talis, qđ tutorib. iõ ꝯpetat vtilis actio sine cessione, q̃a l. magis subuenit his, q obligantur ex necessitate, q̃ his q obligantur ex volũtate. Ista rõ nõ est bona, q̃a duo rei obligãtur in solidum, & voluntariè, & tñ inter eos h; locum beneficium vtilis actionis sine cessione, q̃a si vnus soluat sine cessione, ꝯpetit sibi actio vtilis ꝯ correũ, vt l. j. j. de duob. re. Vñ doc. assignant aliam rõnẽ. & ista quarta est vera, ꝙ iõ fideiussori ꝯ fideiussorem nõ datur vtilis actio sine cessione. quia si cõfideiussor soluit, princi͞r soluit vt reum principalem liberet. & per q̃dam ꝯñam liberet suum cõfideiussorem, s; in tutore cessat ista rõ, q̃a tutor soluit vt liberet se, & cõtutores. & iõ nimirum si ꝯ tutores datur vtilis actio sine cessione, & ista est vera ratio, & fuit Vltram. & licèt sibi approprient Vltram. est tamen gl. originaliter, quę videtur innuere istam rationem in l. ex facto. in fi. ff. de ne. ge. Rectè intelligẽti ista est vera ratio. Vltimò distingue vt per gl. & doc. & Cy. hic.

a ADD. ¶ Pari. Primo casu gl. bet tenetur, vide d. Fran. in materia latissime in ꝯs. 29. & cons. 66. Item circa istam materiam quomodo liberatio facta vni ex tutorib. prosit aliis q̃n insolidum tenebantur, vide pulchrum consilium Comen. ꝯs. 24. inc. testator filio suo nato, per totum, vbi concludit, ꝙ prodest aliis q̃n in liberationis instrumento dictum fuit, ꝙ fuit in minori satisfactum, & alia de q̃b. vide per eum. Et ibi ponit quid si liberatio fiat vni. đ eo quod ab ipso exigi posset, an prosit aliis posito, quòd haberent beneficium diuisionis.

LEX II.

Cum te proponas. Br̃ đt. Trãsactio fcã metu futurę litis, t;. H. d. Op. trãsiger̃ ꝓpriè dr̃ ex parte actoris, quasi ab actiõe resilire. innuit g̃. qđ hic fr̃ actor erat. S; tũc ꝯ. in trãsactione ꝯsueuit dari pecunia actori à reo, vt ipse actionẽ remitteret, s; hic dicit expresse, qđ fr̃ promiserat pecuniã, g̃ innuit qđ est reus. H° timore gl. legit 2. mo. Vno mõ qđ erat actor, & ꝙ ꝓmisit pecuniã hoc pacto, ꝙ ille daret sibi hr̃ditatẽ, & sic nã trãsactiõis ẽ, vt actori det̃ pecunia à reo, q̃n ipse remittit actionẽ. s; q̃n ꝯsequit̃ illud, ꝙ ꝑ actionẽ petit, ex nã trãsa. ẽ, vt actor det
a reo pecuniã, vt hic, & j. e. l. si sup possessione. 2. mõ legit, a ꝙ hic fr̃ erat reus, & sic trãsegisse ponitur impropriè, & hæc ponuntur in primis duab. glosel. Op. de l. j. ff. e. so. qđ ibi dicit, quod trãsactio d; imponi sup lite, intelligit̃ p̃nti, vel futura, & ita hic erat, ergo hic lis saltẽ de facto ex iudicium. Op. de l. in summa. ĩ pr. ff. de ꝯd. ind. so. intelligas qđ q̃õ erat de fcõ absq; calumnia. tñ dic, vt dicam. j. e. l. sub p̃textu. Quæro, quar̃ fuit promissa ista pecunia. Gl. 2. dicit nuda cautione, & vide gl. S; si hoc verum est, q̃uo procedit, quod hic dr̃ in tex. si nõ soluisses, iure cõuenireris, cum ex pacto nudo quis nõ possit ꝯueniri? Rñ. intelligitur ꝙ istud pactum fuit vestitum rei interuẽtu, q̃a ille promisit sibi pecuniam, vt soror sibi daret hr̃ditatẽ, q̃ soror illã hr̃ditatẽ dedit, vt l. siue apud acta. j. e. & ibi. no: aliàs haberem° hic necesse dicere qđ hic stiplõ interuenit, &c.

a ADD. ¶ Aduerte ad hanc scđam lec. quia licèt doct. videant̃ fateri ẽt hanc posse stare ad istum text. do. meus Fran. Pepius de Flo. iuriscõsul. celeberrimus dicit hanc scđam lec. falsam. Nam gl. j. huius l. & cõiter oẽs dñi, qđ calumnia actoris vitiat transactionem, rei non. Et ita limitant tex. in l. in summam. §. j. ff. de cõd. ind. in l. ista nõ potest negari, quin sit calumnia ex parte huius sororis, quæ sciebat se non hæredem, vel quia sciebat se esse exhæredatam, vel aliter exclusam. Et tamen dicitur hic transactionem valere, ergo debet intelligi, quòd ista soror erat rea, & non actrix, quia aliàs viciatur transactio prætextu calumniæ, prout est communis opi. hic. Et ideo à prima non recedas.

LEX III.

1 *Verba imperatiui modi important consilium, quando imperatur aliquid quod importat priuatam vtilitatem.*

2 *Iudex, quando aliquid sibi constat ex inspectione instrumenti, supplet de facto.*

3 *Actio vtilis proueniens ex directa bonæfidei, est etiam ipsa bonæfidei.*

Age cum Geminiano. Br̃ đt s̃m vnã lec. q̃n petitio est gñalis, trãsactio spãlis, nõ p̃iudicat nisi in his, in q̃b. est trãsactũ. H. d. s̃m vnã lect. Et hãc prosequunt̃ oẽs gl. excepta vna gl. paruula q̃ est sup ver. noĩatim. Et primò pono casũ s̃m istã. & eã expediã. Op. 1. hic dicit, age, qđ est verbũ modi imperatiui: & sic vr̃ qđ aliq̃s cogat̃ agere. ꝯ j.
1 vt ne. inui. cog. age. l. j. † Quando alicui imperatur aliquid, & eius priuatã vtilitatẽ ꝯtinet, verba imperatiui modi hñt vim ꝯsilij. Ita loq̃r̃ hic. Ita intelligit gl tua. j. & hoc ꝓbat̃. in l. 2. circa fi. ff. man. & ibi in tex. & hic. Op. 2. hic innuit qđ iudex ex offõ suo, d; hic videre de q̃ta pecunia sit trãsactũ, & sic supplet de fcõ. ꝯ j. vt q̃ desunt aduo. l. j. & qđ ibi no. & l. illicitas. §. veritas. ff. de of. p̃si. so. Dñt q̃dã,
2 ꝙ hoc est iõ, q̃a est actio bonæfidei. Tu dic, qđ hoc iõ. † q̃a liquebat ibi vt iudici ex instr̃i inspectiõne. Alia circa hoc dicam in d. l. j. vt q̃ desunt aduo. part. Dixi plenè in l. 4. §. hoc aũt iudiciũ. de dã. inf. Op. j. de iud. l. l; q̃dam dñt, fateor qđ hæc replicõ opponeret̃, qđ gl. nõ pl;, & bñ, nã ibi fuit petõ gñalis, ꝓsecutio spãlis, & sñia gñalis, vñ q̃a sñia oĩa ꝯtinebat, est opus replicõe. s; hic fuit trãsactio spãlis, merito nõ est opus replicatiõne, q̃a oĩa nõ ꝯprehẽdit. Huius gr̃a gl. tua distinguit plures casus, quos vide, q̃a non dicam hic ex gl. s; dicam. j. e. l. sub p̃textu specierũ, & l. si de certa. Scđm ergo istam lec. hic de vna spẽ fuit trãsactũ, & de aliis nõ. Sed ꝯ istam lec. vr̃ text. q dicit de q̃ta pecunia, &c. & j. q̃tam pecuniam relinq̃, &c. Et sic innuit ꝙ fuit remissa pars q̃ntitatis debitæ. nõ species admin. gl. volẽs hoc effugere exponit q̃ta. i. à qua spẽ. Alij volentes ꝙ lr̃a stet propriè, legũt alio mõ. Et breuiter s̃m eos hoc intendit. Si pars debitæ quantitatis petitur, & super ea transigeretur, in residuo non obstat exceptio. H. d. Et ista lec. ponitur in gl. super ver. nominatim. Differt ergo hæc lec. à prima, ibi, quia ex diuersis speciebus debebatur, & de vna fuit transactum, hic debebatur ex vna tantum. Item in præcedenti fuit generalis petitio, & specialis trãsactio, hic verò fuit specialis petitio, & specialis transactio.

¶ Antiqua lectura.

Age cum Geminiano. Ista l. legitur dupl̃r in gl. & s̃m primam lect. H. d.

Vbi

Vbi petitio est generalis,& trāsactio spālis,nō nocet ī his, sup qb. nō apparet esse trāsactū.H.d.Legit̃ 2.mō,q colligit̃ in gl.q̃ incipit, iubebit.H.d. vbi petō est spālis,& est trāsactio spālis,trāsactio nō nocet in his,sup qb.nō apparet esse trāsactū.Op.de l.j.vt nemo in uitus.soluit gl.q̃d verbū age.hic positū,nō denotat p̄ceptū,s; potius q̃dā ,puisiōē. Ex ista so.no.q̃d q̃nq; verbū imperatiuū ɔtinēs ,ppriā vtilitatē eius,cui imperatur,nō stat in propria significatio-
a ne,a; denotat q̃dā ,puisionē seu ɔsiliū,vt hic,facit l.2.in fi.ff.man. Itē op.q̃d iste tex.vr̃ innuere q̃d iudex possit supplerē defectū,ɔ de l.illicitas.§.veritas.ff.de of.præsi.sol. q̃d tūc iudex p̄t cū sibi est aliquid notū vt iudici,hoc.n.poterat iudici esse notū ex inspectione instr̄i trāsactionis,&sic vt iudici.Itē op.de l.sub p̄textu.j̃.e.so.vt in gl.fi.sol.hr̄ in l.tres fratres.ff.de pac. q̃ro,qua actione agitur.Dicit gl.q̃d agitur vtili actiōē ne.ge.& est gl.j.Ex qua gl.iuncta cum tex.
2 q̃n dicit est bonæfidei,no.q̃d†sicut illę actiones directę,de qb.fit mētio in §.actionum.Inst.de ac.sunt bonæfidei vt ibi,ita & vtiles. Quæro quid,nonne ipso iure? Dixerunt quidam, ope replicationis,per l.licet.j̃.de iud.Istud dictum reprobatur per gl.Rō,quia in l.ɔria petitio fuit gn̄alis,prosecutio fuit specialis, & sententia generalis.vnde cum sententia omnia cōtineat,nimirum si non subuenitur ipso iure,sed ope excep.seu replicationis.

a ADD.¶Et sic nō semper importat necessitatem.adde tex.in c.sic enim, 28.q.j.& gl.in c.fi.§.q̃d præcipitur.14.q.j.& Car.in cle.exiui in §.item quia.de ver.sig.

LEX IIII.

1 *Dictio,nisi,quandoque ponit,& quandoque priuat.* 10.& 15.
2 *Dictio,præter,quando ponatur exceptiue,& quando additiue.* (vide nu.11.
3 *Dolus quādo videatur remissus in generali trāsactione,& quotuplex sit dolus,*
4 *Si dolus committatur in transactione,quòd agatur actione de dolo.*
5 *Quando dolus committitur,in non obseruando promissa in transactione, an agi*
6 *Liberare,est dare.* (possit de dolo.13.
7 *Lex debet intelligi secundum materiam tituli sub quo posita est.* (bis.14.
8 *Actio de dolo, quando datur ex contractu facio vt des, vel actio p̄scriptis verbis.*
9 *Conditio ob causam in contractibus innominatis habet duplicem originem.*
12 *Cautela vt non possit quis petere reductionem ad arbitrium boni viri.*
16 *Qui promisit non vendere librum puta,nisi Titio,an possit cogi,& supra.*1.

Actione. Hæc l.h; ita subtilem gl.& difficilē,& de medulla iuris sicut alia q̃ viderim. Br̄ dicit, Ad actionē extinctā nō dat̃ regressus.s; decepto per actionē de dolo succurretur,nisi sit de dolo trāsactū.H.d.Priō ponit dictū.2.exceptionē.3. exceptiōē exceptiōis.scd̄a ibi,nisi d̄ dolo.Tertia ibi,nisi spāl'r.No.
1 ꝙ dixi ī summario.No.ēt hic,†ꝙ dictio nisi,aq̃nq; pōit,q̃nq; pri-
a uat,vt p; ex tex.qa primum,nisi,ponit,fm̄,nisi,priuat.Op.de hac l. ad seipsam.nam prima dictio,nisi,ponit,postea priuat. Doc.volē-
b tes istā mām explicare,inculcāt d̄ dictiōe,nisi,b q̃ est priuatiua,ēt de dictione,p̄ter,& vr̄ mihi q̃d nō bn̄ faciant. Nā debetis scire q̃d q̃dam est dictio exceptiua, q̃ respicit actū positū in orōe, q̃dam q̃ respicit terminos.illa q̃ respicit actū,ista est ɔiūctio,nisi,circa q̃ di-
c cas.Aut p̄cedit orō negatiua,& dictio,nisi,ponitc vt hic in primo, nisi.Aut p̄cedit orō affirmatiua,& dictio,nisi,priuat,vt hic ī scd̄o, nisi,vt in c.peccatum.in fi.ex̄ de re.iu.li.6.S3 ɔ hoc op.de l.Titia. ff.de man.test.dicit Dy.ibi,dictio,nisi,p̄cedit, nō sequit̃.dixit testator,nisi rōes, diligēter reddideris,liber ne esto.Certe hoc nō pl3, quia l; dictio,nisi,in ordine vocis,vel scripturæ p̄cedat,tn̄ in ordine intellectus sequit̃.Dicēdum est g̃ sic,si p̄cedit orō negatiua, dictio,nisi.ponit.S3 est aduertēdum,qa q̃nq; per orōnē præcedētē negat̃ potētia,tūc dictio,nisi,ponit potētiā,nō actū.Ita loquit̃ d.l. Titia.§.fi.q̃d.n.ibi dr̄,liber ne esto,nisi rōes reddideris.hoc ē,liber esse n̄ possis,nisi rōes reddideris,qa tūc possis esse,nō q̃d sis,qa potētia pōit,& nō actū. Et per hoc r̄ndet̃ ad q.q̃ format hic gl.ibi.& dicat.ꝙ ibi notaui.&est tale, ,pmitto nō vēdere istū librū,nisi tibi, q̃d importāt ista verba?Certè prima orō negatiua negauit potentiam, ,pmitto nō vēdere.hoc est q̃d n̄ possim vēdere alij, nisi tibi,
d g̃ dictio,nisi,ponit potētiam,n̄ q̃d cogard tibi vēdere, s3 cū velim vēdere, vēdam tibi,&c. q̃dā est dictio,exceptiua, q̃ respicit terminos,&ista ē ,ppriè,p̄positio p̄ter.exēplū,lego tibi oēs libros meos
2 p̄ter Codicē.isto casu dic,†Aut illud,cui apponit̃ dictio,p̄ter,cōprehēdebat̃ sub gn̄alitate p̄cedētium teriorū,& ponit̃ exceptiuè, vt l.nā q̃d.§.fi.de pe.le.& priuat. Aut n̄ ɔtinebat̃ sub gn̄alitate præcedētium terminorū,&nō ponit̃ exceptiuè,s; magis additiuè,seu augmētatiuè,& tūc ponit,vt l.Seio.§.vxori.de an.le.Fallit in his q̃ ɔtinerēt odiū,vt in c.dudū.ex̄ de ele.& ibi no.p Inn.& ita dēs intelligere hāc mām. Mō veniamus ad apparatū nr̄m. tex.hic dicit, non superest aliqua actio nisi de dolo.Quero de quo dolo loquit̃ hic?Pro cuius declarōe debetis scire,ꝙ dolus cōmittit̃ q̃nq; in ipsa administratione,q̃nq; in ipsa trāsactione,q̃nq; ɔmittit̃ post trāsactionem,nō seruādo ,pmissa.De primo loqtur gl.q̃ est hic super verbo,trāsactū sit,de duob.seq.loqt̃ pręcedēs gl.ma. An āt in gn̄a
3 li trāsactiōe†videat̃ remissus dolus cōmissus in administratione? Gl.tangit hic,dicam plenius in l.sub prætextu specierum.j̃.e.dixi in l.Aurelio.§.fi.d̄ lib.le.tn̄ istam gl.vide & no.intellm̄ quē dat ad l.si qs rōes.d̄ lib.le.q̃a intelligit illā,q̃n legat̃ liberatio administrationis iam factæ,& vide gl.Scd̄o cōmittit̃ dolus in ipsa trāsactiōe
4 †inducēdo quē p dolū ad trāsigēdum, an tūc possit agi de dolo? Et oēs cōiter intelligūt ꝙ sic.& ita intellexit Azo.& vide gl.Op.ɔ hoc,sicut dolus dans cām ɔctui bonæfidei, reddit ɔctum ipso iure nullum,ita reddit trāsactionem(liberationem)interpositā sup ɔctu bonæfidei ipso iure nullā,vt l.de tutela.j̃.de in int.rest.& q̃d
5 ibi no.so.vt dicā in d.l.sub p̄textu.j̃.e.†q̃ro 3.q̃d si dolus est commissus in nō obseruādo ,pmissa in trāsactiōe, an possit agi d̄ dolo? Plac.dicit q̃d sic,&ita intelligit hanc l. Azo ɔ Plac.q̃d ,pbat sic, Actio de dolo nō h3 locum vbi h3 locum alia, vt l.1.§.verba & § si quis. ff.de dol.& l.2.j̃.de do. s3 hic datur huic transigenti actio ɔ eum quem liberaui p acceptilationem,vt se in pristinā obligationem repōat.s.ɔdō ob causam,vt l.si quis accepto.ff.de ɔd.ob cau. g̃ nō datur de dolo.Præterea ɔctus trāsactionis de quo hic fit mētio,assimilatur ɔctui,do vt des,hoc est,libero te vt des pecuniam.
6 & liberare†est dare, cū g̃ impleuit ɔctum ex parte sua liberādo, d; hr̄e actionem præsc.ver.vt ff.de ɔd. ob cau.l.si mulier.& d̄ p̄sc. ver.l.ob eam.& l.nālis.e.ti.& per hoc ipsi damnāt opi.Pla.Quidā volētes sustinere Pla.r̄ndent ad obiecta per rōem subtilem:sic dn̄t ipsi,in l.si qs accepto.dat̃ cōdō incerti,q̃ est gn̄alis,q̃ ɔcurrit cum actiōe de dolo.Hoc nō placet,qa illa l.est posita ī ti.de ɔd.ob cau.
7 ergo†d; intelligi de illa actione,vt l.Imperator.de in diem addic. no.in l.fi.C.de cōd.ind.Alij soluunt, q̃d ibi remittebatur oblō certa,hic oblō dubia.& vide gl.Quidam volentes sustinere Pla.dn̄t, ꝙista est vera so.q̃n debitum est incertū,&dubium,tūc remittere nō est dare,s3 est facere.s.desistere ab agendo.Est ergo tūc ɔctus i-
8 ste trāsactionis,facio vt des,i.desisto vt des,s;†ex facio vt des dat̃ actio de dolo.vt l.nālis.§.q̃d si faciam.d̄ præsc.ver.ergo.&c.& hoc videbat̃ tenere Ia.Bu.Mihi non placet,qa tūc est verum,q̃d ex facio vt des dat̃ actio de dolo,q̃n ex facto meo nihil adest alteri parti,s; q̃n aliquid ei adest facto meo, tunc datur actio præscr. ver.sicut in do,vt des,vt l.cum mota.j̃.e.& l.siue apud acta. & ibi vide & no.in d.l.nālis.§.q̃d si faciam. Sed in ,pposito ex tali remissione parti aliquid adest,ergo,&c. Vn̄ alij volētes sustinere Pla.dn̄t sic, q̃d hic nō fuit actum tm̄, vt acceptilatione liberetur, s3 in perpetuum desisteret, & iō qa istud desistere in perpetuum nō p̄t impleri per ,pmittētem qa sp̄ p̄t agere,saltem facto, & pœna ɔmitteret̃, vt l.vbi pactum.j̃.e.iō nō h; locum ɔdō ob cam, vel præsc.ver.iō datur actio de dolo. Cy.dicit, ꝙ ista so.non est bona,per l.si pecuniam.de cōd.ob cau.& nō dicit plus. Sed nō credo q̃d bene dicat,
9 †qa in ɔctib.innominatis cōd.ob causam h; duplicem originem. Vno mō ex pœnitētia,ita loquitur l.si pecuniam.de ɔd.ob cau. s; licèt hoc sit rr̄ in omnib. ɔctib.innominatis, tn̄ in transactiōe nō est locus pœnitētiæ. vt j̃.e.l.quamuis.vn̄ l.si pecuniam. nihil facit ad propositum. parcat mihi Cy. Scd̄o mō h3 originem ex mora aduersarij,nō implētis pro parte sua, vt l.dedi.§.1.& 2.de cōd.ob cau. s3 hic non est in mora ille qui nō dat pecuniam promissam: q̃d apparet,qa cum ille q ,pmittit in perpetuum desistere, nō possit implere ɔctum ex parte sua,nō p̄t me cōstituere ī mora, vt no. s.ti.j & in l.1.in fi.ma.gl. & j̃.e.l.siue apud acta.vn̄ cōd.ob cau.fm̄ istam tertiam solutionem, nō potest habere originem,neque ex mora,neque ex pœnitentia.Item actio præscr.verb.non oritur ei qui non impleuit contractum ex parte sua, vt l.naturalis. §. 1. de præsc.ver.Conclude g̃ fm̄ istam 3.so.ꝙ p̄cedit opinio Pla.dolo.n. facit qui pecuniam incontinenti nō dat, quia sic videtur actum. Quæro quid si super dolo transactum sit per dolum, an valeat trāsactio?Gl.dicit quod sic,vt l.j.j̃.de plus pet.& dic vt ibi dictum est.

a ADD. ¶Adde de hac dictione,nisi,& multis aliis priuatiuis,Old.cons.49.& de dictione,præter, vltra Old.cons.328.

b Pari.De significatione hꝰ dictionis,nisi,& dictionis p̄ter,vide omnino bal.c.j.§. s3 res,per quem fiat inuest.Vide q̃ scripsi in l.si eum,§.qui iniuriarum,si qs cau.

c Adde.¶Adde tu,ꝙ s bar.vr̄ tex.in l.diuus, in pr.ff.de pe.hæ.vbi hr̄s cui est mota qō hæreditatis, d̄ text.q̃d est prohibitus alienare bona hæreditaria nisi maliꝰ satisdare,ergo dicemus posse alienare,si satisdat, quia præcedit orō negatiua, & tamen ibi.dr̄,ꝙ ēt si caueat,nō possit.Item vr̄ tex.in regula,peccatum,de re. iu.li.6.vbi dictio,nisi,habet orationem negatiuam præcedentem,tn̄ non ponit, igitur,&c.cogita,& vide doc.in l.si cum,§.qui iniuriarum,ff.si quis caut.

d Io.Fr.Ru.Adde ꝙ contra bar.tenet bal.in c.cum accessissent.de const. cum quo simpliciter transit Ias.hic. ¶Antiqua lectura.

Actione. Actio extincta per acceptilationē nō p̄t amplius intentari, s; si in transactione dolus interuenit,agetur de dolo, nisi super dolo sit transactum.H.d. Et diuiditur.nā in 1.ponitur dictum.in 2.exce.in 3.ponitur exceptio exceptionis.
10 Scd̄a ibi,nisi de dolo. Tertia ibi,nisi special'r.†No.ꝙ vbi orō negatiua p̄cedit,dictio,nisi,ponit,& econtra vbi p̄cedit affirmatiua,dictio,nisi,negat.circa quod vide,q̃ no. per Dy.c.peccatum.ex̄ d̄ re. iu.li.6.& p Cy.Quæro,vr̄ hic ꝙ agit̃ de dolo,p quo dolo aduertatis,ꝙ triplex est dolus.Quidam est dolus ɔmissus in administratione an̄ transactionem,& de isto dolo loqtur gl.fi.post prin.Quidā est ɔmissus in ipsa trāsactione, qa p dolū inducit̃ qs ad trāsigēdū.

Quidam ē dolus ꝯmissus post ipsam trāsactionē, qa ꝓmissa in trā
11 sactiōe nō seruātur,& de istis 2.dolis loqtur ī gl.ma.post pr.† Ve
nio ad primū dolū.q̄ro,si aliqs trāsegit, vtrū ꝑ hāc trāsactionē videaẽ dol⁹ remissus an̄ trāsactionē in administrōe ꝯmissus?gl.fi.arguit ꝓ,& ꝯ,finał facit istā drīā ꝙ aliud est dicere,remitto tibi administrōē,q̄ casu dolus ē remissus,vt l.si qs rōē.ff.de li.le. aliud est dicere, lego tibi liberōē.ar.l.Aurelio. §.fi.ff.de li.le.signa istā gl.&
12 no.eā.†Propter hæc verba qdā doc.sumunt cautelā,ꝙ possit hrī modus pro laudo, vt nō possit reduci ad arbitriū boni viri,vcʒ, ꝙ partes ꝓmittant remittere,vc; ꝓmitto nō petere reduci laudū ad
a arbitriū bōi viri,& ex nūc *a* remitto,&c.Imo si aliqđ ius,vel actio ꝯpeteret mihi ēt in futurū,ex nūc illud ius,vel actionē tibi remitto,& imponit sup hoc pactū ꝑ stiplōē,& sic isto mō ꝯclusa est via
13 reducēdi ad arbitriū boni viri.† q̄ro de q̄ dolo loquaẽ gl.nr̄a. Pla. intelligit hāc l.ꝙ loquaẽ de dolo cōmisso post trāsactionē,qa non obseruātur ꝓmissa.Hanc opi.reprobat vt p; in ea.Scđō reprobat, qa cū eo posset agi,vt debitor reponat se in pristinā oblōē,cōdōe ob cau.vt l.si qs accepto.ff.de ꝯd.ob cau.vr̄ ēt ꝯpetere de dolo actio.Præterea si nō obseruantur ꝓmissa,vr̄ ꝯpetere actio p̄scriptis ver.vt l.nālis.§.j.de p̄sc.ver.& vr̄ nō ꝯpetere actio de dolo,vn̄ ipse intelligit de dolo ꝯmisso in ipsa trāsactiōe. Alij volētes sustinere Pla.dn̄t,ꝙ ꝯpetit ēt actio de dolo,vbi ꝓmissa nō obseruāẽ in certi ꝯdōe gn̄ali,q̄ ꝯcurrit cū actiōe de dolo,vt no.in l.si cū exceptiōe. §.eum q.ff.ꝙ me.cau.Ista nō est bona, qa cū illa l.sit in ti.de ꝯd.ob cau.nō est verisil'e,ꝙ loquatur in ꝯdōe gn̄ali.Vn̄ alij,dn̄t,&istā vr̄ tenuisse d.Ia.ꝙ tūc est verū,qn̄ remittereẽ liqdum.Ita intelligit ip
14 se d.l.si mulier.†Sʒ vbi nō est debitū liqdum,remittere ē facere, vn̄ in casu nr̄e l.cū debitū nō eēt liqdum,vr̄ eē ꝯctus facio,vt des, ex q̄ oriẽ actio đ dolo.d.l.nālis.§.ꝙ si faciā.Istud dcm̄ nō vr̄ bonū, tn̄ qa ī ꝯctu facio vt des, vbi ex fcō meo aliqd adest parti, nō oriẽ actio de dolo?Vn̄ retēto casu legis nr̄æ,vbi adest aliqd parti,qa ad est liberatio,nō h; locū actio de dolo,s; actio præsc.ver. Tene opi. gl.ꝙ loquaẽ de dolo ꝯmisso in trāsactiōe.Sed op.ꝯ gl.ꝙ ꝯcludit,ꝙ actio de dolo hēat locū ꝯ cū, sicut dol⁹ dās cām ꝯctui bonæ fidei, annullat ꝯctū ipso iuř,vt l.3.§.fi.ff.ꝓ soc.Ita qn̄ dat cām distractui, puta trāsactioni,ille distractus nō hʒ valeř ipso iure,vt l.de tutela,
15 & ibi in gl.j̄.de in int.rest.so.vt ibi.& no.istā gl.†Vl.gl.pōderat istud verbum,nisi,& inducit in ar.ad ea q̄ no.in l.si eū.§.fi.ff.si quis cau.Vn̄ aduerte,qđ qn̄q; orō negatiua p̄cedit,& negat actū,&tūc dictio nisi,sequēs,ponit actū.ita d; intelligi hæc l. Qn̄q; orō negatiua p̄cedit,& negat potētiā,& tūc dictio,nisi,sequēs,ponit potētiā.l.Titia.§.fi.ff.de ma.tes.vbi gl.nisi reddideris rōes,liber ne esto. l; dictio,nisi,p̄cedat quo ad ordinem.veruntn̄ quatenus ad intellectum secus,qa tm̄ est dicere nisi reddideris rōes,q̄tū dicere sic, nō possis esse liber,nisi rōes reddideris.hec dictio,nisi,ponit potētiā,
b q.d.possis esse liber.Et ista mā *b* facit ad q.gl. positæ in d.l.eum. V.
16 g.ꝓmittis nō vēdere†codicē tuū,nisi mihi,an potero, cogere vt mihi vēdas?Certe n̄,qa dictionē, nisi,p̄cedit orō negatiua,postea seqtur dictio nisi,q̄ ponit,q.d.posses vēdere,n̄ tn̄ posses cogi.Bar.

a ADD. ¶Adde,& aduerte lect.ad hanc cautelam,qa arbitror qđ non obtinereẽ in practica,tum quia nō puto eam bar.tum per ea quę ponit ipse Bar.l.Aurelio, §.Caius,ff.de lib.leg.& plures cautelæ ponūtur per Cep.in suis caute.per quas impeditur petitio reductionis,quas vide in cautelis.

b De hoc vide per nouiſ.Pap.inst.de act.§.j.

LEX V.

Cum te. Transactio sine scriptura valet.H.d.Not.qđ dr̄ in summario. No. ꝙ probatio per confessionem est sufficiens sicut probatio per instrumentum.hic non sunt alia,&c.

LEX VI.

1 *Actio quæ per lit.cont.transit ad hæredes extinguitur, quando conuentione partium à lite discedítur.* 11.
2 *Verba q̄ possunt intelligi sub condōne,& sub modo,qualiter intelligantur.* 12.
3 *Remittendo tibi actionem iniuriarum,pro centum,an ista actio sit sublata ante quàm soluas.* 13.
4 *Contractus innominatus,vt cognoscatur,an inspicienda sit forma conuentionis,* (an vero impletionis.
5 *Verbum suscipere,& recipere,& similia,ꝙ intelligi debeat ratione dominij.*
6 *Stipulatio apposita super aliquo contractu , debet intelligi secundum naturam illius contractus,super quo interponitur.*
7 *Si non seruatur transactio,an agatur actione prima,vel præscriptis verbis.*
8 *Actio,præscriptis verbis,datur à lege,quando aliter subueniri non potest.*
9 *Consensu partium restaurari non potest,quod consensu earum non oritur.*
10 *Actio non debet in libello inseri.*

Cum mota. Hæc est subtilis,& speculatiua,& vtilis l.& ē fundamētum nr̄æ lectionis.Br̄ h.d. Ad q̄relā extinctam nō daẽ regressus. s; si promissa nō seruētur pactionē ex stiplōe,vel p̄sc.ver.succurriẽ H.d.Primō r̄ndet ad qōē,scđō dat ꝯsilium.Scđa ibi, verū si fides.No.qđ dixi in summario,s; in recitōe ꝯriorum colligam multa alia no. Venio ad apparatum. Et op, ꝙ q̄rela ꝑparata trāsit ad hæredē.ff.đ inof.test.l.posthumus.§.fi.& l.seq.s; erat præparata,qđ apparet ex tex q dicit,Cum mota inofficiosi q̄rela,&c.ḡ transit ad hæredes.so.gl. Ista q̄rela præparata fuit remissa per trāsactionē,iō perinde ē ac si præparata nō esset.& vide gl.j.Et no.ex hac solōe,ꝙ oēs ll.quæ dicunt ꝙper lit.cont.actio
1 † sit transitoria ad hr̄des,hoc est verū, nisi à lite cōuentione partium sit recessum,tūc.n.extinguūtur etiam illi effectus per lit.ꝯt.
a inducti.hic est casus,quem tene menti.*a* Et sic d; limitari quod dixi vobis in l.2.de fruc.& lit.expen.ꝯ predicta op.& vr̄,ꝙ nō requiritur præparatio vt l.si qs filium.j̄.đ inof.test.so.aliud hodie,aliud ſm tempora h⁹ l.Op.& vr̄,ꝙ ad quærelam possit rediri,vt ff.de inof.test.l.si instituta.in pr.so.Per matrem,si viueret,posset rediri ad q̄relam, quia sibi ꝯpeteret.s; per hæredes matris,non p̄t rediri ad quærelam, quia ad eos nō transit omissa præparatione per transactionē.Ista j.so.gl.est vera.& vide eam.Alij dicūt,ꝙ fuit ibi renunciatum sub ꝯdōe,hic sub mō.Ista so.vera est in se, s; ꝯtinet diuina-
2 tionē,ex eo ꝙ ibi simpl'r loqtur.Pro huius ḡ declaratione†est videndum,qn̄ ex verbis cōuentionis nō apparet, vtrum qs recedat sub ꝯdōe, vel sub mō, qd intelligatur in dubio exemplum,ꝯuentum fuit vt si à lite recederē,dares cētum,q̄ verba p̄nt intell'i ꝯdōnał'r,vł sub mō.(Doc.dn̄t,ꝙ in dubio dēnt intelligi sub mō,)vt l. q̄ro.§.inter locatorē.ff.loc. qđ apparet ex eo ꝙ ibi de exceptione đt,q̄ nō eē necessaria,si intelligeretur ꝯdōał'r.Fallit qn̄ cā in se de necessitate ꝯdōē importat,vt promitto tibi cētum ꝓ dote,vt l.sti plōem.& l.ꝓmittēdo.ff.de iur.do.Ex istis colligitur ꝙ in l.si instituta.in dubio d; intelligi sub mō,iō hæc so.nō est bona, ꝙ ibi sub
3 ꝯdōe,&c.Et ista inducunt Doc. Vltram.ad q.remitto†tibi actionē iniuriarū pro cētum,vtrū actio sit sublata anteq̄ soluas centū? Certè sic,nam ista actio cū sit ex delicto,p̄t tolli ꝑ pactum ipso iure,vt l.si tibi.§.qdā.ff.de pac.& l.si vnus.§,pactus.e.ti.līe ista intelligūtur sub mō,& de nā modi est n̄ suspēdere effectū eius de quo agitur quin ipso iure inducaẽ,vt l.demōstratio.§.fi.cū gl.de ꝯd.& dem.& l.qb.dieb.§. Termilius.e.ti.Sumus expediti de 1.parte, veniamus ad scđam,& hæc ē multū difficilis. Dr̄ hic,ꝙ daẽ actio p̄sc. ver.ꝯ,hic fuit, facio vt des, qa fuit cōuentū vt ipsa discederet à lite.& acciperet partē bonorū.ergo daẽ actio de dolo,vt l.nālis.§.ꝙ si faciam.de præsc.ver.gl.verō đt,hic fuit do,vt facias,nō facio vt des,qđ apparet,qa si respicis verba tex.prius cōuenitur de dādo, q̄ de facien. đt.n.vt partem bonorum susciperet, & à lite discederet,l; fuit in faciendo pr̄uentum,qa mr̄ prius recessit à lite,q̄ sibi fuerit datum.H.d.2.gl.huius l.& vl.in pr.& vide eas. Vt ergo cog-
4 noscamus †quis ꝯctus innominatus sit,debemus inspiceř formā conuentionis, magis q̄ formam impletionis, ſm gl.hic positam: & in l.ex placito.j̄.de re.perm. Vltram.sunt ī ꝯria opi.ꝙ inspicitur forma impletionis magis q̄ conuentionis,& sum solitus tenere q̄. si idem,l; per alia verba.s ꝙ inspiciamus vtrūq;.Nam sicut in ꝯctu emptionis,& vēdōis,ex parte eius qui dat p̄tium,dr̄ emptio,& ex parte eius q dat rem,dr̄ vendō,ita in ꝯctu isto innominato ex parte eius q facit,dr̄ facio vt des,ex parte eius qui dat,dr̄ do vt facias, vn̄ remanet ꝙ hic ē facio vt des ex parte matris,ergo vr̄ ꝙ debeat dari de dolo actio,vt in ꝯrio.so.l.ꝯria loqtur qn̄ ex facto nihil adest cui fit.s; qn̄ ei aliquid adest,tūc h; locum actio præsc. ver.sicut in do.vt des.& hic ē casus Nā ex eo ꝙ à lite desisto,tibi adest liberatio,vt no.in d.§.qđ si faciā.dixi vobis ī l.actiōe.s̄.e.ex his hēs no
5 tare,† ꝙ ista verba suscipere,recipere,& similia,dēnt intelligi iure dn̄ij.qđ apparet, qa perinde est ac si aliqd sibi ꝓmitteret dare, ſm gl.& doc.de similib.verbis dixi in l.si fundum certa die præstari.de verb.obl.q̄ tene menti. Anteq̄ ergo soluam istam gl.& istud dictum,ꝯ eam primo op.si ista verba importent dationem,& fuisset interposita stiplō,nō ageretur ad interesse, s; ageretur ad ipsas res,vt l.vbi autem.in fi.de ver.ob.sed hic dr̄ ꝙ agitur ad interesse: ergo apparet ꝙ ista verba cōtinent factum, magis q̄ dationem.& vide tex.dico gl.bene dicere in hoc quod ista verba importāt dationem.probo,qn̄ promittitur aliquid simpl'r,nec ponitur tradi, dari,vel prestari.exemplum,promitto tibi fundum,nec adiicitur, fundum dari,vel prestari,vel fundum tradi,intelligitur de datiōe, vt est text.in l.si ita.§.1.de contrah.emp.sed hic ex parte eius,qui obligatur,non fuit suppositum aliquod verbum,sed dixit,tu recipies fundum,vel bona,sed ex parte eius qui debebat recipere:ergo debet intelligi ꝙ obligetur ad dādum. Ad contrarium in eo ꝙ dicitur id quod interest,respondetur duob.mo. Primò sic,in id ꝙ interest, vt exponamus.i.iō, quia interest petantur ipsa bona, vel
6 aliter,& melius,& magis plʒ. In promissione simplici de dando,
b procedit ꝯrium,sed qn̄ stipulatio † de aliquo dādo interponitur
c sup aliquo ꝯctu,*b* d; intelligi ſm naturam illius cōtractus,*c* super quo

a ADD.¶Barb.Adde ſm Ang.tex.in l.j.ff.de pri.delic.&in gl.i l.j.j̄.de p̄sc.lōg.tēp. per Abb.in c.cām,el j.ext.de test.per Bened.de Plumb.in l.2.ne de statu defun.

b Str.Et ꝙstipulatio interposita super aliquo cōtractu intelligatur ſm eius naturam,adde eundem bar.l.si quis cum aliter,ff.de ver.ob.& Ale.cons.76.in pr.in 5. vo.& Nouissimos in repe.c.j.de iud,

c Io.Fr.Ru.Adde bart.l.2.in fi.j̄.de ꝯd.ob cau, vbi vr̄ contrarium velle eius,qđ tʒ hic.Solue.vt habes per Ale.in l.stipulationes non diuiduntur.in pr.ff.de ver.obl.

a quo interponitur,a vt ff.de vsu.l.si stipulat⁹.& l.dãni infecti qdã.ĩ pr.de dam.inf.& l.5.§.ꝯuẽtionales.de ver.ob.Mõ cũ hic fuerit sti pulõ interposita sup isto ꝯctu innominato, assumit naturã ipsius, cui⁹ natura hęc ẽ,vt dari sit ĩ oblõe.agatur ergo ad intereẽ,vt l.na turalis.§.j.de p̃sc.ver.hũistis no.ĩ l.j.ȷ̃.de sen.q̃ ꝓ eo qđ int.Op.vl teri⁹ ĩ gl.&vr̃,ꝙ si nõ seruatur fides,dẽat agi actiõe prima,vt s̃.ti.j.

7 l.cũ ꝓponas.la 2.Gl.†dat hic duas sol.Prima,ꝙ spãle ẽ hic fauore filiorũ,& cũ eis nõ detur q̃rela,qa omissa fuit p̃parõ. & ista sol.p̃t esse bona,vt dicã.Alij dñt,ꝙ hic spãle odio q̃relæ,nã sicut oblõ ex maleficio ꝑ pc̃m tollitur ipso iure,ita q̃rela ꝑ pc̃m tollitur ipso iu re,iõ ad eã nõ p̃t hr̃i regress⁹.sol.ista nõ ẽ vera:nã s̃m hoc ẽt si ipsa mr̃ viueret,nõ posset hr̃e regressũ ad q̃relã.qđ ẽ ꝯ l.si instituta. ff. de inof.test.Dicẽdũ ẽ g̃,ꝙ hic ad primã actionẽ nõ põt hr̃i regres s⁹:qa sublata ꝑ mortẽ mr̃is:&sic ꝯct⁹ innoĩat⁹,s.vt à lite desisteret, vr̃ implet⁹ ex parte hr̃dis mr̃is.meritò dat actio p̃scr.ver.& hoc in nuit p̃cedẽs sol.dũ đ t,spãle ẽ fauore filiorũ, & vide gl.istud ñ vr̃ bñ dc̃m,qa ista verba,à lite desisteret,vel discederet,dẽrẽt intelli gi discederet ĩ ꝑpetuũ,vt l.seru⁹.s̃.đ pac.& l.si pact⁹.ff.đ pac.ergo ex parte mr̃is,vel hr̃dũ ei⁹ nõ p̃t ĩpleri,qa saltẽ đ fcõ poterit ad litẽ redire.vt l.vbi pc̃m.ȷ̃.e.& hũistis no.s̃.e.l.actiõe.cõcedo ꝯriũ.

8 †& iõ dico,ꝙ ista actio p̃sc.ver.nõ oriaẽ ex isto ꝯctu ĩnoĩato,tãq̃ ĩpleto à mr̃e,vel ei⁹ hr̃dib.s;daẽ à lege absq; aliq̃ mr̃is oblõne,vel ꝯctu.& hoc ẽ qđ đ t tex.dũ dicit tibi,dãda.đ t gl.à l.l; g̃ alia natu ra actiõis præsc.ver.sit,ꝙ oriaẽ ex ꝯctu,vt l.iurisgẽtiũ.§.j.ff.đ pac. tñ hic nõ oriẽ,s; à l.ꝓduciẽ sine mr̃e. Dr̃ g̃ isto casu,ista actio dati ua,nõ natiua,& iõ daẽ ista actio:qa alio mõ istis filiis subueniri ñ

9 põt,& hoc voluit dicere gl.ibi spãle.i.ꝓ filiis,&c.†s; ꝯ hoc ĩsisto. imò vr̃ ꝙ possit sibi subueñiri ꝑ ꝯdõem ob cãm,vt se reponat ĩ pri stinã oblõem.vt l.si qs accepto.đ ꝯd.ob cau.Sol.duob.mod.priò ꝙ hic ꝯdõ ob cau.nõ ꝯpetit,qa ĩpossibile ẽ,ꝙ qs se ĩ pristinã oblõ nẽ repõat.Cũ.n.q̃rela ex ꝯsensu partiũ nõ oriẽ,nõ posset ex ꝯsen su partiũ restaurari,vt l.si vn⁹.§.pact⁹.ff.đ pac.Pet.ꝯ istã sol.đ t,fa teor ꝙ nõ põt restaurari,s; qa põt pati se đ fcõ ꝯueniri. vt l.Iul.§. q̃tũ.ff.ad exh.hoc nõ pl3. priò ꝑ istã l.q̃ vr̃ velle,ꝙ ista actio vtilis presc.ver.deẽ ĩ subsidiũ.scdò qa nulla l.đt,ꝙ ego possũ agere ꝯ ali quẽ,vt patiaẽ se ꝯueniri đ fcõ.s; põt qs si vult sua spõte,ad euadẽ dũ illã actionẽ.ita loq̃tur d.l.Iul.§.q̃tũ ãt.facit đ al.iu.mu.cã fa.l.3. §.fi.Vel dic,ꝙ ꝯdõ ob cau.nõ põt hẽre locũ; neq; ex pœnitẽtia,q nõ h; locũ ĩ trãsactiõe,neq; ex mora. qa cũ nõ sit implet⁹ ꝯct⁹ ex parte hæredũ,vt dixi s̃.e.l.actiõe.đ necessitate ergo recurriẽ ad a ctionẽ præsc.ver.datiuã.Itẽ ꝯ istud op.& vr̃ ꝙ isto casu sit dãda a ctio đ dolo ꝯ eũ,q nõ fuauit fidẽ,vt dixi ĩ l.actiõe.s̃.e. Sustinẽdo opi.Pla.sol.ibi ille,q đ dolo volebat agere,ex parte sua fecit qcqd potuit,qa liberauit ꝑ acceptilationẽ,& aqlianã stipulõem,hic ve rò hoc nõ fecit,l3 liberõ sit secuta ꝑ mortẽ mr̃is,tñ hoc fuit casu magis,q̃ đ fcõ suo,& nõ p̃t ita dol⁹ aduersario ĩpigi,meritò recur riẽ ad actionẽ præsc.ver.datiuã.Ista ẽ vera lec.q̃ mihi pl3. Possem⁹ ẽt dicere,ꝙ hic loq̃t đ act.p̃sc.ver.natiua,q̃ oriẽ ex ꝯctu ĩnoĩato,& & qđ hic dr̃ ĩ tex.vtilis,expõe,i.efficax.& vr̃ hoc velle qdã gl.sup ver.vtilis.qđ ȷ̃.dr̃ dãda ẽ,s.à l.ex natura ꝯct⁹ præãbuli,vt sic sit na tiua,nõ datiua,vt l.iurisgẽtiũ.§.j.ff.đ pac.Et si tu dicis,qũo hoc,cũ hic nõ sit ĩplet⁹ ꝯct⁹ ex parte mr̃is,& hr̃dũ? resp.ꝙ hic fuit ꝯuẽtũ, vt discederet à lite p̃nti,renũciãdo ei,& hoc fuit expressũ, vñ per illã renũciõem ꝯct⁹ vr̃ ĩplet⁹.Præcedẽs tñ lec.vr̃ magis subtilis,&

10 magis applaudit lr̃æ.qđ tene mẽti.Vlt.no.†ex hac l.tu iuuenis ꝙ actio nõ d3 inseri ĩ libello,qa actio ex narrõe facti apparet.&viđ tex.ibi,vtilis.& vide gl.super ver.vtilis,dixi ĩ l.edita.s̃.de eden.Itẽ qdã inducũt istũ tex.ꝙ actio ẽ fc̃m,qa res ipsa gesta ẽ actio,s; fru stra est,& est opi.Vltram.quia tex.dicit insti.de act.§.j.in prin.quòd est ius,ideo non curo.de quo per Cy.in l.edita actio.s̃.de eden.

a ADD. ¶Po.An stipulõem interpositã sup aliquo ꝯctu dẽre intelligi s̃m nãm ei⁹ ꝯct⁹ sup quo interponit,&imò si apponaẽ sup ꝯctu innoĩato,dẽre regulari s̃m ei⁹ nãm.ꝯ ẽt huic dicto vr̃ obstare illud qđ đ t bar.l.2.ȷ̃.de cõdi.ob cau.ꝙ raro hodie ĩ instrõ publico ẽ dare ꝯct⁹ innoĩatos,qa notarij sup illis apponũt stipu lões,quasi tũc.vt ipse ibi sentit,sit recurrẽdũ ad ꝯct⁹ innoĩatos,& sic nõ eẽt ve rũ id qđ ipse hic đ t.s3 ꝓ horũ declarõe vide Ale.l.j.in fi.ff.de pac.& in l.stip.đ ver.ob.op.xj.Bar.intellige aũt hoc verbũ ꝯstipulatio d3 sapere naturã contra ctus,ꝓcedit ista reg.qñ super vno interponitur,super quo fuit interpositus,se cus si super diuerso.ita Im.in l.4.§.Cato,opp.6.bar.declarat.de ver.ob.quod di ctum ibi exclamat Are.intellige ẽt hanc reg.ꝙ stipulatio,&c.vt nõ.detur in pl⁹ q̃ dabatur primus cõtractus, vr̃ longioris sit vitæ non aũt,ꝙ nõ possit primum contractum fortiorem reddere. ita dicit egregie Im. in l.miles, §.decem, ff.de iud.per illum tex.& ad hoc vide ẽt Im.l.si ita quis.§.Seia,ff.de ver.obl.vbi vult hanc regu.habere locum,ẽt si stipulatio esset conditionalis, & interponeretur super contractu puro.& vide Ale.conf.76.vol.5. ¶Antiqua lect.

Cum mota. Vbi q̃rela ẽ extincta ꝑ trãsactionẽ à mõ ñ p̃t agi primęua actiõe,vel ex stipulõe,s; si stipu latio intercessit,agiẽ ad interesse:aĺs agiẽ p̃sc.ver.op.dr̃ hic,hr̃dib. h⁹ mr̃is nõ ꝯpetit q̃rela.ꝯ cũ fuerit p̃parata q̃rela,qa dicit text.cũ mota,ꝙ dẽat ꝯpetere hæredib.vt l.posthumus.§.fi.ff.de inof.test. sol.gl.ꝙ hic nõ cõpetebat hr̃dib.qa fuit remissa,seu sopita ꝑ trãsa

11 ctionẽ.†Ista sol.ẽ no.qa sicut effect⁹ p̃parõis pdiẽ ꝑ trãsactionẽ,si post lit.cõt.intercessit trãsactio,puta ꝑ lit.cõt.actio efficiẽ ꝑpetua ad hr̃des trãsitoria,ita iste effect⁹ pdit,si trãsigatur.Itẽ op.de l.si qs filiũ.ȷ̃.de inof.test.sol.vt ĩ gl.j.itẽ op.dr̃ hic,ꝙ q̃rela iterũ intentari nõ põt.ꝯ de l.si instituta.ff.đ inof.test.Gl.dat duas sol.Prima est,ꝙ ꝑ mr̃em p̃t intẽtari,nõ ꝑ hr̃dẽ,vt hic.Ista sol.ẽ vera.aliã sol.dat gl. ꝙ ibi fuit renũciatũ sub ꝯdõe ꝑ hr̃dẽ,hic sub mõ.Ista ẽ vera in se, tñ ñ q̃ten⁹ ad l.nãm.qa ẽ diuinare.Ex hac so.collige,ꝙ vbi remitti tur actio sub aliq̃ ꝯdõe,ea nõ existẽte,ñ dr̃ actio extincta,s; rema-

12 net,& intẽtari p̃t,vt hic,&hæc vera,vt ibi apparet.†s; qd ĩ dubio. Pone,remitto tibi actionẽ meã ꝓ cẽtũ,tũc q̃riẽ,an sit sub ꝯdõe,vĺ sub mõ?vr̃ ꝙ sub mõ.l.q̃ro.§.inter locatorẽ.ff.loc.cir.fi.ꝯ istud ẽ l. promittendo.&l.stipulõem.ff.de iu.do.vr̃ ibi dicere,ꝙ ibi fallit in ꝓmissiõe dotis,& rõ ẽ,qa ꝓmittere cẽtũ noĩe dotis ñ p̃t sine hoc q̃n mr̃imoniũ ꝯhat,s; remittere tibi actionẽ meã. hoc p̃t esse sine eo,ꝙ des mihi cẽtũ,& iõ ĩ p̃cedẽti intelligiẽ sub ꝯdõe,ĩ isto sequẽ

13 ti sub mõ.†Ex hoc collige:si remitto tibi iniuriã ꝓ cẽtũ,& ñ des mihi cẽtũ,actio iniuriarũ nõ p̃t ampli⁹ intẽtari.Itẽ op.& sum ĩ gl. fi.magis vr̃ ꝙ hic fuerit ꝯct⁹,facio vt des,vbi vr̃ ꝙ debeat actio da ri de dolo.vt l.naturalis.§.qđ si faciã.ff.de p̃sc.ver.sol.ꝙ hic fuit ꝯ ctus.do,vt facias,nõ facio,vt des.ꝓbatur ex ordine tex.cũ đr,bo norũ partẽ.Ista ẽ rõ h⁹ gl.Ex q̃ no.ꝙad cognoscẽdũ qs ꝯctus sit,in spicitur forma ꝯuẽtionis,nõ forma implemẽti. Idẽ sentit gl.hic, & in l.ex placito.ȷ̃.de re.per.Verũ est,ꝙ d.Bartolutius est solit⁹ di cere,qđ ex parte,est facio, vt des,puta in ꝑsona mr̃is, ex alia parte p̃t esse,do,vt facias,do partẽ bonorũ,vt desistas.S; ꝯ istud op.qa si ex parte mr̃is est ꝯctus facio vt des:ergo vr̃ cõpetere actio de do lo.Dic ꝙ ipse bñ đt,rõ:qa ex isto pcõ vt velit desistere,alteri adest liberõ.quo casu d; dari p̃sc.ver.nõ de dolo.Itẽ op.de l.cũ ꝓponas. s̃.ti.ꝑx.gl.dat duas sol.Prima est l3 sit secũda in gl.ꝙ sit spãle rõne q̃relæ,q̃ tollitur ipso iure.Ista so.ñ vr̃ vera, qa s̃m hãc sol.ꝯcludit, ꝙ ẽt mr̃ ñ posset ipsam intẽtare:qđ est falsum,vt s̃.dixi. Vñ gl.dat aliam sol.& ista est prima in gl.vt sit spãle ꝓ filiis,& ista est vera. S; instatur,& vr̃ ꝙ possit agi ꝯdõe ob cãm, vt fiat restõ in pristinam oblõem,vt l.si qs accepto tulerit.ff.de cõd.ob cau. Quidã dixerũt ꝯriũ,qa patitur agi,& patitur cõuent⁹ se posse cõdẽnari.Ista nõ ẽ vera. Vñ dices cũ q̃rela tollatur ꝑ pc̃m, sicut & actio iniuriarũ,& furti,ñ p̃t agi,vt fiat restõ ĩ pristinã obl.& qa sicut actio furti,& in iuriarũ ñ oriẽ ex pcõ,s; ex ꝯtumelia.vt l.si vn⁹.§ pact⁹.ff.de pac.ita ꝑ pc̃m sequẽs ñ resuscitatũ actio iniuriarũ nec furti,neq; in q̃rela p̃t peti qđ fiat repositio in pristinã obl.Itẽ op.de l.actione.s̃.e.quia d; agi actione de dolo.Sol.qđ ibi loquitur de actione de dolo cõ misso in transactione.hic de dolo cõmisso post transactionẽ.qa ñ obseruãtur ꝓmissa.Itẽ op.& vr̃ ꝙ possit agi præscr.ver.quia ille q agit,impleuit cõtractũ ex parte sua.d.l.naturalis.ꝑ tot. S; retento themate ex parte matris, & hæredũ suorũ ñ p̃t impleri cõtractus ex parte sua,qa si ñ agũt hodie,agẽt cras,& poterũt agere ẽt de fa cto.vt l.vbi.ȷ̃.e.Gl.q̃ inci.danda.s.à lege,fatetur contrarium,quia est verum,ꝙ vbi cõtractus p̃t impleri,actio præsc.ver.si cõtractus impletur,est natiua,& præsupponit oblõem, vt l.iurisgentium.§. j.ff.de pac.sed vbi non p̃t impleri contractus.actio præscriptis ver bis dicitur datiua.Ita d3 intelligi iste tex.& gl.quæ dicit,s.à lege.

LEX VII.

a Transactionis. Procurator ad litẽ ñ p̃t trãsigere. a h. d. Op.de l.ꝓcurator cui gñaĺr libera.ff.de pc.sol.qđ hic dr̃,fallit in 3.casib q ponuntur in gl.aĺs ꝙ qs possit transigere,req̃ritur spãle mandatũ,vt hic.& l.mãdato.ff.de ꝓcur.

a ADD. ¶Paris.Item nec compromittere,sed requiritur speciale mandatum pro quo est,& eius declarationem vide per Pau.conf.87 post prin.

LEX VIII.

De alimentis. Hæc l.põit duas reg. & ñ eget sũmario. Opp.de l.cũ hi.§.plane.ff.e.sol.ibi de ali mẽtis debitis ex ꝯctu,hic ex vltima volun.debitis, in q̃ distingue, vt hic dr̃.& plenè tractatur ꝑ Iurisc.in d.l.cum hi.per totam l.ff.e.

¶Alia lectura.

1 *Transactio super alimentis præteritis valet.*

2 *Super alimentis futuris cognoscitur summarie secus super præteritis.*

De alimentis. Transactio fcã sup alimẽtis p̃teritis,v3,su per futuris ñ v3.Quæro de rõe diuersita

1 tis istorũ.Rõ est,†qa alimẽta p̃terita ñ sunt necessaria,sicut futu ra.Nã si alimẽta relaxentur,qs posset mori fame,q̃ rõ cessat in p̃te

2 ritis.Ista rõ est no.& d.la.no.eã,ad alia,s.ꝙ super † alimẽtis d3 co gnosci summariè.vt l.si qs à liberis.§.si vel parens ff.de li.agn.& l. 3.§.causæ.ff.de car.edi.intelligit ipse,ꝙ hoc sit verũ in alimẽtis fu

a turis,a in alimẽtis p̃teritis non.eo.mõ dicit ipse,ꝙ l3 de alimentis possit cognosci dieb.feriatis.l.2.de fer.intelligit de futuris.Itẽ op. de l.cũ hi.§.plane.ff.e.sol.ꝙ ibi loq̃tur in alimentis debitis inter vi uos,hic de alimentis debitis in vltima volun. Quæro de ratione. Ratio est ista,qa oblõ ex ꝯctu inter viuos,respicit,vel tp̃s præteri tum,vel p̃ns,ar.l.si Stichum.§.stipro.& quod ibi no.ff.de ver.obl.

a ADD. ¶Adde Alb.in l.cum hi,ff.e.in prin.& Petr.de anch.in clem.j.de iurepa.& Fran.de Are..conf.97.

Sed obligatio ex vltima volũtate,respicit tempus futurum,sicut alimenta,&ideo,dicit ipse,cum debeantur alimenta ex vltima voluntate,quæ respicit tempus futurum,ꝙ transactio non valeat.

LEX IX.

Si super. Breuiter dicit,Valet transactio, etiam si nil ad partem peruenerit,si tamen potuit peruenire,& pcm̃ transac.etiam in actionib.realib.exceptionem inducit.h.d.Op.de l.transac.j̃.e.sol.licèt hic aliquid non peruenerit ad actorem, tamen potuit peruenire,vt dixi in summario,quod no. Not.etiam quod dixi per pactum contra actionem in rem paratur exce.No. etiam ꝙ contractus transactionis potest fieri conditionaliter, vt si intra diem,&c.tangam j̃.e.l.siue apud act.&c.

LEX X.

1 *Exceptio transactionis iurisiurandi, & rei iudicatæ impediunt litis ingressum.*

a Fratris. Breuiter dicit, Transactionis exceptio impedit lit. cont.h.d.No.ꝙ exceptio transactionis,&c.vt dixi in summario. No.generalius ꝙ omnis exceptio,quæ est inducta,vt
1 sit litium finis,impedit lit.cont.†de exceptione transactionis probatur hic.de exceptione iurisiurandi probatur in l.j.de iureiu. de exce.rei iu.probatur in l.j.ff.de re iu. meritò istæ tres exceptiones impediunt lit.cont.vt l.eleganter.§.si quis post.ff.de condi.ind.& ibi not.Idem possumus dicere de exceptione præscriptionis, vt l. fi.pro suo.Dicam de præsc.lon.temp.l.emptor.&c.

a ADD.¶Adde qđ bal.ĩ add.ad Spe.ti.de suc.ab int.dicit ꝙ v3 transactio inter fratrẽ lĩtĩmũ,& spuriũ,ꝑ hãc l.inq̃tũ aũt Ale.dicit qđ stante statuto ꝙ oĩs cã inter ꝯiunctos dẽat cõpromitti, ñ haberet locũ vbi opponeretur exceptio litis finitæ,vel alia impediens litis ingressum.Adde Pe.de anc.ꝯs.183.Bal.cons.193.lib.3.

LEX XI.

De fideicommisso. Hæc est pulchra l. In summa bř dicit. Fideicommissum in-
a ter fratres potest remitti,nec ex hoc dř minor lædi,[a] licèt ex casu sibi posset esse damnosum.h.d.istam l.habuistis s̃.ti.j.l.cum proponas.& facit ista no.l.ad illam q.quam dixi tibi s̃.in j.Constit.C.

a ADD.¶Paris.Limita sing.istam reg.nisi attento verisimili euentu futuro magis esset verisimileꝗ in fauore vnius dẽret euenire casus fideicõmissi,quia ille non poterit euenire ꝑ hanc reciprocã remissionem,ẽt si interueniret decretum iudicis,tanquam læsus possit restitui,vide Com.cons.124.inc.Ant.in 2.dub. Item vide pro ista regula,quæ scribit Ias.in l.pater puellæ,C.de inof.test.

¶Antiqua lect.

De fideicommisso. Ius fideicommissi põt remitti per pactum,&transactionem. h.d.Quæro de ratione dubitandi.Dic vt in gl.Item no.bene hanc l.ꝙ si pupill⁹,vel minor authoritate tutoris,vel curatoris, faceret
a pacem cum inimico suo,ꝙ non videtur[a] concedi beneficium restitutionis in int.vt possit ꝯ pacem venire,per rationem huius l.

a ADD. ¶Adde Dy.in l.diuus,ff.ad Syl.& ibi Ray.de Forl.in apost.Iac.de Are.l.j. j̃.in qui.cau.in int.rest.non est nec.& per Gul.de Cu.in l.si pro fure,ff.de cond. fur.Et etiam hic.Adde quæ ponunt bal.& doct.in l.pactum curatori,s̃.de pac.

LEX XII.

1 *Administrator vniuersitatis quando & quod debitum remittere possit.2.*
3 *Potestas ciuitatum,non põt remittere debitum ciuitatis,sine consensu consilij.*
4 *Administrator vniuersitatis,dicitur habere liberam administrationem.*
5 *Decreta ambitiosa non sunt nulla ipso iure,sed rescinduntur per sententiam.*

a Præses. [a]Administrator vniuersitatis,vel ciuitatis põt de re dubia trãsigere, non liquidum debitum remittere.
1 h.d.Op.j̃.de vsu.l.aduersus.†Dicit gl.sol.vt ibi.Certè ibi non fuit aliquid remissum per pcm̃,sed per administratorum negligẽtiam
b currit præscriptio.quæro,quid in aliis administratorib.[b]aliarum vniuersitatum?Gl.dicit idem,& bene,vt s̃.ti.j.l.pactum curatoris. Quærit gl.quid si debitum liquidum remisit,non tñ ambitiosè,s; quia erat debitum odiosum an valeat?gl.vř dicere,ꝙ sic.Pla.ꝯ per l.pactum.s̃.ti.j.Et istud cõiter tenent oẽs doc.& gl.ẽt hoc vř tenere.ff.de pac.l.imperatores.Ad rõnes gl.resp.Non ob.hic tex.dum dicit,ambitiosè:q̃a intelligo ꝙ fiat ambitiosè,quicquid non iure
2 fit.†Non ob.l.interdum.§.tutelam.ff.de fur.& l.si pignore.§.fi.q̃a ibi debitum non fuit liquidum.Ita intelligit gl.in l.pactum.s̃.ti. 1. Non ob.de iniu.l.sed & si vnius.§.j.quia ibi nõ remittit actionem, sed impedit eius natiuitatem,vt no.d.l.pactũ.s̃.ti.j.Quæro,vtrum
3 potestas†huius ciuitatis potest remittere debitum sine consensu cõsilij?Breuiter dico ꝙ non,vt l.prohibere.§.plane.ff.quod vi aut
4 clam.no.ff.de pac.l.item magistri.† Vlt.not.duo.Primò ꝙ isti administratores vniuersitatis dicantur habere liberam administrationem,quod patet ex eo ꝙ pñt transigere,quod aliàs non pñt,vt
5 s̃.e.l.transactionis,& l.mandato.ff.de proc. Secundò not.† ꝙ decreta ambitiosa debent rescindi per sententiam, nec sunt ipso iure nulla,quod dic vt dixi in l.ambitiosa.de dec.ab or.fa.&c.

a ADD. ¶Adde de hoc,vt ꝑ Ro.cõs.50.de p̃lato,an possit transigere super legato facto,& illud remittere,vide Fed.cõs.9.Ro.183.& quid de abbatissa monialium ꝑ Pe.de anc.cõs.135.scias ẽt ꝙ Pau.de ca.hic dicit ꝙ in p̃lato transigente super re ecclesiæ sufficit ꝙ res sit dubia,absque alio decreto.h.d.not.Sed tu dic,ꝙ ꝯ̃rium voluit Fed.cons 94.vbi dicit,ꝙ iura satis operantur,vt vigore transactionis res ꝓhibita alienari transigẽdo possit alienari, absque eo ꝙ trãsigat sine superioris authoritate.Et hoc idẽ refert & seq̃tur Ab.ꝯsi.56.li.j. & 62.ibid.de patre trãsigente super bonis filiis in quib.h3 vsumfructũ,bal.ꝯs.380. dicit ꝯsulo ꝙ fiat authoritate iud.De mr̃e tutrice filiorum,& transigente,vide Ro.cons.161.

b Paris.Vide oĩno Ro.cons.90.&Com.178.in pr.vbi loq̃tur de magistris monetarũ,ꝙ non possint facere restaurũ thesaurario si de iure non venit fiendũ.Et sic de tutore &cur.quia de liquido ñ p̃t,sed de dubio vide ꝑ Com.cons.114.dub 3. Et ad transigendũ sufficit gñale mandatũ cũ libera, ergo ẽt ad ꝯpromittendũ, quia est q̃dam transactio,vide s̃.in l.trãsactionis,quia ibi scripsi.Adde tñ quod facta semel,& conclusa rõe cum eis,si confiteantur aliquid non d3 amplius retractari,vt ibi ꝑ Com.in 2.dub.hẽs in l.bene à Zenone,de quadr.præsc. ad bar. An autem tutor vel cur.possit compromittere de iure vel de facto in arbitratorem in causa pupilli,vide Ias.in l.iurisgentium,§.hodie,ff.de pac.Et ibi ẽt quid si stet statutum ꝙ debeat fieri compromissum,ꝙ tunc possit.idem de hoc tenet Bolo.in addit.ad cons.48. Io.de Ana. Item ꝙ licèt isti administratores habeant mandatum cum libera à lege,ꝙ tamen debilius sit illud mandatum, q̃. si haberetur cum libera ab homine,vide Ias.l.j.no.5.ff.de of.proc.cæs. De tutore etiam & cura. qũo possint transigere vel compromittere,& an decretum sit necessarium,vide Ias.l.2.no.5.ff.de off.eius. Et habes ad bar.in l.magis puto,§.non passim,ff.de reb.eo.& alia quomodo possint tutores vel curatores de bonis minorum disponere. Item ꝙ isti administratores siue publici siue priuati, quantuncunque habeant amplam potestatem, licèt possint transigere de debito non liquido,tamen quod non possint compromittere,voluit Ang.in l.raptores,C.de epi.& cle.vbi assignat rationem differentiæ. Sed vide Ias.ibi in prin.reprobantem,& Ale.in l.de fideicommisso,s̃.eo Et de prælatis ecclesiæ an possint compromittere vel transigere,vide quæ dixit Bar.c.j.ext.depo.Abb.cons.36.vo.j. in c.contingit,de transa.bar.cons.7.par.j. Et de curatore dato bonis ꝙ possit facere compromissum requisitum à statuto,vide Dec.cons.

¶Antiqua lectura.

Præses. Administrator ciuitatis de re dubia potest transigere,sed debitum liquidum non potest remittere.No. quod dixi in summario.Op.de l.aduersus.j̃.de vsu. sol. vt ibi dixi. Item quæro quid in aliis administratorib. & in prælatis ecclesiarum,dicit gl.ꝙ idem,quam gl.signa.Quid de potestate seu prætore huius ciuitatis?Dic ꝙ non,vt l.ꝓhibere.§.plane. ff. quod vi aut clam.Item quærit gl.quid si administrator remittit debitum liquidum,& bona fide?Dicit gl.ꝙ talis remissio valet,per istam l.Plac. fuit in contraria opi.per l.pactum.s̃.tit.j.Hanc opi.tenet doc.non obst.l.alle.per gl.quia ibi loquitur de debito non liquido.

LEX XIII.

1 *Transactio facta metu non habetur rata, & quando,et per quem metum rescindatur.5.*
2 *Metus mortis,vel cruciatus corporis,dicitur iustus metus.*
3 *Metus non præsumitur ex eo,quod quis dedit rem magnam pro modico.*
4 *Pactum inter dominum & seruum non valet.8.*
6 *Factum ab vxore propter minas à viro illatas rescinditur officio iudicis.*
7 *Verbum,perpetuo,quomodo exponatur.*
9 *Qualitas causæ quæ dicatur,ad hoc vt per eam possit probari metus.*

Interpositas. Breuiter dicit,Transactio facta iusto metu rata non habetur,& inter dominum & seruum non valet transactio.h.d.Habet duas partes principales.Prima tractat an valeat transactio facta metu.Secunda an valeat inter dominum & seruum. Secunda ibi, sed quoniam. Item prima
1 subdiuiditur,†quia primò ponit vnum dictum.Secundò illud declarat in theorica. Tertiò illud declarat in practica. Secunda ibi, nec tamen.Tertia ibi,ad vim tamen.No.ꝙ transactio facta metu,
2 non habetur rata.Not.2.† ꝙ iustus metus dicitur metus mortis,
3 vel cruciatus corporis.No.3.†ꝙ non præsumitur metus ex eo ꝙ
4 quis dedit magnum pro modico.quod tene menti. Vlt.not. ꝙ† non valet pactum inter dominum & seruum.Op.& vř ꝙ pro illo minori metu rescindatur quod est actum.vt ff.quod me.cau.l.ex-
5 tat.& l.isti quidem.§.fi.& l.fi.§.j.Huius†timore hic not.dicit gl.si tamen intelligatur. Quandoque quis vult rescindere aliquod factum metu,ex edicto Prætoris,quod me.cau.& tunc requiritur ille metus,de quo hic loquitur.& l.metum.ff.quod me.cau.Quandoque quis vult rescindere ex sententia edicti,& tunc sufficit esse metus in persona filij, licèt non in persona sua, vt d.l.isti quidem. in fi.quandoque quis vult rescindere per officium iudicis,& tunc sufficit metus verecũdiæ,l; non cõtineat metũ mortis,vel cruciatũ corporis.exẽplũ,Aliq̃s denudauit aliquẽ capite,vel corpore.q non poterat in publico ꝯparere sine dedecore,huius rei gr̃a fecit pcm̃,vel transactionẽ.Certè rescinderetur officio iud.vt l.fi.§.j.ff. quod me.cau.Qñq; infertur metus alicuius futuri euẽtus à natura,vt medicus,q infirmitatẽ modicã fecit magnã,& periculosam, h⁹ gr̃a extorquet ꝓmissiones illicitas, certè rescindẽtur offõ iud. vt l.medicus.de va.& ext.co. Qñq; infertur metus rõe maioritatis,& reuerẽtiæ,& istud fit dupl̃r.nã q̃dã est reuerẽtia,vel maioritas absq; p̃tãte publica,vt maioritas,q̃ hř à marito in vxorẽ,à p̃rono in libertũ,& tũc rescinditur ẽt ꝑ offm̃ iud.vt l.j.§.q̃ onerandæ.
6 & ibi no.ff.qua.re.ac.non da.quod tene menti,q̃a †ũ vxor facit aliq̃d ꝑꝑ minas à viro illatas,officio iud.rescinditur, vt d.§.quæ onerandæ.q hic alle.Qñq; hæc authoritas,vel maioritas hř ex officio publico,vt h3 p̃tãs,& capitaneus,& tunc rescindetur condõe ex l.fin.j̃.quod me.cau.& vide gl.tuam not.& videtur mihi ꝙ gl. dicat idẽ in l.metũ.ff.quod me.cau. Op.hic dř,edicto perpetuò.ꝯ quia

quia actio q̃d me cau. durat anno. vt l.j.ff.q̃d me.cau.sol.q̃d hic dr̃
7 ꝑpetuò,†expone,i.gñali:vel dic ꝑpetuò,q̃tũ ad simplũ. Venio ad vlt.partẽ,dr̃ hic,ꝙ nõ v;,pcm̃ inter dñm & ꝓuũ.ↄ.j.de li.cau.l.cũ af
8 firmes. Gl.dicit ꝙ†nõ v;,ꝑtereq̃ in libertate.certè hoc nõ est verũ: q̃a nec ĩ libertate q̃tũ ad dñm cogendũ,s; poterit exorari,vt istud faciat,si videbitur sibi. Sed ↄ op.ff.de ac.hæ.l.si seruũ.§.si qs dede rit.sol.cũ dño futuro bñ ꝑt fieri pactũ,sed cũ dño ꝑñti,nõ.ↄ istud op.de l.fi.j.e.sol.ibi erat dubiũ an esset seruus,iõ ꝑt sup statu paci sci,hic sup alio fiebat trãsactio,& iõ assume tria verba. Qñq; fit pactũ inter dñm & seruũ de alio q̃ de libertate,& indistinctè non v; vt hic. Qñq; fit de libertate, & tũc aut erat dubiũ an eẽt seruus,& v;,vt hic,& l.fi.j.e.aut certũ,& tũc aut fit cũ dño futuro,& v;,aut
9 cũ ꝑñti,& tũc sec⁹,vt dixi. Quæro,dr̃ hic,ꝙ q̃litas†cãæ nõ sufficit ad ꝓbãdũ metũ,vel dolũ,q̃d est hoc dictũ.q̃litas cãæ?resp.gl.trib. mod. Primò, q̃a si metus fuit in primo ↄctu, pp hoc nõ ꝓsumitur metus in transactione fcã ex interuallo. Pro hoc j.q̃d me.cau.l.2. Secũdò dicas q̃litatẽ cãæ,i.cõtestõem q̃dã,qua pars ꝓtestatur co ram Potestate,vel vicinis,se metu,vel dolo inductũ, vt ꝓbatur j. de dol.l.dolum.& l.si maior.& melius.j.quod met.cau.l.metum. Tertiò,vt dicam qualitates causæ, vt puta ꝙ magnam quantitatẽ dimisi pro modico. istam l.tibi posui tanquam magis nota.&c.

LEX XIIII.

1 *Pecunia data ob transactionem,quando ab ea de voluntate partium receditur, repetitur condictione sine causa,vel ob causam.6.*
2 *Transactio,q̃do ab ea receditur partium consensu,tollitur ope replicationis.7.*
3 *Si prima actio est sublata per Aquilianam stipulationem,vel acceptilationem, & recedatur à transactione,qua actione postea agatur.8.*
4 *Ratio quare per consensum partium lata sententia super eo,super quo semel est iudicatum,non valet,sed valet super eo,super quo est transactum.*
5 *Quando receditur à transactione, an actor debeat redire ad pristinam instantiam,an vero de nouo inchoare.*

Si diuersa. Cõsensu partiũ ꝑt à trãsactiõe recedi,& ad cãm rediri.h.d. Dr̃ hic,æq̃tatis rõ suadet,vt refusa pe cunia,&c. Quæro,quo iure petã mihi reddi pecuniã? Dic ꝙ ꝑ cõ
1 dictionẽ indeb.vt ff.de cõd.ind.l.elegãter.resp.3. Mihi†vr̃ ꝙ dẽat agi condõe sine cã,vel ob cãm. Nã condõ indebiti h; locũ,qñ datur ob cãm falsam de ꝑterito: Condõ ob cãm h; locũ qñ datur ob cãm de futuro,q̃ nõ seq̃tur,vt l.dedi.de cond.ob cau.s; fuit hic da tũ ob cãm de futuro,vt à lite desisteret,ergo,&c. Quæro 2.dr̃ hic
2 ꝙ cã ex integro agitur,q̃ro an ipso iure,vel ope replicationis†tol latur trãsactio ꝑ ꝯsensum partiũ?gl.dicit,& bñ, ope replicationis, vt l.si vnus.§.pactus.ff.de pac. Quæro,q̃d si prima actio fuisset sub
3 lata ipso iure†ꝑ aq̃lianã stipulõem,& acceptilationẽ. Prima gl.ar guit ꝙ possit agi antiqua,si à trãsactiõe recederetur, vt l.siue.j.e. In ↄriũ facit d.l.si vn⁹.§.pact⁹. Finaliter determinat,ꝙ dẽat agi antiqua vtili.ar.j.si ad.transf.l.j.& l.fi.s; illæ ll.nõ vñr aliq̃d facere.nã ibi fuit cõcessa restõ in inte.q̃ oĩa in pristinũ statũ reponit,merito datur vtilis.hic verò pars sua spõte à trãsactione recedit,vñ est q̃d sibi imputetur,& ex isto ꝑ q̃d à trãsactione receditur nõ ꝑt restau rari actio semel extincta,vt d.l.si vn⁹.§.pact⁹.& ita tenẽt multi do. ego istã materiã dixi hoc anno in l.pupilli.§.j.de sol.q̃ text.vr̃ prima facie ꝓbare opi gl.hic positã. Mihi nũc vr̃ sic dicẽdũ. Qñq; ꝑ trãsactionẽ actio prima tollitur, & est sublata ope exceptionis,& tũc si à trãsactiõe receditur,ꝑt agi prima actione,& ↄ exceptionẽ dabitur replicatio,vt hac l.& hic no.in j.parte gl. Qñq; tollitur actio de iure.& hic aduerte.qñq; illa actio sublata nõ ꝑt ꝑ cõsensũ partiũ restaurari,vt oblõ ex delicto,vel quasi,& tũc si à trãsactiõe recedatur,agetur prima vtili.hic est casus in d.l.pupilli.§.1.de sol. q̃cq̃d ibi dicat gl.nã ibi loq̃tur de actiõe,q̃ ↄ magistratũ dabatur, q̃ cũ esset ex delicto,vel q̃si,ꝑ pcm̃ fuit ipso iure sublata. Si verò ꝑt cõsensu partiũ restaurari, tũc d; agi condõe ob cãm,vel sine cã,vt se in pristinã oblõem reponat,vt l.si qs accepto.de cõd.ob cau.&
4 q̃d ibi no. Ita dẽs intelligere hãc gl. Quærit gl.q̃ est rõ†ꝙ ꝑ cõsen
a sum partiũ,a lata snĩa sup eo q̃d semel iudicatũ est.non v;,sed v; snĩa lata super eo,de quo transactũ est,vt hic. Gl.resp q̃a trãsactio descẽdit ex cõsensu partiũ,in snĩa secus.& vide gl.q̃ no.bene. Hic
5 intendo q̃rere,qñ†recedatur à transactione,vtrũ actor dẽat redire ad primã instantiã,an verò instantia debeat inchoari de nouo. Et ꝙ ad primam redeat,vr̃ ꝓbari in l.siue apud acta.j.e.ꝙ dẽat inchoari de nouo,vr̃ text.hic dum dicit,causam ex integro agi. Pro hoc facit s.e.l.cum mota.vbi per transactionem perimitur instantia,& omnis eius effectus. Si.n.non periret ipso iure,querela præparata ipso iure ad hæredes transiret:sed ibi dr̃ contrarium,nec ꝑt instantia perempta cõsensu partium restaurari, quia à mero consensu partium non dependebat,dubito,ideo non determino,&c.
a ADD.¶ Paris. Circa veritatem huius gl.an & q̃uo per pactum possit renunciari sententiæ,vide omnino Fel.latè in c.inter monasterium,lim.j.

¶Antiqua lect.

6 Si diuersa. A transactione ꝑt recedi ꝑ cõsensum partium. h.d.dr̃ hic,refusa pecunia. Quærit gl.qua†actio ne repetitur pecunia? Gl.cõcludit ꝙ condõe indebiti. Aduertatis, quia cond.ind.respicit falsam causam de præterito,vt l.damus.de cond.ind.quod no.& in casu nostræ l.quia fuit datum ob causam de futuro, quæ causa reuersa est ad non causam per consensum partium. & sic est dicendum ꝑm doc. ꝙ competit condictio sine
7 causa.† Quærit gl.an possit agi ope replicationis,an ipso iure?dic
8 vt in gl.per l.si vnus.§.pactus.ff.de pac.† Item quærit gl.quid si actio erat sublata per acceptilationem,nunquid habeat locum ista lex? Gl.arguit pro & contra:& residet in hoc ꝙ possit agi prima actione vtili,vt l.j.& fi.j.si ad.transf. Aduertatis,quia ll.illæ loquuntur in materia in int.rest.quæ restõ omnia ponit in pristinum statum,vt d.l.quod si minor.§.restitutio.ff.de mi. & ideo nil mirum si ibi agitur vtili actione.quidam approbant d.gl.sed possent eam tollere per l.pupilli.§.j.ff.de sol. Vel melius dic, Aut prima actio erat sublata per exceptionem,tunc potest intentari prima,& si opponatur exceptio transactionis, potest replicari, ꝙ hoc procedit de consensu partium. Et ita videtur sentire gl.quæ inc.agi.vt ff.de sol. Aut actio ipso iure erat sublata,& tunc aut est talis quæ potest restaurari per consensum partium, & ad hoc potest agi prima actione. Et si opponatur exceptio,replicabitur. aut non potest restaurari per consensum partium, & tunc potest habere locum rõ huius gl.ꝙ agatur vtili ex æquitate. Et ita d; intelligi d.l.pupilli.§. j.quæ loq̃tur de actione descendente ex delicto ↄ magistratũ. Itẽ gl.quærit,quæ sit ratio differentiæ,ꝙ snĩa contra sententiam non v; ex consensu partium,contra transactionem sic. Dic vt in ea.

LEX XV.

1 *Interroganti turpiter,& male,quando sit curialiter respondendum.*
2 *Actio in rem quando tollatur per acceptilationem.*
3 *Si vnum debetur,& aliud promittitur,quando fiat nouatio.*

Vt responsum. Bñ dicit, Transactio facta per Aquilianam stipulationem & acceptilationẽ,
1 oẽm actionem tollit,ẽt in rem.h.d. No.ꝙ ille†q̃ interrogatur male,debet curialiter respondere. Simile in l.precib.j.de imp.& aliis subst. No.2.ꝙ acceptilatio perimit oẽs alias oblões personales in
a rem,& mistas. Op.ad primum,ꝙ debeat respondere rusticè, a vt l. Domitius.ff.de test.sol. Dicunt q̃dam,ibi fuit Iurisc.qui forte fuit quidam rusticus superbus propter scientiam effectus,hic fuit do minus Imperator, qui semper est curialis. sed etiam quandoque Imperator respondet rustice,vt l.mercalem. de cond.ob tur.cau. Breuiter turpiter,& contra bonos mores interrogãti,turpiter est respondendum,vt d.l.mercalem. Sed quando interrogatio nõ est contra bonos mores,tunc aut fit ab eo cui potest imputari indiscreta interrogatio,vt à quodam aduocato,tũc potest turpiter ei responderi,vt d.l.Domitius.sed ei cui non ꝑt imputari indiscreta interrogatio,vt mulieri,vel rustico,tunc d; ei curialiter responde
2 ri,vt hic.& d.l.precib.†Op.per acceptilationem tollitur tm̃ oblõ in ducta verbis,vt ff.de accep.l.an inutilis.§.acceptũ fieri.ergo actio in rem non ꝑt tolli. Gl.resp.certe hic fuit actio in rem prius in Aquilianam stipulationem deducta.vt inst.qui.mo.tol.ob.§.est autem.& de exce.l.& vno.§.j.sed tunc insisto,q̃uo actio in rem ꝑt in stipulationem deducere, cum nemo rem suam stipulari possit. vt ff.de ver.ob.nemo rẽ suam?resp.stipulabitur pretium. Ita vr̃ velle dicere glo. Sed tunc instatur,q̃uo tunc fiet nouatio,cum pretium non erat in oblõe? Glo.in d.§.est autem.dicit ꝙ pretium non erat debitum,sed quasi debitum. Pro hoc facit l.si seruum. §.effectus.
3 & quod ibi no.gl.ff.de ver.ob.†Item contra hoc instatur,quando vnum debetur,& aliud promittitur,non fit nouatio.vt l.fundum Cornelianum.ff.de noua.respon.illud est verum ꝙ non fit tacitè, sed si agatur expressè bene fit nouatio. Ita loquitur hic.
a ADD.¶Io.Fr.Ru.Adde casum in quo Imperator rñdit rustice,in l.reprehendã,j.de insti.& alium in quo iurisc.sic rñdet in l.2.§.seruius Sulpitius,de ori.iu.

¶Antiqua lectura.

Vt responsum. Acceptilatio tollit oẽm actionẽ,ẽt realem,vel mistam. Not. 1.in hac l.videlicet ꝙ si fiat positio contra te,& sit obscura, respondere potes per hanc l.vt respõsum habere possis,declara positionẽ tuam, vt hic, dum dicit ineptè quærenti,benignè responde. Sed op.de l.Domitius.ff.de test. Sol. in dicto contrario ineptè interrogabatur,ideo fiebat ineptè responsio,quia interrogans erat fortè peritus. Imperator qui est curialis,aliter respondebat. Item dr̃ hic,ꝙ acceptilatio tollit omnem actionem etiam realem. contra de l.an inutilis. §.acceptum.ff.de accep.sol.ꝙ fuit deductum in aquilianam stipulationem id, quod grosso modo diceretur deberi per actionem realem.& postea fuit secuta acceptilatio. Sed contra hoc op.de l. nemo.ff.de ver.ob.& de l.scire debemus.§.fi.e.ti.sol.vt ibi.

LEX XVI.

1 *Statutum dicens ꝙ habeat locum in præteritis & futuris, non comprehendit causas transactione decisas.*
2 *Lis quòd dicatur tantum post litem contestatam:causa vero ante,& post.*
3 *Transactio potest ante litis contestationem fieri.*

Causas

a Causas. a Hũiſtis ſi l.e j.ſen.reſc.ñ poſ.l.fi.& ibi induxi vobis ad q̃oem q̃ ſtatutis, q̃ dñt φ hoc hẽat locũ ĩ pteritis
b & futuris,φ ñ extẽdũt ad cãs trãſactiõe deciſas. b † tene mẽti ppe-
1 tuò. Quæro,q̃ ẽ dñia inter cãm,& litẽ? c Gl. vacillat. finalr determi
c nat φ cã dicat̃ poſt litẽ cõt. lis añ,& poſt. Vide gl.& no.eã. Si ſe no.
2 ĩ l.j.cir.pr.ff.q̃ teſt. Ego puto φ † lis dicat̃ tm̃ poſt lit.cõt.cã verò cũ
d ſit nomẽ gñale,añ & poſt. Et hoc vr̃ innuere tex.ĩ auth.q ſemel. d quo.& quan.iu.& ẽ expſſũ extr.de ver.ſig.c.ex parte vr̃a. Quæro
e ergo, e an añ lit.cõt.valeat fcã trãſactio? Quidã dñt φ nõ,quaſi nõ
3 ſit lis. Cõtrariũ † eſt veritas,qa nõ reqritur φ ſit lis,ſed ſperatur.vt l.2.s̃.e.& ibi no. Item quæro,nunquid valeat tranſactio poſt ſententiam. Dic vt l.poſt rem.ff.e.& l.eleganter.§.ſi poſt. ff.de cond. inde. Quæro quid ſi ſtatm̃,vel reſcriptum dicit,non obſt.l.cauſas.
f Certe dic,vt dixi in l.fi.s̃.ſi cont.ius,vel vtil.pub.& vide ibi, f &c.

a ADD.¶Pariſ.Circa iſtã l.inquantũ dr̃ φ res iudicata tolli nõ p̃t ſine cl̃a,nõ obſtãte,an valeat,vide oĩno ad bar.l.idẽ Vlpianus,ff.de excu.tu. Iaſ.hic vide ẽt in iſta mã an trahat̃ ad p̃terita in l.leges & conſtões,C.de ll. Itẽ circa iſtã mãm φ ex quacũque ptãte pleniſſima nõ intelligatur data ptãs,vt deciſa reuoluat.Ita do.Sign.de homod.q.87.inc.ſic p̃ſupponitur.Cõp.c.j.ext.de reſc. Iac.bu.in aut. quas actiones,C.de ſa.ſan.ecc.Ang.l.ex imperfecto,in vna l.C.de teſta. & circa m.ãm h⁹ l.vide Cæp.caut.352.Itẽ adde φ ſi lex vel ſtatm̃ ſimplr ſe trahat ad præterita,nõ intelligitur de p̃teritis,q̃ ſunt finita ſnĩa,tranſactione,ſolõe,vel p̃ſcriptione,vide d.Fran.cõſ.104.Itẽ q̃ primũ eſt factũ cõpromiſſum res dicat̃ deciſa tranſactione,vide bart.ↄſ.86.vol.j.ↄ̃riũ φ nõ dicatur deciſa trãſactione niſi ſecuto laudo,dicit d.Lanf.in trac.de arb.ver.vlterius q̃ro q̃d ſi poſt cõpromiſſum.Et qũo arbitramentũ dicatur tranſactio & qualr,vide bar. & q̃ ibi addidi in l.quod ſi Epheſi,ff.de eo qd̃ cer.lo.& ſecuto laudo dr̃ purificata condõ,ſub qua erat cõcepta tranſactio & obligatio,q̃ inſurgit ex cõpromiſſo, non ex laudo,vide Com.l.vnũ ex familia,in pr.de le.2.bar.l.2.C.vbi & apud quem in inte. reſt.poſt. Item an lex vel ſtatm̃ trahens ad ſe p̃terita trahatur ad p̃terita deciſa tranſactione vel p̃ſcriptione,& an trahatur ad ea q̃ in iudicium ſunt deducta, & φ dicatur finitum quid p p̃ſcriptionem, vide latè Com.conſ.159.inci.in dubium vertitur.Et ibi ẽt φ vbi verba ſunt clara,φ trahantur ad p̃terita, & ibi ẽt φ pendentia iudicij principalis non impedit trahi ad præterita,ſed pendentia appellationis ſic. Et ibi etiam arguitur à lege ad reſcriptum principis in iſta materia , licèt in inferiore à principe ſecus eſſet, quia etiam ſi vellet expreſsè non poſſet per reſcriptum ſuum circa pendentia vel præterita præiudicare.

b Pom.Hoc dictum ſequitur Ang.conſ.248.& 53.Are.104.& Pau.de ca.291.&Alb. de Ro.in j.par.ſta.q.33.& 70.& omnes Mod.hic. Pro cuius amplificatione vide bart.in l.j.ad fi.& quæ ego ſcripſi.ff.ad Treb.&vide etiam Fel.c.fi.ver.ſecundus caſus,de conſti.& vide Anc.conſ.157.vbi loquitur in ſtatuto dante arbitrium iudici iudicandi,vt voluerit,vt non valeat ſi non habuit mentem,vt poſſit vigore talis arbitrij iudicare lite iam finita,vt in tex.hic.

c Pariſ. Vide Ro.conſ.412.Ange.conſ.211.inc,domina Gul.Fel.in c.ſuper quæſitis, in prin.de of.del.Barb.in c.de cauſis,e.ti.

d Pom.Vide ad hæc Im.ↄſ.133.& Barb.c.de cauſis,de of.del.in pr.& Ale.conſ.96. vol.2.vbi vr̃ φ lis dr̃ mota demum lite cont.& de verbo,cauſas,vide ẽt Gem.c. ſi duo.§.fi.de proc,in 6.& Ro.ↄſ.412.ad fi.& ibi etiam ponit de verbo,quæſtio.

e Barb. Quòd dicatur ante lit.cont.facit c.forus,de ver.ſig.l.fi.§.illud,de temp. ap.vbi cauſæ imponitur exordium per citationem,facit c.inter cæteras, de reſcri.c.2.de lib.ob.Vide in c.j.vt lite non conteſt.& ibi dixi,& vide bar.conſ.ſuo 206.inci.quæritur quando dicitur in cauſa finita.Lud.Ro.conſ.246.& pondera c.ex parte,ver.mota,de ver.ſig.An.conſ.190 facit c.j.de iudi.

f Adde gl.in aut.hoc inter liberos,C.de na.li.& in aut.qui.mo.nat,ef.ſui,§.vlt.& l.j.C.de col.& l.ſi ita ſcriptum,de le.j.& l.diui,de iur.cod.per bar.in extraua.in ver.non obſtantib.& l.ſciendum,qui ſa.co.dum al.gl.in aut.de hæ.ab inteſt.cir. fi.per Cy.& bal,in l.ſancimus,j̃.de teſt.bal.in l.humanum,s̃.de leg. & j̃.ſen.reſ. non poſ.in l.impetrata,& l.item lapilli,ff.de re.di.& in l.dudum, j̃.de contrah. emp.& in aut.nauigia,j̃.de fur.Ang.in l.omnes,j̃.de præſc.30.ann.Iac.de bel.in aut.de teſt.imp.Io.an.in reg.quod ſemel,de reg.iu.in 6.Fed.conſ.46.& 333.Caſt. ↄſ.11.Rot.nouiſ.dec.3.Lap.al.105.Aret.25.q.2.in ſum.Io.an.c.j.de ↄſt. & c.j.de fil. p̃sb.& c.j.de exceſ.p̃l.Lap.Abb.c.ſi aliquib.& c.ſi p p tua,de reſc.in 6. Spe.ti.de inſt.edi.§.nunc aũt,ver.& ſcias.in ti.de reſcr.c.p̃ſentia,§.ratione,ver.item φ eſt contra ius,& Hoſt.in ſum.de reſcr.§.quas vires.Bal.conſ.13.& duob.ſeq.lib.6.

¶Antiqua lect.

Cauſas, vel lites. Cã p trãſactionẽ finita nõ reſcindit̃ p pcm̃, multo min⁹ p ſtatm̃,vt hic,& l.fi.j̃.ſent.reſc.nõ poſ. & ibi dixi. Quærit gl.q̃ ſit dñ̃a inter cãm & litẽ. Gl. põit duas vel 3. opi.& reſidet ĩ hoc,φ cã dicat̃ poſt lit.cõt.lis ſit nomẽ gñale,tã añ litẽ q̃ poſt. Si dictũ gl.eſt verũ,eſt no.ad q̃oem. Põe,dictat ſtatm̃ φ ſi aduocat⁹ ſe abſentet p aliq̃ ambaſiata cõis,dẽat ſupſederi ĩ illa cã,aduocat⁹ ſe abſentauit añ lit.cõt.dẽat ne ſupſederi ĩ illa cã?ꝑm gl.iſtã dic φ non,qa ſtatm̃ loqtur in omni cã,q̃ eſt poſt lit.cont.ſ; vr̃ φ gl.poſſit reprobari per aut.q ſemel.j̃.quo.& quan.iu.& c.ex
a parte veſtra.extr.de ver.ſig.vbi hr̃ φ cauſa a dicatur ante lit.cont. & poſt,& lis poſt cont.Item quærit gl.nunquid poſt ſnĩam valeat tranſactio.Dic φ non,vt in fi.gl.quæ eſt vera.Niſi eſſet appellatũ, vel reuocaretur in dubium,vtrum eſſet iudicatũ necne, vt l.poſt rem.ff.e.Item quærit gl.quid ſi in reſcripto continetur,non obſt. tali lege?Gl.dicit,φ valet reſcriptum.De materia huius gl.vide in l.fi.s̃.ſi contra ius vel vtil.pub.Signa iſtam gl.quia eſt valde no.

a ADD. ¶Et φ cauſa dicatur etiam ante lit.cont.Adde Ro.conſ.412.& ibi Flo.l.j. ff.de teſt.& Pau.de ca.conſ.300.in nouiſ.inc.gl.iuris ciuilis,& Ang.conſ.195.inc. ordinamentum factum,&ibi all.tex.hoc probantem in l.2.§.ſi autem,j̃.de iur. cal.quem dicit meliorem de corpore iuris.Et quando verbum,cã, & verbum, q̃õ,vel lis,vel cõtrouerſia,proferatur à lege,vel ab homine quo mõ capiantur, vide per eundem bar. & ibi latè Alex.in l.amplius non peti, ff.rem rat.habe. & d.meus Soc.conſ.214.ver.reſpondetur etiam,vol.2.Et adde φ opi.bar.hic ſequitur etiam Lanf.de Brix.in ſuo trac.de arbi.part.vlt.q.12.& vltra omnes adde φ dum text.dicit cauſas,intelligitur de criminalib.& lites de ciuilib. Ita Io.Fab. hic,ſed idem Io.Fab.in l.cum clericis,s̃.de epi.& cle.dicit,φ appellatione cauſarum non veniunt criminales. & ſic infert φ ſi datur cognitio cauſarum alicui,φ non dicuntur commiſſæ cauſæ criminales.Sed tu de hoc qñ cauſarũ appellatione veniant etiam criminales,vide tex. c.j.in fi. de iur.cal. & Card.cle.1. q.18.de of.vic,& eundem in cle.2.q.4.de proc.qui videtur contrarius.

LEX XVII.

1 *Clauſula,rato manente pacto,in tranſactione quid operetur.4.*
2 *Iuramentum habet vim clauſulæ,rato manente pacto.*
3 *Ille contra quem competit vnum remedium ad plura alternatiue,habet electionẽ,ſecus quando plura remedia alternatiue,quia tunc electio competit actori.*
5 *Pœna & res quando poſſit peti ſi opponitur de tranſactione.*

Cum proponas. Br̃ dicit ſic,Põt qd̃ eſt datũ repeti,& exceptio opponi,ſi in trãſactione ſit appoſita clauſula,rato manente pacto,aliàs exceptio tm̃ opponi
1 tur.h.d.No.quod dixi in ſummario de eo φ dixi † rato manente pacto.Aduerte,op.ff.de pac.l.reſcriptum.§.j.ſol.ibi non fuit appoſita cl̃a,rato manente pacto. Op.2. j̃.e.l.ſi quis maior.ſol.ibi iura-
2 uit non ↄuenire,quod iurm̃ h; † vim illius cl̃æ,rato manente pcõ. Op.3.j̃.e.l.vbi pactum.ſol.ibi prima actio fuit ipſo iure ſublata,vñ exceptioni non eſt locus.repetet ergo data, & ille non poterit agere,non propter exceptionis obſtaculum,ſed quia actionẽ non h;.Quæro,dr̃ hic,φ ſi non eſt dictum rato manente pacto,φ h; exceptionem. Quæro, quid ſi vult exceptionem omittere, & data repetere,an poſſit?Tex.hic innuit φ non. contrarium eſt verum, vt s̃.e.l.ſi diuerſa.ſed tunc quæro,cuius erit electio,an opponatur exceptio,vel datum repetatur?Gl.vr̃ dicere φ ſit electio rei.Breui
3 ter † aduerte. Quandoque quis h; vnum remedium quod competit ad plura alternatiuè,& tunc eſt electio debentis,hoc eſt eius contra quem iſtud remedium intentatur,vt l.plerũque.§.fi.de iu. do.& c.in alternatiuis.de re.iu.lib.6.Quandoque competunt plura remedia alternatiuè, tũc ſemper eſt electio eius cui cõpetunt, vt l.quod in hæredem.§.eligere.de tribu.ac. ita in propoſito, hic reo competunt plura remedia,ſcilicet exceptio,& dati repetitio.

¶Antiqua lect.

Cum proponas. Ab eo,cui tranſactio eſt facta cũ cl̃a, rato manẽte pacto,ſi veniatur ↄ̃ trãſ actionẽ p̃t opponi exceptio,& ẽt data pñt repeti:ſecus ſi d.cl̃a nõ
4 ſit appoſita.† Op.ↄ̃ primũ de l.reſcriptũ.§.j.ff.de pac.ſol.φ ibi nõ fuit appoſita d. clauſula, rato manente pacto, ſed in primo dicto h⁹ l.ſic.Itẽ op.de l.ſi quis maior.j̃.e.ſol.φ illud procedit in odium periurantis.Itẽ op.de l.vbi.j̃.e.ſol.φ ibi actio fuit ſublata ipſo iure per acceptilationem,& ideo agi non p̃t, ideo pœnam ſoluit,& reſtituit data.Quæro,dr̃ in fi.h⁹ l.φ competit exceptio,non repetitio datorum : ſed quid ſi ipſe non vult exceptionem opponere, ſed data repetere,nunq̃d p̃t?Tex.vr̃ dicere φ non.Tu dicas φ ſic, per l.ſi diuerſa.s̃.e.Non ob.iſte tex. quia opponere exceptionẽ,& repetere data non competunt ſimul,ſed alterum d; eligi.Sed q̃ro
5 in cuius electione eſt?dic φ in electione repetentis.† Solent quærere doc.ſi op.de tranſactione,vel alio pacto nudo,nunquid poſſit peti pœna & res?dic aut loquimur de pœna legali,aut conuentionali.primo caſu ſic,vt l.ſi pro fure.§.j.ff.de cond.fur.aut eſt pœna q̃ ſuccedit in loco cõtemptus arbitri,de quo remitto ad l.ſi qs rem.& quod ibi no.ff.de arb.De ſecunda pœna,dic quod aut ſuccedit loco intereſſe particularis, & tunc res & pœna p̃t peti, vt l. traiectitiæ.§.fi.ff.de ac.& ob.Aut ſuccedit loco totalis intereſſe,& tunc aut incontinenti eſt appoſita cl̃a,rato manente pacto,& tũc
a vtrunque põt peti. a vt l.poſt rem.ff.e. & hic ſi non eſt appoſita d. clauſula,tunc non p̃t peti res,& pœna,ſed altero d; eſſe cõtentus. l.reſcriptum.§.ſi pacto.ff.de pac.ſi tamen pæna eſſet minor, poſſet agi ad reſiduum illius, quo quantitas excedit pœnam, vt l.ſi quis à ſocio.ff.pro ſoc.l.prædia.ff.de ac.em. & vide quod ibi not.circa hoc.Et omnia prædicta vera,vbi non eſſet appoſitum iurm̃.Quid autem iuris ſit,ſi fuerit appoſitum,videbitis in l.ſi quis maior.j̃.e.

a ADD.¶Adde tu & vltra alios hic ꝑ d.meũ d.Fran.de Pep.de Floren.hic,& intellige hoc verũ qñ cl̃a p̃dicta ẽ appoſita,& venit ad fauorẽ adimplẽtis ↄ̃ctũ, qa in eius p̃iudiciũ nõ operatur ſi ipſe nolit.ita dicit bar.l.cũ pr̃,§.libertis,ff.d̃ le.2.& Ant.de bu.in c.dilecto,de arb.& c.cum inter,el 2.de ele.& vide text.in l. ibi dño volẽte,j̃.de iu.emph.& p hoc adde tu do.Phil.Cor.conſ.51.ver.nec obſtat,ſi eſt adiecta cl̃a,in j.parte, vbi refert ſe conſuluiſſe. & idem tenet Aret.in conſ.14.in pr.& all.bar.in d.§.libertis. de effectu d.clauſulæ, rato manente pacto,vide eundem d.Pet.Phil.Corn.conſ.40,vol.2. & ibi etiam de clauſula, quæ pœna ſoluta,vel non.Et vnum nota de d.clauſula,quod dicit bal.in addi.Spec. in tit,de loc.ver.quid ſi pœna legalis.videlicet φ appoſita in contractu non operatur niſi ſemel,quod intellige,niſi eſſet appoſitum φ toties committeretur, quoties,&c.quia tunc verificatur in duab.vicib.Ita Rom.in rub.de arb. & Spe. ti.de arb.§.ſequitur,vide tamen bal.in contrarium in l.2.j̃.de his quæ pœ.no.

LEX XVIII.

1 *Tranſigere de cauſa capitali,quare poſſit,& ad quem effectum.7.8.& 9.*
2 *Sup adulterio quare nõ admittitur trãſactio,et q̃do trãſigi poſſit.13.23.et 24.*

Tran

3 *Transactio super criminib. in quib. pœna sanguinis non ingeritur, quare non possit fieri.*
4 *In actione falsi quare permissa sit transactio.*
5 *Crimen falsi est opprobriosius criminibus, quæ sunt in mundo.*
6 *Aduersatiua autem, aduersatur ad factum & ius.*
10 *In accusationib. in quib. agitur ad vindictam publicam an sit locus delationi iusiurandi.*
11 *Differentia quæ sit inter pacta & transactionem.*
12 *Super crimine raptus, potest transigi & pacisci.*
14 *Transigi vel pacisci super crimine priuato quando possit. 16. & 17.*
15 *Inquisitio non est ius deducendi in iudicio, sed quidam modus in iudicium deducendi aliis competens.*
18 *In priuatis criminib. commissis, an sit in potestate partis facere q̃ nõ sit crimen.*
19 *Si fiat transactio super criminibus prohibitis, reus habetur pro confesso.*
20 *Pactum in criminibus publicis, quando valeat.*
21 *Dicta in præcedentibus, intelliguntur in sequentibus repetita.*
22 *Mandantes fieri falsum, an possint transigere.* (rito. 24.
23 *Pax super adulterio quando possit fieri. Et an sufficiat habere pacem cum marito.*

a Transigere. Hæc l. ẽ subtilis, & sing. & tractat mãm vtilẽ. Diuidit ĩ 4. ptes. Priõ põit vnã rl'am pmissiuã. scdõ põit except. tertiò ponit rl'am ꝓhibitiuã. quartò ponit excep. ptes patẽt ĩ lr̃a, q̃ ñ eget sũmario, qa gl. vlt. põit duos vers⁹, ex qb. sũmat hæc l. q̃s no. Not. sũt clara. Veniam⁹ mõ ad declarãdũ mãm nr̃æ l. & spãl'r videam⁹ rõem h⁹ l. q̃ ẽ rõ q̃ đ crĩe capitali
1 l; † trãsigere. b Gl. đt q̃ cuil; ẽ licitũ redimere sãguinẽ suũ, vt l. j. ff.
b đ bo. eo. q mor. sibi ɔsc. Hoc đt gl. sup ver. ꝓhibitũ. post pr. Ista rõ ɔcludit ĩ reo: s; ex pte actoris q̃ ẽ rõ? Resp. eadẽ. nã cũ đ iure cõi, si ipse accusator ñ ꝓbaret, puniret̃ eadẽ pœna, q̃ re⁹ accusat⁹ ẽ, vt l. fi. j. đ acc. & iõ isto metu. ẽt ex pte accusatoris, ꝓmittit̃ trãsactio q̃ ad istã pœnã capitalẽ euitãdã. ñ q̃ ad alia, vt j. dicã. Scdõ q̃ro q̃ est
c rõ c q̃ sup adulterio ñ ꝓmittit̃ trãsactio. Gl. ñ đt. † qdã dñt, q̃ adul-
2 teriũ ẽ mai⁹ crimẽ. q̃ ñ ẽ verũ, qm̃ graui⁹ ẽ homicidiũ, parricidiũ, & silia. Alij dñt hoc eẽ, qa Impator ẽ amator castitatis, vt ĩ aut. de leno. cir. pr. Ista rõ ñ ɔcludit, qa ĩ hoc idẽ eẽt ĩ incestu, & stupro, q̃d in adulterio. s; hic ĩ adulterio tm̃ đr. Alij dñt, q̃ istđ ẽ pp frequentiã delicti, vt multis grassantib. loc⁹ sit exẽplo, vt l. aut fcã. in fi. ff. đ pœ. Et ita dicebat Pe. nos possum⁹ dicere q̃ ex pte accusatoris est rõ, qa si pecuniã accipit ꝓ ɔpto stupro, siue vt adulteriũ celaret, punit̃ pena l. Iul. đ adul. vt l. auxiliũ. ĩ fi. đ min. vñ accipiẽdo pecuniã, vt desisteret, incideret ĩ illã l. Ex pte rei sit rõ, frequẽtia delicti
3 h⁹. q̃ro 3. † q̃ ẽ rõ in aliis crĩb. q̃ pœnã sanguinis ñ ingerũt? Bñ rõ ẽ, fauor publicæ vindictæ, qa rei publicæ expedit vt maleficia nõ remaneãt impunita, vt l. ita vulnerat⁹. ad l. Aql. & l. licitatio. §. q̃ illi-
4 citè. ff. de pub. q̃ro, q̃ † ẽ rõ in actione falsi, q̃ l; trãsigere? Gl. đt qa plerũq; accusatio falsi refert̃ ad pecuniariã æstimõem. q. d. accusatio falsi plerũq; fit pp priuatũ ɔmodũ. ista rõ ñ ẽ gñalis, neq; bõa, nã idẽ q̃ hic dr̃ in publicis crĩb. est ĩ accusatiõe priuata, vt j. dicã. Preterea, ista rõ nõ se extẽdit, qñ falsum ɔmittit̃ in rõib. publicis; & iõ dicẽdũ ẽ, vt dicebat qdã doct. Lõgobard⁹, q̃ fuit vocat⁹ Hugolin⁹ đ Fõtana, cui⁹ dcm̃ refert hic Cy. q̃ rõ ẽ, qa, ɔdẽnõ ista falsi q̃q̃ hoĩem ñ interimat, vel pœnã sanguinis ñ ingerat, tñ eũ total'r
5 vitupat, qa † ñ ẽ crimẽ ĩ mũdo, s̃m nr̃os mores, ita opprobriosũ, iõ in eo oĩno est eadẽ rõ, q̃ est in crĩb. ingerẽtib. pœnã capitalẽ. rõ est vt liceat honorẽ. & statũ redimere. Illæ ꝑsuasiones pñt dari, l; ñ vsquequaq; necessario ɔcludant. Et venio ad apparatũ. Op. 1. q̃ hæc l. ɔtineat supfluũ, qa đt trãsigere vel pacisci. ɔ̃ j. ɔstõem §. qb. Dicit gl. intelligo trãsigere. s. data pecunia, pacisci. s. gratis. hoc puto verũ, l; alij dixerint al'r, vt tãgit ĩ gl. mag. cir. fi. Op. 2. q̃ hic malè
6 dicit Impator in aliis ãt publicis, &c. nã nã h⁹ † dictionis, ãt, est vt aduersẽt ad fcm̃ & i⁹, vt l. hoc amplius. §. de his ãt. de dam. inf. & l. sed & si lege. ĩ pr. §. q̃d ãt. de pe. hæ. & l. 2. & ibi nõ. ne qs eũ q in ius voc. &c. s; hic ñ aduersat̃ ad fcm̃, nã s̃. dixit de crĩe capitali, & ẽt repetit de crĩe capitali, qa crimẽ capitale dr̃ ẽt illud q̃d sanguinis pęnã ñ ingerit, s; ingerit pœnã s̃uitutis, vel amissiõis ciuitatis. vt l. 2. ff. de pœ. & de bo. pos. l edicto. §. rei ãt capitalis. Gl. h⁹ timore đt q̃ in prin. dũ đt de crĩe capitali, accipit strictè, hoc ẽ de eo q̃ ingerit pœnã sanguinis ad lr̃am, & tũc bñ seqt̃ illa aduersatiua, & vide gl. 2. Op. 3. & nũc itro gl. mag. & aduerte, qa illæ duæ primæ oppões respiciũt totã l. Nũc op. ad j. rl'am tm̃, & vr̃ q̃ de crĩe capitali ñ liceat trãsigere, vt l. ab accusatione. ff. ad Turp. Gl. đt, licitũ est trãsigere reo, vt redimat sãguinẽ suũ: accusatori ñ l;, qa icidit ĩ Turp. vt l. ɔ̃ria, & vide gl. sup verb. ꝓhibitũ. in pr. Vltram dñt q̃ hic tex. loqt̃ gñal'r tã ex pte actoris, q̃ ex pte rei. Nõ ob. l. ab accusatione, qa añ inscriptionẽ licitũ ẽ trãsigere, ita loqt̃ hic. s; post inscriptionẽ factã & fideiussorẽ datũ de accusatione ꝓsequẽda, ñ l; trãsigere. vt l. ɔ̃ria. Et ita dicebat Pe. doct. cõiter tñt gl. Aduerte, qa vr̃ mihi q̃ ꝑ oĩa scripta ĩtell's h⁹ l. ñ tãgat̃, fortè gl. hũit bonũ ĩtell'm. Pro cui⁹ decl'õne dẽtis scire q̃ in crĩb. in qb. ñ l; trãsigere, si accusator desistat, pt iudex ex offõ suo sup eodẽ ꝓcessu ꝓcedere, & diffinire, vt l. 2. j. đ abol. Nũc ad ꝓpositũ dico, q̃d in crĩe capitali licita ẽ trãsactio ex pte accusatoris, & ex pte accusati q̃tũ ad impediẽdũ ꝓcessum, ne iudex vlteri⁹ sup eo ꝓcedat. & hic ẽ casus hic, qñ trãsactio ad hoc principal'r ꝓponit̃ vt impediat ꝓcessum, vt l. fris. s. e. & ꝑ hoc accusat⁹ euadit poenã capitalẽ, i q̃ incideret, si in calũnia repirer̃ qa iudex de hoc de cætero nõ poterit cognoscere. ita loqt̃ hic. S; si trãsactio nõ eẽt ꝑmissa: remaneret ꝓcessus, & iudex ex offõ suo posset ꝓcedere, & reũ ɔdẽnare vl' accusatorẽ, vt d. l. 2. de abol. Nõ ob. l. ab accusõe. q̃ gl. all. qa fateor q̃ accusator ĩcidit ĩ Turp. cui⁹ pęna ẽ pecuniaria, vt l. ꝑuaricatio. ĩ ñ. ff. de pua. tñ pęnam capitalẽ euitat, & ita dẽtis intelligere hic. & ẽ fundm̃ totius mãæ nr̃æ hic posita. Quartò op. de l. q cętu. §. fi. ad l. Iul. de vi pu.
8 Sol. Gl. † q̃ ibi pactũ, vel trãsactio ꝑiudicat paciscẽti, ñ ãt alij accusare volẽti, vt l. ɔ̃ria. vide gl. ibi, itẽ aunqd, &c. Alius g̃ poterit de eodẽ crĩe accusare de nouo, & nouũ ꝓcessum ĩchoare: sup veteri ãt ꝓcessu ñ poterit ꝓcedere, nec ille iudex, nec illi trãsigẽtes, nec extraneus. Ita loqt̃ hic. in q̃tũ ẽ respũ illi⁹ ꝓcessus, & illius ĩstãtiæ ꝑiu-
9 dicat oĩb. ɔ̃ illđ op. q̃ ẽt respũ actionis † seu accusatiõis dẽat aliis ꝑiudicare. l. ꝑuaricõ. ff. de puar. & ff. de iureiu. l. eũ q. §. in ppl'arib. Sol. gl. ɔ̃ria loquũt̃ ĩ sñia, seu iureiurãdo iudiciali, q̃ ꝑiudicat oĩb. pp authoritatẽ iudicis, hic ãt loqt̃ in trãsactiõe, q̃ h; tm̃ ptiũ ɔsensum. Vide Gl. ꝓut loqt̃ de sñia, verũ đr. qa nõ d; de delicto eiusdẽ hoĩs sæpius q̃ri, vt l. pe. in fi. nau. cau. sta. ꝓut loqt̃ de iureiurando, hoc ñ est verũ simpl'r. nã l. eum q. §. in ppl'arib. loqt̃ in actiõe ppl'ari. cuius ɔmodũ ẽ ꝓptiũ ptis agẽtis post lit. ɔt. vt l. si cui. de ver. si.
10 q̃ nr̃a loqt̃ in accusõib. † q̃ intẽtant ad vindictã publicã, ĩ qb. an sit locus delationi iurisiurãdi Gl. tãgit in l. 3. in pr. ff. de iureiu. & l. in bonæfidei. j. de iureiu. Ego dixi plenè in l. marit⁹. ff. de qq. Alij verò dñt ad d. l. q cætu. §. fi. q̃ ibi loqt̃ in pacto, hic in trãsactione, q̃ nõ pl;, qa ẽt de pacto hic đt, & j. dicã. Op. ad rl'am, & assumo op põem factã in fi. Gl. de l. iurisgentiũ, §. si paciscar. & §. seq. ff. de pac. Gl. đt, q̃ illa l. distinguit ꝑ istam, qa illa pacta ɔ̃ Rẽpublicã, ñ valẽt. Fallit in crĩb. q̃ ingerũt pœnã sanguinis, vt hic. Alij dñt, ibi loqtur in pacto, hic in trãsactione, & q̃ dr̃ transigere, vel pacisci, intelligo
11 pacisci pacto non gratuito, & vide gl. in ñ. Primò ista sol. † nõ est vera, qa q̃tum ad impediẽdum ꝓcessum eadẽ rõ est in trãsigẽte, & paciscente, vt hic dr̃. q̃tum ad alia, vtrũ qs hẽat ꝓ ɔfesso vel ñ, bñ est dr̃ia inter trãsigẽtem, & paciscẽtem, vt l. furti. §. pactus. ff. de his q no. inf. & j. dicã circa 2. rl'am. His expeditis venio ad excep. dr̃ excepto adult. ɔ̃ j. q. ex cau. ser. ꝑ p̃m. lib. me. l. pe. & reuertor ad ordinẽ gl. Sol. dñt qdam, q̃ hic deficit, ibi suppletur, qa ẽt đ crimine raptus non l; trãsigere. Iõ fuit in ɔ̃ria opi. q̃ de crimine raptus liceat trãsigere. q̃d ꝓbat ꝑ tex. l. ɔ̃riæ, ibi pactione trãsmissum, &c. Et sic apparet q̃ trãsactio est ꝑmissa. qdã Mod. do. damnãt opi. Io. nam video q̃ pr̃ transigẽs de raptu punit̃, vt l. 1. añ fi. j. de rap. vir. g̃ nõ est licita, qa si esset licita trãsactio, nõ mereretur pœnã. puto Io. bñ dr̃e, primò qa cessant rões q̃ sunt ĩ adulterio. nã vt s̃. dixi in adulterio est rõ ex parte accusatoris, qa nõ l; accipere pecuniam, vt celet adulterium, imo incidit in l. Iul. de adul. hoc reperitur in raptu. Itẽ erat ibi frequẽtia delicti, qa adulteriũ frequẽter ɔmittitur, sed ista rõ nõ est in raptu, qa raptus nõ freq̃ẽter ɔmittit̃, Pu-
12 to † g̃ ɔpliceat pacisci, vel trãsigi, vt l. q cętu. §. fi. ff. ad l. Iul. de vi pu. & hac l. q̃ solum adulterium excipit. Nõ ob. q̃ pr̃ trãsigens punit̃, qa vt s̃. dixi, ista trãsactio v3 q̃tum ad impediendũ processum. ita loqt̃ hic. Itẽ q̃tum ad euitãdã pęnã capitalẽ, si reperit̃ in manifesta calũnia, s; tñ desistẽs puniet̃ minori pęna, ꝑ d. l. j. j. de rap. vir. qa sicut in aliis crĩb. transigẽs pœna Turp. punit̃: Op. 2. ad istã exceptionem in aut. vt lice. mat. & auiæ. §. fi. Sol. q̃ ibi dr̃, non refertur ad crimen adulterij, sed ad alia capitalia crimina. & ista bona.
d op. ad istam d exceptionem in aut. vt nulli iud. §. adulteram. posito

a ADD. ¶ Paris. An dispõ h⁹ l. hẽat locũ de iure can. vide Rom. sing. 79. inci. tu audiuisti. Itẽ not. q̃ in casib. in q̃b. de crĩe non est licita trãsactiõ, nõ est ẽt licitum ɔpromissum facere. Vide Ale. cons. 82. ad fi. Item q̃d dẽat facere transigens, vel paciscens, vt euitet infamiã, vide Cæp. caut. 188. Item no. q̃ l; sup adulterio nõ possit trãsigi, tñ sup eo pt̃ fieri pax, & q̃ dẽat fieri cũ marito non cum vxore, vide Bar. cons. 170. vol. 1. Item limita & declarã rl'am h⁹ l. vt ꝑ Bar. in l. q p eum dispur. inci. Lucanæ ciuitatis, circa fi. No. q̃ de iure can. in causis spũalib. nunq̃ est licitum desistere pecuniã accepta, vide Bar. in trac. diff. inter ius ciu. & can. Quid autem si aliquis promittat centum Titio, ne eum accuset de morte patris sui, an ꝑ hoc videatur aliquo modo fateri delictum? vide Bal. in c. 1. §. iniuria, de pa. iu. fir. Item adde q̃ regul̃ huius l. in causa mixta, quando pars veniat applicanda partj, & pars fisco, vide not. Alex. cons. 82. vol. 1. ad fi.

b Barb. Adde an stante statuto, q̃ pro pęna capitali debeat condemnari in mille, si is transegerit, vel pacem fecerit, commune debeat habere mille, Io. an. in ad. ad Spec. in tit. de accus. §. dicto, vers. sed pone.

c Dicit Pau. de cast q̃ difficile est reddere rationem, nisi persuasiuam, vt per frequentiam delicti, vel fauore matrimonij.

d Rom. Et an poterit fieri pax in crĩe adulterij, vide Bar. cons. 175. inc. dñe Ptãs, in j. volu. An procurator constitutus ad faciendum pacem, poterit obligare dñm suum, vt non possit stare in ciuitate, vide Pet. in cons. 71. Et q̃d sit pax, vide Bar. cons. 76. inci. ad decl'onem. vo. 1. Et an sufficiat hr̃e pacem cũ marito dumtaxat disponente statuto de adulterio pacificando, vide ibi quia dicit q̃ sufficit fieri à marito pondera, si dicit possit: illud verum, qñ fit cum vxore voluntarie adulterium, secus si per vim, vide consil. Bar. 175. incip. dñe potestas terræ, vol. j. vbi dicit, quòd in volentem non infertur iniuria, & sic sentit illud quod ego dixi.

13 j. de adul. aut. sed hodie. Sol. Ibi l; † pacisci de adulterio post pęnā impositā an nō. Quidam tñ dixerūt, ꝙ hodie p illā aut. l; indistinctè trāsigere đ adulterio. nā ñ hēmus expectare id, cui⁹ nihil operaē euētus, sed post sñiam l; pacisci, ğ & añ. sed illud pl;, qa verum est ꝙ post sñiam l; pacisci, & post pœnā impositam, vt in ꝯrio, an nō. Op. ad idē. ff. đ adul. l. si maritus. §. si negauerint. Gl. đt, ꝙ ibi repudiauit, non āt transegit, vel pactum fecit. ibi gl. se multū inuoluit in solone h⁹ ꝯrij, bñ illa l. pt hre duplicē intellʼm. Primò ꝙ intelligamus de repudiōe fcā anteq̄ inchoaret iudicium, tūc ad hāc l. ñ obstat: qa hic loqr̄ q̄ñ iudicium erat inchoatū. Itē pt intelligi post inchoatū iudiciū: tūc dico, ꝙ illa repudiatio ñ v3 q̄tum ad impediendū ꝓcessum. Ita loqr̄ hic: qa iudex poterit sup eodem ꝓcessu ꝓcedere, v; tñ q̄tum ad repellēdum accusatorem, tanq̄ suspectū, vt ff. ad Turp. l. qui desistit. & j. qui accu. non pos. l. accusationem.

Sumus expediti de j. pte. &c. Venio ad 2. rl'am ꝓhibitiuā, & in hac ꝓcedo p modū qōnū. đt hic, in aliis āt publi-

14 cis crīb. &c. † Quero qd in priuatis crīb. an liceat trāsigi? Quidam dñt ꝙ sic, ar. h⁹ l. à ꝯrio sensu. Alij dñt ꝯ, qa de eis nō pt ꝯpromitti, vt l. ñ distinguemus. §. Iul. ff. de arb. ꝓ hoc ēt facit l. q̄m. & l. furti. §. pact⁹. de his q̄ no. inf. Gl. distinguit. aut agiī ciuilʼr, & pt transigi, & pacisci. aut crīalʼr, & tūc secus. Et vide gl. Ia. Bu. disputauit istā q. & deteriauit ꝙ indistinctè valeat pactū super priuato crīe, & ꝑiudicat oīb. ēt iudici ingrēti, q̄ñ ē pmissum ex forā statutorū, ꝙ posset ingrere de q̄l; crīe. & j. ꝓbat p hāc l. à ꝯrio sensu. scđo in crīb ꝑuatis, est in ptāte ptis facere ꝙ crimē ñ ꝯmittaē. vt iniuriam ñ reuocet ad aīm, vt inst. de iniu. in fi. Itē in furto si ñ adesset volūtas ꝯtrectādi: qa furtū ē ꝯtrectatio rei alienæ inuito dño, &c. Ad qđ facit inst. de obl. q̄ ex delicto. §. placuit. & l. inter oēs. §. rectè. ff. de fur. ğ est in ei⁹ ptāte crimē ꝯmissum extinguere. Præterea, & sup hoc se fundabat, ꝓbo sic, crimē publicū dr̄, ꝙ pp sui immanitatē īferret iniuriā publicā, vt s. đ hær. l. Manichæos. đ epis. & cle. l. si qs ī hoc. & inst. de pub. iud. in pr. & in illo casu. l; iniuria sit priuata, exercitiū ꝯpetit cuil; de populo, ad ꝯmodū publicū, ñ ad ꝯmodū ipsius agētis. merito ñ pt pacto, vel trāsactiōe remitti. crimē verò oīno priuatū īfert īiuriā ꝑuatā. qđ p;. qa priuat⁹ tm̄ pt accusare, merito poterit ipse accusationē suā, seu actionē suā remittere, vt l. si qs in ꝯscribēdo. s. ti. j. Nec ob. ff. de iniu. l. j. §. vsq; adeo. qa ibi ex vno facto plres nascebanē iniuriæ, vna pr̄i, altera filio, merito facto vnius ñ tollr̄ actio alterius. S; in ꝓposito vni tm̄, s. offenso nasciē actio, ğ ipse pt remittere, ēt q̄ñ p statim ꝯcediē indici, ꝙ posset ingrere. Nā

15 ingsitio † ñ ē i⁹ ꝓsequēdi in iudicio, &c. s; q̄dā mod⁹ deducēdi in iudiciū, ius ꝯpetens alij. Nā iudex repñtat locū accusatoris, & illā accusationē, q̄ actori ꝯpetebat, ipse ī iudiciū deducit, vt j. de euic. l. si ob cām. & l. à diuo Pio. §. si post addictū. ff. de re iu. & l. ꝓperandū. §. sināt. j. de iud. vbi abñtia ptis replerē pñtia Dei, hoc ē iudicis. vñ sicut ipse accusator suā accusationē ꝓducet in iudicio, & posset remittere, ita q̄ñ iudex ingrit. Et p hoc ꝯcludebat ipse, ꝙ si iudex ingrit ꝯ aliquē de furto, si dñs vadit ad iudicē, & đt ꝙ hoc ꝯ ei⁹ volūtatē ñ fuit fcm̄, ꝙ extinguiē crimē furti, & cessat illa pęna.

16 Mihi vr̄ † ꝙ gl. tua đt optime. Nā q̄ñ đ crīe agiē ciuilʼr, pt trāsigi, & pacisci, vt d. l. iurisgētiū. §. si paciscar. ff. đ pac. & j. de fur. l. post decisionē. & ff. de ꝯd. fur. l. si ꝓ fure. & đ fur. l. interdū. §. q̄ tutelā. & ff. đ pac. l. si tibi. §. q̄dā. Fallit in q̄busdā casib. ī q̄b. ñ l; trāsigere: qa reus hr̄ ꝓ ꝯfesso, & infamaē, l; q̄tū ad impediendū ꝓcessum, & instātiā, pcm̄ valeat, đ his q̄ no. infa. l. j. & l. furti. §. pact⁹. Si verò agiē crīalʼr, tūc ñ v; trāsactio, nec pcm̄, neq; ex pte actoris, neq; ex pte rei. Ex pte rei ñ v; pp rl'am, q̄ ē ꝙ ī casib. fiscalib, ql aduersariū suū corrūpit data pecunia, hr̄ ꝓ ꝯuicto, vt l. eius q̄ delatorē. ff. đ iu. fis. S; ista cā crīalis intētaē ad publicā vtilitatē, & ad pęnā applicādā fisco. ğ &c. Ex pte actoris ñ l;, qa ē tex. l. si qs repetere. §. j. ff. ad Tur. iō desistēs ex ordinē puniē. Et ꝓ hoc ēt rl'a ḡnalis: qa ꝯ publicā vtilitatē, vt d. l. iurisgētiū. §. & ḡnalʼr. Nō ob. hæc l. à ꝯrio sensu: qa fateor ꝙ

17 nō ē ꝓhibita trāsactio p hāc l. sed p als. † Nō ob. qđ đt Ia. de Are. ꝙ in priuatis crīb. est in ptāte ptis, ne sit crimē. Primò, qa hoc ñ ē verū indistinctè. nā in crīb. seu iniuriis, q̄ hñt lædere corpus nō est in ptāte partis facere ne sit crimē, qa nemo est dñs mēbrorū suorum, vt l. liber hō. ad l. Aq̄l. Itē si ipsemet se ꝑcuteret, puniret̄, vt l. fi. §. pe. de bo. eo. q̄ mor. sibi ꝯscī. & l. oē delictū. §. q̄ se. ff. de re mil. Præterea, vt in illis casib. in q̄b. est in ptāte partis, ne crimē oriaē, ñ ꝯcludit eius rō. Nam multi pñt impedire ne oriaē actio ex crīe, q̄ cā natā ñ pñt extinguere, vt hūistis no. s. ti. 1. l. pcm̄ curatoris. Nō obst. qđ ipse đt ꝙ crīa dñr publica, iō qa infert iniuria publica. qa nego istā, imo dñr crīa publica, qa aliqua l. est expssum ꝙ sint publica, vt l. ꝑuaricati. in fi. ff. de ꝑuar. & l. j. ff. de pub. iud. & ꝙ dictum suum sit falsum, ostēdo. Pono ꝙ ego occidi hoīem, pt agi ꝯ me actione iniuriarū priuato iudicio, & pt agi publico iudicio. l. Cor. de Sic. vt l. ptor edixit. §. j. ff. de iniu. si esset verū illud, qđ ipse dicit, ꝙ iō dñr publica, qa sit iniuria publica, quacunq; actione, seu accusatione ageret, ip esset publicū iudicium. qa agiē de iniuria publica. sed hoc est falsum, vt ꝑdixi, ğ, &c. Ex quib. ꝯcludo, ꝙ in crīb. priuatis pars nō pt pacisci, nec transigere q̄ ad impediendū ꝓcessum ēt q̄ minus iudex ingrat, ar. d. l. 2. j. de abol. q̄ loqr̄ ḡnalʼr. Præ

18 dicta † vera post accusationem ꝓpositam, nā anteq̄ veniaē ad iudicium, bñ pt qs pacisci ad impediendū se, non ad impediendum alium, ar. d. l. q̄ cetu. §. fi. ad l. Iul. de vi pub. & l. si marit⁹. §. si negauerit. de adul. Et si dicis, si impediē agere, alij ñ admittenē, qa accusatio est priuata, ğ nullus alius admitteē. Resp. imo admittenē alij đ

a agnōe, q̄ vñr iniuriati p illā iniuriam factā ꝯsanguineo, a vt de iniuriis. l. lex Cor. in pr. facit ad hoc. ff. de lib. cau. l. 2. 3. & 4. Procedo vlterius. q̄ro qd dr̄ hic. ꝙ in his crīb. nō l; trāsigere. q̄ro qd si trāsactio

19 fiat? Gl. đt, & bñ. ꝙ trāsactio nō v3, & reus hēbiē † ꝓ ꝯfesso, b vt đt

b gl. nec tñ ꝓcessus impediē, qa iudex ex suo officio illū ꝓcessum expediet, vt d. l. 2. de aboli. tñ illū accusatorē trāsigētem ñ audiet, nō ꝙ eum impediat transactio, sed eum impediet desistēria, & infamia, q̄ seqr̄ ex desistētia, vt l. q̄ accusare. ff. de acc. & ad Turp. l. q̄ desistit. Per hoc est expedita vlt. qō, q̄ ē posita in hac gl. vlt. an trāsactio valeat inter eosdē. Quæro, an pactū valeat in istis crīb. pu-

20 oblicis? q̄dā dñt ꝙ sic, qa nō repetit, nisi trāsigeret. Ex hac † gl. no. ꝙ ea q̄ dicta sunt in ꝑcedentib. non intelliguntē repetita in sequenti. in dispōe legali. Hic Cy. sequendo Vltram. dicit ꝯ per l. Titia. §. idē

21 rñdet. ff. de ver. obl. & l. item qa. ff. de pac. † Videte, si tu q̄ris, an liceat pacisci q̄tum ad hoc, vt transigēs reus hr̄ ꝓ ꝯfesso, vel nō. Gl. dicit verū, qa reus paciscens nō hr̄ ꝓ ꝯfesso, vt d. l. furti. §. pacta. ff. de his q̄ no. infa. Si q̄ris an liceat pacisci q̄tum ad impediendū processum, tunc nō l; pacisci, sicut nec desistere, qa nullo mō l; desistere. ar. l. 2. j. de abol. ff. ad Tur. l. & in priuatis, & l. si qs repetere. §. j. His præmissis, venio ad vltimum, dr̄ hic, citra falsi accusationē, quæro vtrum hēat locū in quol; falso? Quidam dñt ꝙ nō. Tu dic, ꝙ h; locum in quol; falso, vt dixi s. circa rōem istius exceptionis. Mō pro declaranda ista mā essent videnda tria vel 4. per modum distinctionis. Primò, an in criminib. liceat transigere, vel pacisci q̄ ad impediendum processum. Scđò, an liceat pacisci, vel trāsigere, quo ad hoc, vt reus non habeatur pro confesso. Tertiò an liceat transigere, vel pacisci, quo ad hoc, vt accusator in Turpil. nō incidat. Quartò, an liceat pacisci q̄ ad hoc, vt accusator ipse vlterius non audiatur: quæ potes per te ipsum per modum distinctionis reassumere. Dixi anno superiore in l. si maritus. §. si negauerit. de

c adul. Quæro, hic dicit transigere, vel pacisci, excepto c adulterio,

22 & j. dicit excepto crīe falsi, qd de mandante † aliis, q̄ mandat fieri falsum, vtrū sit idē qđ in faciēte falsum? Resp. verba legis sunt scripta in rē, & iō hñt locū in faciente, & fieri faciente, & auxiliante, vt l. hęc verba. de adul. & l. aut qui alʼr. §. si. ff. quod vi aut clam, &c.

¶ Contrarietas, & Concordia.

Aduerte ꝙ Bar. in hac l. transigere. arguitur de cōtradictione. Sed in quo articulo. & pro saluatione Bar. vide concordiam, quam posui ad l. si maritus. §. si negauerit. ff. de adul.

a ADD. ¶ Po. Aduerte ꝙ Bar. hic vr̄ velle vnū, ꝙ p l. ñ ꝓbaē, nā ñ hēmus legē ꝙ si fiat tibi iniuria, ꝙ aliis ēt agnatis deē actio iniuriarū. Nō ob. l. Cor. qa loqr̄ quo ad ptāte iudicādi & cognoscēdi. ꝑterea spāle ē ī pre, l; si vni⁹. §. filio. e. ti. đ iiu. ergo in ꝯriū est ius cōe & imo ꝓ defendēdo Bart. ē necesse tractare, an ꝓ crīe priuato crimināʼr quil; possit agere, de quo vide gl. & Bar. in rub. ff. de pig. act.

b Add. Adde diligēter no. s. n Pau. de ca. q. a l; talis trāsigēs hēaē ꝓ ꝯfesso & ꝯuicto, si tñ moriaē an̄q̄ ꝯdēneē, ista pœna ñ trāsit ad hr̄dē eius imo ꝑ mortē crimē extinguiē. Casus est fin. in l. eius q̄ delatorem, ff. de iu. fis. q̄ fuit j. lex q̄ daret honorē Bar. in ciuit. Perusij, p q̄ p3 ꝙ si statim diceret ꝙ ꝯtumax hēaē ꝓ ꝯfesso & conuicto, si tñ moriatur anteq̄ cōdemnetur non pt eius hæres condemnari quod est menti tenendum pro eo quod hr̄ in l. 2. j. de iud. & c. j. de confess. in 6.

c Adđ an liceat trāsigeē đ adulterio, & vitio Sodomitico attētato, Bar. ꝯs. 28. li. 2.

¶ Antiqua lect.

Transigere. Gl. hic in fi. ponit duos versus, quia de quolibet crimine capitali ingerenti pœnam sanguinis, pt transigi, nisi de adulterio, sed si non ingeratur pœna sanguinis, non pt transigi, nisi de crimine falsi. Aduerte primò ꝙ ista l. tradit vnam rl'am permissiuam, & durat vsque ad vers. excepto. deinde ponit vnam exceptionem à dicta reg. & durat vsq; ad ver. in aliis, deinde ponit vnam rl'am ꝓhibitiuam, & durat vsq; ad ver. citra, & à d. reg. ponit vnam exceptionem & durat vsq; ad fi. Op. & vr̄ ꝙ iste tex. sit superfluus, ꝯ §. quib. in j. consti. C. H⁹ timore est facta j. gl. Item op. & sum in gl. q̄ inc. trib. mod. op. de primo dicto ad fm̄. Timore h⁹ est facta gl. ꝙ hoc capitale crimē d; sumi triplr̄, per l. edicto. §. rei capitalis. ff. de bo. pos. Dicit gl. ꝙ hoc capitale crimen d; sumi strictè pro eo crimine, ꝓ quo ingeritur pœna sanguinis, tunc ꝓcedit j. rl'a. Itē dr̄ hic, ꝙ l; transigere de crimine capitali, ꝯ, qđ licitum est non mœretur pœnam. l. Gracchus. j. de adul. sed accusator transigens mœretur pœnam, vt l. ab accusatione. ff. ad Turp. ergo transactio non vr̄ licita. Sol. gl. ꝙ accusato licitum est transigere, vt hic, sed accusatori nō vt in ꝯrio. Et huius timore gl. concludit ꝙ hæc l. non habet locum, nisi in accusato. Vltram. intelligunt istam l. tam in accusatore, quam in accusato. Ad ꝯrium dicunt, ꝙ ante inscriptionem, & fideiussionem datam licitum est accusatori transigere, vt hic, sed postea non, vt in contrario. Vel potes

potes dře q̃ ēt in accusatore h; locū ista l.qa dētis scire q̃ si accusator accusationē ñ ꝓbet,& reperiat in calumnia, punit̃ p iudicē pœna talionis,vt in l.fi.j.de acc.Et aduerte : qa punit ipm ex offō suo.l.j.j.de cal.Mō ad ꝓpositum dico q̃ licitum est transigere,tā accusatori,q̃ accusato. Nā sicut est licita trāsactio ex parte rei,vt redimat sanguinē suū,ita est licitū accusatori eadē rōe:qa si ñ reperit̃ ꝓbasse accusationē,posset puniri mō q̃ dixi s.&sic trāsactio est sibi licita,vt sanguinē suū redimat, & valebit, cū trāsactio impediat ꝓcessum iudicis, vt l.fris.s.e.exceptio trāsactiōis opposita ꝓderit reo:qa ñ ɔdēnabit̃,&accusatori:qa ɔ̃ eum ñ poterit ꝓcedi ad penā talionis,si appareat ñ ꝓbasse. Ad l.ab accusatiōe.resp.vc; q̃ si accusator trāsigat, incidit in turpilianū,vt l.ꝑuaricōis.§.fi.ff.đ præuar.cū p hāc trāsactionē euitabit penā corporalē,& sic ꝑt hře locū in vtroq;. Itē op.de l.q coetu.ff.ad l.Iul.de vi pub.§.fi.Sol.q̃ trāsactio ē licita q̃tū ad hoc,vt trāsigēs ñ possit vēire ɔ̃,ñ tñ ꝑiudicat aliis de pplō,qn illud possint ꝓseq.S; op.de l.cū q.§.in popularib.ff.de iureiu.& d.l.ꝑuaricōis.Sol.vt gl.sol.Itē op.& hæc opp. sol.in gl.cir.fi.gl.mag.q̃ respicit prin.a rīam de l.iurisgētiū.§.si pa ciscar.ff.de pac.Gl.dat duas sol.Prima ēst vera,q̃ illa d; intell'i fm istā.Itē op.& exceptio est primæ rīæ,vt s.vidistis,solūmō de adulterio excipit̃,de q̃ ñ est loc⁹ trāsactioni.ɔ̃:qa vr̃ qđ dēat excipi raptus virginū,vt l.pe.j.ex qb.cau.ser.ꝓ præ.lib.mer.Gl.dedit duas sol.fm j.fatet̃ ɔ̃rium.Aliam sol.dedit gl.& ista cōiter approbat̃,q̃ de raptu sit licitū trāsigere. Ita expsse ꝓbat ille tex.dū đt,pactiōe trāsmissum.Remanet igr̃ solū exceptio in adulterio,fm formam h⁹ l.tñ j.sol.posset tolerari p tex.in l.j.cir.fi.j.de ra.vir.vbi ꝑri nō l; pacisci,de ra.vir.Itē op.de §.fi.in aut.vt li.ma.& aui.Sol.q̃ illud qđ ibi dř ñ refert̃ ad adulteriū,s; ad alia capl'a,de qb.loqt̃ tex.ille. Itē op.de §.adulterā.in aut.vt nulli iu.colla.9. Sol. Ibi pœna erat imposita ꝓ adulterio. Itē op.de l.si maritus.§.si negauerit.ff.de adul. Sol.vt in gl.Pro cuius decl'one sic dicas fm d.Iac.q̃ aut loqmur đ crīb.publicis,ingerētib.pœnā sanguinis,& isto casu sunt 4.ɔ̃side randa.Nā aut q̃rit̃,nunqd trāsactio sit licita q̃tum ad hoc q̃ accusator ñ incidat in Turpil. Aut q̃rit̃ nunqd sit licita, q̃tum ad hoc, vt ipse idē accusator nō possit venire ɔ̃ accusationē(al'r trāsactionem)& ꝓseq crimē.Et dico q̃ ista trāsactio ñ est licita,vt ꝑcludat̃ via aliis volētib.ꝓseq.p l.q cetu.§.fi.ff.ad l.Iul.de vi pub.Aut q̃rit̃ nunqd sit licita ad hoc,q̃ reus trāsigēs hēat ꝓ ɔfesso,vel nō.Et dico q̃ licita est,nec hr̃ ꝓ ɔfesso, q̃tum ad accusationem:qa fit lege ꝑmittente.Ex his p; clarè j.rľa. Trāseo ad exceptionē primæ rľæ, circa q̃ exceptionē dicas:qa aut q̃rit̃, nūqd sit licitū trāsigere sup adulterio. Et dico q̃ nō,vt hic. Aut q̃rit̃,an sit licitū renūciare accusationi de adulterio,& dico q̃ est licitū.Et ita intelligo l.si maritus.§.si negauerit.ff.de adul.Aut q̃rit̃ nunqd sit licitū marito eam reuocare ad se,& quodāmō crimē dissimulare.Et ita loqt̃ §.adulterā.in aut.vt nul.iu. hæc ãt vera in crīb.publicis ingerētib.pœnā sanguinis.In scđo casu prin.vbi crimē nō ingerit pœnā sanguinis, nūqd sit licitū pacisci gratis.Et dic q̃ sic,p l.i fisci.ff.de iu.fis.l.furti.§.pact⁹.ff.de his,q no.inf.& ita sentit gl.q̃ inc.vt j.de ɔ̃h.& com. stip.Ita sonat tex.q in 2.reg. facit mētionē solū de transact.Sed si q̃ris nūqd sit licitū trāsigere, no.rľam q̃ ñ est licitū:& excep.à rľa in crīe falsi,p istū tex.S; q̃ro dicit gl.in 2.& 3.casu qñ nō est licitū, qd si trāsigat?Dic vt ī gl.&oīa hñt locū in crīb.publicis.S; q̃rit gl. qd ī priuatis delictis.Gl.arguit ꝓ & ɔ̃.final'r deteriat,q̃ aut agr̃ ciuil'r,& ꝑt trāsigi,aut crial'r & ñ l;.Aduertatis,qa qñq; q̃rit̃,nunqd sit licitū pacisci gratis de ꝑuatis delictis,& p ɔñs vtrū reus hēat̃ ꝓ ɔfesso,vt l.furti.§.pact⁹.đ his q no.inf. Et gl.dicit verū.ñ ob.l.qm. de his q no.inf.q̃ d; intell'i in trāsigēte,vt ibi no.Qñq; q̃rit̃,nunqd sit licitū facere ɔpromissum:& tūc recurrit̃ ad d.l.ñ distinguem⁹. §.Iulian.Et q̃ sit rō,dic,vt ibi no.Et aduertatis:qa p ꝑdicta,& p hāc l.ñ vr̃ bona æqparatō q̃ facit gl.in aut.vt diff.iud.§.si vero ɔtigerit. vbi gl.æqparat ɔpromissum fcm̃ ī arbitrū,& trāsactionē,q̃ æqparatio reprobat̃ p hāc l.Qñq; q̃rit̃ nunqd sit licitū trāsigere, & tūc h; locū gl.q̃ est hic. & no.eam,& scias vnū q̃ d.Iac.disputauit hāc q. pone,q̃ iudex fm formā statuti ingrat de crīe priuato & inqrit,us trāsigat cum psona offensi,nunqd trāsactio valeat,& nunqd post hāc trāsactionē ꝓcedat ingsitio iudicis? Ipse tenuit opi.lo.positā hic in gl.sup verb.publici.& dicit q̃ impediat ingsitio iudicis.Nā pars offensa ꝑt iniuriā factā ñ reuocare ad aīm.§.ñ.Insti.de iniur. Itē facere q̃ furtū nō sit furtū, dicēdo nō esse fcm̃ ɔ̃ suā voluntatē.l.inter oēs.§.recte.ff.de fur.Et si dicas,q̃uo ingsitio nō est ius ꝓsequēdi in iudicio,iō,&c. s; est qdā modus deducēdi in iudicio ius partis offensæ,& iudex fungit̃ vice personæ offensæ.ar.l.si ob cām.j.de euict.&ar.s.de of.rect.puin.l.2.sed nemini venit in dubiū,q̃ ps ꝑt remittere iniuriā, igit̃ nimirū si trāsactio ptis impedit ingsitionē iudicis.Et si opponeret̃ de l.j.§.vsq; adeo.ff.de iniu.dic, vt ibi.Ex illa iniuria oriūt̃ pl'es action.vna p̃ri,altera filio : vñ si filius remittat actionē suā, ñ tollit actionē p̃ri.ɔ̃riū đterlatur p l.ei⁹ q delatorē.ff.de iu.fisc.vbi reus q delatorē corrūpit, hr̃ ꝓ ɔfesso. Facit ēt ɔ̃ l.si qs repetere.§.si.ff.ad Turp.vbi desistens à crīe priuato,punit̃ ex ordinē. & signa gl.q̃ inci.in aliis.ibi,qd ãt in priuatis? Quæro q̃ sit rō primæ rľæ.Rō est ista : qa cuil; licitū est redimere sanguinē suū.Quæ colľr ex l.j.de bo.eo.q mor.sibi ɔsci.& hoc nō ꝑt hře locū in psona accusatoris,p ea q̃ dicebā s.Sed q̃ro,q̃ est rō excep. Dixerūt qdā,qm crimē est valde magnū. Vel al'r,qa princeps est amator castitatis.Ista ñ ē bona rō,qa eodē mō dřet dici đ stupro. Vñ dicas,fm Pe.q̃ iō est,qa frequētia crīs est rō principalis excep.Sed q̃ro,q̃ sit rō scđæ rľæ. Dic,vt ī gl.fi.Quid si in pœna pecuniaria?Declarant̃ multa alia ī l.pe.§.ad crimē.de pub.iud.per Dy.& de abscissione mēbri dic,q̃ est gl.ord.in l.impium.ff.de iu.

a om.iu. Quæro,an liceat a pacem facere sup crīe adulterij,vt hēat

23 locū certæ ptis ɔdemnōis remissio † ex forma statuti, & an sufficiat facere pacē cū viro tm̃,an cū vxore.Sup primo dico,q̃ super adulterio ꝑt fieri pax. Adulterās gaudet bñficio statuti,ñ.ob.ista l.trāsigere.Nā sciēdum est q̃ trāsactio fit de re dubia,& lite incerta,& sic ad impediendum ꝓcessum,ne amplius sup tali crīe ꝓcedat̃,& istud nō l; sup crīe adulterij,vt ista l.ita in simplici pacto,vt ibi.Quædā est pax & ɔcordia,p q̃ rācor,& maleuolētia,q̃ est ī aīo iniuriati remittit̃, l; pœna minoret̃ ex forma statuti:& ista pax in oī maleficio est licita,vt insti.de iniur.§.fi.ff.de pact.l.si tibi.§.qdā. Et q̃ de adulterio possit fieri pax,est tex.expssus.j.de adul.aut.sed hodie l;,& ī aut.vñ sumit̃.Vñ l; marito iniuriato p adulteriū vxo-

24 rē recōciliare sibi,q̃ nihil aliud est,nisi pacē facere.†Sup scđo dico q̃ sufficit pacē hře cū marito tm̃.Ipse.n.est ille,q principal'r iniuriatus est,& q oīb.ꝑfert̃ in iniuria vindicāda, vt ff.de adul.l.2.§. fi.vbi est casus.& j.de adul.l.quis adulteri. Cū muliere nō ꝑt fieri pax,cū nō possit dici iniuriata:qa in volētē fuit fcm̃,ppea ipsa de hac iniuria nō ꝑt ɔqueri accusando adulterū:qa socia crīs,vt j.de lib.cau.l.si filium.& 15.q.3.c.nemini ꝑterq̃.igr̃ ab eo nō reqrit̃ remissio,apud quē nō est eius iniuriæ ꝓsecutio.ar. de iur.delib l.ait ꝑtor. Itē ar.de inoff.test.l.Papin.iuncta l.sed si vnius.§.filiof.cū gl. sup ver.filio.ff.de iniur.Preterea,ꝓbō facta ɔ̃ adulterū ñ ꝑiudicat mulieri.l.denunciasse.§.fi.ff.de adul. Mulier non ɔfitetur se adulteram, sed iniuriatam, & sic ab ea nō requiritur pax,quia fm hoc sequeretur q̃ confiteretur se adulteratam,vt l.qm̃.ff.de his q no. infa.Secundum contrarium facit j.de rap.virg.l.j.&in aut.de rap. & q̃ no.per Dy.in c.scienti.in j.contrario.de reg.iur.in 6.sed illud verum in muliere rapta,secus in adulterio simplici.

a ADD.¶De hac q.late,vide Io.de Ana.c.1.ex.de coll.deteg.& idē qđ B.d.hic đt.de marito,adde qđ idem tenet Bar.in suo cons.175.qđ inci dñe potestas,vol.1.

LEX XIX.

1 *Transactio quando rescindatur prætextu instrumenti de nouo reperti.*

2 *Clausula inspectis: & cognitis verbis testamenti semper est apponenda in instrumento,quando contrahitur super dependentibus à testamento.*

3 *Actio de dolo , qualiter habeat locum contra subtrahentem instrumenta , vel celantem,& extorquentem transactionem ab aduersario.*

4 *Dolus dans causam transactioni,quando reddit eam nullam.* 5.

6 *Transactio licèt sit stricti iuris,tamen de ea iudicatur,vt de oī contractu stricti iuris liberatorio secundum naturam illius actionis super qua interponitur.*

7 *Libellus super actione de dolo,quando dolus dedit causam transactioni.*

8 *Bona fides est de substantia contractus bonæ fidei.*

a **Sub prætextu.** a Bř dicit.Trāsactio nō rescindit̃ ꝑtextu instřī de nouo reperti,& si dolus rei dat cām trāsactioni,actori p replicationē,vel doli exceptionē succur

b ritur.h.d.Op.ad j.b dictū,& vr̃ q̃ trāsactio rescindit̃ ꝑtextu instřī

1 de nouo repti,vt ff.de re iud.l.Impatores.đt gl.q̃ hæc rľa,q̃ ponit̃ hic,fallit̃ ī casib.quos vide ī j gl. Primō ī eo q̃ gl.all.l.Impatores. đ re iu.ibi loqt̃ ī sñia. & hūistis sil'e no.j.đ re iu.l.sub spē. tñ hæc ē bona allegatio:qa q̃tū ad hoc eiusdē authoritatis est sñia,& trāsa

2 ctio,vt j.l.pxi.ltē in eo q̃ gl.alle.ff.e l.de his.no.sp† & perpetuò tene mēti,qñ facis instřm trāsactionis,vel alterius pacti,sup his,q̃ ex testō đpēdēt,facias q̃ sp dicat̃,īspectis,& cognitis verbis testī, al's ñ valeret,vt d.l.de his.nisi al'r scīa ꝓbaret̃,qđ esset difficile.ad idē.ff.quemad.test.ape.l.j.§.pe.Ex ꝑdictis apparet,q̃ per diuisionē factam inter fratres non ꝑt videri sublatū ius fideicōmissi nisi de notitia testī appareat.Venio ad 2.partem,& op.actio de dolo nō h; locum vbi h; locū alia,vt j.de dol.l.2. & ff.de dol.l.j.§.ait ꝑtor. sed hic dř,q̃ instřa fuerunt subtracta.ergo h; locum actio furti, & per ɔñs cessat actio de dolo. Huius timore sunt hic tres sol. Vna

3 gl.† q̃ hic fuerunt instřa substracta taliter q̃ vitium furti non cadit,quod

a ADD. ¶Paris.Vide circa istā l.Com.cōs.156.vbi dicit q̃ transactio est ipso iure nulla qñ aduersarius subtraxit vel solū occultauit instřa aduersarij , & q̃ dum tex.loqtur de exceptione intētionis,& facti,& ibi ēt q̃ qual'rcunq; arguat̃ dolus aduersarij, vel occultādo instřa,vel al'r,rescindit̃ trāsactio.Et ēt q̃ si aduersarius faciat q̃ cd potuit, & hře instřa,q̃ non potuit hře, et fine dolo & facto aduersarij ,q saltē ex æqtate restituit̃ in integrū aduersus trāsactionē repertis postea instřis. Et idē si ex dfcu notarij nolētis exhiber instř ,ñ potuit ea hře. Vide p eū.Et de hoc vltimo,vide ēt l.Imperatores,ff.de iud.vbi multa addidi.

b Pon.Vide in simili Oldr.in tract.de arb.q.pen.vbi in simili q̃erit,quid iuris in arbitramento,&vide non ab re.Alex.cons.30.vol.5.

dit,qđ fit duob.mod.vt gl.ponit exemplum. Istæ sol.ↄtinent ve-
ritatem in se,tñ nimis istã l.restringunt.Vñ Pet.đr ꝙ actio furti,&
actio de dolo ↄcurrũt,ñ ꝓ illã rõem ꝙ sint famosæ, qđ hic repro-
baꝛ in gl. sed qa ↄpetũt ad diuersa:nã actio furti daꝛ ad duplũ, vel
quadruplũ,actio đ dolo daꝛ ad interesse.ff.de dolo.l.arbitrio. Ista
sol.Pet.ñ vr̃ vera.Nã actio đ dolo nũq̃ h; locũ ꝓ illo fcõ,qđ cadit
in certã spẽm delicti:qa ꝓ eo ñ ↄpetit actio de dolo,vt l.2.j.đ do
lo.de cri.stel.l.3. s; hic est illud fcm̃,ꝙ cadit in certũ nomẽ delicti,
g̊ ñ h; locũ actio de dolo,vt l.2.ff.de dol. vñ Iac.Bu.dicebat sic,&
bñ:Duplex ẽ dol⁹,Vn⁹ ↄmiss⁹ ĩ subtrahẽdo,&ex illo ↄpetit actio
furti,& ñ actio đ dolo.Scd̃s ẽ dol⁹ ↄmissus ĩ celãdo,& extorquẽ-
do à te trãsactionẽ,&ex isto scd̃o dolo nõ oriꝛ actio furti:qa assi-
dua ↄtrectatione ñ nasciꝛ,vt l.ei q.ff.đ fur.Merito agiꝛ de dolo.&
isto casu ista l.loqꝛ ita.& hæc est vera.Op.3.vr̃ ꝙ qñ dol⁹ dat cãm
ↄ̃ctui trãsactiõis,trãsactio sit nulla,vt l.in summa.ĩ pr.ff.de ↄd.ĩd.
4 Sol.đr gl.hic,† & vbiq; in l.ↄ̃ria& l.2.s̃.e. Si qdẽ dol⁹ actoris dat
cãm trãsactiõi,tũc ẽ ipso iure nulla,vt in ↄ̃rio.S; si dol⁹ rei.tũc v;,
s; daꝛ actio đ dolo, vel replicõ doli.Ita loqꝛ hæc lex,& vide gl.Pe.
đr ꝙ ñ ẽ dr̃ia ĩter actorẽ & reũ ↄmittẽtes dolũ.Nã vbiq; v; trãsa-
ctio,& re⁹ p̃t ea,q̃ soluta sũt repetere,vt d.l.ĩ sũma. pp dolũ acto-
ris,& actor pp dolũ rei posset repeteꝛ qđ ꝓmisit.vt hac l.istđ dcm̃
Pe.ñ vr̃ verũ, nã si trãsactio valeret,re⁹ cẽt tut⁹,añq̃ solueret,doli
exceptiõe,& sic exceptione odiosa,vñ soluẽs ñ repeteret ĩdistin-
ctè,vt đ cond.ind. l.q exceptionẽ s; d.l.ĩ summa,ↄcedit repetitio-
nẽ indistinctè:g̊ apparet ꝙ trãsactio ipso iure nõ valebat. Vñ ego
audiui d.Iac.ĩ d.l.ĩ summa. dr̃e ꝙ spãle ẽ ĩ ↄ̃ctu trãsactionis,vt pp
dolũ actoris sit ipso iure null⁹.Postea audiui eũ ꝙ hic sic dixit in l.
ista,& meli⁹:& ẽ ipsa veritas.Qñq; dol⁹ ↄmittiꝛ ĩ calũniosè litigã-
do,& ĩ hoc ↄcedo dcm̃ gl.ꝙ dol⁹ actoris facit trãsactionẽ nullã ip
a so iure,dol⁹ rei ñ.Hic ẽ casus ĩ d.l.ĩ summa.*a*& hęc ẽ rõ:qa fauora-
biliores sunt rei,vt rl̃a iuris,fauorabiliores. qdã ẽ dol⁹,q ↄmittiꝛ ĩ
extorquẽdo trãsactionẽ ab aduersa pte,&ĩ isto ẽ idẽ,siue ↄmittaꝛ
ab actore,siue à reo.Ita ẽt intellr̃e istã l.qa nulla l.reperiꝛ distinctũ.
Tũc op.qñ dol⁹ dat cãm ↄ̃ctui,ↄ̃ctus ẽ ipso iure null⁹,vt l.& ele-
gãter.ĩ pr.ff.đ dol.Gl.hic põit duas sol.q̃ vñr sibi inuicẽ aduersari,
5 nec aduersanꝛ. †Et aduerte primò đr gl.l; ↄ̃ctus sit ipso iure null⁹,
tñ si sequaꝛ tradõ,reuocaꝛ ꝑ actionẽ đ dolo,vt d.l.& elegãt.ĩ pr.s3
hic ĩ trãsactiõe secuta ẽ liberõ,q̃ h; vim tradõis,meritò daꝛ actio
de dolo.Vel alr̃.Qñ dol⁹ dat cãm ↄ̃ctui bonæfidei,tũc ↄ̃ct⁹ ẽ ipso
iure null⁹,vt l.ↄ̃ria. S; qñ ↄ̃ctui stricti iuris, tũc v; ↄ̃ctus ipso iure.
Ita loqꝛ hic,& ꝓbaꝛ j.đ inu.sti.l.dolo.vide gl.Istę sol.vñr ↄ̃rię:qa
vna p̃supponit ↄ̃ctũ trãsactiõis ñ tr̃e.alia p̃supponit tr̃e. Certè q̃l;
est vera,rectè intelligẽdo.Nã aut nos intelligim⁹ hãc l.ꝙ trãsactio
6 fuerit interposita sup actiõe bõæfidei,& tũc ꝓcedi solo j.Nã† l3
trãsactio đ se sit stricti iuris,tñ iudicam⁹ đ ea,vt đ oĩ ↄ̃ctu stricti iu
ris liberatorio ẽm nãm illi⁹ actiõis,sup q̃ interponiꝛ. Ita no.ĩ d.l.đ
tutela.j.đ in inte.rest.Erit g̊ nulla trãsactio,s; liberõ secuta h; vim
tradõis,q̃ ꝑ actionẽ đ dolo rescindiꝛ.Ita loqꝛ hic.& ẽm hoc illđ ꝙ
hic dr̃ đ replicõe doli,& de exceptiõe pacti,erit exceptio facti,&
replicõ facti,ñ iuris.Nã cũ ñ sit secuta liberõ,pactũ trãsactiõis nõ
ꝓducit exceptionẽ:qa nullũ,iõ ñ ẽ op⁹ replicõe iuris.Si verò hãc
l.intelligim⁹, ꝙ fuerit interposita trãsactio sup actiõe stricti iuris,
7 tũc sine dubio, & sine scrupulo ꝓcedit scd̃a opi.† Et ẽ dr̃ia istius
subtilitatis ĩ formãdo libellũ sup actiõe đ dolo : Nã qñ trãsactio
valuit, qs petit ꝑ actionẽ đ dolo rescindi trãsactionẽ, vel petit in-
teresse,qa decept⁹ ĩ trãsactione. S3 qñ trãsactio ñ valuit,tũc petit
qs rescindi liberõem suã vel interesse:qa liberauit.Sic d; intellr̃i.s̃.
e.l.actiõe.hæc sunt vera ẽm opi.nr̃ã cõem. Pe.de Bellap.fuit ĩ sua
opi.mirabilr̃,ĩ hac mã̃ dicẽs, ꝙ ñ ẽ verũ,ꝙ ↄ̃ctus bõæfidei sit ipso
iure null⁹.qa dolus dat ei cãm.Rõ,qa ↄ̃ctus h; sua subalia.Et eius
opi.refert Cy.ĩ l.2.j.de resc.ven.Pro eo facit talis rõ.Facili⁹ impe
diꝛ dñij trãslõ,q̃ ꝑsonalis oblr̃o.Hoc ꝓbaꝛ in vẽdõe rei sacræ,& li-
beri hoĩs.ff.de ↄ̃h.emp.l.liberi.de ver.ob.l.liber hõ.la picola.s; ẽm
nos dñij trãslatio ñ ĩpediꝛ, qñ dol⁹ dat cãm ↄ̃ctui bõæfidei:g̊ mul
to minus ĩpediꝛ oblr̃o ꝑsonalis. Opin.gl.nr̃arũ ẽ vera, vt d.l.& ele
gãter.ĩ pr.đ dol.& l.3.ĩ fi.ff. ꝓ so.vbi est casus exp̃ssus.Nõ ob.ꝙ đr
8 Pe.ꝙ ↄ̃ctus h; sua subalia.nã nego:qa bõa† fides est de suba ↄ̃ct⁹
bonæ fidei,vt d.l.3.in fi.ff.ꝓ so.vbi est casus exp̃ssus. Nõ ob.ꝙ ĩpe
dicere posset ꝙ facilius ĩpediꝛ dñij trãslõ,q̃ ꝑsonalis oblr̃o,&c. Nã
dẽs scire ꝙ ꝓhibitio,& q̃l; iuris dispõ limitaꝛ ẽm cãm suã, vt l.cũ
pr̃ §.dulcissimis.đ le.2.& l.cũ tale.§.falsã.đ ↄdi.& de.& l.ñ dubiũ.
s̃.đ ll.vñ qñq; cã ꝓhibitiõis respicit dñiũ ñ oblr̃onẽ ꝑsonalẽ &tũc
facilius impediꝛ dñij trãslõ.ita loqꝛ p̃dicta rõ.Qñq; cã ꝓhibitiõis
respicit oblr̃onem ꝑsonalem,&nõ dñium,& tũc facili⁹ impeditur
oblr̃o q̃ dñiũ.ita loqꝛ nr̃a mã.Op vlterius ex̃ gl.vr̃ ꝙ nõ hẽat locũ
actio đ dolo,cũ alia ↄpetat,vt l.j.§ ait p̃tor.ff.de dol.Sol.Istđ ẽ ve-
rũ,nisi ĩ actiõe amittẽda qs pass⁹ sit dolũ.Itẽ op.&vr̃,ꝙ hẽat locũ
ↄdõ ob cãm.vt l.si qs accepto.đ ↄd.ob cau.Sol.hic reus impleuit,
quicqd ↄuenit ex parte sua,iõ condõe ob causam nõ p̃t ↄueniri.
a ADD. ¶Add.Adde q̃ ibi posui post Bar.& est aduertendum,ẽm Pau.de cast.ꝙ
in casib.spãlib. in qb.rescinditur sñia ꝑ instr̃a de nouo reperta, vt in minore &
ecclesia,qa rescinditur ꝑ remedium restõis in integrum,sed in transactione re
scindenda ꝑ instr̃a nouiter reperta,ñ est necessaria restõ,sed p̃t mero iure redi
re ad actionem primã,vel de dolo,& in hoc maioris authoritatis ẽ sñia,q̃ tran
sactio,qa difficilius rescinditur sñia.Sed qd in arbitramẽto? Bal.đr ꝙ si petita
est reductio ad arbitrium boni viri,in casu reductionis,poterunt ꝓduci instr̃a
de nouo reperta, sicut possent ꝓduci ĩ cã applr̃onis,s3 si nõ est petita reductio,
& sit transactũ tp̃s petẽdi, tũc secus,nisi in casib.spãlib.& mediante bñficio re
stõis in integrum,sed transactio,q̃ faciunt partes ꝑ seipsas,nõ petiꝛ reduci ad
arbitrium boni viri,& h.d.Pau.menti figendum,qa alibi nõ meminit se legisse,
subdens qđ idem Bal.vult ꝙ si qs abstulit probõem testium corrumpendo,vel
minando eis,qđ nõ testificantur,ꝙ hẽat locum hæc l.ꝙ ꝑ dolum possit rescin-
di transactio,quia testes & instr̃a æquiparantur,l.in exercendis,j.de fide instr.

¶Antiqua lect.

1 *Lex de his.ff.de transac.quòd locum habeat in testĩs,& vltimis voluntatibus.*
2 *Clausula viso testamento,&c. ꝙ debeat apponi in testõ, quando soror dotata facit quietationem fratri de omni èo,quod possit petere de hæreditate,&c.*
3 *Transactio,an valeat,quando dolus dedit causam contractui.*

Sub prætextu. Prætextu instr̃i de nouo reperti, nõ re-
sciendiꝛ trãsactio.hoc primò. Item si do-
lus rei dat causam transactioni,succurriꝛ actori.h.d.Opp.de l.Im-
peratores. ff.de re iud.§.sancimus.in aut.de nõ alien. colla 2.de l.
rem publicam.j.de iur.rei pub.lib.11. Sol.ꝙ ibi sunt casus spãles.
1 Circa materiam,vide gl.de sen.aduer.fis.l.j.lib.10.†Item op.de l.
de his.ff.e.Sol.Illa loquitur in testamentis,&in vltimis volunta-
2 tibus,in quibus non valet nisi respectu,&c. Aduerte,† quia cum
facio trãsactionem super aliquo legato,vel cum soror est dotata
à fratre,& ista ↄtentatur dote, & facit sibi quietationem de omni
eo quod possit petere de hæreditate, &c. debet apponi in instr̃o,
viso testõ,aliàs non valeret,vt d.l.de his.præalle. Item opp.actio
de dolo non concurrit cum aliqua actione, sed hic competeret
3 actio furti.ergo,&c.Sol.vt in gl.2.†Item opp.& vr̃ ꝙ cum dolus
dedit causam contractui siue transactioni,vr̃ ꝙ transactio nõ va-
leat ipso iure,vt l. & eleganter.ff.de dol. Gl.fi.dat duas sol.Vna ꝙ
liberatio venit infirmanda, licèt transactio non valeat ipso iure.
Alia,ꝙ contrarium habet locum in bonæ fidei contractibus.Sed
transactio est stricti iuris. Istæ sol.videntur contrariæ:quia prima
sol.præsupponit transactionem non valere.Alia præsupponit va
lere. Vnde dic, Quòd aut transactio interponitur super contra-
ctu bonæ fidei,& tunc habet locum prima sol.Si interponatur su
per contractu stricti iuris,potest habere locum secunda sol.Item
opp.de l.si quis accepto.ff.de condi.cau.da.Sol.vt in gl.fi.Bart.

LEX XX.

1 *Acta de nocte,an tantum valeant quantum de die.*
2 *Actus voluntarij vt contractus & vltimæ vol.ita valent de die sicut de nocte.*
3 *Actus necessarij,vt iudicia,debent fieri de die,aliàs non valent.*
4 *Actus,quando fiunt de nocte,an debeant esse luminaria.*

Non minorem. Transactio & res iudicata æquiparã-
a tur,& tantum valet factũ de nocte,*a*
quantum de die.h.d. Opp.ꝙ maioris authoritatis sit transactio,q̃
res iudicata, vt habuistis no.s̃.e.l.si diuersa. Sol. Hæc reg.fallit in
quibusdam casibus, quos gl.ponit hic,& latius in l.2.ff.de re iud.
1 Secundò no.ꝙ tantum† valeat actum de nocte,quantum de die.
ↄ̃ in aut.de iud.§.sedebunt.ex̃ de off.del.c.consuluit. Debes scire
ꝙ de iure quædam sunt,quæ non sortiuntur effectum, vt delicta,
& ita puniuntur de nocte, sicut de die,licèt de nocte grauius,vt l.
2.ff.de fur.baln.& l.4.ff.ad l.Aquil.de adul.l.Gracchus.Quædam
sunt quæ de iure sortiũtur effectum, & in his dic,aut quæris qua
die dicatur factum,aut quæris,an factum valeat? Primo casu, dic
2 vt l.more Rom.ff.de fer.Secundo casu dic,aut sunt actus† volun
tarij,vt contractus,& vltimæ voluntates,& ita valent de nocte,si
3 cut de die,vt hic, & l.ad testium.§.posse.de testa. Aut sunt† actus
necessarij,vt iudicia, & tunc debent de die fieri,aliàs nõ valerent,
vt d.§.sedebunt.Fallit ex causa,si iurisdictio expiraret,vt d.c.con-
4 suluit.de off.dele.† Quæro,an quando fit de nocte, debeant esse
luminaria?Dico ꝙ sic,vt l.j.§.tria luminaria. ff.de ven.insp.Ratio:
quia testes debent cognoscere partes, quod non bene fit in ob-
scuro,vt l.fi.§.sinautem dubius.de iure delib.& de testi.l.testium.
a ADD.¶Paris.Et an debitor possit soluere de nocte creditori,& quędam alia &
ꝙ rl̃r omnia p̃nt fieri de nocte sicut de die,vide Dec.in c.consuluit, de of.dele.

LEX XXI.

Cum ea quæ. Breuiter dicit,Simulatæ venditionis pre-
tium peti non potest.h.d.

LEX XXII.

Si maior. Nõ eget summario propter breuitatem.De hoc
videbitis in l.metum.j.quod me.cau.&c.

LEX XXIII.

Nec intentio. Exceptio facti,vel intentionis,nõ potest
opponi post transactionem lite finita.h.
d.Opp.ff.de tu.& ra.distr.l.si ex duob. Sol.vt in gl.ibi loquitur in
plurib.tutorib.vel curatorib.qui tenebantur insolidum,quorum
solutio vuius prodest alteri. Quæro vtrum solutio facta per istũ,
qui non

qui non erat hæres, prosit alij, qui est hæres. Sol. vt in gl. quæ dicit quòd non: quia soluit pro sua obligatione.

¶Alia lectura.

Nec intentio. Pro dato, vel promisso, ex cā transactionis, non competit exceptio. h.d. Op. de l. in summa. in pr. ff. de cōd. ind. Sol. vt in gl. Quærit gl. nunquid per solutionem huius hæredis putatiui factam ex causa trāsactionis, liberent̄ hæredes veri. Et nunquid à veris hæredib᷑. possit repeti istud solutum? Videtur ꝙ sic, per l. si quid possessor. ff. de pe. hæ. Gl. determinat contrarium. Ad l. si quid possessor. resp. vt in gl.

LEX XXIIII.

1 *Confessio sola rei dicentis se dēre certam quantitatem, nō præiudicat creditori.*
2 *Reus si soluit creditori, ex eo non oritur præsumptio, quod nihil debet recipere*
3 *Confessio creditoris, quando sibi præiudicat.* *(à creditore cui soluit.*

Si quidem. Solutio partis ex cā trāsactionis inducit liberōem à toto: secus in cōfessione partis facta à
1 reo. h.d. †Vides ğ ꝙ attestō rei dicētis se dr̄e certam q̄titatem, so-
2 la nō præiudicat creditori. † Sed quæro, vtrum p̄iudicet ipsi reo, ita vt ex eo ꝙ aliquid soluit, sit præsumptio ꝙ nihil d; recipere à creditore cui soluit. Tex. est ꝙ nō. in l. si cum dos. in pr. ff. re. amo. Quæro quid in creditore? Creditor confessus est dr̄e hr̄e centum
3 † à Titio, vtrum videatur dicere, & nihil vltra, adeo ꝙ sibi præiudicet in residuo? Br̄, aut ipse apposuit aliquam dictionem taxati-
a uam,[a] vt si dixit centum sola, vel cētum tm̄, & tunc in residuo p̄iudicat sibi, aliàs non. hic est tex. cum gl. sm̄ opi. Azo. in l. rōes. j̃. de prob. quæ est vera. probatur in l. 3. §. cum Titio. ff. de adim. le. &c.

a ADD. ¶Io. Fr. Ru. Limita nisi creditor cōfiteatur sibi deberi centum pro resto. secundum Ang. Sal. Imo. & alios quos Ias. hic refert, & sequitur.

¶Antiqua lect.

Si quidem. Repetitio partis, ex causa transactionis liberat reum à toto. Sed si reus partem tm̄ ꝯfitet̄ debere, nō præiudicat creditori quo ad residuum. h.d. Quærit gl. quæ erat rō dubitandi in secundo casu. Dic, vt in gl. aduerte, quia confessio debitoris circa partem non præiudicat creditori circa aliam. Sed quæro de confessione creditoris nunquid confessio creditoris sibi præiudicat circa aliam partem. De hoc est gl. in l. rōes. j̃. de prob. & per illum tex. in l. 3. §. cum Titio. ff. de adim. leg.

LEX XXV.

Si maiores. Transactio nō rescinditur ob defectum causæ non expressæ. h.d. An per pactum cum matre filij succedant in minus. Dic vt l. pactum. j̃. de collat. &c.

LEX XXVIII.

1 *Transactio, vt valeat, necessario non debet fieri apud acta, nec in scriptis.*
2 *Agi quod possit ex pacto nudo transactionis.*
3 *Reus non obseruans promissa conuenitur prima actione, ad quam reuertitur actor, & non actione præscriptis verbis. 6.*
4 *Condictio ob causam, cui competat, & de natura illius. 16.* *(actorem.*
5 *Actio præscriptis verb. an datur reo implenti contractum ex parte sua contra*
Contractus trāsactionis, quòd sit quidam contractus innominatus. 21.
Et quis contractus innominatus sit. 23.
Reo transigenti, ex transactione competunt tria remedia, & quæ.
7 *Actio præscriptis verbis quare sit, quòd competat reo & non actori.*
8 *Remittere, quando sit facere, & non dare. 23.*
9 *Actor, quando dicatur liberare reum, & sic implere contractum ex parte sua, vt habeat actionem. 15. & vide 19.*
10 *Cautio Mutiana an habeat locum in contractibus inter viuos. 27.*
11 *Cautio q̄ p̄statur de modo implendo, an habeat locum in contractib. bonæ fidei.*
Transactione interposita super aliquo contractu, de ea iudicatur sicut de contractu, super quo interponitur.
12 *Lex, in omnib. ff. de iud. an habeat locum in contractib. stricti iuris. (bonæ fidei.*
13 *Actor ꝙ possit cogi ad cauendum, si transactio est interposita super contractu*
14 *Cauere quis quòd non cogatur in vltimis voluntatibus de implenda coactione præcisa sed causatiua.*
(stinam obligationem.
16 *Condictio ob causam, an competat actori contra reum, vt sic se reponat in pri-*
17 *Peti ꝙ non debeat, vt fiat id, quod factum non releuat.* *(tiam transactionis.*
18 *Actori et reo, quando subueniatur per actionem de dolo, propter non obseruan*
20 *Transactio ꝙ sit contractus, & an sit nominatus contractus. 21. 22. & 23.*
24 *Transactio si non fiat per vt, sed per dictionem si, an sit contractus innominat⁹.*
25 *Actor agens ob non seruatam transactionem, an debeat prosequi primam instantiam, vel de nouo inchoare.* *(eius, à quo habet titulum.*
26 *Titulus superueniēs possessori, quòd faciat eum quærere dominium ex persona*
27 *Cautio Mutiana quòd non habeat locum vbi dispositio fit sub modo.*

a Siue apud. [a] Br̄ dicit, Transactionibus legitime factis stari ꝯuenit, & si fiāt pacto nudo, ex eis nō agit̄, sed ad primam actio. actor reuertitur. h.d. Diuiditur, quia primò lo-
1 q̄tur in gn̄e, secundò infert ad spēs. Secunda ibi, sed qm̄. † No. j. ꝙ de substantia transactionis nō est ꝙ fiat apud acta, vel ꝙ exinde
2 fiat scriptura, vt s̃. e. l. cum te. & s̃. ti. j. l. pactū ꝙ bona fide. † Scdò
3 no. ꝙ ex pacto nudo transactionis nō p̄t agi. † Tertio no. ꝙ si re⁹ nō obseruaret p̄missa, p̄t ꝯueniri prima actione. Vidistis s̃. ti. j. l. cū pponas. la 2. Veniamus ad decisionem mãæ nr̄æ l. & videbitis pulcherrimam l. Op. dr̄ hic ꝙ ex transactione non p̄t agi, sed agitur actione prima. ꝯ ff. de cond. ob cau. l. 3. §. §. 1. de cond. ind. l. eleganter. §. pe. Sol. Dicit gl. Fateor ꝙ non p̄t agere actor, vt hic, sed reo
4 † bn̄ cōpetit ꝯdō ob cām ad repetēdum ea q̄ dedit, si actor nō obseruat p̄missa, & vide gl. super verb. ex pacto. in pr. Aduertatis, fateor qđ reo ꝯpetit ꝯdō ob cām, ad repetēdum, vt dcm̄ est, sed ista nō orit̄ ex pacto transactionis, sed ex̄ id qđ agitur, vt l. si is. in fi. ff. com. Et hoc sentit gl. vlt. h⁹ l. cir. fi. q̄ vide. Vn̄ proprior solo esset, vt dicamus, ꝙ ꝯdō ob cām nō orit̄ ex pacto transactionis, sed ex̄ id qđ agitur in ꝯ̄ctu, ex illo negotio gesto inter te & me, vt l. si in
5 area. de cond. ind. Anteq̄ intrem gl. † quæro, vtrum reo implenti ꝯ̄ctum ex parte sui, detur actio præscr. verb. ꝯ̄ actorem? Vr̄ ꝙ nō, q̄a sufficit ibi exceptio, vt l. j. §. si reus. ff. de eo p quem fa. er. ꝯ̄rium est veritas, nam cum ꝯ̄ctus trāsactionis sit q̄dam ꝯ̄ctus innoīatus, vt j̃. dicam: implenti tn̄ competit actio p̄scri. ver. ad interesse, vt l. nālis. ff. de præscr. ver. Nō ob. l. j. §. si reus. quia ibi sufficiebat exceptio, pp̄ q̄ sua desinebat interesse, vn̄ actionem ex illo edicto non h;. Ex prædictis hēs ꝙ reo transigenti, ex transactione competūt tria remedia. primò exceptio, secundò ob cām condō, tertiò præ
6 scriptis verbis actio, si ꝯ̄ctum impleuit ex parte sua. † Sed quæro, an actori competat actio præscriptis verbis, ꝯ̄ reum, ex ꝯ̄ctu transactionis? Et vr̄ ꝙ sic, quia cōpetit reo ꝯ̄ actorem vt s̃. dictum est, ergo eadē rōe actori ꝯ̄ reum. In ꝯ̄rium est casus hic, ꝙ ex tali ꝯ̄ctu nulla oritur actio, sed de necessitate actor reuertitur ad actionem
7 primam. Sed nunc reintro gl. Quæro quæ est rō, † ꝙ reo competit actio præsc. ver. & nō actori? Et vide gl. sup ver. ex pacto, ibi, sed quare nō actori, &c. Dn̄t q̄dam, ꝙ ꝯ̄ctus transactionis est facio vt des, ex quo oritur actio de dolo, nō præscrip. verbis, vt l. nālis. §. ꝙ si faciam. ff. de præsc. ver. Istam reprehendit gl. quia imò est, do vt des, cum remittere sit dare nō facere. vide gl. Ista reprehensio gl. non est bona, quia l. si mulier. q̄ gl. alle. loquitur qn̄ debitum certum remittitur. qō nostra loquitur qn̄ dubium debitum remitti-
8 tur. † tunc enim remittere est facere, nō dare, vt dixi in l. actione. s̃. e. & ibi no. sm̄ vnam opi. Sed ista rō gl. non est bona, propter aliam rōem. nam §. ꝙ si faciam, habet locū, qn̄ ex facto alteri parti nihil adest. sed hic alteri aliquid adest, quia statim ex illa remissione quæritur sibi exceptio, ideo haberet locum actio præscriptis verbis, sicut in do vt des, vel do vt facias. vt no. in d. §. ꝙ si faciam. & dixi s̃. e. l. actio. & l. cum mota. Assignauit gl. aliam rōem, quia in ꝯ̄ctib. innominatis oritur actio præscriptis verbis ei q impleuit ꝯ̄ctum ex parte sua, vt d. l. naturalis. § j. de præscrip. ver. sed reus p̄t implere ꝯ̄ctum ex parte sua, dando illud quod conuenit, actor verò qui promisit non petere, vel non agere, nunquam p̄t implere contractum ex parte sua, quia si non petit, vel agit hodie, cras poterit petere, & sic de similib. in perpetuum, vt l. eleganter. §. pe. ff. de condi. ind. Vnde quia contractum nō impleuit, ideo sibi actio præscriptis verbis nō datur: ideo de necessitate ad primam actionem reditur. hic est casus in l. nostra. & vide gl. Ista gl. ponit verissimam opi. & rōem habuistis no. in l. j. in fi. mag. gl. s̃. de pac. & in l. actione. s̃. e. Ad istud ergo quod habuistis, ꝙ actori non competit actio præscriptis verbis, quia non potest implere contractum ex parte sua: Opp. ad istud & vr̄ ꝙ actor possit implere liberando reum per acceptilationem, cum acceptilatio tollat etiam actionem in rem, vt s̃. e. l. vt responsum. Quidam fatentur contrarium, quia si actor liberaret per acceptilationem, hēret actionem præscriptis verbis. Alij, vt Hug. dicunt, ꝙ tunc non impletur contractus, quia etiam tunc poterit agere de facto, licèt actio sit sublata,
9 vt j̃. eo. l. vbi pactum. Veritas est ista, ꝙ attendas qualiter † verba transactionis fuerunt concepta. nam aut dixit, promitto liberare te, & tu reus dabis mihi centum, & tunc posset impleri cōtractus ex parte actoris liberando, & tunc haberet actionem præscri. ver. Aut promisit non agere, vel non petere, & istud nunquam potest implere, quia saltem de facto potest agere vt d. l. vbi pactum. & l. eleganter. § pe. de cond. ind. Et illo casu debet intelligi l. nostra, ꝙ actio præscr. verb. non competat sed reuertitur ad primam actionem. Et istud gl. dixit s̃. de pac. l. 1. in fi. mag. gl. Ad idem opp. & vr̄ etiam, quando promisit non agere, vel nō petere, ꝙ possit impleri ex parte actoris, cauendo de non agendo, vel de non petendo in futurum. Nam cautio Mutiana habetur pro implemento. vt l. Mutianę. de cond. & dem. & de cond. inst. l. 4. §. sol. dicit gl. Fateor hoc contrarium, ꝙ per hanc cautionem impletur iste contractus, sicut in quibusdam casib. similib. qui ponuntur in gl. Tenet ergo
10 ista gl. † ꝙ cautio Mutiana habet locum in cōtractib. inter viuos. Contrarium tenet gl. in l. 1. in fi. mag. gl. s̃. de pac. in l. Mutianæ. ff. de cond. & dem. & l. ita stipulatus. ante fi. ff. de ver. ob. & de cond. ob cau. l. dedi. circ. pr. Et ibi istum passum examinat Gul. de Cu. & videtur tenere gl. hic posita. quod non puto verum, nam contractus innominati fiunt per modum modi, vt do vt des, vel do vt facias

a ADD. ¶Barb. Vide d. Pet. in c. si quando, de of. del. qui aliter allegat istam l.

facias, vel facio vt facias, vel facio vt des, oĩa respiciunt modum. Cautio Mutiana h; locum in ꝯdõib. negatiuis, vt d.l. Mutianę. vñ
11 ista mã nõ h; locũ hic, sed magis esset vidẽdum † de illa cautione, q̃ pstatur de mõ implendo, p l. si tibi lega. de le. 3. de ꝯdi. & dem. l.
a qb. dieb. §. Termilius. no. j. de do. q̃ sub mõ. l. j. Et certè ᵃ istã cautio
b nẽ nõ reperio locũ hr̃e in ꝯtib. bonæ fidei, nisi in casu l. insulã. ᵇ §. fi. ff. loc. Istam mãm latius explicaui. in d. l. Mutianæ. tñ q̃tum ad ꝓpositũ possemus sic dr̃e. Aut trãsactio interponit̃ sup ꝯtu, seu sup actione bonæ fidei, & tunc iudicamus de ea, sicut de ꝯtu bonæ fidei, & vidistis no. s̃. e. l. sub prætextu. & l. de tutela. j̃. de in inte. resti. & tũc cauẽdo de nõ agẽdo, vel de ñ petẽdo, vr̃ impleri ꝯtꝰ. ar. d. l. insulã. §. fi. Si verò interponit̃ sup ꝯtib. stricti iuris, tunc p cautionẽ nõ vr̃ ꝯtus impleri, & ita loqr̃ hic. Nã, vt videbitis agit̃ actione in rẽ, q̃ est stricti iuris. Et fm istũ modũ d; intellr̃i ꝙ no. & vobis dixi, s̃. e. l. actione. ꝯ pdicta op. & vr̃ qđ p cautionẽ nunq̃ impleat̃, vñ vr̃ obstare. ff. de ꝯd. ob cau. l. dedi. in pr. Dixit gl. fateor ꝙ actor pt̃ cauere de implẽdo, nõ pt̃ tñ agi ad cauẽdũ nisi in ꝯtib. bonæ fidei, vt l. in oĩb. ff. de iudi. & in seruitutib. ff. si ser. ven. l. harũ. & in vlt. volunt. vt l. Mutianæ. de ꝯdi. & de. & vide gl. tuã. Vr̃ g̃ te-
12 nere ista gl. † ꝙ l. in oĩb. ff. de iud. nõ h; locum nisi in ꝯtib. bonæ fidei. Idẽ t; gl. in l. 2. in pr. in 2. gl. ff. sol. ma. & d. l. dedi. in pr. & d. l. in oĩb. ꝯrium est verũ, vt l. vniuersa. s̃. de pc. Imp. of. & l. si creditores.
13 de pri. cre. & no. in l. in possessione. qb. ex cau. in pos. ea. † Tñ q̃tũ ad ꝓpositum, bñ fateor istud qđ gl. dicit, ꝙ actor poterit cogi ad cauẽdum si trãsactio ẽ interposita sup ꝯtu bonæ fidei, qa cautio h; implere ꝯtũ, vt s̃. dixi: in aliis ꝯtib. secus. Et ꝙ dico, pt̃ cogi ad cauẽdum, intellige vt pstet interesse, qa ista est nã actionis pscrip. ver. q̃ orit̃ ex ꝯtu innoĩato, vt d. l. nãlis. §. j. de psc. ver. illud ẽt qđ
14 dicit gl. ꝙ in vlt. volunt. † qs cogit̃ cauere p l. Mutianæ. ff. de ꝯd. & dem. nõ est verũ coactiõe pcisa, sed cãtiua. vt ibi no. Itẽ op. ad istã l. qđ ad ꝓmissa agat̃ ex pacto trãsactionis, vt s̃. e. l. cũ ꝓponas. Sol. ibi intercessit stipl'o, hic non. & fm hoc ista opp. vadit ad legẽ, vel
15 forma eam al'r, & sic vadit ad pdicta. † vr̃ ꝙ ꝯtus trãsactiõis possit impleri ex parte actoris, ita qđ pt̃ agere, vt l. cũ ꝓponas. s̃. e. Sol. Ibi transactio fuit facta p stipl'onem, q̃ est vestita in seipsa verbis, nec eget implemẽto rei interuẽtu, hic loqr̃ de trãsactione fcã pacto nudo, q̃ rei interuẽtu ex parte actoris nõ pt̃ impleri. Ita loqr̃ hic, nã vestimẽtum qđ fit verbis, fit ex dispõe ꝯhentium, ꝙ lex nõ denegat, s; illud qđ fit rei interuẽtu, fit ab vna pte tñ lege coope rante, vñ suum lex, non tuũ tibi denegat auxiliũ. & vide gl. Itẽ op. ad pdicta. & vr̃ & possit agi pscr. ver. ex parte actoris, vt l. si p fundo. j̃. e. Gl. dicit ꝙ ibi fallit. Vel dic ꝙ ibi loqr̃ de actione pscr. ver. datiua, nõ natiua. Ista sol. q̃tum ad illã l. si p fundo. nõ est bona, qa nulla ẽ rõ, q̃re hic ñ daret̃ actio pscr. ver. sicut ibi, nã hic rei vendic. agebat̃, sicut ibi: g̃ dr̃ Pet. & credo, ꝙ bñ dicat ĩ hoc ꝙ l. si p fundo. d; intelligi, qñ trãsactio fuit facta p talia verba, q̃ respiciunt implementũ ex parte actoris, vt ꝓmitto te liberare, vel actioni ꝓpositę renũciare, iõ ibi dat̃ psc. verb. actori, impleto ꝯtu ab eo. ita loqr̃ ibi. Item ad illud op. & vr̃ ꝙ actori ꝯpetit pscr. ver. vt s̃. e. l. cũ mota. Sol. vt ibi dixi. Vel intelligas ꝙ ibi fuit tal'r ꝯceptꝰ, ꝙ pt̃ impleri ex pte actoris, & fuit impletus. vel si dicas ꝙ ex pte actoris non pt̃ impleri, tũc in subsidiũ dat̃ actio pscr. ver. à lege, q̃ est datiua, ñ natiua, cũ in pristinã obl'onẽ se ñ possit reponere, vt ibi dixi, & vide gl. tuã. Vidimus ꝙ reo dat̃ actio pscri. ver. & ꝯdõ ob cãm. Itẽ vidimus vtrũ actori det̃ actio psc. ver. sicut reo. q̃ro, vtrũ actori detur
16 ꝯdõ ob cãm, † vt reꝰ se reponat in pristinã obl'onẽ, sicut reo dat̃, vt actor restituat accepta? & ꝙ actori ꝯpetat, gl. vr̃ hic tenere. & in l. actione. s̃. e. Itẽ t; gl. in l. cũ mota. cum actio est talis, q̃ pt̃ ꝯsensu partiũ restaurari. Et vr̃ casus ĩ l. si qs accepro. đ ꝯd. ob cau. in ꝯriũ vr̃ hæc l. q̃ đt ꝙ sit necesse agere actione prima. Itẽ vr̃ casus rotũdus in l. si p fundo. j̃. e. vbi dr̃ expsse ꝙ ad actionẽ primã ñ pt̃ dari regressus. Pro hoc ẽt facit j̃. e. l. quis. aduerte dicas sic, Qñq; reus impleuit ꝯtum ex parte sua, q̃tũ potuit, qñq; noluit implere. Primo casu ñ dat̃ actori ꝯdõ ob cãm, vt reus se reponat in pristinam obl'onẽ, vt j̃. e. l. si p fundo. ibi. n. reus dedit rẽ actori, l; fuisset euicta. & est spãle in trãsactione fauore minuẽdarũ litiũ, l; secꝰ eẽt in aliis ꝯtib. innoĩatis. vt l. fi. ff. de ꝯd. ob cãm. Scđo casu, qñ reus noluit implere, & tũc aut est talis actio q̃ nõ pt̃ p ꝯsensum partiũ restaurari, & ñ dat̃ ꝯdõ ob cãm, vt s̃. e. l. cũ mota. & j̃. ad Tup. l. quis. Si verò p ꝯsensum partiũ pt̃ restaurari, & tũc actor vult p ꝯdoem ob caus. ex sua pœnitẽtia restaurari, & hoc ñ pt̃, vt j̃. e. l. quis. Aut ex aduersarij mora, & tunc si qđẽ ipse potuit implere, & impleuit ꝯtum ex pte sua, h; locũ ꝯdõ ob cau. al's hr̃et locũ actio đ dolo, vt no. in l. actione. s̃. e. & ibi dixi. Prædicta vera, qñ p trãsactionem actio fuit ipso iure sublata, nã si sublata ñ esset, duraret actio pria, iõ nõ esset locus ꝯdõi ob cãm, vt se reponeret in pristinã obl'onẽ, & hic est casus. Sed ꝯ hoc op. video ꝙ reus, cui legat̃ liberatio, h; actionẽ ex testõ, vt liberetur, l; sit tutꝰ exceptione, vt l. 2. §. j. ff. de lib. le. g̃ eadẽ rõe, l; iste actor hẽat repl'onẽ, pt̃ petere, vt reus se reponat in pristinã obl'onẽ, & faciat pactũ de nõ petẽdo. Et hoc te-
17 nebat Iac. de Rau. qđ doc. nr̃is nõ pl;, † qa nõ d; peti, vt fiat id qđ fcm̃ nõ releuat, vt l. hæc stipl'o. §. diuus. vt le. no. ca. sed hic actio nihil releuat, qa ex pacto de nõ petẽdo ꝯsequeret̃ repl'onem tñ, vt in l. iurisgentium. §. pactus ne peteret. q̃ repl'onem h; sine eo. Et p hãc l. nõ ob. ꝙ dr̃ de eo cui relinqtur liberatio, qa illud iõ, qa non est in ptãte rei, qñ ꝯuenit̃, vt sic opponat exceptionẽ. Vt igit̃ sibi pararet probõnes, permittitur sibi agere vt liberetur: sed in ptãte actoris est agere qñ vult, & sic repl'onẽ opponere, ita loqtur hic.
18 Hoc ergo viso. Hoc est qual'r actori subueniat̃ p ꝯdõnem ob cãm, reassumo † qual'r sibi subueniat̃ p actionẽ pscr. ver. Et dicas sic, aut verba trãsactionis sunt ꝯcepta affirmatiuè, ita ꝙ ex parte actoris possint impleri, & tunc implemẽto secuto ei ꝯpetit actio. psc. ver. vt l. si p fundo. j̃. e. & l. nãlis. §. j. de psc. ver. Aut sunt ꝯcepta negatiuè. ita ꝙ ñ pñt impleri, & tũc aut est interposita sup ꝯtib. bonæ fidei, & cauẽdo implet, vt l. insulã. in fi. ff. loc. & sic ei ꝯpeteret actio pscr. ver. Ita intelligo gl. hic positã. Aut sup ꝯtib. stricti iuris, & tũc aut actio prima ñ ẽ sublata, & ñ dat̃ actio pscr. ver. sicut nec ꝯdõ ob cãm, vt dcm̃ est s̃. sed đ necessitate reuertit̃ ad actionẽ primã. Casus ẽ hic. Aut actio sublata est talis, q̃ pt̃ ꝯsensu partiũ restaurari, & tũc actio pscriptis ver. ñ h; locũ datiua, vel natiua. natiua ñ, qa ꝯtus ñ est impletꝰ ex parte actoris. Datiua ñ, qa cessat ęqtas, pp q̃ dat̃, qa pt̃ agere ꝯdõe ob cau. vt se reponat in pristinã obl'onẽ, vt s̃. dixi. Aut nõ pt̃ ꝯsensu partiũ restaurari, & h; locũ actio psc. ver. datiua, nõ natiua, vt l. cũ mota. s̃. eo. Omnia q̃ dixi ex parte actoris, qñ verba ꝯtus sunt ita ꝯcepta, ꝙ ex pte eius nõ pñt impleri, intellige ẽt ex parte rei, si poneres verba ita ꝯcepta, ꝙ ex eius pte impleri nõ possent. ita intelligo istã mãm. ꝯ oĩa pdicta op. dixi ꝙ tã actori, q̃ reo, subuenit̃
19 p ꝯdõem ob cãm, vel actionẽ præsc. ver. ꝯ, imò † p actionẽ de dolo, vt s̃. eo. l. actione. & l. sub ptextu. g̃ apparet ꝙ istæ duæ actiones nõ hñt locum, qa actio de dolo nõ ꝯcurrit cum alia. Gl. tangit in vlt. gl. Tu circa hoc dicas br̃ sic. Qñq; q̃ritur de dolo ꝯmisso circa actionẽ, sup qua transigere posset, & de hoc nõ dico hic, gl. tangit in l. actione. s̃. e. & j̃. prox. & ibi dicam. Qñq; q̃ritur de dolo commisso in litigãdo circa litem, de qua transigitur, & tunc aut dolus committitur ex parte actoris, aut ex parte rei. Primo casu, transactio est nulla, sed si reus actori noĩe transactionis aliqd dederit, h; locum actio de dolo, ad restituendum data, sed ex parte rei valet transactio, & datur actio de dolo actori, ad rescindendam transactionem si primam actionem sustulit, vt s̃. e. l. sub prætextu. & ibi no. ff. de condi. inde. l. in summa. in pr. qñque committitur dolus inducendo aliquem ad transigẽdum, & tũc dic, aut transactio interponitur sup ꝯtib. bonæ fidei, aut super ꝯtu stricti iuris, & de hoc dic vt s̃. e. l. sub prætextu. Qñq; dolus ꝯmittitur in ñ obseruãdo ꝓmissa, & tunc loqtur mã nr̃a, qa rl'r h; locum cõdõ ob cãm, vel præscri. verbis, vel agitur actione prima, vt s̃. dixi, vc; qñ actio extincta nõ pt̃ restaurari p condõem ob causam, q̃ nõ competit ex pœnitentia, vt l. quis. e. Item no. ꝙ ex mora aduersarij qñ actor nõ pt̃ implere ex parte sua, nõ dat̃ actio pscriptis verb. eadẽ rõe. s. quia actor non põt implere, & ideo datur actio de dolo, fm opi. Pla. no. In casu tamen potest agi actione de dolo, vt s̃. e. l. actione.
20 His † præmissis restat qđ veniamus ad qões, & primò quæro, vtrum transactio sit ꝯtus. Certè sic, quia vltro citroq; nascitur obl'o, vt l. Labeo. §. ꝯtum. ff. de verb. sig. & s̃. l. cum te. ibi, si
21 de fide ꝯtus, &c. † Quæro secundò, vtrum sit ꝯtus nominatus, vel innominatus? & videtur ꝙ sit nominatus, quia habet elegans nomen, sicut emptio, & venditio, depositum, societas, & pignus,
c ita transactio habet nomen elegans. In contrarium est veritas, ᶜ quia

a ADD. ¶ Barb. No. ꝙ Bar. t;, ꝙ in ꝯtib. bonæ fidei, & transactione super ea fcã, h; locum cautio Mutiana, & sic tenet ista gl. hic, quæ singularis reputatur, secus in ꝯtib. stricti iuris, sed in l. Mutianę, tenet cõtra, & aliter locutus est in l. quib. dieb. §. fi. de cond. & dem. Io. de imo. in præall. l. Mutianæ, tenet quod nec in bonæ fidei contractib. habet locum cautio Mutiana, cum hoc non sit iure cautum, & resp. ad l. insulam, §. fi. ff. loc. Ang. in l. dedi, ff. de condi. ob cau. dicit ꝙ solitus est tenere id quod Bar. tenet hic, & addit ꝙ in stricti juris contractib. debitore effecto suspecto, habet locum cautio Mutiana.

b Barb. Adde fm Pau. de cast. ꝙ vr̃ dicendum oppositum, ꝙ nõ hẽatur pro impleto, nam l. insulam, §. fi. loquitur in ꝯtu noĩato, ex quo oritur obl'o & actio statim, ẽt añ secutum implementum, l; obstet exceptio vsquequo impleatur, vt l. Iulianus, §. offerri, ff. de act. emp. Si ergo nõ pt̃ impleri ex parte actoris, nisi priꝰ impleatur ex parte rei, quia venit fiendum implementum, ex eo ꝙ reus dabit, vt si locas mihi opus fiendum pro centum, ꝙ de illis centum facere debeo, tũc æquitas dictat, ꝙ agere possum antequam faciam, & ꝙ cauendo de faciendo debeat sufficere, cum mihi non obstet exceptio, & ita loquitur ibi. Non enim habes actioné ex implemẽto, sed ex solo consensu, sed nos loquimur in ꝯtib. innominatis in quibus antequam impleam nõ est orta obligatio, & actio, quæ debet oriri ex implemento, vt l. iurisgentium, §. j. ff. de pact. Non sic ergo dictat æquitas, ꝙ cautio de implemento faciat mihi oriri actionem & obl'onem, nec ita faciliter, sicut dictat, ꝙ actionem non datam possit exercere sine obstaculo exceptionis hoc. n. facilius fit, & hoc dicit esse ita verũ sicut Deus est in cœlis.

c Pom. Vide Alex. vbi tenet quòd est contractus innominatus, cons. 40. vol. 5.

quia ꝯctus noīati ꝓducūt actionē eo ipso ꝙ ponuntur absq; aliq̄ implemēto, vt l.iurisgentiū.in pr.ff.de pac.s; trāsactio nō ꝓducit actionē,nisi impleaꝰ rei interuētu, ꝗ apparet ꝙ nō est ꝯctus noīa-
22 tus,vt hic,& hoc sentit ista gl.tota,& ista est veritas.† S; tūc q̄ro, quare nō est noīatus sicut emptio,& vendō.In permutatione reperio l.hoc dicētē ĵ.de rer.perm.ſup rub.&in d.l.iurisgētium §.1. Nā permutatio ſm verā opi.iō nō dr̄ ꝯctus noīatus,qa h; nomen generis,nō speciei, nā ēt emptio ꝑt dici permutō,qa ꝑmutaꝰ res cū pecunia.Itē in locōe permutatur opera cū pecunia, vn̄ ꝑmutatio generis,& appellatio generis,nō facit ꝯctū dici noīatū, vt de ꝯd.& de.l.si noīatim.& de lib.& post.l.j.Idē possumꝰ dicere in trāſactiōe.nā siue recedas à lite,pacto gratuito,siue simplici renūciatione,siue s̄nīa,ꝑt dici trāsactio,hoc est,trāsactū à lite, vel trāsactū ab actione,qa ꝓpriè ex parte actoris dr̄ trāsactio, vt habuistis no. in l.2.ṡ.e.Cum ꝗ sit nomē generis,nō facit ꝯctum dici noīatū.Preterea,& ista ē melior rō q̄ posset reddi.ꝯctus noīati hn̄t suos fines determinatos.In emptiōe,& vēdōe,emptor dat ꝑtiū,vēditor dat rē.In locōe locator dat rē,ꝯductor ꝑtiū,s; trāsactio nō h; fines determinatos,qa q̄nq; actor dat pecuniā,q̄nq; recipit,vt l.2.& l.si super possessiōe ṡ.e.Vel dic ꝙ iō nō est noīatus,qa nō placuit ꝯditorib. iuris eā ponere inter ꝯctus noīatos.& forte non est mala rō.
23 † q̄ro qs ꝯctus innoīatus est hic?qdā dn̄t ꝙ est facio vt des, qa remittere ē facere.Alij dn̄t,qđ ē do,vt des,nō curo. Aduerte,gl.nr̄æ ꝯsiderāt ꝯctus innoīatos penes modū ineundi ꝯctū, vt habuistis no.ṡ.e.l.cū mota.& hac l.S; ego teneo cū Vltram.qđ dēamus ĩspicere vtrāq; partē,vt ex vna parte sit facio vt des,&ex alia parte,sit do,vt facias.Idē ĩ simbilib.vt dixi ĩ l.cū mota.ṡ.e. Nūc ad ꝓpositū dico,qđ ꝯctus trāsactionis cōiter est remittere,vt deꝰ aliqđ, istud remittere ſm q̄sdā,est idē qđ dare,vt hic đr gl.circa pr. Secūdum alios,q̄n remittiꝰ debitū dubiū,nō ē dare,s; facere,vt ṡ.dixi.& dixi in l.actione.ṡ.e.& sic ſm aliquos,esset facio,vt des:ſm alios,do,vt des,tn̄ in hoc nō ē curādū,qa cū ex isto fcō aliqđ absit parti,daꝰ ꝑſcriptis verbis,sicut in do,vt des.Cū ꝗ idem sit effectus,nō est curādum qs ꝯctus sit,vt l.Gallus.§.si eiꝰ.ff.de lib.& post.tn̄ ꝑt esse,qđ trāsactio verè est,facio vt des ex parte actoris.Exēplū.Actor petebat sibi dari fundū,deuētū ē ad trāsactionē hāc,qđ actor iret Romā ꝓ reo,&reꝰ sibi daret fūdū,tūc eēt,facio vt des,ex ꝑte actoris, ex parte rei,do vt facias.Itē ꝑt eē ex parte actoris,do vt des,in exēplo ꝑmisso,si in trāsactione fuisset ꝯuētū,vt actor daret cētū,& reciperet fundū,vt ṡ.e.l.si super possessiōe.&tūc ex vtraq; parte erit do,vt des,cū ex vtraq; parte sit datio.Itē ꝑt eē ex parte actoris,do vt facias,&tūc ex ꝑte rei facio,vt des.posset ēt esse ex ꝑte vtriusq; facio,vt facias, vt diligēs ĩuestigator poterit ꝑqrere.vn̄ ꝯctus trāſactiōis ꝑt cadeꝛ ĩ q̄libet speciē ꝯctꝰ ĩnoīati.hoc vult sētire j.gl.tua
24 mag.circa fi.& vide eā.q̄riꝛ,qđ si trāsactio† nō fiat ꝑ vt,s; ꝑ si,hoc mō,si dabis mihi cētū,remittā tibi actionē:vtrū sit ꝯctꝰ innoīatꝰ. Vr̄ q̄n,qa n̄ oriꝛ vltro citroq; oblō:ꝗ nō ē ꝯctꝰ ꝓpriè,vt l.Labeo. §.ꝯctū. de ver.si. Illud.n.qđ est in ꝯdōe,nō est in obligatiōe,vt l.si qs sub ꝯdōe,si qs omis.cau.test.& hoc vr̄ tenere gl.in l.si qs cū debitore.ff.de iurei.In ꝯriū,ꝓsit trāsactio,& ꝯctus innoīatus,vr̄ tex. ṡ.e.l.si sup possessione.Et vr̄ tenere gl.ff.de pac.l.si intra.ff.de do.l. hoc iure.Gul.de Cu.d.l.si qs cū debitore.đr,Aut in ꝯdōe venit aliqđ ꝑ qđ parti aliqđ adest,& erit ꝯctus innoīatus. Aut nō venit id, ꝑ qđ parti aliqđ adest,& nō erit ꝯctus innoīatus.&hoc satis ꝑt ꝓcedere.Ad id qđ dr̄,ꝙ nō est in oblōe illud qđ est in ꝯdōe, r̄ndeo & ꝯcedo oppositū,& dico ꝙ ille ꝯctus innoīatus, tūc incipit esse ꝯctus,q̄n qs ꝯdōē implere incipit,vt no.in d.l.si qs cū debitore.ff.
25 de iurei.ita dētis intelligere.† q̄ro,dr̄ hic,vēdicōe pēdēte,vtrum actor hēat ꝓseq j.instātiā.vel hēat necesse de nouo inchoare?tex. hic vr̄ velle qđ ꝓsequaꝛ instātiā.Dixi.ṡ.e.l.si diuersa.hoc declarabo in seq.q.q̄ro,dr̄ hic,qđ si reus vult euadere 1.actionē, cogiꝛ parere trāsactioni.q̄ro vsq; ad qđ tp̄s ꝑt actionē 1.euadere,paren lo trāsactioni? Gl.dubitat.dicā ĵ.e.l.si maior. Vltimò gl.format vnū ꝯriū,& n̄ soluit,sup verbo,pēdēte.ibi.ff.ad l.fal.l.3.§.j.S; meliꝰ obstat l.4.qa l.3.nihil ad ꝓpositū.Itē l.3.nō vr̄ ꝯdicere prima facie,s;
26 rectè inspiciendo ꝯdicit ad id,qđ gl.proximè đr.† nā titulus superueniēs possessori,facit eū q̄rere dn̄iū ex ꝑsona eius,à q̄ h; titulum. S; hic possessori superuenit titulus.s.transactio, ꝗ vr̄ ꝙ ex persona actoris q̄rat dn̄iū,& sic actor desinat esse dn̄s,cuius ꝯriū hic dr̄.so. Verba trāsactiōis hic nō respiciūt trāslationē dn̄ij, s; solum tēdūt ad impediendam actionē,qa ꝓmisit nō agere,vl' petere,vt ṡ.dixi, merito dominium nō transfertur,vt videbitis.ĵ.e.l.si pro fundo.

¶ Antiqua lectura.

Siue apud acta. Trāsactio legitimè fcā đ; obseruari,& si fiat nudo pacto,ex ea nō agiꝛ,s; si ꝓmissa n̄ obseruāꝛ, 1.actiōe agiꝛ,& si opponaꝛ exceptio trāsactiōis, replicaꝛ de dolo.H.d.vsq; ad fi.& diuidiꝛ in 2.partes:qa 1.ponit dictum ĩ gn̄e.2.infert ad speciē.Secūda ibi,s; q̄m.Op.& intro gl.magnā,dr̄ hic ꝙ ex nuda ꝯuētiōe nō ꝑt agi,s; agitur 1.actiōe.Imò vr̄ ꝙ ꝯpetat actio,vt l.3.post pr.ff.de ꝯd.ob.cau.so.gl.qđ reo ꝯpetat actio,ad repetendū,qđ dedit,s; actori nō,vt hic,aduerte,qa l.ꝯria loq̄tur de ꝯdōe ob cau.q̄ ꝯpetit vt ibi. Et aduerte.qa ꝯdō ob cau. daꝛ extra id,qđ agitur inter ꝯhētes,vt l.si qs.§.j.ff.man.l.āt nr̄a prohibet intētari actionē ex nuda ꝯuētione,nō aūt ꝓhibet q̄n possit agi alia actiōe,puta ꝯdōe ob cām.Ex hoc no.ꝙ vbi reꝰ cū ꝗ fit trāsactio,implet ꝯctū ex parte sua, ei daꝛ ꝯdō ob cām ad repetēdum qđ dedit,vt d.l.3.si actor nō obseruat ꝓmissa.Itē ꝯpetit sibi exceptio trāsactiōis,vt ꝑ totū hūc titulū. Itē ex eo qđ ĩplet ꝯctū ex parte sua,ꝑt sibi ꝯpeteꝛ actio ꝑsc.ver.h; ꝗ tria remedia.Dixi ꝙ reo datur ꝯdō ob cau.Quærit gl.q̄ est rō,ꝙ actori n̄ datur actio ꝑsc.ver. sicut reo?Dn̄t q̄dam ꝙ ex parte actoris transigētis dr̄ esse facio vt des,ex quo ꝯctu oritur actio de dolo vt l.nālis.§.ꝙ si faciam.ꝑall. s; actio de dolo nō ꝑt competere cum alia,vt l.1.ṡ.ait.ff.de dol.iō actori nō daꝛ actio,sicut reo. Hāc reprobat gl.qa istud ē verbum gn̄ale.ꝙ ex parte actoris transigētis semper dr̄ ꝯctus,facio vt des, imò pōt esse do,vt des,cum remittere sit dare, vt l.si mulier.ff.de ꝯd.ob ob.qđ est verum,sec.d.Ia.si debitum esset purum,vt dixi in l.actione.ṡ.e. Vnde gl.dicit, ꝙ nō datur actori,qa hic fuit nudum pactum,& nō est vestitum aliquo vestimēto ꝯ rōem gl.Op.vr̄ ꝙ fuerit vestitum,qa eo ipso reus liberatur,&ꝑ ꝯn̄s ei cōpetit actio, vt l.4.§.fi.de ꝯd.inst.so.gl.ꝑ interēptionē, qa l; actor liberet reum adhuc ex parte sua nō dr̄ impletus ꝯctus, & iō ei daꝛ actio, q̄ saltē posset agere de fcō,vt l.vbi.ĵ.e.Verum est,tn̄ dicit gl.ꝙ si actor caueret se nō acturum, tūc vr̄ plenè impleuisse ꝯctum ex parte sua, qa talis cautio hr̄ loco vestimenti, vt d.l.4.§.fi.& iō agit.Concludit ergo gl. ꝙ ista cautio Mutiana hēat locum in dispositionib.inter viuos.Ita sentit gl.hic.Contrarium fuit no.in l.j.ṡ.ti.prox.Cōtrarium no.in l.Mutianæ.ff.de cōd.&de.Gul.in d.l.2.in pr.de cōd. ob cau.t;, ꝙ cautio Mutiana h; locum in contractib.alle.l.si fideiussor.§.fi.qui satis.cog.l.Imperatores.§.fi.ff.de app.l.presenti.§.fi. ṡ.de his q̄ ad eccl.confug.alle.§.si verò intra.in Aut.de mon.col.j. Præterea est gl.ordinaria in l.nostra. Dicas ꝙ aliæ gl.sunt veræ, & non ista.Rō,quia cautio Mutiana h; locum solum,vbi dispō est sub cōdōe negatiuē concepta. Sed materia ꝯctuum innominatorum,de quib.loquiꝛ l.nostra,h; locum vbi dispositio procedit sub
27 mō per vt.† Et ꝙ cautio Mutiana non hēat locum vbi dispō sit sub mō,gl.est no.in l.cum pater.§.Titio.q̄ incipit,quo casu.de le. 2.Nō ob.iura allegata in ꝯrium.qa illa iura loquunꝛ de cautione inducta ab aliis iurisconsultis,nō à Mutio,& ex permissione aliarū legum. & loquunꝛ de cautione oīno diuersa, ſm diuersas materias,vt ꝑ; ex dictis iurib.Vel potes dicere ꝙ hæc gl.nō est necessaria illic, qa hæc gl. loquiꝛ vbi quis spōte recipit hanc cautionem. S; l.Mutianæ,cum mā sua, loquiꝛ q̄n hr̄s đ; dare legatum sub condōe de nō faciendo.Si offerꝛ cautio Mutiana,h; necesse accipere dictam cautionem, & ita đ; intelligi hic.Item op.de l.3.in pr.ff.de cond.ob cau. sol.gl.ꝙ si actor vult cauere se nō acturum,ꝑt,nō tn̄ cogiꝛ.&sic tollit ꝯrium,& qa dixi,non cogiꝛ,est verum,nisi in casib.vt in ꝯctib. bonæ fi.& in vlt.volun.all.gl.l.in omnib.ff.de iud. q̄tum ad illum passum,cum gl.đt, de ꝯctib.bonæ fi.gl.vr̄ innuere ꝙ l.in oīb.nō hēat locum in ꝯctib.stricti iuris.Istud nō est verum, qa l.illa h; locū ēt in stricti iuris iudiciis.Itē in eo qđ đt gl.ꝙ in vl. vo.cogitur,intellige nō ꝑcisè,s; cātiuè,si legatarius vult cōseq legatum.Item op.de l.cum mota.ṡ.e.l.si ꝓ fundo.ĵ.e.Gl.dat 2.so.illa vr̄ verior, ꝙ in ꝯriis daꝛ actio ꝑsc.ver.à lege,adeo ꝙ nō sit natiua,s; datiua.Ita fuit no.in d.l.cum mota.ꝑal.Item op. & sum in gl. fi.& op.ꝑ hunc modū,vr̄ ꝙ hæc l.sit in seipsa ꝯria. Nam đt primò, ꝙ ex pacto nudo nō nasciꝛ actio, postea dicit in fi.poteris vrgere aduersarium. Huius timore est factum prin. hꝰ gl.qa aduersarius vrgebaꝛ nō ꝑcisè,s; causatiuè,qa si nō vult teneri,ad qđ tenebaꝛ prima actiōe,obseruabit ꝓmissa per cautionē. Simile vidistis in l. si pacto,q̄ pœnam.ṡ.ti.ꝓx.Item op.dr̄ hic,nō agiꝛ ex nuda cōuentione,ꝯ. Aut in trāsactione interuenit dolus, & poterit agi actiōe de dolo. Aut nō obseruanꝛ promissa,& poterit agi cōdōe ob cau. so.gl.qa l.ista prohibet actionem nasci ex nudo pacto,nō tn̄ ꝓhibet agi actione de dolo, & nō prohibet quin possit agi cōdōe ob cām,q̄ oīa oriuntur ex pacto,quod intellige vt dixi.ṡ.q̄ro,nūquid transactio dicaꝛ esse cōtractus?dic ꝙ cōtractus est, vt dr̄ in l.cum te.ṡ.e.ibi,si de fide ꝯctus, vt probatur per l.vbi ṡ. e.vbi in acceptilatione quæ interuenit in transactione dr̄ esse vinculū,&sic oblō, vt inst.de oblōnib.in pr.Sed q̄ro,q̄ sit dr̄ia inter transactionem & cōtractum,facio vt des.Dic vt in gl.quam no.& est gl.ma. in fi.verumtamē volo ꝙ sciatis,ꝙ transactio ꝑt cadere in quamlibet speciem cōtractus innoīati,ꝑt.n.ex parte actoris esse facio,vt des,verum est qđ gl. nostra dr̄iam assignat hic. V.g.per totum istum tit. Ego actor desisto à lite, vt des mihi decem, ex parte tua est do, vt facias,q̄nq; facio,vt facias.pone,agebam cōtra te,cōuenimus,qđ irē ꝓ te Romam,&tu ꝓ me Perusij.Item ꝑt cadere in illam spēm, do,vt des,pone petebam fundum mihi dari,peruenimus ad transactionem,qđ ego actor darem tibi centum,& qđ tu dares mihi fundum,hic est trāsactio. Item ꝑt cadere in illam spēm cōtractus

innominati, do, vt facias, qa remittere est dare, vt dixi s. & probatur in d. l. si mulier. Mõ, si peruenimus ad transactionẽ, qđ remitto tibi actionem, vt vadas p me Romam, transactio incidit in cõtractum, do, vt facias. Quero qualiter debet intelligi pendẽte. Dic vt in gl. & bene. & tene menti ista. hic non sunt alia.

LEX XXIX.

1 *Transactio, quando porrigatur ad ea, de quibus non est cogitatum.* 5.
2 *Remissio generalis, quando comprehendat ea, quæ specialiter sunt incognita.* 4.
3 *Transactio & sententia sunt eiusdem conditionis.*
6 *Compromissum quando comprehendat incognita.*
7 *Remissio doli, an veniat in generali transactione.*
8 *Intellectus ad istam l. versic. error autem.*

a Sub prætextu[a] specierum. Vbi est petõ gñalis, transactio gñalis refert ad oĩa q̃ in actiõe pposita poterãt cõphẽdi, secus in his q̃ post-
1 ea emergũt. H. d. Ad 1. dictũ ex gl. op. & vr̃ † q trãsactio nõ porrigat ad ea, de qb. nõ est cogitatũ, vt l. cũ Aquiliana. & l. q cũ tutorib. ff. e. H9 timore dñt qdã, q hæc l. d; itelligi de illis specieb. de qb. cogitatũ fuerat. Et ita intelligit Mar. Sil. cõ quẽ est expsse hæc lra, dũ d t, pòst repertarũ. g apparet, q primò de hoc cogitatũ nõ fuerat.
b Vñ doc.[b] Vltram. dñt, & bñ iudicio meo, q qñq; pt de re aliq̃ cogitari spãlr, & illo mõ ñ fuit cogitatum hic. pt ẽt cogitari d re gñalr, vt qa hẽo intẽtionẽ remittẽdi qcqd in actiõe tutelæ possit venir, & isto mõ fuit cogitatũ hic. & sic intelligunt cõria, vc;, in gñali trãsactiõe nõ veniunt ea de qb. nõ fuit cogitatum. s. gñalr, vl spãlr, s; hic fuit cogitatũ gñalr. Et ista distinctio cogitari vel generaliter, vel specialiter, probatur per text. ff. de testa. mil. l. qui iure militari.
2 ita d; intelligi hic. Hoc pmisso venio ad gl. op. qđ † ea q̃ sunt spãlr incognita, nõ veniũt in gñali remissiõe, vt l. tres fratres. ff. de pac. so. Ibi erat ĩcognitũ pp dolũ aduersarij, hic alterius. Op. & ad idẽ. ff. e. l. de his. & l. nõ est. so. Ibi loquit de his q̃ ex testõ depẽdẽt, q̃ in trãsactiõe nõ veniũt, nisi inspectis & cognitis verbis testi. Op. ad idem. j. de iud. l. licet. so. Dñt qdam, qđ ibi fuit petõ spãlis, l; gñalis sñia. hic fuit vtrũq; gñale. Gl. reprobat istã sol. qa ẽt ibi fuit gñalis petõ. Alij dñt, q aliud est in sñia, vt ibi, aliud in trãsactiõe, vt hic. & assignãt 2. rões. Primò, qa iudiciũ reddit in inuitũ, trãsactio fit iter volẽtes. Et ex hoc seqt alia rõ, qa trãsactio est fauorabilis, iudiciũ
3 odiosũ. † Ista ẽ truffa, qa eiusdẽ cõdõis est trãsactio, & sñia, vt s. e.
4 l. nõ minorẽ. Dicẽdũ † ẽ ergo, q ibi fuit petõ gñalis, & sñia gñalis, s; psecutio cãe fuit spãlis, meritò in nõ psecutis sñia nõ obst. ope replicationis: hic verò fuit petõ, psecutio & trãsactio gñalis. nã si hic fuisset psecutio spãlis, esset idẽ qđ in sñia, vt in l. cõria. Vlterius op. de l. j. j. si ad. rẽ iud. so. vt ĩ gl. qa ibi ope restõis iuuat, q̃ ẽt remedio iuuaret hic, si esset minor. Itẽ op. de l. age. s. e. sol. Ibi fuit petõ gñalis, & trãsactio spãlis, hic verò fuit vtrũq; gñale, vt ibi no. Op. de l. si de certa. j. e. so. ibi fuit petõ spãlis, & trãsactio gñalis, hic ve-
5 rò oĩa gñalia fuerũt. Vt † ergo tibi liqueat mã huius principij, & gl. q̃ ẽ in l. age. s. e. dic, Qñq; ẽ petõ gñalis, & trãsactio, & psecutio
c spãlis, [c] tũc in nõ psecutis nõ ob. exceptio trãsactiõis ĩ effectu, qa ope replicõis eliditur, vt j. de iud. l. l;. Aut fuerũt oĩa gñalia, & tũc aut reliquæ species nõ fuerunt notæ pp aduersarij dolum, & tũc ad illas transactio nõ porrigit, vt l. tres fratres. ff. de pac. Aut absq; aduersarij dolo, & tunc aut illæ spẽs incognitæ depẽdebãt ex vlt. volun. & tunc ad illa gñalis trãsactio nõ porrigit, vt l. de his. & l. ñ est. ff. e. ti. Aut nõ depẽdebãt ex vl. volun. s; aliunde, tunc porrigit ad oĩa, q̃ sub gñalitate actionis ppositæ pñt cõprehendi, vt hac l. in pr. secus de his q̃ postea de nouo emerserunt, vt hac l. no. fm vnã lec. Aut oĩa fuerunt specialia, & tunc, aut transactio nõ porrigitur ad aliud q̃ ad id super quo spãliter est transactum, vt l. si vnus. §. in summa. ff. de pac. Aut fuit generalis petõ, & specialis trãsactio, & tũc nõ porrigit, nisi ad ea q̃ in trãsactione venerunt. s. e. l. age. Aut cõ fuit spãlis petõ, & generalis trãsactio, & idem qđ ad specificata in petõe porrigitur, vt l. si de certa. j. e. qđ intellige, vt ibi statim di-
6 cam: vbi perficiet ista mã. † Quæro qd in compromisso. Gl. dicit idem, q in trãsactione, & bñ probat in l. de reb. ff. de arb. Item q̃rit
7 gl. vtrum † in generali transactione veniat remissio doli cõmissi in administratione? Gl. remittit ad no. in l. si vnus. §. illud. ff. de pac. Ista mã est multum subtilis. Dic vt plenè dixi in l. aurelius. §. Caius. ff. de lib. le. Venio ad ver. error aũt. q̃ro de intellectu huius §. Dico q iste §. legit in gl. duob. mo. princ̃r. Vno mõ, q Imperator loquatur actori. Alio mõ, q loquatur reo. Secundum primum modum
8 legit trib. mo. in gl. Primò † q transigens tpe transactionis putabat rem esse suam, vel apud eum cum quo trãsigebat, cum esset apud alium. Certè si possessio de nouo peruenerit apud eum cũ q̃ ẽ fcã trãsactio, illa gñalis trãsactio nõ porrigit ad hanc rẽ, qn possit ipsam vendicare, & sic ipsi actori nõ nocet. Ista lec. pt esse vera. per l. si qs ad exhibẽdum. ff. de exc. rei iud. & l. de eo. §. sæpius. ff. ad exhib. Pro hoc ẽt facit, qa sub actione pposita primò illæ res non poterãt claudi, ergo in transactiõe fcã super illa actiõe nõ veniũt. 2. mõ legit cõ, quia in veritate, primò tpe transactionis erat apud eũ cum q̃ qs transigebat, s; putabat trasigens esse apud alium. Certè iste error sibi nõ nocet, qn ipsam rem possit vẽdicar. Et ista lec. colligit ex gl. dum dicit, vel cõ. & vide gl. Ista lec. pt esse vera, si ponas q ille, apud quẽ res erat, occultabat eã, & sic dolo suo nõ erat cognita agenti, meritò nõ venit in transactiõe, vt l. tres fratres. de pac. & s. dixi, & fm hoc in isto §. fuit error circa possessionẽ rei, nõ circa pprietatẽ. Et dẽs literã legere sic. Error ãt rei apud alium ex personas trãsigentiũ, tpe trãsactionis cõstitutæ, nil pt nocere circa pprietatẽ. Istæ lec. sunt veræ, vt vidistis, tñ fm hoc lra ñ legit rectè, iõ alij legũt alio mõ, vt hic sit error circa pprietatẽ, & trãsigẽs putabat dñium rei, q̃ erat apud aliũ, nõ ptinere ad se. Certè hoc sibi ñ nocebit, qn possit postea rẽ vẽdicare, cũ eã cõperit eẽ suã. Et ista lec. ponitur in fi. gl. fm q̃ d; litera legi, & rectè, & vide gl. Ista lec. pt esse bona, fm q̃ habes, q in hac trãsactiõe gñali nõ venit, nisi illud qđ pt peti ex eadẽ cã, secus si ex alia, vt hic. Nam prius fuit transactum sup actione tutelæ, certè bñ poterit peti res rei vendicatione, si cõperit rem esse suam. Ita logt lec. hæc. & hoc mõ d; intelligi qõ, q̃ s. for. in gl. Secundo mõ principaliter legit, vt Imperator loquat reo, quasi dicat, error trãsactionis nõ nocet reo, quin gñalis transactio ad oĩa porrigat. Vide gl. ibi. Alij dñt cõ, q dirigit, &c. ista lec. pt esse bona, si tu intelligas, q actor nõ inducebat in hũc errorem dolo aduersarij. Item op; te intelligere, q in actione proposita, super qua est transactum, istud veniebat, siue ponas rem esse apud reum, siue apud alium habentem cãm ab eo, vt l. illicitæ. ff. de reb. eor. & l. nec vllam. §. pe. & ibi no. ff. de pe. hær. Et fm hanc lec. habes q ibi ignorantia non impedit transactionem, ibi nec error. Sumus expediti de hac l. alia dicemus in l. si de certa, &c.

¶ Contrarietas & Concordia.

Pro cõcordia Aduerte, qñ gñalis fuit petõ, & psecutio fuit spãlis, & fcã est trãsactio gñalis in effectu, an hẽat saltẽ ope replicatiõis obstare exceptio solũ, in qua actor fuit spãlr prosecutus. Bar. vr̃ tenere q sic, in hac l. sub ptextu specierũ, cõ vr̃ tenere in l. tres fratres. ff. de pac. Tu dic, verũ est q obstat solũ in spãlr agitatis, vt in d. l. tres fratres, nisi ope replicationis elidat exceptio. & ita loquat in hac l. sub ptextu. & ita supplẽdo cõcordat vbiq;, q solũ in effectu p iudicat q̃ ad spãlr psecuta, si replicet ab agẽte nõ fuisse psecutũ. Vel aliter posset intelligi Bar. in hac l. sub prætextu. vt loquatur in vno ex duob. casib. specialib. positis in d. l. tres fratres, pro fallen.

a ADD. ¶ Pom. Istam l. all. Spe. ti. de arb. §. excipit. ver. s; pone Titius, &c. ad notabilem qõẽ, & ibi per eum, ad materiam huius l. vide Ale. cons. 11. vol. 2. bar. cons. 16. vo. 2. & aliquid cons. 21. e. vo. & cons. 26. e. vo. & cons. 60. eo. vol.

b Pom. Declara istã solutionẽ, vt p bar. l. si de certa, j. e. in ver. cogitate autem, & Pan. in c. j. extra e. ti. & vide Ale. cons. 43. vo. 1. & Are. 33. & e. in fi. Rom. 403.

c Io. Fr. Ru. Add q cõ bar. tenẽt bal. Sal. Ful. & Ale. hic. Sed cũ bar. q trãsactio generalis restringatur ad speciem psecutã, tenẽt Pe. Cy. Ray. Frã. Tigri. Ang. & Pau. de ca. & d. Ias. hic & Ia. bu. in l. si de certa j. e. Inn. & Im. in c. conquerente, de of. ordi. Abb. in c. j. extra e. ti. & sic opi. bar. est magis cõmuniter per doc. approbata.

¶ Antiqua lectura.

Sub prætextu. Vbi petõ, & transactio est gñalis, transactio ĩ oĩb. nocet, & ad oĩa refertur. H. d. Op. dr̃ hic, q gñalis transactio nocet. cõ de l. tres fratres. ff. de pa. so. quod ibi fallit. Item op. de l. age. s. e. Dic q ibi fuit transactio spãlis. Item op. de l. licet. j. de iu. sol. q ibi loquitur in sententia quæ fuit generalis, & omnia continet. fuit etiã petitio generalis, licèt prosecutio specialis. Item op. de l. si de certa. j. e. So. q ibi fuit specialis petitio. Item opp. de l. 1. si aduer. rem iud. So. vt hic no. Quærit gl. quid in compromisso? Gl. q̃ no. quæ est gl. ma. in fi. dicit esse idem in compromisso, quod in transactiõe. quod probatur in l. de reb. ff. de arbi. Aequiparatur ergo compromissum transactioni. Gl. est in Aut. vt dif. iud. §. 1. coll. 9. quæ æquiparatio non est vsquequaq; bona, vt dixi in l. transigere. s. e. Quæro de intellectu secundi vers. Iste ver. legitur duob. mod. in gl. Vno modo q Imperator respondet hic actori transigenti. & hæc lec. potest intelligi dupliciter, vt patet in gl. Alio modo q respondet reo. & ita tangitur in fi. gl. & vtraque potest tolerari.

LEX XXX.

1 *Allegans turpitudinem suam non auditur.*
2 *Positioni criminosæ quis non tenetur respondere.*

a Transactione. [a] Br̃. h. d. Quis nõ pt suum dolũ ad suum
b cõmodum allegare No q allegãs turpi-
1 tudinẽ [b] suã † nõ audit. cõcor. sunt in gl. vt dixi. hoc ẽ verũ ad suum comm

a ADD. ¶ Paris. Vide Fel. c. 3. loco. extr. de plum. & etiam in materia, an & quando quis possit allegare turpitudinẽ suam, vide Fel. late ĩ c. suscitatus, ver. non se excusat, extra, de rescri. in c. lator, extra de re iud. vbi etiam an quis possit venire contra factum suum proprium, vide Alc. cons. 123.

b Barb. Adde bar. l. iusiurandum qđ ex cõuẽtione, ff. de iurei. & can. in c. inter dilectos, ext. de don. & in c. cũ M. de consl. bal. l. si mulier, ff. so. ma. bar. l. de tutela, de rest. mi. & in l. filios, j. quæ in frau. cre. p Spe. & Io. an. in add. ad Spec. ti. de don. vbi ponitur quæstio de patre, qui emancipauit filium, & ei donauit omnia bona sua ne committens maleficium inueniatur hr̃e bona, si filius dicat, nescio te, cum pater illa petit, an possit alle. familia, ibi vide, & per Pe. de Anch. consi. 228.

commodum, sed ad suum incõmodum bñ põt qs allegare dolũ suũ, l; qñq; sibi parcatur, vt vidistis in aut. nouo iuř. j. de pæ. iud. q ma.
2 iu. † Et facit ista l. qđ qñ est petitio criminosa, vt qa ꝯtinet crimẽ
a eius q debet respõdere, nõ tenetur qs rñdere, avt hic in fi. p;. De q̃ habemus in c. dudum. el 2. extra, de ele. & Spe. tractat hoc in ti. de positio. §. 7. ver. 19. Ego hoc plenè dixi in l. Marcellus. §. j. j. re. am. & tetigi in l. fi. ff. de his quib. vt indi. & l. non intelligitur. de iure fisci. tex. est in l. quoties. §. prætor. de nox.
a ADD. ¶ Adde eundem bar. cons. 194. inc. cecus de spoleto, in j. vo.

LEX XXXI.

1 *Verba generalia in transactione, quando generaliter intelligantur, & quando non, Latius declaratur.*
2 *Transactio quomodo porrigatur ad ea, de quibus non est lis.*
3 *Clausula vtilis vt apponatur in transactione, vt sic porrigatur ad ea de quibus non est lis: & etiam ad incognita. 5.*
4 *Verba generalia pacti vel transactionis, si generaliter intelligantur, vtrum referantur ad ea quæ actor ignorabat sibi competere.*
6 *Transactio facta super vna re an porrigatur ad omnem actionem, ex qua posset illa res peti, etiam ex alia causa, an tantum ad propositam.*

a Si de certa. a Bř dr, Verba gñalia trãsactiõis restringũť ad rẽ, de q̃ litigabať. H. d. Hæc l. no. Op. dř hic, si đ certa. ꝯ, sup certo nõ põt transigi vt l. 1. ff. e. so. hic erat res certa: ibi ãt erat dubiũ pp litẽ. Op. de l. sub ꝑtextu. s̃. e. so. ibi fuit petõ, & trãsactio gñalis, hic fuit petõ spãlis & trãsactio gñalis. Licèt hoc sit satis bñ dictũ, vt ibi mõ dixi, tñ prius possumus loq, vt dicamus qđ hic interposita est trãsactio sup actiõe singulari: ibi sup actiõe vľi,
1 & vľiter ꝓposita. Op. 2. & mõ intro mãm hᵒ l. ad q̃ aduerte. † Verba gñalia dẽnt intelligi gñaľr, vt l. j. §. gñaľr. de le. pstan. & à significato verborũ nõ dẽmus recedere. vt l. nõ aľr. de le. 3. s; hic dř ꝯriũ, q̃re malè, qa hic verba gñalia restringũtur. Hᵒ timore gl. in l. emptor. §. Lucius. ff. de pac. đt aliud in pactis, vbi verba gñalia gñaľr intelligũť, aliud in trãsactiõib. vbi verba gñalia restringũť, vt hic. & illi q volũt hoc tenere, assignãt rõẽ, qa trãsactio est de re dubia, & lite incerta, iõ verba trãsactiõis nõ extẽdunť vltra id, de q̃ est lis. & hoc videbatur tenere d. Cy. in antiq̃ lec. sua sup l. sub ꝑtextu. postea supuenit Gul. de Cu. q đt in pactis idẽ qđ in trãsactionib. vt cľa gñalis restringať ad rẽ, seu cãm specificatã, vt l. q̃situm. §. j. de le. 3. & l. Aurelius. §. Sticho. de li. le. & l. fi. §. idẽ q̃suit. ff. de ꝯd. ind. Et qđ dř, qđ verba gñalia dẽnt intelligi, ẽ verũ, nisi aliud de mẽte ꝓferẽtis appareat, & apparere vř p expressionẽ certæ rei, vel cãæ, vt dictum est. & ita ex verbis Gu. d. Cy. fecit additionẽ. Pro gl. vř casus in l. plurib. ff. de acce. ꝯ gl. vř casus in l. si ex plurib. in pr. ff. de so. Bř sic dico. Qñq; verba gñalia salua rõe recti sermonis pñt restringi ad rẽ, seu cãm specificã, & tũc ad illud restringiť. hic ẽ casus hic. & d. l. si ex pluri. ff. de so. Si verò salua rõe recti sermõis nõ põt restringi, tũc nõ restringiť. Ita loqtur l. plurib. de acce. Exẽpla plura pone
b re clarũ ẽ. & ẽm hoc idẽ erit in pacto qđ in trãsactione. Et ẽm hic b
2 dices tu qñõ trãsactio porrigiť ad ea, de qb. nõ est lis? Dicebat d. Iac. qđ istud erat ex vigore simplicis ꝯuentionis, magis q̃ ex vigoř trãsactionis. Verius puto qđ ẽt ex vigore trãsactionis. Hoc si probo. In trãsactiõe põt esse qđ ex parte actoris dať aliud reo pp illud, qđ à reo recipit, vt habuistis no. s̃. in l. 2. & ꝓbatur in l. si sup posses sione. s̃. e. Mõ qd repugnat qđ reus det certã q̃titatẽ pecuniẽ noĩe trãsactiõis, & actor eodẽ mõ liberet eũ ab actiõe ꝓposita, & ẽt ab aliis actiõib. q̃tũcũq; liqdis? Certè nihil repugnat. Est. n. istud pars
3 eius, ꝙ dať noĩe trãsactionis, ar. l. fundi partẽ. ff. de ꝯh. em. vt † tñ ista effugiať, iõ notarij apponũt ista verba: ad ĩfrascriptã trãsactionẽ, cõpositionẽ, pactũ & ꝯuentionẽ deuenerũt, &c. vt se ñ restrin
4 gãt qđ sit pura transactio, tãgã ẽt in l. ꝓx. † q̃ro vlterius c qñ verba
c gñalia in pactis, vel ĩ trãsactiõib. gñaľr intelligũť, vtrũ referanť ad ea q̃ actor ignorabat sibi ꝯpetere? Ego vidi sup hoc quoddã ꝯsiliũ Ia. de Are. q dixit sic. Liberare aliquẽ ẽ donare, vt l. ꝯ iuris. ff. đ pac. s; ignorãs nõ donat, vt j. de do. l. nec ignorãs. g̃. &c. Ad idẽ facit ff. de inof. test. l. mř. Hic aduerte, bř credo eum bñ dicere, nisi de ĩcognitis cẽt gñľr cogitatũ, vt l. sub ꝑtextu. in pr. s̃. e. & ibi dixi. Probatur in l. & vno. §. j. de acce. inst. qb. mo. tol. obl. §. est aũt ꝓdita. Cogitatũ ãt ꝑsumitur vniuersaľr, qñq; ex natura actiõis ꝓpositæ, qa ipsa de se erat vniuersalis, & tunc vř cogitatũ de oĩ eo qđ in illa actiõe poterat deuenire vt d. l. sub ꝑtextu. nisi dolus aduersarij vel testiũ interueniat, vt ibi dixi. Si verò loqmur in aliis iudiciis parti
d cularib. est necesse ꝙ appareat d ex verbis, ꝙ ipsi voluerũt illã ꝯuẽ
5 tionẽ, seu trãsactionẽ extẽdi ad oĩa, vt d. §. j. cũ si. & iõ † notarij apponunt hodie in instrumẽtis, ita ꝙ sit gñalis liberõ, & gñaľr intelligať, & porrigať ad oĩa ẽt ĩcognita, qđ tene mẽti. Venio ad gl. vl.
6 vidimus. s̃. de gẽ. re. mõ q̃rimus † de gñalitate causarum, vt puta, transactio est fcã super vna re, fateor, ꝙ nõ porrigiť ad aliam rem. Sed vtrum ista trãsactio porrigať ad oẽm actionẽ, ex q̃ posset peti ista res ẽt ex alia cã, an solũ ad actionẽ, & causam suam propositã? Quidam dicũt ꝙ transactio nõ porrigatur ad aliam actionẽ ex alia cã venientem, sicut nec res iudicata, vt l. cũ q̃riť. de exce. rei iu.

Hug. dicit ꝯriũ trib. rõnib. Prima rõ est, Generalis trãsactio nocet in oĩb. ẽt in qb. nõ est cogitatũ, vt s̃. e. l. sub ꝑtextu. g̃ ea. rõe porrigitur ad oẽm actionẽ. Certè ista rõ nõ est bona, qa porrigiť ad ea. de qb. non erat cogitatũ, q̃ tñ sub actiõe proposita, poterant comprehendi, vt dixi in l. sub ꝑtextu. s̃. e. s; hic illa alia actio ex noua cã proueniens, super actione ꝓposita, nõ poterat ꝯprehẽdi: g̃, &c. Secũdò ꝓbat sic. Vbi qs nõ põt hře litẽ, nõ põt agere ex iure superueniente, vt l. stiplõ ista. §. q̃situ. & §. sed quatenus. de ver. ob. s; ista rõ nõ est bona, qa ibi iõ nõ põt agere, qa de euictione teneť. Tertiò ꝓbatur per l. si vnus. §. pe. ff. de pac. Gl. resp. qa ibi ex eadẽ cã petebatur. Bř ꝯ opi. Hug. est casus expressus in l. si ita qs. §. fi. de ver. ob. Et ibi feci te notare quod intellige verum, si actio specialiter fuit ꝓposita: nam si actio fuit ꝓposita generaliter, sicut res iudicata obstaret in omnib. ita transactio vt l. fi. j. de annali exceptione. Et est hodie tex. expressus in c. Abbate sanè. de re iu. lib. 6. &c.

¶ Contrarietas, & Concordia.

Pro ꝯcordia, Aduerte, qđ gñalis trãsactio nõ porrigitur nisi ad ea, de qb. fuit litigatum. Secus in pacto. quia ad oĩa referť. Ita vř velle Bar. in d. l. de pupillo. §. si in pluri. ff. de op. no. nũ. ꝯ tenere alle. sec. d. Ale. ibidem in hac l. si de certa. Tu dic qđ Bar. hic non firmat pedẽ in hoc, imò suam dist. hic sequuntur cõiter doc. s. ꝙ aliqñ verba cum ꝯgruentia recti sermonis pñt restringi ad illam cãm, de qua agiť, & tũc casus est hic qđ restringuntur, aliàs gñaľr intelligãtur, ita in pacto, sicut in transactione, licet Bar. det cautelam ad euadẽ dam istam difficultatem. adde ad cons. d. Ale. 11. in 2. vol.

a ADD. ¶ Barb. Vide Lu. Ro. ꝯs. 362. in gl. in c. j. de transa. & ibi p scribẽtes. Et no. ꝓ eo qđ hic bar. đt, vide eundẽ in l. de pupillo, §. si in plurib. ff. de op. no. nũ. vbi đt qđ transactio non refertur nisi ad ea, super q b. erit lis, hic đt ꝯ. Vide ibi scribẽtes, vide Im. & Io. de Im. & alios in c. cõquerente. de of. ord. vide Bar. l. emptor, §. Luius, ff. de pac. Bar. l. Aurelio, §. Caius, ff. de lib. le. vbi dicit ꝙ non extenditur ad incognita, etiam si verba non patiantur, vt intelligantur in specificatis.
Pom. ¶ Vide Ale. ꝯs. 11. vo. 2. inc. viso, ac vt op3, considerato themate, & considerata dubitatione, & Are. cons. 138. & cons. 161. & Ale. ꝯs. 1. vo. 2. vbi per hanc l. si đ certa, & similes đt, ꝙ protestatio fcã super capitulis expressis, de quib. contendebatur, nõ porrigitur ad capitula, & pacta postea inita ex pœnitẽtia, in primis post finitum tempus ipsorum. & bal. ꝯs. 417. in 5. par. vbi ponit pulchrum casum.
b Adde tamen circa hoc, & vide Ale. de Im. cons. 6. per totum. in 2. vol.
c Barb. Et vide d. Pe. de An. in c. j. de transa. vbi allegauit cons. Ia. de Are.
d Adde tu eundem bar. l. Aurelio, §. Caius. ff. de li. leg. & in l. cum Aquiliana, ff. e. ti. & Ale. in cons. 11. in ver. vnde dixit Bar. in 2. vo.

¶ Antiqua lectura.

Si de certa. Vi petõ est specialis, & trãsactio gñalis, transactio restringiť solum ad petita. H. d. No. quod dixi in summario, qa ista l. est multũ no. Op. dř hic, si de certa re. ꝯ de l. j. ff. e. so. vt in j. gl. Item op. dř hic ꝙ gñalis transactio restringiť ad petita. ꝯ qa vř quod gñaliter d; intelligi, vt l. 1. §. gñaliter. de le.
9 præstan. † Timore huius gl. in l. emptor. §. Lucius. ff. de pac. facit dñam inter pactum, & transactionẽ, vt pactum gñale gñaľr dẽat intelligi, si petõ præcesserit specialis: s; transactio generalis d; restringi ad petita. Et rõ huius gl. est, quia cum transactio nõ fiat, nisi super re dubia, nõ d; extendi nisi ad ea, de quib. litigabatur, & q̃ erant dubia, & nõ ad alia de quib. nõ vř cogitatum. S; cũ pactum fiat super re nõ dubia, & fiat gratis, merito d; extendi ad oĩa. qa in pacto cessat illa rõ q̃ est in trãsactione. Gui. in d. §. Lucius. t; ꝯrium dñæ gl. qa ipse intelligit illam gl. in dubio. S; vbi apparet ꝯrium, siue sit pactum, siue transactio generalis, sp restringitur ad petita, vbi petõ spãlis ꝑcesserit ẽm quod fuit ĩ casu illius §. adde l. fi. de vi. tri. oleoq; le. Facit l. Aurelius. §. Sticho. ff. de li. le. Et aduerte qđ ipse t;, qa semper ꝯrium dř apparere, vbi præcedit petõ specialis. ita t; ipse, tu tñ tene gl. illam q̃ est vera. & est casus ꝓ illa gl. in l. plurib. ff. de acce. Quærit gl. qd si fuit actum ad certam rem, ex aliqua cã fuit fcã transactio, mõ actor ad illam eandem rem vult agere, non obst. transactione, nunqd põt vř qđ sic. Sicut dicimus in sñia, quæ absolutoria lata nõ parit exc. rei iu. Gl. determinat ꝯrium, per tres rõnes, quas vide in gl. Cõtra opi. Hug. & gl. videtur casus in l. si ita qs. §. fi. ff. de ver. ob. Aduertendum est, quia si actio esset proposita generaliter in omnib. casib. dico quod transactio noceret, sicut & sententia, sic & specialiter. ar. in l. fi. de ann. exce. & est casus decretalis extra de re iu. c. Abba. sanè. lib. 6.

LEX XXXII.

1 *Transactio super eo de quo est iudicatum, non valet.*
Res iudicata habetur pro veritate, & ei standum est.
2 *Transactio quòd non possit fieri super instrumento guarentigiato.*
3 *Transactio facta super iudicato per acceptilationem, quòd non valeat.*
4 *Species transactionis est duplex.*
5 *Transactio si non valet vt transactio, non valet vt pactum nudum.*
Pacta liberatoria si non valent, valeant vt valere possunt.
6 *Clausula apponenda in transactione ad hoc, vt si non valeat, vt transactio, valeat vt pactum.*

Si causa cognita. Bř dicit. Super eo quod est iudicatũ non põt transigi, s; põt acceptilatione remitti. H. d. No. quod transactio † quæ fit super eo, de quo est iu-
1 dica

a dicatum nõ v3,a Rõ,qa trãsactio fit de re dubia.vt l.j.ff.e.t;qñ ẽ iu dicatũ,ita qđ nõ p̃t aliq̃ mõ rescĩdi,nullo mõ hr̃ dubitõ,qa res iu dicata hr̃ ꝓ veritate,vt l.res iudicata.ff.de re.iu.& ei stãdum est,vt
2 l.j.j.de re iu.Idẽ credo de instrumentis †ꝯfessionatis,seu guaren-
b tigiatis,ᵇq̃ ẽm formã statutorũ Italiæ merentur executionẽ,sicut sñiæ diffinitiuæ,vt sup his ñ possit trãsigi,nisi ex aliq̃ cã reuocare-
c tur in dubiũ,sicut hic dicimᵒ de sñia.q̃rit gl.circa hãc l.qđ si trãsa
3 ctio†fuit fcã p acceptilõẽ sup iudicato,an valeat?qđã dñt qđ sic, ꝑ hũc tex. qđã ꝙ nõ,& bñ,qđ no.nã hic reprobat trãsactio,ꝗ q̃li- bet eius species,vt l.fi.j.de vsu.rei iu.& l.j.in fi.& ibi no.ff.de suis,
4 & le.Sed†species trãsactionis est duplex.qa q̃dã fit pacto nudo,q̃ dam acceptilõe.ꝗ nullo mõ valebit.no.hic tex.qa verũ est,qđ tũc acceptilatione qs liberatur à sñia,qñ voluerunt partes qđ valeret iure simplicis acceptilõis,& liberatiõis,nõ trãsactionis. Et sic hẽs hic ꝙ trãsactio,q̃ nõ v3 vt trãsactio,nõ v; vt pactum.tene mẽti,&
5 vide istam gl.no.†ꝯ hoc vr̃.qa in pactis liberatoriis,vel quasi,si ñ v; quod ago,vt ago,v; vt valere p̃t,vt l.an inutilis.in pr.ff.de acce. l.si acceptolatum.e.ti.& de pac.l.si vnus,§.si acceptilatio.resp.qđ transactio nõ est pactum mere liberatoriũ,imò vltro citroq; na- scitur oblõ:nã nullo dato,retẽto,vel ꝓmisso nõ v3 ,vt j.e.l.trãsa-
d ctio.& iõ cũ sit pactũ obligatorium,đsi nõ v; vt ago,nõ v; vt vale re p̃t,vt l.j.§.si quis ita.de ver.ob.& iõ notarij ĩ instrumẽtis transa- ctionis apponũt ista verba,q̃ dixi ĩ l.sub p̃textu.& l.si de certa.s.e.
6 ad infrascriptam †trãsactionem,pactum,ꝯuẽtionem,& liberatio nem,&c.Et omnia ista verba inculcant,vt non referant solum se ad transactionem,& sic valet omni modo quo potest,&c.

a ADD.¶Barb.Ad intelligendum verũ,nisi sit dictum,nõ ob.sententia,quia tunc valet compromissum,& transactio ẽm doct.hic,quib.adde etiam Ro.cons.364.
b Add.¶Adde intelligẽdũ bar.ẽm Pau.de ca.si ꝯ tale instr̃m nõ p̃t opponi aliqua exceptio ex forma statuti ad impediendã executionẽ,nã tũc h3 similitudinẽ cũ sñia,vt l.pemptorias,j.sen.rescin.nõ pos.s3 si non esset tale statutum tunc quia ꝯ tale instr̃m p̃nt opponi oẽs exceptiones,q̃ p̃nt obiici ĩ iudicio ordinario,añ latã sñiã,ex his q̃ no.bar.l.j.de eden.& in l.2.de le.2.nõ haberet vim sñiæ,iõ pos set transigi,& ꝯpromitti.Tu dic qđ ꝓ hoc facit qđ voluit bal.ꝯs.73.li.2.qđ stãte statuto qđ cãæ debeãt compromitti,qđ d3 intelligi vsque ad ꝯclusionẽ in cã, & quod voluit idem bal.cons.193.li.3.quod si instrumẽta mutui habeant execu- tionem paratam ex forma statuti,& aliqs petat ꝯpromissum ex forma alterius statuti,qđ nõ d3 intelligi de dictis instrumentis habẽtib executionem paratã, ad quod vide etiam Pe.de Anch.cons.183.Pau.de ca.cons.74.
c Pari.Idem clarius dr̃ Pau.de ca.hic & Ale.& voluit ẽt bar.l.eleganter,in pr.ff.đ cond.ind.iõ Comen.ꝯs.142.post pr.dicit qđ l.vel statutum mãdans sñiam vel in str̃a executioni mãdari,deberet intelligi de instr̃is liquidis,& sententiis,q̃ nullo remedio possint impugnari,& ꝯ quas nihil possit opponi,& intelligitur de va lida & indubitata,vide Fel.c.monasterium,ver.demum colligendo,de re iud.
d Add.¶Adde ẽm bal.qđ nõ p̃t ꝓcedere,& iõ si ñ v3 qđ ago non v3,vt valere p̃t, qa dr̃ ipse,nã pactũ de nõ petẽdo cõtinet oblõnẽ,vt no.in d.l.si vnus,§.pactus ne peteret,& tñ si nõ v3 qđ ago,v3 vt valere p̃t.iõ dic qđ in actu liberatorio,si ñ v3 qđ ago,vt ago,v3 vt valere p̃t,si includi p̃t in actu fcõ,sicut ꝯcludit pactũ sub accepti.secᵒ si ñ p̃t icludi,q̃dã sint spẽs oppositæ,sicut trãsactio,& simplex pactum gratuitũ,vt hic,& si nõ v3 trãsactio,vt trãsactio,v3 vt pactũ gratuitũ, vide Ang.cõs.94.& de hoc Brocardo si v3 qđ ago & c.vide etiam bal.140.lib.1.

¶Antiqua lectura.

Si causa. Post sñiã applõe,vel in int.rest.nõ suspẽsam,nõ v3 trãsactio,nisi reuocaretur in dubium,vtrũ eẽt iudi catũ.H.d.cum gl.No.l.istã,qđ sicut nõ v; trãsactio post sñiam,ita in ar.nõ vr̃ valere trãsactio sup instr̃o guarẽtigiæ,vel ꝯcessiõis:qa ex forma statuti instr̃m guarentigiæ h; in se ꝯceptũ tabellionis,& dicitur clarum,& habet promptam executionem,ex forma statu ti,sed post sententiam nõ valet transactio.ergo nec in dicto casu.

LEX XXXIII.

1 *Condictio ob cãm,vt quis reponat se in pristinam obligationem,ꝙ non habet lo cum,si non seruantur promissa in transactione.*
2 *Actor ex contractu transactionis,an habeat actionem præscriptis verbis,vt (promissa seruentur.*
3 *Transactio,tribuit titulum possidenti in re quæ ex causa transactionis traditur.*
4 *Dominium rei quæ apud reum erat,nõ trãsfertur,licẽt qs renunciet liti,& cãæ.*

a Si pro fundo. ᵃHæc l.est sin.valde.br̃ hoc intẽdit.Si fun dus ex cã trãsactionis traditus,euincat̃,de euictione agit̃,s;si nõ ẽ traditus,s3 apud trãsigentem dimissus,eo
1 euicto nõ agit̃.H.d. Hæc l.singularior de toto isto ti.† No.1.ꝙ in trãsactione si nõ seruãtur ꝓmissa,nõ h; locũ ꝯdõ ob cãm,vt qs se reponat in pristinã oblõe:qđ apparet ex isto tex.q dr̃,instaurari ñ debere litẽ finitã,videte tex.ibi,instaurari,&c.Ad istam op.de eo qđ habuistis no.s.e.l.actione.& l.siue apud acta.gl.in nulla parte soluit istud ꝯriũ,inq̃rum respicit ꝯdõẽ ob cãm.Pe.hic dicit,ꝙ spã le est hic odio litis,dicẽs indistinctè qđ in trãsactione nõ est locus ꝯdõni ob cãm.Ego in l.siue apud acta.hoc limitaui,qa istud ẽ ve- rũ,qñ reus q̃tũ in se fuit,ĩpleuit,qđ cõuenit tradendo rẽ,l;postea euincatur.secus si p eũ staret q̃ minus impleretur,qa tunc daretur cõdõ ob cãm,ita intellige mãm istã.& notat̃ in l.actiõe.s.e.Scđõ, ad istud op.agat̃ actiõe 1.vt l.siue apud acta.s.e.& l.cũ ꝓponas. s.de pac.sol.2.mo. Primò dic ꝙ actio fuit hic ipso iure sublata,ibi secᵒ,vel dic qđ ibi reus nullo mõ obseruauit ꝓmissa.hic obserua- uit q̃tum in eo fuit.Mõ hẽs primũ no.singulare hic. Scđõ hẽs hic
2 notare qđ ex ꝯctu†trãsactionis,actor h; actionẽ p̃sc.ver. vt ꝓmis sa seruentur.& vide gl.& tex.ꝯ hoc expssè est s.e.l.siue apud acta. Gl.j.istud soluit ibi dicẽs,qđ hic est actio p̃sc.ver. datiua, nõ nati- ua.tu dic,qđ hic fuit ꝯctus trãsactionis p talia verba ꝯcepta,q po- tuit impleri perfectè ex parte actoris, merito sibi implenti datur actio p̃sc.ver.In l.siue apud acta.nõ poterat impleri,vt dixi.& hoc satis pl;. Et intelligo verba sic ꝯcepta ĩ dubio per tex.hᵒ l.qñ dico, ꝓ fundo quẽ peto ꝓmittis mihi dare aliũ fundũ,vt hic in pr.Nã il la verba ꝓ fũdo,quẽ peto,possent ĩtelligi, ꝓ fundo.s.de cætero ñ petẽdo,& ẽm hoc nũq̃ posset ĩpleri.Itẽ possent ĩtelligi ꝓ fundo.s. dimittendo apud reũ.Et istud p̃t impleri,qa nũq̃ reo inuito pote- rit extorqueri.Vñ ista verba in dubio intelligũtur ꝯcepta in casu,
3 q p̃t impleri,qđ no. Tertiò hẽs notare†ex ista l.tota ꝙ ꝯctus trãsa ctionis tribuit titulũ possidẽti in re, q̃ ex cã trãsactionis tradit̃,nõ in re q̃ ex cã trãsactiõis retinet̃.Ita colligit̃ ex hac l.qa tradẽs tenet̃ ad tradẽdũ dñiũ,dimittẽs verò nõ.ita vides hic ita sentit gl.l.pe.j. ꝓ em.& ff.ꝓ em.l.j.qđ ꝑpetuò tene mẽti.S;ꝯ istđ vl.op.p gl.& vr̃ ꝙ ẽt dimittẽs det titulũ possidẽti,vt l.si donatæ.ff.de do.inter vir. & vx.so.ibi soluit litis æstimationẽ q̃ sĩlis est emptioni,vt l.litis.ff. ꝓ emp. hic verò trãsegit.Ita ẽt intelligit̃ ff.de rei vẽ.l.eius rei.& l.
4 hoc si res.Vlt.no.† ex hac l.qđ l; qs renũciet liti, & cãæ,nõ tñ per hoc trãsfert̃ dñium rei,q̃ apud reum erat,s3 ꝯ suam actionem pa- ratur exceptio,vt s.ti.j.l.postquam liti.quod probatur ex hac l.in eo quod pro re,quam apud te dimitto,non teneor ad aliqua,&c.

a ADD.¶Barb.Vide qđ sing.dr̃ bal.p istã l.ĩ c.j.de ꝯtro.inter vasal.& aliũ de bñ- ficiis,& alle.istã l.per d.Pau.cõs.175.qñ statutũ dr̃,cã compromittatur inter cõ sanguineos,an habeat locũ si petit̃ sententiæ executio,hoc ponas in l.si cã,s.e. Pari.¶Istũ tex.ꝓ singl̃i all.bal.c.j.de ꝯtro.ĩter vas.& aliũ,qđ dimittẽs ex cã trã sactiõis ñ trãsfert dñiũ,l3 secᵒ in aliis ꝯctib.Et iõ not.cautelã qđ trãsigẽs dicat se dimittere ex cã trãsactiõis,nõ ãt tradere,vide Crem.sin.132.Itẽ an & qñ ĩ trã sactiõe veniat euictio,vide bal.c.j.de ꝓhi.feu.ali.p Fed An ãt diuisio sit vere, & ꝓpriè tradõ,vide bal.in ꝓœ.feu. Et qđ l3 diuisio trãsferat dñium in ꝯctibᵒ ad hoc tẽdẽtib.§.interdũ,inst.de re.diu.Secus in ꝯctib.princ̃r tendentib.ad li- berationem,vt trãsactio & iusiurandum,vide Ale.in Auth.&postea,§.si.de iurei.

¶Antiqua lect.

Si pro fundo. Si res ex cã transactionis data euincat̃,ex stiplõe noĩe euictionis, si stiplõ intercesserit,aPs p̃sc.ver.agit̃,s;parte remanẽte pænes eũ,cũ q̃ fit trãsactio, non ꝯpetit actio noĩe euictiõis.H.d.vsq; ad fi. Op.de se ipsa ad se ipsam.so.qđ hic est mutatio psonarũ,vt dicit gl.Item op.ꝯ vltimũ dictum de l.si donatæ.ff.de do.inter vir.& vx.so.gl.ꝙ ibi reus ha- buit cãm ab actore. Pro declõe hᵒ vide qđ no. per Dy.c.ꝓ posses- sore.ex de re.iu.li.6.Item no.istã l.ꝙ gl.cõiter dicunt in l.libera.j. de sen.& interl.om.iu.& in l.elegãter.in pr.de pi.ac. quod vbi res pro re data euincitur,agitur j.actione noĩe euictionis. Sed vbi res datur pro pecunia,& euincitur,agitur ex empto.ꝯ primum mem brum gl.est ista l.quia datur res pro re,& nõ agitur 1.actiõe.ꝯ ẽm membrum est l.qui res.ff.de so.Quantum ad contrarium huius l. dicas quòd in casu nostro sit speciale fauore litium finiendarum.

LEX XXXIIII.

1 *Dolus non infertur scienti.*
2 *Pollicitatio de hæreditate futura,non obligat aliquem.*
3 *Stipulatio de faciendo aliquem hæredem non valet.*
4 *Transactio facta hoc modo,si me hæredem feceris,libero te,quòd non valeat.*
5 *Matrimonium vt quis contrahat,induci potest spe præmij.*
6 *Remitto vt me hæredem facias,quòd talis contractus non valeat.*

Cum donationis. Br̃ dicit.Sciẽti ñ infert̃ dolᵒ:& pol- licitõ successiõis nõ obligat polli-
1 citãtẽ.H.d.No.ꝙ scienti†nõ infert̃ dolus.De hoc hẽs r̃lam de re.
2 iu.li.6.in c.sciẽti.& dic vt ibi per Dy.Ex fi.hᵒ l.no.†ꝙ pollicitõ de hr̃ditate futura nõ obligat aliquẽ,vt l.pactũ qđ dotali.s.ti.j.& l.sti
3 plõ hoc mõ.ff.de ver.ob.† q̃ro,qđ si stplõ intercesserit de facien- do aliquem hr̃dem?resp.ꝙ nõ v3.& gl.dicit idem ꝙ non v3,qa est
4 ꝯ bonos mo.vt l.stiplõ hoc mõ.ff.de ver.ob.†q̃ro,qđ si verba trã sactionis fuerunt concepta ꝯdõaľr,puta,si me hr̃dem feceris,libe ro te.Gl.dicit ꝙ non valet trãsactio,quia est fcã sub ꝯdõne,q̃ est ꝯ bo.mo.vt Inst.de inu.sti.§.impossibilis.& l.impossibilis.ff.de ver.
a ob.Pe.dicit ꝯ ꝙ.n.quis obligetur ad faciendum aliquem heredẽ, istud est bene ꝯ bo.mor.sed ꝙ quis inuitetur spe alicuius lucri ad faciendum quem hæredem,istud non est ꝯ bo.mo. vt l.Titio cen tum,§.1.de cond.& de.Vr̃ ꝙ Pe.dicat malè ꝯ casum in l.illæ ãt.de hæ.inst.& ibi no.Nam nec metu pœnæ,nec spe præmij,qs d; inui tari ad hoc.Non obst.l. Titio centum §.j.qa ibi loquitur in matri-
5 monio,ad† quod qs inuitari p̃t spe p̃mij, p̃t.n.ibi intercedere pe- cunia ex vtraq; parte,vt dos,& donõ propter nuptias, secᵒ ĩ aliis.
b Ita vr̃ mihi qđ ibi dicit gl.S3 q̃rit gl.ᵇquid si hoc fiat per modum modi

a ADD.¶Adde vt per Ale.hic.
b Pom.Pro ista opi.bene facit qđ no.Bar.in aut.ingressi,vers.q̃ro vlterius;in fi.s. de sacros.eccl.opin.bar.vtroque membro est cõis,vt hic inquit Decius & seq.

6 modi, vt remitto, vt me hæredem facias? Certè gl. dicit bñ, qđ dicat Pet. ꝙ ille contractus continet turpitudinē, ideo in pari causa est melior conditio possidentis, vt l. 2. ĵ. de condi. ob turp. causam. Ille autem est casus indubitabilis, si poneremus ꝙ quis fecit spe successionis, & hoc fuit in mente retentum, non expressum, vt s. e. l. si maiores. quod no. & tene menti perpetuò.

¶Antiqua lectura.

Cum donationis. Scieti & ꝯsentieti nō infert̄ iniuria neq; dolus. h. d. q̄rit gl. qđ si intercesserit stiplō? dic ꝙ non v3. Item si conditio fuit facta sub modo. Dic vt in gl. quam no. quæ incipit, cum sit contra bonos mores.

LEX XXXV.

1 *Metus cessat quando amicorum præsentia interuenit. 4.*
2 *Cautela ad tolendum metum, est quòd adhibeatur præsentia amicorum.*
3 *Statutum quòd mulieres, & minores non possint contrahere sine præsentia consanguineorum, est inductum, vt tollatur præsumptio doli, & metus.*

1 Transactionem. Bř † đt, Pñtia amicorū facit cessare p̄sumptionē metus. H. d. hæc no. l. q̄ ꝑpetuò tene mēti. Dixi vobis ī l. interpositas. s. e. ti. ꝙ si vxor ꝑp metum & reuerētiā viri facit aliqđ, ꝙ reuocat̄, l; nō interuenerit metus mortis vel cruciatus corporis. Vt igr̄ cesset ista p̄sumptio me-
2 tus, facias ꝙ qñ istę dñæ faciunt istos ꝯtus, ꝙ † adhibeat̄ amicorū pñtia. ar. h⁹ l. Itē ad tollendā p̄sumptionē doli, & metus, q allegarē tur ꝯ te, sis memor facere ꝓbōes, ꝙ amici interuenerūt, p istā l. Itē
3 ex hac l. no. rōē † statutorū, q̄ sunt per Italiā ꝙ mulieres & mino-
a res nō pñt ꝯhere sine pñtia ꝯsanguineorū, ᵃ hoc fit ad tollēdā p̄sūptionē doli, & metus, ꝑ hāc l. S; si in statuto adiicit̄, sine pñtia ꝯsanguineorum, & ꝓximorum. In eo qđ dicit, ꝓximorū, est ratio, quia cum ad eos spes successionis pertineat, est verisimile ꝙ diligētius hoc videbunt. Facit ad hoc ff. de le. tu. l. j. quod tene menti.

a ADD. ¶Bar. Adde s̄m bal. ꝙ si consanguinei nolunt adesse, ne impediatur contractus, ꝙ potest adhiberi authoritas iudicis loco istorum, ar. l. bonorum, ĵ. qui admit. & Pau. de ca. dicit hunc casum vidisse de facto, de quo vide in l. si cum dotem, §. eo autem tempore, ibi posui, ff. so. mat.
Po. Et sic collige ex doctrina bar. hic qđ qñ statuto cauet̄ qđ mulieres, & minores ñ possint ꝯhere sine pñtia, &c. qđ ñ d3 intelligi de ꝓximiorib. ita qđ si tales adhiberēt̄, ꝯtus ēt teneret ꝓximiorib. p̄sentib. qđ seq̄t Ang. ꝯs. 140. & istā ꝯsuetudinē seq̄t̄. & ita đt Ia. bu. l. j. ĵ. vnde vir & vx. qđ q dē notādū est, q2 doctori illustri attestāti de ꝯsuetudine credit̄, vt inq. Ia. Are. & ibidē bal. in fi. apparatus sui, in l. de q b. ff. de le. De isto puncto, & vltra adducta p Ale. hic vide bal. ī rub. ĵ. de contrah. emp. & in l. si marito, §. si voluntate. ff. so. ma. Et vtrū credat̄ doctori attestanti de consuedine, vide quæ ponit Ale. l. post dotem, ff. so. mat. & barb. cōs. 8. vo. j. vide ēt Barb. ꝯs. 12. & 21. vo. 2. & bal. in ꝑlud. feu. ꝯ tñ doctrinā bar. hic q̄ t3 etiam Ia. de are. & Sal. l. j. ĵ. vnde vir vx. tenet Bal. l. fi. ĵ. de ver. sig. & Ang. sibi contrarius in consi. 172. inc. item statuimus, & de materia huius statuti vltra s̄. tradita l. vide bal. l. j. & in l. in copulandis. viduæ, ĵ. de nup. & l. j. ĵ. vnde vir & vxor. & ibibi etiam Sal. in l. fi. ĵ. de testa. mili.

¶Antiqua lect.

a Transactionem. ᵃ Pñtia amicorū tollit p̄sumptionē metus. H. d. Not. istā l. q a ē valde no.
4 q a l; vēdō facta † p vxorē ob reuerētiam maritalē, veniat rescindēda p offm̄ iud. vt l. j. §. q̄ onerādæ. ff. qua. re. act. nō da. tñ si interueniunt ꝯsanguinei vxoris, v; ꝯtus. & eo. mō si opponatur exceptio contra te, ꝙ intulisti metum, replicare potes interuenerunt cōsanguinei, vel amici. Et hinc sumitur practica qñ mulier, vel minor vendit, dēt esse præsentia consanguineorum, vel amicorum.

a ADD. ¶Barb. Tene menti hanc doctrinam, sed certe tex. vř ꝯ in c. cum m̄emonij, de of. del. vide ibi Io. de Imo. post alios qui aliter loquitur q̄ bar. hic. Simile idem voluit in l. j. C. de præsc. cur. lib. x. & vide, bar. in l. si. ff. si quis ali. te. prohi.

LEX XXXVI.

1 *Moram intra quantum tempus quis offerendo purget.*
2 *Moræ purgatio vsque ad quod tempus admittatur, & an post sententiam. 3.*
4 *Moræ purgatio etiam admittitur post litem contest. quando mora non præcessit.*

a Si maior ᵃ annis. Bř đt. Etiā post terminū reus offerēdo ꝓmissa, iplet trāsactionē, & sibi parat efficacē exceptiōē. H. d. s̄m intellm̄ magis cōē No. tex. in fi. dū đt,
1 nec offerāt. Circa hāc l. q̄ro, ītra q̄tū tps † qs offerēdo purget morā. Gl. in l. siue apud acta. s̄. e. đt ꝙ vsq; ad s̄niā, & ēt post, quousq; ꝯueniat̄ iudicati. Vide gl. in l. siue apud acta. sup ver. vrgere. gl. hic vř velle qđ hēat necesse offerre in lite illa. Istæ determinōes vñr ꝯ l. si insulā. de ver. ob. & l. interdū. in fi. e. ti. & qđ ibi no. ī l. & si post tres. ff. si qs cau. vc; qđ lit. cōt. nō admittit̄ purgatio moræ. Vñ Pe. intelligit hanc l. sic, l. ꝯria loq̄t qñ fuit mora ꝯmissa añ li. ꝯt. qđ lit. ꝯte. secuta non admittit̄ purgatio hic loqtur qñ mora fuit ꝯmissa post li. ꝯt. & hic admittit̄ purgatio. ita loq̄t hic. Intelligit ḡ ipse has leges, ꝙ post lit. ꝯt. fuit fcā trāsactio, & ꝙ reus nō impleuit ꝓmissa, actor fuit ꝓsecut⁹ 1. instātiā, vt l. siue apud acta. vñ nō fuit fcā ꝯtestatio post trāsactionē, s; p̄cesserat. & hoc satis pl;. S; tūc q̄ro, vsq;
2 ad qđ tps † admittat̄ ista purgō? Videtis hic gl. variātes, puto ꝙ gl.
3 posita sup hac l. verū đt, ꝙ admittit̄ purgatio vsq; ad s̄niam. † Nō ob. l. itē veniunt. §. idē rectè. de pe. hæ. q̄ vř ꝯcedere purgationem, quousq; ꝯueniat iudicati, q a dēs scire, ꝙ qñq; est vnū in oblōe, aliud in solōe, ex dispōe legis, tunc §. idem rectè, h3 locum. qñq; vnum est in obligatione, aliud in solōe, ex dispōe hoīs. & tūc ille §. nō h; locum, vt l. si qs stipulatus fuerit decē in melle. ff. de so. S; in mā nřæ l. vnum est in petōe, aliud in solōe ex dispōe hoīs. s. ex causa transactionis: ḡ §. idem rectè. nō vendicat sibi locum in hac mā.
b Et ex hoc hēs limitationem ad l. si insulam. ᵇ cum materia, ꝙ post
4 lit. cont. non habet locum purgatio moræ, † hoc est verum si mora præcessit, aliàs secus, vt his legib. probatur. quod tene menti.

a ADD. ¶Barb. Allegatur ista l. ꝙ periurus repellitur ab agendo, quod est verum, si velit agere super eo, super quo est periurus, aliàs secus, c. dilecti, per doct. de excep. Vide d. Pe. in cons. 367.
b Adde s̄m Pau. de ca. quod bal. subtiliter vult, ꝙ etiam si mora sit cōmissa añ lit. ꝯt. puta, dedi libellum contra te in centum, cōparuisti, & añ lit. ꝯt. transegimus, vt dares quinquaginta, & ego promisi vlterius nō ꝓseq, non dedisti, ego prosequor litem super libello primo & facta est lit. cōt. vult bal. & Pau. post eū, ꝙ possis adhuc offerre post lit. cont. vsque ad s̄niam exclusiue, & si hoc feceris, cōdēnaberis in prima actione ad totā summam, imò cogor accipere, qđ cōuenim⁹, & absolueris. Non ob. d. l. si insulam, quia tunc lit. cont. præcludit viam purgandi moram, quando est facta super interesse, vel ad pœnam, ad quam, vel ad qđ, orta est mihi actio propter moram tuam, sed dudum ante ex cōtractu celebrato tecum, & h. d. subtile & singulare, aliquantulum vltra. vide per Pau. ipsum.

¶Antiqua lectura.

Si maior. Si reus intra terminū nō soluit cā trāsactionis ad terminum datum, post terminum audit̄ offerens & soluēs: si nō seruant̄ promissa, causa transactionis pœna cōmittitur. Item transactio aliquo dato, vel retēto valet. H. d. cum l. seq.

LEX XXXVII.

Promissis. Si nō implent̄ ꝓmissa, ex causa trāsactiōis, pœna tñ apposita ꝯmittit̄. h. d. Gl. q̄rit hic qđ si aliqs nō vult petere pœnā, s; vult petere illud, qđ principl'r est ꝓmissum? Gl. hic vř dicere qđ nō possit, vt l. apud Celsum. §. idē Labeo. de doli exc. Istud venit in illam magnam dubitationem, vtrum stiplō pœnalis nouet p̄cedētem stiplōē. de qua plenè in l. ita stipulatus. de ver. ob. Quærit gl. an ad euitādum pœnę cōmissionem admittat̄ purgatio moræ, remittit ad no. in l. si pacto quo pœnam. s̄. ti. j. dicam in l. magnam. ĵ. de contrah. & commit. stipulat. &c.

LEX XXXVIII.

1 *Remittere non est dare, quando dubium remittitur.*

a
1 Transactio. ᵃ Op. gl. de l. de fideicommisso. s̄. e. sol. supple hic, vel remisso. † Et si tu dicis, nōne remittere est dare. Certè nō, qñ remittitur dubium, vt l. siue apud acta. s̄. e. & ibi dixi. Op. de l. si super possessione. s̄. e. ti. sol. Ibi non fuit datum culpa partis intercedente. quod no. &c.

a ADD. ¶Pom. Ad declarationem huius l. vltra tradita hic, & per bal. l. fi. ĵ. de excep. rei iud. vide Pau. de ca. in l. ꝙ si Ephesi. §. fi. ff. de eo quod cer. lo. & quod no. Ang. cons. 94. quæstione 2. no. Et no. ꝙ si in instrumento dicatur, qualiter partes recesserant à lite, ex causa transactionis; aliquo dato, vel promisso, ꝙ hoc non creditur, nisi probetur datum, aut promissum, secundum Pau. de castr. in l. suus quoque, in quibusdam lec. de repud. hæred.

LEX XXXIX.

Quamuis. Contractus transactionis nō resoluit̄ ex pnīa. H. d. no. Op. ꝯtus trāsactionis est ꝯtus innominatus, vt habuistis no. s̄. e. l. siue apud acta. sed in ꝯtib. innominatis est locus pnīę, re integra, vt l. 4. § j. ĵ. de ꝯd. ob cau. & l. si pecuniam. in pr. ergo, &c. so. duplex est opi. Huius timore dñt quidam, ꝙ est spāle in transactione fauore minuendarum litium, vt hic, & vidistis in l. si ꝓ fundo. s̄. e. & l. si maior. & hoc placet. Alij dicūt, vt Ia. de Ra. ꝙ est spāle fauore liberationis, vt in quacunque liberatione sit idem, vt ex pnīa nō possit resolui. Pro hoc facit. ff. de p̄sc. ver. l. ob eam causam. Sed gl. ibi soluit. Puto igitur ꝙ in aliis con-
a tractib. innominatis, ᵃ in quibus liberatio vertitur ex pœnitentia contractus resoluatur, vt l. si quis accepto. de cond. ob cau. & notatur in d. l. ob causam. de præsc. verbis.

a ADD. ¶Pom. Opi. bar. hic est communis sec. Pet. hic. & vide Cy. Pau. de ca. l. j. in 2. q. s̄. de pact. & in l. sicut, de act. & oblig.

LEX XL.

1 *Alternatiua posita inter genus, & speciem quando de mente proferentis appa ret, resoluitur in dictionem expositiuam, id est, 15.*
2 *Acceptilatio an habeat vinculum obligatorium. 16.*
3 *Variare, ꝙ quis potest quando vna obligatione tenetur ad plures res alternatiue, secus si habet plura iura, quia vnius electione sibi præiudicat in aliis.*
4 *Exceptio transactionis non potest opponi post sententiam.*
5 *Moræ purgatio non admittitur, quādo pœna committitur propter maleficium.*
6 *Electio in alternatiuis competit reo: & quando.*
7 *Agere quando quis possit, & dicatur sine actione. 8. & 17.*
9 *Pacta circa actionem sublatam, quæ non potest suscitari, qualiter fieri debeant.*
10 *Statuto stante, ꝙ bannitus occidatur impune, si occidens inquiratur, tertius pro eo comparere potest, & producere bannum, & absoluetur.*
11 *Tertius etiam cuius non interest, quādo aliquid continet publicam vtilitatem, comparere potest.*
12 *Pœna non succedit loco rei promissæ, quando transactio fit per Aquilianam stipulationem, & acceptilationem.*

13 *Reo qualiter subueniatur, quando actor venit contra transactionem.*
14 *De facto fieri quando sufficiat, declaratur.*

a Ubi pactum. [a] Lex ista ē multū difficilis, & singularis, & ꝑ declaroē eius mãe, debetis scire, qđ qñ reus nō seruat ꝯuēta in trāsactiōe, qľr subueniat actori, habuistis no. plenè. s. e. l. siue apud acta. qľr ḡ subueniat reo ꝯ actorē nō seruātē trāsactionē, plenissimè explicat hic, & lec. h⁹ l. variat diuersis modis, & circa diuersa, vt videbitis ĩ. in sol. ꝯriorū, tñ fm lec. q̄ intēdo tenere, bř h. d. Si stiplōe, & acceptilōe, trāsactio ē firma, actor ꝯueniēs repellit, & data repetunt, & pœna p eū ꝓmissa petet. H. d. Hęc l. ibi, aut pena. s. si actor ꝯueniret. No. colligūt multa in solōe ꝯriorū, iō ꝑ mō noĩm qđ dixi in summario. Op. qđ hæc l. ꝯtineat supfluū in eo qđ dr, pactū vel trāsactio: nã transactio est pactū: vñ op. de j. ꝯst. §. qb. in pr. h⁹ libri. so. Dñt qdã qđ hic dr, pactū, ĩtellige gratuitū. Alij dñt qđ hic exponit vel, ꝑ id est, & ista vera. nã ĩ istã l. nihil dř de pacto gratuito qđ apparet ex eo qđ dicit vnà cū his q̄
1 data ꝓbãtur, & c. † Ex hoc notãt qdã, qđ vbicūq; alternatiua pōit inter gen⁹, & speciē, resoluit ĩ dictionē expositiuã, id est, & vide gl. Simile hēs in l. 2. circa pr. ff. ad l. aq. ibi q̄drupedē, vel pecudē. & ibi no. s; istud est verū, qñ de mēte ꝓferētis apparet, vt hic, & d. l. 2. aľs dictio alternatiua posita inter genus & speciē, significat ꝓferentē voluisse aliã speciē sub illo gñe ꝯphendi, vt ff. de reb. dub. l. j. & ibi no. fm vnã lec. Dixi plenè ĩ l. si is q ducētã. §. vtrū. e. ti. Op. 2. & vado p ordĩnē gl. dicit hic A gl. stip. & acce. vinculis, & sic innuit qđ
2 † acceptilatio hēat in se vinculū. Ad istud op. acceptilatio fit ad liberãdū nō ad obligãdū, vt inst. de acce. §. ē ãt. & sic nō h; in se vinculū obligatoriū. Gl. dř fit ad liberãdū. s. à ꝑcedēti oblōe, s; h; in se q̄dã oblōē nãlē, ad nō petēdū, sicut pactū de nō petēdo. ff. de pac. l. si vnus. §. pactus. & vide gl. q̄ no. Ia. de Are. dicit. qđ acceptilō est ēt vinculū ciuile ad nō petēdū. Si. n. ex pacto nudo orit nãlis tm, ḡ ex acceptilōe, q̄ est vestita verbis, orit ciuilis, & nãlis. Et ex hoc seqtur qđ ex hac acceptilōe poterit agi certi ꝯdōne ad intereē, si ꝯueniat, fm eū. Ia. Bu. dicit, qđ ex acceptilōe, nulla orit oblō, neq; ciuilis, neq; nãlis: nã act⁹ agētiū nō operatur vltra intētionē eorū, vt l. nō oīs. ff. si cer. pe. & l. Labeo. de suppel. le. & l. oblōnū substãtia. de ac. & ob. s; acceptilō fit ad liberandū, ḡ nō inducit oblōem. Præterea acceptilō est imaginaria solō, vt d. §. est aūt. Inst. qb. mo. tol. ob. ĩ pr. s; ex solōe nulla oritur oblō, s; nata dissoluitur. vt Inst. qb. mo. tol. ob. in pr. ergo oblō nō inducitur. Præterea, idē act⁹ nō parit liberationē & oblōem, vt l. cum is. §. j. ff. de ꝯd. ind. Ita dicit ipse. Quid dicemus? Nō ob. fm eū. §. pact⁹ ne peteret. qa ibi fuit expsè ꝓmissum nō petere, hic aūt nihil est ꝓmissum. s; ꝯfitetur se recepisse. ꝯ d. Ia. Bu. vř quod qñcūq; p̄t qs remoueri à petōe, tenetur nãliter nō petere, vt l. Mæuia. §. fi. ff. so. ma. vbi. H. d. Iac. de Are. sup illo verbo, non teneri. Mihi vř quod oēs quodãmodo habuerunt bonum intellm. s. tã gl. q̄ d. Ia. Nam qñq; verba ꝯuētionis cōtinēt ꝓmissionem de nō petēdo, & tunc sine dubio qs obligatur nãľr nō petere. Qñq; nullam ꝯtinēt ꝓmissionem, s; solum fiunt ad resoluendū, vt apparet in acceptilatione, & apparet in pactis per q̄ a vendōe receditur, & ex illo pacto nulla oritur oblō, s; pp pactum oritur q̄dam nãlis æqtas, ex qua qs obligatur nãliter, ꝑ q̄ oblōem qs tenet nãľr nō petere. Ita intelligo hic gl. Idē dico in omni actu liberatorio, nam si soluo tibi, æquum est, qđ de cætero nō petas à me: & iō teneris nãliter ad non petendum, nec oritur ex solutione, sed propter solutionem ex æquitate naturali, vt dixi in d. l. Mæuia. §. fi. Ita intellige glo. hic positam. & isto modo posset intelligi d. l. si vnus. §. pactus ne peteret. cum sua gl.

Venio Mō ad vlteriora, & fortiora: & intro gl magnã. Op. qđ reus nō possit repetere data, vt l. dedi. ĩ pr. & l. qđ Seruius. de ꝯd. ob cau. so. nō p̄t repetere, nisi actor ꝯueniat. Ita loqtur hic. & sic ꝯcor. cū ꝯriis. Op. dř hic, qđ pœna vna cū his q̄ data ꝓbãtur, añ cognōē cãæ inferēda est, & sic innuit qđ prius cognoscat sup petōe pęnę, & repetōe datorū, q̄ super actiōe ꝓposita per actorē. ꝯ, q prior appellat, prior agat. ff. de iud. l. q prior. H⁹ timore variat hæc lec. trib. mo. Vno mō, ꝙ illa verba, añ cãæ cognōnē, determinēt verbū, positū hic in fi. l. & tūc ꝓcedit ꝯriū. Dñt qdam, hic est spãle. In ꝯrium est rľa, & istam tenebat Ia. de Ra. assignabat rōē, qa hoc est in electiōe rei, vel petere pænã, & repetere data, vľ repellere actorē agētem exceptione, & sic posset iste reus variare qñq; ēt post sniã, vt l. eū q certa: ū. in fi. ff. de ver. ob. vñ si cã ꝓposita p actorē prius ageretur, & re⁹ ꝯdēnaretur, seqretur ꝙ post sniã reus posset exceptionē trāsactionis opponere, qđ esset iniquū, & iō pri⁹ agit cã, q̄ petat pœna: & repetatur data, vt sic de trāsactiōe nō possit postea opponere. Ita dicit Pe. Ista sua rō nō ē vera, qa intelligo ꝙ ista tria oīa p̄nt fieri. sc. ꝙ actor repellatur, pæna petat, &
3 data repetatur. vt ĩ. dicã. Præterea eius rō nō est vera. † Nã qñ qs vna oblōe tenet ad plures res alternatiuè, tūc h; locū l. eū q certarū. §. fi. ď ver. ob. S; qñ aliqs h; plura iura alternatiuè, electiōe vni⁹ sibi ꝑiudicat in aliis, nec admittiur variatio post ꝯtestōē. vt l. qđ in hrdē. §. eligere. ff. de trib. Facit qđ habuistis no. in l. cū ꝓponas. s. e.
4 ti. Præterea. † exceptio trāsactionis nō p̄t oppōi post sniã, vt l. elegãter. §. si post. de ꝯd ind. Et iō Pe. legit istã l. alio mō, vt illa verba, añ cognōē cãe, determināt verbū, maluerit. q. d. vľ actor repellet, vel pæna petet, & q̄ data ꝓbãt, repetēt, ꝓut aduersari⁹ elegerit añ cãe cognōē. & sic ñ ob. l. q ꝑor. Certè ista lec. ꝓcedit fm op. eorū q dñt eū nō posse oīa ista tria: s; fm illos quos sequor ista lec. nō est bona, vt ĩ. dicã. Alij legūt istū tex. 3. mō, & iste est in gl. qđ illa verba, añ cãæ cognōē, determinēt participiū, data. q. d. pæna vna cum his q̄ ꝓbãtur data añ cãæ cognōē, inferēda ē. & fm hoc nihil obstat & istã teneatis, & videatis gl. Vlterius op. ego dixi s. qđ ē in electiōe rei ꝯuēti, vel actorē repellere, vel pænã, & data repetere. ꝯ, ille q primo fuit actor ĩ illo iudicio, in q̄ petit pæna est reus, s; ĩ alternatiuis ē electio rei, vt l. plerūq;. in fi. de iu. do. ḡ eius d; esse electio. H⁹ timore l. ista legit 2. mo. Primò, vt hic Imp. loquatur reo. q q̄siuit qualia remedia hēt ꝯ actorē. cui resp. Imp. vľ actor obtēperabit placitis, vľ ab eo auferet pæna, vnà cū his q̄ data ꝓbãtur, ꝓut ipse maluerit, ipse dico actor q mō in hoc iudicio est reus. & vide gl. Ista lec. p̄t eē vera, si qō ꝓponat pricipi, anteq̄ actor ꝯueniat. q. d. ē in electiōe aduersarij tui, vel obtēperare trāsactioni, vel soluere pænã, & reddere data. Nã si ꝓponeret qō qđ iã actor ꝯuenisset, nō posset esse in electiōe sua: imò pcisè ꝯpelleret soluere penã, &
5 reddere data. qa † qñ pæna ꝯmittit pp maleficiū, nō admittit purgō, vt l. q ea mēte. ff. de fur. Alio mō legit, ꝙ Imp. loquat hic actori, & fm hūc modū posui tibi casum. Dř. n. ꝙ vel actor obtēperauit sniæ, vel si ipse ꝯuenit, & aduersarius ei⁹ velit, cogit soluere pe-
6 nã, & reddere data. Nec ob. † ꝙ tu dicis, ꝙ actor mō est reus, ḡ ipse d; hre electionē, qa qñ pľes res alternatiuè sunt in oblōe, tūc ē electio rei ĩ dubio, vt d. l. plerūq;. in fi. S; qñ plura remedia ꝯpetūt alternatiuè, est electio eius, cui ꝯpetūt ista remedia, nō ei⁹ ꝯ quē cōpetūt, vt l. 3. §. gñaľr diffinit Scæuola. & §. fi. ff. de eo, ꝙ cer. lo. & l. ꝙ in hrdē. §. eligere. de trib. & l. cū fili⁹. §. variis. ff. de le. 2. & ĩ. de fur. l. j. cū si. s; hic ista remedia repellēdi actorē, vel repetēdi data. & petēdi pænã, ꝯpetūt ipsi reo, ḡ eius ē electio, & ista est vera. Hēs expeditū principiū gl. mō venio ad fortiora, & vtilia h⁹ l. Op. hic innuit ꝙ si reus vult petere pænã, & repetere data, ꝙ actor audiat super 1. actiōe ꝓposita, vel si re⁹ vult, repellat actorē, & nō petat pænã, & repetat data. Op. sine actiōe nemo experit, vt l. si pupilli. §. videamus. de ne. ge. s; actor hic nullã hēbat actionē, qa erat sublata
7 p acceptilōē, ḡ nullo mō agere poterit. Si † tu dicis, ꝯcedo, ꝙ actor nō poterit agere, tūc seqret ꝙ reus cōsequeret ista tria. s. ꝙ actorē repelleret, & qđ pænã peteret, & repeteret data. qđ ē expsè ꝯ l. cū ꝓponas. s. e. Horū ꝯriorum timore intellectus h⁹ l. variatur 5. modis. Secūdum primū, agit de fcō reo volente, fm tres alios agit de iure, fm qntū agit de fcō reo inuito. Mō examinemus ista p ordinē, dico & ad ꝯriū resp. ꝙ hic agit de fcō 1. actiōe reo volēte hoc pati. & ad hoc est ꝙ dicit hic tex. si aduersarius maluerit. q. d. bñ poterit reus oīa ista tria remedia hre, si velit, s; si vult actorē admittere, & solū petere pænã, & repetet data. hoc p̄t. Et istã lec. pōit Azo. q̄ ꝓbat trib. rōib. primò, qa hoc est in odiū remittētis tã solēniter, vt ĩ. e. l. ꝓxi. qa remisit p Aqlianã stiplōē, & acceptilōnē. Secūdò,
b qa [b] actio prima est ipso iure sublata, sicut dicimus in pacto, qñq; ipso iure, vt l. si vnus. §. pactus. ff. de pac. Tertiò, qa si iudex interrogabit actorē, q̄ actiōe, agis actor nō p̄t dicer, & sic iudex absoluet reum. Ita dicit Azo. Et fm hoc nō ob. l. cū ꝓponas. s. e. qa hic reus absoluit, nō iō qa accipit, s; qa iudex reperit actorem sine actiōe agere. Vñ fateor ꝙ reus nō posset excipere, s; iudex de necessitate h; reū absoluere, qa reperit actorē sine actiōe ager. Ibi vero hēbat actionē q̄ elidebat exceptiōe, vñ cū exceptio ñ possit ꝓponi, ꝓcedit actio. Vnd istã gl. Ego istã opi. Azo. teneo tãq̄ verissimã, & ꝓbo. ĩ. in v. opi. Alij dñt, ꝙ hic agit de iure, qa reo petēte pœnã, & repetēte data restitui resuscitat actio 1. sublata, ar. ĩ. ď nō nu. pe. aut. ꝯ q ꝓpriam. & qñ li. ab em. disced. l. j. sicut qñ per pactum qs recedit, vt l. si diuersa. s. e. s; Azo ꝯdicit. qa hic reus hoc nō facit vt actionē primã resuscitet, vel trāsactionē rescindat, imò, vt sibi debitū cōsequatur. & dicit bñ. qa ēt si expresse hoc ageret, vt actio 1. reuiuisceret, pacto nudo nō posset fieri, vt l. si vnus. §. pactus. ff. de pac. & dixi s. e. l. si diuersa. Nec ob. aut. ꝯ q ꝓpriam. qa ibi nōdum resuscitatur actio 1. s; datur noua. s. cōdō ex illa l. Nec ob. l. j. qñ li. ab em. discedere. qa ibi actio 1. nō erat sublata, sed elisa. Alij ergo dñt, ꝙ hic agitur de iure. s. actione 1. quæ reuiuiscit, ideo qa reus petit pænam, & data, ar. ĩ. si aduer. trāsactio. l. 1. & 2. Certè illæ ll. nō faciūt, quia ibi fuit impetrata restō, cuius nã est primã actionē resuscitare. Alij

a ADD. ¶ Paris. Circa mãm h⁹ l. an & qñ iudex possit repellere agentem sine actione, & an istud procedat qñ ꝯpetat actio sed inefficax, vide Fel. c. ad aures, extr. de resc. Item vide Are. l. si ita scriptum, de le. j. vbi dicit hoc eē verum si ex actis non appareat iudici agentem actione carere ex verbis bar. ibi.

b Ale. Los. An no. verba gl. quæ hic bar. referre intēdit, incantare, secundo, qa ipso iure tollitur stipulatio per stipulationē, s; non sic in pacto, vt ff. de pac. l. si vnus, §. pactus, verum tñ est dictum bar. vt ex gl. in d. §. pactus, & sequentib. p̄ tex.

re. Alij dñt hic agi de iure hoc mõ, ꝙ primo actor aget condõe si ne cã, vt reus reponat se in pristinã oblõem, quo fcõ aget actiõe prima de iure. Certe hoc nõ pl;, q̃a iõ hic deuenitur de cã ad non cãm, q̃a actor delinq̃t veniẽdo ꝯ trãsactionẽ, & sic nõ est æquũ ꝙ ex suo delicto ꝯsequat̃ cõdõem sine cã, vt l. itaq; fullo. ff. đ fur. Vñ ñ p̃t sustineri ꝙ hic agit̃ de iure. Vñ dñt alij, & ẽ v. opi. ꝙ hic agit̃ đ fcõ, & reus cogit̃ hoc pati, si vult petere pœnã, & repetere data, vt oĩa ista tria ꝯseq̃tur, ẜm l. cũ ꝓpoãs. s. e. & ẜm hoc exponit̃ hic tex. si aduersarius hoc maluerit, q. d. ẽ electio rei, vel actorẽ repellere, vel dẽre eũ admittere, & repetere pœnã, & data. & viđ istã gl. q̃ hic ponit istã lec. quintã, ꝙ de fcõ agit̃ ñ de iure, l; reo inuito. Petr. de Bellap. alle. ꝓ casu l. Iul. §. q̃tũ ad hãc. ff. ad exh. certè nõ, illa l. nihil facit, nã ibi de fcõ agit̃ reo volẽte liberari ab vna actiõe, q patit̃ se ꝯueniri de fcõ, s; eo inuito nõ, vt dr̃ ibi. Ad l. nuda. & l. si Titius. q̃s gl. all. resp. p ista verba. Qñq;† q̃s ñ h; actionẽ, s; eã hẽre sperat ꝑ ꝯtestõnẽ factã sup actiõe ꝓposita đ fcõ, tũc bñ admittit̃ ꝙ q̃s agat de fcõ, vt d. l. si Titi⁹. de ver. ob. & d. l. nuda. ẜm vnã lec. Qñq; q̃s ñ h; nec hẽre sperat. & tũc si q̃dẽ q̃ris, an admittat̃ ad agendũ de fcõ q̃tũ ad hoc vt possit ꝯseq illud q̃đ petit, & tũc nõ admittit̃ nisi reo volẽte, vt hic. & d. l. Iul. §. q̃tũ ãt. reo vero inuito nulla l. reperiret̃. Et iõ stãdũ ẽ r̃tæ q̃ đt, ꝙ sine actiõe nemo experitur. Si vero agit, ñ vt illud q̃đ petit ꝯsequatur, s; vt aliã oblõem faciat cõmitti, tũc admittet̃, vt l. nuda. & sic tẽo hic opi. Azo. ꝙ si reus vult, actor repelleret, pæna petet̃, & data repetẽt̃. & iõ dico ꝙ si actor repellit̃, ñ erit vigore exceptiõis ꝓpositæ, nulla. n. exceptio cõpetebat, cũ nulla eẽt actio, s; erit iõ, q̃a iudex reperit actorẽ sine actiõe experiri, posito ꝙ re⁹ nullã exceptionẽ obiiciat. Et ꝙ hoc sit verũ, dico ꝙ ẽ casus in l. si vnus. §. pactus. ff. đ pac. vbi qñ actio tollitur ipso iure ꝓ pcm̃, q̃đ ẽ in actiõib. descẽdẽtib. ex delicto, ꝓ aliud pcm̃ ñ p̃t re⁹ facere ꝙ actor possit agere. Ita hic, cũ actio prima tollat̃ ꝑ acceptilationẽ, ñ p̃t pcõ nudo tacito q̃đ induceret̃ ꝑ petitionẽ pœnæ. & repetitionẽ datorũ, fieri ꝙ agat̃ actiõe prima. nec p̃t dici, aget̃ đ fcõ, vt d. §. pactus. vbi indistinctè đt, ꝙ ñ poterit agere, & sic resistit in fcõ, non. n. đt ñ h; actionẽ, s; đt, agere ñ poterit. Præterea, si hoc esset verũ, ꝙ posset agi de fcõ, frustra eẽt introducta actio p̃scr. ver. datiua, đ q̃ loq̃t̃. l. cũ mota. s. e. gl. tãgit ĩ l. siue apud acta. Itẽ frustra ageret̃, vt q̃s se reponat ĩ pristinã oblõem, si actio prima intẽtata de fcõ sufficeret. Ad q̃d ğ fieret circuit⁹, vt l. dñs testõ. de cõd. ind.

9 Certè hoc ñ video. Et iõ qñ fiũt ista pcã † circa actionẽ sublatã, q̃ ñ p̃t resuscitari, dẽret̃ sic fieri, vt statĩ dicã. Põe exẽplũ, liberaui te ab actiõe iniuriarũ ꝑ pcm̃ đ ñ petẽdo, si facis mihi pcm̃ đ petẽdo, actio prima ñ reuiuiscit, vt d. §. pact⁹. fiat ğ pcm̃ sic, ꝙ tu reus ꝓmittas de illo pcõ de nõ petẽdo nihil dicere, vel apponere, vel in iudicio allegare, sub certa pœna, tũc si allegabis, incides in pœnã, si ñ allegabis, tũc poterit te ꝯuenire đ fcõ & iudiciũ ꝓcederet. vel cauti⁹ sup tali pcõ de ñ opponẽdo, vel ñ allegãdo in iudicio interponat iur̃m: q̃a tñc iudex ñ audiet te ꝯ iur̃m tuũ, vt in aut. sacra. ĩ. si ad. ven. & iõ ñ poterit sibi liquere actorẽ sine actiõe experiri al's si sibi liqueret, hẽret necesse reũ absoluere, vt hic ẜm lec. Azo. verissimã. Et iõ iã de fcõ dixi. Statuto cauet̃ † ꝙ exbãnit⁹ possit impune

10 offendi: [a] mõ q̃dã offendit exbãnitũ, ĩgreßat de hoc maleficio, reus ñ audebat cõparere ad hoc allegãdũ, cõparuit q̃dã tertius, & dixit, dñe, ille q fuit offensus ꝑ talẽ, erat exbãnit⁹. & ꝓduxit bãnũ, & liq̃dauit de bãno. Ego dixi, [b] ꝙ iudex dẽbat illũ reũ absoluere, & ñ p̃t vlteri⁹ ꝓcedere. Rõ, q̃a liquet iudici istud ñ esse delictũ. & illud iudiciũ sine actiõe, seu accusatiõe ꝓcedere. Casus est hic ẜm vnã lec. Azo. verissimã. Et si dicat̃, [c] quõ admittit̃ iste terti⁹ ad dicẽ

11 dũ. Dico, † ꝙ hoc ꝯtinet publicã vtil. vt exbãniti possint offendi, vt l. j. & ij. ĩ. qñ li. si. iu. se vin. S; qñ hoc opponeret, cõtineret vtilitatẽ tm̃ priuatã, ñ admittit̃ nisi ipse cui⁹ interest. Procedo vlteri⁹ ex gl. Op. ꝙ pæna succedit loco rei. vt l. si q̃s à socio. ff. ꝓ so. & l. ꝑdia. de ac. em. dixi ĩ l. petẽs. s. ti. j. Si actor obseruasset ꝓmissa. ab eo ñ repeteret̃ data, ğ si soluit pænã cũ videat̃ obseruare ꝓmissa, ñ debet

12 ab eo posse repeti data. hic dicit ꝯriũ, quare malè. So. Dico † ꝙ qñ trãsactio fit ꝑ Aq̃lianã stipulõem, & acceptilationẽ, pæna ñ succedit loco rei ꝓmissæ. Nã certũ ẽ ꝙ actor ampli⁹ ñ poterit reũ inuitũ exigere. succedit ğ loco cõtẽpt⁹, q̃ casu pæna, & data p̃nt repeti. vt

13 l. si q̃s rẽ. ff. de arb. † Et iõ ꝓ h⁹ declarõe scias, ꝙ qñ actor venit ꝯ trãsactionẽ, qualr̃ subueniet̃ reo? Dicas aut trãsactio fuit firmata iureiurãdo, & tũc sine dubio actor repellit̃, pæna petet̃, & data repetẽt̃, vt ĩ. l. ꝓx. Qñq; ñ fuit iurõ firmata, & tũc fuit actio prima ipso iure sublata, vel acceptilatiõe, vel pcõ, in casib. ĩ q̃b. pcõ tollit̃, & tũc idẽ q̃a actor repellit̃ si re⁹ vult pænã petere, & data repetẽt̃, vt hac l. sing. ẜm lec. Azo. aut actio prima nõ fuit ipso iure sublata, & tũc aut fuit dictũ, rato manẽte pacto, & exceptio obiiciet̃, & pæna repetet̃, ñ ãt repetẽt̃ data, vt l. cũ ꝓponas. s. e. ti. ff. e. l. q fidẽ. Aut ñ fuit dictũ, rato manẽte pcõ, & tũc ẽ ĩ electiõe rei, vel opponere exceptionẽ, vel petere pœnã, vel repetere data cõdõe ob cau. vt d. l. cũ ꝓpõas. & dixi ĩ l. siue apud acta. posset ẽt agere actiõe p̃sc. ver. vt d. l. siue apud acta. Vlt. op. q̃cũq; opi. tẽas, apparet ꝙ hæc pœna

ꝯmittit̃, qñ đ fcõ agit̃. ꝯ. ĩ. si mã. ita fue. al. l. ea q dẽ. de ver. ob. l. stip.

14 ista. §. q̃sitũ. Sol. Qñq; † q̃rit̃ vtrũ sufficiat de fcõ fieri, q̃tũ ad habẽdã, seu q̃dã actionẽ. Et dic vt l. mulier. § pe. de cõd. inst. Qñq; q̃rit̃, an sufficiat de fcõ fieri quãtũ ad euitãdã pænæ cõmissionẽ. Dic vt no. ꝑ Dy. ĩ l. q̃dã cũ filiũ. ĩ. ñ. de ver. ob. & ibi ẽt põit de ꝓcedẽti mẽbro. Qñq; q̃rit̃, vtrũ sufficiat de fcõ fieri q̃tũ ad pænę cõmissionẽ, & ista ẽ mã nr̃æ l. ĩ q̃ dic b̃r tria verba. Aut q̃ris đ pœna legali, aut cõuẽtionali. Si de legali, aut fcm̃ ñ p̃t sortiri de iure effectũ, & cõsummationẽ, & sufficit de facto fieri, vt l. eũ q. ĩ. de adu. ĩ. de sepul. vio. l. j. de sacro. ec. l. iubem⁹. & l. nemo martyres. & q̃đ ibi no. aut p̃t sortiri effectũ, & cõsummationẽ, saltẽ de fcõ. & h; locũ mã l. si q̃s ñ dicã rapere. s. de epi. & cle. Secũdo casu, qñ q̃rit̃ de pœna cõuẽtionali, & tũc aut fuit actũ ꝙ cõmittat̃, si ꝯ fiat de fcõ, & hoc cõstat, & cõmittitur, vt l. q Romæ. §. Flauius Hermes. de ver. ob. & l. Lucius. §. tres hr̃des. ad Treb. Aut fuit actũ q̃đ cõmittatur si de iu

d re ꝯ fiat, [d] & hoc ꝯstat, & ñ cõmittitur, si fiat ꝯ de fcõ, vt l. stipulõ ista. §. q̃sitũ. de ver. ob. Aut dubitatur, & tũc si fiat de fcõ, fit incommodũ aduersario, & pœna cõmittitur, vt hic. Aut aduersarius nõ incõmodatur, & pœna nõ cõmittitur. vt l. ea quidem. ĩ. si man. ita fue. al. & l. continuus. §. cum quis. de ver. ob. & ibi de hoc dixi, &c.

a ADD. ¶Paris. Vide Are. in tract. maleficiorum. in ver. comparent dicti inquisiti in verbo, defensiones. Et vide Ale hic & Mod. & alia multa quæ habes ad bar. in l. pe. §. ad crimen, ad fi. ff. de pub. iud.

b Barb. Adde eundẽ bar. l. pe. §. ꝑ crimen, de pu. iu. ꝑ Cy. l. reos, & ibi bal. ĩ. de acc. & c. j. §. iniuria, de pa. iu. fir. in l. j. §. Offi. ff. ne quis eum qui in ius vo. est, vi exi.

c Barb. Vide bar. in l. pe. §. ad crimen, de pub. iud. vbi pro seruo, monacho, subdito, in causa criminali potest comparere dominus.

d Pom. Qñ quid de iure debet fieri, non sufficit ꝙ de facto fiat, no. tñ quod si aliquid de facto in ciuitate obseruaretur, quod de iure nõ teneret, quod perinde esset, ac si de iure valeret, de quo est gl. in l. q hẽbat, in fi. ff. de ma. test. & ꝑ p hoc vide quæ dicit d. Alb. in l. j. s. de sum. tri. & in quæstione de fideiuss. circa vsuras.

¶Antiqua lect.

Vbi pactum. Veniẽs ꝯ trãsactionẽ, Aq̃liana stipulõe & acceptilatiõe firmatã, repellit̃ ab agẽdo. Itẽ pænã soluit, & accepta noĩe trãsactiõis restituit. h. d. ẜm verã lec.

15 Azo. † Op. dr̃ hic, vbi pcm̃ vel trãsactio. Iste tex. vr̃ superfluus. vt ĩ § q̃b. s. in j. cõsti. H⁹ timore est fcã prima gl. q̃ exponit hũc tex. dupliciter. Prima expositio ñ ẽ bõa q̃a hic in tex. dr̃, his q̃ data ꝓbat̃, & tñ pcm̃ d; eẽ gratuitũ. Tene ğ secũdã expositionẽ. Hẽris ğ intelligere solũ in trãsactiõe, & ex isto intellectu no. vbi dictio, vel, & aut, põitur inter gen⁹, & spẽm, tũc põitur ꝓ, id est, vt hic, & l. 2. in pr. ff. ad l. aq. & ibi no. q̃đ p̃t eẽ verũ, vbi apparet de mẽte ꝓferẽtis. ẜm ꝙ hic al's põitur. Al's vidistis in l trãsigere. s. e. Itẽ op. dr̃ hic, ac-

16 ceptilatiõis † vinculis, &c. iste tex. vr̃ innuere. ꝙ in acceptilatiõe sit vinculũ, si tñ acceptilatio fiat ad liberãdũ, ñ d; operari ei⁹ ꝯriũ, s. oblõem, ar. l. cũ tale. §. falsã đ ꝯd. & de. Sol. gl. ꝙ eo, q̃đ q̃s liberatur ꝑ acceptilationẽ. ex parte liberati, ñ h; vinculũ oblõis in se, sed ex parte liberãtis sic, q̃a tẽetur ad ñ petẽdũ nãl'r. Dcm̃ h⁹ gl. reprobat Ia. Bu. q̃a nũq̃ acceptilatio opatur ꝯrios effect⁹, s. liberõem & oblõnẽ, vt l. cũ is. §. j. ff. de ꝯd. ind. Præterea, dicit ipse, agẽtiũ act⁹ ñ dẽnt operari vltra eorũ intẽtiõnẽ, vt l. ñ oĩs. ff. si cer. pe. S; intẽtio trãsigẽtiũ ꝑ modũ acceptilatiõis ẽ, vt ꝯtingat liberõ, & ñ oblõ, & ex his cõcludit gl. malẽ dicere. Bñ fatetur tñ ꝙ vbi fuit pcm̃ de ñ petẽdo ibi ẽ oblõ ad ñ petẽdũ, sec⁹ ĩ acceptil. Tñ p̃t saluari tã dcm̃ gl. q̃ dictũ d. Iac. vt dicatur, ꝙ in pcõ & acceptil. illa, nãl'r ñ dr̃ oriri oblõ ex acceptil. s; ꝑ acceptilationẽ ex q̃dã nãli æq̃tate amõ ñ petere obligatur. ꝯ solet dici ĩ l. ex hoc iure gẽtiũ. ff. de iu. & iur. Itẽ op. & sum ĩ prin. gl. ma. dr̃ hic, ꝙ ñ p̃t peti pęna, nisi cũ vẽtũ fuerit ꝯ trãsactionẽ. Op. dr̃ hic, ĩ tex. nr̃æ l. ꝙ aut subsecutis acc. aut pæna inferẽda ẽ añ cognitionẽ cãæ, s. principalis. Iste tex. vr̃ innuere, ꝙ si actor q trãsegit veniat ꝯ trãsactionẽ agẽdo, & re⁹ petit pænã appositã ĩ trãsactiõe, ꝙ ista q. & pæna primò dẽant terminari, q̃ principalis cã. Istud ẽ fa'sũ. l. q prior. ff. de iudi. H⁹ timore ista lr̃a legitur dupliciter in gl. Tertio mõ ẜm Vltram. Primò intelligitur ꝙ ista verba, añ cogni. cãæ, determinẽtur ab illis verbis ĩferẽda ẽ, & ad ꝯriũ r̃ndet, ꝙ hic fit spãle, rõ spãlitatis ñ apparet ĩ isto casu, & iõ ñ vr̃ vera. Intell'r alio mõ ꝙ hæc verba añ cognitionẽ, determinẽt̃ à participio data, & tũc ĩ nullo obstat. Intell'r tertio mõ, ẜm Vltr. ꝙ determinetur ab illo verbo, maluerit, q̃si velit dicere, si aduersari⁹ malit añ cognitionẽ cãæ prĩcipalis petere pænã, & repetere data p̃t. Iste intell's sonat q̃đ re⁹ ñ hẽat, nisi duo remedia. vc; petitionẽ pænæ, & repetitionẽ datorũ, & ĩ hoc fuit opi. Vltr. Iste ĩtell's ñ ẽ ver⁹, imò h; tria remedia, & statim videbitis, q̃a & actor p̃t repelli. Tene ğ, ꝙ ista verba determinẽtur ab illo participio data, & ꝯriũ ñ obstat. Itẽ op. dr̃ hic ĩ tex. si aduersari⁹ maluerit. Iste tex. vr̃ innuere, ꝙ electio sit rei, cui rũpitur trãsactio. S; tũc opp. & vr̃ eẽ electio actoris, q trãsactionẽ rũpit, eo ꝙ nũc cũ agitur ꝯ eũ ad pænã & ad data, ipse dr̃ re⁹, & vr̃ teneri alternatiuè, vt hic. S; in alternatiuis ẽ electio dẽntis, vt l. plerũq;. ff. de iu. do. ĩ ti. Timore h⁹ ista verba, si aduersari⁹ maluerit, ĩ gl. exponũtur dupl'r. vno mõ, ꝙ exponat aduersari⁹, i. re⁹, q ꝯuenitur ad pænã, tũc tñ actor fuit primò. Alio mõ expo-

nũt aduersari⁹,i.actor,q pœnā petit,& tũc q primò erat re⁹,cũ fuit trãsactio rupta:ambæ istę duæ expõnes pñt tolerari.Nã añq̃ pueniatur ad iudiciũ,ẽ ĩ electiõe primi actoris vtrũ vellet obuiar trãsactionẽ,an pœnã soluer,& restituer data,s; postq̃ ipse venit ꝯ trãsactionẽ,& sic neutrũ(al's vẽrũ ẽ ad iudiciũ)qa petitur pœna,& repetũtur data,tũc ñ ẽ ĩ electiõe primi actoris,s; pt cogi ad soluẽdã pœnã,&ad restituẽdũ data,vt hic videtis.Poterit ẽt eũ repeller ab agẽdo,vt j̃.videbitis,fm vnã lec.& sic intelligẽdo,istę expõnes to
17 lerãtur,& simia.Itẽ op.† & sũ ĩ gl.ma.ĩ ver.q inc.ex pdictis p3. Vos videtis q trãsactio fuit fcã p acceptil.& sic transactio fuit sublata ipso iur,vt inst.q.mo.tol.ob.§.ẽ āt.& h.d.tex.qđ venit ꝯ trãsactionẽ,& sic sine actiõe agit ꝯ l.si pupil.§.videam⁹.ff.đ ne.ge.H⁹ ꝯrij timor lex legitur 5.modis ĩ gl.Et aduerte ad ordinẽ gl.qa duæ opi.vc; prima,& vlt.tẽdũt q ĩ lege nr̃a agatur đ fcõ,fm j.opi agitur đ patiẽte reo,fm vlt.inuito reo.Hę 3.opi.s.scđa,tertia,& q̃rta,tẽdũt q agaẽ đ iure.Venio ad primã q̃ ipsa veritas est.& fuit opi.Azo.& eã t; d.Iac.hic.Prima ẽ,q hic agatur đ fcõ, & re⁹ patiatur.q.d.tex. Si aduersari⁹,i.re⁹,cui rũpit trãsactio malit pœnã petere,& data repetere,pt hoc velle,& si actorẽ vellet repellere,ẽt pt. q̃si cõcludat tex.q oĩa ista remedia reus possit,hr̃e pẽnã,repetere data,& actorẽ repellere,& tũc pt expõere aut ,p,&c.Rõ h⁹ opi ẽ triplex.& videbitis ĩ gl.nr̃a.tertiã rõem,q̃ ẽ multũ not.ad id qđ j̃.dicã. & ẽ rõ ibi,tertia,qa cũ iudex.Scđa fuit opi.q hic agaẽ đ iure,all.gl.,p hac opi.l.j.qñ li.ab emp.disc.& aut.ꝯ q ,ppriã.j̃.đ ñ nu.pe.Azo.ꝯdicit, cuius fuit pdicta opi.vt hic videtis pt eẽ alia rõ, qa actio extincta nũq̃ resuscitatur,vt l.q res.§.areã.ff.de sol.Tertia fuit opi.q hic agatur actione vtili,all.gl.l.j.& ij.j̃.si ad.transl.illæ ll.nihil faciunt ad materiam nr̃am,vt dixi in l.si diuersa.s̃.e.loquuntur.n.in resĩõne in int.Vñ alij dñt,q hic agitur p actorẽ,vt reus reponat se in pristinã oblõem,& agitur cõdõe sine cã.& ita agiẽ de iure fm hãc opi. & ẽt fm duas pced.& ita ꝯriũ ñ obst.qa q agit,actionẽ h;.Ista opi. ñ est vera,qa l; cã sit reuersa ad ñ cãm,vbi trãsactio rũpitur,tñ cũ cã reducatur ad ñ cãm pp dolũ actoris veniẽtis ꝯ transactionẽ,ex isto suo dolo ñ đ;ꝯseq cõdõem sine cã,ar.ff.de fur.l.itaq; fullo.iõ hæc opi.ñ est vera. Vñ alij dixerũt,& ista est quinta & vltima.q hic agaẽ de fcõ,& ñ de iure,ẽt reo inuito,p l.cũ ,pponas.s̃.e.c.s.p rõem, q̃ gl.assignat.Hãc opi.tñt Vltr.& d.Cy.& de hac faciebat mẽtionẽ in l.ea qdẽ.j̃.si man.ita fu.al.ista ñ est vera. Nã si posset agi de fcõ, reo inuito,ad qđ diceret lex,q vbi actio est sublata ipso iure,p̃scriptis ver.actio cõpeteret datiua,fm qđ dr̃ ĩ l.cũ mota.s̃.e.Itẽ ad qđ diceret lex,qđ pt agi,vt reus reponat se in pristinã oblõem,vbi actio est sublata ipso iure,fm qđ đt l.si qs accepto.de cond.ob cau. Certè ñ esset rõ ꝯ.Tene ergo j.rõem,rñ p tres rões,q̃s assignãt,& est vera.Ex q̃ opi.cõcludas,q vbi rũpitur transactio firmata acceptilatione,& Agliana stipulõe,pœna pt peti,data pñt repeti.Itẽ actor repellitur,& sic reus h; tria remedia,& si opponitur de tex.q loqtur alternatiuè, expone vt s̃.dixi. Et si tu diceres,qũo repellitur p exceptionẽ, cum nulla sit actio. qa sublata ẽ p acceptilationẽ,& exceptio sit actionis exclusio,vt l.j.de exce.dico q actor repellitur ñ virtute exceptionis,s; potius p offm iud.videtis actorẽ sine actiõe agere,qa iudex interrogabat p modũ,quẽ hẽtis in gl. in j.opi.Azo.in tertia rõe,& fm d.Ia.ista rõ 3.facit ad q.pone statuto cauetur,q ñ soluẽs collectas,ñ audiatur ad ius,neq; ẽt agẽdo neq; ẽt defendẽdo.Tu ñ soluis collectas.agã ꝯ te,excipis,agere ñ potes,qa nullã actionẽ hẽs ꝯ me,replico ꝯ te,qa tu ñ soluis collectas,ñ pt reddi ius,neq; ĩ agẽdo,neq; ĩ defendẽdo, qs obtinebit? Resp.ñ soluẽs collectas.Nã l3 eũ possim repellere virtute defensiõis,q̃ ñ cõpetit ex forma statuti, tñ iudex officio suo vidẽdo me ñ hr̃e actionẽ,poterit me repellere,& interrogabit me fm formã h⁹ gl.Itẽ v; ad aliud,pone q bãnitus ñ pt audiri ad ius,agit exbannitus ꝯ me,non excipio ipsum esse bannitũ qa forte timeo. Certè q̃tũcunq; ñ excipiã, tñ si iudici esset notũ p aliũ modũ,ipsum agentẽ esse exbannitũ,& exbannito ñ cõpetit ius agẽdi,Iudex,sine aliqua exceptione,poterit eum repellere,eo q videbit me sine actione,& faciet interrogationem fm formam h⁹ gl.Item op.fm primum intellm quem dixi q ẽt pœna si agatur de fcõ petitur,& tunc op.de l.ea quidem.j̃.si man.ita fu.al.Sol.vt ibi dixi.Item op. de l.stipulatio ista.§.quæsitum.de ver.ob.Sol.vt hic no.in gl.

LEX XLI.

1 Dispositio huius l.quòd non habeat locum in minore.
2 Pœna huius l.quòd non habeat locum in compromittente ex forma statuti.
3 Pœna huius l.quando habet locum. (secus in conuentionali.
4 Pœna legalis,vt committatur,requiritur q quis peruenerit vsque ad sententiam
5 Mitius agitur cum lege quàm cum homine. 6 Periurus est infamis.
7 Veniens contra transact.iuratam,reddit data soluit pœnam,et perdit actionem.
8 Iuram.appositum in contractu habet vim clausulæ rato manente pacto,et clausulæ si non valet quod ago,vt ago,valeat vt valere potest. 9.
10 Pœna huius l.quòd infertur ipso iure,nec expectatur sententia.
Verba præteriti temporis important ipso iure.
Dictio,Mox,importat ipso iure.
11 Iuramentum impedit moram purgari in reo.
12 Pœna huius l.quòd habeat locum etiam in reo.
13 Pœna huius l.quòd habeat locum etiam in aliis contractibus.

a Si quis maior. [a]Hæc ẽ sing.l.q̃ no.& brh.d.Qui venit ꝯ trãsactionẽ iuratã p Deum,vel Principẽ,
b infamaẽ,pœnã soluit,[b]sibi data reddit,& actionẽ pdit,q̃ parti obseruãti applicaẽ.h.d.Vadã p ordinẽ. no.q ista l.tm̃ h; locũ ĩ maiore.Quæro,qđ ĩ minore iurãte:d.Ia.Bu.dicebat,Aut ipse iurauit ñ venire ꝯ,rõe minoris ætatis,& tũc satis est,qđ iurm eũ rep̃sentat maiorẽ,vt pœna h⁹ ꝯstõis teãtur.Aut iurauit ñ venire ꝯ rõe minoris ætatis,vel alia,& tũc teãtur pœna h⁹ ꝯstõis,qa duo iurauit,
1 pp primũ rep̃sentaẽ maior,pp aliud teãtur pœna h⁹ ꝯstõis. Satis† possem⁹ dicere,qa ista ꝯstõ ñ h; locũ in minore ẽt ita iurãte.nã q iurm faciat eũ maiorẽ,istud est interp̃tatiuè,q̃ ad eũ hæc l.ñ extẽditur,vt l.3.§.hæc verba.de ne.ge.Fateor tñ q iurm validat ꝯctũ, fm aut.sacra.j̃.si ad.ven.& qđ ibi dr̃ ñ ãt qđ teãtur pœna h⁹ l.Scđò hẽs id qđ hæc l.h; locũ in trãsactiõib.factis nullo cogẽte imperio,
2 s; libe.arbitrio.Et ex hoc dico,† q si fuerit iuratũ sup ꝯpromisso, vel trãsactiõe,q̃ fiũt à parte inuita,ex forma statuti,vel pcepto iu
c dicis,q pœna h⁹ ꝯstõis ñ teãtur.đt.n.nullo cogẽte imperio.[c]Not. qđ hic dr̃,q venire ꝯ,fit vel interpellãdo iudicẽ,vel supplicando Principib.vel ñ implẽdo ,pmissa.ꝯ.ff.rẽ ra.hã.l.amplius ñ peti.vbi
3 dr̃ q reqritur lit.cõt.Sol.†Plures sũt ꝯceptiones stipulõum,qñq; ,pmittit qs ñ ꝯuenire,& tũc ista stipulõ cõmittit fm formã h⁹ l.qđ

a ADD.¶Pom.Et ,pcedat ẽt si istud iurm esset sibi illegitime relatũ pñte parte,& non citata,Anc.consi.373.inci.retento ordine in ver.& ex hoc ẽt subsequenter. Parif.Per istũ tex.sing.solet dici,q iurm impedit purgationẽ moræ,de quo vide Ale.cõs.158.vo.2.qđ tñ ista ,pcedere in foro iudiciali,secus in foro pœ̃li,gl. sing.32.q.j.apud misericordẽ.all.Ro.sing.455.ĩpediẽte iurm.Nũqđ āt hr̃s extraneus puniaẽ pœna h⁹ l.vide Ang.cõs.233.& 236.part.2.inci.ex themate & actis,ĩ pr.Pau.de ca.cõs.68.vbi põit qđ si hr̃s sit minor.Et nũqđ hr̃s ꝯueniẽs trãsactioni iuratę p defunctũ cõfecto tñ inuẽtario possit vti bñficio inuẽtarij.vt ñ teaẽ ad pœnã vltra vires hr̃ditarias,vide Ang.cõs.236 inc.testor trãsegit,& 329.& est ĩ 2.par.Itẽ in mã h⁹ l.vide oĩno Ale.dicẽtẽ multa cõs.92.vo.j.vbi inter cætera dicit,q ille q ẽ ex aliquo ꝯctu iurato cõsecut⁹ dñiũ alicui⁹ rei,si ꝯueniat ñ pdit dñiũ ipso iure,s3 op⁹ ẽ vt ꝯ eũ agaẽ ꝯdõe ex hac l. Itẽ qđ ista cõdõ ñ daẽ ꝯ tertiũ possẽssorẽ.Itẽ qđ ad has pœnas incurrẽdas reqriẽ dolus.Et ibi in vlt.verbis sing.r dr̃,q ꝯueniẽs solũ teneẽ ad verã æstimõnẽ rei,ñ ãt ad aliqđ pl⁹,si ex industria sua sup lucrat⁹ fuerit.Itẽ an hẽat locũ ĩ reo,& q itelligaẽ ĩ iurõ valido, vide Ale.ꝯs.538.Itẽ qđ pœna h⁹ l.hẽat locũ ẽt si qs ,pmisisset simplr sub fide sua, vel sub fide Xp̃i,vide Fel.c.2.de spõs.cir.prin.Vide in Berta.ver.fides,Ias.l.3.§.j. ff.de iureiu.Itẽ ad id qđ dixi s̃.pœnã h⁹ l.cõmitti ꝯ hr̃dẽ ꝯueniẽtẽ trãsactiõi iuratę,faciũt q hẽs ad Abb.c.veritas,ext.de iureiu.vbi hẽs q iurm ẽ psonale,& ñ ligat hr̃des.Itẽ qđ si qs impugnet solũ testm trãsactiõis,ipsum tñ negãdo,incidat ĩ pœnas h⁹ l.Põdera Ale.cõs.56 vo.2.ĩ pr.Itẽ qđ si appõatur pcm tpe iuri q p ꝯuentionẽ qs ñ incidat ĩ pœnã h⁹ l.an valeat.vr̃ q ñ,qa pœnæ h⁹ l.incurrũt ex dolo ꝯueniendo,vt hic.Ergo dol⁹ futur⁹ remitti ñ pt,l.si vnus,§.illud nulla, ff.de pac.vbi hẽs ad bar.Et ad hoc facit qđ no.Abb.c.nolite,de rest.spo. Itẽ q ñ implẽs ex parte sua ñ possit agere ꝯ aduersariũ ad pœnas h⁹ l.vide Ale.cõs.365. Itẽ no.sing.q si qs ꝯueniat supplicatiõi,facta tñ mẽtiõe de transactiõe ñ incideret ĩ pœnã.Ita infert ex his q̃ dicit Fel.c.cæterũ,ad fi.ext.de rescr.vide eundẽ ĩ c.ex tenore,ext.de rescr.vbi late examinat,an p sola supplicationẽ n vtẽdo rescripto incidat ĩ pœnã.De quo vide oĩno Ale.cõs 34.vo.j.vbi cõcludit cũ Pau.đ castr.hic,l3 hic teneat ꝯriũ.Vide Fel.in c.ex tenore,Ias.hic,Itẽ an & qñ piurus sit infamis,vide late Fel.ĩ c.testim,ext.đ testi. Et ibi ẽt an ista l.,pcedat ĩ eo q iurauit soluere vsuras,& ñ soluit,& qñ repellaẽ ab agẽdo,vide late Dec ĩ c.intel leximus,de iud.itẽ q ille q primo fuit ĩ mora,vt q primo euenerit dies suæ ,pmissiõis,incidat ĩ pœnas,& aduersari⁹ cogit postea simplr,vide Math.no.l.vbi q̃ lã aliĩ ĩ mã h⁹ l.Qũo aũt tũc possit cõmitti mora,si aliqs ñ impleuit,vide ad bar.ĩ l.fi.pr.de exc.itẽ qđ piurus est infamis,& de multis aliis pœnis piurij,vide p Ias.ĩ l.si duo p̃toni,§.fi.ff.de iureiu.itẽ an reqraẽ dolus ad hoc vt qs dicaẽ piur⁹ ẽt inq̃tũ ad pœnas h⁹ l.vide Ias.ĩ l.q iurasse,ĩ pr.ff.de iureiu.& l.videam⁹, ff.de in li.iur.vbi repetit omnia quæ dixit in d.l.qui iurasse.Sed quod quantum ad pœnas huius l.sufficiat culpa,vide eundem in l.in actionib.de in lit.iur. item q licèt periurus sit infamis,& repellatur ab agendo,non tamen à se defendendo,vide Ale.consi.57.vo.2.Deci.in c.intelleximus,ext.de re iud.
b Pom.Intellige qđ cadit ab actiõe,qñ fuit piur⁹ sup cã ill⁹ actiõis,sec⁹ si fuisset piur⁹ sup alia cã,ita Ale.cõs.17.inc.põderatis his,vo.j. Fel.ĩ c.dilecti filij,in prin.de exce & vide ad istã l.Math.not.suo.Fel.ĩ c.testim,de test.& ver.se.s3 inq̃tũ.&barb.ĩ c.licet ex suscepto,casu x.Pan.ibi de fo.cõp.vbi dicit qđ ista l.h3 locũ,ẽt si qs iuraret p Regẽ.& vide ẽt Car.cõsi.148.dub.2. & barb.ĩ c.ex lr̃is,post bal.ibi.de cõsti.& Ro.sing.suo 492.inc.tu.Fel.ĩ c.j.de iureiu.& barb.ĩ c.j.de off. del.& Ale.consi.42.ad fi.vo.2.& 32.e.vo.& Fel.ĩ c.q̃relam,de iureiu.vbi ponit,an habeat locum in violatore fidei, & vide q̃ ponit do Sign. consi.253.inci.in quæstionib.ad hoc vt procedat ista l.requiritur dolus. ita bal.in l.obseruare,§.proficisci,ff.de offi.procon.& Ale.consi.92.inci.perspectis his q̃ in themate narrantur,vo.j.& in l.fi.ff.qui sa.cog.vide etiam in materia huius l.Ang.consi.266.inc. ex themate & actis.& Corsin reperi.rubr.de iureiu.in 1.& 2.priui Ale.consi.15. vo.2.& consi.17.vol.3.fel.in c.dilecti filij,de excep.& Car.flo.consi 25.in fi. vide etiam de ista l.per barb consi.24 vo.1.
c Adde fm Pau.de ca.& Ful.q hoc verũ si fuisset cõpulsus iurare,& cõpromitteret,sec⁹ si cõpromitteret tm,qa si spõte iurauit veniẽdo ꝯ,incidit ĩ istas pœnas, cũ illud iurm sit p̃stitũ nullo cogẽte imperio.si tñ de ꝯsuetudine p̃staret iurm, satis dẽ esse de necessitate statuti,ar.l.qđ si nolit,§.qa assidua,ff.de ædil.ed.Dicit etiam Sal. has pœnas non habere locum , qñ in cõpromisso appareret q de necessitate statuti esset cõpromissum, aliàs secus. Vnde qui necessitatem allegabit,,pbabit.l.fideicom.§.si rem,de le.3.Tu de materia huius l.vide Ale.consil. suis.Aliquid per Abb.consi.12.lib.2.Ang.consi.59.Pe.de anc.consi.383.

multum

multū no.pp statuta,& pp alia q̄ dn̄t,si qs ꝯuenerit,vl ꝯfecerit,& sīa.Qn̄q; qs ꝓmittit amplius n̄ petere,ita loqr̄ lex ꝯria,qa reqrit lit.cōt.Qn̄q; qs ꝓmittit ꝯtrouersiā n̄ mouere,tūc loqr̄ l.diuus.ff. de pe.hæ.& de his & multis aliis dixi latius in d.l.amplius nō peti. Op.ad istud,& vr̄ ꝙ reqrat̄ qđ pueniat vsq; ad sn̄iam,vt l.q cū ma-
4 ior.§.accusa.de bo.li.Sol.†Ibi in pœna legali,hic in cōuētionali.&
5 mitius†agit̄ cū lege q̄ cū hoīe,vt de arb.l.Celsus.dixi plenius in d.
6 l.ampli⁹.Itē hēs hic notare ꝙ piurus†est infamis,&hoc plene no. in l.Lucius.ff.de his q no.inf.tetigi in l.fi.ff.đ cri.stel. Vlterius no.
7 ex l.ista,†ꝙ qn̄ ē iuratū sup trāsactiōe,vel pcō,q venit ꝯ reddit data,& soluit pœnā,&pdit actionē.ꝯ.s̄.c.l.cū ꝓponas.& ff.e.l.q fidē.
a Sol.Istud est hic pp iurm̄,qđ no.multū bn̄.Nā iurm̄ h; vim illius clæ,q̄ apponit in stipulōe pœnali,rato manēte pcō,&c.imò maio
8 rē vim hēbit,vt ex ista l.patet. Item dico quod iurm̄ h;†vim illi⁹
b clæ,si non v; iure transactionis, valeat omni iure quo valere p̄t, *b* vt l.cū pr̄.§.filius matrē.ff.de le.2.& iō puto ꝙ si trāsactio non va
9 lebat iure transactionis,valeret iure pacti pp iurm̄,quod secus esset aliàs,vt l.si cā.s̄.e.& ibi hūistis no.†Vlterius no.hic,ꝙ istæ pœ-
10
c næ infliguntur ipso iure,*c* nec expectatur sn̄ia,qđ apparet ex eo ꝙ dicit,actione priuatus.& sic loquitur in præterito. Item apparet ex eo qđ j̄.sequtur,itaq; oīa eorū mox cōmoda deputabūtur,&c. Nā ex dictione,mox,apparet qđ fit ipso iure, vt in aut.de ince.nu.§.j.
d dixi in l.iubemus.§.æconomus.s̄.de sacr.ec.Et ex hoc no.*d* etiam
11 quod†iurm̄ impedit purgationē moræ,hoc.n.sonant verba h⁹ l. Hoc ēt ꝓbatur,qa vbicunque fit exceptio à lege,non admittitur purgatio moræ,vt l.si is cui.ff.de le.2.Vlt.quæro,de duob.Primò,
12 †an hæc l.habeat locum in reo,sicut in actore cōtrauenientē?Gl. dicit ꝙ sic,in illis pœnis,quæ ad ipsum possunt adaptari.Item q̄ro,
13 an habeat locum in alio†contractu,q̄ in contractu transactionis? Puto ꝙ sic in oīb.ibi in prin.l.cū dicit,aduersus pcā, vel trāsactiones,in eo quod dicit pcā,oīa comprehendit.Item hoc apparet in fi.cum dicit pactis,& j̄.dicit,pactionum.& sic loquitur in omnib. pactis,non solum in transactione.Non habetis hic alia,ergo,&c.

¶Contrarietas,& Concordia.

Aduerte, ꝙ Bar.in hac l.si quis maior. arguitur de contrarietate, sed in quo allegetur contradicere,& pro saluatione Bar.vide concordantiam positam ad l.si quis pro eo.ff.de fideiuss.

a ADD. ¶Adde ꝙ iuramentum habet vim stipulationis,vt voluit bal.cons.144.& clausulæ derogatoriæ,vt etiam eius cons.361.eo.lib.j.

b Stra. Adde tu,& collige ex isto d.bar.quod iuramentum semper addit dispositioni super qua interponitur. Et adde ad hoc eundem bar.in l.eam quam,vers. 6.casus, j̄.de fideiuss. & quod tradit bal.in l.fi.q.2.j̄.com. & ponunt Mod.in l.si conuenerit,de iur.om.iu.& ponit de his in repet.c.j.ext.de iud.

c Adde postea quæ dicit Ale.de istis verbis,ipso iure videndum bal.cons.369.li.4.

d Pom.Vide Ro.cōs.47.An aū istud,ꝙ mora n̄ possit purgari iurm̄ interueniente, hēat locū i his oīb.quatuor pœnis,đ q b.hic,l; bar.videat indistinctè tenere ꝙ sic scias tn̄,qđ Ang i l.si insula,q.5.bar.ff.de vereb.&Pau.de ca.hic dn̄t opi.bar.ꝓcedere quo ad infamiā,& actiōis omissionē ab ipsa lege,n̄ aūt quo ad pœnā.& data restituenda de q b.asserent al'r asserērēt fcm̄ hoīs req̄ri,quasi volēs qđ potius hic n̄ admittitur moræ purgō,ex eo ꝙ fiat executio,l.qua pp,vbi iurm̄ interuenerat.vt plene p eos hr̄.Im.tn̄ & aliq Mod.Peru.in d.l.si insula i loco p̄l. dn̄t qđ opi.bar. indistinctè ꝓcedit quo ad oēs pœnas de q b.hic, eo qa vna determinatio respiciens plura determinabilia,eā æqualiter determinare d;.l.nam hoc iure,ff.de vu.l.& pu.Huic sn̄iæ,q dam resp.& est de mēte Ale hic ꝙ illud est vero,vbi est ea.rō,l.si ita scriptū fuerit,vbi bar.la 2.ff.de man.test. & l.si seruus, de sta.li.sed hic est diuersa rō,ergo,&c.Secū lo ꝓ bar.facit fm̄ Im.ibi,qa ista l. nullam haberet specialitatem,cū clarū sit,ꝙ vbi fit executio à lege n̄ admittit moræ purgatio huic respōd.ibi primū ad fciam,& est de mente d.Ale.hic ꝙ inuenit speciale quo ad infamiam & actiōis priuationē,dic vt p eos.Tertio facit fm̄ d.Petruc.hic,ꝙ vna res n̄ debeat diuerso iure censeri,l.eum q ædes,ff.de vsuc.Huic respond.vt primo arg.Quarto facit fm̄ cum tex.hic in dictione,mox, quæ excludit omne tpis interuallum.Huic respondet,quod imo non excludit.

LEX XLII.

1 *Clausula,si praeces veritate nitantur,quòd tacite insit in rescriptis.*
2 *Transactio facta prætextu falsorum instrumentorum, quando sit nulla,vel rescindatur,& quo iure.7.*
3 *Titulus si ex fals.instr.ꝙ locum habeat,etiam si instrumenta falsa fuerint producta absque dolo partis.*
4 *Iuram.tollit restitutionem,quæ est de iure speciali,non eam quæ est de iure cōi.*
5 *Dispositio huius l. ꝙ habeat locum, etiam si transactio fuit facta prætextu falsorum testium.*
6 *De falso quatuor modis cognoscitur.*
8 *Exceptio,vel replicatio in casu huius l.quando competat absque rest.in integr.*
9 *Practica opponendi exceptionem in casu huius l.*
10 *Restitutio dotis si debet fieri, & ille, cui fieri debet, tenetur ex forma statutorum recipere possessiones insolutum,qualiter tunc debeat fieri.*
11 *Transactio si est facta in vno capitulo tantum prætextu falsorum instrumentorum,& pro omnibus capitulis fuit data sententia,qualiter rescindatur.*
12 *Instrumentum est falsum pro parte,an sit falsum in totum.*
13 *Executio si fuit demandata per iudicem,quando pereat finito eius officio.*
14 *Falsitas in teste quando noceat producenti.*

Si ex falsis. Br̄ dicit. Trāsactio eatenus rescinditur,quatenus fcā fuit p̄textu falsorū instrorū, ēt si fuerit iuratum,nisi fuerit super falso transactum.h.d.Notabilia sunt clara.Op.hic dicit,ꝙ dēat transactio retractari, & sic innuit ꝙ valeat.
1 ꝯ s̄.de di.resc.l.fi.Sol.aliud est in rescriptis,in qb.inest†tacita ꝯdō si preces veritate nitantur,quod in transactione non est. Op.2.ad idem ꝙ transactio sit ipso iure nulla, vt l.in summa.in pr.de cond.
2 ind.Habuistis no.s̄.e.l.sub prætextu.Sol.†Qn̄que qs petit transactionem rescindi:qa fcā sub p̄textu falsorū instrorum,absq; dolo partis,tūc sine dubio h; locū ista l.ꝙ d; rescindi.Qn̄q; arguitur falsitas instri & dol⁹ partis,& tūc si qdē dol⁹ esset ex parte actoris,esset trāsactio nulla,vt in l.ꝯria.si ex parte rei,n̄,vt d.l.sub p̄textu.s̄.e. tn̄ isto casu n̄ loqtur hic.qa hæc l.loqtur indistinctè in actore. Et sic dēs intelligere hic,qn̄ sola falsitas arguitur,n̄ dol⁹ aduersæ par-
3 tis.Ex quo no.† ꝙ ti.si ex falsis instr.j̄. & ff.de re iu.l.diuus.h; locum,etiam si fuerint producta instra falsa absque dolo partis.l; qdam Vltr.dicant ꝯrium.& hoc t; ista gl. q̄ vide super ver.præcipimus.ibi,nec distinguo.Op.j̄.si mi.se ma.dix.l.si alterius. vbi iurm̄ impedit rescindi pcm̄ fcm̄ dolo aduersarij.Sol.Ibi fuit simplex do-
4 lus,hic fuit plus,s.falsitas.Op.j̄.si ad.ven.l.j.Sol.per†iurm̄ tollitur
a restō,quæ est de iure spāli,*a* vt ibi,non ea quæ est de iure cōi.ita loquitur hic. Vel possumus dicere, hoc est spāle in transactione fcā prætextu falsorum instrorum.Op.j̄.de fal.l.ipse.sol.ibi fuit transactum de falso.Op.de l.j.j̄.de plus pe.ff.de exce.l.agnitis.Sol gl. ꝙ illæ ll.non obst.si bene inspiciantur. Circa l.nostram quæruntur
5 plura.†Quæro 1.hic dr̄ ex falsis instr̄is,q d de testib.gl.dicit idem, & idem no.in l.1.& 2.j̄.si ex fal.instr.& hoc est verum,vt l.diuus. ff.de re iu.facit ff.de fi.instr l.j.Quæro 2.dr̄ hic ēt ciuiliter falso re-
6 uelato.Quot modis cognoscatur de falso?Gl.ꝙ est hic,dicit†quatuor mod.primò criminal'r accusādo l.Cor.de fal.scđò p actionē in fcm̄ ad interesse.tertiò p exceptionē,vt si actor agat trāsactiōe, excipiatur de falsis instr.quartò p replicationē:qa si reus excipiat de transactione,actor replicabit de falso.Pōt ēt de falso cognosci p inqsitionē,vt l.iubemus.j̄.de ꝓb.de test.l.nullū.Itē illud qđ gl. facit duo mēbra,de exceptione,& replicatione,p̄t claudi sub vno mēb.Nā replicatio est exceptio,vt l.2.ff.de exce. tn̄ qđ istis duob. mo.cognoscatur de falso in hac l.vr̄ ꝯ id qđ gl.dicit.j̄. ꝓx.q. Que-
7 ro,dr̄ hic,falso reuelato retractari p̄cipimus.q̄ro†quo iure retractatur ista transactio?Dicit gl.p resti.in int. vt ff.de re iu.l.diuus.& j̄.ti.3.l.j.vide gl.super ver.præcipimus.in pr.Aduerte tn̄ tex.hic dicit,falso reuelato retractari p̄cipimus.& sic innuit,ꝙ anteq̄ retractetur,d; de falso cognosci.Item dicit gl.ꝙ cognoscitur per excep-
8 tionē,vel replicationē:sed exceptio,†vel replicatio n̄ p̄t hr̄e locum,nisi prius restōe impetrata,vt l.nā postea.§.si minor. ff.de iureiu.& l.necnon.§.exemplo.ff ex qb.cau.ma.& l.exceptio.in fi.de exce.& sic vr̄ ꝙ prius dēat peti restō,& postea ꝓponi exceptio.gl. dicit econuerso. Hic aduerte dn̄t qdā,ꝙ poterit opponi exceptio compēsationis.Nā cū actio in fcm̄ ad interesse pp falsum detur à lege,ipso iure poterit opponi exceptio,& de ista exceptione compensationis gl.loqtur.qđ n̄ pl; Nā cū n̄ sit liqdū illud debitū n̄ p̄t ex eo cōpensatio opponi,vt j̄.de comp.l.fi. Dico igr̄ sic,Qn̄q; qs vult opponere exceptionē ad impediendā petitionem tm̄,& tūc hoc p̄t fieri,sine aliqua restōe de mundo.Et ita loqtur hec l.& l.fi. j̄.si ex fal.instr.dū dicit,iudicati executio solet suspendi,&c.Qn̄q; qs vult plus,s.ꝙ sup cā primò ꝓposita ꝓcedatur,&diffinitiua sn̄ia determinetur,tūc si q.iē prima actio n̄ erat ipso iure perempta:qa n̄ fuit fcā trāsactio p Aqlianā stipulōem & acceptilōem,vr̄ prima instātia durare,fm̄ qđ innuit l.siue apud acta.s̄.c. & iō dico ꝙ reo sufficeret exceptio,& actori replicatio sine aliqua restōe. Ita loqtur gl.super ver.ciuiliter.Sed si poneremus primā actionē ipso iure esse peremptā,& p ꝯns instantiam,sup ipsa actione,& tūc esset necesse qđ peteretur resti.in int.sicut dr̄ in sn̄ia,vt d.l.diuus.ff.de re iu.& qđ ibi dixi.Quærit gl.q 1 si à lite esset recessum prætextu fal-
9 si instr̄.Gl.distinguit,& bn̄.dic,vt in ea.† Quæro circa istā partē, q̄ erit forma ꝓponēdæ exceptiōis?Resp.br̄ sic.Si volumus ꝓpriè loq,n̄ deberet qs excipere,bn̄ ageres,nisi trāsactio esset fcā ex falsis instr̄is:qa verè transactio n̄ esset fcā ex falsis instr̄is, tanq̄ ex cā ꝓxima,sed extrinseca:qa nisi essent falsa instra,pars nō transegisset.Dēt ergo dici,bn̄ ageres,nisi trāsactio esset falsè facta p̄textu, vel timore falsorū instrorum.& hoc sentit gl.tua j.q̄ vide. Venio ad secundā partē.gl.quærit vnam q.& inducit in arg.ad illā.Quæ-
b ritur qd *b* si transactio fuerit fcā prætextu†falsorum instrorum su-
10 per vno capl̄o tn̄,& pro oīb.capl̄is fuit data vna sn̄ia. Dicit gl.& bene qd; videri,& examinari,q̄tum verisimile fuit datū pro illo cap.super quo est transactū,&illud reddatur.ar.l.q solidū.§.j.ff.de le.2.& vide gl.tuam,quā nō rogo te.Et bene facit ad qō.de facto,
11 †statim est hic.ꝙ ille cui d; fieri restō dotis,teneatur recipere possessiones fm̄ æstimōem catastri.prout ipse elegerit. Contingit,ꝙ vni debeat fieri restō dotis mille lib. reperiebatur vnum podere æstimatū trib.mil.libris:ille volebat eligere tertiā partē illius poderis fm̄ mēsurā,& eligebat sibi totū bonū, ita qđ tertia pars erat

a ADD. ¶ Paris. Circa istam sol.vide Ale.in l.cum quidam,ff.de acq.hær.& Are. cons.204.ideo forte hoc est hic odio falsitatis.

b Barb.Vide Ang.in auth.hoc nisi,j̄.de sol.vbi transit simpliciter cum bar.

melior

melior, q̄ illæ duę partes ſm bonitatē. Ego dicebā, & credo dr̄e veritatē, ꝙ ſibi nō eſt dāda illa tertia pars ſm menſurā, ſed ſm bonitatē, qđ no. tu Peruſine. Dicebam ꝙ cū fuerit fcā æſtimatio fundi totius vl̄r & particul̄r cuiuſlibet partis p ſe. vn̄r æſtimatores æſtimaſſe quālibet partē ſm bonitatē ſuā, & iō illi dēbatur tertia pars ſm bonitatē, non tertia pars ſm menſurā, ar. h⁹ gl. & l. q ſolidū. §. j.
12 de le. 2, & ar. de eui. l. j. Iſta gl. inducit hanc l. in ar. eſt qō, † inſtr̄m ē
a falſum ꝓ parte, an p̄ſumatur falſum in totū. a Iſtā q. ponit Inn. de her. c. fraternitatis. Spe. ponit eā in ti. de inſt. ed. §. inſtr̄m ergo. ver. qđ ſi aliqđ inſtr̄m. Br̄ dēmus ſic dicere. aut inſtr̄m eſt falſum pp vitiū notarij, & ſine dubio totū eſt falſum, vt l. ſi aliqđ. de ſuſc. & ar. libr. x. & l. ſi qs ex argētariis. §. j. ibi no. ff. de eden. Aut pp aliū defectū, & tūc aut eſt defectus circa ſubālia, vt circa diē & cōſulē, & vitiatur totū inſtr̄m, vt in aut. vt p̄pon. nom. Imp. circa prin. Facit ad hoc quod no. de ve. iu. enu. l. fi. in fi. Aut eſt defectus circa ſubſtantialia inſtri, tunc aut eſt defectus in eo. cap. aut in diuerſis. ſi in eodem, totum illud cap. vitiatur. vt hic. Aut in diuerſis. & tunc ſi capitula ſunt connexa, tunc idem, vt l. etiam. §. ex cauſa. ff. de minor. Aut ſunt capitula ſeparata, tunc ſecus, vt hic. Quæro quid in te-
b ſtib. b Dic vt extra, de teſt. c. in noſtra. & ibi plenè, &c.

a ADD. ¶ Adde vltra Ale. de hoc bal. conſ. 264. li. j. & 28. li. 3. inci. in quodam inſtrumento. & inquantum addit ꝙ ſi falſitas eſt in verbis enunciatiuis in opp. coi. finium loci, &c. tu vide bal. conſ. 214. inc. dubitatur de quodam notario.

b Pom. Vide Fel. c. licet cauſam, no. 9. de prob. & Cæp. conſ. 22. & Fel. c. 1. de re iu. & bar. conſ. 70. vo. 2. & Ale. 233. vo. j. & Aret. 40. & 71. & bar. 88. vo. j. & Old. 37. & vide ad hoc bar. in c. ſuper, de eſ. del. & Iaſ. l. j. C. de bo. poſ. ſec. tab. & bal. in c. ſi qui teſtium, de teſti. & ſeq. & Ale. conſ. 27. & 44. vol. 2. vbi dicit ꝙ teſtis iurans dicere veritatem ſuper omnib. interrogatis, ſi deponit falſum in vno etiam impertinenti, & per verbum, credit, ꝙ non creditur ſibi in aliquo etiam in his, quæ ante dixerat, dicens hoc procedere, ſiue ignoranter, ſiue ſcienter admiſcuerit falſum vero, & ſiue capitula ſint ſeparata, ſiue connexa. & conſ. 89. in fi. eod. vol. & ibi dicit quod dictum teſtis non poteſt pro parte acceptari, & pro parte non. & Ale. conſ. 34. vo. 2. & bal. in rub. de contro. inueſt. & aliquid in c. noſtra, per Are. de teſti. & Soc. conſ. 155.

¶ Antiqua lect.

Si ex falſis. Eatenus q̄tenus trāſactio fit p̄textu falſi inſtri reſcinditur, l; fuerit iurata, niſi ſup trāſactione falſi. h. d. Op. vos videris ꝙ tranſactio l; iurata reſcinditur, Innuit ↄ l. fi. s. de di. reſc. ſol. gl. ꝙ illa l. loq̄tur in reſcriptis, in qb. ineſt tacitè illa cl̄a, ſi p̄ces veritate nitātur, qđ nō eſt in trāſactione. Itē op. de l. in ſumma. ff. de cōd. ind. ſol. ꝙ ſi qs allegat falſitatē aduerſarij cōmiſſam in trāſactionib. & tūc h; locū hæc l. Qn̄q; qs allegat ↄ aliū ſimpl̄r dolū, nō falſitatē, & tūc ſolue. & dic vt ibi dr̄ no. Itē op. de l. fi. j̄. ſi mi. ſe ma. di. ſol. ꝙ hic interuenit maior falſitas, & ſic reſcinditur. Op. de l. j. j̄. ſi ad. ven. ſol. vt in gl. Vel dic. ꝙ nō venit ↄ ſacr̄m: q̄a facilius tollitur in integrū reſtō, q̄ eſt ius ſpāle, q̄ remediū h⁹ l. qđ eſt ius cōe, vt in § q̄a vero. in aut. de nō ali. col. 2. Itē op. de l. ipſe. j̄. ad l. Cor. de fal. ꝙ ibi fuit cognitū de falſitate, hic nō. Itē op. de l. q agnitis. de exce. vt ī gl. & vide qđ ibi no. p Dy. Querit, qđ ſi fuit fcā ex falſis teſtib. gl. j. dicit idē, pp idētitatē rōis p̄t peti đ falſitate. Gl. dicit ꝙ agit 4. modis, p accuſationē criminalē. Itē eſt qnt⁹ modus: q̄a p̄t pcedi p ingſitionē ↄ teſtē falſum, vt l. nullū. j̄. de teſti. & no p gl. in l. 2. §. ſi publico. ff. ad l. Iul. de adul. Et l3 de falſitate q̄ratur per modū exceptionis, vel replicationis, tn̄ ſi pbaret p modū exceptionis, tu nō potes puniri. Gl. eſt in d. §. ſi publico. & gl. ſigna q̄ inc. nō ſolū criminaliter. Itē q̄rit gl. qđ ſi iuraſti falſò, nūqđ poſſit puniri iur̄m? dic vt in gl. Itē q̄ro quo iure reſcinditur? dic p ī integrū reſtōem. Quærit qđ ſi eſt data pecunia nomine trāſactiōis, & non apparet cui fuerit data? gl. determinat ꝙ d; inſpici rerū p̄tiū ſm eſtimōem illā p̄ſumitur data p rata. itē gl. inducit hāc l. in ar. ꝙ inſtr̄m nō dr̄ falſum rōe partis. ita ſentit gl. pe. q̄ no. ſimilē gl. hētis in l. fi. de ve. iu. enū. Aduerte tn̄ qđ aut q̄ritur đ vitio falſitatis aut de alio defectu. Si de vitio falſitatis, dic ſm doc. ꝙ rōe partis falſæ, & rōe tabellionis totū dr̄ falſum. Rō eſt, q̄a rōe falſitatis tabellionis alia inſtr̄a reddūtur ſuſpecta, vt l. ſi aliqđ j̄. de ſuſc. & arc. lib. x. Hoc tetigit gl. in l. ſi qs ex argētariis. in pr. ff. de eden. Qđ r̄n intellige de inſtr̄is cōfectis poſt ſnīam latā. Ita d3 intelligi §. ſi. in aut. de tabel. col. 4. Si alia reddūtur ſuſpecta, multo magis d3 dici totū illud falſū, ſup quo falſitas eſt cōmiſſa. Si verò de alio vitio falſitatis q̄ratur, dic ꝙ aut loqmur de vitio ſolēnitatis, tūc totū dr̄ vitiatū, vt in aut. vt p̄po. no. impe. in prin. Et ita p̄t intelligi qđ no. in d. l. fi. Si verò loqmur de vitio ſubē, & tūc aut ſup vno cap. & inſtr̄m h; plura cap. & tūc aut ſunt indiſtincta, aut non. & vide qđ no. Itē q̄ro qđ in teſtib. vide gl. no. ſup hoc. in c. in n̄ra. cir. pr. ext. de teſti. Vnū tn̄ not. qđ poſito ꝙ teſtis nō diceret verū ſuper vno artic. de appēditiis cāæ principalis. v. g. eſt interrogatus teſtis vtrū ſit ↄſanguineus partis, ipſe r̄ndit mēdaciter, ꝙ nō eſt, l; mēdaciter r̄ndeat, nō p̄t puniri: q̄a non oē mēdaciū eſt falſum, vt l. qđ ſit. ff. de fal. Et ſunt verba do. Iac. in l. Lucius. de his q no. inf. no. gl. ibi, itē no. hic arg. & melius, vt no. Inn. in c. fr̄nitatis. ext. de hær. vbi t; ꝙ ſi inſtr̄m eſt falſum, pp falſitatē p tabellionē cōmiſſam nō in totū, ſ; in vno cap. tm̄ eſt dicēdū falſum. Rō, q̄a ex quo voluit ꝙ ſit tabellio dānatus pp vnū inſtr̄m falſum, denegat fidē oīb. aliis inſtr̄is, q̄ in futurū faceret, vt colligitur ex gl. l. ſi qs ex argētariis. ff. de eden. l. iud. j̄. de dign. li. 12. & l. ſi aliqđ. de ſuſc. & arc. q̄to magis falſitas in vno inſtr̄o cōmiſſa circa vnū cap. reddet falſum & aliud cap. Et de his plenè vide vt no. gl. 19. di. in decretis. c. ſi ad ſcripturas. & q̄a gl. in hac l. ſup ver. inſtr̄s. dixit ꝙ idē eſt in inſtr̄is executioni mādatis, de neceſſitate interloq̄tur, q̄a đ neceſſitate ſui officij tenetur id facere. ergo de neceſſitate interloq̄tur, & mādat nūtio ꝙ illud exeq̄tur, & iō poſt finē officij ſui poterit nūtius exeq. Si aūt iudex in-
13 terloq̄tur ſimpl̄r, nā mādat nūtio vt exequatur, & tūc dico. † ꝙ talis interlocutoria peribit finito officio iud. interloquentis. Et per hūc modū r̄ndet ad §. itē acq̄rimus. l. j. de acq. poſ. & ad l. q̄ eſt in l. eius q. in pr. q̄a in illis ll. ille q hēbat neceſſe facere mādauit. ſ; vbi ſolum interloquitur aliquid, & non mandauit executioni mādare, & tunc iſte §. & illa gl. non ob. huic ſol. Fran. Tigr. vide qđ no.
14 gl. Inn. in d. c. fraternitatis, † vbi ipſe idem no. ꝙ tunc eſt verum, ꝙ falſitas facta per teſtem in atteſtationib. inducit præiudicium producenti, & ipſi teſti, quando falſitas dicitur ſuper negotio principali, ſuper quo examinat⁹ eſt. Sed qn̄ diceret falſum ſuper aliquo adminiculari, puta ſi interrogat teſtis, an attineat alicui parti, &c. ſi in hoc dicit falſitatem, non præiudicat. Fran. Tigr. doct.

LEX XLIII.

1 *Tranſactio facta, vt quis remaneat ſeruus non valet.*
2 *Tranſactio in cauſa conuerſionis, vel monachationis non valet.*
3 *Tranſactio in cauſa matrimonij, quando valeat.*

1 **Iubemus.** Trāſactio fcā ſup cā ſtatus v; . h. d. Querit gl. † qđ ſi fiat trāſactio, vt ille remaneat ſeru⁹, an valeat?
2 Gl. dicit ꝙ nō, & bn̄. Quæro, † an in cā cōuerſionis, & monachationis, & m̄rimonij, valeat tranſactio? reſp. gl. & dicit ꝙ ſic, ſed req̄ritur decretū epi. Cōtrariū no. in l. 4. § quacūq;. ff. de iureiu. ſol. verū eſt in cā cōuerſionis, & monachationis, nullo mō v; trāſactio, ſiue fiat, vt monachus remaneat, ſiue non, q̄a cōtinet ſimoniam,
3 vt ext. e. ti. c. ſup eo. Sup † cā matrimonij ſi q̄dē fiat, vt remaneat vxor, & poterit fieri. Itē p̄t loq gl. iſta: q̄a in m̄rimonio nō eſt phibitum, vt detur pecunia: quia poteſt dari pecunia, vt quis inuitetur ad matrimonium, vt ff. de cond. & dem. l. Titio. §. j. Aut fit tranſactio, vt vxor non remaneat, & tunc non valet: quia nullo modo licet, vt ext. de re iud. c. lator. & ita poteſt intelligi l. contraria.

¶ Antiqua lect.

Iubemus. Trāſactio fcā ſup cā ſtatus, t; & v; . h. d. No. ꝙ lex ſequēs trahitur ad negotia p̄terita, iam deciſa, vt confirmentur, non ꝙ infirmentur, vt l. cauſas vel lites. s. e. Quærit gl. quid ſi hæc tranſactio fiat inter dominum & ſeruum? Dic vt in gl. Vltimò inducit in arg. ꝙ ſic, valet tranſactio, vt in gl. Ex quo vide quod no. per decretiſt. in c. ſi. & c. ſuper eo. ext. eo.

a ¶ De errore calculi. a Rub.

a ADD. ¶ Par. Circa materiam erroris calculi, & maxime verum poſſit poſt ſentētiam allegari, vide Pau. de ca. conſ. 36. vbi etiam ponit quid ſi pars negauerit calculum qui poſtea ſit probatus, an poterit poſtea opponere de errore calculi. Item an ſententia ſemel lata facto calculo poſſit retractari, tanquam fuerit erratum in calculo, & quomodo intelligitur illud quod calculis ſemper poſſit reuideri, vide Io. de Ann. conſ. inci. viſo puncto.

LEX VNICA.

1 *Rō ſi ſit calculata inter mercatores, tamē prætextu erroris p̄t de nouo calculari.*
2 *Sententia, vel tranſactio prætextu erroris, quando reuocetur.*
3 *Error in libello ſi eſt expreſſus, ſententia ſimpliciter lata, videtur eundem errorem continere, & merito eſt nulla.*
4 *Tranſactio an reuocetur per errorem calculi.*
5 *Error, qui eſt in cauſa, non impedit conſenſum qui adhibetur in pacto.*

Rrorem calculi. Br̄ dicit, ꝙ ſi in calculo eſt erratū, p̄t ſæpius retractari, niſi ſup eo ſit iudicatū, vel trāſactū, & indebitū pmiſſum cōdi-
1 citur. h. d. No. tu iuuenis ꝙ l; inter † plures mercatores ſit ſolidata ratio, & ſumma, tn̄ p̄t adhuc petere debitor, vel creditor, vt iterū a
a cōpuretur, & videatur ſi eſt erratū in calculo, vt hic. No. 2. ꝙ ſnīa †
2 vel trāſactio nō reuocat p̄xtu erroris calculi. Ad iſtā op. ff̄ q̄ ſen. ſi. ap. reſc. l. j. in pr. & § j., put hic ſnīa loq̄t. gl. reſp. duob. mo. Primò ibi fuit expreſſus error in ſnīa hic verò non. Iſtā ſol dānauit Ia. de Ra. q̄a ſp refertur ad acta, vt l. hæc ſnīa. j̄. de ſen. q̄ ſi cer. quan. l. ait prætor. §. j. de re iudi. & ideo ſatis eſt ꝙ error ex actis appareat. Pro hoc inducitur iſte tex. in d. l. j. §. j. ibi dum dicit, ſed ſi putauerit, &c. Vnde ſm eum non v̄r diſtinguendum vtrum appareat error in ſnīa, vel non. Sed pro gl. noſtra v̄r caſus in l. præſes. ff. de re iu. & l. 2. j̄. quan. pro. non eſt nec. & ideo dic, Qn̄q; expreſſus error eſt in ſnīa, & ſnīa eſt ipſo iure nulla, vt l. 2. j̄. quan. pro. non eſt ne. & l. j. ff. q̄ ſen. ſi. ap. re. Qn̄q; nō eſt expreſſus error in ſnīa, ſed apparet in actis, tunc aut ſnīa eſt lata per relati onē ad illa acta, in q̄b. eſt error, & v̄r eſſe error in ſnīa, vt l. hæc ſnīa. j̄. de ſen. quæ ſi. cer. quan. & l. ait.

a ADD. ¶ Adde p eundem bar. in l. inſtar, j̄. de iur. fiſ. li. x. & quando ſnīa lata p errorem ſit nulla, adde & vide per Fran. de Are. in c. quoniam cōtra, ext. de prob.

a ait Prætor.af.§.j.de re iu. Aut est lata snia simpl'r,& tunc aduerte,qa qdā sunt acta ad q̄ de necessitate refert̄ snia vt libellus, l.vt fund⁹. cōi diu. Item snia appl'onis de necessitate refert̄ ad sniam primā, qa iudex approbat,vel reprobat eam,vt l.eos.ʒ.de ap.& tūc eo ca
3 su si† in libello,vel in snia prima est error expssus.snia simpl'r lata vr̄ eūdem errorē ɔtinere,merito eēt nulla,vt d.l.j q̄ sen.si.ap.re.& isto casu posset eē vera opi.Ia.d̄ Ra.Si vero error appareat in aliis actis,p hoc n̄ reddit̄ snia nulla. Ita loqr̄ opi.gl.hic posita,& d.l.j.§. j.q̄ sen.si.ap.re.& l.pñes.ff.d̄ re iu. Scda sol.ē,ꝙ hic errauerāt ptes: in ɔrio errauit iudex:& satis ē bōa:qa tūc n̄ ē expssus error ī snia, qn̄ errauere ptes,qđ tn̄ d; intelligi fm pmissam dist. Quæro,qd d̄
4 trāsactione an reuocet̄ p errorē calculi.† Quidā dnt ꝙ transactio indistinctè v;,l; expssum errorē ɔtineat,tn̄ in eo,in q̄ est error,ob stat exceptio doli,vel replicō.ar.ff.si qs cau.l.s;& si qs.§.fi.& d̄ fide iu.l.si qs postq̄.Ia.d̄ Ra.hoc rephēdit:qa error impedit ɔsensū,vt l.si p errorem.d̄ iu.om.iu.ḡ impedit trāsactionē,q̄ fit ɔsensu ptiū.
5 Pe.t; gl.Nam error† q est in cā,nō impedit ɔsensum,q adhibet̄ in pacto,vt in toto ti.de ɔdi.ind.& d̄ ɔd.si.cau.& hac l.in fi.Puto opi. Pet.esse verā.Pōt āt cē,vt siue sit expssus error in trāsactione,siue non,in eo qđ est erratū,succurrit̄ pti læsæ. Exēplum,qn̄ error est expssus,apparet manifestè ɔuentū inter te,& me,vt de eo qđ petebas,darē tibi tertiā ptē noīe trāsactionis.petebas 30.tertium de 30.est 10.s; ego puto ꝙ sit 15.ego pmitto tibi 15.hoc ɔtinet expssum errorē ɔputationis. iō in 5.succurrit̄ pmissori p exceptionē doli,s; si fuissent pmissa 15.simpl'r,& ī trāsactiōe nō fuisset fcā ɔputō,tūc error nō est expsse ɔmissus in trāsactione,s; apparet ex eo qđ agebat̄:qa nō agebat̄ nisi de tertia, & fuit expssum de medietate,tunc enim poterit condici liberō,& oppo.exceptio,&c.

a ADD. ¶Adde,vt p Bal.hic,& in ɔs.122.li.j.vbi t3 ꝙ v3 snia,si iudex dixerit,q a p a,& b,est pbatum,iō ɔdemno,l3 pbatū n̄ fuerit,& idē t3 Pe.de anc.ɔsi.209.& de mā h⁹ l.qn̄ petit̄ vt iterū ɔputet̄ rō.vide Bal.ɔsi.47.& 264.li.j.Et an post sniā error calculi possit pbari?& an negās calculū illo pbato possit pbare errorē, vide Pau.de cast.ɔs.36.&an si error calculi ē expssus in snia,an valeat in ea pte ī qua n̄ ē erratū.Et q d si iudex ī pte ɔdēnauit,ī pte tacuit,vid Fel.ɔs.138.&262.

¶Antiqua lect.

Errorem calculi. Error calculi pt sæpius retractari,si nō sit secuta snia,vel trāsactio.h.d. Vos videtis ꝙ iste tex.innuit ꝙ si snia esset lata,ꝙ nō ɔpetit retractatio.ɔ hoc op.de l.j.§.j.ff.q̄ sen.si.ap.resc.Sol.vt hic no.& ēt in l. ɔria.q̄ no.vidistis in l.2.ʒ.qn̄ pu.nō ē ne.No.gl.primò nō teneat̄, &c.qa mulcta petit̄ pnunciari p officium iudicis,vt no.Inn.in c.j. ex̄ de off.iu.circa fi. Item,& cognoscit̄ p modum exceptionis,vt no.in gl.in l.j.§.j.ʒ.quæ sen.si.ap.resc. tn̄ Gl.ibi dicit,ꝙ opponeret̄ per computationem,sententiam fuisse erroneam.Franc.Tigri.

¶De postulando. Rub.

Continua rubricam,vt supra de pactis.

LEX I.

1 *Qui non appellat,videtur consentire.*
2 *Aduocatus prohibitus aduocare quando dicatur perpetuo prohibitus.* 5.
3 *Aduocare phibitus à iudice Cremonæ,intelligitur ēt phibit⁹ aduocare Florētię.*
4 *Aduocatus cōdemnatus ex aliqua cā,an tacite dicatur prohibitus aduocare.*

1 Vm à præfecto. Br̄ dicit. Qui n̄ appellat,vr̄ sniæ ɔsentire.h.d.† No.ꝙ q non appellat,vr̄ ɔsentire:vt l.ab eo.ʒ.qūo,& qn̄ iu.& de
2 app.l.hi q ad ciuilia.Op.de l.fi.ff.de poe.Gl.hic† ponit duas sol.qs reprobat, & ponit 3.veram. Aut iudex condemnat aduocatum, ne possit esse aduocatus cā cognita,& p sniam diffinitiuam,& loqr̄ l.ista:qa ppetuō nō poterit esse aduocatus.Aut ɔdemnat ex interlocutoria,& tunc nō extendit̄ phibitio vltra tps sui officij.Vi-
3 dimus de tpe,quæro qd de loco,vtrum † phibitus aduocare à iudice istius ciuitatis,possit esse aduocatus in ciuitate Florētiæ? Gl. resp.no.Aut fuit phibitus ex cā,q̄ infamiam n̄ irrogat,&ista phibitio se nō extēdit vltra locū iurisdōis iudicis phibentis. Si verò fit cā q̄ infamiam irrogat,tunc vr̄ phibitus in oī loco.l.ex ea.ff.e. Optimum dcm̄ est, & hoc pōderaui multum in l.cūctos ppl'os.ʒ.
4 de sum.tri.& fi.cat.Vltimò erit q̄rendū,qd si aduocatus† est ɔdēnatus ex aliq̄ cā,& tn̄ n̄ est expssè phibitus postulare,an phibitus videat̄ tacitè? Gl. hic intrat illā mām,q̄ hēs in l.qd ḡ.§.pœna grauior.ff.d̄ his qui no.inf.& distinguitur,aut pœna est diminuta,aut aucta.& sic sit dispensatum cum fama,vel non,quod no.&c.

¶Antiqua lect.

Cum à præfecto. Non appellans à snia, ɔfirmare vr̄.h.d.Op.iste tex.vr̄ innuere ꝙ prohibitus postulare,videat̄ prohibitus in ppetuum.ɔ istud opp.de l.fi. ff.de pœ.qa cū offm̄ huius iudicis est tpale,nō vr̄ phibere in ppetuum vltra tps suum.Huius timore est facta Gl.mag. vsq; ad ver. idē qđ dt,& p se dat quatuor sol.tn̄ illa est multū no. cū dt Gl.tu dic,fm Iac.& Sol.est ista,vbi iudex q̄tūcunq; tpalis,dummō cum cāæ cognitione fiat,diffinitiuā pferat,pt in ppetuum phibere.V; ista sol.ꝙ ɔstōes factæ p psides puinciæ q̄tūcunq; tpales,qa cum cāæ cognitione fiunt,post tps eorum,& in tps successorū durant.

ar.h⁹ gl.Gl.est in c.fi.ex̄ de of.le.& idem est in legato sedis apl'icæ. Casus est in c.fi.Quærit gl.qd si sit phibitus postulare in hac ciuitate,vtrum poterit postulare in alia? Gl.remittit ad l.ex ea.dic vt ibi.Et vide gl.q̄ est ibi.In gl.vt ibi. Tu dic.no.hāc sol.cum ista sol. ɔcor.gl.in l.j.prope fi.ff.de of.pfe.vrb.& no.gl.in l.magis puto.ff. de reb.eo. Quā sol.puto sic dre intell'i,ꝙ snia interlocutoria iam sortita est effectū tpe magistratus,vel iudicis q tulit eam, & post finē officij obtinet,& durat:sed si snia interlocutoria n̄ est sortita effectū tpe ferentis eam,qa n̄ pt pfectè sortiti effectū tpe suo,tūc talis interlocutoria desinit hr̄e vires,finito offō suo:& iō est cautela,qđ si snia interlocutoria tpe vnius ptātis est lata q̄ reqrit executionem hoīs,& secuta fuerit,tūc n̄ ɔfidat de illa snia,p hāc gl.s; faciat eam de nouo ferri à sequenti officiali,vel iudice.ɔrium videbatur eius qđ gl.dicit, qa lex vult qđ vbicunq; mandat̄ aliqd, qđ mandans habet de necessitate facere, & is cui mandatur,pōt etiam post mandatū illud facere,licet res non sit integra.Ita probatur in l.fundi.§.item si amicus.ff.de acq.poss.Franc.Tigr.

LEX II.

Nec cæterorum. Libertus non prohibetur esse aduocatus.h.d.Quærit gl.vtrū illiteratus possit postulare.Gl.dicit ꝙ sic,sed non erit aduocatus.&dic, vt in ea.& vide aliam gl.in l.j.in prin.ff.e.&c.

LEX III.

1 *Exceptio non numeratę pecuniæ,an habeat locum etiam si promissio fuit facta, non spe futuræ numerationis.* *(intelligatur.*
2 *Statutum permittens opponi exceptionem simulationis, de qua simulatione*

Si sub specie. Hæc l.est subtilis,vtilis,& difficilis.br̄ dicit. Si occasione salarij ex cā mutui promittat̄ intra tps lrīmum,pt exceptio obiici,& liberō cōdici.h.d.Op.ʒ.de non nu.pec.l.cum vltra.Sol.qđ hic dicit,nō nu.pec.exceptione,i.
1 in factum p pecunia non nu.vt in ɔriis.Op.2.† exceptio non nu. pec.tunc h; locum,qn̄ fit promissio spe futuræ numerōis,al's nō, vt l.aduersus.& l.in ɔctib.de non nu.pec.& insti.de lit.ob.in pr.s; hic non fuit facta spe futuræ numerōis,ḡ non h; locum hic exceptio.Huius timore lex nostra legit̄ in gl.duob.mod. Quidam intelligunt ꝙ aduocato fuit promissum ex cā mutui salarium,vltra debitum modum,& sic in eo qđ plus est, datur exceptio non nu. pe.sed ēt cāæ iniustæ,vel verius est exceptio si'ationis.Sed ad istā lect.op.qa fm hoc ista exceptio posset sp opponi. vt l.3.ff.de ɔdi. sine cau.& ʒ.de ɔd.ob turp.cau.l.j.Huius timore illi qui tnt istam opi.dnt,ꝙ hic d; subaudiri,maximè,vt sic post biennium n̄ posset op.Alij tenētes aliam opi.dnt,intra biennium pt opp.vt creditor habeat probare post biennium,qđ dret probare debitor asserens, vt l.si ex cautione.& l.asseuerō.ʒ.de non nu.pecu.Alij verò huius timore recedunt ab ista lec.& dnt,ꝙ hic verè loquit̄ in exceptione nō nu.pe.vel in factū loco eius,& dnt ꝙ in eo,qđ est pmissum vsq; ad debitum modum,pīudicat promissori post biennium,an̄ nō.in eo qđ est pmissum vltra non pīudicat pmissori,ne cañ,nec post.vide gl in fi.q̄ ponit hāc lect.Qō est hic,an in eo qđ nō excedit,d; incōtinenti promissori pīudicare.vt l.singularia.ff.si cer.pe. & l.si ex ptio.ʒ.si cer.pe.Resp.vt hēatis intell'm huius l.qñq; pmittit̄ ex cā mutui illud,qđ debetur ex alia cā iam pterita,& finita,& tunc h; locū l.si ex ptio.ʒ.si cer.pe.& l.singularia.ff.si cer.pe.Qñq; promittit̄ qđ detur ex cā futura.tunc,qa promissio fit spe futuræ cāæ,non spe future numerōis,intra biennium pt obiici excep.nō nu.pec.& ēt cāæ nō securæ, vt hic,p⁹ biennium nō posset opp.s; si pmittit̄ illud qđ nō detur ex aliqua iusta cā,sed promittit̄ ptextu alicuius cāæ iniustæ,tūc h; locū exceptio si'ationis,vel ɔdō sine cā,vel iniusta cā,vt l.j.ʒ.de ɔd.ob turp.cau.& hoc fm aliam lec.Et
2 ex hoc debetis intelligere† qn̄ statuta permittunt opponi excep. si'onis,de qua si'one loqt̄?Certè intell'r qn̄ promitteret̄ spe futuræ causæ postea non secutæ,& tn̄ alia cā instrō exprimit̄,vt hic,vl' ptextu alicuius cāæ pteritæ,vel pntis,turpis,vel inhonestæ.& illa est vera exceptio simulationis,vt dixi. sed si promitteretur id qđ est debitum ex vna causa vera, & honesta, ex alia causa tunc non obstaret exceptio simulationis,vt d.l.si ex pretio.& l.singularia.

LEX IIII.

Velamento. Non rescinditur sententia, propter absentiam aduocati.h.d.

LEX V.

Si qui. Qui de quota litis paciscitur,ab aduocationis officio remouetur.h.d.Quæro,quid si aduocatus non paciscitur de quota sed de certa re? Gul. hic videtur tenere ꝙ habeat locum pœna huius l. Contrarium not. ff. de pact. l.sumptus. & illa communiter tenetur,&c. ¶Alia lect.

Si qui. Aduocatus paciscens de quota litis repellitur ab aduocatione.h.d.No.quod dixi in summario. Quærit Glo. nunquid sit licitum de minima parte?puto ꝙ sic. Nam text.dicit, cum graui damno litigatoris,ergo à ɔrio,vbi non est graue damnum, vr̄ esse licita pactio de quota litis: quia cessat ratio huius l.

Et hanc

Et hanc opi. tenuit Gul. hic, & l. sumptus. ff. de pact. dicens, qđ pactū de quota litis est prohibitū, si fiat de dimidia pte, secus de minore. Gl. hic, & in d. l. sumptus. determinat ɔ̄. Itē q̄rit gl. si fiat de re certe, & ñ de quota. v. g. cum q̄ritur de hr̄ditate paciscit̄ aduocato de dicta hr̄ditate dari vnum fundū noīe honorarij, nunqd v;? Vr̄ φ sic. qa pactum de quota litis est prohibitū. Et in hac opi. vr̄ inclinare Gl. hic in fi. ɔ̄rium vr̄ sensisse Gl. in d. l. sumptus: qa p illā reprobat̄ pactū. Nam sicut reprobat̄ pactū de quota ea rōe, qa spe lucri h⁹ facil'r inuitaretur aduocatus ad calūniam, & eadem rō sit in q. proposita, vbi pactū fit đ certa re, dicendū est qđ sicut primum pactū est reprobatū, ita & istud. Quærit d. Ia. nunqd sit licitū pacisci de quota litis, noīe palmarij, seu victoriæ. d. Ia. deteriat qđ sit licitū, cū ñ reperiat̄ in iure ,phibitū. l. nec ñ. §. qđ eis. ex q. ca. ma. Posses dicere ɔ̄riū: qa ea rōe qua reprobat̄ pactū de quota, vel de certa re, vt s̄. dixi, h; locū ēt ī q̄oe ,pposita, imo multo magis d; reprobari. Nam aduocatus[a] cogeretur obtinere sñiam iustè, vl' iniustè.

a ADD. ¶Alex. Los. Hæc verba oīno nō quadrāt, q̄ legēda putarē, Nam aduocat⁹ vrgeretur eterne sñiam iuste, vel iniuste. Et hoc dico ex verbis Pau. de ca. hic.

LEX VI.

Quisquis. Br̄ đt. Nō sit qs aduocat⁹, & iudex ī eadē cā, īhonesta verba ñ dicat, à cliētulis suis encenia ñ capiat: ñ ɔ̄hat cū illis: amicitiā foueat, gratāter ñ recipiat, s; honorarij cā, litē ñ differat, stet, & ñ sedeat. h. d. hęc l. Cętera dic, vt ī gl. &c.

¶Antiqua lect.

1 *Aduocatus non debet contrahere cum clientulo.*
2 *Aduocatus, an quis esse possit, & iudex diuerso tempore in vna causa.*

Quisquis. Nō p̄t qs in eodē negotio esse aduocatus, & iudex, hoc primò. item aduocatus ñ d; dicere ɔ̄tumeliam partib. ñ d; captare à clientulo suo encenia, ñ d; gratāter recipere, litē ñ d; differre, d; stare, & ñ d; sedere. h. d. vsq; ad fi. No.
1 qđ † aduocatus nō d; ɔ̄here cū clientulo. Sed q̄ro de rōne h⁹ Gl. Dicit: qa timore litis sibi daret oīa, qđ esset incongruum, sicut æ-
2 ger medico. ar. l. medicus. de var. & extr. co. q̄ro, nunquid † diuerso tpe possit qs in eadē cā esse aduocatus, & iudex. Hic aduerte: qa aut q̄ritur, nunqd q fuit aduocatus, in eadē cā possit eē iudex. Et dico φ nō. Nam rōe affectionis, q̄ hr̄et ad cām p̄sumptio esset ɔ̄ eum, sed dr̄et cām delegare. vt l. prætor. de iur. om. iu. Aut q̄rit̄, nunqd q fuit iudex in cā, in eadē posset esse aduocatus. Hoc non reperitur prohibitum: qa tunc cessat rō p̄dicta, tantam. n. affectionem d; hr̄e ad vnā, q̄tum ad aliam. Item q̄rit gl. quid si à principio non fuit factum pactum de salario, nunquid postea lite pendente possit pacisci cum clientulo? Dic vt in Gl. quæ determinat φ sic.

LEX VII.

a Prouidendum. a In causis ex vtraque parte aduocati debent esse æquales: aduocatus qui contemnit aduocationem, priuatur: pars, quæ hoc procurat, contra eam præsumptio paratur. h. d.

a ADD. ¶Adde s̄m Pau. de cast. hāc l. esse menti tenendam ɔ̄ illos, q faciunt ɔ̄suli ab vno doctore, & deinde ab aliis oīb. subscribi, vt pars nō possit se iuuare, qa dēnt pdere cām, all. Cy. hic in addi. qa ille subtrahit parti suas ,pbões, vel defensiones subtrahendo instra testi. minādo, illos corrūpendo, d; pdere cām, p l. si pos. s̄. de prob. & l. 2. ff. de iu. fis. & ibi p Bar. & facit c. puenit, de test. cog. & qđ no. Im. c. intimauit, de test. & đt Pau. φ hoc forte voluit dicere text. ibi qđ experiet̄ authoritatē iudiciariā à se læsā, & hoc đt mēti tenēdū, qa singulare.

¶Antiqua lect.

1 *Scientia nobilitat.*
2 *Lex ista an habeat locum in aduocatis hodiernis.*
3 *Pœna huius legis intelligitur per sententiam.*
4 *Subtrahens defensam aduersario, videtur non fouere licitam causam.*
5 *Aduersarius, q prohibet examinari testes producendo, p̄t pro conuicto haberi.*

Prouidendum. Aduocati debent æqual'r diuidi inter ptes, & ñ dēnt oēs eē boni ex vna pte, & reliq ,palia. Itē aduocatus sine cā renuēs aduocationē ad peti-
1 tionē partis punit̄, & ēt ipsa pars ,pcurans. h. d. No. † φ scīa nobili-
2 tat. Quærit Gl. qd de aduocatis hodiernis, † q nō percipiunt salarium à publico, sed à ptib. Gl. q̄ inc. nobilissimos, dicit φ nō h; locum. Doc. reprehendunt istā gl. qa posito qđ aduocati non percipiunt salariū à publico. tñ salariū qđ recipiūt à clientulis, succedit loco salarij, qđ recipiebant à publico. ar. l. fori. s̄. ti. j. iō est idē. Præterea rō h⁹ l. h; locum in aduocatis hodiernis. Itē q̄rit Gl. hic dr̄,
3 careat † foro. nunqd ipso iure. Dic per sñiam: arg. eorum, quæ no. in l. iubemus. §. œconomus. s̄. de sacrosī. ecc. ibi dū dicit, puniatur, & ar. eorum, q̄ no. in l. si qs in tantā. s̄. vñ vi. No. in hac l. tex. dum
4 dicit, † φ ille q subtrahit defensionis copiam aduersario, vr̄ nunq̄ licitè fouere cām. c. ɔ̄stitutis. cir. fi. ex de testi. Ad hoc allegāt hāc
5 l. ex qua vr̄ posse probari gl. quæ est in c. intimauit. ex de testi. † In qua dr̄, si aduersarius meus impedit testes per me producendos examinari, quòd aduersarius meus potest pro conuicto haberi.

LEX VIII.

Nemo. Nullus potest esse aduocatus, qui non sit Christianus. h. d. in summa.

¶Antiqua lect.

Nemo. Nullus p̄t esse aduocatus q ñ sit Christianus. h. d. in summa ista l. vel sic. Iudæus, vel nō catholicus, ñ p̄t esse aduocatus, & iudex eum admittens, punitur. h. d. φ nō catholicis non patet portæ dignitatis. Sequitur ergo φ officium aduocationis est dignitas, vt l. laudabile. s̄. ti. 2. hinc est φ infames repelluntur à postu. vt l. j. §. remouet. ff. de postu. & quasi per totum. Ex hoc ɔcludas φ vnus Saracenus, vel Iudæus, ñ possit esse ptās, vel rector. Gl. est in aut. iusiu. qđ p̄sta. ab his. col. 2. colr̄ ex not. in rub. instōnum super ver. in noīe dñi. Item Iudæus non p̄t esse doctor.

¶De aduocatis diuersorum iudiciorum. Rub.

LEX I.

1 *Sententia lata propter aduocati corruptionē ad hoc, vt sit nulla tria req̄runtur.*
2 *Opponi quando possit, quod prius agatur contra aduocatum q̄ sñia retractetur.*
3 *Probatio præuaricationis aduocati, an sufficiat in causa contra principalem.*

Si patronum. Br̄ dicit. Preuaricatio aduocati ,pbata, facit aduocatū puniri & iterū de cā quæri: non probata, facit accusantem puniri, & sñiā stari. h. d. Op. de l. minor āt. §. j. ff. de mi. Tres dantur sol. vna qđ ista ɔcordat cum illa: qa de nouo inq̄rit̄ de cā, petita restōe. Alij dñt, φ si qdem aduocatus allegaret pro aduersa pte, ipso iure sñia rescinditur, vt hic. Si verò pro aduersa parte, non allegauit, sed omisit dicenda pro cā sua, tunc h; locum restō, vt in ɔ̄rio. Tertij dñt, aut fuit corrupt⁹ pecunia, & sñia est ipso iure nulla, vt hic: & l. venales. s̄. qñ ,pu. nō est nec. Aut p̄cib. & tunc sñia nō ipso iure ē nulla, vt l. ɔ̄ria. & l. seruo inuito. §. cum p̄tori. ad Treb. Pe. t; j. opin. reprobatis aliis dist. Nam illa distin. an fuerit corruptus pecunia, vel non, nō reperit̄ nisi in iudice, secus in aduocato. Resp. qa in eo nō fūdatur iudicium, sed in actore & reo & iudice. Et istā opi. Pe. puto veram. Op. & vr̄ φ sñia ipso iure sit nulla, vt l. si prætor. §. Marcellus. de iud. Gl. fatetur ɔ̄rium, si aduocatus fuit corruptus dolo
1 aduersarij. Certè † ad hoc, vt sñia sit ipso iure nulla pp corruptionem aduocati tria req̄runtur. Primò qđ dolus aduersarij corrumpentis intercesserit. Secundò qđ aduocatus falsas allegōes corruptas fecerit. Tertiò, φ sñia fuerit lata ɔ̄ absentem, vt d. l. si prætor. §. Marcel. cū ergo ista l. loquatur gnāl'r, φ sñia rescindit̄, qñ aduocatus fuit corruptus, intelligat̄ φ rescindit̄ per restōem vt cōprehendantur omnes casus. Op. φ non hēat locū restō: qa h; locum actio de dolo, vt l. & elegāter. §. si dolo malo proc. ff. de dol. Sol. restō h; locū ad ipsam actionē primā, seu ad ipsam cām, actio de dolo h; locū ad cætera damna, vt l. ɔ̄ria. Ad idem op. & vr̄ φ dēat agi actione j. & si excipiatur de sñia, replicetur de dolo, vt ff. de dol. l. cū à te. Gl. & doct. nō soluunt. Dico sic, ibi loquimur, qñ fuit corruptus procurator, in quo iudicium sustentabat̄, hic qñ fuit corruptus aduocatus, in cuius psona nō sustentat̄ iudicium. Item op.
2 ex Gl. & vr̄ † φ prius dēat agi ɔ̄ ipsum aduocatū corruptum q̄ redeat ad actionē, vt l. & eleganter. §. pe. ff. de dol. & ar. l. fi. in pr. ff. de eo per quem fa. er. Sol. illud procedit, qñ aduocatus eēt corrupt⁹ absq; dolo partis, sed si fuerit corruptus dolo aduersarij nō p̄t opponere, φ agat̄ primō ɔ̄ aduocatū, cum fuerit in pari dolo. Op. ad scdam partē, hic innuitur, φ eo ipso, φ quis non ,pbat, calumniat̄ &c. sed ɔ̄. ff. ad Turp. l. j. §. j. Sol. in hoc sunt opi. inter gl. nr̄as. & Cy. circa hoc dicit multa. Tu dicas br̄, vt dicit Gl. in l. atlethas. §. calū-
a niator. ff. de his q no. inf. Vltimò[a] q̄ro, an si est ,pbatum de præua-
3 ricatione ɔ̄ † aduocatos, an illæ probōes sufficiant in cā ɔ̄ ipsum principalem? Br̄ istam q. plenè examinaui, qñ disputaui de filiofam. condemnato, pro quo pr̄ tenetur soluere ɔdemnationem, q̄ pono in l. cum filius. ff. de ver. obl. tñ q̄tum ad propositum dico, φ non sufficeret, vt l. si vteris. s̄. de fi. instr. & l. j. ff. ad l. Cor. de fic. &c.

a ADD. ¶Barb. Et an ille, qui pro patre est condemnatus & pro parte absolutus, an deuoluat totam cā ad iudicem appl'onis? Dy. tenet hic, φ nō p l. circa, ff. de inoff. test. contra tenet Bar. quem vide in cons. inci. cum prædicta examinarem.

¶Antiqua lect.

Si patronum. Aduocatus accusatus de preuaricatione, ea non probata punitur accusans, & sñia remanet firma. h. d. No. qđ dixi in summario. No. primò duo dcā, φ aduocatus preuaricator punit̄, & qūo restaurat̄. quasi videatur dicere tex. φ sñia lata ñ valuerit. Sed op. & vr̄, φ sñia valeat q̄tumcunq; aduocatus præuaricauerit, tñ rescindat̄ per restōem in int. vt l. minor. §. j. ff. de min. Gl. pro h⁹ sol. dat tres sol. Prima est hec, φ hoc dēat intell'i s̄m illam, φ tñ restaurer̄ ope restōis, & ista cōiter tenet̄. Alia fuit, φ aduocatus pro ea parte allegat, aut facit nō bonas allegōes, p parte sua. primo casu ñ v; sñia ipso iure, vt hic, scđo casu v; Sol. applaudit tex. l. ɔ̄riæ, tñ Gl. non t; istam. Sed sol. φ aut aduocatus est corruptus pecunia, aut gr̄a, vel precib. Primo casu non v; sñia ipso iure, scđo v;, sed rescinditur. All. gl. l. venales. s̄. qñ pro. nō est nec. l. seruo inuito. § cum p̄tor. ff. ad Treb. l; Gl. firmet istam opi. hic, tñ nō est vera. Nam iura ɔ̄ria loquuntur in iudice, cuius psona mediante persona actoris, & rei, sustētatur iudicium, & iō non mirum, si sñia non valet ipso iure, vbi iudex corruptus est pro

est ꝓ pecunia, sed cū aduocatus nō participat de sub a cāe, nullus actus iudiciarius irrogat in ꝑsonā aduocati. ꝙ tene primam sol. ꝙ valeat, l; rescindat ꝑ restōem in inte. Sed ꝯ ꝑdicta instat de l. si prætor. §. Marcell⁹. ff. de iud. Gl. fatet ꝯriū, ꝙ vbi ꝑ dolū aduersarij litigantis aduocatus est corruptus, snīa nō v; ipso iure, qd' intellige, vt no. in d. §. Marcellus. Item op. & vr̄ ꝙ non hēat locum restō in inte. si competat de dolo. l. & eleganter. §. si dolo malo ꝓcu. ff. de dol. Sol. gl. & bn̄, ꝙ restō in inte. ꝯpetit, vt cā restauret. Et ita h; locum hæc l. & q. s̄. dixi. sed actio de dolo ꝯpetit ad expensas, & alia damna, vt in ꝯrio. Quæro, nunqd si ꝓbata est ꝑuaricatio ꝯ aduocatum, eo ipso, visis actis actitatis ꝯ aduocatum, dēat rescindi snīa ꝯ ꝑtem lata ꝑ ꝑuaricationē aduocati? Dic ꝙ nō, ar. l. si veteris. j̄. de fi. instr. facit ꝙ res inter alios acta, &c. Dr̄ hic, ꝙ nō ꝓbās vr̄ calumniari. Tex. vr̄ in ꝯrium ff. ad Turp. l. j. §. j. Sol. gl. ꝙ ibi loqr̄ in casib. spālib. Sol. gl. n̄ est bōa. Nam nimis restringit illam l. Vn̄ dicas sm̄ Pe. ꝙ qn̄q; qrit̄ nunqd ille, q nō ꝓbat, & sic succumbit, ꝑsumatur hūisse iniustam cām litigandi, & tūc nō est dubium ꝙ sic. Hinc est ꝙ fit ꝯdemnō in expēsis, nisi iusta cā ignorātiæ, vel abn̄iæ hoc excuset, vt l. ꝓperandum. §. sināt alterutra. j̄. de iud. & in aut. gn̄alr̄. s̄. de epi. & cle. l. q solidum. §. etiam. de le. 2. Hinc est. ꝙ snīa sp præsumat snīa iusta, & per ꝯn̄s succumbēs ꝑsumit hūisse iniustam cām. Facit ad hoc l. Herēnius. §. Caia. & ibi no. ff. d̄ euic. Qn̄q; qrit̄, nunqd q ꝓbat, & sic succumbit, videat calūniator? & tūc dn̄t ipsi ꝙ n̄. Casus est in d. l. j. §. j. Et ad hāc l. resp. ꝙ qn̄q; iudex in snīa sua exprimit nō ꝓbātem fuisse calumniatū, qn̄q; hoc nō exprimit. Primo casu succūbēs, qa n̄ probauit, vr̄ ꝙ sit calūniator, scdo casu n̄, vt d. §. j. q ꝓbat scdam, & hoc maxime verū, vbi eēt ꝑstitū sacr̄m calūniæ, vt in aut. de iud. §. oportet. coll. 6. & qd' ibi no. ī gl. Nā illa gl. t; ꝙ nunq̄ fit ꝯdemnō expēsarū, qn̄ ē ꝑstitū sacr̄m calūniæ, qd' vtrū sit verum, vide quod no. per Cy. in aut. generalr̄. s̄. de epis. & cler.

LEX II.

1 *Aduocatus qui habet officium in ciuitate, non potest exire extra ciuitatem.*
2 *Salarium à republica habens contra rempublicam aduocatus esse non potest.*

Qui necessariò. Hic fuit pūctus in j. parte. Br̄ dicit, aduocatus q in terra sua ad magistratū assumitur, ex̄ eam n̄ ꝑt vagari, & in eo ꝑt aduocationis offn̄ exer
1 cere, ꝑterq̄ ꝯ Rempublicam. H.d. No. ex hac l. & tene mēti ꝙ † aduocatus q h; aliqd' offn̄ in ciuitate, n̄ ꝑt ire ex̄ ciuitatē. Scdō no.
a quod ꝑt esse aduocatus præterq̄ ꝯ Rempublicam. Ex quo habes
2 † qd' q salarium habet ex Republica, non debet esse aduocatus ꝯ Rempublicam. Et sic facit ꝙ doctores huius ciuitatis salariati nō possunt esse aduocati contra Rempublicam huius ciuitatis, &c.
a ADD. ¶ Barb. Vide in c. fi. de postul. vbi alleg. illud dictum, & tenet contra.

LEX III.

Ne quis. Aduocati non possunt esse susceptores collectarum volentes, neque inuiti. h.d. &c.

LEX IIII.

1 *Aliud est esse ex aliquo, aliud eius occasione.* (ci & de eo testantur.
2 *Salaria quæ hodie percipiunt aduocati à clientulis, succedunt loco salarij publi*
3 *Assessores quod acquirunt, est quasi castrense peculium.*

Fori tui. Quod aduocati quærunt ex aduocatione, vel eius occasione, quasi castrēse peculium reputatur. h.d.
1 No. primò quod dixi in summario. no. dr̄iam † quod aliud est esse ex aliquo, aliud eius occasione. Dixi vobis in l. non dubium. s̄. de
2 le. No. ēt gl. hic, ꝙ salaria † quæ hodie percipiunt aduocati à clientulis, succedunt in locum salariorum, q̄ olim percipiebantur à publico, & sic poterunt testari, & facere omnia. No. ēt ex ista gl. pro
3 eo quod dicit de iudicib. cōis Bonon. ꝙ illud † quod assessores acquirunt, est quasi castrense. Simile in l. velut. s̄. de assess. &c.

LEX V.

Quicquid. Priuilegia qbusdam ꝯcessa, pn̄t ad alios ꝑ superiorē gn̄alib. verbis trāsferri. h.d. Simile fecit Papa Bonifacius, qui priuilegia concessa fratrib. minoribus, & prædicatoribus, concessit fratribus Eremitis sancti Augustini.

LEX VI.

1 *Aduocati non possunt cogi ad munera personalia.*
2 *Aduocatus potest cogi suscipere delegationem.*
3 *Aduocatus non debet exercere officium aduocationis in alio loco.*

Sancimus. Aduocatis nullū munus ꝑsonale d; iniūgi, nisi necessitas iudicandi, ꝯsulendi, seu arbitrandi.
1 No. j. † ꝙ aduocati non pn̄t cogi ad munera ꝑsonalia. No. † ꝙ pn̄t
2 cogi suscipere arbitrium, hoc est delegōem. Et idem dico de ꝯsilio, vt no. j̄. de prox. sac. scri. l. 2. No. illud qd' dicit in eodem duntaxat loco, &c. ad qōem facit ꝙ † aduocatus nō dēat aduocationis
3 offn̄ exercere in alio loco. de quo no. in l. sed & he. §. non solum. de proc. Sequitur l. iisdem, quæ lex idem dicit ꝙ l. quicqd. s̄. e. &c.

LEX VIII.

Cum aduocatio. Offn̄ aduocati fisci liberatur à conditione cohortali, nec erit de cætero cohortale: sed aduocatorum officio ponetur, & quod lucrabitur quasi castrense reputabitur, h.d. breuiter ista lex.

LEX IX.

Si quis de togatis. Si aduocatus ad vnum officium assumitur, eo finito potest officium aduocationis reintrare. H.d. &c.

LEX X.

Binos. Qn̄ in officio, cui vnus consueuit preesse, plures sunt, vel eliguntur, quilibet illorum illis priuilegiis vtatur, quibus ille solus vtebatur. H.d. & est no. casus. Quid de salario, an habebit quilibet tantum? De hoc habes casum j̄. ti. j. l. restituendæ. quod debet diuidi inter eos æqualiter, &c.

LEX XI.

a Nemini licere. aSub colore assidēdi ꝓhibitus in ꝯsiliū nō d; assumi. Item nullus ī aduocatorū collegio assumatur, nisi prius fuerit ꝓbatū eum nō esse cohortali ꝯdōi astrictū, & doctorū iuro fuerit approbatus: filiis aduocatorum, & eis qui sunt vltra numerum in subrogatione ꝑponendis. h.d. Prima pars huius l. facit ad q. Statīm est hic, ꝙ q hic fuerit assessor, non possit assidere hic vsque ad quinque annos: Potestas aliquem, quem sub nomine assessoris retinere non poterat, retinebat sub nomine consiliarij. Certè hic est ar. ꝙ sit prohibitum, &c.
a ADD. ¶ Pom. Vide ad istum tex. Fel. c. ex lr̄is, de ꝯsti. Ro. ꝯs. 216. al's 16. & Are. 57.

§. Non aliter. No. hunc casum, & no. hic tex. ꝓbandi negatiuam, ꝙ aliqs nō est curialis, vel cohortalis: qa curiales, vel cohortales hoc dn̄t, ꝙ ipse non est de eis, qd' est optimum ad probandū, qd' qs nō sit de collegio, & similia. Facit ad hoc l. rura. de omni agr. des. j̄. li. xj. & facit qd' dixi in l. hoc iure. ff. de ver. ob. Seecundò no. ꝙ doctori creditur de scholari suo.

LEX XII.

Sancimus. Officium aduocati fisci durat biēnio. hoc vult ista lex, &c.

LEX XIII.

Petitionem. Ex isto prin. no. ꝙ nōīa eorum qui sunt de collegio, dēnt scribi in matricula, & ꝙ matricula ꝓbat eos esse de collegio. Ad qd' facit. j̄. de prin. ag. ī reb. l. matriculam. li. 12. quod intellige verum, si exerceant ea quæ pertinent ad matriculam, seu ad illud collegium, aliàs secus, vt l. qui sub prætextu. s̄. de sacrosc. ecc. de test. mil. l. scriniarios. facit ff. de testa. mil. l. pe. No. istud ver. hæredib. ad q. quando officialis decedit officio durante, vtrum hæredes debeant habere salarium pro toto tempore. De quo videbiris. j̄. e. l. post duos, &c.

LEX XIIII.

Aduocati. Breuiter dicit, ꝙ aduocati dicuntur ita legib. militare, sicut milites armis, & magis sunt necessarij Reipublicæ quàm milites, &c.

LEX XV.

Post duos. No. ver. his quoq;, & breuiter dicit. Si officialis decedit intra annum, hæredes eius debent habere salarium illius anni. Quod not. ad materiam huius legis. tangit gl. in l. j. §. diuus. de variis & extraor. cog.

LEX XVII.

Iubemus. No. qualiter probatur quem non esse cohortalem, dixi s̄. e. l. nemini. Non habetis hic alia, &c.

¶ De aduocatis diuersorum iudic. Rub.

In quo differat hic titulus à præcedenti: dic vt in gl. &c.

LEX I.

a Suggestionem. aNo. qui deposuit aduocationis officium, est in dignitate, & appellatur clarissimus, & ex hoc apparet, ꝙ non debet torqueri tanquam habens dignitatem, & debet iuramētum mitti ad eum, tanquam ad egregiam personam.
a ADD. ¶ Pom. Vide pulchra similia per Fel. in c. quæ in ecclesiarum, de constit.

LEX IIII.

Laudabile. Nota istud principium, pro arengariis.

LEX V.

Petitiones. Not. ꝙ nullus potest assumi ad aduocationis officium, nisi statuto tempore studuerit, qd' est tempus quinque annorum, & habetis in j. constitutione digestorum etiam si sit filius aduocati. Ita habemus hic etiam literas papales, quæ dicunt ꝙ nullus potest assumi ad doctoratum, nisi studuerit sex annis in legibus, & quinque in decretali in studio generali, & ita oportet nos iurare. Et idem est in l. iubemus. s̄. ti. j.

LEX VI.

Restituendæ. Hic est tex. quem allegabam tibi ad q. s̄. tit. i. l. binos, & dic, vt ibi, pari lance in vtrunque diuidendam. Item no. ibi illum ver. nam vniuersalis redditur. Habuistis idem in l. non plures. in fi. s̄. de sacrosc. eccle. & ibi etiam dixi.

LEX VII.

Per hanc. No. ibi nouerint. n. qd' aduocatus, q fuerit abn̄s à ciuitate ꝑ biēniū ꝑdit priuilegiū sui collegij: ī aliis

aliis verò collegiatis reqrit̃ qnquennium, vt ĩ. de prin. ag. in reb. l. matriculam. No. ver. non, vt sæpe. no. ꝙ si in solone salarij, qđ ꝯstituitur alicui pp dignitatem, nõ est ꝯstitutum tpˢ, intellr ꝙ soluat̃ in medio tpis, vt hic. qđ est verum in istis aduocatis. In aliis ãt personis quid iuris sit, dixi in l. 1. §. diuus. de var. & extraor. cog. &c.

LEX VIII.

Nemo. No. ꝙ iste qui promouetur per saltum, non habet priuilegium. quod no.

¶De errore aduocatorum. Rub.

LEX I.

Ea quæ. Bř dicit. Qñ aduocatus đr parte pñte, vř ipsa pars dicere. h. d. Quæro q̃ ad qđ heat̃ pinde, ac si pars diceret? Resp. q̃ ad ptis pĩudiciũ tm̃, vñ si vult reuocare dcm̃ aduocati, p̃t reuocare sicut suũ ꝓbãdo errorẽ, vt videbitis in l. fi. ĩ. e. Quæro, aduocatꝰ corã iudice loqt̃ literalr, cliẽtulus ẽ idiota, vtrũ dcm̃ aduocati pĩudicet sibi? Certè ñ, iõ gl. hic đt sup ver. pñtib. & intelligentib. vide gl. Certè istud dictũ Gl. est bñ dcm̃ cã dubitationis tollendæ, sed nõ est necessarium dcm̃. Nã eo ipso ꝙ dicit pñtibus, intellr, & intelligentib. nam qui est præsens, si nõ intelligit nõ đr esse presens. in l. coram. ff. de ver. sig. & l. diem. §. coram. de arb. &c.

¶Antiqua lect.

Ea quæ. Dictum aduocati pñte clientulo, vř ab ipso clientulo dcm̃. Error aduocati p̃t retractari vsq; ad sniam. h. d. cũ l. ñ. Cautela est qđ cliẽtulus, qñ incipit litigare ꝓtestet̃, qđ si aliqd diceret̃ p aduocatũ suũ, qđ ꝯ eũ faceret, qđ ipse vult ꝓ nõ facto, & ei nõ ꝯsentit, talis. n. ꝓtestõ ꝯseruat sibi ius. ar. l. at si qs. §. pleriq;. ff. de reli. & sum. fun. Itẽ op. de l. error. s̃. de iu. & fac. ig. Sol. vt hic no. tex. ibi, pinde hñda, &c. Ex quo p̃t assumi cautela ꝙ aduocatus nõ loquatur latina lingua, sed vulgari: qa tũc forte clientulus suus nõ intelliget. Tex. ãt hic dicit, ꝙ iõ præiudicat: qa pñte clientulo, supple, & intelligente, & facit hec l. pro eo ꝙ no. gl. in l. cum p̃cum. ĩ. de lib. cau. & l. j. e. ti. & ꝓbat tex. ibi dũ đt, te ꝯfiteris, &c. nam si dcm̃ aduocati mei me pñte, & intelligẽte mihi nocet, multo fortius illico ꝙ ego dico, vel ĩ libello pono, ꝙ mihi nocet, vt d. l. j. & l. cũ p̃cum. Item intellige palle. l. cum p̃cum. & l. j. qñ aduersarius meus est pñs, dum aduocatus loqt̃ me pñte, vel ego in libello meo pono aliqd, als secus: qa expssa mea ꝯfessio meiipsiꝰ nõ nocet mihi, nisi aduersarius sit pñs in iudicio, vt est casus in l. certũ. §. si qs abñte. ff. de cõf. Ita multo fortius nõ d; mihi nocere abñte aduersario meo, id qđ aduocatus diceret me pñte, vel ego ipse corã ipso iudice. Effectus hꝰ dicti est, ꝙ q̃uis ego in libello posuissem aliqd ꝯ me, & dedissem in curia penes tabellionẽ, sed nõdum is nisi aduersario meo, vel ipse de mea volũtate copiam nõ hũit, non pĩudicat mihi, & possum ipm̃ reaptare & lacerare: qa in abñtia aduersarij ñ mihi nocet, vt s̃. ꝓbaui. Sed qñ mitterem ipm̃ aduersario meo, & ipse ipsum reciperet, tũc scriptura mea, q̃ ego subdirigo, repñtat personam meam, & iõ mihi nocet, sicut als in epl̃is. q̃ mittunt̃: qa ex receptione fit pĩudicium mittenti & recipienti. De mittente probat l. publia. in fi. & l. Lucius. ff. depos. & l. fi. cum sua gl. ff. de act. & ob. de recipiente probat l. si filiusfa. in fi. ff. ad Mace. Ita hic de mittente, & recipiente libellum. Franc.

LEX II.

1 *Sententia quæ non fuit lata, licet errore scribẽtis scripta, quando noceat parti.*

2 *Sententiam non esse latam qualiter probabitur.* 3.

1 Errores. Bř dicit, error scribentiũ libellum ñ nocet parti† ꝓbato errore. h. d. Innuit hic tex. qđ ꝓbãdo ꝯdem nõem nõ intercessisse, ꝓbatur error scribẽtis. ꝯ ĩ. vñ co. l. nõ hoc: qa nõ ꝓbat hoc esse, g̃, &c. vñ p̃t esse, qđ snia nõ est lata, & tñ hoc fuit scriptũ nõ errore scribẽtis, sed errore partis, hoc asserentis sibi. Sol. Possumus dicere qđ hic nõ ponit̃ pfecta ꝓbõ, & iõ d; alr probare, vc; qa dixi illi aduocato de instr̃o, nec dixi de snia, vl alr vt sustineat̃ tex. prout iacet. Dico ꝙ sufficit ꝓbare sniam non esse latam. & ex hoc seqtur erratum, vel à parte, vel à scribente, vt l. si post diuisionẽ. s̃. de iur. & fac. ig. Cum g̃ à quocunq; sit erratũ, idẽ importat, vt s̃. l. prox. & ĩ. l. prox. & đ hoc nõ est curandũ, cuius error hoc ꝯtigerit. ar. l. qđ si dubitet, de ac. hæ. & ar. l. Gallus. §. si eiꝰ. de lib. & posth. qđ tene menti.

2 †Quæro qualr ꝓbabit̃ ista negatiua, s. sniam ñ esse latã? Gl. đt ꝓbabitur eo ipso, qđ ñ apparet ꝯriũ. Hoc vř ꝯ text. q regrit manifestã proboẽm. vñ alij dñt alr, vc; qđ ꝓbabit̃ eo ipso, qđ ꝓbat̃ sniam esse latã alr q̃ dicat libellus: qa cũ libellus diceret de quinquaginta, snia dicit alr. Certè ista ꝓbõ nõ ꝯcludit: qa l; vna snia dicat vnum, potuit esse qđ fuit lata vna alia snia, q̃ dicebat alr, nisi fieret vna positio, qđ in dicta cã nõ fuit lata nisi vna snia, ar. l. j. ĩ. si plu. vna sen. & qđ ibi dixi vobis. Alij dñt, ꝙ probat̃ ista negatiua: quia probabo iudicem illo tpe nõ fuisse, vel esse mortuum. Quod satis pl;, si tpˢ latæ sniæ esset coarctatum loco, & tpe. Iac. Bu. dicebat alr hoc posse ꝓbari, s. per inspectionẽ libri, in q̃ ꝯtinẽt tales sniẹ iudicis, & talis snia ñ reperit̃, & sic à sufficienti diuisione ꝓbabitur ista negatiua, vt l. oblonum fere. §. pl; đ act. & ob. & l. p̃re furioso. de his q sunt sui, vel ali. iur. qđ probat̃. ĩ. de re. cre. & iu. iur. l. fi. qđ satis placet, qđ tene menti perpetuo, &c.

¶Antiqua lect.

Errores. Negatiua facti p̃t ꝓbari, dũ mõ eiꝰ rõ cadat in sensum testis. h. d. do. Ia. & loqt̃ ista l. de 2. pte rubricę. S; ꝯ hoc op. de l. actor. ĩ. de prob. Gl. dat p̃res modos ꝓbãdi, inter cæteros dat vnũ modũ qđ possit ꝓbari p scripturã: qa oñdit̃ snia: qa ex inspectione testĩ ꝓbat̃, vt l. fi. ĩ. de reb. cre. & hoc posset ꝓbari p tex. in d. l. fi. de reb. cre. & ita t; gl. ista. Et est rõ, qa negatiua ista est coarctata loco, & tpe, qđ p̃t cadere ĩ sensum testis. Dicit testis, fui pñs cũ iudex tulit sniam in tali palatio, ad tale banchũ, in tali die, añ tertiã, in qua snia ꝯdẽnauit Titiũ in 50. & nõ in cẽtũ, optimè ꝓbat̃ ista negatiua p testes. Dat gl. aliũ modũ ꝓbãdi negatiuã, per testes, vt no. in l. j. §. j. circa fi. gl. mag. ff. de iti. actuque priu. Bar.

LEX III.

Sententiis. Error aduocati p̃t reuocari, ꝓbato error̃ vsq; ad sniam, & ẽt in cã applonis. h. d. Op. & vř, qđ error facti possit reuocari vsq; ad sniam, vt l. error. s̃. de iu. & fa. ig. Hic dicit intra triduum, quare malè. Sol. hic denotat facti accidẽtiam, qa tm̃ triduo cã durauit, & ista est vera, l; Plac. dixerit alr. Vltimò no. ꝙ error adhibitꝰ in cã principali p̃t reuocari in cã applonis, vt hic, & no. in l. creditor. §. iussus. ff. de app. & tene menti.

¶Vt quæ desunt aduocatis partium iudex sup. Rub.

Continua, vt in Gl. & quę possit iudex supplere. Gl. hoc tangit super rubrica, & super nigro, & ibi dicam plenè de materia.

LEX VNICA.

1 *Iudex in his, quæ sunt iuris supplet.*

2 *Iudex in his, quæ radicantur in seipso, quando possit supplere parte non petente.*

3 *Circa ea, quæ in parte radicantur, quando possit iudex supplere.*

4 *Iudex, quando possit secundum conscientiam iudicare.*

5 *Iudex ex officio potest bannitum in iudicio comparentem repellere.*

a Non dubitandum. Iudex p̃ot supplere[a] de iure, non de facto. h. d. tex. cum gl. Op. iudex d; iudicare fm̃ allegata, & ꝓbata, vt l. illicitas: §. veritas. ff. de of. p̃s. g̃ ipse supplere nõ d;. Sol. verũ est

1 in his, q̃ sunt facti, nõ d; supplere iudex, vt ibi, sed in his q̃† sunt iuris, vt allegãdo legẽ, vel rõem facientẽ ꝓ parte, iudex supplet. ita loqt̃ hic. Ad hoc op. de l. si irruptione. §. j. ff. fin. re. vbi dř qđ iudex supplet de facto. Cuius timore Plac. hic dicebat ꝙ ẽt de facto p̃t supplere: vt l. age. s̃. de trãs. & de pe. hæ. l. fi. doct. cõiter tñt ꝯrium. Non ob. l. si irruptione: qa ibi loqtur in his, q̃ sunt nota iudici, vt iudici q̃ p̃t supplere: secus si essent nota iudici, vt priuato. Nõ ob. l. age, vt ibi no. Nõ ob. l. fi. de pe. hæ. qa offm̃ iudicis succedit loco exceptionis, & à parte imploratur. ꝯ hoc op. de l. ampliorem. ĩ. đ

2 ap. vbi iudex supplet de facto. Bř† ꝓ declaranda mã, dẽtis scire, ꝙ q̃dam sunt, q̃ principalr radicantur à parte, q̃dam principalr in iudice. In iudice vt iudice, vt dare dilationes, pronunciationes, & similia. In parte, vt proponere exceptiones, ꝓducere testes, & pro-

b bões, petere à iudice sniam, vel aliqd[b] aliud. Circa primum, an iudex possit supplere, hoc est illud qđ radicatur in se, facere parte ñ petente? hic dicas: aut loqmur in his, q̃ respiciunt iuris publici obseruãtiam, & iudex p̃t parte nõ petẽte remittere libellũ malè ꝯceptũ vt ff. de of. asse. l. j. dare dilões, vt l. ꝓperãdũ. §. j. ĩ. de iud. & l. j. ĩ. qñ ci. ac. cri. pĩu. facere partes iurare de calũnia, vt l. 2. §. sed qa veremur. ĩ. de iur. cal. Prædicta vera, qñ ꝓcedit̃ vtraq; parte pñte. Nã si aliqua partiũ eẽt ꝯtumax, ꝯ illã ptẽ ꝯtumacẽ ñ ꝓcedit̃ ad aliqd nõ petẽte, aut instãte altera parte, vt d. l. ꝓperandũ. §. j. & ff. de iud. l. ad perẽptorium, & aut. q semel. qũo & qñ iu. Si vero respiceret partis vtilitatem, tunc iudex hoc nõ posset facere, nisi parte pñte,

3 vt l. 5. §. pe. ff. iud. sol. Circa fm̃, s. in his, q̃ radicant̃ in pte, dicas, aut respiciunt publicã vtilitatẽ, & p̃t iudex proponere ex offõ nõ petẽte pte, vt repellere aduocatũ, vř ꝓcuratorẽ. vt l. quos ꝓhibet. ff. de postu. & l. filiusf. §. veterani. ff. de proc. & §. milites ea. l. Si verò publicã vtilitatẽ ñ respiciunt, tũc siqdẽ loqt̃ in casib. in qb. p̃t ꝯ abñtem pueniri ad diffinitiuam sniam, tunc iudex p̃t supplere de facto, inducẽdo ꝓbões ꝓ abñte, vt d. l. ampliorem. §. j. in pr. & ibi feci te notare. & aut. q semel. qũo & qñ iud. vbi feci etiam te notare

a ADD. ¶Alex. Adde fm̃ bal. qđ qñ ꝓduco instr̃m ꝓtestãdo ꝙ ꝓduco in illis partib. si faciunt ꝓ me duntaxat, qđ ista ꝓtestõ nihil facit quominus iudex posset ferre sniam ꝓ reo si in instr̃o ꝯtinetur aliqđ ĩ eius fauorem, qa illud ꝯitat sibi, vt iudici, & mea ꝓtestõ non p̃t ligare manus eius in his, q̃ p̃t de iure facere. alle. gl. in l. j. §. editiones, ff. de eden. & Pau. dicit hoc dictum menti tenendum, quia singulare l; ꝯ faciat qđ voluit Spe. ti. de instr. edi. §. nunc videndum, ver. quid si produco. Tu vide dictum Spec. quia non vř obstare per ea, q̃ dicit per quatuor ver. quod aliquis produxit instr̃m. An ãt si reperitur snia lata pro te, & ꝯ me, & non apparet ad cuius instantiam, an valeat? vide per Bal. & Paul. de Cast. Io. Fr. Ru. Adde Alex. hic qui plene tractat hanc materiam, & ꝙ iudex de facto possit supplere pro absente tenet Mathes.

b P.P. Paris. Circa illud ꝙ non valeat sententia, nisi ad instantiam alicuius sit lata, vide & limita, vt per Ias. in l. properandum, §. & siquidem, in 4. not. ĩ. de iud. Aret. in aut. hoc sacramentum, ĩ. de iu. cal. ꝙ si feratur pro actore sit satis requisitio facta in libello, quod postea tempore sententiæ non petat.

tare. Si vero ñ ꝓcedit ꝯ abſentẽ,vel ꝯ eũ ad diffinitiuã ſnĩam pue
niri ñ pt,tũc iudex ñ pt de facto ſupplere,vt in tex.& ĩ gl.Ita dẽtis
intelligere l.age.ſ.de tranſa. & ita dẽtis intelligere iſtam mãm,q̃
pleniſſimè explicaui in l.4.§.hoc aũt iudiciũ.de dam.inf. In hac l.
4 cõſueuit formari qõ † vtrũ iudex poſſit ſm ꝯſcientiam iudicare.
Et bř in his,q̃ iudex pt ſupplere de facto ſuppleat,vt ſ.dixi.al's ſi ẽ
iudex infra legem, iudicet ſm allegata & ꝓbata,vt hic, & l.illici-
tas.§.veritas.ff.de off.pſ.ſed ſi eſſet iudex ſ.legẽ,vt Papa,vel Impe
rator,vel alius dñs,cuius dictum hr pro lege in territorio ſuo,tũc
a d; iudicare *a* ſm cõſcientiam ſuam,al's peccaret.Ita dñt theologi.
a ADD.¶P.P.Pariſ.Vide Fel.in c.ad petitionem,ext.de acc.vide quod dicit bart. in l.Aemilius,in fi.ff.de min.& Aret.in l.ſi ſeruum,§.ſequitur,ff.de ver.obl.

¶Antiqua lect.

Dubitandum non eſt. Iudex pt ſupplere ď iure.
h.d.Op.de his q̃ no.in l.il
licitas.§.veritas,& qď ibi no.ff.de off.pſ. Sol.vt in gl.vel dic,ꝙ aut
loquimur de iudice q ẽ ſ.legẽ & ille ſupplet qď ſibi pl;qa princeps,
&c.vt l.j.de conſt.prin. Quærit̃,nunqd iudex qñq; ſuppleat,vt iu-
dex,q ſubiectus eſt legi. Dic aut q̃rit̃ nunqd iudex pt ſupplere,vel
iudicare ſm ꝯſcientiã ſuã informatã ex actitatis corã eo, & ſic
eſt notũ ſibi,vt iudici,& pt,vt no.hic in fi.gl. Aut vult iudicare ſm
cõſciãm ſuã informatã ex notorio.Ita d; intell'i l.ſi irruptione.ff.
fi.reg.& l.2.ibi,authorũ iniuria.ff.de fer. Si verò tale eſt notoriũ,
aut nõ,tũc q̃rit̃,nunqd poſſet ſupplere de iure. Et dic ꝙ ſic,vt hic,
& eo mõ poſſet ſupplere de facto,ar.l.vbicunq;ff.de inter.act.aut
q̃rit̃ nunqd poſſit ſupplere de facto,& iudicare ſm ꝯſciãm ſuã,&
non pt,vt no.in d.§.veritas,imò plus: qa l; iudicare ꝯ ꝯſciãm ſuã
dummõ iudicet ſm actitata.gl.eſt in c.j.ex̃ de of.ord. Pro hac l.vi
de gl.q̃ eſt in l.quoties.§.fi.ff.de prob.ſuper ver.heredem.Item ex
5 hac l.no.qď vbicunq; iudex videt bannitum,† q ex forma ſtatuti
nõ pt eſſe in iudicio,pt eum repellere de facto.Ita no.Iac.de Are.
hic,& ad hoc l.ꝓhibet.ff.de poſtu. & eo mõ pt induci ꝙ no.in gl.
in l.filius. §.veterani.ff.de ꝓc.vbi ꝯcludit de reſpicientib. publicã
vtilitatẽ,&ad ineptitudinẽ iudicij,vt ea ſupplere poſſit.Fran.Tig.

a ¶Ex quibus cauſis infamia *a* irrogatur. Rub.

Continua iſtam rubr. ſic:quia per infamiam quis repellitur à po-
ſtulando, ideo poſt tractatum de aduocatis ponit tractatum ex
quib.cau.infam.irrogatur.

a ADD.¶Alex.An appellatione infamię veniat infamia iuris,vel facti,vide quod habetur in c.ſuper his,de pœnis.

LEX I.

1 *Miſſio in carcerem,quando infamet.*
2 *Fama quid ſit.*
3 *Infamia quid ſit.*

Nfamiæ. Miſſus in carcerẽ,vel vinculatus cã ma-
leficij ingrendi,ñ eſt infamis.h.d. Op.&
1 vř † ꝙ miſſio in carcerem infamat,ſicut pœna damnatio
nis in metallum.ar.in l.ſeruus.ĵ.de poe. Sol. Intellige hic de eo q
a eſt poſitus in carcerem cã maleficij ingrendi,non ad pœnam,nã
b ſi eſſet miſſus cã pœnæ, & perpetui carceris, tunc eſſet infamis. *b*
Circa hanc l.q̃rit gl.quid eſt infamia ? Ad hoc,vt ſciamus, qd eſt
2 infamia,primò oportet ſcire quid eſt † fama,& lex dicit, Fama eſt
illæſæ dignitatis ſtatus,legib. & morib.comprobatus,vt l.cogni-
3 tionum.de var.& ex̃or.cog.Infamia eſt læſæ dignitatis † ſtatus,le
gib.&morib.reprobatus.vnde qñ vita & ſtatus alicuius eſt repro
batus legib.& morib. tunc iſte eſt infamis:quia infamia ex multis
cauſis contingit,vt videbitis.ĵ.in hoc ti.& ff.e.per totum ti.&c.
a ADD.¶Alex.Adde c.ſuper his,& quòd ibi Inn.extra de pœn.
b Alex. Alr ẽt infamia diffinitur,vt in l.de minore, §.tormenta de qõ. Bal.in l.ea q dem,de acc. Ex hoc infert no. Ang.hic qď iudex condemnando notarium,de falſo pt ſibi reſeruare ex cã facultatem ꝯficiendi inſtrã ſine cã vero ñ. Sed ipſe met Ang.in l.q d ergo,§.pe.ff.de his q no.infa.& ẽt Bal.in l.& militib.ĵ.de teſt. mi,voluit non poſſe illud ſibi ꝯſeruare, qñ notarius delinquit in offõ,vel com mittit falſum,ar.l.ſi q s aliq d,ĵ.de ſuſc.& arc.lib.x.Sed j.op.vř verior,q̃ tenuit Bart.in l.ſi quis in princ.teſt.§.1.de le.3.per illum tex.no.ẽt per Bar.in l.& militi bus,per illum tex.&per Bal.in l.diuus,ff.de iniu.per Arch.5.diſt.ſi quis presby-ter.Non ob.l.ſi quis aliquid,quia ibi ex nulla cauſa fuit facta reſeruatio. Adde an cum iudex condemnat aliquem,poſſit ſibi reſeruare famam,Bar.conſ.111.

LEX II.

Neque furti. Damnatus ex edicto de publicanis,non eſt
infamis.h.d. Op.ĵ.ď fur.l.ẽt.Sol.duo.mod.
Vno modo, ꝙ hic nõ contrectauit inuito domino,ſed volens ſol
uit,l; plus debito:vel alr etiam ſi eo inuito contrectauerit,vel per
vim abſtulerit, fateor ꝙ eſſet infamis , ſi eſſet furti accuſatus, vel
vi bo.rap.ſecus ſi ageretur ex delicto illo de publicanis,&c.

LEX III.

1 *Iudex cauſa cognita vſque ad ſententiam,poteſt pœnam minuere.*
2 *Iudex poſt ſententiam poteſt mulctam minuere.*
3 *Iudex ex cauſa poſt ſententiam poteſt pœnam tranſmutare in grauiorem.*
4 *Iudex non poteſt etiam ſi ipſi conſtaret condemnatum non culpabilem,ſententiam ipſam tollere,ſed reſcribit principi.*
5 *Pœna diminuta,an dicatur cum infamia diſpenſatum.*
6 *Iudex ex cauſa minuit infamiam.*
7 *Infamiæ effectus multiplex.*
8 *Cauſæ propter quas augeri,vel minui poſſit.*

a Et ſi ſeuerior. Iſta l.h; fortem mãm,& dicit,Si pœna cã
cognita minuatur,a infamia vř eſſe remiſ
ſa.h. d. No. quod dixi in ſummario. Circa hanc l.primò videnda
ſunt exempla,quæ ponuntur in Gl.ſuper verb.certis rõibus,quæ
eſt clara. Venio ad vlt.gl.ma.ad quam recitandam debetis ſcire ꝙ
in hac l.duo dñr:primò ꝙ iudex poteſt minuere pœnam. Secun-
dò ꝙ pœna minuta,vř cum infamia diſpenſatum.Cõtra primum
Gl.format op.in fi.gl. Cõtra ſm,in prin.& ideo prius recitabo fi.
Gl. Op.ꝙ iudex minuere non poſſit pœnam:quia non eſt in eius
arbitrio,ſed in legis poteſtate,vt l.j.§.j.ff.ad Turp.& l.ordine.ff.ad
1 mu.† Sol.cã cognita poteſt pœnam minuere ante ſententiam,vt
hic,poſt ſententiam autem nõ poteſt,vt in ꝯriis. Contra hoc op.
ꝙ poſt ſententiam poſſit minuere,vt l.illicitas, §.fi.ff.de off.præſi.
2 † Sol.ibi loquitur in mulcta:hic in pœna. Item ꝯ hoc op.& vř,ꝙ
etiam pœnam poſſit mutare,vt l.quicunque. ĵ.de ſeru.fug. & l.ſi
3 quis id quod.de iur.om.iu.† Sol.poſt ſententiam non poteſt mi-
b nuere pœnam:*b* ſed ex cauſa põt eam tranſmutare in grauiorem
4 pœnam. † Plus dico , ꝙ etiam ſi liqueret iudici poſt ſententiam
condemnatum non eſſe culpabilem, non pt ſnĩam tollere,vt l.j.
in fi.de qq. ſed debet ad ſuperiorem remittere, vt ibi plenè dixi.
& hoc circa principium. Et ex prædictis potes colligere diſtõem
c per te.Venio ad ſm,*c* hic dř ꝙ pęna diminuta vř diſpenſatum † cũ
5 infamia.ꝯ ĵ.de gener.abol.l.fi. Sol.dicit gl.ibi de indulgentia,per
quam remittitur infamia,hic cum iudex in ſententia pœnam mi-
nuit.Doct.noſtri dñt,ꝙ iſta gl.non ſoluit ꝯrium. Notat.n.diuerſi-
tatem caſuum & non aliud.vnde dicebat d.Ia.Bu.ibi,indulgentia
q̃ princeps concedit proprio motu,non eſt ex rõne, ideo non eſt
extendenda, vt l.quod non rõne. ff.de ll.hic iudex in ſnĩa minuit
pœnam ex ratione:certè non placet, quia etiam Imperator forte
concedit indulgentiam iuſtis rõnib. Dicendum eſt ergo ſic gl.bñ
dicere. Nam ibi loquitur in indulgentia,q̃ cõceditur poſt ſnĩam:
hic in remiſſione,quæ fit à iudice in ſentẽtia.Ratio huius eſt hęc:
ante ſententiam poteſt tranſigi, & ideo vř infamia remiſſa quaſi
ſit ſuper ea tranſactum,vt ĵ.l.prox.ſed indulgentia principis con-
ceditur poſt ſententiam;poſtquam non licet tranſigere,vt l.poſt
rem ff.de tranſact. & ideo non poteſt videri tranſactum ſuper in-
famia.Contra hoc op.de l.non poteſt.ff.de fur.& l.diuus.ff.de in-
6 iur. Sol. iudex † non poteſt minuere infamiam ſine cauſæ cogni-
tione,vt ll.contrariis,ſed cauſa cognita, & certis motus rationib.
ſic,vt hic.Contra hoc op.de l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.e.Sol.
hãc l.debemus intelligere ſecundum illã:quia loquitur, quando
imponitur vna pœna corporalis pro alia corporali:ſecus ſi impo
nitur pecuniaria pro pecuniaria,vel pecuniaria pro corporali,vt
ibi plene,&c.
a ADD.¶Ale.Tñ eſt gl.hic ꝙ vbi delictum nõ eſt commiſſum dolo,ſed culpa vel vbicũq; ꝯcurrit alia cã de his, q̃ enumerant̃ hic in gl. iudex diminuit pœnã. ꝙ eſt verum ñ ſolũ in pœnis iuris cõis,ſed ẽt in pœnis ſtatutorũ ſm Bal.Sal.Pau. de caſt.hic,& bar.in d.§.pœna grauior,in vlt.ver.& in l.fi.ff.de recep.q cq d dixerit bal.ꝯrium ſentiens in d.§.pęna grauior,& in l.j.ĵ.ſi aduer.deli.& in auth. hodie,ĵ.de iud. & iõ ſi ſtatm̃ imponit pęnam ꝓ homicidio, vel ꝓ alio delicto, & illud delictũ ñ fuerit ꝯmiſſum ex ꝓpoſito p dolum, ſed p latam,aut leuem culpam,pęna ſtatuti ceſſabit,q a ſtatm̃ d; interpretari ſm ius cõe. c.cũ dilect⁹, de conſue.l.ſi ſerui vři,C.de nox.no.gl.in l.fi.§.in computatione,ff.de iu:deli.iõ ſicut de iure cõi pœna l.Corn. de ſica.ceſſat,ſi ñ dolus, ſed culpa dedit cãm homicidio,l.in lege Cor.ff.de ſic.ita ẽt dicẽdũ in ſtatõ. Et ita no.bal.in d.l.ſi ſerui vři,& ibi ẽt Sal.& bal.in l.data opera,ĵ.q acc.& in l.q cunq;,de ſer.fu.ĵ.p eundẽ in l.j.de leg.& l.pignus,ĵ.de pig.act.vbi hoc limitat,& in l.3.§.qď p̃ tor,ff.ne q s eum,per bar.in l.j.§.nõ ãt illud,ff.ſi q s teſta.lib.eſſe iuſ.fue.per Sal.in l.j.ĵ.de ſica.p illum tex.per d.Ant.de but. & Im.c.2.de conſti.vbi ẽt hoc limitat alr,& limitat Sal.in d.l.ſi ſerui vři,vbi dicit p̃dicta fallere, ſi ſtatm̃ dicat, ſi q s occiderit aliquem quouis modo,vel qualr cunq;,&c.ar.l.milites,ver.qũo,cum ſi.ĵ.de teſt.mil.Et ad p̃dicta faciunt no.per bar.l.oẽs ppři,in 6.q.prin.ff.de iuſt.& iure. Adde ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ qui occidit occidatur, debet intelligi dolo, Pa.de ca. vbi dicit plures iuuiſſe,& bal.conſ.348.lib.1.
b Ale.Et ad hanc mãm,an iudex poſſit diminuere pęnã in p̃iudiciũ fiſci,facit qď ſing.dixit bar.in l.j. in fi.ff.ad Turp.Adde qď l; iudex iurauerit ſeruare ſtatã,pt tñ minuere pęnam ex cã,vt ꝯſuluit Rom.conſ.329.& vide Pau.de caſt.conſ.28.
c And.Barb.Et tene mẽti elegans dictum Inn.in c.j.de conſt.ad hoc vt iudex poſſit minuere pęnam requiritur ꝙ ſuper illa poſſit diſpenſare , aliàs ſecus, Vnde dicit d.Ant.in c.de cauſis,de of.dele.ꝙ poteſtas non poterit diminuere pęnam quando venit applicanda fiſco, & vide gl.in præall. c.de cauſis & vide Lu.Ro. in conſ.ſuo 206.vbi diſputat ſi fuga debitoris infamet eum de facto.

¶Antiqua lect.

Et ſi ſeuerior. Ad euidentiam eſt ſciendũ qd ẽ fama, &
de hoc text. in l.cognitionũ.§.æſtimõ.de
var.& extr.cog.Itẽ eſt ſciẽdũ,qd eſt infamia.nã eſt priuatio famę.
Gl.tangit in l.j.ſ.e.Itẽ eſt ſciendum quotuplex eſt infamia. Dicen
7 dum eſt ꝙ † principalr eſt duplex.ſ.infamia iuris,& facti.Itẽ quo-
tuplex eſt effectus infamiæ. Et aduerte,qa effect⁹ infamiæ vř eſſe
multip

multiplex, vt ĩ l. j. & ꝑ totũ. ff. e. & ꝗ́ postu. l. j. §. remouet. Itẽ effect⁹ infamiæ facti. gl. dñt cõiter ꝙ est duplex, repellit. n. à dignitate, & q̃rela inofficiosi testi. Videbitis no. ĩ l. nullã. j̃. e. & no. l. j. ff. e. ti. Verum ẽ ꝙ gl. alibi tãgunt aliũ effectũ, vc; effectũ testimonij ferẽdi, circa quem effectũ gl. variãt. Nã in l. Cassius Lõgin. ff. de sena. tñt vnũ, aliud in l. j. s̃. de sum. tri. dic, vt ibi ꝑ doc. Itẽ sciendum est, qđ infamia h; se, vt q̃rela criminis ex quo q̃s dãnat̃. Itẽ est sciendum qđ ex cã iudex p̃t augere & minuere pœnam. l. aut facta. §. fi. ff. de pœ. l. q̃dã. e. ti. no. in l. qd g̃. §. pœna grauior. ff. e. oĩa tñ ista dẽnt fieri cũ cãæ cognitione, vt j̃. videbitis. His p̃missis. l. nr̃a. h. d. Vbi iudex cũ cãæ cognitione imponit pœnã minorẽ dãnatus nõ remanet infamis, q̃a vr̃ trãsactũ sup infamia. h. d. ſm gl. q̃ gl. inci. certis rõib. & ponit casum in l. Op. tex. iste innuit ꝓcõsulem esse clarissimum. ꝯ de l. raptores. s̃. de epis. & cle. Sol. ꝙ hic ponit̃ impropriè. Item op. dr̃ qđ iudex p̃t minuere pænam, de l. j. §. j. ff. ad Treb. & est in fi. gl. Sol. qđ in ipsa sñia iudex cũ cãæ cognitione minuere p̃t, sed post sñiam nõ, vt in ꝯrio, Item op. de l. fi. j̃. de fideic. lib. de l. vt fundus. ff. com. di. Sol. qđ verũ est ꝙ iudex d; conformare sñiam cum libello rr̃, vt in ꝯriis. Iudex tñ ex cã p̃t alterare pœnã, vt hic. ꝯ hoc op. q̃a tunc vr̃ esse sñia ꝯ l. si iudex imponit aliam pęnam q̃ lex dictet, & ꝑ ꝯñs sñia nõ v; ipso iure, vt l. 2. j̃. q̃ñ ꝓuo. nõ est nec. Sol. qđ non dr̃ fieri ꝯ l. cũ fiat l. hoc p̃mittente. ꝓ quorũ decl'one dicas, qđ q̃ñq; aliq̃s dãnatur de crimine famoso, & q̃rit̃ nunq̃d iudex possit alterare pœnam, & si alterat, nunq̃d ꝯdemnatus remanet infamis. Circa qđ dicas ꝙ aut iudex infert pœnam legalem, & rr̃arem, & consuetam: isto casu non est dubium ꝙ ꝯdẽnatus remaneat infamis. l. j. ff. e. Q̃ñq; iudex alterat pœnam: & hic aduerte, ꝙ q̃ñq; iudex ponit pœnam pecuniariam ꝓ pecuniaria, vel pecuniariam ꝓ corporali, & tunc condemnatus remanet infamis. Casus est in d. §. pœna grauior, & ibi gl. no. Q̃ñq; imponit pęnam corporalem pro pecuniaria, vel corporalem, ꝓ corporali, & tunc aut imponit pœnã maiorẽ ꝓ minori, aut econuerso. Primo casu dñt gl. ꝙ vr̃ esse transactũ super infamia. Doct. dñt melius, ꝙ aut imponit̃ pœna grauior pp atrocitatẽ delicti, & tũc nõ vr̃ trãsactũ sup infamia, q̃a pœna nõ d; inducere p̃mium, vt l. rr̃a. §. fi. de inter. & rele. facit ꝙ no. in l. siue hæreditaria. ff. de ne. gest. Si autem imponitur pp festinantiam delinquentium qđ est licitum, vt l. aut facta. §. pall. & tunc vr̃ transactũ super infamia. Ita p̃t intelligi l. sequens ſm vnum intell'm. Secundo casu dr̃ ꝙ aut sine cãæ cognitione, & tunc remanet infamis, vt l. diuus. ff. de iniu. Aut cum cãæ cognitione, & tũc gl. in d. §. pœna grauior, dicit ꝙ vr̃ esse trãsactũ super infamia. Vltram. redarguũt dcm̃ gl. Nã non seq̃tur ad minorẽm pœnæ remotio infamiæ. sufficit. n. vel in paucis, vt l. tutor. j̃. de ne. gest. Vñ dñt ipsi, qđ q̃ñ cum cãæ cognitione minuitur pęna, aut in sñia apparet iudicem voluisse dispensare super infamia, aut nõ. Primo casu non remanet infamis, vt hic, secundo casu sic. Teneas gl. ſm d. Iac. ꝙ cũ infamia veniat, vt sequela criminis, vbi dispensatum est super crimine minorãdo pęnam cum cãæ cognitione, vr̃ esse dispensatum super infamia, ſm d. Iac. q̃a qđ iuris est in principali, est in accessorio. ꝯ p̃dicta op. de l. fi. j̃. de ge. abol. Sol. vt in gl. dixi ꝙ iudex p̃t augere, & minuere pœnã cum cãæ cognitione. Quid versetur circa cãæ cognitionem, & q̃ sunt cãæ pp q̃s
8 †pęna p̃t minui, vel augeri. gl. q̃ inci. certis rõib, enumerat plures cãs. quib. pęna p̃t minui rõe ætatis, vt l. 2. de ter. mo. l. auxilium, ff. de min. Alios casus dic, vt in gl. Item adde ad gl. pp nobilitatẽ personæ. l. Pedius, de incen. rui. nau. l. 4. cir. fi. s̃. de sum. tri. & fi. cath. ꝑ gl. & hoc in casib. in q̃b. ea minuuntur: & cãæ, q̃b. augentur, sunt duæ principal'r, vt atrocitas delicti, vt l. quædam. de pœ. Item frequẽtia delictorũ, vt d. l. aut facta. §. fi. ĩ gl. q̃ inc. cum. n. ibi, sequela. Intelligũt Pe. & Cy. hic ĩ lec. qđ pęna minuta q̃uis cũ cãę cognõe, nunq̃ ꝯseruet famã, nisi ex tenore sñiæ appareat iudicẽ hoc velle. Ego puto ꝙ si iudex nõ exp̃ssisset cãm in sñia, quare hoc minuisset, posset tñ hẽri recursus ad iudicẽ q declarat cãm, ex qua dicit se cã cognita fecisse. Pro hoc induco primò dcm̃ la. de Are. in l. q testõ. ff. de exc. tu. vbi tenet qđ si de cã al'r nõ apparet, iudex interpretatur verba dubia sñiæ, vt l. ab executore. ff. de app. Sed ꝓ dcõ Iac. induco gl. expressam in l. si ꝑ imprudẽtiã. ff. de euic. Fran. Tig.

LEX IIII.

Si Possidonium. Hæc lex legitur in gl. duob. mod. ſm vtranq; lec. br̃ dicit, si pęna est aucta vel minuta cã cogita, vr̃ super infamia esse transactum. h. d. Op. in crimi. quæ non ingerunt pœnam sanguinis, non licet transigere, vt s̃. de transac. l. transiere, ergo male dicit hic text. transigere videatur. Solu. Non est licita transactio. s. à parte: sed à iudice sic, vt hic. Ita intelligit Gl. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. e. ti. Quærit Gl. vtrum sit aliqua differentia inter relegatum, & remotum ab ordine. Dic vt in gl. 1. quam vide, quæ est clara, &c.

¶Antiqua lect.

Si Possidonium. Ista l. legitur ĩ gl. dupl'r, & quare hoc sit, videbitis, & ſm vtranq; lect. h. d. Vbi pœna est aucta, vel minuta cum cãæ cognitione, vr̃ esse transactum super infamia. h. d. Op. & vr̃ ꝙ sit superflua per l. præcedentem. Huius timore variata est lec. l. nostræ. Primò legitur, ꝙ lex s̃. proxi. habet locum, vbi pœna est diminuta cum causæ cognitione: hæc habeat locum vbi est aucta, & tunc ista verba, relegatum, & damnatum, ponuntur improprie. Gl. reprobat hanc lect. tanq̃ non habentem vim literæ, quia ista verba possunt stare proprie, vnde tenet aliam lec. & dicit ꝙ non est superflua, quia lex illa præcedens loquitur in remoto ab ordine, hæc in relegato. Prima lec. vr̃ adhærere tex. ibi, quoniam seueritas, &c. Item op. dr̃ ꝙ vr̃ transactum super infamia. Contrà, transactio in criminibus non ingerentibus pęnam sanguinis non valet, vt l. transigere. s̃. de transac. Sol. quod facta à parte non, sed facta à iudice, valet, vt hic, &c.

LEX V.

Decuriones. Damnatus de iniuria, efficitur infamis, ẽt si iniuria sit illata in vilissimam ꝑsonam. h. d. cum l. iniuriarum. j̃. eo. & l. j. ff. e. no. l. decuriones. ver. verum, dum dicit pronunciauit iniuriam te fecisse, &c. ꝙ in crimine, & in cã criminali sufficit, ꝙ iudex pronunciet super facto l; de pœna nihil dicat, ꝙ hic de crimine loquatur, & cã criminali, p;. q̃a s̃. in pr. loquitur de pœna fustium, q̃ non imponitur nisi pro crimine, & principium l. dat intell'm toti legi, vt probat tex. in l. regula. cir. fi. de iu. & fac. ig. hoc probatur in l. si te expilasse. j̃. e. primò, q̃a ibi loquitur etiam de pœna, ꝙ si non est irrogata, &c. Ergo supponit ꝙ irroganda erat ex crimine: sic & in ciuilib. habemus ꝙ super facto sufficit pronunciare: l; aduersarius aduersario non condemnatur, vt l. quid tamen. §. si arbiter. ff. de arb. Nam ibi nõ condemnat partem parti, sed dicit nihil videri debitum à parte. Pro hoc etiam bene facit quod no. in gl. in l. Iulianus. ff. de cond. indeb.

LEX VI.

Ad tempus. Br̃ dicit, Damnatus ad tp̃s in opus publicum, finito tp̃e remanet infamis. h. d. Opp. de l. j. j̃. de pœn. Sol. Ibi damnatur in opus publicum perpetuum, hic ad tempus. Quæro quæ est dr̃ia inter damnatum in opus publicum, & damnatum in metallum. vide gl. tuam quæ est clara.

LEX VIII.

Si furti. Damnatus furti est infamis: secus in damnato, quia res furtiua penes eum reperta fuerit. h. d. circa hanc l. formatur per gl. vna qõ talis: vtrum damnatus de furto ꝙ non commisit, sit infamis. Et dñt quidam ꝙ non, per hanc l. & per l. generi. de pub. iu. Gl. omnes determinant ꝯrium per l. j. ff. e. de fur. l. non p̃t. Nec ob. l. generi, q̃a ibi est sp̃ale in socero. Nec obst. hæc l. q̃a hic in fi. nõ fuit conuentus actione furti, sed certi condõe vel alia actione: & hæc est vera, & teneas hanc, l; gl. det plures sol. &c.

¶Antiqua lect.

Si furti. Cõdemnatus actione furti efficitur infamis, sed condemnatus alia condõe, non infamatur. h. d. ſm verũ intell'm gl. No. qđ dixi in summario. Op. ꝯ l. nr̃am de l. nõ p̃t. ff. de fur. H⁹ timore est facta gl. mag. Et pro h⁹ so. dat plures sol. illa est vera, q est 3. gl. q̃ñ dicit, Dic g̃ ꝙ hic non fuit condẽnatus actione furti, sed condõe certi g̃ñali. Hanc tenet gl. Ex qua sol. no. ꝙ condemnatus certi condõe, nõ efficitur infamis: vt l. cessat. ff. de act. & ob. & infert ar. ꝙ condemnatus ex forma statuti, vel per inq̃sitionem, cum ex statõ oriat̃ condõ ex lege, non efficiatur infamis. Gl. habetis in l. 3. §. pręterea. ff. de susp. tu. & hoc tenet in d. l. cessat.

LEX X.

Iniuriarum. Cõdẽnatus de iniuria illata in vilissimã ꝑsonã, infamat̃. h. d. Intelligit gl. hic, ꝙ fuit ꝯmissum maleficium in seruũ, nõ ãt dñs fuit ꝯdemnatus ꝓ seruo, &c.

LEX XI.

Debitores. Concessio bonorum non infamat. h. d.

LEX XII.

Si te. Condẽnatus crĩe expilatæ hr̃ditatis, est infamis. h. d. No. qđ l; iudex in sñia nõ imponat pænam, tñ sufficit ꝙ pronũciet delictum esse ꝯmissum. Ita vides hic, l. j. §. j. ff. ad Turp. No.
a ꝙ expilator hr̃ditatis dr̃ fur improbior.[a] Ex quo not. gl. qđ triplex furtum est improbũ, s. simplex furtũ, improbius est expilare hr̃ditatem, improbissimum, s. vi capere, & vide gl. q̃ no. perpetuò, &c.
3 ADD. ¶Alex. Bal, in l. de his, j̃. de fur.

LEX XIII.

Ea que pater. Verba p̃ris in testamento prolata iuris infamiam non irrogant. h. d. Quid importet ista infamia de facto, videbitis. j̃. de inoff. test. l. fratres, &c.

LEX XIIII.

Nullam. Tormenta ad eruendam veritatem, infamiam nõ irrogant, h. d. Op. de l. ictus fustium. ff. e. so. ibi fuit fustigatus in pœnam. hic in inquirenda veritate. Si aliquis fustigatur in pœnam, posito ꝙ non præcedit sententia, tñ ille ex genere pœnæ cum cã infamat̃. No. hic gl. q̃ ponit de effectu, & infamia facti, tamen vt puto ille qui est tortus ad eruendam veritatẽ, non infa

a infamatur a etiam de facto, quia dicit nullam: quod signum est vniuersale, quod prædicatur de pluribus. quod no. &c.

a ADD. ¶Ale. Hãc opi. bar. tenet ẽt Ia. bu. Sed dic gl. procedere qñ iste fustigatus, vel tortus fuit pro crimine suo eruendo, nec fuit absolutus, vel condemnatus, sed simpliciter relaxatus, aliàs procedat Ia. bu. & bar. quando fuisset absolut⁹ vel fuisset tortus tanquam testis pro alieno crimine. Ita Sal. hoc not.

¶Antiqua lectura.

Nullam existimationis Torm̃eta ad eruẽdã veritatẽ, infamiam nõ irrogant. H.d. Op. ff. e. l. ictus fustium. so. Ibi fuit fustigatus in pœnã, l; nõ præcedat sñia, tñ ex genere pœnæ cũ cã p̃cedẽti infamat̃, vt s̃. dixi. no. gl. q̃ est in ista l. quid importet infamia facti. dicam in d. l. fratres. de inof. testa. tñ puto ꝙ fustigatus ad eruendam veritatẽ non infamatur de iure, vel de facto, vt hic probatur in tex. cum dicit, nullam, &c. quæ dictio est signum vniuersale, ergo, &c.

LEX XV.

a Decreto. a Nõ seruare luctũ in habitu, ñ infamat, sec⁹ si festinãter nubat. H.d. An ista l. sit hodie correcta p dictum Apostoli dicẽtis, ꝙ mortuo viro nubat in domino. Gl. hic dicit quòd non. Contrarium habuistis ĩ. de sec. nup. l. 1. & illa verba tenent Canonistæ extra. de sec. nup. c. pe. &c.

a ADD. ¶Alex. Adde ꝙ Pau. de ca. dicit opi. gl. veriorem, quia nec ad apostolicũ, nec ad conditorem canonis pertinet corrigere leges ciuiles, vbi non est quæstio de peccato, sed bonis moribus, de quo vide Pe. de Anc. consi. 100.

LEX XVI.

Fustibus. Ista l. h. d. Ictus fustium cum cã infamat. H.d. Quęro, vtrum iste sit infamis de iure, vl̃ de facto? resp. si sit fustigatus ob crimẽ exploratum, erit infamis de iure. l. ictus. ff. e. Si verò crimen non fuit exploratum, tunc nõ erit infamis de iure, sed de facto. ar. eorum quæ habuistis no. s̃. l. prox. &c.

LEX XVII.

Verbum. Verbum iniuriosum in interlocutione iudicis prolatum, non infamat. H.d. in summa l. ista, &c.

¶Antiqua lectura.

Verbum. Interlocutio iudicis nõ p̃cedẽte cãæ cognõe, ñ irrogat infamiam. h. d. cũ l. interlocutio ĩ. e. No. hic qđ bãna, q̃ dat̃ hodie, nõ inducũt infamiã. Nã bãnũ est q̃dã interlocõ, q̃ ꝓbat̃ p gl. in l. j. ff. de req. re. Facit ad q. nunqđ appellet̃ à bãno. Secũdò ꝓbat̃, qa diffinitiua est illa, q̃ imponit finẽ liti, s; per bãnum nõ imponit̃ finis crimini. ꝙ nõ imponat̃ p;, qa rediens exbãnitus, audiet̃, vt no. ĩ d. l. j. de req. re. Itẽ ꝓbo ꝙ bãnũ nõ sit diffinitiua sñia, qa diffinitiua lite nõ ꝯte. nõ dat̃ nisi in casib. no. p gl. in l. p̃senti. §. cũ ãt. de his qui ad eccl. cõfu. S; bãnũ nõ est ex illis, ego puto pro veritate tenendum, quod bãnum nõ irroget infamiam.

LEX XVIII.

Non damnatos. Breuiter dicit: damnatus, vel pactus de iuiuria data pecunia infamatur, secus si causa sit iureiurando decisa. h.d.

LEX XIX.

Interlocutio. Admonitio præsidis, vt qs ad meliorẽ vitam se reformet, nõ infamat. h.d. ista l. &c.

LEX XX.

a Improbum. a Lex ista seipsam summat. Quærit ista gl. vtrum ista infamia irrogetur ipso iure, vel p sententiam. Gl. dicit ipso iure, & bene, Dic vt in ea.

a ADD. ¶Barb. An vsurarius sit infamis, bal. l q accusare, de cdẽdo, d̃t ꝙ sunt infames infamia fcĩ, iõ repellũt̃ à q̃rela, d. an. c. Rayn. de test. d̃t p istã l. qđ sunt infames ĩfamia tali, vide ibi eũ, & bal. hic. ¶Ale. Vide d. Lau. in trac. de vsur. in 2. par. in vl. q. q̃ est q. 104. & qđ no. bal. l. j. C. de test. Sal. hic. & hic vide q̃ no. bal. & d. Ant. c. Ray. de test. qđ possum q̃relare testm̃ fratris mei, q instituit vnum vsurarium hæredem tanq̃ turpi persona instituta per istum tex. Item s̃. n bal. non p̃nt eẽ testes isti vsurarij. Ad hoc vide tex. in c. inter dilectos, de exces p̃lat. & etiam vide omnino qđ ibi hẽs per Mod. & gl. j. hic dicit, ꝙ existens in peccato mortali est infamis, vide no. in c. testimonium, extra de test. Adde qđ bal. dicit, ꝙ stante statuto ꝙ mulier non possit ꝯhere sine consensu consanguineorum bonæ famæ, quòd si adhibeantur consanguinei vsurarij, non valet, quia prodigi famæ.

¶Antiqua lectura.

Improbum. Exercens improbum fænus infamatur. hoc primò. Item minor 25. an. exercens artem ludicram, non infamatur. damnatus autem actione pro socio de fide rupta, est infamis. H.d. vsque ad fi. Dicitur in l. improbum, ꝙ exercens improbum fœnus, sit infamis.

LEX XXI.

Si fratres. Si minor artem ludicram exercet, non infamatur. H.d. &c.

LEX XXII.

Fidem. Damnatus actione pro socio, de fide rupta est infamis. H.d. lex ista.

¶De procuratoribus. Rub.

Dictum est s̃. de aduo. & quia procuratores in aliquib. similes sunt aduocatis, iõ de eis põit. q̃rit gl. q̃ est differẽtia inter ꝓcuratorẽ, & aduocatũ. Itẽ q̃rit q̃ differẽtia est inter hũc ti. & ti. ĩ. man. & vid̃ gl.

LEX I.

1 *Cautio sumitur tribus modis.*
2 *Laudum quando dominus cogatur habere ratum.*
3 *Procurator quãdo compromittit, & dubitatur de mandato, debet cauere dominum ratum habiturum compromissum.*
4 *Procurator quando est certum ipsum non habere mandatum, non admittitur (etiam cum cautione rati.*
5 *Coniuncta persona admittitur ad agendum cum cautione rati.*
6 *In cã momentaneæ possessionis mouẽda quilibet etiam sine mãdato admittitur.*
7 *Idem in causis capitalibus.*
8 *Habens mandatum, quando teneatur etiam cauere de rato.*
9 *Procurator semper debet cauere iudicatum solui.*
10 *Procurator qui agit, & dubium sit de mandato, quòd teneatur cauere de rato.*
11 *De mandato qualiter potest probari, & certificari, & an per testes.*
12 *Qualiter dicatur esse dubium de mandato.*
13 *An hæc cautio possit de partium volũtate mutari.*
13 *Cautela, vt quando quis asserit se procuratorem alicuius, vt nõ negetur, nec fa- (teatur ipsum procuratorẽ.*

a
Autio rati. a Procurator actoris cauet de rato, cũ est dubiũ de mãdato. H.d. Op. hic d̃t, cautio, & sic innuit sine fideiussore, vt l. sancim⁹. ĩ. de ver. si. S; cum ista sit prætoria, vr̃ ꝙ exigat fideiussorem, vt l. prætorię. la 3. de præt. stip. g̊ malè hic dicit cautio. Solue. Dicit gl. ꝙ cautio
1 †potest sumi trib. mo. Vno mõ pro genere, alio mõ ꝓ specie sua, tertio potest dici satisdatio ex parte satisdãtis, & satis acceptio respectu accipientis, vt l. j. ff. qui sat. co. hic ergo ponitur impropriè pro satisdatione. Op. 2. ff. de arb. l. nõ distinguemus. §. pe. dicit gl. ꝙ regula huius l. fallit in procuratore dato ad compromittendum,
2 sed in l. contraria gl. declarat melius. † Quod laudum nõ cogitur ipse dñs ratum habere, si compromisisset, sed soluendo pœnam
3 posset ei nõ stare, vt l. 2. ff. de arb. ideo † procurator nõ debet cauere dñm ratum habiturum: s; si ipse procurator compromitteret, bene debet cauere dñm ratum habiturum compromissum, si de mandato dubitaretur, nõ ãt dñm ratum habiturum sñiam. Ita dẽtis intelligere hanc materiam. Sumus expediti de ꝯriis q̃ hic sunt
b in gl. Tñ pro declarõe huius mãæ b in isto tex. dicitur vnum, ex q̃ colliguntur alia duo per gl. q̃ egerent declaratione. Dr̃ hic, cautio de rato præstatur, cum est dubium de mandato: innuit qđ qñ certũ est, eũ nõ h̃re mãdatum, nõ admittit̃, ẽt cũ cautione. Itẽ qñ est certũ, eũ h̃re mãdatũ, admittit̃ sine cautiõe: qñ est dubiũ, locus est
4 cautioni, vt in tex. Et vide gl. q̃ hoc tãgit in fi. Primum, † qñ ẽ certum, ꝓcuratorem nõ h̃re mãdatum, nullo mõ admittit̃, ẽt cũ cau
5 tione de rato, vt l. si pupilli. §. videamus. de ne. ge. Fallit † in cõiuncta persona q̃ admittit̃ ad agẽdum cum cautiõe de rato, vt l. s; hæ
6 personæ. ꝯiuncta l. Pomponius. ff. e. Fallit † in cã momẽtaneæ possessionis, in qua admittit̃ quilibet ẽt nõ hñs mãdatum, vt l. j. ĩ. si p
7 vim, vel alio mõ. Fallit † in causis capitalib. qñ qs vellet appellare, vt l. nõ tm̃. ff. de app. & ĩ. de app. l. addictos. & hoc de primo. Circa
c sm̃ qñ ꝯstat h̃re mãdatum c est aduertendum. qa qñq; † cõstat h̃re
8 mãdatum, s; dubitat̃ an sit legitimum. v. g. erat aliquis casus, in q̃ requirebat̃ spãle mãdatum, dubitabat̃, an eẽt expresse factum sm̃ ꝙ d; in cã spãli. Rñ. ꝙ certè locus erat cautioni de rato, vt l. illud. in fi. cum l. seq. ff. de min. Qñq; constat eum h̃re mãdatum, & legitimum: tunc non est locus cautioni de rato, vt l. ne satisdatio. ff. rẽ ra. ha. nisi forte esset dubium an mandatum esset reuocatum, vt l. vulgo. ff. de admin. tut. Et prædicta in procuratore ex parte acto-
d ris. d procurator † verò ex parte rei debet semper cauere iudicatũ
9 solui, ẽt si est certum de mandato, vt l. j. ĩ. de satis. & ibi videbitis.
10 Tertio casu, qñ est dubium de mãdato, † tunc procurator admit-
e tit̃ cum cautione e de rato. Ita loquitur hæc l. & ff. rem ra. ha. per totum ti. Fallit in l. qui ita. §. j. ff. ad Treb. vbi nõ admittitur cum cau-
f tione de rato propter rationem ibi positã. Fallit in procuratore f dato

a ADD ¶Barb. An ꝓcurator poterit ꝓbari p testes, vide Spe. in tit. de proc. §. rõe ãt formæ, & vide text. in l. j. ff. e. inq̃ cum d̃t, ꝙ potest constitui per nuncium, sed Inst. de satisd. vr̃ tex ꝙ non, quia acta iudicialia non possunt probari per testes. Ale. Vide quæ dixi post bar. in l. j. de satisd.
Pari. Limita, vt per Ro. sin. 116. de regula. Et quando dicat̃ dubium de mandato, vide Fel. c. corã, de of. del. Item qđ qñ per cautionem rati non plene est succursum, ẽt quo ad honorem, & famam aduersarij non habeat locũ ista regula. Vide Ias. l. iusiurandum quod ex conuentione, §. procurator, in 4. no. de iureiu.

b Ale. Et ad materiam huius l adde bar. post gl. in l. nõ solum, §. qui alieno. ff. eo. & vide late Spe. in ti. de satis. §. viso, de satis.

c Alex. Hanc mãm limita nisi procurator esset constitutus apud acta, l. j. de satis. quod no. Sed q d si est dubium de reuocatione mandati qualis cautio præstabitur, vide bar. in l. inter quos, §. qui alieno. ff. de dam. inf. & l. j. ĩ. de satis.

d Ale. Et ad hanc materiam vide omnino bar. in l. 3. §. duæ causæ, ff. ad Carb.

e Ale. Adde quod no. gl. & ibi bar. l. de pupillo, §. qui procuratorio, ff. de ope. noui nun. & in d. §. qui alieno.

f Pom. Fallit ẽt quoties per talem cautionem non esset plene aduersario cõsultum vt est text. vltra alle. per Ale. hic in l. iusiurandum quod ex conuentione, §. si. cum l. seq. in ver. nec multum interest, & ibi doct. maxime Ale. no. ff. de iurei. & ibi tex. iuncta gl. probat etiam, vt idem sit si solum per cautionem prouidetur quo ad pecuniarium commodum, non autem quo ad famam.

a dato ad recipiẽdũ solõẽ, ađm qnõ.ĩgl.ĩ l.ñ solũ.§.q alieõ.ff.e.q̃Cy. seq̃t hic. Ego ãt reprobaui eã.ff.rem ra.ha.l.si sine.§.j.& dic vt ibi. Mõ hoc p̃missõ, anteq̃ reintrẽ gl.vado p ordinẽ ad dicta tria mem
11 bra.Dixi,qñ est certũ de mãdato nõ cauet.q̃ľr p̃t † pbari,& certificari de mãdato?Pe.hic dicit q̃ d; pbari p instr̃a:nec p̃t pbari p testes,ostẽdit rõnẽ:testes examinati nõ faciũt fidẽ ꝯ eũ,q in iudicio
b nõ fuit,ᵇvt l.si qñ.ĩ.de testi.S; testes q examinãtᷣ sup mãdato, examinãtur inter pcuratorẽ,& reum,dñs de hoc nihil scit,& ad hoc nõ est citatus,ĝ hoc sibi nõ p̃iudicaret.&iõ reo p hoc cautũ ñ eẽt, s; ĩstr̃m publicũ pbat aduers⁹ oẽs.Ita đt Pe.Pro hoc facit,qa ex aduentu pcuratoris nõ d; ꝯdõ aduersarij in aliq̃ fieri deterior,vt l.2. §.defendi.qb.ex cau.ĩ pos.e.Idẽ t; gl.in l.maritus.ĩ.e.tñ gl.iuris canonici extra e.ti.c.j.in gl.ma. t; ꝯriuñ.Idẽ vr̃ velle Spe.ti.de proc. §.rõe ãt formæ.circa pr.p vnam columnã.Idẽ t; Gul.de Cu.in l.pcuratorem.e.ti.& pbat,qa pcurator p̃t ꝯstitui p nũcium,vt l.1.ff.
c e.ĝ per nũcium poterit pbari.ᶜFacit ẽt multas aľs rões. Ad rões Pe.nõ resp.bene.Sustinẽdo dictos doc.possumus sic dicere, Sicut ille q nõ est iudex, rõe dubij dr̃ esse ꝯpetẽs iudex ad cognoscẽdũ de sua iurisdõe,vt l.2.ff.si qs in ius voc.nõ ie & l.si qs ex aliena de iud.&dixi s.si ꝯt.ius vel vti.pu.l.pscriptione.ita iste q asserit se pro
d curatorẽ,rõe dubij dr̃ legitima persona ᵈ ad examinãdũ hoc,an sit pcurator,adeo q̃ testes p̃iudicent dño, sicut si ipse fuisset citatus, & supersit dño sola accusatio falsi ꝯ testes,sicut ꝯ instr̃m. Secũdò dr̃ hic,qñ est dubium de mãdato, est locus cautioni de rato.q̃ro q̃
e literᵉdicatur esse dubiumᶠde mãdato?Gl.dicit p negõẽ † aduersæ
f partis,vt l.3.ĩ.q.ad li.pcla.nõ li.ff.de trãsac.l.post rẽ.ĩ.de fid.instr.
12 l.plures.& vide gl.Doc.oẽs sunt in ꝯria opi.pp incõueniẽs quod dã,qđ sequeretur,nã veniet aliqs,& dicet se pcuratorem.Aut aduersarius ꝯfitebit̃,& tũc ipse h; ppositũ suũ.Aut negat, & tũc est dubiũ de mãdato,& admitteret̃ cũ cautiõe de rato, q̃ esset inconueniens. Nec ob.ll.s.all.qa verum est qđ negatio facit rẽ dubiam ad commodum ipsius negantis,& ad incõmodũ aduersarij, vt di
g ctis ll.s; hic negatio facit rẽ dubiã ad incõmodũ ipsi⁹ negãtis,qa faciet admitti aduersariũ cũ cautiõe de rato , q prius nõ admitte-
h bat̃.Ita dñt p̃dicti Doc.Dicẽdũ est ĝ s̃m eos,& hoc oẽs sequunt̃,ʰ q̃ res efficit̃ dubia p aliqđ scm̃ eius q se procuratorem asserit.v.g. ostẽdit lr̃as de q̃rũ fide dubitat̃,vel ostẽdit instr̃m,de cui⁹ fide dubitabatur,vel pbat per vnũ testem, put dicimus ĩ l.in bonæfidei. ĩ.de iurei.& l.admonẽdi.ff.de iurei.Itẽ si pcurator plenè doceret
i de mãdato,& de reuocatione doceret̃ semiplenè,ⁱqa tũc esset dubium de mãdato,vt d.l. vl.de adm.tu.Hoc oẽs tenẽt.d.Frã.Accur. voluit semel sustinere istã gl. Et dixit q̃ dicta doctorũ nõ pcedebãt,nã si de mãdato pbaret̃ semiplenè.deferret̃ iusiurãdũ procuratori, vt d.l.in bonæfidei.& l.admonẽdi.de iurei. & sic de mãdato esset certũ,nec esset locus cautiõi.S; hoc nõ est verũ, qa iur̃m procuratoris nõ nocet dño,qa ad iurãdũ sup mãdato,non h; mãdatum,vt l.s; & si possessori.§.fi.cum l.seq.ff.de iurei.& l.iusiurandum qđ ex ꝯuẽtione.§.fi.e.ti.q̃ro,hic dr̃ q̃ d; cauere de rato,quid vult dr̃e ratihabitio? Dic vt in gl.q̃ro,dixi q̃ hæc satisdõ est cum fi
13 deiussore,† an possit đ volũtate partium mutari?Gl.dicit q̃ sic,tñ tũc nõ remaneret p̃toria,si mutatio fieret absq; mẽte prætoris,vt l.in ꝯuẽtionalib.de ver.ob.q̃ro, qñ est dubiũ de mãdato,in cuius electiõe sit probare mãdatum,vel dare cautionem, an procuratoris,an dñi? Dic vt in l.non solum.§.q alieno.ff.e.ti. Vltimò scias vt possis euadere opi.q̃ est in hac gl.quæ vult q̃ per negationem res
k fiat dubia, possumus assumere tale ꝯsiliumᵏ vt qñ qs se asserit pro
14 curatorem,† tu nec neges,nec procuratorẽ eũ fatearis,s; dicas,ˡ
l peto mihi fieri copiam mãdati, si quod habes,quod debet facere pcurator suis expensis,vt d.l.2.§.defendi.qui.ex cau.ĩ pos.ea.&c.

a ADD.¶Ale.Et p h.d.bal.q̃ mãdatum cessionis d; plene probari,aľs nõ admittit̃ cũ cautione de rato. Itẽ in executiõe vltimæ volũ.& in exactore tributorũ,& similib.Et adde his aliũ casũ,q̃qñ est dubiũ de mãdato,tũc recurrit̃ ad cautionem,si dñs est absens,secus si præsens in ciuitate,l.minor.ff.e. Ita tenẽt ibi Gul. Cy.& bal.& idẽ ĩ §.q alieno,s.al.& est tex.singularis sec.Ang.l.mut⁹.§.is q.ff.e.
b Adde bar.in d.§.qui in alieno,& bal.in l.j.in prin.ĩ.man.
c Ale.De hoc etiam vide per Inn.c.cum in iure.de of.del.adde Ang.cons.291.&vide Abb.in c.j.extra e.Io.an.in d.§.ratio.
d Vide quod scribit bar.in l.licet,ĩ.e.vbi hoc limitat.
e And.Barb.Vide d.Abb.c.j.de proc.vbi dicit esse tex.contra Gl.Tu põdera,quia forte ibi est casus pro ista gl.quia ibi ideo nõ admittitur, quia dominus primo opposuerat non dedisse mandatum : ergo si non opposuisset,potuisset admitti cum cautione de rato.Raph.hic tenet gl.vide hic per eum.
f Ale.Adde pulchrum modum p bal.l.3 §.dr̃,ff.ad Carb.adde q̃ probõ non concludens,nunquam facit rem dubiam secundum bal.l.2.in fi.de bo.pos.sec.tab.
g Ale.Adde bar.l.nõ solũ,§.q in alieno.ff.e.ti.Item limita bal.l.tale pactum,§.q.pcurauit,in fi.de pac.nisi præsumptio esset ꝯ negantem,per l.si vero,§.qui p rei, ff.q satis.co.Item nisi fcã negatione appareat euidẽs probõ in ꝯrium,vt no.gl. in d.l.post rẽ.de transa.& Inn.ĩ c.fi.de coh.cle.&mu.vbi omnino vide ad tex.& ibi Ang.& Im.in l.j.in prin.ff.si cui plus quam per l.Fal.& bal.in auth.ad hæc.ĩ. de vsur.in ver.quæro igitur.
h Adde etiam quod notanter dixit bar.in l.vulgo,ff.de adm.
i Adde bal.l.admonendi.ff.de iurei.in ver.q̃ro qđ si actor.& bar.in d.§.q alieno.
K Ale.Benefacit quod no.bar.in l.illa.de verb.ob.ĩ l.j.ff.de cu.bo.dan.& hic adde bar.in l.licet,ĩ.e..
l Pom.Vide etiam bar.in l.licet.ĩ.e.& Pau.in c.j.extra eo.

¶Antiqua lect.

Cautio rati. Vbi dubitat̃ de mãdato,exigit̃ cautio đ rato. H.d.Op.dr̃ hic,q̃ exigit̃ cautio à pcuratore, imò vr̃ q̃ pcurator dẽat eã p̃stare.vñ op.de l.seruũ quoq;.§.ait p̃tor.ff.e.so.qđ ista cautio exigitã pcuratore,p̃t aľr intelli,vno mõ, q̃ pcurator de cui⁹ mãdato dubitat̃,exigat cautionẽ ab alio,& sic ponãt̃ ista verba actiuè,& istud est falsissimũ. Alio mõ p̃t intelligi q̃ à pcurator̃,de cui⁹ mãdato dubitat̃,exigat̃ cautio ab alio,& sic ponãt̃ ista verba passiuè,tũc h; locũ l.seruũ q̃q;.§.p̃tor ait.p̃al. Itẽ op.applõe cautiõis,ꝯtinet̃ nuda p̃missio.l.sancim⁹.ĩ.de ver.si.sed pcurator,q d; cauere de rato,d; p̃stare fideiussorẽ, cũ talis cautio sit p̃toria,vt l.j.§.j.& l.p̃toriæ.la 3.ff de præ.sti.so.ista gl.q̃ cautio ẽ nomẽ ĝnale, qđ ꝯphẽdit sub se 2.spẽs.s.satisdõẽ vnã ex p̃re dãtis, & aliã ex pre recipientis,vñ d; hoc intelligi cũ fideiussore,cũ p̃toria sit:&ita ꝯcordat.Itẽ op.de l.si pcuratorẽ absentẽ.ff e.so.q̃ erat ibi certũ, pcuratorẽ hr̃e mãdatũ,hic dubitat̃.Vñ vbi est certũ, nõ est necessaria cautio, vbi ãt esset certũ pcuratorẽ nõ hr̃e mãdatũ, cautio nõ susciperet̃,qa nõ audiret̃,cũ actionẽ nõ hẽat, vt l.si pupilli.§.videamus.ff.de ne.ge.vbi ãt dubitat̃,h; locũ hæc l.S; ꝯ hoc op.& vr̃ q̃ ẽt vbi est certũ pcuratorẽ hr̃e mãdatũ, pcurator d; satisdare,vt l.j.in fi.ĩ.de satis.sol.q̃ ibi loq̃t in pcuratore rei Et q̃ sit dr̃ia inter pcuratorẽ rei,& actoris,dic vt l.nõ solũ.§.q alieno.ff.e. S; ꝯ p̃dicta ĩstat̃, & vr̃ q̃ ẽt si sit certũ pcuratorẽ actoris hr̃e mãdatũ,tñ d; satisdare de rato,vt l.illud.§.fi.cũ l.seq.ff.de min. S; s̃m d.Iac.dic,qđ qñq; ꝯstat, pcuratorẽ actoris hr̃e mãdatũ & mãdatũ ẽ legitimũ,& isto casu cautio ñ esset necessaria,vt ĩ d.l.si pcu.ff.e. Qñq; ꝯstat pcuratorẽ hr̃e mãdatum,s; mãdatum nõ ẽ legitimũ, pone exẽplũ,qa reqritur spãle mãdatum in certis casib. pcurator producit ĝnale.& ita d; intelligi l.illud.§.fi.cũ l.seq.p̃all.ff.de min. Item,ꝯ s̃m membrum q̃ dicebat,q̃ vbi ꝯstat pcuratorẽ ñ hr̃e mãdatum,ẽt cum cautiõe,nõ admittit̃.Op.de l.s; & hæ.ff.e.& l.exigẽdi.ĩ.e.ti.so.qđ fallit in ꝯiũctis personis.Item op.de l.nõ tm̃.ff.de app.sol.q̃ ibi est casus spãlis,& rõ spãlitatis assignatur in tex.Item op.de l.non distinguemus.§.j.ff.de arb.so.vt in gl.Hic dr̃,quod vbi dubitatur de mãdato,exigitur cautio de rato.Quærit gl.q̃ľr efficiatur res dubia, vt habeat locũ ista l. Gl.dicit quod efficitur res dubia per negationem:allegat l.3.ĩ.qui.ad li.procla.non li. Doc. tenẽt communiter ꝯ dictam huius gl.& dñt qđ res sola negatione nõ efficit̃ dubia, s; fit dubia pp aliquod indiciũ,qa procurator ostẽdit sigillum dñi,de quo dubitatur. Vel põe exemplum,qa pbatur per vnum testem.& all.ad idem.l.3.§.causæ.ff.ad Carb. Nõ ob.l.3.alle.p gl.qa tũc est verum,q̃ per negationem efficit̃ res dubia,qñ in hoc versaretur incommodum ipsius negãtis,s; si ĩ hoc casu p solã negationẽ efficeret̃ res dubia,esset incõmodum ipsius negãtis.qa pcurator aľs nõ admitteret̃. Itẽ q̃rit gl.nũqđ hæc cautio posset augeri,vel minui,ex ꝯsensu vtriusq; partis?& nõ est dubium q̃ sic,& diceretur potius ꝯuẽtionalis q̃ p̃toria.l.ĩ ꝯuẽtionalib.ff.de ver.ob. Aut vtraq; parte nõ ꝯsentiẽte,& hic dicas,q̃qñq; l.dicit debere satisdare cũ fideiussore, vel pignore, & tũc ñ posset mutari hæc cautio,vel satisdõ ꝯ voluntatẽ eius,q d; eam recipere,imo est in electione sua an velit fideiussores,vel pignor.all.l.pmissor.§.fi.ff.de ꝯst.pec. Qñq; l.dicit debere satisdare simpliciter, & qa tũc satisdõ intelligit̃ cum fideiussore,vel pignore, quodam mõ dr̃ obligatio alternatiua , & in alternatiua est electio debẽtis, vt l.plerũq;.§.fi.ff.de iur.do.& isto casu nõ posset mutare ꝯ volũtatem eius,q d; præstare. Qñq; l.dicit debere præstare fideiussorẽ, & tũc nõ p̃t mutari ꝯ volũtatem creditoris, q fideiussorem d; accipere.ar.l.Paulus.cum si.ff.de so. Quero,per q̃ verba d; interponi cautio de rato?Odo.dicit,q̃ procurator deberet pmittere facturum,& curaturum,qđ dñs suus hẽbit ratum,qa aľs si promitteret ratũ hẽri,videret̃ promittere factũ alienum,ꝯ l.stiplõ ista. §.alteri. ff.de ver.ob.Tu dicas q̃ potest interponi sic. Promitto rem ratam haberi domino meo,vt l.pcurator cum peteret.ff.rem ra.ha. Hoc tenuit gl.in §.si quis alij.inst.de inu.stip.Item hæc l.loquitur de pcuratore dato ad iudicia. Pone,procurator vult exiger̃ debitum, & dubitatur de mandato eius:dicit ipse,solue mihi, & p̃stabo cautionem de rato,nũqđ d;?vr̃ quod sic per istam l. Dicas ꝯrium per §.eos autem.in Aut.de col.coll.9.quia ẽt cõiũctis nõ posset solui,vt l.2.vt le.no.cau. Et istud t; gl.expressè in l.nõ solum. §.qui alieno.in medio magnæ gl. ff.e.istam eandem opi.t; Azo in summa huius ti.& hic Odof.in lec.t; eam. Cy.& Vltr.ꝯ ipsorum opi. vr̃ tex.in l.procurator ad exhib.§.j.rem ra.ha.& in l.cum minor.§.j.cum sua gl.e.ti.quæ incipit,prudentius. Non ob.§.eos.per gl.inductus,quia loquitur in exactore tributorum, qui habebat mandatum à principe,quod mãdatum à principe collatum probari d; per scripturam,q̃ princeps facit de hoc fieri, vt probatur in l.1.de man.pr.Secundò resp.ad l.qui ita.§.1.ff.ad Treb.per illos qui dñt

quòd

quod nō d; admitti eum cautiōe de rato.nā illa l.loqtur in ꝓcuratore,q d; recipere restōem hæredis,& tñ ibi ꝯcedit qđ cū cautiōe de rato admittit.nitūr resp.sic,qđ restō est duplex. Vna est restō,q̃ fit solo verbo. Alia,q̃ fit realiter, vt ꝓbatur in l.restituta. cum sua gl.ff.ad Treb.Intelligūt ḡl.q ita.ꝙ ibi loquat de restōe verbali,nō āt in reali.Et sic remanet ꝙ opi.nō est vera,vt s̃.dixi. Nā posito ꝙ ad illam resp.possint, tñ non possent resp.ad præal.l. ff.rem ra.ha. Item q̃ro,in cuius electione sit ꝓbare mādatum, vel præstare cautionem de rato?Dic vt d.§.q alieno.Item qd si ꝓcurator dicit:promitto ꝙ dn̄s meus hēbit ratū,qcqd per me factum erit.Si contingat eum ꝓbare mādatum,posset ne teneri de hac ꝓmissione?Dic ꝙ sic,vt l.ꝓtor ait.ff.de dā.inf.q̃ro,nūqd mandatum procuratoris possit probari per testes? Vltr.coīter dn̄t,ꝙ nō,qa posset seq magna absurditas.Nam si ꝯtingeret reum absolui,dn̄s ꝓcuratoris posset iterum agere.Et si obiiceret exceptio rei iu. dn̄s posset negare mādatum ꝓcuratoris. Et si reus allegaret mādatum fuisse ꝓbatū per testes examinatos per ꝓcuratorē,&reum,dicta eorū nō nocerēt.D.Gul.in l.si procuratorē absentem.ff.e.determinat ꝯriū.allegat multas rationes, & allegat istam ꝙ procuratoris mādatum fit per nuncium,vt l.j.ff.e.Item pro hoc est gl.ord.in c.j.extra,e.ti.

LEX XII.

1 *Maritus potest esse procurator vxoris.*
2 *Causa pecuniaria possunt agitare per procuratorem.*
3 *In causa appellationis præstātur satisdationes,quæ debent præstari in causa principalis,& quando.4.& 5.*

a Cum rem. Legitur 2.mo.s̄m vtrāq; lec.br̄.h.d.In cā pecuniaria principali,vel applōis [a] admittit ꝓcurator præstitis debitis cautionib.H.d.s̄m vnam lec.s̄m aliam legitur in causa appellationis,& hoc timore hꝰ ꝯrij,de q̃ j̃.dicā.No.ꝙ ma-
1 ritus†ꝑt esse ꝓcurator vxoris.videbitis in l.maritus.j̃.e.No.2.†ꝙ
2 causæ pecuniariæ possunt agitari p ꝓcuratorem,à ꝯrio innuit ꝙ
3 causæ nō pecuniariȩ possunt agitari per procuratorem.No.3.†ꝙ in cā appellationis præstātur satisdōes,q deberēt præstari in principali.Ad primum op.j̃.q da.tu.po.l.maritus.& inst.de excu.tu.§.pe.so.Maritus non potest esse curator vxoris,s; procurator sic. Itē & op.2.ff.e.l.non solum.§.fi.& l.Pomponius.so.illæ non sunt pecuniariæ causæ. Itē op.ad id quod hic à ꝯrio sensu innuitur, & vr̄ ꝙ ī causis capitali.admittitur procurator,vt l.seruum quoq;.§.publicè.ff.e.& dic vt ibi.& l.pe.§.ad crimen.de pu.iud.Op.ad vlt.par. & videtur ꝙ in cā app.non debeat de nouo satisdari,si in prima est satisdatum,qa est eadē cā,vt l.j.j̃.si in vna eademq; cā applōnis,vt
4 l.ita demū.j̃.e.Huiꝰ† timore legitur 2.mo.Primò ꝙ hic loquitur in cā prima,&qđ hic dicit appellationi.i.interpellationi.& nō ob. contrarium.Alio mō legitur,vt stet propriè,& loquatur in cā appellationis,tunc resp.ad ꝯrium, ꝙ hic loquitur qñ de nouo procurator interuenit in cā applōis,q in prima cā non fuerat,vt l.2.j̃. de consor.eiusdē litis:secus si fuisset in prima cā,vt l.ita demū.j̃.e.
b vel aliter & melius.& istam tene. [b] Qñq;† ꝓcurator interuenit in
5 cā prima, & ab eo satisdō nō fuit petita, tūc ab eodem nō poterit peti in cā app.vt j̃.e.l.ita demū. Si verò à procuratore fuit cautio petita in primo iudicio seu cā, certè illa est finita applōe interposita.& iō de nouo erit cauēdum,vt l.cū apud Sepronium.ff.iu.so.licet Mar.Sil.differit ꝯrium & malè. Vide gl.tuam,& no.eam,&c.

a ADD.¶Circa ea quȩ tangit hic Cy.vide bal.in d.l.non solum,§.qui alieno,adde Io.an.in add.ad Spe.in ti.de satis.§.expedito,ver.hæc autem.Et an in causa arbitraria possit interuenire procurator.vide per d.Anc.cons.273.

b Vide latè bar.in d.l.cum apud Sempronium,& etiam Ia.bu.& Cy.hic.

¶Antiqua lectura.

Cum rem pecuniariam. Ista l. loqr̄ dupliciter. & h.d.in cā principali, vel applōnis præstitis debitis satisdationib. interuenit ꝓcurator. H.d.Op.iste tex.vr̄ innuere ꝙ in criminali nō possit interuenire ꝓcurator.Op.de l.fi.j̃.de iniu.sol.vt ī gl.Item op.đ l.seruum quoq;.§.publicè.ff.e.sol.vt ibi no.Op & intro gl. ma.dr̄ hic ꝙ debet præstari satisdō.ꝯ.de l.ita demum.j̃.e.Huius timore gl.l.hanc legit 2.mo.Vno mō,quod hæc l.debeat intelligi in cā principali, & contrarium nō ob.Alio mō,quod intelligitur in cā applōis. Ad contrarium resp. ꝙ hic interuenit post lit.cōt. Vel dic s̄m d.Iac.aut in primo iudicio fuit petita satisdō,aut nō.Primo casu debet prestari in cā applōis si nō fuit præstita in primo iudicio, vt l.cum apud Sempronium.ff.iu.so.Secūdo casu non ꝑt amodo peti,vt l.ita demum,in contrarium alle.Op.de.§.pe.inst.de excu.tu.sol. Procurator potest esse,vt hic,nō curator,vt in ꝯrio.Et rationem huius vide j̃.qui da.tu.po.l.maritus. Est aduertendum ꝙ gl.dum dicit,nō intelligitur satisdatum coram iudice,nā intelligo hoc esse, si reus fuit absolutus:secus si fuerit ꝯdemnatus, qa tūc statim fideiussor teneret effectualiter,& sunt obligati,si in appellatione ꝯfirmabit prima sn̄ia. Nam & sic d; intelligi id ꝙ dicimus qđ fideiussor iudicio sisti ñ tēet nisi vsq; ad sn̄ā,vt l.Grecè.§.& post litē.ff.đ fidejus. nā id verū ītelligo,nisi cautio pp nō sistere,añ sn̄ā eēt cōmissa,& tūc ēt post sn̄iam in ea q̃titate fieret exactio,s; si postea nō sisteret in cā app.fideiussor nō tenet.Sic intelligo præal.§.& post.lit.Frā.

LEX III.

1 *Causa potest assumere initium à citatione facta de tutore & curatore.* 10.
2 *Melius est citare primum dominum quàm procuratorem.* 14.
3 *Tutor,vel curator,potest cogi vt respondeat.* 11.
4 *Tutor,vel curat.contumax,potest vt suspectus remoueri.*
5 *Iudex absque nouo processu potest tutorē vel curatorem suspectum remouere.*
6 *Ex contumacia procuratoris peruenitur contra dominum ad 1.decretum.* 12.
7 *Cōtumacia ꝓcuratoris,in his quæ pertinent ad processum causæ nocet domino.*
8 *Mulcta ob procuratoris contumaciam non potest domino imponi.*
9 *Ex contumacia negotiorum gestoris,non peruenitur ad primum decretum contra dominum.& vide* 13.

Eum qui res. Hæc est bona,& no.l.& br̄ dicit.Ex contumacia administratoris ꝑt ipse ab admini-
a stratione remoueri,[a] vel contra principalem ad missionem ex pri-
1 mo decreto ꝑueniri.H.d.Ex hac l.no.tu iuuenis,†ꝙ cā ꝑt assumere initium fcā citatione de tutore,curatore,vl' procuratore.gl.tñ
2 in c.cām ex̄ de do.& ꝯt.vr̄ dr̄e ꝙ primò †dēat citari dn̄s q̃ ꝓcura-
3 tor,& illa ꝓ certo ē melior practica,& sic obseruat.No.2.&†per-
b petuò tene mēti,ꝙ tutor, vel curator cogi ꝑt resp. [b] vt hic in tex. gl.tñ đt ꝙ hoc est causatiuè,nō ꝓcisè.q̃ gl.ꝑt procedere in ꝓcuratore,vt l.filiusf.§.fi & l.nō cogēdū. in pr.ff.e.s; in tu:& cur.nō procedit,vt l.j.in prin. ff.de adm.tu.no.etiam in l.si tutor.ff.de aut.tu. Veritas est ergo, ꝙ iudex potest præcisè cogere tutorē,& cura.de-
4 fendere,vt ibi.†No.3.& perpetuò tene menti,ꝙ tutor, vel cu.cōtumax ꝑt tāquam suspectus remoueri,vt hic, & l.fi.ī pr.j̃.de adm.
c tu.& vide text. [c] & gl.super verbo,iurisdictionis. Videte domini,
5 circa hoc insurgit dubium vnum,† vtrum iudex possit ipsum re-
d mouere absq; nouo ꝓcessu,[d] dicendo q̃a eū reperio ꝯtumacem, iō eum remoueo,an verò sit necesse,qđ nouum ꝓcessum faciat ꝯ eū.Ista l.innuit qđ de suo officio absq; nouo processu fiat facit ad hoc l.3.§.præterea.& qđ ibi no.ff.de susp.tu.& vbi pu.educ.deb.l.
6 fi.Vlt.no.qđ ex ꝯtumacia†procuratoris ꝑt ꝑueniri ꝯdn̄m,[e] ad pri-
e mum decretum, vt ibi,deliberauit,&c. Facit j̃.de dig.l q̃ri.secus esset in secundo decreto,vt l.hoc amplius.§.fi.cum l.seq.& ibi ple-
7 nissimè dixi.ff.de dam.inf.Item no.†qđ ꝯtumacia ꝓcuratoris nocet do.in his q̃ ꝑtinēt ad processum causæ,vt hic,& d.l.quoties.se-
8 cus quo ad alias pœnas extrinsecas.Nam pp†ꝯtumaciam procuratoris nō posset dn̄o mulcta imponi,vt l.j.§.si procurator.ff.si qs ius dic.nō obtem.Et ista sunt vtilia ad multa.De quo plenè p Inn. ex̄ vt lit.nō cōt.c.j.q̃ro,qd de gestore negotiorū,vtrū ex eius ꝯtu-
f macia poterit ꝑueniri ad 1.decretū?[f] Gl.hic vr̄ velle qđ sic,dū di-
9 cit,gestorē.†Tu tñ intelligas gestorē.s.cū mandato.Nam contumacia vnius qui non h; mandatum non est dicendum quod alteri debeat nocere,vt l.j.j̃.si per vim,vel alio modo,& j̃.l.proxi.&c.

a ADD. ¶Ale.Et ad hoc istā l.pro sing.all.Bal.in l.mandatum,C.man.ad hoc vide licet, ꝙ iudex dum videt se contemni à procuratore absentis, potest absenti consulere,interdicendo procuratori officium procuratoris,ne deinceps dominus per suam contumaciam damno afficiatur. Casus est hic sing.secundum eū.

b Ale.Et an ab initio primo sit citandus procurator q̃ dn̄s,adde bar.l.quis,đ dā.inf.& vide in d.l.meminerint,& op.vtrū ꝓcurator, vel alius administrator possit cogi resp.& adde hic bar.j̃.e.l.inuitus, in pr. Potest ēt cogere tutorē vēdere bona pupilli,sm b d.l sub prætextu,j̃.de hæ.act.& in l.j.j̃.qñ fis.vel priu.quid in prælato,& in actore,vide Spe.in ti.de reo ver.& nunquid, ergo idem in plato. Add.¶An ab initio potius sit citandus dominus quā reus.And.Sic.cons.18.vo.1.

c Pom.Vide Ro.cons.423.vbi hoc confirmat aliis exemplis.

d Ale.Bene facit quod no.bar.in l.j.in fi.prin.si quis ius dic.non obtemp.

e Pom.Licè: istud dictū coīter teneat à Legistis,tñ illud rephēdit Pan c.pastoralis,in præ:n.de iud.vide etiam circa istud dictum Fel.c.j.extra,vt lit.non cont.

f Ale.Adde bar.in l.quamuis,ff.de dam.inf.& ibi latius.

¶Antiqua lect.

10 Eum qui res. Ex contumacia administratoris pōt fieri missio in pos.bon.dn̄i.H.d.† No.gl.super verbo,euoca,ꝙ p citationē administratoris,vel tutoris,incipit cā. S; Bernardus assignat aliā practicā in c.cām.extra de dol.& ꝯtum.
11 †No.ꝙ administrator cogit resp.s; quæro nūquid præcisè,vel cātiuè,si volet persistere in administratione.d.la.dicit ꝙ præcisè, aīs ꝙ ista alternatiua posita in tex. non bene staret, & probatur in l.si tut.ff.de aut.tu.& l j.post pr.ff.de adm.tu.& facit ꝙ si tutor nō ve-
12 lit administrare faciat ꝙ sit cōtumax in respōdendo.†Op.de l. 1. §.si procurator.ff.si quis ius di.non obtem.sol.aut quæritur, nunquid contumacia administratoris noceat dn̄o quantum ad processum vt fiat missio ex primo decreto.Et dic ꝙ sic,vt l.aūt qui aliter.§.1.ff.ꝙ vi aut clam. Aut nūqd ꝓ culpa administratoris possit imponi alia pœna.Dic vt l.iubemus.la j.s.de sacros.eccl. Quæro qualiter fiat ista deliberatio.Dic vt in gl. Quæro nunqd hodie retento casu huius l.fiat missio omnium bonorum?Gl.dicit ꝙ nō. & vide per Dy. in l.si finita.§.si plures.ff.de dam.inf. Breuiter vide gl.q̃ īcipit,summatim.ibi,per calumniam.& adde ꝙ iurabit actor ꝙ per calūniam non petit,vt no.gl.in aut.de exhib.re.§.suscepto.

& in hoc vertit hic summaria cognō, de q̄ hic, & aut. ei q. ī. de bo. au. iu pos. Hic est aduertendū in 1. & 2. gl. in qua dr̄ de gestore, cū in fi l. postea dr̄ q̄ fiat missio, si ñ defendat dñs ab istis administra-
13 torib. † Et sic hēs ex gl. illa q̄ si gestor fuerit vocatus ad iudiciū noīe meo, cuius negotia gerit, & ipse est ꝯtumax, q̄ fiat missio in bonis meis, qđ est no. In q̄tum hic gl. sentit, puto ꝯtrium eē verū s. q̄ ex ꝯtumacia simplicis gestoris nō fiat missio in pos. bo. dñi. Intelligimus ḡ q̄ gl. sentit de gestore necessario, vt ē curator, & similes. & sic in simili exponimus gl. q̄ est in l. si seruū. §. videam⁹. ff de ver. ob. De mora ibi loqt̄ gl. & ad hūc intellēm reduco l. si qs sol. ff. de vsu. Scđò circa l. istam est aduertēdū inḡtū gl loqt̄ de ꝓc. & tutore. notare hēs ex ea qđ q̄uis ex dolo ꝓcuratoris nō possit iudex dñm mulcta afficere, vt l. j. § si ꝓcurator. ff. si qs ius dic. nō obtē. tñ ex ꝯtumacia ficta ꝓcuratoris, vel tutoris fit missio in pos. bo. dñi. q̄ aūt § si ꝓcurator, loquat̄, & ēt ille titulus, qñ īponit̄ mulcta rōe doli, verè d̄t gl. expsè in eadē l. j. §. hoc iudiciū. in fi. gl. ma. Tertiò in hac l. no. dum d̄t, qđ p̄t citari ꝓcurator, & sic presupponit de necessitate esse in electione agētis, si est pñs dñs, seu debitor, an agēs citet dñm & ꝯ eum porrigat libellum, an ꝯ ꝓcuratorem, cū hic ñ dicat qđ vocet hæredē, qđ est no. maximè pp vnū qđ hr̄ in c. cām
14 q̄. ex de do. & ꝯtu. vbi in ordine vr̄ poni q̄ primò † dñs, secūdò ꝓcurator, tertiò ad edictū & alia, vt ibi. Et si dicas, intelligas hanc l. ſm determinationem dicti c. videlicet qđ hic hr̄des nō erant presentes, cum citetur hic procurator. Ista esset quædam vaticinatio, nec est verisimile c. esse conditum ad corrigendum iura ciuilia.

LEX IIII.

Quia absente. Absens ex cā necessaria, & ꝓbabili, restituit̄ ad ꝓcessum. & fcm mulieris nō nocet viro. H. d. Op. vr̄ q̄ in aliis casib. admittit̄ mulier ad defendendū, vt ī. qñ mu. tu. off fun. po. aut. matri & auiæ. so. qđ hic dr̄, fallit in aliis casib. quos gl. d̄t hic. q̄ro, vtrū iste abs̄ns hēat necesse petere restōē in int. Et dicas q̄ sic, aut iste fuit absens ante li. ꝯt. nec fuit
a legitimè defensus, & tūc sñia est ipso iure nulla, vt ī. de tēp. app. l. fi. §. illud ēt. iō restō nō est necessaria. & ita vult dr̄e gl. 2. hic posita, q̄ d̄t q̄ nō opus sit. Scđò nō p̄t intelligi q̄ iste fuit absens post lit. ꝯt. tūc sñia v3, & opus est restōe. Ita loqt̄ j gl. h⁹ l. q̄ vide. q̄ro ꝓ declōe tex. q̄uo arguit hic Imp. Gl. intelligit hūc tex. sic, si ñ l; mulieri īteruenire ex parte actoris, ergo nec ex parte rei. Et vide tex. & gl. & sic no. q̄ si nō l; ex parte actoris, nec ex parte rei. Ista argumentatio nō est vera, vt ī. e. l. exigendi. Sumit̄ ergo argm̄. sic, mulier nō p̄t interuenire sine mādato. Rō quia etiam cum mandato non posset interuenire, nisi in certis casib. Ita intelligas istum tex.
a ADD. ¶Ale. Et qa erat reus: secus si actor. in aut. q. semel. C. q̄uō & qñ iud. & in c. cām, & ibi bona gl. assignans rōnem diuersitatis, de dolo & contu. & no. gl. in aut. qui semel. C. quo. & quan. iu. ex opposito vide no. bar. in l. si. ff. de in int. rest.

¶Antiqua lect.

Quia absente. Absenti ex ꝓbabili, & necessaria cā, d3 restitui sua defensio, & mulier ꝓ alio ñ p̄t esse in iudicio. Op. de l. fi. ī. qñ mu. tu. of. fun. po. & l. fœminæ. ff. e. so. vt in gl. q̄ro nunqd restituat̄ ipso iure, an sit necessaria rest. in int. dic aut iste maritus fuit absens ante lit. cōt. vel post. Primo casu si fuit lata sñia ꝯ eū. nō v3, vt l. fi. §. illud. ī. de tem. app. & isto casu nō est necessaria restō in int. vt gl. dicit hic. Secundo casu dic, q̄ est necessaria restitutio. Ita debet intelligi j gl. & tex. huius l.

LEX V.

Actionem. Br̄ dicit. Qui ꝓ alio agit. d3 eum defendere, aliàs ab agēdo repellt̄. H. d. Circa hanc l. procius declōe quærūtur duo. hic dicit, q̄ d3 defendere: Quid si reus ꝯuentus non vult agere incontinenti, an procurator debeat satisdare de defendendo? Gl. hic dicit, q̄ sic. Pe. hic dicit contra, dicit q̄ nulla lege reperitur cautum, q̄ debeat satisdare de defendendo. Ego dico q̄ de hoc est tex. in l. j. ī. de satis. & ibi dicemus Dixi in l. & ideo. §. si filia. ff. re. am. Quæro, vtrum procurator in rem suam teneatur defendere. Dic vt in gl. &c.

¶Antiqua lectura.

Actionem. Agens noīe alieno, & nō defendēs in cā reꝯuentionis dñm remouet̄ ab agendo. H. d. Quæro, reus non vult statim recōuenire, s; petit sibi caueri de defendēdo, nūqd debeat prestare cautionem? Gl. dicit q̄ sic p l. & iō. §. filia. ff. rer. amo. Vltr. & Cy. hic dicunt multa verba, & ad ꝯtrium rñdent ad interruptionem. & sic dñt, cautionem nō debere præstari. s; tex. est in l. j. ī. de satis. in §. sinaūt. ibi dum dixit, etiam ipsi q̄si absens ī hac parte ꝓcurat. &c. & in ꝯtinuato sermone ad superiora, de ꝓc. ab agendo primo fcō loqt̄. Nam si loqueret̄ de ꝓcurato re facto ad defendēdum nō diceret ibi tex. quasi ꝓcurator ibi præstare cogit̄, aliàs cauet. Vltr. & Pe. hic reprobant. qa per hoc dat̄ materia semper remanendi ꝓc. agente reo. vt ex hoc procurator differat litigium, vt volo ꝯuenire dñm tuum in mille marchas argenti. & iō dñt ipsi q̄ nō tenet̄ cauere, qa l. nō dicit aliqd de cauēdo, vt in §. ait prætor. & hic. Item qa esset absurditas, vt dixi. Ego āt dico, q̄ ꝯ eos est tex. in l. j ī. de satis. vbi expresse de cautione loqt̄, ēt si in futurum qō sit mouenda, vt ꝓbatur in l j. §. sinautem. ī. de satis. dum dicit, satisdatio super excipienda lite præstare cogetur.

LEX VI.

a Reum. a Accusatus de crimine capitali, nō p̄t esse ꝓcurator alterius. H. d. Quæro, q̄ est rō huius l. Gl. ex ll. quas all. vr̄ dicere q̄ post damnationem nō posset exercere causam, vt l. is qui reus de pub. iud. Tu dic, rō est, quia etiam si proprio nomine haberet causam ciuilem, super ea deberet supersederi, vt l. vlt. de or. co. ergo multo magis procurator alterius non p̄t esse. Quærit gl. no. quid si hæc exceptio nō opponitur, an iudicium valeat? Gl. respondet no. quòd sic. Et no. eam, &c.
a ADD. ¶Barb. Et limita singulariter hoc i t. ste, tñ ꝯsiderato q̄ instantia in criminali durat biennio, vt ibi 13 gl. & tñ post accusatus p̄t ꝓmoueri, ac oīa agere ac si citatus fuisset, Certe mirabile est hoc quod voluit gl. all. istam l. in c. omnipotens, de accus. sed contra l. potest opponi de l. hos, §. j. de accus. Item potest dici quòd ista l. fallit fauore fisci. l. pe. de accus. vbi vide omnino gl. quæ all. istam l.

¶Antiqua lect.

Reum criminis. Accusatus de crimine capitali nō p̄t eē procurator alterius antequam se purget de crimine. H. d. Quæro de rōe. gl. vt colligit̄ ex ll. quas all. vr̄ dicere q̄ si ferretur sñia ꝯ eum, amodo non posset in iudicio esse, alias dic secūdum doct. quia si supersederetur in causa sua propria, vbi quis esset conuentus ciuili, & postea cōuenitur criminali, vt l. fi. ī. de ord. iud. supersedere debet multo magis in isto casu, Sed quæro, quid si non est opposita ista exceptio, nunquid valeat iudicium? Gl. dicit quòd sic. & no. eam.

LEX VII.

Militem. Miles nō p̄t esse ꝓcurator alterius, etiam cōiunctæ personæ, ēt ex rescripto principis. H d. Op. de l. quoties. ṡ. de præ. Imp. of. vbi dr̄ q̄ per rescriptum potest remitti exceptio dilatoria, sed hæc est dilatoria, ergo, &c. so. Dicit gl. ibi loquitur de dilatoria solutionis, hic de alia. Tu dic q̄ iō, quia hoc esset ꝯ publicam vtilitatem, &c. Quæro ergo, quæ est rō huius l. q̄ milites procuratores esse nō pñt. Rñdeo, duplex. Vna est, ne à sua militia auocēt, qđ esset ꝯ pub. vtilitatem. Ita loquit̄ hic in fi. Et ſm istam rōē hæc l. nō h; locum in militib. nostri tpis. Et est alia rō, ne persona militis videatur terribilis aduersario, vt ī. ti. 1. & 2. & ista
a rō haberet locum in militib. nostri temporis, a si sunt potētiores.
a ADD. ¶Ale. Adde q̄ Spe. in ti. de proc. §. j. in ver. item q̄ est miles. tenet q̄ milites nostri temporis possunt esse procuratores. Io. an. in materia extra eo. An autem clericus possit esse procurator laici, vide Fed. cons. 270.

¶Antiqua lect.

Militem. Miles nō p̄t esse ꝓcurator alterius. H. d. Op. de l. filiusfa. §. Veterani. ff. e. so. vt in gl. vr̄ dic vt ibi. q̄ro de rōe. Gl. assignat 2. rōes. Prima qa videret̄ terribilis aduersario, & hæc posset hr̄e locum in militib. hodiernis. Quæro nūquid clericus possit esse procurator. Gl. dicit, q̄ non, sed nunquid possit esse aduocatus? Vide gl. in l. j §. sexum. ff. de. postul.

LEX VIII.

a Quod quis. a Procurator ad iudicia ante lit. cont. alium substituere nō p̄t, s3 post sic. H d. Op. de l. si procuratorem. §. j. ff man. so. Ibi loquitur de procuratore ad negocia, hic de procuratore ad iudicia. Contra vtrunq; op. & vr̄ q̄ procurator ad iudicia p̄t alium substituere ante li. cont. vt l. illam. ī. de do. so. Ibi erat procurator in rem suam. Contra ſm op. & vr̄ q̄ ꝓcurator ad negotia non possit alium substituere. vnde vr̄ obstare ff. de diuer. & temp præsc. l. fi. §. item adiiciendum. so. Huius timore sunt ibi multæ opi. Finaliter dico q̄ l. si procuratorem. §. j. loquitur in procuratore generali. §. item adiiciendum. & l. fi. §. 1. loquit̄ in procuratore spāli. Op. contra de l. si ego. ff. quod vi aut clam. so. Ibi mandatum habet certam & limitatam formam. vnde non vibatur electa personæ industria. vt d. l. fi. §. 1. secus si mandatum nō habebat certam, & limitatam formam, vt ibi dicitur, &c.
a ADD. ¶Pom. Amplia istum tex. vt per Ro. cons. 256. vbi dicit q̄ in causis, in quib. lis non contestatur, non potest procurator alium substituere.
Paris. Circa istam materiam vide Ro. sing. 213. inc. quid si in toto instrō, vbi d̄t q̄ etiam ista regula procedit, quādo fieret mentio de substitutione in instrumēto procuratorio in clausulis executiuis, puta in clausula permissionis de releuando procuratorem ab onere satisdādi, vide Ale. in hoc cons. 159. Item an ista regula procedat in coniuncta persona, quæ habet mādatum à lege, vide Rom. sing. 227 inc. in illa l. j. ad fi. Et circa illud quod dixi ṡ. de cl. u. exe vide omnino, quæ habes in Bertachino, in verbo, clausulæ rescriptorum, ī pr. Item facit quod dicit Comen. cons. 148. de quo scripsi in l. procu. ad Barb.

¶Antiqua lect.

Quod quis. Procurator ad iudicia ante lit. contest. non potest alium procuratorem facere. h. d. Op. de l. si procurator. §. 1. ff. man. Gl. dicit hic, quòd procurator ad negotia potest facere procuratorem ad iudicia. Sed contra prædicta op. de l. illam ī. de do. Sol. ibi loquitur in procuratore in rem suam. Oppo. de l. final. §. item adiiciendum. ff. de diuers. & temp. præscript. Gl. intelligit vt ibi not. Doct. dicunt. Aut procurator ad ne

ad negotia est generalis,& tũc p̃t facerẽ aliũ ꝓcuratorẽ,vt ibi hẽs. Aut est sp̃alis,tũc nõ p̃t facere aliũ.q̃ro,ego facio ꝓcuratorẽ quẽdã,q̃a est inhabilis,do sibi p̃tatẽ substituẽdi aliũ, agit ꝓcurator in iudicio,opp.ꝙ est inhabilis,q̃a nemo,&c.d̃t ipse,si ñ possum eẽ ꝓcurator,volo substituere talẽ.Doc.dñt ꝙ possit fieri substõ. Nam substitut⁹ ab alio inhabili,vr̃ esse substitut⁹ à primo dño.ar.l.item eorũ.§.si decuriones.ff.ꝙ cuiusc.vnj.Præterea,sicut nõ dñs,nõ ꝯstituit,vt l.j.ff.e.ita nõ dñs nõ ꝯstituit seruitutẽ,&tñ si ꝯcedo tibi seruitutem,hoc acto vt posses ꝯcedere alteri,l; nõ sis dñs,tñ poteris concedere,ita in proposito,ar.l.cum essent.§.fi.ff.de ser.rust.pred.

LEX IX.

1 *Procurator in rem suam,videtur proprium negocium gerere.* (*vel directã*.4.
2 *Procuratorem si in rem suam, agit quomodo cognoscetur an intentet vtilem,*
3 *Copia cessionis quando dari debeat ante litem cont*. 5.

a
1 Qui stipendia. aMiles p̃t esse ꝓcurator in rẽ suam.H.d. No.ꝙ ꝓcurator†in rẽ suã,vr̃ gerere ꝓpriũ negotiũ,vt l.1.§.in ꝓpria.qñ app.sit.Et ex hoc apparet ꝙ ipse iurat de calũnia,vt videbitis in l.2.§.finaũt.j̃.de iur.cal.q̃ro,qñ ali
2 q̃s est †ꝓcurator in rẽ suã,q̃uo possum⁹ cognoscere vtrũ intẽtet directã,vel vtilẽ? rñ.q̃dã sunt casus sp̃ales in q̃b.ex solo titulo ꝯ i⁹ trãsit vtilis actio,quos hẽtis no.in l.j.de ac.&ob.In istis dẽbit hoc colligi ex ꝯclusiõe,nõ ex narratiõe,nã narratio sp̃ hr̃et originẽ ex ꝑsona alterius,vt hic in ꝯclusiõe cognoscit̃,nã si q̃dẽ intẽto directã,dẽo petere aduersariũ meum ꝯdẽnari mihi ꝓcuratorio noĩe, l; in rẽ meã,vt l.planè.ff.fam.erc. S; cũ volo intẽtare vtilẽ,dẽo petere reũ ꝯdẽnari mihi noĩe meo, q̃a in eo est actio vtilis ex ꝑsona mea.Ita p̃t intelligi hæc l.s; in actioni.in q̃b.vtilis nõ trãsit solo titulo,nisi cedat̃,ad hoc vt videat̃ vtilẽ intẽtare, ẽ necesse ꝙ fiat mẽtio de cessiõe,q̃a aliter vtilis actio nõ ꝯpetit,& si de cessiõe nõ fieret mẽtio ĩ libello,ñ vr̃ intẽtata vtilis:q̃a ex eo ñ p̃t colligi. Et verba debẽt intelligi s̃m intẽtionẽ ꝓferẽtis, vt ff.d iu.l.si q̃s intẽtiõe. Et ex hoc p̃t determinari illa q̃õ, vtrũ de cessione dẽat fieri copia
3 †ante lit.cõt.Certẽ si q̃dẽ agit̃ directa,d; fieri copia ante lit.ꝯt.q̃a agit ꝓcuratorio noĩe alterius,& sic ꝑsona d; prius legitimari:s; si ipse ageret vtili,tũc agit suo noĩe,l; originẽ petõnis sumat ex ꝑso
b na alterius, vt hic:merito nõ d; facere copiã bante lit.ꝯte.q̃a hæc magis respicit iustitiã cãæ, q̃ legitimõnẽ personæ.Ita determinat Ia.Bu.in quadam sua dispũtõe.De hoc dixi in l.si duo.ff.de so.&c.

a ADD.¶Adde inquantum Ale.tangit,an cessio facta per priuatum in ecclesiam valeat tanquam facta in potentiorem,Ro.consi.419.Et an exceptio, quæ obstat cedenti,obstet cessionario,per Pau.de ca.consi.42.

b Adde vt per Spe.in ti.de instr.edi.§.nunc dicamus,ver.sed nunquid eccle.

¶Antiqua lectura.

Qui stipendia. Miles p̃t esse ꝓcurator in rẽ suam.H.d. No.tex.in medio legis,q̃ dicit,ꝙ q̃ agit
4 noĩe cesso facit in libello mẽtionem de ꝑsona cedẽtis. † quæruñt doc.& Gul.tetigit in l.si q̃s ĩ rẽ.ff.e. q̃lr̃ cognoscat̃,qñ intẽrat̃ directa,vel vtilis. Et d̃t ꝙ q̃ñcũq; q̃s intẽtat directã noĩe cedẽtis, tã in narratiõe,q̃ in ꝯclusione fit mẽtio in libello de ꝑsona cedẽtis.v.g. dico ꝙ cessit mihi iura.dico ẽt ꝙ fecit me ꝓcuratorẽ in rẽ meã,q̃re peto mihi dari,& solui,&c. Hic apparet intẽtatã esse directã.S; si dicerẽ,dico ꝙ Titius mihi cessit iura,iõ sum ꝓcurator ĩ rẽ meã, q̃re peto mihi dari,& solui,& sic apparet intẽtatã eẽ vtilẽ.Nam v-
5 troq; casu fit mẽtio de cẽdẽte in narrõe.†Et facit ad q.tu agis iure cesso.peto mihi fieri copiã instr̃i cessionis,nũq̃d d; dari ante li. ꝯt.d.Iac.determinat, ꝙ si apparet ex forma libelli esse ꝓpositã directã,d; dari copia:q̃a primò de ꝑsona,&c.vt l.licèt.j̃.e. S; si apparet intẽtatã esse vtilẽ,nõ d; dari:q̃a potius vr̃ tractandũ de meritis cãæ,q̃ de ꝑsona,vt l.j.post pr.ff.de eden.In ꝯrium vr̃, q̃a ipse est ꝓcurator,& d; ostẽdere mãdatũ,vel cauere de rato,vt l.j.s.e.Sed dicit quòd ibi loquitur in agente nomine alieno.hic nomine suo.

LEX X.

1 *Fines mandati sunt diligenter attendendi.* (*nem:est idem.*
2 *Concedo tibi plenam administrationem,& concedo tibi liberam administratio-*
3 *Idem important illa verba,vt possit facere omnia,quæ ipse dominus posset.*
4 *Agere contra ꝓcuratorem,qui fuit in dolo,q̃ contra dominum q̃do prius liceat.*
5 *Clausula:promitto me habere firmum & gratum,&c.an importet liberam administrationem.*

a Si procurator. aSi ꝓcurator fines mãdati egredit̃ nõ p̃iudicat dño,secus si nõ egredit̃,s; in eo ꝙ dolo fecit,poterit à dño ꝯueniri,H.d.Circa 1.partẽ q̃ro exẽplũ, q̃uo fuit ad vnã spẽm ꝯstitut⁹.Gl.vr̃ ĩtelligerẽ ꝙ fuit dat⁹ ad litigãdũ,& trãsegit,& s̃m hoc q̃rit̃,an trãsactio p̃iudicet dño. Ista opi.ẽ ꝯ literã.ibi,rẽ iudicatã rescindi,&c.Et iõ pone casum. ꝙ fuit fact⁹ ꝓcurator ad vnũ articulũ,vt puta ad r̃ñdẽdũ positionib.tñ,vel ꝓducẽdũ testes,vel instr̃a,& ipse litigauit vsq; ad s̃nĩam:vñ dubitat̃
1 an s̃nĩa noceat dño?Et ista est vera lec.ex qua no.†ꝙ fines mãdati sunt diligẽter attẽdẽdi,vt hic,& l.diligẽter.ff.man.ꝯcor. aliæ sunt
b hic in gl. Venio ad 2.partem,q̃ro qñ q̃s dicat̃ hr̃e plenã bp̃tatẽ?q̃dã dñt qñ h; sp̃ale mãdatũ.Alij dñt,& istud t; gl.qñ h; liberam, & te-
2 ne mẽti,& vide gl.†Et sic no.ꝙ idẽ est dicere,ꝯcedo tibi plenã administrõem,& ꝯcedo tibi liberã administrõẽ. Idem forte impor-
3 tãt illa verba,q̃ cõiter apponunt̃,† vt possit facere oĩa q̃ ipse dñs posset,vt per hoc videat̃ ꝯcedi libera, vt l.j.ff.de of.proc.Cesa.Venio ad fi.l.dr̃ ꝙ d; agi ꝯ procuratorem,& nõ rescindi s̃nĩa.ꝯ.ff.de
4 dol.l.& elegãter.§.pe.& l.si ꝓcuratorem,in pr.ff.mã.so.dicit† gl. fateor ꝙ prius d; agi ꝯ procuratorem,si est soluẽdo, aliàs in subsidium possit hr̃i regressus ꝯ principalem, vt in ꝯriis. Contra istud op.fortiter. Qñ plures cõmittũt dolum,quilibet p̃t ꝯueniri principal'r actione de dolo,vt l.si plures. ff.de dol. ergo hic commisit dolum ꝓcurator,& aduersarius,d; posse agi equal'r ꝯ quemlibet. S; hic dr̃,ꝯdemum in subsidium agit̃ ꝯ alium,quare malè.so.Hæc est veritas.Qñq; vnus tñ committit dolum, & tũc ille d; ꝯueniri prius,postea in subsidium ꝑuenit̃ ad eum,q̃ ꝯmodũ sentit ex dolo,vt l.si.§.planc.ff.de eo per quẽ fac.erit.Qñq; plures ꝯmiserunt dolũ,tũc siquidem dolus omnium venit purgãdus per actionem de dolo,tũc q̃libet p̃t ꝯueniri,vt l.si plures.ff.de dol.S; si dolus vnius purgat̃ p actionẽ de dolo,dolus alterius purgat̃ p actionẽ ex ꝯctu,tũc primò,ꝑuenit̃ ad eũ q̃ p̃t ꝯueniri ex ꝯctu,&in subsibium ꝯ eum q̃ p̃t cõueniri de dolo.Hic est casus hic,nã procuratoris dolus purgatur per actionem mãdati,vt h.d.gl.vl.in fi.& bene: dolus verò rei purgat̃ per actionem de dolo, q̃ cum sit subsidiaria,ad eam debet vltimò perueniri,vt l.j.§.ait.ff.de dol.l.j.j̃.de dol.&c.

¶Antiqua lectura.

Si procurator. Procurator egrediens fines mãdati nõ præiudicat dño.S; si dolum cõmisit nomine dñi,p̃t ꝯueniri.H.d q̃ro,q̃s dicatur hr̃e plenam p̃tatem,vide gl.ibi dum dicit,tu dic sufficit,&c.Et no.ꝙ paria sunt ꝯcedere procuratori plenam p̃tatem,aut g̃nalem cũ libera.q̃ro nunq̃d p hæc verba,promitto firmum, ratum,gratum,& acceptum,&c. q̃dam dñt ꝙ sic,& ẽ casus ĩ l.j.ff.de of.proc.Cæsar.Cy.d̃t hic ꝙ in l.q̃ Tuberonis.in pr.ff.de pec.non d; ꝯcedi libera p̃tãs g̃nal'r, s; sp̃al'r sic. No.tex.cum gl.sup verbo,plenam,ꝙ idem est siue dicat̃, plena,si-
5 ue generalis,& libera.q̃d si dicat̃ in aliq̃ ꝓcuratore generali,& ꝓmitto me hr̃e firmum, & ratũ q̃cq̃d ꝓcurator meus fecerit,nũq̃d ex his verbis videat̃ induci libera p̃tãs, & administratio? Et tex.in c.p tuas.ex̃ de arb.in c.de cetero.ex̃ de trãsa.vr̃ velle ꝙ sic.Videbatur ꝯrium,q̃a iura nr̃a regrunt q̃d sp̃al'r d; ꝯcedi libera,in l.quam Tuberonis.hic allc.in 2.gl.& no.gl.in l.si liberam.j̃. q̃d cum e.tñ hoc satis æquipollere videtur.Et ex dictis tex.colligitur de generali,& libera.vide l.creditor.§.Lucius.ff.man.Fran.Tigr.

a ADD.¶And.Barb.Adde doc.in c.petitio,de proc.& ibi d.Ant.quomodo distinxit q.tactam hic per l.si procurator.

b Add.¶Adde plene q̃ p̃tatem hẽat procurator ꝯstitutus generaliter,& ad faciẽda ea q̃ ipse dñs posset,bal.ꝯ.433.lib.2.& inquantum,Ale.tangit,an procurator ꝯstitutus ad lit.cõt.possit persistere vsque ad sententiam,adde Pau.de ca.ꝯs.333.

LEX XI.

1 *Tutor vel curator non constituunt procuratorem,sed actorem,& de ratione.post verò litis contestationem sic*. 5.& 15.
2 *Tutor vel curator sunt quasi domini.*
3 *Administratores,qui faciunt fructus suos,possunt procuratorem constituere.*
4 *Episcopus & tutor non parificantur.*
6 *Tutor ad negocia constituit procuratorem.*
7 *Tutor quomodo constituit actorem,& quando.*
8 *Actor potest constitui ad vnam rem.*
9 *Actoris officium,quòd finiatur finito tutoris officio.* (*nandum*. 11.
10 *Pupillus cum authoritate actoris,constituit procuratorem,non tamen ad alie-*
12 *Minor carens curatore contrahit,& ad negotia procuratorem constituit.*
13 *Tutor quando poterit ipse solus reuocare procuratorem à pupillo cum eius authoritate constitutum.* (*stitutionem in integrum.*
14 *Procurator à minore constitutus,quòd debeat cauere,quòd minor non petet re-*
16 *Tutores & curatores ex vna parte æquiparantur procuratoribus.*
17 *Tutor vel curator,an habeat plenam administrationem.*
18 *Tutor non potest cedere actionem pupillo competentem.*
19 *Differentia quando actor constituitur à iudice,tutore petente,et quando est cõstitutus à tutore cum iudicis decreto.*
20 *Episcopus censetur vsufructuarius.*

Neque tutores. Br̃ d̃t:Tutor, & curator,ex sua ꝑsona ꝓcuratorẽ nõ ꝯstituit,s; minori ꝯstituẽti authorizat̃. Item post ꝯtestõẽ litis ipse ex sua ꝑsona ꝯstitue-
1 re poterit.H.d.No.ex j.parte,† ꝙ tutor,& curator nõ p̃nt ꝯstituere ꝓcuratorem.No.2.ꝙ p̃nt ꝯstituere actorem.q̃ro de rõne istius primi dicti?R̃ñ. ꝓcurator d; cõstitui à dño.Ideo dicit l. ꝓcurator est qui aliena negotia mandato dñi agit,vt l.j.ff.e.s; tutores, & cura.nõ sunt dñi,ergo nõ p̃nt ꝯstituere ꝓcuratorem.Cõtra op.de l.
2 qui fundũ.§.si tutor.ff.ꝓ em.so.†Nõ sunt dñi ꝓpriè,s; quasi dñi. Vlterius op.in aut.de san.epis.§.si qñ, vbi dr̃,ꝙ ep̃s ꝯstituit ꝓcuratorem,&tñ nõ est dñs. Dicit gl.expone ꝓcuratorem.i.syndicum.
3 Idem vñr velle in l.j.ff.e.Doc.nr̃i.Alij dñt ꝯrium.Nã q̃dã†sunt administratores ad vtilitatẽ ꝓpriã,ita ꝙfaciũt fructus suos,vt p̃r,q̃ ẽ

legitimus administrator filij, tũc verè ɔstituit ꝓcuratorem ẽt ante lit.ɔt.vt l.j.ĩ.de bon.ma.ẜm veram opi. licet gl.ibi videantur aliter dr̃e,& malè.Eadem rõe dico in ep̃o,q̃ posset ɔstituere ꝓcura
4 torẽ,nec est †bõa similitudo ep̃i,& tutoris,q̃a fructus suos tutor
nõ facit,& iõ fcã fuit q̃dam decr.ext.e.c.petõ. q̃ dicit,ꝙ nõ est curandum de istis noĩb.vtrũ vocet̃ ꝓcurator,actor,vel syndicus,vel
q̃ũo.Itẽ op.de l.ita ãt.§.gessisse.de adm.tut. vbi tutor p̃t agere per
5 aliũ.Et sic apparet ꝙ facit ꝓcuratorẽ so.Ad†iudicia tutor non p̃t
6 facere ꝓcuratorẽ ante li.cõt.Ita loquit̃ hic.†Ad negotia p̃t,vt l.ɔ̃
ria,& l.si ꝓcuratorẽ.§.j.ff.man.& vidistis.s̃.e.l. ꝙ q̃s.Rõ,q̃a negotiũ d; ptinere ad tutorẽ,& dr̃ negotium illud suũ cura,& solicitudine,vt l.si pupilli.§.itẽ q̃rit̃.de ne.ge.& q̃d ibi no.meritò ad negotiũ illud p̃t ꝓcuratorẽ ɔstituere,s;actio nõ est tutoris,s; ꝓpria pupilli,merito nõ p̃t ad actionẽ ɔstituere ꝓcuratorẽ.Op.dr̃ hic,ꝙ p̃t ɔstituere actorẽ,imò vr̃ ꝙ dẽat ɔstitui à iudice,vt insti.de cur.§.fi.
Itẽ vr̃ ꝙ nõ possit ɔstitui,nisi de necessitate, q̃ñ tutor,vel curator
impedit̃ gerere.l.decreto. ff.de adm.tu.hic aũt simpl'r ꝑmittit,q̃re
7 malè.so.†Dñt q̃dam,ꝙ hic deficit,supplet̃ ꝑ illas ll.Alij dñt,& verius,ꝙ duplex est modus ɔstituendi. Vno mõ ꝙ ɔstituat eũ tutor authorizãte iudice,vt hic.& l.si actor.ĩ.de ap.Alio mõ,ꝙ ɔstituat eum iudex de volũtate tutoris,vl' cu.vt l.ɔ̃ria. q̃libet istorum modorum est bonus,& verus,& vide gl.ad aliud ꝙ vr̃ hic req̃rere.s.ꝙ ita demũ possit ɔstituere,si tutor est impeditus agere.Dico ꝙ oẽs
a doc.tenẽt,ꝙ hoc nõ est de necessitate.[a] Sufficit.n.ꝙ nolit,vel non possit,sicuti dicimus in ɔstõe ꝓcuratoris,vt ff.de ꝓc.l.j.in fi.Ita tenẽt doc.in l.decreto.ff.de adm.tu.ibi vide.& in l.actor.rem ra.ha.
& ita oẽs tenent.Quæro,in quo differt hic actor à ꝓcuratore?Gl.
ponit plures dr̃ias,quas vide.Gl.ista ĩ omnib.dicit bñ, nisi in vno
8 †dum dicit,ꝙ actor nõ p̃t ɔstitui ad vnam rem, q̃d est ɔ̃ casum in
9 l.si actor.ĩ.de app.Item no.ꝙ hic dicit gl.ꝙ offm̃ †actoris finit̃ finito officio tutoris.Aliàs de istius actoris nã plenè dixi in l.actor.
10 ff.rem ra.hab. Quæro vtrum pupillus†authoritate istius actoris possit ɔstituere ꝓcuratorem? Ia.de Arena,& Ia.Bu.dñt ꝙ sic.vt sicut p̃t authoritate tutoris,ita etiam authoritate istius actoris. Fal
11 lit in casu,†in quo p̃ñtia tutoris req̃rit̃.s.in alienõe rerum immobilium.ĩ.de p̃d.min.l.in minorum.& ĩ.e.l.ꝓcuratorẽ.ẜm verã lec.

Venio Ad 2.partẽ.no.ex hac particula, ꝙ minor p̃t ɔstituere ꝓcuratorẽ cũ authoritate tutoris,& cu.ɔ̃ ff.rẽ ra.
ha.l.3.in prin.vbi vr̃ ꝙ possit ẽt sine authoritate tutoris.Gl.& tex.
vñr velle in l.3.§.1.in fi.ff.q̃ pe.tu.ꝙ in illis casib.in q̃b.minor sine
authoritate alterius h3 legitimã ꝑsonã, in illis casib. sine alicuius
authoritate p̃t ɔstituere ꝓcuratorẽ.Facit ad hoc l.ẽt.§.absens.ff.đ
12 man.vin.Ita d; intelligi l.ɔ̃ria.tene mẽti.Dẽs scire†ꝙ minor cura
b torem non hñs p̃t ɔ̃here legitimè, [b] vt ĩ.de in int.rest.l.si curatorem.Itẽ ad negotia p̃t ꝓcuratorẽ ɔstituere sine alterius authorita
c te,ita loq̃t̃ ɔ̃rium.q̃ro,an iste[c] ꝓcurator cõstitutus à pupillo tuto-
13 ris †authoritate,possit ꝑ solũ tutorẽ reuocari.Istã q.tãgit Gul.in
l.si quis mãcipiis.§.j.de inst.Inn.tãgit extra de post.prel.c.bonæ.in
gl.super verbo,temere, & tãgit de test.c.p̃ñtium ꝙ est hodie li.6.
olim erat extrauagans, & incipiebat,ad hoc, & ibi ipse vr̃ melius
loq.Nam q̃dam sunt,q̃ p̃ñt agi per administratorẽ solũ, & ꝓcurator ad illam ɔstitutus poterit ꝑ solũ administratorẽ reuocari,q̃m
in illis h3 plenã administrõem, & in administrõe est posse ꝓcuratorem reuocare.Quædam sunt q̃ nõ p̃ñt geri per ipsum solũ,& in
illis ipse solus nõ poterit reuocare,sicut ipse solus ista negotia nõ
posset agere.Ista sunt verba sua pulchra,sed q̃ñ ipse administrator
alium ꝓcuratorẽ cõstituit,tũc nõ est dubium ꝙ p̃t reuocare,q̃nimo eius morte reuocat̃ mãdatũ,vt l.si ꝑ epl'am.de ac.hæ.facit d.l.
14 si q̃s mãcipiis.§.j.đ inst.& q̃đ ibi per Gul.†Quæro vtrũ ꝓcurator
si sit ɔstitutus à minore,dẽat cauere ꝙ minor in inte.rest.nõ petet,
tex.& gl.vñr velle ꝙ sic in d.l.3.in pr.ff.rem ra.ha.dic vt ibi.Venio
15 ad 3.particulam,quam no.†ꝙ post lit.cõt.tutor,& cu.cõstituunt
16 ꝓcuratorem.Item no.ꝙ æquiparantur †tutores,& cu.ex vna par
17 te procuratorib.Sed quæro vtrum tutor † & cura.videantur hr̃e
plenam,& liberam administrationem?Gl.dicit quòd sic,in l.mandato generali.ff.e.ti.& tetigi s̃.de pac.l.pactum curatoris.

a ADD.¶Io.Fr.Ru.Adde quod bar.in d.l.actor,tenet contrarium.
b Pari.Hoc intellige si non habet curatorem,alias non posset.Vide Pau.de ca.l.3.in fi.prin.ff.rem ra.hab.
c Barb.Vide bar.in l.post litem,ff.e.vbi alle.sibi contrarius.
Io.Fr.Ru.¶Adde Are.in l.si per epistolam,vb refert, & sequitur distinctio bar.hic.ff.de acq.hæ.& idem tenet bar.in l.actor.ff.rem ra.ha.

¶Antiqua lectura.

a Neque tutores. Tutor,& curator[a] ꝓcuratorem ex ꝑsona sua nõ ɔstituunt, s; minori constituẽti authorãt̃.Itẽ post li.ɔt.ipsi ex sua ꝑsona ɔstituere poterũt.
H.d.ĩj.par.No.ꝙ tutor,& cu.ñ p̃ñt ɔstituere ꝓcuratorẽ,s; actorẽ.
q̃ro de rõe.resp.vt ex gl.primò colligit̃,q̃a ñ sunt dñi,& ꝓcurator
est q̃ mãdato dñi aliena negotia administrat,vt l.1.ff.e.Cõtra hoc
op.de l.qui fundum.§.si tutor.ff.ꝓ emp.Sol.Sunt quasi dñi.vt ibi,
nõ dñi verè,vt hic.Op.in aut.de san.epi.§.q̃ñ.vbi dicit, ꝙ ep̃s constituit ꝓcuratorem.gl.hæc mag.post pr.dicit,ꝙ ibi d; exponi ꝓcurator,i.syndicus.Item in l.j.ff.e No.doc.ɔ̃.nam ep̃s est administrator ad vtilitatẽ ꝓpriã,merito p̃t ɔstituere ꝓcuratorem.vt in ɔ̃rio.
Simile videmus in pr̃e,q̃ est legitimus administrator,& h3 vsumfructum, & iõ poterit ɔstituere ꝓcuratorẽ ante li.cõt.vt ĩ.de bo.
ma.l.j.l; gl.ibi aliter intelligat;ibi est casus.Op.de l.ita ãt.§.gessisse.
de adm.tu.vbi tutor gerit per alium.so.dicit gl.ꝙ ad negotia p̃t ꝓcurator ɔstitui,nõ ad iudicia,vt l.si ꝓcurator.§.j.ff.man.No.in l.ꝙ
q̃s.s̃.e.& est verũ,ꝙ negotia pupilli sunt tutoris,& cu.cura, & solicitudine,& iõ facit ꝓcuratorẽ ad id q̃đ est suum:actiones ãt q̃ in
iudicio reducũtur,nõ p̃ñt esse nisi ipsius pupilli,& iõ ad actionem
illam inducẽdam in iudicium ꝓcurator cõstitui nõ p̃t. Et ex hoc
18 puto†ꝙ cedere nõ possit tutor actionem pupillo ɔpetẽtẽ,vt l.p̃t.
ff.de aut.tu.& in Spec.de ces.act. §.j.ver.p3 ğ ex præmissis, quamuis Bar.ɔ̃ in d.l.p̃t.Op.& vr̃ ꝙ dẽat ɔstitui actor à iudice,nõ à tutore,vt inst.de cur.§.fi.l.actor.ff.rem ra.ha.Gl.hic mirabiliter soluit,
ꝙ duplex est modus ɔstituendi actorem.primò ꝙ ipse actor cõstituat̃ ꝑ tutorẽ cũ authoritate iudicis vt hic.& l.si actor.ĩ.de ap.dũ
hic đr,actorẽ ɔstituere debẽt ipsi ɔstituũt.secũd9 mod9,ꝙ ɔstituat̃
ꝑ iudicẽ petẽte tutore,vt in ɔ̃rio, vt l.curator.ff.de tu.da.ab his,q̃
libet modus ẽ bon9:vt hic.Gl.no.đt. S; iuxta hoc q̃rit̃,si in effectu
19 iuris†est aliq̃ dr̃ia inter modũ ɔstituẽdi actorẽ?Rñ.& istud aduertatis,q̃a ista ẽ opi.mea.Dr̃ia est,q̃a si dubitet̃ de mãdato actoris, si
q̃dẽ est ɔstitut9 à iudice tutore petẽte, d; cauere de rato.s.pupillũ
ratũ habiturũ,vt d.l.actor.& ibi no.ff.rẽ ra ha. Si verò est ɔstitut9
à tutore,cũ decreto iudicis,tũc dẽbit cauer̃ tutorẽ ratũ habiturũ,
q̃a tutor eũ ɔstituit.hic est casus ĩ l.2.ff.de cur.bo.dan.post pr.Op.
hic simpl'r ꝑmittit ɔstituere actorẽ,ɔ̃,imò nõ p̃t nisi ex cã, vt l.decreto.ff.de adm.tu gl.hic & ibi vñr hoc fateri.Doc.ibi dñt,ꝙ veritas ẽ est,ꝙ cã d; eẽ volũtaria,vl' necessaria,vt l.curatorẽ.ĩ q̃ da.tu.
pos.vbi gl.hoc t;.& iõ ĩ istr̃o actoris d; appõi cã ꝙ ille admĩistrator
impedit̃,vel ꝑꝑ infirmitatẽ,vel abñtiã,vl' negotiorũ multitudinẽ,
ẜm q̃đ pl; tibi.q̃ro circa istã ꝑtẽ,in q̊ differt actor à ꝓcurator̃? Dic
vt in gl.q̃ đr bñ,ꝑterq̃ in vno,vc; in eo ꝙ đt,ꝙ nõ p̃t cõstitui ꝓcurator ad vnã rẽ.Nã ad vnã rẽ ɔstitui p̃t,vt l.si actor.ĩ.de ap.q̃rit gl.
q̃l'r finit̃ offm̃ actoris? Certe finit̃ sicut finit̃ offm̃ tutoris. q̃đ tene
mẽti.Facit ad hoc ff.de tu.l.solet.& l.curẽt.q̃ro nũq̃d pupillus authoritate huius actoris possit ꝓcuratorẽ ɔstituere?Ia.de Are.& d.
Ia.Bu.dñt,ꝙ sic,nisi in mã alienõis rerum immobilium,vt ĩ.de fideius.mi.l.in minorum.Venio ad 2.partẽ,dr̃ hic,ꝙ pupill9 & adultus p̃ñt cõstituer̃ ꝓcuratores authoritate tu.& cu.ɔ̃ imò solus.ff.
rẽ ra.ha.l.3.in pr.so.tex.& gl.in l.3.ff.q̃ pe.tu.vñr velle,ꝙ in illis casib.in q̃b.minor h; legitimã ꝑsonã.possit sine tutor̃,vel cu.Ad idẽ
facit l.ẽt.§.absens.ff.đ mã.vin.& q̃đ no.in c.sepe.de rest.spo.ꝑ Inn.
S; q̃ro, an ꝓcurator ɔstitutus à minore,ꝓut hic dr̃,dẽat cauere.ꝙ
minor nõ petet rest.in int.tex.est, & gl.in d.l.3.§.j.in pr.ff rẽ ra.ha.
dic vt ibi.q̃ro ex̃ gl.q̃ñ ꝓcurator est cõstitut9 à pupillo cũ authoritate tu.an poterit ꝑ solum tutorẽ reuocari?Hoc tãgit Gul.ff.de insti.l.si q̃s mancipiis.§.j.Inn.in simili,in c.bonæ.ex̃ de post.p̃la.in gl.
super verbo, tẽere.& ex̃ de testi.c.p̃ñtium.li.6.q̃ olim incipiebat,
ad hoc,vt ibi loquit̃,ꝙ alibi dicit,& ꝓt colligo,vr̃ sic loq velle,aut
ille ꝓcurator est cõstitutus ad ea,q̃ solus tutor,vel similis administrator facere posset,& tunc posset ꝑ ipsum reuocari.Rõ,q̃a etiam
hoc reuocare est in administratore.q̃dam sunt,q̃ non p̃ñt geri per
eum sine pupillo,vel per p̃latum sine capl'o.Ista vñr verba sua,sed
q̃ñ esset cõstitutus à tutore solo, eius reuocatio sola sufficeret expressa,vel tacita ꝑ mortem, vt l.si per epl'am.de acq.hæ. Venio ad
tertiam,dr̃ q̃đ post lit.cõt.p̃ñt cõstituere procuratorem.Rõ p;,q̃a
sunt dñi litis.No.æquiparari tu.& cur.procuratorib. quod est bonum,ꝑꝑ multa argumenta.Quæro,circa istam l.vtrum tutor, vel
cu.habeat liberam?Gl.est ff.e.l.mandato generali, Consueui dicere in l.pactum curatoris.s̃.de pact.Quærit gl.q̃d si est cõstitutus à
pupillo, sine authoritate tutoris. Tu dic vt in ea dr̃, q̃d' si data est
sñia ꝓ eo valet,no.in p̃cedenti l.q̃ dicit,plenam,q̃a importat liberam.Vide multa substãtialia verba,ex q̃b.libera potestas colligat̃.
Vide gl.cum decreto,ibi cum dicit,ꝙ ep̃s post li.cõte.non est simplex administrator,s3 h; ius in re,quia censet̃ vsuarius,vt l.2.de e-
20 pis.& cle. Canonistæ dicunt,† quod etiam vsufructuarius,vt no.
gl.ex̃ de of.or.li.6.sic ergo p;, ꝙ qui h; vsumfructum ĩ bonis filiifamilias,potest procuratorẽ facere in lite,etiam ante li.cõte.& ꝓbat̃ in l.j.ĩ.de bo.ma.ibi,dum dicit,atq; oĩa agere,tanquam dominus,ergo facit procura.ante lit.conte.sicut ep̃s,quamuis gl.in d.l.

a ADD.¶Adde an executor possit ante lit.cont.procuratorem constituere,vltra Ale.Pau.de ca.cons.248.An autem minor possit cum iuramento procuratorem constituere,vide bal.cons.176.lib.j.Et qualiter intelligatur ꝙ procurator factus sit dominus litis per litem cont.vide Old.cons.317.& de priuilegiis concessis à iure post lit.cont.procuratori,vide per eundem cons.130.& inquantum Ale.dicit, ꝙ non meminit alibi legisse ꝙ rectores hospitalium possint ante lit.conte.procuratorem constituere,dic quod idem dicit Im.in cle.fi.de proc.

no.ↄ̄riū,& malè,ī gl.ibi,q̄ inci.ordinatū,&c. Vide gl.q̄ inc.debēt
ad oīa.hæc gl.dicit malè.dic ergo & melius,vt no.ī l.ſi actor.j̄.de
ap.in gl.q̄ inc.à p̄ſide,&c.j̄.e.gl.dū dicit,ꝙ ipſe iudex,vel tutor cū
decreto iudicis actorē ↄſtituit,intellige dū d̄t.vñ ſi petēte tutore,
ei dari,in hoc qñ ↄſtituiť à tutore,vel à iudice.Rō dr̄iæ eſt iſta,qa
ſi dubitareť de mādato ipſius actoris,ꝑ qd̄ videbať caueri de rato,
d; cauere pupillū ratū habiturū.Si verò à tutore,dic vt ſ̃.ſecundū
mēbrū ꝓbatur ex l.2.ff.de cu.bo.dan.in 11.§.cōiuncta gl.cū tex.

LEX XII.

1 *Defenſor idoneus quilibet maior eſt,cū ſatiſdōe tamen,et quid ſatiſdō continere*
2 *Filius tanquam coniuncta perſona agit pro parte ſine mandato. (debeat.4.*
3 *Minor quando ſit idoneus defenſor. (quid ſi ſit minor.6.*
5 *Coniuncta perſona quando admittatur ad agendum pro coniuncta perſona , &*
7 *Minor poteſt eſſe proc.licèt reiiciatur exceptio minoris ætatis ante lit.conteſt.*
8 *Exceptio,quòd procurator eſt minor,non reddit iudicium retro nullum.*
9 *Minor xxv.ann.quando poteſt eſſe proc.ad iudicia,vel ad negocia.*
10 *Minor quando admittitur ad defendendum ſine mandato,verba ſententiæ in ipſum formantur,nec reſtituitur ipſe minor.* 11.
12 *Conſors eiuſdem litis,ſine mandato,quando admittitur.*
13 *Amicus pro amico,an admittatur ſine mandato.*
14 *Coniunctæ perſonæ an ſolui poſſit,et qūo debeat concludere. (rem conſtituere.*
15 *Coniuncta perſona poſt lit.cont. & ſatiſdationes præſtitas, ꝙ poſſit procurato-*

Exigendi. Iſta l.no.& ſin.eſt,& br̄ dicit.Quilibet maior ēt
ſine mādato admittiť ad defendēdū abſentē,&
ad agēdū ꝓ cōiūcta ꝑſona p̄t admitti:& ipſe minor ēt ſine māda-
to admittiť ad defendendū p̄rem abñtē,cū ↄ̄ eū poſſit ꝑueniri ad
diffinitiuā ſnīam.h.d.& h; duas partes.Primò examinabitur exce
ptio defect⁹ mādati.Scd̄ò examinabiť defect⁹ ætatis exceptio. ſe-
1 cūda ibi,ſanè.No.tu iuuenis,ꝙ qlibet† maior eſt idoneus defen-
2 ſor alteri⁹ cū ſatiſdōe.No.2.†ꝙ filius tāq̄ cōiūcta ꝑſona p̄t intēta
3 re actionē p̄ris ſine mādato.No.3.†ꝙ minor ñ eſt idoneus defen
ſor rl̄r.No.vlt.caſum ſpālē,in quo minor admittiť ad defendēdū.
Rō ſpālis eſt duplex,vt qa filius,& qa ↄ̄ abñtē poterit ꝑueniri ad
diffinitiuā ſnīam.Op.hic dr̄,ſatiſdōne p̄ſtita ꝓ defenſione.ↄ̄ imò
4 d; cauere iudicatū ſolui,vt ff.iu.ſol.l.iudicatū ſolui.Fateor †ꝙ hic
dr̄,& alia obſeruatione,&c.Et intell̄r ꝙ interponatur illa ſtipulō,
q̄ cōtinet illas tres cl̄as.ſ.de defendēdo,& dolo,& ſoluere iudica-
tū,vt l.ↄ̄ria.Alij dñt,ꝙ iſta verba intelligūť,ꝙ dēat cauere de rato,
ꝙ gl.reprobat,& bñ,dic vt in ea.Vlt.op.ff.de min.l.p̄ri.cir.prin.&
5 vadit iſta op.†ad ſ̄m no.Sol.Cōiūcta[a] ꝑſona admittiť ꝓ cōiūcta
a ad agendū ſine mādato:verū eſt,niſi in caſib.in qb.reqritur ſpāle
mādatū,vt legib.ↄ̄riis,qd̄ dic vt ibi.Quæro,an cōiūcta ꝑſona poſ
6 ſit agere ꝓ cōiūcta†ꝑſona minore?Vr̄ ꝙ ñ,qa ñ admitteretur cū
mādato minoris,g̊ nec ſine mādato.vt ſ̃.e.l.qa abñte. ↄ̄riū deter-
b minat gl.in l.tutores[b] q poſt.in pr.de adm.tu.in gl.parua.Dixi tibi
in l.ſi actor.j̄.de ap.& hoc tāgit Ia.de Are.& Cy.Venio ad ſecūdā
partē principalē,& vr̄ tex.ſibi ↄ̄dicere.Nā primò d̄t,ñ iniuſtè po-
tuit repelli.Poſtea d̄t,ꝙ iuſtū fuit eū admitti,& ſic ↄ̄dicit ſibi.Sol.
ſ̄m verū intell̄m iuſtè potuit repelli ſ̄m cōem rl̄am: iuſtū fuit eū
admittere iure ſpāli,duplici de cā,vt dixi.& iſta ē vera ſol.Alij dñt
7 †ꝙ iuſtè potuit repelli añ lit.cōt.ſ; poſt lit.cōt.ñ d; repelli.[c] & vid̄
c gl.q̄ ponit hoc.qd̄ tene mēti. Et ſic no.ꝙ exceptio minoris ætatis
ñ p̄t obiici ꝓcuratori poſt lit.cōt.ſicut nec exceptio militiæ,vt j̄.l.
8 ꝓx.& qd̄ hūiſti no.ī l.reū.ſ̃.e.Ex quo no.ꝙ exceptio†ꝙ ꝓcurator
d eſt minor,ñ reddit iudiciū retro nullū.Et iō ñ poſſet opponi ſp.[d]
vt j̄.e.l; alij dicāt,ꝙ hic ſeqť,ſ; multo iuſtius,&c.poniť correctiuè.
Tene primā.Itē op.hic dr̄,ꝙ minor ñ p̄t eſſe ꝓcurator.ↄ̄ ī l.ſi col-
lactane⁹.ff.de ma.vin.inſt.q.ex cau.ma.ñ li.§.eadē lege.ver.& ſer-
9 uus q manumitti.d̄r gl.ibi loqť†d̄ ꝓcuratore ad negotia,quē ſuf
ficit eſſe maiorē 17.an.hic in ꝓcuratore ad iudicia,q d; eē maior
25.an.Ia.de Are.& eū ſequebať do.Old.dicit ↄ̄riū,ꝙ ꝓcurator ad
iudicia p̄t eſſe,ſi eſt maior 17.an.vt ll.ↄ̄riis.q̄ ſic dñt intelligi de ne
ceſſitate.Nā ibi vr̄ ꝙ iuſta cā eſt manumittēdi ſeruū,vt ſit ꝓcura-
tor,ſi hēat ætatē ſufficiētē,hoc eſt 17.an.ſi loqmur de ꝓcuratore
ad negotia ñ eſt neceſſaria manumiſſio,qm̄ ſuus p̄t eſſe ꝓcurator
ad negotia,vt l.ſuū quoq;.ī pr.ff.e.& fuit no.ſ̃.l.ꝓx.Nō ob.hæc l.
qm̄ hic ñ dr̄ de ꝓcuratore,ſ; de defenſore,ſine mādato,& minor
ñ ē legitim⁹ defenſor.Ita loqť hic.& l.minor.ff.e.Rō p;,qa ibi mi-
nor reſtitueretť,& eius fideiuſſores,q̄q̄ iſta verba ſunt ſatis ſubtil̄r
dcā,tñ ↄ̄ hoc hēm⁹ hodie caſum exp̄ſſum in c.q gñal̄r.in ſi.ext.de
ꝓc.li.6.& hoc tenēt nr̄i doc.& gl. Nō ob.ꝙ dr̄ de neceſſitate,&c.
& qa l; ſuus poſſet eſſe ꝓcurator ad negotia,p̄t tñ eſſe neceſſaria
māumiſſio,qa libēti⁹ hoīes ↄ̄hūt cū eo fcō liberto,q̄ cū eo exñte
ſuo.Itē ex eius geſtiōe ipſe obligať,q ñ eſt liber,ñ obligať vt l.eū
actū.de ne.ge.Itē fideli⁹ agitabit iſtud negotiū ſciēs ſe à dño ma-
numiſſū, ita loqť d.l.ſi collactaneus. & d.ver.ſuus q manumittiť.
Itē dr̄ hic,ꝙ ī iſto caſu minor ad defendēdū admittiť ſine mādato.
10 Quæro,†ī cui⁹ ꝑſona ꝓferāť verba ↄdēnōis,an ī iſtū minorē de-
fendētē,an ī principalē,ſ.defenſū?reſp.ī minorē,vt l.liberto.§.fi.d̄
ne.ge.& in l.j.j̄.de ſen.qcqd alij dixerint.Sed tūc op.qa ſ̄m hoc in-
ſurgit iniqtas,nā iſte minor q admittiť authoritate legis,ipſe & fi
deiuſſores ei⁹ reſtituēť,vt l.ſi minor.ff.e.vr̄ qd̄ iniquū,vt l.j.ff.d̄ his
q ve.æta.imp.H⁹ timoř variať lec.iſta 2.partis.Nā qdā dñt,hic mi
nor admittiť ad allegādas cās abñtię,ñ ad plenā defenſionē.Certè
iſtud ē ↄ̄ principiū l.nr̄æ ibi,q ſe defenſiōi,&c.& ibi,cū ſatiſdōe ꝓ
defenſiōe,&c. Ex quo apparet, ꝙ veniebat ad plenā defenſionē.
Vñ alij volētes ſuſtinere dñt,ꝙ in principio veniebat ad plenā de-
fenſionē.ī ver.ſanè.veniebat ad allegādas cās abñtiæ.Iſtud eſt ↄ̄ il
lū tex.ibi,idē fili⁹ tu⁹,&c.Ex quo apparet ꝙ loqtur eo caſu quo ſ̃.
Vñ veritas eſt,ꝙ hic veniebat ad plenā defenſionē ſpāli fauore,vt
dcm̄ eſt ſ̃.Nec ob.ꝙ dicit, ꝙ inſurgit iniqtas,qa minor reſtituere-
11 tur,qa illud nego:imò † hoc caſu ñ reſtitueretur duplici rōe.Pri-
ma,ne ꝑ hoc ipſe p̄r reſtituatur,vt l.3.§.ſed vtrū.ff.de min.Itē ꝙ le
gis authoritate hic vt minor admittiť,g̊,&c.vt l.j.de his q ve.æta.
imp.Op.vlt.ꝙ non pōt ꝑueniri ad diffinitiuā,lite non conteſtata,
vt l.fi.§.illud.de temp.ap.Sol. Intellige hic parte abſente,lite con-
teſtata,vt l.fi.§.illud.de temp.ap.Op.de l.j.§.pueritiam.ff.de poſtu.
Sol.Aliud in aduocato,aliud in procuratore,vt l.contraria,&c.

¶Contrarietas,& Concordia.

Pro concordia aduerte,ꝙ Bar.in hac l.exigendi,arguitur de con-
tradictione. In quo tamen videatur contradicere,& pro eius ſal-
uatione,vide concordantiam,quam poſui ad l.minor.ff.de proc.

¶Antiqua lect.

Exigendi. Ad defenſionē alteri⁹ p̄t qs venire p̄ſtita lтīma
ſatiſdōe. Itē ꝑſona coniūcta ꝓ coniūcta,ēt ſine
mādato admittitur.Itē filius l; minor,admittitur ad defenſionem
p̄ris, vbi ꝓcedi poſſet ↄ̄ eū ad diffinitiuā. Et diuiditur in 2.partes.
nā in 1. parte ponitur vnū dcm̄, vbi examinatur exceptio defect⁹
mādati.in 2.pte poniť aliud dcm̄,vbi examinať exceptio defectus
ætatis minoris.Scd̄a ibi, ſanè.No.circ.ſi.h⁹ l.ꝙ l; minor ñ poſſit eē
in iudicio,fallit tñ in hoc caſu,vbi ſnīa diffinitiua p̄t ferri ↄ̄ patrē.
Op.dr̄ hic circa j.partē,ꝙ defenſor d; ſatiſdare ꝓ defenſiōe.ↄ̄,imò
vr̄ ꝙ hēat ſatiſdare iudicatū ſolui,vt l.iudicatū.ff.iu.ſol.& l.j.j̄.de
ſatiſd. Sol. Quidā dixerūt,ꝙ ſub hoc noīe ꝓ defenſiōe,cōp̄hēdiť
cl̄a ēt iudicatū ſol.ſed ↄ̄ hoc inſtať de tex.qa d̄t,& alia ꝓculdubio
dñt,q volūt tēre hāc opi.ꝙ ꝑ iſta verba teneť defenſor ēt ſatiſdare
de rato.hęc eſt falſa,tū qa nō repitur iure cautū,ꝙ p̄ſtādo ſatiſdō-
nē de defendēdo,videatur cōtinere cl̄am iudicatū ſolui,tū qa de
fenſor ex parte rei nō ſatiſdat de rato,niſi in caſi.vt l.nō ſolū.§.ſed
& is.ff.e.Vñ tene j.ſol.gl.q̄ inc.qd̄ defendat.Itē op.dr̄,ꝙ coniūcta
ꝑſona admittitur ꝓ cōiūcta.ↄ̄ de l.p̄ri.ff.de mi.Sol.vt in gl.q̄ inci.
cū ſit de cōiūctis. Itē op.& trāſeo ad 2.partē,& vr̄,ꝙ iſte tex.ſit ad
inuicē ↄ̄ri⁹.dū d̄t,ñ iuſtè,& poſtea d̄t,multo iuſtius.Gl.dat plures
ſol.Iſta ē veritas.& iuſtè repellit min.25.an.ī iudicio,ī caſu nr̄æ l.
fallit vbi ↄ̄ patrē p̄t ꝓcedi ad diffinitiuā,in caſu in quo ipſe abeſt.
Itē op.dr̄ hic,ꝙ min.25.an.non p̄t eſſe in iudicio. ↄ̄ de l.j.§.pueri-
tiā.ff.de poſt.Sol.ꝙ l.ↄ̄ria loqtur in aduo.in cuius ꝑſonā non ſub-
ſtātiatur iudiciū,ſ; in ꝓcu.in cuius ꝑſonā ſubſtātiatur,non p̄t eſſe
in iudicio.Itē op.de §.ea lege.ver.& ſeruus q manumittitur.inſti.
qb.ex cau.ma.non li.Sol.gl. Min.25 an.p̄t eſſe ꝓcur.in iudicio ad
negotia,non ad iudicia,vt hic,& ff.e.l.minor. Itē op.trāſeo ad gl.
pe.magnā,dr̄ hic,ꝙ iſte filius minor admitteretur ad iudicium.ↄ̄,
Aut tu dices.ꝙ iſte filius minor admittatur ad defendendū patrē,
& ſnīa feratur ↄ̄ eum,& ꝙ tanq̄ minor poſſit petere reſt.in int.&
iſtud vr̄ falſum,qa iam aduerſarius litigans cū eo deciperetur au-
thoritate h⁹ l.ↄ̄ l.j.j̄.de his q ve.æta.imp.Aut dices,ꝙ admittatur.
& ſi condēnetur,poſſit petere reſt.in int.& iſtud vr̄ ꝑ l.ait p̄tor. &
quaſi ꝑ tot.ff.de min. Aut dices,ꝙ iſte filius admittatur ad defen-
dendū,ſed ſnīa non feratur ↄ̄ eum,nec ipſe condēnetur,ſed p̄r &
iſtud eſt falſum,ꝑ l.liberto.§.fi.ff.de ne.ge.h⁹ timore,fcā eſt gl.h⁹ l.
& qdā dñt,ꝙ ipſe non condēnabitur.qa non interuenit,niſi ad al-
legandū cās abñtiæ.Iſta opi.eſt falſa,& eſt ↄ̄ tex.Quidā dixerūt in
gl.iſta ſol.eſt vera,ꝙ hic filius l; minor dēat admitti,& tex.dicit,&
in eius ꝑſonā ſnīa firmabitur,& l; condēnetur,dico ꝙ nō peteret
reſt.in int.qa hęc reſtō ꝓdeſſet p̄ri.contra l.3.§.ſed vtrū.ff.de min.
tñ qa aduerſarius cū eo litigans, reperitur deceptus authoritate
h⁹ l.non p̄t petere filius reſt.in int.Quæro,q̄ ſunt ꝑſonę coniūctę.
Gl in l.ſed & hæ.ī pr.ff.e enumerat plures,finaliter ſe refert ad l.j.
cū l.ſeq.ff de poſtu.& inter alias enumerat conſortes eiuſdē litis.
12 †Circa iſtud aduerte,qa demū conſors eiuſdē litis,ſine mandato
admittitur ꝓ conſorte,ſi lis ſit conteſtata ab omnib.cōſortib.al̄s
non.Ita d; intelligi l.2.j̄.de conſor.eiuſd.lit. Et hoc tenent doc.&
13 eſt gl.in c.cum M.Ferr.ext.de conſt.Sed iuxta dictum gl.† quæro

a ADD.¶Alex.Adde quid in ſpurio.Abb.in c.nulli,extra de reſcr.
b Barb. No.bene iſtam gl.cum dicto bar.ſed idem bar.tenet contra in l.minor,ff.
eo.ti.Io.de Im.in c.qui generaliter, extr.eo.in 6. allegauit iſtas contrarietates,
& dixit cogita.alij ibi multa dicunt.
c Add.Adde tu.& vide circa hoc Fran.de Are.in c.poſt ceſſionem,de prob.
d Io.Fr.Ru. Adde ꝙ bar.tenet contrarium in l.minor.ff.eo.& omnes Mod.hic,&
Sal.Fulg.& Pau.de Ca.hic & Im.in c.non iniuſte,extr.co.ti. & Arc.in c.qui ge-
neraliter,co.ti.in 6.& hanc contrarietatem no.Iaſ.hic.

vtrū amic⁹ ꝓ amico? Vr̄ ꝙ nō, q̃a iura loquūtur de cōiūctiōe, rōe affinitatis. Gul. determ. nat ꝯriū rōe harū ll. Rō. n. q̃re cōiūcta admittitur ꝓ cōiūcta, vr̄ esse, q̃a cū cōiūncta ꝑsona teātur ꝑstare certas satisdōes, vt l. Pōponius. §. fi. & ibi no. ff. e. iō vr̄ verisile ꝙ amicus nō ꝑmittat amicū incidere in illā cautionē, seu ꝑmissionē, sicut cōsanguine⁹ cōsanguineo, ar. l. 1. & 2. ff. in ius vo. vt e. Et intelligas de amicitia nō leui, de q̃ l. latæ. §. amicos. ff. de ver. si. Præterea talis amicitia ꝑpōderat frn̄itati. Casus est ꝓ hoc in l. cū allegas. ȷ̃. de ca. pe. li. 12. Sȝ nemini venit in dubiū, ꝙ frater ꝓ fratre possit agere. Præterea, amicus petit tutorē filio amici sui. & l. 2. in pr. ff. q.
4 pe. tu. & sic idē est in amicis. † Itē q̃ro nūq̄d cōiūctæ ꝑsonæ possit solui? Sol. Dic ꝙ nō. vt l. 2. vt le. no. ca. & est gl. in l. vero ꝓcuratori. ff. de sol. & sic cōcludas cōclusionē libelli. Nā cōiūcta ꝑsona agēs ꝓ cōiūcta, nō dȝ ꝯcludere in libello sibi solui, cū solōem nō possit recipere: sȝ dȝ cōcludere, solui ꝑsonæ ꝯiūctæ ꝓ q̃ agit, vel sibi recipienti noīe suo. Et eo. mō colligas formā sn̄iæ. Iuxta ꝑdicta q̃ro nūq̄d cōiūcta ꝑsona possit agere ꝓ cōiūcta min. 25. an. Vidistis gl. in l. si actor. ſm̄ vnū intellm̄. ȷ̃. de ap. & est gl. in l. tutor. ff. de ad.
5 tu. Tetigi in l. liberto. §. fi. de ne. ge. † Itē q̃ro nūq̄d cōiūcta ꝑsona lite cōtest. & ꝑstitis satisdōnib. legitimis, possit ꝓcuratorē facere? Primò vr̄ ꝙ nō, q̃a l; ꝓcuratori hoc ꝑmittatur post lit. cōt. vt l. ꝓcuratorē. ȷ̃. e. tn̄ nō ꝑmittitur cōiūctæ ꝑsonæ, q̃a nō dr̄ ꝓcurator, vt l. 3. §. sed & si fortè ex liberis. ff. iu. sol. Potes dr̄e ꝯriū, q̃a postq̄ cōiūcta ꝑsona ꝑstitit satisdōem, hr̄ loco dn̄i. Et eo. mō posses dr̄e in defensore ex parte rei, q ꝑstita cautiōe iudicatū sol. hr̄ loco dn̄i, vt l. Plauti⁹. ff. e. S; dn̄s ꝑt cōstituere ꝓcuratorē, &c. Et Spe. hoc tāgit in ti. de defen. §. j. Itē q̃ro, nūq̄d min. 25. an. possit esse ꝓcur. Gl. vr̄æ cōiter dn̄t ꝙ nō ad iudicia, sȝ ad negotia sic, vt in gl. p3. Iac. de Are. & Old. dn̄t totū ꝯriū, q̃a l; ex parte rei n̄ possit min. 25. an. eē ꝓcurator, vt hic, & l. minor. ff. e. cū hēat necesse satisdare iudicatū solui, & posset restitui ipse, & idē sui, vt in d. l. minor, tn̄ ex parte actoris ꝑt interuenire, vt in d. ver. & seruus q manumittitur. Hæc ē gl. q̃ dr̄, ꝙ illæ ll. dēant intelligi de ꝓcuratore ad negotia, & malè, q̃a tūc hr̄et locū ille tex. eo ꝙ nō esset iusta cā manumittēdi, vt dr̄ ille tex. ad hoc vt possit esse ꝓcurator ad negotia, vt l. seruū quoque. in pr. ff. e. imo plus, q̃a min. 17. an. puta pupill⁹, ꝑt esse ꝓcurator ad negotia, vt l. j. §. cui⁹. ff. de exer. l. sȝ & si q̃s. §. parui. ff. de inst. Ex his cōcluditur, ꝙ min. 25. an. possit esse ꝓcurator ex parte actoris. Tu salua gl. & dic ꝙ nō ꝑt esse ꝓcurator. Et ꝓ hac gl. casus est in c. q generaliter. in fi. ext. e. in 6. Nec ob. rō Iac. cum dicit, ꝙ non est iusta cā manumittendi, q̃a rn̄detur ꝑ interemptionē, q̃a magis expedit cōtrahere cum libero, q̃ cum seruo, cum liber obligetur, seruus non, & exceptio procuratoria dȝ opponi ante litem cont.

LEX XIII.

1 *Exceptio procuratoria vel aliàs declinatoria, debet opponi ante litem contest. & quando post. 6.*

2 *Exceptio omissa ante litem contest. non potest opponi in causa appellationis.*

3 *Appellatio rescindit iudicatum, et illud reponit in statum, in quo erat post litem contestatam.*

4 *Exceptiones peremptoriæ non oppositæ in causa principali, possunt opponi, et probari in causa appellationis.*

5 *Exceptio procuratoria quando reddat iudicium retro nullum.*

a 1 Ita demum. [a]Exceptio ꝓcuratoria nō ꝑt oppōi post lit. cōt. nec ī cā appellōis. h. d. † No. ꝙ exceptio ꝓcuratoria, seu alia declinatoria dȝ oppōi an̄ lit. cōt. vt hic, & l. fi. ȷ̃. de exc. & l. Pōpo. §. rati. ff. e. videbitis ī l. exceptionē. ȷ̃. dr̄ ꝑb. No. 2.
2 ꝙ exceptio omissa † an̄ lit. cōt. nō ꝑt oppōi in cā appellōis. ita vi-
b debitis hic. Ex q̃ no. 3. [b]† ꝙ ꝑ appellōem rescinditur iudicatū, & re-
3 ponitur in eo statu, vt possit facere oīa q̃ posset post lit. cōt. Ad illū. n. statū reducit, n̄ ad eū q erat an̄ li. cōt. q̄d tene mēti. Op. de l. 2. s̃. e. Sol. vt ibi. Op. 2. de l. eos. ȷ̃. de ap. & de tem. ap. l. ꝑ hāc. vbi dr̄ ꝙ
4 nō oppositū opponā, nō ꝓbatū ꝓbabo ī cā appellōis. † Sol. illud verū in exceptiōib. ꝑemptoriis, secus in dilatoriis. rōem dixi s̃. q̃a appellō reponit in eo statu, vt possit facere q̃ poterat facere a tpe lit. cōt. citra. Op. ȷ̃. e. l. licèt. Sol. q̄dā est exceptio ꝓcuratoria, q̃ dr̄ ꝙ q̃s nō est ꝓcurator, & ista reddit iudiciū retro nullū, & q̄ncūq; ꝑt
c opponi. [c]vt d. l. licet. ȷ̃. e. Quædā est exceptio ꝓcuratoria, q̃a dico, tu nō potes esse ꝓcurator, & ista ꝑt opponi tm̄ an̄ lit. cont. vt hic.
5 † Quæro, hic dr̄ de exceptione militiæ, an idē in quolibet alio ca-
d su, quo ꝑsona redditur inhabilis ad ꝓcurōem, vt in fœmina, [d] & similibus? Gl. tenet hic ꝙ sic, q̃ vide, & tene menti. De reo criminis habuistis idem no. s̃. e. l. reum. de min. habuistis no. s̃. l. prox. &c.

a ADD. ¶ Barb. Sed ꝯ istum tex. facit l. si quæramus, ff. de test. vide Io. de Im. ibi, in pr. & vide bal. in auth. ḡnaliter, C. de epi. & cle. & vide gl. doc. & d. Abb. in c. ad audientiam, de resc. & ista l. declaratur per Inn. in c. super his, de acc. in illo dubio q̄n exceptio tua n̄ interest, ꝑt opponi, vide Io. de im. & ibi dixi in c. exceptionem, de exce. d. Ab. in c. per tuas, de ap. & vide bar. in l. ex gendi, s̃. e. vbi non ꝑt opponi minor ætas post lit. cont. procuratori, & vide ꝙ dicit Lud. Ro. conf. 232. per istam, & vide tex. in c. per tuas, de ap. & ibi vide d. Abb. vbi probatur ꝙ appellatio non rescindit ea, quæ sunt ante lit. cont. & sic est ibi tex. similis huic.

b Pom. Vide Pan. in c. audientiam, de resc. ille ergo qui repellitur, vt non possit esse in j. instantia, repellitur in causa appell. ꝙ intellige vt hic, s. si fuit oppositum in j. instantia, & vide Ro. conf. 384. & Pau. de cast. conf. 75. vbi pulchre loquitur. P. Pau. P. Qualiter istud procedat, vide Fel. in c. audiētiam, el 2. ver. omittet, ext. de rescr.

c And. Barb. Adde bal. conf. 323. inc. dictus procu. li. 3.

b Paris. De fœmina tex. in §. pe. inst. de exce. quam all. Math. not. c.

¶ Antiqua lect.

Ita demum. Ab initio exceptio ꝓcuratoria ꝑponēda ē, al's nō ꝑt opponi in cā appellōis h. d. Not. ꝙ idē vȝ cā appellōis, ꝙ cā prīcipalis, vt gl. dr̄. Itē no. ꝙ appellō rescindit iudicatū, & repōit ꝓcessū ī eo iudicio, ī q̃ erat post li. cōt. ꝑ hāc l. Op. de l. ꝑ hāc. ȷ̃. de tem. ap. Sol. ꝙ iura ꝯria loquūt ī exceptiōib. ꝑemptoriis: lex nr̄a ī dilatoriis. Itē op. de l. licet. ȷ̃. e. ti. sol. ꝙ ista l. loq̄tur de exceptiōe falsi ꝓcuratoris, q̃ ꝑt opponi ī q̄cūq; parte iudicij, & post sn̄iam, l; sit dilatoria, vt ibi videbitis, & vidistis no. in l. j. s̃. de iu. & fa. ig. Quærit gl. scitis ꝙ fœmina nō ꝑt eē ꝓcuratrix, mō fuit q̄sitū, vtrū n̄ possit post lit. cōt. opponi. Gl. dr̄ ꝙ idē sit ī fœmina ꝙ hic. Simile vidistis ī reo accusato, q adhuc nō purgauerat innocētiā suā, vt l. reū. s̃. e. ti. Sȝ q̃ro, q̄d si ī monacho, & suo nō fuit opposita ista exce. nūq̄d poterit postea opponi? Ia. de Are. dr̄ ꝙ sic, q̃a illi nec ꝓ se, nec ꝓ alio ꝑn̄t esse ī iudicio, ī l. suus. ȷ̃. de iud. sȝ miles ꝑt esse ī iudicio saltē ꝓ se, vt l. q stipēdia. s̃. e. & idē ī excōicato ꝙ ī suo, q̃a exceptio excōic. ꝑt oppōi ī q̄cūq; ꝑte iudicij, vt ī c. pia ꝯsiderōe. de exc. li. 6. Sed q̄d ī exceptiōe illa, n̄ ꝑt esse ꝓcu. q̃a cā capitalis fuit omissa an̄ lit. cōt. nūq̄d ꝑt opponi? Rn̄. tāgit gl. in l. q̄uis indubitati. ȷ̃. ad l. Iul. de adul. q̃ gl. no. Iac. de Are. dicit, ꝙ rō h⁹ l. est, q̃a miles saltē suo noīe poterat esse ī iudicio, nec alieno ī iudicio esse ꝑt: secus ī eo q neq; suo, neq; alieno esse ꝑt: vt q̃a suus, vel monachus. Puto dcm̄ Iac. verū in exēplo de seruo, non de monacho, q̃a l; monach⁹ non possit esse ꝓcurator, vt s̃. ea. l. in gl. suo tn̄ noīe esse potest, ꝙ ꝓbatur s̃. de epi. & cle. auth. cā q̃ fit cum monacho.

LEX XIIII.

a Non eo minus. [a]Q̄d in fauorē alicuius introductū ē, n̄ dȝ ī eius læsionē ꝯuerti. vel al'r. Sn̄ia lata ꝓ ꝓcuratore minoris n̄ legitimè ꝯstituto, n̄ vȝ. h. d. Not. clara sunt in summario. Op. ff. q̄d q̃s. iu. l. 3. Sol. gl. hic loq̄tur in priuilegio ꝯcesso de iure cōi, ibi dr̄ priuilegio ꝯcesso ad postulationē partis. Quæro de duob. ex gl. hæc l. loq̄tur, q̄n fuit ī iudicio ꝓcurator
b minoris. Quæro, q̄d si ipse minor [b] litigat? Gl. vr̄ dr̄e idē ī l. j. ȷ̃. q le. ꝑso. Iac. de Are. dicebat ꝯriū. Dicā vobis ȷ̃. in q. cau. in int. rest. n̄ est ne. l. si tutor. vbi q̄dā gl. vr̄ tāgere istā opi. Quæro, q̄d si ista exceptio opponatur an̄ sn̄iam an reddat iudiciū retro nullū? Br̄ do. dn̄t sic, ꝙ si q̄dē est certū, ꝙ ꝓcessus facit ꝓ minore, q̄m legitimè dat⁹ est libell⁹, & fecit ꝓbōes, tūc ꝓcessus valeat, sicut sn̄ia, ꝑ rōem ḡnalē istius l. Si verò ꝓcessus faceret ꝯ minorē, vel esset dubiū, tūc esset null⁹ ipso iure, vt ȷ̃. q le. ꝑs. l. j. ꝯiūcta l. si minor. in fi. ff. de min. sȝ ꝯ hoc fortiter facit l. fi. ȷ̃. de eo q ꝓ tu. Sol. dico ꝙ illa l. dȝ intelligi ſm̄ istā, vcȝ ꝙ rescindatur ꝓcessus quatenus non facit pro minore. Dic vt dicam in d. l. si tutor. ȷ̃. in qui. cau. in int. rest. non est ne.

¶ Contrarietas, & Concordia.

Pro ꝯcordia. Aduerte nūq̄d sn̄ia lata ꝓ aliquo, q litigabat cū tutore alicuius minoris, q tutor cauerat, vel al's n̄ erat legitim⁹, noceat pupillo? & vr̄ ꝙ n̄, q̃a ipso iure nulla, & iō n̄ est opus restōne. Ita Bar. ꝑ tex. expressum in l. si tut. C. in q. cau. in int. resti. nō est ne. Sed ꝯ vr̄ tenere Bar. in hac l. non eo minus. In qua vult ꝙ si sit lata in fauorem pupilli, vȝ. Tu dic, Bar. in hac l. non eo minus. dicit se saluando. intellige illam l. ſm̄ istam, vt ibi dicam, vbi dicit, ꝙ lata sn̄ia pro minore, valet eo ratificante. ꝯ minorem aūt est ipso iure nulla, & ita saluantur illæ leges, quæ videntur contrariæ. Bart.

a ADD. ¶ Pom. Circa istā l. adde pulchram declarōem, q̃ ponit bar. in c. 1. de resc. Pari. Vide circa intellectum h⁹ l. Pan. in c. cām q. exc. de iud. item ꝙ iudicium cū minore sit nullum, vide Ant. conf. 18. post pr. & ibi idem dicit si sit factum cum curatore, q erit nulliter decretus. Et ibi ēt ꝙ fideiussores dati ī tali iudicio nullo mō teneantur. item adde ꝙ si feratur sn̄ia ꝓ procuratore minoris non legitime cōstitō, vȝ in fauorem minoris, ēt si fuisset à principio oppositum ꝯ procuratorem si iudex eum admisit, vide Io. de Ana. conf. 93. ad fi. item ꝙ facta cū minore valeant, & in eius bn̄ficio cadant, vide Ale. cōs. 59. vo. 2. Si aūt pars aduersa opponat à principio de minore ætate, an processus reddatur nullus, ēt ꝓ minore, Pau. de cast. hic tȝ ꝙ sic, & idem vult Ias. & sentit hic bal. sed in c. 1. de rest. quem all. hic Ias. aliter loquitur, quia dixit ꝙ si n̄ obstante appellatione iudex procedat ꝑt appellare, quia grauatur, vt declarat Pau. de cast. hic si appellatur, ergo non vr̄ processus nullus, ideo si non appelletur, vr̄ qui valeat processus.

b Pom. Hoc sequitur Ale. conf. 59. vo. 2. vbi sequitur hoc etiam si minor talis esset in potestate patris, & litigaret sine eius consensu.

¶ Antiqua lect.

Non eo minus. Illud q̄d fauore alicuius est introductum, non dȝ in eius dispendium retorqueri. h. d. Op. de l. 3. ff. q̄d q̃s. iu. Sol. gl. ꝙ illa fallit hic. Quæro, vos videtis ꝙ si minor litigat ꝑ ꝓcuratorē q̄tū ad damnū, sn̄ia n̄ vȝ, sed vȝ sn̄ia lata ꝓ minore. Quid si minor litigat ꝑ se, & non ꝑ ꝓcuratorem, & sn̄ia venit ꝓ eo, nunq̄d hȝ locū hæc l. Gl. no. non hic, sed in l. j. ȷ̃. q le. ꝑs. stan. ha. in iudicio, dicit ꝙ idē, & alle. hanc l. Vltr. redarguunt dcm̄ gl. Resp. ꝙ iudiciū agitatū cū minore, non hȝ substantialia sua. Non ob. hęc l. q̃a hęc l. loq̄tur vbi iudicium agitatur per ꝓcuratorē, q̄tūcunq; n̄ idoneè agiteī. Vn̄ cū iudiciū hēat substantia-

tialia ſua,non mirum ſi ſnīa valeat. Tu ſalua gl.& dicas,ꝙ ſicut in contractib.in qb.minor facit condōem ſuam meliorē, non reqri tur authoritas tutoris,vel cur.& dr̃ hr̃e lt̄imam perſonam,vt inſt. de aut.tu.in pr.cum ſi. ita eo.mō minor in iudiciis vbi q̃ſi contrahitur.l.3.§.idem ſcribit.ff.de pecu. ſi facit condōem ſuam meliorem,quia ſnīa venit pro eo,dr̃ hr̃e legitimam pſonā, quod eſt no.
a Sed quæro,quid ſi non eſt lata ſentētia pro minore,[a] ſed apparet proceſſus agitatus cum minore? Dic aut apparet ex actitatis proceſſum facere pro minore,ſententiam poſſe ferri pro eo,aut apparet totum contrarium. Primo caſu, proceſſus valebit,& tenebit, & procedetur vlterius.Secundo caſu non,per rationem huius l.
a ADD. ¶Adde ꝙ Spe.in ti.de actore,§.j.ver.quid ſi minor,dicit,ꝙ ſi opponatur ante ſententiam,ꝙ iudex non debet vlterius procedere,quia iudicium non debet claudicare.Io.An.ibi dicit,ꝙ Ia.de Are.tenebat ꝙ minor ſit repellendus,etiam ſi geſta ſint in eius fauorem,proceſſus tamen tenebit,& ſtabit cum curatoris authoritate,vt feratur ſententia,arg.l.ſi id quod,§.j.de rei.ven. & eadem op.dicit tenere Vb.de Bo.& cum his tranſire ipſe videtur.

LEX XV.

Litem. Pacta de quota litis,ēt in ꝓcuratore reprobātur.h.d. vel al̃r.Exceptio,ꝙ ꝓcurator pact⁹ eſt de quota litis, eū ab agēdo repellit.h.d.No.ꝙ pcīn de q̃ta litis reprobatur in ꝓcuratore,& facit eū repelli ab agēdo.No.ꝙ offīn ꝓcu.d; eſſe gratuitū.Op.de l.ſi remunerādi.in pr.& l.ſalariū.ff.man.Sol.Procurator bn̄ p̄t recipere ſalariū honeſtū:ſed paciſcēdo,de quota litis,reprobatur,vt hic,& l.ſi ꝯ licitū.j.man.& l.militē.s.e.Quæro,pone,ꝙ ī inſtr̃o ꝓcurōis meæ ꝯtinetur ſalariū mihi ꝓmiſſum. opp.mihi,tu n̄ es ꝓcu.qa offīn ꝓcu.d; eſſe gratuitū,vt hic,& l.j.in pr.ff.e. Veritas eſt iſta.Si nos q̃rimus de ptāte agēdi ꝯ aliū,q̃tū ad illud ego dicor ꝓcurator,ſiue habeā pecuniā,ſiue non.ſufficit.n.ꝙ eius volūtate,& eius mādato exerceam eius actionē. & ita loquuntur oēs tex.& gl.q patiuntur procuratori ꝓmittere ſalarium. videbitis j. man.l.ſalarium.Si verò q̃rimus,q̃ actio oriatur inter mandantem & eum cui fit mandatum,tunc eſt recurrendum ad illam diſt.aut enim quis ſuſcepit mandatum gratuito,& h; locum actio mandati,vt l.j.ff.man.Aut non gratuito, & tunc aut eſt contractus locationis,aut contractus innominatus,Iſtam diſt.de verbo ad verbū probat tex.in l.naturalis. §.pen.de præſcr.verb. & ſic pars,contra quam agitur,non poteſt opponere,tu non es procurator,quia habes ſalarium, quia quantum ad eam dicor procurator, ago enim domini voluntate.Ita debes intelligere hanc materiam,&c.

LEX XVI.

Procuratorem. Procurator & actor n̄ pn̄t alienare,niſi hoc ſpāl̃r ſit mādatū,vl' hēant gn̄ale cū libera.h.d.Op.de l.procurator cui gn̄aliter.ff.e.Sol.fateor,ꝙ ſufficit gn̄ale mādatū cū libera,ſicut ſi hēat ſpāle mādatū.hæc eſt vera opi. l; qdam doc.antiqui diſtinguant inter procuratorem,& tutorem,& procuratorem cum libera,quæ diſtin.reprobatur per noſtros do.Quæro,de quo actore loqtur hic. Quidam intelligūt de actore,hoc eſt caſtaldione,& ſic non curant,an ſit ſeruus,vel liber.Alij dicunt, ꝙ loquitur de actore conſtituto à tutore,vel curatore.nam in iſto generali mandato non venit vt poſſit alienare niſi ſpecialiter ſit ei mandatum.Et hæc eſt vera,& hanc teneas.

¶Antiqua lect.

Procuratorem. Procurator non habens ſpāle mandatum,vel gn̄ale cum libera,non p̄t alienare.h.d.No.qđ dixi in ſummario.in quantum hæc l. ſm primam lec.gl.loqtur in actore conſtituto à tutore ibi,ſi non ſpāliter,à ꝯ. rio ſenſu h⁹ l.ꝙ actor conſtitutus à tutore habens ſpāle mandatū à tutore de vendendo , poteſt vendere. quod puto falſum , quia nec ipſe tutor poſſet vendere,vt j.de adm.tu.l.lex quæ tutores.

LEX XVII.

1 *Inuitus quis non cogitur ſuſcipere officium procuratoris.*
2 *Inuitus quando quis dicatur.*
3 *Procur.qui cauſam ſuſcipit,tenetur proſequi,& appellare, non autem appellationem proſequi.*
4 *Procurator generalis ad lites præſentes,& futuras,poteſt appellare,& appellationem proſequi.*
5 *Procurator in cauſa poteſt petere reſtitutionem in integ.*
6 *Appellare eſt præparatorium ad proceſſum appellationis.*
7 *Paupertas in appellat.exercenda excuſat.*
8 *Quis quando teneatur appellationem proſequi.*
9 *Defenſor,ſine mandato,an teneatur appellationem proſequi,& actor.*
10 *Volens exercere appellationem ex parte rei quis poteſt.*
11 *Procu.actoris,ſiue rei quando teneatur dominum defendere.*

a Inuitus. [a]Hæc l.ꝯſueuit reputari difficilis,& h; varias lec.ſm lec.verā,& clarā,q̃ ponitur circa fi.vl.gl.br̃ dicit,ꝙ n̄ cogitur qs ꝓcurōem ſuſcipere,ex parte actoris,vel rei:& q ſuſcipit,dēat appellare,nō tn̄ appellōem ꝓſeq.h.d.Tres principales h; partes.Primò loqtur in ꝓcuratore actoris,ſcđò in ꝓcuratore rei. tertiò ponit rl̃am gn̄alem.Scđa ibi,ſed nec.Tertia ibi,cū fidē.Iterū prima ſubdiuidit̃,nā prima loqtur anteq̃ ꝓcurōem ſuſceperit. Scđa loqtur,qn̄ ea ſuſcepta ad qd extendatur. Scđa ibi,nec eadē.
1 †No.ex j.parte,ꝙ nemo cogit̃ inuitus ſuſcipere offīn ꝓcurōis,& iſti⁹ primæ partic.lec.n̄ variatur.Op.ad hanc partē.de le.3.s.e.Dicit gl.n̄ ꝯpellitur p̄ciſè,ſ; cātiuè,vt ibi.Tu dic,ꝙ hic loqtur in ꝓcuratore,q n̄ cogitur inuit⁹,ibi loqtur ī tutore,q p̄t ēt cogi p̄ciſè,vt
2 ibi dixi.Circa iſtā j.partē,qn̄ qs dicatur inuit⁹,† gl.remittit,& bn̄, ad no.in l.fili⁹.§.inuit⁹.ff.e.& dic,vt ibi.Ego dixi lati⁹ ī l.q̃ dotis.ff.
3 ſo.ma.Venio ad 2.partic.ex q̃ no.†qđ q ꝓcurōem ſuſcepit,tenet̃
b ꝓagere cām primā,& appellare ſi ſuccūbit,n̄ āt ꝓſeq,[b] ſm opi.verā,q̃ tēo,l; Plac.al̃r dixerit,& ſic iſte ver.variat̃ duob.mod.vt dicā. Op.ff.an ꝑ aliū cā ap.l.fi.vbi vr̃ ꝙ ꝑ ꝓcuratorē dēat agi cā ap. Sol. Plac. fatebatur ꝯrium, & ſic intelligebat hic, ꝙ non tenetur cām exercere vltra,niſi opus fuerit appellōe.appellare.n.dēret,& proſequi.Iſta eius lec.eſt ꝯ caſum l.ſi actor.j.de ap.iō tene p̄cedētem
4 lec.Nō ob.l.fi.an ꝑ aliū cā ap.qa ibi loqtur in ꝓcuratore †gn̄ali, qa p̄t appellare,& appellōem ꝓſequi ex virtute gn̄alis mādati.Et intellige gn̄ale ad lites pn̄tes,& futuras,vt no.in l.oīm.ff.e.l.dāni. §.ſi is q vicinas.de dam.inf.hic loqtur in ſpāli, cuius mādati vigore nō p̄t cām appellōis exercere,vt d.l.actor.& hic.Vel al̃r.ibi fuit mandatū de exercēda lite,& ēt ꝓſequenda appellōe, ſi opus fuerit,vn̄ exp̄ſſe fuit dictū,ꝙ poſſit appellōem ꝓſequi,alias ſecus.Itē op.ad idē.ff.eo.l.q ꝓprio.§.itē q̃ritur.ſol.Ille §.h; multas lec.& ſm
5 aliquas in nulla obſtat,ſed ſm vltimā vr̃ ꝯdicere.S; ſolue,†aliud in cā reſt.in int.aliud in cā app.Rō,qa reſtō impetratur corā eod. iudice.Item vr̃ eſſe ead.cā cum prima, non.n.conqueror de iudi-
6 ce,nec de ſnīa,ſed de mei facilitate.†Opp.3.ad idem de l.in commodato.§.ſicut autem.ff.com. Sol.gl.appellare non eſt inchoare proceſſum ſuꝑ appellatione,ſed eſt quoddā præparatorium ad illud.Vn̄ non vr̃ negotium eſſe cæptum.Vlt.op.hic dr̃,ꝙ d; ꝓuocare,l; non ꝓſequi ꝯ in l.ſi ꝓcuratorē.§.ſi ignorantes.ff.man.Gl.di-
c cit,hoc eſt verum,niſi excuſetur pp pauptatem. [c] Sed ꝯ hoc inſiſto.Quæ.n.excuſatio pp pauptatem p̄t eſſe in appellando.hoc nō vr̃ verū,cū poſſit appellare viua voce,vt l.litigatorib.j.de ap.& in l.j.in fi.& l.2.ff.de ap. dn̄t quidā,ꝙ forte erat neceſſe appellare in ſcriptis,vel ſm ſtatuta ciuitatis erat neceſſe,ꝙ fieret aliquod depoſitū,vel forte dēbat ſolui decima.Iſtę ſunt diuinationes.Verus intellectus eſt,ꝙ ille §.ſi ignorātes,nō loqtur de appellatione inter-
7 ponenda,ſed loqtur de appellatione exercenda,† q̃ quis tenetur
8 ꝓſequi,niſi pp paupertatem excuſetur,vt ibi diſtinguitur. † Sed
d tunc inſtatur,[d] ſm hoc,caſus illius l.erit ꝯ caſum h⁹ l. Br̃,qn̄q; qs eſt in iudicio noīe alieno,& ad commodū alienū,& tūc h; locum mā nr̃a:in q̃ diſtingūe,aut loqmur in ꝓcuratore gn̄ali,aut ſpāli,& ſi in ſpāli, aut fuit appoſitum in mandato de ꝓſequendo appellationē,aut non,vt p; ex p̄dictis. Et p̄dicta intelligo,qn̄ eſt appellatum à diffinitiua.ſi.n.appellaretur ab interlocutoria,tunc teneretur qs appellōem ꝓſequi.ar.l.ad rem.& l.ad legatū.ff.de ꝓc.qn̄q; qs eſt in iudicio noīe ſuo ad ꝯmodū ſuū,& ꝯmodū alienū,vt fideiuſſor,& emptor,tunc tenetur appellare, & appellōem ꝓſequi,ſi ꝑ ſnīam fuit iniuſtè grauatus,aliàs ſecus. vt l.Herennius. §.Caia. ff.de eui.& qđ ibi no.in gl.niſi excuſetur pp paupertatem,vt d.l.ſi ꝓcurator.§.ſi ignorantes.Qn̄q; quis eſt in iudicio noīe ſuo,& ad ꝯmodum ſuum,vel noīe alieno,& ad ꝯmodum ſuum, vt ꝓcurator in rē ſuā,tūc n̄ eſt dubiū,ꝙ tenetur appellōem ꝓſequi quia in re ꝓpria,&c.vt l.in re mādata.j.man.& l.ſi ꝯſtāte.§.ſiue.ff.ſol.ma. imò p̄t,ſi vult,actioni iam ꝓpoſitæ renūciare,vt l.ſi quis libellos. j.de ap.Ita debetis intelligere hanc mām,& hēs expeditam iſtam
9 ſm gl.q̃ vide.† Quæro circa hanc partem,quid in defenſore, ſine mandato, an teneatur appellationem ꝓſequi? Dic vt in l.liberto. §.fi.ff.de ne.ge.Quæro,quid in actore. Dic vt in l.ſi actor.j.de ap. Quæro,l; inuitus quis non cogatur exercere appellationē,an vo-
10 lēs exercere poſſit? Certè †aut loquimur ex parte actoris,& non p̄t,aut ex parte rei,tunc p̄t,vt l.ſi actor.j.de ap.& ibi dixi.Venio ad 3.partem,ſ.ad ver.ſed nec defenſionem. Et iſte ver.legitur duob. mo.princl̃r.Primò ꝙ loqtur in ꝓc.actoris,ſicut.s. ſcđò,ꝙ ibi loqtur in ꝓcuratore rei.Et iſtā lec.vobis tenui.Item ſm j.lec.ſubdiuiditur in tres lec.qa qdam intelligunt de ꝓcuratore actoris an̄ p̄ſtitam ſatiſdōem de defendendo,alij de ꝓcu.actoris poſt prę́ſtitam ſatiſdōem de defendēdo,& q̃ritur,an poſſit cogi defendere à reo. Alij,an poſſit cogi defendere ab ipſo actore,q eum dedit,& ſic in ſumma quatuor lect.ſunt:Pono ſm primam l.dicit ꝙ procurator
11 actoris non cogitur ipſum actorē defendere.†Contra hanc opi. op.s.e.l.actionem.& l.mutus.§.pœna.ff.e.Sol. Non cogitur quis

a ADD.¶Ale.An autem defenſor cogatur appellare,vide tex.in l.libero,§.litem, de neg.geſt.& Ro.ſing.477.in 7.inc.procurator.
b Adde quod idem tenet Ro.in nouiſ.deciſ. niſi habuerit mandatum ad agendū, appellandum,& appellationem proſequendum,quia tunc tenetur proſequi,licèt proteſtetur quòd non velit proſequi,vt habetur in ordine 147.
c Adde an paupe i currant tpa appellōnis proſequendæ,bal.ꝙ non,conſ.5 lib 3.
d Barb.Et rō eſt ſm bal.quia nondum eſt functus officio ſuo,quia vr̃ habere mandatum ad omnia emergentia.Et idem ſi reſtitutio in int.petetur incidenter, vt j.vbi & apud quos,l.j.in fi.& maxime hoc verum ſecundum ios can.ſ.ꝙ appellatio ab interlocutoria impugnatur , & iuſtificatur ex actis primis , & non ex nouis allegationibus,in cle.appellanti,de ap.& vide conſi.Dy.ſuper hoc.

defen

defendere inuit⁹ ꝑcisè vt hic,ſ; cogit̃ cãtiuè.ſ.ſi vult audiri ſup actiõe intẽtata.S; ꝯ op.de l.ſi ꝓcuratorẽ.§.ſi ignorãtes.ff.mã.Sol.Fateor,ꝙ tenebit̃ dño actiõe mãdati,ad intereſſe tm̃.cũ ñ cogat̃ ꝑcisè defendere. Op.3.ad iſtã lec.cũ ibi mãdat̃ vt agas,vr̃ ẽt mãdatũ vt defendas,qa oĩa vñt eſſe mãdata,ſine qb.illud expediri ñ pt.vt ff.e.l.ad rẽ.& l.ad legatũ.ſi vr̃ mãdatũ,& ipſe ñ implet,apparet ꝙ ñ implet fidẽ ſuſceptã,& ſic rõ,q̃ ſeqtur,ñ bñ adaptatur. H⁹ timore gl.recedit ab iſta lec.& legitur alio mõ.Nõ poſſum⁹ ſuſtinere iſtã lec.qa hic loqtur qñ poſt lit.cõt.petebatur à ꝓcuratore cautio đ defendẽdo,qđ ñ pt fieri,vt l.Põpo.§.rati.ff.e.& l.j.ꝫ.de ſatiſd.Et ita intellexerũt antiq,dũ poſuerũt hic caſũ ibi,dũ gl.đt,puta egit ꝓcurator ꝯ aliquẽ.Et ſic no.ꝙ đt,egit,& ſic innuit litẽ fuiſſe cõt. vt l.ampli⁹.ff.rẽ ra.ha.Nõ ob.ꝙ dr̃ de fide ſuſcepta,qa tenẽdo iſtã lec. ille ver.cũ fidẽ.refertur ad ꝓcedẽtia,ñ ad ꝓxima.& ſic ille ver.legitur duob.mo.Vel aľr dicam⁹,qđ iſta j.lec.loqtur qñ egit,& ꝑfecit. Sicut.n.ñ cogitur cãm appel.ꝓſeq poſt latã ſñiam,ita nõ cogatur actorẽ abſentẽ poſt latã ſñiam defendere,ꝙ tunc bñ ſeqtur rõ,cũ fidẽ ſuſceptam,&c. q̃ rõ pt referri ad oĩa ꝓcedẽtia.Et hęc lec.pt eẽ ſatis bõa.Tertio mõ legitur in ꝓcur.actoris,q ſatiſdedit de defendẽdo,ñ tñ cogitur ꝑcisè defendere,ſ; ſufficit ꝙ ꝑſtet intereſſe.Iſta lec. ꝓbatur ꝑ gl.& ꝑ l.ſed & hę.§.ꝑter.ff.e.alij dñt,ꝙ ñ cogitur ꝑcisè defendere ab abſente,ſ; ab aduerſario ſic,qđ gl.rephẽdit ꝑ l.ſi defunct⁹.ff.e.hoc ãt q̃lr ꝓcedit,dic vt l.fili⁹.§ fi.cũ l.ſeq.ff.e. & qđ no.ĩ d.l.ſed & hæ.§.ꝑter.& ꝓ certo hoc bñ ſuſtineri ñ poſſet.Scđa lec.ẽ,ꝙ loqt̃ ĩ ꝓcuratore rei,& iſtã vobis tenui,& iſta ẽ ſatis clara.

¶Antiqua lectura.

Inuitus. Iſta l.h; duas lec.ĩ gl.principales.Prima lec.eſt,ꝙ l.iſta loqtur ĩ ꝓcuratore actoris.& iſta prima lec.diuiditur ĩ 3.partes,vt ꝫ.patebit.Scđa lec.ẽ,ꝙ hæc l.vſq; ad ver.ſ; nec, loqtur ĩ ꝓcuratore actoris,vel defenſore ex parte rei.& iſta lec.ẽ vera.& eã ꝓſequar,& iſtã ꝓſeqtur gl.fi.cir.fi.cũ đt,tu dicas quarto mõ.ſm hãc lec.iſta l.diuiditur ĩ duas partes.ſcđa ibi,ſed nec,& ĩ ſũma hoc intẽdit.Offm̃ ꝓcuratoris,ſiue ex parte actoris,ſiue ex parte rei,ẽ volũtariũ,& ñ neceſſariũ.h.d.ſm verã lec.Op.de l.munerũ.q̃ſi ꝑ tot.l.ff.de mu.& ho.So.ꝙ munera publica authoritate & vtilitate,vel authoritate tm̃,qs cogatur ſuſcipere,vt ĩ ꝯriis,ſed munera priuata authoritate.& vtilitate,vt puta offm̃ ꝓcuratoris, qs ñ cogitur ſuſcipere defenſionẽ.ꝯ de l.ſeruũ quoq;.§.ait ꝑtor.ff. e.l.ſed & he.§.defendere.& §.ꝑter.e.ti. H⁹ timore variat⁹ ẽ intelľs h⁹ver.princĩr duob.mo.Nã qdã intelligũt ver.hũc,& totã l.ĩ ꝓcuratore actoris.qdã intelligũt ĩ ꝓcuratore rei,vel ĩ defenſore.Volẽtes primã opi.dñt,ꝙ ꝓcurator ex parte actoris ñ cogitur defendeř actorẽ ĩ cã recõuẽtiõis,ſ.ꝑcisè,ſ; cã:iuè ſic,vt ĩ ꝯriis.& iſta fuit ſcđa lec.vt ĩ gl.ibi,dũ đt,Alij dñt,ꝙ iſta lec.ñ ẽ bõa.& ẽ ꝯ d.§.ꝑter. & ibi no.ꝙ ꝓcur.actoris cogitur ꝑcisè defendere. & dic,vt ibi de hac mã.Scđa fuit lec.l; ſit tertia ĩ gl.qđ ab abſente qs ñ pt cogi,vt eũ defendat,vt hic,ſed ab aduerſario cũ quo litigat,ſic,vt in ꝯriis. Hãc reprobat gl.qa ẽ ꝯ l.ſi defunct⁹.& qđ ibi no.ff.e.Vñ alij volẽtes tẽre j.lec.dixerũt aľr,& iſta lec.ẽ j.ĩ gl.l; ſit ſcđa q̃ ad me,qa qs ñ cogit̃ ſubire defenſionẽ actoris,q̃tũ ad hoc,vt aliq̃ pænã patiat̃ q̃ ad aduerſariũ ſuũ,niſi qđ denegabitur ſibi actio,ſi ñ vult defendere actorẽ in cã recõuẽtiõis, vt l.actionẽ.ſ.e.l.mut⁹.§.pæna.ff.e. tñ abſenti tenebitur ad intereſſe.Iſta ẽ lec.vlt.h⁹ l.l; prima ĩ gl.lec. iſta reprobatur ꝑ gl.& meritò,qa vr̃ ꝯ hũc tex.ĩ fi.cũ đr,ſuſceptã, qa ſi ñ cogeretur ꝓcurator defendere actorẽ ĩ cã recõuẽtiõis,ñ diceretur adimplere ſuſceptã fidẽ,qa ſicut vr̃ mãdatũ exercitiũ princ̃pľis,ita vr̃ mãdatũ illud,ſine q̃ explicari ñ pt.vt l.actionẽ.ſ.e.l.ſuũ q̃q;.§.ait ꝑtor.ff.e.iũcta l.ad rẽ.& l.ad lega.ff.e. Reiectis g̃ trib.lec.q̃ oẽs ꝯcludũt hãc l.loq ĩ ꝓcuratore actoris,Tene g̃ lec.principalẽ, q̃ eſt ĩ fi.gl.q̃ inc.Tu dicas quarto mõ,& hũc tex.ſuſceptũ.expone vt gl.exponit.Quæro,qs dicatur inuit⁹? Tex.eſt ĩ l.filiuſf.§.inuit⁹. ff.e. Aduerte,ꝙ tex.loqtur,qa ñ ꝓbatur cõſentire,& ſic gl.ñ hic,ſ; ĩ pal.§.inuit⁹.exponit illud brocardũ,vtrũ taciturnitas hẽatur pro ꝯſenſu,vbi expedit.tãgitur ĩ l.Caius.de pi.ac.l.q vas.ff.de fur.Dy. in c.q tacet.ext.de re.iu.Iac.de Are.tãgit ĩ l.2.§.volũtatẽ.ff.ſo.ma. Aduerte,qa ſũt duo extrema,vc; expſſus ꝯſenſus ex vna parte,vel expſſa ꝯdictio ex altera.Iſta duo extrema hñt vnũ mediũ,ꝙ dr̃ taciturnitas,vel patiẽtia. Mõ circa iſtud mediũ ꝓcedit Brocardũ,& tũc ſi circa tale mediũ reperitur aliq̃ legis diſpõ,tũc illã ſeqmur,& ita d; intelligi l.j.§.ſi ãt.ff.ad Tre.Si verò nõ reperitur aliq̃ l.diſpõ, tũc loqmur,aut de patiẽtia,vel taciturnitate hoĩs furioſi,aut hoĩs ſanæ mẽtis. Primo caſu,qñ act⁹ validat̃ ſolo ꝯſenſu,& patiẽtia furioſi ñ hr̃ ꝓ ꝯſenſu.l.q ad certũ.ff.loc.vel cõd.Fallit in l.2.§.volũtatẽ.ff.ſo.ma.Si verò ñ validat̃ ꝯſenſu,tũc patiẽtia opat̃ oblõem furioſi,vt l.3.§.furioſi.ff.de ne.ge. Si verò loqtur de patiẽtia hoĩs ſanæ mẽtis,tũc capias rĩam,ꝙ tacẽs neq; vr̃ ꝯſentire,neq; ꝯdiceř. Fallit ĩ qbuſdã,ĩ qb.hr̃ ꝓ ꝯſentiẽte, vt puta rõe publicæ vtilitatis, vt l.j.de adm.tu.Itẽ fauore mr̃monij,vt l.in ſpõſalib.ff.de ſpõſ.Itẽ fallit rõe ꝯiũctiõis,vel affinitatis,vt l.ſi fu⁹ cõis.đ do.int.vi.& vx. Ex iſto vlt.q̃tũ ad mãm nr̃am no.ꝙ vbi ſuadet rõ ꝯiũctiõis,vel ꝓximitatis,tacẽs hr̃ ꝓ ꝯſentiẽte,vc;,ꝙ ſi ego ꝯſtituo te ꝯſanguineũ meũ ꝓcuratorẽ,& tu taces,ꝙ tu videaris ꝯſentire,& iſto caſu accipietur inuit⁹,qa expſſe ꝯdicit.ar.l.ſi fu⁹.all.Et ex hoc inferũt do. ꝙ idẽ ſit ĩ amicis,de pñti vero amicitia.ar.l.latæ culpe.ff.de ver.ſi. & vc;,ꝙ ſi ſoci⁹ tu⁹,vel multũ amic⁹,& multo magis ſi ſit ꝯſanguineus portãs libros ad te,& reportet in camera tua,l; tu expſſe nõ cõſentias,tñ tu teneberis depoſiti,ꝑ d.rõem. Quæro,nũqd ꝓcurator cogatur ꝓſeq cãm appellõis.gl.q̃ inc.cogitur.n.examinat hic, & cõcludit,ꝙ tẽatur appellare,& nõ ꝓſeq,& dic,vt in gl. Itẽ q̃ro, nũqd indiſtinctè tẽatur appellare,& nõ ꝓſeq?& dic vt ĩ gl.Itẽ q̃ro nunqd indiſtinctè tẽat̃ appellare? dic,qñq; cõtingit,ꝙ apparet ex actis ꝓcuratorẽ fouere malã cãm,qñq; apparet ex actis fouere iuſtã cã,qñq; dubitatur.Primo caſu dic ꝙ ñ tẽtur appellare,imò bonã fidẽ agnoſcere d;.ar.l.quoties.§.ſicut.ff.de ad.tu. l.ſi fideiuſ.§.q̃dã.ff.man. In 2.caſu,vbi apparet ꝓcuratorẽ fouere iuſtã cãm, dicas ꝙ tẽtur appellare.Tertio caſu,ſ.in dubio ñ tẽtur appellare,qa ſp eſt pſumptio ꝓ ſñia lata ꝯ eũ,ꝯ quẽ ꝓfertur.l.Hereñius.§.Caia. & ibi no.ff.de eui.D; tñ denũciare dño,vt appellet,ſi vult. S; q̃ro, qd ſi velit ꝓſeq appellõem,nũqd d; admitti.De hoc vidiſtis gl.in ſi.ĩ l.ſi actor.ꝫ.de ap.qa d; admitti tãq̃ defenſor,ñ tãq̃ ꝓcurator. Itẽ q̃ro,qd in defenſore,nunqd defenſor ex parte rei,ꝯ quẽ eſt lata ſñia,tẽatur appellare?Dic ꝙ ſic,dũmõ veniat ad plenè defendẽdũ,nõ ad allegãdũ cãs abſentiæ,vt l.liberto.§.fi.ff.de ne.geſt.Poſſes tñ diſtinguere,vt ſ.dixi in ꝓcuratore.in l.inuitus.in gl.ad illud qđ gl.dicit ꝑ l.q ꝓprio.§.itẽ q̃ritur.ff.e.ſm vnã lec. Nã ſicut ibi ꝓcurator datus,ad vnã litẽ principalẽ,ẽt cãm reſtõis exercet,vt ibi, videbatur qđ ẽt exercet cãm appellõnis,maximè cũ cã reſtõis,& appellõnis videantur apertè æqparari,vt l.præſes.ff.de mi.hoc tñ non eſt verũ.Nec ob.ſi cãm reſtõnis exercet,& non appellõis.Rõ eſt,qa reſtõ dr̃ de appendiciis primæ cãæ, vt no.gl.in l.ꝑal.§.Item q̃ritur.Appellatio verò ñ eſt de appendiciis primæ cauſæ,imò diuerſa ab omni inſtãtia.ar.l.ita demũ.ſ.e.l.cũ apud.ff.iu.ſol.qđ probatur ſic.Nã reſtõem indulget ipſe Princeps. Vide ĩ l.eos.ꝫ.de ap. & l.j.ff.e.ergo patet vnam eſſe depẽdentiam à prima ſicut aliam.

LEX XVIII.

1 *Mulier non admittitur ad defendendum alios.*
2 *Mater admittitur ad defendendum filium.*
3 *Mulier in caſibus in quibus pro filio agere poteſt,an poſſit defendere.*
4 *Mulier quando pro alio admittitur an iuuetur Velleiano.*

a 1 Alienam. [a] Mr̃ ñ pt defendere filiũ pupillũ,ſ; eidẽ tutorẽ petere d;.h.d.no.pulcherrimã l.Ex q̃ no.†ꝙ mulieres ñ admittũtur ad defendẽdũ alios.Op.ff.de ap.re.l.j.ſol.ſpãle
2 in cã appellõis,vt mr̃ admittatur†ad defendẽdũ filiũ.rõ,qa ꝯ eũ pt ꝑueniri ad diffinitiuã ſñiam,ñ ita ĩ cã principali,nã ꝯ pupillũ ñ pt ꝑueniri ad 2.decretũ,vt l.apud Iulianũ.ex q.cau.in poſ.e.Vñ cũ ñ poſſit parari plenũ ꝑiudiciũ ſibi,ñ admitteretur ad eũ defendendũ,ſ; ſi eſſet caſus,in quo ꝯ eũ poſſet ꝑueniri ad diffinitiuã ſñiam, vel parari plenũ ꝑiudiciũ,puto ꝙ admittetur mr̃,ſicut in cã appel. vt legib.ꝯriis.Op.de l.fœminis.ff.e.Sol.ibi admittitur ꝓ pr̃e,qa ei ñ pt cõſuli ꝑ tutorẽ,ſ; huic filio pt cõſuli ꝑ tutorẽ.S; ſi ponerem⁹, qđ ñ poſſet ꝯſuli huic filio ꝑ tutorẽ,eſſet ea.rõ,q̃ in pr̃e,& hr̃et lo
3 cũ d.l.fœminis.Quæro,† vtrũ in oĩb.caſib.in qb.pt ꝓ alio agere, poſſit,& defendere?Gl.hic dicit,ꝙ ſic,& vide eã.Iſtud ar.ñ vr̃ cõcludere in muliere.Nã defendẽdo aliũ vr̃ intercedere,& ſic iuuat̃
4 Velleiano,qđ ñ fit agẽdo,ꝑ qđ qdã reprẽhẽdunt iſtã gl.†Sed ꝓ h⁹ declarõne eſt vidẽdum,an in hmõi caſib.in quib.mulier admittitur ꝓ alio,iuuetur Velleiano?Gl.tangit in d.l.fœminis.ff.e.Et qdã dñt,ꝙ nõ iuuatur,ne quis decipiatur legis authoritate, & vidiſtis ſ.e.l.exigendi.& l.j.ꝫ.de his qui ve.æta.imp.Alij dñt,& iſtud puto verum,ꝙ mulier iuuetur Velleiano,niſi renunciauerit,vt ꝫ.quan. mu.tu.of.fun.po.aut.matri & auiæ.& in corpore,vt ſine prohibitio.ma.§.quia vero.Et ſi dicis,ꝙ quis decipitur l.authoritate,non eſt verum,imò decipitur ſua ſtultitia, quia renunciare non fecit. ad hoc ff.ſi quis in ius vo.non ie.l.j.qui ſat.co.l.j.&c.

¶Contrarietas,& Concordia.

Pro concordia, Aduerte,ꝙ Bar.alle. contrariari in hac l.alienam. Sed pro ſol. vide concordan.ad l.j.ff.de ap.re.

a ADD.¶Barb.Idẽ intellige,ꝙ ñ admittitur ad plenè defendendũ,ſed bñ ad allegandũ cauſas abſentiæ,vt l.ſeruum quoque.§.publicè,ff.e.vide d.Ant.in c.ſignificantib.de of.del.vbi colligit,ꝙ mr̃ agit ꝓ filio,vide l.2.ꝫ.de ne.ge.& ibi Bar.

¶Antiqua lect.

Alienam. Mater non poteſt eſſe procuratrix pro filio in iudicio,ſed tutorem debet petere.Opp.de l.j.ff. de ap.re.ſol.ꝙ ibi eſt caſus ſpecialis.Item op.de l.fœminis.ff.e.ſol. ꝙ licèt pro patre mulier poſſit eſſe in iudicio, vt in contrario, tamen pro filio non. Ratio, quia filio poteſt prouidere de tutore. Aduerte,quia ſi eſſet filius pubes, ſicut mulier poteſt eſſe pro patre,ita pro filio multo magis, quia eadem ratio eſt multo maior. Quæro,qualiter debet intelligi iſtud verbum,petere. Vide gl.no. debet enim intelligi cum effectu,nunquam autem ſine.

LEX XVIIII.

a **Si pretiū.** a Pretium ɔuersum in vtilitatē dñi vēdicantis rē emptori venditam, d; restitui. h.d. in summa, &c.

a ADD. ¶And. Barb. Sed si fiat de necessitate rei dñicæ, vt qa vendidit vinum, vel frumentum domini, ad vtilitatem eius, talis alienatio valet, quod tene menti.

LEX XX.

1 *Constituere procuratorem ante litem contestatam, vel post, in quo differat.*
2 *Procurator post litem contestatam, quando possit alium substituere.*

1 **Nihil.** Quæro ꝑ decl'one hꝰ tex. in quo † nihil interest. Gl. tua dicit primò quo ad dandi facultatē, qa ita p̄t dari post lit. ɔte. sicut añ. litē ēt alia. s. in satisdōe, qa sicut satisdat ꝓcurator, q interuenit añ lit. ɔte. ita satisdat ꝓcurator, q interuenit post lit. ɔte. vt hic. & de ɔsor. eiusdē lit. l. 2. Itē tertiò nihil interest. s. in mō ɔdemnandi. Nā sicut ɔdemnat̄ ꝓcurator interueniens añ lit. ɔte. sic ɔdēnat̄ ꝓcurator interueniēs post lit. ɔte. vt plenè dixi in l. j. ꝟ. de sen. Addit gl. no. verbū, qđ est verū, nisi qñ verba sñiæ non p̄nt ꝓferri in ꝑsonā ꝓcuratoris, ꝓferūtur in ꝑsona dñi, vt in iniuria, & mr̄imonio. Ita dicit gl. & bñ no. q̄ vide. Quartò q̄tū ad euitandū infamiā nihil interest, qa sicut euitat̄ infamia, qñ ꝓcurator īterue nit añ lit. ɔte. ita euitat, qñ interuenit post. vt l. furti. §. si qs alieno.
a de his, q no. inf. l; Gul. dixerit ɔriū. Quæro, an ꝓcurator a ɔstitutus
2 † post lit. ɔte. possit aliū ɔstituere ꝓcuratorē. Vr̄ q sic, vt l. neq;. in fi. s. e. l. & ꝟ. e. l. ꝓcuratorib. & l. nulla. đt gl. ɔ. nā iō p̄t ɔstituere ꝓcu ratorē post lit. ɔte. qa ꝑ ɔrestōem est effectꝰ dñs litis, s; ille, q ɔsti tuit̄ post lit. ɔt. ñ p̄t effici dñs litis ꝑ ɔtestōem: ḡ ꝓcu. substituere ñ poterit. Et in hoc interest. vtrū det̄ ꝓcurator añ lit. cont. vel post. Et sic fallit hæc r̄a doc. Vltr. dñt ɔriū, q ꝓcurator ēt post lit. cōt. ɔstitutꝰ, poterit aliū substituere, nā cū ipse incepit tractare merita cāæ, efficit̄ dñs litis. Ego dico sic, & aduerte, trāslō litis de dño ī ꝓcuratorē, vel de vno ꝓcuratore in aliū p̄t fieri trib. mo. Primò, qđ oīa đ nouo reperiant̄, fm̄ q no. ī l. mutari. ff. e. & tūc ñ ē dubiū qđ talis ꝓcurator poterit substituere, qa vr̄ de nouo lit. ɔt. eē. Qñ fit trāslō ꝑ modū cessionis, qa iꝰ instātiæ, qđ ē apud primū, trāsfert ī fm, vt ff. e. l. in cāæ. §. fi. & §. si ex pte. tūc idē sicut dicimꝰ in ꝓcuratore in rē suā, vt l. illā. ꝟ. de don. & l. q stipēdia. s. e. no. in l. qđ qs. s. e. Qñq; ꝓcurator simpl'r ɔstituit̄ post lit. ɔt. ad exercēdū illud ius
b instātię, q ɔpeteret dño, vel primo ꝓcuratori, tūc verū puto b istā
c Gl. dr̄e, qa cum primus, q ɔtestatus est litē, sit dñs litis, c alius dñs esse non p̄t, cum dñium litis esse non p̄t apud plurimos, vt l. 3. §. ex plurib. de acq. pos. & l. si vt certo. §. si duob. vehiculum. ff. commo.

¶Contrarietas, & Concordia.

Pro solutione. Bart. in hac l. nihil. in qua arguitur de ɔrietate, vide concordantiam, quam posui ad l. ab executore. §. fi. ff. de app.

a ADD. ¶And. Barb. Arch. 13 ɔrium. qđ ꝓcurator post lit. cont. ɔstitutus ñ posset alium ɔstituere, nisi de hoc hēret mandatum. ita no. ipse in c. j. de proc. in 6. Sed opp. Vltr. est verior, q est effectus dñs litis, quia retentia fertur in eum, vt no. in l. j. C. de sen. & inter. om. iu. item quia in causis vbi lis non contestatur, sed habe tur pro contest. gl. est sing. in c. j. de app. in 6. quod est no. dignum.
b Io. Fr. Ru. Adde quod Bart. tenet ɔ. in l. j. ff. de app. rec. ibi no. & eius opinio hic est reprobata communiter, vt ibi no. Ang. are. & seq. Sal. Bal. & Ias. hic.
c Adde qualiter procurator dicitur effectus dominus litis Oldr. cons. 317.
* Io. Fr. Ru. Adde dum Bar. hic vult, q procurator constitutus, post lit. cont. simpliciter non possit constituere procuratorem, q ipse tenet ɔrium in l. ab executore, §. fi. ꝟ. de app. & illam opi. contrariam, q possit, tenent Cy. Bal. Sal. Pau. de Cast. & alij communiter, vt hic referunt, Alex. & d. Ias.

¶Antiqua lect.

Nihil arbitramur. Nō est dr̄ia, vtrum ꝓcurator interueniat añ lit. ɔte. an post. h. d. No. q dixi in summario. pone casum in l. 2. ꝟ. đ ɔsor. eius. lit. no. istam l. qa est multum no. Quæro, in qb. nō interest? Gl. ponit pl'a exempla. vt in ea p;. Inter cætera ponit vnum exemplū, q sicut ꝓcurator interueniens añ lit. cont. d; ɔdemnari, ita & interueniēs post, l; qdam ɔ, & visum fuit. ꝟ. de sen. & interl. om. iu. l. j. Et hic vnum verbum gl. no. q tunc est verum, q ꝓcurator d; ɔdemnari, qñ sñia, vr̄ verba ipsius p̄nt cadere, vel adaptari in ꝑsonam procu. Quid. n. si esset cā crīalis vel qd si esset cā mr̄imo. nunqd ɔdēnabit ꝓcur. vr̄ formabitur sñia in ꝑsonā suā? Certè nō, vt l. fi. ꝟ. de iniu. qa verba nō aptant̄ in ꝑsonā ꝓcur. vñ vide gl. q̄ no. circa med. faciebā mentionē de ea in d. l. j. de sent. Item op. & vr̄ q sit dr̄ia. vt l. añ litē. & l. post litē. cū seq. ff. e. ti. Circa reuocōem iuris est dr̄ia, qa añ lit. ɔte. remouet̄ indistinctè, postea nō, nisi cū cāæ cognōe. Itē op. & vr̄ q ēt sit dr̄ia, an interueniat ante vel post, qa si interueniat añ lit. ɔt. tūc p̄t facere aliū ꝓcuratorē, sed postea nō, cū nō sit dñs. l. ꝓcurator. ꝟ. e. gl. fm̄ Io. fatet̄ ɔriū, qa in hoc ē dr̄ia. vel dicit gl. sub dubio forte, q ēt interueniens post, p̄t ꝓcuratorē cōstituere. Dcm̄ hꝰ gl. in fi. approbat d. Iac. hic per hāc rōem, qa sicut ꝓcurator interueniens ante lit. cōt. post lit. cōt. efficit̄ dominꝰ instātiæ, vt l. ꝓcurator. ꝟ. e. Ita & ꝓcurator interueniens post, eo ipso q incipit tractare merita cāæ, efficit̄ dñs instātiæ, & poterit ꝓcuratorē ɔstituere. Posset facere pro opi. sua. l. nulla. ꝟ. e. vbi dicit post cām in iudicio agitatā, q̄si velit dr̄e, postq̄ merita cāæ cœperūt tractari, & nō đt post lit. cōt. Et idē vñr tr̄e Vltr. hic, imò plus, qa ē casus vbi lis nō fuit contest. & tm̄ operat̄ fm̄ eos exercitiū alicuius actꝰ iudicij, de illis actib. q solēt exerceri post lit. cōt. q̄tū operat̄ ipsa cōtestō. Facit ad hoc spālis l. 2. ꝟ. de cōs. eius. li. fm̄ eos. Aduerte, qa dcm̄ hꝰ gl. & ēt dcm̄ d. Iac. vr̄ procedere. rō, qa procurator non p̄t constitui, nisi à dño. l. j. ff. e. l. procurator. ꝟ. e. Sed probo q interueniens post lit. cont. nō p̄t dici dñs cāæ vel litis. Rō, qa est dñs instātiæ ꝓcurator primus, q interuenit ante, & fuit litē cōtestatus. Sed duo non p̄nt esse insolidū eiusdē instātiæ dñi. ar. l. si vt certo. §. si duob. vehiculū. ff. com. Et si cū primus procurator sit dñs instātiæ, ɔcludit̄ q interueniens nō possit esse dñs eiusdē instātię, & sic ꝓcuratorē non posse cōstituere. vr̄ vera opi. Io. hic posita, dum dicit, secus si det, &c. Aduerte tñ, q translō instātiæ fienda de vno procuratore in alium, vel in dñm, p̄t fieri altero de trib. mod. vel ꝑ modū enatrōis vt l. in cāæ. § si ex pte, & ibi no. ff. e. vel per modū cessionis, fm̄ q no. in l. mutari. ff. e. Et isti casus non sunt dubij. qa in primo casu ille ꝓcurator in quem fit translō, ipse idē vr̄ litē ɔtestatus, & oīa fecisse facta narrōe. In scđo vr̄ idē, q in ꝓcuratore in rē suam. Tertiò p̄t fieri translō instantiæ in alterū, ꝑ modū ɔstōis procuratoris, vt alium ɔstituat, tūc h; locū dcm̄ hꝰ gl. qđ s. dixi. No. tñ qđ dcm̄ Vltr. vr̄ procedere, vbi lis non d; cōtestari, vel de iure cōi. pone exemplum ꝑ l. de submersis ꝟ. de naufr. li. 11. vel de iure municipali, qa tūc exercitium actus iudiciarij in illis actib q solēt exerceri post lit. cont. operat̄ tm̄ q̄tum ipsa contestō, qđ v; ad q. Pone, dicit statū, qđ qō ciuilis terminari debeat intra mensem, à tpe lit. contest. pone ex forma statuti, sunt certi menses, in qb. lis contestatur, q̄do incipit currere mensis ex forma statuti, an incipit currere eo ipso, qđ incipiunt tractari merita causæ quæ solent tractari post litem contr. ar. eorum quæ. s. dixi. Et circa hoc vide Cy. in l. properandum in pr. ꝟ. de iud. In hac l. quærit Pe. si interuenit procurator post lit. cont. quo tempore ɔcludetur via petendi cautionem de rato? Resp. ipse, quod post primum actum ɔdictorium inter talē ꝓcuratorē, & aduersarium interuenientē, qđ tene menti.

LEX XXI.

1 *Maritus pro vxore, quando, & pro quibus bonis sine mandato admittitur.*
2 *Mulier habet patrimonium triplicis generis.* (stitutus procurator.
3 *Maritus ex traditione instrumentorum eidem facta per vxorem, videtur con-*
4 *Agere, quando quis potest ad id, quod non est mandatum.*
5 *Permissum in vno, quando in alio videatur prohibitum.*
6 *Expressio speciei, quando restringat genus.* (iuncta.
7 *Maritus, quando admittitur, vt coniuncta persona, an admittitur sicut aliæ con-*

a **Maritus.** a Br̄ dicit. Maritus tanq̄ cōiuncta ꝑsona admittit̄ ad agendū ꝑ vxore, sine mandato, ɔstita cautione. & qđ in vno ɔcedit̄, in cæteris ꝓhibet̄. h. d. Diuidit̄ in 2 partes. primò ponit dcm̄, qñ maritus nullū hēbat mādatum. Scđò ponit rōem. Tertiò ponit aliud dictum, qñ maritus hēbat mandatum in quibusdam. Scđa ibi, nec fœminæ. Tertia ibi, sinautem. Iste ver. sinaūt, legitur duob. mod. Vno mō fm̄ doct. alio mō fm̄ Gl. & fm̄
1 lect. gl. Hic est sing. casus, quem no. † Op. dr̄ hic, in prin. qđ admittit̄, sine mandato. & de rato cauebat ɔ ꝟ. de pac. conuen. l. fi. vbi vr̄
2 esse procurator, ēt si nō caueat de rato. † Sol. Mulier h; pr̄imoniū triplicis gnis. Nam hēt dotem. & ista est viri, sine dubio, vt l. doce ancillam. ꝟ. de rei ven. Habet qñq; q̄dam alia bona viro tradita ex
b dotem, & ista dñr paraphernalia, b & in his maritus vr̄ esse procurator, vt l. ɔria. Hēt q̄dam alia bona marito nō tradita aliquo mō, & tunc maritus nō est procurator, & h; locum hæc l. Fateor tñ q
3 pro quacunque re † mulier tradidisset marito instr̄a, quod ex illa
c traditione probaretur mandatum, vt d. l. fi. qđ tene menti, c ad qđ etiam

a ADD. ¶An. Barb. No. dcm̄ in vno, vr̄ negatū ī alio, hoc verū nisi sit exp̄ssum ꝑ maiorē frequētōem. Ita colligit d. Ant. ex gl. ver. ꝑsidētes, clē. 1. de rescr. vbi vide Io. đ im. add. illđ dr̄ fieri ɔ mādatū. qđ fit sine mādato, Bal. l. nec filiꝰ, C. đ iurei.
b Paris. Quæ āt dicātur ꝑ nē paraphernalia, & q d si tpe datæ dotis ñ hēbat talia, s; postea ad eandē puenerūt, & maritus ea detinuit & possedit sciente, & patiente vxore ꝑ multos annos, ñ tñ exp̄sse tanq̄ paraphernalia, an dicant̄ pro prie paraphernalia? Vide Co v. q sic, ɔs. 140. ꝑ totū, cū subscriptionib. vide Ias. hic Im. ɔ 82. in fi. E an bona paraphernalia gaudeant iisdē priuilegiis, qb. gaudet dos, vide Ias. in l. si ex toto, in prin. de leg. j. Et q dicant̄ paraphernalia, vide Fel. in c. iurauit. circ. fi. ext. de ꝓb. & q̄ hēs ad Bar. ī l. fi. C. de pac. ɔuen. vbi etiā. Itē de eo. q dcm̄ est de priuil gijs dotis, an ɔpetant ꝑ bonis paraphernalib. vide Are. in l. plj, de acq. hæ. poss alios ꝑ eū relatos. Vide qđ đt Ias. hic ꝓpe fi. vide Crem. sin. 145. Itē an statū loquēs de dote, hēat locū in cofanis, & bonis mobilib. traditis ꝑ patrē filiæ, vide Io. de ana. cons. 36. Item limita reg. hꝰ l. qđ ꝓuisio hominis facit cessare prouisionem l. vt per Pau. de cast. cons. suo. 130. in fi.
c And. Barb. Adde, vt pulchre ꝑ Ro. ɔ. 446. q ibi, an maritus, q egit cām, vt ꝓcurator, cū ñ eēt possit sustinere tanq̄ maritus, đt ēt hic Pau. de ca. ex eo, qđ hic no. qđ maritus ñ est affinis, sed cā affinitatis, q ꝑ induci ad q. de eo, q accepit emphyteusim ꝑ se. & liberis suis, ꝑ lineā masculinā descēdētib. & decessit relicta sęia, q l; descēsum hūerit à pr̄e masculo, q tñ ī ipsā ñ trāsibit emphyteusis, qa ī pr̄e ñ īcipit linea, l; ipse sit principiū lineæ, s; ī ipsa filia, q ñ est masculꝰ. Et ita đt tr̄e Spe. in ti. de emph. §. nunc aliqua, ver. 46 Tu adde Bal. ɔs. 236. lib 5 qđ accipiens emphyteusim vsque in tertiā gñationem ipse non comprehendatur.

etiam vide bonũ tex. in l.j.ꝫ.de do.Opp.ad fi.hꝰ l.& vr̃,ꝙ possit qs
4 agere vltra id,†qđ mandat̃.ff.e.l.ad rẽ mobilẽ.& l.ad legatũ. Sol. Quæ sunt añtia de necessitate ad id,qđ est mandatũ,vñr esse mãdata. Ita loquit̃ l.ↄria,sed hic loqtur de his,q̃ sunt penitus separata,& distincta ab eo,qđ est mãdatum. Itẽ op.casus omissus remanet in dispõe iuris cõis, vt l.si exneus.ff de ↄd.ob cau.ğ si mulier mandauit de vna cã in aliam, d; maritus posse admitti,tanq̃ ↄiuncta psona.hꝰ timore Iac.de Bel.fatet̃ ↄrium,& hanc l.intelligit al'r, vc;.& vltra qđ est mandatũ, maritus nõ p̃t admitti, vt ꝓcurator, sed vt cõiuncta persona.Ita intelligit hunc tex.quem vide.Certè
5 opi.nr̃orum doct.est,vt dicit gl.†qđ si hũerit mãdatum in aliqb. in cæteris vr̃ prohibitus,ꝙ no.qa sing.est.Preterea hic intell's Iac. nullam dubõem hẽret.Resp.ad ↄrium. casus omissus remanet in dispõe iuris cõis,qa dispõ iuris cõis est.vt maritus, & aliæ cõiunctæ psonæ admittant̃ sine mandato, nisi sit aliqua p̃sumptio ex q̃ p̃sumat̃ illum cuius noĩe agit̃, hoc nolle, vt l.sed & hæ.in pr.ff.de proc.& l.si cum dotẽ.§.eo ãt tpe.sol.ma. & depositi l.qđ seruus,s; ex eo,qđ mulier facit maritũ ꝓcuratorem in vna cã tm̃, insurget præsumptio,qđ ipsa noluit eum esse ꝓcuratorem in oĩb.fine eius licentia, q̃ præsumptio facit maritum repelli. ita dẽs intelligere l.
6 nr̃am.Op.expssio† spẽi ñ restringit genus,vt l.q̃situm.§.pe.đ fun. instr. ita hic mandatum spãle mulieris nõ d; restringere gñalem legis pmissionem.Sol.ibi exprimit̃ genus, & spẽs,hic exprimitur spẽs tm̃.Vlt.quæro,dr̃ hic in fi.præscripserit,qual'r intell'r?dicit gl. fi.añ oculos scripserit cum scriptura,vel ẽt sine scriptura,& in eo, ꝙ dicit,sine scriptura, velle vr̃ ista gl.ꝙ mandatum possit probari per testes.De quo dixi vobis s̃.e.l.j. Vltimò quæro,habetis hic,ꝙ
7 maritus admittit̃,vt ↄiuncta psona.†Quæro,vtrũ sint aliç psonç ↄiunctæ.gl.remittit ad l.sed & hæ.in pr.ff.e.Dic vt ibi.&dixi anno superiori,in l.2.ff.de acc.& vide ibi plenè.& Inn ponit in c.nõnul li.§.j ex̃ de rescr.&c. ¶Antiqua lect.

Maritus. Maritus admittit̃ ad agendum ꝓ vxore sua, sine mandato.Item qđ cõcedit̃ in vno, in aliis vr̃ esse ꝓhibitũ.h.d. Cõcordat scđo dicto l.cum p̃or.de iud cum multis si.Item no.ꝙ illud ius,qđ est de aliqua re,illud ius est de princ.illiꝰ rei.Scitis,ꝙ maritus,& vxor nõ sunt affines,sed principium affinitatis,& tñ hic vides,qđ sicut affinis agit sine mandato,ita maritus agit sine mandato. Item op.de l.si.de pac.conuen.Sol.vt in gl.vel dic,ꝟm d.Iac.qđ mulier siue vxor,p̃t hẽre triplicis gñis bona.h;.n. dotem suam,puta fundum dotalẽ proprium, inæstimatũ datum, vel fundum estimatũ datum,in his maritus p̃t facere,vt sibi pl;,vt l.doce ꝫ.de rei ven.& l.quoties.de iu.do.cum si.Item p̃t hr̃e bona paraphernalia,ex̃ dotem viro tradita.& in his maritus vr̃ esse procurator vxoris suæ,& nõ requirit̃ ꝙ p̃stet satisdõem de rato,& de his bonis loquit̃ d.l.fi.alle.Item p̃t hr̃e bona paraphernalia nõ tradita marito,& in his maritus non vr̃ esse procurator vxoris.sed si maritus agere vult,h; necesse p̃stare ltĩmã satisdõem.Ita d; intell'i l.nr̃a,ꝟm d.Iac.Item op.ↄ ver.fi.de l.ad rem mobilem.& l.ad legatum.ff.e.Tu dicas,ꝙ in iurib.ↄriis vr̃ contineri sub primo mãdato omne illud, sine quo primum mãdatum explicari nõ p̃t,& ita tollitur ↄrium:Item op.casus omissus remanet sub dispõne iuris cõis,vt l.si cum dotem. in pr.ff.sol.ma.cũ si.mõ si maritus est ↄstitutus procurator ab vxore sua,ad vnum actum tm̃,q̃tum ad alios actꝰ vr̃ remanere sub dispõe iuris cõis.Sed dispõ iuris cõis est ita, qđ maritus,& psonæ ↄiunctæ pñt agere ꝓ ↄiunctis,sine mãdato, vt in pr.nr̃e l.& l.sed & hę.ff.e.S; l.nr̃a ꝓhibet oĩno maritũ agere, q̃re malè.Quidam,vt Pet.vñr dicere ↄrium,& intelligũt hãc l.qđ l; maritus datus ad vnam cãm,ñ videat̃ datus quo ad al's,neq; agere posset vt ꝓcurator,tñ p̃t,vt ↄiuncta psona.Sic intelligunt ipm. Et ex hoc arguit ad q.ↄiuncta psona ↄstituit aliam psonam ↄiunctam ꝓcuratorem. Procurator ↄstitutus videns forte,qđ ꝓcuratorium nõ est ltĩmum,nõ vult ↄparere vt procurator,sed vt ↄiuncta psona,nunquid p̃t?Vr̃ p p̃dicta ꝙ sic.Et idem possetis dicere in ꝓcuratore ↄstituto ex parte in rem suam. Sed si videat ꝓcuratorium suum non solẽne.poterit cõparere,vt defensor,vel vt ↄiuncta psona. Intellectus iste est ↄ l.istam in fi.qa vr̃ esse ꝓhibitum q̃ ad alia. Ad ↄrium dum dr̃ casus omissus.&c.ↄcluditur,ꝙ maritus dẽat admitti tanq̃ ↄiuncta psona. Resp qđ ↄiuncta psona admittitur sine mandato,non tñ ↄ mandatum, vt l.Pompo.§.fi.ff.e.ti.ↄ mandatum aũt vr̃ tendere in casu nr̃æ l qa eoipso,qđ maritus est datꝰ ꝓcurator q̃ ad vnũ actũ,vr̃ esse ꝓhibitus q̃ ad alios.Hic est intell's nr̃æ l.De qõnib.ãt tactis,vide tu ꝙ no.pCy.in l.ↄ maiores.ꝫ. de inof.test.Itẽ dr̃,qđ ꝓcurõ emissa pscripserit.Quæro,de intellectu horum verborum?Gl.exponit dupl'r. Scđa expõ est multum no. quia concludit, ꝙ procuratorium possit probari p testes sine scriptura.Dixi in l.j.s̃.e.ↄ hoc vr̃ l.j.s̃.de man.prin.Sol.ꝙ ibi est casus specialis.& istud tenet Azo in sum.illius ti.& gl.in c.1.extra c.

LEX XXII.

Procuratoribus. Procurator p litis conte. efficit̃ dñs litis,& nõ poterit remoueri sine cã. h.d.No.qđ p contestõem procurator efficitur dñs litis.Et per hãc l.dicebat & ↄsuluit d.Lamb.de Ramp.ꝙ post lit.cont.à ꝓcuratore,si citatur dñs ad aliquem actum,& ipse non cõpareat,&in eius dñi contumaciam ille actus geritur,ꝙ non v;.qđ agitur,nam ipse dñs nõ d; citari,sed d; citari procurator, quia iam est effectus dñs litis adeo,ꝙ eo inuito dñs prosequi non p̃t.Ita loquimur hic.Sed si dñs veniret,& sua sponte litigaret,&procurator non ↄdiceret, istud non est prohibitum.Et de causis,ex quibus potest remoueri procurator,habes plene ĩ l.filius.§.fi.cum multis ll.seq.ff.e.&c. ¶Antiqua lect.

Procuratoribus. Per litis conte.procurator efficitur dñs instantiæ, & nõ p̃t reuocari,nisi ex causis legitimis. h.d. Hæc l.inducitur in ar.ad q.illam,de qua iam dixi.ꝫ.de sen.& interl.om.iu.l.j.Pone iudicium fuit agitatum per procuratorem,&lit.contest.facta per eum,cum debebat ferri diffinitiua non fuit citatus procurator,sed dñs,& fuit contumax: lata fuit sñia,nunqd v;? Et determinatũ fuit Bonon.p Iac.Baldui. qđ sñia non valeret tanq̃ lata in personam,q̃ nõ fuerat in iudicio, nec erat dñs instantiæ,& sic vr̃ lata sine instantia,& sic non v;.imò debuit citari procurator, q est dñs litis. Et hic est casus ꝟm d. Iac. But. ibi persequendi non habet facultatem. Ego puto ↄrium, ꝙ valet sñia,& valuit citatio,& ego dñs potui comparere. Non ob. mihi tex.iste,qa est verum tunc demum, qñ procurator ↄdixisset aduersario meo,sed vbi procurator pñs nõ ↄdixisset,ego possum optimè eo patiente pertractare negotium,q̃uis ipse fuerit lit.con test.Et ita determinat per istam l.& gl.Io.And.in c.j.ex̃ de proc.& c.2.e.ti.lib.6. Sed tunc indistinctè fatetur,ꝙ citatio, & per consequens sñia esset nulla , quando ego dominus citarer post lit. contest.à procuratore factam eo absente,& sic contradicere non valente,vel faciendo eum citari,eo expresè contradicente.

LEX XXIII.

Nulla. Post ↄtestõem factam à procuratore, dñi morte non finit mandatum. & p̃t alius à procuratore substitui. h.d.Rõ hꝰ est,qa post lit.contest.mandatum non dependet ex solius dñi voluntate,cũ sit procurator effectus dñs litis,iõ dñi morte non finit mandatum. Quæro,quid est in causis,in qb.non contestat̃ lis,qñ dicetur procurator effici dñs litis?doct.dñt,statim,cũ incipit tractare merita causæ. qđ dictum satis pl;, & vr̃ casus hic. Nam s̃.proximè dicit.post lit.conte.hic dicit. post cãm in iudicio agitatam.Vñ statim cum merita causæ incipiunt agitari,& tractari per procuratorem, ipse dr̃ effici dñs litis, hic est casus hic. Hoc intelligo verum, nisi illius litis alius iam esset effectus dñs. vt s̃.e. l.nihil. Quæro,mortuo dño qual'r formabunt̃ sñiæ verba in istũ procuratorem,nam si eum condemnabit procuratorio noĩe dñi, cum dominus iam sit mortuus , videretur sñiam esse nullam, vt l.pe.ff.quæ sent.sine app.resc.Quid dicemus?Cogitabis.

LEX XXIIII.

1 *Exceptio procuratoria,quando sit dilatoria,& quando peremptoria:& opponi possit post litem contestatam.*
2 *Approbatio nihil releuat in his,quæ non dependent ex consensu meo.*
3 *Cautela ad opponendum contra procuratorem.*
4 *Actus contrarius factus protestationi nihil prodest.*
5 *Exceptio procuratoria est quintuplex.*
6 *Exceptio,tu non es procurator,quando possit opponi.*
7 *Pronunciatio facta per iudicem quem esse procuratorem,non nocet domino.*
8 *Iudicium factum cum non procuratore licèt non valeat in præiudicium domini, valet tamen in præiudicium procuratoris.*
9 *Solutio facta falso procuratori potest repeti.*

a Licèt. aExceptio,quæ reddit iudicium retro nullũ qñcunq; opponi p̃t.h.d.Opp.qđ exceptiones procuratoriæ debent opponi ante lis contest. vt l.ita demum. s̃.e.l. Pomponius.§. rati.ff.e.Huius timore sunt hic plures sol.Dñt qdam qđ post litis contest.permittit̃ opponi,si ipse,q opponit, hoc vult probare.Ita loquitur hic.Ista non vr̃ vera simpl'r. cum.n.sit mera negatiua nõ p̃t probari.vt l.actor.ꝫ.de prob. & l.asseueratio. ꝫ.de non nu.pec. Vñ alij dicunt, qđ hic est speciale in exceptione, quæ reddit iudicium retro nullum.vt hic.& l.seq.ꝫ.si à non compe.iu.l.j. Rõ hu

a ADD. ¶And.Barb.An gesta cum ꝓcuratore.q nõ debuit admitti teneant,vide Tanc.in 3.rub.q.3.d.de Rot.concl.186.Vbi allegant,ꝙ ꝓcurator hñs mandatum substituendi,& reuocandi,l; substituat, & ꝓtestet̃ se nolle de cã intromittere, viđ d.Pe.c.ex pte đcani,đ resc.ꝙ gesta p ꝓcuratorẽ reuocatũ ñ pñt hẽri rata. Parif.De ista mã,an & qñ possit opponi exceptio,tu nõ es ꝓcurator,vide oĩno Ale.ↄs.562.vo.4. Item,ꝙ exceptio falsi ꝓcuratoris possit sp opponi,vide Io.de Ana.ↄs.96.ẽt si eẽt ꝓnunciatũ p iudicẽ sup ltĩmõe psonæ ꝟm Bolog.ibi ad fi.q loqt tñ quo ad p̃iudicium dñi,q ñ ↄstituit.Itẽ,ꝙ nunq̃ cẽseatur reiecta à statõ ista exceptio incõpetentiæ iudicis, vide Io.de Ana.ↄs.pe.Et Bolog.ibidẽ ponit de eo,qđ dcm̃ est s̃.qñ ꝓnunciatũ esset sup ltĩmõe ꝓcuratoris,de quo vide ẽt Fel.c.cũ in iure,ad fi.ff.de of.del.Et ibi ẽt cui incũbat onus probandi mandatũ post lit.contest.Item ꝙ exceptio inepti modi ꝓcedẽdi possit qñcunq; opponi, vt đt Bal.hic,vide Fel.in rub.ext.de for.cõp. Item ꝙ ista exceptio impediat litis ingressum,secus in exceptione,ꝙ qs nõ esset ꝓcurator ↄstus,cuius vigore,qs egit.Vnde Bald.no.in c.j.§.naturales,si de feu.defun.cont.sit inter dom.& agn.

ius

ius est, vt statim dr̃ gl. ibi, vel melius, &c. qa cũ iudiciũ sit nullũ, ñ pt dici, ꝙ oppõ exceptionis sit retardata post lit. ꝯte. cum nulla sit ꝯtestõ. Ista ẽ optima rõ. Alij dñt al'r, tñ illæ sol. tẽdũt ad aliud ꝑriũ magis gñale, iõ ipsas fora sic. op. qđ exceptio dilatoria d; opponi añ lit. ꝯt. vt l. 2. ff. de exce. & l. exceptio. ĵ. de ꝓb. s; ista est dilatoria, ğ, &c. Dñt † qdã. Aut opponit̃ exceptio, tu ñ es ꝓcurator, & ista
1 est pemptoria. Aut opponit̃ exceptio, tu nõ potes esse ꝓcurator, & ista est dilatoria. Dicit gl. ꝙ istđ sibi ñ pl;, & bñ đt. qa ꝯ tex. d. l. 3. de excep. qa vtraq; est dilatoria. Alij dñt. Aut scio ipm ñ esse ꝓcuratorẽ, & dẽo ipsum repellere al's est, qđ mihi imputet̃. Aut credo ipm ꝓcuratorẽ esse, & tunc si postea ad mei notitiã ꝑuenerit, qđ ipse ñ est ꝓcurator, qñcunq; possum opponere. Ita loqt̃ hic. Si verò dubito vtrũ sit ꝓcurator, vel ñ dẽo opponere ĩ pr. litis. Ita loqt̃ hic hæc l. in pr. & vide istã gl. ibi alñ, vt Hug. Primũ mẽbrũ est, qđ si scio ipm ñ esse ꝓcuratorẽ, ab initio dẽo ipm repellere. hoc ẽ verũ, s; si eũ ñ repellerẽ, innuit ista opi. ꝙ mihi ꝑiudicet, qđ puto verũ, q̃tũ ad actionẽ, q̃ possum hr̃e ꝯ ꝓcuratorẽ ad intereẽ. Dẽtis. n. scire, & notare, ꝙ si aliqs agit ꝯ me, tanq̃ ꝓcurator, vl' alr̃ ꝯhit, ipe tenet̃ me docere se ꝓcuratorẽ. ar. l. j. ĵ. cre. eui. pi. nõ de. lgit̃ si sciui eũ ñ ꝓcuratorẽ, ñ tẽbit mihi. ar. l. si fundũ. ĵ. đ cui. & l. cũ donõis. š. de trãs. S; si volo opponere exceptionẽ nullitatis, qa ñ est ꝓcurator, istud possum ñ obstãte sciã mea. † Nã in his, q̃ ñ depẽdẽt ex
2 ꝯsensu meo, approbõ mea nihil releuat ad validãdũ iudiciũ, vt l. si expssim. ff. de app. Dixi in l. j. qñ ꝓuo. ñ est nec. S; qd in his, q̃ ex ꝯsensu meo depẽdẽt? Vide in l. si tutor. ĵ. in qb. cau. in int. rest. nõ est nec. & ibi dixi. fm mẽbrũ est, ꝙ si credo eũ ꝓcuratorẽ esse, tñ ñ est verũ, qñcunq; ad mei notitiã ꝑuenerit, potero opponere. Hoc vr̃ eẽ verum, vt ex̃ de exce. c. pastoralis. & vr̃, ꝙ hoc, qđ ꝑuenerit ad mei notitiã, ꝓbet̃ p iur̃m, vt ibi dr̃. Tertiũ mẽbrũ est, qđ si dubito dẽo ꝯdicere, in pr. vt hic. Istud no. qa hoc puto verũ. Et ꝑ hoc
3 coll'r cautela, † q̃ dixi vobis in l. j. š. e. Nã ñ negabo eũ ꝓcuratorẽ, ne ꝑ negatiuã fiat res dubia, s; petã, qđ me faciat certũ đ mãdato. Alij dñt, qđ hic ista exceptio fuit ab initio opposita, tñ litigauit sub quadã ꝓtestõe. Dixit. n. nego te ꝓcuratorẽ, & ꝓcessit ĩ cã ꝯtestando litẽ, sp dicẽdo saluo eo, qđ si apparet ꝓcurator, &c. Et viđ
4 gl. in fi. † Certè istud ñ pl;, nã ista talis ꝓtestõ, seu reseruõ, q̃ qs sibi facit nullius est effectus, nã facit actũ ꝯriũ ipsi reseruõni, ex̃ de app. c. solicitudinẽ. Dicit ğ gl. qđ prima sol. posita in ista gl. pl;. Tu
5 verò clarius ꝑ intellectu h' l. dic. † ꝙ exceptio ꝓcuratoria est qntuplex. Qñq; oppo. tu ñ potes esse ꝓcurator, qñq; ille, q ꝯstituit, nõ potuit te ꝯstituere. qñq; opponit̃, ꝙ ex nã cãæ ñ potuit ꝯstitui ꝓcurator. Qñq; op. ꝯ ꝓcuratorẽ, ꝙ ñ cauit. Qñq; op. ꝙ ñ est ꝓcurator, & est qnta, de qua loqt̃ l. nr̃a. Prima, q̃ opponit̃ rõe ꝑsonæ ꝓcuratoris, aut ꝑsona eius talis est, q̃ ñ pt esse in iudicio, nec ꝑ se, nec ꝓ alio, vt seru' in cãis ciuilib. & ista exceptio poterit qñcũq; opponi: qa reddit iudiciũ retro nullũ vt l. 2. §. 1. q sat. co. Qñq; pt esse in iudicio ꝑ se, ñ ꝓ alio, vt mulier, miles, minor cũ authoritate curatoris, filiusf. & siles, & tũc d; opponi añ lit. ꝯte. l. ita demũ. š. e. Scđa verò opponit̃ exceptio de ꝑsona ꝯstituentis. De illa dixi in l. nõ eo minus. š. e. ti. Tertiò op. rõe cãæ, vt in cãis criãlib. nõ pt ꝯstitui ꝓcurator. De his hẽs gl. in q̃uis indubitati. ĵ. de adul. & ibi dicã, & dixi in l. pe. §. ad crimẽ. ff. de pub. iu. Quartò op. de cautione nõ ꝑstita, & ista d; opponi añ lit. ꝯte. vt l. Põponius. §. rati ff. e.
6 † Quintò op. tu nõ es ꝓcurator. & de hoc loqt̃ hic ista exceptio. Qñq; op. ab eo, ꝯ quem ꝓcurator litigauit. Qñq; op. ab ipso dño, cuius noĩe litigauit ꝓcurator. Primo casu si q lem ab initio ꝯtendit̃ de mãdato, nec decidit̃, s; pp dubiũ ꝓcurator admittit̃ cũ cautione de rato, tũc de cetero ista exceptio, tu nõ es ꝓcurator, ñ pt opponi, nisi opponẽs hoc incõtinẽti ꝓbaret, vt l. inter quos §. alieno. ff. de dam. inf. qñq; disputat̃ de mãdato, & deteriat̃. ꝙ est ꝓcu-
a rator, & iudex ꝓnunciat eũ esse ꝓcuratorẽ a Itũnum, tũ de cætero nõ poterit opponi ipsi ꝓcuratori, ꝙ nõ sit procurator, qđ iam deteriatum est, ar. l. 3. ĵ. si ex fals. instr. idem si instr̃m ꝓcurõis fuit ꝓductũ in iudicio, & ꝓbatum, vt l. si de fi. inst. & Inn. tractat in c. qñ ꝯ falsam. ex̃ de ꝓb. vbi expssè dicit, hoc in instr̃o ꝓcurõis. Si verò de hoc nunq̃ fuit cogitatũ, nec disputatũ de mãdato, tunc pt qñcunq; opponi. Ita loqt̃ hic, seruata tñ dist. Hug. q̃ ponit̃ hic ĩ gl. Vbicunq; ãt dixi, ꝙ postq̃ est deterĩatũ, non pt de cætero opponi exceptio, tu ñ es ꝓcurator, hoc est verũ, nisi ille q opponeret, vellet in se assumere onus ꝓbandi istã negatiuã, qđ posset facere probãdo mãdatũ reuocatũ, vel instr̃m falsum. Et intelligas sp, nisi de hac falsitate, vel de reuocatiõe fuit cognitũ, & hoc mõ pt intelligi prima opinio posita in gl. Scđs casus principalis ẽ, qñ ipse dñs, cuius noĩe agitur, vult dicere, ꝙ ille ñ fuit suus ꝓcurator, tũc pt qñcũq; dicere, nisi de mãdato doceatur, vel rati habitiõe, vt š. e. l. ũ p
7 ciũ. ff. rẽ ra. ha. l. ꝓcurator. la vlt. illa. n. † ꝓnũciatio p q̃ iudex declarat esse suũ ꝓcur. ñ nocet dño abñti. qa eo ñ citato, cã cũ eo dr̃ nõ cognita, & si hoc fuit ꝓnũciatũ, ar. l. cũ ñ iusto. de col. de. Ita tenẽt
b oẽs do. l; sec' sit in tutore. b rõ, q eius cõstõ principaliter spectat ad iudicẽ, vt l. j. §. idẽ Pomp. qđ fal. tu. au. p Inn. in c. sup lr̃is. de resc. quo ad qđ tñ ꝑiudicat dño, vt qñ recipiũtur testes sup mãdato, vt dixi in l. j. š. e. Mõ hẽtis expeditã istã mãm, & primã gl. venio ad 2. gl. & opp. si nullũ est iudiciũ, ğ ñ pt examinari, an sit ꝓcurator, vel ñ, nisi añ cõstet de mãdato, s; añ ñ pt ꝯstare de mãdato, nisi examinetur, & sic vr̃ ꝑplexitas, seu indissolubile quoddã. Sol. Dicit gl. br̃ & bñ. Iudiciũ primũ, an ego sim ꝓcurator, ñ agitatur ꝓcuratorio noĩe, s; ego ꝓprio noĩe dico me ꝓcuratorẽ. Et sic in hoc h; ltĩmã ꝑsonã merito q̃tũ ad hoc, an sit ꝓcurator, ꝯstat litigũ, qa est ꝑsona legitima. Vide gl. q̃ no. & bene, Ideo si procur. ageret nomine minoris, vel syndicus nomine vniuersitatis, vel tutor, & cõtingeret aliqua læsio in examinatione ꝑsonæ, an sit ꝓcur. vel syndicus, vel tutor, certè non pñt petere restõem in integ. qa ista cã, an sit ꝓcu. vel syndicus, vel tutor, est cum ipso tutore, vel procur. agitata, nõ cũ minore, vel ecclesia Op & vr̃, qđ l; non hẽat mandatũ, iudiciũ
8 valeat. l. si sine. in pr. & §. j. ff. rem ra. hab. † Sol. Iudicium non valet quantum est in præiudicium domini, sed in præiudicium procu-
9 ratoris, & fideiussoris, quem dedit de rato, bene valet. † Vlt. quærit gl. an si soluitur huic falso procuratori, possit repeti. Dicit gl. ꝙ sic. sed an idem si soluatur cum iudice. Dicas ꝙ sic, quia sententia lata fuit cum falso procuratore, de hac materia plenè dic per me in l. si sine. in pr. & §. j. & §. cum autem. ff. rem ra. hab.

¶ Contrarietas, & Concordia.

Pro cõcordia. Aduerte, qñ mãdatũ reuocat̃ ĩ dubiũ, an sit validũ, vel ñ, & ꝓducũtur testes, & fertur snĩa sup eius validitate. Bar. đt, ĩ l. j. š. e. ti. qđ isti testes, & snĩa ꝑiudicãt dño et ñ citato. ꝯrius all. ꝑ d. Ale. ĩ hac l. Tu dic saluãdo Bar. qđ in d. l. j. d; intelligi fm determinatioẽ q̃ dicit in hac l. licèt, qđ ꝑiudicat, s. qñ cã cognita, ñ al'r. iõ cautè dicit d. Ale. qđ limitatur, ñ ãt, qđ ꝯriet. In alio tñ fm d. Fran. Are. in l. sciendũ. ff. de ver. ob. alle. ꝯrius. Bar. in hac l. qa in prin. voluit, qđ q dicit ꝓcuratorẽ esse falsum ñ tenetur ꝓbare, qa negatiua nõ coarctata loco, & tpe, l. actor. C. de prob. cũ si. & tñ fm eum contrarium voluit in ea. l. vbi voluit, quod pt probari probando reuocationem mandati. Tu dic, ꝙ j. opi. est vera: & non ob. quod dixit, qa Bar. loqtur qñ qs assumpsit in se onus ꝓbãdi, qđ ita probari pt producendo reuocationem, & sic nihil ob. imò subtiliter intuendo, tunc negatiua non ꝓbatur, sed affirmatiua reuocationis, q̃ tñ h; annexam negatiuam, vt latè hr̃ in l. hoc iure. & in l. illa. ff. de ver. ob. nouissimi in l. de pupillo. §. si qs ipsi. ff. de no. op. nun.

a ADD. ¶ Paris. Vide Al. conf. 59. in pr. vol. 2. Et de tutore, vel cur. vide bar. in l. j. §. idem Pomponius, ff. qui fal. tuto. autho.

b Pom. Vide Ale. conf. 103. ad fi. vol. 2. & 104. in fi. vo. 4. & Pan. conf. 18. vol. & Alex. 80. vo. 2. & 132. eod. vol. 2. vbi sentit hoc procedere, etiam si pronunciasset omni meliori modo, &c. & 185. vol. 2.

¶ Antiqua lect.

Licet, Exceptio quę h; reddere iudicium retro fuisse nullum pt opponi in quacunque parte iudicij. h. d. Op. & intro gl. mag. quæ dicit, ꝙ permittitur. Vos videtis ꝙ exceptio falsi procuratoris potest opp. ꝯ de l. ita demum. š. e. huius timore facta est ista gl. dicit gl. ꝙ tunc est verum, ꝙ hęc exceptio pt opp. qñcunq;, etiam post lit. cont. quando ille, q opponit, velit ꝓbare procuratorem non habuisse mandatum, quasi velit dr̃e gl. ꝙ qa suscepit in se istud onus, non mirum si pt istam exceptionem opponere qñcunque. Ista fuit j. sol q̃ non est vera, qa ista cum sit mere negatiua, non est ꝓbabilis. l. actor. ĵ. de ꝓb. Vñ gl. dedit aliam sol. Re ipsa veritas est, dicit gl. ꝙ hic est spãle in hac dilatoria, q̃ pt opponi in quacunque parte iudicij. & idẽ in quacunq; alia, q̃ hr̃et reddere iudicium retro nullum fuisse. no. in l. j. š. de iur. & fa. ign. Et est rõ, qa qñ iudicium dr̃ nullum, instantia nulla, contestõ litis non h; formam iudicij. vñ non pt dici tardè opposuisse hanc exceptionem, non põt obiici, non opposuisti ante litis cont. qa non dr̃ lis contestata qñ iudicium sit nullũ Et istud voluit sentire gl. cũ dicit, vel melius, & ista est vera sol. Alij dederunt aliam sol. & dicunt ꝙ exceptio, de qua loqtur l. ita demum. sit dilatoria. Sed hæc exceptio est peremptoria, & ista sol. est falsa, qa vtraq; est dilatoria. tñ optimè loqtur quantum ad aliud. Nã qñq; opponitur, tu non es procurator, & tunc licèt sit dilatoria, potest opponi quandocunque, vt hic. Qñque opp. talis exceptio. non potes esse ꝓcurator. Et hic aduerte fm d. Ia. qa qñq; est defectus rõe cãæ. Videbitis de hoc in l. quamuis indubitati. ĵ. de adul. Qñq; est defectus rõe personæ, & põt esse duplex exceptio, qa persona nõ possit esse in iudicio, nec ꝑ se, nec ꝓ alio, & tunc ista exceptio põt opponi qñcunque. l. seruus. ĵ. de iud. l. 2. §. si quis his. ff q sat. co. Et est alius defect', ꝙ qñq; persona potest esse in iudicio pro se, & non pro alio, & tunc ista exceptio debet opponi ante l. cont. vt in d. l. ita demum. Quandoque opp. exceptio, non potest esse procurator. quia non legitimus, & ista debet opponi ante litem cont. vt l. Pomponius §. rati. & vide ibi bonã gl. ff. e. Sed quærit hic Iac. quid de exceptione libelli ineptè formati, quando debet opponi? Ipse dicit ꝙ hęc exceptio opponi potest, etiam post lit. contest. allegat ad hæc l. libellorum. ver. quod si libelli. ff. de accu. quia si libellus esset ineptè conceptus, nomen rei aboletur. ergo concludit ꝙ erat receptum inter

terreos,& sic erat lis contest.vt l.adulteram.j.de adul.plenè in l.j. q ac.nō pos.p doct.ↄ qđ vide bonā l.cū sua gl.in l.Titia.ff.de acc. & qđ ibi no.& no.illam l.verū est,qđ gl.p sol.dicti ↄrij,dedit aliā sol.& distinguit tres casus,& videbitis in fi.gl.qa dicit gl.Aut scio falsum,&c.dic vt in gl.Aduerte tñ,qa gl.in primo membro huius dist.vř innuere,qđ si ego scio ꝓcuratorem esse falsum,&c. & nō ꝓpono,statim mihi ꝑiudicat, postea nō possum opponere.Dictū hᵘ Gl.ñ est verum,qa posito,qđ sciam ꝓcuratorem agentē ↄ me, non hře mandatū,mihi nō ꝑiudico. Rō,qa ꝯsensus meus in his q̄ nō depēdēt ex mea mera voluntate, nō operať ad validādū actū. vel sñīam,vt l.si exꝑssim.ff.de app.Sed iudicium agitatū nō depēdet ex mera volūtate mea,qa iudicium reddiť in inuitū.Et ex eo ꝯcludas,ꝙ l;nō opponā,& sciā ipsum esse falsum, adhuc possum ipsum opponere. Imo plus,qa ꝯsensu vtriusq; partis iudiciū nullum,vel sñīa nulla ñ posset validari,vt valeret sñīa. Et ita d; intellꝛi l.2.& ibi p doct.j.com.vtiusq.iu.l; gl.senserit ↄrium, & malè,in l.j. j.q.ꝙ sua iur.iu.dare da.pos. & idē no. p Bert.in c.qm̄ ↄ falsum.in vlt.gl.mag.ex̄ de prob.& solet dici p doct. in l.instar.j.de iu.fisli. x.Itē op.& sum in gl.fi.de pr.ad fi.Sol. vt gl.in pr. Quæro,pone ꝙ p sñīam iudicis est solutū falso ꝓcuratori,nunqd solutū ꝑt repeti? Dic ꝙ sic,Non ob.l.cū putatē.fa.erc.qa ibi fuit iudiciū agitatū cū ltīma ꝑsona,hic nō. Itē dicit gl.ꝙ iudiciū est nullū,in ꝑiudicium dñi,nisi hūerit ratū.alle.l.licèt.de iud. Concludit g̃ ista gl.qđ dñs possit ratificare iudiciū agitatū p falsum ꝓcuratorē. Aduerte,inq̄tū iudiciū facit ↄ dñm,ꝙ possit ratificari,ita d; intellꝛ. S; q̄ro,qd si iudiciū faceret ꝓ dño,vel sñīa lata eēt ꝓ dño in ꝑsona falsi ꝓcuratoris,nunqd ratificādo tūc valebit sñīa?Gl.in l.si mř.§.hoc iure. de exce.rei iu.t;,ꝙ sic, & alle.l.licèt.ff.de iud.præall. ↄrium sentit gl.alibi.in l.si tutor.j.in qb.cau.in inte.rest. nō est nec.q̄ gl.innuit, ꝙ spāle sit in minore.Ista vlt.gl.cōiter approbať p rōem superius dictam,&aduerte,ꝙ l.licet.ff.de iud.loqť vbi dñs ratificat iudiciū agitatū p falsum ꝓcuratorem añ sñīam latā.qd āt si post sñīam?vide s.Quæro iudex pronuntiat ꝓcuratorem esse legitimū,& se habiturū ratū qcqd p eū fcm̄ fuerit,q̄ro nunqd valebit? Vř ꝙ sic,vt l.i.§.idem Pōponius.ff.qđ falso tutore. ↄrium vř p l.qđ nō iusto. ff.de coll.dete.Non ob.l.ↄria,qa loquitur in tutore,cuius tutoris damna dependēt ab ipso iudice, ꝙ nō est in procuratore. verum tñ est, qđ si iudex pronūtiat sic,ꝓnuntio exceptiones oppositas ↄ mandatum huius ꝓcuratoris non obstare, & eis nō obstantibus esse procedendum in causa:isto casu iudicium valeret.Ista est pratica communis,q̄ ponit Spec.in tit.de excep.§.3.in fi.& Cy.hic.

LEX XXV.

Quicunque. Illustris persona non litigat per se, sed per procuratorem,aliàs puniretur.h.d.Hic est aut.hoc ius.quæ limitat l.& rationem legis,dic vt in gl.&c.

¶Alia lect.

Quicunque. Positus in illustri dignitate non litigat per se, sed p procuratorem. Cum autem quæro de rōne,dic vt gl.quia ratione dignitatis d; sedere cum iudice.

LEX XXVI.

1 *Causæ,in quibus quis cogitur personaliter,& non p procuratorem comparere.*

2 *Assessores rarò,vel nunquam admittunt excusationem per procuratorem.*

a In pecuniariis. aPer ꝓcuratorē citatus ꝑt ꝯparere, ēt si in citatione hoc nō exprimiť,nec cogiť

b qs ꝯparere ꝑsonalř,nisi ex cā,ᵇh.d. Quæro,q̄†sint cāæ iustæ pp q̄s

1 qs cogiť personalř ꝯparere.Pro hᵘ decl'one dētis scire,ꝙ hic tex. ibi,nisi forte quosdā,&c.legiť duo.mo. Primò sic.Dcm̄ est s.ꝙ qs ꝑt ꝯparere p ꝓcuratorē,si vult,nisi in casu in quo cogiť qs ꝯparere p ꝓcuratorē,vt s.l.proxi.& ita intellꝛ iste ver.nisi forte.vt dicit gl.sup verb.iustiores.in pr.Alij dñt ecōuerso,& ita posui casum,q est magis not.vt s.dictū est, ꝙ ꝑt ꝯparere per ꝓcuratorē,nisi ex cā cogať cōparere ꝑsonalř. Quæ est g̃ cā iusta?Dicit gl.cā iusta est in his cāis in qb,nō admittiť ꝓcurator, vt puta, in cā crīali,in q̄ imponiť pœna à relegōe.s.& istud est clarū.Vel dicas dicit gl.qa melius scit dñs veritatē,q̄ ꝓcurator. S; sm̄ hoc sp iudex poterit dice-

c re,ꝯpareas corā nobis ꝑsonalř.qa volumus scire cā te veritatē Et vide gl.d.Iac.circa hoc dabat remediū,qđ qs faciat ꝓcuratorē instructū ad oīa,de qb.posset iudex eū īterrogare, & hoc exprimat in mādato.S; certè hoc ñ pl;mihi. Nā āt l.de minore.§.tormēta. ff.de q̄st.qđ veritas ꝑpēdiť ex vultu,& trepidōe & q̄ ꝯstātia qs loquať,sed in his iudex ñ ꝑt informari p ꝓcuratorē,qa alius est aspectus dñi,& alius est aspectᵘ ꝓcuratoris,& sic qñ iudex vellet face

d ret dñm ꝯparere,vt hic loqť.& hoc colore assessores ᵈ raro†vel

2 nunq̄ admittunt excusationē p ꝓcuratorē,qđ satis pl;. Vel quarto,dicit gl.est alia cā iusta,si ꝑsona dñi est legalis,nec est rixosa,sicut est ꝓcu.ar.l.si actor.ff.e. Qđ dcm̄ pl; multū in ꝓcuratore simplici, p cuius aduētum ꝯdō aduersarij in nullo d; fieri deterior,vt l.2.§.defendi.qb.ex cau.in pos.ea.S; qd ī ꝓc.in rē suā,doct.tractāt hic.De hoc ē tex.& gl.in l.si actor.ff.e.ibi dicemᵘ.Deo duce.Bar.

¶Contrarietas,& Concordia. Pro cōcordia aduerte.vult iudex facere ꝯparere aliquem ex litigātib. ꝑsonalř rñsurus positionib.vel sīb.audientiā ꝑt denegare ꝓcuratori in hoc,q̄si dñs sit legalior,& melius instructᵘ,vt p Bar.hic,in hac l.fi.ↄrium allegať tenere in l.si actor.ff.e.ti. Tu dic in d.l.si actor.loqť Bar.qñ qs venit ad defendēdū,nō simpřr vti ꝓcurator,sed tm̄ ꝑ iure suo,qđ dicit mēti comēdandū,secus si simpl'r. & ita loqť.adde ad no. in c.j.de ꝯfes.in 6.maxime p Io.And.in gl.j. Itē,& ař dici ꝑt,qa sit ꝓcurator specialř ad sic rñdendū formatᵘ,& missus à dño,& ita ꝓcedat 2.opi.al's procedat j.in d.l fi.Ita Bar. in l.q bona.§.qui alieno.ff.de dam.infe.& alle.ꝯcor. Adde Inn.in c.pastoralis.in pr.de iud.In criminalib.āt vide Bar.& doc.in l.2.§.defendi.ff.ex qb.cau.in pos.ea.

a ADD. ¶And.Barb.Et alle.istū tex.bar.in.l.j.§.sufficit,ff.de adm.tu.& l.q h3,§.si pupillus,ff.đ tute.qđ pupillus ꝑt solus citari ad iudiciū,q.t intell.,qđ ꝯpareat p se,vel p ꝓcuratorem.Ego tenui ↄriū in l.sed si ex stipu.§.ꝓcedit l.si ex leg.ff.de ver.ob.& vide c.cum in iure,de of.dele.& vide ibi doct.qui allg.bar.hic.

b Poma. Vel nisi quis impetrasset rescriptum, quod aduersarius possit compelli comparere personaliter. quo casu etiam ipse impetrans cogeretur, vt per Ro. in ti.de dol.& cont.c.2.in antiquioribus,de quo Fel.in rub.de præscr.

c Paris.Vide etiam bar.in l.seruum,§.publicæ,ff.de procu.

d And.Barb. S3 ↄriū vř tr̄e idē bar.in l.q bona,§.pe.de dam.inf.& vide Io.de Im. c.2.ꝑs 3.de iu.cal.vbi t3 cū bar.in d.l.q bona,§.pe.& alle. Io.an.istud tene mēti. in c.fi.de iu.cal.in 6.tangiť in c.pastoral.de iud.vide c.pe.de post.pl.& ibi dixi.

¶Antiqua lect.

In pecuniariis. Omnis citatio includit hāc ꝑtātē.qđ citatus possit ꝯparere p se, vel p ꝓcuratorem,nisi in citatione ↄrium appareat,vel alia ltīma cā intercedat. h.d. No.qđ dixi in summario.q̄ro, qd velit dicere tex.ob cās. Dic vt in gl. Pone tu agis ex iure cesso ↄ medico, ꝙ cōpareat cedens, tanq̄ meliᵘ nouerit veritatē,an dēat ꝯparere? Vř ꝙ sic.vt l.si actor. ff.e.Dic ↄrium sm̄ Ia.de Are.qa cū ꝯfessio cedētis ñ possit ꝑiudicare cessionario in aliquo,vt l.si partem,ff.queadm.ser.ami.l.seruum filij.§.j.ff.de ll.& ibi p Dy. in l.facta.§.si hřs.ff.ad Treb. ad qd d; ꝯparere cedēs? Certè ñ video.qđ est verū sm̄ Ia.de Are.nisi ad cedētem spectaret aliqđ ꝑiculum, vel ꝯmodū, isto casu dř prima causa cedētis,& possit vocari cū d;.ar.l.j.§.in propria.qñ ap.sit.Itē q̄ro,tu ꝯpares tanq̄ procurator in iudicio:oppono tibi,& volo,ꝙ ꝯpareat principalis, tanq̄ melius nouerit veritatē, principalis est abñs,dēo sibi facere sumptus? Vř ꝙ sic,qa volo inducere eum in testem.ar.l.qm̄.j.de test.& l.eos.j.de ap. dic ↄrium,qa p abñtiam aduersarij non d; fieri mea condō deterior.Tex.est in l.2.&ibi gl. qb.ex cau.in pos.ea.Item no.hanc l.in ar.pone, ꝙ caueť qđ p maleficio debeat quis citari ter,vt ꝯpareat per se,& p procuratorem ltīmum,qdam fuit citatus,vt ꝯpareat,ipse non ꝯparuit,fuit positᵘ in banno,nunqd bannum valeat?Vř ꝙ non,qa citatio est fundm̄ iudicij, quæ non fuit facta sm̄ formam statuti.ↄrium determinat d.Iac. per hanc l.qa ptās ꝯparendi p alium inest tacitè, per hanc l. & exꝑssio eorum,quæ tacitè insunt,nihil operať,vt l.non rectè.j. de fideiu.l.hæc verba.de le. 1.Vlt.no.practicam ex hac l.ꝙ si aliqs est accusatus coram te de aliquo crimine,cuius pœna sit j.relegationem,& tu citas eum, & ipse ꝯparet per procuratorem, qđ est licitum.l.seruum quoq;.§ publicè.ff.e. quo ad obuiandum malitiæ suę. Et vt possis melius inuestigare veritatem,posses dicere,ꝙ tu vis principalem, q melius nouit veritatem,per hanc l. Et si vis, ꝙ clientulus tuus nō ꝯpareat,ꝙ ipse faciat procuratorem specialř ad iurandum de calumnia. Et est casus ex̄ de proc.c.q ad agendū. lib.6.Et ponas,ꝙ ipse ꝯfiteať,vel rñdeat ad omnia de qb.interrogabitur.Et omnia ista ponuntur expressè,& singul.in procuratorio.V.g.si interrogaberis de hoc,respondeas sic.& ista est pract.

¶Ne liceat potentioribus. Rub.

Continua,vt in gl.& sicut rub.partes 2.h; ita in nigro sunt due ll. Prima tractat de prima parte rub.secunda de secunda tractat,&c.

LEX I.

1 *Procurans patrocinium potentiorum,debet priuari causa.*

2 *Officialis præstans fauorem alicui priuato punitur.*

3 *Iudex minor punit maiorem de fauore per eū præstito in causa alicui priuato.*

4 *Pœna huius legis non imponitur ipso iure,sed per sententiam.*

5 *Dispositio huius legis habet locum in actore,& in reo.*

6 *Pœna huius legis an committatur ex sola procuratione, vel requiratur ꝙ patrocinium fuerit præstitum,7.*

8 *Dispositio huius legis habet locum etiam si patrocinium fuerit præstitum per familiarem potentioris.*

9 *Delegari quòd non possit per rectorem prouinciæ hæc causa.*

Diuinæ. Qui ꝑ̄ocinium potētis rōe officij ꝓcurauit, cā priuať, & ille potētior punietur. & rector ꝓuinciæ iudex erit.h.d.Primò loqtur in gñe. scdò rñdet q̄renti.Secunda ibi,quare cum intersit.Item prima subdiuidiť,qa primò punit partem procurantem.Secundò punit potentiorem

1 facientem hoc.Secunda ibi,quem palam,&c. No.ex hac l.† ꝙ ille q procurauit aduocationem,seu procurationem,seu auxilium potentiorum d; priuari cā, ꝙ no ↄ eos,qui in ciuitate ista faciunt ꝙ priores faueant sibi in aliqua causa, coram aliis officialib. debent

2 beat.n.cā priuati,vt hic vides.†No.ꝙ officialis,qui p̄stat patroci-
nium,vel fauorē alicui priuato in aliqua cā,corā alio officiali pu-
3 nitur.†Scdō, ꝙ de isto delicto iudex minor p̄t punire officialem
maiorē.Op.ff.de al.iu.mu.cau.fa.l.3.Sol.ibi loqͬ̄ de potētiore,nō
rōe officij,sed forte diuitiarum, seu rōe alterius status, hic de po-
tentiore rōe officij.ꝯ hoc op.s̄.de aduo.diu.iu.l.2.vbi decuriones
pn̄t esse aduocati.Sol.hic loqͬ de potentiorib.rōe officij ita ma
gni,ꝙ possit alteri minacem fauorem ondere, seu inferre,vt l.si p
impressionem.ꝟ.qđ me.cau.& iō propriè posui exemplū in prio-
rib.istius ciuitatis.Op.scdō.ꝟ.de suffr.l.j.Sol.vt in gl.qa nō erat po
4 tentior.Circa hanc l.q̄ro,dr̄ hic,qđ priuatͬ cā,†vtrum priueͬ ipso
iure,an p sn̄īam?Gl.optimè dicit,per sn̄īam,qa dicit,priueͬ,nō pri
uat⁹ sit. Sic sil'e hūistis no.ī l.iubem⁹.§ sane.s̄.de sacro.ec.& l.si qs
in tantam.ꝟ.vn̄ vi. & dixi pluries. Quæro, vtrum hæc l.hēat locū
tam in actore,q̄ in reo?Gl.q̄ est ꝟ.ti.prox.sup rub.vr̄ velle,qđ hęc
5 l.hēat locum solum in actore.ꝯrium† puto,ꝙ hēat locū in acto-
re,& reo.Primò pp ḡnalitatem rubricæ,q̄ dicit,p̄ocinium litigā-
tib.p̄stare.Ex eo,qđ dicit,litigantib.loqͬtur tam de actore,q̄ đ reo.
6 Et ēt apparet ex prin.h⁹ l.q̄ loqͬ ḡnal'r.†Scdō q̄ro, vtrum sit ne-
cesse qđ potentior præstet p̄ocinium,an sufficiat procuratio ptis
sola. Tex.vr̄ dicere.qđ solum sufficiat procuratorem hr̄e p̄oci-
nium potētioris rōe officij,dum dicit,aduocasset. Et ita sentit gl.
sup illo verb.gl.final'r,dicit ꝯrium de æquitate,ar.l.quis.ff.de in i⁹
7 voc.†Quæro,vtrum a sit necesse,qđ illud p̄ocinium præsteͬ palā
a ad banchum,vel sufficiat,qđ clam,vel p interpositā p̄sonam fiant
ista rogamina? Certè puto quocunq; mō potentior p̄stet p̄oci-
nium,fauorem,vr̄ auxilium ad procurationem partis,ipse incidit
in hanc l. pp ḡnalitatem verborum h⁹ l.ibi, potētiorum domorū
8 opib.niterentur.†Quero,qđ si aliqs procurauit b p̄ocinium ali-
b cuius familiaris potentiorū,vt puta notarij prioris? Puto,qđ idē,
vt teneaͬ hac ꝯstōe. Et hoc innuit tex. & gl.super ver.domorum
opib.i.illis de domib. Dicit gl.pro hoc facit ꝟ.si rec.prouin.&c.in
rubro,& in nigro.&ꝟ.si quac.pđ.l.j.&c.Circa vlt.partem,dr̄ qđ re
9 ctor prouinciæ est iudex super isto delicto.† Quæro,an istā cām
posset delegare.Gl.dicit,ꝙ nō,qa istud sp̄al'r eis cōmittiͬ,vt maio
rib.Et p hanc l.ponit exemplum in l.j.ff.de of.eius cui man.est iu.
Vltimò gl.hic tractat mām de cessio.act.quæ hic non cadit.sed ca
det melius in l.prox.& optimè. & ibi debet dici in l.per diuersas.
& l.ab Anastasio.ꝟ.man.& ibi dicemus, & dicam ꝟ.l. proxi.q̄tum
ad eam expediet.&no.hanc l.q̄ poteris cū honore practicare.&c.

a ADD.¶And.Barb.No.ꝙ ista pœna habet locum etaim si clam præstetur patro-
cinium,vide tex.in c.j.de off.del.in ver.manifeste.vbi probatur contra.vide ibi.
Io.Fr.Ru.Certe puto.Adde Bar.in l.cum miles, de alie.iud.mut.cau.

b Parif. Ista l.tn̄ nō h₃ locū in potētib.solū diuitiis,vel qa sit ex magnatibus ciui
tatis,s₃ solū in potētib.rōe officij.vide Dec.c.j.de of.del.vbi ēt q̄dā alia in mā.

¶Antiqua lect.

Diuinæ. Non p̄t potentior p̄ocinium præstare,al's ipse pu-
niret,& preses esset iudex,& litigator ipso iure p̄ua
retur.h.d.Diuiditur in duas partes.Prima loquiͬ in ḡne. Secunda
in sp̄e.Secūda ibi,quare cum intersit.Iterum prima subdiuiditur,
qa primò punit litigantem.Scdō punit potētem,& pœnam ꝯsti-
tuit.Secunda ibi, quæ palam est. Op.ff.de alie.iu.mu.cau.fa.l.j.cū
duabus seq.Sol.vt in gl.Item op.de l.2.s̄.de aduo.di.iu.Sol.est no.
ibi loquitur in decurione, hic in alio officiali maiori. Oportet ḡ,
ꝙ sit officialis magnus,ꝙ possit inferre timorem p vocem,vt sunt
priores hic,non ita camerarij,vel alij consiliarij.Item op.ꝟ.vbi se-
na.vel cla.l.3.Sol.vt in gl. Quæro vtrum priuentur causa ipso iu-
re,an per sn̄īam?Et gl.dicit per sn̄īam,qa dr̄,afficereͬ.Quæro vtrū
preses prouinciæ possit in casu h⁹ l.per inquisitionem procedere.
Gl.vr̄ dicere,ꝙ non,nisi ad partis postulationem.hoc ēt vr̄ proba
re tex.ibi,inter litigatores audientiam tuam,&c.In ꝯrium qa de-
lictum istud committitur coram iudice,ergo ipse de hoc poterit
inquirere,vt ꝟ.de prob.l.iubemus de testa.l.nullum.Et illud puto
verum,q̄tum ad accusationem criminalem,seu ad punitionem,p
tex.ibi,rectores prouinciarum,& custodes,&c.Ad ipsorum ergo
custodiam hoc pertinet, & per actionem præstitam.quantum ad
actionem ciuilem non puto,quia in eo nihil potest facere iudex,
nisi parte petente,vt l. 1.in pr.ff.de eden.& l.ad peremptorium.de
iudiciis.Fallit in l.3.ff.de suspe.tu.& quod ibi no. Quæro,vtrum
sufficiat procurare patrocinium potentioris,an requiraͬ,ꝙ exhi-
beat.Dic vt gl. Quæro,& est no.qđ si aliqs nō ꝓcurat p̄ocinium
potentioris hn̄tis offm̄,sed alicuius sui domestici?Dic vt no.per
gl.q̄ dicit idem p tex. q̄ dicit domorum opib.i.illis đ domibus ad
qđ.ꝟ.si rect.ꝓuin.vel ad eum pertinentes.in rubro,& nigro,& ꝟ.si
quac.pđ.pot.l. 1. Quærit gl.vtrum rector ꝓuinciæ possit delega-
re istam cām. Dic vt in Gl. Quæro vtrum hic titulus habeat locū
in actore & reo.gl.ꝟ.ti.j.super rub.dicit,ꝙ in actore tm̄. Tu dic,&
in actore, & reo, pp ḡnalia verba huius l. quæ prohibent vnum-
quemque procurare patrocinium potentiorum. Dicam plenius
ꝟ.ti.l.j. Vltimò gl.tractat hic mām cessionis,q̄ melius incidit ꝟ.e.l.

fi.& ibi recitabo.No.disp̄oēm de domib.intelligi.i.illis de domi-
bus,quia qn̄ disp̄ō non cedit in domib.tanq̄ in ædificio, intelligi
tur domus, pro illis de domib.vt ff.si cer.pe.l.lecta. in pr.& hic in
l.diuinæ.vide gl.q̄ inc.& iō alij.Hic est primò no.qđ gl.dicit ꝓpe
finē, qđ si titulus cessionis nō est expressus in principio instr̄i,qđ
cessio p̄sumiͬ simulata,q̄ intellige sanè,qa non dēs intelligere qđ
si esset cā cessionis in fi.ꝙ iō dicaͬ simulata. Sed voluit dicere,ꝙ si
à principio,qn̄ fit cessio,n̄ exprimiͬ illa cā,qđ si ex interuallo ex-
primereͬ,ꝙ nihilomin⁹ p̄sumereͬ simulata. Et no.ꝙ sit dr̄ia,an ex
primam in prin.instr̄i,vel in fi.Itē est aduertendū dum gl.dicit,qđ
si ꝓ parte iurata sint vēdita,& ꝓ pte donata,qđ ē simulata cessio.
Quæro qual'r ageͬ ad istud.Dic vt no.p In.in c.2.ex̄ đ alie.iu.mu.
cau.fac.& idē eo mō,si vendita sunt minori p̄tio iura,qual'r tunc
agaͬ. Dic vt ibidē p eum.R ō quare verus sit titulus,vel cā cessio
nis in iurib.cedentis.nec sufficit sola cessio,est ista,qa iura volunt,
qđ illud idē opereͬ cessio in trāsferēdis iurib.in cessionarium,qđ
tradō rei corporalis in transferendo dn̄ium rei corporalis, vt no.
gl.in l.ad eum.in pr.ff.de do. Facit,ꝙ no.in l.in oīb.ff.de act.& ob.
qđ hr̄ in l.fi.qn̄ fiͬ.vel priu.in gl.q̄ inc.suo. Sed nemini venit in du
bium,qđ tradō sola rei corporalis nō trāsfert dn̄ium, nisi sit ibi ti
tulus habilis ad trāslationem dn̄ij,vt l.tradoīb. s̄.de pac. & l.nūq̄
nuda.ff.de acq.re.do. Ergo sola cessio sine titulo,& cā non trans-
fert iura.Et qa hic in gl.fit mentio de p̄tio,dum iura ceduntͬ ex cā
vend.ꝙ si tabellio dixit,talis cedens fuit confessus ex tali cessione
hūisse centum,an istud sufficiat?Gl.q̄ est in l.p diuersas.ꝟ man.sup
ver.solutarum innuit,ꝙ ista confessio nō sufficiat,sed dēat p̄rium
real'r esse solutum.Et hanc opi.approbat Iac.de Bel.esse veram in
aut.de æqua.do.post pr.in lect.sua.Quid si tabellio dicit,corā me
hūit centum pro d.cessione ꝯ Martinum debitorem suum ꝓ di-
cto p̄tio d.cessionis, an hic titulus sit sufficiens, cum nullus sit ex-
pressus titulus vendōis,vide in l.fi.ꝟ.de pđ.decu.vbi dicit fieri ven
dōem,vt per hoc manifestè detur intelligi vendōis fuisse ꝯtum.

LEX II.

Si cuiuscunque. Si actio cedaͬ potentiori rōe officij,
actor cadit à cā.h.d. Quærit gl.hic in
quo differt hæc l.seu prouisio huius l.à titulo de litigiosis? Resp.
ibi loquitur de actione litigiosa, q̄ iam erat in iudicium deducta,
hic etiam si non erat litigiosa. Item in quo differt hic titulus à ti-
tulo de alie.iud.mu.cau.fac. Resp.ibi loquitur de potentiore,alia
rōne q̄ officij.Secundò quęrit gl.quid si cessio fiat actionis non li
tigiosæ,nec fiat potentiori aliqua ratione?Gl.circa hoc distinguit
tres casus,quos videbitis in tex.l.per diuersas.& l.ab Anastasio.ꝟ.
man.& vide gl.tuam.quam maximè no.ibi,si dubitatur,maximè
ibi,item quod titulus,&c. ibi in princip. & hac ratione,seu dicto
huius gl. ponunt quidam in prin.instrumenti titulum cessionis,li-
cèt quidam dicant,ꝙ non expediat.Sed dicemus in d.l.per diuer-
sas.ꝟ.man.& l.fi.&c.

¶Alia lect.

Si cuiuscunque. Qui cedit actionem potentiori ratio
ne officij, eam perdit.h.d. Op.de litig.
l.2. Sol.Ibi prohibetur cessio propter potētiam eius,cui cederet.
Ratione contrarij gl.distinguit de cessione,quod habuistis perfe-
ctius in l.per diuersas.& l.ab Anastasio.ꝟ mand.

¶De his qui potentiorum nomine. Rub.

Gl.continuat sic.s̄.ti.prox.prohibuit actorem aduocare potētio-
ris p̄ocinium.hic ꝓhibet reum.Innuit hic gl.ꝙ titulus præcedēs
nō h₃ locum in reo,qđ est falsum,vt s̄.dixi. Continua ergo sic.su-
prà punit litigātes,q̄ aduocāt p̄ocinium potentiorum p̄standum
dicto,vel facto ipsorum potentiorum.hic punit litigātes,q̄ aduo
cant p̄ocinium potentiorum dicto, vel facto ipsius litigantis,qđ
facit affigendo ti.vel prætendendo nomina,vt videbitis.ꝟ.&c.

LEX VNICA.

1 *Hæc lex habet locum in actore & reo.*
2 *Chartula exceptionem rei continens appellatur libellus,sicut & illa actoris.*
3 *Asserta per reum in exceptionibus,ita faciunt fidem contra se,sicut asserta in in libello perecto.*

Nimaduertimus. Br̄ dicit,Qui titulos potē
tiorum p̄diis suis affigūt,
vel eorum nomina in lite p̄tendunt, priuantur suo iure,
& metallo damnanͬ,& potentior si cōsenserit,infamaͬ h.d. Diui-
de,primò loquitur in genere. scdō resp.quærenti,repetēdo quasi
illud idem.Secunda ibi,quisquis igitur. Ad euidentiam legis dēs
scire,ꝙ senatores, & viri clarissimi hn̄t priuilegium ne conuenian
tur,nisi sub certis iudicib.vt l.3.vbi senatores,vel claris.Hoc præ-
misso venio ad casum in hac l. Hodie possumus ponere exemplū
in platis,qn̄ aliqui volēres euadere curiam secularem,titulos ali-
cuius ecclæ imponunt p̄diis suis,vel eius nomen in iudicio p̄ten-
dunt.Ad hoc facit ex̄ de alie.iu.mu.cau.fa.c.2. Nam si hoc faciūt
in fraudem,qa nō est verū,punienͬ, & tenebunͬ hac ꝯstōe. Quæ-
ro,vtrum hæc l.hēat locum in actore? Vr̄ ꝙ nō,vt hac l.ver.q̄qs.
In contrar

In ꝯtrium vr ibi, nec repetendæ actionis, &c. Gl. sup rubr. & ēt sup d. verb. actionis, vr tenere, ꝙ nō h; locum in actore, sed h; locum
1 §. ti. j l. j. Ego dico, † ꝙ h; locū tā in actore, ꝗ̄ in reo. & l. j. §. ti. j. loqr̄
2 alio casu, vt dixi super rub. Vltimò no. ex isto tex. † ꝙ sicut chartula ꝯtinens petitionem actoris appellar̄ libellus, ita chartula continens exceptionem rei appellar̄ libellus, vt ibi, ꝯ dictoriis libel. &c.
3 per † q̄d p; q̄d sicut illud, q̄d actor asserit ī libello, facit fidem ꝯ se, vt l. cum precū. de lib. cau. ita istud, q̄d reus asserit in exceptionib.

¶Antiqua lect.

Animaduertimus. Qui titulos. & nomina potentiorum ī lite ꝑtendit, litē pdit, & metallo punit: potentior, si sciens fuit, infamar̄. H. d. Quæro. in quo differat hic titulus à præcedenti. Resp. fm gl. §. in actore hic de reo, vt ibi dixi. Tu dic, q̄d differt à præcedenti, qa loquit̄ q̄n interuenit actus ipsius potentioris. hic ēt q̄n nullus actus eius interuenit, sed pars in iudicio eum noīauit. Item ꝑcedens loqtur in potentiorib. rōe officij tm̄: hic loquitur in eis, qui hn̄t dignitatem, & priuilegia dignitatis, ēt sine officio, seu administratione, de quib. loquitur l. 3. ȷ̄. vbi sena. vel cla. & hoc p; in pr. ibi, clarissime priuilegia dignitatis, &c. Tertiò, qa præcedens titulus ꝑt hr̄e locum ēt nulla lite mota, sed hic ti. h; locum lite mota saltem per porrectionem libelli. No. ex l. ista, ꝙ sicut libellus continens actionem vocatur libellus, ita chartula continens exceptionem vocatur libellus. Ex hoc p;, ꝙ sicut ea, quæ quis asserit in libello, faciunt fidem ꝯ eum, vt l. cum precum, de lib. cau. ita ea quæ ponuntur in libello exceptionis. Vltimo est not. ꝙ hic ti. & præcedens loquuntur de potentiorib. rōne officij. Si aliquis assumeret defensionem alicuius castri, vel villæ subditæ alteri ciuitati, vel etiam dn̄o, si non sit potentior ratione officij, punitur, & dictæ conuentiones non valent, vt ȷ̄. vt nemo ad suum patr. suscip. rusti. l. 1. lib. 11.

¶Vt nemo priuatus, &c. Rub.

LEX I.

Regiæ maiestatis. Rub. summat l. istam. 1. & 2. & in partib. istis de consuetudine non seruatur hæc lex.

Regiæ maiestatis. Qui titulum sub nomine principis rebus inscripserit, eas perdere d;. vel al'r. Qui titulum etiam sub nomine proprio scripsit, eas perdere debet. h. d. Tamen iste casus vltimus in Italia non seruatur.

LEX II.

1 *Quando accusatio non procedit, iudex non debet eam admittere.*
2 *Nomen rei inter reos quando dicatur receptum.*
3 *Notarius non habet necesse admittere in quaterno accusationem, super qua non debet procedi.*

a Ne quis. a Br̄ dicit, Rebus alienis non potest quis titulum, vel arma alterius imponere, & faciens punietur. & postea cuilibet licet euellere sine metu processus. H. d. Not. ex
1 isto fin. quod † q̄n accusatio non procedit, iudex non debet eam admittere. Simile habes in l. 1. ff. de off. assess. No etiam vnum, ꝙ hic vr̄ casus pro opin. quam teneo. dubitatur, q̄n dicatur nomen rei receptum inter reos, & in hoc sunt variæ opi. vt doct. scribunt in l. 1. ȷ̄. qui acc. non pos. & ego plenissimè in l. is, qui reus. de pub.
2 iu. Finaliter † dico ꝙ donec pendet cognitio, an super accusatione sit procedendum, vel non, quis non dr̄ receptus inter reos, sed quando iudex pronunciauit procedendum esse super accusatione, nō obstantibus exceptionibus, & tunc dr̄ receptus inter reos, Hoc vr̄ probari, quia non debet scribi illa accusatio, super qua nō
3 debet procedi: vt hic in fi. Item no. istum fin. † ꝙ si producitur accusatio, super qua non debet procedi, notarius nō habet necesse eam admittere in quaterno, si tamen scripsit, puto quod non puniatur, quia hic dr̄, punitur qui scribi concedit. Resp. & intelligas ad hoc, vt super ea procedatur, sed si scribatur, vt ostendatur super ea non esse procedendum, non video quid repugnet, &c.

a ADD. ¶Barb. Ecno. ꝙ eoipso, ꝙ q̄s efficitur clr̄icus, definit esse plebeus ꝙ not. ꝑ statō f. n. Flo. adde gl. d̄ conse. dist. 3. c. rogōes, ꝙ appl̄one plebei, venit seruus. Lap. c. fi. de of. del. in 6. ꝙ appl̄one plebei, venit monach⁹, q̄ ē seru⁹ monasterij.

¶Antiqua lect.

Ne quis. Qui principis vexilla, vel titulum absque legitima authoritate, reb. alterius apposuerit, legitimè punietur, & qlibet potest ea frangere, sine metu processus. h. d. No. tex. ibi, sine preceptione iudicis competentis. Innuit. ꝙ cum licentia, vel præcepto iudicis, hoc posset facere. Et sic vr̄ ꝙ iudex partem ipsam possit facere executorem in lite sua. Simile. ȷ̄. ti. 1. quod intellige causa cognita, quia aliter inciderent in cōstitutionem l. meminerint. ȷ̄. vnde vi. Dixi in l. iustè. ff. de ac. pos. Et ꝙ quis possit esse executor in re sua, habes in l. eum qui. §. si. ff. de fur. Secundò no. ꝙ curiales, presbyteri, milites dicuntur nobiles, hoc est nō plebeij. No. si. huius l. ad quod tota die allegatur, quod iudex libellum, qui non debet recipi, potest lacerare. Facit ff. de off. assess. l. 1. Item not. quasi casum pro vna opinione mea, qualiter intelligatur nomen rei recipi inter reos. multæ sunt opi. In l. 1. qui ac. non poss. teneo ꝙ tunc videtur receptus; quando pronunciatum est accusationem esse admittendam, & super ea procedendum, aliàs non dicitur nomen recipi inter reos, vt hic in fine.

a ¶Vt nemini liceat sine iudicis authoritate signa imprimere rebus a alienis. Rub.

a ADD. ¶Paris. An ista mā procedat in capellis per aliquem constitutis in aliqua ecclīa, ī qua n̄ pn̄t depingi alia insignia, ēt sui hr̄dis, q̄ n̄ ē de sua cognatiōe, cogita. in quo d ffert hic ti. à præced. dic vt in gl. ex quo hēcis intellectum clarum.

LEX I.

Saepe rescriptum est. No. ex rubro, & nigro sequentium legum, ꝙ sine authoritate iudicis non licet signa imponere rebus alienis. ergo à contrario sensu, cum authoritate iudicis licet. Et ex hoc concluditur, ꝙ iudicis authoritate pōt quis ingredi possessionem, sine executore, vt ipsemet sit executor, & nuntius in causa propria, præcedente tamen legitima cognitione, ne incidat in constitutionem l. meminerint. ȷ̄. vnde vi. Pro hoc, ꝙ quis possit esse nuntius in re propria, facit l. eum qui. §. si epistola. ff. de fur. Dixi plenè in l. iustè. ff. de ac. pos. vltimò pluries allegaui istam l. in conuentibus scholarium, qui doctorantur, & qui debent petere insignia doctoralia, nō ipsimet sua authoritate recipere, &c.

¶Ne fiscus, vel respubl. &c. Rub.

Continua, vt in gl. hanc rub. & hæc rub. est summarium totius tituli, tamen quamlibet legem summabo, &c.

LEX I.

Reipublicæ. Non potest dari in solutum Reipublicæ actio litigiosa, vel dubia. H. d. Op. ȷ̄. quan. fis. vel pri. per totum ti. Sol. fateor ꝙ in subsidium debitore existente non soluendo, potest conuenire fiscus debitorem debitoris, tamen sponte contra eum accipere actionem non potest. cogita.

¶Antiqua lect.

Reipublicæ. Quæro, dr̄ hic, ꝙ fiscus non debet suscipere exactionem debitorum priuati pro debito suo, quid econuerso, vtrum posset committi vni priuato vt exerceat actionem contra debitores fisci, pro debito sibi priuato? Dic, quòd non. Casus est ȷ̄. de erog. mil. an. l. annonas. lib. 12. &c.

LEX II.

Cum allegas. Actionem litigiosam vel dubiam ex causa donationis, Respublica non potest suscipere. h. d. Et facit contra ciuitates illas, quæ quotidie faciunt ꝯ
a hanc l. & sæpe contingit, ꝙ duo fratres a habent vnum castrum. & vnus expellit alium, & vadit ille expulsus ad aliquam ciuitatem propinquam: ille expulsus concedit ius suum illi ciuitati, pro aliqua quantitate, certè ista ꝯcessio nihil v;. quod perpetuò no. &c.

a ADD. ¶Io. Fr. Ru. Adde ꝙ istam decisionem sequitur Pau. de cast. hic & d. Ias. in l. serui electione, §. j. ff. de leg. j.

LEX III.

Abhorret. Propter amissionem debiti non debet fiscus contra alium procurationem suscipere. H. d. ista lex.

LEX IIII.

Ad fraudem. Omnes leges præcedētes loquuntur de ꝓcuratione. seu auxilio ex parte actoris, hæc loquitur in auxilio ex parte rei. Breuiter dicit, Procurationem ad defensionem priuati fiscus suscipere nō debet. h. d. hæc l.

¶De negotiis gestis. Rub.

Dictum est §. de procu. qui gerunt cum mandato, verum quia negotia quandoque geruntur sine mandato, ideo de his ponit, &c.

LEX I.

1 *Tutela an vitietur, si dicatur, talem proximiorem dedi tutorem.*
2 *Accusatio suspecti tutoris coram præside est porrigenda.*
3 *Mater vtrum teneatur facere tutorem suspectum.*
4 *Mater expendens pro filio pupillo, protestans, ꝙ intendit repetere, quas expensas repetat.*

Cum tutores. Expēsę factę pietate materna, vel affectione domestica, n̄ repetunr̄ actione ne. ge. h. d. Op. ꝙ non ipsa mr̄ facit tutores suspectos, sed mali mores, & eius negligentia, vt §. de susp. tu. per tot. & ff. e. per tot. Sol. expone faceres. i. detegeres. sic ff. de acq. re. dom. l.
1 adeo. §. cum quis. ver. videntur. & vide gl. Hoc facit ad q̄ō. † Cum quidam esset tutor legitimus, in tutela est dictum, iudex talem proximiorem agnatum dedit tutorem, certè puto, quod ex hoc non vitiaretur tutela, debet enim intelligi, dedit. i. datum declarauit. Dēnt ergo intelligi ista verba fm nām eius. super quo proferuntur, vt in l. si vno. in pr. ff. loca. l. damni infecti quidam. ff. de dam. inf. & l. si stipulatus. ff. de vsur. Et opp. j. ȷ̄. de nup. l. ꝑem. Sol. Ibi sp̄ale. Circa hanc l. quæruntur tria. Primò quæro, coram quo
2 debet fieri accusatio ista de suspecto? Glo. dicit, & bene, † coram præside. vt ff. ad Turp. l. 1. §. suspecti. quod dic plenè vt ibi. & l. cognitio. in princ. ff. de off. eius cui mand. est iuris. Secundò quæro
3 vtrum † mr̄ teneatur facere tutorem suspectum? Gl. hic videtur dicere

dicere ꝙ nõ,& đt verũ. Probaꞇ in l.2.§.ſi mr̃.& §.ſeq.ff.ad Ter. pe-
tere vero d;.Ex hoc ſeqꞇ ſo.alterius qõis,† qd ſi mr̃ fuerit ꝓteſta-
ta,ꝙ iſtas expẽſas faciebat aĩo repetẽdi,vtrũ poſſet repetere?Fran.
Acc.dicebat ꝙ ſic,ar.l.Neſennius. ff.e.qđ eſt verũ in expẽſis factis
in accuſando tutorẽ ſuſpectũ,qđ nõ tenebaꞇ faceꞇ,vt s̃.dixi. Facit
ad hoc ext.de ele.c.vt præteritæ.& quod ibi no.plenè per Inn. ſed
expenſas factas in petẽdo tutorẽ nõ poſſet repetere, quia ad illas
tenebatur,& ſic geſſit ſuum negotium,ideo non poteſt repetere.

¶Antiqua lect.

Cum tutores. Expẽſæ factæ pietate mr̃na, vl'affõe do-
meſtica, actione negotiorũ geſtorũ ñ re
petunꞇ.H.d.Op.qđ iſta mr̃ nõ faciat tutores ſuſpectos,ſ; mali mo
res,& negligẽtia eorũ,vt j̃.de ſuſ.tu.p totũ.& maximè ĩ l.ſuſpe.&
Inſt.de ſuſ.tu.§.fi.ff.de ſuſ.tu.p totũ.Rñdeo, d; exponi faciẽs.i.de-
tegẽs.Sil'e in l.adeo.§.cũ qs.in fi.ff.de acq.re.do.Hoc facit ad q.cũ
qdã eſſet tutor legitimus,ĩ tutela deinde dictũ ẽ:iudex talẽ agna-
tũ ꝓximiorẽ dedit tutorẽ,certè putò qđ p hoc non vitiaꞇ tutela,
d;.n.ĩtelligi,dedit.i.datũ declarauit. Debẽt.n.ĩtelligi iſta verba ſm
mãm eius ꝯct⁹,ſup q̃ ꝓferũꞇ.l.ſi vno.ff.loc.& l.ſi ſtip.ff.de vſu.& ĩ
l.dãni infecti,qdã.ff.de dã.inf.Op.de l.p̃rem.j̃.de nup.ſo.Ibi ſpãle.
Circã hãc l.q̃rũꞇ.tria. Primò corã q̃ d; fieri iſta accuſatio de ſuſpe-
cto?Gl.đt,& bñ,corã p̃ſide.l.j.§.ſuſpecti.ff.ad Turp.& dic plenè,vt
ibi.& l.cognõ in pr.ff.de of.eius cui man. eſt iur.& l.j.§.j.de ſuſ.tu.
q̃ro 2.vtrũ mr̃ teneaꞇ faceꞇ tutorẽ ſuſpectũ.Gl.hic vr̃ dicere ꝙ nõ,
& đt verũ.Probaꞇ ĩ l.2.§.ſi mr̃.& §.ſe.ff.ad Ter.petere tñ d;,ex hoc
ſeqꞇ ſolõ alterius qõis.qd ſi mr̃ fuerit ꝓteſtata,qđ iſtas expẽſas fa
ciebat aĩo repetẽdi,an poſſit repeteꞇ? Fran.Accu.dicebat qđ ſic.l.
Neſennius.ff.de ne.geſt.qđ eſt verũ in expẽſis factis in accuſando
tutorẽ ſuſpectũ,qđ nõ tenebaꞇ facere,vt s̃.dixi.facit extra, de ele.
c.vt præteritæ.& qđ ibi no.p Inn.S; expenſas factas in petẽdo tu-
torẽ,nõ p̃t repetere ẽt ſi fuerit proteſtata:qa illas tenebatur face-
re:& ſic cum teneatur facere,proteſtõ nihil operaꞇ,vt no.in l.Ne-
ſennius.ff.e.de lib.ag.l.ſi qs à liberis.§.ſi mater.& ſic fecit negotiũ
ſuum,merito non poteſt eas repetere.Ita debetis intelligere.

LEX II.

1 *Expenſæ factæ in petendo tutorem pupillo, quæ repetantur.*
2 *Vſusfructuarius expenſas magnas non facit.*
3 *Procurator qui conſueuit viuere de ſalariis quæ percipit ex curiis, ſi fecit ex-
penſas in petendo tutorem, cenſetur feciſſe animo repetendi.*
4 *Quid amico paterno.*
5 *Si petens tutorem ſuccumbit, an repetat expenſas.*
6 *Tertius quando admittatur ad expediendum pro aliquo, & probandum.*

Contra impuberes. Br̃ đt.minores tenẽꞇ actiõe ne.
ge.ĩ eo qđ ſunt locupletati.Itẽ
expẽſæ factæ in petẽdis tutorib. repetũꞇ, niſi ab aliis gratis fuiſſet
fcm̃.H.d.Priò loqꞇ ĩ gñe.Scđò inferꞇ ad ſpẽm.Scđa ibi,q̃ tibi q̊q;.
Op.& vr̃ ꝙ hæc l.ſibi ꝯdicat,nã 1.dicit neceſſitatib.2.dicit, ex vti-
litate.Et ſic loqꞇ primò in expẽſis neceſſariis,poſtea infert,& loq
tur de vtilib. Huius timore gl.paruula hic ſup verbo,ex vtilitate,
đt,ꝙ iſta vtilitas ẽ in gñe, ne al's negotia pupilli deſeraꞇ, vt inſt.de
ob.q̃ ex q̃ſi ꝯct.§.j. S; ꝯ hoc opponiꞇ, ſi expenſæ ſunt neceſſariæ, g̊
dẽnt repeti,ẽt ſi pupillus nõ ẽ locupletior,vt ff.de ſo.l.in pupillo.
& de min.l.verũ.§.itẽ nõ reſtitueꞇ.ſo.Dñt qdã,qđ hic expẽſę eẽnt
neceſſariæ ex parte impẽdẽtis, qa erat curator minoris. Diuinare
ẽ.p̃terea,curator ñ ſufficeꞇ ad adeũdã hr̃ditatẽ, vt l.cũ ĩ vna.§.j.ff.
de ap.& hæc l.vr̃,ꝙ loq̃ꞇ ĩ pupillo locupletato,& q aliorũ hr̃ditatẽ
agnouerat. Vñ alij dñt,qđ iſta ẽ veritas.qđ hic dr̃,vrgẽte neceſſita
te.expone.i.vtilitate.& ita tenẽt oẽs doc.Op.2.ꝙ nõ reqraꞇ qđ ſit
locupletior,ſ; ſufficiat ab initio vtil'r geſtũ,vt l.ſ; an vltro.§.j.ff.e.
ſo.Spãle eſt hic ĩ minore in q̃ reqriꞇ ꝙ ſit locupletior.Venio ad fi.
& vr̃ ꝙ iſtæ expẽſæ factæ in petẽdis tutorib.nõ repetũꞇ,vt s̃.l.ꝓx.
ſoluit gl.hoc fecit aĩo repetẽdi,vt hic,s̃.fecit affõne mr̃na ſeu do-
meſtica.facit.ff.e.l.is q.ſ; qd in dubio.Pro h⁹ declarõe dẽtis aduer
1 tere,nã ſi qdẽ hãc l.† intelligamus in mr̃e,op; nos dicere,qđ expẽ-
ſæ factæ in petẽdis tutorib.pñt fieri diuerſimodè. qñq;.n.expẽdit
in ipſum pupillũ,tũc qdã Modeni dñt,ꝙ hr̃et locũ mã,q̃ eſt in l.a-
limẽta.j̃.e.ſtatim ibi videbitis: Qñq; fiunt expẽſæ ab ipſa mr̃e,&
tũc iſtæ expẽſæ nullo mõ repetãꞇ,ẽt ſi fuerit ꝓteſtata,qa cum iſta
cura iniũgaꞇ matri,vt l.2.§.ſi mr̃.ff.ad Ter.& l.diuus.ff q pe.tu.d;
hoc facere ſuo ſumptu,vt l.ſuo victu.ff.de op.lib. Qñq; fiũt expẽ
ſæ,in iudicio,in notariis & aliis ſimilib.& ĩ hoc vr̃ aliq̃lis opi.nã q
dã dñt,qđ iſtæ expẽſæ ſimpl'r ptinẽt ad mr̃em. Alij dñt,ꝙ poſſunt
repeti à pupillo,p hãc l.& hoc mihi pl;.l;.n.mr̃ hẽat neceſſe facere
neceſſitate cãtiua,nõ tñ ſibi iniũgiꞇ niſi ſola cura,nõ expẽſæ.Simi
2 le † videas in vſufructuario,cui iniũgiꞇ cura reficiẽdæ domus,nõ
ãt expẽſa magna,vt l.inter fructuarium.ff.de dã.infe.& l.damni.§.
ei cuius.e.ti.Simile in hr̃de,q l; neceſſariò hẽat faceꞇ inuẽtariũ,tñ
expẽſæ ꝯputanꞇ de hr̃ditate, vt l.ſcimus.§.in ꝯputõe.j̃.de iur.deli.
Pro hoc facit,qa mr̃ excuſaꞇ ſi ñ petierit tutores filiis ſuis egẽtib.
& pauperib.vt l.2.§.ſi mr̃.ver.qđ ſi penitus.ad Tert. Vnde dico,ꝙ
h⁹ generis expẽſæ pñt repeti à mr̃e,ſm diſt.q̃ dicam in aliis expẽ-
ſis circa alimẽta pupilli,vt l.alimẽta.j̃.e.& hoc mõ dẽtis intellige
re qđ dixi.s̃.l.ꝓx.Etiã poſſumus hãc l.intelligere in ex̃nea,& tunc
ſi qdẽ fuerit ꝓteſtata,qđ faciebat aĩo repetendi,nõ eſt dubiũ, vt l.
Neſennius.ff.de ne.ge.Si verò ñ fuerit ꝓteſtata,tũc ex q̃litate per
ſonæ p̃ſumereꞇ,an fecerit amicitia pr̃na vl' domeſtica,an verò aĩo
3 repetẽdi.qd.n.ſi aliqs † ꝓcurator ꝯſueuit viuere de ſalariis, q̃ pci-
pit ex curiis,ſi hoc fecit,certè p̃ſumiꞇ feciſſe aĩo repetẽdi.ar.l.exce
4 pto.j̃.lo.& ibi no.ſ; ſi al's eſſet † qdam amicus patris pupilli,nõ al's
ꝯſuetus eſſe in curiis, certè p̃ſumereꞇ feciſſe affõe pr̃na, vt s̃.l.ꝓx.
5 & l.is q amicitia.ff.e.q̃ro,qd ſi iſte,† q litigauit in petẽdis tutorib.
ſuccubuit,an expẽſas factas repetet,quas repeteret ſi obtinuiſſet?
Vr̃ qđ nõ,qa nõ geſſit vtiliter,ſicut dicimus ĩ defenſore, vt l.iam
tñ.§.in hac.iu.ſol.& no.j̃.mand.l.ẽt.Inn.tñ circa hoc vr̃ al'r dr̃e.de
ele.c.vt p̃teritæ.l; ibi loquaꞇ in alia mã.ſ.in eo q petit ꝯfirmari ab-
a batẽ,vel ep̃m.Vltimò vide hic tex.[a] h⁹ l.in fi.q tex.vr̃ mirabilis,cũ
cã erat inter iſtũ gerẽtẽ negotia,& pupillũ,tñ innuiꞇ qđ iſta mater
tera,q̃ eſt ex̃nea, admittaꞇ ad allegãdũ, & ad ꝓbãdũ totũ ſuũ fcm̃
ĩ fauorẽ pupilli,ex eo qđ đt ſe facere paratã.Aduerte,ego bñ repe
rio ꝙ ĩ fauorẽ ſui bñ admittaꞇ tertius ad excipiendũ,& ẽt ad ꝓbã-
dũ,l.ſi ſuſpecta.ff.de inof.teſt.& videbitis ĩ aut.nũc ſi hr̃s,j̃.đ litig.
& l.Titia.ff.ſo.ma.& l.ita tñ.§.q̊ties.ad Treb.ſ; qđ in fauorẽ litigã
tis admittaꞇ tertius,nõ reperio, & maximè mulier. Poſſumus dr̃e
ꝙ ſpãle ẽ hic fauore minoris,vt qlibet admittaꞇ ad ꝓponendũ, &
ꝓbãdũ exceptiões ꝓ pupillo,ẽt ſi fuerit fœmina. Vel dicamus ꝙ
ſicut qlibet ẽ idone⁹ defenſor alterius,ſine mãdato ſup tota cã,ita
p̃t eẽ idone⁹ defenſor ſup vno art.In eo aũt ꝙ hic loqꞇ de mr̃tera,
& ſic de fœmina,Spãle eſt fauore pupilli.qđ nota & tene menti.

a ADD.¶Pom.Et eſt communis intellectus ſec.Ale.in l.diuortio,ver.iuxta hoc.ff.
ſo.ma.vide bar.conſ.15.vo.j.Alex.in l.ille,à quo,§.ſi de teſtamento.ff.ad Treb.&
Iaſ.in l.videamus,ff.de in'lit.iur.

¶Antiqua lect.

Contra impuberes. Hæc actio daꞇ ĩ pupillũ q̃ten⁹
eſt locupletior,niſi ali⁹ eẽt gra
tis facturus.H.d.Op.ad pr.ſi ẽ locupletior ad negotia pupilli recur
raꞇ de neceſſitate rõis.ſo.vt in gl.j. Itẽ q̃rit gl.q̃ tpe d; eſſe locuple
tior,vt teneaꞇ?Dic vt in gl.2.q̃ro de q̃ loquaꞇ hæc l.q fecit expẽſas
in petẽdis tutorib.rñ.& p̃t intelligi,ꝙ loquaꞇ de mr̃e,& tũc aduer
te:in petẽdis tutorib.fiunt multæ expenſæ.Primò in pſona ipſius
pupilli,tũc iure p̃t petere,ſm diſt.q̃ videbitis in l.alimẽta.j̃.e.ſcđò
in pſona ipſius mr̃is,& tũc illud mr̃ nõ p̃t repetere,vt dictũ eſt.s̃.l.
ꝓx.g̊ d; facere de ſuo,vt l.ſuo victu.de op.lib. q̃dam expẽſæ fiunt
in notariis,& ſcripturis,& ſimilib.& iſtas expẽſas puto mr̃em poſ
ſe repetere ſm diſt.formatam.s̃.l.ꝓx.& ad d.l.alimẽta.nam matri
iniũgiꞇ cura petẽdi tutorem,nõ ãt iniungũꞇ expẽſæ.Simile in fru-
ctuario,cui iniungiꞇ cura reficiẽdi domum, nõ tñ magna expẽſa.
Simile in hr̃de,q d; facere inuentarium,nõ tñ ſuis expẽſis,vt l.ſci-
mus.§.in ꝯputõe.j̃.de iu.deli.& appareat ex eo,qa l.excuſat mr̃em
pp paupertatem ipſius filij. Si.n.torũ dẽret facere mr̃ ſuis expẽſis,
ad qd attẽdereꞇ paupertas ipſius filij,vt l.2.ad Ter.§.ſi mr̃. ver.ꝙ ſi
penitus.q̃ro,qd ſi mr̃ petiit quẽdam in tutorem, & ſuccubuit,an
tũc repetet expẽſas litis?Puto ꝙ nõ,qa nõ geſſit vtiliter.vt l.iã tñ.
§.in hac.el 2.ff iud. ſolut.no.in l.ẽt.j̃.de mã.In eo tñ q petiit cõfir-
mari electionẽ factam de p̃lato,vide Inn.de ele.c.vt p̃teritæ.Mirã
dũ vr̃ de tex.iſto,ex q̃ hẽs ꝙ tertia perſona in cã,q̃ ẽ inter te & me,
admittiꞇ ad ꝓbãdũ defenſionẽ meã,qđ ẽ mirabile.tñ reperio hoc
qđ tertia pſona qñq; admittiꞇ ad ſui vtilitatẽ, vt ĩ aut.nũc ſi hr̃s.j̃.
de liti.& l.ſi ſuſpecta.in pr.ff.de inof.teſt.& l.Titia.j̃.ſo.ma.& l.ita
tñ.§.q̊ties.ad Tre.S; ꝙ admittaꞇ ad vtilitatẽ alterius litigãtis,hoc
neſcio niſi hic,& forte eſt hic,qa ſicut qlibet p̃t veniꞇ ad defenſio
nẽ alteri⁹ plenariã,ita & ſup vno capl'o tm̃,vt hic vides. mirãdũ ẽ
tñ hic:qm̃ eſt mulier iſta,& ſic nõ vr̃ admitti.vt l.alienã.s̃.de ꝓc. ſ;
reſp.ꝙ hoc fit ſpãl'r fauoꞇ pupilli.Vel al'r,ꝙ vbicũq; defenſio erat
fcõ mulieris,mulier ipſa admittiꞇ Ita loqꞇ hic. Facit.j̃.đ qõ.l.inter
rogari.ff.de ædil.edi. l.q̃ro.de prob.l.cum probõ. Vltimò no.finẽ
iſtum,multoties occurrit.ꝙ ſi ſunt quidam tutores,q oẽs fructus
expendũt, dicentes ſe expendere circa pupillum:& tunc ſi qs cõ-
ſanguineus vult ꝙ illæ expenſæ nõ poſſint pupillo imputari, pro-
teſtetur tutori ꝙ ipſe eſt facturus illas expenſas gratis,& tunc illę
expenſæ nõ poterunt dicto pupillo imputari ſemper.& intelligas
ꝙ ſit perſona, apud quam pupillus poſſet educari tutè, & ſecurè:
aliàs dicta proteſtatio poſſet annullari.

LEX III.

Si pro fratre. Qđ cohæres expẽdit ꝓ cohærede,venit in
actione negotiorũ geſtorũ niſi ſit fcm̃ ex
neceſſitate cõionis,qa tũc venit in actione fa.erc.H.d No.ꝙ actio
ne. ge.h; locum qñ geriꞇ ex voluntate:ſecus ſi aliqua neceſſitate,
vt habes in l.hæredes.§.an ea.& §.item iuris.& l.j.ff.fa.erc.& in l.ſi
communes.ff.e.Ex iſta l.no.caſum,qđ ſi vni debitori ſucceſſerunt
plures, quilibet liberaꞇ à pſonali oblõne, ſoluendo partem ſuam

quod apparet: qa si cogeret soluere totũ, nõ veniret in actione ne gotiorum gest. Istud ꝓbat expssum in l. si testõ. §. 2. ff. de fideiuss. ꝯ hoc op. defunctus nõ liberaret soluẽdo partẽ, vt l. tutor. §. Lucius. ff. de vsu. ğ ex persona hr̃dis nõ d; variari ꝯdõ obligationis. vt l. 2. §. ex his. de ver. ob. sol. Nõ d; variari q̃tum ad rẽ vt liberẽt hr̃des so lõe alterius rei, qñ defunctus nõ liberaret, vt ibi, s; q̃tum ad modum soluendi bene variatur, vt hic. De hoc habes in l. legatarius. in pr. de le. j. & d. l. 2. §. ex his. Venio ad ver. siue pignore. dr̃ hic, eãdem actionem. ꝯ ff. fa. erc. heredes. §. si vnus. sol. vera ẽ, expone hic eandem, s. in gñe nõ in spẽ & sic no. ꝙ est repetire actionem in genere, l; quidam Vltr. dixerunt in contrarium. Dixi in l. 3. in fi. ff. de acq. pos. vbi est gl. super verbo, genus. & in l. si seruus communis

a Mæuij. §. fi. ff. de stip. ser. ano. hanc l. &c.

a ADD. ¶Pom. Similis est ad hoc gl. solitaria. in l. fi. ff. de magist. conue.

¶Antiqua lectura.

Siue pro fratre. Quod coheres soluit ꝓ coherede absque necessitate repetit actione ne. gesto. aliàs fa. erc. H. d. Ad euidentiam huius l. est sciendum, & notatur ex prin. ꝙ si sint plures cohæredes, quilibet soluendo partem suam liberat, licèt defunctus non liberaretur solõe partis. sic vr̃ ꝙ ex persona hæredis mutetur cõdõ oblõis, quod dic plenè de ver. obl. l. 2. §, ex his. Ad 2. partem op. de l. si communes. ff. e. & l. hæredes. §. si vnus. ff. fa. erc. so. expone eandem act. s. in genere, & sic est dare actionem in genere. licet Vltr. contra. Simile no, in l. si seruus communis Mæuij. §. fi. ff. de stip. ser. vt dixi plenè.

LEX IIII.

Qui pupillæ. Mandatum gestoris, nõ impedit hãc actionem oriri inter dominum & gerentem. H. d. No. hanc l. quia licèt geram negotia pupilli ex mãdato tutoris, est necesse ꝙ geram negotia pupilli ꝯtemplatiõe pupilli, vt actio neg. gesto. sit inter pupillum & me. De hoc optimè in l. si mãdatũ. j. e. & ibi dicam. quod facit pro formatione libelli, vtrum sit apponere in libello, ꝙ gesseris eius ꝯtemplatione. & hoc ꝓbare. qđ no.

¶Antiqua lectura.

Qui pupillæ. Mandatum tutoris nõ impedit hãc actionem dari pupillo. H. d. Op. ꝙ debeat dari actio mandati. so. hic mandauit tutor, non pupillus, & intelligas ꝙ tutor mandauit negotia gerenda tanquam sua, hoc est pertinentia ad ipsum tutorem cura, & solicitudine, si eum fecisset procuratorem cõsentiente pupillo, secundum formam l. neq;. s̃. de proc. habetur actio mandati.

LEX V.

Officio. Quod quis facit ex necessitate obsequij debiti, in hac actione neg. gesto. non venit. H. d. ista l.

LEX VI.

Curatorem. Si officium iniunctum non arctat gerentẽ, pro gestis competit actio neg. gestor. H. d. Op. de l. de creationib. s̃. de epi. aud. so. adulto curator in testamẽto non potest dari, vt hic: sed furioso bene potest dari, vt l. ꝯtraria.

LEX VII.

Si ab eo. Pro ea parte, pro qua debitor creditori succedit, extinguitur actio: pro reliquis firma remanet, &c.

LEX VIII.

Aduersus. Actio negotiorum gest. non tollitur præscriptione longi temporis. H. d. &c.

LEX IX.

1 *Ratihabitio, quando mandato æquiparetur.*

2 *Actio negotiorum gestorum vnde oriatur.*

3 *Actio negotiorum gestorum quando oriatur.*

a Si pecuniam. [a]In hac l. tractam⁹ aliã mãm đ ne. ge. In negotio qđ est nr̃m ratihabitione hæc actio orit̃ ratihabitione secuta. H. d. Op. & vr̃ ꝙ ratihabitio nihil operet̃ vt l. si pupilli. §. s; ego. ff. e. so. Hic exigit̃ nõie meo. merito p̃t hr̃i ratum, aliàs sec⁹, vt in ꝯrio, nisi ĩ subsidium, vt l. mr̃ j. de rei vẽ. & ibi videbitis. Op. qđ actio tertij ñ p̃iudicet creditori, vt l. si Stichũ. in fi. de noua. so. Nõ p̃iudicat, nisi p̃cedat mandatũ, vel sequat̃ ratiha

1 bitio. Item op. †ratihabitio mãdato ꝯparatur, vt l. sp q nõ ꝓhibet ff. de re. iu. & in c. ratihabitionem. de re. iu. lib. 6. & l. fi. j. ad Mace. ğ d; oriri actio mandati, nõ neg. gesto. gl. ponit hic plures sol. quarũ tres p̃nt esse veræ. Et ideo dicas sic. Qñq; ratum hr̃ negotium gestum à p̃nte, & tunc ratihabitio comparatur mandato, & oritur actio mandati, vt l. q patitur. l. si remunerandi. §. si passus. ff. mãdati. Qñq; hr̃ ratum negotium gestum pro absente, tunc si qdem mãdatum p̃cessit, l; nõ fuerit acceptatum à mandatario, tunc tamẽ si postea qs gerat, secuta ratihabitione oritur actio mãdati, vt d. l. sp, & hic in d. secunda solõe. Si verò nullum mandatum p̃cessit, tunc oritur actio neg. gesto. vt hic in tex. & l. si pupilli. §. item q̃ritur, ff. e. Nec ob. regulæ ꝯriæ. quia ratihabitio comparatur mandato, nõ tamen quo ad omnia. Ita hic gl. sentit. Tãgitur per Dy. in c. ratihabitionem. de re. iu. li. 6. Pro declaratione h⁹ l. sunt videnda duo, q̃

2 hic tanguntur in gl. Primò vnde oriat̃ †actio negotiorum ge. Secũdò est videndum qñ oriat̃. Gl. nr̃æ vr̃ dr̃e ꝙ ex trib. generib. negotiorũ, s. qñ negotium est nr̃m re ipsa, ipso gestu, cura, & solicitudine, oritur ex ipsa gestione actio: sed qñ negotium est nr̃m ratihabitione, tunc oritur actio ex ratihabitione. Ita vr̃ velle gl. hæc ibi, item quarto. Et vr̃ gl. in l. si pupilli. §. Item quæritur. ff. e. Dy. in dictis primis trib. generib. vr̃ dr̃e ꝙ oritur ex negotiorum gestione, & ratihabitione tacita, vel expressa, vt l. Pomponius scribit. ff. e. In negotio, qđ est nr̃m ratihabitione, ꝯcordat cum gl. B̃r in dictis primis generib. orit̃ actio ex ipsa gestione, seu ex ipso negotio gesto, & pro eodem accipio. Nec est verum quod dicit Dy. ꝙ requiratur ratihabitio tacita, vel expressa. Nam furiosus nõ p̃ot hr̃e ratum tacitè, vel expssè, vt l. qui ad certũ. ff. loc. & l. certẽ. ff. de p̃ca. & tñ si qs gerat negotia furiosi, oritur sibi, & ꝯ eum actio ne. gesto. vt l. 3. §. & si furiosi. ff. e. In quarto genere qñ originaliter negotium est nr̃m ratihabitione, fuit opi. gl. in d. l. si pupilli. §. item q̃rit̃.

a Vltr. atenẽt opi. ꝯ gl. nr̃am, ꝙ orit̃ ex ne. gest. nõ ex ratihabitione. sicut dicimus in simili, in l. ex placito. j. de re. perm. Ia. Bu. tenebat eandem opi. ẽt ꝯ gl. & bene, iudicio meo, per tex. in l. si pupilli. § item quæritur. ff. e. vbi dicit tex. ratihabitio, inquit, negotium nr̃m facit. Aduerte ğ, ꝙ ratihabitio disponit super ipso negotio, & negotium quod aliàs nõ erat nr̃m, per ratihabitionem efficit̃ nr̃m, nõ aũt disponit super actione nascenda ex gestione, seu neg. gest. Ex ipso ergo negotio, quemadmodum est meum per ratihabitionem oritur actio nõ ex ratihabitione: alias proprius diceret̃ actio ratihabitiõis, quam actio ne. gest. qđ nũq̃ est repertum: & l; istud sit de apicib. iuris, tñ esset vtile ad practicam. Vos scitis ꝙ qs p̃t cõueniri in loco ꝯtus, vl' quasi contractus: mõ ego gessi negotium tuum in ciuitate ista, tu habuisti ratum in ciuitate Florentiæ, si actio orit̃ ex negotiorum gestione, apparet qđ quasi ꝯtus est celebratus hic, & hic p̃t ꝯueniri, si ex ratihabitione orit̃, tũc possit agi in ciuitate Flor. vbi quasi ille ꝯtus est celebratus ex ratihabitiõe ibi secuta. Vidimus vnde orit̃, q̃ro †qñ orit̃ ista actio ne. gest.

3 B̃r in trib. primis generib. negotiorum, orit̃ actio statim cum geritur. Ita no. in l. nam & Seruius. ff. e. & bene. In negotio gesto quod est nr̃m ratihabitione orit̃ demũ ratihabitione secuta, licet oriat̃ ex negotio ante gesto. vt hic, & d. l. si pupilli. §. item quæritur. ff. e. Nec ob. l. dispensatorem. in fi. ff. de so. vt ibi dixi. Licèt autem hoc sit verum in actione ne. gesto. vt oriat̃ actio illa, tũc cum gerit̃: tñ hoc nõ est verum, qñ negotium gerit̃ ex officio tutelæ, vel ex officio societatis: quia tunc oritur demum finita tutela, vel societate, vt gl. dicit hic, & bene, vt l. si tutor. ff. de tu. & ra. distr. &c.

a ADD. ¶And. Barb. Et salua tex. qui dicit, pecuniam tuam, nõ est necesse exponi tibi debitam, quia potest intelligi ꝙ pecunia erat deposita, vel commodata, & stat proprie, quia dominium non transit. An ãt isto mõ poterit pecunia commodari, est tex. in l. 3. §. fi. cum l. seq. ff. com. est enim differentia inter suum, & debitum; vt no. gl. super ver. an debitum, in clem. auditor. de rescr.

b Io. Fr. Ru. Adde Cy. hic & bar. in d. §. item quæritur. vbi idem tenet.

LEX X.

Si seruum. Quod expenditur in curando seruum vtilem, à domino hac actione repetatur. H. d. Quærit gl. quid si iste seruus erat inutilis. Dic vt in gl. &c.

LEX XI.

1 *Mater quando possit alimenta facta filio repetere.*

2 *Protestatio declaratoria voluntatis, non habet effectum in his, quæ ex voluntate nostra non dependent.*

a Alimenta. [a]Quod mr̃ expendit circa p̃sonam filij, in dubio nõ vr̃ facere animo repetendi: secus in eo quod expẽdit circa res. H. d. Et h; hæc l. duas partes, vt p; ex litera. Habetis duas gl. Vna ponit materiam, alia ponit vnum dubium. Op. ad pr. de l. Nesennius. ff. e. so. ibi mr̃ fuit ꝓstata, ꝙ faciebat animo repetẽdi, hic non. Op. 2. j. de pa. po. l. nec filium. so. ibi loquit̃ de expensis, quas mr̃ tenebat̃ facere de necessitate p̃cisa, quia erat infans, vel fœmina intra triẽnium, vnde mr̃ dẽbat eum lactare, &c.

1 Iõ ꝓ declarõe † huius l. debetis scire, qđ qñq; mr̃ expendit circa personam filij de necessitate præcisa, vt quia filius ẽ intra triẽniũ, vel qa filius nõ h; al's vnde viuat, vel quia matrimonium est solutum diuortio eius culpa, & on⁹ filiorum spectat ad mr̃m, vt l. nec filium. j. de pa. po. & l. si qs à liberis. §. siue parẽs. ff. de li. ag. & j. diuor. fac. apud quem lib. edu. l. j. & aut. ibi posita. Isto casu mr̃ nõ h; repetitionem, etiam si fuerit ꝓtestata, ꝙ faceret animo repetẽdi, vt gl. tua hic dicit & bene. Qñq; expẽdit de necessitate causatiua, vt in petẽdo tutores, & non admittit: sicut dixi s̃. e. l. 1. & 2. Qñq; expendit ex voluntate, & tunc aut onus alimentandi filium spectabat ad alium, vt puta ad patrem. & tunc mulier poterit repete-

b re ab ipso patre, vt l. Nesennius. [b] ff. eo. ibi, pone patrem peregre obiisſ

a ADD. ¶And. Barb. Quando patronus, vel frater præstat alimenta sorori diuiti, poterit repetere, vel imputare, vide d. Pe. in cons. 218.

b Pom. Hoc declara vt ꝑ Are. ꝯs. 150. in simili. Ale. ꝯs. 99. vo. 2. vbi ponit, an expẽsæ, ꝑ aliquo redimendo maxime à fratre, possint repeti & vide ẽt bal ꝯs. 50. 15. par.

obiisse. & l.si qs à liberis.§.si mr.ff.de lib.agn.&c. Ab ipso vero filio nō poterit repetere,ēt si fuerit ꝓtestata,qa alius erat facturus. s.e.l.2.Et istud t; ēt hic gl.q̄ vide,& postea faciā te notare.& nota
2 ibi,& hoc ēt si fuerit ꝓtestata.Ex quo nota,qđ †ista ꝓtestō declaratoria volūtatis nullum h; effectum in his, q̄ ex volūtate nr̄a nō depēdēt,sed sunt decisa,& determinata per l. Qn̄q; onus alimentādi spectat ad ipsum filium, tūc si qdem mr̄ gerebat alia negotia filij,in dubio vr̄ expendisse de bonis filij,vt l.Nesennius.ff.e. Si negotia filij nō gerebat,ī dubio vr̄ facere animo nō repetēdi, vt hic in pr.nisi fuerit protestata, vt d. l.Nesennius. ita debes intelligere hāc mām.Et istud idem quod dico de matre, h; locum in auia.Ita dicit gl.in l.Nesennius.ff.e.Venio ad 2.partem:hic dicitur repetēdi animo fecisse ostēderis. Quæro qn̄ hoc ostendetur. Gl.dicit & bene,eo ipso ꝙ nō probatur contrarium, præsumitur fecisse animo repetendi in expensis,quæ sunt factæ circa res,&c.

LEX XII.

Si filius. Si soluit filius pro patre animo repetendi,p̄t repetere.H.d.Quæro qd in dubio,vtrum presumat̄ facere animo donādi,vel animo repetēdi.Io.hic dicit ꝙ animo donandi in dubio.Vide gl.sed mihi vr̄ ꝙ hæc l.dicat ꝯrium,quod in dubio nō p̄sumatur animo donādi.Secūdò dicit ꝙ si soluit pro parte,gerēdo negotium simpl'r,nec apparet vtrum animo donādi, vel nō donādi,ꝙ p̄t repetere,quia p̄sumit̄ fecisse animo nō repetēdi. Et vide tex.qui manifestè h.d.hoc ēt probatur.s.l.prox. in simili. nam nō præsumitur expendisse aīo donādi nisi in his q̄ fiunt circa personam,vt s.,px.vidistis.Hoc autem esset clarum, si ponerem⁹ gessisse ex necessitate,puta qa pro patre fideiusserat, vel eius fideiussores susceperat, qa tūc nō vr̄ soluere aīo donādi. vt ff.fa.er.l.hæredes.§.si filiusf.& d.l.si dubitet̄.§.filius.ff.de fideiuſ.q̄ro,de q̄ soluit hic filius pro patre?Certè si intelligas de peculio profectitio, non est locus distinctioni huius l. quia cum illud pertineat ad patrem, & ēt ad cohæredes,non posset repeti,vt j.fam.erc.l.certum.Si loquit̄ de peculio aduētitio,p̄t hæc l.procedere secundum iura hodierna,vt possit filius repetere à cohæredib. vel etiam ab ipso patre,in casib.in quib.sibi nō q̄ritur vsusfructus.Si ponisꝙ soluit de peculio castrensi, vel quasi, procedat sine scrupulo, quia in eo habetur vt paterfamiliàs,vt l.2.ff.ad Mace.&c.

LEX XIII.

1 *Maritus,an teneatur de necessitate expendere in vxorem ægram,vel non. Et quando possit repetere.*

a Quod in vxorem. [a] Expensæ in curando vxorē factæ nō repetūtur,secus in expēsis funeris eiusdē.H.d.Quæro,qd si vir fuerit ꝓtestatus ꝙ illas expensas faciebat aīo repetēdi,vtrū possit repetere?Vr̄ ꝙ sic,vt l.Nesennius.ff.e.Pro huius q.declarōe,hēmus videre vtrū maritus te-
1 neatur de necessitate expēdere in vxorē ægrā † vel nō.qa si tenetur,l; ꝓtestaret̄,nō repeteret,vt habuistis no.s.e.l.alimenta.Dēs ḡ scire,ꝙqn̄q; est talis infirmitas,p q̄ vxor n̄ ꝓhibet̄ esse ī obseqo viri,tūc sine dubio d; eā alere,& curare.ar.l.in reb.§.pn̄t. ff.com.de op.lib.l.sicut.ꝯiuncta l.verbo victus.de ver.si.&tunc ꝓtestō nihil operat̄.Qn̄q; mulier pp infirmitatē ꝓhibet̄ eē in seruitio viri ab-
b sq; sua culpa.[b]tūc si qdē est dotata.vir d; facere expensas in curando eam fm q̄titatem dotis,vt l.si cū dotē.§.finaūt.ff.so.ma.Et q̄tū ad illud nihil operaret̄ ꝓtestō in ꝯrium.in eo verò qđ excedet̄ q̄titas dotis,dic vt dicam.j.qn̄ n̄ erat dotata.Si verò mulier nō erat dotata, si quidem habebat aliunde vn̄ posset curari,vel supererat pr̄,qui ad hoc tenet̄, tunc maritus nō tenetur in eam expendere, & tunc h; locum l.ista,ꝙ expensa simpl'r facta, vr̄ facta affōe mari tali,sed si esset protestatus,posset repetere,ar.l.Nesennius.ff e.& l. quod si nulla.ff.de reli. Si verò null⁹ alius erat ad quem spectaret, nec ipsa aliunde habebat,tunc maritus ipse necesse h; facere,vt d. l.ꝙ si nulla.& j.vn̄ vir & vx. Aut præterea, & tunc protestatio nihil operaretur.aliàs autem quando vir teneatur alere,tāgit Dy.in d.§.finautem in sæuissimo,& Cy.hic.

a ADD.¶Pari.Istud procedit solum in expensa facta ꝓ vxore infirma,secus pro sana,vide Ale.in l.insula.§.vsura.ff.so.ma.

b Ale.Adde late de hoc per Rom.conſ.507.Ab.conſ.85.& quæ posui in l.diuortio, §.si vir.ff.so.ma.

LEX XIIII.

1 *Actio negotiorum gestorum,vt competat mulieri,vel contra eam qd reqratur.*
2 *Libellus in actione negotiorum gestorum quid continere debeat.*

Si mandatum. Mandatum mariti nō impedit hanc actionem dari inter gerētem,& mulierē. H.d.Primò expediam secundam gl.postea reuertar ad primā Op. nisi interuenerit mādatum,non h; locum hæc actio.Inst.de obl.q̄ ex quasi ꝯtū.§.j. so.Hic n̄ interuenit mādatum inter gerētem, & vxorē,sed inter maritum & gerētem.Item op.de l.si mandauero. §.si curator.ff.man.Gl.soluit optimè.Dic vt in gl.Venio ad gl.pri
1 mam,†q̄ro vtrum ad hoc vt actio ne.gsto.competat mulieri,vel ꝯ eam,sit necesse vt eius cōtemplatione sit gestum. Io.dicit ꝙ sic. Gl.vr̄ ꝯ.& vide gl.j.& ista opi.Io.ē ꝯ hāc l.de directo in principio, vbi dicit, si mādatum solius mariti seq̄t:ḡ apparet ꝙ nō fuit ꝯtemplatione vxoris,sed solum ꝯtemplatione viri mādantis.Et iō pro declaratione huius passus debetis scire,ꝙ qn̄q; qs gerit negotia alterius,& nō h; animum obligādi aliquem,quia forte putat negotium esse suum,vel pro se factum,tunc ista actio nō oritur,sed h; locum retentio,vt l.si in area.de cond.ind. Fallit in possessore hæreditatis,vt l.si pœnæ.§.j.& l.repetitio.de cond.ind. Qn̄q; h; animum obligandi alium,tunc si quidem ille est dn̄s,ad quē spectat principaliter negotium, nō est dubium ꝙ h; locum hæc actio, vt in toto ti.isto hic,& ff.e.Si verò nō est dn̄s,si quidem ad eum pertinebat negotium,quod gerit̄ cura,vel solicitudine solū hoc non impedit quin actio ne.gesto.oriatur ꝯ verum dn̄m, l; eius cōtemplatione nō sit gestum,vt s.e.l.qui pupillæ. & l.si pupilli.in pr.ff.e. Si verò ad eum cuius ꝯtemplatione gerebat̄,nō pertinebat cura, & solicitudine,tunc si quidem ad eum poterat q̄quo mō pertinere,actio ne.gest.nō dabit̄ ꝯ verum dn̄m,vt l.si pupilli.§.sed si ego. ff.e.nisi negotium fuerit gestum nomine serui, vel filij, qui habebant peculium,vnde ad eos pertinebat,& poterant obligari saltē nāl'r.Si verò nullo mō pertinebat ad eum cuius ꝯtemplatione gerit̄,& tunc oritur ista actio ꝯ verum dn̄m,cuius ꝯtemplatione nō est gestum,vt l. item si cum putaui.§.fi.ff.e.& hoc mō d; intelligi
2 hęc mā.Ex prędictis†hēs videre vtrum sit necesse in libello,vr̄ in articulo poni , vtrum negotium fuerit gestum contemplatione eius,ꝯ quem agit̄,vel vtrum ille ꝯ quem agit̄, gesserit cōtemplatiōe agentis.Sed quæro in casib.in quib. hoc d; ꝓbari qđ alterius ꝯtemplatione sit gestum,qual'r hoc ꝓbabit̄?resp.sufficit ꝙ gerens sciat negotium ad eum pertinere,qa in dubio vr̄ gerere eius contemplatione,vt l.ex maleficiis.§. 1.ff.de ac.& obl.inst.de obl.q̄ ex quasi contractu.§. 1. Quæro,& redeo ad gl.vl.hic positam,vtrum inter maritum,& vxorem in casu huius l. habeat locum actio ne. gesto. Certè sic, nam maritus videtur gessisse per alium. l.nam & Seruius.§.fi.ff.e.&c.

LEX XV.

a Si paterno. [a] Expēsæ factæ circa p̄sonā priuigni,nō repetunt̄,nisi fuerint factæ aīo repetēdi,H.d.Quęro qn̄ qs d; ꝓbare aīo repetēdi se fecisse, qa est p̄sumptio ꝯ eum, qualiter hoc ꝓbabit? Dicunt quidā, ꝙ ꝓbabitur ex ꝓtestōne, vt l.Nesennius. ff.e. Pōt ēt ꝓbari & alio mō.dicit gl. & nihil plus dicit.Qūo erit alio mō?Certè p̄t intelligi directè,vt puta,quia qn̄ ex pendebat,faciebat librū rationū,in quo continebatur, talis tenetur mihi intantum qđ pro eo expēdi, vt d.l.Nesennius. Pōt ēt probari ex coniecturis,q̄ sumuntur ex qualitate personæ facientis,vt dixi in l.2.s.e. Item ex qualitate personæ eius, ꝓ quo fit,vt distinguamus,an illa erat in seruitio in domo vitrici,aut nō, quæ distinctio est valde no.& vide gl quod tene menti. Vlt.quæro,in quib. cessat actio ne.gest.Gl.hic enumerat,& vide eam.

a ADD.¶Adde Lu.Ro.in conſ.252.pro his quæ hic dicuntur.

LEX XVI.

Si negotium. Expensæ factæ pro reb. sororis, repetuntur hac actione,vel mandati si intercessit. H.d.Quærit hic gl.vtrum sit differentia inter rogare, & mandare? Certè nulla est differentia,vt l.j.§.fi.ff.man.&c.

LEX XVII.

1 *Directa actio nego.gestor.quare dicatur directa.*
2 *Actio quando distinguatur per actionem directā & contrariam,& quomodo.*
3 *Actio quando dicatur directa respectu vtilis.*
4 *Interdictum vnde vi,licèt loquatur in ædib.tamē habet etiam locum in fundo.*
5 *Actio directa quando habeat locum,& quando vtilis.*
6 *Actio dicitur vtilis respectu directæ, quæ competit eodem casu , item respectu directæ,quę competit alio casu.*
7 *Cedens quando possit solutionem recipere,& debitorem liberare.*
8 *In actione neg.gest.contra hæredes,quando venit dolus,& lata culpa.*
9 *Hæres gestoris necessarij,vel voluntarij,quādo teneatur in minus,q̄ defunctus.*
10 *Hæres gestoris,an teneatur de leui culpa sui ipsius.*

Curatoris. Cōtra hr̄des gestoris ex necessitate datur hæc actio vtilis, in qua venit dolus,& lata culpa,& hoc officium ad hæredes non transit.H.d.Pro declarōe istius ma-
a teriæ[a] primò habemus videre differentiam inter actionem vtilē, & directam.Et ad hoc declarandum est facta 1.& 2.gl. huius l. Et gl. nostra ꝓ huius declaratione primò vult videre, vt sciamus qd est dictum, directū.Secundò,vt sciamus,quid est dictum, vtilis di
1 recta. † Dicit gl.dr̄ diuersis respectib. Vno mō directa dicitur respectu contrariæ, vt s.e.l.si mandatum. Alio mō dr̄ directa respe-
2 ctu vtilis,& ita assumitur hic.†Et primum quādo actiones distinguantur per actionē directam,& ꝯtiam, ponit hic gl. & clarius in l.consensu.de actio.& ob.tamen in aliquib.deficit:ideo dic,quòd quan

a ADD. ¶Io.Fr.Ru. Adde bar.in l.j.ff.de act.& ob.& bar.& bal.plene de hac materia,directæ,& vtilis.in l.j.j.e.ti.

quandoque est aliqs ɔ̃ctus, in quo nõ variat̃ nomẽ ɔ̃ctus, nec nomen ɔ̃hentium, vt in ɔ̃ctu societatis, tũc ex vtraq; parte actio est directa, nec distinguit̃ inter directam, & ɔ̃riam, vt in ti. p̃ soc. ff. & C. & Inst. e. Qñq; variat̃ nomẽ ɔ̃ctus, & ɔ̃hentiũ, vt in emptiõe, & ven. locatione, & ɔductiõe, & hoc casu nõ distinguit̃ actio per directam & ɔ̃riam, s; cuilibet ɔpetit ex noĩe suo, vt mihi ex empto, tibi ex vẽdito, & mihi ex locato tibi ex cõducto. Qñq; variat̃ nomẽ ɔ̃hentium, seu q̃si, nõ ãt variat̃ nomen ɔ̃ctus, vel q̃si. Isto casu qñq; ista variatio ɔtingit, qa nomẽ descẽdit à noĩe, vt mãdans, & mãdatarius, & deponẽs & depositarius, ɔmodãs, cõmodatarius, & his similes, tũc variatur actio inter actionẽ directã & ɔ̃riam. Nã directa ɔpetit ei, q̃ h; nomẽ primitiuum. ɔ̃ria ei q̃ h; nomẽ deriuatum, vt s̃. e. l. si mãdatum. & in toto ti. ff. dep. ff. com. & C. Qñq; variat̃ nomẽ ɔ̃hẽtium, vel q̃ũ, & nomẽ nõ descẽdit à noĩe, & nõ variatur nomẽ, seu sensus ɔ̃ctus, vel q̃si: vt in ɔ̃ctu pignoris vnº vocat̃ creditor, alter debitor. sed ex vtraq; parte iste ɔ̃ctus vocat̃ pignus. Idẽ in negotio. gest. vnº vocat̃ gerẽs, alter dñs, & t̃ñ ex vtraq; parte vnus dr̃ q̃si ɔ̃ctus. s. negotiorũ gestio, t̃ñ ista actio diuidit̃ in actionẽ ɔ̃riam, & directã. directa ɔpetit ei, ad quẽ res ptinet: ɔ̃ria ɔpetit alteri, vt ff. de pi. ac. l. tutor. §. ɔ̃riam. & p̃ totũ tit. C. & ff. e. & istis casib. tã directa, q̃ ɔ̃ria dr̃ directa respectu vtilis, de q̃ dicam. j̃.

3 Scd̃ò ẽ vidẽdũ, qñ † dr̃ directa respectu vtilis, & hic aduerte, Directa & vtilis, dr̃ diuersimodè. Vno mõ dr̃ vtilis respectu directæ, q̃ aliis casib. ɔpetit, ñ ĩ isto de q̃ loqmur. & hoc p̃sequtur gl. ñra hic. Alio mõ dr̃ vtilis respũ directæ, q̃ eodẽ casu ɔpetit. & istud gl. nõ p̃seqt̃ hic. Dic primò, dr̃ vtilis respũ directæ, qa alio casu cõpetit. Ponit gl. exẽplũ. qñ vno casu hñt locũ verba, & mẽs l. & tũc h; locũ directa, qñ in alio casu h; locũ mẽs l. & nõ verba, tũc h; locũ vtilis. Probat gl. ff. e. l. 3. in pr. & §. s; & si qd. vbi edictũ p̃toris loqt̃ de eo q̃ gerit negotia dñi viuẽtis, vel negotia q̃ fuerũt mortui. §. s; & si qd ptor. loqt̃ de eo q̃ gerit negotia, q̃ ñ sunt viuẽtis, nec fuerunt mortui, vñ cũ deficiãt verba, h; locũ vtilis Itẽ p̃t poni exẽplũ. hoc edictũ de ne. ge. h; locũ in eo q̃ gerit spõte: in eo q̃ gerit coactè, ñ hñt locũ verba, s; mẽs, iõ h; locũ vtilis, vt hic, & vide gl. in pr. Istud dictũ gl. reprehẽdit per doc. nã vbicũq; h; locũ mẽs l. tũc orit̃ directa, l; verba deficiãt. vidistis expressum in l. j. ff. vti pos. vbi † l; in

4 terdictum loquat̃ de ædib. t̃ñ h; locũ in fundo directũ. p̃bat̃ in l. ñ dubium. s̃. de le. est tex. in l. noĩs & rei. §. verbũ. ff. de ver. si. & in l. 3.

5 in fi. & l. se. ff. de le. tu. Dicẽdũ † est q̃ al'r s̃m doc. Actio directa tunc h; locũ, qñ hñt locũ verba, & mẽs l. vel mẽs t̃m, vt dictis ll. Actio vtilis h; locũ, qñ nõ hñt locũ verba, nec mẽs l. sed per Iuriscõsultũ illa l. extẽdit̃ pp idẽtitatẽ, vl' similitudinẽ rõis, vt l. pe. ff. si qua. pau. fe. di. ita loqtur hic. Nã edictum de ne. ge. loqtur de gerẽte spõte, nec ibi verba, nec mẽs p̃toris fuit de gerẽte necessario, s; p Iuriscõsultũ ad ipsum extẽdit̃: iõ tũc h; locũ vtilis. Ita debetis intelligere hãc mãm. Itẽ debetis scire, dicit gl. qd̃ ista variatio qñq; ɔ̃sistit in persona actoris, qñq; in p̃sona rei. In p̃sona actoris fit variatio p noĩa, vt directa, & vtilis: in p̃sona rei fit variatio p aduerbia, vt directè, & vtiliter. Iõ si aliqs gerit spõte, ipse h; actionẽ negotiorũ ge. directã, si gerit coactè, h; vtilẽ: si gerit negotia dñi, vel mortui, h; directò directã: si neutrũ horũ fuerit, h; vtiliter directã, dicit gl. & sic p̃t esse qd̃ h; locũ directa directò, & directa vtiliter, vtilis directò, & vtilis vtiliter. Et idẽ gl. dicit ĩ rei ven. in petõe hr̃ditatis. Et idẽ no. ff. de rei ven. sup rub. Doc. Vltr. ɔ̃, & dñt veritatem, iudicio meo. Ista dist. noĩm, & aduerbiorũ est dist. magistralis, q̃ l. nõ reperit̃: qnimo nec est bona dist. nam istę dist. hñt sua principia. vnũ ex parte actoris, aliud ex parte rei. Et si qd̃ istorum deficit, nõ p̃t dici directa, s; dr̃ vtilis. vñ falsum est, qd̃ dicamº directã vtiliter. posito. n. q̃ ego sim dñs, si ex p̃sona ɔuenti nõ p̃t hr̃e locũ vẽdicõ, vel hr̃ditatis petõ, vl' ista actio directa, dicet̃ tota actio vtilis. Casus est

6 ff. de nox. l. electio. §. j. 2. mõ dixi, q̃ dicebat̃ vtilis respũ † directæ, q̃ ɔpetit eodẽ casu vt directa cõpetit cedẽti, vtilis cessionario, eodẽ casu directa hr̃di, vtilis fideicommissario, vel directa p̃curatori, vtilis dño, vt l. in cãæ, in fi. ff. de p̃c. Et differũt istæ actiões vtiles inter se: qa vtilis de qua loquor, si cedat̃, nihil remanet apud cedẽtẽ: qa solũ illã vtilẽ hẽbat, vt j̃. de hæ. vel ac. ven. l. emptor. & l. ex asse. & ibi no. ad Treb. & ẽ tex. in l. j. §. de illo. c. ti. Alia verò vtilis, de q̃ s̃. dixi, q̃ dr̃ respũ directæ, q̃ alio casu ɔpetit, l; in aliũ trãsferat̃, t̃ñ remanet apud cedẽtem, & sic poterit dici directa, respũ vtilis, q̃ competit cessionario. Exẽplum in bonorũ possessore, de iure p̃torio, q̃ restituit hr̃ditatẽ. nã apud eũ remanet vtilis de iure p̃torio: in fideicommissarium trãsit vtilis per Tre. vt l. j. §. bonorum. ff. ad Tre. & l. recusare. §. j. e. ti. Ita intelligo hic, si minor cederet actionem vtilẽ ɔ̃ curatorem, ẽt apud eum remanet. ar. dictorum iurium. Istud est

7 vtile ad q. de fcõ. † nam ille q̃ cedit pp virtutem directæ, q̃ remanet apud eum põt solõem recipere, & debitorem liberare, nisi in certis casib. qui ponuntur in l. 3. j̃. de do. sed si apud eum nihil remaneret, tunc secus. & ista sunt subtilia, & menti tenenda.

8 Sumus expediti de duab. primis gl. dr̃ hic, q̃ ɔ̃ hæredes ĩ hac actiõe † nõ venit nisi dolº & lata culpa. Op. ad hoc j̃. de hæ. tu. l. j. 2. & 3. so. Fateor q̃d nõ venit nisi dolus, & lata culpa. Fallit in trib. casib. q̃ ponũtur in ll. ɔ̃riis. Op. j̃. arb. tu. l. qcqd. & j̃. e. l. tutori. so. Fateor, q̃ ipse curator tenet̃ de dolo, & lata culpa, & leui, sed heredes eius nõ tenẽt̃, nisi de dolo, & lata culpa. Fallit ĩ trib.

9 casib. quos s̃. dixi. † Quæro circa istam partem, q̃d duab. qq. Primò vtrũ hoc sit verum in hærede gestoris volũtario, sicut hic in hærede gestoris necessario, vt teneatur in minus hr̃s, q̃ defunctus. Gl. hic dicit, q̃ nõ: imo dicit q̃ in voluntario gestore in t̃m tenet̃ hæres, inquantum defunctus tenebatur. Item no. in l. actio. ff. e. Contrarium no. ff. e. l. 4. §. hæc actio. ff. de ac. & ob. l. ex depositi. cõiter oẽs tenent gl. hic positam, & similes: qa in gestore voluntario ista differentia nõ reperitur in aliqua. l. Quæro, istud est verum, quod hæres non tenetur nisi de dolo, & lata culpa defuncti, an teneatur

10 † de leui culpa suiipsius hæredis, in eo quod ipse gesserit? Gl. dicit hic, q̃ sic, & vide gl. ɔ̃rium vr̃ in l. cum ostẽdimus. ff. de fideiuss. tu. so. ibi loquitur, qñ gessit aliquid, quod habebat gerer̃ necesse, hic quando gessit illud, quod gerere non habebat necesse.

LEX XVIII.

Ob negotium. Hæc actio est bonę fidei, siue sponte, siue ex necessitate geratur, ideo ex mora in ea veniunt vsuræ. H. d.

LEX XIX.

Ab vno. Etiam pro communi negotio habet locum hæc actio. H. d. breuiter in summa, &c.

LEX XX.

1 *Officium procuratoris, quando sit voluntarium.*
2 *Gestor quando teneatur etiam de neglectis.*
3 *Gestor quando teneatur de leui culpa.*
4 *Gestor non potest intentare actionem.*
5 *Gestor vnius negotij tantum, an teneatur à seipso debita exigere.*

Tutori. Tutor & curator differũt à gestore: qa ipsorũ officium est necessariũ, & finit̃ necessitate cessante, sed officium gestoris ẽ volũtarium, & volũtate p̃pria terminat̃. Item primus p̃t exercere actionẽ, scd̃s ñ, & vterq; ẽt de leui culpa tenet̃. H. d. Diuide. 1. ponit dr̃iam inter tutorẽ & cur. ex parte vna, & gestorẽ ex parte alia, in administrõe inchoãda, & finiẽda. 2. ponit̃ vnũ qd̃ est cõe oblõis vtriusq;. 3. ponit dr̃iam inter p̃dictos in exercẽdo actiões. Secũda ibi, s̃m quæ. Tertia ibi, de cæteris. No. 1. ex j. parte dr̃iam ĩter administratorẽ volũtarium, & necessarium. No. 2. qd̃ gestor tenet̃ de dolo, lata culpa, & leui. Ex 3. parte not. q̃ sine actiõe nemo experit̃, & sic nõ p̃t gestor intẽtare actionẽ. Ad 1. op.

1 & vr̃ † qd̃ officium curatoris sit volũtarium. vt inst. de cu. §. itẽ inuiti. so. Volũtarium est ex parte eius, q̃ dat̃, & ex parte eius, cui dat̃, est necessarium. Op. ad idem de l. 2. §. q̃rit. de cur. bo. dã. so. ibi loqt̃ in curatore dato bonis: qd̃ s̃. dixi, loqt̃ in curatore adulti. Itẽ op. & vr̃ qd̃ officium tutoris, vl' cu. nõ finiat̃ pubertate, vt j̃. vt caus. post pub. tutor adsit in l. j. so. Fallit ibi in negotio nõ perfecto, vt ibi dr̃. Hẽs expeditã primã gl. super verb. muneris. venio ad aliam gl. sup

2 ver. voluntas. Op. & vr̃ † q̃ gestor teneat̃ ẽt de neglectis, vt in l. in ɔmodato. §. sicut. ff. com. so. In isto passu fuerũt opi. inter gl. ñros, inter Io. ex vna parte, & Gul. antiquũ gl. ex alia. Veritas ẽ ista. qd̃ distinguitur sic. aut qs incepit gerere, & postea illud omisit, & de illo tenetur. ar. d. l. in commodato. §. sicut. ff. com. & j̃. de ac. & ob. l. sicut. Aut nõ incepit, & tũc aut ab initio accessit, vt oĩa gesturº, & de oĩb. tenetur, vt l. Põponius in negotiis. in fi. cũ l. se. ff. e. Aut nõ accessit, vt gesturus oĩa. s; vt gesturus q̃dã, & tunc aut alius fuisset gesturus oĩa, nisi ipse accessisset, & tenetur de oĩb. vt l. si pupilli. §. videamus. ff. e. Aut alius nõ erat gesturus, & tũc nõ tenetur, nisi de his, ad q̃ gerẽda accessit, vt hac l. cũ his, q̃ sibi ɔnexa sũt, vt l. tres tutores. §. j. ff. de adm. tu. Quod ergo hic dr̃, qd̃ volũtas imponit finẽ administrõi, intellige de volũtate, q̃ habuit ab initio cum accessit

3 ad gerendum. Venio ad 2. partẽ hic dr̃ q̃ † gestor tenetur de leui culpa. Cõtra. ff. e. l. 3. §. interdum. so. illud, quod hic dr̃ est r'lare. Fallit in casib. q̃ ibi no. Item op. de l. curatoris. j̃. e. so. aliud est in hæredib. administratoris necessarij, quàm ĩ ipso administratore volũtario. vt ibi dixi. Venio ad 3. particulam, & opp. & vr̃ quod gestor

4 possit † intentare actionem vt l. sed & hæ. de proc. l. maritus. s̃. de proc. so. ibi potest agere, nõ quia gestor, sed quia cõiuncta perso-

5 na. Quæro vtrum gestor vnius † negotij tãtum teneatur debita à seipso exigere? Gl. paruula, quæ est hic, ponit duas opi. Tene vltimam, qd̃ tenetur exigere à se illud, quod debet de administratiõe, nõ aliud quod probatur. ff. man. l. si non remunerandi. §. apud. nisi esset generalis administrator, vt hic per doc.

LEX XXI.

Si cognati. Obligatio personalis non impedit libertatem serui: & factus liber non tenetur ex ante gesto, H. d. Dic vt l. Pomponius in negotiis. ff. e.

LEX XXII.

Negotium. Tutor nõ tenetur de casu fortuito. H. d. Hęc l. breuissima, &c.

LEX XXIII.

1 *Prohibitio tollit actionem negotiorum gestorum.*
2 *Protestatio fieri potest in scriptis, & sine scriptis, & quando. 5.*
3 *Protestatio in gerente negotia, an tollat præscriptionem.*
4 *Vtiliter expedienti post prohibitionem, an competat aliqua actio de æquitate.*
6 *Protestatio de qua hic an debeat specialiter fieri, vel sufficiat in genere.*

a Si quis nolente. aProhibitio tollit actionẽ ne.gesto.in his, q̃ post ꝓhibitionẽ gerũtur: secus ĩ
1 his, q̃ gesta sunt añ. H.d. No. † ꝙ ꝓhibitio tollit hãc actionẽ. No. 2.
2 † ꝙ ꝓtestõ pt fieri in scriptis, & sine scriptis. Op. & vr̃ † ꝙ ista ꝓhi
3 bitio nõ ꝓhibeat repetõẽ, vt ff. de inst. l. si qs mãcipiis. §. Proculus. Soluit gl. optimè ibi, l; ꝓhibuerit dñs, tñ ñ ꝓhibuit seruus, q̃ seruus pt obligare dñm inuitũ de peculio, vel de in rẽ verso. l. si quis seruum. §. ẽt. ff. de pec. Op. de l. at si qs. §. idẽ Labeo. de reli. so. Spãle est in funeraria, q̃ nõ tollit̃ per ꝓhibitionẽ. Iuxta hãc l. q̃runtur
4 duo vtrũ huic vtiliter expediẽti † post ꝓhibitionem de æquitate cõpetat aliqua actio? Gl. ꝓ solõe hᵒ q. intrat aliã q. qñ ꝓhibitio nõ fuit fcã expressè, sed tacitè. v.g. mãdaui tibi, vt emeres mihi codicem ꝓ decem: emisti ꝓ viginti, an illa decẽ vltra possis repeterẽ? Et in hoc fuerũt opi. final'r gl. determinat ꝙ nõ repetit. Si ğ tacita ꝓhibitio impedit repetõnẽ, multo magis expressa. In ꝓhibitiõe expressa hẽmus duas gl. ꝯrias. Vna est in l. soluẽdo. ff. e. Alia est in l. si Stichum. in fi. ff. de no. q̃ ꝯriat̃ huic. Gul. de Cu. vr̃ tenere gl. l. soluẽdo. per l. si qs mancipiis. §. Proculus. de inst. de reli. l. at si qs. §. idem Labeo. Ad istam l. respondet bene, & valde subtiliter, hic loqtur, qñ ꝓhibitio est fcã circa administrõẽ rerum, postq̃ qs nõ pt administrare sine delicto: nã post ꝓhibitionẽ delinqs si ingrederis fundum meum, vel in eo operaris, vt l. diuus. de ser. rust. pd. & l. 3. circa pr. de ac. re. do. & quod vi, aut clam. l. j. §. qd si vi. sed qõ gl. in l. soluendo. loqtur, qñ post ꝓhibitionẽ pt geri negotium, sine delicto, vt puta ꝯueni, ne creditori meo solueres ꝓ me frumẽtum, & sil'ia, tũc de æq̃tate h; locũ actio nõ ob. ꝓhibitione. Licet hæc rñsio sit bona ad hãc l. tñ est ꝯ l. si pro te. ff. mã. Vñ teneas hãc gl. & gl. quæ est in l. si Stichum, in fi. ff. de nou. Nõ ob. §. Proculus. & §. idem La-
5 beo. vt s. rñsum ẽ circa ꝯria. † Quæro, vtrum sit verũ indistinctè, ꝙ ꝓtestõ possit fieri in scriptis, vel sine scriptis. Br̃ qñq; protestõ succedit in locum actiõis, tũc d; fieri in scriptis vt l. vt perfectius. de an. exce. Qñq; nõ succedit in locum actionis, tũc regula est ꝙ pt fieri in scriptis, & sine scriptis, vt hic. & l. scire op 3. §. op 3. de excu. Fallit in casu, j̃. de nõ nu. pe. aut. hanc autem querelam. Quæro
6 2. vtrum † protestõ, de qua loquitur hic, debeat specialiter fieri, vl' in genere, tex. hic in pr. vr̃ dicere specialiter. Gl. vr̃ exponere spãl'r, id est, expressè. Dic siquidem volo ꝓhibere ne gerat negotia mea simpliciter omnia, tunc satis est si generaliter loquatur, nec est necesse ꝙ res designetur, vel negotium nominetur, vt l. de pupillo. §. qui nunciat. de op. no. nũ. sed si volo prohibere de aliqua re particulari, illam dẽo designare, nec debeo obscurè loqui, aliàs ꝓtestatio nihil operaret̃, vt l. aut qui aliter. cir. pr. §. j. quod vi aut clam.

a ADD. ¶ Pari. Circ. q. quam tangit hic gl. de emẽte rem pro pluri, vide Pa. de Ca. consf. 177. inc. super domina. vbi tãgit materiam, item regulam huius l. limita nõ procedere in medico, qui medetur infirmo, etiam inuito & soluente pro condemnato corporaliter, vide Barb. in rub. extra, de sol. ad fi.

¶ De his quæ vi, metusve causa gesta sunt. Rub.

Cõtinua gl. vno mõ, & dic, vt in ea. vel aliter, dictum est de pactis, & de transa. verũ qa p̃dicta fiunt metu, vel dolo aliqñ, iõ subiungitur rubrica de his, q̃ metu, vel vi, & postea de dolo. Quæro quare fecit mẽtionem de vi. gl. dicit, qđ Imp. secutus est antiquam intitulationem: sed hodie aliter, vt habes in gl. quam vide, &c.

LEX I.

Persecutionem. Ad furẽ, & metum inferẽtem spectat periculum interitᵒ. H. d. Op. de l. si cum exceptione. §. ꝙ si hõ. ff. e. so. Ibi loq̃t̃, qñ res petiit intra q̃drimestria tpa, hic qñ periit añ. Rõ p; ibi. Op. de l. si cum exceptione. §. sed & si nõ culpa. ff. e. sol. Ibi loq̃t̃, qñ res erat e. mõ peritura penes actorẽ, hic nõ. Qđ intellige, vt ibi no. Itẽ op. de l. subtracto. j̃. đ fur. & ff. de ꝯd. fur. l. parui. so. Ibi purgauit morã, hic nõ. Quæro vltimò, re pempta, ad qd formabitur libellus, vel qd petetur. Tex. hic vr̃ qđ ipsa res petet̃, l; sit perẽpta. Vñ ea q̃ sunt ablata ẽt postq̃ interciderint, pñt peti. Idem vr̃ in l. si seruus. §. boue. ff. de ꝯd. fur. & l. inter stipulantẽ. § pe. đ ver. obl. & l. si mulier. §. j. ff. re. am. in ꝯrium, ꝙpetatur æstimatio, vr̃ tex. in l. in re furtiua. de cond. fur. licèt gl. ibi aliter exponat tex. Ego istum passum examino multum diffusè in repetitione l. stiploes nõ diuidũtur. de ver. ob. vtrum in oblõe rem restitui re perempta, succedat oblõ ad interesse: & quid sit in petitiõe, & final'r teneo, ꝙ vtrũq; possit peti. sc. res, & æstimõ. Ad hoc facit l. illud. §. j. de do. cau. mor. & ibi dixi. Vltimò gl. intrat hic mãm violentiarum, quam gl. ponit latius in l. extat. ff. e. & ponit hic sex genera violentiarum, vide eam.

Persecutionem. ¶ Antiqua lect. Fur, & metum inferens tenentur de interitu. H. d. Op. & sum in gl. 2. dr̃ ꝙ metum inferẽs tenet̃ de interitu. ꝯ de l. si cũ exceptiõe. §. ꝙ si hõ. ff. e. so. ꝙ hæc d; limitari fm illam: qa hoc est verũ, nisi res pereat intra q̃drimestre tps, & q̃ sit rõ huius, dic, vt ibi no. Sed ꝯ istam sol. op. & sum in gl. 1. & vr̃ ꝙ indistinctè veniat periculũ, vt l. j. §. rectissime. & l. merito. ff. de vi, & vi ar. Timore hᵒ gl. distinguit hic, ꝙ qnq; sunt gña violentiarũ. Istud dictum redarguit̃, & ad ꝯrium resp. qđ in duob. generib. violẽtiarum. vc; expulsiua, & ablatiua, venit interitus indistinctè, & in impulsiua non habet locum l. nostra, & d. §. ꝙ si homo. Sed ꝯ istam sol. op. de l. si ipsa. ff. e. sol. vt soluit gl. ma. circa med. & aduerte ad vnum quod gl. dicit: quia gl. magna circa fi. dicit, ꝙ sunt plura alia genera violẽtiarum. Istud dictum redarguitur per doc. quia nõ ẽ verum, ꝙ sint plura, sed bene sunt plures modi puniendi istas violẽtias, & plures cõstões factæ, & has cõstões vide plenè, vt l. extat. ff. e. Item op. & sum in gl. 2. & vr̃ ꝙ debeat distingui vtrum res esset eodem mõ peritura penes actorem, vel nõ, vt l. si cum exce. §. quatenus. ver. sed & si nõ culpa. ff. e. gl. fatetur ꝯrium. Cõtra istud posset opponi de l. si in alia. ff. depos. §. fi. de l. quod te. & quod ibi no. ff. si cer. pe. Pro huius sol. dic. sec. d. Ia. Bu. qñq; quæritur, nũqd morosus teneatur de interitu indistinctè: vel dẽat distĩgui, vtrum res esset eo mõ peritura penes actorem, &c. Dic sic, ꝙ qñq; cõtingit, ꝙ nulla oblõ p̃cedit, pone exemplum in reali, possides Stichũ meum, &c. Circa istud membrum dic, vt no. in l. si vehenda, in gl. magna. ff. ad l. Rho. de iac. Qñq; contingit, ꝙ obligatio præcedit, & tunc, aut talis obligatio descẽdit ex delicto: quia est factum qđ fieri nõ debuit, aut descẽdit ex alio ꝯctu. Primò casu rl'r morosus tenetur de ĩteritu, vt d. l. j. §. rectissimè. & l. merito. ff. de vi, & vi ar. Fallit in metum inferẽte, vbi d; distingui, fm quod distinguit̃ in d. §. quatenus. ver. sed & si nõ culpa. Si autem oblõ descẽdit ex ꝯctu, dic aut præcedit mora, aut culpa. Primo casu morosus tenet̃ indistinctè de interitu, vt d. l. quod te. & d. l. si in alia. in fi. licèt Marti. dixerit al'r, vt ibi no. In scđo casu, vbi p̃cedit culpa, tũc d; distingui, vtrum res eẽt eo. mõ peritura penes actorem, an nõ, est tex. cum gl. sua in l. si vehenda. §. pe. ff. ad l. Rho. de iac. Item op. de l. subtracto. j̃. de fur. Sol. vt in gl. 2. in fi. quia fuit purgata mora.

LEX II.

1 *Ignorantia iuris, quando noceat in damnis vitandis.*
2 *Scienter soluens quod promisit per metum, non repetit.*
3 *Exceptio mere odiosa, quæ dicatur.*
4 *Exceptio metus ẽ odiosa respectu metũ inferẽtis. & respectu passi ẽ fauorabilis.*
5 *Solutio non potest parere obligationem, & liberationem.*
6 *Soluens coacte post cautionem metu factam, quando repetat. 13.*
7 *Metus tyranni, quando dicatur durare.*
8 *Qui iurauit per metum dare decem, & soluit, quòd repetit.*
9 *In materia iuramenti statur iuri canonico.*
10 *Vbicunque in solutione potest subesse alia causa, quam approbatio prima promissionis, quis non præsumitur illam approbare.*
11 *Stante statuto ꝙ per instrumentum non possit opponi exceptio doli, vel metus quin debitor capiatur, soluens non videtur primam obligationem approbare.*
12 *Contra asserentem se spoliatum metu cõpetit exceptio, sed non competit quando agit possessorio.*

a Cum te non solum. Solutio spontanea purgat vitium metus adhibiti tpe promissionis. H. d. Assumo principium, & op. ff. de ꝯd. ob tur. cau. l. ex ea. & l. metum. §. s; ꝓtor. ff. e. so. ibi fuit adhibitus metus in soluen-
1 do, hic in promittẽdo tñ. Op. 2. & assumo finẽ gl. † Iuris ignorãtia nõ nocet in dãnis vitãdis, vt l. error. ff. de iur. & fac. ignor. sed hic soluẽs errauit. ğ, &c. gl. dicit ꝙ hic fuit error supinus, vt l. nec supina. de iur. & fac. ig. & vide gl. ꝯ istam so. vr̃ de cõd. ind. l. sed & si me putem. in pr. vbi in damnis qlibet errans quãtumcũq; fatuus, & in fcõ ꝓprio excusat̃. so. ꝙ hic soluit scienter, vel si ponis eum errasse, posito ꝙ repetõ ꝯpeteret per iura ꝯria, non ꝯpetit pactionẽ qđ me. cã. & hoc est qđ đt iste tex. s; alio mõ competit repetõ, nõ ãt cõpetit ꝑ hãc actionẽ, & vide tex. q đt, vim passum, &c. Mõ ve-
2 nio ad op. & redeo ad prin. gl. & ꝯcludo, † qđ si sciẽter soluit, sublatum ẽ vitium metus adhibiti tpe ꝓmissionis, & sic cessat repetõ si soluisset ignorãter, forte posset repetere, nõ ꝑ hãc actionẽ, s; per aliam. s. ꝑ ꝯdõẽ indebiti. Ad hoc op. tutus exceptiõe odiosa si soluit p errorem nõ repetit, vt l. q exceptionẽ. ff. de ꝯdi. ind. gl. fatet̃ ꝯrium, dicẽs ꝙ etiam per istam rõem cessat repetõ. & vide gl. doc. Mod. hic multum no. dicũt, ꝙ ista gl. nõ dicit verum. nam l. q exceptionem loquitur de exceptio. mere odiosa. † vt exceptio Ma-
3 cedoniani. † sed exceptio metus est odiosa respũ inferentis me-
4 tum, & est fauorabilis respũ passi metum, & ideo nõ ob. illo odio competit repetõ, ne al's sit melioris ꝯdõis delinquẽs, q̃ nõ delinquẽs, ꝯ l. nõ solum la j. ff. de nox. Et ita dicũt ipsi, qđ satis pl; mihi pro mõ. forte alibi istum passum examinabimus melius. Item op. dixi

a ADD. ¶ Io. Fr. Ru. Limita hanc l. vt per bar. singulariter in l. si per vim, j̃. e. ti. & limitat sing. Io. an. in c. ad audientiam, & ibi Abb. extra quod me. causa.

5 dixi ꝙ soluẽs per ignorãtiam repetit.ɔ̃ vna solõ †nõ parit oblõẽ,
& liberationẽ, vt l.q hominẽ.§.fi.ff.de so.ğ iste soluẽs cũ sit libera
tus ab illa oblõe, nõ p̃t repetere. Gl. fateť ɔ̃rium. Tu dic ɔ̃, si soluis
set ignorãter. Nec obst. ꝙ ista solutio parit liberationem: quia ve-
rum est ꝙ parit liberationem ab omni obligatione valida, s; quia
erat tutus exceptione: ideo non impeditur repetitio.

Modo Habes 1.gl. veniamus ad q. & dẽs scire ꝙ Guar. po-
suit super hãc l. vnam suam gl. q̃ an sit vera, dubitať,
& eius verba recitãtur hic per gl. q̃ vide. ista gl. h; 3. partes. Prima
cum dicit, p̃sumiť q̃relã de vi nõ habuisse, Ista pars ẽ vera, si ponis
eum sciẽter soluisse, postq̃ metus cessauerit, al's secus, vt ĩ. dicã. Se
cũdò dicit, Aut ğ oĩno nõ repetet, & ista pars est vera, si ponis eũ
soluisse sciẽter postq̃ metus cessauerit: al's secus, vt s̃. dixi. Tertiò
d̃t, aut eatenus impeditur, donec ꝓbet ɔ̃rium. Ista pars est vera, si
ponis soluisse ignorãter, vel soluisse instãte metu, al's nõ posset re
petere, vt s̃. dictum est. Ita dẽs intelligere gl. hic positam. Quæro,
6 †qd si parum post cautionẽ coactus soluit, an possit repetere? Ol.
ꝙ sic. s; gl. ɔ̃. Bŕ oẽs Doc. tenẽt istud, Aut qs soluit instãte metu, vl'
metus periculo, & tũc p̃t repetere: aut postq̃ metus cessauit, & tũc
secus. Ita loqť hic & tex. hoc ꝓbat. Puto ãt metum ĩstare si cã qua
metus inferebať, subsistit. v.g. aliqs Tyrãnus cogit me ad ꝓmittẽ-
7 dũ, certe toto †tp̃e suæ tyrãnidis[a] instat metus, ꝙ donec sum ĩ lo-
a co vbi ipse exercet tyrãnidẽ. ar. l. Fulcinius.§ q si ãt. ff. q b. ex cau. in
8 pos. ea. facit ad hoc ext. e. ti. c. j. † Quærit gl.[b] qd si iuraui per metũ
b dare decẽ, & postea soluo spõte, an possum repetere? Gl. hic d̃t ꝙ
c nõ, l; iure can. ɔ̃: qa videor soluere metu periurij,[c] vt repetã. ar. ex̃
9 de iurei. c. d̃bitores. & ex̃. e. c. ad aures. & vide gl. † & huic iuri can.
10 stãdum eẽt in his. Ex quo no. † qđ vbicũq; ĩ solõe p̃t subesse alia
cã, q̃ approbatio primæ ꝓmissionis, qs ñ p̃sumiť illã approbare, vt
videbitis. ĩ. l. ꝓxi. & hoc qa qñ videor soluer̃ metu periurij, soluo
nõ vt approbẽ ꝓmissionẽ primam s;, vt nõ sim periurus. Et p hoc
11 dico ꝙ in ista †ciuitate, & aliis ciuitatib. Tusciæ, vbi ɔ̃ instr̃m nõ
p̃t opponi exceptio doli, vel metus qn aliqs capiať, & fiat solõ: ꝙ
soluẽs nõ vr̃ primam ꝓmissionẽ approbare, s; vr̃ soluer̃, ne capia-
tur, & posset repetere. Facit ad p̃dicta qđ dixi. ff. qđ vi aut clã. l. j. §.
& parui. Restãt videre in gl. duæ op. quas omisi. Op. & vr̃, ꝙ oblõ
fcã metu sit nulla, tãq̃ turpis, vt s̃. de le. l. nõ dubiũ. dic vt in gl. Itẽ
op. q̃le fuit principium, talis d; esse ꝓcessus, q̊ ad primordia litis,
&c. vt l. j. ĩ. de imp. luc. desc. li. x. sol. ꝙ hic seqtur post principiũ, est
ɔ̃rium primo: qa spõtanca solõ ẽ ɔ̃ria coactioni, merito illud tol-
d lit. Vltimò[d] ex̃ gl. no. & tene mẽti. dixi ꝙ spoliatus ante oĩa † est re
12 stituendus, nec põt obiici aliqua exceptio, vt l. momentanæ. ĩ. vñ
vi. & si per vim, vel alio mõ. l. j. hoc est verum si agitur possessorio,
vt ibi, sed si agitur petitorio, vt actione ꝙ me. cau. potest obiici ex
ceptio, quod ille metus est purgatus per aliquem actũ postea sub-
secutum, vel per consensum expressum, vt hic, & l. 1. ĩ. si per vim,
vel alio modo. circa quod vide Inn. extra, de renun. c. super.

a ADD. ¶Vide Pe. de Anc. cons. 600.
b And. Barb. Adde quæ notaui ad bal. in l. j. ĩ. si à non comp. iud.
c Adde quid de soluente metu excommunicationis, Ro. cons. 369.
d Vide quæ dixi in c. solicite, de rest. spo. & vide c. 2. de rest. spo. vbi allegatur l. i-
sta hic posita per Inn. & alios. ¶Antiqua lect.

Cum te. Vbi ꝓmissio est fcã p vim, & seqť solõ spõtanea, ñ
ɔpetit actio qđ me. cã. H. d. Op. de l. ex ea stiplõe. ff.
de ɔd. ob tur. cau. so. Gl. t; ꝙ ibi interuenit metus tã ĩ ꝓmissiõe, q̃
in stiplõe, hic in ꝓmissiõe tm̃. Et assignat tres rões. Prima est mul-
tum no. & intell'r ex l. ɔ̃ria. Secũda est bona. Tertia ẽ falsa, in eo ꝙ
gl. d̃t, ꝙ vna solõ, &c. Dictũ gl. h; locũ, vbi qs reperiť in delicto: qa
est verũ, ꝙ ead. solõ ñ parit liberationẽ, & repetõẽ: qa isto casu re-
petẽs vr̃ sibi ɔ̃rius, qđ nõ est in casu nr̃o. Et aduerte, ꝙ si tertia rõ
gl. esset vera, e. mõ d̃ret dr̃e, ꝙ si metus esset adhibitus in solõe ñ
cõpeteret repetõ, qđ est falsum, & ex his oĩb. gl. nr̃a reprobat q̃dã
gl. q̃ gl. incipit, p̃sumiť eum, &c. Aduerte, ꝙ gl. ɔ̃ria h; 3. partes. Pri-
ma particula fm̃ fm̃ gl. & doc. est vera, dũmõ intelligãt fm̃ d. Ia. de
p̃sumptione iuris, ɔ̃ q̃ nõ reperiť ꝓbõ in ɔ̃rium. Item scđa particu
la est vera. tertia falsa, vt hic p; in gl. Pro quo vr̃ velle tex. nr̃æ l. vbi
poniť ꝓ ɔstãti ꝙ vis nõ fuit adhibita ĩ soluẽdo. Item op. ꝙ iste sol-
uẽs vr̃ errasse ĩ iure: qa poterat se defendere, s; error iuris in dãno
vitãdo nõ nocet, vt l. error. & l. rl'a. de iur. & fac. ig. sol. vt gl. vl' dic,
ꝙ ll. ɔ̃riæ hñt locũ, vbi solõ fuit fcã ignorãter, hic fuit fcã sciẽter.
Item op. & vr̃ ꝙ cum talis solõ sit ɔ̃ l. ꝙ qcqd seqtur ex ea, nõ v;, vt
l. nõ dubium. s̃. de le. Soluit gl. no. in fi. gl. magnæ, q̃ no. qa l; fuerit
turpiter fcã per metum, nõ tñ fuit turpis de se. De hoc videbitis in
13 l. dolo. ĩ. de inu. stip. † Quærit gl. de duob. pone ꝙ aliqs p vim pro
misit centũ, q̃ nõ ex interuallo, sed statim soluit: nũqd repetit? hic
fuerunt opi. qa qdam dixerunt ꝙ sic. ar. l. 3. §. scio. ff. de min. ar. l. si
mulier. ĩ. ad Vell. gl. fm̃ Hug. reprobat hãc opi. & nõ allegat. d. Iac.
t; idem cũ gl. p hãc l. q̃ loqtur indistinctè. Nõ ob. §. scio. qa ibi scđs
actus de necessitate venit ad ɔñtiam immixtionis, & exactio debi
torum đ necessitate seqť aditionẽ hr̃ditatis qđ nõ ɔtingit in casu
nr̃æ l. quia solõ nõ seqť de necessitate ad ꝓmissionẽ fcãm p vim:
imo soluẽs poterat oppõere exceptionẽ, qđ me. cã. & si nõ oppo-
nit, vr̃ hr̃e rarã p̃cedentẽ vim. Nõ ob. l. si mulier. ĩ. ad Vel. vbi suc-
curriť mulieri circa 2. actum, sicut circa 1. intra biẽnium. rñ. qa se
cũdus actus nitiť eadẽ rõne qua primus: qa in vtroq; actu inest rõ
fragilitatis sexus, qđ nõ est ĩ casu nr̃æ l. qa soluẽs poterat oppone-
re exceptionẽ. verũ est qđ d. Cy. reprobat dictũ eius gl. Nã vbi sta-
tim post ꝓmissionẽ coactam fit solõ, in solõe adhuc vr̃ inesse vis,
seu metus, q fuit in ꝓmissione per rl'am iuris, ea q̃ incõtinẽti, &c.
vt l. lecta. si cer. pe. vbi est iuris casus ɔ̃ dictum gl. & l. nouissimè. §.
1. ibi, qd. n. si compulsus. ff. qđ fal. tu. aut. & vt hoc intelligas, dẽtis
scire ꝙ ille §. ꝓbat hic, ꝙ hęc sunt paria aliquẽ facere aliqd cõpul-
sum ad hoc, aut facere timore ne ɔpellať. vnde vi soluẽs iã fuit ex-
pertus eam in ꝓmissione illa. Itẽ eadẽ vis p̃sumitur esse in solõe, q̃
nõ valet. Facit ad q. pone ex forma statuti reformať, ꝙ bona rebel
lium debent venire in cõi, & debitores eorum possint exigi, debi-
tor cuiusdam rebellis fuit coactus soluere debitum cõi nõ soluit,
tũc, sed relaxatus soluit post vnum diem, vel duos: reuertitur cre-
ditor rebellis, & petit debitum. op. ꝓ debitore ꝙ ipse est liberatus
per solõnẽ fcãm cõi. & allegat q. factam in l. Liberto. §. Lucius. de
an. le. l. creditor. ff. de so. Replicabať, ꝙ l; fuerit detẽtus in palatio,
tñ postea fcã est solõ. qd iuris. Hæc gl. facit ɔ̃ debitorẽ. veritas vr̃ ĩ
ɔ̃riũ p l. nouissime. §. j. p̃al. Itẽ q̃rit gl. pone, ꝙ aliqs iurauit p metũ
postea soluit, nũqd possit repetere? Gl. dicit ꝙ nõ. qa tale iur̃m re-
mittitur, vt l. fi. ff. de his qui sat. co. de iure can. secus, vt in gl.

LEX III.

1 *Res vendita per metum potest repeti per actionem in rem.*
2 *In hac actione habet locum exceptio retentionis, & quare.*
3 *Res empta metu potest ascribi, & sic contra actionem quod metus causa opponitur exceptio præscriptionis.*
4 *Actio quod metus causa, quando detur contra tertium possessorem.*
5 *Actio personalis, quod met. causa scripta in rem, quando detur contra tertium possessorem, vnde nascatur.*
6 *Pretium rei venditæ per metum, cui debeat restitui, quando agitur ad rem. 18.*
7 *Si primus emptor dedit maius pretium, quàm pretium quod dedit secũdus, pretium restituit agens ad rem. 8. & 9.*
10 *Exceptio retentionis propter prætium, quomodo opponi debeat per secundum emptorem conuentum.*
11 *Actio personalis scripta in rem præscribitur longo tempore.*
12 *Possessor bonæfidei, licèt faciat fructus suos, tamen tenetur restituere quatenus est factus locupletior.*
13 *Possessor bonæfidei, an teneať de fructib. ante trienniũ, & ipsos p̃scribat triẽnio.*
14 *Res possessa violẽtia compulsiua prescribitur, non autem possessor vi expulsiua.*
15 *Actio ꝙ met. cã, an duret contra primum emptorem, si secundus rẽ præscripsit.*
16 *Actio quòd metus causa, non finitur anno.*
17 *Contractus venditionis metu celebratus, quando non sit nullus ipso iure.*

Si vi, vel metu. Coactus fundum vẽdere, p̃t illũ repete
re à quolibet possessore, si p̃tium resti-
1 tuit, & præscriptio nõ currit. H. d. No. 1. † ꝙ res venditę p metum
pñt repeti per actionem in rẽ à quolibet possessore. No. 2. ꝙ d; re-
2 stitui p̃tium à vẽdicãte. Ex quo habes, † ɔ̃ hãc actionem op. exce-
ptio retẽtiõis pp prætium, l; ɔ̃ interdictum, vñ vi nulla talis exce-
3 ptio possit opponi. No. 3. ꝙ † res empta metu possit præscribi. Ex
quo hẽs ꝙ ɔ̃ actionem qđ me. cã. op. exceptio præscriptionis rei.
Ad ista tria opponamus p ordinem. Op. vendens, licet per metũ,
transtulit dñium, vt l. si mulier. §. si metu. ff. e. inst. de re. diu. §. p tra-
dõnem. ergo nõ p̃t vẽdicare rem tanq̃ nõ dñs, vt l. in rem. in pr. ff.
de rei ven. sol. gl. ꝙ de iure ci. nõ possit vẽdicare, s; de iure p̃torio
4 sic, quo iure vr̃ dñium perdidisse. Item op. † & vr̃ ꝙ ɔ̃ tertium pos
sessorem nõ debeat dari actio qđ met. cã, vt l. metum. § l;. ff. e. sol.
Fateor ɔ̃rium, quod ex hoc edicto tria dantur remedia, sc. vtilis in
rem, actio personalis, quod me. cã, q̃ est in rem scripta, & exceptio
metus, vt d. l. metum. §. sed quod p̃tor. & §. licet. & §. volẽti. & hac
5 l. Circa hoc q̃riť, † ista actio p̃sonalis scripta, ẽt ĩ rem qñ dať ɔ̃ ter-
tium possessorem, vnde nasciť? Gl. magna hic mirabiliter dicit qđ
nasciť ex variis figuris cãrum. vt l. 1. ĩ pr. de ac. & ob. Et aduerte, ne
erres, ego nõ q̃ro de actione ĩ rem vnde oriatur: qa illa nõ oritur
ex oblõe, datur. n. ɔ̃ possidentem: quia possidet, nõ quia obligatᵘ.
Insti. de ac. §. 1. Sed ego q̃ro de actione personali in rem scripta. I-
sta. n. datur ɔ̃ possessorem tanq̃ obligatum, ideo qa possidet, vt l. đ
eo. in fi. ff. ad exh. Illa igitur oblõ cõtrahitur sola rei peruentione,
eo ipso ꝙ res peruenit ad eum, iõ dr̃ oriri ex variis figuris cãrum.
Ad fm̃ no. op. ĩ. de rei ven. l. si mãcipium. & sum in j. gl. ma. so. Hic
d; restitui, iõ quia pretium est versum in eius vtilitatem. Op. ff. de
rei ven. l. emptor. Solue. e. mõ. Op. ĩ. de presc. 30. an. l. j. Sol. eo. mõ.
Item op. ĩ. de resc. ven. l. j. sol. vt in gl. Op. de l. si per impressionem.
ĩ. e. so. Aliud cum agitur condictione ex l. illa, aliud cum agitur a-
6 ctione, quod me. cau. Circa istud notabile quæro † primò, cui d;
restitui illud prætium? respondeo, siquidem agitur ɔ̃ metum infe
rentem, d; restitui sibi sine dubio, si agitur ɔtra possessorẽ, tũc p̃t
iste, qui

iſte,q vēdicat,ſoluere primo emptori.Itē p̄t ſoluere huic empto-
ri ſcđo ſi vult.Ita đt gl.q̄l'r ꝓcedat.j̃.dicā. Vide gl.in prin.in eo ꝙ
đt,p̄t ſoluere huic ſcđo emptori,vr̄ ꝯ,qa n̄ ab eo hūit p̄tiū,ſ; à pri
mo emptore,& ipſi primo emptori dēre.g̊ ſi ſoluo alteri n̄ ſeq̄r li
berō,vt l.q hoīem.§.ſi nullo.ff.de ſol.Gl.rn̄.duob.mo.Primo mō,
qa prim⁹ emptor cogit̄ hr̄e ratū:qa ei⁹ negotiū ē vtil'r geſtū.ſoluit
eīn creditori ſuo. nā hic ſcđs emptor poterit repetere à primo,q
ſibi vēdiderat,vn̄ cū ei⁹ negotiū vtil'r ſit geſtū,g̊,&c.vt l.ſoluēdo.
de ne.ge.& l.Pōponi⁹. & qa vtil'r poterat ſoluere creditori credi-
toris,vt l.ſi opa.de dol.ex.& l.ſi liber.đ ne.ge.ita đt gl.ma.S; qd di
ceres ſi ille ſcđs n̄ fuiſſet emptor,ſ; donatari⁹.vel qd ſi fuiſſet actū,
ꝙ à primo n̄ poſſet repetere ēt p̄tiū,dic,vt dicā ī ſeq.q.Quæro,qd
7 ſi p̄tiū,qđ prim⁹ emptor dedit,eſt maius† q̄ p̄tiū qđ dedit vltim⁹,
ꝙ d; reſtitui?Gl.đt,ꝙ ē in electiōe actoris,qđ p̄tiū reſtituat. ar.l.ſi
cū militarib.in fi.j̃.de reſt.mil.& vide gl.tuā in fi.Pet.de Bel.&do.
Cy.ſequēdo cū vr̄ tr̄e,ꝙ totū primū p̄tiū dēat reddi:qa ille,q vē-
8 didit ſcđo emptori,trāſtulit ī eū oē ius ſuū nos qd dicem⁹?Ego †
fateor ꝙ ſi in inſtr̄o vendōis fuiſſet dictū,ꝙ vēdidit illā rē,& oēm
actionē,q̄ h; in dicta re,ſeu ꝓ dicta re,ſic fit hodie in inſtr̄is,ꝙPet.
verū dr̄et.Sed ſi fuiſſet res vēdita ſimpl'r,ꝓut ꝓponitur,tunc non
trāſit niſi ius reale.Nā iura illa q̄ ꝯpetūt pſonæ,n̄ trāſeunt niſi ce-
9 dātur,vt in l.creditore.ff.de eui.†Et iō puto tūc aduertendū, q̄l'r
opponatur exceptio, Aut iſte poſſeſſor ꝯuentus opponit excep-
tionē,n̄ debere ſe reſtituere,niſi ſibi reſtituatur p̄tiū,& n̄ d; ſibi re
ſtitui,niſi p̄tiū ꝙ ipſe dedit.Ita loq̄tur l.ſi cū militarib.j̃.đ reſt.mil.
Sed ſi oppoſueris exceptionē, n̄ dēo tibi reſtituere iſtā poſſeſſio-
nē,donec p̄tiū reſtituas ſimpl'r,vel donec reſtituas p̄tiū primo em
ptori,optimè ꝓcederet iſta exceptio:qa exceptiones ex pſona vē
ditoris trāſeūt in emptorē,vt l.ſi à te.in fi.& l.ſi mr̄.§.fi. de exc.rei
iu.& tūc d; ipſi primo emptori reſtitui:Idē dico,ꝙ ſi iſte,q vēdidit
coactè,vellet iſti primo emptori p̄tiū reſtituere,& nihil huic ſcđo
optimè poſſet:qa ei⁹ eſt debitor,q hūit ab eo, niſi iſte ſcđs hr̄et i⁹
ceſſū ꝯ eū p gn̄alia verba vendōis,vel niſi illud ius eſſet obligatū
p̄textu oblōis ꝯſuetæ appōi ī vēdōib.tūc hr̄et locū l.3.j̃.de noua.
& q̄ res pi.ob.poſ.l.nomē.Ad tertiū not.op.hæc actio ē pſonalis,
g̊ n̄ tollitur lōgo tp̄e,vt l.3.de cōſt.pec.Gl.ſoluit optimè,& dic,vt
10 gl.tua in not.No.†ꝙ actio pſonalis ſcripta in rem,p̄ſcribitur lon-
go tp̄e.Op.2.emptor licet per metum ſit dn̄s, vt s̃.dixi, ergo non
p̄ſcribitur,vt l.ſequitur.§.lana.ff.de vſuc.dicit gl.hic vr̄ dn̄s de iu-
re p̄torio.Vel aliter ille q eſt dn̄s reuocabiliter,p̄ſcribit ꝯ illā actio
nē,p q̄ p̄t reuocari illud dn̄ium,multo fortius,q̄ ſi non eſſet dn̄s,
vt l.in bello.§.ſi qs ſeruum.de ca.& poſt.re.No.hoc ad multa,Vos
11 ſcitis†ꝙ bonæfidei poſſeſſor facit fruct⁹ ſuos,tenetur tn̄ reſtitue-
12 re quaten⁹ eſt locupletior.no.in l.fructus.ff.de rei ven.†Itē ſcitis
13 ꝙ poſſeſſor rei mobilis p̄ſcribit triēnio.Ex q̊ ꝯcluderetur†ꝙ bone
fidei poſſeſſor n̄ tenetur de fructib.pceptis an̄ trienniū, qa ſicut ſi
n̄ eſſet dn̄s,cū ſit bonæfidei ipſos p̄ſcriberet triennio,eod.mō hic
p̄ſcribat fruct⁹ triēnio,tex.& gl.hēs in l.ſeq̄tur.§.fruct⁹.de vſuc.qđ
tene mēti:qa milies practicabis. Item op.res furtiua,vel vi poſſeſ-
ſa non poteſt vſucapi.vt inſt.de vſuc.§.furtiuæ. ſed iſta eſt vi poſ-
14 ſeſſa:ergo,&c.Sol.†Res poſſeſſa violentia expulſiua non præſcri
bitur,ſecus ſi violētia compulſiua.Ita loq̄tur hic,qđ no.multum:
qa valde not.ſol.eſt.Op.in auth.vt ſponſa.lar.§.rurſus poſita.j̃.de
præſc.lon.tem.auth.malæfidei.Sol.iſta iura aliquantulum mutan
15 tur per iura noua,& ibi videbitis.Circa hanc l.quærit gl.quid† ſi
ſecundus emptor præſcripſerit, vtrum actio ꝙ metus cā duret ꝯ
primum?Gl.dicit ꝙ non,vt j̃.de his qui à non do.ma.l.fi.Iſtam gl.
oēs reprehendunt.nam ibi loquitur,qn̄ dn̄ium rei eſt cā actionis
perſonalis,ita ꝙ actio datur in ꝯn̄iam dn̄ij,ꝙ hic non eſt, ideo nō
competit actio contra primum dn̄m,vt l.item ſi res.in pr.de al.iu.
mu.cauſ.fa.& ibi gl.dixi vobis plenè alio anno,in l.3.ff.vi bon.ra.
16 Quærit gl.an iſta†actio finiatur anno,ſicut reſciſſoria.Gl.dicit ꝙ
17 non, & bene. Item quæritur, an contractus † venditionis initus
metu ſit ipſo iure nullus, ſicut quando dolus dedit cauſam con-
tractui.Quidam dicebāt ꝙ ſic.Alij contra,hæc eſt veritas,& aliud
in dolo meticuloſo,& aliud in dolo ſimplici,vt in contrario.

¶Antiqua lectura.

Si vi. Coactus p vim,& metū ad vēdendū rē,p̄t illā repetere a-
ctione,qđ met.cā vtili in rē,ſi pretiū reſtituat,& præſcri-
ptio non currit.h.d. No.tria.Primū,vēditor agēs hac actione d;
reſtituere pretiū.Scđm eſt,ꝙ cōpetit vtilis in rē.Tertiū eſt,ꝙ em-
ptor ſcđs p̄ſcribit rē p metū vēditā.ꝯ primū dictū op.& ſum in gl.
ſup ver.reddito circa mediū,de l.ſi mancipiū.j̃.de rei ven. Sol.gl.
ꝙ iō p̄tium reſtituitur hic:qa fuerit verſum in vtilitatē vēditoris.
Itē op.de l.inciuile.j̃.de fur.Sol.vt in præcedēti ꝯrio.Circa qđ vi-
de qđ no.in l.emptor.ff.de rei ven.Itē op.de l.j.j̃.de reſ.ven.Gl.ibi
dat plures ſol.hæc eſt vera. Itē op.de l.ſi p impreſſionē.j̃.e. Sol.vt
in gl.Itē op.ꝯ ſm̄ dictū.Rei vendicō datur dn̄o,vt l.in rē.ff.de rei
ven.ſed vēditor p tradōem,l; coacta deſinit eſſe dn̄s, vt l.tradōib.
s̃.de pac.ergo non cōpetit actio in rē.Gl.fatetur ꝯriū de iure ciui-
li,ſed de iure p̄torio non vr̄ eſſe tranſlatū dn̄iū in effectu,cū poſſit
recuperari bn̄ficio p̄toris,vt l.nemo.ff.de in int.reſt.Et iō non mi-
rū,ſi cōpetit ſibi actio.Itē op.& vr̄,ꝙ ei cōpetit aliud remediū,vt
l.metū.§.volēti.ff.e. Sol.gl.q̄ inci.non ſolū,ꝙ cōpetit vtilis in rē,
vt hic,& alia remedia,vt in l.ꝯria. Itē op.& ſum in gl.mag.ad ter-
tiū dictū:qa nō eſt dubiū, ꝙ actio,qđ me.cā eſt pſonalis:ſed actio
pſonalis non p̄ſcribitur lon.temp.x.vel xx.ann.vt l.2.j̃.de ꝯſti.pe.
& l.oēs.j̃.de p̄ſcr.30.vel 40.an. Gl.dat duas ſol.Prima eſt,l; fuerit
ſcđa in gl.qđ cū iſta actio,qđ me.cā,excedat ſuos terminos:qa cō
petit ꝯ poſſeſſorē quēcūq;,tn̄ eſt pſonalis,l3 dicatur in rē ſcripta,
vt l.metū.§.fi.ff.e.n̄ mirū ſi excedatur à ſuis terminis.Tene primā
ſm̄ Iac.Itē op.dr̄,ꝙ ſcđs emptor p tradōem fuit factus dn̄s,& nō
præſcribit, vt l.ſeq̄tur.§.lana.de vſuc.So.gl.qđ l; ſit factus dn̄s,nō
iō minus p̄ſcribit:n̄ tn̄ p̄ſcribit dn̄ium,ſed p̄ſcribit ꝯ actionē:qa il-
lud dn̄iū poſſet reuocari de iure p̄torio.Signa iſtā gl.Itē opp.de §.
furtiuæ.inſt.de vſuc.Sol.gl.qđ ꝯriū loq̄tur in vitio reali,qđ afficit
ipſam rē.Itē op.de aut.malæ fid.de p̄ſc.lon.tem.Sol.vt in gl.Quæ-
ro,q̄ ſit dr̄ia inter vim & metū. Dic vt in gl.vel cape dr̄iam ex l.j.
18 & l.2.ff.e.Itē dr̄,ꝙ d; reſtitui pretiū.†Quæro,cui d3 reſtitui,vtrū
primo emēti p vim,aut ſcđo emptori.gl.đt,ꝙ vtriq; eorū:qa cum
ſcđs emptor dr̄ creditor primi emptoris,debitor ſoluēdo credito
ri ſui creditoris liberatur.Circa qđ vide qđ no in l.ſi opa.ff.de do.
exce.Itē q̄ro,ꝙ pretiū d; reſtitui?Gl.in fi.poſita ſup ver.reddito,đt
ꝙ vēditor p vim coact⁹ p̄t reſtituere qn̄cūq; vult.tn̄ Cy.reprobat
dictū gl.quod cū emptor ſcđs ſucceſſerit in locū primi,d3 vti eo
iure quo ſuus anteceſſor,p r̄l'am iuris cū qs.li.6 ſed primo empto
ri d; reſtitui pretium ab eo receptum. ergo,& ſecundo p̄t tolera-
ri gl.ſm̄ d.Iac.p l.nomen.in fi.q̄ res pi.obl.poſ.Itē quærit gl.pone
qđ emptor ſcđs præſcripſerit iſtā rē n̄ pōt agi ꝯ iſtū emptorē.Sed
nūqd potero agere ꝯ primū emptorē inferentē vim?Gl.determi-
nat,ꝙ non,per l.fi.j̃.de iis q à non do.ma.Iſta gl.eſt ꝯ caſum l.item
ſi res.in pr.ff.de al.iu.mu.cau.fa.Ad fi.reſp.vt no.in d.l.item ſi res.
in fi.gl.Item quærit gl.nunquid hæc reſciſſoria finiatur anno? dic
vt no.in d.l.ſed ſi per prætorem.§.quoties.ex q.cau.ma.per Dy.in
§.rurſus.inſti.de act.Itē quæritur,actio,qđ met.cā,q̄ datur ꝯ ſcđm
emptorē,vn̄ naſcitur? Reſp.gl.qđ ex variis figuris cārū. D.Iac.re-
probat iſtā gl.qa n̄ eſt verū,qđ naſcatur ſic,ſed oritur iure dn̄ij ex
præuētione rei.quia res ad eum peruenit, & iſto reſpectu dicitur
ſcripta in rem.Simile in actione ad exhibendū,vt l.3.§.eſt autem.
ff.ad exhib.Vltimò quærit gl.quid ſi res eſt integra.Dic vt in gl.

LEX IIII.

1 *Contra actionem quod met.cau.opponitur exceptio conſenſus poſtea adhibiti.*
2 *Receptio ſpontanea,quando inducat approbationem conſenſus.*
3 *Actio quod metus cauſa quando & cum qua actione concurrat.*

Si per vim. Hæc actio intra annū dat̄ ad quadruplū, poſt
annū ad ſimplū,ſi alia actio n̄ ꝯpetit.h.d. No.
1 ꝙ ꝯ hanc†actionē opponitur exceptio conſenſus poſtea adhibi-
ti.ꝯ hoc op.nonne recipiendo pretium vr̄ approbare vendōem,
2 ar.s̃.e.l.2.Reſp.† non,l3.n.ſol.ſpontanea inducat approbōem:qa
non poteſt videri facta alio reſpectu, tn̄ receptio ſpontanea non
inducit approbationē ꝯtus.ideo.n.recipio pretiū vt ſit mihi ma-
gis cautū:qa tanto minus habeo perdere,vn̄ poteſt eſſe alia ratio
q̄ approbationis. Hoc ſentit Inn.optimè in c.ſuper hoc.ext.de re-
3 nun.Op.ꝙ hæc†actio concurrat cum alia,vn̄ vr̄ obſtare.ff.eo.l.ſi
cum exceptione.§.eum.& l.metum.§.volenti. Sol.non concurrit
cum alia,ſ.ordinaria: cum alia extraordinaria ſic,& bene. Alij di-
cunt, ꝙ non concurrit cum alia, quæ non oriatur ex hoc edicto,
quod non eſt verum,vt d.§.volenti.ergo tene primam ſol.

¶Antiqua lect.

Si per vim. Actio quod me.cā intra annū cōpetit ad qua-
druplum,poſt annum ad ſimplum, niſi alia a-
ctio competat.h.d.Quæro de intellectu ver.q dicit, niſi alia actio
non ſit.Quærunt doc.vtrum ſuper hoc ferantur duæ ſn̄īæ?de hoc
gl.in l.ſi cum exceptione.§.hæc autem actio.ff.e.Vltr.dn̄t hic,ꝙ n̄
eſt neceſſaria in hac actione duplex ſn̄īa,imò poterit expediri vna
ſn̄īa,& formabitur libellus ſic,dico ꝙ coegiſti me per vim,vende-
re tibi fundum,& vendidi,& tradidi,quare peto vt fundum reſti-
tuas: ſi diſtuleris vſque ad annum mihi reſtituere, peto quadru-
plum.Iſta eſt forma libelli,& ſic formabitur ſententia. Hanc for-
mam vidiſtis in l.conducto.j̃.de loc.& cond.non habetis hic alia.

LEX V.

a Non intereſt. [a]Siue qs coactus ſit vendere,ſiue minori
pretio vendere, habet locum hæc actio.

a ADD. ¶Adde ꝙ Pau.de caſt.per hanc l.dicit ſe conſuluiſſe,ꝙ cum quidam ty-
rannus volebat pecunias ab vno,qui non habebat,& ob hoc feciſſet ipſum in-
carcerari,vt compulſus vendere poſſeſſionem vni pecunioſo,& ille emptor pu
taret tute emere,quia ab ipſo violentia non inferebatur,qui pecunias numera-
bat,quod tamen venditor hoc non obſtante poterat hr̄e regreſſum ad bona,&
recuperare, nec emptor pretium recuperare poterat, quia non verſum fuit in
vtilitatem eius,& hoc dicit diuerſum ab eo quod hr̄ in l.qui in carcerem,ff.e.

h.d. Quæro, vtrum de necessitate requiratur quòd ille, ad quē res perueniret, sciat metū illatum. Gl. dicit & bene, quòd quantum ad rescindēdum, vel repetendā rem, non requiritur scīa, sed quantum ad periculum interitus est dīa: quia sciens tenetur, ignorans non, vt l. si cum exceptione. §. in hac. & §. aliqñ. ff. e. Quæro, vtrum sit aliq̄ dīa, vtrū qs cogatur vendere, vel minori pretio vendere? Certè quantum ad hoc, vt ista actio operatur, non est dīa: quia vtrobiq; cōpetit, vt hac l. quia in prin. loqtur de eo qui sit coactus vēdere, quòd vēdere nolebat. ibi, nā & pretio minori. loqtur in eo qui volebat vēdere, & fuit coactus vendere minori pretio. sed est dīa in mō concludendi in hac actiōe. Nam coactus vendere petit rescindi contractum, & rem restitui. Coactus vendere pretio viliori, petit suppleri iustū pretium, non rem restitui, non. n. fuit in vendendo coactus, sed in pretio viliori. Istud probatur in l. si res. §. j. de iu. do. Ita debes hoc intelligere, &c.

¶Antiqua lect.

Non interest. Siue qs cogatur vēdere per metū, siue minori pretio vēdere, cōpetit hæc actio. h.d. Quæro nūquid hoc sit verū indistinctè, quòd siue emptor ignoret vim illatā, siue non, possit conueniri? Dic quòd sic. In vno tamen est dīa, vt; circa interitū, vt l. si cū exceptione. §. aliqñ. ff. e. Item quæro, quid si aliquis est coactus vendere iusto pretio? Dic vt in gl. quæ inc. iusto pretio.

LEX VI.

Ad inuidiam. Ex dignitate sola contrahētis violentia non probatur. h.d. No. quòd ex dignitate sola non præsumitur violētia, vel metus. iō dicebā tibi in l. interpositas. s̄. de transa. quòd si mulier vendit propter metum mariti, est iusta causa rescindendi contractum, vt l. j. §. quę onerandę. ff. qua. re. ac. non da.
a tamen iste metus non probatur [a] eo ipso quòd est maritus, ar. huius l. sed necesse est, quòd probentur minæ, vel verbera, vt j̄. l. prox. & per Inn. ext. de conuer. coniu. c. accedens. & ibi plenè de hoc, &c.

a ADD. ¶Paris. Vide circa istam materiam omnino d. Fran. cons. 24.

¶Antiqua lect.

Ad inuidiam. Sola dignitas nō est cā inducēdi actionē quòd me. cā. h.d. Sile no. quòd sola reuerētia non est cā inducēdi actionē, quòd me. cā, nisi metus, vel alius terror interueniat. ita d; intelligi l. j. §. quæ onerandæ. ff. qua. re. ac. non da. Bar.

LEX VII.

Si donationis. Quilibet contractus celebratus iusto metu, rescindit hac actiōe. h.d. No. quòd donō & stipulō dr̄ contractus. Sile in l. si qs emptionis. j̄. de præsc. 30. an. quòd facit ad id quòd videbitis in aut. sacra pub. j̄. si ad. ven. Op. ff. de ver. si. l. Labeo. §. contractum. sol. Non est cōtractus propriè, quia non oritur vltro citroq; oblō, sed largè & impropriè sumēdo est contractus. ita loqtur hic. Op. quòd hic tex. sit superfluus: quia primò ponit de metu mortis. scdò ponit quòd intercesserunt minæ capitales. Gl. huius timore exponit, & dic vt hēs in ea. Tu dic clarè metus mortis intelligitur, qñ instabat metus mortis: quia forte tenebat gladium super caput. minæ intelliguntur, qñ mors non instabat: tunc istæ minæ faciunt iustum metum ex qualitate personæ, vt j̄. e. l. metum, &c.

¶Antiqua lect.

Si donationis. Contractus iusto metu initus rescinditur per hanc actionem: secus si non sit iustus metus. h.d. cum l. seq. Not. quòd donatio & stipulatio dicuntur contractus. Op. de l. Labeo. §. contractum. de ver. si. Sol. quod impropriè dicuntur contractus. Item opp. de l. cum te. & videtur quòd competat repetitio, vt l. 3. §. si quis. de cond. ob cau. Dic, aut quæritur nunquid competat alia actio, aut fuit expressa iusta causa, aut fuit in mente retenta. circa quod distingue hic, vt in gl. quam no. Quæro de exemplis gl. Dic vt in gl. quæ inci. puta.

LEX VIII.

Cum te. Factum metu iniusto per hanc actionē non rescinditur. h.d. Quæro vtrū alio iure possit rescindi hęc vendō? Resp. si quidem iusta cā non fuit expressa, sed in mente retenta non potest rescindi, vt l. si repetendi. j̄. de cond. ob cau. Si verò fuit expressa, tunc in primo casu legis haberet locum cond. ob turpem causam. Nam notarius, qui debebat mihi reddere instrumentum, & nolebat reddere, nisi facerem talem contractum, recipit turpiter, vt l. pe. ff. de cond. ob tur. cau. Item in secundo casu, si quidem erat inhabilis ad officium, ille qui dedit, repetit, vt j̄. de cond. ob tur. cau. l. quod euitandi. Si erat habilis, non potest repetere: quia ipse etiam turpiter dedit, vnde ex vtraque parte versatur turpitudo, vt l. si ob turpem cau. ff. de cond. ob tur. cau.

LEX IX.

1 *Metus ex solis minis quando probetur.*
2 *Metus, an probetur ex sola acclamatione vim passi.*

Metum. Legitur trib. mo. Primò quòd loquatur ex parte inferentis metū, & sm hunc modum br̄ dicit, Ex so
a lis minis non probatur metus, [a] nisi fuerit deuentum ad actum. h.d.
1 †Op. ad hoc s̄. e. l. si donōis. Sol. qñ minæ inferuntur, d; inspici psona inferentis minas. sunt. n. quidam potentes, & ita mali, quòd illud,
b quod dñt, consueti sunt facere, tunc esset iustus metus ex minis, [b] & iactationib. vt s̄. e. l. si donōis. Si verò erat quidam hō, qui consueuit multum dicere, & modica facere, tunc non esset iustus metus. Ita loqtur hic. Ex persona ergo dicta pensemus, vt j̄. si quis impe. mal. l. j. nec. n. minæ illusoriæ debent attendi, sed verisimiles, sic in l. 4. ff. si cui plus q̄, per l. fal. hēs vnam lec. & no. Scdo mō legitur ex
2 parte patientis vim & metum, sm quem br̄ hoc intēdit. †Ex sola protestatione, vel acclamatione actoris non probatur metus. h.d. Simile habuistis in l. si maior. s̄. de transa. Tertio modo vero legitur ex parte vtriusque, vt nomen, iactationibus, referatur ad inferentem metum, nomen, contestata, referatur ad passum metum. Duo hæc l. dicit, vt s̄. in duobus summariis, &c.

a ADD. ¶Parif. Quomodo probetur metus, & quòd probetur ex indiciis, quæ relinquuntur iudicis arbitrio, & de multis indiciis in materia, vide Com. late cons.
b Adde videndum vnum verbum per bal. cons. 137. li. 3. (68. inc. in pñ. 1 q per tot.

¶Antiqua lect.

Metum. Auctoritas facti inducit hanc actionē, non iactatio. Item timor accusationis futuræ non sufficit, vt hæc actio competat. h.d. contra l. accusationis. Op. de l. nec timorem. §. fi. cum l. seq. ff. e. Sol. vt in gl. fi. quam no, &c.

LEX X.

1 *Accusatio instituta, quando causat iustum metum, vt repetatur solutum.*
2 *Solutum metu accusationis futuræ, an repetatur alia actione, q̄ act. quod me. cā.*
3 *Transactio non impedit processum in casibus, in quibus licet transigere.*

1 Accusationis. †Accusatio instituta, vel instituēda non est iustus metus ad hanc actionem inducendam. h.d. Op. gl. ad hanc l. & summarium de l. nec timorem. §. fi. cum l. seq. ff. e. Gl. soluit optimè. ibi, alius timebat metum inferendum à priuato: hic metum inferendum à iudice, ideo non est iustus metus. Op. de l. in summa. cir. pr. de cond. ind. Sol. hic aduerte, ista l. dicit, quòd accusatio non est iustus metus ad dandum hanc actionem, an autem alia actione posset agi, hoc non dr̄ hic. Et sic lex contraria non obstat, quæ loquitur de cond. ind. Quæro, & re
2 uoco in dubium, vtrum alia† actione possit agi, seu reuocari, seu repeti illud quod est factum metu accusationis futuræ, vel iam factæ. Gl. resp. multum solenniter, si quidem accusatio erat calum-
3 niosa, pōt repeti, vt l. in summa. de cond. ind.† Si verò erat vera, tūc aut loquimur in casib. in quib. licet transigere, & non pōt repeti, si aduersarius obseruat promissa, alias secus. vidistis in l. siue apud acta. & l. transigere. de transa. sed si non licebat transigere, tunc ille qui dedit, turpiter dedit, & sic repetere non poterit, vt l. si quidem.
a j̄. de contr. & com. sti. Et aduerte [a] ad istam gl. quia ista gl. dicit manifestè, quod in casib. in quib. licet transigere, transactio impedit processum, & agenti potest opponi. & vide gl. tuam, &c.

a ADD. ¶And. Barb. Et quæ sunt, quæ impediunt. Adde plene bal. in l. postquam liti, s̄. de pac. & no. gl. huius l. an liceat pacem facere cum bannito, quia videtur, quòd hic contrarium tenet Iac. de Bel. disputando, & etiam bart. vt hic refert alle. contra gl. in l. j. ff. de do. quam Ang. in l. iurisgentium, §. si paciscar, ff. de pac. facit singularem, & eam sequitur. Tene menti distinctionem bal. hic.

LEX XI.

Si per impressionem. Venditio celebrata per impressionem officialis, condictione ex hac l. rescinditur, nec pretium restituitur. h.d. Op. & vr̄ quòd prætium restituatur, vt s̄. e. l. 3. & 4. Sol. ibi illud quando agitur actione quod me. causa: quia illatus est metus mortis, vel cruciatus corporis. hic quando agitur condictione ex hac l. quæ non requirit hunc metum, sed solum metum alicuius officialis. Contra hoc op. s̄. e. l. ad inuidiam. Sol. habens ibi dignitatem, emit nulla facta impressione, vel metu adhibito. hic adhibuit metum, vel impressionem, dicens quod contra eum procederet, vel de maleficio denunciaret eum. Op. de l. non licet. de contr. & com. stip. vbi nullo modo licet officiali vendere. Sol. vt ibi soluitur, &c.

LEX XII.

Venditiones. Ista l. potest loqui in casu præcedentis l. & extendit l. præcedentem, & dixit hoc breuiter. Quod in præcedenti. l. de venditione dicitur, per hanc l. ad omnes contractus extenditur. h. d. Et intelligo semper, quòd in quolibet contractu, illud quod recipit qui est passus impressionem, non redditur, vt dicitur in præcedenti l. Alij intelligunt hic de tali metu, qui induceret actionem, quod metus causa, sed præcedens lect. est verior, &c.

¶De dolo malo. Rub.

Continua rubricam, vt habes in gl. Gl. quærit quare adiicitur in rub. de dolo malo. & dic vt in gl.

LEX I.

Si fideiussor. Fides debita rōe contractus, facit quòd non possū, vt ego non possim, vt glibet. h.d. Op. j̄. de distr. pi. per tot. Sol. illud est verū extraneo emēte, hic vero emit fideiussor. S; contra hoc op. quòd non possū vt ego, possū vt quilibet, vt l. itē eorū. in pr. ff. quòd cu. vni. no. Sol. Fallit hic rōe fidei debitæ

bitæ, rõe contractus. Fallit in l.fi.§.quatuor.ff.de le.2. & dic vt ibi
dixi. Op.vř ꝙ non cõpetit actio de dolo, vnde vř obstare.ff.man.
l.si mandato Titij.§.j. Gl.ponit multas sol. Hæc est vera, vt expo-
natur de dolo, id est, mandati nomine doli. quod nota.

LEX II.

1 *Hæc actio de dolo, quando concurrat cum actione, quod met.causa, & cum rest.*
2 *Actio de dolo habet se ad modum inuidi.* *(in integ.6.*
3 *Actio de dolo, an concurrat cum interdicto, vnde vi.7.*
Et an cum interdicto quod vi aut clam.4.
5 *An concurrat cum actione iniuriarum.*

De dolo. Hæc l.summat seipsam. Actio de dolo ñ ꝯcurrit
cũ alia.h.d. Op.ff.e.l.si legatarius.& ĵ.de ꝯdi.ind.
l.2.&3.so.illa actio ñ ꝯcurrit cũ alia spãli, s; cũ gñali, sicut cũ ꝯdõe
sine cã, vel certi ꝯdõe, vt ĩ ꝯ̃rio.l:ẽ op.ff.qđ me.cã.l.si cũ exceptio
1 ne.§.eũ q.vbi ꝯcurrit cũ actiõe qđ me.cã.Sol.† Ista actio ñ ꝯcur-
rit cũ alia spãli, q̃ ñ sit arbitraria p̃toria, ex eadẽ æqtate inducta, &
restitutoria: s; actio qđ me. cã h; oẽs dictas condõẽs: ergo cõcur-
rit cũ ea. ꝯ̃ hoc op.ff.e.l.j.§.ait p̃tor.ver.vsq; adeo. Hic aduerte, đt
2 gl.ista † actio h; se ad modũ inuidi, q ñ inuidet maiori se, nec infe-
riori, s; æq̃li. sic ista actio ñ inuidet actioni magis gñali q̃ sit ipsa, iõ
concurrit cũ ea. nec inuidet ista actio alicui actioni, q̃ sit spẽs, quo
ad eã, vt actio qđ me.cã: nã dol⁹ est genus, & ꝯtinet in se dolũ sim
plicẽ & metũ, vñ actio de dolo concurrit cũ actione qđ me.cã: qa
inferior ea: sed in inte.restõ, & aliæ actiones, de qb. lex contraria
loqtur, non sunt spẽs, quo ad actionẽ de dolo, nec genus, sed hñt
se inuicẽ, vt excedẽtia & excessa: qa in multis casib. h; locũ in int.
restõ, vbi non est dolus, & in multis casib. p̃t esse dolus, & non h;
locum in inte.restõ, & ideo non concurrit cum ea. & hoc est quod
3 vult dicere gl.tua, q̃ vide. Quæro, & reuoco in dub. vtrum † actio
de dolo possit concurrere cum interdicto, vñ vi? Gl.dicit ꝙ p̃t di-
a ci ꝙ sic, qđ forte posset concedi, [a] qa vbicunq; h; locũ interdictum
vñ vi, est cõmissus dolus, vñ h; se, vt spẽs ad actionẽ de dolo, ergo
4 &c. vt est dcm̃. Quæro 2. † vtrum concurrat cum interdicto qđ vi
aut clã. Gl.vř dicere sic. Puto contrarium: nã illud interdcm̃ h; lo-
cum, vbi est fcm̃ clã, l; qs non fuerit suspicatus sibi moueri cõtro-
uersiã, sed suspicari debuerit, vt l.ꝓhibere.§.clã. quod vi aut clam.
5 & sic p̃t hr̃e locũ, vbi non est dolus commissus. † Quæro 3. vtrum
concurrat cũ actione iniuriarũ. Gl.vř dr̃e ꝙ sic, puto contrarium,
qa ad diuersa cõpetunt. nã actio de dolo datur ad interesse, vt l.ar
bitrio.ff.e. actio iniuriarũ dař ad vindictã, vt l.p̃tor edixit.§.1.ff.de
iniu. Cũ igř non competãt ad idẽ, de cõcursu non est q̃rendũ, &c.

¶Concordia.

Pro concordia aduerte, Interdictum vnde vi, potest concurrere
cum actione de dolo. Ita vř velle Bart. in hac l.2. Contrarius all. in
l.fi.ff.de dol. Sed tu dic ꝙ Bart. in hac l.2. non firmat pedem, qa đt,
forte, &c. nec etiam d.l.fi. loquitur simpliciter in omni casu limi-
tando, quando illud interdictum non est species.

a ADD. ¶Io.Fr.Ru. Adde ꝙ idem tenet bal. hic simpliciter approbando gl. Sed
contrarium tenet bar. in l.fi.ff.e.ti.

¶Antiqua lect.

De dolo. Actio de dolo nõ cõcurrit cũ alia maiori, vel mi
nori.h.d. de hoc in l.j.§.j.ff.e. Op. de l.si cũ excep-
tione.§.eũ.ff.qđ me.cã. Sol.gl.qđ actio de dolo nõ cõcurrit cũ a-
lia, q̃ nõ sit arbitraria, & p̃toria, & ex eadẽ æqtate inducta: s; si hoc
cõcurrat, tũc actio de dolo cõcurrit cũ alia, sicut est actio qđ me.
cã. ꝯ̃ hãc sol.gl. & ẽt ꝯ̃ tex. op. de l.3.§.idẽ erit. ver. s; si dedero.ff.de
cõd.ob cau. de eo qđ no. in l.cũ ꝓponas. cir.fi.gl.ma.ĵ.e. Pro cuius
declarõe dẽtis scire qđ qñq; q̃riř nũqd actio de dolo possit cõcur
rere cũ alia gñaliori vt puta cũ cer.cõdõe, & tũc dicas qđ possit,
6 tũc ita d; intelligi qđ no. in d.l.cũ ꝓponas. † Qñq; q̃riř nũqd act.
de dolo possit cõcurrere cũ alia minori, q̃ se h;, vt spẽs ad actionẽ
de dolo, & tũc cũ ista ẽt cõcurrit hæc actio, & tũc h; locũ ista l. &
7 ita d; intelligi hęc mã. † Quærit gl. nũqd actio de dolo possit con-
currere cũ interdicto, vñ vi, qđ vi aut clã gl.đt ꝙ ñ, đ l.j.§ ait p̃tor.
ver. vsq; adeo.ff.e. S; q̃ro iuxta gl. qd si alicui competat aliq̃ exce-
ptio, nũqd actio de dolo cõcurrat cũ exceptiõe illa. Tex. in d.ver.
vsq; adeo. vř dicere ꝙ nõ. qđ est verũ rl'r de q̃libet exceptiõe. Sed
reuoco in dub. de exceptione doli. v.g. per dolũ ꝓmisi tibi aliq l,
nunqd potero agere contra te, vt liberes me act. de dolo, & oppo
nere exceptionẽ doli, si ageres contra me? Vř ꝙ non, vt d §. vsque
adeo. In contrarium facit l.metũ.§.volẽti.ff.qđ me.cã. Gl.t; hanc
vlt. partem in d.§. vsq; adeo. Vltr. reprehendunt dictum gl. per illũ
tex. & ad §. volenti. rñdent, qđ ibi est dolus non simplex. Põt tole
rari gl. qa non reperitur rõ, q̃re hoc cõcedatur magis in dolo ve
lato, q̃ non velato. Et intelligas ver. vsq; adeo, in qualibet excep-
tione, præterq̃ in exceptione doli. Quæro, qd versetur in cãæ co-
gnitione. Gl.dicit tria, s. quantitas, tempus, & persona, vt in gl.

LEX III.

Non possunt. Tp̃s actionis de dolo, non currit absen-
ti causa Reipublicæ.h.d. in summa, &c.

LEX IIII.

1 *In contractibus innominatis duæ actiones oriuntur.* *(tur promissa.*
2 *Actio de dolo in contractib. innominatis datur ad interesse, quando non seruan*
3 *Statuto stante ꝙ pęna adiecta dationi non petatur si promisit quis parere laudo*
sub pœna continente dationem, an tunc pœna poterit peti.
4 *Procurator quando possit manumittere.* *(scriptis verbis.*
5 *Dispositio huius legis, an intelligatur in actione de dolo, siue in contractu præ-*
6 *Contractus innominati, an iudicentur secundum modum ineundi, an vero secun*
dum modum implendi. *(rum quibus assimilantur.*
7 *Contractus innominati iudicantur, secundum modum contractuum nominato-*
8 *Debemus inspicere ad id quod principaliter agitur.* *(fide habita de pretio.*
9 *Dominium rei ꝙ non transfertur in omnibus contractibus, nisi soluto pretio, et*

Cum proponas. Hæc est ita subtilis l. in se, sicut forte
hoc anno hũero aliam, & meo visu
Gl. cespitauerũt in hac l. multũ. & multa dixerũt, q̃ nihil faciũt ad
ꝓpositũ. Secundum verũ intell'm bř đt. In ꝯ̃ctu facio vt des, si fa-
ciẽti nõ fuanř ꝓmissa, si fcm̃ nõ est repetibile, dař actio đ dolo: si
est repetibile, dař ꝯdõ ob cãm, vel al's ꝯceditur repetitio. H.d. Ad
1 euidẽtiã dẽtis scire, † qđ in ꝯ̃ctib. innoĩatis sunt ꝓditæ duæ actio
nes. Vna est p̃scriptis verbis, q̃ dař, vt impleař qđ ꝯuenit, vt l.nãlis.
§.j.ff.de p̃sc.ver. & ista oriř ex illo ꝯ̃ctu iurisgẽtiũ. vt l.iurisgẽtiũ.ĩ
pr.ff.de pac. Itẽ est ꝓdita ꝯdõ ob cãm ad repetẽdũ id, qđ est datũ
si nõ obseruanř ꝓmissa, vt d.l.nãlis.§.j. & in toto ti.đ ꝯdi.ob cau.
C. & ff. Hoc p̃misso Gl. tua vř hãc l. intelligere de actione đ dolo,
q̃ dař si ñ obseruanř ꝓmissa in ꝯ̃ctu, facio, vt des. vbi deficit actio
p̃sc.ver. vt l.nãlis.§.qđ' si faciã. de p̃sc.ver. Et ad hãc tẽdũt oẽs opi.
Gl. Alio mõ intelligit, qđ hic loqř de actione de dolo, q̃ dař ad in-
teresse, eo ꝙ ñ reddiř id, qđ' est fcm̃ eo casu q̃ ꝯdõ cessat ob cãm:
qa fcm̃ ñ est repetibile. & hãc lec. ego tenui, & f̃m istã posui sum
marium, & f̃m istam pono casum in teris, hic est verus intell's. Vñ
2 Gl. tua intelligit † ꝙ dař actio đ dolo ad interesse: qa ñ fuanř ꝓmis
sa, & sic succedit in locũ actionis p̃sc.ver. Ad istud op. In ꝯ̃ctu do,
vt facias, h; locũ actio p̃sc.ver. vel nãlis.§.at cũ do. de p̃sc.ver. g̊ ñ
h; locũ actio đ dolo q̃ nõ ꝯcurrit cũ alia. H⁹ timore đt Gl. hic fuit
ꝯ̃ctus facio, vt des, sic.n. incepit ꝯuentio, manumitto, vt des mãci
pium, & sic prius fuit actũ đ manumittẽdo. hoc sentit 2.Gl. q̃ viđ.
ꝯ̃ istam sol. op. Istud p̃t ꝓcedere in primo casu l. qñ ꝯuenit, vt ipse
manumitteret, & mãcipium reciperet: s; in scđo casu, qñ ꝯuenit,
vt daret ancillã manumittẽdam, & reciperet mãcipium, vř ꝯ̃ctus
do, vt des, & sic d; hr̃e locũ actio p̃sc.ver. Gl. sol. duob. mo. Primò
ꝙ nunq̃ fuit ꝯuentũ, vt daret ancillã manumittẽdam, s; fuit ꝯuen
tum, vt manumitteret, l; postea ille, q dẽbat manumittere, tradi-
derit eam manumittẽdam, volẽs ꝯplere ꝯ̃ctum. Et ita sentit hic se
cunda Gl. vel al'r, l; ꝯueniam, vt dẽ ancillã manumittẽdam, nõ est
ꝯ̃ctus do, vt des, imo facio, vt des: nã cũ ancillã dedi, nõ vt hr̃es eã
tibi, s; vt manumittař istđ fcm̃ respicit, & sic ex parte mea vř fcm̃
cũ illa datio fiat pp fcm̃. & vide gl. tuam, q̃ sol'o est no. ad q. Statũ
3 est hic, † qđ si pœna adiiciař facto p̃t peti. secus si adiiciař dationi
eius, qđ ꝯsistat in põdere, numero, vel mẽsura. Mõ qdã ꝓmiserũt
stare, & parere laudo sub certa pœna, laudum ꝯtinet dationẽ q̃ti-
tatis, certè ista pœna vř adiecta dationi: qa stare, & parere laudo, ẽ
pp illud dari, qđ venit in eo. Pro hoc vř tex. in l.5.§.fi. de ver.ob. &
4 vide gl. Item ꝯ̃ p̃dicta op. † per alium nõ p̃t qs manumittere, vt ĵ.
commu. de manumiss. l.j. & ĵ. de ma.vin.l.3. Sol. Non possum per
procuratorem simplicem, vt in ꝯ̃rio, sed per ꝓcuratorem in rem
suam, sic, vt hic. Ita dicit Gl. & bñ. Item op. In ꝯ̃ctu facio vt des, h;
locum actio præsc.ver. vt l.cum mota.s̃. de transa. sol. Dicit hic gl.
ibi fuit, do vt facias, & fuit ꝯuentum in faciendo, hic facio, vt des.
vł al'r, vt ibi dixi, ibi loquiř, qñ ex facto aduersarij aliqd adest, hic,
nihil adest. Item op. de ꝯdi.ob cau.l.3.§ sed & si dedi. Sol. Dicit gl.
ibi loquitur de certi condõe gñali. quæ cõcurrit cum actione de
5 dolo. & ita pertransit gl. tua. Vñr † g̊ omnes istæ gl. intelligere hãc
l. de actione de dolo, quæ datur ad interesse: qa non obseruantur
promissa, & sic in ꝯ̃ctu in quo cessat actio præsc.ver. qa est facio,
vt des. Iste intellectus nõ est verus, primò per rõem, secundò per
hunc tex. per rõem probo sic. In ꝯ̃ctu facio vt des, qñ ex facto ali-
quid adest aduersario, competit actio præsc.ver. vt l.cum mota.s̃.
de transac. & l.solent. de præscr.verb. no. in d.l.naturalis.§ quod si
faciam. sed hic, qñ dedi tibi seruum manumittendum, tibi adest
iuspatronatus, ergo debet dari præsc.verb. Sed ad hoc potes resp.
qui habet iuspatronatus, non videtur locupletior, vt l.plane. circa
fi & l.seq.ff.de leg.1. Sed fortè ista non est bona responsio, vt d.l.
naturalis. in fi. de præscr.verb. Præterea paria sunt adesse mihi, vel
alteri de voluntate mea, vt l.solutam. de sol. Cum ergo huic ancil
lę competat libertas, & sic ex facto meo adest ꝯtrahenti, vel alteri
de voluntate sua, concludo, ꝙ si quis vellet agere, vt obseruentur
promissa, haberet optimè locum actio præscriptis verbis. Et sic
quicquid gl hic dicant, non dicunt verum. sed hæc lex loquitur,
qñ aliqs volebat repetere id, qđ fecit, vel dedit, & sic volebat rece
dere à ꝯ̃ctu. & quia cõdictionẽ ob causam non h;, quia factum,

vel datũ ñ ē repetibile, iõ recurrit ad actionē de dolo. Hic ē tex. in l. nr̃a & vide tex. tuũ, q clarè dr̃. vñ tota l. ñ tēdit, nisi ad oñndendũ q̃liter succurrit mihi volēti recedere à ꝯtu, qñ datũ vel factũ nõ
6 est repetibile. Præterea gl. in sol. ꝑdictorũ ꝯtiorũ, ꝑsupponit ē † aliud, ꝙ ꝯctꝰ innoĩati iudicãtur ſm modũ ineundi, ñ ſm modũ implēdi. Ita t; hic, & in l. cũ mota. de trãſa. & no. qa ñ tractat mãm ꝯctuum noĩatorũ. Vltr. ꝯ, ſicut. n. in ꝯtu emptionis & vendõis ex parte emētis dr̃ emptio, ex parte vēdētis dr̃ vēditio, & idē in ꝯtu locationis & conductionis. ita hic ex parte eius, q facit, vt det, dr̃ facio vt des: ex parte eius. q dat, vt fiat, dr̃ do, vt facias. Istã opi. pu-
7 to verã, q̃ ꝓbo sic. ꝯtus † innoĩati diiudicãtur ſm nãm ꝯtuum noĩatorũ, q b. aſſimilãtur, vt l. j. §. ſi qs seruum. ff. depo. & l. eum q. §. j ff. com. Ad ꝓpositũ, ſi do tibi Stichũ, vt vadas ꝓ me Romã, iste ꝯtus aſſimilatur locationi & conductioni, & iõ ñ est locatio, qa ibi ñ interuenit pecunia: merito ergo ſicut in locatione & conductione, diuerſimodè noĩantur ꝯctꝰ, ita hic diuerſimodè noĩantur ex diuerſitate perſonarũ. Preterea, q̃ est rõ, ꝙ in facio, vt des, datur actio de dolo? certè qa ex facto nihil adest aduerſario, iõ ceſſat eqtas, q̃ actionē præſc. ver. ñ inducit. Sed pone ſm intell'm gl. qđ fuit ꝯtus initus facio, vt des: tñ ille dedit primò, cũ ex donatione aduerſario aliqd adſit, ſubest æqtas, q̃ parit actionē præſc. ver. ex parte illius. & idē econuerſo, ponamus, ꝙ fuit initꝰ ꝯtus, do vt facias, & ille præuenit in faciēdo, ſi ex facto mihi nihil adest, non est æqtas, q̃ actionē præſc. ver. inducat, certè nõ video qd obstet, l; gl. dicat in l. iurisgētiũ. §. j. ff. de pac. Puto ergo ꝙ ex parte vniꝰ dicatur, do vt facias, ex parte alterius, facio, vt des, nec curo à quo incipiat ꝯtus. Tñ d. lac. Bu. defendebat gl. nr̃as, & faciebat tales rões, & dicit ꝙ ꝯctꝰ debēt diiudicari ſm modũ ineundi, ñ ſm modũ implēdi, vt ff. de nou. l. ſi ita fuero ſtipulatus. §. fi. & l. cum. n. ergo, & c rñ. ꝙ bñ dicit, ſed nihil ad ꝓpoſitũ: qa dico qđ ſm modũ ineundi, ab ipſo initio fuit do, vt facias: ex alio facio, vt des. qcũq; præueniat in faciēdo. vel dãdo, ñ curo, qa ſp fuit ſic. Præterea dicit ipſe, illud
8 dēmus inſpicere † ad qđ res princip'r paratur, ñ illud ad quod per ꝯñiam deuenitur, vt l. & ſi non ſint. §. perueniamus. ff. de aur. & ar. le. Fateor istã rõem, ſed nihil ad ꝓpoſitũ: qa ab ipſo initio ex parte vnius princip'r agitur, vt fiat, ex parte alterius princip'r, vt detur: ſicut in emptione & venditione, locatione & conductione: qa ex parte vnius princip'r agit hr̃e pecuniã, ex parte alterius hr̃e princip'r rē. Præterea, dicit ipſe, ab ipſo initio ex tali ꝯtu innoĩato nata est naturalis obligatio, q̃ poſtea reprobatur à iure ciuili, ꝑp interuētũ rei, vt l. ex placito. de re. per. ergo ipſam obligationē, vt ab initio interuenit. debemus inſpicere. R ñ. concedo, ſ; nihil ad ꝓpoſitũ: qa fateor qđ ab initio iſta obligatio orit diuerſimodè, ſm diuerſitatem reſpectuum ꝑp diuerſitatē perſonarũ, vt s̃. dixi. Venio ad ſequentē partē. q̃ro, qũo potuit eſſe qđ dñium remãſiſſet penes tradentem. Glo. ponit plures modos, inter quos ponit vnum, quod tradidit ancillã, non habita fide de mancipio, & ſic non transtulit dominium, ſicut in venditione, vt inſt. de re. diui. §. venditæ.
9 No. † ex hac gl. ꝙ illud quod dr̃, ꝙ non transfertur dominium rei, niſi pretio ſoluto, vel fide habita de eo, habet locum in omnibus contractibus etiam innominatis, vt innuit hic gl. & in l. ſi ſeruus. §. locaui. ff. de fur. Contrarium videtur velle gl. in l. traditionibus. de pac. j. de rer. perm. l. 2. Iſtam puto veram, vt dixi in d. §. locaui. Quæro, quid ſi mouetur quæſtio ſtatus? Dic vt hic in gl. &c.

¶Antiqua lect.

Cum proponas. In ꝯtu facio, vt des, ſi facienti ñ obſeruatur ꝓmiſſa, competit actio de dolo. h. d. Op. & ſum in gl. poſita ſuper ver. tradidiſti. & vr̃ ꝙ cõpetat actio præſc. ver. & non de dolo. l. nãlis. §. j. de præſc. ver. Sol. gl. ꝙ hic fuit ꝯtus, facio vt des, in quo h; locũ actio de dolo. §. quod ſi faciam, ibi fuit do, vt des. ꝯ hoc op. de tex. qui dicit, ei tradidiſti, colligitur, qđ hic fuit ꝯtus do, vt des. Gl. dat duas ſol. Prima eſt, ꝙ oppoſitio præcederet, vbi ancilla daret, & dñium fieret accipientis, quod non fuit in caſu nr̃æ l. qa tradita fuit tãq̃ miniſtro, vt manumitteret. Et iſta rõ eſt falſa ꝑ l. neq;. j. de ma. vin. Vñ gl. tranſcendit ad aliam ſol. ꝙ hic fuit dñium tranſlatum in recipientē, & fuit factus ꝓcurator in rem ſuam. & per hoc non vr̃ tolli oppoſitio: qa adhuc dr̃ ꝯtus, do, vt des. Sed teneas ſol. & dicas qđ cũ iſta traditio fuit facta ob hoc, vt manumitteretur ancilla, inſpicitur potius iſtud factũ, q̃ traditio: & ſic manumiſſio ancillæ, iſto caſu eſt ꝯtus, facio, vt des. Item op. & vr̃ ꝙ competat præſcr. ver. actio, vt l. cum mota. s̃. de tranſa. Sol. gl. qđ ibi fuit ꝯtus, do vt facias, hic fuit facio, vt des. Vel dic, vt ibi dixi. Et aduerte ꝓ declarõe, quod quilibet ꝯctꝰ innoĩatus h; vnũ ꝯtum noĩatum cui aſſimiletur. Ita no. in l. nãlis. §. pe. ff. de preſc. ver mõ, facio, vt des, aſſimilatur locationi & conductioni, vt ibid. ꝓbatur, in quo ꝯtu facio, vt des, dēs diſtinguere, ꝙ aut ex facto meo tibi, q dēs dare aliqđ, adeſt, & tunc non cõpetit actio de dolo, vt d. l. nãlis. §. qđ ſi faciã. Et eſt rõ hꝰ: qa actio præſcr. ver. nititur æquitate, vt l. j. e. ti. vñ cũ ex facto meo tibi adeſt aliqd, æquum eſt, vt des mihi illud qđ dēs, & ad illud cõpetit ꝑſc. ver. S; vbi ex fcõ meo tibi ñ adeſt aliqd. iſta æqtas ceſſat. S; qa ego feci qđ debui, l; tibi nihil adſit, & mihi ñ facias ꝙ dēs, tũ pis fidē, & iõ cõpetit actio de dolo. Sed ꝯ hoc op. de caſu nr̃æ l. nã ex iſto facto tibi, q receptiſti ancillã manumittēdã, adeſt ius patronatus ꝑ manumiſſionē, & tñ nõ ꝯpetit præſc. verbis, ſed de dolo. ſol. ꝙ l; dicaris hr̃e ius pr̃onatus, non tñ dices tibi adeſſe aliqd, nec diceris locupletior. Probatur ꝑ l. plane. la 2. de le. j. §. fi. Sed op. de l. iuriſgētiũ. § j. de pac. vbi ꝯueni de manumittēdo ſeruũ meũ, & manumiſi, vt dares mihi Stichũ, & Stichus datus eſt euictus, & ſic ñ vr̃ datꝰ, & dr̃ ibi in tex. ꝙ ꝯpetit actio præſc. verbis. Sol. & facit ſol. Vltr. dēs ſcire ꝙ quoddã eſt factũ merũ, qđ nõ participat aliqd de datione: aliqđ eſt factũ. qđ ꝯtinet in ſe aliq̃ dationē. In primo diſtingue, vt dixi s̃. aut ex mero fcõ adeſt aliqd, aut nõ. In ſcđo pone exēplũ in manumiſſiõe, q̃ manumiſſio ē datio libertatis, & in iſto facto nõ mero h; locũ l. iuriſgētiũ. §. j. in ꝯriũ all. Op. de tex. nr̃æ l. nã videtis in l. nr̃a ꝙ hoc eſt factũ nõ merũ, ſ; ꝯtinēs aliq̃ dationē, vt puta manumiſſionē, & ꝯpetit actio de dolo. Soluũt doc. qđ ex cõtractib. innoĩatis, qñ nõ fit, vel dat qđ fieri, vel dari debuit, põt agi dupl'r: qñ vero agis, vt fiat vł det qđ fieri, vel dari debuit, & tũc habent locum ea, q̃ s̃. dixi. Qñque agitur non ad hoc, ſed ad repetendum id qđ eſt datũ: qa non ſeruantur promiſſa, & iſto caſu, aut illud de cuius repetitione tractatur, eſt qd non repetibile. pone exēplum in libertate, & tunc h; locum l. nr̃a. qa competit actio de dolo ad intereſſe. Item op. de l. 3. §. ſed ſi dedi. ff. de condi. ob cauſ. Sol. vt ſoluit gl. in fi. q̃ no. & vide quod no. in l. ſi cum exceptione. §. eum q. ff. quod me. cau. Quæro, qñ ꝑt eſſe, quod ſi tradidiſti alicui ancillam manumittendam, & ſic ille eſt factus procurator in rem ſuam, quod dominium non ſit tranſlatum per traditionē, & tñ tex. dt cõtrariũ. Gl. dat plures modos, tñ vltimus eſt multũ no. q alle. §. venditæ. inſt. de re di. Ex primo dicto gl. habes notare qđ ſicut in ꝯtractib. noĩatis, non transfertur dominium vbi pretium non eſt ſolutum, vel fides habita de pretio, ita & in innominatis.

LEX V.

1 *Actio contra patrem datur in factum nomine furti. 4.*
2 *Quomodo cognoſcatur an agatur actione de dolo contra patrem, vel actione in factum, & quomodo formabitur libellus. 5.*
3 *Tranſactio ſi eſt facta dolo patris, nudo verbo agitur actione prima.*

Si ſuperſtite. Tranſactio tollit actionē ope exceptionis, vel ipſo iure, ſi acceptil'o interceſſit, & ꝯ patrē nõ dat actio de dolo, ſ; in factũ. h. d. Op. ff. de fur. l. ſi qs vxori. §.
1 j. vbi eſt actio furti cõtra patrē. Dñt † q. dã, iſta actio eſt famoſior illa. Truffa eſt. Tu expone ibi furti, i. in factũ occaſione furti. Itē op. de l. ſ; ſi hac l. §. ꝑtor ait. de in ius vo. l. ꝑtor edixit. §. ꝑterea. de iniu. Sol. eo. mõ expone ibi, i. in factũ. Op. de l. j. §. interdictũ hoc. de vi & vi ar. Sol. Ibi illud interdictũ nõ infamat. Quæro, dr̃ hic nõ age-
2 ret de dolo, † ſ; in factũ, qũo cognoſcet hoc ex libello, cũ hodie ñ ꝓponat nomē actionis. Tex. in l. nõ debet. ff. e. ponit iſtã practicã dum dicit, ſed in factum verbis temperandã actionem, dandam, vt bonæ fidei mentio fiat. illa verba ſunt tex. Ex quo collige primò ꝙ in narratione narrabo factum, nec ponam illa verba denotantia dolum & fraudem. V. g. dico ꝙ pater meus talib. verbis mē induxit ad tranſigendum. non dicam doloſè, fraudulenter, & ſi'ia verba. deinde in concluſione dicã ſic. quare cum bonæ fidei non congruat alium locupletari cum aliena iactura. iõ peto, &c. ſed in actione de dolo dicerem manifeſtè, quare cum non ſit æquum i-
3 pſum locupletari ex ſuo dolo, ideo peto, &c. † Quæro quid ſi per patris dolum tranſactio fuit facta nudo verbo? Certè tunc ageretur actione prima, & ſi excipiatur de tranſactione, non replicabitur de dolo, ſed in factum, vt l. apud Celſum. §. aduerſus. de do. ex.

¶Antiqua lect.

Si ſuperſtite. Trãſactio ſubſecuta aqliana ſtipulõe, & renouatione tollit actionē ipſo iure, vel ope exceptionis. itē actio de dolo nõ cõpetit cõtra parētes. h. d. Op. de
4 l. fi. j. q. & ad. quos. Sol. vt ibi no. † Itē op. cõtra patrē de tex. l. ſi qs vxori. §. j. ff. de fur. Dic qđ ibi d; exponi actio furti, i. actio in factũ noĩe furti. Itē õp. de l. ſed ſi hac. §. ꝑtor ait. ff. de in ius vo. ſol. vt ꝑce dēs cõtrariũ. Itē op. de l. j. §. interdictũ. ff. de vi & vi ar. Sol. vt in gl.
5 in fi. † Quæro iuxta gl. cũ hodie actiones nõ ꝓponãtur in libello qualiter poterit cognoſci vtrũ agat actione de dolo cõtra patrē, an actione in fcm̃. in hoc ꝑt intelligi l. non debet. ff. e. ibi, vt in bonæ fidei mentio fiat, &c. Nã ſi agerē contra patrē, dicerem ſic. dixi ꝙ contraxi cũ pr̃e meo, vel auo pr̃no, & fui ſic inductus ad cõtrahendũ, & narrare fcm̃: quare cũ bonæ fidei non ꝯgruat aliquem locupletari ex aliena iactura, peto, &c. Ex iſta narratione vr̃ intentata actio in fcm̃. Sed ſi diceret ſic, dico qđ fui inductus dolo, &c. quare cum non congruat aliquem locupletari ex dolo ſuo, &c.

LEX VI.

1 *Quæ conſiſtunt animo non poſſunt directè probari.*
2 *Exemplum ex quibus dolus præſumatur.*
3 *Dolus quando præſumatur. 4.*

Dolum

a Dolum. a No. † φ ea q̃ ɔsistunt in animo, nõ pñt ꝓbari dire
1 ctò, sed probatur ex indiciis perspicuis. q. d. læuia
b indicia b nõ sufficerent ad proboẽm. † Quæro exempla h⁹ l. Gl. po
2 nit exemplum ẜm Aldri. vt in ea p;. alia exẽpla videbitis ĩ. de resc.
ven. l. si dolo. & l. dolus, & tunc p̃t poni vnũ exemplum. Q̃ñcunq;
p̄dico tibi aliquid, qđ non est, & sic mentior, ar. ff. e. l. si quis affir-
mauerit. facit de ɔtrah. emp. l. ea q̃ commendandi. Ad p̄dicta op.
3 & vr̃ qđ dolus † præsumat̃, ẽt si nulla appareant indicia, vt l. si pro-
curator. §. dolo. & l. dolus. ff. man. & ad l. Fal. l. dolo. Dicit Gl. fallit
in illa r̃la brocardica Azo. dolum p̄sumi. Tu dicas sic br̃. Q̃ñque
loquimur in omittente, & tunc r̃la est, qđ si scit se debere facere
φ omisit, præsumit̃ dolus, vt d. l. si procuratorem. §. dolo. & l. dol⁹.
ff. man. & l. q dolo. ff. ad l. fal. & l. φ te. ff. si cer. pe. Sec⁹ si ignoret, vt
de re. iur. l. qui in alterius. Q̃ñque loquitur in faciente, & tũc q̃ñq;
fit aliqs actus simpl̃r prohibitus, & tunc præsumit̃ dolus ex ipso
actu nisi probet̃ contrarium ĩ. de sica. l. j. de iniu. l. si non conuicij.
Q̃ñque fit actus simpl̃r permissus, & tunc dolus non presumitur,
nisi indiciis legitimis comprobatur, vt in hac l. cum si. Q̃ñque fit
actus qui aliquo casu est permissus, aliquo non. tunc si fiat clam,
præsumitur dolus, si fiat palam, non præsumitur, nisi probetur. ff.
de ritu nup. l. si. de iure fisc. l. non intelligitur. §. si quis palam, &c.

a ADD. ¶Pom. Fallit ista lex in 4. casib. vbi dolus non probatur aliquo modo, sed præsumitur, de quib. per Fel. in c. si autem, vbi de materia in prin. ext. de rescr. Paris. Per multas ɔiecturas, ex q̃b p̄sumitur fraus & dolus in statuentib. aliq̃d, vide late d. Aut. consi. 42. per totum. Item quaľr probetur dolus interuenisse in aliqua re, vide late Bart. in tract. de testib. verb. dolus, & in seq. quõ differat dolus p̄sumptus à vero cum vterque ꝓbetur per indicia, de quo ẽt vide in repertorio ver. dolus, vide late Fel. c. si ãt, de resc. in n̄ 3 ꝓbandi dolũ, & q̃ño p̄sumat̃.
b Po. Vide Rom. ɔſ. 54. vbi ponit multa ex q̃b. dol⁹ p̄sumit̃, & Im. ɔſ. 78. & 157. Pan. c. sup literis, & ibi Bal. de rescrip. Are. ɔſ. 149. Ale. ɔſ. 58. vo. 3. & Bar. consi. 42. vol. 1.

¶Antiqua lect.

Dolum. Quæro de exemplo, Gl. ponit exẽplum in Aldrico. Op. vr̃ φ dolus non præsumat̃. ɔ̃ de l. si ꝓcurator. §. dolo. Dicit Gl. fallit ibi. vnde dic, φ q̃ñ quæritur nunquid in omittente præsumatur dolus: in isto casu q̃ñque reperitur vnus actus simpl̃r ꝑmissus, & sic sumus in gñe permissorum, & isto casu nunq̃ præsumit̃ dolus, nisi probet̃. l. quoties. §. qui dolo. ff. de ꝓb. q̃ñq; est aliquis actus simpl̃r prohibitus, & sic sumus in gñe prohibitorum: & isto casu dolus sp̃ p̄sumitur nisi ꝓbetur ɔ̃rium. l. 1. ĩ. ad l. Cor. de sic. Q̃ñq; est aliqs actus ñ simpl̃r permissus, & simpl̃r prohibitus, & sic dicas, φ aut talis actus fit palam, aut clam. Primo casu nõ p̄sumitur. ſc̃do sic. vt l. fi. de rit. nup. l. nõ existimo. de adm. tu. In ſc̃do casu, qd de omittente, dic qđ aut omittens scit se dẽre facere qđ d;, tunc p̄sumitur dolus. Ita d; intell̃i l. si ꝓcurator. §. dolo. ff. man. aut ignoratur, & nõ p̄sumitur. l. qui in alterius. de re. iu.

LEX VII.

1 *Contractus bonæ fidei sicut est nullus quando dolus dat causam contractui, ita quando dat causam distractui.*
2 *Pactum simplex, seu liberatio, trahit secum executionem in pactis liberatoriis.*

Si maior. Actio de dolo datur occasione lucri, nõ facti dolo alterius. h. d. Op. q̃ñ dolus dat cãm ɔ̃ctui bonæ fidei, contractus est ipso iure nullus, vt l. & eleganter. in pr. ff. e. ẽ repudõ hic, est ipso iure nulla. Sol. dicit Gl illud quod operatur in ɔ̃ctu vendõis tradõ, illud opat̃ repudiatio: & iõ sicut sibi facta tradõe recurrimus ad actionem de dolo, ita hic facta renunciatione.
1 Quid habes ex ista no. Gl. Primò habes, † qđ sicut q̃ñ dolus dat cãm ɔ̃ctui bonæ fidei, ɔ̃ctus est ipso iure nullus, ita q̃ñ dolus dat cãm distractui, hoc est, illi actui, per quem recedit̃ à ɔ̃ctu nam petitio hæreditatis est bonæ fidei, vt l. fi. ĩ. de pe. hę. ita eodem modo
2 repudiatio est bonæ fi. Item hẽs † qđ in pactis liberatoriis simplex pactum seu liberõ trahit secum executionem, vt l. 1. §. si debitori. vt in pos. le. Simile videbitis no. ĩ. ti. j. l. de tutela. tangitur in l. sub prætextu instĩ. s̃. de trans. & ibi dixi. Sed si esset aliqua liberõ, quæ nõ traheret secum executionem, quia deberet hincinde aliquid dari, vt in ɔ̃ctu transactionis, tũc idem esset quod in emptione, & ven. vt dixi. s̃. in d. l. sub prætextu. Et ex his apparet, φ illi qui reprehendunt istam Gl. dicentes, qđ hic non loquitur in contractu bonæ fidei, non intelligunt eam. nam l; loquat̃ in actu, per quem receditur à ɔ̃ctu, vel quasi contractu bonæ fidei: tñ idem est in isto casu, quod in ipso contractu, & vide Gl. tuam, q̃ no. perpetuo, &c.

¶Antiqua lect.

Si maior. Repudiatio hæreditatis facta p̄ dolum, purgat̃ p̄ actionem de dolo. h. d. Op. & vr̃ quod ista repudiatio sit nulla, vt l. & elegãter. in pr. ff. e. Sol. vt hic no. Gl. q̃ signa, &c.

LEX VIII.

a Optimum. Actio de dolo d; intra biennium continuum intentari, & terminari. a Op. de l. 3. s̃. e. Sol. illa corrigitur per istam. Secundò op. & vr̃ φ actio debeat perpetuari lite contestata, vt ĩ. de præsc. 30. an. l. 1. & l. fi. de anna. exce. Sol. Fallit hic. Quærit Gl. vtrum tempus quod datur ad rescissoriam intentandam, perpetuetur lite contestata. Dic vt hic, per Gl. Dicam vobis in l. superuacuam. ĩ. de temp. rest. in integ. &c.

a ADD. ¶Adde inq̃tum Ale. tãgit, φ stãte statõ, φ de maleficio ñ possit cognosci post sex mẽses, φ si statim dicat, qđ ñ possit cognoscere post q̃nquenniũ, & aliđ dicat φ ɔiugat⁹ aliã ducẽs vxorẽ capite puniat̃ ɔtingatq; φ aliqs vltra q̃nquenniũ duxerit aliã vxorẽ & p̄seuerauerit ĩ delicto, an iudex poterit cognoscere, vide Pet. de anc. cons. 4.

¶Antiqua lect.

Optimum. Lis orta super dolo, actione de dolo intentata, d; finiri intra biennium. h. d. Op. de l. 1. s̃. e. circa med. l. gl. dat plures sol. Dic φ tp̃s currit, vt hic, sed competit restõ: vt ibi. Item op. de l. fi. ĩ. de p̄sc. 30. vel 40. an. Sol. Est r̃la, qđ p̄ contestõem quæl; actio perpetuatur. fallit hic. Quærit gl. quid de actione rescissoria. De hoc habes in l. sed & si per prætorem. §. quoties. ex quib. cau. ma. & ibi Gl. & in §. rursus. insti. de act. &c.

¶De in integrum restitutione. Rub.

LEX I.

1 *Lex debet intelligi secundum naturam tituli sub quo posita est.*

Illud inspiciendum. Minor læsus renunciando querelæ, tacitè, vel exp̄ssè, restituit̃. h. d. Op. & vr̃ φ iure nõ noceat talis renunciatio vt ĩ. in quib. cau. in inte. rest. non est nec. l. 2. H⁹ timore sunt hic plures sol. Quædam φ hic loquitur, prout loquit̃ de repudiatione tacita. hoc d; intell̃i quæ fit per aliquem actum, vt accipiendo legatũ, vel aduocando pro restõ, non ex solo cursu tp̃is, &c. Ista lect. non pl;, quia tex. hic d̃t, tacita dissimulõe: sed dic φ est bona, q̃a l; non dissimulat agnoscendo, tñ dissimulat querelam, φ prout fiat simpl̃r per taciturnitatem noceat. Nam accipere legatum, nõ est dissimulatio, sed est factio, seu quoddam factum, seu agere. Dicunt q̃ alij, φ hæc l. cõcordat cum illa, vt ipso iure sit immutatum aduersus istam tacitam renunciationem. Hoc non placet, per text. qui dicit, auxilium ætati impartitur, &c. p̄p quod
1 concludit de rest. in int. maximè cum † hæc l. sit posita in hoc titulo, debet intelligi secundum naturam tituli, sub quo est posita, vt l. Imperator. de in diem ad. & no in l. fi. ĩ. de condi. indeb. dicas ergo quò l hæc l. per illam corrigitur in hoc, &c.

¶Antiqua lect.

Illud inspiciendum. Restõ in int. cõceditur minori 25. an. læso, propter renunciationem querelæ inofficiosi testĩ. h d. No. qđ dixi in summario. Op. de l. 2. ĩ. in qui. cau. in int. rest. non est nec. Gl. dat plures sol. Tene primam. Vel dic, quod hæc corrigitur per illam. Iac. de Are. format q. vtrum si minor facit pacem cum inimico suo, posset petere resti. in inte. Dixi in l. de fideicommisso. s̃. de transac.

LEX II.

Eo tempore. Numerus liberorum non supplet ætatem ad impediendam restitutionem. h. d.

LEX III.

1 *Minor curatorem habens quando æquiparetur prodigo, 9.*
2 *Minori & prodigo potest bonis interdici.*
3 *Prodigus quando æquiparetur pupillo.*
4 *Adultus quando æquiparetur pupillo. 10.*
5 *Adultus & pupillus in accusationibus suspecti non æquiparantur.*
6 *Authoritas iudicis quando sufficiat in contractibus minorum.*
7 *Iudex quando suppleat defectum tutoris, & de eius praxi. 8.*

a Si curatorem. a Si minor h̃ns curatorem ɔ̃hit sine eo, ɔ̃ctus est nullus: sed si nõ h; curatorem, & ɔ̃hit sine eo, v; ɔ̃ctus, sed restituitur si læditur. h. d. no. qđ dixi in summario. Not. qđ minor h̃ns curatorem, æquiparat̃ prodigo. Et ex hoc gl. nostra facit duo ꝓportionalia, seu duas æquiparões, ex quib. colligas tertiam. Primum proportionale ponitur hic in tex. Minor curatorem h̃ns æquiparat̃ prodigo. Secundum ponit̃ in l. certi condictio. §. item q̃ñ. si cer. pe. qđ ille cui est interdictum bonis, æquiparatur pupillo Tertium coll̃r ex prædictis duob. φ mi-
b nor curatorem h̃ns æquiparat̃ pupillo. b hoc mõ ꝓbatur. Minor h̃ns curatorem æquiparat̃ prodigo, & ꝓdigus æquiparat̃ pupillo, ergo minor curatorem h̃ns æquiparatur pupillo. Ad primam æ-
1 quiparõem † op. φ minor non æquiparatur prodigo, nam prodigus non p̃t testari, vt l. is cui. ff. de testa. sed adultus sic, vt ĩ. qui test. fa. pos. l. 3. & l. qua ætate. ff. de test. Sol. hic loquitur in actib. viuentium, in quib. æquiparantur, vt hic, in actib. morientium non, vt ibi. Rõ, quia prodigo interdr̃ p̄pter eius vitium, & defectum: minori vero interdicitur propter præsumptionem ætatis. Et iõ for-
2 te si † esset quidam minor, & prodigus, non posset sibi dari curator, tanquam prodigo, quia sufficit curator tanquam adulto. ar. l. qui habent. ff. de tu. Sed arbitror quòd posset sibi bonis interdici, propter

a ADD. ¶Pom. Vide Aret. cons. 130. in fi. Ro. 154. vbi declarat. & Ias. post alios ibi in l. videamus, in pr. ad fi. ff. de in lit. iu. & Ang. l. ea quidem, ff. quod cui. vni. no. vbi ampliat hanc l. in ſc̃do casu, ẽt si hẽret curatorem, sed impeditum vel abñtem. Io. Fr. Ri. Pro intellectu huius l. vide plene Bar. in l. j. §. fuit quæsitum.
b Paris. Limita solum procedere in his, q̃ versantur circa administrõem bonorũ, secus extra administrõem, vide Bar. in l. j. §. fuit q̃situm, vbi etiam alij, ad Treb.

pp. pdigalitatē, q̄ interdō operaꝛ ne posset testari, ad quē effectū
3 datio curatoris pp ætatē se nō extēdit. Ad fin cū dicit, † ꝙ pdig⁹ æqparaꝛ pupillo. op. de eo qđ dixi in l. si qs in tātā. j. vn̄ vi. circa j.
a ptē. Sol. In ꝯhēdo æqparanꝛ, n̄ in delinquēdo, vt ibidē. Ad tertiā
4 æqparōem † qđ adult⁹ æqpareꝛ pupillo, op. de l. qua ætate. ff. de test. Sol. Dico, in actib. viuētiū æqparanꝛ, n̄ in actib. morietiū. Rōnē h⁹ plenè dixi ff. ad Treb. l. j. §. fuit q̄sitū. vbi hēs de his vnā bonā gl. q̄ hic Cy. recitat. Op. de d. § fuit q̄situm. Sol. fallit ibi. Op. inst. de
5 susp. tu. §. impuberes. ff. de susp. tu. l. impuberi. Sol. Fallit † in accusationib. suspecti, vbi nō æqparanꝛ pupilli & adulti. Venio ad gl. q̄
6 d̄r, hn̄s tutorē. vel cura. ꝯhit cū decreto iudicis: an † authoritas iudicis sufficiat? Hic in gl. sunt opi. final'r t; qđ sufficit iudicis authoritas. vide Gl. & tene menti. ꝯriū vr̄ tr̄e gl. j. ti. 2. l. fi. & j. si pp pub. pēs l. fi. Mar. Sil. t; ꝯ gl. nō ob. §. pmittit. quē al. qa ibi loqꝛ ī actu necessario, vt recipere solonē, vt l. fideicōmis. §. si rē. ff. đ le. 3. Nō ob. l. bonorū, qa loqꝛ in casu spāli: sed alij tn̄t istā gl. Ad ꝯria rn̄dēt, vt j. dicā. Ego dico sic. Quidā est actus, in q̄ reqꝛ iudicis & tutoris authoritas, vt in alienōe immobiliū, vt in toto ti. de pdi. min. ff. de reb. eo tūc authoritas sola iudicis n̄ sufficit, qa deficeret vnum de substātialib. l. cū hi. §. si ptor. đ trāsa. Ita loquunꝛ iura. s̄. all. in ꝯriū. & ita dicebāt dicti doct. & bn̄. Quidā sunt actus, in qb. authoritas tutoris, & curat. tm̄ sufficit, & in hoc dicti doct. tn̄t gl. simpl'r. Tu dic, Aut celebraꝛ actus necessarius, & iudicis authoritas sufficit, vt l. ait ptor. §. pmittiꝛ. l. fideicōmis. §. si rē. ff. de le. 3. Aut est act⁹ voluntarius. & tūc si qdē loqmur in curatore, dico qđ authoritas iudicis sufficit, & pt supplere defectum curatoris. Sicut æquè posset vnū aliū curatorē dare, vt l. vētri. de tu. & cu. da. ab his. ita ipse iudex pt psonam curatoris assumere. & ita loqꝛ ista gl. & bn̄. Si verò
7 † in tutore tm̄, tūc si qdē pupill⁹ n̄ hēbat tutorē tūc iudex pt supplere defectū tutoris, vt l. bonorū. q. ad. ad bo. pos. & j. de iu. deli. l. si infanti. in fi. Si vero tutorē hēbat, tūc iudex n̄ pt supplere defectum tutoris. vt d. l. si infanti. à ꝯrio sensu qđ pbo p rōem, qa hn̄ti tutorē tutor n̄ pt dari, nisi ī casib. vt j. in qb. cau. tu. hab. Cū ḡ hēat tutorē, iudex illius tutoris offm̄ n̄ pt sibi auferre sine cā, & offm̄ alterius tutoris assumere, qa n̄ pt ei dare, &c. nisi vt dcm̄ est. Fateor tn̄ si ille tutor n̄ posset hēri, tūc iudex posset ei⁹ defectū supplere, ar. l. si lōgius. de iud. & l. si cū dotē. § si pri. ff. sol. ma. & vbi pu. edu.
8 de. l. fi. Ad vnū tn̄ aduerte, ad practicā ꝙ † vbicunq; iudex supplet defectū tutoris, d; notarius de hoc facere exp̄ssam mētionem in actis, dicēs, & cognoscēs dictus iudex eum esse minorem, & predicta sine tutoris authoritate facere, suum decretū interposuit, & authoritatē. Hec pdicta probanꝛ j. q. admi. ad bo. pos. l. bonorum.
a ADD. ¶Io. Fr. Ru. Adde Bar. q. t; ꝯrium in l. is cui bonis, ff. de ver. ob. vbi notaui.

¶Antiqua lect.

Si curatorem. Vendō fcā sine curatore. p adultum curatorem hn̄tem, nō v; ipso iure: secus si curatorem nō h;. qa v;, sed si læsus est, pt restitui in inte. h. d. † No.
9 æqparōem istā, qđ minor curatorē hn̄s æqparaꝛ pdigo, si ꝯhit sine curatore. aliam æqparōem facit Gl. ꝙ pdigus æqpareꝛ pupil-
10 lo. l. certi pdō. §. item q̄ri. ff. si cer. pe. Ex his † arguiꝛ ꝙ adultus curatorem hn̄s, æqparaꝛ pupillo. Sed ꝯ primā æqparōem op. adultus pt testari, pdigus nō, & p ꝯn̄s æqparō nō v;, vt l. is cui. ff. de test. l. Aurelio. §. j. ff. de lib. le. Sol. qđ in actib. morientium dicta æquiparō nō est bona, sed in actib. viuentium sic. Item op. contra aliam æquiparōem de §. impuberes. inst. de susp. tu. Gl. fatetur ꝯrium qđ q̄tum ad actionem suspecti, nō æquiparatur pupillus, & adultus.

LEX IIII.

1 *Allegans ætatem quando habeat probare.*
2 *Semel minor non semper præsumitur minor, quia temporis cursu mutatur.*
3 *Qui semel possedit, an dicatur semper possidere.* (*gnificat positionem.*
4 *Oratio illa dicitur negatiua, quæ significat priuationem, & affirmatiua, quæ si-*
5 *Aetatem probat qui eam allegat.*

Si minorem. Ille d; pbare ætatē. q eam alle. siue actor ad fundandā intētionē, siue reus ad fundādā exceptionem. h. d. hæc no. l. Opp. de l. minor 25. an. ff. de min. Sol.
1 † ille q alle. ætatem, d; eam pbare, nisi ex aspectu transferaꝛ onus
2 probādi in aduersam partē, vt l. ꝯria. Item op. † q semel est dn̄s sp præsumiꝛ dn̄s, vt j. de pb. l. siue possidetis. eadem rōe, q semel fuit minor, sp præsumiꝛ minor. Resp. Gl. pilla l'r est vera in his, q solo cursu tpis nō mutātur. & no. hanc limitationē. Quærit gl. quid
3 † de possessore nunqd q semel possedit, præsumiꝛ sp possidere: & qd de dn̄o sir̄ dic, vt d. l. siue. & l. neq;. in ti. ad exhi. & l. nō ignorabit. in Gl. sup ver. fuisse. e. ti. Quære, & reuoco in dubium vtrū qs dēat pbare se minorem, an aduersarius eum maiorem? Gl. in l. de ætate. ff. e. dicit multa verba, vt ibi p;. & ponit vnā opi. inter al's vt distinguamus, qual'r qs ponat. Aut ego excipiendo dico te minorē: aut ego assero te maiorē. Ista opi. est vna truffa. Aduerte ne erres, qa forte dicā in l. actor. de pb. iō n̄ curo aliqd, vtrū verba pferanꝛ affirmatiuè, vel negatiuè, † sed oīs illa orō d̄r negatiua, q̄ si-
4 gnificat priuōem, & illa d̄r affirmatiua, q̄ significat positionē. vn̄ qn̄ ego dico, ego sum minor certè ista est priuō, & sp est negatiua sicut ista. hō mortuus est, ēt ē priuatio, qa nihil ponit. & qn̄ dico, nō sum maior pprie est priuatio. Hoc vr̄ velle Gl. in l. fi. j. đ adult.
5 & Gl. ī l. fi. ff. de exc. dol. s; † ille d; pbare q eā ætatē all.a siue actor
a ad fundādam intentionē, siue reus ad fundandam exceptionem. Casus est hic apertus, & rotund⁹ ꝙ no. & pptuò tene menti. &c.
a ADD. ¶Alex. Adde Bar. conf. 92. incip. in q. vertente inter d. Simonem, in j. vol. & Bal. conf. 122. lib. 4. Paul. de cast. conf. 140. Bal. conf. 264. lib. j.
Io. Fr. Ru. Adde. Quis debeat probare ætatem per Fel. in c. in præsentia, col. 13. extra de prob. vbi signat plures concordantias post d. Abb. & doct. ibi.

LEX V.

Minoribus. Qui est minor, & læsus potest impetrare in inte. rest. ante 25. ann. & in 25. an. h. d. Debet ergo quis dicere in libello se minorem, & læsum, vt hic, & de sui facilitate, vt j. e. l. fi. & ibi videbitis, &c.

LEX VI.

Si intra. Mors rei n̄ īpedit cām restōis à minore inchoatā. h. d. Op. ꝙ rest. in inte. nō pt renūciari, nā eo ipso ꝙ renuntiat, læditur, vt l. doli excep. ver. diuersum. ff. de noua. ff. e. l. interdū. & no. in l. si iudex circūuēto. ff. e. Sol. Fateor ꝙ n̄ pt renūciari ī minori ętate, vt ī ꝯriis, s; fact⁹ maior sic, vt hic, cū Gl. ꝙ no. bn̄.

LEX VII.

1 *Testis deponens super ætate in causa scientiæ dicens scio, quia patruus, bene pro*
2 *Turpitudinem suam quando quis allegare possit.* (*bat.*
3 *Liberatio quando secum trahat executionem.*

De tutela. Sciens n̄ decipiꝛ, iō q minorē sciuit ætatē probōe ætatis se deceptum esse, allegare n̄ pt. h. d. vel al'r, Assumptio (al's affinitas) tutelæ, & proximitas sanguinis fa
a cit psumi. vt qs sciat ætatēa minoris. h. d. † No. testis interrogatusb
1 de ætate, đr illū esse minorē. Itē interrogatus qūo scit, rn̄det, qa ē
b suus patruus, vel suus auunculus, vel fuit sua nutrix. Certè ista rō vr̄ ꝙ ꝯcludat in hoc tex. Dices tu, nōne rō testis d; esse p aliquem actū. q pcipiaꝛ sensu corporeo, vt l. q testō. in fi. ff. de testa. & l. j. in pr. de his q̄ in test. del. & j. de test. l. testiū, & p Inn. ex̄ de test. c. cum
2 cām, sed istæ rōnes n̄ sunt hmōi, ḡ, &c. in hoc cogitabitis. † Venio ad l. op. nemini l; allegare turpitudinē suā, vt l. trāsactio. s̄. đ trāsa. sed hic minor alle. turpitudinē suā. s. falsas allegōes dedisse, ḡ, &c. H⁹ timore hec l. legiꝛ duob. mo. Primo in minore pbante: tūc ob. ꝯriū, s; resp. Gl. de iure nō pt allegare turpitudinē suā, verū est alteri, s; ei, q fraudē participat, & fuit particeps h⁹ turpitudinis, tūc allegare pt, vt hic. Ita vr̄ ꝯcludere. ista j. sol. nō vr̄ vera p d. l. trāsactione. s̄. đ transa. vbi ēt ei, q fraudē participauit nō l; allegare turpitudinem suam. Sol. Gl. qđ tunc credebat maiorē nūc videt se minorem, & ista est magis tuta. Scđo vero mō legiꝛ de tutore pbante ætatem falso. Tunc op. qn̄ dolus dat cām ꝯtui trāsactionis ꝯct⁹ est ipso iure nullus, vt l. & eleganter. in pr. ff. de dol. sed iste ꝯtus fit super actione tutelæ, q̄ est bonæfidei, ḡ, &c. sol. vt dixi. s̄. ti. j. l. si maior, qa est distractus, nō ꝯtus, & iō v;, qa est liberō, q̄ secū tra-
3 hit executionē, & † intellige liberōem factam p acceptilōem ipso iure, nō p pactum. nam si per pactum, tunc debet agi actione prima. & si excipereꝛ, replicaretur, vt s̄. de transa. l. sub prætextu. la 1.
a ADD. ¶Paris. R'am h⁹ l. qđ coniunctus psumatur, scire, &c. limita nō pcedere qn̄ coniunctus esset in partib. remotis, vide Fel. in c. quoties, post pr. ext. de test. Et ad istam vide aliqua p Fel. in c. l. eos, ext. de psump. vide Are. in l. Titius, §. Lucius, no. j. de li. & post. qđ n̄ pcedit qn̄ eēt vn⁹ ī ciuitate, alius ruri, nisi essent pximi.
b Claud. de Seissel. Istud limita & intellige vt p Ale. post Bart. in l. is pt, ff. de acq. hæ. & in l. Titius, §. j, ff. de lib. & posth & plene in l. j ff. si cer. pet. & qđ d̄r de vicino & ꝯsanguineo, extendiꝛ ad eos q. assiduè ꝯuersanꝛ. p ea q ponit Ale. l. exigēdi, s̄. de proc. vide Ang. ære. conf. 26. all. l. consensu, §. serui, C. de repud. & in l. ad instruendam, de adm. tut. & ibidem extendit Aret. ad collegā, seu contutorem.

LEX VIII.

Minoribus in iis. In omissis, & etiam in neglectis minoribus succurritur. H. d.

LEX IX.

1 *An sit bona consequentia minor est vsus iure communi, ergo non est læsus.*
2 *Genus non infert suam speciem de necessitate.*
3 *Libellus in integrum restitutionis quid debeat continere.*

a Non videtur. a Seipsam summat. Gl. dicit, pone casum p l. verū. §. sciendū, & aliis ll. alle. per Gl. in hac l. non sunt alia. veruntn̄ Guar. posuit in hac l. vnā suam Gl. de cuius intellectu dubitaꝛ inter nostros doc. & scholares, q nesciūt logicalia. Ego dico illud, quod mihi vr̄, & anteq̄ intrem eā. op. &
1 ostendo † ꝙ minor pt esse vsus iure cōi, & tn̄ est circumscriptus: vt puta pcedente deliberōne plena adiuit hæreditatem, & postea reperiꝛ nō soluēdo. iure cōi vsus est in eo qđ deliberauit: tn̄ reperiꝛ circumscriptus, & dareꝛ sibi restō, vt j. si mi. ab hær. se ab. l. 1. & 2. Huius timore Guar. ponit hic vnam gl. quæ dicit sic, ꝯn̄iam tollit, non oppositū infert. qa pars eius est. Quid igiꝛ velit dicere ista Gl. dubitaꝛ hic in gl. & p doc. Et primo videas qd vult d̄re, ꝯn̄iam tollit. resp. an̄s est illud, vsus est iure cōi, ḡ circumscriptus, istud est ꝯsequens. istam ꝯn̄iam tollit ista l. q. d. ꝯn̄ia non est bona. vsus est iure com

iure cōi,ergo circumſcriptus,iſtud ſeqtur,non oppoſitum infert, q.d.ex dicto añcedēti nō ſeqtur oppoſitū,nō.n.eſt bona ɔñia: vsꝰ eſt iure cōi,ǧ nō eſt circūſcriptus,& hoc nō dr̄ in hac l.& ſic ceſſat ɔ̄rium qd̄ ſeqtur, qa pars eius eſt. Ad euidētiam eius dēs ſcire
2 qd̄ hic aſſumit totū,& pars ſicut genus,&ſpēs.†Item dēs ſcire qd̄ ſpēs infert ſuum genus,qa bona ɔ̄ñia eſt,hō eſt,ǧ animal eſt. Sed genus nō infert ſuam ſpēm de neceſſitate, qa ſi dico,animal eſt,ñ ſeqtur ǧ hō eſt,qa p̄t eſſe equus. Ita in l.nr̄a ꝓpoſitio iō nō infert oppoſitā ɔ̄ñiam,qa h; ſe,vt genus & ſpēs.Nam circūſcriptum eſt genus qa qdā ſunt vſus de iure cōi, qdam non, vſus iuris cōis eſt ſpēs,iō nō ſeqtur dicta ɔ̄ñia,& vide gl.tuam. Tota expoſitio 1.& 2.particulæ d.gl.procedit.expoſitio 3.particulæ non procedit.nā vſus eſt iure cōi, & circūſcriptus eſt,nō hn̄t ſe, vt genus & ſpēs,ſ; vt excedentia, & exceſſa:qa p̄t eſſe ꝙ aliquis eſt vſus iure cōi, & ē circūſcriptus.& ecōuerſo,p̄t eſſe ñ circūſcriptus,& vſus iure cōi. Et iō q volunt ſuſtinere primas duas particulas Gl. vt s̄.diximus expoſitas, iſtam particulā exponunt ſic vt dicā,ɔ̄ñiam,tollit,nec infert oppoſitā ɔ̄ñiam: qa pars eius eſt:i.particulariter eſt verū in qbuſdā,ñ qd̄ q eſt circūſcriptus, eſt vſus iure cōi, & ecōuerſo.vñ cū iſta particularis vera ex vno ñ inferat ad aliud,qa ex puris particularib.ɔ̄ñia aliqua nō ſequit̄:& ſic ſumma gl.ſic, ɔ̄ñiam tollit oppoſitā ɔ̄ñiam nō infert,qa particulariter eſt verū,& particulariter nō,nam ex puris particul.nō ſequit̄ aliqua ɔ̄ñia.Alio mō intell'r iſta gl.vt variet̄ iſta expoſitio 1.& 2.particulæ.Et p ɔ̄ns 3.vt intelligamus hic, qd̄ minor ſit vſus iure cōi,qñ fecit ea q̄ diligēs p̄rfamil.feciſſet.Hoc p̄miſſo expone ſic gl.añcedens eſt vſus iure cōi,ɔ̄ñs eſt,ǧ circūſcriptus. Iſtam ɔ̄ñiam tollit,nō,hoc eſt iſta dictio nō,poſita in hac l.& ſic dictio,nō,tollit ɔ̄ñiam. Sequit̄ in gl. nō oppoſitū infert,q.d.infert oppoſitā ɔ̄ñiam,qa verū eſt dicere, vſus eſt iure cōi,hoc eſt,facit ea q̄ feciſſet quil; diligens p̄rfamil.ǧ nō circūſcriptus,iſtud ſp ſeqtur in gl.qa pars eius eſt,quia eſt ſpēs vnde merito infert ſuum genus, nam facere illud qd̄ faceret diligens p̄rfamil.eſt ſpēs. nō circūſcriptū, eſt genus,quia p̄t eſſe non circūſcriptus,& facere ſtultè, & facere deliberatè, vñ merito iſta ſpēs,hoc eſt vſus iure cōi,infert ſuum genus,hoc eſt nō circūſcriptus.tenendo iſtam opi.q̄ eſt bona,& vera, obſt.ɔ̄rium de eo qui adiuit hæreditatem, cum deliberōe q reperit̄ poſtea nō ſoluēdo, dico ꝙ nō fecit illud qd̄ feciſſet diligēs p̄rfamil. quia perqſiuiſſet omnia q̄ ſunt in inuentario,quia ſciuiſſet omnia q̄ ſunt in hæreditate.vñ nō fecit vt diligens p̄rfamil.& hæc vera,& bona,l; gl.ponat al's expōes,& expoſui tibi iſta verba Guar. nō ſequendo verba gl.nec doctorū.Et per hāc l.& al's ll.ex quib.ponit̄ exēplum,ſi-
3 cut hic,†ſp in libello cum petit̄ reſtō,dicat^b qd̄ eſt minor,& leſus
b ſui facilitate,qa diligens p̄rfamil.hoc nō feciſſet.Nam ſi poneres in libello ꝙ eſt minor, & læſus, & ex libello nō colligeret̄,qd̄ ſui facilitate,libellus nō ɔcluderet,ǧ d; reſtitui.iō ſp facias poni,&c.

a ADD. ¶Pariſ.Et quod minor ſi facit quod feciſſet paterfamilias non reſtituit̄, vide vnum verbum per Comen.conſ.127.inci.nobilis dominica circa fi.
b Poma.Iſtud ſequitur D.Ant.in c.j.de in integ.reſt.ſed in contrarium facit l.minorib.s̄.e.vide Io.de imo.in d.c.j.vbi dicit communem opi.in contrarium.

¶De filiofamiliās minore. Rub.

LEX I.

Filiusfamilias. Si filiusfamiliās fideiuſſit ꝓ p̄re, vel ex̄neo,p̄t reſtitui, niſi læſio p ſucceſſionem tollat̄.h.d.ɔ̄ iſtam l.opp.de l.cum mādato. ff.e. Illius timore dixit Plac. qd̄ tunc filius p̄t impetrare reſtōem, qñ principalis non eſt ſoluendo per illam l.Gl. reprehendit iſtam opi.intereſt.n.minoris potius nō ſoluere, q̄ ſolutum repetere, vt l.3.ff.de comp.& ar.j̄.ti.2.l.ēt. Ad l.cum mandato. reſp.ꝙ ibi ponuntur duo caſus principales. In primo ɔ̄xit minor principal'r in re alterius,qa res alterius vendidit mandato dn̄i,&volebat petere reſtōem aduerſus ɔ̄ctum,quo tenebat̄ dn̄s, qd̄ nō p̄t niſi in ſubſidium. Hic autē ſe obligauit ɔ̄ñr pro p̄re,vel ex̄neo & vult petere reſtōem aduerſus obl'onem ſuam, qd̄ p̄t indiſtinctè. In alio caſu illius l.non ɔ̄xit minor,ſed procurator eius, vñ non facit ad propoſitum.Quæro,hic dicit pro ex̄neo,qs intelligat̄ ex̄neus?Dic vt in l.j.§.ex̄neum.j̄.de rei vx.acti.Dr̄ hic,ſi ei non ſucceſſit. Quæro, qd̄ ſi ſucceſſit p̄ri? Dic vt in gl. Quæro,quid ſi iſte filius pro patre principal'r ſe obligaſſet? Certe idem eſſet,ſi non tolleretur obl'o per ſucceſſionem,ſed tolleretur læſio:& ſic tolleretur reſtō.&c.

LEX II.

Si frater tuus. Filiusfamil.minor aduerſus mutuum reſtituitur,niſi iuſſus patris interuenerit,vł Mace.iuuet̄.h.d.Opp.& vr̄ qd̄ filiusfamil.non iuuet̄ reſtōe,vt l.3.§.ſed vtrum.ff.de mi.Sol.Qñ filius conuenit̄ ſuo noīe reſtituitur, vt hic. ſed qñ conuenitur p̄r,non reſtitueret̄,vt l.ɔ̄ria. Item op.& vr̄ qd̄ qñ ceſſat Mace. nō h; locum reſtō, qa accepit in caſib.permiſſis,& ſic eſt vſus iure cōi,vt s̄.ti.j.l.fi.Sol.Dic vt in gl.Quæro,q̄ eſt rō,ꝙ qñ p̄ris iuſſus interuenit,nō reſtituit̄? Dic vt in gl.ff.e.l.3. Quæro,q̄ ē rō,ꝙ qñ eſt locꝰ Mace.ñ h; locū reſtō?Dic vt in gl.&c.

¶Contrarietas,& Concordia.

Pro concordia, Aduerte qd̄ vbi ope exceptionis minor tutus eſt de iure cōi aduerſus aliq̄ obl'onem:ipſe minor nō p̄t petere reſti.in int.Ita vr̄ velle Bar.hic in hac l.2.de filiof.mi.ſ;in l.3.§.ſed vtrū.ff.de min.vr̄ tenere affirmatiuam,in l.in cāæ.la 2.ff.de mi.Tu dic, facienda eſt dr̄ia quo noīe cōueniatur, vt per Bar.hic vel melius, Bar.in l.in cāæ. loquit̄ ſm gl. ibi,q̄ loquit̄ in caſu l.ſi minor. §.minores.e.ti.vbi dr̄,ꝙ minor compromittens p̄t in inte.reſt.ꝙ intelligit ibi Bar.ſ.qñ in arbitrum,à quo nō p̄t appellare,ergo ibi ceſſat remedium ordinarium.Sed l; Bar.referat gl.non tn̄ illud expreſſe firmat. Præterea ſibi eſt ɔ̄rius referendo ad illum caſum.vt s̄.poſſet etiam al'r ſolui,ſecundum eum vt affirmatiua procedat qñ reſtō datur iure actionis:negatiua vero quando datur offō iudicis.

a ### ¶De fideiuſſoribus minorum.^a Rub.

a ADD.¶Pariſ.Adde tn̄ q̄ ſi ſideiuſſor minoris cū quo fuit intētatū iudiciū null'r, puta ſine curatore,ñ tenet̄ al:quo mō,vide d.Ant.ɔ̄ſi.18.de quo hēs ad Bar.in l.ñ eo minꝰ,s̄.d̄ ꝓc.Itē qd̄ ſi q̄s,ꝓmiſit minorē ratū habiturū aliquē actū cū erit effectꝰ maior, & nolit ratificare p p euidētē læſionē & iniq̄tatē,ꝙ ñ teat̄,vide Pe.de Anc.late ɔ̄ſ.330.inci.viſa facti narrōe.Seq̄t Iaſ.i l.ſi pacto quo pœnam,in

LEX I. (ſi.C.de pact.

Poſtquam. Reſtituto minore,nō vr̄ reſtitutus fideiuſſor,niſi dolus creditoris interceſſerit.h.d. cum l.ſeq. Op.qñ vendō eſt ipſo iure nulla, non eſt opus reſtōe,vt l.in cāæ.la 2.ff.e. hic eſt ipſo iure nulla,qa nō interuenit decretum,ǧ,&c.Sol.gl.intellige,qd̄ hęc vendō fuit facta cū decreto.Quæro ad qd fuit hic minor reſtitutus ad ipſam rem?Plures ſunt opi.hic. Quidam dn̄t qd̄ fuit reſtitutus ad ipſam rem.ſ.venditam : qdam qd̄ fuit reſtitutus qd̄ non teneret̄ de euictione. Secundum j.opi.no.qd̄ fideiuſſor euictionis noīe tenet̄,ſi per bn̄ficium reſti.in integ. venditor rem reuocauerit. Iuxta hoc q̄ro,qd ſi vendens agit ɔ̄dōe ex l.2.j̄.de reſc.ven. an fideiuſſor teneat̄?Item q̄ro,quid ſi minor fuiſſet reſtitutus,iō qa p̄tio minori vendidit,an fideiuſſor euictionis teneat̄?doct.tangunt iſtas qōes, q̄ vn̄r mihi dubiæ, iō nō examino. Forte hoc dicam in aut.ſacra.j̄.ſi aduer.ven. Secundo mō legit̄, qd̄ fuit reſtitutus ne teneat̄ de euictione,& qd̄ ex̄neus tunc euicit rem.Sed tunc op.qūo potuit ex̄neus tunc euincere,cum res ſit de bonis paternis,& iſte minor erit hæres. gl.dicit ꝙ debet intelligi ꝙ fuit de bonis paternis puta tiuè,non verè.Vel dicas quod fuit euicta per hypothecariam.

LEX II.

1 *Beneficium reſtitutionis quando tranſit ad fideiuſſores minorum.4.*
2 *Decretum iudicis quando faciat ceſſare beneficium reſt.in integrum.*
3 *Actio de dolo ceſſat,vbi habet locum reſtitutio in integrum.*
5 *Reſtitutio in integrum quid operetur.*
6 *Reſtitutio in integrum,quando dicatur beneficium perſonale,& quando reale.*
7 *Reſtituto minore, an fideiuſſor habeat de nouo petere reſtitutionem in caſib.in quibus beneficium ad ipſum tranſit.*
8 *Fideiuſſor poteſt intentare reſtitutionem,quando minor voluit eam impetrare.*

1 Si ea quæ. No.qd̄†qñ minor lædit̄ facilitate ſui bn̄ficium reſtōis nō trāſit ad fideiuſſorem:ſecus ſi læditur dolo aduerſarij, qa tūc bn̄ficium reſtōis bn̄ trāſit ad fideiuſſores.
2 Op.de l.ait p̄tor.§.permittit̄.ff.e.†vbi decretum iudicis,ſeu præſidis facit ceſſare reſtōem. Sol. ibi interuenit decretum in alienōe neceſſaria,vt in recipiendo ſol'onem, hic in voluntaria.ɔ̄ hoc op.j̄.ſi ꝑ pub.pen.l.fi. Sol.intellige,quod hic interuenit authoritas tutoris,& decretum iudicis,al's vendō eſſet ipſo iure nulla,& ſic inutilis eſſet reſtō,vt in ɔ̄rio.Opp.3.hic dr̄.ꝙ dolus aduerſarij interceſſit. Contra,aut dolus dedit cauſam ɔ̄ctui, & ɔ̄ctus eſt ipſo iure nullus, & ſic ceſſat reſtō,vt l.& eleganter.in pr.ff.de dol.Aut dolus incidit in ɔ̄ctū,& h; locū actio ex empto,& ſic ceſſat reſtō, vt l.in cauſæ.ff.e.Gl.ponit plures ſol. hæc eſt vera,quod dolus de-
3 dit cauſam ɔ̄ctui & fuit deuentum ad tradōem.†& ſic in maiore haberet locum actio de dolo.d.l.& eleganter. in pr.verum qa minor p̄t iuuari per reſtōem.h; locum reſtō,& ceſſat actio de dolo,vt l.j §.antep.ff.de dol.dixi in l.2.s̄.de dol.Ita habetis hoc intel
4 ligere.†Op.quod fideiuſſori proſit beneficium reſtōis,ēt ſi dolus non interuenit de l.minor.ff.de procu.Gl.ſol.multum bene.Aut reſtituto minore,& eius fideiuſſore,creditori nō daretur regreſſus ɔ̄ alium,& tunc fideiuſſori non prodeſt reſtō,vt hic. Aut da-
a retur regreſſus ɔ̄ alium,& beneficium reſtōis^a tranſit ad alium,vt d.l.minor.ita dicit gl.& bene.Item opp.qūo reſtituto minore,& ſic ſublata obl'one principali,poteſt teneri fideiuſſor cum non ſit obl'o cui accedat,vt l.j.ff.de fideiuſ.huius timore eſſet videndum
5 †quid operetur reſtō in inte.Quidam dicunt,ꝙ ſolummō perſona eximitur ab obligatione, obligatio tamen remanet firma, ſicut dicimus in eo qui deportatur, in l.ſi.ff.de duo.re. & in eo qui decedit ſine hærede,vt l.ſi ſine herede.in pr.de adm.tu.& l.Stichū aut Pamphilum.circa pr.ff.de ſol. Vnde rō obl'onis remanet,vt accedat fideiuſſor,vt l.ſi debitori deportato.de fideiuſ. Alij dicunt,

a ADD.¶Pariſ.Quid autem ſi ille non eſſet ſoluendo,vide Are.poſt Paul.de caſt.in l.ſi pupillus,ff.de acq.hær.

quòd

ꝙ persona ab oblone non eximit, sed solū parat exceptio, quia psonalis est, iō nō transit ad fideiussorem, vt l. exceptiones, ꝗ pso næ. ff. de excep. Facit ad hoc ff. e. l. si iudex circūuento, ista vltima pl; mihi plus, & hanc t; gl. Sed ꝯ hanc op. dixi, ꝙ ista exceptio est personalis, cùm bñficia personalia nō trāseant ad hæredes, vt l. q tale. ff. so. ma. ȷ̃. de pri. do. l. j. cum si. Sol. quicq̄d dicat Dy. in c. priui
6 legium personale. de re. iur. lib. 6. †rest. in inte. quo ad quædam dr̄ bñficium psonale, vt in casib. in quib. ad fideiussores nō transit ꝗ ad q̄dam dr̄ reale, vt quo ad trāsmissionem ad hr̄des, vt l. ñ solum. ff. de in int. rest. In casib. in qb. ꝯpetit fideiussori, hᵒ est rō, qa bñficium istud partim dat rōe psonæ. partim rōe læsionis, & iō in quibusdam casib. h; vim psonalis bñficij, in q busdā h; vim realis bñficij. Op. ff. de fideiuss. l. Marcellus. Sol. vt ibi. Quærit gl. multū solen
7 niter. † Vtrum restituto minore intelligat restitutus fideiussor, in casib. in qb. transit bñficiū ad fideiussorē, vel hēat necesse fideiussor de nouo petere bñficiū rest. in int. gl. t; q̄d hēat necesse petere de nouo, p hunc tex. q dicit, vtriq; psonæ tam, &c. vñ cum vtriq;
8 competat, quil; hēt intentare per se. † Quæro quid si minor non voluit impetrare restitutionem, an possit eam intentare fideiussor? Gl. dicit ꝙ sic, & bene, vt l. si post mortem. ff. de contratab. &c.

¶Si tutor vel curator interuenerit. Rub.

LEX I.

SI iam puberes. Minor aduersus adōem p̄t restitui intra tp̄s ltimum: quo ela pso ꝯ eius curatorem, q sibi authoratᵒ est, succurret. h. d.

LEX II.

Minoribus. Tutoris authoritas in iudicio, vel extra nō impedit restōem minoris, si ibi ē læsus. h. d.

LEX III.

Etiam. Etiam in his, quæ gessit tutor solus minor potest restitui, & ꝯ tutorē experiri. h. d. Videbitis. ȷ̃. e. l. fi. &c.

LEX IIII.

Si creditor. Minor non restituitur aduersus obligationē administratoris, quia ipse non tenetur. Cyn. hic intrat materiam difficilimam, quæ tractatur in l. si pupilli. §. j. de neg. gest. & Cy. ponit in l. ei qui seruo. §. j. ȷ̃. quod cum eo, &c.

LEX V.

1 *Restitutio quando concurrat cum alia actione contraria.*
2 *Actio ordinaria quando excludat extraordinariam.*
3 *Instantia perempta, actio remanet perpetua.*
4 *Auxilium ordinarium, & extraordinarium quando concurrant.*

Etiam. Auxilium e͞xordinarium ꝯcurrit cum ordinario q̄n competit ꝯ diuersos, nec electione tollunt. h. d. Op.
1 †restō ñ ꝯcurrit cū ꝯria actione, vt l. in cāe. la 2. de mi. Sol. verū est, q̄n illa duo remedia darent ꝯ vnū, & eundē. Secus si ꝯ diuer-
2 sos, vt hic. † ꝯ hoc op. de l. cum mādato. ff. e. Sol. multæ sunt. Ista sol. est vera, ibi loq̄t q̄n actio ordinaria hūit originem ab actione voluntaria, qa tūc excludit e͞xordinariā, ēt q̄n ꝯpetit ꝯ diuersos. hic verò hūit originem ab actione necessaria. Op. 3. de l. ꝑper indum. §. fi. ȷ̃. de iudi. Sol. dicit Gl. q̄d spāle est ibi in instantia iudicij, qa ea perempta remanet actio prima firmior, ꝗ primò esset: secus
3 si cā esset perempta, & vide gl. No. ex eo ꝙ dicit firmior, † ꝙ perempta instantia remanet perpetua actio, ꝗ est facta p lit. ꝯtest. De hoc dixi vobis in l. 2. ȷ̃. de fru. & lit. exp. Pet. tñ non t; istam sol. sed dicit, q̄d hic non poterat minori æqualr̄ subueniri ꝯ fideiussorē, & e͞xneos: qa tutor dederat eis pecuniam, & ipsi volebant possessiones venditas. Sed q̄n prosequeretur ab vtroq;, tunc actione ordinaria d; procedere, nec haberet locum restō, vt d. l. fi. Ista sol. Pe. ñ est vera. vt per l. ēt. s̃. e. ti. & est ꝯ l. si minor. ff. de adm. tu. Tene ḡ
4 sol. gl. ꝙ spāle est in iudiciis. Itē op. ȷ̃. ti. 2. l. fi. Sol. vt ibi, †distingue plenè q̄n ordinarium auxilium concurrat cum extraordinario. Plenissimè dixi in l. in prouinciali. de oper. no. nun. vbi tangitur. Vlt. opp. & vr̄, ꝙ per electionem tollatur vt ȷ̃. de codi. l. fi. Sol. Ibi quando ꝯ eundem agebatur, hic quando ꝯ diuersos agebat, &c.

¶Si in communi eademq́ue causa, in integrum restitutio postuletur. Rub.

LEX VNICA.

1 *Factum vnius ex fratribus, non nocet alteri.*
2 *Ratam habens venditionem rei suæ sibi præiudicat.*
3 *Beneficium quod datur vni ex sociis, quando porrigatur ad alium.* 5.
4 *Quis quando possit habere ratum non suo nomine gestum.*
6 *Aetas vnius ex sociis, quando prosit aliis.*
7 *Appellatio vnius, quando prosit aliis.*
8 *Principium spectatur, quando finis habet necessariam consequentiam ad principium.*

NEc si maior. Factum vnius ex fratribus nō nocet alteri, & restō, ꝗ ꝯpetit vni minori, non prodest alteri. h. d. Not. hēs in summario. Pri-
1 mò hētis †ꝙ factum vnius ex fratri. nō nocet alteri. Simile. ȷ̃. de com. re. ali. l. j. quib. res iu. non no. l. j. & in to. ti. res inter
2 alios acta, &c. Not. 2. †ꝙ q ratam h; vendōem rei suæ, præiudicat
3 sibi. No. 3. †ꝙ bñficium, q̄d dat vni ex sociis, nō porrigit ad alium.
4 Ad fm op. ꝙ†qs non poterit hr̄e ratū q̄d non est suo noīe gestū, vt l. si pupilli. § s; si ego. ff. de ne. ge. Sol. dic ꝙ hic soror gessit noīe suo, & fratrum. Vel si intelligis ꝙ gessit noīe suo tm̄, resp. ad ꝯriū, ꝙ nō possum hr̄e ratum ꝙ non est meo noīe gestum, q̄tū ad producendam actionem ne. gest. mihi, vel ꝯ me, vt in ꝯrio, sed q̄tum ad alia: vt ad p̄iudicium mihi ḡnandum, possum, vt l. si. fundus. §. j. de pig. nisi in subsidium, vt l. mr̄. ȷ̃. de rei ven. & l. si eum seruum. ff.
5 si cer. pet. & vide gl. super ver. gesserat. Ad 3. no. op. †ꝙ bñficium vnius ex sociis porrigat ad alium, vt l. si cōem. ff. quemad. ser. ami. si ser. ven. l. loci corpus. §. si fundus. Gl. tua dicit, q̄d hæc l. loqtur in his quæ sunt diuidua: lex ꝯria loquitur in indiuiduis, q̄m omnes seruitutes sunt indiuiduæ, excepto vsufructu, vt l. j. §. si vsusfructᵒ. ad l. falc. Pe. reprehendit istam gl. quia licèt seruitus sit indiuidua, tñ oblo personalis est diuidua, vt l. p fundum. de ser. rusti. præd. d. Iac. Bu. tenebat idem, sed loquebatur magis curialr̄ dicens ꝙ ista gl. debet intelligi in ipso iure seruitutis, nō in oblone personali.
6 Tu dic clarius. Q̄ñque†bñficium personale. seu ætatis allegat ad impediendū p̄scriptionem seruitutis, seu etatis, & sic ad eam conseruandam, & tunc ætas vnius prodest alteri maiori, vt l. si cōem. quemad. ser. am. Q̄ñq; allegat ætas vnius ad seruitutis declonem, vt quia agebatur ꝯfessoria, vel negatoria, tūc idem, vt ætas vnius prosit alteri, vt l. loci corpus. §. si fundus. ff. si ser. ven. Q̄ñque ætas allegatur ad impediendū seruitutē ꝯstitutam, & tunc ætas vnius prodest alteri, quia non p̄t pro parte constitui, vt l. pro parte. ff. de ser. Q̄ñque allegatur ad impediendum oblonem personalem de seruitute constituenda, tunc ætas vnius non prodest alteri, vt l. p fundum. de ser. rust. præd. Item op. de l. j. ȷ̃. si vnus ex plu. ap. & ff. de ap. l. si quis separatim. §. fi. Gl. inculcat ista ꝯria cum præcedentib. & dicit ꝙ ibi loquitur in indiuiduis: hic in his quæ sunt diui-
7 dua. Vult dicere†ꝙ sn̄ia diffinitiua est indiuidua, ideo non potest pro parte valere & pro parte non, merito vnius applo alteri prodest. Et vide gl. istud non vr̄ verum. nam sn̄ia ex postfacto posset esse diuidua, vt dicam vobis ȷ̃. ti. j. l. j. Præterea quando sunt plures personæ litigantes etiam sententia prima potest esse diuidua, ꝙ in personam vnius feratur, in personam alterius non, vt l. non idcirco. ff. de iud. & l. de vnoquoq;. in pr. ff. de re iud. Vnde ista gl. forte voluit dicere ꝙ illa l. j. ȷ̃. si vnus ex plu. & l. si qs separatim. §. fi. loquatur in causis indiuiduis, vt super seruitutib. cōiter illæ ll. ḡnalr̄ intelligant. & p certo ḡnalr̄ loquunt. s. in oblone tutelæ, & in aliis indiuiduis. Dicamus ergo, prout dcm̄ fuit, sc. ꝙ spāle est in cā applonis, q̄n vna est cā, & vna rō defensionis vtriusque. Rō hᵒ. est, qa studere debemus, vt sn̄ia sit indiuidua inq̄tum possumus, l; possibile sit, ꝙ ex post facto diuidatur, tñ principalr̄ debemus studere, vt sit indiuidua inq̄tum possumus, vt l. in hoc iudicio. fam. ercisc. Op. de l. 3. §. scio. s̃. de mi. vbi vr̄, ꝙ dēamus inspicere initium.
8 †sed hic tp̄e quo ratum habuerunt, isti erant minores: ergo. &c. Sol. dic quod hic, q̄n ratum habuerunt non erant minores. Dicit gl. vel alr̄, posito q̄d tp̄e, quo ratum habuerunt erant minores, tñ si postq̄ facti sunt maiores, habuerunt ratum, non habebunt restōem. Non obst. l. quæ dicit, principium spectandum, qa illud verum, q̄n finis h; necessariā ꝯñiam ad principiū, sed hic ratihabitio sequens nō h; necessariā ꝯñiam ad prin. sed volūtariè fecit, ḡ, &c.

¶Si aduersus rem iudicatam. Rub.

LEX I.

1 *Sententia quando possit ferri pro parte tantum.*
2 *Conuentus rei vendicatione ad totum fundum, & repertus sit tantū dimidium possidere, ad partem illam dimidiam condemnatur, & sententia tenet.*
3 *Libellus in actione tutelæ, qualiter possit formari.*
4 *Initium quando inspiciatur, et non est finis, ad hoc vt detur restitutio minori aduersus sententiam.*
5 *Iudicare, & sic iudicare, qualiter differant.*
6 *Aduersus læsionem contingentem intra modicum tempus postquam cessauit absentia, quando detur restitutio.*
7 *Sententia, quando possit pro parte valere, & pro parte non ex post facto.*
8 *Libellus, quando qs petit se restitui aduersus sententiam, qualiter concipiatur.*
9 *Restitutio in integrum restituit minori, quod abstulit ei læsio.*

MInus ex tutelæ. Actori minori succurritur si reᵒ in minus extiterit cōdēnatus, ñ maiori. h. d. istam l. hēo p multū subtili. l; circa tex. sit clara. Op. & vr̄ q̄d de iure cōi agere posset, vt ȷ̃. de iu. l. licet. & s̃. de transa. l. age. Sol. In ꝯriis vnam tm̄ speciem fuit prosequutus: vnde in aliis potest agere iure communi, hic verò de illa specie vult agere, de qua fuit iudicatum. Contra
1 hoc op. † ꝙ etiam de eadem posset agere de iure communi, nam si iudex pro parte fert sn̄iam, & pro parte a non sn̄ia est ipso iure

a ADD. ¶Ale. Adde quod Bal. vt refert & sequitur Pau. de Cast. hic dicit, ꝙ stante statō q̄d nō valeat sn̄ia nisi soluatur gabella ad ꝯputum sex denariorum p libra, & lata sn̄ia in 100 solutaque gabella nisi p 50. q̄d in totū erit sn̄ia nulla. Tñ subdit Pau. de cast. rn̄disse, de facto, ꝙ stante statō ꝙ nō valeat instr̄m ꝯtinens summam, s̃. 50. nisi registratum foret in libro cōis, & esset instr̄m de 100. quod valebit in 50. quia summa est diuisibilis. Non ob. decisio Bal. s. n ipsum, quia loquit in sn̄ia, ꝗ est indiuisibilis, all. no. in l. si sp̄osus, §. ḡnalr̄, ff. de do. int. vir. & vx.

nulla

nulla,vt l.in hoc iudicio.ff.fa.erc. & l.apud Celsum.§.item q̄rit̄.el
j.de do.exce.sed fm hoc,hæc snīa fuit ipso iure nulla,qa de parte
tm̄ ꝓnunciauit. H⁹ timore,in hac l.sunt opi.& hic aduerte,ꝙ q̄dā
fatent̄ ꝯ̄rium,& hanc l.intelligūt,ꝙ in 5.ꝯdemnauit,& in 5.absol
uit, & sic de toto ꝓnunciauit, & ita vr̄ sentire gl.Alij dn̄t, ꝙ istud
est diuinare, sed hic sup toto ꝓnunciauit, hoc est sup 5.exp̄ssè,&
sup aliis 5.tacitè ꝓnunciauit,& qa de eo qđ nō dixit,vr̄ absolue-
re.qđ gl.& doct.nr̄is n̄ pl;.In snīa.n.nō p̄sumit̄ nisi illud,qđ est di-
ctū,vt j̄.si plur.vna sen.l.j.& d.l.apud Celsum.§.item q̄rit̄.de doli
exce.Alij dn̄t ꝙ hic ꝓnunciauit sup pte tm̄, & dn̄t ꝙ ꝯ̄riū n̄ est ve
rum,n̄.n.est nulla snīa,si ꝓ parte tm̄ pronūciatur,vt hic.doc.tn̄&
gl.dn̄t ꝯ̄ p l.in hoc iudicio.fa.erc.& l.qualem.§.j.ff.de arb.Quid di
a cemus?ᵃprimò in hoc vtrū snīa possit ferri ꝓ pte tm̄, dicas,si q̄dē
libellus ꝯtinet plura capitula,p̄t sup vno ferri snīa,& sup alio nō,
vt l.ēt.§.j.ff.e. Fac.s̄.de transac.l.si ex falsis.Itē si libell⁹ ꝯtinet vnū
capitulum ꝯ̄ plures:nam ꝯ̄ vnum p̄t ꝓnunciari,ꝯ̄ alios nō, vt ff.đ
iud.l.n̄ idcirco & ff.de re iu.l.de vno quoq;. si verò ꝯtinet vnum
b tm̄ capitulū,ᵇtunc n̄ p̄t ꝓ parte tm̄ pronūciari,vt d.l.in hoc iudi-
cio.& l.qualem.§.j.de arb. Ita dn̄t doct. Addo hoc esse verum,qn̄
instantia cāæ t; super toto: secus si ꝓ parte esset pempta,ita ꝙ se-
queret̄ absol'o ab obseruōe iudicij.tunc.n.sufficit pronūciari sup
illa parte,in q̄ t; iudicium.Casus est in l.si ꝯstante.§.fi.ff.sol.ma.Et
a per hoc dixi semel in q.de facto,†cum rei vend.aliqs ꝯueniret̄ ad
c fundum,repertus ē possidere ꝓ dimidiaᶜtm̄,vn̄ iudex eum in illa
dimidia ꝯdemnauit, in alia dimidia nihil dixit. Dico ꝙ snīa v;,qa
ꝓ alia parte,q̄ nō possidebat, nō ꝓcedebat iudicium. l.fi.ff.de rei
ven.His p̄missis,redeo,& videamus qual'r intelligas hanc l. Gl.vr̄
velle ꝙ pro parte sit ꝯdemnatus,pro parte absolutus.qđ verū est
in se,sed est diuinare.Tu verò pone casum al'r,ꝙ fuit actū actione
tutelæ pro vna sp̄ē,n̄ exp̄ssa q̄titate,hoc mō,Peto,ꝙ reddat admi-
nistrati frumēti rōem, & reliqua restituat.iudex ꝯdemnauit eum
ad restōem de qnq; occasione reliquorū,cū in veritate dr̄et con-
demnare ad decē.Certè tūc v; snīa,& vr̄ super toto ꝓnunciatum,
q.d.ista tm̄ reliqua petere eum dr̄e. Et hoc forte volūt dicere illi
q dn̄t,ꝙ ꝓ aliis qnq; vr̄ absolutus tacitè. Sed si ponamus,ꝙ in li-
bello fuisset exp̄ssa certa q̄titas, vt peto decem,q̄ remāserūt apud
te,ex tali administrōe,tunc hr̄emus necesse dicere illud qđ gl.đt,
3 ꝙ in 5.ꝯdemnauit,in 5.absoluit. Ex p̄dictis no.†ꝙ in actione tu-
telæ p̄t formari libellus exprimendo certā q̄titatem,ad q̄ qs dicat
tutorem sibi teneri,vt hac l.cū sua gl.Pōt ēt formari libellus nul-
lam exprimendo q̄titatem, vt s̄.dixi,& no. in l.j.in pr.ff.de eden.
Procedo vlterius. op. hic vr̄ dicere ꝙ sufficiat quem esse minorē
tp̄e iudicij.ꝯ̄,imò requirit̄,qđ sit minor ēt tp̄e snīæ,vt ff.e.l.3.§.1.
Gl.dicit ꝙ ista supplet̄ p illam vt hic dum dicit,tp̄e iudicij, subau-
4 di,& tp̄e snīæ.ꝯ̄ op.& vr̄†ꝙ dēamus inspicere initium,& nō finē,
vt l.si minor. ff.de ser.expor. Sol. Qn̄ finis h; necessariam ꝯn̄tiam
ad principium,tūc inspicimus principium,vt l.ꝯ̄ria. Sed qn̄ nō h;
necessariam ꝯn̄tiam inspicimus finem,vt d.l.3.§.1.Dices tu,nōne
snīa h; necessariam ꝯn̄tiam ad processum? quia iudex h; iudicare
necesse,vt l.de qua re.ff.de iud.ḡ dēmus inspicere tp̄s ꝓcessus, nō
5 tp̄s snīæ. Hic aduerte.† Duo sunt,s.iudicare, & sic iudicare,ꝙ iu-
dex iudicet,istud hēt necessariam ꝯn̄tiam ad processum,sed ꝙ iu-
dex sic iudicet, istud non h; necessariam ꝯn̄tiam ad processum.&
ideo ego putarem ꝙ si quidem sic iudicare veniret ex necessaria
ꝯn̄tia ad processum,vt qa minor amisit aliquas probōnes, vn̄ iu-
dex non poterat ꝯdemnare, tunc ēt aduersus snīam latam ꝯ̄ mi-
norem peteretur restō. Secus si minor eēt solum læsus in snīa, qa
in processu fecerat quicquid debuerat, tunc non habet locum re
stitutio aduersus snīam, quia illa non habet necessariam ꝯn̄tiam
6 ad acta:†Op.aduersus læsionem ꝯtingentem intra modicum tp̄s
postq̄ cessauit absentia,qs restituitur,vt l.ab hosti.§.sed ꝙ simpl'r,
ff.ex qui.cau.ma.ḡ eadem rōe aduersus læsionem ꝯtingentem in
tra modicum tp̄s, ex quo cessauit minor ætas,sed ego dixi tibi.s̄.
ēt qn̄ snīa est lata ꝯ̄ factum maiorem,ḡ.&c.Sol.Dicit gl.rō est,qa
p̄t appellare.Hoc nihil est dicere. Tu dic qđ diuersa est rō p̄dicto-
rum:nam modicum tp̄s ex quo qs est reuersus,ꝯputari nō p̄t ab-
senti,donec sarcinulas cōposuerit, & aduocatum q̄sierit, quæ rō
7 cessat in modico tp̄e,ex quo supuenit ætas.† Quæro,vtrum snīa
possit pro parte valere,& pro parte non valere ex post facto.V.g.
iudex ꝯdemnauit me ad decem, ego appellaui, dicens me graua-
tum ad quinq;,& in hoc obtinui,& sic valebit snīa pro parte,& ꝓ
parte non,& hoc fatentur Vltr.ar.ff.de inoff.testa.l.circa.Iac.But.
dicebat ꝙ l.circa. nihil facit ad propositum, qa si iudex appl'onis
in 5.absoluit,remanet snīa in aliis 5.& sic super toto est iudicatū:
qn̄ tn̄ sunt diuersa capitula, nullus negat quin ꝓ parte possit snīa
valere,& pro parte non,l.Carmelia Pia.de iu.pat.& l.q̄dā mulier.
fa.er. Ego puto ꝙ ex postfacto snīa possit pro parte valere,& pro
parte nō,vt in exemplo proposito,vt ꝯdemnatus ad x.appellauit,
an statim appl'o sola rescindit snīam in eo, qđ est appellatum, ff.
ad Turpi.l.j.§.fi.vn̄ interim anteq̄ iudex snīet, remanet pro parte
valida,& ꝓ parte nō. hoc ēt apparet ex casu h⁹ l.si bn̄ aduertatis.
8 Pro h⁹ decl'one†q̄ro qual'r format̄ libellus qn̄ qs petit se restitui
in integ.aduersus snīam. Hæc l.vr̄ velle, qđ qs petat se restitui vt
possit sup illa re, de qua snīatum est, actionē de nouo iterato in-
tentare,ac si snīatum non esset,hoc apparet ex pr.& fi.h⁹ l.Princi
pium dixit hr̄e actionē,&c. fm hoc vr̄ ꝙ dēat de nouo dari libel-
lus,& lis ꝯtestari,&c.& alia facere,Præterea rest.in inte.habilitat,
vt possit prosequi primā instātiam,ac si iudicatū nō esset. In ꝯ̄riū
vr̄ ꝙ qs dēat petere resti.in integ. vt possit j.instantiam ꝓseq, ac si
iudicatum nō esset,vt j̄.si aduer.lib.l.1.ibi dū đt, litis instaurōem
admittit,&c.Br̄ dico sic,Ad euidēriam, anteq̄ veniam ad alia,dēs
9 scire,†ꝙ bn̄ficium restōis in inte.restituit minori illud, qđ abstu
lit ei læsio,vt l.ait p̄tor.in pr.ff.e.& l.qđ si minor.§.restō.ff.de min.
& l.q proprio.§.item vel ꝯqueritur.ff.de procu.fm verū intell'm.
Dicam j̄.in processu. Hoc p̄misso,si minor est læsus in snīa,qa cū
iudex dr̄et cōdemnare tutorem,absoluit, restō in integ.rescindit
snīam ꝯ̄ illud obstaculum exceptionis,qđ parauit minori, nō tn̄
ꝙ iudex restituens in illa instātia ꝯdemnet tutorem.Rō,qa tutor
nunq̄ fuit ꝯdemnatus minori,vn̄ istam ꝯdemnōem non restituit
sibi restō,qa nunq̄ fuit ꝯdemnatus,sed rescindit snīam tm̄,&ideo
nunq̄ petens restōem aduersus snīam,petet,vt super cā prima,vi-
gore illius instātiæ habitæ sup restōe iudicet̄, sed ꝙ læsio,q̄ illata
est per snīam,remoueatur,&in pristinum statum reponatur.Hoc
præmisso p̄t esse qđ snīa læsit me per necessariam probōem omis-
sam,qa non probaueram,vt debueram,tunc hēo necesse in libel-
lo omnia ista narrare,quod ego omisi talem probōem,ex quo iu
dex absoluit tutorem,pp qđ ego mei facilitate sum læsus,qa dili-
gens paterfamilias, & hō maior hoc nō fecisset.tunc ꝯcludo qđ
restituat aduersus dictam snīam,& reponat in eo statu,in quo erā
qn̄ poteram facere dictas probōes, & isto mō intell'r restaurō li-
tis,quæ ponitur in l.1.j̄.si aduer.lib.Si verò læsit me snīa tm̄,quia
acta stant optimè,& debebat snīa venire pro me, tunc solum pe-
tam restōem aduersus dictam snīam,& tunc possum petere refor
mari snīam ex primis actis,ac si iudicatum nō esset, & hoc mō p̄t
intelligi d.l.j.& illud qđ hac l.dr̄, ꝙ actio moueret,&c. intell'r eo-
dem mō qđ moueatur actio prosequendo primam instantiam.
Vel possumus al'r intelligere hāc l.& stabit tex.propriè.Egi actio-
ne tutelæ pro vna sp̄ē,& omisi aliud accessorium, vt puta vsuras,
de quib.nihil dixi,fuit iudicatum, & pp snīam impedior mouere
actionem super principali, vt consequar vsuras, quæ veniunt ac-
cessoriè,vt j̄.depos.l.4. & de iud. l.si cum tibi. petam restōem ad-
uersus ipsam sententiam,vt possim actionem principalem moue
re propter vsuras,& al's accessiones,ac si iudicatum non esset,&c.

a ADD.¶Barb.Et vide Bar.in l.q vas,ff.de fur.& l.si ꝯstāte,§.fi.ff.sol.ma.d Ant.&
alios c.cū inter nos,đ re iu.Bal.l.2.C.e.gl.i l.apud Celsū,§.itē q̄rit̄,ff.đ do.exce.
b Paris.Quòd sup eodē c.n̄ valeat snīa lata ꝓ pte,t3 Cy.& Iac.but.& cōiter oēs
hic,& gl.in c.placet,extra de conu.ꝯiu.Vide ēt Bar.& Ale.l.si ꝯstante,§.fi.ff.so.
mat.Quid āt iudex diceret,ꝯdemno in decē tm̄,d.Mathes.in quodā cōsi.iudex
mercatorum,t3 sn̄iam in isto casu nō valere.Pro quo ēt facit vnā rl'am,q̄ ponit
Bar.in l.3 §.cum Titio.ff.de ad.leg. In ꝯ̄rium vide Pan.c.cū inter,ex.de reg.iu.
vbi late tangit istā mām. Prò Math.facit,qa in snīa verba stricte intelliguntur,
l.j.C.si plu.vna sen. iō vbi fit stricta interpretatio,n̄ h3 locū argm̄ à ꝯ̄rio sensu,
ergo in aliquo absoluo,vt per Bar.in l.oēs populi in 6.art.prin.de iust.& iu. dū
ponit an statuta accipiant interpretationem extensiuam.Vide latius de mā qn̄
snīa lata ꝓ parte valeat, Fel.in c.cum inter,de re iud.vbi ponit 14.limitōnes ad
rl'am cōem,qđ sup eo.c.nō valeat ꝓ parte,& transit ēt cū opi.Abb.circa illud
qđ dcm̄ est de taxatiua. Vide ēt ad rl'am qđ consuluit Ro.consi.218.incip.in re
p̄nti,vbi ponit si qs condemnetur ad restōnem,qđ valeat respectu rei, sed non
respū æstimōis cum sint separata capitula. Item vide Bal.in c.inter cæteros in
2 q.de re iud. dicentem qđ si est deducta stipl'o de decem, & iudex iudicat de
20.in totum est nulla,ēt si esset iudex ꝯpetens in tota summa,vt differat à casu
l.fi.cum gl.ff.de iur.om.iu.Seq̄tur Fel.in d.c.cū inter. Item ꝙ nisi pronuncietur
sup toto n̄ valeat,vide Barb.cons.96.vol.4.in 2.dub.q loq̄tur qn̄ erat opposita
exceptio condemnōnis,q̄ extinguebat creditum actoris pro parte,vt p eum.
c Adde quid si quis vendicat fundi medietatem pro indiuiso,& probat pro diui
so,quam sententiam debeat ferre iudex, Fel.cons.139.

LEX II.

1 *Actor in libello potest facere mentionem de exceptione rei,& replicatione.*
2 *Pater agens causa status,quando possit venire contra factum suum.*
3 *Filius quando petat se restitui contra patrem.*

Si cum pater. In cā status, filius minor aduersus snīam
1 latā ꝓ pte petet se restitui.h.d.No.ex l.ꝙ†
sicut in libello suo actor p̄t facere mētionē đ defensiōe siue exce
ptione rei,& replicōe ita hic.& hoc no.Inn.nescio in q̄ c.& in pe
tēdo,ego in libello possim facere mētionē de pacto de nō peten-
do,& ꝙ postea fecisti mihi pactū de petendo, vt hic p;. ꝙ no.Op.
2 †ꝙ pr̄ n̄ potuit agere,qa nō p̄t venire ꝯ̄ fcm̄ suum, vt l.post mor-
tem.ff.de adopt.Sol. Veritas est ista.Qn̄q; patri obiicit̄ solus cur-
sus tp̄is,q̄ filius sterit in libertate, tunc req̄runt̄ 20.anni, ad exclu-
dendū eū,vt l.j.j̄.de pa.po.&ibi no.Qn̄q; pr̄i obiicit̄ fcm̄ suū cur-
su tp̄is, tūc sufficiunt x.an.ad excludēdum pr̄em, vt l.post mortē.
ff.de adop.Qn̄q; pr̄i obiicitur factum suum tm̄.tunc ista obiectio
3 nō excludit eum,si factū est inualidum:hic est casus hic.†Tertio
op.quòd

opp. q̄ ꝯ patrem non posset peti restō. vt ī. qui, & aduer. quos. l. fi. Sol. R Pa illa fallit in cā status, hæc est bona sol. q̄ mihi pl;. Alij dicunt q̄ non petit restō aduersus patrem, sed aduersus sn̄iam latā pro patre. & hanc opi. tenent quidam, quia tunc quæritur de iudice, non de parte, l; Cy. eam non teneat. Op. de l. præfecti, & l. minor. e. ti. ff. Sol. Intellige hic q̄ de procōsule, ibi de eo. loquit, &c.

LEX III.

1 *Iudex delegatus quando possit de in integ. rest. cognoscere.*

a Aduersus. Aduersus sn̄iam vicarij, vel delegati principis solus princeps a restituit. h. d. Op. in aut. de ap. & intra quæ temp. §. fi. Dicit gl. aliud in appl̄one q̄ in restōne. Tu dic idem. ibi. n. appellat ad principem, l; alij iudices ab eo deputati super hoc cognoscant vt vidistis in l p̄cipimus. ī. de app. Quæro

2 an ipse † iudex delegatus possit de restōe in inte. cognoscere? Quidam dicunt q̄ sic, vt l. fi. vbi, & apud quem, & sic ista l. corrigit. ar. pro hoc in l. q proprio. §. item q̄ritur. de p̄c. Br̄, si q̄dem restō petit aduersus aliq̄ ĩterlocutoriā, tūc ipsemet delegat⁹ poterit restituere, vt d. l. fi. ī. vbi, & apud quē. si petit restō aduers⁹ diffinitiuā, tūc ĩpsemet delegatus restituere nō posset, vt hic, nisi sibi sp̄al'r ꝯmitteretur, vt l. ꝯria, &c. ¶Contrarietas, & Concordia.

Pro concordia, Aduerte, q̄ restituere p̄t solus princeps aduersus illū, q vice principis iudicauit. ita Bar. & Bal. in hac l. aduersus. Bar. in l. fi. C. vbi, & apud quē. ꝯ v̄r tr̄e in l. iudex. ff. de re iu. hæc refert Pau. cōs. 88. Tu dic, vt ipse sensit vibq;, aut restō fit de directo aduersus sn̄iam ipsā diffinitiuā & nō p̄t, q̄a funct⁹ est offō suo. Et ita v̄r clarè deter̄iare Bar. in l. j. in fi. ff. de q̄. & iu. p̄all. Aut d; fieri restō circa aliq̄ interlocutoriā, & circa appenditia nō circa principalē, & poterit delegatus restituere. Ita fuere de mēte ipsius Bar. vbi s̄.

a ADD. ¶Adde q̄ Bal. ex hoc infert, q̄ stante confsīone legati, q̄ appl̄o non intelligatur deserta, l; Apostoli non fuerint petiti, & legatus à Papa in terra iurisdictionis suæ protulerit sn̄iam, à qua fuit appellatum, non t̄n fuerunt Apostoli petiti, q̄ appl̄o d̄r deserta, quia consl̄ō inferioris non ob. delegato Principis.

LEX IIII.

1 *Sententia lata contra minorem indefensum, quando, & quib. casib. valeat.*
2 *Sn̄ia lata contra minorē, an valeat si tutor fuit in exordio litis, sed nō t pe sn̄iæ.*
3 *Minor an tutor condemnetur, quando non defenditur.*
4 *Sententia lata contra minorem indefensum in principio litis, sed in fine defensus, an valeat.*
5 *Si tutor vel curator à principio fuit in causa: postea in processu non fuit citatus, sed minor cum alio eius curatore, an sententia valeat.*
6 *Libellus in quo dicitur, dico sententiam nullam, & si qua est, appello: valet.*

Cum & minores. Sn̄ia lata aduersus minores indefensos est ipso iure nulla, s; si sunt defensi est valida. sed p̄nt restitui. h. d. Op. fa꜀ū ab adulto nō h̄nte curatorē est validū, vt l. fi curatorē. s̄. de in inte. rest. g̃ eo. mō sn̄ia.

1 Gl. dn̄t, † q̄ illud est verū in ꝯ꜀tib. secus in iudiciis fm oēs, l; nulla l. caueat. Vide gl. certe tex. in l. acta. §. fi. ff. de re iu. v̄r hoc multum bene ꝯcludere. Op. ēt q̄d sn̄ia lata ꝯ minorē valeat. ff. ex q̄b. cau. in pos. ea. l. apud Iulianū §. fi. & l. si minor. de bo. aut. iu. pos. Sol. dicit gl. fallit in sn̄ia interlocutoria, vt ibi. hic loq̄t in diffinitiua. Dicas q̄ verū est in sn̄ia interlocutoria de mittendo, vel nō mittēdo in possessionem: secus in alia interlocutoria, q̄ profert parte p̄nte, vt vidistis in l. fi p̄ses. ī. q̄uō, & quan. iu. Itē fallit in sn̄ia diffinitiua, q̄ profert in possessione momētanea, vt l. j. ī. si per vim vel alio mō. & l. j. si de mom. pos. fue. appel. † Quærit gl. quid si tutor vel cura-

2 tor fuit in exordio litis, sed nō interfuit t pe sn̄iæ, an sn̄ia valeat? V̄r q̄ nō, vt l. si præses. ī. q̄uō, & quan. iu. Gl. determinat ꝯrium, & dicit, Q̄n̄q; tutor, q interfuit ab initio, ex post facto desiit esse, morte, vel alio casu: tūc sn̄ia lata aduers⁹ minorē est nulla. vt d. l. si præses. Q̄n̄q; tutor adhuc durat, sed adesse noluit, tunc sn̄ia valet, vt l. quamuis. la 1. de adul. ꝯrium v̄r dicere gl. in d. l. si præses. vbi dicit, q̄ paria sunt tutorem non esse, vel esse, & nolle assistere. Et dicas sic. Q̄n̄que tutor est, si quidem assistit in toto processu, noluit t̄n adesse sn̄iæ, tunc sn̄ia v; vt in hac gl. Ad vnum t̄n aduerte q̄ gl. hic

3 dicit, † condemnatur minor, intelligas, hoc est tutor cōtumax p̄ minore, vel forte ēt ipse minor, fm ea q̄ dixi in l. i. ī. de sen. Q̄n̄que tutor noluit adesse in cāæ processu, & tunc sn̄ia lata ꝯ minorem nulla esset ipso iure, sicut q̄n non h̄ret tutorem, vt d. l. si p̄ses. & q̄d ibi no. Et iō ꝯ tutorem volentem venire ad prosequendam cām proditum est remedium q̄d h̄uistis in l. eum qui res. s̄. de proc. Ex prædictis hēs vnum casum, q̄n minor fuit defensus ab initio, non

4 in fi. q̄d iuris sit. Quæro † quid si minor nō sit defensus ab initio, l; in fi. sic, certè sn̄ia est nulla, q̄a ltīmè non fuit inchoata cum sua persona, vt l. momentaneæ ī. qui le. pers. & vide gl. Et fm hæc hēs fm casum. Tertio casu, q̄n minor n̄ fuit defens⁹ neq; ab initio neque in processu, iste casus est indubitabilis, vt hic. Iuxta prædicta

5 Gl. quærit de q̄ōe notabili, † quid si ab initio tutor fuit in causa, postea in processu nō fuit, nec fuit citatus, sed fuit citatus minor cum alio eius curatore forte ad illam litem, an valebit sn̄ia? Gl. v̄r dicere q̄ sic, vt l. si minor. ff. de bo. aut. iu. pos. vbi minor h̄ns curatorem p̄t venire cum alio defensore. Doct. nō examināt istud plenè. Br̄ fateor q̄ si tutor inchoauit instātiam, minor ipse cum alio ltīmo administratore p̄t prosequi, quia ipse h; vtile ius instantiæ, iō si ipse citatus voluit comparere optimè potuit, & valebit processus: sed si ipse noluit comparere, processus factus ꝯ eum nō v;, quia non potuit ipse inuitus citari ad illam instantiam, vt l. procuratoribus. s̄. de procu. & ibi dixi vobis, & ita consueuit dicere d. Lamb. de Ram. quod intell'r q̄do ab initio solus tutor inchoauit causam: secus si inchoauit pupillus authoritate tutoris, quia tunc ista gl. p̄cederet simp̄l'r, vt l. j. §. sufficit. de admi. tu. Quæro vltimò, quia hic fuit facta mentio de sn̄ia nulla, & ea quæ rescinditur per

6 restōem, † quid si in libello dicatur, dico sententiam nullam, & si qua est appello, an valeat? Dico q̄ sic, vt c. auditis. extra, de rest. in integ. Dixi in l. 1. quando prouo. non est necess. &c.

LEX V.

1 *Restō aduersus sn̄iam latam contra administratorē minoris q̄do detur minori.*
2 *Restō in integ. q̄do competat, vbi hēat locum aliud remedium, puta appellatio.*
3 *Remedium extraordinarium quando plenius per ipsum succurritur, concurrit cum ordinario.*
4 *Minori an currat tempus ad appellandum.*

a In rem pupilli. a Clarissima est. Br̄ dicit. eo. mō restituit minor aduersus sn̄iam latam ꝯ. eius administratorem, sicut ꝯ seipsum. h. d. Op. de l. ait prætor. in pr. ff. de

1 mi. vbi datur † restō de eo quod gestum est cum minore, sed hic non est gestum cum minore, g̃, &c. Resp. imo cum ipso minore est gestum. q̄n geritur cum eius tutore, vel cur. & probatur in hac l. fi. Simile videbitis in l. 3. §. si procurator. ff. quod quisq. iu. Sed si dicis, istud nō est verum propriè, sed impropriè, vt l. j. §. deiecisse. ī. de vi & vi ar. Ego resp. q̄ imò propriè geritur cum minore, quia iste est actus licitus, & sic a tutore, vel cura. necessariò fit, & necessariò v̄r fieri rectè cum ipso pupillo, sicut dicimus de eo qui percutit aliquem cum pila vel sagitta, quia verè percutit cum illa pila, vel sagitta, necessariò agat, vt l. item Mela. in prin. & §. 1. ff. ad l. Aquil. Dixi alio anno plenè in l. sed, & si vnius. §. seruus. ff. de iniu. Op. de l. si creditor. s̄. si tu. vel cur. interue. Sol. Aliud q̄n quis ꝯhit cum tutore contemplatione ipsius: aliud q̄n ꝯ eum simp̄l'r datur sn̄ia, quia tunc sn̄ia mandaretur executioni ꝯ pupillum, vt l. 4. in pr. & §. j. ff. de re iu. & l. Plautius. ff. de proc. merito hic minor resti-

2 tuitur. † Item opp. rest. in integ. non h; locum vbi competit aliud auxilium, vt l. in causæ. la 2. ff. de mi. Sed ille qui succumbit, habet remedium appl̄onis de iure communi, ergo v̄r q̄ de necessitate restōem non habeat. Dicunt quidam q̄ hic loquitur q̄n erant ela p̄sa tempora appl̄onis. Quod an sit verum, examinabitur incontinenti, tamen quantum ad propositum, gl. sol. alio mō, quia restō tribuit plus quàm tribuat appellatio, nam per appl̄oem quis habet necesse adire maiorem iudicem, quod non habet necesse per restōem. Præterea, per appl̄onem non posset quis restitui ad exceptionem dilatoriam, vt l. ita demum. s̄. de procu. sed per restōnem

b sic, b vt l. minor 25. an. omissam. ff. de mi. Præterea, hoc probatur

3 in l. 1. si sæpius in integ. rest. post. † No. ergo ex ista gl. vnam limita

c tionem c bonam, & not. q̄ illud quod dicitur, q̄ extraordinarium auxilium non concurrit cum ordinario, est verum, nisi extraordinarium sit magis plenum. Tene menti totam istam Glo. Ad illud autem quod dicitur, q̄ tempora appellationis non currunt minori. opp. ī. in quib. caus. in integ. rest. non est neces. l. fi. Dicunt qui-

4 dam, † fateor quòd hodie tempus appellandi nō currit minori, per illam legem. Alij dicunt cōtrarium q̄ fauore iudiciorum ista tempora currant minori. Simile. ī. de iudic. l. properandum. §. fi. Habuistis no. in l. vlt. s̄. si tu. vel cur. inter. in hoc residet gl. Contra gl. videtur tex. in l. si præses. ī. quom. & quan. iu. Præterea videtur ratio. ideo enim in l. properandum. in fi. currit tempus instantiæ, quia parat modicum præiudicium: cùm actio firma remaneat, vt no. in d. l. vlt. si tu. vel cura. interue. sed tempus appellationis non solum aufert instantiam, sed etiam aufert totam causam. Quid dicemus? Br̄ possumus sic dicere. Si minor non habet tutorem, tempora appl̄onis non currunt. vt d. l. si præses. ī. quom. & quan. iud. sicut non currunt absenti, nec ignoranti, quia ista computantur à tempore scientiæ, vt vidistis in l. ab eo. ī. quom. & quan. iud. sed si habet defensorem, & non appellat, seu nō prosequitur, tunc currunt ista tempora. Ita loquitur ista Gl. Sed si dicas q̄ per lapsum istorum temporum amittatur causa: concedo, tamen fauor iudicij requirit, vt ista tempora labantur, licèt possit restitui, vt in aut. de hær. & fal. §. pupillus. Contra hoc tamen facit gl. quæ est in d. l. si præses. quom. & quan. iu. sed illam potes intelligere, q̄ contra minorem indefensum non potest ferri sententia iuridicè, vt dixi s̄. l. proxi. sed per lapsum instantiæ à iure sic. Vide Gl. tuam, & no. & eam perpetuò tene menti, &c.

a ADD. ¶Barb. Quòd appl̄one pendente p̄t peti in int. rest. & tenuit Arch. 87. dist. c. irreligiosum, & hoc etiam dicebat d. Flo. hic, & alleg. l. 3. de app. & facit, quia poterit peti in principali causa, ar. l. imperator, §. postquam, vt leg. no. cau.

b Claud. Contra Bart. tenet Aret. in c. qualiter & quando, de acc.

c Pom. Vide Bar. & alios scribentes in l. in prouinciali § j. ff. de oper. no. nun. & vnum verbum Ro. cons. 220. in versi. 3.

Si ad

¶Si aduersus venditionem. Rub.

LEX I.

SI minor Iurm de nõ veniẽdo ꝯ prestõnẽ, impedit eã postulari. H.d. Op. de l. nõ dubiũ. in fi. s̃. de le. H⁹ timore hęc l. variaẗ 2. mo. Vno mõ ẜm Mar. q đr, ꝙ hæc l. loqẗ gñal'r siue decretũ iudicis interuenit, siue ñ. Nõ ob. l. ꝯ̃ria, qa loqt in ꝯ̃ctu ꝑpetuo ꝓhibitiuo, ſ; alienõ rei minoris ĩ q-busdã casib. reperiẗ ꝑmissa, iõ firmaẗ iur̃o. Bul. fuit in ꝯ̃ria opi. qa l. ñ dubiũ. loqẗ, qñ ꝯ̃ctus ẽ nullus ipso iure, vnde iur̃o nõ firmaẗ, & pars ꝑt agere ex iure sibi ꝯpetẽti, nec h; hoc necessariò impetrare à iudice, vñ iudex non est author periurij. hæc l. loqẗ, qñ ꝯ̃ctus est valid⁹, qa decretum interuenit. Vñ h; necesse petere restõẽ in int. vt possit ageř, q̃ sibi iudex denegat, ne possit restitui, ne sit author periurij. iõ Bul. dixit per elegãtia verba, vt hic hẽs in gl. ista opi. esset vera iure Cod. tñ superuenit aut. sacr̃a q̃ est noua ꝯstõ Imp. Federici, & approbauit opi. Mar. vt ẽt si sup ꝯ̃ctu inualido iureẗ, nõ possit minor venire ꝯ, ẜm opin. cõem. licèt quidam ꝯ, vt dicemus super d. aut. Op. s̃. de transa. l. si ex falsis. so. ibi interuenit dolus aduersarij. Op. de l. fi. ĩ. de non nu. pe. sol. Ibi iurm habebat in se tacitã ꝯdõem: hic nõ hẽtis alia. Cætera dicemus in aut. sacramẽta, &c.

AVTHEN.

1 *Iuramentum est triplex, & quando obligat, & de quo loquatur hæc auth.*
2 *Contractus quibus ex causis fiat inualidus.*
3 *Dispositio huius auth. habet locum in contracta inualido.*
4 *Hæc aut. fuit facta tempore glosarum.*
5 *Imperator Federicus approbat opi. Martini.*
6 *Sacramentum proprie est sacræ rei signum, & hic ponitur pro iuramento.*
7 *Iuramentum, an præstetur corporaliter.*
8 *In illis casib. in quib. habet locũ lex interpretata, habet locum ẽt l. interpretans.*
9 *Impubes proximus pubertati obligatur iuramento.*
10 *Iuramẽtum, an apponatur in ipso cõtractu, vel postea quandocunque vel prius, (nihil refert.*
11 *Dictio, super, quid significet.*
12 *Quando iuratur extra contractum, an requiratur præsentia aduersarij.*
13 *In dependentibus à sola voluntate vnius, non requiritur præsentia partis.*
14 *Iuramentum præstitum per minorem super contractu inualido, alia ratione, quàm minoris ætatis, an validet contractum.*
15 *Statuto stante, quòd nullus contrahat cum minore sine censensu consanguineorum si minor contrahat, & iuret, an possit contrauenire.*
16 *Iuramentum præstitum per minorem, an impediat restitutionem in integrum.*
17 *Iuramentum interpositum super facto, extenditur ad omne ius, quod descendit ex illo facto.*
18 *Dispositio huius auth. an habeat locum etiam in contractibus, in quibus ex vna parte tantum oritur obligatio.*
19 *Dispositio huius auth. est fauorabilis, & extenditur.* 20.
21 *Si iuratur generaliter nõ venire contra aliquẽ contractum ab eo celebratũ, an (habeat locum hæc auth.*
22 *Hæc auth. habet locum etiam in iudiciis.*
23 *Item habet locum si minor vendat rem alienam.*
24 *Dispositio huius auth. vt habeat locum, sufficit quòd ponantur verba ĩn contractu, quæ importent, iurauit non retractare.*
25 *Inuiolabiliter custodiri quomodo dicatur. (remissiue.*
26 *An hæc aut. habeat locũ, quando minor est deceptus vltra dimidiam iusti ꝑtij,*
27 *Iuramentum interpositum per metum non obligat.*

a Sacramenta. [a] Ista est noua ꝯstõ Fed. & h; multum altã & vtilẽ mãm, & ego tractaui đ iur̃o plenissimè in l. si qs ꝓ eo. in pr. ff. de fideius. vbi tractaui de oĩb. iur̃is, nisi de eo, qđ à minore ꝑstaẗ, de q̃ hic dicã qa hæc est sua mã. Et primò loqẗ de iur̃o interposito spõte. Scđò de iur̃is interpositis vi. Secũda ibi, per vim ãt. Ia. Colum. glosauit istã aut. & ponit multa, & infinita. Gl. br̃ ponit q̃dã substãtialia. D. Rof. ꝯmẽtauit istã ꝯsti. & ponit eam inter Senatuscõsulta, & ibi dicit multa bona. Ego dicã vobis, q̃ sunt magis q̃tidiana, & vtilia. Et vt intrẽ gl. op. & vr̃ qđ iurm ñ sit obligatoriũ, nisi in liberto, vt l. vt iurisiurãdi. ff. de op. li. l. fi. de li. cau. & l. si qs ꝓ eo, in pr. de fideius. Huius timore dẽs scire,
1 † ꝙ triplex est iurm. Quoddam est obligatoriũ, vt si aliqs vult se obligare iur̃o, nullo alio ꝑcedente, vel sequẽte ꝯ̃ctu, & tũc iurm nõ est obligatoriũ nisi in liberto, vt l. nõ dubiũ. in fi. ĩ gl. s̃. de le. qđdam est iurm litis decisoriũ, qñ iuraẗ super aliq̃. de hoc loqẗ ti. de iurei. ff. & C. & de hoc nõ loqẗ hæc aut. Quoddã est iurm ꝯfirma-
2 torium alicuius ꝯ̃ctus, de illo loqẗ hæc aut. Itẽ dẽtis scire † ꝙ ꝯ̃ct⁹ sit inualidus multis ex causis. Qñq; fauore publicę vtilitatis, qñq; est qa ꝯ bonos mo. qñq;, qa nõ seruaẗ solẽnitas, qñq; qa l. sibi nõ adsistit, & multis aliis ex causis, vt hẽs Inst. đ inu. stip. De oĩb. istis ñ loqtur hæc aut. qñq; ꝯ̃ctus est inualidus rõe minoris ætatis, & de hoc tm̃ loquiẗ hęc aut. His ꝑmissis iterum op. ad hanc aut. s̃. de le. l. nõ dubium. Dicũt qdam, ꝙ hæc aut. corrigit illam l. Alij dicũt, & hãc opi. tenẽt oẽs Vltr. ꝙ ista aut. nõ corrigit l. ꝯ̃riam. nã hic loqẗ qñ interponiẗ super ꝯ̃ctu valido. Dicit. n. super ꝯ̃ctib. rerũ suarũ. l. ꝯ̃ria loqtur super ꝯ̃ctu inualido, & ẜm hoc ista aut. venit ad l. C. ad-
3 dẽdo, nõ corrigẽdo. Gl. vr̃ dicere, ꝙ veniat corrigẽdo, † ꝙ si interuenerit super ꝯ̃ctu inualido, qđ illud ꝯfirmet. Et hãc tenẽt oẽs, &
4 ꝯsuetudo approbat, & ego credo, ꝙ sit verũ. † Nã ista aut. fuit fcã
5 tpe nr̃orum glosatorũ. Et audiui, † ꝙ Imp. Fed. ex certa scĩa sciẽs istas opi. approbauit opi. Martini, ita referũt doc. antiq. Venio ad q. dr̃ hic, sacr̃a. q̃ro, qd est hoc dictũ sacr̃a? resp. dẽs scire, ꝙ hoc vo-
6 cabulũ hic ponitur impropriè. † qa sacr̃m ꝓpriè ẽ sacræ rei signũ, de q̃ loqtur ti. ext. de sacr. nõ reit. sed hic poniẗ sacr̃m, hoc ẽ iurm.
7 q̃ro circa istud † vtrum sit necesse, ꝙ sacr̃m ꝑstetur corporaliter? [b]
b Vr̃ ꝙ nõ, qa aut. simpl'r loquitur. In ꝯ̃rium, vr̃ ꝙ sic, vt l. j. huius ti.
8 q̃ hoc ꝓbat. † Nam in quib. casib. h; locum l. interpretata, in his h; locum l. interpretans, vt in Aut. de filiis añ dot. instr. natis. Pro hoc vr̃ tex. in l. si alterius. ĩ. si mi. se ma. di. Et hoc de iure ci. cõiter tenetur. Ego credo, quod Canonistæ teneãt al'r. Sequitur in tex. puberum. Quæro, quid si iurauit pupillus seu impubes? Gl. dicit, ꝙ non
9 t; . at. l. q iurasse. de iurei. Doc. communiter tenẽt, † ꝙ si impubes est maior infante, ꝓximus pubertati, ita ꝙ in eo cadat delictũ, tũc
c obligetur iur̃o. [c] vt l. impuberem. ff. de fal. & de fur. l. impuberem. Seqtur in tex. spõtè fcã. dicit spõtè, ad dr̃iam eorũ, q̃ interponuntur per vim, vt videbitis. Seqtur in tex. super. q̃ro, qñ dẽat interpo-
10 ni istud iur̃m? † Resp. gl. siue in ipso ꝯ̃ctu, siue postea qñcunq;, si-
11 ue prius. † No. significationem istius dictiõis, super, qđ nõ reqriẗ,
12 ꝙ in ipso ꝯ̃ctu fiat. Sed q̃ro, † an qñ iuratur ex̃ ꝯ̃ctum requiratur ꝑñtia aduersarij? Vr̃ ꝙ sic, vt l. certum. §. si qs. ff. de ꝯfes. & de iurei.
13 l. 3. in pr. & hoc multi tenẽt. Cõtrarium puto, † nam in actib. qui depẽdent ex sola volũtate vnius, nõ requiritur partis ꝑñtia, vt in ratihabitione, vt l. Pomponius scribit. de ne. gest. Item in aditione hæreditatis, q̃ solo animo aditur, s; iurm, de quo hic loquitur, est solum ꝯfirmatorium, & tamen sicut ratihabitio potest fieri parte absente, ita istud iuramentum. Sequitur in tex. contractib.

Quæro

a ADD. ¶Barb. Adde cons. Io. de Im. 68. ꝑ gl. vide hic Io. de Im. ꝯs. 121. vide bar. ꝯs. 101. inc. bar. de Taderto. vbi distinguit, an iur̃m sit de ꝑterito, vt no. in ista auth. an de futuro, & vide bar. ꝯs. 163. inc. q̃ro, đ statutũ; vbi oĩno, vide all. c. 2. de ma. & obe. & loqẗ ẽt de ꝯ̃ctu simulato, vide bar. ꝯs. 177. inc. ꝑdicto pũcto, vide Lu. Ro. ꝯs. 12. inc. viso fcó ꝓposito. ¶An hæc aut. habeat locũ in donatiõe, adde & vide Fran. de are. c. in præsentia, de prob. & Mod. repetẽtes, hic. ¶Pom. Limita istũ tex. qđ iurm non ꝯfirmat ꝯ̃ctum, vbi in eo argueret dolus. Ita Anc. cós. suo 176. inc. in s̃. dicta ꝯtẽtione, & in ꝯs. 88. & in ꝯs. 340. & ad auth. vide bar. cons. 99. & Io. de Im. cons. j. & cons. 156. & Ale. 42. vo. j. & anc. c. canonum statuta, de ꝯsti. 38. & Are. 74. vo. 3. & Ale. 53. vo. 3. vbi ponit, an in ista aut. hr̃et locũ, vbi interuenit enormis læsio, & an in ꝯ̃ctu donõnis, authoritas curatoris, & aliæ solennitates requisitæ à iure cõi, ẽt municipali, & ibi an peti posset absolutio à tali iur̃o, & 21. in fi. vo. 5. vbi ponit, qd si iurm esset ꝑstitum à tutore pupilli, vel alio administratore, & Ro. oĩo, 437. vbi ponit remissiones, & Io. Soc. 60. vbi ponit, an hẽat locum in Iudæo, & limita istam aut. vt non procedat in prodigo iurante super ꝯ̃ctu ẽt cũ authoritate curatoris, vt per Ale. post alios reprehendentẽ bar. volẽtem ꝯ̃rium in l. j. in fi. ff. de cur. fur. & in l. is cui bonis, ff. de ver. ob. & idẽ t; bal. sibi contrarius in c. j. in §. item sacramenta, vl. ver. in ti. de pace iura. firm.
Paris. ¶An dispositio huius auth. procedat in enormissima læsione, vide Ale. ꝯs. 42. Vide ẽt in ꝯs. 125. vbi ẽt latè ponit de materia iur̃i. Et an ĩ casu huius aut. possit peti absolutio à iur̃o; de quo vide Ias. hic latè. Vide ẽt latè de materia Alex. cós. 365. vbi ponit, an & qñ possit peti habilitatio, & an in ea requiratur citatio partis; de quo vide in cons. 538. vbi alia ponit. Item no. ꝙ ista aut. non corrigit ll. antiquas loquentes de iur̃o assertorio, prout est in l. si alterius, ĩ. si mi. se ma. di. ad d. Fran. cós. 74. Item an ista aut. procedat in impubere doli capace, vide Pau. cons. 215. vbi etiam ponit si non tenetur seruare, qua actione rescindat. Item in materia huius aut. vide bal. in c. j. §. item sacr̃a, de pa. iu. fir. Item an habeat locũ in donõe, vel enormissima læsione, vide Fel. c. in præsentia, extra de prob. Vide omnino late Pe. de anc. cons. 330. concludentẽ posse ꝯueniri iur̃o per minorem præstita rõe euidentis iniquitatis, & læsionis. Vide etiam late barb. cons. 6. vo. 4. Item an minor, q iurauit excludat, qñ possit rõe enormissimę lęsionis ꝯuenire, & dicere ꝯ̃ctum nullum, vel petere, vt rescindatur beneficio l. 2. ĩ. de resc. ven. vel rest. in int. & an sit necessaria absolutio à iur̃o, vide late Com. cons. 186. inc. vr̃ prima fronte, vbi concludit iuramentum non obstare. Rões vide per eum, q loquitur ẽt si interuenerit decretum iudicis in alienatione, Item de habilitatione, an sit necessaria, & ꝙ aliud sit qñ iuratur super aliquo certo, aliud qñ iuraẗ non ꝯuenire laudo. vide ad bar. l. si societatẽ, §. arbitrorum, ff. pro soc. Item pro eo, qđ dictum est s̃. in rõne enormissimæ læsionis possit minor venire ꝯ ꝯ̃ctum iuratum, vide late đ. An. cons. 45. ꝯcludentem, qđ sic, inc. d. honorabilis, & ꝑ totum, qui ẽt loquitur, qñ renunciaret minor cuicunque auxilio sibi competenti, prout ẽt loquitur Com. de quo s̃. quia rõe enormissimæ læsiõis ꝑsumitur fraus, & deceptus, qua præsupposita iurm non ligat, vt hac aut. Vide etiam ibi ad fi. illius ꝯsilij, quædam notabilia verba circa declarõnem huius auth. qũo iurm sit seruandum. Item ꝙ rõe enormissimæ læsionis non ob. iur̃o possit ꝯueniri, vide ẽt Ale. l. stipulatio hoc mõ concepta, de ver. ob. & est cõis opi. ẜm Dec. cons. 45. & in fi. consilij. Item istam auth. repetit Pau. de ca. item quod iurm tollat restõnem in int. vide ias. l. sciendum, de ver. ob. item in materia, an cõtractus iuratus possit rescindi, maxime vbi statutum annullat etiam iuramentum, & præsumitur contractum simulatum, vide latissime Barb. cons. 6. vo. 4. & cons. 41. e. vol. & cons. 16. vo. 3. vbi etiam quod potest concedi absolutio à iuramento.
b Adde ꝙ hoc fallit in episcopis, qui non tenentur tangere Euangelia, vt decidit Rota. deci. 409. de iurei. in antiquis, quanquam ibi referat, quòd Papa Greg. xj. aliud volebat de episcopis, qui erant in curia Roma.
c Barb. Adde, qđ hoc seqẗ Ab. ꝯs. 39. li. j. & đ ꝓbari in c. literis, in tex. & gl. extra đ despon. iuncto. c. j. de del. pue. de quo vide ẽt Cal. cós. 8. & ibi qñ, quis teneatur ad obseruãtiam iuramenti, per do. Car. cons. 112. ¶Paris. Idem sequitur Pan. dicens esse communem sententiam, in cons. 39. Vide Pau. de ca. cons. 215. de quo s̃.

Quæro an hæc aut. loquatur in ɔ̃tib. inualidis, vel validis. De hoc sunt opi. inter doc. & cõiter tenetur, q̃d hæc aut. loquitur tã de ɔ̃tib. validis, q̃ de inualidis, vt s. dixi. Tñ ad vnũ est aduertendũ, ꝙ hæc aut. solũ loquitur, qñ ɔ̃ct⁹ est inualidus rõne ætatis. nã
14 iurm facit eũ videri maiorẽ, ꝓ istã aut. † Si ĝ alia rõe ɔ̃ctus eẽt inualidus, iurm pstitũ à minore simplr nõ validaret istũ ɔ̃ctũ, nisi vltra adiiceret, qa iuraret nõ venire ɔ̃ rõe ætatis minoris, vel alia q̃cũq;. nã ex eo ꝙ iurat nõ venire ɔ̃, rõe minoris ætatis, hr ꝓ maiore: ex eo, q̃d subdit, vel alia q̃cũq;, hr pinde ac si maior iuraret. Vñ ĩ casib. ĩ qb. iurm maioris ɔfirmaret ɔ̃ctũ, & hic ɔfirmabit. In casib. ĩ qb. iurm maioris nõ ɔfirmaret, nec hic ɔfirmabit. Et iõ põo. q. d
15 fcõ. † ꝑ multas ciui. Italiæ sunt statuta, q̃ dñt, q̃d null⁹ audeat ɔ̃here cũ minore, sine pñtia ɔsanguineorũ, & sub certa pœna, minor ɔ̃hit, & iurat ñ ɔuenire rõe minoris ætatis, vl alia, vtrũ possit venire ɔ̃? Aduocati cõiter dicerẽt ꝙ nõ, qa istud statm nõ pt facere, q̃d minor veniat ɔ̃ iurm suũ, nõ. n. hoc pt facere Imp. iõ. l. nõ dubiũ. s. de le. corrigit ꝑ c. cũ ɔtingat. ex. de iurei. Ego dico ɔ̃, nã ista aut. & c. cũ ɔtingat. loquũt qñ ɔ̃ct⁹ ẽ ꝓhibit⁹ fauore iuris, merito iurãdo tollit ei⁹ fauor. Nõ. n. ꝓhibet aliqs emere à minore, nec minor ꝓhibet vẽdere à l. s; dt, ꝙ nõ valeat si facit, vñ l. ñ asistit huic vẽdõi, nec ꝓhibet psonã ɔ̃here: s; si qs facit ɔ̃ pceptũ l. peccat mortalr, vt ex. de ma. & ob. c. 2. q ñ obedierit Pricipi morte morietur. Et alibi dt Pau. ad Ro. 13. Oĩs aĩa subdita sit pricipi, & j. seq. Et q voluntati ei⁹ resistit, voluntati Dei resistit. & dãnationẽ sibi acqrit. Cũ ĝ supior pplis, vl princeps hoc pcipiat, si qs facit ɔ̃ l. peccat mortalr. S; iurm iterpositũ sup peccato mortali ñ ẽ obligatoriũ, vt ĩ c. 2. ex. d pa. li. 6. & e. li. d re iu. c. ñ ẽ obligatoriũ. ĝ manifestè ɔcludit, ꝙ tale iurm nõ obligat, & iõ verba statuti sũt diligẽter ĩspiciẽda, vtrũ ꝓhibeat
a psonã ɔ̃here, vl ꝓhibeat ɔ̃tũ valere, q̃d tene mẽti. a Qro vtrũ per
16 tale iurm simplr pstitũ impediat minor ꝑpetere restõẽ in int. b Re
b perit, ꝙ Dy. ɔsuluit, ꝙ nõ ꝓhibet peter restõẽ, & d. Cy. hoc refert in l. 2. de res. vẽ. Rõ hæc ẽ fm eũ, qa nemo vr renũciare ei, de q̃ nõ cogitauit, vt l. mr. ff. de inof. test. S; minor nõ cogitabat sibi ɔpetere restõẽ, ĝ ei nõ vr renũciare, & iurm nõ porrigit ad aliud, de q̃ ñ est cogitatũ, vt l. si, ff. q sa. co. & l. fi. in pr. ad Mace. & l. fi. j. de nõ nu. pec. s. de trãs. l. si ex falsis. Est ĝ necesse fm q̃d dixi, ꝙ certificet de bñficio restõis, q̃le sit qcqd dixerit, cõiter seruat ɔ̃riũ, ego ɔsului
c ɔ̃riũ. c nã sufficit quẽ eẽ certũ iurare sup fcõ, † tũc. n. illud iurm ex
17 tẽdet d ad oẽ ius q̃d descẽdit ex illo fcõ, vt l. si duo. §. si qs iurauerit.
d ff. de iurei. & est tex. s. e. l. 1. si bñ intelligat. Qro vtrũ hæc aut. hẽat
18 locũ in † ɔ̃tib. in qb. ex vna tm pte orit obligatio. qdã, ꝙ ñ, gl. ꝙ sic, hẽs in gl. qa pdicti ɔ̃ct⁹ appellant, vt l. si donõis. s. ꝙ me. cã. & l. si qs. d psc. 30. an. Plus dt Rof. ꝙ si iuret sup aliq̃ turpi ɔ̃ctu, siue su ꝑ actiõe psonali, siue reali, sup q̃cũq; oblõe ista aut. h3 locũ, & sic olim nomẽ ɔ̃tus latissimè accipiebat, sicut in l. ɔ̃ctus. de fi. inst. & ff. de iud. l. oẽm oblõẽ. Pro eius declõe hẽm⁹ videre vtrũ ista aut.
19 † sit fauorabilis, vel odiosa, qa aufert minorib. bñficiũ suũ, & hoc ẽ verũ respũ rerũ corporaliũ, s3 nõ respũ aĩæ, q̃ pferẽda est cũctis
e reb. vt s. de sacros. ec. l. sancimus. qa dr fauorabilis. e Fauet. n. ne qs ĩ piuriũ incidat, si fauorabilis: ĝ extẽdẽda, vt l. cũ qdã. ff. de li. & po.
20 & sic oẽs pdictos ɔ̃tus ɔprehẽdet. Qro qd si iurm iterponat † sup distractu. i. sup aliq̃ getatiõe? Gl. in l. qd ĝ. §. j. ff. de ɔ̃ria, & vtili ac.
21 tu. dt idẽ, q̃d iuro firmat. † Qro, qd si iurat ĝnalr, nõ venire ɔ̃ aliquẽ ɔ̃tũ celebratũ ab eo? Gl. ar. hic ꝓ, & ɔ̃. Certè ista opi. residet ĩ eo, q̃d dixi. s. ã tpe iuri regrit pñtia aduersarij, vl ñ, & teuit, ꝙ ñ regrit. Eadẽ rõe vr, ꝙ tale iurm ĝnalr pstitũ dẽat valere, & ẽt ĩ oĩb. ɔ̃tib.
22 piudicare. Qro, qd ĩ iudiciis, † vtrũ possit minor intereẽ cũ iuro. In gl. sunt opi. Br puto, q̃d sic, & sic cõiter tenet, qa in iudiciis q̃si ɔtrahit, vt l. 3. §. idẽ scribit. ff. de pec. In ɔtrariũ facit, qa iudiciũ redditr ĩ inuitũ, vt l. iter stipulãtẽ. §. j. de ver. obl. & aut. ista loqt qñ iurm ꝑ stat spõte. Br dic, l; iudiciũ reddat ĩ iuitũ, tñ iurm ñ fuit exactũ ab inuito: merito h; locũ ista aut. Seqt in tex. rerũ suarũ, qd si minor
23 vẽdidit rẽ alienã? † Rof. examinat hic istud multũ bñ, & dt, ꝙ hæc verba, meũ, tuũ, suũ, & alteri⁹, regrũt ẽt ad aliquẽ, rẽ iure dñij ptinere, vel q̃si, vel alio iur, vt l. 2. de ɔd. inst. & l. 2. ff. de reli. Tñ hoc d; intelligi sup ɔ̃tib. rerũ suarũ, hoc est sup ɔ̃tib. oblõnũ suarũ. vñ l; res sit aliena, si tñ oblõ est sua, h; locũ ista aut. Seqt in tex. nõ retractãdis. Qro vtrũ de necessitate dẽat poni in instro illud verbũ,
24 q̃d iurauit nõ retractare? Rof. † dt, q̃d nõ, qa sufficit q̃d ponat verbũ æqpollẽs, vt qa ꝓmittit pdicta seruare, vel ɔtra pdicta ñ venire, vt vidistis in l. j. s. Facit, q̃d dicimus in re iudicata, vt j. de sen. l. ꝑ ses. & ff. de re iu. in l. in sũma. Seqt in tex. inuiolabilr custodiat. Qro
25 quõ † custodient? dt gl. ex tali ɔtractu dab. ẽ actio, & exceptio, vt l. statuas. de ac. re. do. q̃d tene mẽti, vbicũq; l. pcipit aliqd, ex quolibet ei⁹ statuto dat actio & exceptio. Qrit gl. q̃ actio dat. Gl. dicit, &
26 bñ, & dic, vt in ea hẽs. Qrit gl. quid † si minor est deceptus vltra di-
27 midiam iusti ptij, an hẽbit bñficium l. 2. de resc. ven. Gl. tãgit hoc
28 plenius in l. 2. de resc. ven. & ibi dicã. † Seqt in tex. ꝑ vim aũt, &c.
f Ex isto fine no. † q̃d iurm interpositum f per metũ nõ obligat, nec
g recurritur ad exceptionẽ, g l3 aliàs detur actio, quod me. cau. &c.

a ADD. ¶ Adde P. de ca. dt ꝙ considerationes bar. nõ sunt bonæ, & se pluries cõsuluisse ɔ̃ opi. bar. de quo per ipsum, cons. 205. & 141. per d. Car. ɔs. 35. & cons. 37. & cons. 46. & 111. per bal. cons. 79. & 229. & 369. li. j. & cons. 143. li. 2. & cons. 184. li. 3. & cons. 64. li. 4. & Pe. de Anc. cons. 343. Abb. cons. 11. alle. 39. li. j. & cons. 7. li. 2. Ro. cons. 12. & melius cons. 437. Fed. de Sen. cons. 227. Ang. cons. 160. An. Sic. cons. 54. li. 2. Ale. cons. 27. lib. j. & 229. vol. 2.

b Pom. Habes tñ limitare istã aut. ex dictis do. in l. is cui bonis, ff. de ver. ob. dũ reprehendũt bar. qui volebat in l. j. in fi. de cur. fur. & in d. l. is cui bonis, per d. Ale. ꝙ illud, q̃d dr, ꝙ prodigus iurans sup ɔ̃ctu nõ tenet ad eũ obseruandũ, ñ procederet quoties iurasset authore curatore. ¶ Oppositũ vltra doc. ĩ superiori loco tenuit ipsemet bal. sibi ɔ̃rius, in c. ex parte, extra de ɔsu. vt nõ habeat locum quoties daret curator minori pp malos mores, qa tunc dato milies, ꝙ iuraret sup ɔ̃ctu, curatore authore, tñ nõ teneret ad eius obseruãtiã, & tenuit hoc ex pste bal. c. j. §. itẽ sacra, in vltimis verbis in ti. de pa. iur. fir. ex quo ẽt pt coll. gl, & fuit ɔsideratio Torti in d. l. is cui bonis, ꝙ talis minor, cui eẽt dt⁹ curator, pp malos mores nõ posset testari, iuxta §. itẽ ꝓdigus, q. b. ñ ẽ pmis. fac. test. Inst. & l. is cui bonis, ff. de test. ¶ Paris. Aduerte tñ ꝙ licet non posset peti rest. in int. aduers⁹ ɔ̃ctũ, poterit tñ peti aduersus iplemẽtũ ɔ̃ct⁹ iurati, fm Ale. cons. 222. vo. 2.

c Pom. Adde, quod est in ɔs. 77. & vide barb. cons. 52. vo. 2. Ant. de bu. ɔs. 46 & Ale. 125. ad fi. vo. 2. & 54. ad fi. vo. 4. Barb. 16. vo. 4. vide ẽt bal. c. ex rescripto, de iurei. & in c. puenit, prĩo, e. ti. de pa. iu. fir. §. itẽ sacra, ĩ fi. & Pa. de ca. ɔs. 70. & ale. 80. vo. 5.

d Adde quod bal. cons. 134. lib. 4. intelligit hoc verum, quando in aliqua parte instrumenti est facta mentio ætatis, de quo etiam vide eius cons 40. lib. 5. & cons. 4. & 47. li. 3. Io. an. in add. ad Spe. in ti. de renun. §. j. ver. cui autem.

e Pom. Et per hoc q̃d in his, q̃ tẽdũt ĩ fauorẽ aĩæ licita sit fieri extẽsio, vide barb. ɔs. 56. vo. 2. & Ro. ɔs. 285. in fi. Im. cons. j. & ɔs. 123. & ꝙ tẽdẽtia in fauorẽ aĩæ dẽat extendi, facit gl. in l. oẽs dies. verbo, apostolicæ, j. de fer. & no. plene ꝑ Ale. cõs. 60. vol. 2. & vide gl. in d. l. oẽs dies mei, & Gemi. in c. j. de temp. ord. in 6. vide ẽt Ale. cons. 63. vo. 4. & cons. 99. e. vo. Fel. c. trãslato, de const. & in c. iurauit, de ꝓb. in c. in præsentia, e. ti. & in c. fi. de præsc. & Barb. cons. 64. vo. j. Ad hæc etiam vide gl. ibi, & Pau. & quod ibi addidi in c. referente, ad fi. de præsc. & Ale. ɔsi. 184. vo. 2. & Barb. 59. vo. 2. Ro. 285. in fi. & Im. cons. j. & 123. & Ale. 42. in fi. vo. j. & 85. eo. vol. & 125. & Are. 41.

f Pom. Et idem crederem si esset interpositum per dolum, per tex. in c. quamuis, de pac. in 6. & per ea quæ ponit Ale. cons. 54. vo. 3. vbi ponit, de quo debet intelligi, scilicet re ipsa, an ex proposito.

g Paris. Quid de iure can. vide & limita. vt per Fel. in c. 2. extra de iureiu. & in c. si non, in 3. col. c. ti. & in c. 2. col. pe. de spons.

LEX II.

In integrum. Minor restituitur aduersus vẽditiones non ciuas sibi vel tutori factas. h. d.

¶ Si aduersus venditionem pignorum. Rub.

LEX I.

Etiam. Aduersus pignus prætorium, quod incipit à minore, si vẽdatur, minor restituitur, si graue damnum intercessit, vel fraudis consilium. H. d. Op. j. l. prox. Sol. vt ibi dicam incontinenti, &c.

LEX II.

Rem quam. Si pignus quod incepit à maiore vẽdatur, nullo mõ restituitur, s; ɔ̃ vẽditorẽ, vel eius administratorẽ, sibi succurrit. H. d. Op. de l. s. ꝓx. Dñt qdam, ꝙ hic creditor distraxit pře viuẽte: ibi eo mortuo. Hoc reprobatur ꝑ fi. vbi agit ɔ̃ tutores. Alij dñt ꝙ hæc l. determinatur ꝑ pcedẽtem, q̃d nõ ɔpetit restõ, nisi sit enorme dãnũ, vel fraudis ɔsiliũ, vt s. l. ꝓxi. & l. 2. j. de præ. mi. S; istud vr ɔ̃ hãc l. ibi, nõ bona fide, &c. vnde volẽtes sustinere, dñt q̃d hic fraus nõ fuit participata cũ emptore. Et istã opi. tenuit Bulg. Alij, vt Io. dñt, ꝙ regrit vtrũq; copulatiuè, sc. enorme dãnũ. & fraudis ɔsiliũ. Tertij dñt, & istud dt Azo, q̃d nullo mõ restituit minor qñ pignus cæpit à maiore, & l. ꝓx. loqtur, qñ cœpit à minore. Ista opi. plus pl; sed qa nõ est pfecta, iõ aduerte. Qñ pignus cœpit à minore, si qdẽ fuit pignus ptorium, minor restituitur, si interuenit fraudis ɔsilium, vel enorme damnũ: ꝓ paruo. n. damno nõ restituit. s. l. ꝓx. & de præ. mi. l. 2. & de min. l. si ex cã. in pr. Si verò cœpit à minore pignus ɔuẽtionale, & tũc minor restituit ꝓ paruo damno, nõ ꝓ minimo, vt l. Scio. ff. de in int. rest. Si verò cœpit à maiore, hic aduerte: si qdẽ vendõ fit ex pacto habito cũ defuncto nullo gesto cum minore, minor nõ restituit, vt hic, & l. Aemilius. ff. de mi. & l. apud Iulianũ. §. j. ff. qb. ex cau. ĩ pos. ea. Rõ. qa verba edicti dñt, de eo q̃d cũ minore gestũ erat, s3 hic nihil est gestum cũ minore, ĝ, &c. Si verò est aliqd gestũ cũ minore, aut qa interpellaui eum, & ex mora eius sum ɔsecutus ptãtem vẽdendi à l. vel aliqd aliud feci in alia mã, tũc ipse posset impetrare restitutionem in int. quia cum eo est gestum aliquid, vt l. cum filius. §. in hac. ff. de ver. obl. Istam distinctionem tãgit gl. in l. si cum militarib. j. de rest. mil. Prædicta vera, qñ minor nõ restituitur ex edicto de minorib. sed si vellet restitui ex edicto ex quib cau. ma. ex clausula, si qua mihi cã iusta videbitur, dicẽs, se ignorasse ɔ̃ctũ patris sui, & propter eius ignorãtiam est deceptus, & ideo petit restitui, ꝙ potest. Ita tenet gl. in d. l. cum filius. §. in hac. de ver. ob. Ita dicit Dy. in c. is qui in ius. de re. iu. lib. 6. quòd sicut hæres emphyteutæ eius qui non soluit canonem per biennium, restituitur ex iusta causa, ita hæres patris, qui non soluit pignus ignoranter, restituitur, &c.

Si ad

¶Si aduersus donationem. Rub.

LEX I.

Si quæ. Moderata nuptialis donatio, per restitutionem non rescinditur. H.d. Istam l. intellige, φ donatio fuit facta de reb. quæ seruādo seruari non possunt, nam aliàs requiritur decretum iudicis, vt valeat donatio, vt j. de præ. mi. l. si prædia, &c.

LEX II.

Si in te. Si consensus ipso iure non præiudicat, restitutio nō est necessaria. & aliàs debet restitutio postulari. H.d.

¶Si aduersus libertatem. Rub.

LEX I.

1 *Restitutio, quando datur aduersus datam libertatem.*
2 *Consultor assumptus in causa, si consuluit aliquem condemnandum, an iudex qui pronunciat secundum formam consilij, videatur condemnasse.*
3 *Iudex qui cognoscit super causa restitutionis aduersus sententiam non iudicat super prima causa, sed solum sententiam rescindit, secus in appellatione.*

SI post. Aduersus libertatē datā nō dat̄ restō, s; aduersus dādā sic. H.d. quasi tot⁹ titulus. Op.
1 †de l. pe. ff. de resc. ven. vbi ipso iure libertas nō ɔpetit nisi sit impleta ɔdō. Ad idē op. de l. si quis sub ɔdōe, si qs omis. cau. test. sol. dicunt quidam, hic fuit expressum in sententia, ne impleretur ɔdō. Vel dic, φ cum à parte minoris, hoc opponeretur, ista talis exceptio fuit tacitè reprobata. Simile in l. qd̄ in diem. §. si rōem. de compē. & ff. de ne. ge. l. si āt. §. fi. sunt satis bonæ istæ so. Vel dic, φ ɔria loquuntur de ɔdōe, q̄ tacitè inest ex dispōe l. hic de ea, quæ venit ex dispositione hominis. Op. j. e. l. fi. Gl. soluit not. hic pronunciauit liberādum, in l. fi. pronūciauit liberū. Et vide istam gl. & no. ad ea q̄ dicā tibi. Facit ad q. Cōsultor assumpt⁹
2 ī cā, ɔsuluit aliquē ɔdēnādū, †iudex ɔdēnauit ʃm formā ɔsilij, an
a videat̄ ɔdēnasse reū? Certè nō. aAliud. n. est pronūciare ɔdēnādū, aliud ɔdēnare: sicut videtis hic. Not. ex hac l. illud, qd̄ dicit tex. item restaurari, &c. qd̄ iudex, †q cognoscit super cā restōnis, quæ
3 impetratur aduersus snīam, nō iudicat aliqd sup prima cā, s; solū rescindit snīam, & reducit partē ad 1. instātiam, ibi litem restaurari, &c. Dixi. s̄. si adu. rem iud. l. 1. secus in iudice appellationis, vt j. de app. l. cos. Rō est, qa applō statim cū interponit, iudicatum extinguit, vt l. j. ī fi. j. ad Turp. vn̄ iudex applōis nō h; primam snīam irritare, sed solum super meritis primæ causæ pronunciare, quod facit pronūciando sententiam iustam, vel iniustam, vt d. l. cos. posset etiam dicere, condemno vel absoluo, vt ibi dixi, &c.

a ADD. ¶Pau. de ca. tenet contrarium, & ita dicit tenuisse, Io. Falsio. & bar. ita cō suluisse, vt res potius valeat, quam pereat.

LEX II.

Et si minor. Etiam si minor sit dolo deceptus, aduersus libertatem non restituitur, sed ei contra dolū succurritur. H.d. in summa.

LEX III.

1 *Iudex qui cognoscit ciuiliter si reperit crimen, an poterit punire criminaliter.*

Quos retrahi. De nullitate libertatis pt̄ qri, nō p in int. restitutionem rescindi. & dolus tutoris
1 pt̄ ciuil'r, & crimina'r puniri. H.d. Ex isto tex. dn̄t †qdā, φ iudex, q cognoscit ciuil'r, & reperit crimē, pt̄ punire crimina'r, tn̄ hoc non apparet vtrum eodē iudicio, vel diuerso. Facit ad hoc. j. de ɔd. ob tur. cau. l. φeuitādi. ff. de cal. l. pe. de fur. l. interdum. §. q furē. ff. fi. regun. l. 4. §. si dicantur. de pub. iu. l. defuncto. & ibi plenè dixi. Quæro, de quo liberto loqtur hic? Quidam dicūt de eo, qui fuit manumissus. Sed certè de illo loquitur l. præcedens. hic loquitur de alio liberto, qui erat curator, & passus est seruum manumitti, &c.

LEX IIII.

1 *In causa libelli appellatur.*

In iudicio. Aduersus snīam, qua quis pronunciatur liber, non datur restitutio, licèt concedatur appella-
1 tio. h. d. Op. s̄. e. l. j. so. vt ibi dixi. No. hic, †φ in causa liberali potest appellari. Facit ff. de app. l. illud. la 2.

¶Si aduersus transactionem. ¶Rub.

LEX I.

1 *Aduersarius minoris restituti, etiam ipse restituitur ad id, ad quod læsus est ex contractu minoris.*
2 *Transactio facta per minorem, sine iudicis decreto, quando ei præiudicet.*
3 *Rectores ecclesiarum non possunt transigere, nec alienare, sine iudicis decreto, & solennitate.*
4 *Actio iudicatur mobilis, vel immobilis sedm naturam rei, quę in ea deducitur.*
5 *Si concedo tibi mea mobilia, vel immobilia, non veniunt iura, & actiones.*

Cum in integrum. Restituto minore, vr̄ restitutus aduersarius, quatenus ex facto erat læsus. H.d. Op. de l. cum minor. ff. de mi. Gl. soluit vno mō. Tu
1 dic br̄, †aduersarius non restituitur, nisi ad actionē illā, in qua læsus erat per illum actū, ɔ quem petita est restō, secus si illam actionem aliàs amiserat, vt in ɔrio. Op. secūdò, & vr̄, φ ipso iure transactio nō p̄iudicet minori, vt j. de præ. mi. per totum. & l. si pupillo-
2 rum, in pr. ff. de reb. eo. Gl. †tua valde no. dicit, distingue, φ veniebat in actione, super qua transactum est: si quidē erat res, quæ seruādo seruari nō poterat, & sic poterat alienari sine decreto, valet transactio sine decreto. Et ita pt̄ loq hic: aliàs requireretur decretum iudicis, nec al'r valet, vt in ɔrio, & idem in adulto, & vide gl.
3 tuā no. No. bn̄ hanc†gl. ɔ fraudes, q̄ fiunt tota die p rectores ec-
a clesiarum, q nō pn̄t alienar̄ sine decreto, & sine solēnitate. De qua dixi vobis in aut. hoc ius porrectum. s̄. de sacros. ec. Certè nec trāsigere pn̄t, vt hic manifestè vides. Contra hoc op. ff. de re. eo. l. 3. §. idemq; erit. so. Aliud in snīa diffinitiua, vt ibi, aliud in transactiōe,
b vt hic. Vlt. no. b ex ista gl. qd̄ actio iudicatur mobilis, † vr̄ immobi
4 lis ʃm qualitatem rei, q̄ in actione deducitur, vt hic vides. Similē habes. s̄. de sacros. ec. l. iubemus. §. sane. & in Aut. de non alie. §. qa vero. Facit, quod no. in l. mouentium. ff. de ver. sig. Veritas est ista, quod propriè actio non est mobilis, nec immobilis, sed est tertiū genus per se, vt l. à diuo Pio. §. si in vendōe. ff. de re iu. & l. quā Tuberonis. §. fi. de pecu. Sed qn̄ debemus actionem assimilare alicui, tunc procedit ista gl. quia actio assimilatur ʃm naturam eius, qd̄
5 in ea continetur. Et per hoc dicunt † doc. φ si ego cōcederem tibi bona mea mobilia, & immobilia, φ iura, & actiones nō veniūt,
c qa est tertium genus c per se, nec est necesse hic, quod alicui extremorum assimilet̄, quia potest esse per se. & Spe. istud tenet in Spe. in ti. de fru. & interesse. §. j. ver. sed quid si debeo.

a ADD. ¶Pari. Vide Ias. in l. iusiurandum qd̄ ex ɔuentione, §. pupillus, ff. de iureiu.
b Barb. Adde gl. dicentem, quòd computatur inter mobilia. l. fi. j. in quib. cau. re. in inte. non est necessaria.
c Ale. Los. Adde Bar. cons. 50. Spec. & Io. An. in ti. de fru. & interesse, §. j. ver. quid si debet, Ale. cons. 125. nu. 4. vol. j.

LEX II.

1 *Actio, quæ restituitur aduersario minoris restituti, dicitur vtilis, & non directa.*
2 *Actio, q̄ tribuitur aduersario minoris, an restituatur ipso iure, vel p of. iudicis.*

Si ex persona. Restituto minore restituitur aduersari⁹, vt hēat replicōē, si actio prima durabat, aliàs ad actionem. H.d. Op. de l. φ si minor. §. restō. ff. e. so. Hic loqtur, qn̄ aduersarius minoris remisit actionem, q̄ d; restitui, qa ipsa remissione minor factus est locupletior, ibi qn̄ aduersarius minor dedit aliqd, quo casu restituitur ɔ minorem, quatenus minor factus est locupletior. Op. de l. cum minori. ff. e. so. vt dixi. s̄. l. prox. Op. de l. q res. §. aream. ff. de so. vbi actio extincta nō reuiuiscit. sol. Dn̄t qdam, fallit hic. Alij dn̄t, φ actio extincta nunq̄ reuiuiscit, ʃm cōem cursum nāæ, sed miraculosè, sic, sicut videmus in homine. Ista so. præsupponit, φ ista actio, q̄ hic restituitur, sit eadē cum prima extincta, qd̄ est falsum vt l. alterius. ff. de tu. & ra. distr. Nā resti-
1 tuitur vtilis, †vt ibi p;, & ēt hic tex. ibi tributa actio, n̄ dicit renata actio, sed dicit, tributa, q.d. actionem istā dari, nō oriri, vt dixi in l. cum mota. s̄. de transa. & iō vr̄ in d. l. alterius, φ ista actio sit vtilis, nō directa, qd̄ apparet esse verum, qa restituitur ex edi. p̄to. de mi. meritò nō pt̄ pcedere actionem ciuilem directā, s; vtilē. vt inst. de bo. pos. §. quos āt. sed si actio restitueretur à iure ci. bene posset eadem restitui, vt l. deferre. in fi. de iure fis. & hanc mām plenè expli caui in repetōe l. Mæuius. §. duob. de leg. 2. Op. & vr̄, φ hæc l. sit superflua per pcedētem. Soluit gl. imò in multis differt, vt hēs in gl.
2 in solōe, q̄ vide. Quærit gl. de vna q. vel duab. Quæro 1.† vtrū restituto minore, sit restituta actio aduersario eius ipso iure. Quidā vn̄t velle hic, φ sic. Alij dn̄t per offm̄ iudicis. Circa, qd̄ vide gl. q̄ tene mēti. Ego puto, φ qlibet istarum opinionum sit vera, rectè intelligēdo. Nā veritas est, φ ista actio restituit̄ p offm̄ iud. ex edicto de min. qd̄ apparet, qa restituitur vtilis, vt. s̄. dixi, tn̄ d; restitui ipso iure, hoc est restituto minore, l; iudex de restōe aduersarij nihil dicat, ius tn̄ ipsū restituit, vt hac l. i fi. Ita dēs ītelligere mām istā, &c.

¶Si aduersus solutionem. Rub.

In ista rub. sicut sunt duæ partes, ita sunt duæ leges, &c.

LEX I.

Exemplo. Licitè soluitur curatorib. licèt minores aduersus illam solutionem possint restitui. H.d. Op. & vr̄, φ minor non possit restitui. vt ff. de mi. l. ait pretor. §. permittitur. so. Distingue, vt habes in gl. & ff. e. l. ait prætor. §. permittitur.

LEX II.

1 *Solutio facta per minorem, quando transferat dominium.*
2 *Minor aduersus solutionem factam de debito ciuiliter, sed naturaliter indebito iuris errore, restituitur.*
3 *Lex ēt. ff. de compens. habet locum q̄do repetitur indebite naturaliter debitum.*

Indebito. Hec l. h; materiam l. interdū. de ɔd. ind. hic exemplificando q̄tum pro gl. hic posita expedit. Si minor soluit indebitum, nā'r tn̄ debitum per errorem iuris, restitutione iuuatur. H.d. gl. ista facit tria membra principa'r. recitabo ipsam p tria ɔria. Op. & vr̄, φ minor ipso iure sit tut⁹, qa alienare nō pt̄, vt in toto ti. de reb. eo. & de pd. mi. ergo solutione dn̄ium non
1 transfertur, nec transit. so. Si†qdem res, quę debebatur, erat talis, quæ alienari nō poterat, tūc soluendo sine tutore, & sine decreto, non transfertur dn̄ium, vt l. magis. §. si pupillus. ff. de re. eo. s; si res

consumeretur cōsumptione, recōciliaretur solōe, si debitum pręcesserit, vt l.nō oīs.§.si pupillus.ff.si cer.pe.& l.ꝙ si forte.in fi.ff.de sol.& in istis casib. nō loqtur hæc l.q̄ loqtur in indebito, & sic dicta iura nō ob.Op.2.vř, ꝙ ꝯpetat repetitio ipso iure, vt in toto ti.
2 de cond.ind.ff.& C.so.Ibi loquitur,† q̄n soluitur indebitū vtroq; iure. hic q̄n soluitur ciuil'r indebitum, sed nā'r debitum per errorem iuris, quo casu maiori nō daretur repetitio, sed minori ꝯceditur per beneficium restōnis. Op.3.& vř, ꝙ ēt minori detur repetō ipso iure, per ꝯdōem indebiti, vt l.interdum, de ꝯd.ind.so.Ibi loqtur q̄n nō soluit legitimè, q̄a sine curatore, hic q̄n soluit ltīmè interueniente tutore, quo casu non repetitur, nisi per restōem. Iste passus est satis dubius, ibi examinabitur melius, &c. Cōtra hoc op. ff.de comp.l.ēt.nam si minor repeteret istud naturaliter debitum, opponeretur compēsatio.so. Dicit gl hic pp beneficiū ætatis cōpensationem euitat. Vel † dic clarius, & melius, l.ēt.de ꝯpen.q̄ di-
3 xit, ꝙ pro debito naturali p̄t opponi ꝯpensatio, h; locum in petente, nō in repetente. Ratio, quia repetitio ista, q̄ fit per tit.de cond. inde. habet vim cuiusdam restitutionis, quia ego eram spoliatus meo errore, peto me restitui, & ideo ante oīa sum restituēdus, & iō illa exceptio compensationis nō potest opponi. & h.d.gl.in d, l.interdum.ff.de cond.ind.vbi latius determinatur ista materia,

¶Si aduersus dotem. Rub.

LEX VNICA.

1 *Dos est iusta causa alienationis.*
2 *Restitutio aduersus dotem immoderatam, quando detur muliere mortua.*
3 *Constitutio dotis facta à minore, quando sit ipso iure nulla.*

QVoniam. Aduersus dotem immoderatam restituitur mulier, & hřs eius.H.d.Op. de l.p̄dia.j̄.de p̄d.mi.& de l.lex q̄ tutores.ff.de adm.tu. so.Intellige, ꝙ hic erant bona, q̄ poterant alienari sine decreto, vel si requirebatur decretum, dicas ꝙ intercessit.S; ꝯ hoc opp.q̄a bona possunt alienari à minore tm̄ ob æs alienum, vt j̄.de præ.mi.l.ob æs.sed dare dotem nō est alienum æs, ergo, &c.Huius
1 timore sunt hic opi.an cā dotis † sit iusta cā alienationis. Veritas est ista, ꝙ sic, vt d.l.prædia.& d.l.lex, q̄ tutores.ff.de iur.do.l. Titia,
2 & ita tenet Azo, & bene.† Op.3.si mulier est mortua.dos p̄t repeti ipso iure, quia so.ma.dos debet reddi, vt l.2.in pr.ff.sol.ma.ergo restitutio non est necessaria, vt l.in causæ.ff.de mi. Gl.dicit, ꝙ hic factum erat pactum de lucrando dotem, vel forte erat statutum in ciuitate, ꝙ vir lucraretur certam partem dotis, & ideo interest hæredis, vt restituatur aduersus illam ꝯstōem dotis.Item p̄t interesse propter fructus medio tempore perceptos. Ita debes intelli-
3 gere hāc materiam.Item op.& vř,† ꝙ ꝯstō dotis facta à minore,
a sit ipso iure nulla, a vt l.siue generalis.ff.de iur.dot. Huius timore gl.tua ponit vnam suam distinctionem bonam, & notabilem, quę communiter tenetur, licèt Vltram.non teneant, &c.

a ADD.¶Pari.Vide aliq.d p Com.conf.45.inc.stante statuto Vincentiæ.post prin.

¶Si aduersus delictum. Rub.

LEX I.

1 *Minor aduersus delictum quando & ex qua causa restituitur.*
2 *Differentia inter delictum, & crimen.*

In criminibus. Aduersus delictū dolo commissum minor non restituit, secus si culpa.h.d.Op. ff.ad l.Corne.de Sica.l.infans.de fur.l.impuberem.so.Ibi loquitur de minore infante doli non capace: hic de eo, qui est doli capax.
1 Op.& videtur † ꝙ minorib.subueniatur in delictis, vt l.aut facta. in fi.§.1.de poe. Solut.quandoque minor excusat se à delicto propter defectum ætatis, vel ꝯsilij, vt q̄a sit infans, siue doli nō capax, tunc iuuatur ipso iure, vt d.l.infans.& d.l.impuberem. Quandoq; minor iuuatur ex dispositione legis, q̄a in eum pœna nō cadit: & tūc ēt ipso iure iuuatur, nec est opus restitutione, vt j̄.l.proxi.vbi est casus, ꝙ quædam in minore nō sunt delicta, quæ in maiore essent delicta. Quandoque minor excusatur propter infirmitatem animi, q̄a iuuenis, tūc si q̄dem delictum committitur dolo, bene potest iuuari, cum minor pœna imponatur ex officio iud.nō per rest.in int.vt d.l.aut facta.§.j.de poe.& l.auxilium.§.in delictis.ff.de mi.si verò committitur sine dolo, tunc per rest.in int.iuuatur à to-
2 ta pœna, ita loquitur hæc l.† Not.differentiam inter delictum, & crimen, secundum gl.quam vide, & no.bene. Alij tamen aliter sumunt, &c.

LEX II.

a Licet. a Minor ætas excusat matrem, quæ filiis suis tutorem non petit.H.d.l.ista.

a ADD.¶Ale.Adde, ꝙ Pa.de ca.format hic q.de muliere minore, quæ nō petiit tutorē filio, an excuset, de quo per Rom.cons.279 Ang.cons.118.bal.consi.160.li.3.

¶Si aduersus vsucapionem. Rub.

LEX VNICA.

a Contra. a Minor restituitur aduersus vsucapionem.h.d.Op. & videtur, ꝙ non sit opus restitutione.vt j̄.in quib. cau.in int.rest.non est necel.l.fi.so.gl.ibi plenè dicetur, &c.

a ADD.¶Parif.Circa gl. huius l.quæ tangit, quæ sunt res, quæ seruando [illegible] possunt, vide quæ scripsi in l.j.§.fuit quæsitum, ff.ad Treb.

¶Si aduersus fiscum. Rub.

LEX I.

Si probus. Si minor à procuratoř fisci decipitur, potest restitui.H.d.Vel alter.Ita restituitur minor aduersus fiscum, sicut aduersus priuatum, h.d. intelligas ꝙ non fuit deceptus vltra dimidiam iusti pretij, aliàs haberet locum rescissorium, vt l.2.j̄.de resc.ven.cuius legis haberet remedium, & cessaret restitutio, &c.

LEX II.

Si aduersus. Præses est iudex inter priuatos.procurator fisci inter fiscum, & priuatum.H.d.

LEX III.

Edicto quidem. Gl.1.magna ponit casum in l.ista, & nihil aliud ponit.& breuiter h.d.quādo fiscus vendit rem minoris, tanquam sui debitoris, minor non iuuatur, nisi fraus intercesserit, vel solēnitas seruata nō fuerit.h.d.

¶Si aduersus creditorem. Rub.

LEX I.

1 *Probare debet quisque id, quod est causa suæ intentionis.*
2 *Minor petens se restitui aduersus creditorē, vel rē alienatā, qd habeat probare.*
3 *Dispositio huius l.non hēt locum in creditore non fenerante, q mutuauit minori.*

a Cum & ipse. a Minor restituitur aduersus fęneratorem, nisi per eum probetur pecuniam in eius vtilitatem esse cōuersam.H.d.totus ti.Hic aduerte, q̄a est totus practicabilis. Op.hic vř, ꝙ minor præsumitur læsus, nisi ꝓbetur ꝯriū. s̄.de in int.rest.l.minorib.& l.nam, & postea.§.si minor.ff.de iurei. so.Speciale est hic in odium fœneratorum.ꝯ hāc solutionem op. de præ.mi.l.si prædium.Dicit gl.solue, vt ibi. Alij ponunt hic bene quatuor solutiones. Tu bř dic, & bene, & per hoc intelliges totā
1 hāc materiam. Pro fundamēto sciatis, † ꝙ vnusquiq; d; probare illud, quod est causa intētionis suæ, actor illud, quod est cā actionis, reus illud, quod est cā exceptionis, vt l.si minorem.s̄.de in int.
2 rest.& l.2.ff.de ꝓb.Modo ad propositum, q̄n̄q; minor † repetit rē suam alienatam, dicēs ꝯtūm ipso iure nullum, reus vult retinere rem, dicens prætium ꝯuersum in vtilitatem minoris, tunc reus h; probare minorem locupletatum, q̄a istud est cā suæ intentionis. Ita loquitur l.si p̄dium. j̄.de præ.mi. Q̄n̄q; minor repetit rē suam per rest.in inte.vel aliàs petit se restitui, & tunc aduerte, q̄a tunc si minor dicit se læsum in eo, quod vendidit, q̄a nō expediebat sibi vendere, aduersarius vult retinere rem pro p̄tio, quod dedit minori, quod est versum in vtilitatem minoris, tunc aduersarius d; probare minorem locupletatum, quia est cā suæ exceptionis, & sufficit, ꝙ minor probet, ꝙ fuit læsus in eo, quod vendidit, vt l.patri.§.
b 1.& 2.ff.de mi.& l.si res.§.j.ff.de iur.do. Q̄n̄q; minor b petit se restitui, q̄a læsus est in eo, ꝙ p̄tium perdidit, & tunc ipse debet probare se perdidisse, quia est causa suæ intentionis.l.minorib.s̄.de in inte.rest.& l.nam & postea.§.si minor.ff.de iurei. Fallit in fœnerato-
c re, hic est casus hic, ideo dicūt doc. c † quòd si esset simpliciter mu-
3 tuatum sine fœnore, non haberet locum hæc l.

a ADD.¶Pom.Iste tex.reputaī sing.per Mat.in no.58.inc.no.casum quotidianum,
b Pom.Vnusquisque ergo debet probare id quod est causa suæ intentionis, & vide exemplum per Ale.cons.46 vol.5.in j.dub.& vide ad hæc Soc.115.
c Pari.Contrarium tenet Mathesi.not.58.siue 59.inc.no.vnum casum quotidianū.

¶Si minor se ab hær.abstineat. Rub.

LEX I.

1 *Repudiatio hæreditatis in filio, non est necessaria.*
2 *Existentia sui hæredis vbicunque est filio proficua, etiam hodie, si est filius, ergo hæres, aliàs secus.*
3 *Existentia sui hæredis operatur transmissionem hæreditatis.*
4 *Item confirmat tabulas pupillares & dationem tutelæ.* 5.

Si vos. Qui se non immiscuit hæreditati, tutus est ipso iure,
1 aliàs potest restitui.H.d. Not.ꝙ † in filio nō est necessaria repudiatio, sufficit enim ꝙ se non immiscuit. Cōtra hoc op. & videtur eo ipso, ꝙ filius, ergo hæres, secundum Apostolum, vt probatur Inst.de hæ.qua.& dif. §.sui.& de hær.quæ ab intesta.§.2. & de acq.hæ.l.necessarijs. Cy.circa hoc facit magnam filateriam, vtrum sit fundata intentio, ꝙ quis sit hæres eo ipso, ꝙ filius. Breuiter gl.hic tenet, ꝙ nō, quia tex.dicit hic, nō immiscuistis, & est veritas, vt l.eum demum bonis, de ac.hæ.& de le.1.l.nā nec emancipatus. Pro cuius veritate debetis scire, & aduertatis, ꝙ de iure antiquo ciuili, eo ipso, ꝙ erat filius, erat hæres suus, & necessarius, sed peruenit beneficium prætoris, quo filij habent beneficium abstinendi. & fuit istud introductum in fauorem eorum, ne creditorib.teneantur. vt d.§.sui. de hæ.qual.& dif.& de hæ.quæ ab intest. §.sui. Vnde hic dicit, vbicunq; existentia sui hæredis esset ipsi filio nociua, exr̄tia nihil operatur propter prætoris edictum. vbicun-

2 que† ãt exñtia sui hr̃dis[a] ẽ filio ꝓficua, adhuc hodie eo ipso, ꝙ fi-
a li⁹, ğ hr̃s, ꝗa cũ bñficiũ abstinẽdi sit eius fauor̃ ĩtroductũ, nõ d; re
torqueri in eius læsionẽ, vt l. qđ fauore. s̃. de le. & ꝯst. & hic ẽ tex.
rotũdus si bñ inspiciat̃ in l. si filius q pr̃i. de vul. & pu. & ibi dixi la-
tissimè. Ex his p;, ꝙ creditoris intẽtio, nõ ẽ fundata ꝯ filiũ, vt dica-
3 mus, si filius, ğ hr̃s, ꝗa esset sibi nociuũ, vt hic cũ si. Ex his p;, † qđ
exñtia sui hr̃dis operat̃ trãsmissionẽ hr̃ditatis, ſm opi. verã, vt l. a-
pud hostes. j̃. de suis & le. l. ex militari. in fi. de te. mil. & l. liber hõ.
§. j. de stip. ser. & de iure fis. l. Lucius. Rõ, ꝗa hoc ẽ bñficiũ ꝓficuũ
4 filio, nõ nociuũ. Ex his apparet † qđ exñtia sui hr̃dis ꝯfirmat tabu
las pupillares, vt l. si fili⁹, q pr̃i. de vul. & pu. & l. filius. & l. Iul. de ac.
hæ. & l. pr̃. ff. de pri. cre. Rõ, ꝗa est fauorabile filio, ꝙ habeat substi-
5 tutum. & sic decedat testatus. † Item confirmat tutelæ dationem,
vt l. si nemo, & quod ibi no. ff. de test. tu. & hic per doc. de test. tut.
l. 2. Est tñ quidam tertius casus in his, quæ filiis, neq; nocent neq;
prosunt. In his vtrũ exñtia sui hæredis aliquid operetur, nõ ẽ mã
nostra. dixi plenè in d. l. si filius, qui patri. Opp. gl. de l. cum quasi. §.
sed & si quis. de fideic. lib. so. ibi speciale fauore libertatis.

a ADD. ¶ Pari. Vide ad istã, ꝙin his, q̃ sunt filio vtilia bona ꝯsequẽtia est, est filius, ergo hr̃s. Secus in ꝑiudicalib. Vide are. ꝯſ. 137. in pr. bal. c. j. de ca. Cor. Ale. consi. 401. & in l. si cũ dotem, §. transgrediamur, ff. so. ma. iõ nõ p̃t dari curator bonis tanq̃ vacãtib. stante filio suo, nisi cõstet eum abstinuisse. Super quo vide omnino, quæ habes, in rub. ff. de cu. bo. dan. vbi plura addit. item ad regulã prædictã, vide Barb. c. 2. in 2. no. de pig. & in c. j. extra de so. Vide in repertorio, in ver. hæres, bar. l. filius, in 2. no. de test. & quæ habes ad bar. in l. necessariis, ff. de acq. hæ.

AVTHEN.

1 *Creditores sunt citandi, quando agitur de eorum interesse.*
2 *Quando istud, quod petitur est tale, ꝙ super eo non potest perueniri ad 1. & 2. decretum, tunc parte contumace peruenitur ad sententiam diffinitiuam.*
3 *Iudex ex officio potest prouidere ne bona pereant.*
4 *Creditores, quando sunt in iudicio non citantur.*
5 *Creditores, an sint, vel ne, quando ignoratur, tunc fit proclama generale.*
6 *Legatarij debent citari.*

a Si omnes.[a] Ista aut. sumit̃ ex corpore, vt spõ. largitas. §. ad
hæc. Ista aut. practicat l. Cod. & est practica talis.
b Dictum ẽ, ꝙ filius p̃t petere restõem, vt abstineat ab hæreditate.[b]
Quæro, q citabũt̃ in hoc iudicio? resp. Imp. oẽs creditores hr̃dita-
rij p̃sentes, sed si absunt, debẽt à iudice solẽniter citari, vt ꝯpareãt,
1 &c. vt habes in tex. No. ꝙ creditores † sunt ẽt citãdi, ꝗa ipsi lædere
tur, vt l. nam ita diuus. ff. de ado. l. de vnoquoq;. de rei iu. Nor. 2. &
2 perpetuò tene menti, † ꝙ q̃n illud, qđ petitur, ẽ tale, ad qđ nõ p̃t
ꝯsuli per missionẽ ex 1. vel 2. decr. tũc parte ꝯtumace peruenit̃ ad
diffinitiuam sñiam. Et idem dñt q̃dam, q̃n agit̃ q̃rela inof. test. Nã
ꝓpriè nõ cadit hæc missio ĩ possessionem, & iõ ꝑuenit̃ ad diffiniti
uam. Pro hoc facit optimè ff. ad Tre. l. sancimus. & ff. e. l. Scæuola.
ſm vnam lec. Hãc aut. examinaui latius. in l. si finita. §. Iulianus. ff.
3 de dã. inf. No. 3. † ꝙ iudex ex officio suo ẽt parte nõ petẽte, p̃t pro
uidere, nec pereat bona. Rõ ẽ, ꝗa sibi liquet, vt iudici. Op. ad 1. par
tem, ille q certus ẽ, nõ d; certiorari, vt l. j. in fi. de ac. emp. ergo cre-
ditores si sunt p̃sentes, citari nõ dẽnt, intellige hic p̃ntes ĩ eadem
4 ciuitate, nõ tñ erãt in iudicio. nã si † essent ĩ iudicio, nõ reqreret̃ ci
tõ per dictã rl̃am, q certus ẽ, &c. & hoc t3 Gul. in l. j. ff. de in i⁹ voc.
Op. 2. ad diffinitiuã nõ p̃t perueniri lit. nõ cõt. vt l. fi. §. illud. de tẽp.
app. sol. hic ẽ spãle cã rest. in int. Vel sic ſm alios spãle est in eis, in
q̃b. nõ p̃t esse cõsultum per missionem ex 1. & 2. decre. Quæro cir-
ca hãc aut. q̃d si filius ignoret, q sint creditores, qual'r fiet citatio?
5 † Resp. fiet g̃nalis proclamatio per ciuitatem, vt de remi. pi. l. si eo
6 tempore. Quæro, an legatarij sint citandi? gl. determinat, † ꝙ sic,
& bene, vt in Aut. de hæ. & Fal. §. sancimus. & in aut. sed cum testa
tor. ad l. fal. No. bene, &c. hic non sunt alia.

a ADD. ¶ Barb. Pro intellectu illius aut. vide Inn. & doc. & ibi dixi in c. cum inter. de exc. vide Io. an. & Io. de Im. & ibi dixi in c. dilecti. e. ti.
Str. ¶ Adde tu, & limita no. istam auth. non procedere, quando agitur principaliter de transferendo possessionem in alium. Ita Pe. de Anc. in c. fi. de elec. li. 6. & refert, & sequitur d. Ale. de Im. in cons. 5. vol. 2.
Pari. ¶ Inquãtum tractat̃ de restõe concedẽda aduersus aditionem, vel immixtionem, an satis sit ꝓbare debita aliqua extare in hr̃ditate, ẽt si al'r nõ probetur de valore bonorum? Vide bal. l. j. ad fi. s̃. e. Vide Ale. ꝯſ. 21. vo. 3. Aret. l. necessariis, de ac. hæ. post Im. ibi & Ale. & seq. Et licèt non seruaretur forma citãdi, de qua hic, valeret quo ad citatos. Vide bal. hic. Quid ãt si talis minor anteq̃ restituat̃ exigat à debitorib. hæreditariis, an sint liberati, si postea petat restitutionem in int. aduersus aditionem. Et quid si nõ esset pecunia salua. an curator datus post ea hr̃ditati possit petere restõẽ in int. aduersus solõem, sicut poterit minor, vide Pa. de ca. no. ꝑ illũ tex. ĩ l. si filius. ff. đ so. Et ꝙ oĩa gesta ꝑ eũ sint habẽda rata, & ipse teneat̃ restituere, q̃d si penes eũ remansit vide tex. in l. ait p̃tor, §. si. in l. si mulier, & l. in int. rest. ff. de mi. in l. quoties, ff. de acq. hær. cum vbique notatis.
b Pom. Et vtrum per solam euictionem probetur læsio. adde, quod hic tangit Ia. de are. Cy. & Ray. & vide Ale. cons. 21. inc. viso processu satis longo, ver. & quòd non sufficiat pro obtinenda restitutione in int. in j. vo. vide Are. cons. 137.

LEX II.

Si cum aui. Põt q̃s ab hr̃ditate pr̃na abstinere, ꝑ restõẽ, &
auitã amplecti. H. d. Quæro, q̃n q̃s abstinet ab
hr̃ditate pr̃na, & agnoscit auitã, q̃ iure hoc faciat? de his tex. hẽs in
l. q se pr̃is. j̃. vnde li. gl. tamẽ hic est scripta corruptè. iõ vide eã. si
dicit añ, malè stat, ꝗa d; dicere, post pr̃nã. al's cõiter stat malè, &c.

¶ Si vt omissam hæreditatem, vel bo. pos. &c. Rub.

LEX I.

Minores. Minor restituitur ad hæreditatem, & bonorum
possessionem, vel alia lucra. h. d. totus iste titul.

¶ In quib. cau. in int. rest. non est necessaria. Rub.

LEX I.

Minoribus. Mortem defuncti nõ vendicare, minorib. ip
so iure non nocet. H. d. in summa, &c.

LEX II.

Adolescentiæ. Tempus statutum ad proponendã q̃re
lam inof. test. in minori ætate ipso iure
non currit. H. d. Op. de l. j. s̃. de in int. rest. so. vt ibi plenè dixi.

LEX III.

1 *Mora sine interpellatione re ipsa, quando contrahitur fauore minoris, & quando ex aliis causis. 2.*

a In minorum.[a] Hæc est not. l. Ad duo br̃ allegat̃, q̃ dicit
hęc l. Primò fauore minoris re ipsa, mora
b sine interpellõne ꝯhit̃. Itẽ actio ex testõ.[b] l; sit stricti iuris æquipa
rat̃ actioni bonæ fidei. H. d. Op. dr̃ in tex. tarde ꝑtij solõis, & sic in-
1 nuit, † qđ loquit̃ in ꝯctu emptiõis, & vẽdõis. ꝯ, quia tũc in quoli-
bet maiore re ipsa mora ꝯhit̃, vt j̃. de ac. em. l. curabit. & ff. de act.
em. l. Iulianus. §. ex vẽdito. so. Huius timore dñt q̃dam, qđ hic ap-
plõ ꝑtij ponitur largè, ꝓ quolibet debito. Alij dñt, qđ in emptiõe,
& vẽdõe, nõ est spãle in minore, s; in aliis ꝯctib. Vel potes dicere,
c qđ ẽt in emptione, & vendõe sit spãle.[c] nam maior ꝯstituit emp-
torem in mora, cum res tradit̃ sibi. tũc. n. emptor est in mora re ip
sa, sed re nõ tradita secus, vt d. §. ex vẽdito. In minore sit hoc spãle,
qđ emptorem ꝯstituat in mora ẽt re emptori nõ tradita, dũ tñ
ei tradat rem cum fructib. & ita p̃t intelligi lr̃a nr̃a. Op. 2. qđ alias
ꝯhat̃ mora re ipsa, vt s̃. qđ me. cau. l. j. so. Fateor q̃nq; re ipsa mora
ꝯhit̃ odio debitoris delinquẽtis, vt in ꝯrio. Q̃nq; fauore credito-
ris, vt hic, & l. Titia Seio. §. vsuras. de le. 2. Q̃nq; causa cuiusdam re-
compẽsationis, vt d. l. curabit. j̃. de ac. emp. quãdoque ex aliis cau
sis, quas dic, vt no. in l. mora. ff. de vsu. ideo hic Azo in summa tra-
ctauit materiam moræ, & Vltr. etiam, & d. Cy. hic recitat gl. & po-
nit in l. mora. de vsu. & ibi dicemus Deo duce.

a ADD. ¶ Paris. Ista l. habet locum in ecclesia. Item in fisco, & republica. Vide gl. & quæ scribunt ibi Mod. in §. ex maleficiis, in gl. in ver. ĩ iudicium. Inst. de actio. Et de fisco est glo. singularis in l. cum quidam, §. fiscus, de vsu. Et vide in d. §. ex maleficiis concordantes, de quib. ibi. Limita tamen istam l. non procedere in æque priuilegiato, vide Pau. de ca. cons. 238.
b Pom. Intellige æquiparationem in casib. in quib. per bar. in l. si hæres, in pr. ff. de eo, quod cer. loco.
c Io. Fr. Ru. Adde Corne. in cons. 59. vol. 3.

LEX IIII.

1 *Litigans cum tutore debet habere copiam tutelæ, & inuentarij.*
2 *Tutor litigans, quando teneatur satisdare.*
3 *Dominus, q̃ do possit habere sñiam latã ꝓ falso ꝓcuratore ratã. Adde tu, & vide circa hoc Are. ĩ c. cãm q̃. de iudic. col. 4. vbi dicit communiter teneri ꝙ sic.*
4 *Sententia lata pro falso tutore, quando possit per minorem ratificari.*
5 *Sñia ꝓ prælato non lr̃ime ordinato, an possit per legitime ordinatum ratificari.*

1 Si tutor. Sñia lata ꝯ tutorẽ, q nõ cauerat, ipso iure pupillo
ñ ꝑiudicat. H. d. No. ꝗa ꝑ hoc dico, † ꝙ ille, q litigat
cum tutore, d; hr̃e copiã tutelæ, & inuẽtarij, vt sic possit ostẽdere,
a ꝙ iste tutor legitimè potuit agere, al's sibi nõ sufficeret,[a] vt hac l.
vr̃. S; an dẽat dare copiam totius inuẽtarij. i. oĩum rerũ ꝯtẽtarũ in
2 inuẽtario, tãgã vobis. j̃. in mã tutelarũ. forte in l. fi. arb. tu. † Op. &
vr̃ ꝙ nõ dẽat tutor satisdare, vt inst. de sat. tu. §. j. so. intellige hic de
tutore datiuo, sine inq̃stiõe, vel lr̃imo, vt dicam plenius de tu. &
b cu. q satis. nõ de. l. j. Itẽ op. de l.[b] nõ eo minus. s̃. de proc. so. hic fuit
lata sñia ꝯ minorem, s; si eẽt pro minore lata, valeret iure singl'ri,
minore ratũ hñte. H. d. gl. tua multum no. q̃ no. ꝗa doc. Vltr. faciũt
magnũ festum, & dñt no. hãc l. ex qua apparet intell's l. nõ eo mi-
3 nus. s̃. de ꝓc. & ff. de iudi. l. licet. & rem ra. ha. l. 3. §. falsas. Nam † ꝙ
dr̃, ꝙ dñs p̃t hr̃e ratam sñiam latam cum falso ꝓcuratore, d; intel-
4 ligi † q̃n est ꝯ dñm lata, q vult habere ratam in sui ꝑiudicium. S; si
esset lata ꝓ dño, tũc nõ posset hr̃e ratam à dño maiore, sed à mino
c re sic, iure singulari, vt dr̃ hac l. quam perpetuo no.[c] ꝯrium deter-
minat̃ per gl. in l. si mr̃. §. hoc iure. ff. de exc. rei iu. & istud puto ve-
rum. Idem t; Ia. de Are. & ẽt Pet. de Bellap. licèt hic diceret al'r. Et
rõ, quia q̃n negotium peccat ĩ solo ꝯsensu, statim ratihabitio tra-
hitur retro, l. fi. j̃. ad Mace. ff. de so. l. tatum, s; mãdatum ꝓcuratoris
pende

a ADD. ¶ Pom. Vide Alex. cons. 211. volu. 2. Iudicium ergo agitatum cum tutore minus legitime constituto est nullum, & non præiudicat pupillo, & vide Ro. cons. 454. vbi loquitur etiam in curatore, & declarat.
b Barb. Tu vide istam gl. all. per do. Abb. in c. causam quæ. de iud. contra d. Ant. ibi vide omnino, & vide bal. qui no. loquitur in l. Iulianus, ff. qui satis. co. & Ang. qui ponit nouam opi. in l. licèt. de iud.
c Adde videndum bal. cons. 212. lib. 2.

pendebat ex sola dñi volũtate, meritò ratihabitiõe ɔfirmat̃. Tuto
4 ris † ãt offm̃, nõ pẽdebat ex sola volũtate pupilli, iõ ex sola ei⁹ rati habitiõe nõ ɔfirmat̃, nisi iure spãli. Iõ hic gl. d̃t optime in tutore: ĩ procuratore vero secus. Op. de l. Barbarius. ff. de of. pto. so. Ibi pp
5 cõem errorẽ. q̃ro, qd in plato † ñ legitimè ordinato? Gl. hic vr̃ dice re idem. Facit. j̃. de eo, q. p tut. l. 2. Tãgit gl. ff. de iurei. l. iusirãdum, qđ ex ɔuẽtione. §. j. Tu dic plenissimè, vt ex̃ de ele. c. nihil. in fi. gl. & ibi apparet multum de intellectu l. Barbarius. ff. de of. præt. &c.

¶Contrarietas, & Concordia.

Pro saluatione Bar. in hac l. si tutor. in qua arguitur de contrarieta te, vide concor. quam posui ad l. non eo minus. s̃. de proc.

LEX V.

1 *An omnis exceptio sit perpetua, & quæ.*
2 *Exceptio non numeratæ pec. causatur ex facto, vel non facto.*
3 *Dispositio huius l. an sit fauorabilis minori.*
4 *Quando quis læditur cursu temporis, debet petere restitutionem intra tantum tempus quantum est illud, in quo dicitur læsus.*
5 *Minor, quando restituatur aduersus cursum temporis, & quib. casib.*
6 *Præscriptio cæpta contra maiorem, q̃do currit minori, sine spe, vel nõ spe restõis.*
7 *Dispositio huius l. an seruiat nobis de vento, & propter quid facta fuerit.*
8 *Quando sit, ꝙ melius est ante tempus occurrere, quam post illatum vulnus medicinam quærere.*
9 *Minor, quid habet probare, quando petit se restitui aduersus præscriptionem, & vsucapionem.*
10 *Minori non appellanti intra x. dies, an & q̃do cõpetat restitutio ad appellandũ.*
11 *Præscriptio 30. vel 40. an. quando currat contra minorem.*
12 *Tempus, quod datur ad petendum bonorũ possessionem, an currat cõtra minorẽ.*
13 *Præscriptio inducta per testamentum, an currat contra minorem.*
14 *Item quid in præscriptione statutaria.*
15 *Quis in genere potest cogitare de eo quod ignorat.*
16 *Statuta recipiũt interpretationẽ restrictiuã, ne qs indebite damnum patiatur.*

a Sancimus. [a] Ista est sing. & no. l. & h3 mãm q̃tidianam. Bt̃ dicit. In casib. in qb. minor ɔ p̃scriptionẽ olim ɔ se cæptã, & finitã restituebat̃ hodie ipso iure seruat̃ illæsus, nisi sit 30. an. p̃sc. H. d. Diuidit̃ in 4. partes. 1. loq̃t̃ in specie. 2. illud ostẽdit gñal̃r. 3. ponit rõẽ. 4. gñal̃r ponit exceptionẽ. Scđa ibi, sed hu-
1 manius. Tertia ibi melius. n. Quarta ibi, vc3. Op. & vr̃ qđ oĩs † exceptio sit ppetua. vt l. purè in fi. ff. de do. exc. so. Quædam est exceptio, q̃ causat̃ à facto, vel nõ facto, & ista est perpetua, vt l. ɔria. Ista r̃ia fallit ĩ exceptio. nõ nu. pe. & nõ numeratæ dotis, vt j̃. de ñ nu. pec. l. in ɔtib. & de do. cau. nõ nu. l. fi. & ibi ponam. q̃dam sunt exceptiones, q̃ causant̃ ex tpe, postea tñ nata erit ppetua, vt p3 in mã p̃scriptionũ, & vsucapionũ, & vbiq3. Ex hoc p3. ꝙ illi, q dicebãt qđ
2 exceptio nõ nu. pec. causabat̃ ex tpe, † nõ dñt verũ, imò causat̃ ex facto, vel nõ facto, & finit̃ ĩ tpe, & hoc voluit tãgere gl. posita hic, Op. vlterius, dr̃ hic, exceptionẽ nõ currere, ɔ hoc refert̃ ad tp̃s, & ẽ falsũ, qa nõ pt facere Imp. qn tp̃s currat. Aut hoc refert̃ ad ipsã exceptionẽ, & iterũ hoc ẽ falsũ, qa ipsa exceptio ipso tpe currit. Huius timor̃ dicit gl. dẽs exponere exceptionẽ nõ currere cũ tpe, ita ꝙ cũ tpe finiat̃, s3 remanet firma, vt currat, & finiat̃, tpe pfecte ætatis, &c. Op. j̃. de nõ nu. pec. l. si intra. Plures so. dãt ibi. Ista est vera, qa qñ tp̃s h⁹ exceptionis cæpit à maiore, currit ẽt minori q ei succedit, vel eɔ. sec⁹ si à maiore nõ cæpit, vt hic. ɔ hoc op. qa si cepit à maiore. ḡ currit sine spe futuræ restõis, vt l. 2. si aduer. ven. pi. so. vt
3 ibi dixi. Op. 4. & vr̃, † ꝙ hoc nõ sit fauor minoris, s3 odiũ. Nam ad hãc l. ɔpleta ætate hẽbat quadrienniũ ad petẽdũ restõẽ: fm̃ istã h3 biẽnium tm̃ ad proponẽdam exceptionẽ. hic nõ est eius fauor. so. dicit gl. ꝙ fauor ẽ in hoc, qa fm̃ ista tpa illud, qđ erat ipso iure nullum, nõ firmabat̃ iuro, s3 qđ erat rescindẽdum p restõẽ in int. firmabat̃ iuro, vt s̃. si adu. ven. l. j. est ergo fauor ĩ hoc, ne iuro adstringat̃. Vel posset esse, qđ petẽdo rest. in inte. nõ probaret. Quod q̃r possit pcedere. j̃. dicã. Vel posset esse, ꝙ pderet per fas, vel nefas. Ita dicit gl. Vel dicas tu, qđ illud, qđ qs h3 quadriẽnium, ẽ verũ, qñ
4 lædit̃ ex ɔtu, s3 † qñ lædit̃ ex cursu tp̃is, d3 petere restõnẽ intra tm̃ tp̃s, q̃tum est illud, in q̃ dr̃ læsus, vt l. ab hostib. §. fi. ex q. cau. ma. qđ sumit̃ ex l. interdũ. ff. de mi. Venio ad 2. partem, & intro gl. q̃ est super ver. ɔcesserunt. Op. j̃. ne de statu defun. l. si mr̃. ff. de mi. l. auxiliũ. Dicit gl ibi loq̃t̃ ĩ casib. spãlib. in qb. olim p̃scriptio currebat sine spe restõ. in qb. nihil p hãc l. immutat̃, qa hic solũ loq̃t̃ in casib. in qb. currebat, s3 restituebat̃. Op. s̃. e. l. 2. ff. e. l. interdum. & j̃. si ma. fac. ali. l. fi. so. Ibi loq̃t̃ in casib. spãlib. in qb. olim nõ currebat p̃scriptio, & sic nõ erat opus restõe, in qb. casib. illæ ll. nõ mutãt per istã. Op. vr̃. ꝙ hodie ẽt currat p̃scriptio, s3 restituat̃, vt j̃. de ind. l. pperan-
5 dum. in fi. dicit gl. & bñ, † ꝙ r̃ia, q̃ ponit̃ in hac l. fallit in præscriptione iudiciorum, vt in tpe instãtiæ, vt d. l. pperandũ. in fi. Adde idem in tpe applõis interponendæ, vt in Aut. de app. & intra q̃ tpa. §. j. & j̃. si sepius in int. rest. post. l. j. Eadem rõe de tpe applõis prosequẽdæ, vt s̃. dixi. si adu. rem iu. l. fi. & ibi no. gl. l3 dubitauerit ibi. & dubitar ẽt in l. & si sine. §. pe. ff. de mi. tñ tex. in d. Aut. de app. & intra q̃ tempora. §. j. & eadẽ rõe in oĩb. dilationib. datis à iudice, vt d. l. & si sine. §. pe. de mi. Itẽ op. in aut. de hæ. & fal. §. pupillus. so. spãle ibi in tpe ɔficiendi inuẽtarij, vt minori currat, sed restituatur. Op. j̃. de temp. in int. rest. aut. si minor. so. Ibi spãle est. Op. de l. cum miles. j̃. ex quib. cau. mai. so. Ibi nulla fit mẽtio de minore, & sic non ob. Op. de l. ẽt. ff. de mi. so. dicas, qđ illa corrigit̃ p istã l. vel ibi præscriptio nõ currit ɔ minorem. Op. si adu. vsu. l. j. so. Dñt qdam qđ
6 illa corrigit̃ p istã. Tu dic, fm̃ gl. ibi, † ꝙ ibi loq̃tur qñ ɔtus vsucapionis cæpit ɔ maiorẽ, illa currit minori, s3 restituit̃. hic qñ cæpit ɔ ipsum minorem. Ista tenet̃ cõiter p doc. nr̃os, s3 Vltr. tenẽt pcedentem, qđ illa l. corrigit̃, siue cæpit ɔ minorẽ, siue cæpit ɔ maiorẽ, p rõem h⁹ l. ibi melius, &c. q̃ rõ hr̃et locum, siue cæpit ɔ minorẽ, siue nõ cæpit, s3 ɔ eos facit l. si fundũ. ff. de fun. do. vbi defectus superueniens præscriptionem nõ impedit. Ipsi resp. & dñt, qđ qñq3 superuenit defectus tendẽs ad defendẽdam p̃scriptionẽ, & iste defectus superueniẽs impedit, vt l. sicut. j̃. de p̃sc. 30. an. Qñq3 superuenit defectus tẽdẽs ad extẽsionem vsucapiõis, & sic nõ impedit, vt d. l. si fundũ. Ita dicit hic, & aut. quas actiões. s̃. de sacro. ec. in illa q. qñ priuilegiatus succedit nõ priuilegiato. S3 certè. d. l. sicut. q̃ allegãt, loq̃t̃ in casu spãli. l. p̃sc. 30. an. q̃ dormit: ḡ ĩ alijs, secus esset. Vnde teneamus opi. gl. per d. l. si fundum. qđ p3. qa in p̃scriptione debemus inspicere initium, vt l. iusto. §. & si possessiõis. ff. de vsuc. teneamus ḡ opi. gl. vt dixi, S3 ɔ hoc op. Si dicis, ꝙ qñ cæpit ɔ maiorem, ɔ minorem currit, s3 restituit̃. Dicis ɔ l. Aemilius. ff. de mi. & s̃. si adu. vẽ. pi. l. 2. Gl. dicit alibi, ꝙ dictæ ll. loquunt̃ de præscriptione ɔuentionali: hic de præsc. legali. Ita no. in l. etiam, ff. de mi. Quæ sit rõ huius, ñ bñ video. Vnde Ia. de Are. dicit al̃r. Aut præscriptio venit ad corroborãdum ɔtum celebratum cum defuncto maiore, & currit ɔ minorem, sine spe restõis, vt d. l. Aemilius. l. 2. §. si ad. ven. pi. al̃s currit, s3 restituit̃, vt d. l. j. si adu. vsuc. Ista sñia vr̃ ɔ l. si intra. j̃. de nõ nu. pec. fm̃ quod gl. eam intellexit. s̃. Nam præscriptio ɔ exceptionem nõ nu. pe. tẽdit ad corroborãdum ɔtum celebratum cum defuncto maiore, & tũc currit, cum spe tñ restõis, vt d. l. si intra. & s̃. dixi. Aduerte, qa fundamẽta huius mãæ sunt ĩ verbis edicti prætoris, vt l. j. §. j. ff. de mi. & l. ait prætor. in pr. ff. e. vbi verba dñt, ꝙ cum minore gestum erit, q̃ res erit, animaduertã. Si igitur præscriptio cæpit à minore, tũc habes animaduertere, an ex hac p̃scriptiõe iudicetur aliq̃d gestum cum minore, ex quo ipse lædat̃, & ɔpetit restõ, aliàs ñ, qa verba prætoris dñt, qđ cum minore gestum erit, animaduertã. in exceptiõe nõ nu. pe. añ biẽnium nõ est
b nata nãlis, fm̃ opi. veram, [b] vt dixi in l. cum quis. s̃. de iu. & fac. ig. Si ergo biẽnium completur in persona minoris, obligat̃ nãl̃r, ergo si cũ eo aliquid gerit̃, merito h3 restõẽ in int. S3 si teneremus opi. Vltr. ꝙ ante biẽnium esse nata nãlis, tunc per cursum biẽnij, si nihil geritur cum minore, nõ hr̃et locum restõ. & gl. nr̃a nõ diceret bene in casu l. si intra. Item dico in vsucapiõe, & præsc. per quas q̃rit̃ dñium, s3 ista præscriptio ɔplet̃ cum minore, & ab eo aufert dominium, & ipse vr̃ alienare, vt l. alienõis. ff. de ver. si. & si cum eo aliq̃d est gestum, merito ɔpetit sibi restõ, vt l j. si adu. vsu. Istud idẽ dico in præscriptiõe ɔuẽtionali, si qdem cum minore aliquid gerit̃, ex q̃ lædit̃, vt puta, qa ipse interpellat̃, cõpeteret sibi restõ, vt l. si creditor. §. illud. de distr. pi. de ver. ob. l. cum filius. §. in hac. & l. si cum militarib. & qđ ibi no. de rest. mil. s3 si cum eo nihil gerit̃, qa defunctus dedit mihi potestatem vẽdẽdi post annum, & ego vẽdi di ex potestate habita à defuncto, absq3 aliquo facto, vel gesto cũ minore, merito nõ h3 rest. in int. ita loq̃t̃ l. Aemilius. & l. 2. s̃. si adu. ven. pi. & est effectus, & radix totius istius mãæ. Venio ad gl. mag.
7 & † oñdo, ꝙ Imp. seruiuit nobis de vẽto, qm̃ ante istam l. hoc erat ɔstitutum. vt j̃. si quis ig. rem mi. sine decr. ɔpa. l. j. & fi. & quib. nõ ob. lon. temp. præsc. l. nõ est. so. dicit Pla. quod Imp. bene potauerat, quãdo fecit istam l. & iõ nõ bene recordabatur de legi. istis S3 nõ est verisimile, qđ Imp. q h3 oĩa iura in pectore suo, nõ fuit memor illarum legum, vt l. oĩum. j̃. de test. & l. humanum. s̃. de le. & iõ dicit gl. in legi. ɔrijs currebat præscriptio, s3 nõ cum effectu, pp restõẽ: hic verò ipso iure nõ currit. Item op. qđ seruiuerit nobis đ vẽto. Et op à diuisiõe sic. Aut loqueris in reb. pupilli, & de iure antiquo nõ poterãt vsucapi, vt l. bõæ fidei. de acq. re. do. Aut loqueris in reb. adulti, & tũc aut erãt res immobiles, & de iure antiquo nõ poterãt alienari, vt l. j. de reb. eorum. ergo nec vsucapi, vt l. vbi. ff. de vsu. & l. alienationis. ff. de ver. si. Aut erãt mobilia, q̃ seruari poterãt, & idem, ꝙ nõ poterãt alienari, & per ɔñs, nec vsucapi, vt l. lex q̃ tutores. de adm. tu. Aut erãt res, q̃ seruari nõ poterãt, & in illis frustra q̃ritur de præscriptione, quia tãto tempore nõ durãt, s3 pereunt, vñ vr̃, ꝙ de iure antiquo esset istud. Dñt quidam, hic loquitur de præscr. ɔ actionem. ɔrium de præscriptione rerum. hãc reproba, vt hic in gl. Alij dicunt, ꝙ hic loquitur, quando venditio tenuit

a ADD. ¶Pari. Limita istã l. pcedere in p̃scriptionib. clausis in corpore iuris, sec⁹ in p̃scriptionib. inductis ex dispõne statutorũ, qa in eis requirit̃ in int. restõ, fm̃ Im. c. ɔstitutus, ad fi. extra de in int. rest. De quo vide practicam Papien. in forma libelli in int. restitutionis, in ver. præscripsisse ad fi. vide bar. j̃. ad fi. huius l.

b Io. Fr. Ru. Adde qđ bar. no. sibi ɔrius, circa istã opi. in l. etiam, ff. de mino. vbi no.

tenuit,& hãc reproba,vt ĩ gl. Tertij dñt,qđ hic alienauit pdecessor minoris,& ista ẽ truffa,qa tũc qs hr̃et dñiũ incõtinẽti. Vel si cœpisset pscriptio cõtra maiorẽ,curreret tũc cõtra minorẽ,vt dictũ est. Vñ gl. dt,ꝙ dicta argumẽtatio ñ pcedit.q̃ ñ pñt alienari,ñ pñt vsucapi,vt l.si fundũ.de fun.do. Ista ñ ẽ bona rñsio.nã l.si fundũ loqr qñ vitiũ impediẽs alienõem supuenit post inchoatã pscr. S; rña,q̃ q̃ opponitur,dt,qđ q̃ ñ pñt alienari,ñ pñt pscribi. Vñ gl. soluit alr, l; p d.rňas impedire ẽ vsucapi.tñ erat spãlr puidẽdũ, vt qđ nõ erat fcm̃ añ istã l.spãlr.aliàs istud esset modici effect⁹. Dñt qdã Vltr.qs sequebat Mar.Sil.qđ qñ alienõ est phibita p nãm rei, qa sacra,vl religiosa, tũc vsucapio ẽ phibita. Sec⁹ si alienõ ẽ phibita fauore psonæ:vt ĩ minore,& iõ dicta arg.ñ t;.istud ñ pl; p l.vbi.ff.de vsuc. & qđ ibi no.dic fm Ia.de Are.qđ rei minoris ñ est phibita simplr alienõ,s; est pmissa cũ decreto,merito pscribi pt,& iõ argumẽta-
8 tio ñ pcedit. Venio† ad tertiã partic.& dr hic,melius etenim,&c. cõtra ff.de au.tu.l.si tutor. Dicit gl.ma.hic in pr.ibi,nihil dr de minore,aliàs de psc.certè fateor,tñ illa l.ob.ad rõem h⁹ l.q̃ ẽ gñalis, iõ dic,vt ibi,qa ibi erat dubiũ,an minor lęderet,vel ñ,hic ãt erat certũ,vt statim dicã. Itẽ op.ꝙ fm hoc in int.restõ nũq̃ esset necessaria,qa melius est añ tps,&c. & sic esset destruct⁹ tot⁹ tit.pcedẽs de in int.rest.& hic.& ff. Dicit gl.ma.hic,in fi.hic certũ est minorẽ deceptũ,s; ñ ẽ ita certũ ĩ cõtractib.ita decipi eũ. Vide gl.ĩ fi.innuit ꝙ si certũ ẽ ĩ ɔtractu minorẽ lædi ipso iure,fuaret illæsus p rõem h⁹ l.hoc aũt est falsum,vt l.si minor 25.an.§.j.ff.e.in eo qđ loqtur de minore,q cõpromittit. Quare dicas,ꝙ iõ aliud in cõtractib.qa ibi interuenit factũ minoris verè,in pscriptiõe interuenit fictè,vt l.alienõis.de ver.si. Vñ illũ fictũ ɔsensum remouet hæc l.suadẽte æqtate,non.n.subest æqtas,q̃re illa fictio inducatur,& sic pt verũ
9 ɔsensum remouere.† Ex hac gl.no.vnũ ꝙ ĩ casib.in qb.s.dixi minorẽ restitui aduers⁹ vsucapionẽ,& pscriptionẽ,ñ h; necesse pbare aliud q̃ ꝙ vsucapio cucurrisset. statim.n.psumitur q̃ sit læsus. Vide gl.q̃ h.d. Cõtrariũ vr velle tertia gl.h⁹ l.ĩ eo,qđ dt,vel petẽdo restõem ñ pbaret.Si.n.eo ipso psumitur læsus,qũo ñ pt pbare læsionẽ?intelligas vbi ñ pbaret si cucurrisset pscriptio,tñ eo pba
10 to,pbata esset læsio,vt in hac gl. Et p hoc vidi† qõnem de facto,
a minor 25.an.ñ appellauit intra x.dies,ᵃ restõem petit ad appellãdũ,qd h; pbare? vr p hãc l.ꝙ eo ipso,qđ currit pscriptio,sit læsus. In cõtrariũ vr,qa in dubio psumitur sñia iusta,& sic ñ expedit sibi appellare,vt l.Hereñi⁹.§.Caia.ff.de eui.Sol.si qdẽ certũ eẽt.qđ minori ñ expedit appellare,ñ daretur restõ,qa nõ est læsus,s; si certũ est,qđ expedit appellare,daretur restõ,si dubitatur vtrũ sibi expediret appellare,vel ñ,in dubio psumeretur læsus eo ipso,ꝙ passus est pdere bñficiũ appellãdi. Tex.est,& gl.in d.l.si minor.§.j.ff.e.&
11 Can.tãgũt istã q. Venio ad vlt.partẽ. Dr† hic,ꝙ pscr.30.vel 40.an. remanẽt in suo statu.Op.ĩ.de psc.30.an.l.sicut.§.pe.H⁹ timore sũt hic,in gl.opi,Pro q̃rũ declarõe dicas sic. In psc.30.an.vel maiori.si qdẽ minor est pupill⁹,cõtra eũ ñ currit pscriptio,vt d.l.sicut.Si verò est maior pupillo,& tũc aut pscriptio cœpit ɔtra eũ,& finitur cũ eo,& tũc currit sine spe restõis.Rõ,qa ẽ lõga pscriptio,q̃ excedit ætatẽ 25.an.& q̃driẽniũ qđ dat ad petẽdã restõem.Si verò cœpit cũ maiore,vel cũ minore,& finit cũ minore,tũc currit,l; restõ detur,vt d.l.sicut.ita dẽtis intelligere hãc mãm.In aliis verò pscriptiõib.minorib.collige distinctionẽ p teipsum ex pdictis.Expedi
12 tus de gl.circa hãc l.cũ gl.& dicta doc.qro,an† tpa q̃ dãtur ad petẽdũ bo.pos.currãt hodie minori? Vr ꝙ ñ,qa olim currebãt,s; restituebat minor,vt ff.e.l.fi.g̃ hodie ipso iure ñ curiũt.In ɔriũ vr qđ ista l.vr loq tm̃ in casib.in qb.minor tractat de dãno vitãdo,vt apparet ex prin.l.primã opi.puto veriorẽ,pp gñalitatẽ h⁹ l.q̃ dt in
13 oĩb.casib.&c.g̃ nihil excipit. Quæro qd in pscriptiõe,† q̃ inducitur p testm̃?Resp.& puto,ꝙ currat hodie,s; restituatur sicut olim, vt l.3.§.si hr̃s.ff.e.& ita loqtur tm̃ in pscriptionib.legalib. ñ in his,
14 q̃ pcedũt ex cõtractib.vel vlt.volũtatib.vt s.dixi. Quæro,† qd in
b pscriptiõib.ᵇ q̃ pcedũt ex statutis,vtrũ currãt cõtra minores? Inn. dt,ꝙ ñ h; locũ hæc l.nec de statutis cogitauit.Ita dt in c.ɔstitutus, ex de in int.rest.& idẽ vr mihi,qđ teneat Spe. & iõ dt ipse,qđ illæ pscriptiones currũt,s; minor restituitur.Casus est in d.c.cõstitut⁹, fm eũ.Videamus vtrũ hæc l.cogitauerit de statutis.Et vt dixi vo-
15 bis in l.sub ptextu specierũ.s.de trãsa.pt qs† cogitare de eo,quod ignoret in gñe,l; nõ in specie,vt l.q iure militari.ff.de test.mil.Ita ista l.cogitauit in gñe de omni pscriptione legali,contra q̃ l.daret restõem,sed quis dubitat,quod cõtra pscriptionẽ statutorũ ista l.
16 dat restõem,ergo de illo cogitauit lex. Præterea,† statuta recipiũt interpretationẽ restrictiuã,ne qs indebitè dãnũ patiatur, vt l.2.ĩ. de nox.l.Cæsar.de pub.& l.adigere.§.quis.de iure pa. non ãt recipiunt interpretationẽ restrictiuã,ne quis lucretur. Aut ergo est illa præscriptio,q̃ aufert minori,qđ sibi iam est q̃sitũ, & tunc statim simplr loquẽs restringitur ad maiores, nec hẽbit locũ ĩ minorib. per hãc l.per rõem hic positã. Aut per illã prescriptionẽ minor amittebat lucrum,& statim non restringitur,quia tunc currit, s; restituitur,hic est casus in d.c.constitutus.per quod Inn.se fundat.

¶Contrarietas,& Concordia.

Pro cõcordia aduerte,ꝙ exceptio non nu.pe.excluditur biennio, & fm Bart.in hac l.fi.cir.med. post illud tps biennij nascitur nãlis oblõ,non aũt añ. Idẽ t; in l.et.ff.de min.& in l.cum quis.C.de iur. & fa.ig.Cõtrã.ꝙ sit nata ẽt añ,t; in l.j.ff.de cond.ind.vbi vr tenere,ꝙ orta sit tam añ.q̃ post biennium illa oblõ,sed post biennium illa ciuilis h; illum effectum,quem h; oblõ naturalis & ciuilis. Tu dic.ꝙ Bart.in hac l.fi.refert se ad dicta sua.in d.l.cum quis,vbi refert opin.diuersas,& ita d; intelligi in d.l.etiam. Sed posito,quod Bar.vbi s.inclinaret in partem Vltr.ꝙ ante biennium non sit nata naturalis,tunc adhuc dico,ꝙ si bene videatur Bar.in d.l.j.ff.de ɔd. ind.vr etiam inclinare in eandem partem.ver.sed in q.proposita, &c.vbi ponit ista verba,vñ æquitati naturali non tenetur,& l; videatur alterare istud in conclõne,q̃ facit,dum dicit,quod gl.non bene exemplificat,qa rñdeo,quod Bar.pt intelligi,vt loquatur in mã cond.indeb.non aũt malè loquatur, dum loqtur de natiuitate nãlis oblõnis. Vel alr dic,ꝙ non est nata in suo robore,vt possit in iudicio deduci,sed quo ad natiuitatẽ sic.& ita loqtur in d.l.j.
a ADD.¶Parif. Contrarium eius,qđ hic dicit,tenuit expresse idem bart.in l.nam & postea,§.si minor,ff.de iureiu.cuius opi.ibi sequitur,& dicit esse verius Abb. cons.87.vo.2.inc.in trinitatis indiuiduæ noĩe.Ang.Bal.& Sal.in d.§.si minor. Verum est,ꝙ Pau.de ca.post Ful.hic ponit vnam concordantiam.aut loquimur in actore,& tunc sit vera opi bart.ibi,aut loquimur in reo,& tunc vera sit ista. Et dicit Pau.de ca.hic,ꝙ ista est veritas. Et ista concordantia placet etiam Ale. in d.§.si minor,dicit,qđ in minore opi.bar.est verior,sed in maiore, qui ex aliqua iusta causa petit rem restitui,vult seruari opi.bar.ibi,vbi ẽt ponit d alio simili.
b Pom. Vide Anch.in c.canonum statuta,de const.& Ale.cons.31.vol.5.vbi loquitur in proclamationibus,&c.vt non præiudicent minoribus,&c.

¶Qui,& aduersus quos in integ.rest.non postuletur. Rub.

LEX I.

1 *Quando semiplena probatio eliditur aliqua præsumptione, non est locus delationi iuramenti.*
2 *Minor industriosus præsumitur conuertisse mutuum in proprias vtilitates.*
3 *Approbatus ab aliquo collegio non potest in concernentib. eius professionem petere se in integrum restitui.*
4 *Assumptus in defectum alicuius non dicitur approbatus.*
5 *Prodigus,cui fuerint bona interdicta,si eligitur de priorib.an videatur sublata* (interdictio.

N consilio. Secundum lec. gl.dicit vnum.fm lec.Vltr.dicit aliud. Põo fm gl.br hoc intẽdit. Vbi minor semiplenè docuit de læsione, recurritur ad verisimilia:sed vbi de læsiõe ɔstat,verisimilia minimè attẽdũtur.H.d.fm gl.sed fm Vltr.br h.d.In actib.in qb.qs est approbatus industriosus,cessat restõ rõe ipsius ætatis,secus si in subsidium est assumptus.H.d.Ad l.nr̃am op.gl.à diuisiõe. Aut iste approbauit se læsum,& d; restitui,vt l.minorib.s.de ĩ int. rest.& l.nam, & postea.§.si minor.ff.de iurei.ergo istud vtrum sit industriosus,vel nõ,p nihilo attẽditur.so.gl.hic loqtur in casu dubij,qñ de læsiõe cõstabat semiplenè:ĩ illa esset locus delatiõi iuri, vt l.in bonæfidei.ĩ.de iurei.& l.admonẽdi.ff.de iurei.qđ nõ defertur mõ propter istam præsumptionem,ꝙ sit industriosus,vide gl.
1 Ex hac l.no.† ꝙ vbi semiplena probõ aliqua psumptiõe eliditur,ᵃ
a vt nõ sit locus delationi iuri. Tene menti. Dicemus in d.l.in bonæ fidei. Alij dñt,qđ hoc d; intelligi de mutuo, in quo minor psumit læsus, nisi ɔrium probetur per creditorem. vt s.si adu.cre.l.j.q̃ psumptio tollitur,si erat industriosus. Vide gl.& tene menti. Gl.approbat 1.lec.l; istam nõ reprobet. Istam secũdam ẽr teneamus,qđ
2 si† minor est industriosus,& est diligens,psumitur pecuniam in proprias vtilitates ɔuertisse.ar.ad hoc ĩ.de pi.l.fi.& quod ibi vide
3 bitis. Ista est lec.gl. Alij,vt Pe.de Bel.Per.legunt alr.Vos scitis,† ꝙ sunt qdam actus,ad quos qs nõ admittitur,nisi esset examinatus, vt puta doctor ad collegium aduocatorum,vt vidistis.s.de aduo. di.iud.l.nemini.mõ pono,aliquis est legum doc.petit restitui ĩ integ.ad quãdam allegationem omissam. Certè ista restõ negabitur, probato hoc,ꝙ publicè isto casu approbatus est industriosus. sed
4 pone,ꝙ ex aliqua† necessitate in defectum aliquorum est assumptus,nõ dr approbata eius industria,iõ nõ denegaretur sibi in int. rest. Rõ primi dicti est,qa dicendo se doctorem,& allegando se læsum in allegatiõe iuris,allegat turpitudinem suam,vt l.2.§.initiũ. ff.de ori.iur.& sic professio,& desiderium discrepant, vt ĩ.de mu. pat.l.professio.li.x. Et eadem rõe putarem in istis aliis actib.qñ aliqs est approbatus in mercantia, & positus in mr̃icula, non posset petere restõem in illo actu.ar.ad hoc.ĩ.de his, qui ve. æta.impe.l. 2. In aliis verò,q ex aliis actib.solis nõ dñr industriosi, nec sunt approbati à publico,procedit lec.gl.mõ habes vnum. Circa 1.partẽ qro,qũo iudex hoc ɔsiderabit,ꝙ fuit electus decurio, si nõ est pbatum. Dicit,ꝙ sibi erat notorium qa omnib.erat notoriũ,ꝙ fuit decurio. Istud.n.pbõe nõ eget. Vnde si aliqs fuerit, vel sit de priorib.pbõe nõ indiget,& vide gl.facit,qđ hr.ĩ.de app.l.ciues. Vltimò ex fi. no. ad q.quam vidi hoc anno.† Alicui fuit interdictum
5 bonis,vt prodigo,demum fuit assumptus inter priores,vtrum ex hoc videatur sublata ĩterdictio, quasi ad sanos mores peruenerit,

vt l. 1. in pr. ff. de cur. fu. Hic habes tex. qđ non, hic in fi. Hoc ēt clarius dic, vt hic no. in fi. 2. gl. q̃ vide, & perpetuò tene menti, &c.

LEX II.

Cum apud. Rōe minoris ætatis ꝯ patrē, vel patronū, restō denegat̄. H. d. Op. ff. de dol. l. no d; & s̄. de dol. l. si superstite. so. Ibi loqtur de restōe, q̃ dat̄ iure actionis, hic đ ea, q̃ datur iudicis officio. Op. 2. ȷ̃. de bo. q̃ lib. l. fi. §. in vtroq;. aliàs, si naūt, in fi. so. Ibi nō dat̄ restō ꝯ patrē, s; ꝯ alium, l; per q̃dā ꝯnam deueniret̄ ad patrē. Itē op. s̄. si adu. rem iu. l. si cū pr̄. so. ibi qa est spāle in cā status. Vel dicas, ꝙ ibi dat̄ restō ꝯ patrē, ñ tñ aduersus fcm̄ patris, s; iudicis. & ista est sol. magis no. Op. s̄. si adu. don. l. 2. so. Ibi nō restituitur ꝯ patrem, s; aduersus factum patris. Vnde pro huius declaratione, assume br̄. Aut quæris de restōe, q̃ datur iure actionis, & p̄t dari ꝯ patrem, vel patronū, vt s̄. de dol. l. si superstite. aut de ea, quæ dat̄ officio iudicis rōe minoris ætatis, & tunc qñq; qs petit restōem nō ꝯ patrem, s; ꝯ patris factum, & sibi denegatur, vt hic. Qñq; petit ꝯ patrem, sed nō ꝯ patris fcm̄, & sibi conceditur, vt l. 2. s̄. si aduer. rem iud. Qñq; quis petit ꝯ patris factum, & nō ꝯ patrem, & tūc ēt sibi ꝯceditur, vt l. 2. si adu. do. etiam si ꝯ patrem venire per quādam ꝯnam, vt l. fi. §. in vtroq;. ȷ̃. de bo. quæ lib. Aut petitur restō nō rōe minoris ætatis, sed ratione absentiæ, vel ex alia iusta causa, & tunc dicit Iac. de Are. ꝙ hæc l. non habet locum, nec reperitur quin filiis, vel libertis detur ista restitutio, quare, &c.

¶Si minor se maiorem dixerit. Rub.

LEX I.

Si cum minor. Si minor dixit se maiorē dolo aduersarij, ei nō denegat̄ restō, secus si dolo ꝓprio, s; si nullus intercesserit dolus, restō ꝯceditur, nisi iuratū fuit. hoc dn̄t istæ tres ll. Op. ad primā ꝯfessio erronea reuocat̄ de iure, vt s̄. de iur. & fac. ig. l. error. & l. cum testm̄. ergo nō est necessaria restitutio. so. Fateor, ꝙ hic nō petitur restō aduersus cōfessionem istam, sed aduersus cōtractum, in quo ille læsus cōfessus est se maiorem: tamen ipsi minori incumbit onus probandi, ꝙ tempore contractus erat minor, vt l. si minorem. s̄. de in inte. rest.

LEX III.

1 *Aetas melius probatur per instrumenta, quàm per testes.*

2 *Minor eo ipso, qđ d̄t se maiorem, an dicatur esse in dolo, & denegatur ei restō.*

a Si alterius. aSecundū veram lec. l. ista diuiditur in tres partes. Primò loqt̄ qñ minor asseruit se maiorem ꝓprio dolo. Scđò, qñ dolo aduersarij. Tertiò qñ neutrius. Scđa ibi, ꝙ si per iniuriam. Tertia ibi, aditus itaq;, & ita hæc l. ponit casus precedētium legum. & addit vnum alium casum, qñ neutrius dolo. Op. de l. min. 25. an. ex aspectu. §. planè. ff. de mi. so. Ibi minores adhibuerunt dolum ꝯ alium, nō ꝯ curatorem. Op. s̄. de in int. rest. mi. l. de tutela. so. Ibi minor fuit sciēs, & aduersarius sil'r sciēs, hic verò aduersarium decipit. Opp. in 3. part. s̄. de transa. l. si ex falsis. vbi iurm̄ dolum aduersarij nō tollit. Gl. q̃ est hic, ponit multas solōes. Br̄ illa est vera, qđ illa l. nō ꝯdicit in aliquo, nam hic ī ver. aditus. vsq; ad fi. loquitur, qñ nullus dolus īcercessit fm̄ lec. Azo. & veram. si. n. dolus intercesserit, nō tolletur per iuramētum, vt l. ꝯria. Op. ꝙ idem ius est instrorum, & testium, vt l. in exercendis. ȷ̃. de fi. inst. so. fallit in casu h' l. quia tenere menti memoriam annorum est difficile, †vnde facilius admittitur probō instrorum, q̃ te-
1 stium, vt ff. ad Carb. l. 3. §. duæ. Quæro, vtrum eo ipso, qđ minor asserit se maiorem, præsumatur in dolo? Gl. pe. hic in fi. vr̄ dicere, ꝙ sic. Vide gl. Pe. de Bel. Per. tenet ꝯrium. quia nō præsumitur dolus, nisi probet̄, vt l. quoties. §. qui dolo. ff. de prob. Et istam opi. puto veram per hāc l. in ver. aditus. vbi apparet, ꝙ si dolus intercessisset, & nō osēditur, præsumitur nō intercessisse. & vide tex. in ver. aditus. ibi, non repererit. No. ꝙ dicit, nō repererit, ex quo ꝯcludit̄, qđ si nihil apparet de hoc, ꝓbata est minoris intentio. Vñ pro de-
2 claratiōe huius mãæ dic. Qñq; minor† asserit se maiorē suo dolo tm̄ adhibito ꝯ aduersarium, & hoc cōstat, & denegatur sibi restō, vt l. 2. & hac l. in pr. Qñq; dolo suo, nō adhibito ꝯ aduersarium, & nō denegat̄ sibi restō, vt l. minor. §. plane. ff. e. Qñq; dicit se maiorem dolo aduersarij tm̄, & restō sibi nō denegat̄, vt s̄. e. l. j. & hac l. 2. rñ. ēt si fuerit iuratum, ar. s̄. de transac. l. si ex falsis. Qñque asserit se maiorem dolo suo, & aduersarij, & restō sibi non denegat̄, vt l. de tutela. s̄. de in int. rest. in fi. nisi esset iuratum, vt in auth. sacra. si adu. ven. Qñq; asseruit se maiorem neutrius dolo, tunc distingue, vt ī hac. l. aut nō fuit iuratum, aut fuit iuratum. si fuit iuratum, aut non corporaliter, vel corporaliter. Quandoq; dubitatur an dolus intercesserit, & in dubio præsumitur nō intercessisse, vt hac l. ver. aditus. Et ita debes intelligere hanc materiam.

a ADD. ¶Pari. Ista l. & similes loquentes de iuro assertiuo, non sunt hodie correctæ per aut. sacra, s̄. si ad. ven. Vide d. Fran. cōs. 77. Item limitā sing'r istam r'am, vt minor iurans se maiorem nō possit petere rescissionem ꝯctus bonæ fidei ad restōnem in inte. sed potest bene petere respectu nullitatis propter solennitatē omissam. Vide Ro. cons. 12. Pau. de ca. cons. 141. vo. 2. d. Fran. Crem. sin. 163. Quid āt si filiusf. in instrumento asserat se patrēfamilias, an reddatur obligatio efficax sine consensu patris, vide Pau. de ca. cons. 174.

LEX IIII.

1 *Iudex quam interlocutoriam reuocet ex officio.*

2 *Vnum remedium extraordinarium non excludit aliud.*

3 *Restitutio denegata propter defectum probationis potest iterum peti.*

Cum circa. Hæc est difficilis l. br̄ d̄r. Si restō est denegata, ꝑp ætatē nō probatā, ad restōē, & ætatē probādam iterū admittit̄. H. d. fm̄ lec. magis no. Hæc l. legitur 2. mod. princip'r. Primò, ꝙ fuit erratū ꝑ iudicē iudicātem. Ad istā l. op. ff. q̃ sen. sine app. re. l. j. § j. sol. ibi fuit expressus error in sn̄ia, hic nō. 2. mō legitur. qđ hic fuit erratum à testib. q dixerūt falsum circa ętatem. Et ista lec. subdiuidit̄ ī duas. Vna ꝙ iudex de ætate ꝓnūciauit interlocutoriè, alia qđ pronunciauit diffinitiuè. Ad primā op. interlocutoria p̄t reuocari arbitrio iudicis, vt l. qđ iussit. de re iu. g̃
1 d; peti restō, vt ff. de mi. l. in causæ. la 2. so. Fateor, †ꝙ iudex p̄t reuocare, si vult, suo arbitrio, vt ī ꝯrio, tñ nō cogit̄, nisi vt impetret̄ restōis bn̄ficium, vt hic, & hoc magis pl;. Vel dic, ꝙ ista est talis interlocutoria, q̃ ꝑimit vires totius causæ, vñ quodāmō est diffinitiua. vt l. intra vtile. ff. de mi. Ad scđam prout hic fuit ꝓnūciatū diffinitiuè, Op. qñ iudex pronūciauit ex falsis testib. ꝯpetit restō de iure cōi, vt ȷ̃. si ex fal. inst. ꝑ totū, & l. diuus. ff. de re iu. g̃ ista restō, q̃ dat̄ rōe ætatis, nō d; hr̄e locū, vt l. in causæ. ff. de mi. so. l; auxiliū ordi-
2 nariū excludat extraordinariū, vt d. l. in causæ. †tñ vnū extraordinariū nō excludit aliud, vt l. q bona. §. si qs op'. ff. de dā. inf. qđ me. cā. l. si cū exceptiōe. §. eum. Vñ nihil repugnat, ꝙ qs posset hr̄e re-
3 stōem ex duab. causis. †Itē op. restō semel denegata, iterū nō ꝯcedit̄, vt ȷ̃. ti. j. l. j. so. Hic fuit denegata ꝑp defectū ꝓbōis ætatis, vñ iterum p̄t restitui. ibi ꝑp defectū ꝓbōis læsionis. Rō ē, qa de ætate ñ fuit cognitum, nisi in iudicio restōis. & sic nō h; nisi vnam sn̄iam contra se, hoc respectu, sed de læsione, & iustitia fuit cognitum in primo iudicio, & in iudicio, in quo petebatur, restitutio. ideo semel denegata iterum non conceditur. Ita debetis hoc intelligere.

¶Si sæpius in integrum restit. &c. Rub.

LEX I.

1 *Differentia, quæ sit vtrū qs restituatur ad appellandum sed non ad totam cām.*

2 *Si quis primo appellauit, & tempus appellationis est lapsum, si petita restitutio fuit denegata, an iterum restituatur.*

3 *Ille qui omisit appellare, quando possit petere restitutionem in integrum ad appellandum, & coram quo iudice.*

SI post sententiam. Si restō fuit semel denegata, iterū ñ ꝯceditur, nisi ad appellādū, vel nisi ex noua cā. H. d. totus ti. Differt l. sequens à ꝓcedēti, qa fuit s̄. postulata restō ꝯ sn̄iam, hic ꝯ ꝯctū. hic restitui desiderabāt aduersus ꝯctū, vel sn̄iā: ibi adierūt, s. iudicē. Op. ad l. j. qđ tp̄a applōnū ñ currūt, vt l. fi. s̄. in q. cau. in int. rest. nō ē necess. Dicūt qdam, ꝙ hæc l. hodie corrigit̄. ꝯrium vr̄ verū, vt ibi dixi, ꝓbatur in Aut. de app. & intra q̃ tem. §. j.
1 vbi ē spāle in istis tp̄ib. iudiciorū. †qro, q̃ est dr̄a, vtrū qs restituat̄ ad appellādū, nō ad totā cām? Dic, vt in gl. qñ dat̄ restō ad appellādū. qro, à qua sn̄ia? Dicit gl. à q̃ vult, vel, vt possit appellare ab ea, à
2 qua fuit denegata restō. † Quærit gl. q. d si primò appellauerit, & tp̄s appelatiōis est lapsum, postea petit restōē, & fuit denegata, an restituat̄ iterū? Gl. dicit, ꝙ nō, nisi ad appellādū. Intelligatis ad appellādum. s. à sn̄ia, in qua est restō denegata, vel ad prosequēdam
3 appellationem, cuius tp̄a sunt cursa. † Vlt. no. ex hac l. ꝙ ille, q omisit appellare, p̄t petere restōem in integrum ad appellandum, nō solum coram iudice à quo debuit appellare, sed etiam à superiore, vt hic, dum dicit, nobis ius restituimus. Vnde Imperator restituit eum ad appellandum, vt dixi vobis in l. præses. de app. &c.

LEX II.

Quanquàm. Ad istā l. op. qa ēt ex cāis antiqs p̄t iterū peti restō. vt s̄. ti. 1. l. fi. so. intellige hic de nouis causis, hoc est de nouo allegatis. Vel dic, nouis causis hoc ē de nouo superueniētib. Vel de nouis causis. i. de nouis probationib. factis super causis antiqs allegatis, vt s̄. ti. j. l. fi. Secundum hoc ergo habes ꝙ qñ nouæ causæ, vel nouæ probationes allegantur, p̄t restitui ad totam cām, aliàs nō restituetur nisi ad appellādum. Quero, cum restituit̄ ad appellādum vtrū iudex applōis restituet, sicut debuisset facere primus? rñ. qñq; restituit̄ ad appellandum à prima sn̄ia, & tūc procedit tāq̃ iudex applōis, fm̄ formam l. eos. de app. Qñq; restituit̄ ad appellādum à 1. sn̄ia, qa improbata ē restō, & tunc cum illa sn̄ia sit per appellationē extincta, tamē iudex appellatiōis iudicabit, cum illa causa ad eum sit deuoluta. vt d. l. eos.

LEX III.

In vna. Op. & vr̄. qđ restō det̄ sæpius. vt ff. e. l. & si sine. §. restitutus. Gl. soluit optimè. Ibi fuit restō ꝯcessa, vñ p̄t iterum concedi. hic fuit denegata, ideo hic iterum non concedit̄, ne leges ludibrio fiant. Pet. reprobauit istam sol. quia eadem ē rō in vno casu, sicut in alio, qđ mihi nō placet, ideo tene opi. gl. Nam, quando minor non est restitutus, est in eius ꝑtāte, vt restituatur vel

vel non, vt l.si iudex circunuento.ff.e. Si ergo vsus est ea cũ pos-set non vti, potest ꝓ hoc petere restõem in inte.& est noua causa restõis, quæ rõ cessat, qñ restõ est denegata. Vltimò quærit gl. qd si minor velit petere restõem, vt omissam probationem faciat, & sic possit venire contra sententiam? Gl. dicit quòd sic. dic vt in ea.

a ¶De iis qui veniam ætatis impetrauerunt.[a] Rub.

a ADD. ¶Paris. No. istam materiam ꝙ inferior à principe non potest per statutum suum concedere veniam ætatis. vide Bar. in l. Imperium, ff. de iur. om. iud.

LEX I.

Eos qui veniam. Cui ætatis venia est concessa, restitutio denegatur. h.d.

LEX II.

1 *Masculus quando consequitur veniam ætatis, & quando fœmina.*
2 *Minor læsus in impetratione veniæ ætatis, an restituatur.*
3 *Mulier est minoris vitæ, quam masculus, & citius perficitur.*

1 Omnes. Masculus † probata ætate 20. an. fœmina 17. veniam consequit̃ ætatis. p. q̃ tñ immobilia alienare non poterunt. h.d. Quærit gl. coram quo iudice fiat ꝓbõ. Dic vt

2 in gl. Quærit gl. qd si minor † est læsus in eo, qd impetrauit veniã ætatis, an restituetur? Dic vt in gl. Quæro, quæ est rõ, ꝙ in muliere minus tps requiritur, q̃ in masculo? Gl. dicit quia mala herba cito

3 crescit. Rõ † est ista, quia mulier cum sit minoris vitæ quàm masculus, citius perficitur, & ita contingit in quolibet animali, quia quanto res est breuioris vitæ, tanto citius perficitur, & ista est rõ propria. Gl. signat quoddam ar. contrarium, & non soluit, vide eã ibi. l. 1. Sol. Hoc propter aspectum personæ, qui requiritur. ar. de cad. tol. l. vnica. §. ne autem. ff. de adop. l. post mortem.

LEX III.

Eos qui. Qui veniam ætatis meruerunt, non possunt alienare, vel immobilia obligare, sine decreto. h.d.

LEX IIII.

1 *Aetas legitima vel perfecta dicitur 25. ann.*
2 *Factum ciuiliter, quando representet eundem effectũ quod factum naturaliter.*

a Si quis aliquid. [a] Ad implendam condõem nõ sufficit ciuil'r factum. h.d. No. tu iuuenis, ꝙ æ-

1 tas legitima, † vel ætas perfecta dr̃ 25. an. [b] De hoc habes in l. cum

b filio. ff. de le. 3. Secundò no. ꝙ non sufficit ciuil'r factum. Ad istud op. gl. hic. ff. mand. l. fi. §. fi. de don. quæ sub mo. l. fi. de inst. & sub. l.

2 si mater. Sol. Br̃ † qñ ciuil'r factum representat eundem effectum, sicut factum nãl'r, factum ciuil'r sufficit, vt in ꝯtriis, al's sec⁹, vt hic. Ista est cõis sol. q̃ ponit Dy. in l. si cum dotem. in pr. ff. sol. ma. & l. ex ea parte. §. insulam. ff. de ver. ob. & l. Deo nobis. s̃. de epis. & cle.

c Et ego circa [c] hoc dedi vnam magnam dist. & multum vtilem in l. Gallus. §. & quid si tm̃. de lib. & posthu. vbi tex. & gl. tangunt. &c.

a ADD. ¶Barb. Et vide d. Pet. in cons. 389. qñ Papa ꝯcedit alicui, ꝙ poterit prouidere personæ idoneæ tali bñficio, an ꝯprehendatur ille, q. est idoneus ꝑ dispensationem, & ꝯcludit ꝙ sic. Adde ꝙ aliqñ appl'one ætatis itimæ, venit ẽt pubertas, & sic in masculo 14. in fœmina 12. Ita ꝓbatur in tex gl. & doc. c. j. de regula.

b Paris. De iure can. dr̃ in 30. ann. vide Bart. in tract. differentiarum inter ius, &c.

c Pom. Istud no. limita per c. cum dilecti, & c. ad audientiam, ext. de cler. non res.

¶Si maior factus ratum habuerit. Rub.

LEX I.

I inter minores. Ratihabitio maioris tollit restõem aduersus læsionẽ, quæ in minori ætate contingit. h.d. Circa hanc l. q̃runtur duo. Primo, quid si hæc diuisio facta fuisset dolo, an ratihabitio aliquid operetur circa illum dolum? Br̃, aut ille, qui habuit ratum fuit sciens, aut ignorans, vt gl. dicit. Quæro 2. qualiter videatur habere ratum? Certè si quidem habuit expresè, nullum est dubium, vt hic. si autem tacitè: tunc habemus titulum in 5. lib. si ma fa. ra. alie. hab. qui titulus loquitur, quando habetur ratum tacitè, & ideo dic, vt ibi, &c.

LEX II.

Qui post vigesimum. Hæc lex loquitur magis generaliter, quàm præcedens, quia s̃. loquitur de diuisione facta simpliciter à minoribus, hic de gestis simpliciter: & sic magis generaliter.

¶Vbi, & apud quem cog. &c. Rub.

LEX I.

Si quid. Aduersus sententiam procuratoris Cæsaris, solus Cæsar restituit. h.d. Opp. ff. de mi. l. in causæ. §. fi. & l. præfecti. Sol. hæc l. põtest intelligi. vt loquatur de iudice delegato à principe, & tunc stat propriè. Nec ob. ꝯrium. quod loquitur de iudice ordinario. Si verò intelligatur propriè de procuratore, tunc expone tex. cum dicit solus Princeps, subaudi, vel ipsemet qui iudicauit, & sic non ob. contrarium, &c.

LEX II.

1 *Actor sequitur forum rei, etiam quando petitur restitutio aduersus cõtractum.*
2 *Reductio ad arbitrium boni viri, coram quo iudice petatur, vbi compromittentes, & arbiter sunt diuersi fori.*

a Quoniam. Quando restõ petitur aduersus ꝯtũm, sequitur actor forum rei. h.d. formo qõnem.[a]

1 quidam † Perusinus habens causam cum vno Florentino, compromiserunt de causa tanquam in arbitratorem in quendam Senensem. ille existens Senis, tulit laudum. Perusinus vult petere reduci ad arbitrium boniviri istud laudum, coram quo iudice istud faciet? De iure communi arbitramentum est quædam transactio, nec oritur actio ex arbitramento, sed oritur actio ex compromisso facto inuicem completo, ex declaratione arbitratoris, vt l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro soc. aut. vt dif. iud. §. 2. & j̃. de iud. in aut. si vero contigerit. & j̃. de contrahen. emp. l. fi. ideo si peto reduci ad arbitrium boni viri, & conqueror de contractu, debeo se qui forum rei. Casus est hic. Sed secundum iura municipalia, in

2 partib. † Tusciæ ipsa lauda producunt actionem per se, & habent vim sententiæ, vnde si peto reduci ad arbitrium boni viri, & conqueror de ipsa sententia, quæ me lædit, quem debeo tunc adire? Certè debeo adire superiorem eius qui iudicauit, quia de sententia conqueror, vt s̃. l. proxi. & sic etiam loquitur. j̃. l. prox. ideo est videndum de arbitramento, vtrum producat actionem, vel non, secundum commune ius, vel municipale, vt s̃. dictum est.

a ADD. ¶Barb. Adde late Fed. ꝯs. 285. & Pau. de ca. hic. q. al'r loquuntur. ¶Paris. Istã q̃ bar. refert, & sequitur d. Christof. de cast. subscribendo quoddam cons. Raph. cu. inci visis compromissis, vide decl'onem ad istud dictum duob. mõ. ad dicta Bar. hic vide ẽt Are. in c. si. de fo. comp. Vide Perus. in rub. de ap. vide Fel. c. cum sit, de fo. comp. vbi dc̃ nõ ꝓcedere in ecclesia, vel clerico petente rest. in integ.

LEX III.

1 *Causæ rest. in integ. licèt sint mixti imperij, tamen fauore minoris delegãtur.* 3.
2 *Restitutio in integ. competit iure magistratus.*
4 *Iudex delegatus quando possit in integ. restituere.*
5 *Compromitti potest in aliquem, vt pronuntiet quem restituendum vel non.*
6 *Causa restitutionis, an possit in arbitratorem compromitti.*
7 *Iudices qui nulli præsunt iurisdictioni, sicut notarij, & iudices chartularij, quando possunt in integ. restituere.* 8.
9 *Iurisdictio cohæret territorio.*
10 *Quomodo cognoscatur, an aliquis sit iudex ordinarius, vel delegatus.*
11 *Syndicus electus à consilio ciuitatis ad syndicandum officialem, dicitur delegatus.*

a Cum scimus. [a] Hæc est sing. l. breuiter dicit. Restitutio quæ officio iudicis conceditur, potest po

b stulari ab ordinario, [b] & delegato specialiter ad illam causam, vel vniuersaliter, nõ coram arbitris, vel iudicib. chartulariis, vel delegatis ab eis. h.d. Diuiditur. Primò ponit quæstionem. Secũdò determinationem. Tertiò determinationem suam limitat, & declarat circa iudices prohibitos restituere. Quartò limitat circa eos, quib. est permissum. Quintò limitat circa modum pronũciandi. Secũda ibi, sancimus. Tertia ibi, sed ne quis. Quarta ibi, cum hos. Quinta ibi, sed ne quid penitus. Ex prima parte habemus quòd iudices delegati possint de causa restitutionis in int. cognoscere. Contrà, ea quæ per iudicis officium expediuntur delegari non possunt, vt l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de off. procons. &

1 l. l. omnia quecunque. de re. iur. Sol. † speciale est hic fauore minoris. Op. secundò, ea quæ possunt delegari, competunt iure magistratus, vt l. j. §. j. de of. eius cui man. est iu. & sic videtur ꝙ in inte. resti. competit iure magistratus, hoc est contra. l. ea quæ. §. 1. ff. ad

2 mun. ergo, &c. Dicit gl. fateor † quòd olim non competebat iure magistratus, sed hodie sic per hanc l. Nec ob. hic tex. qui dicit, veterib. non fuerat incognitum: quia verum est quod antiquitus poterant delegari habenti iurisdictionem à lege, non autem om-

3 nib. sed per hanc l. delegantur indistinctè. Tu † dicas ꝙ etiam hodie restõ in int. est mixti imperij, qa iud. officio expeditur, & licèt

c possit delegari, est speciale fauore minoris, [c] vt hic. Opp. quòd iudex delegatus non possit restituere, vt s̃. si aduer. rem iud. l. aduer-

4 sus. Sol. Quandoque † delegatur causa restitutionis principaliter, & tunc non est dubium quod potest restituere, vt hic. Quandoque delegatur vniuersitas causarum, & tunc idem, vt hic, in fi. ibi, vel si generaliter, &c. Quãdoque delegatur causa principalis tantum, & tunc si quidem restõ petitur incidenter super aliqua interlocutoria, vel emergenti, potest cognoscere delegatus, vt hac l. in fi. secundum vnam lect. Gl. quæ est verior. Si vero petitur restitutio principaliter, contra sententiam latam in illa causa, non posset restituere delegatus, vt d. l. aduersus. & s̃. l. prox. secundũ veram lectu. Venio ad tertiam particulam, in qua habes, ꝙ etiam in causa restitutionis non potest compromitti in arbitrum. sed que-

5 ro, † an possit compromitti, vt arbiter pronunciet aliquem restituendum, vel non? gl. videtur dicere ꝙ sic, nam arbiter nõ potest restituere, sed pronunciare restituendum. Et vide gl. quæ vr̃ velle ꝙ sic. Rõ est, quia inter ista duo est differentia, vt habuistis no. in l. ab executione. j̃. quor. app. non recip. & s̃. si aduer. lib. l. j. Ego dubito in

a ADD. ¶Barb. Per istam l. decidit Iac. de bel. ꝙ habens potestatem legitimandi ab imperatore, potest legitimare in terris ecclesiæ.

b Paris. Limita istum tex. nisi alius esset celebratus aut. alicuius superioris, q̃a iudex inferior se intromittere ñ poterit. Vide ias. in l. nam & si minor, ff. de iurei.

c Pari. Communis sententia est in contrarium, videlicet ꝙ sit speciale in minore. vide ias. in l. nec quicquam. §. vbi decretum, de of. procons. & leg.

bito in hoc, quia non reperitur aliqua actio, vel aliud ius agendi, quo qs petit ꝓnunciari se restituendum, sꝫ quod qs petat se restitui sic. Qua ergo actione agetur coram arbitro, non video, nisi dicamus ꝙ ille q de hoc compromittit, videatur velle pati ꝙ sic de facto coueniatur ad hoc, ꝙ posset si vellet, vt l. Iulianus. §. q̃tū aūt.
6 ff. ad exhib. dixi s̃. de transa. l. vbi pactum. & hoc satis plꝫ. †Quæro circa hoc, an cā restõnis possit in arbitratorem compromitti? Iam fuit de facto in ciuitate ista & consului, ꝙ sic: nam arbitramētum, vt scitis, est quædam transactio, vt dixi s̃. l. prox. Vñ sicut p̃t transigi de cā restõis, ita p̃t in arbitratorē cõpromitti. Itē hēs in hac parte. ꝙ iudices hi q nulli p̃sunt administrõni, nõ possunt restituere.
7 Quæro †Qui sunt isti iudices q nulli p̃sunt administrõni? Gl. dicit, & bñ, sunt iudices chartularij, q hñt volūtariā iurisdõem, vt notarij ex forma suorū priuilegiorū, de qb. fit mētio hic. & de iud. l. rē nõ nouā. & ff. de iud. l. j. & ibi no. Alij dñt ꝙ hic loqtur de iudice delegato, q nõ p̃t subdelegare. Tu tene primā, q̃ est magis not.
8 †Quæro, an isti iudices chartularij possint in integ. restituere. Gl. vr̃ velle ꝙ nõ, qa nulli p̃sunt administrõni, qđ satis plꝫ, nisi in rescripto aliud diceretur. In quarta partic. hēs, ꝙ illi possunt restituere, qui p̃sunt administrõni, cui adhæret iurisdõ.
9 †Not. ergo, ꝙ iurisdõ cohæret territorio. Simile in l. 1. §. cum vrbem. de of. præfe. vr. ibi, cum vrbem fidei tuæ commisimus, & sic
10 committit vrbem cui adhæret iurisdõ. †Et ex hoc potes diligenter ꝑpendere, an aliqs sit iudex ordinarius, vel delegatus. Nā si qdē alicui cõmittitur certū territorium, vel iurisdõ in territorio, hoc ꝯtingit dupl͛r, vel hoc fit indistinctè, non limitādo iurisdõem territorij, vel personarū, vt in istis iudicib. chartulariis, & isti dñr ēt ordinarij, sine administrõne, & hic est casus hic, & in p̃ced. ver. qñq; cõmittitur aliqua cā inter certas cās, & tunc iste est iudex delegatus, quia ei committitur cā, & non territorium, & ita debetis
11 intelligere hanc materiam. † Et p hoc potes dr̃e, consilium istius ciuit. facit aliquem officialem ad sindicandum vnum officialem, certè in dubio iste vr̃ iudex delegatus, quia ei committitur certa causa, nõ aūt cõmittitur certa administratio, cui iurisdõ adhæret.

¶De reputationibus, quæ fiunt in iudicio. Rub.

LEX VNICA.

Vi restituitur. Restituto minore, oīa reponūt in pristinū statū, tā aduersus minorē, q̃ aduersus exneū. h. d. Op. de l. qđ si minor. §. restõ. ff. de min. Sol. intellige hic quatenus est locupletior. & sic cõcordat cū illa. Op. de l. si p impressionē. qđ me. cau. Sol. ibi sp̃ale. Op. 3. de l. si iudex. ff. e. Sol. dico, ꝙ minor tenetur restituere oīa. Verum est, si vult vti restit. al's secus. Venio ad ver. sꝫ & si intercessore. Op. si minor fideiubet ꝓ aliquo, ergo ille alius est obligatus, & sic nõ est necesse qđ actio ꝯ illū restituatur. vt l. j. ff. de fideiuſ. Sol. intellige qđ hic intercessit aīo nouandi, & sic liberauit primū debitorē. Op. ꝙ actio restituat̃ ipso iure, vt ff. ad Vel. l. debitrix. §. j. Sol. aliud in muliere, vt ibi, q̃ in minore, vt hic. Rõ, quia mulier est tuta ipso iure p Velleianum. Ita dicit gl. q̃ vide. In eo quod innuit ꝙ mulier ipso iure non teneatur, docto. reprehendunt istam, quia imò non tenetur, licèt habeat hanc exceptionem, vt ff. ad Vel. l. si mulier. & quod ibi no. ff. ad Mac. l. j. Sed certè non bene reprehendunt, quia gl. hic intelligit mulierem tutam ipso iure, hoc est absque iudicis ministerio hꝫ actionem, vel exceptionem, ita quod necesse non hꝫ petere restõnem. Ita vr̃ dr̃e gl. Op. inst. qui. mo. tol. ob. §. prætereа. & ff. de noua. l. j. Gl. dat hic multas sol. hæc est vna quod in lege ꝯria minor erat obligatus naturaliter tm̃, & sic non indigebat restitutione, meritò actio in veterē debitorē non restituebatur: hic verò erat obligatus naturaliter & ciuil. & cū restituitur minor, restituitur actio in veterem debitorem, nisi dolus creditoris intercesserit, vt l. si Titius. ff. de fideiuſ. in fi. & ff. de sol. l. qui res. §. huic.

¶Etiam per procuratorem causam rest. in int. agi posse. Rub.

LEX VNICA.

1 *Procurator quando dicatur habere speciale mandatum ad petendam rest. in int.*
2 *Procurator etiam sine speciali mandato, potest agere causam rest. in integ. quando venit incidenter in causa commissa.*
3 *Pater potest petere rest. in integ. pro filio sine mandato.*
4 *Dictio, etiam. implicat. & quid implicat hic.*

Causam. Rubrum & nigrum idē dñt. Op. de l. neq;. s̃. de ꝓc. Sol. intellige hic de ꝓcuratore q
a habebat mandatum sp̃ale [a] legitimè ordinatū. Op. ff. de mino. l. illud. §. si talis. Sol. Intellige hic de ꝓcuratore qui habebat. sp̃ale mandatū. Quō intelligitur ꝓcurator hr̃e sp̃ale mandatum,
1 sufficit ne ꝙ † in instrõ dicatur ad agendū, & c. & in int. rest. petendam, & c. Doct. determinant hic ꝙ non, sed ꝙ dicatur, & ad petendam rest. in int. in tali cā, vt l. si quis mihi bona. §. iussum. de ac. he. Ego altius assumpsi istam materiam in l. filiusf. ff. de don. Ad vnū
b tamen [b] aduerte, ꝙ si causa rest. in int. [c] † incidenter veniat in causa
c commissa, posset etiam agere sine speciali mandato, vt s̃. ri. 2. l. fi.
2 & l. qui proprio. §. item quæritur. ff. de proc. fm vnam lec. Op. de l. 2. s̃. de his qui ve. æt. imp. Sol. Ibi est specialis casus, in quo non ad-
d mittitur procurator. Op. ꝙ etiam [d] sine sp̃ali mandato possit, vt l.
3 patri. in pr. ff. de min. † Sol. ꝙ est sp̃ale in p̃re, qui est legitimus administrator, vt ibi, sicut in alio legitimo administratore, vt in tutore, curatore, & similib. Quæro dr̃ hic in rubro & nigro, etiam per
4 procuratorem agi posse. † quid implicat hæc dictio, etiam? Potest intelligi etiam per procuratorem, quasi nõ solum per dominum, vel quasi, per tutorem, vel sindicum, quid implicat, nescio quid dicam modo, & habui hoc anno pluries de ista dictione, etiam, & c.

a ADD. ¶Barb. Sed quid ĩ sindico vniuersitatis? vide Pau. de ca. hic, & Ro. ꝯ. 424.
b Barb. Limita illud, quod dicit bart. ꝙ super incidenti potest petere restit. procurator non habens speciale mandatum, nisi esset sententia interlocutoria lata super incidenti post 10. dies, quia tunc non potest sine speciali mandato. ita not. Io. an. in c. coram fœlicis, de in int. rest. & ita Romæ pronunciauit Lud.
c Pom. No. ꝙ licèt ad petendam restit. in int. requiratur speciale mandatum, ꝙ tñ istud non est verum, nisi qñ principaliter petitur. Secus qñ incidenter in alia cā ad q̃ procurator specialis vel generalis esset constitutus, peteretur, vt puta, ꝙ in aliquo articulo eius causæ incidenter oporteret restituere in int. tunc. n. non esset necessarium mandatum speciale, tenet idem bart. in l. cum procurator, ff. de op. no. nun. & ibi Ale. & ex hoc possit inferri in iuro, in quo requiritur sp̃ale mandatum, sicut in rest. in int. l. iusiurandum, quod ex conuentione, §. si. ff. de iureiu, vt intelligatur, qñ principaliter in certa causa vellet deferre. sec⁹ vero qñ in principali cā incideret aliquis casus, & tunc super aliquo casu posset iurā deferre absque eo ꝙ super eo habeat speciale mandatum, vel æquipollens. Pro quo vide Ale. in l. qui bona, §. si alieno, ver. pro quo dicit facere, ff. de dam. inf.
d Barb. Item in omni alio legitimo administratore, & tutore, vt l. 3. §. si sæpius, de in int. rest. idē in sindico Reipub. secus ĩ sindico alicuius vniuersit. vel corporis.

¶In integ. restit. postulata, & c. Rub.

LEX VNICA.

a Postulata. Rub. est summarium totius tit. Quæro, vtrum restitutio [a] impetrata impediat executionem sentētiæ? Hic vr̃ tex. ꝙ sic, & ita debet intelligi gl. quam vide. istud intelligitur hic cum temperamento, quod ponitur in c. sciscitata. ext. de rest. in int. Dic vt ibi, & in c. constitutus. vbi vide Inn.

a ADD. ¶Paris. Quid autem de iure can. vide bar. in trac. differen. inter ius, & c. vide Vital. de Cam. in trac. clausularū. vide Ale. late in l. 4. §. ꝯdemnatū, ff. de re iu.

¶De restitutione militum. Rub.

Dictum est s̃. de rest. min. verum quia quidam maiores restituuntur ex causa militiæ, vel absentiæ, ideo ponitur rub. de rest. mil.

LEX I.

1 *Beneficium petendæ restitutionis in integ. rest. transit ad hæredes.*
2 *Bonorum posses. non agnita per minorem, quando possit beneficium restit. agnosci per eius hæredem.*
3 *Si minor decedit hæreditate non adita, eius hæres petita restitutione ex persona minoris poterit adire.*
4 *Tempora ad agnoscendam bonorum possessionem, quando currant absenti.*
5 *Absens ex causa necessaria, & probabili, siue potuerit procuratorem restituere, siue non, semper restituitur.*

Si Valerianus. Hæc l. br̃ hoc intēdit. Restõ, q̃ ꝯpetit maiorib. rõe abñtię, ēt ĩ ꝗrendis, trāsmittitur ad hæredes. H. d.
1 †No. ꝙ beneficium petēdæ restõis trāsit ad hr̃dem. Dixi in summario, & aduerte, qa hæc mā est difficilis, & subtilis. Opp. bono. poss.
2 nõ agnita non transmittitur. ff. de bono. poss. l. 2. §. acquirere. †so. Hic nõ trāsmittitur hæreditas, sed beneficium restõis cum omni suo effectu; vt sicut defunctus poterat restitui ad agnoscēdā bon. pos. ita & eius hr̃s. Itē op. hic innuitur, ꝙ si Valerianus decessisset ante ꝯpletos dies, ꝙ hæres eius nõ restituitur. ꝯ. ff. de acq. hæ. l. Pātonius. §. 1. sol. dñt quidam ꝙ hic subaudiendum est, maximè. Alij dñt; Aut decessit ante, & dat̃ restõ ex æquitate, vt in ꝯrio. Aut decessit postea, & datur de rigor̃, vt hic. Alij dñt, aut decessit post, & datur restõ ad totum tp̃s. Aut decessit ante, & datur restõ ad totū aliud tp̃s, quod supererat defuncto. Tu autem dic, qñq; hæres prę tendit restõem ex persona defuncti, solum rõe abñtiæ, & tunc ita demum ꝯpetit, si defunctus mortuus est post lapsa tp̃a, q̃ dat ad petēdam bo. pos. vt hic. Qñq; hr̃s petit restõem propter abñtiam iunctam cum morte, & tunc competit restõ, ēt si tp̃a non sunt ela
3 psa. vt l. Pantonius. §. j. ff. de ac. hæ. †Ex hoc dico vobis, si minor decedit hr̃ditate nõ adita, ꝙ hr̃s eius p̃t petere restõem in integrū ex persona minoris, vt adeat hereditatē. q minor fuit lesus per minorem ætatem iunctā cū morte, sicut dicimus de morte iuncta cum absentia. Ita tenet Iac. de Are. in l. qui duos. de reb. du. & ibi plenissimè dixi. Ita tenet Iac. Bu. ꝯrium dicit Iac. de Bel. per no. in aut. de trien. & semis. circa pr. in fi. q. disputatæ, quam ponit ibi. tu intellige istam vt dixi in d. l. qui duos. Procedo vlterius, & vr̃ ꝙ ista tp̃a nunquam currant absenti, cum sint vtilia, vt inst. de bo. po. §. fi. di-
4 cit Pla. olim erant cõtinua. Gl. dicit, † ꝙ hic nõ currunt, qa potuit ꝯstituere procuratorem, sed nõ cõstituit, iõ restituitur. Sed si esset negligēs in ꝯstituendo ꝓcuratorem, nõ restituitur. Vide gl. q̃ vr̃ sibi ꝯdicere. Vltra. intelligūt istam gl. sic, ꝙ istud quod potuit miles ꝯstituere procuratorem, nõ tamen commodè propter militiam. Et ꝙdicit, secus si fuisset negligens, intelligunt quando potuit cõstituer̃ procuratorem, & commodè. d. Ia. Bu. istam distinctionem

comm

commodè, & incõmodè ñ admittit, qa h; locum tñ in abñtib. ex
5 cā ꝓbabili tñ, vt l. nec non, in pr. ff. ex quib. cau. ma. sed in eo, † q
est abñs ex cā necessaria, & ꝓbabili, siue potuit dare ꝓcuratorē,
siue nõ, sp datur ei restõ, vt l. ñ. ff. de in inte. rest. Op. ff. de mi. l. Pa-
pin. exul. Sol. Ibi loqtur in abñte ex cā necessaria, & ñ ꝓbabili. ltē
op. qa si fuisset pñs, & tacuisset, nõ restituit. ğ hic p abñtiam non
est læsus, sed p taciturnitatem, meritò restitui ñ d;. Gl. dicit, & bñ,
præsumetur ꝙ si fuisset pñs, agnouisset. ar. l. j. in fi. si mul. vent. no.

LEX II.

Si quid de bonis. Siue sit præscripta res, siue sit præscripta actio. absenti causa Reipub. intra annum vtilem datur restitutio. h. d.

LEX III.

Quod tempore. Hæc l. h; tr ām multũ difficilē, & ē
mã l. ab hostib. §. ſ; ꝙ simpl'r. ff. e. &
h; duas lect. vnã fm Mar. aliam fm Bul. fm lect. Bul. bř. h. d. Finita
abñtia ex cā necessaria, dať restõ ↄ pscriptionē, vt subducať đ me-
dio oẽ tps abñtiæ, qdcũq; fuerit primũ, mediũ, vltimũ ve. Primò
pono casũ fm Mar. ego fui pñs 1. & 2. anno, ğ vsucapiebas rē meã
mobilē. 3. anno fui abñs, & ↄpleta ē vsucapio ī abñtia: sum reuer
sus. qro vtrũ mihi restõ deť. & ad qd? Resp. Imp. si ann⁹ vtilis, q dať
ad petēdã restõem ñ ē laps⁹, ꝑt restui, vt subducať illud tps vsuca
piõis đ medio, & ꝙ res restituať. ſ; si pscriptio cēt ↄpleta ī pñtia, ñ
dareť ī ite. rest. h. d. fm Mar. Op đt tex. amota pscriptione tpis me-
dij, & fm Mar. ñ dřet amoueri pscriptio tpis medij, ğ mala est lect.
sua. sol. fm eũ ñ intelligas tps mediũ. s. ī vsucapiõe, ſ; tps mediũ. s.
īter primã abñtiã, & 2. qđ ē vltimũ ī vsucapiõe. Ista sol. posset per-
trãsire, qtũ ad hũc tex. tñ ista lec. ē falsa ī duob. Primò ī eo ꝙ đt, ꝙ
si vsucapio eēt ↄpleta ī pñtia, ñ restitueret. Istud ē ↄ l. necñ. §. si qs
a sæpi⁹.a ff. e. Itē ī eo qđ đt, ꝙ p hãc restõem recupať res, malè đt, nã
illud qđ abstulit lesio, illđ reddit restõ, vt l. qđ si minor. §. restõ. ff. đ
mi. & l. pe. ff. e. ſ; p abñtiã fuit læs⁹ solũ ī vsucapiõe, ñ ī possõe rei. ğ
restituēs ñ restituit mihi rei pos. Istđ ē verũ: ſ; si p abñtiã aliqs eēt
læs⁹ ī pos. rei, tũc p restõem recuparet pos. vt l. q ꝓprio. §. itē qrit.
b ff. đ ꝓc. & ibi ē cas⁹ fm vnã lec. Hoc pmisso, venio ad 2. lec. Bul. bq
ē verissima ī hac l. ego fui pñs 1. anno ğ vsucapiebas rē meã mo-
bilē. scđo fui abñs cā Reip. 3. anno fui pñs, & sic ↄpleta ē vsucapio
ī pñtia. qro, vtrũ deť mihi restõ? Ad ꝙ resp. Imp. ꝙ si à tpe ↄpletæ
pscriptiõis ñ ē elaps⁹ ann⁹ vtilis, deť restõ, vt subducať illđ mediũ
tps vsucapiõis đ medio. s. ille ann⁹, ğ fui abñs. ītra illũ annũ pote-
rit dñs vēdicare possõem, h. d. vsq; ad §. vltra āt. iste ver. legit ī gl.
nřa duob. mo. Vno mõ ꝙ declarat pdicta. dcm ē ꝙ p restõem sub
ducit tps vsucapiõis đ medio. hic declať Imp. ꝙ rest. i⁹ possessoris
ī aliq̃ ñ lædit. q. d. ñ aufert pos. ſ; solũ subducit obstaculũ vsucapio
nis. scđo mõ legit ad illđ qđ dcm ē ītra ãnũ vtilē. dcm ē s. qđ intra
an. vtilē, hic đclať ꝙ si ille ann⁹ vtilis ē laps⁹, ñ ꝑt ↄcedi restõ, & ista
ē satis vera. Põt ēt legi alio mõ, vt tãgit gl. vt põat vnũ casũ nouũ.
Finita vsucapiõe dať restõ: hoc ē verũ, nisi tãto tpe fuit negligēs,
qtũ ē illđ tps, ad qđ se restitui postulat. hoc ē qđ vult dře vltra an
nũ. q. d. si fuit vltra negligēs, qñ deť restõ. tu iuuenis tene vnã aliã
ex ↄcedētib. qa ē magis clara. visa ista le. Bul. op. ꝙ si iste fuit reuer
sus añ vsucapionē ↄpletã, tut⁹ erat đ iuř cõi, qa poterat vēdicare,
ğ sibi ñ ↄcediť restõ, vt l. ñ vř. s. đ ī ite. rest. Dic fateor ꝙ tpe reuer-
sionis ñ erat læs⁹ pfectè. hoc anno elapso appet ipm eē læsũ ī ãno
abñtiæ, merito sibi ↄcediť restõ. añ. n. ğ ille ann⁹ laberet. ñ erat læ-
sus, & sic tps ad petēdũ restõem nõ currebat sibi. Op. ff. đ ac. hæ. l.
Pãton. ī pr. vbi ēt ñ ↄpleta læsiõe petiť restõ. sol. ibi lesio ñ fuit cõ-
pleta cursu tpis solũ, ſ; ex morte iūcta cũ cursu tpis, vt dixi s. e. l. j.
Op. 3. đ l. q ꝓprio. §. itē qrit. đ ꝓc. sol. Dixi s. qñ aliqs p abñtiã ē les⁹
solũ ī vsucapiõe, ñ ī pđõe pos. tũc sũt duo iudicia. vnũ ğ vsucapio
subduciť: aliđ ğ poss. vēdicať. ſ; qñ p abñtiam lædiť ī vsucapiõe, &
pos. tũc eēt vnũ iudiciũ tñ. Rõē dixi s. alia circa mãm actiõis re-
scissoriæ, dic vt p Dy. inst. đ act. §. rursus. p gl. & do. & l. ab hostib. §.
ſ; qđ simpl'r. ff. e. tãgã aliqua. j. qb. ex caus. ma. l. fi. vbi gl. tãgit, & c.

a ADD. ¶ Barb. Sed cũ reuerētia bar. hoc ñ đt ille §. sæpius, sed intelligo, p vsuca-
pio ibi erat ↄpleta ī abñtia, ibi ꝓ ↄstãti supponiť ꝙ dabať restõ. qrebať an si fu
pius absuisset, ex quo tpe ↄputareť vtile tps. Ego āt puto snĩam Mar. verissimã
ī lucēdo hic, nã p actionē pdidit, dř amisisse rē ad ğ actio ↄpetebat. Et adiuua
tur ista snĩa p l. si mulier, ff. de ↄd. ob cau. l. licē;, §. j. đ iu. do. l. ait ꝑtor, §. si cũ mu
lier, & §. si ↄdõalis, ğ ī frau. cre. & directe in rest. ī inte. l. metũ, §. ex hoc edicto,
ff. qđ met. cā. Declaro, ego te liberaui p acceptilationē ab actione psonali, qua
tenebaris mihi ad centũ ob cām, vt ires ꝓ me Romã, cā ñ est secuta, ñ ↄdicam
vt reponaris in pristinã oblõnē, imò ↄdicã centũ, q.d em eēt dře, de vno pseo
fierēt duo boli. Sic igř restituiť res, ñ actio, sic voluit lex amatrix litiũ finiēdar.
ar. l. ñ est nouum, de ac. emp. l. hřdes, § pluri. ff fa. erc. l. cũ duob. §. si plu, ff. ꝓ soc.
b Io. Fr. Ru. Adde dum Bar. hic approbat indistinctè lect. Bul. ꝙ in hoc no. sib. ipsi
ↄrius, qa illam cum dist. t; in d. l. ab hostib §. sed ꝙ simpl'r, ff. ex quib. caus. maio.

LEX IIII.

1 *Si vēdõ bonorũ fiat contra nõ latitantē, an sit nulla ipso iure, vel sit opus restõne.*
2 *An ad hoc vt perueniatur ad venditionem bonorum contra latitantem, sit necesse quòd præcedat primum, & secundum decretum.*
3 *Creditor an cogatur expectare tempus reuersionis absentis.*

1 Ignorare. Contra abñtem nõ latitantē ꝑt pueniri ad 1. decretum, nõ ad 2. h. d. no. hæc l. † Quærit gl. qđ si
pueniať ad vendõem ↄ ñ latitãtem, vtrũ valeat, & sit opus restõe,
vt l. si finita §. si forte. ff. de dam. inf. Idē vř velle ī l. ↄ pupillũ. ff. de
re iu. tãgit gl. in l. fulcinius. §. j. ff. q. ex caus. in pos. ea. ↄ istã gl. hētis
tex. in ↄ rũ, in l. Impatores. đ pri. cre. tñ vt ī ndeat ad §. si forte. quē
gl. alle. dētis scire, ꝙ qñq; ↄ aliquē abñtē ꝓcedit ex debito descē-
dente ex ↄctu, vel quasi, tũc nõ ꝑt pueniri ad 2. decretũ ↄ eum, &
si fiat ipso iure nõ v;, vt d. l. Impatores. & hac l. tex. nõ cauillãdo
eam. Qñq; ꝓcedit ↄ eum ex delicto descēdēte ex nã rei, vt ī actio
ne noxali, vel in cã dam inf. tũc ꝑt pueniri ad 2. decretũ: tñ si abñs
læditť, restituit, vt ī d. §. si forte. & l. 2. §. 1. ff. si ex nox. cau. ag. Ita dēs
2 intelligere hoc. ita tñt oēs doct. † Item scias ꝙ p hanc l. dãno vnã
opi. lac. de Are. q vř velle, ꝙ ad hoc vt pueniať ad vendõem, sit ne
cesse ꝙ 1. & 2. decretũ interponať ↄ latitãtem. Ita dicit in l. Fulci-
nius. §. j. ex qb. cau. in pos. ea. Allegať qdam gl. ğ est in l. itē ait ꝑtor.
§. pe. ff. e. Illud est expsè ↄ hãc l. qa si 1. decretũ fuit interpositum
ↄ ñ latitãtem: ñ postea ↄ latitãtem ꝑt pueniri ad vendõem ex 2.
decreto, & vide tex. hodie tñ in isto seruamus statã, ğ sunt in his
3 vltra ius cõe. † Circa istud qro vnum verbũ hic. Ponē ꝙ nolo ex-
pectare tps reuersionis suæ, est ne aliqđ remediũ ğ mihi succurra
tur? Resp. si qdem sperať reuersurus de ꝓximo, cogiť creditor ex-
a pectare. ff. e. l. ñ.a si verò ñ sperať de ꝓximo, d; dari curator bonis,
ↄ quem poterit ꝓcedere ordinariè ad diffinitiuam snĩam, & ad exe
cutionem, vt l. ab hostibus. in prin. ff. e. & de priuil. cre. l. fi. §. 1.

a ADD. ¶ Alex. Lose. Aduerte quoque, dum Bar. in ñ q. huius l. adducit l. fi. ff. eo. ꝙ
ea lex non facit, vt voluit Cast. quod percipio ex alle. l. si longius, ff. de iud.

LEX V.

Neque. Præscriptio quadriennij contra absentes, quib. aliàs restitutio proficit, ipso iure non currit. h. d.

LEX VI.

1 *Quare qs restituitur ex læsione cõtra pp vēn lõem rei factam legis authoritate.*
2 *Per hanc restitutionem in integrum, quando quis recuperabit rem.*
3 *Ille, qui vendicat rem debet restituere debitum, vel pretium.*

Si cum. Aduersus vendõem factã pp negligētiã ↄmissã tpe abñtiæ, iustè petiť restõ. h. d. Op. s. si aduer. ven. pig.
l. 2. Sol. gl. mirabiř: hic vendõ fuit fcã ex ꝑtãte l. ibi, ex ꝑtãte ↄuen
tionis, ğ casu nõ restituiť. Rõem dixi ibi, & ī l. fi. ī qb. cau. in inte.
1 rest. non est nec. Rõ est, † qa hic abñs cā Reip. nõ restituiť aduer-
sũs ↄctum, vt j. l. prox. Sed qñ res vendiť ex pacto vēdiť ex ꝑtãte
ↄctus, & eũ lædit ↄctus. Sed qñ vēdiť ex ꝑtãte l. tũc lędiť ex abñtia
sui, merito dať restõ. Tãgiť p gl. ff. de mi. l. ēt. & l. fi. s. in qb. caus. in
2 int. re. non est ne. † Quæro, vtrũ p hãc restõem qs recuperabit rē?
Certè gl. tua intelligit hanc l. qđ sunt duo iudicia. Primum, p qđ
peto rescindi vendõem. scđm, p qđ rem vēdico rescissa vendõe. istđ
sentit gl. & hoc optimè sentit tex. si aduertas bñ. vñ hoc intelligas
vt dixi s. e. l. qđ tpe. qđ si p abñtiam fuit læsus solũ ī vendõe rerũ
verũ dñt istæ gl. s; si eo abñte credi. occupasset poss. & vēdidisset,
tũc, qa abñtia lesit eũ ī pos. & vsuc. ad vtrũq; restituet, vt d. l. q pro
3 prio. §. itē. s. de ꝓc. † Vlt. hēs, ꝙ ille, q vēdicat, h; restituere debitũ,
vel ptiũ, si min⁹ ē ī dbito. De eo dic plenè vt dixi. C. qđ me. cã. l. 3.

LEX VII.

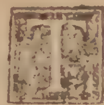
Quæ à patre. Aľs incipit l. ea ğ à pře. Ex cã abñtiæ ipsi abñti restõ nõ dať, vř eius hřdi aduersus
ↄctũ à se celebratũ. h. d. No. ꝙ ex cã abñtiæ qs restituiť aduersus
neglecta. ñ aduers⁹ fcã. Vľ dic, vt dixi ī summario. Op. đ l. s. ꝓx. sol.
ñ restituiť abñs aduers⁹ ↄctũ celebratũ à se vt hic, ſ; aduers⁹ ↄctũ
ab alio ex cã abñtiæ sic, vt l. ꝓxi. & c. Op. j. ti. j. l. fi. sol. vt dicam ibi.

LEX VIII.

Sancimus. Sola militia non est cã cõcedendæ restõis, sed occupatio circa militares expeditiones. h. d.

¶ De vxoribus militum, & eorum qui Reipublicæ causa absunt. Rub.

LEX I.

Emporalibus. Mulieres absentes cum suis viris, restituuntur, vt sui viri. h. d. hæc lex, & sequens. qua totus iste tit. idem dicit.

LEX II.

Ei quæ. Hæc l. est difficilis, & h; plures lect. Bř dicit. ꝙ mulier debet restituere prætium ad hoc, vt possit recuperare rem, ↄ. ff. de rei ven. l. emptor. & quod ibi no. Gl. huius timo-
re legit hanc l. plurib. mod. Vno mõ ꝙ pretium hic reddatur ab
ipso venditore, non à muliere. Alio mõ ꝙ reddať ab ipsa mulie-
re, & tunc oportet te intelligere ꝙ pretium fuit in eius vtilitatem
ↄuersum, vt no in d. l. emptor. sed tunc est videndum qñ fuit fa-
cta hæc vendõ. ꝙ pretium verteretur in vtilitatem mulieris. Dñt
quidam, ꝙ procurator generalis mulieris vendidit rem eius frau
dulosè pro modico pretio, qđ cõuertit in vtilitatem mulieris. Et
ita intelligunt hanc l. & vide gl. super ver. pretio. innuit hęc gl. fm
hãc lect. ꝙ si ꝓcurator gñalis vendidit dolosè, nõ trãsit rei dñiũ,
nisi secuta vsucapione, & præscriptio. vt hic in tex. ī fi. quē ēt tex.
tenet

tenet alibi in l.2.§.si ꝓcurator.ff.ꝑ emp.Sed ꝯ hanc vr̃ s̃.ti,prox.l. q̃ à pr̃e.vbi restõ nõ ꝯcedit̃ aduersus ꝯtum.sol.Ibi fuit ꝯtus celebratus ab ipso abñte, hic ab eius ꝓcuratore. Alij legunt hanc l. ꝙ hæc vendõ fuit facta à creditore mulieris,& est satis bona.Alij dñt tres esse casus:aut vendõ fuit fcã bona fide:aut mala fide,q̃ pt ꝓbari:aut mala fide q̃ nõ pt̃ ꝓbari.isto 3.casu loq̃t̃ hæc l.Sed istud est truffa, q̃a mala fides,q̃ nõ pt̃ ꝓbari,est perinde ac si nõ esset,vt l.duo sunt Titij.de test.tu.Tene ḡ vnã dictarũ ꝑcedentium.q̃ vis.

¶De temp.in inte.rest.tam mino.&c. Rub.

LEX I.

IN his. Qñ vna cã petẽdæ restõis succedit post aliã, tp̃s petẽdæ restõis nõ currit. h.d. Op.& vr̃ ꝙ hæc l.sit superflua per tres sequentes. Sol.nõ est verum, nam hic loquit̃ qñ vna cã restõis succedit post aliam in eadẽ ꝑsona:l. sequens loquitur qñ vna succedit post aliam in diuersis ꝑsonis.in aliis duab.videbitis dr̃iam, vt ĩ.dicam. Opp.2.hic dr̃,ꝙ tp̃e abñtiæ pt̃ restõ impetrari. Istud vr̃ ꝯtinere repugnantiam, q̃a sic abñs ñ pt̃ esse in iudicio.Sol.Intellige ꝙ ꝑ ꝓcuratorẽ pt̃.Op.abñti cã Reipublicæ currunt tp̃a,vt s̃.ti.2.per tot.Sed hic dr̃,ꝙ ipso iure nõ currit,quare malè.Sol.dñt q̃dam ꝙ hic currit ipso iure,sed restituit̃,& sic dabitur restõ, vt possit impetrare restõem,nõ obstante cursu tp̃is.Gl.hoc reprehẽdit,& bene q̃a est sp̃ale in tp̃e restõis cã vitandi circuitum,vt minori,vel abñti nõ currat,& ita dẽtis intelligere mãm hanc. Item opp. ꝙ tp̃s petendi restõem in inte.est ꝯtinuum,vt ĩ.e.l.fi.ḡ currit in abñtia.Sol Non est cõtinuum quo ad omnia,quia tempora minoris ætatis,& absentiæ subducũtur.

LEX II.

Si intra. Si minor succedit maiori cã militiæ abñti toto tp̃e minoris ætatis tp̃s petendæ restõis non currit.h.d.

LEX III.

Si intra. Ista l.pt̃ summari vt ꝑcedens: & q̃ro,in quo differt hæc l.à prima. Certè in hac l.ponit̃ de minore,q̃ est adhuc intra tp̃s restõis,de quo ibi non dr̃.Ponit̃ ẽt hic de minore, qui minor effectus est miles,& in hoc concordat cum illa,&c.

LEX IIII.

Ex persona. Qñ vna cã restõis succedit post aliã, tũc tp̃s nõ currit in eadẽ ꝑsona,& hr̃dib.ꝓdest.h.d.

LEX V.

1 *Tempus petendæ rest.in integ.quanto tempore duret.*
2 *Minor succedens maiori quando restituatur.*
3 *Minor succedens minori an restituatur.*
4 *Hæreditate iacente tempus petendæ restitutionis quando currat.*
5 *Mors dicitur iusta,& necessaria absentia.*

Ea quæ. Ista est bona lec. In minori ætate ñ currit tp̃s petendæ restõis, sed superueniente maiori in eius ꝑsona,
1 vel in ꝑsona successoris incipit currere.† No.princ.h⁹ l.in quo ẽ dare vnũ casum,ꝙ tp̃s petendæ restõis durat 5.an. Alij casus sunt
2 clari.†Circa hanc l.quæritur,qñ minor succedit maiori,qñ aliq̃d tp̃s residuum ei currere incipiat?Gl.de hoc disputat,ꝙfuerũt opi. tene illã ꝙ currat ꝑfectã ætate, ne al̃s esset dare ꝙ minor restitueret̃ ad restituẽdum,vt hũistis.s̃.e.l.j.& hic.†Quæro 2.q̃d si maior
3 succedat minori? Iste casus nõ est in tex. Rõ,q̃a est indubitabilis.
4 Dicit gl.ego circa istũ casum facio dubium.nam† qñ maior succedit minori, tp̃a nõ currunt iacẽte hr̃ditate,vt hic,& in fi.pt̃ esse rõ,q̃a hr̃ditas iacens repñtat ꝑsonam defuncti, vt l.hr̃ditas.de ac. rer.do.& l.mortuo.de fideiu.sed defuncto nõ curreret tp̃s si viueret,q̃a minor erat,ḡ,&c.Sed qñ maior succedit minori est dubiũ an iacente hr̃ditate currant tp̃a. Et vr̃ ꝙ sic,vt l.cœptam.de vsuc. & l.nunq̃.§.vacuum.Preterea,cessat rõ,q̃ est in fi.h⁹ l.nam hr̃ditas iacens hoc casu non repñtat ꝑsonam minoris,ḡ d; tp̃s currere.Di
a co q̃d iacẽte hr̃ditate a tale tp̃s ñ currat, nã tp̃s necessariæ,& iustæ
5 absentiæ de medio subducitur,vt ĩ.e.l.fi.circa fi.Sed iusta,†& necessaria absentia est mors,ergo,&c. Ita dẽs intelligere hanc materiam, nisi poneres quòd hæres institutus fraude & dolo , aditionem differret.ar.l.cum Sillan.ĩ.de his quib.vt indig.&c.

a ADD. ¶Pom.An hæreditate iacente currat præscriptio,& casu quo currat an detur restitutio,vide Alex.conf.4.vo.2.& 83.& ad fi.vo.2.bal.conf.48.in j.parte.

AVTHEN.

Si minor. Ista aut.ponit quædam sp̃alia in ista mã.Op.ꝙ in minori ætate non currit tp̃s petendæ restõnis,vt s̃.e.l.j.& in hac l.Sol.sp̃ale est hic,&in aut.ista ponuntur sex,vel 7. sp̃alia,vt gl.tua dicit q̃ vide. Circa istam aut. quæro,dr̃ hic, à tempore nuptiarum.s.contractarum. Et ex hoc sequitur quod vsque ad 37.annum posset differri.Gl.reprehendit.Dic vt habes in ea.

LEX VI.

1 *Tempus instantiæ ex causa legitima prorogatur.*
2 *Actor potest vti dilatione,quæ datur reo,& econtra.*
3 *Actor cum porrigit libellum restõnis in principio quadriennij.si tp̃s labatur ob disputationes,an sit danda dilatio ad probãdum,quæ excedat totum tempus.*
4 *Et an instantia causæ principalis,& in causa appellationis.*
5 *Si reus vult renunciare dilationi sibi datæ,an actor poterit illa vti,& sic renunciari possit in eius præiudicium.*
6 *Dilatio est reciproca inter reum & actorem.*
7 *Si minor restituitur vt possit testes iterũ ꝑducere,ita et eius aduersari⁹ poterit.*

a Petendæ. a Hæc est no.& sing.l.br̃ dicit,Si petitur dilatio q̃
b tp̃s instãtiæ nõ excedit,tam actori q̃ reo b ꝯceditur:ꝙ si excedat,non actori,sed reo concedit̃.Poterit tñ actor vti dilõe reo concessa.h.d.in summa. Ad euidentiam huius l.scias,ꝙ olim erat annus vtilis ad petendam,& finiendam restõem,hodie
1 est quadriennium continuum.vt ĩ.e.l.fi. † No.ꝙ tp̃s instantiæ ex
2 ltĩma cã pt̃ prorogari.†Secundò no.ꝙ actor pt̃ vti dilatione,quę datur reo.Idem puto econuerso.l.vlt.ĩ.de fru.& lit.exp.Opp.ĩ.l.
3 prox.Sol.Illa intell̃r fm̃ istam,vt ĩ.videbitis.†Quæro,q̃d si actor dedit libellum circa principium quadriennij,& tñ fuit disputatũ super libello,& super ltĩone ꝑsonæ,ꝙ modicum superest ad probões faciendas, an actori debebit dari dilatio q̃ tp̃s excedat? tex. vr̃ hic velle ꝙ non simpl̃r.Dicit.n.actori denegari.Hoc ẽt vr̃ velle gl.q̃ dicit duo sufficere.Primum,vt denegẽt fm̃ ꝙ in ꝯfinio petat̃, & tp̃s trãscendat.Ita dicit gl.super verb.q̃ppe. sed hic sunt duo.ḡ, &c.cõiter determinat̃ ꝯrium, per rõnem quæ hic ponitur in tex. Rõ,q̃a qñ actori denegat̃, est ꝑꝑ negligẽtiam suam,q̃a est in arbitrio eius qñ agat. Si igitur cessat ista rõ,cessabit ista l.Et sic si in actore esset eadem rõ q̃ in reo, esset idem ius. Pro hoc vr̃ tex. in l.
4 quinquaginta.& l.si cum ipse.de exc.tu.†Quæro vtrum hoc idẽ sit in tp̃e instantiæ causæ principalis. Resp.br̃, ꝙ non,vt l.properandum.de iudi.quasi per totam l.& maximè in §. fi. Rõ dr̃iæ est, quia hic perempta instãtia,perit instantia & cã,sed in cã principali perempta instantia remanet ius primum,vt possit eam de nouo inchoare.Simile vidistis in cã appl̃onis,& idem ĩ.d̃ temp.ap.aut.
5 si appl̃one.†Quæro,dr̃ hic ꝙ actor c pt̃ vti dilatione concessa reo,
c quid si reus vult renunciare dilationi sibi datæ, an actor poterit ea vti?Doct.dñt hic ꝙ sic,per l.si post mortem §.fi.ff.de ꝯtab.Non ob.ff.de mi.l.si iudex circunuento. quia ibi loquit̃ in beneficio restõis,q̃d est de iure sp̃ali, q̃d facilius tollitur q̃ ius cõe fm̃ cos.Iac. de Are.vt colligitur ex dictis suis in d.l.si post mortem. dicit ꝯ ꝙ qñ aliquis habet priuilegium à me, si quidem vult vti ꝯ me,inuito me nõ pt̃,vt d.l.si iudex circunuento.&l.amicissimos.ff.de exc. tu. Sed si vult vti ꝯ alium, pt̃ me inuito, vt d.l.si post mortem. ita in proposito,si actor h; istud ius ex persona rei,nõ pt̃ vti ꝯ ipsum reum eo inuito. vt d.l.amicissimos, & d.l.si iudex circunuento.ꝯ hoc facit ĩ.d̃ fru.& li.exp.l.fi.Sol.Ibi aduersarius volebat vti priuilegio,merito alius vtitur ꝯ eum,sed q.nostra presupponit,qñ suo beneficio,hoc est,suæ dilationi volebat renunciare.prædicta vera re integra,nam re non integra,postq̃ forte actor dederat articulos ad probandum, vel fecerat citari testes ad examinandum,tũc
6 non est locus pœnitẽtiæ,vt l.si pecuniam.ff.de cond.ob cau∫.†Et per hanc l.dicimus,ꝙ l; reo concedatur vna dilatio plus q̃ actori,
d vt l.in pecuniariis.ff.de fer.tñ actor d poterit vti ea per hanc l.†Itẽ
7 per hanc l.dñt q̃dam, q̃d qñ minor restituitur post testium pñtationem vt possit iterum testes producere,ꝙ illa restitutione poterit vti aduersarius suus,& iterum producere testes : quod tamen examina latius,vt dixi in l. 1.§.nunciatio.de ope.no.nunc.

¶Contrarietas,& Concordia.

Pro concordia.Aduerte ꝙ dilatio tertia qñ petit̃ in criminalib.& est concessa reo, potest accusator inuito reo ea vti. Bar.in l.si post mortem.§.fi.ff.de contrab.ꝯrium tenere allegatur hic in hac l.petendæ.& in l.si iudex circunuento.ff.de min. Tu dic ꝙ in d.l.si iudex. Bart.format q.sed non decidit. in hac vero l.petendæ,potest intelligi secundum dist. hic positam,s.an re integra, & procedat negatiua:an re non integra, & procedat quod dicitur in d.§.fi.vel etiam posset intelligi secundum dist. Bart. in d.§.fi. quod dilatio fuerit data ad petitionem rei vel non.dic vt ibi per eum. Adde d. Ias.in l.si arrogator.ff.de ado.qui relatis opi. dicit istam esse communem sententiam.

a ADD. ¶Barb.Vide istam l,declaratam per Inn.& alios in c.de cãis, de off.dele. Paris. Istam r̃am ꝙ dilatio facta reo fiat cõis actori limita non procedere qñ actor semel renũciasset probõib. tex.est q̃ñ pẽderat Ang.in §.q̃a vero,in aut. de rest. vide Fel.in c.de testi.no.2.ex.de testi.& ad fi. Ibi ẽt de alia limitatione. Item vide ad istam r̃am id q̃d d̃t Aret. in l.sed si de sua, de ac.hæ.q. voluit q̃d sicut data reo dilatione pt̃ & actor probare, idem erit si reus nõ petat dilationem ad ꝓbandum,sed opponat aliq̃ exceptionẽ, q̃ ꝓbetur ex iuris ꝑsumptione,q̃a poterit actor l; exclusus aprobãdo ꝓbare ꝯ talẽ exceptionẽ,vt ꝑ eum.
b Bart.hic notatur de contrarietate,vide s̃.de concordia.
c Paris.Cõtrarium t; Bal.Pau.de ca.& Mod.hic.& Bal.in l.si arrogator,de adop. vbi ẽt gl.& Bar. Limita tñ istud ꝓcedere in dilõe concessa de iure cõi,secus si sp̃ali fauore,puta minoris.Bal.in l.postquã liti,C.de pac.resp.ad l.si arrogator.
d Pom.Vide & limita vt coll̃r ex dictis ꝑ Ias.post alios in l.admonẽdi,ĩ 2.gl.in 3. intell̃u,ver.tu ãt subtili⁹ pt̃ elicere ex verb,ff.d̃ iurei.& vide Bal.c.fi ãt,d̃ rescr.

LEX VII.

1 *Italia dicitur prouincia.*
2 *Ex diuersitate locorum non debet induci diuersitas iuris.*

tempus

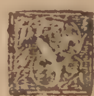
3 *Tempus minoris ætatis, & absentiæ, subducitur de quadriennio.*
4 *Minor quando restituatur in his, quæ facit intra quadriennium.*
5 *Tempus petendæ restitutionis, an sit continuum.*
6 *Tempus redhibitoriæ, vel quanto minoris, an dicatur vtile, vel continuum.*
8 *Tempus restitutionis quotuplex sit, & an sit vniforme.*
9 *Tempus petendæ restitutionis, quando sit quadriennium, & quando biennium.*
10 *Præscriptio si incipit à minori ætate, & completur in maiori, tempus restitutionis petendæ, quando incipiat currere: & an detur restitutio.*

a Superuacuam. Hæc est bona l. Pro anno vtili daē hodie quadriennium cõtinuum, de quo
1 minor ætas, & iusta ab̄ñia excipienē.h.d.†No. ꝙ Italia dr̄ prouincia, tñ strictius accipitur, vt videbitis in l.fi.j̄.de præscr.lon.temp.
2 †Secundò no. ꝙ ex diuersitate locorum non d; induci diuersitas
3 iuris.†Tertiò no. ꝙ tp̄s minoris ætatis. & ab̄ñtiæ, subducitē d̄ quadriennio. Opp. ꝙ illud quadriennium non sit priuilegiatum, vt l. doli exceptio. vers. diuersum. ff. de noua. Sol. Dicit gl. fateor ꝙ nõ est priuilegiatum, sed priuilegiatæ rei datum. Vide gl. super verb.
4 ꝯtinuum.†No. ex hac b gl. ꝙ in his q̄ minor facit intra quadrien-
b nium nõ p̄t petere rest. in inte. vt d.§. diuersum. fallit in l.fi. de rep. hæ. & ibi est sing. casus, in quo no. ꝙ minor restituiē in his q̄ facit
c in quadriennio post p̄fectam ætatem. Op. 2. q̄ñ tp̄s c est ꝯtinuum currit omni tpe, vt l.j. ff. de diu & temp. præsc. sed hic in prin. dr̄, ꝙ est tp̄s continuum. in fi. dicit, ꝙ non currit tpe minoris ætatis, vel ab̄ñtiæ, quare malè. Huius timore facta est hic, additio, q̄ est in gl.
5 mag. quæ est satis clara.† Et dicit br̄ tp̄s restõnis petendæ non est continuum quo ad oı̄a, sed quo ad qd. Et istam eandem gl. hẽtis de diu. & temp. præsc. in rub. & l.j. Gl. dicit hic aliqua de quib. alibi
6 dubitatur, †s. an tp̄s redhibitoriæ, vel q̄to minoris, sit vtile vel ꝯtinuum. Et vide gl. quia in d.l.j. cum seq. & in l. annus. de cal. sunt gl. ꝯtriæ. Gl. tangit istud in rub. de di. & temp. presc. ibi dixi. & examinatur in l. cum sex. ff. de ædil. edic. Op. & vr̄ ꝙ ex diuersitate locorum inducaē diuersitas iuris, vt ff. de eo qđ cer. loc. l. iõ. de off. pro-
7 consl. 1. & 2.†Gl. non soluit. Dicas ꝙ q̄nque ex diuersitate locorum induciē diuersitas rõis, & tunc induciē diuersitas iuris, vt l. 1. j̄. de dila. l. pretia. ff. ad l. Falci. & l. fi. j̄. de testa. & j̄. qui num. lib. l. 1. Si vero non inducitur diuersitas rõis. non d; induci diuersitas iuris, vt hic. Op. s̄. e. ti. aut. si minor. Sol. Ibi est casus sp̄alis. Opp. ff. ex qb. cau. ma. l. sed & si p prætorem. §. si feriæ. & §. quoties. Gl. huius timore loquiē hic multum inuolutè super verb. cõtinuatio. & in hoc sunt multę opi. quas tñ examinabo tibi tm̄, ꝙ eas clarè hẽbis.
8 Dẽs scire, & hic aduerte, qa subtilis passus est, †qđ duplex est tp̄s. Primum est tp̄s, ad qđ quis petit se restitui. Secundum est tp̄s, intra qđ quis petit se restitui, primum est vniforme: quia ad tm̄ tp̄s quis petit se restitui in q̄to tpe fuit læsus, & non vltra, vt s̄. ti. 2. l. quod tpe. Secundum tp̄s intra quod, ēt est duplex. Nam quoddã est tp̄s intra quod debet restõ postulari, & terminari. quoddam est, intra quod debet proponi. Primum est sp̄ vniforme, quia dẽt terminari intra quadriennium cõtinuum, vt hic, fallit in casib. vt s̄. l. prox. & aut. si minor. Secundum tp̄s intra qđ d; proponi, & in hoc sunt opi. ēt. Veritas est hæc, ꝙ si q̄dem aliquis lædiē ex ꝯctu, vł s̄nĩa, tp̄s proponẽdæ restõis est vniforme, s. quadriennium, vt hac l. Si verò lædiē ex cursu tp̄is, si quidem tp̄s læsionis est plus q̄ quadriennium, idem intra quia quadriennium p̄t proponi, vt hac l. Si vero tm̄ tp̄s quo est læsio, est minus quadriennio, tunc d; de necessitate proponi restõ intra tm̄ tp̄s, q̄tum est illud tp̄s læsionis, & non vltra, vt d. l. sed & si per prætorem. §. si feriæ. & §. quoties. no. in l. interdum. ff. de mi. l; quidam alij dixerint ꝯtrium. Et p hoc apparet, ꝙ si aliquis est læsus in 10. dieb. qui dantur ad appellandum finita ætate, minor d; restõem proponere intra 10. dies, quę tamẽ proposita posset durare 4. annis. Et idem si aliquis est læsus in vna die, finita etate, vel absentia, deberet in prima die proponere quæ posset 4. annis durare, vt s̄. dixi. Ita tenet gl. expressè in l. diuus ff. d̄ in inte. rest. R õ huius est, qa tp̄s negligentiæ post q̄ cessat impedimentum, absorbet illud tp̄s qđ d; restitui. Ita ēt sentit gl. tua, q̄ vide super ver. cõtinuatio. Can. tñ vñr alr̄ sentire. vt de in inte. rest. c.j. in cle. l; credam eos non bene dicere. Op. de l. fi. j̄. de an. excep.
9 Sol. Fallit hic, qa p litis contestõ. actio non perpetuatur.†Itẽ op. & vr̄ ꝙ non sit quadriennium, sed biennium. s̄. de dol. l. fi. Solu. in restõib. quæ petuntur per officium iudicis, sp̄ est quadriennium, vt hic: in illis quæ petuntur iure actionis, sunt constituta alia tp̄a, vt s̄. de dol. l. fi. s̄. qđ me. cau. l. si per vim vel metum. Item op. de l. intra vtile. ff. de mi. Sol. ibi non prorogaē tp̄s, pp malitiam aduer-
10 sarij appellantis. Op. s̄. l. prox. Sol. illa determinaē per istam.† Quęritur qd si præscriptio fuit incœpta in minori ætate, & completa in maiori, q̄ñ incipit currere tp̄s petendæ restõis? Quidam dñt, ꝙ tunc restõ non habet locum. Sicut dicimus q̄ñ præscriptio completur absente reuerso, vt vidistis s̄. ti. 2. l. qđ tpe. s̄m quorundam opinio. Sed posito ꝙ restõ habeat locum s̄m opi. nostrarum gl. & veram, quæro q̄ñ incipit. Gl. hic dicit ꝙ præscriptione finita, non ante, l; quidam ꝯdicant. Vide gl. super ver. illuxerit. Gl. examinat latius istum passum inst. de act. §. rursus. & l. ab hostibus. §. sed qđ simpl'r. ff. ex quib. cau. ma. & final'r vr̄ istud idem tenere, ꝙ à tpe læsionis completæ, perfectè incipit currere. Contra istam opi. est ff. de dol. l.j. §. Idem Pomponius. vbi dr̄, ꝙ actio de dolo excluditur p aliam actionem, quæ competit, & ita vr̄, ꝙ hæc restõ extinguaē per aliam actionem, quam habuit de iure communi reuersus añ vsucapionem completam. sed forte aliud est in actione de dolo, q̄ est magis odiosa, quam ista restõ, vt d. l.j. & seq. Putarem pro mõ salua meliori deliberõe, qđ siquidem ad complendam vsucapionem, seu p̄scriptionem supererat tm̄ tp̄s q̄tum est quadriennium, vel plus, ꝙ restõ extinguitur. rõ, quia sicut quadriennium extingueret beneficium restõis iam competens, multo magis impedit nasciturum, vt l. patre furioso. de his qui sunt sui, vel ali. iu. Dicam alibi plenius de isto passu. Vltimò quærit gl. an quod hic dicitur de quadriennio habeat locum etiam in actione rescissoria, sicut in officio iudicis rescindenti. Dicam vobis j̄. ti. 1. l. fi.

a ADD. ¶Paris. Not. circa istam mãm ꝙ si aliqua læsio obuenerit minori in isto quadriennio, ñ daretur restõ. Vide Ale. consi. 21. in pr. item no. ꝙ istud quadriennium à sui principio est vtile, adeo ꝙ ñ currit nisi à tpe sc̄iæ læsionis, vide Ale. consi. 1. vo. 4. & consi. 70. ad fi. Item no. ꝙ istud quadriennium in ecclesia non currit durante prælatura illius, q. damnosum ꝯctum fecit. Vide Alex. consi. 8. ad fi. vo. 3. Item no. ꝙ non curraē ignoranti, vide Ale. consi. 84. & 4. vol. 2. & consi. 231. & 312. ad fi. vide ēt de mã d. Fran. consi. 15. ad fi. Item an post istud quadriennium ecclesia restituatur, vide Ro. consi. 123. item an ecclesia restituatur aduersus præscriptionem de æquitate canonica, vide Bart. in tract. ꝯtrariarum inter, &c. in c.j. de præscr. ꝙ quadriennium est vtile à prin. item ꝙ petens restõem habeat fundatam intentionem eo ipso, ꝙ probat se fuisse minorem tempore contractus, licèt non probaret se nunc esse in tempore quadrienn j, quod datur ad petendum restitutionem, vide Aret. in l. si te minorem, s̄. de in inte. rest. per illum tex.
b Barb. Adde l. doli exceptio, §. diuersum. ff. de noua. Fallit in casu l. fi. in fi. j̄. de repud. hę. & adde Bart. in l. ab hostibus, §. sed quod simpliciter, ff ex quib. cau. ma. Vide gl. in contrar. in cle. j. de in integ. rest. vide per omnes in c. cum ex literis, de in integ. rest. & in d. clem. 1.
c Pom. Vide Alex. consi. 63. vol. 4. & Fel. in c.j. de rescrip. vbi pulchre tangit de isto quadriennio, & Ale. consi. 71. vo. 1. & 84. e. vo. Are. 15. Pan. c. cum ex literis, de rest. in int. Ale. consi. 4. vo. 2. in fi. vbi dicit ꝙ hoc quadriennium est vtile, & ideo non currit ignoranti Et idem dicit consi. 83. e. vol. & 179. in fi. e. vo. 2. de quo etiam vide Ias. in §. rursus, inst. de act. & vide etiam Alex. consi. 31. in fi. vo. 5. & 115. & 71. ad fi. e. vol. 5. & Bal. consi. 236. in 1. parte, & 92. eadem parte.

¶Quibus ex cau. ma. in integ. rest. Rub.

LEX I.

I propter. Legatio ē iusta causa absentiæ vt restõ concedatur. h.d. No. quod dixi in summario. Not. quod qui petit restitui aduersus rem iudicatam, petit instaurationem iudicij, non quod sententia reformeē, sed ꝙ de nouo iudicium agitetur. Simile in l.j. s̄. si ad. lib. Dixi in l. 1. s̄. si aduer. rem iud. Item no. ꝙ possum dicere in libello, peto restitutionem restaurationis iudicij vt integrè defensionibus meis vtar. & vide tex. qui format libellum, &c.

LEX II.

a Si idcirco. Vincula a publica sunt iusta causa concedendi restõis beneficium. h.d. gl. legit istam l. duobus modis. Vno modo ꝙ arbiter ponatur hic pro iudice ordinario, & ista bona. Alia quod ponatur pro arbitro compromissario iuris, & ista non est bona s̄m ista tempora. Rõ, quia s̄nĩa arbitri non ligat, vt videbitis hic j̄. ti. 2. l. 1. Daretur ergo exceptio aduersus petitionem, & non quod restituatur ad aliud: tamen secundum iura hodierna, an ex sententia arbitri possit oriri actio, videbitis in l. cum antea. j̄. ti. 1. l. 2. & sic posset procedere ista lect. &c.

a ADD. ¶B ub Adde ꝙ Pau. de ca. d̄t, dum gl. loq̄tur de s̄nĩa lata ꝯ existẽtẽ in carcerib. ꝙ Florẽtiæ fuit magna ꝯtria, p ea, q̄ d̄t Bar. i l. is q re⁹, d̄ pu. iud. vñ d̄t ipse ꝙ bñ ē, vt citeē ad domũ, & si nũti⁹ referat ꝙ citauit, valeat s̄nĩa, q. 2 p̄t eē ignarus ꝙ fuit in carcerib. si vero referat ꝙ citatus est in carcerib. s̄nĩa non valeat.

LEX III.

In contractibus. Op. maiores non restituuntur aduersus ꝯtum, vt s̄. ti. 3. l. quę à patre. no. s̄. ti. j. l. fi. in gl. super ver. ꝯtinuatio. Sol. ꝙ hic non loquitur de rest. in inte. sed loquitur hic de of. iu. mercenario, quod actioni deseruit. Et ita intelligit gl. tua hanc l. Tu verò posses intelligere proprie, vt faciat ad titulum, ꝙ maior restituitur in ꝯtibus celebratis, nõ à se, sed ab alio, puta à creditore suo, vt l. si cum militari. de rest. mil. vel à suo procura. vt s̄. de vxor. mil. in l. 2. s̄m vnam lec. vł à iudice, si iudex processit ad vendõnem. ar. l. 1. & 2. de re mil. & l. ignorare. & quod ibi dixi. Sed tenendo lec. gl. op. licitum est contrahentib. se inuicem decipere, vt l. in causæ. §. pe. ff. de min. ergo maiorib. non subuenitur. H⁹ timore Gl. distinguit hic. dic vt in ca.

LEX IIII.

1 *Lex ista, an habeat locum tam in alia ciuitate quàm in Romana.*
2 *Lex debet extendi per identitatem rationis.*
3 *Dispositio huius legis habet locum in ecclesiis.*
4 *Restitutio in integ. an, & quibus castris detur.*
5 *Ecclesia intra quantum tempus restituatur.*
6 *Respublica, an vtatur iure pupillorum, vel iure adultorum.*

Respub

1 Respublica. Nõ eget summario, quia seipsam summat, quærit gl. de qua Repu. loquatur hæc l. resp.† q loquatur de Republica Romanorũ, vt l. eũ q vectigal. ff. de ver. si. ad Mace. l. nihil. sed tũc quærit quid in aliis ciuitatib. Gl. vr̃ dicere q idẽ. ar. ff. e. l. legatis. & l. 3 & si p ptorẽ. §. fi. l; illæ ll. loquũtur in legatis ciuitatis, nõ in ipsis ciuitatib. Finaliter vr̃ tenere gl. q aliæ ciuit. restituuntur. ar. l. Rempu. j. de iu. Reipub. lib. 11. quidã doc. Vltr. tñt contrium. Nã ciuitas cõtinetur appellone Reipu. impropriè, vt l. 3; & hi q. ff. de pub. S; nos debem⁹ l. intelligere sm ppriã significationẽ, vt l. j. §. si is q nauẽ. ff. de exer. g. &c. quidã alij doc. tñt opi. gl. q ciui. restituunt & pbat p hãc l. & p
2 l. Rempu. j. de iu. Reip. q loquunt generaliter.† Præterea l. d; extendi p idẽtitatẽ rõis. n. n. est aliud mẽs l. q rõ. vt vidistis i l. n. dubiũ. s. de ll. sed eadẽ est rõ in qual; ciuit. q est in Republica Romanorũ: qa p alios regunt, sicut minores regunt p tutores & cura. g. &c. Præterea, pp qd vnũquodq; tale & illud magis. s. de sac. san. ecc. aut. multo magis. S; legati ciuit. pp ipsas ciui. hñt bñficium rest. in inte. vt ff. e. l. legatis. g multo magis ipsæ ciuitates. Iac. Bu. dicebat iudicio meo satis bñ, posito q ciuitates ñ restituent vigore h⁹ l. qa ppriè nõ est Resp. tñ restituerent ex cl'a gñali, si qua mihi iusta cã esse vi
3 debit. & hoc puto esse verũ.† Item quærit gl. quid in castro[a] vel in vil-
a la? dicit q ñ d; restitui, & vide Gl. & sic vr̃ q priuilegia ɔcessa ciuitatib. ñ ɔpetũt castris, vel villis, rectè dicit. d. aliis priuilegiis tetigi s. de sac. san. ecc. l. fi. & facit p ista gl. qd hẽtis no. in l. si finita. §. si de vecti
b gali.[b] ff. de dam. inf. tñ quãtum ad ppositũ dicebat Ia. Bu. q quidã sunt castra, vel villæ, q hñt multitudinẽ hoĩm, & hñt regi p suos administratores, & publica negotia nõ pñt esse in oĩb. verè, tunc in eis est eadẽ rõ q in ciuitatib. Sunt & castra quidã, seu villæ, q hñt modicos hoĩes forte 6, vl' 10. & sic tractãt negotia cõitatis, tanq ppria, & ql; scit tota, & tũc est eadẽ rõ, q est in priuato, & iõ ñ poterit re
c stitui. qd satis pl;.[c]† Quæro, quid in ecclesia. Gl. dicit q idẽ qa p admi-
4 nistratorem regit, sicut Respublica. qd satis pl;. Hẽtis tex. oẽs ple
5 nos de hoc ex de in inte. resti. in antiqs. in 6. & in cle.† Quæro, intra quãtum tps restituat? Quidã dñt q ppetuò, qa sibi nunq currit tps. Gl. dicit, intra quadrienniũ, vt j. de sen. ad. fisc. l. j. li. x. Tu hẽs de hoc tex.
6 in c. ex de in inte. rest. lib. 6. vbi vide quid de eccl'ia. Dr hic† q Respub. vtit iure minoris: quæro quorũ minorũ, an iure pupillorũ, an iure adultorũ? Gl. q est hic, vr̃ velle q iure pupillorũ. Et vide gl. 2. De hoc dicã tibi alibi adhuc hoc anno, qa sunt quidã tex. & quędã gl. q vñr sibi ɔdicere. Ad idem facit l. Rempub. j. de iu. Reipub. lib. 11.

a ADD. ¶ Paris. Vide Ro ɔs. 423. vbi ẽt ponit, an detur vniuersitati ɔ aliam & q ẽt villis & cõitatib. detur restõ, vide ẽt Com. ɔs. 158. in j. dub. ppe fi. vbi dicit pcedere hoc pcipue, si cõe sit magnũ. Sentit ẽt idẽ si ñ esset magnum, dummõ non sit minimum, pp illud qd dicit hic Bart. & vide Abb. c. 1. extra de in inte. resti. vbi ẽt ponit quid in villis, & castris & collegiis, vel hospitalib. q opi. Bar. & Iac. but. sit cõis, vide ẽt Soc. consi. 229. in 2. dub. vbi vult, q detur restõ ẽt si sindicus cuius culpa esset lęsa, esset soluẽdo, sed ɔ hoc facit, qa ista restõ vr̃ dari ex cl'a gñali, si qua mihi iusta cã, vt per Bar. hic, & Pau. de cast. d. consi. 317. & Abb. in d. c. 1. & Sal. hic quo casu non vr̃ dari restõ nisi in subsidium qñ ñ sunt soluendo hi quorum culpa data est læsio, & vt vr̃ velle Bar. in l. si infante, ad fi. C. de iur. del. De quo latius scripsi in Repertorio in ver. restõ. Et q villis, & cõitatib. detur restõ solum ex cl'a gñali, vide ẽt Soc. consi. 194. vbi dicit istam esse communem opin.
b Paris. Vide ibi Alex. & vide etiam in d. l. fi. C. de sac. san. eccl.
c Alex. Vide Pau. de Cast. hic & Io. an. in add. ad Spe. in ti. de rest. in integ.

LEX V.

1 *Actio vtilis rescissoria, an sit proprium nomen actionis, vel sit adiectio.*
2 *Actio vtilis rescissoria, quare sic appellatur, & quando nascatur 5.*
3 *Nomina verbalia possunt accipi actiue & passiue.*
4 *Nullum simile, est idem.*
6 *Leæna parit frusta carnium, & per clamorem inspirat in eos spiraculum vitæ.*
7 *Actio vtilis rescissoria, quando dicatur datiua, vel natiua.*
8 *Dominium directum, an ita tollatur per prescriptionem sicut per vsucapionem.*
9 *Actio licet tollatur ipso iure per præscipt. 30. an. tamen obligatio non tollitur.*
10 *Actio realis quare appelletur à Bar. natiua.*
11 *Actio vtilis rescissoria, quanto tempore tollatur.*
12 *Annus qui datur in iudicio rescissorio, incipit currere à die restitutionis habitæ.*
13 *Actio quando est directa natiua, non datiua, an tollatur anno vtili.*
14 *Actiones persecutoriæ quando sint perpetuæ.*

Si ab hostibus. Ista l. est multum difficilis, & h; multum subtilem, & difficilẽ mãm. Br dicit. Restõe habita, competit vtilis rescissoria, quæ anno finit. h. d. Ad euidentiam præmitte quid sit fictio postliminij, & quid sit fictio l. Corn. Op. j. commu. de succ. l. seruus. Sol. Hic illi, qui decesserunt apud hostes, hñt successorem, pp duplicem fictionem, s. postliminij. & l. Cornel. vt hic apparet ex tex. Sed ɔ hoc duæ fictiones non pñt circa idem concurrere, vt j. de do. promis. l. j. Sol. hic non concurrunt circa idem, quia l. Corn. fingit circa mortuos in captiuitate, postliminium fingit circa filium reuersum. His præmissis, venio ad declonem mãæ huius l. Primò quæro, quæ est ista vtilis actio, de qua loquit hic. Resp. est vtilis rescissoria, & ita dicit tex. in l. ab
1 hostibus. j. de cap. & postli. re.† Quæro, vtrum istud sit proprium nomen actionis, an sit adiectio? Gl. in l. ab hostib. §. sed qd simpl'r. ff. e. dicit, qd est adiectio, sicut dicimus de adiectione de peculio, tributoria, institoria, exercitoria, & si. Nam illa actio antiqua per vsucapionem sublata est, ita qd restituitur vtilis, & appellat vtilis
2 rescissoria.† Quæro quare appellat vtilis rescissoria? Rñdet vt als
3 dixi vobis,† q nomina verbalia pñt accipi actiuè, & passiuè: vt l. filiusfam. ff. de testa. & l. 2. ff. de duo. re. & in qualibet earum no. vñ rescissorium posset appl'ari iudicium de in inte. rest. quo obstaculum vsuc. vel aliud rescindit, & tunc diceret actiuè. Item passiuè cum offm rescindit, restõe habita, & dat antiqua actio sublata vtili, & ista actio restituta vtilis appl'atur rescissoria, qa circa eam est facta rescissio. Sed ɔ, facit iste tex. q dicit, exemplo vtilis actionis, &c. Nam ex hoc p3. q alia actio est ista q intentat. alia illa vtilis, q restituitur, qa nihil est exemplum sui ipsius, & nullum simile est
4 idem,† vt l. qd Nerua. ff. depos. & aut. si qs in aliquo. s. de eden. H⁹
5 timore gl. exponit istum tex. trib. mod. quos vide, vt in gl.† Quæro, qñ nascatur ista actio rescissoria? Resp. duæ sunt opi. Vna, quia statim finita instãtia nascitur, l; inefficax, donec prætor per rest. in inte. insufflet in eam spiraculum vitæ, sicut dñt naturales Philoso
6 phi, de leæna,† quæ parit frusta carnium. & per clamorem, quem facit super eos, inspirat in eos spiraculum vitæ, & viuificant. Alij dicunt q ista rescissoria non competit, nisi in int. rest. præhabita, & ista est vera, quam tenet gl. in l. si ab hostibus. §. sed qd simpl'r, & probat ex isto tex. dum dicit, in integrum restitutis. Probatur in l. in honorariis. ver. sed cum rescissa. de ac. & ob. vide gl. tuam in fi.
7 quæ tangit istas opi. tene opi. gl. in §. sed quod simpl'r.† Quæro, vtrum ista rescissoria sit natiua, vel datiua? gl. nostræ subtiliter sunt locutæ, & dñt, Qñq; vsucapitur res mobilis, per quam vsucapionem, quæritur dominium directum, vt l. traditionibus. s. de pact. Cum ergo prima actio sit total'r sublata, ista quæ restituitur erit datiua, non natiua. Si verò est præscripta res immobilis, tunc per præscriptionem non tollitur dñium directum, sed quæritur vtile præscribenti, vt in aut. nisi. & ibi per gl. plenè, de bo. ma. tũc restõ tollit de medio obstaculum præscriptionis, per qd paratur exceptio ɔ vendicationem: & ista actio erit natiua, s. ex dñio directo, qd residet penes istum restitutum: & restõ solum exceptionis obstaculum sustulit. & idem in præscriptionib. quæ currunt ɔ actionem. Nam actio nõ tollitur ipso iure, qa tps nõ est modus tollendi, vel inducendi obl'onem, vt l. obl'onum fere. §. placet. de act. & ob. Vñ per istam restõem tollitur solum exceptio, quæ erat parata ɔ actionem, & intẽtabitur actio prima directa. Ita sentit gl. hic,
8 & in d. §. sed quod simpl'r. Vltr. dicunt,† q ẽt ita per præscriptionẽ tollitur directum dñium, sicut per vsucapionem, & ideo dñt q ẽt in re mobili præscripta sit locus vtili rescissoriæ, quæ dr datiua: tñ istorum opi. reprobamus, vt dicam in aut. nisi. de bo. ma. Item dñt q qñ præscribit actioni pręscrip. 30. vl' 40. an. tollitur ipso iure actio. probat in l. omnes. de præscr. 30. an. & sic dñt esse locum
9 vtili rescissoriæ, q dñt simpl'r datiuam. Hic† aduerte, rogo te, l; pp pscrip. 30. vel 40. an. actio ipso iure tollat, vt d. l. omnes. tñ nõ tollitur obl'o, vt d. l. obl'onum fere. §. placet. de act. & ob. Si ergo l. nõ restituit illam actionẽ iam mortuam, cum reperiat viuam obl'onem eius mr̃em, dicemus istam natiuam, nõ datiuam: qa h; mr̃em ex qua orit, vt l. iurisgẽtium. §. j. ff. de pac. sicut videmus in Christo, q resuscitauit filium mr̃is suæ, dicem⁹ ne illum resuscitatum sine mr̃e? certè nõ, ita actio resuscitata diceret natiua, non datiua. Ad-
10 uerte tñ† q vbicunq; in actione reali ego appl'aui eam natiuam, seu datiuam, non intelligatis eam natiuam ex mr̃e obl'onis: quia actio in rem non oritur ex obl'one, vt inst. de act. §. j. & j. l. proxi. s; pro tanto appello eam natiuam: quia h3 mãm subsistentem, ex q
11 orit dñium, & possessio, vt videbitis. j. l. pxi.† Hoc pmisso, quæro, s. quãto tpe tollatur ista rescissoria. gl. dicit, quadriennio. Idem dicit s. ti. prox. l. fi. Et vide istas gl. Ego dixi vobis q duplex est iudicium. Est iudicium rescindens, & iudicium rescissorium. In iudicio rescindente est ppositum quadriennium, vt l. fi. s. ti. j. In iudicio rescissorio, est ppositus annus vtilis, vt hic, & l. in honorariis. ver. sed cum rescissã. de act. & ob. hoc nõ reperio mutatum: g adhuc hodie durat anno. g, &c. qa qd non immutat, &c. vt l. pręcipimus. j. de app. Nec ob. istæ gl. q vñr velle q tollat quadriennio: nam fateor, q si p quadriennium quis fuerit negligens in proponendo, & prosequendo iudicium rescindens, impedit natiuitas istius actionis re-
12 scissoriæ: & p tanto dicit, q quadriennio tollit.† Sed quæro, à q tpe incipit currere iste annus? Br sm opi. q tenui, incipit currere à die habitæ restõis: quia tunc orit, & perpetuatur ista actio conte-
13 stõe litis, sm q gl. istæ dicunt.† Quæro, qñ ista actio est directa natiua, non datiua, vtrum tollatur anno vtili? Certè hic est casus q sic, sm lect. prout loquitur in re non vsucapta. Vide gl. tuam. Sed possumus loqui clarius, qñ actio prima durat per restõem. datur replicatio ɔ exceptionem inductam ex tpe, vel ex pacto. Vidistis s. si aduer. transac. in l. 2. Dico ergo, q illa actio prima est perpe-

a ADD. ¶ Io. Fr. Ru. Adde q ita communiter tenetur, vt no. ias. in §. rursus, insti. de act. & ibi vide plene de hac materia per doct.

tua

tua hodie,sicut erat primò,sed effectus replicationis inductæ per restõem,finitur anno, sicut actio inducta per restõem finitur anno,ita replicatio.Sed de vno est mirandum, q̃ hæ actiones prætoriæ,quæ sunt rei persecutoriæ,nõ sunt ppetuæ,vt inst.de perp. & tẽp.act.& l.in honorariis.in pr.de act.& ob.g̃ & ista d; esse ppe-
14 tua?†Resp.actiones psecutoriæ,quæ dantur à prætore, sunt ppetuæ,nisi dent̃ ꝯ ius ciuile,vt d.l.in honorariis.vers.sed cum rescissa,& iõ redhibitoria,& q̃to minoris finit̃ anno, vel sex mẽsib. qa dat̃ ad rescindẽdum ꝯtum validũ de iure ciui. Ita ista.quæ datur ad rescindẽdum illud,qđ erat validum de iure ciu.finit̃ anno,&c.

a ¶De alienatione iudicij mutandi causa facta.a Rub.

a ADD. ¶Paris.Limita dispositionem huius tituli,vt in simil.per Ale.in l.finita,§.si de vectigalibus,ff.de dam.infec.

LEX VNICA.

Vm in rem. Si res est alienata causa mutandi iudicium,potest agi contra alienatorem ex hoc edicto,vel contra possessorem actione in rem.h.d.ista no.l. Op.ꝙ imo dominium parit actionem in rem,vt l.in rem.ff.de rei vend.Sol.Rei vendi.habet duo principia formalia,vnum ex parte actoris, & istud est dominium. Aliud ex parte
a rei,& istud est possessio,vt hic, & ideo ista duo requiruntur:a corporal'r.s.dñium & possessio,nec sufficeret vnum.& istud vult dĩc gl.posita hic. Dicit tñ quædam de quasi dñio, & quasi possessione,quæ an sint vera,dicam statim, & vide primò gl.in eo qđ dicit de quasi dominio, vr̃ ꝯ ti.ff.de pub. vbi pro quasi dominio datur Publiciana,non rei ven.Et credo ꝙ gl.voluit intelligere quasi dominium.s.vtile dominium, de quo loquitur ti.ff.si ager vecti.vel emphy.pe. Item illud quod dicit de quasi possessione,vr̃ ꝯ: quia incorporalia quasi possidentur, vt l.seruus.§.incorporales.de ac. rer.do.de seru.l.quoties.& tamen non petuntur incorporalia per rei ven.sed per confessoriam & negatoriam.Resp.credo gl.intellexisse quasi possessionem, pro eo, qui dolo desiit possidere,qui conuenitur perinde, ac si possideret,vt l.parem.ff.de re.iur.de rei ven.l.is qui dolo.& l.si culpa.vel h.d.pro eo, qui habet detentionem tantum,vt l.officium.de rei ven. & ista sufficiant, quantum ad rei ven.Opp.& vr̃ ꝙ non detur restõ ex hoc edicto,sed actio in factum,vt ff.e.l.1.& l.ex hoc edicto. Sol.intellige restituitur per actionem in factum. Quæro,qd requiritur,vt actio in factum locum habeat?Dic vt in gl.q̃ vide. Quæro,vtrum ꝯ istam alienõem detur rei ven.cum al's quasi dolo desierit possidere?Gl.dicit ꝙsic, & bene,& dic vt in gl.Quæro,an per actionem ex hoc edicto tollatur rei vend. Gl.dicit ꝙ non.ff.e.l.3.§.ex quibus.& verum dicit, quia competunt ad diuersa. Quæro, qualiter probatur ꝙ dolosè alienauit.dic,vt no.per Dy. in c.pro possessore.extra de re.iur.lib. 6.gl.in l.Fulcinius.§.quid sit latitare.quib.ex cau.in pos.ea.

a ADD. ¶Pom.Aliqñ tñ rei vend.datur ꝯ non possidentem,qui tñ sperat de proximo possidere.Ita no.bar.b.in c.si.extra de iud.quia ibi laici agebant ꝯ illã ecclesiam petitione,qđ nõ erat in possessione electionis rectoris, sed sperabatur de proximo esse per sñiam in fauorem illius ecclesiæ latam à Florentina ptãte.

¶De receptis arbitris. Rub.

Gl.continuat,vt habetis in ea. Tu potes continuare,vt colligitur ex his,quæ dixi supra,de pactis,in rubrica.

LEX I.

1 *A sententia,quæ parit actionem iudicati,potest appellari.*
2 *A sententia arbitri non oritur actio,& ideo ab eo non appellatur.*
3 *A sententia arbitri,eo casu quo oritur actio,appellatur.*
4 *Arbitrorum ex sententia cum hodie oriatur actio ex forma statutorum, ab ea poterit appellari.*
5 *Pactum quòd à sententia arbitri possit appellari,valet.*
6 *Verba debent intelligi secundum subiectam materiam,in qua posita sunt.*

a

X sententia. aBr̃ hoc intendit ista bona lex.à sñia,q̃ nulla est, appellari nõ p̃t. Item sñia arbitri lata vltra diem compromissi,pœnam
1 committi non facit.h.d.No ꝙ ab illa†sñia p̃t appella-
2 ri,quæ parit actionem iudicati.†No.2.ꝙ sñiæ arbitri,metu pœnæ
b paretur,non quod ex sñia oriatur actio.bNo.ꝙ à sñia arbitri c nõ
c potest appellari.Op.ff.e.l.non distinguemus.§.cum quidam.Sol. Non p̃t appellari,vt hic; quia est introducta quædam exceptio,q̃
d est quædam appl'onis spẽs,vt l.ꝯria.Op.2.dꝙ ex sñia arbitri oriat̃ actio,vt j.e.l.ne in arbitris,& l.cum antea. Sol.olim non oriebat̃,
e hodie sic,vt l.ꝯtria.Quæro vtrum hodieeo in casu†quo actio o-
3 ritur à sñia arbitri possit appellari?Gl.dicit ꝙ non.Nam tunc orit̃ actio,qñ sñia est approbata expresè, vel tacitè per cursum x.dierum.Aut ergo est approbata expresè, & non p̃t appellari,vt j.de re iu.l.ad solutionem.Aut non,& tunc intra x.dies p̃t appellari:qa non oritur actio.post x.dies non posset:quia transactum est tempus appellandi.Ita dicit gl.tua,q̃ vide, & omnes eam tenent:& sic pertranseunt omnes doct. Ego al's dixi in l.nemo p̃t.ff.de le. 1.Puto ꝙ à sñia arbitri eo casu quo p̃t confirmari tacitè,ita quod oria
f tur actio,p̃t appellari, f quod probo sic, ab ea sñia,quæ producit actionem iudicati,p̃t appellari,vt hic,sed ista est hmõi,g̃,&c.Nec ob.si dicis,ante x.dies non oritur, post sero prouocatur,&c. vt in gl.quia eo ipso ꝙ quis appellat, approbat sñiam,&c.ita quod ex ea oritur actio:& sic p̃t appellari,non.n.approbat eam tanq̃ bene latam,sed tanq̃ sic latam. Simile in l.3.§.falsus.ff.rem ra.hab.& l. Pomp.scribit.ff.de ne.gest. & ibi no. Ex hoc tex.& rõe ipsius hẽs
4 vnum notare & menti tenere,†ꝙ cum hodie ex forma statũrum ciuitatum Italiæ ex sñia arbitrorum oriatur actio,ꝙ ab illa sñia p̃t appellari,sicut à sñia iudicis. Tene menti.hoc dico de arbitris,nõ de sñia arbitratoris: quia arbitramentum est quidam ꝯctus non sñia,iõ est recurrendum ad mãm l.societatem.§.arbitrorum.ff.p
5 soc.† Quæro vtrum valeat pactum ꝙ à sñia arbitri possit appella
g ri?gDy.posuit in l.ex consensu.ff.de app.& quidam hñt in l.nemo p̃t.ff.de le.j.&ibi vr̃ tenere,ꝙ tale pactum valeat.Cy.hic vr̃ tenere ꝯrium:quia per hoc daretur iurisdictio arbitro ꝯ l.priuatorum.j. de iur. om.iu. Ego sum consuetus dicere ꝙ tale pactum valeat in omni casu. Aut.n.loquimur in casu in quo de iure communi potest appellari,ſm ea,quæ s̃.dixi, & non est dubium.Aut loquimur in casu, in quo à sñia arbitri non possit appellari de iure communi;quia ex sñia arbitri nõ oritur actio,& tunc idem, & illa verba, ꝙ liceat appellare,accipiuntur impropriè, hoc est, ad iudicem reclamare. Quid enim repugnat quod inter me, & te conueniatur ꝙ sñia arbitri reuideatur per iudicem? Certè nihil.non dico ꝙ sit appellatio propria,quæ rescindit sententiam; quæ nulla est,ergo
6 †est quædam reclamatio , verba tamen debent intelligi, secundum ꝙ sonant, & secundum subiectam materiam in qua posita sunt,vt l.si vno.in prin.ff.loc & l.si stipulatus.de vsur.

¶Contrarietas,& Concordia.

Aduerte quod Bar.in hac l.1.de arb.inuoluitur vitio contrarietatis,secundum quosdam.Sed pro saluatione Bart.& in quo arguitur de contradictione, vide concord. quam posui ad l.nemo potest.ff.de leg.1.

a ADD.¶Alex.Qual'r ista dẽnt ꝓcedere de iure can.& multa vide per Ro.in l.ex ꝯsensu,de ap.& q̃ ibi dixi,& l.istã in ver.sæpe rescriptũ,põderat Pau.de ca.ꝯsi. qđ inci.In Christi noĩe,Amen.ver.visis & ponderatis oĩbus,&c.ꝙ ex cõiter accidentibus,bona est argumentatio,de quo vide in l.neque natales,j̃.de prob.
b Sed q.d si fiat compromissum p stip'onem sine pœna, an ex sñia oriatur actio, sicut qñ pœna est inserta,vide Cy.& quod ibi no.bar.p illum tex.in l.diem proferre,§.si.ff.de arb.q̃ dĩa sit inter compromissum,& iudicium, vide late Spec. in ti.de arb.§.differ,p totum illum §.& Ang.de aret.in §.omnium,inst.de act.
c Paris.Vide q̃ñ procedat ista regula, & ꝯ reg.assignatam in tex.multa p Ias.in l.arbitro,q.sat.cog.p discursum post alios, multa tangit ꝯ rõem assignatam in tex.isto,&ꝙ non procedat in arbitris electis à iudice,vel à partib.cum authoritate iudicis circa aliquod emergens in iudicio,vt in casu illius legis.
d Alex. Qual'r intelligat̃.vide oĩno bar.in l.si de bo.pos.ſ.n tab. & hãc l.limita,vt no.per gl.& bar.in l.arbitro,ff.q.sat.cog.vbi vide oĩno, & vide per Mod.in l.ex ꝯsensu,in pr.ff.de ap. Item limita nisi ꝯpromissum sit in iudicem,& ipse,vt arbiter sñiam tulit:q̃ tũc poterit appellari.tex.est valde no.in c.iudicib.2.q.6.& no.in c.ab arbitris,de of.del.li.6.Põt tñ sp oppon: exceptio doli,ſm bal.in rub. j̃ de ap.in fi.Item p̃t peti in integ.resti.ſ.n bal.in l.j.in fi.si de mom.pos.fue.app.
e Pom.Vide Ale.in l.nemo p̃t,& ibi Mod.& maxime Are.& Ias.ff.đ le.j.Ex quorũ dictis colliges veritatem horum,q̃ đc hic bar. & vide Rap.cu.ꝯs.50.& q.d iuris sit in sñia arbitratoris,vide Pan.cons.77 in vlt.dub.vol.2.& Alex.l.2.ff.de leg.j.
f Appellari,an possit ab arbitro?&adde bal.l.ex ꝯpromisso,ff.e.& bal.l.arbitro, ff.q.sat.cog.& ibi Ang.vr̃ tenere ꝯrium.Quæ ãt sit rõ ꝙ à sñia arbitri nõ appellatur,vide Ang.& doct.in d.l.arbitro.Adde ꝙ bal.hic reprobat bar. inq̃tum allegat §.falsus, & inq̃tum dicit,ꝙ in casu l.cum antea, possit appellari intra 10. dies,de quo per Alex.cons.14.lib.4.& 96.lib.1.& lib.4.Pau.de cast.cons.216.
g Paris. Vide pro hoc qđ hẽs ad bar.in l.q.d ergo,§.ex ꝯpromisso,ff.de insa.Item vide qđ hẽs ad bart.in l.non fatetur,in pr. ff.de confes.an stãte tali statõ ꝙ ꝯfessio coram eis facta dicatur iudicialis.Adde Mod.l.ex ꝯsensu,in pr.ff.de ap.&ꝯ bar.tenet Spec.in tit.de ap.§.2.ver.quid si ꝯuenerit, alleg.tex.in aut.vt in med. lit.non fiant sac.iuss.circa prin.& in l.priuatorum,j̃.de iuris.om.iud.

LEX II.

1 *Quando contumax in non comparendo coram arbitro,incidat in pœnam.*

Si contra. Qui est contumax non comparẽdo coram arbitro incidit in pœnam compromissi.h.d.Op.ff.e.
1 l.non ex omnib.vbi ex sola contumacia non vr̃† ꝙ qs incidat in pœnam.Sol.hic fuit expresse actum,vt dicit gl. & ita intelligit istũ tex.Contra istam sol.op.de l.diem proferre.§.si quis.ff.e. Sol. Pro declaratione huius l.debes scire.Qñque est actum expresse,vt debeat venire ad præceptum arbitri,& tunc non est dubium ꝙ pœna committitur,non veniendo,vt hic.Quandoque nõ est actum, & tunc aut est actum,vt sñia posset ferri parte absente,& tunc nõ veniendo pœna non committitur.Ratio,quia non impedit arbitrum sententiare,quia hoc potest parte absente. Si vero hoc non esset actum,tunc non veniendo pœna committitur,non quia nõ venit principaliter , sed quia non veniendo impedit sententiam arbitrum ferre.Hic est casus in d.l.diem proferre.§.si quis litigatorum. ff. eo. Et secundum istam determinationem debet intelligi tex.l.non ex omnibus.ff.eo.

LEX III.

1 *Tacita conditio impedit natiuitatem actionis sicut expressa.*

a **Arbitrorum.** a Hæc l. brĩ dicit, Aduersus petitionem pę
næ ꝯpetit exceptio doli, si p sordes fuerit
b arbitratum. h. d. Op. & vr̃ qđ pęna ñ ꝯmittit̃ ipso iure, b qa in cõ-
promisso inest tacita ꝯdõ, si dolo ñ arbitrat̃, vt ff. e. l. ita demũ. Sol.
c Gl. qđ tacita ꝯdõ nõ impedit natiuitatem actionis. c Vñ gl. ñ dicit
1 verũ, imo tacita † ꝯdõ impedit natiuitatẽ actionis sicut exp̃ssa, vt
no. in l. itẽ qa. ff. de pac. q̃ gl. dicit verius q̃ ista, & ibi resp. ad l. q̃ ex-
trinsecus. de ver. ob. Sol. ḡ ista tacita cõdõ non inest stipl'oni, sed
exactioni. Ita vr̃ velle in d. l. ita demum. ff. e. merito non impedit
natiuitatem actionis, sed inducit exceptionem. Op. ff. e. l. diem. §.
stari. Sol. illa intelľr secundum istam. quærit Gl. quid si arbiter tu-
lit sñiam per dolum absq; scientia partis? Dic vt in gl. & bene, &c.
a ADD. ¶Alex. No. ꝙ sñia arbitri corrupti pecunia vƺ. lƺ obstet exceptio doli, vt hic, & no. Inn. in c. cum ab omni, de vita & ho. cle. & ibi gl. lƺ Io. dixerit ꝯrium 2. q. 6. §. diffinitiua, vers. venales, secus si ꝯtinet expressum errorem, q̃a est nulla sicut sñia iudicis, vt in §. stari, hic all. p gl. & Bar. in l. venales, j̃. qñ pro. ñ ẽ nec.
b Facit quod not. in l. 3. §. si seruus, de pecul.
c De quo vide etiam per Bal. in l. si ex cautione, in 8. q. ibi etiam per Cy. j̃. de non num. pec. & Bal. in l. vnic. circa fi. ff. de cad. toll.

LEX IIII.

1 *Quod idem sit iuratum esse, siue partes scripserint vel scribi fecerint se iurasse.*
2 *Ex sententia arbitri, quando est iuratum oritur actio. 5.*
3 *Acta debent apparere in scriptis, & quando possint probari per testes. 7.*
4 *Qui non contradicit, quando videatur consentire, & approbare.*
6 *Iudex vel arbiter quando possit esse testis in causa super qua iudicauit.*

Ne in arbitris. Ista l. diuidit̃ in plures partes. Primò po-
nit ꝓœmium. Scđo ponit dcm̃, qñ iura-
uerũt partes, & arbiter. Tertiò, qñ iurauerũt partes, & nõ arbiter.
Quartò, qñ iurauit arbiter tm̃. Quintò, qñ de iur̃o nihil cõstat sed
altera pars tm̃ iuratũ asseuerat. sextò, qñ post sñiam partes homo
logauerũt. Scđa ibi, si igr̃. Tertia ibi, sinãt. Quarta ibi, sed & si ipse.
Quinta ibi, sinãt in scriptura. Sexta ibi, si qs ãt. Brĩ dr̃. Si qd in ꝯpro
misso fuerit iuratum a partib. & ab arbitro, vel à partibus tm̃, vel
ab arbitro tm̃, ex arbitri sñia orit̃ actio, & exceptio, secus si altera
pars tm̃ iuratum asseuerat. Item si arbitri sñia homologat̃, ꝓducit
a actionem. h. d. No. ex hac l. a qđ siue sit iuratum † siue partes scri-
1 pserunt, vel scribi fecerunt se iurasse, idem est. Scđo not. † qđ ex
2 sñia arbitri, qñ est iuratum, orit̃ actio. Tertiò no. ꝙ acta dẽnt ap-
3 parere in scriptis, † aľs non credit̃ eis, vt hic in ver. sinãt in scriptu
4 ra. Vlt. no. & tene mẽti, † qđ ille q nõ ꝯdicit, vr̃ ꝯsentire, b & appro
b bare, vt hic in fi. Op. s̃. e. l. j. Sol. spãle est, qñ fuit iuratum ꝙ ex sñia
oriat̃ actio. Sed circa istam partem, quæro, q̃ actio dat̃ ex tali sñia?
c Tex. non bene aperit c s̃m qđ vidistis. † Gl. dicit. Aut in sñia venit
5 aliqđ incertum, & dat̃ actio in factum. Aut venit certum, & h; lo-
d cum ꝯdõ d ex l. ista. Aut sñia fuit lata sup actione in rem, & h; lo-
cum vtilis in rem. vide gl. Venio ad ver. sinautẽ in scriptura. Opp.
& vr̃, qđ arbiter sit idoneus testis in cã, in qua fuit arbiter, vnde vr̃
obstare l. ob carmen. §. illud. ff. de testi. Sol. dicit gl. illud iõ, q̃a erat
vnus solus, & dicto vnius non est credendum. l. iurisiurandi. j̃. de
testi. Alij dñt hoc iõ, quia d; apparere in scriptis, & nõ apparebat.
6 † Tu dic clarius & melius. e Aut iudex assumit̃, vt testis ĩ cã donec
e est iudex, vel arbiter, & non p̃t, f ne duplici fungat̃ offõ. vt l. qsqs.
f s̃. de postul. Aut postq̃ cã est finita, tũc si qdẽ assumit̃, vt testis sup
ꝓcessu, v; eius testimonium, vt d. l. ob carmen. §. illud. nisi ei obsta
ret quod esset solus, vel qđ scriptura non esset facta, vt hac l. Aut
assumitur ad testificandum super iustitia sententiæ suæ, & non p̃t:
q̃a est suspectus. ar. l. eos. in pr. de ap. Et de hoc p gl. & Inn. ex̃ de te
stib. c. cum à nobis. & c. dilecto filio. & de elect. c. cum dilectus. Itẽ
g op. ad hanc partẽ g de l. in exercẽdis. j̃. de fi. instr. Sol. Fallit in actib.
qui debent probari p scripturam, vt hic, & in c. qm̃ ꝯ falsam. ex̃ de
prob. cum Gl. ibi posita. Contra hoc op. de l. quoties. §. fi. de prob.
cum gl. ibi posita, quæ innuit ꝙ acta probantur per testes. Sol. dic
7 † ꝙ acta possunt probari per testes h qui dicunt hoc fuisse actum,
h & hoc fuisse scriptum, vt l. testium. j̃. de testi. Ita debetis intellige-
re istam materiam. Venio ad vers. fi. hic habetis ꝙ paria sunt dice-
i re, non contradico, & approbo. i Facit ad hoc. ff. rem ra. ha. l. quo
enim. §. 1. & quod ibi no. in gl. parua. Rog. & de hoc ibi dixi in d. l.
quo enim. §. 1. gl. tangit in l. si absentis. j̃. si cer. pe. &c.
a ADD. ¶Barb. Siue post iurauerit, & sic facit ista l. ad not. in l. si quis maior, s̃. de transa. ꝙ illa lex locum habet siue iur̃m fuerit positum in contractu, siue post.
b Alex. Est bonus tex. & ibi no. Bar. j̃. de rela. l. j. & vide j̃. in fi. huius l.
c Vide Bar. in l. j. circa fi. de cond. ex lege. (quæro, an act. &c. cum §. seq.
d Alex. An actio varietur p sñiam arbitri, vide late Spec. in ti. de arb. §. fi. ver. item
e Po. Vide Raph. Cu. cons. 7 Fel. in c. cum à nobis, ver. 2. conclusio, de testi. Ant. de But. 24. & 33. Car. cons. 137 & Ana. 17. Bal. in c. conquerente, in fi. de rest. spol. vbi dicit ꝙ tales non poterunt testificari de fundamento iurisdõis suæ, & Are. in c. quaľr, & qñ, primo, de acc. & Pan. cons. 74. & Pan. in c. 2. de arb. & Are. cons. 164. & Bal. in c. dilecto, & in d. c. cũ à nobis, & Alex. cons. 88. vol. 5. & non ab re. cons. 124. vol. 2. & vide ẽt Ale. cons. 70 vol 3. vbi dicit gñaľr ꝙ iudex non p̃t deponere super validitate, & iustitia sñiæ suæ, ꝙ ibi vide aliquid. ¶Paris. De hac mã, an & qñ credat̃ dicto arbitri, vel arbitratoris, seu iudicis, vide Fel. in c. cum à nobis, extra de testib. vide q̃ scripsi in aut. nisi breuiores, C. de sen. ex breui. rec. &
Com. cons. 127. inc. consul. vide oĩno d. Ant. consi. 24. vbi ẽt Com. consi. 162. in pr. ꝙ non possint arbitratores lauda sua interpretari, vide do. Ant. cons. 32. in pr. & circa medium, vide pro extensione conclusionis Bart. hic, ꝙ credatur iudicib. post depositum officium, Aret. in c. cum dilecti, in 3. no. de accus.
f Alex. Vtrum iudex, vel arbiter possit esse testis in cã in qua est, vel fuit arbiter. Adde Bar. in l. societatem, §. arbitrorum, ff. pro soc. & q d in denunciatore, vide casum in c. omni negotio, de testi. & bart. in l. diuus, in fi. de re iud. Iudex tñ sp poterit esse testis, ad instructionem, & æstimationem saltem. Gl. est valde no. in c. de concess. 18. dist. alleg. l. sciendum, ff. de app. rec. & c. cordi, de appel.
g Adde bar. in l. fi. in finalibus verbis, j̃. de edi. diui Adr. tol. & quæ dixi post gl. & bar. in l. contrahitur, ff. de pign.
h Vide l. curent, ff. de test. Adde Pau. de cast. consi. 2. Et adde Lanfr. de brix. in rep. c. qm̃ ꝯ falsam extra de prob. qui tenet ꝙ sic, & allegat c. sicut, extra de re iud.
f Pom. Hoc tñ non habet locum in notario dicente partibus præsentibus, & nõ ꝯdicentibus, quia tunc non æquipollet verbo, approbo. Ita plene dicit Orian. in tract. suo de arb. in verbo, emologatio, & vide etiam ad istam l. eundem, q. 22.

AVTHEN.

1 *Arbiter non tenetur iurare, nec debet.* (reiicitur.
2 *Si est factum compromissum in arbitrum cum iuramento, & pęna, iuramentum*
3 *Dispositio huius auth. non habet locum, si interuenerit iuramentum.*

Decernit ius. Ista aut. corrigit l. C. & vult, ꝙ super com
promisso non iuretur. Op. & vr̃, ꝙ arbiter
qui malè iudicat, facit litem suam, vt l. si quis in conscribendo. s̃.
de pac. Sol. fallit hic qñ fuit iuratum. Quæro, de duob. primò in
quo corrigitur lex. C. Resp. certum est ꝙ finis huius l. non corri-
gitur, sed de eo quod dr̃ in prin. sunt opi. Nam quidam dicunt ꝙ
prohibet iur̃m præstari à partib. tantum, non ab arbitro, & istud
tenet Pe. quasi non sit prohibitum arbitrum iurare, sicut non est
a prohibitum de iudice. alij dicunt ꝙ prohibet sacramentum a & ar
bitri, & partium. Et hanc opi. gl. nostræ tenent, sed de iure canon.
b hoc reperitur esse prohibitum: imo iur̃m est seruãdum, b nisi ver-
gat in dispendium salutis æternæ, vt in c. cum contingat. extra de
1 iureiu. Certe de hoc vellem vidisse opi. Canon. tamen mihi vr̃ † ꝙ
aliud sit expresse cautum in iure can. ꝙ tale iuramentum nõ ligat:
quia vt vides hæc l. præcipit ne arbiter assumatur cum iuramen-
c to, & ideo qui hoc facit, peccat mortaľr: c quia facit ꝯ præceptum
principis, meritò non est seruandum: quia vergit in interitum sa-
2 lutis æternæ. † Quærit gl. quid si fuerit apposita pœna d & iur̃m?
d Dic vt in gl. s̃m opi. Ioan. quia iuramentum reiicitur & remanet
3 compromissum validum cum pœna. Vltimò, tamẽ scias, † ꝙ hæc
aut. habet locum in arbitro, non in arbitratore. ille enim non po-
test assumi cum iureiur. vt in c. quintauallis. extra de iureiur. & l.
si libertus. de ope. lib. & c. hic non sunt alia pro nunc dicenda.
a ADD. ¶Alex. Not. ad c. cum contingat, de iureiur. & adde no. per bar. in l. si quis pro eo, ff. de fideius. (tract. differentiarum inter ius, &c.
b Paris. Quòd dispositio huius auth. non procedat de iure canonico, tenet bar. in
c Et vide quæ not. bart. in l. societatem, ff. pro socio.
d Alex. Vide omnino bar. in d. §. arbitrorum, vers. quæro, an ex sententia arbitratoris, & ad istud quod dicit hic bar. ꝙ arbitrator assumitur cum iuramento est text. iuncta gl. in l. hac edictali, §. idem istud, vers. sacramento, C. de sec. nupt. & ex opposito vide de hoc late per Spec. in tit. de arb. §. fi. versic. sed quid si cum adult. cum §. fi. & seq.

LEX V.

1 *Ex sententia arbitri à partibus emologata, oritur actio, & exceptio.*
2 *Quæ actio oriatur ex sententia arbitri.* (posita.
3 *Clausula rato manente pacto, quid operetur in compromisso, in quo est pœna ap-*
4 *Dispositio h⁹ l. quando in compromisso est adiecta, stipulatio non habet locum.*
5 *Laudum quòd non possit emologari antequam feratur.*
6 *Arbiter debet sententiam suam ferre in scriptis.*
7 *Litis contestatio facta coram arbitro interrumpit præscriptionem.*
8 *Probationes factæ coram arbitro, faciunt fidem coram iudice.*

a **Cum antea.** a Ex sñia arbitri pacto nudo, & sine pœna
assumpti homologata tacitè, vel expressè,
oritur actio, & fit interruptio præscriptionis: & ex actis coram eo
factis in alio iudicio fit probatio. h. d. Ista est no. & sing. lex, & est
constitutio noua. Primò recitat ius antiquum. Secundò ponit sta
tutum, quando partes approbant expresse. Tertiò, qñ partes ap-
probant tacitè. Quartò, qñ expresse reprobant. Quintò ponit, an
fiat præscriptionis interruptio. Sextò, & vltimò, an acta probent
in alio iudicio. Scđa ibi, sancimus. Tertia ibi, sinãt. Quarta ibi alte
ra. Quinta ibi, licèt. Sexta ibi, ad hæc. No. ex prin. l. qđ ex sñia arbi-
1 tri oritur actio † & exceptio, & h; executionem paratam, si est ho
mologata tacitè, vel expresse. Op. s̃. e. l. j. Sol. Dicunt quidam. Fa-
teor quod non oritur actio ex sñia, vt ibi: sed ex l. sic, vt hic, dum
a ADD. ¶Alc. In l. si cum antea, in pr. An ãt arbitramentum emologet̃ cursu x. dierum, bar. in l. societatem, §. arbitratorum, ff. p soc. tenuit ꝙ non, seq̃tur Im. in c. quintauallis, extra de iureiu. & adde ꝙ laudum Iudæorum absque emologõe tacita, vel expressa incontinenti mandatur executioni, tex. est ibi not. s̃m vnam lect. in l. Iudæi, C. de iud. & ibi no. Gul. de Suza. Et q d si est cum pœna, an mandetur executioni, vide quæ dixi in l. diem proferre, §. fi. ff. e. & ibi q d si est clausula, rato manente compromisso. Et adde tu an ista lex habeat locum in arbitratore, Inn. in c. Quintauallis, circa fi. extra de arbit. sentit ꝙ sic, & ita ipsum refert, & sequitur Pet. de anch. in cons. 208. incip. Iudex de iure iudicaturus.

dicit

a dicit, ex nostro noīe. Vel dic, & melius,[a] φ hic est speciale, qñ arbiter est assumptus pacto nudo, & sine pœna: nā qñ est apposita pœ
b na per ꝓuisionē ꝓpriam[b] receditur à ꝓuisiōe huius l. Item op. de l. diem proferre. §. fi. ff. e. sol. ibi loquiť, qñ arbiter fuit assumptus ꝑ stiplōem, l; pœna nō fuerit apposita. Nam agitur actione ex stipulatu ad interesse, iō nō est locus prouisioni huius l. idem vř velle gl. tua. Iō pro declaratione huius mãæ, aduerte. Qñq; arbiter assumitur cū pœna pacto nudo, & tūc ex eius snīa nō oriť actio, vt l. j.
3 s. e. Rōem tibi dixi. s. †nisi esset dictum, rato manēte pacto, tūc. n. pœna commissa, & etiam soluta remanet pactū simplr: iō ex snīa orietur actio, sicut si ab initio solo pacto sine pœna esset compromissum, vt hac l. Ita t3 gl. in l. 2. ff. e. qđ tene menti perpetuò. qñq; arbiter assumiť pacto nudo tantum, tūc si quidem fuit iuratum, oritur actio, & exceptio, vt no. s. e. l. prox. hodie secus, vt in Auth.
c decernit ius. Aut arbiter fuit assumptus per stiplōnem simplicē.[c] & tūc si quidem nō fuerit apposita pœna, nō oriť actio, neq; exceptio, sed agiť ex stipulatu ad intereē, vt l. diem. §. fi. ff. e. Si verò fuit apposita pœna, tūc idem: qa metu pēnæ d; parere compromisso, vt s. e. l. j. etiam si fuerit dictum, rato manēte pacto, cum pœna soluta remaneat compromissum, cum in simplici stiplōne nō hēret locum hæc l. vt s. dictum est. Remanet ergo qđ hæc l. hēat locū, qñ compromissum fuit factum pacto nudo, sine pœna, & fuit ho
4 mologatū, vel cū pæna, fuit dictū rato manēte pacto, & sic cū †hodie q̃si in quolibet compromisso stiplō inserať, nō hēret locum ista l. s; statuta circa hoc ꝓuiderūt. Quæro, quid si nō fuerit apposita pœna, s; pignus? gl. vř velle qđ sit idem, qđ in pœna, qñ pignus d; dari parti: qa per hāc prouisionem vř recedere à ꝓuisiōe huius l. ar. l. fi. de pac. cōuent. Quæro, hic loquiť, qñ partes subscripserūt se post latam snīam. Quæro, qd si ante latam snīam partes subscri
d pserūt se, & homologauerūt[d] laudum ferēdum, an valeat? †gl. hic
5 disputat, quam vide, finaliter nihil determinat. Nos arguamus aliquātulum, & vř, φ homologatio facta añ snīam nō valeat: quia iuri futuro nō p̄t renūciari, vt l. q superstitis. de acq. hær. habuistis no. s. de pac. l. j. Item pro hoc vř hæc l. à ɔ̃rio sensu. Cōtrà, φ valeat vř casus. j. de tem. ap. l. fi. §. fi. Item qa per pactum p̄t qs renūciare
e iuri futuro,[e] vt s. de pac. l. j. ad idem. ff. de pac. l. & hrdi. §. filiusf. oēs istæ rōnes vřr hic in gl. Dñi vos scitis, qa est qō, an valeat pactum de nō petēdo reduci ad arbitrium boni viri. quam qōē ponit Dy. c. scienti. de re. iu. li. 6. Cy. ponit hic. Gul. l. si vnus. §. illud. ff. de pact. Dy. tenet, φ tale pactum nō valeat: qa per hoc arbitri inducerenť ad delinquēdum. Faciūt ēt plures aliæ rōes in d. c. scienti. & in l. q dam cum filium. ff. de ver. obl. Per easdē rōes nō v; eius homologatio fcā añ snīam. Ita reperio Dy. ɔsuluisse, & ego iam ɔsului. φ
6 ñ v; per easdem rōes. Quæro vtrū arbiter †dēat ferre snīam ī scriptis. Gl. hic đt φ sic, & colligiť ex isto tex. cū đt, subscripserint. Ve
7 nio ad ver. l;. No. † φ hic ɔtestatio facta coram arbitris inducit ꝑpetuationem, & interruptionē ꝑscriptiōis, sicut facta corā iudice.
f Cōtrà. s. de epi. & cle. aut. gñalr.[f] vbi arbitrium nō imitať iudiciū.
8 so. vt ibi. Vlt. not. ex fine. †quod probatiōes factæ coram arbitro, faciunt fidem coram iudice. qđ dic, vt dicemus. j. de testi. l. fi. &c.

a ADD. ¶Et adde in l. ij. de exec. rei iud.

b Ale. Et quomodo oriatur actio ex snīa arbitri effectu, vel non, à vero ex cōuentione compromissi, vide bar. no. in l. fi. in fi. j. de sec. ta. & ad bar. hic qđ ipsemet no. in l. diem proferre, & in l. 2. ff. e. Quid in snīa arbitratoris? no. t̄n φ si laudum est debitum, potest implorari iudicis officium pro executione, vt no. bar. l. fi. C. de exec. rei iud. & ibi vide eum, etiam do. hic. Et ad bar. hic vide eum in l. ait prætor, in prin. & ibi per me cum concor. ff. de re iud.

c Ale. Et ita tenet hic Cy. & istis adde Spe. de arb. §. fin. ver. consueuit, & ver. quid ergo secundum præmissa, & ver. quid si fiunt. cum ver. seq.

d Alex. Sed si compromissum non procedit, an possit emologari? dic, φ non, vt c. examinata, de confir. vti. vel inu. & quod no. in l. 3. §. sed seruus, ff. de pec. bart. in d. §. arbitrorum, versi. quid si in compromisso dictum sit, φ ex nunc partes, &c. Adde quod consuluit Pe. de anc. cons. 262.

e Ale. Et vnum adde quod no. voluit bar. l. quod de bonis, §. j. ad l. falc. & idem tenuit Spec. in ti. de arb. §. differt autem, ver. si sit pactum, &c. & in §. fi. ver. quid si compromissum, & his adde bar. in l. fi. in 12. q. de ac. emp.

f Ale. De hoc ꝑ bar. l. fi. de edi. diu. Et an inducat vitium litigiosi, no. bart. l. j. in fi. j. cōi di. Adde an ꝑ snīam arbitratoris interrumpatur præscriptio, Old. ɔs. 166.

LEX VI.

a Sancimus.[a] Mulieres nō possunt arbitrium assumere. h. d. Quæriť gl. quid in comitissa mathilda, in Comitissa Campaniæ, & in Regina Apuliæ, vtrum in istas dñas ita ꝑexcellētes, quæ tenent iurisdictionem, possit compromitti? gl. tenet quòd sic, per l. j. j. de eman. lib. & est casus extra eo ti. c. dilecti.

a ADD. ¶Ale. Sed qđ si compromittentes iurant. no. Spe. in ti. de arb §. pe. post pr. in fi. vide oīno c. dilecti, extra, c. vbi videtur probari, φ hoc sit speciale i partib. Gallicis, s̄m eorum consuetudinem. Ex opposito, vide in l. fœminæ. de reg. iur.

a ¶De satisdando.[a] Rub.

a ADD. ¶Circa istam mãm satisdōis si statutū đt aliquē nō audiri, nisi p̄stita satisdatione, an sit dare remedium, quod non præstetur, vide Ro. cons. 67. Vide de materia quod scripsi in aut. generaliter, C. de epi. & cle. vbi multa habes.

Gl. cōtinuat rubricam hoc mō, dicturus de iudiciis, præmittit de satisd. quæ interponuntur ante lit. cont. Quærit gl. quid sit satisdatio. Certè intelligitur cum fideiussore, vt ff. qui satis. co. l. j. &c.

LEX VNICA.

1 *Quando procurator est ad acta constitutus, non dubitatur de mandato.*
2 *Reuocatio procuratoris, quæ non peruenit ad notitiam iudicis, vel actoris, non nocet, & quando noceat, & debeat fieri. 7. 10. 11. 12. 13. & 14.*
3 *Procurator actoris tenetur cauere de defendendo in causa reconuentionis. 16.*
4 *Procurator rei cauet de iudicato soluendo.*
5 *Exceptio contra procuratorem debet opponi ante litis contestationem.*
6 *Procurator an debeat satisdare quando constat de mandato, q̃uocunque cōstet.*
8 *Differētia inter procuratorem constitutum apud acta, & constitutum extra iudicium quantum ad reuocationem.*
9 *Reuocatio administratoris apothecæ, debet fieri in illo loco, in quo fuit præpositus administrator.*
15 *Procurator lite contestata non reuocatur ipso inuito, & sine causa.*
17 *Differentia inter procuratorem actoris, & rei, remissiue.*
18 *Modus releuandi procuratorem à satisdatione.*

NOn est incerti. Procurator fact' apud acta, nō teneť satisdare de rato, s; de defendēdo. Item reuocatio, q̃ in notitiā iudicis, vel aduersarij nō ꝑuenit, iudiciū nō impedit, ꝓcurator vero rei indistinctè cauet de iudicato soluēdo. H. d. Diuidiť in 2. partes. Pria de ꝓcuratore actoris. Scđa de ꝓcuratore rei. Scđa ibi, rei āt. Prima subdiuidiť in tres: qa 1. loquiť, qñ exigebať cautio de rato. 2. qñ mādatum fuit reuocatū. 3. qñ exigiť cautio de defenden-
1 do. Partes pateť per se. †No. ex hac l. qđ dř de ꝓcuratore facto a-
2 pud acta, de cuius mādato non p̄t dubitari. Et no. † φ reuocatio, q̃
3 nō peruenit ad notitiam iudicis, vel aduersarij nō nocet. † No. φ ꝓcurator actoris teneť cauere de defendēdo in cā recōuētionis.
4 †No. φ ꝓcurator rei, īdistinctè cauet de iudicato soluēdo. † No.
5 ēt φ istæ exceptiōes dēat opponi añ lit. cōt. ibi, dum dicit, in ipso
6 lit. cōt. exordio. †Op. & vř φ quocūq; mō ɔstet de mādato, nō d; satisdare de rato, vt ff. rem ra. ha. l. ne satisdatio. & ff. de pro. l. si procuratorē. s. de ꝓc. l. j. Gl. fateť ɔ̃rium: qa idē si quocūq; mō de man
a dato ɔstet.[a] ego āt puto aliqd eē spālitatis in ꝓcuratore fcō apud acta, vt j. dicam. Op. ff. de op. no. nū. l. de pupillo. §. q ꝓcurator, dicit gl. ibi spāle. Tu dic, vt ibi no. qa ibi erat verus ꝓcurator, t̄n de mādato dubitať. Op. 3. de l. q ita. §. j. ff. ad Treb. sol. Fateor φ ibi est spāle per rōnem, q̃ ibi poniť in tex. De ista mā dixi vobis plenius
b in l. j. s. de ꝓc. Venio ad s̄m no. & op.[b] φ factum à procuratore reuocato sit ipso iure nullum. s. de ꝓc. l. licet. ff. de sol. l. vero ꝓcuratori. §. sed & si qs mādauerit. Huius timore gl. distinguit vno mō, & silem distinctionem ponit in l. si ꝓcuratorem. ff. de ꝓc. vbi idē
7 tex. & ea gl. q̃ hic. †Circa reuocationē ꝓcuratoris,[c] examinemus
c alia membra istius gl. dicit gl. Qñq; iudex & aduersarius hāc reuocationem ignorāt, tūc ꝓcedit iudicium: ita loquiť hic, & vide gl.
d Qñq; procurator est factus ɔ̃ certum aduersarium,[d] sine dubio ꝓcedit ista gl. vt l. si procurator. ff. de proc. at. l. si fideiuss. §. j. ff. mā. q̃ probāt φ debet aduersario denūtiari. Facit l. nomen. j. quæ res pi.
e obl. pos. Qñq; nō est factus ɔ̃ certum aduersarium,[e] sed est procurator generalis ad causas, tūc si quidem est factus apud acta, debet reuo

a ADD. ¶Ale. Et adde, φ licèt hoc rřr sit φ ꝓcurator rei caueat de iudicato soluendo, t̄n illud fallit, si venit ad defensionē alicuius cāæ. Ita no. Ang. ī l. filius. ff. qui satis. cog. & all. gl. in l. in eo. §. j. ff. de re. iu. Et ad hoc facit in simili quod no. bar. l. debitum, ff. de ɔd. inde. & in l. filius, de do. & in l. cum ꝓcurator. in pr. ff. de dam. inf. qđ no. Item no. φ vbi procurator venit ad defensionem resultātem ex actis, nunq̃ est necesse φ de rato caueat, qm̄ si quis nō defenderet, iudex ex officio defendere, & supplere teneretur, s̄m gl. in l. vbi pactum, s. de transa. quia in tali defensione, etiam persona inhabilis puta mulier, vel minor admittitur s̄m Inn. c. veniens, extra. de accus. & refert d. Lu. Ro. l. de pupillo, §. qui procurator, ff. de op. no. nun. Item non tenetur cauere in casib. de quib. in l. Pomp. §. sed & is, ff. de proc. & qđ no. bar. l. de pupillo, §. pe. de op. no. nun. Item nō cauetur de iudicato soluendo vbi natura causæ non patitur, vt declarat Im. l. pe. §. ad crimē. ff. de pub. iud. & adde φ in iudiciali verum est, φ debet certificari aduersarius de reuocatione antea facta, si fuit facta fides de mandato aliàs non est necesse, vt est gl. fi. in c. 2. de proc. in 6. quam ad hoc all. do. in c. ex parte decani. de rescr. An autem in extraiudiciali sit necesse reuocationem venire ad notitiam aduersarij, vide per Inn. in d. c. ex parte. Et de hoc ibi per omnes doct. vbi ponūt hanc materiam. Et an in mat. habeat locum dicta reuocatio, etiam antequam perueniat ad notitiam, habeť in c. fi. de proc. in 6. vide per doc. in d. c. ex parte decani.

b Pom. An & qñ factum à procuratore reuocato valeat? & limita totam istā materiam, vt ñ valeat reuocatio procuratoris, s. hodie faciendo ipsum procuratorem, & cras reuocando, & sic causa captionis cum ipso ɔ̃hentium. Tex. ē sing. ī l. s3 & si pupillus, §. s3 & si al. ff. de ist. tex. ꝑ singulari all. Ro. ī fin. 481. inc. variat.

c Pari. Circa istam materiam φ reuocatio dēat esse no. parti, seu iudici, vide oīno late Io. de Ana. cōs. 25. limitantē inter alia, ñ esse opus intimatione reuocatiōis, quando non erat prius facta plena fides de mandato. Item si postea fuit contumax procurator non nocet eius contumacia domino licèt reuocatio non sit intimata. Et multa alia in materia, vide per eum, & Bolog. in addi.

d Pari. Super isto membro, vide Com. cons. 148. inc. venerabilis vir. in 2. dubio. vbi videtur velle cōtrarium, bar. hic, & reprobat solutionem & intellectum quem ponit bar. j. ad §. præscribere.

e Ale. Et est text. no. in d. c. ex parte decani. de resc. & in c. 2. de proc. in 6. vbi bona gl. & in cle. 1. de renun. vbi est gl. & Cy. in l. mandato.

reuocatio apparere apud acta, aliàs reuocatio nõ nocet, & hic est
8 casus in hac l. no. Et hæc est †vna dr̃ia inter ꝑcuratorẽ fcm̃ ex̃ iu-
dicium, & fcm̃ apud acta. Nã ſicut qñ eſt dubiũ de mãdato, eſt lo-
cus cautiõi de rato, vt l. j. s̃. de ꝑc. ita ẽt qñ eſt dubium de reuocõe
l; conſtet de mãdato, eſt locus cautiõi de rato, vt l. vulgo. de adm.
tu. S; qñ factus eſt apud acta nõ p̃t eſſe dubium de reuocõe, niſi a-
pud eadẽ de reuocatione ↄſtet, vt hic, & hoc vult dicere tex. itaq;,
& ſi poſtea, &c. quaſi dicat de mutatione voluntatis nõ p̃t dubita-
ri. Et eſt rõ, qa ſicut qñ h; certum aduerſarium, d; ei denũciari, vt
dictum eſt, ita qñ certum h3 iudicem, ſibi d3 hoc denũciari ſicut
parti, vt j̃. dicam. Et p̃dicta vera in his, q̃ aguñt ĩ eodem tribunali,
apud cuius acta factus eſt ꝑcurator, in his, q̃ aguñt in alio tribuna
li, eſſet idẽ qđ in proc. facto ex̃ iudiciũ, vt d. l. vulgo. de ad. tu. ita de
a betis hic intelligere. Si verò nõ eſſet factus apud actaa talis ꝑcura
tor gñalis, tunc ſi qdem per eum iã incæptum eſt negotium cum
certo aduerſario, ita ꝙ mõ eſſet factus ꝑcurator ↄ̃ certum aduer-
ſariũ, eẽt idẽ eadẽ rõe. ar. ẽt in l. apud Celſum. §. q̃ſitũ. ff. de dol. ex
ce. ſ; ſi nihil cæperat, tunc puto ꝙ nõ requiratur ꝙ reuocatio per-
ueniat in notitiam iudicis, vel aduerſarij. Rõ, qa nullus ẽ certus iu
dex apud quem ſit factus: nullus eſt certus aduerſarius, & iõ nõ ẽ
b ſibi imputãdũ, b ſi nõ denũciat, qa neſcit cui. Probaĩ in l. ſi dictũ §.
fi. ff. de euict. Quod dixi s̃. qñ eſt certus iudex, vel certus aduerſa-
c rius, d; ei denũciari: c Idem dico ſi erit cert⁹ locus. vt puta †p̃poſuit
9 aliquẽ cuidam adminiſtrõi in aliq̃ apotheca, certè in illo loco d;
manifeſtum facere de reuocatione, vt l. ſ; & ſi pupillus. §. proſcri-
bere. ff. de inſt. Ita intelligo hũc paſſum nõ obſt. qcqd dr̃ per Cy. j̃.
10 man. l. mãdatum. †Scđm mẽbrum eſt, đt gl. d qñ peruenit ad no-
d titiã vtriuſq;, tũc indiſtinctè fcm̃ à ꝑc. tali, nõ v; e & in h. d. bñ fm
e oẽs, limitaĩ tñ per gl. primã. †Tertiũ mẽbrũ f eſt, qñ ad notitiã iudi
11 cis tm̃ ꝑuenit reuocõ, tñ ſnĩa ipſo iure eſt nulla. Dicit gl. q̃ſi iudi-
f cium ſit fcm̃ cũ nõ legitima pſona, vt l. licèt, s̃. de ꝑc. in hoc ẽt bñ
12 dicit, fm oẽs. †Quartũ mẽbrum eſt, qñ ꝑuenit ĩ notitiam aduerſa
rij, & nõ iudicis, tũc v; ſnĩa ipſo iure lata pro illo aduerſario ſcien
te, ſ; ope replicõis elidiĩ. Ita dicit gl. magna. Mar. Syl. impugnat i-
ſtud membrum: qa plus d; impedire dolus partis, q̃ dolus tertij, vt
l. & elegãter. in pr. ff. de dol. ſ; dolus tertij, vt puta iudicis, facit iudi
cium ipſo iure nullum, vt dictum eſt s̃. & ꝓbaĩ in l. licèt. s̃. de ꝑcu.
& l. cũ nõ iuſto. de collu. dete. ergo multo magis dolus aduerſarij.
Ad iſtã rõẽ rñdeĩ per doc. verũ eſt de dolo tertij, ꝑ quem nõ cele
braĩ actus: al's ſec⁹, vt l. cũ mãcipiũ. de ædil. edi. Item arguitur ↄ̃ gl.
qñ ſnĩa eſt lata ꝑ falſas allegationes, eſt ipſo iure nulla, vt l. ſi p̃tor.
g §. Marcellus. ff. de iu. ſ; hic eſt hmõi: ergo, &c. ſol. Dẽs intelligere g
qđ pars q̃ ſciebat nõ allegauit, ſ; ſolum tacuit, & hoc mõ ſuſtine-
13 tur gl. noſtra. Quintum membrũ †eſt, qñ ꝑuenit ad notitiam ꝑcu
ratoris tm̃, & nõ aduerſarij. Iſto caſu đt gl. ꝙ valeat ſnĩa lata ↄ̃ dñm
q fecit ꝑcuratorẽ, ſ; nõ valeat lata ꝓ co. vide gl. Pro hac gl. indu-
14 co ff. ꝓ ſoc. l. ſ; & ſocius. §. j. Sextũ †mẽbrũ ẽ, qñ dubitatur, vtrũ ꝑ-
uenerit ĩ notitiam alicuius vel nõ. Iſto caſu p̃ſumitur ignorãtia, ni
ſi ꝓbetur ſcĩa, vt l. verius. ff. de ꝓb. de re. iu. c. p̃ſumitur. li. 6. Vlteri⁹
op. de l. poſt litẽ. ff. de ꝑc. ſo. Oĩa q̃ s̃. dixi, loquũtur in reuocõe fa-
15 cta ante lit. cõt. ſecus ſi poſt, †qa tũc ñ p̃t reuocare ꝑcuratore in
uito ſine cã. vt in ↄ̃rio. Addit gl. in l. ſi ꝑcurator. ff. de ꝑcu. qđ ſatis
iuſta cã eſt, ſi procuraror ſit præſens, & hoc patiatur. Et ſecũdum
p̃dicta de reuocatione mãdati dẽs intelligere ex̃ de proc. c. 3. & in
c. in nr̃a p̃ſentia, & c. mãdato. Venio ad 3. no. dr̃ ꝙ procurator d; ca
16 uere de defendẽdo. †Per iſtum tex. p̃t ꝓbari opi. Vltr. ↄ̃ gl. nr̃am,
nam gl. in l. ſeruum quoq;. §. ait p̃tor. ff. de ꝑc. dicit ꝙ procurator
actoris cauet de defendẽdo in cã recõuentionis, in l. & iõ. §. ſi filia
fa. ff. re. am. & s̃. de ꝑc. l. actio. Vltra. dñt, ꝙ nulla lege hoc cauetur,
ſ; ll. q̃ dñt qđ procurator actoris d; cauere in cã recõuẽtionis, de-
bẽt intelligi de cautione iudicatum ſolui. quaſi diceret, d; defen-
dere, & cauere de iudicato ſoluendo, qđ gl. noſtræ fatẽtur, qñ in-
cõtinẽti vellet agere, ſ; qñ ex interuallo d3 cauere de defendẽdo.
Hoc optimè probat tex. ibi, dum dicit, de ſatiſdatiõe ſuper lite ex-
cipienda. Verum ipſi nituntur al'r exponere tex. iſtum, vc; ſatiſda-
tione. l. de iudicato ſoluendo ſuper lite excipienda. Venio ad vlti
17 mam partẽ, q̃ro q̃ ẽ rõ dr̃iæ †inter ꝑcuratorẽ rei. & ꝑcuratorẽ a-
ctoris. Dic vt plenè no. in l. nõ ſolũ §. q alieno. ff. de ꝑc. & per doc.
h s̃. de ꝑc. l. j. Quæro vtrũ ſit aliqs modus releuãdi h ꝑcuratorẽ ab i-
ſtis ſatiſdationib. Certè tex. ponit remediũ inſt. de ſatiſ. §. ſi vero. ſ.
18 ꝙ dñs in inſtr̃o ꝑcuratiõis caueat, †& iõ in quolibet ꝑcuratorio
hodie dr̃: & dictus dominus volẽs ſuũ ꝑcuratorẽ ſatiſdõe releua
re, promittit mihi notario recipiẽti đ defendẽdo, iudicato ſoluen
do, & ratũ habẽdo, &c. An ãt ꝑcurator releuat⁹ dẽat ſaltẽ ꝓmitte
re nuda cautiõe. Cy. tãgit hic, & Dy. ff. iu. ſol. ſup rub. & ibi no. &c.

a ADD. ¶De hac materia plene per Ia. de bel. in l. j. ff. quod iuſſu.
b Vide bar. in l. non ſolum, §. morte, de no. op. nun. & ibi omnino ſcripſi.
c Ale. No. hoc, qa eſt clauis h⁹ paſſus, & per hoc ẽt nõ dr̃ ꝙ ſi mãdatum morte re
uocaĩ, non eſt neceſſe ꝙ ad notitiã aduerſarij ꝑueniat, vel ad iudicis, cũ nõ ſit
quod morienti domino imputaretur. Ita no. dicit bar. l. procurator, ff. de proc.

d Limita niſi reuocatio perũeniſſet ad notitiam poſt concluſionem in cã. Caſus ẽ
ſingularis ĩ c. auditis, extra de proc. Exclamat Ro. ſing. 312. inc. tu ſai. Item no. ꝙ
ↄtumax reuocatio ꝑcuratoris nocet dño, vt per eum obliget, ẽt ſi ſit reuoca-
tus, tex. eſt ĩ l. ſ3 ſi pupillus, §. ſ3 aliàs, de inſt. quẽ põderat Ro. ſing. 482. inc. variat.
e Et de materia, vide per Pe. de anc. in cle. j. de renun.
f Ale. Sed aduerte, qa doct. in c. ex parte decani, de reſc. & ibi Im. dñ' ꝙ in iudi-
cialib. vr̃ ſufficere ꝙ reuocatio perueneric ad iudicẽ ꝑ illã l. j. Hoc vide ꝑ gl. &
do. ĩ c. mãdato, de ꝑc. & latiſſime ꝑ Pe. de anc. poſt gl. in c. j. ext. de renun. qđ ãt
in reuocatiõe iuriſdõis, & aliorũ priuilegiorũ ãteq̃ reuocatio ꝑueniat ad no
titiam, vide late per Ian. c. qa cũctis, de ↄceſ. p̃b. in 6. per bal. l. mandatũ, j̃. man.
g Ale. Vide q̃ dixi poſt bar. l. ſi prætor, §. Marcellus, hic all. l. poſt litem, & ſemper
ſcias ꝙ releuet reuocatio procuratoris facta poſt cõcluſum in eã, c. auditis, de
proc. Vnum tñ no. ꝙ q mittit nũtium vult obligari per ſeipſum, & ñ per alium,
& iõ p̃t reuocare mandatũ clã, ſ3 ille q procuratorem mittit vult obligari per
alium, non per ſe, vt legiĩ & no. j̃. ſi qs alteri, vel ſibi. l. multum. Itaque ↄfert ſen
ſum ſuum in procuratorem, nec valet reuocatio, niſi in notitiam deducatur, vt
no. in c. vlt. per Io. an. de proc. in 6. in nouel. Quod dictum aſſumpſit bal. de pace
Conſt. in ver. mittat, per bal. d. l. mandatum, j̃. man. Et adde quod no. gl. & doc.
in l. j. in fi. ff. de contrah. emp. & in l. non ſolum § ſi mandato, ff. de iniu.
h Pari. De iſta releuatione, & ꝙ ea ſtante non poſſit cogi ꝑcurator præſtare aliq̃
ſatiſdõem: quia eſt intelligendum de eo qui eſſet releuatus, vide no. Io. de Ana.
cõſi. 82. & ibi etiam ꝙ ſufficit talis releuatio, licèt dominus non eſſet ciuis nec
ſuppoſitus illi ciuitati vbi agitur cauſa, & ibi etiam & idẽ ſentit & clarius Bo-
log. in additio. ꝙ talè ſtatutum non deberet intelligi quando clare cõſtaret de
mandato procuratoris, vt intelligendo, vt aliquid iuri communi addat.
¶Latiſſime per bal. in ru. ff. de ſo. S3 aduerte, quia aliq̃ dicũt, ꝙ licèt procurator
priueĩ hoc mõ in inſtr̃o per dñm, tñ op3 poſtea ꝙ dñs ſit præſens in ſnĩa. Et vna
gl. j̃. §. ſi vero, hic alle. quæ vr̃ deſtruere illũ tex. per quem fuit inuenta hæc pra-
ctica dum gl. ibi intelligit illum tex. in reo, cum quo fuit lis conteſtata. nihil ta-
men allegat, de quo vide per doct. in l. ſi filius, ff. qui ſat. co. Et an iſta releuatio
operetur aliqđ, vt circa cautionem rati. bal. vr̃ velle ꝙ non in l. 2. s̃. de proc. qđ
ſi procurator non caueat de iudicato ſoluẽdo, nec etiam dominus eum releua
uit ↄdemnatur in expenſis. niſi eſſet factum ſpeciale, vt egregie voluit Spe. ĩ ti.
de ſatiſ. §. expedito, ver. in ſumma, ex oppoſito an requiratur in ipſa ſatiſdatio-
ne danda per dominum, referre, qđ tempore ſententiæ fuerit præſens ipſi ſen-
tentiæ, vide Spe. in ti. de ſatiſ. §. expedit, ver. ſed nunquid dominus. Adde Io. an.
in add. Spe. in ti. de proc. §. vt autem, ver. ſed nunquid. Io. de Ana. conſ. 82.

a ¶De formulis.a Rub.

a ADD. ¶In l. nulli, in pr. Hæc l. eſt ſecunda in ordine huius tit. & allegãtur, ꝙ qñ
ex libello apparet actionẽ ipſo iure non ↄpetere, ſiue nata fuerit, ſiue extincta,
ſiue nunquam nata fuerit, nec ſperetur naſci, vt eſt qñ obligatio eſt conditiona
lis, libellus eſt nullus ipſo iure: quia ex eo non concluditur ius agendi per l. i-
ſtam quam ita alle. Matthe. Mathe. in ſuis notabilibus dictis, notabili 10.

Cõtinua rubricam, vt in gl. ſicut rubrica h3 2. partes, ita ſunt duæ
ll. Prima tractat de j. parte. Secũda de 2. parte. Ad euidẽtiam debes
ſcire, ꝙ olim impetrabãĩ actiones à Põtifici. hoc eſt ab his qui pr̨
erãt regimini ciuitatis, & erat tradita certa forma impetrationis,
& qui cadebat à ſyllaba, cadebat à tota cã, vt ff. de ori. iu. l. 2. §. dein
de. Et ita erant iſtæ quædam aucupationes. quare Imp. primò tol-
a lit formam impetrãdi, ſecũdò tollit impetrationem a ipſam tota-
liter. Per hũc titulum dicũt quidam, ꝙ actio nõ eſt hodie vulgaris
formula, & ſic dicũt ꝙ l. ſi ſeruus nauem. ff. de fur. hodie nõ pro-
cedit. S; doc. communiter dñt, ꝙ ſi quidem loquimur de actione
nõ redacta ad actũ, & tũc eſt ius ꝓſequendi in iudicio, &c. vt inſt.
de ac. in pr. Si verò loquimur de actione prout ad actum reduciĩ,
& actio ꝓponiĩ in libello, tũc eſt vulgaris formula, vt d. l. ſi ſeruus
nauem. Nec ob. hic ti. qa ſolũ hic corrigiĩ aucupatio illarũ ſyllaba
rum, & impetratio, & tunc acta iſta dñt ꝓponi, vt hic videtis in fi.
Op. ff. de in int. reſt. l. diuus. j̃. de ap. l. noĩatiõe. ſo. ibi deficit ſolẽni-
tas ſubſtantialis cuius defectus vitiat. hic remoueĩ q̃dã ſolẽnitas
vana & ſuperſtitioſa. Op. 2. de iur. fiſc. l. in fraudem. §. quoties. ſol.
Ibi fuit commiſſa falſitas in actis, merito qs punitur. Hic vero lo-
quimur, qñ erraĩ in ſyllaba, vel alia ſolẽnitate nõ ſubſtãtiali, &c.
a ADD. ¶Quid eſt actio, adde bal. in l. edita. s̃. de edendo.

a ¶De iureiurando propter calumniam dando.a Rub.

a ADD. ¶Pariſ. In notoriis non iuratur de calumnia, ſec. bal. in l. ſi vero. §. qui pro
rei qualitate, ff. de qui ſat. co. Cur. in l. j. in 2. no. j̃. e.

Cõtinua, vt in gl. & per hãc ↄtinuationẽ gl. dñt Canoniſtæ ꝙ ipſi
hñt rubricas melius ordinatas q̃ nos. nam ipſi ponũt de iur̃o calũ-
niæ ſtatim poſt lit. cõt. vñ de iure antiquo ſuper quolibet actu in-
terponebaĩ iur̃m calumniæ, vt videbitis j̃. e. l. j. Et iõ, qa añ lit. ↄte.
pluries hẽbat locum iur̃m calumniæ, & ẽt hodie h;, iõ iſta cõſide-
ratione inſpecta poſuit poſt ti. de ſatiſ. & de formu. quia ſtatim cũ
opponis mihi exceptionem aliquam ꝙ dubitaĩ de mandato, vel
aliquid ↄ̃ libellum, ſtatim poſſum dicere, iura ꝙ nõ proponis aĩo
calumniãdi, & iõ hãc rub. poſuit ſtatim poſt dictos ti. Videbitis j̃.
e. aut. hoc ſacr̃m. & illo reſpectu debuiſſet poni poſt lit. conte. vn-
de vterque bene facit. Cætera dic per te, vt ſequitur in nigro.

LEX I.

1 *Statutum quòd de quolibet debito, de quo apparet inſtrumentũ, ſoluatur gabel-
la, an comprehendat debitum, de quo eſt facta apodiſſa.*
2 *Scriptura priuata, quando veniat appellatione inſtrumenti.*
3 *Quando negatur inſtrumentum, quis habeat probare.*
4 *Pro inſtrumento, quando præſumatur.*

In

5 *In criminalibus, an iuretur de calumnia.*
6 *In criminalibus, q̄do liceat se quocunque modo redimere etiam per calumniam.*
7 *Pœna calumniantium.*
8 *Ad torturam peruenitur, quando aliæ probationes deficiunt.*

a In omnibus. a Siue qs ab aduersario exigat ꝓbõẽ, siue se petat ad ꝓbādum admitti, d; prius iurare d̄ calũnia. H.d. Primò ponit, q̄n qs exigat probões ab aduersario. 2. q̄n volebat admitti ad ꝓbādū. Scda ibi, ne ät. Videtis hic, qđ sup q̄libet actu iurat̄, qđ hodie per Aut. corrigit̄. Circa hãc l. q̄rit̄ primò, qd vult dicere tex. siue p literas siue p instr̄m. Dicit gl. lr̄as, ītel lige priuatas, instr̄m, intellige publicum, & vide gl. q̄ ponit ēt alias
1 expões. †Et ista no. ad q. dicit statutum, q̄ de q̄libet debito de quo fit instr̄m, dēat solui gabella. mõ de debito fit apodissa, an dēat sol
2 ui gabella? Hic vr̄ tex. & † gl. ꝙ nõ: q̄a scriptura priuata non ꝯtinet̄ applõne instr̄i. In ꝯrium facit: q̄a instr̄m dr̄ q̄cquid instruit cām, vt ff. de fi. inst. l. j. s; scriptura priuata instruit cām, ergo, &c. Itē facit in
b ꝯrium b j. de prob. l. instr̄a. so. s̄m ꝓpriam significationem, q̄ assumit̄ ex allusione vocabuli, scriptura priuata est instr̄m: q̄a instruit cām, s; s̄m cõem vsum loquēdi, scriptura priuata nõ est instr̄m. nõ est. n. in vsu nr̄o dicere: ego habeo instr̄m, cũ habeo scripturā priuatā, vel apodissam, & iõ ꝓbato isto cõi vsu loquēdi, dicerem appellõe instr̄i apodissam nõ ꝯtineri, vt l. cũ de lanionis. §. asinā. ff. de fun. instr. & l. librorũ. §. ꝙ tñ Cassius. ff. de le. 3. & de ver. si. l. in vsu. & de supel. le. l. labeo. & ibi dixi de mõ probādi cõem vsum. Item
3 quæro, circa istā partē, q̄n negat̄ † instr̄m cui incumbat probõ? Br̄ aut negat̄ scriptura priuata, & incũbit probõ ei qui producit eam, vt l. scripturas, j. qui po. in pi. ha. & j. de fi. inst. l. ꝯparationes. de ꝓbatio. l. instrumēta. & l. rationes. Idē si negat̄ instr̄m publicum exemplatum, vt in aut. si qs in aliquo documēto. s. de edē. S; si esset
4 † instrumētum publicum authēticum, tũc ꝓsumit̄ ꝓ instr̄o, nisi aliud ꝓbet̄, vt l. cum præcib. j. de ꝓb. & de iur. & fac. ig. l. si post diuisionē, nisi forte esset aliqua suspitio, vel forte pp vsuras positas in instr̄o, vel pp personā producētem, q̄ esset aliàs ꝯsuetus similia facere, vt l. si qs ex argētariis. §. j. & qđ ibi no. ff. de eden. Item q̄ro, dr̄
5 hic, siue pp qd aliud, q̄ro † an in causis criminalib. c iuret̄ de calum
c nia? De hoc fuerūt opi. in gl. nostra. Gl. dicit ꝙ sic pp generalitatē huius l. & j. l. ꝓx. in pr. & de fi. instr. l. fi. Alij dicũt ꝯrium per multas rões ad quas gl. resp: hic, tñ vnā rõem volo facere. quæ est ma-
6 gis fortis, q̄ sint aliæ, q̄ talis est, In † causis criminalib. ingerentib. pœnam sanguinis, licet suum sanguinem redimere quocũq; mõ, ēt per calumniam, vt l. j. ff. de bo. eorum qui sibi mor. consci. ergo nõ d; iurare de calumnia. so. illud quod dr̄, ꝙ licet redimere quocunq; mõ, pro tāto dr̄: quia pro confesso nõ hr̄, nõ ꝙ l. permittat calumniari, iõ d; de calumnia iurari. hodie tñ s̄m communem vsum Italiæ hoc nõ obseruat̄, s; statim cũ accusator venit, iurat accusationem veram esse, & sic aĩo calumniādi nõ ꝓducere. postea cum ꝯparet reus iurat de veritate dicēda. Ita obseruat cõis stylus noster. Venio ad 2. partem, q̄ro in quo differt hic ver. à p̄cedenti.
7 Dic vt ibi dixi ponēdo casum, & vt ēt dr̄ in gl. † Quæro, vtrum calumniantes puniantur al'r q̄ pœna huius l. Certè sic per tit. inst. de
8 pœ. te. litig. & l. nõ ignoret. j. de fru. & lit. expen. Vlt. no. ꝙ † ad q. peruenitur, quando omnes aliæ probationes deficiunt, &c.

a ADD. ¶Pari. Istam l. 1. & 2. legit d. Fran. Cur. itē in summariis causis sit iurādum de calumnia, vide Barb. ꝯs. 48. vol. 3. In oib. & no. ꝙ ēt in causis summariis iurat̄ de calumnia, vt ĩ clem. sæpe, de ver. si. de quo vide Ale. l. qui bona. §. si alieno, de dam. inf. vbi ad hoc refert no. dictum bal. l. non solum. in pr. de proc. & no. ꝙ omissio huius iuramenti præstiti vitiat processum, vt per Im. & Ale. in d. §. si alieno, in gl. in ver. rebus. vbi refert vnam cautelam pro hoc ad inualidādum processum, & ibi subdit Ale. ꝙ tale iur̄m q̄ncunque p̄stat̄ dummodo ñ sit conclusum in cā. Gl. est no. in c. literis, de iurei. & hoc adde ad §. sed quia verentur, j. prox. l. Adde intelligendum proxime scripta, ꝙ omissio huius iuramenti vitiat processum cum est petitum, aliàs secus, vt in c. j. e. ti. in 6. & an appellatione instrumenti veniat priuata scriptura, vide Ro. cons. 73.
b Ale. Idem tenet bal. hic & facit quod no. bal. in l. fi. C. de fide instr.
c An iuratur de calumnia in criminalib. adde bar. in l. is qui reus. de publ. iu. & in d. l. j. de bouis eorum, & adde Spe. e. ti. §. 2. & Abb. in c. j. extra eo.

AVTHEN.

a Hoc sacramentum. a Op. ff. de dā. inf. l. q bõa. §. pe. sol. Illa corrigit̄ per istam, vel
b ibi loqtur, q̄n extra iudicium fiebat, hoc est, nõ in forma iudicij, b ita ꝙ non fuit præstitum illud iur̄m super tota causa. Opp. in Aut. de testi. §. quia vero. so. Ibi loquitur de alio iur̄o, q̄ de iur̄o calumniæ. Item aduerte, quia ista aut. corrigit l. C. in his tantum, quæ fiũt post lit. conte. & sic post præstitum illud iuramentum tale. sed in his, quæ fiunt ante lit. cont. ita iuratur hodie super qualibet exceptione, sicut olim, & sic in hoc hodie non est correcta, &c.

a ADD. ¶Pari. Limita singl'r hãc aut. vt per Ale. l. si finita, §. Iulianus ff. de dam. inf.
b Idem tenet bar. l. iusiurandum, §. qui iusiurandum, ff. de iurei. adde quæ no. Bart. in l. qui bona. §. si quis stipulatus, de dam. inf.

LEX II.

1 *Iudices deberent habere ante tribunal euangelia, sed consuetudo non seruat.*
2 *Patroni causarum debent iurare de calumnia.*
3 *Iuramentum calumniæ debet præstari post litem cont.* 17.
4 *Aduocatus debet iurare postquam pars iurauit.*
5 *Aduocatus, an debeat instruere partem circa responsionem.*
6 *L. rem non nouam. fuit facta ante hanc legem.*
7 *Lex, quæ est facta prior, quando debeat esse prior in ordine.*
8 *Factũ in ipsa contestatione litis, vel statim post, dicitur factum in exordio litis.*
9 *Iuramentum de calumnia, quo iure fuerit introductum.*
10 *Quæ personæ iurant de calumnia.*
11 *Patronus, & parentes non iurant de calumnia.*
12 *Coniuncta persona quando agit pro coniuncta, & an quando iuret de calumnia.*
13 *In quibus causis de calumnia iuretur, & qualiter, & quando,* 17. & 18.
14 *In causa appellationis iuratur de calumnia.*
15 *Instantia perempta, iterum iuratur de calumnia.*
16 *Iudex si mutatur in medio iudicij, an iterum sit iurandum.*
19 *Ordo literæ non attenditur, quando est contra mentem legis.*
20 *Actor, quando scit se iustam causam non habere, & vult quòd detur sententia propter stipulationem de euictione, quomodo iurabit.*

Cum iudices. In 1. parte loq̄t̄, q̄n q̄s litigat pro se, & durat vsq; ad §. qđ obseruari, & br̄ dicit, Litigātes ēt patroni cārum debēt iurare de calũnia, & si ad iudicium venire nõ p̄nt, mittit̄ eis sacr̄m ad domum. H.d. Primò ponit, q̄ p̄sonæ debēt iurare. Secũdò qd, & q̄r iurare dēnt. Tertiò qd dēat fieri, q̄n ille q̄ d; iurare, ñ p̄t venire ad iudiciū. Secũda ibi, & actor
1 qdem. Tertia ibi, finaũt, vel dignitas. Primò hēs hic † ꝙ ante tribunal iudices dēnt hr̄e sancta euangelia. ꝙ hodie de ꝯsuetudine nõ
2 seruat̄. No. 2. ꝙ † patroni cārum dēat iurare de calumnia, vt hic, &
3 j. de iu. l. rem nõ nouam. qđ ēt de ꝯsuetudine nõ seruat̄. No. 3. † ꝙ
4 sacr̄m de calum. statim præstat̄ post lit. ꝯte. & vide tex. No. ēt † ꝙ
a aduocatus a d; iurare postq̄ iurauit pars. ex hoc colligit gl. vnum sa
5 tis notādum ꝙ aduocatus nõ † d; instruere partem circa r̄nsionē. Vide gl. super verbo, vtriusq; an sit verum, dicā statim in §. qđ obseruari. vbi tractabo mām põnum. Not. vlt. formā iur̄i de cal. Op.
6 hic innuit̄ † qđ l. rem nõ nouā. j. de iu. fuit facta anteq̄ ista, q̄a hic facit mētionem de ea. S; ꝯ, q̄ d; esse prior in ordine, vt s. in 1. cõsti.
7 §. quib. & §. seq. sol. † illud est, q̄n ponerētur in e. ti. b secus s̄i in di-
b uersis. Item op. j. e. l. §. fi. vbi dicitur ꝙ in exordio d; iurari. so. Satis
8 iuratur † in exordio, q̄n fit in ipsa lit. cont. vel statim post eam, vt
c hic: & sic ista concordat cum illa. Hoc præmisso venio ad q. c & in hoc prin. per modum summæ 1. q̄to. quo iure fuit introductum sacr̄m de calumnia. 2. q̄ro, q̄ personæ iurent de calumnia. Tertiò ĩ quib. casib. iuret̄ de cal. Quartò qualiter, & q̄n iuretur de cal. & p
9 istas qq. expediam omnes gl. Ad primum quæro, quo iure † fuit introductū sacr̄m de cal. Certè videtur ꝙ de iure antiquo fuit cognitum in casib. specialib. vt ff. de no. op. nun. l. de pupillo. §. qui opus. ff. de dam. inf. l. qui bona. §. si alieno. de iurei. l. iusiurandum. §. qui iusiurandum. & in multis aliis ll. postea per iura Cod. hoc fuit redactum in mām ḡnalem, & fuit statutum, ꝙ in qualibet cā, & in quolibet articulo iuret̄. vt vidistis s. l. prox. & hic in pr. hodie verò est cõstitutum, ꝙ semel tantum iuretur in causa, vt vidistis in aut.
10 hoc sacramentum, & videbitis statim in aut. in isto. 2. q̄ro, † quæ personæ iurent, & vt scitis, in iudicio sunt principaliter tres personæ. Iudex, & iste nõ iurat in qualibet cā, s; iurat in principio sui officij, vt in Aut. iusiurādum qđ præstat̄ ab his. per totam cõstõem, d; tñ iudicare ꝓpositis sacrosanctis euāgeliis, vt hic, s; hodie hoc de cõsuetudine non seruat̄. Item persona actoris, & rei, & isti sine dubio dēnt iurare, q̄n per se litigant, vt hic. Si autem litigarēt per alios, videbitis j. ꝓx. §. & in §. finaũt absuerit. Item persona aduocati, & procuratoris De aduocato videbitis hic expresè, & in d. l. rem nõ nouam. l; ꝯsuetudo nõ seruet de proc. dicam j. in d. §. sin. autem absuerit, & ĩ aut. principales. Circa hoc q̄ritur, an hoc iur̄m
d remittat̄ d † patrono, & parēti. hic in gl. sunt opi. Et br̄ determinat
11 ꝙ remittat̄. Non ob. §. sed q̄a veremur. j. e. l. quia nõ p̄ remitti à par
12 te, vt ibi, s; à lege sic, vt hic, & vide gl. sup ver. mouisse. † Item q̄ro, quid si coniuncta persona litigat per coniunctā? Resp. quidam sunt casus, in quib. coniuncta persona admittitur ꝯ volūtatem al-
e terius coniunctæ personæ, vt l. non tm̄. ff. de app. e & j. de app. l. addictos

a ADD. ¶Ale. Sed an aduocatus dēat esse p̄sens, vide bal. l. si postulauerit, §. q̄ni. de adul. Sed an pars dēat hr̄e copiā positionum anteq̄ exeat, vide bal. l. 2. vt lite pen. per Inn. c. per tuas in fi. de testi. & ibi ēt per eum. quid de copia interrogatoriorum, & quod no. bar. in l. fi duo ad fi. de iurei. §. idem Iulianus.
b Paris. Et sic in l. b. Cod. non sequitur vnus titulus est añ alium, ergo leges tituli prioris sunt priores legib. posterioris tituli, secus in eodem titulo. Vide ad istũ Ias. in l. fi ver. 2 principaliter pondera. C. qui test. fa. pos. vbi multa allegat.
c Adde no. j. e. l. §. quod obseruari, & §. sed quia veremur.
d Alex Item quid econtra, an remittatur filio, vel liberto? Bart. quòd sic in l. iusiurandum, §. qui iussu, ff. de iureiu. per tex. in ca. sciendum, §. in quibus, de consue. recti feu.
e Ale. Si cõiuncta persona agat pro coniuncta, quis iurat? Adde bar. in l. qui bona. §. si alieno. ff. de dam. inf. quod no.

dictos.& ff.đ lib.cau.l.1.2.& 3. In istis casib.ipse q agit iurabit,qm ꝓpriū interesse vr̄ ꝓseq. Ita dicit hic cadē gl.cir.fi.ḡ vide.Si verò agit ī casib.ī qb.ñ admittit ꝯ volūtatē,ſ; ꝑter volūtatē, tūc idē,ga ḡ ū ad istā actionē, vr̄ ltim⁹ administrator:ga authoritate l.facit,
a ḡ,&c.vt j̄.§.ꝓxi. Tertiò principalr̄ q̄ro ī qb.cāis iuret̄ đ calūnia.[a]
13 †Resp.q̄dam ē cā ciuilis,& ordinaria,& ī ista sine dubio iurat̄,vt hic,ꝑ totū ti.q̄dā ē cā ciuilis, & extraordinaria in q̄ ñ fit lit.ↄt.& tūc puto idē ꝙ iuret̄ đ calūnia ſp,cū iudex exposceret, fm̄ forā l.antiquæ,vt s̄.e.l.j. Posset ēt pstari iurm̄ gñale statim cū đ negotio tractari incipit,fm̄ forā h⁹ l.q̄dā ē cā criālis,& in ista sunt opi.vt vidi
b stis s̄.l.ꝓx.& dic vt ibi.q̄dā ē cā ſpūalis, [b] & ī ista fuerūt olim opi. hodie est deteriatū qđ ī ea iuret̄ đ calūnia,vt ex.e.ti.c.3.§.fi.lib.6.
14 †Circa hoc q̄rit̄,an ī cā appl̄onis sit iurādū đ calūnia. Et hic ī Gl. sunt opi.finalr̄ gl.deteriat ꝙ sit iurādū, ga cā appl̄onis ē alia à j.vt
c l.inuitus.e.s̄.đ ꝓc.Et hūistis,plenè ī l.ita demū.e.ti.& l.ꝑ hãc.đ tēp. ap.qđ est hodie deteriatū ex e.ti.c.2.li.6. & vide istā gl.in medio.
15 †Itē q̄ro qd si perit instātia trienio,an dēat iterū iurari? Certe si
d ne dubio iurādū ē iterū, [d] ga noua instātia ē,vt d.l.ꝓperādū.j̄.de
16 iu.q̄si ꝑ totū.† Itē q̄rit gl.qd si in medio litis mutet̄ iudex,an iterum sit iurādū?Io.dicebat ꝙ nō, ꝑ l.ꝓponebat̄.ff.đ iud.ga iudicādum est ex eisdē actis,vt d.l.ꝓponebat̄ qđ hūistis no.j̄.quo,&qñ iu.l.si vt ꝓponis.q̄dā tñt ꝯriū,& allegāt ff.iu.soi.l.cū ꝗđ Sempronium.ſ; illa l.ñ facit,ga ibi cautio iudicatū sol. fuit limitata respū certi iudicis, vñ iudice mutato cautio perit. ſ; illđ iurm̄ pstat̄ sup tota cā respū cāæ, nō iudicis.vñ cū cā ñ mutet̄ mutatione psonæ iudicis,remanet iurm̄ validum,vt d.l.ꝓponebatur.Item ꝓ p̄dictis facit aut.đ testib. §.ga vero.ſ; certe ibi đ alio iurō loqtur q̄ đ iurō calumniæ. Itē facit pro p̄dictis in casu l.properandum.§.sinaūt in medio.j̄.de iud.sed ibi mutatur instantia, hic in q̄one nostra sola iudicis persona mutatur.Habes expeditas quasi omnes istas gl.

17 **Modo** hēmus† videre qualr̄,& qñ iuret̄.q̄ro qñ dēat pstari istđ iurm̄?Resp.quoddā est iurm̄ vl̄e,qđ pstat̄ sup tota cā,& istud d; pstari statim post lit.ↄt.vt l.j.&hic in tex.Quoddā est iurm̄ de calūnia particulare sup certo actu, istđ pt̄ pstari ſp qñ
18 aliq̄ partiū petit aliqđ ꝓduci, vt vidistis s̄.l.proxi.† Quæro qualr̄ iuretur?Istud qualr̄ pt̄ intelli trib.mo.Primò q̄ sit forā iuri,& hec forā iuri collr̄ ex hoc tex.adiicit̄ sibi aliud capitulū ꝑ aut.in isto,q̄ statim videbitis:& adiicit̄ aliđ ꝑ aut.principales.q̄ legā sup §.sinãt abfuerit,& hēs gl.in §.qđ obseruari.cir.pr.maioris gl.in ea.l.q̄ ponit ver.q cōtinet ista capl̄a.Istud iuret̄ ꝙ lis sibi iusta vr̄,&c.Itē pt̄ intelli ista q.qualr̄ iuret̄.i.quo ordine iuret̄. Ad hoc rñdet gl.hic, ꝙ prius d; iurare actor,ſcđò d; iurare reus collr̄ ex ordine lr̄æ. S3
19 ꝯ hoc facit Inst.đ pæ.te.lit.§.j.ſ; certè† ñ d; attēdi ordo lr̄æ,ga est ꝯ mentē l.q̄ro circa hoc qd in duplici iudicio. Dic vt in gl.hic,& ff.đ iud.l.in trib. Quæro vlterius.q'đ si reus ↄfiteatur debitū,đ tñ se hr̄e aliquas exceptiones.Certè gl.đt idē,ꝙ actor d; prius iurare inspecta primordiali cā,vt hētis in Gl.sup ver.& actor q̄dē iuret.
20 Vltimò q̄rit̄,†qd si aliqs scit se cām iustam ñ hr̄e,tñ vult ꝙ detur snīa pp stiplōnē de euictione,q̄lr iurabit iste đ calūnia?gl.đt optimè,ga iste ñ iurabit rem esse suā,ſ; d; iurare ꝙ iustè litigat ex iusta cā pp cām euictionis,ḡ,&c. Posset ēt ↄfiteri alteri rem suam esse, D;.n.bonam fidem agnoscere,vt l.quoties.§.sicut.de adm.tu.&c.

a ADD.¶Ale. Vide Bar.in l.j.s̄.e.idem in arbitro,adeo ꝙ in executione sententiæ petita,iuratur de calumnia l.thesaurus,ff.ad exhib.ita dicit Bar.in l.j.in pr.j̄.ne lic.in vna ead.cau.ter.prouo.& videtur velle idem Bal.in l.j.s̄.eo.
b Vide Bal.j̄.ea.l.§.quod obseruari. (cramentum,s̄.eo.
c Vide Bar.in l.qui bona,§.si stipulaturus,ff.de dam.inse. Vide Bar.in aut.hoc sa-
d Alex.Adde Bar.& ibi dixi in l.qui bona,§.si quis stipulaturus,ff.de dam.infe.& ibi an sit iurandum super actione cumulata, & hic adde Bal.in aut. hoc sacramentum,s̄.eo.ad hoc quod no.in l.2.ff.iud.sol.

AVTHEN.

a **In isto iuramento.** a Ad formam iuri addit̄ per istam aut. aliud cap. habes hic , ꝙ non est sæpius iurandum.Simile habuistis s̄.in aut.hoc sacramentum. & quod ibi dictum fuit,potest dici hic.No. istam aut.ex qua sumitur ꝙ pars debet respondere positionibus , vt non exigat probationes,nisi quas necessarias putabit,dicam tibi in §.seq. Sequitur aut.principales.quam legam tibi in §.sinautem abfuerit.

a ADD.¶Alex.Limita vt per sm.in l.q. bona,§.si quis stipulatur ,ff.de dam.inse.

1 *Administratores legitimi iurant de calumnia,& in eorum animam.* 2.
3 *Iuramentum calumniæ est credulitatis,non veritatis.*
4 *Scire dicitur quis quod credit.*
5 *Scire,est vehementer opinari.*
6 *Confessio tutoris , vel alterius administratoris legitimi, emanata per modum iurisdictionis contentiosæ,præiudicat pupillo.*
7 *Iuramentum in litem non defertur tutori.*
8 *Minor,an debeat iurare de veritate dicenda,* 13 .*vbi quòd sic.*
9 *Adultus cum authoritate curatoris litem contestatur.*
10 *Pater administrator filij iurat de calumnia.*
11 *Infantes,dementes,& furiosi,non iurant de veritate.*
12 *Pupillus doli capax,quando scit veritatem,iurat de veritate.*
14 *Minor quādo iurat de veritate,quib.casib.hoc agat,cum authoritate curatoris.*
15 *Filiusfam.& monachus,quando pater,vel monasterium agit, possunt interrogari de veritate.* (calumnia.
16 *Pupillus & seruus,in causis,in quibus habent legitimam personam,iurant de*
17 *Filiusfam.agendo pro castrensi peculio,iurant de calumnia.*
18 *Positio inducta est ex consuetudine.*
19 *Interrogatio, & positio in quo differant.*
20 *Positio quid, & quæ sunt de natura illius,cum seq.nu.*
21 *Positionibus ex quibus causis non sit respondendum.*22.23.& 24.
Et ibi quòd dubitanti ad respondendum datur terminus.
25 *Positio impertinens quæ dicatur & quando ei sit respondendum.*
26 *Positio contraria quæ dicatur & quando ei sit respondendum.*
27 *Positioni eidem an sit sæpius respondendum.*
28 *Positioni continenti factum alienum quando sit respondendum.*& 23.
29 *Positioni continenti ius,quando sit respondendum.*
30 *Positiones cur fiant.*
31 *Positioni negatiuæ de iure canonico est respondendum.*
32 *Positioni criminosæ quando sit respondendum,& in criminalibus causis.*33.

§.Quod obseruari. Hic est solēnis §.& h; gl.magis notabiles,q̄ sint in hoc ti.bŕ đr. Qui se ltimos administratores asserunt, debent de calumnia iurare,& aliæ ll.quæ de iurō loquuntur in suo robore perseuerent.h. d.Continua hunc §.hoc mō.Dcm̄ est s̄.de his,q̄ litigant ꝑ seipsos, hic ponitur de his qui litigāt per alios,vt puta ꝑ administratores ltimos.j̄.prox.dr̄ de his qui litigant ꝑ procuratorem. Item hic §. diuiditur in tres partes.Primò ponit dcm̄. Secundò ponit rōem. Tertiò confirmat ll.antiquas de iurō loquentes.Secunda ibi,con
1 uenit.n.Tertia ibi,oībus.†No. ꝙ administratores ltimi iurant de
2 calumnia.† No.ꝙ iurant in animam suam, non in eorum quorū
3 bona administrant.ibi,eo ꝙ ex causa suæ scientiæ iurent.†No.ꝙ iurm̄ calumniæ est credulitatis, & æstimationis, non veritatis,vt
a hic circa fi.Not.hic in vers.conuenit, [a] ꝙ primo dicit,ipsam cām scientes,& postea,scire possunt,& j̄.dicit,ꝙ quisq; credit,& existi
4 mat.Ex†quo habes ꝙ illud qđ quis credit,dr̄ scire. Scire†enim est
5 vehementer opinari,vt l.2.§.idem labeo. & qđ ibi no.ff.de aqua plu.arc.qđ tene menti.Venio ad gl.Primò op.non debet præstari iurm̄ quod præstitum non releuat, vt l.hæc stipulatio. §.diuus.vt le.no.cau.sed confessio tutoris,vel cura.non p̄iudicat pupillo,vel adulto,vt ff.de cōfes.l.certum.§.sed an,& ipsos.ergo vr̄ ꝙ eorum iurm̄,& eorum confessio non sit exigenda. Huius timore est fcā Gl.1.& gl.inuoluit se multum, & finalr̄ non bene sol.idem facit in ꝯrio.Examinaui vobis hoc anno istum passum.j̄.de confes.l.1.
6 Br̄ ista†est vera, si quidem confessio administratoris ltime emanat ꝑ modum voluntariæ iurisdōis,non præiudicat,vt d.§.sed an, & ipsos.Si vero emanat per modum iurisdōis contentiosæ, tunc p̄iudicat,vt hic.d;.n.veritatem confiteri, & agnoscere bonā fidē, vt l.quoties.§.sicut.de adm.tu. Scđò op.& vr̄ ꝙ vnus & idem tutor,ex vtraque parte iuret de calumnia,vt l.accipientis.de aut.tu. Sol.intellige ꝙ ibi erant diuersæ actiones,siue causæ diuersorum
7 pupillorum non vna. Op.3.de l.videamus.ff.de in lit.iu.Sol.†Ibi loquitur in iurō in litem,qđ est iurm̄ affōis,& est alia affectio tutoris,alia est affectio pupilli,hic loquitur de iurō calumniæ quod est iurm̄ credulitatis. Vlterius op.de l.iurisiurādi.j̄.de test.sol.Ibi loqtur de iurō testis qđ est veritatis,hic de iurō calumniæ, qđ est
8 credulitatis.Quero ḡ,& reuoco in dubium,an†de veritate dicenda debeant ipsi minores iurare.Propter hoc est facta alia glo.ma. hic,sup ver.pñt. Nam quidam dñt,ꝙ si adultus scit veritatem eo. mō,sicut ipse curator,ipse debet iurare de calumnia,& de veritate.Alij dñt ꝯrium.veritas est,quoddam est iurm̄ calumnię,& istđ ſp d; præstari ab administratore, vt hic in hoc §. Rō huius est duplex.Prima,quia cum istud iurm̄ sit de forma &substantia iudicij, d; cadere in ltimam personam,vt l.momentaneæ. j̄.qui le.perso. Sed ista rō mihi non pl;.Primò, quia iurm̄ calumniæ pt̄ omitti,vt in §.sed quia veremur.j̄.ea.l.si esset de substantia non posset omit
9 ti.Præterea † lit.cont.est de substantia iudicij,vt l.j.j̄.de lit.cont. l.si.§.illud.de temp.ap.& tñ pt̄ fieri ab adulto cum authoritate curatoris,vt l.j.§.sufficit.de adm.tu. Rō igit̄ est q̄ ponit tex.hic,quia ipsi administratores pñt scire iustitiam cāæ melius q̄ ipsi pupilli, vel adulti,l; isti scirent melius veritatem facti, & ista rō ponitur hic in tex.Sed hæc rō non concludit,nisi in minorib.vel al's imbe
10 cillib.intell'u,vt in furioso,prodigo,&si.In pr̄e†verò q est ltimus administrator filij,ēt si filius esset antiquus, ista rō non vr̄ concludere,quia filius pt̄ scire veritatem,sicut pr̄,&iustitiam causę,sicut pr̄:tñ dico ꝙ eadem est rō.s.ꝙ ipse iuret.Sicut.n.iurat aduocatus, vt s̄.proxi.§.sicut iurat procurator, vt §.proxi. ita d; iurare ltimus administrator.Non.n.al's ad causam d; venire, nisi sciat iustitiam causæ,quis pt̄ scire per suam credulitatem. tamen per prædictam rationem

a ADD.¶Alex.Vide tamen Bart.in l.admonendi, ff.de iureiu.& in l.j.ff.de interr. act.adde Bar.in l.is potest,de acq.poss.

rationẽ nõ remouetur, quin ipse filius iuret, sed inducit ꝙ pr̃ ipse
debet iurare, qa quoddã est iurm̃ veritatis. Et in hoc est aduerten-
11 dũ; quidã sunt quorũ bona administrãtur, q † carent oĩ intellectu,
vt infantes, & demẽtes, & furiosi, & isti sine dubio nõ pstãt iurm̃
veritatis, qa eorũ ætas qd̃ videt ignorat, vt l.j.ĵ.de fal.monet. Qui-
dã sunt q habẽt intellectũ, sed imbecillẽ, vt pupilli, & in istis dicũt
qdã idẽ, qd̃ nõ debẽt iurare de veritate dicẽda. sicut.n.nõ recipiun
tur in testes ꝓ aliis, nec ꝯ alios, vt l.3.§.l.Iulia.ff.de testib. ita nec in
12 cã sua. Ita dicebat Ia.Bu. Mihi aũt vr̃, † ꝙ si pupillus scit veritatẽ, &
est doli capax, ꝙ pt sibi deferri iurm̃ veritatis: qd̃ ꝓbo ꝑ ea q̃ dixi ĩ
aut.sacra.s̃.si aduer.ven. Scd̀o ꝓbo, impubes põt examinari, vt te-
stis, nõ ad plenã probõnẽ, sed ad indiciũ, vt l.j.§.impubes.ff.ad Syl.
videbitis tactũ ĵ.ad Syl.l.2. Si ergo aliqd operat̃ in cã vt dictũ est,
ergo pt sibi deferri iurm̃. Præterea si respõdebit cũ authoritate tu
toris, authoritas tutoris supplet ei⁹ defectũ, vt l.clarũ.ĵ.de aut.pst.
tñ pcedẽs rõ magis pl; mihi, qa tutoris authoritas magis ꝓpriè est
13 in respõsione, vt ĵ.dicã. Quidã sunt q habẽt intellectũ nõ † ita im-
becillẽ, ꝫ magis plenũ, vt adulti, & istis defertur iurm̃ veritatis, &
ipsi de veritate respõdent. Et ita determinat gl. tua, q̃ vide sup ver.
14 pñt. Circa hoc qro, an qñ minor rñdet de veritate † debeat tutor
suã authoritatẽ interponere. Tex.vr̃ ꝙ sic in d.l.clarũ.ĵ.de aut.pst.
veritas est ista iudicio meo, ꝙ duplex est actus. Primus vt cogno-
scat̃, an minor debeat interrogari, vel nõ. Et ista examinatio debet
fieri cũ ipso tutore, & cũ eius authoritate, vt d.l.clarũ, & ar.isti⁹ §.
Ipse.n.scit an debeat cadere in sciẽtiã minoris, vel nõ, istud de quo
interrogat̃. Quidã est act⁹ respõdẽdi, & iste est duplex. Aut.n.quę
ris vtrũ tutor authoret̃, vt rñdeat, tũc puto qd̃ debeat authorari,
vt d.l.clarũ. Aut vt sic respõdeat cõfitẽdo, vel negãdo, & nõ puto
ꝙ tutor in hoc debeat authorari, qa hoc nõ cadit in sciẽtiã suã.ar.
d.l.videamus.de in lit.iur. Ita intelligo hãc mãm. Quero, dr̃ hic, &
alij q hñt legitimã administrationẽ. Quæro, q sint isti alij q habẽt
legitimã administrationẽ? Gl. ponit exẽplũ in patre, & auo, & si. &
15 dic vt in gl. † Quæro, an qñ pr̃ agit tanquam legitim⁹ administra-
tor filij, possit filius interrogari de veritate dicẽda? Resp. sic, sicut
dictũ est de adulto, & idẽ qñ monasteriũ agit ꝓ monacho. Quero
16 qd in causis † in qb. pupillus vel seruus hẽt legitimã personam, vt
ĵ.si p vim vel alio mo.l.j.& ĵ.q le.ps.l.momẽtaneæ. Certè ꝙ tunc
17 iurabunt de cal.nõ est dubiũ. † Quæro qd qñ filius agit, vel cõue
nit̃ ꝑ castrẽsi peculio? Certè in hoc hr̃ vt paterfamiliàs & ipso iure
a ipse iurabit, vt ff.ad Mace.l.2. Sequit̃ videre mãm positionũ[a] mõ,
q̃ hic tractat gl. nr̃a. Pro declaratione gl. & materiæ primò quærọ
b quo iure sit introducta positio.[b] Dicunt quidã ꝙ iure ffor ũ, per l.
Offidius.ff.de le.3.ibi, pone inquit, &c. S; certe ibi est magis inter-
rogatio iudicis, q̃ positio. Alij dicũt per titulũ de interr.ac. Sed cer
tè eo.modo ille loquit̃ de interrogatione, nõ de positione, vt ĵ.di
cã. Alij dicũt per ti.de cõfes. sed certe ille ti. loquitur de cõfes. eius
qd̃ est decisiuũ totius. sed positiones fiunt de quolibet particula-
ri facto. Alij dicũt p hãc l. cui debet rñderi p credit, vel nõ credit.
Sed certè hic loqtur de iur̃o vl'i super tota causa. Alij dicũt p aut.
in isto. & in corpore vñ sumitur s̃.e.vbi dr̃, ꝙ qs nõ exiget ꝓbatio
c nẽ, quã necessariã nõ putabit. Et ꝓ certo si aliquo iure positio[c] est
18 inducta, est inducta p istã auth. Et doc. nostri dicũt † magis ꝓpriè
ꝙ est ĩducta ex cõsuetudine p rõem huius auth. probat̃ hoc de lit.
cõte.c.j.& de confes.c.j.li.vj.de testib.c.psentiũ.e.li.luxta prędicta
19 quæro, in quo differt positio † ab interrogatione? Resp. iste qui in
terrogat, nihil ponit affirmando, vel negando, sed solum interro-
gat, sed ille qui ponit, confitetur, vel negat illud quod ponit.
d Quæro, Quid est positio.[d] Spec. ponit suas diffinitiões. D.
Cy. ponit hic quoque suas diffinitiones, de quo
20 multũ nõ curo, sed bř dic; Positio † est alicuius particularis rei ad
cãm pertinẽtis assertio. Quare dico particularis? ad drĩam libelli,
& contestõnis litis, & iuri de calũnia, in qb. fit qdã assertio vl'is rei
ad totã cãm. Quare dico assertio? ad drĩam vtriusq; interrogatio-
21 nis, vbi q interrogat non asserit. Quæro rõem, & intro gl. ex qb. †
causis positionib. nõ sit rñdendũ. Gl. hic examinat quinq; causas,
& ego examinabo vobis sex. Qñq; allegat̃ incertitudo, qñq; im-
pertinẽtia, qñque ꝯrietas, qñque est iuris, qñque negatiua, ad-
do sextũ. qñque est criminosa. Examinemus ista. & erit examinata
22 materia, & gl. nostra. Dico primò, qñque allegatur incertitudo, †
qñque opponitur, & hoc dupliciter. Qñque est incertitudo respe
ctu rñdentis, qñque respectu ponentis. Primo casu, pone exẽplũ,
ponitur ꝙ Titius est mortuus, ego ꝯ ad qd̃ ponitur rñdeo, nescio.
De hoc dicit gl. possum rñdere. dubito. ar.ff.de pe.hæ.l.si debitor.
de exce.l.si qdẽ.de iureiu.l.iusiurandũ & ad pecunias.in pr. Quidã
tñ dicunt, ꝙ cũ rñsio fiat p credit, vel nõ credit. vt in hoc §. ꝙ põt
e cogi[e] statim rñdere, & tunc dãt consilium, ꝙ rñdeat, præmissa ne
f gatione, vt in ea habetis. Sed ꝓ eius declaratione[f] quæro, an † iu-
23 dex debeat dare ei q dubitat terminũ ad deliberandũ? Resp. Aut
interrogatur de facto proprio, & longinquo, & debet dari termi-
nus ad deliberandum, quia memoria hominis est labilis, vt l.pere
gre.in pr.de acq.pos.& l.hac cõsultissima.§.at cũ humana.ĵ.q test.
fac.pos.& s̃.de vet.iu.enuc.l.2.ibi, oĩm hr̃e memoriã, &c. sed si est
de facto ꝓprio de recenti, tũc si qdẽ erat negotiũ valde implicitũ,
dẽt dari terminus ad liberandũ.ar.l.pe.ff.de cõf.& l.emptor.§.Lu-
cius.ff.de pac.si ñ erat implicitũ, nõ d; dari termin⁹ ad deliberãdũ,
vt l.quãquã.ff.ad Vel. Si verò positio ꝯtinet factũ alienũ, & ĩ hoc
est dubiũ, nã gl.j.fm quosdã, vr̃ dicere ꝙ non debet ei rñderi, vt l.
g Marcel.§.j.ff.re.am. Sed certè ibi loqtur de iur̃o veritatis, ghic lo-
quitur de iur̃o credulitatis. Dicendũ est ergo, ꝙ debet rñderi, tñ si
dubitat, debet dari termin⁹ ad deliberandũ, & sic rectè pt dici, du-
24 bito, vt in hac gl. in pr. sui trac. de posit. † Qñque incertitudo ema
nat ex ipsa positione, siue respectu ponẽtis, tunc ei non d; rñderi,

a ADD. ¶ Ale. Circa istam materiam positionum no. quod licèt contumax in non respondendo habeatur pro cõfesso, iuxta c.2.de conf.in 6. tamen posset compa rendo declinare iurisdictionem iudicis. ita bal.in c.fi.ext.de iur.cal. quod limita vbi esset omnino non suus iudex, quia per contumaciam non prorogatur iurisdictio. bal.in c.j.§.sacramentum, de conf.re.feu.in l.j.C.vbi de cri.ag.op.in d. c.fi. secus qñ esset suus iudex declinabilis tm̃, fm bal.in l.si qui ex consensu, C.d̃ epi. And. Im.& doc.c.præterea, ext.de dil. Item no. ꝙ vbi actor & reus sunt ambo contumaces tunc neuter eorum hr̃ pro confesso. ita Ang. in l.si non fuerit, ff. de iniu, item vide de materia late eundem bar.in repeti.l.vbicunque, post med. ff.de interro.act. item no. ꝙ vbi aliquis potuisse se citasse sine tp̃e, contumax in respondendo non hr̃ pro confesso. fuit sing. dictum Bal.in l.j. C.si plu.vna sent. quod exclamat Crem. sing.3. de materia autem interrogatoriorum, & ꝙ aliquid sint q̃ positiones; vide ad bar. multa in rub.ff.de interr.act. item an omnib. positionib. regulariter sit respondendum, nisi essent notorie impertinentes, vel tales quib. de iure ñ esset respondendum, vide Cur.cons.70. item ꝙ possit responderi positionib. hoc modo. resp. ꝙ non credit, vt ponitur. Vide Spe.in ti.de posi. §.7. ver.11. considerandum. item ꝙ responsio facta positionib. debeat taliter interpretari, ne respondens sit contrarius, vide Ale.cons.44.inci. viso & discusso, vol.2. Et de modo saluandi positiones, ne sint contrariæ, vide no. Ias. post Ale.& alios in l.j.in pr. saluatione 4.ff.ne quis eum qui. item nonnulla dicta in materia quomodo fiendæ sint positiones, & qualiter compellatur quis respondere, vide per bar.in tract.de ord.iud. Item ꝙ respondens positioni confitendo aliquid ex contentis in ea: postea in cæteris dicatur negasse qualitatem in ea instantia, vide Ale. cons.13. vol.j. Item de iure Digestorum an teneatur respondere quis positionib. vide bar.in l.j §.ex rescripto, ff.de ven.insp. per illum tex. item adde ꝙ si diu disputaretur an positiones essent admittendę, eis esset respondendum, nunquam curreret tempus statutum alteri parti ad probandum, vide Cur.in l. j.s̃.e. Ale.in simili cons.439.vol.3.in pr. & ad fi. Item circa materiam positionum habes in tract. Iac.de Aret. item quando danda sit dilatio ad deliberate respon dendum positionib. quando consistunt in facto proprio siue alieno, vide Aret. in l.cum falsum, de acq.hære. an autem ille qui primo eligit viam capitulorum ad probandum possit super eo facere positionem. Spe.in ti.de posi.§.4.ver. sed quid si altera, tenet ꝙ sic. in contrarium facit quod dicit Sal.in l.si quis iusiurandum, C.de re.cre. arguendo à dilatione iuramenti ad positiones, vt arguit bar. in l.in contractib §.illo, C.de non nu.pe. Pro prima op. est gl. ordin.in c.præsentium, ver. prædicta, de testi.in 6.& ibi vide Io.An.in nouel.

b Ale. In quo differant positiones ab interrogationib. vide Spe.in ti.de posi.ver. hic dicamus qualiter fieri debeat, vide in §.quinto superest, &c.

c Quando sint fiendæ positiones, vide late per Spe.in ti.de posi.ver.4.quæro.

d Ale. An aũt positiones possunt fieri ante lit.cont.tex. ꝙ sic in c.vnic.de lit.cont. & no.bar.in l.j.de lit.cont. l; videatur ꝯ, quia succedunt in locũ ꝓbõnum, quod no. & adde tex.in c.dudum, de ele. & aduerte, quia illa iura ñ arctant partẽ ad rñdendum illis, videre meo d; rñderi. tu vide gl.in c.1.& 2.de cõf.in 6.& p Spe. in ti.de posi.§.4.in pr. & no. ꝙ positio non dr̃ priusquam sit producta & admissa per iudicem, fm bal.in l.generaliter, §.ĵ.de re.cre. & ibi vide per eum no. differentiam inter positionem & copulam & articulum, quam etiam dixi post bar.in l.non fatetur, ff.de conf.ad fi.& vide etiam, an super expensis emanantibus ante litis cont. possit fieri positio, vide Spe.in ti.de posit.§.j.ver.j.

e Ale. No. ẽt Im, in c.ex parte, de resc. per tex. ibi, dolo, vel negligentia, ꝙ positio, vel articulus pñt formari alternatiue, seu cum disiunctione. Ad idem de testi. in int.c.constitutus, de præscr.c.audien. quod est verum, fm eum, qñ fit de alieno facto, in quo est probabilis ignorantia. l.fi.ff.pro suo, & l.2.ff.de iu.& fa.ig.c. ab excommunicato. & ibi no.de resc. & potest etiam notari fm d.Ant.ibi, ꝙ qñ in vna positione pars alternatiue concludit ad intentionem articulantis, vel ponentis, tunc admittitur articulus, vel positio alternatiua. Facit quod habetur in l.quod si dubitetur, ff.de acq.hær.& in l.Gallus, §.si eius, ff.de lib.& posth. & ibi bar. ita videtur sequutus Im.in d.c.ex parte, vide Inn.in c.cum Bertoldus. de re iu.& bal.in l.age, de trans.& in l.edita, de eden.ver. quid si dicamur. Facit etiam quod de libello alternatiuo, & de positione alternatiua dicitur per bal. in l.2 C.de sen.quæ si.cer.quan. Quid in positione negatiua, an debeat responderi? Gul.de Suz. dicit hic ꝙ sic in auth.principales, s̃.e. quia potest per confessionem probari, l.j §.fi.ff.de inter.act. & no.bal.in rub.C.de prob.& hic in fi. & ideo dicit ipse in l.non nudis, ĵ.de prob. ꝙ positioni negatiuæ, ꝙ quis non est filius vnius, respondendum est, vt per bar.hic, & positioni sine tempore non respondetur, bal.in l j.in fi.si plu.vna sen.

f Ale. Adde in materia quid si statim̃ dicit, & fingat bannitum contumacem haberi pro confesso, vel non respondentem positionib. haberi pro confesso, an talis ficta confessio possit reuocari? iuxta materiam l.error, s̃.de iu.& fa. ig. & l.non fatetur, de confes. quæ gl. est peregrina in l.quoniam, ff.de his qui no.inf. q̃ all. Io.An.& Bur. ad hoc in fi.de confes. vide quæ no.bal.in l.sicut, C.de rep.hær.& quod no.Mod.in l.fi. aliàs est l.creditor, §.iussus, de ap. & tenet Io.and.in tit.de posit.§.ergo, vide quod dixi in l.absentem, de pœ.& sentit expresse bal.in l.iubemus, §.sane, & latius in l.error, de iu.& fa.ig.& in l.de procu. & per Im.in d. §.iussus, & quod dicit hic bar. sentit bal.in l.magnam, ĵ.de contr.& com.stip.

g Vide omnino gl.in c.præsentium, de testa.libr.6.& glo.& bar.& bal.in l.si quidem, de except.& glo.in c.2.de confes.

vt ff. de interr. act. l. de ætate. §. nihil. ar. ff. de cõs. l. certum. in pr. vide gl. tuam. q̃ ista tangit, si bene aduertas. Op. 2. ꝙ ñ sit rñdendum
a rõe impertinentiæ.[a] Et hic dẽs aduertere ꝙ quædam† est positio
25 impertinẽs, vt si peto à te centũ, & pono ꝙ Rex Frãciæ est in Frãcia, non dẽs rñdere, vt l. si qs libertatẽ. in fi. de pe. hæ. & l. si duo patroni. §. Iulianus. ff. de iureiu. & aliis ll. all. in gl. Qñq; est positio impertinens necessariò, sed pertinens præsumptione, vt si pono ꝙ fui dñs, nam non sequitur necessariò, ergo hodie sum dñs, est tñ p̃sumptio, vt l. siue possidetis. ĩ. de prob. tunc admitteretur ista po
b sitio. Qñq; est impertinens per se, [b] sed coniuncta cum alia est pertinens. Exemplum, peto à te centum, pono ꝙ Titius est publicus notarius. Item ꝙ de hoc fuit rogatus, certè per se, ꝙ Titius sit notarius, nihil ad causam. sed iuncta cum alia sic, & ideo admittere-
26 tur hæc positio, vt in tex. auth. in isto, vide gl. Op. 3. ꝙ†non est respondendum rõe contrarietatis, hoc potest esse duob. mod. Vno modo ꝙ ponens est sibi contrarius, tunc debet repelli, nec responderi, vt ĩ. de fur. l. j. quan. ap. sit. l. 2. §. sed si alius. Qñq; ponens non est contrarius sibi, sed si respondetur positionib. posset respondẽs in contrarietatem incidere. hoc est verũ, quando vna positio dependet ab alia. Exemplum, pono ꝙ Titius fecit testamentum, tu negas. Item ꝙ me hæredem instituit. certè ista pendens est prima, iõ non debes huic respondere, quia si hanc cõfitearis, esses primæ responsioni contrarius, vñ potest dici, non est respondendum, qa pendet à prima positione negata: & hoc vult dicere gl. tua. Iuxta
27 hoc quærit gl. in fi. an eidem†positioni sit sæpius rñdendũ? Et dicit ꝙ non, nisi ex cã: vt puta, apertis testib. pars informatur de veritate eius, quod prius ignorabat. Pro hoc induco l. optimam. ff. de dam. inf. l. qui bona. §. si quis stipulaturus. vide gl. tuam. Sequitur
28 in gl. qñ positio†est de fcõ alieno. Hoc examinaui tibi circa prin. s. qñ opponitur de incertitudine, iõ plus non dico. Op. 4. ꝙ est po-
29 sitio iuris. †Quæro vtrum ei sit respondendum? Gl. quę est hic, ar
c guit pro, & contrà. Tu dicas, quoddã est ius dispositiuum, [c] quoddam est ius disponens. Ius disponens, est lex, seu statutum, & isto casu dic, aut positio est iuris communis, & non debet ei responderi, & si respõderetur aliter q̃ ius diceret, non valeret, vt l. ornamentorum. ff. de au. & ar. le. & ibi no. de interr. act. l. confessionibus. & quod habuistis no. ĩ. de confes. l. j. facit ĩ. quan. pro. non est ne. l. 2. æqparando confessionem, & sententiam. Ad idem, quia ius certũ est, vt l. 2. de iu. & fa. ig. ergo, &c. Si vero positio est iuris municipalis, tunc si quidem est alterius ciuitatis q̃ eius in qua lis est. exemplum: Florentiæ est statutum, ꝙ minor 18. ann. non possit facere testm̃. Certe huic debet responderi, quia debet probari, vt habuistis no. in l. præscriptiones. s. si contra ius, vel vtil. pu. & de cõst. c. j. lib. 6. Si vero est iuris municipalis eiusdem ciuit. tunc si qdem est ius non scriptum, vt consuetudo, deberet huic responderi, qa ista
30 sunt probabilia, ergo ponibilia, quia†ad hoc fit positio, vt pars à probatione releueť, vt in d. auth. in isto. Sed si esset ius scriptũ, tũc huic positioni nõ debet rñderi, eadẽ rõe, qua nec positioni iuris, per allegata iura. Quoddã est ius dispositiuũ, vt obligatio, & actio, seruitutes, & similia iura: tunc si de tali iure fiat positio, erit respondendum, vt l. fi. de iureiu. & l. quidam in iure. ff. de don. Ita debetis intelligere hãc gl. ibi, idem dicunt si qõ est iuris. &c. Op. 5. ꝙ
31 est negatiua. †an negatiuæ positioni sit respondendũ. Gl. hic du-
d bitat. videtur ꝙ non, quia non potest probari, ergo nec poni. [d] Breuiter tex. habemus hodie ext. de confes. c. j. li. 6. ꝙ positioni negatiuæ debet responderi, non obstante ꝙ non potest probari, q̃a hoc non est verum semper. Preterea, licèt nõ possit probari per testes,
e potest probari per confessionem, [e] ideo potest poni, & eadem rõ-
32 ne rñderi. vide gl. Op. 6. ꝙ est criminosa, †& istud dictũ est magis cano. ext. de elec. c. dudum, & c. bonæ, & quod ibi no. non. n. debet quis detegere turpitudinem suam, vt l. transactio. s. de transa. Pro hoc videtur gl. iuncto tex. in l. q iurasse. §. si pater. ff. de iureiu. & l. si à te. in pr. de exce. rei iud. In contrarium videtur tex. in l. quoties. §. p̃tor. ff. de nox. vbi qs cogitur rñdere. an possideat, vel dolo desierit possidere. Et idẽ vr̃ mihi ꝙ ponat text. in l. q petitorio. ff. de rei ven. Item qa in causis crĩalib. defertur iurm̃, vt l. 3. cir. pr. ff. de iure
f iu. Ad idẽ. ff. d̃ off. asses. [f] l. j. in gl. super ver. postulationib. Breuiter Spe. videtur tangere, vt recitat in ti. de posit. §. 7. ver. 19. & alle. sua
g iura canonica. Br̃ dico sic. Qñq; per positionem criminosam [g] deregitur à lege quem esse detentorem rerum ad alium pertinentium, vel esse alterius debitorem, & tunc cogitur rñdere, d. l. quoties. §. p̃tor. & d. l. q petitorio. nisi p hoc retractaretur, qđ semel decisum est, vt l. q iurasset. §. si pr̃. & ibi gl. ff. de iureiu. & l. si à te. in pr. & qđ ibi no. de exce. rei iu. & de hoc dixi vobis ff. de iis q. vt indi. l. fi. in q. illa, an qs cogať rñdere, an assumpserit tacitã fidẽ à testõre de restituendo non capaci. Probatur in l. non intelligitur. §. tacite. ff. de iu. fis. & ibi est gl. vbi dr̃ ꝙ p ꝯfessionẽ tacitã partis deregitur fideicõmissum. Qñq; p positionem delictũ hoc ñ deregitur, s; solum p̃sona repellitur, & tunc ñ d; responderi huic positioni criminosæ. Ita intelligo dictum Canonistarum, vt no. in d. c. dudum. & in d. ver. 19. & s̃m hoc gl. quæ est in l. j. ff. de off. ass. non bene dicit
33 vsquequaque. Quæro, vtrum†in criminalib. debeat responderi positionib. Hoc non tangunt doc. & alias plenius dixi. Dic br̃, ꝙ non debet responderi positionib. criminalib. per credit, vel non credit. Ratio, quia non releuat, casus est in l. inter omnes. de fur. & de cri. expi. hær. l. fi. inst. de ob. quæ ex del. nasc. §. placuit. sed de veritate bene põt responderi, vt d. l. 3. in pr. de iureiu. & l. Marcellus. §. j. re. am. & quasi per tot. tit. ff. Istam materiam ita intelligo. Esset etiam videndum, quæ est pœna nolentis respondere positioni, videbitis tex. ĩ. e. §. quòd si actor.

a ADD. ¶Ale. Vide bal. hic, & quæ dicatur positio impertinens, vide bar. & bal. in l. cum virum, in pr. de fideic. & ibi etiam dicit ꝙ potest fieri positio de iure præsumpto, & vide etiam bar. & Cy. in l. siue possidetis, in fi. & ibi bal. de prob.

b Ale. Adde quod si statutum dicit, ꝙ positioni debeat responderi, & si sit impertinens, habeatur pro non responso, & quod in fine examinetur quæ sunt pertinentes, per tale statutum non debet quis cogi respondere positionib. notorie impertinẽtib. quia statutum videtur loqui de positionib. in quib. potest cadere examinatio, an sint impertinentes quod non est in notoriis. c. ad nostram, el 3. de iureiu. ad hoc bene facit tex. in l. dies cautioni, §. pe. de dam. inf. & quod no. ibi bar. in fi. illius §. & hoc ibi vult Im. quia vbi non adaptantur verba legis, nec eius dispositio. l. ita autem, in pr. ff. de adm. tut. & per alia iura, & l. quod constitutum, de test. mil. c. indemnitatibus, §. pe. de ele. in 6. & ita dicit ipse, quod no.

c Ale. Quid de huiusmodi quotidiana disputatione? Dicas quod res stetit absque eo, quod si fuerit factum, an sit affirmatiua, vel negatiua, & dic ꝙ est negatiua, eo quia onus probandi non incumbit proponenti, licèt aduocati communiter hanc reputent affirmatiuam. Idem in ista: dico, quod tu es maior, tu dicis, dico ꝙ non sum minor. nam ille dr̃ affirmare, cui imponitur onus probandi, & no. in l. de ætate, de mino. non attenta cautela verborum, vt in cle. literas, de rescr. rebus. n. & non verbis, &c. ita dicit bal. in c. j. in pr. de contro. inter do. & vas. de inuest. adde gl. in l. fi. de exce. & bal. hic, & in l. actor, de prob.

d Adde ẽt ꝙ non requiritur ꝙ positio sit necessario concludens, sed sufficit ꝑ adminiculetur, s̃m Pe. & bal. l. siue possidetis, ĩ. de prob. & bal. l. eam, C. de fideic.

e Ale. Vide bal. hic in lec. antiqua, & bart. in l. 2. de prob. vtrum admittatur articulus negatiuus, sicut positio, all. Spe. de test. §. nunc videndum, ver. hoc quoque, & dicit, aut articulus est coarctatus loco, & tempore. Vide bal. in l. cum te minorem. ĩ. de prob. ad cognoscendum positionem negatiuam non esse inspicienda verba, an negatiue, &c. sed effectus verborũ. Et dicit ẽt vnum pulchrum dictum, videbitis s̃. de hoc vide l. inter stipulantem, in fi. prin. de ver. ob. & ibi dixi.

f Ale. Vide bar. in l. fi. ff. de his qui. vt ind. latius in l. Marcel. ff. rer. am. & de iur. fis. l. non ingreditur, §. tacitè, quod in criminalib. non respondetur positioni, & contumax non hr̃ pro confesso, licet bal. teneat contrarium in l. j. C. quo. & qñ iu. & in l. constitutæ, C. de pæ. iu. qui ma. iu. & late per bal. in l. qui accusare, ĩ. qui ac. non pos. & ꝙ positioni criminosæ non sit respondendum, vt hic per bar. adde bar. in l. qui iurasse, ff. de iureiu. qui limitatur nisi respondens primo confiteatur se de crimine diffamari, nam tunc tenetur positioni criminosæ respondere. ita no. doc. in c. dudum, el 2. de ele. & ibi Inn. quod sicut positioni criminosæ nõ est respondendum, ita nec illi, per quam peruenitur ad illud, ar. l. 2. ff. de iu. om. iu. alias limitationes ad reg. prædictam vide in l. Marcellus, §. j. rer. am. & adde ꝙ positioni, q̃ fecit actor de iure rei non de iure sui reus, non tenetur respondere, s̃m bal. in l. cogi, in pr. C. de pe. hæ. alle. Spe. in ti. de test. §. nunc vero, ver. item agens. item dicit bal. in l. filium, j. fa. er. ꝙ legatarius non tenetur respondere positioni factæ per hæredem, qua continetur ꝙ heres est soluendo, quia non conficit inuentarium, dicit tamen, ꝙ iudex ex officio poterit interrogare.
Adde an positioni criminosæ sit respondendum, vide bar. cons. 102. & aliquos, quibus positionibus non sit respondendum, vide per Pau. de ca. hic.

g Paris. Bal. hic indistinctè tenet ꝙ non tenetur quis respondere positionib. criminosis, & dicit ꝙ ita practicatur. Et Sal. circa fi. dicit esse cõem sententiam, & respondet ad leges bar. hic, & in l. Marcellus, ff. rer. am. in l. fi. ff. de his quib. vt ind. vide Abb. in c. 2. ext. de conf. vbi non loquitur eo modo quo distinguit bar. item vide Ias. in l. j. ff. de of. as. & Cur. ibi, qui dicit op. bar. in l. fi. est noua, & ꝙ contraria est verior & communis, ꝙ indistinctè non teneatur quis respondere positioni criminosæ. Vide eundem & Mod. in l. qui iurasse, §. si pater, ff. de iureiur. qui idem videntur velle, licèt Cur. hic dicat ꝙ opin. bart. in d. l. fi. & in l. Marcellus, & hic, sit verior. Sed tamen dum casus contigisset in facto, non potuit eam sustinere. Et eandem opi. bar. tenuit ipse bar. cons. 194. inci. Cecus de Spoleto. Retenta conclusione ꝙ quis non teneatur respondere. Limita vt per Ro. cons. 349. inc. dum quæritur, ad fi. Et cum opi. bar. in d. l. Marcellus, & in aliis locis, de quibus s̃. tenet do. Lanf. in repet. c. quoniam contra falsam, ver. positionib. extr. de prob. vide Ang. in d. l. Marcellus.

1 *Iuramentum cal. quando & quomodo possit per procuratorem præstari.*
2 *Mandatum speciale requiritur ad iurandum de calumnia, & quare. 4.*
3 *Delictum in generali mandato non venit.*
5 *Procu. habens generale mandatum, an possit iurare de cal. si dominus est absens.*
6 *Procurator in rem suam iurat de calumnia.*
7 *Defensor quando possit iurare de calumnia.*

§. Sin autem.

Si cã agitur p p̃curatorem, principalis d; iurare de calumnia. H. d. Cõtinua, dictũ est s̃. qñ agitur p legitimũ administratorẽ: hic qñ agitur p p̃curatorẽ, & diuide, qa primò loqtur de p̃curatore actoris, secundò de procuratore rei. Secunda ibi, similique modo. Op. & vr̃ ꝙ quis possit agere cãm p p̃curatorem, vt ff. de proc. l. ñ solum. in pr. So. Fateor, si vult iurare de calumnia per se, vt hic, aliàs secus. Op. 2 s̃m hoc nunquam esset necessaria cautio de rato, quia semper constabit de mandato, & sic vr̃ obstare s̃. de procu. l. j. Gl. hic non respondet clarè, sed melius dicit ff. de procu. l. Pomponius. §. sed & his. Nam iurm̃ de calumnia præstatur post lit. contest. & sic cautio de rato potest

p̃t hr̃e locũ ꝓ his, q̃ gerũtur añ lit. cõt. Itẽ p̃t eſſe, qđ iuřm calũniæ omitteř, vt videbitis ĩ §. ſ; qa vteremur. Itẽ p̃t eſſe, ꝙ ꝓcurator đt ſe hr̃e mãdatũ ad iurãdũ đ calũnia, vt ĩ. dicã. Op. 3. đ dam. inf. l. q bona. §. ſi alieno. Gl. ma. ĩ ſi. đt, ꝙ ibi ẽ ſpãle, vel illa corrigit̃ p iſtã, vel
a ibi extra iudiciũ. Dicit gl. certè ñ pl;[a] aliq̃ iſtarũ dñt nr̃i do. Fateor ꝙ ꝓcurator dẽat iurare đ calũnia, vt l. ↄ̃ria, ñ tñ p hoc excludo, qn dẽat iurare ẽt principalis, vt hic & hoc puto ſatis bñ dcm̃, qa ẽ caſus ĩ c. 2. §. j. ex̃ e. li. 6. & gl. vř hoc velle ĩ aut. principales, q̃ ſtatim le gã. Tu verò q̃tũ ad l. ↄ̃riã dic meli⁹, qđ hic loq̃t đ iuřo cal. qđ ẽ de ordine iudicij. ibi loqtur đ iuřo cal. hoc ẽ ad ꝓbõem eius, de quo agitur, qđ p̃t p̃ſtari p ꝓcuratorẽ, vt ibi p;. & ibi de iſta mã dixi mul
1 tũ diffuſe ſatis. Quæro ꝓ declarõe mãæ. † & l. an p ꝓcuratorẽ poſſit dñs p̃ſtare iuřm cal. olim erãt op. deciſum eſt hodie ꝙ ſic, in c. vlt. ex̃ e. li. 6. ꝙ p ꝓcuratorẽ p̃t iurari đ calũnia, & aduerte, qa iuřm cal. qđ p̃ſtat ꝓcurator vt ipſe, p̃ſtat ĩ aĩã ſuã, vt vidiſtis s̃. ꝓx. §. iuřm aũt qđ p̃ſtat ꝓ dño, p̃ſtat ĩ aĩã dñi, & refert verba ad dñm calũniæ cã ñ poſtulare, & c. cũ oĩb. illis capitulis. Hoc ꝓbat tex. optimè ĩ d.
2 §. ſi alieno. Ex hoc ſeq̃t, † qđ ad p̃ſtãdũ iuřm cal. reqrit̃ ſpãle mãda
3 tũ. al's ñ p̃t iurare ĩ aĩam dñi, vt ligaret eũ. † Nã ĩ gñali mãdato nõ venit delictũ, vt l. ſi ꝓcurator. ff. đ ↄd. ind. vñ nõ poſſet facere ꝓcurator deierare dñm ex vigore gñalis mãdati, iõ reqrit̃ ſpãle. Et iõ puto đ iure, ꝙ nõ ſufficiat ſpãle mãdatũ hoc mõ, & ad iurãdũ de
4 cal. & c. ſ; eſt neceſſe † qđ dicat ad iurãdũ đ cal.[b] ĩn tali cã, vt l. ſi qs
b mihi bona. §. iuſſũ. ff. de ac. hæ. qđ no. p doc. s̃. ẽt p ꝓcuratorẽ cãm ĩ int. reſt. agi poſſe. l. j. Rõ eſt manifeſta, qa ſi mãdatũ eẽt ſimpl'r ad iurãdũ đ cal. intelligeretur ĩ cãis iuſtis, & ſic dñm ñ ligaret, vt hic.
5 Quæro, qd † ſi ꝓcurator nõ h; ſpãle[c] mãdatũ, & dñs eſt abſens. ita
c à lõginquo qđ nõ p̃t hr̃i? Vltr. dãt ↄſiliũ, qđ deẽ curator bonis, tũc ille erit legitim⁹ adminiſtrator, & poterit iurare đ cal. s̃. ꝓx. §. Mihi nõ pl;, ſicut tutela teſtãria excludit datiuã, ita ead. rõe iſte, q h; mãdatũ à dño, excludit curatorẽ datũ à iudice: & iõ puto qđ tũc ꝓcurator admittatur ad iurãdũ, & ꝓcedit iudiciũ. & iſte §. d; intelligi, qñ dñs p̃t hr̃i đ facili. Simile ff. đ iud. l. ſi lõgi⁹. & qđ ibi no. alibi actio vtilis ñ cõpetit niſi fcã ceſſiõe. hoc eſt verũ, ſi ille, q cedit, põt reperiri, aliàs à iure ↄceditur, vt ĩ. de ac. & ob. l. j. ff. de init. l. j. & 2. l. dãni. §. fi. & qđ ibi no. ff. de dam. inf. Spe. tñ in mã poſitionũ, vt mi-
6 hi vř, t; præcedentẽ opi. Reuertor ad gl. Quæro, † qd in ꝓcuratore in rem ſuam? Gl. hic & in l. non ſolum. in pr. ff. de proc. t; & bene ꝙ ipſe d; iurare de calũnia. dic, vt in eis. Quæro, & reuoco in dub.
7 qd đ defenſore, an † dẽat đ cal. iurare? Reſp. gl. hic diſtinguẽdo, vt ĩ l. ñ ſolũ. ff. đ ꝓc. tu dic latius. Qñq; defenſor interuenit aĩo nouãdi, & tũc non eſt dubiũ qđ ipſe iurabit, tanq̃ ꝓcurator in rẽ ſuam, vt dcm̃ eſt. Fac. ff. de noua. l. delegare. Qñq; non interceſſit aĩo nouandi, tunc ſi qdẽ interceſſit aĩo repetendi, tunc ꝓcedit diſtinctio gl. ſ. Aut ↄuenitur ex obl'one propria, & iurat de calumnia, aut ex promiſſione dñi, & dñs ipſe d; iurare, vt hic. Si verò interceſſit animo non repetendi, tunc ipſe d; iurare. ar. l. ſolutionem. ff. de ſol. & l. ſoluendo. de ne. ge. Ita debetis intelligere hanc materiam.

a ADD. ¶ Ale. Fallit tamen in cauſa damni infecti, in qua ſufficit ſolum procuratorem iurare. Ita tenet Im. in l. qui bona, §. Sabi. ff. de dam. inf. adde etiam bar. in l. non ſolum, in prin. ff. de proc.

b Bar. videtur tenere contrarium in d. §. ſi alieno.

* Io. Fr. Ru. Adde quod iſtam contrarietatem ſol. Math. ſing. ſuo 150. inc. no. quod ſi dominus Fran. videlicet quod bar. hic loquitur de rigore iuris. ibi vero ſecundum communem obſeruantiam litigantium quæ eſt in oppoſitum, à qua communi practica non eſt recedendum, de quo vide Ale. in d. §. ſi alieno.

c Ale. Hoc dictum not. ad plura alia iuramenta extendit bar. in l. qui bona, §. ſi alieno, ff. de dam. infec. ſed contra eum tenet hic bal. in l. ſed quia, in prin. ꝙ non valet conſuetudo, ꝙ etiam parte non petente iſtud iuramentum non præſtetur, vt refert Ale. in l. de pupillo, §. qui opus, ff. de ope. no. nun. & ibi etiam refert, quid ſi minus legitimè eſt præſtitum, & vide Im. in l. qui bona, §. ſi alieno, ff. de dam. inf. & ſcias ꝙ etiam in cauſis ſummariis præſtatur iuramentum, vt in cle. ſæpe, de ver. ſig. & no. bar. s̃. e. l. §. fin. autem, & dixi s̃. e. l. j. vbi vide.

Adde ꝙ non valet conſuetudo ꝙ iſtud iuramentum non preſtetur, vt ext. de fideiuſ. c. conſtitutus, c. preſentium, & tamen valet conſuetudo, quod ſolum tempore ſententiæ exigatur, ſecundum Io. an. in addi. ad Spec. e. ti. §. ſequitur, ver. quid de cauſa appel. & refert Piſa. ita tenere. & Hoſt. dicit ꝙ ita ſeruabatur Mediolani, tempore quo ibi aſſeſſor fuit, de quo vide abb. in c. cæterum, ext. e.

AVTHEN.

Principales. Iſta aut. ponit q̃dam, q̃ ponuntur in hac l. 1; addat q̃dã, & inter cætera addit vnũ cap'm iuři. ſ. qđ nihil ꝓmitteret, vt falſa ſñia detur: & addit ẽt vnũ aliũ caſum. Quæro, q̃ ſint iſtæ pſonæ, ad quas negotiũ tranſit? Dicit gl. ad hr̃dem. Item ad ꝓcuratorem, & ſic t; iſta gl. ꝙ ꝓcurator teneatur iurare de calumnia, & vide eam. Caſus eſt hodie, ꝙ procurator debeat iurare. extr. e. c. 2. §. j. lib. 6. dixi s̃. prox. §. Iſtud vltimum, ſi non vult reſpondere, qualiter punitur, dicam ĩ. e. l. §. quòd ſi actor, & c.

1 *Coram arbitris iuratur de calumnia.*
2 *Iuramentum calumniæ poteſt tacite omitti.*
3 *Iuramentum calumniæ, ſi petitur, & non præſtatur, reddit proceſſum nullum.*
4 *Clerici quando debeant iurare de calumnia.*
5 *Princeps poteſt remittere iuramentum calumniæ per reſcriptum.*

§. Sed quia veremur. Sacr̃m calumniæ, non p̃t remitti à partib. h. d. Vel aliter. Quæ ad vtil. pub. ſunt inducta, non poſſunt cum cõſenſu partium
1 renunciari. h. d. No. quod dixi in ſummario. No. ꝙ coram † arbitris d; iurari de calumnia, ſicut corã iudice. Circa hãc l. quæro vtrum
2 iuřm cal. poſſit tacitè omitti. In gl. ſunt opi. hodie † eſt caſus ext. đ iu. cal. c. j. §. j. lib. 6. qđ ſi tacitè omittatur, ñ vitietur ꝓceſſus. Ex hoc
3 † ſeqtur, qđ ſi à parte petitur, & ñ p̃ſtetur, ꝙ ꝓceſſus eſſet nullus, vt hic, & in hoc §. Quæro vtrum remittat parenti, & pr̃ono? Dixi
4 s̃. e. l. j. in pr. Quæro vtrum clerici † debeant iurare? Gl. in hoc multum ſe inuoluit. De hoc habemus tex. e. ti. in antiq. per tot. de iur.
5 cal. & c. j. §. fi. lib. 6. Quæro † vtrum princeps poſſit remittere hoc ſacramentum per reſcriptum? Certè ſic, ſi dicit, non obſtante leg.

1 *Calumniæ iuramentum à quibus eſt præſtandum.* 2.
2 *Vniuerſitas iurat de calumnia per eius adminiſtratores.*
3 *Syndicus an poſſit de calumnia iurare.*
4 *Abbas quando poſſit de calumnia iurare.*

a **§. Hoc etiam.** [a]Qui admittitur cum cautione de rato ñ poterit in cã procedere, niſi per principalem de calumnia ſit iuratũ. h. d. Op ꝙ ꝓcurator, q nullũ mandatũ
b offert, oĩno repellitur,[b] vt s̃. de proc. l. 1. Sol. Hic protulit, ſed non ꝓbauit pfectè. Hoc vult dicere q̃dam gl. paruula, q̃ eſt hic ſuper
1 ver. plato. Ex hoc † apparet ꝙ iſte §. non loqtur in pſona ↄiuncta q̃ agit ꝓ pſona ↄiuncta. Nam ille cũ ad hoc hẽat legitimã pſonã, vel adminiſtrationẽ, admitteretur ad iuřm, vt s̃. in d. §. qđ obſerua
2 ri. † Quæro quõ intelligatur hoc ꝙ d; iurare vniuerſitas, vel maior pars. Dicit gl. & bñ, ꝙ dẽnt iurare illi, q regũt vniuerſitatẽ, vel maior pars eorum. Inconueniens. n. eſſet, ꝙ ſi qs hr̃et litigium cũ
3 iſta ciuitate, ꝙ oẽs dr̃ent iurare. Item † vtrum ſyndicus[c] poſſit iu-
c rare de calumnia? Certè ſic, quia h; adminiſtrationem legitimam, modo non dubitetur an ſit ſyndicus, vel non. Quærit gl. quid in
d abbate,[d] an † iuret de calumnia? Certè gl. dicit ꝙ ſic. Et dic vt in
4 ea. De iſto ſyndico qualiter debet iurare, & reſpondere poſitionibus, habes plenè in c. præſentium. ext. de teſtib. lib. 6.

a ADD. ¶ And. Barb. Gul. de Suz. vult hunc §. loqui etiam ſine coniuncta perſona, q̃ p̃t agere ſine mandato, ſi. n. is, quem conſtat hr̃e mandatum, non releuat dñm à iuřo, quanto minus d; ipſum releuare coniuncta perſona, q̃ conſtat non hr̃e mandatum, ſed principium legis loquitur qñ coniuncta perſona agebat proprio noĩe, pro ſuo intereſſe, tunc. n. d; ipſe iurare, nõ alius, & plus mihi placet.

b Ale. Vide bar. in l. qui bona, §. ſi alieno, de dam. inf. in l. 2. in prin. s̃. e.

c Adde s̃. e. in §. quod obſeruari.

d Ale. Vide quæ dixi poſt bal. in l. 2. ĩ. qui ac. non poſ.

1 *Non iurans de cal. cadit ab actione per ſententiam, quæ fertur lite conteſt.* 3.
2 *Non iurans de calumnia, qui habetur pro confeſſo quòd poſſit appellare.*
4 *Nolens reſpondere poſitioni an habeatur pro confeſſo, & an per ſententiam vel* (ipſo iure. 5.
6 *Pœna huius §. quando tranſeat ad hæredes.*

a **§. Quòd ſi actor.** Br̃ dicit. Si actor non vult iurare de calumnia,[a] cadit ab actione. reus nolens iurare hẽbitur ꝓ ↄfeſſo. h. d. Dr̃ hic, ꝙ actor cadit ab actione.
1 † Quæro, an ipſo iure, vel per ſñiam. Certè p ſñiam, vt habuiſtis in aut. principales. s̃. prox. Circa hoc op. & vř iniquum, qa fortè vellet à lite deſiſtere, vt l. poſtq̃ liti. s̃. de pac. ſol. Nõ p̃t deſiſtere actor, vt in aut. q ſemel. ĩ. quo. & qñ iu. Op. ĩ. de iudi. l. ꝓperandũ. §. ſin ãt ex geſtis. Sol. ibi loqtur de abſente, hic de pñte, & iurare nolente.
2 Quæro an iſte † q hr̃ ꝓ cõfeſſo, poſſit appellare. Gl. tua dicit ꝙ ſic,
3 vt l. creditor. §. iuſſus. ff. de ap. Item q̃rit gl. vtrum † iſta ſñia feratur lite non cont. Certè non, qa iuřm cal. poſt lit. cont. d; p̃ſtari. Quæro vtrum reus ſp dẽat condemnari. Dicit gl. & bene, ꝙ non, ꝓ iſtũ text. qui dicit ꝙ prout rei qualitas ſuggeſſerit, forte poſito quod hẽatur ꝓ cõfeſſo, ñ erit efficax ad cõdemnandũ, & libellus ſtabit, ita ꝙ dẽat ſequi abſolutoria. Quæro vtrũ qs poſſit petere tp̃s ad
b deliberãdum.[b] Dic vt ẽt dixi s̃. ĩ §. quod obſeruari. Quæro vtrum ille

a ADD. ¶ Pariſ. Circa hoc vide quod ſing. ponit Iaſ. in repet. l. admonendi, ff. de iureiu. dicens allegando bal. quod ſi poſtquam quis plene probauit ſuam intentionem, exigeretur iuramentum calumniæ, & ille recuſaret, ꝙ per hoc non haberetur pro confeſſo, licèt tale iuramentum peti poſſit in quacunque parte iudicij, c. j. de iu. cal. in 6. Rationem vide per eum. Super quo ipſe dubitat in l. iuſiurandum, & ad pecunias, e. ti. vbi etiam ponit aliam limitationem, quod quando eſt petitum ſolum à parte, ſi non præſtetur per hoc proceſſus redditur nullus, ſecundum bal. per eum relatum, licèt alleget alios tenere oppoſitum. Et idem Iaſ. in l. videamus, §. differri, no. j. ad fi. ff. de in lit. iu. refert ſe tenuiſſe contra bal. in d. §. ſi alieno, de dam. inf.

b Alex. Adde tamen ꝙ contumax in non reſpondendo poteſt purgare contumaciam, licèt iſte actor ſit grauatus in probando, vt dicit bal. in c. j. de mil. vaſ. qui cont. eſt, alle. Iac. de Are. in hac l. & adde ꝙ reſpondens poſitionibus, licèt non congrue, non debet reputari contumax, ſecundum bal. s̃. e. l. §. quod obſeruari, & vide quæ ibi dixi, dicit etiam bal. in d. §. quod obſeruari, quod contumax in non reſpondendo poſitioni non admittendæ, non habetur pro confeſſo, hic ad de bar. in l. de ætate, §. qui tacuit, de interr. act. & dum dixi ꝙ poteſt contumax purgare moram, vide hic per Gul. de Suz. & do. Ant. in c. pe. ext. e.

4 ille,† q nõ vult rñdere põni, hẽatur ꝓ ꝯfesso:ᵃ de hoc fuit magna
a ꝯtentio olim vt refert Cy. hic, & gl. dt ꝙ sic, in l. certũ. ĩ pr. ff. đ cõf.
& ꝑ Azo. ĩ sum. e. ti. C. hodie est fcã de hoc decr. ex̃ de cõf. c. 2. li. 6.
b q̃ đt, ꝙ duo vel tria sunt necessaria, ᵇvt qs ꝓ ꝯfesso hẽat. Primò ꝙ
post li. cõt. scdò, qđ fuerit iuss⁹ à iudice. Tertiò qđ sit pñs, & interroget,
qđ absq; rõabili cã recuset rñdere, tũc ꝑ hri ꝓ ꝯfesso. S; ad
c uerte, ᶜvtrũ eo ipso qđ recusat rñdere, hẽat ꝓ ꝯfesso. † an sit neces
5 se ꝙ hoc ꝓnũciet? Rñ. necesse ẽ qđ iudex ꝓnũciet eũ hri ꝓ ꝯfes
so, vel ꝓnũciet eũ ꝯtumacẽ in rñdẽdo, vel ꝓnũciet eũ sine rõabili
cã recusare, vñ op; iudicẽ patefacere eius delictũ, anteq̃ hẽatur ꝓ
6 ꝯfesso. Casus est in l. eius q delatorẽ. in pr. de iu. fis. Itẽ dico, † ꝙ si
iste talis ꝯtumax in non respondẽdo, vel non iurando decedit añ
d istam pronunciationem, ad eius hr̃des ᵈ non transit ista pœna, vt
habeantur pro confessis. Casus est in l. eius qui delatorem. in pr.

a ADD. ¶ Ale. Sed non ipso iure, & hoc etiam 13 Io. Mon. in d. c. si post præstitum, de conf. in 6. & hoc sequitur bal. in c. si vasallus feudum, si de feu. fu. cõtr. quod computabitur alia ratione, vt quia committitur motui iudicantis in d. c. si post præstitum, dum dicit, absque rationabili causa, ergo requiritur iudicis declaratio, & ideo sis cautus, quia si tu es aduocatus eius, qui non respondet, & causa committatur consulenda, facias ꝙ cõmittatur sola diffinitiua, & non interlocutoria, quia cum sit interlocutũ diffinitiue, id potest fundari rõe contumaciæ, sed altera pars sit cauta, ꝙ faciat cõmitti, q̃ sunt partes iudicis, quod tene menti, & sunt verba bal. in l. constitu. de pœ. iu. qui ma. iu. & in l j. de conf.
b Paris. Vide etiam in mã iurĩ de cal. an satis sit ipsum præstari quandocunque añ conclusionem in causa. Et quid si reus in ratione libelli petat ne postea detur & instet, an processus sit nullus. Ale. in l. qui bona, §. si alieno, de dam. inf.
c And. Barb. An autem requiratur citatio in ista sñia declaratoria? Spec. dicit ꝙ non, in ti. depo. § 8. ad fi. Sed pro hoc vide Io. An. in not. vbi de hoc tangit.
d Et sic habes hic, ꝙ ficta confessio non nocet hæredi. adde tu ad idem Lanfr. de Ori. in repet. c. quoniam contra falsam, de prob. ver. responsiones. Phil. de Peru. in c. cum speciali, §. porrò, de ap.

§. Si enim. Hic est quidam ver. q non eget summariò, imò est quædam rõ præcedentis: iõ d; legi cũ ꝑced.

1 *Aduocati prolixitas damnatur.*
2 *Constitutio edita ad litis ordinationem, porrigitur ad lites futuras super factis (præteritis pendentibus.*

§. Antiqua. Hic §. h; locum in litib. inchoandis post hanc l. & in pendẽtib. si partes sunt præsentes, aliàs
1 secus. h. d. Dñt qdam sup ver. & compendiosa. No. ar. † ꝓ aduocato,
q dicit se breuia verba dicturũ, postea vtitur magna ꝓlixitate
2 verborũ. sic ĩ. de vsuf. l. antiquitas. No. ex isto §. & tene mẽti, † ꝙ ꝯstitutio,
q̃ respicit litis ordinationem, porrigitur ad lites futuras sup
factis etiam præteritis pendentib. vt hic videas, &c. Op. de l. leges.
s̃. de ll. vbi lex ad præterita non trahitur. sol. Ibi loquitur de legib.
que respiciunt litis decisionem, & sic iustitiam, vel iniustitiam partis,
hic de his quæ respiciunt litis ordinationem, seu processum.
Nam processus ẽt de futuro tenet super causa præterita. Ita dico
multum plenè in repet. l. omnes populi. de iusti. & iu. & perpetuò
tene menti, quia quotidie accidit.

BARTOLVS AD III. LIB. COD.

¶ De iudiciis. Rub.

Visis præparatoriis iudiciorum, sequitur videre de iudiciis. Et hanc continuationem vidistis s̃. de pac. super rub.

LEX I.

1 *Conditio actoris quando fiat deterior per litis contestationem.*
2 *Stipulatio vsurarum, quando tollatur per nouationem. 8.*
3 *Vsuræ quæ currunt post litis contest. quõ petantur, an actione, vel officio iud. 6.*
4 *Officium iudicis ordinarium concurrit cum actione ordinaria.*
5 *Rei vendicatio, licèt sit iudicium stricti iuris, tamen est arbitraria.*
7 *Nouationis species est triplex, & de effectu eius.*

a IVdicio. ᵃ Per litis conte. non extinguitur obligatio vsurarum commissa,
vel committenda. h. d. Primò præmittit vnum
añs, ex quo sequitur declaratio qõnis. Secundò
ponit ipsam determinationem qõnis. Secunda
ibi, superest. Antequã ponam casum in terminis,
primò debetis scire, quod hæc l. variatur duob. mo. principaliter.
primò, quod loquatur in stipulatione vsurarum committenda. secũdò,
vt loquatur in stipulatione iam commissa vsurarum, & istæ
lec. tanguntur in secunda gl. huius l. Item prima subdiuiditur in
duas, vna ꝙ quæ vsuræ currunt pendente iudicio, possunt peti vigore
eiusdẽ instantiæ. Alia quod noua instantia opus sit. Ista tanguntur
in gl. super ver. deductum. Pone ergo casum fm primam
b lec. ᵇ s. in stipulatione vsurarum committenda, quæ est magis ra-
1 tionabilis. No. per lit. cont. † non fit deterior conditio actoris, qđ
2 apparet, quia non perimitur stipulatio vsurarum. † No. ꝙ vsuræ,
quæ currunt pendente iudicio, possunt peti. Op. ꝙ per lit. cont. fit
nouatio, vt ff. de noua. l. alia. sed per nouationem stipulatio vsurarum
extinguitur, vt ff. de noua. l. nouatione. & l. Paulus, ergo, &c.
Huius timore hæc l. legitur duob. mo. primò ꝙ illud quod dr̃ in l.
contraria, s. ꝙ tollitur stipulatio vsurarum, loquitur in stipulatione
cõmittenda, hic in stipulatione commissa, & hæc est 2. lec. quæ
tangitur in 2. gl. Declara, vt in gl. & in ea non insisto, quia non h;
dubium. vide gl. Alia lec. est ꝙ loquatur de stipulõe vsurarũ committenda:
tunc ad ꝯrium resp. quod stipulõ vsurarum tollitur per
nouationẽ voluntariam, s; ꝑ lit. cont. fit nouatio necessaria, q̃ h;
nocere actori, vt d. l. aliam. & de re iur. l. non solet. & loquitur hic
3 ita. Modo ad istam lec. op. tex. innuit, ꝙ istæ vsuræ † quæ currunt
post lit. conte. debent peti nouo iudicio. ꝯ, quia imo hoc venit in
cod. iudicio, vt l. ædiles. §. item sciendum. de ędi. ed. Huius timore,
sunt hic duæ lec. vna est quod ꝯrium fatemur, quod hic ꝑt conueniri,
s. per officium iud. vel ẽt actione principali quõ vult. Alij dñt
quod hic d; cõueniri, s. per officium, vel ẽt actione principali, s. in
noua instantia, & ista fuit op. Io. & ad §. item sciendum. resp. ꝙ ibi
loquitur in iudiciis bonæfidei. Vide gl. ꝯ istam résp. Io. vr̃ casus ff.
de rei ven. l. non solum, vc; ꝙ ẽt in actionib. stricti iuris, ea q̃ post
lit conte. emergunt, spectant ad officium iud. Propter quod gl. vr̃
recedere ab opin. Io. tenendo quod hic potest peti ẽt iud. officio.
Opp. extraordinarium non concurrit cum ordinario, vt l. in prouinciali.
ff. de no. op. nun. & l. in causæ. la 2. ff. de min. ergo non d;
concurrere iud. officium cum actione ordinaria. Sol. Dico quod
actio ordinaria non cõcurrit cum officio iud. quod principaliter
4 intentatur loco actionis, sed cum officio iud. † mercenario sic. Ita
loquitur hic, in d. l. ñ solum. ff. de rei ven. Ita defendit gl. istam lec.
Nos quid dicemus? Br̃ dicamus ꝙ opi. Io. est vera, quod istæ vsurę
non veniant officio iud. sed alia interpellatione opus est, vt text.
hic expressè dicit. Ad §. item sciendum. resp. vno modo fm op. eiusdem
Io. ꝙ ibi loquitur in bonæfi. iudiciis, hic in stricti iuris, nec
5 ob. l. non solum. de rei ven. quia licèt rei vendicatio † sit iudicium
stricti iuris, tamen est arbitraria, vt l. in actionib. ff. de in li. iu. & iõ
6 æquiparatur actioni bonæfidei. Vel aliter, & melius, † & ista est veritas,
sicut Deus est Deus. Quædam occurrunt pendente iudicio,
quæ possunt peti ex natura actionis propositæ: tunc possunt ista
expediri per offic. iudi. deseruientis illi actioni, vt d. §. item sciendum,
& l. non solum. Quædam emergunt pendente iudicio, quæ
in natura actionis propositæ non veniunt, vt in casu l. nostrę. nam
vsurę hic debentur ex stipulatione vsurarum, non ex natura actionis
propositæ ad sortem, merito per offic. iud. expediri non poterunt.
Casus est hic. & l. Atheius. §. si. cum l. seq. ff. de aq. plu. ar. & l. si
quis missum. §. si. ff. de dam. inf. Ideo opus est alia interpellatione.
Casus est hic. Modo habes intellectum huius l. Nũc veniamus ad
gl. ma. Op. quod per lit. conte. fit nouatio, vt dixi. sed per nouationem
tollitur omnis obligatio, vt l. j. ff. de nou. inst. qui. mo. tol. ob.
§. præterea. ergo vsurarum stipulatio est perempta. Huius timore
7 debetis scire † quod triplex est species nouationis. Vna est nouatio
quæ est vnius obligationis in aliam translatio, & ista fit duob.
mod. per stipulationẽ, & per lit. cont. factam cum alio animo nouandi.
Secunda nouatio est, ad obligationem nouæ qualitatis adiectio,
& ista fit per lit. cont. contra debitorẽ, & appellatur hæc nouatio
necessaria, & de hac loquitur ista l. Tertia nouatio est primę
actionis ad veterem adiectio, & ista fit per sententiam. nam primę
actioni adiicitur actio in factum ex sententia. Videamus ergo de
effectu istarum nouat. De qualibet ponit gl. per ordinem. ideo vide
gl. in eo quod dicit, per nouationem voluntariam decedit ab
8 obligatione. Dic plenè, vt dixi in d. l. aliã. ff. de noua. † In eo quod
dicit, quod per secundam speciem nouationis interrumpitur prę
scriptio: dic plenè vt dixi tibi in l. 2. §. si. pro emp. Dicam in l. cũ notissimi.
in pr. ĩ. de presc. 30. an. & l. more. ĩ. de rei ven. in eo quod dicit
de actione rescissoria, quæ perpetuatur, dic, verum est in rescissoria,
secus in offi. iud. rescindente, vt dixi plene s̃. ex qui. cau. ma. l.
si. Circa tertiam speciem nouationis, in eo quod dicit, quod lata
sñia super reali parit vtilem in rem, non est verum, nisi in sñia arbitri,
vt l. ne in arbitris. s̃. de arb. secus in sñia iudicis, vt l. miles. §. iudicati.
ff. de re iu. & ibi dixi, & gl. tangit, & dicam in l. actor. ĩ de iure iu.
Item in eo quod dicit, primæ actioni accedit per sñiam, non est
verum in vsuris. Nã si quis vellet prima actione agere, posset agere
insolidum, sicut prius habuistis no. in l. j. si plu. vna. sen. fue. cõd.

a ADD. ¶ Paris. Quòd sententia lata super principali non tollat, quominus pœna committatur suo tempore, vide Com. cons. 142. circa med.
b Ale. Vide de materia Ang. de Arẽ. inst. de act. §. actionum.

LEX II.

Licèt iudice. Quando est petitio generalis, prosecutio spãlis, & sñia generalis, ꝯ exceptionẽ rei iu.
a replicatio doli obiicitur. h. d. Op. de l. cũ q̃ritur. ᵃ & l. & an eadem.
de ex. rei iu. sol. Hic considerata actione generali proposita, & sñia
generali, obst. exceptio rei iud. quia agitur de eodem: sed considerata
prosecutione, nõ agitur de eodem. ideo replicatio obiicitur.
Op. de l. sub prætextu. s̃. de transa. sol. vt ibi dixi. & l. age. e. ti. Op. ĩ.
e. l. si cũ tibi. sol. vt ibi, & illa est not. determinatio ad hanc l. Quæ-

a ADD. ¶ Ale. Quid si pater dedit tutorem filio suo Titium debitorem suum postea conuenitur Titius de male gestis, & fit compromissum de causa. condemnatur Titius in 30. pro male gestis, & omissis. an si agit ad debitum patris sui obstet exceptio? vide Spe. in ti. de arb. §. excipitur, ver. sed pone.

ro, quid

ro, quid si scienter quis omisit prosequi vnum artic. Resp. idem, quia perinde obstat exceptio rei iud. ac si esset prosecutus. Casus est in l.de reb.ff.de arb.qui casus est sing.quo ad hoc,ita ꝙ non est alibi,& ibi plene tractatur ista materia.

LEX III.

1 *Iudex secularis quando possit incidenter cognoscere de causa spirituali.*

1 Quoties. †Iudex incidenter pt cognoscere,ꝙ alias principaliter ñ pt.h.d.hoc est verũ simpl'r,ſm iura nr̃a, sed de iure can.hoc est limitatũ,ꝙ hoc intelligatur,qñ incidit qõ,
a q̃ non sit spũalis Nam de q.spũali non pt ẽt incidenter cognosci,[a] vt ext.q fil.sint le.c.lator.de ord.co.c.tuam.Et possumus dr̃e ẽt,ꝙ hæc limitatio est vera de iure ciuili, vt s̃.de sa.san.ec.l.omni innouatione,vbi feci tibi notare,ꝙqñcunq; emergit aliqua q.in spũalib.non d; terminari sine ꝯsensu epi.qa in talib.ad eum d; recurri. Et ideo vos videtis,qñ opponitur exceptio vsuraria,ſp remittitur probatio ad epm.idẽ in exceptione excõicationis.Item qñ emergit ꝯtentio matrimonij,vt in c.præal.& ext.de sent.exc.c.si iudex laicus.lib.6.Tñ ego ꝯsueui vobis dr̃e,ꝙ pt esse ꝯtentio de mr̃imonio taliter,ꝙ pt expediri per iudicẽ laicum,qa ego dico,ꝙ ille non desposauit talem ꝑ verba de pñti: de hoc aũt an desponsauit eam
b vel ne,hoc est facti,nec est ibi aliqd spũalitatis.[b] Sed si esset ꝯtentio. an inter eos potuerit esse mr̃monium:vel an sint aliqua verba q̃ hr̃ent inducere mr̃moniũ,tunc istud est spũale.Ita loquuntur dicta cap.Idẽ dico de vsuris. Nam si est ꝯtentio inter te & me, qa dico instr̃m fcm̃ de duplo in fraudem vsurarũ. aduersarius dicit ꝯ.Ista q.est super facto,& nihil est hic spiritualitatis.Sed si esset contentio super aliquo ꝯc̃tu certo,vtrum esset vsura,vel non: vt puta in istis emptionib.frumenti, quæ fiunt ante tp̃s, in istis,& in aliis similib. tunc ad epm debemus recurrere. & ita loquitur tex. in d.l.omni innouatione.§.all.& dixi tibi in l.Titia.ff.sol.ma.

¶Contrarietas,& Concordia.

Pro concordia,Aduerte ꝙBar.in hac l.quoties.all.contrariari per d.Ale.in l.Titia.ff.so.ma.vbi dicitBar.tenere ꝯrium eius quod hic dicit.& in l.omni innouatione.C.de sa.san.ec.solut.vnam dat do. Ale.ꝙ aut loquimur in his quę sunt mere ecclesiastica,& quæ nullo modo actiue spectant ad laicos,quia agitur de puniendo clericum,vel hæreticum,& similia. Et tunc siue incidat quæstio facti, siue iuris,nunquam cognoscit iudex secularis,& ita loquitur c.si iudex.de sen.exc.in 6.& procedat secunda op.s.ꝙ incidenter non potest cognoscere.Si autem actiuè caderet in laicum,tunc procedat alia opi.Bar.in d.l.Titia.cum dist.prædicta,quæ fuit originalis Pau.de Leaz.in cle.1.de vsur. Adde prædicta ad Bald. in l.filium. ff.de his qui sunt sui,vel al.iu.

a ADD.¶Paris.Idẽ bar.in tra.dif.inter ius can.& ci.vbi not.tenet ꝙ possessorium causæ spiritualis non est spirituale,secundum bal.in c.j.qui.mo,feu.amic.ti,2.

b Ale.Adde quæ posui in l.Titia,ff.so.ma.

LEX IIII.

Si cum tibi. Snĩa gñalis parit exceptionẽ in ñ ꝓsecutis, si tñ sũt d' appẽditiis ꝓsecutorũ.h.d.Hic ẽ sing. cas',quẽ ita clarè nescio alibi.Op.s̃.e.l.l;.sol.vt ĩ vlt.sol.gl.ꝙ ꝯcordat cũ sũmario qđ tibi dedi.&tene mẽti,qa nescio alibi ita clarè.

LEX V.

a A iudice.[a] Delegatus non subdelegat,nisi sit delegatus à principe.h.d. Op.ff.de of.procon. l.legatus.Sol. Hęc reg.fallit in legato procons.Rõ,quia delegatus est de consensu legis.Op.ff.quis & à quo ap.l.j.§.j. sol.Ibi loquitur in legato ad vniuersitatem causarum,qui potest vnã subdelegare. Op.de aut. ad hęc.j̃.posita.sol.vt ibi videbitis incontinenti.Quæro vtrum iudex delegatus post lit.cont.possit subdelegare. Gl. in quibusdam locis vr̃ dicere ꝙ sic,ad similitudinem procuratoris, vt s̃.de proc. l.neque.Doc.nostri dñt ꝯ,quia dr̃ia est inter procuratorem,& iudicem.Nam per lit.cont.potestas iudicis non plus firmatur.quod apparet,quia potest reuocari etiam post lit.cont.vt l.iudicium soluitur.ff.de iud.quod in procuratore non est.Non sunt hic alia.

a ADD.¶Ale.Quis possit delegare,& subdelegare?vide latè Spe.in ti.de iud.del, §.iam nunc dicendum,vsque ad §.seq. Ex opposito,an delegatus à principe,& an delegatus inuitis partib.& etiam delegatus Papæ,& quid sit officium delegati,vide Spe.in ti.de of.del.§.sequitur,& quid possit facere,& an coercere,vide latè in d.§.sequitur,&quid si est delegata cã plurib.an vnus possit consocio committere vices suas,& consensum,& vide ibi late formam commissionum. Paris. Istam l.inquantum loquitur de delegato principis, limita vt solum procedat in delegato supremi principis. Secus in delegato ducis, vel marchionis. Ita procedat bar.in l.3.§.j.in fi.ff.de dam.inf.Not.tamen ꝙ delegatus inferioris à principe potest subdelegare actum non iurisdictionalem, licèt non possit iurisdictionalem secũdum Pau.cons.61 Vide de materia Fel.in c.cum Bertoldus, de re iud.& in c.pro debilitate,de of.del. & ibi tangit si delegatus haberet necessaria requisita à iure , an posset subdelegare alteri etiam non habenti , vide etiam ibi late Deci.in materia. An autem possit subdelegare vnum artic. ponit etiam Fel.in c.super quæstionum,in pr.ad fi. & prin.seq.de of.del. & in §.illud, ponit late,an & quando delegatus inferioris possit subdelegare.

AVTHEN.

1 *Dispositio huius auth.non habet locum de iure canonico.*

2 *Delegatus ad vnam causam,an possit vnum articulum illius causæ delegare.*

Ad hæc si admini. Pone casũ ſm gl.Op.đ l.à iudice. sol.gl.ꝙ hic loqtur qñ iudex vult delegare reseruata sibi snĩa.& ita cõiter obseruat ꝯsuetudo. dicit gl.Vltr.intelligunt aliter,& melius,ꝙ hic ñ loqtur d'e iudice delegato,sed de assessorib.& sic intelligitur ista aut.vt iudex,q h; suos assessores,possit expedire ꝑ suos assessores oĩa acta,dum tñ ipse ẽt intersit.ita loqtur hic.Iudex vero appellõis,& iudex delegatus,debent omnia acta per se expedire,non per suos assessores.Sed circa
1 hoc sunt† variæ consuetudines locorum : tamen de iure can.ista aut. non procedit,quia iudex potest delegare omnia reseruata sibi sola sententia,vt in c.super quæstionum.ext.de of.& po.iu.del.
2 Item † an iudex delegatus ad vnam causam possit vnum artic.illius causæ committere?Dic vt ext.de of.del.c.j.in cle.

LEX VI.

Seruus. Seruus non habet legitimam personam standi in iudicio.h.d.Et fallit in casib.hic positis in gl. In persona mõnachi dic,vt in aut.causa quæ fit cum monacho.s̃.de episc. & cle.in persona filij dic,vt in l.j.j̃.de bon.ma.

LEX VII.

Cum debitoris. Contra seruum ex persona defuncti domini,agi non potest,sed si non defendatur per officium iudicis,actor in possessionẽ mittetur.h.d.

LEX VIII.

a Placuit. [a]Aequitas scripta præfertur rigori.h.d.Istam materiam explicaui tibi plenè in l.j.s̃.de leg.dic vt ibi.

a ADD.¶Paris.Vide de mã Fel.in c.2.in prin.ext.de re iud.Et intellige qñ æquitas est scripta post rigorem,secus si æque,vide Soc.in l.si tibi,not.8.ff.si cer.pe.

LEX IX.

1 *Plena causæ cognitio in quibus causis adhiberi debeat,& de summaria.2.*
3 *Semiplena probatio sufficit in causis,quæ non parant plenum præiudicium.*
4 *Plures dilationes dantur ad allegandum.*
5 *Iudex an possit limitare terminum ad probandum.*

Iudices. In causis, in qb. snĩa lata plenũ præiudicium parit, d; adhiberi plena causę cognitio.h.d.in sum.Op.de
1 l.sciant.j̃.de prob.sol.†Br̃ quædam est criminalis cã,& in illa exigitur plenissima causæ cognitio,vt d.l.sciant. quædam est cã ciuilis,& in istá qñq; snĩa, q̃ super ea fertur, plenũ præiudicium parit:
2 tunc d; adhiberi plena causę cognitio,vt hic.Et vbicunque† reperies ꝙ in istis causis plenum præiudicium parientib. cognoscatur summariè , intelligitur summariè , quo ad solennitatem iudiciorum,probationes tñ requiruntur plenæ, vt ext.de ver.sig c.sæpe.
3 in cle.& j̃.de nauf.libr.xj.l.de submersis. Si verò sunt causæ† quæ non pariunt plenum præiudicium,tunc requiruntur probões semiplenæ.ff.ad exhi.l.3.§.ibidem.& l.si quis à liberis.§.si vel parẽs. de li.ag.ff.ad exhi.l.thesaurus.cum si. Op.ꝙ non detur nisi vna di-
4 latio,vt l.fi.ff.de fer.Sol.Hic † loquitur in dilationib.quæ dantur ad allegandum,ibi in his, quæ dantur ad probandum. Quæro.an
5 iudex possit limitare terminum† ad probandum seu proponendum exceptiones peremptorias?Cyn.tractat hic, Dyn.in c.indultum.de re.iur.lib.6.dixi vobis plenè in l.2.ff.de re iud.

AVTHEN.

1 *Productioni testiũ vel instrumentorũ,an renunciari possit,et valeat renũciatio.*
2 *Pactum quod contra instrumentum non possit probari, nisi per instrumentum, non valet.*
3 *Allegationibus iuris,quando quis possit renuntiare.*

Iubemus. Op.de l.fi ff.de fer. Gl.dicit, hic in dilationibus, quæ dantur absenti:ibi pręsenti,& petenti.trufa est. Tu dic ꝙ ibi loqtur in dilationib.quæ dantur ad allegandum:hic in his quæ dantur ad probandum.Item scias ꝙ vsus non approbauit quod dentur tot dilationes ad probandum , seu allegandum.Et,vt dixi vobis,non ponitur ista solennitas in numero solennitatis substantialis , ita ꝙ eius omissio vitiaret sententiam,
1 vt dixi vobis in l.prolatam.j̃.de sen.†Quæro,si aliquis renuncia-
a uit [a] productioni testium , vel instr̃orum , an hæc renunciatio va-
b leat.in ista aut.vr̃ ꝙ sic,ibi allegõnib.[b] renunciauit.Gl.determinat contrarium,videlicet ꝙ non valeat renunciatio.& hæc aut.loquitur in allegõnib.iuris.Vide glo.quæ est vna noua gl.Contrarium huius videtur notari in corpore vnde hæc sumitur.& Iac.de Are. tenet contrarium,& etiam Can. vt extr.de testib. c.de testibus.& istud

a ADD. ¶Paris. De hac materia an partes per pactum possint sibi restringere facultatem, vide Ale.cons.301.ad fi.An aũt tunc sit succursum aliquo remedio, vide Ro.sing.202.inci. dubiam est an valeat ꝯctus. Vide ẽt de materia Cæp.caut. 254.& duab.seq.V de Ber.ha.in ver.pacta inter debitorem, vide omnino Fel.in c.2.ext.de prob.vbi ẽt ponit quid in statuto, & ꝙ terminus datus ad probandũ & probatum habendum non trahatur ad allegationes iuris, vide Ale.cons.101. inci.viso processu causæ, vol.2. Vide etiam Ias.hic,& Fel vbi s̃. In contrarium vide Barb.in rub.ext.de prob.Pro prima opi.vide Ale.cons.102.vol.5.

b Ale. Sed quid si simpl'r renunciauit allegationib.an videatur renunciatũ allegationib.iuris vel facti,vide Io.an.in add.ad Spe.ti.de renun.§.j.& Pau.de ca.hic.

istud q̃tidie obseruatur ĩ iudicio:ergo q̃s põt renũciare suis ꝓbõib. s; extra iudiciũ talis renũciatio nõ v;.no.in aut.vt si.phi.ma.de.&
2 cre §.qa vero.†Et iõ illa pacta,q̃ quotidie[a] apponũtur in instr̃is,q̃
a dñt ꝓmittẽtes,ꝙ ꝯ instr̃m nõ possit ꝓbari, nisi ꝑ aliud instr̃m,nõ
3 valent,vt no.in d.§.quia vero.Item illud quod gl.dicit,† ꝙ allegationib.iuris potest renũciari,intellige quantum ad hoc,vt sibi vlterius non statuatur terminus ad allegandum, & non sit quid imputetur iudici:tñ renũciatio non impedit quin lex semper possit allegari.quia illi non potest renũciari,vt l.ornamentorum.de au.& ar.le.de interr.act.l.confessionibus.de le.j.l.nemo potest.

a ADD.¶Pom.In cõtrarium videtur facere tex.in l.testium.C.de testi.& ibi Bal. iuncta regula,ꝙ quę possent fieri per legem,possent fieri per pactum.gl.in l.nõ possibile.ff.de pac.Sol.patet ex dictis per Bar.in l.omnes populi.ff.de iust.& iu.& vide Ale.cons.50.vo.2.Fel.in c.3.de prob.

Paris.Vide Ang.cons.378.incip.ex themate quatu or dubia.in 2.dub.

LEX X.

1 *Causæ continẽtes q̃ dicũtur,ad hoc vt non possint agitari coram diuersis iudicib.*
2 *Ratio conuentionis & reconuen.impedit causas agitari coram diuersis iudicib.*

a 1 Nulli.[a]Hæc l.legitur duob.mod.principl'r.dicit br̃.Cãæ cõtinẽtes ñ debẽt corã diuersis iudicib.diuidi.h.d.†Ad cuidẽtiã dẽs scire ꝙ cãæ dñr inuicẽ ꝯtinẽtes q̃nq;,qa sub vna actione gñal'r plures spẽs,& plura capl'a ꝯtinẽtur.Hoc mõ,hic intell'r hæc l.in secũda gl.h⁹ l.Alio mõ dñr cãæ ꝯtinentes,qa super eadẽ re,l3 diuersis actionib.agatur, vt petitoriũ & possessorium, & isto mõ loqtur gl.ma.Et ista diuiditur in quatuor,vt in ea p;.Redeo ad j. gl.& prout hæc l.loquitur in petitorio & possessorio.Hæc l.legitur 4.modis.Primo modo ponitur hic casus,ꝙ hic vnus impetrauit vnum iudicẽ super petitorio,alius ãt alium super possessorio. Certe hæc lec.non põt esse vera in se,ꝑ duas rões.Primò ne causę cõtinentia diuidatur,vt hic.Secũdò ꝑp naturã conuẽtionis & reconuentionis, q̃ vult ꝙ fiat coram eod.iudice, vt l.Papinianus.& in aut.& ꝯñr.j.de sen.tñ hæc lec.non ꝯgruit lr̃æ ꝑp tex.in fi. q loquitur de eod.impetrante.vide tex.Secũda lec.est q̃d vnus & idẽ impetrauit diuersos iudices in cã possessorij & ꝓprietatis,& dicit ꝙ hoc facere non possit. Sed ꝯ hoc op. ꝙ cã possessionis & pro-
b prietatis,non põt simul examinari,[b]vt l.incerti.j.de interd.Sol.intellige hoc de possessorio, recuperandæ vel adipiscendæ poss. vel ẽt retinendæ,in casu quo põt concurrere cum petitorio, vt dixi in d.l.incerti.& ista le.est bona.Alij dñt,ꝙ l.incerti.præcepit causam possessionis prius examinari,vel terminari,s; tamen non impedit quin cognoscatur simul. Ista non est vera eo casu quo esset contrarietas inter possessorium & petitorium, vt ibi dixi. Alij dñt,& ista est quarta lect.quod finito iudicio super cã proprietatis, volebam impetrare alium iudicẽ super cã possessionis, vel econuerso,quod non possum.Sed ꝯ hoc opp.quod hoc possim finito iu-
2 dicio,vt j.de sent.aut.& ꝯñr.Sol.†Ratio conuentionis & reconuentionis impedit causas agitari coram diuersis iudicib. pendente prima,vt in contrario.Sed ratio continentiæ causæ impedit eas agitari coram diuersis iudicibus, etiam prima finita. Ita loquitur hic,& ff.de quib.reb.ad eun.iud.ea.l.j hic non habetis alia.

a ADD.¶Pom.Limita istã l.vt per Old.cons.17.& no.ꝙ qui est iudex præparatorij,est iudex causę ꝓparatæ,vid Bar.i c.2.de of.del.& Ale.ꝯs.196.vo.2.&63.vo.3. Paris. Ad materiam vide Bar.ĩ l.j.ff.de of.cõsul.vbi ponit multas q̃oes.Et ad materiam vide quod dicit Bal.in l.cassius.ff.de senat.ꝙ licentiatus in studio Papiẽ si non potuit doctorari in studio Bononien.Et ad intelligentiam huius materię quod continentia causæ diuidi non debeat,vide multa per do.Fran.cons.29.

b Alex.Licet continentia causæ non debeat diuidi,intelligitur semper nisi diuisio esset necessaria,vt est casus no.in l.nam & si fur.ff.si cer.pet.vt puta si pecunia quam dedi mutuo,in parte sit consumpta,quoniam tunc ante partem consumptam,&c.Secundo limita istam regulam non habere locum si reus non opponat,quia ad hoc vt ꝓcedat iste tex.requiritur ꝙ pars opponat.Istud fuit singulare dictum Inn.in c.cum M Ferrar.de cõstitu.Adde Bal.in terminis in auth. sed nouo iure.C.de ser.fug.& Bal.in c.j.de contr.feu.inter pa. Et ad limitationem vide Bal.in c.j.de inuestitu.in mari.facta.Tertio fallit,quando petitur coram iudice,qui non habet iurisdictionem vltra partem petitã. Ita singulariter dixit Bar.l.i cõmo.§.duob.ff.com.& vid q̃ dixi in margine mei codicis ĩ hac l.

LEX XI.

1 *Dispositio huius l.est correcta de iure can.& in terris ecclesiæ non sequatur.*
2 *Tempus instantiæ an possit de consensu partium prorogari.*
3 *Tempus instantiæ causa appellationis,prorogatur per compromissum.*
4 *Pactum per quod instantia prorogatur,non firmatur etiam iuramento.*
5 *Cautela an possit instantia causæ prorogari.*
6 *Sententia lata extra instantiam,quando & quibus casibus teneat.*

a Properandum.[a]Hæc est not.decis.Primò ponit statũ suũ,in quo limitat tp̃s instantiæ.Scd̃o ponit actorẽ ꝯtumacẽ.Tertiò reũ ꝯtumacẽ.Quartò iudicẽ negligẽtẽ.Quintò aduocatos negligẽtes.Sextò tutores & cur.Secũda ibi,in §.& si q̃dẽ.Tertia ibi,finaũt reus.Quarta ibi,ĩ §.finaũt alterutra.Quinta in §.illo ꝓculdubio.Sexta in § si verò cãæ. Venio ad primã,q̃ vr̃ dr̃e:Instãtia cãæ ciuilis durat triẽnio,exceptis cãis fisc.
b & publicarũ functionũ.[b] h.d.Et diuidit̃ istud principiũ.& primò ponit ꝓœmiũ.secundò statũ.tertiò exceptionẽ.quartò reepilogat ꝓcedẽtia.quintò r̃ndet cuidã tacitæ obiectiõi. scd̃a ibi,censem⁹.tertia ibi,exceptis.quarta ibi,s; oẽs.quinta ibi,hoc.n. Op.j̃.e.l.§.finaũt in medio.Sol.q̃d hic dr̃,fallit ibi. Op.j̃.vt intra cer.tem.q.cri.ter.l.fi.Sol.q̃d dr hic.fallit ibi,& in aliis ll.enumeratis ĩ gl.quas vide ꝑ temetipsum.Op.& vr̃ ꝙ min⁹ tp̃s statuit,vt j̃.quo.& q̃n iu.aut.q semel.Gl.vr̃ hic velle,& j̃.ꝓxi.§.ꝙ ꝑ illã aut.hæc l.in aliquo mutet̃.q̃d ñ ẽ verũ,vt dicã j̃.ꝓx.& iõ q̃dã dist.q̃ gl.hic ponit,omitto,qa cadit meli⁹.j̃.ꝓx.§.Itẽ op.j̃.de tem.ap.aut.ei q appellat.Sol. hic loqr̃ ĩ tp̃e cãæ principalis,ibi ĩ tp̃e cãæ appellõis.Op.ex̃ e.c.si-
1 gnificãtib.Sol.†De iure can.ista l.ẽ correcta,qa instãtia litis ñ perit triẽnio,iõ illa obseruat̃ ĩ terris eccl'æ,hęc verò obseruat̃ ĩ terris
2 imperij.Circa hãc l.q̃ro de duob.Primò†an istud tp̃s instãtiæ possit de ꝯsensu partiũ ꝓrogari.Gl.d̃t ꝙ ñ,qa istud ẽ ĩtroductũ ꝑp publicã vtil.ex rõib.positis hic ĩ prin.l.ibi.& ius publicũ pactis priuatorũ,&c.Ita d̃t gl.ꝯ hoc vr̃ tex.j̃.q̃ tem.ap.aut.si tñ.Dñt q̃dã ꝙ istud tp̃s instãtiæ ñ põt ꝓrogari paciscẽdo simpl'r,vt hic,s; ꝯpromittẽdo
c sic,[c]vt l.ꝯria.Alij dñt tp̃s instãtiæ cãæ principalis,ñ põt ꝓrogari cõ-
3 promittẽdo:sec⁹†ĩ instãtia cãæ appellõis,vt l.ꝯria,& istud vr̃ ho-
4 die canonizatũ ex̃ de ap.c.q̃diu.ĩ cle.Ex p̃dictis apparet,†q̃d istud
d pactũ de ꝓrogãdo termino instãtiæ,cũ sit ꝯ publicã vtil.[d] ñ pos-
5 set iuro firmari,vt ext.de fo.com.c.si diligẽti.S; vidi adhiberi†talẽ fraudẽ.q̃d vna pars ꝓmitteret alteri hoc ñ allegare,s.q̃d tp̃s instãtiæ sit pemptũ.tñ istud ñ releuaret,qa iudex ipse vidẽs instãtiã pemptã,ñ d; dare sñiam:qa ñ valeret ex quo instãtia iã ẽ pempta. ar.eorũ,q̃ dcã sũt s̃.vt q̃ de.ad.par.l.j.q̃s ergo eẽt mod⁹?cogito q̃d
e vn⁹ mod⁹ sit tñ,s.q̃d de nouo renouet̃ instãtia vno iactu,[e] oĩa repetẽdo ſm q̃d no.ĩ fili ĩ l.mutari.ff.d̃ ꝓc.Prædicta intellige,nisi aliud obstaret,vt q̃n ẽ talis cã ĩ q̃ pempta instãtia eẽt pemptũ i⁹,vt ĩ actiõe de dolo,& silib.qa tũc ñ eẽt faciẽdũ. Quarto,q̃d si sñia sit
6 lata post triẽniũ,†an teneat?Gl.d̃t ꝙ ñ,[f]vide istã gl.ꝯ istã determi
f nationẽ op.s̃.vt om.iu.tã ci.q̃ mil.l.j.in fi. Pro h⁹ declarõe dẽs scire q̃dã q̃ hic tangũtur ꝑ Cy.licẽt nõ ꝑfectè:tñ ꝑfectius ꝑ d.Old.in quadã sua disp.Q̃nq; tp̃s statuitur parti,q̃nq; iudici,q̃nq; instãtię, q̃nq; actioni. Primo casu,q̃n tp̃s statuitur parti,pars ñ auditur p⁹
g tp̃s,vt l.pemptorias.j̃.sen.re.ñ pos.Q̃nq; tp̃s statuitur iudici,[g]tũc aut statuitur iudici tp̃s,& iurisdõi, & tũc finito tp̃e iudex ñ põt aliq̃d facere,vt l.2.ff.e.j̃.quo.& q̃n iu.l.si vt ꝓponis.la 2.Si verò tp̃s statuitur iudici tñ,tũc q̃d iudex facit post tp̃s v3, s; ipse punietur, vt d.l.j.in fi.s̃.vt om.iu.tã ci.q̃ cri.& iõ aduertas ad verba statuti,qa
h vt vides,differt multũ.Q̃nq; tp̃s statuitur instãtiæ,[h] tunc illud q̃d
i iudex facit finita instantia non v3,[i]vt hic cũ gl.Rõ,qa sñia non v; nisi

a ADD.¶Alex.An in executionib.sit dare instantiam,vide Bar.& Pau.in l.litibus. de agri.& censi.lib.11.

Paris.Circa materiam istam habes tractatum per Soc.Item ista lex aliter est limitata per statutum Papi.vide in primo statuto causarum ciuilium.in j.c.

b Paris.Vide ad hoc Com.cons.71.in prin.vbi vult idem esse in camera fiscali domini Marchionis,de quo ibi,quid in fisco principis.item circa istam materiam ad faciendum quod instantia non labatur triennio, vide Cæp.caut.49.Item limita quod instantia non potest transcẽdere terminum nisi esset appellatum ab interlocutoria,quæ causam distulisset vide Pau.de Ca.cons.29.ad fi. Itẽ limita istud non procedere in instantia causæ emergẽtis, quia nõ finitur triennio,sed est perpetua secũdũ Ro.sing.279.inci.nũq̃d instãtia.Cur.hic post prin. & Aret.& Ias.hic post Ale. Itẽ nũquid valeat sentẽtia lata post terminũ præfixũ iudici per statutũ ad causæ expeditionẽ.itẽ an valeat post terminũ p̃fixũ nõ iudici,sed causæ.Itẽ si stet per iudicẽ,an currat tempus,vide Pau.cõs.328.& j̃.in §.fin auté vtraque.Nũquid aũt lapso triẽnio instãtia finiatur ipso iure in totũ,adeo vt ius partis tollatur vide Bal.in c.j.si de inue.inter do.& vas.lis oria.Quid aũt si ꝑp subterfugia partis instãtia labatur,an det̃ restõ,vide j̃.in §.finaũt vtraq;.

c Ale.Et vide Spe.in ti.de of.del.§.restat.ver.sed nunquid de tempore triennij.

d Pom.Præfixio ergo instantiæ est de iure publ.& vide quid Alex.inferat ex hoc cons.50.vol.2.& vide etiam Soc.cons.24.aliàs 13. vbi ponit an per procuratoré possit fieri prorogatio.

e Adde quod Aret.in c.causam quæ.de iud.alleg.& sequitur dicta Bar.hic.

f Paris.Ad idem vide Com.cons.17.inci,Hiero.de Bischeriis.Vide Fel.in c.pen.de iud.in c.de causis,de off.deleg.Item adde ꝙ licet tempus instantiæ principalis non possit prorogari, si tamen iudex pronunciaret de voluntate partium tempus non currere,an valeret, vt interim non laberetur instantia, vide d.Ant.cõs. 44 per tot.& loquitur etiã si defensor causæ fuit ille qui consensit,ne tempus laberetur.in contrariũ vide q̃d dicit Ias.in ista lege in pr.itẽ q̃n sñia lata post instãtiã possit valere.vide Fel.in c.de causis.de quo s̃.& Barb.ibi & Dec.ibi.Itẽ ꝙ non possit ferri sñia perempta instantia super meritis causæ , etiam si lapsus instantię non opponatur.vide Alex.cons.39.vo.5.in prin.Et quando statutũ imponit pœnam,an possit iudicari post instantiam,vide in d.c.de causis per Dec.

g Paris.Vide etiam Fel.in c.plene.de iud.Vide etiam Fel.in c.pe.de const. in c. de causis. de of.deleg.vbi limitat,nisi esset imposita pœna iudici permittenti labi instantiam.De quo etiam vide Alex.in ista l.in prin.

h Vide Spe.in tit.de of.deleg.§.restat.ver.Item si instantia,& ver.quid si statuto. Adde Pau.de Ca.cons.238 Abb.cons.16.lib 2.Et in materia adde,& vide Aret.in c.venerabilis.de iud.aliter distinguentem.

i Pom.Vide Pau.cons.50.& Alex.136.vol.j.& seq.& vide etiam Alex.cons.83 vo.2. vbi dicit ꝙ sententia lata perempta instantia est nulla etiam si iudex pronũciasset de instantia superesse cũ non superesset, & 104.in primo dub. vol.5. Pau. de Cast.338.vbi ponit,an valeat sententia lata post terminum præfixum ipsi causę.

nisi præcedant acta solennia ad sñiam, vt l. prolatam, ĵ. de sen. sed
perempta instantia pereunt oĩa acta pertinentia ad ordinem, vt
l. cum lite. ff. iu. sol. vt videbitis. ĵ. prox. §. Ergo apparet qđ sñia lata
finito tpe, ferẽ sine libello, & litis cont. ĝ non v;. Facit ad hoc ff. de
exc. tu. l. scire oportet. §. ꝯsequens. & qđ ibi no. per do. Qñque tp̃s
statuitur actioni, tunc non est dubium ꝙ finito tempore, finiatur
actio, vt l. fi. š. de dol. & l. superuacuam. š. de temp. app. cum si.

¶Contrarietas, & Concordia.

Pro concordia Aduerte, ꝙ instantia cãæ principalis, pacto nõ pro
rogaẽ, ſm Bar. in hac l. ꝓperandum. in pr. ꝯrium tenere all. in aut.
si tñ. C. đ tem. ap. de q̃ p Im. & Barb. in c. de cãis. de of. del. q Barb.
reprehendit Im. & ꝯcordat. & melius vide in suo ꝯs. 67. vbi plenè
loqtur. Et posset capi talis ꝯcor. p eundem in d. c. de cãis. vt j. opi.
loquaẽ in j. instantia, in q̃ nõ est tm̃ piculum: in d. aut. loquaẽ in cã
apploñis. Et istam vr̃ sentire ipse Bar. in aut. ei q. C. de ap. Adde no.
ĩ l. Seius & Augeri⁹. ff. ad l. Fal. post Bar. & alios do. Ale. ꝯs. 24. vo. 4.

1 *Tempus instantiæ cursus quis.*
2 *Prope finem triennij, dicitur per sex menses.*
3 *Pupillus dicitur proximus pubertati, quando est prope sex menses.*
4 *In causa semper proceditur ad instantiam petentis, etiam altera parte absente.*
5 *Eremodicium actore absente contrahitur.*
6 *Iudex sententiam debet dicere, visis actis.*
7 *Legitimæ expensæ dicuntur, quæ consueto modo fiunt.*
8 *Lex ista in quo suppleatur per aut. qui semel. 16.*
9 *De causa quando dici possit non liquere.*
10 *Absens quòd non damnetur, nisi sit contumax.*
11 *Ad sententiam ab obseruatione iudicij ante triennium actore absente quando peruenirí possit.*
12 *Sententia ab obseruatione iudicij, an sit diffinitiua vel remissiue.*
13 *Si sententia est lata ab obseruatione iudicij, an actio remaneat in primo statuto vel sit nouata.*
14 *Instantia perempta, quæ acta pereant.*
15 *Hodie actore absente, & reo præsente & instante negotium liquidari potest.*

a **§. Et si quidem.** [a] Actor absens lt̃imè citatus, si đ causa
non liquet, condemnatur in expens. si
de causa liquet, diffinitiua profertur pro habente iustitiam etiam
1 si fuerit absens, sine spe retractationis. h. d. No. ꝙ† tp̃s [b] instãtiæ in-
b cipit currere post lit. cont. in casib. ĝ in quib. lis non contestatur,
puto ꝙ incipit currere tp̃s ab ea die, qua cæpit tractari de meritis
cãæ, vt no. do. š. de proc. l. nihil. & habuistis tex. in l. nulla. e. ti. qđ
2 tene menti. No. 2. qđ † ꝓpe finem triennij dr̃ illud qđ est prope
c p sex menses. [c] Et sic facit † qđ pupillus dicatur proximus puber-
3 tati, qñ est ꝓpe per sex menses. Ad idem facit ff. de excu. tu. l. non
4 tm̃. Dixi plene ff. de noua. l. j. vbi gl. tangit. No. 3. qđ sp̃ † qñ vna ps
est absens, d; procedi ad petitionem, & ad instantiam partis peten
tis, vt hic, & l. ad peremptorium. ff. e. & ĵ quõ & qñ iu. aut. qui se-
5 mel. & ibi tetigi. † No. ẽt qđ absente actore ꝯhitur eremodicium,
6 ita ꝙ p̃t peruenirí ad diffinitiuam sñiam. No. aliud qđ † hic dr̃ iudi
cem acta apud se confecta dr̃e inspicere, vt sis cautus in pronun-
ciationib. dicere: visis actis, & agitatis in cã, &c. non. n. sufficit hoc
esse agitatum, si iudex ignorat, vt l. hæc ãt. §. j. ex quib. cau. in poss.
ea. Dixi plenè in l. multum. de cond. & dem. Not. ẽt duo quæ dñr
hic circa expẽsas. Primò dicit, ꝙ d; condemnari in expensis quæ
consueto modo circa lites expenduntur. Secundò in ver. finãt ex
gestis, dicit in expensis quas reus se lt̃ime expendisse iurauerit.
7 Ex quo no. † ꝙ lt̃imè expensæ dñr illæ, quæ cõsueto modo fiunt,
& sic iudex taxare d;. Tetigi vobis in l. non ignoret. ĵ. de fruc. & li.
expens. No. casum in quo ille qui vincit condemnaẽ in expensis.
Vlt. no. ꝙ verus ꝯtumax non appellat. de hoc dicam. ĵ. prox. §. Ve-
8 niamus ad apparatum. op. & vr̃ ꝙ maior † dilatio d; dari actori ab
senti, vt ĵ. quõ & qñ iu. aut. qui semel. Gl. super ver. decem. confi-
tetur ꝯrium, & dicit ꝙ hodie ista dilõ est aucta. Vide gl. Videre nõ
puto hoc verum. aut. qui semel. loqtur qñ ꝯ actorem abñtem qs
vult ꝓcedere ad liquidõnem negotij, & diffinitiuam sñiam: iõ ibi
maiores dilationes statuuntur: hic verò loqtur qñ ꝯ actorem ab-
sentem ꝓceditur ad absoĺonem ob obseruõe iudicij, si negotium
non est liqdum, vel si est liqdum, ad diffinitiuam. vñ hoc additur
huic l. per aut. q semel. qa per hanc l. ñ poterat negotium liqdari
absente actore, l; per illam aut. sic. Op. ff. quæ sen. sine ap. rec. l. j. §.
item cum edicto. Gl. pro sol. huius ꝯrij hic diuinat. Tu dicas qđ
9 fuit hic lt̃ime citatus, in l. ꝯria secus. Op. 3. & vr̃ ꝙ † non p̃t esse ca
sus in quo de cã ñ liqueat. Nam aut probatũ est per actorem, & d;
vincere: Aut non est probatum, & actore non ꝓbante reus absol
uitur, vt š. de eden. l. qui accusare. gl. non bñ soluit, dicit. n. ꝙ illud
qđ actore non ꝓbante reus absoluitur, in dubio est verum acto-
d re præsente. Istud nihil est dr̃e. Tu dic. [d] ꝙ l. ꝯria loquitur qñ non
e apparet actorem non probasse, datis lt̃imis dilõnibus, [e] vt l. fi. ff. de
fer. & ĵ. de dila. l. j. Sed si ponimus actorem se absentasse, non datis
lt̃imis dilõibus, tunc de cã non liquet. Ita loquitur hic. Op. ꝙ non
dẽt recurri ad iurm̃ partis, nisi in subsidium, vt l. admonendi. ff. de
iureiur. & l. in bonæfidei. ĵ. de iureiu. Sol. spãle est hic in expensis.
Op. & vr̃ ꝙ contumax d; perdere litem, vt l. contumacia. ff. de re
iu. Sol. Expone vt ibi, vt cessent ꝯria. Vlt. op. de l. certum. §. si qs. ff.
10 de confes. vbi præsens non damnatur absenti. Solu. verum † est, ꝙ
non damnatur absenti, nisi sit contumax, quia tunc eius absentia
11 Dei repletur præsentia vt ĵ. prox. §. Venio ad qq. & quæro, † vtrũ
ante finem triennij possit peruenirí ad illud, quod hac l. dr̃. In hoc
sunt tres opi. gl. Bul. ꝙ sic. Plac. ꝙ nõ. Io. distinguit. Sed op. Plac. vr̃
verior, quia ad hoc nõ potest peruenirí, nisi prope fi. triennij, siue
sit absens actor, siue reus, vt ĵ. ea. l. §. huiusmodi autem sententia.
hodie autem vr̃ secus, ꝙ non sit necesse tantum expectare, actore
absente, imo potest citius peruenirí ad istam absoĺonem quæ fit
12 ab obseruatione iudicij, vt ĵ. de dila. aut. quod fieri. Quæro † scđò,
vtrum ista absolutio ab obseruatione iudicij sit diffinitiua sñia,
f vel interlocutoria? [f] dic plenè vt l. Titia. ff. de accu. vbi gl. tangit, &
13 ibi tractaui plenissimè. Quæro vtrum ista absolutione † secuta a-
ctio remaneat in primo statu, vel sit in aliquo innouata. Gl. dicit
hic ꝙ in primo statu remaneat, innouatur tamen in aliquib. Pri-
mò in eo ꝙ est perpetua in 40. ann. propter lit. contest. vt l. fi. ĵ. de
præscri. 30. vel 40. an. In hoc dicit verum, licèt quædam gl. videa-
tuẽ velle dr̃e aẽr in l. 2. ĵ. de fruc. & lit. exp. & ibi dixi. Item innoua-
tur in eo, quia adhuc durat vitium litigiosi, licèt instantia sit per-
empta. Hoc tangitur per In. de test. in c. causam quæ. Gl. tñ vr̃ dr̃e
ꝯ. ĵ. de præs. lon. temp. l. j. secundum primam lect. dic vt dixi in d. l.
14 ij. ĵ. de fruc. & lit. exp. Quæro, vtrum acta facta in prima † causa du
rent in secunda, perempta instantia. Br̃ ea, quæ pertinent ad litis
ordinationem, pereunt, vt hic in text. in eo quod dicit cautiones
expirare. & l. 2. ff. iud. sol. In actis vero quæ pertinent ad litis deci-
sionem, gl. remittit ad notata in l. is apud quem. š. de eden. tãgam
15 ĵ. e. l. §. pe. Querit gl. † quid si reus pręsens vult assumere in se on⁹
probandi, vt diffinitiuè absoluatur, an p̃t? Certè non poterit fieri,
per istam l. sed hodie absente actore p̃t negotium liqdari, vt in d.
16 aut. qui semel, quærit gl. † in quo innouetur ista l. per aut. qui se-
mel. dicit gl. primò in numero dierum. Secũdò, quia abbreuiatur
tempus triennij. Hoc non placet, quia ibi loquitur qñ proceditur
ad liquidationem absente actore, hic verò secus. Tertiò innoua-
tur, quia hodie p̃t absente actore procedi ad liquidõnem, quod
non poterat p legem istam. hoc est verũ. Quarto dicit gl. ꝙ hodie
cadit actor ab actione ipso iure, per dicta auth. quod non est ve-
rum

a ADD. ¶Paris. Vide circa istam sñiam ab obseruatione iudicij, Com. cons. 92. in 2. dub. vbi ponit ꝙ si iudex, qui debuit pronunciare instantiam peremptam solum diffinitiue, & in meritis condemnauit reum, ꝙ iudex apploñis p̃t ẽt reformare, & pronunciare bene appellatum, & male iudicatum, & postea reformare eam, & pronunciare instantiam esse lapsam. Et circa illud quod dicit Bar. qđ in causis, in quibus lis nõ contestatur instantia currere incipit arg. huius l. quæ loquitur ẽt vbi executiue proceditur super aliquo instr̃o, quod habeat executionem paratam ex forma statutorum. Super quo vide ẽt omnino Ro. cons. 174. incip. amplissime domine. De quo vide Soc. in tract. instantiarum, in 6. q. prin. in vlt. fall. vbi vr̃ aẽr distinguendo concludere. Et vide in l. multa, š. de proc. & qđ ibi addidi. & Ias. in hac l. in pr. vide Cur. omnino in l. j. C. de iur. cal. Item de ista sñia ab obseruatione iudicij, an per eam dr̃ causa terminata, adeo vt sit satisfactum statuto præcipienti cãm terminari debere intra certum tp̃s, vide Bar. in l. generaẽr, C. de decu. li. 11. An dr̃ diffinitiua, vide Bolo. ad consi. 9 Io. de ana. Pondera omnino Ang. in l. si quis libertatem, in fi. prin. de pet. hæ. vide Ias. de quo š. Item vide ad ea quæ š. dicta sunt do. Ant. cons. 44. in ptin. dicentem, in causis, in quibus leges, vel statuta volunt procedi ſm purã facti puritatem, & velo leuato, non attenditur instantia limitata ex forma statutorum. Item an causæ executiuæ habeant instantiam, vide Pau. ꝙ sic, cons. 293. aẽs, 292. ad fi. Ale. cons. 192. ponit de causis summariis, & Cur. hic, q̃a ista differunt ab executiuis, & Ale. in cons. 192. ꝙ est hodie in 2. vo. dicit ꝙ ẽt in executiuis h; locum talis instantia, & qđ in summariis, & executiuis habeat locum instãtia triennij firmat late Geo. Nat. in rep. cle. sæpe, de ver. sig. d. Bened. de Barziis, q dicit istam esse cõem opi. in tract. de exc. instr̃i, 5. q. prin. item seq̃tur Pau. de ca. cons. 293. inc. viso puncto, ad fi. Seq̃tur Fel. in c. pe. ext. de iud. ꝙ loq̃tur de summariis, ꝓut ibi loq̃tur Abb. & ẽt de execut. Et idem seq̃tur Barb. ibi. ꝯrium tñ t; Are. in d. c. pe. dum loq̃ur de cãis executiuis. & d. Ant. de can. in tra. instr̃i guarentigiati, 33. q. & multi alij quos reperies alleg ãtos per doct. præal. Item an absoluens ab obseruatione iudicij dicans procedere in cã, vide Gem. in c. statutum, §. cum vero, ad fi. de resc. in 6. item de multis q̃ sunt interlocutoriæ, vide Bolo. in addi. cons. 93. Io. de ana. item an absolutoria ab obseruõe iudicij sit diffinitiua, vel interlocutoria, vide Fel. in c. examinata, de iu. & ibi Are. An autem in sñia absolutoria ab obseruõne iudicis, req̃raẽ citatio ꝑemptoria, vide Ias. in isto §. & si quidem, in 7. no. & ibidem ponit qđ aliqñ est interlocutoria, aliqñ est diffinitiua, vide Ab. in c. ad dissoluendum, de desp. impu. Item ꝙ in causa dotis non pereat instantia triennio, vide Ias. in l. j. ff. sol. matr. Vide Bal. notab. in tract. dotis in 14. priuilegio.

b Po n. Sẽtit ergo Bar. qđ dispõ hu⁹ l. h; locũ ẽt in cãis summariis, & executiuis, & vide Ale. ꝯs. 10. vo. 2. & Nic. oĩno ĩ tra. ꝯcor. ꝯrietatũ, Bar. ĩ vlt. ꝯcor. vide ẽt Soc. ꝯs. 95. Paris. Ex forⁱ ãt statĩ Papien. incipit currere à tpe porrectæ petõis, & in actis dimissæ atq; intimatæ pti. L; nõdũ eẽt rñsum p eum. Vide in j. statõ ciuilium, in c. 2.

c Vide Bal. in l. excipiuntur, ad Syllan.

d Io. Fr. Ru. Vide Ale. & Ias. hic & Pau. de ca. q bñ distinguit, in l. orõne, ff. de fer.

e Ale. Vide Bal. ĩ l. sancimus, ĵ. quõ & qñ iu. & vide Bar. l. admonẽdi, de iurei. fuerũt verba In. c. sup eo. el 2. de ap. Spe. ti. de sen. prolat. §. nunc videndũ, ver. istud.

f Adde. n. & vide Frã. đ are. c. exaĩata, đ iu. d. Mo. Soc. c. dilecti, đ lib. ob. ar. 23. q. 5. vbi dẽ qđ ẽ ĩterlocutoria hñs vim diffinitiuæ, & ꝙ sit ĩterlocutoria, ita decidẽdo cõsuluit dñs meus d. Fran. Pepius eius cons. qđ incip. in cã ad me trãsmissa.

rum,vt ibi vidiſtis.Qualr̃ debeat concipi iſta citatio,quando cita tur abſens?vidiſtis.ĵ.quom.& quan.iud.in l.conſentaneum.

1 *Contumax quis poſſit appellari.*
2 *Contra reum abſentem poſt litem conteſtatam,peruenitur ad primum decretū.*
3 *Miſſio in poſſeſſionem,quomodo fiat,quando fit executio ſententiæ.* (ꝙ non.
4 *Sn̄ia diffinitiua,an feratur pro actore abſente non contumace,reo præſente,vbi*

a **§.Si autem reus.** ᵃHic incipit 3.pars,in qua loquitur de reo abſente.Et br̄ dicit.Reo abſente ltīmè citato,ſi de cauſa liquet, ad diffinitiuam ſn̄iam peruenitur,quæ executioni mandabitur,ſine ſpe recuperādę poſſeſſionis,vel appl'onis,&hoc prope ſi.triennij d; fieri.h.d.Op.ꝙ reus audiatur volens recuperare poſ.vt ff.de bo.aut.iu.poſ.aut.ei qui.ſo. quod ibi fuit facta miſſio ante lit.cont.hic poſtea. quod dic vt habuiſtis in l.conſentaneum.ĵ.quom.&quan.iu.l.2.ĵ.vbi in rem ac.
1 Op.2.& vr̄†quod contumax appellat, vnde vr̄ obſtare.ff.de ap.l. creditor,§.iuſſus.Sol.hic loquitur de eo qui eſt contumax in non veniendo:ibi de eo qui eſt contumax in non exhibendo. Opp.ff. de in inte.reſti.l.diuus. Sol.ibi venit iudice ſedente pro tribunali.
2 Quæro 1.†an ɔ̃ reum abſentem poſt lit.cont.poſſit perueniri ad miſſionem ex 1.de creto, cum hæc l.dicat qđ ad diffinitiuam dr̄et perueniri?Reſp.ꝙ ſic,vt ĵ.quom.& quan.iu.l.cōſentaneum,& ita dicit hic gl.Quæro,dr̄ ꝙ ſn̄ia d; mandari† executioni per miſſio-
3 nem in poſſ.in qua re debet fieri miſſio? Gl.diſtinguit.Aut agitur reali,& fit miſſio in re petita: Aut agitur perſonali,& olim fiebat miſſio in omnib.bonis, hodie pro menſura debiti declarati,vt in aut.ei qui.de bo.aut.iu.poſ.Vide gl.Hoc non eſt verum in caſu hꝰ l.quia qñ fit miſſio pro executione ſn̄iæ.ſꝑ debet fieri pro menſura debiti,non omnium bonorum. Et ideo dicit tex.primò mobilium,ſecundò immobilium,tertiò nominum.in l.à diuo Pio.§.in vendōe.ff.de re iu.Item ſubdit hic gl.quod qñ fit miſſio ex perſonali actione ſemper audiatur de poſſeſſione. Hoc non poteſt eſſe verum, qñ mandatur ſn̄ia executioni. Nam tunc ideo fit miſſio, quia non ſoluit, non ideo quia nō venit,& ideo poſſeſſionem nō recuperat,niſi ſoluat,vt l.ſi pecuniæ.in fi.ff.vt in poſſ.leg. Vltimò
4 quæro†an reo præſente: actore abſente non per contumaciam, poſſit ferri diffinitiua pro actore?Gl.dicit ꝙ ſic ar.ĵ.de adul.l.q̄uis indubitati.Iſtud non eſt verum,quia pro abſente, non contumace,non p̄t ſn̄iari,vt habuiſtis no.in l.ea q̄ ĵ.quom.& quan.iu.ff.de re iu.l.quæſitum.eſt tex.in l.furioſo.e.ti.Hic pro nūc nō ſunt alia.

a ADD.¶Barb.Vide Bar.ɔſ.100.inc.à d.Cy.vbi ɔſuluit ꝙ p̄t ferri ſn̄ia in abñtem. Alex.Item ſubdit hic gl.de quo no.vide q̄ dixi poſt Bar.in l.ſi finita,§.Iulianus, ff.de dam.inf.& vide ét ibi Bart.Adde an inſtantia iudicij coram arbitro durec triennio Abb.conſ.39.lib.2.& Pau.de caſt.§.ſeq.¶Pariſ.Alia át forma dať procedendi ɔ̃ reum abñtem ɔtumacem ꝑ ſtatm̃,Papi.& ſm̄ illud ét lite non cont.p̄t ꝑueniri ad ſn̄iam diffinitiuam,vide in 2.rub.de ord.mit.in poſſ.in ſtatutis ciuilium cārum, & iſta ſn̄ia lata per cōtumaciam hr̄ pro iuſta & vera,ſicut ſi eſſet lata ɔ̃ reum ſe defendentem,vide Pau.cōſ.327.cir.fi.l; quo ad alios,vel quo ad alia negotia ſecus eſſet, q̃a præſumitur lata potius, q̃a ſe ñ defendit,q̄ ꝙ iuſtā cām foueat,vide ét q̄ ſcripſi in l.eius q̄ delatoré,ad Bar.in fi.ff.de iu.fiſ.indiſtincte tñ ꝙ non præſumatur lata potius ꝑ ꝑ contumaciam,vide Bar.in l.Papinianus,§.meminiſſe,de inoff.teſt.in 2.no.& longam apoſtillam Alex. vide omnino ſuꝑ oés Fel.c.cum Ber.de re iud.vide 3.q Bar.incip.Peruſinæ ciuitatis ſtatuto.

1 *Iuramentum calumniæ,quando excuſet quem ab expenſis.*
2 *Temeritas litigatoris qūo cognoſcatur,vt condemnetur litigans in expenſis.*
3 *Si cauſa appellationis agitur ex primis actis indiſtincte,victus victori condemnatur in expenſis.*
4 *Iudex poteſt condemnare(etiam ſi non ſit petitum) victum victori,in expenſis.*
5 *Cautela vt iudex teneatur condemnare victum victori in expenſis.*

a **§.Siue autem.** ᵃVictus victori d; condemnari in expenſis.h.d.& iſte §.eſt de præcedenti parte l. no:tex.ibi,pro ſolitis expenſis,&c.Op.ſ.ea.l.§.ſi autem ex geſtis. Sol.Ibi eſt caſus ſpālis,vt vincens condemnetur in expenſis.Opp. ff.de le.2.l.qui ſolidum.§.etiam.Sol.Dicit gl.ꝙ à regula hic poſita facit exceptionem contumacia,vt d.§.ſi autem ex geſtis.Item iuſta ignorantia,vt d.l.qui ſolidum.§.etiam. Ille ergo qui habet iu-
1 ſtam cauſam litigandi,excuſatur ab expenſis.Quæro† ergo vtrū iuramentum calumniæ excuſet quem ab expenſis.doct. tangunt in aut.generaliter.ſ.de epi.& cle.& ibi tetigi.& gl.in aut.de iud.§. oportet.Gul.in l.3.circ.pr.ff.de iureiur.Et dicit ipſe ſic. Iuramentum calum.excuſat à calum.non à temeritate,vt d.l.3.§.j.ff.de iureiur.& l.j.in pr.ff.ſi mul.ven.no.in poſſ.mit.ſed expenſę veniunt reficiendæ, etiam ꝑꝑ temeritatem, vt l.eum quem temere.ff.e.& inſt.de pœ.te.li.ergo iur̄m calumniæ non excuſat ab expen.d.Iac. Bu.nitebať oſtendere, ꝙ iur̄m calumniæ excuſet ét à temeritate. Nam iur̄m iſtud continet ꝙ q̄s credat ſe hr̄e iuſtam cām, vt l.2.§. qđ obſeruari.ſ.ti.1. Et d; intelľi,ꝙ credit iuſtis rōibus,non temerariis,iō illud iur̄m non præſtať,niſi ab homine ltīmo,& hn̄te ætatem ltīmam,vt ibi vidiſtis.q̄ apparet ꝙ nec in calumnia,nec in temeritate eſt.Credo d.Gul.habuiſſe bonum intellc̄m,& ét d.Ia.Bu. Nam iur̄m excuſat à præſumpta calumnia. Item à præſumpta temeritate ſm̄ Iac.ſed pro tanto d.Gul.diſtinxit inter calumniam & temeritatem,quia calumnia conſiſtit in animo,iō non p̄t probari
2 directò. Temeritas†autem p̄t ex actis faciľr colligi.quid.n.ſi errauerit in iure,ꝙ eſt lata culpa,& ſic temeritas,vt l.leges.ſ.de ll.& no.in l.libellorum.§.notať.ff.de his qui no.inf. Itē p̄t apparere ex actis,ꝙ actor non inueſtigauit omnia quæ debuit,anteq̄ perueniret ad iudicium,vt l.q in alterius. ff.de re.iu. ꝙ autem hoc doloſe fecerit,non p̄t ex actis perpendi.Et iō pl; mihi vna practica,q̄ ego induxi,ꝙ ſi apparet alteram partium certo tp̄e litis temerariæ litigaſſe,certo tp̄e non.v.g.poſt productionem vnius inſtr̄i,poſt publicationem teſtium,fuit certa vna pars,ꝙnon hēbat iuſtam cām vel iuſtitiam.iudex dēbit eam condēnare in expenſis factis à die ꝓductionis talis inſtr̄i citra,vel apertura teſtium citra,in antea facta is non.Ar.pro hoc,imo tex.ff.depoſ.l.ſi quis inficiatus. p̄t ēt apparère ab ipſo initio temerariè litigaſſe, & ſic condemnabitur in
3 omnes expen.†Et iſta optimè dicunt d.Inn.& ēt d.Io.An.qui dicunt,ꝙ qñ cauſa app.agitatur ex primis actis,indiſtinctè,victus victori condemnabitur in expenſis.Rō,quia errauit in iure victus, videns omnia acta,ergo hoc debuit cognoſcere vtrum habeat iuſtitiam,vel non,vt no.per Inn.extra.de do.& contu.c.finem litib. & per Io.An.in c.ignorantia.de re.iur.lib.6. Quæro vtrum iudex
4 poſſit†condemnare victum victori in expenſis,ſi nō ſit petitum? Reſp. qđ iudex ſi non ſit petitum, p̄t condemnare in expen.quia iſtud emergit in lite, & pertinet ad offīn eius, vt hic,& l.ædiles.§. item ſciendum.ff.de ędil.edi.& l.non ignoret.ĵ.de fru.& li.exp.tñ ſi iudex condemnōem omittit,non punitur ex hoc,ſi non erat petitum,vt l.4.§.hoc autem iudicium.ff.de dam.infe. & ibi hoc tan-
6 gitur per Dy.& ibi dixi.Et propter hoc ſitis cauti,†quòd ex parte actoris ſemper ponatis in libello , petit reum condemnari ad prædicta,cum damnis,& expenſis factis,& faciendis,&c.ſimiliter ex parte rei hoc petatis.Non ſunt alia.

a ADD.¶Pom.Vide aliq̄d ꝑ Bal.in c.ex parte b,de reſcr.& Ale.ɔſ.122.vbi ponit, an ille,q̄ ſuccubuit ꝑ ꝑ iur̄m delatum aduerſario in ſupplementū,ſit in expéſis ɔdemnādus,& 33.vo.3.vbi loq̄tur qñ adeſſet ſtatm̃,qđ victꝰ victori,&c.qñ eſſet facta promiſſio ꝑ iur̄m de expenſis,& vide ét Iaſ.in l.admonendi,in repe.ff.de iureiu.vbi inquit incidenter ꝙ vix approbat,l; litigans, & ſuccumbens non d; in expenſis ɔdemnari.¶Pariſ.Limita niſi ſit articulus iuris multum dubiꝰ,vide d.Ant.de bu.ɔſ.67.ad fi. Item circa mām̄ expéſarum hēs tractatum ꝑ Ia.de are. Item aliquas dr̄ias inter expéſas q̄ dēntur rōe ɔtumaciæ,& illas q̄ dēntur rōe victoriæ,vide ꝑ Iaſ.in l.j.§.fi.ff.ſi q̄s ius dic.ñ obtem.vbi ét ponit aliquas dr̄ias, an debeantur iure actionis,vel offō iudicis. Item ꝙ vbi ambæ partes ſunt diligentes,ꝙ neutra debeat in expenſis condemnari,qñ perit inſtantia, vt habes ĵ. in §.illo proculdubio.Quid autem ſit in cauſa criminali,vide ad Bar.in l.j.ff.ad Turp.Item ꝙ ſuccumbens in cauſa appellationis ex eiſdem actis, ſit condemnandus etiam in expenſis primæ inſtantiæ,vide Anch.conſ.414.ad fi.

1 *Magnus,quando magis puniatur,quam paruus.*
2 *Diſpoſitio huius §.an habeat locum in his iudicibus, qui per annū tantum conſtituuntur,vel per ſex mēſes.*
3 *Tempus ſemel ſuppletum,iterum non ſuppletur.*
4 *Infinitas eſt euitanda.*

a **§.Si autem vtraque.** ᵃHic incipit 4. pars, in qua punitur negligens iudex.br̄ dicit. Iudex negligens cauſam intra terminum triennij terminare,pęnis legitimis punietur,& ſi iudex fuerit mutatus,& ad litem terminādam minus anno ſupererit,annus ſupplebitur.h.d. Vides
1 hic†ꝙmagis punitur magnus q̄ paruus.ɔ̃ in l.Pedius.ff.de incen. rui.nau.Sol.ibi in pœna corporali,hic in pecuniaria. Op.ff.de iud. l.proponebatur.Solu.ibi non finitur iudicium.ita nec hic,tamen mutatur iudex.Op.de l.ſi iudex.ff.e.Sol.vt ibi.Quero vtrum hæc
2 l.habeat†locum in iudicibus annalibus,& ſemeſtrib.Dicunt quidam ꝙ non,quod gl.non placet,&meritò.nam cum ſit iudex per annum,apparet quod poteſt habere annum,quem vult iſta lex.in Iudicibus autem ſemeſtribus vr̄ ꝙ non poſſit perire inſtantia authoritate huius l.nam cùm debeant habere annum integrum, & in omni capite ſex menſium mutentur, nunquam finietur inſtantia.Ita dicit gl.quam vide.Doct.noſtri dicunt ɔ̃rium. Nam hæc l. loquitur quando iudex mutatur ex caſu , ita ꝙ pars non potuit prouidere. Secus ſi potuit prouidere.ar. ff.quib.ex cauſ.ma. l.ſed & ſi per prætorem.§.ſi ferię.Sed certè,licèt iſta ratio concludat in partibus , non tamen concludit in iudice ſubrogato , cui non eſt
3 quid imputetur.Dicas ergo ꝙ ratio eſt,quia† tempus ſemel ſuppletum,iterum non ſuppletur,vt l.fideic. §.ſi quis decem.de le.3.
4 & l.1.§.ſi cui ita,vt le.no.ca.Item ad hoc facit† ratio vitandæ infinitatis.Quærit gl.vtrum hoc caſu finiatur inſtantia.Et dicit ꝙ fini
b tur,ſed partes reſtituuntur.ᵇDe quo dic vt in gl.

a ADD.¶Pariſ.Alia pœna imponitur ꝑ ſtatm̃ Papien.q̃a punitur pœna 100.floreno rum auri,& in expenſis,& damnis vtriuſque partis. Habes in 1.ſtatuto ciuilium ſtatutorum.Idem ét ibi,in quol; delegato,& conſultore illius,&intellige ſi requiratur, vide Iaſ. hic. Quomodo autem conſuli poſſit iudici ſi ſit clarus, in fine inſtantiæ, vide Fel.in c.pe.de iud. Vide Ale.in l.ait prætor,§.ſi iudex,de re iud.poſt Bar.& an tunc fiat præiudicium parti per lapſum inſtātiæ,vide Fel. in c.cauſa matrimonij,ad fi.de off.deleg.Alex.in l.ſi vni,in prin.ff.de re iud.
b Pariſ.De hac reſtitutione in integ.vide Ale.conſ.408.Et ſic ſi propter ſubterfugia partis erat lapſa inſtantia,an poſſit iudex reſtituere,vide late Ro.conſ.220.

1 *Cau*

1 *Causa in sententia hodie non inseritur.*
2 *Clientulus causa pendente potest cogi soluere salarium aduocato officio iudicis*
3 *Causa in quibus sententiis inseri debeat. (mercenario.*
4 *Instantia licèt sit perempta, officium tamen iudicis durat, vt possit hoc declara-re, & partem in expensis condemnare.*

a §. Illo proculdubio. [a] Hic incipit 5. pars in qua pu-niuntur aduocati. bř dicit. Si ꝑ
negligentiam aduocati causa differtur ltīmè punietur. & si ꝑꝑ sa-
larium nõ solutum retardetur lis, pars soluere compelletur. h.d.
No. hic ibi, ipso vc; iudice, &c. No. ꝙ in sñia d; inseri cã. Circa qđ
vide ꝙ no. per Dy. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de ver. ob. Et hoc
1 refert Cy. ad literam. Sed † hodie non est necesse, ꝙ inseratur cã,
2 vt in c. sicut, ex̃ de re iu. No. ꝙ per † officium iudicis mercenarium
deseruiens cãæ, cã pendente p̃t clientulus cogi soluere salarium
3 aduocato. Videbitis j̃. de suf. l. j. Quæro circa hanc l. † quæ est ista
sñia in qua iudex d; istã cãm inserere? In gl. ponũtur tres opi. Vna
est, quod loquitur de sñia, in qua aduocatus condemnatur, & ista
est clara. alia, in qua declarat partes absoluendas ab obseruatione
iudicij. quælibet est vera, vt puto, nam iudex absoluit ab obserua-
tione iudicij prope fi. triennij, ante tamen elapsum triennium, vt
s̃. e. l. 1. §. & si quidem, sed si triennium est elapsum, & tunc partes
sunt absolutæ ab obseruatione iudicij ipso iure, vt s̃. l. j. in pr. & ha
buistis not. in d. §. & si quidem. in eo quod dicit, ꝙ sñia non valet
post triennium, licèt Pe. & Cy. aliter dicant & malè. Ex quo no. ꝙ
b licèt [b] † instantia sit perempta, tamen officium iud. durat, vt possit
4 hoc declarare, [c] & vt possit partem ꝑꝑ quam hoc contingit, in ex-
c pensis cõdemnare. Hoc probatur in l. præses. j̃. quom. & quan. iu.
& l. 2. j̃. vt intra cer. temp. cri. quæst. ter. Cætera dic vt in gl.

a ADD. ¶ Alex. No. ꝙ in sñia reqritur exꝑssio cãæ, de quo ꝑ Iac. but. in l. 2. §. ignominiæ, de his q no. inf. vbi tradit hãc doctrinam, dicens ꝙ aut iudex vult grauare ɔdemnatum vltra q̃ ɔstet effectus sñiæ simpł̄r latæ, & d; cãm exprimere, vt d. §. ignominiæ, & l. fi. cum ibi no. j̃. de susp. tu. & l. si legatario, §. fi. de fideic. lib. Aut vult reseruare ius, & exonerare eum, ɔ̃ quem fert sñia, & tunc d; cãm exprimere q̃ tali effectui ɔueniat. All. istum tex. & §. senatus, hic all. in gl. Aut neutrum facere, & tũc est cõsilium, qđ iudex exprimat cãm & sic sñia lata ex vna cã pariet exceptionem iud. in l. si mř, §. eadem, cum si. ff. de exc. rei iu. De sub̃a ãt sñiæ, ad eius validitatẽ, ñ est ꝙ reqrat exꝑssio cãæ, c. sicut, đ re iu. Et ab hac doctrina ñ discrepat ẽt Bar. in d. §. ignominiæ, Spe. ti. đ sen. prol. §. quał̄r, ver. verũ, ponit multos cãsus, in q b. i sñia reqrit expressio cãæ, & inter cæteros đt, ꝙ eñ qs absoluit ab instantia, & ꝑ pr̃ onos cãæ, vel alios steterit quo minus potuerit intra instãtiam cã diffiniri, d; exprimi cã, i. cuius culpa stetit, vt hic. Et idem đt vbicũque iudex à iure cõi recedit, l. sciendũ, ff. de ap. rec. & iõ infert, qđ vbi victus ñ ɔdemnat in expẽsis, iuxta rł̄am positã s̃. e. l. §. finãt vtraq;, d; exprimi cã, vt §. oportet, in aut. de iud. & c. calũniam, de pę. & idem dixit Io. an. & alij in c. finem litib. de dol. & cõt. Bar. aut. gñał̄r, s̃. de epi. & cle. & Spe. ti. de expen. §. postremo, arguit in ɔ̃rium, & Bal. in l. ꝑses, C. qũo & qñ iu. & aut. sed nouo iure, j̃. e. & đt ꝙ de hoc est tex. & not. Io. an. in d. c. sicut, vbi ẽt seqt dcã ꝑ Sp. in d. ver. verum in oĩb. fallentiis ibi positis. Pł̄es ẽt casus, in quib. reqritur cãæ expressio in sñia ponit Bal. in l. præses, & aliam fallen. ponit ẽt gl. in d. c. sicut, & Bal. in l. gñał̄r, §. j. de reb. cre. Adde an in sñia sit inserenda cã Pet. de an. cons. 209. vbi đt ꝙ fatuus est iudex q cãm in sñia exprimit. ¶ Paris. Circa istum §. qñ declaratur instantia ꝑempta, qđ sit sñia interlocutoria, vide Io. de ana. consi. 93. ponit Bolog. ibi multa similia. Et vide ẽt Perus. c. cũ cessante, ext. de ap. Fel. in rub. ext. de re iud. Et dum đr qđ remanet iudex finita instantia, in pronunciando instãtiam peremptam, an hoc possit facere, vel arbitrator, vide in repert. in ver. instantia.

b Pom. Vide Ale. cons. 137. in pr. vo. 2. & consi. 9. in fi. vol. 4. & Alex. 29. vol. 5. & 66. e. vol. dicit partem cuius negligentia lapsa est instãtia, in expensis ɔdemnari đre.

c Paris. Vide concor. per Fel. in c. venerabilis, de iud. Si autem neutra pars fuisset negligens, neutra condemnatur, vide Io. de ana. cons. 91. in 3. dub. & ibi ẽt ꝙ vbi non obstat negligentia iudex potest ferre sententiam; & non imputatur parti.

a §. Sin vero causæ. [a] Hic incipit 6. pars, in qua puniun-tur administratores. bř dicit. Si tu-
tor vel cur. negligentes extiterint, quo minus cã intra triennium
terminetur, perit instantia iure remanente minorib. saluo: & dã-
num quod inde contingit, administratores respicit. h.d. Ex isto §.
b habes colligere [b] vnum ex tex. & vnum ex gl. primò an minorib.
detur regressus contra actorem, vel procuratorem constitutum
à tutore, & hic tex. potest induci pro & contrà. Videbitis tex. & te
ne menti. Item tene menti gl. q̃ vř velle ꝙ l. vlt. j̃. de testi. hẽat lo-
cũ ẽt in testib. exaĩatis coram iudice. qđ an sit verũ, dicemus ibi.

a ADD. ¶ Paris. Circa istũ §. inq̃tum vř velle ꝙ bona hr̃dum tutoris, vel cura. sint obligata pupillo, adde ꝙ est casus spãlis, vide Com. cons. 59 inc. qritur ad fi. de quo vide Ias. hic q legit istum §. cum ꝑceden. Et idẽ est in dote, vide Bar. post gl. in l. fi. j̃. q res pig. ob. pos. Bar. Sal. & alij in l. Paulus, in pr. ff. de pig. An eccł̄iæ deť restõ aduersus lapsum instãtiæ, vide Ale. cons. 390. limita istum tex. dum đt, ꝙ prius est agẽdum ɔ̃ administratores, vt ꝑ Pau. de ca. cons. 317. in 4. dub. Item ꝙ ex restõe ex cł̄a gñali, an peti possit anteq̃ agatur ɔ̃ administratores ẽt extra casus hꝰ l. vide Are. cons. 141. Et rõem decisionis hꝰ §. vide ꝑ Bar. l. in prouinciali §. j. ff. de ope. no. nun. vide ad rł̄am huius §. Soc. ɔsi. 199. Et ꝙ iste §. procedat solum in iudicio, vide per Bar. in l. etiam, s̃. si tu. vel curat. vide Abb. cons. 77 vo. 2.

b Vide Ale. cons. 23. dub. 3. vbi đt post istum tex. ꝙ minori aduersus lapsum instantiæ ñ dať restõ, ita nec piæ cãæ, tene mẽti, viđ Pau. đ ca. ɔs. 87. dub. 4. vbi decł̄at.

LEX XII.

a Rem non nouam. [a] Iudices & aduocati debent iu-rare solenniter, vt hac l. exprimi
tur. h.d. No. tex. ibi, vel qui ex iurisdictione sua iudicandi habeat
facultatem. Vide Gl. hic positam, quæ facit mentionem de istis
iudicibus chartulariis, & in l. fi. s̃. vbi & apud quem. not. & perpe-
tuò tene menti.

a ADD. ¶ Paris. Inquantum gl. hic dicit, in aduocatis, l. caueatur, sed consuetudo non seruat, etiam doct. communiter transeunt, ꝙ consuetudo non posset hoc tollere, vide Ro. sing. 429. inc. tu habes.

LEX XIII.

1 *Dispositio huius legis in quib. differt à dispositione l. Properãdum. §. siue autem alterutra. & 3.*
2 *Succumbens interlocutoria, in expensis retardati processus condemnatur.*
4 *Si aliquis debebat citari tribus edictis, & citatus non comparuit in primo, nec in secundo, sed in tertio, debet in expensis condemnari.*
5 *Contumax duobus remediis cogitur expensas reficere.*
6 *Delegati ab inferiore quòd possint citare.*
7 *Arbitri possunt citare.*

a Sancimus. [a] Contumax non auditur, nisi refectis expen-sis. h.d. Op. & videtur quòd ista lex sit super-
flua, per l. properandum. §. sin autem alterutra. s̃. eo. Sol. In multis
1 † differt. ibi loquitur de expensis quæ reficiuntur ratione victo-
b riæ: [b] hic de his, quæ reficiuntur ratione contumaciæ. Item hæc l.
habet locum secundum gl. post litem contest. & ante, illa post lit.
contest. tantum loquitur. Vide gl. innuit hæc gl. si aliquis succum
bat in aliqua interlocutoria ante lit. contest. vel etiam post, quod
c non debet fieri condemnatio expensarum, [c] per dict. §. sin autem.
Nam illę habent locum post lit. contest. Item in diffinitiua senten
tia. Ita videtur velle ista Gl. quæ satis potest sustineri, quòd vigo-
2 re huius l. non fiat condemnatio expensarum. † Non ergo ratio-
ne contumaciæ, nec ratione victoriæ condemnabitur in expensis
ille, qui succumbit in interlocutoria, sed condemnabitur ratione
retardati processus, vt l. non ignoret. j̃. de fruct. & lit. expens. & ibi
dixi. Quid enim si diu fuit litigatũ super iura emergentia, & pro-
cessus diu fuit retardatus, vt l. intra vtile. ff. de min. quod videbi-
tis. j̃. de ord. iud. l. 1. Certè æquum est succumbentem condemna
d ri in expensis, [d] vt d. l. non ignoret. facit quòd no. per canon. extra
3 de dolo & contum. c. finem litibus. Differt † etiam, dicit gl. hæc l.
à l. properandum, quia hic loquitur de omni damno, ibi de expen
sis tantum, vt d. l. non ignoret. Opp. & videtur quòd non fiat taxa
tio, vt l. qui restituere. §. 1. ff. de rei vend. Sol. vt in gl. Opp. de aut.
nouo iure. alias, post iusiurandum, hic posita. Sol. Illa corrigitur,
4 vt statim videbitis. Quæro primò, aliquis debet † citari tribus
edictis, fuit contumax in primo & secundo. comparet in tertio.
e an debet reficere expensas? [e] Doct. dicunt, quòd sic. Idem not. ex-
tra de proc. c. secundo. Dixi vobis quòd est text. in aut. qui semel,
5 j̃. quomod. & quan. iud. † Quæro quibus remediis contumax co
gatur expensas reficere? Resp. duobus mod. vel per officium iudi
cis denegantis ei audientiam, vt hic, vel per act. in factum ex illo
ti. si quis ius dic. non obt. l. j. Quæro, quid vult hic dicere in fi. licèt
non citati, sed requisiti? Dicunt quidam quod delegati non p̃nt ci
tare per edicta, neque per nuntium, sed per seipsos. Hoc vult dice
re, non citati, sed requisiti. Et referunt do. qđ ista fuit opi. d. Loth.
cum esset commissa quædam qõ sibi, & d. Azo. & vna partium e-
rat pulchra domina, vnde d. Loth. dicebat ꝙ non poterant citare

a ADD. ¶ Paris. Adde ꝙ ẽt qđ idem esset, si non fuit ɔtumax, s; processus fuit nullus, Com. cons. 68. & gñał̄r qñcũque aliqs indebite alium in ius traxit, d; in expensis ɔdemnari, l. eum quem temere, de iud. Spe. in ti. de expen. Et circa reum ɔtumacẽ datur alia forma ꝑ statm̃ hꝰ ciuit. hẽs sub 2. rub. de ord. mit. in pos. Itẽ an reqratur citatio in ɔdemnõe istarum expẽsarum ꝑꝑ instantiã, vide Fel. in c. j. de iu. 1. Item ꝙ ista rł̄a procedat ẽt in actore ɔtumace, q ꝑmisit labi instantiã. vide Dec. ɔs. 34. ad fi. ¶ De mã l. vide q̃ dixi in l. si finita, §. Iulianus, ff. đ dam. inf.

b Alex. Quid si qs fuerit excõicatus ex ɔtumacia, an prius dẽat reficere expẽsas anteq̃ absoluať, & q b. cãis qs teneať reficere expẽsas, anq̃ audiať i iudicio, viđ Sp. i ti. đ ɔtu. §. nũc dicamꝰ, ver. imò excõicatꝰ. Et an si reꝰ ɔ ꝑ arẽs petat se absolui à ɔtumacia dẽat i absołõne citari actor, & qd si absoluiť sine citõe actoris, an valeat sñia, & ab ea possit apł̄ari, viđ late Sp. vbi s̃. ver. s; põe excõicatꝰ, cũ si.

c [t] Ale. S; an ob istã ɔtumaciã reqrať ꝙ offerať prĩo expẽsę, viđ Bal. i aut. q semel, j̃. qũo & qñ iu. & an sufficat verbalis oblõ, & vide Im. i d. §. Iulianꝰ Nunqd vna ex trib. citationib. debeat esse gratuita, vide Io. an. c. 2. de proc. hic alle. circa fi.

d Paris. Vide d. l. non ignoret, & talis ɔdemnõ d; fieri statim non expectata sñia diffinitiua, vt vult Bar. in d. l. non ignoret. Et vide oĩno Fel. in c. ad audientiam, el 2. extra de rescr. vel scripsi ad Bar. in d. l. non ignoret. Et circa istam oblationẽ expensarum, vide Ale. in l. si finita, §. Iulianus. ff. de dam. inf. Item ꝙ iusta cã litigandi non excusat ab expensis rõe contumaciæ. Ita d. Ant. ponderat gl. in c. finem litib. extra de dol. & cont. Aduerte tñ qđ in reuocatione tenutæ ꝑꝑ contumaciam requiritur quod satisdetur de iudicio sisti, & si qs possideat immobilia, Gl. in §. administrator, in ver. fideiussorem, in aut. de exhi. & intro. reis, in aut. ei qui iurat, C. de bo. au. iu. pos. Item ad limitationem huius l. vide Pan. in c. fi. de rescr. circa fi. An autem ista lex procedat in minore, vide Alex. in apost. in l. minor ẽt, ff. de min. vide de materia Fel. in c. quoniam contra falsam, de prob.

e Alex. De hoc est casus in c. querelam, de proc. & 74. dist. c. honoratus, no. Bar. & doct. in l. contumacia §. contumax, de re iu. & l. j. ff. si quis ius dic. non obtem. & Spec. in tit. de expen. §. si ante litis, ver. sed quæritur, licet Iac. de Are. hic tenuit contrarium, vide Imo. in l. qui autem ad fi. & ibi Barb. de verb. obl.

per

per nuntium,sed per se,vt irent ad videndum illam pulchram do-
a minā. Sed veritas est,ꝙ possunt citare a per nuntium,sicut arbitri.
6 †vt l.sed & interpellatur.§ j.de arb. Nam iudices delegati hn̄t iu-
risdictionem maiorem quàm arbitri,vt l.ait pretor.§.j.ff.de re iu.
& tex.hic d; exponi non citati,s.per edicta in albo proposita,cum
delegatus nō hēat album,sed reqsiti per nuntium,vel ꝑ seipsum.

a ADD.¶Alex. Vide Bar.in l.2.de iu.om.iu.& in aut.qui semel.C.quom.& quan. iu.& Bal.in l.2.eo.tit.Tex.est in §.eo.in aut.de litig.
Adde.Tu vide d.Mar.Soc.idem tenētem in rub.de dilat.art.4.in 4.dilatione.De arbitris & arbitratoribus,intellige ēt qn̄ sunt electi ex necessitate inducta per statm̄,per no.in l.arbitrio,& in l.si ab arbitro, ff.q sat.cog. in l.fi.ff.à qui.ap.non l3,c.cum spāli,de arb & c.ab arbitris,de of.del.li.6 & idē dicit in arbitris com promissariis,ꝑ l.sed si interpellant,§.j.ff.de arb.q̄a redacta sunt ad instar iudiciorum l.j.ff.de arb.& adde quod l3 arbitri possunt citare per nuncium,non tn̄ poterunt citare testes,sed debent citari per iudicem,vt compareant coram arbitris.Ita Bal.l.sed si interpellantur,§.j ff.de arb.& dicit d.Mar.Soc.vbi s̄.

AVTHEN.

1 *Iuramentum quando debeat præcedere taxationem expensarum.*
2 *Propter iustam causam litigandi expensæ possunt adinuicem compensari.*

a NOVO IVRE. a Aliàs, post iusiurandum. Ista aut.corrigit.l.
Cod. Dr̄ ꝙ prius iurabatur à parte:postea ta-
xabatur à iudice,hodie contrà. Op.ff.de in lit.iu.l.videamus.§.pe.
vbi prius iuratur,& postea taxatur. Dicunt quidam ꝙ illa corrigi-
b tur per hanc.Gl.tenet contrarium,& ista est veritas. b Quandoq;
1 iuratur de veritate,tūc debet pręcedere†taxatio.Postquam enim
est iuratum,non potest taxari,vt hac aut.Ratio,taxatio veniret ꝯ
iuramentum. Quandoque iuratur de affectione,& tunc post iura
mentum potest taxari,vt l.contraria. potest enim iudex affectio-
2 nem partis inordinatam refrenare, sed non veritatem. † Quæro
quid velit dicere tex. hic , neuter debet condemnari in expensis,
propter negotij veritatem. Resp. potest esse, quòd vtraque pars
obtinuit in dimidia eius quod petebatur,vnde compensantur ex
pensæ inuicem,&c.

a ADD.¶Ale.Adde quod Bal.in l.sancimus,in pr.s̄.e.dicit,ꝙ nun̄q̄ h3 locū taxatio,vbi q̄titas expensarum ꝑt probari al̄r,q̄ ꝑ iur̄m ex opposito.Sed vtrum de ferendo sacr̄m,de quo,hic,sit necessaria citatio partis,Bal.d̄t ꝙ n̄ in c.j.in pr.si de inuest.lis or.int.do.& vas.q̄a in odium ꝓcedentis ꝯtumaciæ,vt ibi no.ꝑ Bar. in l.3 §.si ad diem,de re mil.& in ista aut.vide not.ꝑ Bal.in l.3.de fru.& lit.exp.
b De materia huius aut.vide Ale.in l.qui bona,§.qui damni,ff de dam.infec.

LEX XIIII.

1 *Ordinarius non recusatur vt remoueatur,sed vt ei detur adiunctus.*
2 *Iudex delegatus iure ciuili,sine causa recusatur,secus de iure canonico.*

a APERTISSIMI. a Istæ ll.quæ sequuntur non sunt in vsu.Br̄
dicit. Iudices delegati possunt ex causa su-
spitionis recusari, sed partes cogentur ad eligendos arbitros,qui
vice delegati fungentur.Primò ponit dictum. Secundò ponit,&
extēdit illud ad delegatos à principe.Tertiò ponit rōem.Quartò
ponit aliud dictū in delegato à principe.Quintò illud extendit ad
delegatos ab aliis.Scd̄a ibi,l;.n.Tertia ibi,cū post lit.cōte.Quarta
b ibi,eo.Quinta ibi,ꝙ & si.Quæro primò,an iudex ordinarius b pos
sit recusari vt suspectus.In hoc fuerunt opi.inter nr̄os gl.vt hic dr̄
in j.Gl.mag.veritas est,ꝙ non potest recusari,vt remoueatur,s; vt
1 †sibi aliquis adiungatur,vt in aut.si vero contingerit. quam sta-
2 tim videbitis.De iure can.† videtur secus,vt extra de app.c.cum
c speciali.Quæro,vtrum iudex delegatus possit recusari c sine cau-
sa? opiniones fuerunt inter nostros doct. Finaliter nostri doct.&
gl.tenent ꝙ sine causa possit recusari , & sufficit solum quod par-
d tes putēt sibi suspectos,d vt hic dum dicit,suspectum & iudicem

a ADD. ¶Alex.L3 rl̄r delegatus possit an̄ lit.cont.recusari,s̄m In.in c.cum spāli, de ap.hoc procedit nisi recusaretur cum circuitu,& ꝑꝑ subterfugia,q̄a tunc n̄ posset aliquo casu recusari,pro quo allegat̄ casus in c.proposuit,de ap.& satis hic sentit text.Secundo limita per aut.offerat̄,j̄.vt lit.conte.de quo ibi scripsi. Paris.Adde circa istam mām̄ suspicionis,ꝙ iusta cā suspicionis est,qn̄ dareť iudex,q esset aduersarius meus in alia cā,vide Pan.in c.j.ex.de iud.Ea ibi,an pos sit ordinarius recusari,si assessor sit suspectus.item est iusta cā recusandi si fuit testis in cā,vide d.Fran.cons.20.item q̄dam alia in mā̄ vide per eundē in cons. 29.item no.ꝙ qn̄ iudex recusatur suspectus, cautela est ꝙ deleget cām non suspecto.ita Cæp.caut.105.item est iusta cā suspicionis,si ꝯsuluit in cā,vide Cæp. cau.172.Item nunq̄d comminatio sit iusta cā suspicionis,vide Pau.ꝯsi.22.circa med.Item vide q̄nq̄ue casus suspicionis,ꝑ Pan.in c.accedens, el 2.ext.vt lit.nō cont.vide oīno Perusinū post alios in c.postremo.ext.de ap.ēt super gl.& ibi ēt ponit 40.casus,ex q̄b.ꝑt recusari vt suspectus. Nunq̄d āt princeps possit committere cām alicui recusatione remota,vide late Fely.in c.cum inter priorem, ex.de exce.Perus.d.c.postremo,de ap.Item ꝙ iudex possit recusari tanq̄ indiscretus,vide Fel.in c.ad nr̄am,ex.de ꝓb.Perus.d.c.postremo,ad fi.vide ēt de mā̄ Ro.sing.260.inc.nunq̄d si aduersarius loquatur ad aures iudicis,an possit vt suspectus recusari,& q̄uo iudex ꝑꝑ grauamen illatum possit recusari, vide Are. in c.qual̄r,el j.in 3.not.ext.de acc. Quid autem in parib.curiæ,an possint recusari,vide Bal.in c.j.§.fi.de prohi.feu.al.ꝑ Fed.& ꝙ ille qui fuit aduocatus ꝯ me possit,vt suspectus recusari,vide Ias.in l.solet,ff.de iu.om.iu.& ibi hēs duas limitationes ad hoc.ibi ponit ēt ꝙ nō est iusta cā recusationis, si aduocatus partis aduersę sit familiaris & domesticus iudicis,quem vult ꝑꝑ hoc aduersarius recusare.item quasdam cās recusandi iudicem, & qd̄ ēt tertius recusare possit post lit.cont.vide ꝑ Fel.in c.cum sup,de of.del.item an vicarius possit recusari ꝑꝑ suspicionem iudicis, & eꝯ, & an prælatus in cā ecclesiæ, & quædam alia, vide per Fel.in c.insinuante,de of.del.Item ꝙ ille q litigauit mecum possit recusari,vide Are.in c.j.extra de iud.item an s̄nīa lata à iudice recusato,vel suspecto,sit nulla,vide Cur.& Mod.hic,adde Ale.cons.326.circa medium,vbi retenta opin.ꝙ ēt processus sit nullus, limitat nisi pars postea coram tali iudice litigasset,vide omnino cons.103.vbi dicit quod qn̄ suspicio est notoria,ꝓcessus est nullus sine recusatione,vide late Ro.consi.220.vide Pau.de ca.cons.22.Bal.428. in 3 parte,inc.Statuto cōis Papiæ. late Peru.& Præpos.c.cum spāli,in prin.vlt. q.de ap.Et q possint recusari tanq̄ suspecti,vide late Perusi.in d.c.cum spāli.Et an doc.possit recusari,si sit suspectus doctorando & an totum collegium,vide Fel.in c.causam quæ,de of.dele.Et de notario,vt possit recusari suspectus solo instrumento,licèt secus in iudicio,vide Ale.cons.104.vol.5.in 2.dub.

b Poma. Vide de ista materia & seq.Panor.in c.si quis contra clericum,de foro compe.Et an iste,qui adiungitur ordinario,debeat ire pro decidenda causa ad domum ordinarij,vel econtra,vide Pan.in c.ad hæc,de app.

c Alex.Vide late Spe.in ti.de iud.dele.§.sed superest videre ex opposito.Et quid si aduersarius meus est mihi datus iudex delegatus. Dr̄ autem aduersarius ille qui mecum litigat,vt in c.j.extra,de iud.Ad idem tex.in c.fi.extra de eo q mit. in poss.cau.rei seru.& in l.si aduersarius,C.de fi.instr.an possit tunc recusari vt suspectus.Dicas ꝙ sic non solum si litigat nomine suo, verum ēt si nomine ecclesiæ suæ,tanq̄ prælatus,seu vt rector.ita dicit gl.no.in c.cum sup,de of.dele. & ita tenent d.Ant.& Mod.in c.j.extra de iud.sup quovide Io.an.in c.legitim. ver.oīa,de ap.in 6.& de his ēt,j̄.ea.apostil.Et an litigans mecum possit recusari in testem,sicut in iudicem,vide d.Ant.& Abb.in c.j.de iudi.Et final̄r concludunt,ꝙ aut loquimur in eo,qui habuit litem, & ꝑt esse testis. (Ita intelligunt notabilem d.Io.an.in addi.Sp.in rub.de iu.deleg. & ver.est sciendum in ver.6.) aut in eo q habet litem de pn̄ti,tunc distinguunt,aut h3 criminalem,aut ciuilē omnium bonorum,vel maioris partis bonorum,& tunc repellitur total̄r à testimonio,per tex.in aut.de test.§.si vero quis dicat odiosum,in pr.&per ea quę no.gl.& doct.in c.cum oporteat,de acc.& in c.pen.e.ti.& per ea quæ hn̄r in c. frequens,de rest.spol.& in l.ꝑꝑ litem,de exc.tut.Aut habet litem cuiusdam rei mecum,& non repellit testem omnino,sed est in arbitrio iudicis, quanta fides sit sibi adhibenda,ita vr̄ probari in d.§.si vero quis dicat odiosum,ver.seu al's, §.si vero al̄r odiosus,in pr.Sed tu in ista mā̄ considera duo, quæ ponuntur hic. Et adde quo ad primam concl'onem, qn̄ prælat⁹ agit nomine ecclesiæ,bene ꝑt recusari vt suspectus , quia participat commodum , cum sit vsuarius vsque ad mortem,iuxta ea quæ hn̄r in c.pn̄ti de of.ord.lib.6.Pro qua conclu.facit tex.in c.insinuante,extra de of.dele. & ita ꝑ illum tex.determinat Io.an.in fim.q.in c. postremo,de ap.reprehendens Spe.in ti.de iud.del.§.superest,ver.quid si impetraui. Sed vbi æconomus,vel procurator ageret nomine eccl'æ,ad quos nullū commodū pertinet beneficij, tunc oppositū esset dicendū,primo ꝑ tex.quem Abb.& Mod.no.ad hoc in c.postremo ver.eo.negotio,de app.vbi dicunt doct. quod l3 aliquis nō possit esse iudex cāæ, in qua semel fuit aduocatus,in alia tn̄ ꝑt esse eadem rōe in procuratore,qui in eadem cā ꝑꝑ affōnem excluderetur, c.Romana,de testi.lib.6.Secūdo,quia aduocatus contra me in vna causa mihi dr̄ inimicus,l.qui cum maior,§.fi.de bon.lib.& tradit Bar.in l.3.§.fi.de adim.le. Istud dictum Bar.non reperio,imo contrarium ponit gl.in l.si pecuniam,§.proculdubio,in ver.vel hic repelle suam,& ibi pōderat Ba.ergo non repellitur,vt suspectus.Pro hoc facit tex.in c.super eo &quod ibi no.de app.Forte tn̄ posset dici,quòd non haberet locum in eo qui fuisset procurator contra me,vel esset in causa capitali,vel actione famosa,per ea quæ habentur in l.pen.in prin.ff.de inof.testam.& quæ ponit Bar.in l.post legatum,§.sunt qui putant, ff.de his qui. vt indign.Hoc tamen non affirmo pro nunc. Vtrum autem iudex possit recusari qui habuit litem cum parte,licèt nunc sit finita,in dicta rub.non declarauit, s3 satis vr̄ sentire ꝙ nō possit recusari,arg.eorū q̄ dn̄r in teste.S3 tu aduerte,q̄a aut iudex habuit litem mecum,& succubuit, & tunc vr̄ posse recusari q̄a ꝓsumit̄ durare inimicitia aliqualiter ꝯcta per litē adhuc ex culpa sua, aut obtinuit & tūc dicit gl.singulariter,q̄ tene menti in c.vt debitus.de ap.quod iudex non possit recusari,vt suspectus,qn̄ suspicio surgit ex culpa recusantis.S3 q̄a cōiter ibi impugnatur illa gl.ideo simpliciter esset tenendū quod possit recusari.Adde quod circa dicta d.Ant.& Ab. declarantium dicta Io.an.vt s̄.videlicet ꝙ qn̄ aliquis habuit litem mecum tunc,& modo non h3,non ꝑt repellia testificando. hoc vr̄ esse falsum,imo vr̄ distinguendum,sicut distinguitur pendente lite, per doct.In d.c.j.extra, de prob.vt s̄.qd̄ probo,idcirco repellit̄ testis mouēs litem criminalē,q̄a ex tali lite ꝓsumit̄ inimicus, vt in c.cū P.& ī c.cum oporteat,extra de acc.& probat̄ clare in d.§.si vero q̄s dicat odiosum, & ēt in d.ver.seu.§. si vero aliter odiosus.Sed ista rō h3 ēt locum finita lite,q̄a qui semel fuit inimicus,præsumitur durare inimicus,nisi ꝓbetur recōciliatio, sec.Inn.c.cum oporteat.præal.& bal.in auth.si dicatur C.de test.& est casus quem ibi pōderat bal. ad hoc in l.in ipsius,C.famil.erc.ergo pari rōe repelletur nunc, sicut tunc.Amplius dicit Spe,in ti,de iud.del.§.superest,ver.Item quod quondam,ꝙ inimicus ēt reconciliatus potest repelli,vt suspectus.Alle.text.cum gl.3.q.6.accusatores. quod intellige si sit reconciliatus de recenti,aliàs non procederet dictū suum. vt ibi no. Io.an. Præsumitur,n.adhuc durare sua cā inimicitiæ præcedentis, ex qua repellitur adhuc vt inimicus.Facit ad id quod no.tradit bal.l.j.§.idem Cornelio,ff.de quæst.Sed tn̄,quia licet ista ratio fortissime adstringat,tamen vr̄ posse seruari dicta doctorum,qn̄ ille qui habebat litem mecum nō succubuit, qm̄ tunc licèt præsumatur durare inimicitia,quia tn̄ vr̄ contracta culpa mea, iō testis ipse non vr̄ esse repellendus.Ita no.dicit bal.secutus dictum Nic.de Mat.in auth.si dicatur,C.de test.tenuit bar.per illum text.in l.j.§.cum quis,ff.de quæst. Pro quo facit tex.no.quem ipse non alle.in d.§.si vero q.s.dicat odiosum.vbi ille,qui mouit litem criminalē,repellitur à testimonio totaliter donec lis fuerit finita,igr̄ lite finita secus.Sed ꝯ istam doc.est sing.doctrina Im.in c.cum I.&A. in fin.de re iud. dicens ꝙ ad repellendum quem à testimonio,non distinguitur cuius culpa inimicitia fuerit cōtracta,sed satis est ꝙ ille testis habeat me odio. & illud dictum sequuntur moderni,qui habet maximam æquitatem,sed posset forte dici,quòd in tali casu non repellitur à testimonio,sed non adhibetur tanta fides,sicut dicit tex.in d.§.cum quis tenet Bar.ibi quamuis ille tex.non probet dictum bar.si recte consideretur.

d Ale.Et an possim recusare illum quem habui aduocatum cōtra me in iudicem. Vbi tex.& gl.in d.c.dilecto.de testi.

a putat,ar.ad Tre.l.qa poterat.a quod iure can.est sec9,vt ex de ap.c.scdo reqris.§.j.Quæro,qualr formet libellus recusationis.Dic vt in gl.

a ADD.¶Pom.Vbi vide Ale.& Barb.in c.suspectus,de off.deleg.& cons.104.in 2.dub.vol.5.vbi loquitur in notario actorum recusato suspecto,&c.

AVTHEN.

1 *Iudex potest esse arbitrator inter partes,vt eas componat.*
2 *Arbitramentum non dicitur snia,sed magis quidam contractus transactionis.*
3 *Arbitrator semper sumitur in contractu,& non lite.*

a
1 Si vero contigerit. a Vr g hic,ꝙ iudex possit esse arbitrator inter partes, † qa dicit amicabilem compoem.ꝰ.ff.de ar.l.sed si seruum.§.2. Sol. Non pt esse arbiter,vt in pⁿrio.sed arbitrator,vt hic.Et vt dicit gl.in corpo
2 re vnde sumit,hoc † arbitramentum nō dr snia,sed magis qdam
b ꝯctus transactionis,b quia partes recedunt à lite pro eo quod nos dicemus.ad idem.ff.de arb.l.Pomponius scribit,si de meis.§.rece-
3 pisse.Et sic si bene † aduertis,arbitrator semp assumitur ī ꝯctu,& nunquam in lite.Nam præcedit inter nos iste ꝯctus transactionis, vel pacti simplicis, secundum ꝙ arbitrator ille declarabit. Tangunt doc.in l.si qui ex consensu.s.de epis.au. Plenissimè iam dixi in l.societatem.§.arbitrorum. ff.pro soc.Hic non sunt alia.

a ADD.¶Pom.Ad istam aut.inquantum loquitur de epo,vide Ale.cons.182.vo.2. vbi ponit quod loco epi possit alius dari, quoties eps, vel eius vicarius essent remoti.Ad istam aut.vide Pan.in c.licet ex suscepto,ver.septimus casus,& quę ibi posui,de foro comp.& Oldr.cons.14.7.& not.ꝙ arbitramentum non solum dicatur quædam transactio, qñ in forma dictum est, ꝙ amicabiliter de iure,& de facto procedatur,sed etiam si tantummodo dictum est,ꝙ de iure procedatur.& videtur sentire Imol.in l.si ex duob. in 6.q.Bar. dum allegat l.si duo ff.de arbitr.& ibi sequitur Bes.& de duob.reis,quod no.perpetuo.

Parif.Circa istam associationem episcopi, vide omnino Alc.consi.326.vbi inter cætera ponit quòd si fit episcopus absens, quis debet associari.

b I.T.S. Qualiter istud intelligatur vide Bar.in l.quid si Ephesi,§.j.ff.de eo quod certo loco,& in d.§.arbitrorum,in j.q.&in l.si de meis,§.ex compromis.de arbit.quod & ibi dixi in pr.& id quod hic d.Bar.sequitur Ang.hic.Adde tu,& limita dispōnem huius aut.singul.f.m Host.non procedere, qñ in prouincia esset alius iudex secularis qui esset superior iudicis recusati, quia tūc ipse esset adeundus.Ita not. Host.in c.nouit,de iud.& refert & sequitur Ant.de But.& alij de foro comp. & ibi etiam d.Mar.Soci.qui ex hoc infert, ꝙ quando in ciuitate datur superior si recusatur ordinarius inferior,tūc superior debet adiri quod dicit no.Secundo limitat hanc aut.præfatus d.Mar. in d.c.licet ex suscepto,qd habeat locū in iudicibus secularib.subiectis Imperio, secus in subiectis ecclesiæ,allegat quod habetur in d.c.si duobus,in gl.fi.extra de app.

LEX XV.

Certi iuris. Magistratus militares, & homines illiterati, possunt esse iudices. h.d. Sed qūo iudicabunt in scriptis qui literas nesciunt?Dic vt l.fi.j.de sen.ex breui.reci.

LEX XVI.

1 *Delegatus principis,& subdelegatus ab eo exequitur eius sententiam.*
2 *A sententia arbitrorum iuris,& sic electorum vigore statuti non appellatur.*
3 *Quando appellatur à snia snia mandatur executioni per iudicem appellationis.*

Cum specialis. Libellus recusationis d; offerri coram iudice recusato, si est presens,al's coram iudice eius loci vbi est pars,q debit partes cogere ad arbitros eli
a gendos, a quorum snia per primum delegatum executioni mandabitur,sed ad delegantem appellabit.h.d.Ex isto fine hēs notare
1 primò quod † iudex delegatus mandat suam sniam b & eorum q
b vicem eius cognoscūt,executioni. Quod intellige in delegato à
2 principe.Plenè dixi,& ibi Gl.tangit in l.à diuo Pio. in pr.de re iu.
2 No.2.† qd ab arbitris, qui eligunt ex ptāte l.ṗt appellari.& iō isti
c arbitri,q eligūt ex forma statuti d necessitate,magis hñt vī iudicū delegatorū,q̄ arbitrorū,qd millies allegaui,& tene mēti,& hoc vtile e pp multas drias,q̄ sunt īter arbitros, & iudices deleg. Vlt.
3 no.† qd qñ à snia appłat,snia mandat executioni p iudice appłonis.Dixi vobis in l.præcipimus ver.officiis.& l.eos.in pr.j.de app.

a ADD. ¶Alex. Quid si essent plures iudices,& vnus esset suspectus,an alij pñt cognoscere de causa suspicionis?vide Spe.in ti.de acc.§.si.ver.sed quid si vnus. Parif.Et idem esset in arbitris electis de voluntate partium ex iussu tamen iudicis,l.arbitrio,secundum intellectum Ange.ibi & qui sat.cog.vbi Alb.dicit ita seruari. Et de materia istorum arbitrorum,qui eliguntur ex necessitate statuti arbitri tanquam arbitratores & amicabiles compositores,& amici communes etiam quod eligantur ex necessitate, ita disponente statuto, tamen censentur isti,vt arbitratores,& procedunt vt arbitratores,postpositis solemnitatib.iuris ciuilis.Ita singulariter Pet.de anc.cons.270. inc.primo declaratione primi dubij,quod est not.pro statuto Papien. & communiter aliorum cogentium affines ad cōpromittendum,quia loquuntur per verba ampla,de iure & de facto, &c.ideo tales non dicuntur iudices,sed iudicant tanquam iudices. Et ista lex procedit solum quando eliguntur,vt arbitri.Ita etiam sequitur Fely.in c.fi.de re iud.licèt alleget Pet.de anc.in d.cons.corrupte,in numero.

b Ale.Vide late Spe.in ti.de recu.act.§.qualiter,vsque in fi.illius ti.& ibi forma.

c Poma.Et an ab his possit appellari,vide Aret.in l.nemo post 16.q.Bart.ff.de le.j. & Ale.cons 121.vo.4.& Fel.in c.j.de const.in vlt.fol.Pan.in c.pastoralis,§.j.de re scri.& Are.cons.87.Bal.351.in 5.part.& Are.cons.87.Fel.in c.fi.de re iud.

¶De sportulis. Rub.

LEX I.

Quisquis. Executor,q fuit in princ.litis,d; in ea vsq;ad fi. pstare h.d.Hæc de ꝯsuetudine in executorib. non seruant hodie.De hoc tetigi vobis in l.cum sniam.j.de sen.

LEX II.

Omnibus. Si executores non fuerunt idonei, sed negligentes,remouentur: & alij in eorum loco subrogantur.h.d.No. ꝙ iudices delegati possunt eligere nuntios,& electos remouere.Non habetis hic alia.

¶De pedaneis iudicibus. Rub.

LEX I.

PRocuratori. Sententia lata à delegato ab incompetenti iudice,est ipso iure nulla. h.d. Ad euidentiam tu debes scire, ꝙ procurator Cæsaris est competēs iudex inter fiscum,& priuatum,vt l.j.s.vbi & apud quem:non est ergo iudex inter priuatos. Iō pono casum in terminis,&c.Gl.format hic duas q.dic,vt in gl.

LEX II.

1 *Merum imperium est,quod expeditur officio iudicis nobili,& respicit publicā vtilitatem.*
2 *Mixtum imperium est, quod expeditur officio iudicis nobili, & respicit priuatam vtilitatem.*
3 *Iurisdictio est, quod expeditur proposita actione per officium iudicis mercenarium actioni deseruiens.*
4 *Iurisdictio est triplex.*

a Placet nobis. a Habeo istam l.pro difficiliori, q̄ quæ sit in C.meo.visa in tex. & in mā. Gl.nostræ intricant multum istam l. Ego pono tibi casum ṡm ꝙ istam l.intelligit Ia.de Are.q̄ lect.doct.cōiter tenent. Ad euidentiam huius
1 l.pmitte,ꝙprimò est † merum imperium,quod expeditur officio iudicis nobili.& respicit publicam vtilitatem.vt l.imperium.ff.de
2 iur.om.iu.Item est mixtum † imperium,quod expeditur offō iudicis nobili, & respicit priuatam vtilitatem, vt l.nec quicq̄.§.vbi decretum.& ibi no.ff.de of.procons.& le.& l.iubere cauere.d iu.
3 om.iu.plenè de hoc in l.j.ff.de dam.inf. Et est tertium,s.† iurisdō quæ expeditur proposita actione, p officium iudicis mercenariū actioni deseruiens,vt no.in d.§.vbi decretum. & in l.4.§.duas.ff.d
4 dam.inf.& d.l.imperium.Et hæc iurisdō sic diuiditur in tres,† qa quædam iurisdō est magna,& quæ respicit causas status, ingenuitatis,& libertatis,vel cās pecuniarias vltra trecentos solidos,vt in aut.de iudicib.§.audient.Quædam est causa media.s.trecētorum solidorum,& j.vt in d.§.audient.Quædam cā minima,de quib.loquitur.j.de sent.ex bre.re.aut.nisi breuiores. Hoc pmisso,lex nr̄a bt hoc intendit.Causas medias præsides audire debent per se,vel delegare reseruata snia,nisi per occupationes publicas vel cārum multitudinem impediatur:cās vero meri,& mixti imperij, & cās iurisdōis magnas,iudicent per seipsos:causas vero minimas delegent indistinctè.h.d.hæc l.fi. Ista lex h; quinque partes.In 1.parte dicit ꝙ causæ mediæ. j.de his quib.præsi.non pot.cog. ante istam l.non dico pp iurisdōis defectum, sed ne aliæ cāæ magnæ impedirentur,hodie debent de eis cognoscere per seipsos.h.d.Primò videamus literam.Dic super verbo,non possent,non propter defectum iurisdōis,sed ne aliȩ causæ impedirētur.super ver.adhibere, hodie per se debent cognoscere.possunt tamen cognitionem delegare,reseruata sibi snia, vt hac l.ver.quod vsque adeo. hic iunge.& est 1.pars istius l.Dicit d.Imperator per hoc. Vos diminutis honorem,& iurisdōem pręsidis prouinciæ.Imperator resp.ꝙ prædicta debent intelligi, ita quod ex hoc iurisdō præsidis non sit diminuta.potest enim committere cognitionem reseruata sibi sententia.h.d.Iac.de Are.vide tex.& vide Gl.super ver.nec diminuta videantur,sed aucta,quia potest cōmittere cognitionem,sed ipse sententiat,quia est ei honori,secundum Ia.de Are. Redeamus ad ver.ita tamen,quæ est 3.pars l.domine Imperator, quid si præses impeditur iudicare propter publicas occupationes,vel causarum multitudinem? certè tunc poterit committere etiam sniam in dictis causis mediis Quarta pars incipit ibi,ꝙ non ita,& c.in qua loquitur de causis meri.& mixti imperij.Quæro vtrùm propter publicas occupationes,& causarum multitudinem possit causas meri,& mixti imperij delegare?Resp.Imp.& dicit ꝙ non. hunc vers. intellige nisi fuerit absens,vt l.j.§.huius rei.de of.eius cui man.est iur.Sequitur dum tamen.& hæc est 5.pars, quæ loquitur de causis,& iurisd.maiorib.quæ non possunt delegari. Ad istum fi.op.j. de or.iu.l.1.Sol.vt in gloss quia ibi impediebatur propter carbo. non propter iurisdictionis defectum.Opp.de l.si quis libertatem. ff.de pe.hæ.Sol.ibi loquitur de causa seruitutis,hic de causa ingenuitatis, & libertatis, Materiam meri & mixti imperij, tractabo hoc anno futuro,quantum melius potero vsque ad pellem & qa hæc lex perficit de causis meri,& mixti imperij, & de causis,& iurisd.maiorib. & mediis, de minimis nihil dicit, sed dicetur in l.fi. ideo eam his iunge,&c.

a ADD. ¶Parif. Circa materiam delegacionis causarum meri,& mixti imperij, vide quæ addidi in l.j.ff.de of.eius,& in l.more,ff.de in.om.iud.

LEX

LEX III.

Placet. Iudices delegati debent iudicare, nec possunt ad delegantem remittere, & ab eis potest appellari. h. d.

LEX IIII.

a **Placuit.** aSi iudices delegati causam determinare impedientur, debet causa aliis subdelegari. h. d. Quod dicitur de iudice delegato impedito, intellige si impedimentum est longum, secus si impedimentum est breue. vt l. fi. de leg.

a ADD. ¶An causæ mixti imperij, quæ requirunt magnam causæ cognitionem & etiam coertionem possint delegari interueniente aliquo ex impedimentis, de quibus hic, vide quæ scripsi in l. j. ff. de off. eius, ad Bar.

LEX V.

Quædam sunt. Causæ iurisdictionis minimæ possunt sine distinctione delegari.

¶Qui pro sua iurisdictione. Rub.

LEX VNICA.

1 *Sententia nulla ex defectu iurisdictionis non potest consensu partium validari, potest tamen valere in vim pacti.*
2 *Sñia lata à delegato vt valeat, requiritur q̃ sit causa de iurisdictione delegãtis.*
3 *Sententia lata à delegato, qui aliàs erat ordinarius, an valeat si non processit vt delegatus.* *(nit, quomodo valeant acta, & sententia.*
4 *Si iudex delegatus à principio caruit iurisdictione, & lite pendente superue-*
5 *Delegatus principis potest subdelegare causas meri, & mixti imperij.*

IN causarum. Non p̃t delegari causa, quę ad iurisdõem delegantis nõ ptinet: & ille cui delegatur, debet esse iurisd. delegãtis.a Item cum delegatus principis subdelegat, appellatur ad ipsum. h. d. Hẽt 3. partes. Primò qñ cã non est de iurisd. delegãtis. Secundò qñ, nec cẽ, nec persona est de eius iurisd. Tertiò loquitur de delegato à principe, fm gl. nostram. Secunda ibi, quod si quis. Tertia ibi, hoc teneant nisi: No, fi. huius l. quia nescio alibi. Op. j. commu. vtri. iud. l. 2. Dicit gl. fateor q̃ sñia est nulla ipso iure, nisi à partibus approbetur, vt l. ꝯria. Vide gl. quam perpetuò te
b ne menti. Tenet gl. ista, b q̃ sñia nulla † pp defectum iurisdõis iu-
1 dicis, p̃t per consensum partiũ validari, doct. omnes tenẽt ꝯrium, vt l. si expressim. ff. de ap. j. de iu. om. iu. l. priuatorum. Non ob. l. 2. j. comm. vtri. iu. quia ibi ex illa approbõe non validatur sñia, sed
c h; c vt vim cuiusdam ꝯctus, quasi partes fecerint per ꝯctum illud, quod continebatur in sñia. Op. ff. de of. eius cui man. est iur. l. & si
2 prætor. Sol. † ad hoc vt sñia lata per delegatum valeat, sufficit q̃ causa pertineat ad iurisdõem delegãtis, nec est de necessitate, q̃ ille, cui delegat, sit de eius iurisd. vt l. ꝯria. Sed quantum ad hoc, vt delegatus possit compelli, requiritur quod sit de iurisdõne delegantis. Ita debet hic intelligi. Opp. ad fi. nostræ l. de l. j in fi. ff. quis & à quo app. Sol. quidam hñt hic, ad nos, & tunc concor. quidam hñt, ad eos, & tunc dic q̃ speciale est in delegato à principe, vt ad eum appelletur ab eius delegato, vt hic, & est hic sing. casus. Quæ
3 rit gl. super prin. de duab. qq. Primò, quid si ille, † cui est facta delegatio, alś habeat iurisdõem, & partes scienter coram eo litigauerunt, an vleat sñia? gl. vr̃ dr̃e q̃ sic. Tu dic fm Azo. inspiciẽda acta,
d an cognouerit, vt delegatus. d & ñ valeat, vt hic, & s. ti. j. l. j. an cognouerit, vt ordinarius. ex vigore iurisdictionis prorogatę, & tũc
4 valeat. Ita debet intellı̃ gl. Quæro qd si in prin. cãæ † delegans carebat iurisdõe: postea pendente cã, iurisdõ superuenit, an ꝯfirmet iurisdõ delegati? dicit glo. q̃ sic ab isto tpe, non tñ trahitur retro. ꝯ no. gl. in l. j. j. vbi de crim. agi op. & ibi dicam tibi. Vlt. quærit gl.
5 † qd si princeps delegauit cãm meri, & mixti imperij, an illã cãm possit subdelegare? & tenet gl. hic q̃ sic, Mar. Sil. tenet ꝯ. Puto Gl. verum dr̃e, p hunc tex. qui hic dicit, nullo personarum cãrum ve, &c. & sic sine distinctione causarum delegatus à principe subdelegat. Idem tenet Gul. de Cu. in l. 1. de off. eius cui man. est iur. ar. l. pater. §. quindecim. de le. 3. & dicemus, in l. 1. de off. eius cui man. est iur. & sic est sing. casus hic, quòd delegatus à principe causam meri imperij subdelegat, &c.

a ADD. ¶Paris. Circa mãm, an Papa, vel eps possit delegare cãs clicorum, & eꝯ an princeps laicus possit delegare cãs laici clericis, & an fratres minores sint capaces delegationis, istam q. vide per Ias. in rub. de of. eius, & sex requisita, vt possit fieri delegatio, & delegatus ꝯpelli, vide per Ias. l. eum q. ff. de iur. om. iu. Item q̃ eps, vel alius clericus possit eẽ delegatus principis secularis, vide Fel. in c. inter dilectos, ex. de fi. instr. An āt ad petitionem clerici possit Papa delegare cãm ꝯ laicum, vide Bolog. in addi. & consi 34. Io. de ana. item de eo quod dcm̃ est, s. an possit cã ciuilis clicorum delegari laico, vide Are. in c 2. extra de iud. vbi ẽt ponit, an possit ꝯstitui laic⁹ vicarius epi, vel alius administrator, vel procurator ecclesiæ, & latius ibi vide Dec. & alia in discursu. itẽ ad ea q̃ dicta sunt s. an clerici, vel religiosi possint esse delegati inter laicos cãum mere laicaliũ, vide late Barb. i rub. ex. de of. del. ꝯcludẽs q̃ ñ. Vide Dec. c. 2. de iud. late de istis. Et q̃d eꝯ si cl'ic⁹ sit delegat⁹ laici, an possit cognoscere đ cãis spũalib. incidẽtib. vide late Fel. c. cũ sit gñale, de fo. comp. hẽs ad Bar. i l. Titia, ff. so. ma.
b Pom. Vide gl. in c. significasti, extra de for. comp. Pan. conf. 92. vo. 1. & 30. vol. 2. & conf. 62. eo. vol. Fel. in c. cum ex offi. de præscr.
c Adde tu & vide d. Mar. Soc. in c. significasti, ar. 7 q. 8. de for. comp.
d Alex. Tex. est in l. sed & si seruum, §. si q. s iudex, ff. de arb. Ad idẽ facit i c. sup. de of. dele. c. ex parte Aŝtẽ. de cõce. p̃b. & l. si is ad quẽ, ff. de ac. hæ. l. p̃terea, de eo q̃ p tut. sed si litigarũt coram eo tanq̃ ordinario, tũc valebit pcessus. alle. l. 1. §. 2. ver. sed & si, s. de iud. vbi satis est, q̃ partes processerunt ex capite prorogãdi; l; iudex errauerit, s; pcedat opi. In. c. cũ ex officij, de p̃sc. Spe. de iur. om. iu. §. j. ver. & ita ẽt, Bar. in l. si p errorẽ. de iur. om. iu. & Bar. iu rep. l. falsus, C. de fur. & ita ẽt t; Ful. in d. l. si p errorem, de quo ẽt per bar. in l. cum qui, de iu. om. iud. & in d. l. falsus, & hic, & Pau. de cast. in d. l. 2. §. prætor, in pr. đ off. eius, & per Rof. ibidem qui impugnat primum membrum, s. scriptæ distinctionis, & mouetur, quia ibi est defectus in causa efficiente, &c. Vide Ale. quia inueni hanc apostil. in reportatis ipsius Alex. in l. si per errorem, ff. de iur. om. iud.

a ¶Ne quis in sua causa. a Rub.

a ADD. ¶Paris. Limita ñ pcedere ĩ pricipe, vľ pplo ñ recognoscẽte supiorẽ. viđ Fel. ĩ c. cũ venissent, extr. de iu. Vide ibi late Dec. vbi ẽt q̃d ĩ inferiore principe.

LEX VNICA.

1 *Qui non recognoscit superiorem, est iudex in causa propria.*
2 *Ciuitas quæ non recognoscit superiorem, iudicat in propria causa.*
3 *Episcopus an possit esse iudex in causa suæ ecclesiæ.*
4 *Potestas an possit esse iudex de iniuria facta eius familiæ.*

a **GEnerali.** aRub. summat l. Hoc intellige verum, ni-
1 si in iudicib. qui † non recognoscunt superiorem. tunc. n. ipsimet iudicant causas suas, vt ff. de hæ. inst. l. & hoc Tiberius. Et ita videmus de facto in ciuitatib. b quæ
b
2 non † recognoscunt superiorem. Pro quo facit Gl. in l. si alius. §.
3 bellissime. ff. q̃đ vi aut clam. † Quæro, an eps possit esse iudex in cã suæ ecclesiæ. Vide Inn. ex̃ de ele. c. nosti. Item vide circa prædi-
4 cta ex̃ đ iud. c. cũ venissent. Itẽ † an Ptãs possit esse iudex đ iniuria fcã familiæ suæ. Ia. de Are. disputauit q. q̃ Cy. hic ponit đ verbo ad verbũ. & ego dixi in l. si qs forte. §. si qs. ff. de pę. Cætera dic vt ĩ gl.

a ADD. ¶Pom. Vide Ale. ꝯs. 1. vo. 5. Fel. c. j. đ p̃b. 2. no. & c. post cessionẽ, đ p̃b. Ant. de Prat. conf. inserto in ꝯsiliis bar. ad fi. vo. j. ꝯs. 24. vo. 2. Pan. c. cũ venissent, đ iu.
b Ale. Et limita hanc l. vt p bar. l. ex sñia, ff. de test. tu. vbi dicit q̃ ptãs ñ p̃t pronunciare sup tota iurisdõe, sed an sit ptãs sup vna cã tm̃, bene potest pronunciare ex opposito & ad hæc quæ dicit hic bar. vide q̃ habes post gl. in c. j. de malefic. Add̃, an eps possit eẽ iudex ĩ cã eccł'ię suę, Old. ꝯs. 156. & đ ĩiuria fcã famil'ię, đt Pa. đ ca. q̃ ptãs possit nognoscere, si ẽ notoria, q. a poti⁹ dr̃ exeq, q̃ cognoscere.

¶Qui legitimam personam. Rub.

LEX I.

a **Si cum esses.** a Sñia lata ꝯ minorem defensore carẽtem non valet. h. d. cum l. seq. Super l. 1. dicit gl. q̃ hoc est verum in sententia diffinitiua, secus in interlocutoria. Intellige interlocutoria de mittendo ex primo, vel secundo decreto, vt vidistis in l. si præses. quomodo & quando iud.

a ADD. ¶Paris. Circa istã mãm, adde Pet. Gerar. sing. 66. q̃ minor ñ hẽat ltĩmam personam standi in iudicio, limita, nisi iuraret non ꝯuenire processui & sñiæ, vide Ias. in aut. sacramenta, C. si aduer. vend. vbi etiam hoc limitat, sed non firmat. Et an in criminalibus, vbi proceditur sine figura iudicij minor possit stare in iudicio, vide Are. in l. cum & nos minores, C. si aduer. rem iud.

LEX III.

1 *Iudicium momentaneæ possessionis, quare sic dicatur.*
2 *In isto iudicio momentaneæ possessionis lis contestatur, probationes tamen non*
3 *Hæc lex de quo possessorio loquatur.* *(requiruntur ita claræ.*
4 *Minor licèt possit agere in causa possessoria, non tamen potest conueniri.*
5 *In causa possessionis, quando possit fieri articulus de proprietate, vel dicatur impertinens.* *(valeat eius dictum.*
6 *Testis deponens super articulo possessionis, si deponat etiam de proprietate, an*

Momentaneæ. Hęc est difficilis l. & multum vtilis, & no. Et diuiditur in 3. partes, fm lec. magis vtilem. Primò dicit q̃ minor h; ltĩmam psonam in cã momen-
a taneæ possessionis.a Secũdò, q̃ non h; ltĩmam psonam in cã proprietatis. Tertiò, q̃ non p̃t p modum reconuentionis minor reconueniri in cã proprietatis, sine ltĩmi administratoris authoritate. Scđa ibi, sub colore. Tertia ibi, nihil āt. & hoc sit p summario
1 fm lect. Azo. magis vtilem. † Quæro quare dr̃ iudicium momentaneæ pos. Resp. dñt q̃dam, q. a cognoscit de cã summariè. Dñi, nõ intelligatis summariè, hoc est sine libello, & litis contestõe, quia
2 in eo d; † lis contestari, vt inst. de interd. §. retinendę. & plenè dico in l. naturalr. §. nihil commune. de acq. pos. sed summariè, q. a probões non requirunt ita clarè, vt j. quo. bo. l. j. & ibi dixi. Pōt tñ agi aliquo possessorio, vt condictione ex l. momentaneæ. j. vnde vi. in quo cognosceretur summariè, vt ibi dixi. Dicit tex. & ibi gl. sentit, & ibi dixi vobis. Vel dic, momentaneæ, quia possessio est apta
3 momento durare penes vincentem. † Quæro secũdò, de quo iudicio possessorio loquatur hic? Resp. licet gl. hic variet, tamen veritas est ista, q̃ prout refertur ad personam minoris, potest intelligi de iudicio possessorio adipiscendæ, vel recuperandæ possessionis, vt j. si per vim, vel alio mod. l. 1. Nam adipisci non potest ipse possessionem sine domini voluntate, nec diceretur habere personam legitimam in iudicio. In hoc vr̃ residere ista gl. Quæro vtrũ iudicium momentaneæ posses. possit contra minorem intentari? Quid

a ADD. ¶Paris. An representetur maior in hoc iudicio, & an si lædatur possit restit. in integ. vide Ias. in l. sciendum, de verb. obl.

Quidam dñt ꝙ nõ, qa hic dr̃ actio, nõ ãt loqr̃ de defensiõe. Ita po
4 nũt qdã †casũ in fi. nr̃æ l. ꝙ minor ñ possit ꝯueniri de possessiõe,
l; possit agere, qđ satis mihi p;, qa in eorũ fauorẽ ẽ inductũ, vt pos
sint agere de possessiõe, ğ nõ d; redũdare ĩ eorũ læsionẽ ꝙ possint
ꝯueniri. Vltimò gl. tua hic, in fi. dicit no. ar. ꝙ testes ĩ cã pos. ñ sũt
interrogãdi de ꝑprietate, & si interrogẽt, nõ v; adictũ eorũ. Ista gl.
5 ꝑt intelligi 2. mo. primò †an in cã pos. possit fieri articulus de pro
prietate, vel dicat articulus impertinẽs. rñ. ꝙ qñq; articulus ꝑprie
tatis est impertinẽs in q. pos. qñq; in interdicto retinẽdæ, vt dixi ĩ
l. j. ĵ. vti pos. qñq; in interdicto adipiscẽdæ, vt l. fi. & l. j. ĵ. quo. bo. l.
j. quorum le. & in q̃libet earũ no. in l. 2. ĵ. de edi. diu. Adr. tol. & ibi
no. Itẽ qñq; in interdicto recuperãdæ pos. vt in casu l. cũ q̃rebat. ĵ.
6 vñ vi. & ibi gl. no. & bene. & ibi dixi. †2. mõ ꝑt intelligi, qđ si arti-
culus de pos. tm̃ dicat, & testis deponit de ꝑprietate, an valeat? Bř
oẽs doc. intelligũt sic, Aut testis iurauit simplr̃ dicere veritatẽ sup
his, q̃ in articulis ꝯtinẽt, & tũc illud, qđ đt de ꝑprietate, nõ v; qa
deponit nõ iuratus, ğ, &c. vt l. iurisiurãdi. ĵ. de testi. Aut iurauit di-
cere veritatẽ sup articulis, & tota cã, & tũc valeat dictum ei⁹, &c.
a ADD. ¶Et no. gl. quòd probatio eius, quod fieri non debuit, nihil releuat. Limi-
ta vt habes per Ale. in l. à diuo Pio, §. si quis, de re iud.

¶Vt nemo inuitus agere, vel accusare cogatur. Rub.

LEX VNICA.

Inuitus. Idẽ dicit tex. ꝙ rubr. nõ eget summario. Dicit tñ gl. ꝙ ex causa qñq; statuitur terminus ad agẽdum vel accusandum, quod dic vt in gl. & plenè dixi in l. Titia. de accus.

¶De ordine iudiciorum. Rub.

Continua vt in gl. &c.

LEX I.

1 *Si pupillo agẽti mouetur quæstio status, an iudiciũ differatur, vel causa status.*
2 *Sententia lata super principali quando præiudicet super incidenti. 3.*
4 *Sententia lata super incidenti, quando faciat præiudicium, si in alio iudicio per modum actionis agatur super eo.*
5 *Super incidenti quando sit pronunciandum.*
6 *Exceptio rei iudicatæ, iusiurandi, & transactionis, impediunt litis ingressum, & quando dicantur emergentes, & super ipsis sit pronunciandum. 7.*

a Dite præsidem. Super incidẽti a nõ est ꝑnunciãdũ, s; pronũciat̃ sup principali. h. d. ista no. l. Et primò ponit dictũ. 2. resp. cuidã ob iectiõi. Secũda ibi, neq;. n. Op. & vr̃ ꝙ qñ qõ status infert̃ pupillo, differat̃ iudicium petõis hæreditatis, vt ĵ. de Car. edi. l. j. so. verum est, ꝙ differt̃, qñ pupillo expedit, s; hic pupillo nõ expediebat, qa hẽbat ꝓbões in prõptu, & testes poterãt mori, vt l. 3. §. duæ. ff. ad Car. Op. ad idẽ. ff. de carb. edi. l. 3. §. missum. vbi dr̃ qđ ꝑt agi de statu pupilli, qñ ipse agit petõe hr̃ditatis, & ẽt s̃. de pedan. iu. l. pl; la j. dr̃ ꝙ præses ꝓuinciæ ꝑt cognoscere de statu, hic verò dicit ꝯ. q̃re malẽ. so. qđ hic dr̃, ꝙ si super cã status cognoscere nõ possit, intel lige. s. nõ pp iurisdõis defectum, s; pp defectũ principalis, qñ cõue niret̃, & sibi expediret, qđ qõ status differret̃ per Carb. s; hic pupil lus agebat & expediebat sibi ne differret̃. Itẽ op. ad idẽ. ff. ad Car. l. pe. vbi pupillus agebat petitorio, & tñ differebat̃ qõ status. Sol. hic agebat ꝯ vl̃em possessorẽ hr̃ditatis, q se cõtẽdebat hæredẽ. ibi agebat ꝯ possessores singularum rerũ, q se hæredes nõ ꝯtẽdebãt, & satisdederat ibi pupillus. vnde ꝑt mouere actiones, sicut curator datus bonis. ꝯ ꝓdicta op. & vr̃ ꝙ nullo casu status qõ differat̃, vt ĵ. de pe. hær. l. liber. sol. ibi referebat̃ qõ status ipsi pupillo, & ẽm hoc hec l. intelligit̃, ꝙ hic agebatur petõe hr̃ditatis. Alij intelligũt l. istã, qđ hic petebat bo. pos. Carboniana. & tũc tex. in 3. parte stat impropriè, qa p̃ses ꝓuinciæ nõ poterit in illa q. de cã status cogno scere plenariè, s; cognoscet summatim, & non pronũciabit de ea, s; de hæreditate, hoc ẽ de pos. hæreditatis ex Carboniano edicto. Probatur in l. 3. §. parui. & §. causæ. ff. de Carb. edic. Ista lec. est vera in se, tñ nõ bene ꝯgruit literæ, q̃ innuit qđ agebatur de hæredita-
1 te, non de pos. hr̃ditatis. Et iõ †vt habeas istã mãm distingue. Qñ pupillo infert̃ qõ status, aut est qõ stat⁹ defuncti, q̃ nõ tãgit pupil lum, & ista nõ differtur, vt l. liber, ĵ. de pe. hæ. Aut infertur qõ stat⁹ ipsius pupilli, & tũc aut pupillus agit, vel ꝯuenit̃. Si agit, aut posses sorio, & differt̃ qõ stat⁹, nec đ cã cognoscit̃. nisi summariè, nisi for tè pupillo expediret, vt hic, ẽm secũdã lec. & in l. 3. §. parui. & §. cau sæ. ff. de Car. edi. Si verò agit petitorio, tũc aut agit ꝯ vl̃ẽ possesso rem hr̃ditatis, q se ꝯtendit hr̃dẽ, & nõ differt̃ qõ status, s; de ea ple nè cognoscit̃ hic, ẽm j. lec. & l. 3. §. missum. ff. ad Car. Si verò agitur ꝯ particulares possessores hr̃ditatis, tunc differt̃ qõ status. vt l. j. ad Car. Si verò pupillus ꝯuenitur petõe hr̃ditatis, tunc d; differri qõ status, vt l. j. ad Car. nisi expediret pupillo, qđ nõ differretur, vt l. 3. §. duę. Ad Car. Mõ habetis primam gl. mã. Modo venio ad vltimã gl. mag. & istam recitemus per qões, & est multũ subtilis, & vtilis, & iõ aduerte. Dr̃ hic, ꝙ nõ pronũciatur super incidẽti, s; sup prin-
2 cipali. Quæro, vtrũ sñia lata† super principali, b pariat ꝑiudicium
b sup incidẽti? Gl. distinguit, aut ꝑnũciatur ꝓ puero, & vr̃ ꝙ p eo ꝑ nũciatur super vtraq;, secus si contra eum pronũcietur in princi-

pali. nõ. n. tunc vr̃ ꝑnũciari ꝯ eũ super incidẽti, vt ĵ. de or. co. l. 2. s̃. de iu. l. quoties. Quid vult hoc dicer̃? Dic ꝙ alterũ de duob. voluit dicer̃ primò ꝙ sñia lata super principali ꝑiudicat in incidẽti, si hoc respicit fauorẽ status, aliàs secus. Iste ꝑt esse vnus intellectus, & bonus, vt ĵ. dicam. ꝓ puero lata sñia respicit fauorem status, secus si ꝯ eum, ğ, &c. Vel alr̃ sñia lata super principali parat ꝑiudicium ĩ incidẽti catenus, quatenus sñia lata nõ posset alr̃ esse vera, nisi super incidẽti pronũciatum intelligatur. Ex hoc seqtur, ꝙ si sñia est ꝓ puero, de necessitate d; intelligi ꝑnũciatũ ꝓ eodẽ statu, qa ipso nõ existẽte filio, nõ potuisset obtinere. S; si sñia feratur ꝯ puerũ, potuit succũbere ex alia cã, q̃ illa, iõ qa nõ erat filius. vel fortè qa nõ ꝓbauit bñ als intẽtionẽ suã, vnde de necessitate nõ infertur ꝑnũciatũ sup incidẽti, & istud voluit hic dicere Io. S; ꝯ op. ff. de his q̃ sunt sui vel alie. iur. l. pe. de lib. ag. l. si qs à liberis. §. si vel parẽs. so. hic loqtur qñ sup incidẽti cognoscitur plenè. secus si sup incidẽti cognoscitur summatim, qa tũc sñia sup principali nullo mõ ꝑiudicat sup incidẽti. ꝯ hoc op. & miror ꝙ doc. illud ꝯriũ nõ tãgãt in aliqua parte. Op. ꝙ sñia sup principali, nullo mõ ꝑiudicet super incidẽti qñ postea p modũ actionis in alio iudicio ad aliũ effectũ deducat̃, vt l. vẽdicãtẽ. cũ l. seq. ff. de eui. Rñ. 2. mo. & vterq; pl; mihi. primò hic loqtur qñ sñia lata respicit fauorẽ status als secus, vt l. ꝯria. & istam tene. nolo dare aliam so. Itẽ op. & vr̃ qđ indistinctè sñia lata ꝑiudicet sup incidẽti, adeo qđ in alio iudicio illud postea discuti nõ possit, vt l. q Romæ. § duo fratres. ff. de ver. ob. ꝓut ĩ telligit̃ qđ ibi malè fuit iudicatum. q̃ lec. cõiter tenet̃. rñ. ibi loqr̃ qñ super ĩcidẽti succubuit ille, ꝯ quẽ obiiciebat̃. ea q̃ s̃. dixi, habẽt locũ qñ sup incidẽti succubuit ipse excipiẽs, in cuius p̃tãte ñ fuit
3 litem reassumere. Bř† ergo reassume sic. Aut sup incidẽti fuit cognitũ summariè, aut plenè super incidẽti fuit cognitũ. Primo casu nõ ꝑiudicat sñia lata super principali, vt l. si qs à liberis §. si vl̃ parens. de lib. ag. & l. pe. de his, qui sunt sui vel alie. iu. & ibi no. Si verò fuit cognitum, & plenè: & tũc aut sñia lata super principali ꝑt esse vera, & si super incidẽti nõ sit ꝑnũciatum: & tũc nõ ꝑiudicat incidẽti, qa nõ vr̃ sup eo ꝑnũciatum, vt no. in d. l. pe. de his q̃ sunt sui vel alie. iu. & d. l. 2. ĵ. de or. co. Aut nõ ꝑt alr̃ esse vera, & tunc vr̃
4 ꝑnũciatũ super incidẽti, vt hic. Sed an hæc sñia† super incidẽti lata, faciat præiudicium si in alio iudicio per modũ actionis refricetur? Dic, aut proponitur in alio iudicio per modum actiõis ad eũdem effectum, ad quem fuit ꝓposita in modũ exceptiõis, tũc ꝑiudicat, vt l. duob. ff. de exc. rei iu. & qđ ibi no. Aut propõitur ad aliũ effectũ: & tũc aut sñia lata respicit fauorẽ status, & ꝑiudicat, vt hic ẽm opi. gl. Aut nõ respicit fauorem status, & tũc aut in illa incidẽti succubuit ille, ꝯ quẽ opponebat̃, & facit ꝑiudicium in alio iudicio, vt l. q Romæ. §. duo frẽs. & tãgit̃ per Cy. l; nõ alleget illũ. §. j. l. j. ĵ. qñ ci. ac. cri. ꝑiu. Si verò nõ succubuit ille, q obiiciebat, tũc non ꝑiudicat in alio iudicio, vt d. l. vẽdicãtem. ff. de eui. tãgitur per Cy. ĵ sen. resc. nõ pos. l. perẽptorias. Dixi in d. l. q Romæ. §. duo fratres.
5 Venio ad aliam q. q̃ro. in quo differat ista l. à seq. dic vt in gl.† q̃ro
c 3. c vtrũ super incidẽti sit pronũciandum. Gl. super hoc refert tres opi. Pla. dicebat, ꝙ sic, vt l. de qua re. ff. de iu. l. ĩtra vtile. de mi. ff. de ꝑua. l. ꝑuaricatiõis. Bul. verò dicit ꝯ. per hãc l. & per l. 2. ĵ. de or. co. Et hoc verũ dicebat Bul. qñ ciuilis qõ incidit ciuili: si nãt crimina lis criminali, tũc de vtraq; pronũciat̃, vt l. 2. §. si publico. ff. de adu. de lib. cau. l. si filium. ĵ. e. l. pe. idem si qõ ciuilis incidat in criminali, vt d. l. pe. ĵ. e. ẽm Bul. Tertia fuit op. Io. & Azo. q̃ distinguit inter
d incidẽtem, & emergẽtem. Incidẽs dr̃ q̃ h; cãm vetustiorẽ d añ iudicium. & tũc de ea nõ ꝑnũcietur, vt l. Item est exceptio emergẽs, q̃ emergit in ipso iudicio, vt ꝙ aliqs fuit falsus testis, ꝙ dilatio nõ d; dari, tũc sup istis ẽ ꝑnũciãdum, vt ĵ. de dil. l. à ꝑcedẽte. & de li. cau. l. à liberis § fi. & l. seq ista opi. est verissima. Tñ, vt eius veritatem
6 videamus, op. exceptio † trãsactionis rei iudicatæ & iurisiurandi impediunt processum, vt l. fratris. s̃. de trãsa. l. elegãter. §. si qs post. de ꝯd. ind. & tñ ꝯstat ꝙ ibi habuerunt originem ante iudicium, & sup eis est pronũciandum, s an habeant impedire, vel non impedire processum, vt ibi videbitis. Item pone, ꝙ pactum de non petendo sit factum pendente iudicio: super ista exceptione, seu pacto,

a ADD. ¶Ale. An super incidenti, vel emergenti sit pronunciandum, vide bar. in l. ait prætor. §. permittitur, ver. si quis tamen. ff. de mi. cum aliis concor. quas refero in l. si finita. §. Iulianus, de dam. inf.
b Pari. Circa istam materiam verum incidens incidenter decisum possit in alio iudicio refricari, vide Pau. de ca. in cons. 96.
c Barb. Quid ãt si iudex omisit ꝑnũciationẽ sup emergẽti, an ꝓcessus sit ipso iure nullus. Vr̃ qđ sic, qa dñt doc. qđ iõ est ꝑnũciandũ, qa nõ ꝑt ad vlteriora ꝓcedere. Gl. est de hoc in l. arbitro, ff. q. sat. co. ꝓterea iudex vr̃ inordinariè ꝓcedere, ergo ꝓcessus est nullus, c. exhibita, extra de iud. In ꝯrium est casus, qđ l; iudex ꝓcederet omissa ꝑnũciatione sup legitimõe psonarum, v; processus, qa ipso facto vr̃ ꝑnũciare ꝯ exceptiones impedientes ꝓcessum, ꝓcedendo ad vlteriora. Casus est no. in c. ex parte, el 2. extra de app. Quid autem si iudex dicat sic. pronuncio omissa tali exceptione. Dic ꝙ est perinde, ac si expressè de exceptione pronunciasset. no. dictum Ioan. in c. sæpe. in gl. hic locum, extra de app.
d Paris. Vide Ale. in l. quod iussit, ff. de iud. Abb. in c. j. de ord. cog.

non erit ꝓnũciandum:& tñ h; originẽ pẽdẽte iudicio.Iſta g̊ diſtin
ctio nõ vr̃ vera.ſc.ſm oẽs,exceptio,q̃ opponiť ad ꝓceſſum,de ne-
ceſſitate h; originẽ pẽdẽte proceſſu.Non.n.poterat impedire pro
7 ceſſum anteq̃ ꝓceſſus inchoaretur, vel inchoari vellet.& iõ † qñ
ego oppõo exceptionẽ rei iudicatæ,trãſactiõis,& iuriſiurãdi ad li
tis cont.iſta p̃t dici emergẽs:nõ.n.de iuſtitia,vel iniuſtitia cãæ tra-
ctatur:ſ; de hoc,an ſit ꝓcedẽdũ,vel nõ ſit ꝓcedẽdũ:ſicut qñ oppo
nereť,dilationẽ dãdã,vel aliquẽ in teſtẽ admittẽdũ,vel nõ admit-
tẽdũ:qa tũc nõ p̃t vltra ꝓcedi,niſi ſuper hoc ꝓnũcietur.Si verò il
le,q opponeret dictas exceptiões rei iudicatæ,trãſactiõis,& iuriſ
iurãdi, nõ opponeret ad ꝓceſſum:l; ad iuſtitiã cãæ:vt qa diceret,
dico me abſoluẽdũ,vel te ñ fouere iuſtitiã:qa iudicatũ,iuratũ,vel
trãſactũ,tũc fateor ꝙ nõ eſſet ſup ea ꝓnũciãdũ,ſ; ſuper principali.
Ad illud,qđ dr̃ de pacto de nõ petẽdo, ſcõ pẽdẽte iudicio,rñdeo,
ꝙ Io.reſpicit ad illđ,qđ cõiter accidit:qa exceptiões p̃ẽptoriæ cõ-
ſueuerũt hr̃e originẽ retro añ iudiciũ. Clarius tñ,ne poſſis errare,
8 dẽs dicere ſic.† ꝙ aut exceptio op.ad ĩpediẽdũ ꝓceſſũ,& ſup ea ẽ
ꝓnũciandum de neceſſitate,vt ĩ.de dil.l.à ꝓcedẽte.l.à liberis.ĩ fi.
de lib.cau.de p̃ua.l.p̃uaricationis.Aut op.ad iuſtitiã cãę,& tũc ſup
ea nõ eſt ꝓnũciandum,vt hic in fi.intelligas de neceſſitate.Põt tñ
iudex ſi vult,vt l.intra vtile. ff.de mi. Ita dẽs intelligere iſtã mãm,
& iſta eſt veritas. Dixi ſup exceptiõe q̃ reſpicit ꝓceſſum eſt ꝓnũ-
ciãdũ:qd ſi omittatꝰ dicã tibi in l.à procedẽte.ĩ.de dil. De mã hꝰ l.
dic vt p Inn.extra de ele.c.cum inter:in gl.q̃ incipit,per hoc vr̃.per
Ber.de mu.pe.c.j.per Spe.in ti.de incidentib.quæſtionib.

LEX II.

Si quæſtio. Iſta l.dicit idem in ſumma,qđ p̃cedens.iõ non
ſummo aliter,q̃ in l.præcedenti.Vlt.no.ꝙ non
eſt neceſſe,ꝙ de nullitate teſtamẽti agatur principaliter,ſ; hoc ve
nit incidenter in petitione hæreditatis. An autem hic principalr̃
poſſit peti,ꝙ teſtamẽtum,vel aliud inſtrumentum nullũ pronun-
cietur:plenè dixi in l.quæ ſub cond.in fi.de cond.inſt.&c.

LEX III.

Cum ciuili. Qñ ciuilis incidit criminali, vel eõ,vtraq; cã
eadẽ ſnĩa dirimiť.H.d. Op.ꝙ primò finienda
ſit criminalis vt ĩ.l.prox.ſol.Ibi vtraq; principalr̃ intẽtabať:hic v-
na principaliter,alia incidẽter. ↄ op.g̊ ſuper incidẽti nõ eſt ꝓnun-
ciãdum,vt ſ.l.prox.& l.j.Dicebat Bul.ibi loquitur,qñ ciuilis inci-
dit ciuili.vel aliter ſecun.Io.& melius,ꝙ hæc intelligatur ſm illas:
quia vna ſententia terminabuntur.Nam lata ſententia ſuper prin
cipali,videtur ſententiatum ſuper incidenti,&c.

LEX IIII.

a Quoniam. ᵃQñ inter duos oritur cã ciuilis, & cauſa cri
minalis, pẽdente criminali ſuperſedetur ſup
ciuili.H.d.Cõcordat ff.de iu.l.per minorem. & ex hac l.ſumebam
vobis vnã regulam ad impediendam cumulationẽ,de qua dicam
vobis in l.edita actio.ſ.de eden.Op.de l.rerum amo.actio.§:ob a-
dulterij crimen.ff.re.am.Solue vt ibi,& dicam in d.l.edita.

a ADD.¶Pari.Iſtud ꝙ cauſa criminalis faciat ceſſare ciuilem limita vt procedat,
quando criminalis eſt cæpta ante litis conte,in ciuili.ſecus ſi poſt. Vide Imo,in
c.j.de mut.pe.& ibi Abb.

¶De litis conteſtatione. Rub.

Continua,vt in gl.

LEX VNICA.

1 *Citatio licèt interrumpat præſcriptionem:non tamen inducit lit.conteſtationem.*
2 *Libellus datus principi interrumpit præſcriptionem.*
3 *Litis conteſtatio per quæ verba inducatur. 5.*
4 *Ex facto ius oritur.*
6 *Lis quòd non conteſtetur per exceptiones declinatorias.*
7 *Exceptio iuriſiurandi an inducat litis conteſtationem.*
8 *Exceptio pacti de non petendo, & exceptiones peremptoriæ, an inducant litis*
9 *Litis conteſtatio,quòd non poſſit fieri parte abſente. (conteſt. 12.*
10 *Litis cont.ꝙ non poſſit fieri per narrationẽ & reſpõſionem factam ex interuallo.*
11 *Litis conteſtatio vnde dicatur.*
13 *Litis conteſtatio,an inducatur ex reſponſione facta poſitionibus.*
14 *Prælium quando dicatur fieri,& quando badaluchum.*
15 *Litis cont.non inducitur.ſi reus dicat,ꝙ reſpondet.ſed non animo lit.conteſt.*
16 *Proteſtatio cõtraria actui,ꝙ non releuet,& quando dicatur cõtraria actui. 17.*
18 *In litis conteſtatione,quaſi contrahitur.& ſupra. 10.*
19 *Proteſtatio facta contra proteſtationem,quando proſit.*
20 *Quando reſpondetur in litis conteſtatione debet reſponderi de credulitate.*
21 *Litis conteſtatio,an inducatur.ſi reus in reſpondendo confiteatur.*

a Res in iudicium. ᵃHæc eſt bõa l & malè de
clarata p noſtros doct. bř
dicit.Proteſtiõ al's(poſtulatio):l'actiõis editio lit.ↄte.
b nõ facit,ſ; fit p narrationẽᵇ negotij,& rñſionẽ.h.d.Ad
euidẽtiã p̃mittẽ,ꝙ de iure antiq̊ fiebat res litigioſa p lit.cõt.tũc.n.
res dicebať deducta ĩ iudiciũ,vt l 2.ĩ.de lit.Pone g̊ caſum ſic.actor
petiit citari reũ,vel dedit ſibi libellũ, vtrum videať ex hoc lis cõt.
& ſic res ĩ iudiciũ deductaꝰ reſp.Imp.&c.Op.de l.ſicut.ĩ pt.ĩ.đ p̃ſc.

1 30.an.ſo.Licèt qñq; ſola † citatio hẽat effectũ interruptiõis p̃ſcri
c ptiõis,nõ tñ ĩducit lit.cõt.Op.ſ.qñ libellꝰ ᶜprincipi dat.l.j.ſo.† co-
2 dẽ mõ,l; ibi hẽat effectũ interrũpẽdę p̃ſcriptiõis,q̃ ad illud,tñ nõ
vr̃ ↄteſtata:qa adhuc p̃t iudex recuſari,vt in aut.offerať.& iõ ñ p̃t
dici ꝙ ſit lis ↄt.qa ñ p̃t dici in p̃lio,q p̃t effugere p̃liũ.ita ñ p̃t dici,ꝙ
ſit lis ↄt.qñ p̃t lis effugi. Op.dr̃ hic,p narrõem negotij,ſ; in libello
narrať negotiũ:g̊,&c. reſp.d; hic ſubaudiri per narratiõẽ negotij,
& rñſionẽ alterius ptis,vt ſ.de iu.cal.l.2. poſt pr.& de iud.l.rẽ nõ
nouã §.patroni.Hoc p̃miſſo, venio ad q.q̃ro,cũ in libello ↄtineãť
duo.ſ.narrõ facti,& ↄcluſio iuris,qd d; narrare actor,& qd d; reus
3 rñdere,vt inducať lit.ↄt.reſp.vtrũq;,& ſcm̃,& iꝰ,& † iõ ↄſuetudo
obſeruat,ꝙ actor đr,narrata,ꝓut narrãť vera eẽ,hoc reſpicit ſcm̃.
& petita fieri dẽre,hoc reſpicit ius.reus reſp.narrata,ꝓut narrãť,ve
ra nõ eẽ:& petita fieri nõ dẽre. Rõ hꝰ eſt:qa ſicut ex parte actoris
ſnĩa d; eſſe ↄformis libello:ita ex parte rei d; eſſe liquidum iudici,
qd petat reus,& apparet ꝙ petit ñ fieri petita,& ſic ſe abſolui.Tñ
tex.iſte nõ vr̃ referri,niſi ad narrõnem facti dũtaxat,dũ dicit,cum
iudex per narrõnem negotij.Nõ g̊ dicit de iure:tñ tex.in l.2.circa
pr.de iura.cal.loqť magis gñalr̃,poſt narrõem,& rñſionem,nõ đr
de narrõe facti,vl̃ iuris:& ſic de vtroq; p̃t ĩtelligi.Itẽ tex.in l.rẽ nõ
nouã.§.patroni.dicit poſt narrõẽ ꝓpoſitã,& ↄdõẽ obiectã, nõ đr
d facti vl̃ iuris,& ſic de vtroq; p̃t ĩtelligi.q̃ro g̊ ᵈqd ſi actor narrauit
ſcm̃ tñ, & narrata ꝓut narrãť vera eſſe:reus ad ſcm̃ tñ reſp.an in-
ducať lit.cõt.puto ꝙ ſic p hãc l.cũ đr,p narrõnẽ negotij,nec req̃rit
4 de neceſſitate narrõẽ iuris.Præterea † ex facto iꝰ oriť,vt l.ſi ex pla
gis.§.in cliuo.ad l.Aq.ad Turp.l.j.§.j.Vnde præſuppoſita narratio-
ne facti.ſeqť ↄcluſio iuris.Item ex parte rei propoſita ↄdõe facti,

a ADD. ¶Poma. In primis vidi dubitari,reperitur in actis narratio,& petitio,&
ſubditur per notarium actorum,tali præſente,& non conſentiente, vtrum in-
ducatur litis conteſtatio,vide quod no.in c.j.extra eo.

b Pari.Et adde ꝙ p iſtum modũ induciť lit.cõt.ſ.per interrogationẽ & rñſionem,
ẽt ſi extarẽt ſtatura ꝙ lit. cont. intelligať ſcã tpe aſſignati termini ad ꝓbandũ,
ꝓut cõiter ſunt,qa p hoc nõ tolliť qn lis dicať cont.p interrogationẽ & rñſio
nẽ,cũ tale ſtatutũ ĩductum ſit ad agẽdũ.Vide no.Com.ↄſ.17.ĩc.Hierony.de Vi-
cheriis.Ex forma tñ ſtatuti Papiẽ.dr̃ lis cæpta añ rñſionẽ rei,& p ↄñs ↄt.l.ſi qs
poſtea.ff.de pec.vide ĩ j.ſtatuto ciuiliũ.in 2.c. Aduertẽdũ qđ l; dicať lis cæpta,
non p hoc dr̃ cõt.qa lis incipit añ litẽ cõt.l.cãs,vbi bal.& alij,C.de trãſ.ſ; poſt
ea ibi hẽs in c.4.inci.vt q̃ in terminis, ꝙ lis hr̃ pro ↄteſtata.ẽt ſi reus nõ rñdeat
ĩ prima die vtili poſt petõem porrectã.Itẽ ꝙ lit.cont.inducať,ſi reus rñdẽdo li-
bello dicat actorẽ mẽtiri.vide Im.poſt Ang.l.turpia,in pr.de le.j.& circa iſtam
mãm nota, ꝙ l; p illa verba,nego narrata ꝓut narrantur,inducta videatur lit.
cont. ſi tñ poſtea opponať aliqua exceptio impediens litis ingreſſum,& oppo-
nẽs ꝓteſtare de nullitate ꝓceſſus,dr̃ talis exceptio rectè oppoſita.Vide Ale.ↄſ.
37.vo.2.Mat.no.64.Et qđ negãdo narrata ꝓut narrãť,negãdo, ſe illud faceř aĩo
conteſtandi,impeditur lit.cõt.vide Ale.ↄſ.409.An ãt lit.cont. poſſit de conſen-
ſu partium remitti,vide d.Fran.ↄſ.109.An in cã appellationis requiratur lit.ↄt.
vide Mat.no.67.Nunqd aut ↄfitens vnum delictum cõtentum in inqſitione, &
dicẽs ſe de aliis non eſſe culpabilem,videať ſup aliis lit.conteſtari,vide bar.ↄſ.
112.item an iudex poſſit præciſè compellere partes ad litem conteſtandũ,vide
Pau.de ca.cõſ.214.ad fi.Fel.ĩ c.cũ olim,de teſt. Et ĩ qb.cauſis reqraťur litis cõt.
& de qb.ñ,vide latè bar.in tract.de gab.par.9.Nũqd aũt dubius dicatur litem
conteſtari, vide bal.in c.j.ſi de feu.vaſ.ab alio interp.fue. & in c.vaſalium,ſi de
feu.fue.contr.vbi ẽt ponit an p verbũ,ñ credit,inducatur litis cont.Item quod
facta litis cont.ſu p principali,ñ requiratur poſtea ſuper emergẽti.Vide Crem.
ſing.127.Item ꝙ litis cont.ita cõſtituat in malam fidem actorem,ſicut reum,qñ
poſſeſſio rei petitæ peruenit ad actorẽ,vide latè Fel.ĩ c.ſignificauerũt,de reſti.
Itẽ adde ꝙ vbi reqritur litis cont. dicatur lapis angularis iudicij dixit bal. c.j
de lit.cont.Sequitur Iaſ.in rub.C.de in ius vo.poſt pr.in l.nam & poſtea,§.ſi his
q̃,not.3.de iureiur.dr̃ ꝙ reqritur ẽt in iudicio poſſeſſorio,an aũt ſufficiat litem
conteſtari p aduocatũ parte p̃nte & tacẽte,vide Fel.in c.paſtoralis,de iud.Itẽ
an ſuper exceptionib,ſit lis cont.vide Fel.in c.prudentia,§.ſexta,poſt pr.de of.
del.Item vbi lis non conteſtatur,primus actus q ſolet fieri poſt lit.cont.h; vim
litis conteſtatæ,vide Fel.in c.inſinuante,ad fi.ext.de of.del. An autem vbi pro-
ceditur ſine figura iudicij inter præſentes ſit neceſſaria conteſtatio litis. bal.t;
quòd ſic.vide Aret.in contrarium in auth,ſi omnes,C.ñ vt ſe ab hær.abſt.

c Adde tu,& aduerte,quod qñ factum proponitur coram principe,tunc vr̃ ꝙ nõ
ſit neceſſarius libellus.Ita Inn. & Io.An.in c.j.de lib.obl.Et remittit ſe ad no.in
c.j.de lit.cont.& idem dicunt Steph.& Zab. in cle.ſæpe,de verb.ſig.q.15.in 4.in-
telle.& licèt hoc dicant in Papa,idem tamen eſt in quolibet principe ſuperio-
rem non recognoſcente, & iure principum fungente, ex quo eſt ſolutus legib.
l.princeps,ff.de legi.faciunt no.per bar.& Io.de Im.in l.infames, ff.de pub.iud.
& per bar.in l.hoſtes,ff.de capt.& poſtl.re.& vide in propoſito bart.in l.j. ff.de
min.Et ad prædicta vide d.Mar.Soc.in d.c.j.de lib.ob.ſol.10.

d Pom. Facit glo.in 2.q.10.c.quia præſulatus,2.q.2.c.notum.& c.cum eccleſia,de
cau.poſ.Idem ſi fiat coram papa,arg.l.omnium,ĩ.de teſti.& quod no.in c.j.ext.
eod.tamen in contrarium eſt gl.in c.j.de lit.cont.vbi requiritur quod inferatur
petitio,& illam ſequitur d.Iac.& bar.hic dicit ꝙ ſi præcedat libellus eſt neceſ-
ſaria narratio : illa narratio refertur ad libellum, in quo appoſita erat petitio.
tamen bar.dixit in l.libellorum,ff.de accu.ꝙ eſt ſpeciale in crimini.vt admitta-
tur ſolus libellus narratorius,ergo in contra.eſt ius commune, vbi nec ob.gl.c.
quia præſulatus,præal.quia procedit in interdictis recuperandæ, hic ſumus in
his,in quib.ſufficit offi.iud.& procedit opi.bar.vt in ſpiritualib. in cle.diſpen-
dioſam,de iud.Aut non exuberat iudic.officium, & tunc procedit gl.in c.j. de
mu.pe.facit tex.in illo c.j.& c.dudum,el 2.de ele.& cle.ſæpe, de ver.ſig. c.licèt
Heli,de ſimo.Inn.in c.in noſtra,de ſep,in prin.& Io.de Lig.in c.j.& in c.ex lite-
ris,de reſt.ſpo.& vide Mod.in c.j.e.ti.præal.

ius ipſum

ius ipsum facit ɔdõẽ iuris:q̃a actore fcm̃ nõ ꝓbãte,reus absoluit̃,
5 vt s̃.de edẽ.l.q accusare.†q̃ro 3.q̃d si actor ius narrat,& reus,ɔ̃ ne
gat illud ius narratũ.v.g.dicit actor petita fieri dẽre:reus negat,pe
tita fieri dẽre,an inducat̃ cõte.gl.hic vr̃ dicere, ꝙ sic in exẽplo qđ
ponit,qñ dicit,ꝙ actor đt:dẽs mihi decẽ.Debere.n.est obligatũ es
se,& est iuris.inst.de ob.in pr.& si reus istud neget,inducit̃ lit.cõt.
& istud puto verũ.nã ad positionẽ ɔ̃ñtis seq̃t̃ positio antecedẽtis.
vt l.ꝑ hærede.§.Papi.& l.illud.ff.de ac.hæ. vñ cũ ego narro ius,vi-
deor narrare istud fcm̃,ex q̊ illud ius orit̃,& idẽ in reo negãte.hoc
hoc ẽt vr̃ tenere Inn.de lit.ɔt.c.j. & Spe.ti.de lit.ɔt.Et ead.rõe di-
co,qđ si actor narrat fcm̃:re⁹ Resp.negaret ius,satis vr̃ ad ꝓpositũ
rñdisse, vt ĩduceret̃ lit.ɔt.ar.l.q̃ extrinsec⁹.§.fi.de ver.ob.& l.si sub
vna.in pr.e.ti.& eorũ,q̃ dicã statim in eo,q exceptionẽ op.q̃ro,v-
trũ opponẽdo exceptionẽ,inducat̃ lit.ɔt.hic gl.dicit,ꝙ si op.exce.
perẽptoria pacti,vel iurisiurãdi, inducit̃ lit.ɔt.sec⁹ si op. exceptio
declinatoria iudicij,ex ꝑsona iudicis,actoris,vl'libelli. Ita dicit gl.
q̃ vide sup ver.vel arbiter.hæc Cy.idẽ t; Ia.But.ɔ̃ hoc hẽmus casũ
expssum de lit.ɔt.c.2.li.6.Quid dicemus in eo ꝙ gl.dicit, qñ obii-
6 cit̃ exc.†declinatoria,ista nõ inducit li.ɔt.hoc est verissimũ. nam
ad declinãdũ iudiciũ ꝓponit,nõ ad litigãdũ:& sic vos videtis in i-
stis p̃liis corporalib. qm̃ multa p̃cedũt anteq̃ ꝑueniat̃ ad p̃liũ,vt đ
planare locũ,vbi p̃liet̃,destruere munitiões corũ,q ɔtẽdũt,& p̃liũ
đclinãt.ita ĩ isto p̃lio ciuili,& ĩtellectuali,oẽs istæ exceptiões decli
natoriæ dẽnt añ oĩa examinari. d;.n.videri libell⁹ vtrũ ꝓcedat.l.j.
ff.de of.ass.libellus.n.ẽ id sup q̊ ɔtẽditur.Iõ d; deplanari & exami-
nari,vtrũ sit ɔtẽdẽdũ sup eo.litẽ illę exceptiões. Tũ nõ es iudex,ñ
es legitimus actor.oĩa ista dẽnt rescindi añq̃ ad lit.ɔte.ꝑueniat̃,&
7 sup eis ꝓnũciãdũ,vt vidistis s̃.ti.j.l.j.Exceptio†verò iurisiurãdi,đ
q̃ dicit hic gl.p̃t oppõi ad impediẽdũ ꝓcessum,q̃a est de impediẽ-
tib.& tũc nõ inducit̃ lit.ɔt.nã declinat iudiciũ,nõ inducit:& esset
idẽ qđ in p̃cedẽtib.S; si oponeret̃ ad merita cãæ,tũc eẽt idẽ,qđ in
exceptiõe pacti,& aliis perẽptoriis,de q̃b.statĩ dicã.De exceptiõe
8 verò†pacti,& aliis perẽptoriis,videtis gl.nostras,& doc.ɔ̃dicẽtes
cũ decr.j.ex̃ de lit.ɔt.in 6. Pro cui⁹ declõe p̃mittẽda sunt duo.pri-
9 mò,an lit.ɔt.†possit fieri absente parte.[a]Pe.in l.edita.s̃.de edẽ.di-
a cit qđ sic,ex parte actoris hodie ꝑ aut.q semel.j̃.quo.& qñ iu.sta-
tim dato libello,& sic ꝓposita facti narrõe,actor est obligatus li-
ti,& sic ex parte eius est lis ɔt. Doc.oẽs dñt ɔ̃.& hoc est ɔ̃.istũ tex.
& est spãle in aut.q semel.qđ ꝑuenit̃ ad diffinitiuã lite nõ ɔt.sicut
qñq; ĩ bello corporali q̃s p̃t vincere aduersariũ suũ, sine bello.Ita
in casu illius aut.sine libello,& sine li.ɔt.p̃t vincere actor.tñ spãlis
casus ẽ ibi.facit ad hoc de tẽp.ap.l.fi.§.illđ.Sicut.n.si vna partiũ tm̃
esset in cãpo,nõ p̃t dici p̃liũ,ita ex vna tm̃ parte altera absente, nõ
10 p̃t dici lis ɔt.q̃ro 2.†vtrũ li.ɔt.possit fieri ꝑ narrõẽ, & rñsionẽ fa-
b ctã ex interuallo?rñ.ꝙ nõ.[b]nã vt scitis ĩ cõt.quasi ɔ̃hit̃, vt l.2.§.fi.
& ibi no.ff.de p̃to.stip.l.3.§.idẽ scribit.ff.de pec.s; ɔ̃ctus,vel q̃si im
pediũt̃ pp interuallũ t̃pis inter interrogationẽ,& rñsionẽ,vt l.j.§.
j.de ver.ob.l.ɔtinuus.in pr.e.ti.Præterea,vt dixi,sicut vides in isto
corporali p̃lio,si vnus veniret in cãpũ hodie,& postea reuerteret̃,
& ali⁹ cras,nõ diceret̃ p̃liũ inter eos. Ita ẽt ex interuallo nõ p̃t dici
lis ɔt.Prædicta duo,s.de parte absente,& de interuallo ꝓbãt̃ ex si-
11 gnificatiõe noĩs.Litis.n.cõt.†dr̃ à con.qđ est simul attestõ ĩ lite.
S; ex interuallo,vel inter absentes, nõ p̃t simul attestõ interueni-
re,g̊,&c.Facit ad p̃dicta ff.de ɔfes.l.certũ.§.si q̃s absente.& de ĩter.
12 ac.l.fi.Nũc†ad ꝓpositũ,an ꝑ oppositionẽ exceptiõis perẽptoriæ
ĩducat̃ lit.cõt.dico sic.Aut statim post narrõẽ fcãm ab actore seq̃t̃
rñsio rei opponẽtis exceptionẽ perẽptoriã,tũc inducit̃ lit.cõt.Ita
intelligat̃ ista gl.& tex.hoc vr̃ velle in d.l.rẽ nõ nouã. §.patroni.i-
bi,post narrõẽ ꝓpositã.& ɔ̃dõẽ obiectã.S; si post libellũ datũ,vel
post narrõẽ ꝓpositã,reus ex ĩteruallo veniret,& ꝓduceret suas ex
ceptiões, tũc nõ induceret̃ lit.cõt. q̃a nõ vr̃ ꝓducere sup meritis
13 cãæ.Ita loq̃tur c.j.de lit.ɔt.in 6.Ita dẽs intelligere istã mãm.†q̃ro
vtrũ ꝑ rñsionẽ factã positionib.inducat̃ lit.ɔte.resp.ꝙ nõ.Nã tex.
hic loq̃tur de narrõe negotij vl'is,& rñsiõe fcã secuta ad eãdẽ:s; in
positionib.fiũt narrões particulares,vñ merito nõ ĩducitur lit.ɔt.
14 Sicut.n.videmus in istis†p̃liis corporalib.inter famulũ & famu-
lũ nõ appellat̃ p̃liũ,s; badalucũ:s; qñ tota massa,& tot⁹ exercit⁹ v-
triusq; partis inuicẽ ɔfligũt,tũc dr̃ p̃lium.& ita hic istæ ɔ̃dões par
ticulares,vt rñdere positionib.nõ inducũt lit.cõt. & de hoc est ca
15 sus ext.de li.cõt.c.j.†Procedo vlterius,[c] & q̃ro.q̃d si reus rñ dẽdo
c narrõi actoris dicat,qđ rñdet nõ aĩo ɔtestãdi litẽ.[d]Gl.dicit,ꝙ nõ
d vr̃ ɔt.ar.ff.qui.mo.pi.vel hyp.so.l.si debitor.§.j. de exc.l.s; & si q̃d.
§.fi.& l.seq.q̃dam doc.dñt ꝙ ista protestõ est ɔ̃ria actui,q celebra-
16 tur,iõ nihil releuat,imo inducitur cont.q̃a qñ protestõ† est ɔ̃ria
actui,q celebratur,nihil releuat,extra,de app.c.solicitudinem.no.
ẽt extra,de cõst.c.cum M.Ferrar. Facit ad hoc qđ no.in l.in ven-
17 dẽtis.j̃.de ɔ̃h.emp.Puto tñ, ꝙ gl.nostra verum dicat.†Nã ista ꝓ-
testõ nõ est ɔ̃ria actui,q celebratur.tũc.n.esset ɔ̃ria, qñ esset circa
e idem.v.g.ego reus rñdeo negãdo,& protestor[e] ꝙ non rñdeo.Ista
enim bñ essent ɔ̃ria verè,& repugnãtia, vt in l. vbi repugnãtia.de
re.iur.& de fi.instr.l.scripturæ.s; qñ est circa diuersa,nõ dñr ɔ̃riæ.
Põt.n.aĩus ꝓtestõis separari ab actu, vt l.q in aliena.§.fi.de ac.hæ.
l.at si q̃s.§.pleriq;.de reli. & l.si debitor.§.j.q̃ allegat gl.ita fit in ꝓ-
18 posito. Nã vt dixi,ꝑ lit.† cõt.inducitur q̃dam q̃si ɔ̃ctus,ꝑ quẽ q̃s
obligat̃ ĩstãtiæ, vt s̃.dixi. Vnde cũ reus rñdet negãdo,ꝓtestatur ꝙ
nõ h; animum ɔtestãdi litẽ,hoc est inducẽdi illũ q̃si ɔ̃ctũ.Videm⁹
ẽt in istis p̃liis corporalib.vt dixi,ꝙ possit vna pars aggredi aliam,
nõ aĩo p̃liandi,vel stãdi secũ in p̃lio:s; statim aĩo retrocedẽdi. Alij
sunt q dñt ꝙ ista ꝓtestõ prodest,nisi ex diuersa parte per errorem
ꝓtestetur ɔ̃rium.vt l.j §.elegãter.ff.de li.ag.& l.aut q aliter.§.si q̃s
se.ff.quod vi aut clam.Br̃ dico,ꝙ ista ɔ̃ria ꝓtestõ actoris q̃tum est
19 in casu proposito,nihil operat̃.In duob.n.casib.†ego reperio,ꝙ ɔ̃
ria ꝓtestõ aliq̃d operatur. Primò,qñ per 1.protestõẽ inducit̃ q̃si
q̃dam patiẽtia,& ɔsensus eius,cui fiebat protestõ:quia per ɔ̃riam
protestationem declaratur,ꝙ ille quasi cõsensus,seu patiẽtia non
inducitur,vt in d.l.j.§.elegãter.de li.ag.Item operatur protestõ ɔ̃-
ria,qñ fit ad diuersos effectus,vt puta præcessit protestõ tua, q̃ in-
tẽdit ad notificãdum mihi aliquid, vt tu excuseris à vitio clãde-
stinitatis:ex diuerso ego facio aliam protestõem,ad prohibẽdum
ne facias,vt sic incidas in vitium violẽtiæ. hoc p̃t fieri, vt d.l.aut q
aliter.S; qñ per protestõem partis solum inducitur declarõ cum
protestõne, vt est in q.nostra,protestatio aduersæ partis circa hoc
nõ p̃t aliq̃d operari:q̃a nõ fit circa illud,qđ sit in potestate sui pro
testantis,vt habuistis no.in simili in l.alimẽta.s̃.de ne.ge.Sed quid
faciet iudex,qñ pars nõ vult ɔtestari litẽ? Certè procedet ad mis-
sionem ex 1.decreto,vt habuistis gl.j̃.quo.& qñ iud.aut.q semel.
20 †Quæro,qñ rñdetur in lit.cont.vtrum dẽat rñderi de veritate,an
de credulitate?Dic de credulitate,aliàs veritate,& ita obseruat cõ
suetudo & intelligas hoc de credulitate, aliàs veritate, hoc est de
eo qđ vehemẽter opinatur,& credit, vt no.ĩ l.2.§.idem Labeo.ff.
de aq.plu.ar.aliàs ille q ɔueniretur ex facto alieno nũq̃ posset cõ-
21 testari litem,quod esset absurdum.† Quærit gl.quid si rñdendo
actori ɔfiteatur reus,an inducatur lit.cõt.Gl.distinguit. Aut p̃ces
sit libellus,& tunc per cõfessionem fit lit.ɔt.Aut actor sic simpl'r
f petit,sine libello, & tunc non fit lit.contest.nec datur diffinitiua,[f]
s; fit simpl'r præceptum de soluendo.vt l.si debitori.ff.de iu.do.Vl
tra.dicũt ɔ̃rium,nam per confessionem nõ fit lit.cont. imo d; q̃s
absolui ab instantia iudicij,ar.l.si reus.de ꝓc. Pro hoc ẽt vr̃ tex.ĩ l.
si domus.§.qui cõfitetur.de leg.1.Item pro istorum opi.facit s̃.de
iu.l.rem nõ nouam.§.patrõi.ibi, post narrationem propositam &
ɔ̃dictionem obiectam.No.ꝙ dicit ɔ̃dõnem.in ɔ̃rium puto,ꝙ ista
sit veritas.Cõtestatio fit per narratiõem, & ɔ̃dõem sine dubio. S;
alibi dicit tex.per narrationem & rñsiõem,nec dicit vtrum sit rñ-
sio ɔ̃dicẽs,vel sit rñsio cõsonãs,vt l.2.circa pr.§.j.s̃.de iur.cal.Nec
ob.ll.alle.in ɔ̃rium,imo ɔcordãt cum gl.si rectè inspicias.Nam p̃t
esse,ꝙ quis ɔfitetur eo proposito,ꝙ nõ cogat̃ subire iudicium.ita
loquũtur ɔ̃ria, volebat.n.statim ibi soluere. Item p̃t quis cõfiteri
eo animo, vt iudicium subeat, & feratur diffinitiua.Ita loq̃r ista
gl.sicut vides in bello corporali. Nam põt esse ꝙ quis volens p̃lia
ri,reddat se victum:s; vult esse in prelio,& vult ꝙ per vim belli ca
piatur.Ita in proposito,l; quis ɔfiteatur:tñ vult ꝙ per diffinitiuam
snĩam ɔdemnetur.qđ est qñq; vtile, imo necessarium.vt puta pp
ɔseruãdam stiplõem de eui.vt l.vtiq;.de rei ven.& de ne.gest.l.sin
autem.vnde nostræ gl.dixerũt optimè. Vlt.quæro,quid si in actis
appareat lis cont.nec dicitur per confessionem,vel contradictio-
nem,an valeat processus?De hoc dixi in l.sciendum.de ver.ob.

a ADD. ¶Pom.Et vide Are.cons.43.& vide Alex.cons.100.vo 5.vbi dicit,ꝙ potest fieri parte absente per contumaciam.declarando vt ibi per eum.

b Abb.in c.j.extra.e.dicit Rotam tenere contrarium,decis.341.

c Paris. Vide ẽt Cum.consi.71.inc. in nomine dñi. vbi limitat hoc non procedere quando staret statutum,post responsionem rei litem haberi pro contestata.

d Ale.Quid si reus respõdendo libello actoris dicat,& respondet animo nõ con testandi litem,vide hoc per Spe.in ti.de lit.cõt.§.j. ver.illud verò cum aliis plu rib.ver.seq.Et an responsio facta per verba iuris,inducat li.conte.Vide Spe.no. vbi s̃.§.j.ver.quid ergo si proponitur.& ibi in ver.sed quid si nego causam.

e Vide in l.non solum.§.morte.de no.op.nun.

f Adde tu,aduerte,q̃ bar.hic vr̃ sentire qđ partes p̃nt renũciare libello, nõ tñ q̃n porrigat̃ qualisqualis petõ,ad hoc vt iudex certã ferat snĩam. Et sic vr̃ ɔ̃dicere his q̃ ipse đt,j̃.in aut.offeratur,sc.qđ partes nõ p̃nt renũciare libello,q̃ tñ saluari p̃t intelligẽdo dicta hic,qñ partes ɔuenerũt qđ iudex non in figura iudi cij, s; de plano ex officio suo veritatem inq̃rat, & audiat. & fm̃ reperta dicat, al's ãt tali solẽnitati renunciari ñ p̃t.l.nemo p̃t.ff.de le.j. Et tũc qñ partes sic cõ ueniũt,ñ req̃rit̃ libellus.l.quoties ĩ fi.C.de pri.schol.li.12.quẽ ita q̃dã ĩtelligũt. facit l.in aut.vt differ.iu.§.si verò ɔtigerit.& in c.cũ t̃pe,extr.de ar.ñ.n.fieri p̃t ɔuẽtiõne partiũ,qđ iudex snĩam dicat sine libello,ex quo d; ei eẽ ɔformis.c.l; Heli.de simo.cũ si.& bñ fm̃ Pan.ĩ d.c.j.de li.ob.& ibi d.Mari.Soc.ĩ art.5 fol.13.ꝑ no.ĩ c.dudũ.de ele.& ĩ l postq̃ liti.de pac.q̃a si ꝑtes p̃nt in totũ cedere liti,vt in iurib.s̃.all.sic & totã cãm poterũt põere ĩ manu iudicis,& tũc ei⁹ dictũ nõ erit snĩa.s; erit quoddã mãdatũ.ar.no.hic ꝑ bar.ad qđ facit gl.ĩ c.de causis,de re iu. Et isto mõ p̃t ꝓcedet̃ illa opi.q̃ vult libellũ posse à partib.remitti,q̃ fuit opi.gl. & Spe.& adde ẽt qđ partes p̃nt facere ꝙ iudex in cã procedat vt arbitrator,ꝑ l.sed si in seruum.§.si quis.ff.de arb.& dicit d.Mar.in loco.s̃.alle.& ibi concor.

AVTHEN.

1 *Libellus debet in scriptis offerri, nisi in causis breuioribus.*
2 *Dispositio huius auct. determinatur per l. sciendum. ff. qui sat. co.*
3 *Libellus per quem offeratur.*
4 *In libellis offerendis consuetudo curiæ seruanda est.*
5 *Libellus cuius expensis detur.*
6 *Libellus offertur coram arbitro.*
7 *Sportulæ quæ sint.*
8 *In prætoriis stipulationibus persona fideiussoris requiritur.*
9 *Dilatio causa cognita potest minui.*
10 *Iudex quando impetretur ab vtraque parte.*
11 *Notarius de consuetudine scribit diem dati libelli.*
12 *Præscriptionis interruptio, quando fiat per litis cont. nullam.*
13 *Productioni libelli, quando possit renunciari.*
14 *Litis contestationi non potest renunciari per partes.*
15 *Compromissum potest fieri, vt arbitri possint sine libello, & litis conte. pronunciare & in scriptis & sine scriptis.*

a Offeratur. [a] Ista aut. est bona. 1. pōit quid h; facere actor. 2. quid h3 facere reus. 3. q̄d h3 facere iudex. 4. quid iuris, si p̄dicta obseruata nō fuerint. Secūda ibi, & exinde. Ter
b tia ibi, d̄niq;. Quarta ibi, litis g̃. Op. Br̃ hic dr̃, libellus, [b] & sic īnuit, φ d; dari in scriptis, ↄ̄ de eden. l. j. in pr. sol. de iure antiquo nō erat necesse, φ libellus dareť in scriptis in ciuilib. vt l. ↄ̄ria: s; in crimina
1 lib. sic, vt l. libellorum. ff. de acc. hodie † verò ēt in ciuilib. dať ī scriptis, vt hic, nisi ī causis breuiorib. vt in aut. nisi breuiores. s̃. de sen. ex bre. reci. Op. de l. sciēdum. ff. qui sat. co. so. q̄dā d̄nt, φ illa corri
2 giť per istā. Alij d̄nt φ illa teneť cōiter, & φ ista † determinať per illā, s. φ illud, q̄d hic simpľr dicit de fideiussore dādo distinguatur an possideat immobilia vel nō, vt d. l. sciēdum. ar. de le. l. nā & posteriores. Circa aut. istā essent q̃rēda multa: s; dicam tibi tm̃ ea, quę sunt necessaria. Dr̃ hic offerať ei, q̄ ad iudicium vocať, libellus. im
3 personaľr loquiť. † q̃ro, per quem d; libellus offerri? Tres sunt opi. Prima, φ ante omnia libellus d; dari iudici, & postea pars citari, & tūc per iudicē offerať libellus parti. Et hoc vr̃ probare ex ordine ti. s̃. quia 1. ponit de edendo. 2. ponit de in ius voc q̄si libelli oblō corā iudice dēat p̄cedere. Alij d̄nt, q̄d prīo citať reus, & post ea libellus ei offerť ab actore reo postulante. & hoc vr̃ probari ex ordine titulorum in ff. Nam 1. ponit de in ius voc. Secūdo, ti. de eden. Pro hoc optimè facit de iu. l. nō vr̃. Tertij d̄nt, φ libellus of
c ferť iudici, & mitteť parti per vnū nūtiū, [c] & in hac opi. sunt Vltr. & hoc probať primò per l. sicut. & l. cum notissimi. j̃. d̄ p̄sc. 30. an. si. n. per solā citōē fit p̄scriptionis interruptio: de necessitate d; intelligi, φ mittať libellus cū citatorio. aliàs nesciret reus ad q̄d eēt citatus. Pro hoc j̃. p̄x. aut. libellum. & j̃. quo. & q̄n iu. aut. q̃ semel. Nos q̄d dicemus? Certè q̄libet practica est bona. vn̄ tene q̃ vis. & hoc t; gl. tua. j. hic. q̃ vide & no. In hoc tn̄ ē d̄ria, q̄a q̄n libellus mittiť cum citatorio: postea reus comparēs nō posset petere dilōem ad deliberādum sup̄ libello, cum iā libellus fuerit missus, vt extra
4 de dil. c. 2. Facit. j̃. ti. 2. l. si q̄n. tn̄ in p̄dictis † serua ↄ̄suetudinem cu
d riæ [d] ciuitatis, in qua es. Nam in ciuitate ista in criminib. mittiť libellus cum citatorio, in ciuilib. non, in ciuitate Pisarum mittiť ēt ī ciuilib. libellus cū citatorio. vnde s̄m diuersitatē locorū ita d; fie
5 ri. q̃ro, q̄n re⁹ ↄ̄paret & d; sibi dari copia libelli, † cuius expēsis dabiť? Tex. vr̃ velle ī l. j. circa pr. ff. de edē. q̄d expēsis ipsius rei. satis. n. est, φ ei fiat copia describēdi, vt ibi p3. In q̄busdā partib. obseruať vnū, ī aliis aliud: vnde serua ↄ̄suetudinē curiæ. Seq̃ť, ei, q̄ vocať ad
6 iudicium. † q̃ro, vtrū corā arbitro sit offerēdus libellus? Gl. dicit, & bene, φ sic, vt l. pe. §. fi. s̃. de arb. & de iu. l. rē nō nouā. circa pr. Vl
7 terius q̃ro, dr̃ hic, exinde p̄stitis sportulis, q̃ sunt † istę sportulæ? Gl. dicit, φ in iudice delegato sunt declaratæ in aut. de iud. §. ne āt. ī iu dice verò ordinario, nō reperiť expressum, nisi clericis, vt l. cū cle
e ricis. & l. oēs. s̃. de epi. & cl. Vlterius, p̄cedo, dr̃ hic, [e] data fideiussio
8 ne, q̃ro, q̄d si nō vult dare fideiussorē, s; pignora? Gl. dicit, † φ non sufficit, q̄a in p̄toriis stipulationib. persona fideiussoris requiriť, vt l. p̄toriæ, la vl. ff. de p̄to. stip. In l. p̄dicta t; gl. ↄ̄ & sunt gl. multū inuicē aduersantes, dic vt ibi dixi, & gl. ibi posita d̄t veritatē. Vlteri⁹ dr̃
9 hic, 20. dierū gaudeat īduciis. † q̃ro, vtrū ista dilō possit augeri, vľ minui? Gl. vr̃ tenere q̄d ñ. Doc. sunt ī ↄ̄ria opi. cum. n. ista dilō deť ministerio iudicis. p̄t minui cā cognita, vt l. 2. ff. de re iu. & ibi dixi. Vidistis tactū p̄ me. & ibi gl. in aut. q̃ semel. j̃. quo. & q̄n iu. Seq̃tur hic, q̄d p̄t recusare iudicem, nisi ipse petierit eum. Quæro, vtrum
10 ab vna tm̃ parte possit iudex impetrari? Br̃ distingue, † aut vtraq; pars est p̄ñs, & nō impetratur, nisi de ↄ̄sensu vtriusq;: secus si alia pars est absens, & ita obseruat curia Romana. Probatur in l. obseruādum. ff. de iu. Vlterius quæro, vtrum ille, qui dat libellum, dēat in libello scribere diem dati libelli? Tex. hic vr̃ velle, φ sic. gl. dicit,
11 φ hoc de ↄ̄suetudine non seruatur. s; hoc † scribit notarius, & dať
12 terminus ad r̄ñdēdum. Quæro circa fi. istius aut. † vtrum q̄n cōtestatio est nulla ex vigore istius aut. interrumpať præscriptio. gl. quę est hic, vr̃ dicere q̄d nō. Quod intellige verum in illis casib. in quib. interruptio d; fieri per lit. cont. nō in casib. in quib. interruptio fit per solam citōem, vt l. cum notissimi. & l. sicut. j̃. de præsc. 30. an. Nam illud solum d; aduerti, an legitimè fuerit facta citō, vt l. accusatorus. ff. de adul. & ibi dixi plenè, & tene mēti hāc gl. Vlt.
13 quæro, † vtrum p̄ductioni libelli possit renūciari? gl. q̃ est hic, di
f cit φ tacitè p̄t omitti, nō expresśè. Et in hoc vr̃ residere etiā Mar. Syl. Ia. Bu. & alij sunt in ↄ̄ria opi. φ renūciari nō possit. Et istud puto verum. ista. n. solēnitas ñ fit ad vtilitatem partis solum, sed ēt ad vtilitatem iudicis, vt sciat super quo habeat ferre sn̄iam, ideo ñ p̄t ↄ̄sensu partium renūciari. Præterea ea, quę inducuntur circa sole
g nitatem in actib. hominum, nō p̄ñt ↄ̄sensu partium tolli, g vt l. ne
14 mo p̄t. de le. j. ff. de pac. l. ius publicum. Idem † dico in litis contes. Idem tenēt cano. extra de of. del. c. de causis. & per Io. An. de re iu.
15 c. fi. li. 6. † Quæro, tota die fiunt compromissa in arbitros, φ possint cognoscere sine libello, sine lit. cōt. & pronūciare in scriptis, & sine scriptis, &c. Quomodo v; iste processus, cum vt dixi, dictis solēnitatib renūciari nō potest? Respondeo, sicuti Papa, vel Imp. q̄n dat iudicem p̄t remouere istas solēnitates, vt l. j. post pr. ff. quis & à quo app. & l. vl. j̃. de sen. Ita partes p̄ñt dare ipsam formam arbitris, qui illam notionem habēt à partib. tantum: aliàs non possunt assumi cum remotione dictarum solēnitatum: secus in alio iudice, qui iurisdictionem habet à se ipso non à partibus.

a ADD. ¶ Pari. An istæ inducię habeāt locū in criminalib. vide Ro. sing. 733. ic. q̃ro.
b Pari. Circa hoc, an & in quib. casib. requiratur libellus, & in quib. non, & multa alia in ista materia libellorum, vide Are. post Io. Fab. in §. tripli. in gl. mag. inst. de ac. & ibi etiam aliqua per Ias. vbi multa allegantur in materia.
c Vide s̃. Ale. in rub. de eden. an cum citatorio sit mittendus libellus.
d Adde tu an valeat consuetudo, φ non detur libellus, & videtur quòd sic, vt per Doc. in c. j. de lib. obl. & maximè per d. Mari. Soc. in art. 5. fal. 11.
e Pari. Circa istas sportulas vide gl. plenissimas, & ibi scribentes in §. tripli. in gl. mag. Inst. de act. & ibi per Ias. post alios. Et ibi habes, quid in iudicib. an possint accipere sportulas & salaria, & quid in ordinario, in arbitro, & quid in aduocatis & doctorib. & quid in delegatis, vide ibi multa, & quantæ sportulę exigi possint, & quando solui debeant.
f Pom. Vide Cæp. cōs. 60. & Car. 139. vo. j. & Soc. 96. vbi loquitur ēt in causis summariis, in q̄b. foret dictū. sola facti veritate inspecta, & q̄d possit p̄cedi in scriptis sine scriptis, &c. & ibi loq̄tur tā in libello, q̃ in lit. ↄ̄t. ¶ Pari. Limita φ remitti nō p̄t in cā principali, sed in cā appellationis sic. Vide Ro. sing. 83. inc. communis ↄ̄clusio. Item aduerte q̄d l3 ista solennia non possint remitti, vt valeat sn̄ia, si tn̄ fuit conuentum, nō opponere de nullitate, p̄p talem omissionem nō poterit opponi, maxime si adsit iur̄m. Ias. l. vbi pactum. C. de transac. faciunt, q̃ h3 in Berta, in verbo, exceptio ↄ̄ iudicē, q̄n ↄ̄uentum est nō opponere de aliqua nullitate, an possit opponi de p̄ueniente ex defectu p̄tātis. Item q̄n solennia iudiciorum tolli possint de ↄ̄sensu partium, vide Fel. in c. de causis, de of. del. & ibi latè Decium. Item an solennitas libelli possit remitti, vide Barb. cons. 34. vo. 3.
g Vide Barb. in c. de causis. de of. del.

AVTHEN.

Libellum. Ista aut. de consuetudine non seruatur. No. ex stipulatione executoris, & officialis quæritur actio parti. Vidisti in aut. generaliter, s̃. de epi. & cl. & in Aut. mat. & auiæ. j̃. quando mul. tu. of. fun. potest. ista l. tamen de consuetudine non seruatur.

¶ De plus petitionibus. Rub.

LEX VNICA.

1 *Dispositio huius l. habet locum lite contestata. & vide. 5. & 6.*
2 *Transactio facta bona fide, licèt super cautione dolo extorta valet.*
3 *Actor confitens lit. cont. sed dolo plus petiisse non punitur.*
4 *Reus si absoluitur de quantitate falsa adiecta per actorem quia actor non probauit, an tunc puniatur actor.*
7 *Pœnitentia in huius l. pœna, non habet locum.*

a
Diosas. [a] Ista est bona, & singularis l. & ea expedita, erit quasi expedita lectio nostra. Br̃ dicit, Qui per dolum cautionem pluris exigit, & per dolum plus petiit, lit. contestando, debitum perdit, nisi transactio, vel secunda cautio interuenerit. H. d. Primò ponit dictum. Secundò exceptionem. Secūda ibi, trāsactionib. Opp. hic ↄ̄, φ sit loc⁹ pœnitētiæ. ff. de ædil. edi. l. quis sit fugitiuus. in pr. sol. hic delictum nō dr̃ consummatum ante litem, ibi verò secus. Vlt. op. inst. de ac. §. tripli. sol. fateor φ ille, qui per dolum plus petit, puniť
1 in triplo expensarum: tamen † non priuatur debito, nisi fuerit lis conte. ita loquitur hic. Op. ad fi. huius l. vr̃ φ transactio dolosè interposita non valeat, vt in l. in summa. in pr. ff. de cond. indeb. & habuistis no. s̃. de transac. l. sub prætextu. dicunt quidam, φ hic fallit.
2 Tu dic, φ est verum, φ hæc † trāsactio fuit facta bona fide, l; fuerit facta super cautione extorta per dolum. Item op. ad Velle. l. si mulier. vbi nō sufficit sc̄da cautio sine cursu biennij. so. D̄nt quidam, φ hic spectať cursus biēnij: q̄d est falsum. Nā ibi loq̄tur de muliere, q̃ pro alio se obligare nō p̄t, hic verò loquiť in eo, qui q̄cunq; vult, p̄t se obligare. Quæritur de duab. qq. & primò hic dr̃, si reus
3 fuerit cōuictus, † q̄d si ipsemet post lit. conte. confessus fuerit? Gl.

a ADD. ¶ Pari. Circa istam l. de pœna petentis plus, adde φ ista pœna non h3 locum, quotiescunque in libello esset apposita clausula, saluo iure superflui, &c. secundum d. Ant. in c. 2. de libel. ob. all. Spe. Vide Ias. in §. tripli. Inst. de act.

dicit

dicit, ꝙ tūc nō punit̄:ar.ff.de iurei.l.cū qui.in pr.de nō nu.pe.aut. ꝯ qui propriā.alij dn̄t ꝯrium:teneatis gl.nostram per tex.q hoc ex pressè reqrit,ꝙ post lit.cont.permaneat in lite,& ꝯuincat̄ de falsa quātitate,s; ille q ꝯfitet̄,nō ꝯuinceret̄,s; ipsemet seipsum ꝯuincit,
4 §.&c.Quero† qd si reus absoluit̄ de q̄titate falsa adiecta p actorē, qa actor nō ꝓbauit,vtrū iste titul⁹ hēat locū?Gl.q̄ est hic, dicit ꝙ sic.Mirabilis gl.est ista,si verū diceret.Vide gl.ma.circa fi.doc.oēs tenēt ꝯrium.nā ista l.loquit̄,qn̄ actor deliquit in duob.s.exigēdo cautionem pluris per dolum.Itē plus petēdo.Itē p dolū. secus si ī vno tm̄ deliq̄t.s.in plus petēdo.Idē t; gl.extr.e.ti.c.1.Ita tenēt oēs
5 nostri doc.hic.Ex hic† habes distinctos aliquos casus.Qn̄q; qs pp dolum exigit cautionem pluris,&per dolum plus petit,tūc h; lo cum ista l.Qn̄q; qs solum per dolū plus petiit,tūc punit̄ in triplo expēsarum,& nō perdit debitū.vt in §.tripli.Inst.de ac.hodie fortè punit̄ in duplum,vt s̄.ti.j.aut.libellum.Vel dicas,ꝙ ibi in alio ca su loqtur.Qn̄q; qs pluris exigit cautionem per dolū,nō tn̄ pl⁹ pe tiit,& tūc nullo mō punit̄ in debito,s; punitur crimine stellionatus,si dolus ille in aliam speciē delicti nō cadit,vt l.j.& 2.ff.de cri. stel.Qn̄q; qs nec pp dolum exigit cautionem pluris, nec per dolum plus petiit,s; per temeritatem, & tūc punitur in expensis tm̄,
6 vt ff.de iu.l.eum quem temere.† Quæro qualr̄ practicatur ista l. vtrum ad faciendum actorem plus petētem priuari debito, requiratur nouus libellus cōdōe ex l.ista:an verò per officium iudicis, qui eum reperit dolo plus petiisse,& pluris cautionem exegisse q̄ liter hoc fiat?Certè vtraq; posset esse bona practica,vt no.in simi. ff.de rei ven.l.fi.& videbitis in auth. item possessor.j̄.qui po.in pi. ha.& in corpore vnde sumitur. Vlt.op.extra gl.ꝙ vsque ad sentētiam sit locus pœnitentiæ, vt l.alia.j̄.de his quib.vt indi.& l.Papi-
7 nianus.§.meminisse.de inof.test.So.†Speciale est hic propter duplex delictum actoris,&c.

¶De dilationibus. Rub.

LEX I.

1 *Dilatio qualibet ad probandum videtur peremptoria.*
2 *Iudex ex suo officio potest dare dilationem etiam non petenti.*
3 *Probatio facta in secunda dilatione data causa non cognita,quando valeat.*
4 *Probatio facta sine dilatione,an valeat.*

QVoniam. Iudex d; dare dilationes moderatas ſm diuersitates locorum, & n̄ facile amplī⁹ q̄ semel.H.d.ista no.l.& singularis.Op.de aut.q semel.j̄.quo.& qn̄ iu.so.ibi loqt̄ in dilatiōib.expectatoriis,hic verò de dilatiōib.q̄ dātur ad probādum.Op.s̄.de iu.aut. iubemus.so.ibi loquitur de dilationib.allegatoriis,hic de dil.præparatoriis.Vlt.no.& primò per hāc l.vr̄.ꝙ nō sit necesse, qd̄ in di
1 latione apponatur,& peremptoriè,qa† qualibet dilatio est perēptoria,vt hic videtis, quia nō datur nisi vna de facili, Idē ff.de fer. l.fi.qd̄ est verum in istis dilationib.q̄ dantur ad probādum: secus in dilatoriis,vt j̄ quo.& qn̄ iu.l.cessante. & ibi gl. No.2.ꝙ dilatio nō d;dari nisi petenti,vt ibi,si rerum vrgentissima rō flagitauerit,
a & necessitas desideratæ instructionis exegerit.Ego puto ᵃ †ꝙ iu-
2 dex ex suo officio possit dare dilationem ēt nō petenti. si hoc viderit expedire,vt s̄.de iu.l.properādum.in fi.pr.ibi nullus erit tam audax,q possit inuito iudice litem protelare.Vnde si pars esset ne gligēs in petēdo dilationem ad ꝓducēdos testes,iudex posset statuere,ēt eo nō petēte.Nec ob.ista l.imo facit ꝓ,ibi dum dicit,si re rum vrgentissima rō flagitauerit.Vnde si ē necessitas ex parte rei, hoc est litis,vt dilatio ꝓbeatur,etiam si pars nō petit,iudex pt̄ hoc facere. Ista.n.l.hoc vult, vt iudex non possit dare dilationem non ꝯgruētem,per q̄ lis ꝓteletur,s; dare dilationem per q̄ lis abbreuietur hoc nō ꝯdicit.Ad idem l.2.j̄.quo.& qn̄ iu. Dixi in l.4.§.hoc āt iudicium.de dā.inf.Item no.qd̄ hic dr̄,ꝙ nō facilè datur amplius, q̄ vna dilatio. Aliæ.n.dilationes dātur causa cognita,vt l.fi.ff.e.&
b l.oratione.Circa hāc l.q̄ro,ᵇ qd si iudex dederit secundam dilatio
3 nem† absq; causæ cognitione, vtrum valeant quæ fiunt in illa dilatione?hic tex.dicit,ꝙnō,qa iudex hoc nō pt̄ facere, vt ibi,nō sibi cōcessum intelligant dādæ dilationis arbitrium,&c. puto verum salua meliori deliberatione, si prima dilatio fuit perfecta,s.trium mēsium,vel 6.vel 9.ſm moderationem huius l.ꝙ nō valeat.S; si
c prima dilatio perfecta n̄ fuit,ᶜ vt qa dedit x.dies ad probādum.& tunc ei de facili pt̄ dare secūdam dilationem,vt acta in illa dilatio ne valeant.qd̄.n.in prima dilatiōe diminuit,videtur ꝙ possit supplere.& ita videtur sentire Inn. de test.c.pe. quasi in fi.finalis gl.&
4 ibi vide multa bona per eum de intellectu huius l. An valeat † ꝓbatio facta sine dilatione?Doc.tāgunt aliquid hic.Dixi plenè in l. in crimine.ff.de adul.Et dic plenè vt ibi.

a ADD.¶Adde tu,quòd idem tenet Fran.de Are.in c.venerabilis.de iudi.
b Pom.Bal.tenet ꝯſic in l.petendæ,s̄.de temp.in int.rest.&Mod.sequuntur in c.2. de dil.quod h.d bar.sed pro eo facit tex. in d.l.petendæ.ver.causis cognitis oportebit.Item quia hoc est de ordine.l.prolatam,j̄.de sen.
c Pari.Seq̄tur Abb.ꝯſ.64.vo.2.vide de hoc & aliis in mā huius l.& an habeat locum in causis summariis.bar.ꝯſ.97.inc.in q.prædicta,vol.j.vide p Iaſ.l.fi.ff.e.ti.

LEX II.

Si quando. Nō d; alicui dilatio dari ad illud,super quo ante iudicium posset esse instructus.H.d.Per istā l.dicimus, ꝙ si actor peteret dilationem ad dādum libellum reo,
a nō d; sibi dari.Item si procurator ᵃ actoris peteret dilationem ad faciendum fidem de mandato,nō deberet sibi dari,quia ante hoc potuit esse instructus,idem in similibus,quod no.bene.

a ADD.¶Adde quòd hoc idem tenet referendo bar.hic Fran.Cur.Papiensis in repe.l.admonendi,ff.de iurei.

AVTHEN.

Quod fieri. Op.ꝙ actore nō veniēte dēant dari dilationes ſm aut.q semel.quo.& qn̄ iu.sol. Reus h; tria remedia. Aut.n.actor est absens post lit.cont. & negocium est liquidatum per probationes factas,& tunc seruat formam.l.ꝓperandum.§.j.s̄.de iu.Aut est actor absens ante lit.cont.& tūc aut vult,ꝙ negocium eo absente liquidetur,& perueniatur ad diffinitiuam,& debet seruari forma aut. qui semel. Aut non vult,ꝙ negocium liquidetur,sed solum vult ꝙabsoluatur ab obseruatione iudicij:tunc seruat formam huius aut.&c.

LEX III.

1 *Officium iudicis,in quibus conquiescat dilatione pendente,&c.*
2 *Finita causa dilationis finitur dilatio,etiam si totum tempus non sit lapsum.*
3 *Feriæ,an eximantur de dilatione.*

a Siue pars. ᵃPendente dilatione d; iudicis officiū conquiescere, & in numero dierum computantur etiam feriati.H.d.Hæc bona l.Op.ad primum dictum, ꝙ iudex pēdente dilatione pt̄ procedere, vt j̄.de iurei.l.gn̄aliter.§.his de præsentib.
1 ver.nullo tn̄.so.quod dicit,†pendente dilatione iudicis officium ꝯquiescat,intellige ī his,quæ præiudicialia essent ad ea,super qb.
b pendet dilatio. in aliis verò ᵇ pt̄ iudex suum officium exercere.v. g.datus est mihi terminus sex mensium ad probādum vnum articulum,in quo producūtur testes ex alia prouincia,interim cōquescet iudicis officium super illo articulo:super aliis poterit procedere,vt l.contraria.Item si pēdet dilatio super admittendo,vel nō admittendo vno teste,ꝙ super aliis poterit procedi. & idem in simil.Item op.de l.ā filia.§.alūno.ff.ad Tre.so.Illud quod dr̄,ꝙ dēat
2 expectari,donec transeat totum tps dilationis, † intellige,nisi cā dilationis sit finita.Nam tunc non expectaretur vlterius:quia finita causa dilationis finitur dilatio,vt l.contraria.exemplum.Iudex statuit tibi dilationem ad veniendum x.dierum : venisti in prima die, certè finita est causa dilationis, de cætero pendente dilatione procedere poterit non ob.hac l.&idem in similib.tene menti.Ad
3 secundum,†vtrum feriæ eximantur de dilatione,vel nō, dic plenè,vt dixi in l.2.de temp.app.

a ADD.¶Pari.Ad regulam h⁹ l.vide Pan.c.significāte,ext.de app.Item limita istā l.diuerso t pe,s; simul possunt plura dari,vide Fel.c.2.in prin.extra de test.cog.
b Quòd l; iudex hoc possit,tamen non cogitur,& vide Ro.conſ.443 dub.2.ad fi.

LEX IIII.

1 *Ea quæ desiderant causæ cognitionem,debent fieri iudice sedente.*
2 *Super emergenti quando sit pronunciandum.*
3 *Si iudex omisit pronunciare super incidenti,an vitietur processus.*
4 *Iudex procedendo ad vlteriora,videtur tacitè pronunciare super exceptione.*
5 *Iudex si partem grauauit,quia cum non deberet procedere de iure,ipse processit,reuocatur de iure canonico processus.*

A procedente. Quæ causę cognitionē desiderāt,dēnt expediri iudice sedente pro tribunali, nō procedēte,vel ambulāte.& super emergēti est prius pronūciā
1 dum.H.d.No.qd̄ ea,q̄ causæ cognitionem desiderant.dēnt expediri iudice sedēte pro tribunali. Et ideo sis memor semper facere istud apponi in sentētiis, vel in aliis q̄ causæ cognitionem desiderāt. No.ꝙ super emergēti prius pronūciatur. Op.de l.voluit.ff.de inter.ac.&l.2.§.dies ff.quis or.in bo.pos.ser.so.ibi loquitur in his, q̄ plenam causæ cognitionem nō requirūt:hic in his, q̄ causæ cognitionem requirūt,&ideo hæc l.d; intelligi in secunda,vel tertia dilatione, q̄ petitur.nam prima cōcedit̄ de facili, ideo posset ꝯcedi,& peti à procedente iudice,vt s̄.e.l.j.& l.fi.ff.e. Opp.& videtur,
2 † ꝙ super incidenti non sit pronunciandum,vt l.j.s̄.de or.iu.Sol. hic loquitur de quæstione emergenti,quæ respicit processum : ibi loquitur de quæstione incidenti, quæ respicit merita causæ, vt
3 ibi plenè dixi. † Quæro , quid si iudex omisit pronunciare super hoc emergēti, vtrum vitietur processus. Spe.vr̄ dicere,ꝙ non vitietur ipso iure:s; pt̄ appellari,ab eo,qn̄ ipsam exceptionem, vel ꝯ dictionem iudex nō admisit,vt extra de.of.del.c.ex parte,el' 2.no. per Spe.in ti.de exce.propositis.vers.pe.Aduerte,quandoque iudex non obst.contradictione partis procedit in causa, nulla facta examinatione de eius contradictione:tunc habet locum, c.interposita.ex̄ de app. quia si exceptio erat legitima,& in exceptiōe op ponens se obtulit probaturum , eo ipso ꝙ iudex eum nō admisit, eum grauauit:s; si se nō obtulit probaturum:tunc haberet opponens à grauamine appellare, & in causa appellationis veritatem exceptionis docere,vt ibi patet.Quandoque iudex de veritate &

a instistia a exceptionis examinat,& inquirit,& tunc non ob.excep-
tione vltra procedit,& tūc dico,ꝙ ex hoc,ꝙ super exceptione nō
b est pronūciatum,processus nō esset nullus, b nec ēt annullandus.
4 Nam procedēdo vltra,† tacitè super exceptione pronūciauit ip-
sam nō obstare:sicut pronūciando diffinitiuè,tacitè pronūciat su
per incidēti,vt s̄.de or.iu.l.2.ita procedēdo ī causa,tacitè ꝓnūciat
super emergenti,q̄ respicit processum.& sic posset intelligi hæc l.
sm̄ vnam expositionem gl.ꝙ hic super emergenti nō fuit pronū-
5 ciatum.bn̄ tn̄ posset de iure Can.reuocari† ille processus,si iudex
grauauit partem:cum non deberet procedere de iure,& ipse pro-
cessit:nō ergo appellatur,quia nō pronūciauit, cum tacitè sit pro
nunciatum,vt dixi:sed ideo, qa sic tacitè pronunciando grauauit
partem,si procedere non debuit,quia forte exceptio legitimè ob
stabat.Ita debetis intelligere hanc materiam.

a ADD.¶Pari.Istud limita non ꝓcedere,qn̄ opponeret̄ declinatoria iurisdōis,qa nō dr̄ pronūciasse sup illa,& sn̄ia sp p̄t dici nulla.Verba sunt singularia bal.l.2. C.de or.iu.Et vide ad d.bar.hic Ro.ↄs.220.Item an reqrat̄ citō partis,qn̄ fit talis actus per quē inducit̄ tacita pronūciatio de procedēdo ad vlteriora, pōde ra Fel.c.in noīe,de test.dū loqtur in admissione capitulorum,an pars sit citanda.Item de ista materia in l.fi.ff.si cer.pe.& Are.c.ex parte,ext.de testi.& in l.naturalis,§.nihil cōe,ff.de ac.pos.& ↄs.117.Abb.c.cum super,extra,de of.del.Item de ista materia an & qn̄ iud.procedendo ad vlteriora videatur tacitè super exceptione pronunciasse,vide Fel.c.suborta,ext.de re iu.Et dictum bar.hic refert ēt & seqtur Ro.ↄs.410.Et de illa limitōe bal.in illa l.2.C.de or.iu.de qua s̄.Vide latè Fel.d.c.suborta,de re iu.in ver.4.limita. Et vide ēt super hoc de exceptiōe declinatoria Ias.l.2.ff.si q̄s in ius voc.non ier.q̄ r3 requiri expressam pronunciationem super competētia iurisdōis,& ibi ēt ponit quædam alia in materia ista. Et de materia vide latè Fel.l.si quæramus,ff.de testa.Item an sit pronūciandum super exceptione, si opponat̄ delictum esse commissum extra territorium iudicis,excludat iurisdictionem,vide bar.quòd non,in tract.iurisdictio.in q.12.

b Alex.Vide Lud.cons.244.in ordine suo,vbi dicit intelligi debere per processum ad vlteriora pronūciatum super emergēti, quādo fuit cognitum per iudicem, & vide Ang.cons.98.& Pau.de ca.in l.fi.ff.si cer.pe.& Io.Ant.in add. Spec.in ti. de fen.in add.inc.Item quod est sciendum,&c.

LEX V.

Cum à nobis. Coram eo, à quo postulatur consilium, non postulatur,neque datur dilatio.h.d. Dixi tibi de temp.app.l.2.

LEX VI.

Inter priuatos. In causis fiscalib.dantur dilatio.H.d.

LEX VII.

Nec de statu. In quæstionib. status & bonorum terminus dilōis in l.statutus nō exceditur.H.d.

¶De feriis. Rub.

LEX I.

a **Quoniam.** a Dieb.feriatis potest appellatio interponi.H.d.Hæc l.procedit in tempore appellationis in
terponendæ.in tempore verò appellationis exercendæ secus: qa
non potest exerceri,licèt fatalia currant,vt vidistis in l.2.j̄.de tēp.
app.hic non sunt alia.

a ADD.¶Pom.Et ꝓcedat ēt in feriatis in honorē Dei,& qūo notarius dici p̄t instr̄m appellationis ↄficere,& etiam in quibuscunque aliis actib.qui die feriata p̄nt expediri. Ita Anc.in cons.suo 362.inc.visa plenè.in pr.& in ver.s3 fortius obiicitur.vide etiam Fel.in c.cum M.Ferrar.de const.& Ale.cons.187.vo.2.

LEX III.

Omnes iudices. Dies dn̄ica est feriata in omnib.p̄terq̄ in opere rusticali.H.d.in summa.

LEX IIII.

A nullo. Iudices sua authoritate non indicunt ferias. H.d. No.tex.ibi ac si pro nomine eximuntur,&c.

LEX V.

Publicas. Causæ publicæ, & furnariorum possunt tractari dieb.feriatis,ob necessitatem hominum.H.d.

LEX VI.

Quadraginta. Tpe q̄dragesimæ in causis criminalib. sunt feriæ.H.d.Non obseruatur ista l.

LEX VII.

1 *Executio sententiæ potest fieri in diebus feriatis,in vtilitatem hominum.*
2 *Instrumenta confessionata possunt exequi etiam in personam in diebus feriatis ob necessitatem hominum.*

Omnes. Omnis dies est iuridic⁹, nisi spāl'r sit expressum, ꝙ sit feriatus.H.d. Quæro,vtrum in dieb feriatis ob
fauorem hominum homines possint capi pro debitis?Bř nō pos-
sunt capi,vt venirent ad procedēdum:s; possunt capi ad exequen-
1 dum,l;†enim dieb.feriatis ob necessitatē hominum nō posset de
a necessitate procedi, vt hic:tamē iudicis executio a nō est interdi-
cta,nisi in dieb.feriatis in honorē Dei, vt p; hic in fi.& ꝙ executio
snīæ possit fieri die feriato ob necessitatem hominum,est casus in
b c.significauerūt.b ex de iud.& ibi per In.& per Io.An.†Cū igitur
2 instrumēta cōfessionata,seu guarētigiata habeant executionem,
sicut diffinitiuæ sententiæ,capi poterunt homines in dieb.feriatis
ob necessitatem hominum,secus in feriatis in honorem Dei.

a ADD.¶Ale.De quo vide quæ dixi in l.j.§.nunciatio,de op.no.nun.

b Ale.Add bar.l.j.§.nūcō.cū ↄcor.đ op.no.nū.&Ang.đ are.l.ab executiōe,ff.đ ap. ¶Add.Vide Fed.cons.48.Et adde tu circa hoc ēt,ꝙ sequestrum fieri p̄t,& etiam reuocari die feriato.Ita Lanf.in c.qm̄ contra falsam,in ver.citationes,de prob. & Mod.rep.s.d.Fr.Cur.l.j.j̄.de prohi.pe.seq.q.x.& ponit Ang.de Are.in l.Imperatores,§.fi.ff.de app.& Cacial.in tract.de deb.susp.& fug.in q 8.prin.

LEX VIII.

Actus. Actus q̄ spectant ad iurisdōem voluntariam,possunt celebrari dieb.feriatis in honorem Dei.h.d.Et sic vř, ꝙ decr.quæ est de immu.eccl.c.j.lib.6.quæ annullat omnes actus iudiciarios,qui fiunt ī ecclesia,debet intelligi de actib.iudiciariis, & contentiosis,non de voluntariis,vt hic.

LEX IX.

Prouinciarum. Contra latrones insignes potest fieri examinatio, & executio dieb.feriatis, etiam in honorem Dei. H.d. Hic vř text.ꝙ per statutum possit disponi,ꝙ etiam in criminalib.procedatur etiam in dieb. feriatis in honorem Dei,& virginis Mariæ,& omnium Sanctorum.

LEX X.

1 *Suspectus de fuga potest capi,etiam die feriato in honorem Dei.*
2 *Citatio facta die feriata ad diem non feriatam,quando valeat.*

a **Dies festos.** a Dieb.dn̄icis,& feriatis,in honorem Dei d3 cessare omnis cognitio, & executio : p̄nt tn̄
celebrari ↄ̄ctus.& spectacula, vel prælia sunt illis dieb. total'r in-
terdicta.H.d. Dř hic, nulla fideiussionis flagitetur exactio,sc.iudi-
cio sisti,nisi timeatur de eius recessu.Dic vt in gl. No.sm̄ istam gl.
1 ꝙ quando aliquis † est suspectus b ne aufugiat,potest capi die fe-
b riato in honorem Dei,vt det fideiussorē de stādo iuri.Tene men-
c ti. sicut ēt potest capi sua authoritate, vt l.ait prætor.c §.si debito-
rem.ff.de his quæ in frau.cre. quod intelligo si debitoris cōdō sit
mutata à die ↄ̄cti debiti,aliàs si nulla mutatio interuenit,h; credi-
tor quid sibi imputet.ar.l.si is à quo.§.fi.ff.vt in pos.le. Vltimò es-
d set quærēdum,d an †citatio facta die feriata,vt veniat die non fe-
2 riata,valeat,quam q.ponit Cy.hic,& d.Ia.Bu.disputauit:ego exa-
mino plenè in l.j.§.nunciatio.ff.de op.no.nun.&c.

¶Contrarietas,& Concordia.

Pro concordia aduerte,ꝙ dieb.feriatis in honorem Dei,h3 cessare omnis strepitus iudiciorum, per Bar. hic.in hac l.dies festos.de fer.ↄ̄rius tn̄ allegatur hic in l.pe.hoc ti.de fer.in l.diuus.ff.e.in l.miles.§.sexaginta.ff.de adul. Tu dic,primò p̄t dici spāle ī criminalib. quia dēnt expediri q̄ citius est poſe, qa iste est fauor incarceratorum.l.ꝓperādum.ī pr.de iud.vel aliter,& subtilius,vera est s̄.j.opi. non ob.qđ dř in d.§.sexaginta.& in d.l.diuus. in hac l.pe.præal.qa non loquitur nisi de dilatione libelli,quæ est facti,nec dř actus iudicialis,etiam si loquatur de exceptione partis, vt sensit & voluit expresse Bart.in locis præal.& maxime in d.§.sexaginta.

a ADD. ¶Paris. Quid autem in feriis repentinis, & an eis possit renunciari, vide bar.in trac.de carce.

b Paris.Vide de ista materia suspicionis fugæ, quæ latè scripsi in l.ait prætor, §.si debitore,ff.de his quæ in frau.cre.

c Vide omnino Ale.post Ang.& alios in l.qui bona,§.de illo,ff.de dam.inf.

d Ale. An āt si q̄s citat̄,vt compareat die feriata,teneat̄ comparere ante vel post Bar.ponit in rep.l,ex quacunque,in ver.fi ff.si quis in ius voc. nō ierit,vbi ēt ponit q.de qua hic quærit bart.& ibi dicit, ꝙ si actus fact⁹ die feriato trahitur ad non feriatum,valet.ponit etiam ibi,ꝙ citatus à Papa vel Imperatore debet cōparere etiam die feriata.adde Pau.de ca.cons.25.& Fed.cons.244.

¶De iurisdictione omnium iudicum. Rub.

LEX I.

NOn quidem. Iurisdictio eius, qui aliàs iurisdictionē h;, p̄t inter non subditos ↄsensu partium ꝓrogari.H.d. Quærit gl.duas qq. Prima,an sint aliqui casus, in quib.nō p̄t iurisdō prorogari?gl.ponit hic quatuor casus,quos vide.Dn̄i, isti quatuor casus nō propriè excipiuntur ab hac l.nam iurisdō potest ꝓrogari,s. qn̄ h; aliàs iurisdōem ciuilium causarum. Vnde ille,qui h; tm̄ cognitionem de ciuilib.n̄ p̄t ex ꝓrogatione esse iudex in crīalib. Ita loquuntur isti casus exceptuati,qui hic ponūtur in gl.tua. Quærit gl.quot modis fiat prorogatio iurisdōis? Gl.ponit hoc plenius in l.j.ff.de iud.Cy.ponit in l.si qui ex consensu.s̄.de epis.aud.&c.

LEX II.

1 *Quis potest conueniri in loco mutati domicilij.*
2 *Statuto p̄t fieri,ꝙ reus sequatur forū actoris,respectu tamē subditorum statuto.*

a **Iuris ordinem.** a Actor sequitur forum rei,qui est in loco domicilij, qđ h3,vel habuit tēpore contractus.H.d.No.tex.q dicit,ꝙ h;,vel habuit tpe ↄ̄ctus,qđ ē hic

singu

a ADD ¶Pari.Limita vt per bar.l.societatem,§.arbitrorū,ff.pro soc.Et ideo clericus agens contra laicum subiicitur ll.laicorum,& quo ad ordinem procedendi,& quo ad decisionem causæ. Vide Cuma.latè cons.139.etiam si reconueniatur clericus à laico coram sæculari iudice.

1 singl'e, & † sic l; mutauit domiciliũ, tñ pt ɔueniri a ĩ loco, vbi hẽbat
a domicilium. b Quæro, vtrũ p † statm possit fieri, ꝙ reus sequaꝛ fo-
b rum actoris? bꝛ inter suos subditos pt facere statm qđ vult. Sedꝙ
2 qs possit statuere, qđ hõ non suæ iurisdõis teneaꝛ in foro actoris, hoc nõ pt: qa ciuitas nõ pt facere statm de his q̃ suæ iurisdõis nõ sunt. vt j. e. ti. l. fi. & ego examinaui plenè in l. cunctos ppl'os. s. de sum. Tri. & in l. omnes ppl'i. de iust. & iu. quia in vtraq; posui, &c.

a ADD. ¶ Pom. Bar. ita gñaꝛr loquẽtem reprehendit Pan. ĩ c. ꝓposuisti, ver. sed q̃ro, ext. de fo. comp. & Im. soluendo Bar. intellige vt per eundem Pan. in fi. illius q.

b Alex. Vide ẽt Bar. in l. cum q̃dam puella, & q̃ ibi dixi post Bart. ff. de iur. om. iu. Adde d. Ant. in c. proposuisti, de fo. comp. &c. ¶ Habes hic per Ale, & in d. l. cum quædam puella, & attende ꝙ domicilium præcedẽs dꝛ ẽt si sit domicilium originis. De quo vide quæ dicam in d. l. cum quædam puella. Et adde ꝙ ɔ̃ Bart. hic tenent d. Ant. & Abb. in c. proposuisti, de fo. comp. & d. Mar. Soc. in c. licet, e. ti. q. 10. principali. Et etiam contra Bar. tenet d. Fran. de Are. in d. c. proposuisti.

LEX III.

a Priuatorum. a Priuatorum ɔsensus nõ dat iurisdõem. h. d. Op. j. e. l. fi. & in aut. de def. ciu. circ. pr. & §. j. Sol. consensus priuatorũ non dat iurisdõem, vt hic: secus in consensu alicuius collegij, vel vniuersitatis, vt in ɔ̃rio. Quæro, an statim facta electione, quis habeat iurisdictionem antequam ingrediatur officium. Gl. dicit ꝙ sic. De hoc dic vt dixi in l. publius. in prin. de cond. & dem. & de testam. mil. l. pen. &c.

a ADD. ¶ Pom. Vide ad istam l. Ro. cons. 18. Fel. in c. pastoralis, de excep. & d. Ant. de Prato in cons. inserto in consiliis Barb. vol. j.

LEX IIII.

Nemo post. Ordinarius non pt recusari, nec potest ante diffinitiuam sñiam appl'are. h. d. An possit recusari iudex ordinarius, vidistis in l. apertissimi. s. de iud. &c.

LEX V.

1 *Reus in vetitum examen quomodo possit trahere actorem.*
2 *Pœnitentia vsque ad sententiam habet locum in pœna huius legis.*
3 *In pœnis legalibus habet locum pœnitentia vsque ad sententiam.*
4 *De qua sententia hic intelligitur.* (iudicio. 6.
5 *Pœna huius l. an inferatur ipso iure, & an eadem instantia, vel opus sit nouo*
7 *An agi possit condõe sine cã cõtra trahentem in vetito exãe, vt liberet tractũ.*
8 *Practica qũo pronũciabitur cõtra trahentem in vetito exãe. in sñia diffinitiua.*

a In criminali. Hæc est bona, & sing. l. a Et bꝛ dicit. Qui aliũ in vetitum trahit examen, perdit cãm. h. d.

1 Recitemus apparatum nr̃m per q̃ões. Quærit gl. q̃uo † reus pt trahere actorem in vetitũ exãme? Dicit gl. forte si reus comminet ei si sub tali iudice ñ agat, & si p metũ, vel p dolũ eũ ad hoc ɔpellit. hoc satis pl;. Tu ãt pone exempla magis clara. Sunt. n. q̃dam casus in q̃b. reus trahit actorem ad iudicem. v. g. in l. diffamari. j. de ing. ma. vel facit reus actori statui terũm ad agẽdum, vt hũistis no. s. in l. j. vt ne. in. ag. cog. j. q acc. non poss. l. ea q̃dem. l. Titia. ff. de acc.
2 facit qđ hũistis in l. 3. qui bo. ced. pos. & qđ ibi dixi. Quæro 2. † qd si actorem posteavel reum pœniteat? Dicit gl. qđ si eum pœnituit ante sñiam, indulgetur ei, vt actionem non perdat, nec pro ɔfesso hẽatur, vt l. q̃uis. ff. de in ius voc. Quidam Vltra reprehendunt, vt
3 refert Cy. Tu dic gl. dꝛe verum, qa † in istis pœnis legalib. est loc⁹ pœnitentiæ vsq; ad sñiam, vt l. qui maior. §. accusasse. de bo. li. & l. in seruitute. §. petiisse. e. ti. Et no. p Dy. in l. amplius. ff. rem ra. hab. Fallit in casu l. j. s. de plus pe. vbi vsq; ad lit. cont. tñ est loc⁹ pñæ.
4 Rõ, qa ibi in duob. deliquit. Sed quæro, † dꝛ hic, ꝙ ante sñiam pt penitere, de qua sñia loquitur hic? Puto ꝙ intelligatur de ea sñia, q̃ finit iudicium primum, in quo qs fuit tractus in examine vetito. De hoc dicam statim clarius. Quæro vtrum actor perdat actio
b nem b vel reus hẽatur p † condẽnato ipso iure, vel expectet sñia?
5 Gl. dicit, & bñ, ꝙ sñia reqritur, qa tex. dicit mulcteꝛ, non mulctat⁹ sit. Sic e in l. iubemus. §. œconomus. de sacros. ec. de pę. iu. q ma. iu. aut nouo iure. & aut q semel. j. q̃uo & q̃n iud. & in multis si. Sed
6 q̃ro vtrum † hoc fiat in eadem instantia, an opus sit nouo iudicio? Gl. vꝛ ponere vtranq; practicam, vel qđ fiat noua instantia ɔdõe
c ex hac l. vel ipsa sñia diffinitiua sñiabiꝛ, c ɔ̃ vocantem in vetitum examen. vide gl. super ver. hẽatur. quasi circa fi. in eo ꝙ gl. dicit, ꝙ reus ɔdemnatus post ɔdemnõem agit ɔdõe ex hac l. non vꝛ procedere. Aut. n. reus vocatus in vetitum examen, non opposuit exceptionem iudicis incompetentis, & tunc vꝛ iurisdõem prorogare. vt s. e. l. j. & videbitis j. vbi de cri. op. l. j. & sic videbiꝛ vocat⁹ coram ɔpetenti iudice. aut opposuit exceptionem iudicis incomp. & fuit admissa, & tunc non procedit gl. q̃ dicit, ꝙ fuit ɔdemnatus reus. Aut opposuit, & fuit repulsus: qa iudex pronuntiauit se esse iudicem compet. & tũc nõ poterit amplius dꝛe se vocatum in vetitum exãme, cũ semel sit pronũtiatum exãmẽ esse idoneum, & iudicem compet. Resp. in primo casu, si ponis ꝙ reus nõ opposuerit exceptionem incomp. iudicis, intell'r in casib. in q̃b. iurisdõ nõ pt prorogari: vel qa reus ignorabat, vt no. j. ti. 2. l. 1. vel qa iudex nõ hẽbat aliam iurisdõem sup illis, vt dixi in l. j. s. e. vꝛ qa ipse reus nõ poterat ꝓrogare, vt clericus de iure can. ex ꝺ fo. comp. c. si diligẽti. Scđo casu, q̃n exceptionem iudicis incomp. opposuit, & obtinuit: qa iudex ꝓnunciauit se nõ esse iudicem compet. tũc fateor ꝙ nõ ꝓcedit gl. in eo ꝙ dicit, ꝙ reus fuit ɔdẽnatus, sed ꝓcedit tex. qa reus hẽbit condõem ex hac l. vt actorem faciat priuari sua actione. Et isto casu illa erit sñia, vsq; ad q̃ l; pœnitere. l. sñia, in qua iudex pronũciauit se non esse iudicem. Tertio casu, q̃n exceptionẽ opposuit, & fuit repulsus, qa iudex ꝓnunciauit se iudicẽ competentem, tunc ꝓcedit gl. si ponimus iudicem malè ꝓnunciasse, hoc. n. poterat examinari in alio iudicio, in q̃ agitur condõe ex l. ista: qa ad alium finem tẽdit, iuxta ea q̃ dixi vobis s. in l. j. de or. iu.
7 Deinde dicit gl. † ꝙ pt agi ɔdõe sine cã, vt actor eũ liberet. Istud ñ pl;: qa nõ desiit esse obligatus sine cã, donec cõdõe ex l. ista actor
8 sit ea actione priuatus. Deinde dicit gl. † dãdam aliam practicam. ꝙ in ipsa sñia diffinitiua sñiabitur ɔ̃ vocãtem in vetito examine.
d Hic aduerte: d si actor vocauit reum in vetito examine, pt ista Gl. procedere, qa reo superuenit defensio, pẽdente iudicio, q̃ sibi prodest ad absol'onem. Inst. de perp. & temp. act. §. fi. & l. iusiurãdum, & ad pecunias, §. fi. ff. de iureiu. Sed si reus traxit actorem in vetitum examen, non pt in hoc diffinitiuè reus condemnari, vel pro condemnato haberi: qa ius quod superuenit actori pendente iudicio, non põt videri in iudicium deductum: vt l. non pt. ff. de iud.

a ADD. ¶ De materia huius l. late Spe. in ti. de comp. iud. adi. §. j. ver. bꝛ scias, &c. Et vide tu circa materiam huius l. quando quis possit pœnitere, per Franc. de are. in c. si diligenti, de foro comp. & ibidem do. Mar. Soc.

b Paris. Circa istam mãm an verba pñtis vel pteriti tpis importent ipso iure, vide Pan. in c. si diligenti, extra de fo. comp. & vide Ro. sing. 3. Ant. de But. cons. 4. Vide Ang. cons. 36. inc. Dei no. mine, vbi limitat illud ꝙ verba priuatiua futuri tpis reqrunt sñiam post se, vt ꝓcedat in verbis dispositiuis, secus in cõdõalib. vt ibi p eum, q ẽt limitat aꝛr. item ꝑ sing. limitõe h⁹ mãæ, vide Ang. oĩno, ɔs. 324. inci. illustris & magnificus dñs ad fi. Item circa pract. hic positam vide Ro. cõs. 369. Item ꝙ verba futuri tpis ꝑlata à testõre, puta, priueꝛ hꝛ̃ditate, importent ipso iure, vide Bal. in l. j. C. de his q̃ pœ. no. Fran. crem. sing. 7. refert Soc. in c. Rodulphus, in ver. verba, ext. de rescr. dicens Bal. hoc non dꝛe. Item vide in mã q̃ scribit Fel. in c. 2. ext. de rescrip. item an illa verba, actus non valeat, importent ipso iure, Bald. in l. vniuersas, s. de ꝑc. imp. of. cũ apost. q̃ ibi addidi ad Fel. remissiue Item latissime de mã, q̃ verba importent ipso iure, & q̃ ñ, vide oĩno Fel. in d. c. Rodulph⁹, vbi s. vbi ponit ĩ spẽ de infinitis verbis, & q. d ꝺ verbo, ñ adiuuaꝛ, de quo ibi vide Ale. in l. j. §. sublata, ff. ad Treb. quem refert Feli. in c. sedes, de resc. an importent ꝙ excludaꝛ ipso iure. S; tenẽdo ɔ̃rium vt p Fel. ibi, ille tex. ꝓbat ɔ̃rium. Et de ver. careat, vide Fel. oĩno in c. ex tenore, de resc. & in d. ver. verba; Vide ẽt in mã Ias. in l. fi. C. de iu. emphy. vide in eius tabula, seu in l. 2. ibidẽ. item de verbo, spoliari, an importet canonẽ latæ sñiæ, vide Barb. in c. cũ olim, de re. perm. Quid ãt de verbo, ñ valeat, an importet ipso iure, vide late Ias. ĩ l. vniuersa, C. de trans. Idem de verbo, irritũ fit, ꝙ ñ sp importet ipso iure, nisi sit iunctũ cũ alio, puta, irritũ & inane, vide Ias. in l. post q̃. cir. fi. C. de pac. vide aliqua per Aret. l. 2. §. q. d si actor, de iureiu. Quæ importẽt ipso iure, l; addantur verbo futuri tpis, vide ẽt in mã d Ant. ɔs. 22. post pr. Et pondera eum velle ꝙ vbi l. dat facultatẽ aliquem expoliandi ꝓpria authoritate, innuit eum esse ipso iure priuatum iure suo. itẽ adde ꝙ vbi sunt duo verba siꝛ iuncta, puta irritũ & inane importẽt ipso iure l; adiiciant verbo, futuri tpis, vide Ias. in l. nõ dubiũ, in 10. not. C. de ll. vbi ẽt ɔ̃ regulam adducit vnum text, super quo relinquit cogitandum.

c Paris. Vide Abb. latius declarantem has practicas in c. si diligenti, de fo. comp. Et pro scđa practica qđ coram eodem iudice possit peti vt pars puniaꝛ, dicit Bar. hic, & Abb. ibi vide etiam Alex. consi. 109 post pr. ver. pro hoc etiam facit.

d Pom. Nota ergo, ꝙ in huiusmodi remediis, quis dꝛ reus, & propterea dicit d. Alex. cons. suo 103. vol. 5. quòd talia remedia intentabit coram iudice suo, &c.

LEX VI.

a Magisteriæ. a Magister militũ, potest cognoscere etiam summariè inter milites. H. d.

a ADD. ¶ Alex. Vide quid per istum tex. notanter dicit Bal. hic in fi. & no. & limita, vt per me in l. magistratibus, ff eo.

LEX VII.

1 *Collegia approbata possunt dare suis Rectoribus iurisdictionem.*
2 *Collegia approbata possunt facere statũ de his q̃ pertinent ad eorum iurisdõem.*
3 *Negotiatores quam militiam exercere possunt.*
4 *Milites Florentini, qui militant causa honoris, mercantiam exercent.*
5 *Priores artium, an possint cognoscere de causis publicis.*
6 *Rectores artium non habent iurisdõem, nisi in his, q̃ pertinent ad eorum artem.*
7 *Vniuersitas scholarium est approbata, & potest habere rectorem.*

Periniquum. Hæc est bona l. Qui sunt de aliquo collegio rõe professionis, iurisdõem eius, qui
a pest collegio, a recusare nõ pñt. H. d. † No. ex hac l. qđ est multum
1 menti tenendum, ꝙ collegia approbata pñt dare suis rectoribus
2 iurisdõem ordinariam. Ex hoc no. † ꝙ collegia approbata pñt facere. inter se statuta de his, q̃ pertinẽt ad eorum iurisdõem. dixi in l. oẽs populi. de iust. & iu. Op. dꝛ hic ꝙ illi, q sunt de negotiatione, non hñt exceptionem occasione militiæ: & sic innuit ꝙ pñt esse milites. ɔ̃. j. neg. ne milit. in rub. & nigr. libr. 12. Sol. intellige hoc
3 † de quadam militia inermi. non. n. iurabãt se nõ euitaturos mortem pro Repub. sed aliam militiam assumebãt, vt faciunt milites
4 Floren. q militant † cã honoris: nihilominus mercantiam exer-
5 cent, & dñr populares. Op. scđò, † quia fm hoc isti priores seu capitanei

a ADD. ¶ Alex. An autem iste electus sit à superiore confirmandus, vide quæ scripsi in l. more, cum seq. eo. tit.

a pitanei artium[a] possent cognoscere de pub. criminib. vt ibi, tam in publicis, quã in priuatis, &c. qđ videtur ꝯ l.j.ff. de of. eius cui man. est iur. vbi hoc cõceditur solũ iudicib. maiorib. Sol. đt gl. intellige hic, publicis, i. societatib. vel collegiis illius, & quod dicit, priuatis intellige, q̃ hñt inter se illi de illo collegio, vel societate, in his quę pertinet ad eorũ artẽ, & ita obseruat cõsuetudo. & vide gl. & no.
6 Istud tenet ẽt Inn. de of. or. c. cum ab ecclesiarum. Et sic isti † recto res artium nõ hñt iurisdictionem, nisi in his quæ pertinent ad eo-
b rum artem, [b] & in illis possunt facere statutũ, & non in aliis. Quærit gl. vtrum vniuersitas scholarium possit habere rectorẽ? Gl. vř dře ꝙ non: quia tex. dicit, q aliquas professiones vel negotiatiões exercet. sed scholares non profitẽtur, vel negotiantur: sed sub ꝓfitentib. addiscunt: vnde Doct. bene possunt habere rectorem, quia
7 ꝓfitẽtur. Vide gl. tuã, q̃. h. d. doct. tenẽt ꝙ † vniuersitas scholarium sit approbata, & possit habeere rectorem, per auth. habita. j. ne fil. pro pat. & ita obseruat consuetudo. Hic non sunt alia.

a ADD. ¶Et an priores artium statutis suis possint adiicere pœnas, vide quæ dixi in l. 2. ff. si quis ius dicẽnon obtemp.

b Paris. Et ita obseruat consuetudo. Vide d. Fr. cons. 30. in pr. & vide omnino alia quæ habes ad Bar. in l. fi. ff. de excu. tu. vide multa per Ias. in l. omnes populi. ff. de iu. & iu. & in 2. lec. & in l. si quis ex argentariis, §. rationem, ff. de eden. not. 3. & 4. dicit ꝙ habeat iurisdictionem non solum in spectãtib. ad artem, sed etiam in dependentib. & connexis ab eis. Item ꝙ intelligatur in spectantib. ad artem, vide Ias. in l. age, C. de transa. Et de capitulis & aliis colle. ꝙ non possunt statuta condere, vide per Fel. in c. cum omnes, de const. & in c. cum accessissent, e. ti. Bar. latè cons. 29. vol. 3. vbi etiam quid si essent confirmata à superiore.

¶Quando Imperator inter pupil. vel vid. Rub.

LEX VNICA.

1 *Iurisdictio ordinaria recusatur propter miserabilitatem personarum.*
2 *Quis quando possit trahi extra prouinciam.*
3 *Miserabiles personæ, non possunt trahi extra prouinciam.*
4 *Personæ miserabiles, quæ dicantur.*
5 *Vidua dicitur etiam mulier, quæ nunquam habuit virum.*

a SI contra pupillos. [a] Personę miserabiles non pñt trahi ad iᵒ cx̃ ꝓuinciã,
1 s; ipsi alios trahere pñt. h. d. † Not. ergo casum, in quo iurisdõ ordinaria recusatur: qa miserabiles ꝑsonæ faciũt hoc authoritate hᵒ l. Aliũ casum vidistis in l. j. j. si quac. ꝑdi. po. Opp. & vř ꝙ
2 hoc fit de iure cõi, ꝙ † qs ñ possit trahi ex̃ ꝓuinciã, vt in aut. vt dif. iud. §. j. Fateor ꝙ hodie est correctũ: qa gñal'r nemo trahi ꝑt extra ꝓuinciã suã, nisi iudice ꝓuinciæ negligẽte: tñ hodie, si iudex ꝓuin
3 ciæ negligeret, ñ possent trahi miserabiles † ꝑsonæ extra ꝓuinciã:
4 sed d; cã delegari in prouincia, huius l. authoritate. † Quæro, quæ
b dicantur miserabiles personæ, [b] tex. ponit, pupilli & viduæ. & In.
5 in c. significantib. de of. del. † Viduas intellige etiam q̃ nunquam habuerunt virum. Nam vidua dř quæuis mulier, quæ ñ h; virum, & aliæ personæ infirmæ. Bř. puto iudicis arbitrio relinqui, &c.

a ADD. ¶Pom. Vltra priuilegium quod habet miserabilis persona ex ista l. vide ẽt aliquid quod ponitur in c. 1. de postu. aliud quod ponit gl. 2. in c. licet. extr. de cens. & ibi Pan. aliud quod ponit Inn. in c. significantib. de of. dele. ꝙ non valet rescriptum impetratum contra miserabilem personam, nisi facta mentione de eius miseria, per tex. nostrum hic. sed illud ibi reprobat Im. quia text. noster reprobat hoc. Vide Card. cons. 131. item aliud ponit Ant. de Bu. in c. licet ex suscepto, de fo. com. sed illud ibi reprobat Pan. in ver. 2. quod non placet. item aliud, quod ponit in c. ex tenore, de fo. com. & ibi vide Mar. c. 1. no. vlt. & aliud post ponit Bar. in q. ventilata inter gloriosam Virg. Mariam, & dæmonem, ver. dixit ad uocata. & aliud quod ponit in l. 4. §. hoc autem iudicium, opp. 4. ff. de dam. infe. an autem his priuilegiis possim renunciare, vide gl. hic in ver. excedere, quæ videtur sentire ꝙ non, & vide etiam Pan. in c. ex parte, s̃. de fo. compe. & Barb. in c. 3. de of. del. ad fi. & Fel. in d. c. significantib. vide Ant. de Bu. cons. 44.

Paris. Est hic vna gl. sing. ꝙ etiam si istæ personæ renunciarent huius l. priuilegio, non valeret, q̃ sequitur & commendat Fel. in c. si diligenti, de fo. com. in illa materia, qũo quis possit iuri suo renunciare, colligens quod vbi conceditur aliquid alicui miserabili personæ, in misericordiam, non ꝑ: ꝑ eum, cui concedi tur, renunciari. itẽ an priuilegium hᵒ l. ꝯcedatur indistinctè pupillis, & viduis, ẽt si sint diuites. Alb. hic tangit, sed non firmat. Spe. in ti. de instr. edi. §. nunc aliqua, ver. & scias, el 2. tenet quod solum in pauperib. quia tunc sunt miserabiles personæ, vt ꝑ Alc. cons. 21. ad fi. vol. 1. all. Inn. in c. significantib. de of. del. quem vide, & clare ñ firmat. Vide Deci. in c. cæterum, de iudi. quia vř velle ꝯrium. Pau. de ca. in ista rub. idem sentit bene, ꝓbatum in isto tex. in fi. in dictione, alij. Et licẽt rub. gñaliter loquatur, ñ est inconueniens eã restringere ad pauperes in q̃b. militat rõ miserõnis, super qua fundatur ista decis. vt per bal. & alios hic. Et ad hoc pondera tex. in c. super quibusdam, in fi. de ver. sig. qui etiam generaliter loquitur. Restringitur igitur ad pauperes per c. 1. noiistas in d. c. significantibus.

b Vide Im. in cle. j. de const. d. Ant. in c. licet, de cens. & late d. Abb. in c. significantibus, de of. del. & vide Spe. in ti. de reo, ver. item quod pupillus.
Adde Pau. de cast. hic, & adde quod d. bar. hic dicit, relinqui arbitrio iudicis, q̃ dicantur personæ miserabiles, non procedere, quando in iure esset expressum, quæ dicantur personæ miserabiles. ita d. Mar. Soc. de fo. com. c. ex tenore.

¶Vbi de criminibus agi oporteat. Rub.

LEX I.

1 *Remissio, vbi & quando habeat locum in criminalibus.*
2 *Remissio, an habeat locum in contractibus, remissiue.*
3 *In criminalib. iurisdictio potest prorogari, et quõ prorogetur per ignorantiam.* 4.
5 *Vagabundus potest conueniri vbilibet, & quis sit vagabundus.* 6.

a QVæstiones. [a] Hic ẽ valde bo. ti. De crĩe ꝑt cognosci ĩ loco delicti, ĩ loco domicilij, & ĩ loco ꝓrogatæ iurisdõis, & ĩ loco vbi qs plurimũ ꝯuersat. H. d. cũ l. seq. Op. dř hic, ꝙ ꝑt cognoscere, vel cognosci de ma-
1 leficio ĩ plurib. loc. ꝯ, † imò qs ꝑ d; remitti ad locũ cõmissi crimi
b nis, [b] vt in aut. vt nul. iud. §. si vero quis comprehẽsorum. posita j. de adul. auth. si vero criminis. sol. tres sunt opi. Vna, ꝙ facienda sit remissio: verum est illo iudice postulante, in cuius loco quis deliquit, ita loquuntur ꝯria. secus si nõ peteret: qa ꝑt alibi cognosci. ita loquitur hic. & hæc est vna opi. & bona. Alij dñt qđ debẽt remitti ad locũ delicti. s. ad puniẽdũ. cognosci verò ꝑt de delicto in plurib. loc. vt hac l. Hoc ñ vř verũ: qa hæc l. đt perfici debere, & sic denotat ꝙ perficiat vsq; ad executionẽ. Alia est opi. & est vera, cõiũcta cũ prima, ꝙ remissio dẽt fieri ad postulationẽ iudicis illius loci vbi maleficium est commissum, tñ remissio non fit simpl'r, sed dẽt cognosci summatim per iudicẽ loci, à q̃ postulat remissio: an iste reus fuerit cõtumax in loco delicti, vt in d. §. si verò qs comprehẽsorum. De hoc dixi in l. fi. §. 1. ff. de pub. & l. si cui. §. fi. ff. de accu. An
2 aũt in ꝯctib. † fiat remissio, tãgit gl. in l. hæres absens. §. 1. ff. de iud. & ibi dicemus, & tene mẽti illã opi. ꝙ possit cognoscere vnus iudex, & remittere ad iudicẽ loci commissi crĩs ad puniendũ, & vide gl. j. Op. 2. dicitur hic, ꝙ põt cognosci vbi inchoata est lis. ꝯ, secundum hoc procedereretur corã iudice incõpetenti. ꝯ l. j. s̃. ti. 2. Sol. In
3 tellige hãc l. † ꝙ fuit lis inchoata corã eo, q al's cognitionẽ hẽbat
c similiũ cãrũ [c] crialiũ, iõ eius iurisdõ potuit ꝓrogari. ſm ergo hoc intellige, ꝙ sciẽter fuit lis inchoata corã iudice incõpetẽti, vt l. j. & l. 2. ff. de iud. ꝯ op. ꝙ cãæ criminales ñ pñt delegari, vt l. j. ff. de of. eius cui man. est iu. Sol. Aliud est dře, an cã possit delegari: aliud ẽ, an possit iurisdõ ꝓrogari. illa. n. ñ est delegatio, s; cognoscit ex vigore ꝓpriæ iurisdõis, vt habuistis in l. eꝑale. s̃. de epi. aud. Quæro, qđ si ab initio ignorat reus: qa credebat iudicẽ esse suũ: postea sciuit, & spõte litigauit, an valeat iudiciũ? Gl. istud tãgit hic melius q̃
4 alibi. Iõ † ꝓ declarõne istius gl. dicas tria verba sic: Qñq; in iudice ñ est defectus iurisdõis: sed est defectus volũtatis partiũ, q̃ ñ pro-
d rogãt iurisdõem, ꝑꝑ ignorãtiam, [d] tũc licẽt ab initio ignorauit, & postea sciuit, & ratũ habuit, validatur iudiciũ: qa erat defectᵘ solũ in volũtate. ar. l. licẽt. ff. de iud. & l. licẽt. s̃. de proc. Qñq; fuit defectus in iurisdõe iudicis, tũc si postea pendẽte cã iudicij iurisdõ superueniat, dic, aut superuenit ex cã de nouo emergẽte, & iudiciũ nullo mõ ꝑt ꝯfirmari. Ita t; hic gl. in 2. mẽbro. rõ, qa initiũ iudicij ñ fuit legitimũ, vt l. momẽtaneæ. s̃ q le. perf. Si verò superuenit iurisdõ ex cã de ꝑterito, tũc ꝯfirmatur iudiciũ, vt ex nũc, ñ vt ex tũc, vt l. obseruare. §. fi. ff. de of. procon. Habuistis no. in l. j. s̃. q ꝓ sua iu. & vide gl. Quæro, dř hic, vel vbi reperiuntur. quid est hoc dictũ, vbi reperiuntur? dicunt quidam: vbicunque, propter illud verbũ Domini: vbi te inuenero, ibi te iudicabo. Certè Deus bene potest dře illud verbum: qa h; iurisdõnem super toto. sed Imperator, & alius iudex ñ. Vnde gl. bene dicit, ꝙ d; intelligi vbi reperiuntur, s. hře domicilium: & ista est bona. Alij intelligunt hoc de vagabun-
5 do, q ꝑt vbicũque ꝯueniri. vide gl. istam q̃ no. Et sic not. † ꝙ vagabũdus potest ꝯueniri vbilibet. Item no. j. l. prox. & de iud. l. hřs ab
6 sens. §. ꝓinde. sed qs sit vagabũdus, † gl. tãgit in l. eius q. §. fi. ad munic. & per Dy. melior est gl. in l. 4. § prætor. de dam. infc. vbi vaga-
e bundus [e] dicitur, qui propriam habitationem non habet.

a ADD. ¶Ale. De materia huius tit. vide per Ang. de Aret. in tract. malefic. ver. existens Floren. & Bar. in l. si cui, §. fi. in fi. de accu.

b Paris. Vide circa istam mãm remissionis, quid si iudex domicilij iam cœpisset cognoscere, & quid si iam lata esset snia, an iudex loci delicti possit postea petere remissionem. Et alia in mã, vide Ale. in l. à diuo Pio, §. sniam Romæ dictam, ff. de re iu. post alios ibi, & etiam ibi addidi ad eum. An autem si quis commitat delictum in aliquo loco, postea mutet domicilium in alio loco possit cõueniri in loco noui domicilij, & puniri pro delicto alibi cõmisso, vide Barb. in c. excõicatus, de of. del. De mã remissionis in criminalib. vide Fel. in c. fi. de for. com. in ciuili vide ibi.

c Adde tu & vide Are. in c. si diligenti, de fo. com.

d Quando error litigantium impediat prorogationem iurisdictionis, adde & vide plene per d. Mar. Soc. in c. significasti, ar. 6. q. 2. de fo. com.

e Io. Fr. Ru. Adde Fel. in c. fi. de fo. com.

LEX II.

SCiens. Dř hic, vbi degit, cãm cognoscet. qd est hoc dictum, vbi degit? gl. dicit, vbi h; domicilium. Vel dic de vagabundo. Certè ſm hoc nihil adderet ad l. præcedentem. Dic ergo, vbi degit, i. conuersatur, vt scholaris in scholis, qui non habet domicilium: facit j. vbi sen. vel cla. l. 2. & hoc tenet Inn. in c. ex parte. de for. com. & dicam vobis ibi. Ex hoc habes ꝙ Florentini, & alii, qui stant in ciui. ista, licẽt non habeant hic domicilium: tamen ꝑꝑ
a multam [a] conuersationem, quam habent, possent hic conueniri, quod est valde notandum. & idem de scholari: quod tene menti.

a ADD. ¶Io. Fr. Ru. Adde Pau. de ca. in l. præcedenti, qui declarat ꝙ multum conuersari in loco dicitur, qui in eo stat minori parte anni.

AVTHEN.

1 *Priuilegia quæ tollantur ex dispositione huius l.*
2 *Rescriptum non potest impetrari extra prouinciam, nisi data negligentia iudicis prouin*

cis prouinciæ, vel si potentiam aduersarij perhorrescerét. 3.
4 *Mandatarius si conuenitur de delicto, habet dilationem ad denunciandum domino, & propter quid datur.*
5 *Procurator etiam in ciuilibus habet dilationem ad denunciandum domino, vt possit instrui de suis defensionibus.*
6 *Conuentus semper habet dilationem ad denunciandum ei, ad quem negotium principale spectat, vt possit vti eius defensionibus.*
7 *Fideiussori datur dilatio, vt denunciet domino, vt ab eo instruatur.*
8 *Laboratores, conductores, & emptores, & similes habent dilationem ad denunciandum domino, vt instruatur ad defensionem.*
9 *Casus, in quo lite non contestata proceditur.*
10 *Snīa lata contra conductorem, quando possit exequi cōtrā dominum absentem.*

a Qua in prouincia. ªPrimò ponit vnum dictū, vbi qs dēat ɔueniri, qđ erat de iure antiquo. Scđò ponit q̄dam singularia, q̄ inducunt̄ p hanc aut. Tertiò excipit à pdictis. Scđa ibi, si g. Tertia ibi, excipit. Hēs ĩ hac aut. quædam singularia. Primò in ver. si g. hēs singulare illud, qđ dicit, omni priuilegio cessante. In ver. eo āt absente. hēs tria singularia. Primò qđ dat̄ dilatio ad renunciandum dño. Scđo, ꝙ dñs ipse absens condemnabitur lite non conte. Tertiò, ꝙ ɔdemnato procuratore, fit satisfactio de reb. dñi, si procurator non est soluendo. in ver. sed si nec ipse. hēs aliud singulare, qa quis condemnabitur lite non conte. Op. ꝙ ista l. ponat superfluum in seipsa. nam primò dicit, deliquit, postea dicit, criminum. gl. exponit, qđ primò intelligatur deliquit, ita qđ cōueniatur ciuil'r. postea dum dicit, criminum, intell'r criminal'r. Vel dic, primò loqtur, qñ deliquit sine animo, postea cum animo. Ita dicit gl. vel dicas, ꝙ primò in co, qđ đt, deliquit, loquitur qñ qs conuenitur in loco delicti. scđo, cum đr, criminum reus loqtur qñ qs conuenit̄ in loco domicilij, vel alio loco permisso, vt l. 1. & 2. h⁹. ti. Op. 2. & vr̄, ꝙ hæc aut. sit superflua, qm̄ hoc erat đ iure antiquo. Sol. dico, ꝙ non erat ita expssè dem iure antiquo. Præterea, hic multa spālia adduntur, spāl'r illud, qđ dicit, omni priuilegio cessante. Sed ɔ hoc op. de l. j. s̄. ti. j. & s̄. đ epi. & cle. aut. clericus. & aut. cā. vbi quis h; priuilegia, p q̄ recusat iu-
1 dicem. Quidam dnt, †bñ tollitur priuilegium fori, sed non priuilegium sui iudicis, q. d. forum ciuitatis Perusij, vbi quis deliqt, declinare non p̄t. Sed tñ d; ɔueniri coram suo iudice: hoc est cl'icus coram epo, scholaris coram suo iudice, & sil'a. Vr̄ dic verius, ꝙ ista verba, omni priuilegio, dēnt intell'i de priuilegio in corpore iuris
b non incluso. Priuilegia. n. inclusa in corpore ᵇiuris, non tolluntur ex verbis istius aut. qđ est not. Sil'e in l. 2. §. legatis. & l. hæres abñs. in pr. ff. de iud. qđ tene menti. Item opp. ad primum, & ad idem, & videtur, ꝙ quis possit trahi extra prouinciam per rescriptum, vt s̄. đ dil. l. si qñ. & aut. qđ fieri. Sol. Hoc tollit priuilegium reo, si aliquod priuilegium allegaret, pp qđ nō conueniatur in sua prouincia, sed in l. ɔria ɔcedit actori impetrare rescriptum ex̄ puinciam. ɔ hoc op. de l. in crīali. s̄. tit. 2. vbi innuit ēt reum impetrare rescriptum ad iudicem ex̄ puinciam. sol. Dnt q dam, ꝙ illa corrigitur p istam. Tu dic, ꝙ non corrigit̄. fateor. n. ꝙ reus p̄t impetrare rescriptum ad iudicem ex̄ puinciam, tñ si præueniretur, quia prius eēt conuentus coram iudice suæ prouinciæ, non posset vti exceptione aliqua ex vigore illius rescripti, propter verba huius aut. Sed si prius traheretur actor ad iudicium corā iudice delegato, procederet iudicium, nec posset postea cōueniri coram iudice prouinciæ, obstante exceptione præuentionis, quæ est inserta in corpore iuris, vt l. vbi acceptum. ff. đ iud. nec esset tūc propriè exceptio
2 ex vigore impetrati rescripti, seu priuilegij. hodie tñ† est hoc expeditum, ꝙ nec actor, nec reus p̄t impetrare rescriptum ex̄ puinciam, nisi pp negligentiam iudicis prouinciæ, vt in Aut. vt diff. iu.
3 §. j. †Item quando aduersarij potentiam perhorrescerer, vt s̄. ti. 1. l. 1. in fi. & istud est hodie expressum extra de rescr. c. statutum. §. cum vero. lib. 6. vbi vtitur expresse verbis l. j. in fi. præcedentis ti.

Venio ad ver. Eo autem absente. Primò q̄ro, đ intell'u huius ver. Antiqui posuerunt casum, vt hētis in pr. gl. q̄ casus positionem gl. reprehendit, & bñ. Scđa cas⁹ positio est in eo, q aliquem deiecit de possōe, aliquo mandante, vt si de hoc accusaret̄, vel conueniat̄, h; dilōem ad denūciandum dño, & procedere fm̄ formam h⁹ aut. Vide istam gl. & no. fm̄ istā
4 casus positionē, †ꝙ si ɔueniat̄ mandatarius de delicto, h; dilōem ad denunciandum dño, & ista dilō nō dat̄, vt ex hoc liberetur conuentus, sed datur, vt ɔuentus à dño possit instrui de suis defensionib. ar. ex̄ de proc. c. ɔstitutus. qđ est no. Et sic hęc intelliges istam aut. qđ conueniebatur de isto crimine ciuil'r, & illo casu, q̄ vnius satisfactio liberat alium: al's p delicto procuratoris nō fieret executio in dñm, cum vnusquisq; propria, & separata obl'one teneatur, vt j. dicam. Pōt tñ esse casus, in quo iste mandatarius excusabi
c tur ᶜpp mandatum, fm̄ ea, quæ no. in l. liber hō. ff. ad l. Aquil. & dixi plenè in l. nō solum. §. si mandato. ff. de iniur. Tertiò mō ponit̄ casus in eo, q ɔxit te mandante, vt in gl. & fm̄ hanc dēs exponere, ex cuius domo iniquum q d patior, qa non obseruant̄ contenta
5 in ɔtu. No. istam casus positionem, qđ ēt† ĩ ɔtib. procurator d; hr̄e dilōem ad denūciandū dño, vt possit de suis defensionib. instrui, vt d. c. cōstitutis. Quarto mō ponit̄ casus in eo, cui data fuit pecunia contempl'one vtriusq;, vt s̄. si tu. vel cur. interu. l. si credi-
6 tor. & l. si pupilli. §. j. de ne. gest. Ex quo not. ꝙ quis†d; hr̄e dilōem ad denunciandum ei, ad quem negotium principal'r spectat, l; nō cōueniatur, vt procurator, nec vt fideiussor, sed d; hr̄e dilōem ad denunciandum socio suo, cuius æqual'r interest. Et sic intelligas, qđ illa dilatio fiat, vt possit instrui đ defensionib. suis, vt j. dicam. Quinto mō ponit casum Io. in fideiussore de iudicio sisti, q d; hr̄e
7 dilōem ad denunciandum dño. Ex quo ēt no. †ꝙ fideiussori dat̄ dilatio, vt denūciet dño, vt sic ab eo possit de defensionib. suis instrui. Facit ad hoc l. idemq; §. gnal'r. ff. man. Aduerte, omnes istæ positiones pn̄t sustineri, vt vidistis, & not. sunt, tñ nō congruunt lr̄æ in corpore, quę dicit, siue procurator, siue conductor, siue quicunque sit alius. Et ideo Vltr. ponunt casum, & bñ, si dñs erat absens, & dimisit pcuratorem, siue castaldionem, siue laborantem, vel ɔductorem suum, vel emptorem fructuum, & ille informat⁹ à dño suo, incidit arborem in possessiōe, q̄ alius dicebat suam eē, certè si talis accusat̄, vel ciuil'r conuenit̄, d; hr̄e dilōem ad denunciandum dño, vt sic ab eo de suis defensionib. instrui possit, qui si venerit, vel non venerit, pcedet̄, vt lr̄a iacet. No. g̃ ex ista lect. qđ
8 †laboratores, cōductores, & emptores, & omnes sil'es dēnt hr̄e dilōem ad denunciandum dño, vel ad denūciandum eorum actori, vt possit instrui đ defensionib. Et hoc dico ad dr̄iam illius dilōnis, q̄ datur ad denūciandum dño, vt j. vbi in rem act. l. 2. p q̄ dilōnem liberat̄ reus ab instantia iudicij, vt ibi vidistis. Op. hic innuit, ꝙ perueniatur ad diffinitiuam snīam lite non cont. ɔ in l. fi. §. illd.
9 de temp. ap. Sol. spāl's est casus, †in quo lite non cont. procedit̄, quia lis vr̄ quasi ɔtestata per istam dilōem, quæ datur ad denuntiandū dño, vt videbitis in d. l. 2. vbi in rem act. Op. res inter alios acta, aliis non præiudicat, vt j. res int. ali. ac. in rub. & nig. & j. qui. res iu. non noc. per tot. Sed hic dr̄, ꝙ lata snīa ɔ castaldionem, conductorem, & similes, si non sunt soluendo, satisfiet de rebus dñi. quare malè Gl. dicit. qđ hic tex. d; intell'i, qñ snīa est lata ɔ ipsum dñm absentem, non autem qñ snīa est lata in ɔductorem, & sil'es, fiet executio in bonis dñi. Vide Gl. super ver. non sit. Gl. in l. venditor. ff. de iud. vr̄ velle, ꝙ ex snīa ɔ præsentem fiet executio in absentem. Idem velle vr̄ tex. in l. si procuratorem. §. si ignorantes. ff. man. tex. hic clarius vr̄ dicere, ꝙ in subsidium nō existente soluen
10 do cōductore, vel simili, fiet executio in bonis dñi, dico sic. †Qñ aliquis præponit aliquem certo poderi, vel facit eum vsufructuarium, vr̄ eum facere procuratorem ad omnia incumbentia illi poderi, vt l. 2. ff. de ope. no. nun. & vsufr. quemad. ca. l. 1. in fi. & l. seq. per hoc tñ gnale mandatum non vr̄ mandatum delictum, vt l. si procurator. de cond. ind. vnde ex delicto talis procuratoris, nullo modo in dñm d; fieri executio. Sed si nos poneremus à domino esse mandatum expresè, vt quia locauit possessionem cum talib. finib. & sic comprehendebat aliena, tunc si quidem procurator fuisset conuentus criminal'r ex suo delicto, & fuisset condemnatus, non satisfieret de bonis domini, quia procurator soluendo, dominum non liberaret, vt l. si quis id quod. §. fi. cum l. seq. de iu. om. iu. l. j. j. de cond. fur. Sed si conueniretur ciuiliter ad interesse, (quo casu solo procuratoris liberat dominum, vt d. l. j. de ɔd. fur.) tunc ipsemet procurator possit satisfacere de bonis domini, vt in illis possit fieri executio procuratore hoc volente, vt d. §. si ignorantes. & hoc negotium absentis vtil'r fit. ar. s̄. de epi. & cler. aut. si captiui. & dixi vobis in l. 4 §. Cato. de verb. ob. Vltimo quærit Gl. quot specialia inducantur per hanc aut. Dixi vobis. s̄. in prin. aut.

a ADD. ¶ Paris. Circa istud, quod dicitur in isto tex. quod si quis haberet priuilegium ne conueniretur nisi certo loco, si alibi delinquat, quòd possit alibi conueniri in loco delicti, non obstante priuilegio. Vide Iac. post alios in l. fin. ff. de consti. princ. Et pondera tex. no in c. j. de priui. in 6. Et vide etiam Abb. c. fi. extra de foro comp.
b Paris. Vide Barb. in verbo, clausula non obstante, vbi addidi.
c Ale. Vide quæ dixi in l. de pupillo, §. 2. de ope. no. nun. ad intellectum §. tignum.

¶Vbi de possessione agi oporteat. Rub.

LEX VNICA.

Bi autem. Vbi est facta vis, & vbi est possessio, ibi potest agi de possessione. H. d. vide Gl. Facit hæc l. ad q. Si existens in territorio Perusij, percutit aliquem cum sagitta in territorio Assisij, in quo loco possit con-
a ueniri? De hoc dic, vt dixi in l. libellorum. ff. de accu.
a ADD. ¶ Ale. Vide Bal. in l. negan da, ver. forma quæstionis, j. qui ac. non pos. ad- de no. extra de for. comp. c. postulasti, & c. fi.

¶Vbi fideicommissum peti oporteat. Rub.

LEX VNICA.

Fideicommissum. De materia istius l. dic plenè, vt not. in l. quod legatur. ff. de iud. Vltimò aduerte ad Gl. quæ est super ver. relicta est, &c. quæ dicit, vt sit tertium adiacens. Dy. dicit id. est verbum tertiæ personæ nullam determinationem habens.

¶Vbi con

¶Vbi conueniatur, qui certo loco dare promisit. Rub.

LEX VNICA.

1 *Actio arbitraria, quæ dicatur.*
2 *Vtrum omnis actio stricti iuris dicatur arbitraria propter adiectionem loci.*
3 *Contractus, si celebratur Florentiæ, & solutio destinetur Mediolani, an Florentiæ, & sic in loco contractus debitor conueniri debeat.*

Qui certo loco. In actionib. arbitrariis, pp adiectionem loci, hr rõ interesse vtriusq; partis. H.d. 1 † Quæro, q̃ dicat actio arbitraria? Dic, qđ actio arbitraria est, in qua exercet offm̃ iudicis mercenarium, actioni deseruiens, pp aliqđ incidẽs intrinsecus. Hoc dico, vt cognoscatis, in quo differat ab actionibus bonæ fidei, in quib. deseruit offm̃ iudicis mercenarium, ſm nãm actionis ꝓpositæ. Nã ex nã actionis ꝓpositæ bonæ fidei, veniunt vsuræ, venit interesse, iurat in litem, & ſimilia: ſ; in actione stricti iuris ſm nãm actionis propositæ, hoc nõ p̃t fieri, ſ; æqtas suggerit pp adiectionem loci, vt iudex hẽat rõem interesse vtriusq;. Iõ pp hãc adiectionẽ, hæc actio 2 dr ẽt aliis modis arbitraria, vt inst. đ act. § p̃terea. † Quærit gl. vtrũ possit ꝯueniri in quol; loco? Dicit gl. ꝙ sic, ſ. in loco idoneo. Item q̃rit, vtrum oĩs actio stricti iuris sit arbitraria pp adiectionem loci? Et dicit ꝙ nõ, nisi in 4. casib. ſ. in ꝯstituta pec. ex stipulatu, ex mutuo, ex testõ. d. Nic. de Mat. disputauit ꝯrium in quol; istorum. Di 3 cemus in mã. đ eo, ꝙ cer. lo. anno futuro. Quærit gl. † ego existẽs Perusij ꝓmisi me daturum centum Florentiæ: nõ est dubium, qđ Florentiæ possim conueniri, vbi est soluo facienda, vt l. ꝯxisse. ff. de act. & obl. Sed an possim conueniri hic, vbi verba ꝯctus fuerunt celebrata? Gl. tangit in l. 3. §. Iulianus. ff. de const. pecu. & l. j. de bo. aut. iu. pos. & ibi dixi. & tex. vr̃ in l. q̃ro. ff. de sol. ſm Pet. & ibi dixi.

¶Vbi in rem actio exerceri debeat. Rub.

LEX I.

1 *Venditor, si vult emptorem defendere, an possit iudicium suscipere inuito actore.*
2 *Venditor p̃t suscipere iudicium, vt simplex defensor, nõ tamen animo nouandi.*
3 *Statõ stante, ꝙ inter cõsanguineos fiat cõpromissum, si vnus ex fratrib. q vẽdidit, comparet ꝓ defensione contra alium fratrẽ vendicantem, an statutũ hẽat locũ.*
4 *Per compromissum, quod fit in arbitratorem, non fit mutatio iurisdictionis.*
5 *Arbitramentum est quædam transactio.*
6 *Q[illegible] necessitate alium defendit, potest ex sua persona exceptiones, & beneficia deducere.*

In rem actio. Actio in rem dat ꝯ possidẽtem: & ex ꝑsona actoris non fit mutatio iudicis. H.d. ista no. l. No. tex. ibi in fi. nec. n. iurisdõis, 1 & c. ad illud qđ ĩ. dicã. Circa hanc l. q̃rit gl. † qd si vẽditor vult defendere emptorẽ, & ꝓ eo suscipere iudiciũ ĩuito actore, an p̃t? Gl. deteriat hic, ꝙ sic, tñ in foro emptoris, nõ ipsius vẽditoris, vt l. vẽditor. ff. de iud. facit đ pe. hæ. l. sed & si. §. itẽ si rem. in fi. & verũ đt. tñ in hoc est dubiũ, si inuito actore p̃t suscipere iudiciũ aĩo nouãdi, vt sic emptor vlterius nõ teneat. Gl. vr̃ tñe. ꝙ sic in l. liberto. §. fi. de ne. ge. & malè đt. ſm Mod. hic, p l. si mãdato. § j. ff. man. doc. tan 2 gũt hic. Ego plenè dixi in l. solorẽ. đ đ sol. Tãq̃ † simplex defensor p̃t suscipere iudiciũ, ñ tñ aĩo nouãdi. Vltimò hic vr̃ casus illi⁹ a q. aq̃ disputaui. Dicit statũ † cãe. q̃ venũt inter ꝯsanguineos, cõ 3 promittant in arbitratores. ꝯtingit, qđ fr̃ meus vẽdicabat ab eo, cui vendidi posſõem, ego iui ad defendẽdum illũ, cui vendiderã, & defensione suscepta, petij cãm ꝯpromitti, tanq̃ vertẽtem inter ꝯsanguineos & alˢ ꝯiunctos q̃ritur an possum? ꝙ non dẽat ꝯpromitti, vr̃ casus hic, & in l. vẽditor. ff. đ iud. ꝯrium deteriaui p hanc 4 rõem, qa † p ꝯpromissum, qđ fit in arbitratorẽ, nõ fit mutatio iudicis, vel iurisdõis, imò prima cã decidit corã iudice. Cum. n. arbi 5 tramentũ † sit q̃dam transactio, vt in aut. si verò ꝯtigerit. ſ. de iud. & ibi dixi. & in corpore, vt diff. iud. §. j. & ibi gl. q̃n peto ꝯpromitti, idem est dr̃e, qđ peto ꝙ transigamus ſm arbitrium talis, & sic ñ est mutatio iurisdõis, sed est quoddam bñficium ꝯpetens partib. & per hoc hæc l. nihil facit ad propositum. Tñ ad determinõnem 6 huius q. ille, q de † necessitate defendit alium p̃t defensiones, except. & bñficia ex sua ꝑsona in iudiciũ deducere, vt l. ideq;. §. gña. ff. man. & ibi tex. & gl. ĩ l. ꝓcurator ad exhib. §. j. & ibi dixi. ff. rẽ ra. ha. g̃ iste poterit ex sua ꝑsona istã đfensionẽ ĩ iudiciũ đducere, &c.

a ADD. ¶Alex. Vide quæ dixi post Bar. in l. facere posse, ff. sol. mat.

LEX II.

1 *Possidens alieno nomine, potest dominum in iudicio nominare.*
2 *Reuersus, q̃do agat de proprietate, q̃do aliquis fuit in posſõe suorum bonorum.*
3 *Denunciatio facta domino, quando habeat vim quasi litis contestationis.*
4 *Quasi quoddam prælium, quid sit.*
5 *Ex dispositione huius l. quæ inducantur, & in quo possessore habeat locum. 6.*
7 *Possidens ciuiliter, nominans dominũ in iudicio, p̃t conueniri rei vendicatione.*
8 *Nominare dominum in iudicio potest possidens rem mobilem. 11.*
9 *Nominatio, an possit fieri in iuribus incorporalibus.*
10 *Nominatio, an habeat locum in iudicio possessorio.* *(minum in iudicio noĩare.*
12 *Conuentus in actione mixta, vt puta in petitione hæreditatis, quando possit dominum in iudicio noĩare.*
13 *Conuentus actione personali, an possit dominum in iudicio nominare.*
14 *Nominatio debet fieri ante litem contestatam.*
15 *Nominans dominum in iudicio, an debeat probare se possidere nomine alieno.*
16 *Si possidẽs noĩe alieno conuenit, si nõ noĩet dñum in iudicio, an teneat processus.*
17 *Sñia lata contra colonum, vel alium alieno noĩe possidentem, an noceat domino.*
18 *Per iudicem denunciandum est domino.*
19 *Domino comparente, datur nouus libellus.*
20 *Nominans debet possessionem in nominatum transferre.*

a 1 Si quis alterius. a Ista est sing. l. & ñ est alibi in corpore iuris ciuilis. Br̃ dicit, Alieno noĩe † posb sidẽs, ꝯuentus p̃t dñm in iudicio noĩare. b & ei sunt dãdæ induciæ ad denũciandũ dño. & h; vim q̃si ꝯtestõis, q̃ ad interrũpẽdũ ꝑscri 2 ptionẽ, & vt reuers⁹ dñs de posſõe ñ audiat. H.d. Dr̃ hic, ꝙ † reuersus audit de ꝓprietate tñ. ꝯ, imò đ posſõe, vt l. si qs emptionis. §. pe. ĩ. de ꝑscr. 30. an. Sol. Qñq; missio in posſõem fit añ litis ꝯte. & tũc audit de posſõe, & ꝓprietate, vt l. ꝯria. Qñq; missio in pos. fit post litẽ ꝯte. vel q̃si: & tũc nõ audit de posſõe, sed de proprietate, vt est casus hic. Qñq; missio in pos. fit post diffinitiuam sñiam, & tunc nõ audit, nec de proprietate, nec đ posſõe, vt l. ꝓperandum. §. sinãt reus. ſ. de iud. ĩ. q̃uo & q̃n iu. l. ꝯsentaneum. & ibi vidistis. Quæro, vñ inducat ista quasi ꝯtestõ, đ qua fit hic mentio. Tex. đt, 3 † ꝙ hæc denunciatio facta dño h; vim quasi ꝯtestõis. Ad qđ intelligendum aduerte, vt dixi tibi in l. j. de lit. cont. istud, ꝙ dicimus de ista litis conte. ciuili, procedit quasi ad exemplum ꝑlij corporalis, 4 vt vidistis. Qñq; in ꝑlio † corporali, illi q̃ tñt vnam arcẽ, vel vnum fortalicium, dñt: volo denunciare dño, ꝓ quo hic sum, ꝙ nisi mihi succurrerit intra tm̃ tp̃s, ego cedam tibi, q̃ facis exercitum ꝯ me. Istud est quasi quoddam ꝑlium, ita hic iste tenẽs rem alieno noĩe, noĩans dñm in iudicio, expectat ab eo subsidium, quo veniẽte, liti-5 gat, eo non veniente, cedit. Et sic † ex hac l. inducit possidẽti alieno nomine q̃dam exceptio declinatoria, vt non cogat subire iudicium, si eius dñs veniat. Nam ipse litigabit, & ꝯ eum dabit libellus, vt ibi, actoris intentiones excipiat. si vero nõ veniet, ipse erit citandus, & ꝯstituendus in cõtumacia: vt ibi, edictis ltĩmis citare curabit, & sic iste possidẽs ñ inquietabit vlterius. Et in hoc differt ista denũciatio, q̃ hic fit ab ea, q̃ ponit in aut. qua in ꝓuincia. ſ. vbi de cri. ag. op. Nam illa denunciatio fit, vt conuentus possit instrui de defensionib. suis, nõ vt per hoc à iudicio liberet, vt vidistis ibi. 6 Quæro, dr̃ hic, ꝙ qs alieno nomine possidens, de quo † loquit ista l. Dñt quidam de eo, qui non h; ius in re, vt commodatarius, colonus, vel inquilinus. Item in eo, q h; ius in re, vt feudatarius emphyteuta, & sil̃es, & hoc pp gñalitatem h⁹ l. alij dñt ꝯ. nam illi, qui nõ hñt ius in re, possident nomine suo, nõ nomine alieno, iõ dñm ñ nominant in iudicio. ista opi. cõiter teneẽ. Et mihi vr̃ ꝙ debemus c sic dr̃e. c Aut iste, qui h; ius in re, cõuenit solum respectu possessionis, vt qa emphyteuta conuenit ab alio dicente se potiorem emphyteutam esse, tunc vera sit ista opi. ꝙ nõ possit dñm in iudicio nominare, qa ei non præiudicat. Siverò conuenitur respectu dñij directi, & sic respũ iuris, qđ est apđ alium, d; nominare dñm in iudicio, & liberabit à iudicio, respectu illus dñij, quatenus illud iudicium nõ repugnat iuri ipsius emphyteutæ. Põt. n. dicere emphyteuta. Non curo, qs sit dñs directò, nec hoc volo defendere, ſ; dico me esse emphyteutã. ſ; quatenus ius, vel petitio actoris repugnaret iuri suiipsius emphyteutę, hr̃et emphyteuta necesse se defendere, nec posset dñm noĩare, q̃tũ ad declinãdũ iudicium. ſ; bñ posset eũ noĩare, vt possit ab eo de suis defensionib. informari, vt 7 vidistis in aut. qua in ꝓuincia. Iuxta hoc q̃ro, † pone, qđ nominaret in iudicio dñm, q possidet ciuil'r tñ, an iste tñ ciuil'r possidẽs possit ꝯueniri rei vendic. Opi. ponunt hic in gl. Finaľr gl. t3, ꝙ sic. ff. de rei ven. sup rub. in l. Pomponius. §. si is q̃ ꝑcario. ff. de ac. poss. & ibi plenè dixi. Et est tex. in l. cuiuscunq;. §. j. ff. đ vsufru. Procedo vlterius, dr̃ hic, alieno nomine possidẽs rem immobilẽ. Quæro, 8 † qd si possideat rem mobilẽ. Gl. dicit, ꝙ nõ p̃t dñm noĩare in iudicio vigore h⁹ l. ſ; res d; deponi, si est ꝑsona suspecta, vt l. fideiussor. §. fi. ff. q sa. co. S; hodie posset dñm noĩare, p d. aut. q̃ ĩ ꝓuincia. ita dr̃ gl. Certè aut. illa nihil facit. qa ibi loq̃ de noĩatione, q̃ fit, vt possit instrui đ defensiõe cãæ, ñ ãt ad declinãdũ iudiciũ. In. ex̃ vt li. ñ ꝯt. c. q̃m frequẽter. cir. fi. t; idem indistinctè, qđ possessor rei mobilis possit dñm noĩare in iudicio. Pro certo nos đ hoc nõ habemus l. expressam, tñ ex identitate rõis possumus bñficium h⁹ l. ad possessorẽ rei mobilis extẽdere, cũ eadẽ sit rõ, nec p hoc introdu-9 cat alicuius legis correctio. Quæro ex gl. vtrum † in iurib. incorporalibus

a ADD. ¶Paris. No. circa istam mãm nominõis in iudicio ꝙ noĩator teneẽ in subsidium ꝓ noĩato, vide l. noĩatori, p illũ tex. C. đ pig. vide Ber. in tra. đ gab. ĩ j. pte.

b Alex. Quis teneatur dñm in iudicio noĩare, vide late Spe. in tit. de j. decreto, §. restat, ver. hoc ẽt no. & ibi ẽt q̃d in emphyteuta, vel feudatario, & ibi ẽt ĩ ꝓcuratore dato ad administrandum, & ibi de colono, & de viro circa bona dotalia & in aliis si. & ibi ẽt q̃d si noĩans noĩato non cõparente vult pœnitere, &c.

c Sic Abb. c. q̃m frequenter, §. ne in aliis, vt lit. nõ ꝯte. Barb. ꝯs. 84. vo. 4. vbi đt opi. Bar. esse cõem, vt ẽt đt Abb. in d. §. in aliis, l3 Card. & Ant. de But. ibi alr̃ loq̃tur, & alr̃ Bald hic, & Pau. de cast. & Ang. Sal. hic sequitur Bar. vide Mar. Soc. in c. quoniam frequente[illegible]. quod super, vt lit. non cont. qui sequitur opi. Abb. ibi.

poralib.liceat dñm in iudicio noĩare?Inn.tenet,qđ ſic,p c.inter.đ
ma.& obe.& no.ipſe in d.c.qm̃ frequẽter.Iſta.n.iura incorporalia
hñr ꝑ reb.immobilib. & maximè,qñ immobilib.adhærent.vt l.ſi
10 aliena.§.j.ff.đ vſuc.com.præ.l.j.Quæro ex gl.†nũqd ĩ poſſeſſorio
poſſit qs dñm noĩare in iudicio?vr̃ qđ nõ,qa tex.loquit̃ de cõuen
to act.in rẽ.Gul.de Cu.tenet hoc idẽ in ꝯuẽto poſſeſſorio.p auth.
q̃ in ꝑuincia.ſed illa nihil facit,vt dixi.Gl.Decr.t; ꝯ,12.q.2.c.qcũ
que.Gl.nr̃a vr̃ velle,qđ in poſſeſſorio hẽat locũ bñficiũ huius l.vt
11 l.locũ.§.j.ff.đ ta.exhi.q̃ gl.ẽt†innuit,qđ ĩ re mobili hẽat locũ hęc
a l.qđ ſatis pl;ᵃpp idẽtitatẽ rõis,cũ ex hoc,vt dixi,ñ introducat̃ legũ
correctio.Nõ ob.c.qcũq;.vbi dr̃,qđ ſi ille,q poſſidet noĩe alieno,
ꝯuenit̃ poſſeſſorio,dẽt reſtituere,verũ ẽ,& intellige cũ determi-
natione hꝰ l.vl' dñm ĩ iudicio noĩare,& ſic declinare iudiciũ.Quę
12 ro vtrũ†ꝯuẽtus actione mixta,vt petitione hr̃ditatis,poſſit dñm
in iudicio noĩare?Gul.qđ ſic,p tex.ff.de pet.hæ.l.ẽt.§.ſi qs abſẽtis.
q̃ l.bñ facit.Dices tu,ſm̃ hoc apparet,ꝙ iſte modꝰ nominãdi dñm
in iudicio,erat de iur̃ antiq̃,vt s̃.dixi,& qđ hoc ñ reperit̃ alibi.So.
Dico,qđ alio reſpectu loqtur §.ille.nã,vt ſcitis,petitio hr̃ditatis ñ
dat̃ niſi ꝯ eũ,q poſſidet ꝑ hr̃de,vl' ꝑ poſſeſſore:ſed ille,q poſſidet
alieno noĩe,ñ poſſidet ꝑ hr̃de,vl' ꝑ poſſeſſore.& ꝑ tanto ibi noĩa
bat dñm ĩ iudicio,ñ aũt noĩabat,vt ei dño abſẽti fieret đnũtiatio,
& ꝑcederet̃ ſm̃ formã hꝰ l.hoc.n.ñ reperiebat̃ cautũ.tñ p rõnẽ il-
liꝰ §.& p idẽtitatẽ rõis iſtiꝰ l.t; hoc eẽ verũ.qa actione mixta ꝯuẽ-
tus poſſit noĩare dñm in iudicio.ar.j̃.ti.j.l.j.& hoc puto verũ,ꝑut
iſta actio mixta hẽt nãm actionis realis,qa dat̃ ꝯ poſſidẽtem.ꝑut
13 verò hr̃et nãm pſonalis.dic ĩ ea,vt dicã j̃.ꝑx.q.†Quæro vtrũ cõ
uẽtus actione pſonali poſſit dñm noĩare ĩ iudicio,cũ tex.hic ñ lo-
quat̃,niſi de ꝯuẽtis act.in rẽ.Br̃,q̃dã eſt actio pſonalis in rẽ ſcripta
vt ſunt ferè oĩa interdicta,vt l.j.§.pe.ff.de interdi.& in iſtis põt qs
dñm noĩare in iudicio,qa eſt eadẽ rõ,q̃ in reali.& hoc t; gl.in p̃di-
cta l.locũ.§.j.de tab.exhi.Quædã ẽ actio mere pſonalis,& in iſta ñ
l; dñm noĩare in iudicio ad declinãdũ iudiciũ, ſed vt poſſet ſe de-
fenſionib.informare,hic eſt caſus in Aut.qua in ꝑuincia.Procedo
14 vlterius,dr̃ in tex.dẽt ſtatim in iudicio noĩare dñm.Quæro,†qñ
dẽt fieri iſta noĩatio?Rñdeo iſta exceptio eſt declinatoria,& exce
ptiones declinatoriæ debẽt opponi añ lit.cõt.vt j̃.de exce.l.fi.& j̃.
15 de proba.l.excep.† Quæro 2.an iſte,q nominat dñm in iudicio,
dẽat ꝑbare ſe alieno noĩe poſſidere?Dic,qđ ſic,qa ĩ exceptionib.
reus eſt actor,q̃tũ ad ꝑbãdũ,vt l.in exceptionib.ff.de ꝑba.& l.j.ff.
de exce.Tu dic,qđ ſufficit ſolũ,ꝙ noĩnet dñm in iudicio, vt p hoc
abſoluat̃ ab inſtãtia iudicij, niſi actor in ſe velit onus ꝑbandi aſſu
mere,& ꝑbare eũ ſuo noĩe poſſidere,vt ſic in eũ transferat̃ poſſeſ
ſio authoritate l.vlt.ff.de rei ven.Et illud vr̃ Inn.velle in c.qm̃ fre-
16 quẽter.vt lit.nõ cont.†Quæro,qd ſi talis poſſidens nomine alie-
no ñ noĩat dñm in iudicio.an valeat ꝑceſſus?certè ſic,vt l.officiũ.
ff.de rei vẽ.& iſtud ẽ qđ gl.hic đt,dũ expõit,dẽt.i.p̃r.q.d.nemo co
17 git̃ dñm noĩare in iudicio,ſi nõ vult.†Quæro,vtrũ iſto caſu ſnĩa
lata ꝯ colonũ,vel aliũ alieno noĩe poſſidẽtẽ,p̃iudicabit dño? Vr̃,
qđ non,vt l.fi.j̃.ſi per vim,vel alio mo. & j̃.quib.res iud.non noc.
p totũ,& res inter alios acta,p totũ.Plus dico,qđ ẽt facta executio
b ne,& re ad actorẽ trãſlata,nõ priuabit̃ dñs abſens poſſeſſiõe ſua,ᵇ
ſi q̃ hẽat,ar.d.l.fi.ſi p vim,vel alio mo.Nõ ob.ad hoc l.pegre.§.qb.
ff.de acq.poſ.& l.3.§.qđ ſi hic ſeruus.e.ti.qa ibi loq̃t in deiiciẽte,q
deiiciẽdo colonũ hẽt cãm priuãdi quẽlibet ſua poſſõne:at iudex
ñ hẽt aĩm priuãdi abſẽtẽ poſſeſſione ſua,vt d.l.fi.ſi p vim, vel alio
mo.Et hoc vr̃ tenere Inn.in d.ca.qm̃ frequẽter.Procedo vlterius,
18 dicitur hic,qđ ſtatuit̃ tp̃s certũ colono ad denũciãdũ dño.†Quæ
ro,an debeat dño denũciari p iudicẽ,vel ſufficiat ſola data dilatio
colono?Rñ.nõ,ſed p iudicẽ ẽt d; nunciari dño: al's poſſet p colo-
nũ fraus ꝯmitti,nõ denũtiando dño.Et hoc vr̃ velle tex.ibi,certo
dierũ ſpatio à iudice,&c.eo qđ ad notionẽ eiꝰ ꝑcedẽdo,intelligo
p iudicẽ.Et hoc vr̃ expreſſius dicere tex.in d.c.qm̃ frequenter.cir
ca fi.& ita ibi expõit Inn.Procedo vlterius,dr̃ hic,qđ dñs veniens
vel mittens ꝑcuratorẽ ꝯ actoris intẽtionẽ excipiet.Quęro,qualr̃
iſtud fiat,ꝑcedeturne ſup primo libello dato ꝯ colonũ, an verò
19 dabit̃ nouus libellus ꝯ ſuperueniẽtem dñm?Puto,† qđ colonus
abſoluat̃ ab inſtãtia iudicij,pp dictã noĩationẽ,& libellus de nouo
c ſit dãdusᶜ ꝯ ſupuenientẽ dñm.qa text.innuit,qđ ꝯ ipsũ de cætero
faciẽdus eſt ꝑceſſus.Sed tunc q̃ro,qđ ſi dñs nullo mõ poſſidebat,
ſed ille,q eũ in iudicio noĩabat, poſſidebat ciuiliter, & detinebat
noĩe dñi,forte p̃cario,qũo ꝯ dñm dabit̃ libellus? Vr̃ qđ ñ p̃t, vt d.
20 l.Põponius.§.ſi is q p̃cario.ff.de acq. poſ. †Dico qđ iſte, q noĩat
dñm in iudicio,dẽt ẽt poſſeſſionẽ ipſã in dñm trãsferre,vt ſic poſ
ſit rei vẽdicõne ꝯueniri,al's ſi hoc ñ faceret,ñ abſolueret̃ ab inſtã-
tia iudicij,qa p illã noĩatiõẽ ñ eẽt actori ꝯſultũ,vt voluit hęc l.&c.

¶Contrarietas,& Concordia.

Pro cõcordia aduerte,Quòd bñficiũ miſſionis in poſſeſſionẽ da-
tũ p iudicẽ ꝯ aliquẽ debitorẽ verũ,ſup aliqua re,q̃ nõ erat ipſius
debitoris,ſed alterius,p̃iudicet ẽt domino ipſius rei,ſm̃ Bart. in l.
iuſtè poſſidet.ff.de acq.poſ.Cõtrarium vr̃ vellè in hac l.2.ver.q̃ro
vtrũ in iſto caſu.Tu dic,ꝙ Bar.in d.l.iuſtè. loqtur, quãdo debitor
poſſidebat illã rẽ,in quã fit miſſio.in hac vero.l.2. loqtur, quãdo
dñs poſſidebat.q̃ caſu nullũ fit p̃iudiciũ dño,ꝑut apparet ex verb.
Bar.vbiq;. Adde ad mãm l.ob mr̃imoniũ.C.ne vxor ꝑ ma.& in l.
in noxalib.ff.de nox.in l.fi.C.de edi.diui Adr.tol.& ibi.Bal.in 4.q.

a ADD.¶Pariſ.Limita iſtam opi.niſi conueniretur ex ſuo delicto, puta quia ipſe
ſpoliaſſet,vel violentiam intuliſſet.ſm̃ Abb.in c.qm̃ frequenter.§.in aliis,vt lite
non conte.Ang.hic.Soc.in d.c.quoniam frequẽter.§.quod ſunt.vt lit.non cont.
b Pariſ.Vide Ale.in l.peregre.§.quib.de acq.poſ.Et adde ꝙ ſnĩa nunquam pręiu-
dicat poſſeſſori, niſi ipſe ſit nominatim citatus, adeo quod vbi aliàs ſufficeret
citatio generalis,vel per edicta,non ſufficeret in præiudicium poſſeſſoris,qui
potuit veriſimile ſcire. vide Ale.conſ.5. vol.2. vide ad Bar.in l. iuſte poſſidet.ff.
de acq.poſ.Vide Ale.in l.à diuo Pio.§.ſi poſt edictũ.ad fi.ff.de re iud.quod etiã
propria authoritate,licet poſſeſſori tali expellere talem immiſſum in poſſeſſio
nem,vide omnino eundẽ in l.clàm poſſidere.§.qui ad nundinas.de acq.poſ.vbi
ponit,an talis ingreſſus acquirat aliquam poſſeſſionem ſaltem naturalem.
c Pariſ.Et vbi ſtatutũ tolleret hoc ſaltẽ deberet petitio reiterari.Vid Dec.cõſ.62
Itẽ qũo ſnĩa lata contra colonũ pręiudicet dño,vide late Ale.in l.ſępe.de re iu.

1 *Cognitio ſummaria qualis eſſe debeat ad cognoſcendum de iuribus actoris.*
2 *De proprietate vſque ad quantum tempus quis audiatur, quando ſit actum ſu-
per poſſeſſione.*
3 *Miſſus in poſſeſſionem in actione reali.an ſtatim poſſideat.*

§.Sin vero poſt. Dr̃ hic,ꝙ dño nõ veniẽte, negotium
1 examinat̃ ſummatim.† quæro qualis
eſt iſta ſummaria cognitio, vtrũ requiratur,ꝙ de iure petẽtis cõ-
a ſtet expreſsè,& clarè,an verò ſufficiat iur̃m calũnię.Br̃,ᵃqñ ex miſ
ſione ĩ poſſeſſionẽ ñ fit p̃iudiciũ,neq; in ꝑprietate,neq; in poſſeſ-
ſione,tũc ſufficit ſummaria cognitio p iur̃m calũniæ,vt vidiſtis ĩ
aut.& qui iurat.j̃.de bo.aut.iud.poſ.Qñque fit præiudiciũ in pro-
prietate,& in poſſeſſione,vt qñ interponit̃ ſm̃ decretũ, tũc debet
cõſtare de iure actoris, vt plenè vidiſtis in l.pe.de bo.aut.iud.poſ.
Qñque fit præiudicium in poſſeſſione, & non in proprietate, &
tunc d; conſtare de iure actoris ſummatim, hoc eſt, per præſum-
ptiones,vel indicia,vel ſemiplenam probationem,vt l.3.§. cauſæ.
ff.ad Car. & ita in hac l. cum per hanc miſſionem non fiat præiu-
dicium,niſi in poſſeſſione.Venio ad fi. nr̃æ l. dr̃ hic, omni allega-
2 tione abſenti reſeruata ſup ꝑprietate. Quæro vſq;†ad qđ tp̃s au-
ditur de ꝑprietate.Dicit gl.vſq; ad x.an.inter præſentes,& viginti
inter abſentes.Nã poſtea eſſet res vſucapta,vel præſcripta, vt l.iu-
ſtè.in gl.allegata.Doc.reprobant iſtam gl. nam per primum decr.
non intendit iudex trãsferre dñium, per cõſequens nec vſucapiẽ
di cõdõnem,vt l.clauib.de ꝯ̃h.emp.Suſtinẽdo gl.dic,ꝙ vſucapiet
ex poſſeſſione quodammodo iuncta cũ p̃ce.ti.quem habebat, vt
l.ſi is q ꝑ emptore.§.pe.ff.de vſuc.& l.eum q ædes.poſt pr.e.ti. Itẽ
dicit gl.ꝙ aliud eſt in actione noxali,cum ſtatim efficitur dñs acci
piens,ſi primus poſſeſſor erat dñs,vt in gl.hoc eſt verum,quando
miſſio fit ex 2.decr.ſecus ſi miſſio fieret ex primo. & ita loquunt̃
iura allegata in gl.Itẽ đt gl.ꝙ in actione pſonali audit̃ quis vſq; ad
30.an.volẽs recuperare poſſeſſionẽ,niſi puentũ fuerit vſq; ad ſm̃
3 decr.& verũ dicit gl.†Quæro,nũquid in reali miſſusᵇ in poſſeſſio
b nẽ ſtatim poſſideat?Dic vt dicemus in d.l.ſi qs emptionis.§.pe.j̃.đ
præſcr.30.an.Facit ad prædicta.qđ no.in l.3.§.fi.ff.de acq.poſſ.&c.

a ADD.¶Barb.Adde bar.in l.j.C.quo.bo.contrarium tenet in l.admonẽdi.de iure
iu.& in ver.ſummarie.in extraua.ad reprimendũ. vide no.do.Mat.in 2.vol.no.3.
b Pom. De hoc autem,an miſſus in poſſeſſionem ex 1.decr.in actione reali poſſi-
deat,vide Alex.in l.iuſte poſſidet.in prin.ff.de acq.poſſeſ.

LEX III.

1 *Mulio tranſiens per ciuitatem,non poterit ibi conueniri.*
2 *Actio pſonalis,q̃ ꝑponit̃ ꝑ aliqua re immobili,an poterit ĩ loco,vbi res ẽ,ꝑponi.*

Actor. Actio in rem põt exerceri vbi poſſeſſor hẽt dñium,
a & vbi res eſt:ᵃaliàs actor debet forum rei ſeq.tam in
1 actione reali,quã in perſonali.h.d.†Quæro,qd de re mobili. Per
ciuitatem iſtam tranſit quidam mulio, ego dico mulum,quẽ du-
cit eſſe meum, volo eum hic conuenire,an poſſim? Et videtur ꝙ
ſic:qa poteſt cõueniri,vbi res eſt. Et de hoc ſunt opi.in gl.noſtra,
b vt in ea habetis.Finaliterᵇ ſalua meliori deliberatione,dicendum
vr̃,ꝙ non, qa iſtud,qđ hic dr̃,vbi res eſt,intelligitur,vt ibi perma-
neat,nõ ad tempus cã cuſtodiæ,vel trãſitoriè,tũc.n. ibi non dr̃ eſ-
ſe.Vidiſtis in l.2.de ver.ſig.& l.q̃ſitũ.§.2.de le.3.cũ ſi. & ideo ſi res
eſſet hic pmanſura,vt hic permaneret,idem eſt in re mobili,quod
in immobili,& ſic procedat opi.Azo.In re, quæ eſſet hic tranſitu-
ra,& cauſa cuſtodiæ, procedit opi. Hug. & aliorum, ſalua meliori
2 deliberatione.cætera dic,vt in gl.†Quæro,quid in actione perſo
nali

a ADD.¶Pariſ.An idem ſi agatur remedio poſſeſſionis reſtituendę,vide Are.in c.
ex parte.de fo.comp. Item ꝙ ſit in electione actoris, an velit agere in loco do-
micilij conuenti.vide Fel.in c.dilectus.el 2.de reſcr.
Io.F.Rue.Quæro,quid de re immobili.circa iſtã q.Adde,ꝙ cũ deciſ.Bar. tenẽt
Bal.Aug.& Pau.de Caſtr.hic.& Spe. in ti.de compe.iud.adi.§.j.ver.quid ſi quis
per locum.
b Adde tu,ꝙ hæc opi.fuit originaliter Pet.hic,& illã ſequitur Io.An.in add. Spe.
in ti.de comp.iud.ad.§.j.ver.20.& in c.ſi.de fo.comp & ita etiam Ab.in c. ſane.
de fo.comp.& ibi do.Mar.Soc.in d.c.ſane.ver.2.declara.

nali, quæ proponitur pro aliqua re immobili, vtrum possit pro-
poni in loco vbi res est si proponens non habet hic domicilium.
a Gl.tenet,quod non,ᵃff.de censi.l.forma.§.si vero quis agrum.&i-
bi no.& probatur.ff.de iud.l.quod legatur.secus, in actione mix-
b ta,ᵇvt ĩ.proxi.ti.l.j.in qua idem tenet,quod in reali.
a ADD.¶Et sic habes,quod in personalib.quis ratione rei sitæ nõ sortitur forum.
Ita etiam tenet domin.Mari.Soc. in c.sane,ver.septima declaratio.de fo.com-
pe.Adde tamen quod agatur hypothecaria ratione rei sitæ, ꝙ quis in loco po-
terit conueniri.Ita Io.And.in add.Spe.in ti.de comp.iud.§.j.ver.7.Et idem si agi
tur interdicto turbatiuo,dato quod sit personale, tamen est scriptum in ré, &
ideo quo ad ipsam rem iudicatur,vt reale.l.j.ff.de interdic.& no.Inn.in cap.ex
parte.ext.de fo.comp.
b Pom. Vide Ro.cons.197.& bal.etiam idem tenet in l.cum in longi. §.nihil. ĩ.de
præscr.long.tem.& Pan.in c.si.ext.de fo.comp.& Bar.in l.forma.§.j.ff.de censi.

¶Vbi de hæreditate agatur. Rub.

LEX VNICA.

a Illic vbi. ᵃMissio in possessionem debet peti, vbi res est. &
petitio hæreditatis potest intẽtari,vbi hæres habet
domicilium.h.d.&c.
a ADD.¶Paris.Vide Io.de Ana.cons.4.inci.visis statutis,dubio tertio.

¶Vbi de ratiociniis agi oporteat. Rub.

Eum qui. De administratione tam publica,quam priuata,
ibi ratio reddi debet,vbi est gesta.h.d.iste titulᵒ.

¶Vbi causa status agi debeat. Rub.

LEX I.

1 *Quo iure cognoscatur,an seruus aufugerit.*
2 *Practica huius legis.* (*& reconuentio non.*
3 *Reconuentio,an possit habere locum, quando causa conuentionis est summaria,*
4 *Reconuentio non habet locum in causis,quæ sibi inuicem præiudicant.*

EA quæ. Hæc est bona lex. An qs aufugerit,debet prius
per iudicẽ examinari:& repertus fugisse,ad lo
cum, vnde aufugit,debet remitti,vbi status quæstio agitur.
1 h.d.Quæro primò,quo iure cognoscatur de hoc,†an ipse aufuge
rit,vel non?Dicit gl.non interdicto vti possidetis, quia res est mo
bilis,sed interdicto vtrobi.Non est verum, quia illud haberet lo-
cum,quando ancilla possideretur ab alio.sed quando ipsemet fa-
cit controuersiam sui,recurrendum est ad officium iudicis.vt l.3.
§.hoc autem interdictum.de lib.exhi.habetis no.ĩ.de lib.exhi. l.j.
2 ff.de rei ven.l.j.§.per hãc.Erit†ergo practica hic,quod ille, à quo
seruus aufugit in aliam ciuitatem, capiat seruum per personam,
& conducat ad iudicem illius terræ,in qua eum cæpit,& eius offi
cium imploret,& hic examinet,an ab eo aufugit,an nõ. Et si eum
aufugisse reperitur, remittatur ad iudicem,vnde ipse aufugit.pro
batur in l.j.ti.j.& quod ibi no.Sed contra hoc opp.si tu conuenis
me fugitiuum,petendo remissionem,ego potero te reconuenire
super causa status,dicendo me liberum,vt ĩ.de sent.l.cum Pap. &
auth. & consequenter, & sic in eodem loco examinabitur causa
3 status. Dicunt†quidam,reconuentio non potest habere locũ,qñ
causa conuentionis est summaria, & causa reconuentionis requi
rit plenariam causæ cognitionem. Et ita dicunt, quod est casus in
hac lege. Sed an hoc sit verum,dicam in d.auth.& consequenter,
4 & tamen ad legem nostram respondeo,ꝙ† materia reconuentio
nis non habet locum in causis,quæ sibi inuicem præiudicant, vel
quantum vna est præparatoria ad aliam,& ita loquitur ista lex,&
ibi videbitis.

LEX II.

Procuratores. Procurator Cæsaris est cõpetens iudex
in causa status.

LEX IIII.

Si ex possessione. In causis status , actor sequitur fo-
rum rei,& partes rei sustinet, q pos
sessionis cõmodo gaudet.h.d.cum l.seq.& ista lex bene cõgruit l.
j.huius tit.quia illa loquitur, quando est dubium, hic quando est
certum.

LEX V.

Iam. Causa libertatis,& seruitutis inter fiscum,& priuatum e-
xaminatur à procuratore Cæsaris; Causa verò libertinita
tis,& ingenuitatis à Præside.h.d.

LEX VI.

In litibus. In quæstionibus ingenuitatis alicuius viuentis,
præscriptio quinquennij est sublata.h.d.

¶Vbi quis de curiali,vel cohortali,aliaue conditione
conueniatur. Rub.

LEX I.

1 *Liber homo alteri obnoxius,fugiens potest propria authoritate capi,vt ad iudi-*
2 *Causa status liberi hominis,an agatur vbi sit captus.* (*cem ducatur.*

a Si quis. ᵃLiber hõ alteri obnoxius fugiens põt capi,&sub iu
dice ,sub quo capitur, causa status examinatur. h.d.
b No.ᵇ hanc legem pro monachis aufugientibus.& pro aliis obno
xiis.Op.quod liberũ hominem quis non potest capere sua autho
1 ritate,vt l.ob æs.ĩ.de act.& obl.de priua.car.l.j.Sol. Speciale est†
in hominib.sic obnoxiatis,& sic condõnatis.tunc.n.per condõnẽ
personę quandoque sunt fugitiui, & pñt capi,vt hic.& s̃.ti.j.l.j.Et
intelligo capi non vt detineantur,sed vt ad iudicẽ ducantur.&ita
intelligit hic gl.no.& ĩ.de decu.l.gñali.tangit̃ per gl.Inst.de act.in
pr.dixi plenè in l.ait p̃tor.§.si debitorẽ.ĩ.de his quæ ĩ frau.cre.Op.
qđ nõ debet ibi agi cã statᵒ,vbi est captus, sed dẽt remitti ad locũ,
2 vñ aufugit.vt s̃.ti.j.l.j.So.†aliud in seruis,vt in ꝯrio,aliud in hoĩb.
quorũ condõ alio mõ est obnoxiata,in qb.est statutũ,vbi te inue
nero,ibi te iudicabo.ita intelligit̃ hic.Sed certè Gul.de Cu.vr̃ dice
re,qđ hic agat̃ cã status corã isto iudice,sub quo capit̃ spõte. Secᵒ
eñ si peteret remissionẽ fieri s̃m formã l.j.s̃.ti.j.hoc ẽt velle vr̃ gl.
in l.de iure.ff.ad muni.no.istã gl.q̃ dicit capi,s.vt ad iudicẽ ducat̃.
a ADD.¶Et no.gl.secũdam in ver.ab his.quæ dicit,vel à procuratorib.eorum.Ex
qua habes,ꝙ beneficium capiendi propria authoritate potest cedi,quod perpe
tuo no.facit quod no.bar.& doc.in l.j.§.fi.ff.de noui ope.nun.
b Pom.Vide tex.in c.pe.& ibi Fel.& Scrib.de prob.& vide Are.cons.95.

LEX II.

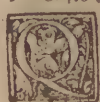
1 *Sententia diffinitiua,an possit ferri in contumacem,& quid pro publicis functio*
nibus.2.

Hac perpetua. Hoĩes obnoxiati,vel qui ꝓ exactionib.
vel concussionib.cõueniuntur, nõ pñt
fori p̃scriptiõem opponere,nisi sint milites armatę militiæ:vel eis
1 sit specialiter concessum.h.d.No.hic in fi. sñiam†ꝓferri ꝯ contu-
maces.Gl.q̃ est hic,dicit,intellige de pœna, q̃ infertur ipsi contu-
maci,non qđ diffinitiua sñia ꝓferat̃ in ꝯtumacẽ.Gul.de Cu.ẽt sic
intelligit,ꝙ diffinitiua sñia ꝓferatur in cõtumacẽ,in casib.hic po
2 sitis.†Et sic nota,ꝙ qñ quis conuenitur ꝓ publicis functionib.p̃t
in eum contumacẽ proferri sñia,quod bene nota,& tene menti.

¶Vbi senatores,vel clarissimi,ciuiliter,vel criminalier
conueniantur. Rub.

LEX I.

1 *Reatus excludit omnem honorem.*
2 *Forensis delinquens in ciuitate,punitur secundum formam statutorum ciuitatis.*

QVicunque. Qui occasione crĩs conueniuntur,rõ
næ dignitatis ĩ.illustrẽ,priuilegio fori
1 non vtuntur.h.d. †No.quod reatus excludit oẽm hono
2 rem.Itẽ no.tex.dum dicit,publicis ll.subiugetur. Ex quo dicũt, †
ꝙ si forensis delinquat in ciuitate ista,debet hic puniri authorita
te publicarum legum, non secundum formam statutorum. Con-
trà determinant omnes doct.s̃.de sum.tri.l.cũctos populos.&ibi
plenè dixi.Tangitur per Dy.in l.si cui.§.fi.ff.de accu.&c.

LEX II.

a Senatores. ᵃSenatores etiam in causis ciuilib.possunt con
ueniri,vbi habent domiciliũ,vel maiorẽ partẽ
bonorũ,vel vbi cõuersant̃.in vrbe verò corã suis iudicib.h.d.Qui
dã hñt hic aut,qdã &,ꝓut habetis,aut est casus,qđ vbi qs assiduè
b conuersatur,ᵇp̃t conueniri,licèt ibi ñ habeat domiciliũ. Pro hoc
s̃.vbi de crimine agi oporteat.l.fi.vbi de hæ.agi oporteat.l.j.quod
no.in l.hæres absens.§.proinde.ff.de iud.Inn.de fo.cõp.c.ex parte.
a ADD.¶Alex.Circa medium,vide doc.in c.dilectus.el 2.de rescr.post gl.ibi.
b Adde,& intellige hoc saltem per decennium.Ita Cy.hic,& dicit Fr.de Are.in c.
quod clericis.de fo.comp.& adde d.Mar.Soc.in c.licet.q.6.e.ti.de fo. comp.
Paris.Vide Abb.in c.quod clericis.in vlt.not.ext.de fo.comp.Et vide omnino a-
lia,quæ habes ad bar.in l.hæres absens.§.j.ff.de re iud.
Pom.Vide Pan.in c.clericis.ext.de fo.comp.in ver. duo principaliter. idem re-
fert bar.sibi contrarius.

LEX III.

Quoties. Viri habẽtes dignitatẽ illustrẽ,ex administratio-
ne in causis crĩalib.solũ corã principe,vel cui ip-
se mandauerit,pñt accusari,&pñt absolui,nõ condẽnari,Principe
incõsulto. & eius aduersarius poterit de calũnia ꝯdẽnari,nisi simi
lis dignitatis existat.Qui verò sunt illustres ex concessione, absq;
administratione,poterũt sub qbusdam iudicib.noĩatis in vrbe,in
ꝓuinciis verò apud eorũ rectores,accusari,q eos poterũt absolue
re,sed ñ ꝯdẽnare,Prĩcipe ĩcõsulto.h.d.tota ista lex.& hẽt duas par
tes.Scđa ibi,viros asit illustres.Nota casũ ĩ hac l.vbi qs p̃t absolue
re,& ñ ꝯdẽnare,& vr̃ cõtra regulã iuris,qđ tene menti perpetuò.

¶In quibus causis,militantes fori præscriptione vti
non possunt. Rub.

LEX VNICA.

Omnes. Militãtes ẽt in curia Principis fori p̃scriptionẽ nõ
habent in publicis functionib.vel si ꝓ priuatis ne-
gotiationibus conueniuntur,nisi tempore commeatus.h.d.

¶Vbi causæ fiscales. Rub.

LEX I.

a Non defensæ. ᵃIsta est bona l. & declarat,& ponit pra-
cticam, qualiter bona auferuntur ab hæ
rede indigno, qui mortem non vindicauerit. breuiter dicit. De
a ADD.¶Alc.Istum tit.limitat prout Bar.no.in l.si vacantia.C.de bon.va.lib.x.nisi
procurator Cæsaris nõ adesset.quia præses prouinciæ est iudex in causa etiam
deuoluta,per bar.in l.à diuo Pio.§.si emptor.de re iud.& hanc legem,vide l.cũ
eorum.& ibi Bar.& Bal.ĩ.de sen.& interlo.om.iud.

bonis

bonis auferẽdis ab hærede, qui mortẽ defuncti nõ vindicauit, nõ potest agi nisi conuictis reis, vel defunctis. h.d. Not. ista q accusatio facta contra reos cõuictos, habet effectum confiscandorũ bonorum ꝯ heredes. De hoc dixi plenè in l.j. de his quib. vt ind. & videtur casus hic, qd de crimine nõ possit agi ciuiliter, nisi prius agatur criminaliter. Sed hoc non est verum simpliciter. Dicemus in l.fi. ꝭ. de fid. instr. vbi gl. dicit. & vide in l.j. §. vestrum. de pigno.

LEX IIII.

Cum vendente procu. Not. gl. vtrum procurator, qui habet mandatũ de vendendo, possit habere fidem de pretio, &c.

a ¶Quando liceat vnicuique sine iudice se vindicare. a Rub.

a ADD. ¶Paris. Materia huius tituli procedit, qñ delictum est de iure cõi punibile. Vide Pau. cons. 193. vbi ponit, an valeat statutum, quod filius possit vindicare necem patris. Item quosdã alios casus, in quib. potest quis propria authoritate sibi ius dicere, vide per Bal. in c.j. §. j. de pace iura. fir. per Bal. in l. gñaliter. C. de dec. li. x. Supra habuistis ab illo titulo de iudiciis. vsque huc, quãdo quis implorat iudicis officium ꝯ alium, hic qñ ipsemet se vindicat, vel Rempublicã. & de prima parte rubricæ loquitur l.j. De secunda parte rubricæ loquitur l.2. &c.

LEX I.

Liberam. De nocturno depopulatore agrorum, & de robatore strat[a]rum potest quis sua authoritate vindictam assumere. h.d.

LEX II.

1 *Statuta, quæ permittunt bãnitos impune offendi, sunt introducta pro quiete cõi.*
2 *Vindicta publica, quæ dicatur.*
3 *Qui facit pacẽ cũ bannito, & promittit non offendere, si tamen postea offendit, nõ dicitur pacẽ rũpere, quãdo ex forma statuti bannitus potest impune occidi.*

a Opprimendorum. a Milites desertores pñt à quocunq; capi, & resistẽtes offendi.
1 h.d. † No. qd statuta, q permittũt exbannitos impune occidi, sunt
2 introducta ꝓ quiete cõi. Et dicitur illa † vindicta publica, b vt hic
b vides. Ex hoc colligitur, qd † si aliquis priuatus facit pacẽ cũ exbã
3 nito, & ꝓmittit nõ offendere eũ: si postea offendit, non incidit in
c pœnã, nec dr̃ rumpere pacẽ. c Nã cũ ista offensio permittatur propter publicã vtilitatẽ, & dr̃ publica vindicta, non potuit pacto priuatorũ tolli, vt l. ius publicũ. ff. de pac. Et dr̃ ille bonus dolus, vt l.j. §. non facit. ff. de dol. Et istam q. disputaui Pisis, &c.

a ADD. ¶Ale. Ad hanc legem, vide Cano. in c. inter alia. de immu. eccle.
b Ale. De ista q. vide per Bal. hic, & ꝑ Bar. in l. quid ergo. §. si hæres. de le.j. & adde quod dicit Bar. in l. vni pactum. de transf. quod minimus veniens poterit hoc allegare.
c Pro hoc, vide quod no. Bar. in l. cum mulier. 2. q. ff. s.m.

¶De inofficioso testamento. Rub.

LEX I.

1 *Petitio hæreditatis quomodo detur contra titulo possidentem.*
2 *Petitio hæreditatis, an videatur intentata, quando intẽtatur querela inofficiosi.*
3 *Querela inofficiosi, quando possit intentari contra fideicõmissarium vniuersalẽ.*

Cum de inofficioso. Querela, & post eã hereditatis petitio, ꝓ cõtra fideicõmissarium, sicut cõtra hæredem intentari. h.d.
1 Op. quod petitio hæreditatis non datur † contra titulo possidentem. vt l. hæreditatem. ꝭ. in quib. cau. cessat longi temp. præscr. & l. regulariter. ff. de pet. hær. sed hic fideicommissarius possidet titulo, ergo, &c. Huius timore sunt in hac l. duę opiniones. Vna quę dicit hic, q in principio legis nõ fuit intẽtata hæreditatis petitio, sed querela, & postquam quis obtinuit in querela, potest agere cõtra fideicõmissarium petitione hæreditatis, quia titulus allegatus ꝓ non titulo habetur, cum testamentum sit rescissum. Et ista est bo-
2 na lectura, & vera. Alij dicunt, quod intentando † querelam, videtur intentari petitio hæreditatis, & ideo potest hic intentari contra fideicommissarium: quia habuit titulum vr̃em, & sciuit esse testamentum inofficiosum, vt l. etiam. §. si quis sciens. de pet. hæred. Ista etiam non est vera, quod intentata querela videatur intentata petitio hæreditatis. vt plenè no. in l. qui de inofficioso. ff. de inof.
3 test. tene ergo primam. Quæro, † & reuoco in dubium, vtrũ contra fideicommissarium vniuersalem possit intentari querela, vt rescindatur testamentũ ex toto. Breuiter dic secundum Gul. de Cu. Aut fuit intentata contra hæredem antequam restitueret, & tunc posset, & potest prosequi contra fideicommissarium: quia ius instantiæ transit in eum, vt l.j. circa prin. ff. ad Treb. & l. ita tamen. §. actiones. e. ti. Si verò fuit restituta hæreditas ante litem exortã, & tunc aut fuit tota restituta absque aliqua detractione, vel facta detractione certæ rei, & tunc poterit contra eum intentari querela, vt hic. Si verò fuit facta detractio quotæ, non potest intẽtari querela contra fideicommissarium, vt testamentum rescindatur ꝓ toto, sed solum pro parte, quæ sibi restituta est, vt l. 2. ꝭ. ad Treb. ar. ꝭ. e. l. cum duo. & ff. e. l. circa. Si vero intentatur cõtra heredem post restitutam hæreditatem, nullo modo noceret fideicommissario. vt l. facta. §. si hæres scriptus. ff. ad Treb.

LEX II.

Quamuis. Gl. ponit casum in l. ista, de illa bonorum possessione, gratia agnoscendæ litis. Aliter intelligunt doc. quam gl. vt hic refert Cy. ideo videatis eum, qui hoc plenè tractat, &c.

LEX III.

1 *Præteritio matris habetur pro exhæredatione.*
2 *Præteritio matris, quare magis habeat̃ pro exhæredatione, quã pteritio patris.*
3 *Filius præteritus cæteris filiis institutis, ex disparibus, quam portionem habeat.*
4 *Filio præterito an detur querela, quando in testõ sunt instituti filij, & extranei.*
5 *Probatio in contrarium admittitur contra præsumptionem huius legis.*
6 *Filius, qui præsumitur institutus authoritate huius legis, qua actione agat.*

a Si mater. a Hæc est bona, & singularis lex, ita qd nõ alibi reperies eã: Posthumus pteritus à mr̃e, q mutandi
b testm̃ ñ habuit facultatẽ, b vr̃ cũ aliis viril'r institutus. Sed si essent extranei ĩstituti, q̃rela agere dẽt. h.d. Op. ꝑ natiuitatẽ posthumi rũpit testm̃ ipso iur̃, nec ẽ op⁹ q̃rela, vt ĩstit. de exhæ. li. ĩ pr. Sol. Ibi lo
1 quit̃ in marib. faciẽtib. testm̃ hic loq̃tur ĩ fœminis. Et est rõ, d̃t gl. †
2 q̃a pteritio mr̃is hr̃ ꝑ exhr̃datione, vt insti. de exhær. li. §. mr̃. † Sed q̃rit̃, quare pteritio mr̃is magis hr̃ ꝑ exhr̃datione, q̃ pteritio pr̃is. Istã rõem ego dixi. scriptores alij ñ ponũt, sed Iuriscõsulti credo, qd posuerũt eã. Rõ hæc est, fili⁹ in ptãte pr̃is dr̃ dñs viuo pr̃e, ad eo q moriẽte pr̃e ñ dr̃ possidere ꝑ hr̃de, nec noua hr̃ditas dr̃ superuenire, sed dr̃ ꝯtinuare, vt l. nihil. ꝭ. ꝑ hr̃de, & ibi no. Vñ cũ viuo patre fingat̃ dñs, nisi exhr̃det̃, hr̃ditas nõ põt aliis dari, cũ fingat̃ esse dñs. sed mr̃ non hẽt suũ hæredẽ, & iõ instituere extraneum, & filiũ pterire, est eũ hereditate priuare, q̃a eã nunq̃ habuit, & ex testõ nõ dat̃ sibi. & iõ Iurisconsulti posuerũt in l. in suis. in ti. de li. & post. vt ostenderẽt, qd ex illa lege colligitur rõ, quare filius suus d̃beat exhæredari, &c. Procedo vlteri⁹, & vr̃, qd iste filius vocetur ad di-
c midiã c hæreditatis, sicut ille, q instituitur asse cõpleto, vt instit. de hær. inst. §. si vero totius. Sol. hic habetur ꝑ instituto à lege in cer
3 ta, & limitata portiõe. ibi verò fuit institutus à testatore simpl'r. † Quæro, quid si filij sint instituti ex disparib. partib. Rñdeo semper pteritus habebit virilẽ. l. q cũ plures. ff. de vul. & pu. Nec ob. l. nũmis. ff. de le. 3. ꝑ quã videbatur, q deberet habere minimum, quia hic est certa dispõ legis: ibi verò erat dubia dispositio testatoris.
4 † Quæro, qd si in eodẽ testõ erant instituti filij, & ex̃nei? Dicũt q̃dam, quo ad ex̃neos erit locus q̃relæ, quo ad filios nõ. Gl. determinat ꝯrium, q̃a in nullo sit locus q̃relę. Cũ. n. iste filius p̃sumatur in-
5 stitutus in aliq, nõ põt dici, qd sit locus q̃relæ. † Quæro ex gl. vtrũ ꝯ p̃sumptionem huius legis admittat̃ ꝑbatio in ꝯrium, q mr̃ noluerit illum filium, quẽ gerebat in vẽtre, instituere? Gul. de Cu. d̃t q sic. Nã tex. hoc introducit propter cõiecturã mr̃næ pietatis, sed in incertis, nõ certis est locus ꝯiecturis, vt l. continuus. §. cũ ita. de
6 ver. ob. ergo, &c. † Quæro, vtrũ iste filius, q presumit̃ institutus authoritate huius legis, agat cõdictione ex lege ista, vel qua actione. Determinat Gul. & bñ, qd dẽt agere actione ex testõ, cũ authoritate huius legis videat̃ institut⁹. Disponit. n. ista lex, vt institut⁹ videat̃. Vñ ñ cõcedit ista lex hr̃ditatem sibi immediatẽ, sed ꝑ mediũ testm̃, vt ĩ l. lege obuenire. ff. de verb. sig. Vñ ex testõ aget. qd satis placet. Dicam vobis in simili ꝭ. de lib. præt. in authen. ex causa, &c.

a ADD. ¶Ale. Vide pro ampliatione huius tex. in l. mater. iuncta gl. j. ff. e.
b Paris. Et per istam regulam, q quando testator habet tp̃s ꝓuidendi, si nõ prouideat, qd ei nõ subueniatur, vt eius dispõ sustineat̃, vide qd cõsuluit not. Ant. de But. cons. 57. inci. in noĩe dñi, &c. in qõne surgẽte. Et qd dicit Bar. in l. j. vbi alia habes. ff. de vul. & pu. & in l. neque. n. §. cũ miles. ff. de test. mil. ꝑ illũ tex. Itẽ adde ad mãm huius legis, q si pr̃, vel mr̃ institueret filios suos hr̃des, & ignoraret aliquem habere, & de eo nullã faceret mentionem, quod talis filius ignorãter præteritus haberetur æqualiter cũ aliis institutus. Vide Ias. in l. sicut certi C. de testa. mil. Item ad illud, quod dictum est, q pater habuit tempus prouidendi, &c. vide in contrarium, quæ scribit late Ias. in auth. ex causa. de lib. præte.
c Alex. Adde Bar. idẽ tenẽtem in l. pr̃ filiũ. & q ibi dixi. ff. e. ti. Adde inquantũ bart. cõcludit, qd posthumus. q p̃sumit institutus authoritate huius legis agit actione ex testõ, q Bal. tenet ꝯrium. & ꝑ primũ, vide an huic cõpetat beneficium l. edicto. ꝭ. de edict. diui Adr. tol. An autẽ si filius sit institutus ex re certa, & instituti sint extranei, habeatur ꝑ præterito. Pi. l. q. 75. vt refert Io. An. in add. ad Spe. de test. §. j. ver. coram. tenuit, quod si per hanc l. secus si sint fratres instituti.

LEX IIII.

Cum ex causa. Rescisso testamento per querelam, nõ rescinduntur libertates concessæ.

LEX V.

a Si pater. a Querela præparata transmittitur. h.d.

a ADD. ¶Ale. Ibi hodie secus. Sed certe ista sol. non videtur vera in casu l. nostræ. Nam ibi loquitur in querela, quæ competit contra testamentum ascendentium. hic contra querelam, quæ datur contra testamentum fratis mei, cum in hoc nõ reperiam mutatum ius antiquum, ei gõ, & c. l. præcipimus. ꝭ. de ap. no. tamen gl. quia forte seruaretur in practica, secundum Franc. de Ramp. & idem sequitur bal. in l. scimus. §. fi. ꝭ. eo.

LEX VI.

Cum quæritur. Filius, cui relicta est legitima, non habet querelam. hoc dicit. Istud, quod erat olim in quarta, hodie corrigitur, & inducitur legitima ad aliam portionem, scilicet trientem & semissem, per Auth. de trien. & semis. §. j. ideo vide Auth. nouissima. quæ sequitur.

AVTH

AVTHEN.

1 *Filij hodie debent habere legitimam iure institutionis.*
2 *Legitima ascendentium est aucta in trientem,& semissem.*
3 *Trebellianica,& Falcidia non est aucta.*
4 *Parentes,an hodie habeant legitimam iure institutionis.*
5 *Filij,qui non possunt succedere, an computentur in numero filiorum ad computationem legitimæ.*

a Nouissima. [a] Op.quod imò d; habere iure institutionis, vt in auth. vt cum de ap.co. §.aliud quoque
1 capitulũ.Sol.fateor,†quod ista aut.p illã corrigit̃,[b] qa hodie dẽt
b habere iure institutionis.[c] Rõ,qa est titulus magis honorabilis.I-
c tẽ,qa hẽt ius accrescẽdi in hr̃ditate,vt dixi vobis in l.quoties.j̃.de
hær.insti.Itẽ op.de l.vxori meæ.j̃.de vsufr.leg.Sol.fateor,ꝙ lex il-
la corrigit̃ in hoc,qa in vsufructu non potest filius fraudari in legi
2 tima.†Quæro,vtrũ in ascendẽtib. sit aucta portio legitimæ.gl.&
3 doc.intelligũt,ꝙ sic,vt in aut.eo.§.j.Itẽ†q̃ritur,vtrũ Trebellianica,& Falcidia sit aucta.Rñdeo nõ:qa hoc nõ reperit̃.& qđ nõ mu-
tat̃,al's,aliàs,quare,stare ꝓhibet̃.Quæro,†vtrũ parẽtes debeãt hr̃e
4 legitimã iure instõnis? [d] gl.tãgit istam q.in p̃rono,in l.j.§.2.ff si qd
d in frau.patr.& ibi dixi,qđ p̃ronus p̃t hr̃e quoquo relicti titulo, vt insti.de succes.li.§.sed nostra. Sed parẽs,& p̃ronus æquiparantur quo ad omnia,exceptis quibusdam,quæ no.in d.l.j.si à patre quis fue.ma.inter q̃ nõ reperit̃ ista diuersitas,ergo,&c.Præterea,ꝙ non mutatur expresse,remanet incorrectũ,vt l.p̃cipim⁹.in fi.j̃.de app.
5 Quæro,†vtrũ filij, q non p̃nt succedere cõnumerentur in nume
ro aliorũ,quantũ ad cõputationẽ legitimæ.Ista est difficillima qõ q̃ examinaui plenè in l.j.§.si pater.ff.de coiun.cum eman.lib.&c.

a ADD.¶Pom.Ad hanc auth.vide Ale.cons.83.vol.3.vbi ponit quanta sit legitima nepotum,faciẽdo in hoc pulchram distinctionem.Vide etiam Alex.cons.76.volu.3.vbi ponit,quando testamentum fit inter liberos,an debeant habere iure institutionis.& vide Mathe.not.103.

Paris.Circa modum computandi legitimam,qñ sunt plures fratres,& grauati, qđ quicunque decesserit sine liberis, aliis restituat. & vnus postea moriat̃ aliis institutis,quos similiter grauat.postea morit̃ aliqs ex eis,cui vnus tantũ ex sup stitib.ab intestato succedit,quomodo,& quantũ alij non succedenti,qa sit coniunctus ex vno latere tantum,debeatur vigore fideicommissi,vide Com.consi. 66.inci.Io.decessit.p totum.Et qa dr̃ hic, qđ est aucta ltĩma descẽdentium p istam auth. qd si statutũ ꝓhibeat ascendenti relinquere extraneo vltra tertiam partẽ bonorũ,& qđ duæ partes relinquantur descendentib.an per hoc dicatur reducta legitima ad bessem.Vide no.Com.qđ nõ,ↄs.113.p totũ inci.statutũ,qđ nec testes.p eundẽ vnũ verbũ cons.219.ante fi.ver.tñ verius.Et circa istã materiã,qđ filius debeat habere iure institutionis,ẽt patre testãte inter liberos, vide Ale.cons.443.item an filius propria authoritate possit occupare bona pro legitima,vide in l.2.C.qñ,&quib.quar.pars deb.lib.10.Vide Bal.in l.non amplius.§. in bonorũ.circa fi.de le.j.Bal.in l.ex facto.§.fi.de hær.inst.Itẽ an legitima ascendentiũ sit aucta,vide Ale.cons.140.ad fi.& Ant.de But.cons.112 quod sic,& cõsi.15.post mediũ.Ro.cons.85.Cur.hic,& alios.Quid aũt in collateralib.vide Ale. cons.205 in pr.Mod.hic post gl.Itẽ no.ꝙ ille,q nõ p̃õt succedere ab intestato,si instituatur,& grauetur,nõ potest eueniente casu substõis, & grauaminis retinere ltĩmam,vide Ale.cons.460.& cõs.609.Itẽ plures limitationes ad hãc regulã,ꝙ pr̃ teneatur relinquere ltĩmam iure instõnis,vide p Math.no.106.Quid autẽ si statutũ dicat.quod dos mr̃is peruenire debeat in filiũ, an intelligi debeat tit.singulari.an ti.hæreditario.(effectus est maximus propter transmissionem.) vide Ang.cõs.77.inci.dña Maria. Itẽ istã aut. & latissime materiã ltĩmæ qũo, & qualiter,& quãta debeatur, repetit latissime d.Fab.de Patroc. vbi multa ponit in materia.fõ vide oĩno eũ. Itẽ si statutũ arguat legatũ, an habeat locũ in filiis ltĩmatis,vide d.Bened.de plũ.in quadã disputatione inci.statuto Pisano.in 2.& 3.dub.Itẽ circa illud,quod dictũ est.s̃.ꝙ relinquit tit.instõnis,qd si simpl'r relinquatur,an p̃sumatur titulo instõnis,vide oĩno,quæ habes ĩ l his verbis.ff.de hære.insti.ad Bar.Nũquid aũt portio q̃ relinquitur ex dispositione statuti, debeat relinqui de necessitate tit.instõnis,vide Ale.cons.212.Itẽ quæ dicatur ltĩma, & an tota portio,q̃ defertur alicui ab intestato,dici possit ltĩma,vide in Bertach. in ver.ltĩma.ĩ pr.Itẽ an filia exclusa per statutũ cõnumeretur inter filios ad augendũ,vel diminuendũ eorũ ltĩmã, vide oĩno subtiliter,& late d.Ant.cons. 39. per totũ.& ibi in pr.ponit qua rõne sit aucta legitima. & quædam alia in materia.vide etiam de eo,quod dictum est statim ad Bar.in l.j.§.pe. ff.de ↄtab. & in Berta.in ver.legitima.& ibi late an possit tollere in totũ,vel minuere legitimã. & ꝙ legitima computetur respectu eius,quod quis haberet ab intestato,excludatur etiam legitima,vide d.Ant.cons.16.vide omnino in cõtrarium circa hoc, quæ habes ad bar.in l.j.§.sciendum.ff.de suis & legiti.ad apost.d.Alex.

b Pom.Vide Pan.cons.11.ad fi.vol.2 Fel.in c.cum super.de of.del.& Alex.cons.80. vol.5.vide etiam Ang.in l.milites.j̃.de test.mil.& bal.cons.2.in fi.in j.part.vbi ponit,an hoc procedat etiam in linea materna.

c Ale.Hãc regulã ꝙ filius debeat habere iure instõnis,limita nõ procedere in patre testãte inter liberos,qa sufficit quolibet relicti titulo, dummodo aliqd relinquatur.Gl.est hic singularis,& qa defectus alicuius solennitatis iuris positiui illud nõ vitiat,vt d.§.ex imperfecto,& ageret ad supplementũ.secus si præteriti fuerint aliq ex ipsis filiis qa testamentũ esset nullũ l.filio præterito.de in iusto,rup.testa.p hoc bene facit c.Ray.de testa.in pr.& no.in c.si pr̃.de testa. in 6.& ver.instituta,& secutus est Math.in suis not.140.licèt non alleget gl.hic.& istam gl secutus est Iac.But.ar.d.§.ex imperfecto.tamen Iac.de Aret.& Petr.& Cy.videntur hic istam gl.reprehendere,tenentes, ꝙ ista oĩno corrigatur per §. aliud quoque capitulũ.quod ẽt reputat tutius gl.in d.c.si pr̃.Itẽ fallit hęc regula in instõne in legitima,s̃m bar.in l.j.circa fi.s̃.de satisd.in lec.non in repe.in 2. q.quintæ partis principalis.& ibi bal.& Pet.de Anch.& Imo.in c.cum esses.de test. & sufficit,ꝙ sit institutus in vno nummo, quia habebit ius accrescendi s̃m bal.in l.si quis priore.ad Treb.& ff.de min.l.denique.ĩ fi.no.bal.hic secus si esset simplex legatarius:quia etiam decedente fideicõmissario vniuersali,non haberet ius accrescẽdi.l.eam quã.j̃.de fideic.&bal.hic.Itẽ limita,ꝙ debeat hr̃e iure instõnis,nisi institutio omitteretur fauore filij,vt in casu l.multi.de li.& post.Ita no.vr̃ concludere Bar.& Im.in l.cũ filio.de vul.& pu.Itẽ fallit si statutũ hoc nõ sic diceret,s̃m bal.in l.fi.de bo.quæ lib.no.Lu.in l.si qs priore.ad Treb.& refert se ↄtrium consuluisse,licèt neminẽ reperiat tenere ↄ bal. de quo vide, quæ scripsi in l.inter cætera.ff.de li.& posth.An aũt iure canonico requiratur,ꝙ fili⁹ habeat iure instõnis,de testa.p gl.in d.c.si pr̃.li.6.& Sal.& bal.in l. fi.C.fa. erc.p Im.in rep.l.j.§.si ex fundo.& in l.his verb.in prin.de hær.insti.

d Ale.Et istud idẽ tenuit Bar.in l.siue Libertus.§.excluditur. de iure pat. Contrariũ tenuit Bal.in l.2.j̃.de bo.pos.liberti.& bal.in auth.ex cã.j̃ de li.præ.& bal.in l.omnimodo.j̃.e.& est casus in aut.vt cũ.de ap.cog.§.eo.& §. & hæc quidẽ, & vide plene per bal.in l.j.j̃.de bo.pos.ↄ tab.lib.Sed ꝙ pr̃ debeat hr̃e iure instõnis hic ↄ bar.tenet bal.in d.l.j.de ↄ tab.Flo. dicit pluries cõsuluisse ↄ bar. & quod ↄ eum tenet Iac.de Bel.in d.§.aliud quoque capitulũ.& adde ꝙ Bal.cons.81.& 183.li.j.& cons.123.li.4.tenet parẽtes esse instituendos.& dicit Sal.ꝙ stante statuto,ꝙ mr̃ nõ succedat vsque ad quartũ gradũ.qđ poterit petere legitimam. An aũt stante statuto,ꝙ mr̃ transiens ad secũda vota.nõ succedat filiis primi matrimonij ab intestato,si fuerit instituta in decẽ, cum hoc ꝙ plus petere nõ possit, possit agere ad supplemẽtũ bal.tenet, qđ non cõs.324.li.4.& dicit Pau.de Cast. notandũ esse ꝓ statuto Triuisano,ꝙ qui auget ltĩmam filiorũ,ꝙ sufficit,ꝙ tunc relinquatur quoquo relicti titulo,qa sicut statutũ derogauit in quantitate, ita præsumendũ est derogasse in solennitate,s̃m bal.in l.maximũ vitiũ.j̃.de li.pręt. Et an cũ statutũ auget ltĩmam, filius possit grauari in illa,vide in consiliis bal. 33.de testi.in fin.& vide eundem bar.in l.plane.§.duobus. de leg.j. Mod.in l.j.j̃. quando non peten.partes.Adde Ang.cons.211.& Pau.de Cast.cons.152.

AVTHEN.

1 *Falcidia,quæ dicatur proprie.*
2 *Testamentum,in quo filiæ sunt relicta centum pro sua falcidia,an valeat.*
3 *Donatio,an valeat inter patrem,& filium.*
4 *Donatio immensa facta filio,quo iure reuocetur.*

Vnde si parens. Istud,ꝙ in l.Codicis dicitur,ꝙ inspicitur illud, quod habet tempore mortis,limitatur per hanc auth.Op.dicitur hic.nomine Falcidiæ.Falcidia dicitur,quæ debetur iure institutionis, vt ff. ad legem Falc. in
1 pr.Sol.dicit gl.†hoc nomen Falcidia proprie ponitur pro Fal. debita iure institutionis.improprie pro Trebellianica.improprijssime pro legitima.No.ista verba faciũt ad q.quam vidi de facto.Dixit testator, relinquo filiæ centum pro sua Falc. nec adiecit, & in
a his eam hæredem instituo.Certe puto,ꝙ testamentum [a] valeat,†
2 & de iure institutionis videatur reliquisse. Nam cum istud nomẽ Falcidia, accipiatur pro legitima, intelligere videtur iure institutionis,ar.l.sciendũ.de verb.ob.Insti.de fideius.§.fi.de inuti.stipu.§.
3 item si scriptũ.Dixi vobis in l.filium.§.sed & portio.de le.præst.† Op.ꝙ inter patrem,& filium non valet donatio,vt j̃.de don.inter vir.& vxo.l.donationes.Possumus dicere, ꝙ hic erat filius emancipatus.Vel dic verius,ꝙ etiam in filio in potestate potest habere locum,in quo valet donatio hodie, & etiam quælibet obligatio ex causa aduentitia.Ita tenet gl.hic,& in l.frater à fratre.in j.mag. gl.de cond.ind.& in l.pactum.j̃. de pac.conuen. & ibi dixi tibi. Et habuistis casum in l.iubemus.ad Treb.Dices tu,quomodo possumus dicere,ꝙ donatio sit ex causa aduentitia,cum ea,quæ à patre proficiscuntur dicantur profectitia,& sic est profectitia? Respondeo,dicit gl.hic loquitur,qñ pater donat filio,vt extraneo, qd est hoc dictum? Dico,intellige quando præcesserunt opera filij talia, ꝙ propter illa opera pater cuilibet extraneo tantum donasset.Vnde cum illud,quod filius acquirit ex operib⁹ suis,sit aduentitium. vt l.cum oportet,in pr.j̃.de bo.quæ lib.ista donatio videtur aduẽtitia.Secus si ista merita non præcessissent.Dixi vobis plenè in l.si
4 donatione.j̃.de colla.vbi dicit gl.Quęro,quo iure†ista immensa donatio filiis facta irritetur.Dicit gl.per querelam inofficiosę donationis.Dicam vobis.j̃.tit.j.in l.j.&c.

a ADD.¶Ale.Idem tenet bal.per illum tex.in l.humanitatis.j̃.de impu.licèt bart. reliquerit sub dubio in l.filium.§.sed,& si portio.de le.præst.vide Bar.in l.j.§.j. ad l.Fal.idẽ videtur tenere bal.hic.Sed quid si pater dixit instituo filium in partem,ad quam de iure debeo, an intelligatur de iure municipali, vel communi, vide bal.in l.quicunque.de ser.fugi.bal.& Imo.in l.illa institutio.in fi.pr.de hæ. isti.Et quid si dicit,relinquo filio iure institutionis,Bar. tenet in l.si cum antea. C.de do.ante nup.Et adde quod dixi in l.j.§.qui.ff.ꝙ cuius.vniuer.& ad bar.hic vide Im.in l.j.§.si ex fundo. & in l.his verbis.in pr.de hær.inst. & c.Ray.de test. vbi tenet contra bar.& etiam Sal.hic,& in aut.nouissima.& in l.quoties.de hæ. inst.j̃.licèt do.Flo.in d.c.Ray.tenuerit.opi.bar.contra bar.tenet Math.in no.159. & respondet ad rationem Bar.ꝙ hæc sunt nimis generalia.Pro quo facit,quod no.in l.lecta.ff.si cer.pe.dum dicit,de verbo cõuenerit,vel promiserit,&c.adde bar.in l.fi.de pec.le.& facit,quod no.gl & bar.in l.quoties.j̃.famil.ercisc.& adde,ꝙ si testator dicat, volo ꝙ filia mea habeat decem pro sua benedictione, ꝙ dicitur instituta,vt voluit Card.cons.60.Idem si dicat,iure institutionis, vt voluit bal.cons.305.li.4.& aduertendum est ad vnum,quod dicit Pau.de Ca.se reperiisse cõsultum per d.Io.Parisiensem præceptorem bald. ꝙ si testator grauet institutum,vt eius filium capiat in cohæredem,ꝙ hoc casu filius nõ censebitur institutus,licèt aliàs illud verbum,cohęredem,importet institutionem.

LEX VII.

Neptem. Neptis exhæredata habet querelam.h.d.

LEX

LEX VIII.

a **Parentibus.** a Pater potest hæreditatem diuidere inter filios, dummodo vnicuique legitimam derelinquat. & q iudiciũ defuncti agnouit, nõ p̃t intẽtare q̃relam. h.d.

a ADD. ¶ Pom. Vide aliter per Alex. cons. 22. vol. 5. & 94. ad fi. vol. 4. vbi dicit per istum tex. ꝙ cum legitima sit portio eius, quod debetur ab intestato pro nepotibus viuentibus, & parentibus, non debetur legitima in bonis aui.

LEX IX.

De inofficioso. Testamentum militis non subiacet querelæ. h.d.

LEX X.

Si hæredum. Contra fiscum, qui succedit hæredi scripto, potest intentari querela. h.d.

LEX XI.

1 *Nihil Iudæus Iudæo, & nil Catilina Cethego.*
2 *Infamis non potest opponere contra testem, quòd sit infamis.*
3 *Iudex ex officio repellit testem infamẽ, etiam quando pars non potest opponere.*
4 *Mater, quæ fuerit meretrix, non potest propter meretricium filiam exhæredare.*

a **In arenam.** a Turpitudo, quę à successione intestati nõ remouet. Itẽ nõ põt qs obiicere turpitudinẽ, in
1 quã ipse incurrit obiiciẽs. No. ex isto tex. in fi. † nil Iudæus Iudeo
b & nil Catilina Cethego. b Facit, † ꝙ si aliqs est infamis nõ p̃t op-
2 ponere testi ꝙ sit infamis. vt l. 3. §. lege Iul. & ibi no. ff. de test. Sed
3 † iudex forte poterit eũ repellere ex suo officio, secundum Gul.
4 de Cu. ar. l. quos prohibet. de post. Et sic facit, † ꝙ si mater fuit meretrix, pp meretriciũ nõ posset filiã exhæredare, quod no. bñ, &c.

a ADD. ¶ Alex. In prin. limita. vt per Bal. in l. si filiam. j. eo.
b Ale. Cõtrariũ tenuit Bar. & meli⁹ ĩ l. cũ mulier. ff. so. ma. vbi vide per me cõcord.
* Io. Fr. Rue. ¶ Hanc contrarietatem no. ibi, & potest saluari, quia hic non firmat.

LEX XII.

Si pater. Propter fideicõmissum inuicẽ inter filios relictũ, nõ est locus q̃relę. h.d. Op. j. e. l. qñ in priorib. Sol. dicit gl. fateor, q̃d ista lex hodie corrigat̃, q̃a dẽt fili⁹ hr̃e lĩtimã sine aliquo grauamine. Quidã doc. mod. dñt, ñ eẽ verũ, q̃ista lex hodie corrigat̃, q̃a sicut ꝯtinet onus istud fideicõmissum. ita põt hr̃e commodũ: & sub isto incerto tolerat̃ istud grauamẽ, vt l. si ea. j. de vsu. & ar. de so. l. pe. & istud videbat̃ tenere Rich. Mal. ꝑ q̃ optimè fa. s. de trãsa. l. fi. de fideicõmisso. Tu teneas gl. tuã, & ita obseruat ꝯsuetudo, ꝙ sine aliq̃ onere dẽt hr̃e, nec hoc p̃t p̃iudicare filio. Si cut. n. ĩ ltima sibi remittit̃ on⁹, ita ẽt alteri parti remittit̃: vñ nec pl⁹ nec minus hẽt. ꝑ huius decl'oe, vide q̃d dicam. j. e. l. filius matrẽ.

LEX XIII.

Cum duobus. Testamento rescisso pro parte legata diuidua pro parte præstantur; indiuidua, pro solido sunt præstanda. h.d. intellige, vt in gl.

LEX XIIII.

1 *Succumbens in vna actione, quando repellatur ab alia.*
2 *Querela, & falsum sunt contraria origine, non effectu.*
3 *Contra tabulas, & falsum, an sint contraria origine & effectu.*

1 **Eum qui.** Qui succubuit † in vna actiõe, q̃ ex vna cã ꝓponit̃, nõ repellit̃ ab alia q̃ ex diuersa cã ꝓponitur. h.d. Op. j. de l. si mr̃. §. ead. ff. de exce. rei iud. Sol. Dñt q̃dã. Aliud in rei vẽd. aliũ in petitiõe hr̃ditatis. Istud est falsum, vt l. si mr̃ in pr. ff. de exce. rei iud. Dicas ergo, q̃d hic ꝓposita fuit q̃rela. ñ petitio hęreditatis. Itẽ op. ex gl. j. de fur. l. j. sol. Ibi qs ꝓposuit vnã actionẽ ꝯriã, & obtinuit. hic verò succubuit, iõ p̃t redire ad aliã, vt l. Aureli⁹. §. fi. de li. le. Cõtra hoc op. & nũc reintro gl. de l. si p̃ronus. de bo. li. So. Dñt quidã. aliud in p̃rono, aliud in p̃re, q̃d nihil est. Alij dñt, vt
2 Dy. in l. ꝯria, q̃d hic q̃rela, † & falsũ sunt ꝯria origine, ñ effectu, nã vtrũq; reducit rẽ ad cãm intestati. ibi vero falsum, & ꝯtab. sunt ꝯria origine, & effectu. nã p falsum p̃supponit̃ nunq̃ fuisse testm̃, &
3 reducit̃ res ad cãm intestati, sed falsũ, † & ꝯtabulas oĩno sunt ꝯria effectu, & origine, q̃a vnũ p̃supponit testm̃ fuisse, aliud nõ. Itẽ effectu, q̃a per vnũ res reducit̃ ad cãm intestati, p aliud ñ. ita dicit Dy. istud ñ pl;, nec p hoc reddit̃ rõ diuersitatis. Dic ergo, q̃d ibi priuat̃ hr̃ditate p̃ronus, q̃ succubuit ĩ falso pp delictũ s. q̃a testm̃ falsũ accusauit (aptauit) nõ pp electionẽ. Dices tu, quare in hac ẽt lege ille q̃ succubuit ĩ falso ñ priuat̃ hr̃ditate? R ñ. hic q̃ dr̃ testm̃ falsũ, priuat oĩ cõmodo ꝓueniẽte ex illo testõ, nõ aliunde, sed in l. ꝯria, patronus, q̃ dr̃ testm̃ falsũ, oĩno priuat̃ in stõne, q̃a in testõ erat institutus. hic vult ꝓuenire aliũde, q̃ ex testõ, ar. ff. e. l. ẽt. & q̃d ibi no, & hoc forte voluit hic dicere gl. in scd̃a sol. ibi in l. ꝯria fuit institut⁹ patronus, &c. q. d. ibi qui succubuit in falso agebat ex eodẽ testõ. hic agit extrinsecus. Op. j. de eod. l. fi. Sol. ibi ideo, quia tam variis modis nitebatur ex eadem scriptura. Opp. de l. quod in hæredem. §. eligere. de tribu. Sol. ibi in his, quæ electione tolluntur, &c.

LEX XV.

a **Filiam.** Præteritus à matre habetur pro exhæredato. a ideo habet necesse intentare querelam. h.d.

a ADD. ¶ Quid econtra. vide. j. eo. l. cum filium.

LEX XVI.

1 *Actione vna proposita, quando currat tempus ad aliam.*

a **Contra maiores.** a Pendente vno iudicio, non currit tempus in alio, quia illo pendente, non poterit inchoari. h.d. Op. de l. si seruus. ff. vi bo. rap. Sol. Illa nihil ad propositum. ibi. n. loquitur qñ negligentia in primo, nocet in secundo. De quo dic, vt ibi. hic loquitur quando est diligens in primo, vtrum prosit in secundo, de quo statim dicam. Op. de l. minorũ. §. j. de euic. Sol. illa non est contra. ibi. n. quæritur, an vna sententia præiudicet ad aliam, non de cursu temporis. Item op. & videtur, quod istud tempus quinquennij sit continuum, ideo semp currat, vt ff. qñ app. sit. l. j. §. dies. Sol. Istud tempus est vtile quo ad initium, continuum quo ad processum. Item op. de exc. tut. l. scire
1 oportet. §. scire. Huius timore † cõtrarij, debes dicere breuiter sic. Quandoque vni competunt plura iudicia vere. quandoque vnũ cõpetit, & putat aliud sibi cõpetere. Primo casu, aut illa iudicia poterant simul, & semel intentari, aut nõ. Primo casu, aut proposuit actionẽ, ita g̃naliter, ꝙ poterat vtrũque iudiciũ cõprehendere, & tũc diligẽtia in vno ꝓdest in oĩb. vt l. fi. de an. exce. Aut petitio ñ poterat vtrũq; cõprehẽdere, & tũc diligẽtia in vno nõ prodest in alio, vt d. l. fi. j. de an. exce. & l. scire op;. §. scire. ff. de exc. tut. fallit in l. fi. de duob. re. rõ ibi p;. Si verò simul intẽtare nõ poterat, tunc diligentia in primo facit, ꝙ tempus in secundo non currit, vt ff. de adul. l. quinquẽnium. Scd̃o casu, qñ vnũ cõpetat, & aliud putabat sibi competere, tũc aut eligit ius incõpetẽs ignorãter, & nõ currit sibi tp̃s ĩ iur̃ ꝯpetẽti, vt hic: Aut eligit sciẽter, & ĩputet sibi, vt l. mr̃. ff. e. S; si elegisset ignorãtia iuris, dic vt dixi ĩ l. Claudi⁹. ff. de ac. hæ.

a ADD. ¶ Paris. Circa istam l. an pẽdente iudicio nullita. currat tempus datum ad appellandum, vide omnino Com. cons. 36. inci. proponitur ꝙ A. per totum. Et ibi etiam, an simul possint intentari. Item circa declarationem huius regulæ, ꝙ pendente iudicio super incidenti non currat tempus super principali, vide Fel. in c. ex traditione. circa medium. ext. de app. Faciunt. quæ scripsi in l. properandum. s. de iud. vbi vide. Item vide, quæ scribit Cur. in l. j. C. de iur. cal. ꝙ pendente disputatione, an capitula sint admittenda, vel positionib. respondẽdum, nunquam currit tempus statutum ad probandum. Et vide Ale. cons. 439. in pr. & ad fi. Are. in l. quantum. la vlt. de acq. hær.

LEX XVII.

1 *Præteritio matris facta per filium in testamento habetur pro exhæredatione.*

a **Cum filium.** Præteritio matris facta à filio habetur pro exhęredatione, a & est locus querelę. h.d. Et habes multas ll. quæ dicunt, ꝙ præteritio matris hr̃ pro exhæreda
1 tione, & est locus querelæ, sed † de p̃teritione matris passiuè, cũ ipsa præteritur, habes modicas leges. iõ istam tene menti perpetuò.

a ADD. ¶ Dicit Bal. hic quòd corrigitur.

LEX XVIII.

1 *Offensa dicitur, quicquid alterius animum ad iracundiam prouocat. 3.*
2 *Offensa cum tractatur de aliquo puniendo, dicitur illa, quæ pœnam meretur.*
4 *Offensa in personam, quæ dicatur.*

1 **Cum te pietatis.** Exhr̃datus à p̃re sine iusta causa, hẽt querelã. h.d. Vide glo. in l. nostra. ꝙ † offensa dr̃ quicq̃d alterius animũ ad iracundiã prouocat, vt vide-
2 bitis hic, & j. e. l. filia in orbitate. Tñ cũ tractamus † de aliq̃ puniẽdo pp offensam, offensa dr̃ illa quæ pœnã meret̃, vt l. testõ Centu
3 rio. ff. de man. test. s̃n largo † modo sumẽdo, vt dixi, dr̃ offensa ẽt illa, q̃ nõ pœnã meretur, si tñ ꝓuocat animũ alterius ad iracũdiam,
4 etiã iniustè, vt hic, & j. e. l. filia. De hoc, q̃d dicat̃ offensa, & q̃ † dicatur offensa ĩ p̃sona, vl' ñ, dixi plenè ĩ l. licitatio. §. q̃d illicite. ff. d̃ pu.

LEX XIX.

Si filiam. Iusta est causa exhæredandi filiã propter vitæ turpitudinem. h.d. Hodie est istud limitatum, per authen. quæ sequitur.

LEX XX.

Filia. Nolle diuertere à marito, non est iusta causa exhæredandi, vel exhæredationis. h.d.

LEX XXI.

a **Fratris.** a Vltra fratres nulli competit querela. accusatio autem falsi omnibus permittitur. h.d. De huius l. materia videbitis. j. eo. l. fratres.

a ADD. ¶ Vide circa hoc gl. de instit. e. ti. §. soror.

LEX XXII.

Si maritus. Testõ rescisso per querelã, actiones cõpetentes hæredi, quæ erãt confusæ, restituũtur. h.d.

LEX XXIII.

Testamenti. Qui impedit alium testari, iustam causam exhæredationis cõmittit. h. d. Nec est hoc hodie correctum, &c.

LEX XXIIII.

Testamentum. Testamentũ militis nõ subiacet querelæ inofficiosi. h.d.

LEX XXV.

1 *Filius sub qua conditione possit institui.*
2 *Filius, an possit cogere patrem, vt ipsum emancipet.*

Filiis matrem. Cõditio q̃ filij instituti fauorẽ respicit, nõ facit locũ querelæ, neq; testm̃ annullat. h

lat.h.d.Op.primò,& vr̃ ꝙ pẽdẽte ↄdõne habeat locũ bonorũ pos
sessio ſm tabulas,ff.de bo.poſ.ſm tab.l.2.§.ſi ſub ↄdõne. Sol.hæc
eſt vr̃a,ꝙ p̃t peti,aliàs tñ nõ p̃t peti à pr̃e, in cuius odiũ fuit appoſi
ta ↄdõ.ſed an iſta poſſeſſio tribuat iꝰ,vel nõ,dic plenè,vt dicã in d.
l.2.§.ſi ſub ↄdõne.Op.& vr̃,ꝙ nõ põt inſtitui filius,niſi ſub ↄdõne
poteſtatiua,vt l.ſi pr̃.j̃.de inſti.& ſubſti.ſub ↄdi.fa.imò oĩs ↄdõ re-
1 iicitur de legitima,vt j̃.e.l.qm̃ in priorib.Sol.†Qñq; certũ eſt,qđ
a ↄdõ reſpicit fauorẽ,[a] ñ odiũ filij,& tũc p̃t adiici,nec reiicitur. hic
eſt caſus hic. Qñque reſpicit grauamẽ filij,tũc nõ põt adiici, vt d.
l.ſi pater.imo hodie de legitima reiicitur,vt d.l.qm̃ in priorib.Qñ
que eſt dubiũ vtrũ ↄdõ adiecta reſpiciat fauorẽ,vel odiũ,& tũc il
la hodie reiicitur de legitima,licèt olim ſecꝰ,vt l.ſi pr̃.in pr.s̃.e. &
2 ſm opi.gl.& l. cum ex filio.in pr.ff.de vulg.& pup.Quærit gl.†an
filius poſſit cogere patrem,vt emancipet.Dic vt ff.de leg.j.l.filius
familiàs.§.vt quis hæredem.& de condit.& demonſt.l.ſi cui.

a ADD.¶Alex.Item vbicunque conditio fuerit ad commodnm filij,nec habet locum querela,vt l.multi.ff.de li.& poſt.& vide quod ibi in ſimili ponunt doc. & facit,an mater poſſit relinquere legitimam filio,cum hoc,ꝙ patri nõ quæratur vſusfructus,de quo per Bar.in l.ſi.famil.erciſ. per Bar.in trac.de duobus fratribus,& in auth,excipitur.C.de bo.quæ lib.& vide Bal.hic ad ſi.

LEX XXVI.

a Ex tribus. Inſtituto in legitima, poteſt pupillariter ſubſtitui. a h.d.Quærit gl. vtrũ in legitima poſſit ſubſtitui per fideicommiſſum. Et dicit ꝙ non.Iſtã qõnẽ examinat plenè Dy.in l.j.§.fi.de vulg.& pup.& ibi dixi. & Cyn. hic ponit verba
b Dy. Veritas eſt iſta, [b] ꝙ ipſe filius in legitima nõ poteſt grauari p fideicõmiſſum, quia ab ea omne grauamẽ ſubducitur,vt l. qm̃ in priorib.j̃.e.de vul.& pu.l.cohæredi.§. cũ filiæ. ſed ſubſtitutus filio pupillariter grauari poteſt per fideicommiſſum in legitima,vt l.ſi fundum per fideicommiſſum.§.fi.cum l.ſeq.ff.de leg.j.no.bene.

a ADD.¶Alex.Vide.s̃.eo.l.ſi pater puellæ.

b Pom.Et iſtam opi.tenet in §.diui contra putans in maio.& pro eo facit,quod vbicunque lex reſiſtit actui,ibi nec valet adiectio pœnæ.§.fi. Inſti.de leg.ſed lex reſiſtit,ne in legitima apponatur grauamen,vt hic igitur,&c. Adde ꝙ prohibitio de non alienando non afficit legitimam ſecundum Are.in conſ.19.inci.ex facto præſupponitur.& eſt verũ,quod ille loquitur quo ad hoc, vt inducatur priuatio legitimæ.ſed nos loquimur quo ad priuationẽ reſidui hæreditatis,iõ cogita.ↄ̃rium tñ in hoc tenet Raph.in l.filiusfa.§.diui.ff.de le.j. & Pau.de Ca.cõſi.134.inci.viſis,& diligenter conſideratis.& Mod.referen.in d.§.diui.Tñ in contrariũ aſtringit iſte tex.in l.omnimodo.& in l.qm̃ in priorib.j̃.e.in ver. directe, nec indirecte,poteſt apponi grauamẽ in legitima.Retẽta tñ opi.Raph. p Barb. vide cautelã ad eã euitandũ.Cæp.caut.59.quã referũt Mod.repetẽtes in d.§.diui.Retẽta ẽt opi.ↄ̃ria ꝙ prohibitio de nõ alienãdo,nõ afficit legitimã,intellige qñ prohibitio fieret ſimpliciter, ſecus ſi vſq; ad certũ tẽpus, puta vſque ad 30. ann.& Pau,de Ca.conſ.334.inci.viſis,& cõſideratis omnib.Ad hãc tñ euitandã, vide Ang.in l.quoties ab omnib.j̃.de fideic.& Cæp.in d.caut.59. Et quid ſi teſtator inſtituit minus,quam legitima,adiectis his verbis,quia plus petere nõ poſſit,& an tunc poſſit agi ad ſupplementum,vide Rom.conſ.478.Et an filius, quẽ pater exhæredauit,ſed poſtea ei aliquid relinquit iure inſtitutionis,poſſit agere ad ſupplementum,vide Bal.conſ.253.in 2.parte.

LEX XXVII.

1 *Fratri præterito,vel exhæredato,an detur querela.*
2 *Præteritio fratris habetur pro exhæredatione.*
3 *Querela contra teſtamentum fratris, an operetur reciſſionem teſtamenti in totum,vel vſque ad legitimam.*
4 *Querela,an cõpetat quando frater inſtituit aliquã turpẽ pſonã,& aliquam non.*
5 *Quando frater exhæredatur,an debeat cauſa inſeri.*
6 *Cauſæ ingratitudinis, an repellant fratrem à ſucceſſione ab inteſtato.*

a Fratres. Fratres conſanguinei hñt querelam ↄ̃ teſtm̃ fratris turpem perſonam a inſtruentis,niſi ſeruum neceſſarium inſtituat:& querela nulli alij ex tranſuerſalib.competit.h.d.
Iſta lex eſt ſingularis, nã in nulla parte iuris declaratur, ꝙ querela
competat fratri ↄ̃ teſtm̃ fratris ſicut hic,licèt de hoc habeamus in
tribus locis.ſ.s̃.e.l.fratris.Inſt. e.§. j. ff. e.l.j.Quæro, vtrum querela
1 †competat fratri præterito,ſeu exhæredato. De exhæredato non
eſt dubium,de præterito dubitatur,quia poſſet dici, quod ſibi cõ-
petat bono. poſſeſ.ↄ̃ tab. ſicut parenti præterito. Contrarium eſt
b veritas,[b] quia bo.poſ.ↄ̃ tab.nõ competit.vt l.j §.liberos.ff.ſi à pa.
quis fue.ma. Competit autẽ querela authoritate huius legis:nec
2 eſt opus†exhęredatione,quia pręteritio pro exhęredatione hr̃.ſi
cut dicimus de præteritione materna, cum eadem ſit ratio prout
3 dixi s̃.eo.l.3. Quæro ſecundò vtrum per hanc†querelam reſcin-
datur teſtm̃ in totum,an vero vſque ad legitimam.Gl.s̃.eo. auth.
nouiſſima,dum facit mentionẽ de legitima fratris, videtur innue
re,ꝙ vſque ad legitimam reſcinditur teſtamentum.Prò hoc facit
ſimilitudo patroni,vt inſti.de ſucceſ.lib.§.ſed noſtra. Contrarium
determinat Gul. quoniam iſta querela competit propter odium
hæredis inſtituti qui eſt turpis perſona,vt l. Pantonius. ff.ſi quis à
4 paren.fue.ma.†Quæro,quid ſi frater inſtituit aliquam turpẽ per-
ſonam,& aliquam non turpem.Br̃ dicit hic Gu.ꝙ ↄ̃ illam turpem
perſonam competat querela,& pro parte ſua reſcinditur, arg. s̃.e.
5 l.cum duob.ff.e.l.circa.†Quæro,vtrum quando frater exhæreda
tur,debeant de neceſſitate inſeri cauſæ exhæredationis, quæ cau-
ſæ ponuntur in Auth. de nup.§.ingratitudinem.Dicit Gul.de Cu.
ꝙ non,qa quando frater agit ↄ̃ turpem perſonam inſtitutã hære-
dem per querelam,poterit hæres inſtitutus de eius ingratitudine
conqueri,vt in d.§.ingratitudinẽ.facit ad hoc l.libertus.ff.de in iꝰ
6 voc.Quæro,vtrũ illæ†cauſæ ingratitudinis[c] repellant fratrẽ à ſuc
ceſſione ab inteſtato.Vr̃ ꝙ ſic,vt in d.§.ingratitudinẽ.in Auth. de
nup.& j̃.de ſec.nup.l.fi.& l.cũ patronũ.cũ l.ſeq.ff.de iur.pat.Con-
trarium determinat Gul.per l.cognatis.ff.vnde cog. Nõ obſt.§.in
gratitudinem.& l.fi.de ſec.nup. quia ibi repellitur frater à quodã
lucro,quod hæreditario iure non competit. Non obſt. l.cum pa-
tronum. quia facilius tolluntur iura patronatus, quam iura ſan-
guinis,vt l.ius autem agnationis.ff.de pact.& l. iura ſanguinis. de
regu.iur.iuncta.l.pen.de bon.lib.&c.

a ADD.¶Alex.Quid ſi reperiatur vſurarius inſtitutus,vtrũ dicatur turpis perſona.vide,quod dixi in l.improbum.s̃.de infa.vbi eſt caſus.Adde Ang.conſ.171.qñ frater inſtituit concubinam,& fratri certum quid relinquit,& in teſtamẽto eſt clauſula codicillaris,vide etiam Pau.de Caſt.conſ.61.Io.An.in Add. ad Spec.in tit.de teſt.§.ſequitur.ver.autem.Vbi limitat,ꝙ frater habet querelam cum turpis perſona eſt inſtitura,niſi & ipſe frater eodem morbo laboraret.

Pariſ. Ad materiam huius legis vide Mat. not. 48.& 198. ſuper quo vide latius Barb.in c.Raynu.de teſt.vbi ponit quid in concubina. & quanta ſit legitima fratris.& quid ſi in teſtamento eſt clauſula codicillaris,& quædã alia,vt per eum.

b Pariſ. Vide Ang.conſ.264.inci.Pet.vbi etiam ponit,an concubina dicatur turpis perſona. Et quid operetur clauſula codicillaris in tali teſtamento poſita, vide Barb.vbi s̃.Item an iſta lex procedat in ſorore, & an ſufficiat ſola inſtantia, & quædam alia in materia,vide per Pau.de Ca.conſ.61.Itẽ,ꝙ ſpurius dicatur turpis perſona,ad hoc propoſitum vide Bal.in c.naturales.ſi de feu.fue. contr. Itẽ quid ſi in teſtamento in quo eſt inſtituta turpis perſona, ſit clauſula codicillaris,an videatur frater grauatus per fideicommiſſum reſtituere illi turpi perſonæ,& ſic ſuſtineatur per clauſulam codicillarem,vide omnino Cremen.ſin.92. aliàs 192.Item rupto teſtamento per querelam de qua hic,an conſeruetur legitima per auth.ex cã.C.de lib.præte. vide quæ ibi habes ad Bar. Item an clauſula codicillaris rumperetur rupto teſtamento per querelam,vide Pau.de Caſtr. conſ.61.circa med.& multa circa iſtã materiam,& qũo ꝓbetur turpis pſona,& an ſufficiat aliquo titu.relinquere aliq̃d fratri,vide p Corn.conſi.76.in 4. part.

c Ale.Contrarium tenuit Ang.in §.ingratitudinem.hic allegato.

LEX XXVIII.

Liberi. Liberi exhæredati præſumũtur ingrati, niſi probent ſe gratos.& parentes præſumuntur grati,niſi probẽtur ingrati.h.d.Et eſt hodie iſta lex correcta: qa quilibet præſumitur gratus,niſi ꝓbetur ingratus,p l.oĩmodo.j̃.e.& eſt hodie neceſſe,ꝙ inſeratur cauſa exhr̃dationis,vt in auth.non licet.j̃.de lib.p̃t.

LEX XXIX.

a Quoniam. [a] Dos, & donatio propter nuptias computãtur in legitimam portionem.h.d.

a ADD.¶Alex.Adde Bar.in l.in quartam ad l.Fal.Et no.ꝙ dos cõputatur in legitimam.Et adde,ꝙ iſtud intelligit Bar.hic locũ hr̃e nõ ſolum in filia,ſed ẽt in nepotib.ex filia agẽtib.ex pſona filiæ.Et dicit de hoc hic eſſe caſum,cõiuncta l.illum.j̃.de col.Et ita cõcordat Bar.conſ.190.quod incipit,Gibertus dedit dotem pro filia, quæ mortua eſt,&c.Iſtud idẽ tenuit in alio ſuo conſ. 55. quod incipit, Dominus Amatus.Adde Pet.de Ancha.conſ.48.Pau.de Caſt.conſi.124.

LEX XXX.

1 *Quando relinquitur minus legitima,agitur ad ſupplementum.*
2 *Filij præſumuntur grati.*
3 *Sufficiebat olim legitimam quoquo titulo relinqui.*
4 *Quando quis agit ad ſupplemẽtum legitimæ,contra quos debeat agere.*
5 *Filius pro ſupplemento legitimæ,an poſſit propria authoritate occupare bona.*

a Omnimodo. a Ille cui aliquid in teſtõ relinquitur, nõ poteſt illud impugnare,ſed debet ad ſup-

a ADD. ¶Pom.Qualiter autem deducatur ſupplemẽtum legitimæ.vide Old.cõſ. 113.& etiam aliquid per eum conſ.108.vol.j.& vide Capram etiam conſil.6.& ſequen.in prin.& 15.no. ergo, ꝙ agens ad tale ſupplementum non dicitur infringere,vel quærelare teſtam.&c.& vide Alex.conſ.55.vol.2.Pro huius ampliatione vide Alex.in apoſt.ad Bal.in l.ſi.C.de do.promiſſ. & in l. Gallus. §. & quid ſi tantum.poſt Imo.ff.de lib.& poſt.Item ad iſtam l.vide Raph.in l.filiusfa.§.diui. ff.de leg. j. vbi tenet ꝙ ſi pater inſtituit filios, & prohibuit ne aliquid alienent cum cauſa,& quod ſi alienãt, ꝙ tunc hæreditas applicetur tali hoſpitali.quod ſi filij alienant vſque ad legitimam,quod incidunt in pœnam priuationis. Et idem tenet Pau.de Ca.in conſ.234.inci.viſis,& diligenter conſideratis, & Mod. in rep.in d.§. diui. Conſidera, tamen quod in contrarium multum ſtringit iſte tex.in d.l.quoniam in priorib.j̃.e. vbi nec directe, nec indirecte poteſt apponi grauamen in legit.

Pariſ.Circa iſtã materiam an filius habeat bona hypothecata defuncti pro legitima.vide quæ ſcripſi in l.ſi conuenerit.§.ſi nudam.de pig.allegando Fel. in ca. cum olim.de maio.& obe.Item ſi ſibi ſit relictum minus legitima,an pro ſupplemento habeat hypothecam tacitam,ſicut datur pro aliis relictis. Item an ſupplementum legitimæ habeatur pro relicto à teſtatore, an vero debeatur ex legis diſpoſitione,vide de his omnib.Bulg.in quodam ſuo conſ.inci. Ieſu Chriſti nomine inuocato.de quo vltimo an ſupplementum dicatur peti ex teſtamento an ex legis diſpoſitione cõdictione ex iſta l.vide hic Soc.in l. ſi ex toto.de quo j̃.poſt Sali.& alios hic,& Ang.no.in l.Papinianus.§.conditionem. ff. de inof.te. & vide omnino Soc.in l.ſi ex toto.in princ.ff, de leg. j. an detur hypotheca pro ſupplemento legitimæ.Item quod legitima ſemper intelligatur exceptuata de omni grauamine. Et ſi filius ſit hæres. vide Decium conſil. 81. Item quod etiam ſi eſſet minor,filius,vel prodigus,non valeat prohibitio patris de non alienando reſpectu legitimæ,vide Are.conſ.19.in 2.dub.

a plementum legitimę agere^a nisi probetur ingratus. In his verò, in quib. nihil relinquitur, iura vetera non mutantur. Item datum cā
1 militiæ computatur in legitimam. H.d. † Not. ꝙ q̃do relinquitur minus legitima, d; agi ad supplemētum. Et istud est ius nouum ꝑ qđ iura antiqua corrigũtur, l; de hoc fiat mētio, in l. si nō mortis.
2 ff.e. s; fuit additum à compositorib. No. 2. † ꝙ filij præsumuntur
b grati, ^b si non probentur ingrati. hoc etiam est nouum, & corrigit
3 l. liberi. s̃.e. No. 3. † ꝙ sufficit quod relinquatur ltīma quoquo relicti titulo. hoc hodie corrigitur vt habuistis no. ī aut. nouissima.
4 s̃.e. Quæro, q̃n † agit̃ ad supplementum, vtrum dēat agere ꝯ hæredem, an ēt ꝯ legatarios, q̃b. sunt relictæ res hæreditariæ. dixi plenè
5 in l. in quartam. ff. ad l. Fal. An autem † filius pro supplemento suę legitimæ, possit propria authoritate occupare bona, vide in l. 2. lib. x. quando & qui. quarta pars debeatur. per me.

a ADD. ¶ Pari. Vel ad plus si ex aliquib. appareat de voluntate testōris. Exemplifica, vt in cons. 13. in subscr. Fulg. in consiliis Com. Et aduerte qđ facultas petendi supplementum transmittitur ad hæredes, fm Sal. l. scimus, j̃. e. quem sequitur Ale. cons. 190. inc. viso titulo quæstionis, vo. 2. & est de mente bal. in l. si arrogator, in 2. op. ff. de adop. & in l. 2. q. vlt. C. de lib. præte.

b Ale. Quod facit ad ea quæ hr̃ in l. donōne, j̃. de col. & in l. si forte, de castren. pec. Sed dic ꝙ ibi nō intelligit̃ de istis meritis, nec de obsequiis, vt no. bal. i aut. ex testamento, e. ti. Et q̃n dicantur bene meriti, vide bal. l. iubemus, in si prin. de sacrosc. ec. & ī l. liberti, s̃. e. & ibi no. per Bar. & Bal. in pr. eiusdē l. vide Bar. & bal. l. fratres, s̃. e. & no. qđ petens supplementum ltīmæ, non dr̃ testamentum impugnare, adde Bal. l. cum lege, de epi & cl. & quo iure petatur legitima, & supplementum, vide bal. j̃. e. ti. si quis in suo, in pr. facit qđ no. bal. l. j. j̃. de inof. don. Et ꝙ petens supplementum legitimæ, non dicatur testamentum impugnare, tenet etiam Pau. de ca. cons. 6. quod incipit, in Christi nomine amen, &c. Circa primū videtur dicendum, &c. vbi concordat, ꝙ si plura sunt alicui relicta, ei non competit querela, secundum ius agendi ad supplementum, & subdit plus, quòd cēsetur interesse super ius agendi ad supplementum.

LEX XXXI.

Quæ nuper. Præcedens constitutiō habet locum in testamentis, etiam nuncupatiuis. H.d.

LEX XXXII.

a
b Quoniam in prioribus. ^a De legitima subducit̃ omne grauamē ^b conditionis, vel tpis, vel alterius grauaminis. H.d. Not. grauamen diei, vel conditionis, subduci de legitima. Hoc quod de conditione dicit, dic vt dixi in l. si pater. j̃. de inst. & subst. sub cond. fac.

a ADD. ¶ Pom. Vide pro limitōe istius l. Ale. l. si pater, in ver. ext. gl. adde. j̃. đ inst. & subst. sub cōd. fac. in l. reprehendēdo, e. ti. An autem legata, vel onus æris alieni minuat legitimam, vide Old. cons. 121. ad fi. Ale. cons. 55. in 2. dub, vo. 4. ī fi. & 89. e. vo. & an legitima possit pater filio substituere, vide Pau. ꝯs. 15. vo. 2. vide ēt ad hoc Bar. cons. 13. in 2. dub, cons. 27. cons. 28. in fi. cōs. 32. & cons. 41. & Barb. cons. 63. vo. 2. Car. cons. 22. & Im. cons. 11 4. vide etiam quæ scripsi s̃. post l. ex tribus.
Pari. Vide quæ scripsi in l. scimus, j̃. e. Et de materia vide Ale. cons. 44. vo. 2. & vnum casum, in quo in ltīma adiicitur grauamen, vide per Ale. ꝯs. 246. Quid āt si aliqđ adiiciat̃ qđ possit esse vtile, vide d. Fran. ꝯs. 19. vide eundem ꝯs. 43. vbi ponit, stante statuto qđ ltīma sit prout pater voluerit, pone pater relinquit legitimam filiæ, & eam exhausit legatis an istud grauamen deducatur, ad quod vide Pau. de ca. cons. 285. ad fi. Nunquid autem per substōem pupillarem possint grauari venientes ab intestato in ltīma pupilli, & an in dubio cēseantur grauati, vide Pau. cons. 199. ad fi. Vide quæ scripsi in l. si fundum per fideicommissum, §. fi. de leg. j. Item qđ possit adiici grauamen, ne possit alienare intra certum tps, vide Pau. de ca. ꝯs. 234. Ias. l. filiusfamilias, §. diui, ad fi. ff. de le. j. Et đc Pa. in d. cons. quod si alienetur legitima, hābeat locum priuatio hæreditatis ī ltīma s̃. qđ est mirandum. Item in materia legitimæ, vide d. Fabianum in repetōne auth. nouissima, s̃. e. prout ibi scripsi. Et ibi etiam ponit quod omne grauamen deducatur, & multa alia in materia. Item in quo prouideat ista l. & quid si esset institutus filius sub condōne causali vel mixta, an reiiciatur, an vero testm̃ sit nullum, vide Ant. de bu. cons. 67. circa medium, vsque ad finem tenētem ꝙ sit nullum, & declarantem qūo processit ista lex, & l. sancimus, §. cum autem, j̃. e. vide post bar. l. suus quoque, de hær. inst. vbi etiam scripsi ꝙ ista regula quod omne grauamē reiiciatur, non procedit quando persona instituta est sub conditione, per quam redditur incerta, vide Are. in l. commodissime, in j. de le. j.

b Ale. Limita hanc l. vt hr̃ s̃. e. l. filiis. Quid autem si filius renunciās ltīmæ, scit ipsam ad alium deuenire, an ille teneatur ad grauamen? Dico ꝙ sic. Textus est singularis in l. cum patronus, ff. de le. 2. qui l; loquatur in patrono, nihilominus ex identitate rōis per Mod, extēditur ad filium. Item limita hanc l. non habere locum in posthumo sub condōne instituto, & eueniat condō anteq̃ nascat̃, vt per illum tex. dixit & limitauit hanc l. Im. l. cum posthumus, ff. de lib & posth. in fi. l. De hoc etiam vide vnum verbum per bar. l. commodissime, de libe. & posth. vbi per illum tex. hoc limitat. adde ꝙ Ia. bu. & Bal. dicunt, ꝙ si statutum dicat ꝙ filia debeat stare cōtenta illa q̃titate, quam pater in suo testō reliquerit pro dote, nec possit plus petere, ꝙ si pater reliquerit centū non sufficientia ad legitimam, & vltra hoc apposuerit condōem, vel tps, ꝙ l; filia debeat stare contenta de quantitate, non tñ cogit̃ stare contenta de conditione, vel tempore q̃ a statutum venit ad correctionē l. omnimodo, quo casu non debet extēdi, s; restringi.

LEX XXXIII.

1 *Minuscula dicitur quarta.*
2 *Dictio, plus, refertur ad modicum.*

a Si quis in suo. ^a Qui in dādo legitimam, q̃ sola relicta est vsq; ad sn̄iam fuerit contumax, ipsam duplicatam soluere cogitur. H.d. † No. ꝙ minuscula dr̃ hic quarta. Et hoc facit ad dictum testis, q̃ dicit, dico ꝙ talis possedit x. an. & pl⁹,
2 nam hæc † adiectio, pl⁹, ad modicū refertur, vt l. hæc adiectio. ff. đ ver. si. istud modicum intell'r de 4. parte tpis. ar. huius l. & ita inducit gl. hanc l. in l. & si post tres. ff. si quis cau. & dic vt ibi per Gul.

a ADD. ¶ Ale. Hīc hēs tex. in pr. ibi minuscula aūt, ꝙ appellatione particulæ venit quarta, s; applōe partis venit dimidia, l. nomē, §. portionis, de ver. si. qđ limita, nisi eēt dictio aliqua, q̃ a tūc importat minus q̃. dimidia, vt voluit bal. c. j. de cōtro. inuest. & in l. cū filius, §. pater. de le. 2. Et adde bar. per illū tex. in gl. in pr. ī l. 2, C. q̃n q̃b. quarta pars dētur, li. x. adde ēt gl. ī cle. ī ver. aut earum partis, de fo. comp. Et adde q̃ no. bar. l. plures, ne dā. inf. Si autem dt, pro parte sua intelligit̃, pro legitima, l. sancimus, j̃. e. & ibi no. Bar. & Bal. & quādo dicitur aliqua pars, vide bal. in l. j. j̃. ti. 2. & probatur in l. Gallus, §. in omnibus, de lib. & posth.

§. Legis autem. In posthumo nō cadit iusta causa exhæredationis, cum non possit alieno odio prægrauari. H.d. Ex hac l. fuit sumpta regula, non debet aliquis. de re. iur. lib. 6. & illam vide per Dy.

LEX XXXIIII.

1 *Querela quando detur nepoti præterito.*
2 *Quærela inofficiosi finitur quinquennio.*
3 *Ius agendi ad supplementum legitimæ finitur quinquennio.*

Si quis filium. Quærela præparata trāsmittitur ad hæredes, ꝯ quos poterit opponi de ingratitu-
a dine trāsmittentis, *a* & de instōe de eo facta, & đ repudiatione, vel
b cursu. Op. ꝙ de iure antiquo iste nepos *b* saltem ex persona sua h;
1 † q̃relam, vt ff. e. l. si is. Gl. fatetur ꝯrium. Idem t; in l. nam & si parentib. ff. e. Idē tenet Dy. in c. ñ d; de re. iu. li. 6. & in l. 3. §. si emancipatus filius. ff. de bo. pos. ꝯtab. vbi tex. etiam videtur tangere gl. in l. si quis posthumos. ff. de li. & post. Dices tu, quomodo iste nepos cū sit ꝑteritus, h; q̃relam. iō gl. in l. parētes. ff. e. exponit q̃relam, i. ꝯtab. Ego dico, ꝙ q̃rela stat propriè. Nam iste nepos l; esset in ptāte, non tñ erat suus, q̃a pater eum præteribat, & sic cum dñium nō cōtinuaretur in eum, præteritio hr̃ pro exhæredatione, sicut dixi
2 vobis in ꝑteritione materna in l. j. s̃. e. Vlt. no. ex hac l. qđ † q̃rela fi-
c nitur quinquennio. *c* & idem de iure † agendi ad supplementum.
3 Hoc mō potest intelligi hæc l. fi. Pro hoc facit, q̃a ius agēdi ad supplementum succedit in locum querelæ, vt s̃. e. l. omnimodo. ergo sortitur eius nām, vt l. j. §. hæc actio. ff. si quis test. li. esse ius. fue.

a ADD. ¶ Pari. Istam materiam transmissionis querelæ quando non est præparata, vide aliqua in l. cum mota, C. de transa. vbi Ias.

b Iste ex persona sua admittit̃ ad q̃relā, & idē t; bar. l. pr̃ filium, de inof. test. & Pa. de cast. in cons. 149. quod inc. in Christi nomine amen, in præsenti casu, &c.

c Ale. Adde Bal. in auth. presby. la j. de epi. & cle. q̃ fuit sibi contrarius in l. pr̃ filii, ff. e. S; Sal. hic tenet contra Bar. & idem Bal. hic, & idem Ange. l. Papinianus, §. si condōni, ff. e. vbi dedit nouos intellectus ad istum tex. & vide Bar. latius suam opi. firmantem in cons. 14. inc. an ius agendi, &c. per Im. l. plane, §. si duob de le. j. & Bal. l. 2. in quib. cau. in int. rest. non est necess. & ꝯ Bar. tenet hic etiam Flo. & dicit ꝙ est communis opi. Mod. per Ang. in auth. de trien. & semis. in prin. & per bal. l. pater filium, & in materia vide bonum dictum bal. l. qui libertat. s̃. de euic. Verum per modum cōtradōnis seu excussionis possit opponi quærela, facit qđ no. Inn. c. cum dilectus, & in c. fi. de ordine cog. adde, an iuri agendi ad supplementum præscribatur quinquennio Pau. de Ca. cons. 348. Bal. consi. 133. li. 3. Pe. de anc. in cons. Cal. 17. de test.
Pari. Qūo incipiat currere istud quinquennium, & an opi. Bar. hic de supplemēto ltīmæ sit vera, vide late Ale. cons. 228. vo. j. Et de iure agendi ad supplementū, an ei ꝑscribat̃ quinquennio, vide Pau. late cōs. 224. Et ꝙ istud quinquennium nō currat filio minori durante minori ætate, vide Cremen. sing. 130. vbi etiam ponit de veritate dicti Bar. hic vide Ias. in l. certi conditio, ff. si cer. pe.

LEX XXXV.

1 *Priuilegium, quando latissime, & quando stricte intelligatur.*

a Si quando. ^a Concessio testādi liberè, intelligit̃ legitimè, solēnitate iuris seruata. H.d. Gl. signat hic multa ꝯria. Op. fm hoc priuilegium nihil operat̃: qđ est ꝯ l. j. in fi. ff. ad municp. & l. si q̃n. de le. j. so. Intellige hic ꝙ fuit ꝯcessum priuilegiū ei, q̃ al's testari nō poterat, dt gl. Op. de l. ēt. §. j. ff. de bo. li. so. Dn̄t q̃dam, ibi princeps sciēter hoc facit. vel al'r, ibi hēbat al's testī factio
b nē: iō aliqđ opat̃. Op. de l. si q̃s ^b filio exhrdato. §. s; & si q̃s fuerit. ff. de iniust. test. so. Ibi Princeps ꝯcedebat militi facer̃ testm̃, vñ vr̃ ei ꝯcedere fm q̃litatem personæ suæ, & fm priuilegia militiæ. Op. đ
1 l. Paulus. §. ꝑroni. ff. de bo. li. sol. Ibi ꝯcessit hō, hic prīceps. † Ex gl. op. & vr̃, ꝙ bñficia principū sūt latissimè īterptāda, vt l. fi. ff. đ ꝯst. prin. sol. Quoddā est priuilegiū, qđ ꝯcedit̃ ꝯ ius cōe, & illud stricte interpretat̃, vt hic. Quoddā est bñficiū, vt q̃n Impe. donaret alicui castrum, vel simili'a, & illud interpretat̃ latissimè, vt l. ꝯria. q̃dam sunt rescripta, quæ ad iuris cōis obseruantiam conceduntur, & de illis vidistis s̃. de diuer. resc. & in ti. si contra ius vel vti. publ.

a ADD. ¶ Pari. Circa intell'm huiꝰ l. q̃n ꝯcessio testādi libere fieret inhabilis ad testādū, qđ operet̃, vt solēnitates testamētariæ intelligāt̃ remissæ, vt vult gl. & bar. hic, tñ nō intelligit̃ remissa necessitas, & solēnitas instituendi filios, quia istud cōcerneret ꝑiudicium tertij. Vide oīno Com. cons. 126. inc. visa copia, per torū maxime circa med. dicentē istū eē intell'm huius l. relatæ ad titulum, sub quo é situata. Et all. bal. & alios hic. Vide ibi eū. Et ꝑ hoc, ꝙ priuilegiū ꝯcessum libere testādi nō intelligitur ī præiudicium tertij, vide d. Ant. cons. 10. prope fi. Faciunt quæ habes ad bar. in l. 2. §. si quis à principe, ff. ne quid in loco publico.

b Ro. Pro declaratione huius l. vide Ias. ī l. militib. j̃. de test. mil. & aliquid non abre per Fel. in c. ad aures, j̃. de resc. & in c. j. in ver. declara duobus modis, e. ti.

a §. Illud. Per pactum habitum inter patrem & filium, non põt tolli ᵃ ius agendi ad supplemẽtum, nisi hoc fieret cũ hærede post mortem defuncti. H. d. Op. de l. 1. §. si parens. ff. si quis à pa. fue. manumi. so. Tene vltimam so. gl.

a ADD. ¶ Ale. Quid autem si istud pactum iuretur, an tollat ius agendi ad supplementum, bar. hic tenet ꝙ sic per c. quamuis, de pac. in 6. & no. ex isto tex. ꝙ legitima non est debita filio viuẽte patre, quia si de pñti deberetur in vita patris, de præsenti possẽt renunciare, & istum tex. limita, vt per bar. in d. l. j. §. si parens, & sequitur Im. in l. Titia centum, §. Titio, de cond. & demon.
Pari. Vide Ale. late conf. 81. vo. 5. & in præcedenti, vbi dicit ẽt non ꝓcedere hoc, vbi esset iurm, vide quæ dt Dec. consi 86. in 2. dub. & consi. 89. Et vide Ias. in l. stipulatio hoc modo cõcepta, de ver. ob. vbi dicit quod potest succedere ex testamento, & quòd esset renunciatum iuri succedendi ex testamento.

1 *Donatum per patrem filio tempore emancipationis, an computetur ĩ legitimã.*
2 *Donatum filio tempore emancipationis, venit in collationem.*
3 *Voluntas filij, quando sit causa iusta exhæredandi.*

§. Et generaliter. Qui accepit simpl̃r qđ sibi est relictum, iuri agẽdi ad supplemẽtum ñ vr̃ renũciare, nisi fuerit hoc expssum. h. d. No. tex. ibi, sub ea ꝯdõe,
a vt hæc inter viuos donõ in quartã ei ꝯputet̃. Op. j. de p. l. 4. ᵃ so. Ibi accipiendo debitum non põt petere accessiones, q̃ veniunt iudicis officio mercenario, hic põt petere supplementum, qđ venit iure a-
1 ctionis. † Quæro vtrũ illud quod pr̃ donat filio ᵇ emancipato tẽpore emancipationis, computet̃ in legitimam. Certè hic est text. qđ nõ, nisi fuerit dictum, vt in d. ver. & gñal̃r. Puto tñ, qđ si pr̃ dicat, do tibi ꝓ parte tua, videatur hoc expressum, qđ ꝯputet̃ in legi
c timam. car. j. l. ꝓx. circa pr. & l. peto. circa pr. de le. 2. l; tñ in ltĩmam
2 nõ † ꝯputet̃ venit in collationem. vt vidistis in l. vt liberis. j. đ col.
d Vlt. quærit gl. ᵈ quid si † pr̃ non instituit filium iõ quia filius dixit,
3 ꝙ nolebat institui, an filius possit rumpere testm̃? gl. vlt. hic tãgit: & arguit pro, & ꝯ. Br̃ omissis oĩb. determinationib. do. vr̃ mihi sic dicẽdum, Aut pr̃ talem filium pteriit, vel exhæredauit nulla cã inserta, & tunc testm̃ est nullum, nec potuit filius sua voluntate istã solẽnitatẽ remittere, vt l. Paulus. §. patroni. ff. de bo. li. Si verò fuerit exhæredatus cã adiecta, qa voluit exhæredari, tunc si cã est ve-
e ra, puto ꝙ testm̃ valeat. Nec ob. aut. ᵉ vt cum de ap. co. §. causas. qa loquitur de exhæredatione q̃ fit inuito filio, nõ de ea q̃ fit eo volẽte. ar. in l. non putauit. §. si quis sua manu. de ꝯtab. Potest autem apparet̃ qđ l; ista verba dixerit, tñ noluerit exheredari, vt puta si hoc dixit propter dolorem mortis patris, dicens, postq̃ tu decedis nolo aliquid, vel alia ratione turbatus, ar. de regul. iur. l. quod calore. Quam rationem fige menti, quia occurrit de facto, &c.

a ADD. ¶ Ale. Vtrũ illud, qđ dat̃ filio à patre, cõputetur in legitimam, limitões vide per bar. l. j. §. si parens, ff. si quis à paren. fue. manu. vide bal. l. ex liberis, & in l. illud, j. de col. & Ang. l. in quartam, ad l. Fal.
b Ale. De ista q. vide bar. l. in quartam ad l. fal. & in l. peto, hic alle. in d. l. vt liberis, & ibi Bal. & vide bal. l. scimus, j. e. adde eundem in ꝯs. 138. & aliud per Bal. l. quoniam nouella, s̃. e. ti. Adde Pau. de ca. consi. 250. Ro. consi. 272. Old. consi. 151.
c Pari. Et quemadmodum per pactum generale non p̃iudicat̃ ltĩmæ, ita nec ꝑ legẽ, vel statutum gñal̃r loquẽs, vide Com. ꝯs. 126. ad fi. inc. visa copia. Et an in dote q̃ datur loco ltĩmæ, requirat̃ spãlis mẽtio, vide Pau. ꝯs. 131. crica fi. Si ãt in testõ pr̃ diceret, filium tot habuisse, & velle ĩ partẽ suã ꝯputari, ꝙ ꝯferret cũ aliis fratrib. an credatur pr̃i, vide Com. ꝙ ñ, ꝯs. 103. & in subscriptione, per Ful. & circa decisionẽ hꝰ tex. vide Ale. ꝯs. 9. vo. 3. & ꝯs. 69. vo. j. & ꝯs. 95. in fi. vo. 4. Itẽ q̃lsta assignatio ltĩmæ nõ possit fieri filio in ptãte, vide d. Franc. consi. 17. Item si vxor, cui facta sunt multa legata, inter cætera fuit legata ei dos, facit generalem liberationem hæredi de oĩb. legatis, an trahatur ad dotem, de qua extat publicum instrm, vide Pan. consi. 241. Facit ẽt consi. 245. Item ꝙ agnoscens legatũ sib factũ ꝓ toto eo quod peti posset vigore ltĩmæ nõ p̃iudicet sibi in legitima, vide Are. l. j. §. si quis ita, ff. de ver. ob. Ias. hic Item ꝙ generalis renũciatio trahitur ad feudum, vide bal. in auth. successione, circa fi. C. de suis & legi. Et de intellectu huius §. ꝙ loquitur solum cũ quis pacisicitur post mortem patris secus si in vita. Item qđ aliter possit intelligi quam intelligant communiter doctores, vide omnino Com. ꝯs. 188. inc. spectabilis miles, circa medium. Item vide quod per istam regulam consuluit Io. de Ana. consi. 99. vbi dt quod si pr̃ facit legata, & filius moriendo eadẽ facit, nõ ꝑ hoc cẽsetur sibi præiudicare in legitima, vt ꝑ eum.
d Alex. Dicit Ang. l. si quis legatum, §. si patronus, quod ibi videtur tex. iuncta gl. dum loquitur de filio, quod si filius asserebat se in testamento præteriri, nihilo minus potest dicere nullum mortuo patre, l. filio præterito, de iniusto rup. test. & pro hoc gl. al. hic, & in l. impuberem, in si ff. de fal.
e Ale. Bal. tñ hic secutus est opi. ꝯ bar. vcз ꝙ non sit iusta causa volũtas filij, & hic adde An. & Im. post gl. in l. si quis posthumos, §. si filium, de lib. & post. Ang. Bal. & Imo. post gl. in l. filio præterito cum, §. j. ff. de iniu test. Adde Io. and. in add. ad Spe. ti. de testa. §. sequitur videre, ver. illud quoque, vbi ponit quid de filio, quia à matre fuit præteritus ipso volente & dicit, ꝙ postea agens doli exceptione repellitur, sm Phil. nisi calore iracundiæ recusasset institui. ¶ Adde tu ꝓ intelligentia dictorum Bar. hic, & vide do. meum Soc. in consi. suo incipiente, circa primum consultationis articulum, in 2. dub. ver. 3. ista conclusio.

LEX XXXVI.

1 *Repletio legitimæ fit ipso iure, si petatur.*
2 *Fructus bonorum defuncti, licèt dicãtur res, nõ tamẽ sunt de substãtia defuncti.*
3 *Pro parte sua idem est dicere, quod pro sua legitima.*

a Scimus. ᵃ Sicut si ab initio minus legitima relinquatur, agit̃ ad supplementum, ita si ex postfacto legitima minuatur. q̃ repletio dз fieri de suba testõris. Itẽ tpis dilatio, de legitima subducitur. hoc intendit. Op. qđ repletio nõ fiat ipso iure, ni-
1 si petatur, vt s̃. e. l. oĩmodo. sol. † quod hic dicit, ipso iure videlicet
b si opponatur ᵇ ab hoĩe, vt dicimus de compẽsatione. Op. & vr̃ ꝙ
2 fructus † sint de substantia bonorum defuncti, vt l. rei appellatio. ff. de ver. si. so. fateor quod dicuntur res, vt l. j. in si. si cer. pe. & ff. de ver. si. l. rei appellõ. sз tñ nõ dñr de substãtia patris, vt hic, & l. iubemus. j. ad Tre. Op. de l. Papinianus. §. si condõi. ff. e. so. vt ibi, & dixi in l. iubemus. j. ad Tre. & dicam in l. filium quem habentem. j. fa.
3 erc. Item no. quod † dicit tex. pro parte sua, quod idem est dicere, quod pro legitima sua, &c.

a ADD. ¶ Ale. Vide no. ꝑ bar. & ibi doc ĩ l. suus quoque, ĩ pr. de hæ. inst. ¶ Pari. Circa istã regulã ꝙ onus detrahat̃ đ ltĩma, vide s̃. e. l. si qñ, vbi scripsi. Et circa rl̃am hꝰ l. ꝙ filius non possit aliquo mõ grauari in ltĩma, vide Com. ꝯs. 25. inc. Fran. instituit, vbi limitat nisi filius habuisset à patre aliud tãtũdẽ qđ sufficeret ltĩmæ, vide ibi, vbi põit nouũ dictũ in mã. Item no. ĩ ḡtũ dr̃ hic qđ oĩs dictõ in tpe deducit̃ de ltĩma, q̃a istud sing̃l̃r non hз locũ in dote filiæ, q̃ ex dispõne statuti excludit̃ stantib masculis, q̃a lз illa succedat loco ltĩmę tñ pr̃ si relinquat dotẽ filiæ pupillæ, non dз eam hr̃e, nisi tpe quo nubet & põt in eam grauari, si contingat eam decedere ĩ pupillari ætate, vide singl̃r Com. consi. 46. inc. pater filius, circa medium. Et quod possit pater filium grauare in ltĩma, & facere qđ fructus computent̃, vbi aliquid vltra legitimam relinquit, vide Com. cõs. 52. inc. ad primum quæsitum. Et quod non possit pater grauare in ltĩmam, etiam si augeretur ltĩma ex dispõne l. vel statuti ad magnam partem omnium bonorum, vide Com. consi. inc. statutum quod nec. & circa istam l. scimus, in §. repletionem, de modo assignandi legitimam, vide in Bert. in verbo, legitimam, vbi scripsi.
b Ale. Sal. hic dt ꝯ, qđ fiat ipso iure ẽt si non petatur, q̃a si ista condõ inesset, impediret trãsmissionem in l. si qs filius, s̃. e. ar. huius l. in si. iuncta l. si ita legatum, §. illi si volet, de leg. j. Cogita tamen, q̃a lз diceremus tacite inesse istam condõnem, non tamen impediret̃ transmissio l. condões extrinsecus. ff. de cond. & de. & ꝙ dr̃ non computari fructus in legitima, vide in l. nõ est ambiguum, vbi Cy. idem tenet j. fam. ercis. & in l. cohæredib. quia est ius vniuersale & quod habetur in auth. nouissima, s̃. e. bal. in d. l. non est ambiguum.

a §. Cum autem. ᵃ Op. qñ filiꝰ instituit̃ sub die incerta, vl̃ condõe, tale testm̃ est nullũ, vt l. si pr̃. j. de inst. & subst. so. illa l. hodie corrigit̃ q̃tum est in legitima, vt dixi ibi, &c. Op. ꝙ filius dз habere legitimam iure institutionis, vt habuistis notatum in aut. nouissima. s̃. e. sol. Gl. dicit hic, relinquitur fideicommissum validum, quod habet vim institutionis, vide gl. Ista gl. non est vera, quia tex. in corpore expressam mentionem fa
b cit, quod nõ valet iure fideicommissi. ᵇ hoc etiam dicitur expressim. ff. ad Tre. l. ita tamen. §. qui rogatus, &c.

a ADD. ¶ Ale. In §. cum autem, in pr. sed portio sua idem est dicere quod legitima per bar. l. peto, in prin. de le. 2. & vide quod dixi s̃. e. l. si quis in suo.
b Vide late bar. in d. l. ita tñ. Bar. in l. ex filio, de vul. & pup. & in l. multi, de libe. & posth. & in l. emancipati, la 2. j. de col.

§. Illud præterea. Tempus querelæ incipit currere ab adita hæreditate, quæ debet adiri in
a tra sex menses, & querela non præparata trãsmittitur ad liberos. H. d. iste bonus §. quod no. &c.
a ADD. ¶ Pari. Ita bal. l. j. j. de inof. to. An autem test. militum, vel clericorum subiiciantur iuri dicendi nullum ex præteritione parentum, vel filiorum, vide late barb. in c. quia nos, extra de test.

LEX XXXVII.

1 *Testamẽtũ filiifa. militis factũ de bõis castrẽsib. vel quasi hodie subiacet q̃relæ.*
2 *Filiusfamilias miles, quando testatur de peculio castrensi habet tria priuilegia.*
3 *Filiusfamilias effectus sui iuris non habet amplius peculium.*

Cum antiquis. In castrensi, vel q̃si peculio, filiusfamilias hз duplex priuilegium, ꝙ põt testari, & qđ eius testm̃ nõ subiacet querelæ, sз postq̃ factus est sui iuris,
1 desinit esse peculium. H. d. tota l. Op. † & vr̃, ꝙ istorum testm̃ subiacet querelæ, vt s̃. de sac. ec. aut. presbyteros. Gl. dicit, fateor ꝯriũ, ꝙ ista iura hodie corrigant̃. De hoc ẽt vidistis in aut. in testõ j. ad Tert. & in aut. ꝑsbyteros. vbi gl. vñr inuicem aduersari. Dicam in
a aut. ex cã. vbi et gl. tãgit. Itẽ op. ff. e. l. Papinianus. ᵃ §. ꝯ veterani, al's incipit, Papinianus. so. dicit gl. hic loquit̃ in milite. ibi loquit̃ in veterano. Tu verò dic br̃. Quoddã est peculium ꝓfectitiũ, quoddã aduẽtitium, & in istis filiusfa. nõ põt testari, nec aliam vltimã volũtatẽ ꝯdere, vt l. pe. j. q test. fac. pos. Quoddã est peculiũ castrẽse, & ĩ
2 hoc distingue. Aut facit testm̃ miles, aut veteranus. Si miles, † siqdẽ existẽs in actu militiæ, hз priuilegia. ꝙ põt testari, l; filiusfamilias. Itẽ ĩ eo ñ req̃rit̃ solẽnitas iuris. Itẽ ñ subiacet q̃relę, vt hic, & l. milites. j. đ test. mil. ff. đ test. mil. l. j. & q̃si ꝑ totũ. Si verò veteranꝰ testat̃, dic, vt d. l. Papinianus. §. ꝯ veterani. ff. e. q̃ gl. declarat melius q̃ hic. Et tertium peculium ẽ. s. q̃si castrense, & in isto filiusfamilias hз duplex priuilegiũ. s. ꝙ põt testari, & qđ q̃relæ nõ subiacet, vt hic. Istud sm vr̃ correctum sm gl. hic positam. ꝙ dic, vt dicam in auth. ex cã.
3 Vl. no. † & tene mẽti tex. hic ĩ fi. qđ cum filiusfa. sui iuris efficit̃ peculium pdit nomẽ peculij, & ꝯfundit̃ cũ alio patrimonio. Simile habetis, licet in alio casu in l. sed si plures. § filio. de vul. & pu. &c.

a ADD. ¶ Ale. Adde qđ bal. c. j. đ duob. fra. de nouo benef. inu. dixit, qđ peculium, aliud castrẽse, aliud paganum, & paganum est duplex, vbi late. Et de istis peculiis vide Spe. de act. §. si. ver. quid si de peculio. Vtrum autem istud, quod querũt notarij, dicatur quasi castrense. s. in salariis suis, bal. quod sic, in l. fori de aduo. diu iu. & ibi đr secus forte ĩ salario procuratorum, & aliorum negotiantium.

De

¶De inofficiosis donationib. Rub.

LEX I.

1 *Querela inofficiosæ donationis, cum quo remedio concurrat.*
2 *Donatio inofficiosa per querelam, vsque ad quid reuocetur.* 3.
4 *Querela inofficiosæ donationis non competit filio, qui fuit in legitima institutus & ab eo multa legata facta.* (quando vltima tantum.
5 *Si sunt factæ plures donationes & vltima fuit inofficiosa, an omnes reuocentur*

SI vt allegatis. Si per donões filiorum ltima minuitur per querelam inofficiosæ donõis vsq; ad ltimam reuocat̃ H.d. Gl. nostra in hac l. voluit tractare totam mãm, iõ nos hic tractamus. Vnum volo vos scire, ꝙ de hac mã non habemus mentionem in ff. nisi in l. Titia. §. Imperator. & §. seq. ff. de le. 2. Item vt intelligatis gl. debetis aduertere, ꝙ hic in prin. quærit gl. quatuor, q̃ tñ quatuor non sunt nisi duo, quia repetit bis idem iõ illa recitabo vobis per duo ꝯria. Opp. hic innuitur ꝙ quatuor erant filij, ex eo ꝙ donõ erat facta liberis in plurali: & sic ad minus erant duo, & filij in plurali erant, q reuocabant, & sic ad minus erãt alij duo. Secundum hoc si istis duob. sunt relictæ duæ vnciæ, fuit relictum plus q̃ ltima. ğ non hñt querelam, vt l. cum quæritur. s. ti. 1. Sol. 2. modis. Primò ꝙ hic instituit eos in duab. vnciis minutis, hoc est, in duab. partib. de 12. illius pr̃imonij, quod remansit post factam donõem, & sic non hẽbant ltimam. Ista est vera. Alij dñt, ꝙ hic instituit eos ex duab. vnciis de grossis, hoc est totius patrimonij, qd̃ erat añ donõem, & isti dñr hr̃e minus quarta, qa fuerunt grauati legatis, vt tex. dicit, vide gl. ibi, vel si ex grossis fuerunt exinanitæ legatis, & coniunge vers. 3. opp. &c. vbi repetit idem qd̃ s. dixerat in j. oppõe. Hæc tñ 2. sol. non est vera. si. n. relictæ essent duæ vnciæ ex grossis pp legata, non induceretur querela, quia legata relicta vltra ltimam d̃ iure antiquo non valent, vt l. cum pr̃onus. ff. d̃ le. 2. & ẽt hodie remittitur omne grauamen. vt l. qm̃ in priorib. s. ti. j. Remanet ğ ꝙ j. sol. sit vera. Op. 2. qñ filio aliquid relinquitur, nõ h; locũ querela, sed agitur ad supplementum, vt s. ti. j. l. omnimõ. & l. sancimus. sed hic istis fuit aliquid relictum, ğ ista querela non d; agi, sed agi d; ad supplementum. Gl. dicit ꝙ ista l. habuit respm̃ ad iura antiqua, quæ erant ante l. omnimõ. vbi hẽbat locum querela, si minus ltima relinquebat̃, vt s. ti. 1. l. cum quæritur. & idem gl. repetit hic in 4. q. An verò hodie hr̃et locum ista querela, Gl. hic vr̃ velle variare. Nam primò dicit ꝙ p̃t agi querela inofficiosæ donõis, & p̃t agi ꝯdõe ex illa lege ad supplementũ. & ita vtrunque remedium h;. Postea in 4. q. vr̃ dr̃e, ꝙ sicut in querela inofficiosi testĩ est facta immutatio, ita ẽt in hac querela, & vide gl. Videte, Olim querela inofficiosi testĩ sp̃ rescindebat testm̃ in totum respũ eius ꝯ quem agebat̃, iõ fuit introductum remedium l. omnimõ. s. ti. j. Sed querela inofficiosæ donõis q̃nq; rescindit vsq; ad ltimam tm̃, vt statim videbitis, & isto casu non fuit necessarium remedium l. oĩmõ. Vñ hoc casu p̃t esse verum j. dcm̃ gl. qa h; ꝯdõnẽ ex l. oĩmõ, & h; q̃relam, qa oĩno ad idem tendunt, vt ltima suppleat̃. non. n. est aliud ista querela, q̃ ius agendi ad supplemẽtum. Q̃nq; per hãc querelam reuocat̃ totum qd̃ est donatum, & tunc est verũ fm̃ gl. ꝙ hodie d; agi ad supplemẽtum, nõ reuocari in totum, si aliqd est relictũ, ar. l. oĩmõ. S; ꝯ j. dcm̃ op. dixi ꝙ duo remedia hñt locũ. ꝯ. j. e. l. si fili⁹. Sol. Dico, †ꝙ q̃rela inofficiosæ donõis
1 nõ ꝯcurrit cum alio remedio qd̃ esset añ istam l. s; bñ ꝯcurrit cũ alio remedio qd̃ est inuẽtum post hanc l. vt j. tit. j. l. j. & ibi dicam.
2 †Quæro, in q̃tum fit reuocõ p querelam inofficiosæ donõis. In
a hoc sunt opin. Azo d̃t indistinctẽ ꝙ sp̃ fit reuocõ vsq; ad ltimam, quatenus ẽ gestum immoderatè, vt probat̃. j. e. l. si totas. & l. si mr̃. & l. si liqueat, & quasi p totum istum ti. ꝯ istam opi op. d̃ l. Titia §. Imperator. ff. de le. 2. vbi dr̃ ꝙ reuocatur dimidia, s; expone ibi dimidia, q̃ est vltra dodrãtem. Op. 2. plus iuris h; filius à lege q̃ pr̃onus in bonis liberti, vt l. si qs legatum. §. fi. ad l. Cor. de fal. s; ego video, ꝙ pr̃onus reuocat in totum, vt l. si libertus. §. fi. d̃ iu. pat. ğ idẽ
3 in filio, &c. H⁹ timore Hu. recessit hic ab opi. Azo. † & distinguit sic: aut donatio est inofficiosa re, & ꝯsilio, aut re tm̃. vt primo casu fiat reuocatio in totum, ar. d. l. si libertus. in fi. & ita intelligatur. d. l. Titia. §. Imperator. scd̃o casu reuocet̃ quatenus immoderatè est gestum, & ita intelligant̃ quasi omnes ll. istius ti. Ista opi. vr̃ ꝯ casum l. si liqueat. j. e. vbi fuit inofficiosa re, & ꝯsilio, & non reuocatur nisi vsq; ad ltimam. Itẽ ista distõ vr̃ ꝯ l. si vnq̃. j. de re. do. vbi in hac fuit inofficiosa cons. tñ reuocat̃ in totũ. iõ d. Dy. distinguit in hac mã sic. Aut qs donat añ natiuitatẽ filiorũ reuocare volẽtium, aut post. Si añ, aut ex̃neis, aut liberis. Si ex̃neis. in totũ reuocat̃, vt l. si vnq̃. j. de re. do. l. si liberis, tunc reuocat̃ vsq; ad ltimam, vt j. e. l. si totas. Si ãt donat post natiuitatẽ, tunc tene dist. Hug. aliquo addito: aut donõ fuit inofficiosa re, & ꝯsilio, & reuocat̃ in totũ, ar. d. l. si libertus. in fi. de iu. pa. Et intellige qd̃ fuit facta ex̃neis: secus si liberis, vt l. si liqueat. j. e. Si verò fuit inofficiosa re tm̃, reuocat̃ vsq;
b ad ltimam, vt hac l. & quasi per omnes ll. huius ti. Gul. de Cu. ᵇvr̃ dicere ꝙ l. si vnquam. de re. do. non hẽat locũ, nisi qñ donõ est fcã liberto, secus si est facta alij ex̃neo, qa tunc nunq̃ reuocatur, nisi quatenus immoderatè est gestum. Pro hoc facit hæc l. q̃ æqparat siue donatum sit ex̃neis, siue filiis. Ista opi. Gul. est ꝯ casum vnius decr. 17. q. 4. c. fi. q̃ all. Gl. s. d̃ epi. & cle. l. si qs ad declinãdam. cir. pr. tñ vt rñdeam huic legi, & vt sustineã dictũ Hu. dẽtis aduertere, ꝙ q̃nq; donõ reuocat̃ ex p̃sumpta voluntate donatoris, vt puta donauit aliqs ñ hñs liberos. nec se hr̃e putabat. Certè si postea nascãt̃ liberi, donõ reuocat̃. Inest. n. tacita ꝯdõ, si liberos ñ hũero. De ista loq̃t̃ l. si vnq̃. & d. c. vlt. de hac ẽt p̃t loq l. si totas. j. e. Quædam est reuocõ q̃ fit ꝯ voluntatem donantis, p istum ti. vt qñ sciens se hr̃e filios donat: & qñ sciẽs se nõ hr̃e cogitauit ꝙ ẽt si filios susciperet, volebat istam donõem valere, & sic ñ fuit illa tacita ꝯdõ, si liberos non habuero, tunc fit reuocõ per istum tex. Reassume ğ sic. Aut q̃ris d̃ reuocõe, q̃ fit ex præsumpta voluntate donãtis pp superuenientes liberos: aut d̃ ea q̃ fit ꝯ voluntatẽ donãtis. Primo casu, aut donõ fuit facta liberis, & reuocat̃ quatenus immoderatè est donatum, vt j. e. l. si totas. Aut fuit facta ex̃neis, & reuocatur in totum ipso iure, vt l. si vnq̃. de reu. do. & 17. q. 4. c. fi. Si quæris de reuocõe, q̃ fit per istum ti. distingue, aut fuit inofficiosa re, & cõi. aut re tm̃. Primo casu, aut donõ fuit facta liberis, & reuocat̃ quatenus est immoderatè gestum, vt j. e. l. si liqueat. aut fuit facta ex̃neis, & reuocat̃ in totum. ar. l. si libertus. in fi. ff. d̃ iu. pa. Nec ob. ista l. q̃ æquiparat, siue donõ sit facta ex̃neis, siue lib. Nam eam intelligo qñ ab initio fuit inofficiosa re, & non cons. & qd̃ dr̃ in text. ad excludẽdum inofficiosi querelam, &c. intelligas, ꝙ hoc cõtingit ex euentu, non ex proposito. Vel al'r si intelligas, ꝙ hic fuit inofficiosa cons. resp. ꝙ hic non declarat̃ quatenus fiat reuocõ. Intelligas ğ fm̃ p̃dicta al'r in filiis, al'r in ex̃neis. Scd̃o casu qñ donõ fuit inofficiosa re tm̃, sp̃ reuocat̃ quaten⁹ immoderatè est gestum. ita intelliguntur oẽs ll. h⁹ ti. Sum⁹ expediti de ista q. Quæro 2. & nũc reintro Gl. ibi, quæro 6. &c. qd si aliquis primò donauit dodrantem, postea fecit testm̃, & filium instituit in reliquis trib. vnciis. & ab eo multa legata reliqt, an pp ista legata possit agi querela inofficiosæ donõnis? Dic vt in gl. q̃ vide. Quicquid gl. dicat, br̃ veri-
4 tas†est ista, ꝙ querela inofficiosæ donõis in casu p̃dicto locum ñ h; cum iste filius fuerit tm̃ in ltima institutus, legata ab eo relicta sunt nulla, vt l. qm̃ in priori. s. e. ti. & l. cum patronus. ff. de le. 2. vñ filius habet ltimam, & de donõe nihil venit reuocandum. Quæro 3. & est 7. q. in Gl. & quæro quid si plurib. sing'r donauit, & vltima est inofficiosa, an omnes aliæ veniant reuocandæ? Gl. dicit,
5 ꝙ br̃ distinguendum est, vt s. tu dic, †aut donationes fuerunt ab initio inualidæ, sed eodem tempore sunt confirmatæ, vt puta per mortem, & tunc de omnib. fit reuocatio pro rata, ar. j. ad l. Falc. in l. in donõnib. Si verò donões fuerunt ab intio validæ, & tũc reuocat̃ solũ vltima q̃ fuit inoffõsa, vt l. si libert⁹. ĩ fi. d̃ iu. pa. q̃rit gl. tres al's q. de qb. dic vt in gl. qa ad eam nihil addo, & multa alia sing. & vtilia dixi in hac mã, in d. l. Titia. §. Imper. ff. de le. 2. dic vt ibi, &c.

a ADD. ¶Alex. Ad q̃tum fiat reuocõ p hãc q̃relã, opi. Bal. hæc est, ꝙ nõ fiat reuocatio, nisi vsq; ad ltimam distinctè præter q̃ in casu illius l. si vnq̃. j. all. Verũ ãt reuocentur legata, vt inofficiosæ donões, an vero vt legata, & si non sufficiant primo donões, & istud vltimum t; hic Bal. & formam libelli ponit idem Bal. & modum articulandi per eundem in l. si qs in suo, s. ti. j. & ibi dum dicit valere libellum peto mihi restitui ltimam. Hanc mãm limita, si alienaretur res prohibita alienari, nam l; interueniret iuñ, si tñ in fraudem ltĩe, non esset opus q̃rela, sed ipso iure non teneret, vt sing'r not. Imo. in c. cum contingat, de iureiur. Paris. Vide ad Bar. in l. Titiã, §. Imperator, de leg. 2. Item adde circa istam mãm reuocãdi alienata in fraudem ltĩmæ filiorum, qd si pr̃ ad ludũ Azari amisit oĩa bona sua, an possit filius reuocare, vide Bal. ꝙ sic, quẽ refert Ias. in l. arrogator, ff. de adop. vbi ẽt ponit qd si alienatio fit tit. onerofo, ꝙ nõ præiudicet filio, nisi cõnstet de actuali numerãne pretij, qa non creditur patri de pretio confitenti in iuramento, de quo vltimo scripsi etiam ad Bar. in l. cum quis decedens, §. codicillus, de le. 3. de alienatione facta tit. oneroso, vide ad Bar. & quod ibi habes in l. non vsque adeo, ff si quis à pa. fu. ma. & latissime Bar. in c. Ray. de test.

b Alex. Vide Bar. in l. si totas, j. e. & quæ dixi in d. l. si vnq̃, & vide oĩno sing. Bal. in l. si cum vel in vtero, j. de test. mil. & in aut. ex cã, de lib. & posth. & vide no. per gl. & doct. in c. fi. extra de do. & vtrum illa l. si vnq̃, hẽat locum qñ fit donõ ad pias cãs, ꝙ non reuocetur in totum, Bal hic tenet ꝙ nõ reuocatur nisi in ltima. Et idem tenet Abb. Sicul. in d. c. fi. qa nõ d; esse minus chara anima quam filius, aut. si qua mulier, de sacros. ecc. canonizata 18. q. vlt. si qua mulier, pro hoc gl. 18. q. vlt. c. fi. sentit gl. in d. c. fi. de don. dum dicit ꝙ fuit ibi reuocata iure poli, hoc est, ex quadam naturali æquitate. Idem sentit Bar. in l. Titia, §. Imperator, ff. de leg. 2. in quadam q. & facit quod ipse no. in l. j. C. de sacros. ecc Ita refert Abb. in d. c. fi. & ibi vide gl. Adde an donõ reuocetur in totum vel vsque ad legitimam Bal. cons. 461. lib. 2. & 84. lib. 1. Ro. cons. 65. & 268. & inquantum dicitur ꝙ donatio facta ad pias causas non reuocatur nisi vsque ad legitimam. dic verum esse si dictum fuit pro anima, aliàs secus, vt voluit Bal. cons. 441. lib. 2.

LEX II.

1 *Donatio inter patrem, & filium, quando valeat.*
2 *Querela inofficiosæ donationis cessat quando aliud remedium p̃t habere locum.*
3 *Donatio immoderata non confirmatur morte, in eo quòd est immoderata.*
4 *Donatio non retrotrahitur, quantum ad dominium sed quantum ad fructus.*
5 *Hæres quando possit venire contra factum defuncti.*

Si pater. Si pr̃ donauit filio in potestate, quatenus immoderatè donauit, morte nõ ꝯfirmatur, iõ ad reuocandum non est opus querela: si donauit filio emancipato ab initio,
a v;, & querelę est locus. H.d. Op. & vr̃, ꝙ donõ inter prẽm, & filiũ
in ptãte nõ v;. Vidistis in l. donões. j̃. de do. inter vir. & vx. Op. de
1 l. Pomponius Philadelphus. fam. erci. Sol. R̃ pa est † ꝙ nõ v; donõ
inter prẽm, & filium, & fallit in quibusdam casib. quos Gl. hic ponit, q̃ vide & no. In istis ergo casib. quib. donõ statim perficitur, ñ
sufficeret act. fam. erc. sed esset locus querelæ inoffõsæ donõis, nisi forte posset subueniri filio per officium iudicis ex ti. q̃d col. Tũc
2 † etiã si haberet aliud remedium, cessaret ista querela, vt l. si filius.
j̃. e. Opp. 2. de aut. vnde & si parens, s̃. ti. j. Sol. intellige. ꝙ ibi donõ fuit facta pp merita sua, & sic ex cã aduentitia, & sic statim tenuit, merito est locus querelę: hic verò, qñ donõ ab initio non tenuit. Venio ad 2. gl. opp. in fam. erc. iudicio nõ venit nisi illud q̃d erat in bonis tempore mortis, vt ff. fam. erci. l. puto. Sed istæ donões confirmantur morte, & retrotrahũtur, vt j̃. de do. inter vir. & vx. l. donões. g̃ apparet ꝙ nõ erant in bonis tempore mortis. Gl. ponit plures sol. tene alterambde duab. Prima, ꝙ hæc nõ confirmat̃
b
3 morte † in eo, quod immoderatè est donatum, & ista est bona
4 quantum ad istam l. vel al'r. & † subtilius, ꝙ retrotrahitur c q̃tum
c ad fructus, non autem quantum ad dominium. Ita tenet gl. hic, & in d. l. donões. j̃. de do. int. vir. & vx. Contrarium vr̃ tenere in l. sequens qõ. de le. 2. & l. sub ꝯdõe. ff. de sol. Sed ista Gl. est verior, vt ibi dixi. Op. ꝙ hæres nõ possit venire ꝯ factum defuncti, vt l. cum
5 à matre. j̃. de rei ven. sol. hæres † nõ potest venire ꝯ factum defuncti, verum est, qñ à defuncto nõ habet nisi illud, q̃d sibi h; necesse relinquere. habuistis plenè no. j̃. si q̃d in frau. pat. l. 1. & 2. Item op. iudicium fam. erc. non competit, nisi inter hæredes, vt ff. fam. erc. l. j. & 2. Sol. intellige hic ambos filios fore hęredes, secundum Gl. & Cy. circa h. d. multa verba, quæ pro nunc hic omitto.

a ADD. ¶ Alex. Adde ꝙ donatio omnium bonorum facta filio nãli tm̃, t3 l. omnes debitores, §. Lucius, ff. quæ in frau. cre. & vide Bal. in rub. C. e. ti. & hãc l. & si p̃es intellige, vt per Bar. in l. frater à fratre, ff. de cõd. ind. & fallit in casu sing. l. cum oportet, §. finautem, & ibi bar. de bo. quæ lib. & pro eo q̃d dixi in l. 2. ff. de don. post bar. fallit ista l. in donõe facta à Rege suo filio in ptãte, q̃a v3 incontinenti s̃m bal. in c. j. §. item sacr̃m, de pa. iu. firm. Sed de mã huius l. vide hic per Iac. de bel. item fallit in donõne facta studiorum cã, & bal. & Ang. in l. j. sol. mat. l3 ibi In. contra. Adde an valeat donatio facta filio naturali, Rom. cons 397. & 483.
b Donatio morte confirmata retrotrahitur, vide l. 1. & 4. ff. pro donat.
c Ale. Sed an ista donõ confirmetur per emancipationem, & qũo tunc vide tex. in l. siue emancipatus, j̃. de do. p hanc l. ẽt d̃t exp̃sse Bal in aut. si quas ruinas, C. d̃ sacros. ec. ꝙ pr̃ reuocaret donõem, quam ipse fecit filio in ptãte, ꝙ no. & est casus in l. siue emancipatis, C. de do. & dixi in d. l. frater à fratre & facit ad hoc l. Titia Seio, §. Lucius, de leg. 2. & q̃d hic no. Bal. de donõne alimentorum, & ibi Bar. in l. si totas, j̃. e. vide Bal. in l. filia, j̃. fam. erc. Et an valeat donõ facta à matre filio in potestate, vide gl. & Bal. in l. si constante, j̃. de don. inter vir. & vxor.

LEX III.

Precibus. Hæc querela locum habet, etiam quando donans ab intestato decessit. H.d.

LEX IIII.

Si filius tuus. Aliud auxilium ex̃ordinarium istam querelam excludit. H.d. No. quòd dixi in summario. No. quòd querela inofficiosæ donationis, datur parentib. contra donatarios, quibus liberi donauerunt. H.d.

LEX V.

1 *Donatio immoderata facta liberis reuocatur pp superuenientiam liberorum.*
2 *Donationis immoderatæ reuocatio ob superuenientiam filiorum an facienda patre viuente.*

Si totas. Quod immoderatè liberis est donatum pp superuenientes liberos, ẽt viuo donatore reuocatur. H.
1 d. Quæro, vtrum † reuocatur ipso iure, an per querelam? quidam dñt ꝙ ipso iure, per l. si vnq̃. de re. do. Alij dicunt, per querelam, & istud vltimum vr̃ tenere gl. Ego teneo primum. Sicut. n. qñ donat̃ ex̃neo inest tacita ꝯdõ, si liberos nõ habuero, vt dicam in l. si vnq̃. ita qñ donatur vni ex liberis, inest tacita ꝯdõ, si alios liberos non suscepero, & tũc reuocatur quatenus immoderatè est donatum. Præsumendum. n. est, ꝙ tm̃ nõ donasset, si de istis liberis cogitasset, vt hic, & in l. si filiæ pr̃. de le. 3. de fun. instr. l. quæsitum. §. sed & ipse Papinianus. hoc etiam apparebit ex eo q̃d dicam j̃. ꝓx. Quæ-
2 ro † vtrum hæc reuocatio fiat viuẽte donatore, an post eius mortem. Gl. hic vr̃ dicere ꝙ post mortem tm̃, q̃d vr̃ ꝯ istum text. qui loquitur patre viuente. Et ex hoc apparet, ꝙ nõ habet locum querela inofficiosæ donõnis, quia illa haberet locum post mortem, ad similitudinem inofficiosi testamenti. Facit ad prędicta optimè l. Titia Seio. §. Lucius. de le. 2. Op. de l. si vnquam. de re. do. Sol. ibi donauit extraneo, hic vni ex liberis.

LEX VI.

Cum donationibus. Impeditur intentare hanc querelam, qui iudicium defuncti agnouit, vel aliud remedium h;, vel ei quantum sufficit ad legitimam est relictum. H. d. Dr̃ hic iudicium defuncti agnouit. Quæro, qũo intell'r agnouisse. dicit Gl. expresè renunciando, vel accipiendo legatum, vt s̃. ti. j. l. parentibus. Istud secundum, ꝙ accipiendo legatũ videatur querelæ renunciare, non placet, nam per hanc querelam nõ rescinditur testamentum, vnde licèt accipiendo legatum ego approbem testamentum, & per consequens repellar à querela inofficiosi testamenti, non tamen repellar à querela inofficiosę donationis, p q̃ ꝯ testm̃ non venitur, sed petitur vt legitima suppleatur, vt s̃. ti. j. l. si quando. §. fi. item dicit lg. ꝙ cursu quinquennij vr̃ renunciari huic querelæ, quod satis placet, &c.

LEX VII.

Si mater. Donatio reuocatur, quatenus immoderatè est facta. H.d.

LEX VIII.

a Si liqueat. [a] Donatio facta vni ex liberis immoderatè re & consilio, reuocatur, quatenus gestum est immoderatè. Item in eo quod vxor donat de bonis viri, debet inspici, an filij per illam donationem in bonis viri fraudentur. H.d.

a ADD. ¶ Ale. De intellectu h⁹ l. in fi. vide Bar. in l. 2. in pr. de do. & circa hoc vide hic per Bal. vide Bar. cons. d. Pet. nupsit al's inc. in Chr̃i nomine punctus qõis talis est, d. P. de iure do. in eo. instr̃o. Et q̃d si maritus, & vxor vendiderunt fundũ dotalem, & mulier cõfitetur se participasse pretium, de q̃to præsumatur, vide Bal. l. mr̃, de rei ven. & ꝯsuluit Bar. & Bal. in aut. si qua mulier, ad Vel. & ibi Sal. t3 opi. Bal. ẽt si interueniat iurm̃, all. Spe. d̃ sol. §. cum omnimõ, cũ sol. Bar. & ei⁹ opi. indistinctè ꝓcederet, qñ mulier eẽt ꝯfessa in iudicio, q̃d no. in d. aut. si qua mulier & ibi Bal. & ita in illo casu t3 Lud. Ro. in l. si cum dotem, §. transgrediamur, so. mat. Adde Bal. in l. j. de duo. reis. Adde q̃d cons. Bar. est 124. de quo vide Spec. in ti. de sol. §. ante oĩa, ver. sed pone vir, Io. de im. in c. cum contingat, Ge. Ray. in c. si pater, de pac. in 6. Ab. cons. 8. li. 2. Pa. de cast. cons. 219. Fed. cons. 241.

LEX IX.

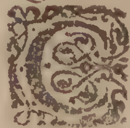
Non conuenit. Eiusdem naturę est querela inofficiosi testĩ, cũ hac q̃rela. h. d. Fallit in casib. vt dicit Gl. quos habetis notatos in Gl. nostra quã potes videre.

a ¶ De inofficiosis dotibus.[a] Rub.

a ADD. ¶ Paris. Quòd illud beneficium comperat etiam descendentib. in bonis ascendentium, vide d. Ant. cons. 12. & loquitur in matre, quæ potest agere contra maritum, qui lucratur dimidiam dotis ex forma statuti, vt in illa dimidia det sibi legitimam, & sic testamentum illius dimidiæ, si in alia dimidia non habuit legitimam suam habito respectu ad omnia bona, vt ibi no. per eum.

LEX VNICA.

1 *Filij qualiter dicantur defraudari per constitutionem dotis inofficiosæ.*
2 *Querela inofficiosæ dotis quando aliud remedium excludat.*

Vm omnia. Si per dationem in dotem filij legitima defraudentur, reuocatur per querelam inofficiosæ dotis. h.d. Op. ꝙ per constitutionem dotis filij non defraudentur, nam filij succedunt in dote, sicut in aliis bonis matris, vt l. si quidem, j̃. sol. ma.
1 & l. illam. de col. Sol. intellige † quòd hic dedit dotem, & pactum apposuit, vt vir lucraretur eam vxore mortua in matrimonio. Ita intelligit Gl. 1. vel aliter pone exemplum, hodie per statuta quæ
a sunt in ciuitatib. a vt vir lucraretur tertiam partem dotis vel dimidiam, nam si per hoc lucrum legitima filiorum minuatur, reuoca-
2 retur per querelam. Opp. † aliud auxilium hanc querelam excludit, vt l. si filius & l. cum donationibus. s̃. ti. 1. sed filij primi matrimonij habent hodie remedium l. hac edictali. j̃. de sec. nup. ideo videtur quòd hoc remedium non competebat. vnde Azo dicebat hodie remedium huius l. cessare. Hug. verò dicebat hanc l. cõcurrere cum alio remedio, & sic differat à præcedentibus. do. Iac. But. dicebat quòd hoc remedium, & etiam præcedentia possunt concurrere cum aliis remediis post hanc l. inductis, non tamen inductis ante, & sic cessat contrarium. Tu dic, quòd contrarium nullo mõ obstat, nam auxilia competunt ad diuersa. illud enim quod reuocatur per l. hac edictali. non computatur in legitimam portionem, vt l. hac edictali. §. j. & no. in aut. de nup. §. optimè. Sed per remedium huius l. reuocatur, vt habeat legitimam, iõ vtrunque remedium hẽbit, & hoc prout ponimus in liberis primi matrimonij, qui reuocant à secundo coniuge. Possumus intelligere etiam hanc l. in filiis naturalib. qui reuocantur à coniuge per beneficium huius l. quib. nõ competebat remedium l. hac edictali, qñ secundum matrimonium nõ intercessit. itẽ possimus ponere in filiis eiusdem matrimonij, quia vident patrem lucratum esse omnia bona ex pacto vel ex lege: & sic vident se grauati legitima. Sed forte hoc nõ procederet, qñ illud, quod lucratur, debet ipsis filiis reseruare, vt l. j. j̃. de sec. nup. aut. hæres. & aut. vxore. Possumus etiam intelligere, quando mulier non dotauit seipsam, sed dotauit filiam, vel aliam personam extraneam immoderatè, vt tunc reuocetur per hanc querelam, secundum Plac. sed ista non
b placet, [b] quia tunc illud dotare esset donare, vt l. j §. accedit. de rei vx. act. & ideo tunc haberet locum remedium præcedentis ti. & istud non est necessarium, &c.

a ADD. ¶ Ale. D. Io. hoc intelligebat, qñ expresse non ꝯstaret de mente statuti, secus si cõstaret, quia tunc statm̃ s̃m cõem opi. posset minuere lĩmam, per no. in l. sancim. C. de nup. facit ad ea q̃ no. Bar. ĩ l. hac edictali, de sec. nup. & hic p Bal.
b Bal. & Old. approbant istam ẽt ꝯ Bar. sed Cyn. & Azo tenent idem q̃d Bar. hic.

a ¶De petitione hæreditatis,a Rub.

a ADD.¶Pari.No.ꝙ agens petõe hr̄ditatis si dicat se possedisse post morté defun
cti,succũbit, vide Ale.ↄs.90.vo.2.Ité no.qđ intétás petõem hæ. obtinet probã-
do ré fuisse possessam à defuncto añ morté,nõ át reqrit probõ dñij,vide d.Frã.
ↄs.103.&circa illud qđ dictũ est s̃.qñ hr̃s semel apprehédit possessionem,si post
ea agat petõe hęr.qđ succumbat,& qũo possit saluari libellus,vt non videatur
intentata petó hær.qñ petitum fuit declarare pertinere ad agentem titulo hę-
reditario,vide cõno Ant.de bu.cons.63.inc.in noĩe Iesu Chr̃i viso libello,ꝑ to-
tum.Item qđ post semel ap̃phẽsam pos.non competat petó hær.& rei vendicó
simul possit intentari,& qđ ei q semel habuit pos.non competat,& sil̃r.nec re-
medium l fi.C.de edic.di.Adr.tol.nec interdictum quorum bon.Vide Ias.l.eius
q in prouincia,si cer.pe.Faciunt ad ista ea q̃ no.bar.& alij in l.sed & si posseſso-
ri,in pr.ff.de iurei.item si qs sit condemnatus de restituendo rem,& eam resti-
tuat,&postea perueniat ad manus condemnati,an iterum possit agi contra eũ
ad rem restituendã,super quo vide Ias.ibi quã legit sub l.4.§.si petitor.in 3.no.

LEX I.

1 *Quando idem sit in extraneo,& in fisco priuilegium.*
2 *Pecunia hæreditaria,altero ex tribus modis potest peruenire ad possessorem.*

SEnatus consul. Bonæfidei possessor hęreditatis tenet̃ quatenus factus est locupletior ante lit.cont.malæfidei, vel bonæ fidei post lit.cont.tenet̃ ad vsuras, & ad fructus ꝑceptos,& qui percipi potuerunt.H.d.Et diuiditur in 3.partes. 1.ponit vnum p̃ambulum ad decisionem q. 2. loquitur in malæfidei pos-
a sessore.Secũda ibi,vsuras.Tertia ibi,post litem.Op.ad 1.a j̃.de pri.
1 fis.l.j.& de compen.l.j.& l.3.so.†Qñq; fisco aliqd concedit̃ in pri
uilegium,& tunc non est idem in fisco,qđ in extraneo. Qñq; nõ
conceditur in priuilegium,& tũc idem ĩ fisco,ꝙ ĩ ex̃neo,seu ĩ pri-
2 uató.Op.ff.e,l.si possessor.in pr.so.†pecunia hæreditaria p̃t ꝑueni
re ad possessorem,altero de trib.mo.Vno,pecunia inuẽta ĩ hr̃dita
te,& tũc distingue,aut eam attigit,aut ñ,vt l.si possessor.ff.e.Scđò
p̃t ad eũ ꝑuenire pecunia,ex vẽditiõe rerum hr̃ditariarum,& tũc
distingue,vt hac l.Aut est malæfidei possessor,aut bonæfidei, & si
bonæfidei,aut est lis cõt.aut non.Tertiò,p̃t peruenire pecunia ex
venditione fructuum,tunc dic vt in l.hæres furiosi.§.fi.ff.e.&c.

a ADD.¶Al.Et ꝑ hãc l.đt bar.l.exẽplo,j̃.đ ꝓb.ꝙfisc⁹ ↄ ñ subditos hr̃ loco priuati.

LEX II.

1 *Petitio hæreditatis,quòd detur contra titulo possidentem mala fide.*
2 *Bonæfidei possessor conuentus petõe hæreditatis,quando teneatur pro fructibus.*
3 *Fructus in petitione hæreditatis veniunt,& augent hæreditatem.*
4 *In rei vendicatione fructus non veniunt.*
5 *Fructus pendentes augent rem particularem,& veniunt in rei vendicatione.*

Si post motam. Emptor hæreditatis malæfidei tenet̃ de fructib.bonæfidei verò à tpe lit.ↄt.
&petõe hæ.ↄuenit̃:emptor verò rei singularis rei vendicõe tene
tur.H.d.H; 3.partes, vt apparet ex summario.Secunda ibi,si verò.
Tertia ibi,emptor autem.Ad primum dictum op.qui possidet ti.
nõ conuenit̃ petõe hæ.sed iste ↄuẽtus possidet hæreditatem tit.g̊
1 petõe hær.non ↄuenitur.so.†Hic emit hæreditatem mala fide,&
emit vl'r quotam,ideo tenet̃ petõe hæ.Ita loqt̃ iste tex. & ff.e.l.ẽt.
§.si quis,al's est sub lege.nec vllam.Opp.2.ad fm de d.l.ẽt.§.si quis.
2 ff.e.sol.† Iste secundus casus d; intelligi fm distõem istius l.vt qñ
qs emit hæreditatem bona fide,distinguat̃,aut emit modico pre-
tio,vel magno,& quando magno pretio,aut venditor comparet,
aut ñ,vt ibi plẽè no.Venio ad ver.fructib.q̃ro qd vult dicere. Rñ.
3 †adaptat̃ ad p̃cedẽtia hoc mõ,fructus augent hæreditatem,iõ vi-
gore primæ petõis hæ.propositæ veniunt fructus. Item posito ꝙ
quis peteret hæreditatem simpl'r nulla facta mẽtione de fructib.
a fructus veniunt a in hoc iudicio,qm̃ augẽt ipsam hæreditatem.Ex
emplum,sicut si peterem hominem q cresceret pendẽte iudicio,
4 vt l.item veniunt.§.fructus.ff.e.non†autẽ esset ita in rei vendicõ-
ne q̃ proponit̃ pro re singulari, tũc.n.si quis vellet fructus petere
rei vẽdicõe,nouo iudicio op⁹ esset, vt l.fundi. ff.de exc.nec de eis
hr̃et̃ rõ,nisi esset petitum.vt d.l.fundi,& quod ibi no.& videbitis
j̃.ti.j.l.certum.ff.de rei ven.l.fructus.& l.& ex diuerso,& quod ibi
no. Ratio,quia fructus non augent rem singularem. Sed postquã
5 sunt separati dicitur alia res.Donec verò fructus†essent penden-
b tes,b augerent rem,& in ipsa rei vẽdicatione veniunt,vt l.fructus
pendentes.ff.de rei ven.

a ADD.¶Ale.No.quando res petitur rei vendicatione,an in ea interueniant fru-
ctus si petantur. Adde bar.l.4.§.hoc autem iudicium, ff.de dam.inf.& bal.l.j.de
fructib.& lit.expen.& Cy.in l.non est j̃ fam.erc.
b Pom. Vide de ista materia plenius remissionem per Ale.in l.si marito, §.fi.ff.so.
mat.& Are.cons.110.

LEX III.

Hæreditas. Qui succumbit in vno iudicio, nõ repellitur exceptione rei iudicatæ in alio , quod ex alia causa descendit.H.d.Gl.ponit hic casum,&c.

LEX IIII.

In restituenda. In restituenda hæreditate habetur rõ expẽsarum factarum in defunctum , & solutarum pecuniarum creditorib.hæreditariis.H.d.cum l.seq.

LEX VI.

Si putas. Hæc est difficilis l. & legit̃ 2.mo. in gl.pone casum fm 2.lec.veriorem.br̃.H.d.Auus paternus p̃t ab in iustis tutorib.possidentib. hæreditatẽ pertinẽtem ad nepotes hac actione auocare.H.d. Op.dr̃ hic, qđ nõ v; datio tutoris facta ei,q est in ptãte alicuius.ↄ,snĩa q̃ nõ continet exp̃ssam falsam cãm,v;,
vt l.p̃ses.& l.cum prolatis.ff.de re iu.so.Dicit gl.fallit hic,& l.Seię
egressę.ff.de tu.& cu.da.ab bis,ibi no.ↄ.s.qđ valeat datio tutoris:
Dic circa hoc,vt tetigi in l.2.j̃.qñ prou.nõ est neces.& in l.1.j̃.de
a cur.fur.Item op.a& vr̃ ꝙ inter auum,& nepotes,quos h; in ptãte
nullum possit esse iudicium,vt l.lis nulla.ff.de iu.so.hoc iõ qa est
incertum,an sit in ptãte,vel nõ.Ista gl.fm istã lec.dicit quod petit
auus hæreditatem suo noĩe à tutorib.q eam defendũt ꝓ pupillis.
Ista lec.nõ vr̃ vera,qa fm hoc cã status deberet differri per Carb.ĩ
tp̃s pubertatis,vt l.j.s̃.de or.iu.l.1.ad Carb.Præterea,cã status debe
ret primò agi, vt l.ordinata. ff. de lib.cau.& sic non d; procedi in
petitione hær.Huius timore gl.legit hanc l.secundo modo quod
iste auus petebat hæreditatem tanquam legitimus administra-
tor nepotum,licèt per eos nepotes postea ipsi auo quæratur:& i-
sti tutores petebant hæreditatem pro se , non pro pupillis. & ista
lec.est magis clara.hic non sunt alia,&c.

a ADD. ¶Ale.Adde quæ in simili no.in l.ex quacunque,ff.si quis in ius voc.non ie
rit,& ibi etiam per me allegantem hanc gl.

LEX VII.

1 *Petitio hæreditatis quare præscribatur longissimo tempore.*
2 *Petõ hæred.quare non detur contra titulo possidentem,& quo tpe præscribitur.*
3 *In pari causa melior est conditio possidentis.*
4 *Rei vendicatio fundatur ex dominio,ideo datur contra quemcunque possidentẽ quocunque titulo.*

Hæreditatis. Petitio hær.præscribit̃ longo tem.H.d.Vides g̊ quod ptõ hær. præscribit̃ longissimo
1 tpe,rei vendicõ lõgo tem.q̃ro,†q̃ est rõ h⁹ l.Tex.vr̃ dr̃e ꝙ rõ ẽ,qa
est mixta actio tã in rem,q̃ in personam Quidam istam rõnem re-
prehendũt.Nam iõ dr̃ mixta,qa in ea veniũt personales,s; q̃ tenus
ꝓponit̃ pro re corporali,dr̃ in rẽ,vt l.s; si lege.§.peti.hær.ff.e.Iõ gl.
dicit,melior rõ est illa,q̃ colligit̃ ex hoc prin.Hæreditatis petõ nõ
dat̃ ↄ eum q ti.possidet,vt l.rl'r.ff.eo.s; aduersus eum,q possidet ꝓ
hærede,vel pro possessore,s; præscriptio longi tem.nõ h; locum,
nisi titulus præcedat.j̃.ti.j.l.nullo,& ff.de vsu.l.Celsus. Ideo nõ p̃t
tolli spatio lõgi tem. Eo autem casu,q̃ datur ↄ titulo possidẽtem,
tolleret̃ spatio lõgi tem.Vidistis in l.fi.in fi.de edi.di.Adr.tol.qđ ẽ
2 satis bene dictum.†S; q̃ro,quę est a rõ ꝙ petõ hær.non dat̃ ↄ titu-
a lo possidentem. b Gl.hic dicit,q̃ vide,ꝙ hæc rõ est,qđ ptõ hær.d;
b durare 30.an.s; possidens titulo tuet̃ se minori tempore.g̊,&c.s;
in l.hereditatẽ.j̃.in qb.cau.ces.lon.tem.p̃sc.gl.assignat aliã rõem,
& meliorem.Nam in petõne hær.quis petit se pronunciari hære-
dem, vt l.l; minimam.ff.e. Ille g̊ qui possidet certo titulo,non ne-
gat te heredem,ideo non debes agere ↄ eum.Ista rõ non cõcludit
in eo q possidet pro possessore , q ẽt agẽtem non negat hæredem
vsquequaq;.Quæ ergo est rõ? Dicunt doc.& dñt veritatem,ĩ ptõe
c hæ.agens fundat se solum ex ti.suo, & possessione defuncti c l3.n.
defunctus nõ fuerit dominus,nihilominus venit in petõe hær. vt
l.& nõ tm̃.ff.e,Sed ille qui possidet ti.h; titulum & possessionem,
3 & sic h; æquale ius cum actore, ergo melior† ↄdõ possidentis in
pari cã, vt c.in pari.de re.iu.li.6.& l.si seruũ.§.de illo.ff.de ver.obl.
Facit optime l.siue autem.circa pr.& §.j.& quod ibi.no.de pub.te
4 ne menti,quia ista est verissima rõ.Sed rei † vendicatio fundatur
ex dominio,quod est ex parte agentis.Ideo datur contra quemcũ
que quocunq; titulo possidentem, cum ius dominij sit potẽtius,
Vt vidistis in l.j.s̃.de ali.iu.mu.cau.fact.

a ADD.¶Circa hæc vide Ale.cons.90.vo.2.vbi limitat hoc,quoties quis acquisi-
uisset titulum post mortem defuncti,quia tunc contra eum bene daretur peti-
tio hæreditatis, & Publiciana,licèt alias non daretur,& 83.
b Ale.Vide s̃.e.l 3.aliquid per bal.l.hæreditatem,in quib.cau.ces.lon.tem.præscr.
Pari.An petó hæ.detur ↄ possidentem ti.putatiuo nullo,vide Ale.cons.227 ĩ pr.
vo.2.Item non procedit ista l.qñ titulus esset quæsitus post morté defuncti,vi-
de Ale.cons.14.vo.2.Et de ambob.prędictis vide d.Fran.cons.110.ponit cuius na
turæ sit ista exceptio.Item vide in materia Cæp.cautela 146.Item limita nisi ti-
tulus haberet causam,& ortum ab eo,q antea possessor alienauerat. Vide Ro.
sing.140.inc.regulariter,ꝙ tũc detur ↄ ti.possidentem.Item decem limitões ad
istam regulam,petó hær.non detur contra ti.possidentem,vide per Ias.l.j C.de
inof.test. Item vide vnam limitationem per Io.de Ana.cons.c.qñ non conclude
retur in libello,aduersarium cogi ad restitutioné bonorum. Item ét quãdo vti
lis intentaretur, vt per eum. Item non procedit quando quis emit à possessorę
quod poterat ipse conueniri petitione hæreditatis, quia possidebat sine titulo,
fm bar.l.cogi,ad fi.j̃.e.& in l.si rem,& pretium,ff.de pet hæ.Ale.& Pau.de ca.l.
fi.C.de edi.diu.Adr.tol.In contrarium vide omnino bar.l.3.§ opus,ff.de alie.iu.
mu.cau.fac.Vide Are.l.is qui bonis,de ac.hær.Item quod quando datur contra
titulo possidentem,& etiam præscribatur decennio, vide bar.in l.fi.de edic.di.
Adr.tol.in gl.fi. Ange.cons.77.inc.visis,quibusdam in 4.dub.vide Ias.de prædi-
ctis,& de materia in d.l.fi.de edi.diu.Adr.tol.
c Pom.Vide Are.ↄs.103.& ibi ponit qualr ꝓbatur posses.đfuncti,&110.& Ana.100.

LEX VIII.

Liber. De persona testantis ante oĩa d; inquiri. H.d. Op.de l. 2.j̄.de edic.di. Adr.tol.so.ibi agit̃ possessorio,hic petitorio.Op.de l.j.§.de or.iu.so.dic qđ hic d; inquiri nõ tñ pronũciari,& sic intelligat̃ ẽm illam.q̃ro,qđ vult dicere hic tex. ante oĩa inquiri d;. Et ex hoc apparet,an præcedẽs so.sit vera.r̃ndeo,rl'a ẽ,qđ exceptio rei d; probari post fundatã intẽtionem actoris,vt l.exce
a ptionem.j̄.de ,pb.Et iõ đ iure dat̃ prius terminus *a* actori,& postq̃ actor probauit intẽtionẽ suã,dat̃ terminus reo ad probãdum exceptionẽ.Fallit hoc vbi prius dat̃ dilõ ad probãdum,qđ defunct⁹ fuerit seruus,q̃ det̃ actori ad probãdum testm̃.Hic est casus hic,& l.si q̃ramus.de test.& ibi plenius dixi.Mõ ex hoc p̃t dici,ꝙ sup hac exceptione sit pronunciandum, nam nõ solum op.ad merita cãe, s; ad impediendum ,pcessum.q.d.Tu qui agis ex testõ,nõ hẽs iustitiam,qa testõr fuit seruus, & donec istud probat̃, nõ est ad alia ,pcedẽdum. Ecce g̃ qđ impedit processum, merito erit pronũciandum ẽm rl'am,q̃ dedi in l.1.§.de or.iu.Et iõ iudices nõ bene faciũt
b qui dant dilõnem,tam actori quàm reo,simul & semel,*b* licèt videantur aduocati rei, qui volũt illam dilõem : quia dicũt,ꝙ prius probat actor intentionem.dicam vobis in d.l.exceptionem,&c.
a ADD. ¶Ale.Adde ꝙ p̃t simul dilõ dari vtrique parti,l.2.in pr.& ibi bal.j̄.vt intra certum tempus. Sed no. quia tunc non curret terminus reo ad probandum exceptiones contrarias per eum oppositas,secundum bal.l.j.C.de serui.
b Ale. Dilõnes ad probandum,prius debent dari actori,quam reo,vide bar.d.l.si quæramus,per bar.l.frustra,j̄.de prob.S; quid si ĩ eodem termino actor & reus volũt testes producere,quis præferretur,p Spe.de prob.§.j.ver.s; vbi vterque.

LEX IX.

Si scripti. Is ad quem pertinet hæreditas de iure ci. vel prætorio,potest eam petere.H.d.in summa,&c.

LEX X.

1 *Detentatio hæreditatis facta per filium longo tempore, facit præsumi iussum præcessisse,& aditionem subsecutam.*
2 *Fictio est semper super certo.*
3 *Ratihabitio sequens,non operatur idem quod iussus.*
4 *Cursus longi temporis cum detentatione facit omnia præsumi solenniter acta.*
5 *Longum tempus dicitur 20.anno.*

a
1 **Si filius fami.** *a* Ista est sing. l.nescio casum h⁹ l.alibi, nisi ecõuerso,br̃ dicit. Detẽtatio†hæreditatis per longum tp̃s facta,per filium facit præsumi iussum p̃cessisse, & aditionem secutam esse.H.d.Dico,qđ singularis casus est hic, qñ filius detinet.Idẽ eẽ͂ si detinuisset pr̃ filio patiente,seu ꝯsentiente, vt l.q in aliena.post principium.ff.de acq.hæ.Op.de l.si qs bona.§. iussum.de ac.hæ.so.dñt quidam,qđ hic sing.ẽ p̃cessisse iussum,qđ
2 nõ ẽ verum, †qa fictio sp est super certo,vt no.in l.nõ est verisimile.ff.quod me.cau.S; hic erat dubium,an p̃cessit iussus vel nõ.
3 †Alij dñt,ꝙ sequẽs ratihabitio operatur idem,quod iussus,quod est falsum, vt p; in d.§.iussum. Dicas g̃ quod ex hac detentatione,
4 & cursu†longi temp.præsumant̃ omnia solẽniter acta,qđ est notãdum.facit ff.de vsur.l.cum de in rem verso. & quod dixi in l.j.§. si.ff.de aq.plu.arc. Quero,quid sit longum tempus?quidam dicũt
5 triennium,alij†10.vel 20.an.& ista plus placet,&c.
a ADD.¶Ale.Non est alibi,& ad istum tex.adde similem,& quod ibi no.in c.continebatur,de his quæ fi à prælatis sine consensu capituli.

Pom.Pro maiori itelligẽtia h⁹.l.Si filiusf.vide d.Ale.l.sciendũ,ff.de ver.ob.đ ista mã qñ diuturnitas operat̃,vt oĩa videant̃ solenniter acta,vide Ale.d.l.sciendũ, & in cons.79.inc.redemptoris nr̃i, circa primum dubium đ quo q̃rit̃,vo.1.&ꝯs. 113.super primo dubio,e.vo.j.& cons.9.inc.viso themate,vo.3.& cons.j vo.4.& cons.12.inc.viso processu,e.vo.4.& cons.17.inc.viso instrumento,eo.vo.& cons. 45.inc.visa facti narratione,in fi.vo.3.Ro.cons.252. Barb.cons.26.& cons.33.vo.2. & Are.cons.36.Ale.cons.vlt.vo.4.& cons.6.vo.j.& cons.j.vo.2 &Fel.c.Alberic⁹, de test.in c.nonne,in 3.no.de præsum.& in c.illud,ĩ 3.no.de præsum.Barb.cons. 18.vo.1.& 9.& 10.e.vo.& cons.50.eo.vo.plenius Fel.c.sicut,de re iu.Barb.cons.7. vo.2.& in cons.35.vo.2.& Ro.cons.152.& cons.275.& Ale.79.vo.1.& 113.e.vo. Are. 36.& 42.in fi.& bar.in rub.C.qui admitti.& Ias.l.j.e.ti.& Ale.l.si donõe,j̄.đ col. & cons.70.vo.3.vbi limitat hanc l.trib.mo.& alio mõ vr̃ limitare,& cons.50.vo. 5.vbi đt qđ ista lex tm̃ procedit,vbi tractat̃ de solõne præsumenda,aliàs,nõ,& Soc.266.vbi đt,qđ ex diuturnitate temporis ,psumit̃ qđ emphyteusis lrĩme cõcessa fuerit ab eccl'a & transit ẽt ad extraneos,& vide ẽt bal.cons.511.in vlt.par. & 33.vo.j.¶Pari.Adde qđ idem est econuerso,ꝙ ex longo tp̃e & patientia ,psumitur repudiatio,si aliàs possẽt,vide Cons.29 inc.q.dam geometric⁹,in pr.Et idẽ si pr̃ diu possedit filio patiẽte &ꝯñte.q.a ,psumit̃ aditio ex p̃te filij,viđ Com. cons.80.inc.visa copia,in pr.Et qđ si pr̃ possedit diu hr̃ditatẽ delatã filio,,psumitur filius adiuisse,vide Ang.cõs.9.vo.3.Et de m ltis,q̃ ,psumunt̃ ex cursu t̃pis,vide Ale.cons.vl.Et qđ p̃dicta ,pcedãt cũ consensu principis,vide d. Fran.cõs.36. ponit qđ dicatur longum tp̃s.No.tñ qđ ꝯ istam præsumptionem possit probari ꝯrium ex actis,vide d.Fran.cons.62.ad fi.Pau.de ca.cons.50.No.tñ quod tolerãtia superiorisnon iustificat gestum quantocũque tp̃e in his,q̃ acq̃ri nõ possunt sine principis concessione,vide Bert.in trac.de Gabel.in j.par.Item de mã vide late Barb.in repetõne rub.de fi.instr. & in rub C.qui admit.& e.cons.vl.vo.4.vide aliq.d per Fel.c.Albericus,extra de test. Limita tñ regulam h⁹ l.non ,pcedere in mandato,vide Ale.l.q aliena,de ac.her.vbi ẽt multa ponit de mã h⁹ l.vide eundẽ cons.496.aliàs cons.j.vo.4.inc.ponderatis his.Et procedit ista rl'a qñ effectus subsecutus correspõdet tali ,psumptioni.Vide Dec.ꝯs.36.Item limita regulam h⁹ l.nõ ,pcedere qñ ageretur de ,pscribẽda aliqua solẽnitate, q̃ tenderet principal'r in damnum alterius,q.a req̃ritur spatiũ 30.an.vide Ale.in d.cõsi.j.& vo.4.&cons.506.inc.viso instrõ locõis,Ful.l.j.qui adm.per tex.in c.,puenit,cum gl.de emp.& ven.Contrarium tñ tenuit Ale.l.q in alieno,in pr.ff.de ac.hæ. s; in l.sciẽdũ,ff.de ver.ob.tenuit idẽ qđ s̃.Itẽ limita nõ ,pcedere qñ tractatur đ magno ,piudicio.ẽm Ale.d.l.q in aliena, ĩ pr.& ꝯs.487.inc.viso ,pcessu,& ꝯs.601.Ita limita in casu dubio.Secus si ex inspectione instri ꝯstet nõ interuenisse,ita Pa.đ ca.cons.50.& ꝯs.48.inc.in cã q̃ vertitur,Ale.cõs.j.vo.4.In ꝯrium vide Fel.đ quo s̃.Itẽ ,p extẽsione no.ex cursu x.an. ,psumi cõ ꝯsensisse alienõi factæ per emphyteutã,vel feudatariũ,Ale.ꝯs 113 vo.4.vide Ias.ponẽtẽ quinque limitões in l.1.C. q. adm.vbi ẽt ponit de eo qđ statim dictũ ẽ.Item ad materiam vide Ale cõs.79. & cons.376.&cõs.410.inc.visa facti narratiõe,vide ẽt Mo.post bal.l.j.C.q. adm. vide oĩno Fel.c.sicut,in ver.fallit tertio,ext.de re iu.& ibi in ver.septimo & vltimo declara,late impugnat limitationes Pau. de ca.de quo s̃.quando ex inspectione instri ꝯstaret ꝯrium,declarando tñ vt ibi late per eum,quem oĩnõ vide, de materia late vide ,p Ias.l.si certis annis,C.de pac.ver.ex communi solutione.

LEX XI.

1 *Reus quando cogatur dicere titulum suæ possessionis.*
2 *In petitione hæreditatis reus cogitur dicere titulum suæ possessionis.*
3 *Interrogatio in petitione hæreditatis,qualiter fieri debeat.*
4 *Glossator fuit hoc in loco dignus inuolui cœno.*
5 *Reus potest opponere de ti.etiam post lit.cont.& exceptio tituli est pemptoria.*
6 *Titulus nouus superueniens possidenti,facit possidentẽ possidere ex noua causa.*
7 *Titulus superueniẽs pendente iudicio in ptõe hæred.quando excludat agentem.*

a
b **Cogi.** *a* Ista maluagia l.br̃.h.d. Nemo cogit̃ dr̃e titulum *b* suæ possessionis,ad vtilitatem actoris,nisi in petõe hæ.H.d. Primò loquitur in genere,& regulariter,secundò ponit exceptionem à rl'a.Secũda ibi,præter.Op.j̄.de prob.l.siue possidetis.so. Ad
1 † vtilitatem actoris,& eius petitionẽ,nõ cogitur qs titulum suæ possessionis ostendere,vt hic : s; reus ad vtilitatem suam.& ad excludẽdum actorem, cogit̃ qñq; dicere titulum suæ pos.ita loq̃tur l.ꝯria. Op.de fur.l.inciuilem.so.vt ibi.Item op.ff.de rei ven.l.si.so.
2 An†qs possideat,dicere cogitur,s; non quo ti.nisi in petõne hær. Ita loq̃tur hic.Venio ad 2.partem.Pro cuius declaratione quæro,
3 †quomodo est facienda interrogatio in ptõe hæ.Dicebat Bul.ꝙ interrogatur,an possideat ,p herede,vel pro possessore,& ipse poterit r̃ndere alternatiuè possidere ,p herede,vel possessore,& hoc probat ipse,primò per hunc tex.secundò per simile,sicut in rei vẽdicatiõe sufficit quem dr̃e.an possideat,qa ex hoc apparet,an possit conueniri rei ven.nec cogit̃ dicere quo ti.ita in petõe hæ.sufficit quem dicere ꝙ possideat pro hærede,vel pro possessore, & sic est certũ actori,posse agere petõe hæ.nec erit cogẽdus reus,vt vlterius exprimat. Ista nõ vr̃ bona lect.per istum tex.q. dicit, vtrum pro possessore,vel pro hærede possideat,& sic vr̃ req̃rere ꝙ de altero tm̃ respõdeat,l; Gul.nitat̃ respõdere huic tex. Pla.verò dicit
4 gl.hic somniauit,& mirabilia locutus est.& dicit†Azo in summa ꝙ fuisset dignus inuolui cœno.s; Pla.in summa sua dixit, Qui al'r q̃ ego,intelligit,decipitur & insanit.Dicit ergo Pla.sic,ꝙ in rei vẽ. qs cogit̃ dicere titulum per proximum cognatum.ar. j̄.de prob. l.siue possidetis:in petõe autem hæ.cogitur dicere per quemlibet cognatum, nõ per extraneum.q.d. nõ cogitur dicere possidere ,p hærede.vel ,p possessore,& sic tanq̃ furiosus ꝯ se locutus esset.Dicit gl.qđ voluit dicere Pla.ĩ rei vẽ.si tu vis excludere agẽtem, op; te allegare titulum,per proximum cognatum,hoc est,ꝙ sis proximior cognatus eius, cuius res fuit in petõe hær.sufficit quem dr̃e titulum,per quemcunque cognatum.q.d.quocunq; ti.possideas, excludas agentem petõe hæ.S; parcat mihi Pla.ista l.loq̃tur,qñ qs alle.titulum ad vtilitatem actoris interrogãtis ante li.cõt.vel añ li belli datiõnẽ.Pla.se retulit qñ qs all.ti.ad sui defensionem ꝯ actorem.Iõ Io.& Azo & Hug.dixerũt interrogationes in petõe hæ.eẽ formandas al'r,& hic ipsi ponũt per ordinem,vt l.gñal'r.ff.e.& dic vt in gl.qa istum modum seruamus. Quæro de duab.qq.quas hic Cy.formauit,addẽdo ad lec.suam. Quæro primò,si reus vult opponere istam exc.quod ti.possidet. vtrum debeat eam opponere ante li.conte.vel post?Dicit ipse,& videtur quòd fuerit opi.Rich. Malum.quòd ista ẽ exceptio declinatoria,ideo debet opponi an
5 te lit.contest,vt l.fi.j̄.de excep. †Ego dixi vobis in l.hæreditatis.s̃. eo

a ADD.¶Pari.Circa mãm h⁹ l.qũo ,pcedat illud,qđ đt gl.qđ ille,q. all.titulũ d; ĩ cõtinenti ,pbare,viđ Pa.ꝯs.143.Itẽ no.qđ vsallus,siue agat siue conueniatur,d; demõstrare titulum per authorem suum,ẽm bal.c.j.ad fi.de notis feu. No.tamẽ quod si Rex,vel princeps citari faciat baronem suũ,vt ostendat titulum, quem h; in castris,alioquin intendit sibi ea auferre,talis est ipso iure nulla per regulã h⁹ l.ita bar.post And.de Barulo l.j.per illum tex.C.de cõ duc.pradio.fiscal.li.11.
b Ale.Adde l.j.&qđ ibi bar.no.C.de ꝯdu.li.11.ista regula fallit,qñ præsumptio est ꝯ possidentẽ,ẽm Inn.c.ꝯstitutus,de elec.& de h⁹ l.intellectu no. In.c.si diligenti,ante fi.de præscr.itẽ limita,vt per bal.post bar.l.siue possidetis,de prob.& đc ẽt limitari,allegando Inn.d.c.ꝯstitutus,adde qđ ẽt clare posuit bal.& An.l.male,de præsc.30.an.itẽ limita nisi qs habeat titulum in re,cuius dñium esset alterius ẽm bal.l.2.j̄.qũo & qñ iu.item limita vt per bal.l.inciuilem,C.de fur.& gl. fi.in c.j.de re.iu.in 6.q. alle.Im.l.in illa,de ver.ob. Sed de materia vide in remissionib.alle.per Lud.Ro.ibi & Arch.& etiam doc.in c.ordinarij,ver.quod si forte,de off.or.lib.6 quando clericus teneatur edere titulum sui beneficij, & vide etiam Arch.post gl.in c.contra morem,110.dist.& Fed.de Sen.cons.97.

e.q̃d hæc exceptio eſt perẽptoria,q̃a perimit,& excludit ius agẽ-
tis,quia ex hoc apparet,q̃d ius rei eſt æquale iuri actoris. Et iõ pu
to ꝙ poſſit opponi,ẽt poſt lit.cont. Quæro quid ſi titulus ſuper-
a uenit pendente iudicio,[a] an repellat agetem petitione hæredita-
tis.Ipſe determinat ꝙ non, ſm̃ Ric.Malum. Nam l; titulus ſuper-
ueniat,&ſic incipiat tit.poſſidere,tñ nõ tollitur titulus ꝑ hærede
quem primò hẽbat,vt l.3.§.ex plurib.de acq.poſ.Certè iſta rõ nõ
pl; mihi,l;.n.poſſideat pro hærede,& poſſideat alio ti.puto ꝙ ſuf-
ficiat ad excludendam petitionem hęr.per rõem q̃ dixi in l.hære-
ditatis.ſ.e.Iſta q.fuit diſputata Bononiæ ꝑ vnum doct. iuuenem,
& fuit determinatum ꝙ iſte titulus nõ excuſaret,q̃a in petitione
b hær.poſt ꝯtrouerſiam motam,res eſt effecta litigioſa.[b] & ſic nõ ẽ
alienabilis,vt ſ.e.l.3.& l.2.ĩ.de litig.& l.alienationes. ff.fa.erc.Iſta
ẽt nõ pl; mihi,ſi ab eo,q ꝯuenitur petitione hereditatis res euin-
citur ab alio.ipſe.n.liberat̃ in hoc iudicio, vt l.is à quo. ff.ð rei vẽ.
Item ſi ꝑdit poſſeſſionem abſq; ſui culpa,liberat̃ hoc iudicio,vt l.
6 ſi bonæfidei,§.j.de rei vend.Sed qñ † mihi poſſidenti ſuperuenit
nouus titulus,ego deſino poſſidere ex j.cauſa, & incipio poſſide-
re ex 2,quaſi mihi ipſi euicerim.vt l.fundo.ff ad l.fal.No.plenè in
d.l.3.§.ex plurib.ff.de acq.poſſ.ĝ vr̃,ꝙ debeat mihi prodeſſe titul⁹
nouus in petitione hæreditatis,tanquam re ab alio euicta,vel me
deſinente poſſidere,ſine culpa. Facit ad hoc l,ſi ſeruus.in pr.ð ꝯd.
7 fur.†Et iſtud ego puto cverum,qñ titulus mihi ſuperueniſſet ab
c eo, qui petitorem agentem petitione hæreditatis excluderet per
d dicta iura.Sed ſi ego acquirerem[d] mihi quendam titulum ab ali-
quo, qui nullum ius haberet, tunc procederet determinatio pri-
ma,per l.2.ſ.e.Facit l.ſumma ratione.in prin.ff.de pec.&c.

a ADD.¶Alex.Adde ꝙ no.Im.ꝑ illum tex.ĩ l.hr̃s qñq;,de ac.hær,& no.Bar.in l.j.
ff.de exce.& Bal.hic,& l.quoties,ĩ.ti.j.& vide per Mod.inſt.de act.§.ſic itaque,
b Ale.Iſta rõ ñ ẽ vera q̃a verũ eſt,q̃d res litigioſa alienari ñ pt,ſ; bñ pt ſibi poſsõ
ꝯfirmari ſm̃ Bal.no.in l.ꝑ diuerſas,ĩ.man.& ita ẽt voluit hic Bal.quẽ oĩno vid̃.
c Barb.Ego conſului Mutinæ pro hac diſt.Bal.vide quę dixi in illo conſ.meo 268.
d Pariſ. Vide Bar.in l.ſi rem & pretium,ff.de pet.hær.in l.hæreditatis,ſ.e.ad Bar.
Are.in l.is qui bonis,ff.de acq.hær.vbi etiam de dicto præcedenti.

LEX XII.

1 Petitio hæreditatis fuit introducta à ſenatorib.qui erant centum, & iudicium dicitur centumuirale.

2 Legatarij & creditores contra quem agant, quando eſt controuerſia de hære-ditate.3.

Cum hæreditatis. Qñ eſt ꝯtrouerſia de hæreditate legatarij pñt agere ꝯ hr̃dem ſcri-
ptum ꝑſtita cautione. creditores pñt agere ꝯ petitorem,vel poſ-
ſeſſorem.libertatis pñt peti poſt annum, & hæc eſt actio bonæfi-
1 dei,h.d. Ad euidentiam ſcias,†ꝙ hr̃ditatis petitio fuit introducta
à ſenatorib.q erãt centum nu.iõ dr̃ centumuirale iudicium.item
ſcias ꝙ hæc actio erat de iure antiquo tãtæ authoritatis,ꝙ donec
ipſa ſperabatur moueri, nõ poterat moueri aliqua qõ particula-
ris, per quam poſſet fieri aliquale præiudicium petitioni hæredi-
a tatis,vt l.ſi quis libertatem,ff.e.Op.ff.de exce.l.ſi poſt litem.[a] Sol.
vt ibi plene dixi.Op.de l.non diſtinguemus.§.ſi is.ff.de arb.ſo.Qñ
petitor,vel poſſeſſor inuicem volunt aliq̃d particulare iudicium
intentare,nihil eſt mutatum,vt l.ꝯria.Item qñ petitor,vel poſſeſ-
ſor,vellet aliq̃d ꝯ alium agere,nihil ẽ mutatũ ꝑ hãc l.vt l.ſi bonæ
fidei. ff.e.& ibi no.in l.ſi poſt litẽ. ff.de exc.ſ; qñ alius vellet agere
ꝯ petitorem,vel poſſeſſorem,tũc ẽ mutatum ꝑ hãc l.vt diſtingua
tur inter legatarios,& creditores,& libertatũ donatores. Quæro
2 ĝ ꝯ†quem pñt agere legatarij?Reſp.ſiquidem legata ſunt relicta
in teſtõ,dẽnt agere ꝯ hr̃dem ſcriptum, vt hic,ĩ §.j.ſiue ſit petitor,
ſiue poſſ. Sed ſi nos diceremus legata eſſe relicta ab inteſtato, ita
ꝙ certum eſt legata deberi à quocunq; detinẽte, tũc poſſent age-
ꝯ petitorem,vel poſ.ſicut dicimus in creditorib,q̃a eadem eſt rõ,
ita ego intelligo. Sed eo caſu quo agitur ꝯ petitorem, ſi ipſe fecit
inuentarium,nõ puto q̃d ꝯ eum poſſit fieri executio donec hẽat
poſſeſſionem hæreditatis,vt l.ſcimus.§.& ſi ꝑfatam.ĩ.de iu.delib.
3 Item quæro,† ꝯ quem agent creditores? Reſp.ꝯ petitorem,vel
poſſeſ.ſiue petatur res,ſiue pecunia,ſm̃ gl.Cætera dic vt in gl.&c.

a ADD.¶Pariſ.Vide de materia late per Soc.in l.ſi poſt,ff.de excep. & ꝙ ille,qui
repellitur exceptione non faciat præiudicium petitioni hære.vide Soc.in l.2.ff.
de excep.rei iud.& ibi etiam an talis exceptio ſit peremptoria.

¶De rei vendicatione. Rub.

Continua vt in gl.

LEX I.

1 Bonafides,quo tempore requiratur ad hoc,vt quis faciat fructus ſuos.

Etiam per alienum. Per ſeruum bõa fid̃ poſſeſſum quis q̃rit
ex re, vel opera ſerui:malæ fidei verò poſſeſſori nihil
1 quærit̃.H.d.Dr̃ hic bonafide. Quæro,† q̃ tpe dẽat eſſe
bonæ fidei.Dicit gl.ſufficit,q̃d ſit bonæ fidei ab initio in ſeruo.in
libero homine inſpicitur bona fides quol; momento, vt l.qui bo
na,in pr.de acq.re.dom.iſta non eſt vera,quia ibi loquitur,tam in
homine libero bona fide poſſeſſo, quàm de ſeruo alieno. Dic er-
go ꝙ ille, qui eſt bonæfidei ab initio , ſemper facit fructus ſuos,
vt l.qui ſcit.§.ſi.de vſur.Tamen ex eo tempore,quo cæpit eſſe ma
lęfidei,tenetur eos reſtituere,vt no.in d,l.qui bonafid.in pr.de ac.
rer.dom.Sic debes intelligere d.l.qui bona fide.in princ.

LEX II.

a Si inferiorem. Aedificium cedit ſolo.[a] Opp.inſt.de rer.
diu.§.cum in ſuo.ſol.Intellige,ꝙ qui ma
lafide ædificat de propria mã, vr̃ habere animum donandi in du
bio,hic loquitur quando ædificabat de aliena materia.

a ADD.¶Ale,Vide omnino q̃ ſcripſi in l.j.§.nunciatio,el 2.ff.de ope.no.nunc.vbi
plures limitationes ad regulam hic poſitam,& dicit Bal.hic, ꝙ talis ædificans
dicitur omnia poſſidere,& vide ĩ.eo.l.mater,& no.in l.domos de leg.j.

LEX III.

1 Res alienata in præiudicium vendentis,non domini,vendi poteſt.

2 Dominus rei venditæ per alium,quando teneatur pretium reſtituere.

3 Non geſtum nomine meo,quando poſſum habere ratum.

4 Actio neg.geſtorum quando competat mihi ad pretium rei meæ,per alium,non tamen meo nomine venditæ.

5 Actio neg.geſt.datur mihi cõtra te ex ipſo geſtu quando geſſi negotium tuum.

6 Si venditur res mea per alium paruo pretio,an iuſtum pretium repetam,an ve-ro pretium acceptum.

7 Res mea ſi non meo noĩe fuit vendita,ſi poſtea pluries fuit vendita,vltimo vſu capta,& ego ratum habui,ago contra primum venditorem,non contra alios.

8 Rem emptam ex pecunia mea,quando petere poſſum,remiſſiue.

9 Rem emptam ex pecunia mea,quando petere poſſum.

10 Vendens rem alienam,quando dicatur vendere ſuo nomine.

11 Vendens rem alienam vt alienam,dicitur alieno nomine vendere.

12 Creditor re perempta,vel preſcripta,q̃do agere poſſit ad pretium in ſubſidium.

13 Actionẽ perſonalem hẽns ad rẽ,q̃do agat ad pretium ĩ ſubſidium re perempta.

14 Qui pt̃ rem à primo poſſeſſore auocare re perẽpta,q̃do poſſit ad pretium agere.

a Mater tua. Rem meam nõ meo noĩe venditam vẽdica-
re poſſum, & poſſum ratum hr̃e[a] quo ad per-
dendum dñium rei meæ,& quo ad parandum actionem ne.geſt.
in ſubſidium.H.d.Not.hũiſtis in ſummario.Op.ff.de ꝯh.emp.l.rẽ
alienam.Sol. Rẽ alienam qs pt̃ vẽdere in ꝑiudicium ſui vẽdentis,
1 non in ꝑiudiciũ dñi,vt hic,q̃d plenè dixi in l.cũ vir.ff.de vſuc.Op.
2 hic dr̃ q̃d petitor non d; reſtituere pretium,ꝯ ff.e.l.emptor,†Sol.
Ibi ꝯuerſum fuerat in vtilitatem eius,cuius erat res. De hoc vidi-
3 ſtis plenè in l.3.ſ.q̃d me.cau.vbi gl.tãgit.†Op.ad ſi.q̃d meo noĩe
nõ eſt geſtum,ratũ hr̃e nõ poſſum,vt l.ſi pupilli. §.ſ; & ſi ego.ff.ð
ne ge.ſed hæc vendõ non fuit facta meo noĩe,ĝ ratihabitio nihil
operat̃. H⁹ timore ſunt hic opi.q̃dam intelligunt hanc l.ꝙ ratiha-
bitio preiudicet mihi q̃tum ad perdendum dñium rei meæ,vt l.ſi
fundus.cir.pr.ff.de pig.ſed nõ q̃tum ad hoc, vt poſſet peti ꝑtium,
niſi re perempta,vel ꝑſcripta,tunc in ſubſidium dat̃ actio ne.geſt.
vt hic,& l.2.de re.ali.nõ ali.Ita intelligebat Bul.Mar.vero indiſtin
ctè cõcedebat poſſe me hr̃e ratum,quo ad petendum pretium,ẽt
rẽ nõ perempta,vel ꝑſcripta.l.1.ĩ.de his q̃ à nõ do.ma. Sed gl.nr̃æ
reſp.ꝙ ibi eſt ſpãle fauore libertatis.Gl.nr̃æ diſtinxerunt aľr,& ſic,
Aut qs ratam habuit vendõnem,errans in facto,q̃a credebat ſuo
noĩe eſſe geſtum,cum nõ eſſet,& tunc ſibi nõ præiudicat.Aut ha-
buit ratum errans in iure,& tunc idem, q̃a mihi nõ præiudicat,vt
l.ſi cum te.de pac.Aut nõ errabat,nec in iure,nec in facto,& tunc
eſt vera diſt.Bul.q̃a demum re perempta, vel ꝑſcripta poſſum hr̃e
ratum in ſubſidium.Ita t; Gl.hic, & in l ſi pupilli.§.ſed ſi ego ð ne.
ge.& l.ſi cum ſeruum.ff.ſi cer.pe.& Dy.in c.ratum,de re.iur.lib.6.
4 & ita tũt cõiter omnes doc.Ego†ſolitus ſum ꝯcordare opi.iſtas,
& hic aduerte,q̃a eſt multum ſubtile, & not. Si tu q̃ris,vtrum qs
poſſit agere ad ꝑtium actione ne.geſt.quæ oritur ex vendõe,quę
primo facta eſt,negotium trahitur ad me ratihabitione,tunc pro
cedit opi.Gl.noſtræ, & Dy.nam ratihabitio nõ pt̃ trahere ad me
negotium nõ meo noĩe geſtum , niſi in ſubſidium re perempta,
vel ꝑſcripta, vt in ꝑdictis Gl. Si vero velles agere actione ne.geſt.
quæ oritur ex hoc negotio nouiter geſto.ſ.q̃d ratum habui, & ꝑ
hoc dñium rei meæ ad emptorem tranſtuli, tunc ĝ poſſum hr̃e a-
b ctionem ne.ge.[b] hic eſt caſus in gl.noſtra.probo ſic.Sicut†ſi ego
5 gero negotium tuum, ipſo geſtu datur mihi ꝯ te actio ne.geſt.l;
ratum non habeas, vt l.quæ vtiľr.in ſi.de ne.geſt.no.in l.ſi pupilli.
§.item queritur,in ſi.ma.Gl.e.ti. Mõ tu,qui vendidiſti rem meam
emptori tuo nomine,ei teneris de euictione.Si igitur ego ratum
habendo transfero in emptorem dñium, gero negotium tuum
ipſo geſtu:merito ex hoc ꝯtu,vel actu,quia dominium trãsfero,
orit̃ mihi ꝯ te actio ne.geſt.& hoc caſu loq̃tur opi.Mar.Sil.& pro
bat hoc tex.iſte expreſsè. Dicit ẽt ꝙ ſiue qs perdat dñium ratiha-
bitio

a ADD.¶Alex.Et quod poſſit ratificare,ne ius ſuum perdat,Bal.in l.vendicatio-
ne,C.pro empt.all.l.ſicut,§.venditionis,quib.mo.pig.vel hyp.ſol.Vide quæ di-
xi poſt Bar.in l.ſi pupil.§.ſed ſi ego,de neg.geſt.
b Ale.Adde Im.qui vr̃ tenere contra Bar.hic,&in d.l.ſi cum ſeruum,ſi cer.pe.hoc
tenet ipſe in l.ſi fundum per fideicommiſſum,de leg.j.in pr.& Bal.hic,& ibi,tu
vide quod no.in l.quamuis,ſi cert.pet.& not. Bal.in l.j.ĩ.de reb.ecc.non alie.&
ẽt an iſta lex habeat locum quando venditor habet hæreditatem titu.oneroſo.

bitione,siue perdat alio modo. actionem ne.gest. habet. De hoc
tetigi vobis in l.si fundum per fideicōmissum.in pr.de le.j.qđ tene
menti.Quærit gl.qd si tm̄ p̄tium petij,qñ nō erat meo noīe gestū,
6 an mihi p̄iudicet?Gl.dicit,ꝙ nō,vt habes in ea,& bñ.†Itē q̃rit gl.
qd si vēdidisti paruo p̄tio,an repetā p̄tium iustū, an pretium acce
ptū?Gl.distinguit. Aut erat malæfidei possessor, aut bonæfidei, vt
l.si possessor.§.fi.ff.de pet.hær.& ita transeunt hic doc.Iac.But.nō
tenebat istam gl.dicebat.n.ꝙd.l.si possessor,loquitur in petitione
a hæreditatis,quæ cū sit vl'is,in ea succedit pretiū loco rei,ᵃvt l.si &
rē,& p̄tium.& ibi no.ff.de pet.hæ.sed hic agiť actione neg.gest.vñ
cū habeať rata vēditio,nō p̄t venire nisi p̄tium acceptū.Ego dice
rē sic,aut intelligis de act.ne.gest.q̃ oritur ex primo negotio gest.
s.ex vendōne,& verū dicit d.Iac.But. Aut q̃ris de actione neg.gest.
quæ oritur ex eo ꝙ iste ratū habuit,& dñium trāstulit,tūc poterit
peti p̄tium iustum,quatenus ille ratum habēdo illū vēditorē libe
7 rauit,vt d.l.quæ vtiliter.in fi.†Itē quærit gl.qd si meo noīe vēdi-
disti,deinde p plures manus ambulauit,vltimò est vsucapta,vel p̄
scripta,& ego ratā habeo,vtrum repetā à primo vēditore, vel ab
vltimo,vel ab oīb.Gl. rñdet ꝙ solū à primo, qa ille hēt p̄tiū ex cā
lucratiua.Alij verò,q emerūt,quātum ipsi vēdiderūt,tm̄ sibi con
8 stiterat,& iō nihil vidētur hr̄e,& in hoc stāt oēs doct.Itē q̃rit gl.†
qd si primus vēdidit rē meā,ille emptor alteri donauit,ille donata
rius vltimo vēdidit,res vsucapta,vel p̄scripta est, ꝯ quē agatur?q-
dā dñt,ꝯ primū,qdā ꝯ vltimū,qdā ꝯ vtrūq;.Tu vero dicas, siq dē
loquaris de act.ne.gest.q̃ oritur ex primo ne.gesto,pp ratihabitio
nē,ꝓcedat opi.istius gl.vt possit agi ꝯ vtrūq;, q h; cām lucratiuā.
Si verò intelligis ꝙ actio ne.gest.oritur ex vltimo ne.gesto,qa ra
tū habēdo trāstulit dñiū,tūc tm̄ ab vltimo vēdēte poterit repete-
re,qa illi vltimo tm̄ ꝓfuit,& illū vltimū liberauit.Et idē dicēdum
est in vlt.q.gl.Venio ad quasdā qq.extra gl.Primò formo vnā q.q̃
formāt doc.Hic loqť in eo q vēdidit rē meā suo noīe. Quæro qd
9 econuerso?†Pōe ꝙ aliqs ex pecunia mea *b* emit rē suo noīe,vtrū
b illā emptionē possū hr̄e ratā in subsidiū,& possū rē petere?Istā q.
tāgit gl.ff.de iu.do.l.Proculus,& hic p doc.extra gl.Quæro,dr̄ hic
10 ꝙ si aliqs vēdidit rē alienā suo noīe,†qūo cognoscā,vtrū vēdidit
suo noīe,vel alieno?Resp.Aut in vēdōe exprimitur suo noīe, aut
alieno,& stamus certo.Aut nō exprimitur,tūc rl'r est dicēdum,ꝙ
11 ꝓprio noīe videatur vēdere,vt l.& magis.ff.de sol.Tñ†intelligo
c aliēo noīe ᶜrē vēditā sp,qñ qs vēdidit eā,vt alienā,qa vr̄ eā alieno
noīe vēdere.Hic est casus,& s̃.de ne.ge.l.ab vno.& fa.er.l.in fami
liæ.Sed si eam vēdidit,vt ꝓpriam,ꝓcederent ea,quæ s̃.dicta sunt,
12†Quæro,qd in creditore,vtrum re perempta,vel præscripta pos-
sit in subsidium agere ad pretium?Hoc gl.tangit ff.de dist.pi.l.j.in
gl.ma.Dixi tibi hoc anno in l.scim⁹.§.si vero hæredes. j̃.de iu.del.
13 vbi tex.& gl.tāgit.dic vt ibi.† Quæro,qd de eo,cui debetur res a-
ctione personali?Dic vt l.venditor ex hæreditate.§ j.ff.de hæ.ven.
14†Quæro,qd in eo,q rem poterat auocare à primo possessore per
Publicianā,vtrū re pēpta possit peteř p̄tiū?dubito,iō cogitabitis.

a ADD.¶Paris.De materia,& quid de hypothecaria,vide in l.si rem & pretium,
& quod ibi scripsi.ff.de pe.hæ.
b Ale.Quid si de mea pecunia emisti,an possim ratificare,& repetere rem,vide j̃.
e.l.si vt proponis,per bal.hic,& per Ray.j̃.e.l.si in area,& omnino vide bar.in l.
pe.j̃.de ser.pig.da.ma.vbi quid de pecunia vsuraria.
c Quid si aliquis vendidit rem meam,vide quæ scripsi in l.j.§.nunciatio.de oper.
no.nun.& vide Dec.cons.281.

LEX IIII.

Aduersus. Ab eo,qui emit à malæfidei possessore,potest res vendicari,nisi præscripserit.H.d.

LEX V.

1 *Malæfidei possessor,an teneatur ad fructus,quos ipse percipere potuit, vel quos petitor percepisset.*

a Domum. Malæfid.possessor tenetur de fructib.ᵃꝑceptis,
& ꝑcipiendis,& expēsas necessarias officio iud.
recuperat,vtiles detrahit. H d. Ad 1.dr̄ hic,qđ tenetur malæfidei
pos.de fructib.quos ꝑcepit, vel ꝑcipere potuit ipse malæfid.poss.
1 ꝯ,†qđ imo tenetur de his,quos ꝑcipere poterat ipse petitor, vt l.
si nauis.in fi.ff.e.no.in l.& ex diuerso ĩ gl.ma.Gl.nec ibi,nec alibi,
me sciēte signat,neq; soluit istud ꝯrium.Petr.dicit ꝙ d; distingui.
Nā malæfid.pos.ante morā tenetur de fructib.ꝑceptis,& quos ꝑ-
cipere poterat ipse:post moram tenetur de his quos percipere po
terat ipse petitor.Istud non placet mihi:nam ille,qui iniuria occu
pauit,vt hic dr̄,sp est in mora,vt vidistis s̃.quod me.cau.l.j.Præter
ea,contra hanc dist.vr̄ tex.s̃.ti.j.l.j.in fi. Nec possumus distingue-
b re,aliud in domo,aliud in aliis reb.ᵇquia hoc esset contra tex.in l.
apud Iulianum.§.j.de le.j Dico ergo br̄ quod si aliquis vult se re-
ferre ad illud,quod percipi posset singulariter,d; referri ad perso-
c nam petitoris, ᶜ vt d.l.si nauis. in fi. Si.n.persona ᵈ possessoris po-
d tuisset plus percipere propter singularitatem suæ personæ,tūc ad
istud ñ tenetur restituendū,qa illud ꝑcepisset ex sua negociatione
magis q̃ ex re possessa,vt l.3.§.i.ff.ad l.fal.Sed si aliqs vult se refer-
re ad illud,qđ ꝑcipi cōiter potuisset,tūc siue p petitorē,siue q̃tum
percipi potuisset p possessorē idē est dicere:qa te referres ad illud
quod cōiter,& cōi æstimatione p̄t percipi.ar.ad hoc quod no.l.2.
j̃. de resc.ven. Vltimò est videndum, quo iure consequantur ex
pensæ factæ in re.Gl.ponunt in l.in fundo.ff.e.dic vt ibi.

a ADD.¶Paris.Vide quæ scripsi in l.ex diuerso,circa fi.ff.de rei ven.vide Are.in l.
cum seruus,§.j.ff.de leg.j.
b Ale. In materia istarum opp.vide Pau.de cast.cons.17.quod inc.in Christi nomi
ne amen,in causa quæ vertitur.
c Ale. In hac materia vide bar.melius in repe.l.fructus,ff.eo.& in l.2.de fru.& lit.
exp.& bar.in l.apud Iul.§.fundus,de le.j. & ibi videtur voluisse idem, licèt sua
dist.sit maxima restrictio ad hanc l.fin I.n.ibi,vide bal.hic & Ang.in d.l.fructus,
Cy.cōtra bar.in l.incertum,q.j.j̃.e.& vide bart.in l.& ex diuerso,in pr.ff.de rei
ven.per Ang.in l.fructus,la j.& contra l.si nauis,eo.ti.vide bal.in d.l.2.de fru.&
lit.exp.hanc l.limita non habere locum in dote,l.si cum dotem, §.fi.sol.mat.Vel
dic hanc l.non procedere in iudiciis vniuersalib.l.imperator.§.fin.cum l.seq.&
quod ibi bar.de leg.2.ibid.& magis cōis opi.videtur esse cum bar.hic cum quo
concor.Gul.de Cu.& bal.hic,& Im.Ray.& Pau.de cast.in d.l.fructus, quam o-
pi.tamen limita primo, vt procedat in illo possessore, qui nullam habet iustam
causam à domino inducente : secus si causam haberet , vt est creditor habens
fundū pignoratum à dño,quia dño tenebitur de fructib. quos ipse debitor per
cipere potuisset.Tex.est menti tenendus in l.2.C.de pig.act.quod repugnat no.
bal. Secundo limita procedere in vero malæfidei possessore, secus in ficto, cu-
ius malafides inducta esset ficte post lit.cont.contra eum factam.Nam talis te-
netur tm̄ de fructib.quos ipse reus percipere potuisset,tex.est non violando li-
teram,C.de fru.& lit.exp.l.2.secundum bar.ibi,licèt gl.ibi aliter intelligat.
d Pom.Vide Ale.vbi appellat istam communem in l.apud Iulia.in pr.ff.de leg.j.&
Rom.cons.255.& Are,cons.47.

LEX VI.

Si ex ea. Res empta ex pecunia mea,ñ ē mea,& iō à me vēdicari ñ p̄t.h.d.ꝯ hoc op.j̃.e.l.si vt ꝓpōis.so.vt ibi,&c.

LEX VII.

a Partum. Eius est partus,cuius est mater.ᵃH.d.Et hoc est verum quo ad dominium:secus quo ad honores & munera.vt l.nullus.j̃.de decu.

a ADD.¶Ale.Probatur in l.fi.§.idem respondit mulierem,ad munic.

LEX VIII.

1 *Res empta ex pecunia priuilegiatorum potest ab his vendicari.*
2 *Minor quando vendicet rem emptam ex eius pecunia.*
3 *Ecclesia vendicare potest rem emptam ex eius pecunia.*
4 *Vxor quando potest vendicare rem emptam à marito ex pecunia ipsius vxoris.*

Si vt proponis. Res empta ex pecunia militis, p̄t spāli
a fauore ᵃ à milite vēdicari:p̄t ēt agi act.
ne.gest.vel mandati,si intercesserit.H.d. Op.de l.si ex ea pecunia.
s̃.e.Dixit gl.hic est spāle in milite,sicut in minore,& in ecclesia &
1 in vxore & viro.Dicit gl.q̃ vide,& no.Certè†in milite,hoc est ve
rū simpl'r,qa res empta ex pecunia sua p̄t vēdicari ab eo.In mino-
2 re†ñ est verū simpl'r,ᵇs; est distinguendū,an fuerit empta à tuto-
b re,ᶜ vel cur.& ꝓcedit gl.aut fuit empta ab extraneo,& tūc demū
c in subsidiū p̄t res vēdicari.Probatur in l.filię.ff.de so.& ibi tāgitur
3 p gl.clarius p Iac.de Are.in l.2.qñ ex fac.tu.† Itē eo.mō intelligo
d qđ dr̄ de ecclesiaᵈ ad similitudinē minoris,ar.l.orphanotrophos.
4 in pr.de epi.& cle.illud verò†qđ dr̄ in vxore & viro nō est verūᵉ
e simpl'r,sed demū in subsidium.ita loqtur l.ex pecunia.j̃.de iur.do.

a ADD. ¶Ale. Vide gl.in l.vxor marito,de do.inter vi.& vx.in gl.j.& gl.fi.& ibi
bar.& bal.in l.si patruus,j̃.com.ver.iud.
b Paris. Vide Rom.cons.413.ad fi.Pau.cons.395.Quòd autem idem sit in ecclesia,
vide Barb.in c.inquirendum,de pecu.cle.vbi ponit incidenter de aliis.
c Ale. Adde ꝙ hoc priuilegium habet etiam pecunia data filio in peculium,quia
est vniuersale,secundum bal.in l.filium,j̃.fam.ercis.& adde bal.omnino in l.j.si
quis alt.vel sibi,per bal.in d.l.pen.j̃.de ser.pig.da.
d Ale. Vide omnino bar.in l.si vrbana,in fi.de cond.ind.secus si res fuerit empta
de pecunia mutuata per ecclesiam,secundum bal.in l.fi.C.de fideic.
e Vide no.gl.in l.si filij tui,in fi.prin.gl.j̃.de do.inter vi.& vxo.
Et ad bar.hic,adde tu Iac.Alua.in c.j.§.& quia vidimus, de his qui feu.da.pos.
hoc idem tenet arg.l.proculus,ff.de iur.do.

LEX IX.

1 *Vxor quando possit vendicare rem dotalem.*
2 *Maritus est dominus rei dotalis.*

a Doce ancillam. Vxor non p̄t vēdicare rem dotalem.
H.d.Op.de iur.do.l.vbi. Sol. Hoc est
1 verum,† nisi marito vergēte ad inopiam,vt l.ꝯria.Alij dñt,quod
b ibi agitur hypothecaria:non aūt in rem.*b* ita loqtur hic,& ista est
2 etiam satis bona.Item ex hac l.no.casum†quod maritus est domi
nus rei dotalis,de quo vidistis plenè in l.in reb.j̃.de iur.dot.&c.

a ADD.¶Ale.Vide bar.& bal.in l.j.j̃.de ser.pig.da.ma.
b Vide bar.latius aliter,in l.si constante,in 1.q.4.q.prin.hic alleg.

LEX X.

a Cum super. ᵃDominium potest probari per testes,vel instrumenta,vel aliis probationib.H.d.

a ADD.¶Ale.Vide Pau.de cast.cons.362.

LEX XI.

Si quis sciens. Quicqd plantatur, seritur,vel ædificatur, omne solo cedit radices si tamen egit &c.

LEX

LEX XII.

1 *Dominium rei venditæ quando transfertur per traditionem.*
2 *Fides de pretio quando dicatur haberi.*
3 *Fides de pretio, an possit haberi per procuratorem.*

Inciuile. In ꝯtib. nominatis non est locus condictioni ob causam ꝯ eum qui ꝯtum ex parte sua nõ implet, sed ad ea quæ in contractum deueniunt, est agendum. H.d. hæc
1 bona l. Op. †rei venditæ non transfertur dominium per traditionem, nisi pretio soluto, vt l. quod vendidi. ff. de contrah. emp. inst. de rer. diu. §. venditæ. Sol. Intellige, hic fuit habita fides de pretio,
2 vt d. §. venditæ. Qualiter † autem dicatur haberi fides de pretio,
3 tangitur per gl. in l. procur. in fi. de trib. & d. §. venditæ. †Item an
a per procuratorem possit haberi fides de pretio, tangit Cy. [a] hic. ego plenè dixi in l. à diuo Pio. §. sed si emptor. ff. de re iud. vbi gl. tangit, & in l. si procurator. de iure fisc.

a ADD. ¶Alex. Vide Ang. cons. 44.

LEX XIII.

a Ordinarii. [a]Ista l. tractat materiam l. incerti. ꝟ. de interd. vt ibi dixi, & gl. ponit. breuiter dicit. Possessorium retinendæ debet prius examinari. deinde ad petitorium perueniri. h.d. ista l. in summario.

a ADD. ¶Paris. De ista mã ꝑparatorij, vide Dec. in rub. extra de iud. vide circo, an ille, q est iudex ꝑparatorij, dẽat esse iudex præparati, Cur. & Mod. in rub. C. de eden. Ias. & alex. in l. quoties, C. de iud. vbi limitat dictũ bal. qđ refert in d. rub. de eden. adde ẽt in mã Pau. de cast. cons. 71. inc. visis & cõsideratis. Vide qđ đr Rom. sing. 153. inc. Floren. vide Ale. cons. 430. Vide tex. loquentem de dote in c. đ prudẽtia, de do. inter vir. & vx. itẽ adde circa mãm ꝑparatorij, qđ q cqd omittatr circa mãm ꝑparatorij, non hz vitiare suum iudicium, vide Ale. cons. 37. vo. 2. Et adde ẽt ꝙ ea, q̃ ꝓcedunt litis cont. đnr ꝓludia, & ꝑparatoria iudicij, bal. in l. j. §. similique mõ, C. de lat. lib. tol. Cur. in rub. C. de eden. iõ talia ꝑparatoria ꝓcedentia litis cont. non đnr ꝓprie de actis, bal. vbi s. & in aut. clericus, C. de epis. & cl. itẽ illud qđ đr, qñ iudex ꝑparatorij, puta habilitatia iuro sit iudex ꝓtantis, limita vt p Pau. de ca. seq̃ Bolog. in addi. ad cons. 48. Io. de ana. Ias. in l. quoties, no. 2. C. de iud. Fel. in c. j. in 3. char. fall. 6. ext. de iureiu. & in c. 2. ext. de spon. Ale. cons. 63. vol. 3. Seqtur Ias. in l. nam & postea, §. si minor, ff. de iureiu. Fel. in c. cum sit generale, de foro comp. in contrarium, vide Dec. in rub. extra de re iu.

LEX XIIII.

a Cum à matre. [a]Pro ea parte, qua quis succedit defuncto, ꝓ ea ipsius repræsentat personam,
b & eatenus ꝯ eius factum venire non potest. [b] H.d. hæc bona lex.
c Gl. quærit hic, [c] quid in patre alienante rem filij? Resp. Aut filius fuit hęres patris & idem quod in matre: aut filius non erat hæres patris, tunc sine dubio potest vendicare, vt l. 1. ꝟ. de bo. ma. Quæro quid si filius fuit tantum institutus in bonorum subsidio. Gl. hic tangit plenius, & melius dicit de iur. del. l. scimus. §. in computatione, vbi Gl. videtur dicere contra. & dic vt ibi dixi, &c.

a ADD. ¶Paris. Vide Soc. in l. fr̃ à fr̃e, no. 12. ff. de cond. ind. eundem in l. j. §. fi. ff. de ver. obl. Quo mõ ãt teneatur hr̃s implere totum factum defuncti, vide bar. in l. Lucius, ff. sol. mat. Et ibi Alex. ad Regulam huius l. ꝙ hæres non possit venire ꝯ factum defuncti, limita & declara, vt per Are. cons. 123. in j. dub. Vide super hac l. Rom. in consi. 17. quod incipit in Christi nomine amen. in causa quæ vertitur, &c. & cum hac lege concordat l. vnum ex familia, §. sed si vno, de le. 1.

b Ale. Qualiter ista l. sit intelligenda, vide gl. & bal. in §. Lucius, sol. ma. & no. bar. in l. cum mulier, sol. mat. & in l. 2. ꝟ. si quid in frau. cred.

c Pom. Vide Ale. cons. 3. vo. 3 & 10. & 18. dub. 2. vo. 5. vbi loqtur in pr̃e alienante feudum in casu ꝑmisso, &c, & 21 dub. vbi declarat, vo. 5. ver. & p ꝑdicta, & Fel. Rub. de spon. & Aluar. in ti. si de feudo sit cont. §. si fasta, & Ale. consi. 139. vo. 2. & 124. vo. 5. vide ẽt exemplũ per Ale. cons. 29. vo. 5. Pau. de cast. cons. 247. Fulg. 67. Ro. 18. & Cuma. 33. text. & ibi Ias. in pr. in aut. vnde & si parens, C. de inoff. test. & vide Old. consi. 94. & Are. 73. & Alex. 87. vol. 3. & 26. vol. 5.

LEX XV.

a Quoties. [a] Ille est potior ĩ dominio, cui pri⁹ res traditur, licèt alius in ti. præuenerit. hoc intendit ista l. br̃.

a ADD. ¶Ale. Adde quod dixit Host. post In. in c. continebat, de his quæ fi. à præl. sine cons. cap. per illum tex. ꝙ ista lex nunc non habet locum in personis ecclesiasticis vendentib. quia tunc semper erit potior primus emptor, lz secundo res fuerit tradita, & non primo, quia tales personæ non deberent adhibere fraudẽ in suis contractib. c. per tuas, de don. sed laici se quasi naturalr̃ adinuicem decipiunt, l. in causæ, la 2. de mino. item, quia consensus spiritualis est fortior quam carnalis, ideo difficilius rumpitur, c. 2. de transl. præl. sed abb. Sic. in d. c. continebatur, refert quod istud singulare dictum communiter non tenetur à Mod. qa ista lex non reperitur correcta per canones, ideo non dz corrigi per gl. magis, sed refert abb. singlr̃ posse illud dictum subdistingui, in concessione rerum spiritualium, in quib. ex sola concessione transfertur ius in re, vt in text. no. in c. si tibi, de præb. in 6. facit c. fi. de spon. duo. & quod no. communiter, in c. inter cætera, de pręb. item fm eum posset saluari, qñ ecclesia vendit ecclesię, vt ex sola conuentione sit translatum dñium in ecclesiam, ar. l. fi. C. de sacro. ec. illa tñ lex non loquitur qñ ecclesia ꝯxit cum ecclesia, & vr̃ disputandum esse, an priuilegium illius constõnis competat ecclesiæ contra ecclesiam. Et satis æquum esse tenere ꝙ sic, & faciunt no. per bar. in aut. quas actiones, C. de sacros. ecc. vbi disputat, an priuilegium, &c. adde quæ dixi post bart. in l. siue autem, §. j. de pub. & dictam opi. Host. & In. sequitur Lud. Ro. in aut. simili, ad fi. ad l. Fal. in 22. fallen. ar. c. cum autem, de iure pa. Et in hac mã qs sit potior, ẽt si interuenit iur̃n, & quid si vni vendidi, alteri promisi vendere, In. in c. cum contingat, de iureiu. & illud dictum Host. in d. c. continebatur, tenent scribentes in cle. cum illusio, de renun. vt habeo relatum per Mod. in c. suam, de poe. adde ꝙ dictum In. sequitur Rom. cons. 299. vbi illud extendit ad principem.

Paris. Ista lex non vr̃ procedere in contractu facto à principe, quia si primo vni concedat, & ꝙ transeat in ipsum dominium, si alij postea concedat vel donet secundus erit potior, etiam si primo fuisset tradita, sed dz prius agere ꝯ principem, iuxta l. bene à Zenone, C. de quadr. præs. vide Com. cons. 161. inc. Duchissa Mediolani, circa fi. Et rõ esse vr̃, quia etiam si venderet princeps rem in totum alienam, vt ab alio possessam, ille qui secundo loco habet titulum, & ab eo vr̃ esse tutus, debet prius agere ꝯ fiscum d. l. bene à Zenone. De pœna aũt alienantis duob. vide bart. & quod ibi habes in l. si duob. ff. de fals. item qd si qs primo donauit, & donõ sit nulla, quis præferatur, & quædam alia, vide per Com. cõsi. 273. inc. Saluarinus. item istam l. repetit Ias. & Curt. quos vide. item limita istam regulam non procedere in vasallo vendente rem suam duob. vide Cæp. cautela 143. Quid ãt si quis vendat rem incertam, vel pro indiuiso, vel ad mensuram, & nondum sit mensurata, & appositum sit constitutum, an primus præferatur secundo, vide omnino bar. consi. 47. item ꝙ ista l. non procedat in feudis, vide Ro. cons. 7. Item ꝙ procedat ista l. non solum si vendens à principio sit dñs, sed etiam si postea superueniat dominium, vide Ro. cons. 270. item ꝙ procedat ista lex ẽt si primus ꝯctus sit firmatus iur̃o, vide Pau. de cast. cons. 56. & Mod. hic. an autem venditor, cui res nõdum est tradita, possit se opponere ꝓ interesse suo, ne alius mittatur in possessionem eius rei, vide bal. in c. j. in pr. quid sit inuestit. Quid autem si vasalius primo vendidit cum consensu dñi, postea vendat secundo ẽt cum consensu dñi, vide bal. in c. si facta, si de feud. fue. cont. Quid autem si procurator alicuius vendidisset, & constituisset se in dñm possidere nomine emptoris, postea dñs vendidisset & tradidisset, vide Ang. cons. 551. inc. Sempronius olim Caij, & seq. vbi singulariter loquitur. Quid autem econtra si fuit fcã venditio procuratori alicuius, & dominus vendens constituisset versus procuratorem se tenere & possidere nomine eius, vide Ang. consil. 100. inc. quædam mulier, Mod. gl. Quid autem si nõ constet cui prius fuerit res tradita, vide Ro. sing. 382. inc. l. quoties, cum si. Mod. hic, quia ille qui probat se prius soluisse pretium, præsumitur ꝙ sibi fuerit primo tradita. Item inquantum Mod. hic limitant non procedere in personis ecclesiasticis vendentib. rem duob. vide etiam Ro. cons. 70. Ias. in l. fi. C. de sacros. eccl. vbi quædam alia ponit in materia. item procedat in locatione, ponit hic Iaso. in 13. limitat. Sed contrarium consuluit Alex. vt addidi ad eum in cons. 122. vol. 5. item ꝙ ille qui primo habuit titulum, præsumitur prius habuisse traditionem, vide Alex. cons. 92. vol. 5.

LEX XVI.

Si in area. Qđ in cõmuni ædificatur, commune efficitur, sed ædificãti bona fide expẽsę dẽnt restitui, h.d.

LEX XVII.

1 *Protestatio ementi rem meam quomodo fiat.*
2 *Denunciatio, quòd constituat quem in mala fide. 4. & 5.*
3 *Malæ fidei possessor constitutus per denunciationem quod teneatur tantum de fructibus perceptis.*

Si fundum. Denunciatio facta à domino ne quis emat, emptorem ꝯstituit malæ fidei possessorem. H.d. No. hanc l. de virtute huius denunciationis, quæ constituit
1 emptorem malæ fidei, †Item pondero verba h⁹ l. valde in mã protestõis, ꝙ non sufficit si protestetur, ꝙ non emat, sed d; dicere, qa
2 est mea, vt hic p; in tex. Ex hac l. hẽs duo. †Primò, ꝙ denunciatio
3 constituit aliquem malæ fidei possessorem. Secundò †ꝙ iste malę
a fidei possessor teneatur tm̃ de fructib. perceptis, [a] q.d. non de per-
b cipiendis. Et sic titulus excusat à percipiendis. [b] Et ita t; Gl. l; doct.
4 †Vltr. dicant ꝯ primum passum. Vtrum denunciatio constituat quem in mora. Cy. hic dicit, & ponit verba Dy. q̃ sunt in l. 1. & l. 3. ff. qđ fal. tu. aut. Et dic, vt hic plenè per eum. Ego ponam in meo
5 tract. de protestat. Itẽ no. †ꝙ denũciatio ꝯstituit quem malęfidei añ ꝯctum. postea vero non, no. per gl. in l. pe. ff. de vsuc. pro empt.

a ADD. ¶Ale. Et ita etiam tenet Pau. de cast. cons. 157. quod inc. in Christi nomine amen, q. ista vertitur, &c. allegat hunc tex. iuncta gl.

b Paris. In re minoris, vide Rom. sing. 550. inc. tu habes, cum sing 136. & in pupillo, vide Rom. consi. 454. ad fi.

LEX XIX.

Indicia. Dominium potest probari instrumentis, & aliis indiciis. H.d.

LEX XX.

Non seruum. Contra dominũ institui debet actio pro reb. quas detinet seruus, ñ ꝯ seruum. h.d.

LEX XXI.

A possidentibus. In actione in rem contra non restituentem iuratur in litem. H.d.

LEX XXII.

a Certum est. [a] Ista l. non posset esse magis breuis, q̃ est, & est magis repetibilis in materia fructuum, quam aliqua alia. Materiam istam ponit gl. in l. & ex diuerso. ff. e. Doct. recitant eam hic: ideo non recitaui eam.

a ADD. ¶Vide bart. in l. ex diuerso, ff. e & hanc l. secundo dicto limitauit bar. in l. in insulam, §. fructus ff. sol. mat. quam limitationem reprehendunt ibi Raph. & Pau. de cast. Sed in vno casu saluat ibi alex. & vide ad hanc l. aliqua per bart. in l. 3. §. ex contrario, de acqui. pos. & hanc l. limita in iudicio singulari, ꝙ fructus percepti, & consumpti à bonæ fidei possessore, veniunt restituendi, secus in iudicio vniuersali, non est ambiguum, & ibi Cy. & bald. fam. etc.

LEX XXIII.

Si mancipium. Qui repetit rem suam, non tenetur ad restituendum pretium ab alio perceptum. Hoc dicit.

LEX XXIIII.

Nullo iusto. Qui titulum iustum non habet, longo tempore non præscribit. H.d.

LEX XXV.

Solemnibus. Per solutionem pensionis non consequitur quis dominium. H.d.

LEX XXVI.

a **Moræ litis.** aPrescriptio longi tpis post litem contest. nõ currit. H.d. No. & tene menti hãc l. de qua facio & doceo practicam in l. Celsus. ff. de vsuc. Tu scis qđ articuli producunẽ post litem cõt. & testes ẽt examinanẽ. Facias ꝙ articulus tuus concludat, ꝙ tu possedisti x. annis, & vltra añ lit. cõt. Nam si probaretur possessio x. ann. post lit. conte. nihil probares. Et ad hoc no. hanc l. quæ melius dicit, quàm aliqua de mundo.

a ADD. ¶Pom. Dic ꝙ imo hodie de æquitate canonica post solam citationem, vide ad istam l. Fran. Crema. not. 101.

LEX XXVII.

Seruum. Ex solo titu. sine possessione non quæritur dominium. H.d.

LEX XXVIII.

1 *Opponi potest de iure tertij, quando est conclusiuum iuris agentis.*

a **Res alienas.** aNisi actor suam intentionem probet, reus possidens, l; ẽt iniustè, absoluiẽ. H.d. Ex hoc

1 habes † qđ hoc casu licet opponere de iure tertij hoc modo. Tu vendicas rem, quam ego possideo. ego possum dicere, nõ est tua,

b sed cuiusdam tertij. bRatio est, quia ius tertij c est exclusiuum iu-

c ris agentis. Vidistis in l. cum seruum quispiam. ĩ. de ser. fug.

a ADD. ¶Ale. Sing. est hæc l. secundum Bal. in l. 2. ĩ. qui, non obst. lon. tem. præscr. ver. no. de iure tertij potest opponi, per Bar. in l. 2. de excep. rei iud.

Pom. Limita istam l. fi. vt per Ale. in l. si ab hostibus, §. si alienata, in pr. ff. so. mat. & Alex. cons. j. vol. 5.

Pari. Quòd in dubio sit iudicandũ ꝓ possessore, vide Bar. in rep. rub. ĩ. q. admi.

b Pari. Ista tñ excep. non admittitur ꝯ agentem remedio retinendæ possessionis, vide Are. in l. si de eo. §. si ꝑpe, ff. de acq. hær. imò non admittiẽ talis exceptio ꝯ agentem petitorio, qñ est tale, in quo possit actor se fundare sup dñio, sufficit em ꝓbare possessionem, vt est in agẽte petitione hẽditatis. sup quo vide ꝙ no. Io. de Imo. in l. si duo patroni, in pr. ff. ad Treb. post Bar. ibi. Et ibi ẽt vide Ale. & Ang. in l. item videndum, §. nunc videamus, ff. de pet. hæ. vbi ẽt hẽs ad Bar. facit quod dicit Bart. in l. si quis conductionis, ĩ. loca. ꝙ agenti actione personali ex contractu locationis, vel simili, non potest opponi exceptio dominij alterius.

c Barb. Tu adde bar. in l. si alienando, sol. mat. Et circa istum tit. quando legatur vsusfructus omnium bonorum, vide Lud. Ro. cons. 304. & an medietas alterius vsusfructus accrescat alteri legatario.

¶De vsufructu, & habitatione, & ministerio seruorum. Rub.

1 *Vsufructuarius quomodo dicatur dominus.*
2 *Vsufructuario datur realis actio, vt confessoria & negatoria.*
3 *Seruitutes personales sunt quatuor.*
4 *Ministerium seruorum est seruitus personalis.*

Rubr. nr̃a continuaẽ ſm Gl. nr̃am sic. Dictum est ś. de dñio rerum corporalium, seqtur videre đ dñio rerum incorporalium, vt vsusfru. vsus, &c. Ista continuõ vr̃ posse impugnari. Et vr̃ ꝙ hic sit oppositio in obiecto. Nam vsusfructus est ius vtendi fruendi alienis reb. vt ff. e. ti. l. j. Sed Gl. ſm istam ꝯtinuõem vr̃ ꝯcludere, ꝙ vsufru-

a ctuarius sit dñs, a quare malè. Potes saluare Gl. ſm Gul. de Cu. &

1 dñe, ꝙ vsufructuarius † habito respectu ad ius, qđ h; in re, p̃t dici

2 dñs ipsius. ar. l. in vendõe. ff. de bo. aut. iu. poss. in pr. Nam † & vsufructuario daẽ realis actio, vt ꝯfessoria, & negatoria, q̃ dño danẽ, vt l. 2. in pr. ff. si ser. vẽ. & qđ ibi no. & in l. vti frui. §. j. ff. si vsusf. pe. Ad euidentiam totius mãæ, debetis scire qđ seruitutes quædam sunt reales, de quib. habetis. ĩ. ti. proxi. Quædam sunt personales,

3 † & istæ sunt quatuor, ſm Dy. s. vsusfructus, de quo principal'r tractat ti. nr̃, & cuius nãæ sit, habetis in l. vsufructu legato. in pr. ff. e. ti. Est & vsus, & cuius nãæ sit, habetis in l. plenũ, in pr. ff. de vsu, & hab. Et est habitatio: & cuius nãæ sit, habetis in l. pe. §. licèt tam augustus. ff. de vsu & habi. Et est ministerium seruorum, de quo fit mentio in rub. nostra, & cuius nãæ sit, habetis in l. 2. de ope. ser. &

4 in l. 2. de vsufr. le. l; † qdam dixerint ꝙ ministerium seruorum sit seruitus realis. Tñ tu dicas, ſm Dy. ꝙ seruitus personalis est. Nam morte serui extinguiẽ, secus in realib. quæ sunt perpetuæ & dẽntur à re rei, vt l. j. & qđ ibi no. ff. đ ser. ri. gñali, & l. q aliena. §. fi. ff. de ne. ge. & ibi bonus tex. Et hãc opi. firmat Dy. in §. æque. inst đ act.

a ADD. ¶Ale. Vtrum vsufructuarius dicatur dñs, facit ꝙ no. Bar. in l. naturaliter, in prin. de acq. pos. & adde l. vsusfr. & ibi Bart. & l. qui vsumfruct. de verb. obl.

LEX I.

1 *Testator non potest remittere cautionem introductam in fauorem hæredis.* 6.
2 *Testator non potest facere quin leges non habeant locum in suo testamento.* 9.
3 *Vsusfructus quando cadat in rebus, quæ vsu consumuntur.*
4 *Verba impropriantur propter voluntatem defuncti seruandam.*
5 *Verbum quandoque proprie, quandoque improprie sumitur.*
7 *Inuitari quis non debet ad delinquendum.*
8 *Detractio Falcidiæ, quòd sit introducta fauore testatoris.*
10 *Hæc lex de qua cautione loquatur.*
11 *Hæres potest remittere hanc cautionem.* 12.
13 *Vsusfructus, si constituatur inter viuos, an cautio tunc posset remitti.*
14 *Libellus, dico me esse in possessione talium iurium, licèt possessio in iuribus non (detur, ꝙ sustinetur.*
15 *Verbum dubium prolatum ab actore, interpretatur ꝓ eo.*
16 *Si emphyteuta qui cecidit à possessione rei emphyteuticæ, dicat rem ad se pertinere iure dominij, sustinetur libellus. (dominium vtile.*
17 *Si in libello dicitur, rem pertinere ratione dominij, vel quasi, videtur deductum*
18 *Dictum testis improprie loquentis, debet coadiuuari, vt non incidat in falsum.*

SI vsusfructus. Cautionem q̃ vsufructuarius præstare d3, testõr remittere

a nõ p̃t, a & p ꝯñs vsufructuarius añ cautionem p̃stitam vti frui non p̃t. H.d. No. 1. qđ dixi in summario. No. 2.

1 ꝙ testõr † cautionem, q̃ est introducta in fauorem hæredis, remit

2 tere non p̃t. No. 3. † ꝙ testõr non p̃t facere ꝙ ll. non hẽant locum in testõ suo, vt hic, & l. nemo. ff. de le. 1. Opp. dr̃ hic, si vsusfructus

3 omnium bonorum, &c. tex. vr̃ ꝯcludere, qđ in reb. † quæ vsu ꝯsumuntur, dicaẽ esse vsusfructus. Sed ꝯ de l. 1. 2. & 3. ff. đ vsufr. ea. re. quæ vsu consu. & de §. ꝯstituitur. Inst. de vsufr. Sol. Nomen fruct⁹, vel vsusf. hic appositum sumiẽ propriè q̃tum ad eas res, quæ. s. vsu non ꝯsumuntur. impropriè aũt sumitur ẽt habito respectu ad eas

4 res, q̃ vsu consumuntur, & hoc † contingit pp voluntatem defun

5 cti conseruandam. Nam al's † verbum qñque, sumitur propriè, & impropriè, vt l. 2. & qđ ibi no. de of. procons. & l. s; & si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiu. Item opp. dr̃ hic, ꝙ testator non p̃t remittere istam cautionem. ꝯ, de l. scire. ĩ. vt in pos. le. Sol. hic non

6 p̃t remittere istam † cautionem, tum quia est introducta in fauo-

7 rem hæredis: tum quia vsufructuarius † inuitaretur ad delinquendum, ꝯ l. conuenire. ff. de pact. do. ꝯ l. si vnus. §. illud. ff. de pact. Sed cautio, de qua fit mẽtio in l. ꝯria. est introducta in fauorem ipsius

b testatoris, & ideo eam remittere p̃t. b Sed ꝯ istam sol. posset instari in aut. sed cum testator. ĩ. ad l. Falc. quæ sumitur ex corpore de hæ. & fal. §. si verò expressim, vbi testator p̃t prohibere Falcidiam,

8 quæ est in fauorem hæredis. Sol. Potestis † dicere quod detractio Falcidiæ sit fauor ipsius testantis, ad hoc, vt nõ decederet sine hærede: quia decederet si hæres non haberet aliquod commodum, quia nõ adiret hæreditatem. ar. inst. ad l. Fal. in pr. Item op. dr̃ hic, qđ ẽt si testator prohibuit cautionem exigi, qđt ñ præstari debet. ꝯ de §. disponat. in aut. de nup. colla. 4. Hic aũt veniunt ꝯ dispõem

9 ipsius testatoris, quare malè. Sol. † Aut voluntas testatoris est ſm ll. & tũc indistinctè seruanda est, vt in ꝯrio. Aut est ꝯ ll. vel qa forte disponit volens legem locum non habere in testõ. & ista dispõ non est seruanda. Ita intelligatur l. nostra. ar. in l. nemo p̃t. de le. 1.

10 Mõ pro declõne nr̃æ l. quæro, † de qua cautione loquatur l. nr̃a. Bř loquitur de cautione de vtẽdo fruendo, arbitrio boni viri, habendo respectum ad res quæ vsu non consumuntur. Item loquiẽ de alia cautione, vc; de tanta pecunia reddenda, vel æstimatione rerum, habendo respectum ad res quæ vsu consumuntur, vt l. 2. de vsufr. earum rerum quæ vsu consum. & in §. constituitur. inst. e. ti. Quæro, dr̃ hic ꝙ testator non potest remittere hanc cautio-

11 nem. Sed nunquid hæres † p̃t remittere hanc cautionem ipso iure? Primo vr̃ ꝙ non, per l. hæredem. ff. de re. iu. Gl. nostra vr̃ determinare contrarium. quia cum ista cautio sit in fauorem hæredis, ipse hæres fauori suo renunciare potest, vt l. si quis in conscribendo. ś. de pact. & l. si quis in conscribendo. de epis. & cle. Item quæ-

12 ro nunquid † cautio sit de substantia vsusfru. c Primò vr̃ ꝙ sic, per

c hanc l. & per l. 1. §. 1. & §. habet. ff. vsufr. quemadm. cau. In contrarium videtur l. si vsufru. §. illud. & §. plane. vsusfr. quemad. cau. Ad idem l. hoc senatusconsultum. §. j. ff. de vsuf. ear. rer. quæ vsu cons. in quib. ll. probatur, ꝙ cõsistit vsusf. sine cautione. Hanc vltimam partem probat gl. in l. j. ff. e. do. Iac. But. dicit duo verba hic. Et sic

a ADD. ¶Paris. Vide Ale. cons. 58. vol. 3. Et quemadmodum non p̃t remitti ista cautio, ita nec necessitas ꝯficiendi inuentarium seu ꝓpalandi, & describendi bona in q.b. est relictus vsusf. vide oĩno, multa q̃ hẽs in Berth. in ver. vxor vsufructuaria. Item ꝙ si vsufructuarius vtaẽ añ p̃stitam istã cautionẽ, postq̃ tñ fuit petita, nõ faciet fructus suos, Secus si nõ esset petita, vide Pau. de cast. ꝯsi. 392. ad fi. & eundẽ ꝯs. 111. in pr. vide q̃ hẽs ad Bar. in l. scire dẽtis, vt in pos. le. Circa vero cautionem in vsufr. earum rerum, q̃ vsu ꝯsumunẽ, & eius mãm vide ad Bar. in rub. ff. de vsuf. ea. re. q̃ vsu consu. Et circa mãm h⁹ cautionis, vide Barb. in c. fi. đ pig. an aũt donans alicui bona sua retento vsufructu, teneaẽ donatarius tanq̃ vsufructuarius p̃stare istã cautionẽ, vide Soc. in l. oẽ, ff. de exce. eo ipso qđ est p̃stita cautio, vr̃ hñs eam recipiens ꝯsentire & daẽ licentia vsufructuario accipiendi posśõem vsusfr. Vide Im. in l. si hõ, ff. de vsuc. Itẽ an faciat fruct⁹ suos, si pcipiat añ p̃stitã cautionẽ, vide Bart. in l. vxori, ff. de vsuf. le. & d. l. si hõ, ff. de vsuc, in l. hac edictali, §. his illud, C. de sec. nup. Et circa modum præstãdi istam cautionem, vide ẽt Ang. are. in §. constitu s, inst. de vsufru. ear. rer. quæ vsu consu.

b Alex. Vtrum cautio possit remitti vsufructuario p testõres, inter viuos, vide ĩ. prox. Dicit tñ hic Cy. ꝙ cautio ꝓ aliis reb. q̃ vsu cõsumunẽ p̃t remitti. Sed Bal. hic dicit ꝙ est ꝯ istũ tex. q. loq̃tur in pecunia, & hanc ẽt approbat Bal. in duob. locis hic, & pro opi. Cy. tenet Pet. de anch. in c. fi. de pig. sed Im. ibi ꝯ, & Sal. hic ẽt t3 cum opi. Bar. vide Bal. in aut. cui relictum, inver. ergo, C. de ind. vidui. toll.

c Alex. Et ad hoc ꝙ no. Bal. in l. si tamen, de vsufr. est tex. optimus in l. pe. de vsufr. ear. rer. quæ vsu consu. & cum Bar. hic tenet Ant. de but. in c. fi. de pig. sed Imo. ibi dubitat, per l. hoc senatus, §. j. hic alleg. Sal. hoc tenet cum Bart.

aut

aut quæris,nũqd ista cautio sit de substantia vsusfr. habẽdo respe ctum ad eas res q̃ vsu nõ cõsumuntur.& dico qđ nõ est de substãtia:nã & in multis casib.vsusf. ꝯsistit sine ea,vt videbitis.no.in l.vsusf.ꝟ.e.ti.Si verò habeam⁹ respectũ ad eas res, q̃ vsu consumũtur, tũc cautio ista vř esse de substãtia.vt l.hoc senat⁹.§.j.ff.de vsufr.ea. re.q̃ vsu ꝯsu.fm eũ.Itẽ q̃ro,dř hic qđ testator in testõ ñ põt remit
13 tere hãc cautionẽ.S; pone†qđ ꝯstituo tibi vsũfr.inter viuos,qđ põt fieri,vt l.vsufr.ꝟ.e.ti.& §.ꝯstituit.Insti.e.ti.Nũqd possũ remittere hãc cautionẽ?Primò vř qđ nõ,p l.vsufr.in fi.ꝟ.e.ti.In ꝯriũ determinat Gul.de Cu. hic, qa cũ in suũ fauorẽ ista cautio sit introducta,fauori suo renũciare pt,vt d.l.si qs in ꝯscribẽdo.Nõ obstat l.ꝯria,qa est verũ,qđ nõ est đria inter ꝯctũ inter viuos, & vltimas volũtates,q̃tum ad cõsĩõnem vsusfr. ñ q̃tum ad pſtãdum cautionẽ sic,p rõem s.dictã.Ita đt ipse.Multũ facit tñ ꝯ hãc opi.vna rõ,q̃ gl.assignat hic,& ĩ l.scire.ꝟ.vt in pos.leg.qa đt gl.hæc cautio est introducta,vt tollat̃ occasio delinquẽdi ipsi vsufructuario, & p ꝯsequẽs vř qđ in ꝯctu ñ possit remitti hæc cautio:qa ita inuitaret̃ vsufructuari⁹ ad delinquẽdũ remissa sibi cautiõe in ꝯctu,sicut ĩ vlt. volun.ar.ad pdicta.l.ꝯuenire.ff.de pac.dota. & l.si vn⁹.§.illud. ff.đ pac.Vltimo hæc l.& siles,valẽt ad qõnẽ,fm Gul.de Cu.& ipse ponit in l.sed & si possessori.§.itẽ si iurauero.ff.de iureiu.Ecce vos videtis hic,qđ nomẽ vsusf.ꝑpriè ponit̃,& impropriè,diuersis respe
14 ctib.Mõ pone,†qđ quidã agebat ꝯ aliũ,dicebat se esse in possessiõe taliũ iuriũ:scitis qđ iura ñ possidẽtur,vt l.seruus.§. incorporales.de acq.rer.do.nũqd ꝓcedit iste libell⁹?Dicit ipse qđ sic,ar.istius tex.& ar.d.§.itẽ si iurauero,qa licẽt ꝑpriè possessio nõ cadat in iurib. tñ
15 impropriè sic, & maximè cũ in initiis iudiciorũ, si verbũ†dubiũ ab actore ꝓferat̃,interpretemur ꝓ eo,vt l.si qs intẽtione.& qđ ibi
a no.ff.de iud.Itẽ valet ad aliud,ꝑpone emphyteuta†cadit à posses-
16 sione,agit ꝯ possessorẽ,dicẽs rẽ ad se ptinere iure dñij, nũqđ po-
b terit defendi talis libellus?ᵇ Vř qđ nõ,nã appellatio dñij simplr ꝑlati refert̃ ad directũ dñiũ,vt l.j.in fi.si ager vect.vel emph.pe. Sed emphyteuta ñ hẽt directũ dñiũ,sed vtile,vt ibi no.ergo,&c. In ꝯrium determinat Gul.de Cu.p præal.rõnes,qa licẽt dñium ꝑpriè sumptũ intelligat̃ de directo,põt ẽt intelligi de vtili,qđ h; ipse emphyteuta,ar.pal.iuriũ.Ex hoc potestis cõcludere aliud,fm opi.Gul. qa videtis fm opi.suã,qđ verbũ,dñij, in libello platũ cõprehẽdit
17 ẽt vtile dñiũ.Vñ valet†ad libellũ,q quotidie formatur in rei vẽdicatione.Nã dř,peto talẽ rẽ ad me ptinẽtem iure dñij,vel quasi. nũqd vř esse deductũ dñiũ vtile?Certè sic,fm istã opi. Et hãc opi. vř ẽt firmare Dy.in l.& an eadẽ.§.actiones.de exce.rei iud. & eandẽ firmat d.Mart.in l.si mř.§.eãdem.e.ti. Et sic si actor ꝓbabit præscriptionẽ 10.vel 20.an.p quã quæritur vtile dñium,vt no.in aut. nisi.C.de bon.mat.vř qđ debeat obtinere.Vltimò valet ista lec.&
18 similes,†qđ si testis loquat̃ impropriè,qđ dictũ suũ debeat coad
c iuuari.ᶜEt est verũ fm d.Iac.ᵈq̃tũ ad hoc vt ñ incidat in falsitatẽ,ñ
d aũt vt ꝓbet,vt no.peñ ĩ d.§.itẽ si iurauero.Nã verbũ testis dubiũ semp ꝯ ꝓferẽtem dẽt interpretari,vt in c.in ꝓsentia.ext.de ꝓb.&c.

a ADD.¶Adde bar.in l.sed & si possessori.§.item si iurave.de iur.

b Ale. An si in libello emphyteuta dicat rem ad se pertinere iure dominij, possit defendi talis libellus,adde bar.in eo qui præscripsit.in l.minor.§.j.ff.de euict.vide quæ dixi post bar.in l.j.si ager vect.hic alle.& quod no.Inn.in ca.examinata. ad fi.de iud.& quod no.Inn.in c.in præsentia.ad fi.de proba.& quæ no. in d.l.si quis intentione.ad fi.de iudi.& bar.sequitur hic bal.in l.proprietatis.de proba. Adde tamen q appellatione proprietatis semper intelligitur de directa, tex.in d.l.j.in fi.si ager vect.no.bal.in l.cum res.in fi.ꝟ.de prob.& bal.in l. pen. si à non comp.iud.vide tu no.in l.si olei.ꝟ.loc.

c Ale. No.qualiter debet iurare testis,de quo per bar.in l.2.ff.si cer.pet.& in l.inter stipulantem.§.pro quo.vbi omnino vide Im. de ver.ob.sed bar.in rub.ꝟ si ex fal. instr. tenet q etiam testis improprie loquens probat in fine l. vide omnino bal.in l.Lucius.ff.de insti.

d Pom.Vide ẽt Ale.in l.diuortio.ff.l.m.& vide Fel.in c.cũ tu.de test.& Im.cõs.101.

LEX II.

Verbis. Proprietarius nõ impeditur obligare proprietatẽ, licẽt vsusfructus sit alienus.h.d. Nota summarium.

LEX III.

1 *Vsusfructus finitur morte vsufructuarij.*
2 *Vsusfructus quando finiatur morte proprietarij,& acquiratur.* 3.
4 *Pater in quibus casibus non habet vsumfructum in bonis aduentitiis filij.*

Si patri. Morte ꝑprietarij nõ tollitur vsusfructus,s; fructuarij
1 sic.h.d.No.†quod vsusfruct⁹ finitur morte vsufru-
2 ctuarij,siue vsusfructus sit ꝯstitutus in vlt.volun.siue in ꝯctu.†Secundò habetis notare qđ morte ꝑprietarij ñ extinguit̃ vsusfr. Modo ꝯ istud fm not.op.de l.2.ꝟ. de bo. ma. vbi vř qđ mortuo filio consolidet̃ cũ ꝑprietate.Sed fm Pla.ibi est casus spãlis.Istud ẽ falsum,qa ñ apparet aliqua rõ spãlitatis.quare solue,&melius,vt ibi no. qa ñ dicitur qđ obierit filius, sed př.ideo nihil ad rhombũ.itẽ op.de l.pe.§.qđ si nepotes.ꝟ.de bo.mat.đt gl.ẽt ibi fallit. Tu vero potes dicere fm Pet.& Cy.ibi & hic,q ibi est alia rõ finiendi vsũ-
3 fructum,vc; consolidatio cum proprietate.†Item op.de §.ſi vero. in auth.de hær.ab inte.coll.9.quare dicas duo verba. Qñque fili⁹ decedit nõ relictis descendẽtib.vel collateralib.s; patre tm̃,& tũc succedit tm̃ př,& vsusfr.cõsolidatur cum proprietate, vt in auth. defuncto, & in corpore vñ sumit̃.ꝟ.ad Tertul. qñq; filius decedit relictis descẽdẽtib.tm̃,&tũc illi succedunt,qa est potior cã descẽdentiũ,vt in §.j.in aut.de hær.ab intest. & in aut.in successione,de suis & le. Qñq; decedit relicto pře,& relictis fratrib.& tũc př succedit in virilẽ cũ fratrib.&q̃tũ ad illã portionẽ virilẽ vsusfruct⁹ ex
4 tinguit̃,& cũ ꝑprietate ꝯsolidat̃,q̃tũ†ad aľs portiones, in qb.succedũt fratres,ẽt vsusfruct⁹ extinguit̃,vt in §.ꝯns.in aut.đ hæ.ab inte.Et q̃ sit rõ,dic vt ibi,& ẽ đ casib.exceptuatis.ĩ qb.př ñ h; vsũfructum in bonis aduentitiis filiorum.quos habetis no.in aut.idemque.C.de bo.quæ lib.& in corpore.vt lice.ma.& auiæ.§.fi.&c.

LEX IIII.

1 *Vsufructuarius tenetur cauere de vtendo fruendo arbitrio boni viri.*
2 *Fiscus vsufructuarius non cauet.*
3 *Pater vsufructuarius non cauet,& quando teneatur reddere rationem.*
4 *Quando vsusfructus est relictus pure,et proprietas sub conditione,vsusfructuarius non cauet.*
5 *Si vsufructuarius non potest cauere,an habeat vsumfructum.*
6 *Impossibilitas facti quòd excuset,sed difficultas non.*
7 *Vsusfructuarius si non præstitit cautionẽ,& percepit fructus,an eos faciat suos.*

Vsufructu. Vsufructuariũ,siue ex testõ,siue ex ꝯctu,op;
a caueređ de vtẽdo fruẽdo arbitrio boni viri.h.
1 d.No.qđ vsufructuari⁹†tẽt̃ cauere de vtẽdo fruẽdo arbitrio bõi viri,vt hic.Et hæc sũt vera siue vsusfruct⁹ ꝯstitut⁹ sit in vlt.volun. siue inter viuos,vt hic.Mõ op.đt hic qđ vsufructuari⁹ tenet̃ caue-
2 re,&c.Cõtrã†de l.j.§.si ad fiscũ.ff.vt le.no.ca.vbi fisc⁹ ñ cauet.So. cas⁹ spãlis est ĩ fisco.Itẽ op.de l.si.§.finaũt.ꝟ.de bo.q̃ lib.Sol.†Etiã
3 est cas⁹ spãlis in pře,vt colligit̃ ĩ d.§.finaũt.nã ñ tenet̃ cauere,sicut
b & aľs ñ tenet̃ reddere rõnemᵇ administrationis,vt ibi,nisi dolosè gesserit:qa tũc teneret̃ reddere rõem administrationis, vt l.Imperator.& ibi no.ff.ad Treb.Itẽ op.đ l.si vsufructuarius.§.planè.&§.
4 illud.ff.vsufr.quemad.ca.So.†Ibi vsusfruct⁹ erat relict⁹ purè:proprietas ex ꝯdõe, & ita sperabat̃ de ꝓximo vsusfruct⁹ ꝯsolidari cũ ꝑprietate,& sic vsufructuari⁹ vtebat̃ quasi re ꝑpria,& iõ ñ cauet.
5 &ista ẽ rõ l.ꝯriæ.Pro declarõe l.ñræ q̃rit gl.†Ecce vsufructuarius d;cauere,& dare fideiussores de vtẽdo,&c.arbitrio boni viri. Po-
c ne q nõ pt dare fideiussores,ᶜnũqd gaudebit cõmõđ vsusfructus?
d Quidã dixerũt qđ nõ,imo res d; sequestrari vt l.litib.de agr.&cẽs. li.11.C.Illa opi.ñ vř vera.Nã rřr sequestratio ẽ ꝓhibita, nisi in casib.inter q̃s iste nõ enumerat̃,vt l.vnica.& qđ ibi no.ꝟ. de ꝓhib.sequest.& l.si fideiussor.§.si.q satisd.cog.Quare dixerũt alij,q si ipse velit ꝑmittere ꝑprietario secundũ formã l.hac edictali. §.his illđ, ꝟ.de sec.nup.qđ admittet̃ ad vsũfructũ. Ista opi. reprobat̃ in gl. & meritò.nã ibi est spãle in matre cõuolãte ad 2.vot.vt hic p;. Quare gl.ñra hic dicit,q si ñ põt dare fideiussores, qđ ipse ñ gaudebit cõmõ vsusfruct⁹,vt l.vxori vsusfruct⁹.ff.de vsuf.le. S; ꝯ istã sõ.gl. posset instari đ §.impossibilis.inst.đ hæ.inst.sol.đt gl.ibi loq̃ đ impossibilitate de nã,vľ đ iuř hic ĩ q.ñra đ ĩpossibilitate facti.Vľ me
6 li⁹ fm dcm d.Ia.dicatis†qđ ĩpossibilitas excuset aliquẽ, vt ĩ ꝯrio: s; difficultas pſtationis nõ excusat,vt l.cõtinuus.§.illud.de ver.ob.

a ADD.¶Ale.No.qui sunt illi vsufructuarij qui teneantur cauere.Sed quid in cõductore emphyteuta,& aliis hñtib.vtile dominium,vide bal.in rub.ꝟ.de iure do.Adde an ante præstitam cautionem faciat fructus suos.bal.cons.177.lib.2.

b Ale.An pater teneatur reddere rationem filio,per bal.in aut.episcopalis.de epi. & cle.l.filia.fam.ercis.& in l.si superst.te.de dolo.& tex.bonus & doc. in l.cum oporter.§.cum autem.de bon.quæ libe.

c Ale.No.q si vsufructuarius non potest cauere,vt sufficiat iuratoria cautio,duo requiruntur,vt no.bar.in auth.generaliter.in pr.de epi.& cle.& quod ista difficultas semper probetur per iuramentum vt perueniat ad iuratoriam cautionẽ. tenet bal.in l.j.C.de asser.tol.Sed ille tex.videtur subtiliter in contrariũ.& ađ bal.in d.l.j.§.in fi. vbi quærit vtrum semper sufficiat ista iuratoria cautio. Item non sufficit iuratoria cautio,vbicunque iurasset quis se semel præsentare,&nõ obseruauerit.aut.ei qui.& quod ibi bal.in primis verbis de bo.auth.iud.pos. Ad hoc quod no.Bal.in c.qua fronte.post gl. in fi. de app. imo etiam videtur ibi in d.auth.ei qui dicere hoc esse verum,vbi solum quis fuit contumax etiam absq; periurio,& ad quæstionem gl.hic, &doct. vide etiam Bal.in l.hac edictali.§.hic aliud.de sec.nup.& adde quod vbi quis liberatur à satisdatione,eo quia non pt & quod deuenitur ad iuratoriam cautionem,non debet solum promittere,sed cum hypotheca bonorum,per l.filio.& ibi Bar.vt lega.no.caue.& tex. in auth. qui relictum,de indi.vid. & adde secundum Flo.hic statur iuratoriæ cautioni, hoc est verum si quis non potest cauere propter paupertatem, secus si propter malos mores non potest fideiubere. quia tunc non auditur cum eius iuramẽto l 3.§.à Barbaris.de re mili.& d.§.his illud,& c.per vestras.de do.inter vi.& hoc fuit de mẽte Bal.in auth.cui relictum.ꝟ.de indi.vidui.& doc.in c. qua fronte.in fi.de app.quod no.Cy.in l.vniuersa.& ibi dixi post bal.s.de preci.Impe.offe.Et ad quæstionem.de qua hic,vide bonum tex.in l.filiusf.§.diui.ver.itẽ princeps. ff.de le.j.&quod sufficiat iuratoria cautio,vbi non potest satisdari.est tex.no.in l.si constante.§ quoties.so.ma quod no.in l.in possessionem.in pr. quib. ex cau. in pos.ea.& per Pau.de Ca.in d.§.quoties.Et pro ista gl.q cautio necessaria nõ suppleatur per cautionem iuratoriam in defectum,tenet Ro.in l 2.in pr.so.ma. tex.in l 2.C.de tu.qui sat.nõ de.item limita,nisi alio remedio possit consuli cõtra non valentem cauere.l.filiusfa.§.diui.de le.j.& ibi Im.& vide Im.in l.vniuersa cile.ff.si cui plus quam per l.Falc.Item limita vt per bal.in l.2 ff. de vsufr.lega.

d Pom.Vide Pan.cons.40.in 2.dub.vol.j.& in c.cum constet.de pig. vbi tangit de seq.verbis Bar.& Alex.cons.57.vol.3.

& ita

& ita intelligitur qđ nostra. Sed vlterius, ɔ̃ determinationem gl. posset instari de l. cum non facile. ff. si cui plus, quam per l. Fal. vbi si nõ põt præstare fideiussores, remittitur iuratoriæ cautioni. H⁹ tamen more Pet. & Cy. post eum dixerũt, φ si vsufructuarius velit iurare de vtendo fruendo arbitrio boni viri, φ ipse gaudebit cõmodo vsusfru. & remittetur sibi cautio, ar. in aut. cui relictũ. posita. ȷ̃. de ind. vid. tol. & in corpore vñ sumitur. Facit ad hoc l. j. §. fi. ȷ̃. de asser. tol. & ita t; 1. opi. posita hic in gl. Gul. de Cu. t; φ res debẽt sequestrari apud quendã bonum virum, qui vsufructuario pr̃stabit cõmoditatẽ vsusfructus, ar. l. postq̃. §. Imperator. vt le. no. cauea. credere posse saluari opi. vtriusq;, & sic. Nã aut p̃sona vsufructuarij ẽ persona suspecta, & tũc dicerẽ qđ haberet locũ opi. Gul. φ res debeat sequestrari s̃m formã l. postq̃. §. Imperator. præall. Aut nõ est p̃sona suspecta, & tunc hẽt locũ opi. Pet. vc; φ cõmittat̃ iuratoriæ cautioni, ar. in d. l. j. §. fin vero. ȷ̃. de asser. tol. Itẽ quæro, videtis φ v-
7 sufructuarius dẽt præstare cautionẽ. † qđ si nõ præstitit cautionẽ,
a & fructus p̃cepit, nũquid fructus facit suos? [a] Gl. variãt. Habetis v-
8 nã gl. in l. si cuius. §. j. ff. e. ti. q̃ vr̃ dicere † φ nõ facit fructus suos. Aliã habetis in l. vxori. la. j. ff. de vsufru. le. q̃ vr̃ dicere, φ facit fructus suos. Quid dicemus? Gul. de Cu. cõcordat eas sic. Aut vsufructuarius bona fide vsus fuit, q̃a forte cautio nõ fuit petita sibi ab hr̃de, & tũc vsufructuarius facit fructus suos, & ita hẽt locũ gl. q̃ est in l. vxori. p̃al. Aut ñ fuit vsus bona fide, & tũc ñ facit fruct⁹ suos. & ita hẽt locũ gl. q̃ est in l. si cui⁹. §. j. de vsuf. & hãc eãdẽ opi. s̃m Cy. Pet. firmat hic. & q̃dãmõ fuerũt verba Azo. ĩ d. l. vxori. de vsuf. le. & c.

a ADD. ¶ Alex. Vide bar. in l. si homo. de vsuca. & aliquid in auth. cui relictum. per bal. in l. fi. de ind. vid. tol.

LEX V.

Si pater. Vsufructuarius fructus perceptos post tẽpus vsufructui adiectum tenetur restituere. h. d. No. quod dixi in summario. Item no. quod finito vsufructu, post tempus ei adiectũ vsufructuarius tenetur restituere oẽs fructus, vt hic. Opp. dicitur hic qđ vsufructuari⁹ tenetur restituere fructus perceptos post tẽpus quasi videatur dicere quod non teneatur de percipiendis. Sed ɔ̃ de l. gñaliter. ff. de rei ven. & l. certũ. s̃. ti. j. p̃x. Dixerũt q̃dã. φ hoc est sp̃ale in matre, φ nõ teneatur de percipiẽdis. Ista sol. est falsa per l. si mater. ȷ̃. de vsur. quare dicatis φ ista l. suppletur p̃ iura contraria: quia licèt dicat quod teneatur ad fructus perceptos, non tamen negat quin etiam de percipiendis teneatur.

LEX VI.

1 *Vsufructuarius potest obligare vsumfructum, i. cõmoditatem vtendi fruẽdi.* 2.

Interest. Maritus vsumfructum in dotem recipiens, p̃prietatem obligare nõ potest, & idem si p̃prietatem in æstimatam in dotem reciperet: si verò æstimatam obligare p̃t. h. d. Ad euidentiam, ista l. habet duplicem intellectum. Vnus est secũdum gl. quod l. ista ponat tres casus, vc; qñ vsusfructus tantum datur in dotem. Item qñ datur p̃prietas inæstimata. Item quãdo datur æstimata. Legitur & alio modo vt ponat quatuor casus. Et secundum istam lec. debet addi casus in quo proprietas sit æstimata ea æstimatione, quæ non facit emptionem. Ponam vobis casum s̃m primam lec. quam gl. approbat, licèt aliam non reprobet. No. quod dixi in summario. Op. dicitur hic φ vsufructuarius non põt obligare proprietatem. Contra de l. fructus. de re. iur. & l. fin. ff. de vsur. hic autem dicitur ɔ̃. quare malè. Sol. Dicunt quidam φ iura ɔ̃ria loquuntur in dño. Certe ista sol. nõ videtur bona, q̃a nullum
1 habet saporem. † Quare dic qđ vsufructuarius nõ p̃t obligare proprietatem, vt hic, vsumfructum sic. Et ita intelligantur ɔ̃ria. Contra istam sol. instatur de l. arborib. §. vsufructuarius. ff. e. ti. & de eo qđ solet notari in. §. itẽ finitur. Insti. e. ti. vbi vsufructuarius nõ põt cedere. Sol. aut vsufructuarius vult cedere, vel vẽdere, vel obligare ius vtendi fruendi. Et dico, φ non potest, vt in d. §. item finitur.
2 Aut vult cedere, vel vendere commoditatẽ † vtendi & hoc p̃t fieri, vt no. d. l. arborib. & d. §. item finitur. Insti. e. ti. hic non sunt alia.

LEX VII.

1 *In reficiendo, omnis expensa pertinet ad vsumfructuarium.*
2 *Vsufructuarius repetit magnam expensam, & qua actione.* 3.
4 *Vsufructuarius videtur constitutus procurator in rem suam.*

Eum ad quem. Modica expẽsa pertinet ad vsufructuarium: magna ad proprietarium. h. d. Quærit gl. qua actione vsufructuarius repetet? Rñdet qđ per actionẽ neg. gest. Ista gl. nõ placet mihi. licèt. n. modica expẽsa p̃tineret
1 ad vsumfructuarium, & magna ad dñm, tñ † omnis expẽsa in reficiẽdo semper p̃tinet ad vsumfructuariũ. Siue ergo sit magna expẽ
2 sa, siue parua, vsufructuarius d; reficere, licèt † magnã repetat, a &
a paruã nõ, vt. ff. de dam. infec. l. dãni. §. ei cuius. Vñ cũ vsufructuari⁹ expẽdit de necessitate, ñ põt repetere p̃ actionẽ neg. gest. vt l. here
3 des. §. idẽ est si vnus. fa. ercis. † Qualiter ergo repetet? Rñd. p̃ actionẽ in factum, vt dicit Iuriscõsultus in simili, in l. prætor. §. his verbis. de bo. aut. iud. pos. q̃ est bonus tex. ad hoc vt repetat p̃ vtilem
4 actionẽ mãdati, quia vsufructuarius † vr̃ constitutus p̃curator in rem suam à domino circa curam rei. Istud probatur in l. 1. in fin. cum l. seq. de ope. no. nun. & l. j. cum l. seq. vsufr. quemad. ca.

a ADD. ¶ Ale. Adde quod contrarium tenet bal. quem refert & sequitur Pau. de Ca. hic, quia durum esset vsufructuario magnam impensam facere de suo, dein de recuperare. Vnde dicunt φ non tenebitur nisi ad paruam, vt est de natura vsufructus, non obstante φ sit procurator in rem suam quia illud verum, quantum ad defendendum, non vt de bursa teneatur facere impensam. Paris. Vide aliquid per Com. consi. 57. inci. Monasterium. Idem tenet Pau. de Ca. & Bar. post gl. in d. l. damni. §. eius cui. ad fi. de dam. infec. Cõtra tñ dicit hic bal. & Pau. de Ca. imo bñ considera. vide quæ scripsi in l. hactenus. ad bar. ff. de vsuf.

LEX VIII.

1 *Vsufructuarius possidet naturaliter tantum.*
2 *Sola naturalis possessio non sufficit ad præscriptionem.*

Neque fructuarium. Vsufructuarius, vel eius hæres ñ p̃scribit p̃prietatẽ. h. d.
1 Rõ est, đt gl. & bñ. † q̃a ñ possidet ciuil̃r, sed nãliter tm̃. † sola autẽ
2 nãlis ñ sufficit ad p̃scribẽdũ, vt l. acq̃rit̃. §. fi. de acq. re. do. p̃ Dy. ĩ c. sine possessiõe. đ re. iur. li. 6. dixi plenissimè ĩ l. 3. §. ex ɔ̃rio. đ ac. pos.

LEX IX.

Vsufructu. Vsufructuarius, vel cui sunt relictæ operæ serui, alienandi facultatem non habet. H. d.

LEX X.

Si domina. Habes duas lect. secundum primam. h. d. Morte domini non extinguitur vsusfructus. H. d. secũdum aliam lec. Morte eius, qui conduxit vsumfructum vsusfructus conductus extinguitur. h. d. s̃m aliam lec. magis not.

LEX XI.

Habitatio. Habitatio finitur morte. & qui eam habet, nõ põt alienare p̃prietatẽ, etiã in vlti. volunt. h. d.

LEX XII.

1 *Quando tempus certæ ætatis est appositum ad exclusionem iuris iam quæsiti in dubio facit diem, non conditionem.*
2 *Dictio, donec, importat quandam conditionem extensiuam.*

1 Ambiguitatem. Qñ † tp̃s certæ ætatis apponitur ad exclusionẽ iuris iã quæsiti, in dubio facit diẽ, nõ cõdõnẽ, & vsusfructus morte extinguitur. h. d. tota lex. Et est ista l. vnũ de mẽbris, qđ fit in l. si cui leget̃. de leg. j. & l. ex
2 his verbis. de bo. aut. iud. pos. No. j. qđ dixi ĩ summario. No. ij. † qđ dictio, donec, hic importat cõdõnẽ quãdã extẽsiuã. De hoc tãgit̃ p̃ gl. in l. 4. in pr. de ser. ti. gñali. q̃ l. facit magis difficilẽ istã mãm. de dictione, quousq;, quo ad, & donec, est tex. in l. pen. de exc. tu. Tu dic vt plenè dixi in l. j. ff. de cond. & dem. tetigi ȷ̃. de legat. l. j.

LEX XIII.

1 *Habitatio est ius per se, & qui eam habet, potest eam locare.*
2 *Habitatione legata, quòd ex vsu loquendi quis intelligatur legasse dominium.*

1 Cum antiquitas. † Habitatio est ius p̃ se: & q̃ eam hẽt
a põt locare, a nõ tñ põt dñium vendicare, nisi hoc fuerit in cõcedẽdo expressum. h. d. Op. ff. de vsu & hab. l. cæterũ. in pr. & l. sed neq;. Sol. ibi loquit̃ in eo, cui relict⁹ est
2 vsus tm̃: hic ĩ eo, cui relicta est habitatio. † Quæro, qñõ poterit p̃
b bari, φ q̃s legãdo habitationẽ, voluit legare dñium. [b] gl. rñdet & bñ multũ not. ex vsu loquẽdi. Sũt. n. q̃dã q̃ domũ vocãt habitationẽ: sicut sũt q̃dã q̃ fundũ appellãt posśoẽm, respiciẽdo ad p̃prietatẽ, ñ ad nudã posśoẽm vt l. interdum. de ver. sig. qđ tene menti.

a ADD. ¶ Pom. Quid in vasallo habitationis, an poterit ipse locare, vide bal. in prælu. feu. in secunda diuisione. & ibi do. Præp.
b Ale. An per legatum hæreditatis videatur legatum dominium. Faciunt notata p̃ Bar. in l. Quintus. §. argento. de aur. & ar. leg. & no. φ si relinquitur habitatio intelligitur pro se & familia. per id, quod no. bal. in auth. habita. ȷ̃. ne fil. pro pat.

LEX XIIII.

1 *Hæredis appellatio quando finiatur in persona hæredis.*
2 *Liber homo quando possit in perpetuum operas suas locare.*

a Antiquitas. a Appellatio hæredis relata ad illud qđ sui natura nõ est transibile ad hæredes, in persona primi hæredis finitur. h. d. Op. de l. in annalib. ȷ̃. de leg. gl. dicit i-
1 bi solui. Tu dic quod † ibi appellatio hæredis refertur ad illud, qđ sui natura non est transibile ad hæredem, etiam volentib. contrahentib. seu volente testatore. Si. n. esset actum φ ad hæredes transiret, non esset idem vsusfructus ille, qui est in persona hæredis, & ille q̃ erat in persona defuncti, vt l. stipulatio ista. §. si q̃s ita. de ver. obl. Facit ff. quib. mo. vsusfr. am. l. repeti. sed legatum annuum ex natura rei legatæ bene potest transire ad hæredem, sed non trãsit, quia est conditionale pro annis sequentib. Adiicitur ergo ibi rei, quæ de sui natura potest ad hæredes transire. ideo si bene respicis illam legem, hæres non capit tanquam legatum sibi, sed tanquam legatum factum defuncto conseruatum in eum. Opp. de l. sciendum. de verbor. signif. Solut. Fallit ibi. † Vltimò glo. inducit

a ADD. ¶ Alex. Adde ad hanc legem etiam bar. in l. Sempronius. de vsufr. leg. Paris. Vide Ang. cons. 2. Vide omnino ad intellectum huius l. quæ scribuntur per bar. in l. Gallus. §. etsi parentem. cir. fi. ff. de lib. & posth. Vide Ias. in l. in annalib. ȷ̃. de leg. ponentem quæ sit ratio huius l. & cur diuersum in legatis annuis, & an haberent locum in vsu & an in fundo vt ibi per eum.

istam

a istam l. ad quæstionem, vtrum liber homo possit in perpetuum a operas suas locare, seu obligare. De qua q. plenè dixi in repet. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de ver. ob.

a ADD. ¶Ale. Vide l. Titio centum, ff. de cond. & dem. per bar. l. j. de sent. quæ pro eo quod interest, & gl. ĵ. loc. in l. si hi, & in l. post certi, C. de lib. cau.

LEX XV.

Inter antiquam. Per alienationē partis serui, ñ extinguitur vsusfruct⁹ seruo ꝯcessus. H.d.

LEX XVI.

1 *Actio personalis competens pro vsufructu, quòd tollatur longo tempore.*
2 *Promittens seruitutem, an dicatur promittere factum, anius.*

a Corruptionem. a Vsusfr. ñ vtēdo, & ꝑsonalis actio ꝓ eo ꝯpetēs, spatio lon. tp̄is amittitur, non minori, finitur ēt p̄ mortē & capitis diminutionē, nō p̄ minimā. h.d. Op. gl. ꝯ istā l. multum fortiter: vr̄ q̄d ista l. nō procedit in vsufructu relicto in testō, nam ille statim adita hæreditate est constitutus, vt l. si partē. §. j. quemad. ser. ami. sicut. n. dn̄ium trāsit recta
b via b in legatarium, ita ēt ius vsusfr. vn̄ statim est ꝯstitutus. Si verò vsusfructus est ꝓmissus per stipulationem, si quidem nō est tradi
1 tus, nō potest amitti: sed si est traditus, iā ꝑsonalis actio † ꝓ eo cōpetēs est extincta solutiōe. frustra ergo quæritur de ꝑsonali actione. Rogo q̄d aduertas. Dico q̄d in vsufructu relicto in testō, ista l. ꝓcedit sine dubio: q̄a in vlt. volun. cōcurrit actio ꝑsonalis cū reali. quātum est respectu originis, vt l. j. & 2. ĵ. com. de le. In vsufructu verò ꝓmisso inter viuos ꝓcedit ista l. etiam antequā cōstituatur. Et s̄m hoc erit mirabile, q̄d actio ꝑsonalis finitur longo tempore, etiam vsufructu nō cōstituto, & ita generaliter hic gl. in fi. videtur hāc l. intelligere. Ita ēt sentit Azo in sum. h⁹ ti. Itē ꝓcedit hæc l. in vsufructu iā ꝯstituto. nec tollit̄ actio ꝑsonalis solōe: nā ille qui ꝓmisit vsumfructū, tenet̄ ad factū, hoc est, ad patiētiam: istā patientiā nūquam tradit ꝑfectè. Licèt. n. patiat̄ te frui hodie, forte nō patiet̄ cras. iō actio ꝑsonalis adhuc durat, q̄a vnà cū vsufructu solū extinguit̄. Ita ēt dr̄ in l. plurib. §. fi. de ver. ob. & credo q̄d ista gl. di
2 cat veritatē. Vltram. verò insurgunt ꝯ eā, & dn̄t ꝙ ille. q † ꝓmittit seruitutem, non promittit factum, sed ius, vt hic refert Cy. & hoc tangit in l. 2. §. j. de ver. ob. & ibi hunc passum examinaui perfectè, & sustinui gl. nostram contra impugnationem Vltram.

¶Contrarietas, & Concordia.

Pro ꝯcordia aduerte, ꝙ actio ꝑsonalis ꝯpetēs ꝓ seruitute reali, vl̄ ꝑsonali imponēda, nōdum orta tollitur spatio 10. vel 20. ann. s̄m Bar. hic in hac l. corruptionē. s; d. Ale. hic in sua apost. alle. Bar. sibi ꝯrium in l. si partē. ff. quemad. ser. am. Tu dic, ñ repetitur ꝙ Bar. aliquid dicat in d. l. si partem, ꝓter summarium. sed adhuc ibi loquitur de seruitute imposita & orta. patet dum dicit per vsum partis loci, &c. Præterea aliud est in nihilo habere, seu vti actione, quo casu loquitur. j. opi. Aliud vti pro parte, quo casu impeditur præscriptio in totum. Adde Cæp. in trac. seruit. j. par. q. 8.

a ADD. ¶Ale. Vtrum illa l. habeat locum in hæreditate. Dic ꝙ non, quia nunquam admittitur, nisi morte, vt no. gl. & bal. in l. cum antiquitas, s̄. eo.
Paris. Circa istam materiam quid si testator institutis filiis hæredib. dicat, ꝙ portionis Titij relinquit vsumfructum, aliis cohæredib. (quia tunc considero quod durantib. beneficiis non indiget Titius vsufructu portionis suæ) an talis vsusfructus finiatur morte Titij? vide Rom. cons. 530.

b Ale. Vide bar. in d. l. si partem, vbi videtur tenere contrarium, videlicet ꝙ actio personalis competens pro seruitute reali, vel personali imponenda nondum orta non tollitur spacio 10. vel 20. ann. & sic no. ꝙ actio personalis iuncta cum reali, vel personali, præscribitur eodem tempore sicut & realis. Vide bal. post gl. in l. j. de anna. excep.

LEX XVII.

1 *Relictum filio quando dicatur contemplatione patris, latius ostenditur.*

Ex libris Sabi. Hæc l. h; vnum difficile passum valde. Br̄ dicit. Si filius cui est vsusfructus ꝯcessus, añ patrē decedit, vr̄ ꝯtemplōne patris ꝯcessus: sed si pr̄ prius decedat, ꝯtemplōe filij. h.d. Diuiditur in 2. partes. Primò loq̄tur q̄n filius, vel seruus p̄decesserit. Secūdò q̄n pr̄ p̄decesserit. Itē in prima loq̄tur de filio, & seruo. In sc̄da de filio tm̄. Sc̄da ibi, neq; si pr̄, &c. Op. de l. q vsumfructū. §. fi. ff. e. sol. Hic vsusfructus fuit relict⁹ cōtēplōe p̄ris, vel dn̄i: ibi ꝯtēplōne serui. Ita dicit gl. hoc ibi ꝯstabat, Op. de l. si filio. ff. de do. cau. mor. Sol. eo mō. Op. de ver. ob. l. si stipulat⁹ fuerim. & de iniu. l. sed si vnius. §. fi. Sol. Ibi in his q̄ cohærēt
1 mere ꝑsone filij, ita q̄d p̄ri ñ acq̄ritur. † Itē op. & istud eit difficile. Vr̄ q̄d hæc l. ñ possit ꝓcedere aliquo iure, neq; antiquo, neq; iure nouo. Nā aut hic relictus erat vsusfructus ex cā castrēsi vel quasi, & tūc ꝑsona p̄ris nullo mō attēditur. q̄a sibi nihil q̄rebat̄, vt vidistis in l. cū oportet. §. exceptis. ĵ. d̄ bo. q̄ li. ff. ad Mac. l. 2. Aut loqueris in aduētitiis & ꝓfectitiis, & tūc de iure antiquo acq̄rebatur in totū p̄ri, & in nullo attēdebatur ꝑsona filij. hic dr̄ ꝯ: ergo malè. Si loqueris de iure hodierno, ĩ castrēsi, vel quasi, vel ꝓfectitio, nihil est immutatū: in aduētitio q̄ritur ipsi filio. ergo eius morte debuit extingui, & tñ hic in prin. dr̄, ꝙ remaneat apud p̄rem. Dn̄t q̄dā ꝙ prin. loq̄tur q̄n ꝯstat ꝙ fuit relictus vsusfructus ꝯtēplōe p̄ris. in fi. loq̄tur q̄n ꝯstat ꝙ fuit relictus ꝯtēplōe filij. Istud nihil est dicere, q̄a s̄m hoc, distinctio h⁹ l. nihil op̄atur, vtrū pr̄ decedat primo, vel
a post. Præterea tex. si eū respicis, loq̄tur in dubio. a vt p; ex fi. ibi, plerūq; verisil̄e. cum. n. respicis q̄d verisil̄e est, apparet q̄d ñ est certū. Pro h⁹ declarōe q̄cq̄d dicāt hic doc. nos dēmus hic primo aduer
b tere. q̄n relinq̄tur filio, vtrū videatur relictū b ꝯtēplōe p̄ris, aut cōtēplōe filij. Circa q̄d Dy. in l. si filio. ff. de do. cau. mor. & in l. filio. d̄ ꝯdi. & dem. vr̄ distinguere, an fiat mētio p̄ris, vel ñ: vt q̄n fiat mētio p̄ris, videatur relinq ꝯtēplōe p̄ris, vt l. cū aliq̄s. ĵ. de iu. del. Sed ego reperio in quodā suo cōsilio ipsum ꝯsuluisse a∫r, q̄d in dubio vr̄ relictū ꝯtēplōe filij p hāc l. in fi. Et istud puto verius cū distōne q̄ dicā ĵ. Nā in dubio nomē patris, vel pr̄, vr̄ adiici cā demonstrationis: & si in eo erretur, ñ vitiat, vt l. his verbis. §. fi. ff. de hær. inst. Circa hoc debemus br̄ sic dicere. Primò si est certū, vel ex aliq̄b. ꝯiecturis p̄t apparere, cuius ꝯtēplōe relinquatur, stam⁹ illi certo, vt l. si plures. §. in arrogato. de vul. & pu. & ff. ꝓ soc. l. sociū q̄ in eo. §. j. Facit q̄d habuistis not. in l. cū oportet. in pr. de bo. q̄ lib. Si verò nō apparet, aduerte, Q̄nq; fit mētio patris & patriæ p̄tātis, tūc in dubio vr̄ relictū ꝯtemplōne patris, vt l. filio. de condi. & dem. nisi expresè esset relictū in tp̄s existētiæ sui iuris, vt l. mulier. in pr. ad Treb. l. si mater. ĵ. de inst. & sub. Si verò fit mentio patris tm̄, & nō patriæ p̄tātis, tūc aut illud quod relinquitur, est illud, ex quo nihil p̄t queri filio: & tunc in dubio vr̄ relictū cōtemplatione patris. ar. ff. de stip. ser. l. j. §. si seruus. & l. verum. §. si seruo cōi. ff. ꝓ soc. Facit
c ad hoc quod not. in l. post mortem. c §. j. ff. q̄n ex fac. tut. & l. cum post. § j. ff. de adm. tu. & ita d; intelligi l. cum quis. ĵ. de iu. del. Si verò filio p̄t quæri, tūc in dubio vr̄ relictū ꝯtemplōe filij, vt hac l. in fi. & ꝑsona patris vr̄ adiecta ad demonstrōem, vt d. l. his verbis. in fi. Si verò est dubiū vtrū filio possit q̄ri, vel ñ, sed pēdet ex futuro euentu, ille futurus euentus inspicitur, & s̄m illū futurū euentum iudicamus ꝯtemplōe patris, vel filij. Hic est casus hic, vt ĵ. declarabo. Dēs. n. scire ꝙ q̄n filio relinq̄tur vsusfructus ex cā aduentitia, l; ipse sit fructuarius: tñ cōmoditas fructuum pertinet ad p̄rem, vt no. in aut. idem est. ĵ. de bo. quæ li. Si igitur filius decedit viuo patre, hic euentus declarat quod filio nihil p̄t quæri. & ideo ꝓsumitur isto casu contemplōe patris relictum, & patri dicetur vsusfructus quæsitus, vt in prin. l. Sed si pater decedat primò. hic euentus declarat ꝙ filio p̄t quæri, quia est sui iuris effectus: & ideo videtur contemplatione filij relictum. Hic est casus in 2. parte huius l. & ideo in hac parte non repetitur de seruo, q̄a ipsi, siue viuo, siue mortuo domino, nihil potest quæri, & ideo semper in dubio inspicitur persona domini. ita debetis intelligere hanc materiam.

a ADD. ¶Ale. Loquitur in dubio, an relictum filio dicatur contemplatione patris, vide late bar. in l. si filio, de don. cau. mort. & vide pulchre bal. in l. non plures, de sacro. ec. & quod no. bal. in l. Gallus, §. quidam recte, ff. de lib. & posth.
b Quando videtur factum eius contemplatione, vel patris.
c Ale. Quæro in illa l. cum quis, illa hæreditas non potest quæri filio, dummodo apparet ꝙ contemplatione illius factum est, non habemus quod per ista verba solitas filio meo, videtur pater priuari vsufructu, per l. si vsusfructus, §. si ita, iuncta gl. ff. quan. dies leg. ced.

a ¶De seruitutibus & aqua. a Rub.

a ADD. ¶Paris. Circa istam materiam acquirendi quasi possessionem in istis seruitutib. si inducat eum cui debetur seruitus, in fundum animo tradendi sibi quasi possessionem ipsius seruitutis, an dicatur acquisita possessio sine aliquo vsu, vide omnino Are. in l. 3. in pr. ff. de acq. pos. & ibi signanter ponit nunquid in simi lib. incorporalib. sit dare aliquem casum, in quo transferatur quasi possessio de vno in alium absque aliquo actu, vel facto. item de materia quando seruitutes possent acquiri præscriptione, vide latè Fel. in c. de quarta, extr. de præscr. item quod opus sit vti iure seruitutis, etiam aduersariis scientib. ad hoc vt possit acquiri seruitus, vide Com. cons. 158. dub. 2. vbi quædam alia breuiter.

Continua vt in gl. &c.

LEX I.

1 *Seruitus altius non tollendi sola prohibitione acquiritur.*
2 *Seruitus itineris acquiritur sequuto cursu 30. dierum.*
3 *In seruitute aquæductus, per primum actum inducitur quasi possessio.*
4 *Bona fides quando requiratur ad præscribendum libertatem.*
5 *Possidens præcario respectu alterius non domini, quando præscribat.*
6 *Contra nescientem, nec contra possidentem vi, vel clam, vel præcario non præscribi seruitutem.* 7. *(na illius ciuitatis.*
8 *Patientia tyranni occupantis ciuitatem non præstat alicui ius præscribendi bo-*
9 *Ciuit. quæ vsæ sunt mero & mixto imperio, vacante imperio, an præscripserint.*
10 *In positionib. ad probandam præscriptionem, debet poni de scientia aduersarij.*

I quas. Ista l. primò legitur trib. mo. & quælibet lectura est bona, & not. Br̄ dicit s̄m primā. Seruitus quæ h; cām ꝯtinuam, acq̄ritur spatio lōgi tp̄is, si ꝑscribens fuerit bonæ fidei. h.d. Op. ad istam lec. de tex. huius l. j. in prin. quæ loquitur in secunda persona. in fi. loquitur in tertia persona. Præterea in fi. dr̄ is qui pulsatur: vnde dr̄ ꝙ referatur ad reum conuentum, q. ædificauit, non ad actorē. Sed s̄m casum, quem posuit, ista verba referuntur ad actorem: quare malè. So. expone. is q pulsatur, i. tu qui pulsaris, s̄m istam lec. Item opp. ꝙ sine possessione præscriptio non procedit, vt l. sine possessione. ff. de vsuc. sed licèt dom

domus tua sit depressa, & mea sit alta, ego nullã hẽo possessionẽ
a seruitutis: q̃ nullo mõ p̃scribo.ª Gl.hᵒ gratia dicit hic, & alibi qd ĩ
1 hac seruitute† altius ñ tollẽdi, tũc acqro quasi possessionẽ, qñ vi-
cinũ volẽtẽ altius tollere ꝓhibeo, vt l.fi. ff.quemad.ser.ami. & ibi
no. ꝯ hoc op. & vr̃ ꝙ ñ sufficit sola ꝓhibitio ad acqrẽdã istã quasi
possess. s; reqritur cursus 30. dierũ. vt l.j. §.j. de iti.ac.pri.sol. Quædã
sunt seruitutes negatiuæ, & in istis acqritur quasi possessio ꝑ solã
2 ꝓhibitionẽ, vt hic. Quædã sunt seruitutes † affirmatiuæ, ꝙ liceat
ire & agere, aquã ducere, & si̇ia, & in istis q̃dã sunt ĩ q̃b. p̃t esse vsᵒ
ꝑ modũ facultatis cuiusdã, vt ire ꝑ fundũ tuũ. De hoc cuilibet est
facultas, donec ꝓhibeat, vt l.diuus. ff. de ser.ru.p̃d. & l.3. §.j. de acq.
re.do. tũc ñ acqritur q̃si possessio ꝑ primũ actũ, nisi cursu sequuto
3 30. dierũ. vt d.l.j. §.j. ff. de iti.act.pri. Qñq; † vsus ñ p̃t eẽ ꝑ modũ fa-
cultatis, vt si qs ducat aquã ꝑ fundũ tuũ, tũc ꝑ primũ actũ inducit̃
q̃si possessio, vt in l.j. in pr. & §.qđ aũt. ff. de aq.quo. & æst. Qualr̃ ãt
hoc ꝓbetur ñ vi, aut clã, neq; p̃cario, dic vt in d.l.j. §.j. de iti.ac.pri.
Scđo mõ legitur ista l. & br̃ hoc intẽdit. Libertas seruitutis altius
ñ tollẽdi, q̃ritur lõgo t̃pe ab eo, qui bona fide fuerit in quasi pos-
4 sessione libertatis. H.d. † Secundũ hãc lec. qđ ad p̃scribendã liber-
tatẽ reqritur bona fides. Op. ad hanc lec. de tex. q dicit, vicem ser-
uitutis. Sol. Dic seruitutis.s.amissæ. Vel aliter dic ꝓpriè: sicut.n. qñ
scholaris ꝑdit famulũ suũ, oportet qđ ipsemet sit sibi famulus: ita
qñ domus amittit seruitutẽ, ipsamet sibi efficitur serua. Op. 2. ꝙ ñ
reqratur bona fides, vt l.sequr. §.si viam. ff. de vsuc. Sol. qñq; q̃ri-
tur de p̃scribenda libertate personæ, tunc sine dubio reqritur bo-
na fides, vt ĩ. de præsc.lon.tem. q pro lib. per tot. Qñque tractatur
de præscrip. libertatis à seruitute reali: tunc si qdem ad constituen
dam quasi possessionem hᵒ libertatis reqritur fcm̃ hominis: tunc
reqritur bona fides. Hic ẽ casus hic, nã ad hoc vt sim in quasi pos-
sessione libertatis, reqritur ꝙ altius ædificem. Ita no. ff. de ser.vrb.
præd.l.hæc autem iura. Si verò ad actum præscribendi ñ reqritur
5 fcm̃ hominis, & tunc ñ est necesse, vt d.l.sequitur. §.si viam. † Quę
rit gl. ſm istam lec. quid si præscribens possidebat præcario, respe-
ctu alterius, non respectu dñi, an p̃scribat? Gl. dicit ꝙ non ꝑp gña-
litatem hᵒ l. & ff. quemad.ser.am.l.fi. de aq.plu.ar.l.fi. In ꝯrium fa-
cit ff. vti pos.l.j. in fi. cum l.seq. Gl. non soluit. Dic quantum ad cõ-
seruandum possessionem per interdictum retinendæ possess. suffi-
cit ꝙ ab aduersario vitiosè nõ possideam, sed quantum ad acqui-
rendũ ius per præscrip. requiritur ꝙ à nemine vitiosè possideam.
ita loquitur hic. Sed in tertia lec. br̃ dicit. Patientia eius, qui vi, aut
b clam, vel præcario possidet, non tribuit alteri iusᵇ seruitutis præ-
scribendæ. H.d. Not. quod ista est magis not. lec. ad infinitas res.
c No. quod dixi tibi in summario. Huius ratio est ista, ᶜ quia in istis
iurib. incorporalib. non cadit aliqua possessio, sed quasi possessio,
6 q̃ dr̃ patientia aduersarij, vt l.pe. ff. de serui. † Et ideo si aduersarius
nesciat, quis non põt esse in quasi pos. eo quod ille, q nesciat, non
7 patiatur, vt ĩ. l.prox. † Si q̃ aliquis possidet vi, aut clam, vel preca-
rio, ꝯ eum non possum p̃scribere, quia nullum ius h; in re, & eius
scientia non constituit me in quasi possess. merito non p̃scribo. Et
8 pro hoc si † q̃dam ciuitas detinetur ab vno tyranno, ille tyrannus
est in quasi possess. iurisdictionis illius ciuitatis, t̃pe tyrannidis: si a-
liqua alia ciuitas occupat de territorio illius, vel iurisdictione il-
lius, & tyrannus patiatur, dico quod patientia illius tyranni, q est
in possess. vi, aut clam, non inducit ius p̃scribendę illius iurisdõnis,
d vide casum hic. Et iõ etiamᵈ vr̃ quod ciuit. quæ vsæ sunt mero &
9 mixto imperio, vacante imperio † non p̃scribunt iurisdõem, nec
sunt in possessione, nec fuerunt: qa possessio illius iurisdõnis non
est aliud, q̃ patientia & scĩa principis, ꝯ quem p̃scribitur. sed vbi ñ
est scientia, non dr̃ patientia, meritò non dr̃ quasi possessio. Ista di
10 co inducendo in arg. non determinando. Et ideo † in possessioni-
bus sis memor apponere ꝙ aduersarius sciebat, & patiebatur il-
lum esse in seruitute per tm̃ t̃ps, &c. quod perpetuò tene menti.

a ADD. ¶Ale. Adde gl. in l.qui luminib. ff. de ser.vr.præ. & bar. in l. & si forte, §.j. de ser.vend. & in l.si prius, opp. 2. de ope.no.nun. quando acquiratur possessio ser-uitutis altius non tollendi, & sic de aliis tangitur ĩ. eod. & vide quod dixi post bar. in l.j. ff. de acq.pos. per Inn. in c.bonæ, de post.præ. & c.in literis, de rest.spo. & bal. in l.prox. & quod dixi post bart. in d.l.j. de acq.pos. & plene quomodo ac quiratur possessio in corporalib. per bal. in l.prox. & bar. in l.licet, de acq.pos. & plene Pet. de anc. in repet. c.sine possessione, de reg.iu. in 6.
b Vide bar. in l.prox. & in l.j. in fi. de aqua plu.ar.
c Ale. Vide quod dixi post bar. in l.præscrip. ad fi. s̃. si contra ius, vel vti.pu. quod no. in c.cum ecclesiæ, de causa pos. adde bar. in l.qui fund.im, ff. quemad.ser.am. bal. etiam hic videtur tenere contra bar. per bal. in l.prox.
d Barb. An ciuit. Italiæ præscripserint ꝯ Imperium, vide bar. in l.j. §.deniq;, ff. de aq.plu.ar. & l.naturaliter, ff. de vsuc. Mod. in c.j. de præsc. notaui ad d.Ant.

LEX II.

1 *Titulus non requiritur in præscriptione seruitutum.*
2 *Seruitus quæ habet causam continuam, vel quasi, acquiritur longo tempore.*
3 *Qualiter cognoscatur, quòd seruitus habeat causam continuam, aut non.*
4 *Seruitus viæ, & itineris, non habet causam continuam.*
5 *Seruitus aquæductus, quando dicatur habere causam continuam.*
6 *In seruitutibus non habentibus causam continuam, quæ præscriptio requiratur.*
7 *Actio negatoria tollitur spatio 30. annorum.*
8 *In præscribendis iurib. incorporalib. requiritur scientia, et patientia aduersarij.*
9 *Cautela vt articuletur de scientia & patientia aduersarij.*
10 *Agens negatoria, potest petere ꝙ aduersarius prohibeatur vti seruitute, et condemnetur ad interesse.*
11 *Præscriptio seruitutum, qualiter interrumpatur, et quando litis contestatione, et quando per solam citationem.*

Si aquam. Seruitus, q h; cãm ꝯtinuam, acqrit̃ lon.t̃pe. nisi fuerit interrupta. h.d. No. qđ aquęductus p̃scri-
bitur lon.temp. No. qđ ad hãc p̃scriptionem, reqritur scĩa aduersa
rij. No. qđ talis præscriptio interrũpitur. Op. & vr̃ ꝙ præscribatur
exemplo rerum immobilium, quæ res immobiles non præscri-
buntur sine tit. vt l.nullo. s̃. de rei ven. sed seruitutes præscribunt̃
1 † sine ti. l.si quis diuturno. ff. si ser.ven. ergo malè. Sol. istud, quod
hic dr̃, exemplo rerum immobilium, intelligitur in tempore, non
in ti. rõ est, vt đt Dy. in c.possessor. de re.iur.li.6. qa in præscriptiõe
a istarũ seruitutũ tractatur de modico præiudicio,ª ideo ñ reqritur
titulus. Contra op. s̃. l. proxi. vbi debet possidere non vitiosè. Sol.
Fateor: p̃t esse possessio non vitiosa absq; titulo, si habeat aliquam
causam credendi sibi deberi seruitutem, vt no. per gl. in l.j. §.j. de i-
ti.actu pri. Item op. ꝙ requiratur maius t̃ps, vt l.hoc iure. §.ductus
2 aquæ. ff. de aq.quo. & æst. † Plures solutiones dantur. Teneas illã,
quod illa seruitus non habeat causam continuam, ideo non acqui
ritur longo t̃pe: secus in his quæ habent causam continuam, vel
quasi. ita loquitur hic. Ita no. plenè in l.seruitutes. ff. e. & in l.j. in fi.
3 ff. de aq.plu.arc. † Qualiter aũt cognosces vtrũ seruitutes habeãt
b cãm continuãᵇ aut nõ, do tibi rl̃am infallibilẽ. Si quidẽ ad vsum
seruitutis requirit̃ factũ hoĩs, nũquam dr̃ hr̃e cãm continuã: qm̃
homo nõ p̃t operari cõtinuè. Si verò nõ requiritur factum homi
nis, dr̃ tunc habere causam continuam, vel quasi, vt l.foramen. ff.
4 de ser.vrb.præ. † Et ex hoc apparet, ꝙ seruitus viæ, & itineris, non
5 habent causam continuam, † quia non p̃t homo semper ire. ser-
uitus verò aquæductus, p̃t habere cãm ꝯtinuam, cũ semper aqua
fluat, vel apta est fluere. sed si requiritur factũ hominis, vt puta, es
set necesse ꝙ de quodã fonte, vel fossa aqua extraheretur & mit-
teretur in aliquẽ riuum, tũc non hr̃et cãm ꝯtinuam. In his ergo,
6 † quæ cãm continuam non habent, non currit præscriptio, nisi e-
c ius t̃pis, cuius initij memoria non existit, vt d. §.ᶜ ductus aquæ. Sed
ꝯ hoc op. omnis actio præscribitur 30. vel 40. ann. l.sicut. & l.cum
notissimi. de præsc. 30. ann. Si igitur negatoria tollitur 30. ann. er-
go 30. ann. quæretur seruitus. In effectu gl. dat duas sol. ista est ve
7 ra quod negatoria † tollitur 30. an. pro illa iteratione, seu ire, quæ
fuit facta, iam sunt 30. anni. sed pro eo quod vadis hodie, cum ti-
8 bi seruitus non debeatur, possum intentare negatoriam. † Op. di-
citur hic, sciente aduersario. Contrà ĩ. de præsc.lon.tem.l.fi. sol. di
cit glo. aliud in præscriptione proprietatis, aliud in præscriptione
seruitutis. Et est ratio, dicit gl. quia hic dominus, contra quem prę
scribitur, possidet, ibi non. ista non est bona ratio. Tu dicas vt dixi
tibi s̃. l.prox. Ratio est ista, quia ad hoc vt præscribatur seruitus, re
quiritur quasi possessio seruitutis, sed ista quasi possessio nihil a-
liud est, q̃ aduersarij patientia, vt l.pen. ff. e. hæc autem patientia ñ
p̃t esse nisi duob. cõcurrentib. ꝙ ego vtar, & ipse sciat. Meritò scĩa
9 requiritur. † Et ex hoc sis semper cautusᵈ in istis iurib. incorpora-
d libus facere articulum de scientia, & patientia eius, contra quem
e præscribitur. ᵉ † Quærit gl. vtrum qñ intentatur negatoria, possit
10 semel peti quod ꝓhibeatur illi vti seruitute, & ꝯdemnetur ad in-
teresse eius, quod factũ est. gl. dicit ꝙ vtrũq; p̃t peti, & bene. Quæ-
11 ro, dr̃ hic, ꝙ si præscriptio est interrupta, &c. quæro † qualiter in-
terrumpitur ista præscriptio? Resp. interruptione naturali, si vsus
interdicitur, vt hic dicit tex. Item interruptione ciuili. Sed hic in-
surgit dubium, vtrum requiratur litis cõtestatio? Et vr̃ ꝙ sic, sicut
ad interrumpendam præscriptionem longi temporis, vt s̃. tit. 2. l.
moræ. Econtra vr̃ ꝙ sufficit sola citatio, vt l.sicut. & l.cum notissi-
mi. ĩ. de præsc. 30. ann. Resp. siquidem iuuatur præscribens ex tit.
puto quod requiratur litis contest. vt d.l.moræ. Si verò sine titu-
lo, tunc per solam citationem: quia eadem est ratio quæ in præs-
criptione 30. an. quia currit solũ ex negligentia non petentis, &c.

a ADD. ¶Ale. De quo plene scripsi post Inn. in d.l.j. §.fi. de ope.no.nun.
b Pom. Vide aliquid per Fel. in c.de quarta, de præscr. & Ale. cons. 69. dub. 1. vol. 5. vbi in specie ponit de ductu aquæ, & quæ requirantur ad illius acquisitionem, & vide Ale. cons. 108. ad fi. vol. 2. & ibi dicit ꝙ seruitus aquæductus dicitur prædialis, & imo est necesse ꝙ dicẽs illam acquisiuisse, probet limitatè cui prædio acquisiuerit, & ibi etiam ponit quantum requiratur ad talem præscriptionem.
c Ale. Põt tñ vnus allegare titulũ, & fundare intentionẽ suam ex eo, quia p̃sumit̃ ex diuturna patientia dñium, vt no. in l.cum in rem verso, de vsu. vbi vide bar.
d Paris. Vide bar. distinguentem in l.j. §.hoc interdicto, de iti.act.pri. Pom. Vide Panor. cons. 18. ad fi. vol. 2. & 23. vol. 2. & 16. eo. vol. & Ale. 108. ad fi. vol. 2. & aliquid per Fel. in c.de quarta, ver. dum subdit Abb. de præscr.
e Ale. Hoc intelligatis verum in seruitutibus habentibus causam continuam, se-cus si discontinuam, vt no. bal. in d.l.j. §.j. de iti.act.pri.

LEX

LEX III.

Et in prouinciali. Prædio tributario poteſt imponi ſeruitus,& res tranſit cũ onere ſuo.

LEX IIII.

1 *Conceſſo aquæductu vni, poteſt alteri concedi ſi non nocet primo.*

Aquam quæ. Ex fundo alieno non poteſt duci aqua,ni ſi dño volente.h.d. Quærit gl.hæc, ſi dñs
a conceſſit aquæductum vni, an poſſit poſtea concedi alteri?ᵃVidetur qđ non,vt l.in cõcedẽdo.cum l.ſeq.ff.de aqua plu.arc. & ff.de ſer.ruſt.prædio.l.per quem locum.in contrarium.ff.de aq.quo.&
1 æſt.l.Luci.de ſer.ruſt.pręd.l.2.§.ſi aquęductus.Sol.†Aut ex eo qđ concedit ſecundo nocet priori,& nõ valet conceſſio,vt in primis allegationib.Aut priori nõ nocet,& valet conceſſio,vt in ſecũdis allegationib.Et ita fuit determinatum Bononiæ in q.inter fratres Prædicatores,& Minores, cum cõmune prius conceſſit aquã fratrib.Minorib.& poſtea conceſſit Prædicatorib.vel ecõtra,qđ potuerũt facere,ex quo aqua ſufficiebat vtriq;. Quæro vtrũ ille , cui conceſſa eſt ſeruitus poſſit alij concedere?Dic vt in gl.& bene.

a ADD. ¶Ale.Si conceſſi aquæductum vni,an poſſim poſtea cõcedere alteri,vide bar.in d.l.in concedendo.& in l.quominus.in fi.5.q.de flumini.& quod not.bar. in l.per agrum.j.eo.

LEX V.

Si quid pars. In confeſſoria venit, vt res in priſtinum ſtatum deducatur,& damnũ reſarciatur.h.d.

LEX VI.

Præſes prouinciæ. Omnis charitas bene ordinata incipit à ſeipſo. Ad hoc allegatur iſta lex.h.d.

LEX VII.

Si manifeſtæ. In aquæductu antiqua cõſuetudo ſeruanda eſt.h.d.Gl.inducit iſtam legem in argu. ad q.de molendino,de quo nõ tangitur niſi hic,& in l.ſi qs ex argentariis.§.ſi initium.de edend. & l.quominus.ff.de flumin.& ibi hæc omnia, & multas alias qq. & quicquid poteſt in illa materia occurrere,intendo tractare in repetitione d.l.quominus.

LEX VIII.

a Altius. Solum eſtᵃ liberum vſque ad cælum,niſi ſeruitus ſit impoſita.& in pariete alterius nemo poteſt feneſtrã facere.h.d.iſta lex,&c.

a ADD. ¶Pom.Limita iſtam regulã nouem modis,vt per Cæp.in tract.ſuo ſeruit. præd.vrb.in tit.de ſolo ſeu area.c.39.& quarum limitationũ refert quatuor Iaſ. in l.ex hoc iure.in ver.no.ibi ædificia tollere.ff.de iuſt.& iur.ſe extendit circa limitationem de eo qui ob inuidiam,vel odium vellet ædificare,& vide iſtam legem aliter per Ale.conſ.15.in pr.vol.5.& Pan.conſ.57.in 2.dub.in 2.vol.&vide qđ ſcripſi poſt bar.in l.quæro.ff.de ſerui.vrb.prædio.& Alex.118.vol.2.& 180.§.eod. volum.2.

Pariſ. Limitant hic Cy.Ray.& Salic. niſi quis ædificaret non propter ſe,ſed ad emulationem vicini.Facit quod vult ſing.Bal.in l.j.C.qui teſta.fa.poſ.quicquid dicat ibi Ang.facit quod dicit bar.in l.quominus j.q.ff.de flu.& quod dicit bal. per illum tex.in l.cum allegas.C.ne fiſc.vel reſpub.& quod dicit Pau.reprobando Ang.ibi in l.cum eo.ff.de ſerui.vr.præd.Vide bal.in l.itẽ lapilli.ff.de rer.diui. Præſumitur ædificare propter ſe non propter emulationem vicini.De quib.omnib.vide late Ale.conſ.307.& quod in dubio præſumitur ad ſuam vtilitatem facere,vide Ale.conſ 337.Vide Cæp.in tract.ſer.vrb.c.62.de feneſtra.& in c.37. de ſer.ne lu.of.in 7.q.vide omnino late Iaſ.in l.ex hoc iure.ff.de iuſt.& iu.circa iſtã regulam.& prædicta.item an ad æmulationem priuati liceat,vide et Iaſ. in l. 2. C.ne fiſ.vel reſp. quam legi cum rub. illius tituli, vbi etiam ponit de duob.fratrib.habentib.caſtrum commune,an liceat vni ad æmulationem alterius vendere partem ſuam.Et vide late eundem in l.quominus.de fluminibus.

LEX IX.

1 *Dicens ſeruitutem non deberi,habet intentionem fundatam de iure communi.*

Si in ædibus. Qui ædificauit cõtra debitam ſeruitutẽ,cogitur tollere:alias nõ põt ꝓhiberi altius æ-
1 dificare.h.d.Not.ex hac l.& l.præced.†qđ fundata eſt intentio de iure communi eius,qui dicit ſeruitutem nõ deberi, ſiue ſit actor, ſiue reus:vnde aduerſario incumbit onus probandi.vt in iſtis duabus ll.De quo in l.ſicuti.§.ſed ſi quæratur,ſi ſeruitus vend.& plenè dixi in l.ſi prius.ff.de oper.no.nun.

LEX X.

Si tibi. Quilibet in ſuo poteſt facere quod vult,niſi faciat cõtra debitam ſeruitutem.h.d.

LEX XI.

a Per agrum. ᵃNon põt quis ire per agrum alienum,ſi per viam publicam ire pt.h.d. Vide gl. quæ facit ad q. Tu ab initio duxiſti aquam ex flumine publico ad domum, in qua habes vnum molẽdinum. Et ego ex alia parte duco ex eodem flumine aquam ad aliud molẽdinum,cum tãta ſit aqua quæ ſufficit vtrique,tu vis me impedire dicẽs,ꝙ in domo tua vis ponere plura molendina.certè non potes. Debet.n.inſpici modus ab initio ſumptus,quia tantum pro vno molendino ducebas, nec debes curare quòd poſtea debeat augeri,&c.

a ADD. ¶Ale. Vide ea quæ habentur,& etiam quæ not.Bart.in l.j.& ij.ne quid in flu. publico.

LEX XII.

Sicut vſumfructum. Seruitutes reales non vtendo , perduntur ſpatio longi temporis.

LEX XIIII.

1 *Epiſcopus habens viſitationem vna die cuiuſlibet anni, in monaſterio, iſtud ius non vtendo perdit tempore duplicato.*

a Cum talis. ᵃ Iſta eſt ſing.l.Breuiter dicit.Seruitus,quæ hẽt vſum diſcontinuum, perditur tempore duplicato.h.d.no.l.eſt ad multa.Op.ff.quemad.ſer.am.l.ſi ſic.Gl.ſoluit.
1 tene ſolutionem Io.hic poſitam.†Iſta l.facit ad q. de epiſcopo, q debet habere viſitationẽ vna die cuiuſlibet anni , in monaſterio: vt iſtud ius non vtendo pereat tempore duplicato,&c.

a ADD. ¶Ale.Tempore duplicato.bal.& Ang.in l.cum notiſſimi.§.in his.de præſcrip.30.anno.tenent.quòd iſtud tempus nullo modo poſſit tranſcendere.30.an.

a §.Cum autem apertiſſimi. ᵃEt forte iſte §. nõ eſt alibi ſecundum vnam lec.quæ dicit.Si area non poteſt habere ventum,niſi ex vna parte,prędio vicino ipſo iure ſeruitus eſt impoſita,ne altius tollatur.& ventum impediat.h.d.

a ADD.¶Ale.Vide quæ ſcripſi poſt Ang.in l.ſi prius.ff.de ope.no.nun.& pro ſing. alle.ibi Im.in fi.allegans poſt bar.in 2.opp.3.part.& alij caſus.in quib. ipſo iure ponuntur,vide in l.1.in fi.cum ſeq.de aqua plu.arc.

¶De lege Aquilia. Rub.

LEX III.

Ex morte. Ex morte ſerui poteſt agi ciuiliter & criminaliter.h.d.Tractat gl.hic materiam l j. ꝟ. quando ciui.actio crimina.præiud.& ibi etiam dixi.& dic vt ibi,& l.2.§.1. ff.vi bon.rap.

LEX IIII.

a Contra negantem. ᵃActio legis Aquiliæ creſcit cõtra inficiantem.h.d.

a ADD.¶Ale.Et hanc legem limita,vt ſing.dicit bar.in l.idem.§.j.de vſufr.accreſ. bal.in l.ea quæ.de cõd.ind.& ibi etiam dicit quod ab hac pœna excuſatur quis propter iuſtum errorem.& ibi etiam ſubdit ꝙ ſi pro damno dato ageretur criminaliter,non creſcit per inficiationem.& vide quæ dixi poſt bar.in l.eum qui. de iureiur.&c.

LEX V.

De pecoribus. Vide glo. Iſta gl.nihil dicit, quia ad hoc vt cõperat directa actio l. Aquilię oportet quod detur damnum de corpore in corpus:quia verba l. Aquiliæ in 1.c.dicunt,Si quis hominem,quadrupedem, vel pecudẽ occiderit.In 2.dicunt,ſi quis arſerit,fregerit,ruperit, &c. & ſic loquitur quando datur damnum de corpore in corpus, & tunc datur directa:alias autem vtilis,quia non haberent locũ hæc verba.hoc dicunt omnes ll.alleg.

¶Familiæ erciſcundæ. Rub.

LEX I.

Si non omnem. Si quid hæreditatis non eſt diuiſum, hoc iudicio agitur vt diuidatur. h.d. Op.ff.e.l.ſi filia.§.familiæ.Tene vltimam ſolutionem ꝙ hic prima diuiſio fuit facta extra iudicium,&c.

LEX II.

a Vxor tua. ᵃIn hoc iudicio filius deducit præcipuam dotem vxoris ſuæ viuentis:vel poſt mortem pr̃is defunctæ.h.d.Quæro,quid ſi vxor filij decedit in vita patris?Cyn. tangit hic,& bene,vt dixi tibi in l.j.de bo.ma.Dic vt ibi.

a ADD.¶Alex.Per bar.in l.cum dotem.§.tranſgrediamur.ſo.ma.

LEX III.

Aduerſus. Hoc iudicium excludit crimen expilatæ hæreditatis.

LEX IIII.

Si filius. Caſtrenſia in diuiſione deducuntur præcipua:ſecus ſi non ſunt caſtrenſia.

LEX V.

In ipſius. Voluntas vltima poteſt mutari tacite, & expreſſe. hoc dicit.

LEX VI.

1 *Nomina debitorum non diuiduntur ſed aſſignantur.*
2 *Res immobiles per diuiſionem demonſtrantur.*
3 *In nominibus fit diuiſio ſecundum legem 12.tab.*

1 Ea quæ. †Nomina per hoc iudicium non veniunt diuiden
a da,cum ſint ipſo iure diuiſa. ᵃh.d.op.de l.planè.ff.e. Sol.nomina non veniunt diuidenda,vt hic, ſed veniunt aſſignanda,vt ibi.Op.ꝙidem videtur in reb.immobilib.cum ipſo iure ſint
2 diuiſę:quoniam quilibet ibi habet partem ſuam.Reſpondeo,†Illæ portiones quæ ſunt pro indiuiſo,nõ poſſunt ad oculũ demonſtrari,vt l.Mæuius §.duob.de leg.2. Sed per diuiſionem poſtea po
3 terunt demonſtrari,non antea,†ſed in nominibus non poteſt fieri aliter diuiſio quàm facta ſit per l.12.tab.h.d.

a ADD.¶Alex.Vide aliquid per gl.in l.bona.j.eo.

LEX

LEX VII.

Si qua. In hoc iudicio habetur ratio fideicommiſſorum, & prælegatorum.

LEX VIII.

Bona. Pro plurib. hæreditatib. diuidendis poteſt vnum fa.er. iudicium intentari.h.d. ſm lect. magis notabilem, &c.

LEX IX.

Non eſt. Hæc actio eſt bonæ fidei, & in ea hr̄ ratio fructuū. h.d. Vide gl. quæ dicit, quot modis accipiatur tit. quam not. & ſig. Doc. ponunt in l. cogi. ſ. de pe. hær. quando repetunt illam, &c.

LEX X.

a **Quoties.** Teſtator poteſt inter ſuos hæredes diuidere a ſalua Falcidia, & clauſula generalis terminatur per ſpecialem clauſulam præcedentem.h.d.

a ADD. ¶Ale. Sed nunquid pater poſſit feuda, vel caſtra diuidere inter filios. præſertim pupillos. bar. in c.1. in pr. de prohi. feu. alie. per Fed. dicit ꝙ non. tamen ſi filius eſt eius hæres niſi ſeruet voluntatem patris, tenetur præſtare intereſſe. de leg. 1. l. vnum ex familia. §. ſed ſi vno.

LEX XI.

Inter filios. Hæreditas patris debet diuidi æqualiter inter filios.

LEX XII.

Non ideo. In diuiſione non eſt neceſſaria ſcriptura.h.d.

LEX XIII.

a **Certum.** a Profectitia veniunt diuidēda, & debitum vnius fratris non onerat alios, niſi de eius peculio profectitio.h.d.

a ADD. ¶Ale. Vide in l. frater à fratre. iuncta gl. in verb. ſecutus. & de cond. indeb. An autem peculium profectitium veniat conferendum. bar. ꝙ nō in l. filię licet. ȷ. de col. vbi tex.

LEX XIIII.

1 *Socius ſcienter accipiens rem alienam pro ſua parte in diuiſione re euicta, non agit contra ſocium.*

2 *Si vni ex duob. fratrib. eueniant in partem bona emphyteutica, vel feudalia, alteri allodialia, ſi emphyteutica reuertantur ad dominum ex diſpoſitione contractus, quando contra habentem allodialia poſſit agi de euictione.*

Si familiæ. Ex ꝯctu diuiſionis obligatur qs de euictione, quatenus ſocius habet de parte conſocij. h. d. Op; ȷ. com. vtri. iudi. l. ſi fratres. Sol. Ibi ſciēter vnus accepit ꝓ parte ſua rē alienā, hic ignoranter. &c. Contra hoc op. & vr̄ ꝙ etiā qn̄ vnus ſocius accepit rē alienam ſciēter, alter ſocius teneatur de euictione ſaltē vt reddat qđ ad eum ꝑuenit de parte ſocij: ſicut dicimus in venditore, q ſaltē tenetur ad reſtituēdum pretium, etiam eo caſu quo cōuenit vt de euictione nō agatur, vt l. emptorem §.

a fi. de actio. emp. Sol. Dicit gl. a ꝙ aliud eſt in diuiſione: q̄ caſu vter-

1 que videtur † in ſe ſuſcipere periculū ſuæ partis. qđ eſt notādum. b

b Facit ad hoc ar. ſ. de tranſ. l. de fideicommiſſo. vide hanc gl. & not. quia eſt ſingularis, & tene menti. Op. ff. de le. j. l. ſi domus. §. j. Sol. Ibi loquitur in re legata: hic in re, quæ ex diuiſiōe obuenit, & ſic eſt ſeparata materia. Item op. de l. cum pater. §. euictis. ff. de leg. 2. Sol. Ibi diuiſio fuit facta à teſtatore: hic à iudice: vel à partib. Quero, &

c eſt no. qō. c Ponamus † ꝙ in diuiſiōe vni ex fratrib. obuenit vnum

2 podere ꝓprium, qđ in quibuſdam partib. vocatur allodium, alteri verò fratri obuenit podere, vel fundus emphyteuticus: contingit quod ille frater, cui obuenerūt res emphyteuticæ eſt mortuus relicta filia fœmina, vnde dn̄s ex legē ꝯctus auocat illas res: Quæro an poſſit agi ꝯ fratrē de euic. Gl. determinat qđ de euic. agi nō poſſit, niſi ſtipulatus eſſet expreſſè. Vide iſtā gl. & tene mēti, quia ſing. eſt. d. Rich. Mal. intelligit iſtā gl. qn̄ expreſſè ſtipulatus eſſet de euic. in hunc caſum. alias ſi ſimpliciter eſſet ſtipulatus, cùm ſciret bona eſſe feudalia, & ex natura feudi euinceretur, de euic. non ageretur. arg. ff. de hær. vel actio. vend. l. nomina. ȷ. de don. l. ſpem. facit ff. loc. l. ſi quis domum. §. j. de dam. infec. l. damni infecti ſtipulatio pertinet. in prin. Hic non ſunt alia.

a ADD. ¶Pom. Limita iſtam gl. vt per Alex. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ver. in eadem. ibi, niſi fuerim ſciens. de verb. obli.

b Alex. Tene menti ſingulariter gl. & vide bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in 11. q. ff. de verb. obl. latius in vlt. q.

c Alex. No. pulchram q. in gl. in materia feudi. Adde tamen quod dicit bal. in c. 1. §. præterea ducatus. de prohi. feud. alie. per Fed. quod duo fratres marchiones diuiduntur. Sed hoc qualiter intelligi debeat, vide in c. Impe. Lothar. in vſib. feud. Pariſ. Vide Ale. conſ. 21. vol. 5. Vide Are. conſ. 3. vbi etiam dicit ꝙ ſi eſſet feudū antiquum, non prohiberetur frater, qui iſto modo diuidendo promiſiſſet non contrauenire & renunciaſſet cuicunque iuri. quod haberet, vel habere poſſat, vel ſperaret ſuccedere alteri fratri. Sequitur d. Iac. de San. Geor. in ſua inueſtitura feudali. circa quod vide Alex. conſ. 13. vol. 5.

LEX XV.

Si diuiſionem. Ex pacto nudo diuiſionis non oritur actio, neque transfertur dominium, niſi traditione ſecuta. h.d. nō ergo ex pacto hoc fiet, ſed fit ꝑ offm̄ iud.

LEX XVI.

Si filii. Iudex diuidendo inter liberos, debet ſequi voluntatē defuncti, etiam non ſolennem. h.d. Videbitis de hoc. ȷ. eo. l. fi.

LEX XVII.

Cohæredibus. Diuiſio facta inter ſocios, aliis ſociis abſentibus non præiudicat. h.d.

LEX XVIII.

1 *Libri empti per patrem, & traditi filio, quando videantur donati.*

a **Filiæ cuius.** a Quod pater nomine vnius filij comparauit & tradidit, debet ei filio adiudicari: & in hoc iudicio habetur ratio ſumptuum. h.d. ſuper verb. cōparauit. i. manualiter tradidit: alias videtur tm̄ nomen filij in inſtr̄o accommodare: arg. ȷ. ſi qs alteri, vel ſibi l. 3. de ca. pe. l. j. li. 12. ſm Ray. Itē op.

1 de l. ſi donatione. ȷ. de col. Sol. vt ibi. Iſta l. allegatur in arg. ad † qōnem de filio, ꝓ quo pater emit libros, vtrū debeat illos hr̄e præcipuos. Gl. dicit qđ hęc l. facit ꝓ eo. Rof. diſputauit iſtā q. & determinauit qđ filius nō debet habere libros præcipuos, & hoc per oēs alias rōes, quæ fiunt in auth. ex teſtō. ȷ. de col. quæ concludunt ꝙ ſimplex donatio venit in collatione dotis. Vb. de Bob. determinauit ꝯrium, ſicut. n. res, quas pr̄ dat filio militi eunti in caſtra, filius debet hr̄e præcipuas, vt l. ſi filius. ſ. e. qa eſt caſtrenſe peculiū: ita illud, qđ datur filio ſtudēti, dr̄ quaſi caſtrēſe, nec venit ī collationē. ar. ſ. de inof. te. l. fi. ſ. de ad. di. iu. l. fori. & l. aduocati. Et hoc videtur etiam velle Dy. in l. j. §. nec caſtrenſe. ff. de col. bo. & ibi plenè dixi. Sed aduertas; iſtud procedere, ſi pater emeret libros, & daret filio iā exiſtenti aduocato, vel doctori, qui p̄t quaſi caſtrēſe habere peculium, ſed donec filius eſt in ſtudio, nō dr̄ quaſi militare, nec dicitur hr̄e quaſi caſtrēſe peculium. nullā. n. exercet ꝓfeſſionem. & iō tunc vr̄ recurrendum ad aliud, qđ hac l. dr̄, vt ſi pr̄ emit, & ſibi tradidit, qđ videtur donare, & morte confirmaẗ. ideo nō venit in collationē bonorū, tn̄ p̄t ꝯdicere ſi vellet, vt hic dr̄ in tex. Sed ī filio iā exiſtēte aduocato, v; donō incōtinēti, ita ꝙ pr̄ n̄ poſſet reuocare ſi vellet: qa ē q̄ſi caſtrēſe. dixi pleni⁹ ī d. l. j. §. nec caſtrēſe. ff. đ col. bo.

¶Contrarietas, & Concordia.

Pro cōcordia Aduerte, qn̄ rem aliquā emit pr̄ noīe filij conſtituti in eius p̄tāte, quam ſibi nō tradidit, præſumitur ſolū pr̄ nomē filij accōmodaſſe in inſtr̄o. Ita Bar. hic in hac l. filiæ cuius. & in l. 3. C. ſi qs alt. vel ſibi. q̄ ipſe legit ꝓ prima. ꝯrius tn̄ alle. in l. ſi pater. ff. de do. & in l. fi. de pecu. leg. Tu dic qđ corruptè alle. ꝯrius in d. l. ſi pr̄. imo idem tenet qđ in hac l. filiæ. & in d. l. fi. bene videtur ꝯrius j. facie. ſed nō eſt, quia loquitur quantū ad cōſtitutionem peculij, qđ aliud eſt dicere, quā qn̄ emit nomine filij ſui, ſiue ſine traditione.

a ADD. ¶Vide Bal. in l. quæ dotis. ff. ſo. ma. & ibi vide Ale. poſt Im. referētem duos alios intellectus ad iſtam l. ſed hanc l. limita & intellige, vt hic per bal. & adde bar. in l. fi. de pecu. leg. & contra bar. hic, tenet Bal. hic in 2. q. Adde ad q. bar. Ro. conſ. 165. Bal. conſ. 113. lib. j.

LEX XIX.

Incerti iuris. In hoc iudicio habetur ratio rerum ſubtractarum, & etiam deterioratarum. h.d.

LEX XX.

a **In familiæ.** a Iſta lex eſt ſubtilis, nec pōt ſummari, quia non poſſet eſſe magis breuis. Hanc legem allegaui tibi not. in l. mater. ſ. de rei ven. ꝙ quando vendo rem vt alienam, ego videor vendere nomine alieno, ita ꝙ poteſt haberi ratum, vt hic tex. clarè dicit. Gl. quæ eſt hic, ponit vnam diſtinctionem valde pulchram, quam vide & not. quia eſt ſubtilis, pulchra, & no. & iam pluries conſului ſecundum eam.

a ADD. ¶Ale. Vide ſing. dictum bar. ad hanc l. in l. ſi fundum per fideicommiſſum. in pr. de leg. j. vbi alle. quod ſi dico. vendo tibi iſtam domum Titij, videar vendere nomine ipſius Titij, & ſic etiam re non præſtita, nec perempta, poterit habere ratum. Facit quod no. per gl. & doc. in l. ſciendum. §. tutores. ff. qui ſatiſd. cog. & in l. qua ratio. de proc. vide tamen quod ſi quis aſſerit ſe procuratorem, & aliquid faciat quod in dubio intelligitur dicto nomine facere, licet nō dicat ꝓcuratorio nomine, ſed ſi fuiſſet præſens in tali mandato rei meæ, conſentiendo daretur mihi actio mandati. l. qui patitur. ff. mand. Sed ſi ex poſt facto conſentio, dabitur neg. geſtorum. quod ſingulariter no. quia hoc alibi clarius nō repe ritur, ſecundum Im. ibi. & adde Bar. in l. inter. hic alleg. & ibi Bal. in fi. Adde princip. apoſtillæ Pau. de Caſt. conſ. 137.

LEX XXI.

Si cogitatione. iudex in hoc iudicio debet ſequi patris voluntatem. h.d.

LEX XXII.

Seruum communem. Error cohæredis non facit alteri acquiri dominium. hoc intendit.

LEX XXIII.

Licet. Pactū hæredum nō præiudicat creditorib. ſed inter ipſos hæredes ſeruatur, & ſuum operatur effectum. h.d.

LEX XXIIII.

1 *Fundus conceſſus in peculium profectitium filio, venit in reſtōe fideicommiſſi.*

2 *Datum cauſa conditionis implendæ venit in reſtitutionem fideicommiſſi.*

3 *Trebellianica poteſt deduci in vna re conceſſa filio in peculio profectitio.* 5.

4 *Lectura antiquorum ad hanc legem eſt vera. & 7.*

5 *Quarta licèt reſpiciat quamlibet rem patrimonij, debet tamen fieri diuiſio in vna re, prout cohæredes fuerint concordes, & iudex æſtimauerit.*

Filium

Filium quem habentem. Fama,& re, difficilis est hęc l.ſm gl.& hęc difficultas inſurgit ex variatione lecturarū, & ex intricatione gl. Et legitur hæc l.in gl.nr̃a,trib.mod. quarto mō legitur ſm Iac.de Are.ſm cōem lec.hæc l.diuiditur in 2.partes. In j.ponitur thema, & qōes, & oſtēdit qōes ex themate. Scđo ponitur deciſio qōnū. Secūda ibi,hr̃ditaria parte p̄dij,&c. Et prima gl.h⁹ l.pſequitur tm̃ lec.antiquorum,ſm q̄ hæc l.bř hoc intēdit.Datū cā ɔdōis implendæ,ɔputatur in quartā Trebellianicā,q̄ p̄t detrahi in vna re data à p̃re filio,in peculio pfectitio.H.d. Caſum in terminis pone, vt in
1 gl.& habetis tex.multum clarū.Et ex iſta lec.no.†qđ fundus cōceſſus in peculium profectitium,venit in reſtōnem fideicōmiſſi.
2 †No.2.quod datū cā cōdōis implendæ,cōputatur in quartā Tre
3 bellianicā.† No.3.quod Trebellianica p̄t deduci in vna re ɔceſſa filio in peculio pfectitio.Et pone caſum,vt dixi,quod in hr̃ditate erāt treceta,& erant tres filij. fundus datus in peculio valebat 30. Si.n.poneres quod fundus datus in peculio valet 12.vt qdam antiq poſuerunt,de quib.fecit mentionem gl.j.in pr. tunc facta deductione Trebellianicæ,nihil remanet in eod.fundo. ɔ,dicit tex. tuus in fi.l. ideo pone fundū valere 30. & eſt caſus planus. Op.& vr̃,quod datū cā cōdōis implendæ,nō cōputetur in falcidiam,vt s̃.de inof.teſt.l.ſancimus.§.repletionē.Sol.ibi in quarta debita iure nãæ,hic in quarta Trebellianica. Op.2.quod ſm hoc hæc l.nō facit ad tit.quod eſt ɔ j.cōſtōem.s̃.§.qb. Sol.Dicit gl.qđ hæc l.facit ad titulū in hoc,qa ſicut p hāc actionē p̄legata deducuntur,vt s̃.c.l.ſi qua.&ff.e.l.inter cohæredes.§.j.ita hæc reſtō fit cohæredib. hoc iudicio.vel dicas,cū per iſtū rogatū debeat retineri quarta,& ſic fieri diuiſio huius portionis,hoc fiet p iudiciū fa.erc.Op.3.qđ ſm hoc eſt mala grammatica. nam hic dr̃,filium quem habētem, & iſta dictio,filium,nō h; verbū à quo regatur.quod eſt ɔ l.Plautius.ff.de au.& ar.le. H⁹ timore aliqui antiq exponūt filiū,i.filius, vt ſic ponatur caſus p caſu.alij dn̄t filiū quē,i.aliquē.Vel potes dicere,ꝙ hic ſubaudit̃ vnus noĩatiuus,i.filius,vt dicamus,filius,quē filiū habentē fundū,&c.& pcedit iſta lec.clarè,& eſt clara gl.q̄ vide. Venio ad 2.gl.& opp.quarta diminuit quālibet rem patrimonij æqualiter,vt l.Plautius.& l.lineam margaritarū.ff.ad l.Fal.& l. 2.j̃.e.ti.hic,dr̃ qđ detrahitur in vna re.ſ.ɔceſſa filio in peculiū pfectitiū,quare malè.ſol.Dn̄t qdā,hoc iō,qa teſtōr hoc exp̄ſsè hic dicit,ꝙ de illa re detraheretur.Hoc eſt diuinare,iō nō pl;.Alij,vt Lotharius.dn̄t qđ hoc fit ex p̄ſumpta voluntate defuncti,q hūc filiū p̄dilexit in vita,ɔcedendo ſibi in peculiū profectitiū fundū,vñ ēt poſt mortē lex imitatur in filio iſtā voluntatē.Gl.non pl; hæc ſol. qa talia peculia nō ſunt p̄cipua,ſed cōia,vt s̃.e.l.certū.Vñ alij dn̄t, qđ ɔria loquuntur in Falcidia,q̄ n̄ detrahitur in vna re:hic in Trebellianica,q̄ in vna re p̄t deduci.Gl.hic n̄ dicit plus.Certè hæc ſol. nō eſt vera,qa nulla eſt rō,quare magis Falcidia detrahatur de ſingulis reb.q̄ Trebellianica.Vñ alij dn̄t,qđ ſit hic ſp̄ale ĩ filio,ea rōe, qa iſtud eſt ɔ eum. Nā datū cā ɔdōis implendæ, ɔputatur in Trebellianicā:ergo ſit p eo,vt in vna re poſſit deducere, vide gl.hucuſq;.Iſtā ſol.gl.rep̄hendit duab.rōib.Prima eſt iſta.Tu dicis,qđ tr̃c à cohærede pcipitur extra quartā.iſtud eſt falſum,qa aut illud,qđ ſoluitur à cohærede,eſt pecunia hr̃ditaria,& tūc à ſeipſo,& quaſi iure hr̃ditario vr̃ hr̃e: iō cōputatur in quartā,vt ff.de le.2.l.cū pr̃. in pr.Aut id,qđ ſoluitur,eſt aliud corpus non hr̃ditariū,& tūc ſibi totū imputatur,vt l.deducta.§.nūmis.ad l.Fal.Nec ob.l.in quartā. ff.ad l.fal.qa ibi loqtur cū eſt hr̃ditarium corpus,qđ à cohr̃de pcipitur.vñ nō p̄t diuerſis iurib.cēſeri.vt l.cū q ædes.ff.de vſuc.Pecunia aūt,q̄ habuit hic à cohr̃de,nō fuit hr̃ditaria:iō de iure cōi cōputaretur ſibi in quartam:Vel ſi nō fuit pecunia,fuit corpus non hr̃ditarium,vnde non p̄t dici qđ iō fuerit vnum ſp̄ale p eo,quod aliud eſt ſp̄ale ɔ eum:qa nihil eſt ſp̄ale ɔ eum. Itē alia rōe dicit,ꝙ nō pcedit dicta ſol. qa ſi duo ſumus cohæredes, & à me tibi,& à te mihi legatū relinqtur,vt eſt in caſu nr̃o:itē & aliis à nobis relinquitur,illud qđ à cohr̃de meo pcipio,ɔputabo mihi in quartā,vt tanto minus ab ipſo cohærede detraham,pp illud,qđ ab eo recepi,l; quo ad alios datū à cohr̃de nō cōputetur in quartam,vt l.Nefennius.ff.ad l.fal.& l.in quartam.in pr.e.ti.Si ergo in falcidia hoc eſt,multo magis in Trebellianica,in qua plura cōputātur,q̄ in falcidia.Vñ gl.h; dictā ſol.ad l.Plautius.& ad l.lineam margaritarū. pro nō vera.Sol.ergo alio mō,qđ hic detrahitur in vna re ab hr̃de volente,& volentib.cohæredib.In hoc reſidet gl.Sed hæc opi.nō eſt vera,p tex.in l.ſi.q dicit,reddere cōpellitur.nō ergo à volente fit.Habes ergo recitatam iſtam 2.gl.vſque ibi,alij,vt Ioan. q̄ vide. Iſtud quod ſeqtur in hac gl.n̄ recito adhuc, quia intrat opi.Ioan. q̄ ponitur in ſeq.gl.Ad q̄ ſeq.gl.venio & opp.ad lec.antiquorum. Hic dr̃, qđ hr̃ditaria portio fundi cōputatur in Trebellianicam. Cōtrà,imò quarta hr̃ditariæ portionis, nō tota hr̃ditaria portio, vt l.Titia.ff.ad l.fal.Dn̄t qdā,quod hoc iō,qa teſtōr dixit.Sed certè hoc eſt diuinare,& eſt refugium miſerorū,vt gl.dicit, iō gl.hn̄s iſtam lec.antiquorum p declarata,intrat ad lec.Ioan.ibi,dic ergo
4 ſm Ioan.& ēt vſq; ibi recitaui.†Nos quid dicemus?Dico lec.anti
5 quorum eſſe veriſſimam,& not.vltra alias. † Ex qua habes iſtud ſingulare in hac l.quod Trebellianica p̄t deduci in vna re cōceſſa filio in peculio profectitio,nec habes alibi iſtum caſum.Huius rō eſt,q̄ Ioan.dicebat,quod pr̃ eum p̄dilexit in vita. Hanc volūtatem d; imitari iudex in hoc iudicio diuiſorio poſt mortē.nam vos de
6 betis ſcire†ꝙ licèt quarta reſpiciat quamlibet rem patrimonij, n̄ tamen d; fieri diuiſio cuiuſlibet rei patrimonij,vt l.2.j̃.qñ & q b. quarta pars debetur.lib.x.Sed d; deduci in vna re,de qua cohr̃des fuerunt in cōcordia,& iudex æſtimauerit,vt ff.de le.j.l.poteſt.Debet ergo iudex iſtam rem eligere, quam pater filio conceſſerat in peculiū in vita,vt ſic præſumatur dilexiſſe in morte:vt l.pe. de ali. & ci.le.& ne auferat̃ filio,ſ.quod ſuis ſumptib.laborauit,& laboribus ampliauit,vt j̃.de alluuionib.& pal.l.fi. & ne ab eo fiat ſeparatio rei ita ſibi cohærentis,ar.j̃.comm.vtr.iud.l.poſſeſſionum.Nec ob.gl.quæ dicit,ꝙ iſta peculia non ſunt præcipua,vt l.certum s̃.e. quia hoc concedo,ꝙ filius nō habet hic iſtum fundū præcipuum cum pro habendo iſto det tantundem,quartam enim,quā in aliis reb.debebat detrahere,habet in iſtis,& in aliis dimittit, & hæc eſt veritas.Nō ob.l.Titia.ad l.Fal.quia ibi loquitur,qñ detrahit quartam ſecundum voluntatem defuncti. hic autem quando præter voluntatem. Sumus expediti de lec.antiquorū, veniamus ad lec. Ioan.ſm q̄ hæc l.bř dicit,& intendit.Datum cā condōis implēdæ, cōputatur in quartam Trebellianicam, & hr̃ditaria portio fundi filio p̄legati,& de eo reſtituendo grauato.H.d.ſm lec.Ioan.Et eſt dr̃ia inter lec.Ioan.& antiquorum,qa antiq dicebant fundū conceſſum in peculio,& ſic inter viuos.ſed Ioan.dicit fundum p̄legatum in morte.Item antiq dicebāt,ꝙ illud,quod deerat in quarta, ſuppleatur de eo fundo.Io.qđ ſuppletur de eo,qđ datur p eo fundo.Itē antiq dicebant filio rogato reſtituere ſp̄alem illū fundum. Pone ergo caſū,ſm lec.Io.p te,vt ex p̄dictis colligitur. Op.ad iſtā lec.de l.Titia.ff.ad l.fal.Sol.ibi detrahebat Trebellianicam ſm volūtatē teſtōris,vñ cōputatur ibi in ea quarta hr̃ditariæ portionis. hic vero detrahebat p̄ter voluntatē defuncti.rōnem dic plenè,vt dixi in d.l.Titia.Itē op.qa tex. hoc non dicit de eo qđ datur p fundo,ſicut in eo fundo.Sol.ſm Io.expone in eo fundo.ſ.pro eo fundo.Sed qa hæc lec.vr̃ aliqualiter deſtruere tex.ideo dixit gl.ſol.vt dixi in gl.ſuperiori. Vide ergo iſtam gl. quatenus proſequitur gl. lec.Io.vſq; ibi,vel ſi vis ſm Azo.& Hug.&c.vt ibi,vel dic,vt in gl. alia inferiori,melius ſtaret in ſuperiori.redeo.n.ad pced.gl.vbi dimiſi.Alij,vt Io.&c.quia iſta expoſitio,vt exponitur in eo fundo,i. pro eo,vr̃ nimis extranea ad tex.ideo Io.dicit tex.ſtare propriè:tñ legit eum tranſponendo hoc modo,ſoluitur cæteris.ſ.facta detractione de ſingulis,& s̃.quartam hn̄s in eo fundo,&c.Et ſic tex.iſte non dicit,quod in eo fundo aliquid habeatur noĩe quartæ,niſi hęreditaria portio, ſm Io.habes ergo expeditam illam partic.pced. gl.Alij,vt Io.&c.vſq; ibi,vt hæc clareant.vide eam.Hæc lec.Ioan. non eſt vera. Primò,quia tex.dicit, filium quem habentem. nam hn̄tem eſt participium p̄ntis tp̄is: ergo ſignificat ſm tp̄s,vt ibi,& l.in delictis.§.ſi extraneus.ff.de nox.Innuit g̃,quod tp̄e,quo teſtōr diſpoſuit,filius habebat fundū.Sed ſm lec.Io.tunc non habebat, quia ſibi p̄legabatur,ergo,&c.Præterea hæc lec.Io.deſtruit lr̃am, vt videtis.Præterea hæc lec.Io.p̄ſupponit eum grauatum reſtituere iſtum fundum.Sed ſi hoc eſt verum,de iſto fundo toto, non detraheret quartam,ſed detraheret quartam portionis hęreditarię. Nam in eo,quod ipſe h; vltra portionem hæreditariam,eſt legatarius.ergo in eo,quod h; iure legati,non detraheret Falcidiam, vt l.in lege Falcidia.ff.ad l.fal.vnde reprobata lec.Io.veniamus ad
a lec.Azo.& Hug. [a] ſm q̄ bř hoc intendit.Datum cā condōnis implendæ,computatur in Trebellianicam,& hæreditaria portio rei filio donatæ,& donatio morte confirmatur.H.d. Differt hæc lec. à lec.antiquorum,quia antiqui dicebant fundum eſſe conceſſum filio in peculium.Azo,& Hug.dicebant fundum eſſe donatum filio.Item antiqui dicebant,quod illud,quod deerat de quarta,ſupplebatur in eo fundo. Azo,& Hug.dicebant,quod ſupplebatur in aliis reb.Item differt à lec.Ioan.quia Io.dicebat fundum prælegatum.Azo,& Hug. dicebant fundum in vita donatum. Item dicebat Ioan.filium expreſsè grauatū in fundo.Azo,& Hug.hoc non dicunt.ponamus ergo caſum in terminis,ſm Azo.&Hug.vt iacet in gl.& clarè.Op.quod iſta res donata non veniat in fideicommiſſum,vnde videtur obſtare j̃.ad l.Falc.l.in donationib.coniuncta l. Marcellus.§.quidam ff.ad Treb.ſol.dicunt ipſi quod hic fuerit rogatus reſtituere portionem ſimpliciter,non dixit portionem hæreditatis,vt plenè habuiſtis no.j̃.de fideic.l.cum virum.Op.de le.
b j.l.qui filiabus. [b] Sol.vt in gl.Item op.de l.in fideicommiſ.in fi.ad Treb.Sol.vt in gl.Item op.de l.iubemus.§.fi.ad Treb.vbi dicitur, ꝙ illud,quod extrinſecus obuenit, non computatur filio in Trebellian

a ADD. ¶Ale. Lect.Hugolini,& Azo.expedit hic bal.in ver.& ideo procedo ad tertium,de qua lect.bal.aliquid in l.iubemus,j̃.ad Treb.

b Bal.hic vr̃ tenere contrarium,& vide bar.in l.in quartam,ff.ad l.fal.ver.5.oppo.

bellianicam.sol.Dicit gl.hæc l.corrigitur per illam.Sed possumus
dicere, illa loquitur in suis casib.tantum. s.vt fructus non com-
putentur ei in Trebellianicam,secus in aliis reb.quæ obuenirent
filio extrinsecus ex dispositione defuncti. Vide glo. Videamus,an
a lec.Azo.sit vera.[a]Dy.dicit non.quod probat.Donatio facta in-
ter viuos,non venit in fideicommiss.vt l.sequens quæstio. ff.de le.
2.ergo non computatur,nec computabitur in quartam,vt l.in fi-
deicommissariam.ff.ad Treb.Do.Franc.respon. l.sequens quæ-
stio.loquitur in donatione facta viro vxori,q̃ retrotrahitur,vnde
merito in fideicommisso non venit,secus in donatione,quæ fit à
patre filio.Istud non videtur esse verum.nam eo.modo retrotra-
hitur in vna,sicut in alia,vt l.donatio.j̃.de don.inter vi.& vxo. &
l.2.de inof.don.& ibi not. Propter hoc doc.Mod.recedunt à lec.
Azo.ideo circa intellectum huius l.sequens quæstio.dic vt ibi di-
xi,tamen lec.Azo.mihi non placet.nam cum à cohæredib.videa-
tur habere illum fundum,quatenus excedit hæreditariam portio
nem,saltem quo ad ipsos cohæredes,debet in Trebellianicam im
7 putare,vt l.Nesennius.ff.ad l.fal.† Tene ergo lec.antiquorum,tan
quam veram,& verissimam. Iac.de Ra.legit alio modo,& in par-
te tenet lec.antiquorum,& in parte lec.Ioan. quam recitare non
curo. Restat vt videamus finem præced.gl. quæ intrat materiam
nostræ l.explicatis lec.Et pro ista gl.determinanda habemus vide-
re,quid computetur in debita iure naturæ,quid in debita iure in-
stitutionis, & quid computetur in Trebellianica, & an possit in
vna re deduci. Item habemus videre de aliis quartis, quæ omnia
plenè examinaui in repe.quam tibi feci in l.in quartam. ff.ad l.fal.
& ibi plenè vide,&c.

a ADD. ¶Azo. Vide bar. in l.Marcellus,§.quidam,ad Treb.& bal.in d.l.cum vi-
rum,de fideic.

LEX XXV.

Ex causa donationis. Qui ñ vult succedere,ñ tene-
tur,vel cogitur ꝯferre.H.d.

LEX XXVI.

1 *Voluntas testatoris imperfecta probat inter liberos,quando est imperfecta ra-
tione solennitatis.* (quid in maleficiis.3.& 4.
2 *Testamentum potest probari indiciis. dum tamen per duos testes probetur, &*

a Inter omnes. [a] Voluntas patris minus solennis,in diui-
sione inter liberos est seruãda. secus quo
1 ad extraneos.† No. voluntas imperfecta probat inter liberos.
quod intelligitur de voluntate imperfecta rõne solennitatis,fuit
tamen perfecta rõe voluntatis.sed si esset imperfecta rõe volunta
tis.nihil probaret.vt l.si is qui.ff.de testa. Dixi vobis in l.hac con-
sultissima.§.ex imperfecto.j̃.de testa.Hoc vult dicere quędam gl.
super ver.imperfectum,licèt nihil alleget,quam vide,& no. Item
2 habes hic sufficit † testamentum probari *b* quibuscunque indi-
b ciis. intelligit gl. [c] multum not. (quod nunquam exeat de men-
c te tua)dum tamen legitimè probetur,saltem duob.testib. & vide
3 gl.& no.& perpetuò tene menti. † quod ergo dicitur,vnus testis
facit indicium,& facit semiplenam probationem,vt l.in bonæ fi-
dei.& ibi no.j̃.de iureiur.& ff.e.l.admonendi. & no.j̃.ad l.Iul.ma.
l.si quis.est verum,quando vnus testis deponit directè super vno
4 maleficio:sed si deponeret † super aliquo indicio ad maleficium,
tũc illud indicium debet legitimè probari per duos testes,vt hic.

a ADD. ¶Paris. An dispositio huius l.habeat locum in filio testante inter paren-
tes,vide Barb.in repe.l.cum acutissimi,C.de fideic. Item an procedat, quando
aliquis testaretur, & loqui non posset, sed si diceretur. Si vis talem instituere,
stringe mihi manum. Vide eundem, vbi s̃. Item qualiscunque nominatio, &
dispositio patris, etiam in actibus inter viuos nominantis filium hæredem va-
leat.idem in pia causa,vide Ias.in l.tale pactum,§.fi.C.de pact.item an dispositio
huius l. procedat in patre testante inter filios naturales in casu , in quo eos
posset instituere,vide Are.in l.nec furiosis,de testa. vide quæ habes ad bar.in l.
hac consultissima,§.ex imperfecto,j̃.de testa.

b Pom.Vide Ale.cons.160.dub.penul.vo.2.& 70.vo.3.

c Est sing.& no. quia indicium est minus, quam semiplena probatio, glo.no.in l.
cum propo.ff.de prob.& vide pulchre in d.l.si debitori,de iud. & dum hæc gl.
dicit, vnus testis facit indicium,intelligo si est probatæ vitæ,& bonæ opinio
nis, nec potest haberi suspectus familiaritate , & alia de causa iudicis arbitrio
committenda,vt refert bal.in c.j.c.sacr̃m,de cons.re.feu.& ita à fortiori debet
intelligi regula,quæ dicit, vnus testis facit semiplenam probationẽ.& quod
no.in l.Marius,ff.de q.& bar,in l.fi.& ibi dixi de quæst Ray.in l.j.§.idem,e.ti.&
cum bar.tenet bal.in c.sicut, de simo. item vnus testis facit indicium ad tortu-
ram,nisi aliæ circunstantiæ existant,bal.in l.2.C.quo.ap.in pr. & hic do.Ale.de
Im.cons.36.& 39.vo.5.& adde etiam vnumquodque adminiculum faciens ad
causam debet legitime probari per duos testes, ita Inno.in c.sicut, de simo. &
Ang.in auth.de test.imperfe.bal.in l.2.in pr.ff.de excu.tu. & Ale.cons.150.& 151.
vo.5 Bal.in l.cum circa,j̃.de iure dot.& Ang.in l.fi.ff.quod me.cau.

AVTHEN.

Si modo. Ista aut.determinat aut.quod fine.j̃.de testa.

¶Communi diuidundo. Rub.

LEX I.

1 *Res fit litigiosa per litis contestationem,& in quo iudicio.4.*
2 *Libelli conclusio in iudicio communi diuidundo.*
3 *Fundus debet totus æstimari.*
5 *Iudicium communi diuidundo est mixtum,& de eius libello.*

Rater tuus. Iudicium communi diuidundo,
datur contra emptorem , & post
litem super eo cõtestatam res tanquam litigiosa non
1 potest alienari. H. d. No.finem huius l. quod solum †
per litis contestationem fit res litigiosa. Habes hic duo notare.
2 Primò quale sit officium iudicis in communi diuidũdo,† ex quo
debes colligere conclusionem libelli,s.fundum certis finib.& re-
gionib.terminari,vel si commodè fieri non posset, alteri adiudi-
cari,secundum quod iudici videbitur.De hoc dicam plenius j̃.e.
3 l.ad officium.† Item no.quod quando fundus æstimari debet to-
tus, non debet æstimari quælibet pars. Nam quandoque est ma-
ior æstimatio totius, quam si fieret per partes. Hoc tenet hic gl.
quam tene menti,& no.& vide eam.Quidam tamen tenent con-
4 trarium j̃.l.prox. † No.3.quod in hoc iudicio res fit litigiosa per
litis contestationem: secus esset in iudicio vl'i fam.ercis. vel peti-
tione hæreditatis,vt s̃.de pe.hær.l.2.& ibi no.& fam.erc.l.aliena-
5 tiones. † Item hoc est verum, quia istud iudicium non est mere
reale,sed mixtum.nam in rei vendicatione per solam citationem
efficeretur hodie res litigiosa,vt j̃.de liti.aut.litigiosi. & sic hodie
hic finis non corrigitur.

LEX II.

1 *Actio communi diuidundo,quando competat non possidenti.*
2 *Si ex duob.iudiciis,vnum dẽt præcedere aliud processus tẽt.si non opponatur.*
3 *Iudicium in hypothecaria non facta executione procedit si non opponatur.*

Si probatum. Contra eum,ad quem transit possessio iu
re pignoris,potest hoc iudicium intenta-
ri.H.d.Opp.dicitur hic,æstimata parte. imò videtur,quod debeat
æstimari totum,vt s̃.l.prox.Sol.Quod hic dicitur,æstimata parte,
intelligatis sub vniuerso, non autem particulariter fit æstimatio,
1 vt vidistis s̃.l.prox.† Quæro circa hanc l.vtrum debeant esse duo
iudicia,vnum in quo ego vendico partem meam,aliud in quo pe
to diuisionem,an verò sit vnum,s.communi diuidundo, & in eo
incidenter cognoscatur de dominio. Resp. quando ille, qui agit
communi diuidundo, non possidet,& negatur communio,tunc
debet ante omnia agi rei vend. nec potest agi communi diuidun-
do prius,vt ff.fam.erc.l.j.quod est verum si opponatur:sed si non
opponeretur hæc exceptio, procederet hoc iudicium, & in isto
iudicio communi diuidundo incidenter cognosceretur de domi
nio.Ita dicit gl.hic, quam signa, & no.in l.si mancipium. §.1.ff.de
2 euic.Vide gl.tuam not.& no.eam.† Ad istud,quod dicit expressè,
no.etiam vl'r eam, quando duo sunt iudicia, quorum vnum de-
bet præcedere aliud, hoc est verum si opponatur, aliàs non vitia-
3 tur processus, vt hic vides.† Et est vtile, si ageretur contra bono-
rum possessorem hypothecaria, vel si ageretur contra fideiusso-
a rem,licèt nõ sit facta discussio principalis,[a]procederet iudicium,
si non opponatur,& vide in l.prolatam.de senten.H.d.

a ADD. ¶Ale. Not.perpetuo,& vide inst.de act.§.item si quis,& vide j̃.de appel.
l.j.sed Bal.hic practicam ponit,l. post lit.contest,necesse sit actori,vel execu-
tionem facere,vel aliter de inopia debitoris docere.

LEX III.

1 *Libellus in iudicio communi diuidundo.*
2 *Iudex quomodo æstimabit rem,& quæ in hoc iudi.veniant.*

Ad officium. In hoc iudicio veniunt, quæ sunt com-
munia: & per iudicem est facienda diui-
sio certis regionibus , vel adiudicationibus possessionum diuer-
sarum , vel etiam vnius alteri æstimatione refusa. H. d. Circa le-
a gem nostram quæro, qualiter formandus sit libellus *a* in com-
1 muni diuidundo iudicio? † Respondeo,quòd libellus habet duas
partes.Primò narrationem.Secundò conclusionem. In narratio-
ne debet ille qui agit, dicere quòd cum aduersario habet talem
rem communem,& pro tanta parte, & quòd non placet sibi,nec
expedit amplius in communione persistere. Istud probatur hac
l. in 2.resp.In conclusione verò debet dicere: Quare peto dictum
fundum,si est fundus vnus,partiri,& terminari debere, & dictam
partem mihi pro diuiso peto assignari, vel alteri ex eis, dictum
fundum iusto pretio adiudicari, prout vestræ æquitati videbi-
b tur. Verum quia in hoc iudicio veniunt quandoque fructus, [b]
habetur etiam ratio damnorum datorum in re, vt j̃.l. proxim.
tunc in narratione debet fieri mentio fructuum, & damni dati,&
in conclusione petere aduersarium in hoc condemnari,vt j̃.l.pro
2 xi.Quæro, † quando iudex debet æstimare, qualiter fiet æstima-
tio? Respond. ipse potest facere suo arbitrio si vult,etiam nullam
partem

a ADD. ¶Ale. Forma libelli in hoc iudicio,& no. ad hoc,vt habeat locum hoc
iudicium, requiritur , vel agens non negetur socius, vel sit in possessione
rei,quam petit diuidi,vt per Bar.in l.in prouinciali,§.j.de ope.no.nun.

b Ale. Adde, si res non potest commode diuidi præfertur qui habet maiorem
partem, l.sancimus, & ibi bal.de do. & ibi quando res dicitur non posse com-
mode diuidi.

partem interrogando, vt s. l. proxi. Item hoc facere potest licitando, interrogando quamlibet partem pro quanto pretio vis tu tibi retinere, vt hic, & s. l. j. quo casu poterit etiam extraneus ad licitationem admitti, vt hac l.

LEX IIII.

1 *Ex diuturnitate temporis præsumitur diuisio.*
2 *Ex possessione rei per decem annos non præsumitur emptio.*

a
b **Si maior.** a Diuisio facta inter fratres d; haberi rata, b nisi beneficio restitutionis rescindatur. Non diuisa debent diuidi, & in hoc iudicio habetur ratio culpæ, & fructuum. h.
1 d. Tu† habes hic vnam bonā gl. no. & singularē. Duo fratres possederūt fundum pro diuiso, longo tem. nec de diuisione aliqd ap-
c paret, vtrū ex hoc præsumatur diuisio? c Gl. dicit qđ sic, d & bene,
d q̄ signa, & perpetuò tene menti. † Quæro, qd si ego possedi talem
2 totam rem tuam, x. an. volo dicere me eam emisse, & probare per hāc præsumptionem, quia x. an. possedi, an hoc fieri poterit? Gl. dicit, ꝙ posset quæri, s; dic bř. ꝙ non, quia nullo præceden. ti. ex sola possessione nō præsumitur dominium, vt s. de rei ven. l. nullo. Nō ob. quod dictum est in quæstione præcedēti: quia ibi tractatur de modico, vel nullo præiudicio, nā si dico me habere partem ex diuisione, constat hoc ꝙ tu habes aliam partem ex diuisione. sed hic si præsumeretur vēditio, totum dominium perderetur. Sic etiam nō ob. quod dicitur de seruitute, in qua ꝓbatur titulus ex prescriptione, quæ resultat ex vsu longi temporis, vt no. in l. seruitutes. ff. de seru. l. j. in fi, ff. de aqu. plu. arc. quia ibi tractatur de re modici præiudicij, vt dixi vobis in l. 2. s. de ser. & aqu. &c.

a ADD. ¶ Pari. Vide Ale. ɔs. 92. inc. viso, & discusso, in 2. vo. vbi istud vult, ēt si possessiones possessæ pro indiuiso essent inęquales multū, vt ꝑ eum. Item ex q̄b. ꝑsumatur diuisio, vide Ale. ɔs. 234. Pau. cons. 93. Et inquantum bar. limitat ꝓcedere in his, q̄ sunt leuis p̄iudicij, ꝓut est diuisio, secus in aliis, adde bar. melius, & clarius istud volētē in dispu. mulier hn̄s amplum patrimoniū, in fi. Ale. consi. 12. inc. viso processu, vo. 4. in cons. 113. e. li. inc. viso, & diligenter cōsiderato, & bal. hic clarē, & ita intellige bal. cons. 389. ad fi. in 3. par. Et sicut præsumit̄ diuisio ex possessione lōga pro indiuiso, ita p̄sumitur recōicatio ex possessione ꝑ indiuiso secuta post diuisionem, vide Rom. cons. 418. & vide de mater a practicam Papien. in forma libelli, quo agit̄ pro hæreditate, vel re singulari diuidenda, vide ad bar. in l. cum de in rem verso. de vsu. Et no. modificationem bar. hic, & ita intelligendum dicit bal. cons. 379. ad fi. de quo s. inc. quædam puella.

b Ale. Item facit, qđ si sint duo fratres, quorum vnus administrat oīa bona paterna, sciente, & patiente altero ꝑ longū tp̄s, vtrū per hāc patientiam excludatur maxime vigore cuiusdā tacitæ remuneratiōis, Ista faciunt, qđ sic, s; bal. firmat ɔ̄rium, & bene s̄m alios doct. & hoc dicit in l. licèt, C. de iu. deli. ꝑ suas rōes, itē q̄a scientia, & patientia, nō hř pro ɔsensu, in his, q̄ sunt magni p̄iudicij, vt plene per bar. l. cum de in rē verso. de vsu. & in l. q̄ doctis, so. ma. In his autem, q̄ sunt parui præiudicij, inducit̄ consensus. & ita intellige gl. hic, & adde, qđ no. s. e. in l. 2. hoc t3 Pa. de ca, in d. l. licèt, & adde per bar. in dispu. sua, q̄dā mulier habens magnum patrimonium. S3 bal. in cons. inc. q̄dam puella. Dixit qđ diuisio p̄sumitur ex præcedēti possessione facta pro diuiso, & inducitur diuisio. Alle. gl. or. & his subdit, qđ aliqui nō intelligētes dicūt ɔ̄rium, q̄a ex sola patientia, ɔ̄ctus nō p̄sumit̄. vñ considerantes qđ fcā relatione de patientia ad patiētiam, resultat q̄dam permutō, cui inest diuisio, Ang. l. fi. ff. pro dote. Refert hāc gl. cui đt inhærere bar. & Bal. in l. qui in aliena. de acq. hær. s3 vlterius late refert quod Pe. & Cy. hic tenent contrarium, & sic transit bal. hic optime loq̄tur, & adde bal. in l. j. C. de fideic. & adde, an diuisio p̄sumat̄ ex longinquitate t̄pis, Bal. consi. 194. vo. 1. ꝑ eundem conf. 379. li. 1. An diuisio fcā per minorem, in quem perseueratum est ꝑ 40. ann. possit infringi, per eundē cōs. 150. Et an valeat diuisio, cum vni assignantē omnia stabilia, alteri vero instabilia, s. noīa debitorum fæneratitia, per eundem cons. 12. & an valeat diuisio fratrum aliquo eorum ab̄ñte, ꝑ quo vnus ꝓmittit de rato ꝑ ipso, per eundem cons. 324. lib. j. Et cum diuisio est facta per sorte, an possit rescindi, si aliquis fuit læsus per eundē cons. 238. Et quāř inter eos, qui fecerunt fraternitatem, sit fienda diuisio, per eundem cōs. 63. lib. 2. Et quis debeat facere diuisiones, cum tres diuidunt, per Ro. cons. 471. Et qualiter plures filij diuersorum fratrum, qui longo tempore simul habitauerunt, debeant diuidere, cum aliqui sunt laborantes, aliqui non, & alij maiores, alij non, cons. 232. libr. Et qualiter rustici diuidant animalia, per eundem cons. 466. Et qualiter diuidatur inter patruos, & nepotes, per eundem cons. 203. e. li. 2. Et q. d veniat ɔpensandum inter ɔsanguineos diuidentes, cū pro vno est solutū aliq̄d, ꝑ eundē ɔs. 237. li. 1.

c Vide Bar. in l. qui in aliena. in prin. de acq. hær.

d Pom. Ex separata possessione rei cōis p̄sumit̄ diuisio, vide Cap. cons. 22. Rom. cons. 205. & Ale. 92. vo. 2. & Pau. de cast. cons. 93. & Barb. in c. & super, de de reb. ecc. non alien. & Ale. cons. 3. in fi. vo. 3. & 25. vo. 5. vbi pulchre declarat hanc gl. nisi alia præsumptio esset in contrarium, Idem dicit ecōtra, ꝙ ex possessione mutua rei communis, non solum inducitur societas, sed & si prius fuisset dissoluta induceretur, Ro. cons. 418. & vide etiam ad hoc Soc. cons. 164.

LEX V.

a
b **In communione.** a Gl. dicit, ꝙ hoc fallit in casib. b qđ dic, vt in gl. Vnum tñ quod gl. dicit, ꝙ ratiōe temporis quis inuitus cogitur stare in communione, reprehenditur per doc. & bene. Videbitis in l. j. ̄j. de an. exc.

a ADD. ¶ Paris. Vide ad regulam huius l. ꝙ nemo cogitur stare in communione, quæ habes in Bertac. in verbo, diuisio. Et ad Bar. in l. si ɔueniat, §. in hoc, ff. com. di. Vide Ias. in §. quædam, Inst. de act.

b Alex. No. ꝙ quilibet potest prouocare ad diuisionem, fallit in casibus hic no. Ad de prædictam regulam etiam fallere in duob. aliis casib. de quib. habes sing. tex. in l. fi. & ibi Bar. ff. de ali. iud. mu. cau. fac. ad intellectum, vide Bar. in l. si non fortem, §. si centum, ff. de cond. ind. l. filium quem habentem, in ver. venio ad secundam gl. C. fam. erc. vide Bar. in l. in quartam, ad l. Fal.

¶ Communia vtriusque iudicij. Rub.

LEX I.

1 *Diuisio in quibus sit dissimilis emptioni.*

a **Diuisionem.** a Diuisio est similis emptioni. H. d. Quæro, quomodo hoc procedat. dic, vt in gl. tamē
1 † in hoc est dissimilis: quia vnus est contractus nominatus, alius non. Et ex hoc sequitur, ꝙ in vno habet locum condictio ob causam: in alio non, &c.

a ADD. ¶ Ale. Et de his, quę hic habentur, bene faciunt notata per Bar. in l. cum solus, ff. de vsur. Sed vtrum titulus diuisionis excludat petitionem hæreditatis, vide Bal. in l. Pomponius, ff. de rei ven.

LEX II.

a
b **Etiam si is.** a Diuisio fcā à iudice incompetenti p̄t consensu partium validari. H. d. Nō intelligatis b hic, ꝙ hæc diuisio comprobetur per consensum, tanquam ex sñīa, sed
c approbatur c tanquam ex diuisione ɔsensu facta, vt dixi tibi in l. 2. s. qui ꝑ sua iurisdictione, & ibi declaraui istā l. q̄a ibi gl. allegat eā.

a ADD. ¶ Ale. Hæc est l. ita singularis, sicut aliqua, quæ sit in mundo, s̄m Bal. hic đ quo vide, quod dixi in l. j. ̄j. qui pro sua iuris. & vide bar. in l. obseruare, circa fi. de of. proc. & quod no. Mo. l. si expressim, ff. de appel. & Bal. in l. si diuersa, C. de transac. Et an sententia nulla valeat, vt contractus, & an possit ratificari per gl. & doct. in c. significasti, de foro comp.

Str. ¶ Adde, & intellige, no. hanc l. non habere locum quando partes stant in finib. diuisionis simplicis, Gl. est sing. quam bal. ad hoc ponderat in l. si diuersa, in pr. ̄s. de transa. Item non habet locum, quando scienter coram iudice incompetenti litigarent, cuius iurisdictionem prorogare non poterant. Ita doc. in c. significasti, de foro comp. & Bal. in l. vnica, C. qui pro sua iur. & ponit Fran. de Are. in c. at si clerici. de iu.

b Pom. Vide Fel. c. cum ex officij, de præsc. & aliquid in c. j. de re iu. Vide aliter ꝑ Ro. cons. 113. in fi. & in consi. 175. & Car. 74. & Bol. in add. ad sextum contrarium, Bar. in l. j. ff. q̄ñ prou. & vide Ale. cōs. 123. in ver. ergo bene, vo. j. & Are. 56. & Barb. vbi limitat in c. ex parte Decani, de resc. vide etiam bal. vbi lmitat in rub. de off. del. ad fi. & bal. in c. de causis, de of. del. & Ale. in l. quod iussit, ff. de re iu. & cōsi. 32. vo. 2. & Car. 71. & plene Fel. in c. significasti. de foro comp. & Pan. cōs. 6. vo. 2. & 111. vo. 1. & aliquid per Fel. in c. inter monasterium, de re iu. & Pan. in c. examinata, no. 3. de confir. vtil. vel inutil. & Soc. cons. 120.

c Pari. Vide Ale. cons. 123. inc. discussis hæsitationibus, in j. vo. vbi limitat singulariter ꝙ q̄ñ sententia est nulla: quia in ea est expressus error, tunc non potest consensu partium confirmari, et vt valeat in vim consensus, & hoc q̄ñ cōsensus est taliter præstitus ꝙ transit in contractum delegatorium, puta stipulationis, sec9 si in vim simplicis consensus, & homologationis, quia cum nulla sit, non potest consensu tanq̄ sententia validari. Vide etiam Abb. in c. significasti, extra de for. ɔp. demum in c. prudentiā, de of. iu. del. & latius Fel. ibi Et vide ibi d. Mari. Soc. ver. 8. q̄ro. Et adde quod idem est in laudo arbitri si sit latum extra compromissum, vide Abb. c. examinata, de confir. vtil. vel inutil. Barb. late cons. 5. vo. 4. Vide Ang. cons. 215. inc. testator quidam nomine An. vbi loquitur de vtroque, Ro. cōs. 173. inc. pro decisione, in fi. & cons 155. inc. præmissum laudum, cons. 175. incip. dictum vltimum laudum, in fi. Et isto modo soluatur dictum Bal. in ti. de pace Cōstantiæ, in verbo, sententiæ quoque, dum đt laudum latum extra compromissum non conualidatur per homologationem, verum est in vim laudi, quod p3, quia Bal. alle. tex. in c. examinata, quem ibi ita declarat Abb. posses tñ intelligere Bal. secundum terminos illius c. examinata, vbi dicit Abb. no. 3 ꝙ homologatio non conualidat laudum ibi, quia erat latum super iure patronatus, de quo partes non possunt disponere ex conuentione sua, cum sit quid spirituale, vel annexum spirituali, c. quanto, de iud. Et isto modo saluabitur decisio Ang. cōsi. 195. inc. A. & V contraxerunt, ad fi. Et tanto magis prædicta procedunt, quando in emologatione adesset iuramentum, quia tunc faceret emologationem valere omni via possibili, & si non possit valere in vim transactionis, vel nudi consensus, faceret valere in vim pacti gratuiti. Sic dicit Bal. in l. si quis maior, C. de trāsa. Mo. in l. si causa cognita, e. ti. Sed vbi non adesset iuramentum, sis cautus, vt facias promitti per stipulationem de obseruando contenta in laudo ex causa noui consensus, & nouæ transactionis quantum expediat, quasi tunc partes videantur in illā cōuentionem deuenire, quia vbi esset simplex emologatio, & consensus, & tanquam consensus esset sufficiens ad producendum actionem, non produceret etiam actionem tanquam laudum, vel sententia prædicta. Vide de materia Fel. late in c. significasti, de foro comp. Et ꝙ laudum nullum non conualidetur per emologationem in vim laudi, ponit multa barb. in Ioannina sua. Item ꝙ emologatio simplex non obliget, nec actionem producat, nisi transeat in solennem stipulationem, vel aliam contractum habilem ad producendum actionem. vide Pau. de cast. qui bene declarat bal. cons. 427. vo. 1 Item vide Præpositum late in materia, in c. directo. in ver. sexta est quæstio. de app. & ibidem Peru. Item videtur ēt quod in vim sententiæ valeat, quando conuentum esset non opponere de tali nullitate, vide ad Bar. in auth. offeratur. C. de lit. cōt.

LEX III.

Maioribus. Hæc est bona l. In diuisionib. subuenitur ei, q est decept9 dolo aduersarij, vel re ipsa vltra di-
1 midiam iusti pretij. H. d. † No. hanc l. valde, quæ generaliter exten-
a dit l. 2. ̄j. de rescin. ven. ad omnes contractus bonæ fidei. a & ideo bene no. & vide gl. super verbo, perperam, &c.

a ADD. ¶ Pari. Vide Rom. cons. 423 Are. in §. si quis agens. de ac. Scripsi in l. 2. ̄j. de rescin. vend. Ad ide m gl. in l. si olei. per illum tex. C. loc. in gl. fi. Pan. post alios in c. pe. extra de emp. & ven. Bar. in l. item si pretio. ff. loc. Sal. & communiter doc. in d. l. 2. ̄j. de resc. ven.

LEX IIII.

1 *Res empta ex pecunia communi cum minore efficitur communis cum minore, idem in ecclesia & marito. 2.*
3 *Pecunia redempta ex bonis communibus, non efficitur communis. 7.*
4 *Res empta per socium ex pecunia communi quando sit communis.*
5 *Si vnus ex fratribus cum pecunia hæreditaria mercatur, & lucretur, quando debeat tale lucrum cum aliis communicare. 10.*
6 *Libri mercantiæ probant, cuius nomine mercatura exercetur.*
8 *Tutor negocians cum pecunia hæreditaria, in dubio præsumitur, ꝙ nomine cōi.*
9 *Fratres stantes simul in communione, quando videantur societatem contrahere, & quæ societas dicatur contracta & nu. seq.*

a Si patruus. [a] Hæc est subtilis l. & doc. nullū hic bonū verbū dñt. bř dicit. Res empta ex pecunia cōi, vel redacta ex reb. cōib. nō est cōis. s; est ementis cui tradita est, s3 pecunia peti d;. H. d. multū no. & sæpe ꝯtingit de fcō iste casus. Op. ff. pro soc. l. si qs societatē. so. Ibi ꝯcta erat societas oīum bonorum, hic nō. Op. 2. de l. curator. ꝭ arb. tu. ff. qñ ex fac. tu. l. 2. so. đt gl. hæc
1 l. d; intelligi † qñ ille filius fact⁹ erat maior. nā si fuisset minor, res
2 empta ex pecunia cōi cū minore esset cōis. † Idē in eccľa, & marito, vt habuistis no. in l. si vt proponis. š. de rei ven. Pro declarādo hāc l. dētis aduertere, qđ l. ista intellř duo. mo. Vno mō ꝙ res fuit empta ex pecunia cōi, in hřditate repta. Alio mō ex pecunia redacta ex cōib. bōis, vt puta ex vēdōe fructuū, vt đt j. gl. ꝗ vide, & no. Prout intellř primo mō, si qdem ponimus istū patruum esse tutorem, vel curatorē nepotis, nō posset hæc l. intelligi ī minore, vt d. l. curator. & l. 2. qñ ex fcō tu. S; si ponimus, qđ nō est tutor, nec curator, tūc nō est aliud in minore, ꝗ in maiore, vt l. filiæ. ff. de sol. & dixi. š. de rei ven. l. si vt ꝑponis. S; ꝑut intelligimus 2. mō, tūc pe-
3 cunia † redacta ex bonis cōib. non est cōis, vt l. q. vas. §. fi. ff. de fur. merito res empta ex illa pecunia, nō ē cōis. s; ista l. procederet tā ī maiore, ꝗ in minore. Ad hoc facit l. Titium, & Mæuium. §. altero.
b ff. de ad. tu. Contra hoc op. d. l. si ego. ff. de ne. ge. [b] so. Ibi emit noīe
4 cōi, hic verò noīe ꝓprio, vt dixit textus. † Et iō pro declaratione h⁹ l. dic, aut emit qs noīe communi, aut noīe ꝓprio, aut dubitař. Primo casu res est cōis altero habēte ratū. vt l. si ego. de ne. ge. & l. actione. §. si in rem. & §. morte. ff. pro soc. Aut emit noīe ꝓprio tūc
c distingue, aut emit de pecunia ꝓpria, aut de pecunia cōi, [c] aut dubitař. Primo casu nō est dubium, ꝙ res nō ē cōis, vt hic fm vnum modū legēdi. Aut de pecunia cōi, & tūc aut ille q in re cōi vendicat partē. erat maior, aut minor. Primo casu nihil pt repetere ī re, vt hic. Scđo casu, Aut ille q emit, nō erat tutor, vel curator, & tūc idem, vt l. filiæ. ff. de so. Aut erat tutor, vel cu. & emit, tūc res efficitur cōis, vt l. 2. qñ ex fcō tutor. & l. curator. ꝭ arb. tut. Aut dubitař
d ex ꝗ pecunia emerit, [d] & ꝑsumit ex ꝓpria, vt l. si defunctus. arb. tutel. nec est ibi recurrendum ad ꝯiecturas, cuius ꝯdōis hic fuerit artifex, vel non, vt dixi in l. cū op;. in pr. ꝭ. de bo. ꝗ lib. Tertio casu qñ
e dubitař cuius noīe emerit. ī dubio præsumit[e] emisse ꝓprio noīe, vt l. & magis. ff. de sol. nec alia ꝑsona subintellř extrinsecus, vt in l.
5 si ita stipulatus. §. Chrisogonus. de ver. ob. † Ex ꝑdictis apparet soluta qō ꝗ tota de occurrit de facto, si vnus ex fratrib. cum pecunia hæreditaria facit mercātias, & ex illis lucratur, vtrum debeat alteri fratri cōicare. Nam primò videndū est, an hoc fecerit noīe cōi, an noīe ꝓprio. Et hoc anno cū hoc de facto occurrisset mihi, feci mihi ostendi librum rationum, in † quo cōtinebatur, hic est liber
6 mercātiæ mei talis. & mei fratris. Ex hoc ego dico probari, ꝙ cōi noīe faciebat. ar. l. Nesennius. de ne. ge. vñ lucrum erat cōicandū. Sed si hoc nō apparet, tūc si ille fř nō erat tutor, neq; cur. lucrum d; esse suum ꝓprium, vt d. l. Titium & Mæuium. §. altero. de ad. tu. & hac l. s; si esset tutor, vel cu. tūc lucrū qđ fecit ex prima mercantia empta d; esse commune. qa mercātia illa fuit communis, tanꝗ empta de pecunia communi, secus ex lucro, qđ fit ex reiteratione
7 emptionum. † Nam pecunia redacta ex mercantiis cōib. ñ ē cōis, vt dř in gl. Et prædicta, ꝗ dico de tutore, sunt vera, qñ ꝯstat mercā-
8 tiam fecisse noīe ꝓprio, † nam in eo forte in dubio præsumeret, qđ noīe communi, vt l. post mortem § j. & qđ ibi no. ff. qñ ex fcō tu. qđ hic nō examino. S; q̄ro hic dř, si nō sunt socij omnium bo-
f norum, [f] q̄ro, † an stādo simul fratres videātur societatē ꝯtrahere
9 perit q̄dam additio originalř ex dictis d. Iac. de Are primò aliqř extēsa per d. Ray. & Old. q dicūt, ꝙ fratres stādo simul, communicando simul lucra, vñr tacitè hře, & ꝯhere societatem re ipsa, ar. l. coiri. ff. pro soc. Item sicut tacito ꝯsensu dissoluř, sic tacito ꝯsen-
g su ꝯhiř, vt l. itaq;. ff. ꝑ so. Ego vero clarius dico sic. g qñ plures fřes stāt simul, aut nulli⁹ negotiař, aut alter negotiař, alter nō, aut oēs negotiant. Si neuter, nō pt intelligi ꝯcta societas, l; hřditatē insimul teneant indiuisam, vt l. ex parte. §. filius. ff. fa. erc. facit l. cum duob. §. Papinianus. aliàs est l. si fratres. ff. pro soc. Si verò vn⁹ negotiař, alter non, tunc idem, ꝙ nō potest intelligi societas ꝯcta, qa ex hoc ille qui negotiaret, magis videretur donare, ꝗ societatem ꝯhere. ergo, &c. in l. 5. in fi. ff. pro soc. Si verò vterque negotiatur, si qui-
h dem alter eorum est pupillus, nō pt intelligi[h] cū eo ꝯcta societas, quia hoc non posset expresè, vt l. vt in conditionib. ff. pro soc. Si verò vterq; est maior, tunc puto, ꝙ si quidem lucra posuerunt in communi, ex hoc inter eos præsumatur contracta societas. Non
10 † dico societas omnium bonorum, fm qđ q̄dam vñr velle, s3 societas quæsi⁹ illius mercātiæ tm̄. Primum, ꝙ societas sit ꝯcta, probatur per rōes š. factas per dictos doc. Item ar. l. in liberæ. ff. de ri. nup. & l. in concubinatu. ff. de conc. Item qa talis communicatio q̄stus nō pt intelligi aľr fieri citra ius, & nomē societatis. g ꝑsumēda est societas. ar. l. pro hærede. §. Papinia. ff. de ac. hæ. secūdum qđ
i præsumeret societas quæstus istius negotiationis tm̄. [i] Probatur, quia actus nostri voluntarij non extendūtur vltra quam gerātur, vt l. fi. ne vxor pro marito. Facit ff. de iti. actuq. pri. l. j. §. 2. Teneatis menti ista quæ quotidie occurrunt, &c.

a ADD. ¶ Str. Et in materia huius l. vide egregium textum in l. 2. ꝭ. pro soc. & qđ in vltimis verbis tractat bar. Et ad materiam huius l. & no. per bar. hic adde d. Ale. de Im. cons. 30. ver. circa secundum, vo. 2.
b Alex. De ista materia vide per Bal. in l. 2. ꝭ. qui test. fac. pos. & Bal. in c. j. de beneficio fratris, & Bal. in l. si fratres, ff. pro soc. Ibidem, & si habens bona cum fratribus aliqđ acquirat, an præsumatur acquisitum de bonis communib. Dic quod non, vt in gl. in l. Quintus mutius, de don. inter vi. & vx. & vide no. bar. in l. cum oportet, ꝭ. de bo. quæ lib. & in tract. de duobus fratribus.
c Pari. Vide aliquid per Comen. cons. 8. inc. duo erant socij, & aliquid in cons. 17. inc. Hieronymus.
d Ale. Hic est casus quem d. Lud. allegat pro sing. in ti. de emp. & ven. in 17. sing. in l. 2. š. pro soc. vbi vide Bar.
Pari. Vide Com. cons. 87. Et extende, vt scripsi in d. l. si defunctus, C. arb. tute. Et de ista materia, quomodo quis præsumatur ex propria pecunia emisse, vel aliter acquisiuisse, vide quæ scripsi in l. 2. ꝭ. pro soc. vbi posui tres singulares limitationes bar. in l. Titium & Mæuium, §. altero, ad adm. tu.
e Ale. Bal. hic dicit esse recurrendum ad coniecturas, quas ponit hic, aliter loquitur in l. pe. ꝭ. si quis alteri, vel sibi.
f Pom. Vide Ale. cons. 154. vo. 2. & vide etiam Pan. cons. 87. vo. 2. & Anast. 65. & ibi in add. & 117. Alex. 48. vo. 2. & ibi inter cætera ponit, ꝙ feudum, quod acquisiuit vnus ex fratribus habentibus in communi non tenetur alteri communicare, & ꝙ tales tenentur cōferre solum acquisita ex actis quæstuariis, & negotiationib. non autem quæ ex legato, &c. nisi esset expressa cōtracta societas, & ꝙ per cōmunionem fructuum prouenientium ex tali re non infertur communio.
g Ale. Bal. hic in omnibus tenet contra Bar. dicens, ꝙ siue nullus negotietur, siue vnus tantum, siue ambo, & diuerso modo, si tamen omnia, quæ acquirit, communicat, inducitur societas, adde videndum Pe. de anch. cons. 144.
h Ale. Fallit nisi tutorem haberet, secundum Bal. hic, & hoc verum esset, si talis societas vtilis fuisset, secundum bal. in l. cum oportet, de bo. quæ lib.
i Ale. Hoc verum intelligit hic bal. in actibus vniformibus, secus si essent difformes, & promiscui, quia tunc societas inducitur omnium bonorum, adde videndum Pet. de Anch. cons. 303. vbi dicit, ꝙ si vnus sit doctor, alter mercator, alter ruri intendat, & vide quæ posui in l. si maior, š. ti. prox.

LEX VII.

Si fratres. Ex contractu diuisionis, quis de euictione tenetur, nisi sciens res alienas, vel obligatas accipit, tunc quis non tenetur, nisi promiserit. H. d. &c.

LEX XI.

a Possessionem. [a] Sic est facienda diuisio, vt agnationes adscriptitiorum nō separētur. H. d. &c.

a ADD. ¶ Ale. Facit l. ante pe. ff. fa. erc. & ideo dicit bal. ꝙ hæredes huic legi nō possunt renunciare, quia est introducta in fauorem familiæ, non hæredum.

LEX XII.

1 *Quando pater stipulatur dotem pro filia, actio est propria patris, & an transeat ad hæredes.*

a Illud. [a] Ista est l. sing. nescio eam alibi, & in repetitione quam feci de l. post dotem. so. ma. feci de hac l. magnum festū. Bř dicit. Dos, vel donatio ante nup. ad patrem reuersa, debet esse præcipua illius filiæ, pro qua data fuit extraneis institutis. Si verò alij filij fuerunt instituti, debet ad eum, pro quo data fuerit, redire eatenus, ꝗtenus apud eos, & alios filios ex eisdem causis datū per
1 seuerat. H. d. † No. ex hac l. ꝙ quando pater stipulatur dotem, quā dat pro filia, actio est propria patris. Sed an transeat ad hæredes. distingue aut sunt extranei, aut filij, & si filij, aut ipsis ē data dos, vel donatio, aut non. Et per hoc soluitur quæstio, quæ ponitur in l. 1. §. videamus. ꝭ. de rei vx. ac. &c.

a ADD. ¶ Ale. Hæc l. est alibi: De eius intellectu, vide aliqđ per bal. l. j. §. videamus, C. de rei vx. act. in fi. l. & vide quod no. bar. in l. si emancipati, ad fi. de col.

¶ Finium regundorum. Rub.

LEX III.

1 *Verbum quærimonia, & verbum, quæstio differunt. 3.*
2 *Quando est quæstio de finib. & non de proprietate, lit. non conte. peruenitur ad diffinitiuam.*

a Si quis super. [a] Primò de possessione, Secundò de proprietate debet iudicari. Tertiò per agrimēsores fines ponūtur etiam parte absente per cōtumaciam, H. d. vi-
1 de gl. super ver. huiusmodi quæstio. † quam no. notat. n. differentiam.

a ADD. ¶ Alc. Ad intellectum huius l. vide per Ang. inst. de act. §. quædam actio. & hic all. Bar. in l. qui bona, §. fi. de dam. inf. & in l. Theopompus, circa fi. de do. ple.

a tiam inter queſtionem,& querimoniam.aſed ego puto,ꝙ quãdo
2 qõ eſt ſolum de finibus,& non de proprietate,lite nõ cont.poſſit
ad diffinitiuam ſnĩam perueniri:quia nõ cadit hic miſſio ex 1.vel
2.decreto,vt dixi vobis in aut.ſi omnes. ſ.ſi mi.ſe ab hær.abſt.Et
3 de hoc verb.qõis.†qđ gl.dicit,an ſit verum,dic,vt l.amplius non
peti.ff.rem ra.hab.& Gl.tangit in l.qui fidem.ff.de tranſac.

a ADD.¶Et de quæſtione,& querimonia,vide Bal.in l.j.de præſc.lon.temp.

LEX IIII.

Si conſtiterit. Hanc conſtitutionem commendat Roſ. inter cõſtitutiones,quæ puniunt violentias.Qui poſt litis conteſt.ſuper finibus aliquid inuadit indebitè, hac l.punitur.H.d.Vide Roff.ſuper hac l.H.d.&c.

a ¶De conſortibus eiuſdem litis.a Rub.

a ADD. ¶Pariſ.Limitationes ad regulam,ꝙ conſors poſſit agere ſine mandato pro conſorte, vide per Fel.in c.cum M.Ferrar.extra.de conſti.& Dec.ibidem.

LEX I.

EXploſis. Licet plures ſint conſortes eiuſdem rei,tamen quilibet poteſt pro ſua parte agere,& defendere.H.d.

LEX II.

1 *Conſors pro conſorte,quando poſſit ſine mandato agere,& defendere.*
2 *Cautio rati,quòd etiam præſtetur poſt litis conteſtationem.*
3 *Si quis poſt lit.conteſt.patiatur procuratorem interuenire,& merita cauſę tractare,antequam petat cautionem rati,talem cautionem petere non poteſt.*

Commune. Hæc eſt bona,& ſubtilis l.Pro cõſorte poſt litis cont.abſente pt quis agere,&defende
a re ſine mandato,a præſtitis legitimis ſatiſdõibus.H.d.Op.qñ certum eſt quem non habere mandatum, non eſt locus cautioni de rato,vt l.j.ſ.de proc.ſol.Fallit hic in conſorte eiuſdem litis.abſen-
1 te alio poſt li.cont.Circa qđ dic,†Aut plures conſortes hñt eandem litem circa rem indiuiduam,aut circa rem diuiduam.Primo caſu pt vnus ſolus agere,& defendere,vt l.antep.quę incip.ſi cum vno.ff.ſi ex nox.cau.ag.&ſi ſer.ven.l.loci corpus.§.ſi fundus.Aut eſt res diuidua, & tunc,aut ante li.conteſt.abeſt, & non pt agere, niſi pro parte, vt ſ.l.proxi. defendere verò poſſet in totum, ſicut quilibet extraneus, per l. ſoluendo.ff.de ne.geſt.& l.ſol'o. de ſol. Aut poſt lit.conteſt.& tunc,aut vult agere aliis inuitis,& ꝯdicentib.& non poteſt, vt l.ſi petitor.ff.de iud. Aut aliis ignorantibus, & tũc poteſt agere præſtita cautione de rato,vt hic,ſed de defen-
2 ſione non eſt dubium.†Sed ꝯ hoc op.&vr̃,ꝙ cautio de rato,non debeat interponi poſt lit.conte.vt l.Pomponius.§.rati.ff.de proc. Sol. Illud eſt verum in eo qui interceſſit ante lit.conteſt. ſecus in eo qui interceſſit poſt lit.conteſt.vt hic,quod eſt not. Dicunt ta
3 men Doc. ꝙ ſi poſt litis conteſt. † quis pateretur procuratorem
b interuenire,& tractare cauſæ merita,bantequam peteret cautionem de rato,quod petere non poſſet,ar.d.§.rati,&c.

a ADD.¶Ale.Et pro iſta dico quod gl.no.in l.nemo ex ſociis,ff.pro ſo.volens videre tacitum mandatum eſſe inter ſocios,ét ad licita, & ad vendendum parté conſocij,non eſt vera nec in licitis,nec in illicitis.primo caſu ꝯ ipſam eſt bona gl.cum tex.in l.de pupillo,§.ſi plurium, in ver.alter,de ope.noui nun.& ibi per Ro.Pro hoc ét facit tex.in l.proprium, com.præd. lꝫ ibi poſſit rñderi ſpãle eſſe in ſeruitutibus, in quo caſu requiritur ſingularis cõſenſus,l.ſi.com.præd. item pro hoc eſt text.in l.qui aliena,in ſi.ff.de neg.geſt. vbi actio neg.geſt.datur,ſed ſi directum hẽret mandatum,competeret mandati,igitur,&c.Sed ét forte hoc non obſt.quia ſequeretur, ꝙ ſi ét tibi meo ſocio mando expreſſe aliquid in ſocietate,ꝙnunq̃ poſſit habere locum actio,pro ſocio,vel communi diuidundo, quod credo verum. item pro iſta parte multũ ſtringit iſte tex.nam ſi diceretur non hr̃e mãdatum,cum hr̃et adminiſtrationem, poſſet mouere actionem,l.ſed & ſi vnius,§.procurator, de iniur. Item eſſet ꝯ iſtum tex.vnde putarem ſic diſtinguendum prout hic diſtinguit Bart.& vr̃ Bar.ſenſiſſe in d.l.nemo ex ſociis, & ibi vide Bal.aduerte tñ, q̃a gl.in d.§.ſi plurium,in ver.nocere,in fi.dum alle. l.ſi quis putans,vr̃ omnino velle,ꝙ ſocius poſſit facere ea,q̃ tendunt ad vtilitatem ſociorum,& ſic ét ad hoc hr̃e mandatum.ita vr̃ velle gl.ibi,omnino nota.

b Adde quod no.per doct.in l.nihil,& l.nulla,ſ.de procur. & iſtud dictum ponit Cy.hic,& aliter tamen videtur loqui.

¶De noxalibus actionibus. Rub.

LEX II.

1 *Statuta recipiunt interpretationẽ reſtrictiuam,ne qs indebite damnũ patiatur.*

1 Si ſerui. Tota die allegatur hæc l.& eſt not l.Br̃ dicit, † Ne aliquis indebitè damnum patiatur,verba ſtatuti recipiunt interpretationem reſtrictiuam. H.d. Vide Gl.ſuper verb. ſaltem,circa fi.quam no.& tene menti. Et de hoc dic,vt l.omnes populi. de iuſt.& iur.Et ibi allego tibi hanc l.notab.

a ADD.¶Pariſ.Circa iſtam l.ꝙ ſtatuta recipiant interpretationem paſſiuam à iure communi, vide Ang.in quibuſdam allegationibus poſitis poſt conſil.281.qđ inci.in Dei nomine in q.Io.ad fi.no. tamen ꝙ ſtatutum magis trahitur ad aliud ius municipale quam ad ius commune, ſecundum Ang. ſingulariter conſi.311. inci.quidam ciuis Florentinus,ad fi.Item limitationes d.regulæ,vide per Pan. in c.cauſam,extra de dolo,& cont. Vide etiam de confirmatione regulæ,Ale. conſ.264.Item limita niſi ſit expreſſe correctũ,vide Pau.de ca.cõſ.348.vide Iaſ. in l.omnes populi,in 2.lect.ff.de iuſt.& iu.Item ad intellectum regulæ,vide omnino Com.conſi.176.inc.ſtatuto Papienſi cauetur, ad fi.& ibi etiam Pau.ꝙ non ita faciliter recipit interpretationé à iure cõi ſtatutum, ſicut recipit aliud ius commune à iure communi. Item dum ſolet limitari, & non recipit limitationem ab illo iure,ad quod corrigendum venit,vide omnino in contrarium Iaſ. in aut.præterea,C.vnde vir.& vx.item ꝙ ſtatuta recipiant interpretationem à iure,quando loquuntur in materia iuris, ſecus ſi in materia noua,& ſeparata, vide Ant.de but.conſ.79.ad fi.& poſt princ.item ꝙ vnum ſtatutum trahatur ad aliud,ſed non vnum ius cõmune ad aliud,& per ipſum declaratur,vide Pet.de anc.conſ.93.inc.iſta do.Ioannina,prope fi.Quòd autem ſtatutum debeat intelligi,vt aliquid operetur,pt reſtringi ad ius commune,vide Ale.in l.4.§.prętor, ff.de dam.infe.Item ꝙ ſtatuta non recipiant interpretationem à iure communi in eo, in quo ius commune introducit aliquod extraordinariè, vel per fictionem,vide Iaſ.vbi habes exemplum in l.omnes populi,in 2.lect.ad fi.ff.de iu.ſi.

LEX III.

Siue ſeruum. Actio criminalis contra ſeruum,actio verò noxalis contra dominum proponitur. H.d.cum l.ſeq.

¶Ad exhibendum. Rub.

LEX I.

a Si dominium. aActio ad exhibendum eſt præcipua,& præparatoria ad rei vendic.H.d.&c.

a ADD.¶Ale.In actione ad exhibendum qualiter procedatur,&quales probõẽs requirantur,not.plene Spe.de ſumma cog.§.poſtremo.ver.6.quærendum.an in eo.libello poſſit attentari cum rei vendic.no.in ti.de act.& pet.§.ſequitur,ver. & no.quod dicitur,& in tit.de iud.§.vlt.videndum,& no.ꝙ dicta actio eſt arbitraria,& no.Bal.in l.non ignorabat,j.eo.

LEX II.

1 *Perſona,vel res exhibetur teſtibus,vt eam recognoſcant.*

Si criminis. Etiam ſi agẽdum eſt criminaliter,poteſt agi,
1 vt ſeruus exhibeatur.H.d.tene menti.†Dico ꝙ quando teſtes dicerent ſe non cognoſcere perſonam, vel rem nominaliter, ſed ſi eam viderent, ꝙ recognoſcerent,ꝙ debet eis res oſtendi,vt poſſint eam cognoſcere,vt hic,&l.cum ſi exhibuiſſent.§.2.ff.de publ.& dic,vt ibi.

LEX III.

Neque ad. Sententia abſolutoria non nocet agere volenti de nouo ex alia cauſa.H.d.&c.

LEX IIII.

1 *Qui ſemel poſſidet,quando præſumatur hodie poſſidere.*

Non ignorabit. Qui initio litis poſſedit,adhuc hodie præſumitur poſſidere.H.d.Opp.de l.
1 ſiue poſſidetis.j.de prob.Sol. † Qui ſemel poſſederit,non præſumitur hodie poſſidere regulariter,vt in contrar. Fallit ſi poſſederit in initio litis,vel ſi poſſeſſor habebat cauſam ab actore. Ita dicit Gl.Non habetis hic alia.

LEX VII.

1 *Actio ad exhibendum,eſt perſonalis in rem ſcripta.*
2 *Exhibens rem deterioratam culpa qua actione teneatur.* 5.
3 *Actio ex taſtamento eſt ſtricti iuris,ſed habet inſtar bonæfidei.*
4 *Soluens partem rei,aut totam rem,quando,et pro qua parte liberationem conſequatur,& qua actione contra eum agatur.& nu.ſeq.*
6 *Libellus qualiter formetur, quando agitur actione ad exhibendum prima, ad illud quod deficit.*
7 *Recipiens rem deterioratam in ſolutione à ſoluente, quando præiudicet ſibi in æſtimatione deteriorationis.*

Exhibitionis. Omiſſis truffis. aduerte, vt declarem tibi iſtam mãm difficilem,&hanc l.in tex.quę multum iam dedit mihi đ labore.br̃ dicit. Qui rem deterioratam ſua culpa exhibet,in factum actione tenetur.H.d. Diuide. Primò ponit dcm̃ ſub nube.Scđò illud determinat,& declarat. Secunda
1 ibi,ita vt qui rem.Ad euidentiam præmitte,†ꝙ actio ad exhibendum eſt pſonalis ſcripta in rem,vt l.de eo.§.fi.ff.e.&differt à mere reali: quia perſonalis in rem ſcripta datur contra poſſidentẽ:tanquam ꝯ obligatum,ſed actio in rem non præſupponit obl'onem, hoc præmiſſo pone caſum. Ille,ꝯ quem fuit actũ ad exhibẽdum, fuit condemnatus,vt exhiberet,qui exhibuit,& in exhibẽdo,dolum, vel culpam commiſit : Quæro, vtrum ipſe teneatur aliqua obl'one pp dolum, vel culpam in exhibendo commiſſam.Reſp. Imp.& dicit ꝙ ſic. Hic primò vide literam ſuper verb.neceſſitate tenetur,ſ.obligatione,qua quis tenetur exhibere.Sequitur ſecunda pars.Domine Imperator,ille qui in exhibendo commiſit culpam,lꝫ ob hoc ſit obligatus, cõuenietur actione ad exhibendum prima,an aliqua noua actione?Reſp.Imperat.& dicit conuenitur actione in factum noua,quæ deſcendit ex ęquitate.ibi,ſuper ver.
2 exhibuit,ſ.culpa.Op.dr̃ hic ꝙ†qui exhibet rem deterioratam,tenetur actione in factum,ꝯ ff ad l.Aquil.l.qui tabulas. ſol.dicit gl. debet ibi intelligi de vtili Aquiliana, quæ concurrit cum actione in factum ſubſidiaria in locum l.Aquil. Iſta ſolu.non placet.Non enim loquitur hic de actione in factum ſubſidiaria l.Aquil. quia illa domino datur ſicut actio l.Aquil.ſed loquitur hic de generali actione in factum, quia hic prætendebat aliud intereſſe, quam dominij,vt j.dicam.Op.ff.depoſ.l.j.§.ſi res depoſita,&ff.commo. l.3.§.ſi reddita.vbi vr̃,ꝙ debeat agi prima actione, & non actione in factum.ſol.Ibi qñ ſoluitur res deteriorata ab eo qui tenebatur actione bonæfidei.hic in eo,qui tenebatur actione ſtricti iuris.ꝯ

hoc op. ff. de sol. l. etiam, & l. Iulianus. §. fi. ff. de ver. obl. Sol. Hic loquitur quando soluitur res deteriorata: ibi quando soluitur res perfecta respectu rei, licèt deficiat aliquod ius, vt puta cautionis, vel aliud, ideo agitur actione prima. Contra hoc op. de l. nō solum, ff. de rei ven. sol. licèt ibi agatur actione stricti iuris, tamē ibi petitur quod est meum. Igitur agitur actione prima, hic vero prætēdebat aliud interesse, quam dominij. Contra hoc op. de l. & eleganter. §.
a non solum.[a] ff. de dol. sol. Ibi loquitur quando quis exhibet rē deterioratam dolo: hic qñ exhibet rem deterioratam culpa, ideo hic non pōt agi de dolo, sed agitur in factū. Contra hoc op. ff. de le. j. l. huiusmodi. §. si heres, aliàs res. vbi etiam in stricti iuris iudicio agi
3 tur actione prima sol. Ibi † est actio ex testō, quæ habet instar bonæ fidei, vt l. in minorum. s̄. in qui. cau. in inte. rest. non est nec. Vlt. op. de l. qui sibi aut Titio. §. j. ff. de so. Sol. Ista est vera omissis trufsis. ibi loquitur in debitore in genere, qui soluit rem deteriorată, ideo non liberatur, sed agitur actione prima. hic vero loquitur in
4 debitore speciei. Iuxta prædicta † distingue breuiter. Aut quis soluit partem rei perfectè, & pro illa parte liberatur, vt l. si stipulat⁹. §. j. ff. de sol. Aut soluit totam rem perfectè, & in totum liberatur, quia solutione eius, quod debetur, &c. Aut soluit eā minus perfe-
5 ctè, & tūc † aut fuit defectus extra eandē rem in aliquo iure ipsius rei, aut fuit defectus in re ipsa, vt puta, quia soluta deteriorata. Primo casu agitur actione prima. Secūdo casu subdistingue. Aut est actio bonę fidei, & agitur actione prima. Aut est actio stricti iuris, & tunc aut habet instar bonæ fidei, & idem, Aut non, & tunc aut peto, quod meum est, & idem. Aut qđ est mihi debitum, & tūc, aut erat debitum in genere, & idē, aut in specie, & tunc aut traditur deteriorata dolo, & agit̄ actione de dolo, vt ff. de dol. l. & eleganter. §. non solum. Aut deteriorata culpa, & agitur in factum. casus est hic. Præterea probatur ex sol. dictorum priorum. Quæro, vidistis, s̄. φ licèt res non sit soluta, tamen propter illud quod deficit, ad-
6 huc agitur prima actione, qualiter † formabitur libellus? R̄n. narrabitur totum factum, & in cōclusione dicetur, quare peto dictā rē. & vt mihi de euictione caueatur, vel vt mihi interesse pro æstimatione deteriorationis præstetur, iste libellus probatur in d. l. Iulia. §. j. ff. de ver. ob. & ibi de hoc plenè dixi. Ratio horum est, quia cum cautio, vel deteriorationis æstimatio, in casib. prædictis non veniat iure actionis, non potest per se peti principaliter, sed venit iudicis officio, ideo principalis actio debet proponi, &c. Quærit gl. in d. l. & eleganter. §. n̄ solum. Quid si aliquis soluerit tibi rē de
b terioratam,[b] & tu recepisti, an tu præiudices tibi in æstimōe dete-
7 riorationis? Resp. dicas sic. Aut † ille, qui recepit, ignorauit, & sibi non præiudicat, vt puta, quia vitium erat latens. Ita no. gl. in l. hac actione. circa pr. ff. de trit. Si vero sciuit, aut. n. loquitur in casib. in quibus æstimatio deteriorationis venit iure actionis, & sibi non præiudicat, vt l. centum Capuæ. & l. fi. de eo quod cer. lo. Aut venit officio iudicis, & tunc secus, vt dictis ll. & l. 3. j̄. depo.

a ADD. ¶ Ale. Per ea quæ habentur in d. §. non solum, dicit Bal. in l. fi. j̄. de cond. fur. φ si furt. rem pignoratitiam abstulerit, non prodest sibi, quoniam si res post eam pereat, etiam absque sui culpa, non teneatur nisi dominus rem scienter, & sponte recuperet.

b Rem deterioratam per Bar. in l. qui sibi, §. j. de sol.

LEX VIII.

Si res tua. Ex pacto alterius apposito in traditione rei meę quæritur mihi actio vtilis. h. d.

LEX IX.

Si ex quocunque. Debitor qui soluit, potest petere instrumentum cancellatum sibi reddi. H. d.

¶ De religiosis, & sumptibus funerum. Rub.

LEX VI.

1 *Scripturæ antiquæ in muris, & lapidibus monumentorum, et huiuscemodi, quæ continent aliquam dispositionem possibilem faciunt fidem. 2.*

a Monumentorum.[a] Scripturæ, quæ fiunt in lapide monumenti, non faciunt fidem ſm vnum intellectum. sed l. nostra
1 loqtur in casu certo, † sed in casu forte incerto standum est ipsis scripturis, non tanq̄ propriis, sed tanq̄ inducentibus quoddam notorium. vt de cond. & dem. l. in testō. la j. & tangitur per me in l. 1. ff. de alb. scri. Quæro, vtrum istæ scripturæ, quæ repe-
2 riuntur † in muris, & in lapidib. faciant fidem? Hic vr̄ casus. φ non. In contrarium vr̄ casus in l. j. ff. de alb. scri. & per Spe. de prob. §. videndum. ver. xj. Et istud puto verum, si sunt scripturæ antiquæ, quę continent aliquam denunciationem, vel dispositionem possibilem, sed hic istæ inscriptiones continebant aliquam dispositionem, quæ non erat possibilis fieri per illa verba, vt dicit gl. illa.

a ADD. ¶ Ale. Adde Bal. hic & Bar. in l. j. in fi. prin. de sec. tab. & gl. sing. in 3. q. 6. c. pulsatus, in j. gl. vbi sententia valet scripta in parietib.
Io. Fr. Ru. Adde Ang. de are. in §. pen. inst. de testa. & Fel. in c. cum causam, extra de prob.

BARTOLVS AD IIII. LIB. COD.

¶ De rebus creditis, & iureiurando. Rub.

Continua, vt in gl. Dictum est s̄. de act. in rem, sequitur videre de actionib. personalib. verum quia hoc verbum, credere, est generale ad omnes personales actiones, ideo præmittit de reb. cre. Item quia per iusiurandum aliquis efficitur debitor, vel creditor, ideo connectitur de iureiu. licèt in hoc tit. de reb. cre. nihil ponatur, sed in seq. tit. specialib. Quærit gl. quare non dixit de reb. debitis. Dic vt in gl. & bene, &c.

LEX I.

1 *Iuramentum decisorium litis, quando retractetur ratione periurij.*
2 *Iur. veritatis et purgationis retractatur rōe periurij, et ex eo oritur actio. 3. 4.*

Causa iureiurando. Causa iuramento decisa non retractatur prætextu periurij. H. d. Opp. de l. admonendi. ff. e. & j̄. de pæ. iu. qui malè iu. auth. nouo iure. sol. Quoddam † est iuramen-
1 tum decisorium litis, & istud non retractatur prætextu periurij, nisi in casib. expressis in l. vt
2 hic. Quoddam † est iuramentum veritatis, vt illud quod præstat testis, & istud potest retractari prætextu periurij, vt l. Lucius. ff. de
3 his qui no. inf. Quoddam † est iuramentum purgationis, & istud etiam potest retractari. in aut. nouo iure. j̄. de pæ. iu. qui ma. iu. sed contra prædicta op. de d. l. admonendi. ff. e. sol. ibi est sacramentum necessarium: hic vero voluntarium, vel iudiciale, quod non
4 retractatur. Fallit in casu l. fi. e. ti. Quærit gl. vtrum ex † iuramento oriatur actio. Dic vt in gl. & tene menti opi. Io. vt semper ex iuramento oriatur actio.

LEX II.

a Iurisiurandi. Periurus non à lege, sed à solo Deo punitur.[a] H. d. Diuiditur. primò loquitur de eo qui iurauit per Deum. secundò de eo qui iurauit per principem. Secunda, ibi. periculum autem. Opp. s̄. de sum. trin. l. j. in fi. Sol. ibi contemnit fidem christianam alio modo quàm deierando. Op. 2. ff. e. l. si duo patroni. in fi. sol. vt in gl. Tu tene tertiam sol. φ quando iuratur per principem, non punitur pæna corporali, vt hic, sed alia pæna, vt ll. contrariis. Op. s̄. de transa. l. si quis maior. Sol. Hic loquitur in iuramento de præterito litis decisorio, ibi vero loquitur in iuramento de futuro, quod apponitur super contractu, in quo deierans punitur. H. d.

a ADD. ¶ Ale. Vide Bal. ponentem octo pænas diuersimode per iura imponendas, & vide quod habetur 6. q. 6. quicunque, & gl. ord. in c. j. de fal. quod no. gl. in c. querelam, de iureiu.

LEX III.

1 *Hæc l. quòd habeat locum in omnibus causis ciuilibus & criminalibus.*
2 *Per domesticos, comparationem literarum, per fugam rei vel per vnum testem semiplene probatur. & nu. 3. de fuga.*
3 *Iuramentum suppletorium, cui deferatur.*

a In bonæ fidei.[a] Ista l. solennizabitur anno futuro. in l. admonendi. ff. e. In defectum probationis iudex defert alteri partium iuramentum. hoc intendit. Opp. φ actore non probante reus absoluitur, vt s̄. de eden. l. qui accusare. Sol. Quandoque actor plenè probat, & vincit. quandoque nihil probat, & succumbit, vt in contrario. quandoque probat semiplenè, tunc recurritur ad hanc l. vt causa decidatur iureiu. Quæro, in
1 quib. causis habet locum hæc l. Gl. videtur † velle, φ in omnib. causis ciuilib. & criminalib. vide gl. super ver. causis. dum loquitur de actionib. descendentib. ex delicto ciuiliter intentatis, sine dubio ista gl. diceret verum in criminalib. forte non dicit verum. quod dic, vt tangit Gul. de Cu. l. 3. §. j. ff. e. & ibi dicam. vt dixi plenissimè
2 in l. maritus. ff. de q. vbi gl. tangit. † Quæro, quando quis dicatur
b semiplenè probare. gl. ponit hic tres vel quatuor modos.[b] primò per scripturam domesticam. secundò per comparationem litera-
c rum. tertiò per fugam rei. Item per vnum[c] testem, quæ omnia nota. Et nota specialiter † illud, quod dicit de fuga, φ fuga facit semi-
3 plenam probationem. Tex. alibi videtur velle, quod faciat plenā. l. consiliarios. s̄. de asses. idem quod hic gl. no. in d. l. admonendi. ff. e. & ibi dicemus. De hac fuga plenè dixi in l. lege Corne. in princ. ff. ad

a ADD. ¶ Barb. Adde sing. φ in pactis extraneis, quæ non præsumuntur, non defertur iuramentum, c. j. §. si. quæ sit inuest. item non defertur iuramentum, quando actor plene probat, & reus semiplene, non defertur reo ad reprobationem actoris. ita fin. dicit Tan. in suo compen. in 6. rub. in j. alle. inst. de inu. sti. §. item verborum, & vide fin. Bal. in l. qui accusare, s̄. de eden. vbi qui reprobatur à testimonio, reprobatur à iuramento.

b Ale. Adde φ ad hoc vt deferatur iuramentum in defectum semiplenæ probationis, est necesse φ pars quæ petit deferri iuramentum, dicat verisimilia, vt dixit eleganter Bal. in l. j. s̄. qui & aduer. quos.

c Pom. Limita multis modis, vbi etiam late de materia, & per Ias. in l. admonendi, in lect. gl. in ver. exacto, ver. in ead. gl. ibi, vel per vnum testem, ff. de iureiu.

4 ff.ad Sil.Quæritur hic,cui d; iuramētum deferri.†Hic tex.nō aperit,ſ; dicit cauſa cognita.In cauſæ autem cognitiōe vertitur,vt deferatur ei,qui melius ſcit veritatem:& ſi vterque æqualiter ſcit deferatur ei,qui eſt dignior. Si vterque eſt æqualiter dignus,in hoc ſunt opin.Quidam dicunt deferendum potius actori,q̄ reo.Quidam econtra, vt potius reo, q̄ actori.& iſtud vltimum conſueuerunt tenere gl.noſtræ.licèt Vltr.teneant contra,&c.

LEX IIII.

Si ad excludendam. Pupillus non poteſt iuſiurandum deferre.H.d.

LEX V.

Cum etiam à pupillorum. Relictum à tutore,vr̃ relictū à pupillo:& in cauſa pupilli poteſt iuſiurandum deferri tutori,H.d.

LEX VI.

Cum proponas. Super cauſa ſtatus poteſt iuſiurandum deferri.

LEX VII.

Nec filius. Iuramentum, vel delatio vnius, alteri non debet obeſſe.H.d.

LEX VIII.

1 *Actio in factum oritur ex iuramento, quando informiter iuratur, & formiter vtilis ex contractu.*

2 *Actio,quæ oritur ex ſententia,an dicatur in factum,vel iudicati.*

1 a Actori. †Ex iuro præſtito,vel remiſſo orit̃ actioᵃin factū,ſicut ex ſnĩa.H.d.Op.q̃d orit̃ alia actio,q̄ in factum,vt ff.e.l.ſi duo.§.ſi qs iurauerit.ſo.hic loqtur, quando iurauerit informiter:ibi quando iurauit formiter ſuper aliquo contractu : vnde
2 oritur actio vtilis ex eo contractu.† Quæritur vtrum actio,quæ oritur ex ſententia vocetur actio in factum,vel actio iudicati.Gl. dicūt,ꝙ vocatur actio iudicati,vt hic tractatur per d.Cy.Ego plenè dixi in l.miles.§.iudica.ff.de re iu.vbi gl.tangit,&c.

a ADD.¶Ale.Vtrum autē ex iuro taxationis expēſarum,vel in litē oriatur actio, vide bal.in aut.nouo iure,C.de iud.& bar.l.ĩ actionib.ĩ fi.de in lit.iur.& ad hoc vide plene no.in l.j.j̃.eo.per bar.l.nam poſt ea,§.ſi.& in l.ſed, & ſi poſſeſſori,§.ſi quis,ff.de iurei.Ex ſententia tamen formiter lata datur actio ex contractu,ſm bar.fin.in l.Iulianus verum debitorem,ff.de cond.indeb.

LEX IX.

a Delata. ᵃReus cui defertur iuramentum,debet iurare,referre,vel ſoluere. H.d. Vides ergo ex hac l.practicam, quòd iudex rectè præcipit parti,quòd nō recedat à bancho, quin iuret,ſoluat,vel referat,&c.

a ADD.¶Ale.De huius l.intellectu,vide bar.l.iuſiurandum,§.prætor ait,ff.e.ti.

LEX X.

In actione. Super actione depoſiti poteſt iuſiurandum deferri.H.d.&c.

LEX XI.

a Si quis. Iſta eſt bona l.ᵃDelatio iuramenti,antequam præſtetur poteſt reuocari donec iuretur,preſtetur,vel ſentētietur.H.d. Op.hic innuit,ꝙ præſtatur iuramentum poſt diffinitiuam ſententiam.Contra j̃.l.prox.ſol.vt ibi dicam,&c.

a ADD.¶Alex.Hanc l.no.& bar.all.in l.ſi.de præto.ſtip.& no.etiam in l.poſt legatum,de his quib.vt ind. ꝙ poſitio non poteſt niſi ſemel reuocari, adde quæ dixi in l.reb.ff.re.am.&vide omnino bal.per iſtum tex.no.all.in aut.habita,in ver. 4.in fi.j̃.ne filius pro pat.ꝙ nouatio nō permittitur niſi ſemel,& pro hoc quod no.Mo.l.ſi ex toto.§.j.de le.j.i ea l.&allegatur quædam gl.huius l.ꝙ diffinitiua ſententia dicitur etiam illa,quæ diffinit articulum cauſæ,& ita alle.Pau.de castro in conſi.165.quod incipit,in Chriſti nomine amen,in facto iſto poſt longam diſcrepationem,no.& vide bar.l.ſi poſt exceptionem,§.hæc autem actio,ff.quod metus cauſa.

LEX XII.

1 *Ante ſententiam,vel in ipſa ſententia,eſt iurandum,vel modicum poſt.4.*

2 *Iuramentum defuncti eſt aliud à iuramento hæredis.*

3 *Hæres non eſt periurus,ſi non impleuerit iuramentum defuncti.*

Generaliter. Primò loquitur quādo d; iurare. Secundò loquitur de effectu iuramenti, partib. præſentib.Tertiò loquit̃ de effectu iuramenti partib.abſentib. Quartò confirmat iura antiqua.Secunda ibi,ſ; iuramēto.Tertia ibi,his de præſentib.Quarta ibi,in omnib.autem, & hoc fit pro ſumma-
1 rio.†No.ꝙ ante ſnĩam,vel in ipſa ſnĩa eſt iurādum.† No.ꝙ aliud
2 eſt aiuramentum defuncti,ᵇaliud eſt iuramentum heredum,&ſic
a iuramentum eſt mere perſonale.Si†ergo defunctus iurauerit ali-
b quid facere,vel dare,& non facit,nec dat ipſe nec hæres eius,non
3 eſt periurus hæres propter iuramentum defuncti.Op.& vr̃ ꝙ poſt
c ſententiam iuretur,ᶜvt s̃.l.prox.& j̃.de ſen.l.cum iudex.ſo. Dicūt quidam, ꝙ illa iura corriguntur. Hoc videtur contra hanc l. in fi.
4 quæ confirmat iura antiqua.ſo.† Ego dico, ꝙ debet iurari in ipſa ſententia,vel modicum ante,vel modicum poſt.vt hic. Et licèt à ſententia appelletur,nihilominus ſtatim iurabitur,non ob.appellatione,hic eſt caſus hic,&c.

a ADD. ¶ Pom. Si defunctus ergo debebat iurare,non poterat hæres iurare,nec declarare id,quod defunctus habebat declarare,vt per Ale.conſ.54.vo.j.dub.1.

b Ale.Iuramentum eſt perſonale,vide in aut.quod obtinet,de prob.& bar.l.cum quis,§.codici.de le.3.in eo.ver.adde gl.in l.pe.§.ſi.ff.ne quis eum, qui dicit,ꝙ facultas iurandi in litem tranſit ad hæredes, De quo omnino adde quæ dixi ibi poſt doct.

c Vide bar.in l.admonendi,in fi.& in d.l.cum iudex.

1 *Deferens iuramentum,ſiue iuretur,ſiue non,non appellat.*

2 *Ille,cui iuramentum defertur,poteſt illud ex cauſa recuſare. 5.*

3 *Recuſans iuramentum ſine cauſa,poteſt à iudice pro conuicto haberi.*

4 *Recuſans iuramentum,licèt,cauſas non allegauerit,poteſt tamen illas in cauſa appellationis allegare.*

6 *Qui non vult iurare,non cogitur cauſam dicere.*

7 *Hæc lex,an loquitur de iuramento iudiciali,vel voluntario.*

8 *Qui vicit in prima cauſa,ſi perdat in cauſa appellationis,ex nouis probationib. non condemnatur in expenſis,aliàs ſecus.*

§.Sed iuramento. Si cauſa deciditur ſacramēto delato,præſtito,vel recuſato, nō eſt lo
a cus appellationi.ᵃſed quando poteſt prouocari,proceditur eo ordine,qui hac l.inſeritur.H.d.& eſt no.iſte caſus,& alij in hac l.poſi
1 ti,qui non ſunt alibi.No.1.†ꝙ ille,qui defert iuramentum ſiue iu
b retur,ſiue referatur,non poteſt appellare.ᵇNo.2.ꝙ ille cui deferẽ,
2 cogitur iurare,vel referre,vel†ſi vult poteſt recuſare ex cauſa.Ita
3 d; intelligi iſte tex.& ſic non corrigitur.l.manifeſte.ff.e.†No.3.ꝙ quando quis recuſat iuramentum abſque legitima cauſa, iudex poteſt habere eum pro conuicto, quaſi ipſe alteri parti retulerit iuramentum,& ei remiſerit,& hoc h; locum ſiue ſit iuramentum deciſiuum totius,ſiue ſit iuramētum deciſiuum alicuius partis,vt puta ſuper aliquali poſitione,vide tex.q dicit ibi,& ita cetera ſen-
4 tentiæ capitula.Not.ex hac l.ꝙ †ille,qui recuſat iurare,licèt cauſas quare noluerit iurare non allegauerit coram primo iudice,tamen eas poterit allegare coram iudice appellationis, ſecundum quod gl.intellexit.vide tex.in ver.ipſe autem,& vide gl.ſuper ver
c bo,atteſtetur.& gl.ſuper ver.auxilium.Op.ff.e.l.manifeſte.ᶜDicūt quidam,ꝙ illa l.hodie corrigitur,quia indiſtinctè hodie poteſt iu
5 ramentum recuſari ſine cauſa. Alij dicunt contra.† & veritas eſt, quia ſine cauſa non poteſt recuſari,vt hic dicit tex.Hoc etiam ap-
6 paret, quia ſi ſine cauſa recuſat, poteſt haberi pro conuicto. † In hoc tamen eſt aduertendum , quia non cogitur cauſam dicere, quando non vult iurare. Quæro, de quo iuramento loquitur l.iſta? Reſp. quædam gloſſella dicit, quòd refertur ad iuramentum
7 neceſſarium tantum. Hoc eſt falſum,† quia tex.in ver. ſin autem is, &c. expreſſe loquitur de iuramento voluntario, vel iudiciali.
d Quæro,qd vult dicere tex.ibi,ᵈneque periurij,neque iuſti ſtipendij. Gl.dicit multum no. quòd neuter neutri condemnatur in ex-
8 penſis. Vide gl.ſuper verb.diſpendij.quam no.†Ex hac gl.dicunt quidam, quòd ille, qui vicit in prima cauſa, ſi in cauſa appellatio-
e nis ſuccumbit,nunquam damnatur in expenſis. ᵉ quod debes intelligere verum,quando in cauſa appellationis ſuccumbit ex nouis probationib.ita loquitur hic : ſecus ſi ex primis actis ſuccumbit,vel apparet prima ſententia manifeſte iniqua.Ita no.Io.An.in d.c.iuris ignorantia.de re.iu.lib.6.per Inn.extra de dol. & contu. c.finem.Dixi tibi,vt videtur mihi.s̃.de iud.l.properandum. §.ſin autem aliter,&c.

a ADD.¶Ale.Vide bar.in l.in actionibus,in fi.q.de in lit.iuran.

b Alex.Ex iſto tex.dicas ꝙ ſi cauſa committitur ex partium conſenſu,conſilio ſapientis,& ſententia fuerit lata vigore conſilij,ꝙ pars non poterit appellare. S; contrarium tenet bal.l.j.§.j.in fi.&in l ex conſenſu,de app.Et dicebat bal.ꝙ hic erat tex.melior de iure,Vide omnino bar.in l.ſi conuenerit,de re iud.

c Per cano.extra eo.c.fi.

d Ale.Et hic no.tex.ſec.bal.quod iudex non poteſt cogere quem iurare,ſed dicitur habere ipſum pro conuicto, ibidem adde bar.in d.§.ſi autem alteruter,adde pulchrum dictum bar.in l.ſi pignore,de pac.pig.

e Ale.Quid autem ſi fuerit ĩ interlocutoria ſentētia condemnatus in expenſis,& diffinitiua obtinuit,vide no.bar.ĩ l.ſi pignore,in fi.ff.de pig.ac.&vide no.bal.in aut generaliter,C.de epi.& cle.de eo qui h; iuſtam cauſam litigandi in vno articulo,& obtinet in alio,ideo dicit bal.in § prox.quòd ſi quis dicit in vno c.in expenſis,ſtatim debeat refici non expectata diffinitiua, adde gl.hic vide bal.in l.j.j̃.de ſen.quæ ſine certa quantitate.

1 *Iudex poteſt ſtatuere terminum procuratori ad faciendum comparere ſuum principalem,quòd veniat ad iurandum,vel reſpondendum poſitionibus.*

2 *Iuramentum,quando committitur in abſentia,quæ ſint partes iudicis.3.4.*

5 *Iudicis officium non impeditur ſuper aliis capitulis pendente iudicio ſuper vno.*

a §.His de præſentibus. ᵃIſte eſt no.§.&ponit valde pulcherrimam practicam.
1 No.j.†ꝙ iudex poteſt procuratori ſtatuere terminum ad faciendum comparere principalem,ꝙ veniat ad iurandum, vel reſpon-
2 dendum poſitionib.No.2.ꝙ †quando iuramentum ↄmittitur in abſen

a ADD. ¶Alex.Et per hunc tex.dicit hic bal.probari,quod iuramentum veritatis delatum domino,non poteſt per procuratorem præſtari de iure ciuili,etiam ſi haberet ſpeciale mandatum.De quo omnino vide per me in l.qui bona.§.ſi alieno,ff.de dam.inf.& vide Sal.hic,quid ſi dominus eſſet in loco adeo lōgo,quòd ad eum mitti non poterit.

a absentia hoc op; fieri sub fide gestorum.ᵃ hoc est, ꝙ iudex, coram quo causa agitur, scribat iudici illius loci, vbi pars degit, vt si corã
b eo iuretur, remittantur actaᵇ ad iudicem causæ principalis. No. 3.
3 † ꝙ quando iuramentum committitur in absentia, debet statui terminus parti, vt ad illum locum compareat ad vidẽdum iurare
4 partem, vel testes, &c. No. 4. † cuius expẽsisᶜ hoc debeat fieri: hoc
c est in arbitrio iudicis. † No. 5. ꝙ pendente dilatione super vno ca-
5 pitulo, non impediturᵈ iudicis officium super aliis capitulis, non
d præiudicialibus quod perpetuò tene menti, &c.

a ADD. ¶Ale. Vide Bar. l. ad egregias, ff. e. tex. cũ gl. in c. constitutus, de fideiuſ. & ibi gl. quod in causa criminali testes debent remitti ad iudicem causæ, & gl. in c. testes, 3. q. 9. Contrarium sensit gl. in c. Romana, §. ꝯhentes, post Io. Mo. de for. ꝯp. li. 6. per d. Abb. in c. cum causam, de test. & quod no. in l. si quando, C. de testi.
b Vide bar. in l. si postulauerit, ff. de adul.
c Ale. In hoc cuius expensis debeant fieri, vide quę dixi post bar. in l. ad egregias, de iurei. & Bal. & Sal. ibi etiam quærit, q̃d de respondente positionib. q̃ est dñs, & de materia, vide q̃ dixi post bart. in l. quoniam, & in l. si quando, ȷ. de testa. & Ro. in l. accusare, §. fi. ff. ad Treb. & vide omnino gl. & ibi bar. in l. 2. §. defendi. ff. quib. ex cau. in pos. ea. & Io. an. in rub. extra de iur. cal. (bar. in l. 3. de app. reci.
d Et no. Bar. in l. fi. ff. de fer. & in l. 2. de re iud. & in l. siue pars, C. de dil. & quod no.

LEX XIII.

1 *Negatiua probatur per scripturam.*
2 *Scholaris quòd non sit in matricula probatur ex inspectione matriculæ.*
3 *Quem non soluisse collectam, probatur, si in libro soluentium non reperitur.*

Cum quis. Iurẽ retractãt prætextu testĩ de nouo reperti. H. d. vide tex. ibi circa pr. ibi postea ãt manife-
a stum nihil ei, &c. q̃ro q̃uo ᵃ p̃t ista negatiua probari, nihil fuisse ei relictum? Gl. dicit per scripturam testĩ, non ꝑ testes. Alij dicunt ẽt
b per testes.ᵇ & istud puto verum. No. ergo † primò, ꝙ per scriptu-
1 ram probaretur negatiua ᶜ hoc modo. inspecto testõ non reperit̃
c ibi Titio legatum: ergo non est legatum. Facit † ad probandum,
2 ꝙ scholaris nõ sit in matricula, probatur per inspectionem † ma-
3 triculæ. facit etiam ad probandum, quòd aliquis non soluit collectam, quia inspecto libro soluentium collectam non reperitur ibi, & valet ad multa. Simile potest probari per testes, qui dicunt se interfuisse testamento, & tunc non fuisse relictum.

a ADD. ¶Pom. Vide Soc. consi. 159.
b Ale. Et ex hoc concludit Pau. de ca. in cons. quod inc. in Christi nomine amen, pro euidentia eius, quod quæritur, &c. ꝙ acta possunt per testes probari, etiam si nulla scriptura reperiatur.
c Ale. De modo probandi negatiuum, adde q̃d no. gl. & bar. s̃. de err. ad. l. errores, & quod no. gl. in l. eos, de of. magist. tex. & ibi bar. l. cum quis, C. de vsuf. hic no. & adde bar. l. Titiæ textores, de le. j. & bal. l. iustum, C. de eden. & tex. & bar. in l. cum tex. ȷ. de test. manu. & bal. in l. hi qui ad ciuilia, de app.

¶Si certum petatur. Rub.

LEX I.

Neque æquam. Hæredes tenentur ad debita proportionib. hereditariis, nullo respectu habito ad prælegata. H. d. ista l. &c.

LEX II.

Quamuis. Ex mutuo rei alienæ nascit̃ nobis actio, si fuerimꝰ stipulati, q̃ poterit cedi domino. H. d. Op. de l. 2. §. appellata. ff. e. so. Hic mutuum fuit reconciliatum stipulatione. Quærit gl. an ista stipulatio impediat actionem oriri ex numeratione. Gl. plenè examinat in l. certi condictio. §. q̃m. ff. e. Cy. refert hic. Tetigi in l. si ita fuero stipulatus. & in l. eum. n. ff. de no. Quæro, quid si pecuniam alienam, quam dedi mutuo, & sum stipulatus, dominus repetat? Item quid si dominus non repetat, nec ego fui stipulatus, & ille non vult consumere? Istas quęstiones format hic gl. & de verbo ad verbum eas ponit in l. nam & si fur. ff. e. Dic vt in gl. & ibi plenè examinabimus.

LEX III.

Eos qui. Vbi quis exercet officium, non potest exercere fęnus. H. d Videbitis in l. principalibus. ff. e. &c.

LEX IIII.

1 *Alteri per alterum in mutuo, & indebito propter pecuniam quæritur.*
2 *Expressa reprobatio actus facti nomine meo, quando requiratur.*
3 *Ex contractu alterius meo nomine celebrato, si ratum non habeo gerenti quæritur actio vtilis.*

Si absentis. Subtilis l. est ista. Si pecunia aliena absentis domini nomine mutuetur, ei quæritur actio: q̃d si ratum non habet, mutuanti cedere cogitur, aliàs vtilis ei competit. H. d. Op. alteri per alterum non potest quæri actio, vt l. stipu-
1 latio ista. §. alteri. de ver. ob. so. Fallit in mutuo, † & ẽt in debito ꝑ singularia præcepta pecuniæ. vt hic, & l. certi condictio. §. si nummos. & l. singularia. ff. e. ȷ. de cond. ind. l. si ꝑ ignorantiam. Item op. ꝙ huic non potuerit quæri actio, cum ratum non habuerit, ergo negotium ad eum nõ pertinet, vt l. si pupilli. §. item quęritur. ff. de ne. ge. sol. Dicunt quidam, ꝙ hic primò habuit ratum, postea non vult habere ratum, per restitutionem ĩ integrum, vnde actio iam erat sibi quæsita. Istud licèt in se sit verum, tamen est diuinare. Dicas ergo, ꝙ ei absenti, & ignoranti: & ratum non habenti quærit̃ actio ipso iure. vt hic. Nec ob. §. itẽ q̃ritur, quia hic est negotium suum quodammodo ipso gestu, vel re ipsa: ideo pertinet ad eum non expectata ratihabitione. Vel verius dicas, ꝙ hoc est speciale propter singularia præcepta pecuniæ mutuatæ, vt s̃. dixi. Quæro dr̃ hic, reprobato nomine, qualiter reprobat istud nomẽ? Dicunt quidam, petendo restitui in integrum. sed, vt dixi, istud est diuinare. Alij dicunt, ꝙ reprobat exprešè dicendo nolo agere, & ista est vera, vt statim dicam tibi. Alij dicunt, ꝙ tacendo, eo ipso, ꝙ non h; ratum, videtur reprobare, quod gl. nostræ non placet. Et sic remanet vera pręcedens, ꝙ requiritur reprobatio expressa. Pro hoc facit l. si filius. ff. ad Mace. & quod no. in l. quo. n. §. 1. ff. rem ra. ha. fm glossellam Rogerij, qui dicit non reprobare, ratihabitioni par est. Sed ꝯtra istam gl. facit. l. procurator ad exhibendũ. §. fi. & l. quo. n.
2 §. j. rem ratam habe. so. † Quandoque aliquid est factum nomine meo, per quod mihi quæritur, vel alius mihi obligatur, tunc non improbare, est approbare. Requiritur ergo expressa reprobatio, ita debet intelligi hæc l. cum sua gl. ideo enim dicit tex. reprobato nomine, quasi expressa reprobatio requiratur. Si verò est factum aliquid meo nomine, per quod mihi præiudicatur, tunc nõ est necessaria expressa reprobatio. sed qui non approbat, reprobat, vt ll. contrariis. Fallit in casu d. l. si filius. ad Macę. Dixi plenè in d. l. quo enim. §. 1. Gl. format vnam q. quam dic, vt in ea. & tene vltimam
3 sol. Vlt. no. † & tene menti tex. quòd ex contractu alterius nomi-
a ne celebrato, si ille ratum non haberet, gerenti competit vtilis, ᵃ in eo quod ad illum ꝑhentem peruenit. Concordantiæ sunt in gl.

a ADD. ¶Ale. Et intellige cum omnib. qualitatib. & conditionib. cohærentib. personæ tertij, vt sing. declarat bar. in l. fundum, ff. de ac. emp.

LEX V.

1 *Quando pecunia ad vnum de voluntate alterius peruenit, fictione iuris dicuntur plures numerationes.* (*ctibus non celebratis in scriptis.*
2 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, limitata tempore, non habet locum in contra-*
3 *Gl. in l. si ex cautione. infra de non nu. pec. declaratur.*
4 *Notarius si dicat ĩ instrumẽto ꝑ centũ florenis sibi datis, & solutis, &c. si post eã probetur, ꝙ illo t̃pe non interuenit numeratio, an instrumentum sit falsum.*

Si non singuli. Ex contractu mutui, quis nõ tenetur vltra illud, quod ad eum peruenit, nisi plurium reorum constitutio, vel intercessio, vel biennij cursus interuenerit. H. d. Diuiditur in duas partes. Primò, quãdo pecunia fuit numerata, & confessata. Secundò quando fuit numerata, sed fuit confessatum aliud pro ea. Secunda ibi, ac multo magis. Op. ꝙ numeratione duo rei non possunt constitui. cum vna pecunia non possit ad plures peruenire insolidum, vt l. si vt certo. §. si duobus.
1 ff. com. Gl. soluit † optimè. fictione iuris videtur ad vtrunq; peruenisse, cum ad vnum de voluntate alterius peruenerit. Ista est vera, l; Vltr. ꝑ. Plenè dixi in l. eadem. in pr. de duob. re. Item op. exc. non nu. pec. potest opponi intra biennium t̃m, quando contractus est celebratus in scriptis, vt l. in ꝯctib. ȷ. de non nu. pec. s; hic nõ proponitur intercessisse scriptura, ergo, &c. so. vt in gl. q̃ dicit, q̃d hic
2 scriptura intercessit. Vide gl. & tene menti, quæ tenet, † ꝙ exceptio non nu. pec. limitata t̃pore, nõ h; locum in ꝯctib. nõ celebratis in scriptis. Gul. de Cug. tractat in l. qui pecuniam si cer. pe. Dicã vobis in l. si ex cautione, & in l. in ꝯctib. ȷ. de nõ nu. pe. Op. dicitur hic, ꝙ scriptum fuit oleum susceptum. ergo per instrumentum ꝓbatur oleum numeratum: ergo nõ potest obiici exceptio nõ nu. pec. Gl. soluit duob. mo. Primò, ꝙ hic erat priuata scriptura. No. i-
3 stam so. † & sic habes, ꝙ distinctio gl. in l. si ex cautione. quæ dicit, aut instrumentum dicit, ꝙ quis cõfitetur, aut dicit, ꝙ fuit facta nu
a meratio, nõ habet locum in priuata scriptura. ᵃ Idem no. ȷ. de do. cau. nõ num. l. fi. in j. glossella, quod tene menti. Alij dicunt ꝙ hic loquitur etiam in publico instrumento, & quod hic dicit, susceptum, d; intelligi quod partes cõfitebantur hoc, ꝙ notarius hoc as
4 serit in instrõ. Secũdum hoc vr̃ velle ista gl. † si notarius diceret in instrumento, & hoc fecit pro centum florenis sibi datis, & solutis, &c. & postea probaretur, quod illo tempore non interuenit numeratio, instrumentum esset falsum, quod an sit verum, non dicam modo. d. Iac. Bu. disputauit de hoc vnam q. Tangam ȷ. de nõ nu. pec. l. si ex cautione. no. & tene menti gl. istam.

a ADD. ¶Et istud idem t; Pau. de ca. cons. l. quem vide, q̃a bar. recitat ꝯrium, &c.

LEX VI.

1 *Exceptio simulationis dicitur, quando obligatio est facta ob causam non verã, vel fictam.* (*instrumentum simulatum.*
2 *Debitum si est ex vna causa & in instrumento confiteatur ex alia, non dicitur*
3 *Debitum ex vna causa, potest conuerti in debitum ex alia causa.*

Si ex pretio. Ista est bona l. Debitum ex vna cã p̃t cõuerti in aliam ꝑ stiplõem, nõ pacto nudo ex interuallo apposito, secus si incontinenti. H. d. Hæc l. & l. si pro mutua. ȷ. e. Opp. ad l. si ex pretio. de l. singularia. ff. e. so. ibi pecunia debita ex vna causa erat solutiõi parata, vnde nuda conuentione in causam mutui potest conuerti. vt ibi no. Sed si non esset parata solutioni, distingue, aut vis ꝯuertere in cãm mutui per stiplõem, aut pacto

pacto nudo.& ſi pacto nudo, aut incontinenti,aut ex interuallo,
vt iſtis ll.Ex hoc habes,ſtatuto ciuitatis huius cauetur,ꝙ cōtra in
ſtrumentum confeſſionatum,ſeu guarentigionatum poſſit oppo
a ni exceptio ſimulationis.ᵃDico,& ita de facto obtinui,†quod il-
1 la dicitur exceptio ſimulationis, quādo promiſſio eſt facta ſimu
latè ob cauſam non veram,vel nō iuſtam.Ita loquitur tit.plus va-
2 lere quod agitur.l.j.ȷ̃.de condi.ob turp.cau.†q.d.quādo debitum
in veritate eſt ex vna cauſa,licèt in inſtrumento confiteatur,vt de
bitum ex alia cauſa, non dicitur inſtrumentum ſimulatum: quia
3 obligationis ſubſtantia non deficit,vt hic dicit tex.Et debitū†ex
vna cauſa poteſt conuerti in debitū ex alia cauſa.Tene mēti,&c.
a ADD. ¶Ale. Adde bal. s̃.de poſtu. l.ſi ſub ſpecie. & vide bart. latè in conſ.65.
inci.Pet.Nicolæ,vol.j.& quod no.bar.in l.Lucius. ff.depoſi. & bar.in l.emptor,
de aq.plu.arc.& Bal.poſt bar.in d.l.ſi ſub ſpecie.an exceptio non nu.pec.ſit ex-
ceptio ſimulationis de pac.

LEX VIII.

Non vnde. Vtrū ille qui agit certi cōdictione ex mutuo
debeat probare pecuniam mutuatam fuiſſe
ſuam propriam.Hic tex.videtur quod ſic.Certè ſi pecunia cōſum
pta eſt,non eſt dubium,ꝙ non debet probare:quia etiam ſi fuiſſet
aliena,mutuum eſſet reconciliatum conſumptione.Sed ſi non eſ
ſet conſumpta,de hoc ſunt opi.tangitur in l.nam,& ſi fur.ff.c.&i-
bi Deo duce dicemus,&c.

LEX IX.

1 *Vnus ex pluribus ſociis vnius mercantiæ,non poteſt agere inſolidum pro rebus ſocietatis,ſine mandato.*

Cum te. Si plures ſimul mutuant,quilibet agit pro parte,ni
ſi actum fuerit, vt eſſent duo rei credendi:vel alte-
ri ab altero eſſet mandatum.h.d. Not. ꝙ duo rei credendi poſſunt
conſtitui.de duob.reis debendi non eſt dubium,vt vidiſtis in l. ſi
non ſinguli.s̃.e.& l.pe.infra de duob.re.& l.eādem.ff. de duob.re.
1 Facit iſta l.ꝙ†ſi plures ſunt ſocij vnius mercantiæ,ꝙ vnus nō po-
teſt agere inſolidum pro rebus ſocietatis, niſi habeat mandatum
ab aliis.dixi plenè in materia de duob.reis.optimè facit.ff.de exer
ci.l.j.in fi.cum ll.ſeq.

LEX X.

a Eo quod. ᵃPlures vno inſtrumento poſſunt obligari.Item
vnum debitum in aliud poteſt per ſtipulationē
conuerti.h.d.An autem plures debitores vno libello poſſint con
ueniri,dixi etiam in materia de duo.reis.l.3.in fi.Tetigi in l. ſupra
iter.§.Caſſius.ff.de aq.plu.arc.
a ADD. ¶Pom. Vide ſimilem tex.& ibi Bal. & Pau. de Caſt.& doct.in l.licèt j.s̃.
de pactis.

LEX XI.

a
b Incendium. ᵃCaſus fortuitus non liberatᵇdebitorem q̃-
titatis,vel generis.h.d.Op.de l.quod te.ff.e.
ſol.Ibi loquitur in debitore ſpeciei:ſecus in debitore quantitatis.
c Item quod hic dicitᶜde debitore quantitatis, fallit quando quan-
titas debetur reſpectu certæ ſpeciei,vt ff.de nox.l.electio.§.ſi is.de
pœ.l.quæſitum.in prin.& ȷ̃.de iure emphy.l.j.&c.
a ADD.¶Pariſ.Limita iſtam regulam,niſi caſus fortuitus cōtingeret propter per
ſonam creditoris,& eius reſpectu.Vide Com.conſ.185.incip.ſer. Laurentius.&
alia quæ ad bar.in l.creditor,ff.de ſol.
b Ale.Vide per Ang.& Mod.in l.ſi ex legati,de verb.obl.
c Pom. Limita iſtum tex.no.quem extollit Pau.de Ca.in l.Titius,~~de~~ præſcri.ver.
Rationem attigi ibi ad Bar.& ſequitur in l.ſi ex legati cauſa.ff.de ver.obl. ad fi.
& Iaſ.in l.Titius,no.2.ff.de præſcrip.ver.

LEX XII.

Si in rem. Qui pro alio ſoluit, poteſt ab eo repetere , &c.
hoc dicit.

LEX XIII.

Eum qui. Inſpicitur cuius contēplatione qs mutuet, non
cuius cōtemplatione qs accipiat.h.d. Materia hᵒ
l.eſt plenè in l.ſi pupilli.aliàs l.item ſi putauerit.§.j.de neg.geſt.

LEX XIIII.

Mutuæ. Subſcriptio vt teſtis non obligat eum , qui neque
accipit,neque ſtipulanti promiſit.h.d.

LEX XV.

Non aduerſus. Creditor nō poteſt cogi à debitore, vt
eo dimiſſo agat contra debitorem de-
bitoris.h.d.

LEX XVI.

Quiſquis. Iudices in prouincia,in qua iudicant, fœnus e-
xercere nō poſſunt.& qui pecuniam pro hono
re dat,exilij pœna punitur.h.d.

LEX XVII.

Super chirographariis. Si ꝯctus excedit ſummā
quinquaginta librarū au
ri,tres teſtes debent adhiberi in inſtrumēto obligationis.h.d.Op.
ȷ̃.de teſt.l.teſtium.Dic vt ibi. Iſta l. recipit limitationem auth. ſed
nouo iure,quam vide,&c.

AVTHEN.

1 *Quot teſtes requirantur in inſtrumentis.*
2 *Notarius,connumeratur in numero trium teſtium.*
3 *Comparatio inſtrumenti ad quod inſtrumentum fiat.remiſſiuè.*
4 *Contractus in ſcriptis celebratur quando hoc agitur.*

a
1 Sed nouo iure. ᵃCirca l.nr̄am ſunt quærēda tria,q̃ tan-
gūtur hic ꝑ gl.†Primò quæritur,quot
teſtes requirantur in inſtrumētis.Gl.tua diſtinguit vtrū ꝯctus fiat
ſuper minori ſumma libræ auri,vel maiori. Primo caſu ſufficiunt
duo teſtes ad plenā probationē,nō diſtincto vtrū in ſcriptis,vel ſi
ne ſcriptis,in ciuitate,vel extra,ab imperito literarū,vel non,vt in
auth.de fid.inſtr.§.fi.Secundo caſu, aut ꝯhit imperitus literarū in
ſcriptis,& in ciuitate,& requirūtur quinq; teſtes, qui oēs debent
ſubſcribere cū ipſo ꝯhente,vel alius pro ꝯhente ſubſcribere,vt in
hac aut.Dices tu qūo p̄t ꝯhens ſe ſubſcribere,cū ponas eū impe-
ritū literarū?Reſp.imperitū literarū intelligi ſm Odof.illū,q̄ nul-
las ſcit literas,vel ſcit modicū:vt iſti mercatores,q̄ neſciūt ſcribe-
re,niſi in vulgari.Si verò ꝯctus celebratur ſine ſcriptis, tūc requi-
runtur tres teſtes.Idē ſi ꝯctus celebratur à perito literarū.Ita dicit
gl.vt in auth.de fid.inſtr.§.2.& §.ſed & ſi inſtr̄a.qđ eſt multum no-
tandum,vt ſemꝑ aduertatis,ſi inſtr̄m excedit ſummā cētum flore
norum,requiruntur in eo tres teſtes,ſm gl.Hoc ēt tenebat Odof.
Alij dicūt,ꝙ iſto caſu ſufficiūt duo teſtes,& hoc tenebat Ia.de Bel.
& hoc ſi inſtr̄m eſt publicū.Nec obſtat d.§.2.& §. ſed & ſi inſtr̄a,
q̄a ibi loquit̄, qñ erat priuata ſcriptura, & q̄s volebat ad eā facere
comparationem.& d.Cy.hic hoc nō firmat,licèt tāgat Spe.tit.de
1 teſte.§.reſtat de numero.vr̄ tenere,†ꝙ duo teſtes ſufficiant.D.Io.
An.in c.pluralis locutio.de reg.iu.li.6.vr̄ ponere idē.Dicit.n.ꝙ re
gulariter duo teſtes ſufficiūt.excipit,qñ ꝯctùs fit in ſcriptis ab im
perito literarū in ciuitate,&c.Sed qñ fit ſine ſcriptis, nullam exce-
2 ptionē facit.Tu dicas,vt ſaluemus inſtr̄a,quæ quotidie fiunt,ꝙ†
in numero dictorū trium teſtium ꝯnumeretur tabellio,ſm quod
gl.dicit in preced.membro,vbi requiruntur quinq; teſtes.Si verò
b ꝯctus fiat in rure,remanet in eo incorrectaᵇl.C.†Quero de com-
3 paratione inſtr̄orum,ad qđ inſtr̄m fiat cōparatio,de quo dicemus
in l.comparationes.& auth.ibi poſita,ȷ̃.de fid.inſtrum.† Quæro,
quādo contractus dicatur celebrari in ſcriptis?Reſp.quando hoc
agitur vt in ſcriptis celebretur,vt dicit gl.
a ADD. ¶Ale.Iſta auth.de conſuetudine non ſeruatur in publico inſtrumento,in
quo ſufficiunt duo teſtes,ſed ſolum ſeruatur in chirographo,&priuata ſcriptu
ra,ſecundum Iac.de Bel.in l.fi.facit quod idem no.in l.neque.ad Velleia.
b Vide gl.magiſtram in corpore de fide inſtr.§.fi.

¶De ſuffragio. Rub.
Continua,vt in gl.

LEX VNICA.

a SI qui deſideria. Salarium aduocato ᵃpromiſ-
ſum condictione ex hac l.peti
tur:& ſi res mobiles pro ſalario tradantur, traditio ſuffi
ciet.Sed ſi immobiles,debet cōtractus in ſcriptis celebrari,&vera
traditio ſequi.Et ſi aduocatus inuaſerit,reſtituet,& actione priua-
bitur.h.d.Diuiditur in quatuor partes.Primò,quando ſalariū pro
mittitur.Secūdò,quando traditur pro ſalario res mobilis.Tertiò,
quando res immobilis.Quartò,quando aduocatus inuadit inde-
bitè.Secunda ibi,ſed ſi quid eo nomine.Tertia ibi,quod ſi prędia.
Quarta ibi,quod ſi quis,propter hanc vlt. partem, quæ ponit ad-
uocatum violentum,Roſ.ponit iſtam conſtitutionem inter cōſti
tutiones,quæ puniunt violentos,& ibi eam totam commētatur.
Op.ꝙ imo petendum ſit certi condictione ex ſtipulatu,vt inſti.de
verb.obl.in pr.ſol.diſtingue vt hic in j.gl.Circa hanc l.glo.quærit
multas qq.&omnes melius determinat pro aduocato,&c.licèt in
quibuſdam reprobetur per doc.in quo non curo multum inſiſte-
re.ideo dic vt in gl.& per Cy.& Roſ.in ſuis libel.&c.
a ADD.¶Ale.In l.j.Sed quādo debet ſolui ſalarium aduocato.Vide in l.archiatri,
& ibi bar.C.de profeſ.& med.lib.x.quia donec lis pender, non debet ſolui,per
Bar.latè in l.j.§ diuus.de var.& extraor.cog.

¶De prohibita ſequeſtratione pecuniæ. Rub.

LEX VNICA.

a Quoties. ᵃSequeſtratio regulariter eſt prohibita.h.d.Opp.
de l.ſi fideiuſſor.§.fi.ff.qui ſat.co.Iſta eſt regula,ꝙ
ſeque
a ADD.¶Ale.Et adde ꝙ ſicut rerum mobilium fit ſequeſtratio quandoque vt hic,
ita etiam iſtis caſib.poterit interdici alienatio immobilium in l.de pollicitatio
ni.ff.de polli.&adde ſecundum bar.in l.fi.de edi.diui Adr.tol.ꝙ tenet ſequeſtra
tio poſſeſſionis,cum duo veniant ad arma,& mādatur vtrique ne accedant ad
poſſeſſionem ſine licentia iudicis,& de materia vide Ant.de But.in c.2.de eo q̧
mit.in poſ.cauſa rei ſeruan.& adde quod dixi.s̃.ad Bar.in l.ſed& ſi vſufr.§.ſi in
ter duos vſufr.& gl.in c.dilectus.de ſeq.poſ.& Spe.in ti.de expen. §.poſtremò,
per totum,& dicit bar.per gl.in l.j de fer. ꝙ ſemper valet ſequeſtratio cōmiſſa
propter ſuſpitionem,niſi ſatiſdaretur,quod tenet bal.in l.fi.s̃.vbi in rem actio.
etiam in loco vbi quis ſortitur forum.
And.Barb.Ad quod Lud.Rom.in conſ.320.in materia ſequeſtrationis.

a ſequeſtratio *a* eſt prohibita. fallit in caſib. qui hic no. in gl. quam
vide,& ſigna. Quero, video ꝙ eſt prohibita ſequeſtratio, ſed pone
ꝙ ego volo quod non ſequeſtretur, ex quo nõ poteſt fieri, ſed vo
lo ꝙ ſcribatur quæ res ſint in domo, & qui fructus percipiatur in
domo, vt poſſit res facilius probari, certè iſta deſcriptio permitti-
b tur, *b* licèt non ſequeſtratio. Tex. eſt no. in l. j. §. pe. ff. de ven. in poſ.
mit. licèt in contrarium facit l. defenſionis facultas. j. de iur. fiſ. dic
vt dixi in d. §. pe. Quærit gl. vtrum quando res ſequeſtrantur, per-
datur poſſeſſio. Gl. dicit, ꝙ ſic, vt in l. intereſſe. ff. de ac. poſſ. Exami-
na hoc vt ibi plenè dixi. & per Cy. hic. &c.

a ADD. ¶ Pariſ. Regulariter non debet fieri ſequeſtratio fructuum, niſi rixa, vel alia iuſta cauſa ſubſit. Vide Com. conſ. 167. ad fin. & circa iſtam materiam ſequeſtri, an requiratur quod conſtet de debito per inſtrumentum, vt poſſit fieri, & an requiratur citatio partis, & multa alia vide per Iaſ. in l. ſi fideiuſſor. §. fi. ꝑ totum. ff. qui ſatiſd. cog.

b Pariſ. Deſcriptio ſemper eſt permiſſa, licèt non deberet fieri inuentarium, vide bal. & Sal. hic. bar. in l. j. §. pe. ff. de ven. in poſ. mit. bar. in l. fi. in pr. ff. de req. reis. in l. Imperatores. §. fi. vbi Mod. & cæteri, ff. de ap. in l. facultas, C. de iur. fiſ. li. 10. in l. poſt contractũ. ad fi. ff. de don. Ant. de But. in c. 2. de ſeq. poſ. & fruct. bonus tex. in l. cum domini horreorum, in ver. quæ ibi ſunt deſcribere. ff. loc. quem alleg. Ang. in d. l. Imperatores. etiam ſi non eſſet aliqua ſuſpicio fraudis. ita Bar. in l. ſi fideiuſſor. §. fi. ff. qui ſatiſ. co. cir. fi. allegans ad hoc And. de Baru. in d. l. facultas, C. de iur. fi. li. 10. In contrarium vide omnino Ang. in l. fi. C. de anno. & tribu. Et ꝙ diſcuſſio ſit ſemper permiſſa, etiam vbi quis non tenetur facere inuentarium, vide no. Com. conſ. 89. De quo habes ad bar. in l. cum proponas. §. nõ autem. C. de bo. quæ lib. & ideo bal. in quodam ſuo conſ. inci. in Chriſti nomine amen. petit[9] tutor à matre voluit, ꝙ licet teſtator remiſerit inuentarij confectionem, tutor tñ pati debet deſcriptionem bonorum fieri, ne bona baratentur. Et ideo Pau. de Ca. conſ. 191. inci. antequam veniam ad dicta dubia. in pr. voluit ꝙ ſi teſtator remittat vxori confectionem inuentarij, vxore vſufructuaria relicta, ꝙ non obſtã te tali remiſſione poterit cogi ad conficiendum inuẽtarium, vel ad patiendum fieri deſcriptionem bonorum, ne tranſeant in ſiniſtrum, idem Alex. conſ. 58. vol. 3. vide Cur. in iſta l. j. qui allegat illud conſ. Pau. de Ca. conſ. 191. ad illud, quod dictum eſt ſ. ꝙ etiam ceſſante omni ſuſpitione poteſt fieri deſcriptio bonorum. In contrarium vide Ang. per illum tex. in l. fi. C. de an. & tri. li. x. Quod ſi fiat ſine cauſa, dicitur pars grauari, dicendo ibi eſſe textum de hoc. & pondera Pau. de Ca. in l. ſi domini horreorum. ff. loc. & vide bal. in l. facultas. C. de iu. fiſ. li. x. ꝙ petens eam debet docere de ſuo intereſſe, & vide Iaſ. in d. l. ſi fideiuſſor. §. ſi ſatiſdatum. ad fi. ff. qui ſatiſ. cog. item ꝙ deſcriptio nõ ſit fienda, niſi cum aliqua cauſæ cognitione, & propter aliquam ſuſpitionem, vide Ang. in apoſt. ad bart. in l. j. C. de apo. pub. li. x. ꝙ autem fieri poteſt deſcriptio, vide Im. in d. l. imperatores, §. fi. de ap. Adde bar. in l. imperatores. §. fi. de ap. quod ibi per Mod. & de materia per Io. And. in regula, locupletari. in mercu. lib. 6. & bald. hic.

¶ De condictione indebiti. Rub.

LEX I.

1 *Sententia quando faciat ceſſare repetitionem.*

a PEcuniæ. *a* Indebitum ex cauſa iudicati ſolutum nõ
repetitur, & in actionib. ſtricti iuris nõ ve
niunt vſuræ, etiam poſt litis conteſtationem. h. d. iſta bo
na l. Op. ꝙ ex alia cauſa ſolutum non repetitur, vt j. e. l. ea quæ. So.
1 Gl. fatetur† ꝙ ſententia facit ceſſare repetitionem, vt hic. Sunt &
alij caſus, qui no. hic, & l. eleganter. cir. fi. ff. e. Sed op. dicitur hic ꝙ
b ſñia facit ceſſare repetitionẽ. *b* Contrà, ff. de iud. l. ſi prætor. §. Mar
cellus. & l. in commodato. in fi. & l. rem mihi. ff. com. de cond. ſine
cauſa. l. ſi fullo. Dicit gl. ꝙ illud, qđ hic dicitur, ꝙ ſñia inhibet repe
titionẽ, fallit in caſib. dictarum ll. Alibi videtur dicere gl. ꝙ verũ
eſt, ꝙ nõ poteſt repeti per condictionem indebiti, vt hic, ſed ꝑ cõ-
dictionem ſine cauſa. Ita no. in l. ſi fideiuſſor. §. in omnib. ff. man. I-
ta etiam no. in l. ſi ſine. §. quod ſi procurator. ff. rẽ ra. ha. Do. noſtri
reprobant illas gl. merito. Nam ſolutum indebitũ per ſentẽtiam,
nullo modo poteſt repeti, niſi eſſet cauſa propter quã daretur re-
ſtitutio in integrum. Et quod dico, non poteſt repeti, intellige per
actionem, per quam veniatur cõtra ſentẽtiam. Sed ſi eſſet aliqua
actio, quæ contra ſententiam non repugnat, ſed aſſerit eam eſſe
veram, tunc datur repetitio. Hic eſt caſus in d. l. in commodato, in
fi. & d. l. ſi fullo, cum ſimi.

a Pariſ. iſtam regulam ꝙ ſolutum ex cauſa iudicati, non poſſit tanquam indebitè ſolutũ repeti, limita non procedere qñ eſſet lata pro eo quod aduerſarius prohiberetur donare. Caſus eſt ſingularis in l. ſi ſponſus. §. ſi vxor. ff. de do. inter vi. & vxo. exclamat Ro. ſing. 308. inci. tu ſcis ꝙ don. Adde tamen quod licèt late indebitum ſolutum non repetatur condictione indebiti repetatur per condictionem ſine cauſa, vide Ale. no. conſ. 436. vide late Fel. in c. ſuborta. de re iud. iaſ. in l. iulia. verum debitorem, ff. de cond. indeb.

b Ale. Adde tñ ꝙ ſolutio indebiti vigore præcepti facta, ſine cauſæ cognitione repetitur, vt leg. & no. 2. q. 1. in ſum. vide bar. in l. 2. §. graui. de admi. rer. ad ciui. ꝑti. & hanc l. limita egregie per bar. in l. j. §. denique, in fi. ff. quod vi aut clam.

LEX II.

Si citra. Delegatus indebitè repetit à delegante, non ab eo, cui eſt delegatus. h. d.

LEX III.

Cum ſoluta. Solutum, & etiam promiſſum poteſt condici. h. d.

LEX IIII.

Ea quæ. In his quæ creſcunt per inficiationem ſolutum, vel promiſſum indebitè, non condicitur. h. d. Quæro q̃
eſt ratio huius l. Reſp. quia in iſtis quæ creſcũt per inficiationem,
a ſoluens, licèt indebitè videtur tranſigere. *a* ita tangit gl. in l. error.
ſ. de iur. & fac. ig. Op. de l. inde Neratius. §. fi. ff. ad l. Aquil. ſed ibi à
nemine erat debitum, hic vero erat debitum ab aliquo.

a ADD. ¶ Ale. De hac ratione. Adde bart. poſt gl. in l. eleganter. §. fi. ff. e. aliter ponitur per Bal. in l. j. in fi. ſ. eo.

LEX V.

Si patre. Qui nõ eſt hæres, & ſoluit cum ſe putat hæredem, repetit. h. d.

LEX VI.

Si per ignorantiam. In indebito ſoluto alteri per alterum quæritur actio, ſicut in mutuo.

LEX VII.

Fideicommiſſum. Idem dicit, quod l. cum quis. ſ. de iur. & fac. igno. &c.

LEX VIII.

Creditoris. Indebitum ſolutum tanquam procuratori in rem ſuam, ab eo repetitur. Vidiſtis de hac materia in l. falſus. j. de fur. &c.

LEX IX.

a Indebitum. *a* Soluens ſcienter indebitum, nõ repetit, &c. ſolutio in dubio præſumitur licita. h. d.

a ADD. ¶ Ale. Et primã partẽ huius l. limita, vt dixi in l. cuius ꝑ errorẽ, ff. de re. iu.

LEX X.

Si quis. Cuius eſt electio in ſoluendo, eiuſdẽ eſt electio in re
petendo. h. d. Op. de l. ſi nõ ſortem. §. ſi decem. circ. fi.
ff. e. Sol. Dñt quidã ꝙ ibi erat electio creditoris ab initio. ſed iſtud
licèt ſit verũ in ſe, eſt tamẽ diuinare. Veritas eſt, qđ ibi Vlpiani op.
1 ponitur, quæ hic† per hãc l. corrigitur. Op. de l. planè. ff. e. Sol. Ibi
loquitur qñ erant duo rei debendi. tunc ipſi nõ habent electionẽ
in repetendo, ne fortè in eligendo ſint diſcordes. op. 3. de l. is cui.
ff. de le. 2. ſol. Ibi ſoluit vnã rem de debitis alternatiuè, hic ſoluit
vtranq;. Itẽ op. de l. ſi non ſortem. §. ſi decem, in 1. caſu. ff. e. ſol. Ibi
nõ ſoluit perfectè vtrunque, ſed cum deberet Stichum aut 10. ſol
uit ſtichum, & 5. vnde illa 5. debent repeti præcisè, qm̃ illa 5. appa-
rent indebitè ſoluta. Ex prædictis potes diſtinguere per teipſum.

LEX XI.

1 *Dubitans, & ignorans aliquando æquiparantur.*

1 Pro dubietate. Hæc eſt no. l. Dubitans, † & ignorans q̃
cum ad repetitionem indebiti æquipa
a rantur. *a* Prædicta vera ſunt, quantum ad repetitionem indebiti, vt
dixi, quantum ad alios contractus qñque inter dubitantem. & ig-
norantem reperitur differẽtia, vt no. ff. de iur. & fac. ig. in gl. ſuper
rub. & ff. de teſt. l. de ſtatu. Et habuiſtis hoc anno. j. de fur. l. manife
ſtiſſimi. §. ſin autem neſcius. & dubitans.

a ADD ¶ Ale. An dubius, & ignorans æquiparentur, vide in l. manifeſtiſſimi. §. j. de fur. & no. bar. in l. 2. ff. ſi quis in ius voc. non ierit.

¶ De condictione ob cauſam. Rub.

LEX I.

a Pecunia. Quod datur ob cauſam dotalẽ pro matrimonio
illicito, per condictionem ob cauſam repetitur. *a*
h. d. Op. de l. qui contra j. de inceſt. nu. vbi dicitur, ꝙ dos debet du
plicari. ſol. Ibi quando ſciẽter contraxerunt matrimonium illici-
tum, hic quando ignorãter. Et circa hoc dic, vt habes in l. ſi cũ do
tem. §. fi. cũ l. ſeq. ff. ſo. ma. Quæro, quid eſt hoc dictum, iure condi
ctionis: gl. dicit, i. tranſitiuè lege. q. d. de eo iure, quod eſt cõdictio.
Idẽ no. ſ. ti. j. l. j. & quid velit dicere tranſitiuè, vel intranſitiuè, quę
re grammaticos, &c.

a ADD. ¶ Ale. Et materiam huius l. vide late examinatam per bar. poſt gl. in l. fi. ff. de cond. ſine cau. & ſolet limitari hæc l. cum materia per caſum. l. pe. ff. ꝙ fal. tu. aut, videlicet niſi tradens in dotem fuerit in dolo. & vide bal. hic.

LEX II.

1 *Donatio inter patrem, & filium, quando conſiſtat.*
2 *Donatio morte confirmata, quaſi per omnia habet vim relicti.*
3 *Actio præſcriptis verbis datur, vt impleatur id, quod conuenit.*
4 *Condictio ob cauſam ad reſoluendum contractum, & ſic ad repetendum datur.*
5 *Actio præſcriptis verbis, & condictio ob cauſam, quomodo ſimul concurrant.*
6 *Condictio ob cauſam, concurrit cum actione vtili in rem.*
7 *In contractibus nominatis non agitur ad contractum reſoluendum.*
8 *Donatio ſimplex eſt contractus innominatus.*
9 *Donatio ob cauſam eſt contractus innominatus.*
10 *Condictio ob cauſam, an habeat locum in contractibus innominatis.*
11 *Stipulatio eſt contractus.*

Si vt proponis. Si donatarius nõ impleuit pactũ in do
natione appoſitũ, ad reddẽdũ qđ acce
pit hac cõdõe tenetur. h. d. Op. inter patrẽ & filiũ nõ cõſiſtit dona
1 tio, vt l. 2. ſ. de inof. don. ſol. † Qđ hic đt, ſorori tuæ, intelligas emã
cipatæ, vel ex alio patre natæ, vt đt gloſſella. & iſtæ ſol'ones ſunt
claræ, & veræ: vel fictè dic, l; donõ ab initio ñ valuerit, tñ qa con-
firmaẽ morte, ſi ñ implet qđ ꝯuenit, ꝯueniẽ ꝯdictiõe ob cãm, hoc
quidã reprehendũt, qa illa donatio morte ꝯfirmata aſſumit vim
relict

relicti,& in vltimis volunt.transfertur dominium ipso iure,vnde
3 non posset agi condõe ob cãm.Si † volumus sustinere gl.possumus dicere,ꝙ quasi ꝑ omnia h; vim relicti, vt vidistis.ĵ.de do.int. vir.& vx.l.res.& l.donões.Item op.& vr̃ ꝙ debeat dari actio præscriptis verb.ad implendum promissa,nõ condõ ob cau.vt l.naturalis.§.j.de præsc.ver.l.hæreditatem.ff.de do.& ĵ.de do.l.cum res.
3 Sol.Fateor ꝙ vtraq; datur,sed ad diuersa.†Nam actio præs.verb.
4 datur,vt impleatur qđ ꝯuenit,vt in ꝯriis. Conditio†ob causam datur ad resoluẽdum ꝯctum,& sic ad repetendum qđ est datum. oritur enim ex id qđ agitur,vt l.si is qui.in fi.ff.comm. Et ideo qñ in ꝯuentione fuit dictũ,vt si hoc non obseruares,redderes,prout fuit in casu l.nostræ, posset etiam agi actione præsc.ver.vt reddatur,quia hoc fuit ꝯuentum,& sic agitur ad obseruõem promisso
5 rum.hoc no.in l. 1.ff.de do.& ibi plenè dixi.† Sed tunc opp.quõ
a ac.præsc.ver.& condõ ob causam concurrant[a] simul ꝯ l.quoties. ff.de præsc.ver.Resp.quia habent originem ex diuersis fontibus. nam condõ ob cau.datur,quia promissa non obseruantur.actio præscr.verb.datur,quia promisisti reddere. Item op.ꝙ nõ posset agi condõe ob causam,cum datur in rem,vt l.quoties.ĵ.de do.q̃ sub mõ,& nemo condicit rem suam,vt l.fi.vsufr.quemad.ca.sol.
6 †Ibi datur in rem vtilis,quæ cõcurrit cum condõe, secus in rem
7 directa.Item opp.de l.venditi actio.ĵ.de ac.emp.† vbi non p̃t agi ad resoluendum ꝯctum,sed vt impleatur qđ conuenit. Sol.illud est verum in ꝯctibus nominatis,secus in ꝯctibus innominatis.ita loquitur hic. Sed tunc opp. donatio est hodie ꝯctus nominatus, cum ꝯhitur pacto nudo,vt l.si quis argentum.§. 1.de do.ergo nõ
b debet dari b condõ ob causam in casu nostræ l.Sol.dicit gl.specia le est hodie in ꝯctu donõis.Vltr.dicunt ꝙ ꝯctus dõis olim & hodie,fuit ꝯctus nominatus,habet enim elegans nomen sicut cete-
8 ri ꝯctus,ergo,&c.vt l.iurisgentium.circ.pr.ff.de pac.†Quid dicemus?Br̃ dico,& puto ꝙ donatio simplex olim,& hodie fuit ꝯctus
9 nominatus:donatio†verò quæ fit ob causam,nõ est propriè donatio,sed magis ob causam datio,vt l. 1.ff.de do.merito dr̃ ꝯctus innominatus,& olim,& hodie. Opp.ĵ.de resc.ven.l.ea.Sol.vt ibi.
10 Item op.đ l.cum te.ĵ.đ pac.int.emp.Sol.vt ibi clarius dicam † an in contractibus nominatis habeat locum conditio ob causam.
11 Vnum†tñ scias,ꝙ stipl'o[c] est ꝯctus nominatus,vt l.j.in fi.ff.đ pac.
c Vnde cum in omni publico instrumento notarij apponant stipu-
d lationem,raro reperies ꝯctum innominatum[d] probari per publicum instrumentum.ideo est recurrendum ad nãm ꝯctuum no-
e minatorum.Tangam vobis[e] in l.ex placito ĵ. de rer.perm.&c.

a ADD.¶Ale.No.ꝙ vtilis rei vendicatio concurrit cum condictione ob causam, & firmat Bal.in l.prox.ver.iam venio.

b Ale.Adde an donõ sit ꝯctus innominatus,vide Bar.in l.fi.ff.e.& l.iurisgentium, in pr.de pac.& in l.Aristo.de do.Bal.hic tenet,ꝙ sit ꝯctus nominatus ét hodie.

c Paris.Vide no.Ale.cons.16.vol.2.inc.viso dicto themate, Ale.& Im.in d.l.j.ff.de pac.vbi all.distinguit ꝙ ad finem repetendi casu quo aliqs non impleat,seruat nãm ꝯctuum innominatorum, vt ibi per eum quem vide. Sed eum reprobat in illa sua dist.in rub.ff.de ver.ob.vbi latissimè tangit,an stipl'o apposita sup ꝯctu innominato reguleť ſm eius nãm, qđ ét ipse latissimè tetigit in l.cum mota,C. de trans.vbi refert ꝯrietatem, Bar.in hoc.Sed vltimo loco in d.rub.ałr conclu dit,vide ét Ang.de are.in d.rub.& Pau.de ca.& alia alle.per Ias.vbique,q̃a iste est passus ambiguus. Et bene pondera text.in l.precib.in aduersatiua,si verò,ĵ. de rer.perm.quia in illo tex.probatur,ꝙ ad finem repetendi data ex capite causæ non secutæ seruat naturam ꝯctus innominati super quo interponitur.quem text.ponderat Ias.in d.rub. & in d.l.j.de pact.Et allegat Rom.in l.sciendum,de ver.obl.prout ét allegabat in d.l.cum mota,vide ét aliquid per Fel.in c.j.extra de pact.& in 7.declaratione,& alios Mod.in d.l.cum mota, & in l.j.ff.de pact. & in rub.ff.de verb.ob.Bal.secundum d.Bartolinum,transit cum Bar.hic,etiam inquantum ad hoc, vt non habeat locum repetitio contra non implentem. Et sic contra Alex.in d.l.j.ff.de pact.ideo bene not.Vide etiam Soc.in d.rub.
Adde tu ad Bar.hic,& vide Ale.cons.15.vo.2.& 76.in pr.vo.5.& no.Bar.in l.cum mota,s̃.de transa.intellige,vt per Alex.in d.cons.76.Strabo.

d Pom.Vide Ale.& ibi Mod.in l.filiusf.§.diui,de leg.j & Barb.cons.suo 47.incip. clarè scribitur,vol.j. & in cons.63. incip.præclarè scribitur,vol.2. vbi tenent,ꝙ vbicunque res est prohibita alienari de iure communi , ꝙ prohibitio facta de nõ alienando etiam sine causa valet,adeo ꝙ postea impeditur alienatio,in casibus alias à iure permissis.Pro quo facit qđ vult Bal.in c.j §.præterea,de cap. Conra.vbi vult ꝙ pactum de nõ alienando ét sine causa,valeat,adeo ꝙ postea impeditur alienatio in casibus aliàs à iure permissis. Pro quo facit quod vult Bald.in c.præterea,vbi vult ꝙ pactum de non alienando appositum in inuestitura feudali operatur etiam vt non possit alienari in casibus aliàs permissis,facit l.tutelam,iuncta gl.ĵ.de adm.tu. Contrarium tñ vr̃ tenere Ang.in cons.117. inc.And.Pe.Monaldi,& ad hæc vide Are.cons.122.inc.diligenter & maturè discussis, vide etiam Ang.in l.quidam testamento,§.si quis filio,ff.ad Treb.& Abb. cons.3.q.19.vol.2.in q.26.& Fel.in c.venerabilis,de off.deleg.

e Ale.Vide Bar.in l.fi.ff.e.& contra istud quod dicit hic Bar.facit quod not.Bart, in l.cum mota,s̃.de transact.dum alleg.l.si stipulatus,de vsu.& Im.in l.stipulationes non diuiduntur,de verb.obl.sed pro hoc facit lex placito, de rer.perm. & cum Bar.transit Pau.de Cast.in rub.de verb.ob.
Io.Fr.R.Adde pro solutione istius contrarietatis Alex.in d.l.stipulationes non diuiduntur,vbi distinguendo reducit ad concordiam hæc dicta Bart.

LEX II.

1 *Pactum de non alienando non impedit dominij translationẽ.& quando.* 5.& 6.
2 *Pactum de non faciendo rem sacram vel religiosam,valet.*
3 *Si res datur minori cum pacto de non alienando,tale pactum impedit alienationem ab eo faciendam.* (*fi.de distr.pig.*
4 *Bar.et Fran.Acc.miserunt Pisas ad videndum pandectas,in l.cum creditor.§.*
7 *Alienans quod sibi datum est cum pacto de non alienando, quando teneatur ad* (*interesse.*
8 *Alienatio quando possit prohiberi per iudicem vel arbitros.*

Ea lege. Pactum de non alienando rem donatam operať,vt eius metu quis nõ alienet:vel si alienabit, condõe
a ob causam tenebitur.[a] H.d.Antequam veniam ad ꝯria,quia ista l. loquitur alternatiuè, quæro huius alternatiuæ quæ pars sit vera. In hoc sunt õpi. Vna Gl.est quæ dicit ꝙ vltima pars est vera.nam per istud pactum non impeditur translatio dominij in alium. sed si alienaretur competit cond.ob causam.hoc probat Gl.per duas rões.Primò quia nemo potest condicere rem suam,præter quam à fure.sed cum detur conditio, ergo dominium erat translatum in alium. Secundo per l.traditionibus.s̃.de pact.quia per nudam conuentionem à tradõe rei dominium nõ potest trãsferri,& ista est vera.Alij,vt Rof.& Iac.de Ra. dicebant ꝙ prima pars est vera, per l.fi.ĵ.de reb.alie.nõ alie. sed statim soluam.habes ğ secundam
1 Gl.quam tene menti, † ꝙ pactum de non alienando nõ impedit te alienare, quin in alium transferas dominium. licèt tu tenearis condõe ob causam. Hoc etiam probatur in l.si ita quis.§.ea lege. de ver.ob.de hoc dixi ibi.Contra hoc opp.de l.fi.de reb.alie.non alie.sol.Fateor ꝙ alienõe prohibita omnia quę in illa l.ponuntur: intelliguntur esse prohibita , adeo quod ꝯfaciens incidat in pœnam,vel ad interesse teneatur,nõ tamen ꝙ dominij translatio impediatur. Item opp de l.ea quidem ĵ.si manc.ita fue.alie. quæ lex obstat in duobus.Primò in eo quod ibi dr̃,ꝙ pactum de non manumittendo impedit libertatem. Ad hoc resp.ꝙ speciale est ibi in libertate quæ sicut difficilius reuocatur, ita difficilius impeditur.
2 Eadem † rõne dicerem quod pactum appositum de non facien-
b do rem sacram vel religiosam, valeret, b & impedit illud fieri,sicut impedit libertatem. Secundo mõ op.quia ibi veniendo ꝯ de facto non incidit in pœnam,hic secus. Sol. ibi fuit cogitatum de effectu.vt ibi plenè dicetur.Tertiò op.ĵ.de bo.quæ lib.aut.excipitur.Sol.dicunt quidam ibi in vltima volun.Certe etiam ibi loquitur inter viuos.Dic ergo ꝙ ibi pactum impedit quandam alienationem legalẽ,quia per l.in patrem transit vsusfructus.alienatio verò ordinaria,quæ fit ab homine per traditionem non impeditur,vt ibi.Item op.in aut.de alie.& emphy.§.sanctissimas. Sol.ibi concurrunt duo.s.pactum & conditio personæ, cui à lege prohi-
3 betur alienatio.hic vnum tantum.Et eadem rõne dicerem †ꝙ si quid detur minori sub pacto de non alienando,illud pactum impediret alienõem faciendam ab eo.Item opp.de l.si creditor.§.fi. ff.de distr.pig. Sol. ibi duplex est litera, vna quæ dicit nullam esse pactionem,& tunc cõcordat cum ista.Alia quæ dicit nullam esse
4 vendõem,& illa est vera litera.† Semel enim cum hoc dubium: hic haberemus,misimus vsque ad Pisas d.Fran.Acc.& ego,ad videndum Pandectas , & erat ibi litera , nullam esse venditionem.
5 Sol.ergo†sic,qñ ille, qui dat sub pacto de nõ alienãdo,reseruat[c]
c sibi aliquod ius in re pro conseruatione illius conuentionis, tũc illa conuentio valet,& impeditur translatio dominij,vt d.l.si creditor.§.fi.de dist.pi.& l.fi.de iu.emphy. & ideo si pro obseruatione conuentionis de nõ alienando volo rem alienari prohibitam mihi esse obligatam,non poterit fieri alienatio.vt d.l.Item op.ff. de act.emp.l.si tibi liberum.sol.Quidam distinguunt, an istud pactum apponatur in traditione,an non,sic dr̃ in d.l.si tibi lib. & l.si binarum.de ser.vrb.præd.sed sic est truffa.illæ enim ll.loquuntur qñ de præsenti volo mihi reseruare aliquod ius in re. mã nostra loquitur qñ volo mihi reseruare aliqđ ius in futurum. Item op. de l.fi. ĵ.de pac.inter emp.sol. Quidam distinguunt hic,aut interest paciscentis,aut nõ,quæ distin.est bona quantum ad actionem personalem,nõ quantum ad impediendam translationem domi-
6 nij.Habes†ergo summariè,vtrum per pactum impediatur huius dominij translatio. distingue, aut quæris an possit impediri alienatio extraordinaria,quę fit à lege,& impeditur,vt in d.aut.excipiť. Aut de alienatione ordinaria,& tunc, aut conditio personæ promittentis est talis quæ de iure communi non p̃t alienare, & istud pactum impedit, vt § sanctissimas.in aut.de ali.& emphy. aut de iure communi potest alienare. & tunc aut ille cui promissum est de non alienando,reseruauit sibi aliquod ius in re hypothecæ,vl' dominij,& impeditur alienatio.vt l.si creditor.in fi.de dist.pi. Aut

a ADD.¶Alex.Sed loco tibi rem,an valeat pactum,ꝙ alteri non loces,tex.est & ibi Bal.in l.nemo,ĵ.loc.

b Ale.In contrarium videtur tex.cum gl.& ibi dic in l.fi.C.de pact.inter emp.& vend.ibi,humano iuri & fortè melius,& vide etiam Bart.in d §.ea lege,& l.ea quidem,C.si man.ita fue.ali.Posses plurib modis respondere, vt per gl.hic,vel aliter,vt per Bal.hic in fine, & per Bal.in d.l.ea quidem,& idem ꝙ hic videtur sentire Bar.in l.filiusfam.§.diui,ff.de leg j.

c Intellige vt quia bona sunt hypothecata pro tali non alienatione.ita d.Alex.in cons.58.vol.5.& ad Bar.hic adde no.in l.qui absenti,§.j.ff.de acq.pos.

nullum

nullũ ius sibi reseruauit,& tũc dñij trãslatio nõ impedit,vt hic,&
7 l.si ita qs.§.ea.đ ver.obl.†Sed an ille q facit ɔ̃ ɔuentionem,ad interesse teneat?distingue,aut interest eius cuius fit pactũ vel nõ.vt l.si.de pac.inter emp.& ven.& ff.de pac.l.nemo.Mõ habes qñ est prohibita alienõ per pactum.Opp.s̃.de ll.l.non dubium. Sol. Ibi fuit prohibita per legem,hic per hominem.Circa hoc qñ est prohibita per legem,essent videnda multa.itẽ esset videndum qualr statũ ꝑt impedire alienõem.item op.de l.filius.§.diui.đ le.j.so.ibi fuit alienõ ꝓhibita à testõre,hic à ɔ̃hentibus. Et qñ prohibetur à
8 testatore,dic plenè per Dy.in l.si pr̃.§.Iul.agrippa.de leg.3.† Sed an per iudicem possit alienõ prohiberi, & an p arbitros. Gl.& In. tangunt hoc ex̃.de test.c.Rayna.Ego omnia plenè examinaui in d.l.filius.§.diui.de le.j.hic pro nunc nõ sunt alia digna relatu,&c.

LEX II.

Si cum exiguam. Per hanc cõdictionem condicitur liberatio, si non est secuta causa, propter quam facta est obligatio.H.d.

LEX V.

Si militem. Si causa,propter quam est datum,nõ implet̃ propter iuris impossibilitatem,quod datum est,repetitur. H.d. Opp.impossibilis conditio impedit actionem oriri ex ɔ̃ctu,vt l.impossibilis.ff.de ver.ob.sol.quicquid dicat gl. concedo quod impedit actionem oriri ex contractu facto ad ob seruandum quod venit in contractu : sed conditio ob cau.datur ad resoluendum ɔ̃ctum, non ad implendum quod in contractu deuenit.Ad idem vide quod plenissimè dixi in l.j.de cond.indeb. aliàs de condi.insti. Quæro,an hoc sit verum,ꝙ dicitur,siue fuerit sciens,siue ignorans.Gl.tangit hic statim.j̃.eo.l.dictam.

LEX VI.

Cum ancillam. Donatio simplex non reuocatur:donatio ob causam reuocatur causa nõ secuta.H.d.

LEX VII.

a b Si repetendi. [a]Causa dandi in mente retenta[b]nõ expressa, si non impleatur, hanc condictionem non inducit.H.d.

a ADD. ¶Vide per gl.plenè in l.j.§.sed si parendi,de cond.ob cau.& qđ not.Bar. & quod ibi dixi in l.cum te,s̃.qđ me.cau.& no.gl.in l.ꝙ quis,ff.de condi.inde. Paris.Ista l.non procedit vbi aliquid est tacitè considerandum ab vtraque parte,lз nõ ex processu, vide Ro.consi.417.in pr.vide ad istam l.pulchrum verbum Bal.in l.1.in 2.q.C.qui admi.vbi æquiparat deliberõem cum posthumo.Et Ias.in l.j.ff.de condi.ob cau.item non procedit ista l.vbi super tali tacito præsumpto lex aliquid disponit, vt declarat Cyn.hic. Ad quod est bonus text. in l.tale pactum,§.fi.ff.de pact.

b Paris.Limita,nisi causa iure præsumeretur.Ita d.Præp.in c.veritate,dist.8.&nisi etiam causa ab vtraque parte tacitè subintelligatur. ita Ro.consi.17.& Ias.in l. dedi,§.si liber,in 6.no.ff.de cond.ob cau.

LEX VIII.

1 *Datum ob causam impossibilem,quando repetatur.*

Dictam. Si cã non impletur ex facto recipientis,hac ɔdõe tenetur.H.d. Op.dicitur hic, si impossibilem,&c. cõtrà,etiam quando propter impossibilitatem impeditur imple-
1 ri,habet locum condictio.vt s̃.e.l.si militem.sol.† multæ ponuntur hic in gl.Veritas est ista:qñ aliquis dat ob causam impossibilem,aut ignoranter,& habet locum hæc cõdictio vt l.si militem. aut scienter, & tunc aut dedit adiiciendo ɔdõem, & tunc repetitur,vt d.l.militem.aut non adiiciendo condõem sed per modum causæ aut modi, & tunc non repetitur.ita loquitur hæc lex,&c.

LEX IX.

Si liber. Datum causa non secuta repetitur : nisi cum seruus dño dederit.H.d.No.qđ dicit,salua reuerentia,&c.

LEX X.

8 *Causa si non impletur casu fortuito,an tunc cesset condictio.*

1 Pecuniam. Si causa † non impletur casu fortuito cessat cõdictio.H.d.cum l.seq. Ad l.pecuniam.op. ff.e.l.si pecuniam.in pr.& l.3.§.1.gl.non dicit bene hic.veritas est ista,vt dicit gl.in contrario,& ibi dicemus latius.Breuiter aut volo repetere quasi causa secuta, & non possum, vt hic. Aut quasi
2 pœniteat,quia†pœnitentię est locus in contractibus innominatis,& possum.ita loquitur l.contraria.

¶De condictione ob turpem causam. Rub.

LEX I.

1 *Exceptio contra promissionem, quando fuit facta ob turpem causam, intra quantum tempus possit opponi.*

a SI ex cautione. [a]Promissionis ex causa turpi, in veritate, licèt in cautione causa exprimatur honesta, potest ɔdici liberatio.h.d. Istam l.habuistis in l.si sub specie.s̃.de post. dic vt ibi. Opp.ꝙ imo aduersarius debet probare, non ille,qui excipit,vt l.si ex cautione. j̃.de non nu.pec.Sol.Dic,illud est verum intra bien-
1 nium,hic post biennium,Veritas,vt mihi videtur,est,quia ibi†loquitur in exceptione non nu.pec.quæ habet locum. quando aliquid est promissum spe futuræ numerationis.hic verò nõ sub spe futuræ numerationis,sed ob certam causam turpem. ideo nõ est propriè exceptio non nu.pec.sed doli,vel causæ iniustæ,vel simulationis.Quæro pro declaratiõe huius l.si procedit ista exceptio, dico ꝙ in dicta promissione nulla interuenit numerata pecunia: sed dicta promissio fuit ob causam turpem, & non exprimo causam,vtrum procedat ista exceptio,si non exprimo ob quam causam ? hic videtur tex.ꝙ sic.sed tu cogitabis qñ habebis opponere exceptionem.Non dico mõ,sed vide no.per me in l.j.j̃.de testam.

a ADD.¶Ale.Vide ad hanc l.Bar.in l.pe.in fi.ff.eo.& quod ibi dixi,& ista l.habet locum in quacunque parte versetur turpitudo, vt hic in gloss. & ita intellexit Bar.in l.2.& ff.eo.

LEX II.

Cum te. In pari causa turpitudinis,potior est conditio possidentis.H.d.Gl.tangit quasdam quæstiones,quid de pignore.dic vt l.4.§.sed quod meretrici.ff.eo.

LEX III.

Quod euitandi. Quando turpitudo versatur ex parte recipientis tantum,quod datum
a est,repetitur,& turpitudo punitur.[a] H.d.

a ADD. ¶Ale.Vide quod no.Bart.in l.cum ea,& ibi omnino Bal.j̃.quod me.cau.

LEX IIII.

a Quoties. In actione stricti iuris non veniunt vsuræ.[a]Hoc dicit.

a ADD. ¶Ale.Adde tamen ꝙ quando rescinditur contractus habitus fœneratorius,fructus extenuant sortem,no.gl.in c.ad nostram,de emp.& vend.

LEX V.

Mercalem. Promissum ob turpẽ causam,ex parte vtriusque non potest peti.H.d.

LEX VI.

Ob restituenda. Qui recipit pecuniam , vt faciat qđ facere tenebatur, condictione ob turpem causam tenetur.H.d.tum l.seq.

¶De condictione furtiua. Rub.

LEX I.

Præses prouinciæ. Actiones pœnales contra plures dantur insolidum:& vnius solutione alter non liberatur:secus in persecutoriis.H.d.

LEX II.

Ante oblationem. Periculum rei furtiuæ spectat ad furem.

¶De condictione ex lege. Rub.

LEX I.

a Licet. Hæc est bona[a] l.& habet vnum casum sing.Fiscus debitorem purè, vel in diem debitoris sui ex causa principali potest cõuenire etiam ante diem,condictione ex hac l.h.d.

a ADD.¶Ale.Vide in l.2.C.quan.fis.vel pri.ꝙ no.Bar.in l.3.§.multa,ff.de iure fisc.

LEX II.

a Dissolutæ. [a]Debitor liberatus solutione, potest debiti instrumentum condictione ex hac l. condicere. H.d.Breuiter dic,Aut instrumentum erat debitoris,& potest agere actione ad exhibendum,vel rei ven.vt s̃.ad exhib.l.fi. Aut erat creditoris,& tunc potest agere condictione sine causa, vt reddatur sibi instrumentum cancellatum : dum tamen faciat aliud instrumentum creditori,se debitum exoluisse.vt l.plures.j̃.de fi.instru.ff.de fur.l.qui tabulas.

a ADD. ¶Alex. Et hanc l.extende vt per gl.& doct.in c.accedens,el j.vt lite non cont.& vide in materia per d.Ant.in c.ecclesia,vt lite pen.sed an debeat in casu huius l.debitor reficere expensas instrumenti ipsi creditori, vide Bal. in l.fi. j̃.e.& melius in l.eos,§.super iis,j̃.de vsur. & nota per Bald.in l.nec ignorans, de fruct.& lit.exp.& hic adde Bal.in l.huiusmodi,§.si ita,de leg.j.

LEX IIII.

Si non est. Numeratum intra tempus, intra quod potest opponi exceptio non num.pec.potest condici liberatio.H.d.&c.

¶De actionibus & obligationibus. Rub.

LEX I.

1 *Species continetur appellatione quantitatis.*
2 *Actio vtilis sine cessione nõ transit ex contractu innoĩato,nisi in subsidium.* 14.
3 *Ex datione insolutum,quando transeat vtilis sine cessione.*
4 *Mandatum procuratoris in rem suam,quando finiatur morte.*
5 *Actio vtilis,quando transeat vtilis sine cessione.* 15.
6 *Titulus contractus non requiritur in cessione,quando creditor cedit fideiussori, vel correo,vel similibus.* 24.
7 *Cedere,& mandare,quomodo differant.* 21.
8 *Quod operatur traditio in rebus corporalib.operetur cessio in incorporalibus.*
9 *Cedere,& concedere,quomodo differant.* 23.
10 *Notarij apponunt in instrumentis:dedit, cessit,& concessit,&c. vt competant actiones vtiles,& directæ.* 25.
11 *Actio vtilis,vnde oriatur,& an sit datiua.* 16.& 19.
12 *Actione vtili agens,an possit dicere aduersarium obligatum.* 22.

Quando

DAtâ. Legitur duob. mod. Vno mō in gl. Alio mō ꝑ Azo. in sum. ſm lec. gl. bř hoc intendit. Ex ꝯtu
a innominato nō cōpetunt vtiles actiones sine cessione,ª
nisi in subsidium. h. d. Op. ex ꝯtu emptionis trāseunt vtiles actiones sine mandato, vt l. emptor. j. de hære. ven. & j. ꝓxi. in fi. sed hic fuit ꝯtus emptionis: qđ apparet, qa fuit data pecunia ꝓ illa actione, ergo competit vtilis: nec est necesse ꝙ expectetur ꝙ creditor sine hærede decedat. hic dicitur ꝯ, ergo malè. Huius timore dixerūt antiqui, ꝙ hic nō fuit ꝯtus emptionis. sed fuit quidam ꝯtus innominatus. s. do, vt facias. & intelligunt ꝙ hic nō fuit data pecu
1 nia numerata, sed in sacculo signata tanquā spēs. † Nec obst. text. qui dicit quantitate, quia ēt appellatione quātitatis cōtinetur species, vt l. quisquis. de leg. 3. & ſm hoc fuit do, vt facias. Possumus etiam dicere, ꝙ fuit facio, vt facias, & tūc exponemus tex. q dicit, data. i. tradita. Ista lec. licèt sit vera in se, tñ diuinate est. ideo venia
2 mus statim ad aliam lec. † No. tamen ex ea illud quod dixi tibi in summario, ꝙ ex ꝯtu innominato nō trāsit vtilis actio sine cessione, nisi in subsidium qñ non superest ille qui debet cedere, qđ est not. Probatur in l. j. in fi. cū l. seq. ff. de inst. & de dam. inf. l. damni. §. fi. & ibi. no. Secundo modo legitur ſm Azo. in sum. licèt gl. hic de eo non faciat mētionem, & ſm eum hoc bř intendit. Mandatū directarum actionum ex causa emptionis expirat mandatore mortuo sine hřde, & vtiles solæ remanent, h. d. Op. ad istam lec. ꝙ competit vtilis ex ꝯtu emptionis, ēt ante mortē mandātis, vt j. l. ꝓxi. & l. emptor. de hæ. ven. So. Fateor ꝯrium, nec hæc l. hoc negat, sed dicit ꝙ directæ actiones quæ nō sunt mandatæ, non pñt exerceri post mortem mandantis. nā ante poterat exercere directas, & habebat vtiles, post mortem vtiles tm. Ista est lect. Azo. ista lec. est vera in se, tñ iudicio meo non bene congruit lře: quia hic nō dicit ꝙ ex causa emptionis fuerunt mandatę actiones, nec pecunia fuerit data ex causa pretij, sed in vicē pretij debiti. Vnde puto, ꝙ casus debeat aliter poni, & ſm hanc lec. quam pono, bř dicit, Qñ creditor mandat soluenti debitū actiones cedi, tale mandatum morte finitur, sed in subsidium vtilis dabitur, si non est qui cedat. h. d. Est ergo ponēdus casus, qñ creditor cedit actiones fideiussori soluenti, vel mādatori, vel correo, vel pignorum possessori, vel etiam in similib. casib. Sed ꝯ hoc op. quod soluenti debitum non possunt cedi actiones, vel mādari, qa solōne tollitur oblō. vt l. Modestinus. ff. de sol. Sol. Intellige hic, qđ fuit actū tpe solōnis ꝙ actio cederetur, vt d. l. Modestinus. & ita dicit gl. in pr. & bñ. Op secundò quod cōpetat vtilis ñ expectata morte cedētis, vt j. l. prox. cum si. sol. illud est verū in cōtractu emptiōis, & vēditionis, & similium, vt statim dicā: sed hic nō fuit ille cōtractus, sed fuerunt mandatæ actiones in vicē debiti, vt đt tex. Sed cōtra hoc op. qa isto casu qñ fideiussor soluit ꝓ reo, & simi. vř fieri emptio noīs, vt l. si dubitetur. ff. de fideius. ergo cōpeteret vtilis sine cessione Rñ. dico qđ non est emptio ꝓpriè, sed emptio largo mō assumēdo, ꝓut cōtinet oēm alienationē, vt ff. de sta. li. l. statuliberi à cæteris §. ñ. vbi dř qđ creditor recipit ꝓ debito suo, & soluēs soluit đ necessitate, & tūc ꝓpriè ñ fuit ēptio. itē ꝯ istā lec. op. ex datione ī solutū trāseūt vtiles sine cessiōe, vt j. qñ fis. vř pri. l. fi. ī fi. S; ī casib. ꝓdictis creditor tēbať cedere fideiussori, & si. ğ cedēdo soluit qđ dēbat: merito vtiles trans
3 eūt sine cessiōe. sol. illđ qđ dř † qđ ex datiōe ī solutū trāsit vtilis sine cessiōe, ē verū qñ daľ ī solutū nomē ꝓ pecunia đbita. tūc. n. vř ēptio: s; qñ nomē ipm pricipľr debeť ex alia cā, vľ ex alia æqtate, ñ trāseūt vtiles sine cessiōe, nisi ī subsidiū, vt hic, & d. l. j. cū l. seq. ff. đ inst. & qđ no. ī d. l. dāni. §. fi. đ dā. inf. Et ista vř verior lec. ꝯ oēs istas lec. op. mādatū ꝓcur. ī rē suā ñ finiť morte mādātis, vt j. đ do. l. illā. s; ī oīb. ꝓdictis casib. fuit mādatū ī rē suā, ğ. &c. so. dñt qdā ꝙ hæc l. hodie corrigiť ꝑ illā. Alij dñt ꝙ ibi fuit cessa, hic mādata. Alij dñt
4 qđ spāle est ī donōe. Mihi vř qđ debem⁹ sic dicere, † ꝙ aut ille q fecit aliquē ꝓcuratorē ī rē suā, decessit cū hřde, & tūc mādatū directarū actionū ñ extīguiť. cū. n. ille q ītētat directas. ītētat eas nomine cedētis, seu mādātis, vt ff. fa. erc. l. plane. Dixi vobis ī l. q stipēdia. s. de ꝓc. sicut viuo mādāte poterat agere noīe ei⁹: ita tūc noīe hřdis. s; qñ decessit sine hřde, tūc extīguiť mādatū, vt hic. Rō, qa ñ
5 est cui⁹ noīe agať: iō daľ vtilis ī subsidiū. Circa l. nřam † qro vtrū
b vtilis trāseat sine cessiōe? Bř rñd Aut ille q d; cedere ñ reperiť, qa ē mortu⁹ vľ absens, & tūc trāseūt sine cessiōe, vt hic cū ꝯcor. all. s. qđ ē multū not. & habuisti pridie ad Treb. l. pe. §. fi. Si verò reperiť, tūc aut loqmur ī ꝯtu innoīato, & nō trāseūt vtiles sine cessione, ſm lec. antiquorū. aut ex ꝯtu noīato, & tūc rľa ē ꝙ vtilis sine cessiōe ñ trāsibit, vt ꝓbať. ff. ꝓ so. l. j ī fi. & ī l. 2. & 3. & đ pecu. l qs er. go. fallit ğ in emptiōe, vt j. l. ꝓx. & l. emptor. đ hæ. ven. fallit in do te, vt j. l. ꝓx. fallit ī datiōe ī solutū, vt l. si j. qñ fis. vľ pri. qđ intellige qñ datio ī solutū facit emptionē, vt dixi s. fallit ī legato noīs, vt j.
de le. l. ex legato noīs. s; istđ, fallit, ñ cadit ꝓpriè hic: qñ rľam posui s. in ꝯtib. noīatis, s; legatū ñ ē ꝯt⁹, vñ magis cadet. j. vt videbitis. Itē fallit in donatiōe. vt j. de do. l. illā. s; certè hoc ñ placebat d. Ia. Bu. & bñ, nā ibi ñ fuerūt actiōes mādatæ, s; fuerūt cessæ, vt ibi p;. Qñq; ñ ē ꝯt⁹ innoīat⁹, neq; noīat⁹, s; ē alia æqtas ꝑ q d; fieri cessio actionū, vľ alia oblō: tūc ñ trāseūt vtiles sine cessiōe, vt hic. ſm tertiā lect q dedi vobis. Fallit ī legato noīs, vt d. l. ex legato. Et ſm
6 hāc tertiā lec. no. † ex hac l. vnū qđ l; titul⁹ ꝯtus dēat apponi ī initio cessiōis ſm gl. nřā, vt l. ꝑ diuersas. & l. ab Anastasio. j. mā. & habuistis no. s. ne li. po. l. j. & đposi. l. j. j. de lit. l. 2. tñ qñ creditor cedit fideiussori vľ correo, & sīlib. sufficit qđ cā cessiōis inferať, qa voluisti tale debitū, &c. nec ē necesse qđ dicať tit. vendōis, vľ donōis vel alio simili. Hoc ꝓbať ex hac l. sufficit ꝙ in vicē debiti cessio sit
7 facta. † Quæro q dřia ē intercedere actionē, & mādare, & hoc tractat hic gl. 2. Tu dicas bř ꝙ respū cedētis, ītēr cedere, & mādare nō vř dřia: nā ſp directę remanēt penes cedētē, q ñ pñt ab ei⁹ ossib. separari, vt l. qs ğ casus. ff. đ pec. & ꝓ soc. l. 3. s; respū ei⁹ cui fit cessio, bñ est dřia. Nā qñ mādanť actiōes, trāsferť solū exercitiū directarū. quas d; exercere noīe mādātis: s; qñ cedūtur, trāsferť vtilis, q exercebit
8 noīe suo, † illđ. n. qđ operať traditio in reb. corporalib. vt l. traditionib. s. de pac. illđ operať cessio ī istis iurib. incorporalib.
9 vt no. ī l. fi. qñ fis. vel pri. ff. đ don. l. fi. Quæ† āt dřia sit inter cedere,
10 & ꝯcedere, dic vt dixi in d. l. fi. de don. vbi gl. ponit, & sic † notarij in instro cessionū apponūt oīa ista verba, dedit, cessit, ꝯcessit, & trā
11 stulit, atq; mādauit, vt ex hoc ꝯperāt vtiles & directæ. † Quero vñ
c oriať actio^c vtilis. Gl. vř velle qđ actio vtilis sit data à lege, nec nascať ex matre oblōne. Ita sentit hic gl. in fi. & ff. e. l. j. in pr. in gl. mag. j. de le. l. ex legato noīs. qđ est verū indubitāťer in vtili q ꝯpetit ex cessione. Nā ītēr eū cui cediť, & debitorē, nullū negotiū est gestū, ex q actio possit oriri, merito dř datiua, ñ natiua, qa nō h; ꝑexistētē materiā ex q oriať, vt l. iuris gēt. §. j. & ibi no. ff. de pac. Alię vero vtiles, ſm qđ đt Pet. bñ pñt dici datiuæ habito respū ad edictū ꝑtoris, de neg. gest. qđ loqř in eo q spōte gerit: s; habito respū ad extēsionē Iurisc̄ōsulti, tūc dř natiua. h;. n. ꝑexistētē materiā ex q oritur, s. ne. gest. ꝓducēs oblōnē ex extēsione Iurisc̄ōsultorū. idē in l. pe. si quadr. pau. fe. di. Nā habito respū ad l. 12. tab. q loqť de dāno dato à quadrupede, nō pōt oriri actio ꝓ dāno dato à bipede, s; ex idētitate rōis Iurisc̄ōsulti extēdērūt ad bipedē, & illo respū dř natiua. hēt. n. ꝑexistētē materiā, ex qua oriť. Idē in actione vtili ex l. Aqlia. Idē in vtili petit. hær. seu in bonorū possessore hřditatis pe
12 titione. † Hoc ꝑmisso qritr. vtrū ille q ītētat vtiles debeat dře aduersariū sibi obligatū. Gl. đt qđ ñ. Non. n. ista actio vtilis ꝯpetit sibi ex oblōne, s; daľ à lege. vidē gl. q loqť not. Tu dicas bř, qđ si qdē ītētať vtilis ex cessiōe, ñ possū eū dicere fuisse obligatū mihi, s; habeo eū dicere fuisse obligatū cedēti: quare dēt ꝯdēnari mihi, vt vidistis in l. q stipēdia. s. đ ꝓc. S; si ītētō alľs vtiles q b. fecit mētionē s. rectè eū potero mihi dicere obligatū, vt s. p;. Et sic vides qđ illa difficultas vtrū vtilis sit datiua vel natiua, reducit ad hoc,
13 vtrū possim dicere eū mihi obligatū vel nō. † Vlt. qro qñ ille, cui sūt cessæ actiōes agit, vtrū añ li. ꝯtest. debeat discuti đ sua cessiōe?
d Spe.ᵈ pōit istā q. nescio ī q ti. d. Ia. disputauit, & finaľr đterminauit aut ītētat directas, & tūc noīe alieno agit, vt l. planè. fa. er. & d; ei⁹
e ꝑsona añ oīa legitimari, s; si ītētat vtiles suo nomine, tūc secus.ᵉ

a ADD. ¶ Ale. Ex contractu innominato non transeunt actiones sine mandato, vide plene hic per Bal. Vide etiam Lud. in l. mortis causa. §. Titia. de do. cau. mor. qui allegat istam l. pro sua. Et in materia cessionis dic quod officio iud. cedi potest. l. si minoris. ff. de adm. tu. & ibi est tex. no. idē in instātia. l. in causæ, §. pe. de proc. & ibi gl. fi. volens cessionem fieri posse absente cessionario, qđ forte verū est in mādato, s; in cessione q est qdā quasi traditio, forte nō ē verū, nisi interueniat nūcius, vľ epistola. Itē pc cedi t⁹ snīæ, vľ ī iudicio famil. erc. & hoc casu si cedēs h; ius executiōis paratæ. habebit eodē mō cessionari⁹. & idem in legatario, qđ no. perpetuo. pro quib. omnib. vide bal. in l. ex legato. j. de le. in materia vide q dixi post bar. in l. si stipulatus fuerim illud aut illud. de verb. obli. latius probatur in l. Modestinus, de sol. saltem cir. fi. & quod dixi post bar. in l. per diuersas, j. mand. & latissime de hac materia in l. j. ff. eo. & adde in Spe. de cess. ac.
Paris. Circa hanc materiam cessionis actionis vide Ro. late cons. 86. Item circa materiam huius l. ꝙ clausula guarentigiæ in instrumento apposita per iuramentum operatur vt acquiratur actio sine cessione, vide Rom. 76.
b Ale. Adde bar. in l. si vrbana. in fi. de cond. ind. Et adde quod vbi dñs conuenitur iudicio ex ꝯtu procuratoris potest ex eo. ꝯtu versa vice petere sine cessione, qa alľs ñ eēt sibi saluum interesse ꝑ ꝑ nā n relationis. Ita no. voluit bar. in l. pe. j. de exer. & adde ꝙ vbi đt l. ex cautiōe, vel ex ꝯtu talis alius agere possit ꝑ ꝑ dictionem, ex nunquam requiritur cessio, & ita dicit bal. in l. fi. in pr. de test. man.
c Ale. Bene facit quod no. bar. in l. j. de cond. ind. & in l. cum quis. de iur. & fac. ig. & adde bar. & Doc. in l. curatores. de neg. gest. & in l. 2. ff. eo.
Pom. Vide ad hæc Are. cons. 124. alias 114. & seq. & ibi dicit hic velle quod ille cui sunt mandatæ directę sine cessione vtilium dicitur procurator in rē suam.
d Ale. Credo qđ dcm Spe. đ cuius loco ñ meminit bar. sit ī ti. đ ꝓc. §. seq videre.
e Ale. Et iō caute facies ſp vtiles suo noīe ītētari. plene ꝑ bar. ī d. l. q stipēdia. & cū bar. hic trāsi: bal. ī 4. q. qua vidē. Vtile ñ ē ī casu ageť directa, q tūc ñ reqriť cessio boorū. sec⁹ si ageret vtili, vt no. bal. l. 2. C. qñ fis. vľ pri. & l. hřditatis actio, & qđ no. Bar. l. no. ē. C. q res pig. ob. pos. vbi cū; ꝯ priuil. mel.⁹ ē ageť directa, vt no. bar. l. j. C. đ pri. fis. ad đ Spe. ti. đ ac, & pe. §. iux. vbi pōit đ his vlt. verb.

¶Antiqua lect.

a Data. [a]Hæc l. legitur quinq; modis, quorum duo ſunt in gl. alij extra gl. ſm primũ. h. d. Ex ɔ̃ctu innoĩato non tranſeunt actiones vtiles ſine ceſſione, niſi in ſubſidiũ. Nota quod dixi in ſummario. Op. ꝙ anteq̃ creditor decedat ſine hærede, ex ſolo ɔ̃ctu cõpetãt actiones vtiles, vt l. prox. & de hæ. vel ac. ven. l. emptor. ſol. Dicit gl. ſm hãc lec. Cõtrariũ loqtur qñ fuit ɔ̃ctus emptionis & vẽditionis, in q̃ ſtatim trãſit vtilis ſine ceſſiõe. hic vero fuit ɔ̃ctus innoĩatus. Ad hoc op. qa vr̃ ꝙ hic fuit emptio, ex q̃ interuenit ꝓtium. Dicit. n. data certa q̃titate pecuniæ, ecce ꝓtium. H⁹ timore dr̃ gl. ꝙ hæc q̃titas fuit data vt ſpẽs. nec obſt. tex. q dicit q̃titate, nã appõne q̃titatis cõtinet̃ ſpẽs, vt l. q̃ſqs. ff. de le. 3. Iſta eſt prima
14 lec. vera ĩ ſe, vt j. dicã. †Ex qua habes notare primò ꝙ ex ɔ̃ctu innominato nõ trãſeũt vtiles ſine ceſſione. Scd̃o qd̃ mãdatũ l; in rẽ ſuã, expirat morte mãdãtis ſine hærede. Tertiò no. ꝙ in ſubſidium vbi nõ ſupereſt q cedat, q cedere tenet̃, dat̃ vtilis à lege. Caſus eſt hic, & j. ad Treb. l. pe. §. fi. q̃ l. loqtur qñ deſiit eẽ ꝑ mortẽ. hoc ẽt eſt dd̃m. ſi aliq̃ mõ repiri nõ poſſit, vt ff. de inſt. l. j. & ſeq. & l. dãni. §. fi. vt ibi no. ff. de dam. infe. S; qa iſta lec. vr̃ facere aliq̃ violẽtiam lr̃æ, iõ alij, vt Martin⁹ recedũt ab iſta lec. ñ ꝙ eã reprobẽt, ſ; al'r legũt lr̃am, & ſm Mar. br̃. h. d. Etiã vẽditore noĩs mortuo ſine hr̃de, vtilis ɔ̃petit emptori. Iſta ẽt lec. Mar. vera eſt ĩ ſe, tñ nõ bñ ɔ̃gruit literæ. nã Imperator rñ. ſi ita ſũt, q. d. ſi ita nõ ſũt, nõ cõpetũt vtiles, vt l. fi. s̃. de diuer. reſcr. & l. cũ ad pſens. ff. ſi cer. pe. Præterea iſta lec. nullũ hẽt not. nec aliqd ſingulare. Iõ lec. Azo. aſſumã. & h⁹ timore legit̃ tertio mõ. Et ſm iſtã br̃ hoc intẽdit. Mãdatũ exercẽdarum directarũ, ex cã emptionis, morte ẽt mãdatis extinguit̃, vtilis ſola remanet. h. d. & differt lec. Azo. à ꝑce. qa loqtur in ɔ̃ctu innoĩato, ſed iſta in ɔ̃ctu emptionis, ſm primã dat̃ in ſubſidiũ vtilis, ſm iſtã dat̃ vtilis ex priuilegio ɔ̃ctus emptionis, vt j. patebit, differt, à lec. Mar. qa Mar. nullã ponebat dr̃iã añ mortẽ, & poſt mortẽ, iõ ſubaudiebat maxime, ſ; Azo ſubaudiebat dr̃iam. vt s̃. dixi. Hãc lec. ſequebat̃ Mar. Sil. & Iac. de Ra. Op. ꝙ ſoluta pecunia ñ põt fieri ceſſio. l. Modeſtin⁹. & l ſeq. ff. de ſol. Sol. Dic qd̃ hic fuit actũ de cedẽdo añ ſolõnẽ, vt d. l. Modeſtinus. vt hic, in pr. Secũdò op. mãdatũ in rem ſuã nõ finit̃ morte, vt l. illã. de do. ſo. Gl. ponit hic tres ſolõnes. Prima qd̃ hæc l. in hoc corrigat̃. Alij ꝙ ibi actio fuit ceſſa, hic mandata. Alij qd̃ ſpãle eſt in ɔ̃ctu donationis. Mihi vr̃ dd̃m. Qñq; mãdãs decedit ſine hr̃de, & tũc mãdatũ extinguit̃. nã cũ hẽt intẽtare directas noĩe alieno; mõ nõ reperit̃ cui⁹ noĩe agat, caſus ẽ hic. Qñque mãdans decedit cũ hr̃de, & tũc mãdatũ in rẽ ſuã nõ extinguitur, vt d. l. illã, qa adhuc ſucceſſit hr̃s, cui⁹ noĩe põt mãdatarius agere, vt l. plane. ff. fa. erc. Scd̃m oẽs lec. ꝓſupponit ꝙ ex ɔ̃ctu emptionis trãſeunt vtiles ſine ceſſione. & hoc ẽt in aliis qbuſdã caſib. de qb. j. dicã. Hoc Petro nõ pl;, imo dr̃ ꝙ nec ex ɔ̃ctu emptionis trãſeunt vtiles ſine ceſſione, nã illud qd̃ operat̃ traditio in reb. corporalib. illud operat̃ ceſſio in iurib. incorporalib. vt l. fi. j. qñ fiſ. vel priua. vt ibi no, ſed ex ɔ̃ctu emptionis nõ trãſfert̃ dñium ſine traditiõe, vt s̃. de pac. l. traditiõib. & l. ſi ager. ff. de rei ven. ergo nec vtilis. Pro hoc adducit j. de hæ. vel act. ven. l. q tibi. & l. ex noĩs, ĩ qb. dr̃ expreſſum eſſe: & ll. q̃ dicũt ꝙ cõpetit vtilis ſpẽ, intelligebat facta ceſſione, & ſic iſtã l. legit planè, & ſm eũ hoc intẽdit. Ex ɔ̃ctu emptionis nõ trãſeunt vtiles ſine ceſſione, niſi in ſubſidiũ. Iſta opi. nõ placet mihi, nã tex. loqtur directè ꝙ cõpetit vtilis ex ɔ̃ctu emptionis, ſine traditione aliqua, & vt oñdatur hoc aliquantulũ deuiare à rl'a ꝓiuris cõis, aſſignatur rõ quare ſic receptũ eſt: qa ſic placuit, vt l. ꝓxi. & d. l. emptor. & l. poſtq̃. de hær. vel ac. ven. Si. n. intellexiſſet Imperator facta ceſſione, tunc nõ diceret, qa ſic placuit: ſed qa facta eſt ceſſio q̃ operat̃ idẽ qd̃ traditio in reb. corporalib. per q̃ traditionẽ dñium trãſfertur de iure gentium, vt inſti. de re. di. §. per traditionem, non quia ſic placuit principi. Quid ergo dicemus? puto ꝙ l; aliæ lec. ſint veræ in ſe, ꝓter illã Pet. tñ hęc lr̃a nõ põt loq in ɔ̃ctu innoĩato, nec in ɔ̃ctu emptionis ꝓpriè, ſed vbi aliqs adducit̃ ad cedẽdum ex aliqua æquitate quæ non cadit in formam alicuius cõtractus nominati vel innominati. & ſm hanc lec. hoc br̃ dr̃. Mãdatum directarum expirat morte mãdantis, & ſoluẽti debitum alienũ. l; actiones debeant cedi, nõ tamẽ competit vtilis ſine ceſſione niſi in ſubſidiũ. h. d. Differt hæc lec. à prima, qa hic non ponitur ꝙ fuerit ɔ̃ctus innominat⁹, nec aliqs ɔ̃ctus, ſed ſolõ debiti pro alio, vt in fideiuſſore ꝓ reo, & ſili. & probat̃ ĩ gl. parua. ſup ver. debitor. Differt ab aliis, qa illæ præſupponebãt ɔ̃ctũ emptionis, hic nõ. Ad iſtam lec. op. ei qui ſoluit pro alio non poſſunt cedi actiones, vt d. l. Modeſtinus. ff. de ſo. & l. cum his, ff. de fideiuſ. ſo. Dicas quod hic præceſſit pactũ de cedẽdo, vt in gl. vel dic ꝙ ſoluit pro obligatione ſua, non eius pro quo fideiuſſit. l. Papinianus. ff. man. & quod ibi not. Contra hoc facit tex. qui dicit, pro quo ſoluiſti. ſo. expone. ꝓ quo. i. cuius occaſione, qa ad iſtũ principaliter ſpectabat debitum. Secũdò op. ꝙ hoc caſu ſoluẽs videtur emere, vt ff. de fideiuſ. l. ſi dubitetur. ergo tanquam ex ɔ̃ctu emptionis tranſeunt vtiles, ſine ceſſione. ſo. Ibi nomen emptionis ponitur impropriè. nã verè ſoluit, quia debet, nõ vt actiones emat. Vel ibi non loquitur in emptiõe quadã neceſſaria, ſed ſolũ in volũtaria. iõ placuit, vt oẽs actiones dẽtur ſine ceſſione, ergo nõ obſtat. vt hic eſt caſus no. in

5 hac l. ISTIS† lecturis ſic explicatis q̃ro vtrũ actiões vtiles cõpetãt ſine ceſſione? rñ. Aut aliqs tenet̃ cedere ex vlt. volunt. ſi qdẽ ex titulo ſingulari, & ex cauſa legati, & trãſeunt vtiles ſine ceſſione, vt l. ex legato. j. de le. Rõ, quia ẽt in reb. incorporalib. trãſit dominiũ ſine traditione. l. à Titio. ff. de furt. Aut titulo generali, & ñ trãſeunt niſi facta reſtõne, vt l. facta. & l. reſtituta. ff. ad Treb. Fallit qñ non reperitur qs cedat, vt l. pe. §. fi. j. ad Treb. Si ex ɔ̃ctu, aut ex ɔ̃ctu innominato, & nõ trãſeunt ſine ceſſione, vt hic ſm lec. Mar. aut ex ɔ̃ctu nominato, & rl'a eſt, qd̃ non trãſeunt ſine ceſſione. l. j. 2. & 3. ff. pro ſoc. fallit d. gl. in ɔ̃ctu emptionis. vt j. l. prox. & de hę. vel ac. ven. l. emptor. Rõ, qa ſic placuit. qd̃ intellige in actione voluntaria, vt s̃. dixi. Scd̃o fallit in dote, vt l. prox. hæc poteſt eſſe rõ fauore dotis, vt l. j. ff. ſo. ma. Tertio fallit in noĩe dato inſolutũ, vt j. qñ fiſ. vel priua. l. fi. qd̃ intellige qñ datum inſolutũ facit emptionẽ, aliàs ſecus. Ita loquũtur d. ll. Fallit quartò in noĩe dato pignori, vt ff. de pig. act. l. ſi conuenerit. vt j. de hæ. vel ac. ven. l. poſtquã.
b Quintò fallit[b] in donatione, vt l. illam. j. de do. Hæc nõ pl;. d. Iac. But. nã ibi actiones fuerũt ceſſæ, aliàs nõ cõpeterent ſm rl'am prædictã. facit ff. de do. l. ad eũ. in pr. & qd̃ ibi no. Tertio caſu qñ actio debet cedi ex aliqua æquitate, nũquam trãſit vtilis, niſi in ſubſidiũ qñ cedẽs nõ reperitur, vt hic, & d. l. j. in fi. & l. ſeq. ff. de inſti. & l. dãni. §. fi. ff. de dam. inf. Ad idẽ ff. de euic. l. in creditore. Eſt & alius caſus qñ trãſit vtilis ſine ceſſione, vt ff. de admi, tu. l. quoties. in pr. ſecũdũ d. Ia. & Dy.
16 †Quæro vñ oritur iſta vtilis actio? Gl. remittit ſe ad notata j. de le. l. ex legato noĩs, vbi not. ꝙ iſtæ actiões vtiles ſũt datiuæ, nõ natiuæ. Ita no. ff. e. in l. j. ĩ pr. in gl. mag. & l. ex maleficiis. §. hæres. ff. e. ſed in l. pr̃. ff. de pact. cõuen. dr̃ ꝙ qñq; naſcitur, qñque
c datur. Ad declarõnem[c] h⁹ primò videamus qd ſit dicere natiua & datiua. Pro iuuenib. pono exẽplum in hominib. poſſumus dicere, qd̃ quidam eſt homo datiuus, nõ natiuus, ſed à Deo immediate factus, vt Adam. Alij dñr natiui. naſcuntur. n. ex patre & matre ſm quod communiter videmus. Sic quædam eſt actio quæ habet patrem & matrẽ, & hæc dr̃ natiua: ſed quãdo nõ hẽt matrem, ſed immediate à lege procedit, dr̃ datiua. Tex. eſt quem Vltram. non allegant, ſed d. Ia. But. all. in l. iuris gentium. §. j. ff. de pact. Dicit enim ꝙ tunc dr̃ natiua, qñ hẽt præexiſtentẽ materiã ſufficiẽtem, ex qua oriatur: aliàs dr̃ datiua. Hoc præmiſſo ſciẽdũ eſt, ꝙ duplex eſt ma-
d teria. [d]Quædã eſt mã remota, quædã proxima. Exẽplum in perſonalib. ɔ̃ctus eſt materia remota: obl'o eſt mã ꝓxima, ex qua oritur actio, quę dr̃ natiua. in realib. poſſeſſio, & eius traditio eſt cauſa remota: dñium poſſeſſionis, ſeu detentio aduerſarij eſt cã proxima, quæ parit actionẽ in rem, vt s̃. de alie. iu. mu. cau. fac. l. j. & ff. de rei ven. l. in rem. & l. officiũ. & iõ dicit ipſe, aut quæris vtrũ actio vtilis dicatur reſpectu cauſæ ꝓximæ, & tũc ſi quidẽ inſpicias principia l. 12. tab. q̃ iſtã vtilẽ nõ introducebant, dicet̃ datiua, vt in vtili poſſ. bo. q̃ datur cognatis, vt in caſu. l. pen. ff. ſi quadr. pau. fe. dic. Si verò inſpicis ll. q̃ illas vtiles introduxerũt, dicet̃ actio natiua, quia lex introduxit oblõnẽ, ex q̃ hæc actio oritur, vnde obl'o bñ poſſet dici datiua, ſed actio nõ. Si verò inſpicis cãm remotã, tũc fateor dictũ gl. ꝙ eſt datiua. cũ præceſſerit ɔ̃ctus ex quo oriatur. & ꝙ in iſtis vtilib. ſit obl'o, ꝓbat ipſe. obl'o eſt iuris vinculũ, quo qs adſtringitur, &c. vt inſtit. de obl'o. in pr. ſed iſte cui dãtur iſtæ vtiles. adſtrin-
17 gitur ſm noſtræ ciuitatis iura, ergo, &c. † Ad examinandã iſtã q. oportet me primo præmittere ꝙ actio vtilis dicitur quadrupliciter, primo vtilis reſpectu directæ competentis ad idem, vt in caſu l. noſtræ cum ſimilibus. nam directa competit cedenti, vtilis ceſſionario: ſecundò dicitur reſpectu directæ quæ iam competiit

ad idem

a ADD. ¶Adde ꝙ hãc repet. afferit eſſe bart. d. Iaſ. May. noſtra tempeſtate doctor excellentiſſimus, in §. j. ver. ſecundo limita, Inſt. de ac. & §. rurſus, ver. nunquid, Inſti. eo. tit.

b Adde ꝙ hanc fallentiam tenet Io. Fab. hic, & adde alium caſum in quo vtilis ſine ceſſione tranſit, ſ. quando notarius ſtipulatur ſuper reſtitutio. vſurarum, ita bal. in l. executorem, ver. modo ego quæro, de exec. rei iud. Item alio caſu acquiritur ſine ceſſione, ſ. vbicunque notarius, vel alia publica perſona ſtipulatur, ita bar. & ibi Ale. in apo. in l. 2 ff. rem pup. ſaluam fore, & de quo in l. Caius, ff. de vſu. in l. cauſa, ff. de vulg. & pup. & in l. 2. & ibi bart. s̃. de adop. ꝙ notarius acquirat ſine ceſſione, tenet bal. in conſ. 228. in 5. vol. & adde ꝙ vbicunque eſt appoſita ſtipulatio ſuper numeratione nomine abſentis dummodo ratificet numerationem eius nomine factam, acquiritur ſibi actio vtilis ſine ceſſione, ita bal. in l. certi condictio, §. ſi nummos, ff. ſi cer. pe. Et etiam adde ꝙ Ang. in conſ. 137. inci. præmitto ad euidentiam, ver. ſuper hoc, dicit ꝙ actio vtilis transfertur in eccleſiam ſine ceſſione, ſi ex ſolo tit. in eam transfertur dominium. Et in propoſito facit quæ ponit bar. in repe. l. j. s̃. de ſacroſ. eccl. in cõtrarium, & refert Ale. de Im. conſ. 4. ver. vnde eſt, vol. 2.

c Adde tu, & vide eundem bar. in l. j. ff. eo. tit. vbi etiam prædicta ponit, quaſi de verbo ad verbum.

d Ale. Loſe. De hac duplici materia, vide clarius per Pan. in c. dilecti. de iud. & per Iaſ. in §. j. ver. vnum etiam perpetuo nota, Inſtit. de act.

ad idem, nunc nō competit, vt in vtili q̄ restituit minori, vel abn̄ti post peremptam directam. vt ff. de ac. & ob. l. in honorariis. ver. s; cum rescissa. & s. si aduer. transa. l. 1. & 2. Tertiò dr̄ vtilis respū directę q̄ nunq̄ ꝯpetiit, nec competit ad idem, sed est poſſe ꝯpetere. vt l. quoties. j. d do. q̄ sub mō. & ad exhib. l. si res. Quartò dr̄ vtilis respū directæ quæ competit ad aliud, vt l. pe. ff. si qua. pau. fe. di. & l. curatoris. s. de ne. gest. & de bo. pos. hæ. pe. l. j. Secundo est videndum, an per cessionem transferatur oblīo vtilis, sicut vtilis actio.

18 Et vr̄ ꝙ nō. Gl. pe. hic dicit † ꝙ hn̄s vtiles nō p̄t dr̄e illum sibi obligatum. In ꝯ̄rium vr̄ tex. j. e. l. si in solutum. prout est in lr̄a, hēs ꝓ hoc, quia video ꝙ q̄n alicui restituit̄ hæreditas, nō solum trāseunt vtiles actiones, sed ēt vtilr̄ dr̄ hæres, vt ff. qd̄ cum eo. l. si filius. & l. si postulante. ff. ad Treb. Præterea, ego video ꝙ spes oblōnis pōt transferri per cessionem, vt j. de do. l. spem. eadem rōe ipsa oblīo. Præterea oblīo q̄ nō parit actionem. p̄t cedi, vt l. si eius. ff. ad Treb. eadem rōe ēt q̄ actionem parit. Præterea, instantia iudicij q̄ nō est actio, sed per eam obstat instantiæ, p̄t cedi. l. j. in pr. j. ad Treb. & l. cum hæreditas. e. ti. Facit l. tam ex ꝯ̄ctib. ff. de iud. sic puto ꝙ competat vtilis oblīo. Tertiò est vidēdum q̄n actio oritur ex oblōne, vtrum semel nascatur, an ab initio tm̄. Sunt. n. q̄dam q̄ nascuntur ex aliqua re indesinenter, vt lumen à sole, & sic a. q̄dam q̄ oriuntur in pūcto, vt filius à mr̄e. Resp. semel tm̄ ab initio oritur actio. nec vlterius postea: Ad idem l. si quis stipuletur. & l. si sic. ff. de ver. ob.

19 l. cum quærebatur. ff. iu. sol. † His ꝑmissis venio ad q. vtrum actio vtilis dicatur datiua. Iurisconsulti appellauerunt eam datiuam, q̄ nō h; præexistentem mām sufficientem remotam, hoc est ꝯ̄ctum ex quo oriatur, vt d. l. iurisgentium. §. 1. ff. de pac. Strictius videamus, & dicamus eam esse datiuam, quę non h; oblōnem aliq̄, nec natiuam, nec datiuam ex ꝯ̄ctu. Assumo actionem vtilem, prout primo mō dr̄ respū directæ competentis ad idem, vt in cedente, & cessionario competit oblīo vtilis, ḡ h; vtilem, ex qua orit̄ actio. ꝯ̄rium dico, in cessionarium confertur vtilis oblīo, quæ apud cedentem erat directa, sed apud cedentem erat oblīo, tunc quæ vlterius nō pareret actionem. iam. n. parturierat illam, vt s. dixi. Iam eñ ḡ hæc vtilis nō parit actionem vtilem merè: ḡ ista vtilis est datiua. Et hoc mō verum dicit Gl. Sed si poneres qd̄ oblīo vtilis trāsferret̄ in aliquem, anteq̄ actionem pareret, vt in hoc casu, & l. spē. j. d do. tunc puto veram opi. Pe. ꝙ illa actio vtilis oriatur ab oblōne vtili, q̄ est datiua, & nō natiua. Si verò capias vtilem actionem scd̄o mō, prout dr̄ respū directæ, q̄ iam ꝯpetiit ad idem, nunc non ꝯpetit, & tunc idem, qa ēst datiua nō natiua. iam. n. euacuata erat ptās gn̄andi in oblōne illa directa, eo ꝙ iam actionem pepererat. Si verò accipis actionem vtilem tertio casu, s. q̄ nunq̄ ꝯpetiit nec ꝯpetit ad idem, sed poſſe est competere, vt in casu l. quoties. j. de do. q̄ sub mō. & l. pe. ad exhi. tūc fateor qd̄ lex ab initio producit oblōnem vtilem, & actionem q̄ orit̄ ex ea, & tunc dicet̄ actio natiua, nō āt oblīo datiua. nec obst. tex. in d. l. pe. ad exhi. q̄ dicit, vtilis dabit̄. Et sic innuit qd̄ est datiua. qa illud dicit iō, qa oblīo non dat̄ nisi hēat ꝯ̄ctum ꝑcedentem, ex q̄ oriat̄. Et sic Iurisc. appellat illam datiuam, vt dixi. sed ego hic strictius accipio. Si verò accipis actionem vtilem quarto mō, s. q̄n respū directæ q̄ ꝯpetit ad aliud, tunc fateor opi. Pe. veram. Aut respicis principalia legis 12. tab. vł alterius iuris introducētis directam in alio casu, tūc nō p̄t dici datiua, qa illa vtilem nō inducit, nec ex ea h; ortum. Aut respicis alia iura introducentia directam vtilem, & tūc fateor ꝙ illa vtilis nō est natiua respū oblōnis, & respū alterius mæ, s. ꝯ̄ctus vel delicti, vł quasi, vt d. l. curatoris. s. d ne. ge. l. hæc actio. si qua. pau. fe. di. & in

20 multis ll. in ti. ad l. Aq̄l. Et ꝑdicta vera in ꝑsonalib. † Quid dicem⁹ in realib. vtrum vtilis sit natiua, vel datiua? Gl. in l. j. in pr. ff. e. in gl. ma. dicit qd̄ reales actiones nunq̄ oriunt̄ ex oblōne. vt inst. d act. in pr. & dicit verū. Sed dixi vobis qd̄ mā ex qua orit̄ actio in rem est dn̄ium & possessio aduersarij. Videndū est ḡ vtrū vtilis in rem oriat̄, vel det̄. Et est hic aduertēdum, qa vtilis in rem q̄nq; dr̄ vtilis respū directæ q̄ ꝯpetebat ad idē, q̄ desiit ꝯpetere aduersario desinenti dolo possidere. tunc puto ꝙ hæc actio nō sit natiua: nō. n. h; sufficientem mām ex qua oriat̄, qa deficit possessio aduersarij, vt d. l. j. s. de ali. iu. mu. cā. & no. s. de rei ven. in ru. Q̄nq; dr̄ vtilis respū directæ ꝯpetentis ad diuersa, vt vtilis in rem, q̄ ꝯpetit emphyteutæ, feudatario, & si. Ista ē natiua. orit̄. n. ex vtili dn̄io qd̄ h; emphyteuta, & feudatarius, & ex possessione aduersarij. Sic loq̄t̄ tit. ff. si ag. vec. vel emph. pe. Q̄nq; dat̄ vtilis respū directæ, cui ꝯ̄riatur, vt in vtili, q̄ ꝯpetit ꝑscribenti, q̄ vtilis venit ad perimēdū directā ei ꝯ̄ quem ꝑscribit̄, fm̄ opi. Gl. in aut. nisi tricennale. j. de bo. ma. & ista sit̄ est natiua. orit̄. n. ex dn̄io vtili q̄sito ꝑ ꝑscr. & pos. aduersarij. facit l. j. in fi. & ꝙ no. p Dy. ff. de aq. plu. arc. vbi dr̄ qd̄ ex ꝑscriptione orit̄ vtile ius. Q̄nq; dat̄ vtilis respū directæ ꝯpetētis ad idē voluntate eius, cui ꝯpetit directa vera vel ꝑsumpta: vt q̄n dn̄s q h; directā rei ven. mihi cedit illā, vel vēdit, vel recepit estimōem rei: tūc eñ ꝯpetit vtilis in rem, q̄ est datiua, ñ natiua, nō. n. hēo dn̄iū, qa ñ fuit mihi res tradita, nec directa, nec vtilis fm̄ Dy. in c. ꝓ possessore. d re. iur. in 6. gl. in l. si culpa. de rei ven. l; Pe. dicat ꝙ tūc ꝯpetat vtilis, qd̄ est falsum, vt l. hoc si res. ff. de rei ven. & hæc sunt multū

21 necessaria ꝑp formōem libelli, vt dixi in d. l. si culpa. † Quærit Gl. vtrū in vtili possum dr̄e debitorē mihi obligatū. Gl. pe. d̄t ꝙ non. Tu dic, vt p; ex his q̄ iam dixi. nā in casib. i q̄b: ꝑsonalis vtilis ē natiua, tūc possum dr̄e debitorē mihi obligatū, l; ꝯ̄ctus sit celebrat⁹ cū altero, vt s. d proc. l. q stipēdia. S; q̄n actio sit datiua, tūc idē, qa possum dr̄e debitorē mihi obligatū, vt dcm̄ est, nō tñ possum dr̄e vel ꝯcludere, vt virtute illius oblōnis ꝯdemnet̄. qa illa oblīo ñ p̄t

a actionē ꝓducere, vt s. latè dcm̄ est & hoc voluit dr̄e gl. q̄ro, q̄ est [a]

22 dr̄ia inter cedere, & mādare. Gl. 2. recitat opi. Nā q̄dā dn̄t, † ꝙ q̄n actio cedit̄, nil remanet penes cedentē, q̄n mandat, tunc remanet penes eū directa. Ista est falsa, qa ꝑ cessionē q̄s nō amitrit directā, qa ab ossib. separari ñ p̄t, vt l. q d ḡ. ff. d pec. & ꝓ soc. l. 3. Vñ alij, vt Io. dn̄t ꝙ q cedit, retinet directā, l; vtilē trāsfert. s; q mādat, tm̄ cōmittit exercitium, & nō trāsfert nisi in casib. vt in gl. Illud qd̄ d̄t ꝙ q cedit, retinet directā, est verum, s; qd̄ postea dicit, vtilem trāsferri, ñ est verū rectè loquēdo qa vtilem ñ h;, s; à lege ꝯcedit̄ ꝑp illā cessionem: s; impropria locutio est. s; qd̄ postea subdit, q mandat solum cōmittit exercitiū, istud est verū, vt hic. & d. l. planè. qd̄ postea subdit, nisi in casib. hic no. est falsum. nunq̄. n. ꝑ mādatum trāsit vtilis actio, vt l. fi. j. q̄n fis. vel pri. & hac l. q̄ loq̄tur in ꝓcuratore in rē suam, vt videris: qa vtilis ꝯpetit in subsidium ex illa æq̄tate, qa nō est q cedat, nō ꝑp mādatum, vt hic in tex. item competit vtilis sine cessione in casib. ꝑdictis, ꝑp ipsum ꝯ̄ctum, nō ꝑp mandatum exercēdarum actionum. Vñ Azo & Hug. dn̄t, si tu loqueris respū cedētis, & dic qd̄ inter cedere & mandare, nulla est dr̄ia, qa sp̄ apud cedentem vel mandantem remanet directa, sed respū eius, cui ceditur, bn̄ est dr̄ia, nam ꝑ mādatum non trāseunt vtiles, sed ꝑ cessionem sic. & hoc est satis verum. Sed dubito, an ꝑ cessionem actionis finiri videatur mandatum. vr̄ ꝙ nō, vt l. fi. j. q̄n fis. vł pri. Sed certè ibi nō fuit facta cessio, l; vtilis cōpeteret sine cessione. In ꝯ̄rium vr̄ l. 1. in fi. ff. de ope. no. nunc. vbi eo ipso ꝙ te facio fructuarium, videor te facere ꝓcuratorem in rē tuam, vt sic in illam rem ꝓcuratorio noīe possis experiri. Ad idem vsufr. queād. ca. l. 3. in fi. cum l. seq. & hoc puto verum. Gl. in prox. l. tenet ꝙ vi-

23 deatur mandatū directarum, & ita facta cessione actionum. † Vidimus dr̄iam inter cedere, & mādare. sed q̄ro, q̄ est dr̄ia inter cedere & ꝯcedere. Gl. in l. pe. in pr. ff. de do. dicit ꝙ q ꝯcedit, nō cedit. & sic ꝑ ꝯcessionem nō transeunt vtiles, qd̄ est verum vt ibi p;. sed ibi hoc vidēdum. Resp. verbū, ꝯcedo, est significatiuū actus ꝯ̄hendi, sed ꝑ ꝯ̄ctum nō transfertur vtilis, nisi in casib. vt dictum est. ḡ cum dico, ꝯcedo, non transfero vtilem, nisi ꝯcederē ex aliqua cā, q̄ caderet in aliquem ꝯ̄ctum, ex q̄ transferret̄ vtilis sine cessione. sed verbum, cedo, nō est significatiuum actus ꝯ̄hendi, sed executionis ꝯ̄ctus, vel oblōnis ꝑcedentis, vñ cedere est idem qd̄ abdicare à se, vt l. i. ti. de ces. bo. ff. & j. e. ti. vñ postq̄ ꝑcessit ꝯ̄ct⁹, vł oblīo istud cedere tibi actionem, est abdicare à me inq̄tum possum, & h; vim cuiusdam tradōis, & transfert̄ vtilis, sed à l. ꝯceditur. & iō lex, q̄ dicit ꝙ cessio non v;, nisi appareat titulus ꝯ̄ctus in cessione, vt l. ꝑ diuersas. & l. ab Anastasio. j. man. & l. j. in fi ma. gl. s. ne li. po. fm̄ pūctū rōis ꝓcedit. nā sicut i reb. corpo. nuda traditio nūq̄ trāsfert dn̄ium, vt l. nunq̄ nuda. ff. de acq. re. do. Ita nūquā nuda cessio

24 trāsfert vtilē in cessionariū. d. l. ꝑ diuersas. † Et aduertendū est, ad id, quod dicit, ꝙ titulus cōtractus d; inseri, verū est q̄n cā cessionis cadit in aliquem cōtractum. tunc. n. p̄t exprimi titulus. qa q̄n non est nominatus, tūc sufficit dicere titulum ex cā infrascripta, vt hic est casus. non. n. hic expressit vtrum ex causa emptionis vel alia, s;

b dixit in vicem debiti, & tñ sufficit. quod est not. Et ideo [b] propter

25 tollendas istas † dubitationes notarij apponunt in instr̄o omnia ista verba, dedit, cessit, concessit, transtulit, atque mandauit. sed de significatione verbi, transtulit, quid importet, dubitatur an sit idē

26 quod cessit, vel cōcessit. tex. in l. 2. j. de don. dicit † ꝙ importet idē quod mādauit. non. n. p̄t importare idem ꝙ cedit, nam ꝑ cessionē ñ trāsfertur ꝓpriè vtilis, s; post cessionem à lege ꝯceditur. Sumus expediti de gl. omnib. quædam alia dicam in materia. in l. prox.

a ADD. ¶ Adde ad istam differentiam gl. & ibi bar. & Ale. in apost. l. fi. in prin. ff. de don. & eundem bar. in l. per diuersas. j. man. & in d. l. fi. de sequenti differentia.

b Adde bar. inter. in l. fi. ff. de do. in prin. vide s.

LEX II.

Nominibus. Ex contractu dotis & emptionis transeunt vtiles sine cessione. H. d. & c.

¶ Alia lect.

1 *Actio vtilis & directa, an sint eadem in substantia.*

2 *Actio directa & vtilis, an possint competere eidem ad idem.* 4.

3 *Habens vtilem ex instrumento habente executionem paratam, ex forma statutorum, an poterit petere executionem talis instrumenti.*

5 *Agens directa, & probans in vtili, an debeat obtinere.*

Nominib. Ex ꝯ̄ctu dotis & emptionis transeunt vtiles sine cessione. hic vr̄ casus ꝯtra opi. Per. qui dicit quod

φ nunq̃ trãſit vtilis ſine ceſſione. Sed ipſe reſp. intelligo hoc fcã ceſſione. & ita l. voluit ɔcludere φ delegõ fcã p̃ ſtip̃lonem, vel li. cont. ñ eſt neceſſaria. voluit tñ ɔcludere p̃ ceſſionem. S; nři doct. cõiter intelligũt ſine ceſſione. & vř de mente h⁹ l. in eo qđ dicit, ad ſimilitudinem eius q nomẽ emerit. Si. n. id eſſet in oĩ ɔ̃tu, iſta exceptio in emp. & do. fuiſſet ſuperflua, fruſtra. n. à principe impe-
a tratur, qđ de iure cõi cõceditur. l. j. ad mun. Quæro, vtrum [a] actio vtilis, & directa ſint eædem ſubſtãtia. Io. An. dicit φ ſic. Gl. ſignat
1 †arg. ɔ̃ & ſic dimittit. & qđ ſint eędẽ, ſic ꝓbať. ɔ̃ gerentẽ ex neceſſitate dať vtilis, ɔ̃ gerẽtem ex volũtate dať directa, vt l. curatoris. š. đ ne. geſt. ſ; iſtæ duæ dñr eædẽ, qa đt l. hæc actio, &c. vt l. 3. §. hac act. ff. đ ne. ge. Vř caſus in l. act. ff. e. ti. ſm vnã lec. Præterea tutor te neť directa tute. magiſtratus vtili, vt l. j. ĵ. đ mã. con. ſ; iſtæ duæ dñr eædem, vt l. fi. ff. de ma. conu. ğ, &c. In ɔ̃rium qđ ſint duæ ꝓbať. In actione directa qs fundat intẽtionem ſuam ex pſona ſua, in actio ne vtili ex pſona alterius, vt l. q ſtipẽdia. š. de ꝓc. qđ intellige, q̃tũ ad facti narrõem, ğ ſunt diuerſa. Præterea, videmus qđ qñq; directa eſt ciuilis, vtilis eſt prætoria, vt ff. đ bo. poſ. hæ. pe. l. j. ſ; ꝓtoriæ, & ciuiles ſunt differentes ſpẽ, ğ nõ ſunt eædẽ. Bř Pe. dicit, φ q̃tum ad effectum, vtilis & directa eſt eadem, qa h; eundem effectum, vt d. l. act. Itẽ eſt eadem in gñe, qa ſicut vna eſt actio, ita alia eſt actio. Item ſunt eædem ſpẽ, qa de qual; ſpẽ actionis poſſumus dře, alia directa, alia vtilis. Sed ſi q̃ris, an ſint eędem nu. tũc dđm eſt φ non ſm eum, qđ apparet, qa multæ ſunt dřiæ, finguntř tñ eædem qñq; vt puta qñ vna loco alterius reſtituiť, vt š. ſi aduerſ. tranſ. l. 1. & 2. Et iſta ſunt verba ſua, q̃ exaĩemus. Dicit ipſe, φ q̃tum ad effectum, vtilis & directa ſunt eædẽ, qa hñt eũdem effectũ, hoc nõ eſt verũ ſimpľr, nã vtilis petitio hřditatis q̃ ɔpetit fideicommiſſario, ñ eſt effectus eiuſdẽ cum directa, p no. in l. qa perinde. ff. ad Treb. Itẽ in iudiciis particularib. p̃t eſſe qđ ɔ̃ vtilẽ ɔpetit exceptio, q̃ ñ ɔpetit ɔ̃ directam, vt l. quoties. in pr. ff. de adm. tu. Dy. in c. ꝓ poſſeſſore. đ re. iur. in 6. Item directa infamat, qđ ñ reperiť in vtili. vt ff. de his q no. inf. l. j. Expedit. n. magis hře directã, q̃ vtilẽ, pp ꝓbões. Nam in vtili qñq; dẽo plus probare, ſ. ɔ̃tum & ceſſionem, ſ; in directa, q̃ hřem ex ɔ̃tu meo, ſolũ ɔ̃tum. Hoc vltimum Pet. fateť, đ aliis nõ facit mentionẽ. Ad ſm đt ipſe qđ actio vtilis, & directa ſunt eædẽ gñe, qđ eſt verum ſm cõem opi. q̃ eſt vt ſit actio in gñe, vt š. đ ne. geſt. l. 3. & ibi dixi. l. 3. §. gña. ff. de ac. poſ. l. ſi ſeruus cõis Meuij. ff. đ ſtip. ſer. §. fi. ſed ipſe Pe. dicit φ nõ reperiť actio in gñe, vt referunt doc. in d. l. 3. š. de ne. geſt. ğ nõ p̃t dici φ ſit actio in gñe, cum nõ reperiať iſtud genus. Tertiò, dicit ipſe, φ iſtæ actiones ſunt eædẽ in ſpẽ. Circa qđ eſt ſciendũ qđ dřiæ q̃ ſumunť ex aliquib. qualitatib. nõ faciunt dřiam ſpecificã, ſed dřiæ ſubſtantiales faciunt aliquos differre ſpẽ. vñ ſi diceremus, hoĩm, quidã magni, qdam parui. iſta dřia eſt ſm qualitates, & ſic nõ differunt ſpẽ, vt l. fi. de fun. inſtr. S; dřiæ ſm ſubſtantiam, vt hõ & aſinus, faciunt dřiam ſpecificam. Facit qđ no. in l. 2. in pr. ff. ſi cer. pe. Mõ ad propoſitum, vtilis & directa ſunt q̃dam qualitates, ğ nõ faciunt dřiam ſpecificam. Iſtud cõcedo, ſed p̃t eſſe φ ex aliis dřiis differunt ſpecie, vt puta ſi vna eſt ciuilis, alia prætoria. quia ciuiles & prætoriæ differunt ſpẽ, vt p; ex diuiſione, q̃ facit Imper. Iuſtinianus. Inſt. de act. §. ſed iſtæ, & Io. in arbore. Quartò dicit ipſe qđ vtilis, & directa nõ ſunt eædẽ nu. Iſtud eſt verum. probo. Idem numero, nõ p̃t differre à ſeipſo. vt l. proponebať. ff. de iud. & ĵ. de cod. l. ſi idem. ſed inter vtilẽ & directam ſunt multæ dřiæ, vt š. ꝓbaui. ğ, &c. & probant ll. hic all. p gl. ɔ̃ Pe. q̃ vñr ſibi inuicem ɔ̃dře, & tñ ſoluit, qđ vna loqťr de vtili, alia de directa, & ſic cum hẽant ſe vt alia & alia, ñ ſunt eædem nu. Item dicit Pe. quod l; nõ ſint eædem, tñ finguntur eædem qñq;, vt qñ reſtituitur vtilis loco directæ. vt l. 1. & 2. š. ſi aduerſ. tranſa. iſtud qđ fingantur eædem nõ reperio. nam vtilis reſtituta eſt annalis, cum alš eſſet perpetua, vt l. in honorariis. ver. ſed cum reſciſſa. ff. e. & oẽs ll. q dñt eandem eſſe actionem, intelligas eandem eſſe, vel gñe, vel ſpẽ, vt š. dixi. nõ aũt eadem eſt ſubia. facit ad hoc qđ dixi in l. Mæuius. ff. đ le. 2. §. duob. vbi actio ſemel extincta reuiuiſcit, vtrum reuiuiſcat eadem, vel alia, ibi traditur. Quærit Gl. vtrum qñ ceduntur actiones, videatur mandari exercitium di-
2 rectarum. Et t; φ ſic. Dixi š. l. prox. Quæro † vtrum directa & vtilis, poſſint competere eidem ad idem. Reſp. non. Cum. n. vtilis inducatur à l. ex æq̃tate, vt dixi š. l. proxi. qñ aliqs h; directam, ceſſat equitas, quare vtilis induci dẽat. hoc probatur ff. ad Treb. l. ſi hřs. in pr. & iõ ſi ceſſionarius, q h; vtilem, illam iterũ cederet ei, q ſibi ceſſerat, non transfertur in eum vtilis, vt illam poſſit ſuo nomine
b intentare, vt d. l. ſi hřs. Quæro, ex forma ſtatřorum [b] inſtra guaren-
3 tigionata, ſeu confeſſionata hñt executionem paratam, † vtrum hoc erit verum in eo cui ɔpetit vtilis vigore illius inſtři? Reſp. ſic, qđ apparet: nam dño lata ſñia pro ꝓcuratore ſuo, vel ꝓcuratore iurante competit vtilis, & tñ dñs p̃t petere executionem, ſicut ſi hřet directã, vt l. ſi procur. ff. de proc. de re iu. l. 4. §. 1. & 2. de iurei.
4 l. nam & poſtea. § iuſiurandum. † Quæro aliqs propoſuit directã, & probauit in vtili, vtrum debeat obtinere. iſtam q. format Pe. š. l. prox. Veritas eſt φ aut pendente iudicio, ei, cui competebat directa, cępit competere vtilis, facto rei, & tunc ex eadem inſtantia p̃t actor obtinere. l. q̃q̃. §. Iulianus, de aqu. plu. arc. ff. de rei ven. l. poſt acceptam. ſed ſi ab initio cõpetebat directa tñ, & propoſuit vtilem, vel cõpetebat vtilis tñ, & propoſuit directam, tũc nullo mõ p̃t obtinere, quia actionem ineptam propoſuit, vt in l. j. in pr. ff. ſi men. fal. mo. di. Bene tñ poſſet eſſe qñq;, φ verba libelli eſſent ita gñalia, φ poſſent referri ad directam, & vtilem, maxime in actionib. reaľib. vbi quis non cogitur exprimere in libello cãm remotam, nam ſi dicit ad ſe pertinere iure dñij, p̃t intelľi de directo, & vtili: tunc ſi ꝓbaret in vtili, obtineret, vt l. ſed & ſi. §. item ſi iuraue ro. ff. de iureiu. l; gl. videatur alř dře in l. minor. §. j. ff. de euic. & l. ſi mř. §. eandem. in fi. ff. de exc. rei iu. ſed id qđ ibi dicit nõ videri proponi, de vtili dñio eſt exponendum, i. de quaſi dñio, pro quo competeret Publiciana, vt ex ipſis gl. apparet. & in qualibet earũ dixi.

a ADD. ¶Adde eundem Bar. in l. j. ff. eo. tit.
b De hac q. & ſeq. vide per eundem Bar. in l. j. ver. quæro ergo, ff. eo. & ibi late per d. Alex. in opp. Adde tamen φ in j. q. contra Bart. tenet Bald. in l. per diuerſas, ĵ. man. & ibi Sal. & tenet etiam Pau. de caſt. in l. poſtulante, ad Treb. & clare ponit Alex. de Im. in conſ. 95. ver. vnum eſt quod debitor vbi φ non potuit capi ad inſtantiam ceſſionarij, niſi prius citato ipſo debitore, & diſcuſſo de citatione, de quo vide etiam per eundem Alex. in l. ſic, in fi. ff. de leg. j. & in d. l. poſtulante, & ibi concordantes allegat, & ponit magis communem opin.

LEX III.

Ob cauſam. Coloni non poſſunt conueniri pro dominis. h. d.

¶Antiqua lect.

Ob cauſam. Coloni, qui ſoluerunt penſionem non pñt pro dominis conueniri. Quærit Gl. quid ſi non ſatisfecerunt? Certè tunc facta condemnatione de domino poterit fieri executio in colonos, ſicut in alios debitores, vt ĵ. qñ fiſ. vel pri. l. 1. & 2. Quæro vtrum locator poſſit conueniri pro debito coloni. Reſp. vt dicam ĵ. l. nimia.

LEX IIII.

1 *Iſta lex habet locum in omnibus contractibus.*
2 *Item habet locum in contractibus liberationis.*

1 Bonam fidem. † Quæro, vtrum hæc l. debeat intelľi in ɔ̃tib. bonæ fidei tñ, vel de oĩbus. Reſp. de omnibus. In omnibus enim bona fides conſideratur. tñ diuerſimodè. ſciendum eſt. n. φ ſi dolus dat cauſam ɔ̃tui bonæ fidei reddit ɔ̃tum nullum ipſo iure, in ɔ̃tu ſtricti iuris, ope excep. vt ff. de dol. l. & eleganter. in prin. Et quantum ad officium iudicis actioni deſeruiens. nam in ɔ̃tibus bonęfidei veniunt ea de quib. non eſt actum, nec cogitatum, ſi bona fides exiſtat, ſecus in ſtricti
2 iuris, vt inſt. de act. §. in bonæfidei. † Sed quæro, quid in liberõnib. vtrum conſideretur bonafides eodem modo, vt in ɔ̃tibus. Reſp. φ ſic per omnia. Sicut enim dolus dans cauſam ɔ̃tui bonæfidei reddit contractum ipſo iure nullum: ita dans cauſam liberationi à ɔ̃tu bonæfidei, reddit liberationem ipſo iure nullam, vt no. š. de in int. reſt. l. de tutela. & d. l. & eleganter. §. non ſolum. item ſicut in cõtractibus bonæfidei officium iudicis multum poteſt in conſiderando ea, quę ex bonafide ſunt, ita in pactis liberatoriis ſuper cõtractu bonæ fidei. & hoc eſt quod no. ff. de pac. l. ab emptione.

LEX V.

a Sicut. [a] Boues ligantur per cornua, & homines per verba. H. d. Opp. de l. ſi pecunia. ff. de cond. ob cau. Sol. ibi loquitur in ɔ̃tibus innominatis. hic loquitur in ɔtractibus nominatis: ideo in ɔ̃tibus innominatis cum non oritur oblĩo, niſi completo ɔ̃tu rei interuentu. ideo locus eſt pœnitentiæ. quia adhuc nõ ſum ligatus: ſed in ɔ̃tibus nominatis eſt quis ligatus incontinenti, ideo non licet diſcedere. Opp. de ɔ̃tu mandati, qui reſoluitur volente mandãte, & de ɔ̃tu depoſiti: nam depoſitum reſoluitur cum vult deponens. idem de ɔ̃tu precarij, & ſimilibus. fallit, dicit Gl. ſed non eſt verum: imo regula ſuperior remanet firma. Nam in omnibus iſtis ɔ̃tibus, in eo in quo ɔ̃cta eſt obligatio, nũquam licet reſilire altera parte inuita. ſed quando apud te depoſui, non fuit contracta obligatio, vt permitterem apud te rem eſſe ſemper, ſed ad mei beneplacitum. Idem in contractib. mandati, precarij, & ſimilib. & ſic regula remanet firma & viua. Et iſta eſt vera
b ratio, [b] licèt gl. aſſignet quaſdam rationes deluſorias, &c.

a ADD. ¶Ale. Iſtam allegat Bal. in arg. in l. Gallus, §. eius, de lib. & poſth. quod l; alš confeſſio facta per partem poſſit reuocari, vt no. p Bar. in l. quicq̃d adſtringendæ, in fi. de ver. ob. iſtud eſt verum, niſi per partem fuerit acceptata, qm̃ illa amplius reuocari non poteſt ſine probatione erroris, & iuxta hanc l. adde gl. magiſtram in c. diuerſis fallatiis, de cle. coniu. vñ q. s poſſit venire ɔ̃ factũ ſuum.
b Et de ratione huius, vide quod no. Bar. in l. ſi pecunia, de condi. ob cauſ.

¶Antiqua lect.

a Sicut ab initio. [a] Ab initio contrahere, eſt voluntatis: poſt contractum ei ſtare, eſt neceſſitatis

a ADD. ¶Adde & intellige hanc l. non habere locum in feudis, ita Io. Fab. hic all. tex. in c. j. de feu. guar.

tis.No. 1.quod à principio cōtrahere, est voluntatis. Hoc examinat gl.nec emere.j̄.de iur.deli.No.2.φpost contractum celebratū ei stare est necessitatis.hoc examinatur hic.Ad hoc op.ff.de cōdi. ob cau.l. dedi.§.j.gl.ī pr.soluit secūdum quosdam, φ ibi loquitur in ꝯtib.innominatis,celebratis gratia petētis tm̄:secus si alterius vel vtriusq;. Istam opi.reprehēdit Azo.in l.si pecuniam. in gl.ma. in pr.ff.de cōd.ob cau.& veram so.ponit gl.hic in fi.Nam post cōtractum nō l; venire ꝯ id,ad quod qs est obligatus.ita loqtur hic. Sed in contractib.innominatis.nō est quis perfectè obligatus,antequam aduersarius impleat cōtractum ex parte sua : ergo potest pœnitere.Op.2.ff.man.l.si mādauero.§.fi.& l.inter causas §.mandatum.so.quidam dicūt φ ibi fallit.nō est verum, ista regula nunquam fallit.In mādato nō obligatur mādans ad nō reuocandum mādatum,cum mādatum sit gratuitum.Dicunt doc.φ ille qui suscepit mādatum,p̄t pœnitere, sicut ille,qui suscepit precarium:s3 si pœnitētia afferr dn̄o damnum, vel malè exercuisset mādatum, & sic iā esset dn̄o obligatus ad interesse, tūc ab ista oblōe nō posset discedere.Op.de l.verum.§.fi.ff.pro soc.dicūt quidam,fallit.& hoc vr̄ dicere Dy.in c.qđ semel.extra,de re.iur.in 6. s; nō est verū. nam ꝯhēs societatem , nō obligatur ad persistēdum in illa oblōe societatis,& iō p̄t illi renūciare.nō.n.ꝯ oblōem venit,φ si esset obligatus ad aliqd communicādum,tūc illi oblōi nō posset renunciare per regulam hic positam.Op.ff.dep.l.j.§.pe. Dn̄t qdā,ibi fallit.Nihil est dicere,iō eodem mō solue.Deponēs nō est obligatus vt nō petat depositum.ideo p̄t repetere qn̄ vult:s; si esset obligat⁹ actione depositi,nō posset pœnitere,per regulam hic positam,vt ff.com.l.in commodato.§.sicut.Op.ff.de prec.l.cum precario.So. eo modo.quidam tamen soluunt dictas leges,quia non nata erat actio, vnde ante natiuitatem actionis locus est pœnitentiæ. quorum opinionem reprobat hic gl.& bene.

LEX VI.

Si in solutum. Cui cedūtur actiones personales, vr̄ cedi hypothecaria ꝓ illo debito cū sua cā , vt ei creditor potior p̄feratur. H.d.cū l.seq. Facit l.emptori. & quod ibi no.de hæ.ven.in fi.& quod no.per Azo.in summa de hæ. ven. in fi.In cōtrarium videtur casus, in l.si hæres pecuniam.ff.ad Tre. & l.hæres à debitore.in pr.ff.de fideiuſ.& dic vt ibi dixi.&c.

¶Antiqua lect.

Si in solutum. Cui ceditur actio ꝑsonalis, in ꝯn̄tiam ei ꝯpetit hypothecaria,cū sua cā.& ei prior creditor præfertur.H.d.cum l.seq.No.qđ dixi in summario. Item no.φ cessa ꝑsonali,transit ꝑtās vēdicādi pignora.q̄ro,qđ differt.l. 1.& 2.Gl.resp.hæc loqtur de datione in solutum.seqūēs loquitur de vēditiōe.Item huic fuit sp̄alr̄ cessa hypothecaria.Certè hoc nō dicit tex.Item in l.2.additur plus,quia additur de vēditiōe pignorum,qđ hic nō dr̄.Quæro,q̄ sit forma vēdendi pignora? Dic vt in gl. Quæro,quāto tempore præscribaẗ hypothecaria? Dic vt in gl. Extra gl.op.đ l.si hæres pecuniam.ff.ad Tre.& l.hæres à debitore. in pr.ff.de fideiuſ.so.ibi nō trāsit hypothecaria, vel oblō ꝯ fideiussorem per Trebellianum, quia nō fuerant istæ oblōes per testatorem contractæ,sed per hæredem,& Trebellianum disposuit de actionib.hæreditariis,quæ defuncto competebāt.sed hic loquitur de cessione, quam quis facit sponte, quo casu,cessante personali seu principali,cessant accessoria, vt hic. Op.de l.hæredem.in pr.ff. man. so.quæ competierunt trāseunt sine noua cessione, vt ibi in gl.no. Op.de l.si pignori.ver.contra.ff.fam.erc.so.hic loquitur qn̄ cessa est principalis.ibi cōtra qn̄ cessa est hypothecaria. Aut enim ceditur ex necessitate,& tunc videtur cedi personalis.Aut ex voluntate,& tūc videtur secus.Quomodo autem sit possibile,φ hypothecaria cedatur sine principali, dicam in l.vlt. j̄.de hær.vel ac. ven.vel in l.vsucapio.j̄.de pig.

LEX VII.

Si quidem donatio. Donatio perfecta nō reuocaẗ: mādatum verò mādātis morte finiẗ.H.d. Op.qđ mādatum hic nō finiaẗ morte,qa est mādatū in rem suam:ḡ,&c.vt l.illam.j̄.de do.Br̄ post multas sol.dic,φ hic nō fuit procurator in rem suam:nō enim ei fuit mādatum,vt exigeret à procuratore:sed fuit mādatum procuratori φei daret,&c.

¶Antiqua lect.

Si quidem. Mādatum morte mādātis finiẗ:s; perfecta donatio morte nō infirmaẗ. Op.qn̄ mandatū fit in rem suam, morte nō extinguiẗ, vt l.illā.j̄.de do.hic dr̄ ꝯtrium,ḡ malè.Gl.ponit duas sol.quas reprobat,& bene. Tertia sol.est qđ hic nō mādauit,nec aliquid mihi volebat donare, s; mādauit procuratori suo vt daret. Ad idem retulit.4.sol.& hanc tenet gl.& est vera in se.Casus est in l.2.§.sed si quis donaturus.ff.de don.& pro hoc facit tex. hic dum dicit,nec qđ tibi dari mādauerat. Et sic innuit φ nō mādauerat tibi vt accipias.s; procuratori vt daret. S; in ꝯtrium facit tex.in pr.ibi,te à procuratore suo aliam pecuniam sumere præceperat : & sic mādatum vr̄ directum ad eum cui donare volebat.Volēdo sustinere gl.op; dicere φ præcepit per quandā consequentiam. Nam ex eo φ præcepit procuratori,vt soluat,vr̄ præcipere φ ego recipiam. S; si volumus tenere φ hic mādatum fuerit directum ad eum cui donabatur , tūc habemus tenere vltimam solōem gl. quod de iure antiquo donatio nō perficiebatur pacto nudo, sed requirebatur traditio vel stipulatio:sed hic interuenit cessio,quæ habet vim traditionis, nec interuenit stipulatio: & sic nō possunt conueniri hæredes.Prior tamen lectura plus pl;.

LEX VIII.

Negantes. Qui negat,debet de re iure conueniri,non per vim exigi.H.d.

LEX X.

Aduersus. Per electionem hypothecariæ , non perditur personalis.H.d.

LEX XI.

Nimia. Dominus nō potest ꝯueniri pro debito coloni.H.d.

¶Alia lect.

Nimia. Locator nō p̄t ꝯueniri ꝓ debito ꝯductoris. Vel sic, dn̄s nō potest ꝯueniri ꝓ debitore coloni.Quærit gl. hic dr̄,qđ colonus accipiebat mutuo ī rem suam. qđ si acciperet, qđ ꝯuerteret ī rem dn̄i? Dicit gl.tūc teneẗ dn̄s,vt j̄.qđ cum eo.l.ei qui.Aduerte,si colonus esset in potestate locatoris,quia filius,vel seruus,tūc pater, vel dn̄s tenerētur de in rem verso. Et nō est dubium φ si est liber homo,tunc si aliquis mutuat contemplatione domini,& vertatur in rem domini,potest habere dominum obligatum,vt d.l.ei qui.j̄.quod cum eo.Sed si mutuat simpliciter,vel contemplatione coloni , tunc licèt vertat colonus in rem domini,non tenetur dominus, vt s̄.si cer.pe.l.eum qui.

LEX XII.

Ob æs alienum. Ob æs alienum nō p̄t quis effici seru⁹ alterius.H.d. Intelligatis seruire,hoc est φ sit seruus.Item φnec faciat aliqua seruitia,quia p̄t liberari p̄stando interesse, cum in oblōnib. facti succedat oblatio ad interesse.Habuistis no.in l.antiquitas.s̄.de vsuf.&dixi in l.stip.ff.de ver. obl. Quæro vtrum valeat pactum φ debitor possit capi pro debito.Dy.tangit istam q.in l.alia.§.eleganter.ff.so.ma.& ibi dixi.a tan
a gitur etiam in l.Titio.§. 2.de cond.& dem.&c.

a ADD.¶Ale.Per Ang.in rep.l.nemo carcerem,C.de exa.tri.li.x.& bal.& Im.in d. §.eleganter.

¶Alia lect.

Ob æs. Duob.mo.principaliter legitur hec l. Primò,vt exponatur liberos,s.homines. Secundò, vt exponatur,i.filios. Item s̄m primam subdiuidiẗ in tres. Prima h.d.φ pro debito homines liberi nō possunt serui ꝯstitui.Secunda lec.H.d. Seruus, qui ad libertatem debet peruenire,propter debitum nō potest in seruitutem retineri.Secūdum hoc exponitur, seruire.i.in seruitute durare, & quod dicit,liberos,s.futuros,hoc tamen fallit casu j̄. de ca.l.fi. Tertio h.d.propter debitum quis nō cogiẗ ad seruiendū præcisè.Et s̄m hoc,si ego promitto tibi seruiř ad certum tempus, vel al's promitto operas meas,nō cogor præcisè, sed liberor præstādo interesse,vt no.in l.3.de vsufr.lega.& s̄.de vsuf.l.antiquitas. Istæ tres lec.tanguntur in gl.vide eam. Secundum secundam lec. principalem.H.d.Filij non possunt obligari, vel in seruitutem redigi pro debito patris. Et secūdum hoc expone liberos,id est filios, hoc tamen fallit in casu l.2.j̄.de pa.qui filios distr.

AVTHEN.

a Imò. An autem possint dari obsides, tangit gl.in l.fi.j̄.de pat. qui fil.distr.& extra de iure i.c.debitores.a

a ADD.¶Ale.Et c.ex rescripto,j̄.e.tit.& no.Bal.in l.ob æs,s̄.e.vbi dicit quod pro publica dari potest,nō pro priuata.Et de istis obsidibus,vide in l.diuus, de iur. fis.late,& Bal.in d.l.fi.de pat.qui fil.distr.& in l.obsides,de testa.

¶Antiqua lect.

1 *Dispositioni huius auth non renunciatur.*

2 *Pactum quòd quis pro debito carcerari possit,quòd non valeat.4.*

3 *Beneficio cessionis bonorum,an quis possit renunciare.*

Imo. Hæc aut.addit ad l.Cod. & punit eum qui liberū hoīem pro debito retinuerit,s; nō dicit qua pœna. Posset forte dici,s.relegat.argumento,imò casus.j̄.quæ res pi.obli.possunt.l.q filios. Gl.quærit de trib.qq.primò quo iure debetur parēti.dic vt
1 ī gl.†Secūdò quærit vtrum isti legi possit renūciari.& dicit φnō, vt in Aut.vt sine proh.ma.§.1.vide gl.& signa.Ratio est,qa hō nō est dn̄s membrorum suorum, vt l.liber hō. ff.ad l.Aqui. Est.n.hō imperij vel ciuitatis,nō sui ipsius.ff.de iust.& iur.l.veluti.& l.postliminium.§.j.ff.de ca.Item nō p̄t facere pacto, φ efficiatur seruus, nec potest renūciare istis legi. quia nō pertinet ad vtilitatem eo-
2 rum,vt j̄.de ap.l.addictos.ff.đ lib.cau.l.j.Et sic hēs hic casum†qđ
a pactum factum φqs ꝓ debito possit capi & incarcerari,nō valet,a quia

a ADD.¶Adde,& intellige hoc verum ī carcere priuato per debitorem, secus āt in carcere pub'ico, quia tale pactū tenet. Ita Ang.l.nemo carcerem, j̄.de exac. trib.ver.& ex p̄dictis,vide Ale.in d.l.alia,§.eleganter, & in d.l.Titio centum,§. Titio centum,el 2.ff.de cond.& dem.vide do.Maria.in rub.de dil.arg.4.q.2.

quia quem ĩ carcerib. detineri, est species seruitutis, vt ff. de li. ho.
3 exhib. l. 1. & 2. † Et istam gl. inducũt quidam ad q. illam, an possit
a renũciari beneficio cessiõis a bonorum, de quo per doc. ĵ. qui bo.
b ced. poss. l. 1. & per gl. & Dy. b in l. alia. §. eleganter. ff. sol. ma. † Sed
4 quæro nunquid valeat statutum ꝙ quis pro debito possit incarcerari? Resp. non, vt ff. de cond. & dem. l. Titio. §. 2. & reperiuntur aliquæ allegationes Dy. quæ videntur inclinare, ꝙ non valeat: tamen ego ibi reprobaui in d. §. 2. vbi videtur casus, ꝙ patronus facere potest ꝙ libertus nõ recedat de certo loco. sic & ciuitas potest legem condere, quæ faciat aliquem incarcerari. Possunt. n. ista fieri per legem publicam, licèt nõ per pactum priuatorum, vt l. nec ex prætorio. & l. neque pignus. de re. iu. An autem possint dari ob fides, tangit gl. 1. de pat. po. l. 2. extra, de iureiu. c. debitores.

a ADD. ¶ Et quod non possit renunciari, adde Can. in c. 2. de pig. & in c. Odoard°, de so. Im. in c. cum contingat, de iurei. Fed. in cons. 62. & de Ro. concl. 151. & cõs. 250. adde tñ qđ confirmatur iuramento. Ita Abb. cons. 42. vo. 2. de quo per doct. in §. fi. Inst. de act. & D. Mari. Soc. in c. si diligenti, de for. comp.

b Adde Ang. in d. l. nemo carcerem, doc. in l. j. ĵ. qui bon. ced. pos. & in d. §. eleganter, & in d. §. titio centum, & Ale. de Im. in cons. 145. vo. 5.

LEX VIII.

Eum cui. Debitor est conueniendus, non ille qui à debitore pretium rerum quas sibi vẽdidit, recepit, &c.

LEX XIIII.

Est in arbitrio. Creditor potest agere personali, vel hypothecaria. H. d. Hoc est hodie correctum, quia prius debet fieri excussio bonorum: ideo vide aut. a &
a habuistis ĵ. de pi. aut. ita. & in aut. hoc si debitor, &c.

a ADD. ¶ Ale. Hanc aut. vna cũ auth. hoc si debitor, hic all. Pau. de Ca. in cons. 173. quod inc. in Christi nomine amen. ad primum quæsitum clare est responsum. Paris. Vide duos casus in quib. nõ est necessaria ista excussio bonorum, p d. Frã. ꝯs. 32. ad fi. Vide bar. & ibi scripsi in prosecutione ad aut. hoc si debitor, ĵ. de pi.

¶ Alia lect.

Est in arbitrio. Potest qs eligere, an agat personali vel hypothecaria contra possessores. H. d. No. hic, ꝙ dicit vtrosq;. & sic possum agere personali, & hypothecaria. Secũdum ista tempora clarius est expeditũ in Aut. de fideic. §. s; neq; hodie. Hæc l. corrigitur, & iõ vide aut. s; hodie. Mã huius aut. declarabitur plenius ĵ. de pi. aut. hoc ita. & aut. hoc si debitor.

¶ Vt actiones ab hæredibus, & contra hæredes. Rub.

LEX VNICA.

1 *Actio an sit nata ante diem in obligationibus.*

a Cum. a Actiones possunt incipere ab hærede, & contra hæredes, sublata antiqua regula, quæ cõtrarium dicebat. H. d. Opp. & videtur quod isto casu nata sit actio viuente creditore. Vnde vr̃ obstare ff. de ver. ob. l. eum qui ita. §. 1. & l. ad diem. & l. interdum. in pr. & quando di. vsusf. le. ced. l. 1. §. 1. Gl. dicit, & fateor hoc esse verum in contractib. S; pro tanto hic debet incipere cõtra hæredem, qa ante non habebat effectum. Tenet ergo gl. ꝙ in
1 obli. in diem sit nata actio † & obligatio. Pet. de Bel. per. & Iac. de Ra. determinauerunt cõtrarium. Postea d. Bar. de Prat. disputauit
b istam q. Cuius disputatio. Cy. posuit b hic, & tenuit gl. Postea d. And. de Pisis in repe. l. si insulam. ff. de ver. obl. ponit eam multum latè. Et D. Gul. de Cu. tractat eam in l. certi condictio. in pr. si cer. pe. Ego tracto eam, & reduco eos ad concor. sub quadam distinctione, in repetitione l. ita stipulatus. de verb. ob. in illa q. quando committitur obligatio in diem, &c.

a ADD. ¶ Paris. Inquantum dicit bal. & Sal. hic per istum tex. qđ si q.s grauat hr̃dé suum dare aliqđ post mortem Titij cẽsetur reliquisse hæredib. Titij, vide in cõtrarium Soc. in l. Paulus, de reb. dub. Quõ ãt procedat mã h9 tituli, quia vbi fit mentio de morte, intellr̃ donó cã mortis, quæ potest reuocari, vide Alex. cons. 81. vo. j. alle. bal. in l. nam si cum moriar, ff. de cond. indeb. vbi vide. & Ias. eam legit cum l. sub conditione, vide Soc. late cons. 177. vide Ale. cons. 38. vo. 4.

b Ale. Vide bar. in l. hæres meus, in prin. de cond. & dem.

¶ Antiqua lect.

Cum. Actiones possunt incipere ab hæredib. & contra hæredes sublata veteri regula, quę contrarium suadebat. H. d. Quæro exempla huius l. gl. 2. ponit. dic vt in ea. Contrà insti. de ver. ob. §. ex conditionali. so. fallit, dicit gl. in conditionali stipulatione. Contra hoc op. de l. pænales. ver. nec contrarium. ff. ad l. fal. so. Azo & nos dicimus ꝙ hæc l. facit mentionem de quodam iure Digestorum antiquissimo. & hoc sentit gl. inst. de inut. stip. §. post mortem. Secũdo modo ponit exemplum gl. fi. de stip. quæ potest committi post mortem: s; stipulatio pœnalis est stipulatio cõditionalis, in qua omni tẽpore fuit idem. vt dicit præcedens gl. Op. in stipulatione in diem, statim est nata actio, & obligatio, licèt nõ cũ effectu, vt l. cedere diem. ff. de ver. si. l. 1. fi. §. quando dies vsusf. leg. ce. Sed hic dicitur, ꝙ actio incipit ab hærede, & contra hæredem: ergo malè. imo à defuncto incipit. Gl. fatetur contrarium dicens, quòd in legatis incipit ab hærede, in stipulationib. à defuncto. sed dicitur incipere ab herede, quia ante non habet effectum: & sic sumus in ista q. an in obligatione in diem, ante diem sit nata actio. Glossatores nostri dicunt ꝙsic. Pe. disputauit cõtrarium per multas ll. dominus Bartolucius de Pratis dicit cõtrarium, respondens ad rões Pe. quem vide hic per Cy. D. Andr. de Pisis in repetitione l. si insulam. ff. de ver. obl. reassumit hæc omnia de verbo a. l verbum. Ego verò aliter quam prædicti, soluo per vnam distinctionem, quam pono in l. ita stipulatus. ff. de ver. ob. in illa q. de stipulatione in diem. Tamẽ quantum ad propositum teneo ꝯ gl. & contra Azo. in summa huius ti. Nam licèt obligatio in diem certam pariat actionem incontinenti. Casus est hic, & gl. hoc tenent in l. omnib. ff. de re. iur. Dy. in l. si pupillus. §. qui sub conditione. ff. de noua. Rationem assignat, nam in obligatione in diem certam, inter vsurium medij temporis est certũ, & sic est certum quid sit in obligatione, meritò possemus dicere actionem natam. Sed qñ promittitur ĩ diem incertam, interusurium est incertum, & sic est incertum quid sit in obligatione, sicut cum promittuntur partus nasciturі, vel fructus futuri, & sic actio nõ est nata, vt l. interdum. ff. de ver. ob. Dixi plene in d. l. ita stipulatus.

a ¶ Ne vxor pro marito. a Rub.

a ADD. ¶ Pari. An valeat statutum ꝙ vxor teneatur pro marito, vide Ale. cons. 42. & generaliter an valeat statutum ꝙ vnus teneatur pro alio, vide Fel. in ca. cognoscentes, extr. de cõst. alia vide quæ scribo in rub. ĵ. ti. j. ad hoc item ꝙ ex facto vel delicto mariti non præiudicetur vxori, nisi in vna causa, de qua vide antonium de but. cons. 61. post medium. Item an valeat statutum vel consuetudo, ꝙ vnus pro alio teneatur, vide late Ias. de quo scripsi ad bar. in rub. tit. sequentis.

LEX II.

a Ob maritorum. a Hæc est bona l. Hoc quod dicitur, ꝙ vxor debet probare res esse suas, & sic de dominio, est verũ, si maritus possidebat, secus si ipsa vxor possideret, cui sufficeret solùm, ꝙ probaret se possidere, nec esset necesse probare de dominio. hoc vult ista gl. hic super verbo, occupatæ sunt. quam perpetuò tene menti. secus si non possideret maritus, s; vxor. Ita no. per gl. in l. à diuo. §. si super reb. ff. de re iu. & ibi plenè dixi. & habuisti hoc anno à me. ĵ. de pri. fisc. l. j.

a ADD. ¶ Ale. Et ad istum tex. vide bal. in l. bona mariti, ĵ. de priu. fisci. & adde casum etiam ꝙmaritus tenetur pro vxore curtice in l. pendẽ. ĵ. in qui. cau. pig. ta. contrah. & sic no. ex possessione quem præsumi factum dominum. adde not. in l. 2. ĵ. de prob. no. bar. late in l. quidam in suo, ff. de cond. inst. & Spec. in ti. de 1. & 2. decreto. §. restat, ver. sed nunquid per bar. no. in l. admouẽdi, in ver. quæro cui incumbit, ff. de iureiu.

1 *Bona vxoris occupata cum bonis viri, quo iure petantur.*
2 *Qui petit, vt bona occupata sibi reddantur, quid habeat probare.*

Ob maritorum. Publicatis bonis viri, nõ debet capi bona vxoris, sed capta restitui. H. d.
1 † Primò quæro quando bona sunt isto modo occupata quo iure petanr̃, & reddantur? Resp. imploratur officium iudicis, vt summatim cognito de hoc, ea faciat reddi, vt l. à diuo Pio. §. si super reb. ff. de re iu. l. si quis post hac. in pr. ĵ. de bo. dam. l. res quæ. ff. de iure
2 fisc. † Secũdò quæro, iste qui petit, vt bona occupata sibi reddanr̃, quid h; probare? tex. dicit ꝙ dominium. Gl. distinguit not. quod aut sunt occupta bona mea à me possessa, tũc sufficit probare possessionem meam, vt d. §. si super reb. dic vt ibi per D. Fran. Aut possidebantur ab aliquo, cõtra quem fiebat executio, tunc debet ꝓbari dominium. Ita sentit gl. 1. super verbo, occupatę, & ĵ. de priu. fisc. l. 1. Item quod hic dicitur, ꝙ vxor debet probare res esse suas, & sic de dominio, est verum, si maritus possidebat: sed si ipsa vxor possideret, sufficeret ꝙprobaret possessionem, licèt non probaret de dominio. Sic dicit gl. no. super verbo, occupatæ. secus si maritus, non ipsa possideret, vt s. dixi.

LEX III.

Cum te. Hæc est bona l. Qui soluit debitum vnum pro alio, non cogitur alia soluere. H. d. &c.

¶ Antiqua lect.

Cum te. Vxor pro marito, mater pro filio, & maritus pro vxore non tenentur. H. d. in pr. Ista l. ponit vnum alium casum, quem non dixi, ideo vide eam. Opp. gl. & ista oppositio est s. l. prox. melius tamen cadit hic, & videtur quòd maritus teneatur pro vxore, vt l. obseruare. §. proficisci. ff. de of. procon. Sol. vt in l. proxima.

LEX IIII.

Cum te. Qui vni ex creditoris filiis satisfecit, aliis satisfacere non tenetur. H. d. vel sic, Qui soluit vnum debitum pro alio, alia debita soluere non cogitur. H. d. Opp. ꝙ ea quæ voluntariè gerimus, non extenduntur vltra quàm gerantur. Facit s. de ne. gest. l. tutori. Op. ĵ. ad l. Fal. aut. sed cum testator. Solue vt in gl.

AVTHEN.

Et omnino. (Aliàs. Sed omnino.) No. ꝙ repræsaliæ non sunt licitę. H. est verum quando aliter possit haberi iustitia, vt l. nullus. s. de Iud. & ibi no. d. Iac. de Bel disputauit vnam q. de hoc in aut. vnde hæc sumitur. Facit de hoc extra de iniur. & dam. da. c. j. li. 6. facit ĵ. ti. j. aut. habita.

Antiq

¶Antiqua lect.

Et omnino. Hæc aut. est multum not. illud quod in hoc titulo dictum est in quibusdam personis generaliter statuitur in omnib. & pœna imponitur. H.d. Videtur ergo per istam aut. quod represaliæ sint prohibitę. & hoc vr̃ velle gl. l. ciuitates seruēt contrarium. Ita dicit gl. & tex. vr̃ dicere, j. ti. 1. in aut. habita. Op. quod nō puniatur in quadruplo, s; solum perdat actionem, vt l. extat. ff. quod me. cau. solutio. Hic loquit quando aliud pro alio exigitur: ibi quando à proprio debitore: sed si aliquam rem occupauit, punitur per l. si quis in tantam. j. vnde vi. Not. ergo quod represaliæ de iure non sunt licitæ: est verum, quando aliter posset haberi iustitia: s; si iustitia haberi nō posset, tunc sunt licitæ, vt l. nulli. s̃. de Iudæ. & ibi no. d. Iac. de Bel. disputauit vnam q. quam posuit in aut. vt non fi. pi. in pr. vnde sumitur hæc aut. Facit c. 1. extra, de iniuriis & dam. dato. in 6. & in aut. habita. j. ti. primo.

a ¶Ne filius pro patre.[a] Rub.

a ADD. ¶Pari. Pro dispositione huius rubricæ limita primo, vt per Ale. in l. quis, in pr. ff. so. ma. Et bene no. Item pro singulari limitatione vide Ale. cons. 23. post pr. vbi singulariter vult quod vbicunque delictum patris non nocet filio, commodum reuerteret ad patrē, tūc nocet. Nūquid autem isto casu possit pater renunciare vsumfructum, & vide Cæp. Cautela 52. Item alium modum faciendi quod filius teneat pro patre vide Cæpolam cau. 246. Item quod dñi nō teneātur pro debito famuli, nec pr̃ pro filio, nec emphyteuta pro delicto rustici sui, vide Ias. in l. j. in 2. an. ff. ne q. s eū q, vbi ēt quādam alia. Nunquid autem valeat statutum quo filius, teneat pro patre, & ecōtra, & quid in alio vide Ale. cōs. 42. de quo ēt scripsi in rub. s̃. tit. j. Vide d. Fran. Cur. cons. 92. circa fi. bar. in l. Sthicus, de pec. leg. bar. in l. iure pro uisum, & ibi Ale. de fab. lib. 11. Vide Decium in c. 2. de const. vbi ēt an valeat quo ad imponendam pœnam corporalem. Item quod non valeat statutum quod coloni possint venire pro dominis vide bar. in l. his pœnis, C. de agri. & censi. Nūquid autem ciues teneantur supplere onus deficientium collectarum per aliquem, vide bal. & Ale. ibi in additioni. in l. j. C. de omni agro deser. lib. x. item quod vbi lex obligat patrem pro filio, intelligitur semper si pater facit factum ex quo obligatur. Et idem in aliis personis. Vide d. Fran. cons. 90. vide So. in l. Modestinus in j. no. ff. de exce. Item stante statuto quod in criminalib. pater teneatur pro filio, si filius condemnetur ex contumacia, non tenebit, vide bar. cons. 96. Item quod statutum obligans alium ex facto alterius sit odiosum, & restringendum, vide Com. cons. 140. dubio 2. Item generaliter an valeat statutum, vel consuetudo quod vnus teneatur pro alio, & quam plurima exempla circa hoc, vide Ias. in l. de quib. ff. de legib. Fel. de quo scripsi in rub. in tit. præcedenti. Item quod delictum patris noceat filio, vide bar. & quod ibi habes ad eum in l. j. in fin. ff. de interdic. & releg. Item generaliter quod ex facto alicuius nō aliter grauari siue in ciuilib. siue in criminalib. vide Ias. late in l. si q. s, in fi. §. legis C. de inof. test. vbi ponit de validitate plurium statutorum, de quib. ēt s̃. Item quod statutum obligandi alium pro alio sit contra ius commune, & naturalem æquitatem, & inquantum possit, sit concordandum cum iure communi, vide no. Io. de Ana. cons. 72. & ibi ēt quod sunt stricte intelligenda. Item in criminalib. an valeat statutum quod alius pro alio teneatur, vide Fel. in c. ius generale. Itē quō statutum possit inducere quod sententia lata cōtra vnum executioni mādetur contra alium, vide Ale. in l. sepe. de re iu. vbi ēt de dictis statutis. Item quomodo valeat statutum quod pater teneatur pro delicto filij vsque ad legitimam, vel vltra, & quid de pœna infamiæ, vel corporali. vide Soc. late. in l. filiusfamilias, in prin. ff. de ver. ob. per duas char.

LEX I.

a Neque ex eius. [a] Rubrica sit summarium totius tituli, &c.

a ADD. ¶Ale. Fallit iste ti. & eius materia in patre, qui accepit pecuniam mutuo, & consumpsit in alimenta filiorum: & postea filij ex aduentitiis efficiuntur diuites. quia tunc tenētur soluere illud debitum pro patre. Dictum fuit no. bal. in l. is solis, j. de reuo. do. & no. Lud. in suis sing. in ti. de mandato in 8. sing.

AVTHEN.

1 *Scholares possunt venire, & stare secure ad studium.*
2 *Qualiter probabitur quem venisse causa studii, si in aliquo loco capiatur.*
3 *Data licentia veniendi & standi, an videatur data licentia redeundi.*
4 *Nuncij scholarium habēt eandē licētiam, & securitatē, quam habēt scholares.*
5 *Potestas loci est iudex scholarium, & habet tres iudices.*
6 *Si à sententia rectoris appelletur, ad quem appellabitur.*
7 *Scholaris vsque ad quantum tempus variare possit in electione iudicis.*
8 *Si iudex inuito scholari pronunciat se iudicem, à tali pronunciatione appellatur.*
9 *Verbum, priuetur, quòd intelligatur per sententiam.*
10 *Scholares eius nuntij valisia, & equi, non possunt capi pro represaliis. 4.*

a Habita. [a] No. † in principio, quod scholares possunt venire, &
1 stare securè ad studia. [b] Sed qualiter † probabitur quod
b ipsi veniunt causa studij, si in aliquo loco capiant. Probabit certè
2 ex coniecturis: vt quia veniebāt cum libris, vel erāt soliti aliàs stare in studio, vel ex qualitate itineris, vt l. si fugitiui. j. de ser. fu. & l.
3 nō omnes. §. à barbaris. de re mil. † Sed ad vnum aduertēdum est quod ista l. dicit, quod veniāt. & morent securi. non dicit aliquid quando recedūt, & sic incidit in illam q. vtrum illi, cui data est licētia veniēdi, videat data licētia redeūdi. dixi plenè in l. vtimur. ff. de sep. vio. Item
4 no. † quod eā securitatē hēnt ipsi, & eorum nūcij. quod est no. ad multa. Eadem ergo rōe non poterit capi, nec nūtius suus, neque valisia sua, & similia. gl. format hic aliquas. q. in ista materia, quæ dic, vt in gl. quia non possunt hic insistere, hic non sunt alia, &c.

a ADD. ¶An ista aut. habeat locū in clericis scholarib. vide Abb. in c. si diligēti, de foro comp. Item cuius sit electio circa istos iudices, & quid si de iure cōi q. s habere plures iudices, vide Ro. cons. 412. in pr. Item no. quod si statūtū dicat quod scholaris non possit coram alio pulsari, intelligitur non solum in ciuili, sed ēt in criminali, vide bar. in l. fi. C. de agen. in reb. li. 12. Et ibi ēt quod intell'r dictum statutum, donec est in ciuitate in qua legit, rōe studij, sed si extra ciuitatem delegat poterit coram ordinario conueniri. Item an rector possit exequi sn̄iam contra scholares etiam in capturā, vide Fel. in c. significasti, in fi. de off. del. bar. ibidem.
b Circa hanc materiam vide Io. an. in c. si diligenti, de fo. compe. in fi. & ibi plene declarat eam, & dicit ibi quod aliqui studentes in studiis adulterinis, non gaudent priuilegio huius auth. reliqua hic vide per bal. & quod not. bar. in l. fi. de col. illi. & vide ad hanc aut. in c. tua. de cle. non resi. Et ad istud quod s. dixi secundū Bal. vide eundem in proemio Digestorum in §. hoc autem, & ibi etiam bart. dicit istam aut. non seruari de consuet. in criminalib. secundum gl. in aut. de mād. prí. §. nō permittas, Ang. sequit in l. si vacātia, post me. de bo. vac. & quod no. bar. l. fi. de cōst. pr. & hic per bal. & ista aut. h; locū in famulis scholarium sm̄ bal. l. 2. C. de epi. & cle. quod no. in l. si plures, de fac. ec. & hic per bal. & gl. & bar. l. 2. §. legatis, ff. de iu.

¶Antiqua lect.

Habita. Hæc aut. diuidit in tres partes, sicut tria priuilegia indulget. Primum est, quod scholares vadāt, & morētur securi, & sic nō teneātur ad soluēdas gabellas, vel pedagia. Secundum est quod nō patiant iniuriam, & nō capiātur pp represalias. Tertium est, quia dat eis iudices, & facultatē eligēdi sub quo conueniant. Secūda ibi, hac igr̃. Tertia ibi, verūtn̄. Primò quæro quid releuat istud priuilegium, quod scholares vadāt securi, nōne de iure cōi quilibet d; ire securus per loca? Nam scitis quod grassatores puniunt. rn̄. dicit gl. vadāt securi, quod nō teneant soluere pedagia: aliàs hęc cōstō nihil releuaret. ar. l. si quando. de le. 1. Et ita tenēt oēs doc. Dr̃ hic, quod vadāt securi ad loca, in quib. literarū exercent studia. Vtrū hoc sit verū, si vadāt ad ciuitates nō priuilegiatas? Rn̄ si quidem loqmur in aliis facultatib. excepto iure ciuili, vr̃ quod nō habeāt priuilegiū. Nā illæ scientię possunt in qualibet ciuitate legi de iure communi, vt l. si duas. §. est autem. ff. de exc. tu. Sed ll. istæ nō possunt legi, nisi in ciuitatib. priuilegiatis, vt in l. 2. sti fforum §. pe. Et iō qui vadit ad alia studia adulterina, nō h; priuilegia. & hoc verum, tn̄ quidam dicūt, quod illi cōstōni est derogatum per cōsuetudinem. Tertiò quæro, quando aliquis trāsit, si dicet se scholarem, quō probabit? Rn̄. ex cōiecturis cōsiderata qualitate personæ, & rerum, quas portat in itinere. Ad quod facit ff. de re mil. l. nō oēs §. à barbaris. l. si fugitiui. j. de ser. fug. Quæro, istud est priuilegium eūdi, & morādi, s; de recedētib. nihil dr̃, & sic sumus in illa q. si dat alicui securitas eūdi, an videat data securitas redeūdi? Et dico quod sic. ff. de sepul. vio. l. vtimur. Veniamus ad secūdum priuilegium: & istud priuilegium h; tria capita. Primò, quod nullus faciat scholarib. iniuriam. Secundò quod nō capiant pro represaliis quæ cōceduntur ex priuata cōsuetudine, quod no. Tertiò, quod rectores debēt iudicare. quod intelligo quando ex inquisitiōe, ex officio suo, aliàs nullum esset priuilegium, & si nō faciunt, puniunt. Venio ad tertium priuilegium, & quæro vtrum hoc sit verum in qualibet lite ēt in criminalib. Gl. dicit quod sic, s; quātum ad criminalem scholares Boñ. renūciauerūt, Perusini nō. sed eis non
5 seruaret, clericis exceptis. † Quæro, vtrum habeāt iudicem Potestatem ciuitatis? Gl. dicit quod sic, quia de iure communi erat, & sic habent tres iudices, Potestatem, Episcopū, & Doctorem, vt in proœmio Digestorum. §. pe. sed an rectorem? Resp. si de iure communi: quia ita scholares, sicut quælibet alia vniuersitas possunt sibi facere rectorem, vt l. vl. s̃. de iuris. om. iu. Ia. Bu iō dicit, quod si eligeret Rectorem, bene audiret, s; si quemuis alium alibi trahit, nō in-
6 cideret in pœnam huius l. † Quæro extra gl. à sententia doctoris, vel rectoris, ad quem appellabit? Br̃ appellabitur ad proximum superiorem. vnde si doctor, vel rector est secularis, appellabitur ad potestatem. si clericus ad Episcopum. Sed in vniuersitate ista & Boñ. doc. subsunt rectori, nec posset appellari à rectore ad docto-
7 rem, s; si nō subessent rectori, tunc appellaretur ad eos. † Sed quæro, dicit hic, quod scholaris h; potestatem eligendi, vsq; ad quod tempus? Gl. dicit quod vsq; ad lit. cōt. doc. omnes reprehēdunt eam, quia si hoc esset, semper variarēt, quod esset absurdum ar. l. 3. §. 1. ff. de eo quod certo loco. Præterea statim cum acceptauit, est quæsitum ius alteri, vt l. apud. ff. de opt. le. pro ista opi. videtur gl. in l. si cōuenerit. ff. de iur. om. iu. Quæro, vtrum scholaris possit priuilegio renunciare. Dic, vt s̃. de pac. l. si quis. & l. 1. ff. si quis in ius voc. nō ier.
8 † Quæro quid si iudex inuito scholari pronunciauit se iudicem? Resp. appellabit ab ista pronūciatione. Dicit gl. & bene, no. quod super istis appellabit. Ratio. quia hn̄t præiudicium facere in toto, de quo per me in d. l. intra vtile. ff. de mi. & l. ait pretor. §. permittitur. e. ti. Appellatur. n. ab his pronunciationib. quem iudicem esse, vel
9 nō. vel cognoscēdi, vel nō, licèt sit interlocutoria. † Quæro, hic dicit, priuetur, an ipso iure, vel per sn̄iam? Gl. dicit per sn̄iam: quia dicit priuet, quæ verba referunt ad iudicem, vt dixi in l. extat. ff. quod me. cau. hic nō, secus si diceret, priuatus sit, vel præteritum apponeret, vel dictio, mox, vel statim, vt no. s̃. de iu. om. iu. l. in criminali. & in Aut. de incest. nup. §. j. Quæro à quo iudice priuetur? Resp. possum hoc petere fieri per officium iudicis à quo, & coram quo est citatus, possum ēt hoc petere principal'r per condictionem ex

10 ista aut.†Vlt.no.quod ista securitas eundi,& redeundi,dat scholaribus,nunciis,& reb.eorum,& sic pro represaliis,valisia,& equi capi non possunt,&c.

¶An seruus ex suo facto,&c. Rub.

LEX III.

Quamuis. Seruus ex cōtractu,vel quasi,facto in seruitute non tenetur factus liber. nisi pro libertate promisit:ex debito verò factus liber tenetur extraneo,non domino suo.H.d.ista l.&c.

1 *Seruus factus liber quando teneatur pro contractu facto per eum in libertate.*

¶Antiqua lect.

Quamuis. Statu liber de eo qđ gessit factus liber, nō tenetur.h.d.spāľr quātum ad se.Quero,q̃ fuit rō dubitādi in hac l.Gl.dicit qa interim vř liber, ſ; hoc nō est verum simpľr.nisi quo ad quædam.Item posset eē dubitādi rō,qa existēs cōditio retro trahitur,& retro fingitur fuisse liber.ar.l.potior.ff.q po.in pi.hab.& l.qui balneum.e.ti.& de peric.& com.rei ven.l.necessariò.§.qđ si pēdente.ſ; hoc nō est verum in relictis cōditionalib.factis in testō,vt ff.ad Sil.l.1.§.2. Op.gl.†de l.& elegāter.§.ser
1 uus pactionis.ff.de dol.dicit gl.rľa posita in hoc ti.fallit in casibus, primò in d.§.seruus. Ratio est ibi in eo qđ dicit.j̃.e.l.promissæ. vt statim dicam.Secūdò fallit ff.de fideic.lib.l.si purè de lib.le.l.Aurelius.§.Sticho.Istud nō est verum,nam hæc l.loquitur qđ nō tenetur factus liber ciuili obligatione,ſ; naturali tenetř,vt l.si id qđ.ff.de cond.ind.& l.naturaliter.e.ti.sed illæ duæ l.l nō dñt ꝙ seruus possit conueniri,sed ꝙ possit de peculio retineri,tāquam nāľr debitum.Item fallit, quarum rerum actio nō dať.l.j.§.4.rō ibi p;. Itē fallit.j̃.e.l.promissæ. Rō est ibi, quia promisit pro libertate ꝓpria, & cōfertř in tempus libertatis:& eodem mō loquitur §.seruus pactionis.s̃.alle.Item fallit ff.de ne.ge.l.eum actum.& e.tit.l.at quia natura.§.Scæuola.Certè domini ibi nō conuenitur ex ante gesto, vt condemnetur,sed vt deducatur.propter cōnexitatem.n.in iudicium de necessitate debet deduci,vt ibi no.Item fallit.ff.dep.l.si apud filium.sed gl.dicit,quòd illud fallere, non est verum,quia ex
a posteriori detentatione conuenitur. Item fallit *a* secundum gl.in maleficiis,de quibus dicam in l.vltima.

a ADD.¶Adde tu vltra has fall.gl.quod fallit qñ seruus tanq̃ liber ɔ̃xit matrimonium.quia id qđ recepit ab vxore,tenetur restituere:& ad id obligatur,l.si seruus,ff.de iur.dot.& ibi gl.no.& đt d.Ang.l.j.ff.so.ma.qđ est spāle fauore dotis.

LEX II.

Creditoribus. Fact⁹ liber nō tenetř ex ante gesto,& maximè si nō h; peculium.H.d.Differt hæc l.à præcedēti,quia s̃.loqtur de statu libero,hic in mero seruo. Innuit per hoc qđ dicit maximè, idem esse si peculium esset legatū. Contrà de l.2.§.per contrarium.ff.de do.præl.so.vt in gl.& bene.

LEX III.

Promissæ. Promissum ex causa libertatis à seruo,debetur ab eo facto libero.h.d.Op.ff.de op.lib.l.vt iurisiurādi.§.j.& de lib.cau.l.fi.sol. Hic loquitur in pecunia promissa ꝓ libertate:ibi in operis promissis. Op.ff.de dol.l.& eleganter.§.seruus pactionis.so.Ibi seruus nō promisit,sed alium subiecit q promitteret,vnde non tenetur in factum,sed de dolo.

LEX IIII.

Licet. Ex delicto commisso ĩ alium,factus liber tenetur,quia noxa caput sequitur. Ad euidētiam debetis scire ꝙ l; per mutationem status quis dicatur esse alter, hoc est in actionib. ciuilib.ex contractu,secus in actionib.descendentib.ex delicto,vt ff.de ca.dim.l.2.§.pe.Quærit gl.quando oritur hæc actio,dic vt in ea,& bene no.

LEX V.

Si vt allegas. Factus liber ex ante gesto nō p̃t inquietari in persona,nec in eo,qđ lucratus est.Bart.

LEX VI.

Siue serui. Seruus ex delicto commisso in dominum, non tenetur in seruitute, vel postea:secus si factus liber deliquerit.H.d.Op.s̃.e.l.licet.so.Ibi deliquit ĩ extraneum,quo casu ab initio nascitur actio noxalis contra dominum que postea est directa contra ipsum:sed si deliquit in dominum ab initio, nulla nascitur actio,ideo postea nō tenetur.Op.ff.si quis test.li eē ius. fu.l.j.so.ibi fallit,& ratio ibi p;.Vlt distingue,quia aut seruus contrahit, vel quasi. Primo casu regula est,ꝙ non teneatur,vt l.1.s̃.e. Fallit in casib. vt ibi. Aut deliquit, & tunc aut in dominum,aut in extraneum,primo casu non tenetur,secundo sic, vt l.licet.s̃.e.fallit in d.l.j.si quis testa liber.&c.

¶Quando fiscus,vel priuatus. Rub.

LEX I.

1 *Tutor debitor pupilli,ex mala administratione q̃do possit pro pupillo conueniri.*
2 *Lex potest impedire ortum actionis per appositionem diei.*

Propter æs alienum. Res tutoris nō p̃t inquietari propter debitum pupilli.H.d. Quæro quid si tutor t; aliquid de bo-
1 nis pupilli,dic vt in gl.†Quæro,qd si tutor non tenetur,ſ; est debitor pupilli; quia malè administrauit? Gl.dicit idem,quia etiam ab ipso pupillo nō conuenitur,nisi finita tutela,vt l.2.j̃.de ad.tu.& l. rões.Istud qđ dicit tutorem durāte tutela nō cōueniri, intelligas nō teneri,ita ꝙ possit agi:nam statim obligatio,ſ; nō statim actio nascitur,nisi finita tutela,vt l.si tutor Reipublicæ.§.si cum l.seq.ff. de tu.& ra.distr.& tangiť per gl.in l.si rem.§.omnis.ff.de pi.ac. Ex quo colligo vnum membrum contra nostros doc. in q.quam dixi s̃.vt ac.ab hær.& contra hær.l.j.ſ.ꝙ ex obligatione in diem certam,qñ dies adiicitur à l.nō nascitur statim actio,vt dixi mō in tutore. Nam obligatio eius est in diem certam.s.pubertatis,licèt
a ante possit finiri. Ratio huius est, *a*† quia l.potest impedire ortū
2 actionis per appositionem diei,non autem homo,vt l.nemo potest.ff.de le.j.& de ac.& ob.l.obligationum fere.§.placet.

a ADD.¶Ale.Adde eundem bar.in l.ita stipulatus,in j.q.principali,ff.de ver.ob.

LEX II.

a Si in causa. *a*Si alia bōa nō reperiuntur,vltimo loco fit executio in nominib.debitorum.H.d. Quæro,vtrum hoc sit verum,siue debitor cōfiteatur, siue neget debitum, Pla.distinguit,aut negat malitiosè,aut nō.Glossatores nostri indistinctè dicunt contra debitorem negantem,non posse fieri executionem,vt ff.de re iu.l.à diuo Pio.§.sic quoq;.ver. sed vtrum.ſ; eo casu, quo malitiosè negat, dabitur curator bonis, qui ordinariè conueniat debitorem.

a ADD.¶Ale.Dixi in l.pro officio,j̃.de ad.tu.& bal.hic.

¶Alia lect.

1 *Debitor ex causa,quæ paratam executionem habet,si negat se debitorem,fiet tamen executio.*
2 *Ad nomina debitorum quando perueniatur, etiam non lata sententia.*
3 *Executio contra nomina debitorum quomodo fiet.*
4 *Pignora quomodo capientur.*

Si in causa. Vbi aliæ res nō reperiunť, fit executio ɔ̃ noīa debitorū H.d. Vlt.no.deueniri ad nomina debitorum.vt l.à diuo Pio.§.in vēdōe.ff.de re iu.Op.de l.à diuo Pio. §.ſ; vtrum. ff.de re iu.gl.dicit,intelligo hāc secundam dist.illius §. ꝙ hec l.h; locum in debitore ɔfitente.&hoc verum.nam si neget
a malitiosè*a* per mēdacium,tūc nō potest fieri executio,ſ; Pla.dicit ɔ̃rium,& malè.Sed quæ est ratio huius?Resp.in executione adhibetur summaria cognitio.d.l.à diuo.§.si super reb. sed in exigēdo à debitore negāte exigiť plena causæ cognitio, quia debet dari libellus,& similia,vt s̃.de ac.& ob.l.negantes.meritò p̃r fieri executio.Sed qualr cōsuleť actori?Dicit gl dabiť curator bonis qui por
1 riget libellum,& litem prosequeť.Ex prædictis collige†ꝙ si debitor negās se eē debitorem,esset debitor ex tali cā quæ h; paratam executionem,ꝙ tūc posset fieri executio ɔ̃ eum, quia cessat ratio prædicta.Præterea ad q d expectamus casum, cuius nil operať euētus,imo q iam euenit?Nam si negat,ɔdemnareť,& postea fiet executio.ſ; si reperiať in eo statu,ꝙst cōdemnādus, vel ꝓ ɔdemnato
2 hñdus.quid impedit qn ɔ̃ eum fiat executio,ñ video.Op.†dř hic, si in cā iudicati.ɔ̃ imò, & si nō est lata sentētia p̃t perueniri ad nomina debitorum, vt ff.de pi.ac.l.si cōuenerit.& j̃.q res pi.ob.pos. l.nomen.sol.ibi si vult agere hypothecaria propter nomina debitorum,seu vtili,p̃t:ſ; si nō h; nomina obligata,tūc secus.fallit in fi-
3 sco,vt j̃.l.prox.& seq.†Quæro,qualr fiet hæc executio ɔ̃ noīa debitorum. Tex. hic vř velle ꝙ authoritate iudicis debitores soluere compellātur.ſ; dubito, cum de iure communi res prius debeat capi pignori,&post aliqđ tempus distrahi,vt l.debitorib.de re iu.
4 Quæro†qūo capiēturb pignora?certè istā practicam tāgit gl.me-
b lius q̃ alibi.j̃.de præt.pi.l.j & in d.l.à diuo Pio.§.sic quoq;.Sed prædictis vř cōtrariari.nam nō debēt capi ipsa nomina pignori,ſ; pecunia,vt d.l.à diuo Pio.§.ſ; & si pecuniam.& §.seq.& l.cōmodis.ff. de re.iu.Resp.si quidem debitor habebat pecuniam solutioni paratam, ipsa pecunia capitur, non nomina,vt d.l.commodis.§.sed & si pecuniam. licèt gl.in d.§.intelligat aliter, sed destruit tex.Sed quando non est parata solutioni, tunc ipsum nomen capitur, vt hic. Et aduerte ꝙ quando pecunia capitur, est necesse, ꝙ debitor cōfiteatur,sicut quando capitur ipsum nomen, vt d.§.sed & si pecuniam.in eo quod dicit,æquè,q.d.eodem modo,quo quando ipsum nomen capitur. Habes ergo quomodo ipsum nomen capitur in causa iudicati.

a ADD. ¶Adde Spe.in ti.de primo,& secundo dec.§.restat,ver.quid ergo.& aliquid per bal.in l.etiam,j̃.de exe.re iu.de quo vide late ꝑ Ale.in d.l.à diuo Pio, §.sic quoque,ff.de re iu.vbi ponit alias limitationes.

b Pro hac practica adde eundem Bar.in l.fi.in prin.de don.

LEX III.

Si debitum. Debitor debitoris fisci cogitur soluer fisco. H.d. Hoc fit in priuato demum condemnato deb

ro debitore principali,in fisco etiam eo nomine non condemna-
a to per condictionem ex l.j.de cond.ex lege.hic non sunt alia.a
a ADD. ¶Ale.Vide Bar.in l.3.ſm §.multa,ff.de iu.fisc.adde in l.j.C.đ conuen.fisc.
debit.lib.11.lect.2.&3.vbi dr̄ quod fiscus potest conuenire debitorem debitoris
sui,excusso tamen prius suo debitore principali,facit l.Moschis,ff.de iure fisc.

LEX IIII.

Non prius. Ad debitorem debitoris non peruenitur nisi debitore primo discusso.H.d.

LEX V.

1 *Dominium sicut in incorporalibus non transfertur,nisi traditione,ita in corpo-*
ralibus ex solo contractu non transfertur actio directa.4.
2 *Actio vtilis regulariter non transfertur,nisi cedatur. 5.*
3 *Libellus in actione directa competenti cedenti,quomodo formetur,& quando*
6 *Actio directa non competit,nisi sit cessa,vel mandata. (in actione vtili.*

In solutum. Ex datione in solutum transeunt vtiles sine cessione:directę verò non possunt exerceri
nisi mandentur.H.d. De hac mā dixi vobis in l.1.s̄.de ac.& ob.V-
a num tamen no.ᵃqđ ponit ista gl.ꝙ sicut in corporalib.†nō trans-
1 fertur dominiū,nisi secuta traditione,ita in incorporalib.ex solo
contractu nō transfertur actio directa nisi mandetur,vt hic,neq;
2 †vtilis regulariter,nisi cedatur,vt d.l.j. s̄.de act.& obl.vide istam
æquiparationem,quæ est bona ad multa argumenta,&c.
a ADD.¶Ale.Adde no.in l.fi.in prin.ff.de don.& Bart.in l.j.s̄.de act.& obl.

In solutum. Nomine dato insolutū,n̄ ꝯpetit exercitium directæ,nisi mādet̄,sed ꝯpetit vtilis. H.d.Vel
sic. Ex datione insolutum transeunt vtiles sine cessione : directæ
verò nō pn̄t exerceri nisi mādentur. De hac mā dixi vobis in l.1.
3 s̄.de act.& ob.No.qđ†qn̄ format̄ libellus in actione directa ꝯpe-
tenti cedenti format̄ procuratorio noīe cedētis,vt hic,&l.planè,
fam.erc.s;qn̄ format̄ in vtili,format̄ noīe eius,cui est facta cessio,
vt hic,& s̄.đ proc.l.qui stipendia,& qđ ibi videbitis.item no.vnū
4 †qđ posuit ista gl.sicut in corporalib.nō transfert̄ dn̄ium nisi tra
dōe secuta:ita in incorporalib.ex solo ꝯtu n̄ transfert̄ actio dire
5 cta nisi mandet̄,& vtilis nisi cedat̄,vt in d.l.j.s̄.de ac.& ob.†Quæ
ro vtrum hæc vtilis competat sine cessione? Resp.sic in casu isto,
vt no.in l.j.s̄.de ac.& ob.& ibi plenè dixi.Sed tunc op.facta cessio
ne vn̄r mādatæ actiones directæ,vt l.2.s̄.de ac.& ob.& ibi no.sed
hic est facta cessio saltem à lege : ḡ,&c.Resp.aliud est cessionem
fieri ab homine,aliud à lege:quia istud qđ fit à lege, limitatur,vt
sola vtilis competat:sed homo cedendo transfert quicquid pōt,
p̄t autem transferre mandatum directarum,ergo,&c.Vltimò no.
6 quandam Gl.quæ est hic,quæ dicit id, † quod operatur traditio,
&c. qđ intellige quantum ad exercitium directarum indistinctè,
quia nullo casu competit,nisi actiones sint cessæ,vel mandatæ : s;
quo ad vtiles in aliquib.casib.nō est necessaria,vt s̄.de ac.&ob.l.j.

¶De hæreditariis actionibus. Rub.

LEX I.

Pecuniam. Cohæredes possunt conueniri personaliter pro hæreditaria portione,hypothecaria inso
lidum.H.d.Gl.quærit,quid si defunctus erat obligatus ad aliquid
dandum indiuiduum?Dic vt in gl.

¶Antiqua lect.

Pecuniam. Contra hæredes pro portionib. hæreditariis potest agi personali , & hypothecaria insoli-
dum.H.d. Opp.dicitur hic,pro parte tibi competenre.ꝯ,quia pro
illa parte actio est extincta,vt l.si adulta,j̄.eo. Sol.expone vt in gl.
Quærit Gl.quid si mater debeat rem indiuiduam.Dic vt in Gl.

LEX II.

a Pro hæreditariis. ᵃActiones personales dātur ꝯ hæredes pro hæreditariis portionib.
reales quatenus possident.H.d.Vide Gl.quæ ponit casus,in quib.
dr̄ fallere,quam no.Domini,ista est materia ff.de ver.ob.l.4.§.Ca
to.& ibi plenissimè examinaui qual'r actiones diuiduæ,& indiui-
duæ transeunt contra hæredes,& Cy.hic multa ponit,& dicit.
a ADD.¶Ale.Et vide omnino Bar.in l.2.de deb.fisc.lib.11.vbi vr̄ bonus casus,& in
hac l.hés gl.no.iuncto tex.& p istum tex.hic no.p Bal.in l.debitori, C.de pact.
ꝙ si q̄s petat debitum anteq̄ adeat,nō vr̄ hæreditati renūciare,vide tn̄ Bal.hic.

¶Antiqua lect. (cum fallentiis.

1 *Actio in rem, quando detur contra hæredes pro parte, quam possident,regula*
2 *Rem restituere est quoddam indiuiduum,& q̄do dicta obligatio sit indiuidua.*

a Pro hæreditariis. ᵃDuas reg.ponit hæc l.prima actio personalis dat̄ ꝯ hæredes pro hære
1 ditariis portionibus.† Actio in rem datur ꝯ hæredes pro parte q̄
possident.h.d.Op.ff.de ver.ob.l.2.§.ex his.& l.in executione.§.se-
cunda species.Sol.Dicit gl.prima reg.huius l.fallit in 6.vl'7.casib.
quos enumerat per ordinem.Examinemus sing'r:& primò dicit,
fallit qn̄ indiuiduum esset in obl'one,quo casu quil; hęredum te-
netur insolidum,vt in ll.ꝯriis,ita dicit gl.& bene.Qđ intellige,qn̄
agitur ad ipsum indiuiduum : secus si ad interesse deuenitur, vt l.
2.§.item si in facto. Præterea dicit gl.fallit qn̄ res,quæ debet resti
tui,possidetur ab vno,vt ff.commo.l.3.§.hæres.& depo.l.si duo.
2 In hoc aduerte,iste nō vr̄ nouus casus à præcedenti,†nam rem re
stituere est quoddam indiuiduum,cum ꝑ parte nō possit restitui.
d.l.si duo.Et sic vr̄ idem casus cum præcedenti,quia indiuiduum
est in obl'one. Sed aduerte. s̄.dixi de induiduo quo ad obl'onem.
Item aduerte,q̄a istud nō est verum in qual; obl'one rem restitui:
sed ita demum si in obl'one rem restitui est obl'o bonæfidei. istud
ꝓbat tex.in l.3.§.hæres.ff.commo.Item h; locum in actione stri-
cti iuris, qn̄ competit ꝑ aliqua re, ꝑ quā posset cōpetere actio in
rem.Casus ē in l.qui fundum.§.si tu ex parte.ff.ad l.Fal.al's ex̄ hos
casus staremus regulæ huius l.vt quil; teneatur ꝑ portione hęre-
ditaria.Pro hoc alle.ff.đ le.j.l.si tibi hō.§.pe.Tertiò fallit in pollici
tatione,qđ dic vt in Gl.& bene,& est rō fauor fisci. Quartò fallit
in l.3.in pr.& §.j.ff.de ali.& cib.le.Certè istud nō est ꝓpriè fallere.
Nam hæc r'a loquitur de actionib.hæreditariis, quæ competunt
ꝯ defunctum.ibi de actiōe,quæ nunq̄ ꝯpetit defuncto.Præterea,
ibi actio ꝑ hęreditariis partib.cōpetit anteq̄ iudex se interponat.
sed dicit imminente fauore alimentorum ꝯcedi sibi vt decernat
vtrum soluatur ab vno,an à plurib. Quintò fallit,si testōr legauit
ab vno hæredum creditori hæreditario cā cōpensandi debitum,
vt l.cum ab vno.ff.de le.2.Aduerte,illa l.h; duplicem intell'm.Pri
mò,ꝙ loquatur in actione hr̄ditaria,s.de dote, & tunc verum di-
cit Gl.& tunc fallit.nō,n.esset idem,si legaretur alteri,q̄ ei quæ d;
habere dotem, nō enim p̄t facere testōr, quin quilibet hæredum
teneatur pro parte hæreditaria,vt s̄.si cer.pet.l.1.Alio mō intell'r
in actione ex testō:& tunc nō propriè fallit, quia nō est actio illa
hæreditaria,quæ non competeret ꝯ testōrem.Sed primus intell's
cōiter approbatur,vt ibi per d.Fran.Sextus casus est in summaria
cognitione,seu actione.Gl.dicit verum,tn̄ nec illa cæpit ꝯ defun-
ctum ꝯpetere.Septimus casus in casu mirabili,dicit Gl.in l.q fun-
dum.§.si tu ex parte.ff.ad l.fal.Certè nec ibi dr̄ de actione hæredi-
taria,quæ ꝯ defunctum ꝯpeteret.tunc.n.actio daretur pro portio
nib.sed loquitur de actione ex testō,quæ l; sit personalis,tn̄ qn̄ a-
gitur ad speciem,agitur ꝯ illum qui possidet ꝑ mō quo possidet,
Rō.quia pro ea competit actio in rem, vnde pp cōcomitantiam
quam hn̄t cum ea, datur insolidum ꝯ partem, vt ibi p;:sed si esset
res hæredis,ita ꝙ actio in rem nō competeret,tunc actio daretur
pro portionib.hęreditariis,nō in plus,ēt si vnus totum hr̄et,vt l.si
tibi hō.§.si fundus.ff.de le.1.Sumus expediti de prima regula.Ad
secundam reg.op.ff.de præto.stip.l.2.in fi.Sol.ibi loquitur qn̄ ali-
quis decessit post lit.contest.hic ante. Et dic vt ibi plenè per gl.&
ff.de rei ven.l.si possessor.& de cond.fur.l.in condict.
a ADD.¶Paris.De effectu hᵃ diuisionis qn̄ vnus efficit̄ non soluendo,vide sing'r
Are.in l.2.§.& horum,ff.de ver.ob. item qđ ita diuidit̄ hypothecaria sicut ꝑso
nalis,vide eundem in d.l.2.

LEX III.

1 *In obligatione seu actione tacita,ꝙ detur actio vtilis contra debitorē debitoris.*
2 *Libelli forma q̄do q̄s intentat actionē ꝑsonalem,vel vtilem pp hypothecariam.*

Hæredem. Cōtra debitorem debitoris nō cōpetit actio personalis.h.d.Op.ꝙ possit agere hypotheca
ria ꝯ debitorem debitoris.vt ff.de pi.ac.l.si conuenerit.j̄.quæ res
pig.obl.pos.l.nomen.Sol.dicit gl.illud est verum in exp̄ssa obl'o-
1 ne,secus in tacita. Not.dictum†esset,si esset verum,ꝙ in actione,
seu in obl'one tacita nō detur actio vtilis ꝯ debitorem debitoris,
gl.ponit hic,quam vide. Ista Gl.communiter nō tenetur, quia ꝙ
non possit agi vtili ex tacita obl'one,non reperitur l.cautum.Nec
ob.l.ista,quia hic denegatur actio personalis,nō autem vtilis,quę
2 datur pp hypothecariam,vt dicit gl.Sed quæro,† qūo cognoscā
vtrum quis intentet personalem actionem prohibitam per hanc
l.an vero intentet vtilem propter hypothecam, & sic est necesse,
ꝙ sciamus formationem libelli. Gl. hic mirabiliter dicit, qn̄ ego
intentarem personalem, ego dicerem ꝙ debitor est mihi obliga-
tus obligatione personali:quando intento vtilem propter hypo-
thecam, non dico eum mihi obligatum , sed dico ꝙ nomen eius,
vel ius obligationis est mihi obligatum. vide istam gl.quam no.
quia est vtilis propter formationem libelli,&c.

¶Antiqua lect.

Hæredem. Actio personalis dat̄ ꝯ hr̄des,nō ꝯ debitores. Op.ꝑ dote reddenda sunt omnia bona tacitè
hypothecata, vt l.assiduis.j̄.q po.in pi.ha.& de rei vx.ac.l.j.§.s; vt
plenius ḡ ista dn̄a h; obligata noīa debitorum,p̄t ḡ vtili agere, vt
ff.đ pi.ac.l.si ꝯuenerit.Sol.dicit Azo. & mirabil'r:in obl'one gn̄ali
exp̄ssa veniunt noīa debitorum,vt in ꝯriis. Secus in tacita, vt hic
ſm eum,qđ est multum sing'le. Hanc sol.t; Pet.ꝯrium t; Cy. & ar-
guit sic.in tacita obl'one veniunt bona,vt l.hac edictali.§.oīb.j̄.đ
sec.nup.s; appl'one bonorum veniunt nomina debitorum,ḡ,&c.
Dubito in isto passu. Pro Azo. tn̄ arguo sic,fiscus h; omnia bona
tacitè obligata,vt l.aufert̄.§.fiscus.ff.de iu.fis.tn̄ ego video ꝙ fiscꝰ
nō p̄t ꝯuenire debitorem debitoris sui,nisi in tribus casib.qui po
nuntur in l.3.§.multa.ff.đ iu.fis.&no.s̄.ti.1.l.3.nam si verum esset
ꝙ tacita hypotheca porrigeret̄ ad nomina, indistinctè posset fis-
cus agere ꝯ debitorem debitoris sui,quod est falsum. Qui tn̄ vo-

luerunt tenere 𝔠rium, intelligunt hanc l.ſ. ꝙ mulier non pt intentare actionem perſonalẽ ꝯ debitores mariti, ſed hypothecariam. Et quaꝛ hoc cognoſcatur, vtrum intentetur perſonalis an hypothecaria, per gl.no. ex qua habes formam libelli hic vide eam, & ſigna. Hæc nõ vr̃ vera, nam ꝯ debitores debitoris nõ daꝛ hypothecaria, ſed vtilis, quia ipſo primo debitori competit directa, vt l. nomen. j. quæ res pig. obl. poſſ. ſed ſuſtinendo gl. pt dici, ꝙ intellexerit, ꝙ non datur perſonalis actio iure perſonalis actionis, ſed iure hypothecæ. Deinde ſubdit Gl. ſed & perſonali poteſt eum, &c. vt ſ. ti. 1. l. 2. Iſtud non eſt verum, ſed illud fit officio iudicis exequentis, vt ibi patet. & l. à diuo Pio. §. ſic quoque. ff. de re iud.

LEX IIII.

Cum prætextu. Quæſtio pecuniaria propter pupillarem ætatem non differtur.

LEX V.

a Vt debitum. a Donec hr̃ditatis q̃o terminetur, alter ex litigantib. nõ pt ſibi petere debitum. H.d.

a ADD. ¶Pariſ. Per iſtum tex. vide Bal. in l. debitori, C. ď pac. vbi ďt ꝙ nõ pt ꝯſeq. debitum ſibi anteq̃ adeat hr̃ditatẽ. Seqꝛ Alc. ibi, & Ia. licèt Pau. de caſt. ibi in fi. aꝛ referat Bal. in l. ſi. §. in ꝯputõne, ver, ex hoc ſeqtur, C. de iu. del. q. aꝛ loqtur.

¶Antiqua lect.

1 *Petens debitum quando videatur renunciare petitioni hæreditatis.*
2 *Actus factus contrarius proteſtationi quando tollat proteſtationem.*
3 *Donec petitio hæreditatis terminetur, non pt alter ex litigantib. petere debitũ.*

Vt debitum. Petitio hæreditatis ſub proteſtõe alterius actionis ꝓiudicialis ad illam nõ admittiꝛ.

1 Querit gl. vtrum † petendo debitum videaꝛ renunciare petitioni hæreditatis? Et dic ꝙ nõ: qñ expreſsè reſeruat ſibi petitionem hæreditatis. Si ğ nõ reſeruaret, vr̃ hr̃ditatem repudiare. Qđ ꝓbo ſic. Actus q nõ pt geri citra ius & nomẽ hæredis, inducit aditionem, vt l. pro hærede. §. Papin. ff. de ac. hæ. ita actio, quę nõ pt geri abſq; repudiatione. ğ, &c. Contra hoc op. † actus proteſtõi 𝔠rius tol-
2 lit proteſtationem, eẋ de ap. c. ſolicitudinem. ſed petere debitum
a 𝔠riatur illi proteſtõi per q̃ reſeruat ſibi pet. hær. ğ illa proteſtõ vr̃ nulla, & per ꝯñs vr̃ renunciatum petitioni hær. Sol. qñ id, qđ ꝓteſtatur, eſt præiudiciale ad id, qđ petitur, intm̃ qđ eſt præferẽdum rõne maioritatis, & tunc proteſtõ annullat actum, magis q̃ actus proteſtõem, vt hic. Si verò eſſent inuicem præiudiciales paris potentiæ, procedit 𝔠rium. tene menti. No. ꝙ donec † petitio hære-
3 ditatis terminetur, alter ex litigantibus non pt petere ſibi debitum.

a ADD. ¶De hoc qñ actus 𝔠rius proteſtõi tollat proteſtõem, vide aliq̃d per Bal. in ſuo tra. ſchiſm. quẽ ponit ſup rub. ꝟ. ſi qs ali. teſt. ꝓh. & ꝑ Ale. de im. in l. iuriſ gen. §. qđ fere, ff. de pact. ꝑ Im. & ibi late ꝑ d. Fed. in c. cum M. Fer. ext. de conſt.

LEX VI.

Si adulta. Cõtra cohæredes pt qs agere ꝓ hæreditaria portione: & ſi non ſit ſoluendo, pt impetrari ſeparõ.

¶Antiqua lect.

Si adulta. Si creditor debitori ſuccedit, pro hr̃ditaria parte actio extinguitur, ꝓ reſiduo cohæredes pñt ꝯueniri, & ſic bon. ſeparatio poterit impetrari. h. d. vel ſic. poteſt quis agere contra cohæredes pro hæreditaria portione, & ſi non ſunt ſoluendo, poteſt ſeparatio bo. impetrari. H. d. Ad euidentiam præmitte quod dicit gl. de ſeparatione bonorum. Bart.

LEX VII.

Creditores. Legatarij nõ pñt à creditorib. ꝯueniri. h. d. vel ſic. Creditores dẽnt ꝯuenire hr̃des, non legatarios. Vides ğ ꝙ legatarij nõ dñr creditores hr̃ditarij. Qđ eſt verum, qñ eſt controuerſia inter creditores: vt dicit gl. in caſibus tñ daꝛ actio ꝯ legatarios, vt ꝟ. de iur. delib. l. ſcimus. §. licentia. el 1.

¶Ex delictis defunctorum inquantum hæredes conueniantur. Rub.

LEX VNICA.

1 *Actio deſcendens ex delicto quando detur contra hæredes. 6. & 9.*
2 *Litis conteſtatio quando detur contra hæredes. (contra hæredes. 13. & 15.*
3 *Actio deſcendens ex cõtractu pro dolo commiſſo per defunctum, quando detur*
4 *Actiones deſcendentes ex delicto, quando dentur hæredibus. 17.*
5 *Actio de calumniatorib. datur ad quadruplum eius quod recipit, non quod eſt*
7 *Condictio furtiua eſt ex delicto. (damnificatus.*
8 *Quando pœna imponitur ipſo iure, non eſt neceſſaria litis conteſtatio.*
9 *Defunctus ſi fuit confeſſus delictum, an dabitur actio contra hæredes.*
10 *Prælati ex delicto, an detur in ſucceſſorem actio. (peruenit.*
11 *Hæredes de iure canonico, an teneãtur pro delicto defuncti vltra id quod ad eos*
12 *Hæredes vſurariorum an teneantur ad reſtitutionem vſurarum.*
13 *Hæredes defuncti q̃do teneantur actionib. prouenientib. ex contractu defuncti.*
14 *Actio oriri non poteſt ex contractu nullo.*
16 *Actio ex contractu quando detur hæredibus.*

a Poſt litis. Hæc l. ſummat ſeipſam & totam mãm. Bꝛ dicit. Actiones deſcẽdẽtes ex delicto poſt lit. cont. danꝛ ꝯ hr̃des inſolidum: aꝛs inq̃tum ad eos
1 peruenit. h. d. Op. vr̃ † ꝙ iſtæ actiones nõ danꝛ ꝯ hr̃des, vt ff. vi bo. ra. l. 2. §. fi. Sol. dicit gl. ꝙ hæc reg. fallit hic in caſib. q hic ponuntur in Gl. Bꝛ circa hoc dic vt dixi tibi plenè in l. j. ff. de priu. deli. Op. 2.
2 † qđ ẽt poſt lit. cont. nõ deꝛ ꝯ hr̃des rꝛ, vt l. ex iudiciorum. ff. ď ac. Sol. Hic loqtur in actionib. ciuilib. deſcẽdẽtib. ex delicto: ll. 𝔠riæ loquuntur in actionib. criminalib. q̃ an dent ꝯ hr̃des, ſiue deſcendant ex legib. publicorum iudiciorum, ſiue ex legib. priuatorum iudiciorum, dic vt ibi plenè dixi vobis, & Gl. hic tangit in fi. Op. 3. de l. ex ꝯctib. & l. ex depoſiti. ff. de ac. & ob. & l. ſi hominem. §. daꝛ. ff. depo. Dicit Gl. qđ rꝛa iſtius l. h; locum qñ delictum committiꝛ ex ꝯctu, ſed qñ committiꝛ in ꝯctu, rꝛ daꝛ ꝯ hr̃des, ſicut ꝯ defun-
3 ctũ. Fallit tñ in caſib. quos Gl. hic ponit. Bꝛ † qñ dolus cõmiſſus in ꝯctu purgaꝛ ꝑ actionem deſcendẽtem ex ꝯctu, daꝛ ꝯ hr̃dem ſicut ꝯ defunctum nõ diſtincto an lis ſit ꝯte. vel nõ, ꝑuenit, vel nõ, vt in ll. alle. ꝯ ſ. Sed qñ dolus cõmiſſus circa ꝯctum, nõ purgaꝛ ꝑ actionem deſcendẽtem ex ꝯctu, tũc nõ daꝛ ꝯ hr̃des inſolidum, niſi ſit lis ꝯte. vel quatenus ad eos ꝑuenit, vt in caſib. in qb. gl. ďt, fallit, & vide Gl. ibi. ſi ãt ſit ex ꝯctu vel quaſi, &c. Si eos bñ aduertas, qñq; dolus ꝯmittiꝛ in quaſi ꝯctu, tunc qd iuris ſit, hñiſtis in l. curatoris. ſ. de ne. geſt. ꝟ. de in lit. iu. per totum. hic dr̃ quaꝛ hæc actio detur ꝯ hæredes. Sed quæro, vtrum actiones ex delicto dentur hæredib. Hic Gl. in pr. examinat. Tu dic vt dixi in d. l. j. ff. de pri. del. &c.

¶Antiqua lect.

b Poſt litis. b Actiones deſcendentes ex delictis danꝛ ꝯ hæredes inſolidum poſt lit. conte. aꝛs q̃tum ad eos ꝑuenit. H. d. Gl. eſt multum plena: & iõ pro eius decl̃one eam diuido in 4. partes, quas recitabo per 4. q̃ones, & aliqua dicam vltra.
4 † Et primò an actiones deſcendentes ex delicto dẽtur hr̃dib. Bꝛ dic clarius q̃ Gl. Aut actiones competebant defuncto, vt cuil; de populo: aut iure proprio. Primo caſu non tranſeunt, niſi lite cont. vt l. ſi cui. ff. de ver. ſig. Scđo caſu, ſi quidem competunt ad vindictam, nõ tranſeunt ad hr̃des, niſi lite ꝯt. vt l. iniurarum. ff. de iniu. l. cum emancipati. §. emancipatus. ff. de col. bo. de in ius voc. l. pc. Aut proſequitur rem familiarem, & tunc rꝛa eſt, ꝙ ꝯpetit hr̃dib. Fallit in actiõe in factum de calumnia, vt l. hæc actio. ff. de cal. ſm
5 vnam lect. Sed poſſumus dr̃e, † ꝙ illa actio competebat ad vindictam. datur. n. in quadruplum eius, qđ qs recepit, nõ ad quadruplum eius, qđ quis eſt damnificatus, vt l. j. in pr. e. ti. Sed quæro, &
6 aſſumo Gl. ibi eꝯ, vtrum † actiones dentur ꝯ hr̃des. Dicit Gl. rꝛa eſt ꝙ ſic, quatenus ad eos peruenit, non vltra. Fallit in actione vi bo. rap. Item in interdicto vñ vi. vt ff. vi bo. rap. l. 2. in fi. & ff. de vi & vi ar. l. j. in fi. Certè puto ꝙ illæ ll. faciant rꝛam ꝓ ſe, ꝙ vbicunq; actio prætoria denominatur ab ipſo delicto, vt vñ vi, vi bo. rap. & ſi. talis nõ daꝛ ꝯ hæredem, ſed daꝛ in factum loco ipſius pro alia, ſi qua ꝯpetit, per rõem poſitam in d. ll. Item fallit, dicit Gl. in ꝯdõe furtiua, vt l. ſi pro fure. ff. de ꝯdi. fur. Sed iſta nõ eſt ex delicto, ſed ex variis figuris cãrum. Dñi, iſtud eſt verum dictum, rõ eſt falſa:
7 nam † condõ furtiua eſt ex delicto, vt ff. re. amo. l. ſi mulier. §. pe. & ff. de comp. l. ſi ambo. & per Gul. quem recitat d. Bartoluc. in d. l. ſi pro fure. eſt ğ rõ frequentia huius delicti, pp quam conſtitutũ eſt, hæredem teneri inſolidum. Item fallit, dicit Gl. ff. qđ quiſ. iu. l. 3. §. qđ autem. rõ, quia priuilegium tranſit ad hæredes, ğ & pœna.
8 ita dicit Gl. Tu dic, & melius, ibi † loquitur in pœna iure impoſita ipſo iure, vñ non eſt ibi neceſſaria lit. cont. cum ipſa l. ibi faciat executionem. Simile eſt in l. commiſſa. ff. de publ. Et pro hoc ſoluo vnum 𝔠rium de l. Caius. ff. ad Sil. vbi ẽt lite non cont. conuenitur hæres in ſolidũ. Nam dicunt quidam, qđ ibi loquitur in delicto commiſſo in non faciendo, qđ nihil eſt dicere. Dic ergo, qđ ibi erat facta executio ipſo iure. Nam pp inultam mortem defuncti ipſo iure priuabitur hæres hæreditate. Qđ apparet, q̃a ꝯueniꝛ hæreditatis petitione, nõ aũt accuſaꝛ, vt priueꝛ hr̃ditate, vt no. in l. j. ꝟ. de

a ADD. ¶Ale. Hanc l. hic no. limitat Bal. inq̃tum dicit, ꝙ actio ex delicto nõ tráſic in hr̃dem niſi inq̃tum ad eum ꝑuenit, tñ ſi res ex delicto q̃ſita ſit ꝑ delinquentem ꝯſumpta, adeo qđ ex illa ꝯſumptione ſeruata eſt alia res q̃ delicto ñ ꝯmiſſo ꝯſumpta fuiſſet, ꝓ illa re hr̃s ꝯueniri poterit, al. tex. no. in l. ſi ipſa, qđ me. cã, tene méti. ita limita, & intellige hanc l. ꝓut no. in l. 3. §. qđ ãt, ff. qđ quiſ. iu. & qđ ibi late. Item limita, & intellige, niſi ꝑ pñtes, ẽt li. ꝯt. recederét ab inſtãtia vt ẽt voluit Bar. ꝑ illũ tex. in l. cum mota, ꝟ. de tranſ. Et ad hanc l. vide Spe. & Io. An. in tit. de acc. §. j. ver. qđ ſi latro, & hic Bal. & hæc l. ẽt facit de iure canonico, vt hic per Bal. ad quod adduco quod no. voluit d. Ant. in c. ſi diligenti, de præſcr. Iſta diſt. vtrum ſit lis cont. vel nõ, & vtrum aliq̃d ꝑuenerit ad hr̃des, vel ne, nõ procedit de iure cano. quia hæres indiſtinctè tenetur, vide Iaſ. in l. ſi eum, §. qui iniuriarum, no. 3. ff. ſi quis caut. Vide Bar. in trac. diſ. Barb. in tract. de Tabel. in 4. parte. item ꝙ confeſſio faciat actionem de delicto tranſire ad hęredes, vide in d. tract. in 4. parte 8. partis princ. item de iſta regula, & duab. limit. vide Iaſ. poſt alios in l. 3. §. quod autem ait, ff. quod quiſ. iur. Vide ea quæ habes ad Bar. in l. fi. C. de reu. do. vide ẽt magiſtraꝛ Bar. in l. j. ff. de priu. del. vide, & declara, vt per Iaſ. in l. ſi eum, §. qui iniuriarum, in 3. & 4. no. & etiam in vlt. no. ff. ſi quis cau. itẽ quomodo pœna tranſeat contra hæredes, quando delinquens erat conuictus vel confeſſus, vide Aret. in l. qui latronib. §. j. de teſt. Et ibi etiam de effectu conſeruationis bonorum. item circa illud ꝙ dictum eſt ꝙ de iure hæres teneatur vltra vires hæreditarias, vide Are. in rub. ff. de acq. hær, in l. furti, C. de furt.

b Ad mãm huius l. vide tu eundem bar. & ibi Ale. in ꝯpoſt. in l. j. ff. de priua. delict.

l.j.j̃.de his qb.vt indi.ad Sil.l.in cognitione.Itē fallit si lis est cōte.
9 istud est verū. S; iuxta hoc q̃ro,† q̃d si est ꝯfessus,& vt augeā dubium pono eū cōfessum in cā criminali,vtrū dabit̃ actio ꝯ hr̃des?
a Spe.d̃t qđ sic a in ti.de accu.§.j.ver.q̃d si latro.dixi in l.j.ff.de pri.de lic.Itē fallit,dicit gl.in l.2.ff.ad l.Iuliam rep.qđ ē verū s̃m vnā lec. s̃m aliā ñ fallit,s; est aliud sp̃ale.Dic q̃ b̃r,aut ex maleficio imponit̃ pœna ipso iur̃,& trāsit ꝯ hr̃des.Aut venit īponēda ab hoīe,& tūc aut lis est cōt.ꝯ defunctū,& dat̃ insolidū ꝯ hr̃des,vt hic. Fallit ī casu l.2.ff.ad l.Iul.rep.s̃m vnā lec.Aut lis nō est cōt.& dat̃ ꝯ hr̃dem, inq̃tū ad eum p̃uenit r̃l'r,vt hic.Fallit in ꝯdōe furtiua,q̃ dat̃ insolidum ꝯ furem.d.l.si p fure.In vno tñ est dr̃ia,ꝙ q̃n dat̃ ꝯ hr̃dem in eo qđ p̃uenit,si est actio ciuilis,dat̃ eadē.si p̃toria,tūc aut denomi
10 nat̃ à delicto,& tūc nō dat̃ eadem.†Quæro vtrū det̃ actio in successorem ex delicto vnius p̃lati?Dic vt p Inn.in c.cū dilectus.ex đ
11 or.co.†Quæro,vtrum hoc sit verū de iure can.ꝙ hr̃des ñ teneāt̃, nisi inq̃tū ad eos peruenit?Vr̃ ꝙsic,cùm idē sit de iure ciuili.s̃m gl. in l.j.ff.de pri.deli.In ꝯrium vr̃ casus in c.j.de ra.s; ibi loq̃t in actione,q̃ nō est pœnalis ex vtraq; parte:secus puto in actiōib.ex vtra-
12 que parte pœnalib.vt d.l.j.de pri.deli.†Quæro vtrū de iure ci.hæredes vsurariorū possint ꝯpelli ad restōem vsurarū? Vr̃ ꝙ nō,nisi inq̃tum ad eos p̃uenit.in ꝯrium est veritas. Nā vsurarij tenent̃ ad restituēdū vsuras,nō ex delicto,s; ex ꝯd.ind.q̃ est ex q̃si ꝯctu,vt ff. de ꝯd.ind.l.si nō sortē.in pr.& p Inn.in c.Michael.ex. de vsu.Prædicta vera in actiōib.descēdētib.ex delicto.q̃d in actiōe descēdente ex q̃si delicto?Gl. hic.in pr.vr̃ dicere idē. Pro hoc hēmus l.si fi-
13 lius.in fi.cū l.seq.ff.de tu.& rō. Venio ad 3.part.gl.& q̃ro,†q̃d de actionib.descēdētib.ex ꝯctu?Dicit gl.iste r̃l'r dant̃ ꝯ hr̃des,fallit in casib.Tu dic,& examina bñ totam gl.Si q̃dem actio orit̃ ex ꝯctu, nō est dubium qđ dat̃ hr̃dib.& ꝯ hr̃des,vt s̃.ti.j.p totū ti.de ac.he. Si verò dat̃ ex ꝯctu pp delictū,tūc aut purgat̃ dol⁹ p actiōē descēdētem ex eo ꝯctu, & dat̃ ꝯ hr̃des,siue sit ꝯctus bonæ fidei.vt l.ex depositi.& l.ex ꝯctib.ff.de actio.& ob.&l.si hoīem.§.dat̃.ff.dep.& ff.cōi diui.l.itē q̃uis.& ibi no.siue sit stricti iuris,vt l.ex ea parte.§. fi.ff.de ver.ob.Aut nō purgat̃ p actionē descēdētem ex ꝯctu,&nō dat̃ ꝯ hr̃des nisi inq̃tum ad eos p̃uenit.Et ita loquunt̃ oēs ll.in q̃b. gl.dicit,fallit:nā in §.aliq̃n.Inst.de perp.&tem.ac.dolus dedit cām
14 ꝯctui.vñ ē ipso iure null⁹.† vñ ex eo nō p̃t oriri actio.In casu l.5. §.pe.& fi.ff.si men.fal.mo.dix.non orit̃ actio ex ꝯctu,s; ex delicto. & in l.illud.§.fi.ff.de trib. q̃a ibi tenet̃ dñs p̃pter dolum commissum in malè distribuēdo. sir̃l'r fallit in l.fi.ff.de eden. & ff.de prec.l. quæsitum. §.fi.de quo dic vt in §.dat̃.d.l.si hominem.ff.dep. Item fallit in l.si eum.§.qui iniuriarum.ff.si q̃s cau.&dicit verum,q̃a ibi
15 actio subrogat̃ in locum actionis descēdentis ex delicto.† Quæro q̃d in actionib.ex q̃si ꝯctu?gl.in pr.vr̃ dicere idem, cum æquparet ꝯctus vel q̃si.qđ nō est verum,s; est dicēdum,qđ aut delictum purgat̃ per actionem descēdētem ex quasi ꝯctu necessariò,& tūc nō est verum,vt in ti.de hr̃.tu.& de in litem iur.per totum.Aut oritur ex quasi ꝯctu inito voluntariè, & tūc dat̃ in totum s̃m verā
16 opi.vt l.curatoris.s̃.de ne.ge.& d.l.3.§.hæc autē actio.† Quæro, an actio ex cōtractu detur hæredib.Gl.dicit quod r̃l'r sic.fallit in l. 1.§.videamus.j̃.de rei vx.ac.& de op.li.l.si operarum.Rō in primo est ius consolidationis,quæ competit filiæ. Ratio in secundo est, quia illud,ad quod competebat actio,est mere personale,& idem vbicunque hoc contigerit.Venio ad vltimam partem gl.quæro,
17 nunquid actiones criminales transeant†ad hæredes,vel ꝯtra hæredes? Gl. dicit quòd non regulariter. fallit in quinque casib.in l. ex iudiciorum.ff.de accu.Prædicta vera, siue reus decedat ante li. cont. siue pòst. Sed si decedat post sententiam,tamen appellatione suspensam,distingue vt in l.fi.j̃.si reus vel acc.mor.fue.& l. 1.ff. si pen.app.mors interue.
a ADD.¶Adde eundem Spe.in ti.de inter.in iud.facit §.nunc de interrogatoriis, ver.q̃d si is,& adde q̃ no.in c.in literis, de rap.& vide ibi d.Ab.& eundē in c.fi. de sep.& ibi,q̃n hr̃s teneat̃ ex delicto dèfuncti,de quo ēt vid̃ p Pe.de anch.ꝯs. 413.& Adde Io.Fab. hic qđ vbi eēt iniuncta pn̄ia s̃p hr̃s tenet̃, & idē Inn.& ibi Abb.d.c.fi.de sep.&sic facio s̃m Io.Fab.hic, ꝙ hr̃s ñ tenet̃ ad emēdas ñ taxatas, l3 defunctus gagiauerit. Et ēt adde qđ vbi pro delicto esset imponenda pœna, partim pecuniaria,partim corporalis,qđ pecuniaria ñ extinguit̃ morte,l.đ functo,ff.de pub.iu.Ita Io.Fab.hic alle.no.in §.non autem,inst.de perp.& tem.act.

¶De constituta pecunia. Rub.

LEX I.

1 *Actio de constituta pecunia vt detur,non requiritur ꝙdebitum præcedat,quādo quis constituit se soluturum per stipulationem.*
2 *Ex pacto nudo oritur actio,quando quis pacto se constituit soluturum debitum à se,vel ab alio.*

Si pro alieno. Actio de constituta pecunia est perpetua, & trāsitoria ad hæredes & cōtra hæredes. H.d.Aduerte,ad hoc,vt habeat locum actio de cōstituta,requirit̃ ꝙ præcedat debitum,qđ est verum,q̃n quis se soluturum ꝯstituit
1 pacto nudo:sed†si per stipulationem,tūc etiam si debitum in veritate non præcessit,tenetur cum effectu.Probatur inst.de ac.§.de constituta.& ff.de ver.ob.l.si diuortio.quod tene menti,&c.

¶Antiqua lect.

Si pro alieno. Pro debito alieno tenet̃ ꝯstituens, & eius hr̃s.Dēs scire ad euidētiam, ꝙ fundamētū
2 istius actiōis est,q̃a r̃l'r†ex nudo pacto nō orit̃ actio:s; in hoc casu sp̃ali introductū est per p̃torem,q̃n q̃s ꝯstituit se soluturum quod erat debitum à se,vel ab alio,vt inst.de ac.§.de cōstituta.Si.n.p stipulationem p̃mitteretur,haberet locum certi cōdō ex stipulatu.

AVTHEN.

1 *Dictio,aut,constituit duos reos insolidum.*
2 *Impersonalitas ex parte promittentis,vitiat obligationem.3.*
4 *Quando profertur verbum primæ personæ suppositum,subintelligitur ego.*
6 *Impersonalitas,quando vitiet obligationem.*

a Si quando. a Hæc est bona aut.No.de dictione,aut,de qua facio magnū festū ī mā de duo.reis. ꝙ l; nō di
1 cat̃ ꝙ sunt duo rei insolidum,tñ si apponat̃†dictio,aut,duos reos
* ꝯstituit insolidum,vt de hoc hēs in l.si ex toto.* §.fi.de le.j.No.2.
2 †ꝙ impersonalitas vitiat oblōem.quod intellige,q̃n impersonalitas ē ex parte p̃mittētis, b secus si est impersonalitas ex parte sti-
b pulātis,vt l.stipulatio ista.§.si quis ita.ff.de ver.ob. Item hoc verū,
3 q̃n†impersonalitas est in verbo obligatiuo,seu in verbo oblōnis inductiuo:secus si esset impersonalitas in verbo obligationis executiuo. vt l.fi.§.fi.s̃.cer.pe.& l.illa.§.j.ff.de ver.ob.
a ADD.¶Pari.Inquantum dr̃ hic ꝙtertius non obligatur,intellige ēt si diceretur ꝙ ipse extraneus promisit dummodo sint verba partis licèt notarius faciat instrumentum,vide Com.cons.40.inc.cuiusdam filio.in ver.ad secundum.
* Clau.L.si ex toto.Quatenus đt tex.ꝙ dixi,satisfiet à me,vel ab illo,p̃sona illius est superflua:intellige vbi de hærede dixisset, q̃a tunc operat̃ vt in vita sua conueniri non possit,vt no.Im.in l.qui Romæ.§.flauius,ff.de ver.ob.& ibi Ale.quod est no.ad limitationem l.eum qui ita,§.j.illo eo.ti.vbi Bar.
b Ale.Idem dicas ex parte libellantis,vt si quis dicat,dñe iudex, petitur à vobis, s̃m Bal.in l.edita,C.de eden.per bar.in l.competit,§.in summa,ff.qđ vi aut clā.

¶Antiqua lect.

4 Si quando. Ex ista aut. † no.qđ q̃n p̃fertur verbum prīæ personæ,intell'r suppositū ego,vel nos.No.2. ꝙ imp̃sonalitas ex p̃te p̃missoris vitiat oblōē.No.3.ꝙsi pl'es sunt promittētes alternatiuè,quilibet tenet̃ insolidum.Sic̃ ī l.si ex to-
5 to.§.fi.ff.de le.j.& de le.2.l.si quis Titio aut Seio.† Vlt.no.ꝙ imp̃-
a sonalitas a vitiat oblōem.intellige q̃n impersonalitas est ex parte promittētis:secus si ex parte stipulantis. l.stiplō ista §.si quis ita.ff. de ver.ob.Item hoc est verum, quando impersonalitas est in verbo obligatiuo,seu oblōis inductiuo:secus si esset in verbo obligationis executiuo.l.fi.§.fi.ff.si cer.pe.l.in illa,§.j.ff.de ver.ob.
a ADD.¶Adde tu q̃n īpersonalitas vitiat, & vide p Ale.de Im.l.fi.& ibi Mod.ff.si cer.pe.qđ ñ vitiet libellū,adde eundem Ale.l.stiplō ista §.si q̃s ita,ff.de ver.obl. & ibi ēt de mā,& in §.sicut,& in l.quoties,& in l.illa,§.j.ff.c.ti.& in libello.Ad đ bal.l.licet,ff.nautæ,caup.stab.&Ro.ꝯs.386.ic.casu p̃posito resecatis sup̃fluis.

LEX II.

Receptitia. Receptitia actio est sublata:& oīs res p̃t in cōstitutum deduci:& actio de ꝯstituta est p̃sonalis & p̃petua.H.d.tota ista l. Vide gl.q̃ ē hic in fi.No. casum expressum,q̃a negotiatores p̃nt facere statuta inter se.qđ tene mēti,&c.

¶Antiqua lect.

1 *Actiones personales durant 30.annis.*
2 *Actio de constituta,habet duo priuilegia.*
3 *Pecunia nomen multifariam capitur.*
4 *Campsores & alij negociatores possunt facere statuta.*
5 *Statuta campsorum inter eos in decisoriis seruantur in curia aliorum.*

Receptitia. Actio receptitia est sublata,& oē debitum,& oēs res p̃nt in ꝯstitutū deduci.hęc actio est p̃petua,&ꝯpetit hr̃dib.& ꝯ hr̃des.H.d.Primò tollit actionē receptitiam.Secūdò ponit tria vitia circa actionē de ꝯstituta,q̃ per ordinē tollit.Tertiò statuit eā trāsire ad hr̃des,& ꝯ hr̃des. Quartò ponit q̃ impediunt ꝯstitutum.Quintò resp.cuidā obiectiōi. Vlt.ꝯfirmat statuta campsorum.Secūda ibi,cum igr̃.Tertia ibi,s; &hr̃dib.
1 Quarta ibi,ita tñ.q̃nta ibi,& neminē.Vlt.ibi,in his.†No.ꝙ actiones personales durāt 30.an.fallit in casib.vt dicit gl.No.ꝙ actio đ
2 ꝯstituta†h; sua priuilegia,q̃ sunt duo s̃m gl.Primò, ꝙ ex nudo pacto orit̃ actio. Secundò de spatio x.dierum,vt l.promissor.§ j.ff.e. Postea dicit gl.ꝙ illud est de iure cōi, vt l.qđ dicimus.ff.de sol.qđ nō est verum,q̃a in l.qđ dicimus,t̃ps est arbitrio iudicis,s; in ꝯstitu
3 to est limitatum.† No.ꝙ nomē pecuniæ accipit̃ largissimè, q̃nq;
4 largè,q̃nq; strictè,vt in gl.†No.vl.ꝙ campsores,& alij negotiatores possunt facere statuta,q̃ seruant̃,& valida sūt,vt hic, & s̃.đ iur. om.iu.l.fi.& plenè dixi in l.oēs populi.ff.đ iust.& iur.q̃ statuta ser-
5 uātur inter eos tñ,vt gl.dicit.†Sed an seruarētur in curia aliorū. Gl.hic vr̃ dicere ꝙ non.Doc.dicunt contrarium.Nam in his,quæ
a pertinēt ad litis decisionem,si litigium esset inter campsores, a seruantur eorum iura coram omni iudice.l.si fundus.ff.de euic.
a ADD.¶Adde qđ idem esset,si esse inter campsorem,& nō campsoré, & statuta fuissent approbata à superiore. Ita so.hic,& in l.fi.ff.de iur.om.iu.refert,& seq̃tur d.Io.Ba.Caccialupus in rep.l.omnes populi,ver.deinde,ff.de iust.& iure.

LEX III.

Diui Adriani. Exceptio diuisionis, quæ oritur ex epistola diui Adriani, habet locum etiam inter plures constituentes. H.d.&c.

¶Antiqua lect.

Diui Adriani. Bñficium diuisionis, ex epistola diui Adrian.h; locũ inter plures alienũ debitũ cõstituẽtes. H.d. Op.ff.rem pup.sal.fo.l.fi.so. Speciale est ibi, & est casus in quo plures fideiussores nõ habẽt beneficium diuisionis.

¶De probationibus. Rub.

1 *Probatio est rei dubiæ per argumentum ostẽsio.*
2 *Quando animus iudicis ad fidem, vel credulitatẽ deducitur, dicitur fieri ostẽsio.*
3 *Argumentorum appellatione, veniunt testes & instrumenta.*

1 Continua vt in gl.† Quærit gl.quid est probatio? & resp.ꝙ est rei dubiæ per argumenta ostẽsio. Et aduerte, ostensio ista dicitur fieri
2 † quando animus iudicis ad fidem & credulitatem deducitur, vt l.quinquaginta.& ibi no.ff.de prob.& l.cum de ætate.e.ti. Item ꝙ
3 dicit argumenta,† non intelligas de argumentis tantum, & ratio nib. sillogisticis, sed etiam de testib.& instrumentis, ad inducendũ iudicem ad fidem, vt per totum hũc titulum, & seq. Quærit gl.vnde dicitur probatio. Et dicitur à verbo, probo.

LEX I.

Vt creditor. Actor suam intentionem, & reus suam exceptionem d; probare. H.d. Quæro, eo ipso ꝙ debitor dicit se soluisse, an fundata sit intentio creditoris, quasi videatur ille confiteri debitum. Dy. videtur dicere ꝙ sic in c.nullus plurib.de re.iu.li.6. Ego dico contrarium in l.non vtique.ff.de exc. Videtur tex.in l.cum de indebito.ff.de prob.&c.

¶Antiqua Lect.

1 *Quando aduersarius negat, vel dubitat respondendo, onus probationis transfertur in alium.*
2 *Actoris intentio, an sit fundata ex eo, quòd reus opponit solutionem.*

1 **Vt creditor.** Sicut actor d; probare suam intentionẽ, ita reus suam exceptionem. H.d. Quæro, qñ alicui infert̃ onus probãdi. resp.gl.qñ aduersarius negat, siue dubitat. Si ğ per oĩ per aduersarium respõsum est, ꝙ dubitat, ita mihi onus probõis incumbit, ac si negaret. An āt admittat̃, rñsio sic. Ista videbitis ĩ.de iu.cal.∫.2.§.qđ obseruari.no.ff.de pe.hæ.l.si debitor. & de iurei.l.iusiurãdum & ad pecunias.in pr. Quæro, q̃ est rõ hꝰ l. ꝙ creditor d; probare numerationem, debitor solutionem? Dic
2 vt in gl. Quæro circa l.istam,† vtrum eo ipso ꝙ reus opponit exceptionem solutionis, sit fundata intẽtio actoris, ita ꝙ nihil habeat actor probare. Quidam dicũt, quod casus est hic, ꝙ reo incumbit onus probãdi.certè in cõtrarium est veritas. nã si reus allegat sol.
a illa sol.allegata præsumptionem[a] debiti nõ inducit. Casus est in l.cum de indebito.ff.e. Vnde iudex d; dare terminũ ad probãdum vtrique parti. Casus est ſm vnam lec.ff.de cond.ind.l.Iul.licet Dy. dixerit ꝯtrarium, & malè.ĩ c.nullus plurib.ext.de re.iu.in 6.& idẽ Cy. & ita debet intelligi hæc l. licèt vtrique parti detur terminus ad probandum. Dixi latè in l.non vtique.ff.de exce.

a ADD.¶Et qñ reus recipiens videat fateri intẽtioné agẽtis, vide late per d.Fel. in c.cum venerabilis, de exc.& ibi ponit regulam cum sex fallẽtiis, & vide aliquid per Lanf.de Brixia.in rep.c.quoniam contra falsam, in ver.exce.de prob.

LEX II.

1 *Actor succumbens in rei vendicatione, agit Publiciana.*

1 **Possessiones.** In re possessa d; ꝓbare petitor, ñ possessor. H.d. Istam l.inducebat Plac.† ꝙ possessor
a dñs ꝓsumat̃: quod falsum est,[a] vt in gl. videbitis. ĩ.e.l.cum res,&c.

a ADD.¶Ale. Contra Plac.est casus rectè inuenti, in l.qui vas, ff de fur.

¶Antiqua lect.

Possessiones. Actori incumbit onus probãdi dñium, aliàs possessor absoluit̃. H d. Vel sic, In reali d; ꝓbare petitor, nõ possessor. No.ꝙ actore nõ ꝓbante possessor absoluit̃, vt l.qui accusare.s̃.de edẽ. Op.ꝙ apud reum absolutũ nõ remanet dñium, vt ff.de iurei.l.s; & si possessori.& ff.eo.l.circa.de exc.rei iu.l.excepti. Huiꝰ timore exponit gl &lo.hic dñium.id est possessio. Simile in l.interdum.ff.de ver.si.& hæc est vera, aliæ nõ
1 sunt veræ. Dic vt in gl.& dicam in l.cum res.ĩ.e.† Quæro, si actor succumbit in rei ven.an possit agere publiciana? Doc.& gl.dicunt quòd sic.ff.de euic.l.minor.§.j.dic vt ibi plenè dixi.

LEX III.

Ex persona. Ex persona tutoris, qui fuit soluẽdo tempore depositi officij, nõ pt̃ alius cõueniri. H.d. Et mãm huius l.habuistis.s̃.de trãsa.l.j.& ibi dixi. & ĩ.arb.tu.l.j.vr̃ ğ ꝙ ego debeam probare ipsum tũc nõ fuisse soluẽdo, quasi de iure præsumatur ꝯtrarium. Resp. hic est de casib.in quib.ex præsen-
a ti præsumimus in præteritum.[a] Qui.n.mõ soluẽdo nõ est, retro ꝓsumitur nõ soluẽdo, nisi probetur ꝯtrarium : & ecõuerso in iudiciis. Et de hoc cõsueui dare quãdam distinctionem. D.Old. quam ipse ponit ĩ l.j.§.si magistratus.de magi.cõue. Nõ sunt alia hic,&c.

a ADD.¶Ale. Qui nõ est soluẽdo, præsumitur ita fuisse in pteritum,&ꝯ̃, vide etiã per Bal.in l.non ignorabit, s̃.ad exh.& per Bar.in l.si prius, de ope.no.nun.& in l.si is cui, §.iisdem, de accu.& in l.si quis,& ibi Bar.de adul. Vide tamẽ quod habetur in l.matrem, ĩ.eo. Et adde ꝙ si probo te non esse soluendo, præsumitur etiam in futurum, secundum bal.in l.3.C.si ven.pig.aga.

¶Antiqua lect.

1 *Qui non est modo soluendo, præsumitur retro non fuisse soluendo. 5.*
2 *Tutor quando conueniatur ex persona alterius.*
3 *Tutor accusatur, si contutor tempore finitæ tutelæ erat soluendo.*
4 *Diuitem se allegans, debet hoc probare.*
6 *Ex præsenti quando præsumatur in præteritum.*

1 **Ex persona.** Qui aliqđ đt certo tpe fuisse, illud d; ꝓbare. H.d. Vel sic.† Nõ ꝓsumit̃ quẽ diuitẽ fuisse, nisi ꝓbet̃. Vel sic ex ꝑsona ꝯtutoris, q fuit soluẽdo tpe depositi of
2 ficij, nõ pt̃ aliꝰ ꝯueniri. No. tria. 1.† qđ qñq; vnꝰ tutor ꝯuenit̃ ex ꝑsona alterius, de q̃ in l.j.s̃.de trãsa.gl.hic tãgit, tñ non curo referre.
3 No.2.† qđ excusatur tutor, si ꝯtutor erat soluẽdo tpe finitæ tute
4 læ.† No.3.qđ ille q dicit se fuisse diuitẽ, & soluẽdo, d; ꝓbare. Ad ſm no.op.& vr̃ qđ sufficiat quẽ nõ esse soluẽdo tpe q̃ agit̃, vt l.inter fideiussores.ff.de fideius.sol.ſm Pe.ibi in fideiuſ.q spõte intercedit, & iõ plus grauat̃: hic in tutorib.q̃rum officium est necessarium. iõ ad eorũ excusationẽ sufficit tpe finitæ tutelæ quẽ eẽ soluẽdo. Ad aliud op.& vr̃ ꝙ actori incũbat onus ꝓbãdi, nõ reo, vt ĩ l.frustra.ĩ.e.& s̃.l.ꝓx.so. Actori incũbit onꝰ ꝓbãdi suã intẽtionẽ: reo suã exceptionẽ, vt s̃.l.j.s; hic reus dicit, iõ ꝓbat. cõtra hoc op. q̃libet præsumit̃ idoneus, & bonus, nisi ꝓbet̃ ꝯ̃rium, vt ĩ.de test.l. oĩ ğ dẽmus ꝓsumere istum fuisse diuitẽ, nisi ꝓbet̃ ꝯ̃rium.so. Dicit
5 gl.hoc iõ,† qa ex ꝓsenti præsumit̃ in ꝓteritum. Vult ğ ꝙ q hodie ñ est soluẽdo, retro ꝓsumat̃ nõ soluẽdo. Idẽ no. in l.eum q.ff.e.& in l.nõ est necesse đ magi.ꝯue.l.j.§.si magistratus. Istud examinemꝰ,
6 quõ ex præsenti† ꝓsumatur in ꝓteritum.& op.de l.4.ff.e.vbi q hodie fugit, ñ ꝓsumit̃ retro fugisse. S; Old.in sua quadã disputõe đt: qñq; pñs status rei, est ꝯnexus tpi ꝓterito, & tũc de pñti ꝓsumit̃ in ꝓteritum, vt in Aut.de rest.&ea q̃ parit.§.vnũ si qdem. Qñq; nõ est ꝯnexus, & tũc aut pñs status h; in ꝓteritũ ꝯ̃riam necessariã veritatẽ. exẽplũ, l; seruus fugerit.tñ in ꝓteritum ponit̃ de necessitate tpis, q̃ verum est ipsum nõ fugisse, qñ erat puer, & tũc de pñti nõ ꝓsumimus ĩ ꝓteritũ, vt d.l.4.ff.e. Qñq; nõ h; ĩ ꝓteritum necessariã veritatẽ ꝯ̃riam, vt in paupertate, & diuitiis. Põt.n.eẽ qđ qs sp fuit diues, vel sp fuit paup, & tũc de pñti ꝓsumit̃ in ꝓteritũ, vt hic, cũ si. Et ꝓ h.d. ipse, ꝯ̃rium dixi in l.j.§.si magistratus. Et est in argñ, ꝙ q hodie ꝯdẽnat̃ vt hr̃ticus, ꝓsumit̃ heri hr̃ticus: qa hoc ẽ falsum, cũ hoc hẽat in ꝓteritũ necessariam veritatẽ ꝯ̃riam. Ista verba nõ sũt ꝑfecta, neq; in oĩ parte sui vera, vt ĩ.videbitis. Iõ aduertẽdum. nã qñq; ex eo qđ est in pñti, volumus ꝓsumere in ꝓteritum illud idẽ. qñq; ex eo qđ est ĩ pñti, volumus ꝓsumere aliud. Primo casu, aut pñs tps se h; ad ꝓteritum, ad qđ volo ꝓsumere sicut finis ad initiũ, tũc de ꝓsenti ꝓsumimus in præteritum, vt l.s; & Iul.§.ꝓinde.ff.ad Mac. vbi si filius vertit in rem pr̃is, ꝓsumit̃ in principio illo aĩo accepisse, vt ĩ.de agric.& cẽsi.li.xj.l.litib. vbi si colonus mihi resp.de fructib. præsumitur retro meo noĩe coluisse, & idẽ in si. Qñq; pñs status non h; se ad præteritum eo mõ: & tũc aut illud qđ est in ꝓsenti, h; in præteritum necessariam ꝯ̃riam veritatem, & nõ præsumimus ĩ præteritum, vt d.l.4.ff.e. Aut nõ h;, & tũc aut præsens status h; se ad nõ esse, aut ad esse. Primo casu ex præsenti ꝓsumimus in præteritum, vt d.l.nõ est necesse.& l.j.§.si magistratus.ff.de ma.cõue. Secũdo casu, & tũc ex præsenti non ꝓsumimus in ꝓteritum. Exemplum. si hodie possideo, in ꝓteritum nõ præsumor possedisse, vt ĩ.de præsc.lõg.tem.l.super lõgi. Et si hodie sum dñs, nõ ꝓsumor retro fuisse dominꝰ. vt l.si mater.§.eadẽ.ff.de exce.rei iu.cum si. Et qđ s̃.dixi qñ se h; ad nõ esse, intellige simpl̃r. Nam si haberet se ad nõ esse per modum priuationis, vt si dicerem me liberatum, nõ præsumeretur in præteritum, imo infert̃ ꝯtrarium, qa ad positionem priuationis sequit̃ rescissio habitus. l.decem.de ver.ob. Secũdò qñ ex ꝓsenti volo aliud ꝓsumere in præteritum, & tũc qñq; pñs infert̃ ĩ ꝓteritum de necessitate, vt aliq̃ peperit hodie : ex hoc infert̃, ꝙ intra 11.mẽsium præteritorum tps ipsa cognouit hoĩem, vt in aut.de resti.& ea q̃ parit.§. vnde si qdem.& idem in si., qa si fructus industriales sunt recollecti, industria fuit adhibita tpe cõgruo. Eadem rõe si vinea facit fructus, de necessitate sequit̃ ꝙ vinea fuit trib.annis in ꝓteritum laborata. qñq; pñs nõ infert in ꝓteritũ de necessitate, & tũc de pñti non ꝓsumitur in præteritum rl̃r, vt faciat plenam ꝓbõem, vt ĩ.l.matrem.& l.neq; natales. Fallit in l.si hi qui adulterij.ĩ.de adul. Potest tamen qñq; cõtingere ꝙ facit aliquam præsumptionem in præteritum, vt l.inciuilem.ĩ.de fur.

LEX IIII.

1 *Probationes legitimæ quæ dicantur. 5.*
2 *Fama non probat dominium, sed probationem coadiuuat. 6.*
3 *Fama inducit iustam causam credendi.*
4 *Titulus putatiuus sufficit ad præscriptionem. 7.*

Proprie

a Proprietatis. a Dñium pt ꝓbari per instrã,& alias legiti-
b mas probationes. b h.d.Quæro,q̃ sunt aliæ
1 legitimæ probationes.†Dicit gl. c per famam consequentẽ,vel te
c stes,vel per alia.non intelligas†ꝙ per famam probetur dñium, s;
2 probationẽ coadiuuat.l.3.§.eiusdem quoque principis. ff.de test.
3 Vel possumus dicere,ꝙ fama operetur d hoc,ꝙ inducat iustã cau-
d sam credendi,& sic induceret titulum†putatiuum,qui sufficit ad
4 præscriptionem,vt l.Celsus.de vsuc.Et hoc modo forte debet in
e telligi gl.quæ est in l.sed an vltro. e circa prin.ff.de ne.gest.
a ADD. ¶Barb.Debet allegare l.at qui,§.cum me absente,ff.de ne.gest.Vide Ang. in d.§.cum me absente.
b Ale. No.ꝙ testis depouat ꝙ talis tenebat pro suo,& tanquã rẽ suam,non p hoc probatur dñium nisi ostendat titulum, ita dixit d.Ab. in c.cum ad sedẽ,de rest. spo.alle.dictum In.in c.illud,de præsum.& d.de Ro.dec. 325. Adde & ibi plene scripsi in l.j.ff.pro suo,post Bar.& Ang.vbi ad hoc allegaui alias concor.
c Ale.An ista gl.sit vera,vide bar.in l.de minore,§.tormenta,de q.&ita soluit bar. in l.cum super,de rei ven.
d Ale.Posses dicere in hoc art.aut est fama recens,& tunc non plene probat,seu adminiculatur,ita procedat ista gl.hic per quam dicũt Cy.& Bar.& omnes qđ quando procuratores articulant quod de hoc est publica vox,& fama, hoc ió faciunt q̃a si probationes erũt hincinde pares,defertur iurm semiplene probãti pp famam,aut prima est antiqua,& tunc plene probat dñium, ita dicit Ang. in l.Titius,ff.qui.mod.pig.vel hypot.so. & d.l.at qui natura,§.cum me absente, ff.de neg.gest.licèt gl.ibi tenuerit ꝯrium,& no.dicit ibi Ang.ꝙ ita fuit de facto obtentum in ciuitate Paduana,item Bal.in aut.quas action.C.de sacros.eccl.& in l.conuenticula,de epi.& cle.& in l.cum super,de rei ven.&hic,& Im.in c.veniens,de ver.sig.Iuxta hoc no.ꝙ fama antiqua est illa,quæ excedit hominũ memoriam.Excedere enim videtur memoriam hominum,si per 40.an. viguit. Dictum est sing.d.Ant.in c.veniens,el j.de test.Qualiter probatur stare memoriam vide quæ scripsi post Bar.in l.2.§.idem Labeo,ff.de aqua plu.arc. Adde quid operetur fama antiqua bal.cons.73.li.3.& cons.344.e.li.Et qualiter probetur possessio,& qualiter dominium,vide bal.cons.326.cum duob.seq.lib.3.
e Voluit allegare l.at qui natura,§.cum me absente,& ita gl.de neg.gest.

¶Antiqua lect.

Proprietatis. Dñium potest ꝓbari quolibet gñe ꝓbõis.
h.d.No.istud qđ dicit proprietatis,&c.no.
ẽt hic cũ gl.sua,ꝙ quicũque h; aliqđ ius,dñium illius iuris dr̃ hr̃e.
5 De hoc tangitur in l.naturaliter.ff.de acq.pos.† Quæro quæ sunt
legitimæ probõnes.Gl.dicit,per famã consequentẽ,vel testes,vel
6 alia.nõ intelligas ꝙ †p famã ꝓbetur dñium:s; coadiuuat ꝓbõnẽ
7 de dñio,vt ff.de test.l.3.§.eiusdẽ quoq;.in pr.† Dico ẽt ꝙ fama fa
cit ad ꝓbõem dñij:nã ad vsucapionẽ,& prescriptionẽ sufficit titu
lus putatiuus errore ꝓbabili,vt l.celsus.ff.de vsuc.Vñ si esset fama
ꝙ pater me9 acquisiuisset aliqd aliquo titulo,hæc fama induceret
iustum errorem,& illo titulo præscriberẽ:& hoc forte voluit sen
tire gl.de ne.ge.l.at qui nã.§.cũ me absente.in gl.ma.Pñt etiã aliæ
probõnes de dñio esse:Ideo põt esse in reb.mobilib.probõ multũ
clara,vt si inueni lapillũ in litore maris, vel feci vnam speciem ex
multis reb.bona fide,vt ff.de acq.rer.do.l.adeo.§.cum quis.

LEX V.

1 *Scriptura priuata quando probet.*
2 *Quæ sunt adminicula,quæ adiuuant scripturam priuatam,vt probet.*
3 *Quæ non prosunt singula:quando multa iuuent.*

a Instrumenta. a Legitur duob.mo. vno modo ẽm gl.ẽm
1 quã br̃.h.d.Priuata† scriptura nõ inducit
probationẽ,si ibi nõ est cã h.d.Vides ergo ẽm gl.ꝙ illa priuata scri
ptura facit fidẽ,quantũ est in re:sed nõ sufficit pp defectũ eorum,
quæ in ea continentur:sed ipsa de se ꝓbat illud qđ dicit, sed suffi-
cit,q̃a nõ continet cãm Hæc lect.vr̃ ꝯ tex.qui dicit, ꝙ nõ facit ꝓ-
bationẽ.Vñ Vltr.legunt aliter,& ẽm eos br̃ dt.Priuata scriptura ñ
facit fidẽ,nisi cũ aliis adminiculis,vt puta lr̃arum ꝯparationib. ad-
iuuetr.h.d.lec.gl.ꝓcedit qñ priuata scriptura sit ꝯfessa ꝙ sit scã eius
manu,ꝯ quẽ ꝓducitur.lec.Vltram.ꝓcedit qñ scriptura negatur.
a ADD.¶Allegaui tibi in l.nuda,de don.Adde quæ posui post Ale.in d.l.nuda.

¶Antiqua lect.

Instrumenta. Legitur duob. modis. Primò secundũ gl.
scriptura priuata nõ facit fidẽ sine causa.
2 †Quæro quæ sunt ista alia adminicula?Dicit glo.cã:vt l.nuda rõ.
ff.de don.& de ac.re.do.l.nũquã nuda.Videte, priuata scriptura si
nõ h; cãm,ꝓbat sicut cũ causa,sed ꝓbatũ non releuat, & ideo ista
lec.nõ vr̃ vera,q̃a tex.quærit,vtrũ sufficiat ad ꝓbõnẽ.ideo Vltr.le
gũt istam l.alio mõ,& ẽm eos.br̃.h.d.Priuata scriptura nõ probat,
nisi testib.vel cõparatione adiuuetur.H.d. Secundũ hoc quæro,q̃
sint adminicula,de quib. loquitur hic?Rñ. cõparatio,& testes ẽm
formã l.cõparationes.j̃.ti.2.& auth.ibi posita.lec.gl.põt esse vera
in priuata scriptura cõfessata quæ non sufficit ad probationẽ eius
quod in ea continetur nisi adiuuetur adminiculis.s̃.dictis.Vlt.gl.
3 colligit,†quæ nõ prosunt singula,multa iuuant.Op.gl.j̃. qui nu-
me.tu.l.j.in fi.sol.in vno verbo,Quandoque plura, quæ non pro-
sunt,singula tendunt ad perficiendum vnum totum:tunc quę nõ
prosunt singula,multa iuuant,vt hic cum si. Omnia enim ista ten
dunt ad faciendum iudici fidem. Si vero tendunt ad diuersa,tunc
quæ non prosunt singula, nec multa iuuant, vt in l. contraria. ibi
enim tendebant ad diuersas species executionum.

LEX VI.

Rationes. Duas partes habet.Prima loquitur in rõne. Se-
cunda in vlt.volun.Prima pars.h.d. Rões defun
cti nõ probant alium fuisse debitorem defuncti.h.d.Secunda pars
ẽm gl.breuiter dicit.Verba enunciatiua defuncti in vlt.volun. de
bitores non liberant.h.d.ẽm gl.vel aliter.Debitorib. non præiudi
catur ẽm alios.Secunda pars incipit ibi,eiusdẽ iuris est.vr̃ ꝙ in resi
duo debitor liberetur.Vnde op.de l.j.j̃.de fal.cau.adie.Sol.ibi asse
ruit sibi solutum,hic verò dicit certam quantitatem sibi deberi,li
cèt enim dixerit de minori , non pp hoc negabit, quin deberetur
maior quantitas.Sed si dixisset sibi deberi centum tm̃, per hoc qđ
dixit tantum,videtur negare ꝙ plus debeatur,& tũc sufficeret de-
a bitoribus secundum Azo.& bene. a Probatur in l.3.§. cum Titio.
ff.de adim.le. Tetigi vobis s̃.de transact.l.si quidem.
a ADD.¶Ale.Adde bar.in l.si cum dos.in pr.re.amo.&sic no.hic gl.ꝙ in sñía affirmatiua cõcepta non subintelligitur dictio taxatiua,tm̃, pro hoc vr̃ tex.in l.cũ furti,ff.de in lit.iur.vbi si subintelligeretur,iurans fuisset periurus,quod tamen ibi negatur.Et de ista dictione,tantum,vide Bal.in l.cum mulier,sol.mat.

¶Antiqua lect.

1 *Rationes defuncti,quando faciant præsumptionem,vel indicium.*
2 *Enunciatiua verba defuncti quam probationem faciant.* 5.
3 *Iuramentum erroneum an noceat,sicut nec confessio.*
4 *Iuramentum habet in se clausulam,si non valet quod ago vt ago,valeat vt valere potest.*

Rationes. Rões defuncti non probant ꝯ extraneos. Item
per assertionem minoris quantitatis,non indu
1 citur liberatio à maiori.h.d.Circa primam partem quęro†vtrum
rationes defuncti faciant aliqualem presumptionem,seu indiciũ.
Et gl. aliquando tenet ꝙ ex ea debet referri iusiurãdum, vt dixi in
l.admonendi.ff.de iureiu.& hoc probat cum dicit, solam suffice-
re ñ posse,&c.q.d.cũ egeat aliquib.adminiculis,ipsa sola nõ suffi-
cit,sed adminiculatur, sicut non probaret testis vnicus. Ratio est,
nam tunc dicitur fieri probatio,& communis fit præsumptio. cũ
iudex adducitur ad fidem & credulitatem,vt dixi super rub.sed cũ
iudex vidit librum rationũ aliqualiter incipit suspicari, quia non
est verisimile ꝙ defunctus scripserit ibi falsum.Ad secundam par-
2 tem quæro ꝓ declaratione tex. † quid si testator vsus esset verbo
taxatiuo,tm̃,vel solummodo, vel duntaxat, vt puta Titius debet
mihi centũ tm̃.Azo dixit tunc esse aliud.Hug.dicit idem,istæ opi.
non ꝯdicunt sibi.Nam quod Azo dixit tunc esse aliud,verum est
ex significatione verborum.Casus est no.ff.de adi.le.l.3.§.cũ Ti-
tio.& quod Hugo dixit,ꝙ ipse nõ negat dictum Azo.esse verum,
sed dicit,l; verba hoc importent,tñ non præiudicat,si per hæredẽ
contrarium probetur,nisi in duob.casib.quos statim examinabo.
Potest ergo probari contrarium secundum Hug.& bene, vt l.j.de
fal.causa adie.Fallit in duo.casib.Primo si iurauit,vt in aut. hic po
3 sita.Hoc non videtur verũ,†q̃a iurm erroneũ nõ d; nocere,sicut
nec confessio.vt l.fi.ff.qui satis.co.& l.fi.de non nu.pec.Sustinen-
4 do dico hoc ideo,†quia iurm importat in se,vt si non valet quod
ago,vt ago,valeat vt,&c. l.cũ pater.§.filius matrem.de le.2.Vale-
bit ergo tunc iure liberationis relictæ. Item fallit si fuit sciens, q̃a
tunc non errauit:& dictum hoc est,quando per hæredem probat
5 error. Vlt.gl.sumit hic ar.ꝙ† verba enunciatiua non inducunt di
spõnem.Postea in contrarium arguit.Br̃ ad so.l.quę hic alle.& de
clarationem huius, scias ꝙ verba enunciatiua nunquam inducũt
dispõnem vltra id quod eorum significatio importat. Hic est ca-
sus.& in l.Titia.§.Caius ff.de le.2.Item verba enunciatiua non in-
ducunt in dispõnem ꝯ eum,quem testator nõ potuit grauare.Hic
est casus,& in l.3.§.j.ad Sylla.& j̃.de testa.l.verba.Item verba enũ-
ciatiua non inducunt dispositionem eius quod per testatorẽ non
potest induci,vt j̃.arb.tut.l.j.s̃.communia vtriusque iud.l.scriptu
ra.Alia regula est.Verba enunciatiua eius,quod per testatorẽ po-
test induci, disponunt ꝯ eum,quem testator grauare potest, vt l.
ex hac scriptura,de do.ff.ad Syl.l.j.in fi.& l.2.& l.Lucius.§.quisqs.
de le.2.& j̃.de fal.cau.adi.leg.l.j.in pr.cum si.

AVTHEN.

Quod obtinet. Verba enũciatiua testatoris nõ preiu
a dicãt hr̃dib.nisi testõr iurauerit. a h.d.
De materia huius aut.dic plenè,vt l.ex hac scriptura.ff.de don.
a ADD ¶Ale.Quando iuramentum transit ad hæredes dixi in aut.sacramenta,& quod ibi Bal.no.C.si aduer.ven.& bal.in l.fi.C.de pac & in l.si quando, C.de in of.test.& bal.in auth.principales,C.de iureiu.propter cal.& bar.& Ang.in l. generaliter,in pr.s̃.de re.cre.&no.Bal.in l.3.j̃.plus vale.quod agi.Card.Flo.in cle. Rom.§.porro,in 6.q.de iureiu.Fed.cons.251.gl.63.di.tibi domino,Inn.in c.veritatis,de iureiu.Host.& Io.And.in c.fi.de sepul.

¶Antiqua lect.

1 *Hæredes tenentur seruare iuramentum defuncti.*
2 *Hæres non seruans iuramentum defuncti,non efficitur periurus.*
3 *Iuramentum non transit ad hæredes.*
4 *Testator iurando non potest extraneis præiudicare,prodesse sic.* 5.

Quod

Quod obtinet. Verba enunciatiua testatoris nō præiudicant hæredibus nisi testator iurauerit. vel pone casum s̃m q̄d colligitur ex lect. Hugol. posita sup
1 l.C.†No.ꝙ hæres tenetur seruare iur̃m defuncti: non t̃n esset per-
2 iurus si non seruaret: quia iur̃m non ligat nisi animam iurantis,†
a nec transit ad hæredes,ᵃ vt s̃. de reb. cred. l. generaliter. in pr. & ext.
3 de iureiu. c. veritatis. Secundò no. ꝙ testator†etiam iurando non potest præiudicare extraneis. Quærit gl. an possit prodesse extra-
4 neis. Et determinat†ꝙ sic,& bene. De materia huius aut. dic plenè. vt dixi in l. ex hac scriptura. ff. de don.

a ADD.¶Ale. Hęredes ꝙ licet nō possit adiri iudex ecclesiasticus principaliter ꝯ hæredem pro obseruantia iuramenti defuncti prout tenet Io. An. in c. fi. de iureiu. in 6.& sequitur Bal. in l. j. de iureiur. tamen poterit per interdictum adiri, vel vt compellat hæredem ad transferendum,& exonerandum animam defuncti, arg. no. in c. à nobis, de sent. exc. Ita Abb.& ibi do. Mar. Soc. in c. cum sit generale de for. comp.

LEX VII.

a Exemplo. ᵃScriptura propria non facit fidem pro producente. h.d.

a ADD.¶Ale. Iste tex. pōt allegari, quia simplici protestationi alicuius credi non debet, pro quo t̃n vide Bar.& quę ibi dixi post eū in l. si quis inficiatus, ff. depo.

¶Alia lect.

Exemplo. Scriptura propria scribenti non prodest. No. ꝙ non debet permitti id, quod est mali exempli causa, vt ff. de pœ. l. si quis aliquid. §. q abortionis. Secundò not. ꝙ liber rōnum nō ꝓbat ꝓ scribēte, vt hic, vel pro hærede eius, s̃. l. ꝓ xi. sed ꝯ scribentem sic, vt l. quædam. §. nūmularios. ff. de eden.& ꝯ hæredes eius, vt l. inter chartulas.& ibi no. j̃. de conue. fisc. debit.

LEX VIII.

Frustra. Reus non debet probare, sed actor. h.d.

LEX IX.

Cum te minorem. Ei qui ętatem allegat, incumbit onus probādi eam. h.d. De hoc habuistis s̃. de in integ. rest. l. si minorem.&c.

¶Antiqua lect.

1 *An possim adire iudicem, vt probetur de ætate mea.*
2 *Aetas per quem probetur,& quis debet eam probare.*
3 *Aetas qualiter probetur.*
4 *Quod semel fuit tale, quando præsumatur ipsum fuisse tale.*

Cum te minorem. Qui ætatem dicit, eam probare debet. Hic esset videndum prin
1 cipaliter†an possum adire iudicē, ad hoc vt probē de ætate mea, q̄d hæc l. velle vr̃, q̄d examinaui plenè in l. de ætate. ff. de min. Se-
2 cundò esset vidēdū†cui incumbat onus ꝓbandi ætatem. Et iste tex. dicit, q̄d ei qui dicit. Clarius ei, cui ætas est fundamentum intentionis, vt d. l. de ætate. s̃. de min.& ff. de in inte. rest. l. si minorē.
3 & ibi melius quam alibi. Item esset vidēdum† qualiter probetur
4 ætas. Dic vt ī d. l. de ætate,& d̄ ꝓbōnis effectu ibi plenè dixi.†Op. ꝙ semel fuit tale, sp præsumitur tale, nisi ꝓbetur ꝯrium, vt j̃. e. l. siue. sol. illud est verū in his, quæ solo cursu tpis non mutantur: sed ætas solo cursu temporis mutatur, ergo,&c. vide gl.& eam no.

LEX X.

1 *Articulus qui de necessitate non concludit, quando debeat admitti.*

a Neque natales. Non ꝓbat hoc esse, q̄d ab hoc contingit abesse. h.d. Vel aliter. Articulusᵃ im pertinens non debet admitti. h.d. Op. de l. matrē.& de l. siue possi-
1 detis. j̃. e.†vbi articulus, qui non concludit de necessitate, dēt admitti. sol. qdam est articulus, qui de necessitate cōcludit,& de isto non est dubium. Quidam est articulus q præsumptiuè concludit, & tunc qn̄q; inducit talem præsumptionem quæ transfert onus probandi in aliam partem,& tūc debet admitti, vt l. ꝯria. Qn̄q; inducit talem præsumptionem, quæ facit semiplenā probōnem & tunc idē, vt l. in bonæ fidei. s̃. de iureiur. Qn̄q; neutrū istorū facit, nec aliā ꝓbōnē coadiuuat,& tūc nō d; admitti, ita loquit̃ hic,&c.

a ADD.¶Ale. Articulus non cōcludens, an debeat admitti in petitione. vide bal. in l. siue possidetis, in pr. Et ad Bar. hic vide quod no. In. in c. ex parte abbatissę, de priuil. vide per Io. An. in c. literas, de præsump.

LEX XI.

Si scriptum. In dubio præsumitur pro testamento, nisi ꝓbetur contrarium. h.d.

¶Antiqua lect.

1 *Qui dicit testamentum solenne, quando debeat id probare.*
2 *Testamentum, an possit dici nullum principaliter agendo.*

Si scriptum. De cōditione alterius nō p̄t alius agere principaliter, s; incidenter sic vel aliter,& ad hoc
1 semper allegatur. Testamentum præsumitur solemne,†nisi ꝓbetur ꝯrium. Op. ille q dicit testm̃ solemne, d; probare. l. quæcūque. in fi. ff. de publ. sol. breuiter. Quædam est solemnitas, quæ requiritur ad testamentum simpliciter, vt numerus testium,& similia,& tūc qui testamētum allegat, d; hoc probare, vt sic in propria eius figura appareat, vt j̃. de edic. diui Adr. tol. l. fi. Quædam requirunt̄ in testamento ad effectū, non simpl'r, s; aliquo præsupposito, vt institutio, vel exhæredatio filij requirit in testō ꝙ p̄supponatur q̄d filius sit. Idē & in simili in instōne,& ꝓ testō p̄sumitur, nisi probetur ꝯrium, vt hic & s̃. de iur.& fac. ig. l. si post diuisionē. j̃. de cod. l. nec codicillos.& ff. e. l. qdam. l; gl. alleget hic aliàs ꝓ ꝯriis, t̃n sunt pro. Op. ꝙ qs possit dicere hæredē n̄ capacē principaliter: vt s̃. e. l.
2 cum te. sol. Ibi quis volebat agere de conditione suæ personæ, hic de cōditione alterius.†An aūt qs possit dicere testm̃ nullū principaliter agendo. Vr̃ hic tex. ꝙ non. vt in l. j. s̃. de ord. iud. Dixi in l.& eleganter. in pr. de dol.& in l. quæ sub cōditione. §. si. ff. de ꝯd. inst.

LEX XII.

1 *Dominium, vt transferatur, an requiratur ꝙ fiat missio in possessionem rei vacuæ & quid in publiciana. 2. 7.& 15.*
3 *Dominium, vt probetur, quid requiratur. 5. 10.& 12.*
4 *Dominium non transfertur per vendentem,& tradentem non dominum.*
6 *Ille à quo causam habeo, non potest obiicere quòd non fuerit dominus. 16.*
8 *Possessio non vacua dicitur duobus modis.*
9 *Venditor non liberatur, nisi tradat possessionem vacuam omnino.*
11 *Venditorem fuisse dominum qualiter probabitur.*
13 *Practica articulandi ad probandum præscriptionem.*
14 *Possessor, quando præsumatur dominus.*

Cum res. Res per instr̃a non gerit̃, sed per instr̃a probatur, pōt aliis modis ēt legitimis cōprobari. h.d. Contra primū op. de l. ꝯctus. j̃. de fi. inst. sol. Q̄d hic dr̃, fallit qn̄ hic agi-
a tur, ꝙ ꝯctus celebret̃ in scriptis. Circa scd̄am partē q̄rūtur aliqua.ᵃ
1 †Primò an sit necesse ad trāslationē dn̄ij,ᵇ ꝙ fiat missio in posses-
b sionē vacuā? Quidā dicūt ꝙ sic, ꝑ hāc l. doc. nostri tenēt vbique ꝯ riū. ꝑ l. si fundū. ff. de fun. dot.& l. 2. §. j. de ac. emp. Scd̄ò quærit̃ ex-
2 tra gl.† vtrū ad publicianā requirat̃, ꝙ quis mittat̃ in possessionē vacuā. Quidā dicūt ꝙ sic, qa aliàs nō pōt p̄scribere, ergo nec publiciana cōpetit, vt l. eū q. in pr. ff. de pub. dic plenè de hoc vt dixi
3 vobis. in l. Celsus. ff. de vsuca. Tertiò q̄rit gl.†quot requirātur ad ꝓbationē dn̄ij. Plac. dicebat ꝙ tria, quę in hac l. ponūtur. s. emptionē factā, traditionē,& pretium numeratū, ꝙ gl. nostræ nō placet:
4 †Quid. n. si ille q vēdidit,& tradidit, nō erat dn̄s? Certè nō p̄t trās
5 ferre dn̄iū, vt l. tradō. ff. de acq. re. do.†Et ideo addit gl. q̄d d; ꝓba-
c re tradētem fuisse dn̄m.ᶜ S; qualiter ꝓbabitur? Rn̄det gl. ꝓbatur ꝑ modos traditos, Inst. de re. diui. §. singulorū. Poterit ēt probari q̄d præscripsit,& vsucepit. S; qualiter rn̄debis ad istā l. quæ vr̃ velle.
d q̄d tria sufficiant. Gl. rn̄det, ꝙ hæc suppleturᵈ ꝑ illas. Vel dic,& istd̄ est no. dicit gl. ꝙ agebatur ꝯ vēditorē, vel eius hæredē, qui nō negat vēditorē fuisse dn̄m: qa sic suā,& sui authoris turpitudinē al-
6 legaret: q̄d nō posset: q̄d no.†qa s̃m hoc ille, à quo ego cām hēo, nō p̄t mihi obiicere, ꝙ ipse nō fuerit dn̄s. An autē ecōuerso, ille q
e h; causam à me ᵉ possit mihi referre quæstionem dominij. Dic vt l. ita & si fur. ff. commod. Tangetur j̃. e. l. siue possidetis,& j̃. loc. l. si quis conductionis. Non habetis hic alia,&c.

a ADD.¶Ale. Adde Bal. hic,& ī l. 2. j̃. de ac. pos.& ibi gl.& Bar. ī l. Celsus. ff. de vsu.
b Vide in l. rem quæ nobis, ff. de acq. pos.
c Alex. Quod non potest melioris conditionis esse, qui habet causam habet ab aliquo quàm fuisset ille à quo causam habet. Et probatur hoc no. in l. j. ad Treb. & Pau. de Ca. hic tractat allegando hic no. in cons. 18. quod incipit, in Christi nomine amen. in causa quæ vertitur Parmæ,&c.
d Ale. Hunc §.& hanc gl. no. sequitur bal. hic adde eundem in l. rem alienam, ff. de pig. act.& vide Pau. de ca. in cons. 3. quod incipit in Christi nomine amen. in facto isto quatuor sunt videnda,&c. vbi alle. no. per gl. hic,& doc.& bar. in l. ita & si fur. ff. com. hic alle.
e Paris. An ille q emit à me, vel alias cām habuit, videatur fateri rē ad me spectare, taliter ꝙ non possit postea negare, vide Ang. singulariter dicentem ꝙ nō in l. j. post pr. ff. de pub. Sed ꝯrium dicit Bal. in l. siue aūt §. 2. e. ti. vbi etiā idē Ang. in pr. t3.& idē vr̃ velle Pau. de Ca. hic itē vide in mā Pau. de Ca. cons. 3.& 94 vult ꝙ vbi deducerent postea dn̄ū principaliter ab eo, à quo causam hn̄t, non probaretur ēt ꝯ me ex ipso ꝯctu, vide Pau. de Ca. in l. pe. ff. de cond. inser. qui in hoc vr̃ velle ꝯrium, vide ad bar. in l. legata, de adim. leg. Item pro decisione Pau. de Ca. in l. j. Sal. qui loquitur in fortiorib. terminis, in l. matrem, s̃. e.& vult ꝙ licèt fateatur reus conuentus hypothecam rē fuisse debitoris, sed negāt fuisse suā tempore hypothecæ factæ, quod debet hoc probare. Et dictū Ang. in d. l. j. sequtur simpliciter Ale. in cons. 93. in j. vol.& cons. 185. in 2. vo. vide & pondera Bal. in c. 2. de no. for. si. vide late in 2. repert. in ver. emptor, vbi habes quatuor limitationes ad dictum Ang.& alios concordat, item quod non videatur fateri qui dicit se emisse, vel permutasse, vide Ale. in apost. ad Bar. in l. Iulianus verum debitorem de cond. ind. in apost. super verb. l. cum de indebito, facit quod scripsi ad Bar. in l. ab emptore, ff. de pac. quod per constitutum probatur possessio contra illum, qui constituit pro eo versus quem constituit.

¶Antiqua lect.

Cum res. Non solū instr̃is sed quibuscunq; aliis probationib. potest probari dn̄ium. No. ꝙ ꝯctus nō fiunt per instrumenta, sed facta per instrumenta probātur. Simile. ff. de pig. l. ꝯhitur. Op. ad primum de l. contractus. j̃. de fid. instr. so. vt in j. gl. Veniamus ad secundā gl. quæ tractat materiam valde vtilem. Hic dicitur in vacuam possessionem, quæro an requiratur, ꝙ quis mittatur in vacuam poss. ad dominij trāslationem? Quidam quòd sic

sic,p istũ tex.gl.determinat ɔ̃rium,& bñ,p l.si fundũ.ff.de fun.do.
7 †Quæro vtrũ ad Publicianã sufficiat traditio possessionis nõ vacuæ.Istam q.format hic Cy.& Iac.Bu.Inst.de ac.§.aliæ.& determinat qđ nõ sufficit:nã Publiciana nõ ɔpetit ei,q ñ pt vsucapere,vt l.eum qui.in pr.ff.de pub.S; inductus in possessionẽ nõ vacuã,possessionẽ nõ acquirit,ergo ñ vsucapit,ergo nec Publicianã h;.Cre
8 do q habeat sanũ intellm. Tñ aduertẽdum est,† quia possessio ñ vacua, dr duob.mo.vt hic dr gl.& pbatur in l.2.§.j.ff.de ac.em.primò,qñ aliquis possideat nãlr.& ciuiliter:vel ciuiliter tm,& tradẽs nãlr,tunc verum dicunt prędicti doc.sed quando aliquis possidet nãlr tm, & tradens ciuilr tm, tũc l; fiat missio in possessionẽ non vacuam,tñ acquiritur Publiciana quia missione acquiritur ciuilis quæ erat apud mittentẽ,q̃ sola sufficit ad vsucapionem,vt l.j.§.p seruum qui in fuga,ff.de ac.pos.& l.q fundũ.in pr.p emp.Qñque dr possessio nõ vacua,qñ quis est in possessione causa rei seruãdę vendẽs verò,seu tradẽs possidet ciuilr,& nãlr,tũc ẽt sufficit ad Publicianã,vt ff.p emp.l.misso.& ff.pro hærede.l.q legatorũ.§.j l;tñ
9 prædicta sufficiant ad Publicianã;†nõ tñ liberat venditor,nisi tradat posșõem vacuã oĩmõ,vt dr l.2.§.j.&l.3.in pr.ff.de ac.em.Quæ
10 ro,& sum in gl.in 2.par.†vtrũ sufficiat pbare ista tria ad pbandũ dñium.Pla.dicit q sic,p hãc l.gl.dicit ɔ̃:quia ista tria de necessitate nõ inferũt emptorẽ dñm:qa pt esse qđ vẽditor nõ fuit dñs,vt l.traditio.de ac.re.do.Dico q nõ infert de necessitate,neq; pbabiliter,fm dcã §.e.l.neq; natales.Vñ op; q pbet qđ vẽditor fuerit hic
11 dñs,& illud cõiter tenetur p oẽs.† Quærit gl. qualiter pbabitur venditorẽ fuisse dñm? Gl.dicit hic in reb.mobilib.multũ clarè,vt qa cæpit ferã bestiã,vel aliq̃ spẽm specificauit.Sed in re immobili qualiter pbabo venditorẽ fuisse dñm? Certè p pscriptionem:qa possederat tãto tpe,iusto titulo,& bona fide qđ pscripserat.S; tũc fm gl.nõ pbatur directũ dñium,s; vtile,vt in aut.nisi.& ibi no.ĩ.
12 de bo.ma.†Qualiter aũt pt pbari directũ?Dubiũ est.finaliter alsego dixi,& credo dicere verũ:rla iuris gẽriũ est,qđ in nullius bonis est,occupãti ɔceditur,& iõ puto q si facta solẽni inuestigatione & discussione, nõ reperiatur aliqs, si dicat se dñm illius fundi quẽ author meus possidebat,dico pbari ipm directũ dñm,vt l.rẽ
13 q̃ nobis.ff.de ac.pos.& ibi dixi.†Quæro,qa modus pbãdi p pscriptionẽ est cæteris cõior,qualiter sit formãdus articulus ad pbandũ pscriptionẽ lon.tpis?Quidã formabãt sic, dico q possedit à x.ann.citra,& iste art.ñ ɔcludit:qa potuit possidere vna die à x.ann.citra,vt l.j.§.qđ aũt.ff.de aq.quo.& æsti.S; si diceret,qđ possedit à x.ann.&citra,tũc adiectio ipsius dictionis,&,operatur,vt dcã orõ verificetur,q initium possessiõis fuerit iã sunt x.anni,& postea sp
a possedit,vt ext.e.c.licet cãm.& ibi p Host.& Io.An.Est ergo [a] modus cõis,& magis clarus hodie,vt dicatur,possedit à x.annis,& citra,p ipm tps.Itẽ aduerte,qđ si tu facis articulũ de x.ann.tm,vel đ illo tpe tm,qđ reqritur ad pscriptionẽ,dẽs dicere x.ann.& citra,finitis tali tpe.Et est rõ:qa testis examinatur post litẽ cõt.vñ diceret testis verũ est qđ ɔtinetur in articulo qđ possedit à x.ann.& citra, & intelligeretur dictũ testis citra,vsq; ad diẽ lati testimonij, & sic nõ esset pbata pscriptio:qa tps,qđ currit post litẽ cõte.nõ sufficit
14 ad pscriptionem,vt l.moræ litis.§.de rei ven. Quæro† vtrũ ille,q possidet psumatur dñs.Plac.dicit q sic.Gl.hic vr dicere ɔ̃riũ. No.in l.2.§.e.opi.Plac.vr tenere gl.in l.qdã in suo.ff.de ɔdi.inst.Iac.de Are.ibi distinguit duo vel tria mẽbra.Ego latius dico sic.Qñq; dominiũ deducitur in iudiciũ p modũ actionis.Qñq; p modũ exceptionis.Primo casu,aut dñiũ deducitur in iudiciũ principaliter,& tũc possessor nõ psumitur dñs rlr,imo d; pbare dñiũ,vt l.in rem.ff.de rei ven.no.in l.ita vt si fur.ff.com.& ĩ.de nõ nu.pe.l.j.& de pi.ac.l.nec creditores.Fallit in l.si qs emptionis. §.sed hæc sup illis.ĩ.de psc.30.an.qđ examinabo in l.vis eius.ĩ.e.Qñq; dñium deducitr in iudiciũ incidẽter,& tũc aut qs allegat possessionẽ psentem,aut pteritam.Si pñtem psumitur dñs,vt l.j.ff.fa.erc.No.gl.in l.sicuti.§.sed si q̃ratur.ff.si ser.ven.Fa.quod no.doc.in l.cõsuetudinis.ĩ.q sit lon.cons.in 4.q.prin. & pbatur in l.non nudis.prout ĩ.dicã.& iõ puto,qđ q agit actione legis Aqliæ eo ipso q possidet. psumitur dñs,nisi pbetur ɔ̃rium.Et ita intelligo ad l.Aquil.l.itẽ Mela.§.pe.qa ibi ɔstabat qđ nõ erat dñs,& hoc casu puto esse verã opi.Plac.Si aũt allegat possessionẽ pteritam,tunc nõ sufficit ad probõnem dñij,vt l.& q̃ nõdum sunt.§.qđ dr.ff.de pig.no.ĩ.de sal.interd.l.j.Si vero dñium deducitur in iudiciũ p modũ exceptionis,& tũc aut qs allegat possessionẽ,post fundatã intentionẽ aduersarij,& tunc nõ psumitur dñs, vt l,si de possessione.ĩ.e. Aut añ fundatã intentionẽ aduersarii, & tũc psumitur dñs,vt l.ob maritorũ.§.ne vxor p ma.& facit qđ no.in l.j.ĩ.de pri.fisc.& l.Titia.ff.de sol.Sed quæ
15 ro,†q̃ requirantur ad translationẽ dñij.Plac.dixit tria,s.vendõ,& tradõ,& pretium numeratum,qđ gl.non placet.Quid.n.si ille,qui vendidit & tradidit,nõ erat dñs.nam poterat transferre dñium.l.tradõ.ff.de acq.rer.do.iõ addit gl qđ d; probare tradentem fuisse dñm,sed qualiter pbabitur? Dicit gl per modos traditos, insti.de rer.di.§.singulorum. Posset ẽt probari q præscripsit, & vsucepit.

Sed qualiter respondebis ad istam l.quæ vr velle,q tria sufficiant? Gl.resp.q ista suppletur p illas.vel dic,& istud est no.q agebatur ɔ̃ vẽditorem,vel eius hr̃dem,q non negabit venditorem esse dñm, quia sic suam turpitudinem allegaret,quod non potest,quod no.

a ADD. ¶Adde eundem bar.& ibi latè Ale.in l.celsus,de vsuc.& eundem Ale.in cons.88.in fi.& cons.96.in fi.vol.5.

LEX XIII.

1 *Epistola quando probationem inducat.4.*
2 *Practica ad probandum filiationem.*
3 *Consanguinitas probatur per auditum.*

Non epistolis. Per verba enunciatiua in epistolis,vel libellis plata ɔsanguinitas nõ pbat.H.d. Op.de l.qdã.in fi.ff.e.sol.Ibi fratres erãt in possessiõe filiatiõis. Itẽ op.de l.fi.ff.e.sol.Dico q epistolæ nõ pbãt plenè,vt hic, s; adminiculãtur aliqualiter,vt ibi.Quæro ergo,&reuoco in dub.vtrũ epla pbet.Et intelligo de epla,q̃ pars ɔfitet à se emissam.Circa qđ dic, Aut in epla ɔtinent verba dispositiua,aut verba enũciatiua:si verba dispositiua:si quidẽ super eo,qđ poterat p eplam induci, vt in
a ɔ̃tib.q ɔ̃huntur cõsensu,& tũc epla probat,& inducit, [a] vt l.cõsensu.ff.de ac.& ob.l.j.in fi.ĩ.de contr.emp.& insti.de obl.quæ ex cons.Si verò illud non poterat induci p epistolam,tunc non probat,vt l.j.ff.de ver.ob. Si verò epistola continet verba enunciatiua,tunc si quidem fit enunciatio super eo,q partes facere potuissent,inducit probõem,vt l.j.ĩ.de cont.& com.sti.Si verò super eo quod partes inducere non potuissent,vt fraternitatem, tunc dcã epistola nihil probat,vt hic,adminiculatur tñ aliqualiter,vt dixi.

a ADD. ¶Ale. No.quod probat epistola,per bar.in d.l.nuda,ad fi.ff.de dou.& hic per bal.& bar.in l.admonendi,de iureiu. & quod no.bal.in rub.C.de fi.inst.ver.quæro,quid de literis.bar.in auth.contractus,in fi.de fid.instru.& dicta bar.hic approbata sequitur Pe.de anc.in cle.si summus,de sen.exc.

¶Antiqua lect.

Non epistolis. Verba enunciatiuã in iudiciis, vel eplis plata,ius sanguinis ñ inducũt:s;pt pbari ɔ̃riũ.Op.qđ ex epla inducatur illud.qđ ɔtinetur in epla,vt l.j.in fi.de ɔ̃h.em.de ac.& ob.l.ɔsensu.sol.Hic in his,q̃ p eplam induci ñ pñt:ibi in his q̃ pñt p eplam induci, vt ɔ̃ctus q celebrãtur ɔsensu.
1 †ɔ̃ hoc op.q saltẽ p epistolã inducatur probõ,vt ĩ.de ɔ̃h.sti.l.j.ff.depo.l.Publia.in fi.Quidã,vt Iac.Antiquus glossator,hoc fatebãtur.Gl.vr dicere ɔ̃rium.Hæc est veritas,qđ p istas eplas inducitur quasi possessio fraternitatis,&iõ qñ ius fraternitatis venit in iudicio incidenter,vt puta,qa principaliter agitur de diuidẽda hr̃ditate,vt in l.nr̃a,tũc psumitur frater,donec pbetur ɔ̃rium,vt hic,&l.
2 prox.ita d; intelligi ff.e.l.fi.Quæro qualiter† pbetur filiatio, vel fraternitas.Dñi,circa filiationẽ sunt faciendi duo articuli.primus de filiatione directò,scđs de quasi possessione filiatiõis. In primo dicã,q talis est natus ex tali vxore, in eius domo, vicinis scientib.fm formã l.filiũ.ff.de his q sunt sui,vel al.iu.& ĩ.đ nup l.si vicinis.scđò ponã,qũo aliqs pr & mr tractauerũt eũ,vt filiũ.ista est quasi possessio filiatiõis,de qua hic,& in l.prox.& ff.de q.l.j.§.j.adiiciendum est in dicto articulo,& sic habitus, & reputatus est à vicinis, & aliis ipsum cognoscentib. per d.l.filium. & l.si vicinis.Sed moueo vnum dub.id quod non est,possideri non põt,sed post mortem patris nulla est filiatio.quod apparet : quia filiatio est quædã correlatio,& remoto vnõ de correlatiuis, remouetur aliud,vt ff.de resc.ven. l.cum emptor. qũo ergo post mortem patris poterit probari eum esse in quasi possessione filiationis.Quæro,filiatio&
3 fraternitas,quia sunt de ppinquo põt probari de facili.†sed consanguinitas in gradu remotiori qũo pt probari , cum non viuant hoĩes,q cognouerunt istos antiquos?Resp.quod habemus decretalem, q̃ dicit,q sufficit hoc probari per testes,qui dicant se audiuisse à maioribus,s.fide dignis,vt ext.de testi.c.licet ex quadam.

LEX XIIII.

1 *Qui est in possessione consanguinitatis,præsumitur consanguineus.*
2 *Filiationis probatio.*

Non nudis. Asseueratio fraternitatem non probat:&qui est in possessione fraternitatis, præsumitur frater,nisi probetur contrarium H.d. Vide gl.q inc.cum ille quasi
1 possideat.No.quod† ille, qui est in quasi posses.consanguinitatis, præsumitur consanguineus,nisi probetur ɔ̃rium.& ideo est cau
a tela,[a] quod tu semper† facias duos artic.vnum de veritate,alium
2 de quasi possessiõe,hoc mõ:dico q talis est filius natus ex vxore eius

a ADD.¶Ale.Istam eandem cautelam dedit Ang.in l.j.ff.de prob.& sibi attribuit, & vide bar.etiam quomodo probetur filiatio,in l.3.ff.de lib.& posth.& quomodo & quot modis probabitur filiatio,per bal.in l.j.ĩ.qui accu.& in l.non ignorat,e.ti.adde gl.& Inn.in c.Michael,de fil.presb.Inn.in c.quoniam,de prob.qui dicit quod non potest probari,nisi præsumptiue,gl.in l.j.C.de carb.gl.& Ant.in c.transmissæ,qui fi.sint le.Io.an.in c.afferte,de præsump.Et quid si probatur matrem cum alio,quam cum marito se miscuisse, vide bal.d.l.si vicinis, C.de nup.Et ad bar.hic adde Ang.in auth.de trien.& semis.§ consobrinus,& ibi quomodo probetur fraternitas,vxoratus,vel concubinatus,adde no.hic per bar.in l.j.§.per contrarium,ff.de lib.agn.vbi vide.

eius suis vicinis scientib. Itē φ habitus fuit, & reputatus à patre & matre, & à vicinis cognoscentib. eum, tanq̄ filius, & pro filio. Hoc probato satis erit probatū pro te, nisi probetur ɔ̄rium. Facit ff. de q. l. j. cir. prin. §. j. & idem in qualibet consanguinitate, vt dixi ibi.

¶ Antiqua lect.

Non nudis. Asseueratione non constituitur filiatio, sed filiationis quasi possessio: & admittitur probō in contrarium. Op. qui est in possessione alicuius iuris, non iō præsumitur illud ius habere, vt no. in l. cum res. s̄. e. Si ergo hic filius dicebat se filium, videtur quod sibi non sufficiat esse in quasi possessione filiationis. Resp. debes intelligere φ hic filiatio non veniebat in iudicio principaliter, sed incidenter, & ideò sufficit quasi possessio, donec contrarium probetur, vt dixi j̄. e. l. cum res. & hoc sentit gl. 1. hic posita. Et sic habes quod sufficit quem esse in possessione filiationis, vt hic, vel fraternitatis, vt s̄. l. prox. Intellige, donec probetur contrarium. Not. quod est quasi possessio fraternitatis, & cuiuslibet alterius consanguinitatis, sicut filiationis. Probatur in l. 3. in fi. ff. de lib. igno. Dixi in l. vbicunque. §. interdum. ff. de ven. in pos. mit.

LEX XV.

1 *Detentus iniustè à potestate, si fugit, non tenetur.*
2 *Possessio violenta releuat possidentem.*
3 *Quando quis agenti non potest referre quæstionem dominij, sententia non obstante poterit sententiam vendicare contra primum agentem*

Vis eius. Violenta possessio non releuat possidentem ab onere probandi. H. d. Not. quod tibi dixi in sum-
1 mario. No. † etiam argumentum, φ si aliquis detinetur à potestate, vel à capitaneo iniustè, quòd ipse aufugiens non tenetur.

¶ Antiqua lect.

a Vis eius. [a] Violētа † possessio nō releuat possessorē ab one-
2 re ꝓbandi. No. arg qđ si aliqs detineturà potestate, vel à Capitaneo iniustè, qđ ipse aufugiens non tenetur. Op. possessori nō incūbit onus ꝓbādi, vt s̄. e. l. 2. siue iustè, siue iniustè possideat, vt s̄. de rei ven. l. fi. Inn. in c. de seruorū. ext. de seruis non or. multū se inuoluit, finaliter vult intelligere l. istam, & l. si quis liberum. ff. e. quæ dicit idem, φ speciale sit in libero homine possesso, quia liber homo nō potest possideri à sciēte, vt l. cum hæredes. §. fi. de acq. pos. de stip. ser. l. si seruus in testamento. & ideo violenta possessio nō releuat possidentem ab onere probandi, imò omnimodo vēdicāti d; restituere per rei vēdicationem, nec potest obiicere exceptionē dñij, vt l. si qs emptionis. §. ſ; hæc sup his, j̄. de ꝓcri. 30. vel 40. an. in alio vero possessore absq; violētia puto verū dictū Inn. qđ in libero hoīe talis possessio iniusta non sufficiat. qa
3 non est possessio: secus in aliis, vt s̄. de rei vend. l. fi. † Item aduerte φqñ res vi possessa ꝑ me, vendicatur, & ego possessor succumbo, qa non possum referre dñij quæstionē: aliàs oportet φ actor probet d. §. ſ; hæc sup his. hoc casu possū agere ɔ eū, qui agit ɔ me rei vēdicōne re restituta non obst. prima snīa & idē vbicūq; possessor nō pōt referre qōnē dñij, qa qñcunq; aliqđ ius nō pōt examinari in vna instātia ꝑp nām cāæ, illud intellr reseruatū in alio iudicio, vt l. 3. §. ibidem. ff. ad exhi. l. ille à q̄. §. si de testō. ff. ad Tre. qđ dico eum posse vendicare, intelligo non obstante prima snīa. Vtrū autem obstent aliæ exceptiones, hoc non venit examinandū hic.
a ADD. ¶ Ad hoc vide quod refert Ale. in l. sed examinandi, vbi tex. ne quis eum qui in ius.

LEX XVI.

1 *Quod fuit meum, vel authoris mei, semper præsumitur meum.*
2 *Qui semel est dominus, præsumitur dominus, & an admittatur probatio in contrarium. 4. & 9.*
3 *Reus cogitur docere de titulo suæ possessionis ad actoris incommodum.*
5 *Ille qui possedit, quando præsumatur hodie possidere. 6.*
7 *Animus probatur per assertionem.*
8 *Probato initio iuris præsumptione, præsumitur continuatio.*
10 *Fictio quid sit.* 11 *Præsumptio quid sit. & species eius.*
12 *Contra præsumptionem iuris, et de iure, non admittitur probatio in contrarium.*
13 *Probatio contra præsumptionem iuris tantum admittitur.*
14 *Ex præterito quando præsumatur in præsens.*

a Siue possidetis. [a] Quod † fuit meum, vel authoris mei,
1 semper præsumitur [b] esse meum, nisi
b probetur contrarium. H. d. No. quod dixi [c] in summario. No. qđ
c qui semel [d] est dñs, semper præsumitur esse dñs. † Contra s̄. l. cum
d te sol. Aliud in ætate, quæ solo cursu tp̄is mutatur, aliud in dñio.
2 Item op. & vr̄ hic in 2. parte, φ reus cogatur docere de titulo suæ
3 possessionis. Contrà s̄. de pe. hæ. l. cogi. sol. † vt dixi, hic non cogitur docere de titulo suæ possessionis ad ɔmodum actoris, ſ; cogitur docere causatiuè ad actoris incommodum, si vult eum repel-
4 lere. † Item op. videtur φ contra talem præsumptionem non debet admitti probatio in contrarium, sicut non admittitur in l. retro. ff. de cap. & j̄. de rei vx. ac. l. 1. in pr. sol. dicit gl. debes scire, qđ quædam est fictio, quæ fingit super certo facto, vt fictio Corneliæ, vel postliminij, & in istis non admittitur probatio in contrarium. Quædam est præsumptio, q̄ fit super aliquo facto dubio, & in hoc bene admittitur probatio in contrarium. cum distōne tñ, q̄ tangit gl. hic, & in l. non est verisimile. ff. quod me. cau. Quæro,
e quid de possessione, [e] vtrum ille † qui semel possedit, præsumatur
5 hodie possidere. Inter nostras gl. fuit op. postea fuit facta quædam
f additio ex dictis d. Odof. vide gl. [f] Aduerte, ista dist. ponit veritatem. Tu tamen dic clarius, aut ille quem constat semel possedisse, allegat se hodie possidere, & tunc præsumitur possidere. Rō, quia possessio retinetur, & cōtinuatur animo, vt l. 3. §. in amittenda. de acq. pos. vnde d; probari ɔ̄rium ab aduersa parte. Aut ipse negat hodie se possidere, & tunc non præsumitur possidere, licèt iam possederit, quia solo aīo perditur. Fallit in duob. casib. qñ h; cām
g ab actore, & quādo possidebat ab initio litis, [g] vt habetis in gl. & c.

a ADD. ¶ Paris. De materia qñō ex præterito præsumatur in tp̄s præsens, vide Fel. late in c. scribam, extr. de præsump. refert bal. in l. ex persona, s̄. e. ponentem sex prædicamenta in ista materia. Item no. φ quando status præsens concordarēt cum origine rei, ex præsenti præsumitur in præteritum, vide d. Fran. cons. 15. item φ ille qui est dominus nunc, non præsumitur retro fuisse, vide Ale. cons. 16. vo. 5. item no. φ in æqualitate quæ causatur in sola voluntate, & si requiritur ꝑ forma, præsumitur de præterito in præsens, vide d. Fran. Cur. cons. 51. item quod circa diuitias non possit argui de statu præsenti ad præteritum, vide do. Fran. cons. 66. item φ ex diuturnitate temporis præsumatur de præsenti in præteritum, vide do. Fran. cons. 83. Item an ista præsumptio procedat in reb. mobilib. & an ea quæ fuerunt in bonis defuncti præsumantur esse penes hæredem, vide d. Fran. Cur. cons. 120. vide Pau. de ca. in l. 2. C. de test. post Ang. item quod in infirmitate non præsumitur de præsenti in præteritum, vide do. Fran. cons. 143. item no. quod ex præterita minoritate non præsumatur in præsenti, nisi tempus præteritum sit coniunctum præsenti, vide bal. de pace const. ver. in anno x. itē quod ille qui percepit fructus alicuius agri, præsumatur toto illo anno possedisse, vide Rom. sing. 134. item quod ista præsumptio de præterito ad præsens, non habet locum, vbi agitur de probando aliqua vr̄. vide Ale. cons. 256. item qui semel fuit dominus, præsumatur semper durare nisi probetur concessum dominium, vide Co. cons. 167. cir. fi. item in mā, vide Are. in l. nec furiosus, de test. item circa paupertatem quod non præsumatur ex præterito in p̄ns, vide Are. in l. decem, de ver. ob. Pe. de anc. cons. 5. bal. in l. confirmando, de confir. tu. Et ibi etiam idem in diuitiis. Aduerte tñ quod licet illud quod fuit meum, præsumatur etiā nunc esse meum, tamen si quis dicat in libello rem fuisse suam, & non addat eam esse, male petit, vide bar. in l. certum, §. j. ff. de conf. item an ista præsumptio sufficiat agenti petitione hæreditatis, si probet defunctum aliquo tempore ante mortem possedisse, vide Are. cons. 102. alle. Ant. de bu. in c. cum sedem, de rest. sp. vbi late tangit etiam de materia ista. alle. etiam Are. Ro. & Im. quos vide.
b Pom. Circa primum nota, præsumptionem iuris transferre onus probandi in aduersarium. Et vide Ale. cons. 119. vol. 5. semper limita, vt non procedat quando quis fundaret se ex possessione aliena, ad elidendam intentionem aduersarij, quia tunc debet illam limitare pro, & c. ita anc. cons. 206. ver. non ob. si dicatur, probat ipsam præsumptionem, & ad istam l. vide vnum verbum Fel. in c. præsentia, de prob. & Old. cons. 91. in fi. & 339. in fi.
c Pom. Vide non ab re aliquid per Fel. in c. mandata, in pr. de præsum. & pulchre in c. scribam, eo. ti. & Ale. cons. 48. vo. j. & no. in fi. eo. & Are. cons. 15. 31. 66. & 83. & quod pro possessore præsumendum sit, vide Soc. cons. 164. vide barb. cons. 12. vol. 3. vbi dicit φ si probo me aliàs possedisse, & nunc, quod præsumitur quod etiam medio tempore possederim.
d Pom. No. tamen quod si hodie probo me dominum, quod per hoc non infertur quòd in præteritum fuerim dominus, vt per Ale. cons. 16. vo. 4.
e Paris. Vide Ale. cons. 133. ad fi. & subiicit fortius, φ talis possessio præsumitur, si non fuerit allegata à parte. Contrarium tamen in hoc concludit ipse Ale. cons. 280. & ibi etiam dicit quod ista præsumptio solum procedit ad vtilitatem ipsius rei, non autem contra eum, & ideo si negaret se possidere, actor autem diceret quod possidet non sufficeret, vt ibi late per eum. vide etiam Fel. in c. cum ordinem, ext. de resc. Et ista præsumptio habet locum saltem vsque ad decennium, ſm bal. in l. si minorem, prope fi. C. de in int. rest. mi. Ale. in d. cons. 133. item dum dicitur simpliciter quod ista præsumptio militat contra possidentem, in contrarium pondera quod vult bar. in l. quod te, si cer. pe. & Ias. ibi alle. in cons. 51. & tex per eum alle. item an hæc præsumptio possit allegari per successorem vniuersalem vel singularem, vide Are. in l. Pomponius, § assessores, de acq. pos.
f Ale. Adde gl. in l. minorem, s̄. de in integ. rest. & vide bal. §. sic itaque, inst. de act. & Io. An. c. cum ad sedem, de rest. spo. & bar. in l. quidam in suo, ff. de cond. insti. Add. Et ad prædicta adde Cy. in l. qui longi, C. de pr̄sc. lon. tem. d. Ant. in c. licet causam, de prob. bal. in l. iudicia, j̄. de rei ven. & in l. non ignorat, s̄. ad exhi. Soc. cons. 145. & per d. Ale. cons. 108. vol. 5.
g Ale. Facit l. si mater, & quod ibi no. de excep. rei iu. & l. non ignorabit, s̄. ad exh.

¶ Antiqua lect.

Siue possidetis. Qui semel est dñs, sp̄ præsumitur dñs, ipse, & hr̄s eius, donec ꝓbetur ɔ̄rium. No. quod semel fuit tale, semper p̄sumitur tale, nisi probetur contrarium. Op. s̄. de in int. rest. mi. l. si minorem. & s̄. e. l. cum te. sol. ibi in his quæ solo cursu temporis mutantur. Op. φ actori incumbit onus probandi, vt s̄. e. l. 2. & l. frustra. sol. hoc ideo, quia iam fundata erat intentio actoris iuris præsumptione. Op. videtur quod exceptio rei sit fundata. Nam ex eo quod debita sunt ei soluta, præsumitur quod debitè sint soluta, vt ff. eo. l. cum de indebito. Sol. glos. in fi. quod hic non sunt soluta, sed alio modo ad eos per-
6 uenerunt prædia. Veniamus ad quæstiones. Quærit glos. † vtrum verum sit in poss. vt qui semel possedit, semper possidere præsumatur. Et recita opin. vt in ea patet. Postea ad gl. fuit facta quæ

quædam additio ex dictis dñi Odof. q distinguit mirabiliter. Aut
a qui semel a possedit, adhuc asserit se possidere, & est vera opin. Pla. & Hug. & est verũ qđ possidere p̄sumit̃, qa aĩo pos. retinet̃. vt l. li-
7 cet. ĵ. de acq. pos. qui anim⁹ † ꝓbatur ꝑ assertionẽ suã, vt inst. de ac. §. aliæ. in gl. mag. ad q̄ facit ff. de reli. & sum. fu. l. at si qs. §. s; interdũ. Aut negat se possidere, tũc vera ẽ opi. Io. eadẽ rõe, qa solo aĩo ꝑ-
8 dit̃. No. ex hac gl. ꝙ ꝓbato † initio p̄sumptione iuris p̄sumit̃ conti nuatio ex sola assertione partis, nisi ꝓbet̃ interruptio. De hoc per doc. in l. lõgi. ĵ. de præscr. lon. tẽ. & dixi in l. Celsus. de vsuc. tñ pro declaratione istius gl. ẽ aduertẽdũ. nã si q̃ris vtrũ sit idẽ in pos. qđ in dñio ĩ ꝑsona hr̃dũ, tũc indistinctè verũ est ñ eẽ idẽ: qa l; defunctus possederit, hr̃s nõ p̄sumit̃ possidere, nisi ꝓbet̃, vt l. cũ hr̃des. ff. de acq. pos. s; sec⁹ in dñio, vt ibi p; & hic. Aut q̃rimus ĩ ꝑsona eius dẽ, & tũc, aut loqmur de possessione nãli eo casu. q̄ nõ retinet̃ ani mo, & tũc nõ est idẽ, cũ eo ipso ꝙ exiit de ꝓspectu fundi, amittat̃, vt l. clã possidere. §. q ad nũdinas. ff. de acq. pos. & no. in l. j. in gl. ma. ff. de acq. pos. Si verò loqmur de possessiõe ciuili, vel đ nãli, q̄ reti net̃ aĩo, tũc ꝓcedit opi. Odof. ẽt in hic dña: qa q semel ẽ dñs, sp p̄su mit̃ dñs ipse, & eius hæredes, ẽt si steterit ꝑ mille annos donec ꝓ-bet̃ ꝯriũ, s; ĩ pos. nõ p̄sumit̃ possidere nisi vsq; ad x. an. nã eis elapsis à iure p̄sumit̃ obliuio, ex qua inducit̃ amissio possessiõis, quod nõ ẽ in dñio, vt in l. si id qđ. in pr. & qđ ibi no. ff. de acq. pos. Quero vtrũ distõ Odof. q̄ fit in possessione fiat in dñio, s. aut negat, aut cõ
9 fitet̃: † Rñ. q semel est dñs, si hodie negat se dñm nõ præsumitur dñs, si nõ possidet rẽ: qa põt eã hr̃e ꝓ derelicto, & ꝑdere solo aĩo sicut possessionẽ, vt in toto titulo pro derelicto. S; si possideretur nõ posset hr̃i ꝓ derelicto aĩo solo, vt l. si quis vi. §. dña ff. de ac. po. vt ibi no. & tũc indistinctè semel dñs sp p̄sumit̃ dñs. Quærit gl. qd eꝯ vtrũ q semel ñ possedit, p̄sumat̃ hodie possidere. Dicit gl. qđ ñ. & đt verũ: qa q semel ñ possedit hodie p̄sumit̃ ẽt ñ possidere, s; stã dũ est ꝓbationi, q̄ d; facere ille, q đt, vt in ll. all. in gl. iõ hodie fiunt interrogationes, an qs possideat. vt ff. de rei ven. l. si. Vlti. gl. intrat
10 mãm de præsump. hic, & in l. si. ff ꝯ̄ ꝑmp. ꝯ̄ me. cau. & đt, † ꝙ qñq; sup facto certo l. aliqd statuit ꝯ veritatẽ facti, & ista ẽ fictio de qua latè di
11 xi in l. si is q ꝑ emptore. ff. de vsuc. Qñq; lex † aliqd p̄sumit sup facto dubio, & est ꝓpriè p̄sumptio. & ista diuidit̃ in multas spẽs, de q bus doc. aliquãtulũ tractãt hic pleni⁹ quã alibi, ꝑ Host. in sum. de p̄sump. ꝑ Spec. in tract. p̄sump. Quãtũ ad ꝓpositũ, vt declarem⁹ tex.
12 & gl. dic qdã † est p̄sumptio iuris, & de iure, vt qñ lex p̄sumit aliqd
b & sup p̄sumpto disponit, tũc nõ admittit̃ ꝓbõ in ꝯriũ, b vt ĵ. arb. tut. l. fi. de do. ante nup. aut. s; iã. & ĵ. ad Mace. l. fi. ĩ fi. de adul. l. si qs
13 adulterij. Quædam est † præsumptio iuris tantum, vt quando lex simpliciter aliquid præsumit, tunc admittitur probatio in contrarium, vt in omnibus ll. hic alle. in gl. & in l. nostra.

c Verum Quia l. nostra đt, ꝙ qcqd fuit in preteritũ p̄sumitur in præsens, c ideo examinemus qualiter ꝓcedunt p̄dicta. Ad qđ sciendũ est, ꝙ quædã sunt, ex qb. aliqd necessariò seq tur, si fuit in p̄teritũ, ergo est in p̄ñti, vt in parẽtela, quę nõ p̄t tolli, & iõ ex necessitate olĩ ꝓbatur parẽtela hodie, vt l. nõ ep̃is, & l. nõ nudis. s̃. e. & multa alia. Si semel est verũ quem esse mortuũ in preteritũ, erit verũ in futurũ ipsum esse mortuũ, nisi miraculosè resuscitaret̃. l. nã ad ca. ff. de ll. & in istis ñ solũ p̄sumit̃, s; necessariò ꝓbat̃. Quedã sunt, q̄ cursu tp̃is mutãtur vt ætas: & tũc qđ semel fuit hodie nõ p̄sumit̃ esse, vt l. cũ te. s̃. e. in fructib. q necessariò corrumpuntur, vt l. j. de glande legenda. Quædam sunt quæ mutãtur con tingenter, & cõtingenter durant, & hic est dubium. Aut n. mutan tur cõtingẽter, absq; facto nr̃o, & tũc ex p̄terito lex nihil p̄sumit, s. nec durare, nec mutatũ esse. Exẽplũ ĩ numero filiorũ, & iõ ei, q di cit incũbit ꝓbõ. Si. n. dicis mõ esse, ꝓbare dẽs, vt l. spadonẽ. §. q ab solut⁹. ff. đ exc. tu. Si dicis eos defecisse, dẽs ꝓbare, vt ff. ad Tre. l. ex facto. §. pe. Facit ad hoc qđ dixi mõ de eo, q olĩ ñ possidebat. Quæ dã sũt, q̄ mutant̃ ꝯtingere, tñ facto nr̃o interueniẽte, & tũc ꝓce dit hæc l. qa qđ semel fuit tale, sp p̄sumit̃ tale s̃m distõnẽ quã dedi s̃. s. aut qs cõfitet̃, aut negat. Quædã sunt q̄ cõtingẽter mutãtur facto alterius. exẽplũ, Titius hẽt te obligatũ, qđ Titius liberet te, nõ p̄t ꝯtingere facto tuo, nec meo, sed Titij, & iõ isto casu lex nihil p̄sumit, s; ei qui đt, incũbit onus ꝓbandi, vt l. hoc iure. ff. de so. & ibi dixi. no. ꝑ Cy. in l. 2. ĵ. de iure emp. & ꝑ In. in c. sup his. ext. đ acc. & iõ in ꝓposito si eẽt cõtẽtio inter nos de dñio tertij, vel possessiõe tertij, d; ꝓbari dñiũ, vel possessio p̄ñtis tp̃is, de q̄ agit̃, nec esset om nino valida p̄sumptio h⁹ l. Vltimò q̃ro, ago ꝯ te, rei vendicatione ad fundũ. Tu dicis me tibi donasse, vtrũ ex hoc sit fundata mea in tẽtio, adeo qđ te ñ ꝓbãte donõnẽ condẽneris. Vr̃ casus qđ sic, & hoc vr̃ dr̃e Dy. ĩ c. null⁹ pluribus. ext. đ reg. iu. in 6. In ꝯriũ ẽ tex. ad literam ext. de exce. c. cum inter. & melius in c. cum venerabilis. & ext. de re. iur. in 6. c. exceptionem obiiciens. Dixi in l. non vtique. ff. de exce. Facit quod dixi vobis s̃. e. l. j. & secundum hoc oportet nos ponere aduersarium hic defunctum, fuisse dominum.

a ADD. ¶ Adde Ale. de Im. cõs. 133. ver. nec obstat & ibi concord. & in cons. 80. cir. prin. ver. & si qui sunt, in 2. vol. Fr. Cur. in cons. 23. & d. Phi. Cor. in cons. 24. & in cons. 130. in j. part. & ꝙ ille qui possidet, & probat se hodie possidere, præsumatur olim possedisse, adde Sal. in l. ex persona. s̃. e. quem refert, & sequitur dominus meus Soc. in cons. 89. in 1. par. vbi hoc intelligit verum, si cum possessione de præsenti concurrat aliqua ratio, vel præsumptio per quam possumus coniecturare, quòd in præteritum possederit.

b Adde, & intellige vt hic per Bal. & Pau. de Ca. in d. l. fi. iuxta ea quæ ibi posui.

c De hoc quãdo ex præterito præsumatur in præsens, vel in futurum, vel eꝯ, vide late per d. Ale. in cons. 47. ver. ex his, in 1. vol. duplicatum in 2. vo. cons. 102. & vide s̃. in j. add. in ver. vl. & ad ibi dicta adde Ale. Im. in cons. 108. vol. 5.

LEX XVII.

1 *Quem esse natum in seruitute, vel libertate, probat qui asserit.*
2 *Ingenuitas quibus modis probetur.*
3 *Prioritas, vel posterioritas temporis, quando est fundamentum intentionis, illud ab eo debet probari, nisi contineret delictum.* 4.
5 *Si excipio, Titium occisum per me de mense Maij fuisse bannitum, & id probo, delictum præsumitur commissum tempore, quo poterat impune committi.*
6 *Titulus rei, de quo reus excipit, quando præsumatur ante lit. conte.*
7 *Cautela, vt articuletur de titulo quæsito ante lit. conte.*
8 *Pars loci limitati debet probari, quando probatio loci non sufficit.*

Matrem. Qui est in possessione seruitutis d; liquido probare se ex libera esse natũ. h. d. Ex hac l. sumunt qdã, qđ q est natus ex ea, q semel fuit ancilla, p̄sumitur natus ex ancilla: nisi ꝓbet̃ ꝯriũ, qđ gl. nr̃a ñ approbat, & bene. Nulla ẽ. n. rõ q̄-
1 re magis qs p̄sumat̃ nat⁹ tp̃e seruitutis, q̄ tp̃e libertatis. S; † veritas est ista: qa vtrũ, qs fuerit nat⁹ añ manumissionẽ vel post, ei incumbit onus ꝓbandi, q đt, siue actor, siue reus. Aut g̃ actor agit ꝯ eũ, q est in possessione libertatis, dicẽs ipsũ seruũ esse, & tũc incũbit ei onus ꝓbãdi, ꝙ mr̃ ei⁹ fuerit ancilla: & iste natus tp̃e seruitutis. aut eꝯ cũ aliqs sit in seruitutis posśõe, & vult dicere se liberũ, tũc dẽt docere se natũ post manumissionẽ, vt hic clarè tex. đt. idẽ no. in l. eum actum, in fi. ff. de ne. ge. & l. non solum. §. sed vt probari. ff. de no. ope. nun. fa. quod habuistis s̃. de pe. hæ. l. 2. fa. ext. de res. c. fi. in cle. & quod ibi plenè no. quod tene menti ad infinitas res. Tetigi in l. de pupillo. §. qui nunciat. ff. de no. ope. nun. &c.

¶ Antiqua lect.

2 Matrem. Qñ nõ sufficit factũ eẽ q̄libet parte tp̃is, d; ꝓbari fem tp̃e cõpetẽti. h. d. Op. ꝙ † aliis modis ꝓbetur ingenuitas, s. ꝑ restõnẽ natalũ, ꝑ sñiam, & fi'ia. gl. đt fateor. Secũdò op. in dubio debemus p̄sumere ꝓ libertate, vt l. inter pares. ff. de re iud. S; hic innuit, ꝙ si ꝓbaret se natã ex illa mr̃e simpl'r, ꝙ nõ sufficeret, quasi p̄sumeret̃ nata añ manumissionẽ, & sic p̄sumeretur in deterius ꝯ libertatẽ. Gl. hic vr̃ velle ꝙ nõ p̄sumat̃, nec pro, nec ꝯ: sed qa ista erat in quasi posśõe seruitutis, debuit ꝓbare se ingenuã clarè: & qa ñ ꝓbauit, iõ succubuit. vidẽ gl. Ex hac l. cũ gl. hẽs
3 ꝙ † qñcũq; prioritas, vel posterioritas tp̃is ꝑtinet ad fundãdã intẽtionẽ actoris, ipse actor d; hic ꝓbare limitatũ tp̃s, vt hic. & ĵ. đ do. añ nup. l. đ reb. & l. cũ actũ. & ibi no. in fi. gl. ff. đ incen. rui. nau. l. j. §. fi. & l. 2. S; qñ prioritas, vel posterioritas tp̃is, est cã alicuius exceptionis, tũc excipiẽs d; ꝓbare. Ita innuit gl. exp̃sius no. ext. đ rescr.
4 c. fi. ĩ cle. qđ † intelligo, nisi ꝯtineret đlictũ. q̄ casu sufficit ꝑ reũ ꝓ-
5 bari: tñ qñ reuocat̃ ĩ dubio, an sit đlictũ. † v. g. accusas me qđ occidi Titiũ đ mẽse Maij, & ego excipio qđ Titius erat exbãnitus, & ꝓduco q̃õ fuit exbãnit⁹ medio mẽse Maij: certè puto qđ p̄sumatur đlictũ cõmissum tp̃e q̄ impune poterat cõmitti, primò ꝑ r'am
6 l. merito. ff. ꝓ soc. scđõ, ꝑ l. 2. s̃. đ pe. hę. Si verò reus † excipit đ suo titulo, certè ĩ dubio p̄sumit̃, qđ titulus p̄cessit ẽt si ñ ꝓbet̃. vt ibi p; ĩ tex. & gl. Rõ. qa si p̄sumeremus ipsum emisse post litẽ, p̄sumere
7 mus đlictũ. † Et ex p̄dictis sit cautus aduocatus: nã si do libellum, petẽs cẽtũ q̄ mutuaui, formet articulos, q ꝯcludãt tã ipsi articuli, q̄ ipsorũ testiũ dicta, ꝯtũ p̄cessisse li. ꝯt. al's succũberet: qa mutuũ
8 ꝯtũ post, ñ p̄t venire ĩ iudiciũ. vt l. ñ p̄r. ff. đ iud. Quæ dixi † đ tp̃e. idẽ de loco. Nam si quælibet pars loci nõ est sufficiens, d; ꝓbari đ parte loci limitati, vt l. non solum. §. sed vt probari. ff. de no. oper. nun. & ibi dixi. & l. de pupillo. §. qui nunciat. e. tit.

a ADD. ¶ Ale. Et vide quod legitur & no. in l. circa. ff. e. & omnino Bar. in l. si prius in 3. op. j. par. de no. ope. nun. & vide ad quasi possessionem seruitutis quod not. bal. in l. ad probationem, la 2. s̃. e. & per Inn. in c. transmissa, de resti. spo. An quis præsumatur possessor libertatis, vide per bal. in l. 2. C. de sent.

LEX XVIII.

a b Cum precibus. a Præsumitur verum, quod cõtinetur in instr̃o, b nisi probetur cõtrariũ. h. d.

a ADD. ¶ Pom. Vide barb. consi. 43 vol. j. & consi. 51. vol. 1. & Rom. cons. 287. & Im. cons. 4. & in cons 28 in fi. & cons. 83. & cons. 14. & 23 aliàs 123 cons. 138. & Ana. cõ si. 4. & 85. & 93 & Alex 133, vol. 2. & 33 vol. 3. & 53. eo. & 116. eo. in fi. item in dubio sustinendus est contractus. l. cum hic status, § j in fin. de do. inter vir. & vxor. & bal. cons. 38 in fi. seq 3 parte, & Cu. in repe. l. admonendi, de iureiu. & Ale. consi. 102. vol 5 & Soc. 267. vbi ponit, an sit verum ꝙ instrumentum sit probatio probata, & facit rem liquidam.

b Ale. No. præsumptionem pro instrumento, limita vt not. Bart. in l. j. C. de iur. cal. & ibi. In præsumptione pro illa scriptura adde l. si scriptum, s̃. eo. idem limitat hic in minore per l. min. 25. ann. omissam, ff. de minor. & vide quæ ad materiam not. in l. ille à quo, §. j. ad Treb.

Antiq

¶Antiqua lect.

Cum precibus. Statur instrō, donec ꝓbetꝰ ꝯrium. h.d. No.qđ dixi in summario. Op.& vř ꝙ ñ admittiř ꝓbatio in ꝯriũ,vt ĵ.arb.tu.l.fi.§.j.de vsuf.leg.l.si alij.Gl.dicit ꝙ illa sunt specialia.Tu dic ꝙ in l.fi.arb.tut.cõstabat scriptũ voluntate tutoris,iõ.nõ admittiř ꝓbõ in ꝯriũ,& est ibi spãle:aľs posset ꝓbari ꝯriũ,s.ꝙ licèt mea volũtate sit scriptũ,tñ ficte fuit factũ & simulatè,vt l.Labeo,de supe.leg.& l.si alij.§.alle.q̃ cõcordat cũ ista:qa statř scripturæ,donec ꝯriũ ꝓbeř.Circa hãc l.q̃ro ĩ q̃ iudicio hoc ꝓbabiř?Rñ.dupľr põt intelligi.Primò si ponas aduersariũ illũ fundũ possidere,dabiř libellus in rei vẽdicatione:& si excipiat de donatione,& ꝓducat instrm,tũc iste ꝓbabit ꝯ tenorẽ instri. Alio mõ,si ponas istũ possidere,qđ principaliter adeat iudex,vt ꝓnunciet illud instrm errore,vel falsitate scriptũ.Et hoc vř velle hæc litera,q̃ ꝑmittit prĩcipaliter iudicẽ ob hoc adiri.S; quo iuř hoc fiat? Vř ꝑ iudicis officiũ,vt l.j.§.j.ff.de fer.& ff.q̃ sen.sine ap.rescin.l.j.in pr.&qđ ibi no.facit qđ no.Inn.in c.fi.ext.de of.iud.S; ꝯ op.imo vř ꝙ hoc debeat fieri actione de dolo,vt l.& elegãter.in pr.ff.de dol. vel actione ex eo ꝯctu,vt l.ex empto.§.is q̃ vina.ff.de ac.emp.Sol. hic Imperator soluit ꝯrium, dũ dicit,nec ad nomẽ factæ donõnis peruenit.scias enim ꝙ quandoque saltem contractus celebratur, qui est nullus,vel quia dolus dat causam contractui,vel ex causa, & tunc petitur ꝙ rescindatur quatenus de facto processit,alle.ll.ĩ ꝯriũ.Qñq; nullo mõ ꝯctus interuenit noĩe,& tũc nõ hñt locũ illæ ll.sic loquiř hic.Quæro q̃s citabitur in hoc iudicio?Rñ.aduersarius,& ẽt notarius:aliàs sñia lata ꝯ vnũ nõ faceret ꝑiudiciũ alteri,vt ĵ.de fid.instr.l.2. Ad præcedentem l.quod hic requiratur incidenter.facit š.eo.l.si scriptum,& de ord.iud.l.j.& ibi dicam.

LEX XIX.

1 *Exceptiones quo ordine proponantur.2.3.7.8.& 9.*
4 *Quando exceptio dilatoria solutiõis fuit omissa, qd habebit iudicare iudex.12.*
5 *Quando iudex in lit.conte.reseruat exceptiones, talis reseruatio intelligitur tã de peremptoriis,quam dilatoriis.*
6 *Terminus ad probandum,primo est dandus actori,& post reo, licet communiter vtrique detur. 10.*
11 *Testes quando admittantur publicatis testibus.*

a Exceptionem. a Exceptio dilatoria solutionis potest ꝓponi ab initio, sed debet ꝓbari post intentionem actoris fundatam.h.d.Opp.de l.fi.ĵ.de exce.sol.dicit
1 gl.& bene,quædam † est exceptio peremptoria, & ista d; opponi, & probari post lit.cont.l.peremptorias.j.sen.re.nõ pos.Quedã est
2 exceptio dilatoria,& hæc duplex est:nam quædam respicit † iudicium tm,vt quia opponiř cõtra personã actoris,vel iudicis.& ista siľr d; opponi,& ꝓbari ante li.cont.vt d.l.fi.ĵ.de exce.Quedam est
3 † exceptio dilatoria,s.pacti de non petendo vsque ad certum tps solutionis,& ista debet ab initio proponi.probari autem postquã actor demonstrauit intentionem suam,vt hic dicitur, quod ab initio proponatur non est necessitatis,sed est voluntatis.Sed quæro,
4 quid si exceptio † dilatoria solutionis,b fuit omissa,quid habebit
b iudicare iudex?Dico,q̃dam est exceptio dilatoria solõis.q̃ inest ipsi obligationi, vt qñ pactũ de nõ petẽdo vsq; ad diẽ apponitur in cõtinenti,puta in instrõ,tũc iudex nõ poterit aliter ꝯdemnare.nisi quatenus nã obligõnis patiatur.hoc mõ,cõdẽno te ad cẽtũ dãda in Paschate,& hoc est qđ dicebat Pau.Iurisc.pœnã incontinenti appositã inesse obligationi,vt l.lecta.ff.si cer.pe.Sed si illa exceptio fuisset opposita,iudex absoluit reũ,quasi actor ante diẽ malè ageret,vt l.itẽ qa.ff.de pac.l.j.in fi.qñ di.vsusfr.le.ced.Si verò exceptio dilatoria solutionis non inest obligationi , vt in pacto facto ex interuallo,& tunc si non opponatur simpliciter,reus condemnatur natura actionis vel obligationis,quę non est elisa per oppositionem exceptionis.Facit ad hoc quod not.Inn.ext.de excep.c. pastoralis.Op.ꝙ postquam sunt testes publicati reus non p̃t producere testes,vt in auth.at qui semel. hic posita. Dicunt quidam, quod l.hodie corrigitur,sed ibi dicemus,quam vide,&c.

a ADD.¶Ale.Limita tamen primo in exceptione excommunicationis,vel banni, c.pia,de excep.in 6.c.exceptionem.de exce.Bar.in l.eleganter,§.si quis post.de cond.ind item limita nisi per errorem facti esset omissa,l.j.š.de iur.&fac.ig.itẽ limita nisi datus esset terminus ad opponendum de nouo , quoniam transacto termino opponi poterit,quando dicit opponens sibi de nouo ad notitiam peruenisse.c.pastoralis.de exce.no.bar.in l.mancipiorum, de op.leg. & de hoc vlt. quando talis exceptio superueniens pendente iudicio,&c. vide bar.in l.j.ff.de excep.& ibi dixi.

Paris.An autem exceptio declaratoria superueniens post conclusionem in causa possit opponi,vide Rom.sing 352.inci.tu scis.

b Ale. Adde bar.in l.lecta.vbi vide,si cert.pe.& omnino in l.eum qui ita.circa fin. de verb.obl.

¶Antiqua lect.

Exceptionem. Hæc l.intelligitur de exceptione dilatoria solõnis:& sic omnino no.ꝙ hæc exceptio debet opponi in initio,qđ intellige ante lit. cont. vel in ipsa lit.con.qa dicit ꝙ debet probari post.Item no.ꝙ exceptio dẽt
5 reseruari post,& sic no.ꝑ practica † cõi,qñ iudex iubet lit.contestari reseruatis exceptionib.qđ intelligitur de peremptoriis,& dilatoriis solutionis,non de aliis,vt ĵ.dicam.Facit ĵ.de præscr.long.
6 temp.l.emptor.No. † ꝙ primò dãdus est terminꝰ actori ad ꝓbandũ intẽtionẽ suã,q̃ reo ad ꝓbandũ exceptionẽ,l; cõiter deř vtriq; simul.qđ qñ sit.ĵ.dicã.Op.de l.fi.ĵ.de excep.Hꝰ timore gl.hic distinguit plenius q̃ gl.& dic,Quædã est exceptio dilatoria,q̃dã peremptoria.Itẽ dilatoria a quædam † est iudicij,q̃ opponiř ꝯ personã iu
a
7 dicis,vel iurisdõnis,& hæc dẽt opponi in initio,vt l.fi.ĵ.de excep. & intelligo in initio,anteq̃ alia ꝓponatur : nã si q̃ aliã opponeret dilatoriã,vel pemptoriã,videreř in iudicẽ cõsentire,vt l.s; & si susceperit.in pr.ff.de iud.ext.de iureiur.c.inter monasteriũ,& ibi no. Inn.& Ber.Nõ obst.l.nõ vř.ff.de iud.vt ibi dixi.Si verò est dilatoria,q̃ opponiř ꝯ psonã actoris,vľ ꝯ libellũ,& siľia,tũc d; oppõi,& ꝓbari añ lit.cont. vt l.ita demũ.š.de ꝓc.ff.de ꝓc.l.Põponius.§.rati.qđ intellige, nisi terminus sit statutus:qa tũc vltra ñ poterit fm doc.nr̃os,vt ꝑ Dy.in c.indultũ.de reg.iu.in 6. & ꝑ Cy.in l.iudices.
8 š.de iud.& ext.de excep.c.pastoralis.Si vero † est exceptio dilatoria solutiõis,& tũc d; opponi in initio,vt hac l. & hoc vř ex neces
9 sitate:qa litera đt op;. † Quædã sunt perẽptoriæ,& istæ pñt oppõi & probari post lit.ↄt.vsq; ad sñiam.vt ĵ.sen.res.nõ pos.l. peremptorias.Proponi ẽt possent ante lit.cont.& reseruari postea,vt ĵ.de præsc.lon.tem.l.emptor.tñ hoc nõ est ex necessitate.Fallit in aliq̃bus casib.q pñt opponi,& impediũt lit. cõtestari, si opponãtur in declinatiõe,aľs secꝰ.vt ibi ꝑ Iac.But.& l.elegãter. §.si q̃s post.ff.de cõd.ind.Fallit ĩ aliis q̃ pñt opponi post sñiam,vt no.š.de iur.& fa ig.l.j.fallit si certꝰ terminꝰ eẽt statutꝰ,vt d.c.pastoralis.Op.dř hic ꝙ reus dẽt ꝓbare exceptionẽ postq̃ actor ꝓbauit intẽtionẽ suã.Cõtrà,nõne statĩ est fundata intẽtio actoris, cũ reus opponit exceptionẽ pacti de nõ petẽdo ad tps?Gl.đt.intellige ipsam esse propositã sub ↄdõe.Tu dic idẽ,si opposita esset simpľr, vt dixi.š.e. l. ꝑx. & š.e.l.j.Op.si reꝰ ꝓbat exceptionẽ post actorẽ : ergo admittiř testis post didicita testificata,ꝯ de aut.at q semel.ĵ.e. q̃ q̃dã hñt in ti.
10 de test.gl.đt intellige qđ testificata nõ didicerũt.Et † ex hoc insurgit hodie practica cõis,ꝙ dař vtriq; parti terminus simul instrã ꝓducẽdi,vel aľs ꝓbõnes:nã per testes nõ admittereř,si vellet ꝓbare post didicita testificata,vt no.in aut.de test.§.illud.coll.7.in gl.fu
11 per ver.ñ habebit.Videte, † publicatis testib. ñ admittiř sup eisdẽ articulis testis. Ita loqtur aut.at q semel.s; sup nouis nil est qđ impediat.s; articuli rei ad ꝓbandũ exceptionẽ sunt noui, cõtinentes aliud q̃ id sup q̃ deposuerãt testes actoris. iõ ẽt post publicationẽ admittereř talis ꝓbõ ꝑ testes.Et fm hoc si reꝰ vellet nõ deberet dari sibi terminꝰ qñ dař actori.qđ verũ est ad ꝓbandũ exceptionem vt dixi.s; si reꝰ vellet ꝓbare aliud ꝯ intẽtionẽ actoris directò.tunc nõ posset post publicationẽ,&iõ dãdꝰ ẽ terminꝰ.Dicã plenè ĩ aut.
12 at q semel.Facit c.duob.ext.de resc.in 6.Quæro, † qd si hæc exceptio nõ fuit opposita,qualr ꝓnuntiabit iudex?Rñdeo.Aut excep
b tio b dilatoria inest oblõni, vt puta exceptio incõtinẽti opposita, vt l.lecta.ff.si cer.pe.tũc iudex ↄdẽnabit reũ ad soluẽdũ ĩtpe statuto,& ñ vltra,qa nã actionis & oblõis nõ patiř:qa sibi ineřt hæc dilatio.sed si fuisset opposita hæc exceptio, iudex absolueret:qa ante diem malè agit,vt l.j.in fi.ff.quando di.le.ce.Si verò hæc exceptio non inest,si non opponatur,iudex cõdemnaret simpliciter,vt inst.de exce.§.tẽporales.de hoc per In.in c.pastoralis.ext.de exce.

a ADD.¶Adde quando possit vel debeat opponi exceptio dilatoria ornatissime, & plene per Fel.in c.exceptionem.ver.j.reg.de exce.& quando exceptio dilatoria possit opponi post terminum, & ẽt post lit.cont.per eundẽ Fel.in c.pastoralis.e.ti.ver.dum dř. Et adde qđ si exceptio dilatoria est opposita post terminũ,& ꝑ iudicẽ admissa parte ñ opponẽte,ꝙ t; oppõ.ita Fr.de Are.videtur sentire ĩ c.de causis,de testi.de quo per Fel.in d.c.pastoralis.ver.vltimo examino.

b Adde videndum de hoc etiam, per eundem bar.&ibi Im.& doc.in l.eum qui,§. qui ita,ff.de verb.obl.& doct.in l.lecta, ff.si cer.pe.& meus Soc.in cõs.mihi 168. vol.3.sequitur hic dicta bar.

AVTHEN.

At qui semel. Ista est optima materia,sed tẽpus non patitur examinari. Op.de l.exceptionem.š. eo.sol.Dicunt quidam quod illa l.corrigitur.Can.dicunt ꝯ & be-
a ne.nam hæc aut.debet intelligi quod post didicita testificata a nõ possunt testes produci super eisdem articulis, super aliis sic:qa in aliis non subest timor subornationis.Opp.de l.si quis testib.ĵ.ti.j. sol. ad reprobationem testium bene possunt produci testes post didicita testificata,non aliàs.Quærit gl.nunquid in causa appellationis poterunt de nouo testes produci.Dic vt dixi in l.per hanc. ĵ.de temp.ap.Quæro quæ dicatur quarta productio.Dicunt quidam quod in dilatione possunt fieri plures productiones.Can. dicunt,quod vna productio dicitur vna dilatio,& duæ dilationes dicuntur duæ productiones,& sic de singulis.Hoc no.per text.in c. in causis,& c.vltra tertiam.ext.de test.& ibi per gl.& Inn.&c.

a ADD. ¶Ale.Hoc habet locum,siue quis didicerit testificata testium suorum siue aduersarij,vt no.gl.in corpore vnde sumitur.& hic,& Bar.ea.auth.

1 *Quando certum est, quem didicisse testificata, non admittitur ad producendum testes de nouo.*
2 *Testium productiones quot admittantur.4.& 7.*
3 *Hæc auth.an corrigat legem codicis.*

5 Te

5 *Teſtes de nouo, an poſſit quis producere poſt lapſum dilationis.*
6 *Teſtium productorum multitudo quòd poſſit refrenari.*
8 *Teſtium noua productio qualiter dicatur.*
9 *Teſtes, vt examinentur, ad partem pertinet ſolicitare.*
10 *Dilatio, ſeu quarta productio qualiter petatur, & de eius materia.* 11.
12 *Teſtes an poſſint ꝓduci poſt cõcluſionẽ in cauſa, & qd in criminalib.* 14. & 32.
13 *Renunciatio non porrigitur ad ea, quæ quis ignorabat ſibi competere.*
15 *Renunciatio vnius non nocet alteri.*
16 *Renunciatio facta in cauſa principali, non porrigitur ad cauſam appellationis.*
17 *Publicatio teſtium, quando impediat nouam probationem.* 18. & 22.
19 *Didiciſſe teſtificata, quando quis dicatur.* 20.
21 *Atteſtationes dicuntur ſcripta teſtium.*
23 *Teſtes quis producere poteſt ſuper nouis capitulis etiã poſt didicita teſtificata.*
24 *Teſtes an poſſint produci de nouo, ſuper eo quod non dixerunt, & quando poſſint produci poſt didicita teſtificata ad reprobationem priorum.* 25.
26 *In teſte debet cadere ſcientia, & hoc fauore publico.*
27 *Teſtis dictum propter corruptionem eſt nullum, ſicut ſententia.*
28 *Teſtis ſi depoſuit ſuper circunſtantiis non contentis in cap. ſuper ipſis poterunt teſtes produci poſt didicita teſtificata.*
29 *Teſtes in cauſa app. vel alia inſtantia, an poterunt produci poſt didicita teſtificata, ſuper eadem cauſa.* 30.
31 *Cautela pro inſtructione aduocatorum.*
32 *Teſtes poſt didicita teſtificata, quãdo in cauſa inquiſitionis produci poſſint.* 33.
34 *Teſtium prima examinatio ſi nõ valuit, poterit fieri ſecunda, licet teſtificata fuerint didicita.*
35 *Teſtium examinatio prima ſi non reperitur, poterit fieri ſecunda.*
36 *Iudex ſi teſtes non interrogauit, poterunt de nouo examinari.*
37 *Teſtes an admittantur ad declarationem dictorum, poſt didicita teſtificata.*
38 *Teſtes poſt didicita teſtificata poterunt admitti de partium voluntate.*

a **At qui ſemel,** [a] Iſta aut. poſita eſt in hoc ti. & ſumitur ex corpore multũ præciſè, & legitur per gl.
in l. exceptionẽ hic poſitã. Quidã legũt eam ſuper l. fi. C. de teſt. &
habet materiam valde ſingularẽ, nec habemus eam alibi, q̃ hic, &
ĩ corpore, vñ ſumit̃. Et diuidit̃ in duas partes. Primò loquit̃, qñ qs
didicit teſtificata. Secũdò, qñ hoc ñ apparet, ſed dubitat̃ pp plurali
tatẽ ꝓductionũ. Secũda ibi, ſi verò. Et ſecũda pars ſumitur ex cor-
pore de teſtib. §. qa vero. vſque ad ver. illud tñ. Ex illo ver. illud tñ
ſumit̃ prima pars hꝰ aut. & ſic trãſumptiue poſita eſt. Et br̃ h. d. Di-
b ſcere teſtificata, impedit quẽ teſtes de nouo ꝓducere. [b] Prima ve-
rò ꝓductio ñ impedit de nouo, vſq; ad tertiã ꝓductionẽ ꝓduci.
Quarta autẽ ſine ſolẽnitate hic adhibita, nullatenus ꝑmittit. H. d.
1 No. † qđ vbi eſt certũ quẽ didiciſſe teſtificata, nõ admittit̃ ad ꝓdu
2 cẽdũ teſtes de nouo. Secũdò no. qđ † vbi eſt dubiũ ex prima, ſecũ-
da, & tertia ꝓductione, nõ præſumit̃ ꝯ ꝓducẽtem, ſed ex quarta
præſumit̃ ꝯ eũ: ideo ñ admittit̃, niſi cũ iur̃o hic prēſtito. Op. ad pri
mã partẽ de l. exceptionẽ. hic poſita. & de l. ſi quidẽ. ĩ. de excep. &
l. officium, ff. de rei ven. Dicũt qdã qđ in illis ll. fit ꝓbõ exceptio-
c nis ꝑ inſtr̃m. [c] Sin aũt qs velit facere ꝑ teſtes, nõ poſſet hodie ꝑ iſtã
3 aut. & † iõ hic ponit̃, quaſi l. Codicis corrigat̃, & hoc t; gl. hic, & in
corpore vñ ſumit̃ circa pr. 2. gl. ma. & in d. l. officiũ. Ia. de Are. dicit
qđ illæ ll. ĩ nullo corrigunt̃: qa hic loquit̃, qñ ꝓductio fit de nouo
ſuper eo. ar. ll. ꝯriæ, qñ ꝓductio fit ſuper alio. Alius. n. eſt articulus
exceptionis ab art. intẽtionis actoris, & iſtud ꝓbat̃ per c. cãm. ext.
de teſt. in gl. mag. & c. fraternitatis, & in c. intimauit, & iſtud tenet̃
cõiter. hoc ꝓbatur ex tex. hꝰ aut. & in corpore vñ ſumit̃, Dicit. n.
q ſemel, aut bis teſtes ꝓduxerit, teſtificata didicerit. loquitur ergo
de his, quæ teſtificata ſunt ſuper his, ad quæ teſtes producti ſunt,
ſed ſuꝑ articulis nouis nũquã ſunt teſtes ꝓducti nec fuerũt, ergo
tex. huius auth. nõ põt habere locum. Et ꝓ hoc facit tex. multũ in
corpore in §. qa vero. ibi, aut nõ teſtificatis additamẽtum. Ex quo
apparet qđ nõ põt addi ad ea, quæ iam teſtificata ſunt per nouam
ꝓductionẽ, ſed illũ tex. intelliges, vt ĩ. dicã. Op. ſecũdò, ſi hæc aut.
eſt vera, ergo teſtes nũq̃ poterũt reprobari, ꝯ l. ſi qs teſti. & l. fi. tit.
j. ĩ. ſol. dicit gl. ꝙ teſtes nõ pñt de nouo ꝓduci, niſi ad reprobatio-
nẽ priorũ, vt in ꝯriis. Hoc intelligo verum, qñ fit reprobatio reſpe
ctu perſonæ, & ſic eſt nouus articulus, ſ; ſi vellet improbare reſpe
4 ctu dicti, dicam ĩ. in qq. Ad ſecundam partem op. † & videtur, qđ
non admittat̃, niſi vna ꝓductio: qa vna tñ dilatio eſt cõcedenda,
vt l. fi. ff. de fer. & s̃. de dilatio. l. j. Huius timore fuerunt opi. gl. nr̃o
rum. quidam dicunt, quod iſtæ ll. corrigantur, & ſic hodie plures
dari poſſunt dilationes. Alij ꝯ: quia hic loquitur de plurib. produ-
ctionib. factis intra eandem dilationem. Et in hac opi. eſt gl. noſtra
hic, & in d. l. fi. de feriis. & in corpore, vnde ſumitur, in pr. primę gl.
mag. Canoniſtæ ext. e. de teſti. c. in cauſis. dicunt productionẽ vnã
id eſt, vnam dilationem, & ita dicunt obſeruari de conſuetudine.
Mihi videtur qđ opi. gl. noſtrorũ ſit verior rectè intelligendo. Ad
5 cuius declarationem ſciendum eſt quod † qñq; quis vult impedi
re aliquem teſtem de nouo producere, pp lapſum dilationis, de il
la nõ eſt nr̃a materia. Dic vt d. l. fi. de feriis. & s̃. de dila. l. j. & ibi per
doc. in hac nõ attẽditur vnitas, vel pluralitas ꝓductionis, ſed ſolú
curſus tpis, & negligentia partis intra illã dilationẽ. Qñq; qs vult
impedire teſtiũ ꝓductionẽ pp multitudinẽ ꝓbõnú, al's teſtiũ pro
ductorũ, & tũc nõ attẽdit̃ curſus tpis, nec pluralitas productionis,

a ADD. ¶ Pariſ. Circa iſtam materiam, an & quando poſt publicata & didicita di
cta teſtium poſſint ſuper eiſdẽ capitulis produci de nouo teſtes, vide latiſſimè
Fel. in c. fraternitatis, ext. de teſt. poſt alios ibi habes infinitas limitatiões. & qd
etiam in cauſa appel. qualiter ſuccurratur aduerſus publicationem teſtium per
reſtitutionem in integ. ex cl'a generali, vide Fel. in c. intimauit. de teſti. Et in iſta
materia vide omnino Ale. conſ. 472. vbi ponit multas limitationes ad iſtam aut.
maximè, vt non procedat vbi proceditur ſimpliciter, ſummariè, & de plano. Itẽ
circa iſtã auth. videatur cautela, qua mediante poſſint produci teſtes poſt didi-
cita teſtificata, vide Ale. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. inf. vt pars exhi
beat teſtes, & iudex recipiat ex officio. Alium caſum, in quo pñt produci teſtes
poſt didicita teſtificata, vide per Ale. in l. veluti. §. hæc vox. ff. de eden. circ. fi. Itẽ
an iſta auth. procedat in tutorib. & curatorib. vide Ale. poſt alios in l. vbi exigi-
tur. ff. de eden. Vide etiam ſingulare dictum circa iſtam aut. d. Ant. relatum per
Ale. in l. j. C. vt quæ deſunt aduoc. part. iud. ſup. vide Ro. ſing. 82. & ſing. 369. inci.
an valeat conſuetudo, vbi ponit, an conſuetudo poſſit hoc inducere, vide Fel.
in d. c. fraternitatis, & Pan. in c. ſeries, ad fi. ext. de teſtib. Vide Fel. in c. licet cau-
ſam, ext. de prob. & in c. 2. ad fi. extr. de teſt. vbi ſingulariter vult ꝙ teſtes exami
nati parte non citata poſſint repeti non obſt. publicatione. Item an teſtes exami
nati poſt didicita teſtificata facient ſaltem præſumptionem, ponit Im. quem re
fert Rom. ſing. 792. inci. teſtes. Item vide Ro. ſing. 810. incip. ille qui. Item adde ꝙ
vbi proceditur ex officio, pñt repeti poſt didicita teſtificata. ca. cum clamor. &
ibi not. ext. de teſt. Pan. in c. qualiter & qñ, el grande, ext. de acc. Itẽ adde quod
poſt didicita poſſunt produci ad confirmationem atteſtationũ publicatarum.
Im. in c. cum clamor, de teſt. Rom. in l. admonendi, ff. de iureiu. & ibi Iaſ. item ſi
quis vidit dicta teſtium dicatur facta publicatio. vt non pñt amplius produci.
tex. eſt quod non, in l. fi. ff. quem. teſt. ap. vbi bal. ita alle. Ro. ſing. 33. licèt non fir-
met. Et an ſola publicatio ſufficiat, & de quibuſdam aliis, vide Ale. omnino con
ſi. 84. in 4. cui adde An. in §. quia vero, in aut. de teſt. Bar. in aut. de teſt. §. quoniã,
ver. pono ꝙ d. teſti. d. Lanf. in repert. c. quoniam ꝯ falſam, in ver. teſtium produ-
ctiones, ver. quæro, de ſecundo, vbi approbat opi. bar. hic, & vbi res promittitur
etiam actori, & gl. in c. ex tenore. ext. de teſt. Item vide in materia Nellum. in tra
ctatu de teſt. in ver. debet iudex, item vide Alex. in materia cõſ. 212. vbi declarat
quæ ſint eadẽ, & quæ diuerſa capitula. De quo vide omnino Ro. conſ. 198. in pr.
& conſ. 300. ad fi. & Ale. in d. conſ. 203. ponit ſing. limitationem ad illam l. ꝙ ſuꝑ
nouis capitulis pñt produci poſt didicita teſtificata, item ꝙ iſta diſpoſitio ha-
beat locum etiam vbi probatio eſt fienda per peritos in arte, vide Ale. conſ. 291.
item poſt didicita teſtificata poſſunt produci teſtes cum inſtrumẽtis, item ꝙ in
criminalib. poſſit iudex teſtes inducere ad innocentiam inculpati, vide d. Fran.
conſ. 80. Nunquid autem in ſummariis requiratur publicatio, vide Mat. not. 36.
item cautela ad faciendũ quod adiiciatur poſt didicita teſtificata, vide ꝑ Cæ-
po. caute. 106. item quod poſt didicita poſſit iudex ex officio teſtes repetere, vi
de Cæp. caut. 166. vide latiſſime Berthac. in ver. teſtes poſt publicatum proceſ-
ſum, item ꝙ etiam in cauſis, in quibus proceditur ſummarie, & c. non poſſint re
peti poſt didicita teſtificata, vide Ro. ꝯſ. 474. vbi ſing. dicit quod vbi iudex fuit
in culpa in examinatione primorum, etiam ſi pars fuiſſet obliqua & obſcura, d;
iudex repetere poſt publicationem ex officio. Et ibi etiam ponit, an in cauſa ap
pel. poſt didicitia teſtificata in principali cauſa poſſint repeti teſtes ſuper eiſdẽ
capitulis, item ꝙ admittatur probatio per teſtes, & inſtrumenta ſimul vide Ro.
ſing. 72. Ale. in l. certi cõditio, §. quoniam. ff. ſi cer. pe. c. ſeries. vbi Im. ext. de teſt.
& alij, ꝙ in caſib. in quib. recipiuntur lit. cont. nõ nocet didiciſſe teſtificata, vide
Nellum in tract. de teſt. & eundem vbi late ponit de materia publicationis, &
an poſſint recipi poſt didicita teſtificata. An autem ſi teſtes iurauerint eis non
examinatis poſſit fieri publicatio, vide bar. conſ. 27. vol. 2. vbi etiam quæ habes
ad bar. in l. dam. §. Sabini, ff. de dam. inf. itẽ no. in materia ꝙ ille qui produxit te-
ſtes, non poteſt petere eos publicari licèt ſua interſit vide bal. in rub. de contr.
Itẽ no. ꝙ publicatio nec didiciſſe teſtificata nocet, vbi vltimæ probationes non
concludunt pro veritate pręcedentium probationum aduerſarij, vide bal. in c.
j. §. item ſi vaſallus non fuit ad probandum, ſed conſenſu partium vel iuris diſ-
poſitione admiſſus fuit actor ſuſpenſis interim probationib. rei tunc non obſt.
reo didiciſſe teſtifica. actoris ẽt ſuper directo ꝯriis. Et ibi etiam ꝙ ſi iudex tulit
ſentẽtiam aliquib. non, & vtrum publicatio teſtium det aliquas vires atteſtatio
nib. item qđ teſtes publicati ſuper capitulis non pñt de nouo examinari, ſecun
dum bal. in d. c. j. §. j. itẽ ſi vaſallus, itẽ an & qñ publicatis teſti. poſſit opponi ꝯ
perſonas, vide Fel. in c. præſentium, in pr. ext. de teſt. item an publicatis teſt. poſ
ſint examinari teſtes ſuper negatiua, puta quod nõ ſit poſſibile quod tali die fe
cerim tale quid in tali loco, quia fui in alio loco vide Fel. in c. ex tenore ext. de
teſt. Et ibi etiam quando audiantur teſtes probatorij reprobatorum, item quan
do dicatur didiciſſe teſtificata ad hoc vt impediatur noua productio. vide la-
te Fel. in c. vltr. 3. ext. de teſt. & ibi quæ ſit pœna notarij pandentis dicta teſtium
ante publicationem, quæ autem dicantur eadem vel diuerſa vel ꝯria vide c. in
c. fraternitatis. de teſt. & Fel. & gñl'r late iſta mã qũo poſt publicata dicta teſtiũ
poſſint de nouo ꝓduci, & cõplures fallẽtias vide ꝑ Ma. So. in d. c. fraternitatis,
& ibi ẽt hẽs q̃ dicãtur noua capl'a & q̃ cõnexa, & multa alia. Et vide diſtinctas
qq. iſtꝰ materiæ ꝑ eũ in pr. ſuæ repetitionis poſt not. itẽ in materia vide ſing. di
ctum Car. quẽ ſequit̃ Fel. in c. cũ Io. de fi. inſt. volẽtes qđ ſuper articulis ꝯriis nõ
poſſint teſtes, de nouo recipi, qñ ſemel fuerũt ſuꝑ primis recepti, ſecus tñ eſt ſi
ſuꝑ petitione fuiſſent recepti, poſtea fierẽt capl'a ꝯria, vide ibi ꝑ eos in ꝯrium,
Vide Im. in d. c. fraternitatis, de teſt. itẽ ſi teſtes nulliter depoſuerũt, an poſſint
iterũ examinari non obſt. publicatione, vide iaſ. in l. q. per ſalutem. ff. de iureiu.
b Ale. An ãt minor poſſit reſtitui ad ꝓducẽdũ nouos teſtes poſt didicita teſtifica-
ta, vidđ plene ꝑ bar. cũ cõcor. in l. j. §. nũciatio, ff. de op. no. nun. vbi ſubdit an ſiľr
ruſticus, & mulier reſtitui poſſint, de quo dic, vt ibi ſcripſi, ſubdit etiam ibi bar.
an reſtituto in caſu prędicto minore, reſtituatur etiam maior ſuus aduerſarius.
c Ale. An poſt didicita teſtifica. poſſint ꝓduci inſtr̃a, & ẽt teſtes ſuꝑ nouis capl'is,
& tene ꝙ ſic, & hic vide bal. in ver. ſeq̃tur videre, & adde bar. poſt gl. in l. perẽp
torias, ĩ. ſen. reſ. nõ po. & no. in materia, nũqđ ſi teſtes reperiuntur eẽ penes par
tẽ, & eorum atteſtõnes, & tota cã nunqđ illorum ꝓſumitur habuiſſe notitiã vi-
de Pau. de Ca. in cõſ. 1. qđ incipit, in Chriſti noĩe amen, clericus eſt minor, &c.

quia

6 quia in † primo actu producēdi pt peti, vt illa multitudo testium refrenet. vt l. j. in fi. de test. & ext. de test. c. sig. & ista sīr ñ ē nr̄a mā.
7 Qñq; qs † vult impedire ꝓductionē testiū, pp pluralitatē ꝓductio nū, & ista est mā h⁹ aut. in fi. Qñq; qs vult impedire nouā ꝓductio nē pp renūciationē factā, vł cāæ ɔcl'onē idē ē. Et ista ēt ē nr̄a mā, q̄ l; nō tāgat hic, tñ tangit in corpore, vñ sumit. in pr. §. qa verò. ibi mox cōcluserint, d̄t gl. i. renunciauerint ꝓductioni testium. & ibi, ɔcludēre, d̄t gl. i. renūciāte. Qñq; qs vult impedire nouā ꝓductio nem testium pp publicationem, vel pp aperturam testium, vel attestationē iā factā. & hæc etiā est nostra mā, & tāgitur in corpore in §. qa vero. ibi, & editū accipiēte. exponit gl. i. aperturā testiū, & in plurib. aliis locis illius §. Qñq; quis vult impedire nouam ꝓductionem, iō qa quis didicit testificata, & ista est mā nr̄a hic, in pr. & in corpore in fi. d. §. de quolibet istorum per ordinem videamus.
8 Circa Primū quæritur qualiter † intelligat noua ꝓductio, vt sciamus vtrū sit vna, vel plures. Et vt dixi, qdā dñt vnā ꝓductionē. i. vnā dilationē. Alij secus, qd̄ est verius. Declarat text. hic, & in corpore nō admittit quartā ꝓductionē, pp timorē subornatiouis. Si quidē ergo testes sunt ꝓducti, & nō examinati, nō habéo hoc ꝓ vna ꝓductione: qa cessat rō h⁹ aut. ñ. n. est timor, ne qs didicerit testificata, qñ depōnes nō sunt receptæ. intelligo ergo ꝓductionem cū examinatione. Si ḡ intra vnā dilationē ꝓducit qs primò aliquos testes, q sunt examinati secūdò, & tertiò alios, nō admittet quarta ꝓductio, pp timorē subornationis. Idē dicemus, si hoc fecerit intra plures dilationes. Pone qd̄ secūda dilatio fuit data ex causa, tertia ex causa, nō attēdam pluralitatē dilationum, sed pluralitatē ꝓductionū examinatione secuta. tunc. n. subest timor subornationis, vt dixi. Idē dicerē, si ab initio in schedula vel voce noīauit oēs testes suos. postea aūt p pl'es dies, vel vices fecit
9 eos examinari. Istę. n. dicerent plures ꝓductiones. Nā † ad solicitudinē partis ptinet nō solū exhiberi noīa, vel producere testes, sed instare, vt personæ examinentur. de testib. l. si qñ. j̄. & ibi dixi. & intelligo. qñ post primā ꝓductionē, & secūdā interuenit interuallū tale, qd̄ nō pt dici continuata ꝓductio. tūc. n. dicent separatæ pro-
10 ductiones, sm l. cōtinuus. in pr. de ver. obl. Secūdò q̄ro, † qualiter petatur quarta ꝓductio? R ñ. nō d; peti simpl'r: qa tunc indistinctè denegaretur, sed d; peti adiecta cā: qa primitus istos testes ꝓducere non potuit, & qd̄ paratus est iurare, sm ea q̄ in ista aut. & in corpore cōtinentur. Et ita dicit In. ext. de test. c. significauerunt. quod
a satis placet. a Quæro qd si fuit † admissa quarta ꝓductio absq; hac
11 solennitate, an dicta testiū valeāt? Bř tex. in corpore, vñ hæc aut. sumitur, vř dře oīno nō admitti i. oīno nō cōcedi, vt ibi exponit gl. & sic vř qd̄ ñ valeat. S; iste tex. loqtur, qñ interuenerūt hęc tria s. pluraliras ꝓductionis, renūciatio, seu cōcl'o, publicatio, seu apertura, tunc. n. si admitteret quarta ꝓductio, omnino nō valeret, vt ibi text. S; qñ subest solū pluralitas ꝓductionis, tūc si admitteret, valeret: quia non reperitur prohibitum, nisi esset alia causa impediens, de qua dixi, & j̄. dicam. Et hoc vltimum videtur tenere Inn. ext. de testib. c. in causis, & c. vltra tertiā. Et hoc de primo sufficiat.
12 b Circa Secundū, cū qs vult impedire † testes de nouo ꝓducere pp renūciationē, vel cāę ɔcl'onē, b videndū est an possit. tex. in corpore vř qd̄ talis renūciatio & cōcl'o nō noceat: nā pt admitti noua ꝓductio cū solēnitate hic posita. Et hoc exp̄sse determinat gl. s̄. d̄ iud. aut. iubemus. Canonistę ɔ̄ ex̄. de test. & c. de testi.
c & c. cōstitutus. c el 2. Bř sic dicas. Aut illi testes. q de nouo ꝓducūtur, poterāt à parte ꝓduci tpe renūciationis, & cōcl'onis, & nō admittet noua ꝓductio, licuit. n. ei renūciare iuri suo, sicut pt renunciare ꝓductioni instrorū, vt in l. 3. j̄. de fid. instr. S; si illos ꝓducere nō pt pp ignorātiā, tūc talis renūciatio & ɔcl'o ñ est impedimēto quin de nouo ꝓducātur cū solēnitate hic posita. Hoc colligit ex tex. in corpore, vñ sumit, vbi colligit forma talis iuri, qd̄ hic d; ꝓstari. ibi dū dicit pp qd̄ nō valuit primit⁹, & c. Hoc ēt apparet p rō-
13 nem: nā renunciatio † nō porrigitur ad ea, q qs nō sciebat sibi cōpetere, vt l. mř. ff. de inof. test. & l. ltīmā. ff. de pe. hæ. Hoc tāgit etiā p Io. An. in c. cōstitut⁹. in fi. ext. de test. vel in c. cū venissent. Et hoc
14 † est verū qñ agit ciuil'r. Si verò ageret crīaliter. tūc renūciatio, vł cōcl'o ñ eēt impedimēto. qn iterū ꝓducat, vt l. iuris gen. §. si pacis
15 car. ff. de pac. Quæro † qd si vn⁹ tm̄ renūciauit, vtrū p̄iudicet alte-
d ri? Certè ñ. tex. ē in aut. iubem⁹. s̄. de iud. & in corpore, vñ sumit. d
16 Quæro, vtrū renūciatio † facta in cā principali porrigat ad cāmap pł'onis? R ñ. ñ. qa in cā appł'onis pñt ꝓduci duæ ꝓbōnes, & noui testes, vt l. eos. j̄. de ap. & l. p hāc. j̄. d̄ tēp. ap. nisi expresè hoc diceret ꝙ ad cām appł'onis hoc porrigat, vt ī Spe. d̄ renū. & ɔcl. §. j. p Inn. ext. c. c. intimauit. & c. cum venisset, & c. ɔstitutus. Et hoc de scd̄o.
17 e Circa Tertiū, s. qñ vult impedire nouam ꝓductionē, pp † publicationē, an possit? Cōiter dř ꝙ sic. e Et ꝓ parte vide tex. in l. admonēdi. ff. de iureiu. sm secūdā lec. Pilei. ibi positā, & vide Io. An. in d. c. de test. ex̄ de test & c. ɔstitutus. in Spe. de teste. § satis. ver. s; nūqd añ publicationē. In ɔ̄riū vř tex. in corpore vñ sumitur. d̄t. n. qd̄ ēt post publicationē admittit noua ꝓductio cū iurō

f & solēnitate hic posita. f Bř sciēdū est, qd̄ qdā est publicatio, q̄ fit ad hoc, vt scriptura facta de dictis testiū sit publicata & fidē faciat de q̄ in l. gesta. j̄. de re iu. & in l. solā. j̄. de test. Quædā est publicatio id est, manifestatio, seu notificatio facta partib. de dictis testiū: & de hac loqtur tex. in corpore, dū gl. exponit, editionē, i. aperturā,
g Isti. n. duo actus g cōiter fiūt simul & semel. Nā iudex ꝓnunciat dicta testiū esse publicata, & aperta, & ꝓ publicatis & aptis hři vult, & mandat. qd̄. n. d̄t publicata, refertur ad publicationē primā. qd̄ aūt d̄r apta. refert ad secūdā. Et illa publicatio & aptura, si qdē fiet parte volēte petente, tūc eēt impedimēto, sicut si didicisset testificata: qa iā vř attētasse se didicisse testificata, & dicta testiū esse apta sibi. Si verò fieret parte absente, vł ñ volēte, tūc posset admitti noua ꝓductio. cū solēnitate, hic posita. & ita loquit tex. in corpo
h re. Facit qd̄ tāgit Io. And. in d. c. ɔstitut⁹. in fi. h Quęro, † qd si publi
18 catio ista de iure nō valuit, qa parte nō citata, vel die feriata, vł ꝓ
i pter alium defectum? i Resp. talis publicatio nō est impedimēto, k
k vt l. non putauit. §. non quæuis. ff. de contratabu. Sed si propter istam publicationem, quæ nulla est, secutum esset quòd pars

a ADD. ¶ Ale. Adde quod no. in c. veniens. de test. & quod no. Bal. in l. j. ff. de test.
b Ale. Post conclusum in causa non potest testis produci. recolo tamen me vidisse Ang. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pac. ꝙ iudex tamen poterit ex officio interrogatoria facere. alle. d. Im. dicit d. Ant. in c. j. de iu. ꝙ consuluit ꝙ iudex etiam post conclusum in causa possit interrogare nedum ad fi. declarandi dubiam probationem. iuxta c. cum Io. de fi. inst. & c. per tuas. de test. sed etiā ad fundandam intentionem aduersarij, per l. vbicunque de inter. act. & per l. gñaliter, § j. de reb. cre. & adde bal. in l. ampliorem. de app. l. per hanc, in fi. prin. de temp. ap. & gl. expresse in ver. interrog. in c. quoniam cōtra, de prob. & adde qd̄ no. in l. j ff. de interro. ac. & hoc sequitur in l. j. §. j. non tamen cogitur, vt ēt vūr velle do. in l. non quicquid. de iud. ad hoc tamen vide Inn. d. c. cum Io. quod refert Bal. ad hoc in l. in bonæ fidei. s̄. de reb. cre. & Lud. in §. hoc autem, & ibi Ale. facit ad hoc no. bal. in l. 2. §. sed quia s̄. de iur. cal. imò si actor non potest probare, potest iudex deferre iurm̄, & an sic arbitri, vide bal. in l. actor. in pr. j̄. e. & in Spec. in ti. de posit. §. 3. in pr. Adde tamen no. secundum Inn. in c. cum venissent, ext. de test. ꝙ partes licet renuncient generaliter testi. hincinde, tamen possunt produci exceptiones & super illis testes, secus si renunciatio esset specialis super vno articulo, subdit tamen quod etiā iudex aliquando motus maximè pręstito iuramento partib. ꝙ malitiose non petunt, poterit super e. art. reo permittere quosdam testes produci, ar. aut. de testib. §. quia vero multi. Ad quod bene facit qd̄ dixi post bar. in d. aut. de iu. sed id, quod vlt. retuli. secundū Inn. intelligit verū D. Pau. in l. orōne. ff. de fe. quando probationes de nouo superueniunt.
c Vtrum post renunciationem, & conclusionem possint testes produci, adde Imo. in l. custodib. § j. de publ. iud. bal. in auth. iubemus. s̄. de iud.
d Ale. Adde bal. in auth. iubemus, s̄. de iud. Sic videtur terminus præfixus ad opponendum, seu ad ꝓbandum in causa principali, nec extenditur ad cām appł'onis nec cōcl'o in cā facta est in ea, &c. Habes hic ex no. p bar. & idē Inn. in c. cū venissent. de test. & c. cū dilectus. de fi. instr. & Spe. de inst. edi. §. nūc dicamus, ī pr.
e Ale. Hoc limita nisi ad declarationem retro agitatorum, vt est text. in c. cum Io. de fi. inst. bal. in l. bonæ fidei. de re. cre. Itē fallit nisi producerentur testes cum instrumento, quia cessat timor subornationis c. series de test. Et forte si admittantur super nouis capitulis, per c. fraternitátis. de test. Et vide quę dixi in l. officiū de rei ven. Itē fallit in causa matrimonial. d. c. series. Etsi vide gl. in c. iurauit. de prob. & no. bar. in l. j. §. nunciantis de ope. no. nun. Et ista voluerunt d. Ant. & Im. in d. c. series. Et ad secundam limitationem bene faciunt q̄ no. bar. in l. certi condictio. §. quoniam, si cer. pe. & ex vltima limitatione vna cum Io. An. in l. series. de test. sumite regulam ꝙ illud etiam erit verum in omnib. causis, in quib. sententia trāsit in rē iudicatā, quod tamen no. & dicit Io. An. & d. Ant. in c. qualiter el j. de ac. quod iudex ꝓcedit ex offō, publicatis attestationib. poterit merito alios testes ꝓducere, p c. cū clamor. de test. ad hoc qd̄ no. Bar. in l. 2. §. si publ. ff. de adul. cū si. Et vide alias limitationes per Ros. in rub. de arb. in 7. q. & idē dicit gl. in d. c. cōstitutus. de test. ꝙ antequā didicerit testificata, potest testes producere, etiam si sint publicatæ attestationes. Sed pōt notari ex dictis bar. hic in ver. quædam est publicatio. i. manifestatio, &c. s. nisi parte præsente, & nō contradicente, publicatio facta sit. Et adde q a bal. alle. hic Io. And. dicit, ꝙ licet sint publicatæ attestationes, si tamen dicta testium non peruenerint ad notitiam partis pñt testes ꝓduci, itē fallit hæc regula in teste, q pōt examinari ad corroborationē sine subscriptione, & in notario, q pōt examinari ad confirmationē sui instrī, sm bal. in d. l. ampliorē. C. de ap. itē adde qd̄ bal. in d. l. ampliorē. dat cautelā, vt testes post publicationē possint examinari, de quo vide Lud. in l. 4. §. hoc aūt iudiciū. de dam. inf. & ibi dixi, & adde ꝙ qñ sunt ꝑditæ attestōnes, vel acta, vř ꝙ pñt testes ꝓduci, vt in antiqua repetitione c. fi. de prob. itē adde ꝙ publicatis attestationib. post didicita testificata, pñt ꝓduci ad p̄sumptionē aliqualē, nō ad plenā probōnē, sm In. in c. cū dilectus. s̄. de accu. & apud Legistas refert Ro. in l. si vero. §. de viro. in pe. & vlt. fall. ff. s. m. & dū s̄. alle. dictum bar. in d. l. 2. §. si pub. adde ēt bal. hic cir. fi. & bal. in l. ea q dē, de ac. & an post didicita testificata in inquisitione possint testes deduci, vide Ang. in l. si vacātia. de bo. vac. lib. x. cir. med. & Spe. in ti. de acc. §. nūc tractemus. ver. s; nunqd pub & bar. in l. 4. §. hoc āt iudiciū. de dā. inf. & vid̄ oīno Inn. post bar. in l. inter accusatorē. de pub. iud. & bar. in extraua. ad repri. in ver. neglexerūt, & vide bar. & q̄ scripsi in l. j §. si quis vltro. de q. & quod habes in c. fi. de collusione detegen. vide in fi. huius l.
f Vide bal. in l. per hanc, de temp. app. & hic.
g Pom. Adde quod istam dist. sequitur Anc. in cons. suo. 224. inc. ad euidentiam.
h Lex. Vide bar. l. j. §. sufficit, de sec. tab. & adde bal. l. perēptorias. C. sen. res. ñ pos.
i Pom. Vide Fel. in c. c. ver. 5. & vlt, declara, de testi. & in c. fraternitatis, ver. est aūt regularē, de test. vbi tangit pulchre de hac mā. & barb. in c. literis. de of. dele.
K Ale. Et quid si testes iā producti, iterum producantur, an debeant iterum iurare? Tex. est no. in c. fraternitatis. in fi. ext. de test. & quod dixi in l. per hanc, j̄. de temp. ap. vide Ale. in l. qui bona, §. si quis post, de dam. infe.

a testificata didicisset,[a] tunc esset impedimento hoc,qa didicit testi
ficata,non publicatio.Ad hoc facit prin.h⁹ aut.& quod ĵ.dicam.
Venio ad quartum,vc; qñ qs vult impedire nouam produ-
ctionem,iõ qa testificata didicit ille,q vult ꝓducere,
b in q̊ dubitaṫ đ plurib.[b] Primò quaľr dicaṫ qs didicisse† testificata?
19 Resp.primò si liber testium fuerit apud eum.Hoc ꝓbatur ex tex.
hic,q ponit formã iuři,dum đt,neq; subtraxerit.si.n.subtraxisset,
& hũisset librũ,ꝑsumereṫ didicisse testificata.Scđò si viderit legi,
& exaĩari ꝑfectè, & punctuaľr:nec sufficeret si ipse interrogaret
testes qđ ipsi dixerint,vel si dcm̃ eorũ,vel librũ trãscursoriè vide-
rit.vt innuit tex.hic,& in corpore.dũ đt,neq; ꝑcunctatus est atte
20 stões.† No.qđ đt ꝑcunctatus,q̃si pũcta viderit diligẽter.† No.ꝙ
21 dicit atteſtões,[c] q̃si viderit scripturã.ñ.n.sufficit audiuisse à testib.
c Idem si procurator,seu aduocatus,vel actor eius vidisset,vt appa-
22 ret hic,& in corpore. Quæro† qd si aliqs ñ didicit testificata à te-
stib.ꝓductis à se,s; testificata à testib. productis ab aduersario,an
hoc impediat eum đ nouo ꝓducere.Gl.mirabiľr đt,ꝙ sic,ĩ corpo
re vñ sumiṫ in gl.ma.all.§.hęc oĩa.& §.qm̃.e.ti.qđ verũ est,& ẽ ex-
ꝑssum in corpore,vñ hæc aut.sumiṫ.ver.illđ.ibi,& testificões tra-
ctauerit,aut aduersario hoc faciẽte ĩpetrauerit. & expssi⁹ ĩ nouel.
23 e.ti. Tertiò q̃ro,† vtrum qs sup nouis arti.post didicita testificata
possit testes ꝓducere?Resp.sic.& hoc tetigi s̃.ĩ primo ɔ̃rio. Quæ-
24 ro† vtrũ testes sup eo qđ ñ dixerunt,tñ p̃t ɔprehẽdi sup j.capitu-
lo,an sup eo possint đ nouo ꝓduci?subtilis qõ est. Tu sic dicas,qđ
q̃dam sunt q̃ sub p̃ceden.c.ɔtinenṫ expssè:& sup illis l; testes non
dixerint,ñ est dubiũ ꝙ testes ñ pñt đ nouo ꝓduci,vt in corpore.
§.qa vero.ibi,priorib.additamentũ,&c. q̃dã sunt q̃ in p̃ceden.c.ñ
ɔtinenṫ expssè,s; ɔtinebanṫ,vel ɔprehendebanṫ đ necessitate eo-
rum q̃ petebanṫ,aľs ponebanṫ.Hoc p̃t esse dupľr:qa vel ɔprehen-
debanṫ q̃tum ad necessitatẽ facti & necessitatẽ probõis,vel q̃tum
ad necessitatem facti tm̃.Exemplum,articulus dicebat qđ Titius
ꝑscripsit 10.vel 20.an.đ necessitate includiṫ titulus,& posső,sine
qb.ꝑscrip.ñ ꝓcedit.& istud includiṫ đ necessitate ei⁹,qđ poniṫ de
necessitate probõis:qa aľr ꝑscri.ñ ꝓcedit,neq; ꝓbaretur,vt l.sine
possõe.đ vsuca.l.nullo.s̃.đ rei ven.& isto casu,si testis omisit dr̃e
sup aliquo,ñ poterit đ nouo ꝓduci idẽ testis vel alius,ne priorib.
addaṫ,vt d.§.qa vero.ibi,additamẽtum,&c.Ita intelľo ꝙ no.p Io.
d An.in c.fr̃nitatis.đ testi.Scđò casu,qñ ɔprehẽdiṫ[d] đ necessitate fa-
cti tm̃, ñ ꝓbõis.v.g.articul⁹ ɔtinet qđ ego mutuaui tibi centũ,de
necessitate facti ĩest tp̃s:qa mutuũ op; qđ sit fcm̃ ĩ tpe,ñ tñ ɔpre
hendiṫ đ necessitate ꝓbõis,p̃t.n.ꝓbari mutuũ absq; tpe,vt l.testiũ.
ĵ.đ testi.& ibi no.& isto casu admittiṫ nou⁹ articul⁹ & noua ꝓbõ:
ñ.n.est addere aliqd ad p̃cedẽtia : qa prima ꝓbõ potuit fieri absq;
hoc,& sic ñ ob.tex.ĩ corpe ibi,additamẽtũ.ꝓ hoc ẽt fac.ex̃ đ testi.
e c.ex tenore.q̃dã sunt q̃ đ necessitate[e] sub p̃cedẽtib.ñ ɔtinenṫ,seu
ɔprehenduntr:hñt se tñ,qa poterãt ɔprehẽdi,vel ñ comp̃hẽdi,vt
aliquæ q̈litates,q̃ pñt adesse & abesse circa pcm̃,vt l.pcã.ff.de ɔ̃h.
emp.Et sup istis poterit fieri noua ꝓductio,s; in p̃cedẽti fcõ ñ aľs
si ĩ p̃cedẽtib.fcã ñ est,ar.ex̃ đ testa.c.veniẽs.& ita intelľo no.p Io.
An.in d.c.fr̃nitatis,nec.n.his obst.tex.in corpe,vt s̃.dixi.q̃ro vtrũ
25 † ad reprobõnẽ priorũ post didicita testificata possint testes ꝓdu
f ci.[f] Gl.hic,& in corpe vñ sumiṫ,vr̃ dr̃e ꝙ sic.In ɔ̃rium est casus.ex̃
đ testi.c.fi.in cle.& ꝓbaṫ p rõem.Discere testificata aduersarij,est
impedimẽtũ,ne testes ꝓducanṫ sup eo. S;ad reprobõem priorũ
đ necessitate hẽo ꝓducere sup eo.De reprobõe testiũ vide Cy.in
l.si qs testib.C.đ testi.p totã l.& đ reprobõe instrorum, vide in l.
p̃dicta.& in l.in exercẽdis.C.đ fi.instr.& l.optimã.C.đ ɔ̃h.& ɔmi.
stip.Et iõ vide in d.c.fi.in cle.Itẽ qñ sit obiiciendũ ɔ̃ testes,vide p
Cy.in d.l.si qs testi.Itẽ qd reqraṫ,vt testis dicaṫ fals⁹,vide Gl.ff.de
re iu.l.Diuus.itẽ vide ff.đ fals.l.j.in pr.in gl.Br̃ qñq; testes ꝓducũṫ
ad reprobõem priorũ circa ꝑsonas,& hoc p̃t fieri adhibita distin-
ctione posita in aut.si dicaṫ.ĵ.de testi. Est.n.nouus articulus.Qñq;
ꝓducunṫ testes ad reprobõem priorũ , circa ꝑsonas & dcã simul.
g Exẽplum,[g] testis testificaṫ qđ Titius possidebat bñ iam sunt 30.
anni:ego ad ei⁹ reprobõem ꝓpono,ꝙ ipse ñ ẽ 25.an.& p hoc red
dã ꝑsonam eius inhabilẽ:qa ñ p̃t scire,qđ fcm̃ fuit iam sunt 30.an.
Item reddo dcm̃ ei⁹ falsum.Isto casu pñt testes đ nouo ꝓduci ẜm
Nic.đ Mat. qa cum testis dẽat facere fidẽ iudici đ eo ꝙ ipse scit,si
poterit ꝓbari,qđ in eo ñ potuit cadere scĩa, dcm̃ eius reddiṫ nul-
lum : & sup his testes qñq; đ nouo pñt ꝓduci,sicut sup nullitate
sñĩæ & similium.Preterea deficit fides,qđ subale ẽ in testib.vt l.2.
26 đ testi.Et hoc ɔsensu partiũ tolli ñ p̃t.Nõ† eñ fauore eorũ ẽ in-
troductũ, qđ ĩ testẽ dẽat cadere scĩa, s; ĩ fauorẽ publicæ vtilitatis.
Si vero redarguiṫ dcm̃ tm̃,& ñ ꝑsona.& aduerte, aut redarguitur
tm̃ dcm̃ falsum cũ corruptione,& tũc pñt testes ꝓduci,vt l.Diu⁹.
ff.đ re iu.Ita tenuit Inn.đ ꝓb.c.in pñtia.Hoc idẽ tenuit Nic.Mat.
27 dicẽs,† qđ sicut sñĩa ẽ nulla pp corruptionem,vt l.venales.ĵ.qñ
pu.ñ ẽ nec.ita dcm̃ testis,vt l.j.post pr.đ fal.nec hoc p̃t partiũ con
h sensu remitti[h] cũ hoc pp publicã vtilitatẽ sit inductũ.[i] Si verò vo
i lo dr̃e falsũ absq; corruptione,tũc aut hoc volo ꝓbare indirectè:
quia ꝓbare volo ɔ̃ illud qđ in articulo nõ cõtinebaṫ expssè,sed p
testes fuit dcm̃ incidenter, puta circa locum & tp̃s, & possum,vt
in c.ex tenore.ex̃ đ testi.& ar.eorum,q̃ dixi in p̃ced.q.Si verò vo-
lo probare faciendo directò articulum ɔ̃rium ad primum,ñ pos-
sum post didicita testificata aduersarij.Et est expressum in d.c.fi.đ
28 testi.in cle.Ex p̃dictis apparet† ꝙ si testis dixit aliqd super qbusdã
circunstantiis.q̃ in arti.non ɔtinebanṫ ad necessitatem probõnis,
qđ super eo pñt testes produci post didicita, sicut s̃.proxi.dixi in
directo ɔ̃riis.Et quia super illo testes nõ fuerunt ꝓducti,& tex.in
corpore hoc requirit qđ fuerunt testes producti, & didicita testi-
ficata,vñ non nocet,si deposuerunt super eo qđ nõ fuerunt ꝓdu-
29 cti. Quæro† vtrum in cã appľonis testes possint ꝓduci post didi-
k cita testificata super eo.Dic vt in c.fr̃nitatis.[k] ex̃ đ testi.& l.p hãc.
30 ĵ.đ tem.ap.Quæro† an in alia instantia[l] circa idem possint testes
l produci post didicita testific.Br̃,aut alia instantia est diuersa,[m] vel
m rõe cãæ,vel rõe rei,vel personæ,ita qđ nõ ob.excep.rei iudicatæ,
& tũc sine dub.pñt đ nouo produci.ar.l.cum queritur.ff.đ excep.
rei iu.aľs obstaret processus & sñĩa,qđ esset absurdum. Et iõ cau-
31 ti† aduocati cum de probationibus dubitant de vna mag.quanti
tate,vel re,petunt modicum,vt videant vtrum testes super illa te-
stificenṫ plenè,& super illo modico possint informari,an habeãt
ltĩmas probões,vel non,vt probare melius possint super residuo.
Si verò est alia instantia circa idem,tũc aut fuerunt testes exami-
nati coram arbitris,aut coram iudice. primo casu pñt testes pro-
duci,vel nõ ẜm dist.l.fi.ĵ.ti.j.Si verò fuerunt examinati coram iu
dice,tunc gl.in l.properãdum.in fi.s̃.de iud.vr̃ dr̃e idẽ.Inn.ɔ̃ in c.
cum causam.ex̃ de testi.Et istud tenui vobis in l.fi.ĵ.de testi.per l.
32 gesta.ĵ.de re iud. Quæro† vtrũ in cã inquisitionis possint testes
de nouo produci post didicita testificata? Dic, aut producunṫ per
iudicem,& pñt:quia in eo non est timor subornõis. Sp.n.ipse ha-
buit nota testificata,& sic cessat rõ huius aut. & in corpore. & est
expressum ex̃ de testi.c.cum clamor.& ibi ẜm Inn.Aut producun
tur per partem,& tunc idem qđ in alia causa:quia tunc eadem est
33 rõ.Quęro,† nunquid in cã crimi.pñt testes produci post didicita
testificata.Puto ꝙ non p partem,sed per judicem sic,p ea q̃ s̃.dixi.
34 & ff.de qõ.l.j.in ñ.& de pœn.l.si non defendantur. Quæro† quid
si prior

a ADD. ¶Vide omnino Bar.ĵ.e.ad fi.& Bal.hic in ver.7.vbi sequitur quod dicit Bar.ĵ.& Bal.in l.si quis testibus,ĵ.

b Alex.Vide in rub.de arb.Et an si attestões testium penes partes deponanṫ,dẽat super illis vlterius testes producere,vide qđ dixi s̃.in apost.mag.dic ꝙ ñ,quasi timor sit qđ testificata didicerint,vide Inn.in c.cõstitutus,đ testi.& Bal.hic,& multos casus,in quib.istæ rľæ fallunt,vide p Io.an.in d.c.constitutus,in fi.addđ qđ Iac.de bel.multum no.in c.j.qd sit inuestitura dixit,qđ rľr post didicita testificata non admittiṫ productio testium.Fallit vbi testes nihil deposuerunt,vt qa dixerunt se nescire,vel ñ recordari,p illum tex. & idem not.in cã appľonis qđ tñ dixit Bal.sibi non placere de iure can.nisi in vno casu,de quo ibi p eum, & ibi subdit Bal. hãc rľam fallere vbicunque testes fuerint male examinati,qa inest dolus verus male examinãti q præponderat dolo subornõis, l.veluti,ff.đ eden.qđ no.& prędictis adde quod no.Spe.de test.§.satis vtiliter,ver.sed nunquid.item vltra alias limitationes hoc limitat no.Bal.si iudex indiscrete odio, vel iniuria publicauerit cito testes vt impedirentur productiones testium.

c Poma.Vide plene Fely.in c.vltra tertiam, de test.& pulchram limitationem ad istam materiam vide per Aluar.in tit.quid sit inuest.in feud.

d Ale.Ad hoc vide Bar.in l.per hanc,de temp.app.in j.q.quod dicatur nouum capitulum,& ꝙ not.Bar.ĵ.prox.versi.ex prædictis apparet, vbi quid si deponunt testes super non contentis in capitulis.

e Et vtrum post didicita testificata possit contra testes opponi, vide In.in c.præsentium,de test.& quod no.in aut.si testis productus dicatur,ĵ.tit j.

f Ale. Et vide hic Bal.in ver.sequitur dicere,& latius in d.l.si quis testi.C.de testib.& in l.per hanc,de temp.app.

g Pom.Vide Ale.cons.61.vbi sequitur ista duo dicta Bar.hic,& limitat ẜm,nisi testis simpľr iurasset dr̃e veritatem sup tota cã,& vide Rom.cons.479.vbi quæritur an in eadem instãtia,vel alia pars q̃ articulauit de tpe in mã ꝑsumptionis, sed obscure possit post didicita testificata articulum tp̃is declaratiuum dare, & ibi etiam loquitur in causa summaria, & an iudex ex officio possit ipse saltem testes recipere,vel alios examinare,& nõ ab re, Are.in c.cum cãm,de test.

h Alex. Not.Bar.non posse consensu partium adhiberi fidem testi non probanti, qđ no.ad ea q̃ no.Bar.in l.j.de fer.& l.fi.de prxt.stip.& hoc ẽt subditur statim.

i Adde ad hoc Ale.in d.l.diuus.

K Paris.Vbi vide Fel.in ɔ̃rium tñ qđ ẽt in causa appľonis admittantur super eisdem vel directo ɔ̃riis,vide Cur.in l.admonendi,in ver.3.not.ex tex.isto vbi dicit opi.ɔ̃riam esse erroneam,& qđ in practica seruatur vt admittantur in causa appľonis.Et dicit ẽt cõiter teneri,tñ Fel.in c.fraternitatis,& latius Mar.Soc. ibi firmat ɔ̃riam sñĩam,iõ bene no.in practica,quia de iure can.est clarum,cle. 2.de testi.Sed de iure ciuili procedit dubitatio prædictam opin.tamen Bar.hic in l.per hanc,ĵ.de temp.ap.firmat d.Bap.Cacc.in rep.l.admonendi, super text. in ver.nouis instru.tñ ɔ̃ria sñĩa communiter vr̃ obseruari, licèt opi.Bar.de iure sit communior,& magis rationib.suffulta pp eandem rõnem timoris subornationis, quam Papa assignãt in d.cle.2.de testi. & quia vbi de iure ciuili aliquid est dubium,& de iure can.clare decisum,standum est iuri ca.Vide etiam an sit dr̃ia inter ius ciui.& canon.in hoc omnino Ang.consi.148.incip.in q.vertente.

l Vide in l.fi.ĵ.tit.j.

m Ale.Vide quod no.Bar.in l.Iulianus verum debitorem,de cond.ind.& per eundem,ĵ.vi bon.rap.& quod ibi dixi.

a si prior examinatio de iure non valuit? Resp. non impedit secundam examinationem, licèt quis talia testificata didicerit. ar. l. nō putauit. §. non quæuis. ff. de ɔtab. & qđ no. ex̃ de testib. c. cum cau
35 sam. & in clem. de test. c. fi. vbi hoc vr̃ expressum. Quæro † quid si prior examinatio nō reperitur? Resp. possunt de nouo testes produci, quia paria sunt non esse, & nō apparere. Et vr̃ expressum ex̃
36 de prob. c. fi. j̃. de fid. instr. l. fi. & l. publicati. de testa. Quæro † quid si testes productos iudex omisit interrogare, vel quid si eos non interrogauit fm̃ interrogatoria data? Resp. poterũt de nouo examinari. ẽt post didicita testificata. Et est expressum in c. per tuas.
37 ex̃ de testi. quia non est quod imputetur parti. † Quæro nunquid ad declarationem eorum, quę prius dixerãt, possint testes admitti post didicita testificata? Dic vt in gl. & in corpore eodem. Quę-
38 ro † nunquid de partium voluntate possint testes admitti post didicita testificata? Dic vt per c. fraternitatis. ex̃ de testi. per Io. An. in
b vlt. q. [b] qui dicit ꝙ sic, quia illud est introductum in fauorem ipsarum partium. ar. l. quod fauore. s̃. de leg. & l. si quis in conscribendo. s̃. de pac. & hæc sufficiant in aut. secundo modo lecta.

a ADD. ¶ Adde Bar. in l. qui per salutem, in fi. ff. de iureiur. & Bal. in l. j. & in l. per hanc, de temp. ap. & bar. omnino, s̃. in ea. aut. vers. quæro quid si publicatis.

b Ale. Adde qđ no. bar. in l. per hanc, in fi. de temp. app. & qđ ibi dixi post bar. in l. maritus, đ qō. & quæ dixi in l. q̃dam, §. mulier, đ eden. item adde quæ dixi post bar. in l. si quis, j̃. ti. j. bal. hic, & adde per bal. hic, c. pñtata, de testi. & đt bal. per illum tex. in aut. gñal'r, de epis. & cle. ꝙ consensus partium facit rite procedere vbi al's non posset, & qđ consensus talis excusat iudicem à pœna, & dicit bal. in l. certi condictio, §. j. si cert. pet. qđ vbi vigore statuti non p̃t probari, nisi per instr̃m, & parte non contradicente fuerit probatum per testes, valebit probō.

LEX XX.

1 *Instrumentum subtrahenti non prodest habere illud cancellatum.*
2 *Qui probat inrstumentum subtraxisse, facit contra illum plenam fidem.* 4.
3 *Instrumentum cancellatum habens, quando præsumatur liberatus.*
4 *Instrumentum furto subtractum si probetur, an ẽt sit necesse probare tenorẽ.* 4.
5 *Seruitutis ad probōem, an sufficiat probare instrumentum furto subtractum.*

a **Si de possessione.** [a] Habere instr̃m cancellatum non prodest ei qui subtraxit. Item qui instrumẽtum subtraxisse probatur, ɔ eum plenã fidem facit. H. d.
1 iste bonus tex. No. † qđ in casu huius l. nō prodest habere instr̃m
b cancellatum. [b] quod dic vt ff. e. l. si chirographum. Secundo no. ꝙ
2 † probare aliquem subtraxisse instr̃m venditionis, seu emptionis, facit contra eum plenam fidem. Plenè dixi in l. in fraudem. §. neque instrumentum. ff. de iu. fisc. vbi est tex. no. de hoc, &c.

a ADD. ¶ Ale. De materia vide in l. Labeo, ff. de pact.

b Ale. Vide in l. in fraudem, §. quoties, de iure fis. idem in lacerante instrumẽtum, secundum Bal. in l. in fraduem, j̃. ti. 2. vbi singulariter per eum de pœna lacerantis instrumentum, vide Bal. in l. 2. & in aut. ibi posita, s̃. de eden.

¶ Antiqua lect.

Si de possessione. Proclamanti ad libertatem nō sufficit producere instr̃m. Item probar̃ furtum instr̃orum suorum, est sufficiens probatio ɔ furem. Opp.
3 † qui h; instr̃a, præsumitur liberatus, vt ff. de pac. l. 2. & ff. e. l. si chirographum. gl. in d. l. 2. ff. de pac. vr̃ dr̃e qđ illud verum qñ instr̃m ꝓbatur redditum à creditore, al's secus: vt hic, & l. j. §. ille aũt. j̃. de Lat. lib. tol. Iac. de Aren. distinguit mirabil'r super hoc. aut quis allegat se liberatum pacto, aut solutione. primo casu est necesse vt probet redditum, vt d. l. 2. Secundo casu, aut ille, qui h; instr̃m debiti, est persona domestica, quæ vr̃ posset ipsum subtrahere, & nō præsumitur liberata, d. §. ille. & ar. huius l. Aut non est persona domestica, & præsumitur liberata solutione. ff. e. l. si chirographum,
4 & l. fullo. & l. qui tabulas. ff. de fur. Venio † ad fm̃. dr̃ hic, qđ probare furtum instr̃i est sufficiens probatio. Quæro vtrum sit probandum de tenore instr̃i. Dicunt quidam ꝙ non, quia tunc esset sufficiens probatio ɔ quemcunq;, vt l. testium. in fi. j̃. ti. 1. & iō dñt, ꝙ hic de tenore instr̃i probabitur per sacr̃m actoris. Simile in l. si qñ. j̃. vnde vi. ex̃ qđ me. cau. c. 2. & fi. & j̃. de fid. instr. l. sicut iniquum. & ibi Gl. & ita tenet Pet. & Cy. hic. Contra hoc vr̃ ff. de fur. l. qui tabulas. & l. quidam tabularum. vbi ẽt de tenore vr̃ probari debere. Sol. ibi iō quia agebatur ad id qđ in instr̃o continetur. qđ no.
5 † Quærit gl. an hoc probare sufficit ad probōem seruitutis? & nō resp. Br̃ dicebat Ric. Mal. probatio furti instr̃i est sufficiens, donec clarè probetur ɔrium, vt l. mr̃em. s̃. e. sed hic loquitur đ possessione præsenti, ibi de pos. de præterito. s. mr̃is & fr̃is. Sed iste, qui mō vendicatur in seruitutem, erat in quasi possessione libertatis: iō probatio incumbit vendicanti. ita sentit prima gl. Vel dic qđ hic non probar̃ quasi pos. seruitutis, quia seruilia ministeria p̃t facere etiam homo: & ideo ad probationem quasi possessionis seruitutis, nō sufficeret hoc ꝓbare, qđ seruilia ministeria faciat, nisi probetur quod iure seruitutis faciat, & tanquam seruus. Simile in l. 1. & 2. s̃. de ser. & aqu. & ff. de iti. act. pri. l. 1. in pr. & §. 1. & hoc sentit Gl. secunda hic ad fi. Opp. quid si probetur, aliquos esse natos ex matre serua? præsumuntur serui, nisi probetur contrarium. l. nō ideo. j̃. de lib. cau. Gl. fatetur ɔrium, & quod hic dicitur, ostendit ꝙ de necessitate non concludit ꝙ si vnus est seruus, ergo alter est seruus, sed præsumptiuè sic, secundum Gl. & bene.

LEX XXI.

1 *Ad probandum quod probatum non releuat, quis non admittitur.*

a **Ad probationem.** [a] Instr̃a prosunt his, quorũ mandato sunt perfecta, non ex̃neis. Item articulus impertinens non est admittendus. h. d. cum l. seq.
1 No. ex fi. qđ non debet probari, qđ probatum non releuat † probantem. vt hic. ɔ. s̃. de rei ven. l. si vt proponis. Sol. illud est verum in milite, minore, & ecclesia, vt ibi dixi. & iō si fierẽt duo articuli. vnus, qđ emptor numerauit pro pretio pecuniam meam, alius ꝙ ego miles sum, iste articul⁹ admittĩ, qa adminiculat̃ ad cãm, &c.

a ADD. ¶ Pom. Vide ad quid allegetur ista l. per Barb. cons. 58. vo. 2. & consi. inserto in cons. Ale. 52. & 56. vol. 4. & per Barb. cons. 11. 14. 26. 33. 36. 38. 50. & 54. vol. 2.

LEX XXIIII.

a **Actor.** [a] Ei qui dicit incumbit onus probandi, nō ei qui negat. H. d. Opp. de l. nec codicillos. j̃. de cod. sol. Regula est, quod ei qui negat non incumbit onus probandi. Fallit ibi. & casus, in quibus fallit, gl. tua enumerat plenè in l. 2. ff. e. &c.

a ADD. ¶ Alex. Canonizata 6. q. vlt. actor, ꝙ s̃p vbi est p̃sumptio ɔ negantem, negans debet probare, vt no. In. in c. cum in iure, de off. deleg. & vide Bal. hic in fi.

¶ Antiqua lect.

1 *Probandi onus incumbit ei qui dicit.*
2 *Negatiua quæ dicatur.*
3 *Practica probandi negatiuam.*
4 *Negatiua quando & quomodo possit probari.* 5. & 6.
7 *Reus si assumpsit onus probandi, & non probauit, an condemnaetur.*
8 *Clausula non se adstringens, quid operetur.*
9 *Quando quis videatur se adstringere ad omnia probandum.*

Actor quod asseue. Actori incumbit onus probandi, non reo: & negatiua non potest probari. H. d. Circa legem istam veniunt examinandæ duę regulæ. Prima est. Actori incumbit onus probandi, hoc est ei, qui dicit: vnde reus in exceptione dicitur actor, vt l. 1. ff. de excep. & l. in exceptionibus. ff. e. Secunda regula est. Neganti non incumbit onus probandi. & huic adiungitur alia per modum causæ, quia
1 negatiua probari non potest. Circa † primam regulam dic breuiter. Si quis habet iuris præsumptionem pro se, tunc transfertur onus probandi in aduersarium, vt l. siue possidetis. s̃. e. & ff. e. l. si pactum. & l. si chirographum, & l. cum de indebito. Circa secundam, primo examinemus id, quod venit hic per modum causæ, s. vtrum negatiua possit probari. Ad quod videndum, Primò quæ-
a ro quæ dicatur [a] oratio negatiua. Et † quidam intelligunt, vbicun
2 que ponit aduerbium negatiuum. & ideo multi aduocati, † qñ
3 volunt vnam negatiuam probare, faciunt positionem seu articulum, credentes resoluere illam in affirmatiuam, hoc mō. Item qđ
b hoc est [b] absq; eo qđ sic fuerit, & per similia verba. Br̃ omnis orō priuatiua, vel significans priuationem, p̃t dici negatiua. tex. est in l. inter stipulantem. in pr. ff. de ver. obl. vbi illa verba, dolum malũ abesse, dñr negatiua. Idem no. ff. de doli exce. l. fi. in fi. ff. de iti. act.
4 pri. l. 1. §. 1. & qđ ibi no. Secundò † quæro vtrum negatiua possit
c probari. [c] Doc. circa hoc scribunt multum latè, Gl. in l. 2. ff. e. Cy. hic, Host. multum bene in summa, de prob. §. j. quæ omnia referre esset fastidiosum. Do regulam, prout breuius possum. Quędam est negatiua iuris, & ista si quidem nō habeat aliquam misturam facti, est probabilis per apertionem libri. Nam si ista negatiua debet probari, probabitur per apertionem libri legendo istam l. vt in simili, an filiusf. possit facere testm̃. Qñque negatiua iuris h; aliquam misturam facti: exemplum, vt ff. e. l. ab ea parte. tunc si illud factum est affirmatiuum, sine dubio p̃t probari. si ponĩ negatiuè, erit idem qđ in negatiuis facti vt dicam statim. Quędã est negatiua

a ADD. ¶ Adde ꝙ negatiua est triplex. Vna dr̃, quæ cadit in plenam notionem testis, & ista est negatiua facti instantanei, vt qđ ego non sum in tali loco, quia testis videt intuitiue locum vacuum, & per hoc intelligit qđ non sum ibi s̃p, tñ intelligentia opus est, quia vt dicit Philosophus, intellectus videt, intellectus audit. alia est negatiua, quæ cadit in præsumptiuam notitiam, vt negatiua facti continui, vt quia testis negat Titium hoc anno possedisse, q̃a vidit solũ Seium hoc anno intrare & exire, & fructus percipere, præsumitur ꝙ non habeat compossessorem. item in negatiua, memoria non errat. Alia est negatiua, quæ non cadit in sensum testis, vt est negatiua, quę non habet concomitantiam certi loci, & temporis, in prima negatiua testes negantes probant vt affirmantes. in secunda negatiua creditur magis duob. affirmãtibus quam duob. vel x. negantib. in tertia negantib. nō creditur. Primum probatur in l. optimam, C. de contrah. & commit. stipul. secundum in l. diem proferre, §. si plures, ff. de arb. & in c. j. de pœ. lib. 6. Tertium probatur hic in isto text. & sic vna est facilis probari testib. alia impossibilis, alia difficilis, & ita Inn. in c. cum ecclesia Sutrina, de cau. pos. & propri. & per bal. in sua margarita in verbo, negatiua.

b Adde quod ista est practica Lombardorum secundum Ang. in §. hoc nobis, circa fin. in aut, de hær. & Fal. quam ipse etiam ibi damnat, & de d. pract. vide per Fel. in c. quoniam contra, ver. probo, j̃. de probat.

c Adde de hoc late per eundem bar. & ibi Alex. & Mod. in l. in illa, ff. de verb. obl.

tiua facti,& hic aduerte,qa aut est negatiua qualitatis, aut substā-
tiæ.Si qualitatis,semper pt ꝓbari.Rō,qa negatiua qualitatis sem-
per est coarctata,cum qualitas illa negaẽ respū substātiæ sine qua
qualitas subsistere nō pt,vt ff.de vsuf.l.2.Exēpla dabo ȷ̃.cum dicā
cui incumbit onus probādi,Quædam est negatiua substātiæ.Et i-
sta si nō coarctareẽ loco,nec tpe,vel alia re,nō pt probari,vt hic,ñ
numeratum,nō mutuatum,& similia.S; si coarctaretur,tūc ꝓba-
ri posset,vt l.optimam.ȷ̃.de contrah.& com.sti.& ibi oñdam.Sed
5 quæro†qñ pt probari,vtrū ꝓbetur directè,vel indirectè. De hoc
fuit semel Bononiæ vna magna cōtentio inter Canonistas,q̃ po-
nit Io.An.in c.bonæ memoriæ.ex̃ de elec.in nouella. bř dico qđ
si qdem negatiua est multum coarctata,qđ pt probari directò.qa
cadit in sensum nřm absq; alio medio. Directò.n.possum dicere,
ostēsa mihi manu tua video qđ nō habes pecuniam in manu:vel
possum dicere nō video qđ habes,nec posset ibi esse qn viderim:
& eodem mō nō audio pulsare campanam.& hæc res nō fætet:&
hæc res nō est dura & idem in similib.ſm Dy.& Cy.hic.Io.An.ĩ d.
c.bonæ memoriæ.ꝓ hoc optimè facit ff.de au.& ar.leg.l.cum au
rum.l.pediculis.Facit l.j.de eroga.mili.an.lib.12.Facit ꝓ hoc ff.de
ver.si.l.hæc verba,ille aut ille.vbi posito vno cōtrariorum,de ne-
cessitate sequiẽ remotio alterius. Vnde de nocte rectè possum di-
cere,nō est dies,& sensu ꝑcipitur.Si verò nō est coarctata loco vł
tpe,tūc nō pt probari nisi per indirectum,vt puta qđ tali die ñ fui
sti ĩ ciuitate Perusij.qđ probabiẽ probādo qđ illa die eras Romę.
6 vt ȷ̃.de cōtrah.& com.sti.l.optimam. Nūc quæro,qñ†negatiua ē
probabilis, cui incumbit onus probādi? Bř dico idem qđ in affir-
matiua poīa. Nam aut præsumptio est ꝯtra negātem,& ei incum
bit onº probādi,vt ȷ̃.de codi.l.nec codicillos. Aut est præsumptio
pro negāte,& ipse nō d; probare:s; aduersarius, vt s̃.de inof.test.l.
omnimō. Aut l.nō præsumit nec ꝓ,nec ꝯtra,& tūc onus probādi
incumbit ei,cui negatiua est cā intētionis suæ. Exemplum in æta-
te,vt l.si minorem.s̃.de in int.rest.& s̃.e.l.cum te.Item in pauperta
te,& diuitiis,vt l.si vero.§.qui pro rei.ff.qui sat.co.& idem in simi
lib.Vl.quæro,quid ē hoc dictum, qđ negatiua facti p rerum nām
probari nō pt.gl.dat duas so.seu expositiōes. Doc.teneẽ primam.
Can.multum laborāt circa expositionem dictorum verborum in
d.c.bonæ memoriæ.Vl.gl.remittit se ad no.in l.2.ff.e.& in l.circa.
7 e.ti.vbi inter cætera †quærit de vna q.si reus assumpsit in se onus
probādi,& deficit,vtrum cōdemneẽ actori.Gl.determinat qđ nō,
8 vt ibi p;.tamē†aduocati volētes effugere dubitationem dicūt in
a fine articulorum,nō adstringens a se ad omnia probāda,sed ad ea
tm̄,quæ faciunt ad victoriam suæ causæ.Sed cōtra prædictam de-
terminationem op. Imputatur ei qui adstringit se ad probādum,
& nō probauit,vt ff.de insti.l.qui habebat.& ex̃ e.c.licet causam.
Aduerte,& no.licèt adstringēs se ad probādum aliquid eo nō pro
bato,sibi noceat in eo qđ intēdebat probare, nō tñ sibi nocet in
eo qđ quis nō intēdebat.Sed in q.proposita in gl.circa d.l.reus,q
petebaẽ in seruitute,adstringit se ad probādum ad hoc vt pronun-
cieẽ ingenuus,si nō probet,nocebit ei in hoc:quia nō pronūciabi
tur ingenuus,nō tñ pronūciabitur seruus, & sic in hoc nō nocet.
9 †Sed quæro,qñ quis videaẽ se adstringere?Resp.qñ quis propōit
ĩ vno articulo plura, quorum vnum venit ad qualificādum aliud.
tūc vř se adstringere ad omnia probāda,vt d.c.licet causam.& d.l.
habebat.in pr.Facit optimè tex.in l.Fulcinius.§.2.ff.qui.ex cau.in
pos.ea.Qñq; in vno articulo ponunẽ plura, quorum quodlibet ꝑ
se subsistit,nec vnum ꝑ se qualificat aliud, & tūc si qđ istorum ꝓ-
batur,sufficit,nec videor me adstringere ad alia probanda,videor
tñ accumulare plures cās,in quib.sufficit si vnam ꝓbo, vt l.edita.
s̃.de eden.Facit ff.de exc.tu.l.scire op;.& no.per gl.ex̃ de renū.c.1.
Et propter hoc ne quis videatur se adstringere, est vtilis illa clau-
sula,nō adstringēs se ad probādum,vt dixi in d.l.diuus.ff.de re iu.

a ADD.¶Adde de hac cłā eundem bar.ĩ l.circa,ff.e.ti.& in l.diuus,& ibi late Ale.
ff.de re iu.Ang.are.& Mod.in §.j.inst.de ac.prac.Pap.in forma libelli, rei ven.&
in verbo,non se astringens,per Alex.l.is qui reus,ff.de pub.iud.& adde ꝙ dicta
clausula operaẽ,ꝙ si vnus testis deponit de vno tempore,& alius de alio.quod
non dicuntur singulares,& probanẽ.Ita Do.de S.Gem.in c.Abbate sane,post gl.
ibi,de re iu.li,6.Item ſm Ang.in l.in causis,C.de accu.& Ale,in l.liberorum,ff.e.
ti.operatur ꝙ si in inquisitione,vel accusatione sit appositus locus, & tempus,
& non necessarie,si non probantur,non vitiatur. Itē operatur dicta clausula se
cundum Im.in l.sicut nulla,ff.de re iu.ꝙ si in libello actor petat 10 quæ mutua-
uit iam sunt anni quinque,si postea testes deponāt de mutuo facto iam sunt an
ni tres,ꝙ actor obtinebit,& hoc refert & sequitur d.Maria.Soc.in c.significan-
tibus,art.12.ver.4.quæro,de lib.ob.quæ no.pro practi.

LEX XXIIII.

a Iubemus. aQui producit scripturas suspectas,debet proba
re esse veras:aliàs vt falsarius punietur iudicis of
ficio.H.d.

a ADD.¶Vide pulchrū dictū Ale.cōs.77.vo.j.in pr.& ver.corroboranẽ.& 62.eo.

¶Antiqua lect.

1 *De delicto coram iudice cōmisso qs punitur sine accusatione ex officio iudicis.*
2 *Iudex causarum ciuilium potest punire testem dicentem falsum coram se, vel*
falsa instrumenta producentem.
3 *Producens scripturam suspectam,non punitur vt falsarius.*

Iubemus. Legitur duo.mo. ſm primum h.d. Qui accusat
scripturam vt falsam,& non probat,vt falsarius
punitur.H.d.ſm alium.Qui scripturas falsas producit per inquisi-
1 tionem,vt falsarius punitur.H.d.†Do casum,in quo quis sine ac-
cusatiōe punitur, & idem intelligo de omni delicto quod coram
iudice cōmittitur,vt ȷ̃.ti.j.l.nullum. Dixi plenè in l.2.§.si publico.
ff.de adul.Et intelligo ꝙ punitur ex inquisitiōe,ex officio illius iu
dicis,coram quo delinquit,licèt aliàs iurisdictionem nō haberet.
2 †Vnde iudex causarum ciuilium potest punire testem dicentem
falsum coram se, vel producentem falsa instrā,vel acta falsificata.
3 vt ȷ̃.ti.j.l.nullum.†Quæro,vtrum ille qui producit scripturam su
spectam, puniatur vt falsarius, eo ipso ꝙ non probat eam veram?
Tex.hic ſm istam lec. videtur dicere ꝙ sic. Sed intelligo quod de
falsitate debet conuinci,aliter non posset puniri,vt ȷ̃.l.prox. Quæ
autem dicatur scriptura suspecta,dic,vt in j.gl.

LEX XXV.

a Sciant. aIn criminalib.exigūtur probōes luce clariores.H.d.
Facit iste tex.ibi,instructa,apertissimis documētis,ꝙ
maleficia pñt probari per instrumēta, Iac.de Are. hoc disputauit,
cuius disputationem hic refer Cy.ego plenè dixi ff.ad Tur.in l.se
natus.in prin.& habuistis gl.s̃.ad l.Aquil.l.contra negantem.

a ADD. ¶Pom.Vide ad istam l.per l.Ro.in cons.54.in fi.& Cæp.6.& vide Fel.in c.
prudentiam,§.6.de off.del.& pulchre Ale.in l.4.ȷ̃.de testa. Et dic qđ non solum
in criminalib.sed ēt vbi petitur pæna,requiratur liquida probō eorum,q̃ addu
cunt ad commissionem poenæ.ita Ale.cons.33.vo.2.& vide pulchra exempla ad
hanc l.per Ale.cons.15.vo.2.& 89.vol.3.Pau.de cast.192.& Ale.211.vol.2.vbi colli
gi potest ampliatio,& Fulg.174.vbi loquitur in crimine falsi.
Paris.Vide ꝙ pro ista regula consuluit Com.consi.134.inc.visis denuncia.Et qđ
in criminalib.vnus testis non facit semiplenam probōem,vide Ale.cons.456.itē
qđ delicta non probentur per testes singulares,vide Pan.consi.33.item ad regu
lam qđ testes debeant esse omni exceptione maiores,vide Io.de anan.consi.49.
Item vide qđ pro ista reg.dicit Bar.in l.fi.ff.de in lit.iu.& ibi hēs,ꝙ facit dřiam
an agatur pro delicto criminaliter vel ciuiliter. item vide per regulam istius l.
Io.de anan.cons.59.vbi etiam an propter præsumptionem in criminalibus quis
possit condemnari super primo,vide late Are.in c,tertio loco,de prob.

¶Antiqua lect.

1 *Maleficium quando possit probari per instrumenta.*

Sciant cuncti. In criminalib. requiruntur probationes
luce clariores.H d.Op.& videtur ꝙ quis
condemnetur ex præsumptionib.vt l,si quis adulterij.ȷ̃.de adul.di
cit gl.ꝙ hic fallit. Tu dic ꝙ illud indicium facit probationem luce
clariorem,qa iudicem reddit certum de adulterio.Op.2.quia do-
lus semper probatur ex indiciis,vt s̃.de dol.l.dolum,& sic nō sunt
probationes luce clariores.so.eodem modo dico,ibi debet intel-
ligi de indiciis indubitatis,ita ꝙ animum iudicis reddant certum.
1 Vlt.opp.dum hic dicit,apertissimis documentis,& sic innuit,† ꝙ
maleficium possit probari per instrā,contra l.3.§.item diuus.ff.de
test.ibi,testi.& nō testimoniis esse credēdum.qđ apparet, quia d;
examinari coram iudice,vt ȷ̃.ti.j.l.aut.apud eloquētissimum.Ia.de
Aren.disputauit istam q.quam etiam ponit Cy. hic. Dic bř, Qñq;
delictum committitur contrahendo, & tūc potest probari per in-
a strumētum cōtinens cōtractum,vt ff.ad Turp.l.in senatus a in pr.
Dixi latè s̃.de sacros.ecc.l.nemo martyres.& l.iubemus. Quādo-
que delictum committitur extra contractum, & tūc aut volo ꝓ-
ducere instrumētum ad probādum circūstantiam,delicti, puta in
accusatione de adulterio ad probādum matrimonium. in l. Aqui
lia ad probādum damnum,& tūc potest produci instrumētum vt
hic,& l.ex morte.s̃.ad l.Aquiliam.& quod ibi notatur. & ȷ̃.quor.
app.non reci.l.2. Aut volo probare ipsum maleficium principale
per instrumentum, & non possum. vnde si aliquis notarius roga-
tus à percusso quòd scriberet quòd Titius percussit talem,tale in
strumentum non probaret.d.§.item diuus.

a ADD. ¶Vide eundem bar.& ibi Ale.in apo.& Bal.in l.contra negantem,s̃.ad l.
Aquil.Old.in cons.193.Bal.& Abb.in c.cum in ecclesiis,de maio.& obe.

¶De testibus. Rub.

LEX I.

a Si tibi. aStatus alicuius non solum per testes,sed etiam per in
strumenta probaẽ. H.d.super verbo,non sufficiunt,s.l.
quæ voluit probationes fieri per omnia genera,&c.

a ADD ¶Ale.Vnū no.De facili litigātes repellūtur à testimonio,& ab accusādo,
Tex.est no.3.q.5.suspectos,& ꝯiurator,seu ꝯspirator,l3 cōiuratio sit laudabilis,
ſm Inn.c.cū I.&A.de re iu.qđ dcm̄ reassumpsit bal.c.j §.ꝯuēticula,đ pac.iu.fir.

¶Antiqua lect.

Si tibi. Non solum testib.s; aliis probationib. pt probari inge
nuitas. Op.ista litera innuit,ꝙ Imp.loquebaẽ reo,dum
dicit, defende:ergo ei nō incumbit onus probandi:vt l.actor.s̃.ti.
j.hic dicit cōtrarium,quare malè.Huius timore est facta gl.ȷ̃.quæ
legit hāc l.duo.mo.Prim ò vt l.loquaẽ in reo,q spōte onus ꝓbā
di in se assumpsit,vel erat in quasi possessione libertatis mala fide.
Secūdo mō legitur in actore, & tūc exponitur tex.defende,i.age,

eo quod cõtrouersia fit.f.resistendo. Simile in l.nõ solum.§.si sta-
tus.ff.de ꝓc.& si pars hæ.pe.l.permittẽdum.Op.dr̃ hic soli.ↄ imo
per testes potest probari ingenuitas, vt s.ti.j.sol.expone soli,i.so-
lummodo.Vel dic secũdò, soli testes nõ sufficiunt. Vel dic tertiò
fm gl.& hoc no. soli testes nõ sufficiunt, nisi reddãt sufficientem
causam sui dicti.dicam j.l.3.Cõtra hoc op.gl.in Aut.vt liceat ma.
& auiæ.§.quod autem nobis.de cond.& de.l.cum tale.§.falsam.in
aut.de san.epi.ĩ pr.so.Tenetur reddere rationem sui dicti,si inter-
rogatur,aliàs nõ.vt in contrariis.præterea aliquæ ex illis ll.nõ lo-
quuntur in teste, sed in testatore,in quo est probatio voluntatis,
d.§.falsam.& ff.ad Treb.l.quia poterat.

LEX II.

a Etiam. aTestimonium personæ domesticæ nõ v3.H.d.Que
b ro, quæ dicãtur personæ domesticæ. bQuidam dicũt
personæ quæ aliis sunt subiectæ, vt filius,seruus,ascriptitius, & si-
miles,de quib.habuistis in l.præsenti.§.fi.s.de his qui ad eccl.ↄfu.
Alij dicunt aliter ꝙ domestici dicuntur,de quib.habemus in l.re-
spiciendum.§.furta domestica.ff.de pæ.so.Tu dic de hoc vt no.ex
tra.e.c.in literis.per gl.& Inn.

a ADD.¶Pom.Vide Ale.cons.122.vo.4.& in cons.5.vo.j Ro.cõs.7.Fel.in c.j.đ test. & in c,insuper,per totũ,e.ti.& in c.literis, & Barb ↄs.50.vo.j.& ↄs.3.co.6.vo.2. ↄs.12.& 36.e.vo.2. & Cæp.14.Im.cõs.35.150.6.& 135.& Anna.52.in add.ad eum in cons.55.& Ale.78.vo.j.& ↄs.93.vo.j.& 5.e.& Are.13.dub.j.& Pan.in d.c.in literis, & ibi ẽt Bal.& Ale.3 vo.4.vbi ponit de teste affine, & Ang.consi.194.vbi loq̃tur in affine.& Ro.ↄs.4.vbi loq̃tur ĩ familiari,& amico,& 451.vbi loq̃tur ĩ teste cõ sanguineo,q̃ deponit sup adulterio vxoris ↄsanguinei,& Soc.17.vbi ẽt loq̃tur in mã adulterij,& qũo accipiat̃ hoc verbum domestici,no.ꝙ tres testes domestici faciunt plenam fidem. Ita Ale.ↄs.5.inc.redemptoris inuocato suffragio, in ver.secundo resp.vo.j.no.per gl.in l.3.in verbo matris,in §.eiusdem,ff.de test.
Par.Limita istã l.qñ testis deponeret sup aliquo inseparabili,vt per Barb.ↄs.36. vo.2.Albe.in trac.de test.in 2.q.prin.Hipp.de Mar.in singulari 5.& in l.j.§.1.ff.de quæst.vide Com.consil.27.inc.in Christi noĩe amen. Cum adeo plene.Et ibi ponũt ꝙ illi dñr domestici,qui ĩ eadem domo habitant,& etiam operarij illius ꝓ quo deponunt.Et vide plene de ista materia an domestici possint esse testes,& qui dicantur esse testes domestici quæ habes in Bert,in verbo,domesticus.

b Ale. Quid in vxore,& viro, an possit vnus esse testis pro alio,vide Im.in l.si cũ dotem,§.si maritus,ff.so.ma.& dicit ꝙ dicuntur suspecti ad deferendum testimonium,& indicandum in cã alterius,l.præsenti,§.fi.hic all.& qđ hr̃ in c.gaudemus,de diuor.& adde Bar.in l.q̃ testium,§.j.in fi.de testi.& adde qđ ille qui stat cũ illo,ꝓ quo testificatur,ad vnũ panem,& vnum vinum, nõ est bonus testis.Ita dicit Pet.& Cy.in l.j.s.e.& consuluit Ang.cons.porrecta fuit petitio,& idem ibi dicit,si istis testib.domesticis,vel familiarib. non opponitur ꝙ dictum eorum valet,all.c.fi.de test.in 6.hic contra in d.cons.Vide ꝙ inspicitur conditio testis tempore iuramenti.Et ad hanc q.vide Inn.in c.in literis, extra e.& in c.insinuante,de of.del.& Bal.in l,j.de epi.& cle.& hic.& an solicitator in causa possit esse testis in causa in qua est solicitator.vide quæ dixi post bart,in l.deferre, ff.de iure fisci.Adde quæ posui.ff.e.

¶Alia lect.

1 *Domestica persona quæ dicatur & quando probet.3.& 4.*
2 *Officio iudicis relinquitur,quando persona domestica admittitur in testem.*
5 *Familiaris,quando testificetur.*
Testis si mutat conditionem,quando attendatur illa mutatio.ibid.
6 *Testis qui contra me deposuit,si procuraui,vt accusetur,mihi non proderit,*
7 *Idem si testem percussi.*

Etiam. Domestica persona nõ est idoneus testis. Gl. quærit
1 quæ dicatur † domestica persona.Dicit gl.qđ ponit̃
s.de his q̃ ad eccl.conf.l.fi.§.fi. Certè ponuntur quædam personæ
cõdõnatæ,& obligatæ vt sunt ascriptitij,& similes.Subdit gl.& ff.
de pœ.l.respiciendum.§.furta.de qõ.l.pridem.j.qui acc.nõ poss.l.
pe. Ex istis probatur ꝙ domestici dñr oẽs habitãtes in eadem do-
mo,& familia, verumtamẽ hoc determinatur per c.ĩ literis.extra,
2 e.quod posset † esse persona domestica tantæ authoritatis, & dig-
nitatis,qđ eius fides nõ reprobaretur:quod satis placet.Hoc relin
quendum est officio iudicis,qui inuestigabit de cõditione perso-
næ,& qualitate vt ff.e.l.j.in fi.de qõ.l.1.§.1.& ibi notatur, Quid in
viro & vxore?Gl.determinat ꝙ sunt domesticę personę.Pro quo
facit tex.in l.quicũq;.j.de re mil.li.12.ita tenẽt omnes. Quærit gl.
vtrum persona domestica admittat̃ ↄ aliam personã domesticã,
altero ↄdicẽte. Gl.resp & bene,ꝙ sic quia hoc est inductum in fa-
uorem extraneorum,iõ nõ d;in eorum læsionem retorqueri.qđ
intellige si erat sola ratio domesticitatis,quia si erat alia,secus.pu
ta si erat filius,vel alia persona intra gradus posita.facit j.e.l.parẽ-
5 tes.& j.de quæst.l.seruos.& ff.e.l.le.Iul.† Quero,a si aliquis erat b
a meus familiaris.tpe celebrati ↄtus, & nũc nõ est:vel eↄ,tunc nõ
b erat,& nunc est,an poterit esse testis.Pro declaratione istius qõis
dic,Quãdoq; cõditio,seu qualitas testis mutatur absq; aliquo fa-
cto partium.tunc inspicitur ↄdõ testis qualis est qñ deponit.l.no-
tionem.§.instrumẽtorum. ff.de ver.si.Qñq; ↄdõ testis mutatur fa
cto partium,& tũc ei,cuius facto cõtingit mutatio,talis mutatio
non potest prodesse.ff.de qõ.l.j.§.si seruus.Quãtum verò ad aliud
est idem,vt s.dixi quod inspicitur tempus,q̃ testis deponit. Nunc
ad propositum,si ille,qui erat meus familiaris,nunc desinit esse fa
cto meo ad hoc destinato,nõ posset esse testis pro me, hoc autem
6 probatur ex coniecturis. † Item dico,si ego videns ꝙ contra me
erant duo testes tantum, qui sciebant veritatem, procuraui ꝙ ac-
cusarentur de eo delicto, & sic participes criminis nõ admittent̃
vt testes,vt j.e.l.quoniam liberi. Et certè hoc mihi nõ proderit,si
facto, & opera mea contingit,ar. imo quasi casus.ff.de quæst.l.1.
7 §.cum quis. † Idem dico, si ego percussi vnum testem, ad hoc vt
tãquam inimicus nõ posset cõtra me testificari, vt extra e.c.dile-
cto.Si vero mutatio contingit absq; aliquo facto meo ad hoc de-
stinato. vt quia famulus recessit à me sua sponte, tunc poterit te-
stificari,quia desinit esse domesticus.Casus est in l.1.§.idem num-
mio.ff.đ quæst.prædicta vera, nisi remaneret alia causa impediẽs,
vt si manumisi seruum meum,certe licèt desinat esse domesticus,
remanet ratio iurispatronatus, quæ eum repellit à testimonio, vt
j.de quæst.l.seruus.§.non solum.

a ADD.¶Pom.Vide gl.in summa,3.q.5.& Fel.in c.quoties,in 5.no.extra de testi.& in fi.apparatus,& Barb.cons.6.vo.1.& ↄs.29.e.vo.& ↄs.54.e.vo.& Barb.in c.3.ad fi.de reb.eccl.non alie.& Fel.in c.insinuante,de of.del.& anc.cons.246 & Alex. 24.vol.2. vbi ponit de sorore:& dicit ꝙ dictum talium domesticorum est sufficiens ad probandum innocentiam domestici,& 45.eo.vo.vbi ponit de affine.& 46.e.vbi loquitur in socero,& ex dictis eius ibi colligitur ꝙ dictum talium redderetur plenum,vbi alij testes,qui deposuissent in causa essent valde idonei, & 76.vbi ponit in cõiuncto affine.& amico,& an & q̃s possit testificari pro vxore fratris sui & 108.vo.2.vbi ponit de teste affine,& cognato,& 179.vbi de teste affine in criminalib.e.vo.& 199.e.vbi ponit de teste qui dixit vellem talem obtinere,& ibi etiam ponit de sorore, & 34.vo.3.vbi loquitur in compatre, & in eo q̃ adoptauit filium,& 42.vo.3.vbi loquitur etiam in compatre,& in eo qui adoptauit,& in cõs.seq.vo.4.& 99.vo.3.vbi loquitur in domestico, & familiari in cã matrimonij, & Ro.382. vbi loquitur in subiecto, cui erat adiecta qualitas paupertatis,& Alex.102.vo.3.vbi loquitur in consanguineo, & Soc.17.vbi loquitur in vxore,& infert ad vxorem fratris,& Soc.113.vbi loquitur in fratre.

b Adde circa hoc Lanf.in c.qm̃ contra,ver.testium produc.ver.quæro,de proba. Alb.in trac.de testi.& cumulatissime per Fel.in c.literis,de testi.& vltra ibi adducta per ipsum,adde Ale.cons.5.ver.potest.& in ↄs.73.ver.& similiter,vo.1.

LEX III.

1 *Attestatio sola quæ dicatur.*
2 *Testes non publicati non tenent,nec probant.9.*
3 *Testis quando teneatur reddere causam dicti sui.14.*
4 *Testis debet deponere per alterum ex quinque sensibus corporeis.*
5 *Testis dictum sine iuramento quo casu probet semiplene.& quid de religioso.6.*
7 *Testis non examinatus coram iudice,quando faciat fidem.*
8 *Testis depositio,etiam si non sequitur sententia,valet.*
10 *Testes non requiruntur in actis,nec in publicatione ipsorum.11.*
12 *Notarij quando restituunt libros officialibus communis,debent sigillare chartas vbi testes sunt examinati,& non publicati.*
13 *Testes quando possunt per alium iudicem publicari.*

Solam. Attestatio sola legitimis adminiculis nõ fulcita non
1 probat.H.d.Quæro,quæ dicatur † sola attestatio.Gl.
ponit hic multas expositiones.Prima est,solam, quia testis nõ iu-
rauit, vel solam, quia nõ interfuit iudex.Istas duas no.vel solam,
quia iudex postea nõ dedit sententiam,vel solam,quia non est se-
2 cuta publicatio,† quod tene mẽti,quia testes nõ publicati nõ te-
nent,nec probant,vt vidistis l.fi.j.de re iud.vel solam,quia nõ red
a dit rationem.aDicit gl.si fuit interrogatus,† quia si nõ est interro
3 gatus de ratione,non tenetur reddere.Not.& signa gl. bInn. hoc
b pertractans multum subtiliter extra e.c.cum causam.dicit ꝙ istud
est verum, quando testis deposuit aliq̃d qđ poterat percipi sensu,
v.g.testis deposuit quod Titius numerauerat Sempronio cẽtum,
si non

a ADD.¶Pom.An & quando testes teneantur reddere rationem dicti sui & qualis esse debet,vide Fel.in c.causam,ver.fallit 2.vbi ponit de hoc dicto in rub.de testi.& Alex.136.vo.j.& vide Ale.ↄs.80.vo.2.& 108.e.& 153.e.& 18.vo.5.vbi ponẽs pulchrum exemplum dicit,quòd testis deponẽs super eo quod est iuris, vel in quo multum laboret ratio intellectus,non probat,nisi etiam non interrogatus reddat rationem dicti sui,& aliquid per Bal.cons.181.in 4.par. & Fel.in c.sicut, de re iu.& Bar.cons.3.vo.2.& Car.Flo.cons.25.& illud quod dicit Bar. hic post Inn.quòd testis de dominio debet reddere rationem dicti sui,etiam non interrogatus,extende, vt procedat, quod non probabit, si deponat reddendo rationem,quia vidit & audiuit secundum Inn.maiorem in l.sciendum,ff.de verb.ob. quem sequitur Im.minor.Ale.cons.299.inc.excellentissime dominæ vicariæ,vo. 2.vide etiam ad hæc eundem Ale.cons.10. vo.2.148.& 2.vo.2. & vide etiam in c. per tuas,de test.& Cæp.cons.28 & vide Bar.cons.92.& in cons.100.& cons.18.& seq.& Barb.cons.8.vo.j.& cons.29.e.vo.No.etiam ꝙ testis in criminalib.tenetur reddere rationem dicti sui,etiam non interrogatus, aliàs non valet.Ita Ale.ↄs. 15.vo.j.Et vide Ale.cons.45.vo.2.& Pau.in c.consuluit,de app.vide Are.consi.81. & 38.& Ale.in l.j.in prin.ff.de op.no.nun.& Car.cons.123.& 25.

b Ale.Similis gl.in c.cum causam,in 4.gl.e.ti.
Pari.Istam regulam ꝙ nõ teneatur testis assignare rationem non interrogatus, limita duodecim modis,vt per Ias.in l.cum hi,§.vult igitur,ff.de trans.quem vide omnino.Vide de materia Ale.in l.j.in pr.ff.de op.nou.nun.sed si interrogatus non assignet rationem nullam præsumptionem facit.Vide pro limitatione materiæ Bar.cons.110.vo.1.Item quod ratio sit illa quæ dictum sustinet,quando est bona,licèt dictum,sit scriptum & econtra.Et quod non debeat esse eadem cum dicto,vide Ias.in l.fi.ff.de of.proc.Cæsar.in 3.no.vide quæ habes in Berta.in verbo,testes deponunt,& qualiter.

a si non interrogatur de cã sciæ, a sufficit, quia numerõ p̃t percipi sensu, vt per visum. Sed si deposuit super eo q̃d sensu non percipitur, dictum eius nihil v;, nisi reddat rõem dicti per sensum corporeum. Exemplum, testis dicit ꝙ Titius est dominus talis fundi, nisi reddat rõem, nihil probat. Nam dominium est quoddam ius, ꝙ
b nõ percipitur sensu. D; g̃ dr̃e, quia vidi, ꝙ ipse emit, b vel vidi eum possidere à tp̃e dictæ emptionis per x. annos, vel vidi eum specificare talem rem, vel lapillũ, vel denarium in littore maris inuenire, & similia, quæ per sensum percipiuntur. Ad q̃d consueui indu
4 cere, † ꝙ testis d; deponere per sensum. j̃. e. l. testib. ff. d̃ testi. l. qui testõ. §. fi. de his quæ in test. del. l. j. in pr. al's enim si per sensum corporeum nõ deponeret, esset magis iudicare quàm testificari, &c.

a ADD. ¶ Ale. Adde Bar. in l. j. ff. si cer. pe. & adde sing. Bar. in consi. 110. q̃dam Masiolus, el j. Qualis aũt dẽat esse cã, vide per Bar. in l. fi. de of. proc. cæs. Et de p̃dicta cã vide in c. si q̃n, de rescr. & bar. in l. j. in pr. & ibi p doct. d̃ no. ope. nun. Et adde pro hoc q̃d all. bar. hic, dicit Inn. in c. cum oporteat, de acc. ꝙ si testis deponat quem esse infamem, d; ẽt non interrogatus allegare rõem, vel cãm. q2 infamia non percipitur sensu, sed iuris intellectu. Et in m̃a dicit bal. in l. presbyteri, s. d̃ epi. & cle. ꝙ si sint duo testes, quorum vnus reddit cãm dicti, & alius ẽt non interrogatus, non reddit, ꝙ magis creditur reddenti cãm. Vnum aliud dixit in c. j. de contr. inuest. q̃d id q̃d dicimus vnum testem facere semiplenam probõem, l. admonendi, de iureiu. illud est verũ si cãm dicti sui allegat, ẽt non interrogatus. Adde ꝙ no. bal. in l. si non sp̃ale, C. de testa. & no. Bar. hic, adde quæ no. bar. in l. conuenticulam, j̃. de epi. & cle. l; hoc in probõe famę, vt dixi in §. tormẽta, & de m̃a vide bald. & Ang. post gl. in l. cum hi, §. vult ergo, de transac. & plene Inn. in d. c. cãm, & vide ẽt bal. in l. edita, s̃. de eden. vbi bal. ipse ponit in m̃a vnũ bonum dictum de teste, vbi ẽt dr̃. ꝙ pars interrogata de rõe, & cã non tenetur r̃ndere. Et istis adde bar. in l. stip'lo ista, §. hi quoque, d̃ ver. ob. & ad bar. hic addẽ bal. in l. pe. ad fi. j̃. de sen. quæ sine certa quant. item ad probandum interesse requiritur causa, secundum bal. in l. j. per illum tex. de sen. quæ pro eo quod inte. Et adde tu bar. in l. j. s̃. ti. j. & in d. l. eum q, & q̃d q̃n testis deponit super his, quę non percipiuntur sensu, q̃d teneatur reddere rõnem, etiam non interrogatus, adde d. Ale. in cons. 136. vers. debetur enim, vo. 1. & ibi etiam ꝙ tenetur reddere, q̃n deponit super negatiua non coarctata. item tenetur reddere, quando deponit super consuetudine, ita Alex. in d. cons. 2. versi. secundo respondeo, & ibi ꝙ etiam tenetur reddere, quando deponit super fama, vel super notorio.
b Adde bar. in l. j. s̃. tit. j. & in l. cum res.

¶ Antiqua lect.

5 Solam. Dcm̃ testis sine iur̃o nullius est momenti H. d. Hic vr̃ casus, † ꝙ dcm̃ testis sine iur̃o non facit semiplenam probõem, ita ꝙ ex eo possit deferri iurm̃. Q̃d apparet, quia dicit, nullius est momenti. Hoc est verum, si parti p̃t imputari cur eum nõ fecit iurare, al's secus, vt dixi vobis in l. admonendi. ff. de iurei.
6 † Dicit ẽt Inn. ꝙ dcm̃ religiosi facit ẽt p̃sumptionem, ẽt sine iur̃o, vt in c. nuper. ex̃ e. & hæc de j. lec. s̃m secundam. H. d. Dcm̃ testis ñ
7 examinati coram iudice, nullius est momenti. Ex hac lec. hẽs, † ꝙ examinõ facta ab alio q̃ à iudice, nõ facit semiplenam probõem. q̃d apparet, q2 dicit, nullius momenti. Q̃d intellige, si p̃t parti imputari, cur eos nõ fecit examinari coram iudice, vt dixi in d. l. admonendi. Tertio mõ legit̃. Dcm̃ testis si nõ sequitur sñia, nullius est momenti. Hoc intellige, vt hẽat paratam executionem, sicut
8 sñia: vel vim sñię. sed bñ † v;, q2 ẽt in alio iudicio probat. vt l. cum antea. s̃. de arb. j̃. e. l. fi. Secundum quartam lect. H. d. Sola patris attestõ nullius est momenti. Differt hæc lec. à secunda, quia hæc loquitur de attestõe partis, illa de attestõe testis. Quintò mõ legit̃,
9 & hæc solennis lec. bñ. h. d. † Dcm̃ testium publicatam, nõ secuta sñia, nullius est momenti. Quæ est rõ h? Dicit gl. quia l; tabellio scripserit, tñ illa scriptura non h; testes, iõ non facit fidem donec
10 coram testib. recipiatur. Ista rõ nõ vr̃ vera, q2 † in actis non requiruntur testes. l. in donationibus. de do. & ex̃, de prob. c. q̃m ɔ̃ falsam. sed j̃. dicam. Secundò op. gl. ad seipsam. nonne eo ipso q̃d notarius scripsit dicta testium, sunt publicata? Dicit gl. ꝙ nõ, nisi scribatur coram iudice, & testib. l. 3. §. idem. ff. e. In eo q̃d dicit, coram iudice, dicit verum, vt s̃. in 2. lec. & probatur j̃. e. ti. aut. apud elo-
11 quentissimum. in eo verò † q̃d dicit, corã testibus, non vr̃ verum, quia in actis testes non requiruntur, vt s̃. dixi, Intellige gl. q̃d hoc d; fieri coram testibus, non tñ est necesse ꝙ scribatur in actis, vt iurib. in ɔ̃rium allegatis: sed examinatio fit in secreto, iõ requiri-
a tur publicatio. a ɔ̃ hoc opp. iurm̃ testium accipitur in publico, & tunc testis vr̃ deponere. j̃. e. l. si q̃n. Ad quid g̃ alia publicatio est necessaria? Resp. q̃n testis iurat, tũc vr̃ deponere, s. in secreto iudicij, d. l. si q̃n. & l. nullum. & rõ est, nam si panderet iudex tale secretũ, incideret in crimen falsi. l. j. §. is qui. ff. de fal. vñ l; instrm̃ sit publicum, & faciat fidem, ꝙ testes hæc dixerunt, illud instrm̃ est secretum, nec p̃ manifestari. De necessitate g̃ requiritur nouus actus publicationis, per quem actus, qui erat secretus, fiat publicus, & notorius omnibus, & iõ tex. in aut. eo. §. quia vero. illam publica-
12 tionem appellat aperturam, vel manifestõnem. Et iõ † notarij q̃n restituunt libros officialib. cõis, vt assignent successoribus suis illas chartas vbi sunt dicta testium non publicata, claudunt illas chartas, vel cum filo, vel cera, quasi illud dẽat esse secretum. Quæ-
13 ro, † nunquid per alium iudicem possit publicari, vel debeant iterum examinari? Gl. dicit ꝙ non. Vide gl. puto ꝙ ab alio iudice coram quo dicta testium fidem facerent, illa dicta nõ publicata possint publicari, vt vr̃ expressum ex̃ e. c. constitutus. in pr. Pro hoc l. fi. j̃. e. vbi facit mentionẽ de dictis testium, ẽt absq; publicatione: & q̃d hic gl. dicit, non facit fidem coram alio iudice, intellige an-
14 teq̃ publicetur. Sexta lec. est s̃m q̃ h. d. Dictum † testis non reddentis sufficientem rõem suæ causæ, nullius est momenti. Opp. gl. de l. cum tale. §. falsam. ff. de cond. & dem. Non soluit. Dic ibi loquit̃ in testatore deponente, in quo est pro rõe voluntas; ideo falsitas causæ non attenditur, quæ rõ cessat in teste. Quærit gl., quid si testis non reddit causam, quia nõ fuit interrogatus? Gl. dicit, v; dcm̃ suum. Inn. ex̃ e. c. cum causam. dicit, ꝙ hoc est verum in his, quæ p̃nt sensu percipi, vt si testis deponeret ꝙ Titius percussit Seium,
b l; nõ dicat se vidisse, vl' nõ reddat aliam causam, valet. Sed in his b quæ sensu non percipiuntur, vt si testis deponat Titium esse dominum, non statur dicto eius, nisi reddat sufficientem rationem, quæ sensu percipiatur. Idem dicit Spec. in ti. de teste. Qualiter autem debet intelligi, ꝙ dictum testis debet cõcludere per aliquod, quod percipiatur sensu, dixi vobis in l. de ætate. ff. de min. Tetigi etiam aliquas pulchras quæstiões in l. 1. ff. si cer. pet.

a ADD. ¶ Adde ꝙ testis non publicatus non facit semiplenam probationem, ita bal. in l. in bonæ fidei, ver. item quæritur, s̃. de reb. credit.
b Quando testis, ẽt non interrogatus, teneatur reddere rõem dicti sui, vltra all. per Alex. s̃. in præcedenti lect. vide per Are. & Fel. d. c. licet causam, & per eundem Alex. in cons. 15. vers. & non sunt duo, vol. 1. & ibi quod testis deponens in criminalibus etiam non interrogatus, tenetur reddere rationem sui dicti, alle. Sal. in l. fi. s̃. ti. prox. Et alios casus in quibus testis etiam non interrogatus tenetur reddere rationem dicti, vide per eundem Alex. in cons. 72. vol. e. & in cons. 126. & 141. ver. Gasparlamensis, eo. vol. & in 2. vol. cons. 10.

LEX IIII.

1 *Amicus pro amico, an possit testificari statur arbitrio iudicis.*
2 *Subditus quando admittatur pro domino ad testificandum.*

Eos. Testis d; esse remotus à gratia, & timore. H. d. No. ꝙ dr̃, fidem religioni iudiciariæ: & sic fides est facienda iudici, vt l. lecta. in fi. ff. si cer. pet. Et ista est probatio ad fidem, qua iudex adducitur ad credendum. Circa primum dr̃ hic, q̃d testis dẽt esse
1 remotus à gratia & timore. Quæro † vtrum amicus possit esse testis pro amico. Et vr̃ ꝙ non, vt l. 3. in pr. ff. e. Pro hoc facit hic tex. quia est dubium ne gratificaretur amico. Bř puto q̃d posset esse tanta amicitia, & talis personarum conditio, q̃d amicus à testimonio repelleretur, vel saltem eius fides minueretur. Hoc aũt stabit in officio iudicis. vt l. 3. §. j. ff. e. Secundò quæro, dr̃ hic, potentiæ,
2 vtrum † subditus vni communitati, possit esse pro ea idoneus testis? Gl. in l. idonei. ff. e. tenet ꝙ non. Pe. hic ɔ̃rium dicit, veritas est, ꝙ nos debemus inspicere istum testem. op;. n. q̃d conditio sit talis, q̃d possit præponere veritatem potentiæ: mõ esset possibile, q̃d persona cõitatis esset ita iusta, q̃d nollet ꝙ diceret aliud q̃ veritatem: tunc statim putarem subditum admittẽdum. ita intelligo d. Pe. q̃d probatur hic. p̃t. n. liberè dicere veritatem. sed si dñs esset malus homo, putarem eum admittendum non esse. Iustus. est. n. metus tyranni, & cuiuslibet, qui alteri præest, rõe alicuius iurisdictionis. Potest enim esse terribilis, vt j̃. si rect. prou. l. j. & ff. ex qui. caus. in poss. ea. l. Fulcinius. §. quid sit. In dubio dicerem subditum non esse admittendum, vt l. idonei. ff. eo. cum sua gl.

LEX V.

Parentes. Quid de fratre, plenissimè examinaui hoc, & eius materiam in l. qui testõ. §. 1. ff. de test. &c.

¶ Antiqua lect.

1 *Parentes dicuntur in infinitum.*
2 *Parentes & liberi an possint esse inuicem testes pro se.*
3 *Pater an poterit testificari, si filius procurator alicuius agat in causa.*
4 *Frater quando admittatur in testem pro fratre & contra fratrem.*
5 *Coniunctus potest testificari inter pariter coniunctos.*

Parentes. Opp. de l. ẽt. ff. de prob. Gl. 1. dicit sp̃ale in ætate probanda. nec tñ ei facit plenam fidem, vt j̃. no. item est speciale in probanda consanguinitate, & cã matrimonij, vt ext. e. c. super. Secundò op. ff. de test. l. qui testõ. §. per ɔ̃rium. fo.
1 vt in fi. Gl. Pro † decl'one l. & Gl. primò quæro, q̃uo accipiantur parentes? Gl. dicit s̃. à patre in infinitum, & j̃. lib. Quæro vtrum sit differentia, si sint liberi in potestate, vel non? Gl. hic dicit ꝙ non. Cõtra hoc vr̃ ff. de fal. l. de eo. & l. impuberem. §. 1. Difficile ɔ̃rium est, sed dicit gl. ibi loquitur in notario adhibito ad scribendum, in quo distinguit, aut est in potestate, aut ñ, vt ibi p;. rõ: quia assumitur vt publica persona, cuius fides est iam approbata, vt l. 1. ff. de off. præf. præt. item quia scriptura non probat per se sine testibus, vt aut. de instr. caut. & fide. §. oportet. hic vero loquitur in testifi-
2 cante. † Quæro vtrum parentes, & liberi possint inuicem esse testes pro se? Gl. dicit ꝙ non. vt ff. e. l. testis idoneus. & l. 2. s̃. e. Circa hoc est aduertendum, nam Gl. ff. de test. l. qui testõ. §. 1. vr̃ facere aliqualem dr̃iam inter parentes, & liberos. nam liberi nõ p̃nt esse testes pro parentibus, vbi aliq̃d eis quæreretur, in aliis casib. sic, vt j̃. dicetur in j. gl. q̃d intelligit Iac. de Are. vt puta, si alieno nomine

essent in iudicio. Parentes verò nõ possunt esse testes pro liberis vllo modo. & ibi subiungitur in gl. cum pater plus diligat filium,
3 quam filius patrem, & secundum hoc non est mirandum, † quod si filius esset procurator alicuius, pater non posset esse testis, vt ibi innuitur. Quod intelligo verum, si instrumentum esset faciendum super aliquo facto, vel dicto filij, aliàs secus, ar. l. quæsitum. ff. de in ius voc. & quod ibi no. & ff. de obseq. l. licet. §. si. Quæro, dicitur
4 hic, volentes ad quos referatur? Dic vt in gl. † Quæro, quid in fratre, vtrum admittatur pro fratre, vel contra fratrem? Gl. hic dicit, quod sic in ciuili, non autem in criminali, vt l. lege iul. ff. e. Cõtrarium ibi videtur notari. Breuiter tenenda est opi. Gl. quia omnes tenẽt, quod in ciuili admittatur. Quod intellige, nisi repellatur ratione domesticitatis, vt l. 2. s. e. vel nimis intense beneuolentię, vel amicitiæ, vt s. proxi. dixi, quod est iudicis arbitrio relinquendum. Pet. intelligit, nisi sit in eiusdem potestate, secundum Gl. hic. Et est rõ, nam cum videatur esse eadem persona cum patre, qui ei imperare potest, sicut persona patris est suspecta, ita persona filij. in criminali verò, frater non posset esse testis pro fratre, quia requiruntur probõnes luce clariores, vt s. ti. 1. l. fi. item, quia vr causa propria, cum iniuria facta vni fratri, respicit etiam alterum fratrem, vt l. lex Cor. ff. de iniur. & idem puto in causa status, vt l. 1. cum seq. ff. de lib. caus. Quæro, quid in socero, & genero? Gl. dicit idem, vt ff.
5 e. l. testis idoneus. † Quæro vtrum cõiunctus possit esse testis idoneus inter duos pariter coniunctos? Certè sic, vt l. non solum. §. j. ff. de rit. nu. Et sic pater potest esse testis inter duos filios. Pro quo ff. de quæst. l. extraneo, & j. de quæst. l. hoc, quod placet. in fi. vbi seruus torquetur inter duos dominos. Bart.

LEX VI.

Nimis graue. Non debet initium probationis assumi de domo aduersarij.

¶Antiqua lect.

1 *Exhibeo quot modis accipiatur.*

Nimis graue. Non cogitur quis testes contra se de domo sua producere. H.d. Opp. personæ domesticæ ad petitionem aduersarij coguntur ferre testimonium, vt s. e. l. 2. & quod ibi no. Et sic quis cogitur inuitus exhibere testes de domo sua. Huius timore dico, quod hæc l. potest intelligi plurib. mod. Pri-
1 mò debes scire † quod hoc verbum, exhibeo, a quandoque assumitur pro
a alimentorum præstatione, vt j. e. l. quoniam liberi. secundo resp. Et si velles ita assumere, hic diceretur quod quis cogitur exhibere. i. alimentare testes, qui contra se producuntur, ille qui producit, sed hoc non placet. Secundo modo accipitur, exhibeo, pro manifestatione, vt in toto ti. ad exhibendum, & secundum hunc modum dẽt hæc l. intelligi duob. mod. Primo in his, qui admittuntur ad testimonium volentes, non inuiti. de quib. loquitur l. 3. §. lege Iul. ff. e. Nam si ego dicerem aduersario, facias quod tales consanguinei veniant (quod potest hoc facere) & sic exhibeas mihi probationes, certè ad hoc non cogitur, sed ipsemet debet hoc sibi procurare. Secundo modo potest intelligi de quibusdam testibus, & quia dicebat forte actor de eis se non recordari, bene petebat cogi reum, vt exhiberet nomina eorum, certè hoc fieri nõ debet, quia nimis graue est. Fateter tamen, quod si peteret exhiberi quasi totam familiam, vt recognosceret ipse, quos vellet in testes producere. quod audiretur, vt l. cum si exhibuissent. §. 2. ff. de publ. Opp. s. de asses. l. si post. Dicit Gl. ibi, fallit. Doc. dicunt, quod ibi non exhibetur vt testis, sed vt reus dicti sui rationem reddat.

a ADD. ¶Ale. Adde exhibere proprie secretum habere, & vide ff. ad exhib. l. 2. & de lib. ho. exhi. l. 2. l. locum, §. quid sit, item exhibere, idem est quod cedere ff. de le. j. l. si res obligata, §. pe. item aliquando exhibere, idem est quod reducere. ff. mand. l. creditor, §. si inter maritum. item accipitur aliquando pro probare, l. j. de ædil. act. in gl. & ibi Azo in summa, §. item repellitur emptor.

LEX VII.

Seruos. Seruus non interrogatur pro, nec contra dominum, nisi de facto suo. H.d. Intelligit Gl. quod interrogatur cum tormentis, vt ff. de prob. l. cum probatio. Dic vt ibi, fallit in casib. no. hic in Gl. Quæro quid econtra, vtrum dominus possit pro seruo interrogari? Videtur quod non, quia videtur suspectus. vt extra de off. dele. c. causam quæ. s. eo. l. eos. ff. e. l. idonei.

LEX VIII.

1 *Iuramentum testium de consensu partium remittitur.*
2 *Inspectores vulnerum, ventris, finium agrorum, & similium, an iurare dẽant. 4.*
3 *Testes qualiter iurare debeant.*
5 *Testes debent iurare partibus præsentibus vel citatis.*
6 *Testes an debent citari, & an valeat dictum, si non sunt citati.*
7 *Honestæ personæ sine iuramento deponentes, faciunt semiplenam probationem.*
8 *Quando sunt plures testes ex vna parte, & ex alia pauciores, sed digniores, quibus magis credendum.*
9 *Qui produxit vnum testem, & petit ipsum examinari, an sit audiendus.*

a Iurisiurandi. a Hæc l. ponit tria dicta. Testes debent iurare, & honestioribus debet adhiberi fides, & dicto vnius non creditur. H.d. In tex. & vt, subaudi præcipimus. Quærit gl. vtrum testes debeant iurare corporaliter tactis scriptu-
1 ris. Item quæ sit forma iuramenti testis. Dic vt in gl. † Item an possit remitti iuramentum de consensu partium. Gl. dicit quòd sic. Idem no. in l. 1. circa princ. ff. de feriis. Item quæritur, quid in istis inspectoribus, qui mittuntur à iudice ad inspiciendum ventrem,
2 ad renunciandum iudici quod sibi videtur. † Et idem in similibus, qui mittuntur ad inspiciendum, seu videndum fines agrorum, vel ad inspiciendum vulnus, vtrum sit remansura cicatrix, vel similia, an isti debeant referre cum iuramento? Gl. dicit quòd
b non, in l. 1. ff. de ven. inspi. Sed istæ Gl. b videntur contra tex. l. hac edictali. §. his illud. j. de secun. nup. & l. comparationes. j. ti. 1. Vide etiam gl. & eam not.

a ADD. ¶Ale. Qũo ista l. procedat, vide Bar. in l. admonendi, ff. de iureiur. ver. quero q.d si reperiamur, & ibi Lud. adde tñ quod informõ pt sumi ẽt à teste non iurato, G. est sing. s. n Bal. ibi, facit præualere probõem eius, q. eum pduxit, si probões litigantium essent pares, & vnus h3 pro se testẽ non iuratum, & vide late de mã h⁹ l. per Spe. de teste, §. restat. ¶Paris. Et an psumatur testis iuratus si dicatur in actis, testis iuratus. vide Bar. in l. Theopompus, in pr. de dote præl. & ibi Ale. in apost. quod ibi ẽt addidi, d ista mã gñalr an, & qñ dicatur testis sine iuro, vide Fel. in c. tuis, ex. d test. vbi ẽt an possit remitti. Et q̃ sint illa, quæ d3 testis iurare, vid Fel. omnino in c. frnitatis, ex. de test. Et ibi ẽt an sit necesse, quod tangantur scripturæ ad esse iuri, ponit ẽt Fel. in d. c. tuis, an in dubio psumatur testem iurasse, & q.d si notarius scripsit, testis iuratus, &c. Et ibi ẽt, quod si pars petiit à iudice, vt deferret iurm testi, & testis obtulit se velle iurare, & iudex non detulit. Et an notarius sine iudice possit deferre, & q.d si deferret iudice pñte, & non contra dicente, & qd ad hoc, vt valeat testis non iuratus, non sufficit partem non cdre, s3 op⁹ sit vt expresse consentiat, vide Fel. in c. nuper, ad fi. ext. de testi. Et quod pars possit remittere iurm testi, vide Ias. in l. j. ĩ pr. ff. d fer. quod ãt informões possint capi sine iuro, Bal. in c. j §. si duo, d pa. ten. Fel. in c. proposuisti, ex. d prob. An ãt testis qui semel iurauit, si iterum producatur in eadem cã dẽat iterum iurare, vide Fel. in c. frnitatis, extra d testi. Et ibi ẽt q.d si primo dicat, postea iuret. De quo ẽt per eundem in c. de testib. extra e. tit. item an, & qñ possit iurm remitti, & q.d in cã matrimoniali, vide quæ hẽs per Mod. in l. reprehendendo, C. d inst. & subst. q.d ãt si testis iurauit post depõem, vide d. Nellum in tract. d teste, & ibi, ad fi. illius c. q.d si in actis dicatur, testis iuratus, &c. Item quod iurm testis possit remitti, dt Bal. in l. quoties C. d pri. sch. cir. fi. li. 12. Et circa iurm testis, & pdicta, vide multa similia per Ias. in rep. l. admonendi. item limita, quod non creditur testi cum iuro, ñ procedere qñ persona sanctæ vitæ deponeret. Est doctrina Im. in c. nuper, ext. d test. Bar. in Boñ. lect. in l. sola, j. e. d. Ant. in c. cum olim, de dolo, & cont. bñ facit dcm d. Ant. in c. cum oporteat, extra d accu. vbi voluit credi consanguineo, q. sit bonæ famæ, l3 aľs repelleretur, vide c. super his, extra de accu. item nota quod existentibus probõibus, hinc inde parib. iudex d3 iudicare in fauorem illius p quo deposuit plus q̃ pro aduersaria parte vnius testis non iurati, vide p Aret. cons. 81. ad fi. Item circa istam l. in 3. dubio, quod dicto vnius non d3 credi, limita vt per Ro. sing. 946. inc. dictum vnius. item adde quod ẽt Papa non pt facere, vt credatur dicto vnius contra partem, tex. in c. indicas Hermanum, 3 q. 9. quæ alleg. Ro. sing. 773. inc. an Papa, vide alia de isto proposito, quæ scripsi in l. Theopompus, ff. de dote præl. q. a ibi est casus spãlis, in quo testator pt disponere, stari dẽre. item d alia sing. limit. quod dicto vnius credatur, & alia in mã vide Bert. in verbo, testis, quot, & quales. item de eo, qd dictum est s. quod Papa nõ pt facere quod soli testi credatur, vide Fel. in c. veniens, el j. extra d test. & in c. nuper, e. tit. vbi omnino, q. a tex. in d. c. indicas Hermanum, & Roma. de quo s. loquitur in parte, non in tertio, q. velit esse testis. Et de parte sequitur ẽt Cle. in l. fi. ff. d pret. stip. in addi. in ver. q.d dicemus. Et circa istud, an credatur soli testi. & q.d in Papa, vel alio supremo principe, an & qũo ei soli attestanti aliq.d credatur, & q.d de epo, vide Fel. post alios in c. cum à nobis, extra d test. vbi pulchre ponit d intellectu cle. j. de prob. In criminalib. ñ contra inculpatum non creditur, Bal. l. 2. §. si is p quo, ff. qd quis. iu. Et an procedat in aliis inferiorib. ad qd ponit Io. d Ana. quod sic, cons. 14. de quo ẽt qũo credatur principali aliq.d attestanti in lrĩs vel rescripto suo, vide d. Fran. consi. 166. Pau. de Cast. consi. 35. & 184. inc. in facto pñti. Item an illa cle. j procedat solum in clericis, vide Pau. de cast. cons. 158 Vide in mã Are. cõs. 24. inc. in pñti, vide quæ hẽs ad Bar. in l. ex hac scriptura, ff. de do. d verbis enunciatiuis principis, vbi omnino vide alia in mã ista. Item q.d si esset vnus Cardinalis, an ei soli credatur, vide Fel. de quo scripsi in Bert. late in verbo, Cardina.

b Pro solutione gl. istarum dic, quod gl. loquuntur quando deponitur de credulitate, §. is illud, loquitur quando de veritate, quo casu non creditur sine iuramento, vide Bar. in l. creditores, in fi. de pig. in rep. per Bar. in prooe. Digestorum.

¶Antiqua lect.

Iurisiurandi. Testes debent iurare, & honestiorib. plus creditur: & vnus testis ad probandum non sufficit. H.d. No. quod testes prius debent iurare, quàm deponant: & si prius deponerent, & postea iurarent verũ esse quod dixerunt, non valeret eorum dictum, vt hic, dum dicit, prius examinemus istam primam partem. Quæro vtrum testes debeant iurare de veritate. Hoc non habemus bene expressum. facit quod sic. ff. de do. præle. l.
3 Theopompus. † Quæro, qualiter debeat iurare testis. Glo. dicit
a corporaliter, a & bene. Fallit in episcopo, vt in aut. sed iudex. s. de epis. & cle. Secundò quærit gl. quid debet continere iuramentum testis. Dic vt in ea. & habes tex. extra eo. c. quoties. Quæro vtrum iuramentum testis possit remitti. Gl. dicit quod sic hic, & ff. de fer. l. 1.

& est

a ADD. ¶Tactis, s. scripturis, vt p In, in c. & si Christus, de iureiu. & in c. quoties, de iu. cal. hr in cle. j. in ver. tract. de hær. per gl. in c. vt circa, de ele. lib. 6. de quo per Spe. & post eum per Io. an. in tit. de teste, §. sequitur, & adde quod no. ipsemet bar. in d. l. Theopompus. Adde tñ, & qñ defertur iurm testi, quod testis põt petere terminum, vt possit deliberare, an velit iurare, vt p Ale. in l. iurisiurãdi, d testi.

a & est casus extra e.c.tuis.a†Quæro,si aliquis adhibeatur,nō ad te
4 stificādum propriè,sed ad iudicādum fm peritiam artis suæ,puta
medicus ad iudicādum ex vulnere,an sit remāsura cicatrix,vel de
biliteř membrum, & similia.Item obstetrices ad dicēdum vtrum
b mulier sit prægnās.Gl. dicit ꝙ isti iurare nō debēt. b quam no.In
cōtrarium dicebat Richar.Malum. quod videbatur casus in l.cō-
5 parationes,j̄.ti.j.& l.hac edictali.§.his illud.j̄.de sec.nup.†Quærit
gl.qñ d; iurare.Certè præsentib.partib.vel citatis,vt l.si qñ.j̄.e.Itē
6 anteq̄ recipiantur,vt dixi.†Extra gl.quæro,vtrum testes debeant
citari,& si nō apparēt citati,vtrum valeat dictum eorū.Pe.de Bel-
lap.in Aut.de test.§.si verò ignoti. dicit ꝙ nō,per tex.ibi,festinan-
tes,&c.Pro hoc facit,quod ex eo,quod se ingerit vř suspectus, vt
l.quæ omnia.§.j.ff.de proc.Pro hoc vř ver⁹ casus ibi, iam dudum
arctari præcipimus.No.qđ dicit,arctari,& sic testes debēt esse co-
acti,nō spōtanei.In cōtrarium,quia multi sunt,qui admittunř vo-
lentes,vt ff.e.l.lege Iulia.Præterea, plures glossæ distinguunt,aut
tulerūt testimonium spōte,aut coacti,vt l.post legatum. §.his ve-
ro.ff.de his quib.vt indi. Quid dicemus?Fortè posset dici,ꝙ testes
dñt coacti,qñ spectat ad grauationem,quia post primā citationē
grauātur pignorib.& multis.Et ita vř velle Inn.extra,de test.co.c.
j.fm hoc semper citatio deberet præcedere, & hoc est ꝯ casum l.
lege Iul.ff.e.ibi, ne inuitus denūcietur. Ergo apparet,ꝙ ista prima
citō fit qñq; teste volēte,quia aliter fieri nō potest.Dicendum est
igitur,ꝙ testis qñq; à parte non producitur,nec à iudice citař,sed
spōte se ingerit,& tūc nō valet dictum eius d.§.si verò.&ff.de ꝓc.
l.quæ omnia.§.j.Si verò à parte producitur,licèt à iudice nō citeř,
puto ꝙ valeat dictum eius.d.l.lege Iul.& l.post legatum. §.his ve-
ro,&c. Tutius tamē ē,ꝙ semper citeř. Venio ad 2.particulam.dř,
& vt honestiorib.&c.quid determinat ista dictio,vt,Resp.ꝑt intel
ligi,vt determinet præcedentia, & ponař hic rō præcedētis dicti,
q.d.Ideo dicunt,vt eis postea fides adhibeař,& secundum hoc in-
nuit,ꝙ iurarēt,si tñ aliàs essent personæ honestæ, eis adhiberetur
fides,qđ nō est verum,vt est expressè tex.extra e.c.nuper.vbi loq
7 tur de fratrib.minorib.†facerēt tamē semiplenā,vt ibi no.Secun-
do modo potest intelligi,vt hic subaudiař verbum,&præcipimus
honestiorib.&c.q.d.si inter testes est discordia,honestiorib.credi-
tur,& ita intellige.Op. de l.scripturæ.& l.in exercēdis.j̄.ti.j.sol.A-
liud in instrumētis,quia potest per partem prouideri,vt est ibi,a-
8 liud in testib.vt hic,fm gl.& bene.† Quæro,vna pars h; plures te-
stes numero,alia digniores,quis præferetur?Gl.in l.ob carmen.ff.
e.vacillat.Gl.in aut.e.§.si verò.determinat,ꝙ prius d; inspici nu-
merus,& vbi esset paritas in numero,tunc inspicitur dignitas.Sed
tex.extra e.c.in nostra.determinat,& melius, qđ dignitas est præ-
ferēda numero testium,nisi in numero esset magnus excessus. &
vt ibi per gl.vbi simili modo no.ꝙ vox vnius,vox nullius. Quod
intellige quātum ad plenam probationem,aliàs secus, vt l.admo
nēdi.ff.de iurei.& in l.in bonæ fidei.s̄.de reb.cre.& iurei. Quæro,
quare dicit hic facile.Dic,vt in gl.Vel potes dicere facilè,id est,si-
ne iuramento,quod quandoque defertur sine causæ cognitione,
9 vt plenè dictum est in l.admonēdi.ff.de iure.†Quæro,aliquis pro
duxit vnum testem, petit ipsum examinari , vtrum sit audiendus.
Hic videtur tex.ꝙ non audiatur,&c.Quod intellige verum de fa-
cili, sed debet videre iudex prius, an dictum illius testis cum aliis
esset sufficiens ad probandum.

a ADD.¶Et ibi vide gl.& doc.& adde,ꝙ iu⁹m nō est de substātia testimonij.nam testis ñ iurat⁹ đponēs falsū,ita puniř đ falso,ac si iurasset.Ita bar.l.si q̄s,ff đ fal.

b Adde qñ isti periti debeant iurare,per eundem bar.in procemio Digest. d.Abb. & Mod.in c.proposuisti,de prob Ang.de Are.& ibi addita,in trac.malef.in ver bo,cicatrix. Et vide aliquid per Ale.in l.j.§.si.ff.de ver.obl.& aliquid per ipsum in cons.15.vo.j.& in cons.167 .vo.2.

LEX IX.

1 *Venditor non potest esse testis pro emptore.4.*
2 *Negotium dicitur gestum alieno nomine quatuor modis.*
3 *Vnus de vniuersitate quando possit esse testis in causa vniuersitatis.*
5 *Legatarius non potest esse testis pro hærede,quando testamentum potest probari per duos testes.*
6 *Fideiussor,an sit idoneus testis pro principali.*
7 *Tutor,curator,procurator,& similes,an finito officio poterint testificari.*

a b Omnibus.a In re propria nullus est b idoneus testis. H.d. † An hoc sit verum,ꝙ venditor nō possit esse
1 testis pro suo emptore? Gl.hic dubitat. Quidam distinguunt,aut
c venditor tenetur de euictione.aut non. Alij indistinctè c dicūt vē-
ditorem non esse idoneum testem,propter affectionem quam ha
bet, vt valeat, & sortiatur effectum contractus ab eo celebrati,si-
d cut dicimus in proxeneta,vt in aut.d eo.§.pe.cum gl.fi.Op.inst.de
testa.§.legatariis.So.ibi nō testificatur in causa propria, sed in cau
sa testamenti,&c.

a ADD.¶Ale.Adde gl.in l.nullus,ff.e.ti.Bar.super l.ab executore,§.j ff.de app.vide eundem in l.qui testamento,in pr.ff.de testa.

b Pom.Fallit in casu no.quē posui in c.oīs vtriusq; sexus,de pæ.& re.vide ad istā Crp.cons.34.& Im.cōs.111.ad fi.& Ale.124.vo.j.& 136.e.vo.& Ale.cons.62.vo.3.

c Pom. Et bene per Ale.cons.suo.13.inc.ex his,quæ in themate,in ver.alia ratione non probat in j.vo.vbi etiam d cit,de proxeneta, seu de mediatore,vide etiam Fel.in c.insuper,ver,tertio quæritur,extra de testi.

d Pom.Idē ē ī aduocato,& ī illo ꝙ vellet testificari sup receptiōe alicui⁹ rei q̄ re ceperat,vt alicui daret,fm bar.l.đferre,cir.fi.ff.đ iu fi.vbi scripsi đ ista mā late.

¶Antiqua lect.

1 Omnibus. No.ꝙ in re propria nō solum testimonium nō valet,†sed etiam nō debet examinari.Dixit.n.
textus summotam esse facultatem,&c. ergo apparet, ꝙ nō debet
examinari.Quæro exempla huius l.gl.si bene aduertatur legit tri
2 bus mo. Nam debes scire, † ꝙ negotium dicitur nostrum altero
de quatuor mo.Primò,re ipsa,ipso gestu, cura,vel solicitudine, &
ratihabitione,vt l.item si cum putaui.aliàs l.si pupilli.§.item que-
ritur.ff.de ne.ge. Potest ergo poni exemplum in negotiis, quæ ad
nos pertinēt re ipsa,quia verè est nostrum principaliter. Pone ex-
emplum, si procurator induceret dominum in testem, vt hic ī gl.
dum dicit,omnib.principaliter.Contra hoc op.j̄.de fideic.l.vl.so.
Ibi non est propriè testis,vt hic circa fi.gl. Quæro,quid si causa e-
3 rat communis cum alio.dic vt dicam.j̄.l.prox.vbi gl.tāgit.†Quæ
a ro,quid in vniuersitate,vtrum vnus de vniuersitate a possit esse te
stis.Cy.ponit istam q.in l.parentes.s̄.e. Gl.tāgit in l.non tantum.§.
vniuersitatis. ff.de rer. diui. & ibi per Gul. & ibi resident in vnam
snīam,tamē Gul.magis intelligibiliter loquitur,ideo dic vt ibi.Se
cūdo modo potest intelligi,quando res pertinent ad nos ipso ge-
stu,hoc est, ꝑ quandā ꝯñam,vel secūdariò.Ponit gl.exemplum in
4 vēditore, qui † nō potest esse testis pro emptore. Sed gl.in l.nul-
b lus.ff.e.distinguit,aut vēditor b tenetur de euictione, & nō potest
esse testis,aliàs secus.De hoc videbis Cy.hic,& Gul.in l.&hæredi.
ī pr.ff.de pac.tenēt ꝯrium per rationem.Dicūt.n.ꝙ proxeneta nō
est idoneus testis ī negotio, in quo fuit proxeneta,vt aut.e.§.pe.r.
resp.propter affectionem quam habent.Nō ob.l.eos.ff.finium re.
quia illam intellige,qñ per questionem finium nō rescindebatur
ꝯctus,nec venditor de euictione tenebatur,quæcunque sequere
tur snīa aliàs non posset probari per venditorem, s; per testes ex-
traneos. Cōtra hoc op.ff.de testa.l.qui testamēto. Insti.de testa.§.
legatariis.dixit gl.ꝙ legatarius nō est testis in causa propria,sed in
causa testamēti,quia nō sequitur,si testamētum v;, ğ legatū. Dñi
verum est,quod nō sequitur,si testamētum valet,ğ legatum, s; be
ne sequitur,si nō v; testamētum,ğ nec legatum in eo relictum,vt
l.j.j̄.de cod.& de his,quæ in test.del. l.proximè.ğ legatariorum in
terest saltem secundario. Præterea legatarij possunt appellare, &
causam agitare,vt l.à snīa. §. 1.ff.de app.& ff.de inof.test.l.si suspe-
cta.in pr.ğ videtur,ꝙ nō admittanř,vt ī causa propria,vt s̄.dictum
est de vēditore. durum est ꝯrium. Dico finaliter, quod illud ideo
in testamentis est,propter magnum numerum testium,qui ibi re-
quiruntur,illud admittitur,& toleratur ille cuius interest secūda-
5 riò.Et ideo†si esset testamentum, qđ probaretur per duos testes
tm̄,nō putarem legatarios admittēdos,vt puta in testō facto inter
liberos,vt l.hac ꝯsultissima.§.ex imperfecto. C.de test.aliàs posset
de facili magna fraus excogitari. Possent,n.duo ex liberis vlterio
rib.probare testatorem instituisse primos liberos,& eis testib.ma
6 gna legata reliquisse,quod est incōueniens.†Quæro,vtrum fide-
iussor sit idoneus testis in causa principalis? Vř qđ nō,quia ad eū
spectat secūdario commodum,ğ.&c.fm istam lec.Præterea ꝑt ap
pellare,vt l.à snīa.§. 1.ff.de ap. Dy.tangit istam q.in l.si cui legeř.ff.
de le.1.§.fi.& Spe.in ti.de teste.§ j.ver. sed nūquid fideiussor.& de-
terminat, aut principalis est soluēdo,aut nō, per l.itaq; fullo.ff.de
fur.dubito ī isto passu,qa semper interest sua potius nō soluere,q̄
solutum repetere,vt l.3 de compens. Præterea d.l.à snīa multum
vrget ꝯ istam decis. Tertio modo legitur ista l.quando negotium
sit nostrum cura & solicitudine,sed hoc nullum patiař ꝯrium fm
gl.Vnde si alius agit causam tanquam curator, tutor,procurator,
vel alius,nūquam ille d; audiri testis in causa,quam ipse agit. Pro
batur hoc in l.qui testō.§. 1.de testa. & ibi tāgitur per gl.& Iac. de
Aren. Si.n.intelligeremus de causa, quam quis agit per seipsum,
nullum haberet dubium. Vt igitur sit vtilior lectura, pone casum
7 prout dixi.†Sed quæro, vtrum finito officio,tutor,procurator,&
curator, & similes possint esse testes? Gl.in l.vl.ff.de testib.dicit ꝙ
sic.Cōtrarium vř dicere in l.deferre.§.item decreuerunt.ff.de iur.
fis.Cy.tāgit ī l.proxi.vbi nullo modo cadit,& nihil boni dicit. Tu
dic bř,ꝙ durāte officio nō pōt esse testis in cā,q̄ agit,vt dixi.Finito
vero officio,aut produciř ī testem ad aliquid, ex quo spectaret ad
eum commodum,vel incommodum. Exemplum. ego feci te ꝓ-
curatorem,& nūcium ad portādum cērum Titio,certè tu non es
idoneus testis,ad testificādum te dedisse,qa si ē verū,es liberatus,
si non

a ADD.¶De hoc quando testis de vniuersitate testificetur,vide late per d.Fel.in c.insuper,de test.& per Are.in c.cum nuncius,e.ti.& vltra ibi per eos adducta, vide quæ ponit Ale.de Im.in cons.99.lib.5.

b Quando venditor legatarius, fideiussor, & similes,possint testificari, vide late per Abb.Im.& Mod.in c.insuper,extra de testi.

si non, es obligatus, ergo &c. vt hac l. Si verò ad te nõ spectat cõmodum, vel incommodum, tũc aut pduceris ad testificãdum super eo, qđ à te dr esse actum, & tũc nõ esses idoneus testis pp affectionem, vt in proxeneta dixi s. Istud tñ gl. in c. Rom. de testi. in 6. Si vero produceris ad aliud, tũc esses idoneus testis sicut familiaris, q desiit esse familiaris, vt l. fi. s. e. Et hoc est verum quòd non potest produci ab eo, cuius fuit procurator, sed contra eum sic, vt dicit in aduocato per gl. in l. fi. ff. e. per Inn. in c. super. extra e. Dixi plenè in d. §. item decreuerunt, ff. de iure fisc. in l. deferre. Bar.

LEX X.

1 *Socius criminis, quòd non sit idoneus testis in criminalibus. 3.*
2 *Socius pro socio in ciuili non potest testificari. 5.*
4 *Excipere contra testem, quòd sit particeps criminis, quomodo debeamus.*
6 *Denunciator debet facere expensas testibus sicut accusator.*
7 *Expensæ testibus debent dari, quando veniunt.*
8 *Laboratores debent habere expensas à conducente.*

a Quoniam. a Principium huius l. legitur duob. mo. vno modo, vt cõtinuetur ad precedẽtem l. sic. Dictum est s. q in re propria quis nõ est idoneus testis. Rõ, qa nõ esset liber in testificãdo pp affectionẽ, quam hꝫ ad seipsum, & testes debẽt produci liberi. H. d. in pr. Alio mõ legit, q nõ cõtinet. & fm hoc ista l. dicit duo, s. qđ testes debẽt esse liberi. Itẽ nõ debẽt esse
b socij, vel participes criminis. b postea dicit à quo alimẽtari dẽnt. c
c Op. † q sñia absolutoria lata pro vno socio criminis, nõ prodest
1 alij rñr, vt l. denunciasse. §. fi. de adul. ergo videt, q debeat esse idoneus testis. sol. Dico, q ei præiudicat, ad qualequale præiudicium, ideo
d idoneus testis non est. d & vide circa hoc, quod habetur per gl. &
2 Inn. extra e. c. j. † Quærit gl. vtrum in causa ciuili socius admittat e
e pro socio? Et gl. videtur dicere, q non, si est socius omnium bonorum, vel eius rei. Quærit gl. quid de statuliberis, quid de adscriptitiis, quid de monachis, quam vide, & signa, &c.

a ADD. ¶ Not. istam l. q testis productus per te, habere debet expensas, & omnia alia. Lud. in l. restituere, §. fi. cum l. seq. ff. ad treb. & vide quod ibi dixi, j. e. l. seq.
b Alex. Vtrum socius criminis admittatur in testem, per Bar. in l. j. §. si seruus, ff. de q̃st. & per Inn. in c. quali, el 2. ext. de accu. An in cã ciuili, p Bal. oĩno, in l. oĩb. s. e.
c Pari. Circa istam l. inquantum loqtur de sumptib. soluẽdis testib. vide Fel. in c. j. extra de testib. vbi ẽt ponit, an aliqd possit, vel debeat dari in recompensatione operũ. Item si testis eundo ad testificandum spolietur à latroni. Item, an in istis oĩb. requratur iudicis declaratio. Item si minatus à teste, q nõ teneat producẽs ad expẽsas notarij, vel alterius missi. vide gl. in c. 4. de iu. in 6. ver. pducẽdis.
d Pari. Circa istam l. dum loquitur de socio criminis, an possit eẽ testis, vide quæ addidi in Ber. in ver. testes, qui esse possunt vbi multa addidi.
e Ale. An socius possit in cã sui socij eẽ testis, vide remissiue p me in l. serui, §. j. de le. j. ¶ Io. Fr. Ru. Adde Sal. hic, & Can. in c. cum nunciis, & in c. insuper, & ibi Fel. extr. de test. & Are. consi. 13. inc. viso diligenter themate.

¶ Antiqua lect.

Quoniam. Testes debẽt esse liberi, nõ participes criminis: & debẽt ali à producẽte. H. d. Lex ista legit duo. mo. Primò q cõtinuetur ad præcedẽtem. Secũdo modo legit, q hic ponatur quædam rõ ad sequẽtia, & precedẽtib. nõ cõtinuetur. No. q testes debẽt esse liberi. serui. n. nõ possunt interro-
3 gari nisi de facto suo, vt s. e. l. seruos. † No. 2. q illi, qui sunt socij, & participes criminis, nõ sunt idonei testes. & ideo si plures sunt accusati eadem accusatione de eodem delicto, vnus nõ potest esse testis pro alio, vel ꝯ alium. vt hic, & l. si filium. de lib. cau. & ex co. c. quoniam. Ad idem op. de l. diuus. ff. de custo. reo. & l. j. de fal. mo. so. Illud verum rñr. Fallit in casib. prædictis, & in aliis, qui tãguntur in gl. hic, & plenius ponũtur j. de acc. l. fi. in fi. in quib. socius communis pro socio examinatur ad præsumptionem, id est non plenam probationem, & facit. ff. de pœ. l. 1. §. vl. per casum in d. §. quo
4 niam. Quero quomodo op. hæc exceptio. † tu nõ potes esse testis ꝯ me, quia particeps es criminis: quia secũdum hoc videtur cõfiteri, se esse criminosum. Gl. fi. in l. si filium. j. de lib. cau. dicit, quod opponit sub cõdõe. puta dico me nõ deliquisse, sed si apparet, dico te socium esse. Alia gl. extra e. c. 1. in 6. dicit, quod dicendo simplr te esse socium criminis, nõ videor intẽtionem aduersarij confiteri. Tu dic, q nõ est necesse q dicam te socium criminis, sufficit enim qđ dicã, qđ es diffamatus de crimine, sicut ego, text. est hic, ibi dum dicit, sufficit q dicantur, licèt nõ sint, & ista dubitatio est necessaria, quando reus vult cõtra testem excipere. Sed si reus pduceret aliquem ad sui defensionem, accusator posset clarè dicere, tu es particeps criminis. Hæc enim consonant intentioni tuæ. Quærit gl. nũquid in ciuili socius admittat pro socio ad testificã-
5 dum. Gl. † distinguit, dic vt in ea. & ita dicũt Canonistæ. Iac. de Are. dicit, & melius, iudicio meo, etiam si societas incideret in re diuidua, si vtriusque sociorum est eadem causa defensionis: & tunc vnus pro alio nõ est idoneus testis, vt ff. de ap. l. si qui separatim in fi. & j. si vnus ex plu. ap. l. 1. & 2. Venio ad ver. in exhibitione. dicit quod per accusatorem, aut ab his, per quos fuerint postulati. qđ vult dicere? Gl. exponit duob. mo. per accusatorem, aut per denũ-
a ciatorem a in notoriis criminibus. vel dic per accusatorem, aut per
6 accusatum, † No. secũdum primam expositionem, q denũciator debet facere expẽsas testibus. sicut accusator. Facit l. ab accusatio-
7 ne. §. nũciatores. ff. ad Turp. † Quæro, vtrum istæ expẽsæ quę sunt faciendæ testib. debeant ei dari primò, an restituẽdæ sint postquã sunt factæ? Certè debent primò dari. Tex. est hic, vẽturis, & sic antequam veniant. Facit ff. man. l. si vero nõ remunerandi. §. fi. Vl. gl. inducit istum tex ad q. q laboratores debent recipere expensas à
8 conducente, non autem † debent emendari eorum instrumenta, vt ff. ad l. Rhod. de iac. l. 2. §. 1. Ista gl. dicit verum, quòd laboratores, q gratis laborãt, debent ali, vt hic, & ff. com. l. in reb. §. possunt. Si verò nõ gratis, intelliguntur operari victu suo. vt l. suo victu. ff. de oper. lib. nisi consuetudo aliter se haberet, vt j. de loc. & conducto. l. excepto. Dixi in l. si non sortem. §. libertus. ff. de condi. inde. & ibi gl. tangit.

a ADD. ¶ Adde q etiam si per viam inquisitionis procederetur, q satisfacit pro expensis Reipub. de mandato iudicis, ita bal. & ibi Mod. post eum in c. j. extra e. tit. & intellige de expensis in eundo, & redeundo per c. statutum, de rescr. lib. 6. & etiam, q debeat dari aliquid in recompensationem operum fm Bal. in d. c. j. & ibi Mod. & vltra eos vide, quæ late ponuntur per Alb. de Rosa. in tract. de testib. parte 3. principali, ver. & est notandum.

AVTHEN.

1 *Ad positionem priuationis sequitur positio habitus. 6.*
2 *Excommunicatus præsumitur, dicẽs se absolutum ab excõicatione, nisi doceat.*
3 *Exceptiones quæ proponuntur contra testes, non impediunt eorum examinationem. 7. & 9.*
4 *Testis interrogatus, ad quas interrogationes respondere teneatur. 5.*
8 *Protestationes, quæ fiunt in genere, nihil releuant.*
10 *Inimicitiæ ortæ post litem impediunt examinationem.*

a Si testis. a Ista est bona aut. No. q ille, qui confitetur se liberum, videtur confiteri se fuisse seruum, nisi probet
1 manumissionem. Nam ad positionem † priuationis sequitur positio habitus, non enim potuit manumitti, nisi fuerit seruus. Et sic
2 facit, † quòd ille, qui dicit se absolutum excommunicatione, nisi probet absolutionem, præsumitur excommunicatus, quod tamen est verum simpliciter, vt plenè dixi in l. decem. de verb. obl.
3 † No. 2. quòd istæ exceptiones, quæ opponuntur contra perso-
b nam testium non impediunt b examinationem, sed reseruantur. Idem tenet Specu. in ti. de teste. §. 1. vers. quid si dicitur. Fallit si dicatur odiosus ex lite criminis. Item de hac protestatione contra personas testium, vide quod no. extra eo. ca. præsentium. & ibi vide per Inn.

a AD. ¶ Al. Et ad gl. hic vid. q dixi post bar. l. post legatũ, §. his vero, qđ his q. vt ind.
b Ale. Quando impediatur examinatio testium ipso iure, adde quod no. Bar. in l. si duo patroni, §. idem in fi. ff. qđ iurei. ista sunt vera qñ sine tortura possunt examinari, secus si cum tortura, l. j. §. si quis, ff. de quæst. an tamẽ si non opponatur exceptio contra testamentum iudex habeat supplere, vide bal. in l. 2. s. e. & quod ibi dixi post bar. & Inn. in c. intimauit, de testi. & ad hoc vide fin. Bal. in l. si quis testib. j. e. facit quod no. bal. in l. laudabilem, C. de adu. di. iud.

¶ Antiqua lect.

Si testis. Breuiter litera h. d. quando exceptio, quæ obiicitur ꝯtra personam testis, requirit altiorem indaginem, debet ab initio protestari, & in discursu temporis reseruari: secus si potest incontinenti, quia tunc examinatur antequàm testes re-
4 cipiantur. † No. 1. q quando obiicitur aliquid in personam testis, ipse testis debet de hoc interrogari. quod patet, quia interrogabitur, an sit seruus. & si dicat se liberum, qualiter est liber. Et pro hoc vides, quòd tota die fiunt interrogatiões ab ipso teste, an ad eum pertineat commodum, vel incommodum, vel an sit minor, vel maior, vel an sit consanguineus producentis, vel similia. Si verò illud, quod obiicitur contra personam testis, contineret eius delictum, non cogeretur respondere, vt no. Specu. de teste. §. iam de
5 inter. ver. sed nunquid quæratur. No. 2. † q interrogatur de conditione personæ suæ. si dicat contra se, hoc est aliquid quod eum repellat, statur. Sed si dicit pro se, nõ statur ei, vt hic patet. Nam si dicat se fuisse seruum, & manumissum, statur ei, in eo quod dicit se fuisse seruum, nõ in eo quod dicit se manumissum, quia præsumptio est in ꝯrium, vt s. ti. j. l. siue. aliàs exigitur probatio ab aduersa-
6 rio. † No. 3. q ad positionem priuatiõis sequitur positio habitus. Nam eo ipso, q dicit se liberum, sequitur q fuerit seruus. Et sic vr contra ea quæ dixi vobis. s. ti. 1. l. 1. & l. siue. vbi qui dicit se liberatum, nõ videtur intentionem aduersarij confiteri. Sed respõdeo, illud est verum in dictis legibus, quia ad positionem liberationis, non sequitur positio obligationis, pro actore, qui ipsam liberationem negat, nec ponit esse, vt l. cum de indebito. ff. de proba. sed in teste solum dictum eius inspicitur, nec attenditur, quid pars dicat, & sic ad positionem priuationis sequitur positio habitus contra ipsum testem. Hoc tibi dico in l. decem. ff. de verbor. obli. facit l. si mihi, & tibi. & ibi no. ff. de lega. 1. Quartò no. quòd post publicationem admittuntur testes ad reprobandam personam te-
7 stium. † Quintò no. q excipiens contra personas testium, debet protestari prius, reseruatur autem postea, vt hic in fin. Sed forte iste tex

iste tex.h; alium intellectum, vt dicatur procedat quidem,&c. id est recipiatur testimonium eius,tamen prius dictum de protestatione videtur hodie declaratum,ext.e.in c.præsentium. Et aduerte φ hic tex.tetigit,φ exceptiones,quæ debent obiici ɔ testem,nō impediunt examinationem,sed protestantur saluas sibi fore exceptiones,vide tex.ibi,si vero ex lite.ibi,procedat,&c.Et secundum
8 hoc protestationes,†quæ fiunt ita in genere,modicum releuant, nisi iudex eas expresse admisisset.Ita dicit Inn.in d.c.præsentium.
9 Quæro quid de aliis†exceptionib.quæ obiiciūtur ɔ personas te
a stium,vtrum impediant examinationem,an reseruentur a postea? Io.An.in c.ex parte.extr.e.dicit φ extra hos casus sic expressos,est in arbitrio iudicis,an probationes dictæ exceptionis admittat,vel differat , sed exceptionem debet recipere ab ipso initio. Breuiter tex.videtur velle φ istæ exceptiones impediant examinationem, vt l.omnibus.§.e.vbi denegat facultatem dicendi.vt l.iurisiurādi, §.e.ibi non audiatur,&c.& ff.e.l.3.§.lege Iulia.ibi,testimonium dicere. quod intelligendum est φ probatio dictæ exceptionis, posset fieri incontinenti,vt in hac auth.nam in j.part.huius auth.hoc
10 apparet expresse.†Item in 2 part.dicit,inimicitias post litem motas criminis impedire examinationem , & potest probari statim, vt expresse dicit tex.in corpore.& idem esset propter motam litē status,vel maioris partis bonorum, vt dicit gl.Quæro quid de statuliberis adscriptitiis, monachis vel cōuersis? Dic vt in gl.& eam bene signa. Quæro quid de exceptione , quæ obiicitur contra dicta?Respondeo pro illa non debet necessario quis protestari ante publicationem, quia nescit quid dicturus sit testis. & ideo potest opponi postea,vt j.e.l.si quis testib.

a ADD. ¶Adde tamen φ exceptio excōicationis propter periculum cōionis impedit examinationem testis c.pia,de excep.in 6.& debet incontinenti probari, ita Io.And.in d.c.ex parte,de test & refert Lanf.in c.quoniam contra,in ver.testium de positiones, de proba.& formam protestationis faciendæ de reprobandis testib.vide Spe.in ti.e.§.sæpe,in pr.& in materia vide per te Abb. & latissime per Fel.in d.c.præsentium.

LEX XI.

1 *Dictum testis qui non fuit citatus,an valeat.*

Libertorum. Liberti nō dēt examinari ɔ patronos.h.d.
1 Quæro vtrum valeat dictum testis,† qui
a nō est citatus.ᵃHic videtur casus φ sic,quia speciale est in liberto,
b vt sponte non possit dicere testimonium ɔ patronum. *b* ergo aīs posset.Simile in l.lege Iul.ff.e.vbi sunt quædā personæ,quæ sponte testificari possunt,sed non coguntur inuitæ.In ɔrium videt tex. in aut.e.§.si vero ignoti.ver.properantes,seu festinantes, & quod ibi no.per d.Ia.de Bel.sol.Quidam intelligunt testem dicere sponte:quando sponte comparuit in j.citatione.& testem dicere coa-
c ctumᶜquando expectat alias coactiones,s.φ capiantur pignora,& indicatur mulcta.Et ita videtur intelligendus ti.extr.de testi.cog. Ego tamen dixi vobis aliter in l.post legatum.§.his vero. ff.de his
d qui,vt ind.Et de hac q.nescio quod aliquid tangaturᵈ ab aliquo, nisi à prædicto d.Iac.in d.auth.

a ADD. ¶Paris. Quod autem sufficiat monitio iudicis sine illa citatione,vide d. Nellum in tract.de testib. vers.si testes citati non veniant. Quod autem citatio testis non sit de substantia,dixit Bal.in c.j.§.porro,quæ fue. prima causa benefi. amit.Vide de hoc,an testis non citatus deponens repellatur, tanquam se ingerens,vide Fel.in c.j.de testib.Et alia quæ habes ad Bar.in d.l,post legatum,§.his vero,ff.de his quib.vt indig.ad quam Bar.se remittit hic.

b Pom.Vide Alex.consi.199.vol.2.& 111.e.& 64.vol.3.vbi dicit,φ omnes scripturæ, vel instrumenta,debent produci etiam parte citata,vel præsente, & ibi loquitur in capitulis,super quib.testes examinari debent,vide etiam Fel.in c.2. de testi.cog.in c.suspicionis.de off.deleg.

c Ale.Quando testis dicatur coactus ad testificandum,adde Bal.in l. parentes,§.e.& bar.in d.l.post legatum,& bal.hic,& Bal.in l.2.j.de bo.aut.iu.pos.

d Vide quæ no.Bar.in l.si quis legatum,in fi.prin.ff.de fal.

LEX XII.

1 *Testes debent deponere in secreto,sed in publico iurare.6.*
2 *Iudex,qui etiam de crimine cognoscere non potest, potest punire testem falsum coram se producentem.*
3 *Dicens falsum coram iudice,vel producens qua pœna puniatur.*
4 *Punitus à iudice,quia dixit falsum,vel produxit an poterit lege Cornelia,de fal sis accusari.*
5 *Priuilegium fori quis amittit propter testimonium falsum.*
7 *Iudex ordinarius potest torquere testem vacillantem.*
8 *Iudex delinquentem coram se punit.*
9 *Damnatus à iudice,quia dixit coram se falsum non est infamis.*

a Nullum. Testis debet referre testimonium, omni fori præ
b scriptione cessante. *a* Et si falsum dixerit , poterit
c iudicis officio puniri.*b* h.d.No.φ testes debent deponere in secre
1 to,*c* per istam l.†Ego credo φ licet iudex causarum ciuilium non
d possit de crimine cognoscere:tamen contra eum,ᵈqui coram eo
e cōmittit falsum, *e* vel dicendo testimonium,vel producendo fal-
f sam chartam,pōt punire, *f* cum in†hoc sit ei data iurisdō submota
2 omni præscriptione fori,*vt hic.§.ti.j.l.pe.Quærit gl de duab.qq.
* difficilib.†Primò,qua pęna punietur hic,iste testis ɔ quē ingritur
3 per iudicis officium,vtrū puniatur pœna l.Corneliæ? Et gl.deter-
4 minat φ nō,sed alia pœna minori arbitrio iudicis.†Item, an si est punitus iudicis officio,poterit lege Cor.accusari?gl.dicit φ sic,& malè,per l.senatus.ff.de acc.de hoc per d.Dy.in l.2.§.si publico.ff.
g de adul.& ibi dixi,& vide gl.in fi.g&c.

a ADD. ¶Ale. Et ad hoc,vt non obstet contrarium aut.e.ti.§.si vero ignoti,dixit Inn.in c.dilectus,de pen.quod ista l.loquitur in ordinario,quod no.

b Paris.Circa intellectum istius tex.in hoc,an procedat etiam in iudice delegato, vide Ias.late in l.j.§.qui mandatā,ff.de of.eius,& Fel.in c.præterea, de of.dele. & Fel.in c.verum,de fo.comp.vbi etiam quid si testis esset clericus,Dec.in d.c. præterea.
Alex.Sed an hæc pœna fiat ex eodem processu, dic quod non, no.per bald.in l. mercaié,& in l,quod euitandi,de cond.ob tur.cau.&hic in ver.3.no.tenet contrarium Bal.per Bar.in l.Athletas,§.j.de his qui not.infa.& de hac l.& l.omnib. no.in gl.& vide Ang.in l.si vacantia,post medium,de bo.vac.lib.10.

c Ale. Adde no.in c.in nomine domini,de test.& in c.venerab.ext.eo. no,bal,in l. presbyteri,de epi.& cle.& limita per Bal.hic.

d Vide Im.consi.139.Pan.in c.verum,de for.comp.ibi vide Ang.de Are.in tract.malefi.in gl.in verb,falsario.ver.quæro testis dixit in 6.in fi.ver.& Pan.in c.ecclesiæ S.Mariæ,in 3.no. hoc tamen non haberet locum in clerico, coram laico.Ita Io. And.in d.c.verum,& d.Fel.in c.at si clerici,in pr.de iud.& Pan.in ca. præterea, de of.ord.& in d.c.verum.

e Et hoc procedit etiam in arbitris,de quibus in c.suspicionis,de of.deleg.vt illi possint punire testes coram se deponentes falsum,ita Pan.ibi in 3.not.&omnes & barb.ibi.

f Ale.Contrarium tenet bar.quod non possit,vt l.diuus.l.2.ff.de fal.& vide bar.in l.hoc iure,§.aqua quæ,ff.de aq.quo.& æst.& pro ista parte facit tex.in l.si liberti,C.de admi.tut.& an hoc sit verum in clerico testificante,vide j.e.& in c.verum,ext.de fo.comp.& gl.hic,& bal.Adde,an iudex coram quo partes per errorem litigabant,possit testem coram ipso falsum deponentem punire.Io.And. in add.ad Spe.in ti.de teste,§.j ver.sed quid in delegato.Et an cum Parmensis& Bono.litigant Mutinę,& producant testes Cremonenses,qui examinantur Cremonæ,&accusantur de falso,quis debeat punire,vide Spe.in ti.de teste,§.j.ver si.quid si aliquis.

* Claud.Præscriptione fori.Adde eundem Bart.in l.j.§.j.per illum tex.ff.de aqua quot.& æst.& latè Ias.in l.j.§.fi.ff.de off.eius cui est mand.iurisd.

g Ale. Et gl. hic sentit quod cum clericus in casu isto possit puniri à iudice laico, coram quo deponit, adde quod in contrarium facit,quod voluit In.in c.verū, de fo.comp.adde Pet.de Anc in repe.c.ea quæ,in xix.q.de reg.iur.in 6.

¶Antiqua lect.

Nullum. Testis efficitur de iurisd.examinantis,vt ex causa pro testimonio torqueri possit: & si testificando deliquerit, puniri potest.h.d. Primò loquitur de potestate concessa iudicibus in torquendo.Secundò in puniendo.Secunda ibi,da
5 ta.†No. primò φ propter testimonium quis amittit priuilegium
a fori,quid in clerico?ᵃdic vt in l.presbyteri.§.de epi.&cle.Item no.
6 quod testis debet examinari secreto, sed iurare in publico. † vt j.
7 e.l.si quando.†Item no.φ iudex potest torquere testem vacillantem,quod intelligo in iudice ordinario,vt in aut.de testi.§.si vero
8 ignoti.†Item no. φ quādo delictum coram iudice committitur, φ ipse iudex per inquisitionem potest procedere, & punire:licèt aliàs non sit iudex maleficiorum,vt ibi,data cunctis iudicib.&c.§. ti.j.l.iubemus.Et quod hic dicitur in teste, idem in producente testem,idem in notario scribente,procuratore,vel aduocato delinquente coram iudice : quia eadem ratio est.& not.per Inn. extr.
9 de pœ.c.dilectus.Quærit gl.de duab.qq.Primò,†an iudex puniat eum pœna l.Corneliæ.Secundò si sit punitus ex officio,an postea possit accusari.Ad primum respondet negatiuè. ad secundum affirmatiuè.Ad primum dum dicit,φ punitur alia minori pœna,dico φ posset dicere verum.& secūdum hoc in casu isto damnatus ex officio iudicis,non erit infamis,quia illud officium,de quo hic dicitur,non succedit in locum accusationis l. Corne. & ideo non esset damnatus publico iudicio.ergo non infamis,vt ff.de his qui no.infa.l.j.Sic intelligo quod no.ff.de susp.tut.l.fi. secus si in locū accusationis succederet,vt dixi in l.infamem.ff.de pub.Ad secundum,s.quando dicit,φ adhuc poterit accusari,intelligo adhuc, id est præter istam l.Sed si intelligeremus adhuc,i. postquam est punitus officio iudicis,tunc malè diceret gl.Nam cum istæ pœnę caderent ad vindictā,si primo est electa vna,licèt minor,non potest ad aliam redire,vt ff.de iniur.l.prætor edixit.§ j.&c.

a ¶Adde de hoc vt per Abb.& doct.in c.postulasti.ext.de fo.comp.& ibi late do. Mar.in 18.q.& ibi intelligit,φ poterit puniri,reseruata tamen executione episcopo.Quinimo secundum eundem,iudex laicus poterit etiam facere executionem in bonis ipsius clerici,& eius fideiussores compellere,arg. huius l. & alle. no.per Are.in c.presbyteri.5.q 6 & Ab.in c.vero.de for.comp. Adde tu eundem do Mar.in c.j.de foro comp.in fol.22.& Pet.de Anch.in repe.c.ea quæ,q.22. circa fi.de re.iur.lib.6.

LEX XIII.

1 *Testis productus per me, non poterit in eadem causa super eodem articulo produci.*
2 *Vsus testibus quando quis dicatur.*
3 *Testes ad reprobandum dicta priorum testium quando possint produci publicatis testibus.*
4 *Sufficit probare testem fuisse pecunia corruptum,vt dictum eius non valeat.*

Si quis

a b Si quis testibus. a Cōtra personam testis, b quem quis semel produxit, nō potest quis excipere, nisi ex noua causa, sed contra dicta semper potest obiicere. h. d. Op. de l. produci. ff. e. Gl. signat istud contrarium in pr. & fi. gl. Bre
1 uiter hæc est † vera: testis in vna causa per me productus, pt produci cōtra me in alia, non in eadem. Intellige super eodem art. super diuerso potest secundum Pe. & ista est ratio, & ita tenetur cōmu-
2 niter. † Quæro, dicitur hic, vsus fuerit, quomodo hoc intelligatur. Dicunt quidam. Si aliquis vtatur attestationib. Alij dñt, quod sola productio sufficit, quia ex sola productione videtur personā
3 eorum approbare. † Quæro, vtrum post publicationem possint ꝓduci testes ad reprobandum dicta priorum testium. Tex. hic non dicit, sed quod solum potest argui falsitas ex dictis eorum. Gl. dicit, tamen quod hoc potest, & inducit istum tex. in fi. & s. e. aut. si dicatur. Breuiter aut post publicationem ego volo reprobare testes super eisdem art. directò contrariis, & non possum, aut super aliis, puta circa circunstantias, cum dicit aliquid falsum, de q̃ non potuit esse instructus per primos articulos, & tunc bene possum. Idem si aliquid aliud extraneum volo obiicere, vt de corruptione
4 & si. bñ possum, vt hic, in fi. probatur in c. ex tenore ext. e. † Vlt. no.
c ex isto fine ꝙ si probo testem corruptum c pecunia aliquid dixisse ꝙ satis est ad reprobandum dictum eius nec est quærendum, an dixit verum, vel falsum, sicut in sententia iudicis corrupti pecunia, vt l. venales. j. quando prouoca. non est necess. & ff. de condit. ob turp. cau. l. pen. in fi.

a ADD. ¶ Pom. Vide Bal. in l. 1. §. bestias, de postu. Bar. cons. 90. Rom. cons. 431. & ad istam loquentem de teste effecto inimico, vide vnum verbum Alc. in l. præscriptione. C. si contra ius, vel vti. pub. & limita hanc l. vt per bal. cons. 41. in 5. part. Ale. Et dum hic dicitur, ꝙ testis inimicus & maleuolus à testimonio potest repelli, intellige, nisi sit parum maleuolus, & contra de amico, nisi aliquis beneuolus, vt dicit no. Ang. in Authen. de nup. §. fi. arg. illius tex. & hanc l. limita, vt per Ian. in c. cum venera. de excep. Sed quid si quis producat testes tunc, & nō est vsus, an intelligatur personam eius approbasse, adeo ꝙ aliquid non possit opponere si producatur ab aduersario, per Spe. de teste. §. sæpe. ver. sed tunc dic quod sic, in l. j. in §. bestias, ver. ergo, de postu. vide gl. in c. præsentium. ext. e. & vide quod no. Bal. in l. ad testium, §. conditiones, ff. de test. & in l. ea. & adde in materia ꝙ clericus potest testificari in causa ecclesiæ suæ, nec debet repelli, vt in c. cum nuncius, ext. de testi. sed nunquid cōpellatur ferre testimoniū contra ecclesiam suam: Gl ꝙ sic in d. c. cum nuncius, quia non est propriè sua causa & tacere veritatem est peccatum. idē tenet Inn. quando non sunt alij testes. idē ibi Host. dūmodo clericus non sit libertus ecclesiæ, per d. l. liberrorum. Idem tꝫ Abb. Sic. ꝙ qui testificatur pro ecclesia tenetur testificari & cōtra, cum quis debet testificari pro vtraque parte. 14. q. 5. c. non sane. & est gl. in c. fraternitatis, de test. Sed dic quandoque testificatur pro ecclesia, & reperiuntur alij testes, tunc non coguntur, vt no. gl. in d. c. cū nuncius, sed vbi non sunt alij, cessat oē priuilegium in defectum probationis, not. in c. si qui testium. de testi. & in ca. j. de test. cog. & h. d. Abb. nisi clericus ipse moueret causam ecclesiæ, tunc. n. nō potest esse testis ecclesiæ, c. insuper, de testib. nec etiam cogitur testificari contra dominum suum in eadem causa, licèt possit interrogari, & adde ꝙ monachus potest esse testis, secundum Spe. in ti. de teste, §. item excipitur, ver. quid de mona. Idē tenet Abb. in c. cum nuncius, & adde ꝙ fratres minores possunt testificari, secūdum Spe. ti. de teste, §. item, excipitur. Et idem de conuersis religiosis, & similibus, quia non reperiuntur prohibiti, imo potius permissi, c. nuper, de testi. & d. c. cum nuncius, & ibi Abb. & in c. & si Christus, de iureiur. cum si. Idem no. glo. in aut. de monach. §. cogitandum, & bal. in aut. ingressi, C. de sacrosanc. ecc. & dicit Abb. quod à pr. debet habere licentiam sui prælati, cum literas non debeant legere sine licentia prælati. xj. q. j. nō dicatis. Sꝫ si testificati sunt, nō valet testimonium. Ad prædicta alleg. tex. quem dicit nouum in c. veritatis, de dol. & contu. Parisi. Vide de mā late Fel. in c. pſentium, ext. de test. Et qđ procedat ista dispositio in nominatam solutioné, vide Bal. in l. j. § bestias, ff. de postu. Et idem est ĩ eo qui apponitur pro teste in instrō, quod censetur eius persona à partib. approbata, & non potest amplius repelli, vide Ale. cons. 70. in j vol. d. Lanf. in c. qm̃ cōtra falsam, in ver. testium depositiones, in verb. Itē fratre, ext. de prob. dans bonam cautelā vt semper accipiantur de suis affinib. licèt tamen non posset reprobari in dicto, nisi esset approbatus etiam in dicto. Vide Fel. in c. veniens, ext. de testi. Vide Fel. in c. cum inter, ext. de excep. vbi facit mentionem de ista cautela, vt adhibeantur testes affines & domestici, & quod etiam potest probari ɔ̃ dicta, referens etiam se dixisse in c. causam, ext. de re iud. post Abb. ibi. Item intellige illud quod dictum est s̃. quod habens aliquem pro teste, censetur eum approbasse, verum est respectu eius quod sciebat ille qui adhibuit. Secus si defectum ignorasset, secundum Ang. in l. j C. de test. & clarius Cæp. in cautelis suis, cautela. 219. inci. licèt regulariter. Et idem tenet Are. licèt eos non alleget, in l. qui testō. §. j. ff. de testa. vbi refert tenentes in primo dicto cōtrarium. Item qđ si quis producat aliquē in testē, licet postea nō vtatur eo, nec faciat eū iurare nec deponere, ꝓcedat ista l. vide Fel. in c. pñium. ext. de testi. alle. Spe. vt per eum, vide bal. de quo s̃. vide in reper. ver. testis, item quod producens testem, non videtur per hoc approbare dictum eius, Ale. cons. 66. vol. j.

b Pom. Vide bar. cons. 90. & Ro. 331. & vide etiam Io. An. in add. ad Spe. in ti. de teste. §. sæpe, in j. add. & in fini. Pau. de Cast. in l. quicunque, ad fi. j. de ser. fug. vide Ale. cons. 111. vol. 3. vbi dicit ꝙ producens instrumentum, videtur illud approbare, quod non poterit postea dicere illud inefficax, & limita istā l. vt per Aret. in l. qui testamento, §. nec furiosus, in ver. in gl. vlt. ff. de testa.

c Ale. Adde quod corrumpens testes, punitur eadem pœna, quæ corruptus, ita Spe. in ti. de teste. §. j. ver. item nor.

LEX XIIII.

1 *Debitum quando est contractū in scriptis, liberatio debet in scriptis probari vel per quinque testes.* 2 *Debitum in scriptis qualiter dicatur contrahi.*
3 *Testes debent deponere per alterum ex sensibus corporis.*
4 *Lex noua loquens de solutione trahitur ad solutionem præteriti debiti.*
5 *Scriptura si est de substantia actus, et scriptura non possit haberi, quid sit probādum.* 10.
6 *Testimonium de auditu quando valeat.*
7 *Testis, an interrogetur de loco, tempore, & præsentibus.* 8.
9 *Testis si dicit solutionem factam, sed non dicit, quia vidit, nec de loco, nec de tēpore, quia non interrogatus, quòd probet.* 13.
11 *Testis de auditu, an probet.*
12 *Testes, an debeant interrogari de circunstantiis.*
14 *Testimonium de credulitate, an valeat.*
15 *Scripturam fuisse factam, vel casu deperditam, quot testes requirantur.*

1 Testium. De debito in scriptis ɔ̃cto ñ pt ꝓbari liberatio, nisi p 5. testes, vł aliā scripturā. h. d. † No. qñ debi-
a tū ē ɔ̃ctū in scriptis, liberatio pt ꝓbari a in scriptis, vel p quinqꝫ te-
2 stes. Qualr aūt † dr̃ ɔ̃hi in scriptis, dic vt in gl. hic, & l. fi. s̃. si cer. pe.
3 & l. ɔ̃ctus. j̃. ti. 1. † No. 2. ꝙ testes dñt deponere de eo qđ ipsi sciūt, & qđ ipsi ꝑceperūt eorū sensu corporeo. Dixi vobis in l. solā. s̃. e.
4 † Not. 3. illū ver. his s. facit ꝙ lꝫ debitū fuerit ɔ̃ctum de ꝑterito, tñ qa solō est faciēda in futuro, lex noua ꝓlata ꝓ solōne, trahit ad solutionē ꝑteriti debiti, vł̃. n. dare formā futuris negotiis, vt l. leges. s̃. de ll. vbi de hoc p d. Cy. Dixi de hoc in rep. l. oēs populi. ff. de iu.
5 & iur. † Vlt. tene mēti finē hꝰ l. qđ qñ scriptura est de substātia, &
b qs ñ pt hr̃e scripturā, dꝫ ꝓbare tria, b s. factū esse celebratū, & scripturā eē inde ɔfectā, & deperditā. Videbitis j̃. ti. j. l. sicut. & l. emāci-
c patione. Quærit gl. c vtrū valeat testimoniū de auditu? Gl. dt † ꝙ ñ.
6 nisi in casu ff. de aq. plu. ar. l. 2. §. ante p. & de ꝓb. l. si arbiter. Qđ intellige verū ĩ his q̃ percipiūtur visu: ea verò q̃ percipiūtur auditu, vt obligatio verborū, & ꝓlatio fcã à testōre, bñ pñt ꝓbari p audi-
7 tū, s. ꝓpriū ñ alienū, vt l. j. in pr. ff. đ ver. ob. đ test. l. iubemꝰ. † Quæ-
d rit gl. vtrū qs dēat interrogari đ loco, & tpe, d & đ pſentib. Dic vt ĩ gl. & ext. e. ti. c. cum causam. Vide aut. rogati. ꝙ notabis bene, &c.

a ADD. ¶ Pom. Pro limitatione huius, & similium quę requirant scripturam, vide Ale. cons. 68. in fi. vol. 4. Vide Fel. in c. 2. de prob. ver. intellige secundo, & seq. in c. qm̃ ɔ̃, in pr. de prob. & in c. licet ex quadā, de testib. & vide ad hæc Barb. cons. 19. vol. j. & Fel. in c. sicut, de re iud. & no. quod si iudex reciperet aliam probationem quam hic parte ɔ̃dicente, & protestāte, &c. quod non valet talis probatio, etiam si pars ipsa non appellasset, ita colligitur ex dictis per Fel. in ca. cum cōtingat, de of. dele. in ver. no. ad hoc, & vide ēt pro ampliatione, Anc. cōs. 350. & Fel. in c. inter monasterium, de re iud. Et adde ad Pan. in c. si. not. 5. de succes. ab intest. & Ale. cons. 67. vol. 3. vbi dicit istum tex. cum si. præstare ar. ꝙ valet statutum qđ ɔ̃ctus nō possit ꝓbari, nisi per testes, &c. & pulchre ibi dicit circa tale statutum, & 36. vol. 2. & l. eo. vol. vbi ponit, an valeat statutum ꝙ solutio debiti non probetur, nisi per instrumentum, & an hoc possit fieri per pactum.

b Alex. Quid debet probari, quando scriptura est de substantia, nec scriptura pōt haberi, quia perempta, vide bar. in aut. si quis, s̃. de eden. vbi limitat istum text. per c. olim, & Bar. j̃. ti. j. l. sicut.

c Ale. Contrarium videtur tenuisse bar. in l. 1. §. idem Labeo, de aq. plu. ar. idem tenet bal. in c. 1. de controuer. inter do. & vas. qui concord. cum bar. hic Quid tñ si testis addit causam sui dicti hoc modo, scio, quia fui præsens, an probet, Bar. p istū tex. tenet quod sic, in l. j. ff. de adm. tu. sed Bal. hic contra. Vide quæ ibi dixi.

d Adde tex. in l. demon. ff. de cond. & dem. & quod no. bar. in l. si librarius, ff. de re. iur. & in l. 2. de aq. plu. arc.

¶ Antiqua lect.

Testium. Si ꝓmissio fuit facta in scriptis, solutio dꝫ in scriptis ꝓbari, vel per qnque testes, nisi scriptura casu perierit. h. d. No. ꝙ à debito ɔ̃cto in scriptis ñ pt ꝓbari liberatio nisi p scripturā, vel testes. Iuxta hoc q̃ro, qualr intelligatur in scri
8 ptis. gl. ponit duas opi. dicā in l. gñaliter. j̃. de nō nu. pec. † Secundò no. ꝙ testes dñt deponere de visu, qa pſentes fuerūt. Et hoc est qđ dicimus, qđ testis dꝫ reddere rōem sui dicti p aliquē sensū corporeū, vt ff. de testi. l. q testō §. fi. & ff. de his q̃ in test. del. l. j. in pr. ple
9 nè dixi in l. solā. † No. ꝙ lex loquēs de liberatione, ad futurā liberationē porrigit. lꝫ debitū præcesserit, qđ dic plenè, vt no. per Cy.
10 s̃. de ll. l. leges. Dixi plenè in repe. l. oēs populi. de iust. & iu. † Item no. qđ in casib. ĩ quib. est necessaria scriptura, pt fieri ꝓbō p testes, ꝓbando tria, s. factū, scripturā, & casum, qđ est no. Op. s̃. si cer. pe. l. fi. & in aut. ibi posita. Sol. vt in gl. Op. ꝙ plures testes requirant, vt j̃. de testa. l. hac consultissima. Sol. vt in gl. mag. post medium, quia quandoque requiruntur plures, quandoque pauciores, secūdum
11 occurrentia. † Op. ꝙ valeat testimonium de auditu. a ff. de prob.
a l. si arbiter. de aq. plu. arc. l. 2. §. idē Labeo. Dicit gl. fallit ibi. Tu dic ꝙ ibi quæritur vtrum aliquis actus extet memoriæ, quo casu semper sufficit testimoniū auditus. Op. de l. hæredes palam. ff. de testa. Sol. illud qđ dicitur, ꝙ testis debet testificari de visu, intelligit fm

a ADD. ¶ Intellige de auditu, quia in factis antiquis, in his probatio admittitur, vt per bar. in d. l. 2. §. idem Labeo, & per Cano. maxime Fel. in c. licet ex quadam, in pr. & in c. tam literis, ext. e. ti. & ibi quando testis de auditu probat. & vide eundem Fel. in c. practica, e. ti. & quando testes de auditu probent, vide per Ale. de Im. in cons. 72. & in cons. 77. vol 1. & ibi quod facit aliqualem præsumptionem, & e. vol. cons. 82. ver. pro hoc, & ibi quando super consanguinitate probent, & adde etiam eundem Alex. in cons. 45. & cons. 64. vol. 2. & vol. 3. cons. 88. & vol. 4. cons. 25. in prin.

doct

doct.visus pro quolibet sensu corporeo,& sic de his quæ percipiuntur gustu,vt ff.de per.& com.rei ven.l.j.§.j.Itē de his quæ percipimus
12 per odoratum,vt ff.de do.l.j.§.j.cum si.† Quæro vtrum testis dēat interrogari de circunstantiis,s.de loco,tempore,& si.Gl.dicit quod sic, vt possit comprehendi vtrum dicat verū,vel falsum.Ita dicit Inn.in c.cum causam.ext.e.vbi latè examinat istam mām.& Spe.post eū in ti.de test.§.nunc tractādum. Quid si testis dicat solōnē factam,
13 & nō adiiciat,† quia vidit,an valeat dictum eius si non fuit inter rogatus.Facit quod no.per gl.s.e.l.solam.Item si interrogatur testis de tempore,per hoc non vitiatur eius dictum, quia memoria temporis cito perditur,nisi ad certum tempus probādum produ-
14 catur,vt l.ob carmē.in fi.ff.e.† Item quæro,an valeat testimoniū de credulitate Gl.dicit quod nō,nisi in casu l.j.in pr.de ven.inspi. Sed certè ibi non adhibentur vt testes,sed magis vt iudicēt secundum artis peritiam.Dicunt tamen doc. quod testis suæ credulitatis potest reddere rationem ita propinquam sensui, quod crederetur ei, vt puta,si dicat,vidi Titium,& Seiam in camera osculantes se, certè sufficeret ad probandum adulterium de credulitate.Venio ad vltimum dictum,& op. & videtur quod sufficiat indicare casum tm̄, vt
15 l.si de possessione.s.ti.j.sol.Quandoque† casus instrī occurrit dolo aduersarij,& tunc sufficit pbare casum tm̄,vt in pͦrio.Qn̄q; casus alr occurrit, & tunc aut ego volo pbare factum & scripturā, & casum,& hoc possum p testes cōes,i.per duos alios idoneos,vt hic:aut solū scripturā,& casum,& nō sufficerer,nisi probarem per testes valde idoneos,vt ext.de priuil.c.cum olim.per doct.in aut. si quis in aliquo.s.de eden.& dicam j.ti.j.l.sicut.in pr.

AVTHEN.

1 *Artifices ignobiles,& obscuri qui dicantur.*
2 *Honestas etiam in hominibus dicitur secundum mores ciuitatis.*
3 *Vilis persona testificatur,si non opponatur.*

Testes.* Tex.in l.Cod.dicit quod testes debent esse idonei,& summæ atq; integræ opi.& non vilis.ista aut.decla-
1 rat q dnr esse viles testes. Primò q dicātur† artifices ignobiles & obscuri.tex.declarat.j.de inc.nup.l.humilem.melius j.de dig.l.ne qs.li.12.de decu.l.eos.Puto tn̄ in pdictis esse aduertēdum ad mores ciuitatis & loci.Quædam.n.artes,q in dictis ll.appellantur vilissimæ,ī ciui.ista sunt magnæ authoritatis,& ex eis eligūtur priores,tunc pdictos nō repellerem,vt vilissimos: sed admitterem vt
2 honestos.Nam honestas† ēt in hominib.dr sm mores ciuitatis,vt ff.de iniu.l.item apud Labeonem.§.conuicium.Quæro,vtrum aliquo casu tales testes admittantur? Gl.in corpore vnde sumitur,
3 dicit quod sic in subsidium.Facit ad hoc ff.eo.l.ob carmen.§.fi.† Sed quæro,quid si non opponatur de vilitate.Certè tunc procedit testimonium,vt dicit in corpore. Vlt.nota ex eo quod dicit festinantes,quod testis qui se ingerit,est suspectus, dixi s.e. l.iurisiuran.* no. hanc aut.non poni in C.sed esse hic per Bar.appositam.

AVTHEN.

1 *Testes rogati dicuntur,qui ad id vocati sunt.*
2 *Testes à quibus debeant rogari.*
3 *Quibus casibus testes debeant esse rogati.*
4 *Lex interpretans intelligitur secundum legem interpretatam.*
5 *Exceptio non num.pec.quod possit opponi contra confessionem in scriptis factam.*
6 *Confessio extra iudicium præiudicat.*

Rogati. Ista aut.sic ptinuatur ad l.Cod. Dr in l.Cod.quod requirūtur 5.testes:auth.dicit quod debēt esse rogati.Quæ-
1 ro 1.q dnr† testes rogati? Resp.hoc declarat tex.in l.hæredes palā. §.pe.ff.de testa.hoc est testis certioratus,quod intersit huic actui,posito quod ad aliud esset vocatus.Vn̄ l;vos essetis hic pgregati ad audiendū lectionē,& ego dicerē vobis,sitis mihi & huic actui testes essetis testes rogati,vt ibi patet.hoc ēt pbatur in ista aut.dū dicit, nō fortuiti,& trāseuntes.illi tn̄ nō vnr rogati,q fortuito casu hoc
2 viderint,vel audierint,non ad hoc vocati,nec certiorati.† Quæro à quib.debent esse testes rogati? Gl.hic declarat à partib. quæ introducunt testes sicut in testō à testōre. Vide gl.& signa.Puto tn̄, quod si in testō dicatur,testib.rogatis,ñ tn̄ à quo,intelliguntur rogati à partib.vel testōre,qa natura verboꝝ prolatorū est apta hoc im
3 portare,igr,&c.vt ff.de ver.obl.l.sciendū.& ibi p Dy.† Quæro in a quib.casib.testes debeāt esse rogati?a Dic vt in gl.Quærit gl.quot testes debeant esse isti rogati.Tex.in corpore non aperit.vnde gl. ponit tres opi.Pe.tenet opi.Azo.quod debeant esse 5.quia hæc auth.
4 ad huius l.interpretationem est facta,& in his † casib.in quib.loquitur lex interpretata,loquitur etiam lex interpretans,vt in aut.
5 de fil.ante dot.instr.nat.§ j.Quærit gl.† an contra istam confessionem possit opponi exceptio non num.pec.intra 30.dies.gl.ponit primò quod sic.postea ponit distinctionem quorundam,quæ est nulla.Et istam gl.no.quia t3 quod confessionem sine scriptis habitam, pt opponi exceptio non nu.pecu.sm formam l.in pͦtib.j.de non nu.pe.pͦrium vr tenere,& malè.s.si cer.pe.in l.si non singuli.in gl. quæ inc.qualiter fuistis confessi,& c.Dicam in d.l.in cōtractib.§.j.
6 † Quæro,an confessio facta extra iudicium præiudicet? Hic vr casus quod sic,hoc ideo,quia ad liberandum. Materia huius confessionis extra iudicium dicetur.j.de non num.pec.l.generaliter.

a ADD.¶ Adde quod etiam in matrimonio debent rogari,c.nostrates,30.q.5.& idem in deposito,l.j. §.si quis tabulas, & §.si pecuniam, ff.depo.ita Io.Fab.hic, & in materia late per Spe.in ti.de teste, §.1.ver.item quod si rogati.

LEX XV.

1 *Testes quando debent iurare partib.præsentib.vel absentib.per cōtumaciam.* 8.
2 *Testis si iurauit tempore iuridico, licèt deposuerit tempore feriato, valet eius testimonium.* 10.
3 *Si testis iurauit in termino & deposuerit extra terminum,valet depositio.* 11.
4 *Cautela & practica pro examinandis testibus.*
5 *Testes trahuntur inuiti ad testimonium ferendum,et in quib.casib.cogantur venire.*6.
7 *Testes,an eodem modo cogantur venire in ciuilibus,sicut in criminalibus.*
9 *Testes examinantur in secreto.*
12 *Quando testes examinantur altera parte contumace, est tamen sibi reseruatum posse contra ipsos opponere.*
13 *Aduersarius potest instare,vt testes partis examinentur.*
14 *Iudex negligens tenetur parti ad interesse,& qua actione.* 15.
16 *Testes quando examinentur.*

a Si quando.a Est in electione testis satisdare,vel iurare de ñ recedēdo,& d; examinari intra 15.dies.nec vltra expectare tenet:& iudex negligēs alteri parti ad interesse te
1 net.h.d.No.istū si.quod† testes dēnt iurare pn̄tib.ptib.vl p ptumaciā absentib.Ad idē j.de fi.inst.l.iudices.& ita hodie seruat.& idē no. in l.si postulauerit §.qōi.ff.de adul.Pro quo vide no.p gl.in aut.de testi.§.pe.& intellige,iurare debēt,aut depōere in secreto,vt s.e.l. nullū:& in aut.at q semel.s.ti.j.si.n.didicerit testificata,ñ pt postea testes pducere.Nec ob.iste tex.q dicit testimonia eorū capere,qa
2 tūc vr testis depōere cū iurat.Et p hoc facit † quod si testis iurauerit
b tpe iuridico,& deposuit tempore feriato,b quod v; testimoniū eius. Item si iurauit in loco congruo, & deposuit in loco incongruo.
3 De hoc ext.de of.dele.c.j.in cle.† Facit quod si pars fecit iurare testes
c intra terminum,qui deponunt post terminum, c quod valeat eorum dictum.De hoc plenè dixi in l.damni.§.Sabini.de dam.inf. Quidā
4 tamen practicant hoc modo, † quod nunquam faciunt scribi diem, vel locum, in quo examinantur testes, sed solummodo diem &
d locum iuramenti:& hoc mihi placet,& ita practicatur,d &c.

a ADD.¶ Ale.Facit ista l.quod si quis habuit terminum ad producendum testes,& facit eos citari intra terminum pluries, & ipsi non venerunt, quod sit imputandum producenti, & sibi noceat lapsus termini, nisi appareat quod fecit quod potuit. quia instetit, vt pignorentur iuxta posse suum, vt tenuit Bal. per illum tex. & Im.in l.qui de rebus,in pr.de cond.& dem.& demum facit quod habetur in d. §.Sabini,& gl.in d.cle.j.de.of.del.vt scripsi post bar.in l.j.§.si seruus,ff.de q. Paris. Ad istam materiam quod fiat citandæ partes in productione testium, vide Rom.sing 363.inc.fuit vnus ex nobis,cum quatuor seq.vbi ponit ad hoc limitationem.item quod ex consuetudine possit ista citatio remitti,vide Ale.cons.65. ad fi.vol.j.& de materia hac in criminalib.vide Ale.cons.180.vo.2.item,an præsens & sciens sit citandus, vide d.Fran. cons.3. vide etiam ad confirmationem regulæ,d.Fran.cons.164.item vnum casum,in quo possunt examinari parte non citata & absente,vide per gl.in l.laudabile,C.de ad.di.iu.Et quod pars non debeat citari quando est talis testis cuius dicto debet stari,vide Ale.cons.130.vo.j.item vbi proceditur per inquisitionem,an pars sit citanda in examinatione testium, vide Nell.in tract.de teste.item latissime de materia,an & quando in examinatione testium pars sit citanda,vide Fel.in c.2.ext.de testi. Et ibi etiam,an in publicatione requiratur citatio.itē,an ipse testis sit citandus,& an sufficiat citare dn̄m,& non procuratorem.Et quid si pars fuit citata die feriata,& alia die testis deposuit,& quædam alia.item an requiratur citatio peremptoria,vide late Deci.in c.consuluit,de of.del.itē qn̄ testes producuntur indirectè quadam via extraordinaria,an pars sit citanda,qualis dēat esse citatio, an personalis,an ad domum,vide Fel.in c.significauit,ext.de test. item qn̄ committitur alicui, vt se informet de idoneitate vel sufficientia alicuius, an sequeretur quod pars citetur, vide Ias.late in lec.C.vnde leg.item ad regulam huius l.vide bal.cons.83.vo.4.
b Ale.Adde bar.in l.j.§.nunciatio,de ope.no.nun.
c Po.n.Vide plenè Fel.in c.licet causam,ver.limita 6.de prob.& vide quod scripsi in d.§.Sabini, & in c.2.in fi.apparatus,de testi. Fel.& ibi bal.& Are.cons.141. & bal.in c.causis,de testib.& Rom. cons.444. vbi an saltem posito quod non possent examinari post terminum, posset peti eorum publicatio. Et omnino bal.in cons. 33. par. 7. vbi ponit quid iuris, quando foret datus terminus ad probandum probatumque habendum. Et quid si in illo termino euenisset impedimentum: & an per solum iuramentum probabitur de tali impedimento,& an saltem post talem terminum poterunt instrumenta produci.
d Ale.No.bal.in l.gesta,de re iu.& quod no.dicit bar.& bal.in l.2.s.de sacros.ec.

¶ Antiqua lect.

Si quando. Est in arbitrio testis satisdare, vel iurare,de nō recedēdo nec vltra 15.dies cogeē expectare,&
5 iudex negligēs parti læse tenet.h.d.No.ex j.parte,quod† testes trahūt inuiti ad testimoniū ferēdū.No.2.quod ñ debēt inuiti fideiussores dari,vel detineri,s; eorū statur iuro.Expediamus j.partē. Quærit gl.
6 qūo testes cogātur dic vt in ea.† Quæro vtrū in omni cā testes cogantur venire ad testimonium perhibendū.Dicit gl.coguntur venire indistinctè in cā criminali.In cā autem ciuili,aut sunt presentes, aut longinqui: & si præsentes, aut sunt honestæ personæ, vt sunt doctores,& milites.potest.n.his mitti ad domum iusiurādās coguntur venire, vt in l. ad egregias personas. ff.de iureiur. Vide gl.ex qua ista colliguntur. Quæro vtrum omnes testes cogantur inuiti

inuiti?Dicit gl.ꝙ nõ & bñ:quia qui de voluntate admittuntur nõ
coguntur inuiti,vt l.lege Iul.ff.eo.Quærit gl.hic dicitur, in causis
7 ciuilib.quid†in criminalib.Gl.2.dicit idẽ,gl.dicit verum quãtum
ad hoc,ꝙ eodem modo cogantur inuiti in criminalib.ſicut in ciui
lib.ſed quantum ad id quod principaliter ſtatuitur hac l.videlicet
ꝙ teſtes detineantur,& ꝙ non cogantur ſtare vltra 15.dies, puto
quod ſit aliud in criminalibus quam in ciuilib. quia in illis d; fieri
diligens inquiſitio.vt l.fi.s.ti.j.& l.fi.j.de accu.& ita obſeruat cõ-
ſuetudo quæ eſt optima legum interpres.venio ad ver.ſed cũ op;.
ex quo no.ꝙ ad prouiſionem, & ſolicitudinem judicis ſpectat te-
8 ſtes examinare,& etiã partes requirere. Et per hoc ſis cautus † ꝙ
quando ſcribitur iuramentum teſtis, vt ſemper ſcribatur præſen-
te parte,q̃ eos introduxit,& petente & abſente altera parte cõtu-
mace,vel præſente. No.tex.qui videt̃ innuere ꝙ teſtes debent exa
a minati præſente parte.a vide tex.Ad aliud op.de l.nullum.s.e.&s.
ti.j.aut.at qui ſemel,vbi patet ꝙ pars non poteſt audire teſtificata,
niſi poſt publicationem. Quidam antiqui fatebantur ꝙ ſi partes
9 vellẽt adeſſe examinationi,poſſent.Gl.dicit & melius,†quod par
tes debent adeſſe iuramento, non autem examinationi,quia fit in
ſecreto, vt in contrariis, & ita obſeruat conſuetudo. Nec ob. hic
tex.Nam tunc videtur iudex recipere dicta, cum recipit iuramen
10 tum.quod eſt valde no.pro hoc† dico ꝙ ſi teſtis iurat tẽpore cõ-
gruo,& in loco congruo,licèt poſtea deponat tẽpore feriato, vel
loco incongruo,quia non ad banchum iuris,valet teſtimonium,
quia tunc videtur depoſuiſſe cum iurat.Hæc no.hodie in c,j.de of
fi.del.in cle.& ideo quidam obſeruant ꝙ dies vel locus examina
tionis nunquam ſcribatur, & illud ego obſeruo. Hoc etiã facit ad
11 quæſtionem,ſtatutus eſt†terminus parti ad probandũ,facit pars
ꝙ intra terminum teſtes iurant,non autem deponunt,vtrum pñt
b poſt terminum examinari? b Iſte tex.cum gl.facit ꝙ ſic,quia tunc
vñr depoſuiſſe cum iurant.d.Ia.Bu.diſputauit iſtã q.& tenuit idẽ.
nam terminus datus parti,intelligitur de eo,qđ pertinet ad partẽ,
nec p̃t referri ad id,quod pertinet ad iudicẽ,quia non tranſgredi-
tur perſonam,ar.l.ſi vnus.§.ante oĩa.ff.de pac. ſ; ad partem ꝑtinet
ſolicitare ꝙ faciat eos iurare:ad iudicẽ verò eos examinare,ergo,
&c.De hoc in Spe.de dil.§.j.ver.ſed quid ſi.j.Dixi plenè ff.de dam,
12 inf.l.dam.infe.§.Sabini.Quæro†qñ teſtes examinantur altera par
te abſente,licèt ꝑ contumaciam,vtrum illi contumaci remaneat
ius opponendi ꝯ dicta & ꝑſonas?Gl.dicit ꝙ ſic,ar.l.prox.j.e.Quæ-
13 ro,†dr̃ hic præſente eo,q eos introduxit:ergo ſi vna pars produ-
xit teſtes,& abeſt,vtrũ pars ꝯ q̃ ſunt producti,poſſit inſtare,vt exa
minentur.Gl.ꝙ ſic,quia tunc eos introducere vr̃.quod no. Item,
quid ſi vtraq; pars abeſt?Certè iudex ſe non impedit,vide gl.Nũc
14 venio ad ver.his aũt.ex†quo no.ꝙ iudex tenetur parti ad intereſ
15 ſe,ſi eſt negligens.Quæro,qua†actione?Dicit gl.actione deſcen-
dente ex quaſi maleficio,quaſi fecerit litẽ ſuam,vt inſt.de ob.quæ
ex quaſi del.in pr.Idem no.in l.argentarius.§.fi.ff.de eden.qđ non
placet.Nam actio deſcendens datur inquantum religioni iudicis
vr̃.iſta verò datur ad totale intereſſe,vt hic patet.Præterea hic lo-
quitur in iudice negligẽte,ibi in iudice,qui malè iudicauit.dic er-
go ꝙ hic agitur condictione ex hac l. dixi in l.non quicquid. §.1.
16 ff.de iu.†Quæro qñ d; fieri iſta examinatio teſtium? Gl.dicit hic,
poſt lit.cont.tunc cum tractantur merita cauſæ,vt l.1.de lit.cont.
Nam ideo peremptoriè eraminantur teſtes poſt lit.cont.quia per
tinet ad merita cauſæ,ſed quia ſunt aliqui caſus, in quib.teſtes e-
xaminantur ante litem cont.ideo ſequitur hæc auth.&c.

a ADD.¶Et ſic no.quod teſtis debet iurare parte præſente.Adde ꝙ hic non habet
locum in iudicio dotali,ita Ray.in l.ſi conſtante,ff.ſo.mat.per tex.in l.laudabi-
lis,§.quotieſcunque,C.de aduo.di.iu.iuncta cle.diſpendioſum,extr.de iudi. &
quando iuramentum teſtis poſſit deferri,non citata,vel non præſente parte, vi
de latiſſime per Fel.in c.2.ext.e.ti.vbi ponit regulam cum 14.fallentiis.
b Adde de hac q.& dic latiſſime,vt per Fel.in c.licèt,ver.limita 16.de prob.

AVTHEN.

1 *Hæc auth.poteſt intelligi in actore & reo.*
2 *Teſtes examinati ad perpetuam rei memoriam,non publicantur.*
3 *In omni caſu,an teſtes poſſint examinari ad æternam rei memoriam,et quando.*
4 *Quando aliquid fit ex neceſſitate,fit eatenus,quatenus neceſſitas imminet.*
5 *Teſtes ſuper viribus teſtamenti poſſunt examinari ante lit.cont.*
6 *Scriptura continens dicta teſtium,licèt non faciat fidem abſque iudicis publica tione,tamen probat q̃do teſtes ſunt examinati ad perpetuam rei memoriam.*
7 *Citatio partis perſonaliter, an requiratur quando teſtes examinantur ad perpetuam rei memoriam.*
8 *Secundum decretum in cauſa celeritatẽ requirente, et cauſis fauorabilib.interponitur etiam contra non latitantem.*
9 *Examinatio ad æternam rei memoriam quando poſſit fieri.*

Sed & ſi quis ab aliquo. Iſta aut.continuatur hoc
modo.Dr̃ in l.C.ꝙ teſtes
examinãtur poſt lit.cont.iõ ſeqtur nr̃a auth.Quæro,hic loquitur
1 de eo q petit aliud ꝯ leges,an † intelligatur in actore,vel reo?Gl.
2 dicit ꝙ p̃t loq in vtroq;.vide gl.j.& eam no †Quæro qñ iſti teſtes
ſunt examinati ad æternam rei memoriam,an examinabuntur,&
publicabuntur?Gl.dicit ꝙ fiet examinatio tm̃.& ꝙ dicit hic publi
centur,intellige manu notarij,non aũt publicantur parti:qa non
3 poſſet poſtea ꝑducere teſtes.Quæro†an in omni caſu poſſint ꝑ-
duci, & examinari teſtes ad æternam rei memoriam ante lit.cõt.
Gl.dicit ꝙ nõ,niſi cum dubitatur de morte,vel abſentia diuturna
teſtium.Et ad hoc videamus qualiter dicta ꝑ gl.debeant intelligi.
Dic qñque vult producere teſtes ad æternam rei memoriam ille,
q d; eſſe actor,qñque ille q d; eſſe reus,qñque ille q vult produce
re,eſt actor & reus. Primo caſu,aut illi,qui debet eſſe actor, com-
petit de preſenti ius agendi,& tunc non debet fieri examinatio te
a ſtium,a niſi cũ dubitatur de morte,vel abſentia diuturna teſtium,
vt hic in gl.& in l.in lege Aquilia.ff.ad l.Aq.ext.vt lit.non cont.c.
b qm̃ frequenter.Dr̃ autem dubitari de eorum morte,in caſib.b qui
no.in l.3.cum ſeq.ff.de do.cau.mor.Et predicto caſu fiet examina
tio tm̃,& publicatio manu notarij non autem in aperto publica-
4 tio.Et probo ꝑ rõem.Qñ†aliquid fit ꝑꝑ neceſſitatem,fit eatenus
quatenus neceſſitas imminet,& non vltra,vt l.j.§.1.de fer.l.ſena-
tus.de of.præſi.ſed in propoſito non imminet neceſſitas,niſi in e-
xaminatione,iõ publicatio reſeruatur poſt lit.cont. Qñq; nõ cõ-
petit ſtatim ius agendi,& tũc aut tale ius eſt poſſibile competere
abſq; teſtium examinatione:vt puta ſi debetur aliqd ſub condõe.
p̃t.n.exiſtere condõ,l; teſtes non examinentur,& tunc idem,quia
c ñ fit examinatio c ad æternã rei memoriam,niſi cum dubitatur de
morte,vel abſentia diuturna,vt d.l.in lege Aquil.ff.ad l.Aq.& ſm
hãc lec.ñ fit examinatio,nec publicatio,vt s.dixi. Qñq; ius agẽdi
nõ p̃t ꝯpetere,niſi examinẽtur teſtes,& publicẽtur.& tũc ad æter
nã rei memoriam examinabũtur,vt l.2.j.de bo.poſ.ſec.tab & l.2.
ff.quemad.teſt,ap.& l.publicati.j.de teſta.Nã hæreditas nõ p̃t adi-
ri niſi cognito teſtõ,vt l.ſed & ſi de ſua.& l.cum falſum. de ac.hæ.
5 iõ†teſtes ſuꝑ virib,teſtamenti examinabuntur,& publicabuntur
ante lit.cont.& ſic p̃t intelligi l.de ætate.ff.de mi Non.n.qs p̃t eſſe
in iudicio,niſi ſit certus ꝙ ſit maior.Vnde ſimiliter p̃t petere ꝙ e-
xaminentur ante lit.cont,vt d.l.de ætate.& ibi dixi.ff.de min. Se-
cundo caſu principali quando hãc examinationem petit ille, qui
d; eſſe reus,tunc indiſtincte p̃t petere,vt examinẽtur,& publicen-
tur,vt in c.Albericus,ext.de teſti.ſm vnam lec.& in hac aut.prout
d loqtur in reo.d Rõ,qa ñ eſt in ꝑtãte eius qñ actor agat,ſed impu-
tet ſibi actor,q ñ agit.Tertio caſu qñ loqtur in parte eius,q p̃t eſſe
reus & actor,& tunc idem,quia poterunt ante lit.cont.examina-
ri & publicari,vt d.c.ſignificauit.& c.Albericus.loquitur,ibi in iu
rib.incorporalib.in quib.p̃t quis eſſe actor & reus, vt l.& ſi forte.
§.j.ff.ſi ſer.ven.Rõ,qa non d; cogi iſte ad agendum,& imputet ſi-
bi aduerſarius ſi p̃t agere,& non agit.Nunc ad propoſitum in om
nib.caſib.in quib.dixi ante litem cont.poſſe fieri examinationem
& publicationem,procedit iſta auth.ſine ſcrupulo,vt litera iacet.
In caſib.vero,quib.dixi poſſe fieri examinationem,nõ autem pu-
blicationem,procedit iſta aut.ſm lec.gl. vt intelligantur publica-
ta per notarium,non autem à partib.Et ſm hoc inſurgit mirabile,
6 †quia licèt alias ſcriptura continens dicta teſtium,non faciat fidẽ
abſque publicatione iudicis,vt l.ſolã.s.e.& l.geſta.de re iu.tamen
7 hæc omnia faciunt fidem.†Quæro circa j.partem auth.vtrum ſit
neceſſe,ꝙ ille,ꝯ quem teſtes examinantur ad æternam rei memo-
riam,citetur perſonaliter.Dicit Dy.ꝙ ſic.& no.in l.4.§.abeſſe.ff.de
dam.inf.& ibi per eum & Cy.recitat eum.Do.Io.An.diſputauit i-
ſtam q.& ponit eam in mercurialib.ſuis.& determinauit eam cõ-
tra Dy.diſtinguendo: tamen diſtinctio ſua non placet mihi,vt d.
l.4.§.abeſſe.de dam.inf.Tñ pro modo dico quod ſentio,& p̃mit-
to iſtud,quod de iure eſt,quod j.decretum,& ij.interponatur cõ-
tra partem,etiam lite non cont.tamen quia j.decretum non parat
8 plenum p̃iudicium,ñ reqritur qđ pars latitet.Secundum†aũt de-
cretũ,qa parat plenũ p̃iudicium,ñ p̃t interponi,niſi ꝯ latitantẽ re-
gul'r,vt l.Fulcinius.ff.qui.ex cau.in poſ.ea.Fallit in cã,q̃ celeritatẽ
deſiderat,vt l.ſi finita.§.ſi forte.ff de dam.inf.Et in cã liberali, vt l.
e neq; infantes.ff.de fid.lib.Hoc p̃miſſo diſtingue,aut examinatio e

a ADD.¶Ale.Quæro vtrum de cõſenſu partis talis ordo poſſit peruerti,& teſtes
ante litis cont.produci.Dic ꝙ ſic.Gl,eſt multum no,in c.cum olim,de cau.poſ.
& pro.& omnes caſus in quib.teſtes recipiuntur lite non cont. vide per Spe.in
ti.de teſt.§.nunc.per bar.in l.ne quid,de inc.rui.nau.& vide Dec.conſ.302.
b Ale.Idem Inn.in c.qm̃,ver.rõabilis,vt lit.non cont.ſed interim debent ali expen
ſis producentis,ſm gl.in l.3.§.Sabini,ff.e.& l.qm̃,§.fi.Qualis citatio requiratur,
dixi in l.ſi finita,§.Iulianus,de dam.inf.& ad hanc l.adde ext.e.c.in nomine do
mini,& in c.ſignificauit,cum ſeq.vide quæ dixi s.e.l.quoniam.
c Ale. Patet per hanc reg. ꝙ probationes non poſſint fieri regulariter niſi lite
conteſtata,& no.d.Ant.in c.j.de prob.& bald.in l.2.j.ſen.reſc.non poſ;
d Ale.Ad intellectum horum quæ hic habentur eſſent videnda quæ no.in l.ſi fini-
ta,§.eleganter,de dam.infec.vnde quando quis ageret,&c. de materia vide in
Spe.de teſte,§.2.per tot.& in c.quoniam frequenter,in prin.vt lite non cont.
e Ale.Vide in materia ꝙ ſi notario committatur examinatio teſtium,eidem cen-
ſetur commiſſa reprobatio eorum,vt colligit Ang.in l.cui iuri,de iur.om.iu. Et
in materia quando teſtis poſſit examinari ad perpetuam rei memoriam. & an
iudex poſſit examinari eſſe in militiis & in contractib. vide quæ dixi poſt bar.
in j.conſt.ſforum in præludiis.Et vtrum publicatio teſtium ſit de ſubſtantia,vi-
de bart.in l.ſolam,s.e.quæ dixi poſt bart.j.in l.prolatam,de ſenten.

ad

ad æternam rei memoriam fit ad aliquem effectum parui præiu-
dicij,tūc ñ requiritur latitatio ead.rōe,quæ est in primo decreto,
vt si examinētur sup actiōe ad exhibēdum.aut fit ad effectum ple
ni p̄iudicij,& tūc nō dico,ꝙ debeat citari personaliter, sicut dicit
Dy.sed dico qđ nō pōt fieri examinatio,nisi pars latitet,sicut dixi
in secūdo decreto.Nā vt scitis,ſm decretū nō interponit̄,nisi de
debito ꝯstet,vt l.fi.j̄.de bo.auth.iud.pos.Et sic apparet qđ parte la
titāte examinabūtur testes sup debito,l; lis nō sit ꝯtestata.Idē in l.
9 cū vero.§.subuētum.de fideic.liberta.s;†in casu,in q̊ ad ſm decr.
pōt perueniri absq; latitatione , pōt fieri examinatio testiū absq;
citatiōe,vt d.l.cū vero.& l.neq; infantes.Vñ sitis cauti,qñ exami-
a nationes istæ fiunt.Et no.ista,[a] quia vtilia sunt,& quotidiana,&c.

a ADD. ¶Alc.Vide qūo testis deponit super interesse certificando in l.j.per Bar.
j̄.de sen.quæ pro eo quod interest,& vtrum in publicatione testium requiratur
præsentia partium,vide quæ dixi post bart.in l.gesta,in fi.de re iud.Sed nunqd
testes,& tabelliones debeant cognoscere testes,& partes,& an etiam conten-
ta in instrumento,vide quæ dixi in l.scimus,in fi.de iure delib.

¶Alia lect.

1 *Testes ad æternam rei memoriam quando examinentur.*
2 *De morte testium,quando dicatur dubitari.*
3 *In cau.bo.pos secundum tab.examinantur testes ad perpetuam rei memoriam.*

Sed & si quis. Testes ex causa possunt recipi ante lit.cō-
te.ad ꝑpetuam rei memoriam.h.d.Aduer
1 te,qa intēdo examinare hāc†materiam de testib.examinādis,ad
ꝑpetuam rei memoriam.Qñq; petūtur examinari testes ad perpe
tuam rei memoriam ex parte actoris:aliqñ ex parte rei:qñque pe
tūtur examinari in tali causa,in qua qs pōt esse actor,& reus.pri-
mo casu,aut actor pōt statim agere, qa statim h; actionē,& tunc
nō pōt petere testes examinari ad æternā rei memoriam ante litē
cōt.nisi dubitetur de morte testiū,vel eorū absentia diuturna, vt
2 l.in l.Aquil.si deletum.ff.ad l.Aqui.Et dicitur de eorū†morte du-
bitari,qñ imminet aliqs de illis casib.qui ponūtur in l.3.in fi.cum
l.seq.de do.cau.mor.q sunt not.casus multum.dico autem ꝙ tūc
petūtur testes examinari,non publicari. sed publicatio reseruabi-
tur postea,vt ext.vt lit.ñ cont.c.qm̄ frequenter.Si vero statim nō
pōt agere,tūc aut facultas agēdi pōt superuenire ēt testib.nō exa
minatis,vt puta nō poterit agere,qa pēdebat obligatiōis cōditio,
quæ potest superuenire testib.nō examinatis,&tūc idem quod s̄.
qa nō examinabuntur,nisi cum dubitatur de morte, vel absentia
diuturna,vt d.l.in lege.ad l.Aqui.ſm aliā lect.Si verò nō pōt super
uenire facultas agēdi,nisi examinatis testi.tūc examinabuntur, &
publicabūtur ante lit.cōt.ēt si nō dubitetur de morte testium,vel
eorum absentia,vt j̄.de test.l.publicati.j̄.de bo.pos.sec.tabu.l.j.&
3 2.quemad.test.ape.l.2.cū si.†scitis.n.ꝙ bo.pos.sec.tab.vel ſm nū-
cupationē,nō daretur,nisi ostēdatur iudici qualiter ille fecit testa
a mētū,merito ante oīa debēt testes examinari,[a] vt d.l.2.de bo.pos.
sec.tab.Itē scis, ꝙ nō potest adiri hæreditas nisi qs sit certus de vi-
rib.testamenti,vt l.sed & si de sua.& l.cū falsum.ff.de acq.hær.Sed
quis certus esse non pōt,nisi publicatis testib.ergo añ oīa petet te
stes examinari & publicari.si verò petūtur examinari ex parte rei,
tūc indistinctè examinabuntur, & publicabūtur ad æternā rei me
moriam,vt j̄.de vsur.pup.l.pupillus,ſm vnā lec.Si verò petūtur e-
xaminari in casu,in q̊ quis pt̄ esse actor & reus,tūc idē, qa indistin
ctè poterit peti ꝙ examinētur,& publicentur,vt ext.de testi.c.Al-
bericus.& c.significauit.vbi loquitur in iurib.incorporalib.Et sci
tis ꝙ in his ille,q est in quasi possessione iuris,pōt agere,sicut si nō
possideret,& pōt ñ agere,vt l.si forte.§.sciendū.si ser.ven.Rō præ
dictorum est,qa dū pōt agere,imputetur sibi cur non agit. & litē
contestatur,& sic testes examinētur post lit.cont. S; si non potest
agere nō est quid sibi imputetur.Ratio,quia probationes possent
deficere:permittitur.n.examinatio,& publicatio. Item eo casu q̊
potest agere,& excipere,nō est cogendus ad agēdum, cum in po
testate sui aduersarij sit agere.In omnib.autem casib.in quib.s̄.di-
xi testes examinandos,& publicandos ante lit. cont. intelligi pōt
hæc aut.S; si intelligeres eo casu,quo dixi ꝙ permittitur examina
tio & non publicatio,debes exponere tex.ibi,cum dicit, testimo-
nia publicari,i.publica manu authorizari,nō tamen aperiri, vt gl.
dicit.Et isto casu authentica scriptura, in qua continetur dcm̄ te-
stis faceret fidē,ēt si ñ sit facta publicatio ꝑ iudicem,licèt regulari
ter sit contra,vt s̄.e.l.solam.Vide gl.vnde auth.hæc sumitur,&c.

a ADD. ¶Ale. Bal.hic ꝯ,cum quadā limitatione,& vide bal.in l.2.in 7.q.j̄.de test.
Vtrum sit sententia iusta , cum petuntur examinari testes ad ad perpetuam rei
memoriam,eo quia super quo recipiuntur de facili obliuiscitur,vide bar.in l.3.
§.duæ causæ.circ.med.ff.ad Carb.& in materia vide gl.in c.causam quæ,de do
lo & cont.ad bar.hic vide bar.in l.de ætate,de mino.Sed vtrum ista regula,quæ
habet ꝙ testis non pōt produci nisi lite cont.semper procedat,dixi post Bar.in
l.2.in pr.s̄.qñ in rem actio,& alios casus, per quos limitatur dicta rla vltra nu
meratos per gl.& In.in c.qm̄,vt lit.non cont.itē in interlocutoria produci pos
sunt ante lit.cont.quia non requiritur litis cont.secundum bal.in l. prolatam.j̄.
de sent.Sed pone ꝙ duo petunt suos testes primo examinari, quis eorum præ-
fertur?Examinandi sunt illius,pro quo magis præsumitur, quia præsumptio est
fauorabilis.Tex.est & ibi Bal.in c.si duo,de pace tenen.

LEX XVI.

1 *Post publicationem testium possunt super eodē testes in alia instātia produci.* 7.
2 *Attestationes factæ coram arbitris,faciunt fidem coram iudice.*
3 *Testes,qui fecit examinare,potest ipsis stare,vel petere ꝙ de nouo examinētur.*
4 *Hæc lex habet locum etiam in arbitratore.*
5 *Hæc l.nō habet locū,quando testes fuerūt examinati & publicati corā iudice.* 8.
6 *Si Testis iterato examinatus dicat,dico prout aliàs dixi,quid agendum.* 12.
9 *Legib.loquentib.de examinatione testiū post didicita testificata,pt renunciari.*
10 *Qui non opposuit contra personas testium,poterit in alia instantia opponere.*
11 *Quando producitur scriptura continens attestationes quæritur de duplici fide.*
13 *Testes examinati corā arbitro,& non publicati,possunt ꝑ ordinariū publicari.*

a Cum apud. [a]Hæc est sin.l.Si testes examinati coram arbi
b tris[b] viuunt,est in eius electione,ꝯ quē atte-
stationes ꝓducuntur,vel eis stare,vel petere ꝙ de nouo examinē-
tur.S; si sunt mortui,attestationib.de necessitate est standum.h.d.
1 No.qa post†publicationē testiū,sup eodē pñt de nouo ꝓduci te
2 stes in alia instātia,vt vidistis in l.ꝑ hāc.de tēp.ap.Scđō no.†ꝙ de-
positiones testiū corā arbitris faciunt fidē ēt corā iudice , vt vidi-
3 stis s̄.de arb.l.cū antea.circ.fi.No.3.&†ꝑpetuò tene mēti,ꝙ est in
electiōe eius,ꝯ quē attestōnes ꝓducunt,stare eis,vel petere ꝙ de
c nouo examinētur.[c] qđ est not.S; qro,†an illud,qđ hic dr̄ in arbi-
tro,habeat locū in testib.examinatis ab arbitratore.d.Iac.dicebat
d ꝙ sic,[d] si arbitrator eos examinauerit in forma iudicij.ar.ff.ꝓ soc.
e l.societatē.§.arbitrorū.Quæro,qd[e] si testes fuerunt examinati,&
5 publicati corā iudice,vtrū†habeat locū hæc l.Gl.in l.ꝓperādum.
cir.fi.s̄.de iud.vr̄ dicere ꝙ sic.d.Ia.Bu.dicebat ꝯ,qa postq̄ examina
ti,& publicati sunt corā iudice,hñt ꝑpetuam firmitatem,vt l.fi.j̄.
f de re iud.Idem t; Inn.ext.de test.c.significauit.& hoc puto verū.[f]
6 Quæro quid si testis iterū examinatus † dicit,dico vt dixi in alio
meo dicto,coram arbitris,manu talis notarij,vel quid si dicat,nō
recordor,nisi viderem illud quod dixi in alia vice, vtrum debeat
sibi ostendi?Tetigi in l.eos.ff.de falsis.& ibi vide,&c.

a ADD.¶Ale.Ad intellectum huius tex.vide Inn.in c.cum inter,de testib.& quod
pulchre ipse dixit in c.preterea,in ver.similis,ext.e.ti.Et adde quod tales testes
producti corā talib.arbitris debent compelli ad deponendum,per potestatem
illius terræ,in c.j.in pr.si de inuest.inter do.& vas.lis oriatur. Et quid in iudice
delegato,an possit coram se productos cogere,& torquere si nolunt,no.quod
sic,in l.2.de iu.om.iu.& bal.in loco præal. Paris.De materia huius l.vide late ꝑ
Berta.in verb.Attestationes,item an,& quādo testes & acta coram arbitro,vel
arbitratore faciant fidem coram iudice, vide Fel.in c.præsentata.ext.de testib.
b Pom. Vide in l.2.C.de eden.& Bar.etiam in po.vel fi.l.dum vult attestationes fa
ctas coram arbitro, non facere fidem coram ordinario, si pars ꝯ quam produ-
ctæ sunt,velit eas iterum produci,& sic est in potestate ipsius,qđ iterū produ-
cantur.Et vide late circa istam mām prac.Papi.in forma opp.contra testes post
publicationem,in gl.in ver.sunt quę publicatis iam testib.aliis receptis,cir.me.
in ver.patroni:q̄ri solet an testes ꝓ ducti& publicari ī vna cā,faciāt fidē in alia.
c Alex.Per Spe.de proba.§.j.ver.hoc quoque scias.
d Et cum hac l.tenent doct.in c.præsentata, ext.de testi.sed Bal.in d.l.quæ omnia,
ad fin videtur dicere contrarium,& hic per d.Ant.in c.præterea,de test.
e Bara.Et quando acta in vnō iudicio valeant, & possint produci in alio iudicio,
vide in 5.rub.in 14.q.& in l.2.s̄.de eden.c.fi.de proba.l.gesta.j̄.de re iud.
f Ale.Vide Inn.in c.cum in tua.e.ti.bar.in aut.at qui semel.s̄.ti.j.& in l.2.iudicatū
solui,&idem tenet Ang.in d.l.properandum.Adde quòd hic dicit Pau.de Cast.

¶Antiqua lect.

Cum apud Dicta testiū corā arbitris,faciūt fidē corā iu-
-dice ordinario,si testes sūt mortui, vľ viuē-
tes, & pars ꝯ q̄ ꝓducūt,eos examinari ꝓhibeat saluis sp exceptio-
nib.ꝯ dicta,& ꝑsonas.h.d.Primò pōit qōē.Scđō rñsionē pōit,q̄ h;
4,mēbra.& sic scđa pars diuidit̄ ī 4.partes.Scđa pars prīcipalis inc.
ibi,sācim⁹.Itē isti⁹ scđæ,scđa ibi,sinaūt nihil.Tertia ibi,sinaūt oēs.
7 Quarta ibi,sin vero res.No.qđ idē†testis sup eisdē art.pt ꝓduci ī
alia īstātia,ñ obstāte prīa publicatiōe.qđ recipit plˀes limit.Primò
hoc verū, qñ alia instātia tēdit ad eundē finē cū prima,s; si ad aliū
finē tēderet,tūc pñt iidē testes,& alij examinari indistīctè ñ obst.
j.publicatiōe.Cas⁹ ē ſm lec.gl.ī l.Iul.ff.đ ꝯd.īd.tex.ī c.veniēs.ex̄ e.
& c.cū ī tua.scđa lim.ē qa hoc verū ī testib.receptis,vt ī pr.h⁹ l.s; si
8 eēnt recepti corā iudice†tūc ī alia īstātia tēdēte ad eūdē finē ñ pñt
ꝓduci iidē testes đ nouo,s; cogeret̄ qs stare illis attestōib.primis:
qa ex q̊ in primo iudicio sūt publicata,faciūt fidē ꝑpetuā,vt j̄. de
re iu.l.gesta.Ita tenebat Ia.Bu.ita t; In.c.cū in tua.& c significauit,
ex̄ e.S; gl.nr̄a vr̄ dicere ꝯtriū,qđ ēt ī examinatiōe corā iudice h; lo
cū distin.nr̄æ l.vt no.ī l.ꝓperādū.s̄.đ iud.Tertia limit.est.qa hęc l.
loquitur qñ q̄libet instātia tēdēs ad eūdem finē est principalis cā,
alia appľonis.tūc sūt opi.Dic vt in l.ꝑ hāc.j̄.de rem.ap.No.2.ꝙ de
iure antiq̊,post publicationē testiū, iidē testes nō poterāt ꝓduci,
& hęc erat iusta exceptio.alˀs deposuerūt,vt hic,ibi,&nō opponit
eis,&c.Ad idē l.ꝓduci.ff.e Hodie est magis declaratū,& extēsum
9 in aut.at q semel.s̄.ti.j.No.3.†ꝙ ll.dicētib.đ examinatione testiū,
post didicita publicata pt renūciari. vt hic dū đt,ea seruari, q̄ acta
10 sunt inter partes.Hoc t; Io.an.in c.frñitatis.ext.e.No.4.†ꝙ l; qs in
vna instātia ñ opposuerit ꝯ ꝑsonā,vľ dicta testiū,tñ si illæ attestō-
nes ꝓducāt ī alia īstātia,pt oppōi ꝯ ꝑsonas,& dicta,vt hic ibi,om-

ni iure

ni iure,& in fi.l. quod intellige quãtum est in eo qđ dicit ɔ̃ perso-
nas:nisi ille ɔ̃ quem producantur,eos ꝓduxerit,vt l.si quis testib.
11 §.e.†Vlt. no. ꝙ qñ producitur scriptura continens attestationes,
debet quæri de duplici fide.Primò quæro de fide scripturæ.secun
dò posito qđ scriptura vera sit, de fide attestationum quærẽdum
est vt hic,in ver.sinautem omnes.Quærit gl.vtrum testes interim
iurabunt.Et dic ꝙ sic,vt ff.de dam.inf.l.qui bona.§.si quis stipula.
12 Sed quæro,†vtrum testes,qui secundò examinantur, possint di-
cere illud quod dixerunt coram arbitris.Rñdeo,ꝙ in arbitrio iu-
dicis est illud dictum admittere,vel non admittere:tñ si iudex ad-
miserit,puto ꝙ valeat sicut testator testamentum inualidum põt
confirmare vno verbo,dicendo,confirmo tale testamẽtum.vt ff.
de iniust.testa.l.posthumus.§.si paganus.de bo.pos. secũdum tab.
a l.qui ex liberis.§.fi.Item puto*a* ꝙ si testes dixerint,peto mihi copiã
fieri eorum, quæ iam dixi: quia tunc etiam melius recordarẽtur,
dico ꝙ talis copia debet fieri,ar.l.cũ si exhibuissent.§.pe.ff.de pub.
Consilium tamen est,ꝙ semper tẽstes producti dicant:si in aliquo
variatem ab eo quod dixi,reduco me ad id quod prius dixi, cum
tunc melius recordarer.Hoc dixi plenè in l.eos.ff.de fal. Quæro,
13 † quid si testes coram arbitris non essent publicati,sed examina-
ti tantum,vtrum posset peti publicatio,seu examinatio coram iu
dice ordinario?Puto ꝙ sic,eo modo quo attestationes possunt ꝓ
duci.Casus est in c.constitutus.ext.eo.

a ADD.¶Adde de hoc,& de s.scrip.Ab.& d.Ant.&ibi Fel.ĩ c.cũ ĩ tua.ext.de test.

¶De fide instrumentorum. Rub.

LEX I.

a **Debitores.** *a* Si aliæ probationes supersunt,nõ nocet in-
strumentorum amissio.h.d.

a ADD.¶Ale.Et quot,& quib.modis,& qualiter puniatur tabellio conficiens in-
strumentum falsum,& de multis aliis modis per gl.& ibi dixi post bart. in aut.
sed nouo iure.j.de ser.fug.

¶Antiqua lect.

1 *Si procurator,vel testes sint condẽnati de falso,non nocet domino,nec producẽti.*
2 *Producens falsum instrumentum,vel testes punitur de falso,si eis vtitur.*
3 *Accusans an debeat se inscribere.*

Debitores. Non ob.instrumentorum amissio,si aliæ pro-
bationes supersunt.h.d.Si instrm̃ pronuncia-
tum est falsum ɔ̃ vnũ,non nocet alij eo instrõ vtenti,sed de nouo
1 accusari,& conuinci debebit.h.d.†No.ꝙ licèt procurator sit con
demnatus de falso,ñ nocet dño producenti instrm̃. Itẽ licèt con-
demnati sint testes, non nocet producenti attestões. Facit j. de
fal.l.j.& quod ibi no.ff.de adul.l.denuntiasse.in fi.Contra hoc op.
gl.de l.Papinianus.§.fi.de inof.test.Bñ sñĩa lata ɔ̃ vnum, ad quẽ ne
gotium non principaliter spectat,sed per cõsequentiam, ei præiu
dicat.vt l.ɔ̃ria.sed sñĩa lata ɔ̃ vnum,nõ præiudicat alteri,ad quem
negotium spectat æquè principaliter,vel plus,vt hic,& l.j.ff.de ex
2 ce.rei iud.Quærit gl.†vtrũ iste,q ꝓduxit instrm̃ falsum, teneatur
de falso?Certè sic ex eo ꝙ vtitur,nõ ex eo qđ fecerit, & iõ si ab v-
3 su desisteret,nõ teneť,vt j.ꝓx.†Quærit gl.vtrũ ille.q accusat, de-
beat se inscribere ad pœnã talionis.& qualr?gl. đt ꝙ ñ necessariò.
Dicã in l.fi.j.de acc.De eo quod dixi.s.ꝙ licèt testis sit cõdemna-
tus,nõ præiudicat producẽti.dic vt no.ꝑ Cy.j.qui acc.nõ pos.l.j.

LEX II.

1 *Testes si fuerint accusati & condemnati de falso,dicta falsitas nõ nocet alteri.*
2 *Accusationem scribendi modus quis sit.*
3 *Sententia lata contra vnum non nocet alteri,cuius principaliter interest.*
4 *Testis qui dicit falsum,quando possit iterum testificari.*

Si vteris. Hic est bonus casus.licèt instrm̃ sit ꝓnunciatũ fal-
sum ɔ̃ vnum, nõ nocet alteri eo vtenti,sed debe-
1 bit accusari de nouo.h.d.No.bene hunc tex.qđ si†vnus est cõdẽ-
a natus de falso,illa sñĩa nõ obest alteri *a* super eadẽ falsitate.Et per
hoc dicimus,ꝙ licèt testes fuerint de falso accusati,& condemna-
ti,ꝙ talis sñĩa nõ p̃iudicat alij eos ꝓducẽti,nisi iterũ ipsi accusenť
ꝑ hãc l.facit.j.ad l.Cor.de fal.l.j.& qđ ibi no.& l.denũciasse.§.ñ.đ
2 adul.d.Ric.Mal.disputauit hãc q.q̃ refert Cy.in l.j.q accu.nõ pos.
2 Itẽ ex hac l.sumiť qdã modus†subscriptionis in accusatione, qđ
debeat qs subscribere se paratũ subire eandẽ pœnam, licet hic gl.
nr̃æ dicãt,qđ nõ sit necesse.De hoc l.si cui.post pr.ff.de acc. & l. fi.
3 j.e.Op.de inof.test.l.Papinianus.§.fi.so. Ibi†sñĩa fuit lata ɔ̃ hære
dẽ, cuius principaliter intererat, ideo præiudicat aliis legatariis,
non aũt præiudicaret hæredi,cuius interesset æqualiter.vt eo.ti.l.
etiam.& eodem modo non præiudicat hic alteri,cuius principali
4 ter interest.Vlt.quærit†gl.an testis qui semel dixit falsum,iterum
possit testificari.gl.distinguit,aut fuit damnatus,aut nõ.Idem no.
in l.Lucius.ff.de his qui no.infa.& ibi plene vide.

a ADD.¶Ale. Adde quod no.bal.in l.j.in fi.de aduo.diuer.iud.& concordat Inn.
in c.cum causam,qui filij sint legi.post Car.& bar.in l.Lucius,ff.de dam.infe.&
l.præuaricationis,de præuarica.

LEX III.

1 *Qui dicit se non vsurum instrumento quod produxit ,non videtur confiteri in-
strumentum non verum,sed illo instrumento non potest vti.*
2 *Instrumentorum productioni renunciatur.*
3 *Qui dicit se non vsurum instrumento,an poterit de falso puniri.*
4 *Cautela vt euitet falsi pœnam,qui produxit falsos testes,vel instrumentum.*

a **Si aduersarius.** *a* Hic est bonus casus.Qui instrumento,
quod reuocatur,vt suspectum, se nõ v-
surum profitetur,videtur cõfiteri illud nõ esse verũ.h.d.hæc not.
1 l.†Quærit gl.quid si instrm̃ nõ reuocabatur suspectũ, tamen ipse
dixit se nõ vsurũ?Gl.videtur dicere qđ tũc esset aliud.Vide gl.quę
dicit qđ aliud est, qa tũc nõ videtur ɔfiteri instrm̃ nõ esse verum,
2 sed illo instrõ in illo iudicio vti ñ poterit ẽm canonistas,qui†dñt
posse renũtiari productioni instrõrum,vt dixi vobis in aut. iube-
3 mus.§.de iud.& ibi no.Quærit†gl.an possit accusari de falso iste,
qui dicit se nõ vsurũ. Resp. accusari de falso, põt intelligi duplici
b de causa.Vno modo,quia quis fabricauit falsum instrumẽtum, *b*
& hoc casu posset accusari,etiam si nõ vteretur eod. Alio modo,
quia eo vtitur,& tunc accusari non posset,vt l.si falsos.j.de fal. Et
4 †propter hoc est cautela aduocatorum,quando apertis testib.re-
peritur ꝙ aliquis ex testib.à parte sua productus dixit falsum, sta-
tim protestetur se non vsurum dicto illius testis, vt non teneatur
de falso, tanquam vtens dicto falsi testis. hoc est verum. nisi ipse
sciens falsum testem produxerit,quia tunc non sufficit.

a ADD. ¶Ale. Vide Bar.in l.j.§.edenda,ff.de eden.& per Gul.de Cu.in aut.si quis
in aliquo,de eden.& bal.hic & bar.in l.pe.ff.de fal.
Pom. Istum tex. allegant bal,& Sal.Dec.& Moder.Papi.in l.postquam lit.s. de
pact.ꝙ sicut renuncians liti non potest illam iterum instaurare,vt ibi dicit tex.
ita etiam renuncians vni tantum art.litis non potest postea illum instaurare ite
rum,vt probat hic tex.Istã l.diuersimode allegauit bal.in illo art.an renunciás
instrumento videatur iuri suo,& debito renunciare,sed tãtum probationi,quæ
ex illo insurgit,nam bal.in l.Labeo,§.j. ff. de pact,tenet,ꝙ non, contrarium di-
xit per istammet l.vlt.§.ille autem,ad fi.op.C.de lati.lib.tol.potius concordare
vt per Deci.in l.postquam lit.ff.de pact. Pro concordia potes dicere, ꝙ aut in-
strumentum restringatur in dubium,&tunc renuncians,videtur renunciare,&
iuri,& debito suo,arg.eius quod habetur in d.l.Labeo.aut ñ restringatur in du
bium,& tunc tantum videtur renunciare probationi, quæ ex illo insurgit, quæ
concordia videtur probari in isto tex.à contrario sensu,& est Decij.
b Paris. Quando instrumentum reperitur falsum,pars in cuius vtilitatem confe-
ctum est,an præsumatur participare de falsitate & dolo,& vide Com. ꝙ nõ, ꝑ
istum tex.& pręcedẽtem in cons.175.inc.ad primum.in pr.qui videtur velle cõ-
trarium,ꝙ eo ipso ꝙ quis vtitur instrumento falso,præsumptio est cõtra eum.

LEX IIII.

a **Illatæ.** *a* Pecunia fisco soluta,probatur per libros fiscales. hoc
intendit,&c.

a ADD.¶Alex.Et hanc l.not.alle.bal.in l.prætor ait,§.fi.in fi.ff.de eden.

¶Antiqua lect.

Illatæ. Attestationes publicæ probant inter priuatos.h.d.No.
bene quod dixi in summario.Secũdò no.quod dicit in
spectio rationum,ex quo intellige,ꝙ pars potest petere à iudice,
vt vadat,vel mittat ad archiuum publicum,vt inspiciat illa acta,si
inde extrahi non possunt,vt ibi,dũ dicit,inspectio.& j.e.l.iudices.

LEX V.

1 *Amissio instrumentorũ si probetur,q̃ probationẽ facit.(instrumẽti plene ꝓbant.*
2 *Hões valde experti,magni aduocati vel notarij exprĩ deponentes super tenore*

Sicut iniquum. Hæc est bona l.Amissio instrumento-
rum nõ nocet aliàs ꝓbãti legitimè. h.
1 d.Pro declõne huius l.dic tria verba.†Quãdoq; probãtur instru-
mẽta perdita dolo,&nihil probatur de instrumẽtorum tenore.vel
de veritate eorum,quæ cõtinebãtur in instrumẽto,& tũc talis ꝓ-
batio nihil releuat,nisi probẽtur instrumẽta perdita dolo aduersa
rij,vt s.ti.2.l.si de possessione.ꝙ intellige prout dixi in l.2.§.1.ff.de
iure fis.Quãdoque probatur instrumentorũ amissio, & tenor in-
strumẽti:de veritate autem eius quod ibi cõtinebatur, nihil pro-
batur:tamẽ talis probatio nõ facit plenam fidem,sicut nec exem-
plum instrumẽti,vt in aut.si quis in aliquo.s.de eden.facit tñ semi
a plenam*a* probationem vt deueniatur ad delationem iuramẽti.Ita
b t;*b* hic ista no.gl.quod intellige verum,†nisi illi,qui de tenore in-
2 strumẽti deponerẽt,*c* essent homines valde experti,vt magni ad-
c uocati,magni doctores,vel notabiles notarij,vt extra,de priuil.c.
cum olim.Dixi tibi in d.auth.si quis in aliquo. Quãdoque proba
tur instrumẽtorum amissio,& de tenore eius,& de veritate eorũ,
quæ ibi cõtinentur:& tũc sufficit,& facit plenam fidem perinde,
ac si instrm̃ ꝓduceretur ĩ casib.in quib.scriptura requiritur,vt l.te
d stium.ĩ fi.s.ti.j.& j.e.l.emãcipatione.Vide istã gl.& eã tene mẽti.*d*

a ADD.¶Limita not.vt per bal.in l.j.s.e.
b Pom. Vide in l.admonendi,ver.4.ff.de iureiu.& bal.in l.j.s.e.Vbi limitat,nisi a-
misisses culpa tua,quia concremasses,vel iracundia lacerasses.
c Ale.Adde ꝙ no.Bar.in l.j.§.sufficit,de sec.tab.& no.bal.in c.j. qui testes sint ne-
cessarij ad probandum,all.tex.iuncta gl.in l.quoniam,s.de hære.quod si senté-
tia,quæ est lata in scriptis prout solet fieri,sit amissa casu, tamé probari potest
eius tenor,& amissio per testes, & sufficit.Simile dicit in priuilegiis dummo-
do sint testes literati,vt scholares,de priui.c.cum olim,Adde bar.hic, in l.2.§.j.
ff.de iu.fis.& Ang.sequitur dictum bart.hic pro valde no.Ange.hic loquitur de
iure peritis.Et ad dicta Bal.in d.c.j adde per eundem in l.gesta,de reg.iur.
d Vide bal.in l.si de possessione,de proba.

Antiq

¶Antiqua lect.

Sicut iniquum. Ei, q instrũa amisit, nõ sufficit ꝓbare casũ, & aliis ꝓbõib. attestãtib. non nocet amissio. H.d. Op. s̃.ti.2.l.si de possessione. sol. Ibi ꝓbatur casus dolo aduersarij, aliàs nõ sufficit ꝓbare casum, vt hic. & s̃.ti.j.l.testiũ.
3 in fi.† Quærit gl. hic, qd si ꝓbo casum, & tenorẽ instrĩ, ñ tñ ꝯtẽtũ, an sufficit? Gl. dicit ꝙ non ad plenam probõnem, sed ad semiple-
4 nam probationem. tamen si testes, †qui de hoc deponerẽt, essent
a multum idonei, quia valentes doctores, vel notarij, tũc facerent[a] plenam fidem. vt ext. de priuil. c. cũm olim. & dixi s̃.ti.j.l.testium. Doc. in aut. si quis in aliquo documento. s̃. de eden. ita dicunt.
a ADD. ¶Adde hoc etiam plene per d. Ale. conf.196. ver. non obstat ꝙ de priuilegio, vol.2. & adde ꝙ dicta bar. hic sequitur Lanfr. de Brix. in c. quoniam contra falsam, ver. quæro vtrum instrumentum, de prob.

LEX VI.

Statum tuum. Perdito instrumento natalium, non mutatur status. H.d.

LEX VII.

1 *Existens in quasi possessione priuilegij, quòd debeat priuilegium probare.*

Si solennibus. Qui allegat priuilegiũ, d; illud ꝓbare, qđ est cã priuilegij. H.d. Op ꝗlibet pſumitur bonus, nisi ꝓbetur ꝯrium, vt ff. de le.2.l. cũ q̃dã. de manu. test. l. ser uos. ergo ille non h; necesse ꝓbare se honestissimũ, cũ pſumatur. Gl. dicit ꝙ non erat in quasi possessione priuilegij. ergo innuit qđ
2 quasi † possessio priuilegij quẽ excusat ab onere ꝓbãdi. Doc. dñt
a ꝯriũ:[a] sicut. n. in seruitutib. ille q est in quasi possessione seruitutis non releuatur ab onere ꝓbandi, qa ius cõe ei resistit, cũ naturaliter oẽs sint liberi, vt s̃. de ser. l.j. & 2. no. in l. sicuti. §. si quæratur. ff. si ser. ven. ita hic cum ius cõe repugnet huic, qui est in quasi possessione priuilegij. Ita dicit Cyn. & Pet. pro hoc vr̃ casus in c. cum personæ. extr. de priuil. libr.6. Debet ergo probare indistinctè id, quod est causa sui priuilegij. aliàs dicit gl. intellige, ꝙ hic negabatur ꝙ fuisset miles: vnde hoc probato, præsumitur ꝙ honestè fuisset miles missus, vt ff. de testa. mili. l. non omnes. §. à barbaris. Pet. contra, quod illud, ad aliud, quia quantum ad prosequendum priuilegium debet hoc expresse probari, vt s̃. dictum est.
a ADD. ¶Adde Ale. conf.138. ver. confirmatur, vol.j.

LEX VIII.

Si constiterit. Licèt proprietarius instrũa perdiderit, non pt ei aliquod præiudicium generari. H.d.

LEX IX.

Instrumentis. Valet diuisio sine instrõ, & ẽt venditio. & iõ eorũ amissio nõ nocet. H.d. cũ seq. Quærit gl. quid si actum fuerit, vt vẽditio fieret in scriptis, & fuit amissum instrm̃? Resp. ꝙ d; probari ƒm formam l. testium. s̃.ti.j. Secũdò quærit gl. quid si testm̃ in scriptis celebratum, sit perditum? Gl. dicit, ꝙ tunc pt probari, nisi sit perditum post publicationem. Ista glos. dicit bene. Nam amisso instrõ, debet probari factum, & scriptura inde confecta, & casus, vt d.l. testium. in fi. Sed in testamento in scriptis ante publicationem, nõ potest probari factum, quia testes ignorant quid in eo sit: ideo amisso eo deficit probatio. Secus esset post apertionem, & publicationem eo amisso.

LEX XI.

1 *Amissio instrumenti per iuramentum probatur.*
2 *Acta debent probari per scripturam.*
a **Emancipatione.** [a] Acta pñt probari per testes, si scriptura inde confecta probetur amissa. H.d. Op. ꝙ acta debent probari per scripturam. vt s̃. de arbi. l. ne
1 in arbitris. ext. de prob. c. qm̃ contra falsam. Sol. † Dicunt quidam ꝙ acta emancipationis cum sint iurisdictionis voluntariæ, non requirunt scripturam de necessitate, per hanc l. & j̃. de eman. l.2. alij
b dicunt, & ista magis tuta est opi. ꝙ hic ab initio scriptura[b] interuenerit. vnde debent probari tria, s. rem esse taliter gestam, & scripturam inde confectam: & ista duo qualiter probentur satis liquet. Item debet probari scripturam non reperiri; vt hic, & l. testium. in
2 fi. s̃.ti.j. quod probabitur † per iuramentum, ar. l. fi. j̃. eo. Quod est generale in omnib. casib. in quib. scriptura est de necessitate. Facit quod dixi s̃. e. l. sicut. quod tene menti, &c.
a ADD. ¶Ale. An possit probari per testes, adde q̃ no. bar. in l. quæsitum, ff. de testi. & quæ ibi dixit bar. & bal. in l. ne in arbitris, s̃. de arb. & bal. hic, & bar. in l.j. §. sufficit, de sec. tab. plene no. bal. in l. gest. de re iud. ver. quæro nunquid, & in l. litigatorib. j̃. de ap. & bal. in l.2. C. de alea. Inn. in c. quoniam contra, in fi. de prob. error actoris semper probatur per testes, secundum Cy. in l. error, C. de test.
b Ale. Vtrum emancipatio requirat scripturam, Bar. hic tenet ꝙ sic, & Bal. in l. actus, j̃. de fal. & hic per gl.

¶Antiqua lect.

Emancipatione. Si liber actorũ est perditus, acta pñt probari per testes, vel per scripturas
3 inde legitimè sumptas. Op. ꝙ † acta debeant probari ꝑ scripturam, vt s̃. dixi de arb. l. ne in arbitris. ext. de prob. c. qm̃ ꝯ falsam. Sol. fateor, nisi sint amissa, vt l. testium. in fi. s̃.ti.j. Alij dicunt ꝙ in his quę sunt iurisdictionis voluntarię, non requiritur scriptura, vt hic. sed prius dictum plus placet, & probatur per tex. hic in fi. dum dicit, actorum interitu. Quæro, quid velit dicere tex. vel ex fide instrorum, &c. Gl. exponit ꝙ inde sit sumpta quædã priuata scriptura ꝑ aduersarium, nam priuata scriptura ipsius producentis non sufficeret, vt s̃.ti.2.l. instrã. Vel dic, ꝙ loquatur in instrĩs legitimè inde scriptis, aliàs, sumptis, ƒm formam aut. ad hæc. j̃. e. vel in quadam alia scriptura enunciatiua inter partes, in qua fiebat mẽtio de hac emancipatione. Facit j̃. de contr. & com. stip. l. optimam.

LEX XIII.

1 *Instrumenti amissio qualiter probatur.*

Apud eos. Protestatio amissionis instrorum nihil releuat, nec probat amissionem. H.d. Facit ad hoc s̃. de transa. l. si maior. & quod me. caus. l. metum. Quæro, hic dicitur, apud eos, de quib. loquitur? Breuiter potest intelligi eos, sc. te-
1 stes, seu vicinos. † Quæro qualiter probatur amissio instrumenti. Resp. forte poterit probari per instrumenta, vt l. fi. j̃. e. vel alio mo
a do poterit probari per iuramentum,[a] vt l. fi. j̃. e. Poterit & alio modo probari, vt dicam in l. si creditor. j̃. de pi. ac.
a ADD. ¶Adde bal. in l. fi. s̃. de eden. Ale. de im. late in l. publica, j̃. de testib. & l.2. §. diuus, ff. de iur. fisc.

LEX XIIII.

1 *Contrarietas instrumenti, quando tollat probationem eius, & quibus stetur.* 5.
2 *Contrarietas in testibus, quando attendatur, & quibus credatur.* 6.
3 *Scriptura publica & priuata si producantur, & sint contrariæ, neutri creditur.*
4 *Testes discordantes reducuntur ad concordiam verisimilem.*
a **Scripturæ.** [a] Hæc est bona l. Ista l. legitur duob. mod. Vno modo in scripturis diuersis. ita ꝙ non ꝯtrariis.
1 Alio modo in scripturis contrariis. † ideo ad declarationem gl. &
b materiæ, Quandoque reperitur [b] contrarietas, seu repugnãtia[c] in
c vno, & eodem instro, & tunc non valet instrm̃, nisi posset ꝯrietas illa adiuuari per aliquam subdiuisionem, vt l. vbi repugnantia, de reg. iur. & in j. constit. C. §. quib. Quandoque reperitur ista talis diuersitas inter plura instrumenta, & tunc aut ista plura instrumenta producuntur ab vna eademque parte, aut à diuersis. primo casu neutri statur, siue sint diuersæ, siue sint cõtrariæ, vt hac l. secundũ diuersas lect. Et semper intellige nisi cõtrarietas possit aliqua subdiuisione adiuuari, vt s̃. dixi. si verò producuntur à diuersis partib. & tunc statur scripturæ digniori. vt l. optimam. j̃. de contrahen. &
2 com. stip. Quandoque † reperitur cõtrarietas, seu diuersitas inter testes, & tunc siue inter testes eiusdem partis, siue inter testes diuersarum partium, semper tunc statur digniorib. vt l. ob carmen. in fi. de testi. Ratio, quia non est ita in potestate producẽtis testes, deliberare quos producat, quia nescit quid dicturi sint, sicut est in potestate eorum, de producendis instrumentis, &c.
a ADD. ¶Ale. Vide in c. imputari, ext. e. ti. & per bal. hic, & l. in exercendis, j̃. e. Paris. Vide latissime Fel. ampliantem istam reg. in c. imputari, de fide inst.
b Pom. Vide Ale. conf.141. vol.2. & 29. ad fi. & 55. in fi. & 94. in fi. & seq. ad fi. & 98. vol.4. Vide quæ scripsi ad bar. in l. omnes populi, in vl. q.3. q. prin. ff. de iust. & iu. & Ale. conf.14. vo.1. Panor.95. in fi. vo.1. Rom.40. alias 540. dub.2. Barth. conf.41. vo.1. & quæ scripsi ad bar. in l. Stichus idem q̃ æsiit, ff. de cond. ind. & Ale. conf. 40. ad fi. & 41.47. & 70. in princ. vol.1. & Are.7. & Panor. in c. ex ore, de priuil. & Aret. conf.76. vol.2 & 44. eo. vbi dicit quod respondens etiam positionib. ita debet intelligi, ne sit contrarius, & 56. vo.2. vbi idem dicit in teste, vt intelligatur, ne sit sibi contrarius, vbi ponit late ex duab. scripturis, cui magis sit standum. Et aliquid non ab re per Ale. conf.106. vo.2. & conf.190. eod. loquitur in priuata scriptura. & Fel. in c. inter. ver. limit.15. de re iu. vbi loquitur in duab. sententiis. & Ale. conf.42. vo.3. & Ang. in l. item videndum, ff. de pe. hæ. & Ale. conf.102. vo.5. vbi loquitur in plurib. confessionib. & responsionib. vnius & eiusdem factis, etiam ad responsionem positionum. Et vide omnino eum etiam conf.121. vol.5. vbi loquitur etiam in instrumento quod continet clausulas contrarias, vt saluetur sub distinctione aliqua. & Soc.295. vbi ponit, quid in instrumentis diuersimode confectis à duob. notariis de eodem contractu rogatis. & aliquid 402. & seq. ea. parte, vbi ponit an & quando duo instrumenta eiusdem notarij super eadem re sunt diuersa, an vnum debeat per aliud suppleri? &c. & aliquid etiam conf.490. ea. par.
c Ale. Quid autem si sint duæ scripturæ originales super eodem. dixit bal. & Im. in l. cum proponebatur, de leg.2. ad fi. ꝙ neutri creditur nisi vna possit adaptari ad aliam, quia suppleret alteri per no. in l. Sempronius, de leg.2. vt hic. Si vero est varietas inter testes & instrumenta, vide in l.1. §. si. ff. quemad. test. ape. vide gl. in auth. de testibus, §. si vero quidam.

¶Antiqua lect.

Scripturæ. Breuis est, & seipsam summat. Quero 1. de q̃b. scripturis loquitur hic. Gl. dicit, de publicis, &
3 priuatis: & † si vna esset publica, alia priuata, præfertur publica. Iac. de Are. reprobat gl. in hoc, nam priuata scriptura q̃tum est contra producentem, facit plenam fidem, sicut publica. cum igitur producantur publica & priuata simul sibi repugnantia, neutri fides adhibetur. Facit j̃. de li. cã. l. cum precum. & hoc tenent doc. Quæro 2. exempla nostræ l. Huius gratia, debetis scire ꝙ scripturæ quędam sunt diuersæ, quædam contrariæ: & contrariarum, quædam per indirectum, quædam directò. & sic tribus modis principaliter legitur hæc l. Primò de diuersis, quia dicit tex. scripturæ diuersæ. Sec

sæ. Secundò de ɔ̃riis, quia tex. subiungit, & fidem sibi inuicem denegantes. Primò ḡ videamus exempla d̄ diuersis scripturis. Dicit Gl. pone ꝙ vnum instr̄m dicebat me fructuarium, aliud proprietarium. Videndum est qualr̄ instr̄m p̄t ɔtinere me proprietarium, vel fructuarium: cùm hoc sit merum ius, & notarius debeat scribere factum ex quo resultat ius, vt l. cum res. §. de prob. l. quærit. ff. de pig. d; intell'i ꝙ instr̄m continet ɔ̃rium, ex quo ɔstituitur fructuarius, vel proprietarius. Et ad hoc sequitur reprehẽsio Gl. quæ dicit ꝙ hoc exemplum non pl;. Si diuersis temporibus obueniat proprietas, & vsusfructus, ista sunt satis compatibilia. Sed ꝙ eodẽ t̃pe possim esse fructuarius & proprietarius, non. & ꝙ eodem t̃pe assumam vsumfructum, & proprietatem, mihi repugnat, vt ff. sol. ma. l. vsufructu. q̄d erit igitur exemplum in l. nostra? Pone ꝙ ego profero vnum instr̄m in quo emi solus, aliud in q̄ emi cum vxore mea eadem die, & coram aliis testib. & istud exemplum satis pl;. s̄m exemplum est. ꝓduco instr̄a duo, eadem die ɔfecta, in vno ɔtinetur emptio, in alio donō. Op. ad istud, q̄a istę duæ scripturæ sibi adinuicem nō derogant, q̄d req̄rit tex. nihil. n. repugnat, ꝙ eandẽ rem habeam ex cā donōis, & emptionis, vt l. 3. §. ex plurib. ff. d̄ ac. pos. & l. si q̄s añ. e. ti. sol. Si ista duo istr̄a, vel alterum ipsorum ɔtineret tradōem, tunc sibi inuicem repugnant, q̄a si sum factus dn̄s ex vno ɔ̃ctu, sequens ɔ̃ctus nō valuit, q̄a ꝑpriæ rei nō ɔsistit emptio vel donō. vt l. suæ rei. ff. de ɔ̃h. emp. d̄ cond. ind. l. seruum. & l. proprias tuas. j̃. de le. & iō cum ex istis instr̄is insurgat dubium, ex quo quis sit dn̄s, sibi inuicem derogant: secus si apparet alterum præcessisse, vt d. ll. & ita p̄t intell'i hic. Si verò in neutro instr̄orum ɔtineatur tradō, tunc sibi inuicem nō repugnant de necessitate, sed vr̄, vt hic dicit Gl. nō est vr̄e, q̄d ıḡr hic dr̄, sibi inuicem repugnantia, intell'e verè vel similitudinariè. Et aduerte s̄m prædicta,
a istæ duæ scripturæ sibi inuicem nō derogant, vt ipsa scriptura[a] dicatur nō vera, sed tenor earum sibi derogat inuicem, q̄a vnum ñ p̄t valere altero posito in aliquo ex exemplis s. positis. Ex prædi-
4 ctis no. † q̄d illud q̄d dr̄, ꝙ testes discordãtes dẽnt reduci ad ɔcordiam, intell'r, s. ad ɔcordiam vr̄em, vt ex̄ de testi. c. in p̄ñtia. & c. cū tua. in j. consti. §. quib. Dixi vobis in l. 2. §. pe. ff. si cer. pe. Scd̄o mō legitur in scripturis ɔ̃riis per indirectum, vt si in vno instr̄o dr̄, me ɔ̃xisse hac die Perusij, in alio dr̄ me eadẽ die Romę ɔ̃xisse, ista sunt ɔ̃ria, & incompatibilia per indirectum, & istud exemplum est satis clarum. Tertio mō p̄t intell'i, q̄ñ sunt plures scripturæ ɔ̃riæ directò, vt si in vna continet̃, me proprietarium plenę proprietatis, & in alia, me vsufru. Certè istud exemplum nō procedit, q̄a tunc nō aduersantur sibi scripturæ. p̄t. n. esse ꝙ emi fundum & vsumfr. l; posterior emptio nō valuerit, sed aduersat̃ sibi tenor instr̄i quo ad valorem, nō quo ad esse. & iō ponenda sunt exempla al'r. Nam ɔ̃riæ directæ propriè ɔsistunt circa idem, & iō pone q̄d de eodem facto producũtur duo instr̄a, quorum vnum dicit al'r q̄ aliud, tũc sibi inuicem derogant. Sed si producerentur à diuersis: tunc ista sunt verè ɔ̃ria, & si producuntur ab eadem parte, quia qual; scriptura esset eiusdem p̄tãtis, staremus ei, quę est pro reo ɔ̃ actorem, vt l. Sempronius Proculo. ff. de le. 2. Facit ꝙ no. de edi. di. Adr. tol. l. fi. in q. de quob. testīs factis eadem die. Quæro vtrum hic possit poni exemplum per l. vbi repugnantia. ff. de re. iur. Dicit gl. ꝙ nō,
5 q̄a ibi loquitur in eadem scriptura, hic in diuersis. † Quæro quid si diuersæ scripturæ ꝑducantur à diuersis partibus? Certè stat̃ digniori, vt j̃. de ɔ̃h. & ɔmit. stip. l. optimam, al's interpretor ꝑ reo.
6 d. l. Sempronius Proculo. † Quæro nunquid sit idem in testibus diuersa sibi inuicem dicẽtibus? Resp. nō, dicit Gl. sed datur dignioribus. vt ff. de testi. l. ob carmen. §. si testes. Rō est, quia in instr̄is p̄t pars sibi prouidere, ne producat instr̄a diuersa: quæ ratio cessat in testibus, vt dicit gl. & bñ. Ex prædictis ḡ coll'e, esse repugnantiam in testib. aut in str̄is: & si in instr̄is, aut in vno & eodem, aut inter diuersa: & si inter diuersa, aut est ɔ̃ctus directò, aut per obliquum,
b vt ex prædictis p;. Vbicunq; ãt[b] dixi ɔ̃rietatem vitiare, intell'e, nisi possent reduci ad cõcordiam per aliquem modum vr̄em, vt in j. const. C. §. quib. Fac. l. nō solum. ff. d̄ vsuc. ex̄ de testi. c. cum in tua.

a ADD. ¶ Hanc l. limita non habere locum, quando producerentur à muliere instrumenta contraria, in causam dotis, & vnum esset dotale, aliud non, q̄a tunc dotale attenderetur, nec fidei eius per aliud non dotale derogaretur, ex quo dotale est fauorabilius, arg. l. j. & ibi no. ff. sol. mat. & ita Ang. in d. l. j.

b Adde Cy. in l. in exercendis, j̃. e. doct. in c. imputari, extra e. tit. & Ale. de imo. in consi. 121. volu. 5. Et adde ꝙ non solum scripturæ, & instrumenta partis debent concordari, sed etiam eius confessio, ita Bal. in l. falsam, s. de iur. & fa[c]t. ign. & idem in responsione facta positionib. secundum Bal. in l. cum precium, in fi. j̃. de lib. cau. & idem in responsione facta libello. secundum Pet. de anc. in consi. 58. & adde quòd prædicta refert Ale. de imo. in consi. 102. vol. 5.

LEX XV.

In exercendis. Quærit Gl. per quot testes reprobetur instr̄m. d̄ quo dic plenè vt no. per In. ex̄ e. c. cum Ioannes. ¶ Antiqua lect.

1 *Instrumentum fuisse scriptum manu alicuius, probatur eius dicto. vel per comparationem literarum.*
2 *Instrumento statur in dubiis.*
3 *Si omnes testes instrumenti dicunt, non fuisse præsentes instrumento, reprobant instrumentum.*
4 *Dictum vnius testis in instrumento ascripti, facit vacillare instrumentum.* 7.
5 *Si omnes testes instrumenti dicant se non fuisse præsentes instrumento, non dicuntur singulares.*
6 *Testis omnis de ratione proxima, & immediata sui dicti est singularis.*
8 *Instrumentum reprobatur si duo testes instrumentarij dicunt se non interfuisse.*
9 *Cautela in articulando falsitatem instrumenti.*
10 *Si testes instrumenti dicunt se non recordari an fuerint præsentes, statur instrumento.*
11 *Si testis dicat aliter dictum quàm fuerit scriptum, cui stetur.*
12 *Si aliter sit actum quàm scriptum, instrumentum redditur falsum.*
13 *Subscribens instrumentum, quando possit illud reprobare.*
14 *Quot requirantur ad reprobandum instrumentum.*
15 *Notarij de bonitate & legalitate articulandum est in probatione instrumenti.*
19 *Testes deponentes contra instrumentum, quo debeant concludenter deponere.*

a In exercendis.[a] Quæro pro decl'one huius l. per quot testes reprobetur instr̄m? Gl. dicit ꝙ instr̄m priuatum reprobatur per duos testes, sed instr̄m publicum reprobatur per tres vel quatuor, cùm ipsum instr̄m habeat vim duorum testium, vt hic. iō ad eius reprobōem req̄runtur plures. Fallit in casu, vbi instr̄m non p̄t reprobari, vt no. gl. in l. fi. j̃. arb. tu. & ad Vell. l. antiquæ. Et dico, ꝙ Inn. tractauit melius istam mām q̄ alius ex̄ e. c. cum Io. & tamen ea, quę dicit ibi, dicit multum obscurè, & in multis verbis vr̄ sibiipsi ɔ̃dicere. Io. de An. ibi tractauit ad literam. & Spe. remittit ad no. per Iac. de Are. qui super hoc facit vnam dist. quam Cy. hic tractat, sumptam tamen ex dictis In. tamen clarè ñ loquitur, nec perfectè oīa examinauit, Iō dicamus
1 sic. Q̄ñq; reuocatur in dubium † vtrum instr̄m sit scriptum manu eius de quo dr̄, & tunc si tabellio viuit, an sit manu eius, stabit̃ eius dictò, al's per comparōem literarum approbatur, & facit plenam fidem, vt l. si quis decurio. j̃. de fal. & in aut. eo. §. si vero moriantur. & §. seq. & not. in aut. at si ɔ̃ctus. j̃. e. Q̄ñq; reuocatur in dubium veritas instr̄i, hoc est vtrum sit in eo aliquid scriptum, vel
2 non. Et hic est aduertendum, † q̄a aut ɔ̃ instr̄m nihil probatur, & in dubio statur instr̄o, vt l. cum precib. s. de prob. Aut ɔ̃ instr̄m ali
3 quid probatur, & hic est aduertendum. † Q̄ñq; instr̄o ɔ̃dicunt omnes testes instr̄i, dicendo non fuisse præsentes, & tunc dicti testes singulares sunt in suo dicto: ergo non faciunt instr̄m reproba
4 tum, vt s. de testi. l. iurisiurandi. ex̄ d̄ elec. c. cū dilectus. In † ɔ̃rium vr̄ quod dictum vnius testis adscripti in instrumento, faciat vacillare instrumentum siue eius fidem, vt l. j. in fi. ff. quemad. test. ape. ergo magis si omnes contradicunt. Præterea testes adhibentur instrumento, vt per eos imponatur fides instrumento, vt in aut. eo. §. sed & si instumenta. & §. si vero. Sed tunc per testes ei fides non imponitur: ergo, &c. Pro hoc vr̄ casus. extra de prob. c. tertio loco. & extra, de testi. c. tam literis. in fi. & ista est veritas. Ad con-
5 trarium † resp. q̄ñ vnus testis dicit se non interfuisse, non vr̄ dicere de aliis, qui si præsens fuisset, non posset esse quin vidisset. Ista non est bona rō, quia imo potuissent alij interfuisse, quos iste non vidisset, forte subtiliter & diligenter non aduertebat, sicut hic in scholis multi sunt, de quibus non aduertimus, an sint. Alij resp. ꝙ si testes ɔcordent in dicto, licèt sint diuersi in rōe, probant, vt no. in l. ob carmen. in fi. ff. de testi. sed hic quilibet concordat, ꝙ instrumentum sit falsum. licèt in ratione sint singulares. Hæc responsio nō videtur bona. Nam gl. in d. l. ob carmen. loquitur q̄ñ tractatur de probando aliquid. quod habet longum tractatum, vt in possessione, quæ habet causam successiuam. sed hic loq̄tur de actu momentaneo probando vel improbando. Dico ergo sic, ꝙ illi testes non sunt singulares, imò sunt contestes. Et ad huius declaratio-
6 nem præmitto, q̄d † de necessitate omnis testis de rōe proxima, & immediata sui dicti, est singularis, cum quil; reddat cām sui dicti ex eo, q̄d percipit sensu, vt l. testium. s. de testib. & quil; dicit de sensu suo, nō de alterius sensu. Sicut enim affirmatiua probatur ꝑ sensum, qui adest ad sensatũ, ita & negatiua ꝑbatur ꝑ subtractio-

a ADD. ¶ Pari. Circa istam materiam an probatio viuæ vocis sit dignior, & efficacior vocis mortuæ, & sic instrumẽti, vide latissime Barb. in repe. rub. de fi. instr. Vide Fel. ind. rub. in pr. & ibi ẽt ꝙ q̄dam probãtur ꝑ testes q̄ nō probantur per instr̄a. Itẽ limita regulam h[9] l. vt ꝑ gl. & Pan. in ca. ad audiẽtiam, extra de p̄scr. itẽ circa mām reprobōis instr̄i ꝑ testes, vide Ro. sing. 189. inc. dubitatur ꝑ quot testes. vbi ponit vnum casum, ĩ quo reprobatur instr̄m per duos testes. Et vide latissime de materia Fel. in c. cum Io. ver. 2. conclusio. de fid. instr. item adde singulare dictum Car. Flo. in d. c. cum Io. in ver. sed extra gl. q̄ro vbi dicit, Si in instr̄o describantur duo pro testib. puta Antonius de Barataria, & Pe. de Cur. dẽmũ dr̄ instr̄m falsum & producantur duo testes, quib. conueniunt noīa, & cognomina, de quib. s. dicentes se nunquam interfuisse tali instr̄o, q̄d' per hoc nō redditur ipsum instr̄m falsum. p̄nt enim esse al; duo qui ita nominẽtur, potius dẽt præsumi pluralitas, quam falsitas. Et ꝙ omnino testes debeant concludẽter probare falsitatem, & quod debeant esse omni exceptione maiores, vide etiam ea, quæ habes ad Bar. in l. j. §. si quis neget, ff. quemad. test. aper.

Alex. Adde q̄ñ testes ɔ̃dñt instr̄o, Io. de ana. consi. 97. Et q̄ñ dñt ꝙ non fuerunt præsentes, vel ꝙ aliud est scriptum q̄ dictum, vide Bal. consi. 37. & 156. lib. 3. Ang. consi. 158. & ꝙ testium vim obtineat instrumentum, vide Pau. de cast. consi. 105.

nem

nem seu priuōem sensus. Vñ si ql; dictorũ testiũ dicat instrm esse falsum, quia nunq̃ interfuit, & sic subtrahit sensum suum, illi dñt ↄtestes, sicut ostēsum est in ꝓbōe affirmatiua. Et hoc est verum, si volo ꝓbare istud instrm esse falsum, qđ ē vnũ totũ ↄtinēs instrm celebratũ pñtib. istis testib. nã illis subtractis à pñtia remanet instrm falsũ. S; si diceret simplr ↄctũ celebratũ, & nō diceret pñtib. talib. tũc si essent mille q dicerēt, ego ñ interfui, nihil ꝓbarent, qa

7 potuerũt alij interfuisse. Quæro 2. † qd si vnº ex testib. adscriptis in instrõ ad pñs đt, ego interfui, seu se ñ ĩterfuisse? Resp. aut ē vnº ex testib. necessarijs ĩ illo instrõ, & tũc facit vacillare fidem instri, adeo qđ ei ñ credit, vt l. j. ĩ fi. ff. quē ad. test. ape. l; Io. dixerit ibi, qđ ē spāle ĩ testō, s; eadē ē rō ĩ oĩb. aliis instris, sm Iac. đ Are. hic, & In. ĩ d. c. cũ Io. Si verò illi testes essent sup numero à lege terīato, tũc ñ faciũt vacillare fidē instri, cũ instrm ñ hēat vim duorũ testium, vt hic. ĝ p vnũ ñ reprobat. qdam tñ dñt, ꝙ si illi essent adscripti in instrõ, vnus faceret vacillare fidem eius, donec ꝑ alios approbet, vt in aut. e. §. si verò moriant. S; certè ibi loqtur qñ dubitat de fide scripturæ, hoc ē verũ, si sit scripta p eum de q̃ dr: q. nra loqt qñ est

8 certũ ꝑ quem ē scripta, s; dubitat đ veritate facti. † qro, qd si duo de testib. scriptis in instrõ ↄdñt, dicentes se nunq̃ interfuisse? Dñt qdã eo. mō. aut in instrõ remanet ltĩmus numerus testium, & stat instrõ: qa illi duo sunt singulares in dicto suo. Aut ñ remanet sufficiens numerº, & vacillat fides instri, vt d. l. j. ĩ fi. quē ad. test ape. S; hoc ñ ē verũ, qa illi duo testes ñ sunt singulares, imo ↄtestes. & iō puto qđ instrm reddatur falsum, nisi ꝑ alios testes idoneos approbet, vt l. optimam. ĵ. de ↄh. & com. stip. & hoc statim ĵ. dicam. Vt

9 tñ istæ dubitōes cessent cōsulo † qđ fiat articulus isto mō, qđ tali loco & tpe, tales testes ñ fuerũt pñtes tali ↄctui, & qđ vnus ñ fuit cum alio ĩ dicto loco, nec potuisset esse, qn se inuicem vidissent.

10 † Quæro, qd si testes dñt se ñ recordari vtrũ fuerint pñtes, vel ñ? Dicit In. ꝙ instrm remanet validũ, qa ↄ eum nihil ꝓbatur, vt l. cũ

11 precib. §. ti. 2. Facit ꝙ no. p Gl. in d. l. 1. in fi. quemad. test. ape. † qro an dēat credi testi, vel tabellioni, qñ testis dret alr dixisse q̃ sit scriptum, vide c. ad audientiam. ex̃ de pscr. & ĩ l. si qs decurio. ĵ. đ fal.

12 † Quero, qd si testes dñt se interfuisse ↄctui, tñ dñt alr scriptum q̃ fuerit actum. Resp. instrm redderet falsum, vt s̃. de prob. l. cũ pcib.

13 † Quæro qd si ĩ instrõ est subscriptio eius, q vult impugnare illđ, an posset? Resp. sic. tñ op; eum ꝓbare, ꝙ in subscriptione fuit deceptus, qa fuit sibi dcm qđ in instrõ ↄtinebat vnum, & ĩ veritate ↄtinebatur aliud, & ipse nō legit, vt ĵ. ti. j. l. fi. & de reb. ali. ñ ali. l. 2.

14 † Quæro, qd si in instrõ ↄdñt testes non adscripti in eo? Gl. đt hic ꝙ requiritur probō 3. vel 4. testium. Et in hoc cōcordant qdam, qa instrm h; vim duorum testium, & est authenticus notarius: & sic ad minus tres reqrunt ad impugnandum. Oēs doc. reprobant istud, qa sic dicendo assumit bis idem. idem dicit Iac. de Are. Inn. Io. An. & oēs. sed Gl. alia rōe nititur ad dicendum hoc, qa instrm h; vim duorum testium. ĝ ad eum reprobandum reqritur maior numerus & potentior reprobō. sed si essent duo testes, esset ꝓbō paris potētiæ, ĝ instrm nō reprobat. Et hoc dñt qdam, vt Nic. de Ma. & Iac. But. disputando, ꝙ qñ testes ↄdñt instrõ, est in arbitrio iudicis qđ præualeat, & videbit an psona notarij sit suspecta, & vtrum scriptura hēat aliq̃ suspitionem extrinsecus, & tunc credat potius testib. q̃ instrõ. Sed si psona notarij esset honesta, & testes illi essent aliqualr suspecti, tunc plus creditur instrõ q̃ testib. quia l. optimam. in fi. requirit ꝙ probō fiat p testes multum idoneos, & omni exceptione maiores. als in dubio psumendum est pro in

15 strõ, vt d. l. cum precib. §. ti. j. & iō † debent aduocati multum esse cauti, vt faciant probōes de bonitate notarij & legalitate, & fidelitate testium. Alij verò dñt, ꝙ duo testes reprobant instrm. nam instrm h; vim duorum testium pp authoritatem notarij, & iō duo testes vel tres, sunt maioris authoritatis, q̃ authoritas notarij. sed præcedens dictum puto verius. per præal. l. optimam. de ↄhen. &

16 com. stip. Aduertendum † tñ est qñ testes non adscripti in instrõ deponunt ↄ instrm, debent deponere se fuisse præsentes dicto loco & tpe, quo ↄctus fuit celebratus, als non congrueret eorum probō, qa alio loco & alio tpe poterũt fieri diuersi ↄctus & diuersi tenoris. Sed si testes non bñ recordarentur de tpe, consilium ē ꝙ faciat verificari, qũo ille ↄctus fuit semel celebratus inter partes, & non plus: & si partes hoc confitent, dictum testis reprobantis concludit de necessitate, l; de tpe non recordetur vt d. c. cum Io. Prędicta vera qñ volo probare instrm falsum. sed quid si dico instrm verum, tñ fictè ↄctum, qualr ista fictio ꝓbabit? dr ĵ. ti. j. l. j.

LEX XVII.

1 *Contractus in scriptis quid, & quando valeant.*
2 *Actus quando celebratur in scriptis debet primo totus scribi, & postea legi.*
3 *Notarij qui dicunt se rogatos de appellatione, & postea dicũt parti, dabis eam mihi cras, male faciunt.*
4 *Pacta plura si instrumento sint apposita, non potest dicere pars sibi primo ius quæsitum ex primo pacto apposito.*
5 *Pacta facta ante contractum perfectum dicuntur fieri incontinenti.*
6 *Lex non trahitur ad præterita imperfecta.*
7 *Dominium an transferatur ex traditione antequam contractus sit habitus.*

Contractus. Hæc est bona l. & sing. casus. ↄctus, q celebrant in scriptis, dēnt priº in totũ scribi, nec hñt vllã firmitatē nisi à partib. fuerint habiti pro perfectis, & abso

1 lutis. h. d. vsq; ad §. illud. No. j. † ꝙ ille ↄctus dr celebrari in scriptis

a qñ hoc agit vt ñ alr valeat nisi scriptura fiat, avt hic collr ex tex. b

b & gl. & hũistis no. s̃. ti. j. l. testiũ. & s̃. si cer. pe. l. fi. & aut. ibi posita.

2 No. 2. † ꝙ ea q̃ celebrant in scriptis, dēnt primo tota scribi, c & po

c stea legi. Et hoc ego † dico ꝙ notarius postq̃ est rogatus de appello

3 ne, quæ d; interponi in scriptis, vel de snĩa q̃ d; proferri in scriptis nõ pt ibi aliqd addere vel detrahere, per hãc l. Vñ errant notarij, q dñt se rogatos de appl'one in scriptis interposita, & postea dñt parti, dictabis eam & dabis mihi, cam ante omnia d; esse dictata,

d & postea lecta. Item no. ꝙ antequam d partes habeant ↄctum pro perfecto & absoluto. ex verbis primò dictis, neutri aliqđ ius quæ

e ritur. Et iō e dicemus † vt dicebam iam in quadam q. de facto, ꝙ l;

4 in vno instrõ essent apposita plura pacta vnũ primò, aliud post, f

f ille, in cuius fauorem vnum pactum est appositum, non pōt hoc allegare. s. illud esse primò conuentum, cum iste ↄctus simul & semel assumat vires, cum à partib. fuerit absolutus. vt hic videbis.

5 † Vltimò ex hac l. dñt Vltr. & bñ, ꝙ omnia pacta, q fiunt añquam

g ↄctus sit habitus ꝓ perfecto & absoluto, dñt fieri incontinenti. g qđ satis placet. non tñ per hoc reprobo dictum gloss. nrorum, q dñt, si fiant aliquantulum añ, vel aliq̃tulum post, vt probatur ĵ. de ædil. ac. l. 3. Gl. 2. quærit qd si res tradat antequam instrm perficia

h utr, vtrum transferatur dominium. h Ista q. recidit in eo, an ex inutili contractu transfertur dominium. De quo dixi vōbis in l. nō dubium. s̃. de leg. Tangitur ĵ. si quis alt. vel sibi. l. multum.

a ADD. ¶ Ale. In dubio ñ psumit in scriptis, Bal. in l. cũ res, de prob. Adde Pau. de Cast. hic, an moderni ↄctus, q fiunt de reb. immobilib. dicantur fieri in scriptis.

b Ale. Et vide Bar. in l. actorum verba, de re iu. vbi dicit, ꝙ potest emendare quod est multum no. ad declarationem huius l. & vide Bar. in l. in sacris, de prox. sac. scri. lib. 11. & Bal. hic, & Bal. in l. statutis, ĵ. de sent. ex breu. rec.

c Ale. De hoc vide bal. in l. Gallus, §. idem credendum, de lib. & posth. & Bal. in l. error, C. de test. & in aut. sed nouo iure, Bar. in l. j. ff. si cer. pet. & Ang. & Imo. in l. quicquid astringendæ, de verb. obl.

d Poma. Vide Ro. cons. 461. vbi per istum tex. dicit, ꝙ reductio volentis vendere ad minus pretium, non includit perfectam esse emptionem.

e Pom. Vide Bar. cons. 46. inc. viso quodam libro, & no. ꝙ istud qđ dr, qđ accusatus, &c. procedit in habentibus ptãtem innouandi & reuocandi actum. ita Ale. cons. 90. vol. j. & Are. in c. quałr, & qñ, de acc. & vide ipsum etiam consi. 128. vbi dicit, ꝙ vna pars non pt sola recedere à conuentione ista, quia conuentus est.

f Paris. Et istud idem h; locum in snĩa, & qual; dispōe, qa tota simul sumit vno instãte effectu snĩæ, & imo l; procederet dispō vno mō, postea qualificetur & declaretur alio mō, nunq̃ dicetur esse dcm nisi cum illa qualitate, vide omnino Are. in l. si ita scriptum, de leg. j. vbi alle. Bal. in l. q. d ergo, §. pœna grauior. đ infam. Et per hoc reprobat vnam rōem ad decisionem Bar. in l. iudex postea q̃, versi. vltimo q̃ro, vbi vide de re iu. & Ias. in l. ita scriptum. Item ad dicta p Bar. & alios, qñ dicat ↄctus perfectus, vide Ale. cons. 10. circa fi. vo. j. De mã ēt vide Bar. consi. 46. Adde tñ quod si iudex primo condemnaret, postea absolueret, ꝙ attendatur vltimum verbum snĩæ quia ista sunt ↄria. Vide Ro. cons. 114. Et circa istam mãm aduerte vnum qđ dicit sing. Pau. de cast. hic, ꝙ si partes conclusērunt aliquem ↄctum, puta de re & precio, hoc acto vt vocaretur notarius, qui conficeret instrm de ipso, qđ nō alr celebratur, nisi notarius fuit rogatus, imo licita esset pnĩa. Sed ↄrium t; Are. in l. q. bis idem, de ver. ob. vide eundem cons. 128. in d. l. q. bis idē reprobat Pau. de ca. ibi, idē sentientem, sed non allegat eum hic, vbi istud expresse vult Imo. bene considera, & vide Pau. hic, & qđ addidi.

g Alex. Vide Bar. in l. in bonæ fidei, C. de pact.

h Bar. in l. j. §. si vir. ff. de acq. pos.

¶ Antiqua lect.

Contractus. Si ↄctus celebratur in scriptis, op; ꝙ ante omnia totus scribat, & à partib. pro ꝓpleto & absoluto hēat: añ vero, ex eo nullum ius quærit. h. d. vsq; ad §. illud. No. ꝙ ↄctus dr fieri in scriptis, qñ agit à partib. vt prius scribat q̃ ↄctum sit, de hoc Insti. de emp. & ven. §. j. in gl. sup ver. conficiuntur. No. 2. qđ ↄctus in scriptis d; prius scribi totus, postea à partib. legi. Ex quo collr qđ errant notarij, q de appl'one & snĩis, quæ dēnt in scriptis proferri dñt se rogatos, & postea faciunt dictari snĩam vel appl'onem. Nã scriptura d; perfectè & ꝓpletè procedere, vt hic. Puto tñ qđ etiam postq̃ celebratus fuerit in scriptis ↄctus, vel alius actus, pñt immutari aliqua verba, quæ tñ non mutant snĩam, vt l. actorum verba. ff. de re iu. No. 3. ꝙ Vltr. ex hac l. dicunt, qđ illa dñr fieri incōtinenti. quæ fiunt ante ↄctum habitum pro perfecto & absoluto, vt hic. qđ pl; , non tñ per hoc reprobo dictum gl. quæ dicit incontinenti fieri, si fiat parum ante. vel parũ post, vt ĵ. l. si apud. de ædil. act. No. 4. ꝙ per hanc l. semel dicebam in q. de facto, qđ l; in vno instrõ essent adscripta multa pacta, non pt dici qđ ex prioritate pactorum vni quæratur plus iuris quam alteri. oĩa. n. perficiunt in vltimo verbo. s. cum partes hñt ↄctum

6 pro perfecto & absoluto. No. 5. qđ lex † ñ trahit ad pterita, q̃ sunt imperfecta. De quo dixi in l. omnes populi. ff. đ iust. & iu. Quæro,

7 qđ † si fundus traditur antequàm ↄctus sit habitus pro perfecto? Bñ transfertur dñium & vsucapiendi condō non titulo ꝓ emptore, quia

re, quia contractus ille non fuit perfectus, sed titulo pro suo, vt l. 1. & 2. ff. pro don. ff. so. ma. l. dotis fructus. Et de hoc an ex tali contractu transferatur dominium, dixi plenè in l. non dubium. s̃. de leg. & j̃. si quis alt. vel si. l. multum. Vlt. no. vnum, ꝙ licèt simus tu & ego in concordia de venditione, & inter nos agatur ꝙ inde fiat scriptura, ꝙ antequam fiat scriptura, pœnitere possum. quod intellige, nisi contractus sine scriptis sit habitus pro perfecto. Bar.

a §. Illud. Qui recedit à ɔ̃ctu, arrhas quas dedit, perdit. quas recepit, reddit duplicatas. H. d. Gl. quærit duas qq. Prima, qua actione repetuntur arrhæ. secunda, vtrum non obstante ꝙ habeat arrhas, possit petere interesse. Istam q. 2. tangit Dy. in l. j. §. dixerit aliquis. ver. vñ quæritur. ff. de pub. & Cy. hic recitat, &c.

a ADD. ¶Ale. De materia arrharum, vide plene per Sal. de contrah. em. & bal. in l. 2. j̃. quan. lic. ab emp. disc.

¶Alia lectura.

1 *Arrhæ quo iure repetantur.*
2 *Contractus arrharum est contractus ciuilis innominatus.*
3 *Si dans arrhas non seruat, quando etiam teneatur ad interesse.*

1 §. Illud. † Quæro, quo iure repetantur arrhæ. Dicit gl. quod condictione ex hac l. si fuerit contractus, pro quo dabantur arrhæ, vt perficeretur ɔ̃tus, vel actio ex eo ɔ̃tu, si fuerit ɔ̃tus pfectus, & postea à partib. resolutus, al's nõ posset volũtas vnius resoluere, vt s̃. de act. & ob. l. sicut. Ita intelligit ff. de act. em. l.
2 ex empto. §. is qui vina. † Quæro, vtrũ ɔ̃tus arrharum sit ɔ̃tus[a]
a per se. Gl. dt ꝙ est ɔ̃tus innominatus. Pet. dicit ɔ̃rium, & est verũ ꝙ nõ est de his quatuor, qui ponuntur ff. de præsc. ver. l. nãlis. & l. dedi. ff. de condi. ob cau. Sed est quidam ɔ̃tus innominatus ciuilis. Sicut al's dicimus non est propriè pignus, sed loco pignoris da
3 tur, vt j̃. si rect. pro. l. j. Quærit Gl. † quid si alius patit damnum arrharum, vtrũ teneatur ad interesse. In gl. sunt opi. Dic br̃, qñ ɔ̃ctus pro quo datæ sunt arrhæ, non perficitur, nõ est actio ad interesse, & ideo non procedit qõ, solummõ. n. arrhę perduntur, vt hic. sed qñ ɔ̃tus perficitur, tunc ab eo non receditur, nisi voluntate partium, & ideo ibi non cadit actio ad interesse. Sed si diceres arrhas esse datas pro implemẽto ɔ̃tus de facto, hoc est per traditionem
b rei vel pretij, tunc ꝓcedit *b* q. & Dy. ff. de pub. l. j. §. vnde quæritur. tenet opi. illam ꝙ perdat arrhas, & potest conueniri pro eo quod plus est, vt ff. pro soc. l. si quis pro socio. & l. prædia. ff. de act. emp. & videbitis j̃. quan. li. ab emp. disc. l. 2.

a ADD. ¶Adde bar. & ibi Ale. in l. ex empto, §. is qui vina, vlt. op. ff. de act. emp. & bald. in l. 2. q. j. j̃. quan. lic. ab emp. disc.
b Adde & vide per bar. in d. §. vnde quæritur, ver. facit ad q. per gl. & doc. in §. ita tamen, insti. de contrah. emp.

LEX XVII.

1 *Iudex potest committere examinationem testium.* 2.

a
1 Iudices. a Iudex † potest committere examinationem testium iudici illius terræ, vbi sunt testes & partes ad illum locum destinare, idem si de fide instrumẽtorum quæratur. H. d. Similem practicam habuistis in l. generaliter. s̃. de reb. cre. & iureiu. Quæro qualiter intelligatur iste ver. etiam in illis seruare volumus, qui prolatis instrumentis, &c. Gl. dicit ꝙ loquitur quando super aliquo instrumento producto debent examinari testes. Tu posses aliter ponere exemplum, pone ꝙ instrumentũ faciens pro me, est in archiuo publico huius ciuitatis, & inde extrahi non potest authenticum. Certè iudex loci, vbi causa versatur, committet iudici illius ciuitatis, vt videat si illud instrumentum est ibi authenticum. Can. habent de hoc casum, ext. de priui. c. cum olim. 2.

a ADD. ¶Ale. Vide no. per gl. & bar. in l. cum ab initio, ff. quemad. test. ape. Pari. No. circa istam materiam & auth. seq. quod si iudex parte præsente, & non contradicente interlocutus fuerit, testes in alia ciuitate accipiendos intra certum terminum literis missis, vt fieri solet, non extinguitur alia citatio partis, vide Com. cons. 6. incip. creditur libris, ad fin. An autem si testes mittuntur non clausi nec sigillati per hoc vitiarentur. Alb. in l. j. de of. ass. tenet ꝙ non, ibi Ias. istud non firmat, sed relinquit cogitandum. vide tamen Rom. sing. 759. inc. litigabunt. vbi dicit, ꝙ non debet committi examinatio testium in loco vbi potest metus eis inferri, puta si habitant in loco subdito producere volenti.

¶Antiqua lect.

Iudices. Not. ꝙ committitur examinatio testium iudici alterius loci. No. 2. ꝙ partib. statuitur termin⁹ ad probandum coram primo iudice. Simile. s̃. de reb. cre. & iureiu. l. generaliter. §. his d̃. No. 3. ꝙ committitur examinatio testium non publicatio. quod placet ex tex. qui dicit ꝙ factis depositionib. negotium referatur ad primum iudicem. No. 4. ꝙ idem est si agatur de imponenda fide scripturæ. Hoc potest duob. mo. intelligi. Primò secundum gl. quando scripturæ debet imponi fides per testes. & fm hoc esset idem casus vt s̃. Melius est autem vt dicamus ꝙ forte coram iudice huius ciuit. producebatur exemplum alicuius instrumenti, vel priuilegij, quod hic portari vel haberi non poterat, tunc iudex debet committere, vt iudici loci, vbi est, vt ostẽdatur, & ibi fides imponatur, & partes ad illum locum compareant. De hoc est tex. ext. e. c. accepimus. facit s̃. e. l. illatæ. Bar.

AVTHEN.

1 *Receptio testium potest committi notario, et etiam non habenti iurisdictionem de partium voluntate.* 2.
3 *Egregiæ personæ q̃do examinantur, receptio per iudicem committitur notario.*

a Apud eloquentissimum. a Op. de auth. vt defun. seu fun. §. illud. vbi dicit ñ demãdari testiũ receptionẽ. sol. Dicit gl. ꝙ ñ p̃t demãdari testiũ receptio alij ñ hñti iurisdõem, al's sic, vt no. per Inn. ext. de prob. c. qm̃ ɔ̃ falsam. in 2. gl. & ext. de of. del. c. j. in cle. Crederem
1 † de iure nr̃o non posse demandari non hñti iurisdõem, nisi de vo
b luntate partium. b hoc modo faciunt iudices, qñ committunt notario de voluntate partium & ꝙ voluntas partium sufficit probatur, quia valet examinatio facta ab arbitris, vt vidistis s̃. ti. j. l. fi. &c.

a ADD. ¶Ale. Vide bald. in l. à iudice, C. de iud. & quæ habentur in l. iudices, s̃. e. & ibi bal. & adde quod no. Io. in c. cum causam, ext. de test. Et ad materiam huius auth. vide bar. post gl. in l. cum ab initio, cum seq. ff. quemad. test. ape. De eodem vide de of. del. c. cum olim, & Inn. in c. cum Bertoldus, de re iud. per bar. in l. 2. quemad. test. ape. Et an in causa criminali testium examinatio possit committi, vide quæ habes in l. fi. j̃. de col. deteg.
b Pom. Vide circa hoc omnino Ale. cons. 104. vo. 5. vbi dicit ꝙ iudex non potest committere examen testium notario, nisi de voluntate partium, & ꝙ si committit iam recusato pro suspecto, ꝙ examen erit nullum, etiam si non probata foret aliqua causa suspicionis. ¶ Paris. Vide Ale. cons. 351. per Ale. & Mod. in l. hac consultissima, §. si quis autem, gl. in ver. depositionis, C. de test. Vide ad ista Fel. in c. cum causam, de testi. post Abb. ibi vide in repert. ver. testis, ad fi.

Apud eloquentissimum. Tex. in l. Cod. nõ hñ declarat, cui psonæ cõmittatur examinatio testium, iõ hæc aut. est fcã. Op. in auth. vt
2 defun. seu fun. §. illud. sol. † Receptio testium p̃t demãdari hñti iurisdõem, vt hic, non aũt non habenti, vt in ɔ̃rio. & hic vr̃ casus de
a iure ciuili. Can. aũt vñr dr̃e, quod examinatio a testium possit cõmitti, ẽt non hñti iurisdõem, si tñ iur̃m recipiatur à iudice, & interrogatoriè examinentur, ita quod examinator habeat nudum ministerium examinatoris, seu interrogatoris, de hoc per Inn. in c. qm̃ ɔ̃ falsam. de prob. in 2. gl. de of. del. c. j. in cle. ɔ̃rium tñ vr̃ ipse In. notare in c. cũ Bertold. extr. de re iu. in fi. Tñ ꝓ sua opi. vr̃ casus in c. 2. extr. de test. Tu tñ vt ista effugias, facias qđ cõmissio fiat de ɔ̃sensu partium: tũc. n. p̃t indubitãter fieri ẽt non hñti iurisdõem, vt s̃. ti. j. l. vlt. & in c. pñtata. ext. de test. & in l. cũ antea. s̃. de arbi. nã
3 arbiter nullã h; iurisdõem, & tñ examinat, vt d. ll. patet. † Fallit in psonis egregiis, in qb. lex simpl'r dicit, iudicẽ mittere vnũ de notariis suis, vt in aut. sed iudex. s̃. de epi. & cl. Et sic vr̃ simpl'r, qđ iudex possit ɔmittere testiũ examinationẽ, ẽt ñ hñti iurisdõnẽ. Pro hoc vr̃ casus in c. 2. de test. fm vnã lec. ibi, vel nuncio, quem de hoc miserint, &c. prout ibi loquitur in egregiis psonis, vel aliis q̃ ad iudicem venire non possunt. Ad idem ext. de test. in c. si qui testium.

a ADD. ¶Adde, & vide de hoc aliquid per Are. in c. quoniam contra, Inn. extr. de proba. & ibi per Lanf. in rep. ver. testium depõnes, q. 12. late ponit Fel. vbi ponit conclusio. cum fall. in c. cum causam, ver. extra gl. no. de test.

LEX XVIII.

1 *Instrumentum solutionis, ita pertinet ad creditorem sicut ad debitorem.* 6.
2 *Creditor quando reddit instrumentum debiti debitori potest petere ab eo, vt sibi faciat instrumentum quòd id quod soluit erat sibi debitum.*
3 *Negatio facit rem dubiam.*
4 *Fauoris causa introductum, non debet in odium retorqueri.*
5 *Qui soluit, potest petere à creditore vt sibi faciat instrumentum quietationis.*
7 *Annuæ præstationi an præscribatur. remissiue.*

a
1 Plures. a Qui recipit apocham cogitur reddere antapochã. H. d. † No. 1. ꝙ instr̃m solutionis non pertinet solum ad debitorem, sed etiam ad creditorem, ideo potest petere creditor antapocham, & etiam à notario, ꝙ sibi reddatur instr̃m. Facit
2 ad hoc ff. de fur. l. qui tabulas. † No. 2. ex hac l. illud. quod ego dixi tibi in l. dissolutæ. s̃. de cond. si. cau. quod quando creditor reddit debitori instrumentum cãcellatum, potest dicere debitori, facias mihi instrumentum, quod hoc, quod soluisti, fuit mihi debitum. Item hæc l. facit ad hoc quod ille, qui soluit, potest petere ab eo,
b cui soluit, vt de hoc sibi faciat publicum instrumentum, *b* &c.

a ADD. ¶Ale. Adde bar. in l. j. ff. de eden.
b Vide bar. in d. l. j. & in l. qui tabulas, ff. de fur. & Add. ꝙ sicut ille qui soluit, potest petere apocham de sol. l. j. §. j. de apo. pub. & hic, sic etiam qui non soluit, sed obtulit eo casu quo per oblationem contingit liberum, vt secuta cõmissione post missionem, possit petere apocham de soluto, vt no. dixit bar. per ea quæ ibi hñr in l. j. C. de susc. & arc. libr. 10. An possit cogi ad faciendum quietationem generalem tenet Bar. quòd non, per illum tex. in l. Aquiliana, de transac.

¶Antiqua lect.

3 Plures apochis. Qui recipit apocham, tenetur reddere antapocham. Not. † tu iuuenis, duo notabilia multum leuia. Primò, ꝙ per negationem fiunt res du-
4 biæ. quod dic vt l. j. s̃. de proc. † No. 2. ꝙ in fauorem alicuius intro
5 ductum est, non debet in eius læsionem retorqueri. † No. 3. & hic aduerte, quòd ille qui soluit, petere potest vt fiat sibi instrumentum quietationis. Facit ad hoc j̃. de libera. cau. l. sicut data. & l. si

pup

pupillus.in pr.ff.de no.&so.ma.l.2.§.j.de li.le.l.4.§.nūc de effectu.
6 & ibi plenè dixi.†Itē no. qđ instrm̄ solōis nō solū pertinet ad debitorē,s; etiam ad creditorē, vt hic p;. Facit ff.đ fur.l.q tabulas,& l. fullo,vl' sarcinator.§.fi.e.ti.Et ideo qnq; notarius d; dare ita instru
7 mētum solutionis creditori,sicut debitori solueti.† Gl.inducit istam l. ad argumētum, an annuæ præstationi præscribatur spatio 30.an.qđ plenè dicem⁹ j̄ de præsc.30.an.l.cum notissimi.§.illud.

LEX XIX.

a Comparationes. aScriptura de q̄ fit comparatio lrarum d; esse scriptura priuata approbata, forēsis,vel publica:& hi,q eas faciūt,dn̄t solēniter iurare.H. d.Diuidit in 3.partes.Primò ponit p̄œmium.Scđo ponit statutū. Tertiò statutū suum declarat, & limitat. Scđa ibi,ideoq; sancim⁹. Tertia ibi,in his oīb.Iterum secūda diuidit in 3.partes.Primò,ponit ex quib.scripturis debeat fieri comparatio. Secūdò ponit per quos debeat fieri comparatio.Tertiò ponit,apud quos.Secūda ibi,omnes autem.Tertia ibi,& hoc obseruari. Ad euidētiam hui⁹
b l.& totius materiæ debes scire,q̄ quando fit comparatio b literarum,requiritur duplex scriptura: vna ex qua fit comparatio:alia, ad quam. De prima loquitur hæc l.& aut.ad hæc.de secunda loqtur aut.at si contractus.Casum in terminis pone per te.

a ADD.¶Pari.Circa istam mām ad probandū scripturā aliq̄ esse scriptam manu alicuius,reqritur q̄ testes deponāt se ipsos vidisse scribere. Vide Ale.ↄs.123.vo.1.Vide de mā Ale.ↄs.443.& ↄs.409.latissime D.Fran.in mā cons.64. Vide de mā comparationis & istius scripturæ priuatæ,Mod.post Bar.in l.admonēdi, in mā scripturę priuatæ,ff.de iureiu.Nunq đāt in libris rōnū comparō faciat plenam fidem,& nō fit idē qđ in hypotheca,vide Pau.ↄs.442.Mod.in l.admonendi,vbi s̄.itē de mā comparōnis,& qđ r'r fieri possit,nisi in apodissa,vide Fel.in c.2.de fid.instr.Itē qđ si testes dicāt se fuisse p̄sentes qn̄ scribebat̄,p̄bant plene, nō semiplene,& q̄ tāta possit esse vis comparōis,q̄ plene credat̄,vide Ale.ↄs.181.vo.2.Itē an ista l.sit correcta solū in apodissa, an vero ēt in epistola vide p Mod.in d.l.admonēdi, & Fel.in d.c.2.& Ale.in d.ↄs.444.q. vr̄ tenere qđ sit correcta ēt ī epistola,l; ipsi in d.l.admonēdi tenēt ↄriū.itē qđ scriptura repta ī archiuo publico subscripta per aliquē sit sufficiēs ad comparōem,vide Fel.in c.ad audientiam,de p̄sc. Itē qđ possit qs cogi ad scribēdū ad hoc vt possit fieri cōparō lrarum,vide Soc.in l.q agnitis,in 2.no.ff.de exc.An āt possit qs cogi r̄ndere,an scriptura sit manu sua,vide ad bar.in rub.ff.de inter.act.item de eo qđ dictū est de scriptura reperta in archiuo publico vel actis publicis,licèt aliàs esset seruata possit fieri comparatio, vide Are.in l.ne in arbitris,C.de arb.item dum dr̄ ī ista lege,quod requiritur iuramentum, nō procedit vbi proceditur summarie,&c. Vide Ro.no.cons.20.vbi quædam alia,Item an ista l.sit correcta in script.priua. vt ex ea non fiat comparatio,& quomodo,vide Barb.cons.27.vo.3.in 2.dub.
b Ale.Et vtrū possit fieri cōparō ad stylū an ad scripturā,đt bal.no.qđ sic s̄.de emē. Iu.Co.in fi.& bal.hic in 6.q.& vtrū istum actū cōparōis possit iudex alteri ↄmittere,dic qđ non, Gl.est in aut.de fi.inst.§.si vero,in verbo, abstinere,sequit̄ bal.in aut.s; nouo iure.C.si cer.pe.& ibi plene de mā comparationis,& vide in aut.at si contractus,j̄.e.vbi per bar.& q̄ habētur in l.nuda,de don.adde,an quis possit cogi ad scribendum,vt fiat comparatio literarum,tex.in §.si quis igitur, in aut.e.ti.& ad materiam,vide Ro.cons.20.Pau.de ca.cons.117.& 330.

¶Antiqua lect.

1 *Comparatio literarum quando fit,requiritur duplex scriptura.*
2 *Quando in iudicio dubitatur de aliquo,quod consistit in artis peritia,iudex committit peritis in arte.3.*
4 *Periti debent iurare.*

Comparationes. Comparatio d; fieri ex scriptura priuata,forēsi,vel publica,& q compa rationem faciūt,debēt solēniter iurare qđ locum h; coram omni iudice,& ī oī suo tpe.h.d.Primò ponit p̄œmium.Scđo statutum. Secūda ibi,ideoq;.Itē secūda subdiuidit,qa primò ponit ex quib. scripturis fiat comparō.Secūdo per quos,& q̄l'r fiat. Tertiò ī qb. iudiciis.Quartò q̄ tpe hēat locum ista l.Secūda ibi. oēs āt. Tertia
1 ibi,& hoc obseruari.Quarta ibi,his oīb.† Ad euidētiam præmit-
a te,qđ cū tractat̄ de comparōe,a requirit̄ duplex scriptura.vna ex qua fit comparō:alia ad q̄ fit cōparō scripturæ. De prima ex qua, loquit̄ ista l.de secūda loquit̄ aut.at si ↄtus.j̄.e.Op.dr̄ hic q̄ scriptura d; eē subscripta.ↄ de aut.at si ↄtus.j̄.e.so.Dicūt qdā q̄ hæc l. comparōes,corrigit̄.alij dn̄t,q̄ est veritas,q̄ l.ista loquit̄ de scriptura,ex qua.aut.loquitur de scriptura,ad q̄.Op.in l.Cod.dr̄ qđ per comparationem fit plena fides.ↄ aut.at si ↄtus. sol.in hoc l.Cod. corrigit̄ & hoc est verum, qđ intellige vt statim dicam.Op.3.dr̄ ī l.Cod.q̄ l; quis p̄ducat chartulam ↄ se, nō p̄t ex ea fieri ↄparatio. ↄ in aut.ad hæc.so.Dicūt quidā,q̄ l.Cod.in hoc corrigit̄.Alij dn̄t, & melius, q̄ l.Cod.loquit̄,qn̄ ab eadem parte producebant̄ ambæ scripturæ l; vna, ex qua petebat fieri comparōem,ↄ se aliquid ↄtineret.aut.ad hæc,loqt̄ qn̄ volo vti scriptura vt ex ea ↄparō fieret,quam aduersarius meus ↄ me p̄ducit. Op.dr̄ in l.Cod.q̄ illi,q faciūt comparōem,dēnt iurare.ↄ sufficit si semel iuret̄,vt s̄.de errore calculi.l.j.so.à parte iurat̄ semel tm̄ hic loqt̄ de iuro,qđ præstatur ab illis, qui sunt adhibiti ad comparōnem. Ex quo no.duo,
2 vel tria.Primò,† qđ qn̄ in iudicio de aliquo dubitat̄ q̄ cōsistat in artis peritia,iudex cōmittit peritis in arte,vt hic,& j̄ de rer mil.l.se
3 mel.in Aut.de nō alie.§ quod autem,& de ven.insp.l.j.§.j.No.2.
b † q̄ debet committi peritis b in arte plurib. nec sufficeret vni, vt hic, & ibi aliis,&c.& d.l.j.s̄.de ven.inspi. si tamē in ciuitate nō esset nisi vnus peritus tantum,illi soli committeretur,& sufficeret.
4 d.§.quod autem.No.3.†quod isti quib.tanquam peritis committitur,debent iurare secundum formam hic positam:licèt aliter dixerit gl.& malè in l.iurisiurandi.s̄.ti.j.dic vt ibi.

a ADD.¶Adde quomodo,& quando fieri debeat comparatio literarum,& vide late per Ale.de Im.in cons.76.vo.3.& cons.118.per totū,in 4.li.& quomodo fiat comparatio,vide etiam per Pau.de ca.in cons.371.
b De hoc late per bar.& Ale.l.j.§.j.de ven.inspi.& per Ale.ↄs.15.ver.bn̄ facit,vo.j.

AVTHEN.

Ad hæc. In hac aut.addunt̄ duo gn̄a scripturarū.Op.qđ ista aut.ī 2.dicto,nihil addit ad l.Cod.nā ibi fiebat mentio de publico instrō.so.Dicit gl.intelligas hic qđ instrm̄,qđ p̄ducebat̄ ex archiuo publico,n̄ erat publicum,hoc est, manu no
a tarij publicatum,tn̄ adhibebat̄ fides ei,si h; testimonium eius,q præest archiuo publico.Pro declarōne h⁹ gl.quæro vtrum sit necesse, qđ saltem sit scriptum manu publica,l; non habeat testimonium publicum?Gl.sup l.comparōes.super ver.forēsib.de hoc dubitat. Veritas est,q̄ manu publica scriptum esse d;, nec sufficeret manu priuati,nisi essent duo,vt in c.qm̄ ↄ falsam.extra,de p̄b.& hoc sentit gl.Sed tūc vlterius q̄ro,quare dictum instrm̄ n̄ dr̄ publicum, si est manu publica scriptum.resp.q̄ l; nō habeat omnes solēnitates instri publici,vt puta,si in eo deficit dies,vel ↄsul,vel indictio, nō vitiatur, vt l.cum tabernam.ff.de pi.sed in instrō illa requnt̄. & idem si nō haberet notarij publicationem & subscriptionem,si tamen apparet aliter manu publica factum.quod est notandum.

a ADD.¶Intellig hoc p̄cedere in illo territorio,vbi est archiuū.ita Bal.in l.exēplo,s̄.de prob.vel si produceretur extra territorium faceret fidem contra subditum illius ciuitatis,vel ratione contractus,vel alia ratione, s̄m bal.ibi s̄.& refert & sequitur Ale.de Im.in cons.138.ver.nec ob.in j.vo.quem vide.

AVTHEN.

1 *Scripturis archiui publici creditur licèt non sint publicæ,& non habeant annos domini,indictionem,& similia.2.*
3 *Iudex non p̄t cogere partes ad scribendum,vt inde fiat comparatio literarum.*
4 *Per comparationem literarum,fit plena fides.*
5 *Comparatio literarum,potest fieri ad librum rationum alicuius.*
6 *Quando fit comparatio,an sola depositio testium sufficiat.*
7 *Scripturæ priuatæ est triplex genus.*
8 *Apodissa quam probationem faciat.*
9 *Liber rationum alicuius,quam probationem faciat.*
10 *Literæ seu epistolæ alicuius quando probent.*

a At si contractus. aHæc aut.loqt̄ đ scripturis,ad quas fit cōparō.dr̄ in l.cōparōes.qđ reqrit̄ qđ scriptura sit subscripta trib.testib.ↄ,imò nō reqrit̄ subscriptio,vt in ista aut.at si ↄtus,quam mō vidistis.so. dn̄t qdam,qđ ista corrigit l.Cod.Tu dicas,qđ ista est vera,qđ l.Cod.loqt̄ de scriptura priuata,ex q̄ fit ↄparō.illa.n.d; esse subscripta.Aut.at si ↄt⁹. loquit̄ de illa ad quam fit cōparō. Op.2.dr̄ in l.comparōes, quod per comparōem literarum induc̄ plena probō.ↄ in aut.at si contractus.vbi n̄ inducit plenam probōem,sine adminiculis testium. so.l.Cod.in hoc hodie corrigit̄,qđ soli comparōi nō statur. Op. 3.dr̄ in l.compatōes. q̄ nō fit probō ex scriptura,quam pars profert ↄ seipsam. Contra in aut.ad hæc.so. gl.dicit q̄ l.comparationes.in hoc corrigitur.Nō est verum secūdum Doc.nā l.comparationes.loqtur,qn̄ duæ scripturæ p̄ducunt̄ ab vna,eademq; parte, vna pro se,ad quam petit fieri cōparōem:alia ↄ se, ex qua petit fieri comparōem.aut.ad hæc.loquitur, qn̄ qs vnam scripturam producit pro se,& ad eam p̄bādam vtit̄ scriptura,q̄ aduersarius p̄ducit ↄ se,& ista plus pl;. Venio ad aut.ad hæc,vr̄ qđ d.aut.nihil addat ad l.comparōes.de eo q̄ dicit de his,q̄ sumunt̄ ex archiuo publico.nam l.comparōnes. permittit fieri ex publicis scripturis, & hæc aut.ēt in publicis loquit̄.quare malè. so. Dicit gl.& bene, intellige hic de scripturis,quę sumunt̄ ex archiuo publico,n̄ tn̄ sunt publicæ.Et q̄ tex.dicit, q̄ testimonium h; publicū,intelligatis qđ h; testimonium publicum illius officialis,q preest armario,seu archiuo, nō q̄ sint manu notarij publicata. qđ est notādum qa illis
b scripturis credit̄,l; n̄ sint publicæ scripturæ.Ex hoc sequit̄ b †aliud,
2 qđ iam no.allegaui,q̄ l; in scripturis armarii nō sint anni Dn̄i, indictio,& similia,tn̄ p̄bat. Est.n.q̄dā priuata scriptura authētica,in qua dictæ solēnitates n̄ requirunt̄, vt l.cum tabernam.§.j.ff.de pi.

Habes

a ADD.¶Ale.Vide bar.in l.scripturas,in prin.j̄.qui po.in pi.habean.
b Pom.Vide Ale.in aut.si quis,ver.6 falli,s̄.de eden.& aliques remissiones p Fel. in c.cum causam, ver.in eadem g.ibi,de prob.& plene per eum in c.ad audientiam,de p̄sc.& Im.cons.37.& Car.72.& D.Ale.cōs.138.vo.j.& 92.vo.2. vbi ponit de libris æstimi.& oīno Ias.in l.admonendi,in rep.in verbo, decimus casus est, de iurei. vbi ponit q.d iuris si tales scripturæ priuatæ nō sunt subscriptæ p partes nec testes,vide ēt Ale.cons.16.vo.5.vbi dicit qđ scripturæ ex archiuo publico faciūt fidē in illo loco,in quo erat illud archiuum,alibi non ēt si ibi exaret statutū, qđ talib.scripturis fides adhibeat̄.Et idē đt cons.23.vo.5.vbi dicit,q̄ ēt non facit fidem cōtra non subditos,& Fel.in ver.fallit sexto,extra c.& bal.229. in 1.parte,vbi ponit,quæ requirantur quòd tales scripturæ faciant fidem.

Habes ꝙ hic, ꝙ comparō fit ex q̄nq; generib. scripturarum, & nō ex aliis, adeo s̄m gl. qđ si esset alia scriptura, q̄ pars, ꝯ q̄ petitur fieri comparō, ɔfiteret̃ esse suam, nō posset ex ea cōparō fieri. Ita vr̃ sē
3 tire gl. sup l. comparões. in gl. super ver. semetipsum, & sic † vr̃ ꝙ si
a iudex vellet cogere partem ad scribēdum aliqđ sua manu, nō pos set fieri comparō, & hoc facere nō posset. tex. n. simpl'r dicit, nō ali ter fieri, nisi sicut ista l. mādat. Mō habes de scriptura ex qua fit cō
4 parō, venio ad aut. at si cōtractus. Op. vr̃ † ꝙ scriptura per comparationem approbata, faciat plenam fidem, vt l. scripturas. j̃. q po. ĩ pi. ha. so. dñt q̄dam, ꝙ illa corrigit̃ per hāc l. Alij vt Fran. Accur. & d. Ia. de Bel. dñt, qđ ibi loqtur, q̄n priuata scriptura h; subscriptionem testium vtriusq; partis, & tūc nō p̃t circa comparōem eius errari de facili, iō p solam comparōem inducit̃ plena fides. S; q̄n nō hēr tot subscriptiōes, tūc circa comparōem de facili errat̃, iō reqritur aliud ar. ita loqt̃ hic & satis pl;. Item op. ad istam aut. de l. cōparões. so. vt dixi, illa l. hodie corrigit̃ in hoc, vt dixi, q̄a hodie per comparōem nō fit plena ꝓbō. Sed aduerte, q̄a hoc intellige verū in apodissis, q̄ dātur à parte parti: de his. n. loqtur tex. ĩ corpore vn
5 de sumitur. Sed si † q̄s vellet facere comparōnes ad librum rationum eius, ꝯ quem ꝓducuntur, tūc credo iura antiqua esse incorrecta, quia non reperit̃ mutatum, ꝫ. &c. vt l. præcipimus. in fi. j̃. de ap. Rō ē, q̄a magis de facili ego possum ꝯfacere vnam apodissam, dicēdo eam manu tua factam, ita ꝙ per comparōem approbaret̃, quam possim facere de libro rōnum tuarum, maximè cum liber rōnum retineatur apud cōfitentem, & ipse aliis edidit. Op. dr̃ hic,
b ꝙ cum fiunt comparōes requirit̃ argm̄.[b] hoc est ꝓbō per testes. ꝯ q̄a probō per testes sola sufficit, vt l. vbi numerus. ff. de test. & s̃. de
6 test. l. iurisiurādi. Ad qđ ꝫ egemus comparōe. resp. q̄nq; † testes testificant̃ de veritate ꝯctus, & tūc nō esset necessaria scriptura, dum tñ sint tot testes ꝙ sufficiant, vel nisi esset de casib. in quib. reqrit̃ qđ fiat in scriptis. Ita loquit̃ in m̄a de testi. Q̄nq; testes nō testificant̃ aliqđ de ꝯctu, s; de scriptura, q̄a testificātur talem esse scripturam talis, tūc nec testi. solis credit̃ ad plenam fidē sine cōparōe, nec soli ɔparōi sine testi. s; facit semiplenam probōem: ex vtraq; autem colligit̃ plena fides, vt hac aut. Rō, q̄a q testificant̃ de scriptura, de facili possent decipi, pp similitudinem literarum. & q̄a p̃t q̄s lr̃as alicuius ꝯfacere. Ita vr̃ sentire q̄dam gl. parua in aut. e. cir
c ca pr. qđ tene mēti.[c] Vt igr̃ liqueat ista materia, sciēdum ē qđ nos
7 habemus † triplex genus priuatæ scripturæ. Primūm est apocha, q̄ vulgariter dr̃ apodissa, q̄ dat̃ à parte parti. Secūdum est liber rōnū.
8 Tertium est ep̃la, seu lr̃a, q̄ mittit̃. Circa 1. sc. † apodissam dic, aut à parte, ꝯ quam producit̃ ɔfessatur, ꝙ est sua manu facta, & facit fidem, vt l. cum de indebito. in fi. ff. de prob. Aut negatur, & tūc aut h; subscriptionem trium testium, & ꝯhentium, & tūc ex comparatione sola, & ex sola probōe fidem facit plenam, d. l. scripturas. j̃. qui po. in pi. ha. nam propter tot subscriptiones nō p̃t errari de facili. Si verò nō h; tot subscriptiones, tūc h; locum hæc aut. q̄a ipsa nō h; plenam fidem, si approbet̃ per comparōem tm̄, s; facit semiplenam. Item nō facit fidem plenam, si approbet̃ testib. tm̄, sed facit semiplenam. Item si approbet̃ vtroq; mō, tunc facit semiplenam fidem, vt hic: dñt tñ adesse tot testes, quot vidistis no. ĩ l. fi. in
9 fi. & aut. ibi posita. s̃. si cer. pe. & gl. hic repetit. Circa † s̄m. s. circa librum rōnum, dēs aduertere, si q̄dem ē ɔfessatū, qđ sit liber rōnum eius, cuius dr̃, & eius manuscriptus, si qdē ɔtinet̃ aliqđ ꝓ se, facit fidem in his q̄ depēdent ex mera eius volūtate, vt l. Nesennius. ff. de ne. ge. secus in his, q̄ ex mera eius volūtate nō depēdent, vt l. rōes. s̃. de ꝓb. Si verò ɔtinet̃ aliqđ ꝯ se, tūc facit fidem, vt d. l. rōes. in fi. de prob. & l. q̄dam. §. nummularios. & ibi no. ff. de eden. Si verò ibi ɔtineat̃ aliqđ, qđ nō est ꝓ se, neq; ɔtra se, sed ꝓ alio, & ꝯ. alium, & tūc si q̄dem ille liber est cōfectus ex necessitate officij de publico iniuncti, tūc facit fidem, vt d. l. q̄dam. §. nūmularios. & s̃. e. l. illatæ. Facit de adm. tu. l. Lucius. §. tutelæ. Si verò nō est liber sic ɔfectus, tūc nō faceret plenam fidem, s; faceret forte semiplenam, s̄m q̄litatem personarum, vt no. in d. §. nummularios. Facit qđ no. in l. in bonæfidei. s̃. de iurei. & l. admonēdi. ff. de iurei. Si verò dictus liber rationum negat̃, tūc puto, ꝙ possit approbari per solam comparationem, sine alio argumēto, secūdum formam d. l. comparatiōes,
10 q̄a hoc nō reperit̃ correctum, vt s̃. dixi. † Circa tertium, s. circa literas, seu epistolas, dico ꝙ q̄nq; q̄ritur de effectu eius qđ in literis ɔtinet̃, & de hoc dixi s̃. de prob. l. nō epistolis. & l. nō nudis. Q̄nq; quæritur vtrum faciat probōem, tūc aut est epistola cōfessata, & probat, vt l. Publia. in fi. ff. depo. Aut epistola non cōfessata, tūc si quidem h; sigillum publicum, probat. quod dic vt no. per Doc. in l. si q̄ p calumniam. s̃. de epi. & cle. & Gul. in l. si ꝓcuratorem. ff. de proc. & dixi vobis in l. si Publicanus. §. 1. de pub. Aut nō h; sigillū authenticum, & tunc debet probari, sicut aliæ apodissæ, vt s̃. dixi, Non habetis hic alia. De publicis scripturis nihil dico.

a ADD. ¶ Ale. Verum iudex possit coger aliquem ad scribēdum sua manu, ad hoc, vt fiat comparatio bar. hic qđ nō, s; bal. in l. comparationes, s̃. e. tenuit contrarium & bene per tex. fin. ĩ aut. de instr. cau. & fide. §. si quis igitur inscribere coactus est. Et qđ si lr̃a erit diuersa ab ista scriptura, ponit, & vult bal. in l. fin. j̃. de sec. tab. Adde quod idem tenet Pau. de ca. in l. comparaciones s̃. proxime.

b Ale. Addꝫ bar. & q̄ ibi dixi ĩ l. nuda rō. đ do. & viđ bar. l. scripturas. j̃. q. po. ĩ pi. ha.

c Adde bal. in auth. sed nouo iure ff. si cer. pe.

¶ Antiqua lect.

At si contractus. Opp. & vr̃ qđ sola comparō faciat plenam fidem, vt l. scripturas. j̃. qui
11 po. in pi. ha. so. † Dicūt quidam ꝙ illa p istam corrigat̃. Dy. & Ia. de Bel. dicūt ꝙ ibi loquit̃ q̄n scriptura priuata h; subscriptionem testium, & nō partium: tūc. n. nec testib. solis crederet̃, nec ɔparōi, q̄ ad plenam fidem, s; ex vtroq; colligit̃ plena fides, vt hic. ꝯ op. nā si testes sunt soli testes. tūc. n. probare p̄nt rl'r duo, l; q̄nq; plures, vt l. testium. s̃. de test. & l. fi. cum aut. ibi posita. s̃. si cer. pe. Ad quid ꝫ requirit̃ comparō? Rñ. hæc aut. loquitur, q̄n testes nō deponūt aliqđ đ ꝯctu, s; de scriptura. s. an sit scriptura illius vel ñ. tūc. n. nec testib. solis crederetur: quia de facili errare possent, nec ɔparōi soli, sed vtrisq;. s; si testes deponerent de veritate ꝯctus tunc eis solis crederetur. Ita vr̃ sentire q̄dam gl. paruula in aut. e. §. j. Op. & vr̃ qđ huic scripturæ nullo mō credat̃, vt in aut. e. §. si vero tale. so. Ibi ab vna parte erat instr̄m & vox viua, ab alia ɔparatio sola. hic loqtur, q̄n ab vna parte est ɔparō, & vox viua, ab alia nil ɔcurrit. Nūc ad declarōem hꝰ m̄æ veniamus. Et gl. hic intrat m̄am, tam de publica scriptura, q̄ de priuata. ego de publica nil dicam, sed dixi in l. in
12 exercēdis. s̃. e. sed dicam de priuata. † Et ꝓ eius euidētia est sciendum, qđ habemus triplex genus priuatæ scripturæ. Quædam est, q̄ dr̃ apodissa, q̄ dat̃ à parte parti. Quædam est priuata, vt liber rōnum quē q̄s sibi cōficit. Quædam est priuata scriptura, vt lr̄æ, seu
13 epistolæ, quas hoīes sibi inuicem trāsmittūt. † Circa 1. dic, aut illa priuata est ɔfessata ab vtraq; parte, & sine dubio probat ꝯscribentem, vt l. Publia. in fi. ff. dep. Aut est negata, & tūc aut h; subscriptionem testium, & vtriusq; partis, & ad probōem facit plenā fidē, vt l. scripturas. j̃. qui po. ĩ pi. ha. Rō, q̄a pp tot scripturas in ea facili errari nō p̃t. Aut non h; dicta scriptura subscriptionē partium, & tunc aut est approbata p comparōes tm̄, vel per testes tm̄ adscriptos, vel nō adscriptos: & tunc nō facit plenam fidem, sed semiplenam, & hæc notan. de iurei. l. admonēdi. & ibi dixi. Aut per cōparationem, & p solēnem numerū testium, & tūc faceret plenā fidē, vt hic, & in corpore vñ sumit̃. Sed q̄ro, q̄s est solēnis numerus testium, q requirit̃ in scriptura, ad q̄ fit cōparō? Gl. ponit hic, & gl. in
14 l. fi. cum aut. ibi posita. s̃. si cer. pe. nō recito. † Secūda scriptura priuata, est liber rōum. & in isto dico, Aut ē ɔfessatus, & tūc ꝯ scribētem probat, vt l. q̄dam. §. nūmularios. & ibi gl. ff. de edē. l. inter chartulas, & ibi no. j̃. de iure fis. li. x. qđ intellige s̄m ea q̄ plenè notātur ff. de do. l. nuda rō. Q̄n aūt ɔtinet̃ aliqđ, neq; ꝓ scribēte, neq; ɔtra scribētem: & tūc aut ille liber scribit̃ de necessitate officij de publico iniuncti, & tūc fidem facit. d. l. q̄dam. §. nummularios. Facit tex. in l. Lucius. §. tutelæ. ff. de adm. tu. Aut nō fit ex necessitate talis officij, & tūc nō facit plenam fidem. s; fortè semiplenā, vt no. ĩ d. §. nummularios, & l. admonēdi. In his tñ q̄ depēdēt ex mera volūtate scribētis, liber rōum faceret fidem, vt l. Nesennius. ff. de ne. ge. Si verò scriptura ɔtenta in libro rationum negatur, si sit approbata p comparōem literæ factam s̄m formam l. comparōnes. s̃. e, puto ꝙ faciat plenam fidem. nam aut. at si ꝯctus, quę requirit scripturam, ad q̄ cum depositiōe testium. loquit̃ de apodissa, in libro rōum nil immutat̃, & sic remanet dispō l. ɔparōnes, vt l. præcipimus. in fi. j̃. de app. Et est rō, q̄a facilius posset fabricari falsa vna apodissa, quam vnus liber rōum. Item, quia apodissa, vt plurimum scribitur præsente parte: iō imputet sibi pars, si non fecit adhiberi solēnem numerum testium. Quæ ratio cessat in libro rationum.
15 † Tertia priuata scriptura est epistola, & ista siquidem fiat parte presente, & dicitur sibi, dicas idem quod ĩ libro rationum, de hoc plenè dixi in d. l. nuda. Quæro, pone ꝙ produco ꝯ te quandam priuatam scripturam, quam dico manu tua scriptam, & ad eam probandam nō habeo alias scripturas ad quas fiat comparō, vr̃ ꝙ nō ꝓbet, per tex. in l. C. ibi, non aliter fieri comparōem. ergo ibi dicit, ꝙ etiam ex ɔsensu partium, nō potest fieri comparatio aliter quā in l. Cod. dicatur. In contrarium vr̃ tex. in aut. e. §. si quis igitur. Ad l. C. respondeo, ꝙ ibi loquitur, quādo dubitabatur de alicuius scriptura, qui non est, nec haberi potest, vt scribat: vel si poterat haberi, pars nolebat ꝙ scriberet, ne literarum formam mutaret. Et hęc sufficiant circa scripturam priuatam.

LEX XX.

1 *Scriptura semel in iudicio producta, & in actis copiata, facit plenam fidem.*
2 *Quando aliquis produxit instrumentum solenniter publicatum non cogitur protocollum exhibere nisi velit illud de falso redarguere.*
3 *Quæ requirantur ad hoc vt quis cogatur ad exhibendum protocollum.*
4 *Amissio instrumenti, & sic casus probatur iuramento. 8.*
5 *Practica ad hoc vt quis non possit amplius producere instrumentum.*
6 *Chartula non producta, non facit fidem.*
7 *De falso, q̄do possit & per viam exceptionis, & per viam accusatiōis cognosci.*

9 Sen

9 *Sententia lata per instrumenta falsa potest retractari.*

a Cum quidam. aHæc est bona & singularis.l.Instr̄m,cuius fides ē semel approbata,d; iterū produci, si aduersarius velit redarguere de falso:& si nō producat̄, ꝓ falso hr̄,nisi ille qui semel ꝓduxit, se ꝑdidisse solēniter iurauerit.
1 H.d.†No.ꝙ scriptura semel in iudicio ꝓducta,& copiata in actis, facit plenā fidem,l; authēticum nō reperiatur, nisi de falso redar-
2 guat̄. No.2.casum,ꝙ qn̄ aliqs†producit instr̄m solēniter publica
b tum,nō cogit̄ ad exhibēdū ꝓtocollūb vel ostēdendū,nisi aliquis
3 velit redarguere de falso ex inspectione protocolli.† No.3.ꝙ nō sufficit,ꝙ qs dicat se paratum redarguere de falso,s; est necesse ꝙ se inscribat ad pœnam taliōis anteꝙ aduersarius cogatur ad exhibēdum,vel ad exhibitionem eorum, q̄ exhibere nō tenet̄. qđ no, maximè pro his, qui petunt sibi fieri copiam instrumēti cum die & consule,cùm intendāt redarguere illud de falso,vt no.in l.j.§.editiones.ff.de eden.vt non debeat fieri exhibitio nisi prius inscriptionis pagina præcesserit.quod no.Gl.tangit hic.tangam alia,de quibus non curo,quæ per vosmetipsos videbitis.

a ADD.¶Ale.Et istam l.all.bar.in extra.ad reprimendum,ver.de plano qđ ex his, q̄ ꝓducunt̄ corā iudice,nō fit probō,nisi det̄ copia parti.Et vide ad hanc l.Guide de Suza.in aut.si q̄s in aliquo, de eden.Et vtrum sp ꝓbet̄ amissio instri p iur̄m, vide l.si quis ex argentariis,§.pe.de eden.& q̄ incūbant probanti,vide Inn.in c. cum olim,de pri.& vide bal.in l.fi.de eden.& istum tex.no.all.Bar.in l.j.ff.si tab, test,adde ꝙ scriptura exemplata in iudicio faciat fidem l; nō reperiatur originale,Pet.de Anch.cons.40.& qđ d̄t Bar.editionem fiendam non esse,cum quis vult redarguere de falso nisi subscribat se, intelligit Bal.qn̄ vellet criminaliter accusare,sed si vellet ciuiliter excipere,non requireretur subscriptio, & hoc sequtur Pau.de ca. ¶Pari.Circa materiam huius l.Vide Cæp.caut.148.Itē vide Fel, in c.contingit,extra in pr,de fid.inst.vbi habes ꝙ producens instr̄m nō tenetur ipsum originaliter apud acta dimittere,sed satis est præsente parte ostēdere & dare copiam eius de quo disputatur. Et ibi etiam ꝙ volens redarguere , debet se inscribere ad pœnam talionis,vt dicit Bar.hic.

b Ale.Dixi in l.si quis ex argētariis,de eden.Adde bar.l.j.§.editiones,vbi late e.ti.

¶Antiqua lect.

Cum quidam. Instr̄m cuius fides semel est approbata, nō d; iterū produci nisi parte volēte de falso accusare,s; si producens se ꝑdidisse iurauerit, excusat̄,& hoc vsq; ad sn̄iam locū h;.H.d. No.ꝙ qn̄ instr̄m semel ꝓductum in a-
a ctis exēplat̄,qđ illud exemplū in actis redactū afacit fidē đ cetero, l; originale nō ꝓducatur, qđ intellige si fides eius est approbata, vt hic in pr. Intelligo āt fidem approbatam, si datus est terminus parti ad probādum,&nihil sufficienter est ꝓbatum.No.2.qđ ei q̄ dicit se velle accusare đ falso,d; exhiberi instr̄m,dummodo iuret, & se inscribat prius q̄ exhibeat̄, vt hic.quod multū no. vt si ille,ↄ̄ quem ꝓducitur instr̄m,petat sibi ꝓtocollum exhiberi, vel sibi fieri instri copiam cum die & ↄsule:qa intēdit redarguere de falso ꝓtocollum,vel ex die & ↄsule,quod nō debeat fieri talis editio nisi prius iuret,& se inscribat,vt hic dr̄.sic intelligas qđ no.in l.j.§.editiones.ff.de eden.No.ꝙ qdam intelligūt hic,ꝙ inscriptio & accusatio fiat ↄ̄ notarium scribētem,vt j̄.dicam.Ex q̄ hēs ꝙ si volo accusare notarium,possum petere instr̄m ab alio,q̄ ab ipso notario:
4 qa instr̄m nō p̄t bene redargui,nisi videatur. Item no ꝙ†perditū
b esse instr̄m probatur p iur̄m.bsic casus ꝓbatur per iur̄m,quod est
5 notādum,statim aliqual'r dicam.No.ex hac l.practicam solēnem, ꝙ si volo dicere nullum,vel falsum instr̄m,sn̄iam,vel p̄ceptum ꝙ tu habes ↄtra me,forte in meam ↄtumaciam,possum petere à iudice ꝙ faciat exhiberi:siqdem dicas te nō hr̄e, nec vis producere, nec sufficientes rōes allegas quare nō producas,de cætero producere nō poteris. Casus est hic in §.qđ si prædictum.Inn.ponit,l; ni-
c hil alleget in c.G.perpetuus.cextra e.vide tex.istum.†Item no.qđ
6 l; nō ꝓducta chartula nō faciat fidem, hoc est intelligēdum ↄtra eum,q̄ tam petiit eam sibi exhiberi,& exhibita nō est,s; ↄtra alios remanet in suo robore,vt hic,& d.§.quod si ꝑdictum. Vl.no.ꝙ petitio exhibitionis chartulæ,nō p̄t fieri.nisi vsq;ad sn̄iam.Op.ꝙnō dēat iterum iurare.l.2.de iur.cal. Dicūt quidam ꝙ hic corrigitur.
7 Tu dic qđ hic loquitur de alio iur̄o.Op.2.& vr̄ quod†q̄ vult dicere falsum,non h; necesse se inscribere,sed possit de falso excipiendo cognosci.vt l.damus.& l.præbemus.j̄.de fal.so. Dicunt quidā, hic loqtur,qn̄ mortuus est principalis delinquēs, falsum committens.donec.n.ille viuit,non p̄t de falso cognosci,nisi prius ille accusetur criminal'r,vt hic in gl.tn̄ contradicit.ad ll.in cōtrarium allegatas non resp. & iō distingue multum no. sm̄ Ia.de Arc.& Cy. hic,q recitat eum multum solēniter. Aut quis vult dicere falsum ↄtra ipsum criminosum,& p̄t ciuiliter,& criminal'r agēdo,vel excipiendo,prout vult,vt d.l.damus.& l.fi. Aut ↄtra alium,tn̄ redūdaret in præiudicium criminosi,& tūc aut criminosus principalis viuit, & nō p̄t de hoc principal'r ciuil'r cognosci, nisi prius criminosus accusetur,& ↄuincatur,vt hic. Aut est mortuus principalis criminosus,& tūc secus,vt l.j.j̄.vbi causæ fiscales,q̄ probāt hāc di-
8 stin.vide gl.istā,& eā no. Op.qđ casus aliter†d; ꝓbari q̄ p instr̄m, vt l.si creditor.j̄.de pi.ac.so.Gl.no.dicit. Qn̄q;alle.q̄s casum circa id ad qđ nō erat obligatus.tunc sufficit iur̄m,vt hic.Qn̄q; alle.circa id,ad qđ erat obligatus,tūc nō sufficit iur̄m,vt l.ꝑria.no.gl.Vl. ad fi.op.j̄.si ex falsis instrumentis.l.1.& 2.sol. Quidam dicūt ꝙ hic in 1.cā de falso discussum fuerat,& ista ē vera in se,& ei aliq'r ap-
9 plaudit lr̄a,q̄ dicit in pr.fides approbata. Vel dicas†qđ sp post sn̄iā p̄t sn̄ia irritari prætextu falsorum instr̄orum,si aliqs est paratus ꝓbare illa instr̄a falsa,s; illud,quod in hac l.est dictum,ꝙ pars d; iurare,& similia,illud non habet locum,nisi vsque ad sententiam.

a ADD. ¶Ale.Adde Pe.de anc.cons.173.inc.circa 1.dub.ver.præterea licet instr̄m, ibi ꝙ instr̄m productum l; non incorporatum dr̄ de actis , qn̄ aliquis vult eum redarguere de falso , & satis in proposito hic quando instrumentum exemplatum faciat fidem,vide per Inn.in c.quoniam contra,extra de prob.

b Adde de hoc,vt s̄.e.in l.apud eos.

c Add.vide Inn.ibi qui dicit quod taliter respondenti succurreretur si satisfecit aduersario de suo interesse,all,l.de ætate,§.si ex causa,ff.de inter.ac.de quo per eundem Bar.& ibi doc.in l.2 s̄.de eden.per bal.in rep.l.2.ff.de iurei.& latissime vide ampliantiones per Fel.in d.c.G.perpetuus.

¶Plus valere quod agitur,q̄ quod simulate concipitur. Rub.

LEX I.

1 *Quando agitur vnum,& aliud per errorem scribitur,præualet,quod agitur.*
2 *Quando scribitur per fallaciam aliud,quam agitur,præualet,quod agitur.*
3 *Si vnū agat̄,& aliud simulate de partium voluntate scribitur quod præualet.*
4 *Instrumento,quando possit per partes contradici,*
5 *Contra præsumptionem iuris,& de iure admittitur probatio , ex voluntate vtriusque partis,& etiam per partis confessionem,&c.*
7 *Contractum fuisse fictitium,quomodo probabitur.*

a In contractibus. aGl.all.quasdam ↄcordantias ex quib.percepi iam ta-
1 lem doctrinam in hac m̄ā,b̄r dicit. Qn̄q;agitur†vnum, & aliud scribitur.p errorem,tūc sine dubio ꝑualet qđ agitur,vt l. si q̄s in fundi vocabulo.de le.j.& l.q quartam.e.ti.& l.quoties. de
2 hæ.inst.j̄.de test.l.errore.†Qn̄q; vnū b agitur,& aliud scribitur p
b fallaciam vnius partis,& tunc idem qđ plus v; qđ agitur,vt j̄.e.l.
3 fi.†Qn̄q; vnum agitur aliud scribitur simulatè,de partium volūtate,& tunc aut illud,qđ in veritate agitur,nullius est momēti, & non v; quod agitur, nec quod simulatur, sed obstat exceptio. s̄. de ↄd.ob turp.cau.l.j.& l.si sub specie.s̄.de post.Aut illud qđ in veritate agitur,erat aliqđ in effectu,& tūc aut illud qđ scribitur.fit p modū habilē.ad trāsferēdū vnā obligationē in aliā,&v; illud qđ scribit̄ magis,q̄ illud,qđ in veritate fuit actū,vt s̄.si cer.pe.l.si ex p̄tio,&l.si ꝓ mutua.aut n̄ fit p modū ↄuertibilē siue habilē,ad hoc, & tūc v; pl' qđ agitur,q̄ qđ simulatè ↄcipitur,vt p totū hūc titul.

a ADD.¶Ale.Vide bar.i l.Lucius,ff.depo.idem i d.l.si q̄s,Et bn̄ ꝓbat̄ instr̄m simulōis,vide in l.si ex p̄tio,si cer.pe.ita bal.ↄ̄,j̄.ad Vel.l.antiquæ.Et qn̄ instr̄m dicat̄ falsum,& qn̄ simulatū,vide bal.l.si ex cautiōe,i j,q.de nō nu.pe.& i l.multū,j̄. si q̄s alteri,vbi sing.vide đ mō ꝓbādi simulōem,& qđ ipse no.i l.2.de nō nu.pe. Adde bar.cons.65.inc.Pe.Nico.Pau.de ca.cons.278.& 228.cum seq.& 331.& anteriori ↄs.an exceptio simulationis impediat executionem, per Pet.de anc.cons. 358.Ang.cons.218,& 272.lib.3.Ale.cons.63.& 119.& seq.lib.3.bal.cons.146.lib.5. Pari.Circa hanc l.inquantum loquitur de simulatione mariti ad vxorem,q.d in sorore,& de quibusdam ↄiecturis,Vide Pau.ↄs 56.& Barb.cons.66.vo.4.dub.j.

b Poma. Et no.ꝙ cum plures sint species simulationis,vt colligi potest ex dictis Bart.hic ꝙ volens probarēt contractum simulatum,ad hoc possit obtinere,debet probare modum,& speciem simulationis.

¶Alia lect.

In contractibus. Quia breuis est,nō summatur. Et iō pro eius declaratione dic,ꝙ quando vnū agitur,&aliud scribit̄ p errorem,prēualet qđ agit̄ sine dubio, vt l.si q̄s i fundi vocabulo.ff.de le.j.j̄.de test.l.errore. ff.de hæ.inst. l.quoties.circa pr. Qn̄q; vnū agit̄,& aliud scribit̄ ex dolo,seu fallacia partis.& tūc rōe illius.quod scribit̄.nihil v;,sed illud quod agitur,si actum est,vt j̄.e.l.si falsum.l.cum precibus.s̄.de prob. Qn̄que vnum agitur,& aliud scribit̄ de volūtate partium,&tūc aut illud quod in veritate agit̄,est nullius momenti,&tūc non v; illud quod in veritate agit̄, nec illud quod simulatè, vt l.j.§.de cōd.ob tur.cau. de post.l.si sub specie. Qn̄que illud quod in veritate agit̄, valere p̄t, & tunc si quidem aliud scribatur per modum habilē ad trāsferēdum vnum ↄ̄ctum i alium, & tunc illud,quod simulatur, præualet, & euacuatur qđ in veritate fuit actum, vt s̄.si cer.pe.l.si ex pretio.& ff.si cer.pe.l.singularia. & in isto casu opponi non posset exceptio simulationis. Si verò nō fit per modum habilem ad transferēdum vnum contractum in subsidium alterius. tūc id qđ agitur,præualet,& loqtur totus iste titulus. Op.j̄.arbtrium tute.l.
4 fi.†So.Dicit gl.ibi spāle,vt dixi in l.in exercendis s̄.ti.1. Aduerte, quantum est ad materiam d.l.in exercendis. non est verum. ꝙ ibi sit speciale,quia inuentarium ita posset reprobari de falso, sicut aliud instr̄m,sm̄ oēs.Quātum ad m̄ām le.nostræ dicas ꝙsi inspicio verba testatoris,intelliguntur vt iacent.fallit vbi scriptura ꝑualet veritati.sed hæc l.voluit aliud, sc.ꝙ rei veritas hæc est.Illud quod actum est inter partes, præualet ei, quod dictum est, hoc colligitur ex tex.qui dicit in contractib.& in rubrica, tunc ad cōtrarium resp.quandoque instrumentū scribitur de voluntate vnius partis tantum

a tantum, & contra eum, tunc dici nõ potest ratione simulationis,a vt l. contraria, nisi ex magna causa & præcedente protestatione, vt l. qui in aliena. in fi. ff. de acq. hæ. Contra hoc opponi. j. ad Vell. l. antiquæ. vbi instrumentum agitur inter duos, & tamen contradici non potest. gl. dicit, fallit ibi. Pe. dicit, ibi loquitur in instrumẽto publico, hic rex. debet intelligi in instrumento priuato, q non placet, quia de omni instrumento loquitur. Dic ergo q quando aliquis confitetur instrumentum publicum scriptum de sua voluntate, non potest venire contrà, dicendo non esse verum, quod ibi est scriptum, vt in contrario, sed si vult dicere esse simulatè cõceptum, de voluntate vtriusque partis, posset probari cõtrarium:
5 nam contra † præsumptionem iuris & de iure admittitur probatio ex voluntate vtriusque partis, vt dixi in aut. sed iam necesse. j.
6 de do. ante nuptias. & gl. in corpore, vnde sumitur. Sed † præsumptio, de qua loquitur l. antiquæ, est iuris & de iure, ergo posset probari contrarium per confessionem partis præcedentem, vel subsequentem, nõ curo. facit l. generaliter. de non nu. pec. & ideo posset forte dici, si in instrumento est scriptum de voluntate partium quod illam pecuniam habuit, & recepit, & etiam posito q in veritate non receperit, instrumentum non posset dici falsum: sed fictitium, nõ tamẽ dicat, notarius habuit, & recepit ĩ presentia mei notarij & testium: quia illud fortè esset falsum. Op. ff. de vsuf. le. l. si alij. so. vt in gl. & tene solutionem Rom. gl. q ibi non constabat contrarium. Op. de omnib. ll. quæ dicunt, q res iudicata habetur pro veritate. Dicit gl. fallit in illis ll. & vbi vis fit in sententia. verum est, q ibi scriptura præualet veritati, tamen non contradicit huic legi. Hæc enim lex loquitur in contractib. & idem putarem in sententiis, si sententia daretur ficta, & hoc ageretur inter partes, & iudicem, sententia veritati non præiudicaret. ff. de appel. l. si
7 perlusorio. Quæro qualiter probabitur ista fictio. † Respondeo, si posset probari per testes adscriptos, qui interfuerunt tempore contractus celebrati, hoc esset multum facile. Sed si tunc fuerunt adhibiti testes, qui ignorabãt id, quod agebatur inter partes, tunc puto, q si probaretur per testes, quod in præfationibus, hoc est, in tractatu habito de cõtractu fiendo, hic in veritate agebatur quod esset pignus, puta si fieret instrumẽtum vẽditionis, coram aliis testib. absque longo interuallo, probaretur fictitium per illos testes qui interfuerunt in tractatu, licèt non in contractu. ff. de pac. l. itẽ quia. §. fi. & de ver. ob. l. Titia. §. idem respondit.

a ADD. ¶ Adde quando contractus potest dici simulatus per contrahentem, vide per Bar. in l. filios, j. de his quæ in frau. cre. & in l. sicut, §. superuacuum, quib. mo. pi. vel hy. per Io. & Ale. de Im. l. nemo potest, ff. de le. j. & per eũdem Inn. in c. ad nostram, de emp. & ven. & in c. cum contingat, de iurei. & in dictis locis, etiam quando appositum fuisset iuramentum.

LEX II.

Acta. Quãdo simulatio adhibetur de persona ad presonam, præualet veritas simulationi. H. d.

LEX III.

a **Emptione.** aCõtractus emptionis intelligitur esse factus causa pignoris, maximè quando apponitur pactum de retrouendendo. Cy. hic tangit. Dic vt extra de pi. c. illo vos. de emp. & ven. c. ad nostram.

a ADD. ¶ Ale. Vide quæ dixi in l. fi. C. de pac. pig. ¶ Pari. In ista l. est vna gl. singularis, q contractus simulatus non firmatur iuramento, idem Barto. in l. si quis pro eo, de fide instr. Pan. in c. ad nostram, de emp. & ven. bar. in cons. inc. quæro statutum Bal. & Ang. in l. fi, qui sat. cog. & Bal. hic in l. j. j. de oper. lib. in rub. de iurei. Ang. in l. j. de dote cau. non nu. Im. in l. nemo potest, de le. j. in c. cum contingat, de iurei. Pau. cons. 280. Si tamen esset iuratum in instrumento omnia in eo contenta esse vera, & attendere, & obseruare, non posset tunc dici quod fit simulatum, ita Ale. in d. l. nemo potest, nisi prius peteretur absolutio à tali iuramento, vt ibi ipse intelligit, vide eundem cons. 137. vo. 2. & 16. vo. 3. item pro declaratione gl. vide concordan. per Ias. in l. cum ea, circa medium, C. de transact. vide & declara, vt per eundem in l. 2. ad fi. ff. de iurei.

¶ Antiqua lect.

Emptione. In simulatione de contractu ad contractum, præualet veritas. H. d. quæro ad quid est hoc vtile? Respondeo, quia pignore percepto, fructus, extenuant debitum, vt j. ti. 2. l. 1. quod in emptione non est. Querunt doctores, vtrum ex eo quòd in contractu emptionis, apponitur pactum de retrouendẽdo, præsumatur contractus pignoris? de hoc habemus duas decretales, ext. de pi. c. illo vos, de emp. & ven. c. ad nostram. dic vt ibi.

LEX V.

Si falsum. Instrumentum etiam à subscribente potest dici falsum. H. d. Facit l. 3. j. si quis alteri, vel sibi. & ista l. facit ad. q. de eo qui dedit notario existenti ad banchum quandam scripturam non veram, vt eam mittat in quaterno, nunquid teneatur de falso. & ista l. tenet quòd sic. & facit hæc l. ad id quod
a dixi in l. si quis obrepserit. a ff. de falsis.

a ADD. ¶ Adde Alex. de Im. ibi, & in cons. 84. vo. 3. & bar. cons. 197. inc. Tudertinus, vo. j. & eundem Ale. in cons. 70. & in cons. 67. e. vo.

¶ De commodato. Rub.

LEX I.

Ea quidem. No. q quando quis suscipit periculum casus fortuiti ĩ se, tenetur. De quo plenè dicemus in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautio. &c.

LEX II.

Cum eum. Op. in exceptione, reus debet probare. l. 2. & l. in exceptionib. ff. de prob. s; hic reus in excipiendo dicit nõ esse finitum tps: ğ ipse debet probare. Huius timore gl. vacillat. Tu dic q qui agit actione ex contractu, debet probare substãtialia contractus: sed qui agit commodati, ad hoc, vt probet commodatum, debet probare rem commodatam ad vsum certo tempore limitatum, aliàs non esset commodatum, sed precarium, vt no. ff. e. l. in commodato. §. sicut. ideo hoc casu negans commodatum, debet probare ea, quæ commodato incumbunt.

LEX III.

De restituendis. Qui commodat res causa pignoris, potest agere cõmodati, vt restituantur finito tempore pignoris. H. d. no. gl. q̃ hic est, quę tractat materiam, qua actione debeat agi, quando commodatur res, vt pignoretur, & plenius quàm alibi.

LEX IIII.

1 *Res commodata, quando possit retineri prætextu impensarum.*
2 *Si actione commodati petitur quantitas, an possit cum debito compensari.*

a **Prætextu.** aNon eget summario. Op. & videt, q † possit re-
1 tineri, vt l. ĩ rebus. §. possunt. ff. e. sol. Ibi propter
b impensas bretinetur, & istam materiam, quando retentioni sit locus, ponunt hic doc. & in l. si nõ sortem. §. si centum. ff. de cond. in-
2 deb. dic vt ibi. † Quærit gl. quid si in actione commodati petatur quantitas, vtrum possit cum debito compensari. Gl. dicit q sic, siue actio commodati detur ad interesse, siue ab initio commodata sit quantitas, & sic intellige l. fi. de compẽsat. Vide gl. istam, quæ tenet, q quando pecunia debetur, vt species, potest compensari. Cõtrarium notatur in l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens. ff. si cer. pe. & ibi dixi. Quatenus ad propositum dico, q contraria glo. loquitur, quando illa species petebatur rei vendicatione, hic quando petebatur actione personali. Vltramõtani tenent simpliciter contra illam gl. Videbitis in d. l. fi. j. de compensationibus.

a ADD. ¶ Pari. Circa istam l. finalem, & circa materiam retentionis, vide omnino Ro. sing. 109. & quæ scripsi j. ob chirog. pec. in l. j.

b Ale. Adde q quando contra maritum, vel eius hæredes agitur pro restitutione dotis, non potest fieri retentio prætextu expensarum in re dotali factarum, l. vnica, §. taceat, ver. sed nec ob impensas, j. de rei vxor. act. & est speciale fauore dotis, secundum Ang. in l. j. ff. so. ma.

¶ De pignoratitia actione. Rub.

LEX I.

1 *Fructus extenuant debitum. 4.*
2 *Creditor compensat sibi fructus, quos percipere poterat.*
3 *Creditor an teneatur fructus conseruare, & vendere tempore caristiæ.*

a **Quod ex operis.** aReditus, qui percipiuntur ex pignore, extenuant debitum, & creditor tenetur si pignus per eum dete-
1 rioretur. H. d. cum l. seq. No. † q fructus extenuant de-
2 bitum. No. 2. † q creditor compensat sibi fructus b quos percipe-
3 re potuit. Opp. ad † primum q fructus non compensentur, de l. si conuenerit. ff. e. so. intelligunt Doc. hic quando fructus sunt consumpti, aliàs ipsi fructus essent pignori sicut ipsum prædium, vt l. j. j. de pac. pi. & l. quamuis. j. in quib. cau. pi. taci. contraha. Sed iu-
4 xta hoc moueo dubium, † vtrum creditor teneatur fructus conseruare, & vendere tempore caristiæ? Breuiter. quidam sunt fructus, qui debent vendi primo tempore: quia statim corrumpunt, vt poma, & similia, & illa conseruari non debẽt, vt ff. vt in pos. le. l. is cui. §. qui legatorum. Quidam sunt qui conseruari possunt, & illi sunt conseruandi, vt d. §. qui legatorum. non tamen tenetur eos conseruare vltra annum, vt l. fi. § pe. ff. de req. reis. Intra annum ergo alienet tempore competenti, ad modum diligentis patris familias, & cum intra annum alienare teneatur, vt d. l. non est præsumendum, q ea seruauerit de anno in annum, & sic fecerit contra id quod l. vult. ar. ff. pro soc. l. merito.

a ADD. ¶ Pom. Vide Ale. cons. 118. vo. 4. Im. cons. 18. & ad hanc l. omnino videas Ale. cons. 1. vo. 2.

b Alex. Adde q quando mulier ageret hypothecaria, constante matrimonio viro ad inopiam vergente, & fructus percipiat, quod non tenebitur compensare, & est in dote speciale contra Raph. in l. si constante, in pr. ff. so. ma. Item non extenuant sortem fructus, qñ vir constante matri. percepit fructus ex re sibi pignorata pro dote per socerum. Casus est in c. salubriter, & ibi Host. & doc. extra de vsur. & per eũdem habes alias duas limitatiões ad istũ tex. & ad l. creditor. seq.

LEX

LEX II.

a Creditor. a No. tex.ibi,quos pcipere debuit:qa pbare,qđ pcepit, eſt difficile:ſed probare quod percipere debuit,eſt facile:quia poteſt dici,ꝙ communi æſtimatione potuiſſet tãtum locari, ſeu lucrari in anno. Tene menti,quia vtilia ſunt.

a ADD. ¶Ale. Iſtas ll.cum mã limita no.vt p Bar.in l.diuortio,§.ob donões,ſol. ma.Pro quibus facit quod hr̃ in l.1.& 2.J.de pac.pig.Item ſecundam rłam hꝰ l. limita,niſi dñs dñium directum in pignus accipiat ab hñte vtile, facit tex.in c. j.extra de feu.Et an idem iudicandum ſit in emphyteuta,& vſurario,vide no.p Hoſt.in ſumma.de vſu.§.in aliquo, ver.item fallit in not.caſu,c.j.extra de vſu. in eo qui rem ſuam ab aliquo accepit,cum eam aŕr recuperare nõ potuerit.itẽ fallit in marito recipiente rem aliq̃ in pignus pro dote c.ſalubriter,de vſu.itẽ fallit in eo qui in re pignorata laboranda gubernando labores,aut operas adhibet,qa iſto caſu fructus cum laboribus compenſantur,ſm Hoſt.in d.§.in aliquo.ver.4.& Io.an.in c.conqueſtus,de vſur.vide de mã in c.ad nr̃am.de reb.ec, ñ al.item p̃t limitari hæc l.niſi iuratum eſſet de ſoluendo pecuniam creditori, nec in aliquo eum moleſtare per tex.no.in c.ad noſtram, de iurei.& ꝙ no.Bar, in l.amplius,ff.rem ra.hab.& adde ꝙ no.Im.in l.j.§.per ſeruum,ff.de acq.poſ.& mãm vide in c.ad noſtram,de iureiu.& c.conqueſtus, & c.cauſam quæ,de pig, & in c.ex literis,de iureiu.quid autem in venditis in ſocietate, an fructus computentur in ſortem,vide Bald. in hac l.& ad iſtam mãm vide quæ hic dixi poſt Bal.Et qñ fructus extenuant ſortem,vide no.q.Bal.in rub.C.de ↄ̃h.emp.in 15.q. Pariſ.Ad apoſtillam pręcedentem ibi,item fallit in eo,qui in re pignorata,adđ Co.conſ.19.inc.qdam nobil.vir, in vlt.dub.dum loquitur de recipiẽte caſtrum pignori cũ pacto,ꝙ fructus efficiantur ſui,& debeãt cuſtodire caſtrũ,qa ſi expenſę aſcẽdant tm̃,q̃tum fructus,eos ñ cõputant in ſortem,lꝫ aľs pactum de lucrando fructus rei pignoratæ nõ valeat,vt ibi per eum.Item circa apoſtil.q̃ ponit hic Ale.ſ.in hñte directũ dñium,& accipiente pignus ab hñte vtile,&c.viđ Rom.ſing.325.inc.creditor. item circa aliam limit.q̃ ponit ẽt hic Ale.de ſubſtinente magnos labores in re pignorata. Adde ẽt Ro.ſing.549.inc.rła eſt,item vide aliam ſimilem deciſionem de procuratore qui emit rem nomine dñi,& ſoluit ipſe procurator pretium,& poſtea res fuit ſibi tradita,q̃ tãto tpe poſſidet, ꝙ fructus aſcendunt ad q̃titatem pretij , qđ tenetur tradere rem dño ſine aliquo pretio,Habes in rubr.ff.man.Ad hoc Bart.Quid autem ſi fructus extarent, & creditor vellet reſtituere,vide Iaſ.poſt alios in l.diuortio,§.ob don.ſol.mat.

LEX III.

Pactum. Licèt creditor poſſit vendere pignus ex pacto,nõ prohibetur debitor agere ↄ̃ eum ſi male vẽdidit.

LEX IIII.

Si creditor. Quis debeat pbare caſus fortuitos. Gl.ponit hic.etiam hoc ponit gl.in l.ſi quis ex argentariis.§.an vero nec hæredi.ff.de eden.& ibi dicemus.

¶Antiqua lect.

1 *Creditor debet probare caſus.ſcilicet rem perditam,manifeſtis probõnibus.*
2 *Culpam probat,qui illam allegat.4.& 6.*
3 *Res dicitur amiſſa,quando facta diligenti inquiſitione,recuperari non poteſt.*
5 *Manifeſtæ probationes quæ dicantur.*
7 *Caſus contingens circa perſonam probatur iuramento.*

Si creditor. Si pignꝰ pereat abſq; culpa creditoris periculum eſt debitoris.h.d.cum l.ſeq.&l.ſi nulla.&
1 l.pignus.† No.creditor dꝫ probare caſum,ſ.rem perditam.No.ꝙ dꝫ pbare manifeſtis probõib.& ſic nõ ſtaret iuro ſuo. No.ꝙ pbata amiſſione,debitor dꝫ pbare culpam,vt innuit tex.ibi, ſed ſi culpæ reus deprehẽdatur.q.d.creditor dꝫ deprehẽdi reus culpæ à debitore,& ſic debitor dꝫ probare culpam. qđ qualŕ intelligatur,dicam.J.qa in Gl.dubitať de hoc. Pro declaranda l.iſta,ſunt examinanda duo.Primò qa hic dŕ ꝙ creditor dꝫ pbare ſe pdidiſſe,qualŕ probabit hoc? & de hoc nihil in Gl. Scđo qs dꝫ probare culpam
2 amiſſione probata.in Gl.ſunt op.finaŕ dicit † qđ q culpam dicit, illam pbet.ita tꝫ hic,& inſt.quib.mod.re ↄ̃.ob.in fi.ſed in l.ſi quis ex argẽtariis,§.fi.ff.de eden. vŕ dŕe ꝙ añ omnia dꝫ ille q agit,dolũ probare,vel culpam.poſtea reus probare caſum. Doct.circa hoc
3 parum dñt.Bŕ añ oĩa eſt ſciendum qđ res † amiſſa dŕ qñ adhibita diligenti inqſitione recuperari nõ p̃t.Fa.ff.de pe.hæ.l.depditum.
4 †Nũc ad ppoſitum,qñq; res amiſſa abſq; culpa eſt cã defenſiõis. qñq; eſt cã actionis. Primo caſu,aut probať res nõ perueniſſe ad manus eius,q ↄ̃uenitur,& tũc ipſe pbat rem amiſſam eo ipſo,qđ adhibita diligenti inqſitione eam nõ reperit:& ſe nõ reperire dŕ, niſi p aduerſarium pbetur eius dolꝰ,vel culpa,vt l.cum ita.§.ſpẽs. de le.2.ꝙ no.ff.de prob.l.cum de lege. & J.de iu.del.l.ſi.§.licentia dãda. Qñq; apparet rem perueniſſe ad manus eius,q ↄ̃uenitur,& tũc ſi đt rem amiſſam,dꝫ pbare indubitãter. Sed aduertẽdum eſt, qđ ſi ad illam rẽ reſtituẽdam tenebať iure obľonis:amiſſionem dꝫ probare manifeſtis probõib. dicã ſtatim. Si vero tenebať iudicis offõ,p̃t p iurm̃ pbare,vt S.de fid.inſtr.l.fi.Quæ ãt ſint iſtæ manifeſtæ pbões,dicam ſtatim.Si vero rẽ amiſſam eẽ,eſt cã actionis alicuius,ille dꝫ pbare,vt l.ſi qs ex argẽtariis.§.fi.ff.de eden. Quæro,q̃
5 ſunt†iſtæ manifeſtæ probões. Reſp.qdã ſunt caſus fortuiti multum patẽtes,vt mors,incurſus hoſtiũ,&ſila,& tũc nõ eſt dubium de probõe. Quidam ſunt caſus fortuiti,q clãdeſtinè occurrũt,vt ſunt furta : & in iſtis nõ eſt ſtandum ſimplici aſſertioni ↄ̃uenti,vt l.ſi nulla.J.e.ſed dꝫ probari aliis preſumptionib.vt puta,qa reperit oſtium fractũ,vel ꝙ famulus aufugit,&ſimilib.Ad hæc l.nõ oẽs. §.à barbaris.ff.de re mil.ſm doc.& hęc diceret manifeſta pbõ.manifeſtũ ẽ.n.ꝙex lt̃imis pſumptiõib.appet,vt l.1;.ff.đ le.j.in eo qđ đt
6 euidens.& l.ſi qs locuples.ff.de ma.teſt.† Quæro,qs pbabit culpam.Veritas eſt iſta.qdam ſunt caſus,q rŕ non eueniunt ſine culpa,vt furtum,vt l.cum duob.§.damna.& ibi no.ff.pro ſoc.Incendium,vt l.ſi vendita ff.de peri. & com.rei ven.l.3.de of.præf.vig. Item fuga incarcerati,& hominum,q cuſtodiri debuerunt,vt l.ſi à bonæ fidei,de rei ven.& in iſtis caſib,nõ ſufficit ↄ̃uentum pbare caſum,niſi probet illum ſine ſui culpa accidiſſe,vt l.ſi qs fundũ. §.Imperator.ff.loc. Intellige.n,ibi abigeos clam ſubripuiſſe.vt ff. de cuſt.re.l.fi.J.e.l.pignus.& ibi ſtatim dicam.Rõ:qa præſumptio eſt ↄ̃ eum,q dcm allegat.Quidam ſunt caſus,q rŕ contingũt ſine culpa,vt incurſus hoſtium,& latronũ,impetus aquarum,& mors animalium,& ſimilia,vt no.in l.cum duobus.§.damna.ff.p ſoc.& probatur ff.de re.iur.l.ↄ̃ctus.In iſtis ſufficit conuento probare caſum,q dicit culpam,illam pbet:quia pſumptio eſt.ꝙ abſq; culpa acciderit. Ita dꝫ intelligi id, cum Gl.hic poſita. Prædicta vera,qñ
7 †allegatur caſus circa res, ſed ſi allegaretur caſus circa perſonas puta impedimentum infirmitatis, vel alterius caſus,pp quod dico me nõ poſſe venire,vel aliud facere,tunc dicit Gu.l.de Cug.ↄ̃ſiderata qualitate perſonæ, ſtandum eſt iuramento ſuo, vt l.ſcire oportet.§.ſufficit.de exc.tu.J.de rep.& diu.aut.hodie. Idem videtur tenere Spec.in ti.de app.§.nunc breuiter.ver.quid ergo.

LEX V.

a Quæ fortuitis. a Creditor non tenetur de caſu,niſi ſit actum. Nota ꝙ caſus fortuitus eſt ille cui reſiſti non poteſt,vt hic,& l.contractus.de reg.iur.

a ADD. ¶Pariſ.Circa hãc l.q̃ bar.non legit,& gñaŕr qñ qs teneať de caſu fortuito,vide quæ habes in Ber.in ver,caſus,& circa iſtam l.q̃ vult ꝙ res pereat dño, adde ẽt quod oẽ emolumentum ſuperueniens cedit dño,vide Pau.conſ.218.ad fi.Item limita iſtam regulam quando domino vtilitas ſpectaret,ſecus ſi vtilitas rei ad alium ſpectaret in totũ,vel in partem,vide Iaſ.in l.ſi paſcẽda,C.de pact. item limita non procedere vbi aliquis remaneret dñs ex aliquo iure ſpeciali inducto in eius fauorem,vide Iaſ.in l.ſi pupillus,per gl.ibi,ſi cer.pet.

LEX VI.

Creditor. Creditor tenetur de culpa adhibita in deteriorando rẽ pignoratã,& ſumptus recuperat.H.d.

LEX VIII.

Pignus. No.hic maiorem quam facit iſte tex.in pr. & eſt in barbara.Item no,ꝙ dicit in horreis quibus alij ſolebant vti , pro iſtis qui deponunt pecuniam penes campſores, penes quos ſolet deponi per alios,vt excuſentur.

¶Alia lect.

Pignus. No.regulam, qđ res perit ei,cuius eſt. Qui allegat rem amiſſam furto, dꝫ pbare,qđ culpa eius ceſſat. quod apparet hic dum dicit in horreis,quib.alij ſolebant publicè vti.Rõ eſt:quia caſus in furto includit in ſe culpam rŕ:ſecus in aggreſſura latronum,vt S.e.l.quæ fortuitis.dixi in l.ſi creditor.S.e.

LEX IX.

1 *Titulus pignoris non eſt ſufficiens ad præſcriptionem.*
2 *Succeſſor vniuerſalis non poteſt præſcribere,quod non poterat defunctus.*
3 *Actio pignoratitia non præſcribitur longo tempore.*
4 *Probare obligationem,& rem traditam loco pignoris,ad quid ſit vtile.*
5 *Practica ſingularis in actione pignoratitia.*
6 *Si debitor agit rei vendicatione cõtra creditorem,an tunc poſſit referri quæſtio (dominij.*

Nec creditores. Titulus pignoris nõ eſt ſufficiens ad pſcriptionẽ,& exceptio pig.excludit vendicantẽ iure dñij, & ſolo debiti excludit vẽdicantem p hypo
1 thecã.h.d.No.ꝙ†titulus pignoris nõ eſt ſufficiẽs ad pſcriptionẽ.
2 No. † ꝙ ſucceſſores vľes nõ pñt pſcribere illud,qđ non poterat
3 pſcribere đfunctus. No.ẽt qđ pignoratitia†actio ñ pſcribiť lõgo tpe:qa eſt actio pſonalis.& hoc p j.parte. Quærit gl qñ naſcať pignoratitia, & qñ poſſit pſcribi iuri offerendi. Dic vt in ea. Venio
4 ad ver.vñ intelligis.Quæro,ad qd eſt vtile† pbare originem rei. Dicit gl.intellige hic originem.ſ.obľonem factam eſſe,& rẽ traditam eſſe loco pignoris,qđ ſufficit ad hoc : quia q ſemel poſſedit, pſumiť hodie poſſidere.No.qđ dixi in l.ſiue poſſideris.S.de prob. qa habuit cãm ab actore. Iſtud dcm,lꝫ ſit verum in ſe,tñ nõ congruit huic lr̃æ:quia pſupponit tex.pro cõſtanti, qđ aduerſarius tꝫ rem:ğ aduerſario tenente pcario,ſi pbarem originem rei,hoc eſt, rem obligatam, tñ ↄ̃fiteor debitum & ſic creditor poſſidens non hr̃et neceſſe pbare,cuius ↄ̃rium ſubdit tex. Alij dñt qđ pbare originem rei, ſufficit ad hoc qđ creditor poſſidẽs non pſcribat,qa hꝫ ſciam alienæ rei. Certè hoc eſt ẽt verum in ſe,ſed huic lr̃æ nõ cõgruit p rõem q̃ dixi. Alij,& iſta opi.ponit in gl.dñt,ꝙ hic vendicať res pignoratitia actione. Certè nec hoc plꝫ:qa tunc nõ hr̃et neceſſe creditor pbare debitum. Vñ potes eam legere ſic.ſ.originem rei,hoc eſt cãm quare res ad te ꝑuenit iure dñij,& tunc hæc l.ſine
5 ſcrupulo procedit.Vel ſi volumus ſuſtinere Gl & hẽmus†vnum caſum ſingularem & no.vt debitor, vel eius hr̃s,agat pignoratitia,vel rei ven.dicens rem fuiſſe ipſi creditori obligatam,&tradi-

tā, nescitur tñ ꝑ q̃ta pecunia, ſꝫ paratꝰ ē ſoluere debitū qđ oſtēderit. Certè tūc creditor cogetur ad reſtōem rei. Principale eſt.n.qđ pbē rē obligatā & traditā, ſꝫ ñ ꝑ q̃to: qa teſtes ñ recordātur, & ſm hoc, eſt hic caſus no.

6 †Circa vlt. partē hꝰ l. quero, vtrū ſi agatur rei vēdicatione cōtra creditorē, poſſit referre q̄ōem dñi? Quidam ꝙ non. gl. ꝙ ſic, & bene. Dic vt ff. com. l. ita vt ſi fur. Vel pone caſum, quod dicebat aliqs ſe pignoraſſe fundum, ſpe futuræ numerationis, quo caſu dꝫ creditor probare debitum, hoc eſt pecuniā numeratā, vt ȷ̃. ſi pig. conuen. nu. pec. ſe. non fu. l. j. & ȷ̃. de non nu. pe. l. j.

LEX X.

Pignoris. Debitor repetit à creditore pignus ꝑ hanc actionem. Item creditor non p̄t pignus occupare ſua authoritate, abſque pacto, vel iudice. H. d. No. ꝙ ex pacto licet alicui rem debitoris capere ſua authoritate, aliàs non. videbitis ȷ̃. de pig. l. creditores. Op. gl. de dam. inf. l. vtique. Sol. vt in ea.

LEX XI.

a Quo minus. aSoluto debito repetitur pignus non obſtante præſcriptione longi temporis.

a ADD. ¶Pom. No. facientem conſueta fieri, excuſari à culpa. Et videas idem econtra, quòd qui non facit conſueta fieri, incurrit culpam, ita Are. conſ. 38.

¶De exercitoria, vel inſtitoria actione. Rub.

LEX I.

Seruus. Si ſeruus ꝯhat in negociatiōe permiſſa obligat dñm inſtitoria: aliàs de peculio, vel de in rem verſo. Quæro, quomodo probabitur nullam rem mutuam eſſe acceptam. Dic vt in gl. & plenè in l. j. §. non autem. & l. fi. ff. de exerci.

LEX V.

Si mutuam. Præpoſitus ad vnum actum, obligat dominum vtili inſtitoria. H. d. cum l. ſeq.

¶Quod cum eo, qui in aliena eſt poteſtate. Rub.

LEX I.

1 *Pater conſentiens contractui filij, quando inſolidum obligetur.*

2 *Pater conſentiens decurionatui filij, quando obligetur etiam priuato.*

3 *Nomina iſta de peculio, de in rem verſo, quod iuſſu, & ſimilia, non ſunt nomina actionum ſed adiectiones.*

Cum filiusfam. Pater ꝑ filio, tutore ñ tenetur, niſi de peculio, vel de in rē verſo, niſi ꝯſenſerit, vel eū decurionē creari permiſerit. H. d. Op. de tut. l. ſi filius. Sol. dicit gl. no. Aut filius datur tutor in teſtō, & p̄r nō tenetur niſi de peculio, ſiue ꝯſentiat, ſiue nō, vt in l. Luciꝰ Titius Caiū Seiū. ff. de admi. tu. Aut datur à iudice, & p̄r nō ꝯſentit, & nō tenetur inſolidū. d. l. ſi filius.

1 †No. ꝙ lꝫ p̄r ꝯſentiat ꝯtui filij, nō ꝑ hoc inſolidū obligatur, vt ff. qđ iuſſu. l. j. § i. Br̄ iſtā mām ego poſui in l. ſi cū dotē. §. trāſgrediamur. ff. ſo. ma. Quātū ad ꝓpoſitū dic, ꝙ qdā ſunt actꝰ, vel ꝯtꝰ q ptinēt ad nos, tūc ꝯſenſus, ſeu volūtas nr̄a inducit mādatū, ſeu ratihabitionē, vt l. j. in pr. ff. man. & l. q patitur. e. ti. Si verò ad nos nō ptinet, tūc ſi qdē ille, q ꝯſentit, poterat cogi ꝯſentire, & ſe obligare, cū ꝯſentit, ſe obligat, vt l. ſi filꝰ. de tut. & l. fi. de ſuſp. tut. l. ſi qs inter. §. imper. ff. de execu. tu. Aut nō poterat cogi ꝯſentire, vel ſe obligare, & tūc ꝯſentiēdo nō obligatur. l. Lucius. ff. de admi. tu. ibi. n. erat datus tutor in teſtō, & iō nō cogebatur fideiubere, nec p̄r cogebatur ſe ꝑ eo obligare. idē ſi poterat cogi ꝯſentire, tūc nō obligatur, vt l. cū nō ſolū. §. neceſſitate.

2 C. de bo. q̃ li. † Op. & vr̄ ꝙ p̄r, ꝯſentit decurionatui, ñ obligetur priuatis, ſꝫ ſolū reipublicæ, vt l. j. in fi. de ma. que. ſol. q̄ñ p̄r ꝯſentit decurionatui, obligatur reipublicæ, & obligatur ꝑ officio qđ ipſi filio datur: dico ea actiōe, q oritur ex ipſo officio, & ex ea adminiſtratione, vt hic: nō ſi oriatur ex aliquo particulari actu, vel delicto cōmiſſo in officio, vt l. ꝯria.

3 Vlt. no. †ex hac l. qđ iſta nomina de peculio, de in rem verſo, qđ iuſſu, & ſimilia, nō ſunt nomina actionū, ſꝫ ſunt adiectiones. qđ apparet hic dū dicit, tutelę, vel negotiorum. &c. Facit ff. de pec. l. 3. §. q cōgruit. in pr. & l. ſi filius. in fi. de in rē ver. de exe. l. ſi tñ plures. §. fi. de inſti. l. cuicunque. §. non tñ. Bar.

LEX II.

Eius. Filius ſui iuris effectus, ñ tenetur ex añ geſto niſi inquantum facere p̄t, ſi paternam hæreditatē non hꝫ. H. d. Quære in gl. & expone ibi proprij edicti interpretatione, &c. & ꝑ edictum quod cum eo, qđ eſt factum ad interpretationem & limitationem edicti. de ca. di. id eſt, ꝑ quod actio in filium reſtituebatur inſolidum: qa per mutationē ſtatus erat liberatus. Quærit gl. q̄ūo intelligatur inquantum facere p̄t. Dic vt in ea. Non ſunt hic alia.

LEX III.

Etiam. Actio de in rem verſo, competit ex eo quod verſum eſt, nec aliter volunras domini requiritur. H. d. Gl. colligit differentiam eſſe inter iuſſum & mandatum. Dic vt in ea.

LEX IIII.

Si ex contractu. Qui contrahit, vt nuncius non obligatur. H. d.

LEX V.

Nulla res. Filiusfamilias poteſt fideiubendo obligari, & patrem obligat de peculio. H. d. Gl. primo notat hic differentiam inter filiumfamilias, & ſeruum in contrahendo. Secundò ponit lec. ſuper 2. reſp. Tu tene primam. vide gl. & no.

LEX VI.

Si ſeruus. No. ex hac l. & ex eo quod dicitur in gl. ꝙ qui locat rem tuam te inuito, & ignorante, tibi non præiudicat quin conductorem poſſis tua authoritate repellere.

¶Alia lectura.

Si ſeruus. Dominus poteſt ſua authoritate repellere inquilinum, qui cum ſeruo non habente mandatum contraxerat. Tene menti caſum iſtum pro locationibus factis ab his, qui mandatum non habēt vt poſſit expelli inquilinus, vel colonus à dño propria authoritate. Op. vt in gl. & tene duas vlt. ſol.

LEX VII.

Et qui ſeruo. Hæc eſt bona l. No. iſtud quia notabile de eo qui mutuat factori alterius, de quo per

a gl. ma. in l. ſi pupilli. §. j. ff. de ne. geſt. & per Cy. hic.

a ADD. ¶L. ſi creditor, ſ̄. ſi tu. vel cur. late ꝑ bar. poſt gl. in l. ſi pupilli. §. j de ne. ge.

1 *Geſtum nomine meo ignorante eo cum quo geritur, poſſum habere ratum.*

2 *Ex contractu geſto per alium nomine meo, quando tenear.*

Ei qui. Duas partes hꝫ. prima in ſeruo, ſecunda in libero. Secunda ibi, alioquin. & iſta ſecunda pars eſt ſing. Breuiter hoc intendit. Actio de peculio competit durante poteſtate & ea finita intra annum. Item ex contractu liberi ne. geſt. tenetur dominus ſi in rem ſuam vertat, vel ratum habeat. H. d. Ad j. partem op. de l. j. §. annus. ff. quan. ac. de pecul. eſt an. Sol. vt in gl. Venio ad vltim. partem, primò quæro. dicitur hic, cum libero rem agente, &c. de quo loquitur. Dicit gl. intellige de procuratore, geſtore, tuture, vel curatore. Inquantum dicit de geſtore, dicit verum, & eſt no. & ſingulare, & intelligit gl. in l. item ſi cum putaui. aliàs ſi pupilli. §. j. de ne. geſt. Inquantum dicit de procuratore, verum dicit in ſe, tamen non congruit literæ: quia tunc ratihabitio non requiritur, quod hic dicitur in litera. Op. ſ̄. ſi tu. vel cur. interue. l. ſi creditor. & ſi cer. pe. l. eum qui. Sol. dicit gl. illa ſecundum iſtam: quia non tenetur dominus niſi in duobus caſibus hic expreſſis, poſtea glo. in fi. ſoluit aliter. & illa eſt vera ſecundum Pet. in contrariis, qui contraxit cum geſtore, habuit reſpectum ad perſonam geſtoris, vt tex. dicit: tamen de domino nihil fuit dictum, nec ſic, nec non, & tunc tenetur in duobus caſib. hic expreſſis. eſt no. caſus. Op. & videtur ꝙ dominus poſſit habere ratum quod ſuo nomine non eſt geſtum, vt l. item ſi cum putaui. aliàs l. ſi pupilli. §. ſed ſi

1 ego. ff. de ne. geſt. Sol. Dicit †gl. no. licèt non fuerit geſtum nomine domini à mutuante, fuit tamen geſtum ab ipſo recipiente, & ideo poteſt ratum habere. no. tex. & gl iſtam. Vltimò gl. remittit ad no. in l. eum qui. ſ̄. ſi cer. pe. ſed in l. eum qui. nihil dicit, ſed ſe remittit ad no. in l. item ſi cum putaui. aliàs l. ſi pupilli. §. j. de ne. geſt. Sed

2 quia ibi elapſo anno non examinaui, ideo dic, † Aut quis contrahit cum tu. vel cur. & dic vt l. poſt mortem. ff. quan. ex fac. tu. Aut quis contrahit cum procuratore, & dic vt l. ſi literas. ȷ̃. man. Quandoque quis contrahit cum eo, qui nullum habet mandatum & iſta eſt ſecunda materia noſtræ l. quo caſu dic, Aut quis contrahit cum aliquo penitus extraneo, non gerente negotia alterius, tunc ille, ad quem pecunia aduenit, nullo modo tenetur, vt l. non aduerſus. ſ̄. ſi cer. pe. Aut quis contrahit cum negotiorum geſtore alicuius ſine mādato, & tūc aut cōtrahit cum eo cōtemplōne ſerui tm̄, ita ꝙ nō dñi, & tūc ipſe tenetur, nō dñs, vt ſ̄. ſi tu. vel cur. interue. l. ſi creditor. d. l. eum qui. ſ̄. ſi cer. pe. & hoc no. in fi. glo. Aut contraxit cum eo, contemplatione domini, ita ꝙ non geſtoris, & tunc videor gerere negotium domini, & ipſe dominus tenetur nego. geſtorum actione, ſi negotium eſt geſtum vtiliter, vt l. quæ vtiliter. l. ſed an vltro. ff. de ne. geſt. & l. item ſi cum putaui. aliàs l. ſi pupilli. §. j. e. ti. Aut contraxi contemplōe vtriuſque, & vterque tenetur, ar. d. l. item ſi cum putaui. aliàs l. ſi pupilli. §. j. Aut contraxi cum geſtore contemplatione ſui: de dño aūt nihil agitatum fuit, tunc dñs rl̄r non tenetur, niſi duob. caſib. hic expreſſis. Et prędicta forte vera ſunt in eo, qui gerit negotia abſentis: ſed in eo, qui gerit negotia domini, vel ſcholaris, eo præſente, vel patiente, tunc tenetur dominus inſtitoria, ſi accepit in eam cauſam quam dominus ſibi erat ſolitus committere, vt l. fi. quod cum eo.

LEX VIII.

1 *Pater filio inſolidum quando tenetur.*

2 *Actio mandati, cum actione quod iuſſu, quando concurrat.*

1 Si mandator. Pater †tenetur pro filio inſolidum, ſi mandauit, iuſſit, vel fideiuſſit. H. d. No tres ca-

2 ſus, quos in ſummario dixi, vt gl. dicit. † Quæro, vtrum concurrat actio mandati, cum actione quod iuſſu. gl. hic recitat vno modo, alio modo recitat ff. quod iuſſu. l. j. §. j. & iſta tene menti.

LEX IX.

Si ex alio. Filius ſui iuris effectus, ex ante geſto vtili contractu tenetur inſolidum, ſi patris eſt hæres, aliàs inquantum facere poteſt. H. d.

LEX

LEX XI.

Cum ancilla. Ex contractu habito cum serua, non tenetur dominus, nisi quatenus peculium est locupletatũ. H.d. Vide Gl. quæ est hic, quæ ponit tres casus, in quibus actio de peculio datˀ inquantum est locupletatum peculium.

LEX XII.

Dominum. Ex contractu serui tenetur dominus de peculio, & de in rem verso, & est natiua, & nõ datiua, quia plenè dixi in l. frater à fratre. in j. Gl. mag. ff. de cond. indeb. & ibi dixi tenendo ꝙ sit natiua, non datiua. contra Cy. hic.

LEX XIII.

1 *Mandans accipere pecuniam incertam mutuo, ita obligatur, sicut si mandaret* (*de certa.*

2 *Literæ commendatitiæ, quando obligent.*

3 *Mandatum generale, quando sufficiat ad actionem, quod iussu, & quando non.*

4 *Expressè dicitur illud quod specialiter exprimitur.*

a **Dominos.** a Ista est bona l. Primus & vltimus casus istius l. no. sunt. Vide Gl. super ver. mentiatˀ. Ex quo

1 no. † si mando tibi de mutuanda pecunia incerta, quod ita obli-

2 gatur mandans, sicut si mandaret de pecunia certa. No. 2. † ꝙ istę lĩæ commendatoriæ non obligant, vt hic. Idem hr̃ in l. si vero nõ remunerandi. §. cum quidam. ff. man. de quo plenè dixi in l. Lucius. ff. de fideiuſ. no. bene hunc vltimum, & primum casum, &c.

a ADD. ¶Ale. Vide Bar. & quæ ibi dixi post eum in l. Lucius Titius, ff. de fideiuſſ.

¶Alia lect.

Dominos. Dominus obligatˀ quod iussu, si specialr̃ mandauit: secus si generalr̃. vel si lĩas commenda-

a torias misit, tunc tm̃ de peculio obligatur. H.d. No qđ lĩæ a commendatoriæ nõ debent trahi ad hoc, quod pecunia mutuetur. l. si

3 vero non remunerandi. §. cum quidam. ff. man. † No. 2. ꝙ generale mãdatum non sufficit ad actionem quod iussu. d. l. j. dicit gl. expone hic, specialr̃, i. expſſim, sufficit tñ si gñalr̃ exprimatur. Op. ꝯ hoc de eo quod dr̃ hac l. de procuratore gñali. Sol. intelligit, gñali, de eo qui liberam non habet. aliàs secus. Idem si dictum esset ꝑ dominum, quod haberet ratum quodcunque gestum esset, vt l. j. §. j. quod iussu. Requiritur. n. ꝙ dominus sciat speciem ꝯctus. Vñ non est necesse, ꝙ iubeam seruo ꝙ ꝯhat cum Titio, sed sufficit ꝙ iubeam ei, quod emat, non dico à quo, & quam rem. Hoc sufficit ad actionem quod iussu. d. l. 1. §. 1. quod iussu. Sed si facerem eum procuratorem generalem omnium bonorum meorum, quantumcunque haberet liberam. quia non exprimo speciem ꝯctus, non haberet locum quod iussu: hoc, quod hic etiam probatur in institoria, & exercitoria actione, in quib. l; seruus volente domino ꝯhat, tamen competit institoria, & non quod iussu: quia certa species ꝯctus non esset demandata. Vltimò tene menti illam ex-

4 positionem, specialiter, i. expresſè, quia † expresſè dicitur illud, quod specialiter exprimitur. de quo in l. Lucius. ff. de vul. & pup.

a ADD. ¶Et qđ lĩæ commendatitiæ non obligent, adde Spe. in ti. de cle. pere. §. j. & gl. cle. j. de iu. pat. & Bal. l. lĩas, ꝫ. man. Bar. & ibi Ale. in l. Lucius Titiˀ, ff. đ fid.

¶Per quas personas nobis acquiratur. Rub.

LEX I.

1 *Possessio & dominium, quando quærantur per procuratorem.*

a **Excepta.** a Secundum veram lect. hr̃ dicit. Per liberam personam acquiritur nobis possessio, non dominium, actu ciuili interueniente. H.d.

1 † Op. vr̃ ꝙ possessio, & dominium querantur per procuratorem, vt ꝫ. de acq. poſ. l. per procuratorem. Hic aũt dr̃ ꝙ sola possessio q̃ritur, quare malè. Sol. vt in Gl. ꝯ hoc op. per pactum legis commissoriæ transfertur dominium ipso iure: ğ per pactum procuratoris q̃ritur dominium domino. cuius ꝯrium hic dr̃. Gl. vr̃ dicere qđ hic per procuratorem nõ q̃ritur actio personalis, sed dñium bene transfertˀ, sic loqtur ꝯrium. doct. nostri dñi, & bene, ꝙ tunc est verum, ꝙ possessio, & dñium q̃runtur per procuratorem, qñ agitur per actum nãlem, vt per tradõnem possessionis: secus per actum ciuilem, vt per pactum legis commissoriæ, vel adiectionis in diem, vt est casus hic. Et probatˀ hæc dist. ff. đ ac. re. do.

b l. ea quæ ciuiliter. & dixi plenè in l. qui mihi donatum. b ff. de don.

a ADD. ¶Alex. De intellectu huius l. vide plene per Imo. post bar. in l. stipulatio ista, §. si stipuler, & §. si quis, de verb. ob.

b Et ibi dixi in l. quod mihi donatum, in fi. & Bar. hic contra.

¶Antiqua lect.

Excepta. Per liberam personam p̃t nobis queri possessio, & qđ causatur ab ea per acquisitionem nãlem: secus si per ciuilem. H.d. fm veram lec. Op. ex pacto l. commissoriæ transfertur dñium ipso iure. ꝫ. de pact. int. emp. & ven. l. commissoriæ: sed dominium potest quæri per procuratorem, ğ dominus hic potest agere ex isto pacto. Huius timore dicunt quidam ꝙ dominus non potest agere personali actione, sed bene rei vend. Tu dic fm Mod. ꝙ ista l. declaratur per l. ea quæ ciuilr̃. de acq. rer. do. Nam ea quæ acquiruntur per actum nãlem, acquiruntur nobis ꝑ liberam personam: secus in his, quæ acquiruntur per actum ciuilem. Ita hic quando domino quæritur per actum nãlem, hoc est per tradõem possessionis, tunc per liberam personam nobis quæritur, vt in pr. huius l. sed quando per actum ciuilem, vt per pactũ l. commissoriæ, non quæritur nobis. vt in 2. rñso. Op. ff. de vsur. l. si quis solutioni. §. mora. Dicunt quidam, non quæritur domino directo iure, sed de æquitate. Sed tu dic ꝙ rlr̃ non quæritur. Fallit in casib. qui ponuntur inst. de inut. stip. §. si quis alij. tangam in l. multum. ꝫ. si quis al. vel si. Quæro quomodo fuit hic conceptum pactum. Quidam dicunt, in personam domini. quod est falsum, vt l. eum qui. §. si actori. de consti. pec. No. in l. stipulatio ista. §. si quis insulam. de ver. ob. Dic ergo ꝙ fuit conceptum in personam procuratoris. Quæro, quæ est differentia inter dominium, & obligationem. Gl. dicit: quia iura incorporalia sunt ita infixa ossibus, ꝙ separari nõ possunt. Tu dic ꝙ ratio est ea quæ ponitur in l. ea quę ciuiliter. de acq. re. dom. Bar.

LEX II.

a **Cum per liberam.** a Cum per liberam personam quæritur nobis actio principalis, quæritur etiam accessoria. H.d.

a ADD. ¶Alex. Adde l. si. secundum intellectum bar. de don.

LEX III.

Si duo vel plures. Hęc l. dicit breuiter. Simplici iussui pręualet nominatio, sed iussus specialis prævalet nominationi.

a ¶Ad senatusc. Macedonia. a Rub.

a ADD. ¶Parif. An filiusf. possit mutuo accipere, qñ pr̃ est furiosus, vide Are. in l. cum hæres, in pr. de acq. hær. An autem filiusf. sit tutus in foro conscientiæ, vide Pan. in c. nouit, ext. de iud. item circa l. Macedoniani, ꝙ pater tenetur emere libros filio studenti, vide Pau. de cast. conf. 184. bar. in l. fi. C. de filen. lib. 12.

LEX I.

SI filiusfam. Not. hanc l. ꝙ non valet mutuum si simpliciter quis credat filiofam. nisi ductus iustis rationibus credat, &c.

¶Antiqua lect.

1 *Filiusfam. asserens se emancipatum à patre, perdit beneficium Macedoniani.*

2 *Quis punitur propter mendacium.*

3 *Credens assertioni aduersarij, quando excusetur.*

1 **Si filiusfam.** Si filiusfam. se prẽm familiàs dixerit, beneficiũ Macedoniani amittit. h.d. † No. ꝙ per hanc l. sæpe apponunt notarij in contractibus clausulam, talis asserens se emancipatum à tali suo patre, & per hoc perdit benefi-

a cium Macedoniani. a Secundò no. † propter mendacium quis pu-

2 nitur. Quærit Gl. quomodo possum ostendere credidisse non vana simplicitate ductus. Respond. eo ipso ꝙ contrarium non pro-

3 batur. Vide Gl. & no. † ex hoc ꝙ iusta causa est, si quis dicat se credidisse assertioni aduersarij. Ad idem ff. quan. act. de pec. est ann. l. j. §. quæsitum. aliàs est l. 2. Sed quæro, qualiter poterit probari contrarium, vt ꝙ ipse sciebat sic non esse. Dic ꝙ multi modi esse possunt inter quos est, si erat ita coniuncta persona, ꝙ verisimiliter ignorare non deberet, vt l. de tutela. ꝭ. de in integ. rest.

a ADD. ¶Adde bal. in l. a 3. si aduer. rem iu. vbi đ c hoc verũ, si gessit se ꝑ libero ꝑ x. annos, & refert & seqˀ Ale. de imo. in l. l. j. §. si q̃s prẽm, ff. e. ti. in apost. ad bar.

LEX II.

1 *Testis deponens super publica voce, & fama, si dicat se scire, quia sic dicitur, non probat.*

Zenodorus. Exceptio senatusconsuti cessat in quinque casib. hic expressis. H.d. Quero, testis inter-

1 rogatus si de hoc est publica fama & vox, dicit † ꝙ sic: interrogatus quomodo sciret, dicit ꝙ sic publicè dicitur, vtrum probetˀ hic videtur tex. ꝙ sic. In contrarium est veritas, quia potest publicè dici per vnum, ergo ratio ista non probat, vt l. non nudis. & l. non epistolis. ꝭ. de proba. Non obstat hic tex. quia hic tex. ponit iuris ministerium. vnde ad probandum illud, quia sic publicè dicitur, requiritur ꝙ ea quæ agebat, quæ contrahebat publicè, vt sic videatur ab omnibus, vt ff. eo. l. 3.

LEX III.

Si filiusfam. Ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. H.d.

¶Alia lect.

Si filiusfam. Origo actionis inspicitur, quando mutatione facti ratio non mutatur. H.d Op Gl. de l. licet. §. sed si filius. & §. seq. ff. de pecu. Gl. non soluit. Tu dic ꝙ hic ex mutatione tituli non contingit mutatio rationis, secus in l. contraria. Ista l. facit ad q. si ego emerem, & fecisti refutationem de pretio, deinde istud statim promisi ex alia causa, quod non debeat solui, nisi vna gabella.

LEX IIII.

Si præmittente. Voluntas patris tollit exceptionem Macedoniani, contra personalem & hypothecariam. H.d.

LEX

LEX V.

1 *Pater quando teneatur emere libros filio studenti.*

Macedoniani. In mutuo advsus necessarios cessat Macedonianum,& actio de peculio finita
patria ptāte est annalis:actio quod iussu,ppetua.H.d. Op.hæc l.vr̄
sibi ɔ̃riari.in prin.innuit pr̄em teneri insolidum: in 2.rn̄so ipsum
teneri de peculio.Sol.dicit gl. Aut qs expēdit ꝓ filio in talē cām,
q̃ pr̄ h; necesse facere,vt emere filio libros postq̃ misit eum ad stu
1 dium,& loqt̄ istud principiū,al's secus,& ita loqt̄ 2.rn̄sum.† No.
Gl.q̃ innuit ꝙ ex q̊ pr̄ mittit filium ad studiū,pr̄ h; necesse emere
libros. In ɔ̃rium vr̄ ꝙ hoc ꝓcedat ex mera voluntate.vt l.q̃ pr̄.ff.
fa.erc.Puto ꝙ q̃dā est disciplina cōis,vt qs addiscat legere scribere,& ad istud pr̄ tenet̄,vt l.q filiū.ff.vbi pu.edu.deb.Quædā est disciplina nō cōis,vt addiscat leges,vel al's scīas,&ad istud nō tenet̄
pr̄.d.l.q̃ pr̄. Nec ob.Gl.ista:qa intell'o,ꝙ pr̄ hēat necesse emere libros,stāte illa volūtate ꝙ studeat,cū sine libris studere nō possit:
nam si vellet mutare voluntatē,posset.dic vt ff.fam.erc.l.si filia.§.
idem.Vltimo mām huius declarat Gl.in l.sed Iulianus.§.qd̄.ff.e.

LEX VI.

1 *Filij appellatione facta à lege venit nepos ex interpretatione extensiua.*

Si filius. Hæc exceptio tuet̄ pr̄em ɔuentū actiōe de peculio.
1 Itē appl'o† filij fcā à lege porrigit̄ ad nepotes.h.d. Si
mile hēs ī l.filiū hēo.ff.e.Et aduerte,qa l.d̄t,porrigit̄,q.d.ꝙ hoc ē
ex interp̄tatione extēsiua, nō ꝙ ɔprehendat̄ ex propria significatione.Dixi in l.liberorum.ff.de ver.sig.&de lib.& post.l.Gallꝰ.§.j.

LEX VII.

1 *Ratihabitio retrotrahitur,& mandato comparatur.*
2 *Artifex accipiēs pecuniā mutuo,in dubio videtur accipere occasione suæ artis.*
3 *Paterfamilias accipiens pecuniam mutuo,quando in dubio videatur accepisse pro familia nutrienda.7.& 8.*
4 *Exceptioni Macedoniani:excommunicationis,vel banni,ꝙ nō possit renunciari.*
5 *Filius effectus sui iuris,renunciat exceptioni Macedoniani.*
6 *Scholaris existens in studio, accipiendo pecuniam,ꝙ in dubio videatur expendisse cā studij.*

a Si filiusfa. *a* Ratihabitio sequēs sicut volūtas p̄cedēs impedit exceptionē Macedoniani. Itē p̄sumit̄ militē,
1 mutuum,qd̄ accepit,in cā militiæ accipere.H.d.†No.ratihabitio
nem retrotrahi, & mādato æqparari.ɔ̃,d̄ ac.hæ.l.si qs mihi bona.
§.iussum.sol.br̄,vt intelligas.l.in Gl.alle.Qn̄q; ɔsensus alicuius re
qrit̄ certo tpe limitato,&tūc ratihabitio sequēs nihil operat̄.d.§.
iussum.& l.obl'ari.§.tutor.ff.de aut.tu.& l.qd ḡ.in pr.ff.d̄ his q no.
inf.Qn̄q; ɔsensus alicuius reqrit̄ certus ītra certū tp̄s, & tūc ratihabitio sequēs sufficit,dū tn̄ adueniat intra illud tp̄s,vt l.bonorū.
rē ra.ha.& l.j.d̄ ap.rec. Qn̄q; ɔsensus alicuiꝰ reqrit̄ nullo tpe limi
tato,tūc h; locū,ratihabitiōē retrotrahi,& mādato ɔparari.d̄ q̃ p
Dy.ī c.ratihabō.d̄ re.iu.ī 6.multa dixi in d.l.bonorū.rē ra.ha.q̄to
an pr̄ possit hr̄e ratū inuito filio.Dic vt ī Gl. Venio ad fi.ex q̊ no.
2 an̄q̃ ītrē Gl.† ꝙ si artifex accipit pecuniā mutuo,ī dubio vr̄ accipere
3 cā artis suæ.qd̄ ē multū no.Itē facit,pr̄fa.†accipit pecuniam
mutuo, postea reperit̄ emere frumēta ꝓ nutriēda familia sua.ꝙ ī
b dubio*b* vr̄ recepisse mutuū ꝓ illa emptione faciēda. Ad hoc opti-
4 me j̃.de pig.l.fi. & ibi dicam aliqd.† Quærit Gl.vtrū exceptioni
Macedoniani possit renūciari. Et determinat ꝙ n̄,qn̄ exceptio n̄
inducit̄ principal'r in fauorē alicuius, sed in alicuius odium nō p̄t
ei renūciari. & iō exceptioni excōica.vl' bāni renūciari n̄ posset,
5 & sil'ium.Item aduerte,† qa Gl.loqtur multū obscurè.inqt.n.an
ipse filius posset renunciare:nā ipse idē factus sui iuris renunciare
posset,vt l.2.s̃.e.Item & pr̄ eius p̄t renunciare,vt hac l.&s̃.l.prox.

a ADD.¶Paris.Istā reg.hꝰ l.ꝙ ratihabitio æquiparatur mandato,limita sing.vt n̄ hēat locum in statutis,nam statutum puniens mandantem,non h; locum in ratum hn̄te,bal.in c.ex hmōi,ext.de proc.ad idem qd̄ voluit bal.in l.obseruōem, §.fi.ff.de of.procon. vbi dicit ꝙ stante statuto ꝙ matrimonium n̄ possit probari,nisi p instr̄m,non h; locum in ratum hn̄te.Aduerte tn̄ ꝙ libellus de mandato in ratihabitione locum obtinebit,d.Ant.in c.attestōes, ext.de despon.impu. item alio modo limita,vt per Alexand.in l.si pecuniam, C.de neg.gest. item no. ꝙ ratihabitio non trahit̄ retro, nisi ad id quod à principio erat inualidum, gl. no.in l.Iul.ait,qui sat.cog.Item limita,vt per Ale.cons.391.item an & qn̄ actus nullus possit ratificari,vide Ro.cons.54.&360.item limita per Fel.in c.nōnulli, ex.de resc.item no. ꝙ ratihabitio non æqparatur mandato, vbi pro forma requiritur consensus & authoritas alicuius,al's si ēt esset dictum ꝙ nō possit aliquid fieri sine exp̄ssa licentia alicuius, sufficit ꝙ ille postea ratum habeat,vide Com.cons.178.in 2.dub.inc.thesaurarius.item æqparatur mandato,n̄ publico, nec in his q̃ sunt authoritatis,vide Fel.in c.prudentiam,in pr.extra de off.dele. item pro limitatione ad regulam,vide per Fel.in c.sicut tuis,extra de min.Vid̄ tres limitationes per Ale.cons.78.vo.5.Item qd̄ non trahatur retro,qn̄ quis ratificat actum qui non fuit gestus nomine suo, nec in p̄iudicium tertij, vide Imo. in l.si homines,§.si fideiussor, ff.de sol.Item sicut ratihabitio trahitur retro & mandato comparatur eodem modo reprobatio actus trahitur retro,&prohibitioni à principio comparatur,vide bar.in l.Pomponius,la j.ff.de neg.gest,

b Adde.Ale.de Imo.in cons.46.circa fi.vol.5.&pro hoc facit,quia quando res geritur vel actus factus reperitur, in dubio præsumitur factus s̄m consuetudinem,l.vniuersorum,ff.de pig.& act.l.qd̄ si nolit,§.quia assidua,ff.de ædil.edi.

§.Si autem miles. In filio militāte cessat senatuscō sultū Maced.No.hūc fi.valde,&
6 facit † ad hoc in dubio,ꝙ qn̄ scholaris acceperit pecuniam,vr̄ eā
a expēdisse*a* in cās scholasticas necessarias.Et p hoc possumus dr̄e
7 ꝙ qn̄†pr̄ accepit pecuniam mutuo tpe charistiæ,ꝙ in dubio p̄su-
8 matur expēdisse in alimētis suæ familiæ & suis. Et†ꝙ in dubio si
aliquid emit pro se,vel pro suis,intelligat̄ illam pecuniam in illā
cām expēdisse,ar.optimum imo quasi casus.j̃.d̄ pig.l.fi.in pr.&c.

a ADD.¶Ale.Modum probandi pecuniam in talem cām expensam,vide quæ no. bar.in l.q̃ sub condi.ff.de cond.inst.& qd̄ ipse no.in l.fi.C.de iu.del.& dcm̄ bar. hic all.bal.in l.Macedoniani.s̃.e.p istum §.ꝙ mr̄ n̄ p̄sumitur expēdisse pecunias mutuatas in mercimoniis,&in mercatore filiof.cessat hoc senatusc.s̄m bal.ibi, & vide bal.ibi,si statm̄ d̄t ꝙ non possit ɔ̃hi cum filiof.nisi sit mercator,pone ꝙ mercatur & nō ɔ̃hit in cā mercātiæ.Et ad bar.in l.si p̄dium,j̃.de pręd.mi.bart. in l.si ventri,§.fi.Adde qual'r probet̄ ꝙ pecunia fuerit expensa in cā in qua fuit recepta,Pet.de anc.cons.vlt.& inq̃tum in apost.ponitur de statuto ꝙ non possit contrahi cum filiofam.nisi in causa mercantię,vide Pet.de anch.cons.401.

a ¶Ad senatuscons. Velleia.*a* Rub.

a ADD.¶Ale.Circa hanc mām Velleiani,vide Ro.sing.323.inc.tu say,vbi ponit,an si cōseruo mulierem indemnē,tunc iuuetur Velleiano,item n̄ procedit prohibitio Velleiani,qn̄ in cā sua intercedit.Vide exemplum per tex.&ibi Ias.in l.de die,§.j.ff.qui sat.co.An autem possit renunciare Velleiano, & an credatur notario dicenti se certiorasse mulierem, vide ad bar.in l.fi.eo. item an valeat renunciatio,& an requiratur certioratio,vide Ale.in l.repudianda,ff.de acq.hæ.

LEX I.

Mulieribus. Ad euidentiam totius ti.debes scire ꝙ senatuscons. Velleia. h; tria reme-
a dia.*a* Vnum est remedium exclusorium,per qd̄ mulieres intercedentes ab obl'oib.eximunt̄. Aliud est remedium restitutorium,per qd̄ muliere subducta de medio actio restituitur in veterem debitorem.Tertium remedium est institutorium,per quod actio instituitur d̄ nouo in eum, qui debebat esse debitor,pro quo mulier obligationem suscepit.De primo remedio loquuntur quasi omnes leges huius ti. de duobus vltimis fit mentio in l.si paternam.& in aliquibus aliis.j̃.eo.ti.&c.

a ADD.¶Io.Fr.Ru.Adde Pau.de cast.hic qui addit quartum,s.repetitorium.

¶Alia lect.

1 *Senatusconsultum Velleianum habet plura remedia.*
2 *In contrahente cum muliere,an requiratur scientia.*
3 *Statutum puniens contrahentem cum forensi,an requirat scientiam.*
4 *Velleiano renunciatur.*

Mulieribus. Mulieribus intercedentib. non donantib.
1 succurritur Velleiano.h.d.Ex hoc†prin.cū
duab.gl.hic positis no.quinq; modos intercedendi,vide tex.&gl.
2 No.2.ꝙ†requiritur scīa eius,q cum muliere ɔ̃xit. Ad istud op.de
l.vir vxori.cir.pr.ff.e.Hꝰ timore gl.hic distinguit,vide eā.Et in istis
duob.s.qn̄ vterq; ignorat, vel qn̄ mulier scit, & creditor ignorat,
intellige si creditori p̄t aliquid imputari:quia magis solicitus esse
3 debuit,d.l.vir vxori.in pr. Et no.mām†istam ad infinita.dicit sta
tutum,si quis ɔ̃hit cum forēsi, certè d; intelligi de eo qui scit,vel
4 scire d; se ɔ̃here cum forensi.facit s̃.ti.j.l.j.†Quærit gl.vtrum Vel
leiano possit renunciari.& determinat quòd sic,dicam in l.fi.j̃.e.

LEX II.

Frustra. Velleianum non subuenit mulieri,quæ se obligat principaliter,vel in effectu.

LEX III.

Si cum ipse. Mater intercedens pro filio, iuuatur Velleiano, siue se,siue res suas obliget:pro alio non, cum pecuniam soluit ab initio.H.d.Gl.opp.& soluit.

LEX V.

1 *Patiens rem suam obligari,quando videatur consentire.*

Si sine. Tres casus ponit. Primò qn̄ non consentit. Secundò qn̄ consentit.Tertiò qn̄ decipit. Et br̄ hoc intendit.Si
mulier pignori non consentit , iuuatur ipso iure si decipit, nullo
modo.No.s̄m Gl.ꝙ qui patitur rem suam obligari,vr̄ consentire.
1 ɔ̃ ff.de pig.act.l.Caius.†Dicit Gl.aliud in venditione, aliud in pignore:quia res mea obligari non p̄t me inuito.sed vendi sic:vn̄ in obl'one ɔ̃dicendo poteram impedire:secus in venditione. Doct. nostri hoc reprobant, & dn̄t idem esse in obl'one quod in venditione.Nam ille qui est præsens,& patitur, non vr̄ consentire.Nec ob.hæc l.quia hic volebat decipere, vt tex.dicit. & rō per Gl.assignata nō est bona,quia ita p̄t constitui obl'o in personam ex ɔ̃ctu pignoris,super re aliena,vt l.tutor.§.contraria.de pi.ac.sic in venditione,quatenus ad ius reale in pręiudicium domini non potest aliquid fieri,neque per venditionem,neque per pignus.

LEX VI.

Si mater. Si promittatur indemnitas debitori , cessat Velleianum,secus si creditori.H.d.

LEX VII.

Si sciens. Velleian.iuuat mulierem,&hr̄dem eius ab hypothecaria,&vendōnem pignoris facit non valere.

LEX VIII.

Si paternam. Hæc est bona l. No.ex isto principio, quòd licèt plures fideiussores fideiubendo simpliciter teneantur insolidum,vt §.si plures.inst.de fideiu.l.non re-

cte

cte j̃.de fideiuſ.tamen quando alio modo intercedunt obligatio-
nem ſuſcipiendo in ſe,quilibet tenetur in virilẽ,niſi aliud ſit actũ.
hic eſt caſus hic,&c.

¶Antiqua lect.

a **Si paternam.** a Plures ſuſcipientes in ſe obligationẽ al-
terius, obligantur in viriles: & quatenus
mulier per Velleianum iuuatur,eatenus ad priſtinum debitorem
actio reſtituitur.H.d.Ad euidentiam eſt ſciendum, ꝙ Velleianum
habet tria remedia.Excluſorium,reſtitutorium,& inſtitutorium.
hæc l.dicit de duob.primis.De tertio videbitis in l.ſi vxor. Op.ad
iſtam hic innuit,ꝙ iſti filij tenebantur in viriles. Contrà inſt.de fi-
deiuſ.§.si plures.j̃.de fideiuſ.l.non recte.ſol.& hæc eſt vera,ibi qñ
fideiubent,hic quando in ſe oblr̃onem ſuſcipiunt principaliter.

a ADD.¶Ale.No.gl.& ibi bar.in l.ſi Titius,de fid.& bar.in l.nó recte,plene in l.eá
dem,in v.q.de duob.reis.

LEX IX.

Quamuis. Mulier ſoluens per errorem, per Velleianum
repetit.H d.

LEX X.

Si aduerſarius. Mulier principaliter contrahens,non iu
uatur Velleiano:ſecus si pro alio cõtra-
hendo ab initio ſe obligauit.H.d.

LEX XI.

Etiam. Remittere pignora,non eſt intercedere.H.d.

LEX XII.

Si dotare. No.ꝙ in dote mulier iuuatur Velleiano.H.d.

LEX XIII.

Si fænebris. Quando ſit interceſſio, inſpicitur initium, ñ
euentus.Op.de l.Seia.§.fi.ff.e.gl.ſoluit multis
modis.Tene vltimam,quam tenent omnes doct.

LEX XIIII.

Mulierem. Hæc exceptio trãſit ad fideiuſſorem,& etiam
ad mandatorem.H.d.cum l.ſeq.

LEX XVI.

Si mulier. Mulier ſubducta de medio,per Velleianũ in ve-
terem debitorem actio reſtituitur.h.d.

LEX XVII.

Si cum pater. Vbi eſt locus exceptioni fictionis, nõ ha-
bet locum Velleianum.H.d.

LEX XVIII.

Fœminis. Mulier intercedens non iuuatur,si decipit. h.d.

LEX XIX.

Cum ad eas. Si mulier ab initio debitricem ſe cõſtituit,
Velleiano iuuatur.h.d.

LEX XX.

1 *Priuilegium perſonale, trahitur ad hæredes pro tempore præterito,pro quo eſt facta executio.*

Hæredes. Beneficium perſonale tranſit ad hæredes. H. d.
Op.vt l.in omnib.de re.iur.ſol.dicit Dy.in c.pri-
uilegium perſonale.de re.iur.in 6. ꝙ hic perſona non eſt cauſa ꝓ-
a xima priuilegij,ibi ſecus. Vel potes dicere a & melius,† priuilegiũ
1 perſonale non tranſit ad hæredes pro futuro tempore:ſed ꝓ præ
terito, quo facta eſt executio tranſit ad hæredes, vt dicemus in l.
quia tale.ff.ſo.ma.ſed Velleianum ab ipſo initio trahit ſecum exe
cutionem,vt faciat mulierem tutam,vt l.si vxor.s̃.e. merito tran-
sit ad hæredes.

a ADD.¶Adde & vide bar.aliter,& copioſius loquentem in l.j.ff.de conſt.prin.&
in l.quia tale,ff.ſo.ma.& vtrobique vide latiſſimè per d.Alex.& Moder.

LEX XXI.

1 *Mulier quando poſſit renunciare iuri hypothecæ.*
2 *Renunciatio facta per mulierem iuri hypothecæ,non extenditur ad alias perſonas.4.*
3 *Mulier agẽs contra tertios poſſeſſores,an excludatur actione cedendarum.7.9.*
5 *Mulier ſi renunciauit iuri hypothecarum & fuit confeſſa ꝙ pretium ad eam peruenit,quòd non habet locum hæc lex.8.*
6 *Conſentire & renunciare,quòd ſint idem.*

Iubemus. Mulier poteſt renunciare iuri hypothecarum:q̃
renunciatio non extenditur ad alias res,vel per-
a ſonas a q̃ ad eas quib.eſt facta renunciatio.H.d.hæc l.not.Not.ꝙ†
1 mulier poteſt renunciare iuri hypothecæ.Contra ff.e.l.vir vxori.
§.j.ſoluit gl.ibi multipliciter. Tu dic ſm Ia.de Are.ꝙ illa eſt vera ſo
latio:qa hic renunciauit iuri hypothecarum:ibi verò non renun
b ciauit,ſed marito obliganti,res ſibi obligatas conſenſit. b à ſimili
sicut mulier poteſt propriam rem vendere, non autem vendenti
conſentire,ita poteſt iurib.hypothecæ renunciare,non autem o-
2 bligationi conſentire.†Op.ꝙ iſta renunciatio facta iuri hypothe
cæ præiudicet quo ad oẽs, vt ff.qui.mo.pi.vel hyp.ſol.l.Paulus.in
pr.l.creditor §.ſi tecum.ff.qui pot.in pig.ha.ſo.Speciale eſt in mu
liere,vt eius renunciatio non extendatur ad aliàs perſonas,vt hic
c vides.Op.quando mulier c agit ꝯ poſſeſſores† aliarum rerum hy-
3 pothecaria,cogitur eis cedere actionem perſonalẽ, & hypothe-
carian in bonis viri.l.mulier.ff.qui pot.in pi.ha. & d.l. Paulus.§.j.
quib.no.pi.vel hypo.ſol.S; iſta mulier non p̃t cedere,quia in qui
buſdam reb.renunciauit: ergo repellitur exceptione cedẽdarum
actionũ.l.Stichũ.§.ſi mandato.ff.de ſo.dñt doc.ꝙ iſta exceptione
mulier non repellitur,quia ille ꝯ quem mulier agit,non ꝯxit præ
textu oblr̃ois mulieris.Iſta opi.probatur in ſimili,ſm vnam lect.in
d l.ſtipulatus.§.j.de fideiuſ.& l.ſi Titius,& Seia.eo.ti.Vltimò ſcias, d
4 & perpetuò tene mẽti,ꝙ†doc.nr̃i intelligunt hanc l.qñ maritus
aliis in reb.remanet ſoluendo.ſi autem non remaneret ſoluendo,
talis renunciatio mulieris non præiudicaret.Ratio,quia qñ mari
tus remanet ſoluendo,renunciatio hypothecæ non continet do-
nationem,vt s̃.e.l.ẽt.ff.quæ in frau.cre.l.ſi pignus. ſed qñ maritus
nõ eſſet aliàs ſoluendo,contineret donõem.Preterea qñ maritus
non eſſet aliàs ſoluẽdo, mulier per hanc renunciationẽ eſſet obli
e gata non agere. e Nam ex pacto liberatorio quis obligatur ad nõ
agendum,vt l.vbi pactum.s̃.de tranſa.& l.ſi vnus.§.pactus ne pete
ret.&ibi no.ff.de pac.ſed mulier pro viro nullo modo poteſt obli
gari,vt in aut.ſi qua mulier.j̃.e.ergo talis renũciatio nõ valet.hoc
t; Ia.de Are.in l.Mæuia.§.fi.ff.ſol.mat.& Dy.ff. quæ in frau.cre.l.ſi
pignus. & Ia.de Bel.in aut.vt immobilia ante nup. do. Vltimò ne
f poſſes f errare,intellige iſtam l.qñ mulier†renunciauit iuri hypo-
5 thecæ ſimpliciter:ſecus ſi renunciauit iuri hypothecarum, & fuit
confeſſa,ꝙ pretium ad eam peruenit,tunc.n.tanquam ſi eſſet ſolu
tum,forte præiudicaret quo ad omnes,vt l.vir vxori.§.j.ff.e.quod
tamen non intelligo verum ſimplr̃,ſ; cum diſtin.illa,quã gl.tãgit,
& ego dixi vobis ff.ſo.ma.l.2.cir.pr.quæ gl.dicit,an per ſolr̃oem fa
ctã cõſtãte mr̃imonio cõtĩgat liberatio viro.Nõ sũt hic alia,&c.

¶Contrarietas,& Concordia.

Pro concordia Aduerte ꝙ Bar.vult in hac l.iubemus. ꝙ ſi mulier
conſentit alienationi,ſibi præiudicat in iurib.hypothecarum.Cõ-
trarius videtur ſibi in l.2.§. voluntatem.in fi.ff.ſol.ma.Sol.d. Alex.
hic in apoſt.ꝙ debet intelligi,& declarari hic ſecundum determi-
nationem in d.§.voluntatem,vt loquatur patre mortuo:ſecus qñ
eſſet viuus.& ita intelligatur in d.§.voluntatem.

a ADD.¶Ale.Adde bonũ tex.ſm vnã lec.in l.ſi actiõe,& ibi bal.pulchre,s̃.de pac.
b Ale.De hac l.intellige in muliere ſui iuris,ſecus ſi eſſet filiafa.quia tunc non fa-
ceret præiudicium patri, nec ſibi donec fuerit ſui iuris per id quod leg. & not.
in l.2.§.quod ſi in patris,ſo.ma.vbi Im.& bar.in §.voluntatem ea.l.Adde quan-
do mulier renunciauit hyp.& iurauit qualiter ei ſuccurratur.Ab.pulchre conſ.
8.li.3.an repellatur exceptione cedendarum,cum conſenſit viro alienanti,vide
Fed.conſ.264.vide etiam Ro.conſ.140.
c Ale.Et adde iſtis no.per bal.in l.etiam,s̃.e.qui quærit quod in gñali renunciatio
ne hypothecarum ſuorum iurium, quia illa ſunt extendenda ad omnes ꝯtus,
& ibi quærit,an valeat pactum à muliere dante dotẽ quod res viri nõ ſint obli
gatæ,& ibi tenet poſt Pe.& Cy.ꝙ in reb.ſpecialiter obligatis pro dote, non va
leat renunciatio niſi ſeruata forma aut. ſiue à me,j̃.e.quod limitatur,niſi ſit om
nium.Ad quod vide eundem bal.ea.auth.ſiue à me.
d Ale.Et ibi vide bar.in l.maritus,de intellectu huius l.no.in c.peruenit, de em.&
ven.Hoc modo intellige hic gl.dummodo nõ interueniat iur̃m,vt no.in c. cum
contingat,cum ſi,de iureiu.& omnino per bar.in l.ſi.eo.& in proxi.auth.
e Pariſ. Idem ſequitur practica Papien.in forma libelli,qua agitur pro donatiõe.
ver.ex cauſa,ad fi.vide Ale.in l.Mæuia,§.fundus,ff.ſo.mat. & ibi etiam dicit qđ
non procedit hæc l.vbi eſſet iuramentum,& ibi etiã alia per Im.& Pau.de Ca.
f Ale. Et iſta faciunt ꝙ licèt tradatur res æſtimata in dotem, ſi aliàs maritus non
eſt ſoluendo,non poſſet alienare,ſecundum bal.in l.miniſter,s̃.de vſufru.ad qđ
vide no.in l.æſtimatis,ſo.ma.& an,& quomodo ſit prouiſio, vide etiam bal.hic
& bal.in l.pe.j̃.qui bo.ce.poſ.Adde an mulier ſibi præiudicet, quando pretium
dicitur ad eam perueniſſe,Pau.de Ca.conſ.219.bal.conſ.124.Io.An.in add. Spe.
in ti.de ſol.§.j.ver.ſed pone vir.

¶Antiqua lect.

Iubemus. Mulier poteſt renunciare iuri hypothecæ, quæ
renũciatio nõ porrigitur vltra res, vel perſonas
quib.fuit renunciatum.h.d.Op.ff.e.l.vir vxori.§.j.gl.illa multipli-
citer ſoluit.vna qđ ibi conſentit,hic renunciauit. hæc nõ eſt vera,
6 qa†conſentire,& renunciare hypothecæ eſt idem.vt.j̃.de remiſ.
pig.l.cum te.dicit ergo Ia.de Are.ibi,res obligata obligabatur, &
mulier ꝯſenſit,vñ vr̃ intercedere.hic vẽdebatur, vel alr̃ ꝯhebatur
ſup ea,ſeu alienabatur:& iõ ſicut mulier põt rẽ ſuã alienare,& pe
cuniã ꝓ alio ſoluere,ita põt ꝯſentire vẽditioni,nõ obligationi ſm
7 eũ,& in hoc reſident doc.†Op.2, qui conſentit alienationi,remit
tit pignus indiſtinctè quo ad omnes.ff.q po.in pi.l.creditor.§.ſi te
cum.l.Paulus.§.j.quib.mo.pi.vel hyp.ſol.Sol.ſpeciale eſt in mulie
re,vt eius renunciatio non porrigatur vltra pſonas,res,ꝯtus,qb.
8 renunciatũ eſt,qđ eſt no.†Op.3.ille q agit hypothecaria tenet̃ ce
dere actiones priori,vt l.mulier.qui po.in pi.& l.Paulꝰ.§.j.ff.quib.
mo.pi.vel hyp.ſol.S; iſta dña,qñ agit hypoth. ꝯ alios non poterit
cedere iura hypothecarum,quib.renunciauit,& ſic repelletur ex
ceptione cedendarũ,vt l.Stichum.§.ſi mandato.ff.de ſol.dñt doc.
9 ꝯria†loquũtur quando ille qui agit hypothecaria,tenetur cede-
re actiones ſuas priori quas habet, ſecus ſi eas perdiderit, vt hic.
Non ob.§.ſi mand.quia iſte prior cõuentus non contraxit contẽ-
platione illius iuris,quod mulier habebat, ideo ſibi imputari non
poteſt,ſi non cedit hypothecam,cui renunciauit,ibi ſecus. Iſta ſo
lutio probatur in l.ſi ſtipulatus.§.j.ff. de fideiu.ibi ſecundum vnã
lect.expreſſius eo.ti.in l.ſi Titius.Spe.tangit iſtam qõem in tit.de
renun

renun.§.j.& ibi dicit allegando dicta quorundam antiquorũ.Aut mulier agit ꝯ aliquē,qui emerat à marito priusquã ipsa renunciaret,& tunc obstat exceptio cedēdarum.Aut agit ꝯ eum,qui emit post renunciationē,& vr̃ emisse ꝯtemplatione ipsius mulieris,dicens si ipsa euinceret,cedat mihi iura sua,per quæ recuperabo.Secus in eo q emit postea q non potest habere respectũ ad iura hypothecarum,quib.est iam renunciatum.ar.d.l.si Titius.ff.de fideiuſ.& l.si stipulatus.§.j.secundũ vnam lec.ff.de fideiuſ.Item aduertendum.quia doc.intelligunt l.istam quãdo in bonis viri superest tm̃,ꝙ sufficiat ad dotem. alias ista renunciatio non præiudicaret mulieri.Istam tenet Dy.in l.si pignus.ff.de his quæ in frau.cre.Idē Ia.de Are.in l.Meuia.§.fi.ff.so.ma.hoc vr̃ velle gl.s̃.e.l.ẽt.in j.gl.dũ dicit,exceptis his quæ specialiter ꝓ dote obligantur.de quo vr̃ casus in aut.siue à me.j̃.e.quam statim legam.De hoc videtur casus in aut.si qua mulier.quæ cadit super l.seq.& ibi tangam.

AVTHEN.

1 *Res mobilis dotalis,quando possit alienari.6.*
2 *Res donata vxori propter nuptias,est etiam ei obligata.*
3 *Mulier per donationem propter nuptias habet actionem in rem.*
4 *Si mulier iuri hypothecæ renunciauit, & confessa fuerit pecuniam ad eam peruenisse,an tunc tollatur actio de dote.*
5 *Res inæstimatæ in dotē datæ si alienantur,quando cõpetat mulieri actio vtilis.*

a Siue à me. [a]Op.de rei vxo.act.l.j.§.cum lex.Sol.Quod dicit hic,de secundo ꝯsensu post biēnium,ꝙ præiudicat donõi pp nuptias,nõ d; intelligi repetitũ in dote,qa fundus dotalis nõ pt̃ alienari,& ista est bona sol.Alij dicunt[b] quod in
b telligat̃ de reb.æstimatis datis in dotem:qđ potest esse verũ,quando maritus ñ esset soluẽdo, quo casu daret̃ vtilis actio ad illas res, vt j̃.de iur.dot.l.in reb.Alij intelligunt hanc l.in reb.mobilib.quę seruando seruari pñt, & tunc non deberet esse in tex.ne quid immobile.al's si hoc habetis in donatione propter nuptias, nõ intelligatis hoc repetitũ in dote,& fm̃ hanc vltimã sol.vos habetis hic notare.& not.gl.†ad illud qđ consueuit quæri:vtrum res dotalis
1 mobilis possit alienari.qm̃ l.Iu.non loquitur nisi de fundo dotali. Et de hoc ꝯsueui vobis dicere in l.j.ff.so.ma.tãgit̃ p Azo.in sum.đ fun.do.& per gl.de rei vxo.ac.§.& cũ lex.Veritas est ista fm̃ ista iura noua,distinguamus.Aut sunt res mobiles,q̃ pñt seruari,vel nõ, p hãc aut.& gl.hic positã.Idē no.in corpore vñ hæc sumit̃, & ibi
c t; hoc Ia.de Bel.[c]hoc.n.verbũ ĩmobile,hic positũ,ñ ē ĩ corpe,&c,

a ADD. ¶Parif. Vide circa materiam huius aut.Bar.in c.peruenit,de emp.& ven.
b Ale.Adde no.in c.peruenit,de do.ista limita nisi fit iuramentum secundum Bal. in l.etiam s̃. e. & hic etiam bal. & quomodo donata res propter nuptias possit alienari,vide per Imo.in c.cum contingat,de iureiur.
c Ale.Vide bar.in l.si æstimatis,& in l.si constante,ff.sol.ma.& no.bal.in l.ex lapidicinis,ff.de iur.do.& bal.in l.j.in pr.C.de iur.dot.

¶Antiqua lect.

Siue à me. Duas partes h;.Prima loqtur in donõe pp nuptias.Scđa in dote.Scđa ibi , & multo magis idē ĩ dote.Primo q̃ro quõ se hēat hæc aut.ad l.Cod.Quidã dñt addendo.qdam dñt corrigẽdo,qa in l. Codicis pmittitur ꝙ qs renũciet iuri hypothecarũ ; hic verò ꝓhibetur in isto casu donatio pp nuptias.Op.2.cũ mulier hēat actionē in rē ꝓ donõe nõ potest esse sibi obligata.l.neq; pignus. ff. de re.iur. So.sustinendo dico fm̃
2 doct.† ꝙ l; sit mulieris,nõ tñ est eius irreuocabiliter.põt.n.redire ad virũ,sicut dos ad mulierem,vt l.si liberis.j̃.de do. ante nup. Ergo pt̃ esse nobis obligata,vt l.in bello.§.si qs seruum,de ca. & l.ex sextãte.§.Latinus.ff.de exce.rei iud.Opponitur,dr̃ hic,so.ma.dari actionem mulieri.cõtrà:qa so.ma.donõ pp nuptias reuertitur ad virũ,vel hr̃des eius.d.l.si liberis.sol. intellige si pactũ esset appositum,de lucrãda dote,fm̃ gl.Vltimò not.bñ ex isto pr.†ꝙ pro do-
3 na.pp nup.h; mulier actionem in rem,sicut vir ꝓ dote, vt l. doce. s̃.de rei ven.No.ẽt diligẽter,ꝙ renũciatio ñ nocet mulieri, qñ nõ superest viro tm̃,ꝙ sufficiat ad dotem,& sic intellexi.l.iubemus.j̃.
4 e.qđ intellige,qñ mulier renũciauit simpl'r:secus si fuerit† cõfessa se pattem dotis recepisse,tũc.n.ꝓ ea parte esset facta solutio partis, vt l.vir vxori.§.j.ff.e.hoc tñ ñ intelligo simpl'r, s; si inuenirent̃ aliqs de casib.in qb. dos posset restitui ꝯstante mat. aliàs l; pecunia ad mulierem puenirei,ñ tolletur actio de dote,nisi quatenus appareret mulierem esse locupletatam,vt no.in l. 2.circa pr.ff.so.ma. Di cã.j̃.si cõst.ma.dos sol.fuc.l.j.Venio ad 2.partem & op.de l.j. §.sed cum lex.j̃.de rei vx.act.sol.Dñt qdam,qđ iste ver.&multo magis, referẽt ad alienationem ꝓhibitam nõ pmissam,vñ fundus dotalis alienari ñ posset,fm̃ formam pcedentis dicti.& ista est bona,& ve
5 ra.Alij dñt,qđ† ista cl'a loquitur de reb.datis in dotē æstimatis,ꝯ-ria quę ꝓhibent alienationem rei dotalis,loquuntur qñ fuit data inæstimata.Vide gl.istã & no.hoc intelligit verum Iac.de Are.qñ de reb.viri ñ pt̃ satisfieri mulieri,& sic cõpetit ei vtilis actio pro re alienata,vt in l.in reb.j̃.de iu.do.Ego ẽt puto,qđ ista lec.locũ hēat qñ res esset æstimata,hoc acto qđ reddat̃ res,vel æstimatio,q̃ casu poterat olim alienari ꝯsentiente muliere,vñ l.si æstimatis.so.mat. Hodie vero requiruntur solẽnitates positæ in hac aut.fm̃ istã lec.

6 quod no.Alij† verò intelligũt istam l.in reb.mobilib.datis in dotem,q̃ seruãdo seruari nõ pñt, qđ est no. nã de iure fforũ & Cod. solũmodo alienatio fundi est prohibita, nõ aũt alienatio rei mobilis q̃tuncunq; seruari,&c.fm̃ Azo.in Sum.de fun.do.& gl.tãgit in l.j.§.& cũ lex.j̃.de rei vxo.ac.ꝓbatur j̃.de iu.do.l.3. hodie verò p hãc aut.res dotales q̃ seruari pñt,nõ pñt alienari,nisi cũ solennitate hic posita.De hoc plenè dicebã in l.j.so.mat.vbi gl. vr̃ dicere simpl'r,ꝙ res dotalis alienari ñ possit,ñ tñ đt de qua re dotali,huic aut.ꝯdicit tex.q đt,si aliqđ immobile,&c.S; certè verbũ illđ ñ ē in corpore,vt dicit gl.sup ver.immobile,& verum dicit,tene menti.

LEX XXII.

a Si mulier. [a]Mulier q̃ secũdo cauit post bienniũ non iuuat̃ Velleiano.h.d.No.tex.ibi nihil sibi præiudicare, &c.No.tex.ibi,ad aliđ qđ q̃rit̃,an mulier possit renũciare Velleiano.De q̃ dicã statĩ j̃.e.l.fi.Seqtur aut.si qua mulier,q̃ bene no.&c.

a ADD.¶Ale.Et hanc l.vide no.per bal.in auth.si qua mulier,in fi.j̃.eo. Parif.Circa istam materiam vide Ale.in apostil.in l.si liqueat,C.de inof.do.Item limita dispositionem huius auth.in casu l.de die,§.qui mulierē & ibi ponit Ale. ff.qui satif.cog.item an possit huic auth.renunciari, & de quibusdã aliis in materia,vide Pau.de Ca.conf.219.

AVTHEN.

1 *Mulier,an viro contrahente possit hodie renunciare iuri hypothecæ.*
2 *Si maritus & vxor in eodē instrumento se obligant tãquam duo rei,an valeat.*
3 *Si mulieri in instrumento confiteatur pecuniam in sui vtilitatem conuersam, an probetur hoc verum,& quid si iurauit.4.*

Si qua mulier. Quæro primò,qũo se hēat hæc aut.ad l. C.q̃dam dicebãt, qđ corrigit totã mãm Velleiani,s.qđ mulier sit hodie indistĩctè ipso iure tuta Velleiano, si puenit in eius vtilitatē effectual'r tenet̃.Gl.nr̃a & doc. dicebãt ꝯriũ,s; ista aut.corrigit tm̃,qñ ꝯhit cũ viro suo, vel ꝓ eo se obligat. Quæro,dr̃ hic,Creditur instr̃o,qũo intelligat̃.R ñ.de oĩ ꝯtu,vt l.
1 j.ff.si cer.pe.Ita sentit gl.nr̃a in corpore.Quero,†dr̃ hic cõsentiat, vtrũ hodie viro ꝯhente mulier possit renũciare iuri hypothecæ. hic vr̃ tex.ꝙ nõ.&sic erit correcta l.iubemus indistincte.qđ vr̃ tr̃e Ia.de Are,si marit⁹ obligat res suas,& illi obl'oi ꝯsentiat,& renunciat iuri hypothecarũ. Nã p tale pactũ, seu renũciationē obligat̃ mulier ñ petere,qa ẽt pacta liberatoria hñt in se obligationē.ff.de pac.l.si vnus.§.pact⁹ ne peteret.& l.vbi pactũ.de trãsa.S; mulier in distĩctè ñ pt̃ obligari ꝓ viro q̃,&c.Et si vir ñ obligaret bona sua, s; mulier renunciaret iuri hypothecarũ valeret, & remaneret l.iu
2 bem⁹.incorrecta,fm̃ eũ.†Quæro,maritus,&vxor ĩ eo.instr̃o obligãt se tãq̃ duo rei,an valeat?Doc.nr̃i dñt qđ ñ,p hãc aut,nisi quatenus appareat pecuniã ꝯuersã in vtilitatē mulieris. Quæro vtrũ†
3 ad hoc ꝓbãdũ sufficiat ꝯfessio mulieris facta in instr̃o,q̃ ꝯfitet̃ pecuniã in sui vtilitatē ꝯuersã? puto ꝙ nõ,qa eadē facilitate hoc ꝯfiteret̃,qua renũciat,&hoc voluit iste tex.q đt manifestè ꝓbet̃,&c.
4 †Quæro qđ si fuerit iuratũ de iure nr̃o?nõ valet,vt l.nõ dubiũ.s̃. de ll.De iure can.secus,vt ext.de iureiu.c.cum contingat.

LEX XXIII.

Antiquæ. Mulier quę ꝓtium cõfessa est recepisse in instr̃o publico, vt intercedat, vel in veritate recepit, Velleia.non iuuatur.h.d. ¶Alia lect.

1 *Casus in quo quis non potest venire contra contenta in instrumento.*
2 *Cõfessioni mulieris in instrumẽto appositæ,nõ statur,nisi instrumẽtũ hēret solẽnitates de qb.hic.*
3 *Creditor quãdo videatur excludi Velleiano,si mulier excludit̃*

Antiquæ. Si mulier ꝓ intercessione ꝓtium receperit,cessat bñficiũ Velleiani,q̃ ipsa iuuat̃. nõ aũt bñficiũ q̃ creditori actio restituit̃.h.d.No.primũ casũ in q̃ cessat Velleianũ.
1 †No.2.casũ in q̃ qs ñ pt̃ venire ꝯ ꝯtenta, in instr̃o publico.hic.n. est ꝓsumptio iuris,& de iure,ꝯ q̃ nõ admittitur ꝓbatio in ꝯrium: qđ apparet ex tex.q dicit,omnimodo.q.d.nõ obst.aliq̃,quare posset in ꝯrium ꝓbare,nisi ꝓbaret̃ per ꝯfessionem partis, vt in aut.s; iã necesse.C.de do.ante nup.Et hoc declaraui tibi s̃.plus val.quod ag.l.j.Et quæ sit rõ in hoc casu.Gl.assignat duas rões.Vide eam,& no.qa pt̃ valere ad multa,ñ tñ putarē istas rões extẽdẽdas vltra casum l.fm̃ doc.No.ꝙ si instr̃m nõ sit ita solẽniter factũ,†vt hic dr̃,
2 ꝯfessioni mulieris nõ stat̃,nisi al'r ꝓbetur ipsam recepisse pecuniã,
3 quod est not.Facit ad ea,quæ dixi in aut.si qua mulier. s̃.e. Not.† ꝙ in omnib.casib.in quib.mulier excluditur à Velleiano,non per hoc vr̃ excludi creditor,quin hēat remedium Velleiani instituto riũ,vel restitutoriũ,vt hic in ver. s; si minus.& ideo l; mulier Velleia.renũciet,ñ tñ vr̃ renũciar̃ creditor.Et iõ sis caut⁹ qđ si mulier ꝓmittit aĩo nouãdi,sicut mulier renũciat Velleia.& ita creditor.

a §.Ne aũt. [a]Iste est singularis casus,quē perpetuò tene mẽti.br̃ dicit.Mulier intercedẽdo ipso iure nõ obli-
b gat̃,nisi ꝯtus in scriptis celebretur:&à trib.testib.[b]subsignet̃.h.d.

a ADD. ¶Parif. Vide Iaf.in l.sciendum,ff.de verb.ob.an locum hēat vbi est iuramentum.Et tenet quod non.
b Ale.Dicit tñ sing.Bal.in l.j.s̃.e.ꝙ qa hoc de ꝯsuetudine est,q̃ facit valere,&satis est,ꝙ tabellio scribat noĩa testium.Dicit ẽt,ꝙ de ꝯsuetudine est ꝯsufficiã duo testes quod idē no.in aut.sed nouo iure,in fi.si cer.pe.qđ dixi in l.de quib.de ll.

¶Antiqua lect.

§.Ne autem. Iste §.est singularis,& breuiter.h.d. Mulier intercedendo ipso iure non obligatur,nisi interueniat instr̃m publicum trib.testib.signatũ,quo casu Velleia no nõ iuuatur.No.casum mirabilem, quia si mulier intercederet extra istam solennitatẽ,nõ teneretur,ẽt si renunciasset Velleiano, quia hoc casu Velleianũ non h; locũ nisi iurasset, & hoc de iure canonico,vt c.cum cõtingat,ext.de iureiu.Vltimo scias ꝙ pro intellectu istius auth.fuerunt duæ opi.inter Bul.& Mar.tene primã.

LEX XXIIII.

Veterum. Mulier intercedendo pro libertate, non iuuatur Velleiano.h.d.

LEX XXV.

1 *Casus,in quibus cessat Velleianum.4.*
2 *Mulier quando possit Velleiano renunciare.*
3 *Mulier ea fragilitate,qua inducitur ad obligandum,eadem inducitur ad renunciandum.*
5 *Mulier renuncians debet certiorari.*

a 1 Generaliter. aMulier intercedendo pro dote, Velleiano non iuuatur.h.d.† Quærit gl.in quib.casib. cessat Velleianum. Glo.ponit sex.& de his ponit versus,addit gl.
2 duos alios casus.Quæro circa istã gl.vtrũ hoc sit verũ † ꝙ mulier
b possit renunciare Velleiano.bGl.hic simpliciter tenet ꝙ sic,per l. fi.§.pe.ff.e.& tenent ita communiter aduocati,veritas est ista.Aut
c mulier se obligat pro marito,& tunc ipso iure c non tenetur,vt s̃. e.aut.si qua mulier.ideo renunciatio Velleiani nihil operatur.aut
d intercedit pro alio,& tunc aut sine scriptis,& sine subscriptione d trium testium,& tunc indistinctè ipso iure non tenetur,& renunciatio Velleiani nihil operatur,vt l.antiquæ.§.fi.s̃.e.Si vero intercedat in scriptis & cum solennitate posita in d.l.antiquæ. tunc dico,Aut renunciat Velleiano in causa, in qua ipsa necessariò obligatur,& valet renunciatio,vt in aut.matri,& auiæ.aut aliàs renũciat,& tunc si quidem hæc renunciatio fit in iudicio,& valet,vt l. fi.§.pe.ff.e.Aut fit extra iudicium, & tunc si quidẽ post biennium valet,vt s̃.e.l.si mulier.in fi.Aut intra biennium,& non valet,quia
3 eadem fragilitate,qua obligatur,eadẽ fragilitate† renunciat Velleiano,vt l.si mulier.in pr.s̃.e.& l.doli exceptio. vers.diuersũ.ff.de nouat.à sili,sicut dicim⁹ in renũciatiõe bñficij restõis in inte.vt vi
e distis no.s̃.ď in inte.re.l.si ĩtra.& l.si iudex circũuẽto.ff.ď mi.e &c.

¶Contrarietas,& Concordia.

Pro concordia Aduerte ꝙ Velleiano renunciari non potest per mulierem, cui competit illud beneficium. Ita Bar. in l.si mulier.§. si mulier.ff.ad Velleia.ↄ̃rium videtur voluisse in hac l.generaliter. Tu dic,dẽt intelligi in aliis locis s̃m dist. de qua per eum in hac l. generaliter.Ita videtur soluere Pan.in c.si diligenti,de fo.comp.q etiam dat aliam sol'onem,an fuerit certiorata,& valet,al's non,vel etiam cum iuramento,vt in c.cum contingat.de iu.iur. Adde alias limitationes,de quib.per d.Ale.in l.sciendum.ff.de ver.obl. Itẽ ꝙ post iur̃m renunciet beneficio nouæ constitutionis , quo tuta est ipso iure,vt per Bal.post gl.in l.j.in fi.C.ne vx.pro mar.

a ADD. ¶Paris. Vide omnino de materia huius l.Ale.in l.repudiandum,ff.de acq. hær.& inquantum dicit tex.ꝙ mulier potest expelli p̃p non solutam dotem, vide Ale.cõs.545.vbi etiã dicit ꝙ si iniuste expellatur,debet sibi reconsignari dos.

b Ale.Vtrum mulier possit renunciare Velleiano,vide no.per doc.in l.sciendum, de ver.ob.Adde quod dixi post bar.in l.fi.§.pe.ff.e.& no.d.Ant.in c.si diligenti, de fo.com.& Bar.in l.si q̃s in conscribendo,§.de pac. Adde tñ sing.ꝙ licet mulier renũciauerit cũ iur̃o Velleiano,nihilominus nõ intelligitur renũciasse nouæ constõi,q̃ mulierẽ ipso iure releuat,de quo in aut.vt nul.iud.§.sed illud ver. ita no.voluit Bar.in l.j. ne vxor pro ma. Et de hoc, an valeat renunciatio, vide Bal.in l.j.s̃.e.Et an requiratur certioratio,Bal.quod nõ in l.si mulier,s̃.e. sed Io. An.in c.cũ cãm,de emp.& ven.t3 qď requiratur,alle.gl.in l.fi.§ pe.ff.e.& ibi per gl.an p̃sumatur certioratio.Ad qď vide qď scripsi in l.2.j̃.de res.vend.Et prædicta intelligit Io.An.ẽt si iurauerit,sed d.An.in d.c.cum contingat,dicit,ꝙ si interueniat iur̃m tñ præsumitur certioratio,vide bar.in l.si quis pro eo, memb.5. de fideius.Adde qď Bal.fere in oĩb.suis consiliis,vbi de hoc loquitur, t3 qď req̃ratur certioratio,de quo vide in auth.sacramenta puberum,s̃.si aduer.ven.

Io.Fr.Ru.Adde Ab.in c.si diligenti,de fo.comp.& Ale.in l.sciẽdum,j̃.de ver.ob.

c Pomp.Vide Pan.cons.44.in pr.vol.j.& Bal.193.part.5.Soc.68.ver.probatur autẽ.

d Paris.Sed hodie non requiritur talis subscriptio testium propter gñalem cõsuetudinem,quę habet ꝙ in talib.instrumentis nõ ponuntur nisi duo testes,ex quo talis consuetudo est notoria non est qď probetur,sed sufficit eam allegare.Ista tria sing.dicit Bal.in l.j.ante fi.ver.sed hic quæro,s̃.e. An autem possit renunciari beneficio dictarum cõstitutionum cum iuramento.Bal.in l.decurionatus,C. de decur.lib.x.tenet quòd non,sed Pau.de Ca.in istis ll.tenet contrarium.

e Ale.Per Ang.& Imo.in l.repudianda,ff.de acq.hær.

¶Antiqua lect.

4 Generaliter. Mulier intercedens pro dote , non iuuatur Velleia.h.d.† Quærit gl. quot sunt casus,in quib.Velleianum cessat.Dic vt in ea.inter cæteros casus gl. ponit vnum,si renunciaret Velleiano.Breuiter veritas est ista,Quandoque mulier intercedit pro viro,tunc renunciatio Velleiani nil releuat quare ipso iure est tuta,vt in aut.si qua mulier.s̃.e.l.antiquę. in fi.s̃.e.Aut intercedit pro alio,& per publicum instrumẽtum,& tunc renunciatio valeret secundum gl. nec auderem dicere contrarium propter consuetudinem.De iure tamẽ videtur distingui.

a Aut renunciat corã iudice,& valet,vt l.fi.§.pe.ff.e.Aut extra iudiciũ,& tũc aut ex interuallo post bienniũ,& valet, vt in aut. si qua mulier.s̃.e.Aut in ipso instr̃o, vel intra biennium,& tũc renũciatio non valet:q̃a ea facilitate,qua intercedit,eadẽ renũciat,vt s̃.e. aut.si qua mulier.& l.doli exceptio.ver.diuersũ,de noua.Facit qď no.in simili.s̃.de in int.rest.l.si intra.& ff.de mi.l.si iudex circunuẽto.& hoc in muliere.creditorem autem inquantum Velleia.facit pro eo, ꝙ instituit, vel restituit, puto posse renunciare indistinctè
5 per clausulam gñalem.l.si quis in conscribendo.s̃.de pac.Dicit†
b tñ gl.in l.fi.§.pe.ff.e.qď intelligitur ꝙ mulier dẽt certiorari,bquia renunciare nõ potest ei qď sibi cõpetere ignorat,vt l.mr̃,de inoff. test.Sed quæro q̃d si in vno instr̃o fuit certiorata,postea in aliis ñ. an sufficiat præcedẽs certioratio?videtur ꝙ sic, ar.l.item veniunt. §.à quo.ff.de pet.hær.& de vsuris,l.si quis stipu.in fi.

a ADD.¶Adde ꝙ ↄ̃ hoc dcm̃ vr̃ tenere Are.c.si diligẽti,ex.ď fo.ↄp.quẽ viď p̃ te.

b Adde ꝙ qñ interuenit iur̃m p̃sumit̃ certiorata.Ita arch.in c.2.de iurei.li.6.refert & sequitur d.Fr.de Are.in d.c.si diligenti s̃.in alia apost.deducto.de fo.comp.

a ¶De non numerata pecunia.a Rub.

a ADD.¶Paris.Circa materiam huius exceptionis an intra biennium sit orta naturalis,& ciuilis,an ciuilis sola, & an de iure cano. idem sit quod de iure ciuili,vt solum possit intra biennium opponi,vide Ias. late in l.cum quis, C.de iur. & fact.ignoran. Item no. quod de æquitate canonica ista exceptio potest perpetuo opponi.Dy.in c.locupletari,de reg.iu.in 6.Inn.in c.quia plerique, de immu.ec.Ang.cons.56.& Ro.cõs.65.alias 44. melius Ang.cons.149.inc.dña Ang.& cons.150.Bolo.in add.ad cons.97.Io.de Ana.Itẽ circa istam materiam, si confiterer me habuisse & habere à Titio centum mutuo,p̃p verbum habuisse, an possit op.exceptio non nu.pe.Vide Ro.sing.658.inc.tu scis quando confessioni. Itẽ an possit renunciari huic exceptioni,vide Bar.& quod ibi addidi,in l.si ex cautione,in fi.j̃.e.item quod ista exceptio non nu.pe.non habeat locum nisi in cõtractu mutui,& dotis,vide Ale.cons.433. itẽ quod post biennium creditor agere possit ex capite veræ numerationis,vide d.Fr.Cur.cons.86. No.tamẽ quod si post biennium debitor vellet assumere in se onus probandi pecu.non fuisse nu. debet admitti.Gl.est insti.de liter.obl.in pr.in ver.obligetur,& Ang.cir.fi.Bal.in l.illicitas per illum tex.ff.de of.pręsi.& licèt ipse bal.in l.si non singulari,in 3.op. C.si cer.pe.videatur velle contrarium in l.sub specie,C.de posth.tamen non est sibi ↄ̃rius prout ipsemet se declarat in l.j.C.de confes.eandem sententiam sentit Bar.in d.l.si ex cautione,in discursu.Pan.in c.si cautio,& clarius,in c.fi.de solu.in vlt.q.Ang.cons.150.alias 148.inc.domina Ang.Ro.cons.44.inc.ex s̃. narrato themate.Et prædicta concordia Bal.ponit Bolo.in add.ad cons.d.Io.An.cons. 97.inc.iudicio meo præsens consultatio, & illam negatiuam pecuniam nõ fuisse numeratam poterit probare duob.mo. primo si probetur tempore ↄ̃ctus nõ fuisse pec.nu.q: illa confessio habuisse,& recepisse intelligitur tempore contractus,alias sequeretur ꝙ de nega.nunquam posset probari,cum non sit ↄ̃cta.Doctrina est bar.l.certi conditio,§.si cer.pet.& in l.ita stipulatus,§.Chrysogonus, de ver.ob.& in l.post dotẽ,in j.q.sol.mat.Secũdus modus est per confessionem partis,s̃m gl.l.in ↄ̃ctib.in pr.j̃.e.Pan.in d.c.si cautio, in vlt.op. Ang.d.c.cõs.150. Item limita de ista exceptione nõ nu.pec.in mutuo,& in aliis ↄ̃ctib. & ꝙ lapso biennio possit succurrere debitori,& plura notabilia,vide per Fel.in d.c. si cautio,de fi.instr.vbi ponit sex limit.ad r̃l'am huius tituli,itẽ q̃ũo post bienniũ possit opponi,vide Bolog.in add.cõs.97. Io.de Ana. Itẽ q̃d si fieret confessio ex cã mutui iã facti aliquo certo t̃pe elapso,vide Soc.not.in l.2.§.appellata,ff.si cert. pe.Barb.in c.fi.ext.de sol.an post biẽniũ possit opponi exceptio doli, & quædã alia ibi in m̃ã,itẽ qď in duob.casib.possit p̃petuo opponi,vide Soc.in l.q. pecuniã.in j.no.ff.si cer.ff.pet.itẽ de r̃l'a sex limit.vide p̃ Ias.in d.l.q. pecuniã. Aliqua p̃ eundẽ in l.2.§.si.c.ti.& in d.l.q. pecuniã,ponit ẽt q̃ exceptio cõpetit, qñ confessio fuit sine scriptis, & qñ vltra ↄfessionẽ adest p̃missio, itẽ inquantũ Ias.in d.l.q. pecuniã,ponit illã limitationẽ qñ cõfessio est geminata,vide ẽt Abb.in d. c.si cautio ad fi.licèt Fel.ibi videat̃ impugnare,& ↄ̃riũ t3 Pet.de Bel'ap.& videtur trãsire Sal.in d.l.ↄ̃ctib.§.sed qñ,j̃.isto tit.vbi gl. t3 istã sal.Et cũ ea t3 Bal.& trãseũt alij.Et ďt Sal.ꝙ ista est cõis.Pau.tñ ď Ca.ibi ďt qď prima sol.gl.sup̃ qua fundat̃ hæc limitatio,est frustra,& aliter intelligit illum tex.Vide Fel,in d.c. si cautio,ver.fallit vltimo,q. t3 p̃dictã sal.i3 postea j̃.in m̃ã exceptionis nõ nu.pe.in v. fal.videat̃ impugnare, & cum p̃dicta fal.vr̃ tenere Ale.in l.si duo p̃roni,§.Marcellus,post prin.ff.de iureiu.Cur.in ver.geminato,in repertorio suo vide ad intellectum,d.l.in ↄ̃ctib.& dictas limitationes.Soc.in l.j ff.sol.ma. Itẽ dictã limitationem t3 ẽt Are.post Ro.in l.gerit,de ac.hæ.in l.ita stipulatus,§.Chrysogon⁹, itẽ qď exceptio ñ nu.pe. possit opponi post cõcl'oem in cã, vide p̃ bal.de Vbal. in trac.de pac. vbi ẽt alia in materia. An autem post biennium succurratur per iudicis officium,vide Cur.in sing.n.29.cum recollectis suis super j.Codicis.

LEX I.

Si pecuniam, Etiã si incidẽter q̃ritur de debito,creditori incũbit on⁹ p̃bãdi pecuniã numeratã.h.d.Prima loq̃tur qñ agitur pignoratitia p̃ debitorẽ ↄ creditorẽ. Secũda loq̃tur qñ agit̃ hypothecaria p̃ creditorẽ ↄ debitorẽ. Scďa ibi,eadẽq;.Itẽ prĩa subdiuidit̃, q̃a prima loq̃tur q̃d h; facere actor tã in formãdo petitionẽ,q̃ ĩ p̃bãdo.Scďa loq̃tur q̃d h; facere reus tã ĩ formãdo petitiõẽ,q̃ ẽt ĩ p̃bãdo.Scďa ibi,nã intẽtio.istã l.habetis ď verbo ad verbũ.j̃.si pig.cõ.nu.sec.ñ fue.l.j. Quæro q̃ actione agebat̃ hic?dic vt ĩ gl.s.pignoratitia p̃p rẽ.Quero q̃d si agat̃ actione ĩ rẽ,an possit obiici exceptio dñij?gl.tãgit hic s̃.de pig.ac.l.nec creditor.& ff.com.l.ita vt si fur.

¶Antiqua lect.

Si pecuniã. Siue incidẽter,siue principal'r q̃ratur de debito.d; p̃bare pecuniã nu.creditor. Primò loq̃tur qñ agr̃ pignoratitia ↄ creditorẽ. Scďò qñ creditor agit hypothecaria ↄ debitorẽ,vr̃ in rẽ.Scďa ibi,eadẽq;.Itẽ prima subdiuidit̃, q̃a j.loq̃t quał'r dẽat formari libell⁹,& q̃d sit p̃bãdũ ex p̃te rei ď pignore excipiẽte.secũda ibi,nã intentio. In terminis pone casũ in

debitore agente pignoratitia, qui debet in libello narrare se promisisse Titio centum, sub spe futuræ numerationis, & numerationem secutam non esse, & se ob hoc pignus tradidisse, quod petit sibi restitui. & si quæratur quid debet probare iste actor, respondetur quod sufficit si probet se pignus tradidisse. h. d. primò.

1 *Actio pignoratitia competit etiam habenti exceptionem peremptoriam.*

2 *Actor in libello pt facere mētionē de exceptione aduersarij, & sua replicatiōe.*

§. Nam intentio. In quo sic forma casum. Instat quærens, si solum pignus datū probabo, creditor obtinebit illud tanquam sibi obligatum. Respondet Imperator, si creditor vult excipere, d; narrare rem sibi obligatam p certa pecunia, & pecuniam non esse redditam: & de istis duob. d; probare primum, s. pecuniam, pro qua pignus fuit transcriptū, numeratam esse, quod si non probet, succumberet. h. d. Expone ibi, dum dicit, intentio. i. exceptio creditoris conuenti. in quo duo intendit. s. pignus datū pro pecunia, & pecuniam non redditā, & expone tenebit. i. naturaliter habebit effectum ad expellendū agentem. Sequitur secunda pars, & est ista clara. No. quod pignoratitia

1 †non solum habet locum pecunia soluta, sed etiā opposita quacunq; exceptiōe peremptoria. Alia notabilia patēt ex summario, & casu in terminis. Ad istam op. dr̄ hic, q agit in rem: s; ille qui agit in rem, d; probare se dn̄m, vt ī l. in rem. ff. de rei ven. hic dr̄ ɔ̄rium, quare malè. Sol. huius timore hæc l. legit̄ duob. mo. Primò q agebat̄ pignoratitia, & tūc expone rex. q dicit, in rē. i. pignoratitia pp rē, ex qua lec. no. qđ mō dixi, qđ si qs asserat se h̄re aliquā exceptionē peremptoriā. h; pignoratitiā: vn̄ filiusf. & mulier pn̄t agere pignoratitia dicēdo se dedisse pignus pp pecuniā, ad cuius petitionē poterant se tueri p Macedonianum vel Velleianum. Secundo mō legitur hic, qđ agatur in rē. Ad ɔ̄rium respōdebant quidā, qđ hic nō pōt referre qōem dn̄ij, qa h; cām ab actore. hæc n̄ est vera, vt habuistis no. s̄. de pig. act. l. nec creditores. plenè ff. com. l. ita vt si fur. Vn̄ alij dicūt, q hic creditor nō referebat qōem de dn̄io, sed

2 solū de pignore, & ista pt esse bona. Ex qua no. qđ †actor in libello pt suo noīe facere mētionē de exceptione aduersarij, & replicatiōe sua. Nā s̄m hoc hic agebat rei vēdicatiōe dicēs se dn̄m: & si creditor opponeret de re pignorata, cautionē frustra emissam, qa pecunia numerata nō fuit, hoc totū ponitur in libello: vt in pr. huius l. dr̄. Op. si pbat pignus datū, ergo n̄ pt recuperare, nisi soluat. Resp. gl. pbet pignus datū p pecunia, q̄ dicit indebitā. quia numerata non fuit. Similiter vidistis in l. nec creditores s̄. de pig. act.

LEX II.

Minorem. Exceptio nō numeratæ pecuniæ pt obiici in toto, vel in parte. h. d. Op. hic innuit, qđ ille q excipit, pbet nō numeratā pecuniā. ɔ̄ j̄. e. l. px. & l. asseueratio. sol. vt in gl. & tene illā q hoc probatur eo ipso, q non pbatur ɔ̄rium.

¶ Antiqua lect.

Minorem. Exceptio non numeratæ pecuniæ pt opponi ēt p parte. Op hic innuit, q ille q dī n̄ numeratā pec. d; pbare. ɔ̄ j̄. l. px. sol. Dn̄t qdā. ibi negabat̄ totū, hic pars. vn̄ rōe partis p̄sumitur totū debitū, nisi ɔ̄riū pbet̄. Facit ff. de pb. l. cū de indebito. Ista n̄ est vera, vt dicā ī l. cū fidē j̄. e. s; posito q sit vera, quār pbabit̄ ista negatina? dt gl. p ɔfessionē, itē p numerōes diuersis tpib. factas. Ista duo intellige ɔiūctim. Primò op; q actor cōfiteat̄ ipsum nō numerasse pecuniā verbis: pbet reus p testes, q prima vice fuit tm̄, secūda tm̄: & sic nō ascēdebat totā summā. Aduerte ad illud qđ gl. dicit p cōfessiones. & no. ad illud qđ dicā j̄. l. px. Alia so. est q hic pbat̄ n̄ numeratā eo ipso q n̄ pbat̄ ɔ̄riū, vt sit idē iuris đ parte, qđ de toto. l. quæ de tota. de rei ven. & ista ē vera.

LEX III.

1 *Per instrumentum, quando probetur pecuniam fuisse numeratam.* 9.

2 *Verba ista, non spe futuræ numerationis, non impediunt excep. non num. pecun.*

3 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, q opponi potest, non obstante q quis in instrumento confessus fuerit recepisse pecuniam.*

4 *Exceptioni non numeratæ pecuniæ, an possit quis renunciare.* 11.

5 *In obligatione contracta literis intra biennium, non est nata ciuilis obligatio, tamen præsumitur nata.* 6.

7 *Debitoris fragilitas est tanta, quòd facit creditori instrumentum prout vult.*

8 *Pactum legis commissoriæ in pignorib. ab initio non valet: ex post facto si fiat, valet.*

10 *Verba habuit & recepit, referuntur ad tempus contractus.*

11 *Aduocati tenent opinionem glossæ.*

12 *Pecuniam non fuisse numeratam, quomodo probabitur.*

a Si ex cautione. [a] Hæc l. cōsueuit esse clauis totius materiæ, & iō intēdo vobis illā bn̄ legere. Si ɔ̄ creditorē agēt̄ opponat̄ exceptio n̄ num. pec. creditor d; numerationē pbare: al's re⁹ absoluit̄. h. d. Op. de l. in ɔ̄tib. j̄. eo. so. intellige hāc l. s̄m illā. s. qđ intra bienniū obiiciat̄ exceptio. Secūdò

1 op. à diuisione, †aut tu intelligis hāc l. in instr̄o publico, & tūc numeratio vr̄ pbata p illud. qa ei stat̄, donec pbet̄ ɔ̄rium, vt s̄. de pba. l. cū pcib. & s̄. ti. j. l. antiquæ. in prin. Aut intelligis de priuato, & tūc aut instr̄m priuatū r̄e subscriptū à testib. & nullā facit fidē. vn̄ nō est op⁹ exceptiōe n̄ nu. pec. vt s̄. de pb. l. instrā. Aut est subscriptū & approbatū, & tūc ē idē qđ in publico, vt l. scripturas. j̄. q pot. in pi. ha. Quid dicem⁹? Sol. dic q hoc pt intelligi in instr̄o publico,

b đt gl. in q̄ ɔtinet̄ q talis ɔfessus ē se recepisse pecuniā. [b] n aūt đt q recepit, & iō p instr̄m tale n̄ probat̄ numeratio, s; cōfessio. qđ satis

c placet, & ē verū. Tu aduerte, [c] q verba instr̄i, in q̄ cōtinet̄ pecuniā numeratā eē, dn̄t hoc importare de necessitate, al's nō pbarentur hæc, cū pbatio debeat de necessitate cōcludere, vt l. neq; natales. s̄. de pb. & l. n̄ nudis. & ibi no. & j̄. vn̄ cog. l. nō hoc. Si ergo notari⁹ đt, Titius fuit ɔfessus se habuisse, & recepisse decē, q̄ in veritate habuit, & recepit in p̄sentia mei notarij, & testiū, & tunc instr̄m ɔcludit de necessitate. S; si dicat notarius sic, Titius ɔfessus fuit habuisse, & recepisse cētū, q̄ habuit, & recepit, nec addit̄, in p̄ntia mei notarij, & testiū, tūc hoc instr̄m de necessitate n̄ ɔcluderet numera-

d rationē. Nā totū illđ pt esse de cōfessione [d] partis, q̄ đt, ɔfiteor me habuisse & recepisse centū, q̄ habui & recepi. notarius hoc scribēs scripsit in 3. psona illđ, qđ ipse dixit in 1. psona, & sic notarius nō testificat̄ de numeratione. s; de ɔfessione illius. S; si instr̄m diceret sic, qđ fuit cōfessus se habuisse, & recepisse decē, & habuit & recepit in p̄ntia mei notarij, & testiū infra scriptorū, tūc illud instr̄m de necessitate numerationē cōcludit, nec illa verba pn̄t referri ad partis cōfessionē. Nā si debitor diceret, ɔfiteor me habuisse, & recepisse, & habui & recepi, notari⁹ dēret dr̄e, fuit ɔfessus se habuisse, recepisse, & dixit qđ habuit & recepit: al's illđ habuit, & recepit, nō pt referri ad istud pticipiū cōfessus, s̄m nām recti sermonis, & grāmaticæ, vt l. Plautius. ff. de au. & ar. le. Itē pt intelligi hec l. in instr̄o priuato, & tūc siue ī eo dicat̄, fuit ɔfessus se habuisse & recepisse, seu in eo dicat̄, q h̄uit & recepit, pt obiici exceptio n̄ nu. pec. qa totū illđ est ɔfessio partis, & nō est testificatio alterius. Istud vr̄ hic sentire gl. & in l. si nō singuli. s̄. si cer. pe. & j̄. de do. cau. nō nu.

2 l. fi. Et p hoc dico, †si in instr̄o ɔtinet̄, talis n̄ spe futurę numerōis, fuit ɔfessus, & c. q p illa verba n̄ impedit̄ opponere exceptionē n̄ nu. pe. nā verba q̄cunq; pferant̄ ab ipso debitore tpe ɔ̄tus, n̄ h̄nt eū impedire. vt p; ex p̄dictis. Vt g̃ impediret̄ dicta exceptio, eēt necesse q appareret q fuerit alia cā, pp q̄ ipse fuit ɔfes⁹, vt videbitis

3 j̄. e. l. gn̄ar. †Quæro, vtrū ad hoc vt h̄eat locū exceptio nō nu. pe.

e sit necesse q celebret̄ in scriptis [e] instr̄m? Gl. vr̄ velle q sic, s̄. si cer. pe. l. si n̄ singuli. ff. si cer. pe. & l. q pecuniam. & ibi p Gul. ɔ̄rium vr̄ velle. s̄. de test. aut. rogati. & istam puto veram. Quocunque ergo modo quis confiteatur, siue in scriptis siue sine scriptis, h; hæc ex-

4 ceptio locum, vt j̄. e. l. cū vltra. Et sic intelligatur etiam l. in ɔ̄tib.

f j̄. e. Redeo ad gl. & quæro † vtrum possit renunciari exceptioni [f]

a ADD. ¶ Ale. Et circa materiam huius l. vide Ang. in l. si ita stipulatus, §. Chrysogo. de ver. ob. & quæ no. Bar. & Im. in l. si debitorem, ff. de nou. & quod no. Bal. in l. fi. C. com. vtri. iud. & Bar. in l. post dotem, sol. mat. ver. ex prædictis.

a Ale. An si maritus confessus sit dotē, vel mutuum recepisse hæres eius possit opponere exceptionē nō nu. pec. dic q nō. Ita dixit gl. sing. in l. j. de fal. cau. adiec. le. s̄m bal. in c. j. de pa. const. in. ver. vasallus, el j. & per bal. in l. fi. j̄. e. & quod ipse no. in l. gn̄alr, q. 5. j̄. e. post antiquos, item hunc tit. elegantissimis dictis limita, de quib. vide Lu. Ro. in l. si mandato, cum seq ff. de fideius. Et an locū habeat hæc exceptio in alio ɔ̄tu q̄ in mutuo, bal. Cy. & Iac. de Are. in l. si ex pretio. s̄. si cer. pe. q sic. Tu vero vide gl. hic, & bal. in 3. op l. gn̄aliter, & in j. op. s̄. e. & gl. & bal. l. in ɔ̄tib. in pr. j̄. e. & in §. j. ver. & no. Sed an ɔ̄ instr̄m guarentigiæ possit opponi exceptio non nu. pe. vide bal. in add. Spe. in ti. de exec. sēn. & quod no. bar. & bal. in l. si sub specie, s̄. de postu. & melius Bal. in l. si ob cām, C. de exe. rei iu. & l. in ɔ̄tib. in pr. j̄. e. & ibi ēt q. d si factū fuit præceptū in confessum, bal. in l. pecu. j̄. de sol. Et libellū in hac mā vide p bal. in l. j. C. de cond. ob tur. cau. vbi dicit duo debere narrari, s. pec. n̄ nu. & cōfessionē factā, sub spe futuræ numerōis, & caue q qn̄ præcessit stipulatio, & ex ea agitur iure cōi, nō cōpetit exceptio nō nu. pec. sed exceptio in factū, l. cum vltra, & ibi bal. j̄. e. & bar. in l. 2. §. fi. si cer. pe.

c Ale. Item vide bar. in l. pdia, ff. de acq. pos. qui vr̄ dicere ɔ̄ ista, & qđ no. bal. in l. si absentis, in 4. q. si cer. pe. Bal. hic, in 3. q. & ad no. hic per bar. vide per eundem in l. si nō singuli & bal. per illam gl. in l. si ex pretio s̄. si cer. pe. & qđ no. in l. si ex plurib. cū gl. de sol. iō đt Im. in c. fraternitatis, cir. pr. de fri. & ma. qđ n̄ d; deponere tm̄ in instr̄o, & qđ vidit, & nouit, & đt bal. in aut. sed nouo iure, s̄. si cer. pe. qđ ille q cōfitetur instr̄m per visum & auditum probat, & dicit bal. per gl. j. ibi in l. fi. C. de cond. ex l. q si notarius nō vidit pecuniā interuenire. nō tn̄ tenetur dicere, talis fuit cōfessus sub spe futuræ numerationis, qa solū dēt ponere verba ɔ̄hentium, non mentem. Et adde quod dixi s̄m Im. in d. ca. fraternitatis, vide late per Bal. in rub. C. de fi. inst. Quid si notarius dicit, talis fuit cōfessus habuisse à titio numerante, vide bal. in l. j. de confes. Adde bal. cons. 278. lib. 2.

d Paris. Imo vbi notarius refert verba partis, & ipse non attestatur, non pbat tale instrumentum plus quam si esset simplex scriptura. Vide Com. cons. 40. inci. cui dā filio, ad si item q si notarius diceret, confessus est habuisse & etiam habere, per hoc non probetur numeratio, vide Cre. in sing. 45. inci. pone dicitur ad ista, vide Ias. in l. singula, post alios, ff. si cer. pe.

e Ale. Et adde q Lud. in l. si mandato, de fideius. tenet cum Gul. ɔ̄ bar. vtrum distinctio, de qua hic per gl. habeat locum in priuata scriptura, vide gl. in d. l. si non singuli gl. in l. si cer. pe. & gl. & bar. in l. si ex pretio, e. ti. & hic adde Im. in l. j. §. si quis ita. & in l. ita stipulatus, §. Chryso. de ver. ob. & bal. hic in x. q.

f Ale. Adde quę no. p Mod. Inst. de ac. §. fuerat, Sed an possit tolli p statutū, vide p Bal. hic, in fi. & no. per bal. l. in ɔ̄tib. in 2. & 3. q. j̄. e. Quid in exceptione non numeratæ dotis, vide Bal. in rub. C. de pri. do. & gl. & do. in l. 1. j̄. de do. cau. Paris. Vide Ale. cons. 179. inc. visa scriptura priuata, vo. 3. d. Fran. cons. 86.

non

non num.pec.Gl.dt ꝙ sic,q̃tum ad hoc ꝙ ꝑ oppositionem dictæ
exceptionis nõ grauabit̃ actor in onere ꝓbandi, s; si vult reus in
se subire onus ꝓbandi pecuniam nõ esse num, p̃t opponere exce
ptionem doli, vel in fcm̃, sicut dicimus post biennium, vt s̃. d ɔd.
ob tur.cau.l.j.& j̃.e.l.in ɔ̃ctib.d.Nic.d Mat.disputauit istã q.& in-
5 ter cætera dicit ipse, Qñq; oblo† est ɔ̃cta lr̃is, & tũc intra bienniũ
nõ est nata ciuilis oblo, fm opi.Gl.nr̃orum, & hũistis no.in l.cum
qs.s̃.de iur.& fac.ig. g̃ nõ est nata actio, q̃ orit̃ ex oblone ciuili, &
nãli, vt inst.de ob.in pr.l.licet.§.ea oblo.ff.de ꝓc.Si ãt actio nõ est
nata, renũciatio ista nõ ẽ modus inducẽdæ oblonis, vel ꝓducẽdę
actionis, g̃ talis renunciatio nihil operat̃. idem si oblo esset ɔ̃cta
a verbis ꝑ stiplonem.ar.j̃.e.l.cum vltra.Sed si aliqs ageret a ex oblo
ne ɔ̃cta re ꝑ numerõem, & ad eã ꝓbãdam induceret ɔfessionem,
tunc ista renũciatio posset aliqd operari, fm Gl.ita dt d.Nic.Hæc
6 opi.nõ pl;, qa l; intra biennium nõ sit nata ciuilis, in veritate† tñ
nata p̃sumit̃, donec opponat̃ exceptio, iõ hęc l.reqrit ꝙ opponat̃
exceptio, vt inst.de excep.ꝑ totum. Si.n.actio nõ esset nata, exce-
ptioni nõ esset locus, & iõ puto fm qd Doc. nr̃i dñt, ꝙ huic exce-
ptioni nõ possit renũciari. eadẽ.n.fragilitate q̃ inducit̃ ad ꝓmit-
7 tendũ, eadẽ fragilitate inducit̃ ad renũciandum. Tãta† ẽ.n.fragili
tas debitoris q̃rentis pecuniã, ꝙ facit instr̃m creditori qualr vult.
g̃, &c.ar.l.si mulier.s̃.ti.j.& l.doli exceptio.§.diuersum.d noua.ad
idẽ facit j̃.de pac.pi.l.fi.nõ ob, j̃.l.ꝓxi. qa ibi ex post fcõ vr̃ appro-
bare ɔ̃ctum, & renũciare exceptioni, s; in ipso ɔ̃ctu non posset, vt
8 dixi. Sile videmus in pacto l.ɔmissoriæ in pignorib. † qd ab ipso
initio nõ v;, s; v;, si fieret ex post fcõ, vt l.Titius.ff.de pi.ac.& dixi
plenè in l.q̃uis. ff.de sol. q̃ro, & reuoco in dub.vtrũ renunciando
huic exceptioni, & iurãdo, sibi p̃iudicet, & dicã vobis.j̃.e.l.fi.&c.

¶Contrarietas, & Concondia.

Aduerte, ꝙ Bar.allegat̃ sibi ɔ̃rius in hac l.si ex cautione.S; pro sal
uando Bar.dic vt in concordãtia, q̃ posui in l.prædia.ff.de ac.poss.

a ADD.¶Ale.Et est aduertendum, an notarius debeat vidisse integram solonem
illam, & tũc in scriptis ponat assertiue totam pecuniam numeratam, als autem
non debet scribere simplr pecuniam numeratam, sed scribat partem asserere
pecuniam num.& tm̃ est fm Io.an.in add.Spec.§.fi.sed si quis confitetur se ha-
buisse, & recepisse certa debita, ex tali cã, & liberauit debitorem suum per ac-
ceptilationem, & Aquilianam stiplonem, per ista verba non probatur numerõ
fm Bar.in l.j.de his q̃ in frau.cred.& l.si ex plurib.ff.de sol.& no.quia dicit Bal.
in l.si qs, C.de instit.& subst. ꝙ si notarius non intelligit ea, quæ ponit in instr̃o
non punietur als de falso, dummodo seruauerit formam, ꝙ no.& adde gl.in l.
generalr, C.de tabu.lib.10.facit etiam ꝙ no.Bar.in l.si quis obrepserit, ff.de fals.

¶Antiqua lect.

Si ex cautione. Si opponit̃ exceptio nõ nu.pec. credi-
tor d; ꝓbare numeratã.H.d.Op.j̃.e.l.in
ɔ̃ctib.sol.intellige hic intra biennium, vt ibi.Op.2.j̃.e.l.gñalr.so.
intelligas hic ꝓmissionem factam ex cã mutui: als secus, vt l.ɔ̃ria.
j̃.dicemus.Op.3.à diuisione.aut.n.hic loqmur de cautione emis
sa ꝑ scripturã priuatam, & nõ nocet, qa fidem nõ facit, vt l.instr̃a.
s̃.de ꝓb.Aut loqmur de publica, & ei oĩno stãdum est, vt s̃.ti.1.l.
antiquæ, in pr.& j̃.arb.tu.l.fi.H⁹ timore dt Gl. ꝙ p̃t loq d scriptu-
9 ra, tam priuata, q̃ publica.†Primò examino de publica. Et dt gl. ꝙ
hic ɔtinebat̃, ꝙ debitor cõfitebat̃ se recepisse, secus si dr̃et ꝙ eam
recepit, tũc ɔ̃rium ꝓbari nõ posset, & esset ꝓbata intẽtio aduersa
rij ꝑ instr̃m, tñ notarius ñ d; ponere hoc in instr̃o, nisi pecunia sit
p̃sens. ita dt Gl.q̃ no. Examinemus istud ad cuius declonem dẽs
scire, ꝙ probõ d; de necessitate ɔcludere, vt l.non nudis.& l.neq;
natales.s̃.de ꝓb.Vñ si instr̃m dr̃et, ɔfessus fuit se hũisse centum q̃
hũit, & recepit: Istud nõ ꝓbat de necessitate: nam p̃t esse ꝙ oĩa ista
sunt verba partis ɔfitentis, q̃ dt ɔfiteor me hũisse, & recepisse cen-
tum, q̃ hũi.& illa verba q̃ dicta sunt ꝑ partem in prima ꝑsona, scri-
bant̃ ꝑ notarium in 3. s; puto si adiiceret, q̃ hũit & recepit in p̃ñtia
mei notarij, & testium, certè adhuc nõ vr̃ ɔcludere d necessitate,
qa illa verba, in p̃ñtia mei notarij, p̃ñt venire ad determinõem il-
lius participij, ɔfessus, & iõ tutius est ꝙ apponat̃ copula, & dicat,
fuit ɔfessus se hũisse, & recepisse, & verè hũit, & recepit in p̃ñtia
mei notarij, tunc illa verba nõ p̃ñt referri ad ɔfessionem p̃ñtem,
&c. s; solum ad dictum notarij. Seqt̃ in gl.nisi pecunia sit in p̃ñtia.
Istud nõ sufficit ad excusationem notarij, ꝙ pecunia sit in p̃ñtia,
qa posset dr̃e qd pars hũit, & recepit, l; in veritate suis manib.nõ
tetigerit. Probat̃ in l.singlia.ff.si cer.pe.& ibi plenè dixi. itẽ ex p̃di-
10 ctis no.† ꝙ l; notari⁹ dicat, habuit, & recepit, q̃ sunt verba p̃teriti
tpis, tñ referunt̃ ad tp̃s celebrati ɔ̃ctus.fac.l.p̃dia.ff.de acq.poss.ff.
de ver.ob.l.si ita stipulatus.§.Chrysogon⁹.dixi in l.dotẽ.ff.sol.ma.
Seqt̃ in gl.nõ ob.l.antiquæ.& l.fi.arbi.tu.qa illa sunt sp̃ãlia: Dic vt
dixi in l.j.s̃.plus va.qd ag. S; iuxta hoc q̃rit Gl.j.qd si instr̃m dicat,
hũit, & recepit, vtrũ possit ꝓbari ɔ̃rium? Et dt ꝙ sic: s; tũc dicerem
instr̃m falsum, & esset recurrendũ ad ea q̃ dixi l.in exercẽdis.s̃.de
fi.instr.Scdò dicit gl. ꝙ hęc l.p̃t intelligi in scriptura priuata: intel-
lige tali q̃ fidem faciat, qa est scriptura ipsius cõuenti ɔfessata, vel
signata testib. Item dicit gl. ꝙ in scriptura priuata nõ refert, an di-
cat, ɔfessus fuit se recepisse, an dicat qd recepit, sp̃.n.poterit oppo
ni exceptio, & creditor d; probare nu.pecuniam, q̃ Gl.vide & bñ
no.dr̃iam istam. idẽ no.s̃.si cer.pe.l.si ex p̃tio.& de do.cau.nõ nu.
l.j. Et h⁹ rõ est, qa scriptura priuata tota pẽdet ex facto debitoris,
q ɔfitet̃ sic se recepisse, & ita scribit sibi datum fuisse. Ex quo no.
ꝙ siue debitor dicat, & ꝓmittat ñ spe futuræ numerõis, vel q̃cun
que alia verba ꝑ eum dicant̃, hæc exceptio nõ tollit̃, tene mẽti, sta
tim declarabo in qõib. Opp. ꝙ reus ꝓbat suam exceptionem.l.in
exceptionib.ff.de ꝓb Sol.hic reus iõ nõ ꝓbat exceptionem non
11 nu.pe.qa reus excipiẽdo nil ponit in debitis.j̃.e.l.asseuerõ.† q̃rit
gl.vtrum exceptioni nõ nu.pe.possit renũciari, determinat ꝙ sic,
qa renunciatio ꝓdest q̃tum ad hoc, qd ei, q asserit, de cætero non
incumbat onus ꝓbandi numerõnem, vide Gl.istam no. Ex istam
gl.no.qd l; sit renũciatum exceptioni, p̃t actor interrogari vtrum
numerauit, secus ãt si biẽniũ esset elapsum, vt s̃.e.l.in ɔ̃ctib.§.illo.
An ãt ista gl.dicat veritatem, Ric.Mal.disputauit, & determinauit
ꝙ sic. In oblone lr̃arum, vel stiplone fcã sub spe futurę numerõis
añ biẽnium, nõ orit̃ nisi ciuilis, & iõ renunciare huic exceptioni
nõ est modus inducendæ oblonis, nec illa inutilis oblo ɔfirmari
p̃t: secus esset si ꝓmissio fieret ad ꝓbõem ɔ̃ctus, seu mutui iam ce-
lebrati. Br̃ istud dcm̃ nõ pl; mihi, qa oblo ciuilis, q̃ est in oblone
lr̃arum, est efficax ad inducẽdam actionem, & iõ introducet̃ exce
ptio, vt hic, & j̃.e.l.in ɔ̃ctib. Vñ Iac.de Are.& Pe.dñt, & melius iu-
dicio meo, ꝙ exceptioni huic renunciari nõ p̃t. Rõ, qa nõ est fcã
in fauorem debitoris, sed in odium creditoris. Nam debitor aui-
dus pecuniæ, faceret creditori omne instr̃m qd vellet, vt tota die
vr̃: & eadem facilitate, qua inducit̃ ad promittendũ illud qd ñ est
numeratum, eadem facilitate induceret̃ ad renunciandum exce-
ptioni, vt s̃.ti.j.l.si mulier. Præterea hoc probat̃ ex eo qd s̃.ꝓxi.di-
xi, quia in priuata scriptura si dicit debitor numerõem sibi verè
factam esse, non nocet, qd plus est q̃ renunciare exceptioni, g̃, &c.
Præterea Gl.hic dicit, qd renũciatio ẽt fit spe futuræ numerõis, g̃
nõ nocet ei, nisi numerõe secuta, & istud putarẽ verũ de iure cõi,
12 tñ† aduocati tñt opi.gl. vñ esset durũ ɔcedere, qa minimè mutã-
da sunt, &c. Querit Gl.vtrum post biennium possit opponi exce-
ptio doli. In Gl.sunt opi.& determinat ꝙ sic, si ipse reus vult ꝓba
re pecuniam num.nõ esse. vide Gl.Fran.Azo tenebat opi.ɔ gl.vc;
ꝙ post elapsum biennium, vlterius non audiat̃. Hoc ꝓbatur ꝑ l.si
intra.in fi.j̃.e.& l.in ɔ̃ctib.in pr.ibi, vt eo elapso, &c.& eadem l.§.
illo.vbi dr̃ qd creditori nõ p̃t deferri iur̃m.& e.l.§.super.vbi dr̃ qd
post lapsum tpis nullo mõ p̃t dici pecuniam nõ solutam. Sed ad
istas oẽs ll.resp. verum si vult onus probõis transferri in credito-
rem, secus si ipse excipiens ꝓbare vellet, & hæc est veritas. Probat̃
13 j̃.e.l.asseuerõ.& ibi dicam statim. Sed tunc† q̃ro quõ possit debi-
tor ꝓbare nõ numeratam, cũ sit merè negatiua. Resp.poterit ꝓba
re ꝑ ɔfessiones & numerões diuersis tpib. factas, vt no.s̃.e.l.2.& ibi
hoc declaraui. Nec ob. j̃.e.l.in ɔ̃ctib.§.illo. qa l; nõ posset deferri
iusiurandum super toto, an numerauit tñ interrogõ poterit fieri
super aliqua parte, q̃ adminiculet̃ ad eius probõem, vt si ponit de
bitor. ꝙ vna tm̃ numerõ fuerit, & nõ plures, vel qd duæ fuerunt,
vel qd si qua numerõ facta fuit, fuit facta tali loco, & tpe, qd ẽ no.
p̃t ẽt probari per testes, qui interfuerunt qñ actum fuit ꝙ instr̃m
fieret, & postea fieret numeratio, & sic facta fuit spe futuræ nume
rationis. põt etiam probari per aliud instr̃m, vt tota die videmus,
specialr in ɔ̃ctibus dotis, & venditionis, vbi quis confitetur do-
tem, vel pretium sibi solutũ, & statim sequitur aliud instr̃m, ꝙ nõ
obstante confessione prædicta promittit soluere, & sic apparet ꝙ
factum fuit spe futuræ numerationis. Vltimò quæro, an ad hoc
ꝙ ista exceptio habeat locum, requiritur ꝙ contractus fuerit con
fectus in scriptis dicam j̃.e.l.fi. Vltimò de huiusmodi renunciatio
ne tangit Spe.in ti.de renun.& in ti.de act.& obl.

LEX IIII.

a Cum fidem. a Qui post primam promissionem, eam ali
quo modo approbat, ab exceptione non
num.pec.cadit.hoc intendit, &c.

a ADD. ¶Adde ẽt ꝙ si quis acceptat dilatioñé, vr̃ agnoscere debitum, l. ad solo- (nem, de re iud.
Paris. Vide Rom. cons. 222.

1 *Soluens partem, an præsumitur debitor totius.*
2 *Debitor ex post facto, quòd possit sibi præiudicare in exceptione non numeratæ (pecuniæ.*

Cum fidem. Post cautionem ꝑ futurã solonem appro
batam ñ h; locum hæc exceptio. H.d.q̃ro
vtrum hæc l.hẽat locum siue scienter, siue ignorãter iste soluerit
partem gl.ponit opi. Quidã qd loquat̃ in sciente. alij ꝙ loquat̃ ẽt
in ignorãte. No.istam Gl.fm opi.Matt.& Irn. ꝙ qui soluit totum,
præsumitur soluisse debitum, nisi ɔ̃rium ꝓbetur, vt l.cum de in-
1 debito.ff.de prob.ita† q soluit partem, p̃sumitur dẽre totum nisi
ɔ̃rium probet̃ ꝑ eum, vt hic, idẽ s̃.e.l.2 fm j.lec.ɔ̃rium est veritas,
fm opi.Bul.hic positã.& Gl.approbat, & l.2.s̃.e. Nam hic loqt̃ in
sciente, qd apparet, qa tex.dicit, eum fidem cautionis agnoscens,
q̃ agnitio nõ est in errãte, cũ errans nõ ɔsentit, vt l.si ꝑ errorẽ.ff.d
iur.om.iud.j̃.de do.l.nec ignorans. Præterea, ego video ꝙ dando
pignus

pignus nõ ꝑiudico mihi in exceptione nõ nu.pe. vt l.j.s.e.eadem
rõe nec solõne partis,nisi debitum approbem:& idẽ puto qđ hęc
l.dẽat intelli,qñ solo ꝯtinebat aliquid,qđ per totum debitũ vide
batur approbari,vt puta,soluo tibi 10.de summa centum aureo
rum tibi debita manu talis notarij,sec⁹ si soluerem tibi 10.simplr:
qa tũc nõ ꝓbo de summa magna modicam esse debitam,&sic vr
debitor magis soluisse q̃ debitum,iõ qđ approbet cautionẽ. Vlti-
2 mò no.ex hac l.† ꝙ l; debitor ab initio ꝓmissionis,per renuncia-
tionem, vel confessionem non præiudicet sibi in exceptione nõ
nu.pec.vt s.l.prox.& ibi dixi,tñ secus si ex pacto,vt hic:qđ est no.
& præcauendum, quia per hoc fœneratores pñt facere multas
fraudes. Vltimò,quia hæc l.loquitur qñ debitor agnoscit id debi
tum qđ nõ est,qñque contingit e.s.& neget debitum quod est.

AVTHEN.

1 *Negans scripturam propriam,si postea conuincitur conuenitur ad duplum.*
2 *Hæc aut.non habet locum quando scriptura fit ad probationem,nec quando negatur instrumentum publicum.* 3.
4 *Duplum de quo in hac aut.petitur condictione huius legis.*
5 *Libellus in remedio huius auth.*
6 *Allegare contraria in exceptionibus quando possit.*
7 *Negans se fecisse homicidium,& conuictus:postea si dicit fecisse ad sui defensionem,auditur q̃tum ad pęnã principalis delicti,non q̃tum ad penam negõis.*

a
1 Contrà qui propriam. a Ex† ista aut.no.ꝙ ille q
negat scripturã suam pro-
2 priam,postea ꝯuenit̃ in duplũ.Tñ vnũ aduerte, † qa hic loq̃,qñ
qs obligat̃ scriptura,secus si scriptura fieret ad ꝓbõem,qa tũc ista
b aut.ñ h; locũ, b vt p; in prin.sui,& hoc t; gl.tua 2.† q̃ro qđ si aliqs
3 neget instrm publicũ?Gl.đt hic,ꝙ ista aut.ñ h; locũ,& bñ,qa solũ
loq̃t in eo,q abnegat scripturã suã ꝓpriã,ex q̃ ẽ obligat⁹.q̃ro,qua
actione ꝯuenit̃ qs ad istud duplũ?Dicit gl.actiõe ex eo ꝯctu.puto
4 † ꝙ agat̃ ꝯdõe ex hac l.&erit mod⁹ formãdi libellũ c dic,ago† ꝯ te
c dicẽs qđ tu es mihi in tuis lrĩs obligat⁹ ad tantã q̃titatem,vt p; ex
5 scriptura tua manufacta.q̃re peto te ꝯdẽnari ad dictã centũ. & si
dictã scripturã tuã esse negaueris,peto te ꝯdẽnari in duplũ,vt vi
distis in sili,in l.ñ ab re.j.vñ vi.& videbitis j.loc.l.ꝯductores. Vlti
6 mò scias,ꝙ Dy.in c.null⁹ plurib.đ re.iu.in 6.alle.† istã aut.ꝙ ñ ad-
mitit̃ qs allegãs ꝯria in exceptionib. ꝑ hãc aut. Ego sp dixi ꝯriũ,
& adhuc dico,& ista aut.nihil facit ꝓ eo,imo facit ꝯ eum. Nã vi-
des hic,qđ aliqs primò negauit scripturã.s.esse suã,postea ꝯuictus
ꝯfitet̃ eã esse suã,s; đt soluisse:certè ñ audit̃ q̃tũ ad euitãdũ pœnã
negõis.s; bñ audit,vt illa solo fcã ꝓficiat in eo qđ soluit. Et ꝑ hoc
7 dico,ꝙ ille,q negauit se fecisse homicidiũ,vl† ꝑcussisse aliquẽ po
d stea ꝯuict⁹,đt se fecisse ad sui defensionẽ. d Certè q̃tũ ad pænã ne-
gõis si ꝑ negõem imponeret̃ aliq̃ pęna,nõ audit̃ postea hoc alle-
gãs:s; q̃tũ ad pęnã principalis đlicti,bñ audit̃. Ad hoc bñ,&plenè.
ff.đ excep.l.nemo.facit ad prædicta ff.de prob.l.cum de indebito.

a ADD.¶Ale.Et hãc aut.sic intellige,& limita,& sing.dixit Bar.in l.id qđ seruo,
§.j.ff.de pec.leg.& de pœna negantis,& de eius mã no. per Bal.in c.vasallus,si
de feu.fue.contr.& per Bar.hic per d.Ant.in c.pe.ext.de iur.cal.& per Bal.hic.
Adde ad hanc aut. q̃ voluit Pet.de anc.cons.192.iste simon. Sed q̃d si tpe solõ-
nis fiendæ debitor deponit pecuniam,& petat pignus, & creditor dicat se nõ
mutuasse,nec habuisse pignus qualr ꝯsuletur debitori?Spe.ti.de exce.§.vsque,
ver.sed q̃d si debitor,dicit ꝙ adhuc sub iudice lis est. ¶Ale.Nunquid ista aut.
habeat locum in negante pacta alicuius libri rõnum, & nunq̃d habeat locum
in scriptura priuata,de ꝯctu iam inito ante dictum scriptũ,vide Pau.consi.332.
b Pom.Vide Pau.de cast.cons.332.vbi pulchre declarat materiam huius auth.
c Ale.Et vide hic Bal.in fi.&ꝙ no.Bar.in l.si cum exce.§.hęc autem actio,ff.quod
met.cau.& vide no.per Bar.Ray.& Imo.in l.Titio,§.si post,de cond.& dem.
d Ale. Adde Bal.C.de ap.l.iubemus.Adde bar.in l.quicquid,de iureiu.& pro ista
parte facit tex.in l.2.ver.falsi,& ibi hoc no.doct.ff.si ex nox.cau.ag. licèt Dy.vi
deatur ꝯrium tenere in reg.nullus pluribus,lib.6.& l.electio,§.neque,de nox.

LEX V.

Aduersus. Exceptio nõ nu.pe. nõ h; locum in ꝯfessione
q̃ quis nõ facit spe futuræ numerõis,sed ex cã
de præterito.H.d.Idem dicit l.frustra.quæ sequitur post istam.

¶Antiqua lect.

Aduersus. Exceptio nõ nu.pe.h; locum,qñ promissio fit
spe futuræ numerõis,alr sec⁹.h.d.& legit̃ hæc
l.trib.mo. princlr. Primò qñ debitum ex alia cã puta emptionis,
vel simili promittit̃ ex cã mutui. Scdò qñ debitum ex cã emptio
nis,vel sili promittit̃ ex alia cã,vt locationis,vl sili:ita ꝙ ñ mutui.
Tertiò mõ,qñ debitũ ex vna cã ñ mutui,ex eadem cã promittit̃,
& vtriq; lecture ꝯuenit ꝑcedens summarium.Pone ḡ in terminis
casum fm primã lect.q̃ ẽ melior,& magis ꝯgruit lrẽ.Et fm istam
no.ꝙ sicut qñ opponit̃ excep.ñ nu.pe.d; creditor ꝓbare numera
tam,si cautio fuit apposita spe futuræ numerõis,ita qñ fuit facta
spe preteriti debiti,d; ꝓbare debitum præcessisse.Op.s.si cer.pe.l.
si non singuli.& l.si ex pretio.Gl.soluit mirabilr.dic vt in ea.Scđa
& 3.lec.sunt claræ,tñ ista 2.lec.non vr vera,quia tunc talis ꝯfessio
statim præiudicat, nec requiritur, an præcessit iusta causa debiti.
d.l.generalr.Potes dicere,ꝙ hæc cautio continet factum nudum,
& ideo habet vim constõnis,in quo quæritur,an iusta causa præ-
cesserit debiti.Si verò diceres,ꝙ cõtinet stipulonem, tunc statim
præiudicat: & ꝙ hic dicit,si quid, intellige, nisi probetur ꝯrium.
statim videtur probatum per ipsum insrm,vt d.l.generaliter,&c.

LEX VI.

Frustra. Pecunia non numerata d; habere cautionem,con-
dõem,& exceptionem. Quæro,an isto casu qñ cõ-
petit ad idem actio, & exceptio, possint peti testes examinari ad
æternam rei memoriam?Dixi tibi in aut.si qs ab aliquo.s.đ testi.

LEX VII.

Si quasi. Ab eo, qui nõ numerauit potest condici liberatio,
& ei opponitur exceptio.H.d.

LEX VIII.

1 *Protestatio defuncti,quando transeat ad hæredem.*

a Si intra tempus. a Tempus qđ quis hẽt ad opponen-
dum exceptionem,trãsmittit ad hæ-
redem,&oppositio facta per defunctum prodest hęredi.H.d.Op.
1 fortiter, quod protestatio † defuncti ad hæredem non transeat,
vt l.non solum.§.fi.ff.de no.ope.nun.Sol.dic vt ibi,&c.

a ADD. ¶Alex.Vide hanc l.alle,per Pau.de cast.consi.17 incip.in Christi nomine
amen,in causa quæ vertitur,&c.
Paris. An istud procedat in aliis præscriptionibus , ꝙ tempus defuncti noceat
hæredi,vide Pau.de cast.consi.17.

¶Antiqua lect.

Si intra. Ad hæredes transit hæc exceptio cum tpe,qđ super
erat defuncto. Item hæc exceptio proposita perpe-
tuatur elapso tpe ad hæredes nihil transit.h.d.& sic h; partes 3.gl.
quærit primò qualr d; fieri ista querela. Dic vt j.e.aut. hanc aũt.
Secundò quærit qñ tps istud ꝯ hæredes currat.Dic ꝙ statim non
expectato tpe maioris ætatis,quia cœpit ꝯ defunctum. plenè de
hoc in l.Aemilius.ff.de mi.& ff.si aduer.ven.pi.l.2.Moueo vnum
dubium, vr qđ effectus protestõis iam perfectus, & consumma-
tus nõ transit ad hæredes.l.non solum.§.fi.de ope.nõ.nun.Hic dr
ꝯrium.quare malè.Solu. Quantum ad propositum talis effectus
protestõnis bñ transit ad hæredes,vt hic,nam proposita querela,
exceptio est perpetua, vt hic. Sed quantum ad futura tunc secus,
vt l.ꝯria, quod tamen dic,vt aliàs plenè dixi,in d.l.nõ solum.§.fi.

LEX IX.

Cum vltra. Qui obligatur verbis spe futuræ numeratio-
nis,habet hanc exceptionem.H.d.

¶Antiqua lect.

Cum vltra. Si vltra q̃ sit numeratũ est promissum,h; lo-
cum exceptio non nu.pe.vel in factum.H.d.
Op.ꝙ reus possit obligari,vltra q̃ perueniat ad eum. vt l.si nõ sin-
guli.s.si cer.pe.& l.si vt certo.§.si duob.ff.commo.Intellige ꝙ per
uenerit verè, vel fictè. Dicam in d.l.si non singuli. Quæro quare
hic dicit exceptionem in factum? Gl.variat finalr vr dicere ꝙ idẽ
sit in factum, & non numeratæ pecuniæ fm quosdam. Vel dic,ꝙ
qñ sine stiplõne habet locum exceptio non nu.pe. qñ interuenit
stiplo,h; locum exceptio in factum,& ista est vera. Quod sic de-
clara,qñ non interuenit stipulatio,agitur ex numeratione inter-
ueniente.Rectè ergo possum excipere pecuniam non esse nume
ratam,qñ stiplo interuenit,agitur ex stiplõne,vnde medium,per
qđ in exceptione concluditur,non est,quia pecu. nõ est num.qa
ex stiplõne posset deberi nulla numerõe interueniente. Sed me-
dium, quo concluditur, est, ꝙ sic fuit actum. quia promittebam
spe futuræ numerõis.Vnde excipitur in factum.hoc est quia fcm
ita se habuit.Hęc subtilitas periculosa est,tamen doc.tenent eam.

LEX X.

Asseueratio. Hic est pulcher tex. Ei qui excipit incum-
bit onus probãdi, quando excipiendo ali-
quid ponit,aliàs secus.H.d.

LEX XI.

Si transactionis. Quando in trãsactione fit promissio
spe futuræ numerationis, non habet
locum hæc exceptio.H.d.

LEX XII.

Tam mandatori. Hæc exceptio trãsit ad obligatos
accessoriè. H.d. Quæro,quid si fi-
deiussor ante opponit excep.non num.pec.&postea creditor nu-
merauit. Ista fuit q.sabbatina,l; Gl.hic non dicat. Gul.ponit eam
a in l.Titius.a ff.de proc.& l.si fideiu.ff.de fideius.dic vt ibi,&c.

a ADD.¶Et ibi Bar.& idem Bar.in d.l.si fideiussor.

¶Alia lect.

1 *Fideiussor,an poterit opponere post biennium exceptionẽ nõ numeratæ pecunię.*
2 *Numerõ postea facta per creditorem,an tollat exceptionẽ fideiussori.*
3 *Si fideiussor protestatus fuit creditori,ne pecuniã numeraret,ꝙ possit tamẽ numerare.*

Tam mandatori. Hæc exceptio transit ad fideiusso
rem, & mandatorem.H.d.Oppo.
de l.ex persona.ff.de fideiuss. Sol. Intelligo hic de exceptionibus
rei cohærentibus.sicut est ista,vt l.omnes exceptiones.ff.de exce-
1 pti.Quæro,† vtrum post biennium posset opponere fideiuss.Gl.
dicit

dicit q nõ, & bene.& ,pbat hoc in textu,ibi, dum dicit.exẽplo rei
2 principalis.† Quærit gl.nũqd numeratio postea fcã tollat fideiusſori exceptionẽ. Vr q nõ,vt l.fi.ff.de pac. Cõtrariũ dr in gl.qa fingit hãc exceptionem ñ ɔpetiisse.hoc vr falsum, qa à die numerõnis incipit obligatio,ne retro fingeret exceptio, vt ff.qui po.in pi.ha.l.j.Sustinẽdo gl.dicas,& verũ est, q quo ad extraneorũ præiudicium nõ fingit retro,ſ3 q ad ipsos ɔhẽtes ſic:vel verius,vt ceſſet dicta oppositio,dic qđ numerõ postea secuta vr fcã de volũtate fideiusſoris:nõ g mirum ſi ſua tollit exceptio,vt d.l.fi.Vr.n.voluiſſe
3 ab initio,q numerõ ſequeret.Sed nũc qro,† qd ſi fideiusſor mutauit volũtatẽ,& ,phibuit ne mutuaret:vel exceptionẽ opposuit? vr q tũc fideiusſori ñ noceat,qa licuit ei mutare volũtatem, ſicut reuocare mãdatum:Gl.dicit ɔtrium,& bene,nõ tñ bñ declarat. Iõ dic,qđ mutare volũtatẽ l;,anteq̃ qs alteri ſit obligatus,aliàs ñ, vt l.Papinianus. ff.de pub. Sed creditor est quodãmõ debitori obligatus ad numerãdum g,&c.Dices tu,hoc est ɔ casum.l.j.ſi cer.pe. & l.1.ff.qui po.in pi.ha.ſo. Nõ intelligas obligatũ adeo qđ poſſit cogi in iudicio,ſed tal'r est obligatus,quod eſſet ſibi verecũdia nõ numerare,q̃ cã est ſufficiens, vt poſſit illi denũciationi nõ parere, vt ff.man.l.Quintus.& l.pecuniæ.ff.de ali.& cib.le. Sic debẽt intelligi no.per gl.in l.Titius.ff.de proc.& de fideiuſ.l.fideiusſor.

LEX XIII.

a Generaliter. a Promiſſio fcã ex certa cã de pterito,& ĩ ſcriptis, est valida, niſi ɔrium p aliã ſcripturam ,pbet.H.d.In hac l.dẽmus tractare tria principal'r. Primò de oblõe lrarum,vnde oriat.q̃ actiõe agat,& q̃l'r tollat,& q̃ iure fuerit ĩducta.Scdò hẽmus videre de ɔfeſſione q̃ qs facit in teſtõ. Tertiò de ɔfeſſiõe,q̃ quis facit inter viuos.Do.oĩa iſta tractãt hic,& reepilogãt q̃dam, q̃ fuerũt dicta in l.ſi ex cautiõe.ſ.e. & ego iam dixi ibi. No.tñ ex hac l.duo principal'r.Primò,ex iſto tex.q̃ dicit,eãq; cãm ſpãl'r ,pmiſſor edixerit.Gl.exponit ex vẽdõe,vel locõe,vel maleficio.Et puto debere intelligi ex vendõe,vel locõe eius rei,vel ex q̃ maleficio:al's nõ eſſet exprimere cãm ſpãl'r.Itẽ illud qđ hic dr,qđ
b d; ,pbari ɔrium p aliã ſcripturã,dẽs ſic intelligere. b Aut ille ɔ quẽ ſcriptura ,pfert,eã negat,& eam dicit eſſe falſam,& tunc pt ,pbare ɔrium teſtib.& quocũq; mõ vult, vt l.vbi.j.de fal.& s.de fid.inſt. l.in exercẽdis.Aut illam ſcripturã ɔfitet fcãm eſſe de ɔhẽtium volũtate,ſ; dicit in veritate aliter negotiũ eſſe geſtũ, tũc aut ille vult probare ɔ ſolẽnitatẽ pſumptã in inſtrõ,& pt ,pbare p teſtes, vt l.iuriſgẽtium.§.qđ fere.ff.de pac. Aut vult ,pbare ɔ illud qđ expreſsè ɔtinet in inſtrõ,& tũc aut est inſtrm celebratũ in ſcriptis, & nõ pt ,pbare ɔriũ,niſi p aliam ſcripturã,vt hic. Aut ẽ ɔctus ſine ſcriptis, ſed ſcriptura est fcã ad ,pbõem, & tũc pt ,pbari ɔrium quocũque mõ:vt s.plus va.quod ag.l.2.& 3.Vl.no.hunc fi.q quis non pt venire ɔ tra illud,quod cõfeſſus est.Et per hoc dicimus,q ſi teſtis est
c aliquid teſtificatus, c & poſtea ex iudicium cõfitetur ſe dixiſſe falſum, quod per hoc dictum eius non vitiatur , niſi aliter de falſitate conſtet,vt ext.de teſt.c.ſicut.Cætera dic vt in gl.hic,& per doct.

a ADD. ¶Barb No.in hac l.q Bar.vr ſentire,qđ ſi ſcriptura ſit de ſubſtãtia,nõ pt ,pbari ſimulõ per teſtes,& ita t3 gl.hic in ver.queq̃,ſ3 gl.ſm aliquos ĩ l.illicitas, §.veritas,de of.præſi.t3 ɔ.ſ3 gl.huius l.reprobat Ia.Bu.& Bal.in l.j.C.plus va.qđ ag.& eſt opi.æquior.Sed pro opi.bart.facit tex.iſte non cauillãdo eum,& gl.in d.§.veritas,vr innuere,qñ per teſtes probatur falſitas non notarij, vel error,& iſtã partem meliorem putat d.Io.de Im.in caſum Io.de fid.inſt.licèt opi. Bar.ſit æquior,& tangitur in c.ad noſtram,de emp. & ven.& c.cum contingat, de iurei.in charta 44.quando ſtipulatio poteſt probari per teſtes.

¶Et adde Cæp.in tract.de ſimula contractuum.

b Per Im.in c.cũ contingat,de iurei.& Doc.in l.ſciendũ,de ver.ob.Et adde etiam quæ habenf per gl.& Bar.in l.quicũque,j.de apo.pub.& qualiter hęc l.intelligi debeat,adde tex.in l.teſtium,s.de teſt.vide Bal.ibi q t3 contra Bart,hoc eſt etiã in propoſito,vide no.per Cy.in l.error,C.de teſt.& Ang.in l.quoties,in pr.ff.de ven.inſpi.& quod no.in l.cum proponebatur,de le.2.& Bal.hic.

c Adde qd in parte ɔfitẽtę ſe habuiſſe ſnĩam falſam,& qd in iudice,& arbitro?vide no.in aut.ſ3 iam neceſſe,de do.ante nup.Et d hoc dicto Bar.vide q̃ notat gl. & Doc.in c.cum cauſam,de teſti.& omnino q̃cquid notat Bar.in l.q.cqd aſtringendæ,ff.de ver.ob.circa fi.& in l.inter ſtipulantem,§.ſacram,in fi.de ver.ob.& late Bar.in l.eos,§.fi.de fal.& in l.ſi quis in graui,in prin.ad Syl.& Bal.hic.

¶Alia lect.

1 *Confeſſio extraiudicialis an requirat expreſſionem cauſæ.*
2 *Expreſſio cauſæ generalis an ſufficiat in confeſſione extraiudiciali.*
3 *Quælibet cauſa in confeſſione extraiudiciali an ſufficiat.*
4 *Promiſſio facta de non arctando quem criminaliter, an valeat.*
5 *Confeſſio extraiudicialis quando requirat partis præſentiam.*
6 *Confeſſio teſtatoris facta in teſtõ,non probat debitum ſubeſſe,vel fuiſſe. 13.*
7 *Confeſſio etiam ad liberandum requirit partis præſentiam.*
8 *Confeſſio extraiudicialis facta parte præſente , & cum cauſa , quando inducat probationem,liberationem,vel obligationem.*
9 *Contra confeſſionem in inſtrumento , vel extrainſtrumentum factam , quando quis poſſit venire,& quæ probatio requiratur.*
10 *Contractus dicitur in ſcriptis celebrari,quando agitur inter partes quòd aliter non valeat niſi fiat ſcriptura.*
11 *Cõtra inſtrumẽta,& cõtẽta ĩ eis,q̃ hodie fiũt,pt cõtrariũ ,pbari,etiam p teſtes.*
12 *Cautela,vt cõtra inſtrumẽtũ nõ poſſit probari,et de fictione,niſi per ſcripturam.*
14 *Confeſſio facta per teſtatorem in eius teſtamento reuocatur.*
15 *Cauſa an requiratur in ſtipulatione.*
16 *Teſte confitente extra iudicium ſe falſum teſtificaſſe,an dicta cõfeſſio pıudicet.*

a Generaliter. a Cõtra ɔfeſſionẽ ,ppriã in ſcriptis fcãm ex cã de pterito, ñ pt aliqs venire, niſi p aliam ſcripturã ,pbeť.H.d.Hæc l.diuidit in 3.partes. 1.n.ponit dictũ.2.exceptionẽ.3.rõem dicti.Scda ibi,niſi.Tertia ibi nimis.No.patet ex ſummario.No.tex.in fi.& diſce eũ mẽti.Op.s.e.l.ſi ex cautione,& j.e.l.,pxi.ſo.hic loquit in aliis cauſis,pterq̃ in cã mutui,& dotis,in quib.pt oppõi exceptio ñ nu.pe.qđ examinaui in ll.ɔriis.Op.ad 2. partẽ de l.in exercẽdis.s.de fi.inſt.ſo.hic qñ qs vult venire ɔ confeſſionẽ ſuã ,ppriam,qđ intell'e,vt ſtatim dicã. Et qa hæc l.tractat de ɔfeſſiõe,ſciendũ eſt,qđ ɔfeſſio alicuius qñq; emittit ĩ iudicio, & de hoc in l.j.j.de cõf.& hæc ñ eſt mã nra. Qñq; emittit ex iudicium, & tũc vel in actib.inter viuos, vel in vltima volũ.& de iſtis tractat hæc gl.q̃ examinemus.Circa j.qro,qd debeat cõtinere cõfeſſio.vt præiudicet:Et circa hoc dubitat primò de cã,ſ.an ɔfeſſio
1 †extraiudicialis reqrat cãæ expſſionẽ.qđ tãgit gl.in l.j.j.de ɔfeſ.Veritas eſt iſta,aut ɔfeſſio tẽdit ad liberãdũ & nõ reqrit cãm,vt l.tale pactum.ff.de pac.Qñq; cõfeſſio tẽdit ad obligãdũ oblõe pſonali, & tũc reqrit cãm,aliàs ñ obligat,vt l.cũ de indebito.in fi.ff.đ ,pb. Qñq; tẽdit ad parãdum pıudicium ſup iure reali, tũc qa ius reale eſt vniforme,ñ reqrit cãæ expreſſio,vt l.& an eadẽ.§.actiões.ff.đ exc.rei iu.Hoc tenẽt doc.hic,& in l.cũ falſa.s.de iu.& fac.ig.S3 cũ
2 ɔfeſſio†reqrat cãm, an ſufficiat exprimere aliq̃ cãm gñal'r,vt puta ex cã emptiõis libri,vel ſpãl'r, puta ex cã emptiõis talis equi,vr tex.dicere qđ ibi ſpãl'r promiſſor edixerit.Et ,p hoc qđ dñt doc.s. ẽt per ,pc.cau.in int.reſt.agi poſ.l.1.& l.ſi qs mihi bona.§.iuſſum. ff.de acq.hæ. In ɔrium dr,qđ ſicut dñt Logici,qđ eſt genus,ſpẽs, & indiuiduũ.vt no.in l.2.in pr.ſi cer.pe.& l.cũ poſt.§.gener.de iur. do.Ita aduerbial'r q̃dã põt exprimi gñal'r,q̃dã ſpãl'r.q̃dam ſingul'r, & indiuiduè.vñ ſi dicerẽ me debere ex cã debiti,iſtud eſſet gñal'r, ſi ex cã emptiõis libri,iſtud eſſet ſpãl'r, ſi ex cã emptiõis talis libri, iſtud eſſet ſingul'r,& indiuiduè.Iſtud vr ,pbari s.qđ cũ eo.l.fi. Pro hoc facit l.filiusf.de do.circa fi.vbi reqrit ſpãle mãdatum ſeu ſpãlis ɔceſſio,vt poſſit filius cã mortis dõare:nõ tñ reqrit qđ ſingul'r nominet donõ fienda,& illud forte verũ eſt,vt declaraui latius in
3 d.l.fi.† Quæro,vtrũ ſufficit exprimi q̃libet cãm. Gl.dicit qđ ſic ex ɔctu,ex maleficio,vel q̃ſi,vt in 2.& 3.gl.& ſic innuit qđ s.dixi,qđ ſpecies obligatiõis exprimat,l; ñ ſingul'r.Aduerte tñ, qa illud qđ gl.dicit,ex maleficio,d; intelligi ex maleficio.i.ex obligatiõe,qua
4 pars teneť ciuil'r ex maleficio parti. Si verò † aliqs ,pmitteret,ne criminal'r accuſaret, vel ne in accuſatione inſtituta inſiſteret, tũc an valeat,hẽs tex.& gl.in l.accuſationis.s.qđ me.cã. Quæro,vtrũ
5 cõfeſſio†extraiudicialis reqrat partis pñtiam.qcquid dicãt doc.iſta eſt veritas Qñq; cõfeſſio emanat ſup eo qđ depẽdet ex mera volun.ɔfitẽtis,vt ratihabitio,& hæreditatis aditio, tũc nõ reqrit partis pñtia,vt j.de iur deli.l.potuit.& no.in l.Põponius ſcribit. ff.de ne.ge.Qñq; emanat ſup eo,qđ nõ depẽdet ex mera volũ. cõfitentis,tũc aut fit ad obligãdum, aut liberãdum:ſi ad obligãdum,qcquid dicat Petrus,dico q reqrit partis pñtiam, vel organum medium,ſc.nũcium vel epiſtolam, aliàs nihil operat,vt l.Publia.in fi. ff.dep.& l.certum.§.ſi quis abſente.ff.de cõf.de interr.ac.l.fi. & ,p-
6 batur per iura q̃ dñt †q cõfeſſio teſtõris in vltima vol.nõ probat debitum fuiſſe ſeu ſubeſſe.vt l.Lucius.§.quiſquis.el 2.ff.de le.2 & l.cum quis.§.codicillis ff.de le.3.& l.Aurelio.§ ſi.ff.de li.le.Si verò
7 fit ad liberãdum,†& tũc q̃dam gl.eſt in l.nõ ſolum.§.ſi liberõis.de lib.le.vr dicere, q nõ requirit partis præſentia.q̃ ad inducendã do li exceptionẽ.Ego ſemper ɔrium tenui.& gl.idẽ in l.idem ĩ duob. ff.de pac.ĩ l.Põponius ſcribit.ff.de ne.ge.ibi.in gl.ma.facit l.& heredi.§.nos aũt,ff.de pac.& ibi vr tex.examinaui plenè in d.§.ſi libe
8 rationis.Quæro,pone † qđ iſta cõfeſſio ſit ſolẽnizata cum cã & partis præſentia,vt requirit,qd ĩducet hæc ɔfeſſio?Reſp.Cõfeſſio qñ h; ɔnexum aliquem actum,q h; inducere obligãtionẽ,vt puta ſtipulõ,vel pactum de cõſtituta,tũc nõ eſſet dubium qđ orit obligatio,vt hac l.nõ ex cõfeſſiõe.ſ; ex alio adiũcto.vt l.j.de conſti. pecunia. Vide Cy.in l.ſi ex pretio.s.ſi cer.pe. Qñq;hoc nõ h; anne xum,ſ; eſt cõfeſſio ſimplex,tũc ſi quidem fit ad liberãdum,h; vim pacti.vt l.tale pactum.in pr.ff.de pac.& ſic obligat quem nãl'r nõ petere,& inducit exceptionẽ pacti,vt l.ſi vnus. §.pact9 ne peteret. ff.de pac.Si verò nõ ɔtinet liberõem, tũc nõ inducit liberõem.ſ; ſolam ,pbõem,vt l.Publia.in fi.ff.depoſiti.& hoc eſt vtile ſcire, pp
9 formõem libellorum.qro,†circa iſtam cõfeſſionem, ſi quis vult venire ɔ,q̃r poterit,&q̃ probõ requirat?reſp.qñq; quis vult venire ɔ cõfeſſionẽ ex cã erroris,& tũc loquit titulus de iur.& fac ig.

maximè

a ADD.¶Tho.Diplo.Iſta repetitio non erat in lec.Bar.poſtea fuit poſita à Bar. Bart.ſuper j.Cod.

maximè l.error.& l.cum falsa.s̃.de iur.& fac.ig.& ff.de cõf.l.nõ fa
tet̃.Qñq; quis venit ex alia cã,& tũc ɔ̃ctus,seu cautio,in qua ema
nauit cõfessio,fuit in scriptis, & tũc qui negat illam cautionẽ sua
volũ.factam,admittit̃ ad probãdum ɔ̃rium p̱ cõem modũ ꝓban-
di,vt l.optimam.de ɔ̃h.& cõmit.stip.& de fal.l.vbi.aut ɔfitet̃ eam
factam sua volũ.tũc si quidem vult venire ɔ̃ tenorem instr̃i,nõ ad
mittit̃ ad probãdum nisi p̱ scripturã, vt hic, & l.cũ de indebito.de
a ꝓb.in fi.nisi vellet ꝓbare instr̃m fictitium.[a] Si verò nõ venit ɔ̃ in-
str̃m,seu ɔ̃ tenorem instr̃i,s; ɔ̃ solẽnitatem,& tũc admittit̃ probõ
ẽt p̱ testes,vt l.iuris gẽtium.§.quod fere.ff.de pac. & ibi no.per gl,
Sed si vellet ꝓbare solõnem, tũc admittit̃ quis ad probãdum,ẽm
modum traditũ ĩ l.testium.s̃.đ test. Si verò ɔfessio emanasset sine
scriptis, tũc admittit̃ q̱s ad ꝓbãdum ɔ̃rium. p̱ oẽm modũ ꝓbãdi,
vt s̃.plus va.qđ ag.p̱ totũ.& in l.in exercẽdis.s̃.de fi.inst. Intellige
10 † ãt in scriptis celebrari ɔ̃ctum,qñ ɔ̃hẽtes agũt,vt nõ al̃r valeat,
11 nisi inde fiat scriptura.† Vñ ɔ̃ instr̃a,[b] q̃ hodie fiunt circa ɔtinẽtia
b ɔ̃ctuum, p̃t fieri ꝓbõ ẽt p̱ testes, q̱a nõ sunt celebrati ɔ̃ctus ĩ scri-
ptis,l; sint in scriptis redacti.Hoc ꝓbat̃ s̃.de fi.inst.l ɔ̃ctus.& de ꝓ
12 ba.l.cum res.ff.de pi.l.ɔ̃hit̃.Et iõ est cautela,† qđ qñ quis dubitat,
c ne per testes posset reprobari [c] fictio ɔ̃ctus, dicat ɔ̃hẽs coram te-
stib.(q̱ testes interfuerũt præcedẽtib.)& fuit actum qđ ɔ̃ctus ce-
lebret̃ in scriptis,& sic nõ possit ꝓbari de fictione ɔ̃ctus,nisi p̱ scri
pturam,vt hac l.& l.cum de indebito.ĩ fi.ff.de prob.Venio ad ẽm.
s.ad cõfessionem in vltima vol.factam. Gl.hic in fi.tractat quid o-
peret̃ illa cõfessio, respectu hæredis, vtrum inducat legatum,vel
fideicommissum.Idem tractat in l. 1.& 2.de fal.cau.adie.le.hoc o-
mitto.De duo.tñ q̃ro.Primò an inducat ꝓbõem,ẽt ɔ̃ ipsum testa
torẽ.Scđò an possit reuocari p̱ testõrem. Ad primum q̱cq̱d dicat
13 Pe.dico† qđ nõ inducit ꝓbõem nisi sit iuratum.Tex.in l.cum q̱s.
§.codicillis.ff.de le.3.s̃. de prob.aut.qđ obtinet. Quod probat̃,q̱a
si induceret probõem,nũq̃ induceret fideicommissum,qđ est fal
sum.vt d.l.Lucius.§.quisq̱s.ff.de le.2.& l.si creditori.ff.de le.j.& l.
14 Aurelius.§.eum.de libe.le.Ex hoc soluit̃ 2.q.q̱a † per testõrem p̃t
reuocari,cum nõ inducat probõem,nec obligationem, ergo,&c.
vt l.j.s̃.de sac.ecc. cum si.Et hoc t; Iac.de Belui.in aut.de iureiu.à
15 mor.præsti.in pr.licèt Pe.hic dicat contrarium,& malè.† Vltimò
quæro an in stipulatione requiratur causa. Gl.tãgit hic,& plenius
in l.2.§.circa.de doli exc.& l.hactenus.ff.de cõst.pe. & in qualibet
16 earum dixi.Insuper hic tex.facit ad q.† si testis aliqua testificatus
sit, & postea extra iudicium confessus est se falsum dixisse, quòd
d talis confessio contra primum dictum suum nihil operetur, [d] vt
in fi.huius l.De hoc extra,de test.c.sicut,&c.

a ADD. ¶Pari.In ɔ̃rium in hoc,quod etiam si cõtractus sit in scriptis celebratus possit probari simulatio per testes,vide Com.cons.155.vo.3.in prin.

b Pari. Contra hoc vr̃ velle Com.cons.160.inc.Io.& Gerar.in pr.item gñ l̃r istud intelligatur quod dicit Bart.qđ nõ dr̃ ɔ̃ctus in scriptis,nisi hoc agatur,vide d. Franc.cons.160. Ro.174.ad fi. vbi sing.dicit ꝙ qñ in scriptis contractus est celebratus non creditur instrumento parte requirente, nisi protocollum exhibeat̃, vide etiam Bart.& alios in l.contractus,s̃.de fi.instr.& in l.testium,C.de testi.

c Pari.Vide Ang.cons.153.inc.d.Catherina,

d Adde quæ consuluit bal.cons.25.lib.5.

LEX XIIII.

a **In contractibus.** Exceptio nõ num.pe. p̃t obiici intra biẽnium[a] ab eo,q̱ ɔfitet̃ sibi numeratam pecuniam,exceptis quibusdã casib.hic expressis.Ab eo vero, q̱ cõfitet̃ sibi solutũ,potest obiici intra 30.dies,H.d.vsq; ad §.illo.

a ADD. ¶Sed adde casum,in quo post biennium excluditur,vt dixi post Bar.in l. per diuersas,& l.ab Anastasio,j̃.man.

Pari.An de iure canonico excludatur biennio,vide Ang.cons.149.inc. do.Angela,& quod habes,s̃.in prin.huius tituli in apostilla magna.

¶Antiqua lect.

1 *An obligetur quis literis per scripturam,quæ solam confessionem continet.*
2 *Ex obligatione literarum quæ actio oriatur.*
3 *Exceptio non nu.pe.an habeat locum, quando quis confessus est se recepisse, & scriptura non sit facta.*
4 *Fiscus an habeat exceptionem non numeratæ pecuniæ.*
5 *Exceptio non numeratæ pecuniæ quare detur in mutuo.*
6 *Mutui contractus,quòd sit frequens.*
7 *Exceptio non numeratæ pecuniæ quare non detur in deposito.*
8 *Exactor pecuniæ publicæ cõfitẽs se recepisse,ꝙ nõ hẽat exceptionẽ non num.pec.*
9 *Confitenti sibi solutum post dotale instrumentum,nõ datur exceptio non nu.pec.*
10 *Confessio geminata tollit exceptionem non numeratæ pecuniæ.*
11 *Debitor,an creditor,qui replicat de non nu.pec sit,qui probare debet.*
12 *Positioni factæ quòd creditor non numerauit pecuniam,quòd respondere teneatur & de positione negatiua.* 13.
14 *Protestatio satis est,quòd fiat coram iudice, & deinde notificetur parti.*
15 *Paria sunt,quem non esse præsentem,vel esse,sed cum difficultate posse adiri.*

In contractibus. Exceptio nõ nu.pe. p̃t opponi intra
biẽnium,vbi quis asserit sibi datum
vel numeratum,exceptis quibusdam casib.Vbi verò quis asserit si
bi solutum,p̃t opponi intra 30.dies.H.d. vsq; ad §.illo.diuide in 3.
partes.1.ponit, qñ hæc exceptio põt opponi intra biẽnium.2.qñ
nullo mõ.3.qñ intra 30.dies.Secũda ibi,s; q̃m. Tertia ibi,sp̱. Op.
dr̃ hic pecuniæ,vel aliæ res, & sic innuit qđ hæc exceptio locũ ha
beat in aliis ɔ̃ctib.quàm in mutuo.ɔ̃ s̃.l.prox.sol. expone hic aliæ
res,s.quæ põdere,numero,vel mẽsura cõsistunt,ne ɔ̃dicat l.præce
dens ẽm gl. Op.s̃.e.l.aduersus.& l.frustra.so.Intellige,quãdo cõ-
fessio fuit facta spe futuræ numerõis,aliàs secus ẽm gl. Op.adhuc
de l.si ñ singuli.s̃.si cer.pe.l.si sub specie. s̃.de post. ad l.si ñ singuli,
dicas,qđ ibi fuit facta cõfessio spe futuræ numerõis, si obiiciat̃ ex
ceptio nõ nu.pec. d; probare creditor iustam causam debiti præ-
cessisse,& sic apparet nõ spe futuræ numerõis ɔ̃ctum esse. vt l.ad-
uersus.s̃.e.in fi.& ibi no. ẽm primam lec.Sed si biẽnium esset elap
sum, istam iustam cãm præcessisse,creditor ñ hr̃et necesse proba-
re.Ita loquit̃ l.si sub specie.s̃.de post.Venio ad 2.gl.dr̃ hic, datæ cẽ
cõscribunt̃.ɔ̃ ergo instr̃m ꝓbat numerõem,& sic creditor nõ h;
necesse probare.so.Dicit gl.intellige hoc scriptum in instr̃o priua
to,secus in instr̃o publico,qđ no.s̃.e.l.3.& ibi dixi rõem,& ĩ l.si ex
pretio.s̃.si cer.pe.l.j.de do.cau.Item op.obligatio nõ ɔtrahit̃ p̱ ver
ba præteriti temporis,vt l.5.§.stip.ff.de ver.ob.sed hic dicit,nume
ratæ,vel datę esse cõscribunt̃.So.subaudit gl.& sic me soluturum
promitto.vide gl.& no.Alij dicũt, ꝙ hic cõtrahit̃ per verba p̃sen-
1 tis temporis,Doc.tenẽt cõiter opi.Io.ex qua no.† ꝙ per scriptu-
ram,quæ solam ɔfessionem cõtinet,quis nõ obligat̃ literis,s; so-
lum inducit̃ probõ,vt l.Publia.in fi.depositi.Sed si cõtinet promis
sionem de dãdo,vel faciendo,l; per pactum nudum. tñ scriptura
tũc dr̃ obligare. & vestit illud pactum, sicut vestit̃ solẽnitate ver-
borum per stiplõem.Ita loq̱tur inst.de lit.ob.sic & ipsa forma vnà
cum cõsensu,qui in literis cõtinet̃,vt l.nõ figura.ff.de ac.& obl.q̃
ro,dr̃ hic, elapso biẽnio nullo mõ audit̃. q̱d si reus vult assumere
in se onus ꝓbandi?In hoc sunt opi.hic,& in l.3.s̃.e.& ibi dixi.& ca
sus est j̃.e.l.asseueratio. Quæro q̱d si renũciauit huic exceptioni,
2 dic vt in d.l.si ex cautiõe.† Quæro,q̃ actio orit̃ ex ista obligatiõe
l̃rarum.Quidam dñt,ɔdõ ex hac l.& inst.de lit.obl.Tu dic,qñ cer
tum venit in obligatiõe,orit̃ certi cõdõ ex literarum obligatiõe,
& sic certi cõdõ ex stipulatione: aliàs erat quædam actio,q̃ voca-
bat̃ actio ex l̃rarum obligatiõe,sicut dicimus de actiõe ex stipula
tu, & hãc doctrinam dedi hoc anno ꝑfectissimè in l.j.ff.de condi.
3 ex l.† Quæro,q̱d si aliàs ɔfessus est coram testi.se recepisse, nec in
de facta est scriptura,vtrum hẽat locum hæc exceptio sic limitata
biẽnio?vr̃ qđ ñ,q̱a loquit̃ solũ hic,vbi interuenit scriptura, ibi cõ-
scribunt̃,&c.Et istud t; gl.s̃.si cer.pe.l.si nõ singuli.Idẽ tenuit Gul.
in l.q̱ pecuniam.ff.si cer.pe. Contrarium t; gl.s̃.de test.aut.rogati.

§.Sed quoniam. Op.qđ possit opponi exceptio non
numeratæ dotis,vt j̃.e.l.in fi.de dote
cau.non nu.l.ñ so.dicit gl.hic sunt duæ cõfessiones.ibi vna tñ, &
hoc satis placet,postea declarabo.Quærit gl.vtrum sint alij casus,
4 in quib.cesset hæc exceptio?Gl.ponit duos,vide eam.Gl.q̃rit † q̱d
si procurator fisci cõfitet̃ sibi pecuniam numeratam,& ipse nõ est
soluẽdo?Gl.arguit pro,& cõtrà.Doc.istam contrarietatem deter
minãt sic, Aut procurator fisci fuit cõfessus cum solẽnitate debi-
ta,& tũc nõ potest fiscus agere cõtra debitorem,& ita loquuntur
iura allegata pro illa parte:aut sine solẽnitate debita,& tũc distin-
guit̃,vt in gl.an ꝓcurator sit soluẽdo,aut nõ.Quærit gl.quę est rõ
dr̃iæ inter istos casus,& illos,qui ponunt̃ in prin.l.Dicit gl.princi-
pium l.loquit̃ de eo,qui cõfitet̃ sibi datum,vel numeratum ex cã
5 mutui:hic de eo qui ɔfitet̃ ex aliis causis.† Sed quæro,quare hoc
in mutuo, Dicit gl.ex frequẽtia cõtractus ar.ad hoc.j̃.de vsur.l.1.
6 Doc.dñt aliter,& melius.In mutuo,debitor † q̱ q̃rit pecuniam,de
facili fatet̃ omne instr̃m ꝙ creditor vult, iõ fuit ei magis ꝓuiden-
dum:q̃ rõ cessat in aliis ɔtractib.Simile videtis in mãdatario.Simi
le no.s̃.si ad.cre.l.1.quæ rõ est multum attendẽda ad ea,q̃ j̃.dicam.
Quæro,q̱d in aliis casib.prædictis q̱nq;. Br̃ idem quod in mutuo,
q̃tum ad hoc qđ exceptio possit obiici tñ intra pauciora tempo-
ra,q̱a intra 30.dies,vt j̃.ꝓx.§.nõ habemus alia in gl. Ex gl.exami-
7 nemus particul̃r istos tres casus hic positos.Primò.q̃ † est rõ in de
posito.Dñt quidam,q̱a depositarius,nõ sustinet nisi incommodũ
ex re deposita. Vnde nõ est verisimile, qđ ɔfiteat̃ sibi depositum,
nisi reciperet.Ista rõ multum pl;.& hic ista l.nõ loquit̃ nisi in depo
sitario,q̱ scripsit se recepisse,nec h; locum in deponẽte,qñ scribe-
ret sibi redditum,l; gl.hic aliter dicat.Dicit.n.quod hæc l.ñ distin-
guit:g̊ nec nos.Sed certè imo distinguit.Dicit.n.instrumẽto depo
sitionis,&c,Item rõe prędicta cõcludit̃ quod hoc,quod hic dr̃,nõ
h; locũ,nisi qñ deponit̃ species,vel pecunia signata,secus si pecu-
nia numerata,quia tũc esset eadem rõ quæ in mutuo,s.auiditas re
cipiendi à debitore,vt l.Lucius.ff.dep.& semper intellige hoc,qñ
instrumentum depositi profertur ita solenniter , quod fidem fa-
ciat, quia subscriptum tribus. vt j̃.qui po. in pi. hab.in aut. si quis
vult caute deponere. Venio ad secundum, hic dicitur quod ex-
8 actor publicus , † qui scribit se recepisse , non potest opponere
exceptionem non numeratæ pecuniæ. Ratio est, quia nulla ne-
cessitas

cessitas sibi imminet, quare hoc facere dēat. n̄.n. illud ad sui vtilitatem recipit, & sic forte vr̄ idē in quol; administratore noīe alieno, q scriberet sibi solutum esse, vt n̄ possit excep. opponere. Ter
9 tius † casus ē̄ i eo, q ꝯfiteť sibi solutū post dotalia instr̄a ꝯfecta. rō est fm Gl. qa sunt duæ ꝯfessiones, qđ mihi pl;. In prima. n. auiditas debitoris q̄rentis pecuniā vr̄ sicut in mutuo, & maior, iō alia tpa statuunť, vt in aut. posita. in l. fi. j. de do. cau. n̄ nu. s; in scđa ꝯfessione ista rō cessat. Præterea nisi scđa cōfessio ꝓbaret, eēt quodāmō
10 abire in infinitum: ea. rōe nec tertia, & sic de singulis. Et iō † idem putarem in quol; ꝯctu, qa si fuisses cōfessus ex cā mutui te hr̄e à me centum, & postea ex interuallo iterum ꝯfiteris te hr̄e illa centum, dico ꝙ illa secūda ꝯfessio probat numerōem illius pecuniæ.

11 §. Super cæteris. Summarium est cum præcedentib. † Quærit gl. si opponať hęc exceptio intra 30. dies, qs ꝓbabit. sunt opi. Veritas est qđ sicut qn̄ creditor agit, & ꝯ eum opponať intra biennium, ipse d; ꝓbare, vt in l. si ex cautione. s. e. Idem qn̄ ꝯ debitorem excipientem de soluto, creditor replicat de nō nu. pec. d; ipse debitor ꝓbare. ar. l. an̄p. s̄. de ꝓb. Circa istam l. dubito, cū r̄a iuris sit, qđ fauorabiliores sunt rei q̄ actores. l. fauorabiliores. de re. iu. l. Arrianus. de act. & obl. qūo est ꝙ si creditor ꝯueniat debitorem actione ex alio ꝯctu q̄ mutui, & de aliis reb. q̄ his quæ consistunt pondere, numero, vel mensura, nō p̄t obiici exceptio non num. pec. vt s̄. l. prox. & tn̄ no. Gl. h⁹. l. si à debitore opponitur cautio de soluto creditori, p̄t ꝯ eum obiici hæc exceptio intra 30. dies, non habita distinctione ꝯctuum, vel rerum. Pro mō dubito, sed declarabo in l. gn̄al'r. pro nunc cogita.

a §. Illo. Post lapsum biennij nō p̄t qs creditori deferre iusiurandum *a* an numerauit. H. d. Vn̄ † no. hic qđ si ego faciam
12 tibi hanc positionem, qđ tu nō numerasti mihi, ꝙ tu nō tenearis huic r̄ndere. Gl. tua vr̄ velle ꝯ. l. 2. s̄. e. Ad istum tex. resp. ꝙ nō cogitur iurare, f. si h; iustam cām recusandi, al's secus, vt hūistis in l.
b gn̄al'r. s̄. de reb. cre. *b* Et ita vr̄ sentire Gl. hic, super ver. offerri, &c.

a ADD. ¶ Paris. De mā an exclusus à probādo sit ēt exclusus à ponēdo, vel deferendo iur̄m, vide Fel. in rub. de prob. & c. licet cām, & c. 2. e. ti. Ias. l. 3. §. 1. ff. de iureiu. in reper. in verb. iur̄m. item circa istam l. in §. super cæteris, ꝙ intra 30. dies possit creditor opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, limita singu. vt per Pau. in l. tale pactum, in prin. ff. de pact. item limita vt non habeat locum in transactione, vt per Bal. per tex. in l. interesse, C. de sol.

b Ale. Vide sing. quæ scripsi circa istum tex. in l. hæres absens, §. j. de iud.

¶ Antiqua lect.

13 §. Illo. Qn̄ hæc exceptio nō p̄t obiici super numerōe, non p̄t iur̄m deferri, H. d. Per istum tex. dn̄t qdam, † ꝙ positioni negatiuæ r̄ndendum nō est. Sed falsum est, vt l. qdam in iure ff. de do. & ita per Dy. expressum est hodie ex̄ de confes. c. statuim⁹. li. 6. De hoc ēt ꝑ Gl. s̄. de iu. cal. l. fi. §. qđ obseruari. ī fi. n. a gl. Et rō h⁹ tex. est al's vt j̄. dicit. sed ex hac l. vr̄ distingui opi posita in l. si ex cautione. & hac l. in pr. quæ dicit, ꝙ p̄t opponi hæc exceptio post biennium, reo assumēte in se onus probandi. Non. n. poterat reus probare, cùm actor, seu is ꝯ quem excipitur hæc exceptio, nō teneatur interrogōib. sup hoc factis r̄ndere, vt hic dicit Gl. Pōt dici qđ hæc l. ꝯtinet ius nouum: Cōe tn̄ fm qđ p̄t oē iusiur̄dum licitè recusari. l. gn̄al'r. s̄. de reb. cre. & iureiu. §. si nāt. vide Gl. Certè in d. l. gn̄al'r. nihil de iure antiquo mutať, vt ea. l. in fi. & in d. §. si nauťe. (Si recte intelligant) dr̄ qđ iur̄m p̄t recusari ex iusta cā, al's nō sed de iure antiquo licitè poterat qs recusare iusiurādum, si dicebat se probare, & nollebat se à probōib. releuari ꝑ instr̄m. vt l. eum q. in pr. ff. de iurei. Sunt. n. qdam adeo timidi, qđ n̄ iurarēt ꝓ magno facto, vt l. fi. cir. fi. s̄. de fid. instr. ita hic ille, q h; cautionem de soluto, post elapsum tp̄s posset dr̄e, nolo iurare, qa plenè probo. & idē puto qđ esset in oī cautione, hic est casus: & hoc in summa, ille q plenè probat, nō cogiť iurare, H. d. Sed si reus vellet facere positiones ꝑ quas probaret ꝯrium, l; ꝑ medium cogiť r̄ndere, & sic dicerem, pono qđ semel mutuasti mihi tn̄. Item qđ illa vice fuerūt numerata decem, & nō plura. vidistis no. s̄. e. l. 2. vel si ponerem, qđ si qua numerō fuit facta, fuit facta tali tpe, & loco, & nō eram p̄sens, vr̄ nulla numerō facta fuit. Simile videbitis, nam l; quis tpe litis contest. neget vera esse, quæ in libello continentur, tn̄ postea particularibus positionibus, ex quibus veritas libeli cōcluditur, quis tenetur r̄ndere, vel iurare: super hoc toto numerasti, vel nō. tn̄ sp positionib. per quas ad probōnē deuenitur r̄ndere tenetur.

§. In omni enim. Hæc exceptio p̄t opponi qn̄cunq;, & denunciari ei, contra quem opponitur, si est præsens: si est absens coram iudice, & si ipse est officialis, coram Episcopo, vel alio iudice competenti, H. d. &c.

¶ Antiqua lect.

§. In omni. Sufficit qđ hæc exceptio manifestetur oī tpe ei, ꝯ quem opponitur: siue p̄sens, siue absens, vel in dignitate, sufficit si coram alio ordinario, vel epō ꝓponať.
14 idē in exceptione nō numeratæ dotis. H. d. vsq; ad fi. † No. ꝙ qn̄ ꝑsona, cui d; fieri protestō, non p̄t bn̄ hr̄i, sufficit ꝙ fiat coram iu-
15 dice, & per iudicem notificeť ei. † No. ꝙ paria sunt, quem nō esse p̄ntem, vel esse, sed cum difficultate posse adiri. Sup hoc in fine ē̄ posita q̄dam aut. q quasi nihil adiicit legi Cod. sed eam declarat.

AVTHEN.

1 *Protestatio quando succedit loco actionis, debet in scriptis fieri, si loco exceptionis, potest fieri sine scriptis.*

1 Hanc autem querelam. No. † qđ hic vr̄ casus, ꝙ ptestō d; fieri ī scriptis. Idē in l. C. ꝓxi. in §. in omni. idē in l. vt pfectius. C. de an. exce. In ꝯrium vr̄ casus s̄. de ne. gest. l. scire oportet. §. oportet. ff. de exc. tu. Br̄ q̄dam est protestō, q succedit in locum actionis, & illa d; fieri in scriptis, vt d. l. vt perfectius. Quædam q̄ succedit loco exceptionis, vel alterius defensionis, & tunc r'r p̄t fieri in scriptis & sine. d. l. scire oportet. & in d. l. fi. s̄. de neg. gest. Fallit in exceptione non numeratæ dotis, vt hac aut. & §. in omni. hic posito.

LEX XV.

Si cui. Qui h; obligata bona debitoris, p̄t ex persona debitoris exceptionem proponere. H. d. Tene menti hanc l.

¶ Antiqua lect.

1 *Fideiussor accedit ciuili actioni.*

a Si cui. *a* Hæc exceptio ex persona debitoris, transit ad creditores, siue agant, siue cōueniantur hypothecaria, & ad fideiussores. sn̄ia lata ꝯ vnū, alteri nō præiudicat. H. d. Ex isto fine dt
1 Gl. notari † qđ fideiussor accedat ciuili actioni. Hoc tāgit Gl. in l. j. ff. de fideiuss. & in l. si stipulatus. j̄. e. ti. Pe. vr̄ circa hoc dr̄e multa verba. Dy. ibi br̄ dicit sic. Quoddam est debitum ciuile, qđ est efficax, vt in eo qđ debetur ex sn̄ia, tūc sine dubio accedit fideiussor, in toto ti. iu. sol. ꝯiuncta l. Iulia. in pr. ff. de cond. inde. Quoddā est debitum ciuile, cui obstat exceptio, & tunc fideiussor ei accedere n̄ p̄t. d. l. si stipulatus. §. j. & gl. ibi posita. qđ intellige cū effectu. Nā eadem exceptione tutus est fideiussor, qua principalis, vt hic, & in l. tam mandatori. s̄. e. S; prędicta intelligo in fideiussore, q se obligat constituendo. cum. n. constitutum teneat de æquitate p̄toria, qn̄ præcedit debitum ciuile tn̄, cui obstat exceptio prætoria, nō patitur eum aliquo modo obligari, vt l. 3. §. 1. ff. de const. pec.

a ADD. ¶ Paris. Vide circa istam l. quæ late ponit Bal. in l. j. ff. so. mat. post Ale. ibi. Et an tertius possessor, qui cām non hr̄et à marito, possit opponere hanc exceptionem, vide Bal. nouel. in tract. dotis, in x. parte. & Paul. de cast. hic ꝙ non, in contrarium vide Bulg. vbi s̄. pro opi. Pau. de cast. & Bal. nouel. optime facit qđ dicit Bal. in l. 3. C. quod me. cau. ver. ex prædictis concludo, quod sequitur Pau. de cast. cons. 436. ver. ad vnum tamen aduerte, & idem quod Bal. in d. l. tenet etiam Cy. ibi in 3. q. post Pet. sed Sal. in d. l. 3. quam legit pro l. 1. aliter dicit, vt per eum Pau. de cast. ibi sequitur Bal. & idem concludit, Ale. ibi.

LEX XVI.

1 *Iuramentum appositum in contractu, post renunciationem pecuniæ, tollit illam exceptionem, licèt iurans soluens possit postea repetere.*

a
b Indubitati. *a* Hæc est bona l. In iur̄o intell'r illa tacita condō, *b* q̄ intell'r in obl'one principali. h. d. tene
1 menti hunc casum. Fac. ff. de ope. lib. l. si libertus. † Quæro, quid si in inst

a ADD. ¶ Ale. Vide Bal. in l. j. §. j. de sac. san. ecc. alle. hanc l. ad pulchram q.
Pom. Circa mā̄n huius tex. vide apost. quam feci in l. quæro, §. inter locatorē, ff. loca. & intellige qđ iur̄n sapit mā̄n actus super quo interponitur, f. primordialem, non accidentalem, ita Are. in c. j. extra de iud. ꝑ gl. in l. certi condictio, ver. ex omni, in fi. si cer. pe. in c. j. extra de iud. ꝙ no. & per regulam istius tex. bn̄ facit tex. in l. sed si possessori, §. item si iurauero, ff. de iureiu. & qđ dicit Ang. in cons. 314. f. qđ iur̄m non est maioris potentiæ, quam sit ipsa virtus promissionis, vide ēt ad hoc aliqđ ꝑ Barb. consi. 44. in 3. dubio, vol. 2. & Ale. 37. vol. 2. Et aliqua ad hæc ꝑ Soc. consi. 40. limita tn̄ istam r'lam, qđ iur̄m sequitur nām rerum, vn̄ ꝓcedat qn̄ esset p̄titum ꝑ viam ꝯtentiosæ iurisdōis, ꝑ no. ꝑ Sal. post gl. 2. in l. j. in 3. op. C. de confe. vbi gl. vult qđ exceptio non nu. pe. nō competat qn̄ ꝯfessio esset facta in iudicio, & Sal. intelligit fieri, f. ꝑ viam ꝯtentiosæ iurisdōis, si 3. op. ibi cum iur̄n iudicio æquiparet; l. q. iurasse, in fi. ff. de iureiu. æquiparetur ēt lit. cont. l. nam, & postea, §. si is q tpali, ff. de iureiu. & ad istam l. vide Bar. in l. si qs pro eo, ff. de fideiuss. & Ale. in l. nemo p̄t, in 4. q. Bar. de leg. j. & ibi Mod. & ibi d. per Fel. in c. tertio loco, de p̄sum. & in rub. extra de p̄scr. & Are. cons. 24. & Ang. Are. in §. idem iuris, inst. de exce. ver. capio quintum principale, & Pau. in c. si ď eccl. edi. & Ale. cons. 89. vo. 2. vbi tangit, qđ iuris qn̄ esset iuratum re vera numeratam esse pecuniam, & Fel. in c. inter monasterium, de re iu. limita ēt hanc l. vt ꝑ Ias. in l. singularia, ff. si cer. pet. vt non habeat locum in mercatore confitente se habuisse pecunias mutuo ab aliquo, vide tn̄ Ias. & Ale. in l. si conuenerit, ver. quarto moueor nouo fundamento, ff. de iu. om. iu. vbi facit regula in ꝯrium, & idem facit in l. si pecuniam, in gl. ver. necesse, ver. 2. stringit, ff. de condi. ob cau. vbi declarat istam legem non procedere, f. vbi deficit consensus.
Paris. Iur̄m adeo regulatur fm nām ꝯctus super quo apponitur, qđ si apponať sup ꝯctu nullo, non p̄t illum validare, vt per Bar. cons. 23. vol. 1. Et limita regulā huius l. fi. in iur̄o implicito, secus in explicito, & specifico, Bal. in c. q̄ in ecclesiarum, de const. Simile habes in c. ex rescripto, cum ibi no. extra de iureiu. item limita, vt per Bar. in l. si quis pro eo, ff. de fideiuss. item limita istam l. in terminis proprijs exceptionis non nu. pe. non procedere, qn̄ iur̄m esset appositum super ꝯctu secundum formam Bar. de qua l. 2. ff. de iureiu. item vide Crem. sing. 153. itē quomodo ista regula procedit. Et quod imo iur̄n non intelligitur secundum naturam actus super quo interponitur. vide omnino late Ias. in l. si conuenerit, ff. de iu. om. iu. item quod quando deficit consensus, vt in ista lege iuramentum nihil operatur, vide Ias. qui late hoc limitat in l. sancimus, C. de testam.

b Hoc limita vt refert Alex. in l. si conuenerit, in prin. ff. de iu. om. iu.

in instr̃o renunciauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, & po-
a stea iurauit a se non ꝯuenire? Certè tunc vr̃ ꝙ non possit istam exceptionem opponere, quia veniret ꝯ iuramentum suum. Puto tamen, ꝙ si soluerit, poterit repetere. Sicut dicimus in debitore, qui
b iurauit soluere vsuras, vt extra, de iureiu.c.debitores, &c.b

a ADD. ¶Ale. Et vide Bal. in l. si ex cautione, s.e. & no. inst. de act. § fuerat, & vide ꝙ no. Bal. in l. nemo pt, de leg. j. & ꝙ ista c̃ra h° l. quę semper allegatur, vide Bar. in l. si quis pro eo, ver. octauo prohibetur, &c. & quod dixi post Bar. in l. si pecuniam, de cond. ob cau. & vide Pau. de cast. in consi. 11. quod incipit in Christi nomine amen, Visis omnibus, &c. & vide Bar. in l. 2. C. de resc. vend.
b Ale. Et ad intell̃m h° ti. de his vide late Bald. in l. non dubium, s̃. de ll. & ibi Bal. all. hãc l. p no. plene in c. cum cõtingat, de iureiu. vbi q̃rit de effectu verborum.

¶Antiqua lect.

1 *Iuramentum appositum in contractu, quas exceptiones tollat.*
2 *Exceptio non numeratæ pecuniæ non tollitur, licèt confiteatur se recepisse non spe futuræ numerationis.*

Indubitati. Condõ quæ tacitè inest, intell̃r in iur̃o super illo ꝯtu interposito. H.d. Vides hic q̃d ex mõ p̃sõis iur̃i inducitur dr̃ia: nonne hoc est ꝯ casum in aut. sacra puberum. s. si ad. ven. & in c. cum ꝯtingat, ex̃ de iureiu. Resp. Quędã
1 †sunt exceptiones, seu defensiones, quæ competunt de p̃nti, vel de præterito, & istæ p̃nt tolli iureiu. nõ simpl'r. sed s̃m ea quæ plenè tractaui in l. si quis pro eo. in pr. de fideius. Quædam sunt exceptiones, quæ competunt, quia promissa post ꝯtum nõ seruant̃, & istæ iureiu. non tollunt̃, qa in iur̃o inest illa condõ, si promissa seruant̃, sicut in principali obl̃one, vt hic. Idem si aliqs casus obueniret, ex quo de nouo pararet̃ exceptio, vt l. fi. qui satis. cog. & ad
2 mu. l. fi. in prin. †Sed quæro, quid si in instr̃o contineretur, ꝙ Titius fuit confessus nõ spe futuræ numerationis? Certè si iuramentum non interuenisset, non tolleretur hæc exceptio, vt dixi in l. si ex cautione. s̃. e. sed si interuenit iuramentum, dubito. Bart.

a ¶De compensationibus.a Rub.

a ADD. ¶Paris. No. circa istam m̃ãm, ꝙ in decimis non est locus compensationi, Gl. sing. in c. decimæ, 16. q. 3. Item an stante statuto q̃d ꝯ instr̃m nulla possit opponi exceptio, nisi solutionis, an poterit opponi exceptio compensationis, vid̃ Ang. cons. 125. inc. quidam nomine Nicol. Ale. late in apost. ad Bar. in l. j. s̃. de iur. & fact. ig. in apo. mag. Item adde circa materiam compensationis, an ista possit opponi contra cessionarium sicut contra cedentem, vide Ang. cons. 288. inc. quædam domina Antonia, in 1. dub. ponit etiam quid si cessio fiat ex necessitate, & in vltimo quid si opponatur extra iudicium. item quod licèt fiat compensatio ipso iure parte opponente, tamen fit super ea pronuntiandum, quando est in iudicium deducta, vide Barb. cons. 36. vo. 4. dub. 2.

Continua vt in Gl. dictum est s̃. de quibusdam exceptionibus, hic annectit Rubricam de compensationibus.

LEX I.

a Et senatus. a In causis fiscalibus potest obiici compensatio, quando debitum, & creditum ex eadem statione procedit. h.d. prima pars huius l.

a ADD. ¶Ale. Hanc legem limita ex his quæ dicit Bar. in l. ideo, ff. e. & vide ĩ. e. l. 3. & l. si ex venditione, & Bal. ibi.

¶Antiqua lect.

Et senatus. Debitum ab vna statione fiscali, cum debito alterius non compensatur. H.d. Op. ĩ. de sol. l. 2. sol. Ibi in confessione, quæ fit per successionem: hic in compensatione. Secundò op. de admi. tu. l. inter tutores. Sol. propter magnitudinem patrimonij, vl' ex alia causa, habet diuersas stationes, & diuersa officia, tamen admittitur compensatio. hic in fisco est speciale. Tene menti istam sol.

LEX II.

1 *Compensationis exceptio potest opponi post sententiam.*
2 *Quòd debitum possit in compensationem deduci.*
3 *Compensatio est vnius debiti, ad aliud creditum facta contributio.*

Ex causa. De eo, q̃d est solutum, sicut non p̃t repeti, ita nec compensari. item in executione p̃t obiici com-
1 pensatio. H.d. No. ex isto fine, ꝙ†exceptio compensationis est de his, quæ possunt opponi post sñiam. Ad princ. nostræ l. opp. ff. e. l. ẽt. vbi dr̃, ꝙ debitum nãle, ꝙ non p̃t peti, põt in compensationem
2 deduci. Sol. Quoddam est †debitum nãle, pro quo actio nõ competit, nec vnquam competiit, & per ꝯñs ꝯ cum nulla datur exceptio, & illud p̃t in compensationem deduci, vt l. ꝯria. Quoddam est debitum natural'r, tamen habet aliquam repugnantiam iuris ciuilis, vt in casu nostræ l. vbi sñia, quæ est de iure ciuili, declarat istud solutum esse debitum, l; verè non fuerit: & sic ille, qui accepit, tenetur natural'r reddere, & tunc compensatio obiici non p̃t, vt hic. Idem si verus debitor fuisset absolutus per sñiam. Natura enim debitor manet, tñ ei ꝯdicit sñia quæ est de iure ciuili, & tũc ẽt de tali non p̃t obiici compensatio. vt l. quæcunq;. ff. e. & ibi no. per Gl. Sed ꝯ istud vltimum vr̃ casus ff. rem rat. hab. l. procurator ad exhibendum. §. 1. Gl. in d. l. quæcunque, dicit ꝙ hincinde petit̃, vt compensetur, ex eodem fonte est, quæ sol. vera est si bene intel-
3 ligatur. Nam † compensatio est vnius debiti ad aliud creditum, facta contributio. Sed in d. l. procurator. §. j. istud quod petitur, illud idem compensatur, & sic non est compensatio propriè loquendo: sed magis est doli exceptio.

LEX III.

In ea. Contra Rempublicam p̃t opponi compensatio, nisi in casib. hic expressis. H.d. Quero, de qua Repub. loquitur hic. Quidam dicunt de Republica Romanorum. Veritas est, q̃d idem in qualibet alia ciuitate. Ita videtur sentire Gl. hic, & in fi. l.

LEX IIII.

1 *Compensatio quòd fiat ipso iure ad impediendum cursum vsurarum.*

a Si constat. a Quantum ad impediendum cursum vsurarũ fit compensatio ipso iure vsque ad concurren
1 tem quantitatem. h.d. Et sic vides, †ꝙ quantum ad impediendum
b cursum vsurarum b fit compensatio, etiam si non opponatur ab homine, quia ipso iure opposita intelligitur. aliàs autem secus, quia non obstat nisi ab homine opponatur, &c.

a ADD. ¶Paris. No. circa m̃ãm h° l. ꝙ ad hoc vt p p euitandã pœnam admittatur ꝯpensatio ipso iure, seq̃tur ꝙ vtrunque sit debitũ eodẽ t pe, vide Ro. consi. 204. item no. q̃d ꝯpensatio fit ipso iure, ẽt ad euitandã p̃scriptionẽ, q̃ imponit̃ negligenti, vide Fel. in c. ex transmissa, circa fi. ex. de p̃sc. Soc. in l. Iulianus. ff. de ꝯd. & dem. Vide ẽt in m̃ã ꝯpensationis aliqua ad Bar. ĩ rub. ff. e. ti. & in aliis ll. illius ti. Et similiter ad euitandam caducitatem fit compensatio, vide Barb. in c. 2. de deposit. Mod. in l. 2. C. de iure emphy. Vide etiam Ale. cons. 74. vo. 5. ¶ Et dum hic exponitur ipso iure, i. sine spe exceptionis, adde tex. & ibi Bar. in l. pe. ĩ. de suis & leg. & gl. vult s̃m vnam expositionem, in l. lecta, in ver. ipso iure, ff. si cert. pet.
b Alex. Idem ad impediendum pœnæ commissionem, per gl. & Bal. in l. j. & Bar. in l. interdum, de cond. indeb.

¶Antiqua lect.

1 *Quæ sint illæ exceptiones, q̃ tollunt actionem ipso iure, postq̃ sunt appositæ.* 2.
3 *Iudex absoluit reum opponentem de compensatione, ab obseruantia iudicij sicut quando soluit iudicio pendente.*
4 *Compensatio an habeat locum quando aliquid debetur cũ condõis implendę.* 2.
5 *Practica opponendi compensationem extra iudicium.*
6 *Compensatio fit ipso iure ad euitationem pœnæ.*

1 Si constat. †Quantũ ad impediendum cursum vsurarum hincinde ipso iure fit compensatio. H.d. Circa istam l. quærit gl. vtrum hoc sit verum, q̃d compensatio fiat ipso iure absq; aliquo facto hominis? Mart. dicit ꝙ sic. Io. dicit ꝙ non, nisi opponatur. Fallit in casibus in Gl. positis. Vide Gl. istam opi. ꝯ; Dy. inst. de act. in §. in bonæfidei, & est ipsa veritas, quicquid Pe. di
2 cat. Pro huius† tñ decl'one est sciendum, q̃d certæ exceptiones ẽt postq̃ sunt oppositæ per hominem, non tollunt actionem ipso iure, nisi sequuta victoria, vt l. si plures. §. j. de fideius. Dixi plenè in l. Iulianus verum debitorem. ff. de cond. ind. Sed hæc compensationis exceptio, statim cum est opposita ab homine, tollit actionem
3 ipso iure, vnde † iudex absoluens reum, deberet eum absoluere ab obseruantia iudicij, sicuti qñ soluit præcedẽte iudicio, vt insti. de perp. & temp act. §. fi. & l. iusiurandum & ad pecunias. §. fi. & q̃d ibi no. per Gl. paruam. ff. de iureiu. Sed circa hoc insurgit dubium. ego video ꝙ si iudex non admittit compensationem, nec eam reprobet, ꝙ interim peti poterit, vt l. q̃d in diem. §. si rõem. ff. e. Ergo vr̃ ꝙ non fiat compensatio ipso iure, quia tunc in iudicis p̃tãte nõ esset eam non admittere. Sol. Fateor ꝙ non est in p̃tãte iudicis, & sic grauat partem, non admittendo compẽsationem: tamen quia iudex de ea nõ cognouit, standum est sñiæ, & præsumitur ꝙ fuerit de casibus, in quibus compensatio nõ poterat obiici, & sic petitio remaneret integra, nec ille, ꝯ quem fuerit sñia lata, & cõpensatio non admissa, poterit dicere ꝯrium, vt l. si seruus plurĩũ. §. j. ff.
4 de le. j. † Quæro, vtrum si aliquid debeat solui causa condõis implendæ, istud possit solui compensando. Text. est de hoc in l. Iulianus. de cond. indeb. & l. si peculium. §. j. ff. de sta. lib. Vlt. ex hac l. cum Gl. sua habes notare tria. Primò ex eo quod dr̃, quod compẽsatio fit ipso iure, vt hic, & ĩ. e. l. vlt. & inst. de act. §. in bonæfidei. & sic non est opus ministerio iudicis, qñ potest opponi compen
5 satio ex̃ iudicium. Fiat ergo † instrumentum quomodo debitor opponit cõpensationem tali, de tali debito. Facit d. l. si peculium,
6 §. j. de sta. lib. & l. 3. §. 1. e. ti. No. 2. illud q̃d hic dr̃, q̃d quantum † ad pœnæ commissionem ipso iure fit compensatio. sæpe. n. accidit, q̃d in eodem laudo, vel instrumento laudi, vna pars cõdemnatur alteri, & altera alteri in quantitate pecuniæ. Nam vbicunque ad ꝯcurrentem quantitatem fit compensatio, l; non opponatur ab homine. Vlt. l. istam cum gl. allegabam ad aliam q. maritus promisit restituere dotem, vsque ad annum, à die soluti matrimonij sub certa pœna: decessit vxor superstitib. filiis, & marito. Dicebam ꝙ si maritus stetit per annum, ꝙ dotem nõ restituit, ꝙ istud restituere erat nomine filiorum. Cum. n. restituendo incideret in penam, p̃sumitur eum non restituisse, pp iustam causam quam habebat, pp quam restituere nõ cogebat̃. Probatur in l. antep. ff. de pe. hæ.

LEX V.

1 *Compensari quòd potest etiam id quod debetur officio iudicis.*

Etiam. De debito ex fideicom. p̃t obiici compensatio. h.d. Dubitatur, quia fideicõmissum olim nõ petebatur

per

1 per modum actionis, ſed per iudicis officium. Et ſic no. ꝙ † eius,
quod per iudicis officium debetur, poteſt obiici compēſatio, &c.

LEX VI.

1 *Iudicis officium eſt in mutuis petitionibus ſuper vtraque iudicare, licèt ante plus conſtet de vna quàm de alia. 3.*
2 *Compenſatio admittitur de quantitate ad quantitatem, licèt diuerſi generis.*
4 *Compenſatio an habeat locum in cauſa dotis, reſpectu rerum amotarum. Dos confeſſata, an habeat priuilegia dotis. (locum. 6.*
5 *Compenſatio de re ad quantitatem, & ſic de frumento, ad pecuniam, an habeat*
7 *Fructus conſumpti quòd extenuant ſortem. ſecus ſi non ſunt conſumpti.*

Neque ſcriptura. Hæc l. nō recipit cōgruum ſummarium, nam legitur duob. mo. principal'r. Primò vt petat̃ debitum ex alia cā quā dotis, & hæc lec. ſubdiuiditur in 3. partes. Scd̃o, vt petatur debitum ex cā dotis, & hæc
1 lec. diuidit̃ in alias tres. No. quod natura † officij iudicis ſuper mutuis petōib. eſt, vt debeat de vtroq; ſimul pronunciare, l; ante cōſtet de vna, q̃ de alia, vt l. j. in fi. ff. quæ ſen. ſine app. reſcin. & de iud. l. qui prior, & dicam vobis ī aut. & cōſequēter. de ſen. Vl. no. fi. gl.
2 quæ eſt hic, q̃ dicit, qñ † debetur quātitas hincinde, [a] l; aliquando
a quantitates ſint diuerſi generis, vt puta debet vnus pecuniā, alius
b frumētum, [b] quod admittit̃ compēſatio. Facit j̃. e. l. prox. Gl. videtur tenere contrarium in l. diuortio. §. ob donationes. ſo. ma. & ibi examinaui. & vide fi. huius gl. quem no. & tene menti.

a ADD. ¶Pari. Quid ſi vnus debeat pecuniam in ſpecie, alius in genere, Vide Soc. in l. cum fundus, §. ſeruum tuum imprudens, poſt alios, ff. ſi cer. pe.

b Ale. Qñ admittat̃ ꝯpēſatio de q̃titate fructuū ad q̃titatē pecuniæ, no. bal. j̃. e. l. fi. & Inn. c. ad nr̃am. de iureı. bal. l. pe. s̃. ti. j. & no. hic gl. ꝙ ꝯpēſatio eſt q̃dā recōuentio no. bal. l. j. de arb. adde qđ dixi poſt bar. ī aut. & ꝯſequēter, in pr. j̃. de ſen.

¶Antiqua lect.

Neque ſcriptura. Pro ea parte, ꝓ qua nō eſt facta numeratio, p̄t opponi pecuniæ nō numeratæ exceptio: Pro reſiduo poteſt obiici compenſatio. H. d. Iſta l. legit̃ duo mo. Primò principal'r, vt loquat̃ in pecunia debita ex alia cā q̃ dotis. Scd̃o, vt loquat̃ in debita ex cā dotis. Itē 1. lect. diuerſificatur in tres. Prima eſt qđ principium & finis loquātur ī debito diuerſarum ſpecierum. Secūdò, qđ loquātur de eodē debito ab eodem, & idem. ſed principium loquit̃ ante biēnium, finis poſt. Tertiò qđ loquātur de eodē debito partim nō numerato. vt in fi. Iſta lec. j. eſt bona, tñ in eo ꝙ ponit̃ in diuerſis pſonis, vr̃ includere in ſe aliquam incōgruitatem. Iō tene duas ſeq. Contra p̄dicta oīa op. j̃. de rei vx. ac. l. j. §. ſed nec ob res. ſo. Ibi in actione de dote: hic ꝯueniebatur aliis actionib. ſm prædictas 3. lec. Alij legūt iſtam l. ꝙ mulier iſta, q̃ diuerterat, dotem repetebat, & iſta eſt magis not. lectura, & tunc obſtat d. §. ſed nec ob res. Et pro ſolōe illius ponūtur hic in gl. 3. opi. Prima, quod ibi loquatur de retentione ob res amotas: ſed hic nō opponebat̃ iſto mō, ſed dicebatur: nō teneor ibi reſp. donec mihi r̃ndeas in cauſa recōuentionis, & tūc ſi in cā recōuentionis debitum apparebit, fiet ꝯpenſatio. Eſt ergo aduer-
3 tēdum, qūo opponat̃ exceptio. vide gl. Et no. bene † ex hac l. materiam recōuentionis, & cōuetionis ꝙ nō debet prius pronūciari ſuper vna petōe, quam ſit cognitum ſuper alia, & ſi iudex ſecus faciat poſſet appellari, vt ff. q̃ ſen. ſine app. reſcin. l. j. in fi. no. in l. qui
4 prior. ff. de iud. Item † ſm hāc lecturam eſt caſus cōtra quandam gl. poſitam in l. j. ff. ſo. ma. vbi dicit ꝙ cā dotis eſt priuilegiata, qa in ea ſummariè agit̃. Si. n. hoc eſſet verum, nō eēt locus recōuentioni, cuius ꝯrium hic dr̃. Sed ſuſtinēdo potes dicere, qđ hic dr̃, ꝙ q hic agebat rerum amotarū, paratus erat incōtinenti probare. Tāgam in l. fi. j̃. e Scd̃o mō ſoluitur iſtud ꝯrium no. videlicet ꝙ l. vnica, §. ſed nec ob res. j̃. de rei vx. actione, & in omnib. caſib. ibi poſitis, h; locum in dote, q̃ verè numerata apparet. Secus ſi non apparet numerata, ſed elapſa ſunt tempora opponēdæ exceptionis nō numeratæ dotis. Tūc. n. illa priuilegia nō habēt locum, & ſic pōt opponi ꝯpenſatio, & fieri recōuentio, vt hic. Vide gl. in l. aſſiduis. C. qui po. in pi. ha. ibi dum dicit, de re ipſa, &c. l. ſi quis poſt hac. in
5 pr. j̃. de bo. dam. & dicam in d. l. aſſiduis. Item op. † ſpeciei ad q̃titatem nō poteſt fieri ꝯpenſatio, vt l. ſi conuenerit. de pi. ac. Qūo ergo hic, pro reb. amotis, poterit fieri compēſatio? Dicit gl. no. dic ꝙ hic dos erat in pecunia, & illud, quod fuit amotum, cōſiſtebat in numero, pōdere, vel mēſura: vt pecunia, frumētum, & ſi'lia. Vides hic ꝙ de pecunia ad frumentū fit ꝯpenſatio, ſm gl. Ia. de Are. tangit in l. diuortio. §. ob donōes. ff. ſol. ma. & dicit quod iſta gl. nō eſt vera. Br̃ teneas alias opi. ibi poſitas. & br̃ puto ꝙ Ia. dicat veritatē, per ea q̃ dixi vobis in l. j. s̃. de pi. ac. vbi dixi ꝙ fructus extenuāt debitum poſtq̃ ſunt conſumpti: donec extāt, ſunt loco pignoris, vñ intelligas hic frumentum ꝯſumptum fuiſſe. & quāto tempore ꝓ-
6 ſumat̃ ꝯſumptum ibi dixi. † Et prædicta ſunt vera qñ plures ſunt debitores diuerſarum quantitatum, diuerſæ materiæ, vt frumēti, pecuniæ, & ſimilium Sed ſi vnus pecuniam argēteam deberet, vl' auream: alius dēret mām argēti vel auri ad pōdus, tunc poſſet obiici compenſatio, vt l. j. §. fi & l. Titiæ amicæ. de auro, & ar. le.

LEX VII.

Si ex venditione. Etiam ī cā vēdōis p̄t obiici compēſatio præterquam ī cauſa fiſci. H. d.

LEX VIII.

1 *Compenſatio quòd poſſit opponi contra eum, qui petit legatum. (redacti.*
2 *Compenſatio de fructib. ad pecuniam, quando ſunt conſumpti, & ad æſtimationē*

Si propter fructus. Petēti legatū obiicit̃ cōpenſatio de debito occaſiōe fructuū pceptorū. h. d. † No. qđ petō legati ñ ē adeo priuilegiata, qn ꝯ eā ꝯpēſatio obiiciat̃. † No. 2. ꝑ gl. q̃ habuiſti s̃. đ fructib. ad pecūiā fit cōpēſatio. qđ intell'e qñ fructus ſunt ꝯſūpti, & ad æſtimōē redacti, vt p; hic, dū dr̃, mutuo debitæ q̃titatis: & ſic hincinde q̃titas dēbatur.
1 (at line "ptorū")
2 (at line "ſatio obiiciat̃")

LEX IX.

Eius. Vide gl. circa hoc, de ꝓcuratore in rē ſuam, &c. Quæro qđ econuerſo, an ei p̄t obiici ꝯpenſatio de eo quod dño debet. Iſtam q. format gl. in l. ſi quis in rem. ff. de proc. & nō ſoluit. Dic vt plenè no. per Dy. in c. is qui in ius. de re. iu. lib. 6.

¶Antiqua lect.

1 *Compenſatio non obiicitur de eo quod alteri debetur.*
2 *Compenſatio non opponitur procuratori in rem ſuam.*
3 *Compenſationis exceptio, hodie reſpicit maxime ipſam actionem.*
4 *Exceptio compenſationis eſt in rem.*

1 Eius. † De eo qđ alteri dēt̃ur, nō obiicit̃ cōpenſatio. H. d. Iſtud qđ hic dr̃, fallit ī gl. in caſib. ibi poſitis. Et ſic vr̃ caſus hic, ꝙ ꝯdēnatus ñ poſſit petere, qđ fiat ꝯpenſatio, aliàs ꝯputō eius, qđ alteri dētur, per publicas apodiſſas, ſiue apochas, ēt illo volēte, qđ intell'e niſi ꝯdemnato fuerint ceſſa iura, vel factus ſit ꝓcurator in rē ſuā, vel ſit aliàs ex caſib. in gl. poſitis. Gl. in l. ſeruum q̃q;. §. fi. & l.
2 ſeq. ff. de ꝓc. q̃rit vtrum ꝓcuratori † in rē ſuam poſſit obiici ꝯpenſatio, & nō reſp. & in d. l. vr̃ caſus qđ nō poſſit obiici, ſic inducēdo. Procurator in rē ſuā nō ex cā lucratiua, nō tenet̃ defendere in cā recōuētionis, vt ibi. g̃ nō p̄t ei obiici ꝯpenſatio. Ita dñt doc. Iſtā cōſequētiam ꝓbo ſic. Recōuentio fit vt perueniat̃ ad ꝯpēſationem, vt s̃. e. l. neq;. & l. j. ff. re. am. Si g̃ ꝓhibetur recōuentio, ig̃r ꝯpēſatio. Et ī hoc reſidet Mar. Sil. S; ꝯrium determinat Ia. de Are. Pe. hic, &
3 Dy. in c. is q in ius. ex̃ de re. iu. li. 6. Rō Vltr. eſt, qa exceptio † ꝯpenſationis hodie maximè reſpicit ipſam actionē, vt l. fi. j̃. e. & inſt. de ac. §. in bonæ fidei. Vñ op; ꝙ iſta actio trāſeat ad aliū cū onere ſuo.
4 Rō Dy. eſt, † qa exceptio cōpenſationis eſt in rē: qđ apparet, qa fideiuſſori ꝯpetit, vt hic vr̃ no. cōiūcta l. exceptiones. ff. de exc. Igr̃ ꝓſequit̃ actionē quocūq; vadat, & ita ſemel ꝯſultū fuit Bononiæ per d. Iac. Bu. & multos alios aduocatos. Nō ob. rō ꝓcedēs, qa l; q̃s nō teneat̃ quem defender̃, tñ patit̃ compēſationem. Nec eſt verū, ꝙ ſp fiat reconuentio ad finem compēſationis, imo fit ad alios fines. vt dicam in aut. & ꝯſequēter. j̃. de ſen. Vñ ſi q̃s vult opponere exceptionē ꝯpēſationis per modū reconuentionis, debet audiri.

LEX X.

Quoniam liberum. Petēti pecuniam obiicit̃ compēſō đ debito poſt ꝯc̃to. h. d.

LEX XI.

Si tutores. In ſubſidium conuenti poteſt obiici compenſatio pupilli. H. d.

LEX XII.

Inuicem. Sicut ſolutio, ita compenſatio pignoratitiam actionem inducit. H. d.

LEX XIII.

Si velut. Vbi compenſatio non tenuit, pacti debiti integra petitio permanet. H. d.

LEX XIIII.

a Compenſationes. [a] Debiti liq̃di ad liq̃dum p̄t obiici ꝯpenſatio. ſi req̃rit altiorē indaginem, debet in alio iudicio reſeruari, excepta cauſa depoſiti, & inuaſionis poſſeſſionum. H. d. No. tex. ibi, reſeruēt. Pro iſtis reſeruationibus

a ADD. ¶Ale. Et adde bar. ī l. ꝯpenſa. ff. e. & no. & in l. bona fides, ff. dep. no. hāc l. q̃ ꝯpenſatio d; opponi per modū exceptionis, ſec⁹ ſi per modū ꝯuētionis, l. Papinianus, & in aut. ibi poſita, j̃. de ſen. Et de rōe huius l. in fi. ꝑ bar. in l. cū his, in fi. de ꝯd. ind. ¶Pari. Ad faciendā ꝯpenſationē de nō liq̃do ad liq̃dū vide ꝑ Cepo. caute. 83. Qñ āt dicat̃ req̃rere altiorem indaginē, vide Ale. ꝯſ. 328 ver. 6. vo. 3. Pan. ꝯſ. 12. Iaſ. in §. in bonæ fidei, poſt alios, inſt. de ac. Ale. ꝯſ. 582. conſ. 62. vo. 3. & idem Alex. ꝯſ. 93. vo. 4. qui ꝯcludit cum Bar. in d. §. cōpenſationē, in l. aufertur, de iure fiſ. prout ēt t; in d. ꝯſ. 61. ꝙ debeat attēdi tp̄s, quod dare͂t ad ſoluēdum, & an intra illud tp̄s poſſit liquidari, & l; eſſet arbitrarium deberet iudex ita arbitrari. Iſtud tñ mordet Fel. in c. ſuborta, ext. de re iu. Barb. c. 2. de depoſito, đt eſſe arbitrarium. Et đt iſtam eſſe cōem Iaſ. in d. §. in bonæ fidei. Vide aliq̃d per Fel. ī c. cū Io. de fi. inſtr. circa pr. vbi loq̃tur qñ ponitur compenſatio in executione ſnīæ, ꝙ debet liquidari poſſe intra breue tp̄s. Et aliquid per Iaſ. ī l. cum fundus, §. ſeruū, ff. ſi cer. pe. Qūo de liquido ad non liq̃dū poſſit fieri cōpenſatio, & qñ pecunia debetur, vt ſpecies, & quando vnus eſt liquidus ex confeſſione partis. Item adde ꝙ vbi op. compenſatio debiti naturalis tantum p̄t opponi, etiam ſi requireret altiorem indaginem. Vide bar. ſingulariter in extrau. ad reprimendum, ī verbo, ſummarie, Abb. in c. 2. extra de dep. Bal. hic in 2. q. Sal. in 2. opp.

tionibus quæ quotidie fiunt in iudiciis. modo veniret tractanda
a materia de compensationibus, sed tempus non patitur. a

a ADD. ¶ Vide Bal. in l. pe. j. eep.

¶ Antiqua lect.

1 *Compensatio de quibus rebus, & quando opponatur, & quando non. 5. 6.*
2 *Debitum officio iudicis quòd possit deduci in compensationem.*
3 *Fideiussor, accedit debito officio iudicis. (trarium.*
4 *Debitum quando dicatur requirere altiorem indaginem, & num. 8. an sit arbi-*
7 *Compensatio quòd opponatur contra executionem, & quando.*
8 *Hodie constat, hodie agatur, quomodo intelligatur.*
9 *Compensatio quòd non habeat locum in deposito, & quid in reconuentione. 11.*
10 *Reconuentio non habet locum quando agitur actione depositi.*

Compensationes.

In oīb. actionib. vbi hincinde q̄titas dētur, cōpensatio p̄t obiici de biti liqdi ad liqdum. Fallit in actiōe depositi, & in cā spoliationis. h. d. Primò pōit dictum. Scdò limitat illud. Tertiò ponit practicā. Quartò pōit duas exceptiōes. Scda ibi, ita tn̄. Tertia ibi, hoc itaq;.
1 Quarta ibi, excepta. † Quæro 1. de quib debitis possit obiici ꝯpēsa tio. Gl. j. declarat illud optimè. Primò. n. op; qđ hincinde q̄titas de beatur, vel genus, ita qđ in suo gn̄e functiōnē recipiāt. Ita vr̄ sentire gl. in pr. & ī fi. Item op; quod debitum, de q̄ op. cōpensatio, sit debitum ciuiliter, & nāl̄r, & quod nulla obstet exceptio, vt ff. e. l. quæcūq;. vel sit debitum nāl̄r tm̄, & cui ius ciuile nō ꝯdicat, vt dixi l. ex cā. s̄. e. idem si esset debitum ciuiliter tm̄, cui nulla obstaret exceptio: aliàs secus, vt l. 3. § j. de ꝯst. pe. Facit quod dixi vobis s̄. ti. j. l. pe. Circa hoc dubitat̄ de isto textu, qui dicit de actione in rem, ĝ vr̄ ꝙ l3 hincinde ñ debeat̄ q̄titas, p̄t obiici compēsatio. Dicit gl. ego credo qđ si per actionem in rem peteret̄ q̄titas, vt species, nō posset obiici ꝯpensatio, vt l. si creditor. §. j. ff. de pec. & qđ hic dr̄, intellige qñ deuenit̄ ad æstimōem, pp fructus: vel qa res perempta, vel pp aliud interesse. Circa hoc quod gl. dicit, ꝙ qñ pecunia petitur vt species, nō p̄t obiici compensatio, vr̄ notari ꝯrium in l. si. s̄. com. & l. si creditor. §. 1. q̄ gl. allegat̄, nil facit. nam iō ibi nō p̄t cōpensari, quia nō est liquidum: nescitur. n. quaten⁹ vires peculij patiant̄. Sed si esset liquidum, tūc secus, fm̄ Vlt. Dixi in l. si. s̄. com. ple
2 nius in l. cum fundus. §. j. si cer. pe. No. 2. ex hac gl. qđ eius, quod debetur officio iudicis p̄t obiici compēsatio, quod p3 qñ de debito speciei peruenit̄ ad æstimationem, per iudicis officium. gl. tua no. dicit, ꝙ hoc facit, qa debitum ex officio iudicis p̄t nouari, vt l. & vno. ff. de acce. in §. j. & inst. qui. mo. tol. obligatio. §. præterea. Item tali debito officio iudicis p̄t accedere fideiussor, vt l. cum quis. §. si quis ꝓ reo. ff. de sol. & l. centum Capuæ. ff. de eo quod certo loco.
3 & ff. lo. l. q̄ro. Ex gl. quæro, † qñ ex vna parte debeatur quantitas simpliciter, ex alia debeatur quantitas vel spēs alternatiuè, vtrum possit obiici compensatio. Br̄ tex. habes quod sic, sed nō simpliciter. so. quod altera pars cogit̄ eligere, qd velit dare: & si elegerit da re q̄titatē, tūc admittet̄ ꝯpēsatio, vt j̄. si ma. fa. l. j. ff. e. l. si debeas. facit ff. de fur. l. si seruus. §. j. & ibi plenè dixi. Quæro, dr̄ hic ipso iure, qūo intelligit̄ hoc, dic vt in l. si cōstat. s̄. e. Quæro, dr̄ hic ꝙ p̄t obii-
4 ci ꝯpensatio de debito, quod nō reqrit altiorem indaginem: † qñ dr̄ altiorem indaginem reqrere? Quidam dn̄t, si nō p̄t probari intra duos mēses, vt l. aufert. §. q compensationem. ff. de iure fis. Alij dn̄t hoc esse arbitrio iudicis relinquēdum, vt hic vr̄ tex. de hoc, &
5 gl. & Doc. vn̄r in hoc residere. † Dic tu br̄, qñq; debitum, ꝯ quod
a op. compensatio, est liquidum per cōfessionem partis in iudicio a factam, & tūc p̄t ei obiici compensatio de alio debito, ēt nō liquido, & d3 pars æquanimiter sustinere, donec liquidet̄, cū eum à probatione releuauerit, vt l. eum qui. in pr. de iureī. Hoc no. dicit gl. 2. parua hic, & in l. nemo ex his. de re. iu. in 1. gl. ma. Qñq; debitum
6 primum est liquidum † per probōem, vt puta per testes, vel instrumenta, tūc si opponatur compēsatio de debito nō liquido, hic est aduertēdum, quod compēsare est soluere, vt l. inuicē. s̄. e. & l. amplius. rem ra. hab. Aut ĝ debitori ꝯuicto daretur aliquis terminus ad soluendum, & intra illum terminum p̄t liquidare compēsationem quam obiicit. Ita loqtur l. aufertur. §. qui compēsationem. ff. de iure fis. vbi admittitur liqdatio, intra duos mēses, quia tm̄ tp̄s si bi daretur ad soluēdum. vt l. debitorib. ff. de re iu. & l. in fraudem. §. fiscalib. ff. de iur. fis. S3 vbi ad soluēdum nullum tp̄s daretur, tūc nullo mō compensatio admitteretur, quæ requirat aliqualem in daginem, & q̄uis protestetur ꝙ interim in cā nulla fiat nouitas ꝯ eum. talis protestatio non releuat, quia si sibi nō daretur dilō vlla
7 ad soluēdum, multo minus ad liquidādum debitum. † Sed ꝯ hoc vr̄ s̄. e. l. ex cā. in fi. vbi ꝯ executionem obiicitur compēsatio. so. Dicas ꝙ in executiōe est adhibēda aliqualis causæ cognitio, vt l. à diuo Pio. §. in vēditione. ff. de re iu. & iō si intra illud tp̄s, intra qđ expediretur illa causę cognitio, vellet opponere compensationem,
8 & debitum liquidare, audiretur. d. l. ex cā. Et illud ē qđ dr̄, † hodie ꝯstat, hodie agatur, hoc est intra tm̄ tempus intra q̄tum tu probabis illud modicum quod hēs probare in executione, intra tm̄ opponam exceptionem meam, vt l. si is à quo. in pr. ff. vt in pos. le. Itē obiicitur de isto tex. quia vr̄ hoc reponere in arbitrio iudicis. Ad hoc resp. & dico, ꝙ qñ exceptio compensationis opp. ante sn̄iam, tūc nō h3 locum reg. præcedēs, si daretur tibi terminus ad soluēdum, vel nō: sed est in arbitrio iudicis, vt eam admittat, vel eam reseruet, ad hoc vt sn̄ia super j. cā non impediatur. Ita loquit̄ hic. Fateor tn̄ ꝙ si aliqd restat de cognōe sup cā, & pars offerat se liquidaturam cōpēsationem intra illud tp̄s, q̄ illa cognō expediret̄, iudex d3 eā audire aliàs grauaret eā, p ea q̄ dixi. Ex p̄dictis hēs tria. qñq; obiicit̄ ꝯpēsatio post sn̄iam, & post expeditā oēm cognōem super executione: qñq; op. ꝯpēsatio post sn̄iam: qñq; ante sn̄iam, vt ex prædictis p3. Veniamus ad 4. partem h⁹ l. s. ad versiculum, excepta,
9 vbi ponunt̄ duæ exceptiones. Prima est, † quod fallit in deposito. ꝯ. s̄. com. l. fi. so. Dicit gl. ibi nō loquit̄ de compensatione, s3 de retētiōe. q. d. ibi. hincinde nō debebat̄ res quę res compēsari posset, hic sic. ꝯ hoc op. ei, q dicit se spoliatum, nō p̄t obiici ꝯpensatio, vt j̄. prox. Sed qñ denegat̄ restō debiti, spoliat̄ creditor: ĝ eo mō non poterit obiici compensatio. so. Credo quod si aget̄ condōe ex l. si quis conductionis. j̄. lo. nō posset opponi compensatio agenti de commodato, sicut nec agenti de deposito, quia q̄libet ꝯtinet spoliationem. Sed si ageret̄ personali, tūc actio depositi est priuilegiata, quod nō est in actione commodati, vt hic. Quæro, vtrum hoc sit verum siue agat̄ depositi directa, siue ꝯria. Hic sunt opi. videbi-
10 tis j̄. dep. l. fi. vbi hoc declarat̄. Itē ex hac l. dicunt doctores, ꝙ † qñ agitur depositi, nō est locus recōuentioni, per hanc l. Ita t3 Spe. in mā recōuentionis, & ego dicam in aut. & consequenter. j̄. de sen.
11 Et aduerte, vt intelligas. licèt illa regula nō sit vera, † qđ vbicunq;
b recōuentio[b] prohibetur, ibi ꝓhibetur compensatio. vt dixi. s̄. e. l. neq;. regula ꝯria tamē est vera, quod vbicunq; ꝓhibet̄ compensatio, qñ debitum est hincinde compensabile, tūc ꝓhibet̄ recōuentio. tūc vide rōem: qa debitum liqdum ñ impedit exactionem alterius debiti liqdi, vel nō liqdi, vel multo magis debitum nō liqdum, qđ nō ꝓponeret̄ p modum recōuentionis, deficit primū iudiciū. Et aduerte illud qđ dico, qđ nō est locus recōuētioni, intellige vt sic ꝓcedat̄ in vtraq; cā pariter, & ñ sentētiat̄ prius in vna cā q̄ in alia, fm̄ necessitatē recōuētionis, vt vidistis in l. neq;. s̄. e. Sec⁹ si vellē aliquē recōuenire, ita qđ p meum ꝓcessum nō impediret̄ primum, hoc nō reperietur prohibitum: cur ergo nō permissum.

a ADD. ¶ Adde Cy. hic, & Pan. in c. si. extra dep. & hoc idem sequitur do. meus d. Fran. Pep. in l. cum fundus, §. seruum tuum, ff. si cer. pe. & h: datur cautela reo, vt quando aliquid habere prætendit ab actore, ꝙ confiteatur debitum, & obiiciat compensationem eius crediti, etiam non liquidi, quia præcedet compensatio, & hanc eandem cautelam ponit etiam Cæp. Vero. in cau. suis nu. 83. inc. scis ꝙ vulgariter, adde ꝙ hanc decisionem Bar. hic alle. & sequitur d. Ias. §. in bonæ fidei. inst. de act. & ibi sequitur dicta Bar. in hac dist.

b Et ꝙ ille q. reconuenit, ñ dicat̄ compensare, adde bal. l. cū Papinianus, j̄. de sen.

§. Possessionem.

Hic dr̄, qđ spoliato nō potest obiici compensatio, quod intelligit gl. de spoliato quocunq; mō. Ex hoc dicunt Canonistę quod spoliatus non potest recōueniri, nisi super simili spoliatione, Hoc est etiam quod dicitur, spoliatus ante omnia restituēdus est, vt j̄. ad l. Iul. de vi. l. si quis ad se fundum. hoc est nō p̄t alia actione iterum reconueniri, secūdum Canonistas, licèt gl. in d. l. si quis ad se fundum. aliter intelligat. Vl. no. ex isto tex. in ver. satis enim, ꝙ illud quod dicitur, proposita vna actione præiudiciali debere sileri super alia, verum est, si proponatur antequam sit in causa cōclusum. Et hoc est, quod dicitur ꝙ prius debet cognosci, & pronūciari super possessorio, quam super petitorio, vt l. incerti. j̄. de inter. Et intelligēdum est si possessorium fuerit propositum antequàm probationes fuerunt factæ in petitorio. Ita dicunt Canonistæ ext. de rescr. in c. super literis. de caus. pos. & propr. c. pastoralis. vbi ipsi habent casum, quod tene menti. Vl. gl. hic ponit casus in quibus non potest obiici compensatio, vide eam, & signa.

¶ De vsuris. Rub.

LEX I.

1 *Verbum, promitto prolatum à teste non intelligitur per stipulationem, nisi probetur interrogationem præcessisse, secus per scripturam. 7. & 15.*
2 *Testes debent deponere & reddere rationem per sensum corporeum.*
3 *Stipulatio est quid iuris.*
4 *Testis dicens quem promisisse per stipulationem, an probet.*
5 *Solemnitatem allegranti incumbit onus probandi.*
6 *Solemnitas quomodo præsumatur quòd interuenerit: & quid de intrinseca, & extrinseca. 8. & 9.*
10 *Instrumento venditionis, si contineatur, quòd Titius vendidit fundum, sed non dicitur de pretio, quòd agi non possit.*
11 *Testes nunquid præsumuntur rogati.*
12 *Notarius præsumitur rogatus.*
13 *Instrumentum scriptum à notario, sed non publicatum coram, testibus, non præsumitur instrumentum.*
14 *Sententia, si dicit, viso libello, & an præsumatur pro processu, quòd non.*
16 *Verbum, rectè, denotat iustitiam, sed ritè, ordinem.*

Si inter

a SI interrogatione [a]Hic ē bonus caſus,q̃n ſtipl'o probat̃ p teſtes,
d; probari interrogoēm p̃ceſſiſſe,& r̃ſionem ſecutā
b eſſe.h.d.Op.inſt.de fideiuſ.[b]§.fi.ff.đ ver.ob.ſciendum.
j̃.de ꝯh.ſtip.l.j.ſol. Aut verbum pmiſſionis ꝓfertur in inſtr̃o,vel
1 alia ſcriptura,& intell'r ſolēniter cū ſtipl'one,vt ĩ ꝯrio. Aut† ꝓfer
tur à teſte,tunc nō intell'r per ſtipl'onem, niſi expreſsè ꝓbetur in-
terrogōem p̃ceſſiſſe,& r̃ſionem eſſe ſecutā.ita loquit̃ hęc l.& ita
intelligit Gl.l; Hug.ꝯ,vide Gl. Quæ eſt rō h⁹. Dñi nr̃i doct.qđ rō
eſt,quia illi,qui ꝯficiunt inſtr̃a,ſunt periti,& nō eſt vl'e qđ faceret
notarius publicum inſtr̃m ſine ſtipl'one, quæ p̃ſumptio ceſſat in
teſtibus. Iſta rō diſplicet mihi, nam pone qđ ſit ſcriptura priuata
ab homine imperito, vt à quodā mercatore. & tñ ſi ibi dr̃, ꝓmiſi,
c intell'r p ſtipl'onem,vt l.j.de ꝯh.& com.ſtip.Vel pone teſtes,[c] qui
deponūt, eſſe aduocatos, certè ñ reperim⁹ qđ pp hoc dēat p̃ſumi
2 ſtipl'o.Rōem g̃ vobis do aliam,vt al's dixi.Teſtis d;†deponere &
reddere rōem p ſenſum corporeum.Dixi vobis in l.ſolā.s̃.đ teſti.
3 & l.teſtium.e.ti.Mō ſtipl'o†eſt qs iuris, quia eſt verborum obl'o,
q̃ reſultat ex interrogōe, & r̃ſione. Si verò teſtis diceret exp̃ſſe,
promiſit in inſtr̃o per ſtipl'onem, nō ꝯcluderet dictum eius,quia
ſtipl'o nō vr̃,neq; audit̃,ſed intell'r. Vnde teſtis d; dicere,promiſit
p̃cedente interrogōe tali,& tūc iudex ex hoc colligit ſtipl'onem,
non.n.pertinet ad teſtes iudicare,an ſit ſtipulatio, vel non.nā hoc
4 ad iudicem ſpectat.Et iō†q̃n teſtis dicit,per ſtipl'onem,iudicat,ñ
teſtificat̃,ſed ad iudicādum nō eſt adhibitus,iō nō valeret eius te-
d ſtimonium.[d] Sed in inſtr̃o eſt aliud,quia cum ꝯficiatur de ꝯſenſu
partium, p̃t notarius illud , qđ eſt geſtū ſcribere p q̃cunq; verba,
e vt ſibi vr̃ q̃ hoc importēt vt dixi plenè[e] in l.ſciendum.ff.đ ver.ob.

a ADD.¶Parii.Circa mām vſurarum q d importent centeſimæ vſuræ,ſimil'r beſ-
ſes,ſemiſſes,&trientes,vide omnino Soc.in repet.l.3.§.item ſi Reipublicæ,ff.ad
l.fal.idem no.circa iſtam mām qđ de hora ad horam permiſſa eſt vſura ſ̃m Ro.
ſing.263.inc.an extra alle.14.q.4.c.ab llo item an proxeneta ex ꝯtu vſurario te
neatur ad reſtōem vſurarum vide Rom.ſing 274.inc.fuit interrogatus. item an
vſuræ de iure Authenticorum ſint prohibitæ,vide Pan.in c.cum ſit gñale,de fo
ro comp.de mā quando ꝯctus cenſeatur vſurarius,vide in Bert.in verbo,con-
tractus vſurarius , & quod ibi addidi in verbo, vſura. item ꝙ vſuræ ſint hodie
permiſſæ quando pro inſtrumento permittitur aliquod factum, vide Iaſ.in l.pe
tens,C.de pact.ēt ſi illud factum non æquiualeret in totum vſuris vt per eum.

b Ale.Adde bar.&doc.ĩ l.ſciendū,ff.đ ver.ob.vide ibi oīno q̃ ſcripſi,& no.bar.ibi
ꝙnotari⁹ dr̃ pit⁹ lr̃arū,&mercator impit⁹.addđ Bar.ĩ aut.ſʒ nouo iur̃,s̃.ſi cer.pe.

c Ale.Qđ dr̃ hic de teſtib.adde gl.not.& qđ ibi bar.in l.qđ nepotes,de teſt.tu.&
fa.q d ſi teſtis dicat vidi talē p̃ſcripſiſſe,de quo bald.in l.3 s̃.đ teſt.ꝯcludit dcm̃
teſtis ñ valere,dixerit Bar.q c q d voluerit in trac.đ teſte. Ad qđ tu vide Im.ĩ c.

d Pari.Sequitur d.Fr.de Are.conſ.37.vide Anc.conſ.326. (cum cauſam,de teſti.

e Ale.Vide ꝙ no.bal.in l.ſi ex pretio,s̃.ſi cert.pet.vbi voluit ꝙ intell'r ſp ſolennis
ſtipulatio,non pactum nudum,& adde ꝙ no.Bar.in l.lecta, ſi cer.pe.& quæ ibi
dixi,& limita,vt dixi poſt bar.per l.j.cum gl.& ibi Cy.& bal.j̃.de dot.promiſſ.

¶Antiqua lect.

Si interrogatione. Ex ſtipl'one rectè facta pñt vſurę
ꝑti dummō al's probetur. H. d.
5 No.ꝙ†q ſolennitatem allegat,eam probare d;. Simile in l.q̃cun-
que.§.fi.ff.de publ.ꝯ hoc op.& vr̃ ꝙ ſolēnitas preſumatur,vt inſt.
6 de fideiuſ.§.fi.& ff.de verb.ob.l.ſciendum Sol. Dicit gl.†Q̃n que
p̃ſumuntur omnia ſolēniter acta,vt in ꝯriis : Q̃nq; nō,vt hic.Iſta
eſt truffa.Vñ gl.trāſiuit ad aliam ſol. & facit dr̃iam inter inſtr̃a,&
teſtes,vt primo caſu præſumat̃ ſolēnitas,ſcđo nō. Sed ꝯ p̃dictam
ſol.op.de l.in exercēdis.s̃.de fi inſtr.Timore huius dicit Hugol.in
ꝯria opi.qđ idem ſit in teſtib.& inſtr̃is.Et aſſignat rōem p l.quo-
7 ties ff.de reb.dub.Hāc opi.tñt Pe.& Cy.hic.hoc addito † qđ hæc
ſit vera,vbi interrogātur de cā ſui dicti,& certam,& bonam cām
reddāt:vt puta,ſi deponant ſup ſtipl'one, & interrogati de cā ſcię
r̃ndeant ſe audiuiſſe interrogōem præcedere, & r̃ſionem ſequi.
Certè dñi,iſta opi.nō vr̃ vera.Nam ſ̃m hoc nulla eſſet p̃ſumptio,
ſed recta probō. Vñ plus pl; opi Mar.de Fan q ꝯcordat vtranque
opi.p hunc modum. Aut teſtis dicit aliq̃ fuiſſe ſtipl'onem,& tunc
præſumitur ſolēnitas,eo qđ verbum,ſtipl'o,ex ſignificōne ipſius,
de neceſſitate includit ſolēnitētem.i.interrogōem præcedere, &
a r̃ſionem ſequi.Aut teſtis deponit aliquem promiſiſſe, a & tunc
aut teſtis ē iuriſperitus, & ſub hoc verbo, ꝓmiſſio à tali teſte ꝓla
to ꝯtinetur ſtipl'o,ſicut ſi proferret̃ à notario in inſtr̃o,pp identi-
tatem rōis:& ita intelligit opi.Io.hic poſitam.Si vero nō eſt iuriſ-
peritus,vr̃ teſtis deponere de nuda ꝓmiſſione.Nam verbum pro
mitto,poſſet adaptari ad ſtipl'onem,& nudam ꝓmiſſionem,vt in
8 l.ſciendum.§.dictum.ff.de ædil.edi.†Sed ꝯ prędicta op.ff.de pac.
l.iuriſgen.§.ꝙ fere. ſol. in inſtr̃is præſumit̃,vt s̃.dixi:probari tñ p̃t
ꝯrium,vt ibi probatur.Sed tñ ꝯ prædicta op.de l.q̃cunque.in fi.đ
publ.ſol.Ibi loqtur de ſolēnitate extrinſeca,vt no.p Dy.in l.ſcien
dum.ff.de ver.obl.item op. & vr̃ ꝙ in inſtr̃is nō præſumat̃ ſolēni-
tas,vt s̃.de eden.aut.ſi quis in aliquo.ſol.Ibi loquit̃ de ſolēnitate,
quæ reſpicit ipſum principale in ſpecie.Sed ꝯ prędicta omnia op.
& vr̃ qđ ēt intrinſeca ſolēnitas nullo mō p̃ſumat̃, vt Inſt.de emp.
& ven.§.pretium.Sol.dētis ſcire qđ eſt quædam ſolēnitas forma
lis quæ dat eſſe rei : vt puta in ſtipl'one interrogō & r̃ſio:in em-
ptione,& vend.cōſenſus, & de hoc s̃.dixi. Quædam eſt ſolēnitas
mālis,& de hac loquitur ꝯrium. Vñ ꝓ decl'one horum ſi quæras
nūqđ ſolēnitas p̃ſumat̃. Gl.đt,aut loqmur de ſolēnitate formali,
aut māli.& j.caſu aut loqmur de intrinſeca,aut de extrinſeca.Si đ
intrinſeca,aut de ea,q̃ ſignificatio verbi includit de neceſſitate,&
iſta ſp præſumit̃.d.l.ſciendum.de ver.obl.& d.§.fi.Inſt.de fideiuſſ.
Aut de ea, q̃ ſignificatio verbi nō includit, & tunc recurritur ad
gl.nr̃am,q̃ diſtinguit inter inſtr̃a,& teſtes.Si vero loquimur đ ex-
trinſeca,& tūc dic ꝙ hæc nō præſumit̃, vt l.q̃cunque.§.fi.de pub.
Vel dic ꝙ ſi loquimur in inſtr̃o,aut fuit poſſibile illam tunc inter
ueniſſe in inſtr̃o ſolēnitatem,& tunc præſumitur.ita intell'r aut.ſi
quis in aliquo.s̃.de eden. Si verò quærimus de ſolennitate māli,
dic ꝙ nunq̃ præſumitur.Ita loquitur d.§.pretium.Et eſt rō huius,
quia ſolennitas mālis, puta pretium in emptione, nō eſt vnifor-
mis.iō non p̃ſumitur,ſed ſolennitas formalis ſp eſt vniformis,iō
9 præſumit̃. † Quæro,quæ eſt rō ꝙ ſolēnitas intrinſeca p̃ſumitur,
extrinſeca nō ſ̃m diſt.q̃ s̃.dixi?Reſp.q a ſolēnitas extrinſeca deno-
tat factum,&ad pōem vnius facti nō ſequitur aliud,quia nō pro-
bat hoc eſſe,&c.l.nō hoc.C.vñ le.l.neq; natales.s̃.de prob.ſed ſo-
lennitas intrinſeca denotat ius, & iō ponendo vnum factum, bñ
p̃t ſequi ꝯcluſio,ꝙ ibi fuit ſolēnitas iuris, niſi probetur abeſſe,vt
in l.ab ea parte.ff.đ prob.Ex p̃dictis potes arguere ad multas qq.
10 Primò pone,† qđ ꝯtinetur in inſtr̃o,qđ Titius vendidit tibi fun-
dum : nō dr̃ de pretio aliquid,Poteſne agere ex illo inſtr̃o?Certè
nō,quia pretium nō præſumitur.cùm ſit ſolēnitas mālis,& nō ſit
vniformis.eodem mō,ſi in ꝓtocollo tabellionis reperiret̃ inſtr̃m
vendōis,nō faciens mentionem de pretio, illud inſtr̃m nō p̃t pu-
11 blicari.† Item potes arguere ad qōem vulgarem,nunquid teſtes
præſumātur rogati.Dic vt no.per Dy.in d.l.ſciendum.de ver.ob.
12 & ibi dixi.†Sed quid de notario?Gl.eſt in aut.de tabellio.§.1.col.
4.quæ determinat,qđ præſumatur rogatus. vt inſt de inut.ſtip.§.
13 ſi ſcriptum. Sed iuxta prædicta quæro, † pone notarius rogatus
ſcripſit,ſed non legit inſtr̃m coram teſtibus, præſumetur ne illud
14 inſtr̃m?Dico ꝙ nō,vt l.fideicom.§.j.ff.de le.3.Item potes†argue-
re ad aliud.Dicit iudex in ſn̄ia. Nos talis viſo libello,exce.lit.cōt.
ſacro calumniæ,talem proferimus ſn̄iam, nec apparet de ꝓceſſu,
nunquid præſumatur proceſſus rectè factus?Decretiſtæ commu-
niter tñt ꝙ nō,vt in c.q̃m ꝯ falſam.de prob.Dic vt ibi & vide Cy.
15 in l.emancipatione s̃.de fid.inſtr.† Sed iuxta prædicta quæro.di-
cit gl.ꝙ in inſtr̃is præſumitur ſolēnitas,&dicit de publicis:quæro
quid de priuatis,nūquid verbum,promiſſio, ꝯtinebit ſtipl'onem?
Tex.cum Gl.vr̃ dicere ꝙ ſic.j̃.de ꝯh.& com.ſtip.l.1. vide ꝙ no.in
l.tutor.§.ab Aulo.ff.e.Item iuxta prædicta quæro,quia tex.hic di-
cit,rectè facta,qualiter intelligatur rectè facta. Gl.dicit quod de-
bet intelligi,vt innuat vſuras licitas eſſe deductas in ſtipulatione,
16 ſecundam formam l.eos.j̃.e.†Ex hac gl.habes no ꝙ verbum,re-
b ctè,[b]denotat iuſtitiam,ſed rite,ordinem iuris,vt l.2.ff.đ inof.teſt.
Sed quæro,quid velit dicere iure optimo. Dic vt Gl.ſi.

a ADD.¶Ale.Adde &vide circa hoc eundem Bar.& doct.in d.l.ſciendum,& vl-
tra ibi dicta,adde qđ dicit Pau.de caſt.in conſ.430.in 2.parte conſiliorum,inci.
in cauſa Syluestri,vbi ꝙ verbum promitto, in teſte, importat per ſtipulationē,
quando ille contra quem deponunt fuit circa alia conuictus de mendacio.

b Adde de hoc, & dic vt per eundem Bar.in l.lecta,& ibi doct.ff.ſi cer.pe.

LEX II.

a Vſuras. [a]Emptor,qui percipit fructus rei emptę,tenetur ad
vſuras pretij,etiam depoſiti non legitimè. H.d.iſtæ
vſuræ ſunt etiam licitæ de iure can. quia magis tāquàm intereſſe
petuntur,quàm quaſi vſura.Ita tenet hic Gl.& j̃.de act.emp.l.cu-
rabit.vbi Gl.hoc etiam tenet, &c.

a ADD. ¶Alex.Adde gl.& Bal.in l.cum allegas,j̃.e.& Cy.in aut.ad hæc,j̃.e.& ibi
Bal.j̃.eo.ideo iſto caſu q̃n petunt̃ vt intereſſe,petunt̃ ēt coram iudice ſeculari,
ꝓut quodlʒ aliud intereſſe,ſ̃m Lap.all.55.ꝙ no.ad ea q̃ no.Bar.in l.Titia,ſol.ma.
& l.oī in nouōe,de ſacroſ.ec. adde dum Bal.limitat hic dcm̃ Inn.Rom.conſ.91.

¶Alia lect.

1 *Emptor deponendo pretium,quando teneatur ad vſuras.*
2 *Vſurę an poſſint peti de iure canonico per venditorem pp pretium nō ſolutum.*

Vſuras. Emptor,cui res eſt tradita,pretium nō ſoluēs,tenet̃
ad vſuras ex tpe tradōis.ꝯ,imò vr̃ ꝙ à tpe ꝯctus,q a
ex illo tpe p̃t fructus percipere,vt l.fructus.de act.emp.Sol. Dicit
Gl.& bene, ꝙ venditor non poteſt opponere hoc emptori, cum
a rem non tradidit [a] ſecundum regulam,quam habetis in l.cum in
1 fundo.§.j.de iu.do.Item op.dr̃ hic†ꝙ licèt emptor depoſuerit pe
cuniam,ꝙ tenetur ad vſuras. Contrà, imò vr̃ liberatus.vt l.acce-
ptam.j̃.e.Gl.dat tres ſol.Breuiter illa vera,ꝙ hic non dr̃ liberatus,
q a pretium nō obtulit venditori,licèt illud depoſuerit. dicam in
d.l.ac

a ADD. ¶Adde de hoc vt hic per Pau.de caſt.& Sal.& per eundem Pau.in l.cu-
rabit,j̃.de act.empt. & late, q̃n emptor ob rem non traditam, vel venditor ob
pretium non ſolutum,poſſit agere ad vſuras, vide late per do.meum d.Soc.in
conſ.109.quaſi per totum,& late eundem in ſuo conſ.176.per totum.

2 d.l.acceptam.Item ꝓ declarõe h⁹ l.quæro,†nunq̇d vſuræ poſſint
peti iſto caſu de iure can.Gl.dicit ꝙ ſic.Simile in l.curabit.j̃.de ac.
emp.& in l.ſocium qui in eo.ff.pro ſoc.& in l.1.s̃.de ſum.tri.& fi.
ca.Et alius caſus eſt in quo vſuræ ſunt licitæ.l.inſulam.§.vſuras.ff.
ſo.ma.& no.in c.ſalubriter.ext.de vſur.quod bene no.

LEX III.

a **Quamuis.** a Vſuræ non debentur ciuiliter,niſi ex ſtipulatione:ex pacto nudo debẽtur naturaliter.H.d.

a ADD. ¶Pariſ.Iſtud quoque pactum nudum vſurarium non veſtiatur cohærentia contractus ſtricti iuris, ſit ſimilis contractui bonæ fidei, Gl.ſing.in l.Titius, in ver.debiti,ff.de præſc.ver.Rom.ſing.547.inc.tu habes.

¶Alia lectura.

1 *Vſuræ quando ex nudo pacto ſolui poſſint.*
2 *Pactum nudum incontinenti appoſitum,non parit actionem.*
3 *Vſuræ in contractibus bonæfidei,veniunt ex mora,& ideo ſine pacto debentur.*
4 *Vſuræ ſolutæ quando imputentur in ſortem.*

Quamuis. Vſuræ ex nudo pacto non pñt peti, & ſolutæ non repetuntur,nec in ſortem imputantur.h.
1 d.†videtur ꝙ ẽt ex nudo pacto poſſint peti,vt l.frumenti.j̃.e.So.
dr̃ia eſt,vtrum mutuetur pecunia numerata ſtrictè ſumpto vocabulo,vt hic:an alia q̃titas,vt in cõtrario.Sed ꝯ hanc ſo.op.& vr̃ ꝙ
ẽt ex nudo pacto in pecunia numerata debeantur vſuræ,vt in l.ẽt.
ff.e.So.ſpãle ibi in ciuitate.Itẽ op.de l.periculi.ff.de nau.fœnõ.ſo.
ibi ſpãle,& rõem ſpecialitatis dic vt ibi.Itẽ op. & vr̃ qđ debeat diſtingui vtrum pactum ſit incontinenti appoſitum,an non,vt primò poſſint peti vſuræ,ſcđò non,vt in l.in bonæ fidei.s̃.de pac.l.lecta.ff.ſi cer.pe.l.iuriſgen.§.quinimo.ff.de pac.ſo.dicit gl.& bñ, qđ
2 ſpãle eſt in vſuris earum.Dico qđ pactũ nudum†nõ pariat actionem,etiam incontinenti appoſitum. & idem in præſentia, hic eſt
tex.cum gl.in l.ſeruus ea l.ff.de ſer.expor.Itẽ op. & videtur quod
etiam ſine pacto poſſint peti vſuræ,vt in l.Publia.in fi. ff. depo. &
3 mandati.l.qui negotia.ſol.†Contraria loquuntur in ꝯctib.bonæ
fidei, in quib.veniunt vſuræ ſine pacto ex mora. vnde vſuræ qñque debentur ex mora pp morã:qñque ex ſtipl'one pp ſtipl'oem,
qñq; ex ſtipulõe pp morã.De quo dic vt no.in l.lecta.p gl.& doc.
4 ff.ſi cer.pe.Itẽ op.†& dr̃ ꝙ vſuræ ſolutæ nõ imputãtur in ſortẽ.ꝯ
de l.in his.§.pe.ff.de ſol.Sol.qñq; vſuræ ſoluũtur tãq̃ vſuræ,& hoc
exprimitur à debitore ſoluẽte,& loq̃tur l.nr̃a.Qñq; ſimpl'r ſoluũtur,& h; locum l.contraria,q̃a imputãtur in ſortem.Itẽ op.j̃.e.l.ſi
vſuras.ſol.Ibi vſuræ debentur etiam ciuiliter.Vel dic vt ibi no.

LEX IIII.

Per retentionem. Hæc eſt bõa l.Pignora pñt retineri ꝓ vſuris naturaliter tm̃ debitis.
a Itẽ q̃ dicta ſunt ĩ p̃ced.a& in ſeq.factis ex interuallo repetita intelligũt̃.h.d.tẽe mẽti.Et de hoc vide l.Titia.§.idẽ reſp.de ver.ob.&c.

a ADD. ¶Pom.Vide iſtam l.in hoc alleg.per Rom.conſ.155.& 459.vbi dicit etiam per iſtam l.& ſimiles,ꝙ ſubſequens diſpoſitio ex intellectu, non inducit repetitionem eorum quæ in prima dicta ſunt.

¶Alia lectura.

1 *Dicta in præcedentibus,propter odium non cenſentur repetita in ſequentibus,et quando cenſeantur repetita.inferendo ad quæſtionem ſtatuti.2.& 3.*
4 *Clauſula quando ponitur in medio plurium capitulorum, trahitur ad omnia, ſi non eſt ratio,quòd magis ad vnum,quàm ad aliud.*

Per retentionem. Pignus p̃t retineri ꝓ vſuris,ẽt nudo pacto debitis. Itẽ obl'o pignoris nõ vr̃ repetita in ſeq.ꝓmiſſione vſurarũ.H.d.Primò ponit vnũ
1 dictũ in gñe.Secũdò infert ad ſpeciẽ.ſecũda ibi,ſi.n.†No.ꝙ dicta
in p̃cedẽtib.pp odiũ ñ intelligũt̃ repetita in ſequẽtib.ꝯ hoc op.de
§.pe.inſt.de l.Aql.& l.Titia.§.idẽ reſp.đ ver.ob.ff.de pac.l.itẽ q̃a.in
fi.Gl.dat duas ſol.Dic vt in prima q̃ no.ſol.eſt,qđ repetitio de p̃ce
2 dẽtib.pp odiũ eſt euitãda.†Et p̃t valere ad qõem.pone,ſtatuto cauetur qđ cõtra magnates ad executionẽ pœnarũ Poteſtas teneatur ꝓcedere pſonaliter capiẽdo,domos diſcooperiendo,& in defectũ ad mẽbri mutilationẽ ſi ſibi vr̃ poſtea ſeq̃tur in ſtatuto, qđ
ad ſolutionẽ pœnarũ dictarũ pñt cogi ꝯſortes vſq; ad quartũ gradũ:nunq̇d cõtra ꝯſortes nõ ſoluẽtes poſſit ꝓcedi ad mẽbri mutilationẽ?certè nõ,& repetitio d.clauſulæ nõ d; fieri pp odiũ euitãdũ vt nõ ꝯueniatur ex facto alterius.Aliã ſol.dat gl.ſ.qđ iura contraria loquũtur,qñ ſequẽtia ſequũtur incontinenti,ſecus ſi ex interuallo,vt hic.Itẽ op.de l.talis ſcriptura.ff.de le.j.Dic vt ibi ex verbis teſtõris ꝯprehẽditur teſtõrem habuiſſe reſpectũ tã ad p̃cedentia,q̃ ad ſequẽtia,& iõ h; locũ repetitio.vel qđ ibi ẽt incõtinẽti ſequẽtia fuerũt appoſita.S; cõtra j.ſol.op.de l.licet.de le.j.ſol.ibi ex
cõiectura apparet cõtrarium teſtõrem voluiſſe.Itẽ op.de l.3.§.itẽ
3 ſi ipſi.ff.ſi cui plus q̃ p l.fal.ſol.†Qñ ſequẽtia ſunt p ſe oĩno ſeparata à p̃cedentib.ad ſequẽtia nõ fit repetitio. ſecus ſi nõ eſſent omnino ſeparata,& ita hñt locũ quæ s̃.dixi.Pro quorũ declarõe colli
ge vnũ verbũ, ꝙ qñque p̃cedentia & ſequentia habent ſe vt omnino ſeparata.& non fit repetitio,vt modo dixi. & ꝓbatur in d.§.
item ſi ipſe.Qñque non ſunt omnino ſeparata,& tunc,aut ſi repetitio fieret,ampliaretur odiũ, & tunc aut ſequentia ſunt appoſita
ex interuallo,& nõ fit repetitio,ſm ſecũdã ſol.hic poſitã:ſi incõtinenti,tũc regulariter repetitio p̃cedentium fit in ſequentib. vt d.
l.talis ſcriptura.& d.l.item quia.in fi. Fallit vbi repetitio vitiat actũ.d.l.Titia.§.itẽ reſp.ff.de ver.ob.Fallit vbi apparet voluiſſe teſtõrem aliter,vel legiſlatorẽ.d.l.licet.de le.j.Sed cõtra p̃dicta op.de l.
q concubinã.§.cũ in teſtõ.ff.de le.3.Sol.Qñq; quæritur,nunquid
precedentia intelligantur repetita in ſequentib.& habent locum
s̃.dicta.Qñque quæritur vtrum ſequentia trahantur ad præcedẽtia,& tunc aut p̃cedentia pñt valere ſine repetitione ſequentium,
& tunc fit repetitio.ita loq̃tur l.q concubinam. §.cum in teſtõ.ff.
4 de le.3.Vel poſſes dicere † ꝙ vbi clauſula ponitur in medio inter
plura capitula,& tunc trahitur ad oĩa,ſi non eſt rõ,quare trahatur
ad vnũ magis q̃ ad aliud.ar.l.& ſi pepercerit.§.añ hr̃dis.ff.de lib &
poſt.& ar.l.j.de libe.præte.Si verò clauſula apponatur in fine,ſi p̃t
referri ad omnia ſine repugnantia,ad omnia refertur,aliàs ad ꝓxima tm̃,vt l.ſi idem cum eo.ff.de iu.om.iu.in fi. Dic vt ibi per Iac.
Bu.Op.j̃.etiam ob chirographariam pe.l.j.Sol.vt in gl.

LEX V.

1 *Adminiſtrator ciuitatis,expreſſe non poteſt remittere vſuras,ſed tacite ſic.*
2 *Adminiſtrator ciuitatis quando poſſit præiudicare ciuitati.*
Conſilium ciuitatis quòd habeat illam poteſtatem,quam habet totus populus.
3 *Conſilium ciuitatis æquiparatur ordini decurionum.*
4 *Poteſtas,vel capitaneus ciuitatis quam poteſtatem habet.*

Aduerſus Ex p̃ceptiõe minorũ vſurarũ inducitur tacitũ pactũ de nõ petẽdis maiorib.ẽt in cauſis publi
a cis. a H.d.No.ex hac l.cũ gl.Primò qđ dixi in ſummario.Secũdò,
1 †ꝙ l; adminiſtratores ciuitatis nõ poſſint facere expreſſe pactũ de
nõ petẽdis vſuris,tñ hoc pñt facere tacite recipiẽdo minores,&c.

a ADD.¶Sed aliter intelligit iſtum tex.bar.in l.præſes,s̃.de tranſa.

¶Alia lectura.

Aduerſus. Creditor minores vſuras recipiẽdo q̃ q̃ fuerũt ꝓmiſſæ,p̃iudicat ſibi.qđ eſt verũ,ẽt in adminiſtratore ciuitatis creditore.H.d.& idem in l.q̃uis.j̃.e.Op.& vr̃ ꝙ ſicut debitor ſoluendo maiores, ſibi nõ p̃iudicat, ita creditor recipiendo minores ſibi nõ vr̃ p̃iudicare,vt in l.creditor.§.fi.de ſol.dicit gl.alia eſt rõ in debitore,fauore liberõis,vt l.Arrianus.de ac.&
ob. Itẽ op.cõtra 2.dictũ,& vr̃.ꝙ adminiſtrator ciuitatis nõ poſſit
p̃iudicare ciuitati minus recipiẽdo,vt l.imperatores. la j.ff.de pac.
Gl.dat 4.ſeu 5.ſol.Doc.cõiter approbant primã, q̃ ꝓbatur per §.ſi
vero liberi.in aut.vt cum de ap.co.col.8.Nam idem eſt in adminiſtratore eccleſiæ,vt ibi pater. Item op.de l.præſes.s̃.de tranſa. Sol.
vt s̃.prox.Item op.& vr̃ ꝙ nullo modo adminiſtrator poſſit præ-
1 iudicare † ciuitati,vt in l.prohibere. §.plane. ff.quod vi aut clam.
2 Vos debetis ſcire†ꝙ ciuit.cõiter habent plures adminiſtratores:
quandoque habent ancianos,vel priores,& tunc q̃ balliam habẽt
iſti,& nunquid factum eorum præiudicet ciuitati,dic vt in l.item
magiſtri.ff.de pac.& quod no.in l.aliud.§.refertur.ff.de re.iu.Qñque ciuitas habet conſilia,& tunc ꝙ conſilium h; illam balliam,q̃
h; totus populus, quia eius vicem conſilium repræſentat, vt no.
3 in rub.j̃.quæ ſit lon.conſ.in med.ma.gl.Et aduertatis,†quia conſilium ciuitatis æquiparatur ordini decurionum: conſiliarij decurionib.vt no.in rub.de decu.li.x.& quod no.in l.nulli.ff.quod cu.
vni.no.Quam aũt balliam habeat ordo decurionum,dic vt no.j̃.
4 de decr.decu.in rub.lib.x.Qñq; ciuitas h;†P̃tãtem,vel capitaneũ,
& tunc q̃ p̃tãtem habeant iſti, dic vt d.l.ꝓhibere.§.plane.quod vi
aut clam.& de his adminiſtratorib.loq̃tur cõtrarium.Item op.&
videtur ꝙ l.iſta ſit ſuperflua per l.quamuis.j̃.e.Dic vt ibi no.

LEX VI.

1 *Depoſitum quando impediat curſum vſurarum.*
2 *Offerens,conſignans,& deponens,an liberetur ipſo iure.*

Si creditrici. A tempore oblationis & depoſitionis non currunt vſuræ.H.d.

¶Antiqua lect.

Si creditrici. Oblatio,conſignatio,& depoſitio recte fa-
1 ctæ impediunt curſum vſurarum, † ẽt quæ
cæperunt currere.H.d.Op.dr̃ hic,ꝙ ſi obtulit pecuniam,non currunt vſuræ,contra j̃.e.l.acceptam.in fi.ſol.Dicit gl.quandoque q̇s
offert debitum,& deponitur,& depoſitum durat,& loquitur hæc
lex.Quandoque debitor recipit debitum depoſitum,& tunc tale
depoſitum nihil releuat.Item op.de l.ſi per te.j̃.e. Dic vt ibi no.&
2 videbitis j̃.e.l.acceptam.Pro declaratione legis quæritur,†vtrum
offerens,conſignans,& deponens,liberetur ipſo iure?Gl.tenet ꝙ
liberatur ipſo iure.Dicam in l.acceptam.j̃.e.

LEX VII.

Creditor. Ex diuturna præſtatione non inducitur vſurarum obligatio.H.d.

¶Alia lectura.

1 *Diuturna ſolutio,& longum tempus,quando inducat ius.*
2 *Præſumptio l.cum de in rem verſo.ff.de vſur.an habeat locum quando debitor ſoluit pro pluribus annis.*

Creditor. Diuturna sol'o non inducit obl'onem. H.d. Op. de l.cum de in rem verso.ff.e.Sol.Ibi assignabat cā sufficiens, l; ñ pbaret, qa allegabat pmissio: hic sola lōga pstō. Item op.de l.j.ĵ.de fideic.sol.vt in gl.itē op.de l.cū fidem.§.de nō nu.pe. Sol.ibi erat debitum qđ soluebat,l; nō obstaret exceptio.
1 Item op.& vř,† φ diuturna sol'o,& longum tps indicat ius.vt l.si quis diuturno.ff.si ser.ven.So. ibi loquitur in iure ciuili,s.seruitutis, quæ seruitus tpe acquiritur, & vtrum cum titulo vel sine,dic vt p Dy.in c.malæfidei pos.de re.iu.in 6.no.p doc.in l.j.§.de ser.& aq.hic loquitur in iure personali, puta in obl'one, q̄ solo tpe non quæritur,qa tps nō est modus,&c. vt l.obl'onum fere.§.placet.ff.
2 de act.& ob.† Quæro,vos vidistis hic,φ longa præstō simul cum cā,l; cā nō pbetur,facit præsumi obl'onem:qd si debitor præstitit vno anno p plurib.annis,h; ne locum hæc præsumptio? doc.cōiter dñt φ nō.Nam vbi fit sæpius solutio,vt puta,singulis annis,est maior præsumptio ɔ̄ debitorem soluentem, quasi potuerit melius deliberare,quàm qñ soluit vna vice,vt §.ad Velle.l.si mulier.

LEX VIII.

Quamuis. Ista lex idem dicit,quod lex aduersus.§.eo.ti.

LEX IX.

1 *Vsuræ quòd non currant,si non reperitur cui soluatur capitale.idem in pœna.*

1 Si per te. Sola oblō impedit cursum vsurarum,† q̄ nōdum cœperunt currere.H.d.Op.& vř φ ēt impediat cursus vsurarū cæptarum.vt in l.si creditrici.§.e.& l.acceptam.ĵ.e.sol. vt in Gl.& no.eam.Quæro pone qđ dēo dare decem creditori,vł aliqd aliud sub pœna, creditor morit,nō remanēt hæredes,nunquid committat pœna & currāt vsuræ, cum nō reperiat aliqs cui soluat? Dic vt in Gl.& no.Item aduerte φ illud qđ dř hic in vsura, idē ī pena,vt l.q sine vsuris.ff.đ ne.ge.& hic ī gl.sup ver.maioris.& fa.l.ad diē sub pena pecunia pmissa.ff.đ ver.ob.& l.fi.ff.đ nau.fœ.

LEX X.

Vsuræ. Quod dicitur,vsuras non debere excedere duplum, intelligitur de vsuris vnius anni.

LEX XI.

Ex prædiis. Fructus percepti à creditore post oblationē extenuāt debitum.h.d.Op.vř φ p oblōem,& depositū sit liberat⁹ ipso iure,& ñ sit necessaria exonerō debiti,vt §.e.l.si creditrici.& ĵ.e.l.acceptam.Dic vt in gl.& tene scđam sol.

LEX XII.

Frumenti. Quæro quid continetur appl'one frumēti? dic vt ī l.frugem.ff.de ver.si.Op.de l.quamuis.§.e. Sol.hic spāle.Item opp.de l.iurisgen.§.quinimo.ff.de pact.Dic vt in Gl.ex quo no.φ duo spālia cōcurrunt circa idem ɔ̄rium.no.in l.j.ĵ.de do.promis.& ad hoc ɔ̄rium pt resp.per ea,quæ Gl.no.hic. φ hic detur condictio ex lege.vel forte melius,quia habet locum condictio triticaria,quæ est generalis,vt ff.de tritic.l.1.in fi.

LEX XIII.

1 *Vsuræ quòd veniunt in actione ex testamento.*
2 *Actio ex testamento,licèt sit stricti iuris,tamen sapit naturam bonæ fidei.*

In bonæ fidei. In bonæfidei iudiciis veniunt vsuræ ex mora.Itē lata sñia iudicis offm circa vsuras expirat.H.d.Op.& vř φ ēt in stricti iuris iudiciis veniant vsure
1 ex mora.Certum est.n.† φ actio ex testō est stricti iuris,vel al's incerta,vt l.in actionib.ff.de in li.iu.Vñ op.de l.2.& quasi per tot.ĵ.
2 de vsur.rei iu.& l.fi.vbi veniunt vsuræ ex mora.Sol.q̄uis† sit stricti iuris, tñ sapit nām bonæfidei, vt in l.si seruus legat².§.cum qd. ff.de le.j.& iō est idem qđ in bonæfidei.ar.l.in minorum.§.in qui. cau.in inte.rest.nō est nec.Item opp.de l.j.§.de iudi.Dic vt ibi per Gl.& doc.& de materia huius l.dic vt in l.4.ĵ.depos.& ibi dicetur.

LEX XIIII.

Si ea pactione. Si habitatio loco vsurarum cōceditur, non inspicitur quantum res locari poterit,nisi per creditorem locata fuerit.H.d.

¶Alia lect.

1 *Habitatio si cedatur creditori loco vsurarum,non dicitur vsura illicita,licèt habitatio possit valere plusquam vsura legitima.*
2 *Reditus vineæ annuus an licitè retinentur,licèt plus valeat,q̄ sibi constiterit.*

1 Si ea pactione. Nō dř illicita † vsura, si creditori cedat habitatio loco vsurarū,q̄tūcunq; habitationis præstō posset valere plus,q̄ ascēdat vsura ltima.H d.Hæc l.
2 inducit † in ar.vtrum aliquis licitè,& cum bona ɔsciā possit pro vita sua tenere vnum reditum vnius vineæ,q̄tūcunq; reditus valeat plus,quam ille sibi cōstitit.potest argui ex hac l.φ sit licitum.

LEX XV.

a Cum allegas. aQuando pœna adiicitur solutioni quantitatis,non pt ltimum modum vsurarum excedere.H.d.De hoc hēs in l.Iulianus.§.idem Papinianus rñdit. ff.de act.emp. Et vide circa hoc,de vsuris. c.conquestus, & de iureiu.c.debitores.& dicā ibi anno sequenti in l.rogasti.ff.si cer.pe. c.ti.& φ no.Can.in c.illo vos,de pig.& c.ad audientiam,de emp.& ven.& qđ dixi post Bar.in l.cum seruus,de cond.& dem. & ad istam gl.cum hic no.vide Ang.in q.sua,Astēsis miles,in illo dubio an valeat ɔpō cū diœcesano originis. Paris.Vide circa hanc l.& φ non habeat locum in pœna apposita in transactione,casu quo non tenentur promissa,Com.cons.179.inc.facta fuit quædam transactio.item in materia vide late Aret.in §.omnes,inst.de act.Ale.post alios in l.stipulatio ista,§.alteri,ff.de ver.ob.Et quid de pœna apposita in laudo seu sententia,casu quo intra certum tempus vna pars non daret alteri, vide Aret.in l.5.§.fi.de ver.ob.Et vide quæ dicit Soc.in l.4.§.cato, differētiam esse an petatur pœna, quæ à condemnato non soluitur, licet comprehensa in laudo, an quia ñ paruit laudo,vt p eum.item an pena conuentionalis possit exigi in foro conscientiæ, vide Barb. late consi.45. volu.4. vbi etiam quid in foro contentioso, quando est adiecta quantitati,vel facto.

¶Alia lect.

1 *Pœna adiecta facto,quando videatur adiecta in fraudem vsurarum.*
2 *Factum,quòd non possit apponi solutioni per modum pœnæ.*
3 *Pœna adiecta solutioni quātitatis,q̄do videatur adiecta in fraudem vsurarum.*
4 *Interesse qualiter consideretur.*
5 *Cautela aliqua an induci possit contra præscriptionem huius legis.*
6 *Statuto dictante φ si mutuum recipiens,non restituat intra annum,φ teneatur restituere duplum,quòd illud duplum non possit exigi.*
7 *Argumentum de pacto ad statutum,quòd valeat.*

Cum allegas. Pœna adiecta sol'oni q̄titatis,vř esse adiecta in fraudem vsurarum, & ñ pt ltimum modum excedere.H.d.Op.de l.qui semisses.§.fi.ff.e.sol.Dñt quidam φ hæc l.distinguit p illam.Ista sol.vř ɔ̄ tex.h⁹ l.q̄ loquit indistinctè,vñ gl.fm Io.intelligit hāc l.siue creditor fuerit solitus fœnerari,siue nō.Nō ob.ɔ̄rium,qa loquitur in vsuris,q̄ pp negligentiam pereunt.De iure tñ can.est vera prima sol.h⁹ Gl.& probat in c.illo vos.de pig.& ibi p Ber.Item opp.de l.Lucius.ff.de act.emp. Sol,vt in Gl.Sed ɔ̄ sol.Gl.op.& vř qđ sit idem in obl'one facti.Nā qui stipulat fcm, vř stipulari interesse, & qa interesse est in obl'one,& p ɔ̄ns q̄titas,vt l.stipl'ones nō diuidunt. ver.Celsus.ff.đ ver.
1 ob. Sicut ḡ pœna† adiecta q̄titati reprobat vltra ltimum modum vsurarum,vt hic, ita adiecta facto.quasi videat adiecta facto.i.interesse. Istam opi.fatet Gl.no.in l.stipl'o ista.post pr.ff.de ver.obl. Gl.in ver.in pœnali.n.stipl'one. Certè dñi,illa Gl.falsa vř,quia in obl'one facti pt pœna qñcunq; ɔuenit,peti.Ita no.in l.si dictum. ff.de euic.in pr. Verum est qđ Gl.cōiter faciunt dñam vtrum apponat pena per verba multiplicatiua,vt duplum, vel quadruplū, an per alia verba:& istam opi.t; Dy.in §.omnes.insti.de act.Doct. nostri reprobant istam opi. Vide qđ no.plenè per Cy. ĵ.de sen.q̄ pro eo qđ inter.l.j.Et ad ɔ̄rium, dum dř,qđ ibi vř esse in obl'one facti,in qua interesse succedit in obl'one, & p ɔ̄ns q̄titas:dico qđ d; inspici origo ipsius obl'onis.i.ipsum factum. ar. l.qui id quod. ff. de don. Nam ibi est maior præsumptio fraudis circa q̄titatem,
2 cui solēt accedere vsuræ,q̄ circa obl'onem facti.sed nunquid† factum possit apponi per modum pœne sol'oni licitæ,dic vt l.si tibi decem milia.ff.de pac.& in l.rogasti.ff.si cer.pe.vbi determinat φ nō detrahit,qa q̄cquid accedit sorti,dř vsura.Item op.de l.in fidei
3 commiss.§.fi.ff.e.sol.qñq;† pœna adiicitur sol'oni quantitatis, & tunc fm opi. Gl. hic vř adiecta in fraudem vsurarum, & non pōt ltimum modum excedere,vt hic,& l.Iulianus.§.Idem Papinian⁹. ff.de act.emp.& maximè in ɔ̄tu mutui,de quo loquitur l.nostra. Qñq; pœna adiicit sol'oni speciei, & tunc non vř adiecta in fraudem,cum vsuræ ibi non veniant.Ita loquitur d.l.in fideic.Qñque pœna est adiecta facto,& tunc nunq̄ vř esse adiecta in fraudē vsurarum. Ita loquit l.Lucius.ff.de act.emp. sed ɔ̄ hæc op.& vř φ ex his resultet magna absurditas. Nam creditor nō poterit exigere pœnam q̄titati adiectam,vt pœnam, vt §.dixi, nec vt vsuram,qa vsura est phibita,vt no.in aut.ad hæc.ĵ.e.& sic creditor omni auxilio erit destitutus,qđ est absurdum.sol.Dicit Gl.remedium erit φ debitor ɔdemnabit creditori noīe pœnæ in tāta q̄titate,q̄tam ascenderet debita vsura. sed hoc malè est,quia insurgeret statim fraus.vñ gl.dicit,& melius,φ succurreretur creditori in eo qđ à creditore probabitur interesse. quod intellige fm doct. ex nā ɔ̄ctus posse interuenire interesse, & subesse cām quare præstaret inter-
4 esse.† Sed quæro,nunquid interesse ɔsideret hoc respectu? Hic vř φ sic,vt in l.j.ĵ.de sen.quæ pro eo quod inter.profe.& l.3.§.nunc. ff.de eo qđ cer.lo.Veritas est in ɔ̄rium,vt no.in l.j.§.de sum.Trin.
a & si catho.Sed quæro a nunquid contra præsumptionem huius
5 l.possit induci aliqua cautela.dixerunt quidam φ sic.nam† debitor promittit quātitatem restituere, & ad petitionem creditoris prom

a ADD.¶Ale.Vide,Bar.l.stip'o ista,§.alteri,ff.đ ver.ob.& qđ dixit bar.l.cū stipul.

a ADD.¶De veritate h⁹ cautelæ vide late p eundē Bar.&ibi Ale.in apost.d.l.cū seruus,ff.de cōd.& dem & adde aliam cautelam, qua mediante pœna adiecta q̄titati pt peti & non censetur adiecta in fraudem vsurarum, vt; vt adiiciatur sors in psonam tertij,& pœna apposita in psona ppria, vt puta, pmittis dare Titio x.hinc ad Pascha, & si nō dederis, pmittis mihi 20.noīe pœnæ.ita pbat tex.iūctis no.ibi p eundē Bar.in l.q res.§.q.stipulat,ff.de sol.& ibi seqtur Ang. & seqtur Io.de im.& Raph.in d.l.stipl'o ista,§.alteri,ff.de ver.obl.& no.in d.l. s; & si quis,§.fi.ff.si qs cau.l; Bar.hic ɔ̄,s; primā tenet Ias.inst.de act.§.omnes.

promittit comparere in iudicio:& preceptum iudicis in se susci-
pere:& parere mandatis iudicis,& inde non recedere,donec sol-
uat sub pœna. Nã si oĩa ista ꝑmittat, valebit pœna,q̃a vr̃ adiecta
facto.istam cautelam reprobat Dy.per l.cum seruus. Et dic vt ibi
no.p eum.ff.de ꝯd.&dem.Posses tñ pdictam cautelam defendere
ꝯ opi.Dy.per ea.q̃ no.gl.in l.sed & si quis.§.fi.ff.si q̃s cau.Quæro,
6 statõ†caueturq̃d si debitor,q̃ mutuum accipit,nõ restituat q̃tita
tem intra annum, teneat̃ restituere mutuum, & duplum,vel tri-
plum.nũquid vigore statuti possit exigi triplum, vel illud duplũ?
Br̃ videtur posse dici φ non, nisi creditor ostenderet de interesse
suo propter moram debitoris nõ soluentis,vt p; ex s̃.dictis:aliter
7 non.†Nam vbi reprobatur pactum,reprobatur &statutum,quia
hæc æquiparantur,vt no.in rub.j̃.de decre.decu.lib. 10.

LEX XVI.

Cum non frumentum. Etiam in frumento nõ potest permitti vsura vltra modum legitimum,h.d.&c.

¶Antiqua lect.

Cum non frumentum. Etiam ĩ aliis ꝯctib.q̃ pecuniariis, nõ potest fieri actio per modum vsuræ vltra modum legitimum.h.d.& videtur φ fm aliam formam possit exigi quantitas frumenti per modum vsuræ. Vnde opp.de aut.ad hæc.Sol.vt ibi dicam statim.

AVTHEN.

1 *Vsuræ de iure ciuili sunt permissæ.* 5.
2 *Diuortium ab initio seculi est prohibitum.*
3 *Rustici magis indigent frumento, quàm aliis fructibus liquidis.*
4 *Pœna de qua in hac aut.an ipso iure,vel ope exceptionis committatur.*
6 *Frumentum si vendatur carius,vt post tempora emptor soluat,an liceat.*

1 Ad hæc. Aduerte gl.hic quæ distinguit quo iure vsuræ pe
tantur,& vtrum sint permissæ,vel non.tñ † verè
nõ possumus negare,quin vsuræ de iure ciuili sint permissæ,licèt
permitti nõ potuerint: nec propterea hæreticus fuit Imperator,
2 quia † Moyses propter duritiem populi permisit diuortium, q̃d
ab initio seculi est prohibitum:ita imperator permisit vsuras.

¶Antiqua lect.

Ad hæc. Creditores agricolæ nõ pñt exigere vsuram : nisi
fm formam h⁹ aut.pœna ꝯfacientib.imminente.
Op.de l.oleo.j̃.e.sol.dñt quidam q̃d illa corrigitur.Veritas est q̃d
ista aut.loquitur spãl'r in agricolis, sed illa in aliis hominib.Opp.
de l.si ea lege.j̃.e. Huius timore distinguit gl.vide eam, & signa.
Pro declarõe h⁹ aut. q̃ro,quid de fructi.liquidis. cum aut.loquat̃
de aridis.veritas est q̃d aliud in liquidis,vbi seruatur ius cõe,vt l.
3 oleo. j̃.e. Rõ † quia rustici magis indigent frumento q̃ liquidis
fructib.Quæro quæ sunt liquida.Dic vt no.in aut.sed hodie.s̃.de
4 epi.& cle.Quærit gl.† vtrum cadat ipso iure,vel ope exceptiõis,
Gl.dicit & bene,φ ope exceptionis. Simile no.Gl.in ver.amittat.
in l.si quis in tantam.j̃.vñ vi.Simile in ver.priuetur,vt l.iubemus.
§.œconomus.s̃.de sacrosf.ecc.Simile in l.in criminali.s̃.de iu.om.
a iu. Hoc tñ est verum,ᵃnisi post ista verba veniat dictio statim,vel
mox,q̃a tunc ipso iure est priuatus,ñ ãt ope exceptionis. Quærit
Gl.vtrum vsuræ hodie sint prohibitæ de iure nr̃o ciuili. Et ꝯclu-
dit φ sunt prohibitæ,maximè per §.j.aut.de eccl.ti.colla.9.& ma-
ximè dicit Gl. quia prohibitæ sunt de iure diuino,vt in exemplo
Matthæi:mutuum dantes, nihil inde sperantes.Br̃ veritas est ista,
5 †φ de volũtate iuris ciuilis fuit, φ ẽt vsuræ possint exigi:q̃a ẽt de
iure aut.post ti.de ec.ti.vbi imperator præcepit fuari quatuor ꝯci
lia,idẽ Iustinianus posuit ti.de nauticis vsuris.Vnde de voluntate
sua fuit,tñ de p̃tãte nõ. vt l.nam magistratus.ff.de arbi.q̃a nõ po-
6 tuit imperator tollere legem maioris.Sed nunquid si võdo†fru-
mentum carius,quia expecto φ post tempora emptor soluat:vel
quid in mercatore pannorum?dic,vt extra de vsur.c.nauiganti.

a ADD.¶Adde eundẽ bar.in d.§.sane,& late in l.in criali,j̃.de iur.om.Et adde φ
qñ l.vtit̃ verbo p̃teriti tpis, veniret ad interp̃tõem l.veteris,q̃ sil'em pęnã ĩpo-
neret,sed nõ ipso iure,tũc tale verbũ modificaret̃ à l.veteri,& sic nõ ĩponeret̃
ipso iure.Ita Are.in c.null⁹,de fo.ꝯp.q̃d̃ d̃t ppetuo nor.Ex quo hẽs aliam limit.
ad Bar.hic.& in d.§.œconomus. Et adde per quæ verba imponatur pœna ipso
iure,per eundem Are.in c.si diligenti,de foro comp.& per Barb.cons.12.vol.j.

LEX XVII.

Si ea lege. Hæc est bona l.quotidie de facto contingit. Nõ debet inspici quantum contingat fructus valere,sed quantum communiter valere solent.H.d.

LEX XVIII.

Indebita. Vsuræ nullo iure debitæ possunt repeti.h d.Op. de l.si non sortem,de cond.indi.Sol.vt in Gl.hic, & ibi.Op.de l.quamuis.s̃.e.Sol.hic nullo iure debitæ erant:ibi autem erant debitæ saltem naturaliter.

LEX XIX.

1 *Oblatio sola quòd sufficit ad purgationem moræ,vbi debeat fieri oblatio.* 12.
2 *Oblatio verbalis quem effectum producat.*
3 *Oblatio absque consignatione & depositione,quem effectum habeat.*
4 *Oblatio,consignatio,& depositio quid operentur.* 8. 9. & 10.
5 *Depositarius penes quem deponitur pecunia , quia creditor non vult recipere,*
quòd possit illam deponenti reddere,antequam ab ipso petatur.
6 *Oblatio facta extra iudicium in casu huius l.quòd non releuat.* 14.
7 *Depositio facta in sacculo,an valeat.*
11 *Oblatio an operetur,vt pœna non committatur.*
13 *Actio quæ competat creditori contra illum,contra quem pecunia est deposita.*

a Acceptam. Hæc est sing.l. Oblatio & depositio totius
debiti lt̃ime facta, tollit cursum vsurarum,
liberat debitorem,pi.act.parat, & creditori ꝯ depositarium datur
actio,ꝯ debitorem nõ, nisi debitor id receperit.H.d. Diuiditur in
2.partes.Primò cõsulit debitori. Scd̃ò creditori.Item prima sub-
diuidit̃.Primò dicit pecuniam ꝯsignandam in loco publico. scd̃ò
declarat quis sit locus publicus.Tertiò ponit effectum ꝯsignõis.
Quartò hoc extendit ad pecuniam traiectitiam. Scd̃a ibi, in hoc.
Tertia ibi,quo subsecuto.Quarta ibi,q̃d ẽt.Opp.φ nõ requiritur
ꝯsignõ,vt aut.dos data.j̃.de do.ante nup. Sol.ibi in reb.quæ non
pñt ꝯsignari.Op.de l.si soluturus.ff.de sol.Sol. Ista intell'r fm illã,
b φ oblatio fuit facta cõgruo loco & tpe.Op.φ oblatioᵇsola suffi-
cit,vt l.illud.ff.de peri.& com.rei ven.& l.si seruum.§.sequitur.&
1 §.de illo.de ver.obl.sol. Sola†oblatio sufficit quantum ad moræ
c purgõem,nõ quo ad alia.Venio ad qq. ᶜ & circa i.partem ꝑ eius
2 declone q̃ro,quem effectum h; si†aliquis nõ offert, neq; depo-
nit:sed solo verbo se paratum soluere asserit. Resp.In rebus,quæ
offeri non pñt,vt in immobilibus dicta verba vñr hr̃e vim obla-
tionis, vt in aut.dos data.j̃.de do.añ nup.& ita vr̃ hoc intelligere
Gl.j.Sed si pt offerri,non vr̃ φ habeat aliquem effectum,nisi vnũ:
q̃a si creditor postea vẽderet pignus,pt debitor petere vendõem
rescindi.j̃.de distr.pi.l.si residuũ. & ibi no.& l.pe.ff.de resc.ven.Et
tetigi de hoc in l.prætor.§.si quis paratus.de ope.no.nun. Quæro
3 2.†quid si aliquis obtulit, tñ nõ ꝯsignauit, neq; deposuit, quem
effectum h;?Resp. Aut est res,quæ nõ pt cõsignari, vt fundus,vel
d equus,& tunc h; vimᵈoblationis, & depõis,vt in d.aut.dos data.
Fa.ff.so.ma,l.si mora.& φ ibi no. Si verò ẽ res q̃ poterat ꝯsignari,
& deponi,tunc qñq; ista obl'o fit ex parte actoris ad actionẽ ꝯse-
quẽdam : qñq; ex parte rei.Primo casu,aut loquimur in ꝯctib.&
nõ sufficit oblatio,nisi sequat̃ depositio, & ꝯsignõ.vt l.si à te.j̃.de
e pact.int.emp.Si verò in vltimis voluntatibus,ᵉ tunc oblatio sola
operat̃,vt actio nascatur, & legatum ad hæredem transmittat̃:tñ
pecunia, quæ fuit oblata, adhuc dẽt solui,vt l.cum seruus.§.fi.de
cond.& dem.subtil'r intelligendo illum tex.φ ille,qui dẽbat reci-
pere cã condõis implẽdæ, cum pecunia esset sibi oblata,recipere
noluit.Fallit fauore libertatis,vbi φ obtuli,nõ debeo iterum sol-
uere.vt l.fi.j̃.de ꝯd.inser.Vel dic in hoc vltimo al'r.Qñq; ista obla
tio fit ex parte rei , tunc q̃tum ad impediendum cursum vsurarũ,
f quæ currere nõ cæperunt,sufficit.vt s̃.e.l.si per te.ᶠSi aũt currere
cæperunt,non sufficit oblõ sola, si depositio nõ sequatur,vt hic.
g item prodestᵍdebitori ad impediendã moram,& ad purgandam
eam,vt l.illud.de peri.& comm.rei ven.& l.si seruum.§.de illo.de
ver.ob.item ꝑdest debitori ad liberãdum eum à debito principa
li secuto interitu rei oblatæ:tñ in hoc aduerte, quia si ex nã primi
ꝯctus debebat̃, & tenebat̃ de casu fortuito, q̃a forte erat debitor
gñis.l.incendium. s̃.si cer.pe.pp oblõem tenet̃ solum de dolo,la-
ta,& leui culpa tñ. Si verò ex nã primi ꝯctus tenebat̃ d̃ dolo,lata
& leui culpa,tunc p oblõem liberat̃ à leui, & tenet̃ solum de lata.
vt pbat̃ in l.q decem.in pr.j̃.de so.& l.si mora.ff.so.ma.& ibi vid̃.
4 Quero q̃d si fiat oblatio†depositio,& ꝯsignõ,quem effectum h;.
Resp.ex parte debitoris h; effectum plenæ liberõis, fm verã opi.
& cõiter approbatam, vt l.obsignõe.j̃.de sol.l; Gl.hic dubitet.Ex
hoc sequit̃ q̃d impeditur cursus vsurarum, & parat̃ pignoratitia
actio

a ADD.¶Alex.Limitatur per Ang.in l.si mora,§.fi.ff.sol.mat.
b Adde bar.ĩ l.creditor,in fi.de dist.pig.intell'e fm bar,in l.s3 & si alia ff.de ꝯst.pe.
c Ale.Adde in hac mã sing.verba Bar.in l.pe.de dist.pi.&φ no.in c.cupientes,§.si
vero,de elec.li.6.& p Im.in l.si mora,so.ma. & l.si seruus cõis,de vul.& pu.itẽ
an sufficit sola cautio ad vitandũ iudiciũ,vt p bal.& ibi dixi in l.si reus,d̃ ser.
d Pom. ꝯrium tñ in equo,s.q̃d reqrat̃ ẽt depõ,tñt Ale.Ang.& Rom.ibi in l.si mo
ra,ff.so.ma.volentes q̃d imo in equo vltra oblationem ẽt reqratur depõ. Et ad
hæc vide q̃ scripsi ad Bar.in l.ptor,§.si q̃s paratus,ff.de op.no.nun. ver.q̃ro q̃d
si fiat,in ver.de sol.Vide Im.in cons.25.Vide etiam ad hoc Pan.cons.56.vol.1.
e Ale.Contrarium vr̃ tenere Bar.in l.3.de cond.& dem.& hic per Bal.in 6.q.Add̃
tñ quod dixit Bal.in l.j.C.ne lic.ter prou. q̃d vbi non est dies nec hora apposi-
ta,sufficit φ quis sit paratus soluere,& no.efficiat. Secus si sit apposita proxi-
ma hora, vel nunc ad talem horam. Et ibi ẽt dicebat φ si creditor obstat reci-
pere,sufficit verbalis oblatio,vt in iuribus ibi per eum all. Al's requiritur rea-
lis,l.si rem,§.oĩs,de pig.act.Et vide oĩno Bal.q ponit doctrinam qñ sufficit ver
balis oblatio. An in ꝯctibus innominatis sola oblatio sit satis, vide Bal. in l.ex
placito,in 18.q.j̃.de re.perm.Adde an oblatio verbalis sufficiat, Pe.de anc.cõs.
174.Et ad materiam vide Ale.cons.130.cum duobus seq.lib.4.& cons.97.& 105.
f Forte ĩpediet pœnã ꝯmitti ar.l.q.fine,d̃ ne.ge.vid̃ h:c bal.& gl.l.pe.d̃ nau.fe.
g Paris. Vide bar.in l.interdum,§.fi.ff.de ver.ob.vbi dicit φ post litem contesta-
tam non sufficiat sola oblatio,etiam vbi aliàs sufficeret.

actio,vt hic videtis in tex. Sed ꝯ hoc op.quo per obl'oem,& depositionem liberatur debitor,cum pecunia nō efficiatur creditoris? Gl.dicit ꝙ non est mirū,quia hoc ꝯtingit al's in trib.casib. Primò in eo,q cedit actionem,quæ à cedente nō pt separari, sed trāsfertur vtilis.In hoc gl.bene dicit,quia directa non potest separari,sed transfertur vtilis.Scdò in muliere soluente dotē.sed hic casus nō est verus fm op.cōem, qa dñium trāsfertur in virū. Tertiò in eū
a q soluit falso pcuratori a reuocato.dicit gl.l; Bulg.dixerit tūc trāsferri dominium in dñm,& ista est vera q̄ gl.t; in l.cum quis.§.si de bitorem.ff.de so.Item ꝯ hoc op.si est verum,ꝙ debitor liberetur, quō pt actio resuscitari ipso recipiente pecuniam , cū actio semel extincta nō reuiuiscit,vt l.q res.§.aream.ff.de sol. Rñ.ꝙ debitore recipiente depositū fingitur depositio retro nō facta,& sic nihil p dest d.depositio.No.istā so. cum.n.dicat,fingitur retro non facta, p; qđ perinde est, ac si nō esset facta. & hoc tangitur hic in gl.pe.
5 Et no.†qđ l; pecunia deponatur apud aliquē pp defectū credito
b ris nolentis recipere,tñ ille depositarius b pōt licitè mihi reddere deponenti anteq̄ petatur ab eo, p quo est depositum. qđ est not.
6 †Ex fine nr̄æ legis quæro,qd si obtulit,consignauit, & deposuit, nō tñ in loco pub.fm formā h' l.Rñ.nihil releuat,vt no.s̄.e.l.2.&
7 ibi est casus fm vnā lec.Quæro qd si obtulit†pecuniā sigillatā in
c sacculo,& eā non numerauit? Dic vt colligitur c in auth.vt exacti.
d instan.do.§.illud.& qđ ibi no.in gl.mag. d Vlt. quæro qua actione agit creditor ꝯ depositarium? Dic vt in gl.Non habetis hic alia.

a ADD.¶Ale.Vide Bal.in l.si pcuratori falso,de ꝯd.ob cau.&l.falsus,§ fi j̄.de fur.
b Parif.Intellige,nisi esset facta depositio authoritate iud.secundum Pau.de Ca. hic & Ro.cons.287.In contrarium vide Sal.in l.j.C.qui po.in pi.ha.Vide pro opi.Pau.de Ca.quod dicit bal.in l.fi.C.de bo.aut.iud.pos.
c Pom.Quod limita vt per bar.in l.cum seruus,ff.de cond.& dem.quem sequitur Alex.in l.si mora.ff.so.ma.
d Ale.Sequitur ergo hic bal.hanc gl.ꝙ sufficiat offerri pecuniam in sacculo,quod intelligitur vt no.Bar.in l.cum seruus,de cōd.& dem.si fuerit numerata coram testib.vt ibi,& hoc no.Im.in d.l.si mora.Et vide tex.in l.fi.de l.cōmisso.Pro quo facit,quia quis non tenetur recipere solutionem hoc modo, ne decipiatur, fm Ang.l.more,ff.de fer.quia eo casu quo non pōt forte ex iusta cā,excusat mora. l.sciendū,ff.e.bene facit qđ no.gl.in l.consensu,ff.de act.& ob.& iō đt qđ si ferretur talis pecunia in sacculo,nec prætenderet numerōem corā testib. aptanti, effect' suus ex futuro euenit,vt qa si tot pecuniæ reperient,liberabit debitorē, aliàs non.Et ita intelligitur d.l.fi.de l.commis.Adde quod no.Bar.in d.aut. vt exact.instan.do.hic alle.& quod no.in l.j.§.si esset,ff.depo.& vide bal. hic, & 16, q.& Imo.in l.si seruus communis,j̄.de vul.& pup. ¶Antiqua lect.

Acceptam. Oblatio,depositio,&consignatio,impediūt cursum vsurarum,ēt cæptarum, dummodo sint legitimè factæ:& de toto debito cum vsuris,& tūc liberat debitor,& liberantur pignora,& creditori datur vtilis actio ꝯ depositarium h.d.tota l.& diuidit in 5.partes. Primò ponit vnū dictū, in quo Imperator ꝯsuluit debitori.In secundo illud dictum declarat.Tertiò enumerat effectus obl'ois.ꝯsignationis,&depositiōis. Quartò ponit qdā extēsiō dicti ad traiectitiā pecuniā.Quintò cōsulit creditori.Scđa ibi,in hoc aūt casu.Tertia ibi,quo subsecuto.
8 Quarta ibi,qđ ēt.Quinta ibi,creditori.No.ex hac l.†effect' depositionis,& ꝯsignationis.Primò quia impediūt cursum cæptarum, &quia liberatur debitor,& non pertinet ad eum periculum.& liberatur pignus.Op.ꝯ primū dictū h' l. & vr ꝙ ñ reqratur ꝯsignatio,& depositio,vt aut.dos data.j̄.de do.ante nup.Sol.vt in gl.Itē op.& vr̄ ꝙ obl'o nil operat,vt l.si soluturus.ff.de so. Aut fit licitè ꝯgruo loco,& tpe,& tūc h; multos effectus,vt hic:al's sec' vt ibi.Itē op.& vr̄ ꝙ sola obl'o sufficit,vt l.j.j̄.đ ꝯd.infer.so.Ibi spāle fauore libertatis.Itē op.de l.j.j̄.de susce.& arca.li. 10.so.Ibi spāle.Et rōnē dic,vt ī tex.ibi.Et ista duo ꝯria,qa respiciūt primū dictū,iō hic signaui,l; sint ī gl.fi.Itē op.de l.fals'.j̄.de fur.& l.si pcuratori.ff.de ꝯd.ob cau.so.vt in gl.Nā ēt al's ꝯtingit ī plurib.quorū tres enumerat gl.q̄ incipit, qd miri. Et aduerte qa ponit vnū casū in muliere dāte dotē,q̄ remanet dña,& tñ liberat.hoc est falsū,& ꝯ l.doce. s̄. de rei ven. qa maritus est dñs. Itē op. dr̄ hic ꝙ creditor pt agere ꝯ debitorē,qa recipit pecuniā depositā,ꝯ, qa debitor fuit liberatus. vñ op.de l.obsignatiōe.j̄.de so.So.vt in gl.& so.ēt ponit in l.si creditrici.s̄.e.S; qro nūqd si aliqs offert,ꝯtingat liberō? Gl.in d.l.obsi
9 gnatiōe,vr̄ variare.tñ đt ꝙ ꝯtingat, ff de so.l.q decē §.j.in fi.Sed† pone,debitor offert,ꝯsignat,& deponit,nūqd creditor ꝯpellat facere instrm ꝯtationis? Casus est,qđ sic,fm Ia.de Are.in l.j.de susce.
10 & arca.li.x.S;†qro,nūqd p obl'oem.& depōem,debitor sit liberatus ipso iure,vel ope exceptionis? Vr̄ qđ ipso iure,vt in l.obsignatione.j̄.de so.In ꝯriū vr̄ tex.hic in fi.Nā videtis hic ꝙ debitor pt recipere depositū.S; si fuisset liberat' ipso iure,ñ posset recipere, qa vna sol.ñ pt parere liberōem,& repetitionē, vt l.cū is.§ j.ff.de cōdi.ind.Gl.in hac l.nō firmat pedes,sed alibi,& melius fm Ia. de Are.đt,ꝙ ipso iure,vt no.in d.l.obsignatione.& s̄.e.l.si creditrici.Nō obst.hic tex.in fi. qa postquā debitor deponit debitum ad petitionem creditoris,cū per hāc depōem sit liberatus ipso iure, nō cōpetit ei aliqua actio.Et hic dicit Ia.de Are.ꝙ habuit de facto.Sit igitur caut' depositarius, q recipit depositū ad petitionē alterius,
11 qa ñ pt reddere deponēti.†Quæro nūqd obl'o operet,vt ñ ꝯmittat poena.Gl.p modū cuiusdē sūmę ponit quatuor effectus obl'onis.Tu plenius fm Ia.de Are.dic,qđ q̄nq; q̄ritur qd opetur obl'o circa liberōem debiti.& tūc vr̄,ꝙ obl'o sola nil operet,s; reqrit depositio & ꝯsignatio.d.l.obsignatiōe.s; operat tñ aliud,qđ aut creditor h; iustā cām recusandi.& hoc casu obl'o ñ operat,vt l.si soluturus.j̄.de so.Si verò ñ h; iustā cām recusandi: aut res oblata extat,& tūc obl'o sola regul'r ñ opat fallit in duob.casib.hic in gl.fi. Si verò ñ extat,qa cessante culpa debitoris periit, tunc si erit debitor spei,liberat ipso iure,si q̄rit ratis,vel gñis,ope exceptiōis.ita pbat hic in j.gl.& in l.q decē.in pr.ff.de sol. Qñq; q̄rit nūqd operet aliqd circa oblōnem pignoris.Dic qđ aut obl'o ē facta in iudicio, & liberat pignus.vt l.si rē.§.fi.ff.de pig.ac.aut obl'o fit ex iudiciū, & tūc q̄rit nunqd psit q̄ ad actionē parādā,& dico qđ ñ,vt l.aliena.§.p creditorē.ff.de pig.ac.& ibi no.Aut nūqd psit q̄tū ad exceptionē,& dic qđ sic.ita d; intell'i l.Itē liberat.§.j.ff.q.b. mo.pig. vel hy.sol. Qñq; quærit qđ operet obl'o circa cursū vsurarū.De hoc dic,vt s̄.e.l.p te.& hic.Qñq; q̄rit.nunquid obl'o operet circa ꝯmissionē poenæ euitādā.Et dic qđ sic,vt in l.celsus.in fi.ff.de arb.&s̄. e.l.si per te.& qđ no.in l.q sine vsuris ff.de ne.ge.Qñq; q̄rit nūqd obl'o opet circa purgationē moræ vt euitet piculū interit',& dic qđ operat,vt l.seruū.§.fi.ff.de ver.obl.& l.illud. de per. & com.rei ven.Volo tñ ꝙ aduertas,qđ aut ex nā ꝯct' qs tenet de dolo,& lata culpa,& leuissima,&ēt in casu fortuito,& p obl'oem tenetur solū de dolo,lata,& leui culpa.Si aūt đ lata culpa,& leui,liberat à le
12 ui p obl'oem.Ita no.in l.si mora.ff.s.ma.Sed q̄ro,†aliqs vult purgare morā offerēdo debitū,vbi d; offerre? Vos hētis vnā gl.ꝙ debitor d; portare debitū ad domū creditoris,vt l.itē illa. in pr.ff.de ꝯsti.pe.qđ ē verū,si debitor,& creditor sūt eiusdē fori, vt ibi not. Cōtra hoc dictū vr̄ tex.in l.fi.de cōd.infer.De q̄ dic,vt plenè no.p Gul.de Cu.in d.l.itē illa. S; q̄ro q̄ actio detur creditori ꝯ depositarium? Rñdeo vtilis depositi,vt l.pe.s̄.ad exhi.S; q̄roq̄ actio ꝯpetat
13 †creditori ꝯ tenētē pecuniā? Gl.ꝯcludit hic qđ detur vtilis in tē. Ista gl. vr̄ ꝯcludere qđ in creditorē sit trāslatū dñiū.S; hoc vr̄ falsū,qa dñiū ñ pt acqri nobis p nosmetipsos,vel p administratorē, vel negotiorū gestorē,secuta ratihabitione fm ea q̄ hñr in l.q mihi bona.de do.& l.si ego.ff.de ne.ge.H' timore dñt qdā,ꝙ hæc l.ī fi.d; intelligi de actiōe in fcm vtili subsidiaria,de qua loqtur l. q̄ties.ff.de pscr.ver.istđ dcm ñ ē bcnū,qa ista psuppōit ol'oem pcedere,vt p; ex tex.d.l.qđ ñ ē ī casu nr̄æ legis. Br̄ possum' saluare gl.
14 & dicere,ꝙ sit spāle in deposito,ar.l.publia.ī pr.ff.dep.†S; q̄ro,qd si depō ñ ē fcā in publico loco? Dic ꝙ nil releuat, vt no.in d.l.3.s̄. e.fm vnū intell'm.Quærit gl. q̄ ē rō, ꝙ sola obl'o ñ operatur circa
a cursū vsurarū iā cæptarū,s; circa purgationē moræ? a Dic vt in ea.

a ADD. ¶Adde si esset oblatio verbalis,non liberaret quem à mora.l.qui decem, §.idem responsum,ff.de sol.& ponit Ale.de Im.in cons.7..vo.2.

LEX XX.

1 *Fideiussor,qui soluit vsuras,quando possit illas repetere.*

Constitutionibus. Exceptio ꝯpetēs principali ꝯpetit fideiussori.h.d.Querit hic Cy. Scitis ꝙ vsuræ sūnt hodie phibitæ de iure ciuili, vt in aut.ad hæc.
1 s̄.e.Mōpōe†ꝙ fideiussor soluit vsuras p reo, nūqd poterit repetere? dic ꝙ aut sciēter soluit,& vr̄ dōare,vt l.j.ff.đ ꝯd.ind.aut ignorāter,& tunc si pp ignorantiā omisisset exceptionē,imputaretur sibi,vt l.si fideiussor.§.nō male.ff.man. Possumus dicere,ꝙ si fideiussor iurauerat,vel pmiserat,si soluit,pōt agere mādati,quia debet parcere pudori,vt in l.Quintus.ff.man.De hoc dic per Bart.in c.2.ext.e.ti.sed plenius ext.de fideius.c.peruenit.

LEX XXI.

Si vsuras. Vbi quis est obligatus ex plurib.causis, quarum vna est accessoria alterius, & soluit simpliciter, creditor pt agere in quam causam velit sibi esse solutam.h.d.Op. de l.in his.ff.de sol.gl.dat duas sol.2.est vera.

LEX XXII.

Pignoribus. Vbi pignus fuit obligatum p sorte, & vsuris,pōt retineri p vsuris,licēt nullo pacto p missis h.d.Quæro quid in dubio nunquid psumitur obligatum p vsuris? Doc.cōiter tenēt ꝙ sic,sicut dicimus ī fideiussore. q sīpl'r accedit,vt in l.q̄ro.in pr.ff.loc.& l cētū Capuæ.ff.de eo qđ cer.lo.

LEX XXIII.

Oleo. Ratione incertitudinis permittitur, quod aliàs nō permitteretur.h.d.in summa.

LEX XXIIII.

1 *Administrator an teneatur fœnerari si dominus erat solitus fœnerari.*
2 *Administrator quòd poterit vsuras restituere domino inuito.*

Si mater. In actione neg.gest. veniunt vsuræ ex mora. h.d. Op.de l.qui semisses.§.j.ff.e sol.hæc debet distingui vt per illam distinctè,vt in l cum allegas.s̄.eo.ti.† Sed quæro
1 nunquid quod hæc lex dicit, possit stare hodie , vt administrator

tor teneatur fœnerari, si dominus erat solitus fœnerari? Certè dic ꝙ non. Nam nullus noĩe alieno, & pp factum alienum d; incurre-
2 re peccatum, nec periurium, arg. l. videamus. in pr. ff. de in lit. iur. † Sed quæro, pone, ꝙ quidam administrator alicuius mulieris vsuras recepit: modo spiritu bono captus vult restituere: dñs impedit: nũquid possit restituere dño ꝯdicente? Breuiter dic quod sic, quia quilibet tenetur ad restitutionem vsurarum, vt in c. j. & per totũ. ext. e. nec poterit eum molestare dominus actione mandati.

LEX XXVI.

Eos. Sublata obligatione principali, tollitur obligatio vsurarum. Item modus vsurarum secundum diuersitatem personarum vel temporum est hac l. taxatus. h. d. &c.

¶Antiqua lect.

1 *Actio omnis regulariter tollitur spatio 30. an.*
2 *Hypothecaria quanto tempore tollatur.*
3 *Actio personalis licèt sit sublata per præscriptionẽ, tamen durat hypothecaria.*
4 *Creditor soluit pro instrumento.*
5 *Lex sequens quando deroget consuetudini præcedenti.*
6 *Accessorium quando dicatur, sublato principali.*

Eos. Hæc l. principaliter diuiditur ĩ duas. In prima Imperator ꝓhibet peti vsuras post certum tempus soluta principali oblĩoe, & assignat rõem sui dicti. in secũda ponit statutum suum, vbi taxat legitimum modum vsurarum, distinguẽdo qualitatem personarum. Et hæc secunda diuiditur in tres partes: quia imperator primò ponit vnum dictum. Secundò ponit pœnam ꝯfacientib. Tertiò remouet quasdam machinationes hæreticorum. Scđa principalis incipit ibi in ver. si quis autẽ. Tertia, in vers. interdicta, & breuiter h. d. Sublata principali oblĩone per præscriptionem, vsuræ non pñt peti. H. d. primò. Item quod nullus potest exigere vsuras vltra modum hic limitatum, pœna ꝯfacientib. imminẽte. h.
1 d. Et ad euidentiam scias ꝙ † omnis actio regĩr tollitur spatio 30.
2 an. vt in l. omnes. & l. sicut. de præscr. 30. an. Item tene menti, † qđ qñque hypothecaria soluitur spatio 10. an. qñque 20. qñ 30. qñque 40. vt no. in l. cum notissimi. in pr. ĵ. de præscr. 30. an. & in l. j. s.
3 si aduer. cred. Item scias † quod l; sit sublata actio personalis p præscriptionem, potest durare per hypothecariam, vt l. intelligere. ĵ. de lui. pig. & ibi plenè per Cy. his præmissis pone casum. No. ex gl.
4 iuncta cum tex. ꝙ creditor † d; soluere pro instrõ. In gl. super ver.
5 sportularum. Not. ꝙ l. seq. derogat † consuetudini præced. vt hic, & l. 3. §. diuus. ff. de sep. vio. Verum. n. est ꝙ decretistę dicũt aliter, vt ext. de const. c. j. in 6. Tangit Dy. in c. generi per speciem. ext. de
6 reg. iu. in 6. Op. de l. intelligere. ĵ. de lui. pi. Gl. se inuoluit. † Breuiter hæc vera: quia quoddam est accessoriũ, quod totaliter dependet à suo principali, & sine eo non potest subsistere. & tunc sublato principali tollitur accessorium, quia tollitur offĩn mercenariũ deseruiens actioni, & ideo vsurę nõ possunt peti, vt in l. 4. ff. depo. Quoddam est accessorium quod potest per se subsistere, & nititĩ sua æquitate, & alia ratione quàm ratione principali, & tunc illud accessorium nõ tollitur, licèt principale sit sublatum. Item op. de l. cum notissimi. §. in his. ĵ. de præscr. 30. an. Sol. vt ibi. Item op. de l. centum Capuæ. ff. de eo quod cer. loc. Sol. vt in gl.

LEX XXVII.

De vsuris. Lex noua trahitur ad præterita, quatenus tractum habuit pro tempore futuro. H. d. Quã legem allego tibi in l. omnes populi: ff. de iusti. & iur. &c.

¶Antiqua lect.

De vsuris. Lex sequens porrigit effectum suum ad negotia præterita, siue pendentia pro tempore sequenti post legem. h. d. De materia huius l. dic, vt no. per Cy. in l. leges. s. de ll. Potest hæc l. induci in ar. debebas mihi dare annuatim decem nomine census: non petij aliquibus temporib. interim mutatur per statutum vel cõsuetudinem valor monetæ vel florenorum, cuius temporis debes præstare pecuniam. Distingue tempora. dic vt ext. de ver. sig. c. cum olim. & no. in l. 2. §. j. ff. si cert. pet.

LEX XXVIII.

Vt nullo. Vsuræ vsurarum nullo modo possunt exigi, ne vsuræ computentur in sortem. h. d.

¶De nautico fænore. Rub.

LEX II.

Traiectitiam. Donec periculum spectat ad creditorẽ, debitor est liber ab vsura communi, sed tenetur in centesimam: si autem creditor non susciperet periculũ in se, debitor non tenetur ad centesimam. h. d. cum l. seq.

LEX III.

1 *Vectores quando de mercibus teneantur, aut non. 3. 6.*
2 *Propter res illicitas existẽtes in salma cũ reb. licitis, an tota salma perdatur. 4.*
5 *Si frumentum non potest extrahi de territorio, si mulio onerauit mullum frumẽto & cœpit itinerari, sed nondum exiuit, an incidat in pœnam.*
6 *Dominus mercium tenetur pro mercib. ad vectigal. & dominus nauis pro naui.*

Cum proponas. Qui suscipit in se periculũ, tenetur de dolo, nisi ex culpa alterius partis
a contingat. h. d. No. casum huius l. a ad id, qđ cõiter † accidit de ve-
1 cturalib. qui cã fraudãdi vectigalia iter ꝯsuetum nõ seruãt: vt eo-
2 rum sit periculũ. Itẽ hæc l. † inducit in ar. qđ licèt qs hẽat apodissam de qbusdam reb. quas portat licitè: si aliquas alias portet illi-
b citè, ꝑ illas res illicitas tota salma d; confiscari. b De hoc dicas vt in l. cotem ferro. §. dominus. ff. de pub. & hic per doc. &c.

a ADD. ¶Ale. Vide l. imperatores, de ap. & bar. in l. j. de his qui deie. vel ef.
b Alex. No. ꝯ illos qui portant aliquas res sine gabella, q̃ non solũ dñt eas amittere, sed ẽt alias, quas portãt cũ gabella. Contrariũ tenuit bar. in l. cotẽ, §. dñs, & bar. in l. si publicanus, §. j. de pub. Et ꝓ isto est tex. in l. j. §. Trebatius, de aq. quot. & æst. & vide bal. hic, & in x. q. scripsi post Im. in l. seruus cõmunis, de vul. & pu. Io. Fr. Ru. Adde circa istam contrarietatem quod no. in d. §. dominus.

¶Antiqua lect.

Cum proponas. Vbi aliqs pecuniã traiectitiam assumit, & susceperit periculũ in se, nõ tenetĩ de periculo ꝯtingẽte culpa debitoris. No. hãc l. Nã vos vidistis ꝙ si in naue apponãtur merces illicitæ, pt nauis de iure occupari,
3 vt hic. Idẽ si mulio portat merces ꝯ ordinẽ gabellę. † Itẽ no. hãc l. ꝙ si mulio, q dẽbat portare merces ꝑ vnũ iter, & arripuit vnũ aliđ iter incõsuetũ, casus periculi ꝑtinet ad eũ. vt hic. & facit l. j. §. igiĩ.
4 ff. de exer. † Itẽ pone statuto cauetĩ, ꝙ nullus possit ex̃here frumẽtũ de ciuitate. Contigit ꝙ qdã mulio onerauit mulos frumẽto, & aliis reb. nunqđ pp frumentũ qđ illicitè portatĩ, publicabunĩ aliæ merces ẽm ordinẽ statuti? Tex. fa. ꝙ sic, hic. In ꝯriũ vr̃ tex. in l. si publican⁹. §. j. ibi. vt si qđ amplius, &c. ff. de pub. Quid dicem⁹? Dic ẽm Ia. de Are. ꝙ aut oẽs merces erant ipsius mulionis, & oẽs publicabuntur, vt hic: aut ñ erãt suæ, & tũc publicabũtur tm̃ merces, quæ illicitè portãtur, vt in ꝯrio. Pro hac dist. facit id qđ no. in l. cotẽ ferro. §. dñs. ff. de pub. Et ꝑdicta vera, nisi dñs q locauit mulioni mer-
5 ces portãdas, hoc sciuisset. vt ꝓbatĩ in d. §. dñs. † Itẽ pone ꝙ ẽm formã statuti, frumentũ nõ põt ex̃hi ex̃ territorium, mõ qdam onerauit mulũ suum frumento, & cæperat itinerari, a s; nondũ exiuerat territoriũ, nũquid incidat in pœnã statuti? vr̃ ꝙ sic, ꝑ l. si fugitiui serui. & qđ ibi no. ĵ. de ser. fug. In ꝯriũ facit id, qđ no. ꝑ gl. in l. si
6 qs ñ dicã. s. de epi. & cle. melius de extraor. cri. l. j. in pr. † Vlt. tene menti vnũ, qđ ꝓ mercib. in naui missis tenetur soluere vectig. vel pedagium dñs merciũ: ꝓ naui dñs nauis. Idem in mulione, quia ipse soluit pro mulo, vt in l. cum in plures. §. vehiculum. ff. loca.

a ADD. ¶De hac q. & similib. vide latissime per d. Bar. Cæpo. Vero. in l. si fugitiui, ver. quæro sexto, ĵ. de ser. fug.

¶Depositi. Rub.

LEX I.

Si incursu. Depositarius tenetĩ de dolo & lata culpa, ñ de casu. h. d. Tene mẽti qđ đt de casu & lata culpa. ꝙ in multis loc. ñ reperies: q̃ nescio alibi q̃ hic: q̃ l. quod Nerua. ff e. dicit de culpa latiori, & l. ꝯtus. de reg. iur. dicit de dolo duntaxat. Exponit gl. ĵ. de dolo & lata culpa. Hic non sunt alia.

¶Antiqua lect.

1 *Inter leuissimam culpam & casum fortuitum non datur medium.*
2 *An quis possit promittere se non opponere de casu fortuito.*
3 *Casus fortuitus qualiter probetur.*
4 *Dolus quibus inducat condemnationem.*
5 *Lata culpa in quibus æquiparetur dolo.*

Si incursu. Depositarius, vel eius hr̃s tenetĩ de dolo & lata culpa tm̃. ñ de casu fortuito: & pt ꝯueniri depositi, & rei vẽdicatione. h. d. In scđo casu sol. vt in gl. j. distinguendo de latrocinio à furto. rõ ꝑdictorũ, q̃ vbi nulla culpa adest ẽt leuis-
1 sima statĩ qđ sequitĩ dr̃ casus fortuit⁹. Istđ † est qđ gl. voluit dicere, ꝙ inter leuissimã culpã & casum fortuitũ nil est mediũ, vt no. in l. 3. §. ex hoc edicto. ff. nau. caup. sta. itẽ op. de l. si in Asia. §. fi. ff. e. Sol. vt in gl. & dic qñ culpa ꝓcedit casũ, vt in l. fi. in pr. §. j. ff. ad l. Rho. de ia. Itẽ op. de l. j. §. sæpe. ff. e. sol. Gl. sumit hic vnã rĩam, ꝙ rr̃ depo-
2 sitarius ñ tenetĩ de casu. fallit in casib. hic in gl. no. Op. ille, † q pro mittit se ñ opponere exceptionẽ casus fortuiti, vr̃ ꝓmittere rem impossibilẽ, cũ aduersus casũ fortuitũ nõ possit qs ꝓuidere, & sic impossibilitas vitiat, vt insti. de inu. stip. §. j. & ff. de ver. ob. l. impossibilis. so. Verũ ẽ ꝙ impossibilitas vitiat, vt ĩ ꝯriis: tñ in casu nr̃o ñ est impossibilitas necessariò ꝯtingẽs, q̃ casũ fortuitũ euenire nõ est necessariũ: s; ꝯtingẽs, & rõe h⁹ pactũ v;. Ita loquitur hæc l. Sed op. de l. sed & si qs. §. q̃situm. ff. si quis cau. sol. Non pt suscipi gñaliter, vt in ꝯrio, sed specialiter sic, vt hic. Sed ꝯ prædicta op. tm̃ operari debet ꝓuisio gñalis quo ad genus, quãtũ specialis quo ad speciem. vt ff. de admi. tu. l. si duo. so. Fateor ꝯrium, nisi esset verisimile promittentẽ de hoc non sensisse, qđ non pt intelligi de casu for
3 tuito. & hæc est ratio illius §. quæsitum. Quæro † qualr̃ probetĩ casus fortuitus? Gul. de Cu. vr̃ dicere qđ sufficit sacrm̃. all. l. scire op;. §. sufficit. ibi, cuius fidẽ, &c. ff. de exc. tu. Ia. de Are. ibidẽ tenet ꝯriũ, & dicit, ꝙ debet plenè probari per legitimas ꝓbationes, vt l. in ex

ceptionib.§.j.ff.de ꝓb.Quid dicemus?Bř puto verant opi.Iac.& ꝯ Gul.vř tex.in l.q̃ties.j̃.de nauf.li.11.Vel possum ꝯcordare vtrãq;, q̃d aut casus fortuitus ꝯtingit in loco,vbi nullus erat testis,& tũc sufficit sacrm.vt dicit Gul.& idem inspecta ꝯdõe psonæ,ar.præal. l.quoties.Secus si casus fortuit⁹ ꝯtingeret in loco,vbi essent multi testes,qa d₃ tunc legitimè probari,vt dicit Ia.de Are. Quæro in
4 qb.†æquiparatur lata culpa dolo?Quidam est dolus probatus,& hic condemnationem inducit,vt in l.dolum.de do.Quidam ẽ dolus præsumptus.vt regulariter in quolibet crimine,& iste etiã inducit cõdemnationem,nisi ꝓbetur ꝯrium,vt l.j.j̃.ad l.Cor.de sic. & l.si qs fumo.ff.ad l.Aq.Quidam est dolus suspectus,& iste rõnabiliter ñ inducit ꝯdemnationem,vt in l.absentem.ff. de pæ.Fallit
5 in l.q̃uis.& in aut.ibi posita.j̃.ad l.Iul.de adul.Si quæris.†in quib. ęquiparetur dolo:dic q̃d dolo præsumpto æquparatur,qa vbicunque lex disponit venire dolum,per ꝯñs latam culpam,vt hic,&in l.q̃d Nerua.ff.dep.Itẽ æquiparatur in effectu:qa sicut rõe doli oritur obligatio,& sequitur ꝯdemnatio,ita rõe culpæ.Fallit in criminalib.no.in l.in actionib.ff.de in li.iur.Itẽ æquiparatur dolo suspecto,qa sicut dissoluta negligentia est causa latæ culpæ,ita doli,de quo habetur suspitio.l.si fideiussor.in pr.ff.mand.

LEX II.

Vsuræ. Ista actio est bonæ fidei, ideo vsuræ in ea veniunt. H.d.in summa.

¶Antiqua lect.

Vsuræ. In actiõe depositi,qa bonæ fidei est,veniũt vsuræ ex mora.H.d. Op.& vř ꝙ veniãt ẽt partus & fructus, vt l.j.§.hãc actionẽ.ff.e.sol.vt in gl.Op.de l.si sacculũ.ff.e.&l.Lucius. sol.Vsuræ in deposito pñt venire plurib.modis.Qñq; ex mora,vt hic:qñq;, quia ipse idem depositarius vsuras perceperat: qñq; in vsus suos conuerterat pecuniam.de his casib.loquitur l.cõtraria.

LEX III.

Si depositi. Cõuertẽs pecuniã depositã in vs⁹ suos,tenetur ad vsuras.& pt cõueniri actiõe furti.Op.de l.die sponsaliorũ.§.j.ff.e.sol.vt in gl.& no.ex ea ꝙ vbi alia ꝯiectura non apparet,vř mutuata pecunia.Pe.& Cy.in l.incendium.s̃.si cer.pe. dñt q̃d in dubio præsumitur depositum:qa in deposito non transfertur dominium,sed in mutuo,sic.& in dubio,quis non videtur dominium transferre.ar.l.cum de indebito.ff.de prob.post prin.

LEX IIII.

a Si deposita. a Quod venit officio iudicis mercenario, non potest peti lite super principali finita.H.d. No. tex.ibi,non enim duæ sunt actiones,&c.

a ADD.¶Ale.Vide bal.in l.j.s̃.de iud.per Mod.in l.cum in vna,de ap.& quæ no.in l.si.de cond.ind.& hanc l.limita in casu sing.in l.2.§.idẽ Iulianus.ff.de eo quod cer.lo.& dic tamen vt ibi dixi post bar.& adde quod dicitur hic,ꝙ vsura venit officio iud.& non ex contractu, ideo non potest peti. Illud autem in fructibus contractus bonæ fidei non erit,quia competit. Alia gl.est no.in §.actionum, in gl.magn.inst.de act.vide Im.in c.grauis,de rest.spo. Limita etiam istam l,vt per bar.in l.si domus,§.de euic.ff.de leg.j.

¶Antiqua lect.

1 *Vsuræ an possint peti post sententiam.*
2 *Officium iudicis quotuplex sit.*
3 *Libellus in officio iudicis quando offeratur.* 5.*et quod iudici cõcludatur.*4.*et* 8.
6 *Iudex potest sine libello in vsuras condemnare.*
7 *Quomodo quis possit compelli vt mihi indicet furem.*
9 *In his quæ veniunt officio iudicis non contrahitur mora per interpellationem factam parti.*
10 *Officium iudicis non præsupponit obligationem.*
11 *Officium iudicis imploratur à valente agere.*

Si deposita. Finita lite super sorte non possunt peti vsuræ, quæ veniunt ex mora per officium iud. H. d. Op.de l.1.s̃.de iud.& in l.centum Capuæ.de eo quod cer.loc.sol. Qñque vsuræ debentur per stipulationẽ,& tunc loquuntur ꝯria. Qñq; p officium iud.& tunc dic:qa sublato principali tollitur iu-
1 dicis officium,vt j̃.videbitis.†Op.sicut ante sñiam veniebant vsuræ:ita & post vř ꝙ possint peti:qa sñia cõtra reũ lata non d; ei ꝓficere.Sed in isto casu ꝓficeret. Vñ op.de l.euidenter.ff.de exce.rei iu.Dñt qdam,ꝙ inquantum reus est cõdemnatus, condemnatio non d; ei ꝓdesse,vt in cõtrario.S; hic non ꝓficit sibi cõdemnatio, s; ꝓbatur hic q̃d vř absolutus in vsuris,qa non fuit in eis cõdemnatus.Istud est cõtra l.q̃d in diẽ.§.j.ff.de cõpen. & l.si aũt.§.si.ff.de ne.ge.qa non est verũ,si iudex de certa re condemnauit,de alia nihil dicit,q̃d videatur reus absolutus.vide de hoc s̃.si ad.rem in.l.j. Vñ gl.dat aliam sol.ꝙ hoc non ꝓficit reo condemnato, sed absoluto:quasi velit dr̃e,ꝙ de isto casu sint solutæ vsuræ.hoc est cõtra tex.vñ dic tertiò,& hæc vera,ꝙ condemnatio non proficit reo,s; p quandam ꝯñiam vř habere ꝓfectum:qa lata sententia super sorte extinguitur iudicis officium mercenarium,per quod petebantur vsuræ.& iõ eo sublato,non possunt amodo peti.S; cõtra hanc sol.op.& vř ꝙ officium iud.possit hic implorari,vt per se stet,vt l. j.§.in honorariis.& per totum.ff.de va.& ex.co.Timore huius gl.
2 distinguit†triplex officium.dic vt in ea.& no.similem gl.habetis inst.de ac.§.præterea.Vel clarius,q̃ gl.dic,quod est quoddam officium,quod principaliter residet in persona iudicis, & de hoc loqtur l.congruit.ff.de of.præsi. quoddam est quod residet in persona partis,& hoc principaliter est duplex.Nam quoddam est nobile,quod per se stat:quoddam est mercenarium,quod deseruit alij,
3 vt actioni.Primum†stat per se,& dicitur nobile,qm̃ competit loco deficientis actionis;&h; vim actionis,vt puta officium iud.per quod petitur restitutio in integ.vel per quod petuntur salaria aduocatorum.& in hoc proceditur sicut in actione,& offertur libellus.& ita posset intelligi gl.in l.de submersis.C. de naufr.lib.11.& no.ff.de inter.ac.in rub.& cõtestatur lis in eo,vt in c.j.&q̃d ibi no.
4 ext.de of.iud.&†concluditur iudici in libello,nõ autem parti, nisi per quandam cõsequentiam.Quoddam est officium, quod dat loco deficientis actionis,tamen nõ h; vim actionis,vt officiũ per quod petitur decerni bonorum possessio,vt in l.j.§.decretalis.ff.d suc.ed.& in l.j.ff.de iur.om.iu.&in hoc non offertur libellus,vt in l.j.§.dies.ff.quis ord.in bo.pos.ser. Quoddam est officium quod non datur loco deficientis actionis , sed loco competentis actionis,& de isto l.j.§.per hanc.ff.de rei vend. Quoddam est officium, quod datur loco exceptionis,& de isto loquitur l.planè.ff.de pet. hæ.Et aduerte,quia si aduocatus peteret expensas per modum exceptionis,succumberet:quia debet implorare officium iud.vt ibi patet in tex. Quoddam est officium competens loco actionis, & de hoc loquitur l.j.§.pe.de of.præf.vr.& l.ea quidem.j̃.de accu.& prædicta de officio iud.nobili.Quoddam est officium iud.mercenarium, & illud est qñq; litis ordinatorium ad assignandum dilationes & similia.& de hoc loquitur aut.generaliter.s̃.de epi.& cl. idẽ in officio per quod fiunt interrogationes in iudicio,& in hoc non est necessarius libellus,vt no.in rub.ff.de inter.ac.Quoddam est litis decisorium, vt hic. Quoddam est commune, quod habet se indifferenter circa quamlibet actionem,vt puta in cognoscendo de causa & de instrumentis emptionis, & vbi reperit partem condemnandam condemnat,si absoluendam absoluit,vt in l.qui accusare.s̃.de eden.Quoddam est officium non cõe,sed consistẽs circa certas actiones, & istud qñq; venit ex natura actionis, qñq; vltra naturam,vt in arbitrariis,quæ sunt stricti iuris. & hoc dic,vt
5 in d.§.præterea.per gl.& Dyn.Sed†quæro, nunquid in officio,de quo loquitur l.nostra,sit necessarius libellus?Cy.no.hic. Sed in l. j.j̃.de iur.om.iu. dicit,quod aut loquimur de vsuris quæ currunt ante lit.cont.&tunc debet porrigi libellus:secus in currentib.post lit.cont.vt in l.ædiles.§.item sciendum.ff.de ædil.edi. alle.gl.in l.si quis missum.§.si.ff.de dam.infe. Sed forte posset dici contrarium, probatur ex his,quæ no.in d.§.præterea.& in l.cum vna. ff.de ap. & ibi no. quod non feruntur duæ sententiæ, sed vna tantum. Ex
6 his concludo,†ꝙ iudex sine porrectione libelli,possit facere condemnationẽ in vsuris.ita si diuersi libelli requirantur,diuersæ sententiæ ferrentur:quia de qua re.&c.l.de qua re.ff.de iudi.quod tamen est falsum,vt no.in vtraque earum.Et aduerte ad vnum,quia per differentiam,quam feci inter officium residens in persona iu-
7 dicis & partis,concordat gl.†quæ dicit,ꝙ neque iure actionis,neque officio iud.possum compellere quem,vt indicet mihi furem. Postea sequitur in eadem, ꝙ potest compelli officio iud. vt ff. de cond.ob tur.cau.l.4.§.fi.quia officio iud.residentis in persona partis non potest quis compelli ad indicandum furem:sed de residente in persona iudicis.ita d; intelligi gl.hic.Similib.verbis vtitur gl. in aut.de testi.§.quia vero.colla.7.Item scias ꝙ per ea,quæ s̃.dixi,
8 quia†in officio iud.non concluditur in libello parti,sed iudici,re-
9 sultat vnum verbum, s.quod in his†quæ veniunt officio iudicis, non cõtrahitur mora per interpellationem factam parti.vt l.cum postulassem.ff.de dam.inf.& licet actio præsupponat obligationẽ
10 præcedere,vt l.licet.§.ea.ff.de proc.tamen † officium iud.non,vt l.qui per collusionem.§.j.ff.de ac.emp.& l.Quintus.de an.le.&va-
11 let,†ꝙ licèt non possit quis agere in iudicio,potest tamen implorare iudicis officium,vt no.per Cy.in d.l.Quintus.

LEX V.

Propter. Obseruata forma sequestrõnis,pt agi ꝯ sequestrũ ad rem depositã.H.d. primò,item sequestrator d; seruare legem in sequestrõe dictam.H.d.cum seq. Quærit gl.qua actione conueniatur.Dic vt in ea.Tu dic,& melius,ꝙ aut depositio fit à plurib.rei,de qua sit controuersia,& tunc competit depositi actio sequestraria,vt l.si in alia.§.cum sequestro.ff.com.aut fit ab vno cum certo pacto,& tunc competit actio præscr.ver.Istam dist.facit tex.in l.apud.§.j.ff.de præsc.ver.

LEX IX.

a Cum hæreditas. a No.hic princip̃r.ꝙ h̃rditas sustinet psonã defuncti. Itẽ no.ꝙ dicit,commendatas q̃d idem est cõmendare,q̃d deponere.q̃d tene menti.

a ADD. ¶Paris. Dum gl.dicit h.c ꝙ non datur medium,vide bar.in l.j §.si pater, el j.ff.ad Sil. vbi dicit hoc procedere de iure ciuili, secus de iure canonico, vide latissime bar.in l.si.ff.de cond.ind.

LEX X.

Qui depositum. Actio depositi directa infamat. H.d. in summa tota ista l.

LEX XI.

1 *Actio depositi requirit summariam cognitionem quo ad ordinem iudicij.*
2 *Dictio, illico, quam celerrime, & quam citius, quid operentur.*
3 *Instrumentum depositi habet executionem paratā de iure cōi, sicut res iudicata.*
4 *Exceptio dominij non habet locum in actione depositi.*
5 *Quis potest per iuramentum probare de denunciatione, & protestiōne sibi facta.*

a Si quis vel pecunias. a Depositarius sine dilatione compellendus est ad restitutionē, nec pt obiicere compensationem, vel dicere sibi in ꝯrium
b factam ꝓtestationem, b h.d. hæc sing. l. Et per istam l. vr̄ dicendum
1 † ꝙ actio depositi sit de his, quæ requirunt summariam cognitio
c nem. c summariam dico ab ordine iudiciorum, non à probōe. † nā
2 verbum, illico, d & verbum, q̄ celerrime, & verbum, q̄ citius, quæ
d in hac l. ponuntur, hoc inducunt, vt habuistis no. in simili. j̄. vn̄ vi.
3 l. momentaneæ. Dico ēt † per hāc l. ꝙ de iure communi instrm̄ de
e positi h; executionem paratam e sicut res iudicata. d̄t.n. tex. illico
reddere omnib. modis compellātur. nō ergo compelleretur illico,
si deberet præcedere cōdemnatio antequam perueniretur ad cōpulsionē, vt no. in simili, in aut. de incest. nup. §.j. col. 2. q̄d apparet
ex eo ꝙ exceptiones, q̄ requirunt altiorem indaginem, non pn̄t
opponi hic, sed in ordinario iudicio reseruātur. hoc.n. innuit tex.
4 ibi, q̄ celerrime restituantur. & ibi, quam citius, vt dixi. † No. 3. q̄d
ꝯ agentem depositi non potest obiici exceptio dominij, vt patet
in tex. ibi, vel rem, &c. No. 4. de ista reseruatione. fa. q̄d habuistis s̄.
de compensat, l. fi. & l. Bebius. in fi. ff. de pac. do. & l. ille à quo. §. si d̄
testamento. ff. ad Treb. & ff. de dam. inf. l. prætor. circa prin. ibi, sal
5 ua exceptione, &c. l. qui vas. §.j. e. ti. † Vltimò f no. & perpetuò te-
f ne menti ꝙ de denunciatione, vel protestatione g sibi facta, potest
g facere quis fidem, aliàs probationē per suum proprium iuramentum, vt hic in fi. quod perpetuò tene menti.

a ADD. ¶ Paris. Dum dicitur hic ꝙ non potest obiici compensatio contra depositum, limita primò non procedere quando depositum descenderet à causa mutui, vel alia quæ esset conuersa in causam depositi. item in secundo quando non constat de actuali numeratione, sed de sola cōfessione, vide bart. cons. 384. vol. 1. Et ad primam limitationem, vide j̄. ad bart.

b Paris. Circa illud quod dicitur hic, & in auth. hic posita de sequestratione rei depositæ, an procedat si fit iudicis authoritate sequestrum, vide Ias. in l. fideiussor, §. fi. qui sat. cog.

c Paris. Vide Ale. cons. 43. vol. 4. quam dicit contra illud quod dicit bart. in seq. dicto. ad quod vide etiam Aret. in l. cum res, §. 1. no. 3. de le. 1. vbi arguit in contrarium. Vide quæ dicit Fel. in c. sane, ad fi. de of. del. Vide Anc. cons. 353. in prin.

d Ale. Vide in l. 1. §. cum adiicitur, de ver. ob. & ibi quod de dictione, mox, vide bart. in l. fructus, & ibi dixi ff. so. mat. Et quandocunque importat 10. dies, l. Labeo, & ibi in gl. & bal. quo. & quan. iu. j̄. adde tex. & gl. ext. de ele. quia propter.

e Ale. Hoc verum secundum Ang. in l. si deposita, si constat per publicam scripturam, aliàs secus si esset opus probatione per testes, non possent nisi lite contestata recipi bar. in l. 3. in 4. q. prin. C. de pig. & quod no. in l. fi. C. de pig. adde ꝙ depositum debeat habere executionem paratam, debet intelligi de deposito vero, non confessionato, per ea, quæ voluit bal. cons. 171. lib. 3. & vide hic per Pau. de cast.

Paris. Vide ad declarationem Ale. in l. intra dies, ff. de re iu. ad fi. item ꝙ depositum sine numeratione dicatur verum depositum, vide Berta. in tract. de gab. 2. par. 8. partis prin. item no. vnum casum, in quo potest opponi exceptio compensationis, per Pau. de cast. cons. 9. item vide ad istam reg. ꝙ depositum sit priuilegiatum, Ias. in l. j. C. de eden. Et ꝙ verior sit opi. ꝙ habeat executionem paratam, vide barb. in c. fi. de depo. item circa illud ꝙ dicitur in teste de compensatione ꝙ opponi non possit, declara & limita, vt per barb. in d. c. fi. item non procederet, quando depositum descenderet ex alio contractu, qui conuerteretur in causam depositi, vide Soc. cons. 171. vol. 2. licèt Pau. de cast. d. cons. 9. aliter videatur velle.

Pom. Adde ad prin. huius apost. ibi, alias secus. ꝙ idem tenet Mathes. no. suo 5. inc. quod contractus.

f Paris. No. tamen ꝙ licet causa depositi sit multum fauorabilis, tamen non est ita fauorabilis, vt actor possit accipere arma de domo rei. ita probatur in l. j. & ibi no. per quosdam Perus. Mod. relatos ibi per Deci. C. de eden. Not. tamen ꝙ depositarius non tenetur edere deponenti ad fundandam intentionem eius l. j. s̄. de eden. quod not. pro extēsione in omnib. bonæ fidei actionib. & vide ad istam auth. vnum verbum Ro. cons. 141. & Ale. in l. hæres cum debuerat, ff. ad Treb. & Anch. cons. 192.

g Ale. Vide Lud. in suis sing. in tit. commod. sing. vlt. qui alleg. istum casum pro singulari. & de hac protestatione, de qua hic, & in auth. hic posita, vide omnino bart. Ang. & Im. ista limitantes in l. hæres, ff. ad Treb. no. quod protestatio sibi facta, etiam probatur per iuramentum, quod est not. Et facit ad hanc l. & materiam, quæ no. bar. in l. alia, §. fi. sol. mat. Sed bal. hic tenet contra bar. cum distinctione. ad quod vide c. ex insinuatione, de proc. & bal. hic, contra quem simpliciter tenet. hoc sequitur Lud. Rom. in l. non solum, §. morte, de no. opē. nun. adde gl. & plene per Ang. & alios de hac materia protestationis in c. cum M. extr. de constit.

LEX XII.

superuacuam. In his q̄ in pōdere, numero, mēsura cōsistūt, si vni ex hæredib. depositarius ꝓ hæreditaria parte soluit, residui periculū ad cæteros pertinebit. H.d.

¶ Mandati. Rub.

LEX XIII.

a SI pro ea. a Istam l. habetis de verbo ad verbum melius in l. Lucius. ff. e. ti. §. fideiussor. & ista est notab. l. vide Roff. & Spe. qui formant libellum.

a ADD. ¶ Paris. Adde vnum casum, in quo potest petere fideiussor, vt liberetur vltra casus hic in d. l. Lucius, expresse in scholari volente ire ad studiū, Rom. sing. 102. item ad intellectū istius l. quomodo intelligatur ꝙ possit fideiussor petere, vt liberetur, & quid tunc teneatur debitor facere, an soluere creditori, an præstare ipsi fideiussorem indēnitatis, vide Ale. omnino in l. facere pos. ff. so. ma. vbi etiam ponit limitationem ad istam reg. ꝙ fideiussor, qui diu esset in obligatione potest agere, vt liberetur. item vide aliquid per barb. in c. 2. de fideiu. & in c. fi. e. ti. Vide etiam Ale. in l. si pater, C. de col. adde etiam in materia, licet ille, qui fideiussit, non possit repetere antequam soluat, secus tamen est in eo, qui se pro alio obligauit tanquam negotiorum gestor suus. Vide Pau. de cast. no. in l. j. ff. de ne. ge. vbi assignat rónem diuersitatis. De quo etiam vide bar. in l. fi. ff. e. post gl.

LEX XV.

a Mandatum. a Hic veniret tractanda materia, quomodo finiatur mandatum. de hoc dicam anno seq. in l. eius qui in prouincia. ff. si cer. pe. &c.

a ADD. ¶ Paris. Circa istam materiam, an & quando mandatum finiatur morte, vide omnino bar. in tract. de iurisd. q. 7. item adde quod etiam si dn̄s expresse diceret, quod duraret post morté, adhuc morte finiretur ipso decedente sine hærede. Et idem in procuratore in rem suam. Vide Ang. cons. 242. Rom. 374. Quòd autem possit constitui procurator post mortem, vide Fran. consi 66. item quod ista reg. non procedat in procuratore in rem suam, vide d. Fran. cōs. 124. siue 24. & seq. Quid autem in tutore & executore mandantib. vide Rom. cons. 219. item tres vel quatuor limit. ad hanc reg. vide per Rom. cons. 202. item de eo quod dictum est s̄. quod transeat ad hæredes, & moritur quis sine hærede, & etiam an possit reuocari per hæredem tunc, vide Deci. in c. relatum, de of. del. Et an possit per hæredem reuocari mandatum collatum post mortem, vide bal. in l. id quod pauperib. q. 24. de epi. & cle. ad bar. in l. 2. §. pen. ff. de don. item quomodo dicatur desinere res esse integras tam in iudicialib. quam extraiudicialib. vide Gem. & Perus. in c. seq. in fi. prin. de proc. in 6.

LEX XXII.

1 *Actio quando possit simpliciter cedi.*
2 *Cessio ex quibus præsumatur simulata.*
3 *Titulus requiritur, vt cessio valeat, & an debeat poni in princ. instrumenti. 4.*
5 *Actio quibus casibus non perdatur, licèt cessio præsumatur simulata.*
6 *Paruum pretium quod dicatur, vt actio præsumatur.*
7 *Actio debet æstimari deducto eo quod expenderetur in actionem.*
8 *Titulus in cessione quomodo præsumatur, vt valeat.*
9 *Titulus contractus, nihil aliud est quam causa contractus.*
10 *Cessio an valeat, si partim venditur, & partim permutatur.*
11 *Cessio præsumitur simulata, si prætium non apparet in veritate solutum.*
12 *Cessio, in qua qs cōfitetur sibi solutū, l; nō noceat, ei cōtra quē fit, nocet tantū ce-*
13 *Cessio si fiat de aliis causis quòd debeat apparere de veritate causæ. (denti.*
14 *Si cessio fiat titulo donationis, ob merita & seruitia, an necessario requiratur ꝙ*
15 *Cautela ad hoc, vt tollatur probatio meritorum. (merita præcesserint.*
16 *Si in instrumento cessionis factæ titulo venditionis, non apparet de numeratione, sed postea fuit numeratum, sufficit.*
17 *Si in veritate fuit solutum, sed incontinenti restitutum, quòd non valeat cessio.*
18 *Cessio an possit fieri inter socios, & qualiter.*
19 *Cessio qualiter certis casibus permittatur.*
20 *Cessio etiam modico dato fit inter quos res est communis.*
21 *Vendens rem alicui à se possessam potest etiam pro tuitione rei cedere omnem actionem personalem sibi competentem.*
22 *Clausula vendidit, & tradidit omne ius suum, & oēm actionem, quid operetur.*
23 *Hæc lex an habeat locum, quando hæreditas ceditur.*
24 *Clausula & si quid plus valet, donat: quid operetur.*
25 *Statuto si caueatur, ꝙ folieta vini non possit vendi, nisi 8. denariis, an ille qui non vēdidisset vinum nisi tu emeres, puta vnam castaneam pro 4. incidat in pœnā.*
26 *Hæc lex comprehendit excogitantes aliquid in fraudem.*

Per diuersas. Hæc est sing. l. & eius materia, meo iudicio est multum malè declarata, sed declarabimus passus, quos reputo magis intactos & vtiles. Alia pertransibimus more cōi. Et quia sequens l. fuit facta ad declarōem istius, iō
a lego ambas simul & br̄ h.d. Cessio actionum a non p̄t fieri, nisi in casib

a ADD. ¶ Ale. In materia cessionis, de qua late per bar. in l. Modestinus, ff. de so. Et vnum scias, ꝙ si aliquis promittat cedere melius ius, liberatur transferendo tale ius, ex quo causatur iudicis officium. Si vero promittit cedere ius optimum, non liberatur, nisi cedat actionem, & transferat in cedentem. Gl. est multum no. in l. j. C. quan. & qui. quar. pars, li. 10. quam hic Ang. alle. adde gl. in l. j. s̄. de vsur. Et quod no. gl. in l. si fideiussor, § j de pig. ver. possit.

Paris. Circa materiam huius l. vide do. Fran. cons. 136. bar. 90. vol. j. Rom. 86. item quid si cessio fiat pro parte tituli veri & pro parte falsi, vide Rom. cons. 450. itē ꝙ in pretio cessionis habetur ratio sumptuum faciendorum in lite exercenda, vide Io. de Ana. cons. 103. Vide in mā late Panor. in c. fi. de al. iu. mu. cau. fa. itē ad de ꝙ vbi cessio fit de voluntate debitoris, non potest allegari cessio simulata, vide Ang. in l. cum esset, de ser. ru. præ. & bar. ibi. item ꝙ non procedit ista l. quando cessio tendit ad tuitionem bonorum quæ traduntur procedēte cessionario, vide bar. cons. 190. inc. dilecto, vol. j. item ꝙ vbi est prohibita cessio, non potest cessionarius agere ēt tanquam procurator in rem suam nomine tradentis, quia fieret fraus legi. vide Ale. in l. iuris gentium, §. prætor ait, ad fi. ff. de pac. post gl.

casib.hac l.expressis,& eãdẽ rõem habẽtib.& si ꝓ parte vendit,& ꝓ parte donat,cessio facta p̄sumit simulata.h.d.cũ l.seq. Et primò ponit ꝓœmiũ.Scdò põit statutũ.Tertiò põit exceptionẽ à statuto.Quartò põit vnã determinationẽ ad p̄dicta.quintò tollit quasdã cauilatiões ꝯ hãc l.excogitatas.Scda ibi,ꝓ hãc itaq;.Tertia ibi, exceptis.Quarta ibi,si aũt ꝑ donõem.Quinta ibi,ĩl. ab Anastasio.
1 vsq; ad fi.ei⁹.Op.& vr̃ qđ † actio possit simpl'r cedi,vt ĩ de hær.vel act.ven.ꝑ totũ.& ff.e.sol.gl.no.hic,& vbiq;.Aut ꝯstat qđ cessio actionis est vera,& ñ simulata,& valet,vt ĩ p̄rio.Aut ꝯstat qđ est si-
2 mulata,& ñ v;,vt ĩ ti.s̃.plus val.quod agi.Aut dubitatur,† & in dubio p̄sumit simulata ex trib.vl'4.q his ll.ꝯtinẽt.Primò ex paruitate p̄tij,si actio magnæ q̃titatis ꝓ modico cedit,& iõ ñ v; cessio,nisi vsq; ad q̃titatẽ solutã,vt l.ꝑ diuersas.Scdò p̄sumit simulata,si ti-
3 tul⁹ † ꝯtus ñ appareat intercessisse,& colligit ex hac l.l; in instr̃o cessionis,vẽdõis nomẽ insertũ sit.Et iõ illi q faciũt ꝯtũ,dñt,talis titulo vendõis dedit,cessit,& trãstulit,&c.& sp apponũt titulũ,vl'
a donõis,vel vẽditionis,vel aliũ.Ista duo ponunt[a] hic in gl.Tertiò
4 † reqritur,qđ titulus cessionis ponat[b] in pr.instr̃i.Ita t; gl.s̃.ne lic.
b po.l.j.in gl.ma.& Inn.ponit in mã de ali.iu.mut.cau.fa.& mihi vr̃ qđ Cy.vt Dy.refert in d.l.j ne lic.po.t; qđ ñ est necesse qđ in prin. ponat:qa hoc nulla lege reperit cautũ.& hoc iã fuit obtẽtũ,& iu-
5 dicatũ hic,qđ mihi pl;.Et † istis casib.l; cessio p̄sumat simulata,actio ñ ꝑditur.Quartò p̄sumit simulata si partim vẽditur,& partim donat,vt d.l.ab Anastasio.& in isto casu ꝑdit actio in ea parte,quæ donat ꝓ vtraq; parte.Iuxta p̄dicta dixi qđ ex paruitate p̄tij p̄sumit
6 simulatio.† Quæro qual'r dicat paruũ p̄tiũ.Gl.põit opi.& reputo illã esse verã,& est no.p̄tiũ ꝯpetens dr̃ deductis expẽsis & labore, q de necessitate d; fieri in actione illius rei.tene mẽti,& hoc v; ad
7 multa.Et sp † exactio d; æstimari,deducto eo qđ cõiter expẽdere tur in exactione.Scdò dixi,qđ si titulus ꝯtus nõ appareat.Tertiò
8 si in pr.instr̃i ñ apponit,p̄sumit simulata.† Quæro quõ p̄sumat titul⁹.H⁹ gr̃a formo talẽ q.Titius cessit mihi actiões,quas h; ꝯ Sem
c proniũ,ad cẽtũ,& hoc facit ꝓ p̄tio cẽtũ,et ñ in instr̃o ñ apponitur expresse,qđ hoc fecerit titulo vẽdõis,an valeat:ƒm eos,q dñt ꝙ titul⁹ d; poni in pr.ñ v;:qa hic titul⁹ ñ v;,nec apparet ex pr.l; ex toto instr̃o.S; ƒm nos,q hoc ñ tenemus,puto qđ cessio valeat. Nam
9 nil aliud est titulus ꝯtus q̃ cã ꝯtus,† vt l.3.§.ex plurib.causis.ff.
d de ac.pos.vñ cũ ex instr̃o[d] apparet titulus,hoc est,cã vẽdõis, satis appet iudicio meo. Tertiò dixi qđ p̄sumit simulata,si ꝓ pte vẽdit,
* & ꝓ pte * dõat,eidẽ ꝑsonæ ĩtelligo:qd si diuersis:hoc hac l.ñ dr̃.iõ
e remanet ꝙ v;,nisi simulatio ꝓbaret.Quero[e] qd si ꝓ parte vẽdit,&
10 ꝓ parte ꝑmutat?R̃ñ † puto qđ valeat.Nã in eo qđ dr̃ de vẽdõe, intelligo,idẽ de q̃libet ꝯtu,ex cã onerosa,vt l.statuliberi à cæte-
11 ris.§.fi.ff.de sta.li.Præsumitur ẽt simulata cessio,† qñ p̄rium,ꝓ q̃ fcã est cessio,ñ apparet in veritate solutũ.Et hoc l; ñ dicat in gl.mag. q summat mãm cessionũ,tñ innuit hic in tex.& gl.sup ver.solutarũ.qđ ẽt ꝓbat in l.ab Anastasio.ibi.ipse vero ꝯtu re ipsa ꝑsoluit.
12 Ex q̃ † concludit ꝙ nõ sufficit si in instr̃o cessionis cedens ꝯfitea
f tur sibi solutũ esse,nisi re vera sibi solutũ ꝓbaret.[f] Et hoc verũ,q̃-
g tũ ad eũ ꝯ quẽ cedit,sed q̃tum ad ipsum cedẽtem[g] noceret illa cessio.Hoc t; d.Ia.de Bel.in aut.de æqua.do.§ j.Hoc tenebat qdã Lõbardus,q ꝯposuit vnum tractatum de cessionib.q intitulatur Ia. de Are.l; in veritate ñ fuit suus.hoc ẽt tenuit Ia.Bu.d.Ray.de For. Et ego iã pluries ꝯsului.& d.Fr.de Pi.& multi alij doc.de ciuitate
13 ista.† S; iuxta hoc q̃ro,qd si ex aliis causis fiat cessio,vtrũ debeat apparere de veritate causæ,vel sufficiat ꝯfessio partis?puto qđ de
h beat apparere[h] eadẽ rõe:qa vt dixi qđ hic dr̃ de vendõe,intelligo
14 in q̃libet ꝯtu ex cã onerosa.† Iuxta hoc q̃ro,qñ cessio fit titulo
i donõis.[i] & ibi apponitur qđ hoc facit ꝓ bñ meritis,& seruitiis,q̃ ab eo habuit,& recepit,vtrũ sit necesse ꝙ merita,& seruitia p̄cessisse ꝓbent. Dubito in hac q.vr̃ ꝙ sic:qa talis cessio nihil releuat,vt l. si forte.ff.de ca.pec.& habuistis no.ĩ.de col l.si donõne.Præterea cã talis mutat titulum ꝯtus.Nam si fiat pro bene meritis,& seruitiis,nõ est simplex donõ,l; vocat remuneratio,seu donõ ob cãm, vt l.Aqlius.ff.de do.& l.si remunerandi.ff.e.In ꝯrium vr̃.quod nõ sit necesse ꝓbari.nã si bñ totã istã l.inspicias,solũmõ litiũ redẽptores ꝯdẽnat.S; qñ donõ fit pp seruitia,& merita,ñ p̄t dici redẽptor litis.ñ.n.ob hæc merita,& seruitia fecit,vt sibi actio cederet,l; iõ cedit:qa cedẽti pl;.siue cã sit vera,siue ñ sit vera ex q̃ apparet,
15 ꝙ ñ ẽ litis redẽptor.Dubito tñ,† pp tollẽdũ illđ dubiũ,aliqñ in q busdã cessionib.ego feci leuare illã clãm,vc;,hoc fecit ꝓ bñ meritis,& seruitiis:sed dicat ꝙ hoc fecit ex sua pura mera & simplici, & spõtanea volũtate,& liberalitate:qa sibi sic placuit,& sic voluit
16 & cessabit ista dubitatio.† Iuxta p̄dicta q̃ro,pone ꝙ in instr̃o cessiõis ñ apponit qđ in veritate numerauit.Quæro,qd si postea numeret,ita qđ in veritate appareat de numerõe,vtrũ sufficiat?Certè sic.Casus est in l.ab Anastasio.vbi sufficit ad exactionẽ,qđ ex post
17 facto clã soluerit pecuniã,si bñ aduertis.† Quæro,qd si sibi in veritate soluit,& postea recepit[k] & sic ex vna manu dat,* & ex alia
k
* recepit.R̃ñ.qđ ñ v;,aliqđ imo ꝑderet actionẽ,ꝑ l.ab Anastasio.pp hãc fraudẽ & simulationẽ.ñ.n.vr̃ solutũ,qđ statim soluẽs est recepturus,vt l.q sic.ff.de sol.Venio ad exceptiones,primò excipit ces
18 siones,q̃ fiũt inter cohæredes,qñ diuidunt.† Quæro qd si fiat cessio inter socios,ex alia cã diuidẽtes,vl' societatẽ ꝯhentes?R̃ñ.l.qñ societatẽ ꝯhunt,dico valere pp societatẽ,cessionem,vt l.j.ij.& iij. ff.ꝓ soc.tñ posset p̄sumi simulata,sicut s̃.de vendõe,qñ vnus ex vna parte ponit modicũ,alius multũ.S; qñ fit diuisio, vtrũ valeat cessio?Vr̃ qđ ñ:qa hic casus ñ est hic exceptuatus. Cõtrarium puto,& hoc teneas ꝓ fundamẽto oĩum istarum exceptionũ,quod illud,qđ hic dicitur in istis casib.exceptuatis,h; locũ in oĩb.casib. eandẽ rõem habentib.Et h.d.tex.hic expressè,nõ violãdo eũ.ibi, nulla.n.tali rõe intercedente redemptor sicuti s̃.declaratũ magis extitit,&c.Et l; gl.exponat,nulla rõe,i.nõ intercedente aliquo p̄dictorũ casuum exceptorũ,dico ꝙ ñ bñ exponit.nõ.n.hic Imperator se restrinxit ad illos casus,sed ad rõem illorũ casuũ,vt vbicunque apparet qđ nõ sit redẽptor litium ex cã, ex qua fit cessio, qđ tũc cessio valeat,sicut in istis casib.exceptuatis,vt ĩ.videbitis.Se-
19 cundo excipit tex.creditorẽ,q ꝓ debito recipit cessionẽ.† Quæro,qd vult dicere tex.Gl.exponit multis modis.primò,qñ creditor ꝓ debito suo accepit nomẽ in solutũ.qđ satis placet.tũc.n.nõ potest videri redẽptor litium.iõ.n.recipit,vt suum consequat.sed si poneres quod debitũ fingeretur,vt cessio posset fieri,tũc h'ret locũ l.ab Anastasio,quia cessio nõ valeret,imo perderetur debitũ,pp talẽ fraudẽ.Scdo mõ exponit gl.in creditore,q cedit actionẽ ꝯ principalẽ fideiussori solueti,l; ista expõ vr̃ ꝯ tex.nã tex.hic loqt in creditore,q accepit cessionem.Illud exẽplum est in creditore,q cedit alteri,quare malè?Gl.exponit hic accipit,i.cedit alteri.Truffa est,vel dic ꝙ tũc creditor diceret fideiussor soluens.nã sibi debet hoc,vt sibi cedatur actio.Vñ hũc tex.gñal'r intellige,qđ in oĩ casu,in q̃ cessio d; fieri de necessitate,ñ h; locũ l.ista.& ideo qñ creditor agẽs hypothecaria,cedit possessori solueti actionẽ ꝯ debitorẽ.ꝑ l.mulier.ff.q po.in pi.& l.Paulus.§.fi.ff.qui.mo.pi.vel hy.sol.qđ p̄t fieri cessio:ita ẽt modico dato.hoc ẽt sẽtit hic gl.ĩ 3. exẽplo.Idẽ in oĩb.aliis exceptionib.in q̃b.cessio d; fieri de necessitate,vt dixi. Tertiò excipit tex.qñ qs recipit cessionẽ ꝓ tuitione
l rerũ[l] apud se ꝯstitutarũ.Gl.põit exẽplũ.puta qñ qs ꝓ ea re q̃ possidet,accipit ius emphyteuticũ fructuarij,vel supficiarij,vel sil'e,vt tueat se à dño:v; cessio,l; minus dederit cedẽti,q̃ valeat.Scdò ponit exẽplũ,cũ timuerim ruinã ex domo tua domui meæ nociturã,accepi à te ius,qđ hẽs in domo tua,& dedi min⁹ q̃ v3.Gl.reprobat istđ vlt.exẽplũ:qa hæc expõ fit magis verbis,q̃ re.iõ põit exẽplũ tertio mõ.Si possideo aliq̃ rẽ,ꝑ q̃ tu habes Publicianã. Si.n.à dño vero impetro ius dñij,& modico dato,vt possim me tueri aduersus te,v3,vt hic.Istđ exẽplũ tertiũ,& ẽt primũ est bonũ.Impetro.n.cessionẽ ab aliq̃ alio,vt possim me tueri ĩ re.q̃ possideo.verũtñ ambo illa exẽpla loquũt in iure mere reali,vl' inhærente rei, vt ꝓprius loquar:l; ego intell'o ẽt gñal'r,vt puta ꝓ tuitione rei,q̃ possideo,facio mihi ab alio cedi actionẽ ꝑsonalẽ,ꝓ q̃ illa res ẽ obligata.Dico q̃ qđ illa cessio,quaten⁹ respicit đfensionẽ istius rei possessæ,v;,nec p̄sumit fictitia ex causis supradictis. Rõ est hic.nã quatenus ista cessio respicit tuitionem rei possessæ,ñ dicitur qs litium redemptor:nec.n.vt agat ꝯ alium,l; vt se đfendat. hoc facit.

a ADD.¶Ale.Limita vt per bar.in l.j.C.de ac.& ob.vt s̃.vt lit.pen.vbi ponit multos casus,in quib.cessio præsumitur & ꝙ cessio possit intelligi,vt dicit bal.no. in l.eius,s̃.de cõpen.per gl.l.j. quod solus consensus nõ inducit cessionem,sed requiritur titulus,& cessio,quod repetatur no.& vide quod requirat titulum, exponit in pr.tenet Ian.in c.ex parte,de alie.iud.mut.cau.fac.
b Ale.Bal.in l.fi.§.3,§ j ff.ad treb.tenet ꝙ requiratur titulus,nec attendatur,in pr. (vel in fi.
c Paris.Vide Barb.in rub.de emp.& ven.post prin.
d Ale. Et cum bar.& Cy.hic tenet bal.sed contrarium tenet Io.An.in add.Spec.in ti.de cess.act.§ 1.ver.sed nunquid ratione consan.alle.l.generaliter,ĩ.de non nu. pec.sed dicit,q non obst.l.vlt. C.le præd.cur.lib.10. quæ vult quod in interuẽtu pretij,præsumatur vendita,quia in casu non sufficit præsumptio vbi requiritur expressio,nec plus dicit,quod bene no.& vide bal.in d.l.2.s̃.ne lic.pot.
* Claud. Quid si in instrumento renunciationis iurium apponatur cessio, an ista renunciatio sit sufficiens causa tanquam donatio.Ale.cons.137.cir.fi.vol.2.
e Andr. Barba.Et præsumitur cessio simulata,si non apparet de vera numer.Vide Bal.in l.2.C.ne lic.pot.vbi tenet ꝯ Bar.& nunc consulo apud Rhegium, & vide bal.in l.q.Repeti.ia,s̃.de proc.vbi plura de materia cessionis.Et quot modis instrumentum cessionis possit impugnari,& defendi,vide bar.in l.2.ne lic.pot.
f Ale.Ad ∫e bar.in l.Deo nob.s̃.de epis.& cle.sed contra bar.tenet ipse bal.in l.2, s̃.ne lic.po.& no.per eum,& Ian.in c.fi.de alie.iu.mut.cau.fa.
g Paris.Sequitur Alex.cons.36.vol.2.
h Ale.Pro hac parte bene facit tex in l.cum quis,§.Titia,de le.3 & l.pe.de prob.
i Bar.in l.3.s̃.ne li.po.quod non sit necesse probare.Vide Bal.hic.
K Ale.Sed quid si do tibi speciem inæstimatam,vt mihi cedas actionem,vide bal. in l.j.s̃.de act.& obl.quod valet cessio,nisi ex paruitate rei præsumatur fœnus, ar.d.l.j.& l.Imperator,cum simil.de le.j.& no.in materia cessionis,quod nemo præsumitur cedere actionem contra se ipsum secundum bald.in l.j.s̃.an seruus ex suo facto,facit quod in generali sermone non venit persona loquentis. De hoc est gl.& ibi bal.in l.emptor,ĩ.de hær.vend.
* Claud.Circa hoc vide quod not.idem bart.in l.singularia,circa fi.ff.si cer.pe.
l Vide bal.in l.2.s̃.ne li.po.

Et istud est no.qa fit tota die. Scd̃m exẽplũ qđ gl.ponit iõ dic nõ
esse ad ꝓpositũ:qa possessor h; aliqđ ius cessum ab aliq̃,non ꝯ ali-
quẽ.tex. ꝓpriè loqtur,& ꝓhibet cessiones,q̃ fiunt ꝯ aliquẽ.Quar
to excipit tex.illas cessiones,quas faciũt legatarij,seu fideicõmis-
sarij,qb.debita,vel actiones,vel res aliæ relictæ sũt.Circa 1. de le-
gatariis gl.ponit exẽplũ,qñ plurib.legatũ est nomẽ tũc.n.ipsi ce-
dũt actionẽ inter se minimo dato, & petũt ẽt sibi mãdari ab hr̃de
directas.Ista expositio est no.ex qua nota qđ †oẽs, inter quos ali-
20 qua res est cõis,pñt sibi inuicẽ eã cedere modico dato,nec p̃sume
rer̃ fictitia,ex causis hac l.exp̃ssis & sic vr̃ casus ꝓ eo qđ s̃.dixi. qñ
fit diuisio inter socios.Secũdò dixit gl.In eo qđ đt tex.qb. debita,
exponit,i.actiones ꝑsonales.In eo qđ subdit, vel actiones, intelli-
git,s.in rẽ.Vide gl.sup ver.debita.& vide ẽt gl.sequentẽ in eo, qđ
đt de actione in rẽ,intellige,qñ alius possidet rẽ,nõ ille cui cedit.
nã tũc absq; aliq̃ dubio valeret cessio,cũ ꝯ neminẽ fieret, s; inter
ipsos ꝯhentes vt dixi s̃.ꝓx.sup tertia exceptione.Quæro,in eo qđ
tex.subdit,seu res al's,intelligit gl.s.hæredis. nã si testatoris essent,
nõ esset necesse cedere legatario rei vendicationẽ,cũ statim adita
hæreditate sit dñs,vt l.j.j̃.com.de le.Cõtrarium tenuit gl. in l.2.j̃.
com.de le.qđ ẽt de re hæredis trãsfertur dñium.S; ista gl.ẽ verior
vt ibi dixi,& plenius in l.si hæredis seruus.ff.de le. 1. Ex hac quar-
21 ta†exceptione,& his q̃ circa eã dicta sũt, colligo indistinctè, qđ
qñcunq; vẽdo tibi aliq̃ rem à me possessam,ego possem tibi cede
re oẽm meam actionem ꝑsonalem ꝯpetentem ꝓ tuitione ipsius
22 rei.Et iõ†hodie in oĩb.ꝯctib.vẽditiõis,apponunt̃ talia verba, qđ
q tales res vẽdidit,tradidit oẽ ius,& oẽm actionem realem, & ꝑ-
sonalẽ sibi ꝯpetentem in dicta re,& eius occasionẽ,faciẽs eum ꝓ-
curatorem,tãquam in rem suam,&c.quæ cessio valet.vt hic p;,&
23 l.si res.ff.de eui.†Vltimò circa hãc l.quęro.an hęc l.hẽat locũ,qñ
vẽditur hr̃ditas,& sic ꝑ hãc l.sit correctus titulus de hær. vel acti,
vend.dubium est.Finaliter mihi vr̃ dđm.Aut qs non possidet hę-
reditatẽ,& tũc si iste vẽdidit hr̃ditatem h; locum hæc l. Est.n.ven-
ditor iuris,& actionis ꝯ alium,& emens ex casib.hic insertis pos-
set videri redemptor litium.Si verò ipse hr̃ditatẽ possidet,tũc di-
co qđ p̃t vendere eam,sicut qlibet p̃t vendere rẽ à se possessam,&
emẽs nõ põt dici litium redẽptor,ẽt si in dicta hr̃ditate essent no-
mina debitorum,ꝯtra quos deberet agere.non.n. principal'r emit
nomẽ vel actionẽ cõtra alium,s; principal'r emit hr̃ditatẽ, de qua
ꝯtrouersia ñ est:qa ille est hęres,q vendidit.vñ in ꝯñiam pñt veni
re noĩa,sicut s̃.ꝓx.dixi,qñ vẽditur res,in ꝯñiam ꝓ illa re,pñt veni
re actiones personales.Sumus expediti de l.per diuersas,& in l.ab
a Anastasio.[a] nihil ẽ quasi dđm,oĩa.n.sũt s̃.expedita. tñ ibi no.duo.
No.j.q̃dam gl.q̃ est sup ver.coloratam,q̃ facit ad multa.Facit.n.ad
24 qõem,†q̃ dicam vobis in l.2.j̃.de res.ven.s.ad illa verba, q̃ appo-
nuntur in instr̃is venditionum,vc; ad illud,qđ si plus v;, dedit, &
b donauit [b] tãq̃ amico.Itẽ†facit ad q.[c] statutũ ad modum Perus.est
25 hic,qđ folieta vini nõ posset vẽdi vltra octo denarios.mõ q dam
c vendidit vinũ ad illã rõem, tñ non dedisset tibi, nisi emisses ab eo
vnam castaneam,ꝓ 4.denariis.Certe,iste vr̃ incidere in statutum,
nec d; excusari ꝑ illã coloratam vẽdõem, ar.h⁹ l. cũ hac gl. Ad qđ
optimè facit j̃.de vsu.l.eos.ver.interdicta licentia creditorib.& j̃.
26 de agr.& cens.l.quemadmodũ li. 11.† Vlt.no.fi. [d] h⁹ l.quæ gñali-
d ter loquitur in omni eo,q aliquid excogitaret in fraudẽ,vt l.ꝑ di-
uersas,quod est multum aduertendum:qa si posset probare, per-
ditur actio,tam per cedentem,q̃ per cessionarium,vt vidistis,&c.

a ADD.¶Alex.Et tene menti vnum secundum bal.hic, quod si quis fuit confessus se recepisse à Titio centum,quæ promisit restituere so.ma. & post cõfessionem recepit,quinquaginta,præcedens confessio præsumitur simulata, vnde nõ põt peti nisi illud,quod fuit solutum.Tex.est no.hic secũdum ipsum cir.fi.maxime, in d.l.ab Anastasio.Vide quod in simili dicit tex.in l.minor 25.ann.cui fideic. de mi. vbi si post confessionem de recepto superuenit ista confessio de illis aliis,p̃sumitur confessio prima fuisse simulata. Quẽ tex.ad hoc alleg.bal.in l.si absentis,si cer.pet.licèt ille tex.non probet.Vide bal.aliter loquẽtem in l.legem,s̃.de pac.& vide quod no.bar.s̃.l.prox.& in l.pe.§.si vir,so.ma.Adde ad materiam h⁹ l.Rom.cons.87.& 450.& bal.25,lib.3.& 387.

b Adde bal.in l.2.s̃.ne li.po.

c Adde bal.in l.non dubium.C.de ll.

d Hic sequitur Cy.s̃.in 3.q.etiam vide bar.ibi in ver.3.requiritur,& ver.seq.

¶Si seruus extero se emi mandauerit. Rub.

LEX VNICA.

1 *Differentia inter ex,& propter.*
2 *Mandatum de re propria emenda non valet.*
3 *Si salma tua incidit in cõmissũ,& vẽ lit̃ à fisco,potes alteri mãdare,vt eã emat.*

Si seruus extero. Si seruus se emi mandauerit,non va
let mandatum emptione non secu-
ta:s; ea secuta v; de æquitare : & si emptor venditori soluit num-
mos ꝓ pretio,nõ liberatur.Non põt quis ꝯrias actiones intende-
1 re.h.d.†No.hic dr̃iam inter ex,& pp.Et de hoc tetigi tibi s̃.de ll.
2 l.non dubium.†No.2.ꝙ non valet mandatũ de re propria emen
3 da.& sic facit ad q.quando salma † tua incidit in commissum, &
venditur à fisco:tu mandas alicui ꝙ eam emat,an valet mandatũ?

Dic vt tangitur hic per Cy.Cætera dic vt in gl.

¶Pro socio. Rub.

LEX I.

1 *Quando filius lucratur cum pecunia patris,medietas lucri est patris,altera filij.*

a Societatem. [a] Vide gl.hic,quæ gl.dicit,ꝙ æquales partes
b intelligũtur in lucro. [b] Facit ad illud, quod
1 dixi in l.cum op;.in pr.j̃.de bo.quæ li.cum filius † lucratur ex pe-
cunia patris,medietas lucri attribuitur pecuniæ:medietas operæ.
c H.d.gl.quod est de consuetudine. [c] Dicit Ia.de Are.ꝙ est de iure,vt
l.cum duob.§.si in coeunda.& §.damna.ff.e.Et totam hanc gl. te-
ne menti,quia est multum communis.

a ADD. ¶Paris. Circa istam l.quando vnus ponit pecuniam totam,vel maiorem partem,alius operam,si ille,qui ponit operam,fuit interfectus dum iret ad locum destinatum,& amissa est pecunia , an ille qui ponebat pecuniam teneatur in aliqua hæredib.occisi?vide Com.cons.inc.vnus ex sociis.Item circa materiã huius l.vide Ale.cõs.17.ad fi. item quando ille,qui ponit pecuniam,conueniret vt certum quid sibi præstetur, puta decem pro centenario, ꝙ non sit societas? imo vsura.Vide Io.de Ana.& Bolog.in addi.cons.99. etiam si conueniret ꝙ casu quo pecunia perdatur,ipse perdat decem pro centenario,secundum Abb.in quodam cõs.& Soc.in l.2.in fi.pr.ff.si cer.pe.Et ad primum dictum vide Ale.cõsi.80.vo.2.item de hoc& plurib.aliis in ista materia vide Ang.in trac.societatũ.

b Ale.Et quando datur pecunia mercatoris ad partem lucri,& damni,solum in fi. anni possum petere rationem,l.neminem,& ibi Bar.de suf.& arc.lib 10, & vide quod dixi in l.nummis,de in lit.iur.

c Et ad istam gl.vide quæ no.bal.in l.si patruus,in vltim.q.& vide per bar.in l.j.§. nec castrense,ff.de col.bon.

LEX II.

1 *Eo ipso ꝙ fundus communis emitur,videtur contracta societas in illo fundo.*
2 *Emptio facta à fratre quando dicatur facta nomine proprio,& pecunia de proprio vel communi soluta.*
3 *Cautela ponenda in instrumento emptionis, vt appareat pretium fuisse solutum de iure communi.*

a Cum proponas. [a] Tu habes hic notare duo.Primò †
1 ꝙ eo ipso quod emitur fundus com
b munis, vr̃ ꝯcta societas in illo fundo.Secundò est multum not. [b]
2 ꝙ l; vnus ex fratrib,emat ꝓ se fundum†& pro fratre suo:tamen si
in instr̃o cõtinetur pretium, ꝙ dictus venditor fuit confessus ha-
buisse & recepisse à dicto tali emente noĩe suo, & noĩe fratris sui,
nec dicitur de eius propria vel communi pecunia:quia tunc in du
c bio intelligitur de pecunia propria [c] soluentis,ita qđ ab alio fr̃e p̃t
repetere partem pecuniæ,si vult partem prædij.Ita est text.hic. Et
3 †ideo sitis [d] cauti qđ ponat̃ in instr̃o,qđ pretium soluit de cõi pe
d cunia qđ perpetuò tene mẽti,qđ valebit tibi ad mille aureos,&c.

a ADD. ¶Ale. Secundo est no.Vide no.per Bar.in l.si patruus,communia vtri.iu. & Bal.in l.pe.j̃.si quis alteri vel sibi. Paris.Circa istud prin. dic & limita vt per Ale.in apostì.ad l.2. ff.com.diui. vbi limitat hoc procedere quando emũt simul animo ꝯhendæ societatis,si paulo post emptionem diuiserint,all.ad hoc Com. in l.res,de duo.reis.Dic vt ibi per eum,per mod.in §.quædam,2.no. Inst.de act. Et ad materiam huius l.vide etiam bal.hic.

b And.Barb.Vide Lud.Rom.in cons.270.pro d.Bar.hic.
Paris.Istud sequitur & exclamat Ro.pro singulari,sing.291.inc.cum isti fratres, & in cons 3 circa med.& in sing.436.inci.quid si emeram.Ab.cons.56.inc.omnipotentis Dei postulato suffragio,tua mihi,circa fin. Cæpol.caut.127. si vnus ex fratrib.Com.cons.87.post pr.vide bal.in l.restituenda.C.de peti.hær.Contrariũ dicit Pau.de Ca.cons.185.circa fi.Limita singulare istud primo quando res esset quæsita per aliquem nomine suo& fratris vel coniuncti,sicut pro extraneo.q.a tunc præsumitur empta de pecunia illius extranei.Ita singu.Ro.in d.cons.2.vbi al.tex.singularem ad hoc quod dicit bar.in l.si ventri, §.fi.in fi.de priui.cre. Secundo limita non procedere in negotiorum gestore vel administratore hæreditatis communis,& constaret aliquam rem venditam,& non constaret vbi expensa esset talis pecunia,vide signanter Rom.cons.276. inci. visis dubitationib. Tertio limita,nisi probetur ꝙ ante societatem erat pauper,& nõ constaret qđ post societatem,aliam negotiationemegerit vltra hanc talem societatem.Vide signanter Rom.cõs.346.ver.quæro ad tertium,incipit,in hac causa. licet in hoc de paupertate ꝯrium velit,Com.cons.87.post pr.& scripsi in l.defunctus,j̃.arb.tu.Sed posset saluari quando constabat ante fuisse pauperem,sed non in totum se exercebat circa istam societatem,sed aliquid negotiabatur,ex quo potuit talem pecuniam acquirere,&ita præsumitur.Sed vbi nihil negotiari probaretur, &ex aduerso ante probaretur fuisse pauper,pręsumeretur de pecunia communi,ita declarat Rom.ibi & ita intelligit illam l.si defunctus.Onus aũt probandi ꝙ ante esset pauper,incumbit dicenti quæsiuisse de pecunia communi , & hoc probato tenetur ipse ex aduerso probare, ꝙ aliud negotiatus fuit, ex quo potuit illam pecuniam lucrari,vt colligitur ex verbis Ro.in d.cons.346.Ad quem etiam vide bal,in l.si restituenda,C.de pet.hær.

c Pom.Contrarium vr̃ tr̃e Anc.cons.pulchro,s.303.inci.materia,de qua quęritur.

d Pom.Vide Pan.cons.46.in 2.dub.vol.j.& Rom.cons.4.& Barb.cõs.33.vo.j. per totum,& cons.52.& bar.33.& cons.277.& cons.26.& cons.211.& 368 &bal.idem tenentem quod bart.in l.cum per.C.si quis alter.vel sibi.Alex.in cons.78.vol. 2. & Car.cons.140.& 12.in 3.dub.

¶De contrahenda emptione,& vend. Rub.

LEX V.

a Cum ipse. [a] No. hanc l. ꝙ tutor titulo,& bona fide potest emere de rebus pupilli.quod dic vt in gl.&c.

a ADD. ¶Paris.An si fiat talis ꝯctus durãte tutela possit peti eius executio,vide oĩno Ang.ꝯs.90.Et de mã vid̃ &declara vt ꝑ Soc.l.j.§.fuit quæsitũ.no.j.ad Tre.

LEX

LEX XIII.

a **In vendentis.** a Materiam, quã hic ponit gl. etiam ponit in l. in personã. §. generalr. ff. de re. iu. &c.

a ADD. ¶ Ale. Hanc l. no. limita, & intellige vt dixi post Bar. in l. Titia, §. fi. de verb. ob. & ad hoc no. vide Bar. in l. serui ele. §. j. de le. j. & omnino Bar. in l. si fundus, §. fi. de pi. vbi no. ¶ Pom. Limita istam l. pulchre, vt procedat in potestate expressa, secus in relata. Ita Bal. per illum tex. in l. certi condictio, §. fi. ff. si cer. pe. Pari. Limita vno modo vt per soc. in l. certi condictio, §. fi. in vlt. no. si cer. pe. Et an resolutio ɔ̃ctus conferri possit in volũtate vnius, vide Are. l. si q̃s, de ac. poss.

LEX XIIII.

1 *Statutum, quòd non possit vendi forensibus valet.*
2 *Statutum, quòd non possit vendi clericis non valet.*

a **Dudum.** a Istam l. inducit d. Old. in quadam sua disputatio
1 ne, † ꝙ statutum factum hic in ciuitate ista, b ꝙ fo
b rensib. nõ licet vendere, valet & tenet. Facit ff. de pi. l. in quorum.
2 Non † autem valeret statutum ꝙ non liceat vendere clericis. Dixi vobis in aut. cassa. & in l. fi. de sacros. eccl.

a ADD. ¶ Ale. Facit ista l. ꝙ valeat statutum, ꝙ socius non possit vendere rem cõmunem, vel partem suam irrequisito socio, sm̃ Bal. in l. j. in pr. s̃. com. di. & vide quod ipse no. in l. j. C. de com. ser. man. & limita hanc l. in casu no. posito in l. j. de pri. cre. vbi omnino vide.
b Paris. Quid autem si extaret statutum ꝙ vicinus alteri præferatur, vide de isto statuto oĩno quæ habes in Berta. in verbo, statutum de ɔ̃ctib. vbi multa addidi.

LEX XV.

a **Super rebus.** a Materiam huius l. dic vt dixi in l. si quis arbitratu. ff. de ver. ob.

a ADD. ¶ Pom. Ad limitationem istius l. vide Pan. cons. 80. dub. 1. vel 2. & Anna. cõs. 19. dub. j. & Are. 124. & 140. adde Dec. cons. 340.

¶ De hær. vel actione vend. Rub.

LEX V.

1 *Actiones vtiles intentantur nomine cessionarij, directæ verò nomine mandãtis.*
2 *Si habens vtiles alteri illas cedat, apud ipsum nihil remanet.*

a **Emptor.** a No. tex. qui clarè dicit ꝙ † actiones directæ intẽ
1 tantur noĩe cedẽtis seu mãdantis: vtiles noĩe cessionarij. Dixi vobis in l. q. stipendia. s̃. de proc. Quærit gl. quid si il
2 le, † q h; vtiles, cedat alteri. Certè gl. dicit ꝙ apud primũ cedẽtem nihil remanet, quia vtiles, quas habet, transtulit. Vide, & no. gl. Idẽ no. in l. ex asse. ff. ad Treb. & est tex. in l. j. §. de illo. e. ti. &c.

a ADD. ¶ Ale. In l. j. de hæ. vel ac. ven. habes hic in gl. no. in vno. quam tamen reprobat Bar. in l. j. post prin. de op. no. nun.

LEX VIII.

1 *Actio in rem quòd possit cedi, & cessionario competit vtilis actio.*
2 *Dominium vtile sine traditione quæri non potest.*
3 *Libellus in actione vtili.*
4 *Hypothecaria an possit cedi. remissiue.*
5 *Actio iniuriarum an possit cedi. remissiue.*

1 **Certi & indubitati iuris.** Hæc est bona l. Et not. † ꝙ actio in rem ꝑt ce
a di: & ex cessiõe ɔpetit cessionario vtilis actio. Sʒ intellige ꝙ l; cõ
2 petat vtilis actio in rem, nõ tñ cõpetit vtile † dñium, b q̃ sine tra
b ditione nõ ꝑt mihi q̃ri, vt l. traditionib. s̃. de pac. Et ita t; Dy. in c. ꝓ possessore, circa fi. de re. iu. li. 6. Et ex hoc debes scire qualr̃ libel
3 † formetur ĩ actiõe vtili. c Dẽs. n. dicere ꝙ talis res ꝑtinet ad Titiũ
c iure dñij vel quasi. Item ꝙ dictus Titius cẽssit mihi oẽm actionẽ, q̃ habebat ꝓ dicta re vendita: quare peto te condemnari, &c. Si. n.
4 diceres rem ad te ꝑtinere iure dñij, succumberes. † q̃rit gl. nũquid hypothecaria possit cedi. Cy examinat hic. Ego dixi ĩ l. fideiussor
5 obligari. in pr. ff. de fideiu. vbi Dy. tangit. Quærit † gl. vtrum actio iniuriarum possit cedi: dixi in l. iniuriarum, ff. de iniur. &c.

a ADD. ¶ Istis adde quæ no. Bal. C. de alie. iu. mu. causa fac.
b Adde Bal. s̃. prox. gl. & fa. erc. l. plane, etiam Ang. in l. j. pro emp.
c Adde bal. in l. si culpa, de rei ven. Adde vt per Spe. & Io. an. in ti. de cessio. act. §. j. ver. quid si mihi cedis, & ver. sed nunquid.

¶ De eunuchis. Rub.

LEX II.

1 *Ciuitas potest statuere contra ciuem aliquid extra territorium facientem.*

a **Romanæ.** a No. casum in hac l. in pr. ꝙ ciuitas † potest sta
1 tuere l. contra ciuem suum facientẽ aliquid extra territorium. Dixi plenè de hoc in l. cũctos populos. s̃. de sum. trin. & fi. cat.

a ADD. ¶ Pom. In fi. Bal. & Sal. hic ponderant istam l. ad q. de statuto, quod, &c. quibus adde Ale. cons. suo. 36.

¶ De patribus, qui filios distra. Rub.

LEX I.

Si quis propter. Hæc est no. & singularis l. An pro alia causa simili posset filius vẽdi, vide Dy. in c. in argumentum. de re. iu. li. 6. An filius posset dari pro obside. gl. tangit hic: Dic vt extra. de iureiu. c. ex rescripto, &c.

¶ De rescindenda venditione. Rub.

LEX II.

1 *Contrahentes quando possint se inuicem decipere.*
2 *Rescissio venditionis quando, & quibus in contractibus locum habeat.*
3 *Hæc lex habet etiam locum in emptore decepto: atque in omnib. contractib. bonæ fidei, stricti iuris: & in contractu transactionis. 4. 5. 6. & 7.*
8 *Practica probandi, q̃do petitur arbitramentum reduci ad arbitrium boni viri.*
9 *Maior qui vendidit, si est læsus, sed iurauit non contrauenire, quando perdat beneficium huius l.*
10 *Minor iurans in contractu contrauenire ratione minoris ætatis, an perdat beneficium huius l. & restitutionis in inte.*
11 *Iurans super facto videtur iurare super omni iure descendente ex eo.*
12 *Iuramentum representat minorem iurantem, maiorem.*
13 *Remedium huius l. quòd competat, etiam quando emptor alteri vendidit.*
14 *Instrumento venditionis si dicatur ꝙ illud quod plus valet, donat tanquam benemerito, an tollatur beneficium huius l.*
15 *Clausula, & si plus valet, donat, quòd referatur ad modicum.*
16 *Libellus in remedio huius l. qualiter formatur.*
17 *Practica articulandi in hoc iudicio: & q̃uo debeant deponere testes. 20. & 23.*
18 *Testes quãdo cõcordant in cõi æstimatione, licèt qlibet de sua deponat. ꝓbant.*
19 *Remedium probandi æstimationem rei.*
21 *Iudex in omnib. in quib. magis requiritur iudici, quam testimonium, debet mittere aliquos bonos viros ad æstimandum.*
22 *Valor rei per peritos æstimatur, & cognoscitur.*
24 *Rerum mobilium consistentium pondere, numero, vel mensura, qualiter fiat æstimatio.*
25 *Res mobiles non facientes fructus, tantum æstimantur, quantum vẽdi possunt.*

a **Rem maioris.** a Hæc est solennis l. Si aliquis in venditione decipitur vltra dimidiam

a ADD. ¶ Pom. Pro limitõe h9 tex vide tex. in l. si fideiussor, §. fi. & ibi doc. ff. de le. j. Ale. cons. 18. vo. 3 & vtrũ ista l. habeat locũ in datione in solutũ, vide Old. cons. 37. in vl. q. Et ad hãc l. vide ẽt aliq̃d per Ale. ɔs. 19. vol. 4. & Fel. in c. cum cãm, ĩ pr. de test. Bar. ɔs. 90. Barb ɔs. 25. vo. j. 41. e. 62. e. & 55. vo. 2. & Im. ɔsi. 99. in fi. & Ale. in in l. j. §. si hæres, ff. ad Tre. & Ale. cons. 42. vo. j Et aliquid per anc. in c. peccatum, de re. iu. in 6. Pan. in c. in aliq̃b. no. 2. de deci. Barb. in c. ad nostrã, ĩ j. no. de reb. ec. non alie. & in c. j. de emp. Are. cons. 126. vbi quærit an habeat locum in locõe, & an & qñ procurator alicuius fuisset deceptus in minori summa q̃ dimidia, & Ias. in l. non hoc, j̃. vnde le. in ver. 5. limita, vbi ponit, an sufficiat ꝓbare rẽ valere decẽ & plus, si fuit vẽdita ꝓ q̃nque, & an hẽat locũ in locõe, ponit ẽt Chrystophorus Porc9 inst. de iust. & iur. in pr. & Bal. in c. j. qual. do. ꝓpri. feu. priueť, vbi ponit, an si emptor renũciat huic legi, videať & vẽditor renũciare ei. Ro. cons. 428. vbi q̃rit, an hẽat locũ in locõe. Vide ẽt Ias. l. cũ furti, ff. de in li. iur. vbi tãgit illud, qđ tãgit in d. l. ñ hoc, & Fel. vbi tãgit đ hoc, & ipse c. lʒ cãm, de ꝓb. & Soc. ɔs. 85, vbi ponit, an remedium h9 l. ɔpeteret, vbi interuenisset geminat9 ɔsensus, & an hẽat locũ in solutũ datione, vide ẽt Bal. ɔs. 513. ĩ vl. par. & Barb. ɔs. 22. vo. 4. Pari. Ista l. ꝓcedit in oĩb. ɔ̃ctib. Vide Bar. & ibi addidi. in l. 3. com. vtri. iu. itẽ an dispositio h9 l. hẽat locũ in feudalib. vide gl. & Barb. in c. ad nr̃am, de reb. eccle. nõ alie. itẽ an hẽat locũ in pignore scđo subrogato loco primi pignoris, seu ĩ alia cautione subrogata loco pignoris, vide Ro. sing. 575. inc. ego le. itẽ aduerte, q̃a ĩ quocũque ɔ̃ctu deceptio est in pretio, dʒ attẽdi ipse ɔ̃ctus, vide Ang. ɔs. 188. ĩc. prout pʒ ex themate. Quid ãt si decipiať ꝓcurator vẽdẽs, an requiratur deceptio in dimidia, an sufficiat, in 7. vide singulr̃ Pan. ĩ c. q̃ntauallis, extra, de iureiu. Et circa mãm h9 l. vide quæ scripsi ĩ l. sciendũ, & in l. si q̃s cũ aliter, ff. de ver. ob. vide bar. oĩno in l. j. C. de præ. cur. li. x. Ang. l. j. C. de ꝑsc. 30. an. itẽ an habeat locũ in ɔ̃ctib. stricti iuris, & in trãsactionib. vide Ale. ɔs. 291. Et de transactionib. vide Ias. in l. fratris, C. de transa. item vide de mã Ale. ɔs. 270. Are. late in l. si q̃s cũ aliter, de ver. ob. Item qđ sufficiat esse plus vel minus dimidiæ in modico, vide Ale. ɔs. 508. itẽ qđ nõ hẽat locũ in remissione fcã ex mera liberalitate, viđ bar. ɔs. 80. itẽ qđ illud qđ dr̃ esse licitũ decipere vsq; ad dimidiã, ñ hʒ locũ in eccl̃a, vide bar. in tract. differen. itẽ an hẽat locũ ista l. si res, q̃ valebat centum, fuit vẽdita pro decẽ eo pacto, si in paschate nõ solueretur simplr̃ iustũ pretiũ, vide Bal. in c. j. qual. do. feu. ꝓpr. priue. Et ibi ẽt si emptor renũciaret huic legi, an videatur renunciasse ẽt vẽditor, item qñ vẽdõ ẽ facta citra dimidiã iusti pretij, si res empta sit ꝑempta sine culpa emptoris, an possit vẽditor hoc nõ ob. agere ad iustum ꝑtium, vide Crem. sing. 86 itẽ si res fuit vẽdita 50. & testes dicunt ꝙ vʒ cẽtum & vltra, an ꝑt intẽrari beneficium h9 l. vide Fel. in c. cum cã, in pr. extra, de testi. Et ibi ẽt circa fi. declarat q̃uo liceat ɔ̃hẽtib. se inuicem decipere. Quid aũt in minore, q̃ fuit deceptus vltra dimidiam, q̃ tñ iurauit nõ ɔ̃uenire aliqua rõe vel cã, & q̃ renũciauit oĩ bñficio, an possit dicere nullũ, vel petere vt rescindatur rõe enormis læsionis, vide late Com. ɔs. 180. ɔcludentem ꝙ sic, inc. vr̃ prima fronte. Et ibi ẽt ponit an decretũ iudicis appositũ ei obstet, & an sit necessaria absolutio à iur̃o, & alia vide p eum. Pro quo vide ẽt late Ant. de Bu. cõs. 45. inc. domina Orablis per totũ. ꝓut ẽt scripsi in aut. sacramenta puberum, s̃. si aduersus vẽdit. De istis oĩb. vide ẽt Barb. in c. cum cã, de emp. & ven. itẽ an beneficiũ h9 l. habeat locum in ɔ̃ctu, in quo interuenit decretũ iudicis, vide Ale. in l. ꝑtia rerum, ad l. Fal. Barb. in c. cum dilecti, de emp. & ven. vbi ponit alias 4. limitationes, item q̃d si testes deponũt de dimidia iusti pretij & plus, an sufficiat ad rescindendum, vide Ias. in l. cũ fur. ad fi. ff. de in lit. iur. An ãt remedium h9 l. hẽat locum in feudo & emphyteusi, vide Ias. in l. de q̃b. ꝙ habeat locum in feudo, vide Barb. in c. ad nr̃am, in j. no. de reb. ecc. non alie. per illum tex. Item an remedium huius l. habeat locum, quãdo venditio est facta cum subhastatione. Et de aliis limitationib. vide Barb. in c. cum dilecti, de emp. & ven. & multa etiam ponit in c. cum causa, eo. ti. in materia huius legis. Et ibi ponit si venditio fieret p procuratorem, an dominus posset petere cessionem, licèt non esset læsus vltra dimidiam, Et postea ponit quid si interuenerit iuramentum, vel vendens donare s̃. plus, & multa alia, & ibi etiam ponit quòd si in re vendita reperiatur thesaurus, an possit rescindi vẽditio remedio huius l. & per illud quòd dictum est s̃. an habeat locum ista l. in contractu emphytheutico, vide Pau. de ca. cons. 385. An autem possit renunciari beneficio huius l. & quid si adesset iuramentum, & quid de alia, vide late per Barb. cons. 21. vo. 4.

a diam^a iusti p̄tij, p̄t agere vt res reddat̄, vel iustū p̄tiū suppleat̄. H.d.
1 No. q̄d dixi in summario.† Op. & imò vr̄ q̄ liceat ꝯhētib. inuicē se decipere, vt ff. de mi. l. in cāæ. §. & gn̄al'r. & j̄. e. l. si volūtate. so. il la l. si volūtate, determinat̄ p istā, dū tñ nō decipiat̄ qs vltra dimi-
2 diā iusti p̄tij. Circa l. nr̄am ꝓcedā p ordinē gl.† Quero, q̄ actiōe petat̄ rescissio vēdōis, s̄m formam h^9 l. q̄dā dn̄t, p officium iudicis, & sic p modū restōis in int. ex cā gn̄ali, si q̄ mihi iusta cā esse videbit̄, vt s̄. ex qb. cau. ma. l. in ꝯtib. Gl. d̄t, q̄ imo petit̄ actiōe ex eo ꝯtu, qa in bonæ fidei iudicio veniūt ea, de qb. nō ē cogitatū. vt j̄. de ac. emp. & ven. l. 2. Effectus istarū opi. est magnus. Nā si agit̄ offō iudicis, quadriennio finiet̄. Si agit̄ actione, durat 30. an. & iō ꝓ eius declarōe dic. Qn̄q; ꝯtus emp. & vē. est ab initio ipso iure nullus. Qn̄q; venit rescindēd^9. Primo casu, aut hoc ꝯtingit ex ꝯhētium dispōe, & agit̄ ad resoluēdū ꝯtū, q̄tenus de fcō ꝓcessit actiōe ex eo ꝯtu, vt ff. de ꝯh. emp. l. s; Celsus. §. si fundus annua. & l. ex empto. §. is q vina. de ac. emp. Si verò hoc ꝯtingit absq; dispōne ꝯhētium, tūc ñ agit̄ actiōe ex eo ꝯtu, s; q̄d dolo, vel alia, vt l. & elegāter. in pr. ff. de dol. Ita d; intelligi j̄. e. l. si dolo. l; gl. ibi al'r sentiat, & malè. Secūdo casu qñ ab initio valuit, s; ex post fcō petit̄ rescindi: aut ad istā rescissionē est ꝓdita sp̄al'r aliq̄ actio, vt si fcā esset metu, & nō est dubiū q̄ illa agit̄, vt s̄. l. ꝓx. Idē si modus rescindēdi esset introductus aliq̄ sp̄ali fauore, vt p restōē in integrū, q̄ ꝯcedit̄ minorib. p ti. si adu. vēdōē. Si verò petit̄ rescindi de iure cōi, ñ ex aliq̄ singulari fauor̄, tūc agit̄ actiōe ex eo ꝯtu, vt l. ex empto. §. si qs virginē. ff. de ac. em. Ita d; intelligi j̄. de ac. em. l. vēditi. la 2. Nūc ad ꝓpositū, cū hic petat̄ rescindi de iure cōi, q̄d nō dat̄ aliq̄ sp̄ali fauore, d; peti actiōe ex eo ꝯtu, & sic est vera opi. gl.† Quæro 2. q̄d ecōuerso,
3 si est deceptus emptor, qa emit rē vltra dimidiā iusti p̄tij? Gl. q̄ ē j̄.
4 idē dicit, & bñ eadē rōe.† q̄ro q̄d in aliis ꝯtib. bonæ fidei, si aliqs est deceptus vltra dimidiā iusti p̄tij? rñ. l; gl. ñ tāgat, idē ī oīb. ꝯtib. vt s̄. ex qb. cau. ma. l. ī ꝯtib. & q̄d ibi no. & s̄. com. vtriusq; iu. l. ma
5 iorib.† q̄ro 3. q̄d ī ꝯtib. stricti iuris. b Dicit gl. q̄ tūc obstat excep-
b tio doli, vt l. si qs cū aliter. ff. de ver. ob. dicit Cy. q̄ in hoc est vis, qa cū exceptio doli sit odiosa, ḡ si soluisset, ñ posset repeter̄: s; ī ꝯtib. bōæ fi. ēt post solōē factā p̄t agi, vt rescindat̄, vt hic. q̄d nō pl;. nā il la exceptio doli d̄r odiosa, q̄ orit̄ ab initio ipso, ñ illa, q̄ orit̄ ex post fcō vbi nō est ꝯmissus dolus in ꝯhēdo, s; dolo facit in eo q̄d petit. Ita no. in l. q se dēre. ff. de ꝯd. ob cām. & clarius in l. q̄ exceptionē. ff. de ꝯd. ind. S; ista exceptio doli est hmōi. vt d. l. si qs cū al'r. ḡ, &c.
c Est ḡ dr̄ia^c inter ꝯtus bonæ fi. & stricti iuris. Nā in ꝯtib. bonæ fi. anteq̄ soluat, h; exceptionē, vt s̄. de hæ. ven. l. q nōdū. Itē post rem traditā h; actionem, q̄ est bonæ fi. vt hic, iō in ea veniūt vsuræ, & aliæ accessiōes. S; in ꝯtib. stricti iuris, anteq̄ soluat, h; exceptionē: postq̄ soluit, h; ꝯdōē indebiti, q̄ est stricti iuris, & in ea vsuræ ñ ve-
6 niūt, vt l. j. s̄. de ꝯd. ind.† Quæro, q̄d si ꝯtus bonæ fi. deduct^9 sit in
d stipulōe, ^d vt quotidie fit in q̄libet instrō? Rñ. idē, q̄d in ꝯtib. bōæ fi. Hoc vr̄ sentire gl. in d. l. si qs cū al'r. & ibi plenè dixi. & hoc ēt vr̄
7 sentire hic, si diligēter inspiciat̄.† Quæro, vtrū hæc l. hēat locū in
e ꝯtu trāsactionis?^e Tex. vr̄ q̄ nō in l. Lucius. §. fi. ff. ad Tre. ꝯrīū dixi vobis in l. si qs cum aliter. Tñ est aduertēdum, q̄ si in trāsactiōe aliquis est deceptus vltra dimidiam valoris rei, tūc nō haberet locum ista mā, vt d. l. Lucius. §. fi. s; tūc h; locū qñ est deceptus vltra dimidiā illius, q̄d valebat ille dubius euētus litis. ar. ad hoc q̄d ha
8 buistis no. in l. p diuersas. in gl. ma. s̄. mā. Et † p hoc ego ꝯsueui da-
f re talem doctrinam. ^f qñ arbitramētum petit̄ reduci ad arbitrium boni viri, ad detegēdam iniquitatē arbitramēti: cū arbitramētum sit trāsactio, vt dixi vobis in aut. si vero ꝯtigerit: s̄. de iud. & no. in corpore vnde sumitur, nō sufficeret ꝓbari q̄ arbitrator arbitrat^9 est aliter, q̄ ius esset, s; d; ꝓbari q̄ arbitratus est ipse minus vel plus, q̄ valeret dubius litis euētus, & ista est solēnis practica. Quæro, q̄d
g si maior. q vēdidit, iurauit ^g nō venire ꝯ, an † per iurm̄ perdat bene
9 ficium h^9 l. Gl. t; q̄ sic. Facit s̄. si adu. ven. l. j. & aut. sacrā. Quod intel lige, nisi fuerit dolo vel metu inductus, qa tunc ēt de iure can. nō
10 tenet̄ ad obseruātiam iurī.† q̄ro, q̄d si minor iurauit ^h nō venire ꝯ
h rōe minoris ætatis. Et tūc nō est dubiū, q̄ nō ꝑdit beneficium h^9 l. Nō. n. ꝯperit rōe minoris ætatis. S; an perdat beneficium restōis in int. Dy. dicit q̄ nō, nisi de hoc fuisset certificatus, qa iurm̄ nō ex tēdit̄ ad ea, de quib. nō est cogitatū, vt l. fi. s̄. de nō nu. pe. & l. fi. q sa tis. co. ad mu. l. fi. in pr. S; illud, q̄d qs ignorabat, nō vr̄ cogitatū, vt l. mr̄. de inof. test. ḡ, &c. ꝯrium determinaui vobis p tex. ī l. j. s̄. si ad. ven. & in aut. sacramēta. vbi sufficit q̄ iuret nō retractare ꝯtum. Nec ob. q̄d dicit Dy. nam fateor q̄d iurm̄ nō extēdit ad illud de q̄ nō est cogitatum, subaudi sp̄r, vel generaliter. Simile habuistis in
11 l. sub p̄textu s̄. de trāsa. sed hic saltē gn̄al'r est cogitatum. Nā † eo q̄d iurat super fcō, vr̄ iurare super oī iure descēdēte ex eō ꝯtu, vt l. duob. §. si quis iurauerit. ff. de iurei. Si verò iurat nō venire ꝯ rōe minoris ætatis, vel alia quacunque cā, tūc nō est dubium q̄ nō p̄t venire ꝯ, per remedium huius l. qa etiam de hoc est iuratum. Si
12 verò iurat simpl'r, nō venire ꝯ, tunc iurm̄ † rep̄sentat eū maiorē, & nō facit pl^9, vt in aut. sacrā: s̄m gl. hic positam. & sic ī dubio minor
13 vr̄ iurare nō venire ꝯ rōe minoris ætatis.† Quæro, q̄d si emptor istā rē alteri vēdiderat, & tradiderat, an ꝯ eū possit agi actiōe ista? Gl. determinat q̄d sic, & bñ. Secus si fortuito casu periisset. q̄d dic,
14 vt in gl.† q̄ro, q̄d si dictū est in instrō, q̄d illud q̄d plus v;, dedit, &
i donauit tāq̄ benemerito, ^i an per hoc videatur recessum à bñficio h^9 l. Azo in summa huius tituli, vr̄ dicere q̄d sic. Facit pro hoc ff. de ꝯh. emp. l. cum in venditione. & l. si quis donōis. Quod no. s̄. de ꝯh. emp. l. si donatiōis. hoc nō pl; mihi, primò per l. ab Anastasio. s̄. man. Sed posses dicere q̄ est speciale in odium redimētis litem. Probo

a ADD. ¶ Ale. Mām huius l. vide in c. cum dilecti, de em. & vē. Et hanc l. singul'r ampliauit Bart. in l. societatē, §. arbitrorū, ff. ꝓ soc. s; sub dubio forte, Itē limita, qñ qs damnatus est vēdere rē ex vltima vol. s̄m Bal. in l. Imperator, §. si centum, de le. 2. per illum tex. q̄d intellige si taxauit certum p̄tiū, aliàs secus, l. si fideiussor, §. meminisse de le. j. Ad q̄d bene facit gl. in l. ait prætor. §. ꝑmittit, in verbo, audi turum, de mi. adde q̄d no. dixit Bar. per l. si fundum sub condōe, §. si libertus, de le. j. Sed pone q̄d res valebat centū, & vēdita fuit ꝓ decē, cū pacto q̄d si in paschate soluent, adimpleat̄ iustū p̄cium, an hēat locū remedium h^9 l. dic q̄d non, s̄m bal. in c. j. qualiter dn̄s ꝓpri. pri. & ibi subdit, q̄d si ēptor renūciauit huic legi, non vr̄ renūciare vēditor, ar. l. iubemus, s̄. ad Vel. & l. si vnus, §. in summa, de pac. Sed an rōe læsionis possit rescindi pactū, vel trāsactio, vel renūciatio eius, q̄d pēdebat ex futuro euētu, vide Bal. l. j. s̄. de pac. Limita ēt hāc mām, nisi decretum iudicis interuenisset, s̄m Bart. Bal. & Ange. in l. j. j̄. de ꝑd. cur. quē seq̄tur d. Abb. in c. cum dilecti, de emp. & ven. sed bal. hic ꝯ, & Io. de Imo. in l. si qs cum aliter, de ver. ob. Sed idem Abb. in c. cū cām, de emp. & ven. tenuit ꝯ Bar. qa licèt decretū excludat p̄sumptionem deceptionis, ñ tñ excludit probōnem in ꝯrīū: sicut minor vendens cū decreto, tñ auditur in restōe l. magis, §. pen. de reb. eor. c. j. de reb. eccl. non alien. in 6. s̄m eum, & contra Bar. tenet etiam hic Bal. in rep. Quid autem si res esset subhastata, vide sing. Bal. & Ang. in l. j. j̄. pro empt. & in l. pretia rerum, ad l. Fal. & no. q̄ licet Bal. hic teneat, quod ecclesia non possit petere in contractu venditionis restitutionem in integrum, si sit decepta vltra dimidium iusti pretij, tamen Abb. Sicu. in c. cum dilecti, præal. tenet ꝯrium, licèt non faciat mentionem de Bal. Mouetur per illum tex. ibi, in si. dum dicit reseruata, &c. Item quia remedium extraordinarium est pingue, &c. iuxta no. ī c. ex parte, de resc. & in c. j. de rest. in int. li. 6. Posset tamen dici q̄ tex. in d. c. cum dilecti, nō possit intelligi in reseruatione restitutionis, quia ibi erat ecclesia contra ecclesiam, ergo non habet locum restitutio l. verum, ff. de min.

b Ale. Io. An. in c. dilecti, de emp. & ven. tenet q̄ ista l. habeat locum in promittente de loca. de aliis nihil dicit. Tu dic de omnibus idem.

c Bal. hic dicit quòd in contractib. stricti iuris habet locum condictio incerti.

d Abb. in d. c. cum causam, post gl. tenet opinio. Bar. hic contra Bal.

e Ale. Cōtra Bar. Flo. all. tex. in l. quod si deferente, ff. de dol. quam partem videtur tenere Inn. in c. cum causam, de emp. & ven. Pro quo vide ibi Io. an. in nouella.

f Vide Bar. in d. l. si qs cū aliter, hic all. & l. § arbitrorū, s; bal. hic, in 8. q. t; ꝯrium.

g Ale. Quid autem si simpliciter renunciauit omnibus beneficiis, vide Bal. hic. Pari. Vide do. Ant. consi. 53. qui dicit secus esse, si non interuenirer iuramentum, item quòd etiam non est tex. toto verum quando iuramentum interuenit.

h Ale. Vide gl. in c. cū cām, de emp. & ven. quam sequit̄ Host. in c. cū ꝯtingat, de iu rei. Io. an. ī d. c. cū cām, sequitur opi. Dy. ī cōs. q̄d ibi refert de verbo ad verbū, & idē Fed. de Sen. in consi. 123. s; Arch. in c. quis, de pac. in 6. ꝯformat se cū opin. Bar. & vide Bar. in l. sciendū, & q̄d ibi dixi, de ver. ob. Et adde q̄ Pe. de Bel. p̄. t; minorem excludi ab omni beneficio, quia q. omne dicit, nihil excludit 19. dist. c. si Rom. c. solitæ, de maior. & obe. & Io. an. vbi s̄. alleg. pro Dy. id q̄d voluit gl. no. in l. fi. §. proinde, ff. ad Vel. q̄d mulier non possit renūciare Velleiano, nisi certiorata. Plus dicit Fed. consi. 193. & refert d. Abb. in d. c. cum causam, q̄ etiam si in instrō minor fuerit certioratus à notario, ñ p hoc sit fides de certioratione, qa notario creditur in his quæ gesta sunt contra se, non à se, ar. l. omnibus, C. de testa. q̄d est valde no. subdit tñ ipse d. Ab. in hoc videndum eē q̄d no. Inn. in c. qm̄ contra, de prob. & quod cōis practica habet in se contrarium, & opi. Dy. ēt sentit Cy. hic, d. Ant. in c. cum cām, dicit, q̄d in dubio præsumenda est certioratio, quia non est verisimile se venire ad actum iurī sine certioratione, seu vbi ꝯstaret nō interuenisse, t; opi. Dy. quia emens non consentit. Et approbat ēt hanc opi. s̄m do. Abb. Io. an. in c. j. commo. Et de hoc an præsumatur certioratio, vide gl. in d. l. fi. §. pe. ad Vel. & d. Abb sequitur opi. Bart. & communem, quia, vt dicit Arch. in d. c. 2. de pac. in 6. iura in illa parte requirunt certiorationem, item quia iurm̄ est de iure diuino, & innititur iuri naturali, à cuius ignorātia nemo excusatur, 38. dist. quia es. & l. 2. cum si. s̄. de in ius voc. Si tamē minor esset læsus, posset petere absolutionem à iurō, arg. no. in c. cum contingat, de iureiu. & in c. 2. de pact. in 6. & refert d. Ant. in d. c. cum contingat, se consuluisse quod etiam si interueniant verba magis specifica: vt quia minor dicat se velle donare totum, q̄d plus valebit ēt in magna quantitate, q̄d in minore præsumitur deceptio. ar. l. si qs cū sciret, ff. pro emp. & ideo dicit d. Ab. in d. c. cum causam. Et credendum in minore, vbi posset petere absolutionem à iurō, propter enormissimam læsionem, intelligendo q̄ non donauerit quod plus valebat, qa non præsumitur consensisse in tanta deceptione. item quia iuramētum vr̄ illicitū ex parte recipientis, cum interuenerit ex parte sua dolus ex proposito vel re ipsa, quo casu petit absolutionem à iuramento, iuxta no. in c. j. & c. debitores, de iurei. Aduerte qa ratio s̄. posita, videlicet q̄ iuramentum sit de iure diuino, non valet, quia non trahitur ad incognita, iuxta no. per Bar. in l. si quis pro eo. cum si. de fideius. Bar. hic in x. q. loquendo in simplici renunciatione sine iuramēto, dicit quod in muliere, & minore, & rustico, requiritur certioratio. Vide eum hic in d. x. q.
¶ Adde an hæc l. habeat locum locōne, Bal. consi. 92. li. 3. & consi. 323. & an habeat locū in sciente valorem rei, vide Alex. consi. 127. li. 3. & an in minore iurante, vide per eundem consi. 88. e. li. pulchre per bal. consi. 40. li. 4. vbi tenet quod iuramentum non operetur certiorationem. De quo etiam vide in aut. sacramenta puberum, & an hæc l. habeat locum in solutum datione, vide Old. consi. 37.

i Ale. Adde Bar. in l. si quis cum aliter, de ver. ob. & in l. ab Anastasio, mād. Sed aliter dicit Bar. hic in 7. q. per bal. in l. cum filius, §. pater cum filia, de leg. 3.

Probo ḡ alia rōe,& hic aduerte qa est veritas, &ꝑ hoc resp.ad ll.q̄ faciūt in ꝯriū. Aut.n.qs scit valorē rei, & iste bene pt p̄tio viliori vēdere,&sic partē donare. Ita loq̄r l.si qs donōis.ff.de ꝯh.emp. ēt si illa verba nō essent apposita in ꝯtu,hæc igr l. nō hēret locū
a in sciente valorē rei,vt j̄.dicā.S; si aliqs valorē rei ignorat,ꝑ hæc
15 verba,†& qđ plus v;,&c.vr̄ velle donare si v; plus modico, nā ad modicum tm̄ refert hæc adiectio vt l.hæc adiectio. de ver.si.& de in lit. iur. l.cum furti. Vnde habebit beneficium huius l.deducto illo modico quod vr̄ donare. Præterea,Si in illo ꝯtu donationis est deceptus vltra dimidiam illius p̄tij,quod donare intēdebat,ar bitror quod nō pt venire ꝯ,tanq̄ deceptus in venditione: qđ plus placet.vel saltem tāquam deceptus in illo contractu donationis.

b 16 Vidimus perfectè[b] theoricam h⁹ l.videamus nūc practicam. Et primò hēmus†videre q̄lr dēat formari petō in l.nr̄a. Circa quod debes videre primò, quid dēat narrari. secūdò qd cōcludi. Narrari d; qđ tpe venditionis res valebat tm̄,& quod vēditor errore ductus vēdidit eā ꝑ viliori p̄tio,seu ꝑ tanta q̄titate,& sic est deceptus vltra dimidiā iusti p̄tij. Ista d; esse narrō. Primò qđ res valebat tm̄ tpe vendōnis,nō tpe petitionis. Probat̄
c j̄.e.l.si volūtate.[c]in fi.Et sic bñ aduertas,qđ petō & articuli referātur ad tp̄s vēditionis. Secūdò quod errore ductus vēdidit pretio viliori. Probat̄ j̄.si ma.fa.l. 1.& s̄.com.vtri.iud.l.maiorib.in eo, qđ dicit perperā. Tertiò,ꝙ vltra dimidiā iusti p̄tij. Hoc ꝓbatur ī hac l. Debet ēt in narratione poni, qđ paratus est venditor restituere p̄tium,qđ recipit,vt hac l. Cōclusio verò qualr̄ d; fieri, pt esse varietas. Primò pt fieri vno mō.qđ in ꝯclusione solum petam mihi rē restitui,& istud veniat iure actiōis, s; per offīn iudicis dabitur emptori facultas retinēdi rē,& supplēdi iustū p̄tium,vt hic.sicut dicimus in actiōe noxali,vt l.miles.§.q decem.ff.de re iu. Vel aliter,&
d istud magis laudo, quod libellus ꝯcludat alternatiue, [d] s.peto eū mihi ꝯdemnari,vt dictam rē reddat,vel iustum pretium soluat,vl' suppleat,vt ꝓbatur hic,&in d.l.j. j̄.si ma.fa.ra.alie.hab. Quod dixi, qn̄ venditor est deceptus,&agit ꝯ emptorem,totum ecōuerso d; dici,qn̄ esset deceptus emptor & ageret cōtra vēditorem, tam in narratione,quam in cōclusione,vt de facili per te potes ꝑpēdere.

17 c Vidimus †de mō petēdi: Videamus de mō probādi.[e] Et hic sunt duo,in qb.est dubium. Primò q̄lr ꝓbabitur valor rei. Secūdò q̄lr probabitur error. Circa 1.gl.hic ponit
f q̄dam,[f]q̄ videntur mihi multum dubia. Primò dicit ꝙ nō suffice
g ret si testis in causa scientiæ diceret,interrogatus q̄uō scit. qđ res valebat tm̄ dicto tempore,resp.ꝙ ipse tm̄ dedisset. si 20.testes hoc dicerent,nō sufficeret.nam qlibet est singularis in dicto suo,& nō h; contestem,ergo,&c.vt l.iurisiurandi.s̄.de test.licet gl.nō assignet istam rōem. Præterea,istud quod hic dicit,reqritur qđ sit deceptus,vltra dimidiam iusti p̄tij,hoc est communis p̄tij.sed hic qlibet testis testificat̄ de singulari p̄tio, nō de communi p̄tio.ḡ,&c. vt l.p̄tia rerum.ff.ad l.fal. Vel possumus dicere,qđ si dicti testes ad derent in eorum dicto,& ego tm̄ dedissem ꝑ communi æstimōe, qđ isti testes ꝓbēt.Et l; dicas qđ quilibet testificat̄ de seipso, & sic
18 vidētur singulares,tn̄†qa testificātur circa idē ī quo sunt æqualr̄ periti,vt in communi æstimatione,videntur esse ꝯtestes,& qlibet idem deponeret, vt l.nemo est q nesciat.de duo.reis.& no.ꝑ doc.
19 in simili in l.j. j̄.de sen.q̄ ꝑ eo qđ interest profe. Est ergo†aliud remedium,s.qđ inspiciātur vēditiones factæ in illo loco,& in illa ꝯta,& q̄titates fructuum,& rei q̄litates: Et ex hoc colligit̄ æstimō,
20 vide gl.q̄ bene dicit. S; pp†hoc hinc aduerte, Practica vera & clara,& indubitabilis eēt ista qđ iudex ipse hoc inspiceret,vel mitteret duos bonos ęstimatores,q hoc inuestigarēt,& referrēt. De primo.s.de iudice,est tex.in l.si.j̄.de iu.do.imp. De scđo,s.de æstimatorib.habuistis tex.in l.hac edictali.§.his illud. j̄.de sec.nup. Dico
21 igr̄,†qđ in oīb.istis,in quib.est magis iudicium,q̄ testimonium,iudex d; ponere aliquos bonos hoīes ad faciēdum illā æstimōnem, & ad ꝓferēdum illud iudicium, vt l.j.de ventre inspi.& de fi.instr.
22 l.comparationes.S;† q̄tum res valeat,nō pt videri per oculum, s; intelligit̄ ꝑ intellectū. Et iō debent mitti piti in arte sua ad hoc faciēdum,vt in Aut.de alie.& emph.§.si vero qs.&de nō alie.§.qa verò Leonis.& §.si verò alicuius.Et sic vr̄ voluisse intelligere gl.j.
23 in hac e.l.ꝑosita,per ll.quas all.S; si†quis vellet ꝓbare per testes, istud esset difficile,posset tn̄ sic ꝓbari vno mō leui,si de hoc essent testes,q dicerēt ꝙ tūc tpis ante, & post viderūt q̄ plurimos hoīes volētes eam rē emere ꝑ tāto p̄tio communi æstimōe.vbi de hoc nō essent testes,esset necesse qđ de hoc fierēt multi articuli. Priò,
h qđ p̄dium illud est tanti reditus.[h] Item ꝙ in ꝯta ista p̄dia,q̄ sunt tāti reditus dicto tēpore,& añ,& post ꝯsueuerunt tm̄ vendi. Et hoc
24 est verum in reb.immobilib. In reb.† vero mobilib.quæ cōsistūt in numero,pōdere,vel mensura,qualr̄ debeat fieri ꝓbatio,dixi in
25 l.pretia rerum.§.nonnunquam.ff.ad l.Fal. In aliis reb.† mobilib. vt in libro, & similibus,quæ non faciunt fructum, æstimabuntur res,quantum vendi possunt,vt l.si seruus.ff.de cond.fur.

a ADD.¶Vide Bar.hic in 4.q.Fallit in administratorib.scienter vendentib.secundum Bal.hic,in 8.q.

b Ale.Et per Bal.in l.maiorib.C.com.vtri.iu.per Mod.inst.de act.§.si quis agens. Pom.Vide Ang.cons.311.in pr.de prob.Im.cons.31.& Aret.125.& aliquid per Ale. 68.vo.2.vbi dicit ꝙ non præsumitur mutatio pretij,nisi ꝓbetur, & 133.ad fi.vo. j.vbi idem đr,& vide ēt ipsum ad hæc ꝯs.27.vo.5.& nō ab re.Aret.cons.52.ī ver. ꝯfirmatur,vbi đr rem,cui onus est annexum,minus valere,q̄ si foret libera,ēt si esset onus fideicommissi.Et vide oīno tex.in c.cū Ioannes, & ibi Pan.in 5.no.& ibi addidi ēt de fi.instr.& vide ēt Ale.cōs.155.in fi.vo.2.vbi ponit vnum modum hoc ꝓbandi,& nō ab re.Fel.in c.ad aures,de resc.Ale.in l.pretia rerū,ff.ad l.fal. & cons.46.vo.3.vbi ponit ēt qualiter testes deponentes super valore rei, debēt scire eius qualitatem,& quar̄ proberur ꝙ sit vēdita citra dimidiam iusti p̄tij, & an sufficiat ꝙ probet̄ qđ aliàs res similis valeret,nisi tm̄,& q.b.magis creditur,an testib.deponētib.rē valere nisi tm̄,an vero deponētib.valere tm̄ &vltra.

d Ale.Adde tex.& doc.in c.ad nostram,de em.& ven.& Bal.in l.maiorib.& hic in 11.q.qui reprobat illam formam conclusionis libelli,de qua hic per eum in 15.q.

e Ale.Quid āt si testis dicat rē valere tm̄,an probet,vide Bar.ī l.fi.C.de p̄d.& oīb. reb.naui.li.11.& ibi oīno vide.Et an testis deponēs super æstimatiōe debeat reddere cām,ēt nō interrogatus,tetigit Bar.in tract.de test.quē assumpsit bal.l.solam,de test.&hic in rep.& Bal.ī l.j. j̄.de sen.quæ ꝑ eo qđ interest.Et de hac mā, & q̄uo ꝓbet̄ valor rei,vide Mod.inst.de ac.§.si q.s agēs. S; an per instr̄m veterū emptionum ꝓbet̄ valor rei ad p̄sens, vide fm Bal.ī l.j. j̄.de sen.q̄ ꝑ eo qđ inter est.ibi,quid si instrumēta singularia,& vide hic Bal.& ad hoc no.vide Im.in l.q. Romæ,§.cohæredes,de ver.ob.& d.Ant.& Inn.in c.pe.de em.& ven.&valor rei ꝓbatur ex q̄titate redituum, vt vult hic Bar.in fi.vide bonum tex. in l.si fundū per fideic.in pr.de le.j.& ꝙ ibi no.in l.si quos, j̄.e.Facit tex.no. in l.qui bonis,de ces.bo.& qđ no.Im.in l.apud Iul.§.hæres,de le.j.& bar.in l.societatē,§.arbitrorum,ꝓ socio,& qđ no.Bar.in l.si fundū,de rei ven.Item non h; locū remedium h⁹ l.in iudicio,puta si res adiudicet̄ ꝑ minori p̄tio, fm Bal.singulariter in l.ordo,C.de exc.rei iu.vide per Lud.in d.l.si quis cum aliter,de ver.ob.vbi de materia. Et adde ꝙ materia huius l.habet locum in omnib.contractibus bonæ fidei, Tex.est,& ibi gl.no.in l.in maioribus,com.vtriusq.iu.& ibi per Bar.& Bal.ibi vide formam libelli,& etiam hic per Bar.

f Pari.Vide circa hoc d.Ant.cons.52.inc.tota ergo difficultas,circa med.Et q.d si testes dicant de diuersis,an cōcordent saltem in minori,vide Sal.hic.Are.ꝯs.65.

g Pom.Vide ad hoc plenas remissiones per Fel.in c.cum cā,in ver.gl.2.de testi.& aliq.d per Ant.de bu.cons.63.& Maria.in c.dilecti filij,de fo.com. & Are.ꝯs.126. & Ale.cons.189.vo.2.vbi generaliter dicit ꝙ ad grauandum tertium non attenditur id,quod vnus vel duo fecerunt,sed id,quod communiter fieri solet.

h Paris.Quia secūdum reditum datur pretium,l.si fundum per fideicommissum, in prin.cum gl.de leg.1.vbi vide.

LEX IIII.

a Ad rescindendam.[a]Hic est bonus casus,quem tenementi perpetuò.

a ADD.¶Ad hāc l.vide oīno Cy.hic,& quod no.Bar.ī l.3 §.hæc pœna,ff.qđ q.s.iu.

LEX VII.

Ratas. Ad positionem vnius inconuenientis, sequitur positio alterius.& ad hoc allegatur.

LEX VIII.

a Si voluntate.[a]No.hunc tex. in fi.ꝙ ad hoc vt possit rescindi venditio ratione deceptionis vltra dimidiam iusti pretii,op; probari tātum tempore venditionis rē communiter valuisse vel valere, & quod sic tempore venditionis
b dolus. No.& vide primam gl.[b] quæ est optima ad probādum dolum in materia venditionis & no.istos modos.

a ADD. ¶Pom.No.ex isto tex.ꝙ multa tractantur,q̄ nō perficiūtur. De quo vide Ale.cons.19.vo.4.13.vo.j.& 28.& vide aliquid per Fel.in c.fi.ver.no.vl.de pro. Vide etiam ad istum tex.Barb.consi.8.vo.2 No.tn̄ ꝙ licèt multa tractentur, q̄ non perficiantur, tamen ex tractatu præcedēti sumitur coniectura ad sequentia,vt per Ale.cons.j.vo.3.Et ad primum no.Bar.hic, vide Barb.cons.17.&Ale.in l.vnū, in 5.no.ff.si cer.pe. Vide etiam non ab re Alex.cons.68.vo.3.& 36. vbi ponit pulchrum exemplum,vo.5.& 148.e.& Bal.244.j.par. vbi dicit ꝙ alius est tractatus, aliud conclusio. ¶Pari.Ad declarationem huius l.ꝙ licèt contrahentibus se inuicem decipere,vide Fel.in c.cum causa,circa fi.extra de testi.

b Ale.Imo gl.hic non dicit hoc,sed in l.dolus, j̄.e.

LEX XIII.

Si maior. Protestō facta ab eo qui non h; ius protestandi, nihil releuat,vidisti in l.si fundum.de rei ven.

LEX XV.

1 *Patrimonij sui vires quilibet scire præsumitur.*

1 Quisquis. No.† ꝙ quis scire præsumitur facultatem sui patrimonij, vt dixi vobis in aut. sed cum testator.ad l.fal.Gl.intelligit hāc l.in eo q est deceptus vltra dimidiam iusti p̄tij. Nā in eo q est deceptus vltra dimidiam partē,immedia-
a te præsumitur error.[a]nec est p̄sumptio quod sciuerit. Vide gl.quę est super ver.paulo vilioris Idem ēt tenent doc.quod tene menti.

a ADD. ¶Ale.Adde Bar.in l.2.s̄.e.in 3 q.& adde quod no.gl.& Ang.& Imo.in l.si quis cum aliter,de ver.ob.

LEX XVI.

1 *Aestimatio facienda est secundum rei qualitatem & redituum quantitatem.*

2 *Res quòd tantum valeat, & non plus,quia facta subhastatione tantum reperitur,non est sufficiens probatio.*

1 Si quos. No.†æstimationem fieri secundum rei qualitatem & redituum quantitatem , vt vidistis s̄.e.l.2. Tene
2 menti hanc l.quę est bona.†No.quod non est sufficiens probō,ꝙ res tan

a res tantum valet,& non plus,quia facta subhastatione atantum re
peritur & non plus.Debet ergo fieri æstimatio secũdum rei qua-
litatem,& redituum quantitatem per bonos homines ad hoc po
nendos.vt dixi s̃.e.l.2.quod tene menti,&c.

a ADD. ¶Adde Bar.& quod ibi dixi in l.j.j̃.de præsc.30.an. Dicit tamen ibi bal.& Ang.ꝙ subhastatio tollit remedium l.2.s̃.e.Et ad gl.hic,quæ ponit quot requirãtur ad celebrandum venditionem per fiscum de re priuati,vide gl.& ibi Bar.in d.l.j.de præsc.30.an.cum concordant.ibi positis.

¶Quando liceat ab emp.discedere. Rub.

LEX I.

Re quidem Gl. non tractat materiam huius l.hic. sed in l.ab emptio.ff.de pac. & idem dicam in l.se. cum ti.seq.

a ¶Sine censu vel reliquis.[a] Rub.

a ADD. ¶Pari.Circa istam rub. quam Bar.non legit,vide D.Fran.cons.105.Item ꝙ emẽs teneatur ad onera,etiam si res non sit descripta in extimo suo,vide Barb. late cons.84.vo.3.dummodo fuerit res vendita, ideo onera subire tenetur,vt ibi,&etiam per Bar.in l.incola.in pr.ad munic.Vide Ale.cons.142.vo.2.ad finem, quòd emens rem descriptam in extimo teneať ad noua & vetera, sed loquitur qñ emẽs sit subditus collectis,aliàs non possit collectari,vt per Ale.ꝯs.52.vol.2.

LEX II.

1 *Emens fundum à rustico, tenetur ad illas collectas tantum, ad quas tenebatur rusticus,pro illo fundo.*

1 Rei annonariæ. No.ꝙ ille,qui emit † aliquam possessionem ab aliquo rustico, nõ tenetur ad collectas,ad quas tenebatur ille maledictus rusticus, nisi pro illa possessione,non aliis.quod est no.

LEX III.

Omnes. No. ꝙ ille, qui possidet fundum,debet pro eo soluere collectam, licèt sibi non sit adscripta in catastro:sed sit adscripta alteri.

¶De peri.& commo.rei venditæ. Rub.

LEX I.

1 *Si res euincitur ex causa antecedentis cõtractus venditor tenetur de euictione.*
2 *Quomodo sit denunciandum venditori litem motam.*
3 *Venditori scienti litem motam,an sit denunciandum.*

Post perfectam. Hæc l.habet tria dicta.Primũ dictum est satis ꝯmune. Duo sunt singularia. Primùm est satis commune. Secundum
1 est:†quod si res euincitur ex causa antecedentis contractus, venditor tenetur de euictione:secus si ex causa,quę sequitur post cõtractum. Tertiò dicit,ꝙ emptor d; denunciare venditori, vt adsit
2 causæ agendæ. Et per hoc†ego dico in materia de protestatione, quod non sufficeret, si ego dicerem,denuncio tibi quod mihi est mota lis,sed debet dici : mihi mota est lis à tali,ideo denũcio tibi, vt adsis causæ agendæ,vt venias ad defendendum.non autem suf
3 ficit simpliciter denũciare.† No.istum finem,propter quem dico in l.denunciasse. §.quid tamẽ.de adul. quod Dy.in c.eum qui certus.nõ intellexit verbum in illa q qua quæritur,vtrum si vẽditor scit,debeat denunciari ei, & ibi distinguit sua verba. Veritas est ista,quando denũciatio fit solum ad certificandum te,tunc procedit regula,quod ille,qui certus est, nõ d; amplius certificari,vt d. c.eum qui certus.& l.j.in fi.de ac.emp. sed quando denũciatio fit ad incitãdum te ad aliquid,certè ille qui est certus, debet incitari. Vnde l.dicit hic,quòd venditori debet denunciari, vt adsit causæ agendæ, vnde licèt sciat totaliter,nõ tamen fuit incitatus ad hoc, vt veniat ad defendendum.

LEX II.

1 *Si venditio est facta ad mensuram,an dicatur venditio perfecta,antequam fundus mensuretur.*

1 Cum conuenit. Quæro,venditur fundus†ad mensuram, vtrum antequam mẽsuretur,sit
a perfecta venditio.Hanc q.afacio tibi propter hunc tex.ibi,hæc omnia locum habent,&c.Et eam habui de facto, cum quidam ageret rei ven.& fundus fuerat venditus ad mẽsuram, nec apparebat de mensuratione,&c.

a ADD. ¶Ale.Dicit Pau.de ca.quod periculum est venditoris l.si venditione,§ j. ff.e.& no.in l.Iul.§.Titius,ff.de ac.emp.Et hoc ante traditionem,secũdum Pau. de Ca. qui dicit quòd venditio non dicitur facta ad mensuram ex eo quod dicatur vendo tibi illam vegetem vini ad rationẽ 20.li.pro campo vel iugere, sed dicetur ad mensuram factam si dicerem,vendo tibi 10.salmas vini ex ista vegete,vel campos 10.ex isto fundo.

¶De act.emp.& vend. Rub.

LEX IIII.

1 *Quis an possit præcise cogi ad tradendum,remissiue.*
2 *Interesse licèt pro parte non probetur,iudex arbitrabitur ex officio suo.*

1 Si traditio. An† autem quis possit præcisè cõpelli ad tradendum.Dic vt plenè no.in l.1.in pr.ff.e. Et e-
2 go plenè dixi.in l.stipulationes non diuiduntur. de ver.ob.† No. ꝙ hic videtur casus eius,quod dixi vobis ĩ l.j.j̃.de sen.quæ pro eo quod interest, quòd licèt per partem non probetur interesse, iudex debet arbitrari ex officio suo.

LEX V.

1 *Implens contractum ex parte sua,vltro citroque obligatorium,cõstituit alium in mora.*
2 *Vsuræ ratione pretij non soluti,possunt peti etiam de iure canonico.*

a Curabit. aNo.†quod in contractib.in quib.vltro citroque
1 aliquid debetur,si vnus implet cõtractum bex par
b te sua,alius est in mora c re ipsa sine interpellatione.†No.etiam ꝙ
c istæ vsuræ debentur de iure can. vt vidistis no.de vsu. l.2.& extra,
d de vsur.c.conquestus.dquod no.

a ADD. ¶Pom.De intellectu istius l.vide late per Ale.& scribentes in l.de diuisione,circa gl.fi.ff.so.ma.Et adde ꝙ ista mora in regulis, de qua in isto tex.facit etiam incidere quem in pœnam,ita etiam est gl.in l.ad diem,2.& illam põderat Raph.Cu.de ver.ob,& doc.in d.l.de diuisiõe. ¶Pari.Limita singulariter vt Are. cons.150.ad fi.vbi etiam an vsuræ debeantur ex mora, vel propter fructus, vide etiam eundem in l.ita stipulatus,de ver.ob.vide Ale,cons,69.vo.j. Item ꝙ dispositio huius l.procedat etiam in contractibus stricti iuris,& etiam de iure cano. vide Bar.de vtroque in l.filius,§.filia,ff.de col.do.vbi tex.est in materia, vide in l.socium,ff.pro soc.Idem in l.Iulianus, §.ex vendito,ff.de ac.em.quæ cõcordat cum ista.Et de materia huius l.an habeat locum in pacto de vendendo,vide Ale.in apost.ad Bar.in l.Iulianus,§.offerri,in 2.apost,ma.de act.em.ff. vide Bal.in l.2.s̃.de vsu.& alios ibi in materia ista.Item ꝙ vsuræ permissę in casu huius l.dicãtur & sint vsque ad quantitatem fructuum perceptorum per emptorem ex re vendita & tradita, vide Ale.cons.69.vo.j.circa fi.de quo s̃. Item de eo quod dictum est s̃.pact.de ven.ꝙ non habeat locum ista l.vide etiam no.Ale.cons.121. vo.4: Et habes quædam no.per istam regulam. Et est repetitum illud consilium in cons.73.vo.2. vide etiam in consi.120.& 119.vo.4.quæ sunt super eodem casu, super quo est illud consilium,122.in contrarium tamen pondera text.in l.fi.§.fi. ff.de fun.do.per quæ ponit vnum no.Bar.in l.fistulas,§.qui fundum,ff.de ꝯtrah. emp.Item vide in materia Alex.cons.121.vol.5.vbi dixit,ꝙ si facta emptione detur terminus 5.an.ad soluendum pretium emptori, interim potest conueniri vt aliquid soluat pro cententario , item ꝙ potest interim emptor condicere rem emptam,& tenetur ad pensionem conuentam.Vide ibi no.per eum. Super quo vide no.Abb.in cons.66.Item quomodo possit venditor percipere fructus ex re vendita taliter,quòd eos non teneatur computare in sortem, vide Cæp.caute. 131 inc.qui vult,& loquitur quando datus est terminus ad soluendum pretium, item contra illud quod tenuit Alex.in d,cons.73.vo.2.& in d.cons.121.vo.4.& in d.§.offerri,ꝙ habeat locum in pacto de vendendo.Vide omnino d.Bart.Soc.in l.si ante nuptias,ff.so.ma.Sed Ias.ibi tenet cum opi.Ale.referens se ita consuluisse.Et vide alios Mod. & pro opin.Ale.vide Com.cons.184.qui vult ꝙ non possit etiam pactum fieri quod lucrètur fructus,item de ratione huius l.& quod procedat etiam in venditore non tradente rem recepto pretio,Alex.cons.147.vo.5. in j.dub.Item quomodo teneatur ad fructus non perceptos.Et quid si interesse excedat fructus,& quædam àlia in materia vide Soc.in l.de diuisione,ff.so.ma. & Ale.ibi multa dicit,item pro opi.de qua s̃.ꝙ procedat etiam si cõtractus nõ sit factus sed promissio de faciendo vide Alex.in pulchro casu in cons.147.vo.5. Item quòd ista regula non procedat in contractib. innominatis. Et de ratione vide Ias.in l.quod te,ff.si cer.pe.item vide de materia concordantes cons.vlt.2. partis,& per discursum, Quid autem esset in terminis huius l.si res vendita esset perempta,an teneatur emptor ad vsuras precij, vide Bar.& Pau.ꝙ sic,in l.sicut emptio,§.j.ff.loc.post gl.ibi & Sali.
b Pom.Contrarium tenuit de directo d.Fran.de Are.in l.ita stipulatus,magna,circa gl.j.ibi.ff.de ver.ob.Vide ibi Cur.respondentem ad fundamenta,Are.
c Ale.Ad hanc l.intellige, quòd quis videatur in mora ipso iure ita demum,si emptor habeat rem,& lucratus est fructus,secus si habeat rem,& fructus non lucratur.secundum opi.Cy.in l.si minorem s̃.de in int.rest.Fallit in minore hic,& ibi.Sed idem videtur tenere contrarium in l.2.s̃.de vsu.vbi omnino vide bar.ad hanc l.si minorem,in l.fi.§.j.j̃.de iur.dot.& Im.in l,insulam,§.vsuras,so.ma.
d Et Bal.in rub.de vsur.& in l.2.e.ti.& ibi Bar.

LEX VI.

Venditi. No.istum tex.dum dicit.Si non ab initio aliud cõuenit. Quando ergo venditio resoluitur ex pacto contrahentium , agetur ad resoluendum contractum actione ex eo ꝯtractu.Quod dic vt dixi plenè in l.2.in j.q.C.de resc.ven.&c.

LEX VIII.

1 *Per solutionem tributi non probatur rei possessio.*

a Si pater tuus. aHæc l.habet vnum bonum casum.Ex eo
1 quod quis pro re soluit † nõ probatur rei possessio.hoc intendit in summario,&c.

a ADD.¶Ale.In hac l.Bal.dicit no.vt si peto rem quam emisse probo, nec probo pretium solutũ,ex officio iud.potero repelli absque eo quod petatur. Vide tamen eundem in l.j. in fi.de his quæ sub modo. Et ad istum tex. hic ponderatum per Bar.adde l.si fundus, & ibi Bar.& doc.de fun.do.

LEX XVII.

a Expulsos. Venditor non tenetur defendere emptorem à violentia, quæ sibi infertur a de facto. H.d. Sed quid si in instrumento contineatur,quòd venditor promisit eum defendere de iure,& de facto.Dic plenè vt dixi in l.stipulatio ista. in prin.de ver.ob.&c.

a ADD.¶Paris.Tenetur tamen prohibere eos quos potest,ne inferant molestiam. Vide Ant.de Bu.cons.22.ad fi.

¶Si quis alteri vel sibi alterius nomine. Rub.

LEX II.

a Si emancipatis. a No.istum tex.ad id,quod dixi tibi s̃. fa.erc.l.filiæ. ꝙ non sufficit,ꝙ pater emat nomine filij,nisi sequatur traditio.quod est not,&c.

a ADD.¶Ale.Adde bo.tex.in l.j.j̃.de castr.pecu.lib.12.vide tamen in d.l.filio,post bar.& adde bar.in l.si filij,de don.inter vi.& vx. & bar.in l.donationes in concubinam,§.pater.de do.tenet bal.in l.2.s̃.de cond.ob cau.&bal.in l.pe.j̃.de exe. rei iud. Et quid in don.causa mor. vel remuneratoria inter patrem & filium,an requiratur traditio?per bal.in l.& si mortis,ad l.falc.

LEX III.

Mancipia. Not.ꝙ l; pretium sit solutũ de pecunia aliena, non impeditur translatio dñij in emptorem.

LEX VI.

1 *Quando quis emit nõie proprio,et de aliena pecunia,quando efficiatur dominus.*
2 *Procurator si fecerit actum tanquam nuncius, ꝙ non valeat nisi mandato adiiciantur verba illa,factorem,& nuncium,&c.*
3 *Dominium quando transferatur ex inutili contractu.*
4 *Gestum à nuncio,quando possit per dominum ratificari.*

a Multum. a Hæc est bona l.& sing. & multum practicabilis. Et diuiditur in 2.partes.Secunda ibi,si vero ab initio.Iterum prima subdiuiditur,quia primò ponit vnum dictum bimembre.secũdò prosequitur primum membrum.tertiò secundum.Secunda ibi,nam si quidem. Tertia ibi,quod si tu quidem emisti.No.ex hac l.quod licèt nomen vxoris b solum sit
b appositum in instrõ,tamen virum suum in veritate comparasse probatur ex duob.s.ꝙ ipse vir antequam perueniretur ad faciendum instrm̃,suo nomine emit. Item quod ipsi viro possessio tradita est
1 quod est no.Facit s̃.e.l.3.Habes ergo † videre tres casus.Qñq; qs emit de pecunia aliena, & sibi traditur possessio, & tunc ipse efficitur dominus,vt hac l.primo casu. Qñque quis emit de pecunia aliena,& sibi non traditur possessio,sed ei cuius est pecunia:tunc si quidem ille, cuius erat pecunia, anteq̃ perueniretur ad instrm̃, fecerat conuentionem suo nomine,præsumitur nomen illius tertij simulatè esse appositum in instrumento, vt hic. Quandoque quis emit pro alio,& tunc quid iuris sit,videbitis j̃.prox.ver.

a ADD.¶Ale.Faciunt ad hanc l.ea quæ habentur in l.si filij,de do.inter vi.& vxo. vbi vide bar.& gl.

b Paris.Vide quod habes ad bar.in l.j.C,plus val.quod ag.

a
2 §.si verò. a Istum vers.nescio alibi fm̃ intellectum gl.†No. ꝙ si procurator aliquid facit vt nuncius, non valet quod agitur,& ideo in contractib.factis per procuratorem hodie apponuntur illa verba: procuratorem, actorem,factorem,&
3 nuncium specialem,vt possit ẽt facere tanquam nuncius.†No.2. ꝙ ex inutili contractu transferatur dominium.quod dic vt plenè
4 dixi s̃.de ll.l.non dubium.Dic vt ibi dixi.†No.3.ex isto si.ꝙ gestũ à nuncio non possum hr̃e ratum , quia si hoc posset hr̃i ratum ex ratihabitiõe quæretur vxori,vt dixi tibi alio anno in ti.rem ra.ha. Gl.tractat hic mãm,vtrum alteri p alterũ quæratur actio.De qua plenè dixi in l.stipľo ista.§.alteri.& l.si quis insulam.de ver.ob.&c.

a ADD.¶Ale.Vide bar.in l.quæ autem,§.fi.de const.pe.& quod no.bar.in l.qui mihi donatum,vbi de hac gl.de don.& ibi melius,& facit optime gl.in l.huius,in prin.de leg.j.& no.ꝙ nuncius non potest condemnari,secundum bal.in l.j.j̃.de sent. Et de practica constituendi procuratorem vel nuncium , vide hic bar. & de eius effectu,vide bar.in l.si vitio,de vsuf.leg.

¶De reb.alie.non alienandis. Rub.

LEX II.

1 *Sigillum ponens in charta,quòd non videatur approbare contenta in ea.*

a
1 Si trahente. a No.ꝙ ex eo†ꝙ quis ponit sigillum suum in charta, non videtur approbare ea, quæ in ea continentur.Vidistis etiam in l.vlt.s̃.plus val.quod ag.&c.

a ADD.¶Vide bar.in l.quæ dotis,in fi.sol.ma.

LEX VII.

1 *Alienatio si est prohibita,videtur prohibitus omnis actus per quem dominium transfertur.*

a
1 sancimus. a Hæc est bona l.& sing. ꝙ alienatione † prohibita videtur prohibitus omnis actus per quem fit translatio dominij directi vtilis,vel alicuius iuris in re.H.d.Dic plene vt dixi in l.ea lege.s̃.de cond.ob cau.

a ADD.¶Ale.Vide bar.in l.qui habebat,de le.3.l.alienationis,de ver.sig.gl.no.in l. fi.de præd.cur.lib.10.

Paris. Nunquid autem prohibita alienatione dicatur prohibita hæredis institutio,vide Ale.cons.298.Vide de materia Ale.cons.j. vol.4. Quid instituto prohibente,vide d.Fran.cons.125.circa fi. nunquid autem prohibita alienatione intelligatur prohibita permutatio ad meliorationem,vide Pau.de cast.late & nota. cons.16. Nunquid autem pignus, & constitutio seruitutis dicatur alienatio,vide bal.in c.j.§.j.per quos fi.inuest.Nunquid autem locatio ad nouennium cum pacto renouandi de nouennio in nouennium,dicatur alienatio,vide quæ scripsi ad bar.in l.codicillis, §.institutio, de le.2. item ꝙ pignorare pro tanta summa ꝙ verisimiliter non lucretur postea, an dicatur alienatio , vide ad bar. in l. qui habebat,ff.de le.3.

¶De communium rerum alienatione. Rub.

LEX II.

Multum. Ratione partis fiscus potest vendere totum, secus in priuato.H.d.&c.

¶Rem alienam gerentib.non interdi. Rub.

LEX VNICA.

Non est. No.ꝙ licèt domino alienare rem suam cum onere tamen suo.H.d.

¶De pac.inter empt.& vend. Rub.

LEX I.

1 *Verbum,pertinere,est verbum obliquum.*

Si ea lege. No.verbum,pertinere,& vide gl.super hoc ver. de quo facio magnum festum in materia substi-
1 tutionum.No.ꝙ†verbum,pertinere,est verbum obliquum.nam exponitur pertinere,i.restituere.De hoc in l.j.ff.de don.ego tñ teneo ꝙ sit verbum cõe,vt plenè dixi in l.Centurio.de vul.& pup.

LEX II.

1 *Actio præsc.verb.potest cum alia concurrere,quando ex diuersis fontib.habet originem.*
2 *Pactum incontinenti appositum actionem veterem informat, & nouam parit præscriptis verbis.*
3 *Ius implendi conditionem in contractu,an transeat ad hæredes.*

a
1 si fundum. a Hæc est bona l. Actio†præscrip.verbis potest cõcurrere cum alia,quando ex diuersis fontib. h; originem.H.d.vide gl.super ver.sic ergo.Et no.1.quod dixi tibi
2 in summario.Ex quo habes expreѕsè†ꝙ pactum incontinenti appositum,actionem veterem informat,& nouam parit præscr.ver. de quo plenè dixi in l.iurisgen.§.quinimo. ff.de pac.& s̃.de pac.l.
3 in bonæ fidei.†No.2.quod ius implendi conditionem in contractu, transit ad hæredes, fm gl.hic positam,quæ dicit,hoc non fuit necesse dici. In contrarium videtur tex. in l. si decem cum petiero.de ver.ob.& quod dixi in l.qui Romæ.§.Augerius.e.ti.

a ADD.¶Paris.Circa decis.huius loquentem de pacto de retrouendendo,an facta oblatione pretij transferatur retro aliquod dominium. Et quid si res esset in alium translata oblatione,Pau.de Ca.tenuit quod sic non obstante alienatione in alium facta in l.si cum venderet,ff.de pig.act.Sed in contrarium vide omnino Alex.late in cons.x.inc. videtur fortasse per totum in j.part. Et vide d. Fr. Cur.cons.12.inc.Lucius Titius,vbi in pr.all.opi.Pau.de Ca.secus tamen esset in pacto l.commissoriæ,& adiectionis in diem,vt per Alex.in d.cons.x.& ẽt Cur. in d.cons.12.Item vide Ale.in apostil.in l.j.ff.de don.in ver.& tene menti ad fi.q. dicit quod dictum Pauli est periculosum. Item vide eundem Pau. quia aperte sensit ɔ̃rium in ista l.2. quam legit cum prima in summario, & pro declaratione tex.ad l.si cum venderet,vide per Ale.& Cur.in d.consiliis.Et alio modo respondet Sal.in d.l.si cũ venderet,quem vide Tu potes aliter,& subtiliter respõdere,quod ibi fit pactum iniectionis manuum, dum dicit recipere liceret, quo casu bene operatur translatio dominij, l.si quid sub hoc, ff. de contrahen.emp. vbi simile pactum ponit gl.&alij,de hoc in l.traditionib.C.de pac.in l.absente. §.j.ff.de acq.poss.Et istud est forte quod voluit Sal.in d.l.si cum venderet,sol.2. Super quo tamen aduerte quo modo pactum tale id operetur vt habetur in d. locis, Et ɔ̃ Pau.de Ca.in d.l.si cum venderet, tenet etiam Ias.in l.ab emptione, ff.de pac.Item circa intellectum huius l.vide omnino Are.in cons.6.Item ɔ̃ opi. Pau.de Ca.in d.l.si cum venderet,& opi.Ale.in d.cons.x.sequuntur Mod.Bono. in l.filiusfa.§.diui.ver.5.fallit,ff.de le.j.Quid autem si emens sciret de pacto, an tunc valeret,& vide quæ dicit Ias.in l.quoties,C.de rei ven.in 9. Fal.per quem videtur idem in casu isto,quod in illo,item quid erit in fructib. si venditor velit redimere fructib.pendentib.an in totum sint sui,an debeant diuidi cum emptore,vide no.Alex.post Com.in l.qui Romæ,ad fi.pr.de ver.ob. Et ibi vide So. late concludentem contra Ale.sequendo opi.Com.cum quadam dist.Item ꝙ secus sit in hypotheca ɔ̃cta super tali re , quia secuta postea retro venditione in executione pacti resoluitur hypotheca.Vide bar.in l.vbi autem, §.sed Marcellus,ff.de in di.ad.in l.si res,ff.qui.mo.pi.vel hyp.sol. itẽ quid si in terminis huius l.esset statuta dies solutioni pretij,an ea elapsa, & non soluto pretio teneretur promissor postea vendere,vide Are.in l.si ita quis,§.Seia.de ver.obl.

LEX III.

Qui ea lege. Hæc est not.l.Not.ꝙ verbum,reuerteretur, est obliquum.significat enim quod res tradatur manu alterius,non quod transferatur ipso iure.

LEX IIII.

a Commissoriæ. a Not.ꝙ qui post terminum petit rem, videtur renunciare petitioni pœnæ. qđ intellige,nisi esset dictum,rato manente pacto, vt ff.de transa. l.qui fidem.istud est not.ad multa,&c.

a ADD.¶Paris. Vide Rom.cons.17.dub.4.& vide Ale.cons.110.vol.5.vbi per hanc l.dicit,ꝙ qui post rem sibi in solutum datam,petiit sibi solui creditum,propter quod sibi facta fuerit in solutum datio,vr̃ ipsi in solutum dationi renunciare.

LEX VI.

Cum te fundum. Ista est not.l. In contractib.nominatis est locus condictioni ob causam,si non seruetur pactum,quod principaliter dedit causam cõ-
a tractui.H.d.hæc sing.l.No.hunc casum. a contrarium solui vobis ponendo casum,quod perpetuo tene menti.

a ADD.¶Paris.Per istam l.limitat bar.in l.fi.ff.de cond.ob cau.in l.j.ff.de do.& in d.l.fi.idem tenet.

LEX VII.

Si à te comparauit. Ad actionem consequendam, ñ sufficit sola oblatio, sed requirtur depositio & ɋsignatio. H.d. Allegaui hanc in l. acceptam. §. de vsu.

LEX IX.

Si quis ita. Valet pactum appositum tpe venditionis, ne liceat fundũ religiosum, vel sacrum facere. H.d.

¶Si ser. exportan. veneat. Rub.

LEX I.

Lege. No. quod pactum valeret, vt si contra fiat, possit quis capere seruum suum sua authoritate. De quo plenissimè dixi in rep. l. creditores. j. de pig. quod intellige, vt dicam j. ti. j.

LEX IIII.

Moueor. Talis quis esse præsumitur, in quali possessione vel habitu reperitur. H.d. &c.

LEX V.

Qui exportandus. Cui interdicitur ciuitas ꝑpria, vr̃ interdicta ciuitas Ro. H.d.

¶Si mancipium ita veneat, ne prostitua. Rub.

LEX I.

Præfectus. Op. ꝙ liceat ducere sua authoritate, vt j. ti. j. l. j. & 2. sol. ibi est liquidum & manifestum tempore ductionis ꝙ sibi competit illud ius. capiebat. n. eum in loco prohibito. hic verò non erat liquidum ꝙ ancilla esset prostituta: ideo debet liquidari coram iudice, vt plenè dixi in l. creditores. j. de pi.

¶Si man. ita fuer. alie. vt ma. vel econ. Rub.

LEX I.

Si Patroclus. Op. ꝙ à tali pacto non liceat recedere, vt §. ti. j. l. j. sol. Ibi est aliud pactum, à quo recedere est turpe. Vlt. op. ff. de ser. exp. l. 3. sol. vt ibi, & per istam l. & ea quę no. in l. contraria. Ego consului semel in q. tali. Pactum fuit appositum, ne liceat emptori alienare, & si alienaret, deueniret in talem ecclesiam, vtrum istud pactum postmodum posset tolli de partium voluntate. Videtur ꝙ non, quia ius est acquisitum ecclesiæ. In contrarium videtur casus hic. De hoc dic vt dixi in l. qui
a Romæ. §. Flauius.[a] ff. de ver. ob.

a ADD. ¶Barb. Nunc consulo secundum bar. vide quæ no. ad bar. in d. §. Flauius Hermes, & in d. cons.

Ea quidem. Non sufficit de facto contra fieri ad pænam committendam. H.d. Et de hac materia vidi stis in l. vbi pactum. §. de transa. & plene in l. cõtinuus. §. cum quis. de ver. ob.

LEX VI.

1 *Ad euitandum pœnam, non refert à quo fiat, dummodo fiat.*

1 Si puellam. †Ad euitandam pœnæ commissionem, non refert à quo fit dummodo fiat. H.d. & hic est bo. casus. Et de hac materia plene dixi in l. cum seruus. de ver. ob.

¶De ædilitiis actionibus. Rub.

LEX III.

Si apud priorem. No. bo. tex. ibi, antecedentis, vel incontinenti secuti. Quando dicatur factum incontinenti, dixi tibi in l. in bonæ fidei. §. de pac. &c.

LEX IIII.

Si prædium. Dicit Dy. in l. j. ff. de don. quod ideo in pacto legis commissoriæ, & adiectionis in diem, transfertur dominium ipso iure, per illa verba, quæ dicunt, res sit inempta. Ego dico ꝙ hoc non est verum, quia etiam in alio pacto illa verba operarentur, quod est falsum, vt hic, & ideo est speciale in illis duobus pactis. dic plene vt d. l. j. ff. de don,

a ¶De monopoliis.[a] Rub.

a ADD. ¶Paris. Quid sit monopolium, vide Fel. in c. accedens, in pr. ext. de præsc. item ꝙ ista materia procedat in pacto fraudulenter facto. secus si ex priuilegio, vel ex consuetudine ius tale faciendi. Vide Inn. in c. significante, de ap. vbi Abb. in fi. & hic alij Mod. & ibi etiam quædam alia.

LEX VNICA.

a Iubemus. [a]No. hanc l. contra istos artifices, qui inter se faciunt istas ɋuentiones, quia eam vidi practicari.

a ADD. ¶Ale. An valeat monopolium iuratum, vide bar. ꝙ non, in l. si quis ad declinandam, C. de epi. & cle. & ad hanc l. vide bar. in l. fi. de col. illic.

a ¶De nundinis.[a] Rub.

a ADD. ¶Paris. Vide in materia nundinarum aliqua per Berta. in tract. de gabel. in 2. par. 8. par. prin.

LEX VNICA.

Qui exercendorum. Hæc est bona l. & credo ꝙ hic est casus, ꝙ tempore nundinarum non possit quis capi pro represaliis, &c.

¶De vectigalibus. Rub.

LEX II.

Neque commissum. Hæc est no. l. valde. Res quæ incidit in commissum, potest vendicari vsque ad quinquennium, non post. H.d. No. pro his qui non assignauerunt iura & actiones, quæ licèt deuenerint in fiscum ex forma statuti, tamen de hoc debet moueri quæstio intra quinquennium, non post. quod tene menti, quia poteris habere multum de honore, &c.

LEX XIII.

Exceptis. No. ꝙ vectigal publicum potest locari à ciuitate. quod satis est notabile, &c.

¶Noua vectigalia institui non posse. Rub.

LEX IIII.

Si prouincialium. Not. arg. quia propter vetustam consuetudinem potest induci ius exigendi vectigal, vt dixi de publ. l. vectigalia, &c.

¶De commerciis, & mercatoribus. Rub.

LEX IIII.

1 *Statutum potest punire ciuem egredientem territorium.*

2 *Ambasiator finita ambasiata non gaudet beneficio ambasiatoris, si differt recedere.*

1 Mercatores. Habes duo notare. Primo, † ꝙ potes imponere legem punientem ciuem tuum egredientem territorium, vel alios terminos, prout statutum dis-
2 ponit. No. 2. † ꝙ ambasiator finita ambasiata, qui differt recedere, non gaudet beneficio, seu priuilegio ambasiatoris.

a ¶De rerum permutatione.[a] Rub.

a ADD. ¶Paris. Not. ꝙ proprie permutatio dicitur in specie ad speciem: secus in cambio. Vide bal. in c. j. §. cum autem, de contr. inuest.

1 *Permutatio, quare non dicatur contractus nominatus.*

2 *Permutare, est generale ad omnem contractum.*

1 Gl. continuat rubricam: deinde quærit † quare contractus permu-
a tationis non dicitur contractus nominatus,[a] sicut locatio, venditio, & similia. Eandem q. facit ff. de pec. l. iurisgen. §. j. Tamen veritas huius q. ponitur hic. Nam permutatio est nomen generale ad omnem contractum, ex quo vltro, citroque aliquid datur. Permutare enim dicitur: hoc est, tibi do hoc, pro hoc: meritò non potest dici contractus nominatus: & quia habet nomen sui generis, non potest dici ꝙ habeat speciale. Nam sicut videmus in simili, quilibet nostrum vocatur homo: tamen per hoc quis non dicitur nominatus. sc. per nomen proprium. & hoc tenent Doc. omnes.
2 Not. ergo † ex ista gl. ꝙ verbum, permutare, generale est ad omnem contractum, quod valet ad multa. Vide gl. & no. eam,

a ADD. ¶Ale. An contractus permutationis sit innominatus, adde bar. in l. siue apud acta, §. de transa. ver. quæro secundo vtrum sit contractus.

LEX I.

1 *Verbum, comparare, est generale ad omnes contractus innominatos, & diuersum est à verbo emere, & vendere.*

2 *Si res permutatur cum re, quæ erat venalis exposita, agitur actione vtili præscriptis verbis.*

3 *Contractus permutationis, in quo differat ab emptione.*

4 *Verbum, dedit, in contractu emptionis ponitur improprie.*

5 *Permutatio, in quo differat à contractu innominato, do vt des.*

a SI cum patruus. [a]Ista l. ponit vnum sing. casum, & nescio eum alibi. Si
b res permutatur cum re, quæ venalis erat [b] exposita, non habet locum condictio ob causam: secus si venalis non esset exposita. H.d. Op. & videtur ꝙ iste sit contractus emptionis & venditionis, vt §. de resc. ven. l. pretij causa. sol. ibi fuit taxata ɋtitas, pro qua fuit data species. hic verò quantitas non fuit
c taxata, vt dicit tex. Op. de tex. qui dicit hic comparauit. sic innuit,
1 ꝙ fuit emptio. sol. Aliud est comparare, [c] aliud † est vendere, seu emere

a ADD. ¶Ale. Ista l. non est alibi secundum bart. hic, & bal. in l. si vt proponis, §. de cond. ob cau. & ponderat eam no. bar. in l. j. ff. e.

b Paris. Vide Ias. in l. si eum, §. qui iniuriarum, ff. si quis cau. in l. rogasti, in prin. ff. si cert. petat.

c Ale. Vide hic bal. & bar. in d. l. j. de contrah. emp. & in l. si quid relictum, in prin. de leg. j.

tunc ei emptor tenetur stare. Cum n. habebat vtilẽ, & sic actionẽ,
2 multo fortius exceptionẽ, vt l. j. §. qđ autẽ. ff. de superfi. † Et ꝑ hoc aliàs dixi, ꝙ qñ de locatione fit instr̃m, & stipl'one obligãt partes hincinde omnia bona sua pro obseruatione prędictorum, ꝙ tunc rõe prædictæ obligatiõis, p̃t dicere colonus, vel inquilinus, Ego habeo ius hypothecæ in re, & sic nolo intercedere, donec mihi satisfiat de pœna, vel interesse meo, cum hæc res iam sit mihi obligata. & ita iã de facto dixi, & obtinui. Et cum mihi occurrisset, feci fieri ꝓtestõnẽ à cõductore: vt diceret se detinere ꝓ obl'oe sibi facta, quod se non inquietet. quod tene etiam menti perpetuò, &c.

LEX XII.

Damnum. Op. gl. de l. ex conducto. §. si vis tẽpestatis. ff. e. vbi dñs tenet̃ ad remittendum mercedem. dicit gl. certè ibi vis diuina, hic humana. Certè istud nihil ad propositum: sed veritas est ista. aut n. damnum cõtingit in fructib. seu in re locata: tunc debet fieri diminutio mercedis: vt ll. cõtrariis. Aut damnum contingit in reb. propriis coloni, & non debet fieri diminutio mercedis. hic est casus, quem perpetuò tene menti, &c.

LEX XVI.

Legem Vide plenè de hac materia in l. item quæritur. §. qui impleto. ff. e. ti.

LEX XVIII.

Excepto. Hæc est bona l. ꝙ qñ nõ exprimit̃ certa quantitas, intelligitur de ea quæ cõsueuerint p̃stari. Vide gl. super ver. consuetudinem & apostilla vt habes in libro, &c.

LEX XX.

a Qui rem. a Plenissime vide in l. si rem aliquam. ff. de acq. pos. quæ est de difficiliorib. materiis. ff. noui.

a ADD. ¶ Paris. Vide Pau. cons. 153. & quæ habes in l. si rem alienam, de acq. pos.

LEX XXI.

1 *Si locatur fundus pro certa quantitate olei, vel frumenti, an dicatur locatio.*
2 *Libelli verba impropriantur, vt saluentur.*

a Si olei. a † Op. locatio non consistit, nisi interuenerit pecunia
1 numerata: vt l. j. §. si quis seruum. ff. depo. ergo hic nõ fuit locatio. Gl. fatetur ɔ̃rium, qđ hic intelligitur, locasti. i. in vsum concessisti: & sic fuit hic ɔ̃ctus innominatus. Vide gl. istã. si hoc ẽ verũ: g̊ p̃t iste pœnitere, cũ in ɔ̃ctib. innoĩatis locus sit pœnitẽtiæ, vt l. si pecuniã. ff. de cõd. ob cau. Hꝰ timore op; te exponere, si olei. s. iã soluti. & sic nõ erat res integra: q̱a ɔ̃ctus erat impletus ex parte alterius, merito ñ erat locus pœnitẽtiæ: al's secus. Itẽ instat̃ sic; hic est ɔ̃ctus innoĩatus, g̊ nõ est ɔ̃ctus bonæ fidei, q̱a ñ dr̃ bonæ fidei, nisi in duob. casib. s. de permutato, & æstimato: vt insti. de ac. §. actionũ. s̃. ti. j. l. 2. sed hic nõ est de his: g̊, &c. Sol. Op; te dicere de necessitate, qđ res hic erat exposita locanda: tñ postea merces fuit cõstituta in oleo. Vñ h; sil'itudinẽ cũ ɔ̃ctu bonæ fidei. ar. s̃. tit. j. l. 2,
b aliàs nescio defendere istã l. Vlt. no. b ꝙ per hanc l. semel † ego de-
2 fendi vnũ libel, agebat. n. aliq̱s ɔ̃ colonum, dicẽs ꝙ sibi locauit fundum pro certa quantitate fructuum, opponebatur ꝙ non erat locatio ista: sic libellus non procedebat: ego dixi quòd procedit: ponitur enim locare impropriè: vi hic videtis, &c.

a ADD. ¶ Pari. Circa regulam huius l. ꝙ verba contractus improprientur, vt conueniant subiectæ materiæ, & menti contrahentium, vide Ias. late in l. si tibi pecuniam, ff. si cer. pe. vbi idem dicit in aliis dispositionib. & limitat vno modo.
¶ Claud. Ad intellectũ hꝰ l. vide qđ no. Ale. post. bar. in l. si quis ante, ff. de ac. pos.
b Paris. Circa istam regulam quod verba libelli impropriantur vt sustineatur, vide omnino multa per Fel. in c. auditis, ext. de præscr. vbi etiam ponit vnam limitationem ad istam regulam, vide Mod. in l. sed & si possessori, §. si iurauero, ff. de iureiur. vbi latissime Ias.
¶ No. Item no. in l. insulam, de præscr. vér. & bar. in d. l. fi. merces. §. vis maior, in fi. ff. e. & adde Bar. hic & d. Ant. qui cum eo transit in ca. consti. de rei do. & bal, in rub. de iure emph. in ver. 5. dicit verba libelli impropriari, vide quæ late dixi post bar. in l. Aurelius, §. Sticho, de lib. leg. Adde tamen ꝙ si actor dicat, ꝙ agrimensor locauit sibi operas, libellus est ineptus, l. j. §. j. ff. si men. fal. mo. di. quod intellige vt ibi no. in agrimensore publico deputato, & ad Bar. hic vide late d. Ma. Soc. in c. dilecti, arg. 33. ext. de li. ob. & ibi concor.

LEX XXIII.

a Ad probationem. Ex contractu locationis nõ probatur dominium. a h. d. Hoc est verum, ꝙ locatio non sufficit ad probationem dominij. s. sola, sed
b cum aliis sic. Pone. n. ꝙ ego locaui fundum Titio: b & ꝙ ipse tanq̃ meus colonus laborauit longo tempore, & probo titulum. Certè ex hoc probabitur possessio, & per consequens præscriptio. qđ
c tene menti perpetuò, c &c.

a ADD. ¶ Paris. Vide Fel. in c. inter dilectos, de fid. inst.
Ale. An sola locatio sufficiat ad probationem dominij, adde quæ not. bal. in l. fi. de adi. le. & dicitur in c. inter dilectos, prope fi. insti. vbi vide gl. Adde text. in c. cum venerabilis, de reli. do. & in l. solennib. C. de rei ven.
b Paris. Vide Ale. cons. 319. & cons. 501. Pau. cons. 295. ad fin.
c Vide Spe. limitando sic hanc l. in tit. de emph §. nũc aliqua, ver. 3. no. & vide quę ibi no. bal. adde Ale. cons. x. & 12. li. 3. Bal. cons. 326. cum duob. seq. cons. 280. e. lib. per bal. cons. 54. li. And. Sic. con. 50.

LEX XXIIII.

1 *Possessio potest quæri sine causa.*
2 *Exceptio, dolo facis, non hẽt locum in possessoriis recuperandæ, & quæ sit rõ.*
3 *Conuentus actione locati, quando possit opponere exceptionem dominij.*

a Si quis conductionis. a Ista est sing. l. Cõductor cõuentus cõdictione ex hac l.
b d; añ oĩa restituere rẽ, nec qõem p̃t referre dñij. b h. d. ſm lect. quã puto verã. & legitur duob. mo. principal'r, q̱ tangũtur in j. gl. item 2. lec. diuidit̃ in alios duos modos, & tãguntur in ij. gl. Pono casũ in terminis ſm ꝙ posui summarium: postea examinabo lec. l. ista primò legitur qñ q̱s locauit alteri rẽ, q̃ ipse ɔductor habebat, tenebat, & possidebat: & hic casus põitur in pr. gl. Cõtra quẽ casũ op. 1. ex sola locatiõe ñ p̃t q̃ri possessio locãti, q̱a sicut dñiũ nõ p̃t q̃ri sine cã. vt l. nunq̃ nuda. de ac. rer. do. ita nec possessio sine cã p̃t q̃ri, vt no. in l. qđ meo. in pr. ff. de acq. pos. Sol. Dico ꝙ ista lec. ñ ꝓcede
1 ret, si teneremus illam opi. q̃ t; Ia. de Are. S; doc. † oẽs cõiter tenẽt ɔ̃rium, q̱a possessio ñ p̃t q̃ri ex cã nulla, vel iniusta, vt l. j. § si vir. de acq. pos. ꝓcedit g̊ ista lec. S; ɔ̃ istã opi. op. de do. excep. l. dolo, & de reg. iu. l. dolo. So. Dñt q̱dam istud eẽ iõ, q̱a ista l. sic expressè ordi-
2 nat, Tu † dic, r'ła dolo facis, nõ h; locũ in possessoriis recuperãdæ possessionis, q̱a spoliatus añ oĩa est restituẽdus, vt l. momẽtaneæ. j̃. vñ vi. & l. si q̱s ad se fundũ. j̃. ad l. Iul. de vi. s; istud est iudiciũ recu
c perandæ possessionis, cũ eo ipso ꝙ colonus denegat c mihi restituere possessionẽ, spoliat me: g̊ ante oĩa debeo restitui: nec p̃t opponi illa r'ła, dolo facis, q̱a petis. Ista est vera lec. Alio mõ gl. legit istã l. simpliciter in quolibet q̱ locauit rem, nõ distinguẽdo quis possideat. Ad istam lec. op. locatio rei propriæ nõ valet, vt l. qui rem. s̃. e. & l. ad probõem. & ff. depos. l. qui rem. ergo ñ p̃t agi ex locato. Hic dr̃ ɔ̃rium, quare malè. Hꝰ timore lec. huius l. variatur duobus mo. Vno modo ꝙ hic agatur actione ex locato. Non obst. iura ɔ̃ria, quia l; locatio nõ valeat, tamen l. imponit tibi silentium, ꝙ nõ possis hic opponere ꝙ locatio nõ valeat ratione dominij. Ista lec. non placet, per l. ad probationem. s̃. e. Præterea per oppositionem istius exceptionis detegitur, qđ agens sine causa, & sine actione experitur: ergo non debet audiri: vt l. si pupilli, aliàs. Item si cum putaui. §. videamus. ff. de nego. gest. Quid ergo? Dicendum est secundo modo, quòd hic agitur condictione ex lege ista, & cessant

a ADD. ¶ Paris. Vide de materia aliquid per Ale. cons. 501. item regula huius l non procedit, vbi agitur rei vendicatione, vide Pau, cons. 3. & cons. 94. Item ꝙ potest dominus expellere colonum, vel inq̃ilinum propria authoritate, vide quæ habes in Berta. in ver. emphyteuta soluere debet, Et ibi etiam quid si possessio rei locatæ reperitur penes tertium, an possit eam propria authoritate apprehendere, item ꝙ remedium, & beneficium huius l. non habeat locum ɔ̃ tertium possessorem, ponit etiam Alex. in d. cons. 501. vbi vult quod instrumentum, emphyteusis, & locationis non probet quo ad tertium, ꝙ locãs sit dominus, idẽ etiam vult, Ro. cons. 127. Vide etiam quod non potest refricari aliqua quæstio agenti cõdictione ex hac l. per Ale, cõs. 5 inc. puto de iure, vide etiam post bar. in l. rem alienam, ff. so. ma. & in l. ita vt si fur. ff. com. Et vide etiam, an propria authoritate possit expellere. Et quid si primus conductor alteri locauit, à quo recepit pẽsionem, quæ habes in l. ædem, s̃. e. Et quod contra tertium non habeat locũ condictio ex hac l. pondera in simili quæ dicit Ale. cons. 92. vo. j. dũ loquitur de cõdictione ex lege, si quis maior, C. de transa. item ꝙ possit refricari quæstio dñij, qñ de ea constat notoriè in casu huius l. vide Ale. in l. si rem aliquam, ff. de acq. pos. Sicut etiam potest opponi agenti interdicto spoliatorio, Vbi etiam ꝙ dispositio huius l. non habet locum quantum ad facta, sed solum per restitutionẽ rei, & ꝙ locatori competat remedium restitutorium tanquam spoliato, quãdo colonus denegat restituere rem, vide Ale. in cõs. 9. ad fi. vo. 5. Pau. de Ca. in l. qui rem, ff. depo. Bar. in l. fi. de preca. in l. non ab re, C. vnde vi, in l. si ei, à quo, ff. de vsuc. gl. & doc. in c. inter dilectos, de fi. inst. bal. in l. conductores, s̃. in j. ti. An autẽ ex sola negatione restitutionis dicatur committi furtum, vel violẽtia, vide Ias. in l. 3. §. si rem, de acq. pos. sed loquitur in re mobili, item an remedium huius l. habeat locum in conducente rem propriam à se possessam tempore conductionis, vide omnino Cur. cons. 70 per totum, de materia quomodo cõducens, vel habens aliter causam à me, non potest refricare quæstionem dñij, vide Fel. in c. inter dilectos, de fid. instr. item ꝙ ista regula procedat ẽt in emphyteuta, vide bar. in l. legata inutiliter, ff. de adi. leg. item quod beneficium huius l. habeat locum in commodato, precario, & aliis similib. ɔ̃ctib. ex quib. oritur obligatio rẽ restitui, vide Pau. de Ca. in l. si alienam, ff. de pig. ac. in l. qui rem, ff depo. in l. cõmodare, ff. com. in apost, ad Abb. in c. inter dilectos, de fid. inst. Sal. hic, ad fi. Deci. cons. 56. An aũt agenti condictione ex ista l. possit tertius se opponere pro iure suo, iuxta l, bona fides. s̃. depo. vide Ant. de But. ꝙ sic in c. sæpe, de restit. spol. Bar. hic in sua dist. vr̃ velle ɔ̃rium. Quid aũt si res locata sit aliena, & post cõductionem conductor eam habeat à vero dño, an teneatur restituere locatori rẽ vigore istius l. vide gl. ꝙ sic, in l. si quis fundum, §. fi. ff. loc. & Bar. ibi & alios, põt tamen agi per cõductorem ante finitã locationem, quod liberetur à cõductione ex ista l. vt ibi dicit no. in fi. & Fulg. Pondera eos velle etiam hoc peti posse, qñ tempore conductionis fuisset conductor dñs. Et ratio est in promptu, quia finita declaratione super dominio, finita postea locatione constat notoriè de dominio conductoris, imo tunc opponi potest, dictum est s̃. Et ista declaratio potest peti vtroque casu, quia bar. ibi & gl. volunt ꝙ vtroque casu pariter locũ habeat condictio ex ista l. finita postea locatione, ideo nulla est diuersificatis rõ.
b Ale. Quando conductor possit opponere exceptionem dominij locatori, adde gl. & bal. in l. ei à quo, ff. de vsuc. & Bar. latius, in l. si alienam, ff. sol. mat. & quod no. dixi post bar. in l. commodare, ff. com.
c Vide hic bal. & tex. & bar. in l. si is qui, ff. de præsc. ver. & contra vide per Alex. de Im. in cons. 90. in fi. prin. vol. 5.

omnia

3 omnia ɔ̃ria: & ista est vera. Cõtra hoc op. ego videor tenere † ꝙ agenti ex locato possit opponi exceptio dominij. Contrà. ff. com. l. ita vt & si fur. s̃. de pig. act. l. nec creditores, cum si. Solu. Agenti ex locato, vel alia actione personali, non potest obiici exceptio de dominio tertij. Ratio, quia per hoc non improbatur ɔ̃ctus. Potest enim quis mihi locare, commodare, & tradere pignori rem alienam: sed si opponitur exceptio de dominio ipsius conuenti bene potest hoc fieri. quia per hãc detegitur ɔ̃ctus nullus: vt l. qui rem. & l. ad probationem. s̃. e. Cõtra hoc opp. & videtur, quod de dñio tertij possit opponi, vt l. bona fides. ff. dep. Sol. Ibi non solum ego opponebam de dominio tertij, sed etiã ipse tertius agebat ɔ̃ me, & assistebat mihi. Vlt. op. j̃. de agr. & cens. l. litib. li. xj. sol. Hic constabat de locatione, ibi non, secũdum veram lec. Ex his distingue
a tria verba, *a* Aut de locatione est dubium, & potest opponi exceptio dominij, vt d. l. litib. Aut de locatione constat, & tunc aut agitur cõdictione ex hac l. aut actione ex eo ɔ̃ctu. Primo casu nõ potest obiici exceptio dominij, vt hic. Secũdo autem casu subdistingue, Aut obiicit conductor de dominio proprio, aut de dominio alieno. s. tertij, & hoc secundo casu, Aut ille tertius agit, & assistit sibi, aut non, vt patet ex prædictis, &c.

a ADD. ¶Pom. Vide Ale. cons. 12. vol. 4. & cons. 43. e. vo. & in l. si aliquam rem, vbi declarat hanc l. de acq. pos. & vide etiam aliquid per Barb. cons. 12. vol. 3.

LEX XXVIII.

Si tibi. Allegaui tibi istam l. s̃. de pac. ꝙ pactum vestitum non vestit pactum nudum inter alias personas, licèt inter easdem sic.

LEX XXIX.

Conductores. Istam constitutionem habuistis de verbo ad verbum j̃. vnde vi. l. nõ ab re. ideo nihil de ea dicemus. Sed dic, vt dixi ibi, &c.

a ¶De iure emphyteutico.[a] Rub.

a ADD. ¶Paris. Circa materiam iuris emphyteutici, no. ꝙ si conceditur alicui fundus sterilis in emphyteusim, & emphyteuta suo opere & industria efficit eum fructificum, durabit in perpetuum, licèt esset actũ ꝙ duraret vsque ad tertiam generationem, ita sing. bar. in l. quicunque, 2. C. de om. agr. des. li. 11. declarat Ro. sing. 373. inc. fundus. Quid autem importent verba, ad renouandum, posita in instrumento, vide Ang. cons. 187. inc. ex forma & serie, circ. fi. & ibi ponit in pr. q̃d si aliquis accipiat emphyteusim pro se & suis filiis & vna fœmina, an fœmina simul veniat cũ masculis, vide etiam in cons. seq. Nunquid autem si pretium fructuum crescat, vel decrescat, debeat fieri augmentum, vel diminutio, vide Ang. cons. 188. item no. ꝙ fiscus, vel ecclesia possunt dare fundum in emphyteusim, cum pacto vt non incidat in commissum secundum Bart. in l. fundus, C. de fund. pa. li. 11. Item an pater possit præiudicare descendentib. non soluendo canonẽ, quando transit ad filios, vide Ale. cons. 83. vo. & ibi in pr. dixit, ꝙ bona emphyteutica ecclesiæ transeunt ad filios, vt filios. De hoc vide etiam quæ habes ad bar. in l. iusiuran. §. si liberi, de ope. lib. an possit præiudicare filiis, item quid si res emphyteutica augeatur per alluuionem, an incrementum cedat emphyteutæ, vide Ias. in l. de quib. ff. de le. vbi etiam ponit de feudatario. Debet etiam posuisse in l. j. huius tituli, quia Sali. tangit hic, item no. ꝙ si habebam rem in emphyteusim, & illa peruenit ad tertium possessorẽ, qui fuit inuestitus à domino, & semper soluit canonem, ego autem antequam solui res non incidit in commissum. De quo vide j̃. in l. 3. in pr. ad bar. Et dicit Alex. in d. cons. ꝙ hæres non soluens potest petere restitutionem in inte. ex clausula. Item circa probationem iuris emphyteutici vide Rom. cons. 127. vbi dicit, ꝙ quo ad tertium nõ bene probat instrumentum emphyteusis. Nunquid autem finita emphyteusi possit dominus alium inuestire sine citatione emphyteutæ, vide Rom. cons. 212.

LEX I.

1 *Illa dicuntur differre specie, quæ habent diuersas diffinitiones.*
2 *Ratio quare in emphyteusi re perempta pensio non soluatur.*
3 *Qui locat, vel concedit in emphyteusim, tenetur ad patientiam.*
4 *Ratio quare perempta parte rei pensio debeatur.*
5 *Contractus emphyteuticus, in quo differat à contractu emp. & ven. & locatiõis.*
6 *Contractus emphyteuticus, an debeat fieri in scriptis.*
7 *Emphyteusis in quo differt à contractu liuelli.*
8 *Quid à contractu precarij.*
9 *Diminutio magna quæ dicatur, ad hoc vt fiat diminutio mercedis.*
10 *Res in emphyteusim concessa si augeatur, an augeatur pensio.*
11 *Qua actione agatur ex isto contractu.*
12 *Emphyteutica res si est in loco guerræ, vel pestis, ꝙ non possit laborari, ꝙ pensio non debeatur.*

a IVs emphyteuticarium. ɔ̃ct⁹ ẽphyteutic⁹ ẽ ɔ̃ct⁹ ꝑ se
b & pacta apposita in eo valẽt, *b* & si perit res tota, liberatur
c emphyteuta: secus si ꝑ parte. h. d. Ad euidẽtiã c dẽs scire, qualr̃ fiat ɔ̃ctus emphyteuticus: nam ab initio datur certa quantitas, vt puta centum, & postea annuatim paciscitur aliud modicũ dare. Modo quæro vtrum iste sit ɔ̃ctus emptionis, & venditionis, vel loca-
1 tionis. ad quod respondet Imperator. † No. ex j part. q̃d illa dicũtur differre specie, quæ habent diuersas diffinitiones. Ex vlt. parte no. illam dist. aut tota res periit: aut pars. Ad vltimam partem op. videtur ꝙ à die celebrati ɔ̃ctus, periculum spectet ad emphyteutam, sicut dicimus in emptore: vt l. j. ff. de peri. & com. rei ven. Sol. Aliud est in emptione, aliud in locatione, & in ɔ̃ctu emphyteuti-

2 co. Ratio, † quia in ɔ̃ctu emptionis, venditor obligatur ad rem, *d*
d & sic ad speciem certam, vt ad officium aliquod. s. ad traditionem, quod officium est momentaneum. Vnde solˀoe eius quod debetur, liberatur: & perempta illa certa specie, liberatur: quia ad ipsam certam speciem tenebatur. Sed ille, qui locat, vel dat in emphyteusim, non tenetur ad certam speciem, sed tenetur ad patientiam vt patiatur colonũ, vel emphyteuticarium vti frui. vt l. ex cõducto. in pr. ff. loc q̃ patiẽtia cũ hẽat tractũ in futurũ, nec sit certa & limitata, nõ põt peti pẽsio. Ista sit vna rõ. Vel aliter dic per l. pignus. de pig. ac. res perit ei, cuius est, sed in ɔ̃ctu locationis, & emphyteutico res eius remanet, & remanet ẽt post ɔ̃ctum perfectum, ideo ei perit. Op. 2. & vr̃ q̃d q̃n perit pars rei, dẽat fieri diminutio mer-
e cedis, *e* vt l. licet. s̃. ti. j. Sol. Aliud est in locatiõe, aliud est in emphy
4 teusi. † Rõ, quia emphyteusis datur sub quadam pensione modica, quæ percipitur magis ad ostendendam recognitionem dñij q̃ in recompensationem fructuum, qui percipiuntur, merito licèt pereat pars rei, non tñ fit diminutio mercedis, q̃a semper remanẽt fructus sufficiẽtes ad pẽsionẽ, seu cautionẽ quæ annuatim præsta
5 tur, q̃d non contingit in locõe, & conductio. † Quæro, in quo dif
f fert *f* iste ɔ̃ctus à ɔ̃ctu emptionis, & vẽd. & loca. & ꝯductionis? so. vt colligitur ex 2. & 3. gl. quas no. Inter alias habes vnã drĩam, quã multum notaui vobis in quadã disp. q̃ fec. dr̃ hic quod in emptione & ven. soluitur pretium ab initio, hic autẽ soluitur canõ annuatim, & vide gl. Et per hoc dicebam, q̃n quis emit à cõi Peru. fruct⁹, reditus, & ꝓuentus clusij ꝓ certis an. & ꝓ certo ꝑ̃tio soluendo annuatim ꝓ rata, vtrũ dẽat fieri diminutio ꝑ̃tij ꝑꝑ sterilitatẽ, sicut in locõe & ꝯductione. an vero nõ dẽat fieri sicut ĩ emptiõe & ven. Dic vt dixi in q. illa q̃ incipit, publicanus, & inter alia q̃ ibi dico. ñ curo vtrũ dicatur rẽ vẽdidit, aut dicatur locauit, sed dico inspiciẽdum an sit vẽditio, seu locatio. Inter alia est, vtrum prestatio sit annua vel ñ, q̃d est vnum de his, ꝑꝑ quæ discernitur vtrũ sit emptio,
6 vel locatio. † Quæro vtrũ ɔ̃ctus emphyteuticus dẽat fieri in scri
g ptis. *h* Dñt quidam quod sic, per tex. in ver. in quo cũcta, & hoc vr̃
h tenere gl. ista, q̃ mõ legi. Alia gl. sup ver. scriptura, vr̃ dicere al'r, q̃d
 l; ꝓmittat ꝙ fiat in scriptis, nõ tñ ꝓhibet q̃n possit fieri sine scrip-
i tis & istud approbat consuetudo. *i* † Quæro in quo differt iste ɔ̃-
7 ctus à ɔ̃ctu liuelli. *k* Dicũt q̃dã ꝙ emphyteusis datur ꝑpetuò, vel
k vsque ad certas gñationes. liuellus dat̃ vsq; ad 30. an. De hoc ɔ̃ctu liuelli tangit̃ in gl. s̃. de sacros. ec. aut. ingressi. & l. si finita. §. si de vectigalib. ff. de dam. inf. Br̃ puto ꝙ nulla sit drĩa inter emphyteusim
8 & liuellum. Ita vr̃ tex. in li. feu. qual'r feudũ poterat alienari. c. 1. †
l Quæro quid differt iste ɔ̃ctus à ɔ̃ctu precarij. *l* Quidam cano. po-

a ADD. ¶Paris. Adde ꝙ est etiam stricti iuris, vide Com. cons. 166. in prin.

b Paris. Idẽ est in oĩb. ɔ̃ctib. l. j. §. si conuenerit, ff. depos. sed præcipue in emphyteusi, vt hic, idẽ in feudo, vide Com. cons. 161. ver. ad gñale quæsitum. Et in feudis idem dicit no. Io. de Ana. cons. 502. inc. visis & ponderatis, ver. 2. præmitto.

c Ale. Ad euidẽtiam. Vide in §. adeo, Insti. de loc. Bar. in l. liberti, de ope. li. & Spe. de emphy. §. nunc aliqua, & bal. hic in rub. Et pro dicto Bar. hic est gl. no. in c. potuit, de loc. vide Bar. in 2. op. & Cy. hic, & bar. in l. si mihi, & Titio, de ver. obl.

d Vide no. per bar. in l. si vno, §. item cum quidam, ff. loc. & no. ꝙ in hoc ɔ̃ctu feudi, & locationis hẽt locum, vtilis redhibitoria, quanto minoris, vt sing. no. bar. l. 2. de ædil. act. Quid autem si emphyteuta scindit arbores fructiferas, an dominus possit ipsum expellere vide bar. & Im. in l. diuortio, §. si fundum, ff. so. ma. in aut. qui rem, de sacros. ec. & an habeat locum in emphyteuta priuati, in ea parte dum dicit, ꝙ propter deteriorationem potest expelli, vide bal. & Im. in d. §. si fundum. Et istud adde ad ea quæ no. in l. proxima, in ver. quæro vtrum dñs, & facit ad l. eden. s̃. loc. Adde quæ posui in d. §. si fundum, vbi alle. bal. tenere ꝙ incidens arbores fructiferas possit expelli, ad id quod dicit bar. ꝙ ementi fructus clusij debeat fieri remissio, vide Pet. de Anc. cons. 353.

Paris. Per istã rõem infert istud nõ ꝓcedere, vbi in emphyteusi pr̃stet pẽsio ad reditũ, ita infert Ro. cons. 269. Ale. cõs. de quo j̃. Barb. in rub. ext. de loc. Are. late l. interdũ, de ac. pos. Soc. in l. Gall⁹, §. si parẽte, in 3. concl. de lib. & posth. Ias. hic.

e Paris. Circa istã l. j. ꝙ q̃n res perit liberat̃ emphyteuta. Quid si cõbusta sit dom⁹ an liberet̃, Ang. in §. lex ita, in aut. de nõ alie. tenet ꝙ liberetur à pẽsione, idẽ est de mẽte Im. in c. potuit, ext. de loc. Cõtrarium vr̃ velle gl. in l. inter, §. damni, ff. de dam. inf. Ful. hic, Vide Mod. in rep. l. quo minus, q. 24. de flu. Quid aũt in conductore ad longum tempus, de hoc vide Are. in cons. 55. qui dicit secus esse.

f Pom. An differat contractus emphyteusis à contractu emptionis, & venditionis, & locationis, vide Are. consi. 111. vbi ponit, an liceat arguere ab emphyteusi ad locationem, ad longum tempus.

g Pom. Vide Barb. cons. 12. vo. 2. & Ro. cons. 103. & Ale. 112. vo. j. & 136. e. vol. & vo. 6. Ang. Are. in §. adeo. Insti. loc. & bar. sibi cõtrarius in l. iuris gentium, §. quinimo, ff. de pac. & Soc. cons. 169.

h Ale. Et ꝙ requiratur scriptura, tenuit Io. And. in c. potuit, de loc. & idem bal. hic, & gl. in l. contrahitur, de pig. & in l. pactum quod bona fide, C. de pac. Spe. contra in ti. de emph. §. nunc aliqua, ver. 5. quæro, per gl. in §. adeo, insti. loc. d. An. in d. c. potuit, & doc. tenent opi. bar. hic.

Adde ꝙ non requiratur scriptura, Ale. cons. 27. li. 4. And. Sic. cons. 13. in quo autẽ differt liuellus ab emphyteusi, vide Ang. cons. 184.

i Paris. De hac consuetudine approbata vide Rom. cons. 103. ad fi.

K Ale. Vide bal. in d. l. vectigali, & bal. s̃. in rub. & quid si dico, vẽdo tibi dominium talis rei, dicit bal. hic, quòd non est emphyteusis, sed contractus superficiarius.

l Vide bar. ĩ l. si finita, §. si de vectigalib. ff. de dam. inf. & bal. s̃. e. ti. in rub. vide Bal. in l. liberti liberteque, j̃. de ope.

nunt

1 emere. Verbũ.n.ꝯparare,ē gñale,& ꝯprehēdit ēt permutõem,&
alios innoĩatos ꝯ̃ctus,vt l.j.§.pe.ff.de ꝯ̃h.emp.&ven.Ita t;gl.hic,q̃
no.& ſigna.Mõ hẽs qđ verbum,permutare,eſt gñale,vt in rub.Itẽ
2 verbũ,ꝯparare.vt hic.†Quærit q̃ actiõe agiꝛ in primo caſu l.Plu-
res ſunt opi.Veritas eſt qđ agiꝛ actione vtili p̃ſcr.ver.ad exemplũ
3 actionis ex emp.†Quero in q̃ differt ꝯ̃ctus permutationis ab em
ptione & vẽ.Gl.dicit in ꝯ̃ctu vẽditionis daꝛ p̃tium ꝓ re. In ꝯ̃ctu ꝑ
mutatiõis daꝛ ſpecies ꝓ ſpecie.Hic aduerte,cum dico in ꝯ̃ctu em-
ptionis daꝛ p̃tium,intelligas pro re q̃ tradiꝛ,ita ꝙ qs nõ ſit obliga-
tus ad dãdum,vt l.ex empto,in pr.& §.j.de ac.emp. Sed ſi ab initio
cõueniſſet,vt tu dares rem,ego darem pecuniam,qa de nã ꝯ̃ctus
emptionis,& ven.nõ eſt vt venditor obligeꝛ ad rem dãdam, eſſet
ꝯ̃ctus innoĩatus,& nõ eẽt emptio.Tex.eſt,& gl.in l.fi.ff.de ꝯd.ob
cau.S; ſi in ꝯ̃ctu apponereꝛ vtrũque verbum, vt fit communiter,
dedit,vẽdidit,& tradidit pro tãta pecunia,vtrum propter illa ver-
4 ba,q̃ dicit,dedit,deſinat eſſe vẽditio.Certe nõ,ſed dedit,†ibi poni
a tur impropriè a vt l.ſi ſtipulatus.ff.de vſur.Et diximus plenius in d.
5 l.fi.de cond.ob cau.Quæro,in quo differt †cõtractus permutõis,
ab alio ꝯ̃ctu innominato,do vt des. Dic vt gl. Et ſic communiter
tenetur,licèt non bene declaret.Tene menti hanc l.&c.

a ADD.¶Adde Bar.in d.l.ex empto,de ac,emp.

LEX II.

1 *Contractus permutationis eſt bonæ fidei.*
2 *Permutatio,in quo differat ab emptione.*
3 *Dominium in venditione nõ transfertur,niſi pretio ſoluto,vel habita fide de eo, & an in aliis contractibus.*

a **Permutationem.** a Actio p̃ſcriptis verbis ex ꝑmutõe
eſt bõæ fi.ſicut actio ex empto.H.
1 d.Op.s̃.de reſc.ven.l.ea ꝯdõe.ſo.†ꝯ̃ctus permutõis aſſimilaꝛ em-
ptioni in hoc,ꝙ eſt bonæ fi.Differt tñ in aliis:qa emptio ꝯ̃hiꝛ ꝯſen-
ſu:ꝑmutõ nõ,vt hic dicit tex.dum dicit,re ipſa Quæro,& reuoco
b in dubium, b in quo differt emptio à † permutõe? Gl.hic aſſignat
2 differẽtias, & cõcordãtias,quas dic vt in gl,inter alia dicit vnum,
3 quod eſt no.& eſt vltima dr̃ia.Dicit † ꝙ in vẽditione nõ trãsferꝛ
dñium,niſi pretio ſoluto,vel fide habita de eo. Secus ĩ aliis ꝯ̃ctib.
vide iſtam gl. & ſigna eam.Idem vr̃ dicere gl. in l.traditionib.s̃.de
pac.ꝯtrarium vr̃ tenere gl.in l.cum proponas.s̃.de dol.in gl.ſuper
verbo,remãſit.Idem tenet gl.in l.ſi ſeruus.§.locaui.ff.de fur.& ibi
dixi tibi.& ĩ.e.l.cum præcib.Gl.format de hoc vnam q.& eam di
mittit inſolutam.Ego puto contrarias gl.eſſe veras.ſ.ꝙ idem ſit in
aliis contractibus,quod in venditione : quia eadem eſt ratio.Pro
hoc arg.in l.3.de pi.ac.

a ADD.¶Adde Bar.in l.j.in fi.ff.e.ti,
b Adde Bar.& gl.in l.j.ff.e.

LEX III.

1 *Permutatio ſolo conſenſu perficitur.*
2 *Actio,quæ oritur ex pacto veſtito rei interuentu,vnde oritur.an ex pacto,an ex traditione.*
3 *Natura dictionis,ex.*
4 *Quoties vnum venit ad implementum alterius, non agitur ex implente ſed ex impleto.12.*
5 *Ex implemento contractus facto per vnum,an oritur actio non implenti.*
6 *Ex contractu permutationis quando oritur actio,& quæ.*
7 *Actio præſcriptis verbis quibus caſibus locum habeat.*
8 *Ex pacto nudo incontinenti appoſito. etiam quando nullus reſultat contractus innominatus,oritur actio.*
9 *In contractu facio vt des,quæ actio oriatur.remiſſiue.*
10 *Contractus innominatus,an cognoſcatur à modo ineundi contractum,an ex modo implendi.*
11 *Contractus innominatus iudicatur ſecundum naturam contractuum nominatorum,quibus aſſimilantur.*

Ex placito. Iſta l.h3 mãm multum ſubtilẽ,& br̃ dicit.Ex
pacto permutõis nõ oriꝛ actio, niſi veſtiatur.
H.d.Op.de l.cõſenſu.de ac.& ob.& inſt.de ob.quæ ex ꝯſenſu. vbi
emptio perficiꝛ cõſenſu.S; permutõ eſt ſimilis emptioni, vt s̃.e.l.
1 prox.g̊,&c.ſo.Siñs eſt in quibuſdam.nõ in hoc.Rõ,qa †permutõ
eſt ꝯ̃ctus innoĩatus:iõ ſolo cõſenſu nõ perficiꝛ, vt l.iuriſgẽ.in pr.
a & §.j.ff.de pac.Venio ad q.Primò quæro. a ſi pactum veſtiaꝛ rei in
2 teruentu,oriꝛ actio.q̃ro†vñ oriꝛ illa actio,an ex rei traditione,an
ex pacto præambulo? Gl.dicit,& doc.ꝙ oriꝛ ex pacto p̃ambulo vt
dicit tex.hic,dũ dicit, ex placito ꝑmutõis re nulla ſecuta,&c. q.d.
3 re ſecuta oriꝛ actio ex ipſo pacto.Hoc.n.†ſignificat nã dictiõis,ex
ar.s̃.ſi ſer.extc.l.j.& de le.l.nõ dubium. ff.de pe.l.eo.tempore. §.fi.
cum ſi.Secũdò hoc etiam probat gl.per multa exempla,q̃ oĩa ex-
aminare eſſet difficile, nec pertinet ad materiam noſtram. Hoc e-
4 tiam ꝓbatur rña gña li,q̃ eſt,† quoties vnum venit ad implemen-
tum alterius,nõ agitur ex implente,ſed ex impleto,vt hic p;,& l.ſi
5 ita fuero ſtipulat⁹.§.j.& l.cum.n.ff.de no.Secũdò †q̃ro,quid ſi ab
vna parte impletur ꝯ̃ctus, vtrum ex hoc veſtiatur, adeo ꝙ pariat
actionem alteri parti,quæ nõ impleuit?Gl.vr̃ dicere ꝙ hæc qõ ſit
fatua.ad quid.n.poſſit agere altera pars,cum iam ſit impletus ꝯtra
ctus?S; certè nõ eſt fatua.Poſſet.n.eſſe,qđ l; ꝯ̃ctus ſit impletus,fuit
datum mancipium vitioſum,vel morboſum, ita qđ expedit ei qđ
poſſit agere.Veritas eſt,qđ ei ſolum impleꝛ,qui eum implet,nõ al
teri parti,nec ꝯ̃ ſe implẽtem:adeo ꝙ ſi vult,p̃t adhuc pœnitere,vt
l.ſi pecuniam.in pr.ff.de ꝯd.ob cau.Venio ad gl.magnam. Quæro
1.circa hãc l.qũo ſtip̃o fuit ſubiecta. Dñt qdam primò p̃ceſſit con
uẽtio nuda de permutãdo:ſecũdò illud fuit deductum in ſtiplõe.
& hoc t;gl.Alij dñt,ꝙ ab ipſo initio vna fuit cõuentio ſtiplõe val-
lata,Vtraq; p̃t eſſe bona.tñ in hoc põt eſſe dr̃ia,qa qñ p̃ceſſit nuda
cõuentio,& ſecuta eſt ſtiplõ. ſi qdem incõtinenti oriꝛ actio ex ip-
ſa ſtiplõe. Item pactum nudum p̃cedẽs veſtiꝛ cohærẽtia ꝯ̃ctus, &
ex eo oriꝛ actio p̃ſc.ver.S; qñ eſſet vna cõuentio tm̃ ſtiplõe valla-
ta,nõ poſſet agi,niſi ex præmiſſa ſtiplõe. Quæro ergo, & reuoco
6 in dubium,† qñ ex ꝯ̃ctu permutõis oriꝛ actio,qua actiõe agetur.
ſo.Aut nõ interuenit ſtiplõ, & tũc agiꝛ actione præſc,ver.vel in fa
ctum,quæ eſt idem,vt impleaꝛ qđ cõuenit, vel ꝯdõe ob cau.ad re
petẽdum qđ eſt datum cum diſtõne,aut res fuit expoſita venalis,
vel nõ,vt s̃.e.l.j. Si verò interuenit ſtiplõ,tũc diſtingue;aut ſtiplõ
ſola p̃ceſſit;aut pactum,vt s̃.ꝓx.dixi. Quia g̊ hic fit mentio de ac.
p̃ſc.ver.& ac.in factum,ideo gl.intrat mãm ac.p̃ſcr.ver.& ac.in fa-
7 ctum.Quæro,ĩ quib,†caſib.h3 locum actio p̃ſc.ver. b & ac.in fac.
b Gl.dicit ꝙ h; locum primò in pactis incõtinẽti appoſitis,vt l.2.&
3.de pac.inter emp.& ven.Item vbi dubitaꝛ de noĩe ꝯ̃ctus,vt ff.de
p̃ſc.ver.l.1.2.3.& l.ſi tibi rem.& l.j.de exer.ac.Item tertio h; locum
in trib.ꝯ̃ctib.innoĩatis.ſ.do,vt des, ſub quo eſt permutõ. facio,vt
facias,& do,vt facias. S3 in 4.ſ.facio vt des,daꝛ actio de dolo,vt l.
nãlis.§.qđ ſi faciam.ff de p̃ſc.ver.Ita dicit gl.Doc.Vltr.ꝯ̃.Imo ñ eſt
niſi vna actio p̃ſc.ver.ſ.q̃ oriꝛ ex ꝯ̃ctib.innoĩatis. Nec ob. quod dr̃
de pactis incõtinenti appoſitis.nam iõ ibi oriꝛ, qa habita relatiõe
pacti ad ꝯ̃ctum,reſultat quidam ꝯ̃ctus innoĩatus. Nam ſi ego vẽ-
do tibi librum ꝓ cẽtum,pacto appoſito, vt vadas ꝓ me Romam,
habita relatiõe pacti ad ꝯ̃ctum reſultat quidam ꝯ̃ctus innoĩatus.ſ.
facio,vt facias.ſ.vẽdo,vt vadas Rom. Ita dicũt ipſi.Iſtud ẽ falſum
per l.ĩ bonæ fi.s̃.de pac. vbi dicit tex.ꝙ oritur actio ex ipſo pacto,
nõ ex contractu innoĩato,qui reſultat habita relatione hincinde.
idem in l.iuriſgẽ.§.quinimo.ff.de pac.Præterea pactum incõtinẽ-
ti appoſitum veſtiꝛ cohærentia cõtractus, vt d.l.in bonæ fi. & d.§.
quinimo.S; ꝯ̃ctus innoĩatus veſtitur rei interuẽtu. Aliud eſt ergo
veſtimẽtum vnius : aliud eſt veſtimẽtum alterius,vt dixi tibi in l.
8 petens.s̃.de pac. Præterea,† ego video qđ ex pacto nudo incõti-
nẽti appoſito oriꝛ actio,ẽt qñ nullus reſultat cõtractus innoĩatus
ex illa relatione,vt s̃.de vſu.l.frumenti.ff.de vſu.l.ẽt, ſi bene inſpi-
ciatur.nam pone ibi illud quod eſt mutuo datum creditori eſſe ꝓ
miſſum per ſtiplõem,& appoſitum pactum nudum de vſuris, cer
te nullus reſultat cõtractus innoĩatus. Eſt.n.cui promitto,& cre-
ditor ad nihil obligatur, & tñ cõſtat ꝙ ex pacto illo oritur actio.
teneo ergo gl.nr̃am. Item in 2.membro,qñ dubitatur de noĩe cõ
tractus,verum dicit gl.p̃t.n.eſſe ꝙ nullus ꝯtractus innoĩatus reſul
tat. Exemplum,tu poſuiſti librum tuum ad vẽdendum ad ſtatio-
nem,nihil fuit dictum expreſſe,quid illi vẽditori deberes dare.Vñ
nõ poteſt dici qđ hic innoĩatus ꝯ̃ctus ſit, & tñ agiꝛ actiõe p̃ſc.ver.
In 3.caſu.ſ.in ꝯ̃ct.innoĩatis, & gl.& doc. Vltr.ſunt in cõcordia.&
remanet.qđ gl.nr̃a dicat veritatem. Quæro circa illud qđ gl.dicit
9 †qđ in facio vt des,oriꝛ actio de dolo,nõ p̃ſc.ver. an hoc ſit verũ,
& q̃ eſt rõ huius. Certè hoc examinaui plenè s̃.de dol.l.cum pro-
10 ponas,dic vt ibi.Quæro,vtrum ꝯ̃ctus innoĩati†cognoſcãtur per
modum ineundi ꝯ̃ctum,an cognoſcanꝛ ex mõ implendi.Gl.dicit,
ex mõ ineundi,vt l.cum mota.C.de tranſa. Doc. Vltr.dicũt econ-
uerſo qđ cognoſcãtur ex mõ implẽdi.& illud eſt principalius : al̃s
eẽt imponere l.verbis.D.Ia.Bu.t; opi.gl.vt cognoſcãtur ex mõ in-
11 eundi ꝯ̃ctum, & hoc ipſe probat ſic. Qñ vnum venit†ad imple-
mẽtum alterius,tũc dẽmus inſpicere illud qđ impletur, vt in hac
l.ĩ pr.& l.ſi ita fuero ſtipulatus.§.j.& l.cum.n.de nou.Præterea qñ
vnum venit tãquam acceſſorium ad aliud,illud inſpicimus qđ eſt
principale,vt l.& ſi nõ ſunt.§.perueniamus.de auro &ar.le.S; hoc
implementũ venit vt acceſſorium ad aliud qđ impletur.ſ.ad con-
uentionem,ergo,&c.Ego alias dixi vobis,ꝙ iſta diſputõ diſplicet
mihi:dico.n.qđ ſicut ab initio cõtractus emptionis,& ven.ex par
te ementis eſt emptio,& ex parte vẽdentis eſt venditio,nec inſpi-
ciꝛ qđ præcedat vtrum inſpiciamus verba ab emptore: an à vẽdi-
tore,vt l.j ff.de rer.perm.ita dico ĩ iſtis cõtractib.innoĩatis,ab ipſo
principio ex parte vnius eſt do vt facias.ex parte alterius eſt facio
12 vt des.Exemplum probatur,†quia cõtractus innoĩati diiudican-
tur ſm nãm cõtractuum nominatorum,quib.aſſimilanꝛ,vt l.j.§.ſi
quis ſeruum.ff.dep.& l.cum qui.§.ſi rem inſpectori. ff.com.& iſte
ꝯ̃ctus do vt facias,aſſimilatur locationi,vt d.ll.ſicut eſt in locõne,
non

a ADD.¶Ale.Adde Bar.in l.cum mota,& l.ſiue apud acta,de trãſa.poſt gl.ibi bar. in l.ſi quis debitorem de iurei.&in l.naturalis,§.pe.de præſc.verb ſed an contractus iſti innominati dicantur inſtituti per ſolam conſtitutionem præcarij,vide Bar.in l.j.ĩ.pro don.
b Ale.Adde gl.& ibi Bar.in rub.ff.de præſc.ver.

non inspecto ordine verborum ex parte locãtis est locõ,& ex parte cõducẽtis est ꝯductio. ita hic ex vna parte est do vt facias,& ex alia est facio vt des.Iõ ex parte eius,ex cuius parte est do vt facias, oritur actio præscriptis verbis:ex parte alterius ex cuius parte est facio vt des, oritur actio de dolo,& sic cessant rões.q̃ fiunt in ꝯtrarium per d.Iac.cum dicit,inspicimus illud, quod impletur.fateor, sed ab ipso initio isti contractus fuerunt variati ex persona cõtrahentiũ,ergo,&c. Ita debemus intelligere istam materiam.Veniamus ergo modo ad actionem in factum , & de hac non dico modo,sed dicam Deo ducc.in l.j.ff.de cond.ex l.&c.

LEX IIII.

1 *Actio præsc.ver.quæ datur ad implendum quod conuenit, an detur præcise ad dandum,vel liberetur præstando interesse.*

Cum precibus. Condõ ob cãm est personalis.iõ datꝰ ꝯ ꝯhentem, nõ ꝯ tertium possessorẽ.H. d.Quærit hic primò vtrum in ꝯctu permutõis trãsferatur dñium alia re nõ tradita,vel fide habita de ea.Dic vt dixi s̃.e.l.2.†Quæro
1 2.an hæc actio præsc.ver. q̃ datur ad implendum quod conuenit, detur præcisè ad dandum, aut liberetur quis præstando interesse. Gl.tenet ꝙ liberetur præstando interesse.Doc.Vltr.dicunt contrarium.Dy.tenet gl.in l.stipulationes non diuiduntur. ff.de ver.ob. in distinctione magna.Et ego teneo gl.vt hic,&c.

¶De locato,& conducto. Rub.

Continua vt in gl.

LEX I.

Dominus. De hac materia habetis in l.dominus horreorum.ff.e.ti.

LEX II.

1 *Conductor,aut locator operarum quis dicatur.*
2 *Conduxit,sæpe ponitur,pro locauit,& econuerso.*
3 *Locans operas ad faciendum ædificium certa mercede constituta,quando possit mercedem petere ante opus finitum.*

1 Aduersus. Primò est hic vidẽdum,quis†dicatur locator, & quis dicatur ꝯductor.& hic tex.vr̃ velle,qđ ille,q p̃stat operas,dicatur ꝯductor:ille qui dat pecuniam, dicatur locator. In ꝯrium vr̃ tex.& ista ẽ veritas, ꝙ sp iste qui dat pecuniã dr̃ ꝯductor:iste qui dat operas,vel q p̃stat patientiam habitãdi,vel facultatem ducẽdi aquam,& similia,ille dicatur locator, vt l.j.§.si quis seruum.ff.dep.Nõ ob.hæc l.quia verbum hic,cõduxisti,ponitur impropriè.licèt glo.videatur alr̃ exponere, tñ nihil est dicere.
2 † Sæpe.n.ponitur cõduxit,pro locauit. & ecõuerso,vt l.veteres.
3 de ac.emp. & l.si dña.s̃.de vsufr. Quæro 2.†qñ quis locat operas suas,vt faciat ædificium aliquod,certa mercede, vtrum possit pe-
a tere mercedem ante finitum opus?aGl.hic vr̃ dicere ꝙ sic,ar.s̃.de iu.l.properandum.§.in honorariis.Vide gl.istam.Certè §.in honorariis,nihil facit ad propositum,quia speciale est in aduocato.Vnde dicunt Doc.hic inspiciendam esse qualitatem personæ,quæ locauit operas suas,& qualitatem operis.Quid.n.si q̃dam pauparti fex ꝑmisisset facere palatium communis,pro certa q̃titate.Certè debet sibi solui q̃titas interim, arg.ad hoc ff.e.l.qui insulam.§.qui ædem.& l.si verò nõ remunerandi.§.fi.ff.man. Quod satis placet. Teneatis menti istam gl.quia valet ad multa,&c.

a ADD.¶Ale.Adde Bar.in l.qui insulam,§.qui ędem.ff.e.&Bar.in l.diuortio,in pr. so.ma.Vide no.in l.prox.& no.bal.in l.j.s̃.de var.& extraor.cog.

LEX III.

1 *Pensio domus soluitur iuxta cõsuetudinem locorũ,& ea cessante,in fine tẽporis.*

a
1 Aedem quam. aCirca hãc l.gl.quærit,qñ d; solui†pẽsio domus,vtrum in initio,vel in medio,an in fi.Licèt de hoc sint opi.veritas tñ est, qđ stãdum est cõsuetudini regionis in hoc,vt j̃.e.l.excepto.Sed si ꝯsuetudo nõ apparet,debet solui in fi.temporis,nec ante potest petere : quia ante locator contractum ex parte sua nõ impleuit. vt l.Iul. §.offerri.ff. de ac.emp.dixi tibi in l.si seruus Mæuij.§.fi.ff.de stip.ser.&c.

a ADD. ¶Ale.Intellige istũ tex.q loq̃tur,vt ꝑꝑ ꝑfectioné necessariã possit cõductor expelli,& ea ꝯfecta ꝯductor in domo reponi dẽat,& est no.gl.i.ũcto tex.ĩ verb.testariq; dñm,in fi in l.si duo,§.cũ inq̃linus ff.vti pos.& ibi Bar.itẽ limita hanc l.fm Ang.in ꝯductore ad longũ tp̃s,q.a dicetur hr̃e ius, & ita ipse ꝯsuluit in cons.certum est qđ in anno dñi,&c.adde I.in.in c.propter sterilitatem,extra e.ti.&ibi vide ad hanc l.per Im.in gl.pe.¶Pom.Ad istam l.vide Ale.cons.79 vo. 4.&ꝯs.132.ad fi.vo.3.&186.vo.2.vbi ponit,an colonus dicatur male versari,si vẽdit rem locatam sibi vt propriam. Et pulchre ad istam l.vide per ipsum cõsi.105. vo.3.118.vo.5.in j.du.vbi ponit multa circa hoc, an conductor dicatur male versari,an requiratur sententia declaratoria super hoc,& cons.5.vo.4.¶Pari.An ista l.habeat locum in emphyteusi,vide Hyppol.sin.94. Et vide omnino in mã hꝰ l.late per Barb.in c.propter sterilitatem, de locato.item ꝙ conductor non soluens pensionem possit statim expelli etiam authoritate propria vide Ber.ĩ tra. de Gabel.in 2.part. vbi etiam ponit quid si primus conductor alteri locauit,& ab eo recepit pensionem,an dominus possit fm expellere.Vide ẽt de hoc Ber.in ver.emphyteuta soluere debet,& in l.si q.s cõductionis,j̃.e.Pondera tñ q.a bal. in hac l.ædem,t3 ꝙ dñs non possit expellere fm conductorem, qui fuit inuestitus à primo.Sed idem Bal.in l.certa,ad fi.j̃.vt in pos.le.retulit oppositum,licèt in ꝯrium alleget decisionem Bar.in l.j §.necessario,ff.si mul.ventr.nomi.in pos. mis.fuer.Ideo bene aduerte,& considera Bert.vbi s̃.tenet ꝙ non possit. Et allegat Bal.in vtroque loco s̃.allegato ad idem,sed videtur ꝯrius.Limita tamen illud quod dictum est qđ propria authoritate,&c.nõ procedere,qñ via iudiciaria esset semel adita,vt scripsi in Bert.ver.emphyteuta,soluere tenetur,đ quo.s̃.

LEX IIII.

Ex diui. De hac materia plenè dixi in l.dominus horreorũ. ff.e.ti.

LEX V.

a Certi iuris. a Ista l.fuit repetita vltra mõtes,& est pulchra materia,&c.

a ADD.¶Pari.Vide ad bar.in l.2.ff.in quib.cau.pi.tac.contrah.

LEX VIII.

1 *Sterilitas quando dicatur.*

a
1 Licèt. a Quãdo ãt dicatur sterilitas,est opi.inter Doc.†Quidam dicũt inspici vulgi opinionem.Alij dicunt,quando semen non recolligitur. Tex.hic dicit iuxta bonam fidem hr̃i recte,&c.quæ est bona fides? Certè vt aliquis nõ decipiatur vltra dimidiam iusti pretij.intra dimidiam,bona fides tolerat,vt l.2.&l. volũtate.s̃.de resc.ven. Si ergo sunt recollecti ita modici fructus, ꝙ soluendo pensionem remanet deceptus vltra dimidiam iusti ꝑtij,tunc debet fieri excomputatio.Ita credo ꝙ debeat intelligi ista materia,nec vnquam dixi nisi modo,&c.

¶Contrarietas,& Concordia.

Bar.hic de ꝯrietate no.Vide eum in l.si merces. §.vis maior.ff.loc. Pro saluando Bar. in hac l.licèt.vide concor. quam posui ad §.vis maior,in l.si merces,ff.e.ti.de loc.& conduc.

a ADD. ¶Pari.De mã remissionis vide oĩno d.Fran.cõs.52.itẽ an ista remissio fiat in conductore ad lon.tp̃s,vide Ale.ꝯs.517.no.singulr̃ ꝙ ĩ casib.in q.b.fit remissio ꝑꝑ sterilitatẽ nõ ꝓcedit qñ conductor pro tempore ꝑterito nõ soluit canonẽ, q.a præsumit̃ propter illud dictum casum accidisse,ita Io.an.in c.ꝑꝑ sterilitatẽ, extra de loc.item pro vide Ang.cons.188.inc.prout p3 ex themate, itẽ vide Ale. de mã omnino cons.112.Cuius dicta posui ad Bar.l.j.circa fi.j̃.ti.j.late ẽt ꝯs.476. vbi ponit de remissione,qualr̃ ãt concludi dẽat in libello,in quo petitur remissio,vide oĩno Ro.cons.178.itẽ no.ꝙ rõe soluit non fit remissio,nec augmentum, s3 rõe insoluti,vide Berta.de Gabellis,in 2.par. vbi ponit de eo qui conduxerat molendinum cum quatuor rotis,& addat vnam rotam.Et ibi ẽt ponit an,&qñ propter guerram fit remissio.Et ibi ponit quid de tꝑe pestis,& de multis aliis ĩ mã,maxime de molendino casmate perempto. Item q.d si pretium fructuũ crescit,vel decrescit,an dẽat fieri remissio,vel augmẽtum, vide Ang.cons.188. item q.d de impedimento pestis, vide q̃ hẽs ad Bar.l.habitatores,ff.loc.vbi Bar.ponit qñ est parua incõmoditas vtendi non fit remissio, item de guerra,& q.d in emphy.vide Are.late in l.interdum,de acq.pos.Et ibi etiam in fi.qđ vbi q.s conduxit tꝑe guerræ,non fit remissio propter guerram,quia ei imputandum est.Vide etiam Ale.cons.112.vo.j.Et quanta debeat esse læsio,vide Com.cons.128.vo.2.

LEX XI.

1 *Conducens ad non modicum tempus, dicitur habere ius in re, & non tenetur stare colono.*
2 *Colonus dicitur habere ius in re quando de locatione est factum instrumentum, & obligata omnia bona hincinde pro obseruatione.*

a Emptorem. a Materiam huius l.dixi vobis in l.si filio. §. fi.ff.sol.ma. Sed volo vobis dare talem doctrinam.Rõ huius l.est hæc, q.a colonus nullum ius habet in re,s; h; obligatam personam dñi locãtis:s; illa obligatio personalis nõ
1 tenet emptorem:meritò emptor non cogitur stare,†Sed si pone
b rem colonum hr̃e ius in re,vt quia ꝯduxit ad nõ modicum tp̃s,b tunc

a ADD.¶Ale.In pr.hæc l.fallit in fisco,& in matricula,l.fi.& ibi Bal.j̃.de iur.fis.& tex.& Bar.l.negotij,j̃.de mãc.&col.50.11.¶Pom.Et an ista l.hẽat locũ in colono partiario,vide Ro.cons.309.& 311.& Are.160.& Ale.cons.118.võ.5.in 2.du.vbi ponit multa ad hãc l.maxime assignãdo eius rõem. Et an ꝓcedat qñ emptor solũ emisset fructus rei locatæ, vel qñ esset fcã locõ ad longum tempus,& 123.e.vo. maxime in pr.& fi.& vide etiam Soc.limitantem cons.15.Et de materia huius l. vide Ale.& Bar.in l.filiusfa.§.si vis,ff so.ma.& Barb.cons.36.in 3.du.vo.2.

b Pom.Idem t3 Ang.cons.20.ad fi.item circa istam materiam vide Ale.late in l.si filio,§.j.ff.so.ma.vbi ponit multas limitationes ad hanc l.& ẽt ad rl̃am ꝙ vniuersalis successor tenetur stare colono.Vide qđ habes ad Bar.ibi, vide ẽt Alex.in l. qui absenti,§.j.de ac.pos.vbi hẽs an req̃ratur hypotheca spãlis.item an emphyteuta fisci teneatur stare colono, vide Ro.sin.63.Item limita regulam hꝰ l.in singulari successore,q non succedit in plenũ ius,q.a tenetur stare. Vide d.Fran.ꝯs. 140.Nũquid ãt dispõ huius l.procedat in colono partiario,vide Ro.cons.309.& Bar.in rub.de reb.eccl.non alie.in 6.du.ad fi.item no. ꝙ si ecclesia concessit fundũ ĩ emphyteusim,in quo fundo steterat q.s ad laborandũ ꝑ lon.tempus, & bñ laborauerat ꝙ tenetur emphyteuta stare colono,& si eum expellat,poterit iure suo priuari.Bar.in l.cognouimus,C.de coll fun.patri.lib.11.item vide aliquid in Ber.ver.emphyteuta stare tenetur,item ad materiam hꝰ l.vide Ale. late cons. 118.in 5.no. vbi etiam dicit ꝙ emptor fructuũ non teneatur stare colono & multa alia,item ad cautelam bar.hic,s.de emph.an req̃ratur spãlis,vide ad Bar.in l. filio,§.si vir.Et ꝙ tutius sit apponere pactum expressum de non alienando cum hypotheca spãli,vide Ias.in l.filiusf.§.diui,in pr.de le.j. Illud tamen qđ dictum est,de spãli hypotheca, intelligit̃ q̃tum ad id qđ dictum est,s.qñ promittit̃ non alienare,ad fi.vt non possit expelli, ẽt si soluat interesse,s3 ad fi.vt possit retinere quousque solutũ sit interesse,nõ req̃rit spãlem hypoth.Im.vide & considera Ale.in l.si filiusf.§.si vir.ff.so.ma.& in l.absenti, §.j.ff.de ac.pos.& habes ad Bar. in d.§.si vir.Vide etiam Barb.in c.propter sterilitatem,extra de locato.

nunt inter hæc aliquas differentias vt extra de preca.c.j. Bñ secun
dum nos precarium differt absque dubio: quia in contractu pre-
carij non interuenit pretium, & potest dominus reuocare quan-
do vult, sed in quibusdam partib. de consuetudine possessiones
emphyteuticæ diuersis nominibus nuncupantur. Quidam appel
lant eam precariam. Quidam appellant eam liuellum: quidam ap
pellant eam ad firmam, quidam eam appellant ad pensionem. nõ
tamen curo, quomodocunq; nuncupetur, emphyteusis est. Quæ
9 ro, dr̄ hic si fuerit facta diminutio. † quando dicatur diminutio
magna, ita quod fiat diminutio mercedis. Dicũt quidam, si perijt
vltra dimidiam rei, Gl. nostræ dicunt bene indistinctè, quod si ali-
a qd remanet, debet præstari tota pensio. Ego intelligo [a] illud si tan-
b tum remanet, ex quo percipiuntur sufficientes fructus [b] ad pẽsio-
10 nem. † Quæro, quid è conuerso, si res augeatur an augeatur pen-
c sio? [c] Gl. distinguit, aut fit augmentum latens, aut fit augmentum
patens, quod non placet: imo puto ꝙ oẽ augmentum indistinctè
pertineat ad ipsum emphyteutam. j. de allu. & pal. l. 3. & ar. huius
l. per locum à ꝯtrariis, vt ꝙ iuris est in diminutione, idem in aug-
11 mento. † Quæro, qua actione [d] agatur ex isto contractu? Dicunt
d quidam condictione ex l. ista. Alij dicunt, vt Pe. & Cy. sequendo
eum, ꝙ hic agitur actione præscr. ver. quod apparet: quia hac l. nõ
indistinctè inducitur obligatio noua, sed illa, quæ erat, in nouam
speciem reducitur. Præterea, dicunt ipsi ꝙ qñ lex inducit obliga-
tionem nouam, habendo respectum ad principia l. 12. tab. agitur
præscr. verb. ita loquitur materia contractuum innominatorum.
Hoc non placet, per hoc Pe. & Vltram. cõtradicunt sibimet. nam
ipsi dicunt, ꝙ actio præscr. verb. nunquam oritur, nisi ex contra-
ctibus innominatis. Sed secundum eos hic est cõtractus innomi-
natus. s. contractus emphyteuticus, & ex eo actio oritur præs. ver.
quod non est dicendum. Dicendum est ergo ꝙ oritur condictio
ex l. ista. Nec ob. qđ dicunt, quod non inducitur obligatio noua,
nam de iure antiquo posito quod non esset locatio, neque con-
ductio, sicut non erat in veritate, non oriebatur actio neque obli
gatio efficax ex illo contractu, nisi rei interuentu vestiretur, & ve
stire hunc contractum perfectè erat difficile: quoniam incertum
erat ex parte domini quanto tempore debet pati emphyteutam,
& ex parte emphyteutæ erat incertum quantam pensionem sol-
uere deberet. Ad illud quod ipse dicit, quando lex noua inducit
obligationem per respectum ad l. 12. tab. dico ꝙ hoc falsum est,
12 vt dicam tibi in l. 1. ff. de condi. ex l. &c. † Quæro, quid si res non
periit, sed est in loco, in quo propter guerram non potest labora-
e ri, [e] vtrum debeat solui pensio? Iac. de Are. determinat, quòd non.
sicut si in totum esset damnificata, ar. l. interdum. §. j. ff. de acq. pos.
& l. cum vnus. §. vlt. de bo. aut. iu. pos. Et hic refert Cy. Azo. quod
tene menti perpetuò.

a ADD. ¶Paris. Vide Ale. omnino cons. 112. & ibi etiam late ponit an propter in-
undõem debeat fieri remissio, & qđ in emphyteuta, vbi præstatur pensio cõre
spondens fructib. nõ habet locum qđ hic dr̄ si perit tota, &c. vide Barb. in rub.
extra de loc. in fi. de inundatione vide etiam Rom. cons. 369. Vide etiam Franc.
Do. cons. 55. vbi generalr̄ ponit, an & qñ dicta in emphyteusi habeant locum in
locatione ad longum tempus, & late etiam eundem cons. 111. Ias. in aut. q. rem,
in prin. de sacros. ecc. Habes in rub. ad Bar. si ager vectig. Barb. in d. rub.

b Ale. Ab. Sic. in d. c. potuit, dicit, ꝙ non putat hanc limit. esse, veram inter emphy-
teutam, & colonum, vide Spe. de emphy. §. nunc aliqua, ver. licet, & hic secun-
dum Inn. est differentia, vt patet ex no. per Bar. s̃. ea. l. in prin. & in 2. opp.

c Ale. An propter augmentum rei emphyteuticæ augetur pensio, vide Bal. in l. ea,
j. de alluu. Faciunt no. per gl. & bal. in l. si merces, §. vis maior, ff. loc. per doc. in
c. potuit, extra de lo. & ibi Inn. 32. col.

d Ale. Idem tenet bar. in l. j. de pub. iu. Sed contrarium tenet in l. j. de cond. ex l. &
ꝙ sit contractus innominatus emphyteusis venditio, tenet bal. in l. fi. s̃. quan. li.
ab emp. disc. & in rub. j. de re. perm. Contrarium tenet bar. in l. iurisgentium, §.
quinimo: de pact. vide Imo. in c. potuit, extra de loc.

e Ale. Abb. Sic. in c. potuit, de loc. refert d. Car. consuluisse ꝯrium Paduæ, & idem
collegium Padu. per istum tex. & istam opin. putat veriorem, nisi fundus esset
captus ab hosti. nec esset spes recuperõnis, & ita procedat cõis opi. Legist. hic,
& vide bar. in l. cum plures, in pr. ff. loca. & l. interdum, §. qui ex naufragio, ff. de
acq. pos. adde l. ex conducto, & qđ ibi bar. loca. Quid de hac q. Tertius p̃scripsit
coram emphyteuta, tandem dñs agit rei vend. directa pro recuperatione, em-
phyteuta agit ꝯ dominum, & vult eam recuperare, quæritur an possit. Ego re-
perio ꝙ bal. in simili in feudo loquendo ponit opi. in c. j. §. j. & c. fi. de proh. feu.
alie. per Fed. determinat tñ qđ non possit, facit ad no. in l. 2. de exc. rei iu. Adde
j. parti, qđ consuluit Ro. cons. 232. Et an cum presbytero obiicitur, ꝙ non sit do
minus rei emphy. sufficiat probare per libros censuales ecclesiæ, & est deferen
dum iuramentum in supplementum probationis, Ro. quòd sic, eius cons. 127.
Pari. Vide Ale. late, cons. 112. vo. 1. Barb. in c. potuit, Are. late in l. interdum, §. j. de
acq. pos. Ias. latius in ista l. j.

LEX II.

1 *Emphyteuta cessans in solutione, quando cadat in commissum. 2.*
3 *Dominus quando possit emphyteutam expellere propria auctoritate.*
4 *Dominus rei empyteuticariæ possidet ciuiliter.*
5 *Libellus, an requiratur quando dominus vult expellere emphyteutam officio iudicis.* *(re, an valeat.*
6 *Pactum, quòd dominus non possit emphyteutam etiam non soluentem expelle*
7 *Pactum contra naturam contractus, facit contractum nullum: secus si fiat contra accidentalia, vel naturalia contractus.*
8 *Dominus quando sibi præiudicet recipiendo pensionem omnium anno. ab emphyteuta, termino elapso.*
9 *An emphyteuta, vel dominus debeat probare solutionem, vel non solutionem.*
10 *Negatiuam quis debet probare. remissiue.*
11 *Si emphyteuta promisit pœnam si non soluerit pensionem, an poterit expelli.*
12 *Per prouisionem hominis specialem non receditur à prouisione legis communis.*
13 *Stipulatio, vel pœna non nouatur per præcedentem conuentionem, quando præcedit contractus à iure ciuili inductus.*
14 *Quando pœna est promissa per emphyteutam, an eo cessante in solutione poterit peti pœna, & expelli.*
15 *Clausula toties quoties, &c. operatur, quòd pœna plusquam semel peti possit.*
16 *Domino qualiter succurratur, si primus emphyteuta facit alium emphyteutam.*
17 *Hæredi ignoranti, qui non soluit quomodo succurratur.*

a In emphyteuticarius. [a] Diuiditur in duas partes
principales. In prima parte
prouidet domino. In secunda emphyteutæ. Secunda ibi, ne au-
tem. Item iterum prima subdiuiditur. nam primò statuit pactio-
nes appositas in hoc contractu esse validas. Secundò statuit per
cessationem triennij, rem redire ad dominum. Tertiò remouet
tres obiectiones quæ possent fieri per emphyteutam. Secunda
ibi, si autem nihil. Tertia ibi, nulla. Et hæc sufficiant pro summa-
rio. Ad euidentiam huius legis præmitte primò, quid velit dice-
re apocha publicarum functionum, dic vt dicit Gl. super verbo,
b pensio. Opp. s̃. de sacrosan. eccle. [b] Aut. qui rem. vbi sufficit cursus
c biennij. Solu. dicit Gl. [c] in emphyteuta † ecclesiæ requiritur bien-
1 nium, vt in contrario: & in emphyteuta priuati triennium, vt hic.
idem in colono priuati, quod in emphyteuta ecclesiæ, vt ff. loca.
l. quæro. §. inter. Contra istud dictum Gl. opp. & videtur quòd co
lonus statim quòd non soluit pensionem, possit expelli. vt l. ea. s̃.
ti. 1. Sol. Aut loquimur in emphyteuta, & distingue emphyteu-
tam ecclesiæ ab emphyteuta priuati, vt dictum est. Aut loquimur
in simplici colono, & distingue, Aut fuit actum de eo non expel-
lendo, & intelligitur nisi cessauerit in solutione per tempus statu
tum, vt l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. Aut non fuit actum, &
d potest expelli incontinenti, cum cessat soluere. [d] vt l. ædem. s̃. ti. 1.
Venio

a ADD. ¶Pom. Ad istam l. vide vnum verbum Barb. cons. suo 51. & 63. vo. 1. Adde ét
Ale. cons. 71. vo. 1. Barb. 50. vo. 1 & Ale. 40. vo. 2. 181. vo. 3. vbi ponit an vasallus, qui
debet certam pensionem pro feudo cadat à iure suo, illam nõ soluat, & 44. vo.
3. vbi ponit, ad quem spectent melioramenta facta in re emphyteutica, finito iu
re emphyteutico, & ibi etiam ponit quid in vasallo, & 103. aliàs 105. vo. 3 vbi po-
nit an emphyteuta, vel simplex conductor possint expelli, si cessauerint in vno
nummo, vel vtantur male, & ibi ponit exemplum quando dicantur male vti.
Paris. Not. circa istam mãn ꝙ solutio canonis facta per quemcunque, etiam si
eam faciat nomine suo prodest verè emphyteutæ etiam si ille tertius crederet
se emphyteutam, & non erat, vide Mod. hic. Quibus adde Pau. de cast. cons. 105.
inc. si non interesset, vo. 2 ad fi. Ale. cõs. 171. ad fi. Et fuit decisio bal. in l. solennib.
de rei ven. vide etiam no. oĩno Rom. cons. 491. circa med. & cons. 103. & omnino
in sing. 579. inc. si emphyteuta, bal. & Gul. in l. arboribus, ff. de vsufru. §. quod ta-
men, Sal. in l. cum proponas, C. pro so. Ang. in l. lex vectigali, ff de pig. Pe. de an.
cons. 44. Spec. in ti. de emphy § nunc aliqua, ver. 81. cum seq. vbi etiam Io. an. &
bal. in addi. limitat istam conclusionem sing. Pau. de cast. in cons. 158. inc. viso, &
examinato, quomodo emphyteuta fecisset omnem suam diligentiam in auo-
cando ipsam à manibus possessoris, & non potuisset. Secus si fuisset negligens.
Quod cons. sequitur Fel. in c. ex tra[n]smissa, extra de præscr. licèt corrupte alle
get. Sed aduerte, quia non loquitur Pau. in terminis decisionis præmissæ, videli
cet quando aliquis soluisset canonem, sed loquitur de eo, qui non petiit se in-
uestiri intra annum, quando esset nouus successor. ideo vr̄ subesse alia ratio, [il]
lam enim rationem allegat simpliciter pro limitatione d. clausulę conclusionis
Fran. Cur. in quib. usdam nor. suis, licèt non ponat eam pro constante.

b Et de materia vide per Dom. in c. si. de cau. poss. plenius in c. peruenit, de cen[s].
& vide gl. hic vtrum propter cessationem solutionis pensionis ecclesiæ res eat
in commissum. Not. Spec. in ti. de emphy §. fi. ver. 6. Verum autem ipsa regula, si
non soluat canonem, cadat à iure suo, sit vera, vide gl. ꝙ sic, in auth. qui rem, s̃.
de sacros. ecc. & Bal. in l. placet, eo. tit. adde an canone non soluto, emphyteuta
possit expelli, Pau. de cast. cons. 135. & 215. Pet. de anc. 43. Abb. 3. lib. 2. in 6. q. Rom.
112. Bal. 21. & 376. & an si ecclesia nõ soluit res incidat in commissum, vide Bal.
ꝙ sic cons. 224. inc. Reuerendissime pater, & 406. libr. 4. an res reuertatur ad ec-
clesiam cum melioramentis, an autem si elapso triennio dominus recipiat pen
sionem sibi præiudicet vide Ale. cons. 105. lib 3. & 14. lib. 2. vbi etiam, an prælatus
possit recipere in præiudicium ecclesiæ per Abb. consi 67. libr. 2. Et quis debeat
probare quod soluit, vel non soluit, vide Bal. cons. 143. lib. 2. Et qualiter succur-
ratur, quando emphyteuta facit alium emphyteutam, vide Rom. cons. 311. Et an
ignorans hæres restituitur, vide Abb. cons. 74.

c Pom. Intellige, & nouiter istud biennium, siue triennium qualiter accipitur, in
l. diuortio, §. quod in anno, ff. so. ma. & maxime per Bal. in l. fi. dum refert ad pos
sessionem nostrarum partium, & Ale. ibi in ver. vnum non omitto, & generali-
ter ibi per alios doc. & fortassis istud in practica obtineretur, quod credo nun
quam fuisse ita practicatum.

d Pom. Vide d. Fran. de Crema. in not. suo 56. & aliquid per Ale. consi. 5. & 11. vol. 5.
& Bar. 15. & seq. vo. 1 Rom. 222. & Ale. 6. vo 3. vbi ponit, an vltra voluntatem do-
mini declarantis requiratur sententia, & an quando dominus declarat requi-
ratur citatio.

a Venio ad q.& attende a antequam intrem Gl.vtrum canone†nõ
2 soluto,res reuertatur ad dominum ipso iure.certè nõ,nisi domi-
nus hoc voluerit,ita dicit hic tex.ibi volenti licere ei,&c. & ibi,si
dominus voluerit repellendo,&c. Hoc vr̃ velle Gl.parua,quia si
tu vendicares fundum ab aliquo , tanquam emphyteuta, vel al's
velles probare ad te fundum pertinere iure emphyteutico , non
potest tibi tertius opponere de canone non soluto, quia per hoc
b à tuo iure nõ cadis,nisi domino volente.oportet ergo,b ꝙ de do
mini voluntate constet. Hoc præmisso intro Gl.& quæro vtrum
3 dominus†posset expellere emphyteutam sua authoritate. c Gl.
c dicit ꝙ sic,sed melius erit,si fiat authoritate iudicis.Spe.de hoc di
stinguit,aut constat, ꝙ sit emphyteuta,aut nõ,&c. Mihi vr̃ ꝙ ista
sit veritas:aut dominus vult emphyteutã expellere de possessio-
ne,ipso contradicente,& exigere nolenre, & tunc eum expellere
non potest,vt l.non est singulis.ff.de reg.iu. Si verò non vult ex-
pellere , sed ipse vult ingredi, & turbare illum emphyteutam in
possessione sua,non dico totaliter expellere, tunc potest.Probo,
4 certum est,ꝙ†dominus possidet ciuiliter,vt l.malè.& ibi no.j̃.de
præscr.30.an.& l.3.§.ex contrario, & ibi no.de acq.pos.ergo rõe
suæ ciuilis possessionis,potest ingredi pos.Item potest emphyteu
tam turbare.nam emphyteuta possidet vitiosè ab eo,ergo,&c.vt
l.j.in fi.ff.vti pos. Quæro 2.dr̃ hic in Gl.sed melius facit.s.per offi-
5 cium iudicis. vtrum†qñ vult eum repellere per officium iudicis
requiratur libellus?gl.hic vr̃ dicere ꝙ sic.ibi per libellum,&c.Sed
ego istum passum multum bene , & perfectè examinaui in l.1.§.
6 necessariò.ff.si mu.ven.no.in poss.mi.†Quæro 3.quid si domin⁹
facit pactum, vt non liceat emphyteutam expellere, etiam si non
d soluat, an valeat tale pactum. d Tex.hic vr̃ dicere ꝙ sic.in ꝯ̃rium
facit ff.de præc.l.cum præcario.Et ideo quidam distinguunt, Aut
fuit appositum pactum de nõ expellendo vsque ad certum tem-
pus,& valet.Aut perpetuò,& tunc secus. Tu dic secũdum veram
7 opi.pactum,†quod est contra naturam contractus, facit contra-
ctum ipso iure nullum,vt d.l.cum precario.sicut si aliquis faceret
pactum,ꝙ esset venditio sine pretio,vt inst.de emp. & ven.§.pre-
tium.& s̃.de contra.empt.l.si donationis.sed si pactum fiat cõtra
accidentalia contractus,vel contra naturalia,tunc valet,vt l.paci-
sci.ff.de pact.& l.pacta ꝯuenta.ff.de contr.emp. Modo ad propo-
situm,si quidem fiat pactum, ꝙ non teneretur ad soluendum ca-
nonem,non valeret,quia esset ꝯ̃ substantialia contractus.Si verò
fiat pactum,ꝙ licèt non soluat,non possit expelli, sed posset aliàs
cogi,istud pactum nõ est contra naturalia contractus,& ideo va-
let.& ita debes intelligere hanc materiam.Quæro,quid si elapso
e termino e dominus recipiat pensionem omnium annorum,†qui
8 bus est cessatum,an postea poterit deiici? Gl.dicit ꝙ non.ff.de le.
comm.l.post diem,& s̃.de pac.int.emp.l.commissoriæ. Tu dic ƒm
Iac.de Are.& bene,Aut quis primò expellit,& postea vult petere
pensionem,& potest,vt in aut.qui rem.de sacros.ecc. Aut primò
percepit pensionem , & postea vult expellere : tunc aut percepit
pensionem temporis præteriti tantum , & adhuc potest eum ex-
f pellere f vt ff.loc.l.colonus. Aut recepit pensionem etiam tempo
ris futuri,& non potest eum expellere, nisi fuerit protestatus. Ita
9 debet intelligi hæc gl. Quæro,quis†probabit,vel emphyteuta se
soluisse,vel dominus eum non soluisse. gl.dicit quod emphyteu
g ta. g ar.s̃.de prob.l.j.quod faciet per testes,vel per instrumẽta,vel
per cõfessionem.s.partis aduersæ,vel ꝙ soluerit tribus annis con-
10 tinuis vltimis.ꝙ no.quia verum dicit.Hoc†tamen videtur face-
re contra dictum Inn.extra,de accu.c.super his.vbi si ego dico te
periurum,quia iurasti soluere Titio centum, & non soluisti,ego
debeo probare istam negatiuam te non soluisse.Sol.illud dictum
In.est verum,quando ille qui aliquam negatiuam inducit ad pro
bandam suam intentionem,non erat ille,cui erat debitum : & iõ
si alius quam dominus, cui debetur pẽsio, diceret emphyteutam
non soluisse,ipse deberet hoc probare, per no.in d.c.super his. Et
hunc passum bene examinaui in l.hoc iure. de verb.obl. Quæro,
11†quid si emphyteuta promisit pœnam h si nõ soluerit pẽsionem,
h an poterit deiici. Et videtur ꝙ non,quia per pœnam conuentio-
nalem dominus renunciauit prouisioni legali, arg.in l.fi. de pact.
conu.Gl.determinat ꝯ̃,ne quod fauore domini est introductum,
12&c.Ad†l.fi.de pact.conuen.resp.not.quòd per specialem proui-
sionem receditur à prouisiõe legis,quæ est introducta in priuile-

a ADD.¶Pom.Vide Ale.ꝯs.44.vo.3.adde & q̃d iuris sit in vasallo,vel emphyteu ta alienante irreq̃sito dño,vide Bal.ꝯs.9.in j.parte, & maxime qñ alienõ facta esset sub ꝯdõe,sed deuentum fuit ad tradõem puram.Et vide ad hæc Ale.cõsi. 172.vo.2.vbi dicit ꝙ ẽt alienans irreq̃sito dño ñ priuat iure suo, nisi dño volen te,&ibi dt ꝙ vbicũque dicim⁹ rẽ ad dñm reuerti ipso iure ꝑ aliq̃d,d3 intellĩ ipso volente,vide ẽt ipm ꝯs.104.vo.3.vbi ponit de alienante,&soluẽte canonẽ. Paris.Quid ãt si emphyteuta cessauit in aliquo minimo,an cadat à tota re.Ista q.duo.mo.intellĩ d3.Primo qñ canon insistebat solum in vno nummo,vel ĩ alio minimo,& tunc ẽt cadit,nisi errore ductus faciat, vide Ale.in l.in executione, §.item si ita, ff.de verb.ob.Vide de mã Ias.post alios in aut.q̃ rem,C.de sacros. ec.& sic ver.15.& 16.Ale.ꝯs.106.vo.3.in c.magnifice ꝑtor,vide omnino Soc.in l. q̃uis,ff.de ꝯd,& dem.ꝑ illum tex.quem tñ bñ declarat Ale.d.cons. Et l3 Ias.hic faciat drĩam inter colonum simplicem,inq̃linum,& emphyteutam,allegando Bal.in l.ædem, ver.sed nunq̃d pro vno nummo,l3 ipse alr̃ alleget,tñ in d.aut.q̃ rem,vbi ẽt all.Bal.ad propositum emphyteutæ,& cõiter alij ꝑallegati ñ faciũt drĩam inter emphyteutam & simplicem colonum,nec est rõ diuersitatis.Et so let esse cõis conclo ꝙ ẽt ex defectu solonis in vno nummo cadit ab omni iu- re,nisi ꝑ errorem,vel paupertatem talis defectus processerit,d.l.q̃uis,aduerte tñ,q̃a d.l.q̃uis, loquitur qñ nulla certa & deteriata q̃titas debebatur,sed erat obligatus reddere rõem,& reliqua.Et ita ẽt loq̃tur Bal.in l.ꝓ hrditariis,ver.11. C.de hær.act.q̃ all.illam l.& cui iõ est hæc limitõ. Et ita ẽt all.in d.ꝯs.106.vo.4. & ẽt si esset deteriata q̃titas,& ex alio probaret error, idem esset,l3 non ita fa cilr ꝑsumatur. Nunq̃d ãt emphyteuta cadens ꝑ ꝑ canonem nõ solutum,cadat ẽt à pacto de retrouendẽdo, vide Com.ꝙ sic in ꝯsi.65.inc.Titius locauit.Et ibi ẽt dt ꝙ vigore talis pacti tenetur dñs solum facere se emphyteutam ꝓ eadem fructus ꝑstõe,vt no.ibi ꝑ eum,& qd ñ cadat à pacto,qñ est in alio instro,secus si in eo. T3 Cæp.in tract.de simulõ.ꝯ̃ct,in 2.ꝑsump.circa fi.Ias.in l.2.C.de iu.em phy.totus tractatus,refert simplr tenere qd non cadat, vide oĩno Barb.cõs.55. & 21.vol.1.vbi facit fundamentum q̃a pœna priuõis nunq̃ imponit, nisi à lege exꝑsse caueat,vide ꝑ eum.ad qd ẽt facit qd voluit Bal.in c.studuisti,ext.de of. del. De illo,cui Papa ꝯcessit castrum cum certis condõib.q̃b.ille ꝯuenit,& sic est priuatus,q̃a si idem ex alio hẽat ꝯcessionem ipsius castri à Papa, puta quia ꝯcessit sibi q̃dam ciuitatem cum suis castris,ꝯprehenditur istud qd l3 sit exclu sus ex primo capite,& prima cõcessione, poterit venire ex scd̃a,nec ab ista vr̃ exclusus,facit gl.in l.j.§.sciendum,de succ.edi.de illo q̃ ꝑt succedere,vt agna- tus, & cognatus, si negligit ex vno, poterit ex alio capite venire. Facit etiam, quia per tale pactum competit sibi ius ad rem,non in re, & per nõ solutionem videtur solum priuari iure,quod habet in re,& propter istam l.ergo,&c.

b Paris.Adde ẽt Com.cõs.154.in 1.dub.vbi ẽt ponit idem esse,& multo fortius in feudo.Et ibi ẽt dicit multos tenere ꝙ req̃ratur snĩa.sed cõis est q̃dq̃d sufficiat declo voluntatis,in feudo ãt dicit req̃ri snĩam. Subiicit ẽt ibi,ꝙ si emphyteu- ta,q̃ cessauit,decederet anteq̃ dñs declararet voluntatem,ꝙnon possit ampli⁹ declarare ꝯ̃ hæredem emphyteutæ,& silr in feudo si decederet ante snĩam la- tam super non solone,quia nõ posset amplius ab hrde feudatarij aliq̃d hre.ad qd vide oĩno in l.fi.C.de reu,do,& qd ibi hẽs in l.rei iudicatæ,§.j. ff.sol.ma.itẽ dum Bar.dt qd cadit si dñs vellet, vide Ias.in l.posthumo j̃.de ꝯ̃ta.vbi ponit ꝓ rla gñali ẽt in alia mã.item qũo emphyteuta possit purgare moram,vide Cęp. caut.135.Item no.qd emphyteuta nõ soluens canonem,cadit à iure suo ẽt si h3 priuilegium à Papa,vt ꝑ ꝑ canonem non solutum res non reuertatur ad dñm, vide Berta.in tract.de gabel.7.part.Et ꝙ non valeat priuilegium à Papa ꝙ em- phyteuta nõ soluens non cadat,vide Crem.sing.108. valet tñ ꝯsuetudo in hoc, vide Dec.in c.j.de of.dele.in pr.lect.etiam in bonis ecclesiæ.An autem caduci- tas sit pœna,Bal.in l.placet,C.de sacros.ecc.dicit ꝙ non.Tamen Ale.post Ang. in l.insulam,de ver.ob.dicit ꝙ est pęna legalis.Itẽ multa alia in materia emphy teutæ non soluentis canonem, vide in Berta.in ver.emphyteuta soluere debet, vbi habes additiones. Item an illud , quod dicitur in ista l.in emphyteuta, ha- beat locum in liuellario Fulg.tenet quod non,consi.7.vide Mod.

c Ale. Vide Imo.in c.fi.de præscr.& in c.fi.super gl.extra e.Sed nunquid de facto possit expelli emphyteuta de possessione ? dic ꝙ non,nisi culpa esset liquida,& nihil in delictum allegaretur.ita refert Bal.seq. Spe.in c.j.§.ad hæc,de pace iu. fir.& vide secundum eum quod no.Bar.in l.3.de pign.& no.hic Bal.

d Adde l.fundus,& ibi bar.de fun.pat.lib.11.& bal.hic &gl.est no.hic iuncto tex.

e Ale. Adde bar.bal.& Im.in l.ab omnibus,§.duob.de le.j.& ibi hæc intelligunt, quando hæc pensio accipiatur stricte,aliàs secus, ꝙ no.bal.hic,qua communi- ter aliter dixi per Imo.in c.potuit,de loc.

f Paris. Cõiter ꝯ̃rium tenetur, vide Ias.hic nisi fuerit protestatus,vel nisi fuerit ignorans,vt hic per eum.istud vltimum sequitur ẽt Ale.cons.117.vol.3. inq̃tum ãt bar.hic,in seq.membro loq̃tur in recipiente possessionem de futuro, & vult ꝙ protestõ reseruet ius expellendi. ꝯ̃rium ẽt cõiter tenetur,vt hic ꝑ Ias.& se- quitur Are.cons.30.ad fi.item an dñs ꝑ receptionem canonis intelligatur con- cedere de nouo ius emphyteusis,ita qd omni tꝑe hẽat locum regula Litẽ q̃ri- tur,§.si impleto,ff.lo.vide Ro.cons.103.Vide ẽt ad mãm,Ale.in d.cons.105.Vide ẽt in d.§.q̃ emphyteuta,circa illud qd dicit Rom.in d.cons.103.vide d.Ant.cõs. 22.de quo hẽs ad bar.in l.fi.j̃.e.vide ẽt omnino Ias.in l.2.in pr.no.3.ff.si q̃s cau.q̃ t3 ꝯ̃ bar.in pẽsione de futuro,&de recipiente ficte pro tꝑe futuro,vel ꝑterito, vide Cur.consi.81.vbi ẽt dicit idem esse, si dñs declarasset caducitatem.Sed in ꝯ̃rium vide Corn.de quo j̃.& põderat Ias.in fi.istius mãæ.Et qũo intellr qd dt bar.hic possessione de futuro,s.pro tꝑe curso post cãtam caducitatem, l3 esset præteritum tꝑe receptionis,Inn.in c.potuit,de loc.Cor.cons.187.vo.1.Et sentit Abb.in d.c.potuit,vide ẽt de mã Soc.ꝯs.167. vbi dicit qd ꝑt capi caducitas sup vltimis,si non ostendit eum recepisse solutionem pro annis præcedentibus.

g Paris.Adde quod idem tenet Com.cons.76.in princ.

h Ale. Vide Bar.in l.cum pr̃,§.liberti,de leg.2.Sed an possit pensio & pęna,hic pe ti,vide hic bar.& facit ad q.bal.in c.j.in pr.qualr dñs poss.priuetur,si emphyt. promisit dño noĩe census duos denarios sub pœna centum librarum,vtrum te neat talis pœna,vel videatur adiecta in frau.vsurarum & tenet ꝙ valeat,q̃a vi deatur adiecta loco expulsionis,& sic facit ꝑ hic no.Sed q̃d dixerit si non sol- uam,vel simplum,vel duplum,vel triplum,qñ per noĩa multiplicatiua istud nõ petitur noĩe pęnę,sed vt augmentũ,vt l.pecunię fructus,ff.de vsur.si res digna erat tanta mercede.Et adde q̃ dixi j̃.de pac.pig.l.3.Et quid iuris,si dñs veniat ꝯ̃ pacta,an teneatur ad similem pœnam,in l.Pompon.scribit de meis, in pr.ff.de arb.& ex opposito qñ ꝑ spãlem ꝓuisionem tollatur prouisio, vide oĩno bar.in l.si cum dotem,in pr.sol.ma.Adde tex.Dy.& bar.in l.& habet,§.cum quis,ff.de prec.per bar.in l.j.§.vnde quæritur,de pub.& bar.in l.certi,in fi.s̃.loc.plene hic per eum,& in l.vbi adhuc,j̃.de iure do.& in l.fi.j̃.de repu.hær.Sed an dñs rem emphyteuticam possit legare, & emphyteutæ vel vsufructuario præiudicare, videtur ꝙ sic,vt in c.j.§.ad hæc,de pace iu.fir. Contrarium hic tenet bal.& ibi est speciale in feudo,& vide per bar.in l.j.§.pe.ff.de superfi.&c.
Adde an quando pœna est apposita in contractu , possit nihilominus expelli emphyteuta,si velit soluere pœnam,Ale.cons.132.libro 4.

gium de iure speciali, secus si prouisio esset de iure cõi. No. istam
sol. valde, licèt de hoc hic doc. faciant dist. & vide gl. tuam not. &
13 determinationem huius gl. ɔ̃ eos, qui dicunt ꝙ † tunc pœnalis sti
pulatio nouatur per præcedentem conuentionem, qñ præcedit ɔ̃
ctus iure ciuili inductus. hoc est falsum. Nam ɔ̃ctus emphyteuti-
cus est ɔ̃ctus à iure ciuili inductus, vt s̃. l. prox. & tamen per con-
uentionem pænalem non nouatur, vt hic videtis. Dixi plenè in l.
14 ita stipulatus. in vlt. part. de ver. obl. † Quæro quãdo promissa est
pæna, vtrum vtrumque posset fieri, & pæna peti, & reiici. Gl. dicit,
ꝙ non, nisi sit dictum rato manẽte pacto, & bene dicit. Item si est
15 dictum, rato † manente pacto, pæna non posset peti, nisi semel, ni
si esset apposita illa clausula, quod toties committatur pæna, quo
ties fuerit contra factum, vt l. si duo. §. j. ff. de arb. Quærit gl. quid si
16 emphyteuta facit alium emphyteutam, qualiter † dño succurre-
17 tur contra secũdum emphyteutam, dic vt in gl. † In vlt. gl. huius l.
formatur vna quæstio not. valde. Quid si ei qui debebat soluere
pensionem succedit hæres ignarus, & propter ignorantiam non
soluit? Gl. dicit, & bene, quod restituitur hæres ex æquitate. Idem
a tenet Dy. & gl. in l. cum filius. §. in hac. ff. de ver. ob. & Dy. in c. [a] is
qui in ius. de re. iur. lib. 6. dic vt ibi, &c.

a ADD. ¶ Ale. Et no. pro Canonistis, potest agi hypothecaria, quia pro eo est hypothecata res emphyteutica. bal. in aut. si quis, j̃. de rei ven. & in c. domino guerram, in ti. hic finitur l. incipiunt ɔ̃suetudines regni, & in l. j. s̃. com. vtri. iud. vide bal. in l. senatus, §. Marcellus, & ibi per Im. de le. j. dixi in l. si quis domum, ff. loc.

LEX III.

1 *Emphyteuta an poterit donare domino irrequisito.*

a Cum dubitabatur. [a] Ista l. tractat de alienatione rei
emphyteuticę. breuiter h. d. Em
1 phyteuta potest vendere domino irrequisito, † si hoc est actũ. al's
debet eum requirere, & per duos menses expectare, aliàs poterit
alienare quinquagesimam pretij, soluẽdo dño. h. d. Nos habemus
videre in hac l. duas, vel tres qq. Dicitur in tex. non liceat aliis vẽ-
b dere. Quæro vtrum emphyteutæ liceat aliquid donare [b] irrequisi
c to domino. [c] Gl. hic dicit qđ sic. Alle. j̃. de fun. pa. l. j. lib. 11. de præ.
decu. l. fi. li. x. Sed in d. l. j. no. ɔ̃, & hoc puto verum, & verissimum ꝑ
* tex. qui hic loquitur de alienatione, vel translatione * in alium ge
neraliter: & per hoc ego respondeo ad d. l. j. de fun. pa. quia vt doc.
dñt ratio quare emphyteuta non potest in alium transferre domi
no irrequisito, est hæc, quia ɔ̃ illum alium dñs nullam habet actio
nem, quia ille in nullo est sibi obligatus, sed haberet dñs necesse
agere rei vendicatione, & probare de iure suo. Vidistis notatum
s̃. in l. prox. cir. fi. gl. magnæ. Sed qñ est alius emphyteuta Reipubli
cæ, qui habeat prædia vectigalia, cessat ista ratio: quia quicunque
est possessor, ille est obligatus ad vectigalia. vt vidistis s̃. sine cen-
su, vel reli. per totũ. ff. de pub. l. Imperatores. merito illi tales fun-
di possunt alienari domino irrequisito. Secus in emphyteuta pri-
d uati. & hoc idem dico in fundo emphyteutico legato. [d] Nam & ꝑ
legatum non potest transferri vt hic. Non obst. l. si domus. §. fi. de
le. j. quia ibi erat fundus publicus, in quo cessat ratio huius l. de q̃
ibi per d. Iac. de Are. & plenè per eum. ff. de verb. obl. l. stipu. Cæte
ra dic vt in gl.

a ADD. ¶ Ale. Ad hanc l. & omnia iura, in quib. alienãs cadit à iure suo, adde tex. in c. j. de controuer. inter do. & emp. secundum Bal. ibi, & ꝙ hæc iura debent intelligi in sciente, secus in ignorante rei qualitatem. Similis distinctio fit in l. fi. de le. 2. per Bal. & istud facit ad quod statim scribam, de hæredibus alienantib. quod tene menti. Ad quod etiam optimè facit quod no. bar. hic in fi. l. post gl. Et quid si alienat mulier, an cadat à iure suo, bal. quod non in l. 2. de epi. au. Sed pone quod hæres emphyteutæ ignoranter vendit fundum emphyteuticum, dic ꝙ non cadit à iure suo. Vnde dominus reuocare volens haberet probare scientiã, secundum bal. per istum tex. in c. si vasallus feudum, si de feu. fue. contr.

Paris. Circa istam materiam an emphyteuta cadat per alienationem nudam, vide Cum. sing. 114. ad quod vide omnino quæ habes ad l. filium, §. si quis bonorũ, ff. de le. præst. Item no. ꝙ hæres emphyteutæ ignoranter alienans non cadit à iure suo, imò dñs habet necesse probare scientiam, vide Bal. sing. in c. si vasallus feudum, in fi. si de feu. fue. contr. Item illud quod dicitur ꝙ emphyteuta alienãs perdit ius suum, intellige dummodo sciens qualitatem rem alienauerit. Vide bal. in c. j. per illum tex. de controu. inter do. & emp. feu. Item circa istam materiam an possit dare vsumfructum sine cõsensu domini, vide Rom. sing. 650. scis quod emphyteuta. Et vide circa hoc de vsufructus seruitute, Ias. in l. 3. §. ex ɔ̃rio de acq. pos. item ad hanc materiam, an emphyteuta possit sine consensu domini alienare conueniunt multa quæ ponit Fel. in feudo, in c. quę in ecclesiarum, extra de consti. item quod sicut emphyteuta frangens fidem domino priuatur iure suo, ita etiam econtrariò dominus frangens fidem emphyteutæ, vide Fel. in c. dilecti, ver. hominibus iunctis, ext. de maio. & obe. Item quod alienans cadat ipso iure, si tamen dominus recipiat pensionem scienter, vel confirmauerit aliter inuestituram, videtur remittere, & tollitur illa priuatio, & caducitas. Vide pulchre d. Ang. cons. 22. per totum. Et ibi etiam ꝙ talis caducitas non operatur, si dominus velit ɔ̃ctum durare, Et secus est si dominus ignoranter recipiat pensionem, vel cõfirmet. Vide ibi eum, & ꝙ vbi factum est dubium, requiratur semper declaratio iudicis. Et ibi specialiter ponit an si dominus semel approbauit recipiendo canonem vel aliter, possit ammodo rescindere ex eademmet alienatione solũ. Et concludit ꝙ non licèt in ɔ̃rium arguat fortiter. Vide ẽt Ale. consi. 163. vol. 2. item circa istam materiam ꝙ per solam alienationem sine vera traditione emphyteuta incidat in hanc pœnam, vide d. Ant. cons. 34. Et ibi etiã singulariter ꝙ si emphyteuta totaliter alienans, postea recuperaret, licet de rigore non iuuaret tamen secus est de æquitate, vt ibi per eum, quem vide etiam in cons. 37. Vide alia in repert. in verbo, emphyteuta. An autem alienans simpliciter rem, & non tradens priuetur iure suo, vide Alex. cons. 123. vol. 2. in l. si ante, ff. ad l. Fal. in fi. vide Com. in cons. 41. inc. in nomine domini nostri Iesu Christi Saluatoris, In instrumento venditionis esset appositum constitutum, vt ibi per eũ. Et ibi etiam ꝙ in alienatione partis cadat à tota re, vide d. Ant. cons. 34. & Com. in d. cons. ponit quid si postea recuperauit, Et quid si dominus ignorans post alienationem rei inuestiret emphyteutam, ꝙ sibi non præiudicat, item an res emphyteutica possit legari, vel donari sine consensu dñi, & vide Ale. cons. 9. vol. 2. Item an possit diuidere sine cõsensu dñi, & an habeat locum ius accrescendi in reb. emphyteuticis, vide bar. cõs. 58. inc. ex themate prædicto, Fel. in c. quæ in ecclesiarum, ext. de const. item limita regulam huius l. non procedere, ꝙ nihil aliud habeat emphyteuta, in quo satisfacere possit creditorib. vide Ale. in l. pro hærede, §. j. de acq. hær. & de feudi. per Bal. in c. j de vasal. qui ɔ̃ const. Lotha. Et an emphyteutæ liceat donare, vide aliquid per Com. cons. 11. inc. emphyteuta. Et ibi dicit ꝙ ẽt si esset pactũ ꝙ posset donare, intelligitur tñ requisito dño, & quædam alia. Expresse prohibetur donõ ꝑ statutũ Pap. nisi requisito dño, vide in rub. 67. itẽ de personis prohibitis, quib. non potest alienari, & an ecclesia vel hospitale sit de his, vide Ale. cons. 129. vo. j. Itẽ qñ alienatur saluo iure dñi, non cadit, vt hic per Mod. saluo nisi induxisset eum in possessionem, vide Are. consi. 35. vide Ias. hic, In ɔ̃rium vide oĩo qũo excuset emphyteuta vel vasallus alienans cum reseruatione ꝑdicta, Fel. in c. q̃ in ecclesiarũ, de cõst. Et ibi ẽt an talis reseruatio prosit, qñ sequitur tradõ. Et in hoc ẽt distinguit. Sed in ɔ̃rium vide Ias. in l. non solum, §. morte, de ope. no. nun. Vide ad prædicta Curt. late cons. 8.

b Ale. Adde tex. in c. j. §. donare, & qđ ibi gl. no. qual'r olim feudũ alienari poterat, ꝙ emphyteusis ecclesiæ põt donari saluo iure ecclesiæ, adde quod bal. in tit. de pa. Const. in ver. liuellariæ dicit, qđ liuellariæ, & emphyteusis ecclesiarum pñt per emphyteutam legari & donari saluo iure ecclesiæ, vt no. Inn. in c. potuit, de loc. Sed ipse refert qđ Bar. ɔ̃suluit ɔ̃rium per casum in l. vniuersas, licèt ibi loquatur qñ respectu ꝓprietatis, ñ vtilis dñij ɔ̃ctus in fraudem celebratur, & sic nõ ob. Et facit j̃. de hæ. inst. l. hæreditates vel legata, in ver. annonæ ciuiles, & vide bal. in aut. quas actiones, de sacros. ec. & per Bal. & Ang. in d. l. vniuersas. bal. hic, facit qđ no. bar. in l. j. C. de his q̃ pe. no. & bal. & Im. in d. l. si domus, §. fin. de le. j. & de q. bar. hic vide per Spe. in ti. de emph. §. fi. ver. cui, bal. in aut. quas actiones, Io. An. & doc. in d. c. Potuit, bar. in l. j. de fun. pat. li. 11. Sed an plures emphyteutæ possint inter se diuidere irrequisito dño, vide bar. l. qui Romę, §. duo fratres, in x. q. de ver. ob. & in l. ideo, de ɔ̃d. fur. Et vnũ no. qđ Azo ĩ Sum. hic in ver. sed q̃ri p̃t, tȝ ꝙ secundus emphyteuta si velit vẽdere ius suum, dȝ requirere cõsensum prioris, nõ secundi, ar. l. Lucio, ff. de aq. quo. & æst. & in l. si ista, de vsuca. & vide qđ no. bal. in §. in su ꝑ, de ꝓhi. feu. alie. ꝑ Fed. facit qđ no. gl. & bal. in l. 2. s̃. e. in gl. mag. ꝙ no. gl. hic in terminis. Et q̃ dñia sit inter fructũ & seruitium, viđ bal. de pa. Const. in ver. ꝓ solo fructu. Et an quicunque nõ soluens in t̃pe à iure statuto, cadat à dñio rei, vide bar. ibi, Et adde no. per bar. in l. j. de pub. Adde an emphyteuta possit donare vel legare, bal. cons. 360. li. j. vbi dicit hanc q. habuisse cum bar. & Abb. cons. 74. Et an possit dare in dotem vide bal. cons. 322. li. 2. Et an possit diuidi, idem bal. cons. 446. li. 2. & cons. 139. lib. 4.

c Pom. Vide Ale. cons. 9. vo. 2. Pan. cons. 74. in 2. dub. vol. j. An aũt ista l. inquantũ loquitur de quinquagesima, comprehendat ecclesiam, vide Ful. cons. 6. & Ale. 123. vo. 5. vbi ponit an possit consuetudine induci ꝙ aliud soluatur loco illius quinquagesimæ, & vide quæ posui in l. si domus, §. fi. ff. de le. j. & Are. cons. 35. & Ale. 164. vo. 2. vbi ponit an possit locari emph. vel vtile dñium ad longũ t̃ps irrequisito dño, & an teneatur ad quinquagesimã soluẽdã, & 172. vo. 2. vbi ponit, an possit in dotẽ dari, vel obligari, & ẽt ponit qual'r intelligatur pactũ, ꝙ emphyteuta possit alienari, & 186. e. vo. vbi põit an possit vẽdere vel donare, & an talia faciẽdo videat̃ male versari. Et an si male vers̃et̃, cadat à iure. Et vide q̃ posui hic ad gl. & 104. vo. 3. vbi põit an emphyteuta, & similes possint locare, & ad quod tempus, & qñ est dictum per emphyteutam, ꝙ intendit trãsferre per locationẽ quam fecerat ad longum tempus vtile dñium, & 17. in 4. dub. vol. 5. vbi ponit, an possit donare, & seq. e. vo. vbi ponit an vasallus possit imponere seruitutem, & an possit concedere ius percipiendi de fructib. feudi irrequisito domino, & in præiudicium filiorum, & Soc. 125. vbi ponit an possit in dotem dari.

* Claud, De ista q. vide Are. cõs. 41. Ale. cons. 120 vo. j. vbi ẽt ponit de hæredis institutione, & de constitutione vsusfructus, & vide eundem Ale. cons. 131. vol. 4. vbi limitat opi. gl. hic, & ponit an liceat locare ad longum tempus.

d Vide bar. in l. in conuẽtionalib. de ver. sig. & in l. si domus, §. fi. de leg. j. & in l. j. §. qđ ait, de superficie. & vide bar. & Ang. in l. 2. j̃. ne rei do. vel temp, & Im. in l. vsumfructũ, ff. so. ma. & in c. fi. ext. de do. Et tu vide aliquid in materia per d. Alex. de Im. in cons. 9. ver. quarto etiam adduco, ver. patet etiam resp, vol. 2.

Paris. Adde tamẽ ꝙ sufficit, si consensus domini interueniat in traditione, licèt non actu legandi, vide d. Ant. in cons. 23.

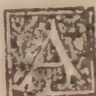
BARTOLVS AD V. LIB. COD.

a ¶ De sponsalibus, [a] & arrhis sponsalitiis. Rub.

De ɔ̃ctib. super reb. dictũ est: nunc de ɔ̃ctib. personalib. dicendum ac primum de nuptiis: & quia sponsalia nuptias præcedunt, ideo præmittit de sponsalib. & arrhis sponsalitiis, & proxeneticis.

a ADD. ¶ Paris. Circa hanc materiam sponsaliorum, si consanguinei contrahunt sponsalia nomine mulieris absentis, & ipsa postea ratum habeat admittendo ipsum in sponsum, an dicantur contracta sponsalia, & quid si sponsus diutius differat perficere matrimonium viuens luxuriosè, an sponsalitia dissolui possint, & an data repeti possint, vide Pan. cons. 48. item an appellatione sponsæ veniat vxor, & econtra, vide Fel. in rub. de spon. item ꝙ per sola sponsalia non contrahitur affinitas, vide bar. in l. quod seruus, ff. de cond. ob cau.

LEX III.

Rrhis. No. quod casus non facit quem perdere arrhas sponsalitias, nisi culpa ipsius præcedat casum. Hoc vult iste tex quem tene menti.

Si

a Si pater. a Tutor vel curator non potest dissoluere sponsalia contracta per patrem pupillæ.h.d. An autem tutoris consensus requiratur in sponsalib.contrahendis, vel etiam curatoris voluntas,videbitis in l.2.& l.in copulandis,de nupt.& tene hanc l.menti.

a ADD.¶Ale.No.tex ꝙ per mortem eorum, qui pro filia sponsalia contraxerunt, non dissoluuntur,nec possunt reuocari,quod limita secundum doct. nisi sponsus efficeretur malefactor,adde no.per bar.in l.Titia,de ver.ob.vbi late de mã, & ista sponsalia de futuro non arctant, nisi causatiue,vt puta propter pœnam, ſm bal.in l.Deo nobis,de epis.& cler. & vide in l.j.& ij.ſ.e. & ibi Bar. & bal. in d.l.Titio centum,§.Titio centum,de cond.& demon.

LEX V.

1 *Arrhæ redduntur duplicatæ,& in duplo inest simplum.*
2 *Statutum ꝙ habens debitorem suspectum possit facere eum capi,intelligitur, si suspitio superuenit post debitum contractum.*
3 *Pœna edicta super matrimonio est nulla,& non firmatur iuramento, & quid si pœna apponatur inter extraneos.4.*

a Mulier. a Hæc est no.l. Ex primò loquitur, quando sponsalia dissoluuntur sine aliqua causa. Secundò quãdo dissoluuntur ex causa probabili. Tertiò remouet vnum dubium. Quartò prohibet exigi pœnam. Secunda ibi, quæ ita custodiri. Tertia ibi,his quoque. Quarta ibi,quadrupli. Quinta ibi, ext.diffi
1 nitionẽ.No.in prin.quod redduntur arrhæ duplices,& †ꝙ in duplo inest simplum.quod no.quod vbicunque dicit statutum,si qs acceperit aliquid,puniatur pœna dupli,quod in illo duplo continetur simplum,quod abstulit,vt hic,& l.hoc edicto.§.j.de public. Venio ad ver.his illud quoq;.No.illam dist. aut quis ab initio sci-
b uit,aut ignorauit.Quod facit ad q.b statutum est hic,ꝙ si creditor
2 †habet debitorem suspectum,possit ab eo petere fideiussores vel facere eum capi.Certè hoc statutum debet intelligi,si causa suspicionis superuenit post debitum ɔ̃ctum.Si autem sciebat illum esse suspectum,imputet sibi,arg.huius l.& l.si is,à quo.§.fi.vt in pos. leg.& l.si creditores.de priui.cre.Ex fine huius l.not. quod pœnæ
3 adiectæ in ɔ̃ctib.sponsaliorum sunt nullæ.†Quæro an promissio pœnę super matrimoniis,validetur iuramento.Doc.non tangũt. veritas est ꝙ nõ.Nam ꝙ pœna valeat in matrimoniis,est ɔ̃ bonos mores,Tex.est in l.Titia.in pr.de ver.obl.sed non est obligatoriũ ɔ̃ bonos mores præstitum iuramentum,&c.vt in c. non est obli-
4 gatorium.de reg.iu.li.6.Vlt.no.†ꝙ hic gl. tenet quod hoc est verum,quando pœna talis apponitur inter ipsos sponsos:secus si inter extraneos.Ita dicit gl.tua.De materia huius l.hic Cy.tangit aliqua.D.Io.An.plenius ext.de spon.c.gemma.Ego plenissimè tãgo in l.Titia.in pr.de verb.&c.

a ADD.¶Paris.An ista l.procedat in arrhis promissis,& quid de sponsalib.contractis per tutorem nomine pupilli,vide barb.conf.45.vo.j. vide alia ad bar.in l.Titia,ff.de verb.obl.

b Ale.Hoc est verum,si suspicio interuenit post contractum debitum, ſm Ange.in d.l.si arbitrio,ff.qui sat.cog.Bar.in l.si constante,& in l.si à quo,ff.vt in pos.leg. & Ang.in l.nemo carcerem,ĩ.de exac.trib.li.x.& bal.in l.dies festos,ſ.de fer.& l.ait prætor,§.si debitor,de his quæ in frau.cred.& bal.hic, adde Ro. conf.320. & 249.

¶Si rector prouinciæ. Rub.

LEX VNICA.

1 *Contractus arrharum dicitur contractus pignorum.*
2 *Participes seu complices alicuius,qui dicantur.*
3 *Hic titulus corrigitur de iure canonico.*

a Si quis. a Primò ponit vnum statutum circa Rectorem prouinciæ.secundò ponit circa assistentes.Tertiò ponit quid iuris finito officio.Innuit hoc ibi data pignora, quod ɔ̃ctus
1 arrharum sit pignoris de quo hic doc.& in l.ɔ̃ctib.No.hic †ꝙ ɔ̃ctus arrharum,appellatur ɔ̃ctus pignorũ.de quo hic disputat Cy.
2 †No.2.quod perpetuò tene menti, quid est hoc dictum, partici-
b pesb alicuius,seu complices alicuius,quod tota die ponitur in instrumẽtis pacis,& dicitur pro se,suisque participib. & complicib. Et nescio tex.alibi,qui dicat ita clarè.Hic dicitur,ꝙ sint filij, ne po
3 tes,& propinqui.Item consiliarij,&domestici.quod no.†Vlt.no. quòd iste tit.est correctus de iure can.

a ADD.¶Paris.Adde ꝙ sicut officialis nõ potest contrahere,ita nec etiam potest tenere concubinam in ciuitate,quam regit, vide Rom.conf.492.inc.ius ciuile.

b Ale.Facit ad id quod no.gl.in l.si fœmina,ĩ.ad turp.&qđ habetur in l.2.ad turp. & quod habetur in l.2.de accusa.& qui dicantur adhærentes & sequaces, vide in epistola inter claras,de sum.tri.& l.j.& ibi bal.ĩ.de app. & in l.ne casu, ĩ. de discus.lib.11.gl.in clem.j.de pact.bal.in l.j.ſ.de epis.& cle.& probat iste text.no. quod remotus ab officio ex ratione personę nunquam potest respirare ad illud nisi ex principis dispensatione,in l.j.ĩ.de susce.& arc.li.10.bal.in c.j.§.si duo, de pa.te.vide Im.in c.ad apostolicæ,de re iu.in 6.& in c.ex parte,de foro comp. Paris.Vide Fel.in c.olim,de acc.Are.in l.si stipulatus,ff.de ver.obl.vbi etiam idẽ dicit de illis verbis,de parte tua, Adde qui dicantur adhærẽtes,qui complices, & qui sequaces,Ang.conf.256.

¶De dona.ante nuptias,vel propter nuptias,& de sponsalitiis. Rub.

LEX I.

Multum. Hæc est no.l. quomodo procedit istud in istis casib.quando vir vult augere dotẽ vxoris suæ,tangam in l.si voluntate.de do.promis.vbi Cy.&Vltramontani tangũt.dixi de ver.ob.l.si diuortio.No.hãc l.ꝙ nõ valet ista cõfessio.

LEX II.

Si præsidi. Quærit gl.cui incumbit onus probandi, cum alia causa redditur.dic vt in gl.&c.

LEX III.

Pollicitatione. Frangẽti fidem, fides frangatur eidem. h.d.

LEX IIII.

1 *Paria sunt aliquid fieri tempore prohibito,vel fieri tempore licito,& conferri in tempus prohibitum,& sic contra.n.2.*

a Quod. a No.aliqd fieri tempore prohibito,vel licito tẽpore, & conferri in tempus prohibitum, paria sunt.h.
1 d.†Et tota die allegatur ad hoc,& hic aduerte ad hanc l.Et istud ẽ vnũ generale,quod non habet ɔ̃ria.& aliud gñale eɔ̃ ad istud. Pa-
b ria sunt b aliquid fieri tempore licito,vel fieri tempore illicito, &
2 ɔferri in tempus licitum,vt l.in tẽpus.de hær.insti.†Istud h; ɔ̃ria, quæ ɔ̃rietas soluitur in tex.l.si minor.ff.de ser.expor.quod no.qa ille tex.optimè soluit.Et no.perpetuò solutionem.quare,&c.

a ADD.¶Ale.Hanc l.limita per Im.in l.si socer,§.Lucius,ſ.ma.&vide bal.in l.ꝓx.
b Vide bar.in l.si constante,§.quoties,so.ma.& in l.j.§.nunciatio,de ope.no.nunc. & in l.alia,§.eleganter,so.ma.& Bal.hic.

LEX VII.

1 *Verbum,remanere,est commune,vel obliquum.*

Si cum ante. Hæc est no.l. ad vnum, de quo facio magnũ festum in materia substitutionis compẽdio-
1 sæ.†No.hic de verbo,remanerent,i.restituerent.hoc dico, qa verbum remanere,est commune,vel obliquum,per hãc l.valet quod dicitur,remanet,i.restituat,quod no.quia quandoque verbum,remanere, rei quæ est apud alium , denotat restitutionem , & sic est obliquum. aliàs si est apud eum, stat propriè, vt hic vides. Dixi in materia substitutionis compendiosæ.

LEX XIII.

1 *Rem fuisse in bonis debitoris,quis debet probare.*

a De rebus. Hæc est no.l.valde.Et per hãc l. dicit Ia.de Are.
1 & Cy.hic refert,ꝙ illud,quod dr̃ hic,†ꝙ qs debet probare rem fuisse in bonis debitoris,vt l.& quæ nondũ sunt. §.quod dicitur.ff.de pig.& quod no.in l.j.si res alie.pig.da. fue. Est verum, nisi cõstet possessorem causam habere à debitore, quia si constat possessorem habere causam à debitore,tunc non deberet
* probare aliud*nisi rem fuisse sibi prius obligatam,quàm possessori traderetur,vt hac l. Ita dicunt ipsi per hanc l. Gl. tamen videtur aliud sentire.ĩ.de iu.fis.l.j.lib.x.

a ADD.¶Ale.Hanc l.limito in casu singulari,ĩ.de iure fis.l.j.li.x.& bar.in l.&quæ nondum,§.quod dicitur,ff.de pig.

* Claud.Ad hoc vide Alex.in l.rem quæ nobis,in fi.ff.de acq.pos.

LEX XIIII.

Si consentiente. Vnde posito ꝙ mulier velit restituere pretium,nõ audit̃, ex q̃ res est donata.

LEX XV.

1 *Donatio facta à sponso sponsæ,quando perdatur,vel retineatur.*

Cum veterum. Aduerte,quia ista l.est quotidiana, & vtilis maximè à mortalitate citra,habuimus ſ.in pluribus ll.vt in l.si filiæ.& l.si tibi.& l.si cum ante mat. ſ.e.In quib.continetur : quod donatio facta ante matrimonium valet,nec potest repeti quod donatũ est. hoc corrigitur, vt habes
1 in ea.No.ex hac l.†ꝙ donatio facta à sponso sponsæ,vel eɔ̃,perditur vel retinetur,si stat,vel non stat per alterum ex eis.quod no.& repetitur cõdictione ex hac l.quod datum est.Quod no. quia iste materiæ non sunt in ff.

LEX XVI.

Si à sponso. No.hic quod ſ.in l.præced.fuit dispositum,qñ per sponsam stat.hic quando casu fortuito accidit quod aliter moritur, tunc distingue inter sponsum & sponsam,vt hic vides.Hic non sunt alia,&c.

LEX XVII.

Minoribus. Hic incipit tractare quandam materiam, quę postea corrigitur in fi.in auth.eo decursum,&c.

LEX XVIII.

Si liberis. No.hãc l.ꝙ ex dote reuersa ad virum, non cogitur quis eorum reseruare aliquid liberis primi matrimonij,nec est correctum,&c.

LEX XIX.

Si constante. Lex ista est no.certè primò loquitur, qñ voluit dotem , vel donõem augere. secundò quando voluit dotem,vel donõem minuere. Secunda ibi , sed & si con

si ɔ̃trio. Quælibet istarum partium subdiuiditur, vt potestis videre
per vos. Habetis hic vnam aut. vel duas. Vna incipit, nunc inhibet
diminutio, s; nihil mutat: & multi non habent istum tex. Habem⁹
aliam authenticam quæ incipit, s; iam necesse, quæ est valde not.
aut. quæ non exeat perpetuo de mente tua, & quod ponebatur in
l. permittendo, hic nominatur cogendo.

AVTHEN.

1 *Dispositio huius auth. an habeat locum in creditoribus præsentibus, item an in præteritis, & futuris.*
2 *Mulier, quæ dedit dotem in reb. mobilib. an possit assumere in se onus probandi.*
3 *Contra præsumptionem iuris, & de iure, non admittitur probatio, nisi per confessionem.*

a **Sed iam necesse.** a Hæc est not. aut. & no. ex ea quãdo vir constante matrimonio cõfitetur
dotem sibi esse datam, ꝙ ista cõfessio creditorib. nullo mõ præiu-
1 dicat. s; sibi ipsi viro, sic. † Quæro, vtrum habeat locũ in creditori
b bus præsentib. b Item an in præteritis & futuris. Gl. vr̃ dicere ꝙ in
vtrisq;. Vide gl. no. & satis singularem, super ver. suspicio. Istud ꝙ
dicitur de creditorib. futuris, vr̃ contra casum l. j. de iur. fis. Præter-
ea vr̃ ɔ̃ istum tex. in quo dr̃ ibi, ɔ̃ creditores nullo vtitur priuile-
gio, cum ius commune ꝑ creditores mulieris iuri non deroget:
ğ contra creditores sequentes est potior de iure cõi. Br̃, possemus
sustinere gl. qñ apparent aliqua indicia, ex quib. possit fraus præsu
2 mi, vt l. s; si maritus. ff. qui & à quib. aliàs secus. † Item quæro, an
mulier, quæ dedit augmentum in reb. mobilib. possit assumere in
se onus probandi. & probare se modicam rem in veritate dedisse.
Gl. in corpore vnde sumitur, & Azo in Summa huius ti. dr̃ ꝙ nõ.
3 † quia est præsumptio iuris, & de iure, ɔ̃ quã non admittitur c pro-
batio in ɔ̃trium, nisi per confessionem. Hoc etiam tenet Cy. quod
no. quia ɔ̃ præsumptionem iuris, & de iure non admittitur alia ꝓ-
batio, nisi per confessionem. Ita dicit gl. in corpore vnde sumitur.
& hoc tenet Cy. quod perpetuò nota.

a ADD. ¶ Alex. Hanc limita, vt per Im. in l. si constante, in 3. q. 4. partis prin. so. ma. & latius per Mod. in §. fuerat, insti. de act. Adde vt per Pau. de Ca. cons. 385.

b Ale. Adde bal. in l. post cõtractum, ff. de do. & in l. ait prætor, §. ita demum, ff. quę in frau. cred. & in rub. j̃. quæ in frau. cred. in ver. qui cum concepisset.

c Alex. Contra præsumptionem iuris, & de iure non admittitur probatio in contrarium. Fallit, nisi fuerit admissa, quo casu valet & prodest, secundum Inn. no. cum bertol. de re iud. in c. fraternitatis, de fri. & malef. & in c. quia plerique, de immu. ec. post prin. Quid autem de iudice dicente se tulisse iniquam sententiã, & quid in test. vide Inn. in c. 2. de arbi. adde gl. & bal. hic, adde doc. in c. is qui fidem, de spon. Et ad primam limitationem quam s̃. scripsi, adde quod no. Inn. de testa. in c. cum esses, & ibi doc. & Inn. in d. c. quia plerique. Et adde quod nõ solum per veram cõfessionem rescinditur præsumptio iuris, & de iure, sed etiam per tacitam, vt no. bar. in l. absentem, ff. de pœ. Et ad hanc gl. adde aliam in l. in ɔ̃tractib. in pr. & ver. nullo modo, & quod ibi no. bal. de non nu. pe. dicit tamen bal. in l. non ignorat, j̃. qui accu. ꝙ aut lex determinat super certo, & non cadit probatio in contrarium, l. j. j̃. de rei vxo. act. aut super dubio, & tunc tm̃ per confessionem, per istam l. quam intellige vt per bal. hic, si est facta confessio in iudicio qui etiam quærit hic, an ɔ̃ hoc admittatur probatio per confessionem. De quo vide gl. in cle. literis, de probat. & hoc ibi no. Imo. & primam limitationem approbat Io. de Im. in l. inter stipulantem, §. j. de ver. obl. Item ɔ̃ talé præsumptionem iuris & de iure, admittitur etiam probatio per protestationẽ, vt no. d. Ant. in c. is qui fidem, de spon. vbi ponit primam limitationem, de qua s̃. & vide gl. in l. licet Imperator, aliàs in l. si seruus plurium, § j. de le. j. & ibi Im. & no. in c. j. quod met. cau. & in c. ex parte de reg. iur.

Paris. Circa hoc quod contra præsumptionem iuris & de iure non admittatur probatio, nisi per confessionem partis vide omnino Alex. in l. à diuo Pio. §. si pignora, ff. de re iud. limitantem trib. mo. & adde, quod non solum per verã confessionẽ partis, sed ẽt ꝑ fictã, & tacitã rescinditur p̃sumptio iuris, & de iure ſm bar. in l. absentem, in 4. q. ff. de pœ. quẽ all. hic Ale. in d. §. si pignora. Cui adde bal. in addi. Spe. in ti. de conf. parr. 2. Panor. in c. j ext. de prob. & in c. cum M. ver. venio ad ſm ext. de const. facit qđ vult bal. in l. filium quẽ habentẽ, C. fa. er. vide ẽt Barb. cons. 98. vo. 1. item adde ꝙ non solum per ɔfessionem partis contra p̃sumptionem iuris admittitur probatio, sed ẽt per notorium, vide singl'r Ro. cons. 350. Abb. in c. suborta, de re iud. itẽ & ꝑ inspectionem rei, vide Pau. de Ca. in l. fi. prope fi. C. ad Maced. itẽ de mã vide latius Fel. in c. quanto, de præsum. Itẽ vide Ias. in l. cum te, C. de transa. vbi ẽt ponit qđ est potẽtior quacũque alia probõe, itẽ vide Fel. in c. qm̃ contra falsam, in ver. fallit 5. de prob. dum ponit ꝙ contra præsumptionem iuris, & de iure quæ resultat per sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam, admittitur probatio per cõfessionem partis, super quo vltimo vide, & limita vt per Ias. in repe. l. admonendi, de iureiu. vide in repert. in verb. præsumptio, quod in causa matrimonij nõ admittatur probatio per confessionem partis contra pręsumptionem, quę oritur ex copula secuta post sponsalia. item ꝙ contra præsumptionem iuris, & de iure admittatur probatio per indirectum probando aliquid quod facit cessare talem præsumptionem, vide Deci. cons. 54.

Stra. Adde quod contra præsumptionem iuris & de iure admittatur probatio in contrarium per propriam confessionem, bal. cons. 54. lib. j. & adde prædictis Lanfr. de Brix. in c. quoniam contra falsam, in ver. confessiones, de prob & ibi etiam ponit Fr. de Are. & extendit etiam locum habere in confessione ficta, alle. bar. in l. absentem, ff. de pœ.

LEX XX.

1 *Dos non potest esse sine matrimonio.*
2 *Donatio propter nuptias, est donatio ob causam, ideo non insinuatur.*

1 **Cum multæ.** No. hanc l. Not. 1. ꝙ hodie vocatur donõ ꝑ nuptias. † No. 2. ꝙ dos nõ potest esse si-
2 ne matrimonio. Item † donatio propter nuptias non est donatio
a simplex, sed ob causam, ideo non requiritur insinuatio, a vt hic. &
gl. est in l. Aquilius. ff. de do. & ibi vide, &c.

a ADD. ¶ Vide in aut. eo decursu, hic posita, no. in l. fi. §. si res, de iu. do. & ibi bald.

§. Si igitur dote. Hic §. vsque ad §. similique modo videtur difficilis. ideo debetis scire ꝙ est q̃
dam constitutio Imperatoris Leonis, qua cauetur, ꝙ illud qđ da-
tur, debet esse æqualitas dotis: & donatio propter nuptias habe-
bat locum, seu intelligitur in quotitate, hoc est, tertia, quarta, qn-
ta, non in quantitate. Super hac l. habetis tres aut. Prima incipit, ꝑ
missa. alia dos data. alia, eo decursum, &c.

AVTHEN.

1 *Res immobiles non offeruntur, nec consignantur.*

1 **Dos data.** Not. † quod hic dicitur ꝙ res immobiles non egent oblatione, vel cõsignatione, sed res mo
biles tantum. & gl. eam allegat in l. acceptam, de vsu. & quotidie
allegatur ad hoc.

¶ De nuptiis. Rub.
Continua vt in gl.

LEX I.

a **Cum de nuptiis.** Ego habeo istam l. pro no. Quæro, aliqua puella a est desponsata vni le-
gitimè: quia de consensu consanguineorum, vel patris, his discor
dantib. opus est arbitrio iudicis, vt hic dr̃, vtrum debeat morari
apud sponsum suum, & ibi alimentari. Ista quæstio forte erit in ci
uitate ista de facto, & in hoc fui requisitus, ideo omitto. & cogi-
tabitis.

a ADD. ¶ Ale. Vide omnino bal. in l. fi. de app. rec.

LEX II.

Si nuptiis. Hæc l. nihil valet hodie. & breuiter dicit. Vbi cõ sensus alicuius requiritur, non est necessaria sub
scriptio libertatis.

LEX III.

1 *Nuptiæ turpes quæ dicantur.*

Libertum. H. d. & est bona ista l. Vna de causis exhæredationis de iure antiquo, est, quando filius ɔ̃hit
nuptias turpes, tunc potest exhæredari à patre. Ita habetis. l. 3. §. si
1 emancipatus. ff. de bo. pos. contra tab. Certè † dicentur nuptiæ tur
pes, quando acciperet suam famulam, vel filiam famuli sui. Facit
ad hoc l. si filiam. & in aut. ibi posita. s̃. de inof. testa.

a ADD. ¶ Ale. Adde bar. in l. qui rogatus, de ma. vin. vide etiam l. humilem, de inc. nup. & in l. si qua, in pr. & ad hanc l. qualiter tenere possit factum contra l. vide bal. in l. non dubium, s̃. de leg.

LEX V.

Si vt proponis. Hic est vnus casus, in quo præsentia inducit consensum.

a ADD. ¶ Ale. Vide in c. cum causa, de rap. & l. eum qui, ff. de sta. hom. & in c. j. de spon. impub. li. 6. in gl. Sed an in executione matrimonij requiratur consensus patris, vide quæ dixi in l. 3. §. vtrum, de mino.

LEX VI.

1 *Filius natus ex clerico, & concubina, an legitimetur ꝑ subsequẽs matrimoniũ.*

Et Si contra mandata. Quero circa hanc l. quid de liberis natis ante offi-
ciũ finitũ? Gl. determinat, ꝙ non sunt ltĩmi, vide gl. fi. d. Rich. Ma-
1 lumb. disputauit vnã q. an filius † natus ex clerico in minorib. or
dinib. ɔstituto ex ɔcubina eius, ltĩmet̃ ꝑ sequẽs mr̃imoniũ. Et de-
terminauit ipse, qđ ñ ꝑ l. istã, inducẽdo sic ll. q̃ dicũt qđ nati ex cõ-
cubina ltĩmantur ꝑ sequẽs mr̃imonium, loquunt̃ in coitu ɔcubi
nali, qui de iure ciuili ñ est ꝓhibitus, nec ꝑmissus, sed stat in termi
nis nãæ, ſm q̃ oẽs liberi, & ltĩmi nascebãtur. Vñ in eis est ius nãle,
ius vero ciuile ñ adest eis, neq; pro, neq; ɔ̃. S; qñ aliqs nascitur ex
aliq̃ coitu, ꝑ l. ꝓhibito, & improbato, ꝑ sequẽs mr̃imoniũ ñ pt ltĩ-
mari, vt hic no. in d. l. Paulus. S; qđ clericus hẽat ɔcubinã, istud ex
pressè est ꝓhibitũ à lege: vt s̃. de epi. & cle. l. eũ q ꝓbabilẽ. & in aut.
de mona. §. si qs aũt. Concluditur ergo, ꝙ per sequens mr̃imoniũ
non legitimatur. D. Io. An. ponit istam q. in suis mercurialib. & de
terminauit ɔ̃trium. Et in prædictis standum est determinationi Ca
nonistarum, vt in c. tanta. qui fil. sint legi. & plene not.

LEX VIII.

In copulandis. No. ꝙ curator dat̃ reb. ñ ꝑsonæ: secus in tutore, q a dr̃ ꝙ datur ꝓ tutela, &c. & in
capite libero, & sic personæ: secus in curatore, vt hic vides, qđ no.

LEX IX.

a **Si vicinis.** a Ille ğ, q ẽ nat⁹ in domo vicinis sciẽtib. ẽ fili⁹ ltĩmus. Habes in l. filiũ, ff. de his q sunt sui vel al. iu.

a ADD. ¶ Paris. Vide gl. in c. Michael, de fil presby. quæ idem dicit in concubina. Et adde tex. sing. in l. miles, §. defuncto, ff. de adul. & quæ ibi notata habes.

¶ Claud. An autem vicinus præsumatur scire facta vicini, vide in l. de tutela, & ꝙ ibi no. post Bar. s̃. de in integ. rest. minor. Et quis propriè dicatur vicinus, bar. plenè in l. si tertius, in pr. ff. de aq plu. arc.

LEX

LEX XVI.

Patrem qui. No. hunc casum singularem, quod alimenta repetuntur licèt non gesserit animo gerendi alterius negotia.

LEX XX.

A caligato. Solet hic tractari de dictione, quasi, & de dictione, vsque, de quo plenissime dixi in l. patronus §. j. ff. de le. 3.

LEX XXIII.

Imperialis. Hæc est vna de legib. Imperatorum nouorũ. Prosequere primò vsque ad §. sed & si tales. in quo. §. primò Imperator ponit vnum suum prooemium. secundò vnum suum dictum: ver. sed & si tales. Tene menti hunc casum.

1 *Imperator quando dat dignitatem, videtur dispensare de omni infamia. 4.*
2 *Delinquens post peractam pœnitentiam & habitam indulgentiam habetur ac si non deliquerit, Adde Barb. cons. 3. col. 1. & 2. lib. 1.*
3 *Periurus pœnitentia peracta, habetur perinde ac si non fuisset periurus.*

§. Præsenti. Aliàs si miles. Hic est no. ver. & habet casum valde no. Habes ex isto ver. ꝙ princeps dando
1 dignitatẽ, videtur dispensare de omni infamia, & no. & est de mã
2 l. Barbarius. ff. de of. pto. quam tractabo domino cõcedente. † Ex principio huius l. habes notare, ꝙ ille, q deliquit, post peractã pœnitentiam, & habitam indulgentiam, habetur perinde, ac si nõ de-
3 liquerit. † Quod facit in ar. ꝑ teste periuro, vt post peractam pœ-
a nitentiam[a] habeatur, ac si nõ fuisset periurus. Ita dicit gl. quam vide, & no. & inc. no. ar. ꝙ testis. Vide circa hoc plenè ꝑ gl. & Inn. ex. de testi. c. antep. No. in ver. sed & si tales. ꝙ priuilegium habet suũ
4 effectum, etiam ante impletam causam ꝑꝑ quam conceditur. † In ver. similes. no. ꝙ concedendo dignitatem, videtur dispensare cũ infamia. dicam in l. Barbarius. Deo duce, de of. præt.

a ADD. ¶ Parif. Vide Ias. in l. arenam, in 4. no. C. de inof. testa.

AVTHEN.

Quod eis. Breuiter dicit, qđ nõ est obligatoriũ ꝯ bonos mores prestitum iurm, vt hic, & in corpore vñ sumitur, & in c. non est obligatorium. de re. iur. li. 6.

1 *Filius natus antequam pater esset Rex, an dicatur filius Regis.*

§. His. Illud adiungimus. istum §. allegat gl. ad qõ. vtrum ille,
1 qui est natus † antequam pater esset Rex, dicatur filius Regis. vel ille, qui est natus antequam pater eius esset sacerdos dicatur filius sacerdotis. & ista quæstio fuit de proximo in succedẽdo in Regno Franciæ: quia ibi erat vnus filius Philippi natus ante quam pater esset Rex, alter natus fuit postea, contendebatur quis succederet. Item fuit hic de facto propter statutum hic ꝙ nobilis, &c. Et de hoc dixi in l. 2. §. in filiis. ff. de dec. Habetis gl. quæ tangit multum bene in l. senatoris la j. de sena.

LEX XXIIII.

1 *Tempus nuptiarum, an intelligatur quando fit desponsatio, an vero coniunctio carnalis.*
2 *Relictum factum pro dote, an sit purum, an vero conditionale.*

a Sancimus. [a] Hic est satis no. casus, & est satis singularis. Bř dicit. Cùm de tempore nuptiarum fit mentio, intellř de die quo nuptiæ celebrantur. h. d. hæc l. Dicitur hic ꝙ cũ
1 fit mentio de nuptiis, intelligitur de tempore nuptiarum. † Quæro, quomodo hic intelligitur tempus nuptiarum, vtrum intelligatur cum coniunctio fit per copulam carnalem, an verò cum fit desponsatio per verba de præsenti. tex. videtur hic intelligere de cõiunctione, ibi, nisi, &c. Econuerso facit text. j̃. ibi sed ex quo vota, &c. & votum nuptiarum procedit quando fit desponsatio ꝑ verba de præsenti, & ista secunda opi. est vera. Tex. habetis in l. cũ fuerit: & l. hæc conditio, de condi. & dem. & quando dies leg. ced. l.
2 quod pupillæ. & Cy. hic tractat illam † quæstio. si pater relinquit centum pro dote, vtrum videatur relinquere purè, an si nuptias contraxerit, quam examinaui plenè in l. Titio. §. ante nuptias. ff. de cond. & dem. &c.

a ADD. ¶ Hanc l. limita vt no. bar. in l. pen. de vul. & pup.

LEX XXV.

1 *Lex loquens de mente capto, non habet locum necessario in furioso.*
2 *Mente capti, & aliæ personæ fatuæ, nõ habent curatores legitimos sed datiuos.*

a Si furiosi. [a] No. ꝙ l. quæ loquitur † de mente capto, de neces-
1 sitate non habeat locum in furiosis. † Itẽ per hoc
2 nos dicimus quod furiosus, & prodigus habent curatores legitimos. Quid de mente captis, & aliis fatuis personis? Certè habebũt datiuos, non legitimos. Ita vř tex. & gl. insti. de curat. §. j. de epi. au. l. de creationib. Facit ff. de post. l. cui eorum. cum ll. præced.

a ADD. ¶ Ale. Adde quod no. bar. in l. cui eorum, §. in curatoribus, ff. de post. & vide bal. in l. 2. j̃. de cu. fu. & in l. sed & si milites. §. cum autem, de exc. tu. Pari. An furiosi mente captis equiparetur, vide Ias. l. pře furioso, ff. de his q. sunt sui vel al. iu. Itẽ qđ disposita in furiosis locum hñt in mẽte captis, & eꝯ vide ẽt Ale. l. ex facto, de vul. & pu. fu. vbi ẽt põit qđ opereẽ declarõ Imperatoris fcã i ista l. si oĩo disposita i furiosis hãbeãt locũ i mẽte captis, sine alia declaroẽ, & eꝯ.

LEX XXVI.

Si quis. Not. ꝙ filiam spiritualem nõ possum ducere in vxorem: nec etiam filius meus eam.

a ¶ De incestis, [a] & inutilibus nuptiis. Rub.

¶ Dictum est s̃. de nuptiis, verũ quædã sunt incestuosæ, ideo submittit Rub. de incestuosis nuptiis.

a ADD. ¶ Alex. In l. ab incesti, de incest. nup. hæc l. intendit an cũ vxore patris committatur incestus, per quam lucratus sum centum ducatos, & quod clericus in sacris dicatur committere incestum, no. gl. & bar. in l. j. ff. de concub. Adde vtrũ pœna edita contra contrahentes incestas nuptias, habeat locum in eo, qui cognouit sæpius vnam ex sororibus, postea cum alia contraxit matrimonium. Pet. de Anc. cons. 392. & an filij nati ex 2. vxore ignorante de vita primæ, sint legitimi, per eundem cons. 402. Et an filij nati ex matrimonio in gradu prohibito post sint legitimari ratificando matrimonium, altero coniugum iam defuncto, vide per eundem cons. 310.

LEX III.

Cum ancillis. Hic venit tractanda materia l. si adulteriũ cum incestu. ff. de adult. Videas eam j̃. e. l. qui contra legum. & ibi gl. & ego plenissimè. & ea. gl. est in corpore vnde sumitur aut. incestas, &c.

LEX VI.

Si quis incesti. Imperator in hac l. punit contrahentes incestas nuptias. Item super ista l. habetis duas auth. vna incipit, incestas, alia incipit, ex complexu.

AVTHEN.

1 *Filius tenetur alere patrem exbannitum.*
2 *Pœna, de qua hic, an fiat ipso iure, vel per sententiam.*

a Incestas. [a] No. ergo pœnã ꝯhentium [b] nuptias incestas. Itẽ
b † no. ex aut. hac, & in corpore vnde sumitur, ꝙ fi-
1 lius tenetur alere patrem exbannitum. facit l. mutus. §. manente.
2 ff. de iu. do. † Quæro vtrum ista bona publicentur fisco ipso iure, vel per sententiam. Tex. in corp. dicit ipso facto, quia dicit, confestim. Quærit gl. hic de quibus nuptiis loquitur hæc aut. Quidã dicunt de incestuosis, quæ sunt incestuosæ rõe sanguinis, vt si erat consanguinea. Alij dicũt ꝙ de omnibus nuptiis prohibitis, & istã tenet gl. licèt multi doctores teneant primam.

a ADD. ¶ Parif. An ista pœna locũ habeat in eo, qui contrahit nuptias incestas de iure can. quæ tamen non essent incestæ de iure ciuili, vide Abb. in c. & si. ext. de don. inter vir. & vxo. In contrarium vide Gem. in conf. 72. Pet. de Anc. conf. 301.

b Parif. No. quod istæ pœnæ non haberent locum contra illum qui accipit in vxorem sororem illius, quam ꝑ fornicationẽ cognouit, quia quamuis nõ possit eã in vxorem ducere, & committat incestum, & de leui illam à se vult separari, nihilominus non potest puniri istis pœnis, quia iste tex. intelligitur de consanguinitate & affinitate contracta iustis nuptiis, & non iniustis, vt per Anc. conf. 392. inci. videtur prima facie. Et vide tex. in l. fi. j̃. de nat. li. & ibi bal. & Scriben. & gl. in §. fi. in aut. qui. mo. na. ef. leg. & Ang. de Are. in §. nouissime, inst. ad Orfi. Alex. conf. 74. in l. is qui, ff. de vul. & pup. Alex. in l. Gallus, §. si eius, ff. de lib. & posthu. concor. ibi tradidit.

AVTHEN.

1 *Spurij sunt indigni omni substantia.*
2 *Filij spurij alendi sunt de iure canonico.*
3 *Pater potest relinquere filio spurio pro alimentis.*
4 *Filiæ spuriæ potest pro dote legari.*
5 *Filij spurij legitimari possunt per principem, & quo ad quid.*

a Ex complexu. [a] No. † qđ isti filij spurij sunt indigni oĩ
1 substantia, [b] ideo eis nihil põt donari,
b nec in testõ relinqui ab eorum patre. Ita declarat tex. in corpore,
2 & in gl. No. 2. † ꝙ tales filij non sunt alendi. Hoc verum de iure ciuili: sed de iure Can. secus. vt ext. de eo qui duxit in matri. quã pol.
3 per adulterium. c. cum haberet. Ex quo † dixi, & consului, ꝙ vsque ad quantitatem sufficientẽ pro alimentis pater põt huic filio spurio relinquere. Et eodem † modo filiæ spuriæ [c] pro dote sua, quia
4 sine aliqua dote non potest alicui nubere. Tene menti. † Quærit
c gl. vtrum isti spurij possint legitimari[d] per principem. Gl. dicit hic
5 quod sic, & bene. Et gl. dicit idem in corpore vnde sumitur. Et vi-
d di iam comites qui habebant priuilegium, & fiebat expressa mentio de illo. §. vnde sumitur aut. quod potest esse verum quantum ad temporalia, sed quantum ad spiritualia, non, nec Papa quãtum ad tẽporalia potest in terris imperij, vt in c. per venerabilem, qui filij sint legitimi.

a ADD. ¶ Parif. Vide concor. per Car. in c. grandi, de sup. negl. præla. Itẽ qđ eꝯ, an talis filius teneaẽ alere patrẽ i egestate ꝯstitutũ, vide Ale. in l. 2. ad fi. ff. đ i iᵒ vo.

b Pom. Nec sunt de agnatione, vel cognatione patris, nec possunt respectu patris vel matris dici nobiles, & non solum quando possunt dici, sed nec etiã filij eorum ꝗuis essent ltĩmi, & naturales, ita Ang. in cõs. 390. inc. visis diligenter iurib. & quod debeant concurrere in legitimatione, vide Pet. de Anch. conf. 248.

c Ale. Filiæ potest relinqui pro dote, & alimentis, vide bal. in l. fi. de his quib. vt in dig. sed bal. hic dicit ꝙ hoc non est verum in nepharijs incestuosis, secus in aliis spuriis. Adde Abb. conf. 115. 2. li. Et adde tu ꝙ dictum bar. hic sequitur Io. de Im. in l. Lucius, §. j. ff. de le. j. & Mathesi. suo not. 145. & dicunt hoc seruari debere in terris ecclesiæ, non autem in terris Imperij.

d Ale. Sed an in tali legitimatione sit necesse ꝙ exprimatur qualitas legitima, vide Io. An. in c. fi. de fi. presb. in nouel, quem sequitur bal. in c. naturales, fi de feu. fue. contr. inter do. & ag. & ibi vide gl. no. in materia, & bal. in l. si qua illustris, j̃. ad Orfi. Adde bal. conf. 306. li. j. Old. conf. 217. Rom. conf. 194. qui cæteris cõtra dicit, & vide Pet. de Anc. conf. 428.

¶De interdicto matrimonio. Rub.

LEX I.

a Senatuſcon. a Prohibitio iſta non eſt de iure Cano.vide
Gl. quæ format quædam contraria, & non
ſoluit ibi,de rit.nup.l.fi. vel hic quo ad matrimonium irritãdum:
ſecus quo ad pœnam inceſtus.vt in contrario,ſed in illis requiri-
tur verus dolus,hic non,quo ad irritandum matrimonium,&c.
a ADD.¶Pariſ.Vide are.in l.filius à patre,§.fi.ff.de lib.& poſth.

LEX II.

Mater pupillæ. No.ex hoc ſequitur ꝙ vitricus erat tu
tor pupilli ſui. Et ſic vides ꝙ vitricus
poteſt eſſe tutor ſui priuigni.ita hic,& j.de contrario iudicio tute
læ.l.fi.& l.nonnunquam.de adopt.&c.

LEX VIII.

Si quis. Vide Gl.tuam,ibi,diuerſum. Reſp.ꝙ non habet tan-
tam poteſtatem in fi.dic quod hæc non eſt eadem ra
tio,quia procurator non habet eandem poteſtatem,&c.

¶Si quacunque præditus poteſtate,&c. Rub.

LEX VNICA.

a Si quis. a No.iſtum caſum,ꝙ ſi iudex ordinarius tibi iniuria-
tur,tu proteſtando hoc effugis eius iuriſdictionem,
facta dicta proteſtatione: & hoc tam de eo,qui facit iniuriam in-
telligitur,quàm de tota domo. Et de hoc videbitis j.de appel.l.ſi
quis prouocatione,&c.
a ADD.¶Ale:Vide gl.in l.apertiſſimi,de iud.quę limitat iſtum tex.&pro iſto tex.
vide quod ſcripſi in l.quia poterat,ad Treb.

¶De ſecundis nuptiis. Rub.

Suprà viſum eſt de primis nuptiis,ſequitur videre de ſecundis.
Quærit Gl. quæ dicantur ſecundæ nuptiæ. Reſp. & bene omnes
nuptiæ poſt primas,dicuntur ſecundæ nuptiæ.quod no.

LEX I.

1 *Mulier quo caſu poteſt decedere pro parte teſtata,& pro parte inteſtata.*
2 *Quæ pœna contra ſecundo nubentes ſit de iure canonico correcta.*

a SI qua mulier. a Debes ſcire ꝙ hic titulus con
tinet duplicem tractatum.pri-
b mus de muliere,quæ nubit b ſecundò intra annum,&
de hoc loquitur l.1.& 2.huius ti.quæ materia erat co
gnita de iure fforum. Secundus eſt de materia de nubentibus ſe-
cundò poſt tempus luctus.De hoc tractat l.fœminæ,cum omni-
bus ſeq.vſque ad fi.nec de iure fforum erant cognitæ. Item ſcias
quod hæc l.punit mulieres ſecundò nubẽtes intra tempus luctus
quinque pœnis hoc ordine.Prima pœna eſt in ſeipſa.Secunda in
perſona viri. Tertia in relictis à quibuſcunq; poſt dictas nuptias
feſtinatas. Quarta in relictis à primo viro etiam poſt dictas nu-
ptias.Quinta in his quæ eis deferuntur ab inteſtato.Secunda ibi,
præterea. Tertia ibi,omnium. Quarta ibi, his etiam. Quinta ibi,
eandem quoque.Op.ff.de infa.l.ſolet. Sol.ibi impetrauit à princi
pe.Op.2.de l.liberorum.§.1.de his qui no.inf.Sol.ibi vir non erat
lugendus,vt ibi declarat tex.Item opp. quis non poteſt pro parte
decedere teſtatus. pro parte inteſtatus.vt ff.d re.iu.l.ius noſtrum.
ſed hic videtur contrarium,& mulier poteſt relinquere viro vſq;
ad tertiam partem,Ergo ſi inſtitueret eum hæredem in totum,re
manet pro parte teſtata,& pro parte inteſtata. Gl.dicit ꝙ imo ma
1 ritus erit hæres inſolidum,licèt partem fiſco reſtituat.vel dic,†ꝙ
hic caſus eſt ſpecialis, ꝙ mulier decedat pro parte teſtata, & pro
parte inteſtata.ꝙ ſatis eſt tolerabile, vt videmus in milite,qui ha-
bet priuilegium. ita,& in muliere propter perſonas.Quæro,dici-
tur hic,ꝙ ea,quæ ab extraneo relinquuntur,remanent apud hęre
des:ea quę relinquuntur à viro,veniunt ad perſonas enumeratas.
quæ eſt ratio diuerſitatis, dic vt in Gl. quia vir magis offenditur.
Quęro,quid ſi mulier habuit ſubſtitutum?Reſp.ſubſtitutum præ
2 ferri,vt habes in gl.†Quæro,vtrum pœnæ,quæ apponuntur c per
c iſtas ll.ſint hodie correctæ de iure can.cùm dicat Apoſtolus,Mu-
lier mortuo viro nubat in domino.Gl.quæ eſt hic tenet ꝙ ſic.idẽ
tenet in l.liberorum.§,notantur.de his qui no.infa. Contrà tenet
in l.decreto s.ex quib.cau,inf.irr.Inn.ext.de ſec.nup.c.fi.&omnes
Can.tenent iſtam opi.quod pœna quæ imponitur ei,qui nubit ni
mis feſtinanter,ſit correcta:ſed pœna, quæ imponitur ideo quia
nubit ſecundò,iſta nõ eſt correcta,vt videbitis j.e.l.fœminæ.&c.
a ADD.¶Alex.Quæro vtrum.Sed aduerte,quia gl.in l.decreto,s.de infa.tenet ꝙ
de iure Canonico non ſit correcta pœna feſtinanter nubentis, & ibi vide bar.
qui tenet gl.hic.Sed aduerte,quia bar.in d.§.notanter,dicit iſtud quod hic dr,
ꝙ pœna mulieris nubentis feſtinãter,eſt correcta.Iſtud eſt verum,quando non
poteſt ſanguis commiſceri,vt quia mulier eſt ſenex non faciens filios, vel quia
maritus ſtetit per annum à longinquo,& poſtea mortuus eſt,ita tenuit Pau.de
Lea.in ſuo conſ.de quo in c.fi.de ſec.nup.& vide bal.in l.decreto.
Adde quod ang.in conſ.inc.maritus veniens ad mortem,dicit ꝙ ſi maritus in-
ſtituit vxorem hæredem, quæ poſtea intra annum tranſiuit ad ſecunda vota,
priuatur hareditate;vbi hoc concludit,ꝙ tanquam ingrata, & offendens ani-
mam defuncti, non autem quia durent pœnæ legales:& idem conſuluit bal.in
conſ.incip.in Chriſti nomine amen,proponitur factum,&c.item adde ſi nubat
intra annum non perdit priuilegia dotis,adde an pœnæ feſtinantium ad ſecun
das nuptias ſint ſublatæ,Pet.de anc.conſi.100.Pau.de caſt.conſ.274.Io.de ana.
conſ.73.An autem ſi maritus leget vxori centum ſi non nubet,nubendo incur-
rat pœnas,Ro.quòd non,conſ.219.
b Pariſ.Nota tamen ꝙ tempus currit etiam vxori ignoranti.ita Canon.in c.quia
diuerſitatem,de conceſ.præb.& vide glo.ſingularem in c.ſtatutum,de præb.in
6.& circa materiam huius l.j.vide omnino Ro.ſing.251.inc.tu ſcis,aliàs eſt 257.
Crem.ſing.76.vbi ponit an pœnæ iſtę habeant locum quando maritus dediſſet
licentiam vxori in teſtamento nubendi ſecundo viro,vel quando filij primi ma
trimonij in hoc conſentirent.Et gl.eſt ꝙ non,in aut.de non eligen.ſecun.nub.in
pr.& ang.ibi inſtruit aduocatos,idem tenet angel.& Mod.in l.mater, in fi.j.ad
Tertul.vide Ro.vbi melius loquitur conſ.219.& 405.barb.in repet.l.cum acutiſ
ſimi,j.de fideic.Cæp.cautela 330.inci.do.inſignis, & Ro.in d.conſ.309.declarat
quas pœnas poſſit maritus remittere, & dicit etiam ꝙ mulier non poteſt pati
pænam in acquiſitione ex titulo oneroſo. item nota ad mãm huius l. ꝙ pœnæ
impoſitæ mulieri tranſeunti ad ſecũda vota habeant locum in vidua luxurio-
ſe viuente.tex.eſt,& ibi Pan.in prin.in c.vxoratus,de conuer.coniu.bar.in l.his
ſolis,p illũ tex.C.de re.do. vbi ẽt Sal.& bal.vide ad bar.in l.omnem,C.ad Tert.
vide Ale.in apoſt.in l.libertus,§.notanter,ff.de his qui no.infam.item an mulier
tranſiens ad ſecunda vota, perdat legatum vſusfructus ſibi relicti in teſtamen
to,&ſubſtitutionem pupillarem,vide d.Fran.conſ.40.item inquantum dictum
eſt ꝙ maritus poſſit remittere, vel filij primi matrimonij pœnam ſecundo nu-
benti,vide Iaſ.in l.filium,C.fam.erc.in 2.no. Item an, & qñ mulier tranſiens ad
ſecunda vota dicatur facere iniuriam marito, & hæredibus ſuis,vide do.Fran.
conſ.155.vbi etiam ponit de luxurioſè viuente, item an iſtæ pœnæ locum héant
in viro tranſeunte ad ſecunda vota intra annum luctus,&in quibus iſte titulus
ſit correctus de iure Canonico,vide Ro.conſ.282.de quo vltimo,an & quando
lex ciuilis poſſit ſuper matrimonio, vide Fel.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ,extra,
de conſtit.item circa materiam an mulier priuetur proprietate rerum ſibi do-
natarum contemplatione mariti,vide Ro.conſ.405.Crem.ſing.84.item vide qđ
dicit Ant.de but.in conſ.57.in prin.ꝙ ſi maritus reliquit aliquid vxori cum nu-
bet ſecundo,facit contra commune votum maritorum,item quæ pœnæ hodie
ſint correctæ in ſecundo nubente,& ꝙ priuetur bonis mariti quantum ad pro
prietatem, nõ quo ad vſumfructum ſi forte maritus reliquit filium qui poſtea
moriatur, & mater ei ſuccedat, in bonis autem filio obuentis aliunde ſucce-
dat pleno iure,item quæ pœnæ hodie ſint correctæ,vide Io.de anan.& Bolog.
in addi.in conſ.102.item ꝙ tempora hodie ſecundo nubenti ſint correcta,& di
minuta,& ꝙ tamen ſit actus laudabilis,nec ſine pudore,vide Bal.no.in proœ-
mio Decre.rex pacificus,item ſicut mulier tranſiens ad 2.vota ſit ſuſpecta, idẽ
ſit in viro,vide Cor.in l.iubemus,in pr.C.ad Treb.poſt Ful.ibi,item an ſecundę
nuptiæ licèt poſſint contrahi,ſint tamen inhoneſtæ,vide Soc.in l.hæc cõditio,
la 1.in 3.not.de condi.& dem,vbi etiam ponit propter hoc an matrimonium ſit
actus reiterabilis, item ꝙ pænæ impoſitæ ſecundo nubenti fauorem filiorum
primi matrimonij,hodie locum habeant & procedant ita contra patrem,ſicut
contra matrem,vide Dec.conſi.87.Et ibi etiam ponit an in tali lucro nepos ſuc
cedat in locum patris,vt cum aliis filiis admittatur.Et tenet ꝙ ſic.an autem ho
die ſint correctæ omnes pænæ etiam fauore filiorum inductæ, vide Deci.in c.
eccleſia ſanctæ Mariæ,de conſt.
c Pom.Et Fel.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ de conſt.& Fel.conſi.36.& Ana.conſ.37.
aliàs 33.& ibi addita & c.2.& ibi addita,& Ant.in c.canonum ſtatuta,de conſt.
& Pan.in d.c.eccleſia S.M. & in c.fi.de ſponſa. & Capr.conſi.70.& Ro.ſing.215.
& Mod.extendunt in tract.de ſtat.exclu.fęm.à ſucc.& lib.cog.in 2.q.prin.art.1.
& ibi principaliter quærit, an valeat ſtatutum prohibens mulierem tranſeun-
tem ad 2.vota ſuccedere filio,& aret.in d.c.eccleſia,Soc.conſi.34.& 36.

AVTHEN.

a Iiſdem pœnis. No.hanc aut.Quærit gl.cum hodie non
iuret,an habeat locum iſta pœna. a Com
múniter tenetur ꝙ ſic. Et vide tuam Gl.Et no.iſtam aut.quia cre-
do ꝙ non eſt correcta. Secundò not. ꝙ mater tutrix, quæ tranſit
ad ſecunda vota,non reddita ratione,nec conſtituto tutore,aliàs
patitur pœnas,de quibus loquitur.l.1.s.e.
a ADD.¶Pariſ.An hodie habeat locum pœna iſtius aut.vide late Pau.conſ.264.

LEX III.

1 *Mulier ſecundo nubens poſt annum luctus, an habeat ſolum vſumfructum eo-
rum,quæ lucratur ob mortem filiorum præcedentium.*
2 *Vir tranſiens ad ſecunda vota,an teneatur reſeruare filiis,quod lucratur ex hæ-
reditate filiorum præmorientium.*

a Fœminæ. a Hic incipit tractare de pœna ſecundo nuben-
tium, licèt poſt tempora luctus. Circa hanc l.
1 quæritur,†vtrum mulier habeat ſolum tempore vitæ ſuæ vſum-
fructum tantum,vel proprietatem prout antiqui putabant. Hoc
eſt hodie deciſum per aut.in donatione, quam vide incontinen-
ti, quod ad mulierem ſpectat ſolus vſufructus, non proprietas.
Quæro
a ADD.¶Barb.Adde bar.conſ.54.inc.Ang.Mariæ,ad quid allegauit hanc,vide ibi
omnino de tranſitu ad ſecunda vota.
Alex. Adde ꝙ mulier tranſiens ad 2.vota intra annum, non excuſat maritum à
pœna in caſu l.pen.& ibi bal.j.in quib.cauſ.pig.taci.contraha. in materia,vide
bal.hic,qui tenet contra bar.& Inn. & an idem ſit,ſi matrimonium ſaluatur,vi
de bal.hic,& in l.2.& in materia Pet.de anch.in c.canonum ſtatuta,& Cy.in l.ſi
qua illuſtris,j.ad Orfic.&c.
Pariſ. Ad limitationem huius legis,vide are.in tract.teſtam.in gl.in verbo,do-
nec caſte,& honeſte vixerit.

a Quæro *a* secundò vtrum hoc procedat hodie, ꝙ mulier possit di-
uidere inter liberos ꝓut vult? Certè hodie correctum est. imò ad
omnes equaliter deuenit, & mulier circa hoc non põt dispònere.
2 h.d.aut.lucrum.quam vide. Venio ad ver. illud quæro. † Quid in
b masculo, viro transeunte *b* ad secunda vota, vtrum illud quod lu-
cratur ex hæreditate filiorum prædecedentium teneatur aliis re-
seruare. Gl. dicit ꝙ sic. All. aut. neque virum quod ex dote. §. j. & vi
de gl. super ver. delata. & vide gl. & signa eam. Similis gl. est in aut.
c de nup. §. j. illa aut. nec; virum quod ex dote. ᶜ nõ loquitur, nisi de
eo quod vir lucratur ex dote, vel donatione, nõ de eo, quod lucra
tur ex hæreditate filiorum præmortuorum. Postea in auth. de nõ
elig. sec. nub. §. cum igitur. dicit indistinctè, ꝙ quicquid alter cõiu
gum lucratur ex hæreditate præmorientium filiorum, pleno iure
habeat, nec reperitur lege cautũ ꝙ pater proprietate priuatur. Si
ergo illa aut. de nõ eli. sec. nub. nõ reperitur correcta, ergo videtur
d ꝙ ista gl. nõ dicat verum. Ista q. semel fuit Bono. *d* & in ea consul-
uit Fran. de la sala, aduocatus egregius. & dicit sic, multum bñ vi-
su meo verum est, ꝙ nullo iure reperitur cautum, ꝙ pater priue-
tur proprietate, secundum quod dicit illa aut. de nõ elig. sec. nub.
Ratio est, quia secundum illa tempora pater succedebat filiis in
proprietate, vt l. 2. ꝟ. ad Tert. & ideo non poterat priuari proprie-
tate. Ratio, quia non succedat: sed cum hodie per aut. de hær. quæ
ab intesta. succedant æqualiter pater & mater, puto quod æquali-
ter priuentur, & ideo dico ꝙ ista gl. dicit veritatem. Ita dicit ipse.
Quæro, l. ista loquitur de hereditate filiorum decedentium, quan
do aliquis transiuit ad secundã vota, quæro quid de filiis deceden
tibus antè? certè super hoc est posita aut. ex testamento, quam vi-
de. Ad quam aduerte, quia est not. &c.

a ADD. ¶ Ale. Vide gl. no. in l. aufertur, de his quib. vt ind. vide gl. in l. generaliter, in pr. ꝟ. e. & gl. & bar. hic. & bal. idem in l. j. in pr. s. e. & gl. bar. hic & bal. idem in l. j. in pr. s. e. Sed vtrum habeat locum in fæminis viduis, luxuriosè tamen viuentib. dic ꝙ sic, vt dixi post bar. in l. libellorum, §. j. de his qui no. inf. & adde quod dixit bal. sępius de facto vidisse, ꝙ licèt mater transiens ad 2. vota priuetur successione filij, tamen filius natus ex secundis nuptiis succedit fratri suo ex primo matrimonio nato, & dicit bal. se consuluisse per illum tex. in l. adoptiuum, §. fi. de in ius voc. vtrum autem tacita pupillaris excludat matrem transeuntem ad 2. vota, Ang. in l. 2. in fi. prin. de vul. & pu. dicit ꝙ sic. Sed Im. ibi contra. & vide ibi bar. Sed an lucrum delatum mulieri in bonis viri ex forma statuti perdatur, si transeat ad 2. vota extantib. liberis, bal. in auth. ex testamento, ꝟ. e. tenet ꝙ sic, quo ad proprietatem, non quo ad vsumfructum, sed secundum quod dicitur hic, in l. fæminæ, in pr. pro limitatione huius l. vide Ang. in auth. de non elig. sec. nub. in pr. & ad ampliationem huius l. vide bar. in l. his solis, de reuoc. do. & an pater transiens ad 2. vota, teneatur reseruare, &c. vide plene disputatum per Mathe. in tract. de suc. ab intest. in 2. art. prin. & vltra s. alleg. vide pro ista parte Azo. in sum. C. de sec. nup. & omnino auth. sed si quis, q. 3. ꝟ. e. & Io. An. in Spe. de sec. nup. in rub. & Iac. de bel. in d. auth. neque virum, & bar. in §. cum igitur, de non elig. sec. nub. Facit quod no. Ang. in §. quia vero, in auth. de nup. & Host. in sum. de sec. nup. & bar. in l. de emancipa. per illum tex. & in rub. ꝟ. de leg. hæred. adde an mulier transiens ad 2. vota post annum luctus amittat donata contemplatione viri, Ro. cons. 306. Et an maritus transeundo ad 2. vota, amittat lucrum ei datum per statutum, vide per eundem cons. 190. Vide Old. cons. 32.

b Pom. Quærit etiam, quid si filij renunciassent etiam cum iuramento successioni paternæ aut maternæ, an haberet tunc locum dispositio huius l. illis ad 2. vota transeuntib. vide Old. cons. 393. & vide Ale. cons. 68. & Rom. 272. & 190. ad fi. & 219. & Anast. 73. & Capr. 27. & 46. & seq. & 52. 67. & 93. & Rom. 405. vbi quærit, nunquid hæc l. habeat locum in donatis vxori, contemplatione viri, & quid in donatione propter nuptias, & Ale. cons. 109. vol. j. vbi dicit quod si maritus fuit inuestitus contemplatione vxoris de aliqua re, & ea mortua transiuerit ad secunda vota, quod ille tenetur reseruare filiis primi matrimonij. & Soc. cons. 263. dub. 2.

c Paris. Quid autem in lucro quod facit vxor virtute auth. præterea, C. vnde vir & vxor, vide Pau. cons. 173. Quid in lucro quod facit vxor virtute statuti, vide Crem. sing. vlt.

d Paris. Vide Cæp. caut. 238. Ang. § si non expectat, §. neque illud, in auth. de nup. vide bar. cons. 54. ad fi. Pau. cons. 312.

AVTHEN.

1 *Lex fæminæ, an sit correcta, ita ꝙ nullis superexistentibus liberis propter transitum ad secunda vota priuetur proprietate bonorum.*
2 *Quod filius percipit ab auo, an dicatur percipi ex substantia paterna.*
3 *Auus continetur appellatione patris.*
4 *Extensio non fit in correctoriis.*

a Ex testamento. *a* Habemus hic duo dubia. Primum dub. est super quadam gl. super ver. fi-
1 lij. Ista est periculosa gl. † Innuit §. ꝙ hæc l. fœminæ. in fi. sit corre-
cta, ꝙ mulier transiens ad secunda vota, etiam nullo superstite fi-
lio, priuatur proprietate bonorum filij Ita videtur velle hæc gl. E-
b go puto, ꝙ ista gl. malè dicat, *b* & corruptè fuit scripta. nam in l. fæ
minæ. in fi. dicitur contrà, & in nulla parte iuris reperitur corre-
cta. nam in aut. de non elig. sec. nub. indistinctè conceditur matri
plena proprietas, in aut. de nup. §. hinc nobis. ibi fit distinctio, quæ
apponitur in aut. quod loquitur, quando alij filij supererant, vn-
c de nescio ᶜ vnde gl. h. d. & hoc anno consulendo, & iudicando be-
ne quinque vicib. dixi contra hanc gl. Quæro 2. dicitur hic, ꝙ so-
lum vsumfructum percipit ex paterna substantia: quid de his quæ
2 ad filium proueniunt ex substantia aui paterni. tex. hic, † & in cor
pore, dicit ꝙ ex paterna substantia. Satis mihi videtur prima facie
ꝙ non sit substantia paterna. Illud enim quod filius habet ab auo,
videtur aduentitium quo ad patrem. vt l. quæsitum. in pr. ff. de le.
3 j. & ibi no, Præterea, † appellatione patris continetur auus ex in-
4 terpretatione, vt l. iusta interpretatione. de ver. sig. Sed quando †
tractatur de legis correctione, non est nostrum legem extendere,
vt l. si vero. §. de viro. ff. sol. ma. Et habuistis in aut. cassa. s. de sacro.
ec. sed ista aut. se habet pro correctione ad aut. de non eli. sec. nub.
ergo, &c. In cõtrarium videtur casus in l. dedit dotem. de col. bo.
Nam auus videtur velle ꝙ pertineat ad nepotes, ideo, quia nole-
bat pertinere ad filium. Contraria loquuntur, quando constat ꝙ
auus dedit contemplatione nepotis, magis quàm contemplatio-
ne filij. ideo hic succedit nepos, quia in locum filij succedit.

a ADD. ¶ Paris. Circa materiam huius auth. vide Ale. in l. adoptiuum, §. patronum, el j. ff. de in ius voc. vbi ponit an filij ex secundo matrimonio prohibeantur succedere fratribus suis ex primo.

b Ale. Vide plene per Mathe. in tract. de suc. ab intest. in 2. artic. prin. & contra hoc consuluit bal. in cons. Pet. Carbitij, & bal. idem hic, & est tex. in l. cum aliis, & ibi bal. in fi. ꝟ. e.

c Barb. Ego consului pridie contra istam gl. & vide hic bal. & allegaui d. Pet. in suis cons. vbi tenet bar. contra istam gl.

AVTHEN.

Sed si quis. Ista auth. est magis fastidiosa, quàm aliqua de mundo. Tres lec. habet ista aut. tene secundam lec. 1. & 3. lec. non placent doctorib. nostris: quia si non esset pactum appositum de lucrando liberis existentib. certum esset ꝙ nihil lucraretur aliquo ex liberis existente. Secunda lec. quam posui, habet in se istam rationem: quia sicut lex priuat matrem propter transitum ad secunda vota, illo lucro, ita in modum cuiusdam recompẽsationis permittit vt lucretur aliquo ex liberis præmoriente. Ad istam lec. op. de ver. ob. l. si ita quis stipulatur. vbi stipulatio semel commissa, non committitur in perpetuum. sol. Hic non redit ad mulierem ex pacto non existentium liberorum, secundum Cy. Cætera dic vt in gl.

LEX IIII.

a Cum in aliis. *a* Breuiter dicit, Mulier transiens ad secunda vota, quæ lucrata est à primo viro, tenetur liberis primi matrimonij seruare; quæ lucrata est à secundo, tenetur reseruare filiis secundi matrimonij, siue ad tertia vota migrauerit, siue non. aliunde quæsita inter filios æqualiter diuidentur. H. d. hic no. tex. &c.

a ADD. ¶ Ale. No. ꝙ prius possunt damnari filij secundi matrimonij quam primi, in auth. vnde si parens, & ibi bal. s. de inof. test.

LEX V.

a Generaliter. *a* Breuiter hoc intendit. eo modo quo lucra debet mulier liberis reseruare, eo modo vir: & earum rerum est eis alienatio interdicta. H. d. vsque ad §. in iis autem.

a ADD. ¶ Barb. Vide Old. cons. 22.

a §. In iis autem. Breuiter h. d. Prædicta lucra debentur *a* liberis etiam parentum hæreditate non agnita. H. d.

a ADD. ¶ Pom. Vide Ale. cons. 150. vol. 2. vbi generaliter dicit, ꝙ lucrum quod defertur non vt hæreditas, transmittitur etiam non agnitum, & idem dicit in legitima, & eius supplemento.

AVTHEN.

Hæres. Ista aut. corrigit in aliquo legem Cod. Dicitur in §. in iis autem. ꝙ liberi lucrantur ista bona, etiam si non sunt hæredes coniugis primò decedentis: tamen requirebatur ꝙ essent hæredes coniugis secundò decedentis. Secundò sequitur auth. vxore mortua. Sequitur auth. si tamen, ista auth. determinat præcedentem auth. &c.

§. Illud etiam. Breuiter dicit. Illud, quod lucrata est superuiuens coniux, quæ ad secunda vota non transiuit, istud potest liberè alienare. Si vero non est alienatum, à liberis potest vt proprium vendicari.

LEX VII.

1 *Filij primi matrimonij, in quo læduntur quando mulier transiens ad secunda vota dat omnia sua bona in dotem.*
2 *Si mulier, quæ transiuit ad secunda vota, & dedit omnia eius bona in dotem, decedit nullis liberis ex secũdo viro relictis, quid lucrabitur vir ex forma statuti.*

Hac

a **Hac edictali.** a Hæc est bona l. & addam quædam optima argumenta. Principium nostrum vsq; ad §.his illud.dicit, Transiens ad secũda vota, nõ potest cõiugi suo
b plus relinquere, vel alio mõ cõcedere, quàm vni ex liberis b primi matrimonij, cui minus cõcedit; & quod vltra relinquitur, inter liberos æqualiter diuiditur. H.d. iste tex. quem perpetuò tene mẽti. Circa hãc l. format gl. vnum dubium, propter quod determinaui
1 istam q. de facto. † Quærit gl. in quo lædẽtur filij primi matrimo-
c nij, c licèt mulier det omnia bona in dotem secundo viro. dicit gl. intellige hoc quando dat dotem apposito pacto de lucrãdo, quia per istud pactum n̄ potest lucrari plus quàm habeat vnus ex filiis primi matrimonij, qui minus h;. Vide gl. super ver. diuidi. circa fi.
2 idem quod hic dr̃ no. in l. nulla. de iure do. Per hoc dixi semel, † si mulier dat in dotem oĩa bona sua secũdo viro, & decedit in matrimonio sine liberis, vir nõ potest lucrari ex forma statuti vltra quã reliquit vni ex liberis primi matrimonij, tene menti hoc, quia milies ꝯtingit. Hoc anno dixi plenius in illa q. quam disputaui, quæ incipit, mulier habens magnum patrimonium, &c. No. ibi, omni circunscriptione, &c. No. illum ver. quod si maritus donãs renunciaret huic legi, vel iuraret, nihil valeret, quia non potest renũciare fauori, qui non est inductus in eius fauorem, sed alterius, &c.
a ADD. ¶ Ale. Adde gl. in aut. de nup. q̃ incipit hic manifeste colligit̃ hic, ꝙ si mulier trãsit ad secũda vota, & dat dotem secundo viro totã, & ipsa post mortem totã reliq̃t, primo p̃t detrahere legitimam, & postea vti b̃n̄ficio h⁹ l. de residuo per r̃oem ibi positam. Et hoc vr̃ tenere Iac. de Bel. & Bal. hic in fi. pr. Et ad id qd̃ dixit Bar. adde qd̃ dixit Bal. in c. j. an maritus succedat vxori in beneficium, ĩ q. stãte statuto, ꝙ vxore mortua in matrimonio sine liberis eiusdem matrimonij, vir lucretur totã dotem, nunq̃d per istud statutum corrigat̃ hæc l. & vr̃ qd̃ sic, sicut corrigit̃ per l. Longobardorum, &c. q̃a nulla fit extẽsio, &c. & ibi latius vide per eum, Bene facit qd̃ no. Bar. in l. j. j̃. de inoff. test. & cum Bar. hic vr̃ tenere D. Flo. in dispntõe, mulier p̃ro viduata ꝯsorte, &c. Ad hanc l. adde qd̃ si mulier h; duos filios ex p̃rĩo matrimonio an dote data viro, filij primi matrimonij debeant duas partes h̃ẽre secundũ prouisionem h⁹ l. Consuluit And. de Iser. cõs. ic. In quæstione qua petitur, si mulier, &c. qd̃ isto casu hæc l. nõ vẽdicet locũ, imo filij primi matrimonij æqualiter succedant si aliud non impediat, per gl. in aut. ex successiõe, de suis & legi. Pro hoc tex. apertus, in aut. de nup. §. j. & ibi gl. hęc vero l. loquitur qñ mulier est pacta de dote lucrãda à sc̃d̃o viro, & sic fraudabat filios sc̃d̃i matrimonij, & iõ fuit ꝓuisum ne plus relinqueret viro q̃ vni ex filiis. Et idem t; gl. hic, & hoc ẽt tenẽt doc. in q. Bar. q̃ dicit se habuisse de facto, adde ꝙ idem t; Nic. de Mat. & Ia. bu. in l. j. § bestias, de post. & ita disputando t; Fran. de Alb. ¶ Paris. Ad hãc primã Ale. apost. ibi, ꝙ si mulier, &c. adde in ista mã Com. cõs. 109. inc. domina Io. in 2. du. vbi loquitur de statuto ciuitatis Papiæ, & vult ꝙ maritus non lucretur nisi tm̃, quantum alicui ex filiis primi matrimonij relinq̃tur, & vbi nihil relinq̃tur, & decedit intestata, omnes æqualiter & pariter admittũtur filij, & maritus, & iõ si essent duo filij ex primo matrimonio, nõ lucraretur maritus nisi tertiam partem. Et ibi ẽt põit qualr̃ 3. pars intelligatur, & an sit primo deducenda legitima filiorum. Et concludit qd̃ non. Vide p eum. Et de hoc an stãte p̃dicto statuto qd̃ maritus lucretur doté in p̃iudicium filiorum ex primo matrimonio, & ex dispõe h⁹ l. vide D. Flo. de S. Petro, in quadam sua disputõe in j. q. circa fi. Et ibi ẽt q̃d si matri sc̃d̃o nubenti aliq̃d relinquatur per aliquẽ ascendentẽ, an filij primi matrimonij aliq̃d habere deãnt pro ltĩma, vide ibi per eũ. De mã h⁹ l. & de mã statuti ꝙ vxore præmortua maritus lucretur dotem in præiudicium filiorum primi matrimonij, vide Com. cons. 48. inc. statutum Florentiæ, & scripsi in auth. præterea, j̃. vnde vir & vx. Item circa materiam huius l. an mulier secũdo nubens possit plus relinquere filiis secũdi matrimonij, quàm filiis primi matri. dummodo oĩb. relinquat legitimam, vid̃ Pau. cons. 183. itẽ posito ꝙ possit, an secũdus maritus stipuletur in instr̃o dotali noĩe filiorum nascitororũ, an valeat talis stiplõ, vide Pau. de ca. cons. 267. & quatuor seq. Item in mã huius l. vide d. Flor. late in d. dispu. de qua s̃. Item nonnullas declarationes, & limitões ad hanc l. vide p Ro. cons. 219. 447. & seq. Item ꝙ dispõ huius l. nõ habeat locũ in vulgo quæsitis, vide Ro. sin. 222. inc. an l. hac edictali, Crem. sin. 90. itẽ ꝙ statutum non p̃t tollere dispositionem, in j. q. vl. du. S; ꝯ̃rium t; Pau. de ca. in l. j. s̃. de inof. do. etiam in præiudicium legitimæ, & vide ẽt Ias. & Mod. hic. Vide in materia Ale. ꝯs. 158. vo. 5. vide de mã Io. de Ana. cons. 67. vbi ponit quid si filiis primi matri. sit relictum minus legitima, & petant supplementũ, an cẽseatur totũ ipsis relictũ, & verificet̃ dispositio huius l. in toto & q̃uo reuocetur id, qd̃ est plus relictũ coniugi, vide latissime in mã Cur. cons. 78. vbi ĩ statuto Papi. consuluit qd̃ nõ lucratur dotem sc̃d̃s maritus in præiudicium filiorum primi matr. in tertium, & multominus si ẽt ex sc̃d̃o matrimonio extent filij, quia oẽs succedunt, vt per eum. Et adde qd̃ ius reuocãdi nõ competit filiis, nisi post mortem matris, vide Ale. cons. 144. vo. 5. in fi. Flo. in d. j. gl. & Cy. in l. hac edictali. Et in materia huius l. stante statuto, vt d̃: Bar. hic, vide late Ale. cõsi. 158. vo. 5. & de mã vide Dec. cons. 19. vbi concludit qd̃ vbi constat de mente statuentium, excluduntur filij primi matri. in totum, ẽt in ltĩma, & quædam alia in mã, item adde, an dispõ h⁹ l. hẽat locũ, qñ sc̃d̃us maritus nõ est pactus de dote sibi lucranda, s; filiis ex secundo matri. Et isto casu dico qd̃ sufficit qd̃ ltĩmam habeant filij primi matri. non dimidiam, vt hic dr̃. Et ita consuluit Bal. in cons. inc. ĩn Christi noĩe considerandũ est, &c. per tex. in aut. de nup. §. illud quoque, in fi. Nã l; donatio prohibeatur marito, non tñ ministerium, l. Bebius, de pa. do. Ad hoc ẽt in d. aut. de nup. §. si q̃dẽ, in gl. supposita, e. ti. Facit aut. vnde si parens, s̃. d̃ inof. test. & in l. j. de inof. dot. & vide Cy. hic, dũ loq̃tur de muliere relinquente fratri vel ꝯsanguineis. Et ꝯsuluit Bal. l; q̃dam, vt ipse d̃t, ꝯsuluerit ꝯ̃rium, & male. Et ad hoc adde Bal. l. j. s̃. de inof. do. adde eundẽ in l. ea lege, s̃. de ꝯdi. ob cau. Adde qd̃ Bal. cons. 166. li. 3. ꝯsuluit, qd̃ si mr̃, quę trãsiuit ad 2. vota, instituit filios primi matri. in ltĩma, & pro medietate dotis filios secundi matri. & ꝓ alia medietate maritũ sm̃, cũ hoc qd̃ si capere non posset totũ illud, qd̃ ipse capere nõ posset, relinquebatur iure legati filiis eiusdẽ matrimonij, qd̃ nihil penitus v;, nec fieri p̃t in fraudẽ h⁹ l. & subdit, qd̃ aliàs accidit casus similis, qd̃ pr̃ stipulatus est ꝓ filiis dotẽ in ciuitate Cortonæ, & ipse conabat̃ sustinere qd̃ valuisset stipl̃o, qd̃ tñ de ꝯs. valẽtissimorũ doctorũ, d. Fran. de Alberg. & Ric. de Sal. iudicatũ fuit ꝯ̃ ipsũ, & obseruatũ, & si vis videre p̃dicta ꝯsilia Bal. Fran. de Rãp. & Ric. de Sal. nec ñ Io. de Lig. q ẽt ꝯsuluit ꝯ̃ bal. vide ꝯs. Pau. de ca. ꝯs. 247. cũ trib. seq. & vide ẽt bal. ꝯs. 287. 307. li. 2 41. 161. li. 4. 455. li. 2. 12. & 407. li. 2, & qualr̃ filij sint reducẽdi ad æqualitatẽ, cũ mr̃ relinq̃t pl⁹ vni q̃ alij, vide Ang. ꝯs. 284. & an stãte statuto qd̃ mulier possit testari de quarta parte dotis, & illa fecerit pactũ cũ marito sc̃d̃o qñ lucraret̃ certã par. an illa pars sit detrahẽda de oĩb. bonis, an d̃ bonis, de q̃b. ipsa testari poterit, vide Ro. ꝯs. 498. Et an si sit statutũ, qd̃ mr̃ teneatur relinquere duas partes dotis filio teneatur ꝯputare id qd̃ ꝯseq̃tur b̃n̄ficio h⁹ l. vide Anc. ꝯs. 100. Et an filij secundi matri. succedãt cũ filiis primi in his, quę donata sunt ꝯtemplõe primi mariti, vide Ro. ꝯs. 406. Et ad mãm vide Pau. d̃ ca. ꝯs. 172. & p Io. de Ana. ꝯs. 77. An ãt mulier repetens dotem à filiis teneatur cauere de restituendo in casib. à l. dispositis, vide Bal. cons. 25. li. 5. ¶ Pari. De iure tamen fforum. secus, vt est tex. in l. mulier, ff. qui po. in pi. ha. quod no. Bal. ibi.
b Ale. Et hoc verum de filiis legitimis, secus in naturalib. & spuriis, tex. est no. multum secundum Bal. & Im. in l. cum pater, §. mater, de le. 2. quæ no. in l. ex facto, §. si quis rogatus, ad Treb. & Bar. in l. j. de inof. don.
c Pom. Tene menti, & vide Crem. no. suo. 88. & Ro. cons. 219. & Ale. ĩ l. mulier q̃ ff. ad Tre. & Ant. ꝯs. 57. & ibi addita, & Fel. in c. j. de spons. & Ro. cons. 247. & seq. vbi q̃rit, si statm̃ prohibet coniuges aliq̃d lucrari exist̃ẽtib. filiis, ex vtroque mr̃imonio, an tũc valebit pactũ inter coniuges initũ, de aliq̃d lucrãdo, maxime si mulier non poterat disponere, nisi de certa parte, vide in oĩ ista mã eundẽ cõsi. suo 109. in 2. du. Pan. cons. 42. vo. j. vide ẽt doc. ĩ aut. p̃terea, j̃. vnde vir & vx. Ang. in §. quia vero, in aut. de nup. Ro. ꝯs. 44. & 448. Pe. de Anc. cõs. 480. & Pau. de ca. cons. 237. Pan. cons. 9 vo. j. & 107. ad fi. e. vo. & vide Fran. Cur. consi. 88. vbi seq̃tur Bar. hic, & melius q̃ alibi reperies istud disputatũ, & pulchre, & clare, p Ias. in d. aut. p̃terea, C. vñ vir & vx. & Ana. ꝯs. 23. & ibi addita. Vide ẽt Capr. cõsi. 51. 64. & 81. & bal. l. cũ pr̃, §. mr̃. ff. de le. 2. vbi q̃rit an hæc l. hẽat locũ in filiis naturalib. & spuriis natis ex antecedẽti ꝯplexu, & Ro. ꝯsi. 168. ad fi. vbi d̃t ꝙ si mulier non poterat aliquo mõ disponere de dote sua, s; tm̃ de quarta parte, & maritus poterat aliq̃d lucrari de dote vigore statuti, ꝙ illud lucrũ d; deduci de illa quarta parte, & poterit maritus aliquid lucrari, & idem vult Soc. cons. 85. vide de omni ista materia Cur. cons. suo 160. in 2. du. Fulg. cons. suo 96. in j. dub.

1 *Aestimatio quomodo fieri debeat.*
2 *Aestimatores debent iurare.*
3 *Vsufructuarius an faciat fructus suos non præstita cautione de vtendo fruendo.*

1 **§. His illud.** Hic est no. §. cum se. No j. qd̃ qñ † d; fieri æstimatio rerum, d; fieri per duos ab vtraq; parte positos: tñ in l. 3. in fi. de iur. do. impe. vr̃ dicere quod æstimatio fiet à iudice. qualiter intelligatur, dixi in repetit. l creditores. j̃. de
2 pi. No. 2. † quod isti æstimatores debent iurare. Facit ad hoc s̃. de fi. instr. l, comparationes. Contrarium dicit gl. in l. 1. §. 1. de ven. inspi. & s̃. de test. l. iurisiurandi. sed dicit malè cõtra istum tex. No. 3.
3 † quod habetis multas gl. quæ dicunt quod vsufructuarius nõ facit fructus suos, nisi prestita cautione de vtendo, fruendo arbitrio boni viri. Habetis hic vnam gl. super ver. fideiussionem: tñ gl. d. l. vxori. de vsufr. le. de hoc dubitat. quod tetigi in l. vsufr. s̃. de vsufr.
a Ego dico a quod casus est in hac l. ꝙ si vsuf. detineret, sciente & patiente domino, & dissimulante, ꝙ facit fructus suos. Casus est in ver. sinautem vtraque. Sed quando dominus ignoraret vel cõtra diceret, non faceret fructus suos. Ita loquuntur omnes tex. gl. allegatæ in contrarium. Dic plenius in l. vxori. &c.
a ADD. ¶ And. Barb. Vide Bal. in l. j. C. de vsu. & in l. 4. e. ti.

§. Omnibus. istum §. allegat d. Ia. de Are. pro causa in qõ. difficili, quæ est ista, quæ ponitur per Doc. in l. 2. qui po. in pi. ha. &c.

LEX VII.

In quibus. Lucra q̃ quis d; seruare filiis, debet seruare nepotib. ex eis procedentib. salua electione. H.d.

LEX VIII.

Si quis prioris. Istud p̃rĩcipiũ, d̃t q̃si idẽ qd̃ p̃cedẽs: quia s̃. l. ꝓx. dixit Imp. de filiis primi matri. qñ alter de filiis decessit ante sm̃ matrimonium. s; l. superior loq̃tur quando post secundum matrimonium alter ex filiis decessit.

§. Illud etiam. Quod dr̃ hic, dictum est s̃. in l. generaliter. & l. hac edictali. in fi. & gl. ita dicit.

a **§. In illo.** a No, qd̃ si pater habet omnia bona filij, vel quæ debent restitui filiis, si dissipat ista bona p̃t filius interdicere patri, ne ista bona alienet, nec faciat illud quod placet sibi. Certè hic est tex. quod no. & j̃. de bo. ma. l. j. & in aut. de nup. §. sed quod sanctum. Hoc intellige secundum determinationem l. fi. de sen. pass. & l. Imperator. ff. ad Treb.
a ADD. ¶ Pom. Vide Rom. ꝯs 305. in 3 du. vbi per istum tex. d̃t, ꝙ l; prouenientia à marito in vxorẽ transeuntẽ ad sc̃d̃a vota, ea mortua integre remanere debeãt penes filios primi mariti, ad vxorem contemplatione viri, quia illa erunt omnibus filiis communia, tam secundi, quam primi mariti, & idem in 4. dub.

LEX IX.

a **Quoniam.** a Hæc l. breuiter dicit, Quod vltra debitũ cõiugi secũdę relinquitur, d; inter filios vtriusque matrimonij in capita diuidi. H.d. Quod hic ĩ hac l. dicitur, corrigitur per aut. de nup. §. optimè. & §. nec illud, & redit ad l. generaliter. & ideo hic ponitur aut. ad eos solos, &c.
a ADD. ¶ Ale. Ista l. est decisio quæstionis, de qua per Bal. in l. j. de inof. do. &c.

LEX X.

Cum apertissimè. Ista l. tota determinat vnam dubietatem, quæ oriebatur ex l. hac edictali.s̃.e.quæ dicit, ꝙ secundæ cõiugi nõ d; plus relinqui,q̃ vni ex filiis,qui minus h;,& quod vltra relinquitur,applicatur liberis primi matrimonij,&c. Sed ista determinat quãdam dubitationẽ. bř dicit, Liberi ingrati nõ admittũtur ad partem lucri eius, quod vltra debitum secundæ coniugi est relictum.H.d.& nihil aliud.

¶Si secundo nupserit mulier. Rub.

LEX VNICA.

Si vsumfructum. Ista l. corrigitur & limitatur p aut. hoc locum,&c.

AVTHEN.

a Hoc locum. Vides ꝙ mulier nõ priuatur vsufructu per trãsitum ad secunda vota,nisi priuetur à testatore expressè,vt hic vides.quod no.quia op; ꝙ testator dicat, donec honeste,& castè vixerit,& vidualem vitam seruauerit.Si.n. diceret,donec honestè,& castè viueret, vel diceret, honestè,&c. certè nõ amittit vsumfructũ,quia honestè & castè viuit, licèt trãseat ad secunda vota. vt l,mulier.§.cum proponeretur,ff.ad Treb. Gl.format hic vnam q.de testatore,qui reliquit vxorem dominã, & vsufructuariam omnium suorum bonorum, qd verba ista important de iure,& quid de consuetudine?de consuetudine ita obseruatur, ꝙ extantib.liberis habeat alimenta tantum:extraneis institutis habet vsumfructum integrum. Vide gl.& de hoc in Spec. qui filij sint leg.§.j.ver.quid si quis ita.& per Dy.in l.Titia cum testamento.§.fi.de le.2.& ibi plenè dixi,&c.

a ADD. ¶Pom.Vide Ale.cons.40.in 2.du.vbi ampliat etiam in relicto,quod participat de natura vsusfructus.

¶Alia lect.

1 *Mulier transiens ad secunda vota dicitur caste & honeste viuere.*
2 *Si vxor est relicta domina & vsufructuaria omnium bonorum. quid contineat hoc legatum.3.& 8.*
4 *Si eligitur vnum ex contrariis,tacite videtur alteri renunciatum.*
5 *Hæredes possunt institui ad incertum sicut possunt ad tempus incertum.*
6 *Oratio soluta in dubio æquipollet copulæ.*
7 *Vsusfructus est pars dominij.*
9 *Legatum factum vxori quòd sit domina, & vsufructuaria, extraneis institutis, quid operetur,& contineat.*
10 *Legatum factum vxori de mille, donec vixerit sine viro:& post eius vitam dicta mille deueniant in Titium,si mulier secũdo nubit,an Titius statim habeat mille.14.*
11 *Verba post vitam,intelliguntur de morte naturali.*
12 *Verba obliqua in testamentis pro hæredibus interpretantur.*
13 *Proximus defuncti, & vxor in dubiis parificantur.*
14 *Si vxor est relicta domina, massaria & vsufructuaria. donec honeste custodierit lectũ testõris,& nõ exiget dotes:si cessit iura dotalia fratri an pdat legatũ.*
15 *Verbum, exigere,aliquando largius accipitur.*

a Hoc locum. [a]Hæc aut.sumitur de corpore de nuptiis.§. auiæ. vers. si verò solum. & vide quod ibi no.& addit ad l.Cod. quæ loquebatur tantum in vltima vol.hæc loquitur etiam inter viuos,& etiam quo ad vltimã vol. & l.Cod. corrigit,& determinat.In tex.ibi,alioquin,i.si nõ ea.l.datus,s; simpliciter est relictus per maritum vxori vsufruc.ibi permissus.vt cũ
1 trãsit ad secunda vota,& † vt s̃.ti.prox.l.fœminæ.Odofr. Et hæc aut.continuè habetur in practica propter gl.ibi positam pro que-
2 stione,quæ contingit de facto,videlicet si maritus relinquat † suã
3 vxorem dominam, massariam, & vsufructuariam,† an tale legatum valeat,an non.& si non valeat quid habere debeat ex hoc legato.& quomodo fit iudicium in prædictis,si testator instituit hæredes suos,vel extraneos: & quia ista sunt contraria,latius quàm gl.dicam.& d.Odof.in effectu dicit illud,quod gl.ordinaria, licèt aliquid plenius dicat.Cuius op.recitat Spe.& sequitur in ti.qui filij sint legi.§.j.ver.quid si qs ita dixerit.De hoc etiam no.per Host. in summa de pi.§.qualiter cõstituitur. ver.si quis dicat.& ver.seq. Et de hoc no.in margarita.Alb.Galeoti,de actio.circa fi.ver.quid si dico.Item facit ad hánc materiam.j̃.de ind.vid.l.2.& aut.cui relictum.in gl.& in corpore vnde sumitur, & ff.de aur.& ar.le.l.species. Et pro discussione primæ q.s.an valeat tale legatum,intẽdo
b subiicere quandam q. [b] Dy. in qua ipse Dy. consuluit, videlicet, Quidam fecit testamentum, in quo inter alia vxorem suam massariam,vel vsufructuariam reliquit,& quosdam alios sibi hæredes instituit,finito vsufructu,& dominio vxoris suæ prædicto modo vult ista vxor habere vsumfructum prædictũ mariti,hæredes opponunt,ꝙ non debet habere,quia dies vsusfructus legati cedit ab adita hæreditate, sed hæreditas nõ potest adiri per hæredes. cum sint instituti demum finito vsufructu vxoris:ergo,&c.Et ꝙ domina sit in totum expellenda, potest euidenter ostendi, quia ibi in
c testamento repugnantia [c] continẽtur:ergo descripta in testamento nõ valent.ff.de re.iu.l.vbi repugnantia.&de ꝯd.inst.l.si Titius.

Sed constat ꝙ esse fructuariam,& esse dominam,repugnãtia sunt, cum nõ possit habere vsumfructum, vel aliam seruitutis speciem in ea re,ĩ qua habet dominium.ff.si vsuf.pe.l.vti frui.de ser.vr.p̃d. l.in re communi.& de iur.do.l.cum in fundo.cir.pr. Igitur negari non potest,ꝙ in testamento prædicto contrarietas non sit, & per consequens ratione contrarietatis, tota dispositio sit inutilis. Et
4 ad huius confirmationem accedit quod † si vnum contrariorum eligitur,tacitè videtur alteri renunciari,vt j̃.de cond.l.fi.ff.de fur. l.j.ff.de inst.l.sed & si pupillus. §.si institoria.de ver.si. l.hæc verba. Cum ergo dominium,& vsusf.sint contraria,vt probatum est,ergo sequitur quod ad positionem dominij remouetur positio vsusfructus,& ecõtra,& ita ratione perplexitatis tota dispositio sit inutilis. Præterea cõstat ꝙ relicta in testamento,non debentur antequam hæreditas adeatur,j̃.de fideic.l.eam quam. ff.de re.iur.l.si nemo.Item constat, quod ex institutione concepta in diem incertum,vel sub cõditione, nõ potest adiri hæreditas, antequam dies incertus, vel cõditio existat. vt ff.de hær.inst.l.in tempus.in pr.l.si quis instituatur.& l.qui filio. Ex quo sequitur,quod cum hæreditas adiri nõ possit ante aduẽtum diei incerti institutiõi adiectæ, ꝙ nec legatum in testamẽto relictum possit deberi.Igitur relictum vxori non debetur, cum nõ cedat antequam adeatur hæreditas, vt j̃. de cad

a ADD.¶Pari.Vide circa istam materiam qñ vxor relinqtur domina,massaria,& vsufructuaria,quæ scripsi in l.Titia,de le 2.ad Bar.an autem mulier;quæ est relicta domina,vsufructuaria,&c.possit accipere propria auth.an vero habeat habere de manu hæredis,Ang.singulariter in l.j.ff.re.am.decidit ꝙ potest propria aut.& đt nunquam alibi vidisse nisi per Io.an.in add.Spe.in ti.qui fil. sint le. §.j. vide Are.cons.40.in j.du.Item quod ex vigore verbi, dña possit propria authoritate apprehendere,t; Alb.hic,& Bal.in c.fi.de const. adde qđ hés pro ista decisione ꝙ possit propria authoritate,j̃.in 3.apost.magna,q̃ istud voluit Bart.j̃. & vide Ias.in l.nemo potest,q.3.de le.j. Vide in contrarium qđ dicit Ale.ꝯ hoc cons.56.vo.3.ad fi.item quid si sint instituti extranei, & vxor relicta vsufructuaria, quo casu habere d; totum vsumfructum, an isto casu extraneus faciat partem in vsufructu legato,vide Pau.cons.218.inc.quod vxor quondã dicti,in j.vo. Quid autem si testator mandat vxorem honorifice tractari,prout ipse faciebat tempore vitæ suæ, quid important hæc verba, & quid possit petere vxor eorũ vigore,vide Ias.& Ale.in l.j.C.de le.Itẽ ꝙ potest petere mulier dotẽ suam,postea etiam alimenta,vide Io.de Ana.cons.42. qui tamen videtur loq. quando dos erat etiam sibi legata à testatore.Quid autem si testator relinquat vxorem dominam massariam,&c.& ipsa moriat̃,& aliam ducat,an secunda censeatur relicta eodem modo,vidè Dec.in c.quoniam Abbas, de of.del. Item quod potest prædia locare,licèt habeat solum vsufructum,vide Bal.in c.quia,de const.

b Pari.Videtur ꝙ legatum taliter conceptum debet operari legatum plenæ proprietatis per tex.& quæ ibi scripsi,l.Paulus,ff.de vsufr.cum sint verba incompatibilia cum solo vsufructu,item circa istam materiam adde ꝙ si datus est substitutus filio & relictus vxori vsusfructus,q. reducit̃ ad alimenta,si eueniat casus substitutionis, an tũc vxor debeat habere plenũ vsumfructum ꝯ substitutũ,vide Ale.in l.si ꝯ,de vulg.& pup.Bar.cons.170 Item an si testator relinquat vxorẽ vsufructuariam in testõ omnium bonorum,& post mortem vxoris instituat Titium hæredem vniuersalem,v; legatum vsusfructus, vide Mod. late in l.extraneum,C.de hæ.inst.Ale.cons.425.circa fi.Et an isto casu possit vxor accipere vsumfructum propria authoritate ante aditam hæreditatem,& quædam alia vide late per Are.in l.filius à patre,ff.de lib.& post.Item quod si tp̃e mortis testatoris extent filij,quo casu mř non déat hře nisi aliméta,postea moriant̃ filij, an déat habere integrum vsumfructum vide Ang.cons.91.inc.in Dei noĩe ad fi.eũdem cons.103.inc.quidam patronus,ad fi.Item in materia hᵒ aut.vide Ang. cõsi. 132.inc.reuocatur in dubium,vbi autem istud priuilegium concessum filiis transeat ad eorũ substitutos extraneos,vide Bal.in l.fi.C.de indi.vidu.tol.ad fi.item in mã huius aut.vide Ale.cons.423. vbi limitat hanc dispositioné nó procedere, qñ testator in testõ reliqsset aliméta vxori, postea in codicillis reliquisset eam massariam & vsufructuariam,& quædam alia in mã in duob.cons.seq. Quid át si testator solũ dixit vsufructuariam,vel ei reliqt vsumfructum,vide Pau.Picũ in repet.l.Titius,in 5 q.ver.limita,vbi allegat Are.& Ias.de quib.j̃.de leg.2.vide D.Fran.cons.60.vide Ias.in l.cum hi,§.si in annos,ff.de transa.vbi multa allegat pro,& contra,tandem idẽ tenet quod Are. item no.ꝙ si testator reliquit vxori vsumfructum omnium bonorũ, postea in substitutione pupillari si impubes decessit, ei reliquit prædium quo ad proprietatem, ꝙ vxor in eo prædio añ mortem pupilli non poterit petere vsumfructum,& vide Fran.cons.74. vide etiam de materia Bar.cons.9. Quid autem si filius sit institutᵒ pro parte,& extraneus pro parte,& vxor sit dña & vsuf.vide Bar.cons.170.Quid autem si testator prælegat certas possessiones vni ex hæredib postea legat generaliter vsumfructũ omnium bonorum,an ét habere debeat vsumfructum in bonis prælegatis,vide Pau.cons.240.An autem si vxor stetit in bonis,ipsis vtendo & fruendo bonis 30. an.q.b.non petit dotem suam,an ei obsit aliqua præscriptio,vide Pau.cons.242. circa fi. Quid autem si testator relinqueret vxori alimenta, & vsumfructum si filius eius vixerit,an videatur velle ꝙ quousque receperit alimenta, non possit dotes repetere,vide Pau.cons.248.Et ibi etiam ponit quid iuris qñ testator dicit ꝙ percipiat alimenta, donec dotem suam non repetet, quid si eam recuperat à sponte soluente,an perdat legatum alimentorum, vide Ias.in l.j.C đ legi. Bar.in l.amplius non peti,ante fi.ff.rem ra.ha.Quid autem si vxor sit relicta domina & gubernatrix.Vide Pau.cons.308.ad fi. quid autem si in testamento sunt relicta solum alimenta,postea in codicillis sit relicta domina, massaria, & vsufructuaria,vide Pau.cons.391.Quid autem si eam relinqueret dominam,& postea in eodem testamento dicat,& vltra prædicta legat victum & vestitum,ꝙ habere non debet nisi alimenta,vide Io.de Ana.cons.36.cum add.de leg.

c Ale.Adde vt per Rom.cons.70.Pau.de cast.cons.390.

de cad.tol.l.j.§.in nouiſſimo.& ff.qñ vſuf.le.ce.l.j.§.fi.Præterea cõſtat,qđ vſumfructũ & dñiũ ñ pt eligere,cũ ſint oppoſita,vt s.,pbatũ eſt.Igr̃ ſi legatũ ſit abſolutè relictum,perinde ẽ; hr̃i,ac ſi legatũ eſſet relictũ diſiũctiuè.vt ff.de re.iur.l.ĩ eo.§.vbi verba.S; vbi duo legata diſiũctiuè relinquũtur,qrũ vnũ poſſibile eſt cedere à morte teſtoris,& aliud ab adita hr̃ditate,vtrũq; tps expectatur: & tũc legatũ cedit,vt ff.qñ di.le.ce.l.ſi vſufr.in pr.l.cũ ita,& l.cũ illud. ſ3 vſumfructũ legatũ eſt impoſſibile cedere, añ aditã hr̃ditatẽ.vt s. oñſum eſt,igr̃ legatũ dñij,& ſi ñ eſt poſſibile qđ cedat,eius electio nulla foret,dato q dña alterũ eorũ eligeret,vt ff.de op.le.l.optione.& l.Iul.de le.j. Præterea,certũ eſt,qđ teſtõr nõ potuit duos inſtituere hr̃des,ita qđ qlibet eſſet hæres inſolidũ,vt ff.de re.iu.l.qđ ꝯ.§.vni duo.Igr̃ p̃dicta dña hæres exiſtere ñ pt,cũ alij ſcripti eſſent hr̃des vniuerſales,& ſi nõ tpis certi,tñ incerti,cũ diſtinctione. Ex quo ſeqtur qđ alij ſint hr̃des,& ñ dña.qđ ita ,pbatur.lege cauetur, qđ particularitas tpis æqpollet particularitati rerũ,vt ff.đ teſt.mi. l.miles ita.§.& qa diximus.ſ; inſtitutus in re certa hr̃ ,p legatario, & nõ ,p hr̃de,vt j.de hæ.inſt.l.quoties.ff.de hæ.inſt.l.his verbis.& ibi gl.Ergo ſi ꝯcedamus eã inſtitutã, vr̃ inſtituta ,p parte tpis donec viueret.Seqtur ergo qđ alij inſtituti hr̃des ſine tpis præfinitione hñr loco legatarij,iõ ñ eſt poſ'e legatũ dẽri cũ effectu, niſi poſt aditionẽ hr̃ditatis,vt s.oñſum eſt.Sed certũ eſt,hr̃ditatẽ nõ poſſe adiri anteq̃ dies certa exiſtat,ergo nõ eſt poſſibile legatũ peti. Itẽ ſi iuxta ꝯſiderationẽ prædictã debetur poſt aditã hr̃ditatẽ, ſeqtur qđ vſusfructus vr̃ dñæ relictus demũ cũ morietur, & ſic vr̃ legatũ inutile,vt ff.de vſuf.le.l.vſumfructũ. & de vſufr.l.Titio.Ecõtra vr̃ qđ dña ſit hæres,& dña pleno iure vſq; ad tps mortis ſuę.qđ ſic

5 ,pbatur:Certũ eſt,† hr̃des inſtitui poſſe poſt tps incertũ,ergo ad incertũ,cũ æqpollere videatu..,vt ff.de hæ.inſt.l.in tps.& l.ſi qs inſti

6 tuatur.& l.q filio.j.de hæ.inſt.l.extraneũ.Præterea,in dubio † ſoluta orõ æqpollet copulæ,vt ff.de ver.ſig.l. triplici.§.videamus.& c.ti.l.alienationis.§.fi.Sed ꝯſtat qđ vbi plenũ dñiũ,& vſusfructus collectiuè relinqtur,eſt in electione ei9, cui relinqtur,vtrũ petat. de vſuf.le.l.ſi Titio. Igr̃ & vbi abſolutè relinqtur. Sic ẽt in ,pposito,d; eſſe in electione dñæ,vtrũ velit vſumfructũ, vel dñium plenũ.S; ad hæc oĩa pt faciliter rñderi,qđ locũ hr̃e pñt,vbi eſſet aliqs hæres,& qđ eius aditione relicta ꝯfirmarentur, q̃ patẽt nõ eſſe in q.prædicta viuẽte vxore.Ideo q.remanet in hoc ſolũ,an heres inſtitui poſſet ad tps incertũ:ſicut ex tpe incerto:qđ puto verũ,vt j. de hæ.inſt.l.extraneũ.& ibi dicetur.Sic igitur ex prædictis vr̃ ꝯcludere d.Dy.qđ extãte hærede q adeat tale legatũ vxori relictũ valeat.nõ ob.cõtrarietate,vel perplexitate:& qđ ſit in electione vxoris,vtrũ velit ea viuente vſumfructũ,vel dñiũ plenũ. Circa qđ gl. hic,& prędicti alij doc.& alij.quos audiui,& cõiter aduocati in iudicio tenẽt,q tale legatũ valeat nõ ob.repugnantia,qa dico poſſe reduci ad cõcordiã.Dixi.n.qđ ille,q h; vſumfructũ vel vſum,dñs dicatur,licèt impropriè,& ad hoc inducũt in arg.auth.de non eli. ſec.nub.§.aliud vero.circa fi.ibi,vſum qdem extãtib.dñis.de nup.

7 §.& qa parũ.ibi.vſum dñis cõſtituit,vt ff.re.am.l.j.& qa † vſusfructus eſt pars dñij,vt ff.de le.2.l.cũ filius §.dñs.& de vſufr.l.4.& de le.2.l.Titia cũ teſtõ.§.fi.per quas d.Old.doctor meus tenebat opi. prædictã,ſ.tale legatũ vxori relictũ tenere.nõ ob.cõtrarietate,vel perplexitate,q̃ videbatur in eo.Tñ Azo ẽt tenebat idẽ,qđ dicatur dñs,ſolũ rõe præeminẽtiæ,licèt ad eam nõ ſpectet ,pprietas.& al. de pecu.l.ſeruus meus ordinarius. ibi, id quidem quod dominus eorum:vbi loquitur de ordinario dominio vicarij,& pro eo.ff.de pub.l.cum ſi exhibuiſſent.vbi hoc tenet Iac.de Are.& al.ff.de ſol. l.Titia de ver.ſig.l.pronunciatio.§ j.ibi,parum,ante fi. Et pro hac aut.bene facit ff.ad Sil.l.j.§.ſi vir.Concludo ergo ſm oĩum cõem opi.tale legatum valere,non ob.ꝯtrarietate,vel perplexitate præ-

8 dicta, per dicta iura. † Ad ſm ergo quod conſequi debeat ex tali legato : puto dicendum quod eligere poſſit plenum dominium, vel vſumfructum in vita ſua,tamen de conſuetudine,& ex mente teſtatoris,opi.gl.& aliorum doc.cõiter ſeruatur.do.autem Odof. hic,& s.de inof.teſt.l.cum quæritur. cuius opi.ſeqtur Spe.vt prædixi, latè diſtinguit, & dixit quod vis eſt fienda in verbis teſtõris.

a nã aut teſtõr dixit,relinquo vxori meæ vſumfructum a oĩm bon. aut dixit,relinquo vſumfructum talis domus,vel talis prædij Primo caſu ſi maritus non h; liberos,tunc vxor habebit vſumfructũ oĩm bon.mariti,dummodo iſte vſusfructus non excedat dodrantem,cum aliis legatis,quia tunc detrahitur Falcidia, ẽt per hr̃dem extraneum,vt ff.de vſuf.l.oĩm.& ibi gl.ff.de vſuf.le.l.vxori.in tex. & gl.& æſtimatur talis vſusf.ſm l.ff ad l.Fal.l.hæreditatum. Si aũt habebat liberos,& tunc vxor habebit vſumf.oĩm bon.mariti,excepto debito bonorũ ſubſidio.in quo liberis non p̃t aliquod grauamen imponi,vt s.de inoff.teſta.l.qm in priorib.ſi ipſi filij velint ipſo debito eſſe contenti, & hæreditatem patris amplecti nolunt, tunc vxor gaudebit vſufructu omnium bonorum.& ita loquitur præal.l.vxori.de vſufr.le.& gl.ibi poſita,& concor. in auth.de tri. & ſem.§.prohibemus.& ibi gl.Si autẽ maritus relinquat vſumfr. alicuius certe rei,tũc indiſtinctè hẽbit vſumfr.certę rei illius.ff.ad l.Fal.l.j.§.ſi vſufr.Si aũt relinqt vxorẽ dñam,maſſariam,& vſufructuariã,& tũc poſt mortẽ mariti habebit nomẽ dñæ,pemineñtiã, ſicut hẽbat in vita viri:& habebit vſumf.oĩm bon.quatenus ſufficiat ſibi ad alimẽta ſm dignitatẽ,& facultatẽ. Et ita ſm Odof.ſunt interpretata iſta legata p collegiũ Bonon.& ita ſeruatur cõiter,& ,pnunciatur in iudiciis,& iſta alimẽta pcipiet à ſeipſa,nõ de manu filiorũ,vel aliorũ hæredũ,ar.ff.de vſuf.le.l.fundi Trebatiani.in fi. & ibi no.in gl.In hac opi.erat d.Plac.q̃ ſatis pl;.De iure ãt Lõgob. ,p quo adhuc ſeruatur progatiua,maritus nõ hñs liberos,pt dimittere vxori ad libitũ ,pprietatẽ,& vſumfructũ.ſi ãt h; liberos ex ea, pt ei dimittere dimidiã vſusfr.& nõ vltra. Si aũt h; liberos ex alio mr̃imonio,pt ſibi relinquere vtilẽ vſumf. ,p numero liberorũ,& illud perdit pertrãſitũ ad alia vota, vt in Lõbarda. de his q̃ à viro

9 vxori dãtur vel relinquũtur,l.fi.† Tertia q.eſt qđ operatur illud legatũ,quo maritus dimittit maſſariã,& vſufructuariã vxorẽ,& extraneos hr̃des inſtituit.Et in hoc arguit gl.ſatis obſcurè.arguit.n. primò qđ nõ hẽat locũ p̃dicta ꝯſuetudo,qa alia eſt rõ ſuorũ.& alia extraneorũ.qa ſuis eſt magis debita hr̃ditas q̃ extraneis,& non eſt par eadẽq; rõ,vt j.de cod.l.fi.In ꝯriũ facit,qa ſi hoc admiſit cõſuetudo exñ.ib.ſuis liberis,qđ vxor hr̃e dẽat ex tali legato ſola alimẽta,vt s.tactũ eſt,ead.ꝯſuetudo vr̃ trahi debere ad caſum quo ſunt inſtituti extranei.Ad hoc al.gl.in l.de qb.ff.de ll. reſp.2. Old. ſequebatur j.opi.qa nõ eſt par eadẽq; rõ.& iõ nõ d; ius eadẽq; cõſuetudo ſtatui in ſuis,& in extraneis inſtitutis.vñ hoc caſu vẽdicare poſſet ſibi locũ opi.Dy.qđ inſtitutis extraneis eſſet electio mulieris,an vellet hr̃e oĩum bon.vſumfr.an plenũ dñiũ in ſua vita.& ,p hoc ẽt facit mẽs teſtõris,q̃ nõ vr̃ ẽt in tm̃ grauare ſuos,ſicut extraneos.S; q̃ ſit rõ diuerſitatis, qđ ſi mulier hẽat plenã ,pprietatẽ, & trãſit ad 2.vota,qđ pdit ,pprietatẽ,& retinet vſumfr.ſi aũt h; vſumfr.tm̃,illũ nõ pdit,niſi relictũ ſit illud ſub ꝯdõe,ſi nõ nubat,vt hac aut.Hãc q.q̃rit hic Odof.& ſoluit vt in gl.in corpore vñ ſumitur.q̃ inc.ſ; quare ſecus.Circa mãm p̃dictã ſubiicio vnã aliã q.q̃ di

10 ſputauit Rayne.doc.meus.Quidam in ſuo † teſtõ dixit b ſic.Item

b volo,& p̃cipio,qđ Berta vxor mea habeat mille de bonis meis,in gaudimento toto tpe vitę ſuæ,donec honeſtè vixerit ſine viro,& poſt vitam ſuam dicta mille ſuperueniant in Titium cõſobrinum meum.Accidit quod Berta tranſiuit ad 2.vota, & ſic expirauit le-

c gatũ.Quæritur,an Titius c conſobrinus meus ſtatim ad dicta mille admittatur,an demum poſt mortem nãlem Bertæ prædictæ,& interim penes hæredẽ prædicta mille debeant remanere.Et q Titius admittatur poſt mortem nãlem Bertæ ſic probatur: Cum in verbis nulla eſt dubitatio,non d; admitti voluntatis qõ.ff.de le.3. l.ille,aut ille.§.cum in verbis,cum ſi.Item cum teſtatores loquun-

11 itur poſt vitam,intelligitur poſt † mortem naturalem,nõ ciuilem. ff.de le.2.l.cũ pr̃.§.hr̃ditatẽ.de ver.ob.l.ex ea parte.§.in inſulã.cum ſi.Sed in verbis propoſitæ q.ſunt iſta verba,poſt vitam ſuam,quæ ſignificant mortem nãlem,vt probatum eſt.Ergo Titius per tranſitum

a ADD.¶Pariſ.Idem in hoc membro tenet Ab.& Sal.hic,bal.in l.fi.C.de ind.vid. tol.Io.An.in add.Spe.in ti.de pig.§.fi.Ang.conſ.138.inc.reuocatur in dubium,& conſ.257.inc.ſer Simon de Regio,ver.hoc præmiſſo,maxime qñ teſtator liberaſſet eam à confectione inuentarij,& à ratione reddenda,& quod poſſit capere propria authoritate,vt per Ro.in ſing.ſuis,ſing.inc.tu habes tex.in l.ſpẽs, facit quod no.Bar.in l.cotem ferro,§.maximos,de pub.idem Bal.in l.ſi peti, not.j.C. de vſuf.Spe.in ti.qui fil.ſint le.§.j ver.ſed qđ ſi qs ita dixerit,facit quia conſuetudo eſt ſtricti iuris,& nõ debet ſuos terminos excedere,l.j.§.ſi quis hoc interdicto,ff.de iti.act.pri,cum ſi.ꝯtiam t3 opi.q nõ habeat niſi alimenta,etiam iſto caſu extantib.filiis,tenet Bar.in l.Titia ff.de le.2.& conſ.171.inci.Nicol.f Amati, & in l.ſicut in omnes,ff.qb.mo.vſusf.am. Pau.de caſt.cõſ.391.inc.qđ vxor quondam rectoris,item Io.an.in addi.Spe.in tit.de pig. §.ſequitur in addi.q̃ eſt ante ver.alia quoque actio,vbi refert Vber.de bob.ita tenuiſſe,idẽ tenet Pract.Pap. in forma lib.quo vxor petit dotem,& vſumfructum, ver.donec vitam duxerit vidualem.idem firmauit excellens modernus d.Cõſtantius de Barciis in tract. ſuo de dote.Non ob.adiectio dictorum verborũ, q poſſit capere ſua ,ppria authoritate,qa ẽt ſi non fuiſſent appoſita, iſtud potuiſſet ſm Aug.in l.j.re.amo.& vltra Bar.hic Pau.infert. Non obſtant authoritates in ꝯrium alleg.qa loquunt & ,pcedere pñt in terminis iuris cõis, ſed attenta conſuetudine vulgari ſecus eſt,nõ obſtante q conſuetudo ſit ſtricti iuris,quia non poteſt reddi ratio diuerſitatis inter prædictos caſus.Et ita pro hac vlt.part. conſuluerunt d.Ia. de Cliuo,& d.Io.de Beſu.Mediol. Vide alia quæ habes s. in 2. apoſt. mag. Et pro iſta part.vide late Are.conſ.fi.Iaſ.in l.cum hi,§.ſi in omnes,ff.de tranſa.

a Pariſ. Vide Ale.poſt Pau.de caſt.in l.ſi mr̃,C.de inſt.& ſubſt,ſub cond.fa.& cõſ. 100.vol.4.& Are.& ibi doc.gl.in d.l.ſi qs ita hr̃s,ff.de acq hę.vide ẽt Ale.in cõſ. 130.ver.fortificant,vo.2.& Iaſ.in l.ſi extraneus, ver.2.ad p̃dictũ not.ff.de ꝯd.ob cau.vbi p hãc l.dicit qđ verba enunciatiua ẽt inter alios fauore dotis ,pbãt,& Præpoſ.in c.fi.de ſpõſ. & addidi ad Pau.in c.ſign.in addi.q̃ inc.duæ fictiones,đ reſc.& doc.ĩ c.cũ oẽs,2.q 8.vbi đ q qđ ꝯcurrere pñt duo ſpãlia,vbi vnũ venit ab altero,& Are.163.& 164.Ale.ꝯſ.107.vo.5.Vide ẽt Fel.in c.cũ te,de re iu.& d.Ale. in l.ſi al:q̃ rẽ,ver.nõ ob.ff.de ac.poſ.ver.dicit Im.& Soc.conſ.112. & Bar.in l.gerit,ff.de acq.hæ. Pari.Vide d.Ale.ꝯſ.273.vide late Iaſ.in l.3.C.de inſt. & ſubſt.c. in l.Gallus,§.& qđ ſi tantum,de lib.& poſth.Are.in l.ſi quis hæres,de acq hær.

c Adde vt per Bal.conſ.502.lib.4.

situ ad 2. vota fideicōmissum nō hēbit, s; demū post mortē Bertę, & interim penes hrdē manebit. Secūdò idē ℘batur sic: Certū est, 12 qđ ambiguitates† testamētorū ℘ hrdib. interpretāť. Vñ statu libero dare iussus, hrdi dare d;. vt ff. de sta. li. l. q pecuniā. & ī l. ita liber. & l. Labeo. cū si. Itē si Titius hæc verba, post vitā suā, vult interpretari, ea nō trāseunte ad 2. vota, nō minus possit cōmodè interpretari, ēt ea ad 2. vota trāseunte p l. ex his verbis. j. qn̄ di. le. ce. & de fid. lib. l. fideic. cū oro talis sit ambigua, ℘ hrde est interpretāda, vt ℘batū est: ergo ea viuēte remanebit penes hrdē, & maximè si hæres est de liberis, vt ff. de an. le. l. Quintus. Tertiò ℘batur, Certū est qđ ex intētionib. petētiū metimur ius ex ꝑsona actoris, nō ex ꝑsona rei, vt s. de eden. l. q accusare. de rei ven. l. fi. ff. si pars hę. pe. l. j. §. j. Idē ex q. ℘posita ex verbis satis apparet, demū post mortē Bertæ fideicom. relictū Titio ɔsobrino, nō ergo añ mortē: ergo ad positionē vnius seqtur exclusio alterius, vt s. de ꝑc. l. maritus. cū si. l; ğ Berta ad 2. vota trāsiens, legatū ꝑdiderit, nō tñ ꝑꝑ hoc viuēte Berta Titius admittitur. Sufficit. n. sibi ius in integrū seruari. nō ergo meliorē ɔdōem fieri, vt ff. ad Treb. l. ex asse. & l. si cui. 2. resp. & de iu. do. j. l. 2. & sic interim dicta mille apud hrdē remanebūt. Quartò, idē ℘batur sic, Si vsusfructus alicuius rei legatur vni purè, & alteri ℘prietas sub ɔdōe, si pēdente ɔdōe legati ℘prietas desinat, vsusfruct⁹ ad hrdē ptinet, & iō tali casu legatarius vsusfructus hæredi, & legatario ℘prietatis stipulōe fructuaria h; cauere. ff. ad exhi. l. si qs hominē. §. si tibi. S; in casu nr̄o Bertæ vr̄ relictus vsusfructus quasi de mille, & qdē purè, & saltē in singulos annos, donec honestè vixerit sine viro, vt d. l. fi. de ind. vid. & ar. ff. de an. le. l. j. nā Titio ɔsobrino post mortē Bertæ vr̄ relicta ℘prietas: ergo Berta nubēte, & sic suo vsufructu perēpto, interim ipsa mille penes hæredē manebūt. Quinto idē ℘batur sic. In q. nr̄a duo fuerūt relicta, vnū Bertæ, aliud relictū Titio post mortē Bertæ, & sic primū ē ad tp̄s, secūdū est ex tpe, qđ esse p̄t, vt j. de le. l. fi. s. de vsuf. l. ambiguitatē. ff. de le. 2. l. si ita relictū. §. Pegasus. & idē est in stipulōib. vt ff. de ac. & ob. l. obligationū fere. §. j. itē casus omissus à testōre, hr̄ ℘ omisso, vt l. cōmodissimè. de lib. & post. cū si. Ergo casus iste p tp̄s, qđ est inter nuptias & finē vitæ Bertæ omissus est, & ℘ omisso d; hēri, & interim nō vr̄ hæres grauatus, & iō medio tpe fideicōmissum d; remanere penes hrdem. Vltimò ℘ hac parte vr̄ casus. ff. de ɔd. & dem. l. qb. dieb. §. qdā. vbi sic dr̄: quas pecunias cuicūq; legaui, hæres me⁹ eas, si mr̄ mea moritur, dato: & determinatur ibi per Labeonē, ℘ nec quo ad petitionē, nec quo ad transmissionē cedit dies añ mortē mr̄is. Et ℘ hoc ēt j. de his q̄ sub mo. l. 2. vbi si legatū mihi est relictū, & deinde Titio sub aliqua ɔdōe, demū post exitū ɔdōis Titius admittitur ad petitionē fideicōmis. sic ergo in casu q. ℘positæ Titius ɔsobrinus demū post mortē Bertæ admittitur, & interim penes hæredē remanebit. Econtrà ℘ statim non expectata morte Bertæ, post eius 2. vota admittatur Titius ɔsobrinus, sic probatur: Legata, & fideicōmissa q̄dam donōes cā mortis dici p̄nt, vt ff. de le. 2. l. legatū. j. de do. cau. mor. l. fi. ad fi. Item, q tales donōes faciunt, magis volūt vxores habere, q̄ eum, cui reliqt: sed magis illā cui religt q̄ hæredem suum, vt ff. de do. cau. mor. l. j. & l. Senatus. §. j. Igitur Berta nubente, & sic eius legato deficiente magis admittitur Titius consobrinus, q̄ hæres. Et pro hoc ff. de cōd. & dem. l. si quis eum. & si vsusfru. pe. l. fundus detracto. Ad idem probatur sic, Cessante causa, cessat effectus. s. de epi. & cle. l. generaliter. cum si. Item gaudimentum vxoris, est causa quare differtur fideicommissum Titij consobrini. Tertiò sic, In testamento pro fauore relictorum, interpretandæ sunt voluntates defunctorum, vt ff. de re. iur. l. in testamentis. cum si. Item in repræsentatione fideicommissi soluendi Titio consobrino plenior est interpretatio, quàm in traditione, vt insti. de actio. §. plus. & §. tempore, & insti. de fideiuss. §. non solum. cum sim. Item gaudimentum vxoris est causa quare differtur fideicommissum, cum Ber. nupserit interpretabimur, non autem demum post mortem Bertæ prædictæ, quia sic ī dubiis semper interpretamur, ℘ res magis valeat quàm pereat. ff. de reb. dub. l. quoties. j. ad Sil. l. pen. cum si. Item si interpretamur Titium demum post mortem naturalem Bertæ prædictæ ad fideicommis. admitti, res periclitari, & perire potest, quia præmoriente Titio nihil ad eius hæredem transmittit. ff. de cond. & dem. l. dies incertus. & l. hæres meus. qn̄ di. le. ce. l. Titio. Si autem interpretamur, ℘ ea statim ad secunda vota transeunte admittatur, res valet, & in tuto ponenda est, & ad hæredem, vt puta purificatam transmittet. ff. de cond. & dem. l. legata sub conditione. & l. quib. §. fin. ergo satis admittitur Titius, non expectata morte naturali dictæ Ber. Quintò, & vlt. sic, Voluntates testatoris coniecturamus ex præcedentib. & seq. ff. de le. j. l. si seruus plurium. §. fi. 13 cum si. Item aliàs in dubiis† pacificatur proximus, & vxor defuncti. j. de leg. l. cum rem alienam. & arg. ff. de iud. l. interdum. Qua ergo ratione vxor præfertur, eadem ratione Titius consobrinus prælatus esse intelligitur hæredi eius. Facit quod not. in l. cum acutissimi. j. de fideic. ideo maiori ratione, quia consobrinus præfertur vxori ab intestato, vt j. vnde vir & vxor. l. 1. & sic ratione consanguinitatis aliquid operabitur, vt d. l. si seruus plurium. ad fi. ff. de leg. 1. cum si. Nec videtur curandum, quales essent hæredes testatoris huiusmodi extranei, an filij, vt pote cum videmus ex voluntate testantis hunc Titium præferri hæredi. quæ voluntas præualet, etiam si hæres sit filius: arg. ff. de lib. lega. l. Aurelius. §. Titius. de libe. præte. l. 3. §. fi. Soluendo quæstionem prædictam tenuit ipse Ray. ℘ Titius consobrinus admittitur, non expectata morte prædicta per transitum ad secunda vota, per rationes pro hac parte adductas, & duas alias speciales. Prima per tex. ff. quan. dies leg. ced. l. si ita. ad Trebell. l. mulier. in princip. vbi fideicommissum relictum filiis per matrem, si morte patris sui iuris efficiantur, idem erit si sui iuris efficiuntur per emancipationem. Et redditur ratio, quia pro tanto dixit mater, & sui iuris effecti fuissent per mortem patris, quia non credidit eorum patrem emancipaturum: nam immortalitatem non restrinxisset, si eum emancipaturum sperasset. Non obst. l. fideicommis. §. si cui. de le. 3. quia intelligitur secundum illas. vt ibi not. Ita in proposito dici potest, quod pro tanto dixit testator de morte Bertæ, quia credidit eam non transituram ad secunda vota: non. n. mortem distulisset, si eam transire ad 2. vota credidisset. Item ad hoc idem facit ff. de an. le. l. codicillis. §. fi. vbi ostenditur qđ cum testōr legato Bertam honorauit, amplius de ea loquēdo vr̄ loqui de ea, vt legataria. vñ cum dicit, post vitam suam, intellr̄ eius legatariæ. Pro hoc ff. de fideic. lib. l. Lucius. & l. Thais. §. Stichus, & iō dilatio fideicommiss. Titio cōsobrino apposita vr̄ fauore Bertæ, vt apud eam legatariā mille permaneant. cum igitur desinit esse legataria, p trāsitum ad 2. vota, statim Titus admittetur, sicut in d. l. codicillis. §. fi. ad rōes in ɔ̄rium resp. & primò ad primam, quia non dico Titium admitti per mortem Bertæ, sed per transitum ad 2 vota. quo casu ēt testator vr̄ reliquisse fideicommissum Titio, vt s. probatum est. ad secundam dico, ℘ voluntas testōris dubia dici nō d;, cùm per euidentes coniecturas constet de eius voluntate, vt s. probatum est. Ad tertium, ℘ ius metimur ex voluntate, alias ex persona actoris, ɔcedatur. Et ita hic fit, quia pro actore est ius, vt s. probatum est. Ad quartum resp. ℘ nō concedo, quia ēt in casu añ mortem Bertæ vr̄ relictum fideicommissum Titio. s. finito vsufructu, per 2. vota. & eo mō ad quintum, qđ ad idem tendere vr̄. Ad sextū resp. ℘ in l. quibus diebus. §. quidam. super quo sextum argumentum fundatur, ℘ ibi solum in casu mortis erat legatum, & iō nō prius cedit, nec venit dies. At in casu nostro vr̄ fuisse testōris intentio ēt si Berta trāsiret ad 2. vota, ℘ Titius admittatur, vt s. probatur. Et eodem mō p̄t resp. ad l. 2. j. de his quæ sub mod. de vsufru. le. l.

14 vxori vsumfructum. & de cond. & dem. l. 3. ad fi. † Vlt. venio ad q. quam sæpe vidi de facto, Martinus in testō suo ordinauit vxorem suam dominam, massariam, & vsufructuariam, donec honestè custodierit lectum suum, ℘ non exiget dotes, & donationes sibi per eum cōstitutas. illa vxor cessit iura, & actiones fratri suo, vel cuidam alteri in dote, vel donōe: quæritur an ceciderit à legato per talem cessionem? Primò vr̄ ℘ tali legato priuetur, quasi extiterit conditio exactionis dotis, & donationis eo ipso ℘ cessit, & vendidit ius suum, & pretium accepit. ff. de pe. hær. l. si rem, & pretium, & de le. 2. l. Imperator. §. fi. & l. seq. cum si. Et pro hoc ff. de hæ. vel act. ven. l. 2. §. peruenisse. Item pro hoc facit coniectura voluntatis testōris, qui vr̄ voluisse qđ ista dos, & donatio remanere dēat penes vxorem, vt ex fructib. possent filij sustentari. Itaque vr̄ considerare effectum exactionis, nō modum exigendi. & non refert quid ex æquipollentibus fiat. j. de insti. & substi. l. 3. cum si. & ibi Gl. nostra, & pro hoc j. de le. l. cum qō. in si. cum si. Et pro ista opi. rectè intuenti vr̄ facere j. de bo. aut. iu. pos. l. si vxor. cum gl. ibi po

15 sita, & de cond. inst. l. mulier. in pr. quæ satis vr̄ innuere† verbum exigere sic largum, vt extendatur ad omnem petitionem, & receptionem, nam licèt in stricta significatione exigere sit ab inuito extorquere. ff. de le. 3. l. fideic. §. si rem. tñ q̄nq; largius sumitur, vt ibi, & j. de fur. l. falsas. Eƺ vr̄ qđ legatum vxoris non pereat per talem cessionem, quia non extitit condō exactionis, qđ p; ex proprio significato huius verbi, exigere. ff. de ver. sig. l. debitores. & l. verbum exactæ pecuniæ. l; Gl. ibi posita, adduci possit in oppositum. & vr̄ ℘ hac parte tex. exp̄ssus ff. qui. mo. pi. vel hyp. so. l. soluitur. §. si ɔuenit. ibi, tunc. n. manēt oēs oblōnes. Verba. n. cum effectu dēnt intelligi, vt ff. qđ quis. lu. l. j. §. hæc āt verba. cum si. Nec. n. est reperire verbum exigere, trahi ad cessionem. Circa mām prędictam, vidi peritos dubitare, & in diuersis opin. existentes. Vltimam tñ credo veriorem, & ideo cauti testatores, consilio aduocatorum, ad omne dubium præscindendum adiiciunt, qđ ēt non possit cedere actiones in aliam personam. Alias plures qq. de legatis vxori relictis, inuenietis in Margarita in d. ti. de ali. & in Spequi fil. sint leg. & j. de rei vx. act. l. 1. §. exactio. & in §. illud. Ex hoc opere nescio si aliquid hic deficit, vsque ad finem huius præsentis repetitionis. Tamen credo qđ ipsam habeas completam, &c.

De

¶De dotis promiss.& nuda pollicit. Rub.

LEX I.

a Frustrà. [a] Duo specialia non possunt circa idem concurre-
b re.h.d.tex.bcum gl.Op.de l.cum post.§.gener.ff.de
iu.do.Plures solutiones dantur in gl.ista.Communiter tenetur,&
c est magis no. ꝙ hic ideo non concurrant duo specialia, c scilicet
quãdo agatur ex pacto nudo,& stipulatione incerta,& vide tuam
gl.quæ hoc no.dicit,& tene menti perpetuò,&c.

a ADD.¶Pari.Vide d.Fran.cons.163.item limita vt per Fel.in c.cum M.ext.de ꝯst.
b Pom.Limita,nisi illa duo specialia sunt introducta de iure communi,Bal.in l.j.
circa fi.C.quan.li.ab em.dis.quod dictum commẽdat Fel.in c.cum M. de const.
c Ale.Vide Bar.in l.ita stipulatus,&in l.j.so.ma.quomodo intelligitur duas fictio
nes concurrere non posse,vide bal.in l.conuenticula,de epis.& cle.Vide etiam
in l.si is qui pro emptore,de vsucapio.

LEX II.

a Si pro dote. [a] Hæc l. habet secundum gl. vnum ita no.& singulare dictũ, quòd nescio alibi inuenire. Breuiter dicit: quòd inducitur præstatione vsurarum longi temporis: illud inducitur vnica promissione. hoc dicit. Tene menti perpetuò,&c.

a ADD.¶Ale.Per hanc l.dicit no.bar.in l.legata,de le.j.& hic no,in gl.ꝙ verba enunciatiua pro dote probant plene,vt dixi in l.ex hac scriptura,de do.ſm gl.& doct.hic,&in d.l.cum de in rem verso.& no.bene quòd hoc sit speciale in dote,& sit ius commune in casu illo,adde Bal.cons.113.Rom.no.499.

LEX III.

1 *Arbitrium boni viri qualiter intelligatur.*
2 *Qui commisit se in manibus inimici,videtur se commisisse arbitrio boni viri.*

a Si cum ea. [a] Breuiter dicit. Promissio dotis incerta valet,
& intelligitur arbitrio boni viri.H.d.ista l.Simi
1 le habes in l.cum post.§.gener.ff.de iu.do.† Quærit gl.qualiter in
telligatur arbitrio bõi viri? Gl.dicit,& bene inspecta personarum
2 qualitate,& diuitiis.Et inducit in ar.ad q.de eo,qui† commisit se
in manib. inimici, vt videatur se commisisse arbitrio boni viri.I-
dem dicit gl.in l.pe.ff.de arb,& dic vt ibi,&c.

a ADD.¶Pari.Limita singulariter vt per Pau.de ca,cons.125.

LEX IIII.

1 *Instrumentum,in quo quis confitetur se recepisse,quod non recepit,probat,ꝙ ille promisit dare,cui est facta confessio.*
2 *Popularis diues qui accipit in vxorem nobilem,an obligetur,quando confitetur se plus accepisse ab vxore quàm habuit in dotem.*

Si voluntate. Breuiter dicit. ꝙ si quis in dotem confes-
sus est recepisse, quod non recepit, id po-
test peti.H.d.Hæc l.no.Et no.ex illo instrumento, in quo quis cõ-
1 fitetur se recepisse † quod non recepit, probatur ꝙ ille promisit
dare,cui est facta confessio,& vide tex.Contra hoc op.gl.de l.qui
pecuniam. ff.si cer.pe.gl.non soluit. Dic ꝙ dos debet solui de ne-
cessitate, quia ẽ accessoria ad matrimonium. mutuum vero fit ex
voluntate. Hoc probatur in l.j.ff.qui po.in pi.ha. Vl.dicit gl.ꝙ est
a verum,nisi sit factum animo simulandi,vt faciunt ignobiles, qñ
b accipiunt nobiles in vxores.& vide gl.Aduerte,bquidam popula
2 ris diues, † accipit vnam dominam nobilem pauperem, obligatne
popularis, quando confitetur se habuisse ab vxore in dotem
plus quam recepit?Tex.vř ꝙ nõ.s̃.de do.ante nup.l.1.Sed illud est
verum inter coniuges ęquales,si tñ inter ęos est inæqualitas,quia
minus nobilis,vel multum bene merita,tunc puto ꝙ valeat,& obligetur,
nam simplex donatio est prohibita inter vir.& vxor.sed
remuneratio est permissa, vt l.quod autem.§.idẽ ait, si vir.de do.
inter vir.&vx.Sed quando illa domina nobilis nubit mercenario,
certè ipsa facit minus, ideo condecens est ꝙ remuneretur, vt vir
obligetur.quod no.bene,&c.

a ADD.¶Ale.Vide Bar.in l.j.s̃.de do.ante nup.& bar.in l.si diuortio,ff.de ver.ob.
b Paris. Tñ quia isto casu dos ista non h3 beneficium dotis quo ad tacitam hypothecam,& priuilegium plationis,ſm Ang.cons.178.inc.præmitto ad euidentiã,ad fi.& vide Fel.in c.super eo.el 2.extra de test.Soc.in l.j.ff.so.mat.Are.in l.si ita stipulatus,§.si tibi nupserit,de ver,ob.Ias.in l.diuortio,ff.de ver.ob.

LEX VII.

1 *Pater dotans filiam q̃do videatur de bonis ꝓpriis,vel filiorum:& qd in auo.2.*
3 *Extraneus quando videatur dare de proprio,vel de bonis mulieris.*

a Si pater. [a] Hæc est no.& singularis l.Breuiter dicit, Si pater
1 † pro filio,vel filia habente aduentitia, dotem vel
donationem simpliciter dederit,de suo dedisse præsumitur. idem
si de bonis suis, & filij dare se dixerit,nisi laboret inopia.H.d. Primò
ponit duas qq. Secundò soluit primam. Tertiò soluit secundam.
Secunda ibi,vtranque igitur.Tertia ibi,vbi autem.No.bene
2 istos casus,rogo te q̃tum possum.hæc l.loquitur in patre.† Quæro,
quid in auo.gl.videtur dicere ꝙ aliud in auo quam in patre,vi-
de gl.super verbo, intelligi.ista l.prout loquitur in auo, dicit ve-
b rum.idem si loquitur in auo materno. nam in paterno est idem b
3 quod in patre,vt l.dedit dotem.de col.bo.† Quæro quid in extra
c neo, c extraneus debitor dat dotem pro domina,vtrum videatur
dare de proprio mulieris, an de suo gl. dicit & benè, si iste extraneus
erat gestor negotiorum mulieris,videtur dare de bonis mulieris,aliàs
secus.Vide istam gl.super verbo,officium.&no.hanc l.
cum gl.perpetuò.&c.

¶Contrarietas,& Concordia.

Pro concordia aduerte, ꝙ in hac l.fi.de do.promiss.Bar.ponit vnũ casum quotidianum ꝙ pater dotãdo filiam,licet habeat pater penes se bona aduentitia,tamen videtur pater dotare de suo.Ita Bar. hic,sed contrarium innuitur tenere in l.vxorem.§.pater naturalis. ff.de le.3.Dixit enim ꝙ præsumitur,ꝙ dederit animo compensandi cum eo quod filiæ debetur,& sic non de suo. Tu dic,vbiq; dat suam sol.Bar.primò in d.§.pater.dicit ꝙ ibi loquitur in patre naturali,& in hac l.fi.loquitur in patre naturali,& legitimo:quod dicit esse menti tenendum.Sed fortius videtur contrarium,de l.Nesennius.ff.de ne.ge.vbi videtur idem dicere quod hic.Sed idem Bar. soluit, quod hic loquitur quando non habebat administrationẽ illorum bonorum.in d.l.Nesennius.loquitur quãdo habebat administrationem, etiam tanquam legitimus administrator gessit, & secundum casum huius l.quando pater erat pauper,secundum distinctionem huius l.

a ADD. ¶Alex.Hanc l.quæ vult patrem cogi ad dotandam filiam,limita nisi filia habeat vnde se dotet,secundum Bar.in l.mulier,§.cum proponeretur,ad Treb. Sed vtrum filius teneatur dotare matrem volentem secundò nubere,Bal.quod nõ,in l.j.in fi.s̃.de inof.do. ¶Pari.Ad apost.primam Ale,ibi nisi filia habeat,vide de hoc latissime in l.obligamur,§.j.de ac.& ob.quæ ibi scripsi,& in materia huius l.vide per Mod.inst.de act.§.fuerat,in gl.fi.post Ang.& alios, Et idem si pater esset grauatus cum patre suo aliquid filiæ post mortem nomine dotis dare, quia etiam quod ipse in testamento relinquat filiæ pro dote,videtur de suo relinquere,non illud quod erat grauatus,vide Com,cons.100.vo.2. item limita istud solum procedere in dote,& donatione propter nuptias.Secus si pater aliquid traderet filiæ,puta iocalia vel similia,vide d.Ant.cons.38 post pr.Item latissimè in materia,& pro limitatione,vide Soc.in l.j.ff so.ma.& Ias.ibi.
Ex opposito,an frater teneatur dotare sororem,vide tex.cum gl.ĩ l.cum plures. §.pe.de adm.tu.Et an si ipsa perdat dotem teneatur iterum dotare,Bal.hic alle. tex,in l.si socius pro filia,ff.pro soc.qui non multum probat,quid in filio naturali,vide l.vxorem,§.pater naturalis,de le.3.& Bar,in l.fi.de his quib. vt ind. Pom.¶Vide quid per istam l.si pater,iuncto l.j.ff.de do.cõsuluit Ale.cons.12.vo. 2.&Capram 29.& vide Ale.plene ad materiam huius l.in l.j.ff.so.ma.&Capram etiam cons.39 in j.du.& Ias.in d.l.j.ff.sol.ma.ver.adde.
b Pari.Quomodo istud procedat,vide quæ habes in l.dedit dotem,in apost.Ale. & ibi addidi,de coll.bo.
c Ale. Vide gl.& Bar.l.Nesennius,ff.de ne.ge.& in l.vxorem,§.pater naturalis,de le.3.& ibi Bar.& in l.j.so.ma.Sed bal.in q.prout Io.An.& Pe.fratres dotauerunt communiter filias,Io.dicit ꝙ Pe.non videtur pro parte sua dotare,quia Pe.videtur gessisse negotium Ioannis.

¶De iure dotium. Rub.

LEX I.

Euicta. Hæc est no.l.& si esset gl. signares milies eam. breuiter dicit. Si dos incipiat à promissione, dans de euictione tenetur: secus si à traditione,nisi promissio,vel dantis dolus intercedat.H.d.No.hãc l.sing.in gl.nõ habetis,nisi illud quod dixi vobis super tex.&c.

LEX II.

Si stipulatio. Breuiter dicit.Adhibitus ad stipulandũ partem dotis, videtur adhibitus animo donandi,nec potest vltra grauari quàm sibi sit relictum.h.d.In l.ista sunt videnda multa. primò quãdo aliquis adhibetur ad stipulationem dotis, an videatur adhibitus animo donãdi vel nõ.Secundò posito quòd præsumatur adhibitus animo donandi nunquid animo donan.inter viuos, vel causa mort.quæ dixi plenè in l.quæ dotis. solu.mat.

LEX III.

1 *Maritus an sit dominus rei dotalis.*
2 *Res quæ subiacet restitutioni ex contractu potest alienari.*
3 *Dominium rei dotalis de isto iure,soluto matrimonio, non reuertebatur ad mulierem ipso iure.*

1 Et si dotis. Gl.† ex hac l.no.ꝙ maritus est dominus rei do
talis,de quo videbitis.ĩ.e.l.in reb. Itẽ no.ꝙ res
2 quæ subiacet restitutioni ex contractu,potest † alienari inter vi-
uos:at in vl.vol.secus est,vt hic,quia licèt res quæ subiacent resti-
tutioni, maritus potest remittere seruo,&c. secus si ex vlt.vol. vt
3 ĩ.com.de le.aut.res quæ.Item no.†ꝙ de isto iure antequam esset
facta l.in reb.ĩ.e.so.ma. non reuertebatur ipso iure dominium ad
mulierem, vel hæredes eius.quod apparet, quia si hoc esset,non
posset vir relinquere libertatem directam, quia libertatem relin-
queret in casu,in quo non esset dominus,&c.

LEX IIII.

Nulla lege. No.fallit in quibusdam casib. qui ponũtur in gl.inter quos enumerat vnum,quem feci tibi notare in l.hac edictali,de secun.nupt.& vide eam, quam no.perpetuò,&c.

LEX V.

a Quoties. a No. quòd æstimatio facit emptionem in dote. Videbitis in l. cum dotem. & quod ibi no. &c.

a ADD. ¶Pari. Adde singulariter in ista materia ꝙ in casu in quo æstimatio fundi dotalis facit emptionem, licèt res non dicatur dotalis, sed in dominio mariti, vt rem possit vendere, tamen si maritus reperiretur non esse soluendo, diceret dotalis, & ita æstimatio non præiudicaret, vide Crem. cons. 19. all. Bal. in l. inter esse, ad fi. C. de vsuf. vide Im. in l. si æstimatis, ff. so. mat. quem habes ad Bal. Ias. in §. actionum, in gl. ver. pro æstimato, inst. de ac. item de prædictis & trib. aliis limitationib. ad istam regulam, vide Ias. in l. ex conuentione, C. de pac. Et ad primum dictum vide etiam Ias. in l. j. post prin. ff. de æsti. act.

LEX VI.

Auia. No. hāc l. no. qđ pr̄ dādo dotem sibi actionem nō quærit, nisi sibi stip. prospiciat: secus in quolibet alio qui dādo dotem per solum pactum quærit sibi actionem.

LEX VII.

Cum à socero. No. ꝙ ex interuallo nō potest pater paciscendo præiudicare filiæ. de hoc habetis plene. ff. so. ma. l. 2. §. quod si in patris. & seq.

LEX VIII.

1 *Verba ista, ad me pertineant, quòd importent restitutionem.*
2 *Illud quod est in dote, est & in eius augmento.*

Etiam si non dotem. Hæc ē no. l. & h; vnū casum singularem. Et bŕ hoc intendit prout tex. iacet. No. ꝙ † verba ista ad me pertineant, vel me sequantur licèt, prima facie factū aduersarij non includant, tamē interpretātur, ꝙ ipse mihi restituat. facit quod habuistis no. s. de do. ante nup. l. si cum ante. No. 2. quod † illud, quod est in dote, est in eius augmento, nec potest vltra grauari quam sibi sit relictum.

LEX X.

Cum dotem. Istam l. habuistis s. e. l. quoties, &c.

LEX XII.

Ex pecunia. Hanc l. intellige, nisi in subsidium vt s. de rei ven. l. si vt proponis. melius facit l. vxor marito. ff. de don. inter vir. & vx. Itē intellige verū, nisi hoc esset actū ab vtraque parte, vt l. ita ꝯstante. & l. res in dotem datæ. ff. e. ti. &c.

Cum partem. No. hic vnum bonum casum illi⁹ q. quæ formatur in l. 1. ff. de pac. promittis mihi quod dabis illi. hoc pactum nō valet, vt illi quæratur aliquid, simile habes in l. si eum, &c.

LEX XX.

1 *Maritus habet dotem pro oneribus matrimonij.*
2 *Titulus dotis dicitur onerosus.*

1 2 Pro oneribus. No. † ꝙ maritus h; dotem pro sustinēdis onerib. mr̄imonij. No. † ꝙ titul⁹ dotis dr̄ onerosus ñ lucratiuus, vt hic, & l. ex ꝓmissione. ff. de ac. & ob. &c.

LEX XXI.

a Si inter virum Si agitur ꝙ res æstimata reddatur, æstimatio nō facit emptionem. a H. d. Quærit gl. quid in dubio. Gl. determinat ꝙ facit emptionem in dubio, quam vide & no. ibi in l. cum fundus. est casus expressus. s. e. l. quoties. si bene aduertatur, &c.

a ADD. ¶Et quando æstimatio facit emptionem in qualibet mā, ponit plene per Bar. post Cy. in l. j. s. com. & in l. quoties, & in l. cū dotem, s. e. & in l. ex ꝯuentione, s. de pact. & qđ no. Bar. in l. si vt certo, §. nunc videndum, ff. com. & bal. in l. si pascenda, in fi. s. de pac. & Bal. not. in l. interest, s. de vsuf. quod l3 prædium æstimatum detur in dotem, si tn̄ maritus non est soluēdo, aliàs fundus remanet dotalis, nec potest alienari, l. vxor marito, de don. inter vir. & vx. in l. in reb. j. e. Ad de ꝙ si res æstimata traditur in dotem cum hoc pacto, ꝙ dominium non transferatur, tunc æstimatio non facit contra emptorem rei, sed possessio, secūdum Bal. in l. j. s. e. Item adde de materia in l. si æstimatis, ff. so. ma. in rebus tamen æstimatis datis in dotem, habet mulier ibi vendicationem vtilem, sed directam nō, vt est tex. no. iuncta l. in ver. æstimata, in l. in rebus, in prin. j. e.

LEX XXIII.

1 *Alienatio facta per mulierem de fundo dotali cum iuramento quòd teneat.*
2 *Alienatio rei dotalis æquiparatur alienationi rei sacræ.*
3 *Prædium esse dotale, est vitium reale.*

a Si prædium. No. hāc l. & eius materiam vide in l. cum lex. ff. de fideius. Quæro, quid si mulier iurat nō
1 alienare fundum dotalem. Certè quicquid † dicat gl. casus est in c. cum ꝯtingat. de iurei. c. licet. e. ti. li. 6. vbi dicit, ꝙ valet alienatio. tamen dicit ibi gl. ꝙ si mulier primo iurauit nō alienare, postea a-
2 lienat, & iurat, sibi non præiudicat, & dic vt ibi. No. 2. † gl. quæ est hic, quæ videtur æquiparare alienationem rei dotalis, rei sacræ,
3 & hominis liberi: & sic innuit, † ꝙ prædium esse dotale, est vitium reale. Facit quod no. in l. dotalem. de testa. mil. Dixi plenè in d. l. cum lex. & dic vt dixi, &c.

a ADD. ¶Ale. Facit hoc ad cautelā, ꝙ si mulier iurat non alienare, deinde alienet, & iuret super contractu, ꝙ contractus sit nullus, & primum iurm̄ est seruādum, Contrarium tene: Inno. in c. dilecto filio, extra, de præb. & vide quæ dixi in l. si quis pro eo, de fideius. Sed prædictam glo. sequitur Host. in c. cum contingat. Arch. & Io. de Im. in c. licet, e. ti. li. 6. Spe. in ti. de emp. & ven. §. 3. Sed dicta cautela non videt vera, maxime quo ad animam, nec etiam in iure, quia esset in fraudem creditoris. Vide no. per Io. Fab. inst. qui, ali. li. & adde Bar. in l. si quis pro eo, de fideiuss. ver. tertio dixi, &c.

¶Adde Barb. cons. 118. lib. 3. vbi limitat gl. in d. c. licèt mulieres.

LEX XXV.

Si mulier. Quando causa apposita in stipulatione cōtinet commodum stipulātis, nō dr̄ causa finalis, s; impulsiua. H. d. quod tene mēti valde. Dixi in l. 4. de ali. & cib. leg. &c.

LEX XXVIII.

Mulier. No. hanc l. No. ꝙ licèt curator, & eius fideiussores sint minus diuites, quàm sit ipse pupillus, tamen cu
a ra non est ipso iure irrita. a

a ADD. ¶Ale. Iste casus no. pro fideiussore, quem all. no. Bar. in l. legitimos, de legi. tu. & in l. 3. de tu. & cu. da. ab his, & in l. 2. §. idoneis, ff. ad Ter. & bal. in l. pe. j. de exe. rei iu. ver. item cautio, &c.

LEX XXIX.

1 *Mulier viro vergente ad inopiam, potest dotem repetere.*
2 *Dotis repetitio, quæ fit constante matrimonio, quem effectum operetur.*
3 *Exactio quòd non impedit pactum de dote lucranda.*
4 *Virum vergere ad inopiam qualiter probetur.*

a Vbi aduc. a Marito vergente ad inopiam, mulier pro reb. obligatis pro dote habet exceptionem, & actionem, potestate alienādi penitus interdicta, & pactis dotalib. ī suo
1 robore permanentib. H. d. No. † ꝙ marito vergente ad inopiam, mulier potest repetere dotem. S3 aduerte, qa hæc l. nihil disponit super actione personali, de dote, sed solum super hypothecaria.
2 † No. ꝙ ista repetitio quæ fit cōstāte matrimonio, operatur suum effectum solum ad commodum mulieris, ita ꝙ viri cōditio in fru
3 ctib. dotis nō incommodetur. † No. 3. ꝙ per hanc exactionem, pacta, & alia iura de dote lucranda nō impediuntur. Ego istam mām in l. si cōstante. ff. sol. mat. diuido in quatuor partes. Primò quæro de persona repetentis, & multa circa hoc. Item de persona eius à quo repetitur. Tertiò de modo repetendi. quartò de repetitionis effectu. Aduerte ad omnia quæ ibi dixi, quia modicas leges habe-
4 mus. † Quæro qualiter probatur virum vergere ad inopiam. Gl. hic dicit no. & bene, est prima gl. quæ dicit aliqualiter, aut modicum, & no. eam, & est longa materia. Dico in d. l. si cōstante, quod aliud est dicere, ꝙ ad dotem non sufficiunt bona, aliud est dicere maritum vergere ad inopiam, &c.

a ADD. ¶Paris. Circa istā l. qđ vxor non possit executiue petere doté, &c. tanquā iste non sit casus cōprehensus ī dicta promissione: & ēt q̄ & qualis sit ista restō, & qđ qñ mulier in alium transtulit iura dotalia cum iuro, non possit vti beneficio huius l. & ēt non possit vti, qñ eius culpa diuertit à viro. Vide ēt no. Pet. de Anc. cons. 119. Itē qđ non sit proprie restitutio dotis, viđ Are. cons. 142. vo. 5. bar. in l. si constāte, in 7. q. 2. partis principalis, in contrarium tn̄ qđ restō dotis, quæ fit propter inopiā, dicatur ꝓprie restō, & veniat sub condōe restituendi doté, vide oīno Io. de Im. cons. 100. Ro. cons. 392. Pro prima tamē opi. vide Bar. & Pau. de ca. & alios, in l. si stipuletur, ff. so. mat. & Im. in d. cons. videtur concordare. Sed Pau. de ca. & alios in l. si quis stipuletur, ff. so. ma. & Im. in d. cons. vr̄ concordare. Sed Pau. de ca. in d. l. si quis stipuletur tenet primam opi. Et idem Pau. de ca. cons. 230. in noua impressione antiquorum, vo. j. Vide quæ habes in repertorio ī verbo, dos. Vide ad materiam huius l. Com. cons. 92. inci. in nomine domini nr̄i, vbi concludit qđ si à tempore talis versionis maritus alienaret aliquam rē, & emptor possideret eā decem annis vel viginti, ēt constāte matrimonio, qđ non possit soluto matrimonio vxor vēdicare, nā sit sibi imputādum qđ ꝯstāte matrimonio nō petierit. Et ibi ēt ꝓ ista sol. q̄ fit constāte mr̄imonio, q̄ est plenaria satisfactio, iō si postea maritus efficeret dives nō tenet vxor sibi postea reddere dotem solutā. Circa qđ vide Are. in l. pluribus, §. j. de ver. ob. Item q̄ requirātur ad hoc vt possit hoc modo agi contra tertios possessores, vide Pau. cōs. 219. ad fi. & in l. 2. in prin. ff. so. ma. de quo ad Bar. in l. si constante, e. ti.

LEX XXX.

1 *Mulier soluto matrimonio an possit vendicare res dotales.*
2 *Hypothecaria, & vendicatio, pro eadem re diuersis respectibus competunt.*
3 *Dos constante matrimonio dicitur esse in bonis viri.*
4 *Actio de dote incipit cōpetere soluto matrimonio, vel viro ad inopiā vergēte.*

a In rebus dotalibus. a Hæc est bona l. Breuiter dicit. Solu. ma. mulier pro rebus dotalibus

a ADD. ¶Ale. An hæc l. locum hēat in dote profectitia, vide bal. & Imo. in l. 2. sol. ma. res dotalis, & dñium eius, trāsfertur in vxorem, quinimo text. vult qđ cum sp durauerit dñium ēt constāte mr̄imonio, mulier potuisset vendere, sed dic ꝙ tex. soluit dubiū ibi, cū ea res, iuncto tex. ibi, non erit verum, & vide Bar. in l. si mora, so. ma. & in l. vxor, de iure do. §. j. De rōe huius tex. vide ꝑ bal. in l. traditionibus, s. de pac. & in l. j. j. de ser. pi. da. ma. Et an & qñ dñium & possessio trāsferātur in mulierem, vide in l. & si dotis, s. e. & in l. j §. exactio, j. ti. j. per Bart. & bal. in l. ob res, ꝑ illū tex. ff. re. amo. & in d. l. & si do. non tn̄ hoc h3 locū in hēdib. mulieris, sm̄ Bal. in d. l. vxor. §. j. Prædictis adde Bal. in l. si filio, §. si. sol. ma. Circa si. no. sing. ꝙ licèt constāte mr̄imonio nō pscribatur reb. dotalib. vt hic, tn̄ pscribitur reb. donatis ꝑ ꝑ nuptias, qa illarum rerum constāte matrimonio vxor est domina. ita valde sing. dixit d. Ant. in c. peruenit, de emp. & vend. Sed d. Abb. ibi tenet contrarium. gl. in auth. vt imo. in ver. matre, & gl. in auth. de non elig. sec. nub. in ver. præcepit, & de intellectu huius §. vide Bal. hic.

Pari. De materia h⁹ l. vide Ale. in l. Nesennius, §. fundus. ff. de re iud. item ꝙ non hēat locum in dote profectitia, vide Soc. in l. 2. & 3. in prin. ff. so. ma. item an hoc priuilegium competat hæredib. mulieris extraneis, vide Ias. in l. j. solu. matr.

talib.etiam æstimatis,habet rei vendicationem,& ꝯ eam non currit præscriptio,nisi matrimonio soluto, vel viro vergente ad ino-
r piam.h.d.†No.ꝙ mulier so.ma.hẽt vendicationem rerum dotalium.& puto hoc nouiter hac l.inductũ:qm̃ ante hanc l.nõ reuertebatur dominium ipso iure ad mulierem,vt dixi in l.&si dotis.§.c.ti.Sed ꝯ hoc op.de eo qđ hic dr̃,de reb.æstimatis,qđ vr̃ ꝯ l.quoties.& l.cum dotem.§.e.Gl.circa hoc ponit opi.hæc est veritas,ꝙ fauore dotis vẽdicatio vtilis cõpetit in his reb.Et ex hoc habes v-
a num argumentum,imo quasi casum ad qõem,a quam disputauit Iac.de Are.de bonis postea emptis per eum,qui primo mercatori omnia bona sua obligauerat.Nam primus creditor præfertur aliis in postea acquisitis.nã vt hic vides, speciale est hic in muliere, vt in reb.per eam datis in dotem præferatur aliis creditorib.anteriorib.ĝ in ꝯtrium est ius cõmune,ꝙ in aliis præfertur primus cre-
2 ditor.Dixi plenè in l.si is qui.ff.de iu.fi.No.2.ꝙ†pro eadem re diuersis respectib.cõpetit hypothecaria,& vendicatio.nam si inspicimus ius ciuile, sm qđ res dotalis est in patrimonio viri, cõpetit hypothecaria.sed si inspicimus ius naturale,sm qđ est in patrimonio mulieris,habet locum vendicatio.Qualiter ꝓ eadem re competat rei vendicatio,& hypothecaria,dixi in l.fi.§.de sac.san.ec. & est tex.in l.ex sextante.§.latinus.de exce.rei iu.gl.in §.sed nostra.in sti.de leg.dicam in l.j.com.de le.Vlt.gl.hic disputat,vtrũ constan-
3 te matrimonio†dos sit in bonis viri, vel mulieris. Et non est dubium ꝙ constante matrimonio est in bonis viri. Sed omitto pro modo hanc disputationem,&c.

a ADD.¶Paris.Vide d.Fran.cons.32.

a §.Omnis autem. a Not.†ex hoc §.argumen.ꝙ actio
4 de dote incipit competere so. mat. vel viro vergente ad inopiam. Ideo dico ꝙ est argumentum non casus,quia hic dicit tex.mouere,& sic nõ includit quin sit nata ante.De hoc sunt opi.variæ,& diuersæ inter gl. & doc. & ideo dico duas gl.quarũ vna est in l.sed & alia.de bo.dam.Alia in l.iurisgẽt. §.quinimo.ff.de pac.&c.Item no.tex.qui dicit,claruerit, &c.& sic
b non sufficit†ipsum vergere ad inopiã,nisi probetur hoc esse manifestum ipsum vergere ad inopiam.

a ADD. ¶ Paris. An autem ista præsumptio nocet solum quo ad effectum consignationis,iuxta l.vbi adhuc,§.e.an etiam so.ma.quo ad effectum exigendi dotem,vide Com.tenentem quod sic,cons.92.incip.in nomine domini nostri, in j. dub.Item ꝙ iste §.non procedat in reb.æstimatis,vide bal.hic, item quando incipiat currere præscriptio contra mulierem negligentem petere dotem, vide Pau.de Ca.cons.294.inc.ego Pau.de Cast.

b Paris.Refert & sequitur Ale.in l.si constante,in prin.ff.so.ma.

LEX XXXIIII.

1 *Titulus dotis ex parte viri est onerosus,ex parte vero vxoris lucratiuus.*
2 *Actio quæ est inutilis penes cedentem,efficitur vtilis penes cessionarium.*
3 *Donatio ficta indiget insinuatione.*
4 *Insinuatio facta pro vno,prodest alij,qui venit in consequentiam.*
5 *Mulier nõ dans dotem incontinenti,constituitur in mora,& tenetur ad fructus & vsuras.*
6 *Extraneus in dote danda non constituitur in mora,nisi post biennium.*

Cum quidam. Ista est tota singul.l.& habet tres partes principales.secunda ibi,simili quoque. Tertia ibi præterea sancimus. Prima pars Br̃ h.d. Cùm dos datur ab extraneo marito,quantum ad eum est donatio ob causam quãtum ad mulierem est donatio simplex,tamen insinuatione nõ in-
1 diget.h.d.istud no.principium.†No.ꝙ titulus dotis ex parte mariti est onerosus,quod apparet,quia est simplex donatio, vt l. fi.§.
2 si à socero.ff.de his quę in frau.cre.quod facit ad multa.†No.2.ꝙ actio,quæ est inutilis penes cedentem, efficitur vtilis penes eum, cui ceditur,vt apparet ex isto prin.Quomodo autem istud proce-
3 dat,est longum dicere.†Not.& istud tene menti, ꝙ ficta donatio eget insinuatione sicut vera:quod apparet hic à speciali. nam qui dat dotem marito,fingitur donare mulieri, & de iure cõi mulier debebat insinuare,nisi ei esset prouisum per hanc l.qđ no.tu Perusine.Et istum passum examinaui in l.j.ff.de do.vbi tãgit gl.vbi ille qui soluit sciẽter, videtur donare: vtrum requirat ista ficta donatio insinuationem?ibi dixi.quod no.tu Perusinę,vbi fiunt insinuationes donationis,& ibi allegaui tibi istum tex.

a §.simili quoque modo. a Br̃ dicit,donatio ꝓpter nuptias eget insinuatione,& insinuatio facta à muliere porrigitur ad eum, cui per consequẽtiam videtur esse donatum.h.d.hic,no.tu Perusine. Vides hic
4 †ꝙ insinuatio facta ab vno prodest ei, ad quem donatio porrigitur per cõsequẽtiam.Et ꝓ hoc video, ꝙ insinuatio testamẽti facta ab hærede,porrigitur ad legatarios,quia testamentum respicit principaliter hæredes:& legatarios per cõsequentiam,quod patet,quia possunt esse testes in testamẽto,hæredes autẽ volẽtes huic ꝓuidere,insinuãt q̃tum ꝓ se facit.vtrum aũt hoc possint,cogitabis,&c.

a ADD.¶Alex.Vtrum insinuatio facta per vnum possit,adde tex.in aut.eo. decursum,in ver.siue alius,&c.§.de do.ante nup.& ꝙ ibi no.bal. Sed iste text.probat pro & contra, bal.hic non firmat.

§.Præterea sancimus. Hic est magis subtilis §.q sit in hac l. Promissor dotis ꝑ cursum biẽnij cõstituitur in mora,vt ad fructus,& vsuras hac l.expressas teneatur:nec prohibetur maritus intra biẽnium dotem petere.h.d.Tu habes ꝙ post biẽnium promissor dotis tenetur ad v-
5 suras,& fructus.Gl.in l.de diuisione.so.ma.dicit ꝙ † mulier,quæ dotem ꝓmisit,tenetur ad vsuras,& fructus incõtinenti à die ꝯtracti matrimonij.Et assignat rõem verissimam,quia sicut emptor postquam recipit rem,lucratur fructus rei,statim cum est in mora soluẽdi pretium,ipse tenetur ad vsuras,vt §.de act.emp.l. curabit.ita & mulier cum vir alimẽtat eam,& sustinet onera matrimonij, statim est in mora.omnes doct.dicũt ꝙ illa gl.nõ dicit bene, per hãc l.quia nõ constituitur in mora,nisi post biẽnium.Sed gl.dicit melius quàm omnes ipsi.Gl.quæ est in l.de diuisione.loquitur quando mulier ipsa dat dotem, vnde quia ipsa recepit aliquid, quia vir alimẽtat eam, & sustinet onera matrimonij respectu eius, merito constituitur in mora incõtinenti,sicut in ꝯtractu emptionis, & vẽdi-
6 tionis.l.ista loquitur†in extraneo dãte dotem, nam extraneus ipse nihil recipit,ideo nulla est mora quo ad eum,quia ideo gl.dicit si quis,s.extraneus.& ꝙ sic intelligatur,apparet ex præcedẽti.§.posito,quod hoc intelligeretur de muliere promittẽte dotem:tamẽ illa gl.l.de diuisione,dicit verum, nam fateor ꝙ ante biẽnium tenetur mulier ad vsuras, & fructus ad similitudinem emptoris, & vẽditoris, post biẽnium tenetur ad maiores. & hoc est quod l. dixit in fi.ibi,siue ante biẽnium,&c.Et sic apparet ꝙ post biennium tenetur ad maiores secundum tenorem huius l.&c.

¶De rei vxoriæ actione. Rub.

Continua vt in gl.&c.

LEX I.

1 *Corpus iuris dicitur id,in quo articuli iuris continentur.*
2 *Collegium dicitur vnum corpus.*
3 *Dos petitur,& repetitur actione ex stipulatu.*
4 *Stipulatio ficta non requirit solennitatem verborum.*
5 *Facilius confirmatur inualidum,quàm inducatur quod non est.*
6 *Actio de dote habet tacitam hypothecam.*
7 *Tacita hypotheca competens mulieri in actione de dote est priuilegiata.*
8 *Rebus dotalibus euictis,ista actio habet locum pro euictione.*
9 *Actio ex stipulatu pro dote,est actio bonæfidei.*
10 *Legatum factum per debitorem creditori : quòd in dubio non intelligatur animo compensandi.*
11 *Retentio,quando habeat locum ob res donatas,amotas.*
12 *Soluto matrimonio liberis existentibus,an dos redeat ad patrem.*
13 *Impensæ necessariæ,quando minuant dotem.*
14 *Cautio de defendendo inuicem inter fratres præstatur tempore diuisionis.*
15 *Actio de dote filia sui iuris effecta in quartã imputatur,& in collationẽ venit.*
16 *Mulier quòd videatur dotem stipulata extraneo,pro ea dotem dante.*

Em in præsenti. Imperator primò ponit suum pœmium. Secũdò illud exequitur.Secũda ibi,rei vxoriæ itaque,&c.Prooemium nõ indiget summario.No.quod dicitur in pr.
1 quod†dicitur corpus iuris,in quo cõtinentur articuli iuris.Sicut corpus humanum dicitur,vbi continentur membra humana.Sic
2 etiam vnum† collegium vocatur vnum corpus,quia membra illius corporis cõtinẽtur,vt ff.de coll.illi.super rub.& etiam sup l.j.

a §.Rei vxoriæ. a Iste §.vsque ad §.primum itaq;.Br̃ dicit. Dos petitur actione ex stipulatu,etiam si nõ fuerit interposita, & ex vtraque parte inest tacita hypotheca,
3 & est actio bonæ fidei.h.d.†No.ꝙ dos petitur,& repetitr̃ per actionem ex stipulatu.No.ꝙ stipulatio fingitur esse facta vbi non est:&
4 ex hoc habes†ꝙ stipulatio ficta non requirit solennitatem verbo-
5 rum.Not. ꝙ† facilius confirmatur inualidum,quàm inducatur, quod non est.Hic habes vnam gl.quæ signat quædam contraria, &non soluit super verbo,fortitudinem,ibi,vtile,imo vbi vitiatur vtilis,s.propter defectum volũtatis testatoris.ibi, ademptum,sed illud ideo.quia esset contra sui naturam.

a ADD.¶Paris.Circa huius §.materiam,quod vbi aliquid non requiritur necessario si exprimatur & inepte,quod non vitiat actum vide Fel. cumulatim pro & ꝯ,& decPoem in c.cum ordinẽ,extr.de resc.aliquid per Ro.sing.801.inc.in Christi nomine,quem non alle.Fel.& in cons.343. Dicit tamen bal.in c.j.de mil.vas.q contu,est.quod quę pñt fieri sine citatione,si nõ recte fiant,ipso iure nulla sint, item vide ad regulam multa per Ias.in l.j.in pr.ff.de eden,qui respondet ad istũ tex.& dicit quod probat ꝯrium,secundũ Ang.Item vide quæ dicit Ias. in l.edita,C.de eden.& vide quæ dicit Feli.in c.examinata,de iu.An actio inepta vitiet libellum cum non requiratur expressio actionis. itẽ limita rl'am vno mõ, vt ꝑ Soc.in l.nõ dubitamus.post prin.de cond.& dem.Itẽ ad rl'am,vide Ias.in l.virũ. si cer.pe.vide q̃ dicit Ale.in l.fi ff.de li.& posth.qñ in aliqua cã nõ reqrit libell⁹ vt in summariis,si libelletur inepte,an vitiet.Vide tñ in ꝯrium,quæ dicit Deci. cons.37.vbi qñ nõ requiritur causa in dicto testis si exprimatur,inepte vitiet.

§.Et

6 §. Et vt plenius No.† actionē de dote esse priuilegiatam in hoc ꝙ habet tacitam hypothe
a cam. a Ad hoc op. & videtur ꝙ hoc priuilegium competat mulieri, non actioni. Insti. de act. §. fuerat. & ĩ. qui pot. in pi. ha. l. assiduis. so. Priuilegium tacitæ hypothecæ competit actioni, & habet locū in vtraque parte, vt hic, & transit ad hæredes, & ad quoscūque, vt
7 ĩ. ea. l. §. illo proculdubio. † No. ꝙ ista tacita hypotheca sic priuilegiata, vt cæteris præferatur, non competit nisi ipsi mulieri, vt ll. ꝯriis. Et per hoc apparet responsum ad q. quam hic facit super ver. latere, quia tacita hypotheca, quæ competit viro, non est priuile-
8 giata. No. 2. † ꝙ rebus dotalib. euictis ista actio habet locum pro euictione. contra. s. e. ti. j. l. j. sol. Illa intelligitur secundum dist. h⁹ l.
a ADD. ¶ Ale. Sed vtrum ista tacita hypotheca debeat habere executionem para tam, saltem stante statuto, vide bart. ꝙ non in l. j. §. 2. de his quæ in test. delen. & idem bal. hic in prin. Adde quod Ro. voluit quod sic, cons. 147.

§. Sed & si non. Not. hic tertium priuilegium actionis ex stipulatu, quia est bonæ fidei. No. ꝙ
9 † actio ex stipulatu pro dote est actio bonę fidei. Sed an hoc sit verum in actione ex stipulatu, quam habet vir pro dote petenda: an verò intelligatur de ea quę competit mulieri. Gl. tãgit in l. 2. in pr. ff. so. ma. & etiam in l. de diuisione. Mihi autem videtur ꝙ ex vtraque parte sit bonæ fidei per istum tex. coniunctum cum præcedē. ti §. ꝙ apparet, quia hic loquitur de actione ex stipu. ex vtraque parte, &c.

§. Primum itaque Breuiter dicit, Actio ex stipulatu ꝓ dote nō minuitur propter legatū factum vxori, nisi exprimatur. & hæc actio transit ad hæredes sine mora, nec patitur retentiones ob mores, ob res amotas, ob liberos, vel impensas, sed prædicta actionibus competentib. repetunt̄.
10 h. d. vsque ad §. illo. † No. ꝙ si debitor legat creditori in dubio nō intelligitur animo compensandi, nisi exprimatur quod plenè dic per Ia. de Are. in l. si cum dotem. §. si pater. so. ma. facit arg. contrà. ĩ. vnde vir & vxor aut. præterea. sed ibi dicam, & plenè dixi in præ alleg. §. si pater, &c.

§. Taceat. Op. & videtur ꝙ propter mores retineatur dos, vt l. consensu ĩ. de rep. Sol. intellige hic ꝙ erant tales mores, qui pudorem matrimonij non lædebant. Op. 2. & vi-
11 detur ꝙ † ob res donatas, possit fieri retētio, vt l. diuortio. § ob donationes. ff. so. ma. Sol. cōpensatio bene potest fieri, si vtrique debeatur pecunia; sed si ex altera debetur species, non est locus retē-
12 tioni. Ita loquitur hic. Vlt. † Iste ver. sileat, facit ad illam q. antiquā vtrùm so. ma. existentib. liberis dos ad patrem redeat, hęc l. facit ꝙ sic. in hoc quod dicit, sileat ob liberos retentio.

¶ Contrarietas, & Concordia.

Pro cōcordia aduerte, ꝙ inter doctores queri solet, an dos debeat redire ad patrem mulieris, mortua filia relictis liberis: an verò debeat remanere apud liberos ipsius mulieris, & bar. ĩ hoc §. Taceat ait, ꝙ indistinctè reuertitur ad patrem mulieris, & in l. dos à patre. ĩ. so. ma. Contrarius tamen allegatur in l. post dotem, in qq. ff. de iu. do. Tu dic, si bene videatur Bar. non est sibi ꝯtrarius, quia concludit primā opin. de iure procedere, maximè in dote profectitia, & maximè quando stipulatur, sed de consuetudine secus: & ita ꝓcedat secunda opi. vt ipse Bart. voluit, in d. l. post dotem, & in d. l. dos à patre.

13 §. Sed nec ob impensas. Op. † ꝙ impensæ necessariæ non minuant dotem, vt l. quod dicitur. de impen. in re. do. super hoc passu fuerunt opi. inter Iurisc. & dicitur de iure do. l. si is. §. quod dicitur. in d. l. quod dicitur, sunt etiam opi. inter nostros mod. Ego teneo opin. Vlp. quod dic vt in d. l. quod dicitur. ff. de impen. in reb. do. &c.

§. Illo procul. Mortua vxore in matrimonio, hæc actio secundum sui naturam ad hæredes transmittitur. h. d.

§. Cum autem. Br̄ dicit, ꝙ hæc actio ꝯ virum datur inquantum facere potest, & rerum mobilium restitutio debet fieri intra annum, & rerum immobilium incontinenti: & vsuræ debentur à tempore moræ, fructus à tempore so. ma. h. d. vsque ad §. igitur, &c.

a §. Exactio. a Gl. in hoc §. format multas quęst. & pulchras, & inter cæteras primò no. illam q. de re data in dotem æstimata, vt electio sit viri. Secūdò no. illam aliam q. intra annum vnde debeat ali vxor, quia debet ali ex bonis viri, si aliunde non habet, &c.

a ADD. ¶ Ale. Et no. quod ista dilatio competit marito etiam contra extraneum, qui dotem dedit, secundum gl. in l. j. in pr. ff. so. mat. Et de materia dic vt hic per gl. videlicet quomodo & quando mulier debeat ali post mortem viri, vide bar. & doct. in l. diuortio, §. j. so. ma. Et de intellectu huius §. vide bar. in l. si constante, §. quoties, so. ma. Et quæ fuit causa, & ratio huius dilationis vide bar. & Bal. in l. diuortio, §. interdum. so. ma.

Pari. Adde tamen quod si dos constabat primo in rebus mobilibus, quæ sunt alienatæ, & ex pretio sint emptæ res mobiles, debet fieri restitutio, non statim ſʒ post annum. Casus est sing. in l. cum in fundo, §. si fundus, de iure dot. quem Ro. exclamat fin. 223. inci. tu habes. item quando maritus legat vxori dotem, potest statim repeti. vide pract. Pap. in forma libelli quo agitur ad restitutionem dotis, in ver. dicit bar. in l. si diuortio, ff. de ver. ob. & tex. in l. j. ff. de dote præl.

§. Igitur, & in sequenti. In ratione l. Falcidiæ, mulier instituta, dotem, tanquàm æs alienum, deducit. h. d. &c.

§. Cum que. Imperator incipit tractare quid attribuitur actiōi ex stipulatu, ex nā actiōis rei vxoriæ. Et quid erat vtriusque commune. Breuiter dicit, partus ancillarū pertinet ad mulierem, fœtus pecorum ad virum, reditus vltimi
14 anni diuiduntur pro rata, † cautio de defendendo inuicem inter fratres tempore diuisionis præstatur. h. d. Circa hoc de diuisione fructuum vltimi anni, gl ponit dist. in l. fructus. & l. diuortio. & l. si ante. ff. so. ma. & dic vt in ea, &c.

a
15 §. Videamus igitur. a † Filia sui iuris effecta morte, vel emācipatione, dotis actio consolidatur in eam, quæ computatur in quartam, & venit in collationem. h. d No. quod dixi in summario. Istud procedit sine scrupulo aliquo in actione ex stipulatione tacita inducta per hanc l. Sed quæro, quid si pater expressè fuit stipulatus? Gl. valde no. tenet ꝙ idem, quam vide, quæ incipit, nunquid. quam tene menti ꝑpetuò. Multi doc. sunt in ꝯria opi. quasi cōis opi. est in ꝯrium. Ego tamen teneo istam gl. & istam materiam cum quibusdam diuisionibus, & dist. examinaui in l. post dotem. ff. so. ma.

a ADD. ¶ Paris. Circa istam materiam, quando actio competat patri, & quando filio, & quib. modis cōsuletur in vno vel in alio, vide quæ habes ad bart. in l. post dotem, in prin. ff. so. mat.

a
b §. Accedit. a Si extraneus dat dotem pro muliere, mulieri quæritur actio b integra, nisi dans inconti-
c nenti fuerit stipulatus. c Et extraneus intelligitur quicunque non
16 habet mulierem in potestate. h. d. † Vides, ꝙ qn̄ extraneus dat dotem ꝓ muliere, mulier vr̄ stipulata, nisi ipse incōtinenti fuerit sti-
d pulatus. Gl. format d q. & multum not. quid si extraneus promisit dotem pro muliere, & tempore ꝓmissionis nihil dicitur, ꝙ dos ꝓmittatur sibi restitui, an postea poterit stipulatio præiudicare mulieri. Gl. determinat & bene, ꝙ non, vt l. ex morte. ĩ. ti. j. quam tene menti. Vide gl. j. post prin. no. ver. extraneum. &c.

a ADD. ¶ Paris. Istud procedit etiam in muliere absente. Et quid si matrimonium illud non sequatur, vide Dec. cons. 35. cum duob. seq. vbi etiam ꝙ diuersum sit in patre, & in extraneo. Et dum dicitur hic ꝙ extraneus videtur donare, limita nisi extaret paterfamilias, qui teneatur eam dotare, quia videtur dedisse animo repetendi à patre. Pau. de ca. cons. 96. inc. si dicta Cornelia, vo. 2. prope fi. In cōtrariū vide Soc. in cons. 291. Sed opi. Pau. tenet bal. nouel. in tractatu dotis, licèt eum non alleget. Vide quæ dicit Campegi. in eo. tract. in j. part. q. 20. & 24. Et qū est debitor, vel gerit negotia, non censetur donare Ale. cons. 160. vo. 2. Vide quę scripsit Dec. cons. 66. & duob. seq. quando vnus de fratrib. dotauit suam filiam de bonis communib. scientib. aliis, an videatur consentire animo donandi. Prima opi. vide Cor. cons. 124. vol. j. qui loquitur de patruo dotante neptem ex fratre exclusam à statuto, vt possit repetere à fratrib. dotem maxime si patruus haberet bona communia, vide eundem ad idem cons. 3. 16. vol. 4.

b Ale. Istud intellige si sequatur matrimonium, aliàs secus. l. si meo, in pr. de iu. do. & in l. si donaturus, de cond. ob cau.

c Pom. Limita vt non procedat in fratre, qui esset hæres patris, qui stipulatur dotem sibi reddi, non tenetur illam stipulationem remittere filio, ita Anch. consil. suo 335. inc. ex narratis superius. licèt videatur contra istum tex. loquentem de quolibet extraneo, & hoc casu mulier non potest aliquo modo de ipsa dote disponere, vt per Ale. cons. 101. vo. 2. & limita etiam istum tex. vt per Soc. cons. 135.

d Ale. Vide larius per bar. in l. quoties, so. ma. vide bar. in l. j. in prin. so. ma.

§. Et hoc ex rei. Viuo patre, hæc actio est communis patris & filiæ, sed patre mortuo etiam post contestationem ad mulierem integrè pertinet. h. d. &c.

a §. Et cum lex. a Fundus dotalis vbicunque positus, nō potest alienari, neq; obligari, impediēte. l. Iul. dotalis fundi per hanc confirmata, & declarata. h. d. Hoc est verū ĩ fundo dotali, & sic ĩ re immobili. sed qd in re mobili? Et circa hoc dic vt no. ꝑ gl. ĩ aut. siue. s. ad Velle. & ego dixi ĩ l. j. c. m. &c.

a ADD. ¶ Paris. Circa aut. sed quamuis, quæ sequitur istum §. dum dicitur in ea ꝙ pater potest minuere dotem filiæ mortuo primo viro, vide late Dec. cons. 35. & seq. vbi an locum habeat in dote promissa, & quid in hæredib. patris.

§. Illud. Omnia pacta dotalia, quæ non sunt contra l. seruentur intacta. hæc l. in præteritis locum habet. h. d.

¶ De pactis conuentis. Rub.

Continuatio patet de se, &c.

LEX I.

Legem quam. Istam l. habuistis de verbo ad verbū, s̄. de pac. l. legem. Br̄ dicit, Pactum appositū iuxta ꝯtum, vel iuxta rei traditionē, rei cohærentia vestit̄. h. d.

LEX II.

Fructus prædiorum. Gl. legit hanc l. duob. mo. vt ꝑ; ex ea ſm vtranq; breuiter dicit. Pactum de fructib. rei dotalis est seruandum. h. d. ſm vnam lect. loquitur vxori, secundum aliam, loquitur viro, &c.

LEX III.

a Quamuis. a Pactum patris non nocet filiæ, in actionibus dotis. H.d.

a ADD. ¶Pom. No. ꝙ ista l. quamuis, quæ vult quod pactum factum à patre, ꝙ filia superuiuente sol. ma. hæredes mariti lucrentur dotem, vel partem, non præiudicet filiæ, habere locum & in extraneo, secundum Bar. cons. 126. inci. Titius maritauit, vbi vult istud ꝓcedere etiam si stipulatio interuenisset, licèt in hoc contrarium teneat, & sentiat gl. hic, propter quam ita expresse tenuit Rom. in l. j. ff. so. ma. licèt ibi, & in §. seq. cum Bar. teneat etiam hic Sal. & Are. in ista autem q. ego crederem ꝙ opi. Bar. in patre per istum tex. sit vera, quam etiam sequitur Sal. & maxime, quia cum dos restituitur patri, cum hoc vt iterum dotet filiam nubere volentem illa dote, & non minori, l. j. & auth. ibi posita, C. de rei vxo. ac. sequeretur ex hoc, quod fieret præiudicium filiæ, quia cum valeret pactũ, diminueretur de facultatib. pr̃is. vñ ipse non dare teneretur summã prioris dotis, sed eam quæ facultatibus nunc conueniret, iuxta l. quæro, ff. de iu. do. Sed hęc ratio nõ vr̃ bona, quia dicta auth. ibi posita, vult quod pater nullo mõ possit diminuere de summa prioris dotis, nisi clade aliqua fortuita decreuerit eius substantia. Sed certe tale pactum non est casus fortuitus, & sic non præiudicabit filiæ, quia imo pater tenebitur illam summam prioris dotis dare, & sibi imputet ꝙ tali conuentioni se astrinxerit, cum sibi ab initio liberum fuit se tali legi non submittere.

LEX IIII.

1 *Actio quando quæratur filiis ex pacto matris.*
2 *Obligatio ciuilis consistit hodie inter patrem & filium in aduentitiis.*

Pactum dotale. Filiis per matrem nõ quæritur actio: & inter patrem & filiumfa. consistit obligatio ciuilis in aduẽtitiis. h.d. Hic est bonus casus. Duo habes
1 notare, quæ dixi in summario. †Ad primum op. & vr̃ ꝙ ex pacto
a matris [a] quæritur actio filiis, vt ff. so. ma. l. Caius. so. Casus specialis est ibi in dote fauore eius pro quo dos datur. Hic enim licèt pactum interponatur super dote, tamen ꝙ acquiratur filio, respicit fauorem filij, non eius pro quo dos datur. Opp. 2. de l. pr̃. j̃. e. Sol. ibi loquitur in patre, hic in matre. Simile habetis in l. debitor. ff. ad Tre. Dices tu ꝙ est contra casum l. Publia. in pr. ff. depos. vbi ex pacto patris quæritur actio filio. Resp. non, quia ibi pactum interponitur super re propria. Vnde idem iuris est, si mater paciscatur, vt reddatur filio, sicut cuilibet extraneo, vt s̃. ad exhib. l. pe. Ad se-
2 cundum op. †inter patrem & filium non consistit obligatio ciuilis, vt l. frater à fratre. ff. de cond. ind. Sol. istud est verum olim, hodie secus in aduentitiis, vt hic, & l. iubemus. j̃. ad Treb. no: in aut. vnde & si parens. s̃. de inoff. testa. l. si quis pro eo. §. 1. ff. de fideiuss. & no. in d. l. frater à fratre, &c.

a ADD. ¶An ex pacto matris acquiratur filio, vide etiam quòd dicitur de verb. obl. l. stipulatio ista, §. alteri, vbi per doct. & hic etiam quid in patre, vide Bar. in l. si patri, ff. eod.

LEX V.

a Hæreditas. a Pactum de dote mulieris post mortem reddenda, vim testamenti non obtinet. h.d. Hæc l. legitur duobus modis: Vno modo in extraneo, & ista de extraneo est vera. Probatur ex prin. l. dum dicit, hæreditas extranei.

a ADD. ¶Ale. Et facit l. verba contraxerunt, ff. de verb. sig. In contrarium videtur tex. in l. tale pactum §. j. ff. de pact. & ibi Bar. licèt Ang. ibi contra Bar. posset dici ꝙ ista l. & si mulier, loqueretur in extraneo, secus in coniuncta persona, vel ab intestato successura. Et de huius intellectu vide Bar. in l. fi. s̃. de pact.

LEX VI.

Si conuenit. Pactum patris nocet ipsi patri, cum actio dotis ad eum integrè cœperit pertinere. H. d. in summa, &c.

LEX VII.

Pater pro filia. Per ascendentes per lineam paternam descendentibus quęritur actio vtilis. h. d. Op. s̃. e. l. pactum. Sol. Quidam intelligunt hoc de nepotib. ex filio, & cessat illud contrarium. Alij intelligunt de nepote ex filia, & tunc ob. contra. nec potest respondeti, & ideo ista lect. non est vera, quia per ascendentes ex linea materna, non quæritur actio vtilis, nec directa. itẽ op. s̃. d̃ iu. do. l. si gener. so. vt gl. vel vt ibi, &c.

LEX VIII.

a Hac lege. In rebus paraphernalib. [a] maritus se intromittere non habet, muliere contradicente. H.d.

a ADD. ¶Ale. Et quid si ista bona paraphernalia sint consumpta per virum, vide l. de his, vbi est tex. no. de do. inter vir. & vxo.

LEX IX.

Ex morte. Pacta de lucranda dote, & donatione propter nuptias, debent esse æqualia respectu quotæ,
a non respectu quantæ, etiam si ab extraneo [a] pro muliere dos donetur. H.d. No. fi. huius l. quam gl. alle. multum no. ꝙ ad hoc vt ille qui promisit dotem possit eam stipulari, requiritur ꝙ tempore promissionis hoc agatur: secus si promisit, & postea in traditione
b velit stipulari. Certè non p̃t, vt vid stis s̃. ti. prox. l. j. §. accedit, [b] &c.

a ADD. ¶Ale. ¶Quando extraneus dotando videatur donare, vide in l. fi. & ibi dixi s̃. de dotis promis.
b Et latius per bart. in l. quoties, sol. mat. fallit in fructibus, gl. est in ver. porrexerint, in aut. de non eligen. & Bal. in aut. siue à me, s̃. ad Velleia.

AVTHEN.

a Aequalitas. a Ista aut. dicit Gl. ꝙ de consuetudine non seruatur, sed tamen nos vtimur, &c.

a ADD. ¶Paris. Vide circa istam aut. Ro. sing. 562. inc. constante matrimonio circa non facienda pacta inæqualia, vide Cæp. caut. 61. item circa istam inæqualitatem, vide Com. cõs. 26. inc. cum statutum Paduæ sit, vbi ponit ꝙ licet ex ꝯsuetudine tolleretur inęqualitas, si tamen fiat pactum de lucranda dimidia dotis, & econtra propter inæqualitatem seruandam in quota, licèt non in quantitate seruetur. Et ibi ad fi. ponit quòd valeret pactum in contrarium initum.
Ad istam auth. vide Bal. post gl. in auth. dos data, & fallit in l. quod scimus, j̃. de bo. quæ li. secundum vnam lect. in fi. & tenet Bal. in aut. siue à me, s̃. ad Velleia.

LEX X.

Lege Leonis. Ista l. tollit vnum dubium super l. præcedenti. br̃ dicit. Disparitas in pactis de lucrando, reducitur ad paritatem in quantitate minori. h.d. &c.

LEX XII.

1 *Maritus in rebus paraphernalibus quando videatur factus procurator.*
2 *Vsuras rerum paraphernalium, ꝙ maritus possit conuertere in communes vsus.*
3 *Per prouisionem hominis quando videatur recessum à prouisione legis.*

a Si mulier. a Hæc est bona l. Breuiter dicit, Maritus in reb. paraphernalibus intelligitur procura. & vsuras potest in commodum commune conuertere: & pro his bona sua sunt obligata, nisi ipsa in obligatione sibi prospexerit: & tenetur maritus adhibere in eis maiorem diligentiam quam in suis. h. d.
1 No. † ꝙ maritus in rebus paraphernalibus dicitur factus procur.
b Contra s̃. de proc. l. maritus. Gl. dat [b] plures sol. hæc est vera, ex eo
c quod tradidit marito instrumenta, [c] vr̃ eum fecisse suum procu-
2 ratorem. ita dicit gl. tua, quam vide, & no. est gl. No. 2. † ꝙ vsuras rerum paraphernalium maritus potest conuertere in communes vsus. cõtra ff. ad l. fal. l. pe. in pr. Dicit gl. aliud est in fructibus, aliud
d est in vsuris. [d] & vide gl. tuam no. Doct. nostri omnes intelligunt istam gl. in fructibus naturalibus, secus in industrialibus, in quib. eadem est ratio, quę in vsuris. d. Mar. Syl. disputauit istam q. quam videtur eodem modo vidisse. Ego recitaui tibi istam gl. & q. in d.
e l. pe. ff. ad l. fal. No. [e] vltimò † ꝙ per prouisionem hominis, recedi-
3 tur à prouisione l. [f] Gl. assignat ar. contraria, & non soluit super
f verb. contentam, ibi. §. si ex conuentione. Sed hic prouisio legis erat de iure speciali: in contrario de iure communi. Circa quod plenè vide Cy. in l. 2. s̃. de iu. emphy. &c.

a ADD. ¶Vide quæ dixi in l. pe. ad l. fal. & quomodo cognoscatur res esse paraphernales, vide Bar. in l. ob maritorum, s̃. ne vxor pro mari.
b Ale. Adde quod no. Bar. in l. vulgo, ff. de adm. tut. & no. Bar. & doc. in l. maritus, s̃. de proc. & sing. all. l. si qua per calumniam, §. fi. de epi. & cler. & tamen est gl. in contrarium secundum Bal. no. in l. j. C. de proc. & vide etiam Bar. in l. 3. ff. de carb. edic. & in l. Mæuia, in prin. ff. so. ma. vbi per Bal. & per Imo.
c Paris. Circa hoc vide omnino Ro. sing. 669 inc. nunquid, & in cons. 446. ad fi.
d Paris. Vide Com. cons. 104. cum suis subscriptionibus vbi ponit q̃ dicantur propria paraphernalia: & quid de fructibus nãlibus, vel industrialib. vide ibidem.
e Paris. Vide in l. maritus, C. de proc. & quæ ibi scripsi, item vide Ale. circa istam mãm, in cons. 63. vo. 2. inc. super dubio quo q̃ritur. Et vide eundem cons. 41. vo. 5. in quib. locis habes quę dicantur paraphernalia. Et vide ẽt omnino in l. marit⁹, Ale. in l. j. ff. ad l. Fal. post bar. cõs. 125. inc. qõ talis est, & latissime omnino Pau. de cast. 186. incip. super primo. item inquantum dr̃ in distinctione doctorum in ista materia ꝙ si fructus sint consumpti, non teneantur hæredes viri, licèt tenentur si non essent ꝯsumpti, an in dubio præsumantur consumpti, Flor. de S. Petro, in subscrip. ad cons. 104. Com. de quo s̃. tenet ꝙ sic. Contrarium tenet Pau. de cast. in d. consi. 186. Sal. in ista l. fi. dicit ꝙ creditur marito asserẽti se centum posuisse in vsus communes. Quod intelligit Ant. in cons. 160. si dicat verisimilia. secus si quantitas esset magna, vt per eum. Vide etiam econtra Sal. & Ale. in l. maritus, quæ est l. pe. ff. ad l. fal. Vide in materia quomodo maritus teneatur ad fructus bonorum paraphernalium, & quid de pensionibus, Ale. cons. 164. vol. 5. & ibi in d. consi. 164. patet quomodo constituantur paraphernalia.
f Alex. Vide Bar. in l. si cum dotem, in pr. sol. mat. Spec. in ti. de coniuncta persona, quod limita vt per Bal. inst. de act. §. item seruiana.
Paris. Circa hoc an & quando censeatur recessum à generali, vel speciali in casu isto, & quid si specialis esset apposita per vxorem, vide d. Ant. consi. 35. ante fi.

¶De dote cauta non numerata.

Continua vt in Gl. &c.

LEX I.

1 *Scripturæ publicæ statur, in eo quod ibi continetur.*
2 *Instrumentis dotalibus hodie renunciatur exceptioni non nu. pe. et ideo sufficit sola confessio.*

a Dotem. Dos confessata a non numerata, effectualiter non potest repeti. hoc dicit. Contra istud opp. & videtur quia instrumentum probat vt l. fin. j̃. arbi. tu. Dicunt quidam, quod fuit scriptura priuata, non publica. Vel aliter, dic, di-
1 cit Gl. & melius. † Scripturæ publicæ statur in eo quod ibi continetur

a ADD. ¶Ale. Circa confessionem factam de dote, vide aliqua, quæ no. Spe. in ti de confes. §. 2. in fi.

netur. vnde si in instrumento contineretur numeratio, quia notarius dicit, & numerauit, in præsentia mei notarij, & sufficeret. Sed hic continebatur confessio tantum, non numeratio, ideo potest obiici exceptio non numeratæ dotis intra tempus statutum. j.l.vlt.& aut.ibi posita.item opp. quia secundum hoc omnes er-
a rant, quia instrumentum dotale fit de sola confessione. a Sol.in
2 instrumentis †hodiernis renunciatur exceptioni non num.pe. & ideo illa instrumenta sufficiunt. ita intelligit Gl. & bene, de quo
b videbitis in l.si ex cautione. de non num. pec. & vide hanc Gl. b quam no.& perpetuò tene menti,&c.

a ADD. ¶Paris.Circa materiam exceptionis non num.dotis, vide latè Fel.in c.sicut cautio,extra de fi.instr. Et an,& quando confessio sola dotis,vbi non constat de actuali numeratione , præiudicat marito,vel aliis creditorib. vide late Soc.in l.j.so.ma.vbi ponit quando est facta post contractum matrimonium.Vide etiam late Ale.cons.142.vol.5.vide barb.cons.38.vol.4.in 2.dub.

b Alex.Vide bal.in rub.de priu.do.& bar.in l.assiduis,qui pot.in pig.hab.

LEX II.

a Quod de suo. a Dos cõfessata animo donandi, morte confirmatur.H.d Opp.s.de l.prox.& j.prox.sol.Ibi fuit ɔfessus spe futuræ numerationis:hic animo donandi.Op.2.de do.an.nup.l.j.sol. ibi matrimonium fuit solutum diuortio, & sic donatio tacitè reuocata, hic fuit solutum morte, & sic donatio fuit tacitè cõfirmata. Op.quando in donatione nõ interuenit traditio, non confirmatur morte.l.Pap. ff.de do.inter vi.& vx.Sed hic nulla interuenit traditio,ergo,&c.Sol.Gl.mirabiliter hic non interuenit traditio vera,sed aliquid loco traditionis. Vide istam Gl.quam no.&c.

a ADD.¶Ale.Adde ꝙ si depono,vel mutuo nomine tuo,istud habetur loco traditionis,per istam gl.secundum bal.in aut.ex testamento,C.de colla.

LEX III.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, opponi potest contra scripturam priuatam continentem pecuniam numeratam.*

2 *Duo rei possunt in dotibus constitui.*

In dotibus. Marito,& cuilibet, qui dotem recepisse confessus est, licet exceptionem non nume.dotis proponere intra tempora hic constituta. H.d. Opp.hic dicitur,in
a dotibus, a quas datas esse,&c.si in instrumento dicitur dotem datam,ergo non potest dici non numeratam esse,vt s.l.j.sol.Gl.mirabiliter hic loquitur in instrumentis priuatis. quod dixi s.l.j.habet locum in publicis.Et vide istam gl.quam tene mẽti.Et sic no.
1 †ꝙ licet in instrumento priuato,vt in apodissa,contineatur verè pecuniam esse solutam,tamen potest opponi excep.non nu pec. & aduersarius habebit necessariò probare pecuniam numeratam, vt l.asseueratio.& l.si ex cautione.s.de non nu pec. & ibi de
2 hoc dicam.No.ex hac l.†ꝙ in dotibus possunt constitui duo rei,
b licèt non possit interuenire fideiussor, b vt j.ne fideiu.do.den.dic vt ibi,&c.

a ADD.¶Ale,Sed tu adde casum,in quo no.vtrum isto tempore erit tutus,vt dixi in l.per diuersas,& l.ab Anastasio,s.man.adde Aug.in l.predia,ff.de acq.pos. per gl.& doc.in l.si ex cautione,de non nu.pec.

b Ale.Vide no.bar,in l.si constante,§.quoties,so.ma.Et istum tex.cum hic not.per bar.in l.fi.intellige,vt per eum in d.l.si constante, in 8.q.partis, sol.mat.Et cum bar.hic transit bal.simpliciter,& bal.in l.j.j.ne fidei.do.den.bar.in l.si quidem, de duo.reis, & ibi quatenus non possunt restitui duo rei credendi in dote,sed debendi sic,& Im.in d.l.si constante,ver.contra rem,& Spec.de do.inter vir.& vxo.§.pe.ver.illud,& §.fi.ver.item nota ꝙ alius,vbi tenet indistincte, ꝙ sic per tex.in aut.quod locum:vide bal.in l.in contractibus,§.j.de non num.pec.Adde quæ consuluit Pau.de cast.cons.170.

AVTHEN.

Quod locum. Ista aut.limitat tempus opponendæ exceptionis non numeratæ dotis.

a ¶De don.inter a vir.& vxo. Rub.

a ADD.¶Alex.Adde quod scripsi post bart.ff.eo.
Paris. Ad validitatem, siue ad validandam donationem inter vir. & vxor.vide Cæp.cau.12.& in materia huius tit.vide omnino quæ habes ad bar.in rub.ff.eo.

Continua vt in Gl &c.

LEX I.

a Bona. a Donatio inter coniuges morte donantis confirmatur,etiam si sine hærede decesserit.h.d.No.licèt legata quæ relinquuntur ex testamento, vel ab intestato non valeant,si adeatur hæreditas:tamen donatio quæ fit inter coniuges,confirmatur hereditate non adita. Quid de do.cau.mor.vtrum ad eius confirmationem requiratur hæreditatis aditio?Cogitabis,&c.

a ADD.¶Barb.No.quid in do.cau.mor.vide Lu.Ro.l.in mortis, ff.de do.cau.mor. Ale. Adde l.sequentem,& ꝙ ibi no.bart.ff.de leg.2.& bald.hic,& vide quæ dixi post bart.in l.j.§.mortis causa,ff.de do.cau.mor.& ibi quid in do.cau.mort.

LEX II.

a Si ancillam. a Milites nõ possunt donare suis ancillis concubinis.H d.Per hanc l.dicebat d.Ric.Mal.ꝙ clericus non potest donare concubinæ,quia est miles cælestis militiæ,sicut dr̃ de milite armatæ militiæ, vt no.in l.miles.ff.de re iu.

a ADD. ¶Ale.Vide bar.in l.affectionis,ff.de do.adde de clerico,Pet.de anc.cons. 248.de milite,bald.cons.227.277 lib.3.

LEX III.

Donatio. Donatio facta ab vxore viro,eius morte confirmatur.Et post mortem vxoris donatio à socero in generum statim perficitur.h.d.&c.

LEX V.

Si vt proponis. Morte soceri donatio facta ab ipso genero, non confirmatur, si filia superuiuit.h.d.hæc no.l.&c.

LEX VI.

a Etiam. a Licèt quis suum alterius nomine deponat,donare non videtur:& quod vxor quærit,in dubio præsumitur de bonis viri.H.d.No.bene istud prin.Et vide Gl.1.quam no. multum sing. Et sic no.ꝙ ex his verbis non præsumitur donatio. Hoc tenet Gl.tex.in l.donationes.§.pe.ff.de do.& ibi dixi. Habui de facto,& sis memor huius,&c.

a ADD. ¶Ale. Vide hic apost.in l.j.per bal.in l.si vxor,C.de cond.inser.bar.in l.facultas,de in.fis.lib.10.in fi. Quid autem in concubinis,dic idem secundum bal. per istam l.j.j.de nat.lib.& vide in c.significauit,extra e.ti.item no.sing.ꝙ licèt Titius rem suam meo nomine deponat,non videtur mihi donare Pau. de cast. contra in l.Publia,in prin.ff.deposi.& ibi vide.

LEX VII.

Si ex voluntate. Donatio inter coniuges veros non valet,nec etiam inter putatiuos.h.d.

LEX VIII.

Si fructus. Breuiter dicit.Fructuum non valet donatio inter coniuges.

LEX IX.

Et si de tua. Dominium rerum emptarum de pecunia viri,pertinet ad vxorem, si ei sunt traditæ, sed pecunia repetetur.h.d.in summa,&c.

LEX X.

Si maritus. Expoliatus ante omnia est restituendus,& separatorum separata habenda est ratio.H.d.

LEX XI.

Sicut cessat. Donatio annua valet traditione secuta, sed ex ea non datur petitio.h.d.&c.

LEX XII.

Si maritus. Per specialem hypothecam videtur reuocari donatio facta coniugi.h.d.No.hanc l.op.insti. de leg.§.si rem.& §.idem rescripserunt. Solu. facilius præsumitur reuocatio istius donationis,quàm legati.Habes notabiliter clarè hic,& in l.fi.§.j.de do. & sic facit hæc l.in ar.ꝙ si maritus pignoraret arnesia , siue iocalia , & alia aduentitia mulieris, quæ sibi donauerat,videtur donatio reuocata,nec cõfirmatur morte.Et hoc
a si poneremus illas donatas esse.quod no.perpetuo, a &c.

a ADD. ¶Alex.Et dixi in l.3.§.si credi.de le.3.vide omnino bart.in l.rem legatam, in fi.de adimen.leg.

LEX XIII.

Si quidem ante. Donatio non tollit ius hypothecæ competens creditori: & hypotheca non porrigitur ad res perfecte donatas.H.d.

LEX XIIII.

Ex verbis. Qui confirmat illud quod potest per se stare, non videtur de nouo concedere. h.d.Aduerte quia hæc est no.l.valde.circa hanc l.reuoco in dubium,an ista donatio petatur vt legatum & fideicom. tanquàm donatio morte confirmata. Gl.in hac l.variat.nam alibi videtur dicere ꝙ inducit legatum. Alibi videtur dicere contrarium. Veritas est ꝙ non inducit legatum vel fideicom. vt ex tex. manifestè colligitur.Et ideo
a pro huius declaratione a dicas:aut est certum quid voluerit testator per verba ista,& stamus certo.vt hic,in prin. Aut est dubium, & tunc aut donatio erat per se valida, nec exigebat confirmationem morte,& ista verba ad eum non porriguntur, vt l.si quando. in pr.ff.de le. 1.aut requirebat confirmõem,& morte sola confirmatur tanq̃ donatio,& ista verba ad eam non porriguntur, vt inducant legatum vel fideic.vt hac l.sed vt ostendatur donõem voluntariè ɔfirmatam:aut morte fortè nõ ɔfirmatur,q̃a excedebat ltĩmam summam, vt j.e.l.donões. tũc ad illã porrigũtur, vt inducatur

a ADD.¶Adde bal.in l.si quando, de leg.j.

catur legatum, vel fideicom. Ita debetis intelligere hic. Vlt. dicit gl. ꝙ hæc l. est argumentum ad confirmationem priuilegiorũ, vt
a in fi.gl. Dic de hoc vt ext.de confir.vti.vel inut.c.examinata.[a]
a ADD. ¶Ale.Vide etiam quæ dixi no.in apost.in l.impuberem,§.qui codicillos, ff.de fal.& bal.hic.

LEX XV.

Si non verum. Simulata venditio ius creditoris nõ impedit, & donatio reuocata non impedit dominium ad hæredem transire.h.d.

LEX XVI.

1 *Emptum nomine vxoris quando præsumatur donatum.*

a Si filii. [a] Hæc est not.l.valde. Ex emptione facta nomine alicuius, donatio non præsumitur si ei cuius nomine emitur,
1 non tradatur: aliàs præsumitur.h.d. Et reuoco in dubium,† quomodo quis potest probare fecisse animo non donandi. In gl. hic sunt opi. breuiter gl. nec hic nec alibi ponit veritatem eius. Veritas est hæc, ꝙ licèt nomen vxoris inseratur in instrumento, si tamen ipsi marito traditur, non vxori, præsumitur non animo donandi. Hic est tex. hic si diligenter inspicias, & vide tex. Simile habes §.si quis alteri, vel sibi.l.2.probatur.ĵ.de cast.pec.l.j.lib.12. Sic debet intelligi.§.fam.er.l.filiæ cuius, & quod ibi dixi. Sed si alicuius nomine emitur, & sibi traditur, præsumitur donatio. Ita intelligo hic in fi. Facit.ff.de do.l.antep.in pr.& quod ibi dixi in l.j. §.nec castrense.ff.de coll.&c.
a ADD.¶Ale.Ad hoc no.vide bal.post glo.in l.si instrumenta,C.de fid.instr.& iu. hast.fis.li.x.& Bal.in c.j.de feu.pos.&in l.vxor marito,ff.e.vbi gl.ad no.facit l.si tibi,§.is cui,ff.mand.& quæ habentur in l.multum,§.si quis alteri vel sibi, & dñ dixi an ex contractu vxoris quæratur viro, adde plene bal.in l.si vxor,C.de cõdi.inser.Item adde gl.in l.scripturæ,& ibi bal.C.de fid.instr.quod valet instrumentum quo cauetur, quod maritus emit pro se, & vxore sua, & etiam gl.hic bal.hic alle.tex.in aut.de non ali.§.emphyteusim.

LEX XVII.

De his. Si maritus res vxoris cõsumit, ea patiente, præsumitur donatio. ideo tenetur quatenus est locupletior: si ea inuita, totum repetitur.h.d. hæc no.l.quotidiana,&c.

LEX XVIII.

A marito. Rei donatæ inter coniuges nõ transfertur dominium, nec confirmatur secuto diuortio, vel si prius donatarius moriatur, vel si fuerit reuocata,&c.

LEX XIX.

Si constante. Inter socerum & generum valet donatio. h.d.&c.

LEX XX.

Creditor. Mulieri facta vẽditio per creditorem viri, de pignore liberato, nullius est momenti.h.d.

LEX XXI.

Si propriis. Quod expenditur ab vxore pro marito, non repetitur, si in eius vtilitatem non conuertitur.

LEX XXIII.

Si te. Valet donatio inter socerum & generum, nec reuocatur pœnitentia.h.d.

LEX XXIIII.

1 *Legata & fideicommissa licèt sint nulla aliquo mortuo ex pœna, donatio tamen inter coniuges facta remanet firma.*
2 *Deportatus quòd possit reuocare donationem quàm fecit.*

a Res vxoris. [a] Breuiter dicit hæc l. no. Donatio inter coniuges confirmatur morte naturali, vel ciuili, ex q̃ libertas perditur: secus si perditur ciuitas libertate manente, quia tunc mors naturalis expectatur.h.d. No. ex hac l. ꝙ licèt lega
1 ta & fideic.† sint nulla aliquo mortuo ex pœna, vt l.eius qui.ff.de test. tamen donatio facta inter coniuges remanet firma. Quid erit in alia simplici donatione, vtrum secuta damnatione valeat.gl.tãgit hic. Tu dic plenius in l.post ꝯtractum.ff.de don. & ibi plenè dixi. Cy.tangit aliquantulum.ĵ.de bo.dam.l.si quis post hac. & vide gl,
2 tuam no. Vlt.no.ꝙ quanquam aliquis sit deportatus,† potest reuocare donationem quam fecerat, vt hic in fi.& l. sed si mors.§.j. ff.e. quod facit, an ille qui fecit testamentum antequàm ingrederetur religionem, existens religiosus possit aliqua reuocare. tene menti.
a ADD.¶Ale.Circa med.facit, vtrum don.cau.mor.sortiatur effectum post mortẽ ciuilem, vide gl.in decretis tenentem ꝙ sic, per istum tex.in c.placuit, el 2.16.q. 1.& hic adde Bal.in l.si mors,& gl.ponit hic,&c.

AVTHEN.

1 *Testamentum damnati ad mortem, non valet.*

Sed hodie. Ista auth.corrigit l. Codicis in eo quod dicit, ꝙ nemo ex supplicio fit seruus, vide gl. & not. ibi dum dicit, ꝙ nemo ex supplicio fit seruus: de superuiuentibus lo-
1 quitur.& ideo qui† damnantur hodie ad mortem, efficiuntur statim lata sententia serui pœnæ.& ideo eorum testamẽtum, vel co-
a dicilli non valent.tene menti.[a]
a ADD.¶Ale.Adde bar.& Doc.in l.si is qui,§.j.ff.de test.& in l.qui vlt.ff.de pœn.

LEX XXV.

a Donationes. [a] Donationes, quæ ratiõe matrimonij vel potestatis impediuntur, morte confirmã-
b tur: secus si aliud impedimẽtum[b] accidat, tunc enim confirmatio expressa requiritur, quæ retro non trahitur: in tacita vero secus. h.d. No. illud quod dixi in summario.no.ratihabitionem retrotrahi.vidistis ad Mace.l.fi.& materiam huius l.videbimus in l.2.§.de inoff.don.

a ADD. ¶Alex.Limita non procedere in marito & vxore putatiuis, quia tũc morte non confirmatur secundum bal.no.in l tanquam,ĵ.de fid.per tex. vnicum, in l.cum hic status,§.si quis sponsam,ff.e.facit in fi.l.j.de cond.ob cau. adde l.si ex voluntate,& ibi bal.ĵ.eo.
Pari. Et imo si non valet ratione omissæ insinuationis,& non confirmatur morte, vide Com.cons.28.inc.defuncto dato, post prin. Item adde sing.ꝙ si donatio fiat per patrem filio propter bene merita, si non probentur bene merita, non cõfirmatur morte, vide Crem.sing.139. Item quando non valet ratione omissæ insinuationis, an confirmetur morte, saltem vsque ad quantitatem permissam, vide Soc.in l.si inter virum, no.j.§.sed si mihi, de verb.ob.Sal.hic.

LEX XXVI.

1 *Doctor & miles quòd non teneantur vocare vxores dominas.*
2 *Contractus celebratus ab habente potestatem legis condendæ, habet vim legis.*
3 *Ciuitas si facit pactum cum alia ciuitate vel publicano, ꝙ talia pacta debeant seruari tanquàm statuta.*
4 *Syndicatus factus in concilio habent authoritatem faciendi statuta, habet vim legis.& per talem Syndicatum possunt obligari bona singulorum.*

a Donationes. [a] Inter principem & Augustam valet do-
1 natio incontinenti.h.d. † Vtrum maritus
b doctor, vel miles [b] teneatur vocare vxorem suam dominam, hic tex. facit ꝙ sic. Consueui determinare contrarium, quia quandocunque quis habet priuilegium propter me, eo non vtitur contra me, me inuito, vt l.si iudex circũuento.ff.de min.& l.amicissimos.
c ff.de exc.tu. Sed vxor habet dignitatem [c] propter virum, vt l.fœminæ.de sena. ergo illa dignitate seu priuilegio non vtitur cõtra virum eo inuito. Item facit hic tex. ibi vt pote imperialib. contra-
2 ctibus legis vicem obtinentibus. † Not. ꝙ contractus celebratus
d ab eo, qui habet potestatem condendi l. habet vim legis.[d] Probat
3 hic & in l.Cæsar.de pub. Et ex hoc dico † ꝙ si ciuitas ista facit aliqua pacta cum aliquo publicano, vel alio, vel cum alia ciuitate, ꝙ iudex huius ciuitatis debet pacta illa seruare, sicut statuta cõis. Licèt enim aliàs pactum non nocet nec prodest de se, nisi paciscentibus.vt d.l.si vnus.§ ante omnia.ff.de pact. tamen pactum ciuitatis poterit nocere omnibus, quibus ipsa ciuitas poterat imponere le
e gem. Et per hoc ego determino vnũ dubium [e] in l.4. §.si actor.de re iu.s.quæstionem talem. Si dicitur in instrumento syndicatorio ciuitatis, ꝙ aliquis constituitur syndicus ad obligandum ciuitatẽ, & bona ciuitatis, & singularum personarum, vel ad obligandum ciuitatem, & singulas personas, vtrum ex hoc poterunt conueni-
4 ri singulæ personæ, & eorum bona. Ego determino sic,† ꝙ si syndicatus fuit celebratus in concilio habente authoritatem faciendi statutum in ciuitate, syndicatus ille habetur pro lege vt hic, & d.l. Cæsar. Ideo facit, ꝙ bona ciuium singulorum poterunt capi: quia obligata sunt: quia sicut per proprium concilium possent bona ciuium obligari, sic & per talem syndicum constitutum. Not. bene ista quæ dicta sunt.

a ADD.¶Pom.Ad istam l.vide aliquid per Fel.in c.cum non liceat de præsc.& Barba.in c.licèt ex suscepto, in x.casu,& Pau.ibi de fo.comp. vbi dicit, quod ista l. habet etiam locum inter Regem, & Reginam,& Ale.in l.quamquam, ĵ.de test. mil.Barb.in c.cæterum, de iud.& Ias.in aut.ex testam.ĵ.de col.
Paris. Adde ꝙ eo modo est inter patrem & filium, vide quod scripsi in l.frater à fratre, ff.de cond.ind.h. & illa quæstio quomodo inter patrem & filium valeat contractus.
b Ale.Vide Bar.in l.si post,§.fi.de contratab.
c Per hãc l.Bal.fin.in c.j.§.item sacramenta, de pa.iu.fir. dicit valere donationem factam à rege filio suo in potestate. Adde Old.cons.278.
d Paris.Vide quæ habes ad Bar.in l.Cæsar, ff.de pub.
e Ale. Vide bar.in l.ciuitas, in pr.ff si cer.pet.& dixi post bar.in l.Cæsar, ff.de pub. bal.hic videtur tenere contra bar.& refert & ibi etiam sequitur bal. in l.ea.l.§. de cond.ob cau.in barone, vel alio non subiacente alterius territorio.

LEX XXVII.

Si vnus. Breuiter dicit. Si donator capiatur ab hostibus,& decedat, vel si donatarius capiatur,& post mortem donatoris redeat, donatio confirmatur. h.d.

De

¶De repud.& iud.de mo.fubla. Rub.

Continua vt in gl.&c.

LEX I.

Matrimonium. Per amiffionem ciuitatis non tollitur matrimonium:dos tamen ex æquitate repetitur.h.d. No.hic videtur cafus ꝙ marito exbannito, qui
a perdit ciuitatem fuam,vxor poffit repetere dotem,gl.hic^a dicit q̃dam alia non multum pertinentia ad hanc l.& dic vt in ea.
a ADD.¶Ale.Vide bar.in l.fi conftante,ff.fo.ma.

LEX II.

Liberum. Mulier non tenetur fponfum vltra triennium expectare,h.d.

LEX V.

Diffentientis. Diuortium filiæ non eft in poteftate pr̃is nifi ex caufa, fi filia fuerit emãcipata nul
a lo modo.h.d.^a In l.autem C.dicitur ꝙ nõ poteft foluere matrimonium pater fine filia:in aut.dicitur contrarium.h.d.
a ADD.¶Pom.Per iftum tex.Decidunt communiter doct.in l.2.§.quod fi in pr̃is, ff.fo.ma.ꝙ per adulterium non lucrabitur maritus dotem in præiudicium pr̃is, vide ibi late per Ale.circa prin.in ver.ex quo aliud.

AVTHEN.

1 *Factum filij non debet nocere patri.*
2 *Confenfus cuius in contrahendo requiritur,ita & in diffoluendo.*
1 **Econtra.** No.† ꝙ factum filij nõ debet nocere patri.& fic facit ad q.quã videbitis in l.confenfu.j.e. Secun-
2 dò no.†ꝙ cuius cõfenfus in contrahendo requiritur,eiufdem requiritur in diffoluendo.non habetis hic alia.

LEX VI.

1 *Citatio facta ad domum valet,etiam fi ad notitiam citati non peruenerit.*
2 *Proteftatio fieri poteft ad domum.*
1 **Licet repudii.** †Vide gl.tuam hic, & fic valet citatio facta ad domum,licèt in citati notitiã non peruenerit. Vidiftis in l.ab eo. j̃,quomodo & quando iudex,facit
2 †ꝙ fufficit proteftationem fieri ad domum, vt plenè dixi in l.4.§. prætor.ff.de dam.infec.

LEX VII.

Vxor. Vxor, quæ per quadriennium de marito nouam non habuit,palam nubens,adulterij euitat periculum.h.d.

AVTHEN.

a **Hodie.** ^a Hic videtur effe cafus,ꝙ fama cum iuramento officialis facit fidem.h.d.
a ADD.¶Ale.Fama cum iuramento officialis facit fidem, & ita per iftum tex.cõfuluit barb.in conf.191.inci.domino Paci de Burg.vol.j.

LEX VIII.

1 *Probatio quando fieri poteft per domefticos familiares.*
a **Confenfu.** ^a Matrimonium non poteft diffolui fine caufa legitima,hac l.expreffa.Mulier cõtra faciens p̃dit dotem,& donationem propter nuptias:& intra quinquenniũ
b non nubet. Vir contrafaciens dotem reddit,^b & donationem perdit,& ad probationem eorum domeftici admittuntur:& ꝙ ex his caufis alter coniugum lucratur,filiis ex eodem matrimonio referuatur.h.d.No.hic,quod † per familiares^c & domefticos admittitur
1
c probatio , licèt aliàs non admittatur talis probatio. Primò habes aut.fed nouo.Secundò habes aut.quod hodie.
a ADD. ¶Ale.Perdit dotem,& dum in hac l.dicitur,ꝙ pœna adulteræ eft ꝙ perdat donationé ante nup. & dotem. Quid de bonis paraphernalib.vide in l.j.de adul. Item quid fi vnus ftipulatus eft dotem fibi reddi,vel ẽt pater fine ftipulatione dedit dotem an præiudicet fibi,vide gl.in l.fi dotem,vbi bart.s̃.de iu.do. & gl.s̃.e. l.dubium, & hic, Et an ifto cafu mulier debeat alij viro nubere, vide Bar.in l.vbi,C.de iu.do.& vide gl.hic.
Pom.Et not.fing.ꝙ hæc.l.cõfenfu, non folum habet locum, vt mulier committens adulterium dote & donatione propter nup.priuetur,fi mulier viuo marito adulterium committat,fed etiam habet locum in vidua, quæ mortuo marito ftuprum commiferit,vt fimiliter,& ipfa,quia tunc dotem & donationé propter nup.amittit,vt egregie vult Pau. de Ca.conf.147.inc.reuocatur in dubium vol.2.& conf.154.e.vo.in l.fororem,j̃.de his,qui.vt ind.per gl.ibi,& in l.fideicõmif.poft gl.ibi,j̃.de fideic,licèt cõtrarium teneat Ale.in d.l.fororem, vnico fundamento,cui refpondet Pau.de Ca.in d.conf. 167. ꝙ credo ipfe non viderat & no.præterea ꝙ hæc l.non folum habet locum in dote,& don.propter nupt. fed etiam in reb.paraphernalib.fecundum gl.in c.plerunque ext.de do.inter vir. & vxo.de qua facit feftum Ro.fing.311. Et an hæc l.procedat in ea quæ eft adulterata per vim,vide Pan.conf.4.vol.j.Confidera autem, nũquid habeat locum in fponfis,fi quid dediffent,vel altero ipforum committente fornicationem, vt illud amittant,per ea quæ habentur in c.quemadmodum,de iureiu. & vide de illa opi.Pau.aliquid per Fed.conf.167.& ad hæc etiam vide Pan. in c.gaudemus. de conuer.coniuga.
b Parif.Vide Com.ↄf.175.dub.2.inc.do.Andriola.vbi dicit ꝙ vxor dicitur ciuiliter agere ad feparationem thori , & reftitutionem dotis. Item dum dicitur hic ꝙ mulier committens adulterium, perdit dotem, quid in vidua, vide Iaf. contra Pau.de Ca.in l.fideicommiffum,C.de fideic.in cõtrarium vide eum in l.2.in pr. fo.ma.vide Fel.in c.paftoralis.
c Parif.Contra tamen hic no.videtur tex.in c.literis,& ibi vide D.Fran.conf.13.Item ꝙ in cafib.prędictis plus credatur domefticis,quàm aliis,vide Fel.in c.quoties,ext.de teft.eundem in d.c.in literis,ver.3.fallit,item ad declarationem huius regulæ,ꝙ in his,quæ funt difficilis probationis admittũtur teftes,qui alias non admitterentur,vide omnino d.Ant.conf.24.qui declarat qualiter iftud debeat intelligi,& ꝙ non bene probant, item limita vt per Fel.in d.c.in literis, & in c.veniens,in gl.fi.ext.de teft.in c.de cætero,e,ti.&in c.tertio loco,ext.de proba.vbi ponit limitationem &declarationem,quam ponit Ant.de But.in d.conf. de quo s̃.item pro ifta regula multa cumulat Iaf.in l,fi quis ex argentariis,§.p̃tor ait,ff.de ed.vbi etiam habet quod fufficit leuior probatio,item fing. limitationem,& declarationem,quam ponit Ant.de Bu.in d,conf.de quo s̃.adde Iaf. qui eum fequitur & commendat in l.fi.ff.de his qui,vt ind,in l.j.in fi.C. de fum. tri.in j.lec.Item ad regulam,vide Ale.conf.24.vo.2.& conf.195.& 211.& per eundẽ in l.de pupillo,§.fi quis ipfi prætori,de ope.no.nũn.vide Math.omnino not. 190.limita dupliciter per Iaf.in l.cum ea quæ,C.de tranf.in l,in illa,ad fi.de verbo.ob.Adde plenius in c.veniens,el 2.de teft.in c.3.loco,de prob,in c.cum dilecti,de elect.& quod no.Cy.in l.parentes,de teft.& bar.in l.in tantum,ff.de rer. di.& quod habetur in l.interrogari,C.de q.& bal.in d.l,parentes, & Bar. in l.fi quando,j̃.vnde vi,dicit etiam bar.in l.lex quæ tutores,per illum tex j̃.de admi. tu.ꝙ quas maffaritias habuerim in domo,poffum probare per domefticos,&familiares.Et qualiter procedat hoc,ꝙ teftes non integre probent,vbi alia probatio haberi non poteft,declaraui in apoftilla poft Im.in repeti.c.quintauallis,de iureiu.Adde qui teftes admittantur,& q̃ fint fufficientia indicia cum mulier de adulterio accufatur, Ro.conf.451.& an mulier de adulterio accufata,poffit teftari de dote,per eundem conf.286.an autem fi mulier accufet virum, quod dolo,& violentia commifit adulterium,&non probat qualitatem,tamen maritus fit confeffus,ꝙ commifit adulterium,an debeat puniri,vide per eundem conf. 167.Et quando alia probatio haberi non poteft,an fufficiat per coniecturas,vide Fed.conf.144.

LEX IX.

Si conftante. Diuortium poteft fieri vtriufque confenfu.h.d.

LEX X.

In caufis. Si vir intra biennium non poteft vxorem cognofcere,eam iufte poteft dimittere.h.d.

LEX XI.

Iubemus. Qui mulierem accipit fine dote,&eam fine caufa repudiauerit , in tertia parte bonorum punitur,ita tamen quod centum aureos non excedit,quæ pœna applicabitur filiis,fi extant.Idem ecõtra in muliere,& iudicium de mo
a ribus eft fublatum.^a
a ADD.¶Alex.Quantum hic dicitur ꝙ iudicium de moribus eft fublatum,intelligo quantum ad detractionem,vel ad compenfationem dotis, vt hic not. latius in l.res iudicata,ff.fo.ma.Sed quantum ad hoc,vt vir poffit illam male morigeratam caftigare,dic quod poteft,7.q.j.ficut alterius.Intelligas moderate tamé vt ibi no.& 14.q.3.duo ifta.Similter põt caftigari quilibet de fami.l.2.§.j. de his qui funt fui vel al.iu.imo fi effet clericus in minoribus conftitutus habens vxorem,poteft bene tenere ifto cafu vxorem in compedibus,vt c.placuit,33.q.2.& quod maritus habet coertionem morum,tenet bal.in l.j.de epifc.& cle.& vide bar.in l.miles,§.qui iudicati,ff.de re iud.&c.

¶Soluto matri.quemad.dos petatur. Rub.

LEX I.

Dubium. Aeftimatio ancillæ dotalis,electione mulieri referuata,facit fibi partum ancillæ deberi.h.d.

LEX II.

Secundum. Nec contrahendo,nec quafi,pater poteft filiæ in dotem præiudicare.h.d.

LEX III.

Si ignoras. Dos data feruo pro matrimonio putatiuo , ab ignorante repetitur,& filij funt liberi,licèt fpurij.h.d.

LEX IIII.

Dos à patre. Summat feipfam.Hic funt opi. vtrum ifta l.debeat intelligi muliere decedẽte in matrimonio finè liberis, vel cum liberis;& confuetudo approbauit,
a quod intelligitur muliere decedente ^a in matrimonio fine liberis. Hoc examinabo plenè in l.poft dotem,ff.fol. mat. & quis fit effectus,ibi plenè dixi.
a ADD.¶Parif.De materia vide Ale.conf.205.conf.545.Ant.in conf.110.Vide Soci. in l.ad iura,ff.de condit.& demonft. quòd ifta confuetudo procedit, fi ftent in terminis iuris communis,aliàs fecus,vide late bart.& alios in l.poft dotem, in 5.q.ff.fo.mat.

LEX V.

1 *Mors qualiter probetur,et cui incumbat onus probandi quem effe mortuum.* 2.

1 **Si quidem.** Captiuitas vxoris non facit locum repetitioni dotis, sed mors. H.d. † Quæro qualiter probatur, *a* aliquem esse mortuum. gl. quæ est hic, dicit per publicam famam. Alij dicunt contrarium. & vide istam Gl. quam no. alibi, in l.2.§.si dubitetur.ff.quemadm.test.ape. vr̃ dr̃e ꝙ requiratur semiplena probatio. alibi dicitur ꝙ debet aliter probari, vt l.& si de sua.de acq.hær. Quantum est pro modo, primò habemus videre, cui incumbat onus probandi, an ei qui dicit aliquem mortuum, an alij qui dicit viuum. breuiter prout dicit tex. in simili in l.si minorem.de in int.rest. Quandoque quis fundat intentionem suam ex vita alicuius, & tunc debet probare ipsum viuere, non autem sufficit probare ipsum iam fuisse viuum, vt l.qui spadonem.§.qui absolutus.ff.de exc.tu. Quandoq; quis fundat intentionem suam ex morte alicuius, & tunc debet probare mortem. Hic casus est
b hic.& d.l.2.§.si dubitetur.ff.quemad.testa.ape. Quæro secundò, *b* qualiter probatur aliquem esse mortuum? vt dixi vobis aliàs, aliquem esse mortuum, est oratio priuatiua, quod est idẽ quod negatiua, quia dicere aliquem esse mortuum, non est dicere, nisi ali-
2 quem non esse viuum. Et ideo videtur † ꝙ mors non possit probari directò, tamen est tantum coarctata loco, vel tempore quod potest ꝓbari. Item rectè possum dicere, ego vidi eum mortuum. ita vides Gl. nostram. similem habemus de vi.tri.& ol.le.l.vinum. & de erog.mili.ann, l.1.lib.12. tamen proprior modus loquendi esset, vt de morte deponeret per signa, vt quia habet signa hominis mortui: sicut dicimus de demẽte, quando aliquis vult probare aliquem dementem, vt l.nec codicillos.j̃.de codi. & l.quidam in suo.ff.de cond.inst. Item sufficit ꝙ quis dicat eum vidisse sepeli-
c ri, *c* vel ꝙ interfuit sepulturæ, vt hic dicit Gl. istæ probationes videntur probare directò, prout possibile est: tamen ista probatio deberet adhiberi, quando ponitur quod est mortuus de recenti, & in loco propinquo: si autem esset mortuus ab antiquo, vel in
d loco longinquo, vt in bello, tunc sufficit probare per famam, *d* vt hic Glo.& bene. item posset etiam probari mors, si esset elapsum tempus annorum centum, ex quo ille nõ fuit visus, quod est longissimum vitæ tempus, vt l.fi.s̃.de sacros.ec. Si non esset mortuus de propinquo, sed in partib. remotis, tunc Gl. videtur velle quod sufficit probatio per famam ciuitatis suæ, quod satis placet, arg.l. cum quidam.§.quod dicitur, & ibi no.ff.de ac.hæ. Tutior tamen,
e & magis propria probatio esset per famam *e* illius loci, in quo dicitur esse mortuus, vt vidistis in aut.hodie, s̃.ti.prox.

a ADD. ¶ Ale. Cui incumbat onus probandi, &c. vide quod no. Imo. in d.§.si dubitetur, & in l.sed & si de sua, de acq.hær.

b Ale. Vide hic, & Bar.in l.2.§.si dubitetur, ff.quemad.test.ap.per Bar.in l.genero, in fi.& ibi Bal.ff.de his qui no.infam.& Bar.in l.is qui potest, de acq.hær.& in l.cum quidam, §.quod dicitur, e.ti.& Nic.Math.& Bal.in l.ex personali, de prob. & Guil.aliàs Gilib.in l.ab hostibus, ff.ex qui.cau.ma.
Paris. Vide ad Bar.in l.2.§.si dubitetur, ff.quemad, test.ape, adde Fel.in c.porro, ad fi.extra vt lit.non contest. Ex forma autem statuti Papien. disponitur, vt probetur per vocem, & famam, vide in statuto 30.in statutis ciuilibus.

c Ale. Quod sufficit ad probandum mortem quando dicunt, ego vidi eum sepeliri. Est tex.pro ista gl.in l.in conditionum, de cond.& dem.ibi exequias.

d Paris. Et dicit Bart. illa in tali casu haberi pro plena veritate, & isto casu ista probatio per famam habetur pro plena veritate, secundum Bal.in l.in bonæfidei, s̃.de reb.cred. vide Old.cons.101.& vide Ale.cons.1.lib.4. vide ad hoc etiam Ale.cons.25.72.115.172. aliàs 227. vol.4.& 15.in pr.vol.5.& vide Fel.in c.cum causam, de prob.& in c.veniens, de test.ver.49.& seq.& col.fi.ver.5 vltra ipsos in c.series, e.ti.& Ce.cons.22.& Fel.in c.cum nobis, de præscr. & Barb.cons.8.12.60. vol.1.& cons.5.& 18.vo.2.& Are.37.& gl.in c.& ibi addidi, de præsc.in 6 & P in l.conuenticula, C.de epi.& cle.& Ale.cons.4.vo.2. vbi ponitur quomo[illegible] telligatur antiquum, & quod in rebus de antiquo, & sic quæ sunt diffic[illegible] probationis, admittantur leuiores probationes, vide etiam Ale.cons.[illegible] & ibi etiam ponit quomodo intelligatur antiquum, & quod in his qu[illegible] difficilioris probationis, non. Vide etiam Ale.cons.66.vo.3. vbi ponit pulchrum casum, & ꝙ in his quæ sunt difficilioris probationis, vide etiam Ale.cons.98.& seq.vo.2.& quod imo in his, quæ sunt de antiquo admittatur probatio per solam famam, vide do.Ale.cons.16.& 116.vol.5. & quod in istis quæ sunt difficilis probationis, vide Bald.cons.254.in 2 parte.

e Alex. Per bal.in l.de minore, §.tormenta, ff.de quæst.

LEX VI.

Si circunscripta. Si maritus vel vxor in rei æstimatione sunt decepti, cuilibet succurret. H.d. Distinctio quam ponit hic Gl. est tex.de iu.do.l.si reus.§.1.

LEX VII.

Filiæ. Breuiter dicit, ex causa depositi, pater potest filio auferre profectitia, nisi sit dos. H.d.

LEX VIII.

Nec maritus. Breuiter dicit, exceptio ex illo iure ne quis conueniatur vltra quàm facere possit, non prodest ei, qui postea diues efficitur, & ad hæredes non transit. H.d.

LEX IX.

Dotis. Actione sibi competenti debet quis agere, non sua authoritate possessionem intrare. H.d.

LEX X.

Si socero. Socer, qui dotem recipit pro filio, pro ea conuenitur insolidum, non de peculio. H.d.

¶ Si dos constante matrimonio soluta fuit. Rub.

LEX VNICA.

a **SI constante.** *a* Si dos constante matr. soluatur sine causa, potest repeti à muliere, & etiam ab hæredibus eius. H.d. Opp.s̃.de iur.do.l. vbi.& de repu.l.j. Huius timore dicit gl.no. super rub. ꝙ dos soluitur quandoque ex causa necessaria, quandoq; ex probabili, quandoque ex voluntaria sine aliqua causa. Et isto tertio modo loquitur l.nostra, & vide Gl. tuam. Op. secundò, so.ma. debet dos reddi mulieri, vel eius hæredi, vt s̃.ti.1.l.si quidem.ff.sol. ma.l.2.in pr. Vnde si vir repetit so.ma. dolo facit, quia petit quod restiturus est, vt regula dolo facit. hic dicitur contrarium, quare malè. Huius timore dicit Gl. hic iõ repetit vt retineat fructus, vt lucretur fructus intermedij temporis. vel dic, ꝙ hic vir pactus erat de lucrando, ita dicit Gl. quam vide. aduerte, quia quod vir repetat, vt retineat per annum, videtur contra l.si donaturus.in fi. ff.de cond.ob cau.& cõtra l.nupta.§.j.ff.so.ma. Sol. illę ll. loquuntur cum peteret, hæc l.loquitur in repetẽdo. Repetit enim quod soluit deceptus amóre maritali, & ideo facilius conceditur repetitio, quàm ipsa petitio principalis. De hoc habemus regulam iuris quæ dicit, magis fauendum est repetitioni, quàm aduentitio lucro viri, vt in reg.non debet.§.1.de re.iu. & de ista materia ple-
b nè dixi in l.si socer.§.Lucius.ff.sol.ma. Ad euidentiam, *b* dic ꝙ vir non potest soluere dotem constante matri. suo fauore, quia videtur donare. Sed quæro, si non vult vti isto fauore, an sit liberatus solutione, ita ꝙ mulier non possit repetere ab eo. Iac.de Are. hic tractat istam materiam multum latè, & Cy. recitat eam. Finaliter determinãt ꝙ liberetur. Et credo ꝙ malè, quia Gl. tua determinat contrarium. ff.sol.mat.l.2. in fi.2.Gl. Et est tex.in l.fi.de iur.do. in aut.de nup.§.dotes. fateor tamen, quòd si ex illa solutione mulier esset effecta locupletior, vir liberaretur magis iure compensationis quàm solutionis.

a ADD. ¶ Paris. Matri autem soluto potest solui vxori, vide Rom.cons.190.

b Alex. Vide quod not. Bal.in aut.si qua, ad Vellei. maxime in versi.pone, sequitur etiam Bal.in l.fi.in prin.ff.sol.matr.

a ¶ Ne fideiussores, *a* vel mandatores dotium dentur. Rub.

a ADD. ¶ Paris. Pro ampliatione huius ti. vide Ale.in l.si cum dotem, §.si mulier, ff.sol.matr. Pro limitatione autem, & cautela contra hanc dispositionem, vide latè Pau.de cast.cons.169 & seq. & circa quam & de multis aliis limitationib. vide Ale.in l.si constante, §.quoties, ff.sol.mat. Item quod legi vel statuto prohibeati ne aliquis recipiatur fideiussor, & ꝙ non possit renunciari etiam cum iuramento, quando fauore publico est factum, vide Barb.cons.64.vo.4.

LEX II.

1 *Pignus pro dote quando possit dari.*
2 *Fideiussor pro dote restituenda an possit dari.*
3 *Decisioni huius legis an quis renunciare possit.*
4 *Iuramentum interpositum per minorem prohibitum contrahere per statutum, quòd nihil operetur.*

Enerali. Hic Imperator ampliat cõstitutionem præcedẽtem. Op.de iu.do.l.cum dotis. Sol. Vir bene accipit fideiussorem ab vxore, vt l.con-
1 traria, non vxor à viro. Et ratio satis apparet. † Quæ-
a ro, quid de pignore? *a* Certè potest pignus dari, vt j̃.q po.in pi. ha. l.assiduis. licèt quidam contra dixerint. Ratio, quia in datione pignorum non generatur in matrimonio causa perfidiæ, quod intelligo quando vir dat pignori bona sua, secus si daret pignori bona extranei, quia tunc esset eadem ratio, quæ in datione fideiussoris. Quæro, an ante annum possit vir dare fideiussorem? Dic vt in Gl. Quæro, an solu.ma. possit dari? Gl. dicit quòd sic, & bene. Dic vt in eadem. Quæro, an alius potest pro viro dotem accipere, & se obligare? Dic vt in Gl.
2 † Quæro, an possit dari fideiussor pro dote restituenda, cum hic tex. prohibeat solum pro dote conseruanda? Gl. determinat quòd non. Dy. tenet contrà in d.l.si constante. §.quoties.ff.sol.ma. Inn. videtur tenere Gl. in c.per vestras. de do. inter vi.& vx. Et istam opi. ego teneo. Ad rationes Dy. plenè resp.
3 in d.l.si constante. §.quoties. † Vltimò quæro, an huic legi possit renunciari. Breuiter Gl. tua determinat ꝙ non, quia istis legibus præcipientibus non potest renunciari: quia prohibet Imperator, & sic præcepto legis non potest renunciari. Et hoc est quod dicebam tibi in authen.sacramenta.s̃.si aduers.vend. quòd quando statutum

a ADD ¶ Adde Cy.& Bar.in l.si constante, §.quoties, so.m a. Pro hoc all.l.quamuis, ff.de sol.& ibi Bar. sed tu istũ tex.limita, ꝙ non potest pręstari cautio si matrimonium non sequitur, l.Titio, §.Titio genero, de cond.& dem.in fi.& ibi gl. Bal.& Imo.& vide quæ dixi in fi.seq.apost.

a statutum *a* dicit,† ꝙ minor non possit contrahere sine consensu
4 duorum cōsanguineorum,etiam si iuret ipse in contrarium non
venire,quòd tale iuramentum nihil proficit,&c.

a ADD. ¶Bal.dicit ꝙ tale statutum non valet,adde quod sing.no.Bal.in l.fi.C.de sen.ex breui.reci.Et de hoc ꝙ dicit Bar.hic est casus no. in l.non dubium,C.de ll.ibi,prohibuisse sufficit,& ibi,nec specialiter,ꝙ no.quia facit ad id ꝙ no.Bar. in l.mutari,in pr.de proc.Et ad prædicta adde Bar.in l.si quis pro eo, in pr.ver. dixi etiam,ff.de fideius.& ꝙ ipse multum not.dixi in l.de his,de transa.Et adde cautelam circa istum ti.vt no.Spe.in ti.de do.inter vir.& vx. §.j.ver.illud quoque, videlicet vt fideiussores cum periculo dotem recipiant, & ambo sunt rei debendi insolidum. Et ibi etiam ponit formam instrumenti , ad quod vide supradicta,& ꝙ istis ll.præcipientibus, & annullantibus non possit ipso iure renunciari sine iuramento tenet Bal.in aut.si qua,ad Velle.& l.antiquæ,§.fi.in fi. e.ti.Ad idem gl.no.in c.vlt.de præb.& Bal.hic ad istam gl.vide quæ scripsi post Im.in l.si constante,§.quoties, so.ma. & cum dicto huius l.cōcordat gl.in aut, vt sine prohi.ma.§.j.& in aut.imo,C.de act.& ob.& Pau.de cast.cons.151.&seq. & consuluit contra.Bar.hic,& in d.l.si quis pro e.Sed ꝙ ista fideiussio firmetur iuramento , facit, quia quando potest saluari sine interitu salutis æternæ,&c. dat etiam tibi cautelam contra istum tit.vt in instrumento de per se,aliquis vt principalis promittit,quia de hoc non loquitur iste ti.& cessat ratio l.Caue tamen, quia si fieret instrumētum indemnitatis per virum esset suspicio fraudis. Sed Bal.contra in l.j.s̃.ad Velle.adde Ro.cons.382.& 477.

¶De actione rerum amotarum. Rub.

LEX I.

Compensationis. Contra actionem de dote,obiicitur compensatio de rebus amotis.H.d.Vel aliter,Mutuæ petitiones debent eodem tempore determinari.H.d.

LEX II.

Diuortii. Hæc actio competit soluto matrimonio:eo constante agitur in factum,H.d.

LEX III.

De rebus. Hæc actio datur contra hæredes. quatenus ad eos peruenit.hoc dicit in summa.

¶De fundo dotali. Rub.

LEX I.

Si æstimata. Fundi dotalis alienatio voluntaria est prohibita,non necessaria.h.d.

¶Diuortio facto,apud quem liberi morari, vel educari debeant. Rub.

LEX VNICA.

Licet. Apud quem liberi alantur facto diuortio, in arbitrio iudicis est.H.d.

AVTHEN.

Si pater. Ista aut.statuit nouum modum. apud quem liberi debeant educari.Et vide eam quia clara est,&c.

¶De liberis alendis. Rub.

LEX I.

Parentum. Quærit Gl. vtrum filius debeat debita patris soluere.Dicit ꝙ non,& bene,vt ff.de lib.ag.l.
si quis à liberis.§.parens. Quærit Glo.an frater teneatur alere fra-
a trem.*a*Certè sic,vt l.qui filium.ff.vbi pup.educ.deb.

a ADD.¶Ale.Adde gl.& Bart.in l.si quis,§.vtrum,de lib.agnos.

LEX III.

Si competenti. Mater potest agere contra patrem , vt filium alat.H.d.

LEX IIII.

1 *Filius ingratus non debet habere alimenta.*
2 *Filius naturalis an ali debeat,& quid de spurio.*

Si patrem. Pater officio iudicis cogitur alere filium non ingratum, & debet prius de filiatione consta-
1 re.H.d.†No.ex principio,ꝙ filius ingratus non debet habere ali-
menta.Causæ autem ingratitudinis,quæ repellant à successione,
2 illæ repellunt ab alimentis. Quærit gl.†quid si cōstat esse filium,
non tamen legitimū. Et vide gl.fi.ibi,& si constiterit.Hoc intelli-
ge de filio spurio.Nam naturalis debet ali,vt j̃.ti.2.aut.licet.item
spurius d3 ali de iure can.extr.de eo qui dux.in ma.quam pol.per
adult.c.cum haberet,&c.

a

¶De naturalibus.*a* Rub.

a ADD.¶Paris.No.quod naturalis,& bastardus idem sunt,vide Ale.cons.128.quę autem dicatur concubina,vide D.Fran.cons.48.in pr.omnino,an succedant naturales,spurij,manzeres,incestuosi & similes,siue ascēdentes, siue descendentes,siue transuersales, vide late Bar.in tract.de succ.ab intesta.latius Ang.in §. fi.in aut.quib.mo.na.eff.sui.item qui dicantur spurij, & qui naturales,& qualiter succedent,& qualiter communius puniantur,& multa in materia bastardorum,vide per D.Bap.Cacc.in rep.l.si qua illustris,C.ad orfic.& vide per eundē in eius tabula, item an d' iure fforum prohiberetur filius naturalis institui plus quam in vna vncia,vide Are.in l.si is qui,ff.de vulg.& pup.in l.Lucius,e.ti.item ꝙ nati ex coitu punibili non succedant,& quid si aliquis nasceretur ex coniugato sed ex soluta, licèt committatur adulterium ex parte viri,tamē succedit, vide Soc.in l.Pau.l,§.qui si is,de lib.& posth.

Dictum est s̃.de concubinis,nunc de his qui ex eis nascuntur.

LEX I.

1 *Pater an possit vendere filio spurio.*
2 *Legatum factum filiis spuriis,per quos reuocetur.*
3 *Dispositio huius legis,quòd habeat locum in quocunque spurio.*

Enatores. Viri in dignitate positi , si ex vilissimis mulieribus filios legitimos ha-
bere voluerint,sunt infames:& ꝙ eis vel eorum alteri
a titulo donationis[a] vel emptionis tradiderunt,per per
sonas legitimas retractatur , quibus cessantibus venit fiscus, qui
res per eius quæstores poterit indagare.H.d.Diuide ĩ duas partes
principales.Primò punit personas. Secundò dat remedium contra fraudes. Secunda ibi,ipsas etiam. Item prima subdiuiditur in
tres,quia primò punit patrem.Secundò filios.Tertiò vxorem.secunda ibi,ita vt quicquid.Tertia ibi,sed si vxori.Item secūda subdiuiditur in alias tres,quia primò dat remedium cōtra occultantem. Secundò contra fraudem adhibitam in contractu. Tertiò
contra negligentiam personarum. Secunda ibi,siue itaq;.Tertia
b ibi,quod si existant,Per istam l.in ver.siue itaque[b] per ipsum,&c.
1 †d.Iac.de Bel.in quadam disput, reprehendit Gl. quæ est in l.qui
testamentum.ff.de prob.quę videtur permittere patri vendere filio spurio:hic videtur tex.in cōtrarium. Item per hoc quod dicit,
eo ipso ꝙ res patris reperitur apud istum filium spurium præsumitur ista emptio facta in fraudem, & per interpositam personā.
c facit ad hoc j̃.e.l.3.ver.& quod de subcunda.Ita no.ex fi.[c] huius l.
2 † ꝙ qn̄ relinquitur filiis spuriis admittuntur ad reuocandum[d] cer
d tæ personæ hac l.nominatæ, quib. cessantibus venit fiscus,vt hic
3 dicitur. † Et licèt hæc l.loquatur propriè in filiis spuriis natis ab
hominibus positis in dignitate,tamen Azo in sum.huius ti.& gl.
in l.hæreditas.j̃.de his qui.vt indig. intelligit hanc l.etiam in quo
libet spurio.Quam opi.non sequor,imò indistinctè dico,ꝙ illud
quod palam relinquitur spurio , ad hæredes scriptos reuertitur,
vt l.Lucius.§.in testamento.de le. 1.cir.fi.ti. Et istam materiam de
spuriis plenè examinaui.ff.de his q.vt ind.l.fi.& l.hæreditas.j̃.e.ti.

a ADD.¶Ale.Dū hic dr̃,non posse donari filio spurio,dicas secus in naturali,q.a omnia possunt donari,Text.est not.& secundum doct.in l.omnes, §.Lucius,de his quæ in frau.cred.adde Rom.consi.117.488.& 98.

b Ale.Adde Bar.in d.l.qui testamētum.Aduerte tamen,quia ista l.secundum Bar. non excludit veram venditionem,si probatur veram esse, imo fortius non potest emere ab eo, qui emit à patre secundum Bart.in l.si is qui, de vulg.& pup. Quid autem si frater instituat istū spurium, etiam in bonis paternis, an possit, Bal.hic,ꝙ sic,& in l.eam quam,in prin.C.de fideic. Et ad istam materiam,vide Iac.de bel.in quadam disput,&c.Adde ꝙ frater fratrem spurium instituere possit,Bal.cons.5.lib.1.

c Ale.Adde sing.modum relinquendi filio spurio positum per Bart.per illum no. tex.in l.si is qui duos,de lib.leg.& vide Bar.in l.quod conditionis,ff.de do.cau. mor.& Ang post alios in l.2.de hære.inst.vbi dicit ꝙ instituat filium, & grauet eum de restituendo Regi Francię,quia verisimile est,ꝙ rex nō petet hæreditatem restitui, Bal.contra in l.hac edictali,§.omnib.de sec.nup. Vtrum autem id quod relinquitur spurio,reuertatur ad hęredes scriptos,vel ad quos,vide Bar. in l.hæreditates,§.fi.de his quib.vt indig.idem Bal.hic, & quid in relicto facto filio naturali vltra quam capere possit,vide doc.in l.si is qui solidum, de vulg. & pup.Adde modum relinquendi spurio,Bal.cons.30.Ro.cons.43.in fi.

d Paris. Nota ꝙ isti duo menses,qui dantur ad retractandum alienata vel relicta spuriis,aliàs admittantur,secus procedit si fiscus aufert, aliàs perpetuo admittuntur venientes ab intestato,vide Bal.in c.naturalis,si de feu.fue.contro.

LEX II.

a Matre. *a*Si pater naturalis habet matrem,& legitimos liberos, naturalibus vt indignis,& eorum matri.vsque ad vnciam relinquat:vel matri semiunciam, & qđ vltra relinquitur,prædictis legitimis reseruatur.h.d.Hic habes aut.nūc soli.&c.

a ADD.¶Ale.In hac l.est gl.multum peregrina.Illud quid dicitur hic,in vna vncla,disputatur in gl.Hoc an sit verum,vide gl.in l.fi.de reg.Cato.& l.Plautius, & ibi vide per Imol.de cond.& dem. & in l.ex facto, §.Iulianus, ff.de vulg.& pup.circa fi.Adde quomodo succedant naturales,Bal.cons.55.lib.2.

LEX III.

1 *Natus in villa vel vico , sortitur originem ex illa ciuitate , cui villa vel vicus subest.*
2 *Patria & ciuitas idem important.*
3 *Repudiatio præsumitur fraudulenta , quando bona postea reperiuntur pœnes incapacem.*

Si quis. Si pater suos naturales curiæ propriæ ciuitatis tradiderit, vel si sit natus ex Regiis vrbibus , & alicui
ciuitati,quæ prouinciæ caput obtineat, tradiderit, potest eos insolidum instituere , qui dictam conditionem non poterunt recusare , si bona paterna reperti fuerint postea possidere. & idem
1 si naturalem filiam curiali tradiderit.hoc dicit.† Nota quod qui

oritur

a oritur ex villa,[a] vel vico,sortitur originem ex illa ciuitate,cui villa,vel vicus ille subest,vt in Gl.de epis.& cler.l.nulli.§.quod si vi-
2 co.ff.ad muni.l.qui ex vico.Secundò no.† ꝙ patria,& ciuitas idē important , ibi quod si alterutram regalium ciuitatum patriam, &c.ad quod facit ff.de le.3.l.vxorem.§.legauerat. & dixi plenè in
3 l.2.de verb.sig. Tertiò no.†quod præsumitur repudiatio fraudulenta ex hoc , quia bona repudiata postea quis incapax repertus est possidere, de hoc in l.1.& 2.j.de rep.hær.& ibi per Cy. & ff.de acq.hære.l.si is qui bonis.facit ad illud quod dixi in l.post ɔ̃ctum. de dona. Vltimò Gl.signat hic quædam ar.ɔ̃ria, & non soluit,vide eam ibi,ar.cõtra.de op.pub.l.fi.Sol. Quando vtrunque potest pariter fieri,est laudabilius fouere antiquos,vt ibi,sed si vnum tātum potest facere, laudatur vnum sicut aliud,vt hic. Sequitur in Glo.ar. contra de decur.l.nullus.sed hic per se mulier non potest seruire curiæ.sufficit ergo quòd nubat curiali.

a ADD. ¶Alex.Vide Bar.in l.2.de ver.sig.Et sic no.quod non licet filios spurios, vel naturales adoptare,hic,& in aut.qui.mo.na.ef.le.§.fi. Et de hoc non licuit, ne hoc,quod est vna via prohibitum,alia concedatur.

LEX IIII.

Quoniam. Naturalis curiæ deputatus,si onus agnoscit, bona patris repudiare non potest.h.d.

LEX V.

Diui Constantini. Cum lex in præteritum quid indulget , in futurum vetat , & ex hoc sumitur exemplum ff.de le.l.cum lex,&c.

LEX VI.

Iubemus. Hac lege permittitur naturalibus,quolibet titulo dari, & relinqui. & possunt per sequens matrimonium,& per adoptionem legitimari.h.d.

LEX VII.

Legem. Per hanc l.declaratur ꝙ præcedens lex non habet locum in natis ex coitu reprobato , & habet effectum vsque ad diem præsentis legis,ab hinc in antea non licet naturales legitimari per adoptionem,vel arrogationem.h.d.

LEX VIII.

Humanitatis. Naturales,matre& legitimis liberis non extantibus, ex voluntate expressa, inter viuos vel vltima voluntate vsque ad sex vncias patri succedere possunt,ab intesta.in nihilo.

AVTHEN.

a Licet patri. [a]Ista aut. hodie continet quid iuris hodie disponatur in relinquendo filiis naturalibus. No.hunc tex.ibi,hi ergo & parentibus parem prę̨stant pietatem, &c.ꝙ sicut ipse pater tenetur alere filium, ita filius patrem, vt dicit hic Azo in sum.& in aut.vnde hæc sumitur,&c.

a ADD. ¶Pom.Vide ad istam aut.Ro.cons.43.in 3.dubio,& aliquid per Aret.in l. si is qui,ff.de vulg.& pup. & collige ex ea ꝙ pater potest ex testamento totam suam hę̨reditatem filio naturali relinquere,quod sentit Bar.in l.j.ad fi.ff.de bo. pos.contra tab.& Ale.cons.suo 79.vo.2.in ver.pręterea,& est tex.de hoc quem ibi ponderat Bal.in l.fi.j.eo.& ponit etiam Bal.in l.j.ff.quo.bon.
Paris.Circa istam auth.adde si extarent legitimi,& naturales,qui repudiarent, an succederēt naturales exclusa coniuge,vide pulchrè Ale.in l.Lucius,de vul. & pup.Rom.cons.43.Et ꝙ naturalis contra voluntatem patris non succedat,vide quæ scripsi in l.j.de bon.pos.contra ta.ad Bar.Nunquid pater succedat filio spurio,vide Ale.cons.293. Nunquid autem spurius possit petere alimenta in foro seculari,vide late do.Fran.Cur.cons.48.vide etiam Imo. in l.Lucius,ad fi.de leg.j.quod no.in contrarium vide Ang.de are.in §.legati,inst.de leg. & insti.de iure na.in pr.&in tra.suo test.in ver.pater reliquit filio suo spurio,ad fi.pro ista opi.vide etiam omnino Soci.cons.161.in 2.par.per tot. vide etiam Bal.in aut.ex complexu,j.de ince.nup. dicens hoc non procedere in filio incestuoso, Fel.ibi alle.in apo.quid in filio clerici,qui dicitur incestuosus,vt ipse no.in l.si quis incestus,e.ti.vide etiam Sal.in d.aut.ex complexu,qui tangit vnum,videlicet q̄d in hærede,vel filio sacerdotis,vide Bar.in cons.119. Item dum consuluit Are.ꝙ non possit coram iudice seculari, contrarium consuluit d.Mar.So.vt refert Cacia.in l.si quam,ff.ad or.item, adde,ꝙ opin.Imo.tenet Alex.in l.j.so.mat.& ibi etiam tenet secus esse in dote.item circa illud quod dictum est de filio clerici, vide in contrarium Bar.in l.fi.§.j.ff.de his quæ in frau.cred.an autem dicatur incestuosus filius clerici,vide gl.Sal. & alios in l.2.C.de epis.& cler.Cacia.vbi s̄. de eo, quod dictum est an in foro ciuili, vide Ias.in auth.res quæ,j.communia de le.Fel.in c.ecclesia S.Mariæ,de consti.ver.ex quibus resultare possunt,Alex. cons.54.vo.3.vbi tenet ꝙnon habet locum in terris imperij,licet contrarium teneant alij de quib.s̄.vide etiam Barb.c.quæ tibi,de test.pro alia opi.vide Cors. c.grandi,de su.neg.præ.co.26.Sed communis opi.estꝙ seruetur etiam in terris Imperij, vide Dec.in c.cleri.de iud.vbi tamen dicit ꝙ dicunt peti coram iudice ecclesiastico, vide eundem in c.ecclesia S.M.de consti. Et ibi etiam ponitur an valeat statutum ꝙfilius spurius non possit institui.De quo vide Panor.cons. 227.Item de materia vide Bar.cons.205.& seq.Vide Abb.in cons.205.vol.2.Nunquid autem pater possit donare filio naturali,vide consi.43.& consi.98.Item ꝙ pater naturalis non teneatur dotare filiam, vide Bal.in c.j.§.donare,qual.olim feu.po.alie.Item ꝙ spurij non possunt præscribere,vide Bal.in c.naturalis,si de feu.fue.contro.& ibi etiam ꝙ lex duodecim tabularum nihil disponit circa naturalem,vel spurium,vide Alex.cons.412.ad fi.Nunquid autem spurius dicatur indignus,vel incapax,vide Bart.in l.j.C.de debit.li.x.Qui autem dicantur spurij,vide s̄.in rub.istius ti.ad Bar.Item nunquid pater naturalis ita succedit filio naturali sicut e[illegible]rio,vide in Bertac.ver.pater naturalis. Item quod non possit relinqui filio spurio,nisi aliquid pro alimentis, & quasdam coniecturas ad interpretandum, & cognoscendum fuisse institutum, & accommodatam fidem tacitam de restituendo spurio,cui non potuit relinqui fisco:an venientibus ab intestato, & de cautelis ad faciendum, ꝙ non applicentur aliis, vide Ias.in l.2. ad fi.s̄.de hæ.inst.An autem valeat statutum,ꝙ possint institui spurij,vide Aret. in l.3.ff.de testa.post Bar.&alios.An autem possit relinqui spurio sub conditione si legitimabitur,vide Are.in l.si filiusfa.ff.de testa.Item quomodo possit relinqui spuriis,vide omnino ad Bar.in l.fi.ff.de his quib.vt indig.

LEX IX.

a Communium. [a]Filius legitimatus per oblationem curie,soli patri efficitur legitimus,nō aliis agnatis,nec agnati sibi.h.d.vsque ad ver.sed si quidem.Similem tex.habetis in aut.qui.mo.na.ef.sui.§.filium.idem forte in eo qui legitimatur per formam alicuius statuti. vt non intelligatur legitimatus, quo ad eos qui sunt extra illam ciuitatem. quæ fecit statutum:aliud in eis qui essent legitimati per rescriptum principis.quod vide,& dico in l.cunctos populos.de sum.tri.& fi.cat.

a ADD. ¶Alex.Vide Bal.hic,& quæ dixi post eum, & Bal.in l.cum in adoptiuis, C.de adopt.

§.Sed si quidem. Filio legitimato per oblationem curiæ succedunt liberi eius,salua quarta portione curiæ. Si vero facti curiales, & nati post oblationem, omnino curiales sunt.h.d.

§.Si vero. Oblatus curiæ si sine liberis decesserit, succedit mater sua in tertia:in reliquum curia,matre nō subsistente curia in paternis,in reliquo cognati succedunt. Sed si cognatus curiæ se offerat, omnia paterna occupat, vel ad ea matrem facit admitti.h.d.

a §.Ea vero. [a]Huius legis statuta habent locum in his, qui post hanc legem decesserunt.

a ADD. ¶Alex.Et de hac legitimatione vide quæ dixi j.l.prox.Et qualiter hæc legitimatio fiat,vide Ang.in §.fi.in aut.qui.mo.nat.ef.sui,&ibi ponit omnes modos legitimandi,& omnes modi no.per gl.in c.per tuas,qui filij sint legit.

§.Et quoniam. Etiam existentib.legitimis,potest quis naturalem curiæ deputare.dummodo non minus ei,quam vni legitimo relinquat.h.d.

LEX X.

a Cum quis. [a]Per sequens matrimonium cum concubina
b factum naturales legitimantur , [b] & postea cum legitimè natis pariter admittūtur.h.d.Tene menti ꝙ ad hoc vt nati ex concubina per sequens matrimonium legitimentur,videtur velle ista lex ꝙ requirantur instrumenta dotalia : aliàs bene teneret matrimonium, sed non fieret legitimatio liberorum.Ita tenet Gl.inst.de nup.§.fi.Can.dicunt contrarium quod dotalia instrumenta non exiguntur , sed sufficit quod matrimonium contrahatur,vt extra qui fil.sint le.c.tanta.

a ADD.¶Paris.Limita sing.nisi desponsatio fieret in articulo mortis quia videret facta in fraudē aliorū, & nō valeret,vide Fel.c.in pñtia,ex.de ꝓb.vbi all.Ang. in aut.seq.vide Ale.in l.si quis posthumos,in pr.ff.de li.& posth.vt hic in apost.
b An & qñ per sequens matrimonium fit legitimatio requirantur instr̃a dotalia, vide ēt ꝙhic dixi post Bal.& no.ꝙ ita spurius legitimatur per ingressum monasterij,sicut per oblationē curiæ,dcm̃ est Bal.sing.in l.j.C.de sacros.ec.Adde q̄d Bal.cons.330.li.j.vr̃ tenere ꝙ ñ req̃rantur dotalia instr̃a p c.tanta,& Ang.ɔs.28.

LEX XI.

a Nuper legem. [a]Per sequens matrimonium liberi nati ex concubina legitimantur,etiam si alij postea procreentur:& tempus natiuitatis,vel conceptionis inspicitur,prout filio vtilis reperitur.h.d.ista bona lex.

a ADD.¶Et vide hic Cy.an existens in articulo mortis possit ɔ̃here mr̃m,& t3 ꝙ sic quo ad legitimandum filios,si āt filios nō hr̃et nō teneret mr̃m. Pro quo vr̃ tex.in l.Iulianus,s̄.alle.& adde Ang.ɔs.alle. Bal.cōs.228.lib.4.Et adde Bal.in c. naturales,si de feu.fue.ɔtro.vbi dicit ꝙ si q̄s accepit ɔcubinā in vxorē in articulo mortis sciens se euadere nō posse,tenet mr̃m.Nā hoc est bonū ꝓlis ex eo, q̄a ltīmatus hr̃ loco posthumi, vt in r̃a,sine culpa,in mercur.in 6. Adde Bar.& Imo.in l.cū tale,§.Meuius, de cond.& dem.per Bal. & Imo.in l.si quis posthumos,in fi.prin.de lib.& posth.& Bal.in rub.C.de priui.do.ver.consueuit q̄ri,de fideic.Imo.in l.Gallus,in pr.de lib.& posth.per Io.an.in c.tanta,q̄ fil.sint legit.

AVTHEN.

a Item sine. [a]No.hunc modum legitimandi : idem si sint legitimi,vt tenet Ia.de Bel.in corpore vnde sumi-
b tur.tu dic contrarium,ꝙ legitimatio existentibus legitimis[b] non prodest nisi in duobus casibus, scilicet quādo fit per oblationem curiæ,& per matrimonium,vt in aut.qui.mo.na.ef.sui.§.gñaliter.

a ADD.¶Alex.Qual̃r intelligatur plene per Bar.in disp.11.inci.hēo filiam nālem, & cons.120.inc.Verucius Coraducius,in j.vo.recitat Bal.in l.2.q̃ res ven.ñ pos. & Ang.§.j.in aut.vt lic.mat.& aui. ¶Paris.Circa mām h⁹ aut.vide oīno Bar.in 11.q.inc.hēo filiam nālem,itē ꝙ ñ ꝓcedat in mr̃e t3 Ang.hic, Crem.sing.162. Itē de intellectu h⁹ aut.vide Ang.in l.sæpe,ff.de reg.iur.vide oīno Mod.in l.neque professio,C.de test.late Pan.de ca.cons. 85.vide Ang.cons.7.inc.Comes Brādusius,circa fi.vide latè Cęp.cau.170.vide Ias.latissimè duob.mod.in l.tale pactū, §.fi.ff.de pact.& de iure can.non p̃t locū hr̃e hæc aut.f.n Bar.d.consi.102.ad fi. Pom.Ad istā aut.vide Bal.in l.2.ver.nono op.in q̄bus res. Vide In.in c.cū innotuit,de elec.& q̃ req̄rātur ad hoc vt procedat dispō h⁹ aut.vide d.Fran.cu.in l. neque ꝓfessio,j.de test.& vide Ale.cons.pe.vo.5 & Bar.cons.70.& Ale.cons.94.
b Alex.Vide Bald.in aut.præterea,s̄.eod.

AVTHEN.

a Si quis liberos. a Hanc aut. allegaui tibi in l. Gallus. §. forsitan ff. de lib. & posth. Nunquid legitimatio possit fieri per procuratorem, hic videtur casus, quòd sic, quod no. perpetuò.

a ADD. ¶ Paris. Vide quot requirantur ad hoc, vt locum habeat, Ang. cons. 17.

LEX XII.

a Cuidam. a Appellatio filij sub certa qualitate non porrigitur ad nepotes, in quibus illa qualitas non reperitur. H. d. Gl. format vnam q. & vide eam, & vide responsionem in fi. d. Rofr. dusputauit hãc q. & tenuit contra Spec. ponit in ti. de succes. ab intest. Ego determinaui istam q. secundum determinationem gl. in l. Gallus. §. quid si is. de lib. & post. & fuit anno in castro Gualdi, &c.

a ADD. ¶ Alex. Ista lex hodie manet incorrecta, vt in Aut. quib. mod. nat. eff. sui, §. de nepotibus, vide tamen ibi gl. & Dy. in tract. de succ. ab intest. & plenius per Mathesi. in suo tract. de suc. ab intest.
Paris. De materia huius sing. l. vide late Alex. cons. 451. vbi etiam ponit quid in nepote, & filio deportato, & hæretico, & ibi etiam dicit quod frater spurius potest succedere fratri, etiam ex dispositione patris. Et ibi etiam ad finem ponit ꝙ tales naturales, & spurij nõ possunt præscribere. Nunquid autem ista lex dicens nepotem legitimum ex filio naturali posse institui, habeat locum in nepote ex filio spurio, vide Bar. concludentem ꝙ sic, in cons. 115. lib. 3. inci. Odducius Corneti, volu. j. & ꝙ non succedant ab intestato nepotes legitimi ex filio spurio, etiam matri, vide Alex. cons. 174. vol. 5. Item an auus mortuo filio naturali, si desponset concubinam legitimentur quo ad ipsum auum nepotes prius nati ex filio, vide no. Alex. in l. Gallus, §. si eius, de lib. & posth.

¶ De testamentaria tutela. Rub.

LEX I.

1 *Actio pro tutore quòd concurrat cum actione negotiorum gest. vtili.*
2 *Tutela est quadruplex.*
3 *An vna tutela possit cum alia concurrere, & cum qua.*
4 *Tutela testamentaria quare concurrat cum datiua, & non cum legitima.*
5 *Si aliquis ex tutoribus testamentariis, vel legitimis remouetur, an sit locus datiuo, vel seq. illegitimo.*
6 *Papa confert, quando ecclesia vacat in curia, & non Episcopus.*
7 *Tutor sub conditione datur à testatore, & non à iudice.*
8 *Existentia sui hæredis confirmat testamentum, quantum ad actionem tutelæ.*

Qvem dicis. Breuiter dicit. Tutor non legitimè datus, si non administrat, non tenetur: si verò administrat, tenetur actione ne. gest. h. d. Habetis hic duas Gl. Vna est Gl. antiqua super vers. sponte, quæ inci. sciens se non teneri. Alia est Gl. noua super pr. l. quæ incip. potest quæri hic. istæ Gl. dicũt multa, & intro Gl. antiquam. Et opp. vide
1 tur. † ꝙ teneatur gerẽs actione pro tutore, vt ff. de eo, qui pro tu. l. j. §. deinde, aliàs Pe. dicit Gl. hic sciebat se non teneri: ibi putabat se tutorem. Alij vt Cy. dicunt ꝙ actio pro tutore concurrit cum vtili ne. gest. quam opi. tenent Moder. licèt Gl. hic dicat contra. per l. de pecoribus. ꝰ. ad l. Aquil. & l. si cum exce. §. eum. ff. quod me. cau. l. qui bona. §. si quis opus. de dam. inf. Quæro quotuplex
2 est tutela? Dicit Gl. † quod triplex, & ita per ordinem hic ponuntur tituli. Posses addere tutelam anomalam, de qua videbitis in
3 Aut. matri, & auiæ. ĵ. qñ muli. † Quæro vtrum tutela vna possit cum alia concurrere? Dicit Gl. ꝙ testamentaria, & datiua possunt simul concurrere: legitima nunquam cum testamentaria: neque legitima cum datiua, & vide Gl. certe imo quandoque legitima potest cõcurrere cum datiua eadem ratione qua testamentaria.
4 Facit ff. de le. tu. l. 3. §. qui potest. † Quæro quæ est ratio quare testamentaria concurrit cum datiua, & non cum legitima? Resp. tutelæ deferuntur secundum quod hæreditas, vt inst. de le. agn. suc. & ff. de le. tut. l. 1. Sed donec est locus successioni testamentariæ, cessat legitima, vt l. quandiu. de acq. hære. de re. iur. l. quandiu. & commu. de succ. l. antequàm. Sed successio datiua, vt ita loquar, potest concurrere cum testamentaria, nam prætor dat bo. pos. secundum tab. pendente cõditione institutionis, vt l. 2. §. si sub con-
5 ditione. ff. de bo. poss. sec. tab. † Quæro quando aliquis ex testa-
a mentariis, vel legitimis remouetur: a vel excusatur, vtrum sit locus datiuo, vel sequẽti legitimo. Gl. distinguit sic, aut remouetur morte, aut remouetur tãquam suspectus, dic vt in gl. Quæro quæ
b est ratio b huius. gl. noua circa fi. sui dicit, ꝙ quando excusatur, vel remouetur, vt suspectus, remanẽt reliquiæ. Dicit Gl. secus quando decedit. vide Gl. istam rationem communiter tenent omnes doct. & Dy. sequitur in l. si quis sub conditione. ff. e. Quæ ratio mihi non placet, quia nihil est dicere. quæ enim reliquiæ remanent, si aliquis est remotus, vel excusatus, cum omnino secũdum communem consensum desinat esse tutor: non video. Ratio ergo est ista, quando aliquis remouetur iudice hoc agente, vel cogitante principaliter vt eum remoueat, succedet datiuus: qa iudex videtur eum remouere, vt alium ipse det. sed quãdo remouetur mor-
c te c vel alio casu, iudice hoc non agente, vel nõ cogitante vt eum remoueret, succedit legitimus. Illud dicit tex. in l. si quis sub con-
6 ditione. ff. e. Et simile obseruant Canonistæ, † quando ecclesia vetat in curia, non succedit in collatione Episcopus, qui est legitimus, sed remanet apud Papam, quia vacabat in curia. sed quando
7 aliter vacat, succedit Episcopus. Venio ad gl. nouam. † Quærit gl. quare tutor à iudice non potest dari sub conditione, à testatore sic. Gl. ponit plures rationes. Ista est vera, quia quando testator dat sub conditione, remanet iudex qui potest prouidere pupillo conditione pendente. Sed si iudex daret sub conditione, nõ esset alius qui prouideret, vnde lex vult ꝙ ipse iudex prouideat incontinenti. Secundò format gl. vnam q. ex qua resultat indissolubile. Tutor est datus filio in testamento, vtrum facto inuentario ante aditam hęreditatem possit administrare? Et ostenditur ꝙ nõ, quia videtur perplexitas, vt in gl. G. dat duo remedia contra hanc per-
8 plexitatem. Dic vt in ea. Veritas est ista, † quia existentia sui hæredis confirmat testamentum, quantum ad dationem tutelæ, ideo quia pupillo est vtile ꝙ habeat tutorem. & dixi tibi in l. 1. ꝰ. vt se ab hær. absti. Quærit gl. an tutor datus in testamento si confirmetur dicatur testamentarius vel datiuus, & an datus in testamento minus perfecto valeat inter liberos? dicam ĵ. ti. 1. l. 2.

a ADD. ¶ Alex. Et vide plene in l. si sub conditione, ff. eo.
b Sed Bal. hic tenet contra Bar.
c Vide Ang. cons. 97.

LEX II.

Et si à patre. In his quæ eodem tempore confirmantur, si possunt simul cõcurrere, compositionis ordo non inspicitur. Tene menti hanc legem perpetuò, quia hoc anno habui de facto. Op. faciendo secundum procuratorem reuo
a catur a primus, vt l. si quis cum procu. Sol. vt in Gl. hic no. licèt diuerso tempore dentur, eodem tamen tempore confirmantur: ibi statim cum datur recedit suam confirmationem. quod facit ad q. de duob. statutis contrariis in eodem volumine repertis, eodem tempore confirmatis. De quo hic per Dy. & ego in l. omnes populi. de iustitia & iure.

a ADD. ¶ Alex. Adde quod no. in l. si hæreditas, §. in tutelis, ff. eo. & in l. fi. ff. eo.

LEX III.

Si tutores. Licèt vnus ex pupillis ad ætatem adultam peruenerit, alterius tutela non finitur. h. d.

¶ De confirmando tutore. Rub.

LEX I.

Testamento. Tutor datus à matre non habet necesse se excusare, nisi confirmetur. h. d.

LEX II.

1 *Hæc lex ꝙ non corrigatur per §. ex imperfecto. l. hac consultissima infra de test.*
2 *Tutoris datio in testamento nullo, an valeat.*
3 *Tutor testamentarius confirmatus, an sit datiuus, vel testamentarius.*

Neque per epistolam. Tutor non potest dari à patre in voluntate imperfecta, sed datus debet legitimè cõfirmari. h. d. In hac lege veniunt
1 quærenda duo. † Primò an hæc lex sit correcta per l. hac consultissima. §. ex imperfecto. ĵ. de test. Gl. hic videtur velle ꝙ sic, quam vide. Idem videtur tenere gl. ꝰ. ti. j. l. j. in gl. noua quam vide. Gl. ẽt tangit in d. §. ex imperfecto. ff. eo. l. qui à patre. Istam opi. teneo ꝙ non valeat datio, quia priuilegium datum filiis non debet retorqueri in alterius præiudicium, vt l. impuberi. ff. de admi. tu. Sed si testamentum esset nullum, nõ valeret tutoris datio. Hoc verum, nisi testamentũ esset nullum ex causa præteritionis, quia tunc indubitanter valeret datio tutelæ, per Aut. ex causa. de lib. præ. & in corpore vnde sumitur, vbi expresè dicitur. † Secundò quæro, a
3 an ille vel iste sic cõfirmatus tutor sit datiuus vel testamentarius.
a Gl. dicit eum datiuum, & secundum h. d. legitimum preferẽdum, vide gl. Dy. ponit istam q. in l. 2. ff. e. Et dicit eum esse datiuum, sed habere vires testamentarij. Mart. Sil. disputauit istam q. & determinauit eum esse testamentarium, & præferendum legitimo & datiuo. Et ratio magis vera quam facit, fuit ex ordine titulorum, quia primo Imperator seu Iurisconsultus præmittit de testamentaria tutela. & postea de confirmando tutore, qui præcedit legitimos, postea de legitimis tutoribus, qui præcedunt datiuum, & postea de datiuo.

a ADD. ¶ Alex. Adde Gul. & Bal. in rub. ff. eo. per quem fac. erit, & adde gl. & Bal. in l. 2. ff. de test. tut.
Stra. Et vide tu. Alex. in cons. 140. vol. 1. vbi dicit op. Bar. hic communem.

LEX III.

Si vt proponis. Antequam tutor inutiliter datus ꝯfirmetur, si alius detur à iudice valet. h. d.

LEX IIII.

a Naturalibus. Pater nõ potest dare tutorem filiis natura lib. sed datus à iudice confirmabitur. H. d.

a ADD. ¶ Alex. Et hanc l. no. Bal. in fi. in prin. ꝰ. fam. erc.

De

¶De legitima tutela. Rub.

LEX I.

a Ad auunculos. a Ad euidentiam huius titul. debet sic scire ꝙ tutela legitima defertur per
eum modum per quem defertur hæreditas. Postea sciatis ꝙ de iu-
re antiquo agnati præferebãtur cognatis in hæreditate, ita etiam
erat in tutela. Ista lex est hodie correcta: quia hæreditas hodie pa-
riter defertur agnatis & cognatis, ita tutela pariter: ideo omnes
admittuntur existentes in eodem gradu. & vide Aut. sicut.
a ADD. ¶Alex. Adde Bar. in l. j. ff. eo. ti. & in l. fi. in fi. j. eo.

LEX III.

Constitutione. Hic facit mentionem de quadam lege antiqua, quam non habemus. Nam
quædam lex erat, quæ dicebat ꝙ deferebatur agnatis, & aliis, sed
tutela fœminarum aliis.

LEX IIII.

1 *Frater emancipatus tutor fratris legitimi in potestate retenti est legitimus, sed*
frater in potestate tutor fratris emancipati est fiduciarius.
2 *Tutela legitima quotuplex.*

Frater. Hæc bona lex Bẽ dicit, Sicut frater emancipatus ad hæreditatem fratris vocatur, ita ad tutelam legiti-
mam. h. d. Aduerte, quia facit multum scire de materia tutelæ le-
a gitimæ. Opp. Inst. de fid. tu. a per totum tit. vbi appellatur tutor fi-
duciarius non legitimus. Sol. Gl. quod frater emancipatus est le-
1 gitimus † tutor fratris in potestate retenti, vt hic. Sed frater in po
testate retentus erit fiduciarius tutor fratris emancipati: vt l. con
tra. & vide Gl. sed quæ est rõ diuersitatis. Gl. non reddit, quinimo
2 non potest reddi, & ideo non est bona solu. † Aduerte ergo, quæ-
dam est tutela legitima ex verbis, & ex mente legis 12. tab. vt illa
quæ defertur inter agnatos, & de hac loquitur ti. de le. agna. succ.
Insti. Quædam est tutela ex mente l. 12. tab. non verbis, vt illa quæ
defertur patrono, nam de ea tutela nihil in l. 12. tab. erat cautum,
sed de hereditate sic. Sed de mente legis est ꝙ deferatur tutela se-
cundum quod defertur hæreditas, ergo, &c. Et de hac loquitur
ti. inst. de leg. patr. tu. Quædam est tutela legitima quæ non est ex
mente, nec ex verbis l. 12. tab. sed ex extensione propter identita
tem rationis, vt tutela parentum, de qua loquitur ti. Insti. de le. pa
ren. tu. Nam per l. 12. tabu. non fuit dictum, neque de tutela, neq;
de hæreditate quod pater filio succedat. Vnde mens sua non fuit
de eo quod non cogitauit, neque directo, neque per consequen-
tiam: sed quia per senatuscons. Tertullianum inducitur, qđ pater
succedat filio. ideo patri defertur tutela legitima ex senatuscon-
sulto, non ex l. 12. tab. sed ex ratione eius extensa per Iurisconsul-
tum. Ita loquitur ff. eo. l. 1. 2. & 3. quæ ponunt istos tres modos.
Quædam est tutela, quæ non defertur ratione successionis legiti
mæ, sed propter confidentiam personarum, quam habet lex. vt
quod frater erat tutor fratris emãcipati, anteꝗ esset facta lex, quæ
vocat eos inuicem ad successionem: & ista vocatur fiduciaria tu-
tela, quæ datur propter fiduciam quam habet de persona, non re
spectu successionis. Ita loquitur ti. de fide. tute. sed postquam fuit
facta lex quæ vocat eos inuicem ad successionem: illa eadem tut.
quæ olim dicebatur fiduciaria, hodie dicitur legitima, per hanc
legem. Eodem modo dico de tutela, quæ defertur cognatis, vt il-
la dicatur legitima per Aut. de hæ. ab intest. §. ex his. posita in l. 1.
s̃. eo. &c.
a ADD. ¶Alex. Adde Bar. in l. 3. §. si parens. ff. eo.

LEX V.

a Nemo neque. Qui non est perfectæ a ætatis, nõ potest alterius tutor esse, seu curator existere.
h. d. Vide gl super verb, teneri. & vtrum minor accipiendo dotem
possit obligare bona sua sine decreto iudicis. Glo. tangit in simili
in l. item quia. ff. de pac. & ibi per Gul. ego plenissimè dico, in rep.
quam feci de l. si constante. ff. sol. mat. vide ibi, &c.
a ADD. ¶Alex. Sed si statutum dicat ꝙ ad tutelam non admittatur minor anno-
rum 25. & aliud statutum dicat ꝙ legitima ætas sit 18. annorum, an minor 25. po
terit esse tutor, vide Bal. cons. 100. lib. 2.

¶Qui pe. tu. vel curatores. Rub.

Viso s̃. de tutela testamentaria, & legitima, videndum est de da-
tiua. verum quia videndum est primò qui petant, postea vbi, ter-
tiò quis petatur, ideo premittit qui petant tutores vel curatores.

LEX I.

Admone adolescentem. Matres, & liberti, & amitæ, & etiam cre-
ditores possunt pupillis postulare tutores. h. d. totus iste titulus.

LEX VIII.

1 *Mater petit tutorem per procuratorem.*
2 *Casus eueniens in persona procuratoris excusat dominum.*

Cum à matribus. Casus superueniens in psona eius qui missus est ad tutores peten-
1 dos, excusat matrem. h. d. hic no. casus. No. † ꝙ mater potest pete
2 re tutorem filio per procuratorem. No. † ꝙ casus eueniens in per
a sona procuratoris, a excusat dominum. Dixi tibi in l. præses. ff. de
app. & allegaui tibi istam l. & dic vt ibi dixi, &c.
a ADD. ¶Alex. Vide C. qui pet, tu. & in l, si plures, de cond. inser. & vide in l. deni-
que, §. si tutor, ff. mand.

LEX X.

Nepotibus. Vide gl. fi. quam no. videte domini, Ego in-
a telligo a istam legem, si huic non potest im-
putari negligentia: nam si mater fuit negligens per annum, ita qđ
certum erat eam à successione exclusam, si alius coniunctus fue-
b rit negligens per alium annum, putarem b eum à successione ex-
cludi. ar. j̃. de le. hær. l. sciant, coniuncta l. fi. qui admi, ad bon. pos.
a ADD. ¶Alex. Contrarium tenet Bar, in l. 2. circa pr. ff. e. & intellige, vt no. in l. q d
ergo, §. j. ff. de his qui no. infam. vide gl. quæ ponitur hic, cui applicetur hæredi
tas exclusa matre, quam not. Bal. in l. 2. s̃. si aduer. ven. & vide ad istam gl. Bald.
qui eam no. sequitur cum limitatione, in l, precibus, C. de impu, & aliis subst. &
istam gl, no. Bal. pro sing. ¶Io. Fr Ru. Nota istam contrarietatem, quia Bar, in l. 2.
ff. e. ti. vult ꝙ primo excluso ad quem pertinebat successio ob nõ petitum tuto
rem sequens non excluditur ad quem incipit pertinere, & tñ hic tenet õrium.
b Paris. Idem tenet Ang. cons. 102. incip. in Dei nomine, ista q. habet principaliter
duo puncta. Licèt contrarium teneat idemmet cons. 37. inc. quidam puer. Adde
quæ dicit Bar, late in l. 2. ff. qui pe. tu. vel cur. ¶Adde an dicta Bar. hic sint vera,
Ang. cons. 117. Pet. de anc. cons. 104. Bal, cons. 92. lib. j.

¶Vbi pe. tuto. vel curatores. Rub.

LEX VNICA.

1 *Domicilium quando & à quibus constitui potest.*
2 *Domicilium duobus modis constituitur.*
3 *Iudex vniuscuiusq; loci tutorem dare potest pupillo habenti facultates in duob. (locis.*
4 *Iudex originis quo det tutorem, qui præsit bonis, quæ non sunt in suo territorio.*

Agistratibus. Vbi quis sortitur domicilium ratione originis, vel maioris
partis bonorum, ibi potest ei tutor constitui. h. d. hæc
lex no. valde. Inquantum dicit de iudice loci originis,
non habet dubium: inquantum dicit de iudice loci, vbi habet fa-
cultates, est dubium. nam iudex non potest dare tutorem, nisi ei
qui habet domicilium in loco suæ iurisdictionis, vt l. j. in fi. de tu.
1 & cur. da. ab his: † Sed pupillus videtur ꝙ non possit habere do-
micilium: nam paternum domicilium constitutum, non habet.
vt l. assumptio. circa fi. ff. ad mun. Ipsemet non potest constituere
sine tutore, quia non potest se obligare, ergo videtur quod ei nõ
2 possit dari tutor. † Sol. domicilium potest constitui duob. mod.
Vno modo voluntate, & hoc modo non potest constituere pu-
pillus, quia tunc continet obligationem. Alio modo re ipsa, stan-
do in loco vbi habet maiorem partem fortunarum suarum. hoc
modo potest pupillus sine tutore. Et hic est casus no. in hac lege.
Ratio potest esse, quia obligationes, quæ re ipsa contrahuntur, ca
dunt in pupillo, sicut in maiore, vt l. operis. de oper. no. nun. de ne.
a gest. l. 4. §. & si furiosi. Gl. quærit hic duas a quæst. Primò † quid si
3 habet facultates in diuersis locis. Dicit gl. iudex cuiusque loci da
4 bit, vt l. pupillo. ff. de tut. & cura. da. ab his. † Quæro vtrum iudex
b originis b possit dare tutorem qui præsit bonis, quæ non sunt in
territorio suo. Azo ꝙ sic. Hug. contra, vt hic habes in gl. quam vi
de, Dy. ponit istam q. in l. 1. de tu. & cur. da. ab his. Cy. ponit hic, &
facit vnam longam filateriam, Gl. in nõ solum. §. qui in testamen-
to. de exc, tu, videtur tenere opi. Hug. opi. Azo. est verior. Cum. n.
tutor detur personæ, ille qui habet personam pupilli in iurisdi-
ctione sua, potest dare tutorem, cuius iurisdictio se extendit ad
omnes facultates, vt d. l. 1. in fi. de tu. & cur. da. ab his. ar. ad hoc in
l. si fideicommissum. §. tractatum. ff. de iud. Hoc etiam probatur
per hanc legem, si bene aduertatur. Non ob. l. pupillo. de tu. & cu.
da. ab his; quia fateor quod potest dare tutorem de bonis quæ
sunt in territorio suo, quia cum sit certa vniuersitas bonorum, &
alius dabit quo ad bona, quæ sunt in territorio alio. Sed si vnum,
& idem vellet dare de omnib. bonis, posset. Et eodem modo resp.
ad l. iurisperitos. §. cum oriundus. de excu. tu. Et pro prædicta de-
terminatione alle. Dy. l. magis puto. §. illud. ff. de reb. eo.
a ADD, ¶Alex. Per Spec. in ti. de tu. §. generaliter, versi. item aut. not.
b Alex. Vide Bal. in d. l. pupil. & Bar. in l. 2. j̃. de exc. tu.
Io. Fr. Ru, Adde in ea, l. pupillo. Et Ang. Are. inst. de attil. tu. §. sed hoc iure.

¶De tutoribus a vel curat. illust. person. Rub.

a ADD. ¶Paris. Vide de istis curat. quæ scripsi in Bert. ver. curator regi. vbi habes
de qualit. quas habere debent, & aliis tutoribus non tenentur præstare alimen
ta, & victus de bonis pupilli, nisi vt scripsi, & an possit dari tutor regi, vel prin
cipi, & finita tutela sit postea curator, vide Cors. in rep. c. grand. đ sup. ne. ꝑl. ĩ 6.

LEX I.

Illustribus. Breuiter dicit, illustribus datur tutor, vel cura-
tor in vrbe per præfectum, & prætorem, & de-
cem viros senatores: & eis decreto prætoris conceditur admini-
stratio, in prouinciis verò nominatur à curialibus. h. d. in summa.

LEX II.

Generali. Hic prohibet Imperator ne ille, qui est curialis, vel obligatus curiæ, possit esse tutor illustrium
personarum, & hoc vult. Non babetis hic alia, &c.

¶Qui dare tutores, vel cur. & qui dari possunt. Rub.

LEX I.

Cum tibi. Ei de cuius statu dubitatur, potest dari tutor, vel curator lite pendente. h. d.

LEX II.

a **Maritus.** Maritus non potest esse curator a vel tutor vxoris. h. d. Quærit gl. quæ est ratio? Resp. quia si male gereret propter affectionem, vxor ei remittere. Ita dicit gl. hic, quæ est ratio ꝙ potest esse procurator, & non curator, vt l. maritus. s. de procur. Resp. quia curator habet maiorem potestatem, quàm procurator. Præterea procurator, vel constituitur à maiore, & sic habente plenum intellectum, vel constituitur à minore, & constituitur cum authoritate tutoris, vel curatoris, vt l. neque. s. de procur.

a ADD. ¶Paris. Vide super hoc, an possit esse tutor ad litem in repert. ver. marit. Ale. Adde ꝙ licèt maritus non possit esse curator generalis vxoris, potest tamẽ esse curator ad lites, secundum Bal. & Sal. l. j. s. de proc. alle. Odoff. hic, & dixi l. si maritus, s. de proc. & no. Bar. in l. si quis cum procuratorio, §. fi. ff. de proc. & Bal. hic, & in l. j. in fi. de excu. tut.

LEX IIII.

Militiæ. Qui militia occupatur, non potest esse tutor, seu curator. h. d.

LEX V.

Neque à præside. Non potest quis dare tutorem eum qui suæ iurisdictioni non subest. H. d. No. hanc legem, ꝙ oportet ꝙ ille qui datur tutor, & cui datur, sit de iurisdictione dantis ratione originis vel domicilij. Casus est in l. j. de tu. & cur. da. ab his. Dixi tibi in l. vnica. s. ti. 2.

LEX VI.

Quod dicis. Matre negligente, alij coniuncti possunt tutores petere. H. d. No. hanc l. & tene menti, quàm faciam te notare in aut. matri & auiæ. & quàm habebimus. j. ti. proxi.

LEX VII.

In seruili. Seruus non potest dari tutor, neque curator. hoc dicit.

LEX VIII.

Creditorem. Creditor non potest dari tutor debitori. H. d. super hãc l. habes aut. minoris, quàm legam ibi in seq.

AVTHEN.

1 *Debitor vel creditor prohibetur à tutela fallit tamen nu. seq.*
2 *Filius debitor vel creditor potest esse tutor patris furiosi.*
3 *Frater an possit esse tutor fratris, cuius est debitor.*
4 *Fratrum rara concordia, & inter eos sæpe magna inuidia.*
5 *Creditor vel debitor in modica quantitate non prohibetur à tutela.*
6 *Quantitas magna vel parua, quæ dicatur.*
7 *Possidens res minoris non potest esse tutor.*
8 *Hæc auth. habet locum, quando est contentio inter pupillum & tutorem super iure reali.*
9 *Habens res communes cum pupillo, quando possit esse eius tutor.*
10 *Debitor naturaliter, quando possit esse curator.*
11 *Auth. hæc, an habeat locum in omni tutela, etiam testamentaria.*
12 *Voluntas testatoris tollit omnem suspicionem fraudis.*
13 *Creditor pupilli ex testamento in quo est datus tutor potest esse tutor.*
14 *Creditor si vult amittere debitum an possit esse tutor.*
15 *Debitor ex tutela, qui paratus est soluere debitum an possit esse tutor.*
16 *Creditor sub conditione, vel annuatim an possit esse tutor.*
17 *Si creditor vel debitor prohibetur esse tutor, an tunc sit locus datiuo vel debeat deueniri ad legitimum.*

a **Minoris.** a Primò ponit vnum dictum trimembre in cura tore constituendo. Secundò in iam constituto. Tertiò illud dictum declarat, & imponit pœnam. Quartò ponit aliud dictum seu statutum, & pœnam imponit. Quintò prædicta extẽdit. Secunda ibi, nam ante. Tertia ibi, hoc autem. Quarta ibi. sed & si actionis cessionem. Quinta ibi, his valentib. summarium non do vobis, quia ista aut. est summarium bene quatuor colũna.
1 †No. quod debitor vel creditor, b prohibetur à tutela vel cura.
b Op. in aut. c vt sine prohi. ma. debi. & cre. in pr. posita j. ti. 1. aut. ad
c hæc. Sol. est speciale in matre, & auia. Ita dicit gl. tua. Iuxta istud antequam intremus Gl. quæro quid in auo, & patre. Gl. dicit idẽ,
2 vt in d. aut. ad hæc. j. ti. j. & ibi videbitis. † Quæro quid in filio, cũ possit filius dari curator pr̃i furioso, vt l. is. de tu. & cu. da. ab his. vr̃ ꝙ prohibeatur. quia non reperitur iure exceptum: ergo, &c. Præterea non videtur eadem ratio, quia maior est amor ascendentis ad descendentem, quam econtra, vt l. isti quidem. ꝙ me. cau. Contrarium determinat Gul. de Cu. in l. cum in eo. ff. de pac. Nam cum spes sit ꝙ bona patris deueniant in filium secundum votum patris, vt l. scripto. in fin. ff. vnde lib. vr̃ quasi administrator proprio rum bonorum, ad quod facit de lib. & posth. l. in suis. j. pro hær. l. 2. §. filium. & quod ibi no. propter quod cessat omnis ratio suspicionis, ideo propter debitum vel creditum non remouebitur.
3 †Secundò quæro, quid in fratre? Vr̃ idem quod in matre, & auia, quia ad successionem pariter admittuntur, vt j. ad Tert. aut. defuncto. Et ergo eadem ratione ad tutelam. Contrarium determinat idem d. Gul. in d. l. cum in eo. Primò per rationem quia non est tantus amor inter fratres, sicut inter ascendentes, & descen-
4 dentes: imo inter eos est† multoties inuidia magna, vt l. cũ oportet. §. j. de bo. quę li. & ea. l. §. si autem res. & l. cum pater. §. euictis. cum gl. de le. 2. j. de col. l. illud. §. fi. pro hoc inducit ipse tex. in l. 3. circa pr. ff. de le. præst. ꝯtab. bo. poss. pe. quæ l. facit optimè. Modo
5 intro gl. ꝑ ordinẽ. † Quęro, primò d quid si est creditor in modica
d quantitate. Dicit gl. ꝙ non prohibetur esse tutor. ar. ff. de exc. tu. l.
6 non tantum, in pr. de ven. inspi. l. j. in fi. cum si. † Sed quæro, quæ dicatur quantitas parua vel magna? Gl. non dicit hic, sed in corpore vnde sumitur, dicit hoc relinqui arbitrio iudicantis. Simile videbitis in aut. nisi breuiores. j. de sen. ex breui. rec. & l. sed & si susceperit. §. j. de iudi. & de iure do. l. quęro. & facit. ff. de dol. l. si oleum. §. fin. cum l. seq. Et ista teneatis menti, quia ex his facio magnum
7 fundamentum ad sequentia, vt j. videbitis. † Item quæro quid si aliquis possideat rem minoris. Videtur ꝙ non prohibetur, quia non est debitor, vel creditor, vt inst. de act. §. j. ꝯtrarium determi-
8 nat gl. per hunc tex. ibi, res minoris. † Ex quo colligitur ꝙ quando est contentio super iure reali inter tutorem & pupillum, ha-
9 bet locum ista aut. & ita communiter tenetur. † Quærit gl. quid
e si habet res communes e cum minore, non videtur prohiberi, vt j. de exc. l. ꝙ si res. Gl. tua determinat contra, per hanc aut. Sed gl. in d. l. ꝙ si res. tenet contra istam. Doct. communiter approbant istam Gl. quia ex communione oritur quidam quasi contractus producens obligationem, & actionem communi diuidundo, & sic potest dici debitor & creditor. Aduertatis rogo vos, dicerem sic. Quædam est communio in controuersia, quia vnus asserit, alter negat communionem, & non potest esse tutor, per hanc aut. Nam habẽt locum omnes rationes quæ fiunt in corpore. s. timor ne subtrahantur instrumẽta: & quia hostis est minoris. Quandoq; est communio sine controuersia: & hic aduerte. Quandoque est communio tanta quod inuicem sunt imputationes, & reputationes magnæ, vt si habent hæreditatem vel maiorem partem bonorum communem, tunc idem quod prohibeatur à tutela, & cura. per hanc aut. Quandoque habent communem vnum fundum tantum, tunc dico ꝙ non prohibetur esse tutor vel curator, licèt enim ex communione oriatur quidam quasi contractus, dico qđ ista obligatio est modicæ quãtitatis, licèt fundus est magnus. Teneor enim diuidere tecum, istud est modicum, quod patet, quia ex tempore præsumitur communio, vt no. in l. pe. s. com. diui. & ibi dixi vobis, quod apparet ad oculum, quia istud teneri tecum diuidere quando communio non est in controuersia modicam æstimationem reciperet: possent tamen esse tot debita inuicem occasione cõmunionis illius fundi, propter expẽsas & fructus, & propter alia, ꝙ tunc dicerem aliud. puto relinquendum arbitrio iudicis, vtrum dicta communio inducat magnum debitum, vel modicum, vt s. dixi, quia in modico debito non habet locum ista
10 aut. † Quæro, quid si est debitum, naturaliter tantum inter eos. Videtur prohiberi, quia naturale debitum inducit compensationem, vt l. etiam. ff. de compens. Et quia potest deduci, vt l. at qui natura, de neg. gest. & impedit donationem, vt l. hoc iure. §. pe. ff. de dona. sed contra ꝙ non habet locum ista aut. quia non dicitur propriè creditor. ff. de pe. hæ. l. si quod possessor. §. sed & si. facit de adm. tu. l. fi. doc. quidam determinant contra. Nam possibile erit debitum naturale solui, & sic impediretur repetitio, & induceretur compensatio. dict. l. etiam. vnde subest timor, ne instrumenta subtrahantur, sicut in ciuili debito. Pro istorum op. induco, quia ista aut. est fauorabilis inducta in fauorem minorum, ergo est extendenda, & sic extenditur ad debitum naturale tm̃, licèt impropriè sit debitũ. In ꝯrium facit, quia debitum nãle quantuncunq; sit

a ADD. ¶Paris. Dispositio huius aut. non habet locum in curatore qui datur hæreditati iacenti secundum Ro. sing. 132. per tex. in l. debitor, ff. de neg. gest. Item de materia huius aut. vide Bar. consi. 168. Item inquantum solet allegari glo. in ista aut. ꝙ de stricta significatione, &c. vide Ale. multa allegantem cõs. 24. vo. 2. & consi. 200. in pr. & in fi. vbi dicit solum procedere, vbi est eadem ratio, vide Ale. in l. filiusfa. §. diui, de leg. j. item ꝙ non habeat locum in curatore ad litem, vide Sal. hic in fi. Pro quo vide quod dicit Bar. no. in l. 2. §. contrarium, ff. de cur. bonis dando, & ibid. Ang.
b Alex. An prohibitus sit esse curator hæreditarius. Dic ꝙ non. Tex. est sing. in l. debitor, in pr. ff. de neg. gest. ibi non tamen erat creditor, sed ex contractu præcedenti inter viuos, & vide tex. in l. 2. ff. de cur. bo. dan.
c Adde Bal. post Gul. in d. l. cum in eo, ff. de pac. & ibi quid in filio nãli, & spurio.
d Adde Bal. in l. cum in eo, ff. de pact. vide tamen Bal. hic.
e Alex. Per Bald. hic in fi.

ſit in magna quantitate,pp illam ſpem,quia poterit contingereꝙ
ſoluetur,vel de eo compenſatio opponetur,dr̃ paruum debitum
quia pro modica quantitate iſta ſpes venderetur, vnde tanquam
ſit debitum modicum non habet locum iſta aut. quod ſatis mihi
placet.Hoc tamen totum puto relinquendum arbitrio iudicis,vt
a s̃.dixi.Venio ad ſeq.gl. *a* dr̃ hic,prohibetur à cura,quid de tutela?
Dicit gl.idem, quia eadem rõ eſt, & colligitur ex corpo.vnde ſu-
mitur.§.ſed & ſi quis.ibi.ſed coniungi tutorem,&c.& in Aut.vt ſi
11 ne ph.matr.deb.& cre.§.j.& hoc omnes tenent.† Quæro,an iſta
aut.habeat locum in omni tutela? Dicunt quidam ꝙ non h; locũ
in teſtamentaria,quia eius fides eſt electa à teſtatore,vt inſt. de ſa-
tiſ.tu.§.j.ff.de cura.fur.l.ſi furioſo.s̃.in fi.de epi.aud.l. de creatiõib.
Gl.determinat ꝯ, qa eadem rõe nõ prohiberetur datus ex inquiſi
tiõe:qa eius fides eſt approbata per iudicem,Nec ob.quod dr̃ ap-
probata fides, quia illud verum quantum ad ſatiſdationem, non
quantum ad alia.Et hoc apparet,quia mater & auia tantum exci-
piuntur,ergo nulli alteri tutela permittitur. Et ita tenet gl.in cor.
vnde ſumitur.in ver.ad curationem.& l.pater.in pr.ff.de proc.idẽ
conſuluit Dy.& dicit hoc colligi ex tex.vnde ſumitur §. & hæc di
ximus.Sed certè idem tex.dicit tantum de his qui dantur à l. non
autem de his qui dantur in teſtamento. Gul. de Cu. in d.l.cum in
b eo.ff.de pac.ꝯtrium tenet per rões quas ibi allc.j̃.dicam.D. Old.[b]
in iſta mã diſtinguit, cuius opi.mihi placet, & ſic conſulendo re-
ſpondit. Aut teſtõr qui dedit talem tutorẽ ſciebat ipſum eſſe cre-
ditorem,vel debitorem, & tunc põt eſſe tutor, & non ob.iſta aut.
quia eius fides eſt electa per teſtatorem. Probatur per l. tres tuto-
12 res.§.fi.de ad.tu.de confir.tu.l.in confirmando.†Præterea volun-
tas teſtõris tollit omnem ſuſpicionem fraudis, vt l. quia autem.
in pr.ff.ſi quis omiſ.cau.teſt.Hoc probatur s̃.de interd. ma.l.ſi ma
tris.& ibi eſt optimus tex.de ritu nu.l.ſi quis tutor.Præterea, ma-
ter & auia poſſunt eſſe tutrices,non obſtante ꝙ ſint creditrices vl'
debitrices, vt dictum eſt:ſed teſtamentarij præferũtur matri & a-
uiæ.qa l.magis confidit de eis,vt in aut.matri & auiæ.j̃.ti. 1.ergo,
&c.Iſtæ ſunt ratiões Gul.quantum eſt in membro.Nec ob.quod
gl.dicit ꝙ eadem ratione poſſet ẽt cẽ datus ex inquiſitione, quia
credo quod ſi iudex de hoc inquiſierit,an eſſet debitor,vel credi-
tor,ꝙ valeret datio,quia an ſit tale debitum,quod eum à tutela re
moueat,ſtat in arbitrio iudicis,ſm quod dictum eſt etiam ſm opi.
gl. Si vero teſtator ignorauit ipſum eſſe creditorem, vel debito-
rem,tunc eſt vera opi.gl.quia non poteſt videri approbaſſe fidem
eius,q̃ talem ignorabat.ar.l.mater.ff.de inof.teſt. hanc puto verã.
Facit j̃.de teſt.mil.l.ſicut certi.& l.ſi cum vel in vtero.ff.de teſt.tu.
13 l.ſi quis ita.§.pe.†Ex prædictis apparet ꝙ ſi aliquis eſt creditor pu
pilli ex teſtamento,in quo datus eſt tutor,puta quia aliquid eſt ſi-
bi relictum,ꝙ propter hoc nõ prohibetur à tutela vel cura.ita in-
telligo iſtam materiam. Venio ad aliam gl. dicitur hic à quo om-
14 nino prohibetur.†Quæro,an ipſo iure non poſſit eſſe tutor,[c] an
c vero poſſit eſſe ſi vult amittere debitum?Gl.hic ponit opi.q̃ vide.
De hoc fuerunt opi.inter Azo.& Hug.quas recitat gl.in l.propter
litem ff.de exc.tu.l.pater.in pr.ff.de proc.gl.firmat opinio.Hug.ſ.
ꝙ nõ poſſit eſſe tutor, perdendo debitum.d.Rich. diſprauit iſtam
q. & determinauit ſm quod vr̃ determinare iſta gl. videlicet, aut
ꝯſtat ab initio ꝙ ſit debitor vel creditor, & ipſe iure remouetur.
Aut non conſtat,& tunc admittitur ad tutelam,ſed perdit debitũ.
Et hoc probatur ex corpore vnde ſumitur iſta aut. ibi, ſi vero ta-
cuerit,&c.vbi dicit ꝙ debitum perdit,& nullã aliam pœnam im-
ponit,ſed interpretatione legum pœnæ,ſunt moliẽdæ,vt l.ſi præ-
ſes.& l.interpretatione. ff.de pæ.ergo,&c. Præterea in ipſo pũcto
quod tacet,perdit debitum,ergo tanquam non creditor põt eſſe tu
tor.Ita dicebat ipſe,quod ſatis placet. Venio ad aliam gl. Quæro,
15 †qd ſi efficitur creditor vel debitor ex tutela? Dic vt in gl.& bñ.
Quæro,quid ſi ab initio paratus eſt ſoluere,vel debitum remitte-
16 re? Dic vt in gl.& bene.Quæro †quid ſi erat debitum annuum,[d]
d vel debitum ſub cõditione.Dicit gl.ꝙ prohibetur à tutela vel cu
ra,quia ratio eadem eſt.ſ.timor,ne ſubtrahãtur inſtra,tamen in de
bito annuo non amittit totum debitum,ſed pro eo tempore quo
cautela durat.Quidam dicunt ꝙ imo amittit pro toto tempore,ſi
cut in debito conditionali. Mihi vr̃ dicendum ꝙ debitũ annuum
ſeu cõditionale eſtimatur,ſm ꝙ illa ſpecies vendi poteſt vt l.in q̃-
titate.§.magma.ad l.Fal.Facit ad Treb.l.j.§ ſi hæres.Et ideo ſi æſti-
matio illius debiti conditionalis eſſet modica, nõ repelleret eum
ab adminiſtratione,quia in debito modico non h; locum iſta aut.
ſecus ſi æſtimatio eſſet magna. Eodem modo intelligo de eo qui
habet hypothecata bona minoris,vt debeant æſtimari quantum
eſt deterior conditio propter illam hypothecam, vt d.l. 1.§ ſi hæ-
res.ad Treb. vt ſic videamus vtrum ſit quantitas magna vel par-
ua. Quæro, quid ſi poſt tutelam ſuſcipiat ceſſionem. Dic vt in gl.
e & in corpore vnde ſumitur. Vltimò, [e] extra gl.quæro vnam q.dr̃
hic.quod quis prohibetur eſſe tutor,quia debitor vel creditor.q̃-
17 ro †vtrum deueniatur ad ſequentem legitimum,vel ad datiuum?

Non inſiſto. Breuiter credo ſic dicendum,Aut de debito non cõ-
ſtat apertè,& ſic iſte habuit neceſſe ĩ iudicio debitum allegare. &
tunc quia in modico deſinit eſſe tutor, locus eſt ſequenti datiuo,
vt l.ſi quis ſub conditione.de teſta.tute.Dixi in l.j.s̃.de teſta. tute.
Aut erat debitum manifeſtum,puta communio bonorum,vel a-
liud debitum,tunc ſi quidem certum eſſet illud debitum non fini
ri durante pupillari ætate, vt puta quia erat debitum annuum &
perpetuum, & deueniretur ad ſequentem legitimum, quia iſtius
primi ſpes omnino deficit,arg.de le.tu.l. 1.pen.& l.non ſolum.§.ſi
libertus. de ex. tu.& de tu.& ra.diſtr.l.ſi tutor.§ j. Si vero debitum
illud poteſt diſſolui intra pupillarem ætatem,& tũc locus erit da-
tiuo,& debito diſſoluto ceſſabit ille datiuus,& reaſſumet ille legi
timus,ar.dictorum iurium.s̃.prox.allegatorum. eſt expreſſum in
l.his qui.de tu.& cu.da.ab his.Quæro vtrum propter debitum pa
f tris,prohibeat̃ filius eſſe tutor,vel ecõuerſo.De hoc cogitabitis.[f]

a ADD.¶Ale.Iſta auth.extenditur ad tutorem,facit etiam quod not.gl.& do.j̃.e. Auth.matri & auiæ. limita niſi debitum fuiſſet contractum poſt teſtamentum, ar.l.libertus,§.largius,& ibi no.ff.de ann.leg.& ita cõſuluit bal.in conſ.inc. ſin opi.gl.& adde bal.l.j.de confir.tu.Et quid incontinẽti cum tutor deſiit eſſe debitor,vel creditor,tutela reuertitur ad eum.Ita no.dicit Bar.l.ſi impuberi.ff de tu.& cu.da.ab his & bal.l.cum in eo.ff.de pac.bal.hic iuxta fi.ver. vl.extra gl.

b De iſta materia vide Bar.l.poſt legatum, §.amittere,ff.de his quibus vt indign.

c Ale.Bar.l.pater,in pr.ff.de proc.& ibi per bal.adde quod not.Io.And.in add.ad Spe.in ti.de tu.§.fi.ver.item ꝙ tutor,dicit opi.Hug.ſtrictiſſimam,& illam ſequitur,an autem hæc auth.habeat locum in debitore obligato reali ſicut perſonali,bal.conſ.258.tenet quòd non lib 3.

d Vide circa hoc omnino bar.in l.inter ſtipulantem,§.ſacram,de ver.ob.

e Ale.Facit quod no.bar.j̃.ti.j.in l.j.in auth.ſacramentum.

f Ale.Adde Bar.in l.ſi impuberis,ff.de tut.& cu.da.ab his.

LEX IX.

a **Si ſororis.** [a]Habenti tutorem legitimum,alius dari nõ poteſt.h.d.in ſumma.

a ADD.¶Ale.Limita per bal.l.j.s̃.de teſt.tu.Secus in tutore inutiliter dato & cõfirmato,in l.3.& ibi Bar.s̃.de confir.tute.

LEX X.

a **Curatorem** [a] Habenti curatorem non poteſt alius dari, niſi cauſa cognita,vel priore remoto.

a ADD.¶Ale.Limita in curatore ad lites, quia ante litem conteſtatam ſemper etiam alter adiungi poteſt,vt no.in l.qui cum procuratores §.j.ff.de proc.

LEX XI.

In vniuerſis. Minor ſine curatore generali ad lites nõ h; legitimam perſonam ſtandi in iudicio.h.d.

LEX XII.

a **Curator.** [a]Generalis curator non debet à lite deſiſtere pro pter ſpecialem curatorem datum ad litem.h.d.

a ADD.¶Ale.Limita vt dixi ſupra,in l.curatorem.

LEX XIII.

Ne magiſtratuum. Colon⁹ Principis, vel alius priuilegiatus tutor dari nõ põt.h.d.

¶Quando mulier tutelæ officio fungi poteſt. Rub.

LEX I.

Tutelam. Mulier de iure communi tutrix eſſe nõ poteſt. h.d.in ſumma.

LEX II.

a **Matres.** [a] Si matres tutelas filiorum impetrant à principe, debent iurare ſe ad ſecundas nuptias nõ venire:& ſi ꝯ fecerint,bona matrum pupillis obligantur,& teſtamentarius & legitimus matrem præcedit.h.d. Iſta l.corrigitur per Aut. mat. & auiæ.in multis.quam legam tibi in ſeq.lectione.

a ADD.¶Ale.Et An lex iſta,§.ſi autem tutela,in Aut.de nup.habeat locum in matre quæ non erat tutrix, ſed ſimpliciter adminiſtratrix,vide bal.in l.cum oportet,§.fi.ad fi.C.de bon.quæ lib.

AVTHEN.

1 *Renunciatio Velleiani quæ fit per matrem tutricem,quid operetur.*
2 *Factum in iudicio parte abſente an proſit aliis.*
3 *Diſpoſitio huius auth.an habeat locum in matre & auia naturali tantum.*
4 *Pater quando præferatur in tutela,& quando mater.*
5 *Quando auus præferatur,& quando auia.*
6 *Si mater & auus concurrunt in tutela,quis præferatur.*
7 *Mater poteſt eſſe curatrix filiorum.*
8 *Mater,& auia non coguntur tutelam ſuſcipere.*
9 *Tutela quæ defertur matri,eſt legitima.*
10 *Mater ſi eſt data in teſtamento tutrix,quòd ſit teſtamentaria.*
11 *Tutela vitiatur ſi mater non renunciauit ſecundis nuptiis,& Velleiano.*
12 *Mater ſi renũciauit Velleiano,ſecundis nuptiis,& omni auxilio,quid operetur.*
13 *Mulier tutrix,poteſt capi & carcerari ex diſpoſitione huius auth.*
14 *Si non eſt renunciatum ſecundis nuptiis nec Velleiano ſed generaliter omni beneficio, in valeat.*
15 *Tutela vitiatur ſi generaliter non obligauit omnia bona ſua,&c.*
16 *Si mater,& extraneus ſint dati tutores in teſtamento,an mater erit tutrix.*
17 *Mater data tutrix in teſtamento non confirmatur ſed coram iudice agnoſcit tutelam,& renunciat.*
18 *Si fuit datus tutor à iudice matre ignorante,an teneat datio.*

a MAtri & auiæ. [a] Hæc aut. se habet ad l. Codicis corrigẽdo in pluribus. Primò, quia de iur. Codicis requirebatur ꝙ impetraret à principe, & corrigitur per istam aut. Secundò, quia per legem Cod. requirebatur ꝙ cum iuramento renunciaret secundis nuptiis: quod iuramentum per hanc auth. & sequentem tollitur. Tertiò per legem Cod. legitimi præferebantur matri, qđ per hãc aut. corrigitur. Quartò per aut. minoris, quam modo vidistis, debitor vel creditor prohibebatur à tutela, vel cura. Istud determinatur per aut. ad hæc, positam hic, quod in matre & auia nõ h; locum. Quintò lex Cod. dicebatur solum de matre, hic extẽditur etiam ad auiam. & sic istę aut. habent se non solùm corrigendo, s; etiam addendo. No. collige per te ipsum. Multa dicenda sunt circa hanc aut. Et ego tractaui istam materiam in l. si quis sub conditione. de testa. tute. Et hoc anno etiam propter q̃dam ꝯsilia superuenerunt mih q̃dam dubia in ista materia. & gl. nostræ vbi nõ
1 sunt dubia instant & vbi sunt dubia intacta relinquunt. † Op. ꝙ nihil releuet renunciare Velleiano, quia mulier non intercedit, ergo, &c. cum Velleianum intercedentib. tñ subueniat. vt ff. ad Velle. l. 2. §. 1. & l. tutori. & s. ad Vel. l. j. so. Quidam dicũt ꝙ ista renunciatio proderit q̃n mulier promitteret creditorib. ꝓ pupillo. Nescio quid hoc sit dictum, nam ista renunciatio fit in fauorem pupilli, nõ in fauorem illorum creditorum. Vnde Cy. hic videtur dicere ꝙ ista renunciatio valet ad modicum. Ego dico ꝙ imò est ne
b cessaria, vt j. dicam. in qõib. Item opponi. [b] id quod fit in iudicio
2 parte absente, † aliis non prodest, vt l. certum. §. si quis absente. ff. de confess. ergo ista renunciatio non potest prodesse creditorib. absentib. sol. Intellige ꝙ hic iudex recipiat hanc renunciationem nomine omnium quorum interesit, & sic videtur agi in dubio ꝓsumptione huius aut. in isto casu. Op. s. de ꝑc. l. alienam. so. specia le est hic. Habetis expeditam gl. quæ est super ver. Velleiani.

c Venio Ad qões [c] & prosequor f͠m ordinem gl. nõ variando
3 ordinem aliquo modo. † Quero 1. dr̃ hic, matri, & auiæ, vtrum hoc ẽt h; locum in matre, & auia naturali tñ? Gl. dicit ꝙ sic, & bene, vt l. fi. huius tit. & in aut. vt sine prohi. ma. §. j. in fi. q̃
4 ro 2. † quid si est pr̃, & mater. so. Si est pr̃ legitimus, ipse præfertur, vt l. 2. huius ti. in fi. Nam tex. in corpore vbi dicit matrem p̃ferri legitimis intelligitur de legitimis collateralib. non ascendentib. vel descendentib. Si verò esset pater naturalis tñ, puto matrem p̃ferendam vt l. fi. huius tit. sicut etiam præfertur in successione, vt in
5 §. vulgo. inst. de succes. cogn. † Quæro [d] 3. quid si est auus, & auia?
d Quidam dñt ambos admittendos, cùm non sit iure cautum ꝙ auia per legitimos repellatur. Aduerte si est auus, & auia paternus & paterna, de necessitate sequitur ꝙ illa auia est nupta: si eam ponimus esse nuptam, & per ꝯ͠ns ipsa repelletur à tutela, quia nupte: & p̃fertur auus. Idem si ponimus auum, & auiam maternum & maternam: sed si ponimus auum paternum, & auiam maternam æquè legitimos, tunc procedit gl. Posset fortè dici ꝯ ꝙ tex. in corpore dicit, ꝙ ipsa ꝑponitur legitimis. s. ex latere transuersali, nõ ex ascendenti. Et si tu dicis, lex Codicis q̃ dicit legitimos p̃ferri, solũ in matre loquitur, concedo, cum eadẽ rõne qua pr̃ p̃fertur matri, eadem rõe auus auiæ. Et hoc dr̃ de mente aut. vt faciat æqualem cõdõnem auiæ ad matrem, non meliorem: imo quo ad auiam deteriorem, quia mater p̃fertur, hoc tñ non pono pro cõstanti. Pro hoc facit, quia cum aut. veniat ad interpretationẽ huius l. loquentis de matre, in quib. casib. admittebatur mater, in illis admittebatur auia, vt in aut. de fi. ante do. inst. na. §. j. Sed si poneremus auum
6 & auiam naturales, tunc p̃fertur auia sicut in successione. † Quæro, quid si est mr̃ & auus? Gl. dicit ꝙ præponitur auus tanq̃ legitimus, cùm sit de legitimis ascendentib. quod nõ placet qa aut. vnde sumitur ista, de hær. ab inte. §. ex his. vocat istos ad tutelam f͠m ꝙ ad hæreditatem. Sed in hæreditate nõ est dubium ꝙ mater præ
e fertur auo, vt in aut. defuncto. [e] j. ad Ter. ergo, &c.

7 Venio Ad gl. super ver. tutelam. † q̃ro, an idẽ sit ĩ cura vt mr̃ possit esse curatrix filiorũ. Tex. hic, & in corpore vñ sumitur, non exprimit, tñ in aut. vt sine prohi. ma. deb. & cre. §. qa vero. loquitur magis generaliter. Gl. tñ hic pp identitatẽ rõis tẽt ꝙ idẽ sit in tutela quod in cura, & hoc tenẽt oẽs, & iõ nõ insisto. & vide gl. Ad istud ꝙ dr̃ de l. cum repudiante. j. de cur. fur. tene il
8 lam responsionem ꝙ illa sit correcta. † Quæro, an mater & auia cogantur tutelam suscipere. Gl. dicit ꝙ non, qa hic, & in corpore
9 dicit permittimus, non dicit præcipimus. † Quæro, vtrum tutela [f]
f quæ defertur matri sit legitima, vel datiua. Dr̃ ꝙ legitima, vt j. ad Ter. l. omnem. Econtra vr̃ ꝙ sit datiua, cum per legem Codicis legitimi præcedebant eam. Præterea l. non facit eam tutricem, nisi ipsa velit per hanc aut. Vnde gl. dicit ꝙ non est legitima neq; datiua, sed est anomala. Idem tenet Spe. in trac. suo de tutore. d. Cy. dicit matrem esse legitimam. Primò per tex. l. omnem quem gl. hic alle. Secundò per l. 2. § ꝙ si pr̃. ff. ad Tert. & ego allego vobis j. in qb. cau. pi. ta. ꝯh. l. pe. Et hoc puto verum per istam aut. ꝙ sit legitima, qa aliis agnatis p̃fertur. Non ob. dictum, ꝙ demum volens admittitur, quia per hoc non desinit esse legitima, nam filius qui est suus, & necessarius de iure antiquo est legitimus hr̃s, & licèt per prætores hẽat beneficium abstinendi, nihilominus legitimus heres remanet. Preterea alij qui ad hæreditatem admittuntur, demũ si volũt legitimi appellantur, vt in ti. de suis & leg. Licèt ergo mater sit tutrix legitima, est tutrix legitima volũtaria: alij legitimi dicuntur tutores necessarij, tamen vterque eorum legitimus est. ita
g debetis intelligere hanc materiam. Vlterius quæro, [g] quid si ma-
10 ter est data † tutrix in testamento, an dicatur testamentaria? Vr̃ ꝙ non, quia cogi non potest nisi velit, vt in hac aut. Veritas est, ꝙ est testamentaria, nam dari potest per hanc aut. & erit testamentariæ voluntaria. Alij tutores testamentarij, necessarij sunt etiam sicut in hæredib. dicimus.

h Procedo Vlterius [h] venio ad aliam gl. super ver. Velleiani. & licèt hanc gl. recitauerim per ꝯria, tñ occurrunt mihi circa hoc plures qq. Hic dicitur in tex. ꝙ mater debet renunciare sec. nup. & senatusc. Velleia. auxilio. additur in corpo. vt sine prohi. ma. §. quia vero, &c. ꝙ renunciet omni alij auxilio.
11 Quæro, † qd si mater nõ renunciauit an valeat datio curæ, vel assumptio tu. Et vr̃ ꝙ sic, quia omissio modicæ solennitatis non vitiat. vt l. j. in fi. ff. de ven. inspi. ꝯrium credo, quia in datione tutoris quocũq; mõ est erratum nõ valet. ff. de tu. & cu. da. ab his. l. tutor si fuerit petitus. Præterea ista solennitas p̃t esse multum p̃iudicialis, ergo p̃sumitur necessaria, q̃ omissa vitiat, vt l. diuus. de in integ. rest. & l. cum hi. §. si ꝑtor. de transa. & ꝙ possit esse p̃iudicialis, ostẽdo, primò de renunciatione, q̃ fit de sec. nup. certum est, ꝙ ea q̃ habet f͠m virum, est suspecta legi, quia lex p̃sumit ꝙ excoriaret filios pro viro; & j. de adm. tu. l. lex, quæ tutores. §. lex. n. & hic in aut. ad hæc. & quod ibi no. Sed eadem p̃sumptio est de ea, q̃ h; animum & consilium nubẽdi, q̃ est de ea q̃ nubit, sicut dicimus de ea q̃ h; ꝯsilium diuertendi, vt l. si ꝯcubina. §. j. re. amo. & l. sed si maritus. in fi. q. & à qui. Pro hoc optimè facit tex. s. de nup. l. imperialis. §. sed & si tales. Preterea hoc probatur ex tex. in d. §. qa vero. vt sine ꝓh. ma. in ver. mox tñ. ibi dum dicit, secundas cõcupiscentias, &c. Ex quo apparet, ꝙ cõcupiscentia nuptiarum reddit eam inhabilem, sicut ipsę nuptiæ. Præterea de iure antiquo cogebatur hoc iurare, aliàs nõ valeret, l. 2. & l. fi. huius ti. hodie vero remouetur iur͠m, s; renũciatio requiritur. ergo remanet in aliis idem effectus. s. ꝙ renũciatio omissa vitiat. Præterea, iudex q dedit eam tutricem cum nõ renũciauit sec. nup. facit hoc ignorãs an hẽret animum nubẽdi & sic errauit in iure p̃iudiciali, seu magni præiudicij, merito tutelæ assumptio nõ valeret. vt d. l. tutor si petitus fuerit. de tu. & cu.
i da. ab his. Scdõ videamus, qd si nõ renũciauit [i] Velleiano. d. Cy. in hoc vult dr̃e, qđ hic renũciatio modicũ releuat, & sic istius omissio nõ vitiaret. & cũ hẽrem⁹ sup hoc ꝯsulere, fuit mihi ostẽsũ ꝯsiliũ, seu determinatio cuiusdã d. Bon. q vocatus ẽ Federicus de Salis, q idem determinabat, qđ ista renunciatio sit modici p̃iudicij, & omissa nõ vitiet. ꝯrium ego puto verũ. & sic ꝯsului quatuor vicib. ĩ ciuitate ista, qđ ista renũciatio omissa vitiet, qa omittitur res magni p̃iudicij, vt hic vr̃ velle gl, p̃terea, si mulier nõ exigeret d̃bitores

a ADD. ¶ Paris. No. circa istam materiam ꝙ mr̃ nõ admittitur ad tutelam ꝯ volũtatem patris, vide Ale. cons. 140. vo. 1. Nunquid ãt mater per transitum ad secunda vota perdat tutelam, vide in d. cõs. 150. Quid autem si pater dicat in testõ, relinquo filium in manib. matris suæ, an videatur eã reliquisse tutricem, vide Ias. no. quod sic, in l. manumissiones, ff. de iust. & iur. Et repetit vnum verbum idem Ias. l. j. ff. de iurif. vide repe. secunda in verbo, tutor. Item an mater possit esse tutrix viuente patre, si forte sit bannitus, vel condemnatus taliter ꝙ filiis sit dandus tutor, vel curator, vide Bar. in l. quæ sub cõdõe ad fi. ff. de test. tu. item ꝙ mater iudæa possit esse tutrix filiorum suorum, vide late Barb. cons. 15. volu. 1. vide eundem barb. cons. 11. vo. 3. vbi ponit ꝙ licèt non teneatur iurare, tenetur renunciare secundis nuptiis, aliter non valeret tutela. Et ꝙ mater præfertur etiam agnatis, qui eam excluderent à successione. & similiter auo materno, vel paterno. Et ꝙ licèt sit in potestate patris potest esse tutrix. Et quędam alia, maxime an teneatur præstare fideiussorem si non haberet nisi dotes suas.

b Ale. Id qđ plene in l. si pupillus, cũ seq. ré pu. sal. fo. gl. hic in ver. Velleia. S; dubitatur an ista aut. hẽat locũ in ꝑauia, Bar. l. cui eorũ, §. affinitates, per illum tex. de post. dicit ꝙ sic, s; ꝯrium tenet Ang. l. Gallus, §. instituẽs, de li. & post. de quo ibi vide late per Im. post Ang. in l. fœminæ, ff. de re. iu. & bal. l. si quis sub condõne, de test. tute. Ang. & bal. in l. cui eorum, ad ista vide quod no. per Bar. & quod ibi dixi in l. liberorum, de ver. sig. & vide quod no. bal. in l. j. de succes. edi.

c Vide bal. hic.

d Latius in l. sub conditione, ff. de test. tu. adde bal. cons. 183. lib. 3.

e Pom. Venio ad gl. vide bar. ꝯs. 11. in 3. dub. vo. 3. vbi loquitur etiã in matre mr̃is, & sic etiam in auo materno. & ibi in quarto dubio ponit, quid si mater esset in potestate patris, & quid si adesset statutum ꝙ filiusfa. non possit se obligare sine patris consensu, vide etiam ad hæc bal. cons. 224. in 1. par.

f Ale. Et ibi ego allego tex. & c. s; illũ tex. hẽs allegatũ ꝑ Odof. post Azo. l. 3. ff. de fideic. lib.

g Et vide bal. hic, & bar.

h Idem Sal. hic.

i Paris. No. ĩ ista materia quod si mater, vel auia nõ facit sibi decerni tutelam cũ renunciationib. de qnib. hic dicitur, negligentes sunt, & eis incumbit onus probandi quòd prædicta fecerint, vbi de hoc dubitaretur, vide Io. de Ana. cõs. 100.

tores

tores pupilli, vel haberet contutores, vel cõstitueret actorẽ, posset teneri p̄ eis, & sic esset intercessio, & iuuaretur Velleiano oĩno, iõ opus est renũciatione. & iõ cõcludo, q̄ si vnũ istorum omittit,
12 ipsa nõ est legitima tutrix. Sed q̃ro, † qd si renunciauit Velleiano a
a & secundis nuptiis. nec fuit dictũ, oĩ alij auxilio, b an valeat? Et vr̃
b q̄ sic, q̃a tex. hic non requirit q̄ renũcietur, nisi istis duob. Præterea, nõ vr̃ q̄ habeat aliud beneficium, ergo adiectio illius generalitatis nõ releuat. Cõtrium dico, quia mulier ĩ multis iuuatur. Primò in ignorantia iuris, & in multis casib. h; beneficium vltra q̃ vir, vt vidistis in l. fi. s̃. de iu. & fa. ig. & iõ per hanc renũciationem illa beneficia tolluntur, & mulier in eum casum redigitur, quo esset si esset tutor masculus, & sic nõ habebit beneficium in casib. illis positis in l. fi. s̃. de iur. & fac. ig. Dico ẽt q̄ beneficium sibi cõpetens, tañ mulieri, licet sit tale q̄ aliàs per renũciationem tolli nõ possit, tñ istius aut. authoritate per renũciationẽ tolleretur, quod p; hic in Velleia. cui s̃m veram opi. renũciari nõ potest, vt vidistis s̃. ad Velleia. l. fi. & ibi per doct. probatur in l. doli exceptio. ver. diuersum. ff. de noua. & ibi dixi. tñ in isto casu valet authoritate huius auth.
13 Ex hoc etiam dico, † q̄ licèt aliàs mulier pro debito c capi nõ pos-
c sit, vt l. 2. d & aut. ibi posita de of. diuer. iud. & l. 2. de exac. trib. lib. x.
d & in aut. vt nulli iud. §. necessarium. coll. 9. tñ in casu p̄sentis Aut. pro omni debito cõtracto rõne tutelæ poterit capi. quia videtur sublatum per hanc renũciationem beneficium illius aut. positum s̃. de of. diuer. iud. & perinde hr̃ ac si esset masculus, s; beneficium qđ ista mulier habet, est quia parens, nõ quia mulier. huic non vr̃ renũciatum. Et ideo puto, q̄ haberet beneficium, ne conueniatur:
14 nisi inquantum facere p̄t, & similia beneficia parẽti data. † Quæro, quid si nõ renũciauit secundis nuptiis, neq; Velleiano specialiter, s; generaliter renunciauit omni beneficio, an valeat? resp. non est necesse, q̄ exprimatur de Velleiano, quia illud est beneficium mulieris. Et ideo includitur sub illa generali renũciatione, sed est necesse q̄ exprimatur de secundis nuptiis, nam quod possit transire ad secundas nuptias, non est beneficium, s3 est quædam facultas. Ideo sub illa generali renunciatione nõ cõprehenderetur, sed
15 tamen est necesse, q̄ illud declaretur, vt s̃. dictum est. † Quæro, si
e in tutela non obligauit e expressè omnia bona sua, quod requiritur, vt d. Aut. vt sine proh. ma. Dicunt quidam, hoc non vitiat: Ratio, quia bona sunt tacitè obligata pro administratione tutelæ, vt l. pro officio. j̃. de adm. tut. Contrà puto q̄ sit legitima tutrix. nisi expressè obliget, quia multi sunt effectus hypothecæ expressè vltra quàm tacitè, maximè in casu l. assiduis j̃. qui po. in pig. ha. De hoc est tex. expresse, in l. de creationibus. in fi. s̃. de epis. aud.
16 Venio † Ad sequentem gl. super ver. testamentariis. f Quæ-
f ro, pone q̄ duo sunt dati tutores in testõ, & mater, & extraneus, an mr̃ erit tutrix? Quidam dicunt qđ nõ, quia testa-
17 mẽtarij p̄feruntur ei, qđ dic latius vt in gl. Quæro, † quid si mr̃ est data tutrix in testõ, an egeat cõfirmatione? Quidam qđ sic, per l. qui in aliena. §. quanquam. de ne. ge. Sed tu dic, qđ illa loquitur de iure antiquo. Hodie vero non eget cõfirmatione, s; necesse est vt tutelam agnoscat coram iudice, & renunciet illis beneficiis, de
18 quib. dictum est in hac aut. † Quæro, quid si datur tutor à iudice
g mr̃e ignorante, g an valeat? Et vr̃ q̄ datio non teneat, quasi perperam sit interpositũ decretum. ar. ff. de reb. cor. l. magis puto. §. si æs alienum. & ff. de tu. & cur. da. ab his. l. scire op;. & s̃. qui da. tut. po. l. si sororis. S3 gl. determinat cõ. per l. si vt proponis. s̃. de cõfir. tu. Ita dicit gl. hic. Cõriam gl. habemus. ff. de tu. & cura. da. ab his. l. tutor si petitus fuerit. & illam gl. tenet Dy. & allegat rõem: quia mr̃ est tutrix legitima, vel testamentaria, vt dictum est s̃. qñ vult ipsa, s; superueniente legitimo cessat datiuus, vt l. si tutor. la 2. §. j. ff. de tut. & ra. dist. & l. non solum. §. si libertus. ff. de exc. tu. Ad l. si vt proponis. s̃. de confir. tut. respondeo q̄ ibi loquitur in tutore confirmato, qui sapit naturam testamẽtarij, merito p̄fertur mr̃i: secus in tutore, qui est datiuus simpliciter. Ita dicit Dy. Odof. verò distinguit
h aliter. Aut mr̃ fuit in mora petendi h tutorẽ, & tunc præfertur datiuus. Aut non fuit, nec est qd sibi imputetur, & præfertur ipsa, ar. l. si maritus. la 1. §. si autem extraneus. ff. de adult. pro hoc optimè facit ff. de iu. fis. l. edicto. §. facit. ff. de adm. tu. l. tutor q rep. circa pr. Facit optimè j̃. de his qui. vt indig. l. sororem. Et hanc tenet Pe. Ia. de Rau. & Cy. hic. Pro quo etiam optimè facit ff. ad Tert. l. 2. §. si mater. ver. qd ergo. & ver. sed si forte. Facit etiam. s̃. de epis. & cle. aut. presbyteros. vbi innuitur q̄ si stat per quatuor menses, videatur in mora constituta. Mihi vr̃ & aduerte q̄ dicti doct. dicunt verum in iure, tamen hoc bene nõ practicant. nam fateor q̄ quãdo mater fuit in mora, præfertur datus à iudice, sed est necesse, q̄ de istius matris mora iudex cognouerit bene. Vnde puto, q̄ mater debeat citari, & si apparebit eam esse negligentem, iudex dabit alterum, aliàs nõ valeret datus à iudice. Et credo, q̄ hoc sit æquum. s̃. ti. j. l. quod dicis. Et prædicta vera, quando matre exclusa nõ superest legitimus, ideo est perueniendum ad datiuum. Si. n. legitimus aliàs superesset, locus nõ esset datiuo. Nam cum mater per morã suam desinat esse tutrix, ex legis dispõne. non ex facto iudicis, debet deueniri ad legitimum, non ad datiuum, vt j̃. dicam, &c.

a ADD. ¶ Alex. Et adde quod no. bal. & do. in auth. sacramentum, & in l. fi §. pe. de cond. & vide per bar. & quod no. in l. 3. §. quæsitum, ff. si quis cau. & ibi dicit bal. quòd intelligitur renunciatum statuto, de quo vide in rub. de arb. in 3. q. p Lud. & quæ no. Butr. in l. 2. de rescin. ven.

b Ale. Et de hac cautela, vide bal. in l. antiquæ, §. fi. ad Velle. & bal. l. 1. §. q. C. de rei vx. act. & talis non comparatur, q̄ intelligatur renũciatum beneficio cedendarum vel alteri, quod non competebat tempore renunciationis, bal. l. si diuisa, C. loc. & quæ hic sequuntur in fi. huius aut. & hic adde bar. in l. si sub conditione, de test. tut. etiam vide hoc in seq. q. & Spec. de renun. & conclusione, §. j. ver. & quia, & ver. quid si quis, ver. regulariter renunciauit consuetudini, vbi omnino videas, & ibi Io. and. in add. quam posuit de renun. statu. Paris. De ista generali renunciatione quid operetur, sicut si esset facta generaliter de omni beneficio, vide aliq. d in consiliis Comen. in cons. 7. inci. visis compromisso in subscriptiõe dñi Floria. vbi inducit istam decisionẽ ad aliud simile de quo ibi per eum. Vide ad istam clausulam, omni legum auxilio, quod decidit Ias. in l. fi. in pr. si cer. pe. & quæ scribit Soc. cons. 200. de quo habes in repertorio in verbo, exceptio.

c Ale. No. casum, q̄ mulier potest carcerari, adde bar. l. si quis sub condõe, de test. tut. Item fallit dicta auth. vbi mulier esset meretrix, quo casu p̄t talis carcerari s̃m bal. in l. consentaneum, C, qñ & qñ iudex. Et bene facit in ar. l. quæ in adulterium, in fi. j̃. de adul. Vide no. bar. in l. consentaneũ. Et de hoc an in ciuili, vel ĩ criminali possit mulier carcerari, vide bal. ĩ l. j. ff. q. satis. cog. & in l. qñ; de cust. reo. & quod ibi hr̃, & qñ mulier possit capi, etiã pro debito, vide bal. l. j. j̃. de exceptione rei iu. & in l. j. qui bonis cedere possunt, & dicit Franc. Tigr. in cons. ic. factum sic se h3, quidam nomine Burgundus, &c. cui subscripsit se Bar. qđ consilium est inter consilia Barb. cons. 145. vo. j. quod cum mulier dicit se transiturã ad 2. vota, statim desinit esse tutrix, vt dari possit alius, si legitimi non supersint, alle. pro casu §. si autem tutelam, in auth. de nup. in ver. sui, in fi. & bal. in l. omnem, C. ad Tert. adde q̄ mulier meretrix possit carcerari, vr̃ limitari nisi esset coniugata, quia tunc pp honorem matrimonij non vr̃ quod possit carcerari, per ea quæ voluit Io. An. in add. ad Spe. s. quod statutum quod permittit meretricem percuti, non habet locum in coniugata, per prædictam rationem, & potest talis meretrix accusari de adulterio secundum ipsum.

d Pom. Ista illatio non vr̃ bona: quia tale ius introductũ est fauore honest. cõseruãdæ, & sic ad bonos mores tuendos, ergo ei non d3 posse renunciari. Iuri. n. qđ ad bonos mores est introductum, non renunciatur, vt per doc. in l. ius publicũ, ff. de pac. & in c. si diligenti, de fo. cõp. Et ita in terminis reperio reprobari hanc illationem tutorum, in l. ali. §. eleganter, ff. so. ma. & Barb in c. lator, de pig.

e Ale. Vide bal. l. pro officio. In cõrium faciunt no. per bal. in l. fi. §. sed cum antiq̃tas, j̃. de cur. fu. quid si mater renunciauit tutelæ, demum antequam alius assumeret tutelã, re integra vult redire, an possit. Ia. de Bel. in sua q. q. incipit, mater delata sibi tutela, &c. determinat q̄ sic ea ratione maxime cum iuri publico renunciari non possit, adde quod dixi in l. sciant, de le. hæ. quod no. bal. in aut. sacramentum, ad fi. j̃. e. ti. & in l. omnem ver. sed nunquid ad Tert. ¶ Paris. Ad apostillam Ale. hic positam, ibi determinat, q̄ sic. Contrarium tenet bal. in l. omnẽ, C. ad Ter. Ang. in ista prope finẽ, vide Bal. in l. Imperialis, in fi. prin. C. de sec. nu. Aduerte tamen q̄ Ange. hic, & bal. in d. l. Imperialis, loquitur, qñ res non est integra, quia datus erat alius tutor, Bal. autem in d. l. omnem, simpliciter loquit. Qñ autem mater trãsiret ad 2. vota, postea restaret vidua, an reassumat tutelã, ponit Cy. hic ad fi. Alb. & Sal. hic Ale. in apost. in l. sciant, C. de le. hæ. Et quando est alius tutor nec mater postea non vult nubere, etiam quando nubit, & postea restet vidua, vide Mod. bene in l. etiam q̃do nubit, & postea restat vidua, vide Mod. bene in l. etiam si. ff. de quæst. referentem simpliciter bal. in variis locis ponit quod dicit bar. in auth. se ver. quæro an statim.

f Habetur per Odof. post Azo. l. 2. ff. de libertatib. & melius per bart. l. si quis sub conditione, de test. tute.

g Ale. Vide gl. hic, & bal. post eam in ver. quæro si detur tutor si petitur circa fin. ibi Ia. de Ra. & Cy. hic, &c. & cum doc. transit hic Fran. Ti. in d. cons. inc. factum se habet quidam nomine Burgundus, &c. cui se subscripsit, Bar. & maxime vbi mater fuit tutrix, & postea transiuit ad secunda vota, quia incontinenti auia p̄fertur omnib. datiuis, non testamentariis, & not. bart. in l. si quis sub conditione in fi. ff. de test. tu. & in d. l. tutor petitus, vbi omnino vide.

h Paris. Vide Alex. cons. 478 vide Dec. cons. 16. vbi etiam q̄ mater debeat citari ad cognoscendum an fuerit mora, & per quantum tempus lapsum dicatur constitui in mora, vide late Ale. cons. 181. vo. 1.

AVTHEN.

1 *Mater, quæ luxuriatur, perdit tutelam quando transit ad secunda vota.*
2 *Mater si transiuit ad secunda vota, ad quos tutela redibit.*
3 *Mater si vadit ad iudicem, & dicit se velle transire ad secunda vota, quòd statim desinat esse tutrix.*
4 *Iudex non dat tutorem illum, quem mater petiit.*
5 *Si mater est minor ann. 25. an succedat alius, vel perueniatur ad datiuum.*

1 Sacramentum. Quæro 1. hic loq̃t, qñ transit ad 2. nuptias q̃ro † qd si aliter luxuriata est. a
a Gl. dicit idem, ar. in auth. de rest. & ea q̃ parit. § fi. De hoc vr̃ casus in l. fi. huius ti. nam debet pudicitiam suam intactam seruare.
2 Sed quæro. † Matre exclusa pp transitum ad secunda vota, ad quos redibit tutela, an ad datiuũ, an ad legitimum? Gl. se expedit vno verbo, & dicit q̄ ad datiuum ad instar eius, qui tanq̃ suspectus remouet̃, vide gl. istam. Aduerte, ista q est magis difficilis quam alia. q̃ sit in ista materia. Semel fuit ista q̃stio in hac ciuitate pro tutela filiæ Bertrandi Comitis de Marsano. Et

a ADD. ¶ Ale. Et adde gl. & bal. in auth. iisdem, C. de secun. nup. & in l. his solis, & ibi bal. j̃. de reuo. do. & bal. in l. si quis sub conditione, de test. tu.
Paris. ¶ Vide ad bar. in l. omnem, C. ad Ter.

a no.Et ista q.fuit commissa Bononiæ a 4.doctorib.s.dño Ric.Mal.
d.Ia.de Bel.d.Ia.But.& d.Ray.de Forl.& erant discordes. do.Ric.
Mal.& do. Ia.de Bel.erant pro vna parte.s.ꝙ esset locus datiuo,vt
hac gl.d.Iac.Bu.& d.Ray.de Forl.erant in contraria op.ꝙ esset lo-
cus legitimo.Hoc probabant ipsi sic, Regula est ꝙ donec est legi-
timus, non peruenitur ad datiuum, imò legitimus excludit dati-
uum,vt l.si tutor reip.§.j.de tu.& ra.distra.& l.nõ solum.§.si liber-
tus.de excu.tu.Probatur ex ordine titulorum.ff.eo.& Inst.Habe-
mus ergo respõdere ad iura,quę faciunt in ꝯrium,q̃ videntur vel
le,ꝙ sit locus datiuo.Primò de hoc vr̃ tex.in l.2.huius ti.in fi.Rñ.
Ista l.loquit̃ sm sua tp̃a sm q̃ mater non poterat esse tutrix existẽ-
te aliquo legitimo,merito ea exclusa veniebat̃ ad datiuũ, qa nul-
lus erat legitimus.Item ꝙ sit loc⁹ datiuo, vr̃ tex.in l.omnem.j̃.ad
Ter.& l.matres,eo.ti.& l.pen.in quib.cau.pig.taci.ꝯ.& in Aut.de
nup.§.sinautem tutelam.& qui pe.tu.l.matris.Sed ad omnes istas
respondebat Ia.But.ꝙ loquuntur qñ legitimi supersunt.Si autem
legitimi superessent,tunc remanet regula, ꝙ existẽte legitimo da
tiuus repellitur.Pro hoc facit l.2.& l.diuus.ff.q pe.tu.ꝯtra hoc di-
b ctum [b] suum facit multum fortiter ista aut.& quod hic notatur,
cui ipse non respondet in illo cons.quando mater transiuit ad se-
cũda vota,remouetur vt suspecta: sed tutore remoto vt suspecto
deuenitur ad datiuum,vt l.si quis sub conditione. de test.tu.l.3.§.
quæri potest.de le.tu.& habuistis no.in l.j.s̃.de test.tu.ergo,&c.vt
dixi.Ad hanc rationem non respondet.Ideo mihi vr̃ sic dicendũ.
Tres sunt casus.Qñq; mater nunquam assumpsit tutelam filiorũ,
sed vadit ad iudicem,& dicit, ego nolo esse tutrix, peto tutorem
filio meo dari, tunc nõ est dubium ꝙ deuenitur ad legitimum,vt
d.l.2.qui pe.tut.Qñq; mater assumpsit tutelam filij, & postea desi
stit,& hoc potest esse duob.mo.vel ꝙ ipsa vadat ad iudicem,& di-
cat,Domine,ego intendo transire ad secunda vota,detis tutorem
filio meo, & tunc puto ꝙ sit locus datiuo. Et ita loquitur ista aut.
Ratio, qa ista coram iudice abiit à tutela, & idcirco abiit vt alius
detur,vt d.l.si quis sub conditione.ff.de test.tu.& ibi plenè dixi.Si
verò mater quę erat tutrix,non curauit de filiis,sed simpliciter ad
secunda vota transiuit,tunc desiit esse tutrix ipso iure, vt hac aut.
coram iudice hoc non agente, merito deuenitur ad sequentẽ le-
gitimum,non ad datiuum, vt l.si quis sub cõditione.ff.de test.tu.
c Quæro,an statim [c] cũ mater vadit ad iudicem,& dicit † se velle trã
3 sire ad secunda vota,desinat esse tutrix antequam transeat.Gl. vr̃
ꝙ nõ.j̃.ti.j.l.propter.dum alle.l.omnem.§.sinautem tutelam.Hoc
mihi non pl;,nam ab initio non daretur tutrix,nisi renunciaret se
cũdis nuptiis, vt s̃.dictum est. Et sic statim cũ superuenit animus
nubẽdi,statim incipit esse suspicio,ergo,&c.Præterea,sufficit hoc
allegare,licèt postea nõ nubat,ar.s̃.de nu.l.imperialis.§.sed & si ta
les.& idem puto esse de sponsalib.quod de matrimonio.Hoc qđ
d de sponsalib.dico,tangit Spe.[d] in trac.suo de tutore.§.nunc dicen
dum.Quæro,dixi ꝙ quando mater antequam nubat, vadit ad iu-
4 dicem locus est datiuo.Quæro,† an iudex debeat dare illũ, quem
mater petiit.Gl.dicit.ꝙ mater debet petere,in l.si quis sub condi-
e tione.ff.de testa.tu.& dicit,ꝙ iudex debet dare petitum [e] à matre.
Et idem vr̃ tenere Dy.& Cy.refert.s̃.aut.matri & auiæ.Alij doc.te
nent contrarium, ꝙ petitus à matre non debet dari de necessita-
te.Et ita refert Cy.fuisse determinatum Bono. per quendam solẽ
nem Doc.& aduocatum qui fuit vocatus Vbaldinus de Malauol
tis.& d.Ia.Bu.in illo cons.de quo vobis s̃.dixi,tenet idem,ꝙ proba
tur per l.credendum.in fi.ff.qui pe.tu. vbi dicitur ꝙ matris officiũ
in petendis tutorib.nõ sufficit. Nulla.n.lex est,quæ dicat iudicem
debere dare petitum à matre,sed dicit ꝙ mater d; petere & nomi
nare & in arbitrio iudicis erit dare,vel nõ,vt s̃.q pe.tu.l.matris.ad
Ter.l.2.§.si mater.& omnib.ll.s̃.allegatis,in duab.præcedentib.q.
Istud etiam tenuit Ia.de Aren.vt hic.Cy.refert,& scripta sua com-
muniter dicunt.tamen d.Rich.Malumb. qui fuit scholaris Iac.de
Are.dicebat in illa q. de qua s̃.dixi, ꝙ d.Ia.de Are.nunquam dixit,
5 sed ita dicunt communiter scripta sua,& hoc puto verum.† Quę
ro,quid si mater est minor 25.an.s; speratur ꝙ efficiatur maior.vn
de ipsa interim non potest esse tutrix,vt §.fi.inst.de fiducia.tute.v-
trum sit locus seq.legitimo,vel sequenti datiuo? Vr̃ ꝙ sequenti da
tiuo, quia quando proximior legitimus speratur, sequens legiti-
mus cessat,& est locus datiuo, vt l.non solum.§.libertum.de exc.
tu.l.si tutor Reipu.§.1.ff.de tu. & ra.dist.In contrarium facit,quia
f mater non tutrix legitima, nisi quando vult.nunc ad propositũ [f]
nos dicimus in testamento,ꝙ primum tollitur per sequens,quan
do ex eo est possibile hæreditatem adiri. & tamen intelligitur q̃-
do sequens testamentum est validum de se, nec expectat confir-
mationem ex voluntate alterius, vt puta si filius esset præteritus
in eo, vt l.cum in secundo. & ibi no.de iniu.rup. & irri.test.Ita vi-
detur in proposito,quòd tutela legitima,quæ dependet ex volun
tate alterius,aliam legitimam non impediat, hoc tamen non po-
no pro constanti.

a ADD.¶Ale.Vidde bal.in auth.iisdem,s̃.de sec.nup.& in l.omnem,j̃.ad Tert.q.1
ãt si mater est exclusa per moram, vide Bal.ĩ Aut.matri.in fi.& istis adde Bar.l.
si quis sub cond.de test.tu.Et an ista auth.hẽat locum in matre tutrice testamẽ-
ta: 11,quod priuetur tutela per transitum ad secunda vota, vide in aut.iisdem,
s̃.de sec.nup.& in l.omnem,j̃.ad Tert.& ibi glo.& Cyn.Et an habeat locum in
patre transeunte ad secunda vota vide bal.in aut.iisdẽ,s̃.de sec.nup. Et de ma-
teria huius auth.& de prædictis omnibus hic tactis Bar.vide no.per Spe.in tit.
de tute.§.nunc dicendum,& in ca.ex parte,el 2.de app.

b Vide Spe.de tut.§.nunc dicendum est,de tut.
Paris.¶Contra hoc dictum vide Com.cons.93.

c Ale.Vide Bal.in d.l.Imperialis,§.sed si tales,s̃.de nup.& ĩ auth.iisdem,s̃.de sec.
nup.& in l.omnem,ad Tert.C.& vide quod dixi s̃.prox.auth.[?]bal.in l.si quis sub
conditione,de test.tu.& bar.in d.auth.matri & auiæ,in 3.q.in ver. quid si mater
non renunciauit,s̃.de nup.& Bal.hic Adde bar.cons.145.inc.factum se habet.an
autem si mater transit ad secunda vota, tamen ante consummationem carnalis
copulæ petat tutorem,debeat successione priuari vide bal.cons.266.li.4.Pet.de
Anc.cons.317.vbi multa de mulierib. transeuntib.ad secunda vota relictis filiis,
& an iudex illum dare debeat,quem ipsa petierit,vide eundem cons.155.li.2.

d Ale.Vult allegare,Spec.ti.de tu.§.nunc dicendum,ver.sed nondum,&c.p Ang.
in l.vxor.in l.si socer,§.quæ virum j̃.de inf.etiam adde bar.in l.matres ff.ad Ter.
& Bar.in l.si quis sub cond.de test.tut.& bal.in l.præcibus,ver.& scias,C.de im
pu.& Bal.in l.j.si contra ius vel vti.publ.

e Paris.Sequitur Com.cons.93.vide late Curt.consil.46. vbi ponit alia in materia
dandi tutorem quando mater transit ad secunda vota.

f Vide Bal.in l.fi.& bar.in l.si quis sub conditione,ff.de test.tut.& Bar.in aut.mi-
noris,ad fi.s̃.ti.j.

LEX III.

Si pater. Mulier potest petere tutelam filiorum suorum naturalium,si pater testamento eis non dedit.h.d.

¶In quibus casibus habenti tutorem,tutor,vel curator dari potest. Rub.

LEX I.

Si in locum. Curator datus ob absentiam tutoris desinit esse finita absentia.h.d.

LEX II.

Potuit. In locum excusati,seu remoti est alius dandus:& curator datus in locum tutoris,desinit pubertate.

LEX III.

a **Propter.** [a] Diffusum patrimonium est causa, vt habenti tutorem tutor vel curator constituatur.h.d.vide gl. super ver.curatores.& no. eam quæ ponit casus,quando habenti tutorem,tutor dari possit,&c.

a ADD,¶Ale.Vide quod ibi dixi post bar.l.3.§.pupillus,ff.de tut.& gl.& ibi bar.in l.curatorem,ff.de tut.& cur.da. ab his, vbi omnino vide quando habenti tutorem tutor dari pos.& adde gl.inst.de cu.§.interdum,& Spe.in ti.de tu.§.fi. ver. item quod habenti.

LEX IIII.

a **Licet.** [a] In locum tutoris excusati, siue remoti, alius est dandus.h.d.

a ADD.¶Pom.Ergo habenti datur regulariter curator,& vide Rom.cons.454.vbi limitat,& ibi etiam ponit qualiter curator sit dandus pupillo conuento.

LEX V.

Cum ob augmentum. Augmẽtum facultatum est causa,vt tutori adiungatur curator.Item non gerens non tenetur,nisi tempore administrationis depositæ ille qui gessit, fuit tutor non soluendo.h.d. in summa.

¶De admin.tuto.& cur. Rub.

Super ista rubrica,in eo,quod dicit de pecunia, est posita auth.nouissime cautum est,quam vide.

LEX I.

Frustra. Curator adulti non teneť pro tutorib. præcedentib.nisi sibi possit negligentia imputari.h.d.

LEX II.

a **Aduersus.** [a] Actio pro vr̃i administrõne non p̃t exerceri durante tutela vel cura. h.d. Vos hic habetis gl.quæ materiam istam tractat,quæ non eget suppletione.

a ADD.¶Per bar.in l.j.C.vt act.ab hær.& vide j̃.e.l.rationes.

LEX III.

Sumptus. Expensæ factæ in pupillum possunt sibi imputari à iudice.licèt non fuerint taxatæ.h.d.

LEX IIII.

Nisi eam. Libertus negligens exigendo à seipso,potest remoueri,& etiam puniri.h.d.

LEX V.

Frustra. Non est iusta causa recusandi solutionem, si creditor dicat,quòd sibi non liquet,in quam causam pupillo soluere habeat.

LEX VI.

a **Non est ignotum.** [a] Habeo istam l.pro no. breuiter dicit.Administratores, qui iustã causam litigandi non habuerint, proprio nomine in expensis legitimis condemnantur.

a ADD.¶Ale.No.pariter istum casum,& vide bar.in l.edita in fi.s̃.de edẽ.& in l.j. §.procu.si quis ius di.non obtemp. & vide tex.& ibi Bar.& Nic.Neap.in l.j.§.si pupillus,ff.de tu.& ra.dist.

LEX

LEX VII.

Tutelam. Tutor non debet rem alienare contra formam datam ab eo, qui rem prædictam legauit.h.d.

LEX VIII.

Et si scisses. Ignorans se tutorem, nullo modo tenetur. Sciens vero de neglectis tenetur, si gerens nõ fit soluendo.h.d.

LEX IX.

Si curatores. Potest adulta iudicis officium intentare, vt curatores eam dotent.h.d.

LEX X.

Si liberti. Liberti male administrantes, remouentur, & criminaliter puniuntur.

LEX XI.

Si bonam. Qui non appellat, vel appellationem non est prosecutus, cum bonam causam habuit, pupillo ob hoc condemnabitur.h.d.& est bona lex.

LEX XII.

De his. Numerus liberorum non supplet ætatem, nec propter hoc ad agendum quis admittitur.

LEX XIII.

Tutores. Tutores non tenentur satisdare rem ratam haberi.h.d.

LEX XIIII.

Rationes. Item dicit quod l.2.s̃. e. Pro vniuersali administratione, nõ potest durante officio ratio postulari.h.d.

LEX XV.

Si non subscripsisti. De eo quod quis fecit vt tutor, non potest ꝓprio nomine conueniri, nisi se proprio nomine obligauerit.h.d.

LEX XVI.

a Non omni titulo. ᵃAlienatio tutoris non præstat iustum titulum possidenti, nisi fiat ex causa, & modis à iure permissis. Vos habetis hic vnam gl. quæ firmat, ꝙ frater tenetur dotare sororem. vide gl.& hoc hic not.2. gl.& in l.1.ff.de tut.& ra.dist.&c.

a ADD.¶Ale.Adde tex.& quod ibi no.in l.cum plures, §.pe.ff.eo.no.per bal.in l.si pater, C.de do.promis.& bal.in l.qui liberos, de ritu nup. & l.j.ff.so.ma.& Ang. & Im.in l.à filio.in prin.ff.ad Treb.

LEX XVII.

De successione. Administrare tutelam, nõ aufert ius testandi, vel donandi.h.d.

LEX XVIII.

Debitoribus. Administrator debet debitores monere, & eis cessantibus pignora vendere.h.d.

LEX XIX.

Tutor. Absentia non excusat tutorem scientem, & non gerentem.

LEX XX.

a b Pro officio. ᵃPro mala administratione, & pro neglectis bona administratoris sunt tacite obligata. ᵇ h.d.hæc l.& tota die allegatur de adm.tu.l.pro officio.

a ADD.¶Paris.Adde tamen ꝙ bona hęredum tutoris no sunt tacite obligata pro ratione reddenda, vide Com.cons.38.inc.quæritur an bona, etiam si talia bona essent quæsita ex reb.tutoris, vide ibi.

b Ale.Et intellige, ꝙ bona tutoris, & etiam eorum fideiussorum, sunt tacite obligata, etiam ad lites l.properandum, §.fi.ꝙ alibi expressius nõ reperitur, ſm bal. ibi.C.de iu. Secus in procuratoribus, & actoribus eorum, vt ibi, creditor vero non potest bona, nec personam tutorum impedire, l.cum etiam, & ibi bal, post gl.s̃.de reb.cre.& l.3.& ibi hoc no.limitat Bal.quando fisc.vel priua.ad quod vide no.per bal.in l.sub prætextu, s̃.de hæ.act. Quid in rectore ecclesiæ dixi in l. Respublica.s̃.ex quib.cau.ma.& adde hic Bar.in l.actor.ff.rem ra.hab.& in aut. sicut, de le.tu.Adde quando tutor, vel administrator, & eorum hæredes teneantur de mala adm.Rom.cons.308.

LEX XXI.

Pupillorum. Tutor tenetur de adm. tutelæ. si conditionem hoc dicit pupillo vtilem implere neglexerit.

LEX XXII.

1 *Bona, quæ seruando seruari possunt, non possunt per tutorem alienari sine decreto iudicis.& nu.5.*

2 *Minor non potest dare in dotem vel donationem propter nuptias bona immobilia sine decreto.*

3 *Domestici & familiares admittuntur ad probandum, quòd quis habuerit in domo massaricias & suppellectilia.*

4 *Mulier transiens ad secunda vota, est filiis primi matrimonij multum suspecta.*

a
1 Lex, quæ tutores. ᵃBreuiter hoc intendit. Immobilia† & mobilia, quæ seruando seruari possunt, non possunt alienari sine decreto. Secus in his quæ seruando seruari non possunt.h.d.Primò no.quod dixi in summa
2 rio. Secundò no.† ꝙ minor non potest dare in dotem vel dona-
b tionem propter nup.ᵇimmobilia sine decreto. Tertiò no.& tene
3 menti ꝙ†quicquid habuit in domo quis.s.massaritias, seu supel-
c lectilia, potest probari per domesticos ᶜ hoc est, per suos familiares. Facit quod habuistis in l.consensu.s̃.de repud.& l. de submer
4 sis.C.de naufragiis.li.xj.Quartò no.illud, ꝙ† mulier transiens ad secunda vota, est filiis primi matrimonij multum suspecta. No.5.
5 †quòd res, quæ seruando seruari possunt alienari sine iudicis de-
d creto ᵈnon possunt.

a ADD.¶Ale.Et qualiter istud dictum intelligatur, vide qđ dixi in l.j.s̃.de ꝑd.mi. Pom.¶Lex quæ.Vide aliter per Pan.cons.10.vo.2.& Are.22.in prin. & limita vt per Ias.in l.si frater, in fi.j̃.qui testa.fac.pos.

Paris.¶Tutores.Circa materiam huius l.vide omnino bar.cõs.70.& ea quæ habes ad bart.in l.magis puto, §.nec passim, de reb.eo.vbi habes qualiter, & quæ possit tutor vel curator de bonis minorum dispensare.

b Ale. Vide bar.in l.si ante nuptias, ff.so.ma.

c Paris.Vide Fel.in c.quoties, extra.de testi.Et magis creditur domesticis istis. Et vide quæ dicit bar.in l.quoties, C.de naufr, li.11.per illum tex.qui exponit, reiiciat in domo vel naui probatur per verisimilitudinem.

d Pom.Vide ad hanc l.Bar.cons.69.& vide Fel.in c.venerabili, ad fi.de of.dele.& Alex.cons.32.vo.2.vbi dicit, quòd per iuramentum derogaretur huic solutioni & decreto iudicis.

LEX XXIII.

1 *Emphyteutica res minoris propter non solutionem canonis si reuertitur ad dominum tutori imputatur.*

2 *Pœna l.2.C.de iure emphy.habet locum in minore.*

1 Si tutores. Imputatur† tutori si res emphyteutica propter canonem non solutum redit ad dominum.
2 h.d.No.quod dixi in summario. No.† tempus triennij vel biennij.de quo loquitur l.2.s̃.de iure emphy.currit minori.

LEX XXIIII.

1 *Tutor tenetur facere inuentarium quàm primum potest.*

2 *Inuentarium tutoris quando & quomodo fiat.*

3 *Creditores non citantur, quando tutor facit inuentarium, sed secus est in inuentario hæredis.*

Inuentarium debet fieri in iudicio.ibidem.

1 Tutores. Tutor†quam primum potest, facere debet inuẽtarium de reb.& instrumentis:&res, quę possunt seruari, debet ĩ tuto collocare, vel prædia idonea emere.h.d.Quæro, quando tutor debeat facere inuentarium. Gl.ponit opi.illa est vera quòd debet facere cum primum potest, vt l.tutor qui reper-
2 torium.in prin.de adm.tut.Secundò †quæro, an debeat fieri coram plurib.notariis, vel vno?Gl.dicit ꝙ sufficit vnus.Dic vt habes
3 in gl.†Item an ad hoc debeat citari ᵃ creditor.Gl.dicit quòd nõ li-
a cet secus est in inuentario quod facit hæres. item an debeat fieri in iudicio.Gl.dicit quòd sic.Et vide gl.&c.

a ADD.¶Ale.An requiratur citatio ad conficiendum inuentarium? Et istis adde latius bar.in l.tutor qui, ff.e.& ibi vide an requirantur plures notarij, & an debeat fieri in iudibio?adde pulchre Ro.quid facere teneatur tutor antequam administret, eius cons.315.& vide Ang.cons.175.Pau.de ca.cons.351.Bal.cons.95.li.j.

LEX XXV.

Sancimus. Qui soluit tutori ex præcepro iudicis plenissimam consequitur liberationem. Item reditus & pensiones solutæ tutori sine eecreto, liberationem præstant.

LEX XXVI.

Cum quædam. Quod quis facit vt tutor, sibi non pręiudicata vt priuato.

a ADD.¶Pom.Vbicunque ergo in vna persona concurrunt duæ qualitates, quarum vna non tollit aliam, sed sunt pares personæ, tunc iudicamus de illa persona vt de duob.& vide Rom.vbi ponit exemplum, & concor.cons.422

LEX XXVII.

Constitutionem. Hæc lex glossat l. sancimus. s̃. eo. quia finis illius non habet locum in vsuris, quæ faciunt magnam summam, vel in pensionib. biennalibus.h.d.

LEX XXVIII.

1 *Tutor, & curator non defendens minorem remouetur à tutela.*

2 *Officium tutelæ & curæ est necessarium.*

3 *Curator liti datur per iudicem qui præest liti.*

4 *Tutores qui legitime administrent, ad officium matris spectat, & in quibus tutoribus.*

5 *Legitimĩ administratores non satisdant.*

6 *Tutor, pro defensione pupilli potest bona ipsius obligare.*

7 *Tutor debet in tutela promittere quòd defensionem subit pro pupillo.*

8 *Tutor potest vendere frumentum, & vinum, nec tenetur mittere illud ad alium locum.*

a **Sancimus.** [a]Ista est vna bona & notabilis lex,& habet casus multum notabiles & singulares. breuiter
1 dicit,Tutor & curator† debent defendere minorem:ꝙ si recusauerint,à tutela remoueantur.h.d. Not.quod dixi in summario,&
2 habuistis hoc idem s̃.de proc.l.eum qui res.† No.ꝙ officium tutelæ & curæ est necessarium.

a ADD.¶Ale.Vide bar.latius in l.si tutor pupillo,ff.de auth.tutor.

§.Sed & si quis. Hic est nouus casus.Lite cepta si persona indigeat curatore ad litem,ille dabitur officio iudicis,qui illi præest.h.d.& est casus nouus & singula-
3 ris,& menti tenendus.Sed per†quem iudicem detur tutor,& cu-
a rator,est dubium,[a] vt habuistis,s̃.qui pe.tu.l.j.tamen de curatore dando liti, non videtur dubium quòd potest dari authoritate iudicis,qui præest illi liti,&c.

a ADD.¶Ale.Adde bar.l.j.ff.de tut.& cu.da.ab his, & facit c.vlt.de iud.li.6.& ibi Pe.de anc.& quod no.Inn.& doc.in c.petitio,de proc.

§.Possessionis. Ad curam eius, qui tenetur pupillis postulare tutores,ptinet, vt tutores defensiones suscipiant, vel si fuerunt remoti,alij idonei constituantur.
4 h.d.No.quòd†ad officium matris spectat non solum quòd dentur tutores,sed quòd legitimè administrent,hoc est quòd inuentarium faciant, & iurent, & similia.Facit l.2.§.si mater.ff.ad Tert. Item no. & istud est verum ꝙ spectat ad solicitudinem matris in his tutorib.quos ipsa mater petiit.in testamentariis autem vel le-
a gitimis,quòd hoc ad solicitudinem matris spectet,non reperio. [a]

a ADD. ¶Ale.Vide quæ dixi in l.2.§.quod si vero,ff.ad Tert.& bal.in l.matris pietas,s̃.qui pe.tu.& in d.l.præcibus,& bal.Cy.hic.

a **§.Defensionem.** [a]Tutores,& curatores non debent satisdare, sed possunt pro defensio-
5 ne pupilli bona obligare.No.ꝙ†legitimi administratores non te
6 nentur satisdare.†No.casum,in quo per tutorem possunt immobilia obligari.

a ADD.¶Ale.Latius no.per gl.& ibi bar.in l.si filius,ff.qui satis.cog.&in l.ratiõe,s̃.e.Item istum tex.no.all.pro sing.Ang.in l.j.ad fi.ff.de iurisf.om.iud.

a **§.Omnem autem.** [a]Hic est nouus casus & singularis, & multæ tutelæ cassantur ꝑ
7 hoc.†Tutores & curatores debent specialiter,& expresse tempore quo creantur,promittere quòd defensionem subibũt.h.d.No.
b & tene menti[b] istum casum:& si sic non reperies, opponas exceptionem contra instrumentum tutelæ. No.ꝙ istud additur ad alia quæ requiruntur in tutela,in l.legitimos.ff.de le.tut.

a ADD. ¶Paris.Item bal.& Ang.hic,vide Pa.de ca.cons.354.Aduerte tamen ꝙ licèt ipse tex.videatur requirere exprimi ista verba pro forma, tamen satis est si tutor promittit vtilia facere, inutilia prætermittere, & pupillum indefensum non relinquere,quia est æquipollens, vide Ale.in l.prætor,ff.de op.nou.nun.Et melius cons.131.inc.ponderatis his,alias 129. ad illud tamen ad quod iste tex.allegatur,ꝙ non sufficit verbis generalibus exprimi quod specialib.est exprimendum.Facit text.in l.si quando,§.& generaliter,in ver.& specialiter, & ibi Ang. & bal.C.de inof.test.facit tex.in l.si quis in pr.testamenti, in verbo,specialiter, de le.3.& in l.generaliter,C.de non nu.pec.& in aut.de hę.& fal.in §.si vero expressim,facit gl.in cle.j.in verbo,specialiter,de iu.Facit tex.in c.2.de præb.in 6. vide remissionem Fel.quam habes ad bar.l.j.de vulg.& pup.Quomodo &quot modis dicatur aliquid expressum vide etiam multa per Ias. l. j. ff. si quis in ius voc.non ie.ponentem multos casus in quibus requiratur aliquid specialiter exprimi,taliter ꝙ non sufficeret exprimere verbis generalib.&sic in quib.plus operatur expressio specialis quam generalis. Et ibi etiam ponit duas limitationes ad omnes illos casus,item vide multas decisiones per eundem vbi requiritur quòd expressio aliquid faciat,& vnam limitationem l.actiones,C.de transac.in 3.no.dum vult ꝙ etiam reseruata principi in signum supremæ potestatis veniunt in commissione,quia de eis facta fuit specialis mentio,licèt non in indiuiduo. Item an ista decisio procedat in curatore dato ad actum vel contractum fiendum tantum,vide Ale.quòd sic cons.163.vo.5.

b Ale.Et vide bar.in l.prætor,in pr.ff.de op.no.nũ.& bar.in d.l.legitimos,videtur quòd per iuramentum hoc suppletur,per id quod voluit bal.in l.j.C.commo.

§.His qui. Licet tutorib.& curatorib.fructus vendere,sub ea æstimatiõe qua à maiori parte communiter
8 venditur. No.† ergo ꝙ non habet necesse tutor vel curator frumentum, vel vinum reseruare, sed potest vendere cum vult, pro pretio tamen,quo ibi communiter venditur. Item videtur quòd non habeat necesse frumentum vel vinum mittere ad alium locum,sed potest vendere in illo loco vbi habet pro pretio, quo ibi communiter venditur,&c.

¶De periculo tutorum,& curatorum. Rub.

LEX I.

T qui notitiæ. Tutor datus causa notitiæ, tenetur, si vtilia pupillo tacuit, vel fraudem commisit solus,vel participauit cũ aliis,vel tutores suspectos facere cessauit.h.d.Ad euidentiam scias ꝙ quidam sunt tutores dati causa notitiæ, qui non administrant, sed informant, vel instruunt alios administratores quid facere vel gerere debeant..

LEX II.

Ad eos qui. Cum administratio ẽ diuisa per prouincias, vnus tutor de facto alterius nõ tenetur.h.d.

LEX III.

a **Si res pupillares.** [a]Tenetur tutor si culpa præcessit casum,aliàs nõ tenetur de casu fortuito.h.d.cum l.seq.

a ADD.¶Qualiter teneatur tutor de casu fortuito,& an furtũ dicatur casus fortuitus.Vide Rom.cons.425.

LEX V.

1 *Quis præsumitur scire illud,quod publice scitur,& quod sibi domi est denunciatum.& nu.2.*

a **Si tutor.** [a]Ad eum, qui se ignorat tutorem , periculum administrationis non pertinet. h.d. Aduerte , & opp. quòd ignorantia non præsumatur, vt l.verius. ff.de prob. Dicunt
b quidam quòd hoc ostendit admissus, non iussus. Vide gl. [b] istud est facile dicere.Vel melius dicit gl.&ista sunt tria notabilia dicta, ꝙ hic erat præsumptio scientiæ, ideo qui vult probare ignorantiam , probet eam : ista autem scientiæ præsumptio contingit ex
c trib.Primò si interfuit testamẽto,si erat publicè notum,[c]vel si fuit
d denunciatum ad domum.& vide gl.[d]No.ergo†ꝙ quis præsumi-
1 tur illud scire quod publicè scitur,vt l.sed & si pupillus.§.proscri-
2 bere. ff.de insti. Item no.† ꝙ quis præsumitur illud scire quod est
e sibi denunciatum ad domum. [e] Tene menti quia ad hoc iam milies allegaui hanc l.

a ADD. ¶Paris.Dum dicitur hic ꝙ præsumptio legis est liquidissima probatio,vide & declara vt per Ias.in l.sciendum,ff.de ver.ob.

b Ale.Et istam gl.pro fin.alle.Io.de Im.in l.quæsitum,ff.de re iu.& in l.in tempus, §.j.& in l.si ita quis hæres,ff.de hæ.inst.

c Paris. Vide Com. consi. 162. & ibi etiam ꝙ illud est quod nunciatum procuratori,præsumitur dominus scire, vide etiam ad hoc quæ habes in l.si publican⁹, §.fi.post bar.ff.de publ.Dicit etiam Com.in d.cons.ꝙ ratione vicinitatis præsumitur scientia,vt etiam habetur in l.j.ff.si cer.pe.Item illud quod hic dicitur ꝙ erat publice notum,intellige,ꝙ requiratur quòd sit publica vox,&fama,vt declarat Ale.cons.110.Vide late Fel.in c.cum contingat, in conclusione, vsque ad fi.extr.de resc.Item quòd publica fama faciat præsumi scientiam,& de quibusdam aliis vide bar.in l.is potest,ff.de acq.hæ.& etiam ibi habes.Item præsumitur scientia eorum,quæ fiunt in ciuitate,vel prouincia,&quomodo, vide Barb. in c.j.in j.no.ext.de of.del.

d Ale.Et istam gl.vide alle.per bar,no.in l.si cui,§.iisdem,de accu.Et ad hác gl.vide plenius per bal.in l.is potest,de acquir.hære.& est sing. glo. & ibi bart.l.j ff. de recep.& est tex.no.in aut. quomodo opor.epi.ad fi.vbi dicit ꝙ propositum in poste.eccle.quis non potest ignorare.Facit c.j. de postu. prælato.c.fi.qui ma. accu.pos.l.sed si pupillus,§.proscribere,ff.de insti.gl.no.in cle.2.& quod habetur in cle.j.de iud.

e Idem no.gl.in l.ita,j̃.de excu.tu.

LEX VI.

Temporis. Post tutelam finitam periculum non pertinet ad tutorem.hoc dicit.

¶Quando ex facto tutor.vel curat.minores agere, vel conueniri possunt. Rub.

LEX I.

V liana. Ex sententia non datur actio in tutorem, vel curatorem , officio finito, sed in ipsum principalem.h.d.

LEX II.

a **Et si tutores.** [a]Ex stipulatione tutoris sup re pupilli quæritur actio pupillo.h.d. distingue vt in glo. quam vide & nota.

a ADD.¶Ale.Vide bar.in l.si vrbana,in fi.ff.de cond.indeb.& bal.in l.2.de serui.

LEX III.

Si in rem. Ex contractu tutoris in vtilitatem pupilli tenetur pupillus.Et differt hæc l.à prima, quia prima loquitur de sententia.hæc de contractu.h.d.

LEX IIII.

Si hi qui. Tutores & cura.ex administratione tenentur pupillo ex eorum facto:aliàs ei pupillo q̃ritur actio.

LEX V.

Per tutorem. Per tutorem non quæritur actio pupillo extra rem pupilli.

¶Si ex pluribus tut.vel cura.omnes,vel vnus agere pro minore,vel conue.pos. Rub.

LEX I.

Ab vno. Vnus ex pluribus tutoribus potest insolidum pupillum defendere.h.d.

LEX

LEX II.

Si diuisum. Si administratio diuisa est per prouincias, tutores illius prouinciæ tãtum conueniendi sunt. h.d. Op. de l. inter. in fi. ff. de administ. tut. Sol. vt ibi no. per Dyn.

¶Ne tuto. vel cura. vectig. conduc. Rub.

LEX VNICA.

Competens. Qui tutelam gerit, vel eius rationem non reddidit, ad conducenda vectigalia non admittitur: & si accesserit, pœna falsi tenetur, nisi vtrique idoneè satisfecerit. h.d. Quidam dicunt quòd hic est vnus casus, in quo in delictis admittitur pœnitentia, sed certè hic quando fisco a & pupillo satisfacit, cessat doli præsumptio in præteritum, vt plene dixi in l. qui ea mente. ff. de fur. Queritur vtrum ille qui conduxit vectigalia publica, iustam excusationem habeat à tutela? Quidam dicũt quòd non. Dic vt diximus. j. de excus. tu. l. colono, &c.

a ADD. ¶Ale. Ad istam vide no. in l. confirmando, de confir. tut.

¶De tuto. & curato. qui satisd. non ded. Rub.

LEX I.

Si nondum. Minores possunt à suis administratoribus satisdationem exigere, qui si cessauerint, prohibentur administrare. h.d. Op. j. e. l. 3. & insti. de satisda. tut. §. j. Sol. distingue. Tutores quidam sunt testamentarij, vel dati in testamento, à iudice confirmati, & isti nullo modo satisdant. Quidam sunt dati ex inquisitione, & isti non tenebantur olim satisdare. hodie verò omnis datiuus tenetur satisdare, a inst. de satisd. tut. §. pe. Ita dicit gl. hic alibi distinguit, & melius in auth. vt hi qui ob. se habere perhi. res min. §. pen. & illam gl. tene menti, &c.

a ADD. ¶Alex. Sed Fran. Tigri. in cons. inc. factum se habet, quidam nomine Burgundus, cui subscripsit bar. tenet quòd donatione tutoris non requiritur inquisitio, nisi quo ad hoc, quia fuerit datus inquisitione non satisdat, aliàs sic, & pro hoc no. vide bar. ff. de confir. tut. l. tut. & bar. in l. j. ff. rem pup. sal. fo. Sed tene dictam gl. in d. auth. vt his qui obli. se hab. perhi. in ver. agit. ad fi. quam sequitur Cy. hic in rub. & bar. in l. si patronus.

LEX II.

Cum tutorem. Qui non satisdat remouetur à tutela cum infamia, si dolo fecerit, aliàs sine infamia, & in locum defunctorum alij debent dari, qui rationes præteritorum exposcent.

LEX III.

In dubium. Tutores non testamentarij debent satisdare, aliàs facta per eos non valent. h.d.

LEX IIII.

a Non omnium. Testamentarius & confirmatus nõ satisdant. a Item ex pluribus testamentariis ille in administratione prefertur, qui aliàs satisdederit. h.d. Habetis ff. de testa. tut. l. testamento datos, & de admi. tut. l. 3. in gl.

a ADD. ¶Ale. Sed quid si erat tutor testamentarius, qui erat malæ famæ, & erat ignotus testatori, an hoc poterit obiici, vt teneatur satisdare? Videtur quòd sic, in l. liberto, §. Largius, ff. de annuis leg. & in l. testamento, ad fi. de admi. tu. & quod no. bal. in d. l. j. de confir. tut.

LEX V.

1 *Scientia tutoris inducit pupillo ius deliberandi, quod transmittit ad suos.*
2 *Scientia tutoris etiam qui non seruauit solennia, inducit pupillo ius deliberandi, vbi pupillus educari debeat.*

Tutor. Hæc est no. l. & eam hoc anno allegaui. Qui non satisdedit, non potest administrare, nec gerere, nisi ea quæ sunt tempore peritura, vel nullum præiudicium paritura. h. d. Vide gl. fi. & dic super verbo, bonorum. Pro hoc videtur casus in l. impuberi. de tut. & cur. dat. ab his. Not. multum quod dixi in
a summario. Ex quo habes a arg. imò casum ad quæstionem, quam
1 aliàs pluries consului. Primò consului quòd † scientia tutoris inducit pupillo ius deliberandi, quod transmittit ad suos hæredes secundum formam l. cum antiquioribus. j. de iu. delib arg. pro hoc in l.
2 sequt. §. si pupilli. de vsuc. item consului secundò quòd † sufficit scientia tutoris, quanquam non satisdederit, vel inuentarium non fecerit, & nihil de solennitatibus obseruauerit. Casus est hic. Nam ius deliberandi est tempore periturum, quia durat anno, vt d. l. cum antiquioribus. Item quia hoc non potest esse damnosum pupillo, ergo non requiritur quòd tutor impleuerit solennitatem. Facit l. tutor qui repertorium, post prin. de admi. tut. quod no. multum bene. Et no. quòd meum motiuum fuit, & in hac ciuitate hoc anno pluries consultum, sed à prin. meum motiuum fuit, & terigi de hoc in l. qui duos. de reb. dub. Reducam tibi ad memoriam in d. l. cum antiquioribus.

a ADD. ¶Ale. Et vide etiam bar. in l. tutor qui repertorium, in fi. pr. ff. de admi. tut. Et cum hoc transit Bar. hic.

¶De suspectis tut. & cura. Rub.

LEX I.

Libertum. Tutor potest postulari suspectus durante tutela, non ea finita. h.d. &c.

LEX II.

a Curatores. a Si curatores gerere cessant, possunt remoueri vt suspecti. h.d. cum l. seq. Vide hũc text. ibi, ad eos tutela transfertur. Facit ad quæstio. de eo qui promisit dare schachummatum cum pedona, ex quo dat matum cum ea facta forsa, seu regina. De qua hic per Cy. in qua posita sunt puncta subtilia, &c.

a ADD. ¶Ale. Per bar. in l. senatores, ff. de senato.

LEX IIII.

Etiam. Tutor testamentarius potest postulari vt suspectus hoc dicit.

LEX V.

In postulandis. Mores potius quam diuitiæ in tutoribus spectantur.

LEX VI.

Pietatis. Quilibet potest tutorem postulare suspectum, & paupertas non est iusta causa suspicionis, sed est causa propter quam potest curator adiungi. h.d. No. ibi quòd paupertas est causa quare alius adiungatur, &c.

LEX VII.

Eum quem. Pendente causa suspecti non potest tutor administrare, sed loco eius debet curator constitui. h.d. hæc notabilis lex seu casus. De hoc habes inst. e. §. si quis autem, & l. quod si forte. §. j. ff. so. ma. Et dic vt dixi ibi. In contrarium facit extra de of. & pote. iud. delege. c. venerabili. Dic vt dixi in d. l. quod si forte.

LEX VIII.

Si non suspectum. Tutela pendente tutore non remoto non potest ratio administrationis exposci. h.d.

LEX IX.

Suspectos. Remotus ob dolum est infamis, aliàs secus. h. d. Vide gl. super ver. negligentiam. Et no. ex ea vtrum lata culpa æquiparetur dolo, dic de hoc in l. in actionibus. ff. de in litem iuran. Item no. gl. ibi, quando ex officio remouebatur non accusatus. Not. arg. quòd condemnatus ex inquisitione non accusatus non infamatur, vt no. in l. 3. §. præterea, ff. eod. & ibi per Dyn. quod Cyn. videtur hic tenere, & ego dixi aliàs in l. infamem. ff. de publ. iudi. & ibi vide.

¶De eo qui pro tuto. negotia gessit. Rub.

LEX I.

Etiam. Mulier, quæ gerit vt tutrix pro tutela tenetur. h.d.

LEX II.

Non vtiliter. Exceptio quòd quis non sit tutor, potest opponi in quacunque parte iudicij. h. d. Hoc intellige, vt dixi s. de procu. l. non eo minus, &c.

¶Si mater indemnitatem promisit. Rub.

LEX I.

Suo potius. Mater, quæ tutorem petiit, ex facto illius tutoris non tenetur. h.d.

LEX II.

Quædam. Licèt mater ĩdemnitatem promisit pupillo, actio contra tutorem decernitur. h.d.

LEX III.

Ob tutorem. Hęc lex quasi idem dicit quod prima. Mater, quæ petiit tutorem, ex eius officio nõ tenetur nisi hoc sit actum.

Si con

¶Si contra matris voluntatem tutor datus sit. Rub.

LEX VNICA.

SI contra matris. Ex eo ꝙ quis creatus sit tutor contra matris voluntatem poterit remoueri.h.d.

¶Vt causæ puber.adsit tutor. Rub.

LEX VNICA.

Tutores. Causæ iam cœptæ debet adesse tutor etiam post tutelam finitam ante rationem, & instrumenta redditæ.h.d.

¶Vti pupilli educari debeant. Rub.

LEX I.

a Ducatio. aPupillus educandus est apud matrẽ ad secunda vota non transeuntem, & quando de hoc est contentio, iudicis determinetur arbitrio: & onus alimentandi pupillum est necessarium. hoc dicit.

a ADD. ¶Vide gl.in c.j.de conuer.infid.facit gl.in c.cum haberet, de eo qui duxit in matri.quam polluit, hic per Io.de bel.

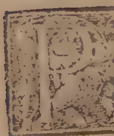
LEX II.

a Vtrum nepos. aVbi pupillus educetur, est iudicis arbitrio.& de eo, qui debet pupillo succedere est iusta suspicio.

a ADD. ¶Parif. In ista materia, penes quem pupillꝰ ali debeat, vide bal.conf.487. in 4.parte vbi liberè loquitur. Vide Paulum conf.353.ad finem, & eundem in l.si paterno.circa fi.C.de ne.ge. Et quòd interdum pupillus potest dimitti penes vitricum quando mater transiuit ad secunda vota, si sit persona honesta, & probatæ fidei, licèt in dubio videatur presumptio contra eum, vide in materia Bartolum in q.16.incipiente, quæritur vtrum iudex, vbi examinat an sponsa pupilla possit, & debeat ali penes sponsum, & quando debeat penes matrem, vide dominum Benedictum Perusi. in consil. 52. De vitrico quod apud eum ali non debeat, vide Spec.in tit.de tutore, §.nunc dicendum, Bart. in l.nonnunquam, ff. de adoptio. Item quando questio est apud quem stari debeat, vbi interim deponi debeat, & quod omnia ista sint satis arbitraria iudici, vide Ale.in conf.161. in 6.vol. Item quòd non sit educandus apud illum qui succederet sibi, & ponderandum sit an sit persona suspecta, ponit gl.in c.grandi, in verbo, item, de supp. negl.præl.in 6.Pau.conf.354.in fi. Vide Corn.conf.198.in j.part. Et de substitutione vel successione, vide Soc.conf.195. in 2.dub. Et vbi affines omnes essent suspecti iudex eligit extraneum vide Alb.de Rosa.in l.2.§.Iul.ff.de lib.exhib. Item quòd illud, quod dicitur hic in pupillo, locum habeat in furioso, & mente capto, vide gl.in c.grandi, in verbo, fratrem de suppl.negl.præl.in 6. Vide Card. in cle.j.de hom.in j.notab. quòd veniens ab intestato debeat custodire furiosum, quod videtur contra tex.in l.3.huius tit. Item quòd licet substitutus possit decerni tutor pupilli, apud eum non debet educari, vide bar.in l. amicissimos, in pr.ff.de excu.tu. Vide tex.in l.j.ff.vbi pupil.educa.deb.in pr.vbi etiam bar.& alij. Posset tamen substitutus esse adeo legalis, ꝙ apud cum educaretur. Vide Pau.de cast, conf.354.ad finem. Sequitur Soc.in d.conf.193. Et iste titulus loquitur mortuo patre, vt per ale.in l.fi.ff.eo.tit. An autem debeat educari penes eũ, vel matrem vide in l.j.& 2. C. de diuor.fac.apud quem, &c.vide text. in l.fi.de conuer.infid.circa fi. Exemplum vbi non debeat educari penes patrem si sit suspectus, vide tex.in l.j.§.j.ff.de lib.exhib.

¶De alimentis pupil.præstan. Rub.

LEX I.

PVpillus. Tutor debet pupillo alimenta præstare, & si negligat, potest cogi, etiam si quæstio status pendet.h.d.

LEX II.

1 Consilium quod quis faciat taxari alimenta pupillo.
2 Pupilli interest, ne secreta sui patrimonij pandantur.
3 Tutor an teneatur dare copiam inuentarij aduersario pupillo.

a Quod plerunque. a Alimenta si à iudice taxata nõ sunt, tamen idoneè facta à tutore imputantur pupillo: & in dubio præsumitur pupillus alitus à tutore.h.d. hec bona & no.lex. Dico quòd tu notes istam l.primò
1 consilium est † quòd quis faciat taxari alimenta præstanda pupil-
2 lo, ne postea de hoc incidat in controuersiam. † Secundò not. quòd interest pupilli ne secreta sui patrimonij pandantur, quod
3 not.& tene menti. Quod est multum vtile ad q. † vtrum tutor a-
b gens defendens debeat facere aduersario copiam inuentarij.[b] Et videtur quòd sic, quia si non facit inuentarium, non potest agere, vel defendere ĵ.tit.prox.l.fi.š.de admi.tut.l.tut. In contrarium videtur hæc l. quia non debet pandere alteri secreta patrimonij pupilli, vt hic, & ĵ.quando & quibus quarta pars debe.l.2.lib.10. Breuiter aliàs dixi, & dico quòd debeat dari copia inuentarij, quatenus sufficit parti, vt per hoc sibi sit cautum, & ille habeat legitimam personam standi in iudicio. Dabitur ergo sibi copia inuentarij, & omittetur apponi in copia res ex præcepto iudicis, totum aliud parti dabitur, vt arg.huius legis.& de eden.l.argentarius.§.j. & l.1.š.tit.1.in fi.

a ADD. ¶Ale. Et hunc tex.no.all.bar.in l.antep.ff.de cond, & demonst. Parif. Circa materiam legis huius vide Comen.conf.87.incip, casus talis est, circa medium vsque ad fi.vbi tamen vult quòd operæ pupilli, si quæ sunt debeant compensari cum alimentis, & quòd illud habeat locum etiam in patrono, quia non præsumitur alere de suo, si pupillus habeat in bonis, &c, & alimenta in pupillo & quolibet alio præstanda sunt secundum facultatem & proportionem fructuum & qualitatem personæ. Vide Corse. in c. grandi, not. ibi secundum quod dicit de suppl.negl.præla. & ibi etiam dicit ꝙ taliter debeat præstari, vt aliquid semper in fine anni supersit, non vt omnia consumantur. Et de redditibus vide etiam quæ scripsi in l.qui bonis, ff.de cessi.bonorum.

b Alex. Adde bar.in l.j.ff.de cur.bon.dan.& clarius in d.l.2.quando & quib.pars debe.4.lib.10. & videtur velle per hunc tex. ꝙ tutor excusetur facere inuentarium, si inutile erit pupillo pandere secreta patrimonij, secundum ang.in l.si vacantia, de bo.vac.lib.10.& bar.in l.tutor qui repertorium, de admi, tu.

¶Arbitrium tutelæ. Rub.

LEX I.

a CVm tutelæ. aVerba enuntiatiua testatoris alteri, quàm hæredi non possunt esse damnosa.h.d.

a ADD. ¶Ale. De materia huius legis, vide late Pau.de cast.conf.369.

LEX II.

1 Pupillus in dubio præsumitur ali à tutore.
2 Pictura facta in loco præsumitur facta ad hærede qui eam facere tenebatur.
3 Facta, in quibus requiritur sumptus, præsumuntur facta per eum, qui debebat facere.

a Nomina. a In exigendis nominibus debitoris tutor de do-
1 lo, & lata culpa tenetur.h.d. † No.quòd in dubio pupillus præsumatur alitus à tutore. Contra.ad actionem consequendam non sufficit esse factum, nisi probetur à quo, vt l. 2. de cond.& demonst.& l.cum seruus.de ver.ob.& ibi per Dy. Sed re-
2 spondeo in his, † quæ aliquis tenetur facere, & non possunt fieri sine sumptu, factum in dubio præsumatur ab eo, qui tenebatur facere, vt hic. In his vero in quibus non requiruntur sumptus, procedunt contraria. Et per hoc dixi semel in quæstione de facto. Te-
3 stator † iniunxit quòd faceret hæres depingi quandam figuram in aliquo loco sub certa pœna, reperitur depicta, & non apparet per quem: Respondeo quòd in dubio præsumitur facta ab hærede, qui tenebatur facere.arg.huius l.in fi.

a ADD. ¶Pom. Vide Imo.conf.75.& Rom.413.in 7.dnb.vbi loquitur etiam in neg. gesto. & ibi ponit quid iuris quando tales haberent rem communem cum pupillo, Et ad declarationem huius l, & similium vide plene ang.conf.311.vbi plene ponit, quando alicui possit imputari, ꝙ non exegerit nomina debitorum.

LEX III.

Si curator. Minor potest eligere an petat emptum ex pecunia sua, an petat pecuniam.h.d.

LEX IIII.

Eum qui. Ex eo ꝙ minor consequitur à tutore, indiscrete à paterna hereditate abstinente, non potest à creditoribus conueniri.h.d.

LEX V.

Omnes tutores. Si plures habent vnam causam, omnes apud eundem iudicem sunt vocandi.h.d.

LEX VI.

Cum interdictæ. Est in electione minoris approbare venditionem indebitè factam, & pretium iustum à tutoribus petere, & potest prius conuenire tutorem vendentem & postea alios conuenire, nec est hoc à principe impetrandum, quia à iure communi conceditur.h.d. No.ꝙ prece frustra petitur, quod de iure communi conceditur, &c.

LEX VII.

Quicquid. In actione tutelæ, & vtili neg.gest.venit dolꝰ, lata culpa, & leuis. Habes hic vnam quæstionem, quam vide, quam habes hic, & habuisti š.de adm.tu.l.pupillorum. Et ibi etiam gl.hic tamen tractatur per Cy.

LEX VIII.

Tutores. Actio tutelæ non præscribitur longo tempore, hoc dicit.

LEX IX.

Tutorem. Actio tutelę cõpetit contra tutorem, nõ contra eum, cui tutor indẽnitatem promisit.h.d.

LEX

LEX X.

a **Si defunctus.** *a* Quæ tutor quæsiuit, in dubio ex bonis pupilli quæsiuisse non præsumitur.h.d.

a ADD.¶Ale.Ad istum tex.adde l.si creditores,in fi.de separ.bon.facit ad ea quæ dixi in l.diuus,de bonis dam.& vide per bald.in c.j.de contro, inter do. & vas. in vsib.feud.¶Pom.Vide ad istam l.si defunctus,all.per fel.in c.scribam,de præsum.& vide Are.cons.31.& ale.cons.82.vol.2.vbi dicit regulariter,q licèt aliquis administret bona alicuius,q tamen non præsumitur ex bonis eius acquisiuisse, & cons.13.in fi.vol.3.& 40.e.vol.vide etiam Præpo.in tit.de feu.guar. ¶Paris.S3 expone ẽt si probaretur ipsum tutorẽ à principio,quando cœpit administrare, nihil habuisse,etiam si emeret nomine pupilli, vide Com.cons.78.inci.casus talis est,post pr. tamen in hoc quod probetur ante fuisse pauperem, contrarium tenet latè Ro.cons.346.Vide quomodo debeant concordari quæ scripsi in l.2.s̃. pro soc.Contra tamen decisionem hic positam faciunt quæ dicit bar.post gl.in l.si vero,in pr.ff.qui sa.co.quod in dubio quis non præsumatur idoneus facultatibus,licèt alio modo præsumatur idoneus, & habilis. Item q dispositio huius l.habeat locum etiam in iudice,vide Ale.cons.552.Item regulam huius l. limita procedere post redditam rationem administrationis per tutorem , secus ante. Vide Are.cons.31.vbi all.Bal.ad hoc.Item pro ista regula vide Io. de Ana.consi. 65.in 2.dubio. Vbi sub dubio tamen dicit quòd forte non admittatur probatio in contrarium.

LEX XI.

Tutor. Continua administratio post finitam tutelam venit in actionem tutelæ.

LEX XIII.

a **Veteris iuris.** *a*Hæc est bona l. br̃ h.d. Confessio tutoris erronea circa patrimonium pupilli, sibi
b non præiudicat,nisi in inuentario scribi fecerit, *b* tunc etiam probatio in contrarium non admittitur.h.d.Not.hunc casum,quando tutor ponit in inuentario quod sibi præiudicat.

a ADD.¶Alex.Ad intellectum huius l.vide quod no.bal.in l.testium,s̃. de testi.& hoc est speciale fauore minoris,secundum bal.in pr.plus vale.quod agi. Dic tamen q si prætor vidit damnosam esse remissionem inuentarij,non sequetur voluntatem,vt in l.in confirmando,de confir.tu.& an inuentarium hæredis possit remitti per testatorem,vide latè per bal.in l.fi.§.cum igitur j̃.de iur.deli. ¶Adde ad hanc l.videndum bal.cons.273.lib.2.And.Sicul.cons.69.vo.2.Io.And.in addi.ad Spe.in ti.de instr.editio.§.dicto,circa prin.Quo vero ad apostillam,vide ang.cons.175.¶Pom.Adde huic apost.ibi quod no.bal. & ita vult gl.hic cui adde gl.in l.conficiuntur,ff.de iu.codicil.à me ponderatam, circa quod vide bar. cons.238.Rom.cons.192.& Im.cons.75. ¶Paris.Dum dicitur in ista l.q inuentarium probat contra tutorem,vt non admittatur probatio in contrarium.Ia.de Are.&Alb.& bal.hic intelligunt procedere in rebus mobilib⁹,secus in immobilibus.Et sequitur bal.cons.85.vol.3.Contrarium tenet Sal.hic,&ita vult bar.consil.239.inc.proponitur q Acholus,in j. vol. de quo j̃. Item istam legem limitat Io.And.in add.Spe.in tit.de instr.edi.§.fi.in pr.Item in additione inci. Vbertus de Bobio,nisi esset error acerrimus,quia constaret defunctus prius alteri vendidisse,qui dicit ita velle Vbertum de Bobio in hac l.fi.& Io.And.refert simpliciter ale.in apost.ad bal.in hac lege.Et bene facit pro hoc,quia ideo non potest probari contrarium in casu huius l.oritur præsumptio iuris & de iure.Sed contra talem præsumptionem admittitur probatio per notata per fel.in c.quanto, de præsum.Habes in aut.sed iam necesse,ad bar.C.de don.ante nup.per instrumentum autem fit notorium,vt per bar.& alios in l.j.§.item solent,de of.pręf. vrb.dicit q non iuuat protestatio tutoris.Contrarium vult Odofr.hic in fi.Sed bal.hic tenet idem quod bar.Vide ale.in apostil.ad bar.hic.Sed bal.in d.§. item solent,aliter loquitur.Et si possidet rem alienam iam ipse teneatur pupillo consignare rem,vide bar.de quo s̃.& bal.in d.cons.& hic bal.& ale.post Ia. de Are. & Sal.hic.

b Paris. Vide & declara vt per bar.in cons.238.inc.proponitur, in j.vol.& amplia vt per bar.in l.j.item solent,in fi.ff.de of.præf.vrb.

§.Illo etiam. Tutor non potest administrare, nisi facto inuentario sibi decernatur administratio,
a nisi per testatorem fuerit remissum, *a* & tutor qui non fecit inuentarium remouetur vt suspectus. De quo dic vt l.si tutor, ff.de suspec.tut.h.d.

a ADD.¶Paris.Pro limitatione huius l.q possit remitti confectio inuentarij,vide omnino ang.cons.137.inc.reuocatur in dubium,ad fi.Item.no. q licèt in præiudicium legatariorum possit testator remittere, non potest tamen remittere in præiudicium creditorum.Vide ale.cons.182.ad fi.in 2.vol. Item de hac materia an possit remitti confectio inuentarij,vide Ale.cons.62.in pr.in 4.vol.Are.consil.22.per bar.& alios in l.nemo potest,de leg.j. vbi concludit q licet possit remitti,si tamen iudici videatur vtile filiis non seruare talem remissionem faciat inuentarium conficere. Et sequitur Are.in d.cons.22. & ale.in d.cons. 62. Et ad bar.in l.in confirmando,ff.de cfir.tu.ponit alia circa cfectionem inuentarij,habes in l.fi.C.de iur.deli. ad bar. & quod licèt possit remitti confectio inuentarij tutori,secus tamen sit in vxore vsufructuaria.Et quod nõ attendatur talis remissio quando aliqua causa subesset, & quid in hærede,vide Ias.in l.cum necessitatem,C.de fideic..Ale.cons.40.in 2.vol.vide bal.in repetitione huius l.fin.qui vult inter alia qđ quando testator nedum remisit,sed expresse prohibuit confectionem inuentarij,tunc non possit recedi ab eius voluntate. De quo vide late do.Io. de Monte Ferrato in l.nemo potest, vbi etiam declarat, an & ex qua causa discedatur à voluntate testatoris.

¶De diuidenda tutela,& pro qua parte quilibet tutor,&c. Rub.

LEX I.

Si post. Tutor non tenetur ex facto contutoris idonei tempore finitæ tutelæ.h.d.

LEX II.

Si diuisio. Administratione non diuisa,vel diuisa à seipsis, quilibet tenetur isolidum. Ea diuisa à testatore,
a vel à iudice,*a*quilibet tenetur pro parte sua,nisi in casibus hic expressis.hoc dicit.Materiam istam plenè examinaui s̃. de transf.l. i. & ibi dixi.

a ADD.¶Paris.Vide ang.cons.21.inc.fer.Ioan.

LEX III.

Licet tutorem. Prius conueniendus est gerens,quam is,qui non gessit.h.d.

¶De in litem iurando. Rub.

LEX I.

Aduersus. Aduersus hæredes tutoris iuratur in litem ob dolum suum tantum. Item ob dolum tutoris verum,non præsumptum,nisi cum tutore lis fuerit contestata. h. d.totus titulus.

¶De hæredibus tutorum. Rub.

LEX I.

Hæredes. Tutoris herędes tenentur de dolo & lata culpa, etiam non gerentis,vel à se non exigentis, & de dolo suo proprio,h.d.totus titulus.

¶Si tutor,vel cur.non gesserit. Rub.

LEX I.

1 *Accusatus,& damnatus,an sit infamis,& quid de inquisito.*

a **Certum est.** *a*Tenetur gerens,si ei potest negligentia imputari , cur contutorem non fecit, & libertus non potest patronum accusare, sed iudicis officium implorare.h.d.Per istam l.dicunt gl.nostræ,q licèt accusatus & damnatus
1 sit infamis, † tamen inquisitus condemnatus non est infamis per hanc legem,vbi vides q libertus non potest accusare,quia patronus infamaretur,tamen potest implorare q iudex inquirat. Et sic patet q non infamat.Ita dicit gl.in l.3.§.præterea. ff. de suspe.tut. Tetigit gl.s̃.de suspe.tut. l.fi. quod dic vt dixi in l.infamem. ff.de publ.iud.facit quod no.in l.j.s̃.de mo.mulcta.

a ADD.¶Ale.De materia huius l.vide bar.in l.j.s̃.de trans.vbi hanc l.all.

¶De vsuris pupillaribus. Rub.

LEX I.

Tutorem. Qui pecuniam pupilli in suos vsus conuertit ad vsuras tenetur.h.d.

LEX II.

Eius. In actione tutelæ etiam pro eo quod quis debet pro cõtutore veniunt vsuræ.

LEX III.

a **Si pecuniam pupillarem.** *a* Si tutori pupillari culpa,non potest imputari culpa,non debentur vsuræ pecuniæ.h.d.

a ADD.¶Ale.Vide late Ro.cons.139.

LEX IIII.

Pupillus. Hæc est bona lex,& legitur duobus modis. Et secundum vnam lectu. breuiter notabiliter dicit. Reus non potest petere,vt super suis defensionibus testes ad perpetuam rei memoriam examinentur.h.d.secundum aliam lectu. breuiter hoc intendit. Actor non potest cogi agere , sed ex causa potest sibi statui tempus intra quod agat, vt postea non audiatur. h.d.Not.secundum primam lect.& non exeat de mente tua, q ex parte tutoris,vel actoris non potest peti,vt examinentur testes ad perpetuã rei memoriam , nisi cũ dubitatur de morte testium, vel eorum absentia diuturna,vt l.in l. Aquilia si deletum.ff.ad l. Aqu. & est tex.extra,vt lit.non contest.c.quoniam frequenter.Ex parte vero rei,quia non est in eius potestate quando agat,potest petere vt examinẽtur testes ad æternam rei memoriam quãdocunque.Hic est casus hic,& s̃.de test.auth.sed & si quis.& ibi plenius dicam.

De fide

¶De fideiussoribus tutorum, seu curat. Rub.

LEX I.

Ligere. Simul & semel non potest agi cōtra plures insolidum. h. d. hæc no. l. Vide gl. sup verbo, agi, quam no. quæ dicit agi ita ꝙ exigatur: quia per hoc dico, ꝙ si daretur libellus contra duos reos insolidum protestando ꝙ vna exactio sufficiat, ꝙ iste libellus valde bene procedat, quia non est meæ intentionis exigere insolidum à duobus. Et ita tenet gl. ff. mand. l. si mandato Titij. §. Paulus respondit vnum. Pro quo facit ff. de ver. ob. l. in executione. §. insolidum. & j. de duobus reis. auth. hoc ita.

LEX II.

Non est. Solū. tutoris liberat fideiussorem. Et si principalis soluit partem, fideiussor ī residuo potest cōueniri.

¶De contrario iudicio tutelæ. Rub.

LEX I.

Si procontutore. Post solutionem nō potest peti cessio, nisi iō fuerit solutū, vt cedatur.

LEX II.

Si non ex propria. Quando quis non ex propria culpa damnatur, contra contutorem habet beneficium cessionis, & vtilis actionis.

LEX III.

Si pater. Successio non confundit actionem, nisi pro ea parte pro qua succeditur. No. ꝙ potest quis esse tutor sui priuigni. Simile habes ff. de ado. l. nonnunquam. Et vide l. certum. §. sed an & ipsos. ff. de confessis. & l. 2. §. quod obseruari. s. de iura. calum. vbi habuistis bonam gl. & no. hanc l. tu, qui sedes ad banchum maleficiorum.

¶De autoritate præstanda. Rub.

LEX V.

Veterem. Si sunt plures tutores, in quolibet actu vni⁹ autoritas sufficit, nisi in eo, per quem finitur tutela. h. d. no. hunc tex. vnde sumitur regula iuris, quod oēs tāgit, &c.

¶Quando tu. vel cur. esse desinat. Rub.

LEX I.

Si curatores. Tunc finitur officium adiuncti quando finitur officium eius cui adiungitur. h. d. no. bene istum casum. Facit ad hoc ff. de tut. l. solent. & quod habuistis no. per gl. in l. neque. s. de procur. h. d.

LEX II.

Tutoris. Voluntate pupilli non finitur tutela. h. d.

LEX III.

Indecoram. Aetate, non aspectu corporis, finitur tutela. hoc dicit.

¶De actore, & tutore, seu curatore. Rub.

LEX VNICA.

Si sui iuris. Tutor potest administrare tutelam per actorē, non per procuratorem. h. d. De hoc dic vt habuistis s. de procur. l. neque, &c.

¶De excusationib. tut. & cur. & temporibus earum. Rub.

LEX I.

a Falsa. aSpado non excusatur à tutela. h. d.

a ADD. ¶Ale. Aduerte ad materiam huius tituli in practica, quia sæpe multos vidi errare, quia quando vis te excusare, debes facere dare tutorem pupillo, vel adulto, q in hac causa excusationis eum defendat, inst. de aut. tu. §. si aliàs, quāquam sententia lata sic contra indefensos, non teneret ipso iure, l. contra pupillum, & l. acta, §. fi. de re iud. Hoc est quod no. sentit gl. in l. j. j. ti. j. seruatis temporibus, de quibus in l. plane, ff. eo. et inst. eo. tit. et hoc sequitur Mat. in no. 114. et adde tex. in l. cum in vna, §. 1. de app.

LEX II.

Si curatores. Curator generaliter datus tenetur etiam de bonis, quæ sunt extra prouinciam, nisi de his fuerit excusatus. h. d. Op. ꝙ quis non possit dare curatorem bonis, quæ sunt extra prouinciam suam, vt l. pupillo. ff. de tu. & cura. da. ab his. Huius timore dicit gl. intellige ꝙ hic fuit datus à principe, vel ab alio eius mandato, & sic fuit datus ab eo, qui habet iurisdictionem in prouincia. Tu potes dicere, forte & meli⁹: sufficit ꝙ quis habeat iurisdictionem in personam adulti, sicut dicimus de tutore, ꝙ sufficiat ꝙ iudex habeat iurisdictionem in personam pupilli, vt possit dare tutorem, & curatorem pupillo, cuius administratio porrigitur ad omnia bona etiam alterius prouinciæ, vt habuistis no. s. vbi pe. tu. l. j. & ff. de tu. & cur. da. ab his. l. j. §. fi.

LEX III.

Excusationis. Si ingenuus detur tutor liberto, potest excusari. Item sententiæ, qua excusatio reprobatur, debet acquiesci, nisi fuerit appellatum.

LEX IIII.

Amplissimi. Si aliquis creatur curator vxori, ignorans debet excusari, vt in pœnam senatus non incidat. h. d.

LEX V.

Libertos. Liberti à tutela, vel cura, filiorum patroni nullā habent excusationem.

LEX VI.

1 *Respublica an habeatur loco pupilli.*
2 *Tempus excusationis est duplex.*
3 *Tempus anni, quod datur executoribus iuxta episcopi constitutionem, intelligitur à die scientiæ.*

a Quinquaginta. Temp⁹ excusationis currit à tempore scientiæ, a & iniuriosa sententia nocet, nisi fuerit prouocatum. h. d. Vide gl. in l. præcedenti, super verbo, administrauerunt. item no. hanc gl. in eo quod dicit, no. arg. ꝙ clericus qui habet beneficium, &c. siue in eo quod dicit gl. & ipsa
1 loco pupilli. Et sic videtur dicere † ꝙ Respublica habetur loco pupilli, lȝ dixerim in l. respublica. s. ex quib. cau. ma. ꝙ habetur loco
2 minoris, & dic vt ibi dixi vobis. & adde istam. † Item op. de l. quinquaginta. ff. e. sol. duplex est tempus. Quoddam est tempus, quod datur ad proponendum excusationem, & istud currit à tempore scientiæ, vt hic. Quoddam, quod datur ad prosequendum, & istud à tempore nominationis, vt l. contraria. Contra hoc opp. gl. quia secundum hoc possibile erit, ꝙ primo curreret tempus ad prosequendum, quàm tempus ad proponendum. Quare dicit gl. subaudiendum est, in l. contra. ad proponendum à die nominationis,
3 scilicet & scientiæ. † vide gl. quam no. propter constitutiones episcoporum, b qui dicunt ꝙ fideic. & executores teneantur exequi intra annum à die mortis testatoris, debet intelligi, & subaudiri, & scientiæ. vnde si ignorant, non currit tempus anni. per hanc gloss. quod bene no. h. d.

a ADD. ¶Ale. Dic tamen ꝙ illi qui sunt ipso iure exempti, et excusati non tenētur comparere ad sui excusationem, l. generaliter, et hoc ibi no. bal. s. de epi. et cle.

b Ale. Dixi post bar. in l. fi. ff. si quis test. lib. ius. fue. vide bal. in l. captatorias, ad fi. j. de test. mil. et bal. in l. genero, ff. de inf. et bal. in l. id quod pauperibus, s. de epis. et cle. et in l. j. j. de test. et no. ꝙ qui non potest inuenire fideiussorem excusatur à tutela, l. si quis, in §. Imperator, de excu. tu. & l. fi. de suspe. tut. ita no. dicit bal. in l. fi. s. quod cum eo, & per consequens non sufficit iuratoria cautio. Adde an executoribus ignorantibus, currat tempus, bar. cons. 142. ang. cons. 144. abb. consil. 110. bal. cons. 371. lib. 1. Ro. cons. 228.

LEX VII.

Neque à tutela. Debitum vel creditum, non est causa excusationis tutelæ. Tamen hoc corrigitur per auth. minoris. s. qui da. tu. pos. h. d.

LEX VIII.

Coloni. Coloni fisci non habent excusationem à munerib.

LEX IX.

Frater. Monoculus non excusatur à tutela, vel cura. h. d.

LEX X.

Exactores. Exactor tributorum durante tempore exactionis à tutela, vel cura excusatur. h. d.

LEX XI.

Testamento. Tutor testamentarius adstringitur ad gerenda bona extra prouinciam cōstituta, nisi ob hoc se excusauerit: poterit tamen ex causa curator sibi adiungi. h. d.

LEX XII.

a Voluntariæ. aIsta est not. l. & fuit repetita vltra montes. Cy. hic ponit repetitionem Pet. Bī h. d. per vnum actum contrarium non perdit quis priuilegium ī aliis. h. d.

a ADD. ¶ Alex. Per vnum actum contrarium non perdit quis priuilegium. Adde bar. in l. fi. de const. pr. tamen si quis se immisceat administrationi, perdit priuilegium administrationis tutelæ, l. 2. j. tit. j. adde bald. cons. 95. lib. j. d. Card. cons. 133. Paris. Voluntariæ. Vide Ale. cons. 396. circa fi.

LEX XIII.

Nec senatorum. Liberti non habent excusationem à tutela, ideo quia gerunt negotia patro

patronorum,nisi in vno liberto senatorum negotia gerente.h.d.

LEX XIIII.

a **Seueriter.** aQui nominat aliquem ad iniuriam,vt eum redimi faciat,criminaliter punietur:qui nominat vt vexet,ad expensas ciuiliter tenetur.h.d.

a ADD.¶Pom.Vide ad istam pulchre per Barb.conf.47.vol.j.

LEX XV.

Quanquam. Licèt illud,super quo principaliter litigatur intereat,tamen lis debet propter accessoria terminari.h.d.

LEX XVI.

Si vt allegas. Propter litem maioris partis bonorum,potest quis à tutela excusari.h.d.

LEX XVII.

Licèt orationis. Si aliquis datur curator vxori,potest & debet excusari.h.d.

LEX XVIII.

Tutores. A creatione tutelæ,vel curæ non appellatur,ſ; excusatio proponitur.Item debitum vxoris virum à tutela non excusat.h.d. summarium prædictum procedit prout habes in tex.tuæ.Si habes in tex.suæ.debes dicere in secunda parte summarij,& inopia pupilli non excusat tutorem.h.d.

LEX XIX.

Inusitatam. Debitum à matre pupilli,tutori eius nõ præstat excusationem.h.d.

LEX XX.

Curator. Si creatur curator,qui prius fuit tutor,iuste excusatur.h.d.

LEX XXI.

Quod res. Cõmunio rerum non præstat excusationem à tutela,vt dixi in aut.minoris §.q da.tut.pos.

LEX XXII.

Si tutor. Ad tutorem excusatum non pertinet periculum. hoc dicit.

LEX XXIII.

Humanitatis. Propter magnam litem cum sorore tutoris,potest tutor excusari.h.d.

LEX XXV.

Viros. Consiliarij Principis excusantur à tutela,vel cur.h.d.

¶Si tut.vel cur.falsis all.excusatus sit. Rub.

LEX I.

Si absentibus. Excusatio cõcessa ob falsas allegationes, tutorem non releuat.h.d.No.q; est speciale in minore,q; sententia lata ex falsis allegationibus est nulla aipso iure.In aliis rescinditur per restitutionem,vt vidistis j.si ex fals. instrum.quasi per omnes illas leges.

a ADD.¶Ale.Fallit ĩ sententia lata pro l.bertate,quia illa valet l.si duo,ff.de dol. sed quid si lata sententia sit aduersus ecclesiam,dixi in l.respub.& ex quib.cau. ma.& no.d.abb.in c.licet,de prob.& vide Imo.in l.si is ad quem,de acq.hæ.& eundem in c.cum Bertoldus,in vers.4.casus,de re iud.

LEX II.

Tutores. Post ceptam administrationem,frustra proponitur excusatio.h.d.

LEX III.

Si vt proponis. Ista lex dicit idem quod prima, excusatio habita ambitione non prodest.

¶Si tutor vel cur.reipu.cau.abe. Rub.

LEX I.

Qui tutores. Qui abest causa reipu. excusatur à tutela, & non postea.h.d.

¶De excusationibus veteranorum. Rub.

LEX I.

Qui. Veterani excusantur à tutela, nisi filiorum commilitonum,seu conueteranorum.h.d.

¶Qui numero liberorum. Rub.

LEX I.

Qui ad tutelam. Numerus liberorum secundum diuersitatem locorum à tutela excusat,& filij defuncti non computantur in numero.h.d.

¶Qui ætate se excusant. Rub.

LEX VNICA.

Pater. Aetas septuaginta annorum excusat à tutela.h.d.

¶Qui numero tutelarum. Rub.

LEX VNICA.

1 *Testis vnus cum fama an plene probet.*

Si tres. Tria onera tutelarum non affectata, præstant excusationem ab his, & in his, quæ sunt diuersi generis. &

1 quæ non prosunt singula multa iuuant.h.d.†Not. hunc tex. & signa ibi, sed imperfectæ, &c. qui facit ad multa, maximè si habeo testem vnum & famam, q; non sit plena probatio. & similia. Dicam tibi forte in l.in bonæfidei.§.de iureiur.& ff.cod.l.admonendi.dante Deo.

a ¶De curatore furiosi avel prodigi. Rub.

a ADD. ¶Parif. In donatione curatoris furiosi,quorum citatio requiratur,& an possit dari sine requisitione,vide Ale.conf.228.Fulg.conf.80.

LEX I.

Curatores. Causa accidentalis inspicitur, demum causa naturali finita.h.d.

LEX II.

a **Orationis.** aQuod constitutum est in prohibendis alienationibus rerum minorum, extenditur ad res

b furiosorum.h.d.No.hanc l.b q; leges loquentes de minoribus, & eorum fauore,extenduntur ad furiosos,& mente captos.h.d.

a ADD. ¶Parif.Sed in surdo,& mente capto,verum semper egeant curatore,vide bar.in l.cui eorum, §.fi.ff. de postu.&ibi dixi quid in mente capto & furioso.Ex opposito ex hac l.limita gl.no.q; priuilegia competentia pupillo, extenduntur ad furiosum,& prodigum,cui bonis est interdictum, & al.bi non reperitur.Simile in priuilegiis,tamen potest induci pro simili id quod no.in l.marcellus.de fideiuf.& l.interdum,in fi.gl.magnæ,de cond.ind.& ita dicit bal.in c. 2.de beneficio fratris,& istam gl.etiam sequitur bal.in l.iubemus, in 2.q.de sacrof.eccl.& ideo per hanc gl.dicit bal.in l.fi.circa pr.s̃.in quib.cau.in integ.restit.q; beneficium illius l.videlicet,q; in minoribus non currit præscriptio, extenditur ad furiosos & prodigos,& hoc expressè tenet glo.& bal.hic, & adde bal.in l.2.§.fi à pupillo,in fi.& ibi est tex.ff. pro emp.& bal.in l.infantis, in 4.q. j.qui admit.& ibi dixi, q; restituitur in integ sicut minor, de quo per bal. in l. Marcellus,& adde hic l.qui neque,& ibi bal.de reb.eor. vbi etiam de prodigo probatur,& idem tenet bar.& Imo.ibi in pr.vbi dicit hanc gl.sing.

b Pom. Vide bar.conf.42.vol.j.& anch.5. vbi per no.hic, dicit q; sicut pupillis & minoribus non currit præscriptio durante pupillari ætate & minori, ita etiam non currit furiosis durante furore.

LEX III.

Si pater. Filij possunt repetere patribus mente captis curatorem,qui habebit legitimam administrationem. hoc intendit in summa.

LEX IIII.

Cum repudiante. Mater filiæ furiosæ concedere curatorem non potest.h.d.

LEX V.

Ne lucrum. Emancipatus potest esse curator legitimus fratris sui.h.d.

LEX VI.

Cum aliis. Hæc est bona lex,& bonus casus.Curator furiosi cessat ab administratione tempore dilucidi interualli, eam reassumit reuertente furore.hoc dicit. Tene menti hanc l.no.ad multa.

LEX VII.

a **Cum furiosus.** a Pater est legitimus administrator filij furiosi.h.d.

a ADD.¶Pom.Filio ergo famil.non datur curator, quod intellige quando datur personæ, sed vbi daretur rebus, vel ad certum actum, tunc bene potest constitui.ita dicit gloss.in ver.hæreditati,in l.fi.§.finautem,2.j.de bo.quæ lib. de qua Ale.conf.59.vol.2.

Parif.Circa regulam huius l.q; null9 amor vincit paternum,vide Ale.conf.441.

§.Si autem parentes. Pater potest furiosum instituere, & ei exemplariè substituere, & furioso 1 filio suo quæritur paterna hæreditas, non extraneorum, sed debet per procuratorem peti bo.pos.h.d. vide gl.super verbo.antiqua.Not.q; per bon.pos.contra tab.per solam agni

agnitionem irritatur teſtamentum, ſicut per ſolam agnitionem
habetur bo.poſ.non tamen requiritur ſolennitas propria & debi
ta in querela.dixi tibi ĩ.quorum bo.l.j.

1 *Si eſt datus curator furioſo,ſine præſentia Epiſcopi valeat datio.*
2 *Lex iſta an ſit de quinquaginta deciſionibus compilatis poſt inſtitutiones.*
3 *Conſuetudo non approbauit hanc l.nec l.de creationibus.*

§.Sed cum antiquitas. Curator furioſi teſtamentarius non debet ſatiſdare,
ſed debet ſolenniter iurare,& inuentarium conficere.Curator ve
rò legitimus, vel datiuus tenetur ſatiſdare, ſi non eſt idoneus fa-
1 cultatibus.Item datiuus eſt dar dus forma tradita hac l.h.d.†Iam
conſului,datus fuit curator furioſo ſine præſentia epiſcopi,& pri
matum,an valeat.Bſ determinaui ꝙ valeat,vt inſt.de cu.§.furioſi.
vbi ſoli præſidi permittit. & liber Inſtitutionum fuit factus poſt
2 Codicem, vt patet in proœ.inſt.†Et ſi dicis mihi, hic text.& l.de
creationibus,s̃.de epiſ.aud.fuit in illis quinquaginta deciſionib⁹,
quæ fuærunt additę huic libro poſt compilationem inſt.de quib.
fit mentio s̃.de emen.Iuſti.Co.nego tibi iſtam,probes ſi poteſt,ſi
non probabis,ſuccumbes.arg.eius quod no.in l.eum actum.in fi.
3 ff.de ne.ge.†Præterea conſuetudo illas ll. non approbauit in hoc
quod hic dicitur de præſentia epiſcopi,& primatum,ergo,&c. vt
extra.de treu.& pa.c.2.

§.Tali itaque. Hæreditas furioſo delata poteſt per curatorem agnoſci,vt ſi furioſus ad ſanā mentem peruenerit,poſſit ſibi eam retinere,ſiue reſpuere.Et ſi in furore deceſſerit,ad hæredes furioſi nō tranſit,ſed legata,& fideicom. ſine dubio acquiruntu r & tranſmittuntur.

§.Sin autem. Curatore defuncto, alius eſt creandus forma,& ordine antedictis.

¶De prædiis & aliis rebus minor.ſine decreto non alienandis. Rub.

LEX I.

a Venditio. *a*Prohibitio alienationis rerum minorum non extenditur ad alienationem neceſſariam.h.d.

a ADD.¶Ale.No.perpetuo,ꝙ in rebus,quæ non poſſunt ſine decreto alienari,nō ſufficit habere licentiam à iudice,niſi iudex declaret cauſam quare alienet, gl. eſt no.in l.2.ĩ.ti.j.videtur probari in l.lex,quæ tutores,ibi,probationum cauſæ, s̃.eo.de admi.tu.& ĩ.eo.l.minorum,& vide bal.in l.fi.ĩ.eo.

LEX II.

Non eſt vobis. Quod ipſo iure non tenet, non poteſt reſcindi per reſtitutionem, Secus ſi tenet,& pupillus decipiatur.h.d.

LEX III.

Cum emancipatis. Etiam pater curator,nō p̄t bōa filiorum alienare ſine decreto.

LEX IIII.

Non ſolùm. Nullo tit.poſſunt immobilia minoris alienari ſine decreto, & minor reuocās, debet reddere quod accepit.

LEX V.

Et ſi præſes. Decretum interpoſitum ex falſa cauſa, nullius eſt momenti.

LEX VI.

a Minorum. *a* Non ſufficit cauſam allegari per libellum, ſed debet coram iudice perfectè probari.

a ADD.¶Clau.Vnum nota circa hanc l.ꝙ ſi iudex daret curatorē minori ad alienandum,& ſtatim,puta eodem die interponeret decretum alienationi cum authoritate illius curatoris,nihil valeret,quia ex breuitate temporis apparet nō interueniſſe cauſæ cognitionē,bar.l.prolatam,& l.ex ſtipulatione,C.de ſen.ita conſuluit Pe.de anch.conſ.72.inc.viſis & diligenter,ſequitur ale.conſ.220.inci. viſis verbis teſtamēti,vo.2.Iaſ.l.2.ff.de of.ei⁹,Pa.de caſt.conſ.91.inc.ſuper eo q̃d quæritur, ꝙ ſi maritus in inſtrumento atteſtaretur ꝙ iudex cum cauſæ cognitione decretum interpoſuit, non ſufficit:quia cauſæ cognitio non potuit tunc interuenire,& ſic ſuccedit doctrina bar.in aut.ſi quis in aliquo,s̃.de eden. imo plus dicit ibid.ꝙ etiam iudici non creditur,per reg.l.& ſi forte,de conſtit.pec. dicit ergo ꝙ neceſſe eſt fieri duo inſtrumenta,vnum de cauſæ cognitione,aliud de decreti interpoſitione.Pro quo facit quod not.bar. quoad inſtrumentum in l.j.C.de fid.inſtr.& iur.haſt.fiſc.li.x.Sed contra ſecundum,ſ.de decreto,facit gl. ibi,& contra eum videtur bal.in l.fi.ĩ.eod.faciunt quæ de decreto ſcripta ſunt poſt bar.in l.j.C.de præd.decur.li.x.Sed poſſet dici dictum Pauli habere locum in minorib.magiſtratib. pro quib. non præſumuntur omnia ita ſolenniter acta. vt no.bal.in l.tutores,ff.de confir.tut.poſt Azon.in ſumma,de tutorib.& curat, qui ſatis non ded.Ad hoc tamen vide quod no.Ale.in l.ſciendum,ff.de ver.obl. vbi facit mentionem de illo conſ.Paul.quod conſilium ſequitur fel.in c.eccleſia S.M.de conſt.Item ad conſ.anch.72. facit quod ponit fely.in c.paſtoralis, in pr. de reſc. vbi dicit ꝙ quando eodem die fiunt duo inſtrumenta, nec apparet de hora,præſumitur ꝙ incontinenti vnum poſt aliud ſunt facta,ſi in eodem loco,& coram eiſdem teſtibus.

LEX VII.

1 *Actiones iudicantur inter mobilia, & immobilia reſpectu illius quod venit in obligatione.*

Si ad reſoluendam. Sicut minor non poteſt aliena
a re immobilia,ita nec obligare a
de alienando.h.d.ſecundum lect.gl.bonam & veram. Secundum
1 hoc habes hic caſum clarum†ꝙ actiones iudicantur inter mobi-
lia ſeu immobilia reſpectu illius quod in obligatione venit, & in
ipſa actione, vt hic vides tex. quia minor non poteſt alienare, ita
nec promittere aliquid immobile.De hoc vidiſtis s̃.ſi aduer. tran
ſa.l.1,& l.2.& l.iubemus.§.1.s̃.de ſacr.eccl.

a ADD.¶Ale.Vnum tamen no.ꝙ bal.in l.de fideic.s̃.de tranſ.d̃t ꝙ minor 25.an.poteſt remittere ſpem , quam habet ad immobilia ſine decreto iudicis per illum tex.quod dicit alibi non reperiri clariorem,facit l.ſi pater,s̃.quando mu.of.tu. & hunc tex.no.all.bal.in l.præſes,s̃.de tranſ. ꝙ ſicut in contractu requiritur decretum,ita etiam in diſtractu,quod no.& etiam dicit ꝙ in feudo compromiſſo requiritur interpoſitio decreti,ſi ſit de re immobili,adde tamen ꝙ in obligatione bonorum pupilli, quam tutor præſtat pro cautione litis de iudicio ſiſti vel iudicatum ſolui non requiritur decretum iudicis in minore.

LEX VIII.

1 *Bona immobilia minoris non alienantur etiam ex cauſa dotis ſine decreto.*

Prædia. Ex cauſa donationis propter nuptias, immobilia
1 non poſſunt alienari ſine decreto.h.d.†Not. ergo
ꝙ ex cā dotis, vel donōis pp nuptias,immobilia ſine decreto nō
poſſunt alienari.Vidiſtis in l.lex quæ tutores.s̃.de admi.tut.h.d.

LEX IX.

Et ſi is quem. Licèt alienatio ſit prohibita fauore minoris, alij tamen poſſunt obligari,& eorum res obligare.h.d.Op.ſi non valet principale,non valet acceſſoriū, vt s̃.de legi.l.non dubium.ſol.ibi dixi.& plenius dixi in l.cum lex. ff.de fideiuſ.

LEX X.

1 *Minor qui vendicat alienata,quando,& quid habeat probare.*

a Prædiorum. *a*Minor vendicans iura alienata,tenetur re
ſtituere pretium,quatenus probatur in ei⁹
1 vtilitatem conuerſum.h.d.Videtur ergo†ꝙ iſte qui vult conſe-
qui pretium, debeat probare in pupilli vtilitatem eſſe cōuerſum.
Sed contra imò minor debet probare ſe pecuniam perdidiſſe, &
ſe læſum eſſe.vt l.nam & poſtea.§.ſi minor.ff.de iureiur.ſol.gl.val
de no.Quandoque contractus eſt nullus,& tunc aduerſarius mi-
noris debet probare ipſum eſſe locupletatum. Hic eſt caſus hic.
Qn̄q; eſt ꝯctus aliquis,ſed petitur reſcindi,tunc ipſe minor proba
re debet.Hic eſt caſus in l.contra.Fallit in fœneratore,vt l.j.s̃.ſi ad
uer.cre.& ibi plenius dixi: ratio eſt,quia vnuſquiſque debet pro-
bare cauſam,ſeu id quod eſt cauſa ſuæ intentionis,vt ibi dixi.

a ADD.¶Ale.Vide quod no.bar.in l.ſi cum dotem.§.j.ſo.ma,hic contra.

LEX XI.

1 *Si minor agit ad alienata,quando per reſtitutionem,& quando alia actione ipſi ſuccurratur.*

a Si quidem. *a*Hæc eſt no.l.Si alienatio eſt nulla, non eſt ne
ceſſaria reſtitutio,aliàs poteſt per reſtitutionē
1 reſcindi.h.d.Tene menti,quia iam feci de facto.†Quæro ad quid
dabitur reſtitutio?Videte domini,reſtitutio illud reddit quod ab-
ſtulit læſio,vt l.j.ff.de min.& l.quod ſi minor.§.reſtō.eo.tit.Nunc
ad propoſitum qn̄ minor eſt deceptus in eo quod vendidit, quia
non expediebat ſibi vendere, tunc reſtituitur aduerſus venditio-
nem,vt reſcindatur venditio,vt ipſe habeat rem,ſicut ſi non eſſet
facta venditio, per tit. s̃.ſi aduer.ven. Quandoque eſt læſus in eo
quod malè vendidit,quia bene expediebat ſibi bene vendere,ſed
debebat vendere pretio cariori,tunc reſtituitur in integrū, vt pre
tium ſuppleatur,non vt venditio reſcindatur.Item poteſt probari
hic,& probatur in l.ſi res.§.1.ff. de iure do. Qn̄q; minor eſt læſus
non in eo quod vendidit,nec in eo quod malè vendidit,ſed in eo
quod pecuniam acceptam conſumpſit,tunc reſtituetur aduerſus
ſolutionem per tit. ſi aduer. ven. Et per hoc habes quomodo de-
b bes formare libellum *b* & poſitiones, & ad quid petas reſtitui, vt
ex prædictis colligitur ſatis bene.

a ADD. ¶Ale. Decretum iudicis non impeditur reſtitutione.Fallit,ſi in decreto eſſet taxata æſtimatio rei venditæ,ſecundum glo.not.& ibi bar.in l.prætor ait, ver.permittitur,de min.

b No.practicam reſcindendi venditionem factam à minore.Et adde bar.in l.ſi ſine hærede §.interpoſito,ff.de admi.tu.Sed bal.hic contra.

LEX XII.

1 *Dictio taxatiua poſita in lege,extenditur ad alios caſus ſimiles virtute aliarum legum.*
2 *Immobilia minoris ob famem cum decreto alienantur.*

Ob æs alienum. Ob æs alienum, vel ſimilem cauſam
poſſunt immobilia cum decreto alie
1 nari.h.d.Op.s̃.e.l.prædia.Sol.quod hic dicit,ob ęs alienum tantū,
a & ſubaudias vel ſimilem cauſam.†No.ergo ꝙ licèt *a* in l.ſit dictio
taxatiua

a ADD.¶Pom.De iſta materia vide aliqua per Iaſ.in l.ſi mora.ff.ſol.mat.& latius Fel.in c.paſtora.ext.de reſcr.& vide anch.in c.canonum ſtatu.col.64.de conſti.

a taxatiua,*a* tamen extéditur ad alios casus similes, virtute aliarum legum. Facit quod habuistis in l. illud §. de sacrosf. ecc. in l. serui no
b mine. ff. de vsuc. de re. iu. l. contractus. No. vlt. gl.[b] quæ est hic, quę enumerat casus, ex quibus potest alienari: quam vide & ibi no.
2 †Item ob famem, &c. similes casus habes, quos Glo. ponit hic. quam vide, & no. &c.

a ADD. ¶Alex. No. de dictione taxatiua, vide Bal. in l. cum quo, §. pe. ad l. fal. & latius in l. si constante, sol. mat. & est tex. cum gl. in l. fi. C. de pact. pro quo etiam Bar. in l. j. in pr. si quis ius dicen. non obtem. & Dy. in regula, in arg. lib. 6. vide tamen Bal. in l. j. de interdict. &c. Ex opposito no. gl. quæ voluit ꝙ fundus sterilis non potest alienari, ecclesia tamen hoc posset. Sed alia gl. tenuit contrarium, videlicet quòd idem esset in minore, vt est gl. in l. mandatum, §. si tutores, ff. de off. eius cui man. est iurisd. & ibi per doct. & Bar. in l. 2. ǰ. de agr. & censi. lib. 11. ad de gl. & ibi Bar. in l. cum hi, §. cum transact. ff. de transac. & quod habetur in l. fi. §. si autem, C. de bo. quæ libe. adde de taxatiua Pau. de Cast. consi. 298. Oldr. consi. 254.

b Claud. Et not. ex ista glos. quòd dos, & alimenta æquiparantur, vide Bar. in auth. res quæ, ǰ. commu. de leg. Cy. post gl. in l. non omni, §. de admi. tuto. & Bar. & Imo. in l. Mæuius, §. duobus, 4. q. de leg. 2. per Bar. & quod ibi dixi in l. fin. de his quib. vt indig.

LEX XIII.

Etiam. Prædium emphyteuticum non potest alienari sine decreto.

LEX XIIII.

Vetere. Minor vendicans alienata iniustè, doli exceptione repellitur, nisi pretium in eius vtilitatem conuersum restituat. h. d.

LEX XV.

Si minor. Non possunt pro alio debito immobilia in solutum dari sine decreto. h. d.

LEX XVI.

1 *Bona minorum quando alienantur, quis iudex interponit decretum, an ille sub cuius territorio res sunt, vel ille sub cuius iurisdictione degit pupillus.*

Si prædium. Immobilia alienata sine decreto iudicis, in cuius territorio res est, possunt vendicari. sed pretium in eius vtilitatem conuersum restitui debet. Signa ibi
1 tex. in qua situm est. †No. ꝙ sufficit decretũ illius iudicis, in cuius
a territorio*a* res est: sufficeret etiam decretum illius iudicis, qui habet pupillum sub se, licet non habeat rem sub se, vt l. magis puto. §. illud. ff. de reb. eor.

a ADD. ¶Alex. Quid si iudex interponat decretum super alienatione, vide etiam bal. hic, & in l. si prædium, in l. j. §. de contrah. emp.

LEX XVII.

Inter omnes. Minor diuidendo, non potest alienare, nisi prouocetur à maiore. h. d. De hoc dic, vt habuistis in l. iubemus. in prin. de sacrosf. eccl.

LEX XVIII.

Si minores. Propter debita non possunt immobilia alienari, nisi causa probata, & interueniente decreto.

a ¶Quando decreto *a* opus non est. Rub.

a ADD. ¶Paris. An consuetudine induci possit ꝙ res minoris alienari possit sine decreto vide quòd sic, Ias. in l. de qui. ff. de legi. vbi alle. Bal. & Ang.

LEX I.

Si probare. Ex voluntate parentis pupilli adhibita in contractu, possunt immobilia alienari sine decreto.

LEX II.

Illud requirendum. Si venditio fit ex licentia Principis, nõ requiritur decretum iudicis. h. d.

LEX III.

a Prædium. *a*Ex voluntate defuncti manifesta, possunt immobilia alienari sine decreto. h. d. Vide gl quæ est hic, & ibi eam signa. De materia istius gl. qualiter executores vltimarum voluntatum possunt vendere, dixi in repe. l. alio. ff. de ali. & ci. le. vbi tractaui solum de materia huius gl. Et fuit pulchra, vtilis, & noua repetitio. Et vide per Cy. in l. id quod pauperibus. §. de episc. & cler.

a ADD. ¶Paris. Vide Alex. consi. 62. vo. 2. Vide Rom. consi. 394. quem sequitur Ias. in l. præsens, ver. 2. principaliter, ff. de posth.

LEX IIII.

Et sine interpositione. Res quæ vsu consumuntur possunt alienari sine decreto. h. d.

¶Si quis ignorans rem minoris esse sine decreto comparauerit. Rub.

LEX I.

Si ea quæ. Emptor malæ fidei non præscribit. Emptor bonæ fidei longo tempore præscribit. h. d.

LEX II.

Si contra. Minor rem alienatam iniustè vendicat cum fructibus, nisi emptor habuerit bonam fidem.

LEX III.

Possessiones. Iniustè alienata etiam à secundo emptore vendicantur, nisi præscripserit.

LEX IIII.

Quoniam. Possessor bonæ fidei præscribit contra minorem, spatio longi temporis, à die qua factus est maior.

¶Si maior factus, alienationem factam sine decreto ratam habuerit. Rub.

LEX I.

1 *Quando in alternatiua obligatione est species, & quantitas, an possit fieri compensatio.*

a CVm proponas. *a* Ratihabitio maioris præiudicat in iure, quod sibi competit ratione præcedentis minoris ætatis. non in eo quod competit cuilibet maiori. hoc primò. Item quando in solutione, seu in obligatione est species, & quantitas alternatiuè, ra
1 tione quantitatis potest fieri compensatio. h. d. †De hoc quando in alternatiua obligatione est species, & quantitas. an possit fieri compensatio, vide l. si debeas decem. ff. de comp. & vide ꝙ plenè dixi in l. si seruus. §. 2. ff. de furt.

a ADD. ¶Paris. Limita nisi minor fuisset dolo inductus ad contrahendum licèt postea ratificaret factus maior, non rehaberet, nisi esset certioratus de tali dolo, vide Rom. cons. 54.

LEX II.

Si sine. Indebitè alienata possunt vendicari, nisi ratihabitio, vel præscriptio, vendicantem repellat. h. d.

LEX III.

a Si quando. *a*Si immobilia sunt sine decreto alienata titulo oneroso à minore, vel eo sciente, taciturni
b tas quinquennii[b] eo effecto maiore ratihabitionem inducit. si titulo lucratiuo requiritur taciturnitas longi temporis. h. d. Not. l. & est singularis valde. Tene menti istam l. quanto plus potes rogo te. Opp. §. tit. j. l. fin. vbi requiritur præscriptio longi temp. Sol. quando ipse minor vendidit, vel alius eo sciente, statuta sunt tempora hac l. diffinita. Sed quando vendidit alius ignorante minore, tunc haberet locum l. contraria. ad vnum tamen aduerte, quia illud, quod hac l. dicitur, non est propriè præscriptio, sed inducitur quædam ratihabitio tacitè. Et ideo quocunque modo intra illud tempus, minor iste factus maior declarat se nolle ratum habere, lapsus huius temporis non obesset, sed in l. contraria inducitur pręscriptio, & debet interrumpi modis legitimis, ad interrumpendam præscriptionem inductis. De quibus videbitis in l. cum acutissimi. §. sed si quis. ǰ. de præscr. 30. an. Dixi plenissimè in l. naturaliter. ff. de vsuc.

a ADD. ¶Pom. Not. quod taciturnitas huius temporis, inducit ratihabitionem, non solum circa gestum principaliter, sed etiam circa continentiam, & dependentiam ab eo. Ita dicit do. Ale. cons. 117 vol. 5.
Paris. Aduerte signanter quod dispositio huius l. non procedit hodie, attenta dispositione iuris canonici, quia iste, qui contrahit sine decreto, contra iura mercatur, & præsumitur in mala fide, c. qui contra, de reg. iur. l. quemadmodum, vbi bart. C. de agr. & cen. lib. 11. ergo, & c. c. fi. de præscr. Ita dicit d. Ant. de but. cons. 45. inci. domina Orabilis. vbi etiam dicit quod non procederet quando tutor vel curator contraheret cum ipso minore. Et vide quod per istam l. dicit Rom. idem esse in prodigo, qui tacuit per quinque annos postquàm effectus est sanæ mentis, in singularibus incip. iudex Bononiensis.

b Alc. Per istam l. fuit consultum, quod si iudex interdicit administrationem bonorum alicui intra certum tempus, qui durante prohibitione alienat, demum vult alienationem reuocare, an possit. dictum fuit quod si intra quinquennium non fuerit reuocata, vlterius non poterit reuocari. Casus est hic, & in l. j. §. de contract. iud. per hoc limita l. quæ ab initio, ff. de reg. iur. vbi vide gl. & dum hic dicitur, ꝙ minor non potest donare sine decreto, Lud. in l. si ante, sol. ma. dicit ꝙ forte hoc non procederet in donatione. Et licet non alleget aliquem tex. mihi videtur tex. in l. cum plures, §. si tutor, de adm. tut.
Pom. Adde huic apostil. ibi, casus est hic. & in l. j. & idem in ver. aduer. motus per istam l. sic voluit Lud. Bo. sing. suo inci. iudex Bononien.

De

¶De magistratibus conueniendis. Rub.

LEX I.

a Si magistratus. [a]Minores in subsidium habent regressum contra magistratus, qui tutores dederunt, & etiam contra fideiussores, quos pro indemnitate receperunt.

a ADD. ¶Alex. Iste tex. est sing. ad vnum no. quod ponit Bal. in l. constit. q. pen. de pœ. iu. qui mal. iu.

LEX II.

In hæredes. Contra hæredes magistratus non datur actio ex leui culpa h.d.

LEX III.

Si tu. Plures magistratus, si sunt soluendo, habent inter se beneficium diuisionis. h.d.

LEX IIII.

Aduersus. contra magistratum datur actio in subsidium excussis tutoribus, fideiussoribus, & collegis.

LEX V.

In magistratus. Ista l. idem dicit, quod præcedens, ideo non eget summario.

LEX VI.

1 *Notarius si omisit scribere & pars ex eo damnificatur datur in ipsum actio.*
2 *Inuentarium quando fit, debet describi æstimatio rerum.*
3 *Tutoris datio non inualidatur, licèt inuentarium non fuerit confectum legitime à tutore.*
4 *Tutor vendens rem æstimatam publica authoritate, licèt plus valeat, excusatur, & quando.*

a Cum sit adiecta. [a]Hæc est singularis l. In eo † quod
1 quis damnificetur, ex eo quod no-
b tarius [b] scribere omisit, datur actio contra notarium. h.d. Primò ex hac l. nota, quod dixi in summario. De quo vides in l. pen. ff. de
2 tab. exhi. Secundò † no. quod inuentarium est faciendum scribendo
3 æstimationem rerum. † Tertiò not. quod licèt inuentarium non sit bene confectum à tutore, vel quia minus est scriptum, vel minor æstimatio, non propter hoc datio ipsius tutoris inualida effici-
4 tur. Quartò no. † & non exeat de mente tua in perpetuum, quod excusatur tutor, vel curator si vendidit rem prout æstimata est authoritate publica, licet plus valeat. Vide gl. super ver. si qua læsio. tamen intellige, nisi manifestum esset illam æstimationem esse iniustam. Et de hoc esset publica fama in vicinia, & locis circunstantibus, tunc enim tutor non posset dicere se credere istam æstimationem esse iustam. arg. §. de peri. tut. l. si tutor petitus. Not. rogo te, & in perpetuum non obliuisceris, &c.

a ADD. ¶Paris. Not. singulariter circa regulam huius l. quod notarius in quib. tenetur solum de dolo, lata culpa. vide Ale. per illum tex. in prin. in l. vbi exigitur, ff. de eden. Ad istam materiam vide latius per Ias. in l. oratione, ff. de fer.

b Ale. Vide quod dixi in l. qui nomine, ff. de fal. & adde quod probato dolo notarij, de interesse statur iuramento partis, secundum Bal. in l. qui accusare, §. de eden, secus si propter culpam notarij, quia tunc debet probari, secundum Bal. in l. fi. de eden. & qua pœna puniatur tabellio, qui protocollum perdidit, licèt instrumentum inde sumptum reperiatur, vide Bal. in rub. §. de fide instrum. ver. quæro dixi superius, & ibi in seq. q. An possit cancellare protocollum, & addito instrumento, & quod no. Bar. in l. pluribus, de his quæ in test. delen.

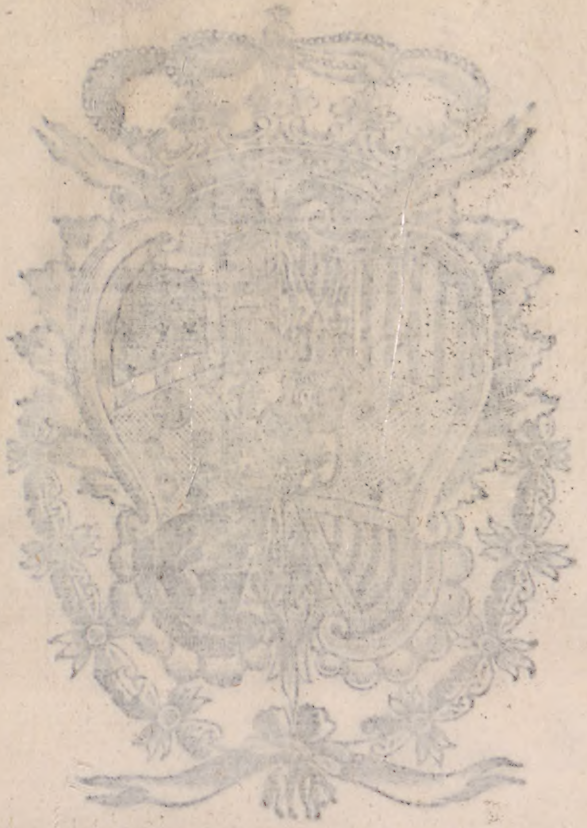
FINIS.

Excudit Ant. Blanc.

REAL CEDULA DE S. M. Y SEÑORES DEL CONSEJO,

POR LA QUAL SE DECLARA lo que se debe practicar en el modo de reparar los quebrados que ocurran entre dos, ó mas Pueblos de una Provincia, para la contribucion de un Soldado.

AÑO 1773.

EN MADRID:

BARTOL^s

Afaxoferrat

in

Prim. Codic P.

colorchecker CLASSIC

calibrite